

Tomo Unico

13
6 K
3

L: Hº 7: N: 2

VII 2 4.

13- 29. 6. 28

DECISIONES
FORI ECCLESIASTICI
Auctore R. P. D.
ALEXANDRO
SPERELLO
VTRIVSQ. SIGNAT. S.D.N. REFERENDARIO
Ac Maioris Præſidentiæ Litterarum Apoſtolicarum
Abbreuiatore.

In præcipuis quibus præſuit Tribunalibus firmatæ, diligentique methodo ad theoricam, & praxim diſpoſitæ.

OPVS

Præſulibus, Principum Conſiliarijs, omnibusq; in vtroque Foro verſantibus apprimè vtile, & neceſſarium.

ROMAE, Typis Hæredum Franciſci Corbelletti. M.DC.XXXVIII.

SVPERIORVM PERMISSV.

SVMPTIBVS PHILIPPI DE RVBEIS AD SIGNVM SALAMANDRAE.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſs. Patri Magiſtro Sacr. Pal. Apoſtolici.

A. Torniellus Viceſger.

EGO Vincentius Galeottus I. V. D. in Romana Curia Aduocatus, & Eminentiſs. D. Cardinalis a Balneo Auditor: Iuſſu Reuerendiſs. P. Nicolaij Riccardij Sacr. Apoſtolici Palatij Magiſtri, perlegi DECISIONES FORI ECCLESIASTICI, Auctore Illuſtriſs. & Reuerendiſs. D. ALEXANDRO SPERELLO I. C. eximio, vtriuſque Signaturæ S. D. N. Referendario, ac Maioris Præſidentiæ Litterarum Apoſtolicarum Abbreuiatore diù in primarijs Italiæ Eccleſiaſticis Tribunalibus verſato, nihilque in eis reperi, quod vel Religioni, vel bonis moribus aduerſetur. Immo ob grauem ac multiplicem materiam, facili, ac perſpicuo ordine, ſedula pariter ac ſolida eruditione ſolertiſsime enodatam, digniſsimas exiſtimo, vt ob publicam vtilitatem, ac Eccleſiaſticæ Iuriſdictionis commodum typis mandentur. In quorum fidem hæc propria manu ſcripſi, & ſubſcripſi. Romæ die 22. Iulij 1636.

Ita eſt Vincentius Galeottus qui ſupra manu propria.

Imprimatur.

Fr. Nicolaus Riccardius Sacr. Palatij Apoſt. Magiſt. Ord. Prædicatorum.

SANCTISS.MO D.N.
VRBANO VIII.
PONT. OPT. MAX.

ALEXANDER SPERELLVS
Diutiſsimam incolumitatem, æternam fælicitatem.

PRODEVNT (Beatiſsime Pater) è Sole radij, prodeunt è Mari fluuij: atque vtrique tandem fontis abſentiam dedignantes, in Mare, in Solem reflectuntur, & refluunt. Variæ res in vario Eccleſiæ Tribunali me Iudice iudicatæ quaſi Eccleſiaſticæ Iuriſdictionis & radij, &

fluuij ex Te eiuſdem iuriſdictionis & Sole, & Mari nuper prodierunt; atque tandem aliunde gloriam dedignantes, in Te Solem, in Te Mare gratiſsimo reflexu, & refluxu reuertuntur. Si quid minus rectum in Te reflectitur obliquitas eſt ingenioli mei reflectentis, non radij reflexi. Si quid minus purum in Te refluit, impuritas eſt aluei, non vndæ refluentis. Rectiſsimus ſaltem, & puriſsimus eſt ille animi mei affectus, quo ad Tuos deuolutus pedes, Te Pontificum ideam humillimè adoro.

Romæ Idibus Iulij M.DC.XXXVIII.

ARGVMENTORVM
IN SINGVLAS
HVIVS VOLVMINIS DECISIONES
ELENCVS.

DECISIO I.

AN, & quando Iudex Eccleſiaſticus paruulis Infidelium vtroque parente orbatis Tutorem Chriſtianum dare valeat.
An, & quando paruuli Infideliũ inuitis Parentibus baptizari poſſint, & reprobatur *Conſil. Natta* 454 *vol.* 2.

DECISIO II.

Equites Sancti Iacobi de Spata, Alcantaræ, Calatrauæ, & ſimiles, an ſint verè, & propriè Religioſi, & an gaudeant priuilegio fori, & Canonis, & Gabellarum, & quid in Equitibus Chriſti, Sancti Stephani, Sancti Lazari, & Militiæ Chriſtianæ.
Religio cum voto continentiæ coniugalis, an poſſit inſtitui.
Vota Religioſa qualia eſſe debeant.
Priuilegia Regularibus conceſſa, an indigeant publicatione, & receptione.

DECISIO III.

Percuſſio à laico in laicum in Eccleſia inflicta, an ſit mixti fori, Et quid de cæteris ſacrilegiis. Et conciliantur plurimæ ſcribentium ſententiæ.

DECISIO IV.

Epiſcopus ad quas pœnas contra laicos in delictis mixti fori procedere valeat. An habeat territorium, & an Familiam armatam poſſit retinere.

DECISIO V.

Matrimonium ex quibus coniecturis præſumatur meticuloſum, & ex quibus liberum; Metus quando annullet matrimonium, & quando metus inferendi ſuſpicio, & reprobatur *Conſilium Ludou.* 17.

DECISIO VI.

Matrimonium, an ſit validum ſi contrahatur à reperto cum puella, ad euadendam mortem, ſibi in iniuriæ vltionem comminatam. Et quid ſi ad euitandam accuſationem. Metus iniuſtè non ad finem extorquendi conſenſum illatus, an matrimonium, vel cæteros contractus annullet. Et quid de iuſtè ad conſenſum extorquendum illato. Ad ornatum, & enucleationem *cap. veniens il ſecondo, de Sponſalibus*.

DECISIO VII.

Clericus ſuccedens Laico, in re litigioſa, an, & quando forum ſeculare declinare valeat. Rei litigioſæ alienatio, an teneat, & an iudicium alteret. Sententia lata contra alienantem rem litigioſam, an, & quomodo, & per quem Iudicem exequi poſſit.

DECISIO VIII.

Articulus poſſeſſorij ſpiritualis, an, & quando ſit mixti fori, methodicè explicatur, & plurimæ ſcribentium inter ſe puguantes opiniones conciliantur, & nonnulla ad vnum, vel alterum forum ſpectantia obiter annotantur.

DECISIO IX.

Iudex laicus, an, & quando cogere poſsit coniuges ad ſimul habitandum, & quando cauſa ad Eccleſiaſticum ſit remittenda.

Poſſeſſorium matrimoniale, an, & quando ſit mixti fori, & examinatur deciſio *Theſa.* 117.

Inhibitioni, ſeu notificationi extraiudiciali Iudicis Eccleſiaſtici, an ſit à Iudice laico parendum.

DECISIO X.

Statuta laicorum mandantia ſolemnitates in Inſtrumentis, vel vltimis voluntatibus ſeruari, an, & quando compræhendant inſtrumenta cum Clericis, vel pijs locis celebrata; eorumuè teſtamenta, vel inſtitutiones. Materia dilucidatur; innumeriq; Doctores ad concordiam rediguntur.

DECISIO XI.

Clerici, an, & quando contra laicos vti poſſint ſtatuto laicali, quo ipſi non ligantur.

DECISIO XII.

Statutum, ſeu proclama laicorum, annonæ extractionem prohibens, vel aliàs ob publicã, & promiſcuam Clericorum, laicorumq; vtilitatem, ſeu neceſſitatem conditum, an, & quando perſonas Eccleſiaſticas quoad vim coercitiuam obliget, & confutatur ex profeſſo totum conſilium *Menochij* 800.

DECISIO XIII.

Clerici, an, & quando, & quo iure teneantur vi directiua ſeruare ſtatuta laicalia. Et an, & quando tuta conſcientia extrahere, vel introducere valeant annonam contra Principum proclamata.

DECISIO XIV.

Ordinarius, an Iudici Laico delegare valeat exercitium concedendi, & negandi licentias Clericis annonam extrahere cupientibus.

Edicta Epiſcopi, & Vicarij, an, & quando poſt mortem, vel remotiorem ab officio durent.

DECISIO XV.

Synodalis conſtitutio, an, & quando dicatur ab initio vſu recepta, & an probandus ſit vſus, an verò non vſus. Quotidiana materia ad ſciendum quis dicatur ſtatutorum, ſeu edictorum, ac ſynodalium conſtitutionum tranſgreſſor, & quando ſtatuta ligent.

DECISIO XVI.

Nouitius non comprætenditur in ſtatuto certas ſolemnitates in contractibus mulierum, & minorum requirente. Et reprobatur. *Theſa. quæſt. foren. lib. 2. quæſt. 8. num. 3.*

Nouitius quamuis nõ propriè religioſus, gaudet tamen Religionis priuilegijs, & exornatur, *text. Sac. Concil. Trid ſeſſ. 25. c. 16. de Reg.*

DECISIO XVII.

Clericus à Iudice laico carceratus, an, & quãdo, & quomodo ad ordinarium ſit remittendus, dilucidè reſoluitur.

Quæſtio ſuper Clericatu; ſuper Priuilegio fori, ſuper veſtibus: ſuper collationis ordinũ validitate, ad ordinariũ vna cum capto remittẽda, & cõfutatur *conſ. Menochij* 912. *lib.* 10.

DECISIO XVIII.

Remiſſio Clerici vna cum actis cuius expenſis fiat.

DECISIO XIX.

Clerici concubina, vel mulier ab eo cognita, à quo Iudice puniatur.

Laicus, an, & quando ratione iuris connexi, Clerici priuilegio fruatur.

DECISIO XX.

Venenum ad rempus operaturum Clerico, vel Religioſo propinans, an, & quando incidat in excommunicationem canonis, & in caſum homicidij reſeruatum, & quid, ſi mors inde non ſequatur.

Mandans, Clericum vulnerari, an incidat in excommunicationem, ſi mandatarius veneno illum perimat.

Monialis procurans abortum, vel ſeipſum verberans, an incidat in excommunicationem Canonis, & an in cenſuram inflictam in conſtitutione *Felic. Record. Sixti V.* contra procurantes abortum.

DECISIO XXI.

Equites Hieroſolymitani, an ſint verè, & propriè Religioſi, an gaudeant Canonis, fori, Gabellarum, cæteriſq; Clericorum Regularium uè priuilegijs, an contineantur in decretis Concilij Tridentini, cõſtitutionibusq; Pontificum de Religioſis loquentibus. An ſuccedant in feudo, vel fideicommiſſo. An ſint penſionum capaces. An per ingreſſum in dictam Religionem ſoluatur matrimonium ratum non conſummatum, & cætera huiuſmodi reſultantia ex votis à dictis Equitibus emiſſis.

Priuilegia, an, & quando ſint latè vel ſtrictè interprætanda, & quid de Priuilegio Canonis.

DECISIO XXII.

Venenum propinans inimico, morte non ſecuta, an Proditor dicatur, & an Eccleſiæ immunitate gaudeat. Et an vulnerans vel offendens Sacerdotem, contra *Peguer. deciſ.* 221.

DE-

DECISIO XXIII.

Inimicum veneno, vel ex inſidijs perimens, an dicatur Proditor, & Eccleſiæ immunitate priuetur. Proditor quis propriè ſit.

Aſſertur germanus ſenſus *cap.21 exodi & c.1. extr. de homicid.* & confutantur *Peguera deciſ.49. & Mar. Ital. de immu l.1.cap.5.§.4. ſub num. 10.*

DECISIO XXIV.

Operarius à Clerico conductus, ſi coram Laico Iudice de turbatiua, vel furto, vel damno dato accuſatur, an, & quando ad forum Eccleſiaſticum ſit remittendus. Clericus in Auctorem nominatus, vel laudatus, an, & quando cauſam ad forum ſuum trahat. Reprobatur *Paul.de Caſtr.conſ.471.lib.1.* & aſſertur germanus intellectus ad *Authent.quą in prouincia C. vbi de crimine agi poſſit.*

DECISIO XXV.

Mandatum ſpeciale an requiratur in cauſis matrimonialibus, & ſpiritualibus, & quando mandatum generale ſufficiat.

Matrimonium metu contractum, an poſt copulam meticuloſam ſubſequutam ſit annullandum, vel potius declarandum nullum.

Iuramentum meticuloſum, an & quando indigeat relaxatione, præſertim in contractu matrimonij.

DECISIO XXVI.

Clericus ad hoc, vt fori priuilegio gaudeat, an & quando docere debeat de tribus requiſitis Concilij copulatiuè. Omittens habitum Clericalem, an, & quatenus idem priuilegium amittat, & an illud recuperet. Seruitium Eccleſiæ quale requiratur, & an adſcriptio illius de mãdato Epiſcopi ſit neceſſaria.

DECISIO XXVII.

Præſumptiua probatio, an, & quando, & qualis admittatur ad docendum pecuniam in Cenſus conſtitutione ſimulatè, vel nullo pacto nnmeratam fuiſſe.

Præſumptiones iuris, an, & quando plenè probent.

Simulatio vbi directè probãda eſt, quæ & quales teſtes requirat, & plurimi *Scribentes* ad concordiam rediguntur.

DECISIO XXVIII.

Contractus Cenſualis, an, & quando ex reportatione pecuniæ reddatur inualidus, & fœneratitius ad interpretationem *Conſtitutionis Pij V. ſuper cenſibus.*

Simulatio contractus, & pecuniæ reportatio ex quibus detegatur.

Contractus in dubio, an præſumatur legalis vel fœneratitius.

DECISIO XXIX.

Depoſitarius, an, & qnando vti poſſit pecunia depoſitata; & an citra labem vſuræ poſſit deponens ex pacto, vel via iuris prætendere intereſſe, vel lucrum ex pecunia per eum depoſitata, à depoſitario negociationi expoſita.

DECISIO XXX.

Diſpoſitio *l.Barbarius Philippus ff.de offi.Prætor*, an, & quando procedat in ſpiritualibus. Acta per Vicarium reuocatum, vel poſt obitum Epiſcopi geſta, an, & quando ſuſtineantur ſi reuocatio, vel mors cõmuniter ignorabatur, & reprobatur *Sanchez de Matrim. lib.3.diſp.22.num.59.*

Collatio ordinum, vel beneficij, abſolutio vel excommunicatio, an, & quando teneant, ſi fiant ab occultè inhabili, & enucleatur tex. *in d.l.Barbarius.*

DECISIO XXXI.

Vicarius Capitularis, an exequi valeat diſpenſationes, & gratias ordinario, ſeu Vicario à Papa commiſſas, & reprobatur *Sanchez de Matrim.lib.8.diſp.27.num.32.& ſeq.*

Et an cauſa delegata ſub nomine dignitatis tranſeat ad Vicarium ſucceſſorem.

DECISIO XXXII.

Parenti ad ſecundas Nuptias tranſeunti, an legitima vel eius ſupplementum debeatur, & an in proprietate, vel in vſufructu, & confutatur *Merlin.* de legitima *lib.quarto, tit.2. quæſt.2.*

Legitima, an in fructibus, & an in Vſufructu conſiſtere queat.

Mater binuba, an, & quando filij teſtamentum contratabulare poſſit.

DECISIO XXXIII.

Matri binubę, an contra teſtatoris prohibitionem legitimæ ſupplementum debeatur, & aſſertur germanus ſenſus *§ hinc nos in Auth. de Nupt.* contra *Merl.de legit.lib.4.tit.2.q.2.*

Mater binuba, an filio ſuperſtite fratri non ſuccedente, vel tacitè maternis nuptijs conſentiente, legitimę proprietatem conſequatur.

DECISIO XXXIV.

Legitima Matri binubæ in bonis filij prædefuncti debita quota eſſe debeat.

DECISIO XXXV.

Bona, an, & quando cum ſuis oneribus ad Eccleſias, & Clericos tranſeant, & quando efficiantur immunia.

DECISIO XXXVI.

Collecta certa, & perpetua, an ſit onus reale, vel

vel mixtum, & an cum bonis ad Clericos tranſeat, & reijcitur *Maccabrun. in conſ.* 40.

DECISIO XXXVII.

Immemorabilis conſuetudinis vis, & poteſtas qualis ſit, & an contra Eccleſiaſticam immunitatem introduci, vel allegari poſſit, & an ſublata cenſeatur per conſtitutiones, quamcumque conſuetudinem prohibentes.

Immunitas Eccleſiaſtica, an ſit de iure diuino vel poſitiuo.

Grauantes clericos, vel ab eis exigentes onera quæ peccata admittant, & quas incurrant cenſuras.

Plurima in diſcurſu traduntur ad enucleationem *Can.* 18. *Bullæ Canæ Domini.*

DECISIO XXXVIII.

Interrogari de crimine, diffamatione non præcedente, an, & quando quis poſſit.

Regularis delinquens quibus in caſibus poſſit ab ordinario carcerari, vel etiam puniri. Ad ornatum *Concil. Trid. ſeſſ. 21. cap. 14. de Regul.* & *Conſtitutionis fel. rec. Clem. Octaui.*

DECISIO XXXIX.

Iudex Eccleſiaſticus proferens ſententiam excommunicationis ſine ſcriptis, an, & quando incidat in pœnas *cap. 1. medicinalis de ſent. excom. in 6.* quæ Decretalis luculenter enucleatur.

Ignorantia iuris, inaduertentia vel Inconſideratio an, & quando à cenſurarum incurſu excuſet.

DECISIO XL.

Promiſſio ſoluẽdi debitum alienum infra certum tempus, & in euentum non ſolutionis, capiendi cambio, facta prius quietatione priori debitori, an cenſeatur pura, vel conditionalis. An non facta quietatione remaneat perfecta, vel imperfecta. An debitor dicatur cõſtitutus in mora. An teneatur ad intereſſe. Quod genus obligationis conſtituatur, ſi inducat nouationem. Quæſtio facti quæ ſit & ad quem Iudicem ſpectet in materia vſuraria.

DECISIO XLI.

Coloni Clericorum, an, & quando teneantur ad onera laicalia, & an, & quando fruantur dominorum priuilegijs. Et refellitur *Theſaur. deciſ.* 116.

DECISIO XLII.

Coloni Clericorum, an cõſuetudinis, vel communis opinionis prætextu oneribus mixtis grauari poſſint, & quid in colentibus bona patrimonialia.

DECISIO XLIII.

Coloni Clericorum, an grauari poſſint pro reparatione viæ, aggeris, vel aquæductus: Et ratione fructuum pendentium, vel perceptorum, aut operum, & induſtriæ.

DECISIO XLIV.

Coloni partiarij, cum Clericorum, tum laicorum prædia colentium, collectari haud poſſunt ratione fructuum partis colonicæ.

Collecta quodnam genus oneris ſit, & à quibus ſoluenda.

DECISIO XLV.

Appræhendens Clericum per humerum, vel per capillos, aut veſtes, an, & quando incidat in excommunicationem; Quæ manuum iniectio, & quæ violentia ad hunc effectum requiratur.

Diſpoſitio *Can. ſi quis ſuadente* 17. *quæſt.* 4. an ſit fauorabilis vel odioſa, deque illius intellectu, ac multiplici extenſione.

DECISIO XLVI.

Iuramentum, an, & quando firmet contractum contra legis prohibitionem celebratum.

Leges, an, & quando obligent ſub mortali. Et quando dicantur reſpicere bonum publicum, vel priuatum.

DECISIO XLVII.

Inſtrumentum abſque inſinuatione à Conſtitutione Marchiæ requiſita, an ſit ipſo iure nullum. Et an, & quando Iuramentum, vel Iudicis præſentia defectum ſuppleat inſinuationis, vel alterius ſolemnitatis à ſtatuto requiſitæ.

DECISIO XLVIII.

Iudex non reſtituens reum ab Eccleſia abſque ſcientia, & mandato ſuo extractum, incidit in cenſuras latas contra extrahentes.

Declaratoria, an, & quando per appellationẽ ſuſpendatur, & quando à cedulonorum affixione friuolè appellans non ſit vlterius citandus.

Sententia excommunicationis quando dicatur contra iuſtitiam legalem, & quando contra iuſtitiam commutatinam.

DECISIO XLIX.

Curia laica non poteſt in domo Clerici Laicorum bona perquirere, & multo minus inde abſtrahere.

Laici iniuriantes Clericos, etiam in caſibus, in quibus in excommunicationem haud incurrunt, puniri poſſunt à Iudice Eccleſiaſtico. Iudicis iuriſdictionem turbantes, de illius foro efficiuntur.

DE-

DECISIO L.

Iudex ſecularis Clericum, vel Monacum abſq; ſui Superioris licentia examinãs,an,& quan do incidat in excommunicationem,& an,& quando huiuſmodi diſpoſitio em teneat, & an, & quando, & à quo Iudice Clericus cogi poſſit ad teſtimonium perhibendum. Ad ornatum *Can.15. & 19. Bullæ Cenæ Domini*.

DECISIO LI.

Iudex ſecularis, an in Hoſpitali, vel alio loco immuni vulneratos, vel teſtes examinare queat ſaltem de licentia Ordinarij, & reijcitur *Bart. in l. nemo num. 2. C. de Sacroſanct. Eccleſ. & Geminian. in cap. decet. in §. ordinarijs de Immunit. Eccleſ. in ſexto*. Et an,& quãdo cæteri actus forenſes, cum ſeculares, tum Eccleſiaſtici, & citationes, & contractus in Eccleſia fieri poſſint. Ad interpretationem *cap. cum Eccleſia extra de Immunit. Eccleſ. & cap. decet eod. tit. in ſexto*.

DECISIO LII.

Prouiſus à capitulo, & in poſſeſsionem immiſſus, an,& quando ſit legitimus contradictor aduerſus prouiſum Apoſtolicum,& quando iſte ſit immittendus non obſtante clauſula *dummodo à d.e datæ præſentium non ſit alteri ius quæſitum*.

DECISIO LIII.

Præceptum ſine cauſæ cognitione tranſmiſſum, quid operetur.

Præceptum cum clauſula iuſtificatiua, an, & quãdo in vim ſimplicis citationis reſoluatur.

Et quid in noui operis nunciatione, & reprobatur *Theſaurus deciſ. 204. num. 3*.

DECISIO LIV.

Paries quando dicatur inter vicinos communis,& quando proprius vnius,& quando diuiſorius, vel ad fabricandum deſtinatus.

Vicinus,an,& quando eleuare poſsit communem parietem officiendo luminibus vicini.

Peritorum relationi,an,& quando ſit ſtandum, & plurima de tertij periti electione in caſu diſcordiæ.

DECISIO LV.

Vicinus, quibus in caſibus poſsit in ſolo proprio ædificare, vel aliud opus cum alterius vicini ſe opponentis detrimento facere.

DECISIO LVI.

Socius vel vicinus quibus in caſibus re communi, ſocio vel vicino inuito, vti poſsit.

DECISIO LVII.

Vicinus,an,& quando aliquid facere, vel protendere valeat in ſolo vicini, & an, & quando eiuſmodi ædificium, vel protectum ſolo cedat, liceatuè Domino ſoli propria auctoritate illud demoliri, vel amouere.

DECISIO LVIII.

Vicinus, an,& quando cogi poſsi ad obſtruendas feneſtras, è quibus proſpicere poteſt Moniales.

Et an, & quando cogatur ad vendendam domum pro conſtruenda, amplianda, vel reſtauranda Eccleſia, Monaſterio, vel habitatione Eccleſiaſticarum perſonarum. Et an ad illam locandam; & reprobatur *Riccius deciſ. 10. par. 1*.

DECISIO LIX.

Immunitati Eccleſiæ,an quis poſsit renũciare.

Debilitans alicui membrum in Eccleſia, an illius gaudeat immunitate, & an irregularitatem incurrat, & quid in mutilante manum aridam, vel in pura rixa.

DECISIO LX.

Occidens, vel mutilans in ſchalis, porticu, vel oſtio Eccleſiæ; etiam ſub ſpe immunitatis, gaudet illius beneficio.

DECISIO LXI.

Homicidium patrans in Sacriſtia, vel in manſionibus Eccleſiæ cohærentibus, etiam ſub ſpe immunitatis, eſt in Eccleſiâ tutus.

DECISIO LXII.

Laicus percutiens laicũ in loco ad colloquendum cum Monialibus deputato (quod vulgo dicitur Parlatorium,) an incidat in excommunicationem latam *in cap. pro cauſa de ſenten. excomm.* & an poſsit ab Ordinario puniri,& refellitur *Riccius in deci. 179. par. 3*.

Sacrilegium quando, quomodo, & in quibus locis, & caſibus committatur.

Connexorum quando idem ſit iudicium.

DECISIO LXIII.

Tectum Eccleſiæ,vel Palatij Epiſcopi, ſeu Domus Canonicalis gaudet immunitatis priuilegio.

DECISIO LXIV.

Offendens Principem,vel opem offendẽti præbens ignoranter, an incidat in crimen læſæ Maieſtatis, & an Eccleſiæ immunitate priuetur.

Dans operam rei illicitæ,an,& quando teneatur de eo,quod ſequutum eſt, etiam ſi mutet ſpeciem delicti, ita vt & Eccleſiæ immunitate priuetur. Et enucleatur text. *in lege quoniam multa facinora C. ad legem Iul. de vi publica*.

DE-

DECISIO LXV.

Appellatio per *Conſtitutionem Greg. XIV. ſuper Immunitate*, prohibita reo à ſententia de tradendo illum Curiæ ſeculari, cenſetur denegata etiam Fiſco, vel Actori, ſi Iudex Eccleſiaſticus pronunciat reum eſſe Eccleſiæ remittendum. Et refellitur. *Gambacurt. in Comment. de Immunit. Eccleſ. lib. 6. c. 17.*

DECISIO LXVI.

Epiſcopus, an, & quando cogere valeat Clericos ad incedendum in habitu, vel illum reaſſumendum.

Clericus Beneficiatus, vel in ſacris conſtitutus non incedens in habitu, & tonſura quibus ſubiaceat pœnis, & an peccet mortaliter.

Et quid de Clerico in minoribus non beneficiato.

Impetrans beneficium tanquam vacans, ob nõ delationem habitus, quid probare debeat.

Habens penſionem Eccleſiaſticam, an gaudeat fori priuilegio licet in habitu non incedat, vel Eccleſiæ non inſeruiat.

DECISIO LXVII.

Ad Eccleſiarum reparationem qui, & quo ordine teneantur: Et quomodo collecta, ſeu taxa imponatur. Conſuetudo quomodo introducatur, & probetur.

DECISIO LXVIII.

Ad Eccleſiæ, vel Canonicalis domus, & cæmeterij ampliationem, & reconciliationem, ad paramenta, luminaria, cæteraq; ornamenta, quis teneatur, & quibus medijs cogatur.

DECISIO LXIX.

Ius eligendi concionatorem in Parochiali Eccleſia cui nã incũbat & quomodo probetur.

Immemorabilis quomodo ſit probanda exactè agitur.

DECISIO LXX.

Concionatoris alimenta, & eleemoſynam, an, & quando Parochus, & an, & quando Populus præbere teneatur.

Conſuetudo vel pactio aliquid Concionatori præter alimenta præſtandi, an teneat.

DECISIO LXXI.

Emphiteuta, qui ob non ſolutum Canonem incidit in commiſſum, an poſt declarationem à Domino directo factam, poſſit moram purgare, ſtante pacto, vt res ad dominum reuertatur *ipſo iure*, vel *ipſo facto*: & quid in ſimilibus pactis.

Mora quãdo incipiat, quouſque purgari poſsit, & an illius purgationi renuncietur.

Caducitas, an, & quando ab hærede, & contra hæredem declarari valeat.

DECISIO LXXII.

Emphiteuſis conceſſa Patri, & poſt eius obitũ, filio, an poſsit à patre alienari. Et an filius prædecedens illam transmittat. Hæreditatis agnitio, vel immixtio in hærede ſuo, an, & quando ſit neceſſariò probanda.

DECISIO LXXIII.

Filius naturalis, vel legitimatus, an, & quando ſit capax feudi, & emphiteuſis Eccleſiaſticæ, ad interpretationẽ *Cõſtitutionis* 116. *Pÿ V.*

Actus ab Aegroto factus quando cenſeatur in fraudem geſtus.

Filius in emphiteuſi ſuccedere volens, an, & quando habere debeat qualitatem hæreditariam, & an ſit ſatis illum eſſe legatarium.

DECISIO LXXIV.

Emphiteuta ſpecialiter hypothecans, vel pignorans rem emphiteuticã pro tanta quantitate, vt non ſit ſpes luitionis, an, & quando illã alienaſſe dicatur, & à iure ſuo cadat.

Sententia lata ex falſa cauſa, an ſuſtineatur ex vera in libello non deducta, & an ex iure ſuperuenienti.

Rector malè alienans rem Eccleſiæ, an illam recuperare poſsit, & an eius ſucceſſor, & an teneatur de euictione, & ad pretij reſtitutionem.

Et quid in Eccleſia recuperante rem à ſuo Prælato alienatam.

Rector quando dicatur egiſſe nomine Eccleſiæ, & quando nomine proprio.

DECISIO LXXV.

Metus in cauſa matrimoniali quando, & à quibus teſtibus probetur. Metus iuſtus qualis dicatur. Metus reuerentialis, an, & quando ſufficiat ad matrimonium irritandum. Parentes, an, & quomodo filios ad matrimonium vrgere, vel ab illo abducere valeant.

DECISIO LXXVI.

Canonicus qui digniorem locum in cornu ſiniſtro optauit, an poſsit eueniente caſu optare digniorem lateris dexteri. Et tradũtur nonnulla in Præcedentiarum materia.

DECISIO LXXVII.

An, & quando is qui Cancellarij, vel Nũcij ſeu Baiuli officio in criminalibus perſunctus fuit dicatur ad ordines Eccleſiaſticos irregularis.

Irregularitas ex defectu lænitatis quando incurratur, & quando ex defectu bonæ famæ ſeu ex infamia.

Irregularis, an, & quando in dubio quis cenſendus ſit.

Et reprobatur. *Maiol. in tract. de Irregularitate lib. 2. cap. 6. ſub num. 3.*

DE-

DECISIO LXXVIII.

Euictio quando dicatur imminere in limine, contr & is, & an, & quoties ob id præſtanda ſit per venditorem fideiuſſio, & quid ſi is, qui litem mouit, illi renunciauerit, & an ſit fideiubendum tam pro ſoluto, quam pro non ſoluto pretio, & pro qua rei portione, & an pro damnis, & exp. nſis Ad explicatio nem, & ornatum *l. ſi poſt perfectam* C. *de euiction.*

DECISIO LXXIX.

Profeſſio, ſiue votum quando per metum fieri dicatur. Metus qualis requiratur ad irr. tan dum actum, & quomodo probetur. Metus reuerentialis, an, & quando profeſſionem annullet.

DECISIO LXXX.

Profeſſus nul. iter, an, & quando per ordinum ſuſceptionem aliosue actus profeſſis pro prios tac tè dicatur ratificaſſe.

Ratificatio expreſſa, an, & quando conualidet profeſſionem, vel matrimonium. Cauſa metus quando durare dicatur.

DECISIO LXXXI.

Donatio pio loco facta nemine pro eo acceptante, an val. at irreuocabiliter, & quid de donatione perſonę priuatæ abſenti facta.

Clericus, an ſit integer pro ſua Eccleſi teſtis. *Berous in cup in præſentia nu 79. de probat.* 2. reprobatur.

DECISIO LXXXII.

Afflictus inexacti ratione fructuum naturalium vel ciuilium . ebiti, an cedant commodo hæredum, vel ſucceſſoris in beneficio, vel Cameræ Apoſtolicæ.

Beneficiarius, an ſit Dominus, vel vſufructuarius, vel dũtaxat vſuarius fructuũ benefic.j.

DECISIO LXXXIII.

Minor qui dat de nullitate ſiæ obligationis ex defectu inſinuationis, an, & quando probare debeat contractum non fuiſſe inſinuatũ, & an, & de quo tempore iuramenti relaxationem petere debeat.

Nullitatis exceptio, an & quando retardet executionem Cameralis obligationis.

DECISIO LXXXIV.

Interuſuria dotalia, an. & quando, & ad quam ſummam debeantur, & an ab initio ex pacto, vel Statuto taxari poſſint.

An, & quando cenſeantur remiſſa, An currant ſ luto matrimonio. Et quid in eleemoſynis dotalibus Monialium.

Cap. ſalubriter de vſuris, & l. vir vſuras ff. de donat. inter vir. & vxor. enucleantur.

DECISIO LXXXV.

Appellatio in poſſeſſorijs, an, & quando, & qualiter concepta admittatur.

Non rediens in termino iuris pro Apoſtolis, an, & quando cauſam deſerere dicatur, & an, & quando ob impedimentũ excuſetur.

De Attentatis, an, & quando poſt deſertionem dari poſsit.

DECISIO LXXXVI.

Percutiens, vel interficiens miniſtrum Curiæ Eccleſiaſticæ à quo puniatur.

Epiſcopus cauſas in quib s pœna ſanguinis irrogatur, an, & quando, & quo odo laico poſſit committere, & reijcitur. *Carol. de Graſſ. effectu primo Clericat. num.* 565.

DECISIO LXXXVII.

In Parochia dignoſcenda, an conſideretur Domicilium, vel præſens habitatio.

Sepeliendi vbi nam ſint habitantes domos còductas, officiales, ſcholares, famuli, Aduenæ, Viatores, Tertiarij, & ſodalitatum Confratres.

DECISIO LXXXVIII.

Paruuli, an, & quando ſepeliendi ſint in Sepulcro maiorum, & quodnam dicatur maiorum ſepulcrum.

Vidua, vel coniugata vbi nam ſit tumulanda.

DECISIO LXXXIX.

Parentes, an, & quando filijs præmorientibus eligere valeant ſepulturam, & an, & quando Conſanguineus Conſanguineo, Amicus Amico.

Conſuetudo quoto tempore dicatur legitimè inducta tam iuxta terminos iuris Canonici, quam ſecundum ius Cæſareum.

DECISIO XC.

Agitur de vſuris pupil aribus, & ad quid teneatur Tutor pecunias pupilli nõ inueſtiès.

Intereſſe alterius intereſſe, an, & quando ſit licitum.

Vſura in quibus contractibus, vel diſpoſitionibus indirectè committatur.

DECISIO XCI.

Contractus ad negotiandum ſuper cambijs qualiter ſit licitus, & à cambio diſtinctus.

Contractus, an à partium denominatione, vel potiùs ab effectu iudicetur.

Mulieri ex indebita cauſa ſolutum, an extenuet ſortem.

DECISIO XCII.

Punitus vel abſolutus à Iudice Eccleſiaſtico; an, & quando poſſit à laico Iudice moleſtari in delictis mixti fori.

Puni-

Punitus vel abſolutus à Iudice laico, an poſſit ab Eccleaſtico pœnis ſpiritualibus plecti.

DECISIO XCIII.

Epiſcopus, eiusuè Vicarius, an ſit Iudex competens in cauſa menſæ Epiſcopalis. Quid in cauſa Eccleſiæ. Quid in cauſa propria ipſius Epiſcopi. An, & quando poſſit vterque, vt ſuſpectus recuſari

An, & quomodo, & ad quem effectum eligendi ſint arbitri ſiue Iudex ordinarius, ſiue delegatus allegetur ſuſpectus. & ſiue de iure Cæſareo ſiue de Pontificio, & refelluntur *Antonin. Variar. reſol 48. ſub num 8. lib. 1. & Bellett. diſqui. Cleric. tit. de exempt. Cleric. à ſtatut. ſecul. §. 1. nu. 36.*

DECISIO XCIV.

Clerici, an, & quando pro fructuum rerumque tranſportatione, vel venditione ad gabellæ ſolutionem teneantur, & quando negotiari dicantur.

Carol. de Graſſ. effec. 3. Clericat. nu. 37. reijcitur.

DECISIO XCV.

Impedimentum iuſtitiæ publicæ honeſtatis ex quibus ſponſalibus oriatur, & an illis diſſolutis euaneſcat.

Iudex, an ex confeſſione extra proceſſum facta moueri poſſit.

DECISIO XCVI.

Appellatio à mandato de manutenendo, an, & quando concedatur.

Diſtributionum percipiendarum ius, an, & quando ad ſucceſſorem tranſeat.

Rector, an & quando Eccleſiæ, vel proprio nomine agere debeat.

DECISIO XCVII.

Epiſcopus, an, & quando viſitare valeat Monaſteria ſanctimonialiũ Regularibus ſubiectarum, & quid in eius Vicario generali. Ad ornatum *Conc. Trid. ſeſſ. 25. cap. 5. de regul.* ac *Conſtitutionis Pij V.* & cenſuratur *Rodriq. to. 2. qq. regul. q. 47. art. 10.*

Vicarius, an, & quando comprehendatur in Conſtitutione de Epiſcopo loquente.

DECISIO XCVIII.

Clericus agens pro Canone rei emphiteoticæ, vel pro rei Eccleſiæ recuperatione, pro laudemio, pro fructibus, decimis, & obuentionibus; pro redditione rationis ſuper adminiſtratione rei Eccleſiaſticæ, pro turbatiua, vel ſpolio, habet fori electionem. *Theſaur. quæſt forenſ. lib. 2. q. 5.* reijcitur.

DECISIO XCIX.

Creditores appræhendentes bona decocti, inter quæ eſt prædium emphyteoticum, an, & quando laudemium ſoluere teneantur, & an illo non ſoluto emphiteuſim amittant: ad interpretationem *ſtatuti Genuen. lib. 4. c 7. de decoctis §. ſecuta.* Et incidenter igitur de pluribus alienationis ſpeciebus caducitatem cauſantibus.

DECISIO C.

Conductor, an, & quando exceptionem dominij refricare poſſit locatori.

Clerico donatario, an, & quando obſtet exceptio ſolemnitatis ſtatutariæ in donatione omiſſæ, ſiue agatur in foro Canonico, ſiue laicali.

DECI-

DECISIONES
FORI ECCLESIASTICI
AVCTORE
R.P.D. ALEXANDRO SPERELLO

VTRIVSQVE SIGNATVRAE S.D.N. REFERENDARIO,
ac Maioris Præſidentiæ Literarum Apoſtolicarum
Abbreuiatore.

ARGVMENTVM.

An, & quando Iudex Eccleſiaſticus paruulis Infidelium vtroque parente orbatis Tutorem Chriſtianum dare valeat.

An, & quando Paruuli Infidelium inuitis Parentibus baptizari poſſint, & reprobatur *Conſ. Nattæ* 454. *vol.* 2.

SVMMARIVM.

1 HEBRAEORVM *Iudex competens quis ſit.*

2 *Inter Hebræos ſeruanda eſt Lex Moſaica, & in ſubſidium Lex Romanorum.*

3 *Tutor dandus eſt ab eo Iudice, cui Pupilli perſona ſubeſt.*

4 *Tutor Pupillo Clerico à ſolo Iudice Eccleſiaſtico dandus eſt.*

5 *Iudæus nequit eſſe Tutor Pupilli Chriſtiani.*

Rationem vide num. 18.

6 *Iudæi non poſſunt habere nutrices Chriſtianas, etiam cum licentia Epiſcopi.*

Rationem vide num. 18.

7 *Inſtructio in fide eſt res ſpiritualis.*

8 *Cauſa ſpiritualis, vel quaſi, ſpectat priuatiuè ad Iudicem Eccleſiaſticum.*

9 *Iudex Eccleſiaſticus Decretum interponit in actu ſpirituali minoris Laici.*

10 *De Iuramenti viribus ſi contingat articulus in cauſa mere profana, diſcutiendus eſt coram Iudice Eccleſiaſtico.*

11 *Idem in articulo vſuræ, vel ſymoniæ.*

12 *Sponſalium cauſa mixti fori eſt, niſi agatur de illorum validitate, quo caſu ad ſolum Iudicem Eccleſiaſticum ſpectat.*

13 *Coram Iudice Eccleſiaſtico poteſt exequi contractus iuratus.*

14 *Iuramentum non mutat forum; ſed addit forum foro.*

15 *Cauſa dotis inter Laicos, an agitari poſſit coram Eccleſiaſtico.*

16 *Eccleſiaſticus Iudex ratione peccati, & pacis ſe intromittit in qualibet cauſa.*

17 *Cauſæ perſonarum miſerabilium ſunt mixti fori.*

18 *Hebræus quare Pupilli tutelam adminiſtrare, vel Chriſtianam nutricem retinere nequeat.*

19 *Impedientes Iudæum baptizari, tanquam ſuſpecti de fide inquirendi ſunt.*

20 *Tutor datur moribus Pupilli, & quid ſi*

illius bonam educationem negligat.

21 *Hebræorum paruulos ante vſum rationis baptizare inuitis parentibus eſt contra iuſtitiam, & eſt peccatū mortale. n. 27.*

Contrarium ſi quis publica auctoritate baptizare eos vellet tenent relati in num. 29.

22 *Hebræorum paruuli quorum parentes longiſſimè abſunt baptizari poſſunt.*

23 *Baptiſmum infantibus nō eſt differendus.*

24 *Tutoris aſſenſus requirendus an ſit in baptizandis infantibus orphanis.*

25 *Hebræorum paruuli ante annos diſcretionis non baptizantur inuitis parentibus.*

26 *Baptizari non poſſunt pueri Hebræorum inuitis parentibus, niſi ſint pubertati proximi.*

Contrarium eſt verius, & ſic quod ſufficit eos habere vſum rationis num. 30. & ſub num. ſequent.

27 *Pubertati proximus quando dicatur maſculus, & quando fœmina.*

28 Natta conſ. 458. *reprobatur*. & nu. ſeqq.

29 *Pueri Hebræorum, an publica auctoritate inuitis parentibus baptizari poſſint.*

30 *Expleto ſeptennio etiam in ſententia Diui Thomæ pueri Hebræorum inuitis parentibus baptizantur.*

31 *Rationis vſus communiter incipit expleto ſeptennio.*

32 *Sponſalia valent ſi fiant ſtatim ſeptennio completo.*

33 *Paruuli ad vitam æternam inuitantur à Saluatore.*

34 *Breue Iulij Tertij, ad fauorem Hebræorum in ditione Romani Pontificis degentium recitatur, & explanatur.*

35 *Baptizantur Paruuli in fide offerentium ſeu Patrinorum. etiam ſine conſenſu, vel mandato Parentum.*

36 *Hebræorum Paruuli, ſi de facto inuitis parentibus baptizantur, imprimitur character.*

37 *Hebræi habent filios in patria poteſtate.*

38 *Patria poteſtas nihil operatur ad impediendum filiorum baptiſmum.*

39 *Matre petente, & Patre inuito poteſt paruulus Hebræus baptizari.*

40 *Patria poteſtas in ſpiritualibus nihil operatur.*

41 *Baptizari poteſt in mortis articulo puer Hebræus inuitis parentibus.*

42 *Hebræus infans inuitis parentibus baptizatus, an ſit illis reſtituendus, & reprobatur* Burſatt. conſ. 231.

DECISIO I.

ALEBANTVR Regij duo pueri ex Hebræis, vtroque parēte orbati: quos ego tunc bo. mem. Cardinalis Eſtenſis Vicarius, ad meam adduci præſentiam iuſſi, ea mente, vt per regenerationis lauacrum, ad veræ fidei lumen reducerem.

Quo audito alius puer Hebræus, octo ferme annos natus, qui cum ſupradictis pueriliter luſitare conſueuerat, Diuino inſtinctu, ſociorum exempla ſequi geſtiēs, ſupra ætatem, ſupra vires ſapiens de matris ſinu (Patrem enim amiſerat) in ædes cuiuſdam Catholici vltrò rapitur, ſacram ablutionem, & ipſe inclamans.

Hinc in me commota vniuerſa Hebræorum caterua, non modo Regij, ſed & Mutinæ, ac Carpi degentium, Sereniſſimum D. Ducem adeunt, quærimonijs Ducalem aulam replent, me ſcilicet ipſiusmet Ducis iuriſdictioni imminentem, largita ab ipſo priuilegia infringere, ſeque indirectè ab ipſius ditione eijci. Quare multis hinc inde agitatis, tria in quæſtionem vocare contigit.

Primùm, an ad Iudicem Eccleſiaſticū, vel ad ſecularem pertineat cognoſcere, nunquid ſit dandus, & qualis, Tutor Pueris Hebræis orphanis.

Secundùm, Nunquid ipſe eoſdem orphanos baptizare poſſem reluctante Synagoga.

Tertiùm, an etiam baptizare liceret illum Puerum octo annorum, reclamante Matre.

1 Quo ad primùm dicebatur † non eſſe recedendum à communi diſtinctione, nempe Iudæos in rebus Eccleſiaſticis ſubeſſe Iudicibus Eccleſiaſticis, in profanis verò Principibus ſecularibus, & in 1
** mixtis eſſe locum præuentioni, vt magis communiter tradunt: *Canoniſtæ in Ca. quod ſuper extra de voto*, & poſt alios habetur per *Decian. tom. 1. tract. crim. lib. 5. cap. 14. num 2. circa med.* quibus addo *Mart. de Iuriſd. par. 4 cap. 166.* & latè *Marquard. in tract. de Iudæis par. 2. c. 9.* per totum, *Nauarr. conſ. 7. nu. 3. tit. de Heretic.* & ante eos idem ſenſit: *Bald. conſ. 3. ſub num 3. lib. 2.* & de ſecundo diſtinctionis membro, eſt textus in *l. Iudæi, & l ſi qua C. de Iudæis.*

Vnde cum Tutoris datio ſit res merè ciuilis,

ciuilis, & profana, non videbatur, Iudicem Eccleſiaſticum, in ea ſe poſſe intromittere, ſed id totum ad Iudicem Laicum remittendum, ac proinde D. Podeſtas vnus ex Magiſtratibus Ciuitatis Regij, aiebat, ſe velle dictis pueris dare Tutorẽ
2 Hebræum, quia † inter eos in primis eſt ſeruanda Lex Moſayca, & in ſubſidium Lex Romanorum, vt per *Calder. Conſ. 10. de conſtit. & conſ. 359. alias 30. de teſtam.* quem ſequitur *Maran. de ordin. iudic. diſt. 3. num. 49.* quibus addo *Decian.* plurimos congerentem *d. lib. 5. cap. 14. nu. 6. Surd. deciſ. 133. in princ. Rota* cum per eam congeſtis *in deciſ. 316. num. 1. ex recollectis per Farinacc. poſt ſecundum volum. conſiliorum.* His etiam addi poterat in via diſputatiua regulã in terminis, quæ
3 habet, † Tutorem ab eo Iudice dandum eſſe, cui perſona Pupilli ſubdita eſt *ad l. 1. in fin. ff. de Tut. & Curat. dat. ab his l. propter litem §. licet ff. de excuſat. tut. Alex. conſ. 44 num. 17. lib. 5.* Doctores *in l. 1. C. vbi Tutor. & in l. ſi Curatores* per illum textũ *C. de excuſ. tut. Albir. in Rub. C. de in lit. dand. Tut. Montan. in tract. de Tut. & Cur. cap. 4. num. 22.* & rurſus *cap. 20. num. 1.* vbi alios refert, & ſic huiuſmodi pueris laicis, à laico Iudice Tutorem fuiſ-
4 ſe aſſignandum: quemadmodum † Pupillo Clerico Iudex Eccleſiaſticus priuatiuè, & non Laicus dare poteſt Tutorem, *vt poſt Bart. in l. 1. ff. de Tut. & Cur. dat. ab his, & Fabr. in Inſtit. de Atil. Tut. nu. 4. in fin. & Io. Andr. in cap. fin. de Iudic. in ſexto,* tradunt *Soc. ſen. in c. ſi quis Clericus num. 23. in fin. de foro competenti Ripa in cap. 2. num. 10. de Iudic. Ruin. conſ. 89. num. 1. lib. 5. Montan. d. c. 1. num. 25.*

Quòd idẽ adſtruũt Doctores de Curatore vniuerſali; tametſi ſecus concludant vbi particulariter agitur de Curatore ad litem dando Clerico Pupillo coram Iudice Laico ſuper rebus patrimonialibus, litiganti; nihil enim obſtat quominus ille à Iudice Laico aſſignetur quippe qui datur rebus, non perſonæ, vt per *Oldrad. conſ. 55. Gemin. in cap. fin. §. ſi verò col. 2. de Iudic. in ſexto, Dec. in cap. 2. num. 220. extra eod. Rota deciſ. 14. de Iudic. in antiq. addit. ad Rotam in deciſ. 7. nu. 6. de Iudi. in nou. Acchill. deciſ. 8. nu. 4. & 5. qui fil. ſint legit. Ferret. conſ. 105. nu. 3. Bellet. diſqu. Cleri. tit. de fauor. cleric. perſon. §. 5. n. 13. & ſeqq.*

Sed nec altercãdum videbatur de Re-
5 ligione tutoris decernendi. Nam † ſicut Iudæus nõ poteſt eſſe Tutor Pupilli Chriſtiani, ſecundum veriorem opinionem, quam poſt alios latè defendit *Montan. d. c. 4. n. 32. 39. & ſeqq.* ſic ècõtra dicebatur. Chriſtianum non poſſe eſſe Tutorem Pupilli Hebræi, vt contrariorum eadem
6 ſit diſciplina Præſertim quia † Iudæi prohibentur habere Nutrices Chriſtianas, adeo, vt nec Epiſcopus in hoc diſpenſare valeat, vt *not. Card. in cap. ad hæc,* & ibi *Abb. in fin. extra de Iudæis Dec. in cap. Conſuluit il terzo, extra de Appell. Mont. d. cap. 4. num. 36.*

Pro contraria parte dicebam, quod etiam admiſſa diſtinctione, de qua *ſupra num. 1.* quæ non eſt abſolutè vera; ea tamen ad hanc facti ſpeciem applicari non poterat: non enim agebatur de Tutore ſimpliciter decernendo; ſed an eiſdem pueris dandus eſſet Tutor Chriſtianus, qui eos in fide Catholica inſtrueret; vel potius Tutor Hebræus, qui illos in Iudaiſmo educaret, & ſic verè, & propriè
7 agebatur de inſtructione in fide, † quæ eſt res ſpiritualis, vt de ſe patet, & habetur per *Leſſium de Iuſt. & iur. lib. 2. cap. 35.*
8 *num. 15 & 77. & ſeqq.* † Vnde tanquam cauſa ſpiritualis vel quaſi ad Iudicem Eccleſiaſticum priuatiuè ſpectabat *cap. tua de ord. cognit. cap. lator. c. cauſam qui fil. ſint legit. Abb. in cap. literas de iuramen. calum. Azor. tom. 1 Inſtitut. Moral. lib. 8. cap. 14. dub. 1.* dixi Latius *in deciſ. 8. num. 18.*

9 Sic † in ſimili tamen Laicorum minorum contractus à Iudice cui ſubſunt, & ſic à Laico ſint auctorizandi: vbi tamen agitur de actu ſpirituali cum minore gerendo; auctoritas non à Laico, ſed ab Eccleſiaſtico eſt interponenda *gloſſ. & Doctam. in cap. ſi annum de Iudic. in ſexto, Aufre. de poteſt. ſæcul. in Eccle. & econtra in fin. num. 147.*

10 Sic † pariter ſi in cauſa merè profana, dubitari contingit de viribus Iuramenti, tũc Iudex Eccleſiaſticus priuatiuè eſt cõpetens; cum articulus iſte ſit ſpiritualis, *cap. venerabilem de elect. Auf. de Poteſt. ſæcul. ſuper Eccleſ. perſo. in 4. regul. lim. 4. num. 5. in decimoquarto tomo tract. diuer. fol. 398. Guttier dicto cap. 12. ſub num. 5. Sanchez de Matrim. lib. 1. diſp 32. nu. 18. ver. hoc tamen, & in Decalog. tom. 1. lib. 3.*
11 *cap. 13. num. 13.* † qui Doctores poſt alios idem dicunt quoties agitur, an contractus habeat vſuræ, vel ſimoniæ vitium.

12 Sic rurſus, † cauſa ſpõſalium ad ſolum Iudicem Eccleſiaſticum ſpectat, quoties agitur, an illa valida ſint, vel inualida, quicquid ſit, vbi de validitate non agitur, *Abb. in cap. ex litteris il ſecondo, nu. 4. de ſponſal. Roſell. in verb. ſponſalia nu. 5. Brunell. de ſponſal. concluſ. 16. num. 6.*

*Palud.4.diſt.27.q.1.n.38. Sanchez lib.1. de Matrim.diſp.29. num.9. & eodem lib. diſp.69. num.*10. Idque non alia de cauſa
procedere reor, niſi ratione finis, nempe
Sacramenti Matrimonij, ad quod ſponſa-
lia ſunt ordinata; Ergo & in caſu noſtro,
cum finis huius dationis Tutoris, his Pue-
ris Hebræis, ſit educatio in vna, vel altera
Religione, & fide, quod eſt quid ſpiritua-
le, dubio procul non modo cognitio ſu-
per qualitate Tutoris dandi ad Eccleſia-
ſticum omninò ſpectat; ſed ſucceſſiuè ra-
tione connexitatis, & ipſa Tutoris depu-
tatio, vel ad eandem deuoluitur, vel ſal-
tem efficitur mixti fori, ita vt præuentio-
ni ſit locus: quemadmodum vbi petitur
13 executio contractus iurati, † ratione iu-
ramenti Laicus efficitur de foro Eccle-
ſiæ, & poteſt etiam coram Iudice Eccle-
ſiaſtico conueniri *tex. in cap. fin. de for. comp. in ſexto, vbi Domin. de S. Gemin. hoc notat nu. 3. text. in cap. nouit. de Iudi. in cap. 1. & in cap. cum contingat de Iureiur. & in cap. licet eod. tit. in ſexto, & in cap. quamuis pactum de pact. in ſexto*, &
* tradunt omnes ibi, & alibi paſſim.
14 Quia † licet Iuramentum non mutet
forum, ſecundum veriorem opinionem,
addit tamen forum foro, vt per *Io. Andr.*
& alios quos congerit *Iaſ. in l. nulli n.6. C. de Iudæ. Guttier. de Iuram. lib.3. cap.12. num.2. & ſeqq. Sanchez tom.1. in Decal. lib. 3. cap. 13. num. 15.*
15 Et † ob eandem cõnexitatis rationem
Iudex Eccleſiaſticus ſe intromittit in cau-
ſa dotis inter Laicos *Aufrer. de poteſt. ſecu. in Eccleſ. & econtra. in fi. n.16.* Quam-
uis enim dos ſecundum aliquos exigatur
coram Iudice Laico *l. exigere ff. de iudic. Molfeſ. in commet. ad conſue. Neap par. 2. de bonis q.12. nu.18. nouiſſimè Nouarin. in prax. Electio. & Variat. fori ſect. 1. q.7. num.11. Aufrer. in tract. de poteſt. ſecul. in Eccleſ. nu.21* (quod tamen non tran-
ſit ſine difficultate, & cõtrarium, vt nem-
pe ſit mixti fori tenent *Abb. in c. Eccleſia Sancta Maria de conſtit. & Bald. Nouelli in tract. de dote par.9. priuil.16.*) quoties
tamen principaliter eſt, quæſtio de Ma-
trimonio: quia de eo coram Eccleſiaſti-
co Iudice agendum eſt vtique coram eo-
dem incidenter tractari poteſt de dote,
quæ cum Matrimonio eſt cõnexa, vt per
Aufrer. loco citato, & Anchar. in conſ. 12. num.21. Conſta Ruger. in tract. de dote q.17. nu.5. ver. ſi quæro, vbi probat hunc
eſſe caſum *cap. per veſtras in fi. de donat. inter vir. & vxor. Lupus in d. cap. per veſtras n. 20. notab. num.17. Bardus in trac. de tempore, vtili, & continuo c.15. nu.5.*
Mart. de Iuriſdict. par. 2. cap.21. nu.16.
16 Prout † rurſus ratione peccati, & pa-
cis Eccleſia ſe intromittit in qualibet, cõ-
nexa cauſa *Aufre. vbi ſup. nu. 27.* ita vt pa-
cis fractæ cauſa ſit mixti fori, tradit latiſ-
ſimè poſt alios *Maria. de Iuriſdic. par. 2. cap.22. per totum*, & eſt textus clarus *in c. ſuper quibuſdam 26. §. fin. extra de verb. ſignific.*
17 Quibus omnibus accedit, † cauſas pu-
pillorum, & miſerabilium perſonarum
ſpectare etiam ad Iudicium Eccleſiaſticũ,
& eſſe ſub Eccleſiæ protectione *text. eſt in d. c. ſuper quibuſdam 26. §. fin. extra de verb. ſignif. cum ſimil. Innoc. in cap. ſignificantib. de offic. deleg. & ibi Abb. num. 6. ver. ſed quo ad tertiam Collector commu. opin. diuerſorum to.4. loco.10. cap.2. verſ. perſonæ miſerabiles*, & ex his corruunt ea,
quæ in contrarium deducebantur.
Quòd vero addebatur de contrariorũ
diſciplina ſeruanda, tollitur ex rationis
18 diuerſitate. † Ideo nãque Hebræus à pu-
pilli Chriſtiani tutela arcetur, ne illum in
Iudaiſmo educare moliatur, ſicut nec in
domo Chriſtianam Nutricem retinere
permittitur, ne illam ſua conuerſatio-
ne in moribus, & in fide corrumpat, In
caſu noſtro non modo ceſſat huiuſmodi
ratio, ſed alia prorſus contraria militat,
ideo etiam contrarium ius ſtatuendũ eſt.
Imò ſi quis ſeriò diceret ſe, cum poſſit
huiuſmodi pueris dare Tutorẽ Chriſtia-
num, potiùs velle dare Hebræum, inquiri
forſè poſſet, tanquam adhærens ritibus
19 Iudæorum, (prout † generaliter eos, qui
impediunt Iudæum baptizari, poſſe vti de
fide ſuſpectos inquiri tradit *Marquar. in tract. de Iudæis par. 3. cap. 2. in fine*) cum
20 præſertim Tutor † detur principaliter
moribus pupilli, ita vt illius bonam educa-
tionẽ, eruditionemq; in primis curare te-
neatur *l. cum plures §. cum Tutor ff. de admin. tut. l. qui filium. l. ius alimentorum ff. vbi pupill. educ. deb. Montan. in tract. de Tutel. cap.4. nu.11. & ſeq. Molin. to.1. de Iuſti. diſp.220. col.2.* Adeo vt ſi Tutor
id negligat, dicatur eſſe in lata culpa, &
contra eum iurari poſſit in litem ad dam-
na, & intereſſe, vt poſt alios tradit *Plotus in l. ſiquando n.230 verb. dare operam C. vnde vi. Borgni. in tract. de Tutor n. 275:*
poſſitque, vt ſuſpectus remoueri vt per
Crauett. conſ. 190 & Borgni. loco cit.
Pronunciaui itaque dandum eſſe præ-
fatis orphanis Hebræis Tutorem Chri-
ſtianum; prout de facto dedi. Non quod
id ad effectum illos baptizandi neceſſariũ
eſſet; ſed vt ex tempore commotam ſedi-
tionem ſedarem. Quod & à ſupremo San-
ctiſſimæ

ctiſſimæ Inquiſitionis tribunali probatũ
fuit, vt ex literis miſſinis ad me datis ſub
die 11. Ianuarij 1625.

21 Quo ad ſecundum dubium, facilis erat
reſolutio. Nam doctrina *D. Thomæ 2. 2. q. 10. art. 12. in corpore articuli, & 3 par, q. 68. art. 10. in corpore*, quæ ex aduerſo allegabatur loquitur in pueris Hebræorum habentibus parentes, & omnes eiuſdem Sancti Doctoris, & ſequacium rationes concludunt, eſſe contra Iuſtitiam baptizare huiuſmodi paruulos inuitis eorum Parentibus, & quod inde orirentur homicidia, & apoſtaſiæ; qui eſt punctus ſequentis quæſtionis; quod autem paruuli parentibus orbati, baptizari queant, ne-
22 mo eſt, qui neget; † quinimo etiam ſi parentes habeant, qui tamen longiſſimè abſint, licitum eſt Chriſtianis in quorum manibus ijdem paruuli, ſiue bello, ſiue furto, ſiue violentia, ſublati, ſiue empti, vel caſu inuenti ſunt, illos res fidei docere, ac baptizare, vt bene per *Azor. to. 1. Inſtitut. Moralium lib. 8. cap. 25. q. 4.* vbi rationem reddit, quia perinde eſt, ac ſi eſſent omni parentum auxilio deſtituti, quorum Deus curam demandauit ijs, ad quos aliqua ratione peruenerint. Et quã-uis *Azorius* neminem citet, hanc tamen eandem doctrinam tradidit *Caietanus* fidelis doctrinæ *D. Thomæ* interpres *in 3. par. ſum. q. 68. art. 10.* vbi ait ſic ſe habere Eccleſiæ conſuetudinem, & poſt *Catarinum, Sotum, & alios* firmat *Suarez in 3. par. D. Thomæ to. 3. diſp. 25 ſect. 3. verſ. ſecundo infertur*, vbi *de Communi* teſtantur.

Quicquid igitur obſtreperet Synagoga, quæ nullũ ius habebat in duobus paruulis orphanis de quibus agebatur, non erat illis denegandum baptiſma, cum ſola parentum reclamatio difficultatem facere poſſit, quibus deficientibus ceſſat quoque omne impedimentum.

Et omni prorſus caret fundamento id, quod dicebatur expectandum ſaltem eſſe, vt ad vſum perueniant rationis, & eligant an velint, vel nolint baptizari. Nam ſuppoſito, quod paruuli Infideliũ orphani baptizari legitimè valeant; erraret profectò, qui per tantum temporis ſpatium, eis baptiſmum differret, ex doctrina *D.*
23 *Thomæ* † *par. 3. q. 68. art. 9.* vbi habet, conueniens eſſe, pueros baptizari, vt à pueritia nutriti in his, quæ ſunt Chriſtianæ vitæ, firmius perſeuerent, ſecundum illud *Prouerb. 22. Adoleſcens iuxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit non recedet ab ea.* Et inferius reſpondendo ad primum argumentum affert ſimilitudinẽ pulcherrimam, & caſui noſtro aptiſſimam, nempe quod ſicut pueri in materno vtero cõſtituti, non per ſe ipſos nutrimentum accipiunt, ſed ex nutrimento matris ſuſtentantur; Ita etiam Pueri nondum habentes vſum rationis, quaſi in vtero Matris Eccleſiæ conſtituti, non per ſe ipſos, ſed per actum Eccleſiæ, ſalutem ſuſcipiunt; quin *et Conc. Tri. ſeſſ. 7. Can. 13. de baptiſ.* Eum anathematis damnat, qui dixerit paruulos eſſe baptizandos, cum ad annos diſcretionis peruenerint, eo quod actum credendi non habeant: qua de re, vide etiam latè *Suarez in 3. par. to. 3. diſp. 25. ſect. 2.* Vnde fruſtra quæritur an rationis vſus in hiſce pueris Hebræis eſſet expectandus.

Quæ cum ita ſe habeant, ego nihilominus ad abundantiorem cautelam, & vt leonum ora pro tunc obſtruerem decreui dictis puerulis Tutorem dare, vt dixi
24 in præcedenti quæſtione; quia † ad Tutores datos infantibus, parentum officium & cura tranſit, & eorum conſenſus in eis baptizandis requiri poteſt ad tradita per *Palud. 4. d. 4. q. 4. art. 3. Azor. tom. 1. Inſtit. Moral. lib. 8. cap. 25. q. 9. Suar. d. diſp. 25. ſect. 3. ver. 2. infertur in fine.*

Quo ad poſtremum articulũ de puero ætatis annorum octo, qui genitrice reluctante baptiſmum petebat; dicebatur
25 rem omni carere difficultate, † eo quod puer iſte nondum ad annos diſcretionis peruenerit, & mater reclamaret: vnde intrat communis concluſio, quæ habet, paruulis infidelium vſu rationis carẽtes, non poſſe inuitis, vel reluctantibus parẽtibus, ſine peccato, baptizari, quam opinionem firmauit *D. Thomas 3. par. q. 68. art. 10.* alijsq; locis, vt ibi per *Caietan.* idemq; tenent ibi cõmuniter omnes Thomiſtæ, plurimas reddentes rationes *Riccard. de Media Villa in 4. d. 6. q. 3. Azor. atteſtans de com. diſt. 6. 8. c. 25. q. 2. Nald. in ſum. ar. Baptiſmus num. 4. Angel. eod. verſ. §. 2. Syluester eodem ver. Baptiſmus. Enriq. in ſumm. lib. 2. cap. 25. latè Bann. in 22. q. 10. ar. 12.* latè, & pulchrè *Suarez in 3. par. D. Thomæ tom. 3. diſp. 25. ſect. 3.* & ex noſtratibus *gloſſ. in cap. Iudaeorum 18. q. 1. Card. Floren. Socc. ſen. Abb. & cæteri in cap. ſicut extra de Iudæis* vbi *Feli. num. 1. teſtatur* de magis com. opin. *Cald. in conſ. 3. tit. de Iudæis* latè *Pariſ.* atteſtãs itidem de magis com. opin. *in conſ. 2. n. 38. & num. 41. lib. 4.* ſequitur *Marquard. in tract. de Iudæis par. 3. cap. 2. ſub num. 6. verſ. ſed D. Abb.* latiſſimè *Natt. in conſ. 434.* per totũ *lib. 2. Port. Imol. conſ. 4. num. 34. Burſat. conſ. 152. num. 14. cuncto*

num. 70. vbi etiam de veriori,& magis
** commnni. Aſcan. clementin.in tract. de
Patria poteſt. eſſe.7. num.6. vbi etiam de
* communi. Decian.tom 1.tract.crim. lib.5.
c.14.ſub nu. 1. Scappa de iure non ſcripto
lib.2. c.41. Lal. Zaneb,de Priuil. Eccleſ.
priuil.142. n.10. & 13. Menebiac. lib.1.
controu.illuſtr.c.8.n.12. Afflict.Deciſ.151.
Caualcan.deciſ.21.nu.14.par.2.Paſqual.
de Viribus Patriæ Poteſt.par.1.c.7. nu.3.
26 Quod † autem tunc dicantur pueri
vſum habere rationis,quãdo ſunt doli ca-
paces, & pubertati proximi, conſuluit in
terminis noſtris. Natt.d.conſ.434. nu.15.
& ſeq. vol. 2. vbi propria determinauit
puellam Hebræam nouem annorum,quæ
optabat baptizari, non eſſe baptizandam
27 inuitis parentibus,quia † mulier tunc de-
mum dicitur proxima pubertati, quando
eſt ætatis annorum nouem cum dimidio,
maſculus verò quando habet annum de-
cimum cum dimidio,vt ibi per eum quem
in puncto ſequitur Burſatt. in conſ. 231.
num.4. & ſeq.lib.3.& Paſqual.de Virib.
Patriæ poteſt.par.1.cap.7. num.6. Si ergo
Puella de qua loquitur Natta. & cui de-
ficiebat dũtaxat dimidium anni ad tem-
pus proximum pubertati, non potuit ba-
ptizari, multo minus dicebatur potuiſſe
hunc puerum, cui deerant anni tres, &
dimidium ad pubertatis proximitatem.
28 Cæterùm his minimè obſtantibus † cẽ-
ſui Nattæ conſulentis alioquin celeber-
rimi ſententiam, non eſſe in iudicando ſe-
quendam.
29 Nam † quicquid ſit, de ſupradicta ſen-
tentia D. Thomæ, vt pueri infidelium in-
uitis parentibus baptizari nequeant, quæ
tamen non tranſiuit in iudicatum, cum
contrarium teneant (ſaltem quoties non
eſt perſona priuata is, qui illos baptizare
intendit) Arch.Io.And. Prepoſ. & Card.
in cap.qui ſincera diſt.45. Henriq. Boieb.
in d.cap. ſicut de Iudæis Montan. in trac.
de reprob. ſenten. Pilati §. vbi inquam
num.11. Afflict.deciſ.151. à nu.4.Ferret.
** conſ.76. nu.5. vbi de magis com. quos ſe-
quitur Ceuall.to.2. commun. contra com.
q.375.à num.10. Reſtaur. in tract. de Im-
perator q.28.num.4.Sintagam. com.opin.
tom.1.tit. 30.rubr. de Iudæis cap.4. verſ.
Iudæorum filij, & ſeq. vbi relatis contra-
* trarijs hãc dicit eſſe communem opinio-
nem, ab eaq; in iudicando, & conſulen-
do non eſſe recedendum.
Et ex Theologis hac defendunt Scotus
in 4.diſt.4.q.9 & ibi Tataret.Franc. de
Maior.in 4.diſt 6.q.2.in fi. Nicol.Orbel.
in 4 ſent.d.4.q.7.Gabriel in 4. diſt.4. q.2.
dub.5.Sum.Angel.in verbo baptiſmus q.6.
num. 11. Nicol. de Nyſe. ſuper quartum
lib.ſent.tract.6.par.3.de baptiſmo q. 10.
Quorum aliqui validiſſimis rationibus
defendunt hanc opinionem, quæ re vera
ſatis pia, & benigna eſt: ſed quia ego ſem-
per D.Thomæ Protectoris mei, veſtigia
adoro, pro nunc non me ſubſcribo huic
opinioni, quia ad caſum noſtrum deter-
minandum id non eſt neceſſe.
Igitur admiſſa D.Thomæ ſententia, non
tamen inde ſequitur haud poſſe expleto
ſeptennio hos paruulos, inuitis paren-
tibus, baptizari.
30 Imò † idem Diuus Thomas in locis à
Natta allatis non obſcurè contrarium
dicit, nempe diſt.3.par.q.68.ar.10.in cor-
pore, & 2. 2. q. 10. art.12.in corpore ar-
ticuli, hæc enim ſunt eius formalia verba
Vnde contra Iuſtitiam naturalem eſſet, ſi
puer antequam habeat vſum rationis, à
cura parentum ſubtrahatur, vel de eo ali-
quid ordinetur inuitis parentibus: Poſt-
quam autem incipit habere vſum liberi
arbitrij, iam incipit eſſe ſuus, & poteſt
quantum ad ea, quæ ſunt iuris diuini, vel
naturalis, ſibi ipſi prouidere; & tunc eſt
inducẽdus ad fidem nõ coactione, ſed per-
ſuaſione; Idemq; habetur per Suarez d.
tom.3.diſp.25 ſect.3. verſ. ſecundum du-
bium. Eman. Sà in ver. baptiſmus nu.11.
Henriq.lib.2.cap.25 n 3. Reginal.lib.27.
num.68.ad fin.Tolet in Summ.lib.2.c.21.
* num.2. Bonace.qui de comm. teſtatur tom.
de Sacram. diſt. 2. q. 2. ſub num.9. verſ.
1. Azor. tom. 1. Inſtitut. Moral. lib. 8.
cap. 25. q. 11.
Non ergo requiritur aliquem eſſe pro-
ximum pubertati, ſed ſatis eſt ſi puer in-
cipiat habere vſum rationis, & liberi ar-
31 bitrij. † Communiter autem vſus ratio-
nis incipit ſeptennio completo, iuxta
eundem Diuum Thomam 4.diſt.27. q.2.
* ar.2.& ibi eum omnes ſequuntur, & poſt
alios, quos refert, tradit Mandoſ.de æta-
te minori cap.4.nu.2.Saneb. de Matrim.
32 lib.1.diſp.16.nu.2. † vbi propterea dicit,
valere ſponſalia ſtatim completo ſepten-
nio cap.litteras, & cap.acceſſit de ſponſal.
impub. quæ non valerent, ni poſſet in illa
ætate conſiderari voluntas, & liberum
arbitrium, & in terminis noſtris, idem te-
net Emanuel Sà in Aphoriſm.conf. verbo
Baptiſmus nu.11. cum alijs, quos refert,
& ſequitur Bonacin. tom. de Sacramentis
q.2.punc.6.ſub num. 11.
Et probatur ex.l.ſi infans.§.vlt.iuncta
l.potuit C.de Iure delib. nam in l. potuit
dicitur requiri voluntatem Pupilli, vt ei
acquiratur hæreditas, & in d.§.vlt. dici-
tur poſſe maiorem ſeptennio acquirere,
ergo

ergo ſupponit iam habere liberum arbi-
trium. Rurſus probatur *in l. ſponſalib.*
ibi *ſi modo id fieri ab vtraque perſona in-
telligatur ideſt ſi non ſint minores, quam
ſeptem annorum*, ergo ſupponit tunc ha-
bere vſum rationis, & intelligentię, vt be-
nè aduertit *Sanchez vbi ſupra*.

Pueri itaque Infidelium maiores ſeptē-
nio ſi ipſimet conſenſum præſtent, ba-
ptizari poſſunt inuitis parentibus, quia
habent ius petendi, quod ipſis neceſſa-
rium eſt ad ſalutem; cum ſint ſui iuris in
his, quæ pertinent ad bonum animæ, nec
teneantur Patri obedire in ijs, quæ Deo.
& ipſis contraria ſunt, vt habetur ex prę-
fatis Doctoribus.

33 Et certè voluntati paruulorum ſeptē-
nio maiorum, ad fidem conuolare cu-
pientium, eo minus obſiſtere debemus,
quo Saluator noſter præcepto cauit, ne
venientes arceantur, dicens *Marc.* 10.14.
*Sinite Paruulos venire ad me; ipſorum
eſt enim Regnum Cælorum*; cur ergo in-
uideamus paruulis ſalutem, quam Chri-
ſtus offert, vel quid repellimus eos à vita,
ad quam Auctor vitæ inuitat? Ita in pun-
cto, dicit *Vdalric. Zaſijus in libell. de Iu-
daeis q.* 2. cum ſubſcriptione quorumdam
Theologorum maximæ auctoritatis, re-
fert, & ſequitur *Marquard. de Iudæis p.* 3.
cap. 2. *ſub nu.* 6. quibus locis concludunt
dictos paruulos non modo venientes nō
poſſe reijci inſtantibus parentibus, ſed &
omninò ad illos recipiendos nos teneri.
Vnde dignoſci poteſt, quam grauiter la-
beretur qui *Natta* conſultatione ſequen-
dos animas Chriſto eriperet, pro quibus
Chriſtus prætioſum ſanguinem fudit.

Nec ſaluari poteſt, idē *Natta* ſub præ-
textu priuilegij *Pauli Tertij*, quod ibi re-
fert *ſub num.* 15. quo interdicitur, ne filij
à Iudæis auferantur, niſi duodecimum
exceſſerint annum, & doli ſint capaces;
quia præfatum Priuilegium, (quod neque
eſt *Pauli Tertij*, ſed *Iulij Tertij*) fuit dum-
taxat conceſſum Hebræis degentibus in
nonnullis locis ſtatus Eccleſiaſtici, & in
caſu violentiæ, neque dicit id, ad quod al-
legatur à *Natta*, ſed eius verba relata à
Naldo *in ſumma verb. Baptiſmus in fine*
ſunt ſequentia.

34 *Et † inſuper Epiſcopis, eorumque Vi-
carijs, & Officialibus, & quibuſuis alijs
perſonis tàm Eccleſiaſticis, quàm ſæcula-
ribus dictarum Prouinciarum, Ciuitatū,
& locorum, ſub ſuſpenſionis à diuinis, ac
mille ducatorum auri ipſo facto per quem-
libet ipſorum contrafacientium incurren-
dis, & præfata Camera applicandis pœ-
nis, expreſſe inhibemus, ne filios veſtros,
tàm mares, quàm fœminas vobis inuitis,
violenter auferre, ſeu ſubtrahere, nec præ-
ter formam ſacrorum* Canonum *quomodo-
libet baptizare debeant, vel præſumant.*
vbi ponderanda ſunt illa verba (*violenter
auferre*) quæ nec *Natta* caſui, nec noſtro
applicantur, & alia verba (*præter formam
ſacrorum Canonum,*) quæ important an-
te ſeptemnium, & ſic in infantili ætate,
vt ſupra ſatis ſuperq; deductum fuit. Eiuſ-
demq; farinæ credendum eſt fuiſſe diplo-
ma Martini Quinti relatum à *Burſatto d.
conſ.* 231. præſertim cum illud non repe-
riatur, nec vlla de illo potuerit haberi no-
titia, vnde nec illius prætextu erat à iuris
regulis recedendum. Neque obſtat alia
ratio *Natta à num.* 8. in qua maximum
35 facit fundamentum, † nempe non ſuffice-
re ad baptiſmum, quod in recipiente non
ſit obiectus contrariæ voluntatis, ſed re-
quiri voluntatem directam, vel interprę-
tatiuam; directam autem non reperiri in
eo, qui non eſt proximus pubertati, inter-
prætatiuam non adeſſe in eo, in quo Pa-
rentes, nec expreſſè, nec tacitè conſen-
tiunt; nec ſufficere patrinorum volunta-
tem, qui abſque mandato parentum in-
fantis conſentire nequeunt.

Falſum eſt enim, maiores ſeptemnio,
& pubertati non proximos carere dire-
cta voluntate, vt deduximus *ſupra nu.* 31.
& ſequent.

Falſum item eſt non ſufficere fidem of-
ferentium, ſeu Patrinorum, abſque con-
ſenſu vel mandato parentum, quia vt in-
quit, *Diuus Antoninus in* 3. *p. ſuæ ſumm.
tit.* 14. *cap.* 13. iſta gloſſa non reperitur in
iure, & contrarium probatur *in cap. par-
uuli de. conſecr. diſt.* 4. vbi dicitur indiſtin-
ctè paruulis ſufficere fidem offerentium,
nulla facta mentione de fide parentum,
& ita etiam ex Noſtratibus firmant *An-
char. in Conſ.* 196. *& alij*, quos refert, &
ſequitur *Affli. deciſ.* 151. *num.* 5. *&* 6.

36 Præterea ſi ratio *Natta* vera eſſet, ſe-
queretur, vt ſi de facto iſti paruuli bapti-
zarentur, non imprimeretur character, &
baptiſmus eſſet nullus, cum tamen cōtra-
rium ſit verùm, ex quo etiam in paruulis
ratione carentibus interueniunt omnia
ad baptiſmum neceſſaria, nempe mate-
ria, forma, & intentio miniſtri, in qua in-
tentione adeſt voluntas matris Eccleſiæ,
quæ ſufficit, ideoque baptiſmus tenet *ad
tex. in cap. Iudæorum* 28. *q.* 1. *& cap.* 2. *de
conuerſ. Infidel.* & ita tenuerūt ex Theo-
logis *Caiet. in* 3. *par. q.* 68. *art.* 10. *Silueſt.
in verb. Baptiſmus* 7. *q.* 11. *d. Antoninus
par.* 3. *tit.* 13. *cap.* 22. & eſt etiam ex men-
te *D. Thomæ*, vt benè deducit *Azorius*
tom. 1.

tom. 1. Inſtit. Moral. lib. 8. c. 25 q. 8 Nald.
in vero Baptiſmus num. 4. & ex Noſtrati-
bus Affl. latè dicta deciſ. 151. per totam
Ferret. conſ. 76. num. 6. Ceuall. in ſpecul.
com. contra com q 735 nu. 21. & ſequenti
Paſchalis de Virib. Patria poteſt. par. 1.
cap. 7. num. 11.
Sicut nec ſaceſſit negocium alia ratio
a Natta conſiderata de Patria poteſtate,
ſub qua reperiuntur huiuſmodi paruuli
Hebræorum: quãuis enim, & nos ſequa-
mur vna cum Natta opinionem illã, quæ
37 habet, † etiam Iudæos habere filios ſuos
in poteſtate glo. in cap. Iudaeorum 28 q. 1.
(quæ propterea dixit filios Iudæorum
èximi per Baptiſmum à Patria poteſtate)
Bald. Alber. & Cyn. in l. item in poteſtate
* ff. de his qui ſunt ſui vel alt. Iuris. Cano-
niſtæ omnes in cap. 2. de conuerſ. Infidel.
Alex. conſ. 71. num. 2. verſ. Nam etiam
Iudai lib. 2. & conſ. 99. num. 4. lib. 2. vbi
* addentes teſtantur de communi, & conſ.
13. nu. 9. lib. 7. idem Natta conſ. 620. n. 8.
in fine vol. 3. Tiraquel. de iure primoge. q.
66. num. 2. Paris conſ. 2. nu. 9. lib. 4. & de
* * mag. comm. opin. teſtatur Socci. conſ. 62.
num. 12. lib. 1. Rolan. conſ. 35. num. 27. &
ſeqq. lib. 2. Vrſil. in addi. ad affli. deciſ. 151.
in princ. Burſat. conſ. 121. nu. 6. lib. 1. Viui.
opi. 392 num. 1. vbi contrarium tenentes
reprobat Sintagm. com. opin tom. 1. lib. 30
tit. de Iudais caſ. 4. nu. 1. 2. & 5. Maſcard.
de prob. lib. 2. concl. 944. num. 24. Nauarr.
conſ. 4. de conuerſ. infidel. num. 1. par. 1.
Clementin. de Patr. poteſt. effe. 7. num. 6.
38 Negamus tamen Patriam poteſtatem
operari, vt filius ſine patris conſenſu
baptizari nequeat; ſi enim hoc verùm
eſſet, plurima ſequerentur abſurda, quo-
rumptimum eſſet contra ipſum Nattam
ſeu potius contra D. Thomam, & ſequa-
ces, ues ne matrem, quæ procul dubio nõ
habet filios in poteſtate; carere iure re-
clamandi, & ſe opponendi ne filius etiam
minor infante baptizetur, quod tamen
in ſententia D. Thoma, quem Natta ſe-
quitur, non eſt veritati conſentaneum.
Secundò ſequeretur, filiũ inuito patre
Hebræo, nõ poſſe baptizari etiam in æta-
te adulta; Patet euidenter, quia Patria
poteſtas non expirat pubertate filiorum,
vt notum eſt lyppis, & tonſoribus, conſe-
quens eſt falſum, ex doctrina tam Thomi-
ſtarum, quam Sebotiſtarum, necnon
Canoniſtarum, vt dixi ſupra num. 21. &
num. 25. 27. 28. 30. & ſeqq. ergo, &
antecedens.
Tertiò ſequeretur, vt ſi mater velit fi-
lium baptizari, & pater renuat, non eſſet
baptizandus, ne Patriæ poteſtati fieret
39 iniuria, † & tamen certum eſt, matrem
non modo quoties conuertitur ad fidem,
petere poſſe communem ſobolem bapti-
zari, etiam marito, & patre reſpectiuè in-
uito, & tunc baptiſmum non eſſe dene-
gandum. tex. in cap. ex litteris, & ibi Abb.
de conuerſ. infidel. & in cap. Iudai 28. q. 1.
Azorius Inſtit. Moral. tom. 1. lib. 8. c. 25.
q. 3. in fin. Marquard. in tract. de Iudais
par. 3. cap. 2. nu. 10. Bonacc. to. de Sacram.
diſp. 2. q. 2. punct. 6. ſub num 11. verſ. tertio
baptizandum Suarez tom. 3. in 3. par. D.
Tho. diſp. 25. ſect. 3. ſub ver. duo ſuperſunt
Barbat. conſ. 57. vol. 3. Vrſil. ad Affl. deciſ.
151. num 7. latius Paſqual. de Virib. patr.
poteſt. par. 1. cap. 7. num. 10. & ſequent.
Sed etiam ſi tàm pater, quàm ipſa mater
in infidelitate remaneat: adhuc enim al-
terutro petente, & altero inuito infans
baptizari poteſt, vt per Suarez. ubi ſupra.
& poſt alios quos congerit, tradit Bonac.
vbi ſupra verſ. reſpondeo qui rationem
reddunt, quia cum actus iſte cedat in fa-
uorem Religionis, & ſalutem infantis,
maximè fauorabilis eſt, & conſequenter
conſenſus vnius præferendus eſt diſſenſui
alterius. Quod per eaſdem rationes puto
omninò verum, etiam ſi Auus paternus
inſtaret infantem baptizari, cuius ma-
ter renueret, quicquid in contrarium cõ-
ſuluerit Nauarr. conſ. 4 tit. de conuerſ. in-
fidel. par. 1. cap. 3. qui tamen in calce con-
ſilij fatetur contra ſe iudicatum fuiſſe.
Nõ igitur opinio D. Thoma, quod pueri
infantes infidelium, inuitis parentibus ba-
40 ptizari nequeãt, prouenit † ex Patria po-
teſtate, quæ in ſpiritualibus non conſide-
ratur c. ſi. de Iudi in ſexto, Decius in reg.
nuptias. ff. de reg. iur & in terminis no-
ſtris tradũt Vrſill. ad Affl. dec. 151. n. 12.
plenè Barbatia conſ. 57. per tot. lib. 3. quẽ
refert, & ſequitur Paſcal. de Viribus Pa-
tria poteſt par. 1. cap 7. num. 10. Azor. d.
tom. 1. lib. 8. cap. 15. q. 3. vbi quod quan-
do de communi fidei bono agitur, nulla
habetur ratio Patriæ poteſtatis, & eſt de
mente D. Thoma in 3. par. q. 68. art. 10.
omniumq; Theologorum. Sed potiùs di-
cta opinio fundatur in quodã iure, quod
parentes habent in filios à natura, ſeù de
iure Naturæ, vt eos inſtruant, & dirigãt,
dum propria voluntate regi non poſſunt.
Vndè quotieſcumque huiuſmodi ratio
ceſſare poteſt, ceſſat etiam prohibitio ba-
ptizandi filios inuitis parentibus, vt ſupra
latè dednxi.
41 Quinimò vbi præfata ratio nondum
etiam abſolutè ceſſauit, ſi tamen eſt de
proximo ceſſatura, v. g. ſi infans in arti-
culo mortis reperitur, poteſt inuitis pa-
rentibus

rentibus baptizari, modo abſit ſcandalum, quia nulla iniuria eis infertur, cum breui filium ſint amiſſuri *D. Antoninus in 2.par.ſum.tit.12.cap.2.§. quarto pueri Iudaeorum, & in 4.ſent.tom.1.diſt.5.q.15. art.10.in fi.§.ſeptimum autem Azorius d. lib.8.cap.25.q.10.Suar.d. q.25.ſect.5. §. ex his autem Nugn.in 3.p. d.Rom. q.66. art.10.Paſcal.de Vtrib. Patr.poteſt.par.1. cap.7.ſub num.11.*

42 Denique † nõ merebatur allegari ſententia, quam *Burſatt.d.conſ.231.ſub nu. 6.lib.* 3. inquit, latam fuiſſe Genuæ anno 1539. à delegatis Apoſtolicis, & in cuius executione puer ſeptemnis inuitis parẽtibus, baptizatus, eiſdem reſtitutus fuit, donec ætatem annorum duodecim compleret, præſtita per ipſos fideiuſſione de illo tunc Epiſcopo præſentando, & de non ſubornando, vel cum à Chriſtiana Religione retrahendo. Quia præterquam quod ſententię Iudicum, quibus Princeps ad partium præces, cauſas prout iuris dirimendas committit, nullam in cæteris tribunalibus ſibi vendicant auctoritatẽ: hæc de qua loquimur, contra ius. faſq; lata dignoſcitur: cum in ſacro Toletano Concilio, relato in *cap. Iudaeorum 28.q 1.* diſſertis verbis totum oppoſitum cautũ fuerit: nimirũ Iudæorum filios ſacro baptiſmate ablutos, ne parentum vltra inuoluantur erroribus, ab eorum conſortio ſeparandos eſſe: idemq; in *cap. ſeq.* decernitur ea ratione, quia *ſæpè malorum conſortia, etiam bonos corrumpunt: quanto magis eos, qui ad vitia proni ſunt?* Nec video quo ſpiritu ducti Iudices illi, in fidei ac Religionis contemptum, puerum illũ tàm manifeſto expoſuerint apoſtatandi periculo. Et quorſum quæſo illa ad tempus parentibus facta reſtitutio, illa per eos data fideiuſſio? cum ipſe maior effectus, etiam nolens, ratione characteris indelebiliter impreſſi (*vt dixi ſupra num.* 36.) fuiſſet ad fidem ſeruandam cõpellendus. *text.* eſt in infortioribus terminis, nempe in baptizatis per vim conditionalem in *cap. de Iudais. 45. diſtinct.* & ex ſententia *D.Thomæ D.Antonini, & aliorum* firmat *Affli.decіſ.151.num.7. & ſeqq. & Leo. in Theſaur. Fori Eccleſiaſt. par.4.cap.4. num.8.* vbi reportat reſolutionem *S.Congregationis Eminentiſſimorum Cardinalium S.Conc.Trident.interpretum* directè cum dicta ſententia à *Burſatto* allata pugnantem. Et ex his cenſui, cum binos orphanos inuita Synagoga, tùm alium puerum octennem, ſacram ablutionem inuita genitrice, petentem, iure potuiſſe, & debuiſſe baptizari; prout cum effectu baptizati ſunt; eorumq; alterum de meo nomine Alexandrum dixi ad laudem Sanctiſſimæ, & indiuiduæ Triadis, cui ſoli honor, & gloria.

ARGVMENTVM.

Equites Sancti Iacobi de Spata, Alcantaræ, Calatrauæ, & ſimiles an ſint verè; & propriè Religioſi, & an gaudeant priuilegio fori, & Canonis, & Gabellarum, & quid in Equitibus Chriſti, Sancti Stephani, Sancti Lazari, & Militiæ Chriſtianæ.

Religio cum voto continentiæ coniugalis, an poſſit inſtitui.

Vota Religioſa qualia eſſe debeant.

Priuilegia Regularibus conceſſa, an indigeant publicatione, & receptione.

SVMMARIVM.

1 *Chriſtiani in duas claſſes diuiduntur in Eccleſiaſticos, & Laicos.*

2 *Equites Sancti Iacobi, & ſimiles magis accedunt Laicis, quàm Eccleſiaſticis.*
Contrarium eſt verius num. 59.

3 *Minimum tribuitur ſimplici, vbi magis incaleſcit.*

4 *Matrimonium ex diametro Religioni opponitur.*

5 *Continentia perpetua votum, ad ſtatum Religionis requiritur.*
Imò ſufficit continentia coniugalis n.61. cum pluribus ſequentibus.

6 *Qualitas adiuncta enti illud qualificat, & in diuerſa ſpecie reponit.*

7 *Paupertas voluntaria requiritur ad ſtatum Religionis.*

8 *Religioſus quicquid acquirit, acquirit Monaſterio.*

9 *Equites Sancti Iacobi, & ſimiles vouent limitatam paupertatem, & retinent proprium.*
Sed de licentia Superioris, & quotannis ſe expropriant num. 75.

10 *Obedientia votum requiritur ad ſtatum Religionis.*

11 *Obedientia votum exigit omnimodam propria voluntatis ſubiectionem.*
Intellige vt num. 79.

12 *Vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vxor.*

13 *Vir ſollicitus eſt, quæ ſunt Mundi, quomodo placeat vxori, & diuiſus eſt.*

14 *Vir*

14 *Vir etiam per ſuperioris præceptum non potest ab uxore ſeparari.*

15 *Equites Sancti Iacobi, & ſimiles habent Superiorem Laicum.*
Contrarium eſt verius num. 84.

16 *Equites Sancti Iacobi ſuccedunt in feudis, in quibus Religioſi non ſuccedunt,* & num. 85.

17 *Papa non poteſt facere, vt Religioſus non ſit adſtrictus tribus votis ſubſtantialibus, dum remanet Religioſus.*

18 *Forma ſublata, actus corruit.*

19 *Religiones ſecundum quid ſunt illi modi viuendi, ſecundum quos homines matrimonio vtuntur.*
Intellige tamen, vt num. 92.

20 *Tale non dicitur, quod eſt tale ſecundum quid, & non ſimpliciter.*

21 *Secundum quid idem eſt, ac nominis tenus.*

22 *Tertiarij non ſunt Religioſi.*
Et quære num. 95.

23 *Milites gaudentes non ſunt Religioſi nec perſonæ Eccleſiaſticæ.* Et quære nu. 95.

24 *Hoſpitalarij, & templarij non ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, niſi largo modo.*
Et quære num. 95.

25 *Equites militiarum ſæcularium non ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ.*

26 *Equites Sancti Iacobi Alcantara Calatraua, &c. non ſunt verè, & propriè Religioſi.*
Contrarium eſt veriùs num. 58.

27 *Equites Sancti Iacobi, &c. non ſunt Religioſi propriè, nec impropriè.*
Contrarium eſt verius nu. 58. & 98.

28 *Equites Sancti Iacobi, &c. non ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ.*
Contrarium eſt verius num. 99.

29 *In Religionibus Militaribus eſt potiùs apparentia in habitu, quam exiſtentia in effectu.*

30 *Equites Sancti Iacobi, &c. non gaudent priuilegio Fori.*
Contrarium eſt veriùs num 97.

31 *Sancti Iacobi de Spata Regula ab Alexandro Tertio, confirmata, hodie eſt immutata, & collapſa.*
Contrarium eſt veriùs num. 106.

32 *Priuilegijs abutens, illis carere debet, ac renunciaſſe videtur.*
Requiritur tamen declaratoria. n. 108.

33 *Priuilegij abuſus eſt non ſeruare Regulas à concedente præſcriptas.*

34 *Priuilegij cauſſa ceſſante, ceſſat & priuilegium.*

35 *Priuilegiorum innouatio, nouum ius non tribuit; ſed antiquum conſeruat quatenus adſit.*

36 *Milites ocioſi non gaudent priuilegijs militaribus.*

37 *Beneplacitū importat arbitriū boni viri.*
Beneplacitum autem Sedis Apoſtolicæ numquam expirat niſi reuocetur. num. 109.

38 *Conſtitutio, vel lex non publicata, non tenet.*
Fallit, ſi habet clauſulam decreti irritantis num. 100.

39 *Priuilegium conceſſum cenſetur in præiudicium concedentis, non autem in præiudicium tertij.*

40 *Priuilegium ita interpretatur, ne ius tertij lædat.*

41 *Papa non poteſt eximere Laicos à iuriſdictione ſui Principis.*
Declara, vt num. 111. & ſeqq.

42 *Equites Religionum exterarum in Hiſpania non gaudent immunitate.*
De ratione vide num. 114.

43 *Conſtitutio vel lex niſi probetur vſu recepta, non ligat.*

44 *Religio inſtitui poteſt ad opera vitæ actiuæ, & ad militandum pro Chriſto.*

45 *Religio Sancti Iacobi de Spata approbata, & confirmata fuit à Sede Apoſtolica.*

46 *Equites Sancti Iacobi, ſub qua forma profiteantur.*

47 *Religioſus verè eſt, qui emittit tria vota, in approbata Religione.*

48 *Equites Sancti Iacobi profitentur ſub Regula Canonicorum Regularium Sancti Auguſtini, Equites Calatraua, & Alcantara, ſunt Ordinis Ciſterſienſis.*

49 *Religioſum vocari in Bullis Pontificum idem eſt, ac ſi quis vocaretur talis in Textu, vel Canone.*

50 *Eques Sancti Iacobi ad ſæculum, vel ad alium Ordinem tranſiens ſine Magni Magiſtri licentia, efficitur apoſtata.*

51 *Apoſtata non eſt, qui veram Religionem non deſerit.*

52 *Equites Sancti Iacobi, & c. non profitentur ante annum decimum ſextum, nec niſi expleto anno nouitiatus.*

53 *Equites Sancti Iacobi, & c. viſitantur à ſuis ſuperioribus.*

54 *Magnus Magiſter militiæ Sancti Iacobi aſſumitur per Canonicam electionem.*

55 *Equitum Sancti Iacobi fornicatio eſt ſacrilega, et eorum copula mutat ſpeciem.*

56 *Equites Ordinum militarium, vti veri Religioſi, excipiuntur in Bulla de Munerum largitione.*

57 *Exceptio debet eſſe de Regula.*

58 *Equites S. Iacobi ſunt verè, & propriè Religioſi, & opinio contraria erronea.*

59 *Equites S. Iacobi magis accedunt Eccleſiaſticis, quam Laicis.*

60 *Vota religioſa ſunt media ordinata ad perfectionem charitatis.*

61 *Vota*

61 Vota religioſa profiteri ſecundum totum ſuum rigorem non eſt neceſſe, vt Religio ſit propriè Religio.
62 In Caſtitate, Paupertate, & Obedientia datur latitudo, & vna Religio eſt laxior altera Caſtitas quid ſit.
63 Caſtitas habet tres gradus Virginitatis, cælibatus, & continentiæ coniugalis.
64 Caſtitas coniugalis eſt verè caſtitas.
65 Religio cũ Caſtitate coniugali cõpatitur.
66 Voti Caſtitatis commutatio in continentiam coniugalem, non mutat Regulæ ſubſtantiam.
67 Diuus Thomas ſecunda, ſecundæ, q.86. art. 8. declaratur.
68 Vota religioſa adhærere poſſunt Religioni etiam limitata, & modificata.
69 Peculiũ quo caſu Religioſus habere poſſit.
70 Caſtitatis votum in equitibus S Iacobi, et ſimilibus, modificatum eſt, non ſublatũ.
71 Equitibus Sancti Iacobi, & ſimilibus quare concedantur vxores.
72 Religioni inſtituta pro vita contemplatiua coniugium præſtat impedimentum non autem inſtituta pro vita actiua.
73 Religioſi, an reddantur incapaces dominij de iure diuino, an verò ſolo iure humano, & an Papa diſpenſet.
74 Religioſo prohibita eſt teſtamenti factio, & proprietas iure humano, cui Papa ex cauſa diſpenſat.
75 Equites Sancti Iacobi, & c. poſſident bona de licentia ſuperioris, & quotannis ſe expropriant.
76 Equites S. Iacobi, & c. teſtantur ex Apoſtolico indulto.
77 Societatis IESV Studentes habent proprium, ſed ſunt viri Religioſi.
78 Renunciatio propriorum in præparatione animi, eſt medium ad perfectionem.
79 Votum obedientiæ, quid in ſe contineat.
80 Equites S Iacobi, & c. vouent obedientiam valde rigidam.
81 Religioſorum ordinum Obedientia non eſt æqualis.
82 Equites S. Iacobi, & c. nubunt ſecundum Regulam, & ex vxoris conſenſu obediunt Magno Magiſtro.
83 Regularis effectus Parochus promittit obedientiã ordinario in reſpicientibus curã, & Sacramentorum adminiſtrationem.
84 Equitibus S. Iacobi, Calatraue, Alcantera, & c. præeſt Rex Catholicus vti Religioſus, & Magnus Magiſter eorundem Ordinum.
85 Equites S. Iacobi, ac etiam Hieroſolimitani ſuccedunt in feudis.
86 C. cum ad Monaſterium extr. de ſtat. Monach. declaratur, & num. ſeqq. Motta lib.2. cap.2. §. 7. reprobatur.
87 Pontifex abſoluere poteſt Religioſum à votis ex iuſta cauſa, & num. ſeq.
88 Nauarr. conſ.13. num.7. de Regul. reprehenditur.
89 Solemnitas voti in Religione requiſiti eſt de iure poſitiuo, ideo à Papa determinari, & minui poteſt, & num. ſeqq.
90 Cælibatus, an ſemper fuerit Monachali Regulæ annexus.
91 Religionum inſtituta confirmare ad S. Pontificem ſpectat.
92 Diuus Thomas ſecunda, ſecundæ. art. 4. q. 86. ad 3. declaratur.
93 Milites, & Tertiarij tria vota non emittentes, ſunt Religioſi ſecundum quid.
94 Rodriq. qq. Regul tom.1. q. 1. art.6. Maſtril. d.290. num.71. & Mirand. Manual. Prælatorum q. 10. art.4. concluſ. 33. reijciuntur.
95 Tertiarij, Milites gaudentes, & ſimiles, non viuunt in Religione approbata.
96 Religio quando à Sede Apoſtolica approbata dicatur.
97 Equites S. Iacobi, & c. gaudent priuilegio fori.
cap.1. de verb. ſignif. in ſexto, germanus intellectus traditur.
98 Equites S. Iacobi etiam ſi eſſent Religioſi ſecundum quid vti ſimpliciter perſona Eccleſiaſtica, gaudent priuilegio fori, & Canonis.
99 Equites S. Iacobi, & c. ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ.
100 Beneficium Eccleſiaſticum quid ſit.
101 Commenda equitem S. Iacobi, & c. an ſint beneficia Eccleſiaſtica.
102 Priuilegio Canonis ſi quis ſuadente 17. q.4. gaudentes, gaudent etiam priuilegio Fori.
103 Equites S. Iacobi, & c. gaudent priuilegio Canonis.
104 Eccleſiaſtica perſona eſt addicta perpetuò alicui ordini.
105 Exemptio à Iuriſdictione Principis Laici quibus modis acquiratur.
106 Exemptionis priuilegio an Equites S. Iacobi vbi valeant.
107 Religioſus vbicunque de licentia Superioris maneat, cẽſetur in clauſtro reſidere.
108 Religio collapſa, Religio eſt, donec contrarium à Papa declaretur.
109 Priuilegium conceſſum ad beneplacitum alicuius, cius morte extinguitur, conceſſum verò ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ, eſt perpetuum.
110 Priuilegia, an & quando ad eorum validitatem indigeant publicatione.
111 Papa an directè eximat Laicũ à ſui Principis poteſtate, & num. ſeq.
112 Papa ratione ordinis, vel Religionis eximit

mit Laicum à Principis poteſtate.

113 *Laicus eximit ſe à Principis iuriſdictione mancipando ſe Regulis approbatis.*

114 Bobadill.polit. lib.2. cap.19. num.19. *declaratur.*

115 *Priuilegium, an & quando liget ſtatim ignorantes.*

116 *Priuilegij non vſum alleganti, incumbit onus probandi.*

117 *Equites S.Iacobi, & c.non poſſunt non ſui Iudicis Iuriſdictionem prorogare.*

118 *Priuilegio cum clauſula Decreti irritantis, an & quando poſſit de partium conſenſu irritari.*

119 *Equites Calatraua, et Alcantera ſunt Religioſi, & gaudent priuilegio fori, & Canonis.*

120 *Equites Ieſu Chriſti, Sancti Stephani, S. Lazari, et Militia Chriſtiana ſunt Eccleſiaſtica perſona, & gaudent priuilegio Fori.*

121 *Equites S.Iacobi, & c. trahens, vel trahi faciens ad tribunalia Laica incidit in bullam Cœna Domini.*

122 *Equites S.Iacobi, & c. an ad ſæcularia officia ſint promouendi.*

123 *Equites S.Iacobi, & c. an poſſint confiteri cum Sacerdote non approbato.*

124 *Equites Sancti Iacobi, & c. collectari non poſſunt.*

125 *Equites Sancti Iacobi, & c. an in ciuilibus conueniri poſſint coram Iudice Laico, & quid in Clericis coniugatis ibidem.*

126 *Clerici non iudicantur à Laico, quacunque conſuetudine non obſtante, & quare Clerici à Laicorum iuriſdictione de iure diuino ſint exempti.*

127 *Equites S.Iacobi, an conueniri poſſint coram Iudice Laico, ſi adeſt conſuetudo, vel praſcriptio, &* num. ſeqq.

128 *Poſſeſſio non acquiritur ex actibus nullis.*

129 *Decretum irritans annullat actum ipſo iure, & alia operatur.*

130 *Equites nouitij an gaudeant priuilegio Fori, Canonis, & Gabellarum.*

131 *Eques Sancti Iacobi, & c. occidens Clericum, an & quomodo amittat cingulum militia, & priuilegium Fori.*

332 *Eques S. Iacobi delinquens in officio Laicali à quo puniatur.*

133 *Religionem vouens, an ſatisfaciat aſſumendo habitum Religionis militaris.*

134 *Equites, an accedere poſſint ad Monaſteria Monialium.*

135 *Epiſtola Philippi Tertij, ad Neapolitanum Archiepiſcopum.*

DECISIO II.

D. Nicolavs de Aſte eques profeſſus Sancti Iacobi de Spata, pulſatus coram Iudice Laico à D. Nicolao Spinula pro prætenſo credito ſcutorum quinque millium auri; forum declinauit, & inſtetit per me tunc Vicarium Genuenſem, & Illuſtriſſimorum Ordinum Hiſpaniæ Conſeruatorum, inhiberi, & declarari ipſum vti Religioſum, ac perſonam Eccleſiaſticam, fori priuilegio potiri. Cum autem Articulus eſſet exemplaris, ac ideo non leue haberet momentum, in quo etiam Sereniſſima Reſpublica pro ſuo intereſſe audiri petebat, illum non ſine magna librorum Diplomatumq; dicti Ordinis reuolutione expediendum duxi; conceſſa interim inhibitione petita. Et quidem ſuper huiuſmodi quæſtione acris iamdudum fuit altercatio inter inſignes Doctores *Franciſcum Sarmientum Sacra Rota Auditorem, & Martinum Nauarrum in eorum tract. & Apologijs de redd. Eccleſiaſt.* quam etiam latè examinauit *Greg. Lopez in l. 1. tit. 7 partid. primera ſuper gloſſ. prima,* vbi nolens illam determinare, Lectores reijcit ad ordinum Militariũ Bullas, & Conſtitutiones prout etiam *Vaſq. Menchiac. lib. 3. controu. Illuſtr. cap. 105. à num. 44.* ad partes inſtituit, & indeciſam reliquit, ſub prætextu, quod inſignes controuerſiæ, ſub eo Præſide tunc penderent, & inter recentiores latè ad partes diſſeruit *Bobadill. in ſua Polit. lib. 2. cap. 19. Latiùs Maſtrill. in deciſ. 290.* & demum tractatum integrum ſuper huiuſmodi materia publicauit *Didacus de la Motta* Canonicus Regularis eiuſdem Militiæ S.Iacobi, & tamẽ adhuc locus controuerſijs remanſit. Vnde pro faciliori cauſę expeditione, aduertendum eſt, quod hac in re difficultatis Cardo in eo verſatur, An ſcilicet priuilegium Fori ab Equite Nicolao prætẽſum, competat dictis Equitibus de iure communi, vti veris Religioſis, an verò duntaxat ex priuilegio, & quatenus ex Priuilegio, an illud Principibus Laicis præiudicet, & hùc fermè conuerſa vtriuſque partis iacula tendunt.

Videbatur itaque dictis equitibus de iure communi nullatenus fori priuilegium competere, Primo quidem, † quia duo ſunt genera Chriſtianorum, vnum

1

quod

quod eſt mancipatum Diuino officio, & deditum contemplationi, & orationi, cui ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare conuenit, vt ſunt Clerici, & Deo deuoti nempe conuerſi. Alterum autem ſæcularium *text. in c. duo ſunt genera 12. q. 1.*

2 Equites † verò præfati non ſunt Clerici, quia carent ordinibus, nec plenè conuerſi, vt requirit ille contextus, cum non ſint dediti orationi, & contemplationi, ſed implicentur negotijs ſæcularibus magis, quam Eccleſiaſticis, ducant vxores, filios nutriant, & viuant in proprijs domibus, non degant in clauſtris, non ſint addicti Eccleſiæ, non exerceant functiones Eccleſiaſticas, aut Clericales, neque alijs Religioſorum, aut Clericorum proprijs officijs operam nauent; ſed imò in armis verſentur, in curijs Principum frequentes ſine vllo diſcrimine, non ſecus, ac cæteri Laici cernantur: Vnde in eis cithara cum Pſalterio, ideſt vita actiua, cum contemplatiua malè concordant, vt dicit *text. in cap diuerſis fallacijs de Cler. coniug.* Cum itaque accedant potiùs ad ſtatum laicalem, quam ad Eccleſiaſticũ, conſiderãdus eſt in eis ſtatus, in quo ma-

3 gis incaleſcunt, † Mixtum enim attribuitur ſimplici, vbi magis incaleſcit *l. quaritur ff. de ſtatu homin. cap. ſi teſtes §. hermaphroditus 4. q. 3. Barbatia in cap. inquirendum de pecul. Cleric.* & propter hanc rationem Milites Gaudentes non potiri priuilegio fori, concludebat *Abb. in cap. 2. num. 11. extr. de foro compet. & Barbat. loco ſupracitato*; vt mirum non ſit, ſi equites Sancti Iacobi de Spata, nuncupati fuerint Laici vxorati à *Io. Andr. in cap. veniens de verb. ſignif. in ſexto*.

Secundò, quia dicti Equites promittũt duntaxat caſtitatem coniugalem, ad quã lege Naturæ omnes homines obligãtur,

4 quamuis non ex voto, † Matrimonium enim ex diametro Religioni opponitur, retrahitq; animum ne totaliter feratur in Dei ſeruitium; tùm propter delectationis vehementiam, tùm etiã propter ſollicitudinem, quam ingerit homini de gubernatione vxoris, filiorum, rerumq; tẽporaliũ, vt diſſertè docet *Diuus Thomas ſecunda, ſecunda. q. 86. art. 4. in corpore,*

5 Vbi † propterea firmat ad ſtatum Religionis requiri votum perpetuæ continentiæ, de quo eſt *tex. in cap. cum ad Monaſterium extra de ſtatu Monachorum*, & tradit *Card. Seraphin. deciſ. 121. n. 7.*

Cum itaque caſtitatis votum requiratur ſimpliciter; ſi addatur ei qualitas Matrimonij, voueaturq; caſtitas coniugalis, vtique transfunditur in aliam vitam, nec remanet amplius caſtitas ſimpliciter, ſed

6 ſecundum quid, quia † qualitas adiuncta enti, illud qualificat, & in diuerſam ſpeciem reponit, ita vt non dicatur amplius tale *Bar. in l. ſi quis poſthumum §. filium in fin.* vbi *Iaſ. num. 51. ff. de liber. & poſth. Marſil. ſing. 510. Gomeſ. in §. in perſonam num. 16. Inſtit de actio. Surd. in tract. de Aliment. tit. 9. q. 29. num. 12. & tit. 5. q. 4. num. 21. Bero. conſ. 129. nu. 12. vol. 1. Menoch. de Arbitr. iud. q. 11. num 13.*

7 Tertiò, quia † ad ſtatum Religionis requiritur voluntaria paupertas, ita vt quis ſine proprio viuat, & ad hoc ſe voto adſtringat, vt per eundem *D. Thomam d. q. 86. art. 3. in corpore, iuncto art. 6. in corp.* & eſt text. *in d. cap. ad Monaſterium extra de ſtatu Monach. & c. ſcimus 12. q. 1 & in cap. Monach. extra de ſtatu Monach.* vbi *gloſſ.* notat in tantum eos non poſſe habere proprium, vt ſi quis fieret Monachus cum conditione habendi aliquid proprij, conditio vitiaretur, & re-

8 maneret Monachus, vnde † quicquid acquirit Religioſus, acquirit Monaſterio *cap. in præſentia extra de probat. Rota in Marſicana bonorum 7. Aprilis 1606. coram Penia*.

9 Equites † autẽ huiuſmodi non vouent omnimodam paupertatem, ſed limitatè ſecundum Regulas, retinent bona patrimonialia, & acquirunt feuda, in quibus Religio nullatenus ſuccedit, ſed de illis, ac de cæteris bonis ad libitum diſponũt, contrahunt, diſtrahunt, litigant, vt per *Molin. tract. 2. de Iuſti. & iur. diſp. 141. litera b alter Molin. in tract. de Primog. lib. 1. cap 9. nu. 69. & lib. 1. cap. 13. nu. 98. Intriglvol. in tract. de feud. centur. 2. ar. 1. nu. 211. cum ſeq. cum alijs relat. per Carol. de Graſſ. de effec. Cleric. eff. 4. num. 71.*

10 Quartò quia † ad Religionis ſtatum requiritur votum obedientiæ, per quod homo in his, quæ pertinent ad Religioſam vitam, alterius imperio ſubditur, vt per *D. Thomam d q. 86. art. 5. in corpore*.

11 Quòd † votum exigit omnimodã propriæ voluntatis ſubordinationẽ, & ſubiectionem voluntati ſuperioris, vt ex *Diuo Auguſtino* habetur *in cap. 11. non dicatis 12. q. 1.* ibi *cum huius noſtra Congregationis fratres, non ſolùm facultatibus, ſed voluntatibus proprijs, in ipſa ordinationis ſuſceptione renunciauerint, & ſe per promiſſam obedientiam penitus aliorum poteſtati, & imperio in Chriſto, & pro Chriſto ſubdiderint, &c.*

Quòd quidem votum ab his equitibus vxorem ducẽtibus minimè ſeruari poſſe

12 videtur, quia † vir ſui corporis poteſta-

tem non habet, ſed mulier, vt inquit *Apoſt.* 1. *Cor.* 7.4. & habetur in *cap. non debet extr. de conſang & affin.* in terminis *Lopez lib.* 1. *tit.* 7. *partid.* 1. *gloſſ.* 1. *Sotus de Iuſt. & iur. lib.* 7. *q.* 5.

13 Vnde † huiuſmodi vir ſollicitus eſt, quæ ſunt Mundi, quomodo placeat vxori & diuiſus eſt 1. *Corinth.* 7. 33. exornat *Lopez in l.* 1. *tit.* 7. *partit.* 1. *litera H. col.* 1. *Vaſq lib.* 3. *controu. illuſtr. cap.* 105. *n* 45. *Socc. ſen. conſ.* 13. *num.* 36. *vol.* 1. nec profeſſio, quam dicti Milites faciunt tollit

14 obligationem erga vxores, † pro quibus omnia relinquere debent, & quæ obligatio procedit de iure Diuino, ita vt inuicem per Superioris præceptum ſeparari minimè poſſint *gloſſ. in cap. ſi quis pecunia diſt.* 79.

Et ſic ceſſant in his Equitibus tria vota Religioſa, de quorum natura eſt remouere abſolutè illa tria impedimenta, carnis, diuitiarum, ac propriæ voluntatis, vt ſolidiſſimè probat *D. Thomas* 2. 2. *q.* 186. *per totam.*

15 Quintò, quia † equites habent caput, & Superiorem Laicum nempe Catholicū Regem, ergo etiam vti Laici, coram Laicis iudicibus ſunt conueniendi, vt in ſpecie motiuando argumentatur *Cauall. in tract. de cognitione per viam violentiæ par.* 2 *q.* 14. *num* 17. vbi *ex Camill. Borell. in tract. de Regis Catol. praeſt. c.* 74 *nu.* 1. *&* 4. obſeruat Regem Catholicum vti Regem Hiſpaniarum eſſe Magiſtrum Ordinum Sancti Iacobi, Alcantaræ, Calatrauæ, & Sanctæ Mariæ de Mercede: vti Regem Portugalliæ Magiſtrum ordinis IESV Chriſti; & tanquam Ducem Burgundię Magiſtrum aurei Velleris vulgò del Toſone.

16 Sextò, quia † dicti Equites ſuccedunt in feudo, in quo neque Religioſi, neque Clerici ſuccedere poſſunt & conſequenter non ſunt propriè Religioſi, ita arguit *Menoch.* poſt alios in *tract. de arbit. iud. caſ.* 56. *nu.* 13. & ita etiam tradit *Molin. de Primogen. lib.* 1. *cap.* 13. *n.* 98. vbi quod quamuis hi quodammodo ſint Religioſi, tamen quo ad hæc potius Laici habentur, ita etiam tenet *Carol. de Graff. de effect. Cleric. effec.* 4. *num.* 71. *& ſeq.* vbi quod potiùs cenſentur Laici, quam Religioſi.

Neque ad rē pertinere videtur, eoſdē Equites ex Apoſtolico indulto vxores ducere, propria bona poſſidere, in proprijsq; domibus, & ſic extra obedientiæ

17 frena viuere: quia † Summus Pōtifex poteſt quidem facere de Religioſo nō religioſum, nō autē efficere valet, vt Religioſus tribus votis Paupertatis, Caſtitatis & Obedictiæ non ſit adſtrictus, dū remanet Religioſus, vt de duobus prioribus votis eſt *tex in c. cum ad Monaſterium extr. de ſtat. Monach. in fi.* ibi, *Abdicatio Paupertatis (ſicut etiam cuſtodia Caſtitatis, adeo annexa eſt regula Monachali, vt contra eam neque Summus Pontifex poſſit indulgere,* & de omnibus tradit *Bar.* communiter receptus in *repet. auth. ingreſſi n.* 10. *C. de Sacroſanct. Eccleſ.* & latè docet *D. Thomas* 2. 2. *q* 88. *art.* 11.

Alias enim ſequeretur, Religionem conſiſtere poſſe ſine forma ſubſtantiali, quæ dat eſſe Religioni; quod quidem mi-

18 nimè dicendum eſt; cum † ſublata forma, actus corruat. *Dec. in l. ſemper nu.* 5. *ff. de regul. iur.* 10. *Fabr. in §. & ne huius num.* 3. *Inſtit. de eo cui libert. cauſ. bona adim. Gemin. in cap.* 1. *num.* 3. *de poſtul. prælat.* & eſt textus in *cap. quia propter extra de elect. Surd. deciſ.* 144. *num.* 17. *Tiraq. de retract. conuent. §.* 4 *glo.* 6 *n.* 31. Rota in *Camerinen. penſionis* 11. *Maij* 1626. *coram Rpd Pirouano.*

Præterea conceſſo etiam dictos Ordines militares eſſe Religiones à Sede Apoſtolica approbatas; non tamen videbantur equites ibi propriè, & verè Religioſi, ſed ad ſummum impropriè, & ſecun-

19 dum quid; Quia, vt benè inquit, † *Diuus Thomas* communiter receptus in 2. 2. *art.* 4. *q* 86 *ad* 3 illi modi viuendi, ſecundum quos homines matrimonio vtūtur, non ſunt ſimpliciter, & abſolutè loquendo, Religiones ſed ſecundum quid; in quantum ſcilicet in aliquo nonnulla participant, quæ ad ſtatum religionis pertinent, cui adſtipulatur *gloſſ.* ſingularis in *clem. ex eo de ſent. excom.*

20 Non videntur ergo Religioſi; cū † non dicatur tale, quod eſt tale ſecūdum quid, & non ſimpliciter *Bar. in l. marĩtus §. iegis iuliæ ff. de adult. Bal. in l. adoptiuam §. patronum ff. de in ius vocand. Alex. conſ.* 178. *col.* 1. *in fin. vol.* 2.

21 Idemq; eſt dicere ſecundum quid, ac nomine tenus, vt in proprijs terminis obſeruat *Mirand. in Manual. Prælat. Regul. quaeſt.* 10. *art.* 4. *concluſ.* 2. *circa finem.*

22 Sic in ſimili dicunt Doctores † de Militibus gaudētibus, de Templarijs, Hoſpitalarijs, & Fratribus Tertij Ordinis Sanctorum Dominici, & Franciſci, qui tametſi viuant ſecundum quendam modū à Sede Apoſtolica approbatum, & geſtēt habitum, non tamen ſunt Religioſi, vt de Tertiarijs colligitur ex *tex. cum gloſſ. in clem. prima de Relig. dom. & in clem. cum ex eo de ſent. excom. & tradunt vtrobique Doctores*

Doctores Bald. conſ. 272. lib. 1. Calderin. conſ. 4. de Regular. Pariſ. conſ. 40. nu. 14. lib 3. Rota deciſ. 591. num. 7. par. 1. diuerſorum, cum alijs congeſtis per Menoch. de Arbitr. Iud. caſ. 56. num. 7. quibus addendi ſunt Abb. in cap. 2. num. 11. & Felyn. num. 10. de foro compet. Marian. Socc. in
* cap. 1. num. 12. eod. tit. Duenna ex communi Regul. 100. lim. vlt. Vulpell. de libert. Eccleſ. par. 3. num. 29. latè Carol. de Graſſ. de effec. cleric. effec. 1. à num. 92. cum alijs relatis per eum, & per Barboſ. de officio Epiſcopi alleg. 12. num. 41. vbi etiam plurimos pro contraria parte congerit.

23 Et † de militibus gaudentibus tradit Speculat. in tit. de ſtatu Monach. q. 36. vbi ait id diligenter ſe quandoque examinaſſe, & ita per Clementem iudicatum fuiſſe, quod etiam tradit Abb. in rubric. de Regul. num. 4. & in d. cap. 2. num. 11. de foro compet. vbi citat Feder. de Sen. in conſ. 145. quem in meo codice reperire non potui Bar. in l. 1. num. 4. ff. de pœnis vbi etiam Bal. idem Bar latiùs in l. ſemper §. quibuſdam, et ibi Alex. in addit. magna ff. de Iure Immu. idem Alex in l. Centurio num. 23. ff. de vulg. & pup & tradunt Canoniſtæ in Rub. de Regul. & tranſeuntib. ad Relig Socci. conſ. 13. vol. 1. (quos & alios Bobadil. & Burg. de Paz. in locis infra allegandis, perperam citant in terminis noſtræ quæſtionis, cum tamen gaudentes ſatis diuerſi eſſent ab huiuſmodi Militiarum Hiſpanicarum equitibus, vt infra dicemus) idemq; admittit Rota apud Card Seraphin. in deciſ. 121. num. 6.

24 Et † de Hoſpitalarijs, templarijs, & ſimilibus Innoc. in cap. 1. de celebrat. Miſſ. Gemin. in cap. ex eo §. in Eccleſiis num. 3. de elect. in ſexto, poſt Archid ibidem Lambertin. de Iurepatr. 1. par. lib 2. q. 7. art. 5. num. 2. & ar. 7. nu. 6. Caſ. de Graſſ. deciſ. 1. num. 3. & ſeq. de Probat. vbi tamen concludit eos eſſe largo modo perſonas Eccleſiaſticas Afflic. in cap. 1. §. qui Clericus num. 9. ſi de feud. ſit controu. inter dom. & Agna. Menoch. de arbitr. Iud. caſ. 56. n. 9. Rota deciſ 591. par. 1. diuerſorum, & in

25 genere † de Equitibus militiarum ſecularium, qui matrimonio vtuntur, & in proprijs domibus cum vxoribus, & liberis habitant, ac de eorum bonis diſponũt, quod non ſint Religioſi, nec perſonæ Eccleſiaſticæ Gratian. tom. 2. diſcep. forens. cap. 363. num. 26. vbi affert deciſ. Rota in Veronen. Penſ. 23. Febr. 1600. coram Lancellotto, & citat Caſ. de Graſſ. d. num. 17. Nauarr. de redditib. Eccleſ. q. 1. monit. 55. & conſ. 10. de Regul. Vaſq. controu. Illuſt. cap. 105. Mendoſ. in Reg. 3. Cancell. q. 12. (cum tamen Caſ. de Graſſ. Nauarr. & Vaſq. contrarium ſentiant.)

26 Et in puncto quod † Equites Sancti Iacobi, Calatrauæ, Alcantaræ & ſimiles nõ ſint verè. & propriè Religioſi, tenuit originaliter ex Theologis, & mordicus defendit Sotus de Iuſti. & iur. lib. 7. q. 5. art. 3. & in 4. ſentent. diſt 27. q. 1. art. 4. Aragon. in 2. 2. q. 88 art. 11. ad ver. 4. corrol. 1 Valentia tom. 2. diſp. 10. q. 4. ver. itaque Azor. Inſtit. Moral lib. 13. cap. 3. q. 2. Manuel. in Summ. tom. 2. cap. 95. num. 8. Eman. Sà in ſumm. verb. Religio n. 41. Io. de la Cruz. de ſtatu Religioſo lib. 1. c. 2. dub. 3. concl. 2. Ledeſma in Summ tom. 2. tract. 10. cap. 8. dub. 2. concl. 2. Graffius to. 1. lib. 3. conſ. 11. Molfeſius in Summ. tom. 1. tract. 6. cap. 2. num. 30. Molin. de Iuſt. tract 2. diſp 141. verſ. eſt verò, & diſp. 623. num. 5. & hanc eſſe receptam Theologorum ſententiam fatetur Fernand. diuerſ. quæſt. Iur. par 1. q. 10. & probabiliter ſuſtineri poſſe dicit Dian. reſol. moral. par. 3. tract. 2 reſol. 64. vbi alios citat, tametſi multis in locis contrariam ſententiam teneat, vt ſuo loco dicemus, & ex Canoniſtis, & Iuriſtis, ita in primis acerrimè contẽdit Sarmien. de redditib. Eccleſ. par 4. cap. 1. num. 13. in tom 15. tract. diuerſ. fol. 387. & latius in 1. par. defenſorij monit. 55. num. 1. & 5. & monit. 56. num. 1. & 4. & Monit. 57. Alcozer. in tract. de Lud. cap 39. Gironda in tract. de Gabel. par. 7. num. 46. Auend. de exequend. mand. cap. 26. nu. 11. Bellug. in ſpecul. Princip. cap. 1. rubr 7. num. 7. Menoch. in conſ. 904. ſub num. 53. ver. ſeptima eſt dubitatio tom. 10. Guttier. pract. quæſt. lib. 2. q. 111. nu. 2. & de Gabel. q. 95. num. 12. Laſſarte de decima venditionis cap. 19. num. 92. Garz. in tract. de benefic. par. 1. cap. 4. num. 15. cum ſeqq. vbi refert Rota deciſionem in vna Lucana Plebis Marta de Iuriſd. par. 2. cap. 32. nu. 15. & par. 4. caſ. 113. num. 33. Azeued. lib. 3. recopil. tit. 5. num. 14. Moneta de conſerua. iudic. cap. 10. nu. 389. Alterius de cenſur. to. 1. lib. 5. diſp. 16. c. 1. nouiſſimè Viuian. in Prax. Iuriſpatron. par. 2. lib. 6. cap. 2. num. 17. vbi teſtatur ſic fuiſſe per Rotam deciſum coram Seraph. die 4. Iunij 1587. tu dic quod imò ſub 4. Iulij 1572. & eſt deciſ. 587. in ordine inter impreſſas ſub nomine eiuſdem Card. Seraphini, & ſic declaraſſe ſacram Congregationem die 10. Nouembris 1609. ſed d. deciſio Rotæ loquitur de militibus Sancti Stephani, dicta verò reſolutio Congregationis non apparet, imò ſæpius contrarium deciſum fuiſſe ſuo loco oſtendam. Et de militibus Sancti Iacobi dũtaxat, ſecus de equitibus

Calatrauæ, & Alcantaræ idẽ tenet *Burg. de Paz. in conſ. 17. num. 2. par. 1.* vbi quoſdam antiquos citat, quos non oportebat ad hoc allegare, eum tamen ſequi videtur *Guttier. pract. qq. lib. 2. q. 111. nu. 2.*

27 Imò † nec quidem impropriè poſſe dici Regulares tradunt in ſpecie *Sot. 4. d. 27. q. 1. art. 4. & d. lib. 7. de Iuſtit. q. 5. ar. 3. Sarmient. in d. defenſor ad 56. Moni. num. 1. & ſeqq.* quos refert, & ſequitur *Bobadill. in polit. lib. 2. cap. 19. ſub nu. 10. in fi.* vbi ad hoc citat etiam *Abb. in rubr. de Regular. num. 1. & col. penul. in fin.*

28 Demum, quod † dicti milites nec minus ſint perſonæ Eccleſiaſticæ tenuit *Sarmient. d. par. 4. cap. 1. num. 13.* quam opinionem magis communem inconſideratè appellat *Gutier. in tract. de Gabel. q. 95. num. 12.*

29 In † ſimilibus enim ordinibus videtur potiùs eſſe quædam apparentia in habitu, quam exiſtentia, & realitas in effectu Religionis per ſectæ, vt aduertunt *Bar. in l. 1. ff. de pœnis, & Bald. in l. officiales in final. verb. C. de Epiſc. & Cler.*

Ex qua ſic firmata concluſione ſi vera eſſet, oriretur altera ad deciſionẽ cauſæ

30 noſtræ, † vt dictus D. Nicolaus Eques S. Iacobi, Iure cõi attento, non potuerit forũ ſæculare declinare, neque gaudeat priuilegio fori, ſed ad inſtar, cæterorum Laicorũ ipſe, ac reliqui dd. Militiariũ ordinum equites, ſæculari ſubijciantur Iuriſdictioni, vt in puncto tradit idem *Sarmen. in defenſor ad monit. 55. & 56* vbi ait ſic paſſim in Hiſpania practicari *Sot. de Iuſti. & iur. lib. 7 quæſt 5. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 13. num. 98 Alioz. in tract. de Ludo. c. 39. Mart. de Iuriſd. par. 4. caſ. 113. n. 33.* vbi ait, ita fuiſſe iudicatum *Guttier. pract. quæſt. lib. 2. quæſt. 111. nu. 2. Eman. Sà, Aphoriſm. confeſſar. verb. Religioſi Roderiq. in Summ. par. 2. cap. 34. num. 3. Io. de la Cruz de ſtat. Relig. lib. c. c. 2. dub. 3. concl. 2.* vbi ſubdit, eos gaudere priuilegio Canonis, non quia Religioſi; ſed ex Apoſtolico indulto.

Non igitur dicti equites gaudere videtur priuilegio fori de iure communi: ſed nec quidem ex indulto Apoſtolico, vel ex priuilegio illud allegare poſſe. Baſes enim huiuſmodi immunitatis videntur eſſe Bullæ *Alexandri Tertij, Martini V. et Pij Quinti*, quarum tamen nulla ſuffragari videtur.

31 Non Bulla Alexandri, quia † confirmat inſtitutum dd. Equitum qui viuebant in communi, obedientiam ſeruabant, ſe, & bona ſua offerebant Deo, in pœnitentia continua verſabantur, & contra Saracenos præliabãtur indefeſsè, hoſpitalitatem ſeruantes, vt bonus odor Chriſti vbique fidelibus eſſent. Cum igitur, hac noſtra tempeſtate nihil horum in ipſis cernatur Regula ipſa immutata videtur; ita vt de illis affirmari poſſit, qđ Alexãder ipſe Tertius de Ciſtercienſibus Monacis in *c. recolentes §. ſi enim de ſtatu Monac. ſi enim, relictis originalibus Ordinis inſtitutis, ad cõmunia volueritis aliorum Monaſteriorum iura diuertere, oportebit vos communi Iure cenſeri: quia dignum eſt, vt qui ſimilem eum alijs vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam.* Et faciunt verba D. Auguſtini cuius iſti Regulam profiteri dicunt, *relat. in c. priuilegium 63. 11. q. 3. iudicio enim, legum iure ab obtenta dignitate deijcitur. qui priuilegio ſibi conceſſo abutitur c. vlt. de imm. Eccl. & cap. Romana de ſent. excomm. in ſexto*, & fuit dictum in *Bononien. exemptionis 15. Maij 1628 coram Eminentiſſ. Card. Vbaldo.* Cum igitur hi milites hodie ſæcularium more magis, quam Regularium viuant, & dictis priuilegijs renunciaſſe cenſentur; & ad inſtar ſæcularium videntur iudicandi. Ad quod etiã facit optimè *Panorm. in conſ. 104.* vbi latè, probat dictos fratres non eſſe Religioſos ex rationibus, quæ omnino his equitibus conuenire videntur.

32 Et mutata Regula cum non amplius eadem cenſeatur non poſſunt allegare priuilegium in fauorem ſuum, vt per *Molin. de iuſtit. tract. 2. diſp. 141.*

33 Eſt † enim abuſus priuilegij non ſeruare Regulas à cõcedente præſcriptas, quæ ſunt cauſa priuilegij concedendi *cap. priuilegium 11. q. 3.*

34 Et † ceſſante cauſa priuilegij, ceſſat & priuilegium *c. magna deuot. in fi. de Voto, vbi gloſ. in verbo ceſſante c. Abbate de verb. ſign. in fin. cap. ſuggeſtum de decim. c. poſt translationem de renunc. cum ſimilibus.*

35 Neque noua priuilegia indicant aliquid de nouo conceſſum quamuis de nouo emanaſſent, ſi ab antiqua regula receſſum fuerit; niſi de regulæ mutatione in nouo priuilegio ſpecialis facta fuerit mentio. tex. expreſſus in *cap. ex parte il primo in fin. extr. de priuil.* quod etiam probatur *ex cap. cum capilla §. quocirca eod. tit.* & expreſſius in *cap. quia intentionis eod. tit.*

Non etiam ſuffragari videtur *Bulla Martini*, quia vt ex eius lectura apparet, dictum priuilegium conceditur militibus prælia conferentibus aduerſus Chriſti hoſtes atque ideo veritatis impugnatores, qui ſe, & ſua pro fide intrepidè exponebant,

bant, & quibus dictum priuilegium con-
cedebatur, vt feruentiori ſpiritu, necnon
quietiori, nullis oppreſſionibus obnoxij
altiſſimo Deo libero corde militiã exer-
cere poſſent. At nihil horum videmus in
Equitibus noſtri temporis, ſaltem ordi-
nariè loquendo, vt ſupra abundè dedu-
ctum fuit. & conſequenter dictis equiti-
bus ocioſis idem priuilegium non ſuf-
36 fragatur, prout † in militibus ordinarijs
* communis eſt DD. ſentẽtia, vt dum ſunt
otioſi militaribus priuilegijs minimè iu-
uentur *Cyn. l. 1. q. 6. col. penul. C. de Iur. et
fact. ignor. & ibi Bart. ad fin. & in l. mili-
tes ff. ex quibus cauſ. Matr. ſolu. Alex. cũ
per eum relatis. in l. centurio col. 4. ff. de
Vulg. & pup.* vbi etiam *Galeaul. num. 3.
Afflict. in Conſtit. Neap. l. 1. Rubrica 9.
num 46. Zaſius conſ. 6. num. 10. Valaſq.*
* qui teſtatur de communi opinione in
conſult. 104. num 29. tom. 1.

Vltra quod eiuſdem Bullę priuilegium
iam expiraſſe dicebatur; quia conceſſum
37 ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ, † be-
neplacitum verò importat arbitrium bo-
ni viri, vt poſt alios quos congerit pro-
bat *Menoch. in tract. de arbitr. Iud. q. 8.
nu* 10 & rurſus in *conſ. 1033. in fi. vol. 11.*
Bonus autem vir non arbitrabitur adhuc
durare dictum beneplacitum cum hodie
non militent ſupradictæ rationes, quibus
Papa motus fuit ad priuilegium conce-
dendum. præterea ſi ad beneplacitum
eximuntur, ergo non verè religioſi, aliter
in perpetuum eximerentur.

Non deniq; Bulla Pij V. quia de il-
38 lius publicatione non conſtat, † quæ ta-
men publicatio ad legis validitatem ne-
ceſſaria eſt, vt per *D. Thom. prima. ſecun-
da, q 90 ar. 4. in corp.* & ex cõmuni Theo-
logorum ſententia tradit *Azor. Inſtitut.
Moral. par. 1 lib. 5 cap. 3. per totum.*

Quo fit, vt allegans conſtitutionem
illius publicationem probare debeat, ex
quo antea minimè ligat *Henric. Bottber.
in tract. de Synodo par. 2. art. 2. num 2.*
* *Theſa.* extendens etiam ad ſtatuta, & de
communi atteſtans in *deciſ. 249. num. 6.
Rota in comen. Capellania Luna 5. Iu-
ly* 1593 & latius in *Burgen. Archipresb.
de Pancoruo. 18. Decembris* 1589. *coram
Penia, Gozad. conſ. 16. num.* 16. Dato ta-
men quod ex priuilegio gaudeant benefi-
cio fori dicebatur non exinde dictũ Equi-
tem Nicolaum de Aſte extra dictionem
Summi Pontificis, vel Regis Hiſpaniarũ
ad cuius inſtantiam priuilegia emana-
rũt, fori priuilegio potiri poſſe, imò priui-
39 legium cenſeri conceſſum duntaxat in
præiudicium concedentis, illiusq; ſucceſ-
ſorum non autem in præiudicium aliorũ
Principum ſæcularium quibus equites
ſubſunt, vt ex *Innoc. & alijs in cap. 2. de
Maiorit. & obed. & in cap. ſignificantibus
de offic. deleg.* obſeruat *Greg: Lopez in l. 1.
tit. ſeptimo partit. 1. in gloſſ. magna in fin.*
quem etiam refert *Bobadil. in Polit. lib. 2.
cap. 19. n. 10.* & motiuando dicebat etiam
*Vaſq. lib. 3. controu. illuſtr. cap. 105. ſub
num. 45.* quod quidem iuri conſonum vi-
detur cum priuilegium regulariter non
concedatur in præiudicium tertij *l. cum
filius fam. ff. de teſtam. l. impuberi ff. de ad-
min. tut. l. cum auus C. de Emanc. lib.*

40 Quinimò † conceſſum à Principe ita
debet interpretari ne ius Tertij *lædat l. 2.
§. merito, et §. ſi quis à Principe ff. ne quid
in loco public. l. 1. §. illud tamen ff. de aqua
quot. et æſtiu. l. ſed cum ab hærede ff. ad tre-
bell. l. ſi quando ius prin. ff. de inoff. teſtam.
d. l. nec auus C. de Emanc. l. 1. §. plenè ff.
quod vi aut clam. l. 1. §. ſunt qui putant ff.
ne quid in flum. public.* neque (vt verbis
Imperatoris vtar in *l. fin. C. de ſtatu, &
imag.*) aliorum honores alijs damnorum
occaſionem fieri oportet. *Anchar. conſ.
161. in prin. Hond. conſ. 67. nu. 39. & 40.
lib. 1.* cum alijs *per Rot. in Parmen. ſtatut
14. Decemb. 1629. coram Reuerendiſſ. Coc-
cino verſ. Vnde apparet.*

Dicebatur autẽ à miniſtris Sereniſſimę
Reipublicæ iura eius lædi ſi dicta priuile-
gia extendãtur ad Equites in eius dictio-
41 ne degentes; † quæ quidem cum habeat à
Deo iuriſdictionem in ſuos ciues, & ſub-
ditos, non poteſt ei per priuilegium, vel
alio modo tolli, nec quidem à Summo
Pontifice, quaſi id eſſet tollere ius ter-
tij, quod quidem fieri minimè poteſt *§. fi.
Inſtit. de Iur. perſon. gloſſ. in l. 2. verb. de-
trahi ff. de his, qui ſunt ſui vel alien. Iur.*
Alias (addebant) facilè eſſet Summo Põ-
tifici reſcripto ſuo totum Chriſtianum
orbem ſibi quoad iuriſdictionẽ tempora-
lem ſubdere, vt tãgit *Lopez in d. l. 1. tit. 7.
partid. 1. gloſſ magna in fin.* quod quidem
inſtituto Sanctæ Eccleſiæ repugnat. Nec
id directè eſt in poteſtate Summi Ponti-
ficis, qui in temporalibus extra terras
Eccleſiæ nullam habet iuriſdictionem
ſecundum Bal. in l. 2. C. de Seruit. & aqua.

Hæc autem eo magis procedere viden-
tur, quia, vt dicebam, priuilegia præfata
conceſſa fuerunt ad inſtantiam Regis
42 Hiſpaniarum, & ſic † non ſe extendunt
extra ſua regna, vt de alijs ordinibus mi-
litaribus Italiæ, cæterarumq; Prouincia-
rum tradit *Bobadill. in Polit. lib. 2. cap. 19.
ſub num. 19. ibi y aſſi es de aduertir que
las dichas ordenes militares extrangeras,*

en eſtos Regnos no tienen eſſention, de nò pechar ni dexar de dezmar, ni de pagar alcaualas, ni otro priuilegio alguno.

43 Denique addebatur † non ſufficere allegare extrauagantes Summorum Pontificum, ſed neceſſe eſſe vltra publicationē, probare illas fuiſſe vſu receptas *Bald. in l. rem non nouam C. de Iudi. & in Rubr. de conſuet. Dec. in cap. 1. de tregu. & pac. Ioſ. Lud. commun. concl. 54.* & quidem in eodem loco vbi agitur controuerſia, vt dicit *Rota in alleg. Burgen. Archipresbit. coram Penia, de quo tamen dic.* vt dixi in *deciſ. 14.* Cum itaque in dictione Reipublicæ Genuenſis dictæ extrauagantes ad Equitum fauorem latæ, non fuerint vſu receptæ, merito non debebant ſuffragari dicto Equiti Nicolao, quemadmodū conſtitutionem Pij V. ſuper cenſibus non ſeruari in Regnis Hiſpaniarum, quia ibi non fuit vſu recepta, teſtatur poſt alios *Bobadil. in Polit. lib. 2. c. 17. num. 41.*

Ex altera verò parte cōſtanter tenendum eſſe videbatur præfatum D. Nicolaū de Aſte, iure meritò declinaſſe Laici Iudicis iuriſdictionem præſertim, quia Equites S. Iacobi de Spata, ſunt verè, & propriè religioſi; Compertum eſt enim verā

44 Religionem † principaliter inſtitui poſſe, ad opera vitæ actiuæ, & ad militandum pro Christo, minore cum rigore, & minus arctè, quam Religiones, quæ ad finē vitæ contemplatiuæ inſtituuntur, vt exemplo Dauidis, & Machabeorum docet *D. Thomas 2. 2. q. 188. art. 3. Lopez in d. gloſſ. prima. Vaſq. dicto lib. 3. controu. Illuſtr. cap. 105. num. 46. & ſeq.*

Quæ quidem Religiones à Romana Eccleſia approbantur, vt ex *Clem. quia contingit §. permiſſa de Relig. dom.* aduertit *Maſtrill. dicta deciſione 290. nu. 110.*

45 Eiuſmodi † verò eſt Religio S. Iacobi de Spata, quæ Canonicè inſtituta, & ab *Alexandro Tertio* conſultè, & maturè fuit approbata, ac deinceps à multis Summis Pontificibus vſque ad *Pium V.* incluſiuè cōfirmata, priuilegijsq; ac honoribus decorata, vt ex innumeris Bullis regiſtratis à *Didaco de la Motta in ſuo tract. de confirm. Ordinum Militarium S. Iacobi lib. 1. cap. 4. per totum.*

Porrò d. Religionis approbatæ Equites ſe, ſuaq; Deo dicant, profeſſionemq; regularem in habitu regulari emittunt, cum tribus votis ſubſtantialibus Religionis, vt legitur in dicta *Bulla Alexandri Tertij*, & in alijs ſubſequentibus, & pa-

46 tet † ex formula dictæ profeſſionis, quæ talis eſt, *yo N. me ofrezco y doy a Dios y a Sancta Maria, y al Bienauenturado Apoſtol Señor S. Iago, y prometo obedientia al Rey nueſtro Señor, como adminiſtrador perpetuo de la Orden de S. Iago, por auctoritad Apoſtolica, o al Maeſtre, o Maeſtres adminiſtrador, o adminiſtradores, que por tiempo fueron de la dicha Orden Canonicamente entrantes, y ago voto y prometo de viuir en caſtitad conjugal, y ſin proprio, ſegun la Regla de S. Iago, y las Coſtitutiones, y Priuilegios de la dicha Orden baſta la muerte.*

47 Vera autem Religio ex triplici voto conſtituitur, adeo vt omnis, qui emittit tria vota in Religione approbata à Sede Apoſtolica, ſit verè Religioſus *c. ad Monaſterium de ſtatu regular. c. in Eccleſiis de maiorit. & obed. c. fin. de relig. dom. c. ex parte de regularib. Hoſtiẽ. Io. And. Abb. & DD. communiter in Rubr. eod. Soce. in c. ſi quis clericum nu. 10. de foro compet.* & ex communi Theologorum ſentēt. à firmat *D. Thomas in opuſc. 18. cap. 8. et opuſc. 19. cap. 5.* & in terminis noſtris deducit *Nauarr. in Apolog. de reddit. Eccleſ. q. 1. monit. 56. nu. 2. Vaſq. lib. 3. controuer. Illuſtr. cap. 105. nu. 50.* & tradit etiam *Mohedan. deciſ. 10. num. 2. de cauſ. poſſ. & propriet.* qui tametſi loquatur de equitibus Hieroſolymitanis, fundat tamen ſuum dictū in votis Religionis, vnde, & ad ſuam rem Equitum S. Iacobi allegatur à *Carol. de Graſſ. de effect. Cleric. effect. 1. nu. 112.* vbi etiam alios adducit, & ſignanter *Rim. Iun. in conſ. 527. num. 28. lib. 5.*

48 Et † hæc quidem profeſſio Equitum S. Iacobi fit ſub Regula S. Auguſtini Canonicorum regularium, vt inquiunt *Clemens Septimus in ſua Bulla edita anno 1531. Paulus Tertius in Bulla edita anno 1534. & Pius V. in ſuo diplomate dato anno 1566.* & tradit etiam *Caſſan. in Catalog. Gloria Mundi par. 9. conſid. 7.* propter quod illos non modo eſſe verè religioſos, ſed iure poſſe appellari regulares tradit *Valaſch. conſult. 108. num. 28. lib. 2.* quemadmodum Equites Calatrauæ, & Alcantaræ ſunt Ordinis Ciſtercienſis, vt per *Lopez. in l. 1. partid. primer. tit. 7. gloſ. 1. col. 2. Caſſan. d. par. 9. conſid. 8.* & à Summis Pontificibus in dictis Bullis appellantur Fratres, & Religioſi dd. Ordinum, ita vt nephas videatur aſſerere, illos non eſſe religioſos, qui tales à Sede Apoſtolica

49 palam nuncupantur † idem eſt enim eos vocari Religioſos in dictis Bullis, ac ſi ita vocarentur in aliquo textu, vel canone, vt ex *Fiſeal. relat. à Nauarr. in tract. de redditib. Eccleſ. q. 3. monit. 28.* aſſerit *Maſtrill. d. deciſ. 290. num. 38.* & quod ex tali appellatione Summorum Pontificum dicantur

dicantur Religioſi concedit etiam *Bobadill in Politic.lib.2.cap.19.ſub nu.12.* vbi ait illos, & ſi Religioſos, arma tractare pro fide exemplo Machabeorum. Cumquè profiteantur præfatas Regulas, vtique ſunt verè Regulares, & conſequenter ſunt etiam propriè Religioſi, vt deducit *Nauarr. in Apolog. Monit. 56. ſub n. 2.*
* *ex Panorm.* communiter recepto in *Rub. de regul. & in cap. Eccleſia S. Mariæ de conſtit. & Caſ. de Graſſ. deciſ. 1. num. 7. de Probation. Valer. in different. vtriuſque fori verſ. Munera num. 23.*

50 Rurſus † dd. Equites poſt emiſſam profeſſionē, ad ſæculum redire nequeūt, nec ad alium tranſire ordinem, ſine magni Magiſtri licentia, vt conſtat ex dicta *Bulla approbationis Alexandri Tertij, & ex alia Innocentij Quarti, & ex alia Lucij Tertij*: quod ſi ſecus facerent, efficerentur Apoſtatæ, vt expreſsè declarant *Honorius Tertius, & Gregorius Nonus*, in ſuis Bullis pro eodem Ordine conditis, regiſtratis à *Didaco de la Motta in tract. de confirmat. Ordin. Sancti Iacobi lib. 1. cap. 4. §. 11. & 13.* ſequitur *Diana in reſolut. moral. par. 3. tract. 2. reſol. 30. verſ. tertio, notab.* vbi etiam quod peccarent mortaliter, & incurrent in excommunicationem ſi habitum relinquerent, & ibi etiam *verſ. quarto, non poſſunt.*

51 Apoſtata † autem eſſe non poteſt, niſi veram deſerens Religionem *Caietan. in Summa verb. Apoſtata Nauarr. conſ. 1. tit. de Apoſtaſia lib. 5. & conſ. 81. de Regul. lib. 3 Alphonſus Vega in Silua caſ. conſcient. lib. 5. caſ. 510. Bannes 2. 2. q. 12. art. 1.*

52 In eadem inſuper profeſſione, quæ fit ab iſtis Equitibus, ſeruatur ad vnguem forma veris, & proprijs Religionibus præſcripta à *Sac. Concil Trident ſeſſ. 25. cap. 15. de Regul.* vt nempe nec ante annum decimum ſextum expletum, nec niſi expleto integro Nouitiatus anno, profeſſio emittatur, vt in terminis aduertit *Nauarr. in conſil. 5. num. 4. de his, quæ vi, metuſuè cauſ. lib. 1. & Roderiq in Summa par. 1. cap. 8.* quicquid ſecus, & malè tenuerit *Menoch. de arb. Iud. caſ. 56. num. 13.* quod adeo verum eſt, vt quoties Rex Hiſpaniarum, vti magnus Magiſter Ordinis, vult Equitem Nouitium ante annum expletum aliqua decorare præbenda, petat à Summo Pontifice diſpenſationem pro emittenda profeſſione infra dictum annum, vt teſtatur *Didacus de la Motta, in dict. tractat. in lib. 2. cap. 14. probat. 10. num. 5. & 6.* vbi propterea inquit; hanc eſſe inſolubilem rationem ad oſtendendum dd Milites profiteri in vera, & propria Religione.

53 Præterea † Equites præfati, quemadmodum, & cæteri veri Religioſi viſitantur à Prælatis ſui Ordinis, vt ad rem noſtram aduertit *Maſtrill. d. deciſ. 290. num. 52.*

54 Et † Magiſter dicti Ordinis aſſumitur per Canonicam electionem iuxta formam *cap. 1. de elect. & c. congregatio 16. q. fin.* vt inquit, *Greg. Lopez. l. 1. partit. 1. tit. 7. gloſſ. 1.*

55 Adde quod dictorum Ordinum Equites fornicantes committunt ſacrilegium, vt latè defendit *Roderiq. q. regul. tom. 1. quæſt. 13. art. 2.* idemque docuit *Motta lib. 2. cap. 2. §. 23. num. 7. Franc. Molin.* cuius verba refert, & ſequitur *Diana reſol. moral. part. 3 tract. 2. reſolut. 30. verſ. ſecundo*, loquentes de prole inde ſuſcepta, quicquid ſecus ſenſerit *Gutier. pract. quæſt. lib. 2. quæſt. 111. numero primo.*

Vnde tam eques fornicator, quam mulier, quæ cum eo rem habuit, tenetur aperire Confeſſario huiuſmodi circūſtantiam, quæ mutat ſpeciem, & conſtituit peccatum ſacrilegij, vt poſt eundem *Roderiq* vbi ſupra, & *Magiſtrum Iſolam. & Ayalam Archiepiſcopum Valentinum in explicatione dictæ Regulæ cap. quarto* aliosque doctos viros, firmat *Didac. de la Motta lib. 2. cap. 2. §. 23. num. 6. & 7. & Diana loco citato*, de quo tamen vide ſcribentes pro vtraque parte relatos à *Rota in deciſ. 68. ſub num. 4. impreſſ. poſt volum. primum conſil Farinacc.* in qua *Rota* videtur inclinare in contrariam partem, quam apertè tenuit in Romana alimentorum 21. Iunij 1627. coram D. Vrgellen. non inſiſto, quia parum confert ad rem noſtram.

56 Denique *Clemens Octauus* in ſua Bulla de largitione munerum, qua interdixit Religioſis munerum largitionem vtpotè religioſæ paupertati aduerſantem, excipit expreſsè Milites Sancti Iacobi, Alcantaræ, Calatrauæ, & c. ex quo ſequitur illos eſſe verè Religioſos, quia
57 exceptio † debet eſſe de Regula, ita in terminis ratiocinatur *Ioan. Valerius in differentijs vtriuſque fori ver. Munera num. 23.* vbi latè inſiſtit. *Fauſtus in Theſa. Religio. lib. 8 quæſt. 203. Paulin. Berti. in explicatione dictæ Bullæ parte ſecunda, principali* nouiſſimè *Diana in reſolut. moral. parte prima, tractato 6. reſolut. 23.*

58 Ex quibus, & alijs manifeſtè † apparet dictos Equites Sancti Iacobi eſſe verè, & propriè Religioſos: prout etiam frequentiori calculo tenent Iuriſtæ, & Canoniſtæ inter quos in primis *Nauarr. in ſæpè citato tract. de redditibus Eccleſiaſticis.* & in *Apolog. q. 1. monit. 55. & 56. & q. 3. monit. 27. & 28.* vbi *Fiſcalis* ab eo relatus teſtatur, eiuſdem opinionis fuiſſe *Cardinalem Albanum* idem *Nauar. in cap. fin. 16. q. 1. in quaſt. 3. num. 31. & in conſ. 9. nu. 6. de his quæ vi metuſuè cauſa, & in conſ. 10.* & *de Regular.* & in *conſ. 13. eod. tit.* vbi *num. 5.* ait quoſdam recentiores inconſideratè contrarium dixiſſe contra multa diplomata à Sede Apoſtolica Religionibus militaribus conceſſa *Couarr. in 4. de ſponſal. par. 2. cap. 3. §. 1. num. 18.* vbi inquit, eos eſſe verè Religioſos, & emittere tria vota ſubſtantialia, quæ etſi limitatè emittant, hoc tamen non repugnat veræ, & propriæ profeſſioni *Petr. Bellug. in ſpeculo Principum §. 7. num. 7.* & ibi *Camill. Borell. in addit. litera F. fortun. Gar. in conſil. præſtito pro militia Sancti Iacobi par. 2. in verſ. præterea* quem refert *Couar. loco ſupra citato,* vbi quod tametſi non obſeruent præciſam, & exactam Paupertatem, Caſtitatem, & Obedientiã, nihilominus ſunt verè Religioſi, & gaudent priuilegio fori, cum id non ſit cõtra ſubſtantiam Religionis *Auendag. de exequen. mandat. lib. 2. cap. 16. num. 11.* vbi quamuis quæſtionem diſputet, & videatur inclinare in eo, vt æquiparentur Clericis ſæcularibus primæ tonſuræ, tamen concludit in fine cum *Couarr. & Bellug.* negari non poſſe quin ſint veri Religioſi *Cened. in decretal collect. 29. num. 8. Iul. Cæſar. Imbrian. in tract. de Iudic. Regn. in præfa. num. 42. Bambacar. in repet. c. 1. §. qui Clericus q. 2. num. 31. cum ſeqq. ſi de feud. controu. fuer. Gutier. pract. qq. lib. 2. cap. 111. nu. 2. Motta in tract. de confirm. ordin. Diui Iacobi lib. 2. per totum* in cuius calce regiſtrauit ſubſcriptiones *triginta trium grauiſſimorum DD.* quorum plerique damnant opinionem contrariã tanquam falſam, & erroneam, & dicunt *Sarmientum* eiuſq; ſequaces non vidiſſe Bullas Summorum Pontificum, quia fieri non poteſt, ſi illas vidiſſent, vt negaſſent hos milites eſſe verè Religioſos, & gaudere priuilegio Canonis, & fori; in eandem opinionem ſe fuiſſe ſemper dicit *Barboſ. de Offic. & poteſt. Epiſc. alleg. 12. n. 46.* & vltra alios citat *Mendoz. à Caſtro in praxi Luſitaniæ lib. 2. cap. 1. num. 10.* & ſubdit ſe pro hac parte vidiſſe quoddam reſponſum doctiſſimis fundamentis refertum, idemq; tenet *Carol. de Graſſ.* plurimos referens *de effect. Cleric. effect. 1. num. 110. cum ſeqq.* plures etiam cumulat *Bobadill. in ſua Polit. lib. 2. c. 19. ſub num. 11.* & in ſpecie *Felyn. in cap. 4. num. 8. de foro compet. Caſſado. in conſuet. Burgund. rubr. 3. §. 5. ſub num. 18. Valer. in differ. vtriuſque fori ver. muneran. 28.* vbi quod ſunt veri Religioſi, quippe qui tria vota ſubſtantialia ſanctæ Obediẽtiæ, Paupertatis, & Caſtitatis, ſaltem coniugalis, in Religione per Sedem Apoſtolicam approbata, ſolemniter in manibus Prælatorum ad id deputatorum emittunt: *Menoch.* ſibi contrarius *de arbitr. Iud. caſ. 231. num. 21.* vbi quod ſunt veri Religioſi tria vota ſolemniter emittẽtes idemq; tradit *Valaſcb. conſult. 109. n. 26. & 27. lib. 2. Vaſq. de ſucceſſ. creat. lib. 3. §. 30. par. 3. lim. 34. num. 303. & ſeq.* qui in eandem ſententiam manifeſtiſſimè inclinauit *d. lib. 3. controu. illuſtr. cap. 105.* prout etiam ante eum *Lopez. d. l. 1 partit. prima tit. 7. gloſſ. 1.* quatenus vtramq; hanc ſententiam vltimo loco recenſet, & melioribus fundamentis corroborat, oppoſitisq; reſpondet, licet dignis de cauſis illam indeciſam reliquerit; his addendi ſunt *Borgnin. Caualc. in deciſ. Aluar Valaſc. conſult. 14. num 8.* vbi quod etſi vxorati, ſunt tamen fratres profeſſi & *conſul. 130. num. 3.* vbi quod ſunt verè Religioſi, & perſonæ Eccleſiaſticæ, tanquam viuentes ſub Regula Sancti Auguſtini, & gaudent priuilegio Canonis, & fori; hanc etiam ſententiã amplexa fuit *Rota in deciſ. 266. per totam par. 2. diuerſarum, et in Imolen. penſionis 28. Iunij 1596. coram Penia* vbi refert & ſequitur aliam deciſionem *& in Caurien. Iuriſd 22. Iunij 1582. corã Card. Blanchetto.* Vnde euidentiſſimè ap- ** paret hanc eſſe communiſſimam Canoniſtarum, & Iuriſtarum ſentẽtiam, quam etiam plerique Theologorum defendunt in primis autem latè *Em. Rodriq. in quaſt. regul. tom. 1. q. 1. art. 6. per tot. & q 13. art. 2. Medina de ſacrorum hominum continentia lib. 4. controu. 7. cap. 39. Sanch. in decalog tom. 1. lib. 4. cap. 16. num. 11.* vbi ait ſe verius cenſere eos eſſe verè, & propriè Religioſos. *Hier. de Cenedo in tract. de pauper. religioſ. dub. 60 num. 12. & ſeq. Pontius in tract. de imped. Matrim. cauſa 27. q. 2. §. 24.* vbi aſſerit ſe adeò certè exiſtimare dd. equites eſſe verè, & ſubſtãtialiter Religioſos, vt oppoſitum iudicet nimis licentioſè dictum ne dicã grauius, cum pleno ore literæ Pontificiæ illos appellent Religioſos, &c. *Sancius in ſuis practicis diſputationibus diſp. 49. num. 11.*

Diana

Diana in reſolut. moral. par. 1. tract. 2. reſol. 49 & 72 & tract 6. reſol. 23. & par. 3. tract 2. reſol. 30. vbi ait id ſatis nouiſſimè probare *Ferdin. Pizzanti in diſcurſ. Apologet. ordinum militarium, &c.* quibus addo *Mirand.* benè loquentem in *Manua. Prælat. regul. quæſt. 10. art. 4. concl. 2. verſ. ſed loquendo, & concl. 3. Rebell. de oblig. iuſtit par. 2. lib. 3 q 4. num. 12.*

Cui quidem ſententiæ nō refragantur ea, quæ ſupra in cōtrarium adducta ſunt; imò ex eorum ſolutione dilucidius apparebit huius opinionis veritas.

Ad primum igitur ex iam dictis pa-
59 tet reſponſum, cum † enim hi Equites regulam à Sede Apoſtolica approbatam profiteantur, ac perpetuò ſint Religioni mancipati, vtique comprehenduntur in numero eorum qui inter Eccleſiaſticos, & Deo dicatos, iure numerantur, & in hoc magis incaleſcunt. & proinde retorquetur *text. in c. duo ſunt genera 12. q. 1.*

Non etiam obſtat ſecundum, in quo dicebatur dd. equites non vouere continentiam perpetuam, ſed coniugalem dūtaxat eamq; cum Religione incompatibilem ex *D. Thom. 2. 2. q. 86. art. 8.* quia
60 aduertendum eſt † vota religioſa in tantum eſſe de ſubſtantia Religionis, in quātum ſunt media tendendi ad perfectionē, vt per eundem *D. Thomam 2. 2. q. 186. art 6* & ordinātur, ſicut in finem, ad perfectionem charitatis, vt docet *idem Angelicus Doctor d. q. 186. art. 7. ad primum* Celibatus itaque tametſi perfectior ſit continentia coniugali, eſt tamen accidēs, & non variat ſpeciem in genere, ſeu in ratione caſtitatis, ſed nec quidem in genere, ſeu ratione Religionis, cuius perfectio, vt dicebam non conſiſtit eſſentialiter in Caſtitate, ſed in Charitate. & ſi cū iſta tria vota ſumantur, vt inſtrumenta,
61 non † eſt neceſſe profiteri ea ſecundum totum ſuum rigorem ſed quantum conueniens eſt prædicto fini, vt docet *idem D. Thomas 2. 2. q. 188 art. 4.* vbi etiam *Corradus, & opuſc. 17. cap. 15. & 16. & Nauar. in conſ. 13 & 23. de regul. Couar. 2. par. epit. decret. cap. 3. §. 1. num. 8. Medina de Sacrorum hom. contin lib. 4. controuer. 7. cap. 39. Vaſq. de Succ. creat. lib. 3. §. 30. par. 3. lim. 14 nu. 302. ſequitur Rota deciſ. 266. par. 2. diuerſorū* facit *text. in c. licet de regul. c. quod Dei de ſtat. Monac.*
62 Et quemadmodum † in Paupertate, & Obedientia datur latitudo, & vna Religio, quo ad eā, eſt laxior altera; ſic etiam dicendum eſt de Caſtitate, quæ pariter habet ſuam latitudinem, nempe tres gradus Virginitatis, celibatus, & continentiæ coniugalis. & hæc quidem poſtrema ſpecies eſt verè, & eſſentialiter talis: Caſtitas enim nihil aliud eſt, quam abſtinentia ab omnibus prauis delectationibus venereis, vt docet *D. Auguſtinus lib. de decem cordis c 3* & colligitur *ex D. Tho. 2. 2. q 151. art 1. & 2.* & clarius *q. 152. art. 3 ad 5.* & ibi *Caietan.* inquit, omnem Celibatum, & Caſtitatem coniugalem ſub vna Caſtitatis virtute comprehendi latè *Abulens. in Matth. cap 25. q. 86. Io. Maior in 4. ſent. d. 38. q. 3. & inſtr. Conſcientiæ c. 291.* & habetur etiā in *Catechiſ. Pij V in doctrina ſexti præcepti ſub initio.*
64 Et quod † Caſtitas coniugalis ſit verè Caſtitas eſt *tex. in cap. Nicena 31 diſt.* ibi *Caſtitatem dicens eſſe cum propria coniuge concubitum Nauarr. d. conſ. 13. lib. 3. tit. de Regul. Azeued. in l. 14. num. 3. tit. 5. lib. 1. recop.* quos ad rem noſtram refert, & ſequitur *Bobadill. in Politic. lib. 2. c. 19. ſub num. 11.* & conſequenter vna cum hac Caſtitate coniugali, quæ eſt materia voti, poteſt ſtare Religio, vt per *Baſil. Pontium in tract. de Im ped. matrim. cauſ. 47. q. 2. §. 4.* quem ſequitur, & laudat *Diana in reſol. Moral. par. 1. tract 2. reſol. 49.* vbi ait ita tenere etiam alios Theologos, idemq; defendit *Nauarr. in Apolog. q. 1. Monit. 56* Vnde & in ſacro *Rota Rom.* auditorio in terminis noſtris decisum fuit commutationem voti continentiæ in Caſtitatem coniugalem, non mutare Regulæ ſubſtantiam, vt habetur in *deciſ. 216. num. 6. par. 2 Diuerſor.*

Et ſic ceſſat auctoritas *D. Thom. 2. 2. q. 86. art. 8* quatenus docet ad perfectionem Religionis requiri votum perpetuæ continentiæ, ipſe enim loquitur de perfectiſſima Religione, & in apice perfectionis conſtituta, per ea quæ tradit *Medina. de Sacr. hom. conti. lib. 14. controuer. 7.* Vnde ex doctrina *D. Thomæ* deſumitur has Religiones militares, in quibus vouetur Caſtitas coniugalis, non eſſe perfectiſſimè Religiones; nō autem inde infertur, quin ſint veræ Religiones, aliud enim eſt eſſe verè tale, aliud eſſe perfectè tale. Vnde quamuis ad totalem Religionis perfectionem requiratur Celibatus, vera tamen Religio conſiſtere poteſt cum continentia coniugali per ſupradicta.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Præterea quamuis ad ſubſtantiam perfectæ Religionis pertineant hæc tria vota Paupertatis, Continentiæ, & Obedientiæ,
65 non † tamen ita præciſè ſunt de ſubſtantia perfectæ Religionis, quin quandoque limitata Religioni etiam adhæreant, vt patet in voto Paupertatis, quod ſubſiſtere poteſt in particulari licet non ſit in

communi

communi, ſic itaque dicendum in Caſti-
tate, vt ſtare poſſit limitata ad Caſtitatẽ
coniugalem, ita *Couarr.* in terminis huius
Religionis S. Iacobi *2. par. epit. decretal.*
cap. 13. nu. 18. quæ quidem *Couarruuiæ*
ratio confirmatur ex *cap. Monachi 9. quæ*
69 *verò de ſtat. Monach.* † vbi habetur Mo-
nachos de licentia Abbatis retinere poſ-
ſe peculium ex cauſa alicuius regiminis,
vel adminiſtrationis ſibi demandatæ, fir-
mo remanente voto Religionis, & habe-
tur per *Camill. Salern. in Proem. conſuet.*
Neap. §. prælatus in addit. incip. pro con-
cluſione col. 4 & in terminis noſtris addu-
cit *Bobadill. in Polit. lib. 2. cap. 19. ſub nu.*
11. ſub fine ergo eadem ratione, iuſtis de
cauſis, modificari poterit votum Caſti-
70 tatis. † quod quidem in his equitibus nõ
fuit ſublatum, ſed modificatum: matri-
monium enim ab eis ante profeſſionem
contractum tolleratur, & poſt profeſſio-
nem contrahi permittitur de magni Ma-
giſtri licentia ex Apoſtolico indulto, &
diſpenſatione vt habetur in Bulla confir-
mationis Ordinis S. Iacobi ab *Alexandro*
Tertio, edita, & *à gemino Innocentio* vi-
delicet Tertio, & Quarto confirmata,
quorum prior inhibet magno Magiſtro,
ne cõtra dicti Ordinis Regulas huiuſmo-
di licentias concedat Iuſtè autem, & pru-
dentiſsimè Summi Pontifices moti fuerũt
ad d. votum in his Ordinibus modifican-
71 dum, † tum ne propagatio virorum no-
bilium deficeret, ſine quibus militia pro-
pagari non poteſt. Tum etiam quia cum
iſti milites ex proprio Inſtituto debeant
per orbẽ vagari, & extra clauſtra degere;
notoria, & euidens, erat occaſio peccãdi
propter quod poſt *Ariſt.* aiebat *D. Thom.*
in lib. de regim. Principis, quod milites
conuenit eſſe coniugatos, ita in terminis
noſtris *Maſtrill. in deciſ. 290. num. 136.*
& ſeq. quod adeo verum eſt, vt *Sarmien.*
contra hos milites ſcribens, non dubita-
uerit aſſerere, eos non poſſe, humano
more loquendo, continentiam ſeruare,
in quo tamen reprehenditur à *Nauar. in*
Apolog. q. 1, monit. 56. ante fin.

Inconueniens autem, quod ex *D. Tho-*
ma, & ex *Theologis* dicebatur reſultare
72 ex † coniugio, qui cum Religione pugna-
re videtur, eò tendit, vt illud ſit impedi-
mentum orationis, & contemplationis &
ſic bene militat in cæteris Religionibus,
quæ ad vitam contemplatiuam, vel ſaltẽ
ad mixtam ordinatæ ſunt; ceſſat autem
in Religione militari, cuius ſcopus nõ eſt
contemplatio, ſed militia pro Chriſto
eiusq; Sancta Fide: ac proinde milites vo-
uentes Caſtitatem coniugalem in Reli-
gione, approbata remanent propriè, &
verè Religioſi.

Et hinc etiam patet reſponſio ad ter-
tium argumentum, Quamuis enim con-
73 trouerſum ſit inter ſcribentes † an Reli-
gioſi reddantur dominij incapaces ſolo
iure humano, an verò iure naturali Di-
uino; prior tamen ſententia verior eſt te-
ſte *Sanch. in decalog. tom. 2. lib. 7. cap. 8.*
num. 4. Rota deciſ. 246 num. 12. par. 4.
in recentioribus, & hinc eſt quod Præ-
latus, licet cum Monacho diſpenſare
nequeat, vt peculium tanquam propriũ
retineat; benè tamen diſpenſat, vt reti-
neat ad tempus, quo ad vſum, & admini-
ſtrationem; ita intelligunt *DD. tex. in*
cap. cum ad Monaſterium in fi. ibi, *nec æſti-*
met Abbas. quod ſuper proprietate poſſit cũ
aliquo Monacho diſpenſare extr. de ſtatu
Monach. c. non dicatis vbi *Prepoſit. nu. 12.*
concluſ. 1. 12 q. 1. Calderin. in conſ. 2. in
prin verſ. & ratio de Regul. Abb. in c. 2.
in tertio notab. de ſtat. Monach. Syluest. in
Summ verb. Religio 6. num. 7. verſ. ſi au-
tem Prælatus Tapia in Auth. ingreſſi in
verb. ipſo ingreſſu cap. 3. num. 35. Graſſint
deciſ. aur. par. 2. lib. 3. cap. 18. nu. 23 Butr.
in cap. 2 num 10. & ibi Abb. nu 4. & DD.
* *Communiter de ſtatu Monach. Rota dec.*
772. num. 2. & ſeqq. par. 1. & deciſ. 216.
num. 12 & 13. par. 2. diuerſ. & nouiſſimè
in deciſ. 246. num. 10. par 4. in recentiorib.
* vbi atteſtatur de communi opinione.

Papa verò etiam quoad proprietatem,
ex cauſa diſpenſare poteſt cũ Monacho,
etiam remanente Monacho *Innoc. in d. c.*
cum ad Monaſterium n. 2 de ſtat. Monach.
* & communiter Canoniſtæ ibi, *& in*
cap. non dicatis, vbi *Prapoſit. in prima*
* *concluſ. & num.* 12 dicit communem
prout etiam *Nauarr. ibidem in comment.*
* *2. de regul. num. 17.* fatetur communem
(licet ab ea diſcedat) *Couarr. in cap. 2.*
num. 10. & ſeq. de teſtam. Greg. Lopez. in
l. 2. verb. no puede tit. 6. parti. prima Garz.
de benef. par. 7. cap. 10. nu. 60. & 91. Ema.
Rodriq. quaſt. regul. tom. 1. q. 1. art. 4. ver.
cui obiectioni, qui omnes reſpondent *tex.*
in d. cap. ad Monaſterium in fin. vbi dici-
tur, abdicationem Paupertatis, ſicuti &
cuſtodiam Caſtitatis adeo eſſe annexam
Regulæ Monachali vt contra eam nec
ſummus Põtifex poſsit licentiã indulgere,
intelligi, ſine cauſa, non autem cum cau-
* ſa, eoſq; refert, & ſequitur, & de commu-
ni teſtatur *Rota in d. deciſ. 246. num. 21.*
vbi hinc probat priuilegium, quod habẽt
Ieſuitæ ſtudentes, retinendi proprium
poſt tria vota emiſſa, eſſe conforme iuri
communi, & *num. 6.* addit ſola Eccleſiæ
conſti-

conſtitutione Monachum eſſe dominij incapacem, ac propterea poſſe per Papam diſpenſari.

Rurſus vtriuſque ſententiæ ſectatores in hoc conueniunt, vt † ex Põtificis per-
74 miſſu poſſit Regularis de rebus ſuis etiã in vltima volũtate diſponere, vtpotè quia huiuſmodi prohibitio iure humano emanauit *Caſtren. in Authent. ſi qua mulier num.5.in fi.C.de Sacroſ.Eccl. Greg.Lopez l.53.verbo que los ganen. tit. 6. par tit.1. Azor.tom.2.Inſtitut. Moral. lib.12. c. 6. q.5.* cum alijs latè congeſtis per *Sanch. d.cap.8. num.5.*

75 Porrò † Equites præfati poſſident quidem bona, & de eis in vita diſponunt, ſed ex Pontificijs Priuilegijs, ac ex permiſſu, & licentia Magni Magiſtri, cui quotannis per menſẽ ante feſtũ Natiuitatis Domini Noſtri, fidele bonorum ſuorum inuentarium mittere tenentur; quo ex illius licentia anno in ſequenti bona illa poſſideant, vt apparet ex dictorum Ordinum Regulis, & ſtabilimentis ex Bullis *Clementis Quinti, & Gregorij Decimitertij*, & tradit idem *Sanch.* vbi ſupra *num. 33. qui num.35.* docet eos peccare mortaliter contra votum Paupertatis, ſi animũ habeant non relinquendi, aut non expendendi bona iuxta ſuperiorum beneplacitum. Fatentur inſuper in huiuſmodi annuali expropriatione Magnos Magiſtros poſſe ad arbitrium dd. bona quæcunque illis auferre, & alteri aſſignare, ſeſeque ad hoc eſſe paratos. & ita patet ex ſtabilimentis, & Capitulis generalibus eiuſdem Ordinis, & deducit *Motta d. tract. lib.2. cap.2.§.26.nu.10* & ſic re vera quotannis ſe expropriant prout ſimiliter aduertit *Matiriſ deciſ.290. num.61.*

76 Teſtantur quoque de eorum bonis, ſed pariter ex permiſſu, & inducto Apoſtolico, nempe *Innocentij Octaui, Clementis Septimi, & Gregorij Decimitertij*, vt aduertunt *Molina tom.3.de Iuſti.diſp.604. in fin. Motta in tract. de confirm. Ordin. S.Iacobi lib.2, cap.2.§.18.num.8 Sanch. vbi ſupra num.30* quamuis eos de Patrimonialibus, ac de bonis partis aliunde quam ex commendis. poſſe etiam de iure teſtari, quaſi non ſint verè Religioſi, ſentiat *Card.Seraph.in deciſ.587.*

Cum itaque valeat Summus Pontifex, ſic vt ſupra, votum Paupertatis limitare, abſque eo, quod Religionis ſubſtantia lædatur; certè non poteſt vllo pacto bene inferri dd. Equites nõ eſſe verè & propriè Religioſos, vt etiam videmus in ſtudentibus Societatis IESV, † qui poſt tria ſimplicia vota emiſſa, & veri Religioſi ſunt, & ſuorum bonorum dominium retinent, de quibus cum Superioris cõſenſu diſponere poſſunt: prout vtrunque habetur in *Extrauagan. Gregorij Decimitertij, Aſcendente Domino*, & in propoſito obſeruauit *Motta d. tract. de confir. Ordin. Sancti Iacobi lib. 2. cap. 2. §.7.ad 7.nu.3.* eoque non relato, luculentius oſtendit *Sanch.d.l.7. cap.8. in decal. nu.25.* plenè & pulchrè *Rota indeciſ.246. num.2.per totam par. 4. in recentioribus:*

Quæ omnia ex eo confirmantur, quia cum vt dictum eſt ſupra *num.59.* vota Religioſa ſint media ad perfectionem ſui
78 ſtatus aſſequendam; profectò † nihil prohibet ſtatum perfectionis eſſe ſine actuali renunciatione propriorũ, dummodo quis in præparatione animi paratus ſit, ſi opus fuerit, omnia dimittere, vel diſtribuere, cum & id pertineat directè ad perfectionem, vt docet *D.Thomas ſecunda, ſecundæ, q.184 art.7.in reſp.ad primum.* Non fuit itaque incongruum Religionem militarẽ inſtituere, in qua ex Apoſtolici indultis, ac ex legitimè præſcripta, & tolerata cõſuetudine, equites Religioſi voueant Paupertatem non tàm arctam, & rigidam, quam Religioſi clauſtrales. cum dicti Equites ex eorum inſtituto, & in bellis verſari & in proprijs domibus manere, & vxores, & filios, familiamq; habere poſſint. Quartum argumentum eſt eiuſdem farinæ, licet enim Summi Pontifices non tàm arctã induxerint obedientiam in militantibus Ordinibus, ſicut in cænobiticis; apparet tamen in eis perfe-
79 ctam ineſſe obedientiam. Etenim † obedientia Religioſa conſiſtit in cuſtodiẽdis præceptis, & regulis ordinis; itaut nil fiat contra præcepta, & regulas; nec contra Superiorũ mandata Regulæ conformia, vt habetur ex *D.Thoma 2.2.q.86 ar.5 in corp.in art. 9.ad 1*, vbi etiam *Caiet. Leſſius de Iuſti.& iur.lib.2. cap.41.dub.9. n.74.* Id autem continetur in voto, quod à dictis Equitibus emittitur, vt apparet ex formula, de qua ſupra *num.45.* meritò negari non poteſt quin obedientiam, quo ad ſui eſſentiam, & ad Religionis ſtatu m ſufficientem voueant.

Imò, quãuis in proprijs domibus manere permittantur, non temerè fortaſsè
80 dici poſſet † eorum obedientiam aliquo reſpectu arctiorem eſſe, quam Monaſticam, cum à ſuis Prælatis cogi poſſint ad præliandum pro Chriſto aduerſus infideles, & exponendum ſe martyrio, vt habetur in eorum Regula à Cardinali Alberto comprobata, & per Sedem Apoſtolicam approbata ſub initio: propter quod

Gregorius

Gregorius Summus Pontifex in quadam
ſua *Bulla*, vocat eos Chriſti Athletas.
81 Obedientia † autem ſingulorum Ordi-
num regularium, non eſt eadem, ſed di-
uerſa; & alij quidem ad Monaſticam ſoli-
tudinem, & ad pſallendum in choro te-
nentur, alij ad redemptionem captiuorũ,
alij ad miſſiones, alij ad miniſtrandum
infirmis; ſic, & alij ad militandũ pro Chri-
ſti fide, & omnes vouent quidem obediẽ-
tiam ſecundum talem Regulam, vt ex
Cordub. lib. 3 q. 6. Sot. de ſecreto q. 3. concl.
2 Frat. Manuel. in Summ. 2. par. q. 9. de-
ducit *Mott. d. tract. lib. 2. cap. 2. §. 19. n. 20.*
Neque verum eſt à dd. equitibus vxo-
rem ducentibus non poſſe votũ obedien-
tiæ ſeruari, quaſi ſui corporis dominium
82 ſit penes vxorem; quia imò † ſi matrimo-
nium præcedit profeſſionem, habent cõ-
ſenſum expreſſum Vxoris, ſi verò ſubſe-
quitur, habent tacitum illius conſenſum;
Ita vt equites vxorati vota Religioſa
emittant cum licẽtia expreſſa vxoris, iu-
ri ſuo cedentis, & coniugem ſuum Ma-
gno Magiſtro ſubmitti permittentis; hoc
autem in tantum iure fieri poteſt, vt imò
coniuges inuicem ſe abſoluere valeãt ab
omni iure, quod habent in alterutrum
cap. dudum cũ ſua gloſſ. de conuerſ. coniug.
ſi verò poſt votorum ſuſceptionem vxo-
rem ducunt, contrahunt quidem Matri-
monium, non vt cæteri, ſed cum licentia
Magni Magiſtri, & ſecundum Regulam
S. Iacobi, & ſic Puella nubens viro non
libero, ſed totaliter mancipato Deo, &
ordini, tacitè conſentit, & iuri ſuo renun-
ciat, & ſic matrimonium nõ impedit vo-
tum Obediẽtiæ à dicta regula præſcriptę.
Nec contemnendum eſt omninò exẽ-
plum, quod ad rem noſtram affert *Motta*
83 *d. tract. lib. 2. cap. 2. §. 19. ad 19. nu. 19.* † de
illis Religioſis, qui cum totaliter traditi
ſint ordini, de licentia Prælati efficiuntur
Parochi, & promittunt obedientiã Dio-
cæſano in his, quæ ad curam, ac Sacra-
mentorum adminiſtrationem ſpectant,
iuxta diſpoſitionem *Concilij Tridentini*
ſeſſ. 21. cap. 11. de Regularibus, & Conſti-
tutionem Leonis regiſtratam à *Piaſecc. in*
prax. Epiſc. par. 2. cap. 3. tit. de Viſitat. re-
gul. num. 40.
Quintum quoque argumentum facili
84 negotio de medio tollitur, quia † licet
hi equites ſubſint Principi ſæculari, nem-
pe Regi Catholico, nõ tamen ei ſubſunt
quatenus eſt Princeps laicus; ſed quate-
nus eſt Magnus Magiſter Ordinis, & con-
ſequenter ipſius Ordinis Religioſus, circa
quod tanquam per ſe clarum non inſiſto.
Sextum argumentum eadem facilita-
85 te corruit, † milites enim harum militia-
rum ſuccedunt quidem in feudo, nõ quia
non ſint Religioſi. ſed quia in eis, arma
tractantibus, & ſplendidiſſimam pauper-
tatem colentibus, ceſſant rationes illæ,
quæ militant in cæteris regularibus Cle-
ricis: Vnde etiam milites Hyeroſolimi-
tani, qui citra vllam controuerſiam ſunt
Religioſi, vt deduxi in *deciſ. 21. n. 8.* ſucce-
dũt in dd. feudis iuxta veriorem, & magis
** communem opinionem, vt deducunt *Ta-*
pia in auth. ingreſſi in ver. ſua cap. 14.
num. 19. & 20. C. de Sacroſ. Eccleſ. Intri-
gliol. in tract. de feud. cent. 2 art. 1. n. 209.
& ſeq. & alij innumeri, quos congeſſit
Carol. de Graſſ. de effect. cleric. effect 4.
num. 68. & 69 quibus addendus eſt eru-
ditiſſimus *Sanchez in decalog. lib. 7. c. 15.*
num. 47. cum ſeqq. quicquid ſecus ſenſerit
Menoch. de arbit. iud. caſ. 231. num. 2. &
ſeqq. de quo tamen vide infra *deciſ. 21.*
num. 61.
Ad ſeptimum in quo dicebatur abdi-
cationem proprietatis, & cuſtodiam Ca-
ſtitatis adeo eſſe annexam Regulæ Mo-
nachali, vt nec quidem Summus Pontifex
diſpenſare valeat, vt habetur in *cap. cum*
ad monaſterium extra de ſtat. Monac. &
ex eo id tradit D. Thomas 2. 2. q. 88. ar. 11.
& per cõſequens eſſe impoſſibile, vt quis
remaneat ſimul Religioſus, & matrimo-
nium contrahat, vt etiam latè oſtendit
idem *Angelicus Doctor 2. 2. q. 188. art. 3.*
cum *quinque ſeqq.* Multipliciter ſatisfieri
poſſe videtur, & primo quidem reſpõdet
Motta in tract. confirm ord. S. Iacob. lib. 2.
cap. 2. §. 7. decretalem non loqui de Reli-
gione in vniuerſum, ſed de ordine Mona-
chali, & ideo non procedere in alijs Reli-
gionibus; ſed (pace ſua) hæc reſponſio
non valet obolum, vt patebit ex ijs, quæ
mox dicam aduerſus reſponſionẽ ſequẽtẽ
ſecũdò igitur in terminis noſtris reſpon-
det *Nauarr. in conſ. 13. num. 2. de regul.*
tom. 1. quod licet in corpore iuris clau-
ſo, & ſic de iuri cõi cui nititur Doctrina
87 *D. Thomæ* aſſumptum ſit verum, † per di-
ſpenſationem tamen Sedis Apoſtolicæ, id
* fieri poteſt, ſecundum communem ſen-
tentiam *gloſſ. Inno. & aliorum in d. cap.*
cum ad monaſterium, quam etiam inquit
ſequutum fuiſſe *Caiet.* contra ſententiam
D. Thomæ in d. q 88. art 11. ad quod *Na-*
uarr. citat etiã ſeipſum in *Manual. c. 12.*
num. 75. & in comment. 2. de Regular.
num. 17 quam *Nauarr.* reſponſionem
ſequuti ſunt in puncto *Motta in tract.*
confir. Relig. S. Iacobi lib. 2. c. 2. §. 7 ad 7.
& 8. & Carol. de Graſſ. de effect. Cleric.
effect. primo ſub nu. 113 in fin. & nu. 114.

88 Cæte-

88 . Cæterùm † in hoc non poſſum non
valde mirari de doctiſſimo *Nauarro* quia
*Caietanus in d q.88 ar.11.Innoc.& DD.
in d.cap. cum ad Monaſterium* vbi inter
cæteros ferè *Panorm.num,21.cum ſeqq.*
& ipſemet *Nauarr.* in locis in quibus ſe
citat hoc duntaxat dicunt, quod Papa
quamuis indulgere, hoc eſt ſiue cauſſa nõ
debeat diſpenſare ſuper voto perpetuæ
continẽtiæ potest tamen ex magna cau-
ſa particulares Religioſos diſpenſare,
quod etiam tenuit *D. Thomas in quarto,
diſt. 38 q 1. art. 4 quæſtiuncula 1. ad 3.*
(quamuis ipſe mutauerit ſententiam ex
prauo intellectu dictæ decretalis, inquit
Caietanus) *Riccard.ead. q.38. art 9. Du-
rand.quæſt.2. Paludan.q.4. D. Antonin. in
Summ.par.3.tit.22.cap.3 Arago. de Iuſti.
& iur. q. 88. art. 11. circa ſecundam con-
cluſionem*, latè & pulchrè *Leſſ de iuſt. &
iure lib. 2. cap. 40. dubitat. 19 num. 140.*
vbi ait hanc eſſe ferè communem Theo-
logorum ſententiam.

Verum iſte non eſt noſter Articulus,
neque eſt bona argumẽtatio de particu-
lari diſpenſatione illius, qui votum Caſti-
tatis emiſit, ad eos, qui illud non ſimpli-
citer emittunt, ſed caſtitatem duntaxat
coniugalem vouent, vt etiam aduertit
*Sarmient. in Defenſorio in Monit 56 ſub
num.2.* dictaq; *decretalis cum ad Mona-
ſterium* ad hoc allegatur, vt votum con-
tinentiæ adeo ſit ſtatui Religionis anne-
xum, vt ab eo etiam ex Summi Pontifi-
cis auctoritate ſeparari nequeat, & ſic
fieri non poſſit, vt quis ſimul, & ſemel
ſit Religioſus, & coniugatus, quod qui-
dem non negat *Caietanus loco citato*, imò
id expreſsè concedit & declarat exem-
plo albedinis: proprietas enim albi eſt
eſſe diſgregatiuum viſus, eſtque adeo
annexa hæc proprietas albo, vt non poſ-
ſit ab eo ſeparari: cũ hoc tamẽ ſtat quod
eſſe album cum omnibus proprietatibus
ſuis poſſit ſeparari à ſubiecto, quod eſt al-
bum, & hoc eſt quod dicunt Doctores,
Papam poſſet diſpenſare in voto conti-
nentiæ Religioſi faciendo de Monacho
non Monachum, hæc ille ibi *in ver. ad
hoc breuiter*: quin etiam ipſe *Nauarr. in
comment 2. de Regul num 17.* eandem
prorſus diſtinctionem facit, vt nempe
poſſit quidem Papa liberare Religioſum
à nexu voti; non poſſit tamen facere, vt
ducat Vxorem Caſtitatis voto integro
manente, quæ quidem propoſitio, & ve-
riſſima eſt, & ab omnibus conceditur
per *dictum cap. cum ad Monaſterium*, &
teſtatur *Leſſ. dicta dubit. 19. ſub nu. 140.*
& hanc diſtinctionem latè ponit *Corduba
in ſuis quæſt. moral. lib. 1. quæſt. 24.* ad
hæc tamen vide, quæ dixi circa votum
Paupertatis.

Tertio igitur, & melius reſpondet
Nauarr. eodem conſil. 13. num. 3. de Re-
89 *gular.* quod † licet voti obligatio ſit de
iure naturali, & diuino inducta; ſolem-
nitas tamen voti Religioſi iuris humani
Pontificij inuentum quoddam eſt: Vnde
ſicut Pontifices Maximi ſtatuerunt, vt
inter cætera ad hoc, vt quis ſit verè Re-
ligioſus voueat Paupertatem, Obedien-
tiam, Caſtitatem ſimpliciter, ita ſtatue-
re potuerunt, vt aliquid amplius requi-
ratur, vel aliquid minus, & conſequen-
ter efficere, vt non ſolum votum Caſti-
tatis integræ, ſed etiam votum Caſtita-
tis coniugalis in aliqua Religione ſuffi-
ciat, & ſicut Religioſi poſſunt ex aliquo
priuilegio certo modo teſtari per limi-
tationem voti Paupertatis, ita ſtatuere
potuit Apoſtolica ſedes, vt Religioſi Mi-
litarium Religionum ſatisfacerent vo-
to Caſtitatis, Religioni neceſſariæ, ſer-
uando coniugalem continentiam.

Pro cuius rationis confirmatione ad-
duco *text. in cap. vnico, de voto, & vo-
ti redemptione in ſexto*, vbi habetur, vo-
ti ſolemnitatem ex ſola conſtitutione
Eccleſiæ eſſe inuentam; quæ verba præ-
ciſa appoſuit etiam *Gregorius Decimus-
Tertius in Bulla*, edita pro Religione
Societatis IESV *Aſcendente Domino,*
quam etiam doctrinam defendunt *Caie-
tanus ſecunda, ſecunda, quæſt.88. artic.7.
Scotus in quarto, diſtinct.38.* vbi etiam
*Paludan. & Durand. in quæſt.2. Nauar.
in ſumm. cap. 22. num. 35. fusè Hieron.
Plato de bono ſtatus Religionis lib. 2.
cap. 20. & 21.* vbi ſignanter ex *D. Ba-
ſil. epiſtola ſecunda, ad Amph. can. 15.*
90 probat quod † olim, qui ſe Monacho-
rum ordini addicerent, tacitè cæliba-
tum admittere conſueuerunt, quod po-
ſtea expreſsè vouere cœperunt, & docet
primum omnium Summorum Pontificũ,
(quod literis extet) *Innocentium Secun-
dum* cum Romana Synodo generali an-
no 1139. Religioſis matrimonium omne
interdixiſſe; itaut matrimonium, poſt vo-
tum ſolemne contractum, nullã vim ha-
beret; & tandem concludit religioſa vota
eam quidem vim habuiſſe ſemper, vt ma-
trimonium illicitũ efficerent; illam autem
vim, vt etiam nullum, & irritum efficie-
rent, quæ à Theologis voti ſolemnitas
appellari ſolet, tẽporis progreſſu, & qua-
ſi gradatim fuiſſe introductam. eandem
ſententiam tenet *Em. Rodriq. in qq. Re-
gul. tom. 1. quæſt. 5. art. 4.* qui alios etiam

adducit ſequitur *Motta in ſæpe cit. tract. libro ſecundo, cap. 1. §. 12. probat. 10. ſub num. 5.*

Quamuis itaque Religionis ſtatus, tria vota ſubſtantialia continens, in Euangelio fundatus ſit; Dominus tamen ſuo Vicario reliquit modum emittendi, ea pro temporum, ac gentium, & ſtatuum qualitatibus determinanda. Et ſic poteſt illa diuerſis Religionibus diuerſimodè, & limitatè vel etiam magis extenſiuè præſcribere, vt colligitur ex dicto *cap. vnico de Vot. in ſexto*,
91 quemadmodum, † & ad eundem Pontificem ſpectat Religionum inſtituta confirmare, quæ & ab eo confirmata, verè, & propriè Religiones ſunt, vt in terminis noſtris aduertit *Sanch. in decal. tom. 1. lib. 4. cap. 16. ſub num. 11.*

Denique non refragatur octauum argumentum, deſumptum ex auctoritate *Diui Thomæ ſecunda, ſecunda, art. 4. quæſt. 86. ad quintum*, qui dicere videtur hos milites non eſſe ſimpliciter Religioſos, ſed ſecundum quid. Dupliciter enim
92 reſpondetur, primo † Diuum Thomam non loqui de his militibus tria vota in Religione approbata emittentibus, ſed tantum de illis, qui aliqua conuenientia ſtatui huiuſmodi Religionum ſeruant, quales ſunt viri, & feminæ Tertij Ordinis Prædicatorum, vel Franciſcanorum non profitentes tria ſubſtantialia vota; ita latè reſpondet *Nauarr. in Apolog. de redditib. Eccleſ. quæſt. 1. monit. 56. num 6.* quem ſequitur *Motta lib. 2. c. 2. §. 10. ad 10. num 5.*

Secundo reſpondet *Em. Roderiq. qq. Regul. to 1 q. 1 art. 6* quod eſto D. Tho.
93 de his militibus locutus fuiſſet, † verum quid m dixiſſet, eos non eſſe ſimpliciter, & abſolutè Religioſos: quia ſunt Religioſi militares, ſubdens in hoc allucinatos fuiſſe Theologos, non intelligentes quomodo illa dicatur vera Religio, vbi eius profeſſores vxores habere minimè prohibentur; non conſiderantes, quod Religio cum additamento militaris, cum vxoribus compati poſſit ex Pontificis indulgentia, & *Rodriquum* ſecuti ſunt *Maſtrill. de ciſ. 290. num. 72. & Mirand. in Manual Prælat. Regul. quæſt. 10. art. 4. concluſ. 3.*

94 Hæc doctrina vera † quidem eſt in ſe ex iis, quæ latè deduxi ſupra *num. 64. cum ſeqq.* Sed (vt verum fatear) non benè tollit doctrinam *D. Thomæ*, qui non ſolum dixit illos modos viuendi non eſſe ſimpliciter, & abſolutè Religiones, ſed eſſe duntaxat ſecundum quid; vltra quod non dicitur propriè tale, quod non eſt ſimpliciter, & abſolutè tale ad *l. Lucius §. hoc quæſitum, & l. hoc legatum*, & vtrobique *Bartol.* & ſcribentes *ff. de legat. tertio* & poſt hæc ſcripta reperi, Roderici reſponſionem reiectam fuiſſe etiam à *Garzi. de beneſic. par. 1. cap 4. num. 20.* dicente, quod ſi abſolutè, & ſimpliciter non ſunt verè Religioſi, non poſſunt dici verè Religioſi militares, & ſi ſunt verè Religioſi militares, poſſunt dici verè Religioſi abſolutè, & ſimpliciter per argumentum de toto in modo; Nam illud additum, militares, non variat ſubſtantiam Religionis; Vnde magis placet reſponſio *Nauarri*, quam & germanam puto.

Et hinc etiam tolluntur exempla ex
95 aduerſo allata de dictis † tertiarijs, de Rectoribus Hoſpitalium, de Militibus gaudentibus, & his ſimilibus: illi enim non emittunt vota ſubſtantialia, nec viuũt in Religione approbata, vt poſt alios tradit *Menoch. de arb. Iud. caſ. 56. num. 7.* & quod milites gaudentes profitentur obedientiam, ſed non carentiam proprij, neque caſtitatem tradit *Calderi. in conſ. 415. alias 30 de Regul.* vbi illos æquat Fratribus Tertij Ordinis.

96 Vt † autem Religio per ſedem Apoſtolicam approbata dicatur, non ſufficit, modum viuendi ab illa approbari, vt in prædictis perſonis, niſi ea tanquam vera Religio approbata fuerit, vt colligitur *ex gloſſ. in Clem cum ex eo de ſent. excomm.* & tradit *Sanch. in decal. tom. 2. lib 6. cap. 1. num. 49.* prout approbatum fuiſſe Ordinem S. Iacobi, conſtat ex *Bullis* approbationis illius; & ſic non benè arguitur de vno ſtatu ad alterum.

97 Vnde † milites eiuſdem Ordinis cum ſint Religioſi, profectò de iure communi gaudẽt priuilegio fori, vt in terminis tradunt *Nauarr in d. Apolog. de reddit. Eccleſ. Monit. 56.* & in *conſ 12. & 13. & 22. de Regul. lib. 3. Caſ. de Graſſ. deciſ. 47. à num. 16. Rodriq qq. Regul. tom. 2. q. 62. art. 13. cum ſeqq. Menoch. de arbit. Iud. caſ. 235. num 31. in addit. Mend. de Caſtro in Prax. luſitan. lib. 2. c. 1 num. 12. Cabal. reſol. crim. caſu 56. n. 9. & 10. & caſ. 225. à num. 11. Gambacurt. de Immun. Eccleſ. lib 7 c. 10. nu. 2. Duard. in Bullam Cœnæ Domini cau. 15. quæſt. 28. num. 1. & q. 5. concl 5. & q. 18. nu 50 Carol. de Graſſ. de effec. Cleric. effec. 1. a n. 109. Nouarius in prax. elec. & varia. fori q. 37 n. 20.* cũ alijs quos refert, & ſequitur *Barb. de offi. & poteſtate Epiſcop. allegat. 13. num. 45. Diana* alios etiam referens *reſolut. Moral.*

par. 1.

par.1.tract.2. reſol.72. Lotterius De re
Beneficiaria lib. 1. *q.*36. *num.*36. & quod
propterea eorum Iudices conſeruatores
poſſunt excommunicationem fulminare
aduerſus Iudices Laicos, qui cauſas eo-
rum cognoſcere volunt, quia gaudent fo-
ri priuilegio, prout cæteri regulares, tra-
dunt etiam *Motta in d.tract. de confirm.*
Ord. Sancti Iacobi lib.2.c.1. §.9. & §.32.
num. 31. *&* 43. vbi etiam *Franc. Molin.*
*et Michael Carantia.Valaſc.conſult.*108.
num. 27. *lib.*2. *Camil. Palerm. in proem.*
conſtit.Regni Neap.lib.2.cap.19.§.præfa-
tis in addi. num. 4. & hanc opinionem
* eſſe in praxi receptam teſtatur *Flores de*
*Mena lib.2.Variar.quæſt.*21. *§.* 15. *num.*
215. *Cabedo deciſ.* 61. *num.* 6. vbi inquit,
Regem tanquam Magiſtrum ordinum
non poſſe illorum cauſas laico Iudici de-
legare partibus reluctãtibus, quos refert
& ſequitur *Ceuall.in tract. de cognit. per*
viã violent.par.2.q.149.à n.1.& infra,&
*nu.*20. vbi inquit, quod quamuis hinc in-
de adſint fortiſſima fundamenta, hanc ta-
men ſententiam ſemper vidit in praxi ob-
ſeruatã apud ſuprema tribunalia Regia,
& ideo ab ea non eſſe recedendum, & lo-
quitur, tàm in ciuilibus, quàm in crimina-
libus, ſubdens, contigiſſe dum hæc ſcribe-
ret caſum in perſona D.Fernandi de To-
ledo Equitis S.Iacobi, & re acriter diſcuſ-
ſa, fuiſſe reſolutum Iudicem conſeruato-
rem, qui fulminauit interdictum, eo quod
dictus Eques à Curia Laica detinebatur,
non feciſſe violentiam, & Cauſam vna cũ
dicto Equite remiſſam fuiſſe. & ita vel ex-
plicitè, vel implicitè tenent omnes, quos
longa ſerie ſupra congeſſi *nu.*58. Et quod
dd.equites etiã ab antiquiſſimo tempore
ſubiecti eſſent foro Eccleſiaſtico patet ex
text.in c.1.de Verb.ſign.in ſexto, quo loci
Innocentius Quartus, declarat illa verba
Bullæ *Alexandri Tertij*, in *ſpeciales Eccle-*
ſia Romana filios vos recipimus, per quæ
inquit, dictos milites non eſſe exemptos à
Iuriſdictione diœceſani, tametſi excõmu-
nicari non poſſint niſi per Summũ Ponti-
cem, vel eius de latere legatum. Et quã-
uis *gloſſ.* & nonnulli ſcribentes exiſtimẽt
dictum textum loqui de militibus Hiero-
ſolimitanis, attamen fallũtur quia ipſemet
Innocentius Quartus, in apparatu quem
facit ad *d.c.in calce. tit. de Verb.ſignif. in*
finalibus verbis dicti apparatus, oſtendit
agi *in d.c.* de Equitibus S.Iacobi, & Bulla
Alexandri in qua habentur ſupra relata
verba, eſt illamet, qua ille confirmauit di-
ctum Ordinẽ ſub data 3. *non.Iunij* 1175.
98 Sed, & † quatenus, ſine veri præiudi-
cio admitteremus dd. Equites non eſſe
verè & propriè Religioſos ſed ſecundum
quid, vel ſimpliciter perſonas Eccleſiaſti-
cas; ad huc tamen negari non poſſet, quin
eodem fori priuilegio gauderent, prout
pleriq; etiam ex ijs, qui tenent eos nõ eſſe
verè Religioſos, ingenuè fatentur, & ſi-
gnanter ita tenet *Silueſtr.in ſumma in*
verb.Eccleſia §.4.verſ. ſexto quantum ad
Deo deuotos, & ver quinto milites de ſpa-
ta, vbi quod ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ,
& quod gaudeant priuilegio Canonis, &
fori, vti verè Religioſi *eadem ſumma in*
Verb.Religioſi, vbi tametſi diſputet an
ſint propriè, vel largè religioſi, concludit
tñ eos dubio procul eſſe perſonas Eccle-
ſiaſticas, & vti tales eſſe immunes à Iuriſ-
dictione ſæculari *Cerdar.in trac.de Viſit.*
*Carcer.c.11.§.4.nu.*13. vbi quamuis dicat
eos non eſſe verè, & propriè Religioſos,
reſoluit nihilominus eſſe Eccleſiaſticos, &
gaudere exemptione, & priuilegio fori
Io.Azor.in Summ.par.1.lib.13 cap.2. vbi
quamuis *in quæſt.*2. conetur probare ip-
ſos non eſſe verè, & propriè Religioſos,
attamen ſtatim *quæſt.* 3. reſoluit eſſe Ec-
cleſiaſticos, & tãquam tales gaudere pri-
uilegio Canonis, & fori *flores de Mena*
*lib.1.Variar.q.21.nu.*105. vbi quod licet
non eſſent perfectè Religioſi, ſunt tamen
perſonæ Eccleſiaſticæ *Garz.de benef.par.*
prima, c.4. per totum & ſignanter *nu.6.*
& 15. vbi refert Doctores pro vtraque
parte in ea *quæſtione*, an ſint verè, &
perfectè Religioſi, vel ſecundum quid,
& *nu.* 21. dicit quod quicquid ſit de hoc,
negari non poteſt, quin ſint perſonæ Ec-
cleſiaſticæ, & gaudeant priuilegio Cano-
nis, & fori, idemq; tenẽt, & *Zerul.in prax.*
Epiſc.par. 1. verb. Commendatarij §. 1.
Lotter.in tract. de Re Beneficiar. lib.1.q.
36.num.36. vbi quamuis teneat eos eſſe
largo modo Religioſos, dicit tamẽ, quod
ratione illius qualiſcũque Religionis ſor-
tiuntur forum Eccleſiaſticum *Auendagn.*
in tract.de exequen.mand. Princ.lib. 2. c.
16.nu.11. Azebed.in l.4.nu.3. tit.5. lib.1.
recopil.Girond.de Gabell.par.7. in princ.
num.47. & ſeq. & illos eodem priuilegio
gaudere firmauit *Rota Romana* apud
Card. Seraph. deciſ. 549.
99 Quod autem dicti Equites ſint ſaltem
perſonæ Eccleſiaſticæ nullum Catholi-
corum negaſſe prçter *Sarmientum* inquit
Nauarr. in Apolog. de redditib. Eccleſ.
monit. 55. *num.* 1. eumq; ſequitur *Ma-*
ſtrill.deciſ. 290. *num.*88. *& ſeq. licet* au-
tem idem *Sarmient. in ſuo defenſorio*
eodem Monet. 55. dicat e contra, quod
nullus Catholicus dixit eos eſſe perſonas
Eccleſiaſticas, & *Guttier in tract. de*

Gabell. quæſt. 95. num. 12. inaduertenter dicat, ita ſe habere communem opinionem; nihilominus, vt ex mox allegatis * apparet, vera, & communis ſententia eſt, vt ipſi omninò ſint perſonæ Eccleſiaſticæ, & tales etiam appellantur à *Clemente Quinto*, Summo Pontifice in eius Bulla ad huius Ordinis fauorem condita & tradit etiam *Vallaſc. conſult. 108. num. 27. lib. 2.* Prædictis adſtipulatur *Bar. in l. 1. num. 4. ff. de pœnis, & in l. ſemper §. quibuſdã ff. de Immu. Ant. de Butr. in cap. nullus nu. 6. extr. de Iur. immun. Abb. in Rubr. de Regul num. 4.* qui licet non loquantur in ſpecie de Militibus S. Iacobi, loquuntur tamen de alijs huiuſmodi mil tibus, de quibus magis, quam de his dubitari poterat, & nihilominus volunt eos ſaltem cenſeri perſonas Eccleſiaſticas, & gaudere priuilegio, fori, & *Bartolum*, quo ad prædictam concluſionem ſequuntur etiam *Card. in Clem. per literas de Prabend. Felyn. in cap. nullus num. 5. 6. & 8. de foro compet. Bonif. de Vitalin. in Clem. ex eo num. 30. & 31. de ſentenexcomm. in ſexto, Ang. in ſumm. in verb. Religioſus* vbi quod in fauorabilibus habentur pro Religioſis *Socci. in cap. 1. de foro competen. in declaratione quæſt. 11. & 12. Dyn. in conſ. 52. in e* ſuper eo quod quæritur *verſ ſed conſtat.* vbi inquit, eos eſſe perſonas Eccleſiaſticas, & à Iuriſdictione cuiuſlibet Iudicis ſæcularis eſſe exemptos; & quod licet habeant vxores, non ideo ſequitur eos eſſe à beneficio Religionis, & perſonarum Eccleſiaſticarum excluſos, ita etiam per omnia, pluribus relatis tenet *Lotterius de re Beneficiaria lib. 1. quæſt. 36. num. 35. & ſeq.* vbi inquit, non poſſe controuerti, quin ſint Eccleſiaſticę perſonę, & ſortiantur forum Eccleſiaſticum.

Quod etiam *Nauarr. d. monit. 55.* pluribus oſtendit rationibus, quarum aliquæ licet, vt ingenuè fatear, non videantur ſubſiſtere, ex ijs quæ reſpondet *Sarmien. ad idem monit. 55.* tria tamen inconcuſſa remanere videntur.

100 Primum eſt quod † beneficium Eccleſiaſticum eſt ius percipiendi redditus Eccleſiaſticos, conferibile tamen à perſona Eccleſiaſtica, perſonæ Eccleſiaſticæ, vt colligitur ex *Calderin. in cap. poſtulaſti de reſcript.* cum alijs relatis à *Felyn.* ibidem & à *Ioan. de Selua in tract. de beneſic. 1. par. quæſt. 1. & à Nauarr. d. monit. 55. ſub num. 2. & latiùs in Rubr. de praben.* qua de re vidẽ latè *Garzi. de beneſic. par. 2. cap. 2. cum per eum congeſtis*,

Cum itaque dicti Equites capaces ſint beneficiorum Eccleſiaſticorum, quæ vocant commendas, ſequitur, & ipſos Equites eſſe Eccleſiaſticos, & quamuis *Sarmient. ad d. monit. 55 num. 5.* dicat minorem propoſitionem eſſe falſam, & *Nauarrum* erraſſe, cum dictæ præbendæ non ſint beneficia Eccleſiaſtica, ſubdens ſe de hoc bene informatum eſſe, cum eius Pater, & frater fuerint Commendatarij; Ego tamen, pace ſua, arbitror *Nauarrum* minimè erraſſe, quia reperio *Pium Quintum*, in ſua Bulla ædita ad fauorem Ordinis Sancti Iacobi *de Anno* 1566 in illis verbis *Prioratus Baiulinas, Praceptorias*, commendas illas appellaſſe *Eccleſiaſticas, & cat.* idemq; tenet *Garz.* poſt hæc ſcripta viſus *de beneſic. parte prima cap. 4. num. 6. & 7.* vbi refert ex dictę Religionis ſtabilimẽtis per *Mottam* adductis, eſſe ſimoniam dare pecuniam pro Commenda, vt etiam diſſerit *Azor. lib. 13. cap. 6. quæſt. 3.* & *Nauarrum* in hoc ſequitur etiam *Valaſcb. in conſult. 108. num. 28. lib. 2.*

102 Secundum eſt quod † omnes gaudentes priuilegio Canonis, *Si quis ſuadente 17. quæſt. 4.* quo excommunicantur inijcientes manus violentas in perſonas Eccleſiaſticas, ſunt Eccleſiaſtici, gaudentque etiam priuilegio fori, exceptis Clericis in minoribus non habentibus requiſita (propter particularem prouiſionem *Sacri Concily Tridentini.*) Hanc traditionem vltra *Nauarrum loc. cit.* benè firmat *Suarez contra Regem Angliæ lib. 4. cap. 29. num 7. Layman. in Theol. Moral. lib. 4. tract 9. cap. 7. num. primo Diana parte prima, reſolut. moral. trac. 2. reſolut. 72.*

103 Dicti † autem milites Sãcti Iacobi, Calatrauæ, & ſimiles gaudent priuilegio Canonis, vt vltra *Nauarr. dicta monit. 55. & conſ. 11. de Regul. lib. 3.* patet ex *Silueſtro Azor. Garzi.* & alijs ſupra citatis *num.* 98. quibus addendi ſunt *Antonin. Variarum reſolut. lib. 1. cap. 112. caſ. 63. Carol. de Graſſ. de effect. Cleric. effect. 9. num. 131. Filiucius tomo primo, tract. 15. cap. 1. quæſt. 4. num. 14. Rodriq. q. q. Regul. tom. 1. quæſt. 73. art. 2. Graſſ. deciſ. aur. lib. 2. deciſ. 33. Giptius de caſibus reſeruatis, cap. 3. num. 15. Bonaccin.* qui plures congerit *de cenſur. diſput. 4. quæſt. 4. punct. 1. num. 7. Diana d. reſolut.* 22. in fine, & ita nominatim diſponunt *Alexander Tertius, & Alexander Quartus*, in eorum Bullis pro Ordine Sancti Iacobi conditis, & ex Bulla *Innocenty* tradit *Gratianus in Regula 175. nu. fi.* quem refert, & ſequitur *Ceuall. in trac. de cogn.*

per

per viam violent. q. 149. num. 7. idemq;
tradit Valaſch. in conſult. 108. *num.* 27.

104 Poſtrema ratio eſt, quod † cum eo-
rum perſonæ, ita ſint dicto Ordini adſtri-
ctæ, vt egredi non poſſint, ſine dubio ſunt
perſonæ Eccleſiaſticæ ad *Card. in Clem.*
cum ex eo quaſt. 2. *de ſenten. excomm.* qui
citat *cap. per exceptionem de priuileg. in*
ſexto, & ita in terminis noſtris arguit
etiam *Lopez l.* 1. *partit. prima tit.* 7. *gloſſ.*
prima, vbi ſubdit, quod ex quo perpe-
tuò deputati ſunt ſeruitio Dei, & ad vſum
pium, cenſeri debent Eccleſiaſticæ per-
ſonæ *Clemen. prima, in fin. de decim. &*
d. cap. per exceptionem, quod confirmat, &
exornat *Vaſq. lib.* 3. *controu. Illuſtr. cap.*
105. *num.* 51. *& ſeqq.*

105 Denique † duo ſunt modi eripientes à
Iuriſdictione Principis ſæcularis, rece-
ptio ordinum, & conuerſio ad vnam ex
Religionibus approbatis *Abb. in cap.* 2.
ſub num. 10. *de foro competen.* cum igitur
iſti Equites conuerſi ſint ad dictam Reli-
gionem à ſede Apoſtolica approbatam;
certè concludendum eſt, illos à laica Iu-
riſdictione eſſe liberatos.

His itaque ſic ſe habentibus de iure
communi, & circumſcriptis Priuilegijs
exemptionem largientibus, non eſt opus
ingredi aliam difficultatem, an ſcilicet
dicti Equites vti valeant immunitate, ex
Priuilegio ipſis competente, quamuis
106 etiam † in hoc affirmatiuè reſpondendũ
eſſet, contrarijs ſupra allatis non obſtan-
tibus; Quod enim dicebatur Ordinem
eſſe ferè collapſum, omninò falſum con-
uincitur ex iam deductis, ex quibus patet
eos tria vota ſubſtantialia cuſtodire. Et
quamuis in proprijs domibus, ex Magni
Magiſtri indulgentia habitent, non inde
deſinunt eſſe Religioſi, vt patet, ex *cap.*
inſinuatione, qui Cleric. vel vouen. quo
probatur poſſe quem fieri verè Religio-
ſum, & profeſſum, manendo in domo,
quæ ſua erat ante profeſſionẽ, cum alijs,
quæ deducit *Nauarr. in conſ.* 20. *num.* 2.
107 *cum ſeqq. de Regul. lib.* 3. † & notum eſt
etiam, quod vbicumque Religioſus cu-
iuſcunque Ordinis, ſub Superioris obe-
dientia manet, cenſetur intra clauſtrum
reſidere *Abb. cap. ex reſcripto num.* 5. *de*
Iureiur. Siluester in Summ. verb. Religio-
ſus 3. *quaſt.* 19. *num.* 2. *Nauarr. conſ.* 41.
num. 3. *& conſ.* 42. *num.* 2. *&* 3 *de Regul.*
lib. 3. *Medina de ſacror. hom. contin. lib.* 5.
cap. 35. *Motta* in terminis *in d. tract. lib.* 2.
cap. 2. *§.* 25. *num* 4. *& ſeq.* vbi etiam
probat quemlibet ex dictis Militibus eſſe
alicui Conuentui deputatum, licet de
Superiorum licentia extra illum moretur

108 Vltra quod † collapſa Religio adhuc
eſt Religio, donec contrarium declare-
tur, & peccant quidem Religioſi præci-
puè autem Superiores, quorum incuria
dilabitur non tamen efficiuntur Laici, vt
benè deducunt in terminis noſtris *Na-*
uarr. in Apolog. de reddit. Eccleſ. quaſt.
prima, monit. 56. *& latius Motta dicto*
cap. 2. *§.* 26. *&* 27. nec contrarium pro-
batur in *cap. recolentes §. ſi enim de ſta-*
tu Monach. quia ibi dicitur, quod decli-
nantes omninò à primo inſtituto meren-
tur priuari prærogatiuis, & Priuilegijs,
non autem dicitur eos cenſeri priuatos,
quæ quidem priuatio ſoli Pontifici eſt re-
ſeruata, vt accidit in Templarijs; quo-
rum ordo cum diù fuiſſet prorſus colla-
pſus, nunquam tamen Ordinis nomen
amiſit, donec *Clemens Papa V.* ſua ſen-
tentia illũ annullauerit, vt tradit *Caſſan.*
in Catal. gloria Mũdi p. 9. *conſid.* 5. & vti-
nam non adeſſent, & aliæ Religiones,
etiam à Regulæ ſubſtantialibus deflectẽ-
tes, & tamen Religiones ſunt, & eius
alumni Religioſi dicuntur, quorum rui-
nam deplorabat *Columba Bellarminij in*
ſuo gemitu lib. 2. *cap.* 6. ex quibus etiam
ceſſat, quod aduerſum Bullam *Martini*
deducebatur, maximè verò, quia non
ſpectat ad Equites bellum aduerſus infi-
deles inſtituere, ſed ad Magnum Magi-
ſtrum, & in hoc ſufficit eos eſſe paratos
illius obedire mandatis.

Nec releuat, quod *Martinus* Priui-
legium ad beneplacitum cõceſſerit, quia
109 ſi † conceſſiſſet ad ſuum beneplacitum;
per eius obitum extinctum remanſiſſet;
cum autem illud ad beneplacitum Sedis
Apoſtolicæ emanauerit, dicitur conceſ-
ſum in perpetuum, niſi reuocetur; quia
Sedes Apoſtolica nunquam moritur, ita
expreſsè diſtinguit *text. in cap. ſi gratio-*
sè de reſcript. in ſexto, Vltra quod etiam
Pius Quintus, illud in perpetuum con-
firmauit.

Illatio verò, quæ fiebat, vt non ve-
rè ſint Religioſi, ex quo duntaxat ad
beneplacitum fuerunt à *Martino* exem-
pti, non procedit, quia *Martinus* eos
non eximit duntaxat à Laica Iuriſdictio-
ne, à qua iàm de iure erant exempti;
ſed exemit eos à quibuſcunque Iudici-
bus ordinarijs cum Regularibus, tùm
ſæcularibus, eoſque ſubiecit immedia-
tè ſanctæ Sedi Apoſtolicæ, ac illius pro-
tectioni, & ſic argumentum retorque-
tur; ſi enim eos exemit à iuriſdictione
Iudicum Eccleſiaſticorum, iàm ſequitur
eſſe perſonas Eccleſiaſtico foro de ſui
natura ſubiectas.

Quod autem non conſtet *Pij V.* Bullã
publicatam fuiſſe, mihi nè obſtat; quia
110 quamuis † priuilegia quæ feruntur per
vniuerſales leges, exempli gratia *cap. ſi
quis ſuadente clem. dudum de ſepul. clem.
vnic. de Baptiſm. clem. dignum de celebr.
Miſſarum*, & his ſimilia, publicatione
indigeant; priuilegia tamen quæ non per
viam legis, ſed priuatim conceduntur
per particularia indulta Religionibus,
Vniuerſitatibus, Hoſpitalibus, vel alijs,
non publicantur, iuxta diſtinctionem,
quæ colligitur *ex gloſſ. in Proœm. Clem.
verb. de cætero*, & *ex Bartol. in l. leges
num. 2. C. de legibus. Felyn. in cap. co-
gnoſcentes num. 7. limit. 3. de conſtit. Ro-
drig. in qq. Regul. tom. 1. quæſt. 7. art. 6.
Azor. Inſtitut. Moral. Parte prima,
lib. 5. cap. 25. q. vlt. Salas de legib. diſp. 17.
ſect. 5. à num. 31. & num. 34.* plenius &
plenius *Suarez in tract. de legibus lib. 8.
cap. 24. per totum*, vbi benè examinat,
& probat, & *num. 7.* teſtatur ſic eſſe in
vſu, vt hæc particularia priuilegia non
publicentur: fatetur tamen neceſſariam
eſſe notitiam priuilegij, vt illud obli-
get tàm in foro fori, quàm in foro po-
li, & hoc quidem per authentica docu-
menta; quæ cura notificandi huiuſmodi
priuilegium non ſpectat ad Principem,
ſed ad ipſum Priuilegiarium, vt ibidem
num. 7. quod tradit etiam *Silueſt. in ſumm.
in verb. exemptio*, vbi in puncto loqui-
tur de priuilegio exemptionis, & addit,
quod ſi habens intereſſe, petat priuilegij
copiam, eidem danda eſt. Supradictam
ſententiam probat etiam *Caſtro Palao
de Priuileg. tract. 3. diſp. 4. punct. 5. §. 2.
num. 1.*
111 Quòd autem addebatur, † S. Pontifi-
cem non poſſe directè aliquem à Iuriſdi-
ctione Laica eximere; & ideo præfata
priuilegia intelligenda eſſe, quo ad con-
cedentis, non quo ad Principum præiu-
dicium; aduertatur hanc fuiſſe argumen-
tationem allatam à *Lopez in l. 1. tit. 7.
parti. 1. gloſſ. 1. & Vaſq. lib. 3. controuer.
illuſtr. cap. 105. num. 45.* cui iàm copiosè
vterque eorum ſatisfecit, ille circa *fin. d.
gloſſ.* iſte *num. 46. 47. & 48.* & latius *Ma-
ſtrill. deciſ. 290. à num. 99.* vſque ad 121.
112 ſicut † enim ordo clericalis eximit Lai-
cum à ſæculari iuriſdictione, cui origina-
liter tãquam natus Laicus ſubiectus erat;
ſic ſuos conuerſos eximit ordo, à Sede
Apoſtolica approbatus. Nec de poteſta-
te Papæ dubitandum eſt; cum citra con-
trouerſiam poſsit eximere Laicum à iu-
riſdictione Principis, ſine illius conſenſu,
quando illi additur aliqua qualitas, vel
quando id facit cauſſa Ordinis, vel Re-
* ligionis, vt per *Innocen.* & alios commu-
niter in *cap. 2. de maiorit. & obedien.* Nec
113 vlla fit iniuria Principi † nec propriè lo-
quendo, Papa eximit Laicum, ſed ipſe
Laicus ſe eximit mancipando ſe Regulis
approbatis, vt latè deducunt *Vaſq. &
Maſtrill. locis ſupracitatis*, qui videri
poterunt.
Nihil etiam negotij facit, quod dictæ
Bullæ ad inſtantiam Regis Catholici cõ-
ditæ fuerint, ac proinde in Regnis ſibi,
vel concedenti non ſubditis executionẽ nõ
mereantur; quia conſequens eſt falſum, ea
potiſſimum de cauſſa, quia Rex Catho-
licus pro dictis Bullis expreſsè inſtetit tã-
quam Magnus dicti Ordinis Magiſter,
ad quem propterea, & non ad alios ſpe-
ctabat inſtare, vt decoraretur priuilegijs,
quibus in ſuis Regnis minimè indigebat;
poterat enim per ſe ipſum illos eximere
à ſuorum Miniſtrorum Laicorum Iuriſ-
dictione, ſed quia optabat vbique terra-
rum eos tali immunitate potiri, ideo ad
Summum Pontificem totius Eccleſię Prę-
ſulem recurſum habuit.
Quòd autem ex *Bobadill.* addebatur
114 Equites † Militiarum exterarum non ha-
bere in Regnis Hiſpaniarum exemptio-
nem, eſt ſatis leue; tùm quia *Bobadill.* prę-
ſupponit eorũ priuilegia, quibus nitũtur
eſſe localia; tùm etiã quia id ideo contin-
git, quia de facto negatur regium exe-
quatur dictis priuilegijs, vt per *Carol. de
Graſſ. de effect. Cleric. effect. 1. num. 105.*
vnde perperam id allegatur pro articuli
iuris deciſione, & in Ciuitate, in qua
non retardatur executio literarum Apo-
ſtolicarum, ſub prætextu alicuius exe-
quatur.
Deniquè ceſſat, quod nouiſſimo loco
addebatur Bullas Genuæ non eſſe vſu re-
ceptas; quia quicquid ſit de illa quæſtio-
115 ne † an priuilegium liget ſtatim etiam
ignorantes, in qua tres diuerſas Docto-
rum opiniones recenſet *Creſcent. deciſ. 4.
de priuileg.* certè affirmatiua verior eſt,
quoties in priuilegio adeſt decretum irri-
tans, prout in Breue *Martini Quinti* in
fauorem equitum Sancti Iacobi condi-
tum adeſſe conſpicitur *cap. ſi eo tempore,
& ibi gloſſ. de elect. cap. dudum, & cap.
penult. de praben. cap. 1. & cap. ſi ſoli de
conceſſ. praben.* quæ iura ad hoc adducit
Marta de Clauol. par. 1. clauſ. 141. nu. 12.
& ante eum idem dixerat *Oſaſc. deciſ. 5.
num. 2. & 11. & Gonzal.* qui alios etiam
congerit in *8. Regul. Cancell. gloſſ. 67.*
116 *num. 18.* & in omnem caſum † alleganti
non vſum incumberet onus probandi, vt
firmat

firmat *Rota apud Creſcen.d.deciſ.4.nu.2.*
hoc autem in caſu noſtro, eo vſque nec
probatum, imò nec articulatum fuit, vt
imò conſtaret de vſu dictarum Conſtitu-
tionum, cũ enim aliàs coram Rota ciuili
Genuæ D. Dominicus Doria Eques S.Ia-
cobi conuentus fuiſſet, ipſe vti Eques, &
Religioſus declinauit forum; & Rota
cauſſa cognita remiſit cauſam ad Iudi-
cem Eccleſiaſticum.

117 Quòd ſi quandoque † aliquis ex dictis
militibus patiatur ſe citari coram Iudice
Laico, non propterea prorogare poteſt
Iuriſdictionem, & cõſentire in non ſuum
Iudicem, cum nõ de ſuo tantum, ſed etiã
de Superioris præiudicio tractetur, cui
immediatè eſt ſubiectus *Abb. in cap. cum
tempore in quinto notab. extr. de Arbitr.*
* & tradunt paſſim *DD.* communiter & in
terminis de Equite Sancti Iacobi de Spa-
ta, ita firmauit *Rota apud Creſcentium
deciſ.3. de foro competen.* vbi propterea
fuit declarata nulla ſententia contra ta-
lem equitem lata, & eò magis quò priui-
118 legium Martini habet † decretum irritãs,
cui non poteſt de partium conſenſu re-
nunciari *ad gloſſ.in cap.ſtatutum §.in nul.
lo quoque de reſcrip. in ſexto.*

Quòd vltimum intelligunt aliqui, vbi
de fauore publico agitur, vt in caſu no-
ſtro, ſecus ſi de priuatorum fauore ita
diſtinguit *Cur.iun.in l penult.num.35. C.
de pactis Dec.in l.pacta, quæ contra n.11.
ff. de ritu nupt. Mart.* vbi ſupra *num. 5.*
Imò & vbi de priuatorum fauore agitur,
ita demum per contrarium vſum tollitur
priuilegium decreto irritanti munitum,
ſi ipſimet contraueniunt per actum po-
ſitiuum, ſecus ſi patiuntur ad *not. per Ar-
chi. Io. Andr. & Gem. n. in cap. cum de be-
nefic. de praben. in ſexto, & Poly. in c. cum
acceſſiſſent col.14. verſ.4. item. de Conſtit.
Creſcen. viden. in deciſ.4. num.4. de priuil.*

Et ex his ni fallor apparet verius eſſe,
vt huiuſmodi Equites, Religioſi ſint, gau-
deantq; priuilegio Canonis, & fori, in quã
partem ego inclinabã, ſed lis inter Equi-
tem Nicolaum de Aſte, & D. Nicolaum
Spinulam fuit per concordiam auctorita-
te Sereniſs. Senatus conſopita, idcirco
ſententiam quam iam conſcripſeram, pu-
blicare non oportuit.

119 Amplia modo dictam † deciſionem, vt
à fortiori procedat in Militibus Calatra-
uæ, & Alcantaræ, qui ſunt Ordinis Ciſter-
cienſis antiqui à Sacris Canonibus appro-
bati, profitenturq; obedientiam, & vi-
uunt ſine proprio, & quicquid poſſident,
retinent ex voluntate Prælati, & ex eorũ
primæua inſtitutione vouebant, & ſerua-
bant omnimodam caſtitatẽ quemadmo-
dum Equites Hyeroſolimitani, quæ ex
Pauli Tertij conſtitutione in coniuga-
lem caſtitatem commutata fuit, & ideo
de eis ſemper minus dubitatum fuit, quã
de militibus Sancti Iacobi, vt in propoſi-
to aduertit *Lopez in l.1.tit.7.partit. pri-
ma. Maſtril.deciſ.290. ſub num.72.* & la-
tè defendit *Burg. de Paz.in conſ.17. n.1.
cum plur. ſeqq.* & ideo hanc ſententiam
firmant omnes, quos longo ſtylo recen-
ſui ſupra *num.59 & num.91.*

120 Secundò † Amplia etiam in Equitibus
Chriſti, Sancti Stephani, Sancti Lazari, &
ſimilibus, Nam & hi ſunt perſonæ Eccle-
ſiaſticæ, emittunt vota, & gaudent priui-
legio fori, vt per *Nauarr. in conſ.13. per
totum de Regul. lib.3.* loquentem de mi-
litibus Chriſti, latius, & melius in *conſ.23.
eodem titulo*, vbi agit de militibus Sancti
Stephani, arguit ad partes, & contraria
diluit, probatq; eos eſſe vere Religioſos,
& vota ſubſtantialia emittere, ac pro-
pterea gaudere priuilegio fori; quem ſe-
quitur *Maſtril. deciſ. 290. num. 42.* nec
diſſentit *Menoch. de Arb. iud. caſ 56. n.10.
Cabal. reſol. crim. lib. 2. caſ.225. à nu. 11.
Nouarius de elect. & Variat. fori par. 1.
q.137. nu.2. Barboſ. de Off. Epiſc. alleg. 12.
num. 45. Diana cum relat. par.3. reſolut.
Moral tract. 2. reſolut. 30. Rot. in Ve-
ronenſis penſionis 23. Februarij 1610. co-
ram Card. Lancellotto impreſ. per Marthes.
de commiſſ.*

Contrarium tamen tenuit *Rota apud
Card. Seraph. in deciſ. 121. ſub nu.2.* quæ
eſt repetita, in *deciſ. 591. par. 1. diuerſo-
rum*, & regiſtratur à *Pariſ. in tract. de
reſign. lib.6. à num. 116.* in qua deciſum
fuit Milites Sancti Stephani non eſſe Re-
ligioſos, potiſſimum, quia non emittunt
vota ſubſtantialia, & ideo non compre-
hẽdi ſub diſpoſitione *Concil. Trid. ſeſſ.25.
cap.15. de Regul.* quo cauetur ne quis in
Religione tam virorum, quàm mulierum
ante annum probationis expletum pro-
feſſionem emittat, quã etiam deciſionem
refert *Garz. de benef. p.1. c.4. n.17.* Rurſus
idẽ *Card. Seraph. una cũ Card. Pamphilio
& Card. Arrigonio* dum eſſent Rotæ Au-
ditores dederunt votũ, in quo tenuerunt
Equites S. Stephani, vti nõ Religioſos eſſe
capaces beneficiorum ſecularium, quod
votum habetur inter *deciſ. recentiores par.
tertia, deciſ. 228. per totum*, cuius voti (ſub
nomine Pamphilij) meminit *Garz.* vbi ſu-
pra *num. 18.* licet eos vti Religioſos, non
eſſe capaces beneficiorum ſecularium
cenſuerit *Congregatio Concilij* annuente
Summo Pontifice, prout habetur apud
eundem

eundem *Garz.par.7.cap.10.ſub num.32.*

Sed quidquid ſit de hoc ſaltem ſunt perſonæ eccleſiaſticæ vt per *Garz.d.p.1.cap.4.in fin.& Caſ.de Graſs.dec.1.de probat.* & gaudent priuilegio fori, nec contrarium determinauit *Rota* locis citatis, & ita in equitibus Chriſti cenſuit *Sacra Congregatio immunitatis eccleſiaſticæ* in vna Aſſiſien. de menſe Decembris 1627. in qua annuente Sanctiſſimo mandauit equitem Placidum Bentium militem Chriſti ad forum eccleſiaſticum eſſe remittendum.

Idemque rurſus in eiſdem equitibus militiæ Chriſtianæ cenſuit *eadem Sacra Congregatio die 25. Septembris eiuſdem anni* 1627. in qua mandauit equitem à Curia Sereniſſimi Ducis Mantuæ captũ reſtitui Ordinario vna cum proceſſu, & facta reſtitutione facultatem conceſſit abſoluendi eundem Ducem, eiuſque miniſtros ab excommunicatione ob d. capturam incurſa, vt patet ex dicta reſolutione tenoris ſequentis.

Die 25. Septembris 1627. In eadem Congregatione in cauſa Mantuana, & dubio an Equites Religionis Chriſtianæ ſint exempti à iuriſdictione laicali.

Sacra Congregatio cenſuit equitem inquiſitum, & carceratum à miniſtris Ducalibus conſignari Epiſcopo Mantuano vna cum originali proceſſu facto, quamuis nullo, qui vt delegatus cauſſam cognoſcat audito Procuratore Ducali, & facta conſignatione, vt ſupra, abſoluantur Dux & omnes complices ab Epiſcopo.

121 Tertiò † Amplia, dictã regulam euſque veram eſſe, vt trahentes, vel trahi facientes dictos milites Sancti Iacobi, Calatrauę, & Alcãtaræ ad tribunalia ſæcularia incidant in excommunicationem inflictã in *Bulla Cœnæ Domini canon.* 15. vt nominatim firmat *Duard.in dict. Bulla eod. can.15.quaſt.28.num.1.* ſequitur *Bonacc. in tract.de cenſur.in particul.diſp.1. q.16. ſect.1.punct.3.num.*16. quod etiam patet ex dicta reſolutione *Sacræ Congregationis* paulo ſuperiùs regiſtrata; per argumentum à fortiori; quia minus dubium eſt de militibus S.Iacobi, quàm de equitibus militiæ Chriſtianæ per ſupradicta.

122 Quartò amplia † dictos milites euſque eſſe verè Religioſos, vt ad ſecularia officia non ſint promouendi *Azeued. l. 14. tit.15.l.7.num.19.tit.9.lib.9.recopil. & in ſcolijs ad Cur. Piſan.c.21.ad fin.l.2.Burg. de Paz.l.2.Taur.num.75.ad fin.* quos refert, & ſequitur *Giurba in conſ. crim.* 21. *ſub num.9.*

Hoc tamen eſſe arbitrarium Principi tradit *Bobadill. in ſua Polit.lib.1. cap.15. num. 6.* vbi quod alias admiſſa fuit excuſatio cuiuſdam equitis S. Iacobi, dicentis ſe non poſſe cogi ad ſubeundum quoddã munus, quia vti religioſus officia laicalia adminiſtrare non debebat.

123 Quintò † amplia *Sancius in ſuis pract. diſput.49.num.11.& 13.*adeò eos eſſe verè Religioſos, vt poſſint confiteri cum ſacerdote ſeculari non approbato ab ordinario, prout etiam cæteri regulares; ſequitur, & dicit valde notandum, quia nouum, *Dian.in reſol. moral.par.1. tract.2. reſol. 49. ante fin.* ſuper quo tamen cogitandum relinquit, quia conſuetudo eſt in contrarium idem *Dian. par.2. tract.2.reſol.*30. ideò caueant tam ipſi, quàm confeſſarij ne confeſſiones inualiditati ſubiaceant; & ne confeſſarij ab Ordinarijs puniantur; præſertim quia Sacra Congregatio dictam opinionem nõ admittit.

124 Sextò amplia † vt dd. equites, ſiue ſint Religioſi, ſiue perſonæ eccleſiaſticæ, collectari nõ poſſint, ſed à gabellis, & collectis ſint immunes, vt latè deducit Fiſcal. apud *Nauar.in Apol.de reddit. eccleſ.monit.28.col.2.Laſſarte,* qui ait, per quandã legem fuiſſe electam mediam viam in *tract.de decim.c.19.num.92.in fin.*& Nauarrum ſequitur *Maſtrill. deciſ.290. nu. 62. Barboſ.* qui plures refert *de offic.epiſ. alleg. 13. num. 14. Michael. de Caranza apud Mott.in tract.confirm.ord.D.Iacob. lib.1.c.2.§.29.num.4.* & ibi per totum, idem tenet *flores de mena lib.2.quaſt.21. nu.203.Diana reſol.moral.par.1.tract.2. reſol 49.*vbi ait, ſe conſulente, Senatum Panormitanum conceſſiſſe exemptionem gabellarum dictis equitibus etiam Nouitijs idem *Diana par. 3. tract. 2. reſol. 30.* vbi citat *Enriq Rodriq.& Mottam.*

Et hanc puto veram opinionem, quãuis *Guttier* poſt alios, quos refert in *tract. de gabellis quaſt.95.num.13.* teneat contrarium, & dicat mediam viam fuiſſe electam per quandam legem regiam, & *Bobadill.in Polit.lib.2.cap.18. num. 264.* id reſtringat ad fructus præbẽdarum. Et facit regula cõmuniſſima, quæ habet quod qui non ſubijcitur non collectatur, qua de re latè diſſerui in *deciſione 12.num.23.& ſeq. & per totam*, ad quam recurre.

125 Limitatur primò dicta ſententia ſecũdum quoſdam (ſed minùs rectè) vt procedat in criminalibus, in quibus dicti milites non ſunt à Iudice laico puniendi, ſed ad Iudicem Eccleſiaſticum remittendi; ſecus autem in ciuilibus, in quibus eos non gaudere priuilegio fori diſtinguẽdo ait *Girond.in tract. de gabell. par.7. in princ.*

princ. num. 48. & ita innuere, & ſupponere videntur *Lopez l. 1. tit. 7. par. prima. gloſſ. magna, & Bobadill. in Polıtic. lib. 2. c. 19. num.* 26. quorum vterque teſtatur olim per quandam concordiam fuiſſe determinatum; vt in atrocioribus dd. equites non remitterentur ad ſuos iudices, ſed duntaxat in cæteris delictis: tametſi equites dictæ concordiæ minimè acquieuerint, aſſerentes ſine conſenſu ipſorum fuiſſe factam, itaut illa à Iudicibus non ſeruetur, ſed dd. equites in criminalibus cauſſis pro quocunque graui delicto ſuis Iudicibus, & conſeruatoribus remittantur, & ſubdit *Bobadill.* pluries fuiſſe declaratum dd. Conſeruatores, laicis Iudicibus inhibentes, illosq. excommunicantes non inferre violentiam.

Et (quod limitationem hanc certam reddere videbatur) *Maſtrill. deciſ. 290. poſt num.* 165. regiſtrauit diploma Philippi Regis Cattholici, in quo teſtatur per Breue *Clementis Papæ Octaui ſub data 31. Ian. 1600. à Paulo Quinto* confirmatũ *die 5. Ian.* 1608 ſancitum fuiſſe, vt in poſterum cauſſæ criminales, & mixtæ cuiuſcunque generis equitum ordinum Militarium S. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ in prima inſtantia cognoſcantur à ſuis Iudicibus, in ſecunda à duobus de conſilio dictorum Ordinum, & ab alijs duobus de conſilio Status, in tertia inſtantia ad Maieſtatem ſuam deuoluantur, à deputandis ab ea terminandæ; quo verò ad cauſſas ciuiles idẽ Rex eodem diplomate mandauit ſeruari cuiuſcunque loci ſtylum, & conſuetudinem.

Cæterùm aduertendum eſt dictũ Breue continere duntaxat gratiam, & priuilegium conceſſum Regi Cattholico in ſecunda, & vlteriori inſtantia cauſſarum criminalium, & mixtarum, in quibus Rex inſiſtebat, vt equites præfati, qui in ſuis regnis frequentiſſimi ſunt, magis à delictis abſtinerent nec Rempublicam perturbarent, & ſic quoad eaſdem cauſſas criminales & mixtas præſupponit ius cõmune in contrarium, vt nempe à ſuis ſuperioribus cognoſcantur: In ciuilibus verò Summus Pontifex ibi nullam curiæ ſæculari concedit iuriſdictionem; nec profectò dicta diſtinctio eſt iuridica, nec amplectenda; Nam eò tendit, vt æquiparet hos equites Clericis coniugatis, de quibus adeſt diſpoſitio particularis *in c. vnic. de cleric. coniug. in 6.* & ita innuere videtur *Lopez d. gloſſ.* 1. Cum tamen hæc duo genera hominum maximè inter ſe differant, & inter hos, & illos militent rationes ſatis diuerſæ, vt oſtendit *Nauarr.* loquens etiã de Clericis non coniugatis in *apolog. de reddit. eccleſ. q. 1. monit. 62. num.* 1. & ſic ex diuerſis non fit illatio *l. papinianus exulı ff. de minoribus, cum vulgaribus &* nihilominus in S. Congregatione *Eminentiſsimorũ Cardinalium Controuerſijs Iuriſdictionalibus præpoſitorum*, ex veriori opinione reſolutum fuit etiam Clericos coniugatos eſſe tam in criminalibus, quã in ciuilibus exemptos; & ſic multo magis idem tenendum eſt in his, quibus ratione votorũ, & Religionis à Sede Apoſtolica approbatæ maior militat ratio. Vnde meritò contra dictam limitationem tenet expreſſe *Diana reſol. moral. par. prima trac. 2. reſol.* 72. & ante eum idem ſenſit *Ceuall. in tract. de cognit. per viam violentiæ par. 2. q. 149. in princ.* & ita tenentur ſentire omnes, quos ad nauſeam vſque congeſſi ſupra *num. 58. & num.* 97. quatenus firmant eos eſſe Religioſos, vel ſaltem perſonas Eccleſiaſticas, & gaudere priuilegio fori. Sic etiam perſuadent omnes rationes à me iam ad equitum fauorem adductæ, quæ non magis militant in criminalibus, quàm in ciuilibus: & è conuerſo diſtinctio iſta nullo iure, nullave ratione probatur & ideo nõ modo dicta limitatio admitti non poteſt, ſed imò in ampliationem eſt conuertenda, tãto magis, quia *Bulla in cœna Domini* excõmunicans eos qui eccleſiaſticas perſonas ad laica trahunt tribunalia loquitur tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, vt notiſſimum eſt, ideo ab hac ſententia nullatenus eſt recedendum. Denique quòd præfatum breue fuerit locale, & ſic quòd extra Hiſpaniarum fines ſeruandum ſit indiſtinctè ius commune, quo equites dd. ordinum à ſuis ſuperioribus iudicandi, & coercendi ſunt, conuincitur ex epiſtola eiuſdem Regis anno 1618. ad Archiepiſcopum Neapolitanum data, cuius exẽplum poſt hæc ſcripta ab Eminentiſsimo D. Cardinali Brancaccio habui, & in calce huius deciſionis regiſtrabitur.

Limitatur ſecundò à quibuſdam, vt nõ procedat vbi adeſt conſuetudo in con-
126 trarium; quamuis enim † Iudices ſæculares non poſſint Iuriſdictionem præſcribere in clericos, quorum immunitas, & exemptio ratione characteris, eſt de iure diuino *tex. in c. clerici*, cum ibi notatis,
* per *ſcribentes* communiter *extra de Iudic.* cum alijs, quos plena manu congeſſit *Carol de Graſſ. de effec. cleric. effec. 1. num. 2. bene Decian. in tom. 1. tract. crim. lib. 4. cap. 9 à num. 10. vbi num.* 14. ampliat etiam in conſuetudine immemorabili, & à Papa tollerata ob Iudicis laici inca-

capa-

capacitatem. ſequitur *Caball. lib. 1. reſol. crim. caſ. 64. num. 5. & ſeqq.* quibus addendi ſunt alij, quos nouiſſime cumulauit *Bonacci. de cenſur. in particul diſp. 1. q. 16. punct. 2. num. 5. Rota deciſ. 10. de conſuetud. in antiq. & deciſ. 241. num. 3. inter impreſſ. poſt vol. 2. conſil Farinac. & in Rauennaten. emphytheuſis 28. Maij 1631. corā Rpd. Merlino:* ſecus tamen di-
127 cendum videbatur circa horum militum exemptionem, quam quidam dicunt eſſe de iure poſitiuo, & idcirco aduerſus illam præſcribi, & valere conſuetudinem contrariam, vt cōſiderabat *Lopez in d. l. 1. tit. 7. par. 1. gloſſ. circa med.* quem ſimpliciter *refert Maſtrill. deciſ. 290. num. 87.* & mouetur *ex Io. de Imol. in clem. penul. col. 2. de ſent. excom.*

Sed & hæc limitatio rejjcienda eſt, præſertim, ſtante decreto irritante *in Bulla Martini V.* ac in aliis ad fauorem Equitum Sancti Iacobi emanatis, quod contrariam impedit præſcriptionem, quæ ſine poſſeſſione non currit, vt notiſſimi iuris eſt, & habetur in *regula ſine poſſeſſio-*
128 *ne lib. 6. vbi ſcribētes* † quæ poſſeſsio nō acquiritur ex actibus nullis *Creſent. deciſ. 4.*
129 *in fin. de priuil.* † prædictum autem decretum annullat ipſo iure actum in contrarium factum *DD. in clem. cum ei de conceſſ. praben. Fely. in c. cæterum nu. 19. de reſcrip. & conſ. 31. nu. 21. ver. ſecunda via. Dec. conſ. 275. nu. 9. Burſatt. conſ. 82. num. 21. vol. 1. Gomeſ. in tract. de Gratijs expecta. n. 18. & 19. Menoch in conſ. 83. vol. 1.* & habet implicitam inhibitionē, & vim priuatiuam, & auocatiuam, etiam parte non opponente, *Rota in deciſione 231. num. 3. & ſeqq. par. 5. recentior.* vbi quod ligat etiam ignorantes ante ipſius publicationem, & inficit non ſolum titulum, ſed etiam poſſeſſionem, *Rota deciſione ſecunda de reſtitut. ſpol. in antiquis. & deciſione 11. & 12. de cauſ. poſſ. & prop. in antiq. Caſſad. deciſ. 1. & 2. de reſtit. ſpol.* vbi latè *Put. deciſ. 99. par. 1. & deciſ. 27. par. 2. Rota deciſ. 99. & 122. par. 3. diuerſor* & ita quotidie deciditur in ſacro Rotæ auditorio; & ſic in terminis noſtris ſentire videtur *Creſcent.* dum in *deciſ. 3. de foro compet.* loquens de equitibus S. Iacobi, reijcit lectorem ad ea, quæ ipſemet dixit in *deciſ. 4. de priuil.* vbi ſub *nu. 6. & 7.* inquit contra priuilegium habens decretum irritans non poſſe præſcribi per ſupradictas rationes. Vltra quod *Bulla in cœna Domini* quotannis publicatur, & omnem impedit præſcriptionem, & conſuetudinem interrumpit, ſemperq; reſiſtit.

Limitatur tertio à quibuſdam eadem
130 regula, † vt procedat in equitibus profeſſis, non autem in nouitiis, qui nec Religioſi ſunt, nec gaudent fori priuilegio, ita *Bobadill. in polit. lib. 2. cap. 12. num. 86.* & latiùs in *cap. 19. num. 16. & 17.* qui quā-
* uis fateantur iuxta communem opinionem, ſecus dicendum eſſe in nouitiis Religiouum Regularium, de quibus vide, quæ ego latè dixi in *deciſ. decimaſexta;* in his tamen Equitibus, inquit non ſufficere, quod geſtet quis crucem in pectore, ſed oſtendere debet ſe feciſſe carauanas, & neceſſaria exercitia ſuper triremibus Religionis, reſederit in conuentibus, & inde profeſſionem emiſerit, & mouetur auctoritate *Bald. in l. non ignorat num. 1 C. de his, qui accuſ. non poſſ.* vbi quod ſi magiſter militum petit ad ſe remitti militem, videtur requiri vera, & cōcludens probatio, & quod appareat illū eſſe deſcriptum in matricula, vt ibi latiùs per eum, vbi etiam affert *S. Concil. Trid. ſeſſ. 24. c. 11. in fi.* quod requirit, vt hi milites, vel ſint profeſſi, vel actu ſeruiant, ad hoc vt ſint exempti; & teſtatur, ita iudicatum fuiſſe de anno 1590. eumq. ſequitur *Maſtrill. deciſ. 290. nū. 166.* vbi ad hoc citat *Socci. in c. propoſuiſti de foro comp. & Boſſ. eod. tit. num. 44.* & ita inquit practicari vidiſſe in regno. Idemq. tradit *Cened. in canonic. qq. lib. 1. q. 4. num. 39. Rodriq. in qq. regul. tom. 2. q. 62. art. 14.*

Contrarium tamen quod imo etiam equites nouitii gaudent priuilegio fori, tenuit *Barboſ. de offi. epiſc. alleg. 12. nu. 45. per tex. in c. religioſo §. 1. vbi Archid. de ſent. excomm. in 6.* & teſtatur ſe in regno Portugalliæ ita vidiſſe iudicari, & eo non relato ita etiam tenet *Diana reſol. moral. par. 1. tract. 2. reſol. 49. in fin.* vbi quod ipſo conſulente Senatus Panormitanus conceſſit exemptionem Gabellarum Equitibus nouitiis, eoſque gaudere priuilegio fori, Gabellarum, & Canonis, firmat idem *Diana par. 3. tract. 2. reſol. 30. ver. quartò non poſſunt.* vbi citat *Henriq. lib. 7. cap. 25. num. 7. Rodriq. tom. 1. c. 80. num. 17. Mott. lib. 2 cap. 2. §. 8* cum aliis. Cui ſententiæ, quam veriſſimam puto; & poſt hæc ſcripta accepi eſſe de mente S. Congregationis, non obſtat doctrina *Baldi a Bobadill,* allata, quæ licet in ſe vera ſit, non applicatur caſui noſtro, in quo agitur de Nouitiis Religiouum militarium, quiquidem deſcripti ſunt in matricula Nouitiorum.

Sed aduertendum eſt, hanc quæſtionem decidi per *S. Concil. Trid. loco à Bobadill. citato,* nempe *ſeſſ. 24. cap. 11. in fin. de refor.* vbi

vbi habetur hos Militaribus Religionibus addictos, cæteroſq; huiuſmodi, niſi militijs actu ſeruiant, conuincendos eſſe coram locorum Ordinarijs, vti Sedis Apoſtolicæ delegatis, non obſtãtibus exemptionibus ipſis militibus conceſſis; vnde manifeſtè lapſus eſt *Bobadill.* dum ex eodem cõtextu colligebat, dictos nouitios à Iudicibus laicis eſſe iudicandos, cum imò iudicandi ſint ab Ordinariis, vti Sedis Apoſtolicæ delegatis, & ita expreſsè firmauit *Rota apud Card. Seraph. in eius deciſ. 549* vbi ex quo conſtabat de profeſſione cuiuſdam Equitis Alcantaræ, fuit deciſum illum ſubiacere Epiſcopo, vti Sedis Apoſtolicæ delegato, vigore *Conc. Trid. d. cap* 11.

131 Limitatur quartò † quando Eques occidit Clericum; tunc enim ipſo facto priuatur cingulo militari, per textum ſingularem *in c. 2. de pœnit. & remiſſ.* & ibi *Innoc. & Abb.* & ſubinde vti merus laicus à Iudice ſæculari puniri poteſt. *Rodriq. qq. regul. tom. 2. q 62. art. 15 Bobadill in polit lib. 2. c 19. nu 23.* qui rationem addit, quia priuilegiatus contra priuilegiatum non vtitur priuilegio. Quæ quidem ratio nihil valet, cum priuilegium datum ſit ordini, non perſonæ, & ex ea ſequeretur, vt Clericus occidens Clericum poſſet à Iudice laico puniri, quo nil abſurdiùs excogitari poteſt. Vnde ſaluando *Bobadillam*, dic eius ſententiam ſuſtineri poſſe, poſtquam dictus occidens Clericum, à Curia Eccleſiaſtica declaratus fuerit, priuatus priuilegio militari; hæc enim declaratoria ad Iudicem Eccleſiaſticum ſpectat, vt per *Abb. loco citato num. 1. & 2. & tradit idem Bobadill. eod. lib. 2. cap. 17. num. 86. & Palat. in repet. cap per vestras de donat. inter vir. & vxor. notab. 2. §. 1. num. 5.* & ſubdit *Bobadill. d. c. 19. nu. 24.* quod in facti contingentia, cum quidam Eques Chriſti nouitius inquiſitus fuiſſet de nece cuiuſdam Clerici, & poſtea profeſſionem emiſiſſet, à Curia ſæculari condemnatus duntaxat fuit in poena pecuniaria, non autem corporali: quod notandum eſt pro articulo, de quo ſupra *num.* 120. an milites Chriſti ſint Religioſi.

132 Quintò † limita, ſi delinquerent in officio laicali, ad quod per Principem admiſſi fuiſſent, quia tunc ab ipſo Principe puniri poſſent, ſecundum *Bobadill. in polit. lib. 2. cap. 18 num. 232.* quod etiam tenuit *Rodriq qq regul. tom. 2. q. 63. ar. 13.*

Quam ſententiam non examino, ad prolixitatem vitandam, ſed cum ipſi ſint verè Religioſi, & gaudeant priuilegio fori vt ſupra dictum eſt, contrarium omninò tenendum eſt, prout in Equitibus Hieroſolymitanis in puncto determinant *Vino. de Franch. in deciſ. 479. num. 4. & Caball. lib. 1. reſolut. crim. caſ. 64. per totum* quos ego ſequutus fui in *deciſ. 21. num. 27.*

133 Sextò † limita, vt quamuis dictæ militiæ ſint veræ Religiones, non tamen quis ſatisfaceret voto Religionis, aſſumendo habitum ordinis militaris, quia communiter Religionem promittentes, intendſir ſtatum viuendi in communi, & alienum à tumultu, faſtu, & curis ſæcularibus: ita *Sanch. in decal. to. 1. lib. 4. c. 16. num. 11.* & ibi *nu ſeq* idem tenet ob eandem rationem ſi quis aſſumeret habitum ordinis S. Ioannis Hieroſolymitani poſt *Cordub. in ſum q* 148. quicquid ſecus & malè ſenſerint quoad dictam Religionem Hieroſolymitanam, *Arago. 2. 2. q 88. art. 11. Azor. lib 11. inſtit. moral. c. 4. q. 4 & Manuel. Rodriq. in 2. tom ſum c. 93. num. 8.* quorum ſententia nullatenus tenenda videtur, niſi vouens, cum votum emiſit, etiam de dicta militum Religione cogitauerit.

134 Septimò † declara, vt quamuis prædicti Equites ſint Religioſi, nõ tamen comprehendantur in decreto *S. Congregationis Regularium* mandato *Sixti V. edito de anno 1590 & ſub Sanctiſſimo D. N. Vrbano Octauo 12. Kalend. Decembris ann.* 1623. confirmato, quo Regulares prohibentur accedere ad Monaſteria Monialium, niſi ſub certa forma in dicta cõfirmatione præſcripta; & ratio eſt, quia ibi nominatim prohibitio extenditur ad Equites Sancti Ioannis Hieroſolymitani; vnde incluſio huius militiæ eſt aliarum excluſio, *iurib vulg.*

Ratio autem diſcriminis eſt manifeſta, quia ſcilicet cum milites Hieroſolymitani votum habeant perpetuæ continentiæ, prout Regulares clauſtrales, magis conuenit eos à Monialium colloquiis arceri, quam cæteri equites, qui vxores ducunt, & proptcrea minus redduntur ſuſpecti.

Sequitur Exemplum Epiſtolæ Regis Catholici ad bo. me. Cardinalem Caraffam olim Archiepiſcopum Neapolitanum.

Muy Reuerendo in Chriſto Padre Arçebiſpo de Napoles de mi Conſejo. Por experiençias habrais viſto lo que hà ſuçedido, y ſuccede en eſſe Reyno, y el encombeniente tam grande de no hauerſe entendido claramente mi voluntad en lo que toca à quien hà de iuzgar, y conoçer de las cauſas de los Caualleros de las ordenes

denes militares de S. Iago, Calatraua, y Alcantara (cuia adminiſtration perpetua yo tengo por autoridad Apoſtolica) que en eſſe Reyno ay, ò huuiere para q̃ en los caſos que ſe offrecieren de à qui adelante los dichos Caualleros no ſean moleſtados, y vexados por otra via que de la de ſu orden, ny menos ſe de occaſion que qualquiere dellos comettan delictos, y eſcandalos, y hagan coſas pregiudiciales à titolo de la exencion; Y por la mucha ſadisfacion, que tengo de vueſtra perſona he querido cometer, y mandaros, como por la preſẽte lo hago que os encargheys de ſer Iuez del Cauallero, ò Caualleros, que al preſente hay ò por adelãte huuiere en eſſe dicto Reyno iuzgandolos, y caſtigãdolos ſegun Dios, y orden, quando fuere meneſter, y por otra parte amparandolos en ſus priuilegios, y exemptiones; de manera que no reciban agrauios, ny ellos le hagau à nadie, ſino biuan con la modeſtia, y quietitud que ſon obligados, y recebido que haurays eſte deſpacho lo harcys luego notorio à las partes à quien tocare, para que en las ocaſiones que ſe ofrezcan acudan à vos y ſepan de la facultad, que ſe os da, y orden para no pertubaros en la execution della, ſino dexaros la vſar libramente que tan complido y vaſtante poder como para ello es meneſter os lo doy por la preſente. Y mando que ningunas Iuſtitias, ni perſonas de qualquiere eſtado y condition que ſean, no os ponga enterualo, ni empedimiento en ello por ningun caſo, y abiſareys me luego del recebido deſte deſpacho, y adelante como lo fueredes poniendo en execution de que me tendre de vos por bien ſeruido.

ARGVMENTVM.

Percuſſio à laico in laicum in Eccleſia inflicta an ſit mixti fori, Et quid de cæteris ſacrilegijs. Et conciliantur plurimæ ſcribentium ſententiæ.

SVMMARIVM.

1 *Iudex Eccleſiaſticus an priuatiuè quoad laicum cognoſcat de delicto à ſeculari in Eccleſia commiſſo, & num. 27.*
2 *Iudex laicus an, & quando priuatiuè quoad Eccleſiaſticum puniat laicum in Eccleſia delinquentem, & num. 7.*
3 *Delictum in Eccleſia à laico commiſſum, an, & quando ſit mixti fori, & num. 7. & 19.*
4 *Offenſio perſona Clerici, & delictum in Eccleſia commiſſum à pari procedunt.*
5 *Iudex Eccleſiaſticus an contra delinquentem in Eccleſia ad pœnas non ſpirituales procedere poſſit.*
6 *Eccleſia non minus violatur percutiendo quem in ea, quam aliquem ab illa extrahendo, & ſub num. 32.*
7 *Iudex laicus procedit ſuper vulnere in Eccleſia inflicto, vterque autem iudex ſuper ſacrilegio. & num. 13.*
8 *Sacrilegij pœna non confunditur cum pœna de vulnere in Eccleſia inflicta.*
9 *Epiſcopus habet territorium, & nu. ſeq. & 16. & 36.*
10 *Abbas ab impugnatione Tuſci defenditur.*
11 *Eccleſia an ſit de diſtrictu iudicis ſecularis, & an de illius territoria.*
12 *Eccleſia exempta an ſit in Diœceſi.*
13 *Sacrilegium à laico commiſſum eſt mixti fori.*
14 *Percuſſio in Eccleſia ab vtroq. iure prohibetur.*
15 *Mixti fori eſt delictum, quod ab vtroque iure prohibetur.*
16 *Eccleſia eſt de iuriſdictione, & territorio Iudicis Eccleſiaſtici.*
17 *Laicus committens delictum à ſolo iure canonico prohibitum punitur in vtroque foro.*
18 *Percuſſio facta in oratorio priuato eſt mixti fori; & an dicatur ſacrilegium, vel quaſi ſacrilegium, & num. ſeq.*
19 *Statutũ loquens de ſacrilegio an & quando comprehendat percuſſionem factam in oratorio priuato.*
20 *Percuſſio clerici à laico facta eſt mixti fori.*
21 *Clericus à laico offenſus habet fori electionem.*
22 *Remiſſione à clerico facta laico, qui illum offendit non dicitur remiſſa iniuria Eccleſia.*
23 *Stuprum cum moniali commiſſum eſt mixti fori.*
24 *Furtum rei ſacra, vel rei prophana de loco ſacro an ſit mixti fori.*
25 Caualcan. *dictum* in tract. de brachio regio par. 1. num. 75. *examinatur. & nu. ſeq.*
26 *Sacrilegium an ſit, & an mixti fori furtum rei prophana in loco ſacro.*
27 *Iudex Eccleſiaſticus procedit priuatiuè cõtra laicum committentem crimen Eccleſiaſticum.*

DECI-

DECISIO III.

TRANSMISSA per me, tunc
Vicarium Parmenſem in-
quiſitione quibuſdã illius
Vniuerſitatis ſcholaribus.
qui virũ in Cathedrali Ec-
cleſia vulnerauerãt;inſurrexit fiſcus Du-
calis,prætendens cauſam non ad forum
Eccleſiaſticũ,ſed ad Gubernatorem om-
ninò ſpectare Vnde articulus iſte diligẽ
ter pro bono pacis diſcutiendus fuit. Et
quidem maiores noſtri diuerſas in factio-
nes diuiſi ſunt;vt propterea materia pri-
ſcis tẽporibus adeo remanſerit ambigua,
vt nõnulli in varios prolapſi ſint errores.
1 Prima† itaque ſententia fuit *Petri & Cyni il.l. præſens C. de his qui ad Eccleſ. confug.* dicentiũ cognitionem huiuſmodi
delicti in Eccleſia patrati,ſpectare ad Iu-
dicẽ Eccleſiaſticũ priuatiuè ad alios, ra-
tione loci criminis cõmiſſi. qui eſt de ſua
iuriſdictione.cuius reſpectu reus ſortiri
debet forum ipſius Eccleſiæ, iuxta text.
in auth. qua in prouincia C. vbi de crim. agi oport.
2 Secunda † opinio, præcedenti omninò
contraria,nimirũ quòd Iudex laicus pri-
uatiuè ſit cõpetens,fuit *Bartoli in l. ſi cui §.fin.n.3.ff. de accuſ.* per text. id expreſsè
dicentem *in l. ſi quis hoc genus C. de Epiſ. & Cler in c. fin. ext. de Immun. Eccle.* &
Bartolum ſequuti ſunt complures *Docto-res*, quos refert, & ſequitur *Roland. in conſ.24.nu.5.& 6.lib.2.* vbi hanc ſenten-
* tiam communem profitetur, eleganter
Bertrand. in conſ.9. & 10. lib. 7. Clarus
* etiam de communi in *§.final.q.38.n.18.*
3 Tertia ſentẽtia eſt,† vt huiuſmodi de-
licta ſint mixti fori, ita vt inter officialẽ,
ſeu Vicarium Epiſcopi, & Iudicem laicũ
ſit locus præuẽtioni, & altero præueniẽ-
te,alter nequaquã procedere valeat, vt
per *Guid. Pap. in deciſ. 562.num.2.& 3.*
vbi teſtatur ita ſeruari;ſic etiam fuiſſe iu-
dicatũ inquit *Pappon.lib.4.tit.4. arreſt.6.*
& quamuis *Guid. Pap.* loquatur de iniu-
ria facta Clerico,idem tamen eſt ac ſi de
delicto in Eccleſia commiſſo loqueretur,
4 cum † hæc pari paſſu ambulent, & ex
vtroque eadem offenſio in Hyerarchiam
Eccleſiaſticam reſultet *d. l. ſi quis hoc ge-nus C. de Epiſc. & Cler*, & dicã infra *n.20.*
5 Quarta† denique principalis ſententia
eſt,vt vterque iudex procedat, Eccleſia-
ſticus quidẽ ad pœnas ſpirituales, laicus
verò ad tẽporales,vel fiſco applicandas,
vt per *Amade.* qui ait ita ſe in facti cõtin-
gẽtia obtinuiſſe *in tract. de ſindic. n. 171.*
quam opinionẽ magis ſibi placere inquit
Clarus in §. final. q. 36 num.47. ver. quæ-ro quid ſi per laicum.

Porrò & omnes iſtæ opiniones ſimpli-
citer intellectæ falſæ ſunt; & ſingulæ ali-
quo reſpectu veræ ſi benè adaptentur, vt
in diſcurſu huius, & ſequentis deciſionis
patebit. Placet itaque quinta *Panormi-tani* ſententia,ſecundã & tertiam ex ſu-
prarelatis, fœdere diſtinctionis conciliãs:
pro cuius intelligentia aduertendum eſt
cum *Bertacchin. in tract de Epiſc. par.2. num.7.* præfatos ſcholares vnico ictu, duo
admiſiſſe crimina, alterum ſæculare,
quod conſiſtit in ipſo vulnere à ſæculari-
bus perſonis perſonæ laicæ illato; alte-
rum ſacrilegij,quod conſiſtit in violatio-
6 ne immunitatis Eccleſiaſticæ, † quæ non
minus læditur percutiendo aliquem in-
tra Eccleſiæ ſepta, quam in extrahendo
ex illa confugiẽtem ad eam *cap. cum pro cauſa 27. extra de ſent. excomm. Villagut.*
7 *deciſ.29.num 70.* Si † igitur quæratur ad
quem ſpectet directè cognitio cauſæ ſæ-
cularis, tunc benè procedit opinio *Bart.*
ſecundo loco relata, vt ea ad ſæcularem
iudicem priuatiuè pertineat; cum Eccle-
ſia non habeat territorium, niſi reſpectu
eorum,quæ ſunt, ſeu pertinent ad forum
Eccleſiaſticum. Si verò quæritur,ad quẽ
ſpectet cognitio ſacrilegij,& tunc proce-
dit tertia ſententia, vt nempè ad vtrum-
que Iudicem pertineat, & locus ſit præ-
uentioni. Ita originaliter diſtinguit *Ab-bas in cap. inter alia. ſub num. 29. extra de Immunit. Eccleſiaſt. & in cap. cum ſit generale num. 27. ver. addo extra de foro competen.* quem ſequitur *Barbat. in conſ. 93. num. 13. inter conſ. criminalia diuerſor. in fol. magn. lib. 1.* & plurimi
apud *Viui. deciſ.497. nu.4 & num.8.* vbi
poſt alios, quos citat, inquit, hoc in ca-
ſu dari accumulationem fori foro, plu-
rimos etiam congerit *Carol. de Graſſ. de effect. Cleric. effec. 1. num. 614. Guttier. Pract. quæſt lib. 3. q. 1. num 13. & 14.*
8 Ad quod benè facit Theorica *Bartoli in l. ſenatus ff. de accuſ.* quatenus inquit pœ-
nam ſacrilegij non confundi cum pœna
delicti de vulnere, ſed vulnerantem in
Eccleſia eſſe tàm in ſacrilegij pœnam,
quàm in pœnam vulneris puniendum,
ſequitur *Baiard. ad Clarum in §. ſacri-legium num. 13.*

Benè verum eſt, quòd in praxi paſſim
ſernari vidi; vt quoties Eccleſiaſticus
præuenit, & pro ſacrilegio condignam
impoſuit pœnam, vel ritè abſoluit, lai-
cus iudex non puniat rurſus delinquen-

tem pro illato vulnere, niſi in caſu, quo
imponenda eſt pœna ſanguinis; & iſte,
ni fallor, fuit caſus Bertacchini, qui dicit
ſe practicaſſe d. diſtinctionem in tract. de
Epiſc. par. 2. n. 7. tract. diuerſ. 10. 13. par. 2.
Cæterum aduerſus primum membrum
diſtinctionis Abbatis acriter, & magno
zelo inſurgit Card. Tuſchus in ſuis comm.
Concl. litera I. verb. Immunitas concl. 59.
num. 15. & ſeqq. dicens huiuſmodi diſtin-
ctionem eſſe contra textus claros, ipſ-
ſumq. Abbatem alias tenuiſſe contrarium,
9 vt † nempè Epiſcopus habeat territoriū
cap. omnes baſilica 16. q. 7. vbi Aegid. in
verb. territorio. & atteſtatur tempore fe-
licis recordat. Pij V. ad fauorem Sancti
Caroli Borromei, & Eccleſiaſticorum
obtentum fuiſſe, Epiſcopum habere ter-
ritorium, & tenere poſſe familiam arma-
tam, ad quod benè inducit etiam Conc.
Trident. ſeſſ. 25 num. 3. de reformat. & nos
latius in ſequenti deciſione dicemus.
10 Sed † ni fallor, non merebatur Abbas
reprehendi; non enim negat Epiſcopum
habere territorium, imò id affirmat; cum
moderamine tamen, vt illud habeat re-
ſpectu eorum duntaxat, quæ ad forum
pertinent Eccleſiaſticum, cuius contra-
rium nullus ex citatis per Tuſchum aſſe-
rit, cum omnes loquantur in terminis ſa-
crilegij, quod eſt de foro Eccleſiæ, vt in-
fra dicemus. At percuſſio à laico in alte-
rius laici perſonam facta in Eccleſia, cir-
cumſcripto ſacrilegio ex loco delicti re-
ſultante, eſt certè delictum merè laicale,
& nullatenus ad Eccleſiaſticum forum
pertinens, ac proinde non mirum ſi dun-
taxat ad iudicem laicum ſpectat; & ideo
quoad hoc primum diſtinctionis mem-
brum Abbatem ſequuti ſunt Petr. de An-
char. in repetit. cap. poſtulaſti in tertia
oppoſit. de foro compet. Alex. conſ. 131. ſub
num. 1. lib. 1. Gomeſ. variar. reſolut. tom. 3.
cap. 10. ſub num. 2. ver. & adde. vbi ait
Abbatem bene loqui. Couar. lib. 2. va-
riar. reſol. cap. 20. num. 38. ver. trigeſimo
quinto. Roland. conſ. 26. num. 5. 6. 7. & 9.
* lib. 2. qui de communi teſtatur Clar. in §.
fin q. 38. num. 18. ver. vidi etiam, vbi af-
** firmat hanc eſſe magis com. opin. & ita
obſeruari, idemq. poſt alios tradit Fari-
nac. de carceribus & carcerat. q. 28. nu. 62.
Vulpell. in tract. de libert. Eccleſ. par. 1.
ſub num. 19. ver quod abſque ratione. De-
cian. in tract. crimin. tom. 1. lib. 4. cap. 17.
num. 34. Caball. plurimos congerens
lib. 1. reſolut. crimin. caſ. 194. num. 2. &
ſeqq. Menoch. de arbit. iud. caſ. 389. num.
40. & ſeqq. Viui. deciſ. 491. num. 1. vbi
teſtatur ita reſolutum fuiſſe per prima-
rios ſapientes, & aduocatos Regni, &
Curiæ Romanæ.
11 Quamuis † enim Eccleſia nō ſit de diſtri-
ctu Iudicis ſæcularis, eſt tamen de terri-
torio, in quo ſituata reperitur, quantum
ad approbationem, & tuitionem, licet
non quantum ad impugnationem, vt poſt
Bald. in l. ſi quis hoc genus. C. de Epiſc. &
Cleric. & ibi Paul. de Caſtr. aduertit in
terminis noſtris Roland. conſ. 24. nu. 7.
lib. 2. & licet locus ſit exemptus remanet
tamen de territorio, ſi non exempti ibi
delinquūt Alex. d. conſ. 113. volum. 2. &
Roland. vbi ſupra.
12 Quemadmodū † dicimus de Eccleſia
exempta, quæ licet non ſit de Diœceſi,
remanet in Diœceſi, vt per Io. Andr. in
cap. ſi propter, in princ. de reſcr. in 6. Abb.
in cap. inter alia num. 29. de Immun. Ec-
cleſ. Roland. vbi ſupra num. 8. & eſt tex.
in cap. cum Epiſc. & ibi Franch. in 2. no-
tab. & Gemin. num. 3. de offic. ordin. in 6.
cap. 1. & ibi Gemin. num. 17. & Franch.
in §. ſtatuto num. 10. & ſeqq. de conſtit.
eod. lib. 6. Feder. de Sen. conſ. 2. nu. 4. ver.
quod autem. & num. 7. Rot. deciſ. 201. par.
2. diuerſ. cum alijs relatis in deciſ. 324. nu.
3. par. 1 in recentior. vbi num. 7. dicit Do-
ctores à Rolando citatos in conſ. 33.
num. 44. & ſeqq. lib. 3. aſſerentes locum
exemptum conſtituere territorium per
ſe, loqui impropriè, & intelligendos eſſe
quoad certos effectus, & per modum
æquiparationis.
Vera itaque eſt Abbatis diſtinctio in
priori illius membro, ſed nec minus vera
* & communis in poſteriori, quatenus ha-
13 bet † ſacrilegium, ex dicta percuſſione ſe-
quuta in Eccleſia, eſſe crimen mixti fori,
& inter vtrumque Iudicem eſſe locū præ-
uentioni: id, quod poſt eum tenent Ca-
* noniſtæ omnes in c. cum pro cauſa de ſent.
excom. cum alijs, quos refert, & ſequitur
Roland. d. conſ. 24 nu. 13. vol. 2. Decian.
tract. crim. tom. 1. lib. 4 c. 19 n. 34. Caball.
d. caſ. 193. ſub nu. 8 Zerula in prax. Epi-
ſcop. p. 2. ver. laici. §. 6. & 8. Guttier. lib. 1.
pract. quæſt. cap. 1. num. 13. cum alijs per
Menoch. de arbit ind. caſ. 389. num. 32. &
ſeq. Vulpell. in tract. de immun. Eccl. par.
1. nu. 29. Leon. in Theſa. fori Eccleſ. par. 1.
c. 13. n. 33. Farinac. cū per eum congeſtis
in append. ad Bull. de Immun. Eccl. c. 16.
num. 236. vbi ait id eſſe indubitabile.
14 Et probatur inconuincibili † ratione,
quia ſcilicet huiuſmodi crimen ab vtroq;
iure vetitū reperitur; de iure quidē ciuili
per tex. in l. ſi quis in hoc genu, 5. C. de Epi.
& Cler. qui loquitur de percuſſione in
Eccleſia illata tā in perſonam clerici, quā
laici,

laici, vt declarat ibi *Alberic.* & habetur per
Iac. Butrig. Saly. & Pau. de Caſtr. in auth.
ſed nouo iure cod. tit. & Vinc. de Franch.
decıſ. 402. *num.* 3. de iure verò canonico
in cap. cum pro cauſa de ſentent: excommu-
15 *nic.* † quando autem delictum vtraq; lege
punitur ciuili, & canonica, mixti fori eſ-
ſe tradunt omnes *in cap. cum ſit generale*
de foro competen. Soccin. in conſ. 219. *nu.* 7.
volum. 4. *Decian. in tract. crimin. tom.* 1.
lib 4. *cap.* 25. *num.* 63. & quamuis delin-
quens ſit laicus, & ſic iuriſdictioni ſecu-
lari ſubiectus; Eccleſiaſticus tamen eſt
Iudex competẽs ratione loci ſacri, qui eſt
in iuriſdictione & territorio ipſius *Abb.*
in cap. fin. de Immunitat. Eccleſ. Rolan.
conſ. 24. *num.* 6. *lib.* 2. *Auguſt. de arim, in*
addit. ad Angel. in tract. Maleſic in verb.
in ſcbalis S. Petronij num. 2. *ver. tu autem.*
Carol. de Graſſ. de effec. Cleric. effect. 1.
num. 617. Poteſt enim quis puniri à Iudi-
ce loci delicti, cum ratione illius loci ſor-
tiatur forum. *cap.* 2. *de priuil. in* 6. *Vitalin.*
in clem. 1. *num.* 31. *& ſeq. de vit. & boneſt.*
Cleric. Villalob. in com. opi. in ver. delin-
quens num. 57 cum alijs, quos refert, &
ſequitur *Carol. de Graſſ. de effect.* 1. *n.* 616.
17 Sic † dicimus in ſimili quod quãdo ſæ-
cularis cõmittit crimen à ſolo iure cano-
nico prohibitum, vterque Iudex proce-
dere poteſt; laicus ratione perſonæ; Ec-
cleſiaſticus ratione pœnæ, vt per *Soccin.*
conſ. 219. *num.* 7. *vir. confirmatur. Decian.*
d. cap. 25. *num.* 64.

Et ita remanet benè defenſata diſtin-
ctio *Abbatis*, cuius ſecundum membrum
multipliciter ampliauit *Carol. de Graſſ.*
vbi ſup, à num 621. *& deinceps*. & vltra
18 eum † amplia, vt procedat etiam ſi quis
percutiatur in oratorio priuato, quod
quis domi habet, vel in oratorio hoſpi-
talis priuati, vel Confraternitatis; tunc
enim quamuis de iure ciuili non dicatur
propriè ſacrilegium ſed impropriè, ſiue
quaſi ſacrilegium, vt declarat *Bar in l.*
ſacrilegij capite ad legem iul. peculat. quẽ
ſequitur *Ghrilland. in tract. de pœnis om-*
niſar. coit. ver. poſt hac. eo quod iſta loca
dicantur priuatè ſacra *cap. ad hac de Re-*
19 *lig. dom. Clem. quia contingit eod. tit.* † &
ideo iſte non comprehenderetur ſub di-
ſpoſitione ſtatuti Ciuitatis loquentis de
ſacrilegio *Grilan. d. q.* 1. *vol.* 2. *vir. vl-*
tra prædicta. & decidit *Vinc. de Franch.*
deciſ. 240. *num.* 8. *& ſeq. Marta de iuriſ-*
dict. lib. 2. *caſ.* 11. *num.* 18. De iure ta-
men canonico, & hoc in caſu dicitur pro-
priè ſacrilegium. *cap. quiſquis §.* 1. *verſ.*
ſimiliter ſacrilegium 17. *q.* 4. *Menoch.*
de arbit. iud. caſ. 389. *num.* 11. vbi quod
propterea eadem pœna punitur, qua
delictum in loco publicè ſacro commiſ-
ſum; ac proinde ſtatutum Eccleſiaſticum
loquens de ſacrilegio, etiam in iſto caſu
verificatur, vt poſt *Clar. in §. ſacrile-*
gium in fin. & Boſſ. in tit. de ſacrileg.
num. 5. *notat Marta d. caſ.* 11. *num.* 19.
Et ex his dixi me dictæ cauſæ Iudicem
competentem.

Ad vberiorẽ tamen materiæ enuclea-
tionem, non omittam idem per omnia
reſpondendum eſſe quoad cæteras ſacri-
20 legij ſpecies; † & ſignanter quod ſacrile-
gium reſultans ex percuſſione facta à lai-
co in perſonam Clerici ſit mixti fori, ita
vt ab vtroque iudice puniri poſſit, vel ab
altero, qui præuenit, tradunt *Guido in*
deciſ. 562. *num.* 3. *Pappon. lib.* 1. *tit.* 4.
arret. 6. vbi teſtatur ita in Gratianopo-
litano Parlamento iudicatum fuiſſe *Clar.*
in §. fin. q. 36. *num.* 47. *Bonacoſſ. in ſuis*
comm. opin. in ver. clericum offendens Ca-
rol. de Graſ. qui plurimos cõgerit *de effec.*
cleric. effec. 1. *n.* 377. *cum ſeqq. Ianuen. in*
prax. Archiep. cap. 29. *num.* 5. *Menoch.*
cũ per eum adductis *de arb. Iud. caſ.* 389.
num. 14. *& ſeqq. Vrſill. ad Afflic. deciſ.*
219. *num.* 2. *Giurb.* cum per eum copio-
ſiſsime cumulatis *in conſ. ſeu deciſ. crim.*
70. *num.* 10. *Suarez in tract. defenſ. fidei*
lib. 4. *cap.* 15. *num.* 13.
21 Adeò vt † Clericus offenſus habeat fori
electionem, vt lucnlenter tradit *Ioann.*
Vinc. de Anna in alleg. 146. *num.* 1. *cum*
ſeqq. lib. 2. *& ibi adden. litera C. ſequi-*
tur Viuius in deciſ. 27. *à num.* 3. *vſque*
22 *ad fin.* vbi † quod iſto caſu etiam Eccle-
ſia in Clerici perſona dicitur offenſa, adeo
vt facta per Clericum remiſſione, non di-
citur remiſſa iniuria Eccleſiæ, & quod
propterea clericus pro huiuſmodi ſacri-
legio coram Eccleſiaſtico iudice debere
agere.
23 Sic † etiam ſacrilegium reſultans ex
ſtupro cõmiſſo à laico in perſonam mo-
nialis eſſe mixti fori, tradunt *Oſaſch. deciſ.*
103. *per totam. Menoch. d. caſu* 389. *nu.* 22.
& ſeqq. Guazzin. defenſ. reor. 1. *cap.* 11.
num 11. *circa finem* & de articulo egre-
giè differens *Decian. tom.* 2. *tract. crim.*
lib. 6. *cap.* 20. *per totum.*
24 Sic † pariter ſacrilegium, quod com-
mittitur in rapiendo ſacrũ de ſacro, vel
ſacrũ de non ſacro, vel nõ ſacrũ de ſacro
eſſe mixti fori, vtpote ab vtroq. iure veti-
tum à iure quidem ciuili per *tex. in l. ſa-*
crilegij pœnam in princ. & in l. ſacrilegij
capite §. 1. *ff. ad l. iul. peculat.* de iure
verò Canonico *in c. quiſquis* 17. *q.* 4. cum
ſimilibus tradit latè *Boer. deciſ.* 154. *in*

D 2 *princ.*

princ. latius *Menoch. de arb. iud. caſ.* 389. *à num.* 3. *vſq. ad* 15. *Decian. d. lib.* 6. *c.* 30. *num.* 16. de quo ſacrilegij genere videto *Peguer. in deciſ. crim.* 24.

25 Et † nihilominus quo ad non ſacrum de ſacro inquit *Hortenſ. Caualcan. in tract. de brachio regio par.* 1. *n.* 75. ſe vidiſſe Iudicem laicum procedere, verbo cōcorditer facto cum Epiſcopo, vel eius vicario, ſubdens, *eſt modus in rebus, ſunt certi denique mores (non dico tamen fines) quibus vtriuſq. iuriſdictio in timore Dei ſeruatur &c.* Innuens non obſcurè Vicarium non debere procedere. Quæ quidem conſideratio licet quandoque poſſit eſſe vrbana, nec tamen iuridica eſt, nec ſemper ab
26 inurbanitate excuſaretur, † quamuis enim ablatio rerum laico facta ab alio laico in Eccleſia ſecundum ius ciuile ſit ſimplex furtū *l. Diui Seuerus, & Antoninus ff. ad l. iul. peculat.* tamen de iure canonico eſt ſacrilegium *d. c. quamuis* 17. *q.* 4. quam differentiam inter vtrumque ius notant *Bald. in l. ſi nondum nu.* 4. *C. de furt. Ghirland. in tract. de pen. omniſar. coit. q.* 1. *nu.* 5. *Boer. deciſ.* 254. *num.* 2. *Decian. d. lib.* 6. *cap.* 30. *nu.* 16. & nemine citato idem firmat *Menoch. dicto caſu* 389. *num.* 14. qui omnes tradunt hac in re ius canonicum eſſe attendendum. Cum itaq; crimen huiuſmodi ſit ſacrilegium, & mixti fori non poteſt vllo pacto Iudex laicus conqueri, ſi Eccleſiaſticus procedit. Quinimo ſæpe cōtingere poteſt; vt probationes ſint per clericorum depoſitiones faciendæ, & ſic facilius in Curia Eccleſiaſtica, quàm in ſeculari delictum verificari poſſit. Ego autē in facti contingentia vti ſolebam diſtinctione, nam ad partis læſæ querelam, indiſtincte procedebam, cum enim citra vllā hæſitationem huius cauſæ cognitio non minus ſpectet ad iudicem Eccleſiaſticum, quam ad laicum, vtique ſi reieciſſem querelantem, ei iuſtitiam denegaſſem, eodemque tempore, per actum poſitiuum, Eccleſiam ſua iuriſdictione priuaſſem: quod quidem intolerabile eſſet. At vero ceſſante querela, nunquam ex officio procedere volui, non quod non poſſem, ſed quod ex huiuſmodi ſpecie ſacrilegij nullum Eccleſiæ damnū, vel dedecus in hominū exiſtimatione ſequi ſoleāt, vnde mihi ſemper bonum viſum fuit diſſimulare, ne viderer moueri auiditate lucri potius, quàm iuſtitiæ zelo, & in his terminis ſaluari poteſt conſideratio *Caualcan.* de qua ſupra.
27 Vbi † autem laicus committeret crimen merè Eccleſiaſticum, tunc cauſa non eſſet mixti fori, nec iudex laicus in ea ſe poſſet intromittere, ſed ſolus Iudex Eccleſiaſticus procederet, vt poſt alios, quos referunt, declarant *Decian. in tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 17. *ſub num.* 34. *& Caball. lib.* 1. *reſolut. criminal. cap.* 194. *num.* 3. dicentes in his terminis ſaluari opinionem *Cini*, quam ego retuli *ſupra num.* 1.

An autem hiſce in caſibus Iudex Eccleſiaſticus cōtra laicos delinquentes ad pœnas temporales procedere valeat, & conſequenter an quarta ſententia de qua ſupra num 5. tenenda ſit; in ſequenti deciſione diſcutietur.

ARGVMENTVM.

Epiſcopus ad quas pœnas contra laicos in delictis mixti fori procedere valeat. An habeat territorium, & an familiam armatam poſſit retinere.

SVMMARIVM.

1 *Iudex Eccleſiaſticus contra laicos non procedit ad pœnas temporales.*
Contrarium eſt verius *num.* 4. *&* 10.
2 *Epiſcopus territorio, ac familia armata caret.*
Contrarium eſt verius *num.* 8. *&* 9.
3 *Pœna temporalis in ſacrilegijs à iure duntaxat Cæſareo prouenit.*
Contrarium eſt verius *num.* 6. *&* 12.
4 *Iudex Eccleſiaſticus laicos etiam temporaliter coercet.*
5 *Præuentionis effectus quinam ſit.*
6 *Sacrilegij pœna quæ de iure Cæſareo, & quæ de iure Pontificio.*
7 *Laicus ratione delicti, vel loci, vel pœnæ, ſortitur forum Canonicum.*
8 *Epiſcopus forum, & territorium per totam diœceſim habet.*
9 *Epiſcopus familiam armatā tenere poteſt.*
10 *Iudex Eccleſiaſticus etiam ad capturam laicorum procedit.*
11 *Iudex Eccleſiaſticus an & quando procedat contra laicum cum clerico delinquentem.*
12 *Sacrilegium etiam de iure Canonico pœna temporali punitur.*
13 *Percutiens aliquem in Eccleſia, qua pœna puniatur.*
14 *Iudex laicus poteſt imponere pœnam à ſolo iure Canonico inflictam, & è contra.*
15 Giurba conſ. 70. num. 16. *emendatur.*
16 *Pragmatica Regni, & Conſtitutio Pij IV. ne Epiſcopus pœnas temporales irrogent laicis, abrogata.*

DECI-

DECISIO IV.

QVAMVIS Fiſcalis ducalis
ex adductis in ſuperiori de-
ciſione, tandem concede-
ret me in dicta cauſa ratio-
ne ſacrilegij poſſe contra
Laicos procedere: adhuc tamen inſtabat
reformandam, ſaltem eſſe inquiſitionem
per me illis tranſmiſſam in ea parte, in
qua temporales pœnas continebat; aſſe-
rens me ad ſummum eoſdem reos in pœ-
1 nas Eccleſiaſticas poſſe mulctare, † &
quidem quod in delictis mixti fori. Iu-
dex Laicus procedat ad pœnas corpora-
les, & pecuniarias, Eccleſiaſticus verò nō
poſſit Laicos corporaliter capi, & carce-
rari facere, nec temporaliter punire, ſed
contra eos duntaxat ad pœnas ſpiritua-
les, & ad cenſuras procedere debeat, fuit
ſententia *Amede.* quem refert, & ſequitur
*Clar. in §. fin. q. 36. nu. 47. ver. quæro quid
ſi per Laicum*, quem adduxi in ſuperiore
deciſione *num.* 5. idemq; tenuit ipſe *Cla-
rus in q. 37 num* 8. vbi inquit, hanc eſſe
* communē opinionem, & ſibi placere cir-
cumſcripta contraria conſuetudine, &
inter cæteros citat *Mē. hiac. lib. 3. de teſt.
§. 22. poſt num.* 17. (qui tamen ſubdit non
eſſe minorem numerum Doctorum con-
trarium ſentientium) prædictis addendi
ſunt *Camil. de Curte in 2. par. diuerſor.
feudal. cap. 2. num.* 17. vbi ineptè ait textū
in *cap. cum ſit generale de foro compet.* lo-
cum duntaxat habere in terris tempora-
liter Eccleſiæ ſubiectis *Carol. de Graſſ. de
effect. Cleric. effect.* 1. *num* 620. vbi inquit,
ita obſeruatum fuiſſe, in quadam cauſa
de anno 1606. *Riccius in deciſ. 292. par. 2.*
* *Maſtril. deciſ. 68. num.* 7. communē pro-
fitetur *Gsurba in conſ. crim.* 70. *num.* 16.
vbi plurimos citat, *& nu. 17. poſt Camil.
de Curt. & Maſtril. locis citatis* dicit pa-
riter *d. cap. cum ſit generale* non procede-
re extra terras Eccleſiæ, & hanc ſenten-
tiam admittere videtur *Scaccia in tract.
de Iudic. par. 1. cap. 12. num.* 80. ſubdit ta-
men ſeruandam eſſe locorum conſuetu-
dinem; hanc rurſus tenet, & *Decian. in
tract. crim. to. 1. lib. 4. cap. 26. nu.* 15. qua-
tenus inquit, poſt *Palat. Decium. in cap.
peruerſas n. 18. de donat. inter vir. & vxo.*
quod vbicunq; Eccleſiaſticus poteſt Lai-
cos condemnare, non tamen poterit pro
executione ſuæ ſententiæ auferre bona,
neque eos carcerare; ſed circa hoc im-
plorabit brachiū ſeculare, quod idem plu-
ribus contendit *Berret. in conſ. 3. cū ſeqq.*

Quæ quidem ſententia duobus inniti-
tur fundamentis, quorum vtrumque fal-
ſum † eſt, primum quod Epiſcopus non
habeat territorium diſtinctū. Ac proinde
nec familiam armatam tenere valeat, vt
poſt *Abb. in cap. ſignificaſti num. 10. de
offi. deleg.* complures arbitrati fuere, quos
refert, ſed non ſequitur *Marta de iuriſd.
par. 2. cap 29 num.* 12.
2 Secundū † fundamētum eſt quod pœ-
na temporalis iſtis in caſibus veniat à le-
ge. vt per *Bart. in l. placet nu. 6. C. de Sa-
croſan. Eccleſ.* & conſequenter inquiunt
dictam pœnam tātùm à Iudice Laico im-
poni poſſe.
Verum citra vllam hæſitationem con-
3 trarium duxi veriùs, † nempe in huiuſmo-
di ſacrilegijs, aliiſq; criminibus mixti fo-
ri poſſe Iudicem Eccleſiaſticum, tàm ad
ſpirituales, quàm etiam ad temporales
pœnas (citra ſanguinem) contra Laicos
procedere, quam tenuit *Innoc. in cap. cū
pro cauſa ſub num. 1. in fin de ſent. excom.*
* quem ibi omnes ſequuntur *Butr. in c. cum
ſit generale num. 11. vbi etiam Abb. nu. 15.
de foro compet.* vbi etiam *Anani. & Fely.
num. 20. & Mari Socein. in fin. ver. vtrū
autem Eccleſia idem Felyn. in cap. ſignifi-
caſti num. 4. in fin de offic deleg. Calder. in
conſ. 11. num. 2. de Iudic. Gemin. in c. cum
Epiſcopus vbi etiam Franch. de offi. ordin.
in ſexto, idem Roman. ſing. 33. ver. fui in-
terrogatus Oldrad. conſ 86. & conſ. 89. Co-
uarr. pract. quaſt. cap. 10. num. 2. verſ. con-
trarium planè Lel Iordan. in tract. de Ro-
man. Sedis Orig. cap. 8. num. 19. Card. Tu-
ſcus in in ſuis com. concluſ. ver. immunitas
concl. 59. num. 17. vbi citat iura, & DD.
Oſaſc. deciſ. pedem. 103. num. 7. Nauar. in
conſ. 1. de foro compet. Marta in Tract. de
Iuriſd. par. 2. cap. 29. nu 1. & ſeqq Billett.
diſqui. cleric. tit. de fauore Cleric Real. §.
5. num. 103. Caball. lib. 1. reſol. crim. caſ.
194. nu. 10. & 11. Maſtrill. deciſ. 68 nu. 4.
Guazzin. defenſ. reorum 3. cap. 11. nu. 20.
in fin. Giacchar. in addi. ad Clar. § ſacrile-
gium in prima addit.* hanc etiam ſenten-
tiam tenet *Decian.* in contrarium allega-
tus in *primo tomo trac. crim. lib. 4. cap. 26.
num.* 1. vbi inquit, pœnam ſanguinis ſolū
Laicū infligere poſſe; excommunicatio-
nis, vel ſimilem, ſolum Eccleſiaſticum, ſi
autem agitur ad pœnam pecuniariā, vel
rei reſtitutionem vtrumq; Iudicem pro-
cedere, *& alij complures*, quorum cata-
logum longum eſſet contexere, ità vt nō
** ſit ambigendum hanc eſſe crebriorem
ſententiam, quæ quidem hodie videtur
indubitabilis ex diſpoſitione *Sacri Conc.
Trid. ſeſſ. 25. cap. 3. de reform.* vbi habetur

non modo iu criminalibus, ſed & in cauſis ciuilibus ad forum Eccleſiaſticũ quomodolibet pertinentibus, poſſe Iudicem Eccleſiaſticum ad captionem pignorum, mulctas aliasq. executiones reales, ac perſonales in quali et parte Iu icij, etiam cõtra laicos, procedere. Sed & idẽ de iure antiquo ſtatutum fuerat, vt *in c. contra Idolorum, & ibi gloſſ. 26. q. 5. & in c. attendendum. 16. q. 4. & in c. 2. de adult.* in quibus iuribus habetur Epiſcopum poſſe laicos capere, & corporaliter coercere. Et propius ad caſum noſtrum probatur *in c. ſi quis contumax & c. ſeq. 17. q. 4.* vbi violans Eccleſiæ immunitatem punitur ab Epiſcopo in pœnã ſolidorum nongentorum, alijsq. pœnis arbitrarijs, vt ibi per *gloſſ. & Turrecrem.* & aduertit etiam *Hoſtienſ. in ſumm. tit. de immun. Eccleſ. §. quæ ſit pœna violantium in princ. & Abb. in c. penul. in fin. de Immum. Eccleſ. & Villagut. deciſ. 29. num. 70.* vbi fusè agit de dictornm nongentorum ſolidorum interpretatione.

Imò etſi iura deeſſent, rationes tamẽ id euidenter demõſtrantes minime deficerent, quarũ prima eſt, quia ſcribentes omnes etiam contrariam partem ſectantes, vno ore fatentur, huiuſmodi delicta eſſe mixti fori, ac in eis eſſe locum præ-
4 uentioni † effectus autem præuentionis eſt, vt vnus alium excludat, & altero procedente, alterius forus ſileat, & in Iudice procedente omnis conſolidetur iuriſdictio. *c. penul. de foro compet. l. ſi quis poſtea ff. de Iudic. Decian. tom. 1. tract. criminal. lib. 4. num. 1. & ſeqq. Farinac.* cum per eum copiosè cõgeſtis *de Inquiſit. q. 7. num. 52. & 54. Scaccia de Iudic. lib. 1. cap. 12. num. 57. & 67. Guazzin. Reorum defenſ. prima c. 8. num. 1.* vbi alios congerit *Sacca in conſ. 2. nu. 9. Theſau. deciſ. 90. ſub num. 6. Maſtrill. deciſ. 210. num. 3.*

Ergo falſum eſt, quòd eccleſiaſtico Iudice præueniente, poſſit iudex ſæcularis indiſtinctè, etiam ad pœnas citra ſanguinem procedere; quia dubio procul hoc repugnat naturæ præuentionis per ſupradicta; præterea fruſtra diceretur mixtum, vel mixti fori, niſi poſſet ab vtroque iudice temporaliter puniri, vt obſeruat *Oſaſc.* loquens de coeunte cum moniali *in deciſ. 103. ſub num. 7.*

5 Secũdò † probatur, quia hodie pœna ſacrilegij eſt iudici arbitraria, vt per *Boer. deciſ. 254. in fi.* & latius per *Menoc. de arb. iud. caſ. 289. num. 1. 4. & 12.* & videri poſſunt DD. *in c. qualiter. & quando de accuſa.* dicentes leges in ſacrilegum vltra cẽtum pœnas promulgaſſe & de iure Canonico vltra excommunicationem, pro caſuũ diuerſitate, diuerſas quoq; imponit pœnas, vt infamiæ, carceris, vel pecuniariæ, vt benè & diſtinctè poſt alios tradit *Decian. in tract. crim. tom. 2. lib. 6. cap. 30. num. 24. cum ſeqq.* vbi plurima adducit iura. Adeò vt *Marta in tract. de Iuriſd. par. 2. cap. 11. circa fin.* arbitratus fuerit huiuſmodi in caſibus poſſe Iudicem Eccleſiaſticum condemnare laicum etiam ad carceres perpetuos; quis eſt igitur, qui Epiſcopi manus ligare valeat, illique inhibere, ne pœnas à iure canonico irrogatas, infligat reis, eiuſq. arbitrium auferre, iuriſdictionemq. ad ſolas pœnas ſpirituales reſtringere?

6 Tertiò facit † quia laici ſortiuntur forũ Canonicum, & ab Eccleſiaſtico iudice puniri poſſunt, quoties committunt crimina canonica, vel eccleſiaſtica. ſiue ratione perſonæ offenſæ, ſiue ratione loci, ſiue ratione rei, ſiue ratione pœnæ, *Bal. in auth. clericus quoque num. 7. in fin. ver. & concludo C. de Epiſc. & Cler.* ſequitur *Io. de Anan. in cap. cum ſit generale in princ. verſ. quæ ſint, & ibi Ant. de Butr. num. 5. ver. nota de foro compet. Oldrad. conſ. 86. quæritur.* Si ergo laici in his terminis efficiuntur de foro Eccleſiæ, vtique tanquam perſonas ſibi ſubditas poteſt Eccleſiaſticus Iudex illos pœna condecenti punire, nec Iudex laicus in hoc ſe ingerere valet, ad quod facit *Oſaſc. d. deciſ. 103. num. 7.*

Nec duo fundamenta in contrarium adducta vllius ſunt ponderis. Primum enim, in quo dicitur Epiſcopum nec territorium habẽre nec poſſe familiam armatã tenere; falſum eſt, vt *ex Conc. Trident. alijsque iuribus, poſt Card. Tuſc.* tetigi in
7 ſuperiori deciſione num. 9. 10. & 16. † & quòd Epiſcopus habeat forum, & territorium per totã Diœceſim, ideoq; omnes intra illã delinquentes punire poſſit, tradunt *Innoc. & alij in c. 2. venerabili de cenſibus. Gemin. in c. cum Epiſcopus de off. ordin. Io. de Anan. in c. 2. de adulter. & in c. qualiter, & quando 1. §. ad corrigendos num. 8. de accuſat. Bertacchin. in tract. de Epiſcopo par. 3. lib. 4. num. 3. Marta de Iuriſd. par. 2. cap. 29. num. 8* & quòd Epiſcopus habeat territorium, & conſequen-
8 ter † tenere poſſit familiam armatã, poſt alios, quos longa ſerie recenſet, comprobat diligentiſsimus Modernus *Barboſa in trac. de off. Epiſc. par. 3. alleg. 107. à num. 1. ver. altera vſque ad nu. 9.* & benè defendit *Barbac. in c. cum non ab homine nu. 34. & 40. de Iudic.* vbi inquit quoſdam Epiſcopos carere familia armata, non quòd

careant

careant Iuriſdictione, ſed quòd ſumptibus parcere volunt, & pluries declarauit *S. Congregatio Eminentiſſimorum Cardinalium S. Conc. interpretum*, & ſignanter de anno 1624. ad fauorem D. Epiſcopi Parmenſis, in cuius reſolutionis executionem ego ipſe, cum bona venia bonæ mem. Cardinalis Farneſij, optimi Principis, qui pro Sereniſſimo Duce Odoardo, tunc adoleſcentulo Ducatus Parmenſis habenas regebat, familiam armatam introduxi; quod quidem fiſcalis ducalis nec ignorabat, nec inficiabatur;
9 & † quòd Epiſcopi contra laicos ad capturam perſonarum procedere poſſint, probatur de iure antiquo *in c. contra Idolorũ. & ibi gloſſ. 26. quæſt. 5. c. attendens 16. q. 4. c. 2. de adult. cum ſimilibus*, & expreſſius de iure veriorem eſſe teſtatur *Gennen. in prax. Archiep. cap. 13. num. 3. Mart.* cum per eum latè congeſtis *d. c. 29.* & ita poſt multas altercationes concluſum fuiſſe coram ſanctæ mem. Pio V. ad fauorem S. Caroli teſtatur *Tuſc. d. concl. 59. nu. 16.* & poſt alios tenet etiam *Guazzin. defenſ. reor. 1. cap. 8. nu. 28. Vgolin. de offic. & poteſt. Epiſc. par. 2. c. 56. num. 3.*

10 Et † comprobatur ex eo, quòd quamuis hodie regulariter de cõſuetudine non
* ſeruetur communis ſententia, quæ habet Iudicem Eccleſiaſticũ indiſtinctè punire poſſe laicum vnà cum Clerico delinquentem, ex regula, vt magis dignũ trahat ad ſe minus dignum; ea tamen theorica etiã hodie procedit; & obſeruãda eſt, ſi iudex Eccleſiaſticus in ipſius laici captura præuenerit, vt fatentur Doctores, teſte *Farinacc. in q. 8. num. 151.* & ſequitur *Baiard. in addi. ad Clar. §. fin. q. 36. nu. 50.* & tradit *Zerula* cum per eum relatis *in pract. Epiſc. par. 2. ver. laici §. 9.* & ego non ſemel practicaui. Sequitur ergo per neceſſe, vt Iudex Eccleſiaſticus familiam armatã habeat, & proprios carceres, laicosq; carcerare, & punire valeat.

Quæ quidem magis perſpicua redduntur ex reſpõſione ad poſterius partis aduerſæ fundamentum, quod habet pœnam temporalem in ſacrilegijs duntaxat à iure ciuili fuiſſe inductam, ac propterea nõ poſſe per Iudicem eccleſiaſticum imponi, cuius quidem tam antecedens, quam conſequens eſt falſum. Antecedentis autẽ
11 falſitas, † & ſic vt imò pœna temporalis veniat etiam à iure canonico conuincitur *ex c. attendendum 17 q. 4. cum ſimilibus, & ex Conc. Trid. d. c. 3. ſeſſ. 25. de reform.* & ex dictis per me ſupra *nu.* 5. ac ex communi *DD.* ſententia. Adeò vt imò Iudex Eccleſiaſticus ex eiuſdẽ S. Cõcilij diſpoſitione non niſi in ſubſidium ad excommunicationis pœnam procedere
12 debeat, † & ſignanter, quòd percutiens aliquem in Eccleſia abſq; ſanguinis effuſione, non ſoleat excommunicari, ſed pecuniaria pœna per Iudicem Eccleſiaſticũ plectatur *ex c. quiſquis, & c. ſi quis in atrio 27. q. 4. cum alijs præcedentibus capitulis* tradit *Turrecrem. in c. Sacrilegium ver. ſeptimo quæro 17. q. 4. Farinac. q. 28. nu. 5. & appnd. ad Bull. de Immu. Eccleſ. c. 15. num. 1. & 2.* qui tamen non negant, quin Epiſcopus, quoties magis expedire cognouerit, etiam ad excommunicationem procedere valeat.

Conſequentiæ verò falſitas, & ſic vt imò etiã ſi pœna tẽporalis duntaxat à iure ciuili deſcenderet, adhuc poſſet Iudex Eccleſiaſticus illam citra ſanguinem im-
13 ponere, ex eo ſuadetur, † quia quemadmodum Iudex ſecularis in delictis mixti fori procedere poteſt ad pœnam, etiam ſi illa à iure tantum Canonico fuerit impoſita, vt per *Soccin. in conſ. 219. præſupponitur in facto ſub num. 7. ver. confirmatur vol. 4. Decian. tom. 1. tract. crim. lib. 4. c. 25. nu. 64.* ita pari ratione in huiuſmodi delictis Iudex Eccleſiaſticus procedere poſſet citra ſanguinem ad pœnam à iure ciuili ſtatutam, quia forum foro accumulatur, & iura iuribus iuuantur. *Abb. in c. cum ſit num. 15. de foro compet.*

Non denique refragatur auctoritas ſcribentium pro contraria ſententia adductorũ, tum quia aduerſarij in numero ſuccumbunt, vt *ſupra num. 3.* oſtendi, tum etiam quia ſi attentè legantur, cõplures eorum non dicunt id, ad quod allegantur, plurimi etiam ſtant pro hac
14 parte, † & proinde cauendum eſt à *Giurba conſ. 70. num. 16.* vbi citat in contrarium *Fely. in c. cum inter alia de Immun. Eccleſ.* qui in libro meo non commentauit illam Decretalem, citat *Decian.* qui loquitur non de ſacrilegio, ſed de ipſo delicto principali, & laicali, de quo & nos in ſuperiori *deciſione num.* 20. quo verò ad ſacrilegium, tuentur ſententiam noſtram, prout etiam *Guid. pap.* ab eodem *Giurb.* citatus, qui rurſus affert *Gomeſ. tom. 3. variar. cap. 10. ſub num. 2. ver. & adde*, vbi licet ſub initio contrariam ſententiam tenere videatur, in progreſſu tamen ſequitur *Abbatem in d. c. inter alia*, quem dicit benè loqui, & ſic ſtat pro nobis *Graſſ. & cæteri* per eundem *Giurb.* citati loquuntur pariter de ipſo vulnere, quatenus à ſacrilegio abſtrahitur, præter *Maſtrillum*, qui tamen non videtur figere pedes. *Clarus* autem

vide.

videtur ſibi contrarius quia in *q. 57. ver. ſed quæro ſub nu.* 14 apertè eſt in noſtris caſtris, quatenus præſupponit Iudicem Eccleſiaſticū pro crimine mixti fori pœnam pecuniariam, & corporalem imponere poſſe, & ſic noſtra ſententia remanet etiam communis, à qua nullo pacto ** recedendum puto; Et ego cum in dicta cauſa Parmenſi tùm in alijs itidem. Genuæ, Regio Lepido, & alibi paſſim practicaui.

15 Nec omittendum putaui, † quod tametſi in Regno Neapolitano, adſit quædā Pragmatica Regis Philippi, qua prohibentur Iudices Eccleſiaſtici ad pœnas, non ſpirituales contra Laicos procedere, cuius Pragmaticę meminit *Baiar. ad Clarum in § fi. q. 26. n. 51.* quod idem in ſtatu Eccleſiaſtico olim per Conſtitutionem *Pij Quarti*, prouiſum fuerat.

Nihilominus dicta Pragmatica nullius fuit momenti; vtpotè Eccleſiaſticæ libertati contraria; ad late tradita per *Canoniſtas in cap. Eccleſia Sancta Maria de conſtitut. & per me* poſt alios *in deciſ. 10. num. 33 & deciſ 12. fere per totam.*

Vnde optima ratione abrogata fuit, & contrarium prouiſum per *Capitulum Regni* 104. quo diſponitur, vt Prælati in criminibus Eccleſiaſticis liberè contra Laicos cognoſcant, eoſque puniant, nec Iudices ſæculares ſe intromittere valeant, Prouidentidem Conſtitutio *Pij Quarti*, redacta fuit ad terminos iuris communis ac *Sacri Concil. Tridentini* per aliam Conſtitutionem *Pij V. ſub dat. 20. Ianij.* 1566. vt obſeruant *Farinacc. in q. 8. num. 156 Baiar. ad Clar. in §. fi. q. 37. num. 2. & Guazzin. reor. defen. 1. cap. 10. num. 27.*

ARGVMENTVM.

Matrimonium ex quibus coniecturis præſumatur meticuloſum, & ex quibus liberum; Metus quando annullet matrimonium, & quando metus inferendi ſuſpicio, & reprobatur *Conſilium Laderch.* 17.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonialis cauſa comparatur cauſa ſtatus.*
2 *Matrimonium eſt ſpecies ſeruitutis.*
3 *Metus quibus coniecturis probandus ſit. & num. 36. 70. & 72.*
4 *Metus illati qualitas probanda eſt per actum proximum contractui.*
5 *Præſumptio præſumptionis, fictio fictionis an, & quando detur Specialia non ſunt multiplicanda.*
6 *Tractatus de inferendo metum facit illum præſumere, etiā ſi nō probetur incuſſus.*
7 *Metus incuſſus à tertio, etiam ſine contrahentis ſcientia reddit actum nullum.*
8 *Metus probandus eſt ab allegante.*
9 *Metus, vt actum annullet, debet ordinari ad extorquendum conſenſum.*
10 *Metus non cadens in virum conſtantem non attenditur.*
11 *Metus illatus non ſufficit, niſi ex parte metus patientis conceptum fuerit.*
12 *Metus quas conditiones habere debeat, vt ſuffragetur remiſſiuè.*
13 *Metus ſuſpicio reſultans ex deprehenſione cum puella non ſufficit ad matrimonium reſcindendum.*
14 *Deprehenſus in facinore, ſi matrimonium ſtatim celebret, an & quando dicatur per metum conſenſiſſe. & n. 35. & ſeqq.*
15 *Metus ſuſpicio ita demum eſt iuſta, ſi videt eos accintos ad eum offendendum, qui ſolent exequi.*
16 *Metus ſuſpicio oriri debet ex periculo præſentaneo, & iam iam imminenti.*
Intellige, vt num. 78. & ſeqq.
17 *Metus ſuſpicio non probatur niſi per concludentes, & neceſſarias coniecturas.*
18 *Metus purgatus videtur ex ſuperuenientia eorum, qui poterant metum paſſo conſulere.*
Coutrarium eſt verius.
19 *Metus ſuſpicio abſque probatione non ſuffragatur.*
Contrarium eſt verius num. 86.
20 *Parentes, & fratres ſunt integri teſtes fauore matrimonij.*
Limita vt num 88.
21 *Matrimonium fuiſſe ſine metu contractū probatur per duos teſtes de libero conſenſu deponentes.*
22 *Teſtibus duobus de metu deponentibus, an, & quando magis credatur, quam mille de libera voluntate atteſtantibus, & num. 28.*
Innoc. in cap. ſuper hoc nu. 2. de Renunc. *declaratur.*
23 *Metu contraxiſſe non præſumitur ducens Amaſiam in vxorem* fallit ſi inter eos erat copula ſecuta num. 89.
24 *Metu non præſumitur contrahere ducens eam, cui iam promiſerat.*
25 *Matrimonium contractum in Ciuitate non præſumitur meticuloſum, niſi apertiſſimè probetur metus.*
Declara, vt num. 91.
26 *Metum abeſſe præſumitur ab eo qui contrahit*

trabit

trahit in præſentia Religioſorum, vel amicorum,

Declara, vt num. 92.

37 *Matrimonio exiſtente nullo, contrahentes remanent in concubinatu.*

28 *Metus ſi dicatur illatus ab eo, qui metum paſſo eſt potentior, vel à perſona religioſa, præferuntur probationes liberi conſenſus.*

29 *Metu contraxiſſe non præſumitur, qui matrimonium celare curat,*

Contrarium tradunt relati num. 94.

30 *Metus non niſi ex probationibus claris probatur quando pro non metu adſunt coniecturæ.*

Dummodo ſint præſumptiones iuris, non hominis num. 95.

31 *Metus, vel inſtantis periculi probabilis ſuſpicio, habetur pro metu.*

32 *Per metum aliquid fieri, vel per probabilem ſuſpicionem metus, paria ſunt.*

33 *Metum probaſſe dicitur, qui cauſam metuendi probauit.*

34 *Matrimonium exigit animi libertatem, non modo à compulſione, ſed à compulſionis timore.*

35 *Metu contrahere præſumitur qui contrahit ad fauorem eius, in cuius domo, vel Camera fuit repertus.*

36 *Metu contraxiſſe præſumitur deprehenſus à conſanguineis eum amaſia, etiam ſi non conſtet de armis, neque minis.*

37 L. nec timorem §. proinde ff. qui metus cauſa, & c. veniens il ſecondo, extra de ſponſal. *interpretantur.*

38 *Metus ex facti ſerie arguitur.*

39 *Metus in ſponſo arguitur ex tractatu ſponſæ cum eius fratre de reperiendo ſponſum in domo.*

40 *Præordinatus inter ſponſam, & fratrem præſumitur eiuſdem fratris acceſſus ad thalamū, in quo illa cū amaſio latebat.*

41 *Metum præſumere facit nimia feſtinātia.*

42 *Metus in matrimonio ſine denunciationibus contracto facilius præſumitur.*

43 *Metus ſuſpicio iuſta eſt in eo, qui reperitur in loco, in quo pōt ab offenſo offendi.*

44 *Preces importunæ, an, & quando metum inducăt ſecluſa reuerentia.*

45 *Metus, an, intereſſerit ex eo dignoſcitur; num contrahens eſſet in ſua libertate conſtitutus.*

46 *Matrimonium contrahentis animus debet plurima ſecuritate gaudere.*

47 *Metus probatur per locum à veriſimili, vel in veriſimili.*

48 *Meticuloſum præſumitur matrimonium hora importuna celebratum.*

49 *Meticuloſum præſumitur matrimonium, in quo non fuerunt vocati cōſanguinei.*

50 *Meticuloſum præſumitur matrimonium ianuis clauſis celebratum.*

51 *Metus præſumitur in matrimonio ex qualitatibus in liberis matrimonijs non conſuetis.*

52 *Dolus, & fraus præſumitur ex fictione, & nimia cautela.*

53 *Meticuloſum præſumitur matrimonium in domo amaſiæ contractum.*

54 *Metus præſumitur ex alteratione ſponſi, & inſolita Parochi interrogatione.*

55 *Metus præſumitur in ſponſo, qui voce non intelligibili reſpondet ad Parochi interrogationem.*

56 *Metus præſumitur ex vultus pallore, & meſtitia.*

57 *Metus arguitur ex inſolitis circūſtantijs.*

58 *Metus arguitur ex inæqualitate inter ſponſos ratione ætatis, & diuitiarum.*

59 *Metu contractum matrimonium præſumitur ex ſubitaneo ſponſi receſſu.*

60 *Metu contraxiſſe præſumitur, qui recedit non deoſculata ſponſa.*

61 *Metus arguitur etiam ex ſecutis poſt matrimonium.*

62 *Metum coadiuuant extraiudiciales conqueſtiones.*

63 *Metu contraxiſſe præſumitur qui poſt matrimonium nunquam ad ſpōſam redijt.*

64 *Metus probatur etiam per publicam vocem, & famam.*

65 *Teſtes de auditu, an, & quando contra inducentem plenè probent.*

66 *Matrimonia contracta à deprehenſis in facinore ſolent eſſe meticuloſa.*

67 *Singula quæ non proſunt, ſimul iuuant ad metum probandum.*

68 Turrettus conſ. 28. nu. 16. lib. 1. *carpitur.*

69 *Metus eſt difficilis probationis.*

70 *Metus probatur indicijs, & coniecturis.*

71 *Probatio per indicia in materia coniecturali eſt manifeſta, & liquida probatio.*

72 *Metus per quot, & quales coniecturas probetur eſt arbitrarium.*

73 *Metus, qui non cadat in virum conſtantem Iudicis arbitrio remittitur.*

74 *Metus minor ſufficit ad matrimonium, quam ad alium contractum irritandum.*

75 *Metus probatio leuior exigitur in matrimonio, quam in cæteris contractibus.*

76 *Metus incuſſus in priuata domo leuioribus probationibus probatur.*

77 *Metus nocturnus, & clandeſtinus facilius probatur.*

78 Sotus in 4. ſent. diſt. 29. q. 1. art. 2. ver. alterum *declaratur*. l. metum la terza, ff. quod met. cauſ. *intellectus.*

79 *Metus inferendi periculum imminens quod nam dicatur.*

80 *Metus quid ſit.*
81 Laderch.conſ.17.num.4. *reÿcitur, & nu.* 86. & 87.
82 *Metus quando dicatur purgatus.*
83 Neuiz.conſ.47. *declaratur.*
84 *Metu durante facta dicuntur geſta adoleſcente cum puella reperto.*
85 *Metus quatenus duret, & quo pacto dicatur pugatus in reperto cum puella.*
86 *Proteſtatio non requiritur in contrahente per metum.*
87 *Arma vel mina non requiruntur neceſſario ad inducẽdam metus ſuſpicionẽ:*
88 *Matrimoniali in cauſa non probant conſanguinei ſi adeſt diſparitas in ſponſis.*
89 *Amor praecedens, ſecuta copula non inducit præſumptionem liberi conſenſus.*
90 *Matrimoniali in cauſa qui nam teſtes requirantur remiſſiuè.*
91 *Matrimonium in Ciuitate celebratum, ſi ſponſus non poterat, e domo egredi non præſumitur liberum.*
92 *Sacerdos, & Religioſus, an, & quando habeat pro ſe iuris præſumptionem.*
93 *Delictum non præſumitur, niſi commodum afferat delinquenti.*
94 *Matrimonium celare procurans non præſumitur ſpontè contraxiſſe.*
95 *Metus quomodo probandus vbi pro non metu adſunt præſumptiones.*
96 *Præſumptio maior, minorem excludit.*
97 *Coactis nuptÿs non eſt fauendum.*
98 *Nuptiæ coactæ malos exitus habere ſolẽt.*
99 *Peccatum æquale eſt iungere non coniungendos, & ſeparare non ſeparandos.*

DECISIO V.

DIv, multumque coram me agitata fuit cauſa nullitatis Matrimonij mota ab A. ciue Genuenſi aduerſus M. quā per verba de præſenti deſponderat in thalamo eiuſdem mulieris tunc viduę, cum qua à fratre ipſius M. presbytero regulari depræhenſus fuerat, ac propterea ſe per metum contraxiſſe dicebat; quam cauſam exactè videre vo-
1 lui; tùm quia grauiſſima, vtpotè † quæ à Doctoribus cauſæ ſtatus comparatur, vt *per gloſſ. in cap. mulier extra de iureiuran. quam communem dicit Dec. conſ. 133. n. 2. Aleiat. in conſ. 5. num. 51. lib. 1. & Bero. in*
2 *quæſt. familiar. 55. nu. 2.* † Matrimonium ſit ſpecies ſeruitutis *gloſſ. in cap. licet mulieri de iureiuran.* tùm etiam quia tota Ciuitas illius exitum expectabat, ac per ora virorum verſabatur.

Quoniam autem ipſe A. allegabat ſibi metū ſibi actualiter incuſſum à quatuor armatis viris in inferiori parte dictæ domus poſitis in inſidijs; quam etiam iuſtā, & rationabilem ſuſpicionem metus ſibi inferendi, conceptam ex eo, quod ex improuiſo dictus Religioſus in dicto thalamo ſuperuenit, cum apparatu, & circumſtantijs, de quibus infra; ideo pro faciliori cauſæ expeditione diſtinguebam dictos duos terminos ſatis inter ſe diuerſos.

Quod igitur attinet ad priorem partē dubij, & ſic, an appareat de metu à dictis viris armatis incuſſo, reſpondendum eſt, neque directè, neque indirectè id probari. Non quidem directè, quia in toto proceſſu nō apparet eos fuiſſe in inſidijs poſitos, nec ad dictum thalamum acceſſiſſe.

3 Non itē indirectè, Tùm primo, † quia coniecturæ ad hunc effectum debent eſſe propinquæ, & immediatæ actui, qui geritur, graues, & veriſimiles, aliàs minimè ſunt attēdendæ, vt, poſt antiqniores, tradunt *Iaſ. in l. interpoſitas num. 1. C. de tranſac. Plot. de in lit. iuran. §. 3. num. 12. Crauett. conſ. 44. num. 6, Rolan. conſ. 100. num. 112. & ſeqq. lib. 4* Maſcard. *in tract. de probat. concl. 1051. num. 14. Aleia. conſ. 5. num. 33. lib. 1. Burſatt. conſ. 72. num. 16. vol. 1. Greg. XV. in deciſ. 374. nu. 2. & ſeq. in fin.* Et quòd debeant eſſe neceſſariæ, & concludentes cum agatùr de fœdere matrimonij tradit *Rota in deciſ. 600. ſub*
4 *nu. 1. par. 4. in recentior.* † Et quod probanda ſit qualitas metus illati per actum proximum contractui, tenet *Bal. in l. interpoſitas C. de tranſact.* quem ſequitur *Pariſ. de Reſign. benef. lib. 13. q. 1. nu. 107.* quales nullo pacto videbantur eſſe coniecturæ adductæ.

Tùm ſecundo, quia ſi ex dictis coniecturis præſumendum ſit adfuiſſe homines occultos in domo, & rurſus ex eorum terrore A. matrimonium contraxiſſe, dabitur hic præſumptio præſumptionis; cū
5 tamē † præſumptio fabricetur ſuper certitudine, non ſuper alia præſumptione *l. 1. C. de dot. promiſſ. Alex. in l. ſi aliquam rem 28. num. 21. ff. de acq. poſſ. Rota deciſ. 958. nu. 15. par. 3. in recentior.* ſicuti enim denegatur concurſus duorum ſpecialium *l. cum poſt §. gener. ff. de iure dot. l. 1. in fi. C. de dot. promiſſ. Rom. conſ. 350. nu. 36. Alex. conſ. 13. num. 4. lib. 1. Ruin. conſ. 29. num. 4. lib. 4. Surd. conſ. 135. nu. 78. Rota deciſ. 338. num. 8. par. 3. in recentior.* Neque datur fictio fictionis *d. §. gener. & ibi gloſſ. & d. l. 1.* & habetur *per Bar. & alios in l. ſi is qui pro emptore ff. de vſucap.* Sic pari ratione non datur præſumptio præ-

ſumptio-

ſumptionis, itàvt ex vna præſumptione
reſultet, & ſequatur altera: vt probatur
in l. cum de indebito ff. de probat. & tradũt
DD. in cap. is qui fidem, & in cap. tua nos
extra de ſponſal. Alex. in l. ſi aliquam rem
28. num. 21. ff. de acq. poſſ. vbi ad hoc pon-
derat *tex. in d. l. 1. C. de dot. promiſſ. Rimi.*
in l. 1. num. 39. C. qui admitt. Ruin. in
conſ. 66. nu. 20. vol. 3. Bero. conſ. 160. n. 12.
vol. 2. Surd. conſ. 135. num. 79. lib. 1. Quæ
quidem concluſio tametſi limitari con-
ſueuerit quando vna fictio, vel præſum-
ptio venit in conſequentiam alterius, vt
per Imol. in d. l. ſi aliquam rem ff. de acq.
poſſ. Hæc tamen limitatio ita demũ pro-
cedit ſi illæ ex diuerſis fontibus oriũtur,
ſecus ſi ex eodem fonte, vt in hac facti ſpe-
cie contingeret, tunc enim etiam ſi vna
veniat in alterius conſequentiam, nõ tol-
leretur earum concurſus in præiudicium
cuiuſcumque, vt declarat *Bar. in l. ſi quis*
pro emptore in 7. q. prin. ff. de vſucap. & be-
nè explicat *Alex. in d. l. ſi aliquam rem*
ſub num. 21. ff. de acq. poſſ.

Tum tertio, quia præcipuum indiciũ,
quod ad hunc effectum allegabatur, erat
tractatus præcedens de inferendo metũ,
quem probauerant duo teſtes conteſtes
aſſerentes ſe à quopiam requiſitos fuiſſe
ad aſſiſtendum cum armis, & ſocijs, vt per
vim cogerent dictũ A. ad matrimonium
6 cum M. contrahendum, † ex quo tracta-
tu dicebatur inſurgere præſumptio, quod
matrimonium fuerit meticuloſè contra-
ctum, etiam ſi metus actualiter incuſſus
non probetur, vt ex notatis per *Specul. in*
tit. de præſumpt. ſub n. 7. verſ. ſed pone, &
Cyn. in l. 1. C. ſi quis Impera. maledix. &
in l. metum C. quod metus cauſa, & per
Bar. in l. ſi quis ex aliena C. de acq. hæred.
& in l. poſt contractum ff. de donat. & Bal.
in l. ſi. ff. de hæred. inſtit. tradit Cepol. conſ.
ciuil. 2. ſub num. 5. ver. prima coniectura
Petr. de Barbob. inter cõſilia matrimonial.
lib. 1. conſ. 24. nu. 7. Crauett. conſ. 115. nu. 6.
Ruin. conſ. 362. n. 55. & ſeq. lib. 4. Menoch.
de præſump. lib. 3. præſum. 4. n. 6. Maſcard.
de probat. lib. 2. concl. 1054. n. 44. Genuen.
in Prax. Archiepiſ. Neap. cap. mihi 105.
num. 4. Rota deciſ. 643. num. 2. par. prima
recentior.

Etiam ſi tractatus factus fuerit à tertia
perſona, vt in hac facti ſpecie prætende-
7 batur; † nil enim refert, an metus infera-
tur à parte, vel à tertio, etiam ſine culpa,
& ſcientia cõtrahentis, cum hoc quoque
caſu tollat conſenſus libertatem, vt benè
per *Sanch. de matrim. lib. 4. diſp. 12. n. 19.*
Hæc inquã coniectura; quæ etiam ſi pro-
bata concludenter fuiſſet, non ſuffraga-
retur in caſu noſtro, ceſſabat in facto; ex
quo dd. duo teſtes criminaliter proceſſa-
ti de falſitate fuerunt; cumq; aſſeruiſſent
in eorum depoſitionibus ſe ſe idcirco nõ
perfeciſſe opus, quia die ſequenti ſuper
certa naui vela dederunt; probatum fuit
dictam nauim non niſi longè poſt matri-
monium contractum ſoluiſſe portu; quam
ob rem à me in inſula Corſicæ relegati
fuerunt.

Ex hoc igitur capite A. erat in caſu
8 ſuccumbentiæ, quia † metus probandus
eſt ab eo, qui dicit matrimonium metu eſ-
ſe contractum *Neuizan. conſ. 47. num. 4.*
Veral. deciſ. 221. par. 2. Menoch. conſ. 610.
num. 1. lib. 7. Rota in Vlixbonen. matri-
monij 16. Decembris 1616. coram Pirouа-
9 *no*; qui ordinatus ſit † ad extorquendum
matrimonium *Abb. in cap. ſicut il ſecondo,*
num. 5. de regul. egregiè Sotus de iuſt. &
iur. lib. 4. q. 2. art. 1. col. 4. in fin. ver. diſtin-
guitur ergo. Latè comprobat *Sanch. de*
matrim. lib. 4. diſp. 12. num. 3. cum ſeq. &
rurſus in *Decalog. lib. 4. cap. 3. num. 384.*
Graſſius in conſ. 9. num. 7. lib. 3. tit. de voto
tom. 1. cum alijs per me latè deductis in
10 *deciſ. 79. num. 41.* † Et qui cadere poſ-
ſit in conſtantem virum, & ſic vt non læ-
uiter, ſed probabiliter timuerit *l. metum*
la ſecõda, & ibi Ang. & D. D. ff. de eo quod
met. cauſ. Afflic. deciſ. 336. Verall. dec. 221.
nu. 5. par. 2. Couarr. in Epitom. de ſponſal.
2. par. §. 4. num. 1. Roland conſ. 83. nu. 30.
lib. 2. luculenter *Sanch.* qui plurimos con-
gerit *de matrim. d. lib. 4. diſp. 1. num. 10.*
Burſat. conſ. 72. num. 30. lib. 1. Cepol. conſ.
ciuil. 17. ſub nu. 1. vol. 1. Ludovic. conſ. 17.
ſub num. 1. vol. 1. Tapia in Iur. Regni. tit.
De rebus Religioſis in ver. ingreſſi cap. 12.
num. 8. & 9.

11 Ac † etiam, quod mente conceptum
fuerit ex parte metum patiẽtis, quod ali-
ter quam per coniecturas, indicia, & facti
circumſtantias aſſequi non poteſt, vt per
Rotam in dicta Vlixbonen. Matrimonij
16. Decembris 1616. coram Pirouano.

12 Et † demum cum illis quinque condi-
tionibus copulatiuè, de quibus per *Sanch.*
d. lib. 4. diſp. 1. num. 10. cum plurib. ſeqq. &
Rotam in Venetiarum Matrimonij 29.
Nouembris 1604. coram Penia.

Quo vero ad poſteriorem partem du-
bij, an ſcilicet conſtet de metus ſuſpicio-
ne, quæ ſuffragetur ad effectum de quo
agitur, & ſic an idem A. cum dicta mulie-
re depræhenſus, iuſtè, ac rationabiliter ti-
muerit ſe per metum cogendum ad di-
ctum matrimonium contrahendum; ne-
gatiuè pariter reſpondendum videbatur.

Quamuis enim admitteretur ſuſpicio-
nem

nem metus haberi pro metu, & ſufficere ad reſcindendum actum, vt non nulli ſunt
13 arbitrati; † non tamen huiuſmodi ſuſpicio reſultare videtur ex eo dūtaxat, quod quis fuerit cum puella depræhenſus, niſi etiam appareat illi fuiſſe ab alio metus incuſſus iuxta *text. in cap. veniens il ſecōdo, extra de ſponſal.* qui textus loquitur in caſu, quo Pater puellæ qui adoleſcentē cum ea inuenerat, illum necare volebat, ſi matrimonium celebrare detrectaſſet, vt ex mēte ſcribentiū, quos refert *Sanch. de matrim. lib. 4. diſp. 13. ver. ad primum, & diſp. 8. ſub num. 9. ver. ſed prior*, & addendus eſt *Laderc. in conſ. 17. num. 1.* vbi ita in ſpecie reſpondet ad *Alexand. & Boſſ.* in contrarium adductos.

Quia etiam in ſententia eorum, qui opi-
14 nati ſunt † hoc in caſu non requiri probationes coactionis, ſed ſat eſſe ſi adoleſcens fuerit cum puella repertus, & ſtatim celebrauerit matrimonium, ex textu in *l. nec timorem §. proinde ff. quod met. cauſ.* requiri ſaltem videtur, vt Amantes, ab ijs deprehendantur, à quibus vel ex armorum genere, vel ex potētia, vel ex alia perſonarum qualitate adoleſcens rationabiliter metuere poſſit ſe grauiter offendi, vt non obſcurè innuunt verba illius contextus ibi, *timuit enim mortem, vel vincula*, & rurſus ibi *poterat, vel non iure occidi, & ideo iuſtus fuit metus*, & ſic præſupponendi ſunt termini habiles, videlicet, vt conſanguinei puellæ à quibus reperti fuerunt in facinore, apti, & potentes eſſent ad redigendum amaſium in vinculis, vel illum trucidandum; quid enim ſi à puero deprehenſi fuiſſent? quid ſi à muliere? nunquid adoleſcens tunc dicetur concepiſſe ex cauſa extrinſeca metum cadentem in conſtantem virum? ecce igitur quod cauſa extrinſeca debet eſſe habilis ad metum inducendum; idque clarè probari videtur etiam ex *l. Famoſi. ff. ad l. Iul. Maieſt.* ibi *Nam & perſona ſpectanda eſt, an potuerit facere.* Cum itaque A. deprehenſus fuerit cum M. duntaxat ab vnico illius fratre, & quidem Sacerdote Regulari, & inermi, profectò non videtur exinde talis reſultare metus ſuſpicio, quæ apta fuerit ad matrimoniū inualidandum, nec quæ in virum conſtantem cadere potuerit; nullum enim compulſionis timorem ſaltem iuſtum, & rationabilem inferre valebat iuueni robuſto, & ſæcularis regularis inermis.

Hinc tradunt paſſim ſcribentes huiuſmodi timorem eſſe debere iuſtum, rationabilem, & ex iuſtis procedere cauſis.

15 Iuſtæ † autem cauſæ tunc erunt, quando quis non poteſt vlla ratione ſibi conſulere, & videt eos ad offendendum accintos, qui ſolent exequi, ſi credimus *Laderchio in conſ. 17. num. 4. verſ. ex quibus*, qui ſcripſit in caſu in quo ſuſpicio poterat rationabilior videri, quam in noſtro, quia iuuenis repertus fuerat cum puella non a Religioſo viro, ſed ab illius genitore, qui etiam pugionem euaginauerat, & à quopiam alio aſſociatus erat.

16 Hinc † *Sotus* in his terminis loquens *in quarto ſententiarum diſt. 29. q. 1. art. 2. ver. alterum vero;* admonuit conſtantem virū non niſi ex probabili, & vehementi æſtimatione periculi, quod eſt præſentaneū, & iam iam impendens, moueri. Hæc autem vehemens præſentanei periculi æſtimatio nullo pacto poterat oriri ex perſona Religioſi inermis; ſicut in ſimili videmus virum debilem, vel ſenem non eſſe aptum ad inferendum metum cadentem in conſtantem virum, vt tradunt plurimi, quos refert, & ſequitur *Sanch. de matrim. lib. 4. diſp. 1. num. 19.* quibus adſtipulatur *Rota in d. deciſ. 600. num. 1. & deciſ. 605.*
17 *nu. 1. par. 4. in recentior.* quatenus † docet metum conceptum non probari niſi per indicia, & coniecturas concludentes, & neceſſarias, iuſtificarique ex qualitate armorum, ac tractatu in ipſo actu matrimonij, & loquitur *Rota* in caſu, quo quidam adſtabat armatus enſe, quamuis in lecto proſtratus, & ſic in fortioribus terminis.

Quæ quidē longè fortius procederent, ſe admittamus quaſdam ponderationes
18 allatas à *Laderch. in d. conſ. 17.* † Altera eſt quod ex ſuperuenientia eorum, qui paſſi non fuiſſent metū inferri, & quibus adoleſcens poterat rem narrare, cauſa metus durare minimè dicatur, vt ibi per eum *ante num. 5. ver. quin & ſi aliquem*, vbi ad hoc citat *Rolan. latè conſ. 2. & conſ. 95. in prin. Abb. conſ. 77. & Socc. iun. conſ. 77. num. 52. in princ.* id quod in caſu noſtro dicendum videtur de R. P. Hieronymo Socio d. Religioſi, ac de Parocho, eiuſq; Curato, qui matrimonio inter fuère, & quibus A. rem poterat narrare, ita vt videatur potuiſſe hanc metus ſuſpicionem facilè euadere. Quo fit etiam, vt ſi extrema meticuloſa fuiſſent, tamen ſat ſit medium fuiſſe liberum, vt autumat idem *Laderch. ibi num. 4.* ex mente *Neuizan. in conſ. 47. in fin.* Quod quidem aſſumptum videtur eſſe de mente *Rota in ſapè citata deciſ. 600. nu. 2. par. 4. in recentior.* quatenus inquit, quod ad hoc, vt metus remoueat conſenſum ab actu, probandus eſt in ipſo actu, nec ſufficit ſi præceſſerit, aut ſubſequatur, quia per tempus ante matrimonium

trimonium probatio remanet æquiuoca propter poſſibilitatem mutationis volũtatis,quæ variabilis, & ambulatoria eſt.

19 Altera† ponderatio *Laderchij* eſt,vt in his terminis neceſſaria ſit proteſtatio, vt ibi *per eum num.* 3. *ver.* 4. *multum* vbi ad hoc citat *Alexan. & Crauett. & Henric.* Obſeruat rurſus idem *Laderch. ibi nu.* 4. ſcribentes,qui in his terminis contra matrimonium ſcripſere, ſemper atrocem metum conſideraſſe,magnumque armorum terrorem, vt ibi latius per eum, diſcutientẽ ſuper diuerſa Doctorũ reſpõſa.

Sed,& vlterius dicebantur ex proceſſu reſultare probationes tũm directæ, quam coniecturales liberi conſenſus, & ex illis vel elidi, vel eneruari ea, quæ pro metu deducebãtur; Directa verò probatio cõſiſtebat cum in depoſitione matris,& fratris ſecularis ipſius M.dicentium nullum

20 fuiſſe metum illatum,† qui quidem, quãuis parentes, & conſanguinei,fauore matrimonij admitti, ac habiles reputari videntur ob matrimonij prærogatiuam, tex.expreſſus *in cap.videtur in fi.qui matrim accuſ.poſſ.cap.ſuper eo,il ſecondo, & ibi gloſſ.in ver.ſoluto de teſtib. vbi Hoſtien. in princ.& Ant.de Butr.col.*1.*in fin. Alex. in conſ.*15.*col.vlt.ver.quaritur lib.*5. *Ant. Gabr.*cum per eũ allegatis *in ſuis comm. concluſ.lib.*1.*tit.de teſtib. concluſ.*9. Et per plures rationes latè comprobat *Sanch.de matrimon.lib.*3.*diſp.*4.*nu.*5.*& ſeq.Pariſ. conſ.*58.*num.*2. *iuncto num.* 24. *lib.*4. qui loquitur de depoſitione ſororis ad alterius ſororis fauorẽ *Card. Mant. dec.*112. *num.*12. Tũm etiam ex atteſtatione Parochi, teſtiumque, qui matrimonio interfuère, dicentium A. ad primam Parochi interrogationem dediſſe conſenſum:

21 per † duos autem teſtes de libero conſenſu depõnẽtes probari matrimonij validitatem;poſt *Ant.de Butr. in cap. ſuper hoc de renunc.* conſuluit *Capoll. in conſil. ciuil.*2.*num.*22.*ver. ſecunda præſump.*

Nec erat opus ingredi illam difficulta-

22 tem, † an magis credatur duobus teſtibus de metu,quam mille de libera voluntate deponentibus in qua affirmatiuam concluſionem originaliter tradidit *Innocent. in cap. ſuper hoc num.* 2. *verſ. indu-* ** *tunt extra de renunc.* quem frequentiori calculo ſequuntur DD.& ſignanter *Bal. in l.obſeruare §. proficiſci quaſt.* 13.*ff.de offic.proconſ. Abb. in cap.*1. *num.*10. *extra de his, qua vi, metuſue cauſ. Alex. conſ.* 156.*num.*3.*vol.*5. *Marſil. in ſingul.* 325. *Alciat.de Præſumpt.regul.*3. *præſumpt.*7. *num.*5. *verſ.fortius.*

Tũm quia nulli adſunt teſtes, qui de metu directè deponant, tũm etiam quia dicta regula ita demum procedit,quando conſtat de facto apto ad inducendum metum; ſecus ſi hinc inde factæ fuerunt probationes per ſigna externa, vt in noſtro caſu; tunc.n vel iudicantis religioni remittitur quibus magis ſit fides adhibenda, vel credendum eſt potius de libera voluntate deponentibus, vt poſt alios latè concludit *Paſian. de probat lib.* 1. *cap.*50. *à num* 15.*vſque ad* 30.nec diſſentit *Sanch.de matrim.lib.*4.*diſput* 27 *nu.*2. *&* 3.& in hũc ſenſum ſaluari poteſt *Ang. in l.*1. *C.quod met. cauſ.* & *in l.ſi quis ad ſe fundum C.ad leg. Iulia de vi publ.* dicens præfatam *Innocentij* traditionem non ſubſiſtere ob aliam regulam allatam ab eodem *Ang. in l. non eſt veriſimile ff. quod metus cauſa*, videlicet teſtes de ſpõtanea voluntate deponentes veriſimiliora dicere videri argum.*l. ob carmen ff. de teſtibus cap. praterea cap.in noſtra eod. tit.* ac prohinde præferri; Id inquam intelligendum eſſe reor, quoties præſumptionibus certatur. Vnde & *Alciat. in conſ.* 5. *num.* 75. *lib.* 1. eandem *Innocentij* doctrinam duobus duntaxat in caſibus admittebat: Primo quando pro metu adeſt iuris præſumptio. Secundo, quando teſtes, pro parte metum paſſi inducti, deponunt de minis &c. & ſic de actu externo, qui ſenſu percipitur corporeo, & e contra teſtes pro libero conſenſu inducti deponunt non de actibus facti, ſed de rebus in mente exiſtentibus; iſta fuit doctrina *Signoroli de Homed. in conſ.*75.*in fin.* quam ſequitur *Dec.in l. in omnibus cauſis col.*3.*de regul.iur.& Hip. Rimin.in conſ.*77.*num.*2. *inter conſ. matrim diuerſ.vol.*quorum neutrum in hac facti ſpecie concurrit.

Neque deerant plurimæ liberi conſenſus coniecturæ,inter quas prima, ſe ſe offert ea,quæ reſultat ex Amore quo A.proſequebatur dictam M.cuius etiam imaginem penes ſe retinebat,illamq; ſedulo ſtu-

23 dio ſectabatur.† Ducens autem in vxorẽ mulierem, cuius antea captus erat amore,præſumitur voluntariè,non autem per metum contraxiſſe, vt ratiocinatur *Capoll.d.conſ.ciuil.*2.*num.*18 *ver.vndecima Rimin.iun.conſ.*77.*num.*3.*inter conſ.matrimon.diuerſ.lib.*1.*Laderch.conſ.*17.*ante num.*4.*Rota dec.* 605. *num.*2.*par.* 4. *in recentior.*

Secunda coniectura liberi conſenſus deſumebatur ex depoſitionibus Matris, Fratris,Soceri,& cuiuſdã mulieris vicinæ dictæ M.aſſerentiũ eundem A iã diu pro-

24 miſiſſe ducere illã in vxorem; quo fit,† vt

matrimonium ſubſequutum, præſumatur
celebratum in præcedentis tractatus, &
promiſſionis executionem arg. l. ſed Iu-
lianus §. probinde ff. ad Maced. Alciat. de
præſumpt. reg. 2. præſumpt. 24. in princip.
Menoch. lib. 3. præſumpt. 49. num. 20. Et in
his terminis, quod voluntariè, & non per
metum præſumatur contraxiſſe qui du-
xit illam in vxorem cui pollicitus fuerat,
dicit Capoll. d. conſ. 2. ver. decima præſum-
ptio in ciuilib. & Rimin. d. conſ. 77. nu. 3.
& Ladeverb. d. conſ. 17. ante num. 4. Quòd
autem dicti teſtes conſanguinei probent
dixi ſupra num. 20.

Tertia adducebatur coniectura, quæ à
ſcribẽtibus magni fieri ſolet, ex loco ma-
25 trimonij contracti, nempe † in ciuitate,
in qua contra attentãtes huiuſmodi vio-
lentias ſeuerè procedi ſolet, vnde, & vim
ipſam abſuiſſe præſumendum erat l. non
eſt ff. de eo quod metus cauſ. Boſſ. in tit. de
plurib. violent. num. 85. Rolan. conſ. 83.
num. 33. lib. 2. Menoch. de præſumpt. lib. 3.
præſumpt. 126. num. 3. cum per eum alla-
tis Burſatt. conſ. 72. num. 18. lib. 1. vbi con-
cordantes citat, & rurſus num. 48. Hæc
autem coniectura tanti ponderis eſt, vt
non niſi apertiſſimis probationibus eli-
datur d. l. non eſt, in illis verbis: Sed hu-
iuſmodi præſumptioni debet apertiſſimas
probationes violentiæ opponere; & tradit
Alex. poſt gloſ. in l. tranſactionẽ quæ domi-
nij C. de tranſact. & notat Menoch. dicta
præſumpt. 126. nu. 3. & in conſ. 610. nu. 3.
& facit tex. in l. ſi extraneus ff. de condit.
ob cauſ. & adſtipulatur Specul. in tit. de
Probat. §. fi. ſub num. 28. ver. nota vlt. vbi
inquit hoc in caſu probationẽ fieri debe-
re per tres teſtes idoneos, vel ſaltem per
duos omnino excellentes, & in terminis
matrimonij tradit Boſſ. in prax. d. tit. de
plurib. viol. nu. 86. vbi poſt alios, quos al-
legat inquit, ad probandum matrimoniũ
meticuloſum, quod in ciuitate contractũ
ſit, probationes exigi luce meridiana cla-
riores prout in criminalibus, tradit etiam
Pariſ. in conſ. 135. col. 2. lib. 4. & Rolan.
in conſ. 83. num. 37. lib. 2.

Quarta, deducebatur pro matrimonio
26 coniectura, † quod in præſentia Religio-
ſorũ contractum fuerit, vnde omnis præ-
ſumptio metus ceſſare dicitur arg. l. tran-
ſactionem C. de tranſact. Præſertim, quia
illi non fuiſſent paſſuri, vt metus, vel vis
adhiberetur quemadmodum in ſimili di-
ci ſolet præſumi voluntariè factũ, contra-
ctum in præſentia amicorum celebratum,
qui paſſi non fuiſſent amicum metu per-
terreri, & indebitè obligari d. l. trãſactio-
nem vbi Iaſ. n. 1. Marſil. in ſing. 417. præ-
ſentia Pariſ. conſ. 10. nu. 53. & nu. 58. lib. 1.
Alciat. in tract. de præſumpt. regula 3. præ-
ſumpt. 21. Craſett. conſ. 114. n. 3. Menoch.
conſ. 610. n. 4. Gramat. deciſ. 66. num. 9.

Quinta inſurgit coniectura ex qualita-
te d. Religioſi, qui d. A. cum ſua ſorore in
thalamo depræhendit. Is enim, quò erat
regularis, & ſacerdos, credendum non
fuit, tàm graue piaculum committere
voluiſſe, vt inuitum ad nuptias cogeret;
quo verò erat germanus frater dictæ M.
& (vti in Theologia Magiſter non igno-
raret matrimoniũ meticuloſum eſſe nul-
lum) non erat credibile, ſororem in con-
27 cubinatu tradere voluiſſe: † matrimonio,
enim per metum exiſtente nullo, contra-
hentes in concubinatu remanent, vt do-
cet Alciat. in conſ. 3. num. 65. lib. 1. vnde
non potuit in virum conſtantem cadere
timor, ne ſibi metus inferretur ab illo, vel
de eius mandato ab alijs.

28 Et † quod quando probatum eſt alle-
gantem vim vel metum eſſe potentiorem
eo, qui vim intuliſſe dicitur, vel hunc eſſe
talem, qui non præſumatur vim inferre
propter Religionem, vel fidelitatem ſuã,
tunc probationes ſpontaneæ voluntaris
præferendæ ſint probationibus pro metu
allatis, tenuit Innoc. in c. ſuper hoc num. 2.
ver. Item ſi præſumeret, extra de renunc.
quem ibi ſequitur Io. And. ſub nu. 17. ver.
fatentur, & Ant. de Butr. num. 28. ver. ſed
adhuc, & nu. 20. ver. hoc tamen limita, &
Bellamer. col. 4. verſ. ſecundus caſus Bar-
bat. conſ. 54. col. 2. ver. hoc tamen limitat
vol. 1. Egregiè Capoll. in conſ. 2. ſub nu. 14.
ver. Nam huic, in ciuil. Pactan. de probat.
lib. 1. cap. 50. num. 27.

Poſtrema coniectura (omiſſis leuibus)
oriebatur ex eo, quod A. cõtracto matri-
monio, in diſceſſu rogauit Parochũ, & te-
ſtes, ne cuiquam rem panderent, donec
ipſe illius publicationi annueret, vt in-
29 quit Socius dicti Religioſi; † ſi enim inui-
tus contraxiſſet, non vtique procuraſſet
illud cælari, ſed maluiſſet ad omnium no-
titiam peruenire, vt ratiocinatur Capoll.
d. conſ. ciuil. 2. num. 17.

Quibus etiã accedebat diuturnitas ſilẽ-
tij ipſius A. qui nõ niſi elapſo quinquẽnio,
huiuſmodi petitionẽ iudicialiter porrexit.

30 Quando † autem pro non metu adſunt
coniecturæ, ad docendũ de metu requi-
rũtur probationes luce meridiana clario-
res Boſſ. in tit. de plurib. violen. n. 87. et ſeq.
Rolan. conſ. 83. n. 35. & ſeq. lib. 2. Rimin.
iun. conſ. 538. num. 49. lib. 5.

51 Præmiſſa verò, † tametſi valde vrge-
re viderentur, non tamen tanti ponderis
erant, vt non vrgentiora pro A. metum
paſſo

paſſo occurrerent; nõ quidem quod pro-
baretur metum actualiter ſuiſſe à quopiã
incuſſum, iuxta priorem partem dubij: ſed
quod ex cauſis extrinſecis ad id tendẽti-
bus A. timuerit ſibi nim, & metum infer-
ri, & quidem eo timore ad id adductus
fuerit, qui in virum conſtantem cadere
potuerit. Licet enim regulariter metus
debeat eſſe à libera cauſa incuſſus, vt ha-
betur in l. metum ff. qui met. cauſ. & latè
31 probaui in deciſ. 79. † idem tamen iuris
eſt, ſi eſto non actu inferatur, poteſt quis
probabiliter, & non vanè timere de pro-
xima metus illatione, prout illum textũ
in terminis noſtris ſic explicat Sanch. de
matrim. lib. 4. diſp. 1. ſub num. 16. verſ. ſed
* textus Vnde communiter receptum eſt,
ſuſpicionem metus, ſeu inſtantis periculi
haberi pro metu, & ſufficere ad reſcindẽ-
dum actũ text. in l. nouiſſimè ff. quod falſo
tutore, ibi, quid enim ſi metu compulſus,
aut metuerit ne compelleretur? Bart. in
l. 2. lectur. 2. num. vnico verſ. debetis ſcire
C. quod met. cauſ. Bald. in l. interpoſitas ad
fin. C. de tranſac. cum alijs, quos congerit,
& ſequitur Maſcar. de probat. concl. 1055.
num. 26 & Sanch. d. diſp. 1. nu. 17. & tra-
dunt etiam Brun. conſ. 82. nu. 2. & Surd.
conſ. 367. num. 23. Mandell. conſ. 77. n. 11.
Monterus in deciſ. Aragon. 45. num 16. vbi
exornat, & num. 17. addit idem operari
potentiam in habitu, quod operatur ipſa
potentia in actu, vt eleganter habetur
per Hip. de Marſil. in l. quæſtionis haben-
da num. 15. vbi multa de materia ff. de
quæſtion. Et quod inſpiciatur nocẽdi po-
tentia, ſicut nocendi actus dixit Anchar.
in conſ. 158. quem refert, & ſequitur. Ro-
land. conſ. 2. num. 73. lib. 1. plurimos con-
gerit, & ſequitur in ſuſpicione metus pro-
babili Farinacc. in fragment. verb. Metus
32 num. 72. † Et paria eſſe, quod fiat aliquid
per metum, vel per probabilem metus
ſuſpicionem latè Alex. in conſ. 99. num. 7.
vol. 3 Pariſ. conſ. 53. num. 57. vol. 4. Ne-
uizan. conſ. 46. nu. 3. Cotta in memorabil.
verbo Conductor col. 2. Natta conſ. 50.
num. 16. & ſeq. & conſ. 627. nu. 7. Bellon.
conſil. 18. num. 14. Gramat. deciſ. 5 num. 8.
& deciſ. 18. num. 17. & ſeq. Surd. conſil.
367. ſub nu. 24. lib. 3. & deciſ. 164. nu. 25.
Ioan. Franc. à Ponte conſ. 44. num. 15. Et
compulſum dici, qui timet ne compella-
tur Bald. in conſil. 26. ſub nu. 1. volum. 3.
& in leg. fin. in princip. columna prima,
verſ. nota C. de iur. delib.
33 Vnde, † & metum probaſſe dicitur,
qui cauſam metuendi probauit; cum ne-
mo debeat ſe exponere periculo cap. bo-
næ memoriæ Epiſcop. Mogontinus, extra
de electio. Bald. in rubric. extra qui met
cauſ. Angel. in l. metum ff. qui met. cauſ.
Surd. dicto conſ. 367. num. 24. & dicta
deciſ. 194. ſub n. 24. Et edictum quod me-
tus cauſa nõ intelligitur de metu prout
eſt de præſenti, ſed quando veriſimiliter
res ad hoc tendit, tradit Bart. in l. metum
la ſeconda, ff. de eo, qui met. cauſ. ſequitur,
& commendat Sanch. de matrim. lib. 4.
diſp. prima, ſub num. 16. verſ. ſed textus,
& Ioan. Franc. à Ponte d. conſ. 44. nu. 15.
qui num. ſeq. inquit, ſufficere quod metus
ſit periculi futuri ex facto inſtanti, quod
veriſimiliter ad periculum tendat; Hæc
autem cùm in cæteris contractibus ſibi
locum vendicant, tùm præcæteris in ma-
34 teria noſtra, ex quo † matrimonium re-
quirit animi libertatem, non modo à cõ-
pulſione, verum, & à compulſionis timo-
re, vt per Bald. in conſ. 105. ad fin lib. 2.
Sanch. de matrim. d. diſp. prima, num. 17.
& diſp. 12. num. 14. Gregor. XV. deciſ. 374.
num. 18. & ſeq.
Quæ cum ita ſint, vtique probabilem,
iuſtamque metus ſuſpicionem habuiſſe A.
dicendum eſt dum repertus noctis tẽpo-
re in thalamo M. ſolus cum ſola ab illius
fratre antequam e domo, imò è thalamo
egredi potuerit, matrimonium cõtraxit.
35 Id † enim præſumitur metu factum, quod
ab eo fit, qui in aliena domo, vel camera
reperitur Corn. in conſ. 41. colum. 2. vol. 1.
Barbatius conſ. 54. n. 19. vol. 1. Pariſ. conſ.
53. n. 59. & conſ. 60 nu. 16 vol. 4. Decian.
in conſ. 30. num. 18. vol. 4. vbi inquit, quod
quando quis eſt in domo illius, ad cu-
ius fauorem contrahit, præſumitur metu
contrahere, quia non eſt in libertate.
36 Et in ſpecie. † quod repertus ex impro-
uiſo cum puella ſi cũ illa contrahat, præ-
ſumatur per metũ contrahere, quãnis de
metu compulſiuo nihil appareat Io. And.
in c. veniens de ſponſal. & ibi Abb. num. 8.
qui dicit qđ, tanquã repertis ſolis in lecto
vel in camera, poterat quis comminari
mortem, ideo talis metus iure approba-
tus, habet excuſare. Alex. inter conſ. matr.
diuerſ. lib. 1. conſ. 21. n. 6. latè, & pulchre
Alex. de Neuo inter conſ. eiuſd. Alex. Tar-
tal. conſ. 99. n. 6. & 7. lib. 3. quod reſpõſum
redditũ fuit à Collegio Patauino, & ab eo-
dẽ Alex de Neuo exaratũ, vt oſtendit ibi-
dem additionator; Vbi quod etiam ſi pa-
ter puellæ ingreſſus fuiſſet cameram ſine
armis, adhuc tñ matrimoniũ non teneret;
probabiliter enim iuuenis ſic cum puella
repertus debuit ſuſpicare ſe compelli, ad
contrahendũ, niſi ſpõte cõtraxiſſet, & ad-
dit hanc eſſe ſuſpicionem cadentẽ in virũ
conſtantem. Petr. de Barbobus inter conſ.

matrim. diuerſ.lib.1.conſ.24.num.15. &
16. vbi poſt *Ioan. Andr. ſupra relatum*
inquit, ex eo ſolo quod quis inuentus à
patre cum filia cõtrahat matrimonium,
præſumi metu iuſto contraxiſſe, & ad il-
lius obſeruantiam minimè teneri *Pariſ.*
in conſ.38.num.65. & conſ.60. num. 15.
lib.4.Barbat.in conſ.34.col.3.verſ. rema-
net lib.1. Rimin.iun. inter conſ. matrim.
diuerſ.vol.1.conſ.77.num.21.Boſſius in
pract.crim.tit.de pluribus violent. nu.83.
vbi quod ex qualitate etiam facti, non
apparẽtibus aliter minis, nec ex alio actu
extrinſeco de violentia ipſa, actus dicitur
factus metu mortis, vt in caſu quando
celebratur matrimonium ab eo, qui fuit
cum puella depræhenſus, quia licet non
appareat de minis, nec de aliqua violen-
tia, nec de aliquibus armis præſentibus,
tamen ſi matrimonium factum fuit in eo
actu, quo fuit depræhenſus cum puella,
dicitur factus metu mortis inferendæ de
facto. *Gail.pract.obſeru. lib.2. obſeru.93.*
num.28. Menoch. in tract. de præſumpt.
lib.3.præſumpt.4.num.7.Maſcard.de pro-
*bat.concluſ.*1054.*nu.*48. *lib.*2. vbi ad hoc
citat (fortè Typographorum errore)
gloſſ.Archid.et Præpoſ.in cap.relatum 50.
diſtr. cum tamen citare voluerit *gloſſ. in*
cap. clericum eadem diſt. 50. vnde dece-
ptus *Rotius in deciſ.110.num.15.par.4.*
non viſa *dicta gloſſa* nec citato *Maſcard.*
prædictum illius errorem tranſcripſit, &
pluribus relatis idem *Rotius deciſ. 82.*
num.4.eadem par.4. vbi inquit, hanc vni-
cam præſumptionem ſufficere ad reſcin-
dendum matrimonium Egregie *Io.Fran.*
à Ponte in conſ. 44. à num. 9. per plures
ſeqq. lib.1. verſ. hac ratione attenta, Vbi
quod etiã ſi nihil aliud adeſſet, niſi quod
videremus iuuenem cum puella à fratri-
bus noctis tempore in camera depræhẽ-
ſum, & incontinenti matrimonium ſe-
quutum, deficiente ex hoc plenæ liber-
tatis, & ſecuritatis qualitate, matrimo-
nium iudicandum ſit meticuloſum, &
proinde annullandum; quodque huiuſ-
modi timor iuſtus erit, & cadens in virũ
conſtantem, quia iuſtè poterat metuere
mortem, & corporis cruciatum, quam
Ioan.Franc.à Ponte concluſionem reaſ-
ſumit *Rota in deciſ.784.num.3. par.3.in*
recentior. eliciens inde præſumptionem
ſeparatam ab armorum terrore, de qua
in *numero antecedenti* verba fecerat, ita
vt *Rota* illam teneat etiam in propin-
quis non armatis latè *Giouagnon.in conſ.*
67. à num.6. vbi ſequendo *Alexandrum*
inquit, matrimonium cenſeri meticulo-
ſum, etiam ſi frater puellæ ingreſſus ſit
thalamum ſine armis, nam debuiſſet ama-
ſius ſuſpicari fore, vt compelleretur ad
matrimonium contrahendum, niſi ſpon-
tè contraxiſſet, eandemque ſententiam
firmauit *Rota in deciſ.643.num.21. parte*
prima, in recentior. Monterus *in deciſio.*
Aragon. 45. ſub num. 23. ver. octaua,
vbi inquit, quod etiam ſi nulli adeſſent
teſtes de metu, tamen hoc in caſu, me-
tus præſumi debet, conſiderata commu-
ni obſeruantia eorum, qui ſimiles homi-
nes in ſuis domibus inueniunt, non enim
ſinunt illos tam liberè exire, niſi cum
puella contrahant, cum qua deprælien-
ſi fuere.

* Ex quibus apparet hanc eſſe commu-
37 nem opinionem † quæ etiam benè pro-
batur in *l. nec timorem §. proinde ff. de*
eo quod met.cauſ. vbi habetur illi compe-
tere actionem metus cauſa, qui in furto,
vel adulterio depræhenſus dedit aliquid,
vel ſe obligauit; *timuit enim mortem*,
vel vincula, & cæt. cui Legi nullatenus
contradicit *text. in cap. veniens il ſecon-*
do, extra de ſponſal. quia, ſi accuratè ex-
pendatur, ibi S. P. non approbat, nec re-
probat factum à partibus narratum, nec
facit vim in illo, ſed reſpondet duntaxat
de iure, matrimonium à reperto cum
puella contractum infirmari ſi interceſ-
ſit metus cadens in virum conſtantem,
& ita illum textum interpretatur *Rota*
in Vlixbonen. matrimonij 16. Decem-
bris 1616. coram Pirouano. Iur.Conſ.au-
tem in *dicta leg. nec timorem §. proinde*
determinat factum, vt ſcilicet ille con-
traxiſſe per metum dicatur, qui repertus
fuit cum puella, & rationabiliter time-
re potuit ne offenderetur. Quamobrem
non requiritur perneceſſe ſæuitas, vel ni-
mia potentia in eo, qui amantes depræ-
hendit; non minæ, non arma, vt ex mox
citatis ſcribentibus apparet; ſed totum
quæſtionis pondus ad hoc reducitur, an
ſcilicet amaſius depræhenſus ex circum-
ſtantijs rationabiliter timuerit.

Porro in hac facti ſpecie plurimæ, &
quidem vrgentiſſimæ concurrunt circũ-
ſtantiæ, ex quibus A. credendus eſt ratio-
38 nabiliter timuiſſe; & quidem † ex tota fa-
cti ſerie, ex qua potiſſimum arguitur me-
tus, vt per *Alex.d.conſ.99.ſub nu.7. circa*
medium lib.3. Pariſ.conſ.53.nu.55. & 56.
lib.4. Gregor.deciſ.326.num.35. & ſeq.

Prima circumſtantia ſe ſe offert ex eo,
quod A. accedens ad domum M. dato ſo-
lito ſigno (vt ipſa in reſponſionibus ad
poſitiones partis fatetur) hora noctis ter-
tia menſe Maio, quo tempore omnia cõ-
ſueuerunt eſſe ad maximam quietẽ com-
poſita,

poſita, & ab ipſa met (non à pediſſequa, non ab alia perſona) ſine lumine in domū receptus, & in thalamum inferius introductus, non in aulam, vbi aderant mater, & alij, & ſic nihil de matrimonio cogitās, cum præmiſſa omnia magis amaſijs, quā ſponſis conueniant; depræhenſus cum illa fuit, non caſu, & à quopiam eiuſdē domus habitatore, ſed ab N. religioſo Clauſtrali, qui ex condicto fuerat à d. M. eius ſorore accerſitus hora qua Regulares, nec ſolent, nec niſi ex vrgēti cauſa debēt extra Clauſtra morari: vndè A. animaduertens d. tractatum inter M. & N. iuſtè, ac rationabiliter metuere debuit ſibi inſidias parari, & ſecum doloſè ab eadem amaſia agi; & ita de iure præſumitur, vnde tradunt ſcribentes, † ex conſimili tractatu præcedente inter amaſiam, illiusq; fratrem argui metum in ſponſo, irritariq; matrimonium *Petr. de Barbobus in conſ. 24. nu. 14. verſ. ſecundo princip. inter conſ. crimin. diuerſ. lib. 1. Rimin. iun.* latiſſimè *in conſ. 362. & Giouagnon. in conſ. 67. n. 5. Rota deciſ. 643. nu. 3. & 4. par. 1. in recentior.* quod eo magis dicendum eſt, quo iura abhorrent huiuſmodi ſimulationes, & fraudes *l. in fundo ff. de rei vend.* cū vulg.

40 Et † ex præordinatione dictæ mulieris, eiusq; fratris, totum id præſumi actum, tradunt *Petr. de Barbob. d. conſ. 24. nu. 2. in primo vol. conſ. matrim. diuerſ.* & habetur per *Monter. d. deciſ. arag. 45. ſub n. 22. verſ. ſexta fuit,* qui ad hoc citat *Pariſ. in conſ. 66. lib. 4.* mihi hoc non dicente.

Secunda, Quia d. regularis nō acceſſit imparatus, ſed cum obtenta à D. Archiepiſcopo licentia contrahendi d. matrimonium abſque ſolitis denūciationibus, nec non etiam cum Parocho, & teſtibus in aula ſuperiore recluſis; qui quidem apparatus, præſertim intempeſta noctis hora, oblatus, magnam ſuſpicionem inferendi metum in animum adoleſcentuli ex improuiſo depræhenſi; & talia non ſuſpican-

41 tis gignere debebat, cum † ſola nimia feſtinantia, etiam ſecluſa loci, & horæ qualitate nō careat ſuſpicione *Paul. de Caſtr. in conſ. 174. num. 3. circa med. lib. primo.*

42 *Gregor. XV. in deciſ. 326. num. 36.* † Et ex matrimonio ſine denunciationibus contracto argui metum conſiderat *Fab. Turrett. in conſ. 28. num. 23. Rota in deciſ. 643. ante num. 21. par. 1. in recentioribus Giouagnon. conſ. 67. num. 13.* quæ tamen coniectura ab alijs ſeiuncta ſatis leuis eſt.

Tertia, quia cum A. renuerit matrimonium contrahere, fuit per plures horas, ferè vſque ad Auroram importunè ab eodem Regulari vexatus, ac interpellatus, vt dictam eius ſororem duceret; vnde & animus A. à matrimonio auerſus depræhenditur, & oſtenditur ipſum rationabiliter metuere potuiſſe, dictum Regularem tām enixè matrimonium efflagitantem, illiusq; volūtatem expugnare ſatagentem, nullatenus re infecta diſceſſurum, quia, qui vult finem vult media, & qui vult eſſe, vult conſequens ad eſſe, inquit *Philoſoph.* & propterea ſiue per ſe, ſiue per alios acceptam iniuriam vlciſciturum, vel ad matrimonium com-

43 pulſurum, † iuſta eſt autem ſuſpicio in eo, qui agnouit ſe aliquem offendiſſe, & reperitur in loco, in quo poteſt ab offenſo offendi *Pariſ. poſt alios in conſ. 58. nu 65. lib. 4. Natta conſ. 50. num. 16 lib. 1.* Corroboratur autem iſthæc circumſtantia, ponderando importunas, & inuerecundas preces, & vexationes quibus dictus adoleſcens à præfato Religioſo pre-

44 mebatur; † Nam importunæ preces, etiā prouenientes à perſona, cui non debeatur reuerentia, continent quoddam violentiæ genus, ac à viro etiam conſtante extorquent potius, quām impetrent conſenſum, vt probatur in *Extrauag. Execrabilis. de praben.* ibi. *Et improbitas importuna petentium à nobis, & prædeceſſoribus noſtris non tām obtinuiſſe, quām extorſiſſe plerumque noſcitur,* vbi *gloſſ. in verb. extorſiſſe,* ſupplet, ab inuito per talem importunitatem; Et facit Lucæ 15. ibi *propter improbitatem tamen eius ſurget, & dabit ei,* quod verbum improbitatem vertit interpretatio Syriaca *propter importunitatem,* & propterea plurimi ſcribentes, quos longa ſerie recenſet *Sanchez de matrim. lib. 4. diſp. 7 nu. 4.* firmant obtentum ad importunas preces, etiam ſecluſa reuerentia dici ab inuito extortum. & eſſe inualidum. Et in puncto, quod in materia ſponſalium, & matrimonij, importunæ præces æquiparentur cōpulſioni, actuſq; inualiditatē inducant, conſuluit *Ang. de Vbal. inter conſ. matrimo. diu. vol. 1. conſ. 46. num. 4. per l. primā, & ibi Bal. C. de petit. bonor. ſubla. lib. 10.* & notatur in *c. ſuper literis de reſcript.* Vnde propterea colligit, matrimonium, de quo ibi à quadam Helena ad importunas preces mulierum de domo ipſius factum, inutile fuiſſe, idemque ſentit *Martin. laudens. in eodem vol. primo diuerſ. matrim. conſ. 15. num. 16.* Vbi inter cætera inquit, quædam ſponſalia fuiſſe nulla, ratione perſuaſionis, & infeſtationis factæ puellæ, quas perſuaſiones, ait æquiparari compulſioni ſiuè errori text. rotundus in *l. 1. §. perſuade-*

re ff. de ſeru. corrupt. gloſſ. & Bal. in l. 1. C. ne filius pro patre. Et quãuis *Sanch* loco citato *n. 7.* verius exiſtimet vna cum præcibus, etiam reuerentiam requiri, nihilominus prioremſententiam vltra ab eo relatos tenet nouiſſimè *Baſil. Pontius de matrimon. lib. 4. cap. 5. num. 17. & cap. 12. nu. 5.* vbi teſtatur hanc eſſe communem opinionem. Ego reuera nunquam ex hoc ſolo capite declararē matri.nonium nullum; alijs tamen concurrentibus, plurinum pollet hæc coniectura, præſertim in terminis noſtris, in quibus habemus adoleſcentē in facinore depræhenſum ab homine graui, & reuerentia digno, & ab ſe grauiſſimè in exiſtimat one offenſo, illum exagitantem, iterum atque iterū importuniſſimè vexantem, & per noctem penè in vigiliarum tormentis cruciantem, vt matrimonio præberet aſſenſum, ita vt benè conueniant verba contextus in *d. l. 1. de pets. bonor. lib. 10. inuerecundæ petentium inhiatione*.

Quarta, quia ferè per totam noctem dictus regularis detinuit Parochū, eiuſq; Curatum in domo, curſitans pluries ab inferiori thalamo ad ſuperiorem aulam, & viciſſim ab aula ad thalamum, ex quibus agitationibus A. rationabiliter ſuſpirari potuit, illum egredi ad alloquendum cum uiris ad vim inferēdam paratis, præſertim, quia, nec Parochus per tres horas fuit admiſſus in thalamum, nec vice verſa fuit A. ad aulam ductus. † Ad arguendum autem metum, maximè perpendi debet an contrahens eſſet in ſua libertate conſtitutus *Bal. in conſ. 117. ſub num. 1. & 364. ſub num. 5. lib. 3. Crauett. conſ. 49. num. 6. R.imin. iun. in conſ. 215. num. 58.*

45

46 Præcipuè † in matrimonio, in quo contrahentis animus debet plurima ſecuritate, & libertate gaudere *cap. cum locum, & ibi Abb. nu. 4. de ſponſal. Felyn. in conſ. 14. ſub n. 5. Ferret. conſ 311. n. 7. Greg. XV. deciſ. 326. ſub nu. 31.* Et reuera ſi A ſpontè contrahebat, qu orſum tàm diuturna, & importuna dilatio? quorſum tot concurſationes? quorſum ſecreta, & reiterata colloquia inter dictum regularem, eiuſque matrem, ac dictæ M. ſocerum?

47 Argumentum † autem à veriſimili, vel inueriſimili, ad metus probationem plurimum pollet *Aym. conſ. 49. num 5. Rolan. conſ. 100. num. 12. lib. 4. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 4. num 12. Mogol. in tract. de his, quæ vi, metuuè cauſ. fiunt cap. 2. § 7. nu. 323. Greg. d. deciſ. 326. nu. 6. Rota deciſ. 343. ante num. 20. par. 1. in recentior.*

48 Quinta, † Quia matrimonium celebratum fuit clam, hora noctis ſeptima, & ſic poſt mediam noctem; hora quidē importuna nimis, & prorſus inconſueta ad nuptias celebrandas, cum tamen de die cōmo. ius, æquius, & honeſtius fieri potuiſſet, & ideo contra illud præſumitur *tot. tit. extra de clandeſt. deſponſ. Capol. conſ. ciui. 2. n. 7. Barbat. conſ. 45. ſub n. 6. ver. ex alio apparet lib. 1. Io. Fran. d. Ponte d. conſ. 44. n. 30. Polidor. Ripa de nocturno tempore c. 89.* per tot. *Menoch. d. præſumpt. 4. n. 14. lib. 3. & præſump. 126. num. 10. Rota deciſ. 643. num. 20. par. 1. in recentior. Giouagnon. d. conſ. 67. num. 13.*

Nec dicatur coniecturam ex nocturno tempore, & hora Parochi inſolita deductam, tanquā friuolā reijci à *Rota in deciſ. 605. par. 3. in recentior.* quia nō ſimpliciter illam reijcit, loqueretur enim contra cōmunes DD. eiuſdemq; *Rota* traditiones; ſed ex particularibus rationibus, quę in caſu noſtro non cōcurrunt, dicit enim id in ſuo caſu factum fuiſſe propter Parochū, qui fortè recuſaſſet accedere ad domum, & ſic ibidem aderat iuſta cauſa tēporis nocturni & horæ inſolitæ, vnde non mirum ſi inde non poterat metus coniectura deſumi: at nos è cōtra habemus Parochum ſponte accedentem ad domū dictæ M. ante primam noctis horam, & ſpōſum, qui hora tertia acceſſit, & tñ matrimonium protractum fuit ad ſeptimā vſque noctis horam, Parocho non mediocriter de huiuſmodi mora conquerente, & dicente ſibi valdè ſuſpectam eſſe: quo fit, vt hæc coniectura validiſſima quidem ſit iudicanda.

49 Sexta, † Quia in d. matrimonij celebratione nulli fuerūt vocati propinqui, quod tanquā inconſuetum, facit arguere metū in contrahente, cum cōiter in huiuſmodi actibus adhiberi ſoleāt conſanguinei, affines, & amici *Barbat. d. conſ. 45. ſub. n. 6. Alciat. conſ. 5. n. 22. lib. 1. Menoch. d. præſump. 126. n. 18. Genuen. in prax. Archiep. Neap. c. 105. ſub n. 4. Giouagn. d. reſponſ. 67. n. 13 Card. Seraph. dec. 859. n. 7. Greg d. dec. 326 n. 39. Rota d. dec. 644. ſub n. 20. p. 1. in recēt.*

Quæ quidem coniectura in caſu noſtro maximū recipit robur ex eo, quod nec Simon ſocius d. A. qui eū præforibus expectabat, nec quidē mater, & frater iunior, & ſocer d. M. in eadē domo exiſtentes, ad matrimonij celebrationē vocati fuerunt. Quod ſanè tàm inſolitum eſt, tàm à recta ratione exorbitans, tàm condecentiæ, & bonis moribus repugnans, vt ferè ex hoc ſolum d. matrimonium reddatur omnino ſuſpectum, nec id tribui pōt ſecreto à partibus affectato; quia mater, & frater M. ignorare

ignorare nullatenus poterant, quod in domo fiebat; præſertim quia cum Parocho, & teſtibus tam longam moram traxerant. Et eſt præcipua animaduerſione dignum quod S. eiuſdem M. ex primo viro Socer; qui in d. domo habitare minimè conſueuerat, aderat illo ſero, & quãuis ſenex, totam noctem inſomnem, & extra cubile duxit & tamen matrimonio non interfuit; ad quid ergo præter ſolitum acceſſit ad domum ſuæ nurus? quare ſaltem non iuit dormitum? cur denique ſine illius præſentia in eadem domo contractum fuit matrimonium, de quo per tot horas coram ipſo, & cum ipſo fuerat habitus ſermo? Certè, vel acceſſit ad aſſiſtendũ coactioni faciendæ A. prout etiam ſonant verba, quæ dixit, *Biſognerà ben che lo faccia*, de quibus deponit Parochus (qui etiam ſubdit ſe illis auditis, conqueſtum fuiſſe cum ſocio d. N. regularis, & dixiſſe, quòd tàm diuturna mora iam ſibi fætebat) vel ſi acceſſit vt matrimonio aſſiſteret, ideo non fuit præſens, quia A. non ſpontè contrahebat.

50 Cumque† Doctores ſuſpectum habeãt matrimonium celebratum ianuis domus clauſis; illudq; meticuloſum præſumant *Alex. d. conſ. 99. ſub num. 4. ver. item coadiuuant. lib. 3. Capoll. d. conſ. ciuil. 2. ſub num 5. ver. tertia coniectura. Ferrett. conſ. 311. ſub num. 7. Petr. de Barbob. d. conſ. 24. num. 20. & 21. inter conſ. matrim. diu. lib. 1. Rimin. iun. conſ 77. num. 18. cod. lib. 1. conſ. matrim. Gregor. deciſ. 326. num. 37.* præſertim ſi non fuerunt vocati conſanguinei, vt ſupra dicebatur; cur non præſumatur meticuloſum hoc, de quo agitur, quod non modo foribus domus clauſis, & conſanguineis ab extra non accerſitis, ſed nec quidem cum interuenctu matris, fratris, & ſoceri ſponſæ in eadem domo manentium, ac de dicto matrimonio ſollicitorum, celebratum

51 fuit? præſertim, quia † quando adſunt qualitates, quæ in matrimonijs liberis interuenire minime conſueuere, præſumitur metus *Pariſ. conſ. 53. num. 64. lib. 4. & conſ. 60. num. 26. cod. vol. 4.*

Et corroboratur magis eadẽ coniectura, vel circumſtantia ex eo, quod dictus religioſus nec quidem Parochum introducere volebat, ſed ſibimet vices Parochiales, & ius aſſiſtendi efflagitabat concedi; quod vbi impetrare nequiuit, rogauit vt ſaltem teſtes ita diſpoſiti eſſent ne viderentur à ſponſo; ex quo oritur ſuſpicio, quod illum decipere vellet, tanquam in matrimonium nullum, & abſque te-

52 ſtium præſentia conſenſurum; † nam ob fictionem, nimiamque cantelam præſumitur dolus, & fraus, vt ex multis iuribus docet *Paul. de Caſtr. in conſ. 174. ſub n. 3. ver. eſt etiam lib. 1.* & ex actu inſolito præſumi fraudem & dolum tradit poſt alios *Maſcar. de prob. concl. 531. nu. 75.* prout etiam ex occulto *Maſc. ibi. num. 42.* Corroboratur rurſus, quia dicta M. in reſpõſionibus ad poſitiones partis, medio iuramento affirmat, illo ſero nullum virum in domo fuiſſe, cum tamen idem ipſe frater iunior atteſtetur ſe, & dictum ſocerum ante Solis occaſum ad dictam domum acceſſiſſe, ibique tota illa nocte permanſiſſe, ex quo etiam mendacio reſultare videtur fraudis, & doli præſumptio.

Septima ſuboritur ex murmure vocũ, ac ſtrepitu pedũ, quę Cappellanus ante matrimonij celebrationem, & Parochus poſt celebrationem audiuit in parte domus inferiori; & valdè veriſimile eſt, vt etiam ad aures eiuſdẽ A, peruenerit; qui propius manebat, ſi enim dictus Cappellanus inquit ſe de dicto ſtrepitu malè ſuſpicatum fuiſſe, quid de A. credendũ eſt? certè potuit, & debuit ex illo arguere adeſſe domi viros ad ipſi vim inferendam paratos, niſi ſpontè conſenſiſſet *ad l. nec timorem §. proinde ff. de eo quod met. cauſ.*

53 Octaua deducitur ex qualitate loci, in quo contractum fuit matrimonium, nẽpe in domo aduerſariorum; non eſt enim nouum, metum iuſtum ex loci qualitate inſurgere poſſe, vt *ex l. 3. cum duabus ſequentibus ff. de donat. cauſ. mort.* probat *Sanch. de matrim. lib. 4. diſp. 1. num. 16. & dixi ſupra num. 35.* Et ſignanter, quod ex quo iuuenis reperiebatur in domo Amaſiæ, à qua recedere non valebat, per metum contraxiſſe præſumatur, tradit *Bero. in quæſt. familiar. 54. ſub num. 1. in fin. & num 2. per tex. in c. cum locum. de ſponſal.* vbi S. P. mandat puedam de cuius prætenſo matrimonio agebatur, in domo, in qua nihil eam timere oporteat honeſtè teneri, vt latius per *Bero. ibid.*

Ex his itaque, ſaltem ſimul iunctis, liquidò apparere videtur quemlibet conſtantem adoleſcẽtem cum puella repertum, habere potuiſſe rationabilem cauſam timendi, ne ſibi vis inferretur. Quod autem A. de facto timuerit facilè deprehenditur, tum ex eiſdem, tum etiam ex alijs circumſtantijs, & coniecturis, & ſignãter, ex alteratione, in qua ille à Parocho, & teſtibus repertus fuit, quæ Parochum obligauit ad interrogandum illum

54 an libenter contraheret, † ex qua alteratione à Parocho, & teſtibus cognita, ac

ac ex inſolita eiuſdem Parochi interro-
gatione inſurgere coniecturam metus in
ſponſo bene deducit *Petr. de Barbob. d.
conſ.24.n.24.* & firmat *Rota in deciſ.643.
num.13 par.1.in recentior.* Ex reſponſio-
ne A. ad primam Parochi interrogatio-
nem voce adeo ſubmiſſa, vt opus fuerit
illum iteratò interrogare; vnde colligitur
illum prima vice non bene, nec intelligi-
55 biliter reſpondiſſe: † quod quidem arguit
metum *arg. l. de timore §. tormenta ff. de
quæſtion.* faciunt notata *in cap. afferte de
præſumpt. & per Petr. de Barbob. d. conſ.
24. num.22. & Menoch. præſumpt.4.nu.
30.lib.3. & Gionagnon. reſponſ.67.n.12.* &
tradit in terminis *Rota d. deciſ. 643. ſub
num.13.* præſertim, iuncta reſponſione
ipſius A. ad ſecundam Parochi interro-
gationē, in hæc verba, *ſi, ſinsamola*, quæ
maximum indicant tædium, ac indigna-
tionem, nec vllã præſeferunt liberi con-
ſenſus indicationem. † Ex vultus pallore,
& mæſtitia ipſius ſponſi, vnde metus ar-
guitur. *Petr de Barbob. d. conſ.24.n.200.
& ſeqq. Pariſ. conſ. 53. num. 33 lib. 4.
Maſcar. de probat. concl. 1054. num. 47.
lib. 2. Farinac. in fragmen. verbo metus,
num.185. Gregor. deciſ. 326. num.42.*

Ex ſitu loci vbi matrimonium fuit cō-
tractum, nempe inter cubile, & parietē;
ac ex ipſius ſponſi habitu, erat enim ca-
pite aperto, pallio inuolutus de menſe
Maij, & vt inquit Parochus, ſemiſpolia-
57 tus: † matrimonia autem, quæ ſponte
fiunt, neque in tali loco, ſeu ſitu, neque
talibus indumentis fieri conſueuere, ac
proinde metus arguitur, vt poſt alios be-
nè deducit *Io. Fran. à Ponte in conſ.44.
num.20. lib.1.*

Ex inæqualitate A, & dictæ mulieris,
tàm ratione ætatis, quàm diuitiarum; ille
namque erat valde adoleſcens, & ditiſſi-
mus, ita vt ſorori nubenti dederit in do-
tem ſcutos vltra triginta millia, illa verò
vidua erat ætatis annorum circiter tri-
ginta, ac dotem habebat ſcutorum dum-
taxat 2300. eratque duarum filiarum
onere ex priore matrimonio grauata,
58 ex † qua diſparitate oriri coniecturam
meticuloſi matrimonij probat in termi-
nis noſtris *Petr. de Barbob. in ſæpe cit. conſ.
24. num.10. Capoll.* qui in eadem cauſa,
ſed pro cōtraria parte ſcripſit *conſ. eiuſd.
2. num. 7. coniectura 9. Menoch. d. præ-
ſumpt. 4. num.16. lib. 3. Turett. conſ. 28.
num. 10. lib. 1. Giouagnon. reſponſ. 67.
num.11. Genuen. in prax. Archiep. cap.
105. ſub num.4. Ricc. deciſ.110. num. 21.
par. 4. Monterus deciſ. Arag. 45. ſub
num.23. in fin. Rota deciſ. 643. num. 20.
par. 1. in recentioribus.*

59 Ex ſubitaneo † receſſu ipſius A, qui ma-
trimonio vtcumque contracto, cum eſſet
hora ferè ſeptima noctis, extemplò abijt,
& quamprimum tuto potuit, ſe in liber-
tatē recepit; vnde oritur manifeſta præ-
ſumptio, ſe non voluntariè contraxiſſe,
vt eſt *textus* in terminis cum ſua *gloſa in
cap. conſtat. 1. q. 1.* & *in cap. ad id*, vbi
etiam *gloſ. de ſponſal.* & tradit *Petr. Bar-
bob. d. conſ.24. n.7. ver. ſecūdo*, & *Menoch.
d. præſumpt.4. num. 8. lib. 3.* præſertim
cum nunquam redierit ad domum dictæ
mulieris, ſed ſemper matrimonium im-
pugnauerit. *Pariſ. conſ.53. num.56. lib.4.
Rimin. iun. conſ.362. num.80. lib 4. Turrett.
conſ.28. num. 12. Rota d. deciſ. 643. ſub
num. 17.*

Nec ſatisfacit allata reſponſio, vt nem-
pè idcircò receſſerit, quia optabat ma-
trimonium eſſe ſecretum. Tum quia id in
facto non ſubſiſtit, cum ſtatim domus ia-
nuam egreſſus, illud Simoni, qui eum
expectabat propalauerit (ſi eidem Simo-
ni ſocio ipſius A. credendum eſt,) & ſe-
60 quenti mane alijs publicauerit; † tum
etiam, quia receſſit, ne deoſculata qui-
dem M; quam continentiam ſanè habere
minimè potuiſſet, ſi nimio correptus
amore acceſſiſſet ad matrimonium cum
illa ineundum; ac propterea maxima
hinc inſurgit coniectura, quod inuitus, &
coactus contraxerit, vt in his terminis
deducunt *Barbob. d. conſ.24. ſub nu.7. ver.
ſecundo, & Menoch. dicta præſumpt. 4.
num.18.*

Et profectò cum hæc mulier prætēdat
A. eius pulchritudine captum in amore
flagrantem, poſt diuturnam ſeruitutem
ipſi exhibitam, eo deueniſſe, vt clam
ſuis, diſparitate minimè attenta, dictum
matrimonium celebraret; ſi hoc ei credi-
mus, ſtatim arbitremur neceſſe eſt, fla-
grantem in amore iuuenem in ætatis flo-
re exiſtentem; quam tot obſequijs, tot
ſuſpirijs concupiuit puellam; tantoq; pre-
tio, (nempe opulentiſſima dote, quam
ab alia conſequi potuiſſet) adeptus;
ſtatim corripuiſſe in amplexibus, &
exoptato tandem fine laborum ſuorum
potitum eſſe, præſertim cum locus, &
hora admoneret, nec puella renueret, vel
detrectare poſſet; & tamen intantum id
abſuit, vt imò ſtatim, abſque vllo affectus
maritalis ſigno, receſſerit, numquam re-
diturus. Ergone in eodem corde, eodem-
que tempore copulari potuerunt vehe-
mens amor, & manifeſtum odium? intē-
perata libido, & Socratica pudicitia?
potuit ne mollis adoleſcentulus magis

eſſe

eſſe continens, quam fuerit Maſſiniſſa victor, qui à fœmina victus in ſua victoria, ac amore Sophonisbæ captus, ſe cohibere nequiuit, quin irrequiſito Lælio, inſcio Scipione, adhuc ſanguine inimicorum madidus cum coniuge hoſtis matrimonium celebraret, ſtatimque concũberet? vt per *Tit. Liuium Hiſt. ab Vrbe condit. lib.* 30. quod ille in armis à cupidine impetrare nequiuit, obtinuit iſte in cubiculo, & inter delicias amaſiæ? certè in terminis noſtris, & tot munita circũſtantijs hæc, ni fallor, eſt vehementiſſima præſumptio, quæ quidem ab vno ex Aduocatis præferebatur præſumptioni, qua Sapientiſſimus Salomon vſus fuit ad indagandum quænam ex duabus altercãtibus mulieribus eſſet vera mater infantuli: quæ præſumptio reperitur canonizata in *c. afferte extr. de præſumpt.* Non tam enim repugnat, vt non commoueantur viſcera materna in nece filij, cum plurimæ fuerint matres, quæ illos necauerunt; quam vt non commoueantur viſcera adoleſcentuli amore correpti, dum liberè potiri poteſt amata, ac diu deſiderata puella; ita vt nec oſculũ in deſpõſatione conſuetum illi præbere voluerit. Ad metus autem probationem argumẽtum ductũ à veriſimilitudinibus, & econtra plurimum valet, vt multis relatis tradit *Greg. d. deciſ.* 326 *num.* 6. & facit à *Prat. d. conſ.* 44. *num.* 20. *ſupra num.* 47.

61 Rurſus quod A. timuerit, deducitur † etiã ex ſecutis poſt matrimonium, ex quibus pariter arguitur metus *Alex. de Neuo. conſ.* 3. *num.* 11. *Pariſ. conſ.* 33. *num* 56. *Grat. conſ.* 58. *num.* 23. *lib.* 2. *Gregor. d. deciſ.* 326. *num.* 4.

Præſertim ex immediato conqueſtu A. cum Simone, cui dixit ſe fuiſſe proditũ, & ad mortis periculum euadendum cõtraxiſſe, prout etiam conqueſtus fuit cũ Parochi Cappellano die ſequenti, quem acriter obiurgauit, quod paſſus fuerit ſibi
62 violentiam inferri. † quæ quidem extraiudicialis cõqueſtio etiam abſente parte facta, tametſi metũ non probet, alias tamen præſumptiones corroborat, & coadiuuat, vt pluribus relatis tradit *Surd. in deciſ.* 194. *num.* 26. *Turret. conſ.* 28. *num.* 11. *lib.* 1.

Rurſus ex eo, quod cum ante celebrationem matrimonij A. quotidie tereret viam iuxta domum M. & cum illa colloquia haberet, illo demum contracto, nũ-
63 quam amplius ad eam acceſſit, † ſignum euidens, quod voluntariè cum ea minimè contraxerit, vt per *Pariſ. conſ.* 53. *nu.* 36. *lib.* 3. *Rimin. iun. conſ.* 362. *num.* 80. *lib.* 4. & *rurſus inter conſ. matrim diuerſ. conſ.* 77. *nu.* 34. & *ſeq. lib.* 1. *Turret. conſ.* 28. *num.* 12. *lib.* 1. *Giouagnon. reſponſ.* 67. *num.* 16. *Rota deciſ.* 643. *num.* 17. *par.* 1. *in recentior.*

Præſertim quia Nuncio ſibi ab M. poſt tempus miſſo, & repulſam dedit, & ne amplius reuerteretur prohibuit, & in ſumma nunquam matrimonio conſenſit, ſed illud ſemper impugnauit, vt ſupra dicebam.

Denique accedit publica vox, & fama probata per teſtes vtriuſque partis, quæ in vicinia, & ciuitate increbuit præfatum matrimonium fuiſſe coactè, ac per metũ
64 contractum; † quæ quidem tametſi potuerit ab ipſomet A. oriri, nihilominus Scribentes autumant magnum ex ea inſurgere argumentum, validamq. matrimonij meticuloſi probationem *Capoll. d. conſ. ciuil.* 2. *num.* 18. *Barbob. d. conſ.* 24. *num.* 17. & pluribus relatis tradit *Menoch præſumpt.* 4. *num.* 21. *lib.* 3. & *præſumpt.* 126. *num.* 22. *Genuen. in prax. Archiep. Neap. cap.* 105. *num.* 4. *Monald. conſ.* 13. *num.* 3. *Giouagnon. conſ.* 67. *num.* 19.

65 Et quamuis duo ex teſtibus ipſius mulieris non deponant de fama, ſed duntaxat de auditu, nihilominus cõtra producentẽ plenè probãt; vt poſt alios, quos refert tradit *Ant. Gab. lib.* 1. *tit. de teſtib. concl.* 1. *nu.* 14. & 15. *Cephal. conſ.* 65. *nu.* 55. *lib.* 1. *Bertazz. conſ.* 316. *num.* 3. & *conſ.* 484. *num.* 8. *Burſatt. conſ.* 57. *nu.* 11. *lib.* 1. & *conſ.* 166. *num.* 22. *eod. lib.* 1. *Farinac. de teſtib. q.* 62. *num.* 16. & *ſeqq.* & *quæſt.* 69. *num.* 57. cum M. non modo illos examinare curauerit, ſed & examen poſt illius publicationẽ produxerit, iuxta diſtinctionem allatam poſt alios à *Farin.* locis citat. Idque eo fortius in terminis noſtris eſt admittendum, quo in cauſa matrimoniali metus probatur etiã per teſtes de auditu ab eodem metum paſſo inductos *Alex. conſ.* 99. *lib.* 7. *Alcia. reſponſ.* 3. *num.* 11. *lib.* 1. *iuxta Venetam impreſſionem. Hect. Emili. in tract. de teſtib. in materia teſtis de auditu num.* 71. *Farinac. d. q.* 69. *num.* 67. & ſic ſiue conſideremus ea quæ matrimonium præceſſere, ſiue concomitantia, ſiue ſubſequentia, nullum profectò veſtigium apparet liberi conſenſus in A. imò omnia redolẽt animi repugnantiam, mentiſque trepidationem, & quidem ex cauſis extrinſecis rationabiliter ſubortam: vnde, & me-
66 tum probatum fuiſſe fatẽdum eſt; † præſertim cum attenta communi obſeruantia matrimonia contracta à deprehenſis

in

in facinore, meticuloſa ſint, & nulla Barbat. in puncto conſ. 54. col. 16. lib. 1. Giouagnon. reſponſ. 67. num. 21. Verſemurque
67 in materia, † in qua ſingula quæ non proſunt, ſimul iuncta, iuuant Barbob. d. conſ. 24 num. 30. & 31. lib. 1. inter conſ. mat. din. Farin. cum per eum relatis in fragment. verb. metus num. 181. in fin. plurimos congerit, & ſequitur Honded. conſ. 29. num. 23. & 49. lib. 1.
68 Licet † enim nullatenus placeat, quod ſcripſit Turett. conſ. 28. num 16. lib. 1. ex duabus duntaxat coniecturis, probari metum, in quo ille, ſicut in alijs, quæ contra veras traditiones in d. conſ. firmauit, excuſari poteſt, cum preſſus multis negotijs dictum reſponſum dederit, vt
69 Ipſe ſub illius initio profitetur; † Indubium eſt tamen, quod cum metus ſit difficilis probationis. Pariſ. conſ. 53. nu. 63. lib. 4. Menoch. de arb. iud. caſ. 116. nu. 17. Rota in Nicien. matrimonij 6. Martij 1587. coram Card. Seraph. Gregor. deciſ. 326. num. 2. tàm ex parte illum patientis, cum in eius animo ſit reconditus l. 1. ff. quod met. cauſ. Anchar. in conſ. 299. lib. 1. Alciat. reſponſ. 3. num. 26. lib. 1. Greg. d. num. 2. quàm ex parte inferentis, cum ſecretò, & clam inferatur Ale. d. conſ. 5. num. 9. & in tractat. de præſumpt. reg. 3. præſumpt. 7. num. 3. Gaill. pract. obſeru. q 3. num. 19. lib. 2. Maſcar. cum relatis, de probat. concl. 1055. num. 4. Greg. vbi ſup.
70 nu. 3. † Probatur ex indicijs, & coniecturis, etiam ad effectum, vt contractus nullus, & inualidus declarari poſſit. Cynus in l. carcerem. C. quod met. cauſ. Bar. in l. ſi ob turpem. C. de condit. ob cauſ. Bald. conſ. 26. vol. 3. Anchar. conſ. 295. Rolan. conſ. 100. num. 127. vol. 4. Menoch. de arb. iud. caſ. 136. num. 1. Boer. deciſ. 100. num. 2. & 4. Oſaſch. deciſ. 79. nu. 1. Surd. cum relat. deciſ. 194. num. 23. & tradunt in terminis noſtris Alex. alios referens in conſ. 21. nu. 9. inter conſ. matrim. din. vol. 1. Capol. conſ. 2. num. 5. in ciuil. Barbob. dicto conſ. 24. nu. 6. Gaill. pract. obſer. lib. 2. obſer. 93. num. 18. & ſeq. Menoch. d. præſumpt. 4. num. 3. late Honded. qui de
* communi teſtatur, & plurimos adducit in conſ. 29. num. 21. vol. 1. Card. Seraph. deciſ. 771. num. 2. Rota deciſ. 643. nu. 23. par. 1. in recentior. Imò potiùs, totam hanc materiam eſſe coniecturalem, & non niſi ex coniecturis probari poſſe oſtendit Io. Fr. d Ponte in conſ. 44. num. 17. ſequitur Rota in d. deciſ. 643. nu. 23.
71 Adeo vt † eiuſmodi probatio, quæ fit per præſumptiones, & coniecturas ſit manifeſta, & liquida probatio, vt per Bal. in l. ſi quis ex argentarijs. §. cogentur num. 3. ff. de eden. Barbob. d. conſ. 24 nu. 4. Monterus deciſ. Aragon. 45. ſub num. 25. dixi in deciſione 79.

Cumque non detur in iure certa regu-
72 la ad cognoſcendum † quot, & quales præſumptiones in iſta materia requirantur, id totum iudicis arbitrio remittitur, vt poſt antiquiores tradunt Pariſ. conſ. 53. num. 60. lib. 4. Soc. iun. conſ. 77. nu. 45. lib. 1. Couar. in epitom. 4. decret. par. 2. c. 3. §. 5. num. 20. ad fin. Sebaſt. Medic. de caſib. fortuit. par. 1. q. 7. num. 7. Sanch. de matrim. lib. 4. diſp. 5. num. 1. & ſeqq. Menoch. de arbitr. iud. caſ. 136. num. 2. Maſcard. concl. 1055. num. 10. Surd. conſ. 395. num.
* 25. lib. 3. Honded. atteſtans de communi opin. conſ. 29. nu. 29. lib. 1. Boer. deciſ. 101. num. 3. Rota deciſ. 785. par. 3. in recentior. Card. Mantic. deciſ. 112. num. 3.
73 Quemadmodum † etiam quinam ſit metus ſufficiens & in virum conſtantem cadens, iudicis arbitrio remitti tradunt Alex. conſ. 156. num. 5. in fin. lib. 5. Soc. iun. d. conſ. 77. num. 47. Sanch. cum per eum congeſtis d. diſp. 5 num. 1. vbi rationem aſſignat, quia non poſſunt in particulari exprimi omnes caſus, Maſcar. cũ
* relatis, atteſtans de communi opinione d. concl. 1055. num. 12. Greg. XV. deciſ. 374. num. 12. In terminis verò noſtris, & leuioribus coniecturis opus eſt, & minor
74 metus requiritur, † tum quia agitur de matrimonio, ad quod irritandum minor metus ſufficit, quàm in cæteris contractibus propter maximam libertatem voluntatis, quæ in illo deſideratur, vt ex
* communi omnium ſententia tradit Me-
75 noch. in conſ. 2. num. 233. lib. 1. † vnde, & læuiores deſiderantur probationes, vt pluribus congeſtis aduertit Sanch. d. lib. 4. diſp. 6. num. 1.
76 Tam etiam, † quia tractatur de facto ſecuto in priuata domo, quo caſu metus læuioribus probationibus probatur Mãdell. conſ. 77. num. 11. Monterus deciſ. Aragon. 45. num. 15. & benè facit Giouagnon. cum per eum relatis in reſponſ. 67. num. 13. & 41.
77 Quæ † quidem multo magis ſibi locum vendicant in metu nocturno, & clandeſtino Menoch. cum per eum relatis præſumpt. 126. num. 10. Magol in tract. de his quæ vi, metuſue cauſ. cap. 10. §. 3. num. 12. in infine. Rota deciſ. 643. ſub num. 25. par. 1. in recentior.

Non obſtant contraria; quia quod dicebatur iuſtum metum ceſſare, ex quo A. deprehenſus fuit cum puella à viro religioſo, ac inermi, à quo necem, vel cruciatum

ciatum

ciatum timere non poterat; procederet
ſi vel fuiſſet in loco patenti, & libero, vel
ſi ille religioſus habitare conſueuiſſet in
dicta domo, & ex improuiſo in Amantes
incidiſſet. At cum A. eſſet in domo clau-
ſa, hora intempeſtiua in eorum pote-
ſtate, qui ſe ab illo exiſtimabant offenſos;
& in facinore deprehenſus, non ex acci-
denti, ſed præmeditato eorum conſilio,
ac præuia Parochi, teſtium, licentiæ Or-
dinarii præparatione, & cum importunis
precibus, & vexationibus per trium ho-
rarum ſpatium præfati religioſi, ægrefe-
rentis iacturam honoris, dictique iuue-
nis renitentiam, & ſurſum, ac deorſum
curſitantis; iuſtè quidem, ac rationabili-
ter timere potuit, ſibi, vel corporis, cru-
ciarum, vel necem imminere ſi vlterius
reſtitiſſet, debuitque credere nolle pro-
pinquos M. ſibi illudi, neque gratis præ-
dicta præparamenta feciſſe, eoſque præ-
miſiſſe d. religioſū, vt quoad fieri potuiſ-
ſet, ſine vllo ſtrepitu matrimonium ſuc-
cederet; duriùs poſtea ſecum acturos, ſi
eidē Religioſo nō paruiſſet; & propterea
bene intrant concluſiones ſupra per me
allatæ a *n.* 31. & fatēdū eſt A. nō potuiſſe
vlla ratione ſibi conſulere, & ſic ceſſant
quæ dicta ſunt à *nu.* 15. & ſeq. præſertim
*ex Laderch conſ. 17. ſub n. 4. ver. ex qui-
bus*, & *Soto in 4. ſent. diſt. 29. q. 1. ar. 2. ver.
alterum vero & Sanch ibidem citato.*

Et quoniam ſcribentes pro M. facie-
bant præcipuum fundamentum in dicta
78 doctrina † *Soti*, quatenus inquit æſti-
mationem metus eſſe debere ex pericu-
lo præſentaneo, & iam iam impendenti;
aduertendum eſt, illum moueri ex *l. me-
tum la 3. ff. quod met. cauſ.* vbi I.C. inquit
*Metum autem præſentem accipere debe-
mus, non ſuſpicionem inferendi eius*, quæ
quidem lex interpretatur de ſuſpicione
leui, & vana, nec excludit probabilem
mali futuri ſuſpicionem, vt poſt alios be-
ne declarat *Sanch. de matri. lib. 4. diſp. 1.
ſub num. 16. ver. ſed textus*; Quod ſi *Soti*
doctrina abſolutè accipiatur, profectò de
* fendi non poterit, cum illi aduerſetur cō-
munis concluſio, de qua *ſupra num. 31.
& ſeq.* nempe, ſuſpicionem probabilem
metus haberi pro metu. Si enim pericu-
lum iam iam impendens adeſſet, non ap-
pareret quo modo metus actualis à ſu-
ſpicione metus diſtingui poſſit. Exularet
79 rurſus alia concluſio, quæ habet † appel-
latione inſtantis periculi, non tantum
proximè imminens intelligi, ſed futurum
etiam diſtanti tempore, ſi tamen proba-
biliter timeatur euenturum, vt benè per
*Sanch. ſub dicto num. 16. ver. imo credi-
derim*, & *per Pontium de matrim. lib. 4.
c. 2. num. 7.*

80 Denique confunditur dicta doctrina
ex † diffinitione metus à I. C. tradita *in
l. 1. ff. quod met. cauſ.* vbi quod eſt inſtan-
tis periculi, vel futuri mentis trepidatio,
& tradūt *Anchar. conſ. 299. Burſatt. conſ.
72. num. 29. Flam. Pariſ. de reſign. benef.
lib. 13. q. 1. nu. 78. Monter. deciſ. 45. nu. 61.
Couar.* pulcrè *in 4. decret. tit. de matrim.
par. 2. cap. 3. §. 4 nu. 1.* Si enim periculum
eſſe deberet, iam iam impendens, & præ-
ſentaneum, vtique metus non eſſet pe-
riculi futuri mentis trepidatio, vnde, &
Cicero in Tuſculanis metum aiebat eſſe
mali expectationem, eumque refert, &
ſequitur *Gaillus de Pace publica lib. 1.
c. 2. num. 2. & Monter. d. num. 61.*

Non obſtat, quod dicebatur, metum
non probari, niſi per indicia, & conie-
cturas concludentes, & neceſſarias, & iu-
ſtificari ex qualitate armorum, ex *Rota
deciſ. 600. & 605. par. 4. in recentior.* quia
imò læuiores probationes, ac ſola indicia
& coniecturas ſufficere in propoſito, ex
* communi Doctorum ſententia tradit
Giouagnon in puncto *conſ 67. num. 2. &
Rota in deciſ. in calce dictis conſilij impreſ-
ſa num. 69. & 70.* & habetur ex traditis
per me ſupra *num.* 70. etiam ſine armo-
rum præparatione, vt ex communi dixi
num. 36 & ſeqq.

81 Nec † refragantur ponderationes *La-
derchij*, nam prima, de qua ſupra *num.* 18.
falſa eſt, & *DD.* ab eo relati contrariam
ſectantur ſententiam, nam *Rolan. d. conſ.
2. num. 87.* inquit metum ſemper durare
durante cauſa metus, & cauſam ipſam
durare, durante potentia ipſius, metum
inferentis, idemque poſt alios inquit *in
82 d. conſ. 95. num. 32. & 33. lib. 1.* † vbi no-
tabiliter addit ex *Bal. in tract. ſchiſm. in
8. col.* quod ſpiritu timoris nunq̄. an mēs
purgatur, niſi ſint cauſæ conſentiendi
congruæ, ſic etiam *Soc. iun. in citat. conſ.
77. num. 53. ex Corn. in conſ. 41. col. 2. lib.
2. & Marſil. in conſ. 48. col. 3. ver. & ſub-
dit*, inquit, quod donec eſt in facultate
eius, cuius metu aliquid fit; offendendi,
durat metus, & quæ tunc fiunt, metu fie-
ri dicuntur, & rurſus *num.* 54. inquit,
non dici, quem eſſe in ſua libertate, dum
eſt in territorio aduerſarij, eo quod faci-
lè detineri poſſet, ad quod citat *Abb. in
c. accedens notab. vlt. de procur. & Ang. in
l. 1. C. de pri. car.* Et ſic hi ſcribentes fo-
uent cauſam A, qui etiam quando Paro-
chus, & teſtes thalamū ſunt ingreſſi, erat
in territorio, ideſt, in domo eorum, quos
offenderat, nec dici poterat in libertate
con-

conſtitutus, præſertim cum fores eſſent
clauſæ, nec ſibi ſuperueniſſet aliqua cau-
ſa conſentiendi congrua. Et quod metus
tunc demum cenſeatur purgatus per ſe-
quentes actus poſitiuos, & ſine metu fa-
ctos, quãdo fiunt ex interuallo, alias ſecus
tradit *Dec. in l. in omnibus cauſis ſub n. 14.
ff. de reg. iur.* poſt *Paul. de Caſtr. in l. in-
terpoſitas nu. 8. C. de tranſact. & ibi Ro-
man. nu. 17. in fin.* cum *alijs*, quos refert,
& ſequitur *Farin. in fragmen. verb. metus
num. 138.* facit peroptime *Sanch. de ma-
trim. lib. 4. diſp. 13. nu. 4.* vbi deridet pra-
cticam quorundam Vicariorum, qui no-
lunt concedere facultatem contrahendi
matrimonium incluſo in carcerem prop-
ter ſtuprum, vt ſtupratam ducat; donec
è carceribus extrahatur, & ita extractus
non dum tamen liber dimiſſus eam vxo-
rem ducit, & putant liberè illum contra-
here; is enim vſus friuolus eſt, & à *Bar.*
& compluribus ſcribentibus apud eun-
dem *Sanch.* reprobatus, ea ratione, quia
nondum liber ille dicitur, cui libera rece-
dendi, quo velit facultas, minimè con-
83 ceditur. Quo fit, vt non applicetur id,
quod *Laderchius* inquit ex mẽte *Neuiz.*
vt dato medio libero, extrema meticu-
loſa non coniungantur; hic enim nullum
medium fuit liberum, ſed omnia plena
timoris, itaut A, in ipſo actu matrimonij,
& pallidus, & alteratus, & ſemiſpolia-
tus eſſet, & ad Parochi interrogationem
cum quadam indignatione reſponderit
verba illa, *ſi, ſiniamola*. *Neuiz.* autem
loquitur in caſu, quo puella prius metum
paſſa, tandem precibus, acquieuerat, hi-
laris erat, ridebat, & fratrem de quadam
dotis rata diſſentientem reprehendit,
dicens, quid ad te? ſi hoc mihi placet, cur
tibi placere non debet? ex quibus verbis
non modò liberum conſenſum, ſed eni-
xam, & vehementem voluntatem argue-
bat *Neuizan. ibi. num. 33.* Licet reuera
neque in his terminis tuta ſit ejus conſul-
tatio, imò ex iam dictis, & proximè di-
cendis, crederem illam ſuſtineri nõ poſſe.
84 Et † quod geſta ab adoleſcente cum
puella reperto, dicantur facta durante
eadem cauſa metus tradit *Giouagn. d. re-
ſponſ. 67. num. 27.* poſt *Alex de Neuo. d.
conſ 99. num. 5. in fin. inter conſ. Alex. lib.
3. & Barba.* latè *conſ. 54. col. 16. ver. re-
manet modo lib. 1.* nec diſſentiũt *Io. Frãc.
a Ponte in conſ. 44. num. 24. & Rota in
85 dec. 643. in fin. par. 1. in recentior.* † Et
quod attendi debeat principium meticu-
loſum, cæteraque ſecuta ab eo regulan-
da ſint; Et quod requiratur continuatio
actus libertatis ad purgandum metum
priſtinum ex *c. ad. id de ſponſal.* itaut iuue-
nis conſtitutus fuerit in loco libero, ante-
quam puellam, cum qua repertus fuit, de-
ſponſaret; tradit egregiè *Barbat. in conſ.
54. col. 2. vol. 1.* quem ſequitur, & com-
mendat *Rimin. iun. in conſ. 77. num. 28.
& ſeq. inter conſ. matrim. diu. lib. 1.* vbi in-
quit metum ante deſponſationem incur-
ſum, non dici purgatum tempore deſpõ-
ſationis, ſtante modico temporis inter-
uallo, inter metum, ipſamque deſponſa-
tionem decurſo, ipſumque adoleſentem
donec exiſtit in eadem domo, in qua fuit
cum puella repertus, ſemper timere de-
buiſſe, quod compelleretur ad contra-
hendum matrimonium, etiam ſi tempo-
re deſponſationis vir exoſculatus fuerit
mulierem, *Alex. d. conſ. 99. num. 6. lib. 3.
Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 4.
ſub num. 23.* vbi reijcit *Capoll.* contrariũ
tenentem *Maſc. de probat. concl. 1054.
num. 37. lib. 2.*

Etiam ſi poſt tres, vel quatuor horas
fieret cõtractus matrimonij, quia adhuc
per metum fieri præſumitur *Io. Cald.
conſ. 2. de his quæ vi metuſue cauſ. Alex.
conſ. 88. num. 6. & 7. lib. 3. Maſcar. vbi ſu-
pra num. 38.* eandemque ſententiam, ni-
mirũ, quod eodem metu, quo quis indu-
citur ad matrimonium contrahendum,
dicatur inductus ad verba liberũ cõſen-
ſum denotantia, poſt *Alba. conſ. 77. num.
27. Crot conſ. 182. num 29. Grat. conſ. 83.
nu. 13. & ſeq. Crauett. conſ. 461. num. 32.
Rimin. iun. conſ. 77. num. 33. lib. 1. conſ.
matr. diu* tradit *Turrett. in conſ. 28. n. 29.
lib. 1 & Giouagn. d. conſ. 67. num. 28.* qui
dicũt attendendũ eſſe initium meticulo-
ſum, à quo omnia ſecuta regulari debẽt.
Et in puncto, quod præſentia Parochi, &
teſtium non tollat metum, reſpondent in
ſpecie *Purpurat. in conſ. 579. num. 14. &
Turrett. d. conſ. 28. num. 21. lib. 1.* & iuxta
prædicta intelligenda eſt *Rota* ex aduer-
ſo citata in *deciſ. 600. n. 2. p. 4. in recent.*
præterquam quod in caſu dictæ deciſio-
nis apparebat, adoleſcẽtem ſponte con-
traxiſſe, optaſſeque, ſe à conſanguineis
puellæ cum illa deprehendi, ad parandã
excuſationem cum matre ſua, matrimo-
nio contradicente, vt apparet ex alia
deciſione manuſcripta antecedenter in
eadem cauſa facta, nempe *in Vlixbonen.
matrimonij 16. Decembris 1616. coram
Pirouano*. Et profecto ſi contraria ſen-
tentia admitteretur, nũquam poſt *Con-
cilium Tridentinum* poſſet aliquod ma-
trimonium tanquam metu factum re-
ſcindi, cum ſemper interuenire debeat
Parochus, cum duobus teſtibus, quæ fuit
opinio

opinio *Palaÿ 4. diſtinct. 28. diſput. vnica §. hac porro omnia fol. 663.* quem meritò reprobauit *Sanch. de matrimon. lib. 4. diſputat. 12. num.* 1. & contrarium ſentiunt omnes, qui poſt Concilium pro nullitate matrimoniorum ex cauſa metus ſcripſere, & *Rota Romana*, quæ plurimas in hanc ſententiam deciſiones publicauit.

Quod autem addebatur, præfatos Sacerdotes non fuiſſe paſſuros, vt eidem A. metus inferretur, gratis dicitur, quia in illa domo, vel inuitis, & obſiſtentibus Sacerdotibus ille poterat, & iuſtè timebat offendi.

86 Alia † ponderatio *Laderchiÿ*, vt nempe in his terminis neceſſaria ſit proteſtatio, antequam matrimonium contrahatur, falſa eſt, & omninò reijcienda, & *Alexand. & Crauett.* ab eo citati, nec per ſomnium quidem id afferunt; & contrariam concluſionem, nempe quòd dicta proteſtatio minimè requiratur, poſt *Bart. Alexan. & Paul. de Caſtr.* & alios firmat *Dec. in l. in omnibus cauſis num. 12. de reg. iur. & ibi Cagnol. num. 13. & 15.* vbi teſtatur de communi opinione; ſequitur *Villalob. in ſuis comm. opin. littera P. num. 364. & ſeq. Mandell. conſ. 77. num. 15. lib. 1. Couarr. in Epitom. 4. decretal. par. 2. cap. 3. §. 5. num. 12. verſ. ſatis enim*; vbi, alijs relatis teſtatur ita alias in ſummo Romanæ Vrbis Prætorio fuiſſe iudicatum, *ex Gomeſ.* quem citat *reg. de annali poſſeſſ. quæſt. 76. Maſcar. concluſ. 1055. num. 9. Theſaur. iun. qq. forenſ. lib. 1. q. 51. num. 14.* idemque tenuerunt *Rimin. iun. in conſ. 362. num. 8. lib. 4.* & rurſus inter *conſil. matrimon. diuerſ. lib. 1. conſil. 77. num. 27. Turrett. conſil. 28. num. 28. lib. 1. Giouagnon. reſponſ. 67. num. 18.* & dixi in *deciſione 75. num. 57.*

87 Obſeruatio † autem eiuſdem *Laderchiÿ*, in qua enumerando conſulentes, qui pro metum paſſis ſcripſere, aduertit in vnoquoque caſu adfuiſſe arma in promptu, atrocemque metum, fuit ſatis extranea; tum quia in conſultationibus non conſiderantur ea, quæ caſu euenerunt, ſed rationes, quibus in conſulendo vtuntur ſcribentes; tum etiam, quia imò plerique Doctores, etiam ex allegatis per eum idem iuris eſſe dicunt, ſi nec arma, nec terror, neque minæ interuenerint, vt probaui ſupra *num. 36.*

Minus obſtant teſtes deponentes dictum matrimonium fuiſſe liberè contra-

88 ctum, † quia licet mater, & frater ipſius M. regulariter ad fauorem matrimonij probarent, in caſu noſtro, nec quidem indicium faciunt, ſtante diſparitate inter ſponſum, & ſponſam, vt poſt alios latiſſimè proſequitur *Pariſ. in conſil. 58. num. 12. cum ſequentibus libro quarto*; vbi etiam *num. 36. cum ſequentibus*, probat ſufficere diſparitatem in diuitijs, vel annis; & latè etiam tradit *Berous in ſuis quæſtionibus familiaribus quæſt. 55. per totam*.

Atteſtatio autem Parochi, & teſtium probat quidem, non fuiſſe in ipſo actu contracti matrimonij à quoquam metum illatum; non autem excludit quin ante illorum aduentum præceſſerit metus, ita reſpondet in puncto *Rota in deciſione 64. numero 25. par. 1. in recentioribus*. imò ex eorundem depoſitione potius conſtat dictum A. non depoſuiſſe metum iam conceptum, vt ſupra deductum eſt.

Ad coniecturas pro libera voluntate conſideratas facilis eſt reſponſio; prima enim, quæ deducitur ex amore, quo A. proſequebatur M. reſpondebatur, quòd amor præcedens ipſius A. non tendebat ad matrimonium, vt ex facto dignoſcitur; præſertim, quia ex illis verbis M. in reſponſione ad poſitiones, *diede il ſolito ſegno*, apparet ipſum A. aliàs, ad il-

89 lam acceſſiſſe: † amor autem præcedens, ſecuta copula, non inducit præſumptionem liberi conſenſus in matrimonium, vt per *Riminal. iun. in conſil. 77. ante num. 33. inter conſil. matrimon. diu. lib. 1.*

Sed dato, quòd copula non interceſſerit, & puella amaſium non ad alium, quàm ad honeſtum matrimonij finem noctis tempore in thalamum admittere conſueuiſſet, (vt mihi optimam de illa opinionem habenti, credere iuuat) non tamen inde ſequitur quin iuuenis ad illam hac eadem intentione acceſſum habuerit; cum præſertim A. ſtatim contracto matrimonio receſſerit, nullo quidem exhibito ſponſæ beneuolentiæ ſigno, imò amore in odium conuerſo: hinc enim iam perſpicuum eſt, quo tendebat amor, & ſic potius hæc coniectura retorqueretur: ſi enim A. puellam adamaſſet ad matrimonium cum illa contrahendum, vtique adepto fine hilaris fuiſſet, & optata vxore frui voluiſſet.

Secunda coniectura non probatur à matre, fratre, & ſocero dictæ M. propter inæqualitatem inter ipſam, & A. vt dixi ſupra *numero octuageſimooctauo*. Alia muliercula, quæ de promiſſione A. ducendi M. in vxorem pariter vna cum

F præ-

prædictis deponit, cum ſit viliſſimæ con-
ditionis, & nuper de adulterio proceſſa-
90 ta & remaneat ſingularis, † non eſt ha-
benda in vlla conſideratione, præcipue
in cauſa matrimoniali inter perſonas
non pares, per ea quæ tradit *Bero. in ſuis
quaſtion. q. 55. num. 2.*

Tertia coniectura deducta ex eo, quod
contractus celebratus fuit in Ciuitate,
91 in qua ius redditur, nihil releuat, † quia
Scribentes in contrarium adducti, lo-
quuntur quando contrahens poterat è
domo libere recedere, & magiſtratum
adire, quam rationem expreſſe reddit
textus in *l. non eſt veriſimile ff. de eo quod
met. cauſ. & in l. 1. ff. de his qui propter tim.
iud.* Ex quibus iuribus ſcribentes dictam
præſumptionem deſumunt, & iuxta quæ
iura intelligendi ſunt; quod & agnoſcit
Burſatt in contrarium adductus in *conſ.
72 lib. 1.* qui cum *num. 18.* dixiſſet, for-
tiores probationes requiri ad probandũ
metum illatum in Ciuitate vbi adeſt Prin-
ceps. & Magiſtratus, qui ſeuerè in faci-
noroſos animaduertant; applicãdo exin-
de ad caſum ſuum *num.* 49. inquit, quod
poterat haberi recurſus ad magiſtratum
& *num* 51. quod poterant illi contra-
hentes libere diſcedere &c.

Vnde cum nos verſemur in caſu, in quo
A. clauſus erat in domo eorũ, quos offen-
derat, nec inde audebat vel poterat egre-
di; imo timebat fores ab armatis homini-
bus cuſtodiri, parum refert an in ciuitate
adeſſet, vel non adeſſet Magiſtratus, ad
quem recurrendi aditus ſibi non patebat,
imò potius hinc deſumitur contraria
coniectura, vt deduxi ſupra *n. 35. & 43.*

Ad quartam iam fuit ſatisfactum, quia
nec metus illatus fuit coram illis ſacer-
dotibus, nec illi prohibere poterant vl-
tionem, ſi quam facere voluiſſent con-
ſanguinei M. aduerſus Adoleſcentem.

Quinta coniectura deducta ex qualitate
dicti Religioſi, qui eius ſororem cum eo-
dem A. deprehendit, eſt valde generalis,
nec poteſt concurrere cum ſpecialibus
contrarijs, quemadmodum dicimus de
hominibus, qui præſumuntur generali
præſumptione boni *l. merito ff. pro ſocio.*
92 Præterea † licet Sacerdos, & Religioſus
habeat pro ſe præſumptionem, ſunt ta-
men ponderandæ circunſtantiæ loci,
temporis, & negotij, necnon cauſæ,
quæ quidem inducunt, vel auferunt ſu-
ſpicionem mali, vt probatur in *cap. in
omnibus, cum ſua gloſſ. & in cap. cleri-
cus 81. diſt. cum ſimilibus. Abb. in cap.
2. ſub num. 7. ver. dico enim. extra de
cler. non reſiden. Buerar. in ſua Centu-
ria, loco à communiter accidentibus nu. 9.*
Vnde cum in caſu noſtro ageretur de
materia ſpectante ad honorem, & exiſti-
mationem ipſius Religioſi eiuſque fa-
miliæ, in quibus terminis mens huma-
na paſſionis vehementia veluti denſa
obnubilata caligine non ratiocinatur,
imò rectæ rationis habenas excutere niti-
tur, ceſſat præſumptio alias ex ſacerdo-
tio reſultans.

Nec A. dici poterat potentior dicto
Religioſo, dum in illius domo clauſus, &
inermis, veſtibus etiã ſpoliatus, & ab ama-
ſia proditus (vt exiſtimabat) reperieba-
tur, & ſic doctrinæ in contrariũ adductæ
93 nõ applicãtur. † Et facit quod dici ſolet,
delictum non præſumi, niſi commodũ af-
ferat delinquenti, ſeu facienti. *Alex. conſ.
127. viſa. num. 12. lib. 1.* Præterea forte
dictus religioſus putauit his artibus eui-
tare maiora ſcandala, quæ ex aliorum di-
ctæ M. conſanguineorum indignatione
imminebant, vt colligitur ex verbis tertij
teſtis ſummarie examinati ad inſtantiam
eiuſdem mulieris pro obtinenda ab Illu-
ſtriſsimo Archiepiſcopo facultate omit-
tendi denunciationes, inquit enim, quod
ni fieret dictum matrimonium *ne potreb.
bono ſeguire de diſguſti &c.*

Vltima coniectura deſumpta ex eo,
quod A. in receſſu è dicta domo rogaue-
rit, vt matrimonium non propalaretur;
præterquamquod in facto non bene pro-
batur, nihil valet; quinimo dicta ver-
ba arguunt animum ſuum non fuiſſe li-
berum, vt poſt *Barbat. in conſ. 54. col. 8.
verſ. premiſſo vol. 1.* tradit *Pariſ. in conſ.
60. nu. 3. lib 4.* ita vt ſaltem hæc propoſi-
tio broccardica videatur.

Non denique refragatur, quod quan-
do pro non metu adſunt coniecturæ, tunc
metus non niſi clariſsimis probationibus
probatur,

95 Tum † quia regula procedit quoties
pro non metu affertur præſumptio iuris,
non autem hominis, & ita loquuntur
Boſſ. Rolan. & Rimin. iun. ex aduerſo
citati ſupra *num. 30.*

Tum etiam, quia reuera vel ex dictis
reſponſionibus remanẽt eliſæ omnes cõ-
iecturæ pro M. allatæ, vel contra illas
militant longè vrgentiores & vehemen-
tiores præſumptiones, vt ex ſupra latiſſi-
96 me deductis apparet. † Quo fit, vt conie-
cturæ pro eadem M. adductæ non habeã-
tur in vlla conſideratione *l. Diuus ff de
reſt. in integ. Card. Mantic. de coniectur.
vltim. volunt. lib. 12. tit. 17 num. 16. Me-
noch. conſ. 409. num. 67. lib. 5. Paneirol.
conſ. 179. num. 13. Surd. conſ. 16. num. 22.*

Borell.

Borell. conſ 80. num. 45. Turrett. conſil. 28. in fin. lib. 1. cum tamen non deſint, qui adſtruunt omnem modicam præſumptionem ſufficere ad tollendam ſpontanei conſenſus præſumptionem *Abb. in c. ad audientiam in fin. extr. quod met. cauſ. Barbat. conſ. 54. col. 1. vol. 1. Rolan. conſ.* * *2. num. 93. lib. 1.* vbi de communi opinione teſtatur.

97 Cum † itaque coactis nuptijs non ſit fauendum *cap. cum locum de ſponſal. Rimin. iun. conſ. 77. num. 36. inter conſ. mat.*
98 *lib. 1.* Quippe † quæ malos exitus habere conſueuerint *cap. veniens 15. & cap. requiſiuit de ſponſal. Alex. in conſ. 98. in princ. lib. 3. Rimin. iun. loco citato nu. 37. Rota deciſ. 69. num. 16. par. 4. diuerſor.*
99 Sitque † non minus peccatum iungere non coniungendos, quàm ſeparare non ſeparandos, vt notatur *in cap. iurauit de probation.* cum alijs adductis per *Pariſium in conſ. 58. num. 47. vol. 4.* ſequitur *Rimin. iun. dicto conſ. 77. num. 38.*

Ideo pronunciaui dictum matrimonium nullum, & inualidum.

ARGVMENTVM.

Matrimonium an ſit validum ſi contraharur à reperto cum puella, ad euadendam mortem, ſibi in iniuriæ vltionem comminatam. Et quid ſi ad euitandam accuſationem. Metus iniuſtè non ad finem extorquēdi conſenſum illatus, an matrimonium, vel cæteros contractus annullet. Et quid de iuſtè ad conſenſum extorquendum illato. Ad ornatum, & enucleationem *cap. veniens il 2. de ſpouſalib.*

SVMMARIVM.

1 *Repertus cum puella, ſi contrahit cum ea ad euitandam mortem ſibi in vltionem iniuria comminatam, matrimonium tenet.* & num. 5.
In praxi tamen difficile obtineretur numero 10.
2 *Repertus cum puella, ſi ad euitandam accuſationem contrahit, matrimonium validum eſt,* & num. 11.
Declara vt num. 13. & 15.
3 *Matrimonium contractum per metum iniuſtè ad illum finem incuſſum, eſt in vtroque foro nullum: & quid inter infideles.*
4 *Metus non ad finem extorquendi conſenſum etiam iniuſtè illatus, non annullat matrimonium.*
5 Tex. in c. veniens il 2. de ſponſal. *an procedat vbi pater adoleſcenti cum filia reperto minatur necem ad vindictam,* & num. 7.
6 *Metus ſuſpicio an, & quando pro metu habeatur.*
7 Cap. veniens il 2. de ſponſal. *an procedat vbi metus fuit iniuſtè illatus, non tamē ad extorquendum conſenſum.*
8 *Delictum non prabet cauſam timendi aliud damnum, quàm eidem delicto debitum.*
9 *Metus iniuſtè illatus, licet non ad eliciendum votum, annullat actum, ſi fiat ad redemptionem mali intentati.*
10 *Matrimonium celebratum à reperto cum puella, an & quando dicatur meticuloſum & nullum, remiſſiuè.*
11 *Metus auctoritate priuata iuſtè illatus, ad extorquendum conſenſum, an vitiet contractum, vel votum.*
12 *Metus in quem quis propria incidit culpa, an irritet matrimonium, vel profeſſionem. Et quid in cæteris contractibus.*
13 *Stuprator, ſi iure cogi poteſt ad ducendam ſtupratam, an validè contrahat ad euitandam accuſationem ſibi comminatam, & quid ſi à iudice ad id non poterat præcisè compelli.*
14 *Stuprator an teneatur copulatiuè ad ducendam, & dotandam ſtupratam.*
15 *Violans virginem ſub promiſſione coniugij, poteſt præcisè ad illud compelli.*
16 *Matrimonium ab ægroto contractum cum filia medici nolentis aliter mederi, an, & quando ſit validum.*

DECISIO VI.

IN quadã Matrimoniali cauſa coram me agitata, fuit incidenter actum de intellectu textus *in c. veniens il 2. in ordine XV. extr. de ſponſal.* Cuius formalitas, in eo conſiſtere dicebatur, quod pater puellæ adoleſcentē cum ea repertum iniuſtè metu mortis ad matrimonium cōtrahendum adegerit, & in his duntaxat terminis diſpoſitionem d. textus procedere. Et hinc
1 binæ deducebantur aſſertiones, † quarum prior erat, vt ſi in caſu *dicta decre-*

talis, pater puellæ non animo cogendi, ſed ea mente acceſſiſſet, vt adoleſcentem ad acceptæ iniuriæ vltionem interficeret ille autem precibus impetraſſet, vt ſibi parceret, eo quod paratus eſſet in compenſationem iniuriæ, accipere puellam in vxorem; tunc matrimonium validum fuiſſet, ad quod allegabatur duntaxat *Reginald. in praxi fori pœnit. lib.* 31. *cap.* 13. *ſub num.* 79. *ver. ex hac.* eam ſui dicti adducens rationem, quia tunc metus, non ad matrimonium extorquendum fuiſſet incuſſus; ſed potius per ipſum matrimonium metus iam in flagitij vindictam illatus, tolleretur.

2 Poſterior † verò erat aſſertio, vt ſi pater ille minatus fuiſſet adoleſcenti ſe accuſaturum illum apud Iudicem, niſi filiam, cum qua depræhenſus fuerat, acciperet in vxorem; is autem ad accuſationem, & moleſtiam effugiendam, matrimonium obtuliſſet, contraxiſſetque, illud validum fuiſſet, vt *per eundem Reginald. loco citato*; ea motum ratione, quia pater potuit illum iuſtè accuſare, in eum finem, vt matrimonium contraheret, ad quod iudex illum cogere poterat. Quamuis autem præfatæ cauſæ matrimonialis reſolutio, non penderet ex dicta *Reginaldi* doctrina, quia tamen ob morum corruptelã conſimiles caſus frequenter contingunt, & quia hæc conducunt ad interpretationem, & ornatum *dicti cap. veniens*; ideo de his placuit particulariter videre.

3 Quo igitur ad priorem † aſſertionem, ſuppono, quod quemadmodum commu-
* nis eſt omnium concluſio, vt matrimonium contractum metu cadente in conſtantem virum, iniuſtè ad illud extorquendum incuſſo; in vtroque foro ſit nullum *cap. cum locum*, & ibi *Doctores cap. conſultationi, & dicto cap. veniens. de ſponſal* & tradunt frequentiori calcu-
* * lo Theologi, & Iuriſtæ quos diligenter congeſſit *Sanch. de matrim. lib. 4. diſp.* 12.
* *num.* 18. vbi de communi opinione teſtatur. Et quidem tam iure humano, quàm naturali, & ſic etiam inter infideles *D. Thom. in 4. ſentent. diſt. 29. q. unic. art. 3. quæſtiuncul. 1. in corp* cum alijs *per Paul. Comit. lib. 1. reſponſ. moral. q.* 122. plurimos congerit, licet non ſequatur *Sanch. dicto libro 4. diſput. 14. ſub num. 1. ver. octauo.* hanc tenet, & defendit nouiſſimè *Pontius in comment. de impediment. matrimon. §. 13. ver. caterum*.

4 Sic verſa vice † ſi non ad extorquendum conſenſum, ſed ad alium finem fuerit illatus, ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè, matrimo-
* nium non annullat; ita ex communi, & certiſſima ſcribentium ſententia firmat *Sanch. dicto libro 4. diſput. 12. num. 3. & ſub num. 11. ver. cæterum*, ſequitur *Coninch. de ſacrament. & Cenſur. diſput. 28. dub. 1. num 9* vbi rationem reddit, quia iura idcirco irritant matrimonia metu contracta, vt alios auertant, ne quenquam matrimonium inire cogant, ac vt ſubueniatur patienti metum, ne per iniuriam ad rem ſibi odioſam compellatur, quæ ratio ceſſat, vbi ad diuerſum finem metus incutitur.

5 Et † hinc ſequitur veram eſſe *Reginaldi* aſſertionem, vt nempe ſi pater, de quo *in dicto cap veniens*, fuiſſet mortem adoleſcenti comminatus in vindictam acceptæ iniuriæ, vtique validum fuiſſet matrimonium, quia defuiſſet iſta qualitas à *Doctoribus*, requiſita, vt nempe ad finem extorquendi conſenſum, metus incutiatur; & ita *Reginaldum* ſimpliciter ſequitur *Barboſ. in collectan. dict. cap. veniens num.* 4. Tu dic, quod ante *Reginald.* idem firmarunt *Henric. libro 2. de Matrimon. cap. 9. num. 2. Angles fol.* 458. *Viuald. in candelabr. ſacrament. num.* 64. *Corona confeſſ. par. 4. materia de Matrim. cap. 8. tit. de Impedim. Violen. num. 29. §. ſed eſt hic. Sanch. de matrimon. lib. 4. diſput. 12. num.* 14. vbi hanc ſententiam defendit, oſtendens eã non repugnare textui *in l. nec timorem. §. proinde ff. de eo quod met. cauſ.* neque communi ſcribentium concluſioni, quæ
6 habet probabilem† metus ſuſpicionem haberi pro metu, de qua ego poſt alios latiſſimè diſſerui *in deciſione præcedenti num. 31. cum pluribus ſequentibus.* Quæ quidem concluſio ex mente *Sanch. ibidem.* procedit in probabili ſuſpicione metus inferendi ad finem extorquendi conſenſum, ſecus ſi ſuſpicio eſt vt vis inferatur, non ad eum finem, ſed ad vindictam de ſtupri iniuria ſumendam; ſtuprator autem ſua ſpontè matrimonium cum illa offerat, vt iniuriæ, pœnæque veniam impetret.

7 Reperio † tamen, quod nouiſſimè *Baſil. Pont. in commentar. de Impedim. matrimon. cauſ. 31. §. 10. & 12.* quamuis amplectatur generalem concluſionem, de qua *ſupra num.* 1. in caſu tamen particulari *d. cap. veniens* contrarium omnino tenet; vt nempe ſi depræhenſus in ſtupro, offerat conſanguineis puellæ matrimonium cum illa, vel adulter offerat matrimonium cum conſanguinea mariti, modò id metu mortis faciat, matrimonium ſit nullum; quia metus

eſt

eſt iniuſtè illatus, cū non poſſint conſanguinei iuſtè illum necare, ſed duntaxat cōprehendere, & iudici tradere, ad quod citat text. in *l. nec timorem §. iſti quidem,* ibi, *quamuis non omne adulterum liceat occidere, vel furem, niſi ſe telo defendat; vnde iure occidi non potuerunt.*

8 Pro † qua quidem ſententia, ni fallor, facit ratio allata à *Sanch. d. diſp. 13. ſub num. 9. ver. ad replicam*, nempe delictum non præbere cauſ[am] timendi aliud damnum, quàm de[...] delicto, & ſic legitimam acer[...]enam, iuris ordine infligendam: quæ ratio tametſi à *Sāch.* adducatur in caſu, quo quis ad matrimonium iuſtè fuerit compulſus, non tamen eſt dubium, quin & hoc quoque caſu militet.

9 Rurſus † confirmari poſſet ex doctrina *Leſſij de iuſt. & iur. cap. 40. dub. 2. ſub num. 16. ver. non tamen*, vbi inquit ad hoc vt metus annullet votum, non eſſe neceſſe, vt intendatur principaliter ad votum elici[e]ndum, ſed ſatis eſſ[e], vt incutiatur iniuſtè, & concedatur votū ad redemptionem mali intentati, vt conſtat ex *c. perlatum extr. de his quæ vi.* vbi mulieri ob ſuſpicionem adulterij, intentatur mors à famuli[s] mariti, & ex affectu miſericordiæ conceditur, vt redimat mortem profeſſione religionis, quæ tamen profeſſio ibi declaratur nulla.

Cæterum a priori ſententia in puncto iuris, non puto vllatenus recedendum; * tum quia communis, tum etiam quia generaliter exigunt ſcribētes, vt metus omninò ad finē conſenſus eliciendi incutiatur, imò nec idem *Pōtius*, ſi rectè aduertatur, aliàs illam negauit in *tract. de matrim. lib. 4. de conſenſu ex metu cap. 19. num. 10. iunctis num. 2. & 7.* vnde ſumptus fuit dictus commentarius *de imped. matrim.* ab eo ſeorſim impreſſus.

10 Si † tamen ſpeculatiua reducatur ad praxim; difficilè id obtineri poterit, cum ſit ferè impoſſibile deducere in proceſſu, non ad matrimonium extorquendum, ſed ad vltionem iniuriæ, patrem puellæ, vel eius conſanguineos voluiſſe adoleſcentem cum ea repertum necare; imò eo ipſo, quod conſtaret ab illis, præſertim armatis, adoleſcentem fuiſſe repertum cum puella, & exinde matrimonium cōtraxiſſe, diceretur in foro fori per vim, vel metum, vel ſaltem per probabilē ſuſpicionem metus inferendi, matrimoniū fuiſſe contractum; & ideo nullum & inualidum iudicaretur, iuxta tamen ea, quę ego latiſſimè deduxi in deciſione præcedenti: ad quam lectorem relego.

11 Quo verò † ad poſteriorem aſſertionē, in qua dicebatur matrimoniū ab adoleſcente oblatum & contractum ad euadēdam comminatam accuſatio[n]e valere; dico idē ante *Reginald.* tradid. ſſe *Sanch. de matrim. lib. 4. diſp. 13. n. 3.* qui ſe remittit ad tradita per ipſum *diſp præced. n 9.* vbi tamen loquitur de caſu, quo quis publica auctoritate dānatus erat ad mortē, ibiq. *plurimos Doctores* citat; idemq. tenet *ead. diſp. 13. ſub. n. 9. ver ad tertium.* & ſequitur nouiſſimè *Pōtius in commentar. de Impedim. matri. cauſ. 31. §. 12. ver.* * *at quando.* vbi teſtatur de communi opinione, & inquit, non inde lædi ab inferente metum, ſummam libertatem in matrimonijs requiſitam, ſed potius ab ipſo delinquente fuiſſe læſam, qui ſe ipſum in eas anguſtias coegit.

Huius autem aſſumpti veritas pendet ab illo vniuerſali problemate: An metus auctoritate priuata iuſtè illatus ad extorquendum conſenſum vitiet contractum: qua de re pleniſſimè agit *Sanch. de matr. lib. 4. diſp. 13. per totam*, vbi rel[a]tis tribus Doctorum ſententijs, negatiuæ, vti probabiliori adhæret, quam iuribus, rationibus, & auctoritatibus comprobat *à nu. 3.* & deinceps. Potiſſima verò huius opinionis ratio ea frequētius à ſcribentibus ſolet adduci, quam ſupra tetigimus, nimirum, quia quando metus iuſtè irrogatur ob crimen, non tam cenſetur inferri ab extrinſeco, quàm prouenire ab intrinſeco, ſcil. cet à propria delinquentis voluntate, & à natura deli[cti]; itaut delinquens taliter delinquendo, ipſe ſib[i] m[etu]m inferat, exponendo ſe huiuſmodi periculo; is autem qui matrimoniū, votum, aliūue contractum proponit aliàs malum minatur, quod iuſtè poteſt inferre potius aufert, quam infert metum; oſtendens viā euadendi mali: id verò quod ex propria oritur voluntate, non cenſetur moraliter libertati repugnare. Quam ob rationem, eandem ſententiam ſ[e]quitur, & veriorem dicit *Leſſius de Iuſt. & Iur. lib. 2. cap. 40. de voto dub. 3. ſub num. 15. ver. ſed verius. Coninch de Sacramen. & cenſur. diſp. 28. de matrim. metu [...] dub. 1. num. 15. & ibi num. 9. [...]* iura idcirco irritare matrimo[...] tu contractum, vt auertant [...] metu matrimonia inire cog[...] ſubueniant patienti metum [...] riam ad rem ſibi odioſam [...] rationes hoc in caſu defic[...] tando huiuſmodi matr[...] cto alios à metu infer[...] & patienti eriperet[...]

culum poſſet effugere, quod aliter, quàm contrahendo matrimonium nequit vitare; eandem ſententiam tenet etiam *Pontius de matrim. lib. 4. cap. 19. num. 7.* & ex noſtratibus *Monterus in decif. Arag. 45. num. 7. & 8.* vbi ad hoc citat *Panorm. in cap. Abbas num. 7. & in cap. cum dilectus num. 6. extr. quod metus cauſ. Felyn. in c. cum inter num. 20. de except. Rip. in Rub. de damn. infect. num. 2.* (qui loquuntur in terminis *l. ſi mulier. 21. in princ. ff. de eo quod met. cauſ.* & ſic de metu grauaminis iuris) citat etiam *Dec. conſ. 42. col 5. & Couar. 2. par. de ſponſal. cap. 3. §. 4. num. 12.* loquentes de metu publica auctoritate iuſtè illato, & ſic extra rem noſtram.

Hanc eandem ſententiam in terminis matrimonij ſpiritualis, ideſt profeſſionis iu religione defendit idẽ *Sanch. in Decalog. lib. 4. c. 3. num. 21.* vbi contrarijs ſatiſfacit, & inquit huic ſentẽtię adhęrere etiã *Sotum de Iuſti. & iur. lib. 7. q. 2. art. 1. ad primum paulò ante fin.* quatenus inquit requiri metum incuſſum ab homine per iniuriam vt votum irritet, idemq. apertè firmat *Metina in ſumma lib. 1. cap. 14. §. 6. fol. 86. Em. Sà in Aphoriſm. confeſſ. ver. votum num. 8. Graffius in conſ. 1. nu. 8. de voto lib. 3. tom. 1.*

Contrariam tamen ſententiam, vt ſcilicèt matrimonium, vel votum celebratum per metum cadentem in virum cõſtantem quantumuis iuſtè, in eum finem incuſſum, ſit nullum, iuribus, & rationibus comprobat, & probabilem dicit, ſed non ſequitur *Sanch. d. diſp. 13. num. 1.* vbi innumeros ad hoc adducit ſcribentes, quibus addendi ſunt *Gabr. in 4. diſt. 29. q. 1. art. 2. concl. 4. & Sotus ibidem art. 3. ver. regula ergo generalis & Rebellius de oblig. iuſti. lib. 2. de matrim. quaeſt. 11. num. 12.* vbi rationem reddit; quia ſcilicet quamuis accuſitio iuſtè ob culpam delinquẽtis indici poſſit ob proprios accuſationis fines; iniuria tamen illi, & ſacramento fit, ſi per ea media per ſe intendatur extorſio cõſenſus ad matrimonium, qui liber, & non coactus eſſe debet; & proindè inualidum erit matrimonium, non ſecus ac ſi timore inferendæ mortis etiam iuſtę quemquam ad profeſſionem cogeres, profeſſio inualida eſſet, vt colligitur ex *d. c. cum dilectus*. Eandem ſenteutiam confirmat *ibi Rebell.* alia ratione, quia non minus finibus matrimonij per ſe aduerſatur, nec minus libertatem minuit timor eius, qui cauſam timendi dedit, quam timor illius, qui nullam dedit, ſi modò vterque cadat in virum conſtantem. Et huc tendit conſimilis ratio allata à *Couar. 4. decret. par. 2. cap. 3. §. 4. num 15.* vbi ſubdit, potius eſſe conſiderandum an metus ſit illatus, vel ne; quam quod *iuſtè* inferatur; idem, inquit *Sotus vbi ſupra*. quam etiam rationem affert, licet non ſequatur *Coinch. de ſacram. & cenſur. diſp. 28. de matrim. metu contract. dub. 1. num. 3.*

12 Confirmatur rurſus eadem ſententia * ex communi ſcribentium diſtinctione; quæ habet in cæteris cõtractibus metum, in quem quis propria incidit culpa, nemini prodeſſe debere, *l. ſi mulier in fi. ff. quod met. cauſ.* in matrimonio verò ob omnimodam libertatem in eo requiſitã, vtique excuſationẽ parare, illudq. nullũ reddere, *text. in l. nec timorẽ §. 1. ff. quod met. cauſ. & in d. c. veniens il 2. de ſponſal.* * *vbi gloſſa* cõmuniter recepta, & *Franch. num. 6. in fi. & Ant. de Butr. in 4. notab.* quem textum ad hoc ſingularem dicit *Felin. in c. cum inter num. 20. extr. de except. Abb. in c. 2. num. 8. de his quæ vi metuſue cauſ. Alex. conſ. 99. in princ. lib. 3. Pariſ. conſ. 61. num. 19. lib. 4. Riminal. iun. conſ. 77. nu. 26. inter conſ. matrim. diuerſ. vol. 1.* plurimos congerit, & ſequitur *Couarr. in 4. decret. de Matrim. 2. par. c. 3. §. 5. num 7.* vbi poſt alios rationem raddit; quia culpa directè non tendit ad coactionem, vel ad metum inferendum. *Gregor. XV. decif. 326. nu. 17. Rota deciſione 784. num. 5 par. 3. in recentiorib. Rebell. de oblig. iuſt. lib. 2. de matrim. q. 11. ſect. 2. ſub num. 16. ver. quare*, vbi id verum in matrimonio docet, quãdo metus ordinatur ad coactionem, & ſic in terminis noſtræ quæſtionis, aliàs ſecus.

13 Cæterum, † quicquid ſit in reliquis caſibus, arbitror in terminis noſtris, has inter ſe pugnantes opiniones fœdere diſtinctionis cõciliari poſſe; vt ſcilicet prior opinio procedat quoties ſtuprator iure licito præcisè compelli poteſt ad matrimonium contrahendum, prout eſt quoties vel ſponſalia celebrauit, vel in ea vrbe delictum commiſit, in qua lege cauetur, vt ſtuprator omninò ad matrimoniũ cum ſtuprata contrahendum compellatur; tunc enim cum ſpontè ſe tali pœnæ ſubmiſerit, ipſe ſibi metum iniecit, executio verò iuris licitè fieri poteſt, & cum offeratur à priuato eadem pœna, quam iudex mediante illa accuſatione infligere poteſt, vtiq; metum incutere nõ dicitur; poſterior verò ſententia procedat, vbi ſtuprator præcisè ad matrimonium iure medio non poteſt compelli; tunc enim dici nõ poteſt metus iuſtè incuſſus, cum

ad

ad id tendat, ad quod Iudex delinquentē compellere non poterat, & ita in effectu diſtinguit *Rebellius de oblig. Iuſt. lib. 2. de matrim. q. 11. num. 12.* & ſi benè aduertatur iuxta hos terminos loquitur etiam *Reginal. de quo ſupra nu. 2.* dum eam ſuæ aſſertionis reddit rationem, quia pater puellæ poterat ſtupratorem accuſare in eum finem, vt matrimonium contraheret, ad quod eũ Iudex cogere poterat.

14 Porrò † ad quid ex veteri teſtamento teneretur ſtuprator habetur *exod. c. 21.* in hæc verba *Si inuenerit vir puellã Virginem, quæ non habeat ſponſum, & concubuerit cum illa, & res ad iudicium venerit, dabit qui dormierit cũ illa patri puellæ quinquaginta ſiclos argenti, & habebit eam vxorem, quia humiliauit illam, ſi pater ei eam dare noluerit, dotabit:* quæ lex renouata fuit per ius Pontificium in *c. 1. extra de Adult.* vbi dicitur *Si ſeduxerit quis virginem nondum deſponſatam, dormieritq; cum ea, dotabit eam, & habebit vxorem. Si verò pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam, iuxta modum dotis, quam Virgines accipere conſueuerunt:* ex quo contextu nonnulli colligebant ſtuprãtem teneri copulatiuè ad ducendum, & dotandũm, & ſignanter *gloſſ. & Innoc. Io. Andr. Ant. de Butr. & Card. ibidem* cum alijs quos congerit *Farinacc. de delict. carn. q. 147. num. 97.* vbi teſtatur

* de communi opinione. Alij autem è contra tenuerunt textum intelligendum eſſe non copulatiuè, ſed alternatiuè, vt ſcilicet teneatur, vel ducere, vel dotare, vt per *Abb.* ibidem *num. 4. & Ancbar. nu. 5. & Io. de Anan. col. 2. ver.* nota *ſecundum per textum in cap. 2. eodem tit.* & hæc ſentẽtia obtinuit in praxi, vt teſtatur *Gomeſ. ad leges Tauri in l. 80. ſub num. 8.* vbi inquit, ita ſeruari in practica, & ſe ita iudicaſſe. ſequitur *Clar. in §. ſtuprum num. 3.* vbi ait ſe credere, quod ita ſeruetur vbique *Papp. lib. 22. tit. 9. arreſt. 9. Caball. reſol. crim. caſ. 196. ſub n. 12. ver. nõ enim tenetur præciſè,* vbi qđ vbiq; locorũ, & quotidie ita obſeruatur in practica *Menoch. de arb. Iud. caſ. 288. ſub num. 15. in addit. Guttier. quæſt. Canonic. cap. 37. n. 7. Card. Tuſch. concl. 709. num. 28. & ſeq. volum. 7.* vbi inquit, cum hac ſententia concurrere generalem conſuetudinem *Farinacc. d. q. 147. n. 98. & 99.* vbi quod veritas eſt, vt ſi velit ducere in vxorem teneatur etiam dotare eam; ſi verò non velit ducere, ſed tantum eam dotare, & tunc patiatur pœnas, de quibus ipſe tractat *ibidem nu. 103.* & ita poſt *Gomeſ. loco cit.* concordat iura ſcilicet *cap. 1. de adult. & cap. 2. eod. tit.* & quod alternatiuè teneatur ducere, vel dotare tenuit, etiam *Bellet. diſquiſ. Cleric. tit. de fauore Clericorum reali §. 4. n. 117. Azor. Inſtit. Moral. par. 3. lib. 5. cap. 5. de reſtitutione ob ſtuprum facienda verſ. quæres an teneatur. S. Antonin. in ſumm. p. 2. tit. 5. cap. 6. §. 1 Couarr. lib. 4. decretal. c. 6. §. 8. num. 15.* quæ ſententia canonizata fuit à *Rota in deciſ. 779. à n. 5. & deinceps* vbi egregiè contrarijs ſatisfacit.

15 Si † igitur puella non conſenſerit in ſtuprum ex promiſſione coniugij ſibi facta, quo caſu, vt dicebatur omnes conueniunt ſtupratorem poſſe præciſè ad illam

* ducendam compelli, vt de communi opinione teſtatur, *Leſſ. de Iuſti. & iur. lib. 2. cap. 10. dub. 3. nu. 20.* vel niſi adſit lex municipalis obligans ſtuprantem ad coniugium, vtique compelli nõ poteſt ad puellam ducendam, & propterea extra hos caſus verior mihi videtur ſecunda ſentẽtia; quæ magis tuetur coniugiorum libertatem, pro qua, iura enixè laborauerunt *cap. gemma de ſponſal. cum ſexcentis ſimilibus.*

Et ex his decidi poſſe videtur alia pul-
16 chra quæſtio, † an ſcilicet Matrimonium contractum ab ægroto morbo lætali oppreſſo cum filia Medici minitantis ſe nolle mederi, niſi dictam eius filiam ducat, validus ſit. Et quidem affirmatiuam partem defendit *Sotus 4. diſt. 29. q. 1. art. 3. §. regula ergo generalis Corduba in Summ. q. 171. punct. 1. Vega. lib. 2. ſum. caſ. 281.* cum alijs quos refert, & ſequitur *Sanch. de Matrim. lib. 4. diſp. 12. num. 15. & diſp. 13. ſub nu. 3. ver. & confirmatur ſecundo,*

* vbi teſtatur de communi opinione eamque reddit rationem, quia Medicus non infert metum, ſed morbus; ille autem exigit matrimonium velut medelæ ſtipendium, & ſic iuſtè, cum lege iuſtitiæ non teneatur mederi. Ex qua ratione videtur inuui cõtrarium in caſu quo medicus ex iuſtitia tenetur mederi, puta ſi à communitate conductus, vel ex conuentione ad medendum adſtrictus eſſet, quam diſtinctionem expreſsè facit *Rebell. de Iuſt. & Iure lib. 2. q. 11. ſect. 2. num. 16.*

Sed quod dicta affirmatiua ſententia ita demum ſit recipienda, ſi medicus ex longinquis Regionibus eſſet petendus, & non niſi cum graui difficultate poſſet ad ægrotum venire, aut quando alias habet cauſas, ſiue iuſtas, ſiue iniuſtas, ob quas ſuam operam ægro negat, ita ut id non faciat ad matrimonium extorquendum, quamuis paratus ſit eam exhibere ægroto, ſi puella ei nubat, & è contra reijcienda ſit, ſi medicus in eiſdem locis habitat, nec

nec aliam ob cauſam negat ægroto ſuam operam, niſi vt matrimonium extorqueat firmat *Coinch. de Sacram. & cenſur. diſp. 28. ſub 1. num. 11. & ſeqq.* vti rationem reddit, quia tūc Medicus verè infert nectum, ſubtrahendo ægroto media vitæ neceſſaria, quæ antea vna cum reliqua ciuitate communiter poſſidebat.

Neque valet conſequētia medicus nō tenetur ex iuſtitia mederi, ergo non peccat contra iuſtitiam exigendo matrimonium pro medela, quia imò peccat contra iuſtitiam, exigendo pro ſua opera tātum prætium: quemadmodum Vſurarius, qui tametſi contra iuſtitiam non faciat nolendo mutuare, iniuſtè tamen exigit tantum ſuæ mutuationis prætiū, vt latius *per Coinchi. ibidem* Hanc eandem negatiuam ſententiam, vt matrimoniū ſic celebratum non teneat, & ſi medicus non teneatur mederi, & ſic poſito quod iuſtè metum incutiat; quia ſufficit, vt vel iuſtè, vel iniuſtè ad matrimonium, vel conſenſum incutiatur tenet *Pontius de Matrim. lib. 4. cap. 19. num. 15.* Cui ſententiæ ego quoque accedo, tùm ob præfatas, & alias à *Coinchi.* allatas rationes; tùm etiam ex dictis in præcedenti quæſtione, ſi enim metus quantūuis iuſtè illatus delinquenti irritat matrimonium, quoties ad finem extorquendi conſenſum infertur, certè multo magis irritabit, ſi à medico incutiatur ægroto, qui nullam metui cauſam præbuit. Præterquam quod huiuſmodi exactio ni fallor eſt omnino contra bonos mores, fouet peccatum, & denique præbet medicis anſam facilè extorquendi ab ægrotis matrimonia, in maximam Reipublicæ perturbationem, & perniciē, ac in omnimodæ libertatis in huiuſmodi Sacramento requiſitæ diminutionem.

ARGVMENTVM.

Clericus ſuccedens Laico, in re litigioſa, an, & quando forum ſæculare declinare valeat. Rei litigioſæ alienatio, an teneat, & an iudicium alteret. Sententia lata contra alienantem rem litigioſam, an, & quomodo, & per quem iudicem exequi poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Clericus pro rebus à Laico acquiſitis conueniendus eſt coram Iudice ſuo.*

2 *Etiam ſi Laicus illius auctor in forma Cameræ ſe obligauerit.*

3 *Clericus ſuccedens Laico titulo vniuerſali, an ligetur inſtantia cum illo capta.*

4 *Clericatus ſuperueniens poſt litem captam, an præbeat fori electionem.*

5 *Litigioſa res alienari non poteſt.*

6 *Litigioſæ rei cōtractus eſt ipſo iure nullus.*

7 *Litigioſæ rei alienator habetur pro poſſeſſore.*

8 *Litigioſæ rei alienatione non obſtante, an, & quando iudicium contra alienantem captum, actor proſequi poſſit, emptore minimè citato.*

9 *Litigioſa effecta rè, non poteſt eius ſtatus in actoris præiudicium mutari.*

10 *Litigioſæ rei alienatio dolo, & iudicij mutandi cauſa facta præſumitur,* et nu. 12.

11 *Priuilegium lite pendente ſuperueniens, an, & quando alteret iudicium, & mutet forum.*

12 *Reuocatoria ad contractus reſciſſionem, an ſit neceſſaria, vbi quis ignoranter rem litigioſam emit.*

13 *Actione reali quando dicatur actum, & quando perſonali.*

14 *Executio ſententiæ vbi actum fuit actione perſonali, an, & quando fieri poſſit contra emptorem rei litigioſæ.*

15 *Sententia lata contra vendentem rem litigioſam, exequitur contra emptorem abſque nouo iudicio.*

& an præuia citatione hic, & num. 17.

16 *Sententia lata ſuper re ipſi actori ſpecialiter hypothecata exequi poteſt per Iudicem Laicum contra Clericum emptorem.*

Contrarium eſt verius num. 20.

17 *Litigioſæ rei emptor citandus eſt in executione ſententiæ.*

18 *Alienatio, an, & quando lite pendente fieri poſſit, remiſſiuè.*

19 *Citatio, an, & quando in executione requiratur, remiſſiuè.*

20 Cæuall. q. 36. num. 14. & ſeqq. *reijcitur.*

21 *Executio ſuper re, lite pendente in Clericum alienata, facienda eſt per Iudicem Eccleſiaſticum, Clerico citato.*

22 *Inhibitio de non alienando rem litigioſam fieri poteſt ſtatim lite capta.*

DECISIO VII.

LIte inter duos Laicos ſuper cuiuſdā prædij cōſignatione pendēte, reus cōuentus illud in Clericum diſtraxit, qui, & forum ſæculare declinauit, & per me tunc Vicariū Archiepiſcopalem inhiberi inſtetit. Cum autem

hac

hac in re vtriuſque partis Aduocati con-
fundentes terminos, multa perperam in-
culcarent, quæ non minus ad Clericum
ex teſtamẽto ſuccedentẽ Laico, quam ad
Laicum lite pendẽte Clericum effectum,
& rurſus non minus ad litem cæptam,
quam ad ſententiæ executionem promi-
ſcuè pertinebant; ego quoniam articulus
eſt quotidianus pro materiæ dilucidatio-
ne, quatuor diuerſos diſtinguebam caſus.

1 Primus † eſt quoties Clericus ſuccedit
Laico, cum quo inſtantia ſeu lis non dum
cæpta erat: & tunc omnes conueniũt, vt
non obſtante præcedenti hypotheca, ſeu
obligatione Laici vẽditoris, Clericus em-
ptor, non niſi coram Iudice ſuo conueni-
ri poſſit, vt per *Bar. in l. hares abſens n. 1.*
* *& ibi Doctores* communiter *ff. de iudic. Ant. de Butr. Abb. & Canoniſta in c. quia. extra eodem Marant. in ſuo ſpeculo par. 5.*
** *num. 13 Gall.* plurimos congerens & de
magis communi atteſtans *ſing. obſeruat. lib. 1. obſeru. 37. num. 10. Peregr. de iur fiſci lib. 4 tit. 6. ſub num. 27.*

2 Etiamſi † Laicus ipſius auctor in forma
Cameræ Apoſtolicæ ſe obligaſſet, vt per
Galleſ. ad form. Cam. obl. ad 2. partis q. 2. num. 3. & iſte non eſt caſus noſter.

3 Secundus † eſt caſus quando lite iam
cæpta cum Laico, Clericus eidem ex titu
lo vniuerſali ſucceſſit; & tunc valdè an-
ceps; & controuerſa eſt in iure quæſtio,
an Clericus ligetur inſtantia, ita vt proſe-
qui teneatur iudicium iam contra Laicũ
auctorem ſuum incæptũ, nec ne. Et par-
tem quidem affirmatiuam tenuit *Ang. in l. hares abſens in princ. circa med. ff. de iudic.* & ibi *Paul. de Caſtr* atteſtans de com
* muni opinione *Imola in l. ſi eum hominem ff. de fideiuſſ.* alias de *fideicom* cum alijs
adductis per *Cagnol.* in vtramque partẽ
differentem *in l. 3. num. 249. & ſeq. C. de pact. inter empt. & vendit.* vbi ait, iuxta
hanc opinionem ſe vidiſſe iudicare; latius
hinc inde differens, plurimos cumulans,
& obiectis ſatisfaciens *Surd. in conſ. 222.*
per totum, & *deciſ.* 110 per totam, vbi,
quod iſta eſt magis æqua opinio *Scace. de Iudic. par. 1. cap. 11. num. 23. in fine* innu-
meros congerit, & rationes ex aliorum
mente adducit *Carolus de Graſſ. de effect. cleric. effect. 1. num. 282.* nouiſſimè *Nouarius in prax. elect. & variat. fori ſect. 2. q. 20. per totam*, vbi pariter argumenta pro
hac parte refert; idemq; in cæteris perſo-
nis priuilegiatis, fori habentibus electio-
nem, concludit.

Contrariam tamen ſententiam tenuit
Ant. de Butr. in cap. quia vbi *Imol.* ſibi cõ-
trarius, *Abb.* & latè, *Felyn. de Iudic. Bal in l. 1. C. ſi pend. appell. & in cap. in præſentia col. 4. de probat.* cum alijs, quos cumu-
** lat *Aſin. in prax. §. 2. cap. 12 ſub num. 54. & ſeq. & num. 60.* vbi de magis communi
teſtatur, & *à num. 44.* contrarijs ſatisfa-
cit; alios etiam congerit *Carol. de Graſſ. d. effect. primo Cleric. num. 281.* eamque
** crebriorem fatentur *Gall & Scace* locis
citatis, eamq; firmat *Boer. deciſ. 69. n. 35.*
* Magis communem profitentur etiam
Marta de Iuriſdict. par. 4 caſ. 33. in fin. &
per totum, *Ambroſi. de immunit. Eccleſ. cap. 20. num. 45.* Validiſſimè comprobat
Robuſterius in quodam voto impreſſo per Marcheſ. de commiſſ. par. 2 fol. 320. n. 127. cum plur. ſeqq. qui etiam aduerſantia di-
luit, Et difficile eſſet contrarium obtine-
re, vt fatentur *Gratian. diſcep. forenſ. caſ. 16 à num. 34 & Zacch. ad Galleſ. ad form. Cam. oblig. q. 8. num. 3.* hanc partem ſequi-
tur *Rota*, & ſignanter apud *Card. Seraph. in dec. 957. nu. 9* eaque ſeruatur in pra-
xi in ſtatu Eccleſiaſtico quicquid in con-
trariam partem inclinare viſus ſit *Marcheſan loco ſupracit. ſub num. 140. in fine.*
Non diſputo, quia neque iſte eſt caſus
noſter.

4 Tertius † eſt caſus quando Laicus, in-
ſtantia iam contra ipſum cæpta, efficitur
Clericus & tũc, ex mutatione ipſius per-
ſonæ, non mutatur iudicium quo ad bo-
na, ſed iam cæptum proſequi tenetur ſe-
cundum *Bal. in l. ſi quis poſtea quam ff. de iudic. Surd. dec. 110. nu. 3. Carol. de Graſſ.*
plurimos referens, *de effec. cleric. effec. 1. num. 1240.*

Quæ tamen ſententia, vel non eſt vera,
vel ita demum procedit, ſi quis in fraudẽ
effectus fuerit clericus, ſecundum *Robuſterium apud Marcheſanum vbi ſupra num. 140. fol. 321. ex Oldrad in conſ 4.* qui
tamen loquitur in terminis cauſæ crimi-
nalis, de quo articulo latè differui *in deciſ. 100.*

Quartus eſt caſus, quãdo Clericus Lai-
co litiganti ſuccedit titulo ſingulari, pu-
ta venditionis, vel ceſſionis, & iſte eſt ca-
5 ſus noſter, & tunc † quoniam rei litigio-
ſæ alienatio prohibita eſt, & fieri iuridicè
non põt, vt in *Rub. & tot. tit. ff. & Auth. de litigioſis* & ſignanter *in l. fin.* vbi *ſcri-*
* *bentes* communiter *C. eod. cap fin. extr. de alien. iud. mut. cauſ fact. vbi Abb. & Canoniſta, idem Abb. in cap. Eccleſia, il primo num. 14. Vt lit. pend. Peregr. de iur. Fiſc. lib. 4. tit. 6. nu. 19. & ſeq.* vbi poſt alios id
ampliat ad quamcumque rei diſtractio-
nem, etiam alienationis latè ſumpto vo-
6 cabulo. † Et eiuſmodi contractus eſt ipſo
iure nullus *Abb. in d. c. Eccleſia ſub nu. 10. vt lit.*

vt lit. pend. & ibi Canoniſtæ text. *in l. 3.*
in illis verbis *tanquam ſi nihil factum ſit,*
& ibi *Bart. & Bald. C. de litigioſ. Afflictus*
7 *deciſ. 331. nu. 2. & ibi Vrſil.* † Propterea
alienãs ipſe habetur pro poſſeſſore *Paul.*
de Caſtr. in l. certa C. vt in poſſeß. legat.
Affl. d. deciſ. 331. & clarius *deciſ. 369. n. 9.*
& ibi Vrſill. num. 7. Vnde à primo ad vl-
8 timum † actor contra illum, clerico em-
ptore minimè citato, iudicium proſequi
poteſt, vt per *Ant. de Butr. in cap. final.*
num. 7 & ibi Abb. nu. 5. de alien. iud. mut.
cauſ. fac. latè, & pulcrè poſt alios *Lancell.*
de attent. 2. par. cap. 4. in præfat. à nu. 451.
9 *vſque ad 528.* † vbi ponit regulam multi-
formiter ampliatam, & limitatam, & ita
poſt hæc ſcripta, me proponente Signa-
tura reſoluit in vna Romana Domus die
vltima Maij 1635. & rurſus in Romana
Pecuniaria de menſe Iunij einſdem anni
proponente Rpd. Albergato. Si quidem
eo ipſo quod res effecta eſt litigioſa, non
poteſt eius ſtatus in præiudicium actoris
mutari quo ad iudicij ordinem, & cauſæ
examinationem, neque litis curſus impe-
diri, duriorne fieri actoris conditio, ex iu-
ribus allegatis per *Couarr. pract. qq. c. 15.*
10 *ſub num. 7.* † eiuſmodi vero alienatio quæ
dolo, ac iudicij mutandi cauſa facta præ-
ſumitur, vt per *Paul. de Caſtr. in l. à Diuo*
Pio §. ſi ſuper rebus de re iudic. Pariſ. conſ.
138. nu. 28. lib. 4. Lancell. de attent. 2. par.
cap. 4. in præfat. nu. 453. Capic. deciſ. 128.
ſub num. 10. nullum iuris effectum parere
debet, nec fuit in facultate rei conuenti
alterare iudicium, in præiudicium aduer-
ſarij, & conſeqnenter non poteſt Cleri-
cus ſucceſſor particularis, & voluntarius,
11 actorem ad diuerſum forum trahere, † &
hanc diſtinctionem, vt priuilegium lite
pendente ſuperueniens procuratum, non
alteret iudicium, non procuratum verò
alteret, poſt alios agnouit *Giurba in de-*
ciſ. 82. num. 7.

Ex his itaque inhibitionem petitam de-
negandam cenſui: paratum tamen me
ad illam concedendam exhibui, quoties
de exequenda ſententia, per Iudicem
Laicum ferenda tractaretur.

Vnde lata ſententia contra reũ, qui præ-
dium Clerico diſtraxerat, & ſucceſſiuè
inhibitione per me conceſſa, altera inſur-
rexit altercatio: nam Clericus prætẽde-
bat, neque per Iudicem Laicum, neque
per me Ordinarium ſuum præfatæ ſentẽ-
tiæ executionem poſſe concedi; Et quidẽ
ex duplici capite: primo quidem, quia
12 cum † ipſe allegaret ignorantiam litis de
tempore quo prædiũ emit, & ſcientia nõ
præſumatur, niſi probetur; propterea opus
eſſe dicebat reuocatoria ad reſciſſionem
contractus, retardata interim ſententiæ
executione, *§. item ſi quis in fraudem Inſt.*
de action. & tot. tit. de his quæ in fraud.
cred. & ita diſtinguit *Ang. in Auth. de*
litigioſ. col. fin. quem ſequitur *Natt. conſ.*
350. ſub num. 4. lib. 2.

Verum hæc ratio ſatis leuis viſa fuit, tũ
quia ſemper alienatio præſumitur facta
iudicij mutandi cauſa, niſi clarè conſtet
de contrario, vt per *Salic. in l. per diuer-*
ſas in fi. C. mandat. & Petr. Barboſ. in l. 1.
par. 7. ante num. 48 & dixi *ſupra num.* 10.
Tum etiam, quia ignorantia non conſi-
deratur circa validitatem, vel inualidita-
tem contractus, nec circa tertij præiudi-
cium, ſed circa euitandas pœnas contra
ementes rem litigioſam inflictas; ita de-
clarat *Abb. in cap. Eccleſia S. Mariæ il pri-*
mo, ſub num. 10 *Vt lit. pend.* idemq; tenẽt
(*Angelum* nominatim reprobantes,) *Co-*
uarr. pract. qq. cap. 15. num. 7. qui hoc di-
cit probari in *l. fin. C. de litigioſ. & Gaill.*
obſer. 118. num. 2. lib. 1. vbi hanc ſententiã
veriorem appellat; quæ quidem indubi-
tata videtur, quia res tranſit cum vitio
litigioſi, in quemcumque tertium poſſeſ-
ſorem, etiam ignorantem, & quia omnes
rationes ſupra ponderatæ æquè militant,
vbi emptor litem ignorauit, ac vbi illius
habuit notitiam.

Secundo igitur prætendebat Clericus
executionem ſuper dicto prædio ab ipſo
poſſeſſo fieri minimè poſſe; quia non fue-
13 rat actũ actione reali, ſed perſonali: † non
enim petitum fuit, nec in ſententia decla-
ratum, ad quem rei dominiũ ſpectet, quo
caſu dicitur actum actione reali, & citra
quem caſum perſonali actum cenſetur, vt
declarant *Roma conſ. 270. num. 2. Tob.*
Non. conſ. 781. num 4. Honded. conſ. 20.
14 *num. 30. lib. 1.* Porrò † tametſi ſententia
lata in actione reali exequi poſſet contra
eum, in quem lite pendente fuit res alie-
nata ex ſupradictis; ſecus tamen diceba-
tur concludendum in caſu noſtro, in quo
perſonalis actio intentata fuerat; eò quod
tunc actio ipſa duntaxat, non autem res
efficiatur litigioſa, vt declarat *Bero.* poſt
relatos per eum *conſ. 177. n. 18. lib. 2.* cum
alijs plena manu congeſtis per *Hond. d.*
conſ. 20. num. 30 & 31. Carpan. ad ſtatut.
Mediol. cap. 68. num. 34. Rot. deciſ. 3. Vt
lit. penden. in nou. & deciſ. 4. num. 33. ex
impreſſis a Zacchia ad Galleſ. de oblig. ca-
meral. Cardin. Seraph. deciſ. 1134. num. 4.
Rota deciſ. 103. num. 7. par. 3 in recentior.
* vbi de communi teſtatur.

Sed, & hæc ratio parum vrget; quia ta-
metſi huiuſmodi diſtinctio ſit regula-
riter

riter vera, non tamen procedit quoties actio perſonalis deducitur in iudicium ad rei dominium obtinendum, vt contingit in actione ex empto, donato, vel alia ſimili iuxta terminos noſtri caſus, tunc enim, & vitium litigioſi contrahit res ipſa, & ſententia exequi poteſt contra eum, qui lite pendēte illam titulo ſingulari acquiſiuit, vt latè deducit *Couar. d. cap. 15. n. 6.* vbi plurimos ad rem congerit, & ex *Ro-*
* *mano* communem profitetur; ſequitur *Gaill. d. obſeru. 118. num. 2. Lancellot. de attent. 2. par. cap. 4. in præfation. num. 484.* nec diſſentit *Hond. d. conſ. 20. ſub num. 31.*
* *ver. qua declaratio*, & ita firmare omnes teſtatur *Peregrin. de iur. Fiſc. lib. 4. tit. 6. ſub num. 10.*

Laicus actor vice verſa prætendebat ſententiam pro ſe latam exequendam, eſſe per eundem Iudicem Laicum ſuper
* eodem prædio, & quidem Clerico non citato, ex *communi* ſcribentium traditio-
15 ne, quæ habet † ſententiam latam contra cedentem, vel vendentem rem litigioſam, exequi poſſe contra ceſſionariū, vel emptorem abſque nouo iudicio, vt per *Bart. in l. fin. C. de litig. & in repet. l. creditores num. 23.* vbi multipliciter diſtinguit *C. de pignor. Abb. in cap. fin. nu. 8. de alien. iud. mut. cauſ. fact. Mobed. deciſ. 1. de ſenten. & re iudic.* latè *Couarr. pract. qq. cap. 15. ſub num. 7. Gaill. pract. obſeru. 118. num. 2.* & quidem abſque vlla citatione, vt ex auctoritate *Cyni* tenuit *Paul. de Caſtr. in l. certa C. vt in poſſ. legat.* quem refert, & dicit cum eo concordare Capitulum Regni *Affl. dec. 396. num. 9.*

16 Præſertim quia agebatur de re ſpecialiter ipſi actori hypotecata cum pacto de non alienando, quo caſu executio fieri poteſt per Iudicem Laicum ſuper eadem re, eſto ad Clericum ex aliquo titulo tranſierit, vt per *Geuall. in ſpeculo com. contra com. q. 36. num. 14. cum plurib. ſeqq.*

Sed nec eiuſdem actoris prætenſio in
17 hoc viſa fuit rationabilis; † quia tametſi ſcribentes adſtruant ſententiam aduerſus alienantem latam, exequi poſſe cōtra eum, qui lite pendente, rem emit, non tamen negant ſaltem citationem eſſe neceſſariam, vt in ſpecie aduertit *Natta in conſ. 350. num. 4. lib. 2.* Imò expreſsè con-
* trarium communiter affirmant, vt ſcilicet executio contra emptorem fieri nequeat, niſi præuia citatione per text. *in l. prima verſ. aperti ex ſententia conueniri C. de iur. & fact. ignor. leg. meminerint C. vnde vi Bart. Alex. Iaſ. & cæteri* copiosè *in l. à Diuo Pio §. in venditione ff. de re iudic.* cum alijs per *Aſin. in praxi §. 31. cap. 4. in princ. Capic. deciſ. 128. n. 12. & 13.* vbi teſtatur ita Concilium votaſſe, *Vrſill. ad Affl. deciſ. 396. num. 7. Lancell. de attent. par. 2. cap. 4. in præfat. num. 452. & ſeqq. Carocc. in tract. de except. rei iud. in except. 108. ſub num. 2. & 11.* vbi latè de materia. de quo articulo vide etiam *Aſin. citato §. 31. cap. 2. limit. 25* Neque ſubſiſtit auctoritas *Cyni. & Caſtrenſis*,
* tum quia cæteri ſcribentes communiter tenent contrarium, vt ſatetur *Affl. dicta deciſ. 128. num. 9.* Tum etiam quia *Cynus* non ita expreſsè hoc dicit, vt aduertit *Capic. dicta deciſ. 128. num. 6.* vnde *Caſtrenſis* opinio remanet peregrina.

Quemadmodum enim iniquum foret, actorem diuerſis defatigari iudicijs, vt contingeret ſi executio tela iudiciaria danda eſſet, vt poſt alios ad rem aduertit *Gail. dicta obſeru. 118. ſub num. 2.* Sic irrationabile eſſet, vt ſententia contra vnū lata, contra alium non citatum executioni mandaretur; quia hoc eſſet auferre defenſionem, quā citatus facere poſſet oſtēdendo potiſſimum, alienationem nō pendente iudicio factam fuiſſe, vt in ſpecie conſiderat *Natta conſ. 350. ſub num. 4.*
18 Præterquamquod † plurimi ſunt caſus, in quibus etiam durante inſtantia, alienatio citra vitium litigioſi fieri poteſt, de quibus latè per *Lancell. de attent. par. 2. c. 4. in præfation n. 464 & Carpan. ad ſtatut. Mediolan. cap. 68. num. 65.* vnde contingere poteſt, vt alienatio valida fuerit.

Et certè quando executio facienda eſt contra tertium, ſiue non ab eodem Iudice, qui ſententiam tulit, nemo eſt, qui du-
19 bitet, quin requiratur citatio; † quando non deſunt plurimi, qui affirment requiri, etiam ſi contra eundem reum, & ab ipſo Iudice, qui ſentētiauit executio fiat, de qua tamen materia vide latè *Ioſeph. Lud. deciſ. Peruſ. 6.* per totam, & latius *Aſin. in practica §. 31. cap. 4.* per totum *Marant. de ordin. iudic. par. 6. de Citatione num. 16. Duen. regula 94. Anton. Gabr. in ſuis commun. concluſ. lib. 2. tit. de Citation. concluſ. 1. à num. 129. vſque ad 136. Viuium in ſuis comm. opinion. lib. primo opin. 35.*

20 Non etiam refragatur, † quod cum prædium ſpecialiter actori hypothecatū, fuerit in Clericum alienatum, Iudex Laicus exequi valeat, quia iſta fuit opinio *Guglielmi de Cuneo* quem meritò reprobauerit *Abb. in cap. qualiter, & quando num. 8. de Iudic. Bald. in cap. 2. in fine eod. titulo Soccin. in cap. ſanè num. 16. col. 8. de foro competen.* & poſt alios *Gratian. diſceptation. foren. cap. 141. num. 9.* ſequitur

Zacch.

conſtitutus, præſertim cum fores eſſent
clauſæ, nec ſibi ſuperueniſſet aliqua cau-
ſa conſentiendi congrua. Et quod metus
tunc demum cenſeatur purgatus per ſe-
quentes actus poſitiuos, & ſine metu fa-
ctos, quãdo fiunt ex interuallo, alias ſecus
tradit *Dec. in l. in omnibus cauſis ſub n. 14.
ff. de reg. iur.* poſt *Paul. de Caſtr. in l. in-
terpoſitas nu. 8. C. de tranſact. & ibi Ro-
man. nu. 17. in fin.* cum *alijs*, quos refert,
& ſequitur *Farin. in fragmen. verb. metus
num.* 138. facit peroptime *Sanch. de ma-
trim. lib. 4. diſp. 13. nu. 4.* vbi deridet pra-
cticam quorundam Vicariorum, qui no-
lunt concedere facultatem contrahendi
matrimonium incluſo in carcerem prop-
ter ſtuprum, vt ſtupratam ducat; donec
è carceribus extrahatur, & ita extractus
non dum tamen liber dimiſſus eam vxo-
rem ducit, & putant liberè illum contra-
here; is enim vſus friuolus eſt, & à *Bar.*
& compluribus ſcribentibus apud eun-
dem *Sanch.* reprobatus, ea ratione, quia
nondum liber ille dicitur, cui libera rece-
dendi, quo velit facultas, minimè con-
83 ceditur. Quo fit, vt non applicetur id,
quod *Laderchius* inquit ex mẽte *Neuiz.*
vt dato medio libero, extrema meticu-
loſa non coniungantur; hic enim nullum
medium fuit liberum, ſed omnia plena
timoris, itaut A, in ipſo actu matrimonij,
& pallidus, & alteratus, & ſemiſpolia-
tus eſſet, & ad Parochi interrogationem
cum quadam indignatione reſponderit
verba illa, *ſi, ſiniamola. Neuiz.* autem
loquitur in caſu, quo puella prius metum
paſſa, tandem precibus, acquieuerat, hi-
laris erat, ridebat, & fratrem de quadam
dotis rata diſſentientem reprehendit,
dicens, quid ad te? ſi hoc mihi placet, cur
tibi placere non debet? ex quibus verbis
non modò liberum conſenſum, ſed eni-
xam, & vehementem voluntatem argue-
bat *Neuizan. ibi. num.* 33. Licet reuera
neque in his terminis tuta ſit eius conſul-
tatio, imò ex iam dictis, & proximè di-
cendis, crederem illam ſuſtineri nõ poſſe.
84 Et † quod geſta ab adoleſcente cum
puella reperto, dicantur facta durante
eadem cauſa metus tradit *Giouagn. d. re-
ſponſ. 67. num. 27.* poſt *Alex de Neuo. d.
conſ. 99. num. 5. in fin. inter conſ. Alex. lib.
3. & Barba.* latè *conſ. 54. col. 16. ver. re-
manet modo lib.* 1. nec diſſentiũt *Io. Frãc.
a Ponte in conſ. 44. num. 24. & Rota in
85 dec. 643. in fin. par. 1. in recentior.* † Et
quod attendi debeat principium meticu-
loſum, cæteraque ſecuta ab eo regulan-
da ſint; Et quod requiratur continuatio
actus libertatis ad purgandum metum

priſtinum ex *c. ad. id de ſponſal.* itaut iuue-
nis conſtitutus fuerit in loco libero, ante-
quam puellam, cum qua repertus fuit, de-
ſponſaret; tradit egregiè *Barbat. in conſ.
54. col. 2. vol.* 1. quem ſequitur, & com-
mendat *Rimin. iun. in conſ. 77. num. 28.
& ſeq. inter conſ. matrim. diu. lib.* 1. vbi in-
quit metum ante deſponſationem incur-
ſum, non dici purgatum tempore deſpõ-
ſationis, ſtante modico temporis inter-
uallo, inter metum, ipſamque deſponſa-
tionem decurſo, ipſumque adoleſcentem
donec exiſtit in eadem domo, in qua fuit
cum puella repertus, ſemper timere de-
buiſſe, quod compelleretur ad contra-
hendum matrimonium, etiam ſi tempo-
re deſponſationis vir exoſculatus fuerit
mulierem, *Alex. d. conſ. 99. num. 6. lib. 3.
Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 4.
ſub num.* 23. vbi reijcit *Capoll.* contrariũ
tenentem *Maſc. de probat. concl. 1054.
num. 37. lib.* 2.

Etiam ſi poſt tres, vel quatuor horas
fieret cõtractus matrimonij, quia adhuc
per metum fieri præſumitur *Io. Cald.
conſ. 2. de his quæ vi metuſue cauſ. Alex.
conſ. 88. num. 6. & 7. lib. 3. Maſcar. vbi ſu-
pra num.* 38. eandemque ſententiam, ni-
mirũ, quod eodem metu, quo quis indu-
citur ad matrimonium contrahendum,
dicatur inductus ad verba liberũ cõſen-
ſum denotantia, poſt *Alba. conſ. 77. num.
27. Crot conſ. 182. num 29. Grat. conſ. 83.
nu. 13. & ſeq. Crauett. conſ. 461. num. 32.
Rimin. iun. conſ. 77. num. 33. lib. 1. conſ.
matr. diu* tradit *Turrett. in conſ. 28. n. 29.
lib. 1. & Giouagn. d. conſ. 67. num.* 28. qui
dicũt attendendũ eſſe initium meticulo-
ſum, à quo omnia ſecuta regulari debẽt.
Et in puncto, quod præſentia Parochi, &
teſtium non tollat metum, reſpondent in
ſpecie *Purpurat. in conſ. 579. num. 14. &
Turrett. d. conſ. 28. num. 21. lib.* 1. & iuxta
prædicta intelligenda eſt *Rota* ex aduer-
ſo citata in *deciſ. 600. n. 2. p. 4. in recent.*
præterquam quod in caſu dictæ deciſio-
nis apparebat, adoleſcẽtem ſponte con-
traxiſſe, optaſſeque, ſe à conſanguineis
puellæ cum illa deprehendi, ad parandã
excuſationem cum matre ſua, matrimo-
nio contradicente, vt apparet ex alia
deciſione manuſcripta antecedenter in
eadem cauſa facta, nempe *in Vlixbonen.
matrimonij 16. Decembris 1616. coram
Pirouano.* Et profecto ſi contraria ſen-
tentia admitteretur, nũquam poſt *Con-
cilium Tridentinum* poſſet aliquod ma-
trimonium tanquam metu factum re-
ſcindi, cum ſemper interuenire debeat
Parochus, cum duobus teſtibus, quæ fuit
opinio

opinio *Paladij 4. diſtinct. 26. diſput. vnica §. hæc porro omnia fol. 663.* quem meritò reprobauit *Sanch. de matrimon. lib. 4. diſputat. 12. num.* r. & contrarium ſentiunt omnes, qui poſt Concilium pro nullitate matrimoniorum ex cauſa metus ſcripſere, & *Rota Romana*, quæ plurimas in hanc ſententiam deciſiones publicauit.

Quod autem addebatur, præfatos Sacerdotes non fuiſſe paſſuros, vt eidem A. metus inferretur, gratis dicitur, quia in illa domo, vel inuitis, & obſiſtentibus Sacerdotibus ille poterat, & iuſtè timebat offendi.

86 Alia † ponderatio *Laderchij*, vt nempe in his terminis neceſſaria ſit proteſtatio, antequam matrimonium contrahatur, falſa eſt, & omninò reijcienda, & *Alexand. & Crauett.* ab eo citati, nec per ſomnium quidem id aſſerunt; & contrariam concluſionem, nempe quòd dicta proteſtatio minimè requiratur, poſt *Bart. Alexan. & Paul. de Caſtr.* & alios firmat *Dec. in l. in omnibus cauſis num.*
✱ *12. de reg. iur. & ibi Cagnol. num. 13. & 15.* vbi teſtatur de communi opinione; ſequitur *Villalob. in ſuis comm. opin. littera P. num. 364. & ſeq. Mandell. conſ. 77. num. 15 lib. 1. Couarr. in Epitom. 5. decretal. par. 2. cap. 3. §. 5. num. 12. verſ. ſatis enim*; vbi, alijs relatis teſtatur ita alias in ſummo Romanæ Vrbis Prætorio fuiſſe iudicatum, *ex Gomeſ.* quem citat *reg. de annali poſſeſſ. quæſt. 76. Maſcar. concluſ. 1055. num. 9. Theſaur. iun. qq. forenſ. lib. 1. q. 51. num.* 14. idemque tenuerunt *Rimin. iun. in conſ. 362. num. 8. lib. 4.* & rurſus inter *conſil. matrimon. diuerſ. lib. 1. conſil. 77. num. 27. Turrett. conſil. 28. num. 28. lib. 1. Giouagnon. reſponſ. 67. num.* 18. & dixi in *deciſione 75. num. 57.*

87 Obſeruatio † autem eiuſdem *Laderchij*, in qua enumerando conſulentes, qui pro metum paſſis ſcripſere, aduertit in vnoquoque caſu adfuiſſe arma in promptu, atrocemque metum, fuit ſatis extranea; tum quia in conſultationibus non conſiderantur ea, quæ caſu euenerunt, ſed rationes, quibus in conſulendo vtuntur ſcribentes; tum etiam, quia imò plerique Doctores, etiam ex allegatis per eum idem iuris eſſe dicunt, ſi nec arma, nec terror, neque minæ interuenerint, vt probaui ſupra *num. 36.*

Minus obſtant teſtes deponentes dictum matrimonium fuiſſe liberè contra-
88 ctum, † quia licet mater, & frater ipſius M. regulariter ad fauorem matrimonij probarent, in caſu noſtro, nec quidem indicium faciunt, ſtante diſparitate inter ſponſum, & ſponſam, vt poſt alios latiſſimè proſequitur *Pariſ. in conſil. 58. num. 12. cum ſequentibus libro quarto*; vbi etiam *num. 36. cum ſequentibus*, probat ſufficere diſparitatem in diuitijs, vel annis; & latè etiam tradit *Berous in ſuis quæſtionibus familiaribus quæſt. 55. per totam.*

Atteſtatio autem Parochi, & teſtium probat quidem, non fuiſſe in ipſo actu contracti matrimonij à quoquam metum illatum; non autem excludit quin ante illorum aduentum præceſſerit metus, ita reſpondet in puncto *Rota in deciſione 64. numero 25. par. 1. in recentioribus*, imò ex eorundem depoſitione potius conſtat dictum A, non depoſuiſſe metum iam conceptum, vt ſupra deductum eſt.

Ad coniecturas pro libera voluntate conſideratas facilis eſt reſponſio; prima enim, quæ deducitur ex amore, quo A. proſequebatur M, reſpondebatur, quòd amor præcedens ipſius A, non tendebat ad matrimonium, vt ex facto dignoſcitur; præſertim, quia ex illis verbis M. in reſponſione ad poſitiones, *diede il ſolito ſegno*, apparet ipſum A, aliàs, ad il-
89 lam acceſſiſſe: † amor autem præcedens, ſecuta copula, non inducit præſumptionem liberi conſenſus in matrimonium, vt per *Riminal. iun. in conſil. 77. ante num. 33. inter conſil. matrimon. diu. lib. 1.*

Sed dato, quòd copula non interceſſerit, & puella amaſium non ad alium, quàm ad honeſtum matrimonij finem noctis tempore in thalamum admittere conſueuiſſet, (vt mihi optimam de illa opinionem habenti, credere iuuat) non tamen inde ſequitur quin iuuenis ad illam hac eadem intentione acceſſum habuerit; cum præſertim A. ſtatim contracto matrimonio receſſerit, nullo quidem exhibito ſponſæ beneuolentiæ ſigno, imò amore in odium conuerſo: hinc enim iam perſpicuum eſt, quo tendebat amor, & ſic potius hæc coniectura retorqueretur: ſi enim A, puellam adamaſſet ad matrimonium cum illa contrahendum, vtique adepto fine hilaris fuiſſet, & optata vxore frui voluiſſet.

Secunda coniectura non probatur à matre, fratre, & ſocero dictæ M. propter inæqualitatem inter ipſam, & A. vt dixi ſupra *numero octuageſimooctauo*. Alia muliercula, quæ de promiſſione A. ducendi M. in vxorem pariter vna cum

prædictis deponit, cum ſit viliſſimæ conditionis, & nuper de adulterio proceſſata & remaneat ſingularis, † non eſt ha-
90 benda in vlla conſideratione, præcipuè in cauſa matrimoniali inter perſonas non pares, per ea quæ tradit *Bero. in ſuis quaſtion.q.55.num.2.*

Tertia coniectura deducta ex eo, quod contractus celebratus fuit in Ciuitate,
91 in qua ius redditur, nihil releuat, † quia Scribentes in contrarium adducti, loquuntur quando contrahens poterat è domo libere recedere, & magiſtratum adire, quam rationem expreſſe reddit textus in *l. non eſt veriſimile ff. de eo quod met cauſ. & in l. 1. ff. de his qui propter tim. iud.* Ex quibus iuribus ſcribentes dictam præſumptionem deſumunt, & iuxta quæ iura intelligendi ſunt; quod & agnoſcit *Burſatt* in contrarium adductus in *conſ. 73 lib. 1.* qui cum *num.* 18. dixiſſet, fortiores probationes requiri ad probandū metum illatum in Ciuitate vbi adeſt Princeps, & Magiſtratus, qui ſeuerè in facinoroſos animaduertant; applicādo exinde ad caſum ſuum *num.* 49. inquit, quod poterat haberi recurſus ad magiſtratum & *num* 51. quod poterant illi contrahentes libere diſcedere &c.

Vnde cum nos verſemur in caſu, in quo A. clauſus erat in domo eorū, quos offenderat, nec inde audebat vel poterat egredi; imo timebat fores ab armatis hominibus cuſtodiri, parum refert an in ciuitate adeſſet, vel non adeſſet Magiſtratus, ad quem recurrendi aditus ſibi non patebat, imò potius hinc deſumitur contraria coniectura, vt deduxi ſupra *n.* 35. *&* 43.

Ad quartam iam fuit ſatisfactum, quia nec metus illatus fuit coram illis ſacerdotibus, nec illi prohibere poterant vltionem, ſi quam facere voluiſſent conſanguinei M. aduerſus Adoleſcentem.

Quinta coniectura deducta ex qualitate dicti Religioſi, qui eius ſororem cum eodem A. deprehendit, eſt valde generalis, nec poteſt concurrere cum ſpecialibus contrarijs quemadmodum dicimus de hominibus, qui præſumuntur generali præſumptione boni *l. merito ff. pro ſocio.*
92 Præterea † licet Sacerdos, & Religioſus habeat pro ſe præſumptionem, ſunt tamen ponderandæ circunſtantiæ loci, temporis, & negotij, necnon cauſæ, quæ quidem inducunt, vel auferunt ſuſpicionem mali, vt probatur in *cap. in omnibus, cum ſua gloſſ. & in cap. clericus 81. diſt. cum ſimilibus. Abb. in cap. 1. ſub num. 7. ver. dico enim. extra de cler. non reſiden. Butrar. in ſua Centuria, loco à communiter accidentibus nu. 9.*

Vnde cum in caſu noſtro ageretur de materia ſpectante ad honorem, & exiſtimationem ipſius Religioſi, eiuſque familiæ, in quibus terminis meus humana paſſionis vehementia veluti denſa obnubilata caligine non ratiocinatur, imò recte rationis habenas excutere nititur, ceſſat præſumptio alias ex ſacerdotio reſultans.

Nec A. dici poterat potentior dicto Religioſo, dum in illius domo clauſus, & inermis, veſtibus etiā ſpoliatus, & ab amaſia proditus (vt exiſtimabat) reperiebatur, & ſic doctrinæ in contrariū adductæ
93 nō applicatur. † Et facit quod dici ſolet, delictum non præſumi, niſi commodū afferat delinquenti, ſeu facienti. *Alex. conſ. 127. viſa. num. 12. lib. 1.* Præterea forte dictus religioſus putauit his artibus euitare maiora ſcandala, quæ ex aliorum dictæ M. conſanguineorum indignatione imminebant, vt colligitur ex verbis tertij teſtis ſummarie examinati ad inſtantiam eiuſdem mulieris pro obtinenda ab Illuſtriſsimo Archiepiſcopo facultate omittendi denunciationes, inquit enim, quod ni fieret dictum matrimonium *ne potria bono ſeguire de diſguſti &c.*

Vltima coniectura deſumpta ex eo, quod A. in receſſu è dicta domo rogauerit, vt matrimonium non propalaretur; præterquamquod in facto non bene probatur, nihil valet; quinimo dicta verba arguunt animum ſuum non fuiſſe liberum, vt poſt *Barbat. in conſ. 54. col. 8. verſ. præmitto vol. 1.* tradit *Pariſ. in conſ. 60. nu. 3. lib 4.* ita vt ſaltem hæc propoſitio broccardica videatur.

Non denique refragatur, quod quando pro non metu adſunt coniecturæ, tunc metus non niſi clariſsimis probationibus probatur,
95 Tum † quia regula procedit quoties pro non metu affertur præſumptio iuris, non autem hominis, & ita loquuntur *Boſſ. Rolan. & Rimin. iun.* ex aduerſo citati ſupra *num.* 30.

Tum etiam, quia reuera vel ex dictis reſponſionibus remanēt eliſæ omnes cōiecturæ pro M. allatæ, vel contra illas militant longè vrgentiores & vehementiores præſumptiones, vt ex ſupra latiſſi-
96 me deductis apparet. † Quo fit, vt coniecturæ pro eadem M. adductæ non habeātur in vlla conſideratione *l. Diuus ff de reſt. in integ. Card. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib. 12. tit. 17 num. 16. Menoch. conſ. 409. num. 67. lib. 5. Panciròl. conſ. 179. num. 13. Surd. conſ. 16. num. 22. Borell.*

Borell. conſ 80. num. 45. Turrett. conſil. 28. in fin. lib. 1. cum tamen non deſint, qui adſtruunt omnem modicam præſumptionem ſufficere ad tollendam ſpontanei conſenſus præſumptionem *Abb. in c. ad audientiam in fin. extr. quod met. cauſ. Barbat. conſ. 54. col. 1. vol. 1. Rolan. conſ.*
* *2. num. 93. lib. 1.* vbi de communi opinione teſtatur.

97 Cum † itaque coactis nuptijs non ſit fauendum *cap. cum locum de ſponſal. Rimin. iun. conſ. 77. num. 36. inter conſ. mat.*
98 *lib. 1.* Quippe † quæ malos exitus habere conſueuerint *cap. veniens 15. & cap. requiſiuit de ſponſal. Alex. in conſ. 98. in princ. lib. 3. Rimin. iun. loco citato nu. 37. Rota deciſ. 69. num. 16. par. 4. diuerſor.*
99 Sitque † non minus peccatum iungere non coniungendos, quàm ſeparare non ſeparandos, vt notatur *in cap. iurauit de probation.* cum alijs adductis per *Pariſium in conſ. 38. num. 47. vol. 4.* ſequitur *Rimin. iun. dicto conſ. 77. num. 38.*

Ideo pronunciaui dictum matrimonium nullum, & inualidum.

ARGVMENTVM.

Matrimonium an ſit validum ſi contrahatur à reperto cum puella, ad euadendam mortem, ſibi in iniuriæ vltionem comminatam. Et quid ſi ad euitandam accuſationem. Metus iniuſtè non ad finem extorquẽdi conſenſum illatus, an matrimonium, vel cæteros contractus annullet. Et quid de iuſtè ad conſenſum extorquendum illato. Ad ornatum, & enucleationem *cap. veniens il 2. de ſponſalib.*

SVMMARIVM.

1 *Repertus cum puella, ſi contrahit cum ea ad euitandam mortem ſibi in vltionem iniuria comminatam, matrimonium tenet.* & num. 5.
In praxi tamen difficile obtineretur numero 10.
2 *Repertus cum puella, ſi ad euitandam accuſationem contrahit, matrimonium validum eſt,* & num. 11.
Declara vt num. 13. & 15.
3 *Matrimonium contractum per metum iniuſtè ad illum finem incuſſum, eſt in vtroque foro nullum: & quid inter infideles.*
4 *Metus non ad finem extorquendi conſenſum etiam iniuſtè illatus, non annullat matrimonium.*
5 Tex. in c. veniens il 2. de ſponſal. *an procedat vbi pater adoleſcenti cum filia reperto minatur necem ad vindictam,* & num. 7.
6 *Metus ſuſpicio an, & quando pro metu habeatur.*
7 Cap. veniens il 2. de ſponſal. *an procedat vbi metus fuit iniuſtè illatus, non tamẽ ad extorquendum conſenſum.*
8 *Delictum non prebet cauſam timendi aliud damnum, quàm eidem delicto debitum.*
9 *Metus iniuſtè illatus, licet non ad eliciendum votum, annullat actum, ſi fiat ad redemptionem mali intentati.*
10 *Matrimonium celebratum à reperto cum puella, an & quando dicatur metuculoſum & nullum, remiſſiuè.*
11 *Metus auctoritate priuata iniuſtè illatus, ad extorquendum conſenſum, an vitiet contractum, vel votum.*
12 *Metus in quem quis propria incidit culpa, an irritet matrimonium, vel profeſſionem. Et quid in cæteris contractibus.*
13 *Stuprator, ſi iure cogi poteſt ad ducendam ſtupratam, an validè contrahat ad euitandam accuſationem ſibi comminatam, & quid ſi à iudice ad id non poterat præciſè compelli.*
14 *Stuprator an teneatur copulatiuè ad ducendam, & dotandam ſtupratam.*
15 *Violans virginem ſub promiſſione coniugij, poteſt præciſè ad illud compelli.*
16 *Matrimonium ab ægroto contractum cum filia medici nolentis aliter mederi, an, & quando ſit validum.*

DECISIO VI.

IN quadã Matrimoniali cauſa coram me agitata, fuit incidenter actum de intellectu textus *in c. veniens il 2. in ordine XV. extr. de ſponſal.* Cuius formalitas, in eo conſiſtere dicebatur, quod pater puellæ adoleſcentẽ cum ea repertum iniuſtè metu mortis ad matrimonium cõtrahendum adegerit, & in his duntaxat terminis diſpoſitionem d. textus procedere. Et hinc
1 binæ deducebantur aſſertiones, † quarum prior erat, vt ſi in caſu *dicta decretalis*

talis, pater puellæ non animo cogendi, ſed ea mente acceſſiſſet, vt adoleſcentem ad acceptæ iniuriæ vltionem interficeret ille autem precibus impetraſſet, vt ſibi parceret, eo quod paratus eſſet in compenſationem iniuriæ, accipere puellam in vxorem; tunc matrimonium validum fuiſſet, ad quod allegabatur duntaxat *Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 31. cap. 13. ſub num. 79. ver. ex hac.* eam ſui dicti adducens rationem, quia tunc metus, non ad matrimonium extorquendum fuiſſet incuſſus; ſed potius per ipſum matrimonium metus iam in flagitij vindictam illatus, tolleretur.

2 Poſterior † verò erat aſſertio, vt ſi pater ille minatus fuiſſet adoleſcenti ſe accuſaturum illum apud Iudicem, niſi filiam, cum qua depræhenſus fuerat, acciperet in vxorem; is autem ad accuſationem, & moleſtiam effugiendam, matrimonium obtuliſſet, contraxiſſetque, illud validum fuiſſet, vt *per eundem Reginald. loco citato*; ea motum ratione, quia pater potuit illum iuſtè accuſare, in eum finem, vt matrimonium contraheret, ad quod iudex illum cogere poterat. Quamuis autem præfatæ cauſæ matrimonialis reſolutio, non penderet ex dicta *Reginaldi* doctrina, quia tamen ob morum corruptelã conſimiles caſus frequenter contingunt, & quia hæc conducunt ad interpretationem, & ornatum *dicti cap. veniens*; ideo de his placuit particulariter videre.

3 Quo igitur ad priorem † aſſertionem, ſuppono, quod quemadmodum communis eſt omnium concluſio, vt matrimonium contractum metu cadente in conſtantem virum, iniuſtè ad illud extorquendum incuſſo; in vtroque foro ſit nullum *cap. cum locum*, & ibi *Doctores cap. conſultationi*, *& dicto cap. veniens. de ſponſal* & tradunt frequentiori calculo Theologi, & Iuriſtæ quos diligenter congeſſit *Sanch. de matrim. lib. 4. diſp. 12. num.* 18. vbi de communi opinione teſtatur. Et quidem tam iure humano, quàm naturali, & ſic etiam inter infideles *D. Thom. in 4. ſentent. diſt. 29. q. vnic. art. 3. quæſtiuncul. 1. in corp* cum alijs *per Paul. Comit. lib. 1. reſponſ. moral. q. 122.* plurimos congerit, licet non ſequatur *Sanch. dicto libro 4. diſput. 14. ſub num. 1. ver. octauo*. hanc tenet, & defendit nouiſſimè *Pontius in comment. de impediment. matrimon. §. 13. ver. cæterum*.

4 Sic verſa vice † ſi non ad extorquendum conſenſum, ſed ad alium finem fuerit illatus, ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè, matrimonium non annullat; ita ex communi, & certiſſima ſcribentium ſententia firmat *Sanch. dicto libro 4. diſput. 12. num. 3. & ſub num. 11. ver. cæterum*, ſequitur *Coninch. de ſacrament. & Cenſur. diſput. 28. dub. 1. num. 9* vbi rationem reddit, quia iura idcirco irritant matrimonia metu contracta, vt alios auertant, ne quenquam matrimonium inire cogant, ac vt ſubueniatur patienti metum, ne per iniuriam ad rem ſibi odioſam compellatur, quæ ratio ceſſat, vbi ad diuerſum finem metus incutitur.

5 Et † hinc ſequitur veram eſſe *Reginaldi* aſſertionem, vt nempe ſi pater, de quo *in dicto cap veniens*, fuiſſet mortem adoleſcenti comminatus in vindictam acceptæ iniuriæ, vtique validum fuiſſet matrimonium, quia defuiſſet iſta qualitas à *Doctoribus*, requiſita, vt nempe ad finem extorquendi conſenſum, metus incutiatur; & ita *Reginaldum* ſimpliciter ſequitur *Barboſ. in collectan. dict. cap. veniens num. 4.* Tu dic, quod ante *Reginald.* idem firmarunt *Henric. libro 2. de Matrimon. cap. 9. num. 2. Angles fol. 458. Vivald. in candelabr. ſacrament. num 64. Corona confeſſ. par. 4. materia de Matrim. cap. 8. tit. de Impedim. Violen. num. 29. §. ſed eſt hic. Sanch. de matrimon. lib. 4. diſput. 12. num. 14.* vbi hanc ſententiam defendit, oſtendens eã non repugnare textui *in l. nec timorem. §. proinde ff. de eo quod met. cauſ.* neque communi ſcribentium concluſioni, quæ

6 habet probabilem † metus ſuſpicionem haberi pro metu, de qua ego poſt alios latiſſimè differui *in deciſione præcedenti num. 31. cum pluribus ſequentibus*. Quæ quidem concluſio ex mente *Sanch. ibidem*. procedit in probabili ſuſpicione metus inferendi ad finem extorquendi conſenſum, ſecus ſi ſuſpicio eſt vt vis inferatur, non ad eum finem, ſed ad vindictam de ſtupri iniuria ſumendam; ſtuprator autem ſua ſpontè matrimonium cum illa offerat, vt iniuriæ, pœnæque veniam impetret.

7 Reperio † tamen, quod nouiſſimè *Baſil. Pont. in commentar. de Impedim. matrimon. cauſ. 31. §. 10. & 12.* quamuis amplectatur generalem concluſionem, de qua *ſupra num. 1.* in caſu tamen particulari *d. cap. veniens* contrarium omnino tenet; vt nempe ſi depræhenſus in ſtupro, offerat conſanguineis puellæ matrimonium cum illa, vel adulter offerat matrimonium cum conſanguinea mariti, modò id metu mortis faciat, matrimonium ſit nullum; quia metus

eſt

eſt iniuſtè illatus, cũ non poſſint conſanguinei iuſtè illum necare, ſed duntaxat cõprehendere, & iudici tradere, ad quod citat text. in *l. nec timorem §. iſti quidem*, ibi, *quamuis non omne adulterum liceat occidere, vel furem, niſi ſe telo defendat; vnde iure occidi non potuerunt*.

8 Pro † qua quidem ſententia, ni fallor, facit ratio allata à *Sanch. d. diſp. 13. ſub num 9. ver. ad replicam*, nempe delictum non præbere cauſ[illegible]m timendi aliud damnum, quàm de[illegible] delicto, & ſic legitimam acce[illegible]nam, iuris ordine infligendam: quæ ratio tametſi à *Sãch.* adducatur in caſu, quo quis ad matrimonium iuſtè fuerit compulſus, non tamen eſt dubium, quin & hoc quoque caſu militet.

9 Rurſus † confirmari poſſet ex doctrina *Leſſij de iuſt. & iur. cap. 40. dub. 2. ſub num. 16. ver. non tamen*; vbi inquit ad hoc vt metus annullet votum, non eſſe neceſſe, vt intendatur principaliter ad votum eliciendum, ſed ſatis eſſe, vt incutiatur iniuſtè, & concedatur votũ ad redemptionem mali intentati, vt conſtat ex *c. perlatum extr. de his quæ vi.* vbi mulieri ob ſuſpicionem adulterij, intentatur mors à famulis mariti, & ex affectu miſericordiæ conceditur, vt redimat mortem profeſſione religionis, quæ tamen profeſſio ibi declaratur nulla.

Cæterum a priori ſententia in puncto iuris, non puto vllatenus recedendum; * tum quia communis, tum etiam quia generaliter exigunt ſcribẽtes, vt metus omninò ad finẽ conſenſus eliciendi incutiatur, imò nec idem *Põtius*, ſi rectè aduertatur, aliàs illam negauit in *tract. de matrim. lib. 4. de conſenſu ex metu cap. 19. num. 10. iunctis num. 2. & 7.* vnde ſumptus fuit dictus commentarius *de imped. matrim.* ab eo ſeorſim impreſſus.

10 Si † tamen ſpeculatiua reducatur ad praxim; difficilè id obtineri poterit, cum ſit ferè impoſſibile deducere in proceſſu, non ad matrimonium extorquendum, ſed ad vltionem iniuriæ, patrem puellæ, vel eius conſanguineos voluiſſe adoleſcentem cum ea repertum necare; imò eo ipſo, quod conſtaret ab illis, præſertim armatis, adoleſcentem fuiſſe repertum cum puella, & exinde matrimonium cõtraxiſſe, diceretur in foro fori per vim, vel metum, vel ſaltem per probabilẽ ſuſpicionem metus inferendi, matrimoniũ fuiſſe contractum; & ideo nullum & inualidum iudicaretur, iuxta tamen ea, quę ego latiſſimè deduxi in deciſione præcedenti: ad quam lectorem relego.

11 Quo verò † ad poſteriorem aſſertionẽ, in qua dicebatur matrimoniũ ab adoleſcente oblatum & contractum ad euadẽdam comminatam accuſationẽ valere; dico idẽ ante *Reginald.* tradidiſſe *Sanch. de matrim. lib. 4. diſp. 13. n. 3.* qui ſe remittit ad tradita per ipſum *diſp præced. n 9.* vbi tamen loquitur de caſu, quo quis publica auctoritate dãnatus erat ad mortẽ, ibiq. *plurimos Doctores* citat; idemq. tenet *ead. diſp. 13. ſub. n. 9. ver ad tertium*. & ſequitur nouiſſimè *Põtius in commentar. de Impedim. matri. cauſ. 31. §. 12. ver.* * *at quando.* vbi teſtatur de communi opinione, & inquit, non inde lædi ab inferente metum, ſummam libertatem in matrimonijs requiſitam, ſed potius ab ipſo delinquente ſuiſſe læſam, qui ſe ipſum in eas anguſtias coegit.

Huius autem aſſumpti veritas pendet ab illo vniuerſali problemate: An metus auctoritate priuata iuſtè illatus ad extorquendum conſenſum vitiet contractum: qua de re pleniſſimè agit *Sanch. de matr. lib. 4. diſp. 13. per totam*, vbi relatis tribus Doctorum ſententijs, negatiuæ, vti probabiliori adhæret, quam iuribus, rationibus, & auctoritatibus comprobat *à nu. 3.* & deinceps. Potiſſima verò huius opinionis ratio ea frequẽtius à ſcribentibus ſolet adduci, quam ſupra tetigimus, nimirum, quia quando metus iuſtè irrogatur ob crimen, non tam cenſetur inferri ab extrinſeco, quàm prouenire ab intrinſeco, ſcilicet à propria delinquentis voluntate, & à natura delicti; itaut delinquens taliter delinquendo, ipſe ſibimet metum inferat, exponendo ſe huiuſmodi periculo; is autem qui matrimoniũ, votum, aliũue contractum proponit aliàs malum minatur, quod iuſtè poteſt inferre potius aufert, quam infert metum; oſtendens viã euadendi mali: id verò quod ex propria oritur voluntate, non cenſetur moraliter libertati repugnare. Quam ob rationem, eandem ſententiam ſequitur, & veriorem dicit *Leſſius de Iuſt. & Iur. lib. 2. cap. 40. de voto dub. 3. ſub num. 15. ver. ſed verius. Coninch de Sacramen. & cenſur. diſp. 28. de matrim. metu contr. dub. 1. num. 15. & ibi num. 9.* inquit, iura idcirco irritare matrimonium metu contractum, vt auertant alios, ne metu matrimonia inire cogant, & vt ſubueniant patienti metum, ne per iniuriam ad rem ſibi odioſam cõpellatur, quę rationes hoc in caſu deficiunt, nam irritando huiuſmodi matrimonia nullo pacto alios à metu inferendo auerteremus, & patienti eriperetur modus, quo periculum

culnm poſſet effugere, quod aliter, quàm contrahendo matrimoninm nequit vitare; eandem ſententiam tenet etiam *Pontius de matrim. lib. 4. cap. 19. num. 7.* & ex noſtratibus *Monterus in deciſ. Arag. 45. num. 7. & 8.* vbi ad hoc citat *Panorm. in cap. Abbas num. 7. & in cap. cum dilectus num. 6. extr. quod metus cauſ. Felyn. in c. cum inter num. 20. de except. Rip. in Rub. de damn. infect. num. 2.* (qui loquuntur in terminis *l. ſi mulier. 21. in princ. ff. de eo quod met. cauſ.* & ſic de metu grauaminis iuris) citat etiam *Dec. conſ. 42. col 5. & Couar. 2. par. de ſponſal. cap. 3. §. 4. num. 12.* loquentes de metu publica auctoritate iuſtè illato, & ſic extra rem noſtram.

Hanc eandem ſententiam in terminis matrimonij ſpiritualis, ideſt profeſſionis in religione defendit idẽ *Sanch. in Decalog. lib. 4. c. 3. num. 21.* vbi contrarijs ſatisfacit, & inquit huic ſentẽtię adhęrere etiã *Sotum de Iuſti. & iur. lib. 7. q. 2. art. 1. ad primum paulò ante fin.* quatenus inquit requiri metum incuſſum ab homine per iniuriam vt votum irritet, idemq. apertè firmat *Metina in ſumma lib. 1. cap. 14. §. 6. fol. 86. Em. Sà in Aphoriſm. confeſſ. ver. votum num. 8. Graffius in conſ. 1. nu. 8. de voto lib. 3. tom. 1.*

Contrariam tamen ſententiam, vt ſcilicèt matrimonium, vel votum celebratum per metum cadentem in virum cõſtantem quantumuis iuſtè, in eum finem incuſſum, ſit nullum, iuribus, & rationibus comprobat, & probabilem dicit, ſed non ſequitur *Sanch. d. diſp. 13. num. 1.* vbi innumeros ad hoc adducit ſcribentes, quibus addendi ſunt *Gabr. in 4. diſt. 29. q. 1. art. 2. concl. 4. & Sotus ibidem art. 3. ver. regula ergo generalis & Rebellius. de oblig. iuſti. lib. 2. de matrim. quaſt. 11. num. 12.* vbi rationem reddit; quia ſcilicet quamuis accuſatio iuſtè ob culpam delinquẽtis indici poſſit ob proprios accuſationis fines; iniuria tamen illi, & ſacramento fit, ſi per ea media per ſe intendatur extorſio cõſenſus ad matrimonium, qui liber, & non coactus eſſe debet; & proindè inualidum erit matrimonium, non ſecus ac ſi timore inferendæ mortis etiam iuſtę quemquam ad profeſſionem cogeres, profeſſio inualida eſſet, vt colligitur ex *d. c. cum dilectus.* Eandem ſententiam confirmat *ibi Rebell.* alia ratione, quia non minus finibus matrimonij per ſe aduerſatur, nec minus libertatem minuit timor eius, qui cauſam timendi dedit, quam timor illius, qui nullam dedit, ſi modò vterque cadat in virum conſtantem. Et huc tendit conſimilis ratio allata à *Couar. 4. decret. par. 2. cap. 3. §. 4. num 15.* vbi ſubdit, potius eſſe conſiderandum an metus ſit illatus, vel ne; quam quod iuſtè inferatur; idem, inquit *Sotus vbi ſupra.* quam etiam rationem affert, licet non ſequatur *Coninch. de ſacram. & cenſur. diſp. 28. de matrim. metu contract. dub. 1. num. 3.*

12 Confirmatur rurſus eadem ſententia
* ex communi ſcribentium diſtinctione; quæ habet in cæteris cõtractibus metum, in quem quis propria incidit culpa, nemini prodeſſe debere, *l. ſi mulier in fi. ff. quod met. cauſ.* in matrimonio verò ob omnimodam libertatem in eo requiſitã, vtique excuſationẽ parare, illudq. nullũ reddere, *text. in l. nec timorẽ §. 1. ff. quod met. cauſ. & in d. c. veniens il 2. de ſponſal.*
* *vbi gloſſa* cõmuniter recepta, & *Franch. num. 6. in fi. & Ant. de Butr. in 4. notab.* quem textum ad hoc ſingularem dicit *Felin. in c. cum inter num. 20. extr. de except. Abb. in c. 2. num. 8. de his qua vi metuſue cauſ. Alex. conſ. 99. in princ. lib. 3. Pariſ. conſ. 61. num. 19. lib. 4. Riminal. iun. conſ. 77. nu. 26. inter conſ. matrim. diuerſ. vol. 1.* plurimos congerit, & ſequitur *Couarr. in 4. decret. de Matrim. 2. par. c. 3. §. 5. num 7.* vbi poſt alios rationem raddit; quia culpa directè non tendit ad coactionem, vel ad metum inferendum. *Gregor. XV. deciſ. 326. nu. 17. Rota deciſione 784. num. 5 par. 3. in recentiorib. Rebell. de oblig. iuſt. lib. 2. de matrim. q. 11. ſect. 2. ſub num. 16. ver. quare,* vbi id verum in matrimonio docet, quãdo metus ordinatur ad coactionem, & ſic in terminis noſtræ quæſtionis, aliàs ſecus.

13 Cæterum, † quicquid ſit in reliquis caſibus, arbitror in terminis noſtris, has inter ſe pugnantes opiniones fœdere diſtinctionis cõciliari poſſe; vt ſcilicet prior opinio procedat quoties ſtuprator iure licito præcisè compelli poteſt ad matrimonium contrahendum, prout eſt quoties vel ſponſalia celebrauit, vel in ea vrbe delictum commiſit, in qua lege caueatur, vt ſtuprator omninò ad matrimoniũ cum ſtuprata contrahendum compellatur; tunc enim cum ſpontè ſe tali pœnæ ſubmiſerit, ipſe ſibi metum iniecit, executio verò iuris licitè fieri poteſt, & cum offeratur à priuato eadem pœna, quam iudex mediante illa accuſatione infligere poteſt, vtiq; metum incutere nõ dicitur; poſterior verò ſententia procedat, vbi ſtuprator præcisè ad matrimonium iure medio non poteſt compelli; tunc enim dici nõ poteſt metus iuſtè incuſſus, cum

ad

ad id tendat, ad quod Iudex delinquentē
compellere non poterat, & ita in effectu
diſtinguit *Rebellius de oblig. Iuſt. lib. 2.
de matrim. q. 11. num. 12.* & ſi benè aduer-
tatur iuxta hos terminos loquitur etiam
Reginal. de quo ſupra nu. 2. dum eam ſuæ
aſſertionis reddit rationem, quia pater
puellæ poterat ſtupratorem accuſare
in eum finem, vt matrimonium contra-
heret, ad quod cū Iudex cogere poterat.

14 Porrò † ad quid ex veteri teſtamento
teneretur ſtuprator habetur *exod. c. 21.*
in hæc verba *Si inuenerit vir puellā Vir-
ginem, quæ non habeat ſponſum, & concu-
buerit cum illa, & res ad iudicium vene-
rit, dabit qui dormierit cū illa patri puel-
la quinquaginta ſiclos argenti, & habebit
eam vxorem, quia humiliauit illam, ſi pa-
ter ei eam dare noluerit, dotabit:* quæ lex
renouata fuit per ius Pontificium in *c. 1.
extra de Adult.* vbi dicitur *Si ſeduxerit
quis virginem nondum deſponſatam, dor-
mieritq; cum ea, dotabit eam, & habebit
vxorem. Si verò pater virginis dare no-
luerit, reddet pecuniam, iuxta modum
dotis, quam Virgines accipere conſueue-
runt:* ex quo contextu nonnulli collige-
bant ſtuprātem teneri copulatiuè ad du-
cendum, & dotandum, & ſignanter *gloſſ.
& Innoc. Io. Andr. Ant. de Butr. & Card.
ibidem* cum alijs quos congerit *Farinac.
de delict. carn. q. 147. num. 97.* vbi teſtatur
* de communi opinione. Alij autem è con-
tra tenuerunt textum intelligendum eſſe
non copulatiuè, ſed alternatiuè, vt ſcili-
cet teneatur, vel ducere, vel dotare, vt
per *Abb.* ibidem *num. 4. & Ancbar. nu. 5.
& Io. de Anan. col. 2. ver.* nota *ſecundum
per textum in cap. 2. eodem tit.* & hæc ſen-
tētia obtinuit in praxi, vt teſtatur *Gomeſ.
ad leges Tauri in l. 80. ſub num. 8.* vbi in-
quit, ita ſeruari in practica, & ſe ita iudi-
caſſe. ſequitur *Clar. in §. ſtuprum num. 3.*
vbi ait ſe credere, quod ita ſeruetur vbi-
que *Papp. lib. 22. tit. 9. arreſt. 9. Caball. re-
ſol. crim. caſ. 196. ſub n. 12. ver. nō enim te-
netur præciſè,* vbi qđ vbiq; locorū, & quo-
tidie ita obſeruatur in practica *Menoch.
de arb. Iud. caſ. 288. ſub num. 15. in addit.
Gutier. quæſt. Canonic. cap. 37. n. 7. Card.
Tuſch. concl. 709. num. 28. & ſeq. volum. 7.*
vbi inquit, cum hac ſentētia concurrere
generalem conſuetudinem *Farinac. d. q.
147. n. 98. & 99.* vbi quod veritas eſt, vt ſi
velit ducere, in vxorem teneatur etiam
dotare eam; ſi verò non velit ducere, ſed
tantum eam dotare, & tunc patiatur pœ-
nas, de quibus ipſe tractat *ibidem nu. 103.*
& ita poſt *Gomeſ. loco cit.* concordat iura
ſcilicet *cap. 1. de adult. & cap. 2. eod. tit.* &
quod alternatiuè teneatur ducere, vel
dotare tenuit, etiam *Bellet. diſqui. Cleric.
tit. de fauore Clericorum reali §. 4. n. 117.
Azor. Inſtit. Moral. par. 3. lib. 5. cap. 5. de
reſtitutione ob ſtuprum facienda verſ. quæ-
res an teneatur. S. Antonin. in ſumm. p. 2.
tit. 5. cap. 6. §. 1. Couarr. lib. 4. decretal. c. 6.
§. 8. num. 15.* quæ ſententia canonizata
fuit à *Rota in deciſ. 779. à n. 5. & deinceps*
vbi egregiè contrarijs ſatisfacit.

15 Si † igitur puella non conſenſerit in
ſtuprum ex promiſſione coniugij ſibi fa-
cta, quo caſu, vt dicebatur omnes conue-
niunt ſtupratorem poſſe præcisè ad illam
* ducendam compelli, vt de communi opi-
nione teſtatur, *Leſſ. de Iuſti. & iur. lib. 2.
cap. 10. dub. 3 nu. 20.* vel niſi adſit lex mu-
nicipalis obligans ſtupratorem ad coniu-
gium, vtique compelli nō poteſt ad puel-
lam ducendam, & propterea extra hos
caſus verior mihi videtur ſecunda ſentē-
tia; quæ magis tuetur coniugiorum liber-
tatem, pro qua, iura enixè laborauerunt
*cap gemma de ſponſal. cum ſexcentis ſimi-
libus.*

Et ex his decidi poſſe videtur alia pul-
16 chra quæſtio, † an ſcilicet Matrimonium
contractum ab ægroto morbo lætali op-
preſſo cum filia Medici minitantis ſe nol-
le mederi, niſi dictam eius filiam ducat,
validus ſit. Et quidem affirmatiuam par-
tem defendit *Sotus 4. diſt. 29. q. 1. art. 3. §.
regula ergo generalis Corduba in Summ.
q. 171. punct. 1. Vega. lib. 2. ſum. caſ. 281.*
cum alijs quos refert, & ſequitur *Sanch.
de Matrim. lib. 4. diſp. 12. num. 15. & diſp.
13. ſub nu. 3. ver. & confirmatur ſecundo,*
* vbi teſtatur de communi opinione eam-
que reddit rationem, quia Medicus non
infert metum, ſed morbus; ille autem exi-
git matrimonium velut medelæ ſtipen-
dium, & ſic iuſtè, cum lege iuſtitiæ non
teneatur mederi. Ex qua ratione videtur
inuui cōtrarium in caſu quo medicus ex
iuſtitia tenetur mederi, puta ſi à commu-
nitate conductus, vel ex conuentione
ad medendum adſtrictus eſſet, quam di-
ſtinctionem expreſsè facit *Rebell. de Iuſt.
& Iure lib. 2. q. 11. ſect. 2. num. 16.*

Sed quod dicta affirmatiua ſententia
ita demum ſit recipienda, ſi medicus ex
longinquis Regionibus eſſet petendus, &
non niſi cum graui difficultate poſſet ad
ægrotum venire, aut quando alias habet
cauſas, ſiue iuſtas, ſiue iniuſtas, ob quas
ſuam operam ægro negat, itaut id non
faciat ad matrimonium extorquendum,
quamuis paratus ſit eam exhibere ægro-
to, ſi puella ei nubat, &ècontra reijcien-
da ſit, ſi medicus in eiſdem locis habitat

nec

nec aliam ob cauſam negat ægroto ſuam operam, niſi vt matrimonium extorqueat firmat *Coineb. de Sacram. & cenſur. diſp. 28. ſub 1. num 11. & ſeqq.* vti rationem reddit, quia tũc Medicus verè infert metum, ſubtrahendo ægroto media vitæ neceſſaria, quæ antea vna cum reliqua ciuitate communiter p ſſidebat.

Neque valet conſequẽtia medicus nõ tenetur ex iuſtitia mederi, ergo non peccat contra iuſtitiam exigendo matrimonium pro medela, quia imò peccat contra iuſtitiam, exigendo pro ſua opera tãtum prætium: quemadmodum Vſurarius, qui tametſi contra iuſtitiam non faciat nolendo mutuare, iniuſtè tamen exigit tantum ſuæ mutuationis prætiũ, vt latius *per Coinebi. ibidem* Hanc eandem negatiuam ſententiam, vt matrimoniũ ſic celebratum non teneat, & ſi medicus non teneatur mederi, & ſic poſito quod iuſtè metum incutiat, quia ſufficit, vt vel iuſtè, vel iniuſtè ad matrimonium, vel conſenſum incutiatur tenet *Pontius de Matrim. lib. 4. cap. 19. num. 15.* Cui ſententiæ ego quoque accedo, tùm ob præfatas, & alias à *Coinebi.* allatas rationes; tùm etiam ex dictis in præcedenti quæſtione, ſi enim metus quantũuis iuſtè illatus delinquenti irritat matrimonium, quoties ad finem extorquendi conſenſum infertur, certè multo magis irritabit, ſi à medico incutiatur ægroto, qui nullam metui cauſam præbuit. Præterquam quod huiuſmodi exactio ni fallor eſt omnino contra bonos mores, fouet peccatum, & denique præbet medicis anſam facilè extorquendi ab ægrotis matrimonia in maximam Reipublicæ perturbationem, & p rniciẽ, ac in omnimodæ libertatis in huiuſmodi Sacramento requiſitæ diminutionem.

ARGVMENTVM.

Clericus ſuccedens Laico, in re litigioſa, an, & quando forum ſæculare declinare valeat. Rei litigioſæ alienatio, an teneat, & an iudicium alteret. Sententia lata contra alienantem rem litigioſam, an, & quomodo, & per quem iudicem exequi poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Clericus pro rebus à Laico acquiſitis conueniendus eſt coram Iudice ſuo.*

2 *Etiam ſi Laicus illius auctor in forma Cameræ ſe obligauerit.*

3 *Clericus ſuccedens Laico titulo vniuerſali, an ligetur inſtantia cum illo capta.*

4 *Clericatus ſuperueniens poſt litem captam, an præbeat fori electionem.*

5 *Litigioſa res alienari non poteſt.*

6 *Litigioſæ rei cõtractus eſt ipſo iure nullus.*

7 *Litigioſæ rei alienator habetur pro poſſeſſore.*

8 *Litigioſæ rei alienatione non obſtante, an, & quando iudicium contra alienantem captum, actor proſequi poſſit, emptore minimè citato.*

9 *Litigioſa effecta rè, non poteſt eius ſtatus in actoris præiudicium mutari.*

10 *Litigioſæ rei alienatio dolo, & iudicij mutandi cauſa facta præſumitur,* et nu. 12.

11 *Priuilegium lite pendente ſuperueniens, an, & quando alteret iudicium, & mutet forum.*

12 *Reuocatoria ad contractus reſciſſionem, an ſit neceſſaria, vbi quis ignoranter rem litigioſam emit.*

13 *Actione reali quando dicatur actum, & quando perſonali.*

14 *Executio ſententiæ vbi actum fuit actione perſonali, an, & quando fieri poſſit contra emptorem rei litigioſæ.*

15 *Sententia lata contra vendentem rem litigioſam, exequitur contra emptorem abſque nouo iudicio.*

& an præuia citatione hic, & num. 17.

16 *Sententia lata ſuper re ipſi actori ſpecialiter hypothecata exequi poteſt per Iudicem Laicum contra Clericum emptorem.*

Contrarium eſt verius num. 20.

17 *Litigioſæ rei emptor citandus eſt in executione ſententiæ.*

18 *Alienatio, an, & quando lite pendente fieri poſſit, remiſſiuè.*

19 *Citatio, an, & quando in executione requiratur, remiſſiuè.*

20 Cæuall. q. 36. num. 14. & ſeqq. *rejcitur.*

31 *Executio ſuper re, lite pendente in Clericum alienata, facienda eſt per Iudicem Eccleſiaſticum, Clerico citato.*

22 *Inhibitio de non alienando rem litigioſam fieri poteſt ſtatim lite capta.*

DECISIO VII.

LITE inter duos Laicos ſuper cuiuſdã prædij cõſignatione pendẽte, reus cõuentus illud in Clericum diſtraxit, qui, & forum ſæculare declinauit, & per me tunc Vicariũ Archiepiſcopalem inhiberi inſtetit. Cum autem

hac

hac in re vtriuſque partis Aduocati con-
fundentes terminos, multa perperam in-
culcarent, quæ non minus ad Clericum
ex teſtamẽto ſuccedentẽ Laico, quam ad
Laicum lite pendẽte Clericum effectum,
& ruſus non minus ad litem cæptam,
quam ad ſententiæ executionem promi-
ſcuè pertinebant; ego quoniam articulus
eſt quotidianus pro materiæ dilucidatio-
ne, quatuor diuerſos diſtinguebam caſus.

1 Primus † eſt quoties Clericus ſuccedit
Laico, cum quo inſtantia ſeu lis non dum
cæpta erat: & tunc omnes conueniũt, vt
non obſtante præcedenti hypotheca, ſeu
obligatione Laici vẽditoris, Clericus em-
ptor, non niſi coram Iudice ſuo conueni-
ri poſſit, vt per *Bar. in l. hæres abſens n. 1.*
* *& ibi Doctores* communiter *ff. de iudic. Ant. de Butr. Abb. & Canoniſta in c. quia. extra eodem Marant. in ſuo ſpeculo par. 5.*
** *num. 13 Gaill.* plurimos congerens & de
magis communi atteſtans *ſing. obſeruat. lib. 1. obſeru. 37. num. 10. Peregr. de iur. fiſci lib. 4 tit. 6. ſub num. 27.*

2 Etiamſi † Laicus ipſius auctor in forma
Cameræ Apoſtolicæ ſe obligaſſet, vt per
Galleſ. ad form. Cam. obl. ad 2. partic q. 2. num. 3. & iſte non eſt caſus noſter.

3 Secundus † eſt caſus quando lite iam
cæpta cum Laico, Clericus eidem ex titu
lo vniuerſali ſucceſſit; & tunc valdè an-
ceps; & controuerſa eſt in iure quæſtio,
an Clericus ligetur inſtantia, ita vt proſe-
qui teneatur iudicium iam contra Laicũ
auctorem ſuum inceptũ, nec ne. hic par-
tem quidem affirmatiuam tenuit *Aug. in l. hæres abſens in princ. circa med. ff. de iu-*
* *dic.* & ibi *Paul. de Caſtr* atteſtans de com
muni opinione *Imola in l. ſi cum hominem ff. de fideiuſſ.* alias de *fideicom.* cum alijs
adductis per *Cagnol.* in vtramque partẽ
differentem *in l. 3. num. 249. & ſeq. C. de pact. inter empt. & vendit.* vbi ait, iuxta
hanc opinionem ſe vidiſſe iudicare; latius
hinc inde differens, plurimos cumulans,
& obiectis ſatisfaciens *Surd. in conſ. 222.*
per totum, & *deciſ.* 110 per totam, vbi
quod iſta eſt magis æqua opinio *Scacc. de Iudic. par. 1. cap. 11. num. 23. in fine* innu-
meros congerit, & rationes ex aliorum
mente adducit *Carolus de Graſſ. de effect. cleric. effect. 1. num. 282.* nouiſſimè *Noua-rius in prax. elect. & variat. fori sect. 2. q. 20. per totam*, vbi pariter argumenta pro
hac parte refert; idemq; in cæteris perſo-
nis priuilegiatis, fori habentibus electio-
nem, concludit.

Contrariam tamen ſententiam tenuit
Ant. de Butr. in cap. quia vbi *Imol.* ſibi cõ-
trarius, *Abb.* & latè, *Felyn. de Iudic. Bal in l. 1. C. ſi pend. appell. & in cap. in præſentia col. 4. de probat.* cum alijs, quos cumu-
** lat *Aſin. in prax. §. 2. cap. 12 ſub num. 54. & ſeq. & num. 60.* vbi de magis communi
teſtatur, & *à num. 44.* contrarijs ſatisfa-
cit; alios etiam congerit *Carol. de Graſſ. d. effect. primo Cleric. num. 281.* eamque
** crebriorem fatentur *Gaill & Scacc* locis
citatis, eamq; firmat *Bocr. deciſ. 69. n. 35.*
* Magis communem profitentur etiam
Marta de Iuriſdict. par. 4. caſ. 33. in fin. &
per totum, *Ambroſi. de immunit. Eccleſ. cap. 20. num. 45.* Validiſſimè comprobat
Robuſterius in quodam voto impreſſo per Marcheſ. de commiſſ. par. 2 fol. 320. n. 127. cum plur. ſeqq. qui etiam aduerſantia di-
luit, Et difficile eſſet contrarium obtine-
re, vt fatentur *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 16 ante n. 34 & Zacch. ad Galleſ. ad form. Cam. oblig. q. 8. num. 3.* hanc partem ſequi-
tur *Rota*, & ſignanter apud *Card. Seraph. in dec. 957. nu. 9* eaque ſeruatur in pra-
xi in ſtatu Eccleſiaſtico quicquid in con-
trariam partem inclinare viſus ſit *Marcheſan loco ſupracit. ſub num. 140. in fine.*
Non diſputo, quia neque iſte eſt caſus
noſter.

4 Tertius † eſt caſus quando Laicus, in-
ſtantia iam contra ipſum cæpta, efficitur
Clericus, & tũc, ex mutatione ipſius per-
ſonæ, non mutatur iudicium quo ad bo-
na, ſed iam cæptum proſequi tenetur ſe-
cundum *Bal. in l. ſi quis poſtea quam ff. de iudic. Surd. dec. 110. nu. 3. Carol. de Graſſ.*
plurimos referens, *de effec. cleric. effec. 1. num. 1240.*

Quæ tamen ſententia, vel non eſt vera,
vel ita demum procedit, ſi quis in fraudẽ
effectus fuerit clericus, ſecundum *Robu-ſterium apud Marcheſanum vbi ſupra num. 140. fol. 321. ex Oldrad in conſ. 4.* qui
tamen loquitur in terminis cauſæ crimi-
nalis, de quo articulo latè differui *in deciſ. 100.*

Quartus eſt caſus, quãdo Clericus Lai-
co litiganti ſuccedit titulo ſingulari, pu-
ta venditionis, vel ceſſionis, & iſte eſt ca-
5 ſus noſter, & tunc † quoniam rei litigio-
ſæ alienatio prohibita eſt, & fieri iuridicè
non põt, vt in *Rub. & tot. tit. ff. & Auth. de litigioſis* & ſignanter *in l. fin.* vbi *ſcri-*
* *bentes* communiter *C. eod. cap. fin. extr. de alien. iud. mut. cauſ. fact.* vbi *Abb. & Canoniſta, idem Abb. in cap. Eccleſia, il primo num 14. Vt lit. pend. Peregr. de iur. Fiſc. lib. 4. tit. 6. nu. 19. & ſeq.* vbi poſt alios id
ampliat ad quamcumque rei diſtractio-
nem, etiam alienationis latè ſumpto vo-
6 cabulo. † Et eiuſmodi contractus eſt ipſo
iure nullus *Abb. in d. c. Eccleſia ſub nu. 10.*

vt lit.

vt lit. pend. & ibi Canoniſtæ text. *in l.* 3. in illis verbis *tanquam ſi nihil factum ſit,* & ibi *Bart. & Bald. C. de litigioſ. Afflictus*
7 *deciſ.* 331. *nu.* 2. *& ibi Vrſil.* † Propterea alienãs ipſe habetur pro poſſeſſore *Paul. de Caſtr. in l. certa C. vt in poſſeſſ. legat. Affl.* 4 *deciſ.* 331. & clarius *deciſ.* 369. *n.* 9. *& ibi Vrſill. num.* 7. Vnde à primo ad vl-
8 timum † actor contra illum, clerico emptore minimè citato, iudicium proſequi poteſt, vt per *Ant. de Butr. in cap. final. num.* 7 *& ibi Abb. nu.* 5. *de alien. iud. mut. cauſ. fac.* latè, & pulcrè poſt alios *Lancell. de attent.* 2. *par. cap.* 4. *in præfat. à nu.* 451.
9 *vſque ad* 528. † vbi ponit regulam multiformiter ampliatam, & limitatam, & ita poſt hæc ſcripta, me proponente Signatura reſoluit in vna Romana Domus die vltima Maij 1635. & rurſus in Romana Pecuniaria de menſe Iunij eiuſdem anni proponente Rpd. Albergato. Si quidem eo ipſo quod res effecta eſt litigioſa, non poteſt eius ſtatus in præiudicium actoris mutari quo ad iudicij ordinem, & cauſæ examinationem, neque litis curſus impediri, duriorué fieri actoris conditio, ex iuribus allegatis per *Couarr. pract. qq. c.* 15.
10 *ſub num.* 7. † eiuſmodi vero alienatio quæ dolo, ac iudicij mutandi cauſa facta præſumitur, vt per *Paul. de Caſtr. in l. à Diuo Pio §. ſi ſuper rebus de rè iudic. Pariſ. conſ.* 338. *nu.* 28. *lib.* 4. *Lancell. de attent.* 2. *par. cap.* 4. *in præfat. nu.* 453. *Capic. deciſ.* 128. *ſub num.* 10. nullum iuris effectum parere debet, nec fuit in facultate rei conuenti alterare iudicium, in præiudicium aduerſarij, & conſequenter non poteſt Clericus ſucceſſor particularis, & voluntarius,
11 actorem ad diuerſum forum trahere, † & hanc diſtinctionem, vt priuilegium lite pendente ſuperueniens procuratum, non alteret iudicium, non procuratum verò alteret, poſt alios agnouit *Giurba in deciſ.* 82. *num.* 7.

Ex his itaque inhibitionem petitam denegandam cenſui: paratum tamen me ad illam concedendam exhibui, quoties de exequenda ſententia, per Iudicem Laicum ferenda tractaretur.

Vnde lata ſententia contra reũ, qui prædium Clerico diſtraxerat, & ſucceſſiuè inhibitione per me conceſſa, altera inſurrexit altercatio: nam Clericus prætēdebat, neque per Iudicem Laicum, neque per me Ordinarium ſuum præfatæ ſententiæ executionem poſſe concedi; Et quidē ex duplici capite: primo quidem, quia
12 cum † ipſe allegaret ignorantiam litis de tempore quo prædiũ emit, & ſcientia nõ præſumatur, niſi probetur; propterea opus eſſe dicebat reuocatoria ad reſciſſionem contractus, retardata interim ſententiæ executione, *§. item ſi quis in fraudem Inſt. de action. & tot. tit. de his quæ in fraud. cred.* & ita diſtinguit *Ang. in Auth. de litigioſ. col. fin.* quem ſequitur *Natt. conſ.* 350. *ſub num.* 4. *lib.* 2.

Verum hæc ratio ſatis leuis viſa fuit, tũ quia ſemper alienatio præſumitur facta iudicij mutandi cauſa, niſi clarè conſtet de contrario, vt per *Salic. in l. per diuerſas in fi. C. mandat. & Petr. Barboſ. in l.* 1. *par.* 7. *ante num.* 48 & dixi *ſupra num.* 10. Tum etiam, quia ignorantia non conſideratur circa validitatem, vel inualiditatem contractus, nec circa tertij præiudicium, ſed circa euitandas pœnas contra ementes rem litigioſam inflictas; ita declarat *Abb. in cap. Eccleſia S. Mariæ il primo, ſub num.* 10 *Vt lit. pend.* idemq; tenēt (*Angelum* nominatim reprobantes,) *Couarr. pract. qq. cap.* 15. *num.* 7. qui hoc dicit probari in *l. fin. C. de litigioſ. & Gaill. obſer.* 118. *num.* 2. *lib.* 1. vbi hanc ſententiã veriorem appellat; quæ quidem indubitata videtur, quia res tranſit cum vitio litigioſi, in quemcumque tertium poſſeſſorem, etiam ignorantem, & quia omnes rationes ſupra ponderatæ æquè militant, vbi emptor litem ignorauit, ac vbi illius habuit notitiam.

Secundo igitur prætendebat Clericus executionem ſuper dicto prædio ab ipſo poſſeſſo fieri minimè poſſe; quia non fue-
13 rat actũ actione reali, ſed perſonali: † non enim petitum fuit, nec in ſententia declaratum, ad quem rei dominiũ ſpectet, quo caſu dicitur actum actione reali, & citra quem caſum perſonali actum cenſetur, vt declarant *Roma conſ.* 270. *num.* 2. *Tob. Non. conſ.* 781. *num* 4. *Honded. conſ.* 20.
14 *num.* 30. *lib.* 1. Porrò † tametſi ſententia lata in actione reali exequi poſſet contra eum, in quem lite pendente fuit res alienata ex ſupradictis; ſecus tamen dicebatur concludendum in caſu noſtro, in quo perſonalis actio intentata fuerat, eõ quod tunc actio ipſa duntaxat, non autem res efficiatur litigioſa, vt declarat *Bero.* poſt relatos per eum *conſ.* 177. *n.* 18 *lib.* 2. cum alijs plena manu congeſtis per *Hond. d. conſ.* 20. *num.* 30 *&* 31. *Carpan. ad ſtatut. Mediol. cap.* 68. *num.* 34. *Rot. deciſ.* 3. *Vt lit. penden. in nou. & deciſ.* 4. *num.* 33. *ex impreſſis à Zacchia ad Galleſ. de oblig. cameral. Cardin. Seraph. deciſ.* 1134. *num.* 4. *Rota deciſ.* 103. *num.* 7. *par.* 3 *in recentior.*
* vbi de communi teſtatur.

Sed, & hæc ratio parum vrget; quia tametſi huiuſmodi diſtinctio ſit regulariter

riter vera, non tamen procedit quoties
actio perſonalis deducitur in iudicium ad
rei dominium obtinendum, vt contingit
in actione ex empto, donato, vel alia ſimi-
li iuxta terminos noſtri caſus, tunc enim,
& vitium litigioſi contrahit res ipſa, &
ſententia exequi poteſt contra eum, qui
lite pendẽte illam titulo ſingulari acqui-
ſiuit, vt latè deducit *Couar. d. cap. 15. n. 6.*
vbi plurimos ad rem congerit, & ex *Ro-*
* *mano* communem profitetur; ſequitur
Gaill. d. obſeru. 118. num. 2. Lancellot. de
attent. 2. par. cap. 4. in præfation. num. 484.
nec diſſentit *Hond. d. conſ. 20. ſub num. 31.*
* *ver. qua declaratio*, & ita firmare omnes
teſtatur *Peregrin. de iur. Fiſc. lib. 4. tit. 6.*
ſub num. 10.

Laicus actor vice verſa prætendebat
ſententiam pro ſe latam exequendam
eſſe per eundem Iudicem Laicum ſuper
* eodem prædio, & quidem Clerico non
citato, ex *communi* ſcribentium traditio-
15 ne, quæ habet † ſententiam latam con-
tra cedentem, vel vendentem rem liti-
gioſam, exequi poſſe contra ceſſionariũ,
vel emptorem abſque nouo iudicio, vt
per *Bart. in l. fin. C. de litig & in repet.*
l. creditores num. 23. vbi multipliciter di-
ſtinguit *C. de pignor. Abb. in cap. fin. nu. 8.*
de alien. iud. mut. cauſ. fact. Mohed. deciſ. 1.
de ſenten. & re iudic. latè *Couarr. pract.*
qq. cap. 15. ſub num. 7. Gaill. pract. obſeru.
118. num. 2. & quidem abſque vlla cita-
tione, vt ex auctoritate *Cyni* tenuit *Paul.*
de Caſtr. in l. certa C. vt in poſſ. legat. quem
refert, & dicit eum eo concordare Capi-
tulum Regni *Affl. dec. 396. num. 9.*

16 Præſertim quia agebatur de re ſpecia-
liter ipſi actori hypotecata cum pacto de
non alienando, quo caſu executio fieri
poteſt per Iudicem Laicum ſuper eadem
re, eſto ad Clericum ex aliquo titulo tran
ſierit, vt per *Ceuall. in ſpeculo com. contra*
com. q. 36. num. 14. cum plurib. ſeqq.

Sed nec eiuſdem actoris prætenſio in
17 hoc viſa fuit rationabilis; † quia tametſi
ſcribentes adſtruant ſententiam aduer-
ſus alienantem latam, exequi poſſe cõtra
eum, qui lite pendente, rem emit, non
tamen negant ſaltem citationem eſſe ne-
ceſſariam, vt in ſpecie aduertit *Natta in*
conſ. 350. num. 4. lib. 2. Imò expreſsè con-
* trarium communiter affirmant, vt ſcili-
cet executio contra emptorem fieri ne-
queat, niſi præuia citatione per text. *in*
l. prima verſ. ceperit ex ſententia conueni-
ri C. de iur. & fact. ignor. leg. meminerint
C. vnde vi Bart. Alex. Iaſ. & cæteri co-
pioſè *in l. à Diuo Pio §. in venditione*
ff. de re iudic. cum alijs per *Aſin. in praxi*
§. 31. cap. 4. in princ. Capic. deciſ. 128. n. 12.
& 13. vbi teſtatur ita Concilium votaſſe,
Vrſill. ad affl. deciſ. 396. num. 7. Lancell.
de attent. par. 2. cap. 4. in præfat. num. 452.
& ſeqq. Carocc. in tract. de except. rei iud.
in except. 108. ſub num. 2. & 11. vbi latè
de materia, de quo articulo vide etiam
Aſin. citato §. 31. cap. 2. limit. 25 Neque
ſubſiſtit auctoritas *Cyni. & Caſtrenſis*,
* tum quia cæteri ſcribentes communiter
tenent contrarium, vt fatetur *Affl. dicta*
deciſ. 128. num. 9. Tum etiam quia *Cynus*
non ita expreſsè hoc dicit, vt aduertit
Capic. dicta deciſ. 128. num. 6. vnde *Ca-*
ſtrenſis opinio remanet peregrina.

Quemadmodum enim iniquum foret,
actorem diuerſis defatigari iudicijs, vt
contingeret ſi executio tela iudiciaria
danda eſſet, vt poſt alios ad rem aduertit
Gail. dicta obſeru. 118. ſub num. 2. Sic ir-
rationabile eſſet, vt ſententia contra vnũ
lata, contra alium non citatum executio-
ni mandaretur; quia hoc eſſet auferre de-
fenſionem, quã citatus facere poſſet oſtẽ-
dendo potiſſimum, alienationem nõ pen-
dente iudicio factam fuiſſe, vt in ſpecie
conſiderat *Natta conſ. 350. ſub num. 4.*
18 Præterquamquod † plurimi ſunt caſus, in
quibus etiam durante inſtantia, alienatio
citra vitium litigioſi fieri poteſt, de qui-
bus latè per *Lancell. de attent. par. 2. c. 4.*
in præfation n. 464 & Carpan. ad ſtatut.
Mediolan. cap. 68. num. 65. vnde contin-
gẽre poteſt, vt alienatio valida fuerit.

Et certè quando executio facienda eſt
contra tertium, ſiue non ab eodem Iudi-
ce, qui ſententiam tulit, nemo eſt, qui du-
19 bitet, quin requiratur citatio; † quando
non deſunt plurimi, qui affirment requi-
ri, etiam ſi contra eundem reum, & ab
ipſo Iudice, qui ſententiauit executio fiat,
de qua tamen materia vide latè *Ioſeph.*
Lud. deciſ. Peruſ. 6. per totam, & latiuſ
Aſin. in practica §. 31. cap. 4. per totum
Marant. de ordin. iudic. par. 6. de Citatio-
ne num. 16. Duen. regula 94. Anton. Gabr.
in ſuis commun. concluſ. lib. 2. tit. de Cita-
tion. concluſ. 1. à num. 129. vſque ad 136.
Viuium in ſuis comm. opinion. lib. primo
opin. 35.

20 Non etiam refragatur, † quod cum
prædium ſpecialiter actori hypothecatũ,
fuerit in Clericum alienatum, Iudex Lai-
cus exequi valeat, quia iſta fuit opinio
Guglielmi de Cuneo quem meritò repro-
bauerit *Abb. in cap. qualiter, & quando*
num. 8. de Iudic. Bald. in cap. 2. in fine eod.
titulo Soccin. in cap. ſanè num. 16. col. 8. de
foro competen. & poſt alios *Gratian. diſce-*
ptation. foren. cap. 141. num. 9. ſequitur

Zacch.

Zacch. ad Galleſ. quaſt. 8. *num.* 6. vnde perperam *Ceuall.* opinionem iam à ſubſellijs eliminatam, longo poſtliminio reducere conatus eſt. † Cum itaque ſententiæ contra Laicum alienantem latæ executio abſque citatione contra hunc Clericum Emptorem fieri nequeat, ſequitur per neceſſe, vt non ab alio, quam ab eo, qui iuriſdictionem habet eum citandi, & ſic ab Eccleſiaſtico Iudice, executio ipſa facienda ſit, vt etiam aduertit *Marta de iuriſdict par.4.cap.35. num.* 16. vnde inhibitionē conceſſam confirmaui, & mandaui citari Clericum ad dicendum quare ſententia præfata ſuper dicto prædio exequi non deberet. Ad euitandas autem

21

22 huiuſmodi difficultates; † cautela eſt, vt ſtatim lite cæpta fiat reo inhibitio, ſeu præceptum de non alienando, quod fieri poſſe compertum eſt *l. Diuus ff. de petit. haredit.* notatur in *§. primo ver. ſed nunquid Inſtit. de empt. & vendit. Bald. in l. ſi fideiuſſor §. final. ff. qui ſatiſd. cogan. Henric. Bouer. in Singul.* 15. *ſequeſtratio numero quarto. Addentes ad Capit. deciſ.* 128. *in fine*.

ARGVMENTVM.

Articulus poſſeſſorij ſpiritualis an, & quando ſit mixti fori, methodicè explicatur, & plurimæ ſcribentium inter ſe pugnantes opiniones conciliantur, & nonnulla ad vnum, vel alterum forum ſpectantia obiter annotantur.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ſæcularis eſt competens in cauſſa poſſeſſorij ſpiritualis.*
Contrarium regulariter verius num. 17. & 20. 22. 24. 25.
2 *Poſſeſſorium rei ſpiritualis eſt temporale.*
Contrarium verius; quia imò eſt ſpirituale. num. 19. vel quaſi num. 25.
3 *Poſſeſſorium nihil habet commune cum petitorio.*
4 *Declara quo ad acquiſitionem, vel amiſſionem, & quoad præiudicium, quod ſententia in vno lata, alteri poſſit afferre.*
5 *Secus quoad iudicialem cognitionem.*
6 Capituli cauſam il ſecondo, extra qui filij ſint legit. *verus intellectus.*
7 Igneus in l. neceſſarios §. non alias 2. par. ff. ad Sillan. *retunditur.*
8 *Cauſſa poſſeſſorij ſpiritualis eſt eiuſdem natura cuius poſſeſſorium temporale.*
Contrarium eſt verius num. 10.
9 *Cauſſa in foro Eccleſiaſtico ſiunt immortales.*
Contrarium verius num. 13.
11 *In cunctis poſſeſſorijs ſpiritualibus hodie iuratur de calumnia.*
12 *Argumentum à ſimili an, & quando procedat.*
13 *Cauſſa facilius expediuntur in foro Eccleſiaſtico, quam in ſæculari.*
14 *In cauſſa meri poſſeſſorij in foro Canonico proceditur ſummariè, & ſine ſtrepitu, & figura iudicij.*
15 *Iudices Laici negligunt iuſtitiam Clericis adminiſtrare.*
16 *Clerici in foro ſæculari litigantes dicuntur miſerabiles perſonæ.*
17 *Poſſeſſorium ſpirituale coram Laico diſcuti non poteſt.*
18 *Cauſſa Eccleſiaſtica, & ſpirituales, vel quaſi priuatiuè ad forum Eccleſiaſticum ſpectant.*
19 *Cauſſa poſſeſſoria rei ſpiritualis, dicitur ſpiritualis, vel quaſi.*
20 *Antecedens conſequentis naturam ſequitur, & iuxta illam regulatur.*
21 *Laicus eſt ſpiritualium incapax.*
22 *Titulus coloratus in quocumque poſſeſſorio cauſſæ ſpiritualis probandus eſt.*
23 *Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit cauſſam dubij fori, & determinat, ad quem ſpectet.*
24 *Romana Curia opinio ſequenda, præſertim in materia iuriſdictionali.*
25 *Iudex Laicus in poſſeſſorio rei ſpiritualis procedere nequit.*
26 *Ius patronatus eſt ſpiritualitati annexum, & ſpectat ad forum Eccleſiaſticum.*
27 *Iudex Laicus non procedit in poſſeſſorio ſpirituali etiam incidenter.*
28 *Iudex alias incompetens, ratione incidentia, cognoſcit de articulo coram ſe emergente.*
Declara, vt num. 29. 30. & 31.
29 *Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit de articulo temporali coram eo incidente, & quare.*
30 *Iudex ſæcularis eſt incapax articuli ſpiritualis, nec illum cognoſcit incidenter.*
31 L. quoties. de iudic. *non procedit in ijs, quæ ſunt alterius ſpeciei, vel ſeparata natura.*
32 *Iudex ſæcularis ſi procedat non per viam contentioſam, ſed ſummariè ſe informando de notorio, an cognoſcat de articulo ſpirituali.*
33 *Poſſeſſorium adipiſcenda in beneficialibus*

non

non poteſt coram Laico Iudice agitari.
34 *Iudex Laicus poſſeſſoria ſpiritualia cognoſcens, incidit in Bullam Cœnæ, non obſtante conſuetudine, vel fama priuilegij, aut prætextu violentiæ prohibendæ.*
35 *Statutum, quod nemo apprehendat poſſeſſionem beneficij abſque Principis licentia eſt contra Bullam cœnæ Domini.*
36 *Poſſeſſoria retinendi, & recuperandi, vbi Clericus eſt reus, non poſſunt à Laico cognoſci.*
37 *Cautela* Marantæ de ordin. iudic. par. 4. diſt. 7. in fin. num. 54. *reprobatur.*
38 *Statutum Genuæ* lib. 4. cap. 21. §. procedant *non ſubſiſtit.*
39 *Statutum de retractu, ſiue de iure prothomiſeos, an, & quando includat Clericos, remiſſiuè.*
40 *Iudex Laicus, an cognoſcat de beneficij ſpolio, Clerico per Laicum facto, &* num. ſequentib.
41 *Laicus eſt beneficij Eccleſiaſtici incapax.*
42 *Turbatiua à Laico facta in bonis Eccleſiæ eſt mixti fori.*
43 *Occupans, vel vſurpans bona Eccleſiaſtica excommunicatur, & ab vtroquè Iudice punitur.*
44 Concil. Triden. ſeſſ. 22. cap. 11. de reform. *dat Iuriſdictionem etiam Conſeruatoribus contra vſurpantes bona regularium.*
45 Scribentes *nonnulli declarantur, & ad concordiam rediguntur.*
46 *De poſſeſſorio Sacrarum Reliquiarum ſolus Eccleſiaſticus cognoſcit. Contra* Bobadill. Pappon. & Petr. Gregor.
47 *Curia Principis Laici, etiam ex Clericis, & Laicis mixta, non cognoſcit de articulo ſpirituali.*
48 *Laicus licet poſſit eſſe arbitrator in poſſeſſorijs quaſi ſpiritualibus, non poteſt eſſe arbiter.*
49 *Laicus poteſt vna cum Clerico etiam eſſe arbiter poſſeſſorij ſpiritualis.*
50 *Laicus cognoſcit de articulo ſpirituali ex Apoſtolico indulto.*
51 *Iudex Laicus, an ob Eccleſiaſtici negligentiam procedat in articulo ſpirituali, & num. 53.*
52 *Laicus Iudex, cuius brachium Eccleſia implorauit, eſt merus executor.*
53 Menoch. de retinen. remed. 3. à num. 553. *refellitur.*
54 *Iudex ſæcularis, an cognoſcat articulum poſſeſſorij ſpiritualis meri facti, &* nu. ſequentib.
55 *Cauſa non dicitur ſpiritualis quando factũ eſt ab omni ſpiritualitate abſtractũ.*

DECISIO VIII.

IN huiuſmodi articulo, an Iudex ſæcularis ſit competens in cauſa poſſeſſorij, vel quaſi poſſeſſorij ſpiritualis, ob intricatas ſcribentium ambiguitates, plurima ſolẽt inter Eccleſiaſtica, & Laicalia tribunalia oriri diſſidia, vt & ipſemet ſæpè ſum expertus. Quare vt illa pro Dei gloria, ac Iuſtitiæ, & charitatis conſeruatione, quoad fieri poterit, climinentur; Articulum ipſum, in quo pluries deſudaui, pro modulo meo elaborare, enucleareque ſtatui. Duæ ſunt itaque principales, ac inter ſe
1 pugnantes Doctorum ſententiæ, † quarum prior affirmat Iudicem Laicum, in vniuerſum, poſſeſſorij ſpiritualis capacem, ac cognitorem eſſe, & hanc vniuerſa Legiſtarum Academia Sectatur teſte *Igneo*, qui mordicus illam defendit *in repetitione l. neceſſarios §. non aliàs ſecunda parte, à num. 2. ff. ad Sillanian.* & in primis illam amplexatus fuit *Bart.* & ferè Cæteri poſt eum in *l. Titia ff. ſolut. matrimon. & in lege omni innouatione C. de Sacroſanct. Eccleſ. & in lege quoties C. de Iudic.* Guido Pap. latè *deciſione prima, per totam Boer. deciſione 69. num. 23. Afflict. deciſione ſecunda, & deciſ. 24. & deciſione 85. Oſaſch. deciſione 116. numero primo. Theſaur. deciſione 82. & deciſ. 112. Valaſch. deciſione ſeu conſult. 93. libro primo, Marant. de ordin. iud. parte quarta, diſtinct. 13. cap. 17. num. 3. & 4. Natta conſ. 411. in princip. Roland. conſ. 23. num. 2. lib. 2. Menoch. de recuper. poſſeſſione remed. 15. num. 220. & ſequentib. Farinaceius cum relatis de Inquiſit. quæſtione octaua, num. 23. Grauat. ad Veſtr. in prax. libro quinto, capitulo primo, Gaill. pract. obſeruat. 38. num. 3. & 4. Marta de Iuriſdict. parte ſecunda, cap. 39. & par. 4. cap. 38. Bouadill.* qui alios congerit in ſua *Politic. lib. 2. cap. 18. num. 141. tom. 1.*

Primò, & principaliter pro hac ſen-
2 tentia dicitur, † poſſeſſorium rei ſpiritualis non eſſe ſpirituale ſed temporale *gloſſ. in capitulo literas de reſtitutione ſpoliat. in cap 1. eod. tit. in ſexto, Franch. & Zabarell. in Clementina diſpendioſam de Iudicis*, & tradunt etiam Canoniſtæ *in capitulo finali extra de Iudic.* cum alijs quos refert, & ſequitur *Cuſtop.* qui

hoc præcipuo vtitur fundamento in *dicta acceſſione prima,num. primo*, & *Crauett.conſ.* 258. *in princ.* & *Anton. Scapp. de iure non ſcript. libro primo. cap.* 35. *in princip.* & *Grauat. ad Veſtr. lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 6.

3 Quod mirum videri non debet, † cum notiſſimum ſit poſſeſſorium nihil habere commune cum petitorio *vulgata lege naturaliter §. nihil commune ff. de acqui. poſſ.* Vnde arbitrantur non eſſe inconueniens, vt reſpectu eiuſdem rei petitorium ſit ſpirituale, poſſeſſorium autem temporale.

Cæterum aſſumptum *gloſſa in dicto capitulo literas*, & ſequacium, brocardicum eſt, vt ex infra dicendis *num.* 19. & 25. patebit, ac proinde non po-
4 teſt in eo fieri fundamentum. Et † ad regulam *dicta legis naturaliter §. nihil commune ff. de acquirend. poſſeſſion.* reſponderi poteſt, procedere in ſuis terminis, nempe quo ad acquiſitionem, & amiſſionem proprietatis, vel poſſeſſionis, & quoad id, vt ſententia lata in vno iudicio, in altero non præiudicet, ita in puncto reſpondet *Abbas in capitulo literas numero ſexto, de Iuramento calumnia Aufrer* ad Capell. *Tholoſan. deciſ.* 471. *num.* 1. *Berous in Rubric. de Iudic. nu.* 56. *Moneta dicta quaſtione prima, ſub num.* 14. *verſ. ad gloſſam Schrader. in tractatu de feudis par.* 10. *ſectione prima num.* 86. & *Guttier. loco infra citando*, ſecus verò quoad cæteros reſpectus.

5 Et † ſignanter quo ad iudicialem cognitionem proprietatem, & poſſeſſionem maximam habere connexitatem, probatur argumento *leg. nulli. C. de Iudic.* & *cap.* 1. *de cauſ. poſſeſſ.* & *proprietat.* & ponderat *Antonius de Butrio, in capitulo finali num* 58. *verſ. non obſtat, extra de Iudic.* comprobat, & ab *Ignei.* impugnatione defendit *Menochius in tractatu de recuperand. poſſeſſione remed.* 15. *num.* 218. & *Guttie, Canonicarum quaſtio. cap.* 34. *num.* 30. & ſic argumentum retorquetur, quia cauſa poſſeſſionis, & cauſa proprietatis, vti duo connexa apud eundem Iudicem tractari debent, & latiùs dicam infra *num.*

6 Alterum † fundamentum, quo pro hac parte vtitur *Guido Pap. dicta deciſione prima*, eſt diſpoſitio *tex. in cap. cauſam, il ſecondo, extra qui filij ſunt legitimi*, vbi ſummus Pontifex mandat iudicium poſſeſſorium relinqui Regi Angliæ, pro cognitione ipſius poſſeſſionis habenda.

Sed & hoc fragiliſſimum eſt, quia poſſeſſorium, de quo ibi agitur, verſatur circa poſſeſſionem bonorum hæreditariorum, quæ vti merè temporalis inter Laicos iure meritò ad Iudicem ſæcularem reijcitur, & ita in terminis reſpondent *Bero. in rubrica extra de Iudic. ſub num.* 58. *Robertus de Preta Romana Rota Auditor inter conſil. Bellamer. conſil.* 40. *columna ſeptima, Couarr. pract. quaſt. cap.* 35. *ſub num. primo, verſ. non oberit Menochius de recuperand. remed.* 15. *num.* 212. *Guttier. Canonicarum quaſtionum libro primo cap.* 34. *num.* 28. *Monet. de decim cap.* 8. *quaſt.* 1. *num.* 14. penes quos etiam inuenies ſatisfactum quibuſdam
7 alijs argumentis, † ac inductionibus *Ignei in dicta lege neceſſarios §. non alias.* 2. *ff. ad Sillanian. vbi à num.* 2. *vſque ad* 67. ad nauſeam vſque, hanc ſententiam defendere conatur, ſed (pace ſua dixerim) non tam rei veritatem indagare, quam ingenij acumen oſtentare, ac odium in Eccleſiam euomere viſus eſt; non enim erubuit per plures vices, non modo Canoniſtas, ſed & ipſos ſacros Canones, illorumq; latores ſummos Pontifices procaciter carpere, quos non niſi reuerenti ore, & calamo nominare debuerat.

8 Sed † & pro eadem ſententia *Marta in tractatu de Iuriſdictione, parte ſecunda cap.* 30. *num.* 18. & *ſequentib.* inſinuare conatur, cauſam poſſeſſorij rei ſpiritualis eiuſdem eſſe Naturæ, cuius eſt cauſa poſſeſſorij temporalis, vnde infert etiã in poſſeſſorio rei ſpiritualis, Iudicem temporalem cognoſcere poſſe, in quo
8 & Eccleſiæ vtilitatem verſari ſub dit, † cũ lites coram Eccleſiaſticis Iudicibus mortæ, immortales fieri ſoleant, vt dicitur in *Authent. ſi verò contigerit C. de Iudic* & in corpore vnde ſumitur & *in §. primo in Authen. vt omnes obediant iud. c. prouin.* quod fortaſſe *Marta* mutuatus fuit ab *Ignio in dicto §. non alias l. neceſſarios. ad Sillani. ſecunda parte num.* 41. qui ad hoc citat *Roman, in l. titia ff. ſolut. matrimon.* & *Fely, in cap. cauſam qua col.* 6. *extra de praſcript.*

10 Verum hoc argumentum maximam continet fallaciam, † licet enim in aliquibus poſſeſſoria ſpiritualia, & temporalia ſimbolizent, in multis tamen inter ſe differunt; & ſignanter in poſſeſſorio rei ſpiritualis probandus eſt titulus ſaltem coloratus, adeo vt propterea dicatur habere annexam cauſam proprieta-
11 tis, vt infra dicetur: † rurſus hodie in cunctis poſſeſſorijs ſpiritualibus iuratur de calumnia *Ant. de But. in c. literas. n.* 33. *de reſtit. ſpol.* & ibi *Abbas num.* 19. & eſt

tex. in

text. in capitulo primo, de Iuramento ca-
lumnia, in ſexto, per quem corrigitur
capit. literas extra eodem, vt ibi notant
12 *ſcribentes.* † cum itaque non per omnia
conueniant, certè argumentum à ſimili
euaneſcit, etiam data parua diſſimilitu-
dine, vt per *Butrium in repetit. cap. fin.*
col.45. de conſuetud. DD. in cap. tranſlato
extra de conſtit. Euerard. in ſua Centuria
loco à ſimili ſub n.11. in fi. potiſſimum aũt
cum diſſimilitudo verſetur in eo, in quo
fit comparatio, nempe in modo proce-
dendi; tunc enim quando duo ſunt ſimi-
lia ſecundum quid, & non ſimpliciter, ar-
gumentum à ſimili non procedit *Innoc.*
Abb. Felyn. & reliqui in d. cap. tranſlato
Euerar. loco cit. num.4.
13 Quemadmodum † etiam falſum eſt, in
hoc verſari Eccleſiæ vtilitatem; quia
imò cauſæ faciliùs expediuntur in foro
Eccleſiaſtico, (licet ex quo de iure Ca-
nonico à quocumque grauamine datur
appellatio, quæ ſecundum iura ciuilia
ac municipalia in multis denegatur, per
accidens quandoquè lites in longum pro
14 trahuntur,) † & ſignanter in cauſa meri
poſſeſſorij de iure Canonico proceditur
ſummariè, ſine ſtrepitu, & figura iudicij
per text. *in Clement. diſpendioſam*, & ibi
aduertunt *Lauren. Ioan. de Cign. & Ber-*
trand. de Iudic. ſequitur *Butr. in cap. fin.*
extra eodem, & Berous in rubr. eiuſdem
tituli num.55.
15 Et † in omnem caſum, aſſumptum
Marta, eſt contra textum expreſſum *in*
cap. cum ſit generale extra de foro compet.
quod non alia de cauſa conditum fuit, ni-
ſi quia Iudices Laici ſunt negligentes in
adminiſtranda Clericis iuſtitia, vt ibi in-
quit S. P. vbi etiam notant *Doctores*, &
aduertit *Lap. alleg. 58. nu. 11.* eſtq; etiam
contra quotidianam experientiam, quæ
docet Clericos magis propitios, & faciles
inuenire Iudices Eccleſiaſticos, quam
16 Laicos; † propter quod Clerici coram
Laico Iudice litigantes dicuntur miſera-
biles perſonæ.
Ex quibus ac alijs, quæ conſulto præ-
17 tereo, patet † verum eſſe, quod inquit,
Couarr. pract. quaſt. cap. 35. ſub num. 1.
ver. Verum ſi diligenter. Sententiam *Le-*
giſtarum tenentium poſſeſſorium rei ſpi-
ritualis poſſe coram Laico diſcuti, omni
prorſus Canonum, ac legum auxilio de-
ſtitutam eſſe.
** Cõtrariam itaque ſententiã tenet ma-
gis communiter tota *Canoniſtarum* Aca-
demia, (vt fatetur *Ignius* loco citato
num.2.) & ſignanter *Barbatia in cap. fin.*
de Iudic. Dictus in e quanto num. 58. &
ſeqq. & 62. extra de Iudic. Berous alios re-
ferens, articulum ad partes diſputans, &
hanc ſententiam egregiè defendens in
Rubric. extrauag. de Iudic. num.55. cum
* *pluribus ſeqq. Ripa etiam de comm. in cap.*
decernimus nu.17. extra de Iudic. Couarr.
pract. qq. cap. 35. num. 1. verſ. verum ſi di-
ligenter poſt *Io. Diaman.* quem citat *Mo-*
neta in tract. de Decim. cap.8. quaſt. prima
num. 10. cum ſeqq. qui ſub *num. 14.* inquit,
** hãc opinionem eſſe fortè communiorem,
& omnino veriorem, quibus adde *Garzi.*
de beneſic. par. 1. cap. 2. nu. 92. & ſeqq. vbi
alios etiam refert.
Et ex Theologis *Azor. Inſtitut. Moral.*
parte prima lib. 7. cap. 23. quaſt. 5. qui ſub-
dit neque per conſuetudinem, contrariũ
induci poſſe. *Duard. in Bulla Cana Do-*
mini lib. 2. cap. 13. quaſt. 19. ſub num. 48:
vbi ſubdit, id ex illo Canone colligi. imò,
& ex Iuriſtis *Alex. in l. titia. ſub num. 11.*
ff. ſolut. Matrim. Angelus de Vbal. inter
conſ. matrim. variorum conſ. 44. num. 52.
& 60. lib. 1. & Plotus ibidem conſ. 87. nu.
15. latè comprobat *Curt. in tract. de fæu-*
dis par. 7. q. 6. Vinc. de Franch. deciſ. 36.
Gratian. diſcep. forens. tom. 2. cap. 238. n.8.
quibus addo *Cumanum* Magiſtraliter lo-
quentem *in conſ. 1. certiſſimi iuris per tot.*
Vrſill. ad Afflic. deciſ. 2. num. 1. vbi refert
ipſum *Afflictum in conſtit. Regn. rubric.*
de Burgenſat. & petitor. num.8. atteſtan-
* tem hanc eſſe communem opinionem
idem Vrſill. deciſ. 38. num. 1. Guid. Pap.
ſibi contrarius *conſ. 149. Polit. conſ. 23.*
num. 17. lib. 2 Oſaſch. deciſ. 116. num. 8.
Schraderius in trac. de fæud. par. 10 ſect. 1.
num. 84. in princip. Et denique hæc eſt an-
tiqua, & perpetua opinio *Curia Romana*
vt habetur ex *Puteo deciſ. 361. nu. 4. lib. 1.*
inquiente *Rotam Romanã* nunquam opi-
nionem *Guid. Pap.* admittere voluiſſe id
quod obſeruat etiam *Aufrer. in addit. ad*
Capell. Tholoſ. deciſ. 420. & poſt hæc ſcri-
pta *eadem Rota in Rauennatenſi emphi-*
teuſis 28. Maÿ 1631. coram Rpd. Merlino.
Pro qua quidem ſententia afferri ſolet
18 primo quia omnes cauſæ Eccleſiaſticæ,
& ſpirituales vel quaſi, ad forum Eccle-
* ſiaſticum priuatiuè ſpectant *cap. de Iudic.*
& ibi omnes *clement. 2. eod. tit. cap. tuam*
de ordin. cognit. cum ſimilib. Clar. cum per
eum relatis in §. fæudum quaſt. 20. nu. 9.
in fin. & fere omnes ſcribentes mox per
me citati.
19 Cauſa autem poſſeſſoria rei Eccleſia-
ſticæ dicitur ſpiritualis, vel quaſi, & Ec-
cleſiaſtica *Clement. vnica de Cauſ. poſſeſſ.*
& prop. Clement. vnica, cum ibi notatis
de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct. Clement. di-

ſpendioſam ibi, etiam quoquomodo tangentibus de Iudic. & ita contra gloſſam in c. litera de reſtit. ſpoliat. tenet ibi Abb. Ant. de Butr. in cap. fin. nu. 20. extra. de Iudic. & ibi pulchrè Barbatia Auſier. ad Capell. Tholoſ. deciſ. 471. atteſtans dictam gloſſam eſſe à Doctoribus magis communiter reprobatam, quod idem aſſerit Couarru. pract. quaeſtion. cap. 35. ſub num. 1. verſ. non oberit Robertus de Freta Rota Auditor inter conſ. Bellamer. conſ. 40. num. 47. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 2. vbi reiectis Gramm. & Crauetta profitetur hanc eſſe veriorem Gutier. libro primo, Canonic. quaeſt. cap. 34. num. 35. Vantius in tract. de Nullit. tit. de null. ex defect. Iuriſd. ſub nu. 54. verſ. ſiuè agantur Gratian. diſcept. forens tom. 2. cap. 238. num. 70. vbi ait, non eſſe attendendum Theſaurum in deciſio. 361. contrarium aſſerentem Moneta poſt hæc ſcripta viſus in tractat. de decim. cap. 8. quaeſt. prima ſub num. 14. vbi lat. iis ad dictam gloſſam reſpondit Duard. in Bulla Cenae lib. 2. canon. 15. quaeſt. 19. num. 48. Caſſador. deciſ. 4. num. 2. vt lite pendente Garz. de beneſic. parte prima cap. 2. num. 52. & quod proculdubiò in poſſeſſorijs beneficialibus, & matrimonialibus procedit ſecundum Butr. in dict. cap. literas num. 14. de Iuramen. calumn. quem ſequitur Balb. deciſ. 274. Sed & in cæteris, in quibus tametſi quandoque ipſa poſſeſſio ſit merè temporalis, & Laicalis, attamen illius cauſa eſt ſpiritualis, ita vt de ea ſolus Iudex Eccleſiaſticus cognoſcat, quemadmodum de ipſa proprietate ſpirituali, cum qualitas ſpiritualitatis, qualitatem temporalitatis abſorbeat, & ad ſe trahat, vt pluribus relatis, firmat Rota in dicta Rauennatenſi emphiteuſis coram D. Merlino. Quod ex alia
20 Regula corroboratur, † quia nempe antecedens conſequētis naturam ſequi debet, leg. iuxta illam regulam l. illud ff. de acqui. hered. lege prima, & ſecunda, ff. de peculio, ſi igitur conſequentis, nempe petitorij Laicus eſt incapax, erit, & antecedentis, & ſic poſſeſſorij text. in dicta clement. diſpendioſam in ver. Languentib. de Iudic. vbi id animaduertit Card. Alex. in 11. notab.

21 Quod † autem Laicus ſit ſpiritualium incapax eſt text. in cap. 2. de Iudi. & maniſeſtiſſimum eſt in iure, & copioſè probat Magdalen. in tract. de numero teſtium in teſtamen parte prima, cap. 10. num. 8. Berous in cap. quæ in Eccleſiarum nu. 91. de conſtitut. vbi omnes Diaz in Regula 362. Seraphin. de priuileg. Iuram. priuil. 67. num. 12.

Verùm hoc primum argumentum ſene viſum fuit Menochio in tract. de Recuper. poſſeſſ. rem. 15. num. 220. & ſequent. vti fundatum in clem. vnicam de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct. & in clement. vnica de cauſ. poſſ. & propriet. quarum clementinarum priorem non obſtare dicit, quia ibi S. P. reddit rationem, Laicum, ſ. non potuiſſe fieri fructuum beneficiorum ſequeſtratarium; quia curam, & adminiſtrationem ſequeſtrati beneficij, vt par erat, ſuſtinere non poterat, poſteriorem quoque eludi poſſe arbitratur; quia quamuis ibi Papa cauſam poſſeſſionis; & proprietatis Eccleſiaſticam appellet, ideoque coram Eccleſiaſtico tractandam, non tamen loquitur taxatiuè, nec prohibet quominus ſaltem in auxilium Clerici iniuriam paſſi, etiam Iudex Laicus procedere valeat; quod vltimum apud me magnam habet difficultatem; conceſſo enim, quod cauſa poſſeſſoria ſit Eccleſiaſtica, continuò ſequitur, ad forum Eccleſiaſticum eſſe remittendam, vt mox dicebam, vltra quod Menoch. non reſpondet ad text. in clem. diſpendioſam de Iudic.

Secundò pro hac ſententia valdè vr-
22 get, † quod in omni poſſeſſorio cauſæ ſpiritualis ſemper probandus eſt titulus ſaltem coloratus, vt fatetur Guid. Pap. deciſ. 85. & tradunt poſt antiquiores Dec. in l. fin. nu. 19. C. de edict. diu. adr. tollen. & conſ. 220. colum. prima poſt. verſ. & ex his Aym. conſ. 258. num. 9. Couarru. pract. quaeſt. cap. 35. ver. ex quo patet, vbi ad hoc adducit gloſſam, quam celebrem appellat in clemen. vnica de cauſ. poſſ. & propr. Rebuff. de Decim. quaeſt. 10. num. 7. Puteus deciſ. 39. lib. 1. & hanc eſſe veriorem opinionem in quocumque poſſeſſorio ſine adipiſcendæ; ſiue retinendæ, ſiue recuperandæ concludit Gratian. tom. 2. diſcept. forens. cap. 238. num. 4. 6. & 98. & latè oſtendit Moneta de decim. cap. 8. quaeſt. 1. num. 13.

Vnde ratione connexitatis dicti tituli merè ſpiritualis neceſſariò Iudex Eccleſiaſticus eſt adeundus; vt per præfatos Doctores, & per Menoch. qui reprobat Igneum, contrarium tenentem in tract. de Recup. remed. 15. num. 219. Gutier. Canon. quaeſtion. lib. primo, dict. cap. 34. ſub num. 29. Marta. de Iuriſdictione parte ſecunda, cap. 39. num. 29. quibus addo Anton. de Butrio in cap. litteras ſub num. 14. de Iuramen. calumn. vbi id extendit, etiam ſi de quæſtione facti agatur Berous in Rubric. extra de Iudic. nu. 56. & eſt textus in cap. fi. de cauſ. poſſ. & propriet. Ad hoc argumentum reſpondet

Valaſch.

Valaſch. in conſultat. 93, num. 9. hanc ti-
tuli colorati exhibitionem eſſe facti; de
facto autem etiam rei ſpiritualis Laicum
eſſe capacem, vt ibi per eum, quæ ta-
men reſponſio vel nunquam, vel rariſſi-
mè verificari poteſt, ideo generaliter non
eſt admittenda.
Tertiò putabam, ſi præter ſcribentes
dici poſſet quod cum ſaltem negandũ nõ
23 ſit, nos in dubio verſari. † Succedat Re-
gula; Vt vbicumque dubium eſt ad quem
ſpectet Iuriſdictio, ad Iudicem nempe Ec-
cleſiaſticum; vel ad Laicum, tunc maior
videlicet Eccleſiaſticus præferatur Fely.
qui ait, id perpetuò memoriæ mandan-
dum in cap. paſtoralis num. quarto, de re-
ſcript. Iaſ. in l. ex quacunque num. 19. ff.
ſi quis in ius. voca. text. in cap. ſi Iudex
Laicus de ſententia excommunicationis, in
ſexto, cum ſimilib. latè Carol. de Graff. de
effect. cleric. effect. primo, num. 1261. cum
plur. ſequentib. Farinacc. in append. de
Immun. Eccleſ. ſub num. 362. & ſaltem
ad ipſum Iudicem Eccleſiaſticum remit-
tendus eſt articulus decidendus, ad quem
cauſa ſpectet, vt benè per Soccin. in cap.
ſi Clericus Laicum num. 12. & ſequen-
tibus de foro competente Marta de Iuriſ-
dict. par. quarta, cap. 145. in fin. & ita in
* effectu communiter tenent Doctores, vt
per Ripam in cap. decernimus poſt num.
4. verſ. ſed coram quo extra de Iudic. Co-
* uarru. atteſtans de communi opinione
in pract. quæſt. cap. 33. num. primo Suarez
in tract. de defenſione fidei lib. 4. cap. 34.
ſub nu. 2. Boſſ. in pract. tit. de foro compet.
num. 155. Maſcard. atteſtans, de verio-
ri, & tutiori opinione in tract. de Probat.
concluſ. 689. num. 7. & ſequentib. Bellett.
in diſquiſ. Cleric. tit. de fauore Cleric. perſo-
nali §. 14. num. 3. & rurſus de fauore reali
§. 5. in fine.
24 Porrò iam pluries ſupremum tribu-
nal Eccleſiaſticum huiuſmodi cõtrouer-
ſiam determinauit, declarando poſſeſſo-
rium Eccleſiaſticum, vel rei ſpititualis
non ad Laicum, ſed duntaxat ad Iudicem
Eccleſiaſticum ſpectare, ergo vlteriùs nõ
eſt inſiſtendum, & benè applicari poſſunt
verba doctiſſimi Lapi in materia vſuraria
dicentis alleg. 55. num. 3. & iſtam opinio-
nem ſequitur Romana Curia; nec puto ſpe-
ctare ad prudentiam veſtram, in hac nobi-
li Ciuitate contra antiquam morum obſer-
uantiam, Romana Eccleſia dictare ſenten-
tiam contrariam.
Ex quibus, & alijs, quæ, breuitati con-
ſulens omitto, puto, hanc ſententiam non
modo tutiorem, ſed & magis veritati cõ-
ſonam, & ex eo maximè, quod ſcribentes
ſupra in contrarium adducti inter ſe non
conueniunt, ſed aliqui nituntur, nõ tãm
rationibus, quam forenſi Galliarum vſu,
etiam à ſummis Pontificibus approbato,
in cuius rei teſtimonium Guid. Papa in
deciſ. 1. regiſtrat breue Martini Quinti, &
ſic fateri videntur, ius commune eſſe in
contrarium, vt in terminis aduertit Ro-
land. in conſ. 23. num. 12. lib. 2. Menoch. de
recup. d. remed. 15. num. 223. & Guttier.
d. cap. 34. ſub num. 23. circa finem. Non-
nulli loquuntur ſecundum tribunal, quod
habent Hiſpani de cognitione per viam
violentiæ; plurimi etiam loquuntur per
viam extraiudicialis cognitionis ad tenẽ-
dam Rempublicam quietam, alij multifa-
riè diſtinguunt, nulla tamen diſtinctio per
ſe ſufficiens videtur; Vnde vt ego tantil-
lus Doctor inter tot Proceres, ac Patres
in hac inuoluta admodum ac ſalebroſa
materia meam proferam ſententiam Cõ-
25 ſtituo regulam negatiuã, † vt Iudex Lai-
cus in iudicijs poſſeſſorijs cauſarum Ec-
cleſiaſticarum procedere minimè poſſit,
ratione tituli colorati, qui in ijs poſſeſſo-
rijs eſt probandus, & ita procedunt au-
ctoritates, & argumenta pro ſecũda ſen-
tentia ſupra allata à num. 17. ſiue dica-
mus huiuſmodi poſſeſſorium eſſe ſpiritua-
le, vt ex magis communi notauimus ſu-
** pra num. 19. ſiue appellemus illud quaſi
ſpirituale, vt nonnullis placuit, & ſignan-
ter Abb. in cap. literas ſub nu. 8. de Iuram.
calum. cum per eum relatis.
26 Quemadmodum dicimus in iurepa-
tronatu, quod tametſi non ſit ſpiritua-
le, quia tamen ſpiritualitati eſt anne-
xum, non cadit ſub cognitione Iudicis
ſecularis, ſed ad Eccleſiaſticum forum
omninò pertinet tex. in c. quanto extra de
* Iudi. vbi omnes, quod & obſeruauit Abb.
mox citans, & tradunt Lambertin. de
Iurepat. lib. 2. par. 2. q. 3. art. 7. nu. 4. Scacc.
de ſent. & re iudic. gloſſ. 7. q. 2. lim. 5. num.
34. & 43. Viuian. in prax. Iuriſp. par. 2.
lib. 11. cap. 9. num. 1. Barboſ. collect. ad c.
de Iure num. 4. de Iurep. Rota in d. Ra-
uennaten. emphyteuſis.
27 Amplia † primò eam regulam, ſiue de
quæſtione Iuris agatur principaliter, ſiue
incidenter, ex quo enim eſt quæſtio iuris,
& ſic à ſpiritualitate inſeparabilis, quo-
modocunque emergat, ſemper erit eiuſ-
dem rationis, & ſpeciei; & ſic ad Iudi-
cium Eccleſiæ ſpectabit, iuxta crebrio-
rem noſtratum ſententiam, cum qua
** tranſeunt etiam plerique, qui in contra-
rium adduci ſolent; ita enim admittunt
Roman. & Doctores in l. vtia ff. ſolut.
matrimon. vbi Alex. num. 6. & ſeq. dicit

Bartolum in lectura noua contrarium aſſerentem communiter reprobari, ſubdens, quod vix ſibi perſuadere poreſt, illa eſſe verba *Bartoli*, cum ſint contra iura Canonica. Idem ibi teſtantur *Vincent. num. 31. & Petr. Barboſa num. 22. & Albertin. in aſſertionib. catholicis q. 25. nu. 31. & alter Barboſ. de offic. Epiſcop. dict. alleg. 84. num. 20.* & à fortiori idem tenet *Couarr. pract. qq. cap. 35. ſub num. 1. ver. verum ſi diligenter*: Idem tradit *Felyn. cum relatis in cap. cum ſit generale col. 3. de foro compet. Cuman. conſ. 1. circa finem. et in ſubſcriptione Fulgoſij & Proſdocimi de Comitib.* & communem teſtatur *Ripa in cap. decernimus. ſub num. 17. ver. octauò dubitatur extr. de Iudic.* quem ſequitur *Gratian. tom. 2. diſcept. forenſ. c. 238. nu. 34. Capic. etiam* de communi *deciſ. 7. nu. 2. Puteus deciſ. 36. num. 12. lib. 1. Rota deciſ. 235. num. 5. par. 1. in recentioribus.* & hæc quidem ſententia manifeſtè probatur *in cap. tuam de ord. cognit. & in cap. lator qui filij ſint legit.* in quibus iuribus habetur, quod ſi in cauſa temporali coram Iudice ſæculari vertente incidat quæſtio Iuris ſpiritualis; illa & ad eccleſiaſticum remittenda venit, & interim in cauſa principali ſuperſedendum eſt. Et benè procedunt notata in *clem. diſpendioſam de Iud. & in cap. cum qui. extr. de eo qui mittitur in poſſeſſ.* vt benè aduertit *Abb. in cap. litteras ſub num. 8. de Iuram. calum.* quo fit, vt Doctores, quos congerit, & ſequi videtur *Guttier. lib. 1. canonic. qq. cap. 34. n. 45. & Farinac. q. 8. ſub num. 23. ver. limita primo*, aſſerentes vbi in Iudicio poſſeſſorio iuris ſpiritualis, de titulo incidenter tractandum eſt, ſæcularem Iudicem cognoſcere poſſe, non loquantur ex mente Iuris, niſi tamen intelligantur, iuxta ea, quæ dicam mox num. 31.

28 Quamuis enim ratione incidentiæ Iudex alias incompetens de articulo coram eo incidente cognoſcere poſſit, *l. quoties C. de iudic. cum ibi notatis, & l. 1. C. de ord. cognit. Morla in emporio iuris par. 1. tit. 2. in prælud. num. 145. Menoch. de arb. iud. l. 1. quæſt. 91. num. 8. & 9. Garzia de Nobilit. gloſſ. 1. num. 17. Pereira quæſt. forenſ. lib. 1. q. 25. à num. 12. & de empt. cap. 34. num. 31.*

29 Id tamen † procedit, vbi Iudex eſt tantum incompetens, non etiam incapax; quo fit, vt Iudex Eccleſiaſticus, qui reſpectu temporalium inter laicos incompetens eſt *cap. cum ad verum, 96. diſtinctione*, cognoſcere poſſit de cauſa temporali, quæ incidit in Eccleſiaſticam coram eo vertentem, veluti de dote, & de alimentis vbi principaliter agitur de cauſa matrimoniali, vt probant *tex. in cap. de prudentia; & in cap. nuper, & in cap. per veſtras extr. de donat. inter vir. & uxor* & tradunt *Gerard ſing. 88. Bald. Nouell. in tract. de dote par. 9. priu. 16. Molina de Primogen. lib. 2. cap. 15. num. 76. Petr. Barboſ. in l. 1. par. 1. nu. 46. ff. ſolut. matrim.* cum alijs, quos referunt, & ſequuntur *alter Barboſ. de offic. Epiſc. par. 3. alleg. 89. num. 19. & Guttier. lib. 1. pract. qq. in q. 44. à n. 6. & lib. 3. q. 29. n. 28.* quia ſi eſt incompetens, non tamen eſt incapax, ideoque eius iuriſdictio eſt prorogabilis *cap. per venerabilem. qui filij ſint legit. cap. relatum 11. quæſt. 1. cap. ſi quis presbyter 2. q. 5. l. Epiſcopale. C. de Epiſc. audien.* & tradit *Bart. in l. ex conſenſu in princ. ff. de appell.* & eſt communis opinio, de qua *Curtius in l. 1. in nu. 6. ff. de Iudic. Boer. deciſ. 69. nu. 4. & 5.*

30 Secus † tamen eſt, quando Iudex non modo incompetens eſt, ſed etiam incapax, prout Iudex ſæcularis reſpectu ſpiritualium, etiam ſi partes conſentiant, *cap. ſi diligenti, cap. ſignificaſti, de foro compet.* & etiam ſi ab Eccleſiaſtico delegaretur *cap. 2. de Iudic. iuncta gloſſ. 2.* communiter recepta, vt teſtantur ibi *Dec. nu. 5. & Ripa num. 34.*

Tunc enim quemadmodum Iudex nõ poteſt principaliter, & directè cognoſcere, ita nec incidenter, & indirectè attenta dicta incapacitate, iuxta *d. cap. lator. & cap. tuam*, vt benè aduertunt *Petrus Barboſ. in d. l. titia. ſub num. 21. in fin. ff. ſolut. matrim. & Auguſt. etiam Barboſa de offic. Epiſc. d. alleg. 84. num. 23. & ſeq.* & ita poſt hæc ſcripta reperij in terminis firmaſſe *Vant. de nullit. ex defect. Iuriſd. num. 58.* Et hoc eſt, quod dicebat *Bald. in l. quoties ſub nu. 1. & 2. C. de Iudi.* reprehendens *Cynum*, qui Canoniſtas carpebat. Ideo inquit *Bald.* ſæcularis non poteſt cognoſcere cauſam ſpiritualem coram ſe incidentem, quia talis iuriſdictio eſt à lege diuina. Vnde is non eſt capax huius iuriſdictionis, per aliquam legem, vel rationem humanam, *cap. tuam, de ord. cogn.* Ideo autem epiſcopus cognoſcit de articulo temporali incidente ſpirituali, vel eccleſiaſticæ cauſæ, quia iſta cauſa eſt dignior, & propterea trahit ad ſe minus dignum, ſecundum dictamen rationis naturalis.

31 Rurſus † diſpoſitio *d. l. quoties* procedit in iis, quæ non ſunt alterius ſpeciei, & ſeparatæ naturæ, aliter ſecus; & ſic incidentia cauſæ non ampliat iuriſdictionem

Iudicis

Iudicis ad ſpeciem iuriſdictionis omninò diuerſam, & ſeparatæ naturæ, & amplioris gradus, & conſequenter Iudex ciuilis; nec quidem incidenter de cauſa ſpirituali, vtpotè amplioris gradus cognoſcere poteſt, vt benè per *gloß. in cap. tuas de ord. cognit. vbi Abb nu. 9.* idem firmat inquiens, ſic etiam tenere *Innoc. & Canoniſtas* communiter ſubdens, quod è conuerſo Iudex Eccleſiaſticus ideo cognoſcit incidenter de cauſa ad forum laicum ſpectante, quia non eſt ſeparatæ naturæ, nec altioris gradus. Ad quod facit *Lapus alleg 70. num. 8.* vbi ait cauſam ſpiritualem, tanto à ciuili differre, quanto anima eſt corpore pretioſior. Quæ omnia diligenter reporta ad illuſtrationem *d. l. quoties. C. de Iudic.*

32 Hanc † primam ampliationem ſic firmatam, modificant nonnulli, quando de articulo Iuris emergente Iudex ſæcularis non cognoſcit per viam contentioſam; neque formãdo proceſſum ordinarium, ſed tantùm ſe ſummariè informando, vtpotè quia notoriè cõſtat ex actis, vel per confeſſionem partis; tunc enim nil obeſſe putant, quin Iudex ſæcularis ſuper huiuſmodi articulo incidenti pronunciare poſſit; non quidem principaliter, ſed per modum cauſæ, vt tradũnt in *d. l. Titia. ff. ſolut. matrim. Imola num 4. Alex. num. 8. ver. tertio fallit. & Barboſ. ſub num. 30. ver. colligitur. Aretin. in cap. cum ſit. nu. 14. & 16 de foro competen. Nauarr. in cap. cum contingat, in 1. remed. pag. 149. de reſcript. Menoch. de retin. poſſ. remed. 3. nu. 33. cum ſeqq. Guttier. cum relat. lib. 1. quaſt. Canonic. d. c. 34. n. 47. & ſeq. Farin. eũ relat. q 8. ſub n. 23. ver. limita ſecundò. Capic. deciſ. 7. num. 4.* & ibi *num. 5. poſt alios*, exemplificat in vſura, de qua ſi per partis confeſſionem notoriè conſtat, poteſt Iudex ſæcularis de ea per modum cauſæ pronunciare, & ſecundum hanc modificationem ſaluari poſſunt Doctores relati ab eodem *Guttier. ibidem n. 45. & Farinac. cum per eum adductis d. q. 8. ſub num. 23. in prima limit.* Sed caue, quia aliud eſt ſe extraiudicialiter informare, aliud autem pronunciare; hoc enim poſtremum reſpicit iuriſdictionẽ; qua omninò caret iudex laicus vbicunque de bonis agitur Eccleſiaſticis. vnde cum grano ſalis huiuſmodi doctrina eſt intelligenda.

32 Secundò † amplia, regulam procedere in quocunque poſſeſſorio, ſiue adipiſcẽdæ; ſiue retinendæ, ſiue recuperandæ; in omnibus enim deducitur titulus ſaltem coloratus, cuius cognitionis incapax eſt Iudex ſæcularis, vt ſupra deduxi *num. 22.* & habetur per *Couar. d. c. 35. variar. reſolut. ſub n. 1. ver. verũ ſi diligẽter*, & poſt alios luculenter deducit *Moneta de decim. cap. 8. quaſt 1. num. 13. Afflic. in conſtitut. regni ſuper conſt. de Burgenſaticis num. 9. ver. nota primo.*

33 Verum, † quia Doctores circa hanc ſecundam ampliationem plurimum ſe torquent, non modò in cæteris ſpiritualibus, ſed etiam in ipſis beneficialibus, in quibus nullatenus hæſitãdum videbatur. Ideo aduertendum eſt, quòd quãdo agitur de adipiſcenda poſſeſſione beneficij Eccleſiaſtici, ferè omnes ſentiunt, Iudicem laicum eſſe prorſus incompetẽtem, teſte *Bero. in rubr. extr. de Iudic. num. 51. Couar. d. cap. 35. num. 1. ver. prima conclu. ſio. Crauett. conſ. 104 ſub num. 17. ver. nec obſtat*, quod fatetur & *Guid. pap. d. deciſ. 1. num. 3. Menoch. de recuper. remed. 15. num. 235.* qui ait, hoc apud neminem ferè dubitari, quamuis vnus *Igneus in l. neceſſarios. §. non alias. 2. par. num. 42. ff. ad ſenatuſconſ Syllan.* aliter ſenſerit, & malè. *Guttier. pract. canonic. qq. c. 34. ſub num. 23. & ſeqq. & ſub num. 26. ver. & in terminis.* vbi alios refert *Mart. de Iuriſd. par. 2. cap. 39. num. 22.* & latius *par. 4. cap. 38.* cum per eum congeſtis. Reperio tamen, quod *Theſaurus in deciſ. 82.* diſputans hunc articulum dicit, contrarium fuiſſe in Pedemõtano Senatu reſolutum, potiſſimum, quia ita ſeruatur in Gallia, & in Regno Neapolitano; & ideò poſſe eos vicinorum conſuetudine vti, maximè ſtante antiqua obſeruantia, &c. Et inquit ibi *Theſaurus iunior in additionib.* quòd licet *Guttier. poſt Couar.* dicat, huiuſmodi conſuetudinem de iure non valere, ipſe tamen, vt Eccleſiaſticus trahit aquam ad ſuum molendinum, vt dixit *Cynus* intelligens tamen ſui genitoris ſententiam vbi titulus eſt clarus.

Sed quicquid ſit de obſeruantia Galliæ quæ à ſummo Pontifice cõfirmata videtur per *Bullam Martini V.* regiſtratam à *Guid. Papa deciſ. 1.* Reſpondeo primò, dictam conſuetudinem reprobari etiam à ſcribentibus Laicis non aquam ad ſuum molendinum trahentibus, ſed veritatem ſectantibus, & ſignanter à *Farinac. in quaſt. 8. ſub nu. 23. circa fin. & à Gratian. tom. 2. diſcep. forenſ. cap. 238. num. 68.* vbi quod in hoc neque immemorabilis tribuit vim priuilegij, cum non ſimus in poſſeſſione habili *ex Puteo deciſ. 365. in fine lib. 1.* quin etiam *Valaſc.* ab ipſo *Theſauro* citatus in *conſul. 92. n. 5. ver. ſecundò* ingenuè fatetur, quod ſi ſua valeret ſententia, in iſtis caſibus quæſtionem poſſeſ-

ſoriam

ſoriam ad Eccleſiaſticū remitteret, plurimos etiam huiuſmodi conſuetudinem reprobantes congerit *Garzi. de benefic. par.1.cap.2.num 51.*

Deinde reſpondeo, huiuſmodi conſuetudinem non modò improbatam, ſed etiā anathematizatam reperiri in *Bulla Cœna Domini* 14. *Canone*; vbi ex eommunicationis mucrone feriuntur quicunque Iudices, ac Magiſtratus ſiue laici, ſiue eccleſiaſtici, quarumcunque gratiarum, vel litterarum Apoſtolicarum, vel etiam violentiæ prohibendæ prætextu, beneficiales decimarum, aliaſque cauſas ſpirituales, & annexas à Commiſſarijs Apoſtolicis, alijſque Iudicibus auocant, vel quoquomodo impediūt: Cum igitur poſſeſſoria beneficialia ſint quaſi ſpiritualia, vt dixi ſupra *num.* 19. *&* 26. *& tradit Duard.* mox citandus, vtique Iudex laicus de illis cognoſcens incidit *in d. cap. Bulla.* vt poſt alios obſeruat *Duard. in explicatione dictæ Bullæ lib.2.can.14.q.5. num.35. iuncta q.11.nu.5.* vbi quod cenſuram incurrit Iudex, etiam ſi cauſam huiuſmodi non auocet ab Eccleſiaſtico foro, ſed ſe in ea quoquomodo interponat, ac etiam ſi id agatur conſuetudinis prætextu, ſiue colore priuilegij, vel clypeo violentiæ prohibendæ, vt per eundem *Duar. loc.cit.iuncta q.9.num.6. & d.q.13.num* 3. *&* 10.

35 Vnde † nec valet ſtatutum, quo cauetur, neminem appræhendere poſſe poſſeſſionem beneficiorum abſq; Principis licentia, vt poſt alios, quos refert, nouiſſimè obſeruat *Viuian. in prax. Iuriſpatron.lib.1.cap.12.num.* 8. *Azor. inſtit. moral.par.1.lib 5.cap.14.quæſt.2.* vbi inquit, hunc caſum comprahendi in dicto capite Bullæ Cœnæ Domini, quod idem tenent *Alterius de cenſur. in explicatione dicti Canonis 14. Bullæ Cœnæ. cap.3. col.4.1.& 2.propoſ.& col.5.ver. quartò. Duard.in d.c.14.q.5.num.35.*

36 Quod † verò attinet ad poſſeſſoria retinendi, & recuperandi, quamuis etiam inter Clericos, vel vbi actor eſt laicus, & reus clericus, cognoſcere poſſe Iudicem laicum tenuerint nonnulli, quos refert, & ſequitur vterque *Theſaur. in d. deciſ. 82.num.1.*

Hæc tamen ſententia non minus intolerabilis eſt, quàm falſa, cum Iudex laicus nullam prorſus habere poſſit iuriſdictionem in Eccleſiaſticos, qui de iure diuino ſaltem humano exempti ſunt, vt dixi in *deciſ.37.* & latè proſequitur *Farin.* poſt alios, quos congerit *q.8. num. 3.* vbi improbat, quancunque contrariam conſuetudinem, & in terminis noſtris idem habetur per *Roland.* qui alios refert *conſ.23. à num. 6. vſque ad fin. lib.2. Couar. d.cap.35.num.1. & Menoch. de retinend. poſſeſſ.remed.3.num.346.& 347.& 349.Guttier.* plurimos cōgerens *lib.1.canonicarum qq.d.cap.34. num. 23. & ſeq.* qui omnes dicunt nullam in contrarium valere conſuetudinem, quæ etiam improbatur à iure *cap.clerici,* vbi omnes de *Iudi. cum ſimilibus*; permultos etiam cumulat, & comprobat *Garzi. in tract. de benefic.par.1.cap.2.num. 51. & ſeqq.* vbi *num. 56.* refert *deciſ. Rotæ in vna Oueten., ſacriſtiæ coram Comitulo,* in qua dictum fuit, indubitatum eſſe cauſam poſſeſſoriam in beneficijs pertinere ad forum Eccleſiaſticum ſaltem ratione perſonarum *elem.vnic.de cauſ.poſſ.& prop.* quam etiam ſententiā plenè defendit *Saraguſ. in repet.cap.2.de Iudi.à num.177. cum pluribus ſeqq.*

37 Et † quamuis *Marant.de ordine Iudi. par.4.diſtin.7.in fin.num.54.* tradat quādam cautelam, inductam in illo Regno per tria noua Capitula, vt ſcilicet quando Clericus, vel alia Eccleſiaſtica perſona ſpoliaret laicum ſua poſſeſſione, poſſit laicus adire Iudicem ſæcularem, & implorare officium ſuum ſuper eius poſſeſſione defendenda, qui Iudex faciat citationem per edictum, vt quicumque ſua putauerit intereſſe, compareat infra talem terminum, viſurus iuramenta teſtiū, & allegaturus quidquid velit, quare ille ſpoliatus non debeat reſtitui, & ſic capiat informationem per quandam viam extraordinariam, & ſummariam, & cæt. quam practicam etiam ſeruari in Pedemonte teſtatur *Theſaur.iunior in add.ad d.deciſ.* 84. Eiuſmodi tamen cautela læuis eſt, & eluſoria, quam optimis rationibus reprobat, & confundit *Menoch. de Recuper.poſſeſſ. remed. 15. num. 228. & ſeqq.* potiſſimum autem, quia Clericus ſic citatus non tenetur comparere, ac etiam quia, quando contradictor eſt certus, eſt nominatim citandus; denique quia Clericus comparens, & ſe poſſidere allegās forum declinare poteſt, vt latius ibi per eundem *Menoch.* cuius dicta reaſſumit, ac latius proſequitur *Guttier. d. cap. 34. num.31.cum ſeqq.* quibus addo *Gratian. diſcept.forenſ d.cap.238. nu.72. & Marta in tract. de Iuriſd.par.4.cap.38.*

38 Vnde † patet de iure non ſubſiſtere ſtatutum *Genuen.lib.4. ſtatut.ciuil.ca.21. §.procedant prædicta,* diſponēs, vt ſi perſona Eccleſiaſtica emerit prædium, & participes agnati, vel vicini velint auocare;

care, id valeant coram Magiſtratibus lai-
cis Reipublicæ, & in probationibus ſuffi-
ciat edictum generale per proclama
proponere, quod quicunque ſua intereſ-
ſe putauerit compareat.
39 An † autem ſi Clericus emens à laico,
conueniretur coram Iudice ſuo, tenere-
tur reuendere vigore dicti ſtatuti, quod
dirigitur in venditorem, & ſic in perſo-
nam ſtatuentibus ſubiectam; & genera-
liter an & quando ſtatuta huiuſmodi de
retractu comprehendant Clericos, &
Eccleſias actiuè, & paſſiuè, ſiue dirigan-
tur in perſonam vendentis, vel ementis;
ſiue in rem ipſam, vide latè per *Afflict.*
in tract. de Iur. prothomiſ. gloſ. 13. Ma-
rant. diſput. 8. per totam. Vinc. de Franch.
deciſ. 9. & deciſ. 281. Honded. conſ. 3. vol.
1. Martam de Iuriſd. par. 4. cap. 30. Surd.
conſ. 2 per totum. Carol. de Graſſ. de effect.
cleric. effectu 2. à num. 383. vſque ad 403.
qui alios innumeros congerunt, & mul-
tifariè diſtinguunt.
40 Vbi † verò turbator, vel ſpoliator eſt
laicus, tunc cauſam poſſeſſoriam bene-
ficialem eſſe mixti fori, & etiam laicum
Iudicem eſſe competentem dixerunt ex
* communi opinione *Oſaſch. deciſ. 116. nu.*
1. Menoch. de retin. remed. 3. nu. 327. cum
ſeqq. iuncto num. 361. & ſeqq. Gutter. lib.
1. Canonicar. qq. d. cap. 34. n. 42. & ſeq. &
Farinac. q. 8. nu. 23. ver. ſublimita ſecun-
do. cum concordantibus per eoſdem con-
geſtis, qui reprehendunt *Couarr. in d. c.*
35. ſub num 1. ver. verum ſi diligenter, &
alios contrarium ſentientes.
Sed certè, pace tantorum Patrum,
vel caſus iſte in materia, de qua agitur,
dari non poteſt, vel hic æquiuocatur in
terminis; aliud eſt enim, vt Clericus tur-
betur in poſſeſſione beneficij, vel ea ſpo-
lietur, qui ſunt termini quæſtionis no-
ſtræ, & quæ dicitur cauſa beneficialis, &
quaſi poſſeſſorij beneficij; aliud autem
eſt, ſi huiuſmodi turbatiua, & ſpolium
fiat de bonis temporalibus Eccleſiarum.
Vnde rem ad praxim reducendo, prior
caſus in perſona laici in rerum natura
41 dari non poteſt; cum enim † laicus ſit
omninò incapax beneficij Eccleſiaſtici,
cap. cauſam quæ de præſcript. & tradunt
innumeri, quos referunt, & ſequuntur
Pariſ. de reſign. benef. lib. 4. cap. 2. à nu. 1.
vſq; ad 32. Gonzal. ad Reg. 8. Canc. glo. 2.
à num. 60. & gloſ. 5. num. 91. Garzi. de
benef. par. 1. cap. 2. num. 28. (vbi, quòd ſi
ex priuilegio Apoſtolico laicus poſſide-
ret beneficium, illud efficeretur ſæcula-
re, & laicum) vtique impoſſibile eſt, vt
in poſſeſſorio eiuſdem beneficij Eccleſia-
ſtici, Clericum turbet, vel ſpoliet.
Poſterior verò caſus eſt extra ſphæ-
ram materiæ noſtræ; non enim tunc dici
poteſt cauſa beneficiaria, ſiue de domi-
nio, ſiue de poſſeſſione bonorum agatur.
42 Sed ſi † laicus turbet Eccleſiam in poſ-
ſeſſione alicuius rei, tunc ratione ſacri-
legij cauſa efficitur mixti fori, ita vt ad
vtrunque iudicem Eccleſia recurrere
poſſet, prout ſibi magis expedire viderit,
vt eſt *text. in cap. cum ſit generale, & in*
cap. conqueſtus extra de foro compet quæ
iura procedunt, etiam ſi quis non inua-
dat, nec rapiat; ſed quomodolibet oppri-
mat, & ſua poſſeſſione vti pacificè non
ſinat, vt benè per *Lapum in alleg. 65. per*
totam, ac etiam *in allegat. 59. 64. & 72.*
quem ſequitur *Menoch. de retinend. rem.*
3. num. 361. cum ſeqq.
43 Si † etiam eiſdem bonis Eccleſiam,
vel pium locum ſpoliauerit laicus, deli-
ctum pariter erit mixti fori; quia huiuſ-
modi inuaſor, ſiue vſurpator ratione
perſonæ ſubeſt Iudici ſuo, ratione rei
incidit in maiorem excommunicationem
latam per *Concil. Trid. ſeſſ. 22. cap. 11. de*
reform. ac proinde etiam Iudex Eccleſia-
44 ſticus procedit, † quod etiam ad Reli-
gioſorum conſeruatores trahi aduertit
Salſedo in pract. crim. can. cap. 3. in addit.
ver. & nota. vbi quod ſic iudicatum fuit.
45 Igitur † ſecundum hos terminos intel-
ligendi ſunt Doctores à me ſupra relati
num. 40. prout ita eos intelligit *Garzi.*
poſt hæc ſcripta viſus *in tract. de beneſic.*
par. 1 cap. 2. num. 59. vbi eandem reddit
rationem, nempe, quod iſtud non dicitur
poſſeſſorium beneficiale, & eſt de mente
Afflict. deciſ. 24. ſub num. 9.
Si verò agatur de poſſeſſorio quaſi ſpi-
rituali, tūc quia actor probare debet ſal-
tem titulum coloratum, vtique ad ſolum
Iudicem Eccleſiæ ſpectat, iuxta ſupra
tradita; & ita procedit ſententia *Couar-*
ruuia in d. cap. 35. num. 1. ver. verum, &
Monet. de decim. cap. 8. q. 1. ſub num. 13.
ver. tamen id verum. & Azor. inſtit. mo-
ral. par. 1. lib. 5. quæſt. 1. (quem ſequitur
Garzi. vbi ſupra nu. 59.) & aliorum; &
hoc pacto præfati *Doctores* ad concor-
diam redigi poſſunt.
46 Ex † quibus patet, ſuſtineri minimè
poſſe ſententiam *Bobadill. in politic. lib.*
2. cap. 13. num. 142. vbi poſt Pappon. lib.
Arreſt. tit. 1. arreſt. 1. & 2. & Greg. ſyn-
tagmat. iur. 1. par. 4. quos refert, inquit
Iudicium poſſeſſorium ſuper vener. San-
ctorum reliquijs, vertens inter Eccleſias
vel Vniuerſitates, vel inter poſſeſſores, &
ſpoliatos, vel inter plures, quorum vnuſ-
quiſque

quiſque aſſerit, ſe veras habere reliquias,
ad Iudicem ſecularem pertinere; quia
imò, præterquam quod vt plurimum hu-
iuſmodi cõtrouerſiæ vertuntur inter Ec
cleſiaſticas perſonas, quæ nõ ſunt de lai-
corum Iudicum iuriſdictione. in his Iudi-
cijs neceſſario deducendus eſt titulus
coloratus, vt aliqualiter cognoſcatur, an
illæ, de quibus agitur ſint veræ reliquiæ,
quod cognitioni Epiſcopi reſeruatum eſt
per *Concil. Trid. ſeſſ. 25. c. 1. de Innoc. &*
venerat. & Reliquijs Sanctorum.

47 Tertio † amplia ſuprafirmatam regu-
lam, etiam ſi curia Principis laici eſſet
mixta ex Clericis, & laicis, cum enim cu-
iuſque rei origo inſpiciẽda ſit, vtique licet
Curia ſit mixta, habet tamen originem, &
Iuriſdictionem à Principe ſeculari, qui di-
ctorum ſpiritualium eſt incapax, ob quã
rationẽ ita concludunt *Rebuff. in tract.*
de decim. q. 10. num 36. Germon. de Sacror.
Immun. lib. 3. cap. 19. num. 86. & ſeq.
Azor. inſtit. moral. par. 1. lib. 7. cap. 36. q.
2. Monet. de decim. cap. 8 q. 2. num. 4. qui
ſecus dicunt in curia Sũmi Põtificis, & ſic
ſi prædicta curia non dependeret à Prin-
cipe laico, nec Iuriſdictio in illo radica-
retur, vtique ratione vnius Clerici poſ-
ſent, & cæteri Collegæ ſuper huiuſmodi
48 cauſa iudicare, † prout videmus, quòd
quamuis huiuſmodi poſſeſſoria ſpiritua-
lia, vel quaſi non poſſint in laicum com-
promitti, *c. contingit extra de arbi. vbi*
* *Doctoris* communiter *Dec. in c. decerni-*
mus num. 196. extra. de Indi. quidquid
ſecus ſenſerit, & male *Guid. pap. deciſ.*
69. num. 2. Sed in illis laicus arbitrator
duntaxat eſſe poſſit, vt ibi per *Dec. num. 5.*
& de vtroque *Farinac. cum per eum con-*
geſtis q. 2. num. 24. Camil. de Curt. in com-
prehenſor. iur. feudal. par. 2 c. 2. num. 71.
Moneta cum relatis de decim. d. c 8. par.
1 num. 22 Carol. de Graſſ. de effect. cleric.
49 *effectu 1. num. 409.* Nihilominus † laicus
vna cum Clerico vtique poteſt eſſe arbi-
ter, quia trahitur, & non trahit, neque
iſto caſu ab alio laico Iuriſdictionem ſu-
mit *c. per tuas extra de arb. Fely. in cap. 2.*
num. 8. de Iudi. Marſil. ſingul. 180. Conar.
pract. qq. c. 34 ſub. num. 1. Farinac. ſub d.
num. 24.

50 Ad † hanc regulam ſic ampliatam *Me-*
noch. poſt alios, quos congerit in *tract.*
retinen. remed. 3. à nu. 313. vſq. ad n. 360.
tres affert declarationes; prima, vt ea
non procedat, quando iudex laicus ex
priuilegio Pontificis Maximi poſſet de
huiuſmodi Eccleſiaſticis poſſeſſorijs co-
gnoſcere: prout Chriſtianiſſimus Gallia-
rum Rex prætendit ſe priuilegia habere.
Secunda, quando Iudicis laici brachium
51 à Iudice Eccleſiaſtico imploratur. † Ter-
tia, quando Iudex Eccleſiaſticus eſſet ne-
gligens in adminiſtranda iuſtitia ipſi lai-
co turbato à Clerico, vel per vim, & in-
curiam cẽſuris opprimit laicum, & *Me-*
nochium ſimpliciter ſecutus eſt *Guttier.*
canonicar. qq. lib. 1. in ſæpe citato capite
34. num. 38. & ſeqq.

Cæterum quod attinet ad primam, ea
caret omni ſcrupulo, quoad priuilegia
valida, & non reuocata. Secunda ad rem
pertinere non videtur; quia quando iu-
dex exequitur Eccleſiaſtici ſententiam,
illique brachium ſuum impertitur, iam
non ipſe procedit ſuper dictis poſſeſſo-
rijs, ſed Eccleſiaſticus requirens, cu-
52 ius † eſt laicus merus executor, *cap. pa-*
ſtoralis §. quia verò, ver. nihilominus exe-
qui tenentur eandem de offi. deleg. Cano-
niſta in cap. 3. de maleſic. Iuriſta in l. ſi
quis latrones. C. de his qui latron. occulta
no. in l. executorem C. de execut. rei iud.
Marta in tract. de Iuriſd. par. 4. caſ. 45.
53 *ſub. num. 15.* † Tertia verò limitatio om-
ninò ſacris Canonibus, ac Eccleſiaſticæ
libertati aduerſatur; ac proinde optimis
rationibus latè reprobatur *ab Azor. par.*
1. inſtit. Moral. lib. 5. cap. 14. quæſt. 2. &
7. & vtrobique contrarijs ſatisfacit; quẽ
etiam ſimpliciter ſequitur *Moneta de*
decim. cap. 8. q. 1. ſub num. 14. in fine, &
pluribus hanc veriſſimam ſententiam
tuetur etiam *Marta in tract. de Iuriſd.*
par. 4. c. 146. & 147. & quamuis *Farinac.*
in q. 8. ſub num. 23. in fin. circa ſupplen-
dam per iudices laicos negligentiã Præ-
latorum, videatur inclinare in ſententiã
Menochij, tamen in nouiſſima editione
fatetur regulariter laicum nequaquam
illam ſupplere poſſe, ſe remittens ad ea,
quæ dixit eadem quæſtione ſub *num. 46.*
in fin. vbi plurimos id aſſerentes adducit,
& benè comprobat *Decian. tom. 1. tract.*
crim. lib. 4. cap 9. num 83. & ſeqq. iuncto
num. 109. & tradunt Doctores in *c. qua-*
liter de Iudi. & in cap. licet ex ſuſcepto de
foro compet. Et certè ſi Principes laici iu-
dicare debẽt an Epiſcopi ſint negligẽtes,
& ſub hoc clypeo ſpirituales cauſas ad
ſua tribunalia trahere, & quod durius eſt,
etiam ſuper cenſurarum validitate, & iu-
ſtitia ius dicere, iam officium Archiepi-
ſcoporum, Patriarcarum, & Primatuum
ſuper Suffraganeorum cauſis conquie-
ſcet, libertas, ac Immunitas Eccleſiaſti-
ca exulabit, & innumera ſacrorum Ca-
nonum decreta recedent ab aula, quid-
quid pro dicta practica honeſtanda ſecus
dixerit *Couarru. pract. qq. d. c. 31. num. 3.*

& poſt

& poſt alios nouiſſimè *Ceual. in ſuo trac.*
de cognit.per viam violent. qui ab Eccleſia
Romana prohibitus fuit; quin etiam húc
caſum palam eſt, comprehendi *ſub can.*
14. Bulla Cœna Domini, de quo ſupra
num. 34. & ſeq. vt ex illius verbis dignoſcitur.

54 Limitant † denique nonnulli, & quidē
principaliter dictam concluſionem non
procedere, quando incidens articulus
poſſeſſionis ſpiritualis, vel quaſi eſſet meri
facti, tunc ſiquidem aiunt cauſam eſſe
mixti fori, & non ſolum Eccleſiaſticum,
ſed etiam laicum iudicem cognoſcere, &
iudicare poſſe, & in his terminis loquuntur
ſcriptores *in l. titia 35. ff. ſolut. matr.*
& intelligi, ac declarari debent authoritates,
& rationes ſupra pro prima opinione
allatæ *à num. 1.* vt per *Alex. in d. l.*
titia. num. 6. & ſeq. & in conſ. 9. col. 1. ver.
non obſtant. Bar. in c. fi. num. 20. de foro
compet. bene *Abb. in c. literas num. 8.*
de Iuram. calum. Fely. in c. cū ſit generale
num. 5. eod. tit. & in cap. quanto. num. 5.
* *de Iudic.* & hanc appellat communem
diſtinctionem *Dec. in c. decernimus. num.*
188. de Iudic. Bero. conſ. 211 num. 6. vol. 3.
* vbi etiam de com. *Crauett. conſil. 253.*
num. 2. Menoch. de retinen. poſſeſſ. remed.
3. num 336. & ſeqq. & de recuper. rem. 15.
num. 212 Gutier. canon. qq. lib. 1. cap. 34.
num. 17. & pract qq. lib. 3. q. 26 num. 2.
& in tract. de Iuram. confirm. par. 1. c. 2.
nu. 35. Couarr. pract. qq. d. c. 35. ſub nu. 2.
Vrſil. ad Afflic. dec. 2. num. 9. & dec. 138.
nu. 1. Gratian. diſcep. forenſ. tom. 2. c. 238.
num. 12. quibus addo *Iaſ. in l. quoties nu.*
* *6. C. de Iudic.* vbi teſtatur de comm opin.
* *Grauat. ad Veſt.* qui etiam de communi
in prax. lib. 5. cap. 1. num. 6. & Villab. in
ſuis com. opin. ver. Iudex ſæcularis num.
107. & ſeqq. & Farinac. plurimos congerens
q. 8. ſub num. 25. Suar. in Theſau.
recep. ſenten. in ver. ſpiritualium. Turzan.
opin. 90. Carol. de Graſſ. de effect. Cleric.
effect. 1. num. 403. qui plurimos congerit
dicens ferè omnes ita diſtinguendo tranſire,
ita etiam *Vant. de nullit. ex defectu*
Iuriſd. ſub num. 54. pulchrè *Ripa in cap.*
decernimus. in nu. 17. extra de Iudic. vbi
ab impugnationibus *Decij* hanc ſententiā
defendit *Belluga. in Speculo Principum*
rubr. de decimis §. reſtat. num. 4. Ceuall. commu. contra com. q. 403. Ant. de
Padill. in l. 1. nu. 57. circa fin. ver. quamuis.
C. de iur. & fact. ignor. Britius poſt
hæc ſcripta impreſſus in cap. 2. par. 3. num.
52. & ſeq. extra de locat. & conduct.

Non tamen defuerunt plurimi ab hac
diſtinctione recedentes, & aſſerentes,
quod quamuis quæſtio facti verſetur, Nihilominus
ad Eccleſiaſticum ſit remittenda,
quaſi vel ſpiritualis ſit, vel ſaltem
ſpirituali annexa, & in ſpecie *Bald. in l.*
quoties. C. de Iudic. & in l. omni nouatione,
* *vbi Aret. num. 3.* teſtatur de comm.
opin. *C. de ſacroſ. eccleſ. Fulgoſ. in d. l. quoties.*
Imola in d. l titia. ff. ſolut. matrim. &
in cap. cum ſit generale. de foro competent.
Lap. alleg. 55. Facchin. controuerſ. iur. lib.
1. cap. 44. per totum. Azor. inſtit. moral.
par. 1 lib. 7. cap. 25. q. 5. in fine. Moneт. de
decim. cap. 8. q. 1. ſub num. 14. Barboſ. de
offic. Epiſcop. par. 3. alleg. 84. num. 31. cum
alijs per me adductis *in deciſione ſequenti*
num.

55 Præfatæ † tamen pugnantes opiniones
tripliciter fœdere diſtinctionis conciliari
poſſunt, & primo vt prior ſententia procedat,
quando factum eſt ab omni ſpiritualitate
abſtractum, tunc enim re vera
cauſa non videtur ſpiritualis, ſed merè
temporalis, *Afflict. deciſ. 13. num. 9.* poſterior
verò ſententia procedat, quando
cum facto eſt aliqualiter admixtum ius,
quia iſto caſu, ne continentia cauſæ diuidatur,
cognitio vtriuſque debet ad Eccleſiaſticum
remitti, *argum cap. quanto.*
de Iudic. ita Corn. in conſ. 227 num. 6. lib.
3. Caldec. *in l. titia 35. poſt medium. ff. ſolut.*
matrim. & ibi Imola num. 3. & Barboſa
num. 38. & latius *num 28.* vbi egregiè
probat, hunc eſſe caſum *textus in cap.*
ſi Iudex laicus. extr. de foro compet. eandem
diſtinctionem ſecuti ſunt *apoſtill. ad*
Bar. in l. omni nouatione. in verbo ego dico,
verſ. aduerte tamen. C. de ſacroſanct.
Eccl. Gratian. diſcept. forenſ. tom 2. c. 238.
nu. 14. & in his terminis procedit, quod
dicebat *Dec. in cap. decernimus. nu. 136. de*
Iudic. quæſtionem facti neceſſariam habere
admixturam, & iuris quæſtionem,
& ratione mixturæ totum iudicium ad
Eccleſiaſticum deuolui.

56 Secundò † concilia dictas opiniones, vt
prior affirmatiua procedat antequā iudex
Eccleſiaſticus inhibeat, & ſic ſi quæſtio
etiam meri facti ſuper poſſeſſorio Eccleſiaſtico
incidat coram laico, eatenus
poſſit is de illa cognoſcere, quatenus nulla
emanauerit inhibitio, at ſi antequam
incipiat cognoſcere ſuper illa facti quæſtione,
is cuius intereſt Iudicem adeat
Eccleſiaſticum, ab eoque petat, vt illius
quæſtionis, etiam meri facti cognitionem
aſſumat, laicumque iudicem inhibeat,
vtique huiuſmodi emanata inhibitione,
Iudex ſæcularis ſuperſedere tenetur, donec
per Eccleſiaſticum dictus articulus
terminetur, & ita procedere poteſt di-

cta

cta poſterior opinio iuxta traditionem *Gerardi de Petra Sancta in ſingul.96.* vbi hanc appellat bonam practicam, & cautelam, ſecundum quam iudicatum fuiſſe teſtatur. Sequitur *Farinacc. in tit.de inquiſ.quaeſt.* 8. *ſub num.* 25. *ver. ſublimita ſecundo.* vbi citat eundem *Gerard. in ſingul.99* & dicit illum allegare *Baldum*, *Butrium*, & alios. ſed in meo Codice, vt dicebam *Gerard.* hoc tradit in *ſingul.96.* nec citat præfatos Doctores, eſt verum, quod idem tenuit *Butrius in c. litteras num.* 14. *extr.de Iuram.calum.& Couar. in epitom.de ſponſal.2.par. c.8.§.12.nu.3. & 4 Guttier.3.par.ad leges Regni quaeſt. 26. col. 2. Gratian.diſcep.forenſ.tom.1. c. 238. num.* 15. *Grauat. ad Veſtr. in prax. lib.* 5. *cap.1.ſub num.6. Ambroſ.de Vignate in cap.ſalubriter.nu.125. de vſur.* quibus addo *Monetam de decim.cap.8 q.1. ſub nu.14* vbi plurimos refert, & quamuis *Petr. Barboſ.in d.l.titia ſub num.* 38. *ff ſolut.matrim.* ſubtiliter hanc cautelam impugnare conetur, ab illa tamen non putarem in praxi recedendum, tum quia * communiter recipitur, tum etiam quia vt dixi, cum huiuſmodi diſtinctione pugnantes Doctorum opiniones ad concordiam redigantur.

57 Tertiò denique conciliari poſſunt, vt Iudex laicus procedere valeat in facto incidenti cauſę ſpirituali; ſi illa vel non eſt merè ſpiritualis, vel aliquo modo cadere poteſt in laicis, vt putà matrimonij, vſurarum, periurij, & ſimilium. In cauſis autem merè ſpiritualibus, puta hæreſis, ſimoniæ, excõmunicationis, vel in ijs, quæ nullo modo in laicis cadere poſſunt, putà electionis, ordinis, & huiuſmodi vel vbi Clericus eſt reus, nec quidem ſuper quæſtione meri facti ſæcularis cognoſcere poteſt, ſed illam ad Eccleſiaſticum remittere tenetur, vt benè per *Arnald. Albert.in tract.de agnoſcen.aſſer.catholic.& haret quaeſt.25.num.54. & ſeq.* quem ſequitur *Farinacc. de inquiſ. quaeſt. 8 ſub num.25 in fin.* vbi contendit ita ſenſiſſe, etiam *Menoch.de recuper. remed. 15. nu. 211.* mihi autem *num. 212.* Idemque ante eos firmat *Dec. in cap. decernimus. num.190.extr.de Iudic. poſt Petr. de Ancharano & Alex.* quos citat.

58 Tunc† verò dicitur quæſtio iuris, quãdo partes ſunt concordes circa factum; & dubitant duntaxat circa ius, vtrum factum illud legitimè interuenerit, *Cyn. in l. aretbuſa num. 6. ff. de ſtatu homin. Bald.conſ 175.in fin.lib.3.Barboſ. in d.l. titia ſub num.23. in fin.*

Quæſtio verò facti dicitur, quando partes ſunt concordes circa ius, & tantum dubitatur circa factum, an ſcilicet aliquid factum extiterit, necne *Bar. in d. l.titia num. 8.ff.ſol.matrim.* & ibi *Barboſ. ſub nu.24. Caſtren.in conſ.109. n.2 lib.2*

ARGVMENTVM.

Iudex laicus an & quando cogere poſſit coniuges ad ſimul habitandum, & quando cauſa ad Eccleſiaſticum ſit remittenda.

Poſſeſſorium matrimoniale, an, & quando ſit mixti fori, & examinatur deciſio *Theſauri* 117.

Inhibitioni, ſeu notificationi extraiudiciali Iudicis Eccleſiaſtici an ſit à Iudice laico parendum.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſorij ſpiritualis etiam matrimonialis cognitio coram Iudice laico tractari poteſt*, & num,7.
Contrarium eſt verius num. 22. Præſertim ſi eſt quæſtio iuris num. 27.
Et an quæſtio ſpiritualis facti ſit mixti fori num.8.& num.24 & 25.
2 *Matrimoniali ex contractu oritur cohabitatio, & vinculum perpetuum, quo vterque eſt alligatus.*
3 *Coniuges ad ſimul cohabitandum, vterque Iudex cogere poteſt.*
Contrarium verius num.9. cum pluribus ſeqq. Niſi quæſtio in mero facto conſiſtat num.24.& ſeqq.
4 *Poſſeſſorium matrimoniale habet admixtam cauſam proprietatis.*
Ideo Iudex Eccleſiaſticus adeundus, qui ſæculari inhibet, num.6.
5 *In Matrimonio non datur reſtitutio, niſi conſtito de legitimo conſenſu.*
6 *Poſſeſſorij matrimonialis cognitor eſt Eccleſiaſticus, qui iudici laico inhibet.*
7 Theſaurus deciſ.117. *refellitur.*
8 *Quaeſtio poſſeſſorij matrimonialis meri facti an ad laicum iudicem ſpectet,*
9 *Epiſcopus ſolus cauſas matrimoniales cognoſcit.*
10 *Alimenta, & ſumptus litis praſtat vir vxori petenti ſe reſtitui ad poſſeſſionem matrimonialium obſequiorum, & thori.*
11 *Coniuges propria authoritate ab inuicem diuertentes ſunt excommunicandi.*
12 *Diuortium, & thori ſeparatio de iure ciuili permittebatur.*
13 *Cenſuras infligere laicus nequit.*
14 *Eccleſiaſticum delictum dicitur, quod per*

per cenſuras Eccleſiaſticas prohibetur.

15 *Iudex laicus in delicto merè Eccleſiaſtico ſe intromittere nequit.*

16 *Mixti fori eſt cauſa, quoties perſona Rei eſt laica, & pœna duntaxat à Iure Canonico impoſita.*

17 *Si tamẽ pœna Iudici laico poteſt adaptari.*

18 *Mixta cauſa quæ dicatur, & quæ mixti fori, & quæ ſit vtriuſque naturæ.*

19 *Subiecta talia ſunt, qualia prædicata demonſtrant.*

20 *Secus ſi pluribus æque conuenire poſſunt.*

21 *Ex qualitate adiecta cognoſcitur, quid in diſpoſitione veniat.*

22 *Iudex laicus incompetens eſt in poſſeſſorio matrimoniali.*

23 *Matrimonium quatenus eſt contractus ciuilis, an ſit ſeparabile à ſacramento.*

24 *Iudex laicus an poſſit cogere coniuges ad ſimul habitandum,* & num. ſeq.

25 *Inhibitione ab Eccleſiaſtico tranſmiſſa, iudex laicus etiam à quæſtione meri facti poſſeſſorij matrimonialis abſtinet.*

26 *Poſtquam coniux thori ſeparationem allegauit, ſæcularis procedere nequit.*

27 *Iudex laicus incapax eſt quæſtionis iuris in poſſeſſorio matrimoniali.*

28 *Sæuitia per coniugem allegata ad effectum ſeparationis thori, cauſa remittitur ad Eccleſiaſticum.*

29 *Adulterium eſt mixti fori ſi agitur criminaliter, & eſt ſolius fori eccleſiaſtici, ſi agitur ad ſeparationem thori.*

30 *Separationis pœna eſt canonica; ideo cauſa eſt eccleſiaſtica.*

31 *Separatio, ſeu abſentia vxoris propria authoritate facta, an ſit iuſta, & toleranda, ſpectat ad iudicium Eccleſiæ.*

32 *Inhibitio ab Eccleſiaſtico minus canonicè facta, non eſt attendenda, nec actus inducit nullitatem.*

Contrarium in praxi ſeruatur num. 37.

33 *Orto articulo ſpirituali, ex ſola partis proteſtatione, abſque Eccleſiaſtici Iudicis inhibitione, proceſſus Iudicis laici redditur nullus.*

34 *Citatio non requiritur vbi citatus contradicere non poteſt.*

35 *Inhibitio datur ab Eccleſiaſtico ad laicum Iudicem abſque partis citatione.*

36 *Et ſufficit præceptum miſſum parti, ne coram laico procedat.*

37 *Iudex laicus attendere debet inhibitionem Eccleſiaſtici, etiã minus canonicè factã.*

38 *Vicarius ſiue iudicialiter inhibeat, ſiue extraiudicialiter notificet Iudici laico, illi obtemperandum eſt,* & num. ſeq.

39 *Separatione thori à coniuge coram Eccleſiaſtico allegata, ſi is extraiudicialiter notificet Iudici laico, debet ille ſtatim ſuperſedere in cauſa coram eo vertente.*

DECISIO IX.

DOMINVS Gubernator Parmæ ad inſtantiam D. Sfortiæ de Sfortijs Ducis Fiani præceptum tranſmiſit D. Duciſſæ eius coniugi, tunc in Monaſterio Præſeruatarum dictæ Ciuitatis in habitu ſæculari de licentia Sanctiſſimi degenti, quatenus infra tres dies, rediſſe deberet ad cohabitãdum cum prædicto eius viro, eumq. ad poſſeſſionẽ, vel quaſi thori maritalis, obſequiorumq. matrimonialium redintegraſſe ſub pœna ſcutorum decem millium aureorum. Habito per dictam D. Duciſſam recurſu ad me tunc Vicarium Parmenſem, eo quod parata eſſet corã me deducere, ſe ob viri ſæuitiam ad eum non poſſe reuerti, ſignificaui Domino Gubernatori, vt à dictæ cauſæ cognitione abſtineret, illamq. vti ad Eccleſiaſticum forum ſpectantem mihi remitteret.

Quæ quidem remiſſio facienda nequaquã videbatur ex doctrina *Theſauri* decidentis in terminis caſum noſtrum *in deciſ. 117. per totam*. qui vnico mouetur

1 medio, † nempe cauſam poſſeſſorij ſpiritualis etiam matrimonialis coram Iudice laico tractari poſſe, ſecundum ea, quę ipſe latius deduxerat in *deciſ. 82.* ad quod allegat *Ancbar. in cap. ea, quæ num. 11. ſub 4. quæſtione de reg. iur. in 6.*

Quam etiam opinionem in poſſeſſorio matrimoniali tenet *Valaſcb. conſult. ſeu deciſ. 93. ſub num. 5. Borell. in ſumma deciſionum tom. 1. tit. 43. de foro comp. num.* 104. vbi ad hoc citat *Renat. Choppin. in ſacra Politica forenſi lib. 2. tit. 1. nu. 14. & Io. de Selua de benef. par. 1. q. 7. num. 12.* quibus addo *Franc. Marc deciſ. 511. par. 2. & Mart. in tract. de Iuriſd. par. 2. cap. 8. num.* 38. vbi ſubdit, quod propterea ſi ſæcularis præuenit, Eccleſiaſticus non debet inhibere.

Secundò, & melius pro eadẽ *Theſauri*

2 ſententia facit, † quod cum ex coniugali contractu duo præcipuè oriãtur, ſcilicet, coniugũ cohabitatio, & vinculũ ipsũ, quo vterq; ad mortẽ vſq; alligatus eſt, vt aduertit *Couar. in epit. ſponſal. & matri. p. 2. c. 7. initio n.* 1. tametſi poſterius, id eſt vinculũ prorſus ad Eccleſiæ forũ pertineat,

3 at prius videtur eſſe mixti fori, † ita vt vbi non de ſubſtantia matrimonij, ſed agitur de cogendo coniuges ad factum, & ſic ad ſimul cohabitandũ, non Eccleſiaſticus ſolus, ſed & ſæcularis Iudex cognoſcere va-

leat;vt clarè ſentit *Io. in c. non eſt extr. de ſponſal. in verb. vxores.* ibi, *per officium Iudicis, vel Epiſcopi loci*, quam ibi ſimpliciter ſequuntur *Anton. de Butr. num. 11. Abb. num. 6. Præpoſit. num 9. Io. Andr. in addit. ad Specul. tit. qui filij ſint legitimi §. vnic. litera G. ver. præiudicialem. idem Butr. in c. illud. num. 10. de præſumptionib. Couarruu. dict. cap. 7. initio num. 3. Burſatt. conſ. 207. in fine volum. 2. Valaſc. dict. conſult. 93. ſub num. 5. Mazienzo lib. 5 recop. tit. 1. rub. gloſ. 1. num. 92. Zerula in praxi par. 1. verb. matrimonium, §. 16. in fin. Piaſecc. in prax. Epiſcop. 2. par. cap. 24. ſub num 25. ver. & quemadmodum. Sanch. in tract. de matrimon. lib. 9. diſput. 4. num. 71.* vbi rationem reddit; quia nimirum licet quatenus Matrimonium eſt ſacramentum ſit res ſpiritualis, & fori Eccleſiaſtici; at qua ratione eſt quidã ciuilis contractus, poteſt etiam Iudex ſæcularis coniuges ad mutuam fidem ſeruandam compellere.

Pro contraria ſententia facit primò,
4 quia † poſſeſſorium matrimoniale habet admixtam cauſam proprietatis *Card. in cap. ex parte num. 4 & Bellam. num. 12. de reſtit. ſpoliat. Anchar. in cap. ex tranſmiſſa in fin. eod. tit. in verb. poſſeßio, & quaſi iuris matrimonialis. Ripa in l. naturaliter §. nihil commune ſub num. 83. ff. de acquir. poſſeſſ. Greg. XV. in deciſ. 351. num. 41.* repetita *inter deciſ. recentior. deciſ. 147 num. 28. par. 1.*

5 In † matrimonio enim quando vir petit per vxorem ſe reſtitui ad poſſeſſionem obſequiorum matrimonialium, & è contra, non datur reſtitutio, niſi conſtito de legitimo conſenſu *text. in dict. cap. ex tranſmiſſa. vbi gloſ. in verbo legitimo. Io. And. num. 5. Anton. de Butr. num. 10. Abb. ſub num. 5. ver. contra quod. extr. de reſtit. ſpol. dict. cap. ex parte, eod. tit. & Butr. in ſummario Bellam. num. 12.* qui num. 3. rationem reddit, quia nimirum non poteſt in perſona libera haberi quaſi poſſeſſio huius ſeruitutis coniugalis, niſi ex legitimo conſenſu, refert, & ſequitur *Gregor. XV. d. deciſ. 351. num. 40.*

Cum igitur huiuſmodi poſſeſſorium admixtam habeat cauſam ſpiritualitatis,
6 neceſſariò † Iudex Eccleſiaſticus eſt adeundus *cap. 1. in fin. de cauſ. poſſ. & prop. l. nulli. C. de Iudic. Menoch.* (qui ait, non obſtare in cõtrarium adducta per *Igneũ*) *de recup. poſſ. remed. 15. num. 219. Guttier. canonic. quæſt. lib. 1. c. 34. ſub n. 29. Marta in tract. de Iuriſd. par. 2. cap. 39. n 26.* quibus addo *Ant. de Butr. in cap. litteras ſub nu. 14. de Iuram calum.* vbi id extendit, etiam ſi agatur de quæſtione facti; & *Bero in rubr. extr. de Iudic. num. 56.*

Quod ſi de facto adeatur Iudex ſæcularis, poſſe illũ ab Eccleſiaſtico Iudice inhiberi, ne in eiuſmodi cauſa procedat, in terminis noſtris tradũt *Ang. de Vbal. inter conſ. matri. diuerſ. conſ. 44. n 57. & 60. lib 1. & Plotus ibid. in conſ. 87 num. 15.*

Senſit *Theſaurus* vim argumenti huius; ad quod euitandũ dupliciter, ſed qui-
7 dem ineſficaciter reſpondet; primò † in quolibet poſſeſſorio rei Eccleſiaſticæ Iudicem laicum eſſe competentem, ad latè tradita per *Igneum in l. neceſſarios §. non alias. par. 2. à num. 2. ad Syllan.* cuius opi-
* nionem communem appellat, ſed vt latè deduxi in præcedenti deciſione, (omninò videnda) falſa eſt *Ignei* opinio, præſertim vbi adeſt ſpiritualitatis mixtura. Secundò reſpondet *Theſaurus*, opinionem noſtram procedere, quando Iudex ſæcularis cognoſcere vellet principaliter, ſecus ſi incidenter, quo caſu, ait, Doctores vno ore tenere, poſſe laicum Iudicem de poſſeſſorio ſpirituali cognoſcere. Cæterum & hęc reſponſio falſa eſt, vt patet ex deductis per me in eadem præcedẽti de-
8 ciſione num. 27. & num. 30. & † Doctores quos tacitis nominibus *Theſaurus* citat, loquũtur in quæſtione facti ab omni ſpiritualitate ſeparata incidenti, vt aduertit *Couar. in epit ſponſal. par. 2. cap. 8. §. 12. num. 3.* vbi nihilominus tenet etiam iſto caſu, nempe quando quæſtio poſſeſſorij matrimonialis etiam meri facti incidit, poſſe Eccleſiaſticum Iudicem inhibere laico, ne vlterius procedat, de quo tamen dicam *infra num. 24.*

Præterea tam in *Theſauri*, quàm in noſtra facti ſpecie, reſtitutio vxoris petebatur principaliter, non autem huiuſmodi quæſtio incidebat in alia cauſa coram ciuili Iudice agitata; & ſic dicta eius reſpõſio potius retorquetur, & noſtrum argumentum in ſuo robore remanet.

9 Secundò † facit, quia Epiſcopus habet intentionem fundatam vt priuatiuè quo ad alios, cauſas matrimoniales cognoſcat, tam de iure communi *c. tuã. de ord. cognit. cap. accedentibus. de exceß. prælat.* quàm *ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. can. 12. de reform matri. & c. 20. ad hæc, eadem ſeſſ. de reform.* Nec diſtinguitur de cauſa poſſeſſoria, vel petitoria, ergo neque nos diſtinguere debemus; ſic arguit in effectu *Dec. in cap. quanto num. 6 & ſeq. de Iudic.*

Rurſus cauſa, in qua coniux petit ſe reſtitui ad poſſeſſionem coniugalem, di-
10 citur cauſa matrimonialis, ita vt † maritus qui nõ tenetur præſtare ſũptus litis vxori

liti-

litigāti, niſi in cauſa matrimoniali, iſto ca-
ſu quando vxor petit ſe reſtitui ad mari-
talem poſſeſſionem, vtique illas præſtare
tenetur, vt poſt *Hoſtien. in ſumm. tit. qui*
matrim. accuſ. poſſ. ſub rubr. ſi mulier pe-
tat in virum. & Ioan. And. in cap. 1. de
do. po. diuerſ. reſtit. firmat Polenton. inter
conſ. matrim. diuerſor. conſ. 55. per totum.
ergo Iudex ſæcularis non poteſt in ea ſe
ingerere, *cap. 2. de Iudic.*
11 Tertiò, præter ſcribentes facit, quia ſi
vir ab vxore, vel vxor diuertit à viro, ex-
communicationis mucrone cogi debet
ad reuertendum, coniugemq. ſpoliatum
reintegrandum, *tex. in cap. litteras, in*
fin. de ſent. excomm. & in cap. porrò. de di-
uort. cum ſimilib. & aduertunt *Abbas in*
d. cap. litteras. num. 29. & ibi cæteri *Præ-*
poſ. in cap. 1. num. 6. & ibi *Alex. de Neuo*
num. 16 de ſponſal. Conar. in epit. de ſponſ.
& matrim. par. 2. cap. 7. in princ. num. 1.
Cuccus lib. 3. inſtit. maior. tit. 11. nu. 126.
Dec in l. 2. num. 74. ver. tertio fallit. de re-
gul. iur. Sanchez, qui alios refert *de ma-*
trim. lib. 9. diſput. 4. num. 6.
12 Ex quo igitur † Iudex ſecularis pœnam
huiuſmodi infligere nequit, ſequitur illū
eſſe huiuſmodi iudicij prorſus incapa-
cem; & eo maximè, quia de iure ciuili
nulla reperitur pœna inflicta coniugi ſi-
ne iudicio Eccleſiæ à coniuge diuerten-
ti, ſed ſicut de illo iure ſeruatis ſeruan-
dis permiſſum erat diuortium, *toto tit.*
ff. de diuort. & ff. & C de repud. quod
poſtea reſtrictum fuit ad certas cauſas e-
numeratas *in §. quia plurimas. cum duob.*
ſequentibus in Auth. vt matri & auia. ſic
& multò magis Thori ſeparatio etiam
propria authoritate facta permitteba-
tur, nec in toto corpore iuris ciuilis, ni
fallor, reperitur, quod Iudex reuocandi
vxorem honeſtè viuentem ad mariti do-
mum ius haberet; tantummodo ſi vxor
extra viri domum in loco ſuſpecto per-
noctaſſet, poterat vir ei mittere libellum
repudij, ſicut è conuerſo, ſi vir ſeorſum
ab vxore cum alia muliere habitare con-
uincebatur, poſt binam monitionem,
vxor poterat ei conſimile libellum mit-
tere, vt de vtroque habetur *in d. §. quia*
13 *verò plurimos.* Et † ſic nullo caſu datur
Iudici authoritas reuocandi abſentem
coniugem ad alterius cohabitationem;
hanc tamen authoritatem habet Eccle-
ſiaſticus Iudex à iure Canonico, & qui-
dem per cenſuras Eccleſiaſticas, & ſic ta-
li pœna, quæ à laico infligi non poteſt
Calder. conſ 9. de Iudic. & patet ex regu-
la textus *in cap. decernimus de Iudic. iun-*
cta generalitate c. 1. & c. cum ab eccleſia-
rum Prælatis. de offic. ordin. latè *Suar. de*
cenſuris diſput. 2. ſect. 3. num. 8. Brittus
poſt hæc ſcripta impreſſus *cap. 2. par. 3.*
ſub num. 53. de locat. & conduct.
14 Cum † itaque per ius Canonicum hu-
iuſmodi ſeparatio propria authoritate
facta per cenſuras Eccleſiaſticas prohi-
beatur, ſequitur articulum iſtum eſſe Ec-
cleſiaſticum, iuxta magiſtralem doctrinā
Abb. in cap. cum ſit. num. 9. de foro compet.
& in cap. excommunicationi. in fin. de ra-
* *ptor.* quam communiter eſſe receptam
teſtatur *Petrus Barboſa in l. titia 35. ſub*
15 *num. 50. ff. ſolut. matrim.* & ſucceſſiuè iu-
dex laicus in eo ſe intromittere non po-
teſt *c. 2. extr. de Iudic. c. ſi iudex laicus. de*
ſent. excomm. in 6. c. vt inquiſitionis §. pro-
hibemus. de hæret. in 6. cum ſimilibus.
16 Quamuis † enim pro regula tradi con-
ſueuerit, quòd vbi perſona eſt ſæcularis,
& pœna dūtaxat à iure Canonico impo-
ſita, cauſa ſit mixti fori & vterque Iudex
procedere poſſit, Eccleſiaſticus reſpectu
pœnæ, laicus reſpectu perſonæ ſibi ſubdi-
tę *Socci. conſ. 219. Præſupponitur in facto,*
ſub num. 7. ver. confirmatur. lib. 4. Decian.
tract. crim. tom. 1. c. 25. num. 64. & dicam
infra *num. 18.*
17 Ea tamen ita demū procedit, † ſi pœna
impoſita adaptari poteſt Iudici laico, ſe-
cus ſi pœna eſt ſpiritualis, vt in caſu no-
ſtro, *d. c. 2. extra. de Iudic. cum concordan.*
Et ſic huiuſmodi cauſa nec mixta eſt,
nec mixti fori, (qui duo termini incautè
18 ab aliquibus confundūtur) † mixta enim
dicitur cauſa quando aliquid vtroq; iure
prohibitum eſt, iuxta tradita per *Cyn. &*
Bald. in auth. Clericus qui. C. de Epiſc. &
Cleric. & notant omnes *in c. cum ſit gene-*
rale. de foro compet. Socci. d. conſ. 219. Præ-
ſupponitur in facto, n 7. vol. 4 Decia. tom.
1. tract. crimin. l. 4. d. cap. 25. num. 63. &
cauſæ mixtæ, ea eſt natura, vt Eccleſiaſti-
cus cognoſcat aduerſus Eccleſiaſticos,
& laicus contra laicos, ſecundum cōmu-
* nem opinionem, de qua *Nauarr. in c. no-*
uit 6. notab. num. 43. de Iudic.
Mixti verò fori eſt, quando perſona eſt
ſæcularis & pœna impoſita à iure cano-
nico; tūc enim vterq; Iudex aduerſus lai-
cos procedere poteſt, & locus eſt præuē-
tioni, *c. cum ſit generale de foro compet. vbi*
DD. cum ſimilib. Barboſ. in d. l. titia n. 51.
ff ſolut. matrimon. Soccin. & Decian Iocis
ſupracitatis. Non itaque cauſa hæc eſt
mixta, quia à ſolo iure canonico in hu-
iuſmodi temerariam ſeparationem ani-
maduertitur; non etiam mixti fori, quia
pœna ab ipſo iure Canonico inflicta,
non poteſt per ſæcularem exerceri; er-

go merè Eccleſiaſtica. † Talia enim ſunt ſubiecta, qualia prædicata demonſtrant; *Oldrad. conſil. 60. Iaſ. in l. ſtipulatio. §. hi qui num 1. ff. de verb. oblig. Socci. conſ. 3. num. 4. vol. 4. Neuiz. conſ. 94. num. 4. Bellon. conſ. 49. num. 3. Crauett. conſ. pro genero num 433. Natta conſ. 460. num 15. & ſeq & conſ. 520. num. 4. Rolan. conſil. 82. num, 51. vol. 2. Surd. conſ. 34. num. 40. & conſ. 45. num. 25. & conſ. 135. num. 13. volum. 1.*

20 Dummodo † tamen prædicata vni ſoli ſubiecto conueniant, vt in caſu noſtro. Nam ſi pluribus æque conuenire poſſent vtique prædicata per ſe ſolum ad ſubiectum non inferrent, vt per eundem *Sur. poſt alios d. conſ. 135. num. 18. lib. 1.*

21 Et † ex qualitate adiecta cognoſcitur, quid in diſpoſitione veniat *Bar. in l. 4. §. quoties. ff. de damn. infect. Felyn. in c. nonnulli. num. 102. & 104. de reſcrip. Cephal. conſ. 149. num. 14. Surd. conſ. 45. num. 26.*

22 Quartò, † quia plurimi ſcribentes affirmant huiuſmodi poſſeſſoria matrimonialia ad Eccleſiaſticum Iudicem eſſe remittenda, & ſignanter *Afflict. in conſtit. Sicil. lib. 8. rub. 48. num. 6. 7. & 8. Couarr. pract. qq. cap. 35 ſub num. 2. ver. verum, & in epit. de ſponſal. par. 2. cap 8. §. 12. num. 3. Ang. de Vbald. inter conſ. matrim. diuerſ. conſ 44 num. 57. & 60. lib. 1. Plotus in conſ 87. num. 13. eod. lib. 1. diuerſ. Barboſ. de offic Epiſc. alleg. 84. num. 34. Vinc. de Franch. deciſ. 36. num. 1. Puteus deciſ. 361. lib. 1* latè *Bero in Rubr. extr. de Iudic. nu 51. & ſeqq.* & poſt hæc ſcripta, ita tenuit *Rota in Rauennatenſi emphyteuſis 28. Maij 1631. coram R. p. d. Merlino.* & generaliter de omnibus poſſeſſorijs Eccleſiaſticis tradunt Doctores per me congeſti in ſuperiori deciſione *num. 17.* Quibus ſic poſitis, nõ videntur refragari ea, quæ pro contraria parte adduximus; quia vnicum *Theſauri* fundamẽtum, tum ex prædictis, tum ex latè deductis in præcedenti deciſione remanet eliſum.

23 Ad † rationem *Sanchez* dicentis, quod qua ratione matrimonium eſt ſacramentum, huiuſmodi poſſeſſoriũ eſt ſpirituale, at qua ratione eſt contractus ciuilis, ſpectare poteſt, & ad laicum Iudicem; reſpõdeat ipſemet *Sanchez eodem tract. de matrim. lib. 2. diſp. 10. nu. 6.* vbi defendit inſeparabilem eſſe contractum matrimonij ab eſſe ſacramenti, itaut hæc duo inſeparabiliter coniuncta mutuò ſeſe ponant, ac deſtruant, vt ibi per eum. & hæc quidem eſt vera ſententia, & Romæ approbata, quicquid ſecùs ſenſerint *Rebell. de oblig. iuſtit. 2. par. lib. 2. quæſt. 3. & Bonacel. tom. de Matrim. q. 2. punct. 3. nu. 4.* Si ergo non datur contractus matrimonij inter Catholicos à parte rei ſeparatus à forma ſacramentali, nec poteſt eſſe contractus, nec valere, vt contractus, quin etiam ſit ſacramentum, ſequitur vt nec Iudex laicus cognoſcere valeat de contractu, quin cognitio verſetur etiam ſuper eſſe ſacramenti; quod à parte rei inſeparabile eſt ab iſto cõtractu, & quod ſub Iudicis laici iuriſdictione cadere haudquaquam poteſt.

Et ſic vt vides, hæc ſentẽtia melioribus fulcitur rationibus, & proculdubio verior eſt, & propterea generaliter non ſolent Iudices laici ſe intromittere in huiuſmodi reſtitutione aduerſus coniugem, qui à coniuge diuertit.

24 Quidam tamen † quaſi fœdere diſtinctionis eaſdem ſententias conciliantes, priorem admittunt in caſu, quo vertitur duntaxat quæſtio ſuper facto, & vir petit præcipi vxori, vt ad ſe reuertatur; tunc enim, aiunt, Iudicem procedere poſſe, donec vel aliquid à partibus opponatur, quod ſpiritualitatem ſapiat, vel ab Eccleſiaſtico iudice inhibeatur, quaſi quod quæſtio poſſeſſorij matrimonialis ab omni ſpiritualitate ſeparata, & in ſolo facto conſiſtens, cognoſci poſſit à Iudice laico, qui ſpectando duntaxat, quod ſecundum ius naturale, & politicum coniux cum coniuge cohabitare tenetur, ad iuſtitiam, & pacem domeſticam, ac publicum ciuitatis bonum, valeat eum, qui priuata authoritate ab altero ſine iuſta cauſa diuertit, cogere ad redeundum, vt poſt antiquiores tradunt *Afflict. deciſ. 319. num. 5.* & plurimi quos refert *Vrſil. ad eundem Afflict. deciſ. 138. num. 1. Ant. Fran. de Doctoribus inter conſil. matrim. diuerſ. in conſ. 68. num. 27. lib. 1. Crauett. conſil. 253. ſub num. 3. Capic.* atteſtans de * communi opinione *deciſ. 7. num. 1.* cum alijs congeſtis *per Menoch. conſil. 366. nu. 11. & conſil. 367. num. 14. volum. 4.* pulchrè *Petr. Barboſ. in l. iſtia 35. ſub n. 36. ff. ſolut. matrim Sanchez de matrim. lib. 3. diſput. 54. num. 4.* In quo tamen articulo *Couarruu. in epit. de ſponſal. par. 2. cap. 8. § 12. num. 3.* magis propendet in contrariam ſententiam, vt nempe neque in quæſtione facti poſſit laicus iudicare, quã latè defendit *Bolognett. in l. 2. num. 42. & ſeq ff. de iuriſdict. omn. iudic.* eamque ante illos tenuit *Anton. de Butr. in cap. literas, ſub num. 8. extra de Iuram. calumn.*
25 Quæ quidẽ † *Couar.* ſententia ſine ſcrupulo procedit, poſt trãſmiſſam ab Eccleſiaſtico inhibitionem, ſecundũ ea, quæ

dixi

26 dixi in ſuperiori *deciſ.n.56.* Vel † & multò
magis poſtquã coniux allegauit cauſam
abſentiæ eſſe talem, ex qua thorum ſe-
parari prætendat; tunc enim non vertitur
amplius quæſtio facti, ſed ſuboritur quæ-
27 ſtio iuris, † quo caſu ſæcularis efficitur
* incapax; ſecundum comm. de qua *Capic.*
d. deciſ. 7. num. 2. Afflict. d. deciſ. 219. num.
5. Vrſill. cum relat. d. deciſ. 138. num. 1. &
intrant rationes, & authoritates ſcrip-
torum pro hac parte ſupra adduct. *num.*
4. & latiùs in *præcedenti deciſione à nu. 5.*
28 & † in indiuiduo, quòd ſi deducatur ſæ-
uitia ad effectum ſeparationis thori cau-
ſa ſit ad Eccleſiaſticum remittẽda. *Pract.*
Papien. & add. ad eam in form. declinan.
iur. ver. nec fuiſſe iudicem competentem
Vincent. de Franch. deciſ. 244. in princ. nu.
7. & deciſ. 512.
29 Sicut † videmus in ſimili, quod quam-
uis adulterium, quãdo criminaliter agi-
tur citrà pœnam ſanguinis, ſit mixti fori,
ſitq. locus præuentioni; ſi tamen agitur
ciuiliter ad effectum ſeparationis thori,
túc cauſa remittẽda eſt ad eccleſiaſticũ,
quia is ſolus eſt competẽs, vt de vtroque
habetur per *Conrad. in pract. rubr. de a-*
* *dult. nu. 6. Couar. de tom. in epit. de ſponſ.*
& matrim. par. 2. cap. 7. §. 6. num. 8. pul-
chrè *Barboſ. in l. 2. in prin. par. 1 nu. 139.*
in fin. & num. 140. ff. ſolut. matrim. pul-
chriùs *Sanchez de matrim. lib. 10. diſp. 8.*
num. 15 & ſeq. cum alijs, quos congerit,
& ſequitur *Farinac. de delict. carn. q. 141.*
nu. 47. quibus addo *Decian. tom. 1. tract.*
crim. lib. 4. cap. 26. ſub num. 7. ver. tertia
ſit concluſio. vbi ad hoc citat *tex. in cap.*
* *tua de procur.* & teſtatur ſic omnes tra-
30 dere nemine excepto; † & rationem red-
dit poſt alios, nempe, quia pœna ſepara-
tionis eſt pœna canonica, & quæ videtur
impedire ſacramentum matrimonij, ſeu
illius effectum: vnde iſta cauſa ſeparatio-
nis eſt ſpiritualis, & ſolius fori Eccleſiaſti-
ci *cap. accedentibus de exceſſ. prælat.* vbi
notant *Doctores. Rota in Romana ſepa-*
rationis Thori 2. Decembris 1615. co-
ram Lugdunen. poſt hæc ſcripta impreſſ.
deciſione 98. num. 1. par. 3. in recentio-
ribus.
31 Et † in puncto, quod an iſta abſentia,
ſeu ſeparatio vxoris propria authorita-
te facta, ſit iuſta, & toleranda, vel illa ſit
ad reuertendum cogenda, reſeruatur iu-
dicio eccleſiæ, & determinationi Iudicis
Eccleſiaſtici *eſt tex. c. porro, vbi Butr. in 1.*
not. de diuort. gloſ. in c. litteras in ver. di-
uertit. de reſt. ſpol. Nauar. in c. diuortium
nu. 24. diſt. 1. Hier. Gabr. conſil. 161. nu. 8.
lib. 1. Greg. XV. deciſ. 294. num. 1.

Nulla igitur ratione poterat Guber-
nator poſt meam notificationẽ vlterius
vrgere eandem D. Duciſſam ad reuer-
tendum cum viro.
32 Nec refragatur, † quod mea inhibitio
vti extraiudicialis, & abſque partis cita-
tione attendenda non eſſet ex *Feder. de*
Sen. in conſ. 300 n. 1. vbi inquit, Iudicem
ſæcularẽ non debere ceſſare facta inhibi-
tione ab Epiſcopo, niſi illa ſit canonicè
facta, nec talis dicitur, niſi cauſa corã Ec-
cleſiaſtico pendeat, nec ea pendere dici-
tur, niſi citatione ſecuta *clem. 2. vt lit. pẽd.*
& ſic dicit intelligi debere *tex. in c. tuã.*
de ord. cognit idemq. tenuit *Alex. conſ. 91.*
lib. 2. & conſ. 9. in princ. l. 4. & in l. titia in
fi ff. ſolut. matr. vbi teſtatur de magis cõ-
* * muni opinione. de qua etiã *Dec. conſ. 460.*
dub. 2. Vbi, quod inhibitio contra ius fa-
cta non inducit nullitatem actus contra
illam geſti, quãuis ab ea non fuerit appel-
latum *Bero. conſ. 86. num. 22. lib. 3.* & de
* communi teſtatur etiam *Niell. de con-*
cordan. gloſ. concordant 52. in 8. fallent.
Vant. de nullit ex defectu Iuriſdict. ord.
num. 55.
33 Nam † omiſſo, quòd ex ſola partis op-
poſitione, abſq; vlla Eccleſiaſtici Iudicis
intimatione proceſſus coram D. Guber-
natore reddebatur nullus *Butr. in c. tuã.*
de ord. cogn & Genuen. in Prax. Archiep.
Neap. cap. 95. ſub num. 1. quaſi ſuſpenſio
fiată lege, *arg. cap. exhibita extr. de Iudi.*
ad quod *Abb. in d. cap. tuam num. 11.* citat
Feder. de Sen. conſ. 98. & 128. mihi conſ.
126. in quæſtione. (licet *Abbas* ibidem
nu. 12. teneat proceſſum quidem validũ
eſſe, ſed ſententiam nullam, vti latã con-
34 tra ordinem iudiciorum) † & quòd non
requiritur citatio, vbi citatus non poteſt
actui faciendo contradicere, *arg. l. qui*
poteſt, vbi Cagnol. de regul. iur. Macca-
brun. conſil. 23. num. 267. Anton. Gabr. in
commun. concluſionib. tit. de citat concluſ.
1. num. 348. Ioſ. Ludou. deciſ. Peruſ. 17.
num. 11. & tradidit *Ioann. Andr. in cap.*
2. num. 2. de nou. oper. nunc. Natt. conſil.
113. num. 1. Surd. conſil. 1. num. 94. Me-
noch de arbitr. Iud. quæſt. 17. num. 15.
35 vbi plurimos congerit; & quod † Iudex
Eccleſiaſticus inhibet laico abſque cau-
ſæ cognitione, & partis citatione, vbi
incidit coram laico quæſtio ſpiritualis,
tradit *Abbas in dicto cap. tuam num. 11.*
de ord. cognit. vbi citat *Lapum allegat. 61.*
quæ in meo Codice eſt *allegat. 60. num. 7.*
vbi *Mandoſ. in addit.* alios refert, qui-
bus adde *Lancellottum*, cum per eum
adductis *in tractat. de attentat. par. 2. cap.*
30. q. 4. num. 60. & ſeq. & Rota deciſ. 315.

par. 2. diuerſor. cum alijs per me adductis in *deciſ. praeced. num. 56.* Præſertim, vbi peccatum immineret, ob periculum animæ, *Soccin. in cap. propoſuiſti nu. 111. extr. de foro compet. Ant. Gabr. tit. de citation. concluſ. 1. num. 78. Lancell. loco citato num. 220. Mandoſ. in tract. de inhib. cap. 18. num. 7. verſ. ſimiliter. Alex. conſ. 69. num. 3. vol. 7.* & in his terminis loquitur *Abb. d. num. 11.* vbi diſtinguen-

37 do procedit. Et † quod ſufficit præcipere parti, ne coram laico iudice procedat abſque alia inhibitione, idem *Federic. de Sen. conſ. 236.* Omiſſis, inquam ijs, ac alijs; ſufficit pro nunc dicere præfatam *Federici* ac ſequacium doctrinam, de qua ſupra *num. 32.* in praxi non recipi, prout de contraria Curiæ Archiepiſcopalis Bononiæ obſeruantia teſtatur *Imol. in d. c. tuā, & in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic.* quē refert *Alex. in d. l. titia. in final. verbis, ac Nicell. loco ſuperius citato,* prout *Vantius vbi ſupra.* fatetur communem opinionem malè in praxi ſeruari.

38 Quinimmo † quando agitur cum Magiſtratu ſupremo, non ſolet inhibitio ob illius honorem fieri, quamuis ſit in facultate Vicarij illam facere, vel omittere, vt benè per *Gennen. in prax. Archiep. Neap. d. cap. 95. nu. 1. & 2,* & ſic extraiudicialē notificationem ſolent Magiſtratus laici loco iudicialis inhibitionis reuereri, vt etiam feciſſe Concil. Neapol. patet ex *deciſ. Capit. 7. in fin.* iuncto principio.

39 Et quod † plus eſt, idem *Federic. Senen.* in his præciſis terminis ſeparationis thori hoc idem docuit *in conſ. 236. ſub nu. 3. ver. ob quam cauſam.* vbi conſuluit ſufficere ſolam notificationem, vel intimationē Vicarij de quæſtione præiudiciali ad Curiam Eccleſiaſticam delata, abſque alia inhibitione, eoq; non relato, idem firmat *Angel. de Vbald. inter conſ. matri. diuerſ. tom. 1. conſ. 44. num. 60. & ſeq.* Vbi inquit ſufficere notificationē, quia efficacia eſt non tam in inhibitione, quàm in articulo præiudiciali, ſubdens id apertè colligi ex *c. tuā. de ord. cogn. & ex cap. lator, qui filij ſint legit.* hoc enim caſu, vt ipſe ſubdit, Vicarius nihil de nouo inducit, ſed quod erat à iure præceptum, indicat & denunciat, ſicut in ſimili dicitur in *cap. venerabilem. de electio. & in l. naturalem. §. cum quis, & l. haredes palam, §. ſed ſi notam. ff. de teſtam.*

Ego itaque ex vrbanitate, & reuerentia Sereniſſimi D. Ducis Parmæ, non miſeram D. Gubernatori inhibitionem formalem, paratus tamen mittere, vbi illa mea abuſus fuiſſet modeſtia, quod tamen haud fecit, quamuis aliqualiter reſtiterit, Nam tandem, & ab vlteriori proceſſu abſtinuit, & D. Dux Sfortia cauſam coram me introduxit, quam poſtea proſequutus non fuit.

ARGVMENTVM.

Statuta laicorum mandantia ſolemnitates in Inſtrumentis, vel vltimis voluntatibus ſeruari; an & quando comprehendant inſtrumenta cum Clericis, vel pijs locis celebrata; eorumue teſtamenta, vel inſtitutiones. Materia dilucidatur; innumerique Doctores ad concordiam rediguntur.

SVMMARIVM.

1 *Statuta laicalia ex honeſta cauſa condita, an clericos, & eccleſias comprehendant.*
2 *Forenſes ligantur ſtatuto, formam contractibus praſcribente.*
3 *Clerici contractus cum laico celebratus ſubeſt ſtatuto formam ſubſcribenti.* & ſub num. 4.
4 *Subditus non poteſt ſpreta lege ſui ſuperioris contrahere cum non ſubdito.*
5 *Contractus claudicare non poteſt.*
6 *Forma omiſſio annullat actum.*
7 *Statutum de inſinuandis teſtamentis non comprehendit ea, in quibus Clericus eſt inſtitutus heres.*
8 *Statutum de inſinuandis teſtamentis, non comprehendit teſtamenta forenſium.*
9 *Inſinuationis forma à quo adimplenda in contractibus & teſtamentis.*
10 *Statutum de inſinuandis teſtamentis, & donationibus, an Clerici teſtamentum, & donationem comprehendat.*
Inſinuatio adhiberi poteſt ex interuallo, & manu alterius notarij.
11 *Statutum prohibens bona in non ſubditos alienari, Clericos non comprehendit.*
12 *Statuta laicorum an ligent Clericos quoad quarenda.*
13 *Solemnitas à ſtatuto requiſita ſi difficilè impletur, non ligat laicos cum clericis contrahentes.*
14 *Statutum inducens actus nullitatem, an & quando dicatur pœnale.*
15 *Inſinuanda an ſit donatio ad fauorem Eccleſia facta; & quid ſi in Clericum collata.*
16 *Statutum indirectè Eccleſia prarogatiuas auferens, eſt contra Eccleſiaſticam libertatem.*

17 *In-*

17 *Inſinuandus, an ſit contractus cum pio loco geſtus.*

18 *Statutum dans formam ſi loquitur in perſonam, non comprahendit contractus cum Clericos geſtos.*

19 *Statutum mixtim de forma, & de perſona diſponens, non includit Clericos.*

20 *Statutum arctatiuum, non comprahendit contractus cum Clericis geſtos.*

21 *Statutum arctatiuum, clericis commodum afferens, illos non comprahendit.*

22 *Statutum diſponens circa ordinatoria Iudicij, ligat etiam Clericis,* & num.ſeqq. Et quid ſi ſit arctatiuum.num.26.

23 *Ordinatoria iudicij quæ dicantur, & quæ deciſoria.*

24 *Statutum ordinatoria reſpiciens, perſonas litigantium non tangit.*

25 *Ius Canonicum conſentit, vt Clerici in foro ſæculari litigantes, illius ordinem ſeruent.*

26 *Statutum de cauſis compromittendis, reſpicit ordinatoria Iudicij.*

27 *Statutum de cauſis compromittendis, non comprahendit Clericos.*

28 *Princeps in Clericos iuriſdictionem ſibi nõ vendicat, ſed eis magis obedire debet.*

29 *Statutum denegans audientiam non ſubdito fideiuſſionem non præſtanti, non comprahendit Clericos.*

30 *Statutum faciens de Clericis expreſſam mentionem, eſt nullum, etiam ſi contractus formam reſpiciat.*

31 *Statutum faciens de Clericis mentionem, quid diſtet ab alio ſtatuto, in quo expreſſè nominantur.*

32 *Statutum faciens de Clericis mentionem, etiam fauorabile eſt nullum.*

33 *Leges* Codicis ſub tit.de Sacroſan. Eccleſ. & de Epiſc. & Cler. ſunt nullæ.

34 *Statutũ faciẽs de Clericis mentionẽ, ſi reſoluitur in vim cõſilij, vel priuilegij, tenet.*

35 *Statutum conceptum verbis aptis comprahendere Clericos, an, & quando eos fauorabili incluſione includat.*

36 Marta de Iuriſd. par.4.caſ. 52.num.12.& Duard.in Bullam Cænæ l.2. c.15.q.17. num.23. *declarantur.*

37 Dec.in cap.Eccleſia Sanctæ Mariæ nu.28. & 52. de conſtitut. *reijcitur.*

38 Durandus dicta quæſt.17.num.22. *corrigitur.*

39 *Epiſcopus non poteſt approbare ſtatutum Laicale, ita vt Clericos comprahendat.*

40 *Clerici etiam de licentia Epiſcopi nequeunt in Iudicem Laicum conſentire.*

41 *Forum ſortiri, at ſtatutis ligari à pari procedunt.*

42 *Cautela pro Epiſcopis volentibus Clericos Laicalia ſeruare ſtatuta.*

DECISIO X.

IMPVGNABAT quidam contractum à ſe cum ſodalitalitate Sãctiſſimi Roſarij celebratum, ob defectum inſinuationis à Statuto ſub nullitatis pœna requiſitæ. Quamuis enim
1 admitteret † regulariter Statuta Laicalia, etiam honeſta, & bona, ac ex honeſta, & rationabili cauſa condita, ſacriſq; Canonibus non contraria, nec per ſe Eccleſijs præiudicialia, non compræhendere pia loca, nec perſonas Eccleſiaſticas; quicquid ſecus, & malè ſenſerit *Bart. in l. cunctos populos C. de ſum. Trin. & fid. cathol.* cum ſuis aſſeclis; inter quos *Couarr.* raro Eccleſiaſticæ libertati fauens *in regula poſſeſſor. 2.par.§.4. de regul. iur. in ſexto,* quorum ſententia confunditur ex text. *in cap. Eccleſia Sancta Maria. de cõſtit. cum ſimilibus.* & reprobatur paſſim
* à *Scribentibus,* communi calculo huiuſmodi concluſionem firmantibus, vt per *Abb. in cap. quod Clericis. num. 36.* vbi etiã *Imola. de foro compet. idem Panorm. in c. Eccleſia Sancta Maria. num. 4. de conſtit.* & ibi *Felyn. num. 81. 89. & 95. Dec. n. 54.*
* cæteriq; cõmuniter præſertim *Barbatia,* qui copioſiſſimè per quatuor columnas, *Bartoli* iuribus, & rationibus ad nauſeam vſque ſatisfacit *Bal. in d. l. cunctos populos col. 16. & Salyc. in auth. caſſa. C. de Sacroſ. Eccleſ. Socc. iun. in l. filius familias. § diui. num. 168. & ibi Crot. num. 80. & Ruin. num. 92. ff. de legat. primo. Iaſ. in l. quominus num. 36 in q. 25.* vbi de magis comm.
** teſtatur *ff. de flumin. Alex.* etiam de communi *in conſ. 210. n. 6. in fin. vol. 1. Calder. conſ. 11. de conſuet. Surd.* cum per eũ congeſtis *conſ. 301. nu. 14. lib. 3* ſubdens *n. 18. in fin.* id ſaluo pudore negari non poſſe. & *in conſ. 2. num. 33. ver. & contra. lib. 1.*
* vbi communem dicit, & *in conſ. 560. nu. 11. vol. 4. & in Deciſ. 20. Menoch. conſ. 136 num. 24. vol. 2.* vbi contraria refellit; rectius ſentiens quam in *conſ. 800. volum. 8.* quod ego in *Deciſ. 12.* totum proſternere conatus ſum. *Lupus. in tract. de libert. Eccleſ. q. 2. lib. 3.* vbi inquit, ita obſeruatũ, declaratũq; per multos ſæculares Imperatores fuiſſe *Carpan. ad ſtatu. Mediolan. in præludi. num. 574. Leon. in Theſa. fori Eccleſ. par. 4. cap. 1. nu. 108. Bellett. diſqui. Cleric. tit. de exempt. Cleric. à ſtatu. ſæcul. § 1. num. 2. Carol. de Graſſ. effect. 2. Cler. num. 42.* quibus addendi ſunt *Tiraq. de retract. Lign. § 1. gloſ. 13. num. 2. & ſeqq.*

Ruin.

Ruin.conſ.24.ſub num.16.lib.2. latiſſimè
Socc.conſ.56.decreto.vol.1.vbi quod ſecus
iudicare eſſet contra conſcientiam Vi-
uius cum per eum latè congeſtis in deciſ.
* 326 num.3 lib.2.vbi de comm.quorum
pleriq; loquuntur etiam in ſtatuto con-
dito pro bono publico, ac etiam quo ad
bona patrimonialia Clericorum de quo
latè diſſerui in deciſ.decima ſecunda.
Dicebat tamen dictam concluſionem
non ſibi locum vendicare quoties, vt in
terminis noſtris, agitur de ſtatuto côcer-
nente actus ſolemnitatem, tempore cô-
2 tractus adhibendam; † quod quidem
quemadmodum comprehendit contra-
ctus à forenſibus in loco ſtatuti geſtos
iuxta doctrinam Bart.in l.1.nu.13.& 14.
* C.de ſum.Trin.& fid.cathol quem omnes
communiter ſequuntur, teſtibus Iaſ.ibi &
Purpur. num. 98. & poſt plurimos quos
congerit tradit Lamberteng. de contract.
mulier gloſ.2.nu.26.& ſeqq. Ant.Gabr.in
tit.de conſuet. concl.2. num 4. Surd. conſ.
257.n.1.& 3.Caputaq deciſ.206.& 215.
par.3.Caſ.de Graſſ.deciſ.2 n.16.de donat.
Rota deciſ.133.nu 5.par.1. & deciſ.218.
3 num.5.& ſeq par.2.in recentior.† ſic etiã
comprehendit contractus à Laicis cum
Clericis vel eccleſiis celebratos, nô quod
Clericos ipſos, vel geſta per eos compræ-
hendat; ſed quod Laicis ſuis ſubditis for-
mam præſcribat, & extra eam illos ad
contrahendum inhabilitet, vt benè per
Federic.de ſen. conſ. 85. & Surd. conſ. 2.
4 num.4. † Itavt non poſſit ſubditus con-
trahere cum non ſubdito ſpreta lege ſui
ſuperioris ad l.nemo poteſt de lega. primo,
& contrahendo de facto peccet quidem.
cap 2.extr.de maior.& obed.cap. requiſiti
de Teſtam. Et nulla oriatur obligatio, reſi-
ſtente illi ſtatuto ac Laici conſenſum
inhabilitante. l.cum lex ff. de fideiuſſ. no-
tatur in cap.cum contingat de Iureiur. ac
5 proinde † cum contractus claudicare ne-
queat. l.labeo § contractũ ff.de verb.ſign.
idcirco non poteſt Clericus non ſubditus
ſimili informi contractu iuuari, & ita in
terminis noſtris tenent Abb.in repet.cap.
Eccleſia Sancta Maria num. 43.cum
* duobus ſeqq. Dec.egregiè num. 55. & ſeq.
cæteriq; omnes extra de conſtit. Feder. de
ſen. d.conſ. 85. ſtatuto Ciuitatis Peruſiæ
Paul.de Caſtr.conſ.159. in præſenti cauſa
in fin. Alex.conſ.93. & 209. lib.2. Tiraq.
de legib.connub.gloſ.8.num.168.cum duo-
bus ſeqq. Marant.in diſp. 8. num. 33.38.
& 48. Maluag.conſ.3.num.25.Carol. de
Graſſ.effec.2.Cleric. nu.191. Surd.d.conſ.
2.num.8. & 41.lib.1.& deciſ.26.num.15.
Lamberteg. de contract. Mulier. §.finis
num. 136. & ſeq. vbi plurimos congerit
Seraph.de priuileg.Iuram priu.77.nu.26.
pulchrè Corn.conſ.64.n.5.vol.3. Carpan.
ad ſtatut. Mediolan.in prælud. num.599.
& in cap.445.nu 5.par.3.Barbat.conſ.65.
n.5.lib.4. quem refert, & ſequitur Neuiz.
conſ.34.nu.15. Picus ad ſtatut. Vrbis gloſ
17.nu 81. Ant.Theſaur.quæſt. forenſ.lib.2.
quæſt.8 num.5.
6 Ex † omiſſione itaque formæ à ſtatuto
inductæ per vnum ex contrahentibus, ſci-
licet per Laicum, actus redditur ipſo iure
nullus c.cum dilecta ante fin. cum gloſ. in
verbo irritum, & ibi Felyn.ſub num. 6. de
reſcrip. Bald.in l.ordo nu.7.ff. de execut.
rei iud. Oſaſch. deciſ. 165, num.16. Surd.
cum relatis deciſ.144.nu.17 & deciſ.265.
* num.8. Decius atteſtans de communi in
conſ.532.num.3. Rol. deciſ.72. num.10.
par. 2. diuerſ. vbi dicitur certiſſimi iuris
eſſe ex omiſſione formæ, actum reddi nul-
lum. Cui fundamento non obſtabat au-
ctoritas Alexandri cum per eum relatis
in conſ.209.num.1.& ſeqq vol.2.conclu-
** dentis ex magis communi opinione ſta-
7 tutum † de inſinuandis teſtamentis non
ſibi locum vendicare in teſtamento Lai-
ci, in quo Clericus eſt inſtitutus hæres,
8 prout † dicitur etiam in teſtamentis fo-
renſium eo, loci teſtantium iuxta com-
* munem ſententiã de qua teſtis eſt Alciat.
in l.1.num.24.C.de ſum.Trin.& fid.Ca-
thol.Socc.iun conſ.95. num.4. vol.2. Ant.
Gabr.concl.4.tit.de teſtam. & Mantic. de
coniec.ult.volunt lib.6 tit.8. num 14.
Quoniam in hac materia non valet ar-
gumentum de teſtamento ad contractũ.
9 Teſtamenti † namque inſinuatio, perſo-
nam reſpicit hæredis à quo illa facienda
eſt, qui ſi non eſt ſubditus, nô poteſt à ſta-
tuto ligari, vt poſt alios obſeruat Marta
de Iuriſd.par 4.caſ.38.num.11. & caſ.62.
num.8. & ſeqq. at in contractu, puta do-
nationis, auctoritas inſinuationis interpo-
nitur ab agente actum Bellamer. deciſ.6.
de foro comp. ſequitur Rota deciſ.7.nu.5.
de Iudic. in nou.
10 Quo † fit, vt quãuis nonnulli adſtruant
de iure teſtamentum Clerici in quo Lai-
cus inſtitutus eſt, non poſſe Iuriſdictio-
ni ſtatuentium ſubijci, ac proinde (ſtatu-
to non obſtante) non eſſe inſinuandum
vt per Gabr de donat. concluſ.1. num.29.
vbi plurimos adducit, & Duard.in Bullã
Cœnæ lib.2.cap.13 q.19. vbi ad hoc addu-
cit Butrium in d. cap. Eccleſia Sancta
Maria, quidam tamen ſecus ſenſerint;
quia inſinuatio non percutit perſonam
teſtatoris, ſed Laici hæredis, qui cum ſit
ſtatuentibus ſubditus, vtique priuari po-
tuit

tuit hæreditate ſi formam ab illis præſcri-
ptam omiſerit; quemadmodum priuare-
tur ſi teſtatoris necem non vindicaret
iuxta l. in cognitione, cum ſimilibus ff ad
Sillanian. ita Baldus in auth. caſſa nu.6.
& ibi Fulgoſ. C. de Sacroſ. Eccl. Abb. in c.
quod Clericis n.29. de foro compet. Fely. in
d. c. Eccleſia Sancta Maria ſub nu 83. in
fi. de Conſt. Marant. diſp. 8. nu. 50; præſer-
tim, cũ inſinuatio ſit, quid ſeparatũ ab ip-
ſo actu & ex interuallo poſſit adhiberi l. fi.
§. ſimili modo C. de donat. ante nup. Abb. in
conſ 4. num 49. Rota deciſ. 385. n. 5. par. 2.
in recent. & manu alterius notarij Canar.
in tract. de inſinuat. par. 1. num. 49. Rota
loco cit. & dixi in deciſ 46 n. 17. ſed re vera
ego non diſcederem à priori Butrij, & ſe-
quacium ſententia; quia alias in effectu
teſtamentum Clerici ſubijceretur iuriſdi-
ctioni ſtatuentium; & hæreditas contra
eius voluntatem, ob inſinuationis defe-
ctũ, auferretur ab hærede, quem ipſe ele-
git, & deferretur cæteris agnatis, fortaſſe
ſibi inuiſis & ſic nec teſtamentum Lai-
ci, in quo Clericus eſt inſtitutus ſubijci-
tur dicto ſtatuto; quia Clericus hæres li-
garetur, nec tabulæ Clerici in quibus Lai-
cus inſtitutus eſt, quia Clericus teſtator
ſua fruſtraretur vltima voluntate.

Quod à fortiori, & citra vllam æſita-
tionem dicendum eſt ſi in Clerici teſta-
mẽto, alter Clericus eſt inſtitutus, vt per
Bald. Abb. Felyn. & Marant. mox citatos,
& in donatione à Clerico ad fauorẽ Cle-
rici facta tradit Butrius in d. c. quod Cle-
ricis col. 8 circa fi & in conſ. 43. incip. ſta-
tuto Ciuitatis Parmæ Felyn. vbi ſupra
num. 94. Maran. d. diſp 8. num. 51. Afflic.
deciſ. 2. num. 25. Viuiui. deciſ. 49. num. 32
** Scaccia de magis communi in tract de
Iudicijs. par. 1. cap. 11. n. 28. et 30. Honded.
conſ. 3. num. 2. lib. 1. Farinacc. cum per
eum congeſtis q. 8. num. 21. qui pariter de
** magis comm. Nulla enim tunc vel ratio-
ne perſonarum, vel ratione rei adaptari
poteſt ſtatuentium iuriſdictio.

Minus videbatur eidem fundamento
* obſtare vera, & communis concluſio per
argumentum à ſimili inducta, quæ habet
11 ſtatutum † prohibens bona ſtabilia in fo-
renſes, vel in non ſubditos alienari, non
afficere alienationes in Clericos forenſes,
vt per Io. And. in cap. fin. de Immun. Eccl.
in ſexto, Abb. in cap. à nobis num. 5. de ſent.
excomm. Bart. in l. filius familias. §. diui.
num. 12. delegat. 1. & ibi Ang Imol. Alex.
num. 11. & Iaſ. in prima lectura. num. 72.
& ſeqq. & in ſecunda lectura. num. 107.
* & ſeqq. atteſtans huiuſmodi ſententiam
communiter approbari reprobata opi-
nione. Baldi Signor. & Federici Senenſis
et ſequacium ſecus ſentientium durumq;
eſſe ab hac tam in conſulendo, quam in
iudicando recedere. Eandem ſententiam
ibidem ſequuntur Crot. in repet. num 88.
Ferd. Loaz. num. 82. & 107. Socc. iun. nu.
26 & ſeqq. Ripa num. 8. & ſeqq. idem
Crotus conſ. 370. nu 13 & ſeq. Corn. conſ.
145 num. 4. lib. 4. Alex. conſ. 211. num. 3.
lib. 2. Maudel. conſ. 8. num. 9. Marant. di-
* ſput. 8. num. 12. vbi de communi latiſſimè
Rim. iun. conſ. 15. num 85. & 86. 89 &
* ſeqq lib. 1. vbi plurimos cõgerit, commu-
nem profitetur, omnibusq; contrarijs ſa-
* tisficit; communem fatetur ab eaq; non
recedendum dicit etiam Socc. iun. in conſ.
76. num. 30. vol. 3. Honded. cum per eum
relatis conſ. 3. num. 22. lib. 1. Gaill. con-
cordantes adducens obſeruat. 32. num. 3.
lib. 2. plurimos congerit Carol. de Graſſ.
effect. Cleric. 2. num. 340. & poſt plurimos
** quos adducit, magis communem aſſerit
* Surd. in conſ 2. num. 34 Nauarr. etiam de
communi in conſ. 4. in fi. lib. 1. Et hæc qui-
dem veriſſima eſt, quicquid ſecus viſus
ſit ſentire Vulpel. in tract de libert. Eccle.
par. 2. num. 2. & Tiraquel. plurimos hinc,
inde adducens de V ſu. §. 1. gloſſ. 13. nu. 52
& de primogen q. 39. & de legib. Connub.
gloſ. vlt. q. 17. cum alijs per me latè conge-
ſtis infra deciſ. 12. num. 54 & ſeq. quo lo-
ci dixi hanc ſententiam probari in cap. fi.
de Immu. Eccl. in ſexto. Vbi annullatur
ſtatutum, quo Laici prohibentur vende-
re Clericis; ibique inquit Gemin quem
ſequũtur omnes, huiuſmodi prohibitionẽ
nullius eſſe momenti, ſiue directè, ſiuè in-
directè fiat, vtpotè contra Eccleſiaſticam
libertatem, quæ reſtringitur vbicumque
Laici nequeunt liberè cum Clericis ne-
gociari. Idque verum eſt, ſiue ſtatutum
prohibeat in ſpecie, ſiue in genere ad tex.
in cap. cum in generali, de reg. iur. in ſexto,
Alex. conſ. 210 num. 14. vol. 2. Salyc. in
Auth. caſſa num 14. C. de Sacroſan. Eccleſ.
cum alijs relatis per Martã de Iuriſd. par.
4. caſ. 4. & Duard. in Bullam Cœnæ lib. 1.
can. 15. q. 17. num. 21. & dixi infra num.
12 Vnde † obiter notandum eſt ſubſtine-
ri non poſſe, quod dicitur ſtatuta Laicõ-
rum ligare Clericos quo ad quærendã, li-
cet nõn quo ad quæſita; cuius ſententiæ
fuit Decianus in trac. crim. lib. 2. c. 35. n. 4.
adducens Baldum in rubr. de Conſtitut.
col. 2. & conſ. 9. inter conſ. Ancbar. Andr.
Siculi. & Dec. in conſ. 324. num. 3. quod
etiam tenuit Gaill obſer. 32. num. 7. lib. 2.
Belleti alios referens Diſquiſ. Cleric. tit de
exempt. Cleric. à ſtatu. Laic. §. 4 nu 26.

Non inquam præfata cõcluſio pugna-
bat

bat cum allato fundamento, quandoquidem inter vnum caſum, & alterum, maximum intercedit diſcrimen: vbi enim ſtatutum ſimpliciter prohibet contractum, vtique clericis eſſet oneroſum ſi illos cōpræhenderet: at verò vbi non ſimpliciter, ſed ſub certa forma, vel qualitate reprobat contractum, non dicitur clericis oneroſum, cum forma illa facili negotio poſsit per laicum impleri; cui propterea non licet ſpreta lege ſui ſuperioris contrahere, vt ſupra dicebamus.

13 Vnde † ſequitur, quod ſi ſolemnitas à ſtatuto requiſita, nō ſine magna difficultate impleri poſſet, diceretur indirectè clericis oneroſa, & ideo laicos cum ipſis cōtrahentes nō ligaret, vt benè per *Fely. in cap. Eccleſia S. Mariæ num. 85. & ſeqq. de conſt. & ibi Dec. n. 175. Mart. de Iuriſd. par. 4. cap. 62. n. 21. Duard. in Bullam Cœnæ lib. 2. can 15. q. 19 num. 128.*

Nō rurſus obſtare videbatur quod ſtatutum mandans inſinuationem, vel alias ſolemnitates ſub nullitatis pœna ſeruari, dicatur pœnale, ac proinde actus cū clericis geſtos non compræhendere. Quia

14 reſponderi poterat, tunc ſtatutum inducens actus nullitatem dici pænale quando id diſponit in odium perſonæ, actum contra legis prohibitionem efficientis; ſecus vbi reddit actum nullum propter defectum formæ, vt contingit in ſimilibus ſtatutis certam formam, & ſolemnitatem in contractibus, & teſtamentis inducentibus: illa enim nec perſonam lædunt, nec minuunt patrimonium, ſed duntaxat ius quærendi abſque illa forma excludūt, ac proinde non poſſunt dici pœnalia iuxta magiſtralem diſtinctionem de qua *Card. Mantic. in deciſ. 300. per totam.*

Cum itaque ſtatutum inducens formā vel ſolemnitatem, afficiat contractus etiā a laicis cum perſonis Eccleſiaſticis celebratum, dicebatur donationem ad præfatæ ſodalitatis fauorem factam ob defectum inſinuationis à ſtatuto requiſitæ, nullitatis vitio ſubiacere.

Cæterū quicquid ſit de dicta concluſione generaliter ſumpta, quæ non tranſit ſine difficultate, ea tamen non eſt perpetuò vera, ſed plurimas recipit reſtrictiones, quarum nonnullæ in hac facti ſpecie concurrunt.

Primò itaque aduertendū eſt pleroſq; *Doctores* illam tenentes, non loqui de cōtractibus cum Eccleſia geſtis, ſed cum clericis, & ſic extra noſtram quæſtionem; non quod Eccleſia, & clericus in materia exemptionis iudicentur ad imparia,

15 ſed † quod inter eos in his terminis diuerſa conſideretur ratio. Cum enim inſinuatio requiratur à ſtatuto ad fraudes vitandas; arbitrati ſunt contractum cum clerico quamuis præſumptiuè bono, contemplatione propriæ perſonæ celebratū, poſſe abſque inſinuatione ſubiacere fraudibus; quod quidem non eſt dicendum in donatione Eccleſiæ, vel clerico eiuſdem Eccleſiæ intuitu facta: tunc enim quemadmodum non eſt neceſſaria inſinuatio à lege requiſita, vtpotè iniuncta ad euitandas fraudes, quæ ab Eccleſia præſumuntur alienæ, vt per hāc, & alias rationes firmant *Specul. in tit. de Inſtrum. edit. §. porrò in fi. & ibi Io. Andr. in addit. Bar. in l. illud. C. de Sacroſan. Eccleſ. Roman. in l. Modeſtinus ff. de donat. Hoſti. Io. And. & Butr. in cap. fin. de fid. inſtrum.* cum alijs relatis per *Felyn. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ num. 82. de conſtit. Ant. Gabr.* poſt alios, quos plena manu cumulat de communi atteſtans *in tit. de donat. concluſ. 1. num. 28. Mathesil. ſing. 169.* vbi latè addētes. *Calcan. conſ. 7. per totum Dueñ. reg. 124. lim. 6. Clar. in §. donatio. q. 17. num. 1. Canar. in tract. de Inſinuat. q. 8. num. 9. Carpan. ad ſtatut. Mediolan. cap. 324. num. 76. Rota deciſ. 438. num. 6. par. 2. in recentior.* quæ pariter de communi teſtatur, prout etiam *Theſaurus in quæſtion. forenſib. lib. 2. q. 8. num 9.*

Sic pariter nec inſinuatio, vel alia ſimilis ſolemnitas à ſtatuto requiſita exigitur. *Crauett. conſ. 160. num. 1. Sola in Antiq. Decret. tit. de donat. min. gloſ. 2. par. 1. in fine Theſaur. loco citato* vbi inquit, quod ſi hoc verum eſt in inſinuatione, à lege requiſita, fortius obtinebit in ſolemnitate à ſtatuto introducta. Et confirmari poteſt; tùm quod ſtatutū interpretatur ſecundum ius commune; tùm etiam quod cum Eccleſia habet huiuſmodi prærogatiuā, vt donationes in ea collatæ inſinuatione à lege requiſita, non indigeant, cer-

16 tè ſi ſtatutum eaſdem donationes compræhenderet, eſſet contra libertatem Eccleſiaſticam, tanquam indirectè contra Eccleſiæ priuilegia, & prærogatiuas veniens. *Innoc. in cap. nouerit. num. 1. & 2. de ſent. excomm. vbi etiam Ant. Butr. num. 9. & Abb. nu. 2. Dec. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ num. 9. de conſtit. Lap. allegat. 92. num. 1. & ſeqq. Bellett. diſquiſ. cleric. tit. de Exempt. cleric. à ſtatut. ſecul. §. 1. num. 9.* vbi concordantes cōngerit.

17 Quod † autem dictum eſt, de donatione in Eccleſia collata, profecto ob rationis identitatem procedit in facta ad fauorē loci pij iuxta terminos noſtræ quæſtionis; vt per *Specul. in d. §. porrò, ver. item*

nota

nota Abb. in cap. quod clericis nu. 16. de foro compet. cũ alijs plena manu congeſtis per Tiraq. de priuil pia cauſa priuil. 126. & per Clar. d. q. 17. ſub num. 1. in fin. & Carpan. d. cap. 324. num. 8. & Theſau. d. q. 8. num. 9. lib. 2. & Rota. d. deciſ. 458. num. 6. par. 2 recen. quatenus citat Tiraquellum, quo ſupra loco.

Necnon, & in quocunque alio contractu cum Eccleſia, vel pia cauſa geſto Iaſ. in l. ſi vnus §. pactum ne peteret num. 31. ff. de pact. Fely. in cap. qua in Eccleſiarum n. 71. ver. ſed de conſtit. cum alijs cõgeſtis per Tiraq. de legib. connub. gloſ. 8. nu. 162 Boccac. ad conſtit. Egidian. gloſ. 8. num 48. Carpan. ad ſtatut. Mediolan. cap. 328. nu. 111. Alex. 105. nu. 13. lib. 4. Capo. conſ. 109. num. 18. lib. 1. Honded. conſ. 32. num. 106. lib. 1. Verall. deciſ. 194. par. 3. Granut. de
** magis cõmuni atteſtans Theor. 25. nu. 37. quamuis in contractu à minore cum Eccleſia geſto dubitet, alijs relatis, Picus ad ſtatut. Vrbis gloſ. 7. num. 223. & ſeq.

Secundo, dicta concluſio nõ eſt in terminis noſtris recipienda; quia ſtatutũ, de quo agitur, inquit, omnes & ſinguli contrahentes, teneãtur, & ſic loquitur in perſonam Surd. conſ. 2. num. 25. in fi. & n. ſeq.
18 & 49. † ſtatutum autem loquens in perſonam, tametſi det formam actui, non compræhendit perſonas Eccleſiaſticas, ſtatuentibus non ſubditas; vt per Imol. in cap. quod clericis de foro competen. ſequitur Alex. conſ. 210. ſub num. 13. ver. ſi autem ſtatuta vol. 2. & conſ. 44. nu. 10. vol. 5. Socc. conſ. 71. n. 17. vol. 4. Brun. in tract. de ſtatut. excluſ. fœm. art. 6. principali num. 8. & art. 8. num. 9. cum alijs congeſtis per Surd. d. conſ. 2. num. 26. ex ſeqq. & num. 33. & 42. 43. 47. & per totum Carol. de Craſſ. de effec. Cleric. effe. 2. nu. 195. Honded. conſ. 3. n. 23. & 29. lib. 1. quicquid ſecus ſenſerint Alciat. in auth. caſſa num. 13. & ſeq. C. de ſacroſan. Eccl. & Carpan. ad ſtat. Mediolan. cap. 445. num. 4. quorum opinio ſubuertitur ex validiſſimis fundamentis adductis per Maran. d. diſp. 8. per totam, et Honded. d. conſ. 3. per totum, & per ſurd. d. conſ. 2. & Mart. de Iuriſd. par. 4. cap. 6. per totum, & Duard. in Bullam cœna lib. 2. can. 15 q. 19. num. 83. & ſeqq.

19 Etiam † ſi mixtim de forma, ac de perſona diſponat; cum enim forma ſit acceſſorium perſonæ, cenſetur principaliter de iure perſonæ diſpoſitum, vt per Bald. in l. cunctos populos num. 13. C. de Sacroſ. Eccleſ. ſequitur Corn. conſ. 64. circa fi. vol. 3 ac proinde non includit clericos, nec loca pia, vt in puncto tradit Imol. in c. quod Clericis de foro competen. ſequitur Alex. conſ. 210. ſub num. 9. ver. ſi autem ſtatuta lib. 2. Surd. d. conſ. 2. ſub n. 43. ver. quinimo.

20 Tertio, † dicta concluſio non procedit quoties ſtatutũ prout in caſu noſtro, eſt auctorizatiuum, vel arctatiuum, & loquitur per verba præceptiua, vel prohibitiua. Cum enim ſtatuentes nullam in Clericos iuriſdictionẽ ſibi vindicare valeant, non poſſunt contractus cum eis celebratos ſub authorizatiuo ſtatuto compræhendere Abb. in c. Eccleſia S. Maria nu. 4. de conſtit. loquens de ſtatuto clericis fauorabile, & ibi Felyn. nu. 81 Socc. iun. conſ. primo, num. 9. cum ſeqq. vol. 2. Rimin. iun. conſ. 449. num. 32. & ſeqq. vol. 4. Burſatt. conſ. 93. num. 45. vol. 1. Lapus Alleg. 101. num. 14. & ſeq. Roma conſ. 447. Alex. conſ. 210. nu. 13. lib. 2. Barbat. conſ. 30. col. 2. ver. iſti nunc lib. 3. Honded. conſ. 20. num. 18. lib. 2. vbi citat etiam Domi. de Sancto Gemin. in cap. fin. ver. ſed dixit de offic. deleg.
21 in ſexto. † Etiam ſi clericis commodum afferret Abb. d. num. 4. & rurſus in repet. num. 37. & ibi benè Felyn. num. 95. et Dec. num. 27. ad hoc ſubtiliter inducens textũ in eod. cap. Eccleſia Sancta Maria, alioſq; referens ſequitur Nauarr. conſ. 4. num. 5. de conti. lib. 1. ac etiã ſi fiat ad occurrendum fraudibus. d. cap. Eccleſia S. Maria.

22 Sic in ſimili dicimus, quod † quamuis ſtatutum diſponẽs circa ordinatoria iudicij liget etiam clericos cum laicis in foro ſæculari litigantes cap. quod clericis de foro compet. Felyn. in cap. Eccleſia Sancta Maria num. 81. de conſtit. & ibi Dec. nu. 9. Ancharan. diſputans quæſtionem ad partes in cap ea quæ in 26. q. de reg. iur. in ſexto, Seraph. de Priuil. iuram. priuil. 77. nu. 26. Aſin. in tract. de exercit. §. 1. c. 78. n. 13. Vulpell. in tract. de libert. Eccl par. 2. n. 42
* Socc. ſen. conſ. 71. num. 7. lib. 4. vbi de com: teſtatur, cum alijs congeſtis per Carol. de
23 Graſſ. effec. cleric. 2. num. 132. & ſeq. † Vbi pulchrè declarat quæ nam dicantur reſpicere ordinatoria, & quæ deciſoria iudicij; eandemq; opinionem firmant Ioſ. Ludouic. deciſ. Lucenſ. 39. nu. 2. & Carpan. cum relatis ad ſtatut. Mediolan. in pralu. n. 600. & 601. intelligendo tamen vt per Mart. de Iuriſd. par. 4. cap. 31. per totum. Cuius concluſionis duplex aſſignari ſolet
24 ratio; altera quia † huiuſmodi ſtatutum procedendi modum concernens, perſonas nõ tangit litigantes, ſed reſpicit cauſam, quæ illi foro ſubijcitur, vt per Aſin. in d. cap. 78. num. 16. Vulpell. loco citato, & Roland. conſ. 48. num. 21. vol. 1. Calderin. conſ. 11. num. 1. de conſtit. Altera eſt ratio;
25 quia † ius canonicum, conſentiens Eccleſiaſticos certis in caſibus coram ſæculari iudice

iudice litigare, tacitè permittere videtur,
vt iuxta illius fori modum agant, inquit
gloſ. in d. cap. quod clericis de foro compet.
& tradunt *Canoniſtæ ibi, & in d. cap. Ec-
cleſia Sanctæ Mariæ de Conſtit. gloſ. in
clem. 2. de re iudic.*

26 Si † tamen ſtatutum eſt arctatiuũ, tunc
nec quidem quoad ordinaria contra cle-
ricos ſeruatur. Vt patet in ſtatuto arctã-
te conſanguineos ad compromittendum;
quod tametſi dicatur reſpicere ordina-
toria proceſſus *Bal. conſ. 5. vol. 2. & conſ.
104. in fi. vol. 6.* refert, & ſequitur *Marſil.
in l. ſi quis viduam num. 20. ff. de quæſtion.*
** *Capic. deciſ. 66. per totam*, & eſt magis
com. opin. de qua *Borell. de compromiſſ. §.
in gloſ. 3. num. 225. Soccin. ſen. conſ. 71. per
totum volum. 4. Bellett. loco mox citando.*

27 Nihilominus † non compræhendit cleri-
cum coram Iudice laico cum conſangui-
neo litigantem. *Bald. in cap. cum veniſſet
de eo, qui mittitur in poſſ. Alex. conſ. 210.
num. 2. & conſ. 211. ſub n. 8. lib. 2. Marſil.
in ſingul. 467 & in rubr. de fideicom n. 19
Marta de Iuriſd. par. 4. caſ 40. num 22. &
ſeq. Duard. in Bullam Cœnæ lib. 2. can. 15.
q. 19. num. 43. Socci. conſ. 71. nu. 12. vol. 4.
Ruin. conſ. 23. ſub nu. 16. vol. 2. Marant.
in diſp. 8. nu. 9. & 14. Rolan. conſ. 77. n. 1.*
* *& 2. & nu. 27. & ſeq. lib. 2.* & eſt comm.
opinio; quicquid inaduertenter contra-
rium atteſtatus fuerit *Bellett. in diſqui.
Cleric. tit. de exempt. Cleric. à ſtatu. Laic. §.
3. nu. 10.* non conſiderans huiuſmodi ſta-
tutum eſſe arctatiuum; vnde nec quidem
Rolan. a Vall. in d. conſ. 77. contra clericũ
reddito, auſus fuit hoc negare, ſed conuo-
lauit ad aliud cõſugium, ſcilicet ad inſtru-
menti de quod agebatur illegalitatem; &
iuxta hanc ſententiam ego retroactis an-
nis, dum eſſem Vicarius Regienſis, pra-
cticaui: non enim permiſi R. Simeonem
Rotam cum fratre litigantem cogi, in
vim ſimilis ſtatuti, ad compromittendũ;
quamuis Iudex laicus enixè contrarium
attentauerit.

Huius autem concluſionis ea eſt ratio,
quia huiuſmodi ſtatuta perſonas arctant;
ac proinde clericos non ſubditos com-
præhendere nequeunt, vt per *Socin. dicto*
28 *conſ. 71.* † alias Princeps ſibi vindicaret
iuriſdictionem in clericos, quibus magis
obedire debet *cap. cum aduerſum, & cap.
nunquam 96. diſtinct. Marant. d. diſput. 8.
num. 8.*

29 Sic eadem ratione ſtatutum denegans
audientiam non ſubdito, cautionem non
præſtanti, quamuis ordinatoria reſpiciat
iudicij clericos non compræhendit; quia
eſt arctatiuum, & aufert clericis id quod
ipſis de iure communi competit, vt latè
per *Martam de Iuriſd par 4. c. 55. Duard.
in Bullam Cœnæ lib. 2. can. 15. q. 19. nu. 44.*
& hinc Iudices ſæculares paſſim audien-
tiam clericis non fideiubentibus denegã-
tes, intelligere poſſunt, an tuta conſcien-
tia id agant; & quidem poſt hæc ſcripta
in quadam Ciuitate, in qua contraria
conſuetudo, quin potiùs corruptela ir-
repſerat, enixè laboraui, vt ab illa rece-
deretur.

30 Quartò † ſtatutum de quo agitur non
intrat, quia de clericis, locisq; pijs, eorum-
que bonis expreſſam facit mentionem; &
ſic tametſi actus ſolemnitatem, & cõtra-
ctus formam reſpiciat; nullatenus tamen
clericos, vel eorum contractus compræ-
hendit; quia nullum eſt ex defectu pote-
ſtatis *Felyn. in ſæpe cit. cap. Eccleſia San-
cta Maria, num 36. & ibi Dec. num. 49.
de conſtit. Surd. conſ. 301. num. 12. & 13.
lib. 3. Carpan. ad ſtatut. Mediolan. in præ-
lud. num. 593.* cum alijs plena manu con-
geſtis per *Carol. de Graſſ. de effec. cleric. ef-
fec. 2. num. 488.*

31 Porrò † quamuis dici ſoleat differen-
tiam à nonnullis conſideratam inter ſta-
tutum faciens de clericis expreſſam mẽ-
tionem, & aliud de eis mentionem non
faciens, verbalem eſſe, non fundamenta-
lem cum in vtroque caſu æqualiter iuriſ-
dictionis defectus conſideretur; vt latè, &
pulchrè per *Surd. d. conſ. 2. ſub num. 43.
ver. ſecundo, & num. ſeq. & per Duard. in
Bullam cœnæ lib. 2. can. 15. q. 17. num. 21.
& 30.* nam ſi de clericis mentionem fa-
cit, illos non includit; quia adeſt quidem
includendi voluntas, at deficit poteſtas, ſi
vero illorum nõ meminit, & poteſtas de-
ficit, & voluntas, nec id voluiſſe præſumũ-
tur ſtatuentes, quod eis erat impoſſibile
*Alex. cum relat. conſ. 210. & 211. num. 6.
lib. 2. Duard. in d. can. 15. q. 10. num. 85.
Honded. cum relat. conſ. 20. num. 7. lib. 2.
Rimin. iun. conſ. 15. num. 101. vol. primo.*
Ita tamen, vt priori caſu ſtatutum ſit nul-
lum, tanquam ponens ſalcem in meſſem
alienam, & Eccleſiaſticam offendẽs liber-
tatem; poſteriori verò caſu, ſit quidem
validum, ſed illos non comprænendat, *ad
Roman. in l. ſi publicanus §. 1. col. 2. verſ.
aut ſtatutum ff. de public.* & tenent *ſcri-*
* *bentes* communiter, & colligitur ſignan-
ter ex DD. relatis per *Duard. in Bullam
cœnæ lib. 2. can. 15. quæſt. 19. num. 83.
& ſeq.*

In terminis tamen noſtris non eſt iſta
differentia otioſa, nec aſpernenda; quia
non agitur de incluſione Clericorum,
ſed ideo admiſimus Laicos non poſſe re-

gulariter

gulariter eum clericis contrahere ſpreta
lege ſui ſuperioris; quia id clericis ipſis
32 oneroſum dici non poteſt. † At ſi de eis
ſpecialem faciat mentionē, iam quodam-
modo in illos aliquam iuriſdictionem ſibi
vindicare videtur, vnde non mirum ſi
nullum eſt, & inualidum etiam vbicum-
que eſſet illis fauorabile, textus eſt rotun-
dus in *cap. Eccleſia Sancta Maria de con-
ſtit. & ibi Butrius ſub num. fin. ver. ſi di-
ſponit Abb. in repet. num. 4. & Dec. nu. 28.
52. & ſeq. Monteſperellus in conſ. 59. num.
9. & per totum Cioſus conſ. 81. num. 84. &
ſeq. lib. 1. Vulpell. de libert. Eccleſ. par. 2.
num. 7. Gaill. obſeru. 32. lib. 2. Borgnin.
Deciſ. 33. num. 15. lib. 2. Plot. conſ. 93. nu. 2.*
quibus addendi ſunt *Lapus allegat.* 101.
num. 14. Honded. alios etiam referens, &
* de communi atteſtans *conſ. 3. num. 11. vol.
primo*, plurimos congerit *Carol. de Graſ.
effec. 2. Cleric. num. 43. & ſeq. ſurd. cum re-
lat. conſ. 2. num. 19. lib. 1. & conſ. 301. nu. 24.
lib. 3.* Vbi rationem reddit; quia ſcilicet ſi
ſtatutum laicale expreſsè diſponeret de
clericis, nunquam dici poſſet fauoribile;
quamuis enim in ratione cauſæ vel ſubie-
ctæ materiæ illis prodeſſet; noceret tamē
quatenus eos litigaret; imò plus eſſet no-
ciuum; quatenus in illos iuriſdictionem
exerceret, quam prodeſſet, commodum
tribuendo temporale: quam etiam ratio-
nem cum alijs duabus affert *Suar. in De-
fenſ. fidei. lib. 4. cap. 16. num. 19.* Et eſt dili-
genter notanda à Dominis Miniſtris ſe-
cularibus, qui ſæpe ſub prætextu prote-
gendi Eccleſiam, (& fortaſſe bona inten-
tione) falcem in alienam meſſem ponere
ſatagunt; ſi enim eorum brachium non
fuerit ab Eccleſia imploratum, non de-
bent ſe ingerere, ne plus damni, quam
vtilitatis afferant.

33 Et † hinc tradunt ſcribentes ſingulas
Codicis leges ſub titulis de Sacroſanctis
Eccleſijs, & de Epiſcopis, & Clericis, quā-
tumuis eiſdem fauorabiles, eſſe ipſo iu-
re nullas, ob iuriſdictionis defectum *Dec.
in l. Seruum num. 14, C. qui teſtam. facer.
poſſ. Gratian. diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 164.
num. 12. dixi in deciſ.* 12.

34 Niſi † tamen ſtatutum ſiue lex faciēs
de clericis, vel Eccleſijs expreſſam men-
tionem, reſolueretur in vim conſilij, vel
priuilegij; exempli gratia, quod creda-
tur libris rationum Eccleſiæ, quod illius
violatores banniantur, & cæt. *Surd.* cum
per eum relatis *dicto conſ. 2. num. 19. &
ſequen. & conſ. 259. num. 2.* quem com-
mendat *Ambroſin. de Immu. Eccleſ. cap. 2.
num. 18. & ſequent.* vbi alios congerit.
*Carol. de Graſſ. d. effect. 2. cleric. num. 52.
& ſequent. Suarez in defenſion. fidei lib. 4.
cap. 16. num. 9.* Tunc enim ſtatutum nec
iuriſdictionem in clericos exercet, nec
quoad eos vllam habet rationem legis,
ſed meram liberalitatem, quam vnuſ-
quiſque poteſt in Eccleſiam exercere.

35 Et † iuxta hos terminos intelligitur,
quod adſtruunt *ſcribentes*; ſtatutum quo-
ties affert ſimpliciter commodum, ſi ſit
conceptum verbis aptis comprehende-
re clericos, eos includere fauorabili in-
cluſione, cum ſit merè priuilegiatiuum;
ita vt clerici, ſi velint, poſſint illo vti,
vt per *Lapum allegat.* 101. *Abb. in repet.
dicti capituli Eccleſia Sancta Maria,
num. 37. & ibi Felyn. num. 81. & Decius
num. 216. de Conſtitut. Bald. in cap. cum
veniſſet num. ſexto, ver. oppono extra de eo
qui mitt. in poſſ. Addentes ad Alban. in
* conſ. 8.* vbi de communi teſtantur. *Carol.
de Graſſ. de effect. cleric. effect. 2. num. 490.
Surd. conſ. 2. num. 19. & conſ. 259. num. 2.
Ambroſin. de Immun. Eccleſ. cap. 21. nu 18.
& ſequen.* cum per eum congeſtis *Hon-
ded. conſ. 20. num. 17. volum. 2. Caualcan.
de Brachio Regio par. ſexta ſub num 289.
ver. tandem Duardus in bullam cœnæ
lib. 2. cap. 15. quaeſt. 17. num. 26.* vbi citat
*Abb. in cap. conſtitutus. de in integ. reſt. &
addentes ad eum.*

Modo aptum nō ſit æquè afferre com-
modum, ac incommodum iuxta veriorē
opinionem, de qua pulchrè *Molfett. ad
conſt. Neap. parte ſecunda q. 7.* Aliàs ſi de
eis ſpecialem facit mentionem non valet
niſi adſit ſpecifica ſummi Pontificis ap-
probatio, vt per *Surd. dicto conſ. ſecundo,
num. 15. & conſ. 301. num. 14. & ſequent.
volum. 3. Matthesil. ſing. 112. Marta de
Iuriſd. par. 4. caſ. 52. & Duard. loco citato
num. 23.*

36 Vnde † dum *Marta vbi ſupra nu. 12.
& Duard. dicto num. 23.* inquiunt, quod
vbicumque ſtatutum eſt clericis fauora-
bile, & alicui Canoni non contradicit,
ſemper præſumitur à Romano Pontifice
approbatum, niſi expreſsè reprobetur; in-
telligendi ſunt retento eodem themate,
nimirum de ſtatuto expreſſam de cleri-
cis mentionem non faciente.

37 Hincque † rurſus apparet *Decium in
d. c. Eccleſia S. Mariæ num. 28. & 52. &
ſeq.* dicentem; ſtatutum priuilegiatiuum
faciens de clericis mentionem, valere
etiam ſi ſit præceptiuum, loqui contra
38 communem, † & è conuerſo ſententiam
Duardi d. quaeſt. 17. num. 22. & ſeq. abſolu-
tè firmātis ſtatuta huiuſmodi, etiam pri-
uilegium continentia, eſſe nulla, & inua-
lida ex textu in *cap. benè quidem diſt. 96.*

&ex DD. ab eo *citatis*, intelligendam
eſſe iuxta prædicta. Nam textus in *d.c.be-
ne quid?* loquitur in diuerſis terminis, ni-
mirũ in caſu quo Princeps laicus ſub ſpe-
cie recti, volebat ſeingerere in ſummi Põ-
tificis electione, clericisq; interdicere bo-
norum Eccleſiaſticorum alienationem.
Decius autem, *Surd. cæteriq;* quos citat,
tenent totum oppoſitum in caſu quo ſta-
tutum eſt merè priuilegiatiuum.

Neque obſtabat in caſu noſtro tacitur-
nitas, & conniuentia Epiſcoporũ, qui pro
tempore extiterunt, & dicti ſtatuti vſum
39 permisère; † quia inſufficiens eſt etiã ex-
preſſa Epĩ auctoritas, cum requiratur ſpe-
cifica ſummi Pontificis approbatio, vt in
ſpecie aduertunt *Abb. in d.c. Eccl. S. Ma-
ria in prima lectura n.5. & ibi Fely. n.3:*
dicens hũc eſſe caſum reſeruatum Papæ,
Marta, cum per eum relatis *de Iuriſdict.
par.4.c.1.n.43. Hoſtien. in c. fin. de ſolu. Io.
Andr. & Balder. in c.1. de noui. oper. nunc.
Cotta in memorab. verbo Clerici ligantur
col.2, verſ. ſed iſta Gram. conſ.1. num.33. in
calce ſuarum deciſionum Affli. in tract. de
Iure protbomiſeos in priuc. num.8. Surd.
conſ.301. num.61. vol.3.*

40 Quemadmodũ † enim Clerici nequeũt
etiam cum licentia Epĩ, in iudicem laicũ
conſentire. *Hoſtien. in summ. tit. de Iudic.
§. quæ ſint neceſſaria Gram. deciſ.61. nu.8.*
refert & ſequitur *Surd. conſ. 301. nu.61.*
quibus addo *gloſ. in c. ſignificauit extra
de foro compet. Alex. conſ. 8. col. 1. vol. 1.
Rolan. conſ.4. n.10. vol. 1.* Sic nec ſe ſtatu-
41 tis ſubmittere laicorum; † Cũ à pari pro-
cedant forum ſortiri, & ſtatutis ligari, vt
conſiderauit *Surd. conſ.2. nu.3. lib.1.* latè
*Marta de Iuriſd. par.4. cap.100. Card. Se-
raphin. deciſ.* 1018. *nu.6.* & poſt hæc ſcri-
pta tenuit *Rota in Rauennaten. emphyteu-
ſis 28. Maij 1631. coram R. p.d. Merlino.*

42 Vnde † aduertant Epiſcopi cupientes
aliqua in re Clericos pari paſſu cum laicis
ambulare, vt non confirment ſtatutum,
vel bannimentum Principis, ſed conſimi-
le edictum ſeparatum publicent quo ad
eorum ſubditos, & ita pluries practicaui,
quoties duxi bono regimini expedire, vt
cum Principum ordinationibus me con-
formarẽ, vt fieri debere dixi in deciſ. ſeq.
Cum itaque ſtatutum de inſinuandis in-
ſtrumentis multis nominibus caſum no-
ſtrũ haud compræhenderet; pronuncia-
ui non attento inſinuationis defectu, in-
ſtrumentum eſſe exequendum.

ARGVMENTVM.

Clerici, an, & quando contra Laicos vti poſſint ſtatuto Laicali, quo ipſi non ligantur.

SVMMARIVM.

1 *Iure, quo quis non patitur contra ſe vti, nec ipſe vtatur.*
Limita tripliciter, vt n.13. verſ. *non obſtãt.*
2 *Lex eſt omnibus communis, & claudicare non debet.*
3 *Aegidiana conſtitutio prohibens appellationem in cauſa poſſeſſorij, ſicut non ligat Clericos, ſic nec illis ſuffragatur.*
4 *Clerici non poſſunt vti ſtatutis, quibus non ligantur.*
Contrarium eſt verius num.8. declara vt num.25. & 29.
5 *Statutum excluſiuum fœminarum fauore maſculorum, iuuat & Clericos.*
6 *Statutum excluſiuum fœminarum comprehendit etiam fœminas effectas Moniales.*
Contrarium eſt verius num.17. & ſeqq.
7 *Clerici vtuntur ſtatuto, quo non ligantur.*
8 Decian. tract. crim. lib.2. cap.35. ſub nu.7. *refellitur.*
9 *Clerici dicuntur ciues, & diſtrictuales, & ſubeunt onera ſpiritualia.*
10 *Eccleſia, & Clerici vti poſſunt lege, & contractu pro ſe, & non recipere contra ſe.*
11 *Ius congrui non habet locum contra Eccleſiaſticos, qui tamen illo vti poſſunt.*
12 *Praſcriptio decem, vel viginti annorum non currit contra Eccleſiam, quæ tamen illa vtitur aduerſus alios.*
13 *Statutum tribuens inſtrumento executionem paratam prodeſt Clericis, quibus tamen non obeſt.*
14 *Statutum excluſiuum fœminarum, an procedat in teſtamento Clerici.*
15 *Princeps, vel ſuperior vti poteſt lege inferioru, quamuis ea non ligetur.*
16 *Priuilegium motuproprio conceſſum, poteſt quis non pati contra ſe, licet illo vtatur.*
17 *Clericus vtens ſtatuto Laicorum, debet vti eum omnibus ſuis qualitatibus, etiam ſi aliqua ſint contra ipſum.*
18 *Intellige tamen modo cum effectu vtatur.*
19 *Clerici poßunt inuitari ad ſtatuti commodum ſub certa lege.*
20 Theſaur. lib 2. q.1. *reijcitur.*
21 *Statutum quod iniecit vinculum ante clericatum, an & quando laicos, & religioſos comprehendat.*

22 Ga-

22 Gaſpar. Theſaur. *ſibi contrarius carpitur.*
23 *Iuris ſuccedendi capacitas inſpicitur tempore delata ſucceſſionis.*
24 *Statutum inducens primogenituram, excludit etiam Clericos ſecundo genitos.*
25 *Primogenitura acquiritur Primogenito, et trāſmittitur ad filios etiā viuēte Patre.*
26 *Statuto præceptiuo, vel arctatiuo, an, & quando clerici vti poſſint.*
27 *Statutum de faciendo compromiſſo non ligat clericos, ipſi tamen eo vti poſſunt.*
28 *Statuto laicorum clerici vtuntur, non tanquam lege, ſed vt priuilegio.*
29 *Statutum excluſiuum fœminarum, an procedat in hæreditate clerici, vbi bona prætenduntur Eccleſiaſtica.*
30 *Clerici, an, & quando vti poſſint ſtatuto, de eis expreſſam mentionem faciente.*

DECISIO XI.

CVM iterum ſtatutū de quo
in præcedenti deciſione, in
quæſtionem ve iſſet; con-
trouertebatur nūquid per
ſonæ Eccleſiaſticę quas paſ-
ſiuè non compræhendit, ſaltem illo acti-
uè vti valeāt; & diceb nt quidam Aduo-
cati partem neg tiuam eſſe indubitabilē.
1 Cum † iniquum videatur, vt quis eo iure
vtatur, quo contra ſe alios vti non per
mittit, *toto tit ff. quod quiſque iuris*, & latè
ad rem exornat *Tiraquell. de retract. con-*
2 *ſang glo.* 13. *n.* 6. † & lex debeat eſſe æqua-
lis, & communis omnibus, vt ſit æqua *cap.*
erit autem lex. 4. *diſt. l. fin. C. de fruct. &*
lit. expen. eaque condatur, vt ſit om ibus
communis, & claudicare non debeat, &
hāc opinionem deſe dit *Honded. conſ.* 20.
3 *num.* 12. *& ſeqq.* vbi firmat † conſtitutio-
nem Egi ianam, qua prohibetur appella-
tio in cauſa poſſeſſorij, quemadmodum
non ligat clericos, quom nus appellare
nequeant, ſic nec eis ſuffragari poſſe; quo-
minus laicus, contra quem lata fuit ſen-
tentia in poſſeſſorio ad fauorem Eccle-
ſiæ, poſſit appellare, & ita dicit conclu-
ſum fuiſſe in *Rota Romana pluries per*
deciſ. Bellamer. 617. *Buratt.* poſt hæc ſcri-
pta typis mandatus in *deciſ.* 315. *nu.* 12. *&*
4 *ſeqq.* & quod † clerici non vtātur ſtatutis,
quibus nō ligantur, viſi ſunt tenere *Vinc.*
de Fran. deciſ. 285. *n.* 4. & aliqui ex relatis
(non tñ oēs) à *Carol. de Graſſ. effec. Cleric.*
2. *n.* 499. eamq; expreſsè firmat *Decian. in*
tract. crim. lib. 2. *c.* 35. *ſub nu.* 7. *verſ fallit*
ſecundo. vbi inter cæteros, perperā addu-
cit *Abb. Fely. & Alex.* ſecus ſentientes, &
Bal. in l. de quibus q. 6. *C. de legib. & in l.* 1.
in fi. C. de contrah. empt. & in l. de nouatio-
ne. C. de Sacroſan. Eccleſ. & Iaſ. in d. l. de
quibus col. 3.
5 Vnde † dicebatur idcirco clericos vti
poſſe ſtatuto excludēte fœminas ꝑꝑ ma-
ſculos, ſecundū veriorē opinionē, de qua
Theſaur. qq. forenſ. lib. 2. *q.* 1. *Graſſ. in §.*
ſucceſſio ab inteſtato q. 8. *in fin. Peregrin.*
* *deciſ.* 138. *n.* 3. & de cōi teſtantur *Honded.*
conſ 78. *n.* 110. *lib.* 2. *Addent. ad Rom. ſing.*
446. *incipit ab eo caſu Addent ad Mathesil.*
ſing. 110. incipit Nota vnā lucroſā *Duar.*
in Bullam cœnæ Domini lib. 2. *Canon.* 15.
6 *q.* 19. *n.* 15. quia † illud eſt reciprocū, & li-
gat etiā perſonas Eccleſiaſticas, adeo vt
fœmina effecta monialis, virtute dicti ſta-
tuti excludatur à ſucceſſione, quoniā hu-
iuſmodi vinculū iniectū fuit antequā Mo-
naſteriū ingrederetur, vt poſt alios tradit
idē *Theſaur. d. lib.* 2 *q.* 3. quā opinionē te-
nuerunt *Abb. in c. quod clericis n.* 40. *et ſeq.*
de foro compet. Paul. de Caſtr. in conſ. 335.
incipit primū dub. de quo quæritur Felyn.
in c. Eccl. S. Mariæ n. 77. *in fi. de conſt. Pa-*
* *riſ. de com. conſ* 4. *nu.* 15. *&* 16. *vol* 2 & vi-
detur ten re *Antonin.* cum relatis *lib.* 1.
var. reſol. c. 83. *n.* 2. Et ex his concludebant
ijdem aduocati clericos vti non poſſe ſta-
tuto, quo ipſi non ligantur.
7 Cæterū † contraria ſentētia verior eſt,
& amplectenda quā tenuère *Bar. in l. cū-*
ctos Populos n. 10. *ver. alij aſſignāt C. de ſa-*
croſ. Eccl. Fely. omnī latiſſimè *in c. Eccl.*
S. Mariæ ſub nu. 13. *de conſt. Socci. conſ.* 71.
n 19. *vol* 4. *Abb* per illum text. *in c. conſti-*
tutus n. 4. *de integ. reſt. et conſ.* 6. *col.* 1. *Dec.*
conſ. 202. *n.* 7. *& ſeq. & in d. c. Eccl. S. Ma-*
riæ n. 52. *lib.* 69. *et* 70. *Tiraq de retract. lig.*
§. 1. *glo.* 13. *n.* 2. *Honded. conſ.* 20. *n.* 17. *vol.*
2. *Carol. de Graſſ. d. effec.* 2. *n.* 300. qui quā-
uis quatuor mod s ſuas contrarias opinio-
nes conciliare nitatur nulla tñ cōciliatio
placet, pręter tertiū, de qua infra dicemus.
hanc eādem opinionē ſcilicet, qđ clerici
vti poſſint ſtatuto, quo non ligantur latè
defendit *Surd.* poſt alios, quos citat in
conſ. 2. *n.* 35. *& ſeq. & n.* 47. & rurſus *conſ.*
259. *n.* 10. *vol.* 2. *& conſ.* 560. *n.* 13. *vol.* 4. *et*
d. deciſ. 20. *n.* 9. *& de Alimen tit.* 2 *q.* 15. *nu.*
62. eādemq; opinionē tenuerūt *Alex. cōſ.*
mihi 209. *& ſeq. lib.* 1. *Marant. diſp.* 8. *n.* 14
Honded. conſ. 78. *n.* 110. *& ſeq. lib.* 2. & rur
ſus *Bald. conſ.* 30. *col.* 2. *vol.* 1. *Crauett. conſ.*
441. *n.* 6. *ver.* & per illam gloſſam *vol.* 3. *&*
conſ. 972. *n* 5. *vol.* 1. *Bertach. de epiſc. par.* 1.
lib. 4. *nu.* 97. *inter trac. diuerſ. to.* 13. *par.* 2.
Brun. de ſtatu. art. 12 *num.* 173. *Roch. de*
cur. in cap. fin. lect. 8. *num.* 71. *de conſuet.*
Burſatt. conſ. 93. *vol.* 1. *Gramat. deciſ.* 29.
nu. 15. *Borgn. deciſ.* 42. *nu.* 46. *par.* 1. *Pariſ.*

conſ.48.nu.15.vol.4.Pute. deciſ.99.nu.4.
par.3.Rota in Mediol.hæredit.15. Mar-
tij 1595.*coram* D.*Card. Mellino,et in Pa-*
pien.bonorum 15. *Februarij* 1578.*coram*
Cardinali Lancellotto ſeniori relata à Bel-
*tramino ad deciſ.*Greg.XV. 279. *num.*24.
Lamberteng. de contract. Mulier. gloſ. 2.
*num.*58.*Fenzon.*dum hęc cuderentur im-
preſſus *ad ſtat.Vrbis in probem.num.*103.
& hanc opinionem originaliter tenuit
gloſ.in cap.nouit in verſ.quæcumque ad fi.
*de iud.*quæ ait,Eccleſiam poſſe acceptare
legem in ſui fauorē inductam, ſed contra
ſe eam recipere non teneri, quam ibi ſe-
8 quuntur *Innoc. Abb. & alij* † & quamuis
Decian.in tract.crim.d.lib.2.cap. 35.*ſub*
num.7.verſ.fallit ſecundo. dictam gloſam
intelligat, quando aliquid in ſpecie, &
principaliter eſt conceſſum Eccleſiæ in
eorum fauorem, & priuilegium alias ſe-
cus,ex regula inducta ad fauorem nō de-
bentin odium retorqueri, hæc tamen re-
ſtrictio, cum ſit contra mentem omnium
interpretum non eſt habenda in conſide-
ratione: vltra quod ſi vera eſſet,in nullo
clerici priuilegiarentur,cum etiam in lai-
cis,eadē regula procedat. Conuenientia
autem potiſſima huius reſolutionis eſt ra
tionis diſparitas inter actiuum, & paſſiuū
vſum ſimilium ſtatutorum, quibus ideo
clerici non ligantur;quia ſtatuentium iu-
riſdictioni minimè ſubſunt, & ſic ex defe-
ctu poteſtatis, & voluntatis ſtatuentium
non compræhenduntur vt latè dixi in
9 *deciſ.præcid.*;† è cōuersò ideo illis vti poſ
ſunt;quia dicuntur ciues ſecundum *Bar.*
in l 1.*ff.ad munic.*plura ponit *Natt. de*
ſtatut.exclu.in 3.*q.num.* 84. *& ſeq* & in-
ſtrictuales *Roman.ſing.* 446. *Rota deciſ.*
452.*num.2.par.1.diuerſ* & quamuis non
ſubeant onera temporalia, ſubeunt ſpiri-
tualia,vt per *Doctores relatos* [illegible] ter minis
à Surd.d.conſ 2.*num.*39.qu[illegible] *num.* 37. aſ-
10 fert etiam aliam rationem nempe † eſſe
ſpeciale in Eccleſia, & clericis,vt poſſint
iuuari lege, [illegible] contra ſe non tenentur
admittere *cap.*[illegible]*eg.diſt.*10.*gloſ.in c. nouit.*
in ver.quæcumque de Iudi. vbi Innoc. &
*Abb.num.*28 *& Dec.etiam n.*28. *Hoſt.in*
*c.fin.de ſolu.*vbi latè *Antonin.*cum pereū
c[illegible]is *Variar.reſol.lib.1.reſol.*83.*n.*13.
I[illegible] ut dicimus de cōtractu, qui poteſt ab
Eccleſia ſuſtineri, & impugnari ad libitū;
q[illegible] hoc illius priuilegiū cōſiſtit, vt ad
eius fauorē contractus claudicare poſſit,
vt *Pinell.*latè in *l.1.p.3.n.*[illegible]2.*C.de bon.ma*
*ter.Honded.conſ.*18.*n.*72.*lib.1.Mantic.de*
tacit.et ambig.conuen.lib.25.tit.6.n.48. et
ſeq.ſurd.deciſ.69.n.23.Rota deciſ.286.n.3
*p.2.in recent.*Quod priuilegiū cōcedi etiā
minoribus latè deduxi in *deciſ.*16.*nu.*26.
11 Hinc eſt,quod † quamuis ſtatutum vel
conſuetudo concedens retractū Agnatis
ratione iuris cōgrui,proſit clericis, vt eſt
tex.in c.cōſt tutus,& ibi Doctores de in in-
*tegr.reſt.*non tamen ligat eos, vt ex pro-
feſſo, & latiſſimè reſponderunt *Surd. d.*
conſ.2. per tot. & Honded. conſ.3. per tot.
*lib.*1.& tradunt *Mart.de Iuriſdict.par.*4.
*caſ.*30 *Duard.in Bullam cœnæ Dom.lib.2.*
*can.15.q.17.nu.*10.*&* 11.quamuis cōtra-
rium plenissimè defendat *Marant.d.diſp.*
8.*n.*18. *& ſeqq.* & pluribus hinc inde ad-
ductis firmat *Tiraq.de retrac.§.1.glo.*13.
*num.2.& ſeqq.*vbi procaciter carpit Ca-
noniſtas ſecus ſentientes,quaſi recedant
ab illa regula legis naturalis, & Chriſtia-
nis peculiari,quod tibi fieri nō vis, alteri
ne feceris; Non aduertens à dicta regula
ex rationis diuerſitate per aliam natura-
lem,& politicā rationem paſſim recedi.
12 Hinc † etiam quāuis Eccleſia poſſit ſe
iuuare præſcriptione decē,vel viginti an-
norū contra alios, ipſa tamen ea nō liga-
tur,vt per *gloſ.et DD.in auth quas actio-*
nes C.de Sacroſ. Eccl. Io. And.in cap.quid
*agendū de reg.iur.in 6.Surd.d.conſ.2.n.*35
13 Hinc rurſus ſtāte ſtatuto,quod inſtru-
mentum publicū habeat executionē para-
tam,Clericus habens inſtrumentū contra
laicos poterit aduerſus eos, vti beneficio
ſtatut.,laici tamē nō poterunt illo cōtra cle-
ricū vti *Abb in c.ex literis n.2.et in c.quod*
*clericis n.18.de foro comp.et in c.ſicut n.*17
ne clerici,vel Monaci Bal.in l.cūctos pop.C.
*de ſum.Tri.et fid.cath.Viui.deci.*326.*lib.*2
14 [illegible] etſi clericus in laici
hæreditate iuuetur [illegible] excluſiuo fœ-
minarū,vt dicebamus *ſup.n.*5.non tamen
ſubiacet illi ipſius clerici hæreditas,quam
capiunt etiā fœminæ à ſtatuto excluſæ,vt
per *Salycet.in auth.caſſa C.de ſacroſ.Eccl.*
ex Ant.de Butr.in c.quod clericis in fin.de
foro comp.& poſt alios quos citat,latè de-
fendit *Ruin.in conſ.*264.*n.*11.*vol.*1. *Rol.*
* plurimos congerens, & de cōmuni atte-
ſtans in *conſ.*75.*n.*27.*et ſeq.vol.*2.latius,&
melius *Surdus deci.*20.*per totā* vbi *n.*8.de
* com.teſtatur,& contrariā refellit ſenten-
tiam,& quamuis *Theſaur.lib.2.foren.quæ-*
*ſtionum.q.*2.hanc concluſionem ad binos
duntaxat caſus reſtringere conetur;nēpe
vbi vel ſtatutum loquitur in perſonam,
vel agitur de bonis ex beneficio quæſitis,
quæ alias ad ſpolium pertinerent. nihilo-
minus illa eſt ſimpliciter & abſolutè vera,
vt per prædictos, & latè defendit, eiura-
ta contraria opinione,quam prius tenue-
rat *Marta de Iuriſd.par.4.caſ.5.num.* 14.
*cum ſequentib.*quam etiam tenent *Duard.*
ad Bul-

ad Bullam cœna Domini lib.2. can.15.q.
19.num 13.& ſeq.Facchineus lib.12.Con-
trouer.iuris c.29.tom.2. quicqoid vtram-
que opinionem defendi poſſe arbitratus
fuerit Surd.conſ.560.nu.11.& ſeqq.vol.4.

15 Sic † etiã in ſimili videmus quod quã-
uis ſtatutum loci non afficiat Dominos,
eiuſdem loci,id tamen intelligitur in par-
tibus præiudicialibus, non autem in par-
tibus fauorabilibus, in quibus Dominus,
eo vti poteſt Bal.in l. in legatis C. ad leg.
Falc.Caſtr.in l.digna vox in fi.C.de legi.
Brun. in trac.de ſtatu.excluſ.fœm.in ſex-
to art.prin nu.67.& ſeq.vbi ad hoc plura
cumulat.Rolan.in tract.de Lucro dot. q.
83. in fi. & Latius in q. 84. num. 8. Surd.
conſ.2.num.38.& conſ.262.nu.57. & 58.
& per Beltramin.ad d.deciſ.279. num.13.

Non obſtant modo rationes in cõtra-
rium conſideratæ. Nam prima, & ſic re-
16 gula † quod quiſque iuris &c. procedit,
quoties priuilegium conceſſum fuiſſet ad
poſtulationẽ Eccleſiæ,ſecus ſi motu pro-
prio,vt per Bart. in l.cunctos populos ſub
num.10.C.de ſum.trin.& fid. Cath. Fely.
in d.cap.Eccl.S.Mariæ, ſub num.53.Soci.
conſ.71.nu.19.vol.4.qui adducit tex.cum
ibi notatis in c.fi.de vita,& honeſt.Cleric.
& ita eam declarant Doctores ſupra pro
hac opinione allati, & ſignanter. Surd.d.
conſ.2.num.36 vbi etiam num. 37.& 38.
affert alias duas limitationes ad propoſi-
tum noſtrum,vt nempe nec procedat in
Eccleſia, & Clericis ex eorũ fauore ſpe-
ciali,nec generaliter, quo ad eos,qui ſta-
tuentibus non ſunt ſubiecti.

Secunda quoque ratio,quæ habet legẽ
claudicare nõ debere;præter quam quod
non procedit quoad perſonas priuilegia-
17 tas; ſi rectè intelligatur non † repugnat;
quia vbicumque clericus vti vult ſtatuto
laicorum;non inficior quin illud recipere
teneatur cum omnibus ſuis qualitatibus,
& conditionibus, nec poſſit in vna clau-
ſula pro ſe recipere, & in alia reijcere
Bal.in l.1.in ver.ſexto, quæro aliquid cle-
rici C.de contrah.empt.et in l.omnis nouat.
num.2.C.de Sacroſ.Eccleſ.Alex.conſ.210.
nu.5.l.2.Decius in l.1.n.12.& ibi apoſtil.
ff.de iuriſd. om. iud. & in cap. Eccleſia S.
Mariæ,nu.225.de conſt.& conſ.532.nu.7.
& ſeq.Natt.conſ.334.num.3.vol.3.Caph.
conſ.226.num.16.volum.2.cum alijs con-
geſtis per Bellett.diſqui.Cler.tit.de exem.
Cleric.à ſtatut.ſæcul.§.2.num.39. latè
Tiraq.de retrac.§.1.gloſ.13.n.7.Honded.
cum per eum relatis conſ.78.n.111. vol.2.

18 Intelligendo † tamen quando clericus
cum effectu vtitur ſtatuto,quia non ſuffi-
cit,poſſe vti,vel in alijs cauſis vſum fuiſſe,
ſed requiritur,vt actualiter vtatur in illo
negotio, in quo prætenditur cõtra ipſum
ſeruari qualitates, eiuſdem ſtatuti. Surd.
deciſ.20.num.8.in fi. & num.ſeq. Bellett.
vbi ſupra in fin.

Nec iſto caſu dici põt in aliquo præiu-
dicari immunitati Eccleſiæ, ſeu Clericos
19 ligari; † quia aliud eſt coerceri, & aliud
eſt, ſub certa lege ad ſtatuti commodum
inuitari l. Titio centum §. 1. de condit. &
demonſtr.ita poſt Bal.declarat Alex.dicto
conſ.210.num.5.l.2. Lamberteng. de con-
tract. mulier gloſ. 2. num.57. Rota de
Curt.in c.fi.ſect.8.nu.7.de conſuet.Burſat.
conſ.93.vol.1. Surd.301. num.14.lib.3.
Gramat.deciſ.29.nu.15.Lanell.Gallia in
conſuet.Alexandrin.in verbo Marit.q.4.
* n.7.vbi atteſtatur de communi opin.com
alijs per eundem Surd.d.conſ.301.nu.4.

Quod autem dicebatur ſtatuto exclu-
dẽte filias fœminas à ſucceſſione ab inte-
ſtato propter maſculos, cõpræhendi etiã
20 Moniales,reſpondeo, † hanc opinionem
Theſauri eſſe falſam,& reprobatam;Nam
imò totum oppoſitum,vt nempe Monia-
les non afficiantur d cto ſtatuto, tenuit
pulchrè Salycet.in auth. caſſa col.penult.
C.de Sacroſ. Eccl.Alex. conſ.211.num.9.
lib.2.latè Cepha.conſ.95 n.14 vol.1. Rui.
cum per eum congeſtis conſ.200. vol.2.
Brun. qui etiam alios cumulat in tract.de
ſtat.quod ſtantibus maſculis.art.6. nu.38.
Marta de Iuriſd.p.4.caſu.5.nu.1. Duard.
in Bulla cœnæ l.1.Canon.15.q.19.n.36.&
ſeq.Rol.conſ.57.ſub n.29. vol.2. & eſt cõ-
* munis,& magis vera opinio, nõ obſtante
quod ſtatutum prędictũ iniecerit vinculũ
antequam Mulier efficeretur monialis;
quia ſi hæc ratio ſimpliciter intellecta eſ-
ſet bona, ſequeretur ferè ſemper ſtatuta
laicorum ligare clericos,qui naſcũtur lai-
ci,& ſubijciuntur ſtatutis,& ſic ligãtur,&
licet poſtea efficiantur clerici,remanerẽt
tñ ligati; quia eſſet iniectũ vinculum ante
clericatũ,vt benè conſiderauit Dec.in d.
cap.Eccl.S.Mariæ. nu.67. verſ.& licet de
conſt.& Rolan.conſil.57.ſub n.29. vol.2.

21 Concluſio † itaque ſup.n.9. in contra-
riũ allata,eſt cum grano,ſalis,intelligẽda;
vt ſcilicet ſtatutũ, quod ante clericatum,
vel profeſſionem vinculũ iniecit,perſonas
Eccleſiaſticas compræhendat,ſi ius agẽdi
ex ſtatuto oritur ex facto, vel quaſi facto
ante clericatum ſuſceptũ,vel ante ingreſ-
ſum in Monaſteriũ,ſecus quando ius agẽ-
di oritur ex facto,vel quaſi facto poſt cle-
ricatum: ſatis eſt enim,vt tempore facti,
vel quaſi facti, perſona effecta ſit Eccle-
ſiaſtica; quia tunc ſtatutum, ſaltem præ-
iudiciale, illam non ligat, ſed ammittit

vires ſuas, vt per *Ant. de Butr. in d. cap.*
quod Clericis col. pen. de foro compet. &
poſt Calderin. & alios tenuit etiam *Alex.*
d. conſ. 211. num. 9. lib. 2. Rol. d. conſ. 57.
num. 28. vol. 2. Dec. Ruin. & Cephal. vbi
ſupra. *Capicius decíſ. 98. Franch. decíſ.*
411. Surdus decíſ. 20. & ita Doctores, qui
inter ſe pugnare videbantur conciliandi
22 ſunt, † nec eſt facienda vis in authorita-
te *Gaſp. Theſ.* dum *in lib. 2. quaſt. forenſ.*
q. 3. num. 4. amplectitur contrariam
opinionem, quia ipſe parum memor ſe-
cum pugnat, ex quo in *quaſtione praece-*
denti, nempe 2. num. 9. quamuis contra
Eccleſiam ſcriberet, firmauit hanc no-
ſtram ſententiam, pro qua adduxit non
eſſe conſiderandum vtrum ante, vel poſt
clericatum ſtatutum iniecerit vinculum,
quia inſpicitur tempus aduenientis con-
ditionis, ſubdens, propterea illam con-
ſiderationem refelli per *Molin. de primog.*
lib. 2. cap. 10. ſub num. 79. & in ſpecie per
Abb. conſ. 113. nu. 18. & ſeq. Rol. conſ. 96.
lib. 4. per tex. *in l. fin. C. vnde liber.*

Porrò ius ſuccedendi oritur ex facto,
23 nempe ex morte Patris, vel Aui, † etenim
an aliquis ſit capax, nec ne tempus dela-
tæ ſucceſſionis attenditur *l. ſi cognitis, ff.*
de rebus dubijs, vt conſiderat *Marta* vbi
ſupra *num. 16. & 17.* & nec eum, quam-
uis ipſe non dicat, eandem reſponſionem
dedit *Alex. d. conſ. 211. num. 9. lib. 2.* ex
quo apparet nullius eſſe momenti conſi-
derationem *Felyn.* loco ſupra citato, vt
nempe, ſtante dicto ſtatuto, fœmina du-
dum, ſcilicet tempore ſuæ Natiuitatis
fuit excluſa à ſucceſſione. Imò nego aſ-
ſumptum; Non enim fœmina dicitur ex-
cluſa, niſi quatenus tempore ſucceſſionis
extent maſculi; vnde cum effectus exclu-
ſionis verificetur tempore, quo ipſa iam
eſt effecta monialis; non mirum, ſi dictum
ſtatutum illam ligare non poteſt; & hæc
opinio eſt vera, & in praxi recepta. Vn-
de quamuis ferè per totã Italiam adſint
prædicta ſtatuta, nihilominus laici pru-
denter curant, vt Moniales earum con-
ſanguineæ, antequã profeſſionem emit-
tant, renuncient bonis paternis, & ma-
ternis, iuxta formam Sacri Concilij Tri-
dentini.

Nec refragatur, ſi ad oſtendendum
ſtatutum ligare Clericos, quoties vincu-
lum ante Clericatum iniecit, etiam ſi ca-
ſus poſtea ſuccedat, detur inſtantia de
24 ſtatuto † conſeruante primogenituram
in familijs, quod excludit ſecundogenitũ
etiam Clericum *Io. And. in reg. ſine culpa*
in mercurialib. in fin. Siluester in summ.
in ver. lex. q. 5. Duard. in Bulla Cœna lib.
2. canone 15. q. 19. num. 37. Tiraq. cum
relat. de primog q. 43. num. 14.

Quoniam, præterquam quod etiam
contrarium ſuſtineri poſſet, vt nempe
Clericus ſecũdò genitus vigore dicti ſta-
tuti minimè dicatur excluſus, vt defen-
dunt *Io. Lecmer. in tract. de primog. lib. 2.*
q. 11. & Marta de Iuriſd. par. 4. cap. 22.
ſub num. 36. & ſeqq. Nihilominus, etiam
admiſſa dicta concluſione, quæ re vera
in praxi recepta eſt, reſponderi poteſt
cum *Alex d. conſ. 210. num. 9.* inſtantiam
non eſſe bonam, ob rationis diuerſita-
25 tem, † quia ius primogenituræ, etiam vi-
uente patre, produxit effectum, & ante
Clericatum ſecundò geniti radicatum
erat, & acquiſitum primogenito. Quod
adeo verum eſt, vt ſi ipſe primogenitus
moriatur, viuente Patre, ius illud tranſ-
mittat ad filios excluſo ſecundogenito;,
vt per *Bellamer. decíſ. 717. nu. 6. & decíſ.*
723. num. 17. in fi. & poſt alios, quos re-
fert, tradit *Marta in tract. de Iuriſd. par.*
4. caſu 22. num. 27. & ſeqq. & ego latè
deduxi *in decíſ.*

Veriſſima itaque eſt Concluſio, vt Cle-
rici vti poſſint ſtatuto laicorum, quo ipſi
non ligantur. Sed caſui noſtro ex duo-
bus applicari non videbatur.
26 Prius † eſt, quia dictum ſtatutum loqui-
tur per verba arctatiua, & præceptiua
per modũ prohibitionis, ſeu inhibitionis;
tunc enim quemadmodum non arctat
Clericos, ita nec ipſi poſſunt eo vti con-
tra laicos, ſecundum *Honded. d. conſ. 20.*
num. 18. vol. 2. vbi citat *Lapum alleg. 101.*
num. 14. & ſeq. Domin. de S. Geminian.
in c. fin. in princ. de off. deleg. in 6. Abb. in
cap. conſtitutus. nu. 4 de reſtitut. in integ.
Roman. ſingul. 447 Alex. conſ. 210. num.
13. lib. 2. & Barbat. conſ. 50. col. 2. verſ.
iſtis nunc, ſuppoſitus lib. 3.

Sed aduertendũ eſt, quod *Lapus, Domi-*
nicus, & Alexander non dicunt Clericos
non poſſe vti huiuſmodi ſtatuto, ſed illo
non ligari etiam ſi ſit in eorum fauorem;
longè autem diſtant, vt ſupra deduxi-
mus, ligari ſtatuto ſaltem fauorabili, vel
illo vti poſſe, ſuppoſito, quod dicta ver-
ba arctatiua non dirigantur in Clericum,
vt infra *num.* 30. Et quod hæc Theorica
Hondedei non ſit vera, videtur probari
data inſtantia de ſtatuto de faciendo cõ-
promiſſum, quod quamuis ſit præceptiuũ
& non arctet Clericos, ipſi tamen illo vti
poſſunt contra laicos, cogendo eos ad
compromittendum, iuxta formam dicti
ſtatuti, vt benè per *Marant. diſput. 8.*
num. 6. & ſub num. 44. & 47.
28 Et † hoc fortè ſentit *Bal. in c. ſi venif-*
ſent

ſent, de eo, qui mittitur in poſſ. quem refert, & ſequitur *Surd.d.conſ.8.ſubnu.19.lib.1* dum ait, Clericos non ligari a ſtatuto laicorum, licèt eo vti poſſint tanquā priuilegio, non tanquam lege; quia lex obligat, & neceſſitat; priuilegio autem
29 nemo inuitus vtitur; † quæ ratio æquè procedit in bonis Eccleſiaſticis, ac in patrimonialibus; quicquid inter illos differentiam poſuerit *Honded. d. conſ. 20.*

30 Poſterius † eſt, & hoc decidit caſum noſtrum, quia ſtatutum facit expreſſam mētionem de ipſis Eccleſiaſticis, eorumque bonis; tunc enim ſi non ſit mere priuilegiatiuum, eſt nullum ex defectu iuriſdictionis, vt ſupra deduximus, & tradunt plurimi congeſti per *Surd. conſ 301. num.12. & 13. Carpan. ad ſtatu. Medıol. in prælud. num. 194.* cum aliis cumulatis *per Graſſ. d effec. 2. num. 488. &* ego latè dixi; & plurimos congeſſi in *deciſ. præcedenti num. 30 & ſeqq.* & ſic non mirum, ſi Clericus eo vti non poſſit, quia quod nullum eſt, nullum parit effectum. Cæteris autem ſtatutis, de clericis & Eccleſijs expreſſam non facientibus mentionē etiam non merè priuilegiatiuis, vti poſſunt clerici aduerſus laicos, tametſi illis non ligentur per prædicta.

ARGVMENTVM.

Statutum, ſeu proclama laicorum, annonæ extractionem prohibens, vel aliàs ob publicam, & promiſcuam Clericorum, laicorumque vtilitatem, ſeu neceſſitatem conditum; an & quando perſonas Eccleſiaſticas quoad vim coercitiuam obliget, & confutatur ex profeſſo totum conſilium *Menochij 800.*

SVMMARIVM.

1 *Statutum laicorum pro vbertatis conſeruatione aditum, ligat etiam Clericos.*
Contrarium eſt verius num.21.
2 *Edictum Principis pro publica, communique hominum vtilitate, ligat Clericos.*
Contrarium eſt verius num.18.& 33.
3 *Clerici contribuunt cum laicis in reſpicientibus communem, & promiſcuam vtilitatem.*
Contrarium eſt verius num.48.
4 *Statutum dans formam ædificijs, vijs, vel cloacis, ligat Clericos.*
Contrarium eſt verius num.49.
5 *Eccleſia conferre tenetur excubijs ob publicam vtilitatem indictis.*
Contrarim eſt verius num.50.
6 *Clerici ligantur edictis, & gabellis pro aeris ſerenitate, & peſte emanatis.*
Contsarium verius ſub num. 50.
7 *Ob publicam vtilitatem receditur à regulis iuris.*
8 *Clerici ligantur ſtatutis de non ſeminanda oriza ob aeris ſerenitatem.*
Contrarium eſt verius num.51.
9 *Statutum de non alienandis ſtabilibus in non ſubditos, comprehendit etiam Clericos, & Eccleſias.*
Contrarium verius num.52.& 53.
10 *Clerici contribuere tenentur pro Academia publica impenſas.*
Contrarium eſt verius num.56.
11 *Statutum determinans annonæ pretium, ligat Clericos.*
Int. lige vi directiua, non arctatiua num. 57.
12 *Conſuetudo immemorabilis habet vim priuilegij, & Clericos ligat.*
Declara vt num.59.
13 *Statuta laicorum Eccleſiaſtica derogant libertati, ſi ob publicam condantur vtilitatem.*
Gontrarium verius nu. 18. & deinceps.
14 *Clericus tranſportans annonam contra Principis edictum, punitur ab Eccleſiaſtico, & ei curia laica bladas aufert.*
Contrarium eſt verius ſub num. 59. ver. & ex his, & infra.
15 *Curia laica aufert a clerico arma à Principis edicto prohibita.*
Contrarium verius num.60.
16 *Laici clericorum blada contra Principis edictum aſportantes, puniuntur.*
Contrarium verius num.61. & ſeqq.
17 *Clerici ligantur ſtatuto de non tranſportandis bladis.*
Contrarium eſt verius num.21.
18 *Clerici non ligantur edictis ſæcularibus, etiam promiſcuam vtilitatem concernentibus.*
19 Barbatia conſ. 28: col. pen. lib. 1. à Menochij *impugnatione vindicatur.*
20. *Sanctus Carolus renuit clericos cogere ad ſeruanda edicta ob publicam vtilitatem condita.*
21 *Statutum de non extrahenda annona, clericos non comprahendit.*
22 *Clerici omni iure ſunt à laicorum iuriſdictione exempti.*
23. *Lege ſua nemo ligare poteſt, in quem iuriſdictionem non habet.*
24 *Statutis non ligatur, nec forum ſortitur qui non ſubijcitur.*

25 *Cau-*

25 Cauſa rationabilis non tribuit auctoritatem ligandi ſtatutis.

26 Iuriſdictio legislatoris concernit legis ſubſtantiam.

27 Vtilitas publica ſuſtinere non poteſt actum ex forma defectu nullum.

28 Legum finis, & ſubſtantia eſt commune bonum.

29 Lex humana quando iuſta dicatur.

30 Leges in bonum priuatum condita; cedunt in bonum commune.

31 Leges quatenus principaliter, vel ſecundario bonum commune reſpiciant.

32 S.Io.Chryſoſtomi dictum ſuper legum validitate.

33 Diuiſum imperium cum Ioue Cæſar habet.

34 Legum ſuarum vindex vnuſquiſque eſt.

35 Clericorum bona etiam patrimonialia veniunt acceſſoriè ad perſonam quo ad forum.

36 Theſa.quæſt.forenſ. lib. 2. q. 8. ſub nu. 9. reijcitur.

37 Bona clericorum patrimonialia an & quando gaudeant priuilegio Eccleſiarum.

38 C. non minus & c. aduerſus de Immun. Ecclef. renouantur in bulla cœna Domini.

39 Statutum auferens clericis competentia illis de iure naturali, vel canonico, vel ciuili, dicitur contra libertatem Eccleſiaſticam, & num. 45.

40 Tranſportatio rei propria de loco ad locum licita eſt cuique.

41 Minor tranſportans bladas contra formam edicti, excuſatur.

42 Libertas quid ſit.

43 Edicta impedientia liberum rerum ſuarum vſum, ſunt odioſa.

44 Statuto contra Eccleſiaſticam libertatem vtentes ſunt ipſo iure excommunicati.

45 Decius in authen. caſſa, num. 17. & 20. C. de ſacroſ. Eccleſ. reijcitur.

46 In diſpoſitione generali non venit quod in ſpecie diſponi non poteſt.

47 Paria ſunt directè, & indirectè contra probibitionem facere.

48 Ancharanus in c. non minus num 8. de Immu. Eccle. reprabenditur.

49 L. ad inſtructionem C. de Sacroſan. Eccleſ. fuit ab initio inualida, & hodie eſt correcta.

50 Clerici pro excubijs publicis non contribuunt.

51 Statutum de non ſeminanda oriza, non comprehendit agros Clericorum.

52 Clerici alienant ſtabilia in forenſes contra laici ſtatuti probibitionem.

53 Alienari poſſunt ſtabilia in Clericos, ſtatuto non obſtante.

54 Princeps etiam indirectè probibere nequit ſubditis, ne obſequia præſtent, vel merces Clericis vendant.

55 Cap. fin. de Eccleſ. immunit. in 6. renouatum eſt in bulla cœna Domini.

56 Decian. conſ. 14. num. 19. 25. & ſeq. lib. 1. confutatur.

57 Clerici an vendere poſſint res vel monetas expendere vltra pretium ab edicto laicali taxatum.

58 Epiſcopus iuuare debet ſuo edicto taxam pretij a laicis impoſitam.

59 Conſuetudo Eccleſiaſtica libertati præiudicialis introduci non poteſt.

60 Clerici non poſſunt à curia laica armis ſpoliari.

61 Laici tranſportantes bladas Clericorum, non poſſunt à Principe puniri.

62 Operarij obedientes conductori in re de ſui natura non probibita in nihilo tenetur.

63 Cauſa laici nomine Clerici poſſidentis ſpectat ad forum canonicum.

64 Frumentum aſportatum eſſe Clerici, an & quando iuramento probetur.

65 Iudex Eccleſiaſticus adeundus eſt vbi controuertitur an blada quæ vehuntur ad Clericum ſpectent.

66 Statutum mandans tempore caritatis frumentum introduci, non ligat Clericos.

67 Locator prædij Eccleſiæ, an & quando frumentum in ciuitate introducere teneatur.

DECISIO XII.

ARRESTATVM fuit ad fores Ciuitatis Parmæ frumentũ, quod Clericus quidam ex mea in ſcriptis licentia pro ſerendis agris ea ab Vrbe extrahi faciebat; ſtatimq. D. Gubernatore mandante, diſtractum, pretiumque fiſco applicatum; ſub prætextu, quod inciderit in commiſſum in vim edicti, retroactis annis promulgati, ac vnanimiter à Vicario Apoſtolico, & Gubernatore illius temporis ſub ſcripti, quo vetebãtur omnes, cum clerici, tum laici frumentũ, & bladã abſque Gubernatoris in ſcriptis licentia extrahere. Quod vt ad meas peruenit aures, frumentum reſtitui, illiuſque extractionem liberè permitti mandaui: prout tandem non abſque magna cum Gubernatore altercatione, adimpletum fuit. In qua quidem tria in quæſtionẽ venere; primum, an huiuſmodi Magiſtratus laici ſtatutum ad vbertatem

tem in Vrbe ſeruandam conditum, clericos vi coercitiua compræhenderet, de quo agam in præſenti. Secundum an vi directiua, de quo in proxima deciſione differam. Tertium an ſaltem virtute ſubſcriptionis Vicarij Apoſtolici Gubernator iuxta illius formam aduerſus d. Clericum procedere potuerit. quod decimæquartæ deciſionis ſubiectum erit.

Quod igitur attinet ad primum, D. Gubernator ſe expediebat vnico verbo, aſ-
1 ferendo pleniſſimum † *Conſilium Menochij* 800. *vol.* 8 vbi ex profeſſo reijciens *Ripam in tract. de peſte. in tit. de remed. ad conſeru. vbert. num.* 122, pluribus firmat huiuſmodi ordinationes, vel ſt. tuta ligare perſonas Eccleſi. ſticas, etiam Epiſcopali dignitate decoratas, eorumque bona: ea potiſſimum ratione, quia fiunt conſeruandæ vbertatis gratia, quod cõmuni hominum vtilitati intereſt, *l. fin. in fi. ff. ad ad l. Iul. de anno.* & apertius habetur *in l. mulierem in princ. ff. de accuſ. Cyn. & Raîner. relati à Caeſalup. in l. cunctos populos num.* 158, *C. de summ. Trin & fid. cath. Ripa in d. tract. de peſte in rubr. de remed. ad conſeruand. vbertat. nu.* 51. *&* 53. *Mexia in trac. de taxa panis concl.* 1. *num.* 14. *& concl.* 5. *num.* 40. *Rim. iun in conſ.* 68. *nu.* 28. *lib.* 1. *Clar. in § fi. q* 82. *verſ. ſtatutum* 7. *circa blada. Decian. in trac. crimin. lib.* 7. *cap.* 22. *de fraudan. aut onerant. annonam. num.* 15. *&* 16. vbi multiplici eruditione rem hanc proſequitur, cum aliis ab eodem *Menoch. relat. num.* 1

2 Vnde † ſecundum eundem *ibid. nu.* 2. intrat concluſio, quò edicta Principum ſæcularium pro publica, communique hominum vtilitate ædita, etiam Clericos ligant, vt ſtatuiſſe ait *Conc. Lateranen. in ca. non minus. §. quo circa de Immu. Eccl.*

Hanc autem concluſionem comprobat *Menoch.* pluribus inſtantijs.

3 Et † primò ex traditione *Ancharan. in d. c. non minus. num.* 8. *& Abb. ibid. num.* 18. *& col. pen. verſ. aut neceſſitas.* & eiuſdem *Ancharan. conſ.* 96. *ſuper dubio*, volentium in effectu, quod vbicunque tractatur de communi vtilitate Clericorum, & laicorum ſimul & permixtim, Clerici teneantur contribuere vna cum laicis; cum æquum ſit illos vbi commodum ſentiunt, ſentire et iam incommodum: modo tamen à ſuis cogantur ſuperioribus, vt *ibidem per eum a num.* 3. *vſque ad* 16, *& rurſus num.* 24. *&* 25. vbi de impenſa excauationis fluminum, reparationis pontium, refectionis, vel purgationis putei in vicinia exiſtentis.

4 Secundò † ex doctrina *Salyc. in auth. caſſa. col.* 6. *verſ. & primo quaero. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* dicentis, ſtatutum dans formam, & modum ædificij; puta, vt ædificantes, viam, vel porticum certæ latitudinis dimittant; vel circa vias, cloacas, & immunditias extra eiectas, ligare etiam Clericos, *arg. l. ad extructionem cum ibi not. C. de ſacroſan. Eccleſ. iuncta l. in totum. de ædif. priua. cum ſimilibus.* Qui tamẽ per Vicarium Epiſcopi ad hæc compellantur, vt *ibi per eum*. quam doctrinam ſequuti ſunt *Decius in d. Authen. Caſſa nu* 16. *Barbat. conſ.* 1. *col.* 12. *verſ. & adduco, quod voluit lib.* 3. *& Obizon. in repet. l. filiuſfam. §. diui num.* 88. *de leg.* 1.

5 Tertiò, † quia Eccleſia tenetur conferre pro excubijs ob publicam vtilitatem indictis. *Andr. de Iſer. in c.* 1. *§. illiertas. de Pace iuram. firm. comprobat Luc. à Penn. in l. vlt. col.* 1. *inſi. & col.* 3. *C. de extract. tribu. lib.* 10.

6 Quartò, † quia Clerici ligantur ſtatutis, & edictis, quæ ob publicam vtilitatem emanarunt pro aeris ſalubritate, & tenentur ad collectam impoſitam propter peſtem, vt de primo tradunt *Iſer. vbi ſupra. & ibi Aſſli. num.* 1. *& Paris de Put. in tract. de reintegr. feud. c.* 13 *num.* 26. Et de ſecundo *Rip. in tract. de peſte in tit. de rem. d. ad conſeru. vbert. nu.* 234. *verſ. & dato. & Hier. Prouidell. in tract. de peſte. tit. de caeteris ad ſalubrit. Ciuitatis, & cap quod incipit per d. l. vnic.* ad quod etiam vide *Caball reſol* 9 *&* 12. *lib.* 1. &

7 ratio † ea aſſignari poteſt, quia hic agitur de publica vtilitate, ob quam receditur à regulis iuris communis, & multa permittuntur, quæ aliâ, non licerent, vt poſt alios notat *Gaill. obſeru.* 56. *num.* 4. *lib.* 2.

8 Quintò, † quia Clerici ligantur edicto Principis ſæcularis, quo ſtatuit ob conſeruandam aeris ſalubritatem in prædijs in ſua ditione ſitis, orizam ſeminari non poſſe, vt latè conſuluit *Hier. Gabr. conſ.* 37. *num.* 5. *lib.* 2.

9 Sexto, † quia ſtatutum prohibens alienari immobilia in nõ ſubditos, conditum ob publicam Ciuium vtilitatem, videtur comprehẽdere etiam Clericos, & Eccleſiam, vt ſcilicet, in eos eiuſmodi alienatio fieri minimè poſſit, ad quod citat *Zabar.* latè *conſ.* 144. *Feder. de Sen. in conſ.* 35. (qui tamen in libro meo hoc non dicit) *Crot. en l. filiuſfamil. §. diui. col.* 24. *de leg.* 1. *& ibidem Ferd. Beaz num.* 424. *Barbat. conſ.* 14. *num* 11. *lib.* 2. *& in rubr. de reb. eccl. non alien. num.* 35. *Lud. Mexia. in tract.*

*tract, de taxa panis concl.*5*.nu.*18*. Tiraq. de legib.connub.in gloſ.*6*.num.*168*.& ſeq.* ſed voluit citare *gloſ.*8*. num.* 171. & poterat allegare eundem *Tiraq. de retract.* §.1. vbi plures ad hoc adducit: prout etiam *in tract.de primog.q.*39.

10 Septimò, † quia Clerici contribuere
tenentur pro impenſa Academiæ Principis
ſæcularis. quæ fit in conducendis Interpretibus,
& alijs, cum ſit impenſa reſpiciens
communem, publicamq; etiam
ipſorum Clericorum vtilitatem, vt per
Decian.conſ. 14*.num.*19.25*.& ſeq. lib.* 1.

11 Octauò, † quia edictum Principis ſæcularis
ne plus, certo à ſe ſtatuto pretio,
vendatur annona, ligat etiam Clericos.
*Bar.& Platea in l.*1*. C.vt nem. lice. in emptio. ſpecier Vinc.de Franchis deciſ.* 9*. num.* 3. qui teſtatur ita deciſum fuiſſe per Conc.Neap. & *Sotus in* 4*.ſenten. diſt.* 25*.quæſt.*2*. art.*2*. col.*4*. verſ. quarta concluſio, & Nauarr. in Manual. cap.* 23*. num.*88*.& per Menoch.vbi ſupra nu.*27. & ita etiam decidit *Maſtrill.deciſ.*18*.nu.*35*.Caball.reſol.*9*.num.*6*.& ſeqq.Vulpell. tract.de libert.eccl.p.*2*.num.*21.22*. &* 31*. Theſa.deciſ.pedem.*234*.ſub num.*10*. in §.fallent.*

Nonò denique *Menoch. ſub num.*38*.
& ſeqq.* fundatur in longiſſima conſuetudine
Mediolanenſi, quæ etiam allegaba-
12 tur in dicta Parmenſi Ciuitate, † quam
dicit ipſe ſaltem vti Summis Pontificibus
non ignotam, ſuffragari, vimq. priuilegij
obtinere: idemq. quoad conſuetudinem
immemorabilem ſenſit *Vulpell. de libert.
eccleſ.parte* 2*.num.*32.

Vnde reiectis quibuſdam adductis in
Clericorum fauorem, quæ inquit procedere,
quando non publica verſatur vtilitas,
ſed particularium duntaxat; & confutata
Ripa auctoritate, contrarium
præciſè in terminis noſtris ſenticntis vti
13 fundata in illa regula, † quod ſtatuta laicorum
non poſſunt tollere Eccleſiaſticā
libertatem, quam regulam ait idem *Menoch.num.*38
[illegible] quoties ſtatuta
condita ſunt ob publicam vtilitatem, vt
per *Mexiam in commentar. ad pragmat. Regiam ſuper pretio frumenti, & aliorum bladorum in gloſ. vlt.* Concludendo
denique à num. 48. & deinceps, fir-
14 mat duos caſus, † prior eſt, quoties Cle-
rici contrauenientes prædicto ſtatuto,
vel edicto Principis ſæcularis, ipſimet extrahunt,
vel præſentes ſunt tranſportationi
annonæ; & tunc ait eos puniri
quidem non poſſe à Iudice laico in corpore,
nec in ære, ſed ab Eccleſiaſtico,
vel eadem pœna ſtatuti, vel alia arbitraria,
modò illa non ſit nimis leuis, vel
ipſe Iudex Eccleſiaſticus non ſit negligens,
quo caſu tenet Clericū puniri poſſe
à Iudice laico, *ex Couarr. pract.qq.cap.* 33*.num.*7. Subdit tamen, Iudicem laicū
tametſi non puniat Clericum tranſportantem;
auferre tamen poſſe ab eo annonam,
quam contra Principis edictum
15 aſportabat: † ſicuti quidam aſſerunt à
Clerico auferri poſſe arma, quæ aduerſus
Principis edictum deferebat, vt tradit
*Didac.d.cap.*33*.num.*7*. ver. vtrunque tamen.Clar.in §.fin.q.*36*. ver.vlterius quæro,nu.*26*.& idem Menoch. de arbitr.Iud. caſ.*393*.num.*1*.& ſeqq & alij complures, & Caball.cum relat.reſol.crim.cap.*9*. nu.* 13*.& ſeqq.*

Poſterior caſus eſt, quoties Clerici non
per ſe ipſos extrahunt, ſed per alios, vt in
noſtra facti ſpecie, & tunc concludit, lai-
16 cos † nomine, & mandato Clericorum
aſportantes, poſſe à Iudice laico puniri,
cum nullum eis priuilegium ſit à lege tributum;
ſicuti de colonis, & inquilinis
prædiorum Eccleſiæ, qui ligantur ſtatuto
Principis, docuit *Salyc.in authen.caſſa col.*6*.verſ & primo quæro. C.de ſacroſan. Eccl.Theſaur.deciſ.*116*.nu.*8*.Hier.Gabr. conſ.*37*.num.*4*.&* 5*.lib.*2.

Et ex his, quæ ſunt in præciſis terminis
noſtris, videbatur D.Gubernatorem iure
optimo auferri feciſſe prædictum frumētum,
imò ſatis remiſsè egiſſe; cum laicos
illud exportantes impunitos reliquerit,
me autem non potuiſſe de Iure illius mi-
17 niſtros cogere ad reſtitutionem, † eoque
magis, quo eandem opinionem, vt Clerici
ligentur [illegible] ſtatuto, latè defendit
etiam *Vulpell.in tract. de libertate Eccl.par.*2*.num.*18*. cum plurib.ſeqq.* vbi
alios cumulat *Mexia à Menoch.relat.ſuper pragmatic.taxa panis concl.*5*.num.*4. ad quod videndus eſt etiam *Gaill obſeru.* 56*.num.*5*.&* 32*.num.*6*. &* 7*.lib.*2.

Cæterum ſicut ipſe ſummoperè uereor *Menochium* excellentiſſimum, egregium,
ac noſtri æui Iuriſconſultorum facilè
Principem, ita ei in propria cauſa,
ſcilicet pro tuitione ſui edicti, ſuæque iuriſdictionis,
contra Eccleſiaſticam libertatem
ſcribenti, in tantum acquieſcere
non debeo, vt immo vix mihi perſuadere
poſſim conſilium illud è tam celebri, ac
inſigni calamo excidiſſe, cùm ferè quot
ibi ſunt concluſiones, tot adſint errores.

Contrariam igitur ſententiam abſque
vlla hæſitatione veriſſimam eſſe cenſui.

Quamuis enim aliqui ex *DD.à Menochio* relatis, & alij nonnulli teneant ſtatuto
Principis ſæcularis, bonum commune

Reipu-

Reipublicæ, ac promiſcuam Clericorũ, laicorumq; vtilitatem concernente, ligari etiam Clericos, cæteraſque perſonas Eccleſiaſticas.

18 Nihilominus † verior, communior, tutior, atque in praxi ſeruanda opinio eſt, Clericos nullo modo, nulloque prætextu obligari legibus, & ſtatutis laicorum, quantumuis bonum publicum commune concernentibus, & etiam ipſis Clericis fauorabilibus, niſi à Summo Pontifice confirmentur, *Felyn.* latiſſimè *in cap. Eccleſia Sancta Maria, num. 89. & ibi Decius num 55. ver. nec obſtat per ſtatutum; de ſacroſ. Eccleſ. Abbas conſ. 3. lib. 1. & in cap. cum à nobis num. 4. de ſent. excomm. Gramm. deciſ. 100. num. 9. & 16. Accurſ. in l. ad inſtructionem in ver. titulo, iuncta gloſ. 1. in l. fin. C. de quibus mune. & praſt. lib. 10. gloſ. in cap. generaliter. §. nouarum 10. q. 1. Io. Andr. in cap. non minus, col. fin. de Immun. Eccleſ.* qui ait nullam legem digeſtorum, aut C. aut Authent. potuiſſe aſtringere Clericos. *Calderin. conſ. 2. col. 2. in fin. de cenſib. Marta cum relat. de Iuriſd. lib. 4. cap. 1. nu. 39. & ſeqq. Fortun. Garzi in trac. de vltimo fine iuris à num. 158. vſque ad 169. Vaſq. de ſucceſſ. creat. §. 10. num. 651. & §. 26 nu. 71. Rebuff. ſuper Conſtit. Gallia in procem. gloſ. 1. num. 55. & ſeqq. Surd.* qui alios congerit *conſ. 301. num. 24. & 30. vol. 3. Purgman. conſ. 17. num. 33.* vbi ait hodie ſtatuta condita à laicis reſpectu Clericorũ, inania eſſe, nulliusq; momẽti, etiam ſi honeſtiſſima & ſaluberrima eſſent, ac Reipublicæ vtilia: idẽque etiam dixit *Pariſ. conſ. 106. num. 2. lib. 3.* refert, & ſequitur *Carol. de Graff. de effect. cleric. effect. 2. num. 199 & ſeqq.* vbi ait hanc eſſe veram ſententiam *Burſat. conſ. 90. num. 22. Caſtrenſ. in l. ab adminiſtratione poſt prin. C. de lega.* quem refert, & ſequitur *Ambroſ. de Immun. Eccl. cap 21. nu. 13. Aret. in cap. quod clericis in fin. de for. compet.* & ex Theologis *Azor. tom. 1. Inſtit. Moral. lib. 5. cap. 12. quaſt. 5. & in cap. 13. q. 8. & tom. 3. lib. 5. c. 19. quaſt. 10. 11. & 15. Leſſ. de Iuſti. lib. 2. cap. 33. dub. 3 num. 25. & ſeqq. Suarez tom. de legib. lib. 3. cap. 14. num. 15.* vbi ait, hanc eſſe veram, & certam reſolutionem: & rurſus in *tract. defenſ fides. lib. 4. cap. 16. ſub num. 13. in fin.* vbi ait, Hæreticos contrariam opinionẽ arripere, *& num. 16.* vbi teſtatur hanc eſſe probabiliorem, & veram, *Duard. in Bulla cœna lib. 2. can. 16. q. 17. num. 30. Summa Silueſtr. in ver. immunitas, in princ. num 12.* vbi quod iſta eſt communis opinio Canoniſtarum, quorum plurimi loquuntur tam de ſtatutis, quàm etiam de legibus Imperialibus, & in ſpecie *gloſ. Io. And. Mart. Suar. Duard.* late, & pulchrè.

19 Vnde † *Barbat. qui conſ. 28. col. pen. lib. 1.* hoc idem ſenſit. non meruit tam acriter repræhendi à *Menoch. de recuper. poſſeſſ. rem. 14. nu. 57* vbi adeò contra illum inuehitur, vt mirum ſit, reportans alios, qui *Barbatiam* à veritate aberraſſe, ac ſuperbiæ vento plenum fuiſſe, ab eiusque doctrina cauendum eſſe ſcripſere. Quicquid autem ſit de hoc, illius tutelam non aſſumo, dico tamen cum quo ad hãc propoſitionem non meruiſſe reprehendi.

20 Quibus † omnibus accedit auctoritas ſanctiſſimi Præſulis Caroli Borromei, cæleſti ſpiritu pleni, qui cũ à D. Gubernatore Mediolani per litteras requiſitus fuiſſet, vt cogeret Clericos ad obſeruandum edictum ab ſe pro publica, communique vtilitate conditum, eidem in hæc verba reſcripſit. *Hoc excellentia Veſtra, quam paterna charitate vnicè in Chriſto diligimus, primum perſuaſum eſſe debet, in Eccleſia Dei nouum, atque inuſitatum eſſe, & Canonum ſanctionibus, ſanctaque Eccleſia Immunitatis ratione alienum, Eccleſiaſticos, edictis eiuſmodi laicorum Principum, Magiſtratuumve ſeruandis adſtrictos teneri, ad eaque exequenda per Epiſcopum compelli.*

21 Et in † terminis noſtris præciſis: edictum laicorum prohibens annonam, puta frumentum, vinum, blada, & legumina, cæteraque huiuſmodi extra territorium deferri, ad hoc, vt conſeruetur abũdantia in Ciuitate non ligare Clericos, quominus extrahere valeant, vltra *Ripã in tract. de peſte, in tit. de remed. ad conſer. vbert. nu. 122. Caecsalup. in l cunctos populos num. 186. C. de ſumm. Trin. & fide cath. & Gram. in deciſ. 100. num. 15.* quos citauit pro hac parte *Menoch. ſub nu. 36.* firmauerunt etiam *Bal. conſ. 198. to. 2. Bellett. in diſquiſ. cleric. tit. de exempt. clericor. à ſtatutis laicorum. §. 3. nu. 1. Marta in tract. de Iuriſdict. par 4. caſ. 2. nu. 13. & caſ. 83. num. 1. & 2. Duard. in Bullam cœna. lib. 2. can. 15. q. 17. num. 45. & ſeqq. Graff. de de effect. cleric. effect. 2. num. 290. & ſeqq. Baiar. ad Clar. in §. fin. q. 82. ver. ſtatutum ſeptimum. num. 87. Plot. in trac. de in lit. iuran. num. 189. ver. ex ipſo tamen decreto. Vius. opin. 386. par. 1. mihi in 3. tom. opin. diuer. in ver. ſtatutum prohibens, linea 2.* Ex quibus apparet hanc eſſe veram, & communem opinionem, à qua nullatenus eſt recedendum.

Ratio autem prædictorum eſt irrefragabilis,

gabilis, nempe defectus poteſtatis in ip-
22 ſis ſtatuentibus; † nemo enim Catholi-
corum in dubium refricare audet, Cleri-
cos omni iure à laicorum poteſtate exẽ-
ptos eſſe, *cap. decernimus, de re iudic. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ. de conſtit. cap. ſæculares. de foro compet.* cum ſexcentis ſimilibus. & poſt alios ita firmant *Alex. conſ. 4. vol. 4. Natt. conſ. 495. Surd. conſ. 301. num. 53. cum plur. ſeqq. vol. 3. Burſat. conſ. 42. Leon. in Theſaur. fori Eccl. par. 3. cap. 38. Garzi. de vltimo fine iuris nu. 160. Comitol. lib. 1. reſpon. Moral. q. 92. & ſeq.* & nos latiſſimè pluribus congeſtis probauimus *in deciſ. 37.*

Super quo, tanquam ſuper indubita-
bile non inſiſtimus, quia contra negantes
23 principia non eſſet arguendum. † Certiſ-
ſimum eſt itidem, neminem poſſe ſua le-
ge ligare eos, in quos nullam habet iuriſ-
dictionẽ, ſiue in ſpecie de illis faciat men-
tionem, ſiue ſub legis generalitate illos
compræhendere prætendat. *l. fin. ff. de iuriſd. omn. iud.* cum concordan. Paria
enim ſunt ſubdi, forum ſortiri, & ſtatutis
ligari, *vt not. gloſ. in cap. quod Clericis.* &
* ibi DD. communiter *de for. compet. Fely.*
* *& cæteri in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ. de*
* *conſtit. Innoc. & cæteri in rub. de conſuet. Bellett. de ſq. cleric. tit. de exempt. cleric. à ſtat. §. 1. num. 7.*

Et ex Iuriſtis *Accurſ. in l. 2. ff. de eo, quod certo loco. DD. in l. fin. ff. de iuriſd. omn. Iud. Alex. conſ. 110. num. 2. & conſ. 29. num. 3. vol. 2. Dec. conſ. 283. Soc. Sen. conſ. 71. num. 2. vol. 4. Surd. conſ. 301. num. 16. & ſeq. vol. 3. Rim. Sen. conſ. 487. nu. 7. lib. 3. Bero. conſ. 65. num. 99. lib. 1. Gozad. conſ. 49. num. 3. Ruin. conſ. 200. vol. 1. lib. 2.*

24 Et ideo † qui non ſubijcitur, non liga-
tur ſtatutis, nec ſortitur forum, cum hæc
omnia à pari procedant, *Dec.* poſt alios
in d. l. fin. in princ. ff. de iuriſd. omn. iud. Rota in Vrbeuetana hæreditatis 18. Maij 1579. coram Robuſterio. Suarez in trac. defenſ. fidei lib. 4. cap. 16. num. 1. & in tom. de legib. lib. 3. cap. 34. num. 1. & hanc ſententiam pluribus relatis firmat *Menochius ipſe in conſ. 350. num. 47. vol. 3.*

Vnde non ſufficit bonum publicum,
25 vbi deficit legiſlatoris poteſtas; † cauſa
enim quæcunque ſit, non tribuit aucto-
ritatem, vt reſpondet *Bald. in l. cunctos populos ſub num. 5. ver. iſta ratio non valet.* & latè *Butr. in d. cap. Eccleſia Sanctæ Maria ſub num. 20. de conſtit.* vbi inquit, nullitatem edicti quoad Eccleſias, non prouenire à qualitate cauſæ, ſed à poteſtatis defectu, qui ſemper, & indiſtinctè nullitatem producit, ſequitur ibi *
Dec. ſub num. 55. ver. nec obſtat, quod ſtatutum ſecundùm impreſſionem antiquã, ſecundùm verò nouam *ſub num. 249. & num. 233. Crot. in l. filiuſfamilias. §. diui. nu. 80. de leg. 1.* egregiè *Surd. d. conſ. 301. ſub num. 18. & ſeqq. vol. 3.* vbi, quod ſi vera eſt ratio, vt in laico ſtatuendi poteſtas deficiat quoad Clericos, prout eſt veriſſima, & negari non poteſt ſaluo pudore, fatendum eſt ſtatutum eſſe nullum, non minus, quando continet vtilitatem Clericis, & laicis communem, quam vbi ſolum prodeſt laicis, quia ſola vtilitas nõ tribuit iuriſdictionem, & cum eo etiã in caſu, laico deſit iuriſdictio, deficiet quoque ſtatuendi poteſtas, *per vulg. regul.* quod vbi ratio eſt eadem, idem quoque ius ſtatui debet, vt latiùs per eum *ibid.* & rurſus *num. 28.* vbi, quod publicæ vti-
26 litatis ratio qualitatẽ legis reſpicit; † ſed
poteſtas, & auctoritas concernit ſubſtan-
tiam, ſine qua nulla qualitas conſiderari
poteſt, *l. nec vllam, §. ſi abſentis. & ibi Ang. not. ff. de petit. hæred. cum alijs relat. per eundem Surd. conſ. 34. num. 73. vol. 1.* ſequitur etiam *Duard. in bullam cœnæ Domini. lib. 2. can. 15. q. 17. num. 45. 46. & 47.* vbi loquitur in puncto de ſtatuto annonam publicam reſpiciente, & dicit publicam vtilitatem non poſſe ſuſtinere actum, qui nullus eſt ex defectu formæ, & iuriſdictionis. *Bucrar. conſ. 42. num. 4. & 5. & 40. Alderan. Maſcar. de generali ſtatut. interpr. concl. 1. num. 7. & 8. Azor. Inſtit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 12. ver. tertio quæro.*

Si enim honeſtas, & publica vtilitas
ſufficeret, profectò Clerici quibuſcunque
laicalibus ſtatutis ligarentur, cùm nulla
lex, aut ſtatutum valere poſſit, quod ob
publicam vtilitatem conditum non ſit;
27 hic † enim eſt legum finis, vt commune
bonum ſeruetur, & in hoc conſiſtit Iuſti-
tiã; vt poſt *Ariſt. 4 polit. cap. 1. & D. Tho.* inquit *Molin. de Iuſt. diſp. 2. col. 2.* comprobat latè *Garz. in tract. de vltimo fine vtriuſque Iuris, num. 3. & ſeqq.* ſequitur *Surd. d. conſ. 301. num. 26.* vbi ad hoc adducit *l. 1. & 2. ff. de legi. & §. erit autem lex* (voluit allegare *cap. erit autem lex*) *diſt. 4.* & ibi egregiè proſequitur materiam; idque ponderat *Marta de Iuriſd. par. 4. cap. 1. num. 44.*

Et quod de ratione, & ſubſtantia legis
ſit; vt pro communi bono feratur, itaut •
propter illud præcipuè tradatur, docet *D. Thom. 1. 2. q. 90. vbi Caiet. & reliqui. Sotus lib. 1. de Iuſt. q. 1. art. 2 Nauarr. in comment. de finib. num. 20.* egregiè *Suarez in tom. de legibus. lib. 1. cap. 7.* vbi ait hoc

eſſe

* eſſe omnium commune axioma,& citra
controuerſiam, & ibi hoc probat tam
de iure ciuili, & Canonico, quam ſecun-
dum Theologos & Philoſophos.
29 Quin etiã ad hoc, vt lex humana poſſit
dici iuſta,tria copulatiuè requirũtur.Pri-
mũ,vt ſit congruẽs Religioni,& reſpiciẽs
actum Iuſtitiæ. Secundũ, vt ſit honeſta,
& æqualis in cõmune bonum. Tertiũ,vt
feratur ab habente iuriſdictionẽ in perſo-
nas,& res,de quibus ſtatuitur, vt per *D.
Tho.* 1.2.q 90.*art*.2.& colligitur ex abun-
dè traditis per *Suar.vbi ſup.c.*6.7 8.*&* 9.
& ita tradit *Bero.in c.*1.*n.*226. *de conſtit.*
30 Et † quamuis aliquæ leges immediatè
ferantur ob bonum particularium perſo-
narum,vt ſunt leges conditæ ad fauorem
minorũ, viduarũ,&c.Nihilominus etiam
illæ cedunt in bonũ commune, *§.ſed hoc
tempore.Inſt.de his,qui ſunt ſui,vel alien.
iur.*Commodũ enim partis dirigitur, &
ordinatur ad totũ.*Couar.in epit.de pactis
p.*2.*§.* 1.*n.* 6. *Salas de legib.diſp.*1.*ſect* 8.
*n.*47.*& ſeq.Suarez lib.*1.*de legib c.*6.*n.*8.
*Sanch in oper.moral lib.*3.*cap* 9.*n.*31.*Re-
bell.de oblig. Iur. par* 1.*lib.*1.*q* 9.*num.*9.
31 Hinc colligũt *DD*: omnes leges per ſe
primò,& principaliter reſpicere bonum
commune,quoad intentionem,quo verò
ad executionẽ aliquando reſpicere prin-
cipaliter bonum priuatum, ſecundariò
verò publicum, quandoque è conuerſo
principaliter cõmune,ſecũdariò priuatũ.
Vnde eſt quod huiuſmodi edictũ habe-
ret duo ex requiſitis, ad legis humanæ
validitatem neceſſaria,cum tamen in or-
dine ad Eccleſiaſticos deficiat tertium,
quod eſt præcipuũ,& fundamentale, nẽ-
pè iuriſdictio, ſequitur quoad eos nec iu-
ſtum eſſe poſſe,nec vllã vim habere, quia
32 vt egregiè † dixit *D.Chry,ott.in pſal.*44.
*circa finẽ. Regũ leges ratæ ſunt,& validæ
intra eorũ fines, Romanorũ Imperator Per-
ſis non poſſet ferre leges;nec Perſarum Rex
poſſet ferre leges Romanis.*Quare? Quia in
illos nullam habet iuriſdictionem, qualiſ-
cunque ſit cauſa,qua ad eaſdẽ leges con-
dẽdas moueatur: ergo pari ratione idem
de Iudice laico dicẽdum eſt, qui per ſuas
ordinationes quantumcunque bono pu-
blico proficuas,nõ poteſt Clericos liga-
re, in quos nullam habet iuriſdictionem.
33 ſuntq. extra ſphæram eius imperij. † Nã
diuiſum Imperium cũ Ioue Cæſar habet.
*c.conuenior.c.tributum.*23 *q.*8.facit *l.fin.
ff.de Iuriſd.omn.Iud.*
Et(vt ſemel dicam)quod ſtatuta con-
dita pro bono publico includãt Clericos,
nullo iure comprobatur, imò totum cõ-
trarium,vt colligit *Abb. ex d. c. Eccleſia
S Mariæ in* 1.*not.& ibi Dec.n.*55.*de con-
ſtit.*ita dicitur apud *Gram.dec.*100.*nu.*16
Confirmatur,quia ſi Clericus obligare-
tur eiuſmodi edicto, inobediens eſſet D.
Gubernatori illud trãſgrediẽdo;ergo ab
34 ipſo puniri poſſet;†quia vnuſquiſque vin-
dex eſt ſuarum legum, & ideo omnis lex
ſecũ affert vim cogẽdi,vt dixit *Ariſt.*quia
alioqui valde inefficax eſt ad finem ſuum
aſſequendũ;cõſequens eſt falſum; ergo &
antecedens;vt etiã per *Suar.to.de ll.lib.*3.
*c.*34.*n.*1.& præter eum probatur *in l.fin.
ff. de off. eius, cui mãdata eſt iuriſd.* & ita
in effectu arguit *Surd.d.conſ.*301.*nu.*32.
Ex quibus apparet toto aberraſſe cœlo
Gaill.lib 2.*obſer.*32.*nu.*2.*&* 8. & quoſdã
alios,qui putãtes publicam ſufficere vti-
litatem,multifariè contra Eccleſiaſticam
libertatem ſunt lapſi.
Hęc aũt veriſſima ratio nõ modò vrget
35 quo ad perſonas Clericorũ,† ſed etiã quo
ad bona eorũ cum Eccleſiaſtica,tum pa-
trimonialia: quia veniunt acceſſoriè ad
perſonã,præſertim vbi agitur de foro,vel
Iuriſdictione, *Abb.in d.c. Eccleſia S. Ma-
riæ n* 21 *de conſtit.& in repet.n.*20.*&* 26.
* *& cæteri communiter.Socc.Sen.conſ.*65.*n.*
6 *vol* 4 *Burſat conſ.*42.*n.*3.*vol.*1.*Marãt.
diſp* 8.*ſub n.*13.*Surd.cõſ.*303.*n.*64.*& ſeq.
vol.*4 *& dec.*20.*n.*10.*& dec.*160.*nu.* 9. *&*
10.*Rim.iun.conſ.*449.*n.*35.*vol* 4.*Butrar.
** *conſ.*42.*nu* 9.*& per tot. Honded.de Com.
cõſ.*3.*n* 12.*vol* 1.*& conſ.*20.*n.*6.*&* 11 *vol.*
2.*Bellet.diſqui. cleric.tit.de exemp.cleric.
à ſtatu.laic §.*1.*n* 5.*Carol.de Graſſ.de effe.
Cleric.effe.*2.*n.*33.*cum ſeqq* vbi plurimos
congerit,ſed non omnes fideliter, quibus
addo *Rolan* contrariis ſatisfacjentem *in
conſ* 67 *in fin.vol.*4.*& conſ.*12.*n.*61. *eod.
vol.Abb conſ.*440.*n* 37.*& ſeq.Rip reſp.*82
36 * Et iſta eſt vera,indubitabilis, & practi-
cata opinio;quamuis *Gaſp. Theſa. quæſt.
forenſ.lib.*2.*q* 8.*ſub n.*9. quoad bona Cle-
ricorum temporalia firmet regulã in cõ-
trarium,quę quidẽ nullo pacto eſt iuridica.
37 Nam admiſſa etiam opinione,quæ ha-
bet bona Clericorum patrimonialia non
gaudere priuilegio Eccleſiarum, niſi in ca-
ſibus in iure expreſſis, vel vbi adeſt eadẽ
ratio,*vt per Butr.in c.ſi diligẽti.de præſcr.
& Fely.in c.Eccleſia* S. *Mariæ, n.*8. *&* 9.
*de conſtit.*cũ alijs relat. per *Mart.de Iu-
riſd.p.*4.*c.*49.*& Marã.diſp.*8.*n.*37 *& per
Tiraq.de retract.conſang.§.* 32.*gloſ.vlt.n.*
80.*&* 81. (quæ tamen non videtur tuta,
vt per *Carol. de Graſſ. vbi ſupra.*) Adhuc
ea non procederet vbi conſideratur po-
tius perſona,quàm bona, vt contingit in
ſortiẽdo forũ,& in ſubiectione ſtatutorũ,
vt benè aduertit *Dec.in d.cap. Eccleſia*

S. Maria, n. 18 *& n.* 65. *&* 66. vbi ante eū *Abb. in* 2. *lectu. n.* 3. *in fi. Card. in clem.* 2. *in* 2. *not. de cenſib.* cum alijs relatis per *Surd. d. conſ.* 361. *n.* 65. *& per Mart. de Iuriſd. p.* 4. *c.* 49. *n.* 3. *&* 4. *& per Belleti. d. §.* 1. *nu.* 5. & egregie per *Suarez in trac. defenſ. fidei. lib.* 4. *c.* 16. *nu.* 32. vbi ait, huiuſmodi ratione conuincere, eum bona ſint acceſſoria ad perſonam: & quamuis loquatur de ſtatuto diſponente de bonis Clericorum in particulari; eius tamen rationes militant etiam in generali diſpoſitione, vt legenti clarè patet, & tradunt etiam ſupra relati DD. & hæc omnia rectè intuenti probantur *in c. non minus. & in*

38 *c. aduerſus extr. de immun. eccl.* † quæ duo capitula renouantur, & addita excōicatione in contrafacientes, confirmātur in *Clauſula* 18. *Bullæ Cœnæ*, vt poſt alios tradunt *Tolet. in ſumm. lib.* 1. *c.* 30. *num.* 5. *Suarez, tom.* 5. *in* 3 *p. D. Thom. quod eſt de cenſur. diſ.* 21. *ſect.* 2. *n.* 100. *& diſ.* 23. *ſect.* 3. *n.* 2. *Molin trac.* 2. *de Iuſt. diſ.* 970. *n.* 3.

Quinimò ſi D. Gubernator prætenderet edictum ſuum comprahendere etiam Clericos, eorumq. bona, vtique illud eſſet

39 contra Eccleſiaſticam libertatē. † Statutum enim vel edictum non ſolū ſi eſt contra priuilegia Eccleſiaſticis conceſſa, ſed etiam ſi prohibet Eccleſijs, vel Clericis, alijsq. perſonis Eccleſiaſticis vti ad libitū bonis ſuis, ipſisque aufert ea, quæ conceſſa ſunt de Iure naturali, communi, canonico, vel ciuili, dicitur contra libertatem Eccleſiaſticam *c. quanto de priuil. c. cum terra, & ibi Butr. Abb. & Imol. de elect. c. fin. de Immun. eccl. in* 6. *c. fin. de vit. & ho. neſt. cleric.* benè per *Lapum alleg.* 92. *ſub nu* 3. vbi n. 1. & 2. habet fere de verbo ad verbum, ea, quæ tradidit *Butr.* eius contemporaneus *in c. nouerint extr. de ſent. excom.* & poſt *Alex.* & alios, quos refert, tradit *Dec. in c. Eccleſia S. Mariæ. num.* 7. *de conſtitut.* vbi, quod libertas magis tollitur in his, quæ competunt de iure communi, *ex d. c. fin. de immun. eccleſ. in* 6. *& in c. fin. de vit. & hon. cler.* & citat ad hoc *Butr. in d. c. nouerint.* qui tamen in libro meo hoc non dicit, ſed voluit forſan illū allegare *in c. terra de elect.* tradit quoque idem *Dec in conſ.* 114 *col. fin.* cum ibi per eum relat. & rurſus *in auth. caſſa. n.* 20. *C. de ſacroſ. eccl.* vbi poſt alios reddit aliam rationē; quia nempe fortius eſt ius commune, quam priuatum. *§. quia vero. in Authen. de non alien. & in l. eius militiis. §. militia miſſus. de teſtamen. militis* ita etiam arguunt *Caſtren.* (reprobato *Bartolo* ſibi contrario) *in l. cunctos populos. num.* 21. *C. de ſumm. Trin. & fid. cathol. Bal. in l. ſtatuimus. §.* 5. *C. de Epiſcop. & cler.* & Bartoli ſententiam communiter reprobari, tradit *Fely. in cap. Eccleſia Sancta Maria. num.* 81. *Alber. de Roſat. de ſtatu par.* 2. *lib.* 2. *q.* 2. *num.* 6. *Brun. in tract. de ſtatut. exclud. fœm. art.* 6. *princ. q.* 2. *num.* 33. *ver. & ſi dicitur.* ita etiam poſt multos, quos refert arguit *Hondod. conſ.* 3. *num.* 15. *vol* 3. eandemque ſententiam firmant *Grāmat.* alios referens *deciſ.* 100. *nu.* 13. *Caiet. in ſumm. ver. excommunicatio, cap.* 31. *ver.* 5. *ad fin. Alex conſ.* 210. *num.* 11. *vol.* 2. *Bello.* cum per eum relat. *conſ.* 43. *nu.* 2. & confert, quod tradit etiam *Felyn. in cap. Eccleſia Sancta Maria, ſub num.* 69. *de conſtit.* quod ſtatutum prohibens Clericis non prohibita à lege Canonica, vel diuina, dicitur eſſe contra Eccleſiaſticam libertatem, attenta diffinitione libertatis, de qua *in l. libertas. ff. de ſtat. hom.* Ex quibus apparet malè ſenſiſſe *Signorol. in conſ.* 21. qui in re tam clara in Eccleſiæ præiudiciū ſcribere præſumpſit, & ſuos quoq; aſſeclas errare fecit.

40 Quod verò de iure communi licita ſit tranſportatio rei propriæ ad omnia loca, notiſſimum eſt, & tradit idē *Menoch. conſ.* 626. *n.* 14. *vol.* 7. vbi ex hoc infert, † quod

41 minor, qui contra huiuſmodi edictum extrahit frumentum è Ciuitate, excuſatur à pœna; quia illud repugnat iurigentium, atq; ita permiſſioni communi, ad quod citat *Rom. in ſingul.* 816. *tu audiuiſti. & Crem. in ſing.* 30. *quid ſi minor.*

42 Quod confirmatur ratione, † quia nempè libertas nil aliud eſt, quàm naturalis facultas eius, quod cuique facere libet *l. libertas. ff. de ſtat. hom.* & ad propoſitum conſiderat *Marant diſp.* 8. *ſub n.* 3. *in fin.* vnde ſtatutum reſtringens huiuſmodi facultatem, ſi clericos comprahenderet, eſſet dubio procul contra E. cleſiaſt. libert.

43 Rurſus, † quod ſimilia edicta impedientia liberum rerum ſuarū vſum, ſint odioſa, tradit idem *Menoch. in conſ.* 1126. *nu.* 37. *& conſ.* 1003. *nu.* 15 *& conſ.* 496. *num.* 103. *& conſ.* 1060. *n* 96. *& conſ.* 666. *n.* 2.

44 Quamobrē † non modò condentes huiuſmodi ſtatutū, vel edictum, verum etiā eo vtentes cōtra Eccleſiaſticas perſonas, eorumq; bona directè, vel indirectè, ſunt ipſo iure excommunicati. *c. grauit. & c. nouerit. vbi Butr & Abb. extr. de ſenten. excom. c. eos. vbi DD. de ſent. excommun. in* 6. *Nauarr. in Manual. cap.* 27. *num.* 118. *& ſeq.* & habetur etiam latè per *Lancellott. Gallia.* cum per eum congeſt. *in conſ.* 59. *nu.* 86. & incidunt in Canonem 15. Bullæ Cœnæ, vt ibi habetur in textu, & per *Benzon. Vgolin. & Duar. in commētarijs.*

Vnde

45 Vnde † quamuis *Dec.* poſt alios, quos refert *in Authen. caſſa. n. 16. & 20. C. de ſacroſ. eccleſ.* dicat ſtatutum laicorum auferens Eccleſijs id quod eis competit de iure communi, eſſe quidem nullum, & cõtra Ius Eccleſiæ, non eſſe tamen propriè contra libertatem Eccleſiæ, ex quo tollitur id, quod omnibus eſt cõmune, tamen, vt ex iã dedučtis apparet, & ex DD. cõgeſtis *per Carol. de Graß. de effec. cler. effec. 2. nu. 68. & 69.* Opinio communis eſt in contrarium, vt per *Maran. diſp. 8. n. 3. Abb. conſ. 8. n. 3. Honded. conſ. 3. nu. 15. lib. 1. Graſſ. vbi ſup. nu. 70.* & alijs relatis; ita tradit *Carpan. ad ſtat. Mediol. in prælud. nu. 583.* vbi in terminis exemplificat, ſi denegaretur introductio vini nati extra territorium; quod nõ minus competit de iure communi, quàm ipſa extractio. Et libertatem Eccleſiæ comprehẽdere omne id, in quo Eccleſia non ſubijcitur, ſiue illud conueniat Eccleſiæ de iure communi, ſiue ex priuilegio, tenuit etiam *Caiet. in ſumm. verb. excommunicatio. c. 31. ver. quinto nota. & Sayr in Theſ. caſ. conſc. lib. 3. c. 20 n 9.* Et hodie omnem hæſitationẽ abſtulit *Bulla Cœnæ Domini in præfato c. 15.* vbi excommunicãtur omnes qui ſtatuta quomodolibet fecerint, ordinauerint, & publicauerint, vel factis, & ordinatis vſi fuerint, vnde Eccleſiæ libertas tollitur, ſiue in aliquo læditur, vel deprimitur, aut alias quouis modo reſtringitur directè, vel indirectè.

Vnde ſequitur prædictorũ ampliatio, vt procedant non ſolum, quando directè, & nominatim diſponitur de clericis, ſed etiã quãdo ſub generali diſpoſitione, & ſic indirectè laici vellent eos comprehendere.

46 Tum † quia in generali diſpoſitione non comprehenditur id, quod in ſpecie diſponi non poteſt *l. Lucius. §. pen. ff. ad munic. Bar. in l. ſi quis ſub conditione. ff. de condit. inſt. Dec. conſ. 504. Crauet. conſ. 106.* & tradit etiam *Duard. in Bulla Cœnæ. lib. 2. c. 15. q. 19. n. 86. & Suar. tom. de legib. c. 34. num. 3.*

47 Tum etiam, † quia paria ſunt directè, & indirectè facere contra prohibitionem *c. quanto. de priuil. Bal. in Auth. caſſa. n. 7. de ſacroſ. eccl.* & probatur *in l. qui dum captat. ff. ſi quis ali. teſt. prohib.* Tum rurſus, quia in moralibus vnũ alteri æquiualet. Tum denique quia vtrunque per SS. Canones reprobatũ eſt, vt explicat *Suar. de legib. d. c. 34. nu. 3. & de Cenſur. diſp. 21. ſect. 2. num. 89. & ſeqq.*

Et ſic ſatis, ſuperq. apparet *Menochij* concluſionem, quã ille putabat indubitabilem, nulla ratione ſubſiſtere poſſe.

Nõ obſtant modo inſtantiæ ab ipſo al-
48 latæ. † Nam quoad auctoritatem *Ancharani* firmantis regulam: Vt vbicunq; tractatur de promiſcua laicorũ, clericorũq. vtilitate, Clerici in vim edicti Principis ſimul cũ laicis contribuere teneãtur. Dico *Ancharanum* loquutũ fuiſſe nõ modo contra *text. in c. non minus. & in c. aduerſus. extr. de eccl. immun.* ſed etiam aduerſus iura ciuilia, nẽpè contra *tex. in Auth. caſſa. C. de ſacroſ. eccl. & in l. placet. C. eod.* & contra veram, communem, & canonizatam opinionem, & ſic cum *Anchar.* fabricauerit ſuper falſo fundamẽto, nõ mirũ, ſi etiam ſuperædificatum corruat. Et neſcio quo pacto *Menochius* pro ſua opinione allegauerit *Abbatem*, quaſi *Ancharani* ſententiam confirmantem *in d. c. nõ minus. n. 18. ver. & per hoc.* Nam quamuis ibi *Abb.* opinionem referat *Ancharani*, pro ratione dubitandi; ibi tamen eodem numero *verſ. ego in hac Ciuitate Senarũ*, dicit ſe conſuluiſſe contrariũ pro Monaſterio Montis Oliueti, & iudicatum fuiſſe iuxta ſuum conſilium, quod eſt *tertium in ordine in 1. par. ſuorũ conſiliorum*, illudq. repetit in loco citato, & probat iuribus, rationibus, & auctoritatibus *Ancharani* opinionem eſſe falſam.

49 Minus refragatur ſecundũ, quòd Clerici ligentur ſtatutis dãtibus formam, & modum ædificijs. Nam *Salyc.* & ſequaces exaduerſo citati fundant ſuam opinionẽ *in l. ad inſtructionem. C. de ſacroſ. eccl.* quę quidẽ prorſus correcta eſt, nõ modo per *Auth. caſſa*, ibi poſita, ſed etiam *per d. cap. non minus. & c. aduerſus. extr. de eccl. immun.* imò illa, vſq; ab initio inualida fuit, cum etiam in Imperatore illius auctore adeſſet quoad eccleſiaſticos iuriſdictionis defectus, *vt per Io. And. in d. c. non minus. col. fin.* & probantur *in c. bene quidem 96. diſt. c. ſi Imperator, de reb. eccl. non alien. Grammat. deciſ. 100. num. 13.* Nec omittam, *Decium*, qui pro ſua opinione à *Menochio* allegatur in *d. Auth. caſſa. n. 16.* in libro meo hoc nõ dicere, ſed potius ex eius dictis contrarium colligi poſſe.

50 Ad tertium, † vt nempe Clerici teneantur conferre pro excubijs ob publicam vtilitatem introitus. Reſpondeo, hoc eſſe falſiſſimum, & contra prædicta Iura canonica *c. non minus. & c. aduerſus.*

Et hoc iure vtimur: nam neque in Parmenſi ſtatu, nec in ditionibus finitimorum Principum, pro excubijs, quæ fiunt, Clerici vllam faciunt contributionem.

Quartum quoque non obſtat, quia fundatur ſuper illa generali ratione, vt ob

publicam vtilitatem Clerici ligentur ſtatuto laicorum, cuius contrarium ſuperius prolixè firmaui num 25 & ſeqq.

51 Quintũ† eodem morbo laborat.& cõtra Gabr.& Menoch. concinnè ſcripſere Surd conſ.303 per tot.lib.3.& incertus auctor poſt conſ. Menochij 1000.& alij,concludentes Clericos nullatenus teneri ſtatuto prohibente, ne ſeminetur oriza ob aeris ſalubritatem,ad eos remitto lectorem;quam ſententiam pro indubitata habuit ſanctiſſimus Præſul Carol.Borrom.in ſupra relat. eius epiſt, inſerta poſt d. conſ. Menoch.1000.

52 * Ad †ſextũ reſpondeo cõem,veriorẽ,& practicatã opinionẽ eſſe in contrariũ, nẽpè ſtatutũ laicale prohibens alienationẽ in forenſes, non cõprehendere Clericos actiuè,nec paſſiuè;actiuè quidem, vt non obſtante eiuſmodi ſtatuto,Clerici alienare valeant bona ſua forẽſibus; vt per Io. And.in c.vlt.de immun. Eccl in 6.& hanc opinionẽ diſputauit,ac determinauit Paduæ Oldradus vt refert Feder.de Sen.cõſ. mihi 85.alias 86. ſtatuto ciuitatis Peruſinæ.n.5.Fely.in c ecclesia S. Mariæ.n.89.&
* ſeqq. vbi de communi, tradunt Doctores vnanimiter in §. filiusfamilias. §.diui. ff. de leg.1.vbi Bart.n.12.Alex.n 12. Iaſ.in
* 1.lectu.n.72.& 83.vbi de cõi. & in 2. lectu.n.107.& ſeqq.vbi, quod durum eſſet ab ea in iudicando & conſulẽdo recedere Crot.n.80.& ſeq.Rip.n.81.Ferd.Loaz. n.82 & 207.Soc.iun.n.166.& ſeq. vbi de
* com, Purpurat.n.74.Opiz.n.63.Bolognet. n.200.Alex.conſ.311.n.3.lib.2. Marant. diſp.8.n.12.Fabian.de Mont. in tract. de empt.& vend.3.p.in princ.n.45 cum alijs plena manu congeſtis,per Tiraq.de legib. connub glo.8.n.172.plurimos etiam congerit,& ſequitur Rim.Iun.in cõſ.15.n.83. & ſeqq.& 89.& ſeqq. omnibusq.contrarijs ſatisfacit,plures etiã refert, & ſequitur Honded.conſ 3.n.22.vol.1. vbi teſta-
* tur hanc ſententiam communiter recipi, reprobata opin.Bal.Signorol. Feder.de Sen.& ſequacium cõtrarium ſentientiũ, ita pariter Soc.iun.conſ.76.n.40.lib.2.Cephal.conſ.53.n.37.& ſeqq.lib.1. Ladercb. conſ.103.n.1.& 3.Gaill obſer.32.n.3. lib. 2.Brun.de ſtatut.p.2.nu.10.12.15 & 19. cum plur.ſeqq.Surd.conſ.2. nu.34. vbi ait
* * hanc opinionem crebriorem, & veriorẽ: plurimos etiam congerit Carol.de Graſſ. de effect.cleric.effect.2.n.338.& dicit hãc opinionẽ diuerſis locis Sacræ Scripturæ, legibus,canonibus, Patrum auctoritatibus,ac innumeris rationibus probaſſe D. Io.Franciſcum à Ponte Clericum Regularem in ſuo conſ.pro cenſura Veneta à Sede Apoſtolica approbato, vbi doctiſſimè confutat omnes aduerſarios. Hanc etiã eſſe
* cõem opin.tenet Clar in §.fi.q.82 in ver. ſtatuto.Craſſ.lib.2.ver.ſtatutum nu. 12. Alderan Maſcar.de General.ſtat interp. concl.1.n.2.& ſeqq.Lãcell.Gallia conſ.59. n.87.& ſeqq. plurimos etiam congerit,&
* * de communi,& magis communi opin.teſtatur Carpan.ad Nouas conſt Mediol. in c.collegij.ver. huic dominio nõ ſubditam. ſub n.150.ver tamen communis & n.ſeq. fol.mihi 120. vol.3. vbi aſſerit ita fuiſſe à Senatu determinatum, alios etiã cumulat Bellet.diſquiſ cleric.p.1. tit de exempt. Cleric.à ſtatut §.4.n.1.Cuius ſentẽtiæ veritas ſatis ſuperq. conſtat ex hactenus à me deductis,& ſic temerarius, & parum propriæ conſciẽtiæ amator eſſet, qui cõtrariam amplecti mallet,quia reuera illa, nec quidẽ probabilis eſt, cum veriſſimũ ſit,bona,& perſonas Clericorum nõ ſubiacere ſtatutis laicorum; prout nec etiã exteri,quibus à Clericis fit talis alienatio comprehenduntur. Et hoc iure vtimur in eadem Ciuitate Parmæ, vbi adeſt eiuſmodi prohibitio; & nihilominus Clerici ad libitum alienant res ſuas. Quid plura? Menochius ipſe in conſ.165.n.8.vol.2.pluribus relatis,hanc ſententiam probat, &
* communem dicit,etiam quo ad bona patrimonialia Et latius hanc eandem opin. defendit, & plurimos congerit in conſ. 1129.à num 1.vſque ad 9.lib.12.vbi contrarijs ſatisfacit.

53 Paſſiuè† etiam,vt dicto ſtatuto nõ attento in Clericos, & Eccleſias alienatio fieri poſſit,tam ex contractu,quam ex vl-
* tima voluntate firmant cõmuniter Bar. & DD.omnes in d.§ Diui & ibi Obizon.
* n.51.ait hanc eſſe receptiſſimã inter DD. opinionem ad fauorẽ Eccleſiæ,& propter dubitationem incidendi in excõmunicationem c fin.de immun.eccl.in 6.non eſſe opus reſpõdere in contrarium allegatis. Io.And.in d cap.fin.de immun.eccl.ſub n. 81.& 86 Fely in d.c.Eccleſia S.Mariæ.n.
* 89.vbi de communi. Abb.in c.nobis.nu.5. de ſent.excom.Fab.de Mont.trac.de empt. & vend.in 3.p.princ.n.45. Couarr. in reg. poſſeſſor malæ fidei.2.p.§.4. n.9. ver. Hoc ipſum. Rim. iun. qui plurimos cumulat,
* & de communi teſtatur in conſ.973.n.19. & 20.in 6.Marant.d.diſp.8.num.2.Gaill obſeru.32.num.3.lib.2. Rodoan. de rebus eccleſ.non alien quæſt.52.num.120.& ſeq. cum alijs relatis per Ladereb. conſ. 103. num. 1. ver. aut ergo. Surd.conſ. 3.num. 34 lib.1. qui ait, quòd cum hæc ſit com-
* munis opinio,non eſt attendendum quid aliqui,& hi pauciores ſenſerint Leon.in

Theſa.

Theſa.fori eccl.p.1.c.14.n.38.&ſeq. vbi di-
* cit cõem,ab eaq; neq; in conſulendo,neque in iudicando recedendum. Plurimos etiam cumulat *Carol.de Graſ.effect.cleric.3.n.340.*& latè poſt alios,quos citat *Marta de Iuriſd.p 4.caſ.6.*plurimos etiã congerit *Bellett.diſq.cleric.d.§.3.n.4.*dixi ſupra *deciſ.10.nu.11.* Sed & idem *Menoch.* ſibi contrarius *in conſ.828.nu.10.l.9.*teſtatur,quod quamuis aliqui teneant contrarium; hæc tamen eſt verior, & magis
** recepta opinio, pro qua plurimos adducit,& ſignanter *Boſſ.in tract.crim.in tit.de Principe nu.339.& in tit.de pœnis nu.43.& Carpan.in Cõmentar.ad nouas Conſtitutiones.§.collegijs,in tit.de pœnis,*atteſtantes ita ſeruare Senatũ Mediolan. Vnde neſcio,quo pacto iſte excellentiſſimus conſulens,& doctiſſimus Præſes tãta dominandi teneretur libidine, vt contrariũ pro ſua iuriſdictione defendere non dubitauerit.

54 Et † hæc quidẽ ſentẽtia,omiſſis cæteris, videtur reddi indubitabilis *ex c.ſi.de immun.eccl. in 6.* vbi Principes temporales prohibentes ſubditos obſequia,& cætera præſtare Clericis,incidunt in excõmunicationẽ latæ ſentẽtiæ,qui textus licet loquatur,quãdo directè ſtatutum diſponit de eccleſia,vel Clericis,idem tamen eſt,ſi per indirectum diſpoſitionem generalem trahere nitantur ad eccleſias.& clericos; quia quod ſtatuentes non poſſunt facere in ſpecie, nec quidem agere valent in genere, vt ſupra dictum eſt, *l.lucius, §.pen. ad municip.c.à nobis.de ſent.excom. Bart. in l.ſi quis ſub conditione ff.de condit.in ſi. Crauett.conſ.106.nu.6.* pulchrè *Brun.in tract.de ſtatu.exclu.fœm.propter maſc.ar.6.num.38* & latius dixi *in d.deciſ.10.nu.11.* vbi plurimos congeſſi.
Et in pũcto,quòd ſi huiuſmodi ſtatuta cõprehẽderent Eccleſiaſticos,ſtatuẽtes per indirectum lederent Eccleſiaſticã libertatem,tradit poſt alios *Duard.in bull.cœnæ Domini lib 2.c.15.q.19.nu.84 & ſeqq. & ibi* etiam *nu.80. & ſeqq.* benè probat, quod ſi dictum ſtatutum expreſsè loqueretur de Eccleſijs,vel Clericis, eſſet quidem nullum,& contra libertatem Eccleſiaſticam(quod etiam probant *DD.rela. à Bellett.vbi ſup.*) ſi autem de eis nullam facit mentionem,valetquidem ſtatutum, ſed Clericos non compræhendit, vt etiã
55 dixi *in d.deciſ.10 n.31.* † Ex quibus notabiliter aduertendũ eſt,diſpoſitionẽ *d.c.ſi. de eccl.immun.in 6.* eſſe renouatam,& incluſam *in d. bulla cœna d.can.15. in verbis,quæ regiſtraui ſup.n.ſi.* quod diligẽter notent Confeſſarij,ne ab hoc; caſu abſoluant ſine auctoritate pœnitentes.

56 Ad ſeptimũ dico *Decianam* malè conſuluiſſe,nam imò non modò magiſtratus laici contribuere facientes Eccleſiaſticos pro Academia publica:ſed & Eccleſiaſtici ipſi ſpontè ſoluentes, etiã ſub eleemoſynæ titulo,incidunt in bullam cœnæ, vt non eundo per mẽdicata ſuffragia S.Cõgregatio Eminentiſs.Cardinalium negotijs Epiſcoporum, ac Regulariũ præpoſitorum de anno 1602.die 5.Nouembris reſcripſit Epiſcopo Caccio,tunc Vicario Apoſtolico Parmenſi in hunc, qui ſequitur tenorem.

Monſignor Veſcouo di coteſta Città hà fatto dare à queſti miei Illuſtriſſ. Signori nell'iſteſſa Congregatione la dichiaratione fatta da V.S.intorno l'obligo, che haueuano fatto alcuni Eccleſiaſtici di concorrere alla gabella impoſta per mantenere lo ſtudio; & è piaciuto ſino all'vltima eſſortatione,& approuatione di poter dare qualche coſa ſotto titolo di elemoſina, ò di ſuſſidio;parẽdo in queſto alle Signorie loro Illuſtriſſ. che ancora ſponte dantes vengano compreſi nella bolla in cœna Domini; *quando maſſime quel che ſi dà è indrizzato al medeſimo fine,per il quale ſi fà l'eſattione del Precipe ſecolare. Onde hãno voluto,ch'io li ſcriua, che ſia bene auuertire quelli, che ſi erano prima obligati à pagare,ò haueranno pagato,à farſi aſſoluere dalle cenſure incorſe. Non laſciando di dire ancora à lei,che conſulat conſcientiæ ſuæ, per queſt'vltima aggiunta,& che auuertiſca ſimilmente gli altri, che non veniſſero ſotto la ſua fede,à cadere in errore, &c.*

Id autem,quod in dicta epiſtola dicitur dictos Clericos nõ poſſe cogi ad ſoluẽda onera,etiã ſi ſoluere promiſiſſent ſine licentia Sedis Apoſtolicæ;fuit pariter deciſum in Collaterali Conſ.Neap. vt per *Io. Vinc.de Anna in alleg.13* pro ampliatione cuius deciſionis, reportanda eſt dicta epiſtola; vt ſcilicet non modo cogi nequeant, vt in dicta deciſ. ſed etiã ſi ſoluerint ſpõtè,ſint excõicati,& ſi Ordinarius licentiã impertiatur,etiam incidat in bullam cœnæ, *vt in eadem epiſtola.*

57 Ad octauum reſpondeo *Bar. Plateam, Menoch. Maſtrill.* alioſq. nonnullos ſimpliciter tenẽtes,edictum Magiſtratus laici,taxans pretia rerũ,cõprehẽdere etiam Eccleſiaſticos;malè locutos eſſe, & cõtra eõs traditiones,quibus iã oſtẽſũ eſt Principẽ laicũ ex defectu iuriſdictionis nullo caſu arctare poſſe Clericos; *Theologi* vero exaduerſo citati, intelligendi ſunt, & in effectu loquuntur de vi,non arctatiua; ſed directiua, & vt Clerici teneantur

in conſcientia vendere iuxta pretium taxatum, quod reputatur iuſtum, non vi legis, ſed vi rectæ rationis, vt latius dicam *in ſequenti deciſione nu.* 13. & ita etiam in puncto declarat *Surd. conſ.* 301. *ſub n.* 31. *vol.* 3. etſi attentè legatur, ſic loquitur *Franeus d. deciſ.* 9 & poſt alios, quos refert: ſic etiam concludit *Bellett. diſqui. cleric. par.* 1. *tit. de exempt. cleric. à ſtatu, §.* 2. *num.* 33. *&* 34. *Graß. de effect. cleric. effect.* 2. *num.* 266. *Viuius deciſ.* 28. *per totam. Duard. in Bull. Cœna. lib.* 2. *can.* 15. *q.* 18. *num.* 44. vbi ad hoc citat Nicolaum Papam in epiſt. ad Michaelem, & nos latius dicemus in ſequenti.

58 Eſt verum, † quod in ſimilibus caſibus Ordinarij debent ſuis edictis iuuare edicta Principis ſæcularis propter bonum publicum, vt ait *Nauar. loco exaduerſo citato*, & ita etiam pluries reſcripſit *S. Congregatio ſuper Epiſcopis*. & tradit etiam *Azor. par.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 5. *cap.* 12. *in fin.* & dicam latius *in ſequenti deciſione.*

59 Denique † non obſtat conſuetudo, ſeu aſſerta præſcriptio, ſuper qua ſe fundabat *Menoch.* quia nulla conſuetudo, vel præſcriptio contra Eccleſiaſticam libertatē introduci poteſt, vt egregiè poſt alios oſtendit *Surd.* ad eiuſdem *Menochij conſilium milleſimū*, reſpondens *in conſ.* 301. *nu.* 52 *& ſeqq.* vbi etiam refellit id, quod de Summi Pontificis tolerantia ille dicebat, & quod conſuetudo iſta, quæ clericos Iuriſdictioni laicorū aliqualiter ſupponit, tanquam improba, & ſacris canonibus inimica, nulla ſit, ac nullatenus attendenda. probatur in *cap. qualiter. & quando*, vbi communiter *DD. extr. de Iudi. Socc. in cap. ſi quis Clericus num.* 28. *& in cap. ſanè num.* 10. *de for. compet. Rot. deciſ.* 10. *de conſuet. in antiq. Leon. in Theſau for. Eccl par.* 3. *de excomm. cap.* 7. *num.* 98. *Roeth. de Curt. in tract. de conſuet. ſect.* 5. *num.* 31. *Aufrer. in addit. ad Capell. Tholoſ. deciſ.* 126. cum ſexcentis ſimilibus, & latè dixi *infra in deciſione* 37. vbi etiam addidi hunc articulum omni prorſus carere difficultate. Ex bulla cœnæ Domini, quæ quotannis publicatur, & in qua cuicunque conſuetudini, ſeu præſcriptioni derogatur, latè etiam, & pulchrè ad oculum oſtendit hanc veritatem *Suarez in tract. defenſ. fidei. lib.* 4. *cap.* 32. *per totum.*

Et ex his apparet, quam erronea ſit illatio, quam *Menoch.* faciebat ex dictis concluſionibus, vt nempè ſi Clerici ipſi extrahunt, ſeu extractioni aſſiſtunt, poſſit ab eis auferri frumentum, prout & eiſdem ex *Couarr. & Claro* arma contra Principum ſæcularium edicta geſtātibus, auferri poſſunt; Si verò non aſſiſtant, poſſint extrahentes eorum nomine, à laicis puniri.

Nam prior pars huius aſſertionis tam falſa eſt, quàm eſt falſum bona clericorum iuriſdictioni ſubeſſe laicorum; & eſt contra ea, quæ idem *Menoch.* paulò ſupra faſſus fuerat, vt caſu, quo Eccleſiaſtici ligantur lege Principis ſæcularis, cogendi ſint à ſuis Iudicibus.

60 Opinio autem *Couarruuia* loco exaduerſo citato, *& ſequacium* tenentium ſamiliam ſæcularem inuenientem clericos cum armis, poſſe ab eis auferre arma, & illa lucrari, vt ait *Clar.* pendet ab illa quæſtione, an edicta Principis ſæcularis compræhendant Clericos; vnde hoc eſt oſtendere idem per idem, & iam ſupra prolixè probauimus, illos non compræhendi, & in puncto totum contrarium; & ſic quod arma eis auferri non poſſint à miniſtris laicis, defendit *Marta in tract. de iuriſdict. par.* 4. *caſ.* 7. *per tot.* vbi contrarijs ſatisfacit; & in fine addit ſatis bonam rationem: nempe quod cum in multis caſibus Clericus arma portare poſſit, de quibus per *Ant. de Butr. in cap. Clerici de vita & honeſt. cler. & per Socc. reg.* 30. *ver ſexto fallit*. ideo expoliare illos armis cognitionis eſt, & pertinet ad Iudicem ſuum cognoſcere, an ille ſit vnus de caſibus permiſſis; ideo ſecundum eum iſte caſus ſub bulla cœnæ Domini compræhenſus eſt, & arbitror eum dicere verum, nempè vt compræhendatur ſub *can.* 5. *eiuſdem Bullæ*. Et quod clerici armis non poſſint ſpoliari, (reprobatis *Couar. & Clar*) firmat etiam *Alderan. Maſcard. in ſuis concl. de generali ſtatutorum interpretatione concl.* 1. *num.* 242. *& Bellet. diſqui. Cleric. tit. de fauore Clericorum Canonici §.* 2. *num.* 38. *Bonaccin. tom. de legib. diſ.* 10. *q.* 2. *punc.* 1. *§.* 1. *num.* 22. *Genuenſ. in prax. Archiep. Neap. c.* 92. *nu.* 6. vbi ait, contrariam opinionem nulla vera ratione fulciri, & hanc obſeruari vidiſſe Neapoli, nempè familiam ſæcularē, quæ duxerat Clericum carceratum ad Vicarium Neapolitanum reliquiſſe arma in poſſe Vicarij: idemque poſt hæc ſcripta firmat *Diana*, plurimos hinc inde adducens *par.* 1. *reſol. Moral. tract.* 2. *reſol.* 9. Et ego millies practicaui, & præter ſcribentes adducere ſoleo rationem, ni fallor, ſatis claram, vbi curia ſæcularis ducit Clericum ad carceres eccleſiaſticas, arma verò ſibi retinere prætendit; nempe illa eſſe corpus delicti, quod corpus debet per neceſſe apud acta cauſæ relin-

relinqui; & ſic in curia Eccleſiaſtica.

61 Quo verò ad poſteriorem partẽ Concluſionis *Menochij*, nempè quod ſi clericus trãſportationi nõ aſſiſtat, poſſit iudex ſæcularis punire laicos de mandato clerici frumentũ tranſportantes, eſt nõ minus falſa, quã prima in reſpiciẽtibus intereſſe clericorum & contra textũ expreſſum in *cap. fin. de Eccleſ. immunit. in ſexto*, & reijcitur paſſim à Sac. Congregatione ſuper Controuerſijs Iuriſdictionalibus à S.D.N. Vrbano VIII. prudentiſſimè erecta.

62 Præterea † eſt contra binas concluſiones, in iure clariſſimas, quarum prior eſt, vt operarij in nihilo teneãtur quãdo obediunt mandato conductoris in re, quæ de ſui natura non ſapit delictum, *gloſ. fi. in l.*
* *in rem. §. ſignũ ff. de rei vend. Dec. de com. in l. velle num. 8. ff. de reg. iur. & ibi Cagn. num. 11. Soccin. conſ. 54. n. 23. lib. 4. Rolan.*
* *etiam de com. conſ. 54. per totum, & maximè num. 6. lib. 1. idem Menoch. de arbitr. iud. caſ. 354. num. 35. & ſeq. Surd. conſ. 22. num. 40. & conſ. 512. num. 10. Ambroſin. deciſ. peruſ. 8. num 5.* & dixi latiſſimè *in deciſ. 24. num. 7. & ſeqq.*

63 Poſterior † eſt, quod cum hoc in caſu operarij nullũ ius habeant in re, ac proinde iudicium non ſubſtantietur in eis, ſed in clerico, cuius negocium gerebant; cauſa pertinet ad forũ Eccleſiaſticum, iuxta diſtinctionem DD de qua *Canoniſtæ* omnes
* *in cap. quoniam frequenter, vt lite non conteſt. vbi Socc. ſen. num. 118. & in conſ. 91. num. 14. lib. 3. Ambroſin. d. deciſ. 8. num. 10. Surd. conſ. 396. num. 37. Cagn. in l. venditor. nu. 19. de Iudic. Natt. conſ. 324. Rim. Iun. conſ. 422* & alij complures, quos retuli in *d. deciſ. 24. num. 1.* & deinceps, ad quam in materia recurre.

Remanet igitur firma, indubitabilis, & inconcuſſa concluſio contra *Menoch.* & alios ſupra relatos, ſtatuta & ædicta Magiſtratuũ laicorum, etiam ſi ædita pro bono publico, & promiſcua clericorũ, laicorumq; vtilitate; ac etiam ſi pro annona publica, nõ arctare, nec comprehendere
64 Eccleſiaſticos, eorũuè bona † quæ adeo vera eſt, vt ſi Gabellarij Datiarij, vel cuſtodes ad fores Ciuitatis deputati allegẽt frumentum, quod vehitur, non eſſe clerici, & de hoc non conſtet, ſtandum ſit iuramento, ne dum clerici, ſed etiam operariorum deferẽtium illud, niſi repugnet qualitas perſonarum, vt quia ſint malæ cõditionis, vel de mendacio cõuicti iuxta *gloſ. in l. qui ſemel de Reg. Iur.* Ità determinant *gloſ. & Card. in clemen. præſenti quæſt. 4. & pen. de cenſib. Parpalia in l. placet num. 111. C. de ſacroſ. Eccleſ. Bal. in l. eum proponas. col. pen. C. de Nau. fœn. & in Auth. habita. C. ne fil. pro patr. Fran. Marc. deciſ. 214. ſub nu. 3. par. 2. Bertacch. in trac. de Gabell. par. 7. q. 7. Boſſ. in tit. de Principe nu. 176. ferret. de Gabell. n. 128.*
* DD. comm. *in l. cætera §. ſed ſi quis. de legat. 1.* refert, & ſequitur *Rolan à Vall. conſ. 71. num 24. lib. 4.*

65 Quod † ſi qualitas perſonarum fidem demit iuramento, ac propterea oporteat iudicem adire; tunc adeundus erit Iudex Eccleſiaſticus, non autem laicus, vt per *Card. in d. clem. præſenti*, per illum text. *in princ.* ibi *locorum diœceſani* iuncto fine ibi *poſtquam de his conſtiterit. Bertacch. d. q. 7 col. 5. verſ. nec præterea Ferrett. de Gabell num. 433. Rolan. d. conſ. 71. nu. 25. lib. 4.* & hoc videtur iudicio meo determinatum per tex. in *cap. ſi iudex. de ſent. excom. in ſexto*, & conferunt tradita per *Couarr. pract. quæſ. cap. 33. nu. 1. & ſeqq.*

66 Sic † vice verſa clerici nec quidem tempore caritatis ligantur ſtatuto laicorum mandante blada introduci, & vẽdi in Ciuitate & ſi laici ad illius ſtatuti, vel bannimẽti obſeruantiã Eccleſiaſticos cogere vellent, excommunicationem incurrent. vt *plurimorum* DD. auctoritate concludit *Borgni. dec. 37. n. 76. & ſeq. par. 2.*

67 Quin † etiam ſi Clericus prædium laico locauit, pacto adiecto, vt ei non liceat fructus è domo, vel area amouere quouſque de affictu fuerit eidem ſatisfactum, ſi conductor ob id frumentum in Ciuitate iuxta bannimenta Magiſtratus ſæcularis non introduxerit, puniri minimè poteſt, nè per indirectum lædatur ius Eccleſiæ, vel clericorum, per plures rationes, quas habes penes *Borgn. d. dec. 37. à n. 65. ad 80.* Quod ſi magiſtratus velit integraliter clericis ſatisfacere de affictu, poterit poſtinde cogere affictuarium ad introductionem, vt ibi per *Borgn. num. 79.* ad quem breuitatis cauſa Lectorem remitto.

ARGVMENTVM.

Clerici, an, & quando, & quo iure teneantur vi directiua ſeruare ſtatuta laicalia. Et an, & quando tuta conſcientia extrahere, vel introducere valeant annonam contra Principum proclamata.

SVMMARIVM.

1 *Clerici, an, & quando teneantur in conſcientia abſtinere ab actibus lege laica prohibitis.*

2 Dire-

2 *Directiua vis qua clerici diriguntur ad ſeruanda quædam laicalia ſtatuta, vnde, & à quo iure proueniat.*

3 *Conſtitutionum politicarum quot ſint ſpecies, & quæ.*

4 *Clerici non tenentur ui directiua ad ſeruãdas laicas ordinationes ob aliquam particularem rationem ad bonum commune ordinatas.*

5 Vulpell. de libert. Eccle. par. 2. num. 30. *reprahenditur.*

6 *Clerici non tenentur ui directiua ad ſeruandas ordinationes magiſtratus laici reſpicientes publicam vtilitatem.*

7 *Pœna temporalis non imponitur niſi lege expreſſa cautum ſit.*

8 Cap. ſi in adiutorium diſt. 10. *explicatur.*

9 *Clerici, an, & qua ui directiua teneantur ad ſeruandas ordinationes politicas conformes iuri diuino, vel Canonico.*

10 *Pretij, & monetæ taxatio à Principe facta, an, & quatenus ſit à clericis ſeruanda, & ſub qua pœna.*

11 *Epiſcopi taxare poſſunt pretia rebus, etiam laicis de iure ciuili.*

12 *Statuta laicorum prohibentia luſum non comprahendunt clericos, etiamſi illis ſint fauorabilia.*

13 *Extrahere victualia non poßunt ſine peccato clerici tempore caritatis.*

14 *Epiſcopi tempore caritatis debent coadiuuare ſuis edictis principum ſæcularium edicta.*

15 *Statutum prohibens extrahi frumentum, an comprahendat farinam.*

16 *Clerici poſſunt in conſcientia introducere blada in Ciuitate, non obſtante edicto Principis laici.*

17 *Extrahere pro vſu proprio quilibet poteſt, edicto non obſtante.*

18 *Gabella ſolui non debet de rebus pro vſu proprio, vel familia emptis, vel aſportatis, & exigentes incidunt in excommunicationem.*

19 *Clericus extrahere, & vendere an poſſit annonam tuta conſcientia, quam pro vſu ſuæ domus emerat.*

20 *Clerici extrahere poſſunt tuta conſcientia tempore penuriæ, ſi laicis ſolet concedi extrahendi licentia.*

21 *Statutum de non extrahendo comprahendit etiam forenſes. Clerici forenſes poſſunt extrahere res, quibus indigent.*

22 *Clerici, & alij exempti, an teneantur aſſignare frumenta, quæ extrahunt.*

DECISIO XIII.

SEcvndvs articulus in Superiore Deciſione propoſitus erat, an proclama D. Gubernatoris Parmẽſis annonæ prohibens extractionem. clericos ſaltem quoad vim directiuam ligaret; ita vt illi contrauenientes,
1 peccarent, † eſt enim regula ſatis recepta, vt perſonæ Eccleſiaſticæ teneantur in conſcientia, ſub mortali, abſtinere ab actionibus lege, vel ſtatuto ciuili ob communem, & promiſcuam vtilitatem, & in Reipublicæ bonum prohibitis, vt ex Canoniſtis ſignanter firmant *Abb. in cap. Ecclesia Sancta Maria num. 14. extra de Conſtitution. & ibi Felyn. nu. 37. & ſeqq. Dec. num. 27. in fin. Couarr. pract. quæſt. cap. 33. Nauarr. in Manual. cap. 23. n. 88.* & ex Theologis *D. Thom. 1. 2. q. 96. Sum. Piſan. in Verb lex. §. Vtrum legis humana*
* plurimos refert, & de communi teſtatur *Suarez tom. de legibus lib. 3. cap. 34. nu. 6. Molin. tract. 2. de Iuſtit. diſp. 31. ſub fin. concl. 6. Bonaccin.* alios etiã adducens *to. de legib. diſp. 1 q. 1. punct. 6. ſub num. 29.*

Difficultas tamen non modica verſatur in applicatione dictæ concluſionis, & in dignoſcendo an lege humana, vel diuina, vel naturali in his terminis clerici dirigantur.

2 Quamuis † enim aliqui inconſultè ſint arbitrati clericos eadem lege, vel eodem ſtatuto laicali dirigi, & in conſcientia li-
* gari; communiter tamen ſcribentes id negant; affirmantibus nonnullis contingere non quidem iure ipſius legis, ſed ex ui rationis naturalis, dictantis partem non debere diſcordare à toto, membraq; omnia Reipublicæ (inter quæ connumerantur, & clerici) obligari ad ea obſeruãda, quæ ad conuenientem Reipublicæ ordinem, & pacẽ ſunt neceſſaria, vt poſt alios aduertunt *Viui. decis. 28. Garzi. de vltimo fine vtriuſque Iuris in 13. illat. num. 158. & ſeq. Graſſ. de effec. cleric. effec. 2. nu. 174. in fin. & 266. Duard. in Bullam cœnæ lib. 2. cap. 15. q. 18. num. 42. & ſeq.* Verum ratio iſta in vniuerſum maximam patitur difficultatem, vt benè conſiderant *Suar. vbi ſupra, & Azor. to. 1. Inſtit. moral. lib. 5. cap. 12.* Vndè plerique tenent id procedere non ex vi legis, neque ſimpliciter ex ui rationis naturalis, ſed ex ui iuris Canonici approbantis, & canonizantis conſtitutiones politicas, & ciuiles ad commune bonum tendentes. *Dec. in d. cap. Eccleſ.*

Sancta

Sanctæ Maria nu.27. Suar. tom. de legib. lib.3.cap.34.num.13.& in tract. defenſ. fidei lib.4.cap.16.num.16.Bonacci.loco mox citato Azor.d.c. 12.ver. ſi queras quid eſt. quod probari videtur in *cap. ſi in adiutorium diſt.* 10. vbi habetur ſeruandas eſſe leges ciuiles in his quæ non ſunt contra canones, nec præiudicant Eccleſijs, vel perſonis Eccleſiaſticis.

Complures autem inculcantes hos terminos promiſcue loquuntur, dicentes clericos obligari ex ui rationis; vel canonum, vt *Bellett. diſqui. cleric. par.1. tit.de exempt.cleric. à ſtatut. §.2.num.34.* & aliqui ex adductis per eum, ſed non omnes. *Ambroſin.de Immun. Eccleſ.cap.21. n.27. Surd. conſ.302. nu.30. lib.3.* Rurſus nonnulli arbitrantur prædicta procedere duntaxat quo ad ius ciuile Romanorum, quod à ſacris Canonibus eſt cognitum; non autem quo ad municipalia iura, & particularia edicta quæ ſunt illi incognita iuxta *cap.1.de conſt.in ſexto,* ita *Vaſq. de ſucceſſ.creat. lib.3.§.26. num.71.* qui in eadem ſententia tandem reſidet *lib.1. §. 20.num.651. Garzias in tract. de vlt. fin. num. 158 & ſeq illat. 13. & 14. princ.* egregiè *Surd.conſ.301.num.50.& 31.* vbi inquit, hanc differentiam inter leges ciuiles, & ſtatutarias feciſſe etiam *Hoſtien. in cap fin.de ſolut.* quem ſequitur *Caſſan. in conſuet.Burgund.rubr.10. §.1. num.2. & alij nonnulli* quibus addo *Velaſq. de Iur.emphit.par.1.q.20.num.6. ver.item quaro.* Et huius opinionis fuiſſe *Sanctum Carolum,* colligitur ex eius Epiſtola in ſuperiori deciſione citata.

Cæterum pro vera, & faciliori huius quæſtionis reſolutione reminiſcēdum eſt,
3 ordinationes † politicas, ſeu ciuiles, alioqui iuſtas, & rationabiles in triplici eſſe differentia; Aliæ namque diſponunt de actionibus nullo pacto ad ius diuinũ, ſeu naturale ſpectātibus, ſed ſunt mere actiones politicæ, quamuis ad bonum commune ordinatæ ob aliquam particularem rationem, quam hic, & nunc ſpectato populorum ingenio, vel aliquibus emergentibus accidētibus, Princeps ſeu magiſtratus laicus exiſtimauit dignam eſſe peculiari conſideratione, & ordinatione: eiuſmodi ſunt edicta vetantia armorum delationem, nocturnam abſque lumine vagationem, alearum, taxillorumq; luſum; prout pariter pragmaticæ ſanctiones moderantes in victu, vel veſtitu ſumptus, vel ædificijs formam ad Vrbis ornatũ præſcribentes, vel artificium, ſeu peritiam alicuius artis extra regnũ aſportari prohibentes, & ſimiles. Aliæ ſunt ordinationes præſcribētes actiones, quæ aliquo modo ſpectant ad euidētem totius communitatis vtilitatē veluti caſus iſte de quo loquimur, ſcilicet prohibitio aſportationis tritici, vel vini, aut olei, vel extractionis monetarum, & equorum; prout ſunt etiam edicta mandantia exponi venale frumentum, vel præſcribentia modum in contractibus in tranſlationibus dominiorum, in ſucceſſionibus, & cætera huiuſmodi.

Aliæ denique ſunt ordinationes iuri naturali, & diuino, vel canonico omnino conformes præſcribentes ſcilicet actiones alioqui naturali, diuina, vel canonica lege præſcriptas, euiuſmodi ſunt ſtatuta vrgentia æris alieni ſolutionem, abſtinentiam à violentia, fraudibus, direptione, ſtatuentia rebus venalibus pretia, & ſimilia.

4 Si † igitur loquamur quo ad conſtitutiones politicas primi generis, ab illis citra vllam hæſitationem concludendum eſt clericos eſſe exemptos, tàm quo ad vim coercitiuam, quam quo ad directiuã. Non enim oriri poteſt obligatio directiua à lege poſitiua, quia lata eſt à nõ habēte iuriſdictionem in illos; non à lege naturali, vel diuina; quia cum loquamur de actionibus natura ſua indifferentibus, nemo tenetur ab illis abſtinere, niſi ab extrinſecò malitiam aliquã induerint, prout contingit quãdo à legitimo ſuperiore ra-
5 tionabiliter prohibentur. † Vnde cautè legendus eſt *Vulpell. in tract. de libert. Eccle.par.2. num.* 30. dum poſt quoſdam quos citat, inquit Epiſcopum debere cogere clericos ad obſeruandum ſtatutum Principis laici ne quis ſine lumine de nocte incedat, cum enim edictum factum ſit ab eo, qui nullam in clericos habet iuriſdictionem, ſitq; de re indifferenti, profectò illos dirigere nequaquam poteſt.
6 Si † loquamur de ordinationibus ſecũdi generis, quæ publicam reſpiciunt vtilitatē, prout ſunt termini quæſtionis noſtræ, & tunc pariter clericorum actiones ſunt extra ſpheram actiuitatis, & iuriſdictionis etiã directiuæ ipſius Principis laici, illorum enim directio ad ſuos pertinet Prælatos *cap. ſi Imperator diſt. 96.* Imò ſi Princeps intenderet per huiuſmodi edicta dirigere clericos, iam læderet profectò immunitatem Eccleſiaſticam; intenderet enim illis prohibere rerum ſuarum liberum exercitium à lege naturali, & canonica illis tributum, vt patet ex præcedenti deciſione, & conſequenter neque à iure naturali, diuino vel canonico hiſce in caſibus dirigi poſſunt, cum huiuſmodi

extra-

extractiones nullo ſint iure proh bitæ; cũ itaque tantummodo vetentur à ſuperiore nullam in eos habente iuriſdictionem, immerito condemnaremus eos pe cato lætali, ſi leges transgrediuntur ad ſe nulla ratione ſpectantes, & multo minus audiẽdi ſunt qui prætendunt clericos contrauenientes puniendos eſſe ſaltem à ſuo ſu-
7 periore: † compertum eſt enim pœnam temporalem non eſſe imponendam, niſi lege expreſſa cautum ſit *§. cum igitur. in Auth. de non eligen. ſecundo nuben. §. at ſi quis §. diuus ff. de relig. & ſumpt. funer. Becc. conſ.* 18. *num.* 19. *Surd. conſ.* 301. *n.* 40. *vol.* 3. & ita loquitur, & defenditur *Nauarr. conſ. 3. de conſtitution.*

8 Neque † ad rem pertinet text. in *cap. ſi in adiutorium, diſtin.* 10. ex eo enim benè colligitur clericos vti poſſe ſtatutis laicorum ipſis fauorabilibus; legesq; ciuiles ſacris canonibus non contrarias ſeruandas eſſe in foro canonico in iudicijs ciuilibus; non tamen dicitur ibi clericorum perſonas illis obligari, vel dirigi.

9 Si † denique loquamur de ordinationibus tertij generis, quæ ſunt omnino cõformes iuri naturali diuino, vel canonico; & neque illæ vllo modo dirigere poſſunt perſonas Eccleſiaſticas, quia vnica radix obligationis in lege poſitiua, eſt voluntas rationabilis legiſlatoris; non poteſt autem laicus rationabilem habere voluntatem dirigendi clericos, quorum non eſt ſuperior; benè verum eſt quod clerici in his terminis diriguntur à iure naturali, vel canonico, cui dd. ordinationes ſunt conformes; ita vt contraueniendo peccent quidem in canones, non autem in dd. ordinationes.

10 Exemplificari † põt hoc tertiũ genus in ſtatuto, vel edicto taxante iuſtum prætiũ frumenti, vini, cæterarumq; rerum ad vitam neceſſariarum; quod quidem dubio procul ex poteſtatis defectu clericos non compræhendit vt per *Surd. conſ.* 301. *n.* 39. *vol.* 3. *Viui. deciſ.* 28. cum alijs per *Molſeſ. mox citãdum*; prout etiam de valore monetæ dicitur ex *Oldrad. conſ.* 250. *num.* 2. *Fenzon. ad ſtatut. Vrbis lib.* 1. *c. fin. n.* 222. At poſito illo, debent quidem clerici in foro poli taxatum prætium non præterire; quæ tamen obligatio non oritur ex vi ſtatuti, ſed ex vi iuris naturalis, quo cogimur res noſtras vendere iuſto pretio, qđ quidem dignoſcitur, vel ex communi cæterorum hominum conſenſione, vel ex legis, aut ſtatuti declaratione, vel aliunde *Molin. de contract. diſp.* 347. & 364. *Sair. in Clau. regia lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 16. & *ſeq.* & vterq; de cõmuni teſtatur; quamobrẽ à iuſto pretio ſic taxato recedere nequeũt clerici, & perſonæ Eccleſiaſticæ, quia naturalis ratio dictat in commercijs æqualitatem ſeruari; quæ ex iuſti prætij notitia ſcitur, vt per *præfatos*, ad quam notitiã per accidens eſt, vt ex Principis declaratione perueniamus. Præſertim quia alias magna confuſio, ac perturbatio Reipublicæ ſequeretur; idemq; repugnaret charitati, quæ clericis magis præ cæteris cordi eſſe debet, vt ratiocinatur *Graff. lib.* 2. *c.* 16. *n.* 12. Vnde vendentes res vltra pretium à ſtatuto taxatum, quatenus faciunt contra iuſtitiam, tenentur ad reſtitutionem, quatenus verò contra rationem naturalem, ac legem diuinam, mortaliter peccant. *Sot. in* 4. *ſent. diſt.* 25. *q.* 2. *concl.* 4. *Nauarr. in Manual. cap.* 23. *nu.* 88. *Molſeſ in tract. de contract. tit.* 3. *de domin. iuriſd.* ℞ *egi. compet. q* 5. *art.* 3. *nu.* 35. & *in Comment. ad Conſuet. Neap. par.* 2. *tit.* 1. *quæſt.* 7. *nu.* 45. & ex noſtratibus *Vinc. de Franch. deciſ.* 9. *Viuius deciſ.* 28. Igitur ratio naturalis, vel diuina eſt, quæ poſito ſtatuto, clericos dirigit, non autem lex Principis, quæ illos nullatenus dirigere poteſt.

11 Imò † Imperatores Valentinus, & Valens tam procul ab huiuſmodi prætenſione fuerunt; vt imò in Epiſcopos munus taxandi pretia rebus etiam quoad laicos, reiecerint, vt patet ex *l.* 1. *C. de Epiſcop. audien.* quæ lex non poteſt ſine rubore ab illis laicis Magiſtratibus legi, qui & ſe priuatiuè pretia taxari, & clericos ad id obligari poſſe iactant. Et ex his conſtat clericos in terminis ordinationum primi, & ſecundi generis, & ſic in caſu noſtro nullo pacto vi directiua obligari, neque à lege inferiori, neque à ſuperiori; in terminis autem ordinationum tertij generis obligari vi directiua non à lege Principis, ſed à lege Superiori, vel canonica, cui lex ciuilis eſt conformis.

Declaratur modo dicta concluſio quo ad ordinationes primi generis, vt procedat reſpectu acti. num indifferentiũ, tàm laicis, quàm clericis; non autem quo ad illas quæ licet ſint laicis indifferẽtes, ſunt tamen de iure canonico clericis prohibitæ, prout eſt alearum, taxillorumq; luſus, vel armorum delatio, quo fit vt huiuſmodi actiones euadant tertij generis, & clerici contrauenientes peccent quidem in canones, prout peccarent etiam ſecluſa Principis lege, quæ nullam quo ad eos ad-
12 dit obligationem; † ſtatuta enim laicorũ prohibentia ludum non compræhendunt clericos, etiamſi eſſent illis fauorabilia, puta ſi diſponerent, vt poſt bimeſtre non poſſit contra luſores inquiri, nam adhuc tranſa-

tranſacto d. termino, poterit contra clericos procedi *Diaz. in prax. crim. canon. cap. 70. aliàs 64. verſ. luſores num. 3. & ſeq. & ibi Lopez in addit. Farinacc. q. 109. nu. 105. Carol. de Graſſ. de effec. cleric. effec. 2. num. 301.*

13 Declaratur † pariter quo ad actiones ſecundi generis quoties clerici aliquid lege laica prohibitum faciendo ob priuatum commodũ, penuriam ciuitatis vrgerent, ſcandalumq; præberent; tunc enim huiuſmodi actiones ob hanc qualitatem diuerſificantur, euaduntq; tertij generis; ac ſubinde clerici peccant, non quidem contra legem Principis laici; ſed contra regulam charitatis, & iuſtitiæ, qua iure diuino, & naturali tenentur ad ea obſeruanda, quæ ad conuenientem Reipublicæ ordinem, & pacem ſunt neceſſaria. Et ſic tempore Caritatis clerici non quidem vi edicti Magiſtratus laici, ſed vi rationis naturalis, & ex debito charitatis abſtinere tenentur ab extractione frumenti cæterarumque victualiarum tanquam pars Reipublicæ, quæ in tali neceſſitate cum toto concordare debet. Et ita intelliguntur Doctores dicentes clericos vi directiua ſub dicta prohibitione compræhẽdi.

14 Vndè † ad euitãda peccata, & ad proſpiciendum communi bono, ſolent boni Præſules tempore caritatis, alteriuſuè neceſſitatis coadiuuare ſuis edictis Principum ſæcularium proclamata, vt per *Nauarr. in Manual. cap. 23. nu. 88. & Azor. par. 1. Inſtit. Moral. lib. 5. cap. 12. in fin.* Id quod non prætermiſit ſanctiſſimus Cardinalis, & Antiſtes Carolus Borromeus, vt conſtat ex eius epiſtola in præcedenti Deciſione ſæpe citata in illis verbis *Nihilominus tamen nos, non vt decreta laici Principis exequeremur, ſed vt in re, quæ ad vtilitatem publicã ſpectare aliquo modo poſſe videtur, omni cautione vteremur; ſuperioribus proximis diebus pro noſtro paſtorali munere de ea ipſa oriza ſatione, cum edictum auctoritate noſtra confectum promulgari iuſſimus, tum alia prout expedire cenſuimus opportuna officia adhibuimus, &c.* vt latius legitur poſt *conſ. Menoch.* 1000. Sic etiam nos poſt hæc ſcripta Genuæ cum ageretur de præcauenda peſte, edictis nomine D. Archiepiſcopi publicatis, Reipublicæ proclamata coadiuuanimus. Hoc itidẽ eſt de mente *Congregationis Eminentiſſimorum Cardinalium negotijs Epiſcoporum, Regulariumq; præpoſitorum*, quæ pluries ordinarijs reſcripſit, vt quo ad annonam, & ad extractionem frumenti conformẽt ſe cum ordinationibus Magiſtratuum ſæcularium ſimiles facientes ordinationes, quas poſtea à clericis ſeruari curent; & ſignanter ita reſcripſit D. Nuncio Neapolitano, ſub die 3. Septembris 1591. & 23 Auguſti 1593. D. Epiſcopo Parmen. de anno 1599. & alias paſſim.

Hæc autẽ declaratio verificatur etiam
15 in clerico extrahente farinam † quamuis enim controuerſum ſit inter ſcribentes nunquid ſtatutum prohibens extrahi frumentum compræhendat etiam farinæ extractionem, negatiuam enim ſententiam plurimi tenuerũt, itavt propterea cõmunem nuncupauerit *Alberic. in 2. par. ſtatutorũ q. 5.* ſubdens ſe ita in facto ſeruari vidiſſe *Vulpell. videndus conſ. 148. & Menoch. conſ. 225. num. 43. vol. 3.* quæ quidem opinio fundatur in regula, quæ habet ſtatutum pœnale eſſe strictè interpretandũ. Affirmatiuam autem tenuerint *Bar. in l. quaſitum §. illud num. 1. ff. de lega. 3. & in l. cæſar. num. 16. ff. de public. & vectig. Iaſ. in l. non dubium num. 40. & 45. C. de legib.* & dixit communem *Ripa de Peſte. in rubr. de Remed. ad conſeru. vbert. nu. 75. & Viuius. opin. 386. par. 1, mihi in ſecundo tom. comun. opin. diuerſ. ver. ſtatutum prohibens fol. 322. & Clar. in §. fin. q. 82. ſtatutum 7. circa blada vir. præterea quæro num. 6. & ibi Bernard. nu. 81. Gandin. de Maleſic. in rubr. de rebus non portan. contr. decr. num 40. Morant. de ord. iud. in princ. num. 10. Guid. Pap. deciſ. 373. Boer. deciſ 172.* & hæc quidem ſententia verior & crebrior eſt dubio procul, alias facilliṁe fieret fraus legi, illamq; praxis recepit vt teſtatur *Clar. loco citato.* Iſta tamen altercatio cadere nequaquam poteſt circa clericos, cum enim illi non ligentur ſtatuto Principis laici, fruſtra quo ad eos quæritur an ſtatuti verba ſint rationabiliter, vel literaliter, & iudaico more intelligenda; ex quo autem obligantur in conſcientia per regulam iuſtitiæ & æquitatis, quæ æquè in farina conſideratur, ac in frumento, vtique neque fas eſt eis aſportare farinam.

Sed nec omninò perpetua eſt præfata declaratio ſic ampliata, imò nonnullis in caſibus ceſſat. Et primo ſi vtilitas, & neceſſitas non eſt re vera communis tàm laicorum, quàm clericorũ; & ſi Principis edictum conditum eſt quidem ob publicum bonum, ſed vtilitas potius redundat principaliter in fauorem quarundã perſonarum, vel alicuius generis hominum, vt contingit in edicto mandante ne in Ciuitatem introducatur frumentum extra territorium natum, quod vtile quidẽ eſt ciuibus habentibus in territorio prædia

dia. nullo enim iure dirigi poſſunt clerici ad eiuſmodi edicti obſeruantiam: ac propterea illos eſſe ab eo exemptos fatetur ipſe Menoch. eodem conſ. 800. num. 30. poſt Bald. in conſ. 198. l. 2. Grãma. deciſ. 100. num. 15. & 16. Io. de Amic conſ. 18. in fin. Rip. in tract. de peſte rubr. de Remed. ad conſeru. Vbert. nu. 122. Couarr. in cap. poſſeſſor in 2. par. §. 4. n. 8. de reg. iur. in ſexto. Carol. de Graſſ. de effec. cleric. effec. 2. nu. 316. vbi hanc teſtatur eſſe mag. com. opi. tametſi contrariũ Panormi ſeruetur pulchrè Gramat. d. deciſ. 100. n. 11. & ſeq. vbi quod imò tale ſtatutũ continet monopolium, quod nihil aliud eſt, niſi non poſſe omnium res in ciuitate venundari l. 1. C. de monopol. ſubdens quod ſi clericos comprehenderet, eſſet contra Eccleſiaſticam libertatem.

17 Ceſſat ſecundo in rebus quas Eccleſiaſtici extrahunt pro vſu proprio; nõ enim peccant contra charitatem extrahendo etiam tempore penuriæ, cũ charitas ordinata à ſe ipſo incipiat. Quinimo etiam laicis fas eſt illas pro vſu ſuo extrahere, non obſtante edicto Principis ſecularis, vt per Bar. in l. cætera. §. ſed ſi quis ad opus. num. 4. & ibi Iaſ. de com. nu. 7. ff. de legat. primo. Alciat. pariter de communi atteſtans in l. cenſoria. in verbo victus ſui. ff. de Verb. ſign. Bal. in l. cum proponas C. de Nau. fen. Marſil. ſing 86. ſtatutum fuit. Viuius etiam de communi dicta opinio. 386. par. 1. in 2. limit. Clar. §. fin q 82. ſtatut. 7. circa blada. ver. Vlterius quæro. n. 4. vbi tamen inquit contrarium de conſuetudine ſeruari Rolan. conſ. 71. num. 16. volum. 4

18 Quemadmodũ † in ſimili dicimus nec quidem laicum teneri ad ſolutionem Gabellæ pro rebus, quas vſus ſui cauſa extrahit, vel vehit, vel quas pro vſu familiæ ſuæ emit, imò contra exigentes hoc in caſu gabellam, imponitur à iure pœna capitalis in l. vniuerſi C. de Vectig et commiſſ. l. ſi publicani §. 1. vbi etiam Bart. de public. idem Bart. & Alex. in l. cætera §. ſi quis opus. de legat. primo. Bertacchi. de Gabell. in 2. par. 8. quæſt. 6. Ferrett. de Gabell. num. 127. & ſeqq. pulchrè Franc. Marc. deciſ. 285. & 286 par. 1. Rolan. conſ. 71. nu. 15. & ſeqq. lib. 4. & conſ. conſ. 42. n. 29. vol. 3. vbi ait non valere conſuetudinem contrariam, prout etiam inquiunt Natt. conſ. 65. n. 2. vol. 3. Becc. conſ. 96. n. 9. Trentacinq. Variar. reſol. lib. 1. tit. de Iure fiſci. reſol. 5. num. 25. vbi de magis com. opin. Scapp. de Iure non ſcripto lib. 1. cap. 19. n. 9. & ſeqq. qui ait quod illa capitalis pœna exequi deberet contra horum temporũ Datiarios, qui in multis Italiæ Vrbibus cogunt pauperes ad ſoluendas gabellas, aliaſque impoſturas, ſeu verius ruberias pro rebus quas viatores pro vſu, ac neceſſitate propria deferunt: & ipſorum publicanorum, necnon etiam Principum creſcente auaritia ab ipſis viatoribus, maxima cum arrogantia pecunias extorquẽt. Hæc ille. Eandem opinionem ex Theologis tenuerunt Silueſtr. in Summ. verb. Gabella 3. q. 5. vbi inquit conſuetudinem contrariam vti irrationabilem non valere. Caiet. in ſumm. verb. vectigalia. vbi ait gabellas de rebus quæ pro vſu proprio deferuntur, vel de frumento ferendo, iniquas eſſe, etiam ſecũdum leges ciuiles Summ. Angelic in verbo Pedagium num. 3. vbi pariter firmat conſuetudinẽ in contrarium introduci non poſſe; prout etiam tenet Tabient. in verbo Pedagium. num. 4. §. 3. de cauſa materiali. Sotus de iuſt. & Iur. lib. 3. q. 6. art. 7. poſt med. vbi ait, quod lex, & ratio reclamare videtur (quamuis hunc auctorem incaute pro contraria parte adducat Rodriquez in Summ par. 2. cap. 73. num. 1.) Petr. Nauarr. plurimos citans de Reſtitut. lib. 3. cap. 1. num. 239. vbi quod oppoſitum eſſet nimia iniuſtitia; cum vnuſquiſque de iure naturali liber ſit, & immunis ab huiuſmodi exactionibus in rebus adeo neceſſarijs; ſubditq. aliam rationem poſt Caiet. loco citato, quia nempe qui plus egeret, plus ſolueret, cum plus portare, ſeu vendere cogatur, quod eſſet iniquum; ſequitur etiam Megal. par. 2. lib. 2. cap 17. q. 5. n. 64. idemq; ſentit Ema. Sà in Aphoriſm. confeſſ. in verb. Gabella num 5. Tolet. in ſum. lib. 5. cap. 73. num. 6. vbi inquit, exigentes gabellam pro rebus, quæ in proprios vſus inuehuntur, non modo peccare; ſed incidere in excommunicationẽ latam in Bullam cœnæ Domini, contra eos qui prohibita pedagia exigunt. Vnde quamuis hæc communis ſententia, de facto non ſeruetur, vt etiã obſeruant Ruin. conſ. 112. ſub num. 8. vol. 5. & Trentacinq; loco cit. tamen nullo pacto excuſari poſſunt Publicani à peccato, neque ab obligatione reſtituendi, præſertim in materia, in qua contraria cõſuetudo introduci non poteſt, ac proinde ab huiuſmodi extorſionibus coercer deberent; & ſucceſſiuè ex his apparet nullo modo peccare fraudantes gabellas pro rebus, quas in proprios vſus emunt euehentque vel ad ſubleuandas ſuæ domus neceſſitates vendunt.

19 Ceſſat tertio, † in clerico extrahente annonam, vel quid aliud, quod pro vſu

ſuæ

ſuæ domus emerat, ſed poſtea, vel quia mutauit animum, vel quia ſuis ſuperſit ſumptibus, reuendere intendit, attenditur enim prima deſtinatio *Viui. d. opinio. 381. ſtatutum prohibens Clar. d. quaſt. 82.*
* *ſtatutum 7. circa blada nu. 5.* vbi de communi teſtatur, & inquit ita quotidie ſeruari. *Alberic. in 2. par. ſtatut. quaſt. 206. ver. prædicta etiam Rolan. conſ. 71. nu. 18. lib. 4. Franc. Marc. decif. 285. num. tertio parte prima.*

20 Quarto ceſſat † quando edicto non obſtante, Magiſtratus ſæcularis facilè ſuis ſubditis extrahendi licentiam concedit: inde enim colligitur ceſſare illa communis neceſſitas, quæ cauſa eſt, vt clerici teneantur in conſcientia non extrahere. Vnde in propoſito *Boſſius in praxi in tit. de Pœnis. poſt num. 20.* loquens de ſimili non extrahendi decreto Mediolani vigēte, aiebat quod licet illud cōtinere videatur vtilitatem publicā, ne ſcilicet ſequatur caritas frumentorum; ſi tamen practicam attendamus, auaritiam continet; ex quo finis eſt, vt pro quolibet frumenti ſacco extrahendo, ſoluatur quoddam vectigal, omniq; tempore concedi facultatem extrahēdi cum dicti Vectigalis ſolutione, quæ res, & penuriam auget, & nobiles dimittit inanes; ſubdens ſe quotidie contra id clamaſſe; & quamuis *Clar. loco citato nu. 1.* defendere conetur præfatum decretū; nulla tamen ratio ſubeſt, cur Clerici hoc in caſu obligentur in conſcientia per ſupradicta.

21 Quinto, † denique limitarem dictā declarationem in Clericis forenſibus, qui vt ad proprios lares reuertantur, eorum mobilia, vel blada ſeu vaſa argentea, vel equos extrahere volunt: quamuis enim
** iuxta magis communē opinionē talia ſtatuta obligent forenſes, & ita communiter ſeruari teſtetur *Alberic. in ſecunda parte ſtatu. q. 1. n. 11. & Clar. d. q. 81. in ſeptimo. ſtatuto circa blada nu. 2. Viui. d. opi. 181. ſtatutum prohibens Dec. conſ. 71. nu. 3. vol. 2.* & ita tenere videatur *Baiar. in addi. ad Clar. loco cit.* quatenus hanc ſententiam vltimo loco recenſet. Id tamen intelligendum eſt in foro externo datis terminis habilibus, & ſic quo ad laicos forenſes, ad quos, data ſcientia, extenditur iuriſdictio ſtatuentis: at cum clerici obligentur duntaxat ex regula charitatis, & iuſtitiæ, certè regula iſta non prohibet, quin illi in diſceſſu, res proprias, vel quibus indigent ſecum portare, aut præmittere valeant.

22 Præfatas † limitationes temperandas eſſe nonnulli putant, vt clerici teneantur ſaltem aſſignare datarijs frumentum, & bona, quæ contra dictum edictum extrahunt, ne forte aliqua ſubrepat fraus, vel colluſio. text. in *l. fin. §. diuus ff. de Public. vbi Bar. Bald. conſ. 79. col. 2. vol. 2. Franc. Marc. decif. 214. nu. 3. par. 2. & decif. 285. in fin. par. prima,* vbi citat *Cardin. in clem. prædicati de Cenſibus, & Bertacc. in trac. de Gabell. in vltima parte quaſt. 29.* ſequitur *Rolan. conſ. 71. num. 22. vol. 4. Ruin. conſ. 112. ſub nu. 8. vol. 5. Trentacinquius Var. reſol. lib. 1. tit. de Iure Fiſci reſolut. 5. ſub nu. 8. & 9.* Quam quidem ſententiam ſicut in laicis priuilegiatis puto veriſſimam, ſic in clericis dico falſiſſimam, ex latè deductis in *præcedente deciſione,* vbi oſtenſum fuit ſimilia edicta in nihilo poſſe ligare clericos, ſed cum caſus mihi contigiſſet de facto dum Regij Vicarium agebā, & D. Dux Mirandolæ inſtaret per me cogi Clericos ſuæ ditionis, ad denunciandum ſuis miniſtris, quod extrahebāt frumentum, nullatenus id permiſi, ne in aliquo immunitas Eccleſiaſtica labefactaretur. Verum ad hoc vt D. Dux plenam haberet notitiam de frumēto, quod ex eius territorio per Eccleſiaſticos extrahebatur, & ſic innoteſceret ſibi, an reſiduum annonę ſufficiens eſſet pro ſuorum populorum victu; neue vlla ſubreperet fraus, per meum edictum præcepi vniuerſis clericis ditionis Mirandulanæ, vt Vicario foraneo aſſignarent notulam frumenti, vel bladæ extrahendæ; eidemque Vicario priuatè in mandatis dedi, vt à Ducalibus miniſtris requiſitus, benigne dictarum aſſignationum ſeu notularum copiam illis concederet.

ARGVMENTVM.

Ordinarius, an Iudici Laico delegare valeat exercitium concedendi, & negandi licentias Clericis annonam extrahere cupientibus.

Edicta Epiſcopi, & Vicarij, an, & quando poſt mortem, vel remotionem ab officio durent.

SVMMARIVM.

1 *Statutum Laicorum, an, & quomodo ab Ordinario confirmari poſſit, ita vt clericos afficiat;* & ſub numero 18. verſ. obiecta.

2 *Confirmatus actus ſumit robur à confirmante.*

3 *Ea noſtra facimus, quibus noſtram impertimur auctoritatem.*
4 *Epiſcopi ſtatutum, an, & quando liget ſucceſſores.*
5 *Statutum cenſetur à confirmante confectum.*
6 *Subſcriptio operatur, vt ſcriptura dicatur à ſubſcribente confecta.*
7 *Conſuetudo communis clericorum, & laicorum, an clericos liget.*
8 *Actus tribuitur ordinanti; non exequenti.*
9 *Proceſſio omnis fit à principijs.*
10 *Epiſcopus quam facultatem in Clericos laico delegare poſſit*, & numero 17. & ſequent.
11 *Ordinarius clericorum ciuiles cauſas, quatenus laicis committere valeat.*
12 *Actum geri dicitur à mandante miniſterio mandatarij.*
13 *Epiſcopus conſentire non poteſt, vt laicus in clericos iuriſdictionem exerceat.*
14 *Laicis obſequendi clericis manet neceſſitas, non imperandi auctoritas.*
15 *Laici, vt plurimum ſunt clericis infeſti, & quare.*
16 *Per quæ peccamus, per hæc, & torquemur.*
17 *Ordinarius quas cauſas laico delegare poſſit.*
18 *Sententia à laico in clericum lata, an ab eo, vel ab ordinario ſit exequenda.*
19 *Ordinarius, an, & quando poſſit laicis delegare capturam clericorum de nocte, vel cum armis incedentium.*
20 *Vicarij Epiſcopalis, & Rectorum ciuitatum edicta expirant finito officio.*
21 *Epiſcopi edicta quatenus durent.*
22 *Caſus ab Epiſcopo reſeruati, eius obitu expirant.*
23 *Exilium ab Epiſcopo iniunctum, an, & quando eius morte expiret.*
24 *Edicta Epiſcoporum ad inſtar ſunt edictorum Prætorum.*

DECISIO XIV.

REMANET tertium dubium in deciſione duodecima excitatum; An ſaltem vigore ſubſcriptionis à Vicario in præfato edicto appoſitæ poſſit Gubernator iuxta illius tenorem circa clericos procedere.

Et quidem pro affirmatiua conſidera-
1 ri poterat, † quod quamuis Epiſcopus, vel
Vicarius tacitè, vel expreſsè confirmare
nequeat edictum, vel ſtatutum laicorum
ſuper rebus Eccleſiæ, vt per *Abb. in cap. Eccleſia Sancta Maria num. 5. in vtraque lectura extr. de conſtit.* & per *Surdum conſ. 301. num. 61. vol. 3.* id tamen procedit ſi confirmet quatenus eſt ſtatutum laicorum, ita vt remaneat eorum duntaxat ordinatio: ſecus autem videtur ſi per ſubſcriptionem ita confirmat, vt euadat commune, cum enim dubio procul D. Vicarius potuiſſet per proprium edictum clericis annonæ tranſpoſitionem prohibere, potuit etiam confirmare, & approbare edictum Gubernatoris, quod iſto caſu ſuſtinetur non vi propria; ſed vi approbationis. *Rebuff. de Conſtit. Reg. tom. 1. in proemio gloſ. 1. num. 61. & ſeq.*
2. Et † actus confirmatus ſumit robur nō
à faciente, ſed à confirmante *l. adoptio. ff. de Adopt. l. legata inutiliter. ff. de adim. leg. Bar. in l. more. num. 5. ff. de iuriſd. om. iud.* cum alijs per *Curt. iun. ibidem num. 44. et Iaſ. num. 30. Pariſ. conſ. 3. num. 40. & ſeq. vol. 4. Cephal. conſ. 304. num. 86. & conſ. 414. num. 42.*
3 Eaque † noſtra facimus, quibus noſtrā
impertimur auctoritatem *l. 1. C. de veter. iur. Enucle. Cyn. in l. digna vox Cod. de leg. Garz. in tract. de vltimo fine nu. 161. Rota decif. 79. n 6. par. prima in recentior.*
4 vbi habetur, quod † quamuis ſtatutum
Epiſcopi non liget ſucceſſores; id tamen non procedit. quando à Papa fuit confirmatum: tunc enim non eſt amplius ſtatutum Epiſcopale, ſed Papale, quod ligat etiam ſucceſſores.
5 Et † in puncto, quod ſtatutum cenſeatur
ipſius confirmantis, & vti tranſgreſſor illius ordinationis puniatur contrafaciens, dixit *Bald. in l. ex placito C. de rerum permut. Barbat. inter conſ. Alex. conſ. 129. num. 17. lib. 4. Felyn. in cap. 1. ſub n. 4. extr. de ſponſal. Dec. in cap. cum acceſſiſſent num. 12. & ſeq. de conſtitut. Maluaſ.* at-
* teſtans ita tenere omnes in *conſ. 30. num.*
28. Mandoſ. de Signat. gratia tit. de confirm. ſtatutorum Bertan. conſ. ciu. 2. num. 2. vbi ait confirmationem operari, vt ſtatutum extendatur ad caſum, ad quem aliàs extendi non poſſet: ſequitur *Fenzon.* dum hæc viderentur impreſſus *ad ſtatut. Vrbis in prin. ſuper titulo num. 38. & ſequentib.*
6 Denique † ſubſcriptio Vicarij opera-
tur, vt d. edictum dicatur à ſubſcribente confectum. *Innoc. in cap. quoniam contra col. 1. de probat. Anchar. conſ. 14. n. 8. lib. 6. Dec. conſ. 447. num. 10. Rota Decif. 50. n. 3. parte prima recent.* vbi, & aliæ recenſentur deciſiones.
7 Hinc † videmus in ſimili, conſuetudi-
nem

nem communem, tàm laicorum, quàm clericorum; æqualiter ligare etiam Clericos *gloſ. in cap. cæterum de donat. Abb. in cap. cum veniſſet in ſecundo, notab. & ibi Felynus numero ſexto, de eo qui mittitur in poſſeſſio. idem Felyn. in cap. Eccleſia Sancta Maria num. 81. de conſtit. Tiraq. de retract. lig. §. 1. gloſ. 13. num. 2. Marant. diſput. 8. num. 53. Capra regul. 15. nu. 20. & 21. Remig. de Gonn. in tractatu de caritat. ſubſid. quaſt. 62. num. 2. & ſeq. in 15.*
* *tom. tract. diuerſ.* vbi teſtatur de communi opinione.

Nec incõueniens videtur, vt à Gubernatore licentiæ ſubſcribantur; cum is magis ſit de Vrbis neceſſitatibus informatus, illiusq; peculiare munus ſit annonæ abũdantiam parare; præſertim quia id agit
8 vti Vicarij executor. Actus † autem tribuitur ordinanti, non exequenti *l. ſi hæres teſtamento. ff. de act. empt. l. item eorum. §. ſi decuriones. ff. quod cuiuſque Vniuerſi nom. Crauett. conſ. 144. num. 3. latè Tiraq. de legibus connub. gloſ. 8. n. 184. & 194.* vbi exornat *Surd. conſ. 29. num. 3. lib. 1.*
9 Et † omnis proceſſio fit à principijs *Ariſt. lib. 1. de Cælo Ang. conſ. 110. num. 6. poſt med.* egregiè. *Crauett. conſ. 883. nu. 13. Surd. conſ. 301. num. 36. vol. 3.*
10 Præterea † tametſi Epiſcopus nequeat per pactum, vel concordiam Iudici ſæculari iuriſdictionem vllam in clericos contra clericale priuilegium concedere; benè tamen poteſt eidem tribuere executionẽ aliquam, vel miniſterium facti, ita vt poſſit tanquam organum, & miniſter Epiſcopi actiones aliquas circa clericos exercere, quæ ad impedienda peccata, vel perturbationes publicas conuenientes cenſentur, vt magiſtraliter diſtinguit *Suarez in tract. defenſ. fid. lib. 4. cap. 34. num. 25.* eiuſdem autem generis videbatur eſſe exercitium ſubſcribendi licentias annonam extrahere volentibus.

Et eo magis huiuſmodi exercitium ad ciuile, non ad criminale iudiciũ pertinens à Vicario concedi potuiſſe videbatur, quo
11 regulare eſt, vt Iudex † Eccleſiaſticus cauſas ciuiles laicis delegare valeat, quia hoc eis nõ eſt interdictum (citra poteſtatẽ imponendi cenſuras) *gloſ. in c. 2. in verbo non præſumat de iudic. & ibi But. in prin. Abb. num. 5. Bal. num. 10. Fely. num. 6. Dec.*
* *n. 5. & cæteri communit. Alex. conſ. 8. col. 2. ver poterit etiam Vant. in trac. de Nullit. tit. de null. ex defe. iuriſd. num. 69. Decian. in tract. Crim. parte 1. l. 4. cap. 9. num. 70. Segura in Director. Iud. Eccleſ. parte prima cap. 11. num. 2. Cucc. in inſtitut. maior. lib. 2. tit. 6. nu. 139. & ſeq. Scaccia de Iudic. parte prima cap. 9. num. 41. verſ. aduerte modo Carol. de Graſſ. de effec. Cleric. effect. primo num. 566.*
12 Gubernator † enim iure Epiſcopi fungebatur; ipſumq; ordinarium perſona, & miniſterio illius mediante ſubſcribere reputabatur. *c. cum olim il ſecondo*, & quod ibi notat *Abb. de offic. deleg.* facit text. in *cap. ſanè eod. tit. & in l. 1. §. 1. ff. de offi-*
* *cio eius cui manda. eſt iuriſd.* & tradunt *DD.* communiter *in d. cap. 2. vbi Decius num. 28.*

Citra tamen æſitationem cenſui edictum præfatum, tãquam Eccleſiaſticæ repugnãs libertati, à Vicarij ſubſcriptione nullatenus robur, & firmitatem acquirere potuiſſe, cum in eo tribuatur Gubernatori iuriſdictio prohibendi, vel conce-
13 dendi clericis annonæ † extractionem, quod quidem Vicarij, quin & Epiſcopi facultatem omninò excedit *cap. 2. decernimus, & c. quantum de Iudic. Hoſtienſ. in ſumm. tit. de iudic. §. quæ ſit neceſſaria Gramat. decis. 61. num. 9. Surd. conſ. 301. num. 61. vol. 3.* & illis non citatis, *Suarez in defenſ. fid. ad Regem Angliæ lib. 4. c. 34.*
14 *num. 20. & ſeq.* Laicis † enim obſequendi clericis manet neceſſitas, non imperandi auctoritas, *c. benè quidem 96. diſt. cap. Eccleſia Sancta Maria de conſtit. cap. ſolitæ de maiorit. & obed. cap. cum laicis de rebus Eccl. non alien.*

Quod eo intollerabilius in terminis noſtris erat, quo ſæpe clerici deterioris fiebant conditionis, quam laici, difficiliusq;
15 licentias impetrabant † ex occulta, & penè dixerim naturali antipathia, quam ſæculares habent in clericos, quibus, vt plurimum ſunt infeſti. *cap. laicos 2. quæſt. 7. cap. clericis de Immu. Eccleſ. in ſexto.*

Quod iuſto Dei iudicio contingere reor; vt clerici, qui in ſortem Domini vocari, terrena deſpicere, ac ad cæleſtia toto corde, anhelare deberent, cum ad conſanguineos ditandos perſæpe ad hæc ima nimis deprimantur, ab ijſdem laicis con-
16 terãtur; † & ſic iuxta illud *D. Gregorij* per quæ peccamus, per hæc, & torquemur.
17 Tùm † etiam quia tametſi ordinarius delegare poſſit laico alicuius particularis cauſæ ciuilis cognitionem, non tamen illum ad vniuerſitatem cauſarum deputare poteſt, cum ſit caſus Papæ reſeruatus ad *cap. 2. extra de Iudic. vbi Felynus nu. 2. Dec. num. 30. & ſequentib. & nu. 43. Genuenſ. in practicabil. Eccleſiaſt. q. 730. num. 1.*

Et multo minus eidem delegare poteſt executionem contra bona clericorum faciendam, prout erat in terminis

noſtris, in quibus Gubernator frumen-
tum, & blada à miniſtris Clericorum trãſ-
18 portãtibus auferre faciebat; † quãdo nec
quidem in cauſis, in quibus Iudex laicus,
vel ex particulari commiſſione, vel ex
reconuentione contra clericos eſt cauſæ
cognitor, poteſt contra illorum bona
ſententiam exequi; ſed ipſo requiren-
te executio facienda eſt ab ordinario vt
per *Abb. Antiq. & Imol. in cap. poſtulaſti de foro compet. Oſtien. & Socci. in cap. 1. de mutuis petition.* & ibidem expreſſius *Ant. de Butr. nu. 20. in fine Viui. decіſ. 49. nu. 6.*
vbi teſtatur ſe ita ſemper varijs in cauſis
& diuerſis in locis practicari vdiſſe *Genu. in prax. Archiepiſ. Neap. cap. 12. n. 1.* vbi
teſtatur de veriori opinione pro qua
etiam adducit text. in *cap. ſeculares de foro compet. in ſexto, vbi Philip. Franch.*
id expreſsè notat, & ita ego quoque plu-
ries, & vbique citra controuerſiam pra-
cticaui, quicquid ſecus, & malè ſenſerit.
Io. Lupus in repet. cap. per veſtras in 6. ſeu ſectione incip. ſed eſt pulchra dubitatio num. 2. de dona. inter uir. & iuxtor. qui ta-
men ſubdit tutius eſſe illam ordinario re-
mittere, quem ſequitur *Carol. de Graſſ. de effec. cleric. effec. primo. num. 791.* circa
quod ſubdit *Genuen. loco citato* ſolere Vi-
carium tranſmittere præceptum Iudici-
bus laicis, & alijs, ne moleſtent in perſo-
na, nec in bonis clericum ſine ipſius licẽ-
tia ſub excommunicationis pœna: & vi-
ſa poſtinde ſententia, ac proceſſu Iudi-
cis ſecularis, mandat executionem fieri;
alibi vidi mandatum iudicis laici præſen-
tari ordinario, qui illud exequi mandat:
& dummodo executio re vera fiat per
Eccleſiaſticum, crederem circa modum,
ſeruandam eſſe locorum conſuetudinem.

Obiecta non releuant: poteſt enim
Vicarius ita edictum ſecularis poteſtatis
confirmare, vt illud proprium faciat;
modo tamen non ſit contra libertatem
Eccleſiaſticam; committit Iudici laico
cauſas particulares, non vniuerſitatem
cauſarum, nec exequendi facultatem,
concedit denique nudum facti miniſte-
rium; nõ tamen cum cognitione, & coer-
citione mixtum; vt erat in terminis no-
ſtris, in quibus Gubernator non erat dũ-
taxat deputatus ad ſignandas licentias,
ſed arbitratu ſuo illas, vel dabat, vel ne-
gabat, annonamque eo inſcio extrahen-
tibus auferebat; hæc enim non nudum
facti miniſterium, ſed coercitionem, po-
teſtatem, iuriſdictionem reſpiciunt; quo-
rum laicus etiam Epiſcopo permittente
incapax eſt, & ſic doctrina *Suarez* po-
tius retorquetur.

19 Sic in ſimilibus terminis videmus Or-
dinarium non poſſe iudici laico faculta-
tem in genere largiri ſiſtendi clericos,
nocturnis horis per Vrbem vagantes,
quia in hoc aliqualem ille haberet cogni-
tionem in eos, circa id propter, quod ca-
pere poſſet, quod eſt omninò vetitum
cap. 2. extra de Iudic. Tametſi ſecus ſit,
ſi ordinarius impertiretur illi facultatem
clericos in fraganti cum armis repertos
capiendi, vt diſtinguendo docet *Petrus de Ancharan. in cap. ea quæ quæſt. 21. de regul. iur. in ſexto, Marian. Soccin. in cap. pervenit num. 275. & ſeqq. extra de ſen-ten. excomm.*

Quin etiam in caſu, quo præfatum edi-
ctum fuiſſet validè conceſſum, iam per re-
motionem ab officio illius Vicarij expi-
20 raſſet; † quia Vrbium Rectores, cæte-
rique iuriſdictionem temporaneã, prout
ſunt Vicarij, habentes, poſſunt duntaxat
ordinationes pro tempore ſui officij fa-
cere; quo finito expirant, vt per *Bart. in l. omnes populi ſub num. 8. de Iuſti. & iur. Genuen. in prax. Archiepiſc. Neap. cap. 1. ſub num. 18.*

21 Imò, † & Epiſcopi edicta (Synodalibus
conſtitutionibus exceptis) temporanea
ſunt, illiuſque obitu expirant, vt per *Bal. & DD. in l. 5. ff. de Verbor. ſignificat. Bertacchi. in tract. de Epiſcop. 2. par. lib. 4. quæſt. 15. Riccius decіſ. 149. num. 1. par. 1.*
& pro certo ſupponitur à *Rota in decіſ. 279. num. 6 parte prima, in recent.* quicquid
ſecus ſenſerint *Federic. de Senis conſ. 16. num. 1. 4. & ſequent. & Genuenſ. ſub d. num. 18.* quorum ſententia in Synodali-
bus edictis ſaluari poteſt; quæ quidem
vim legis, & canonis obtinent.

22 Vnde, † & caſus ab Epiſcopo reſerua-
ti, per eius obitum expirant, niſi in Syno-
do facta fuerit reſeruatio, vt per *Riccium loco citato, num. 2.* Ideo ſolent Vi-
carij capitulares ſtatim defuncti Epiſcopi
edicta, caſuſque reſeruatos renouare, &
ita practicaui in obitu claræ memoriæ D.
Cardinalis Eſtenſis.

23 Hinc † rurſus exilium alicui ab Epi-
ſcopo iniunctum, per illius mortem expi-
rat *Iaſ. in l. centeſimis §. ſi ità ſtipulatus. num. 5. verſ. ſucceſſiuè. ff. de verbor. oblig. Gratian. conſ. 92. num. 1, libro ſecundo. Capic. decіſ. 136. num. 5. & ſequentib. Maſcard. de proba. lib. 1. concluſ. 188. num. 30. Farinacc.* qui contra *Rimin.* hanc ſen-
tentiam defendit in *Fragment. in verbo Bannit. num. 77. Guazzin. in tract. ad defenſam tom. 2. defenſ. 33. cap. 27. ſub nu. 9. ver. ſi vero.*

Quicquid ſit ſi fuit datum ad benepla-
citum,

citum, tunc enim diſtinguitur, an fuerit habita conſideratio ad perſonam vel ad officium, de quo vide latè *Caball. caſ.* 143. *Farinac. in d. fragmen. litera B. num.* 74. & latius *num.* 99. cum multis ſequentibus *Guall. d. cap.* 27. *num.* 8 *& ſeqq.*

24 Prædictorum † autem ea poteſt afferri ratio, quia edicta Epiſcopi ad inſtar ſunt edictorum Prætorum. *Bald. conſ.* 31. *vol. primo Iaſ. in l. ſtipulationum alia num.* 7. *& ſeqq. ff. de Verb. oblig. Kireon.* cum per eum relat. *in ſuis comm. opin. in verb. ſtatutum ſi fuerit. Iodoc. Damhouderius in enchiridion. parium aut ſimilium iuris in verbo ſtatuta.*

A R G V M E N T V M.

Synodalis conſtitutio, an, & quando dicatur ab initio vſu recepta, & an probandus ſit vſus, an verò non vſus. Quotidiana materia ad ſciendum quis dicatur ſtatutorum, ſeu edictorum, ac ſynodalium conſtitutionum tranſgreſſor, & quando ſtatuta ligent.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutionem fuiſſe vſu receptam, probandum eſt ab allegante.*
Contrarium eſt verius num. 16. imò acceptatio præſumitur num. 27.
2 *Paulina non cenſetur vſu recepta, niſi probetur.*
Contrarium eſt verius num. 17.
3 *Facta non præſumuntur, niſi probentur.*
4 *Ad eſſe legis requiruntur tria, editio promulgatio acceptatio.*
Contrarium quo ad acceptationem num. 23. & ſequen. & 29. & ſequentib. præſertim ſi continet ius antiquum num. 47.
5 *Statutum ſeu lex firmatur moribus vtentium.*
Declara id procedere de facto non de iure num. 34.
6 *Etiam ſi deroget conſuetudini contrariæ.*
7 *Etiam ſi habeat decretum irritans,* & num. ſeq.
8 *Niſi ab initio recepta fuerit.*
9 *Ac etiam ſi homines non habuerint illius notitiam.*
10 *Conſtitutio in vna parte acceptata, non obligat in alia.*
11 *Nec in diuerſa Prouincia.*
12 *Legem non ſeruans, vſu populi non receptam, non peccat nec dicitur tranſgreſſor.*
13 *Iuramentum de ſeruandis ſtatutis non extenditur ad non recepta.*
14 *Conſtitutio non dicitur recepta, quando pars maior populi facit, quod facere conſueuerat.*
15 *Populi pars minor obediens, non ligat maiorem partem inobſeruantem.*
18 *Statutum inſertum in volumine ſtatutorum præſumitur receptum.*
19 *Vſus legi contrarius quomodo ſit probandus.*
20 *Lex ſemper loquitur, & dicitur in viridi obſeruantia.*
21 *Simplex non vſus non abrogat legem.*
22 *Non vſus habens implicitum contrarium vſum, legem abrogat.*
24 *Conſtitutio Epiſcopalis obligat etiam ante acceptationem.*
25 *Delictum inobſeruantiæ non præſumitur.*
26 *Conſtitutio noua quando ligare incipiat.*
28 *Conſtitutio dicitur acceptata, ſi in illius publicatione non fuit improbata.*
29 *Conſtitutionis publicatio dicitur actus perfectiuus illius* & num. 31.
30 *Lex eo ipſo, quod eſt publicata dicitur acceptata.*
32 *Publicatio ex temporis antiquitate præſumitur.*
33 *Legis obſeruantia non requiritur pro illius forma ſubſtantiali.*
35 *Populus tranſtulit in Principem ſupremam poteſtatem. Monarchia Ariſtocratia, & Reſpublica quid ſint remiſſiuè.*
36 *Papa recepit à Deo facultatem iuris condendi.*
37 *Epiſcopi habent à Papa eandem auctoritatem.*
38 C. in iſtis §. leges 4. diſt. *explicatur.*
39 *Actus contrary ſciente, & patiente legiſlatore derogant legi,* & num. ſeq.
& ſufficiunt duo actus.
42 *Lex ciuilis quando obliget in conſcientia remiſſiuè.*
43 *Conſuetudo notoria per decennium contraria legi, tollit illam.*
Quid autem ſi ab initio recepta fuerit. num. 8.
44 *Imò ſufficere tempus minus decennio probabile eſt.*
43 *Modo tamen actus ſint effectuati, & ad populi notitiam.*
46 *Vel obtenti in contradictorio iudicio.*

DECISIO XV.

IN quadam cauſa coram me vertente, dicebat Reus conuentus ſynodi Prouincialis conſtitutionem, in qua ſe fundabat Actor, non
1 fuiſſe vſu receptam †, ac proinde non probata per Actorem obſeruantia, eam nullo pacto fore attendendam; ad quod allegabatur *Ioſeph. Ludouicius in deciſ. Peruſ. 98. num. 2.* qui huiuſmodi regulam in materia ſtatuti firmauit. Cum autem articulus iſte ſit in praxi frequentiſſimus, illum breuiter enucleare decreui.

Dicebam igitur, quod quamuis *Ludouic.* pro ſua opinione, videlicet vſum conſtitutionis vel ſtatuti probandum eſſe ab allegante, inaduertenter citet *Roland. conſ. 99. num. 39. lib. 3.* qui totum contrarium tenet, poterat tamen allegare, *Socci. iun. in conſ. 32. ſub num. 45. vol. 3.* (vbi in hanc ſententiam trahere conatur verba *Alexandri in conſ. 6. & 132. lib. 1.*) *& Verall. deciſ. 203. par. 3. num. 4. & 8.* vbi citat *Aym. conſ. 2. & 298. nu. 5.* qui tamen in meo codice hoc non dicit; eamdem opinionem poſtea mordicus ſecutus eſt *Menoch. in tract. de præſumptio. lib. 2. præſumpt. 2. num. 2. cum ſeqq.* vbi ait doctores contrarium tenentes loqui ſine lege & ratione. *Duenn. regula 38. Burſatt. conſ. 55. num. 20. lib. 1. Eraſm. à Choebir. in tract. de Iuriſdic. ordinan. in exemptos par. 4. quæſt 66. ſub num. 1.*

2 Et † in materia Paulinæ, rerum Eccleſiaſticarum alienationem prohibentis, quod probari debeat illam fuiſſe moribus vtentium receptam tenuit. *Burſatt. loco citato, & Mandoſ. de ſignat. gratia tit. ſi in euidentē ver. emanauit bulla. & Rota Rom.* apud *Mohedan. in deciſ. 1. de conſtit. & in deciſ. 8 de locat. & conduct. & in Comen. Cappellaniæ 5. Iulij 1593. coram Penia verſ. Neq; aliquam,* vbi dicitur ita fuiſſe reſolutum in *Lauden. bonorum 8. Iunij 1588. coram Gypſio.* Mouentur nonnulli ex præfatis ſcribentibus, ex eo, quia ſtatutum eſſe vſu receptum,
3 ſit quid facti †, facta autem non præſumantur, niſi probentur, *l. in bello §. facta ff. de captiu. & poſtlim. reuer. cum vulgar.*

Secundò pro eadem ſententia adduci
4 poteſt propoſitio, quæ habet † ad eſſe legis, ſeu conſtitutionis tria requiri, primū, vt conſtituatur, ſecundum, vt promulgetur, tertium, vt moribus vtētium approbetur, & ſi quid horum deficit, nō eſt, nec eſſe poteſt conſtitutio, quod videtur de mente *Gratiani in c. in iſtis §. leges 4. diſtinct.* & tradunt *Pau. & Matth. in prohem. Clementin. & Henric. in tract. de ſynod. par. 3. art. 2. nu. 62.* vnde ſequitur, quod fundans ſe in ſtatuto, vel conſtitutione, de his tribus docere debeat, tanquā de partibus integrātibus, ſine quibus cōſtitutio non eſſe, nec allegari meretur.

Tertiò pro eadem parte vrget alia regula parū præcedenti abſimilis, † nēpe ſtatutū, vel legem, nullam vim obtinere, niſi ab initio à ſubditis recepta fuerint, vt probatur in *l. de quibus ff. de legib.* ibi, *Nā cum ipſæ leges nulla alia ex cauſa nos teneāt, quā quod iudicio populi recepta ſunt,* idemq; habetur, *in c. in iſtis. §. leges 4. diſt.* ibi, *leges confirmantur, cum moribus vtentium approbantur* id quod docet etiam. *Ariſt. 2. polit. c. 6. in fin.* ibi, *lex nullam vim obligandi habet, niſi ex more.* & in terminis conſtitutionis ſynodalis dixit *Rot.* poſt multos quos allegat in *Burgen. Archipræſbiteratus de Pancoruo 18. Decēbris 1589. coram Penia.* & quod etiam iura canonica non recepta non obligant, quāuis primi non recipientes peccauerint tradit. *Domin. in d. §. leges glo. 2. ad fin. in c. 1. de tregu. & pace,* & ibi *Calder. Card. Hoſt. & Felyn. Couar. lib. 2. variar. c. 16. num. 6. Menoch. de præſumpt. lib. 2. d. præſumpt. 2. nu. 1.* & relatis contrarijs, hanc firmat *Azor. inſtit. moral. lib. 5. c. 4. Guttier. Canonicarum quæſt. lib. 1. c. 8. n. 2. Sanchez de Matrim. l. 3. diſp. 18. n. 1. Puteus dec 1. n. 1.* cum alijs tum canoniſtis tum Theologis pleno ſtylo congeſtis per *Garz. in tract. de Benefic. part. 11 c. 5. num. 150.* quibus addo *Card. Pariſ. conſ. 150. n. 6. vol. 4.* vbi inquit, quod Pontificis conſtitutio extrauagans, quæ non fuit vſu recepta, non eſt curanda in foro fori, nec in foro poli. vt etiam dicunt, *Capice. deciſ. 111. num. 8. & Surd.* egregiè exornans in *conſ. 58. nu. 9. vol. 1. & Gratian. diſcept. forenſ. tom. 3. c. 588. nu. 15.* eandem opinionem tenet *Rota deciſ. 781. nu. 11. par. 4. diuerſ. Mantica deciſ. 236. nu. 2. Choebier. de Iuriſd. ord. in exempt. par. 1. quæſt. 50. nu. 12.* &
* communem profitetur tam de iure ciuili abſolutè, quam de iure canonico, quo ad leges latas à recognoſcente ſuperiorem, vt in caſu noſtro, *Ludou. Carbon. in tract. de legib. lib. 3. diſp. 10.* in eandem ſententiam iuerunt. *Magon deciſ. lucenſ. 49. nu. 34.* & ibi addit. *Verall. deciſ. 203. nu. 1. & 2. par. 3. Bonacc. to. de legib. diſp. 1. q. 1. punct. 4. n. 27. & ſeq.* latè examinat materiam per plura dubia diſcurrens *Filiuc.*

tom.

tom. moral. 2. tract. 21. cap. vlt. nu. 429.

6 Etiam † ſi lex, ſeu conſtitutio derogaret contrariæ conſuetudini. *Rocc. de Curt. in cap. fin. de conſuet. ſect. 7. num. 5. Boss. de ſynod. 3. par. art. 2. num. 64. Duenn. regula 144. in 2. lim. em. Rodriq. quaſt. regul. tom. 1. quaſt. 6. art. 11. Garz. de benef. par. 5. cap. 4. num. 153.*

7 Ac † etiam ſi habeat decretũ irritans *Gabr. com. concl. tit. de clauſul. concl. 3. nu. 43. Puteus deciſ. 1. lib. 1. Ruin conſ. 13. num. 27. vol. 2. Pariſ. de reſign. Benef. lib. 8. quaſt. 8. num. 154. Garz. de benef. par. 11. cap. 5. num. 152. Gratian. diſcept. Forenſ. tom. 3. cap. 154. num. 55. & tom. 2. cap. 202. num. 18.* vbi teſtatur ita latè dictum fuiſſe à *Rota in Valliſoletana præheminentiarum 23. Maij 1608. coram Card. Lancellot.*

8 Et quamuis ſecus tenere videatur. *Caputaq. deciſ. 204. par. 3.* & idem *Gratian. cum relat. d. c. 559. num. 35. & ſeq. & num. 42. 43. & 49.* quia intelligendi tamen ſunt in conſtitutione ab initio recepta, aduerſus quam, ſtante dicto decreto irritanti, non poteſt induci contraria conſuetudo, niſi ſaltem 40. annorum, & in his terminis loquuntur ſcribentes *in cap. cum de beneficijs. de preben. in 6. relati à Caputaq. & Gratian. locis citatis, & à Rota deciſ. 361. num. 5. in recollect. per Farinace. poſt tom. 2. conſiliorum.* & quod de iure canonico ad hunc effectum requiratur quadragenaria præſcriptio citatur ab omnibus *cap. fin. de conſuet. in 6.* & ibi *gloſſa 3.* tradunt *DD. in d. c. ideſt. de treug. & pace,* vbi *Imol. col. in fin & Felin. ſub nu. 13* & alijs relatis teſtatur de vera, & com. ſententia *Suarez de legib. lib. 7. cap. 18. nu. 12. & farin. in 2. par. fragment. ver. lex. nu. 17. fol. mihi 216. quibus adde Surd. in cõſ. 58. num. 10. vol. 1. & Gratian. d. cap. 559. num. 44.* At nos loquimur in conſtitutione quam non conſtat ab initio fuiſſe vſu receptam, & ſic vbi tractatur de diſſuetudine, in quibus terminis intrant ſupra relatæ concluſiones, ita reſpondet, & diſtinguit *Garzias in addit. ad tract. de benef. par. 11. cap. 5. ad num. 152.* in calce eiuſdem tractatus, & videtur de mente *Gratian. dicta diſcept. 202. num. 18. tom. 2.*

9 Rurſus † præmiſſa procedunt etiam, ſi conſtitutio ideo non fuiſſet recepta, quia homines illius notitiam minimè habuiſſent, & ſic per ignorantiam. *Garz. d. cap. 5. num. 154. Bonacc. tom. de legib. diſput. 1. quaſt. 1. punct. 4. num. 28. Filiucc. tom. 2. tractation. 21. cap. vlt. num. 429. & num. ſeq. in fine.*

10 Quin † etiam, ſi fuiſſet in vna tantum parte acceptata, non obligaret in alia, tametſi in illa parte, in qua acceptata fuit, ſeruãda ſit. vt per *Bonacci. d. punct. 4. num. 30.* & ex noſtratibus tradunt *Cornelius conſ. 20. col. 3. vol. 3. Ruin. conſ. 55. in fin. vol. 5. Hier. Gabr. conſ. 78. num. 9. lib. 2.*

11 Sicut † ſi in vna prouincia fuit acceptata, in alia prouincia vires nequaquam porrigit, vtpote alios obſeruat, *Bonacc. vbi ſupra nu. 32.* & dixit *Rota in alleg. Burgen. Archiepiſcopatus in fine.*

12 Adeo † vt non dicatur tranſgreſſor nõ ſeruans legem vſu populi non receptam. *Alex. conſ. 78. col. 1. in fin lib. 6.* vbi teſtatur de magis com. *Surd. conſ. 58. num. 11. circa med. & nu. 9. poſt princ. Gratian. in addit. ad deciſ. Marchia 186. nu. 2.*

Tametſi primi inobedientes peccauerint, vt dixi ſupra *num. 5.* & aduertit *Surdus d. num. 11.*

13 Et hinc eſt †, quod Iuramentum de ſeruandis ſtatutis editis, & edendis, non extenditur ad non recepta moribus vtentium, vel per contrariam conſuetudinem abrogata, vt per *Roland. conſ. 58. n. 14. & Magon. deciſ. lucenſ. 49.* & ibi Additionator *in addit. litera G. ver. quod procedit.* quod nota pro canonicis, qui in actu capiendi poſſeſsionem canonicatus præſtant in capitulo perſimile Iuramentum, & vidi quoſdam hac de cauſa ſcrupulis vexari tam in capitulis, quam in alijs collegijs.

14 Nec dicitur conſtitutio vſu recepta, quoties pars maior populi proſequitur facere, quod ante illius promulgationem facere conſueuerat; ſiue populus ipſe ſciat, ſiue ignoret conſtitutionem ipſam. *Azor. inſtit. moral. lib. 5. cap. 4. quaſt. 1. Bonacc. de legib. diſp. 1. quaſt. 1. punct. 4. num. 28.*

15 Non † enim eſt in poteſtate minoris partis populi legem recipientis ligare maiorem partem non obſeruantem, quidquid ſit e conuerſo, *Pariſ. conſ. 105. à num. 6. vſq; ad 10. lib. 4. Marſil. conſ. 49. num. 49. Socci. iun. conſ. 32. nu. 44. lib. 3. Berous conſ. 137. num. 33. lib. 3. Surd. conſ. 58. num. 9. & 10.* vbi profitetur hanc eſſe magis communem opinionem & *Gratian. tom. 3. diſcep. forenſ. cap. 588. num. 16.* Cum itaq; vſus conſtitutionis ſit de illius eſſe neceſſarium, vtiq; fundans ſe in illa, ſicut de illius exiſtentia, ſic etiam de eius obſeruantia docere debere videbatur.

16 Cæterum † contraria ſententia ſicut magis communis eſt, ita verior iudicanda,

da, nempe in dubio præſumi pro viridi conſtitutionis, ſeu ſtatuti obſeruantia, & eum, qui contrarium dicit, probare debere non vſum, cum hæc negatiua ſit fundamentum intentionis illius, alias in caſu ſuccumbentiæ verſari, vt placuit. *Bar. in l. illa nu. 5. ff. de verb. oblig. & in conſ. 44. incip. Iudex communis Tuderti Felyn. in cap. 1 ſub nu. 10. extra. de Tregu. & Pace. Dec. conſ. 534. ſub num. 9. & conſ. 649. col. 2. ver. non obſtat Corn. conſ. 15. col 4. ver. præterea vol. 3. Gozadin. conſ. 16. num. 16. Curt. iun. conſ. 129. num 12.* vbi teſtatur de communi opinione, *Roland. conſ. 99. num. 53. vol. 2. Natta conſ. 340. nu. 11. lib. 2. & conſ. 575. num. 33. ver. non obſtat lib. 3. Pariſ. de Puteo in tract. de Syndicat. cap. ſtatutum col. 1. Hercul. in tract. de negatiuis nu. 26. verſ. infertur 18. Pariſius in tract. de Reſign. benef. lib. 3. quæſt. 6. num. 25. & ſeqq. Borgni. in tract. de Tuto, & curat. nu. 41. Ioſeph. Maſcard. de probat. lib. 3. concl. 1332. nu. 3. Alderan. etiam Maſcard. in tract. de General. ſtatut. interpr. conclu. 6. num 94. & ſeqq.* vbi contrarium tenentes reprobat. *Mantic. de tacit. & Ambig. lib 5. tit. 13. nu. 42. Caphal. conſ. 36. vol 1. Honded. conſ. 4. nu. 91. lib. 1. Surd. conſ. 58. nu 2. lib. 1. & conſ. 460. num. 79. lib. 4.* cum per eum relatis. *Gratian.* referens quaſdam. *Rota deciſiones*, non impreſſas, *diſcept. forenſ. tom. 3. cap. 559. num. 57. Roderiq. regularium qq. tom. 1. quæſt. 6 art. 11. in fin. Bonacc. tom. de legib. diſp. 1. quæſt. 1. punct. 4. num. 88. Beninten. deciſ. 13. nu. 9. Put. deciſ. 1. lib. 1. Creſcen. dec. 79. Verall. deciſ 229. per totam par. 1. Seraphin deciſ. 153. num. 2. Rota deciſ. 97 num. 2 par. 1. & deciſ. 301. par. 2. diuerſorum*, vbi citatur etiam *deciſ. Caſſad. 25.* quam non reperi. *Badem Rota in dicta Burgen. Iuriſd. de Pancorbo 4. Iun. 1590. & in Amerina ſucceſſ. 24. Maij 1593. coram Penia*, qui omnes loquuntur, quando eſt dubium, an conſtitutio fuerit ab initio recepta. Vnde nullo pacto tenenda eſt diſtinctio. *Farinacc. in 2. par. fragment. verb. lex fol. mihi 224. ſub num. 8. ver. in hac.* Imo cum hæc poſterior ſententia à tot, tantiſque patribus recepta, & toties in *Rota Romana* canonizata fuerit, profectò temerarium videretur ab ea in iudicando recedere.

Et quamuis, *Mobedan. ſupra num. 20. allatus*, contrarium ſenſerit in materia

17 Paulinæ † tamen Rota ſemper receſsit à dictis *Mobedani deciſionibus*, quas nullatenus ſeruat, ſed poſtmodum paſſim tenuit, dictam conſtitutionem Paulinam præſumi vbique vſu receptam, donec probetur contrarium vt teſtantur. *Beninti. d. deciſ. 13. ſub nu 9.* vbi quod quotidie Curia Romana pronunciat pro eius obſeruantia, quemadmodum dixit. *Quarant. in ſumma Bull verb alienatio rerum eccleſ. ſub num 48 Pariſ. de reſign. benef. lib. 4. quæſt. 2. in fin. Redoan. de reb. eccle non alien. quæſt 6. c. item expramiſsit num. 15. Guttier. lib. 1. canonicarum qq. cap. 8. Ricc. in Pract. eccleſ. tit. de alien. rerum eccleſ. deciſ. 95. Garzias*, plurimos referens, *de benefic. par. 2. cap. 1. num. 41. & ſeqq. Card. Mantic. de tacitis, & ambig. conuenct. lib. 5. tit. 13. nu. 42. Gratian. tom 3. diſcep. forenſ. cap. 559. num. 58.* vbi dicit hanc opinionem veriorem eſſe, & citat *Rotam deciſ. 30. num. 5. par. 1. recen.* vbi quod Rota non ſeruat *dictas deciſ. Mobed.* & concordantes affert, *& faſſus fuit Ioſ. Ludou.* ſibi parum conſtans *in concl. 44. lim. 1.* vbi idem dicit de ſtatuto in volumine ſtatutorum de Bulla in Bullario impreſſa, & de conſtitutionibus Marchiæ, vnde non eſt recipiendus *Burſatt. conſ. 55. num. 20. lib 1.* qui deceptus authoritate *Mobedani* contrarium ſenſit.

18 Et † generaliter, quod ſufficiat ſtatutum eſſe inſertum in volumine ſtatutorum & ſic conſtitutionem ſynodalem in ſynodi volumine, tradit et am. *Gomeſ. ſuper regul. Cancellar. in proem. quæſt. 2. ver. 4.* pro iſta vbi teſtatur ita firmare Doctores omnes *in l. omnes populi ff. de Iuſt. & iur. & in cap. 1. de conſtit. in 6.* & ſic firmauit. *Rota in dicta Amerina ſucceſſionis 24. Maij 1593. coram Penia, & in Burgen. diſtributionum ſeu reſidentia 9. May 1554. coram eod. Penia. Garz. de benef. par. 3. cap. 2. num. 448. tom. 1. & in deciſ. 398. num. 2. par. 2. in recentior.* & alias vt ibi. *Hier. Gabr. in conſ. 78. num. 10. & ſeqq. lib. 2.* vbi loquitur de conſtitutione particulari, & ſic non

19 inſerta in volumine Bullarum. Adeo † autem præſumitur pro vſu, vt non quælibet contrarij vſus probatio ſufficiat, ſed eiuſmodi eſſe debeat, quæ percutiat formam, & ſpeciem, alias non releuat, vt per *Dec. in conſ. 534. nu. 9. Seraphin. deciſ. 153. ſub num. 2. Gratian. diſcept. forenſ. tom. 3. cap. 559. nu. 57.*

Duplici autem ratione moueri ſolent

20 præfati ſcribentes, primo quia † lex ſemper loquitur, & ſic ſemper præſumitur in viridi obſeruantia, *l. Arrianj C. de heretic. & Manich. Bar. in l certa forma num. 13. C. de iure fiſci lib. 10. & in l. ſi mihi,*

bi, & tibi §. legatis, vbi etiam. *Socci. ff. de legat.* 1. *Verall.* in terminis *deciſ.* 220. *num.* 5. *par.* 1. quamuis hoc fundamentum non placeat, *Soccino iun. nec Menochio*, ſupra in contrarium adductis.

Secundò, quia ſi ego fundo intentionem meam in ſtatuto, tu verò excipis, ſtatutum ipſum haud fuiſſe vſu receptū, iam non negas ſtatutum, ſed illud præſupponis, & ſic fundata remanet Actoris intentio, excipis autem de non vſu, & in hoc conſiſtit fundamentum intentionis tuæ; hoc igitur fundamentum à te probandum eſt, vt in ſpecie declarant. *Dec. & Natta in locis citatis*.

Quæ ſecunda ratio corroborari poteſt ineuitabili demonſtratione; quia nem-
21 pe † certum eſt ſimplicem non vſum ſtatuti, illius robur non adimere, cum eſſe poſsit, vt caſus illud obſeruandi fortaſſe non contigerit, & inobſeruantia, quæ non repugnat directè legi, ſtatuto, vel conſtitutioni, non tollit illam vllo tempore, vt per *Card. Alex. in c. in iſtis §. leges 4. diſt. Pute. in deciſ. 1. ſub num. 3. l. 1. Io. And. in cap. Ioannes ad fin. extra. de Cleric. coniug.* vbi ponit exemplum de *l. quaritur ff. de ſtatu homin. c. idem hermaphrodita 4. q. 3.* quibus iuribus dictantibus, hermaphroditum iudicandum eſſe in eo ſexu, in quo magis incaleſcit, derogatum haudquaquam cenſetur, ſi per mille annos hermaphroditus non naſcatur.

Et quod per ſimplicem non vſum, etiam per mille annos nō tollatur lex, vel
* ſtatutum eſt communis opinio teſte. *Iaſ. in l. de quibus num. 33. ff. de legib. Alex. conſ. 136. num. 19. lib. 2. Dec. in c. cum acceſſiſſent num. 95. ver. & in ſimplici extra de conſtit. Aldobrand. in §. ſed naturalia num. 10. Inſt. de Iur. natural. gent. & ciuil. Ripa conſ. 28. per non vſum lib. 1. Io. de Amic. conſ. 1. num. 43.* Rolan. *in tract. de lucro dotis q. 99. nu. 13. Rim. Iun. conſ. 34. num. 15. & ſeqq.* vbi benè declarat, an, & quando per contrarium actum lex, ſeu conſtitutio abrogata cenſeatur, *& conſ. 180. in fin. lib. 2. Hiero. Gabr. conſ. 78. num. 10. & ſeqq. vol. 2. & conſ. 84 num. 60. eod. lib. 2. Surd. conſ. 38. num. 11. Honded. conſ. 110. num. 22. lib. 1. Farinac. conſ. 30. num. 108. in fin. lib. 1. Mantic. de tacit. & ambig. lib. 5. tit. 13. num. 38. & ſeq.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 218. num. 59. & cap. 559. num. 39. Bonacc. tom. de legib. diſp. 1. quaſt. 1. punct. 4. num. 48. & punct. vltim. §. 3. num. 27. Viuius deciſ. 338. num. 7.* vbi ait ita per *Rotam Romanam*, & per Concilium Neapolit. iudicatum fuiſſe. *Put. deciſ. 1. num. 3. in fin. & num. 4. par. 1. Veral. deciſ. 220. num. 2. par. 1. Seraph. deciſ. 158.*
* *num. 2. Rota*, etiam de com. opin. *deciſ. 213. num. 2. par. 1. in recentior.*

22 Requiritur † itaq; talis non vſus, qui habeat implicitum contrarium vſum, nimirum, quod caſus acciderit, & ſeruatum fuerit contrarium eius, quod ſtatutum diſponit, vt aduertunt præfati ſcribentes, & originaliter dixit. *Cinus Piſtorien. in l. fin. C. de iure dot.* ſequitur, *Bar. in Probem. ff. §. & antea*, vbi inquit, ex eo quod nullus vtatur lege, abſit à ſeculo, vt dicatur tolli lex illa, & (eo non relato) idem tenuit. *Fely. in cap. 1. ſub nu. 10. de treg. & pace*, & ibi cæteri Cano-
* niſtæ, qui idem communiter affirmant, *in c. Ioannes, vbi tex. in princ. extra de Cleric. coniug. Burſat. conſ. 200. num. 91. vol. 2. Carpan ad ſtatut. mediolan. in pralud. nu. 97. Nauarr. conſ. 1. nu. 25. ſub tit. de conſtit. Hier. Gabr. d. conſ. 89. nu 6. lib 2.*

Quod ſi exigitur iſte contrarius vſus, qui eſt facti, & facta non præſumuntur niſi probentur, vt pro contraria parte arguebat, *Menoch. d. lib. 2. praſumpt. 2. nu. 3.* ſequitur, vt huiuſmodi inobſeruantia probanda ſit, vnde dictus inſignis *Doctor* ſuo remanet mucrone iugulatus.

23 Denique pro hac parte addi poteſt †, acceptationem conſtitutionis non eſſe neceſſariam ad illius obligationem, vel perfectam inſtitutionem, ſed potius eſſe effectum ex illa reſultantem. *Card. Zabarell. in probem. Clement. ver. vniuerſitati q. 2. Turrecremat. in c. §. ideo diſtinct. 4. & poſt. Archid. Prapoſit. Silueſter.* & alios, quos congerit, *tradit Greg. lopez. in l. 16.*
* *tit. 1. par. 1. nu. 4.* vbi teſtatur de com. opi. *& Caſtr. lib. 1. de legib. pœnal. cap. 1. & Suarez*, plurimos referens in *tract. de legib. lib. 3. cap. 19. nu. 4. & ſeqq.* (quo loci hanc ſententiam optimè defendit) & ſic obligat ſubditos ante acceptationem, ita vt primi tranſgreſſores peccent, vt dice-
24 bamus ſupra *nu. 5.* quod † tam in Pontificia, quam in epiſcopali conſtitutione procedit, vt poſt alios aduertit. *Suar. eod. tract.* ſed non eodem loco, nēpe *in lib. 4. cap. 16. nu. 2. & ſeq. & c. 17.* per totum. Non igitur probandum eſt ab eo, qui ſe fundat in conſtitutione, id, quod ad eſſe
25 illius non requiritur, † nec præſumendum eſt in ſubditis inobſeruantiæ delictū, vt etiam aduertit. *Beninten. d. deciſ. 13. ſub nu. 9.*

26 Incipit autem ligare noua conſtitutio tranſactis menſibus duobus à die illius publicationis, *tex. in Auth. vt fact. nou.*

con-

conſtit.in prin. gloſ. fin. in c. 2. de conſtit.
& tradunt innumeri Doctores, quos cō-
gerit, & ſequitur *Ant. Gabr. lib. 6. com.*
conclu. tit. de legib. & conſtit. conclu. 4. n. 1.
Henric. Bottheus in tract. de ſynod. par. 2.
art. 2. nu. 62. Theſa. deciſ. 249. nu. 6. Rota
in dicta Comen. Capellaniæ 5. Iulij 1593.
coram Penia. Intelligendo tamen de lege
vniuerſali. Nam ſtatuta particularia ſta-
tim poſt publicationem ligant, & quam-
* uis *Theſau.* vbi ſupra. *nu. 6.* dixerit com-
munem eſſe in contrarium, nempe etiam
quoad particularia ſtatuta tempus duo-
rum menſium expectandum fore, & mul-
ti tenuerint tempus eſſe Iudici arbitra-
rium, vt per *Menoch. in tract. de Ar-*
bitr. Iud. caſ. 185. nu. 6. Attamen *Theſau-*
rus pace ſua decipitur, & *Menochius* cū
per eum *relatis* declaratione indiget.
* Nam re vera communis opinio eſt, vt
ſtatuta, vel conſtitutiones, ab inferiori-
bus magiſtratibus latæ, ſtatim ligent in
loco publicationis (niſi alind exprimant,
& conſuetudine ſecluſa) *Hoſtien. in*
ſumm. tit. de Conſtit. *§. quando Abb. Dec.*
& alij in c. 2. de conſtit. Gabr. alios refe-
rens *d. concl. 4. nu. 11. Syluester in ſumma*
ver. lex quæſt. 6. Nauarr. in ſumm. cap. 22.
nu. 44. & conſ. 1. de conſtit. quæſt. 4. cum
alijs, quos refert, & ſequitur *Suar. de le-*
gib. lib. 3. cap. 18. Reſpectu verò abſentiū
tempus eſt arbitrarium, vt poſt alios tra-
dit ibidem *Suar.* & ita intelligendus eſt
Menoch. proximè citatus cum per eum
addnctis. Ex quibus quamuis contraria
remaneant ſublata, nihilominus parti-
culariter reſpondetur ad primum, in quo
dicebatur receptionem ſeu vſum ſtatuti,
vel conſtitutionis, tanquam quid facti
27 non præſumi † quod imò eo ipſo, quod
ea condita, & publicata fuit (preſuppo-
ſita illius iuſtitia & validitate) præſum-
ptio iuris ſtat pro illius obſeruantia, niſi
contrarium probetur vt inter cæteros
aduertit in ſpecie *Gutier. lib. 1. Canonic.*
qq. cap. 8. nu. 4. in fine Rota deciſ. 56. nu. 4.
& deciſ. 775. par. 1. diuerſ. & deciſ. 301.
nu. 2. par. 2. diuerſ. innumeros congerit
& ſequitur *Garz. in tract. de Benefic.*
par. 2. cap. 1. nu. 41. & tradunt Doctores
28 relati à me ſupra *nu.* 16. & in indiuiduo
de conſtitutione ſynodali tradit *Card.*
Mantic. deciſ. 115. nu. 2. & dicitur etiam
acceptata ſi in illius promulgatione non
fuit improbata, ſed tacitè admiſſa, vt per
Carbon. in tract. de legib. lib. 3. diſp. 10. an-
te fin. ſub verſ. quinta poſitio.

Prẹter quamquod non poteſt dici fuiſ-
ſe, vel non fuiſſe vſu receptam, niſi ve-
nerit caſus, illa vtendi: quod autem caſus
contigerit, eſt quid facti, & ideo non præ-
ſumitur, niſi probetur, vt dixi ſupra
nu. 16. & ſeqq.

29 Ad ſecundum reſpondetur †, imò legis
publicationem eſſe vltimum actum, quo
ipſa perficitur, vt tradit *gloſſ. magna in*
probem element. in verb. & quod ligaue-
rit per tex. in l. humanum C. de legib &
inquit ibidem *Cardin.* hanc ſententiam
30 veriorem eſſe † Ita vt conſtitutio, eo ip-
ſo; quod eſt publicata, dicatur effectuata
Card. Caualer. deciſ. 77. nu. 3.

31 Et † quod publicatio ſit actus perfe-
ctiuus ſtatuti, poſt alios, quos refert tra-
dit *Sola in Probem. decretor. Sabaudiæ*
glo. 4. num. 5. ſequitur *Theſaur. deciſ. 249.*
ſub nu. 6. in fine Gomeſ. ad Regul. cancell.
in probem. quæſt. 2. ver. 4. pro iſta & dixi
ſupra *nu.* 23.

32 Quæ † etiam publicatio ex antiquita-
te temporis præſumitur vt per *Rodoan.*
de rebus eccl. non alien. q. 58. nu. 26.

33 Et † quod vſus & obſeruantia non re-
quiratur pro forma ſubſtantiali, ſed acci-
dentali tenuit *Rot. apud Caualer. d. de-*
ciſ. 77. nu. 4. & nos deduximus *ſupra dicto*
num. 23.

34 Ad † tertium reſpondetur; quod vul-
garis propoſitio, dictans legem huma-
nam firmari moribus vtentium, non tam
de iure, quam de facto intelligenda
eſt, vt per *Archid. & Turrecrem. in d. §.*
leges, quæ reſponſio confirmari poteſt
à partium enumeratione: aut enim lo-
quimur de conſtitutione Principis laici,
& certè illa robur habet, abſque ſubdito-
35 rum miniſterio, quia †, vbicumque Re-
gimen non eſt Democraticum, populus
tranſtulit ſupremam poteſtatem in Prin-
cipem, ſiue ille ſit vna perſona, vt contin-
git in Monarchia, ſiue ſit Concilium Pro-
cerum, vt in Ariſtocratia, ſiue ſit mixtum
ex vtraq; vt eſt Dux cum ſenatu, vel Rex
cum comitijs Regni, de quibus politicis
gubernationibus videri poteſt. *Plato in*
dial. ciu. ſeu de Regno, & in lib. de Re-
pub. Ariſt. 3. Polit. c. 5. & 8. etic. c. 10. latè
Bellar. l. 1. de Sum. Pontif. in princ. & per
multa capita. Is igitur, qui de facto ſupre-
mam poteſtatem obtinet ad ferendam
legem, habet etiam poteſtatem ad obli-
gandum omnes de regno, etiam renuen-
tes; vt benè deduxit. *Suar. de legib. lib. 3.*
cap. 19. nu. 7.

36 Aut † loquimur de conſtitutione Pon-
tificia, vel epiſcopali, & tunc à fortiori
dicendum eſt idem; cum Summus Ponti-
fex non à populo poteſtatem acceperit,
ſed ab ipſo Deo, qui Claues Petro tradi-
dit, illumq; iuſſit Gregem ſuum paſcere,
quod

37 quod † idem pleriq; tradunt, etiam quo-
ad epiſcopos, licèt nonnulli, & fortè pro-
babilius affirment, poteſtatem legiſlati-
uam epiſcopos non habuiſſe immediatè
à Chriſto, ſed à S. Pontifice eius Vicario,
vt poſt alios deduxit. *Suar. d. tract. de le-*
38 *gib. lib. 4. c. 4. nu. 2. & ſeqq.* Quibus † non
refragatur *tex. in C. in iſtis §. leges 4. diſt.*
ſupra ex aduerſo adductus *nu. 5.* quia
vltra quod canonis authoritatem non
habet, cum contineat verba *Gratiani*; di-
citur ibi legem conſtitui cum promulga-
tur, ergo ſi iam eſt lex, iam habet vim
obligandi, dicitur autem firmari non ſo-
la acceptatione, ſed moribus, & vſu, non
vt obligare incipiat, quia ipſe vſus ex
obligatione naſcitur, ſed vt ſtabilior ſit,
& non facilè abrogetur, alias, ſi ex ſubdi-
torum acceptatione conſtitutio pende-
ret, iàm non tam illa obligaret, quam ip-
ſi ſubditi voluntariè ſe ſubmitterent legi,
quod minimè dicendum eſt, *ita Suar. d.*
tom. de legib. lib. 3. cap. 19. ſub nu. 9.

Secundò, & fortè melius reſpondet.
Quarant. in Summa Bullarij d. propo-
ſitionem non eſſe ita amarè intelligen-
dam, vt à ſubditorum voluntate pendeat
obſeruatio, ſed requiri vel condentis tol-
lerantiã, vel lapſum decennij cum actibus
contrarijs: & quamuis ipſe neminem ci-
tet, ita ante eum reſponderat. *Benint.*
deciſ. 13. ſub nu. 9.

Pro cuius reſponſionis pleniori intel-
39 ligentia † ſciendum eſt, in duobus tan-
tummodo caſibus dici, & probari poſſe
conſtitutionem non fuiſſe ab initio mo-
ribus vtentium receptam. Prior eſt caſus
quando fiunt publicè aliqui actus cõtra-
rij, ſciente, & non contradicente condi-
tore, qui propterea tacitè illam reuoca-
re cenſetur *gloſ. Abb. & omnes in cap. 1. de*
treg. & pac. Bar. in conſ. 164. incip. Iudex
communis Aſſiſij cum alijs congeſtis per
Felyn. in d. cap. 1. ſub nu. 6. ver. lex noua,
vbi inquit, quod totus mundus ad hoc al-
legat *gloſam* illam pro ſingulari, & ma-
* giſtra, eamquè communiter approbant
40 Doctores †, & ponit exemplum in Con-
ſtitutione Epiſcopi prohibente ſub pœna
excommunicationis, ne mulieres ferant
margaritas, vel veſtes ſericas, ſi à princi-
pio tale ſtatutum non fuit vniuerſaliter
ſeruatum, non incurritur eiuſmodi pœna,
cum talis inobſeruantia habeat implici-
tum contrarium vſum, tametſi ab initio
potuiſſet Epiſcopus ad dicti ſtatuti obſer-
uantiam compellere, inquit ibi. *Fely. poſt*
Matth. & Card. in probem. Clem. & Do-
min. in d. cap. 1. & Archid. in cap. in iſtis
§. leges 4. diſt. per gloſ. in d. c. 1. & per tex-
tum in cap. de liguribus 23. q. 3. Et ſupra
relatam opinionem tenuerunt etiam
Iaſ. in l rem non nouam num. 6. C. de Iu-
dic. Couarru. lib. 2. variar. reſolut. c. 16.
ſub nu. 6. ver. quinto tunc Puteus deciſ. 1.
ſub num. 3. Redoan. de reb. eccleſ. non
alien. quaeſt. 58. nu. 24. Quarant. in Summ.
bullar. verb. Alien. rerum eccl. d. num. 48.
* qui teſtatur de communi opinione. *Gut-*
tier lib. 1. Canonicarum quaeſt. cap. 8. nu. 2.
Surd. conſ. 58. nu. 11. lib. 1. vbi exornat.
41 Et † quod iſto caſu duo actus ſufficiant.
Prapoſit. inc. in iſtis §. leges nu 3. ante fin.
diſt. 4. Abb. in c. 1. ſub nu. 4. ver. ego ſic de
Treg. & Pace Capra conclu. 14. nu. 7. Be-
ninten. in ſape citata deciſ. 13. num 9. qui
** teſtatur de magis communi opinione.
Ioſ. Ludou. conclu. 54. ampli. 3. Ruin. qui
bene diſtinguit in *conſ. 143. nu. 20. vol. 5.*
Surd. conſ. 58. nu. 12. vol. 1. Mar. Ital. in
tract. de Immu. eccle. lib. 1. c. 6. §. 2. nu. 35.
Alex. Peregr. etiam de Immu. eccle. cap. 2.
nu. 13. Card. Cauale r. poſt hæc ſcripta
impreſſus *in deciſ. 77. nu. 3.* & in hunc ſen-
ſum intelligendus eſt. *Felyn. in d cap. 1. de*
Treg. & Pace in fine lectura, vbi in Epiſ-
copali conſtitutione viſus eſt aliqualiter
titubare: Intelligendo tamen dummodo
non contigerint illo anno plures caſus,
quam illi duo in quibus, conſtitutio ob-
ſeruata non fuit, vt per *Felyn. in d. cap. 1.*
de Treg. & Pace nu. 6. ant. fin ver. & adde
42 *Bald. iuncto nu. 11.* vbi latè tractat †, an
& quando, ſi ab initio aliqui ſuſcipiunt
legem, & aliqui non, & Papa ſimpliciter
ſuſtinet, inobſeruantes excuſentur à pec-
cato. An autem, & quando lex ciuilis
obliget in conſcientia, latiſsimè diſſerit.
Suar. de legibus lib. 3. à cap. 21. vſque ad
finem eiuſdem libri. Caueat tamen Ad-
uocatus, ve iſto caſu articulet, & probet
explicitam ſcientiam, & patientiam Prin-
cipis, ſeu ſtatuentis, alias deficeret in ſa-
lutari, & ſuccumberet, cum hoc ſit fun-
damentum intentionis ſuæ.
43 Poſterior † eſt caſus, ſi conditore igno-
rante, vſq; ab initio introducta fuit con-
traria conſuetudo notoria per decẽnium.
Felyn. in d. c. 1. ſub nu. 13. ver. conſidera-
bam tertiò Rodoan. Quarant. Couar. Surd.
& Guttier. locis proximè citatis. *Abbas*
conſ. 38. nu. 2. Plotus in l. ſi quando n. 321.
C. unde Vi. Caphal. conſ. 129. nu. 10. lib. 1.
Nauarr. conſ. 1. ſub num. 24. tit. de conſtit.
Ruin. conſ. 143 num. 24. vol. 5. Bero.
conſ. 178. n. 29. vol. 1. Hier. Gabr. conſ. 84.
* *nu. 62. l. 2.* & hanc eſſe communem opi-
nionem tradit. *Binint. d. deciſ. 13. ſub n. 9.*
Suarez de legib. lib. 7. cap. 18. num. 12.
in prin. ver. ſed hi loquuntur; eandem ſen-
tentiam

** tentiam magis communem, & ſecuriorem eſſe, fatetur idem *Suar. eod. tract. lib.4.cap.16.num.2.& ſeq.Carpan.ad ſtatut.mediolan.in pralud.num.99.Gratian.* qui ait per tantum tempus præſumi notitiam in Principe, *tom. 3. diſcept. forenſ. c.559. nu.44. Surd. conſ.58. nu.10.& 11. vol.* 1. vbi quod poſt decennium contrafacientes non peccant.

44 Quamuis † probabile ſit non requiri præcisè tempus decennij etiã data Principis ignorantia, ſed ſufficere nonnullos actus cõtrarios arbitrio boni viri, vt tradunt plurimi, quos refert. *Garz. de benef. par.11. cap. 5.nu.* 156. vbi quod ita videtur in praxi ſeruari, & attendi dumtaxat non vſum per actus contrarios: eandem probabilem profitetur. *Suarez d. cap.16. nu.*13.& alij relati per *Bonace. tom. de legib. diſp.1. q.1. punct.4.nu.47.circa med.* & poſt relatas diuerſas opiniones firmat *punct.vlt.§.3.nu.32 ver.ego verò.* & ita etiam *Farin. in 2.par.fragmen.crim.in ver.lex fol. mihi 226.*

45 Sed & hoc ſecundo caſu duo vberius copulatiuè probanda ſunt, vt nẽpe actus iſti habuerint effectum, & talis inobſeruantia deuenerit ad notitiam maioris partis populi, vt per *Fely.* vbi ſupra. & expreſsè notant. *Bellamer. in conſ. 10. col.10 in fin. Crauett.conſ.184.nu.18.Socci.conſ.61.n.3.lib.3.Seraph.deciſ.113.n.4. Mantic. de tacit.& ambig. lib. 5. tit. 13. num.* 42.

46 Vel hoc poſteriori deficiente, nempe notitia maioris partis populi, eius vice neceſſe eſt probare, præfatos caſus contrarios fuiſſe obtentos in contradictorio iudicio, & in hunc caſum dumtaxat ego intelligo. *Seraphi.& Mantic. in locis* proximè citatis. *Gratian.diſcept.forenſ.c.549. ſub nu.41.in fin.& Natt.conſ.575.nu.10. lib. 3.* & ita expreſsè declarat, & diſtinguit. *Abb.in conſ.53.nu.1.lib.2.*& eo non relato *Cephal.conſ.129.nu.8.lib.1.*& poſt hæc ſcripta reperi cum eadem diſtinctione tranſiſſe. *Card.Tuſch.pract.conclu.in ver.lex. conclu. 257. nu. 37. & Farinacc. in d.2.par.fragm.ver.lex.fol.mihi 224.ſub nu.5.ver.in hac contrarietate.*

Cum itaque in hac cauſa reus conuentus defecerit in probando, imò & in articulando conſtitutionem ſynodalem, de qua agebatur, non fuiſſe moribus vtentiũ receptam; ad actoris fauorem iuxta il-

47 lius tenorem pronunciaui, & eo † magis quo illa continebat ius antiquum vſu olim receptum, nec nouas addebat pœnas, quo caſu citra vllam difficultatem non eſt neceſſe, vt vſu de nouo recipiatur, vt in propoſito conſtitutionis *Gregorij* 14. ſuper eccleſiaſtica Immunitate conſiderauit. *Alex. Peregrin. tract. de Immu. Eccleſ.cap.2.ante nu.15.*& partes acquieuerunt.

ARGVMENTVM.

Nouitius non comprehenditur in ſtatuto certas ſolemnitates in contractibus mulierum, & minorum requirente. Et reprobatur. *Theſa. quæſt. foren.lib.2. quæſt.8. num.3.* Nouitius quamuis non propriè religioſus, gaudet tamen religionis priuilegijs, & exornatur, *tex. Sac. Conc. Trid. ſeſſ.25. c.16. de Regul.*

SVMMARIVM.

1 *Monialis non profeſſa non poteſt contra formam ſtatuti laicalis diſponere.*
Contrarium eſt verius nu. 12.
Et ita determinauit S.Congregatio n.47.
2 *Nouitius ante profeſſionem non appellatur Monacus nec efficitur de Corpore Monaſterij.*
3 *Habitus non facit Monacum:*
4 *Nouitia non dicitur Monialis.*
5 *Nouitius ante profeſſionem remanet laicus.*
6 *Et non deſinit eſſe de populo.*
7 *Vouens religionem, non liberatur per ingreſſum, niſi profeſſionem emittat.*
8 *Contrarium verius niſi hoc in voto intendiſſet.*
9 *Nouitius habet velle, & nolle, ac teſtamenti factionem.*
10 c. Religioſo. §. quamuis de ſent. excom. in 6. declaratur.
11 *Nouitio ante profeſſionem moriente, eius bona an & quando ad agnatos reuertantur.*
12 *Nouitius in renuntiationibus debet ſeruare duntaxat formam*, in Concilio Tridentino *latam*.
Etiam ſi ſit maior decem, & ſeptem annorum nu 46.
Limita in diſpoſitione reuocabili. nu.50.
Et in ſolutione vel obligatione neceſſaria nu. 52.
Et quid in donatione remuneratoria num. 53.
Et quid in facta ante bimeſtre proximum profeſſioni nu. 54.
13 *Nouitius gaudet priuilegio canonis*, & nu. 10.

14 *No-*

14 *Nouitius gaudet priuilegio fori.*

15 *Declara vt à ſuo Prælato regulari puniendus ſit.*

16 *Item declara id non procedere poſtquam habitum regularem dimiſit.*

17 *Subdi foro, & ſtatutis ligari à pari procedunt.*

18 *In renunciatione facta ante ingreſſum religionis ſeruanda ſunt ſolemnitates ſtatuti laicalis: In ea vero, quæ fit poſt ingreſſum ante profeſſionem, ſeruanda ſunt iura Canonica.*

Caball. conſ. ciuil. 104. *notatur.*

19 *Nouitij ſunt à Gabellis exempti.*

20 *Animi deſtinatio reſultans ex actu inceato, habetur pro opere perfecta.*

21 *A primordio tituli poſterior formatur euentus.*

22 *Retrotractio non fit in his, quæ ſunt contra ius, & quando à principio actus geri non poterat.*

Declara vt num. 25. cum multis ſequentibus.

Beneficium Nouitij, durante anno probationis, alteri conferri non poteſt.

Impetrans beneficium curatum ante legitimam ætatem, etiam adueniente ætate illud poſſidere non poteſt.

23 *Nouitius non poteſt emittere profeſſionem ante expletum annum probationis, etiã ſi ſit in legitima ætate conſtitutus, & etiam de conſenſu Prælati.*

24 *Fallit in articulo mortis, ſed ſi conualuerit, tenetur annum explere, & iterum profiteri.*

25 *Actus an & quãdo retrotrahatur ad tempus, quo fuiſſet nullus,* & nu. 28. & 29.

26 *Contractus minoris abſque ſolemnitatibus factus eſt nullus duntaxat ipſo volente.*

27 *Etiamſi annulletur à iure municipali.*

28 *Retrotractio vt detur, requiritur ratificatio.*

29 *Ratificatio tacita ſufficit ad retrotractionem.*

30 *Retrotractio ad tempus, quo actus fuiſſet nullus conceditur non modo quãdo ceſſat cauſa impediens, ſed etiamſi superuenit cauſa confirmans.*

31 *Renunciatio ab initio facta ſtat in ſuſpenſo, vſque ad profeſſionem.*

32 *Religionem, vel Clericatum vouens, ſi poſtea delinquit, à laico non punitur.*

33 *Conditione pendente, nullum oritur vinculum.*

34 *Diſpoſitio pura, quamuis ſub conditione reſoluenda, obtinet effectum puræ diſpoſitionis.*

35 *Ingreſſus religionis eſt purè factus, reſoluendus ſub conditione ſi ſibi placuerit infra annum.*

36 *Nouitius initiandus eſt ab Epiſcopo loci vbi eſt in probatione.*

37 *Nouitius generaliter gaudet priuilegijs Religionis.*

38 *An quis ligetur ſtatutis, attenditur præſens ſtatus.*

39 *Nouitia non eſt propriè Monialis, nec ſponſa impubes eſt propriè vxor, quoad quid tamen illa pro moniali, hæc pro vxore habetur.*

40 *Nouitius eſt perſona Eccleſiaſtica, & de Clero.*

41 *Nouitius eſt religioſus actiuè, ideſt in fauorabilibus, non autem paſſiuè ideſt in odioſis.*

42 *Nouitius quoad quadam iudicatur, vt perſona Eccleſiaſtica, quo verò ad quadam, vti ſecularis.*

43 *Tertiarij quo ad quadam ſunt perſonæ eccleſiaſticæ, quoad quadam ſeculares.*

44 *Diuus Franciſcus etiam ante habitus regularis ſuſceptionem fecit renunciationem patri coram Epiſcopo Aſſiſij.*

45 *Eremitæ & Pænitentes ſunt de foro Eccleſiaſtico.*

46 *Conſuetudo vniuerſalis ſpectanda eſt in dubijs quoad iuriſdictionalia.*

47 *Congregationis Conc. Trid. reſolutio ſuper renunciationibus Nouitiorum.*

48 *Renunciationes à Nouitijs maioribus annorum 17. facienda ſunt, cum ſolemnitatibus Sacri Concilij.*

49 *Nouitius quo tempore reſignare valeat beneficia eccleſiaſtica.*

50 *Nouitius poteſt quandocunq; teſtamentum condere, & irreuocabiliter renunciare.*

51 *Teſtamentum an per religionis ingreſſum rumpatur, et an à Nouitio reuocari poſſit remiſſiuè.*

52 *Renunciatio in cauſam ſolutionis æris alieni poteſt à nouitio fieri quandocunque.*

53 *Donatio remuneratoria intra Nouitiatus annum fieri poteſt.*

54 Nouarius quæſt. forenſ. 78. *refellitur.*

55 *In renunciationibus Nouitiorum requiritur præſentia & decretum Ordinarij.*

56 *Iudicis præſentia metus præſumptionem excludit.*

57 *Renunciatio facta tranſacto decimo probationis menſe, an corruat ſi profeſſio per accidens differatur.*

58 *Renunciationis prædictæ materia à quibus tractetur.*

DECISIO XVI.

IN bonorum renunciatione quam ad parentis fratrumque fauorem quædam Nouitia in Monaſterio S. Sebaſtiani Ariminenſ. profeſſionem emiſſura facere intendebat; prætendebatur ſolemnitates ab eiuſdem Ciuitatis ſtatuto in contractibus mulierum & minorum præſcriptas
1 eſſe ſeruandas †: & allegabatur doctrina in terminis inſignis Doctoris. *Gaſp. Ant. Theſauri l.2.quæſtion. forenſ.quæſt. 8. ſub num.9.* dicentis, in hoc ſequendam eſſe opinionem. *Pauli de Caſtro in conſ. 432. col. fin. l. 1.* vt nempe iſta Monialis nondum profeſſa, nequeat contra ſtatuti formam, ſi ad fauorem laicorum diſponat contrahere. Ac proinde reijciendam eſſe contrariam opinionem. *Ancharani in conſ.69.*& pro ſua ſententia, *idem Theſa.* citat etiam *Bertazz. in tract. de Clauſul. Clauſ.7.nu.16.* & admonet notarios, qui recipiunt quietationes, & renunciationes ingredientium religionem ante profeſſionem, vt faciant obſeruare ſolemnitates à ſtatutis; vel decretis requiſitas.
2 Pro hac opinione facit primo †, quod ingreſſus Monaſterium ante profeſſionem non appellatur Monacus, nec efficitur de corpore monaſterij, *cap. porrectum de regular. Bar. & alij in auth. ſi qua mulier vbi Iaſ.num.59. C. de Sacroſ. Eccle. Barbat. in c. in præſentia num. 56. de probat. Fely.in cap.nuper nobis.num.2. de teſtibus. Soce.iun.conſ.48.num.21.lib.4. Rem iun. conſ. 85. num. 30. & ſeq. lib. 1. Honded.conſ.94.nu.5.lib.1.Tiraq.de retr. lign.§.1 glo.8.nu. 34.* vbi plurimos congerit.

Nec poteſt dici ingreſſus, vel ingreſſa ac proinde monacus, vel monaca, quia
3 habitus † non facit monacum, ſed regularis profeſſio,& vita *c. ex parte de regul. c. quia ingredientibus, vbi Io. de Imol.de teſta. Bero.in d.cap. in præſentia num. 56. ver. ſi tamen & ibi Dec. num.202.& 286.*
4 & † in puncto quod nouitia non dicatur monialis tradit *Bal.conſ.197.in fin.lib.5. Tiraq.d.gl.8.ante num.29.*
5 Neque † nouitius efficitur verè religioſus, ſed ante profeſſionem remanet laicus *cap.religioſo de ſent. excom.in 6. cap. non ſolum cap. conſtitutionem de regul. in 6. Abb. in d. cap.in præſentia nu.68.& ibi Bero.nu.352. ver. ſed aduerte de proba. Magon. deciſ. Florenti. 141. num. 1. cum ſequentibus Honded. vbi ſupra nu.6. Guttier. lib.2. Canonic.qq.cap.1.nu.107. Mandoſ. in tract. de Priuil. ad inſtar ſeu de communic. priuil. gl.7. num. 33.in 18. vol. tract. diuerſ. Tiraq. d.gl.8. num.28. Molin. de Primogen. cap. 9. num. 32.*
6 Et † ante profeſſionem non deſinit eſſe de populo, etiam in materia odioſa. *Calder. in tract. de Eccleſ. interd. memb. 2. quæſt. 26. Felyn. in C. Eccl. S. Mariæ col. 26. ver. & de prædictis extr. de conſtit. Tiraq. de retract. lign. §. 1.gl.8. num. 32.*
7 Et † vouens ingredi religionem non liberatur à voto per ingreſſum, niſi profeſſionem emittat, vt pluribus de more congeſtis tradit. *Tiraq d. gl. 8. nu.33.* & videntur tenere *D. Thom. & Caiet. ſecunda ſecundæ quæſt. vlt.* quos refert. *Armilla ver. Nouitius verſ.11. in fin. relat. à Mandoſ. in d. tract. de priuil. ad inſtar.gl.7. nu.34.*
8 In † quo tamen caue ne decipiaris quia *D. Thomas* & communis ſchola tenet contrarium, niſi vouens intendiſſet ſe obligare etiam ad perpetuò in religione permanendum, vt per eundem *D.Thomam 2. 2. quæſt. 189. art. 4.* cum innumeris congeſtis à *Guttier. l. 2. quæſt. Canonic. cap. 22. num. 38. cum plur. ſeqq.*
9 Rurſus † Nouitius retinet velle ac nolle, bonorum dominium, ac teſtamenti factionem, quæ quidem religioſi amittunt, vt poſt alios obſeruat. *Tiraq. vbi ſupra num.28. & 29. & Guttier. l. 2. qq. Canonic. c. 1.nu.158.*
10 Quæ † omnia confirmatur ponderando *tex.in d.c.religioſo §. quamuis de ſent. excom. in 6.* quatenus ibi iure ſpeciali diſponit vt licet Nouitius non ſit verè religioſus, gaudeat tamen priuilegio canonis, *ſi quis ſuadente 17. q. 4.* forte ob reuerentiam habitus, quem geſtat, & ſic in contrarium eſt ius commune, vt conſiderat *Mandoſ.in tract. de Priuil.ad inſtar d. gl.7. nu 36.*
11 Et † hinc eſt, quod moriente Nouitio ante profeſſionem, eius bona non acquiruntur Monaſterio, ſed agnatis, niſi ingrediens expreſsè bona ſua eidem Monaſterio contulerit, iuxta diſtinctionem *Abbat.in c.in præſentia nu. 58. extra de*
* *probat.* quæ communiter eſt recepta, vt ibi per *Pariſ. num. 87. Menoch. de præſumpt. lib. 6. præſumpt.84. num.3. & 8. & de Arbitr. iud. caſ. 436. num. 10. & ſeqq. Bero. conſil. 28. num. 12. ver. ſecundo non obſtat lib. 1.* vbi plurimos

** mos congerit, & de magis commu-
muni teſtatur, pro vt etiam. Honded.
conſ.94.n.7.lib.1. latè & pulchrè Guttier.
l.2 qq.Canonic.c.1.n.102. cum plur. ſeqq.
vbi contrarijs reſpondet, & hodie iſta
opinio nullam continet difficultatem
ſtante Conc.Trid ſeſſ.25. c.16. de Regul.
quamuis Marta in tract.de Iuriſd.par.4.
caſ.95. num.8. in oppoſitam iuerit ſen-
tentiam.
12 Cæterum † in propoſita facti ſpecie nega-
tiuam amplexus fui ſententiam, nempe
in huiuſmodi renunciationibus, ac in cæ-
teris Nouitiorum contractibus nullate-
nus eſſe ſeruanda ſtatuta laicalia, ſed iu-
ra canonica, iuxta opinionem. Ancbar.
conſ.69 n.7 & ſeqq. quem ſequitur Lam-
bertengus de contract.glo.2.n.62.Carpan.
ad ſtatut.mediol.c.328.nn.34.& ſeqq.Pi-
cus ad ſtatut.vrbis cap.151. gloſ.2. nu.30.
& videtur colligi ex Tiraq.de retract.con-
ſang.§.1. glo. 8. nu.30.& ita etiam tenet
Rota poſt hæc ſcripta viſa in Parmen.
traſactionis luna 20. Decemb.1627.coram
R.p.d. Durano.quæ eſt dec.125.p.5.recent.
13 Motus † præcipuè, quia non ſolum
Nouitius gaudet priuilegio Canonis, vt
habetur in d.cap.religioſo §. quamuis de
ſent.excom. in 6.& tradunt Tiraq.d.glo.8.
nu.2.Lambertengus d.glo.2. nu.63. & 72.
Iaſ.in auth.ſi qua mulier circa fin. C.de
ſacroſ Eccle.Auf.in tract.de poteſt. ſecul.
& Eccl. par. 1. reg. 3. Duenn. in reg.99.
Clericum percutiens ampl.9. Mandoſ.de
Priuil.ad inſtar gl.7. num.36.Cancer.va-
riar.reſolut.2.par.cap.1.nu.117.Placba
de delict.c.42.nu.24.Ceneda pract. quaſt.
14 Canon.& Ciuil.q.6. nu.13. Sed † etiam
priuilegio fori arg. d.c.religioſo, vt con-
trariorum eadem ſit doctrina, & argu-
mento etiam tex. in l. ſtatu liber ff. de
quaſtio; & ita tenent Ancbar. d.conſ.69.
nu.7.Angel.in l.1.ff.de pœn.Iaſ.in d.auth.
ſi qua mulier circa fin.Dec.in c.in præſen-
tia nu.286.extra de probat. Feder.de ſen.
conſ.32.nu.9.& ſub nu.10.Tiraq.cum per
eum congeſtis d glo.8.nu.2. qui loquitur
de cauſa ciuili Lamberteng.loquens de
cauſa criminali d.gl.2.nu.63.& 72.Mar-
ta cum per eum congeſtis in tract.de Iu-
riſd.par.4.cap.121. num.24. probat Spino
in ſpeculo teſtam. gl.12.num.59. in fin ſe-
quitur Guttier. lib. 2. Canon. qq. cap. 1.
nu.107.Gemin.& omnes in d.cap.religio-
ſo de ſent.excom.in 6.idem Gemin.Io.And.
& Franch.in cap.beneficiũ de reg.iur. in 6.
Roder.qq.regul.tom.2.quæſt.2.art.10. vbi
quod Nouitij ſaltem commutabiliter, ſi
non incommutabiliter ſunt ſub Eccleſia-
ſtica ac regulari iuriſdictione, eandemq;
opinionem firmat eodem tomo. 2. q.62.
art.54.Decian.tract.crim.tom.1.lib.4.c.9.
nu.24.Farinac.cum relat. de Inquiſ. q.8.
ſub nu. 46. in 16. ampliat. & rurſus in
ampl.20. Borgnin.deciſ.10.nu.537. par.5.
Nauarr.in Sum c.12. nu.65. Bertacchin.
de Gabell.par.7.nu.56.Sarmient lib.1.Se-
lect.cap.5.nu.9.ver.ex ſupradictis Caball.
conſ.175 num.8. & ſeq.lib.1.Zecch.de re-
pub.eccl.tit.de regul.c.3.n.9. Azor. lib 12.
inſtit.moral.cap.2.q.11. Molin. tom.1. de
Iuſti.diſp.139.col.4.ver. Nouitij ante in-
greſſi, & col. antep. ver. ad id, & tom. 3.
diſpu.671.nu.2.cum alijs, quos congerit,
& ſequitur Sanchez in decal.tom.2. lib.6.
cap.10.nu.10.Caneda d.quaſt.6. num.13.
plurimos etiã cõgerunt & ſequuntur Bo-
uadill.in politic.lib.2.cap.19. nu.17. Ma-
ſtrill.deciſ.290. nu. 167. & ſeq.& Ceuall.
in tract. de cognition. per viam violent.
quaſt. 104. vbi quod ipſo conſulente
iudicatum fuit cauſam cuiuſdam nouitię,
cui probatione durante hæreditas delata
fuerat, remittẽdã eſſe iudici eccleſiaſtico.
15 Intelligẽdo † tamen vt nõ ab Epiſcopo,
ſed à prælato regulari ad inſtar Religio-
ſorum puniendus ſit. Nauarr. lib. 3. tit.
de regul.conſ.58. num. 4. in prima editio-
ne, & in 2. lib.2.tit. de for. compe. conſ.6.
num.4.Cordub.in quaſt. lib.1. quaſt. 30.
opi.1. in 4. prob. ver. ſed neque iſta ratio,
& in 2.opi. prob. 6. Azor. & Sanchez locis
citatis. Moli.d.diſpu.671. nu.2.
16 Et † rurſus intelligendo quouſque
Nouitius in religione permanet, Nam
ſi exierit, amittit huiuſmodi priuilegium,
& à Iudice laico eſt puniendus, niſi aliquo
ſit eccleſiaſtico ordine inſignitus. Lam-
berteng.de contract.gl.2.q.19. nu.62. Fa-
rinac. d. quaſt. 8. num. 46. in 16. ampli.
Sanchez d.lib.6.cap.10. num.14.
Igitur cum Nouitius vel Nouitia gau-
deat priuilegio fori conſequenter non
17 ligatur ſtatutis laicorum, quia † ſubdi, &
ſtatuto ligari à pari procedunt. Socci. in
cap.licet ratione per illum tex.de foro com-
pet.Alex.conſ.157.n.15.vol.2.& conſ.150
num.3.eod.vol. Dec.conſ.284.num. 9. vbi
* de communi teſtatur. Canoniſtæ in cap.
quod Clericis de foro competen. Gozad.
conſ.49. latè & pulcrè comprobat. Socc.
ſen.conſ.129.num.3.cum ſeq. vol.1. Gaill.
pract.obſeru.lib.2.obſer. 35. num. 6. latè
deduxi & plurimos cumulaui in deciſ.19.
num.41. & deciſ. 12. num. 24. & hoc
quidem fundamento vtitur. Rota in
18 dicta Parmen. tranſactionis, vbi diſtin-
guendo inquit, quod aut renunciatio ſit
ante ingreſſũ Religionis, & tunc ſeruãdæ
ſunt ſolemnitates ſtatuti laicalis, cui iſte

ante habitus ſuſceptionem ſubditur, quo
fit, vt eiuſmodi renunciatio non compre-
hendatur ſub decreto. *Conc. Trid. ſeſſ. 25.*
cap 26. de Regul. vt per *Menoch. in addi.*
ad lib. 2. de Arbitr. Iud. caſ. 436. Et decla-
rauit Sac. Congregatio, vt etiam teſta-
tur. *Rota in dicta dec. 125. & Ceneda*
pract. quaeſt. crim. & ciuil. q. 6. nu. 8. & in-
fra, vbi ex profeſſo excuſſit hanc quæſtio-
nem, & quatuor relatis *D. D.* ſententijs,
hanc ipſe tenet. Aut vice verſa Renun-
ciatio fit poſt habitus ſuſceptionem, &
tunc non ſunt adhibendæ ſolemnitates
ſtatuti ſecularis, cui non ſubijcitur, ſed
ſolemnitas iuris canonici iuxta doctri-
nam *Abb. & Io. And. in c. Eccleſia Sancta*
Maria de conſt. & Ancbar. in d. conſ. 65.
num. 6. ex qua neceſſaria diſtinctione
apparet cautè legendum eſſe. *Caball. in*
conſ. ciuil. 104. per totum, quem ſimpli-
citer ſequitur *Paſqual. in tract. de Virib.*
patria poteſt. par. 3. c. 7. n. 26. dum ſuſtinet
& validam eſſe defendit renunciationem
factam à puella, ante habitus ſuſceptio-
nem, cum interuentu Abbatiſſæ & mo-
nialium ſine ſolemnitatibus ſtatutarijs,
quicquid enim dicendum ſit de renun-
ciatione facta ab ipſo monaſterio, quæ
non eſt præſentis ſpeculationis; certè re-
nunciatio ipſius puellæ adhuc merè ſecu-
laris, inualida erat ex dd. ſolemnitatum
defectu; per ſupradicta ac proinde Mona-
ſterium ex eiuſdem perſona bona illa
conſequi poterat.

Sed redeundo ad poſterioris diſtin-
19 ctionis membrum, ex eo ſequitur † No-
uitios eſſe etiam à Gabellis exemptos,
quippe qui ad habitum, & religionem
admiſſi, ſunt pars eius communitatis quæ
verè eccleſiaſtica eſt, ac proinde etiam
in hoc tanquã Perſonæ Eccleſiaſticæ ſunt
reputandi, & hæc eſt verior opinio, quam
tenet. *Bertacch. de Gabell. 7. parte princ.*
n. 56. Molin. 3. tom. de Iuſti. diſp. 671.
num. 2. Mena. in ſuis varijs l. 2. quaeſt. 21.
nu. 198. Sanch. in decal. tom. 2. lib. 6. c. 10.
num. 16.

Secundò, principaliter pro hac par-
te mouetur. *Ancbar. d. conſ. 60. num. 8.*
20 ex † eo quia animi deſtinatio, de qua
patet per actum inchoatum, quamuis
non conſumatum, habetur pro opere
conſumato & perfecto, tametſi contin-
gere poſſit, vt ex caſu fortuito, vel alio
impedimento ad effectum minimè per-
ueniat, *l. cum quidam, & l. ſi non fuerit*
§. quid ergo ff. de auro, & argen. lega.
maximè cum verſemur in caſu, quo ſuf-
ficit incepiſſe, vt contigit, quando quis
pollicetur in opere Reipublicæ, *l. 1. § ce-*
piſſe de pollic. Vltimus enim actus emiſ-
ſus in profeſſione retrotrahitur ad prin-
21 cipium † vt ſic à primordio tituli poſte-
rior formetur euentus *l. 1. C. de impolicit.*
deſcript. lib. 11.

Iſta ratio eſt de directo contraria illi,
quam affert. *Paul. de Caſtr. in dicto*
conſ. 432. num. 4. par. 1. Profeſsionem
ſcilicet nõ retrotrahit ad tempus ingreſ-
ſus, quia tali tempore profeſſio erat
prohibita, iuxta ea quæ notat, *gloſa in*
l. talis ſcriptura §. fin. ff. de lega. 1. cum
22 ſimilibus †, vbi habetur hanc fictionem,
ſeu, vt ita dicam, retrotractionem non
dari in ijs, quæ ſunt contra ius, quod
confirmat *Caſtren.* ex eo quod benefi-
cium eccleſiaſticum Nouitij, durante
anno probationis, conferri nequaquam
poteſt, & ſi fieret, collatio eſſet nulla
etiam ſi poſtea ſequeretur profeſsio *cap.*
beneficium de reg. iuris in 6. & hanc opi-
nionem nempe legem non fingere, nec
retrotrahi ad id, quod eſſet contra
** ius, eſſe veriorem, & magis commu-
nem pluribus relatis teſtatur. *Lamber-*
tengus de contract. glo. 2. num. 67. &
& probatur per tex. *in l. lex cornelia*
vbi hoc notant. *Bal. & Alex. ff. de vulg.*
& pup. & in l. 1. §. ſi quis quaſi ff. de
eo, qui pro tutor. nego. geſſ. facit *Rota*
deciſ. 275. num. 1. par. 2. recent. pro hac
etiam ſententia ego adduco pulcrum
tex. in c. ſi eo tempore de reſcript. in 6. vbi
per iſtam regulã ſancitur, vt ſi quis impe-
tret beneficium curatum tempore quo
ætatem ſufficientem non habebat, etiam
ſi poſtea ætas ſuperueniat, non reconua-
leſcit impetratio, eſt etiam textus, *in l.*
quod ab initio ff. de regul. iur. & in cap.
non firmatur eodem titulo in 6. vbi *Dyn.*
repottat multa ſimilia, & de materia
pulcrè poſt alios, quos refert, *Decius*
in conſ. 661. num. 13. & ſeqq. vbi quod
actus ab initio nullus propter inhabilita-
tem perſonæ non reconualeſcit ſuperue-
niente habilitate, de quo etiam. *Alex.*
conſ. 171. l. 2. & quòd retrotractio non
fiat quando à principio nõ poterat actus
expediri; tradit etiam. *Gregor. XV. in*
deciſ. 227. nu. 4. per textum *in l. obſeruare*
§. fin. ff. de offi. procon. idemq; tradit. *Bard.*
de tempore vtil. cap. 11. nu. 10. in fin. in 5.
vol. tract. diuerſ.

Vnde *Lambertengus*, vt ſe extricaret de
huiuſmodi contrario, in alia maiori diffi-
cultate ſe implicuit †, aſſerens *d. gloſa 2.*
n. 69. non eſſe verum, quod nouitius ne-
queat intra probationis annum, ſi velit,
profiteri, modo ſit in ætate requiſita à
Conc. Trid. in d. ſeſſ. 21. cap. 15. de regul.
de

de quo vehementer miratus ſum, cum
hæc reſponſio directè repugnet eidem
Sac. Conc. Trid. quod in eodem canone
vtrunque copulatiuè requirit, nempe
ætatem, & annum probationis exple-
tum, cuius verba formalia ſunt iſta. *In
quacumque religione tam virorum, quam
mulierum profeſsio non fiat ante deci-
mum ſextum annum expletum, nec qui
minore tempore, quam per annum poſt ſu-
ſceptum habitum in probatione ſteterit ad
profeſsionem admittatur*. Quod adeo ve-
rum eſt, vt etiam de conſenſu Prælati, &
conuentus non poſſit Nouitius renun-
tiare integro anno probationis. *Nauarr.
conſ. 33. ſub tit. de regul. Rodriq. quaeſt.
regul. tom. 3. quaeſt. 15. art. 7. Beia reſponſ.*
24 *caſ. conſc. par. 4. caſ. fin. ver.* tertiò † vbi
in principio probat profeſſionem Noui-
tij ante expletum annum probationis in
mortis articulo factam eſſe validam; te-
neri tamen Nouitium ſi conualuerit
complere poſtea integrum probationis
annum, & profeſſionem denuo emitte-
re, id quod tradit etiam *Rodriq. d. to. 3.
quaeſt. 15. art. 6.* vbi regiſtrat Priuilegium
fel. recor. Pij V. concedens monialibus
Nouitiis in legitima ætate conſtitutis, vt
in articulo mortis, etiam probationis an-
no non completo, pro conſolatione ani-
marum ſuarum, & ad conſequendas In-
dulgentias, & Iubileum, poſſint emittere
eiuſmodi profeſſionem, quod Priuilegiũ,
quamuis reuocatum cenſeatur à *Grego-
rio decimo tertio*, id tamen intelligitur in
foro externo non in interno, vt benè per
eundem *Rodriq.* qui etiam aduertit di-
ctum Priuilegium non præiudicare ſuc-
ceſſoribus ab inteſtato.

Reiecta igitur reſponſione *Lamber-
tenghi*, tanquam minus tuta, ego ali-
ter reſpondeo ad authoritatem *Ca-*
25 *ſtrenſis*, nempe † regulam communem
quæ habet, dictam retrotractionem
non dari ad tempus, quo actus ab ini-
tio fuiſſet inualidus, procedere quan-
do actus ab initio, omninò erat nullus, &
ita, ſi benè aduertatur, loquuntur præci-
26 tati *Doctores*, contractus † verò minoris
nullus eſt, duntaxat ipſo volente, & de
nullitate dare intendente, alias tenet l.
cum interdicti C. arbi. tutel. & pluribus
egregiè congeſtis firmat. *Surd. in de-
ciſ. 69. num. 21. & ſeqq.*

27 Quod † non modo procedit vbi con-
tractus annullatur à iure communi, ve-
rum etiam ſi à iure municipali ob non
ſeruatas ſolemnitates, quo caſu vbi nul-
litas ad fauorem alicuius inducitur, ille
ſolus, & nõ alius de ea dare poteſt. *Ruin.
conſ. 48. n. 12. vol. 4. Surd. conſ. 284. n. 7. &
conſ. 523. num. 2. vol. 4. Rota deciſ. 133.
num. 12. l. 2. diuerſ.* etiam ſi ſtatutum
annullet ipſo iure, vt probat. *Surd. d.
conſ. 525. nu. 3.*

28 Et † quamuis hæc limitatio reſtringi
ſoleat modo interueniat ratificatio vt
per *Ruinum conſ. 11. num. 6. vol. 4.* &
ſupponit *Surd.* cum per eum congeſtis in
locis ſupra citatis, ad quem breuitatis
29 cauſa me remitto †, adhuc tamen dico
ſufficere tacitam ratificationem, vt bene
per *Dynum in dicta regula non firmatur
nu. 10. de reg. iur. in 6* & latius *Roman. in
conſ. 509. nu. 19 & ſeq.* & admittit *Cagn.
in l. quæ ab initio nu. 6.*

Quæ tacita ratificatio in caſu noſtro
inducitur per ipſam profeſſionem ſtante
diſpoſitione *S. Concilij Trid. ſeſſ. 25. c. 16.
de regul.* de qua ſtatim dicemus.

30 Secundò † reſpondeo, dictam regulam
P. Caſtrenſis, vt nempe actus non retro-
trahatur ad tempus, quo fuiſſet nullus,
non procedere, quando non ſolum ceſſat
cauſſa impediens, ſed etiam ſuperuenit
cauſſa confirmans, tunc enim concedi-
tur iſta retrotractio, vt magiſtraliter per
eundem. *Dynum in d. regula non firma-
tur nu. 8.* vbi ita declarat comm. Docto-
rum Theoricam dicentium, quod ab ini-
tio non valet, non firmari temporis tra-
ctu ſolo, ſecus alijs adminiculis concur-
rentibus; ita etiam eſt de mente, *gl. in l. in-
ter fundũ ff. de ſeru. ruſt. præd.* & tradunt.
*Bar. in l. ſi autem plures ff. de aqua plu.
arc. Dec. in l. quod ab initio nu. 10. ff. de reg.
iur. Imol. in c. cum nos ſub nu. 13. extr. de
his, quæ fiunt à præla. Socc. ſen. conſ. 15.
iuriſ. l. 1. Simoncell. de Decret. in præfat.
num. 54.*

31 In † Nouitio autem, dum profitetur,
ceſſat impedimentum ſtatuti & ſuperue-
nit cauſſa confirmans, nempe ipſa profeſ-
ſio, qua prædicti contractus confirman-
tur ex diſpoſitione *Sacroſancti Concil.
Trid. ſeſſ. 25 cap. 16 de regul.* vbi ſancitur
interea prædictas donationes ſtare in
ſuſpenſo, & adueniente profeſſione, fir-
mari, vt patet ex illis verbis *At non alias
intelligatur effectum ſuum ſortiri niſi ſe-
cuta profeſſione*, & ita ceſſat obiectum
Caſtrenſis, & ſuſtinetur ratio ab *Ancha-
rano* adducta.

Et in tantũ datur in caſu noſtro iſta re-
32 trotractio, vt imo etiã is †, qui nondum eſt
ingreſſus, ſed vouit religionẽ ingredi, vel
effici Clericũ, ſi poſtea delinquat, nõ poſ-
ſit coram Iudice laico accuſari, nec ab eo
puniri, quaſi, quod voti executio retro-
trahatur, vt notanter voluit. *Bal. in l. 1.*

ſeru. ex ſuo fact. quē ſequitur *Iaſ. in l. cum quadā Puella n. 11. ff. de Iuriſd. omn. iud.*
vbi ait, hoc eſſe valde notandum; quia
poſſet quis liberari à pœna mortis, præ-
ſertim quia an quis vouerit ante, vel poſt
cum conſiſtat in animo, ſtabitur eius iu-
ramento; ſequitur etiam *Decian. tom. 1.*
tract. crim. lib. 4. c. 9. nu. 23.

33 Tertiò † principaliter *Anchar. d. conſ. 69.*
ſub. nu. 8. pro hac opinione mouetur ex
eo, quia quamuis, vbi diſpoſitio à prin-
cipio concepta eſt ſub conditione nul-
lum vinculum illa pendente oriatur, *l. ce-*
34 *dere diem ff. de verb. ſignif.* † ſecus tamen
eſt, quando ab initio eſt pura, ſed reſol-
uenda ſub conditione, quia tunc obtinet
effectum puræ diſpoſitionis iuxta Theo-
ricam *gl. in l. 2. ff. de Iudi.*

Obligatio antē profitendi religionē eſt
à principio pura, ſed reſoluenda in euen-
tum conditionis, ſi non placuerit infra
annum, *c. ſuper eo c. ſignificatum c. ſtatui-*
mus de regular. in 6. merito ipſe ingreſſus
obtinet effectum puræ diſpoſitionis, ac
ſubinde Nouitius iudicandus eſt, vti per-
ſona religioſa, & ſic nihil habet agere
cum laicali ſtatuto.

35 Et quod ingreſſus religionis ſit purè
factus, reſoluendus ſub conditione, ſi ſibi
non placuerit infra annum firmat etiam.
Dec. in Auth. ingreſſi nu. 4. ver. ſed poſtea
C. de ſacros. Eccle. & latè proſequitur,
Marta in tract. de Iuriſd. p. 4. caſ. 95. nu. 5.
& ſeq. Monac in c. beneficium nu. 3. de re-
gul. in 6. & ibi *Prob. in addi. num. 3.*
Mantua in c. in præſentia num. 82. de
proba. & benè comprobat. *Sanch. in De-*
calog. tom. 1. lib. 4. cap. 39. nu. 20. & tom. 2.
lib. 6. cap. 10. ſub nu. 21.

36 Et † hinc eſt, quod Nouitius ordini-
bus initiandus eſt ab Epiſcopo loci, vbi
eſt in probatione, prout reliqui Reli-
gioſi. *Franch. in cap. cum nullus in fin.*
de temp. ordi. in 6. & ibi *Anchar. num. 4.*
Henric. in cap. de his num. 16. extr. de
ſepult. Cuccus lib. 3. inſtit. moral. tit. 1.
num. 44. & hanc eſſe probabiliorem
opinionem docet. *Sanchez d. cap. 39.*
num. 20. & latius *d. l. 6. cap. 10 num. 21.*
& ſeq. & hoc idem tradit etiam poſt
alios, quos refert *Tiraq. de retr. lign. §. 1.*
gloſ. 8. nu. 25.

37 Hinc † etiam fit, vt Nouitij gaudeant
generaliter priuilegijs religionis. *Ge-*
min. in cap. religioſo §. quamuis num. 3.
de ſent. excom. in 6. Molin. tom. 1. de
Iuſti. diſp. 139. col. 3. ver. præter hos
Henriq. lib. 7. de Indulgent. cap. 22.
num. 3. Azor. tom. 1. Inſtit. moral. lib. 7.
cap. 31. in fin. & lib. 12. cap. 2. quaſt. 10.
Sanchez d. cap. 39. num. 17.

38 Vltimo † confirmatur hæc ſententia
ex eo, quod ad cognoſcendum, an quis
ligetur ſtatutis, attendi debet ſtatus, in
quo tunc reperitur, iuxta doctrinam.
Bal. in l. Iulianus verum debitorem ff. de
condi. indeb. Paul. de Caſtr. conſ. 433.
num. 3. vol. 1. cum alijs per me citatis
in deciſ. 100. & in terminis noſtris tradit.
Rota in dec. 125. n. 49. par. 5. in recētiorib.
vbi ad hoc inducit, *tex. & ibi glo. in l. 2. ff.*
de in diem adiect. Cum itaq; præſens ſta-
tus Nouitiæ ſit Religioſus, & Clauſtra-
lis, non eſt de laicalibus ſtatutis curan-
dum.

Ad obiecta facilis eſt reſponſio; Nam
primò aſſerere poſſumus cum *Bald.* ex
aduerſo allegato, *in conſ. 197. in fin.*
39 *lib. 5.* quod † licet monialis non pro-
feſſa, non ſit propriè monialis, ſicut
nec ſpōſa impubes dicitur propriè vxor:
nihilominus hæc quoad quid, habet
priuilegium monialis, & illa quoad quid
habetur pro vxore, ſi caſtitatem non
offendit. Cum igitur Nouitia, ſaltem
quoad quid, dicatur monialis, & gau-
deat priuilegijs monialium, vt etiam vel
inuitus fatetur. *Theſa. d. quaſt. foren. 8.*
ſub num. 3. lib. 2. procuIdubio in laicorum
ſtatuto non includitur.

40 Secundò † reſpondet. *Feder. de Senis*
in conſ. 32. ſub num. 10. poſt med. quod
quamuis Nouitius non ſit quo ad omnia
verè translatus, interim tamen eſt eccle-
ſiaſtica perſona, & hoc ſufficit, vt dica-
tur de Clero *per cap. duæ 12. quaſt. 1. &*
cap. 1. de cenſibus in 6. & hoc in effectu
videtur voluiſſe. *Decian. in tract. crim.*
tom. 1. lib. 4. cap. 9. num. 24. licet *Fede-*
ricum non viderit. Et quod nouitius re-
putetur perſona eccleſiaſtica eſt tex.
in dicto cap. religioſo §. 1. de ſent. excom.
lib. 6. Anchar. conſ. 69. Nauarr. conſ. 5.
lib. 2. tit. de for. compe. vol. 1. Roder.
Suarez alleg. 20. num. 29. Dec. conſ. 31.
** & hanc eſſe magis communem, & ap-
probatam ſententiam teſtatur. *Rota in*
d. dec. 125. nu. 48. par. 5. recent.

Quamuis autem Nouitius teſtamen-
tum condere, ad ſeculum redire, & be-
neficium retinere valeat, & ſimilia; non
tamen id obſtat, quin interim ſit de gre-
mio religionis; Nam etiam Clericus
in minoribus conſtitutus poteſt hæc om-
nia facere, & tamen interim eſt de cle-
ro, nec laicorum ſtatutis ſubditur, vt
benè conſiderat idem. *Feder. vbi ſu-*
pra.

41 Tertiò † reſpondeo. Nouitium in anno
probationis eſſe actiuè religioſum, ſed nō
paſſiuè,

paſsiuè, & ſic eſſe talem in fauorabilibus nempe in priuilegio fori, canonis, & ſimilibus, ſecus in odioſis, vt in amiſsione bonorum, &c. vt poſt alios aduertit *Borgnin. in deciſ. 10. ſub nu. 37. & 38 par. 4.*

42 Reſpondeo † quarto Nouitios, quamuis non ſint omnino perſonæ Eccleſiaſticæ, nec tamen omninò eſſe perſonas ſeculares, ſed quo ad quædam pro Eccleſiaſticis perſonis haberi, & ſignanter in diſponendo de rebus ſuis abſque ſtatutarijs ſolemnitatibus, & ſat eſſe ſi contrahant cum authoritate ſuorum ſuperiorum, à quibus reguntur, vt in ſimili
43 concludit † *Bal. in conſ. 60. quadam ſoror nu. 2. vol. 5.* vbi ſcribens ſuper conſimile ſtatuto Ciuitatis *Aſſiſij* certas ſolemnitates in contractibus mulierum, & minorum requirente concludit, illud non includere tertiarias ſeculares Sancti Frãciſci, quæ eum habitum geſtent, & à ſuis ſuperioribus regantur, non ſunt propriè Eccleſiaſticæ, nec propriè ſeculares ſed in quibuſdam pro perſonis Eccleſiaſticis haberi debent, & contrahere cum authoritate ſui ſuperioris; itaut huiuſmodi ſtatuta, quæ directè tangunt perſonam, iſtas ſorores non includant, ſed ſatſit ſi contrahant cum authoritate ſui ſuperioris; vt ibi per eum, quam *Baldi* deciſionem poſt alios ſequitur in terminis noſtris. *Bertazz. in tractatu de Clauſol. in clauſ. 7. gl. 19. nu. 15.* vbi dicit eſſe notandam, cum ſit in terminis proprijs, eamq; à *Pariſij* impugnatione defendit; ſequitur etiam *Carpan. ad ſtatu. mediol. c. 328. nu. 34. & ſeq. Pec. ad ſtatu. Vrbis gl. 2. n. 3. Alex. in Apoſtil. ad Bart. in l. ſemper §. quibuſdam in fin. ff. de iure immun.* & poſt alios, quos refert, idem videtur ſentire. *Decian. tom. 1. tract. crim. lib. 4. cap. 9. nu. 34.* Dummodo inſeruiant regulæ Sancti Franciſci, & ab ea regantur (pro vt Nouitiæ inſeruiunt regulæ ordinis, cuius habitum ſuſceperunt) *& Decianum* ſimpliciter ſequitur. *Farinac. de Inquiſit. q. 8. ſub nu. 46. amplia. 20.* quod tamen intellige ſecundum ea, quæ dixi infra *in deciſ. num.*

Sufficit igitur, vt Nouitiæ cum decreto, & authoritate ſui ordinarij ſuperioris contrahant, & hoc eſt, quod clarè diſponitur à *Sac. Concil Trid. ſeſſ. 25. cap. 16. de regul.* vbi nulla alia forma datur huiuſmodi donationibus, & renunciationibus, quę fiunt à Nouitijs, niſi, vt fiant cum licentia Epiſcopi, vel Vicarij. *Rot. d. dec. 125. nu. 47.*

44 Et † mirum, ac notatu dignum mihi videtur, hoc idem obſeruatum fuiſſe in perſonam Seraphici ac ſanctiſſimi Patris Franciſci, etiam antequam Religionis habitum indueret; cum enim ſeipſum Deo vouiſſet, quamuis laicus, à Petro Bernardono eius Patre non ad Gubernatorem Aſſiſij, ſed ad Epiſcopum ductus fuit, ad faciendam huiuſmodi renunciationem abſque ſtatutarijs ſolemnitatibus vt legitur in ſuæ vitæ hiſtoria.

45 Et † prædicta adeo ſunt vera, vt etiam eremitæ nullam habentes regulam, nec ſub ſuperiore degentes, dum in eremo vitam ducunt, ſint de foro Eccleſiæ iudicandi, iuxta diſtinctionem allatam à *Decian. d. l. 4. c. 9. nu. 33.* qui idem tradit ibi *nu. 35.* in pœnitentibus, qui agunt publicam pœnitentiam per *tex. in c. aliud quidem 11. q. 1. & Abb.* latè *in c. 2. de foro compet.* Videntur enim ſubmiſiſſe ſe ipſos protectioni Eccleſiæ, vt per *Inno. in cap. ſignificantibus de offi. deleg.* & vtrunque approbat *Farinac. de quaſt. 8. ſub nu. 46. amplia. 20.*

In nouitia verò non modo militant præſatæ rationes, ſed & aliæ vrgentiores, nempe quod habitum religioſum ſolemniter de manu Prælati ſuſceperit, quod per capillorum inciſionem ſponſalia per verba de futuro cum Chriſto Eccleſiæ ſponſo contraxerit; quod ſub regimine ſuperiorũ monaſterij ſe ſubmiſerit, quod ea animi deſtinatione ingreſſa ſit religionem, vt in ea profiteatur, perpetuò permanſura, & quod à communiter accidentibus dicatur ſeculo mortua cum vix è decem millibus, vna ad ſeculum reuertatur.

46 Denique † accedit ferè vniuerſalis conſuetudo, quæ ſpectanda eſt, & iuriſdictionem in dubijs tribuit *c. cum contingat de foro compet. l. viros C. de diuer. offi. lib. 12.* & in his terminis tradit *Decian.* poſt alios *d. lib. 4. c. 9. ſub nu. 33.* Nam ferè per totam Italiam conſuetudo viget, vt huiuſmodi quietationes à Nouitijs vtriuſque ſexus fiant duntaxat cum decreto Vicarij, & ita ego penè dixerim pluſquam per mille vices practicaui in diuerſis Ciuitatibus, in quibus Vicariatus munere functus ſum.

47 Poſt † hæc ſcripta reperi, quod anno 1606. cum D. Epiſcopus Ferrarienſis prohibuiſſet ſeruari ſolemnitates ſtatutarias in huiuſmodi renunciationibus, & illa ciuitas ad ſummum Pontificem reclamaſſet *Sac. Concilij congregatio*, iuxta hanc à nobis firmatam ſententiã reſpondit in hunc, qui ſequitur tenorem. *Hoc ſupplici libello à S. D. N. ad Congregationem Concilij reiecto, Congregatio cenſuit*

in

in huiuſmodi renunciationibus, quæ à mulieribus profeſſionem emiſſuris, habitu regulari ſuſcepto, intra probationis annum factæ fuerint, nequaquam oportere ſeruare formam laicorum ſtatuto præſcriptam, nec eius omiſſionem tales renunciationes inualidare, aut nullas, & irritas reddere vtpotè ab his perſonis, ſcilicet nouitijs factas, quæ ſecundum præſentem ſtatum, tanquam Eccleſiaſtica cenſeri, ac proinde legibus laicalibus ſolemnitatem inducentibus ſubiacere non debent A. Cardin. Vicecomes.

Et ex his ſequitur Notarijs recipientes dictas renunciationes, non modo nõ debere ſequi Conſilium ſibi traditum à *Theſa d.q.8. ſub num.3.* ſed imò ab eo omnino cauere, ne Eccleſiaſticæ iuriſdictioni cum diſpendio ſalutis æternæ detrimento exiſtant. Ac proinde Domini Vicarij huiuſmodi abuſus omnino aboleant, vbi citra ſcandalum poſſunt.

Quia vero materia iſta ſatis vtilis eſt, non pigebit vltra caſu noſtrum nonnulla hic aduertere, quæ quotidie in praxi contingere poſſunt.

48 Vnde † amplio primo diſpoſitionem *S. Conc. Trid. d. cap. 16. ſeſſ. 25. de Regul.* declarantem Nouitiorum renunciationes nullas, ac irritas eſſe, niſi fiant infra duos menſes ante profeſſionem de licentia Epiſcopi vel Vicarij, procedere etiam in Nouitio maiore annorum decem, & ſeptem, ex quo *concilium* reſpectum habuit non ad ætatem profitentium, ſed ad ſolemnitatem renunciantium, quicquid ſecus, & malè dixerit *Menoch. de arbit. Iud. lib. 2. cenſur. 5. caſ. 436. num. 8.* Concilium enim generaliter loquitur, ideo generaliter eſt intelligendum, vt in puncto contra *Menochium* conſiderant *Ceneda in collect. iur. can. collect. 50. nu. 4. & in pract. 99. can.* & ciuis *q. 6. n. 10. Guttier lib. 2. Canonic. quæſt. cap. 1. num. 34. & Eman. Rodriq. in Summ. tom. 2. cap. 7. n. 7. Sanchez.* qui alios adducit in *decalog. to. 2 lib. 7. cap. 5. num. 7.* latè *Molfeſium conſuet. Neap. tit. de renunciat. q. 16. num. 31. & ſeqq.* qui teſtatur ità ſacram Congregationem declaraſſe.

49 Secundo, † amplia procedere etiam in renunciatione beneficij Eccleſiaſtici, quæ fieri minimè poteſt, niſi paulo ante profeſſionem, quando ſcilicet Nonitius iam eſt ad illam receptus, & omnia ſunt parata ita vt, moraliter loquendo, profeſſio indubitanter ſequi debent *Pariſ. de reſign. lib. 3. q. 13. num. 3. cum ſeqq. Rodriq. quæſtion. Regul. tom. 1. q. 32. art. 2. Azor. in Inſt. Moral. par. 2. lib. 7. cap. 20. quæſt. 6 Molfeſ. ad conſuet. Neap. tit. de renunciat. q. 16. n. 34.* vbi ait ita pluries ſacram Congregationem declaraſſe.

50 Limita † eandem *Concilij* diſpoſitionẽ procedere in renũciatione ex obligatione irreuocabili inter viuos, ſecus in reuocabili, quia in teſtamento, codicillis, vel donatione cauſa mortis, vel cõtractu reuocabili, in quibus diſpar militat ratio, cũ ſemper ab illis reſiliri poſſit, quicquid ſecus ſenſerit *Spino in ſpecul. teſtam. glo. 12. num. 50.* ita enim, & rectius tenuerunt *Borgnin Cauale. deciſ. 11. num. 113. par. 3.* benè *Guttier. lib. 2. Canonic. qq. cap. 1. à num. 11. ver. his tamen Theſa. deciſ. 56. Cauall. in ſpecul. com. contra com. q. 63. nu. 5. & quæſt. 171. ante nu. 5. Nauarr. in comment. 2. de regul. num. 30. Leſſius de Iuſt. & Iur. lib. 2. cap. 41. n. 40. Aluar. Valaſch. de Partitione cap. 16. num. 13 Ceneda,* qui alios etiam adducit in *pract. quæſt. Can. & ciu. q. 6. num. 11.* plurimos etiam cumulat *Sanchez in decal. to. 2. lib. 7. cap. 5. num. 13. & ſeqq.* vbi quod ita reſoluit Sac. Congregatio. Hoc autem mihi videtur dubitatione carere cum ex huiuſmodi diſpoſitionibus non poſſit Nouitius adduci ad ſtatum, vt ob inopiam cogatur velit nolit in religione perſeuerare; quæ fuit præcipuè *Concilij* ratio.

51 An † autem teſtamentum ante religionis ingreſſum conditum ſequuta profeſſione, rumpatur, & an ante profeſſionem poſſit à Nouitio reuocari vide apud *Craſ. de ſucceſſ. in §. teſtam. q. 34. n. 2. Menchiac. de ſucceſſ. creat. lib. 2. §. 20 num. 29. & de ſucceſſ. progreſſ. lib. 1. §. 1. num. 52. Couarr. in cap. 2. de teſtam. num. 5. in fin. Clar. in §. teſtamentum num. 28. num. 6. Cauall. in in ſpecul. com. contra com. q. 61. & q. 121. Guttier. in cap. quamuis pactum ver. dum nuptui trãdebatur num. 4. & Canon. qq. lib. 2. cap. 1. num. 25. Gama. deciſ. 316. n. 5. & 6. & deciſ. 375. nu. 5. Cened. prac. quæſt. in q. 6. num. 11. Aluar. Valaſch. de partitio. cap. 16. num. 14. Caſtill. de Vſufruc. lib. 1. cap. 65. num. 6. & lib. 3. cap. 12. num. 30. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 9. à num. 58. alter Molin. de iuſt. & iur. tract. 2. diſp. 139 col. 247. ver. his non & diſp. 604. nu. 3. Azor. Inſtitut. Moral. par. 1. lib. 12. cap. 8.*

52 Limita † ſecundo eandem *Sac. Concilij* diſpoſitionem procedere in donatione, vel renunciatione facta animo gratuito, ſecus in ſolutione, vel obligatione facta animo ſoluendi æs alienum per ea, quæ tradit *Rodriq. in ſum. par. 2. c. 7. n. 4.* ita tenet *Cened. d. q. 6. num. 2.* & *Nouari. quæſt. forenſ. par. 1. q. 53 num. 12.* quod mihi ſatis videtur rationi conſentaneum,

etiam ex eo, quia ſolutionis dilatio multoties poſſet eſſe damnoſa, vel ipſi Nouitio, vel creditori, quod omnino à mente *Concilij* abhorret.

53 Limita † tertio *Concilium* non procedere in donatione remuneratiua, quæ etiam abſque dictis ſolemnitatibus fieri poteſt à Nouitio, vt poſt longam altercationẽ fuiſſe Panormi deciſum refert *Molfeſ. ſuper conſ. Neap in addit. ad q. 16. nu. 14. de Renunc. par. 3.* ſequitur *Nouarius qq. forens. par. 1. q. 54. per totam*, vbi ad plura infert, & exornat, ac rationes reddit: quibus tamen non obſtantibus, ego valdè dubito de huiuſmodi ſententia, quia licèt iſta donatio ſapiat aliqualiter naturam tituli oneroſi; non tamen eſt propriè oneroſa, nec neceſſaria, & certè ſi huiuſmodi ianua aperiatur, facillimè *Concilij* mens fraudari poterit, fingendo mille remunerationis, ac benemeritorũ modos.

54 Quarto, † Idem *Nouarin. d. parte prima, qq. forens. q. 78.* limitat *Concilij* diſpoſitionem non procedere in ijs renunciationibus, quæ fiunt ante duos mẽſes profeſſioni proximos, putat enim eas etiam, ſi fiant per paucos dies ante, validas eſſe abſque dictis ſolemnitatibus, & ita ait, ſe & alterum collegam ſuum in facti cõtingentia determinaſſe, per quædam fundamenta, quæ re vera extranea videntur, & pace ſua, huiuſmodi reſolutio ſuſtineri minimè poteſt, cum expreſsè repugnet diſpoſitioni *Concilij*, irritantis renunciationes etiam iuratas factas tempore Nouitiatus ante dictum bimeſtre, vt diſertis verbis ibi legitur, & quod terminus dicti bimeſtri computandum ſit de momento ad momentum defendit *Sanch. in decalo. tom. 2. lib. 7. cap. 5. num. 8 1.*

55 Ad † extremum aduertendũ puto, ſalua correctione S. Congregationis, licentiam ordinarij à Concilio requiſitam, cõcedendam eſſe cum aliquali cauſæ cognitione, & voluntatis profitentis ſcrutatione; qualitatisque ipſius & ſic per modum decreti authorizatiui, ita tenet *Molfet. ad ad conſuet. Neap. tit. de renunc. q. 16. n. 17. & ſeq.* & eſt de mente *Cenedi in pract. qq. can. & ciu. q. 6. ſub num. 5. ver. quibus malis*, dum loquens de dicta licentia, dicit præſente Epiſcopo vel Vicario, & rurſus *num. 14. in princ.* vbi ſubdit, quod cũ Nouitius ſit de foro Eccleſiæ, rationi, & iuſtitiæ congruit, vt ſuus proprius Iudex Eccleſiaſticus, in cõtractibus ab eo celebratis interueniat. Denique id per totam fermè Italiam vſus, & conſuetudo interpretatiua declarauit quo circa cum in eadem Ciuitate Arimini reperiſſem quẽdam abuſum petendi ab ordinario licentiam in ſcriptis, ipſo nullatenus de qualitate inſtrumenti conficiendi informato, hinc autem plurima procedere inconuenientia, & ſignanter, quod ſæpe Nouitiæ ad renunciationem inuitæ in totum, vel in partem, vel non eo, quo volebant modo, adducebantur, rurſus quod quietationes, quas eodem tempore Monaſterium faciebat de Eleemoſyna dotali, erant ſæpe numero eidem Monaſterio præiudiciales; nempè vel factæ, ſub ſpe futuræ numerationis, vel datis ſibi in ſolutum creditis inexigibilibus. Ego huiuſmodi fraudes eliminare ſatagens, nunquam permiſi deueniri ad dictas quietationes, & renunciationes, ſine mea præſentia, & decreto & hoc quidem eſt de mente *Cened. & Molfetij in locis mox citatis*, & ita etiam innuere videtur *Sanch. in decalog. tom. 2. lib. 7. cap. 5. num 6.* vbi rationem reddens cur *ſec. Concil.* Epiſcopi, vel Vicarij li-
56 centiam expoſcat, † inquit; id ideo fieri, quia Iudicis præſentia omnem metus præſumptionem excludit *l. fin. C. de eo quod metus cauſ.* & poſt alios quos refert, tradit *Menoch. de recuperan. poſſ. rem. primo num. 166.*

57 Poſt hæc ſcripta dum eſſem Vicarius Genuenſis contigit caſus, vt quædam Nouitia expleto decimo probationis mẽſe, ac in ætate legitima conſtituta, renunciationem cum mei decreti interpoſitione fecerit; ſed quibuſdã de cauſis profeſſionẽ per plurimos menſes diſtulerit, qua occaſione dubitatum fuit, an neceſſe eſſet, vt noua fieret renunciatio, vel prior ſuſtineretur, tametſi non facta intra bimeſtre à die profeſſionis, cũ effectu emiſſæ: & quidem renunciationem iam factã ſuſtineri reſpondi; cum intentio *S. Concil.* fuerit, vt illa fieret intra bimeſtrem computandum à die, quo profeſſio legitimè fieri poteſt, eſto quod per accidens differatur, & ita in terminis firmat *Sanch. in decalog. tom. 2. lib. 7. cap. 5. num. 82.* fratres tamen præfatæ Nouitiæ ad quorum fauorem quietatio cedebat, alteram ad cautelam ab illa fieri voluerunt.

58 Alia † plurima ad materiam. *d. cap. 16. ſeſſion. 25. de regul.* vide apud *Sanchez in Decal. d. cap. 5. & Ricc. in collectan. 454.*

ARGVMENTVM.

Clericus à Iudice laico carceratus, an & quando, & quomodo ad ordinarium ſit remittendus, dilucidè reſoluitur. Quæſtio ſuper Clericatu; ſit-

tu; ſuper Priuilegio fori ſuper veſtibus; ſuper collationis ordinum validitate, ad ordinarium vna cum capto remittenda, & confutatur *conſ. Menochij 912. lib. 10.*

SVMMARIVM.

1 *Clerici remiſſio denegatur, ſi apparet illum carere tonſura* declara num. 33.

2 *Vel quando euidenter conſtat habitum non eſſe Clericalem.*

Declara id procedere donec oſtendantur literæ clericatus num. 21. & ſeq.

3 *Probatio per rei euidentiam inducit notorium.*

4 *In notorijs poteſt eſſe Iudex, qui aliàs non eſſet.*

5 *Talis quis eſt habendus, quali in ſtatu repertus fuit.*

6 *Clericus non remittitur ad forum Eccleſiaſticum, niſi capta per laicum ſummaria informatione de veritate tituli.*

Si tamẽ captus quis fuit vti laicus, & nec oſtenditur titulus, nec ab Eccleſiaſtico repetitur num. 33.

7 *Clericatus literas oſtendere Iudici ad effectum remiſſionis non ſufficit.*

Contrarium verius. num. 21. & ſeqq.

8 *Clericalis habitus cognitio ſpectat ad laicum, qui carcerauit Clericum.*

Contrarium verius num. 36. 38. & 42.

9 *Clericus repertus in habitu laicali non remittitur pendente articulo an gaudeat priuilegio fori.*

Contrarium verius modo oſtendatur titulus Clericatus num. 21. & ſeqq.

10 *Clericus, an quis ſit, & an gaudeat priuilegio fori cognoſcit Eccleſiaſticus,* & n. 42.

11 *Idem in Clerico coniugato.*

12 *Citatis tamen Fiſco, & intereſſe habentibus.*

13 *Articulo pendente, an Clericus gaudeat priuilegio fori, proceſſus laici conquieſcit.*

14 *Iudex laicus an, & quando cognoſcat articulum facti cauſæ ſpiritualis.*

15 *Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit cauſam Iuriſdictionis ortam inter ipſum, & laicũ.*

16 *Iudex laicus non poteſt ſtatuere terminum parti, intra quem terminet articulum ad Eccleſiaſticum remiſſum.*

17 *An autem poſſit ſtante rei negligentia ad vlteriora procedere.*

18 *Iudex laicus, an remiſſionem retardare poſſit ad effectum conſulẽdi Principem.*

19 *Iudex in quæſtione facti ſuperiorem conſulere non debet.*

20 *Clericus captus in habitu clericali ſtatim remittendus eſt, etiam nemine inſtante.*

21 *Clericatus probatur per inſtrumentum ordinationis, & per literas cõmendatitias quibus viſis debet Iudex laicus reum remittere*, & num. 34.

22 Menoch. conſ. 912. nu. n. 14. & ſeq. lib. 10. *reprehenditur* & num. 42.

23 *Clericatus ad effectum remiſſionis, an probetur per fidem deſcriptionis in libro ordinationum.*

24 *Clericatus, an probetur per literas in quibus quis enunciatur Clericus.*

25 *Clericatus probatur per teſtes, qui ordinatione interfuerunt.*

26 *Clericatus per famam, & communem reputationem probatur.*

27 *Iudex ſæcularis qui ſcit captum eſſe Clericum, tenetur illum etiam forum non declinantem remittere.*

28 *Remiſſio Clerici ſi fiat cum dedecore, iudex ſæcularis punitur.*

29 *Et incurrit excommunicationem.*

30 *Remiſſionis forma concordanda eſt inter Eccleſiaſticum, & laicum.*

31 *Iudex Laicus qualiter in remiſſione clerici proteſtari debeat.*

32 *In remiſſione facienda, inſtigator non eſt citandus.*

33 *Epiſcopus repetit, & punit clericum etiam requiſita non habentem.*

34 *Remiſſio fit ad ordinarium loci delicti*, & num. 35. Declara vt num. 37. & 38.

35 *Forum delicti eſt principalior.*

36 *Remiſſio cui fiat ſi delictum inchoetur in loco originis.*

37 *Ordinario loci originis præuenienti, an ei remiſſio fiat.*

38 *Reus in loco tertio captus, remittitur ad Iudicem domicilij.*

39 *Iudex laicus, an clericum captum relaxare, & ad ordinarium petentem poſſit illum non remittere.*

40 *Iudici, vel ſatelliti atteſtanti quem abſque veſtibus, vel tonſura captum, non creditur.*

41 *Iudex ſæcularis, quam cognitionem ſuper veſtibus, & clericatu habeat, & quatenus ordinarij atteſtationi credere teneatur.*

42 *Remiſſio, an denegari poſſit prætextu falſitatis literarum ordinis.*

43 *Iudex ſæcularis non cognoſcit de qualitate habitus Clericalis.*

44 *Clericales veſtes quænam dicantur.*

45 *Clericus, an licitè dimiſerit habitum, cognoſcit Eccleſiaſticus.*

46 *Validitatis ordinis, vel beneficij quæſtio ad ordinariũ, vna cũ capto remittitur.*

47 *Remiſſionem denegans Iudex ſæcularis excommunicandus eſt.*

48 *Iud*

48 *Imò eſt ipſo facto excommunicatus.*
Cap. quoniam de immun. Eccle. in ſexto. *intellectus.*
46 *Iudex ſecularis detinens clericum non habentem requiſita, an, & quando incidat* in can. ſi quis ſuadente. & an Can. ſi quis ſuadente, *procedat in ijs, quæ ſiunt auctoritate publica.*
50 *Iudex ſecularis non remittens clericum, eſt ab Eccleſiaſtico carcerandus.*
51 *Epiſcopus non repetens clericum à laico captum deponitur, & multipliciter punitur.*
52 *Ordinarius repetit clericum etiam inuitũ.*
53 *Clericus pendente articulo priuilegij fori, an retineatur in vinculis.*

DECISIO XVII.

CAPTO per curiam ſæcularem Regij clerico Proſpero N, vti laico de graui facinore inquiſito, ac in contumaciam mulctato; & caſualiter cũ coniugata muliere in cubiculo clauſo reperto; ego tunc claræ mem. D. Cardinalis Eſtenſis Vicarius, literas clericatus eiuſdẽ, D. Iudici miſi, inſtetiq; mediãte procuratore Fiſci Epiſcopalis, vt tàm illum, quàm dictam concubinã mihi remitteret. Renuebat D. Iudex remiſſionem Proſperi facere ex pluribus.

Primò, quia ille repertus fuerat ſine habitu, & tonſura, tametſi videns ſe in manibus Curiæ, quandam breuiorem ve-
1 ſtem ſumpſerit; † Vnde prætendebat ex
rationis identitate, intrare doctrinam *Maſcard. de probat. tom. 1. concluſ. 689. in fi. & Caball. reſol. crim. centur. 3. caſ. 224. nu. 43. & ſeqq.* dicentium *poſt alios*, quos citant, denegandam eſſe remiſſionem, ſi denudato capite, appareret quem clericali
2 carere tonſura, † & quod quando euidẽ-
ter conſtat habitum non eſſe clericalem, vel aliquem non habere tonſuram, locus non ſit remiſſioni tradidit *Gemin. in c. 1. in fin. de clericis coniug*, quem ſequitur ibi *Franc. in §. 1. num. 3. Dec. in cap. ſecundo num. 24. ver. & ad hoc facit extr. de Iudic.* luculenter *Purpur. in conſ. 21. lib. 1, Guid. Pap. deciſ. 138. col. 2.* dicens, quod quando certum eſt habitum non eſſe clericalem, Iudex Eccleſiaſticus nihil habet, quid de eo cognoſcat *Farinac. tom. 1. q. 8. nu. 34. in fin. Menoch. de præſumpt. lib. 6. præ-
3 ſumpt. 76. num. 32.* vbi rationem † reddit,
quia ſcilicet probatio, quæ fit per rei euidentiam inducit notorium *l. ſi irruptione*
4 *ff. finium regund.* † in notorijs autẽ quis
Iudex eſſe poteſt, qui alias non poſſet, vt poſt *Innoc. in cap. ex parte de verb. ſignif.* tradit *Iaſ. in l. qui iuriſdictioni col. prima ff. de Iuriſd. omn. Iudic.*
5 Talis † enim habendus eſt quis, quali
in ſtatu fuit repertus, vt in ſpecie tradũt *Bald. in l. affinitatis in fi. C. commu. de ſucceſſ. Alex. in conſ. 409. nu. 9. lib. 6. Decian. in tract. crimin. lib. 4. tit. cler. & relig. tribuunt iuriſd. cap. 9. num.* 100. & decidit *Conſil. Neap.* referente *Vinc. de Franch. in deciſ.* 189. *num. 6. par.* 1. & pleniſſimè conſuluit *Menoch. in conſ. 912. num. 4 & ſeqq tom.* 10. vbi in terminis decidit caſum noſtrum, quod conſilium eſt repetitum *in tract. de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 76. num. 17. cum pluribus ſequentibus*, & addo, de hoc eſſe textum expreſſum in *cap. ſi Iudex laicus 12. de ſent. excomm. in ſexto*, ibi *iuſtũ eſt enim, vt ipſe talis, quem geſtat ex habitu (quouſq; appareat aliud) præſumatur, qualis eſſe, cuius fert habitum comprobatur.*
6 Secundo, † quia etiam ſi verſaremur
in dubio, an Proſper eſſet clericus, vel laicus, adhuc tamen detinendus videretur, donec ſummariè Iudex laicus, cognoſcat nũquid oppoſita clericatus exceptio vera ſit, vel calumnioſa *Bald. in l. ſi quis per calumniam ſub num. 2. ver. ſed pone C. de Epiſc. & cleric. Vinc. de Franch. d. deciſ. 189 num. 6* & rurſus *deciſ. 329. n. 9. par. 2.* & vtrobiq; alios refert, quibus aſſentire viſus eſt *Farinac. in q. 8. ſub num 34.* & tradit etiam *Clar. in § fin. q. 36. ver. regulariter autem* vbi aſſerit ita ſeruare Senatum Mediolanenſe, cuius dicta auidè arripuit *Menoch. in d. conſ. 912. num. 7.* qui id ipſum ibi proſequitur *num. 14. & ſeq.* vbi
7 in terminis noſtris tradit † non eſſe ſatis
oſtendere literas clericatus, cum ex ipſis non probetur quem gaudere debere priuilegio fori ad præſcriptum *concilij.*

Quod multo magis in caſu noſtro dicendum videbatur, quia D. Iudex ex aliqua coniectura ſuſpicabatur dictas literas eſſe falſas, prout etiam dicebat veſtẽ illam breuiorem haud eſſe clericalem, ſed potius ſimilem ijs, quibus Doctores, ac etiam luctum geſtantes in dicta Ciui-
8 tate vti ſolent, † cuius rei cognitionem
ad ſe ſpectare prætendebat, fretus auctoritate *Guidopa. deciſ. 138. & conſ. 100 n. 2. & Clar. in §. fin. q. 36. ver. dixi Clericum in fin.*

Tertio, quia eſto huiuſmodi cognitio ad Iudicem Eccleſiaſticum pertineret, ni-
9 hilominus, † quia Proſper captus fuit in
habitu laicali, vtique pendente dicto articulo

ticulo remanere debuerat in carceribus
Iudicis laici, qui reperitur in poſſeſſione
illius, vti laici; qnicquid ſecus dicendnm
eſſet ſi in veſtibus clericalibus fuiſſet re-
pertus ita *Anchar. in conſ. 239. caſus talis
eſt. Decian. in tract. crim. lib. 4. cap. 12. n. 5.
Marant. de ord. Iud. par. 4. diſt. 11. n. 69.
Farinacc.* plnrimos referens *q. 8. num. 36.
Gratian. diſcep. forens. cap. 190. n. 16. to. 1.
Scaccia in tract. de Iudic. lib. 1. c. 11. n. 99.*
Hæc autē adeo inania, & friuola erāt,
vt nec ad horam quidem petitam remiſ-
10 ſionem retardare debuiſſent, † eſt enim
indubitatum ab Eccleſiaſtico Iudice, tàm
articulum, an quis priuilegio fori potiri
debeat, quam quæſtionem ſuper Clerica-
tu emergentem dirimendam eſſe, Iudi-
cemqne laicum in ea nullatenus ſe intro-
mittere poſſe *textus* eſt, qui cauillari non
poteſt, & qnem ignorare non licet in *cap.
ſi Iudex laicus. de ſent. excomm. in ſexto*,
* & ibi communi calculo tradunt ſcribētes
*Rota deciſ. 202. aliàs 3. de ſent. excom in
nou. Ripa in cap. decernimus n. 4 de Iudic.
Conarr. pract. qq. c. 33. num. 1. ver. primum
illud.* vbi ait ita in Hiſpanijs ſeruari *Clar.
in §. fin. ver. dixi clericum, & ver. regula-
riter autem Maſcard.* qui teſtatur hāc eſ-
* ſe veriorem opinionē in *tract. de Probat.
lib. 2. concl. 789. n. 7 & ſeqq. & concl. 962.
n. 3. eod. lib. 2.* & tradūt plurimi, quos ple-
na manu congeſſit *Farinacc. in quaſt. 8.
n. 33.* vbi ait hanc ſententiam non modo
** eſſe crebriorem, ſed & veriorem, & tu-
tiorem, & quod licet *Clar.* dixerit con-
trarium ſeruari Mediolani, non tamen in
facti contingentia ab iſta traditione rece-
dendum eſt (quamuis ritus magnæ Cu-
riæ Vicariæ *Neap.* 235. abhorreat à cap. ſi
Iudex laicus. vti ibidem dicitur) eandēq;
ſententiam firmat *Antonin. lib. 3. Variar.
reſol. 48. num. 3. Gratian. diſcep. forenſ. cap.
190. n. 13. & ſeqq. tom. 1. Zerula in prax.
Epiſc. par. 1. ver. Clericus num. 3.* innume-
ros congerit *Carol. de Graſſ. de effec. Cler.
effec. 1. num. 1257.*
11 Quod † quidem ſibi locum vendicat
etiam in Clerico coniugato, vt ex con-
textn *d. cap. ſi Iudex laicus* determinauit
*Rota deciſ. 3. aliàs 202. ſi clericus coniuga-
tus. circa fin. tit. de ſent. excom. in nou.* ſe-
qnitur *Capell. Tholoſa. dec. 117. incipit iſto
anno.* & ibi addentes *Maſcard. in tract.
de probat. vol. 2. concluſ. 689. nu. 7. Gemin.
in d. c. ſi Iudex laicus in fi. Alex. de Imola
conſ. 8. num. 4. lib. 1. & conſ. 149. num. 3.
lib. 6. Alex. de Nauo. conſ. 59. n. 6. Bellug.
in ſpecul. Princ. rubr. 11. §. nunc videamus
nu 5. Rolan conſ. 4. num. 33. lib. 1.* & hanc
* eſſe communem opinionē teſtatur *Pro-
bus ad Monachum in d. c. ſi Iudex laicus
n. 14. Mendiaca de ſucceſſ. creat. §. 22. n. 69.
et ampliat.* notabiliter *Feder. de ſenis conſ.
* 235. n. 1.* hanc etiam fatetur communem
Barboſa in l. titia nu. 34. ff. ſolut. matrim.
licet in via diſputatiua fortè ad acuenda
ingenia) conetur ſuſtinere contrarium.
12 Citato † tamen ſemper Fiſco laico, cæ-
terisq; intereſſe habentibus; vt clariſſimè
diſponit tex *in d. c. ſi Iudex laicus. de ſent.
excom. in ſexto*, & ibi aduertit *Archid. n. 3.
Caball. conſ. crim. 11. num. 2. Boſſ. in pract.
crim. tit. de foro comp. n. 151. & 155. & tit.
de captur. n. 40. Farinac. d. q 8. n. 37. Bel-
lett. vbi ſupra n. 2. Gratian. d. c. 190. n. 17.
Maſtrill. deciſ. 113. n. 16. Intrigl. d. ſingul.
1. n. 2. lib. 3.* Quam citationem eſſe neceſ-
ſariam in ipſa declaratione facienda, non
autem in probatione clericatus tradit
*Carol. de Graſſ. de effect. cleric. effec. 1. nu.
1272.* citat *Bal. in l. ſi qua per calumniam
ver. pone C. de Epiſc. & cler. Port. Imol.
concl. 43. amplia 49.* ego autem ſemper cō-
ſueui citare Fiſcum, & inſtigatorem etiā
in ipſo proceſſu probatorio, & ſtatuere
terminnm communem partibus ad pro-
bandū, & admittere interrogatoria por-
recta; quia vbi adſunt contradictores, nō
ſolet adhiberi fides ſummarijs informa-
tionibus iuxta vulgatas regulas, & hoc eſt
tutiùs, & legaliùs, magisq; cōcordiā inter
tribunalia Eccleſiaſtica, & ſæcularia con-
ſeruat, ſi tamen Vicarius ſecus feciſſet,
arbitror poſt factum ex dictis auctorita-
tibus excuſari poſſe.
13 Et † interim proceſſus Iudicis ſæcula-
ris conquieſcit, nec vlterius procedere
valet, vt poſt alios, quos refert, tradit *Fa-
rinac. d. q. 8. num. 35.* vbi ait hoc nullam
habere difficultatem, tu dic, quod in ò ita
expreſsè cauetur *in d. cap. ſi Iudex laicus
in fin.* ibi *contra eum interim quiuis pro-
ceſſus Iudicis penitus conquieſcat.*
Ratio autem, cur huiuſmodi cognitio
reſeruata ſit foro Eccleſiaſtico, redditur
à ſummo Pontifice *in d. c. ſi Iudex laicus.*
quia nimirum de re Eccleſiaſtica, & ſpiri-
tuali agitur; eſt enim ſatis compertum, ar-
ticulum ſpiritualem ad Eccleſiaſticum
Iudicem eſſe remittendum *c. decernimus
cap. quanto. de Iudic. cap. lator cap. cauſam
quæ extr. qui filij ſint legitim.* cum ſimili-
bus. dixi latiùs *in deciſ. 8.*
14 Et quamuis in hac facti ſpecie agatur
de articulo facti, nimirum, an ille ſit cleri-
cus, & an habeat de facto requiſita *Con-
cilij Tridentini*; & complures ſcribentes
arbitrati fuerint articulū facti etiā in cau-
ſa Eccleſiaſtica poſſe per ſæcularem Iudi-
cem dirimi, vt dixi in *deciſ. 8. nu. 54.* Vbi tñ
mixtim

mixtim interuenit quæſtio facti, & Iuris,
vt in caſu noſtro, *et d. cap. ſi Iudex laicus*,
ne continentia cauſæ diuidatur, vtriuſque
cognitio ad Eccleſiaſticum eſt remittẽda,
vt per *Petrũ Barboſ. in l. titia n. 24. & 28.
ff. de ſolut. matrim.* vbi oſtendit hic agi mi-
xtim de quæſtione facti, & iuris, nempe an
quis ſit cleri us, & an eius titulus ſit ve-
rus, & validus, quod etiam aduertit *Angel.
in l. ſi prius in fin. ff. de oper. nou. nunc.* licèt
Barboſ. cum non referat; nec primus arti-
culus, quia eſt facti per ſe ſolum quicquã
facit ſine ſecundo, qui eſt iuris, vt ibi per
eum, qui *nu.* 30. ita ſupplet dictam ratio-
nem à *S. Pontif. eod. cap. ſi Iudex laicus* al-
latam, qua de re vide in *d. deciſ.* 8. *nu.* 85.
& ſeqq.
Præter quam quòd cũ controuertatur
cuius captus ſubijciatur iuriſdictioni, ſuc-
15 cedit regula, † vt vbicunque inter Ec-
cleſiaſticũ, & laicũ Iudicẽ contingit quæ-
ſtio Iuriſdictionis, Eccleſiaſticus Iudex
propter maiorẽ auctoritatem, illã cogno-
ſcere debeat ſecundum *Ant. de Butr. in c.
cæterum col. 3. de Iudic. Fely. in c. paſtora-
lis. n. 4.* & ibi *Dec. n. 7. & 8. de reſcr. Oſaſch.
deciſ* 103. *n. 4. Lancell. de attent. par. 2. cap.
20. in præfa. n. 78. Decian. in tract. crim. to.
2. lib. 6 c. 36. n. 12. & dixi in deciſ.* 8. & in
terminis noſtris aduertunt *Couar. Fari-
16 nac. & Antonin* locis citatis. † Nec poteſt
Iudex laicus ſtatuere tempus reo, intra
quod propoſitam exceptionẽ coram ec-
cleſiaſtico probare debeat; hoc enim ex-
cedit limites ſuæ Iuriſdictionis, nec fas eſt
ei ſuo ſuperiori legem imponere *c. ex in-
ſinuatione de Appell. Bar.* & latiùs adden-
tes ad ipſum *in l. qui pro tribunali ff. de re
iud. Iaſ. in l. 2. nu. 12. ff. de re iud.* & ibidem
* *nu.* 15. teſtatur de cõmuni opinione *Ma-
ſcard. tract. de Probat. vol. 2. concl 689. n. 1.
Bobadill. in ſua Polit. lib. 2. cap. 18. nu. 526.*
17 Non me latet nonnullos ſenſiſſe, quod
ſi remiſſus ad Iudicem Eccleſiaſticũ mo-
roſus fuerit in probanda coram eo tali
exceptione, poteſt Iudex laicus ad vlte-
riora procedere, quos refert *Maſcard.
vbi ſup. ver.* 2. Cæterum id nec ſeruatur in
praxi, nec ſeruari poteſt, quia Iudex Ec-
cleſiaſticus inhiberet laico talia attentã-
ti, & ſic manus illius ligatæ eſſent. Non
tamen debet Eccleſiaſticus pati, vt per
calumniam iudicium protrahatur in lon-
gum, quia non ambitione defendendi no-
xios, ſed zelo iuſtitiæ, & iuriſdictionis pro-
cedere debet: Ideo ſi reus remiſſus eſt ne-
gligens, retineat eum in carcere, & aſſi-
gnet terminum ad docendũ de clericatu.
18 Et † quamuis *Bouadill. loco citato ſub
nu. 227. ver. y la remiſion,* arbitretur poſ-
ſe Iudicem ſi de graui delicto agatur, ali-
quantulum detinere reum; donec cer-
tiorem faciat Regem, vel eius Conſilia-
rios; id tamen intelligẽdum eſt cum gra-
no ſalis, nimirum quando agitur de pau-
cis horis iuxta terminos in quibus idem
Auctor loquitur, & dummodo Eccleſia-
ſticus non procedat ad cẽſuras: & in ſum-
ma caueat Iudex, vt magis metuat maie-
ſtatem diuinam, quam humanã, & eo ma-
ximè, quia etiam ſi articulus iſte facti eſſet
ab eo decidendus, non poſſet illum eiuſ-
19 modi prætextu retardare; † Nam vbi agi-
tur de quæſtione facti non poteſt iudex
ſuper ea conſulere ſuperiorem, ſed pro-
nunciare tenetur *l. cum qui temere* 79. *§.
1. ff. de Iudic. Barboſ. in l. titia. num. 25. ff.
ſoluto matrim.* ergo multo minus retar-
dare poteſt remiſſionem, & Iudicis Ec-
cleſiaſtici proceſſum.
20 Quod ſi quis captus fuerit cum veſti-
bus clericalibus, vel aliter publicè ſe ge-
rebat pro clerico, vel erat in poſſeſſione
clericatus, ſtatim ad carceres Iudicis Ec-
cleſiaſtici remittendus eſt, quia præſumi-
tur clericus, ac proinde à Iudice laico
nullatenus detinendus, vt diſponitur in
*eod. cap. ſi Iudex laicus de ſenten. excomm.
in ſexto,* & ibi *gloſ. in formatione caſus an-
* *te fin.* & Doctores omnes, latè *Alex. de
Neuo conſ. 59. num. 24. & ſequentibus, &
conſ. 62. num. 1.* cum alijs allatis per *Fa-
rinac. d. quæſt. 8 num. 36. & Bellett. in
diſqui. cleric. tit. de fauore cleric. perſonal.
§. 14. num. 7. & Gratian. tom. 1. diſcept.
forens. cap. 190. num. 76.* & habetur benè
per *Bald. in l. ſi quis per calumniam 22.
num. 4. C. de Epiſcop. & cleric.* etiam ne-
mine inſtante, textus *in dicto cap ſi Iudex
laicus Alex. de Neuo conſ. 56. à nu. primo
vſque ad 9. Bellett. in diſqui. clerical dicto
tit. de fauore clerici perſonal. §. 2. num. 1.
Sbrozzius de Vicar. Epiſc. lib. 2. cap. 191.
num. 3. Carol. de Graſſ. de effect. cleric. ef-
fectu primo num.* 334. vbi quod alias mor-
taliter peccat, & ita poſt hæc ſcripta
ſeruauit Gubernator Parmæ, dum ibi
Vicarium agebam, & poſtinde Genuæ
millies practicauimus quicquid ſecus di-
ci ſoleat, quando quis in habitu laicali
captus fuit, & clericatum oretenus alle-
gat ex relatis ſupra in motiuis *num. 2. &
ſeqq.* tunc enim non tenetur Iudex ciuilis
ſtatim credere, & remittere, niſi clerica-
tus literæ oſtendantur; debet tamen om-
ninò ſuperſedere in cauſa, ſtatimq; con-
ſulere Epiſcopum, ſeu ordinarium pro ha-
bẽda rei veritate, cũ hæc ſit exceptio de-
clinatoria, quæ impedit proceſsũ ad ulte-
riora. Oſtenſis autẽ ſibi literis clericatus,

N ſtatim

21 ſtatim illum remittere tenetur, † quia cle-
ricatus præcipuè ad effectum remiſſionis
probatur per inſtrumẽtum ordinationis,
vel per literas commendatitias proprij
Epiſcopi mentionem de clericatu facien-
tes. *c. legum. 2. q. 1. gloſ. in d. c. ſi Iudex lai-
cus per illum tex. in verb. fecerit in fin. de
ſenten. excom. in ſexto. Felyn. in c. poſt ceſ-
ſionem. n. 3. & 15. de probat. Alex de Imol.
conſ. 140. vol. 6. Alex. de Neuo. conſ. 59. n. 4.
Rolan. conſ. 4. num. 5. vol. 1. Maſcar concl.
305. num. 4. Tapia in Iure Regni lib. 1.
tit. de Epiſc. & cleric. fol. mihi 25. Boer.
deciſ. 171. num. 25. Gramat. deciſ. 81. nu. 1.
Borgni. deciſ. 10. num. 19. par. 4. Card. Se-
raphin. deciſ. 719. num. 1. & deciſ 742.* per
totam. *Nouarius* poſt hæc ſcripta impreſ-
ſus in *prax. elect. & Variat. fori q. 32. nu. 4.
& 6. par. 1.* vbi etiam alios adducit; & di-
cit *Bald. in l. ſi qua per calumniam 22. n. 5.
C. de Epiſc. & cleric.* quod ſi laicus Iudex,
viſo inſtrumento clericatus, illius, qui in
habitu laicali captus fuerat, illum ſtatim
non remittit, incidit in excommunicatio-
nem. Et ita millies practicaui, & practica-
22 ri vidi, † ex quibus apparet, quam cautè
legendus ſit *Menochius* ſupra in motiuis
relatus *num. 7.* dum aiebat non ſufficere
oſtendere literas clericatus, ex quo *Con-
cilium Tridentinum* alia requiſita præſcri
bit, hoc enim nihil aliud eſt, quam velle, vt
requiſita probentur coram Iudice laico,
contra textum expreſſum *in d. cap. ſi Iu-
dex laicus*, & contra omnes Doctores de
mundo.

23 Quin'etiam ſatis eſſet exhibere fidem
autenticam, quod in libro, in quo ſolent
deſcribi ordinationes, reperitur aliquem
fuiſſe ordinatum: Si enim huiuſmodi lite-
ræ ſigillo Curiæ Epiſcopalis munitæ ſint,
vtique clericatum probant, licèt ſecus ſit
ſi dicto ſigillo careant *Felyn. in cap. poſt
ceſſionem n. 3. de prob.* & fatetur. *Crauett.*
contra clericum ſcribens *in conſ. 134. nu.
41. poſt Bellamer.* quem citat *conſil. 10.
col. 2. Maſcard. de probation. concluſ. 305.
nu. 2. vol. 1.* nouiſſimè *Nouarius*, poſt hæc
ſcripta impreſſus *in prax. elect. & variat.
fori q. 32. n. 7.* quod ad effectum remiſſio-
nis, in qua leuior probatio ſufficit, multo
magis dicendum eſt; & quamuis *præfati
Doctores* requirãt dictas literas à duobus
teſtibus eſſe ſubſcriptas, id tamen de ge-
nerali conſuetudine non ſeruatur, ſed lo-
co dictorum teſtium apponitur legalitas
ordinarij, qua viſa Iudices ſolent, cleri-
cos ad ſuum Iudicem remittere, non ſe-
cus ac ſi literas clericatus exhibuiſſent,
24 quicquid † ſecus dicendum eſſet de lite-
ris Apoſtolicis, in quibus quis nominatur
clericus; Nam ſi is repertus fuerit in ha-
bitu laicali, talis enunciatiua non probat
clericatum, etiam ad effectum remiſſio-
nis, cum per ſubreptionem obtineri po-
tuerit, vt per *Io. And. in regula non licet
num. 9. de regul. iur. in Mercurial.* vbi ait
illas benè probare ſi quis, vel publicè ha-
beretur pro clerico vel in habitu cleri-
cali repertus fuerit; in omnem caſum ta-
men magnam faciunt præſumptionem.

25 Poſſet † tamen clericus in laicalibus ve-
ſtibus repertus, ſi literas clericatus ami-
ſit, nec in ordinationis libro apparet an-
notatus, vel ſi eſt forenſis, docere ſumma-
riè de clericatu, vel per teſtes, maximè ſi
ordinationi interfuerunt *c. 2. & 3. de cle-
ric. peregr. DD. in l. ſi qua per calumniam
C. de Epiſc. & cleric. Baiar. ad Clar. in §.
fi. q. 36. n. 22.* cum per eum allegatis, *Gui-
dopap. deciſ. 474. Aluar. in ſpecul. iur. Pont.
cap. 35. ver. & tenue menti. Graſſius in deciſ.
aur. par. 1. lib. 4. cap. 18. num. 155. Noua-
rius* videndus, qui alios adducit in *prax.
elect. & variat. fori q. 32. num. 7. Baiar. ad
Clar.* cum per eum relatis. *in §. fin. q. 56.
num. 22. cum ſeqq.*

26 Vel † per communem famam ſeu re-
putationem, vt probat. text. in *d. cap. Iu-
dex laicus.* quem textum ad hoc põderat
Io. Andr. infra citandus nu. 9. & tradunt
*Doctores in c. fin. 9. quaſt. 2. Gemin. conſ.
91. Mobeda. deciſ. 21. nu. 3. de renunc. Rota
deciſ. 264. in antiq. & in Gerundien. Præ-
ceptoria 27. Martij 1591. coram Gypſio,
& in Burgen. dimidiæ portionis prima Iu-
lij 1605. Coram Card. Marcomontio. Bar-
* zius deciſ. 3. num. 15.* vbi teſtatur ſic eſſe
receptu, & obſeruari in Palatijs. *Nouar.
vbi ſupra num, 11.* & tradit etiam *Verall.
deciſ. 277. num. 8. par. 1.*

His tamen caſibus captus allegare de-
bet literas clericatus eſſe deperditas, vt
per *Vius. opin. 974. n. 2. & ſequentibus.*

27 Quinimò † ſi Iudex laicus aliunde ſcie-
bat hũc eſſe clericum, etiam ſi nec is cle-
ricatum alleget, nec probationes offerat,
quin etiam ſi fateatur, ſe laicũ eſſe, adhuc
tamen illum remittere debet, cum neque
tacitè, neque expreſsè priuilegio vniuer-
ſo ordini conceſſo renunciare poſſit; alias
ſi illum detinuerit, ſententiam excommu-
nicationis non effugiet *Innoc. in c. vt fa-
ma. de ſent. excom. Io. Andr. in cap. ſi Iudex
laicus. eod. tit. in ſexto. Bald. in l. ſi qua per
calumniam. num. 3. C. de Epiſc. & cleric.
Cepol. conſil. crimin. 11. num. 17. Decian.
in tract. crimin. par. 4. cap. 9. num. 114.
Carol. de Graß. de effect. Cleric. effec. pri-
mo. num. 328.*

28 Et † quidem talis remiſſio fieri debet
honori-

honorificè, & abſque dedecore, & ignominia ipſius capti aliàs Iudex ſæcularis puniendus eſt *Geminian. in d. c. ſi Iudex laicus §. fin. Angel. in l. lege Iulia in fin. ff. ad legem Iul. de vi public. Clar. in pract. §. fin q. 96. n. 48. Belluga in ſpeculo Princip. Rubr. 11. §. videamus nu. 8. & 9. Paris de Puteo in tract. de ſyndicatu verb. remiſſio in prin. fol. mihi 282. Boer. deciſ. 303. n. 13. Auendagn. in tract. de iniurijs nu. 15. Salſedo ad Bern. Diaz. in pract. canon. c. 122. litera B. ver. ideoq; Paz. in pract. 2. to. prælud. num. 10. Bobadill. in Politic. lib. 2.*

29 *cap. 18. num. 328.* † Qui Doctores concludunt tali caſu Iudicem ſæcularem, vti Eccleſiaſticæ iuriſdictionis Violatorem incurrere etiam in excommunicationem per *tex. in cap. nuper de ſent. excom. & c. ſi quis ſuadente diabolo 17. q. 3.* qui vlterius tenetur lege Iulia de vi publica *ad text. in l. lege Iulia 7.* & ibi *Bar. & Ang. ff. ad l. Iul. de vi publ. Domin. de Sancto Gemin. in c. ſi Iudex laicus §. fin. de ſent. excom. in ſexto, Boer. d. deciſ. 303. ſub nu. 11. Carauit. ſuper Rit. mag. cur. ritu 235. n. 9.* vbi quod quidam Regẽs magnæ Curiæ fuit officio priuatus, ex eo, quia clericum catena circundatum ad Epiſcopum remiſit.

30 Quod † ſi probabile periculum ſit ne captus fugam arripiat, in caſu præciſo, poterit ſæcularis illum cum neceſſaria cuſtodia, ac cum manicis ferreis remittere *ad Paris de Put. & Bobadil. locis cit.* Cæterum in praxi ſemper ſolet remiſſionis modus inter Eccleſiaſticum, & laicum Iudicem concertari, & ad libitum Eccleſiaſtici fieri, & debet Iudex remittens in hoc obedire Iudici, ad quem remittitur tanquam ſuperiori, vt inquit *Bal. in l. minimè ſub num. 2. C. de Appell.* ſequitur *Aufrer. ad Capel. Tholoſ. quæſt. 100. etiam ſub num. 2.*

31 Et † caueat Iudex laicus huiuſmodi remiſſionẽm facere cum proteſtatione, ſaluo iure vendicandi, quatenus de requiſitis non conſtiterit, aliter ſi ſimpliciter remitteret, non poſſet illum amplius repetere, ſi clericatus non probaretur, & tota cognitio principalis delicti ad Iudicem Eccleſiaſticum pertineret; quia hoc caſu Iudex laicus videtur renunciare iuri ſuo, vt per *Aufrer. in addit. ad Capel. Tholoſan. deciſ. 117. in fin.* vbi attentatur ita practicati *Crauett. de antiq. temp. par. 3. ſect. videamus num. 34. ver. ſed an ſola Pacian. de probat. lib. 2. cap. 34. nu. 49. Carol. de Graſſis de effec. cleric. effec. 1. nu. 336. & 1276.* quod notent Iudices laici, quia plurimos in hoc errare vidi.

32 Nec † in huiuſmodi remiſſione facienda citandus eſt inſtigator, vt in noſtra facti ſpecie D. Iudex prætendebat, ſed abſq; vlla citatione partis, clericus eſt remittẽdus, vt in puncto obſeruat *Troſyus ſuper ritibus magnæ Curiæ, ritu 235. ſub num. 1. poſt Capellam,* quem citat in *conſ. 11. col. 2.* nec mirum, quia pars non poteſt vllo pacto impedire huiuſmodi remiſſionem, ac propterea citatio inutilis eſſet, ac fruſtratoria *iuribus vulg.*

33 Nec † tamen omittendum eſt, quod etiam facta huiuſmodi proteſtatione, imò & ante remiſſionem poteſt Epiſcopus ſi velit ſuum clericum requiſita non habẽtem repetere, & in illum animaduertere: quia *Concilium Tridentinum* duo ſtatuit; alterum, vt iuxta priſcos canones omnes clerici ſuo ſubſint ordinario, & quo ad hoc nullam qualitatem, vel circunſtantiã appoſuit; alterum vt clerici gaudeãt priuilegio fori, & in hoc appoſuit conditionem, dummodo ſcilicet habeant præfata requiſita. Vnde clerico illis carente, ceſſat quidem diſpoſitio ad eius fauorem inducta, itavt ille ſuo priuetur priuilegio; non tamen ceſſat ſubiectio, nec Epiſcopus amittit ſuam ſuperioritatem, & iuriſdictionem, quæ à clericorum facto non pendet, ſed à charactere.

Quamobrem dictũ decretum *Concilij* non obſtare Epiſcopis, quominus iure ſuo in huiuſmodi clericos delinquentes poſſint animaduertere fuiſſe à *S. Congregatione* reſolutũ teſtatur *Garzi. de benef. par. 2. cap. 2. num. 16.* quod idem, & in ſupra citata *Barenſi ſeu Minoreinenſi, & in vna Iſernienſ. 16. Martij 1606* in hæc verba *S. Congregatio* reſpondit *non gaudere priuilegio fori clericos non incedentes in habitu, & tonſura: ſed non propterea impediri Epiſcopum, quominus ſi præuenerit, eoſdem clericos punire poſſit,* & rurſus in *vna Valentina 20. Martij* 1607. ita reſcripſit. *S. Congregatio* Concilij *cenſuit ſeruandas eſſe declarationes antiquas, approbantes diſtinctionem; vt non poſſit à Clerico nõ habente qualitates allegari priuilegium fori; ſed non impediri quo minus Epiſcopus vtatur iure ſuo* Idemq; reſoluit *S. Congregatio ſuper controuerſiis Iuriſdictionalibus in vna Neapolitana 22. Iunij 1628. in vna Aſſiſien. 24. eiuſdem menſis, & in vna Parmen. 9. Nouembris eiuſdem anni, & iterum in eadem 26. Iunij 1629.* & aliàs ſæpiſſimè. Ex quibus reſolutionibus notandus eſt caſus ſingularis, in quo perſona eſt mixti fori, etiam in cauſis non mixti fori; itavt inter Eccleſiaſticum, & laicum Iudicem locus ſit præuentioni, in odium Clericorum requiſitis caren-

N 2 tium:

tium quod iuſta ratione contingit: vt qui
contra illud Prophetę Eliæ. 3. *Reg.* 18. *c.* 21
claudicant in duas partes, & modo cleri-
ci, modo laici, prout magis ipſis expedit
eſſe volunt, & vt clerici, & vt laici puniā-
tur. Dixi in odium ipſorum, quia Epiſco-
pus non modo ſi præuenerit eos punire
valet, prout iuxta occurrentes caſus in
ſupra relatis reſolutionibus cenſuit S. Cō-
gregatio, verum etiam ſi præuentus fue-
rit per ea quæ ſupradixi.

Vnde ſub die 12. Nouembris. 1630.
S. Congreg. Eminentiſſ. Card. Concil. Trid.
interpratum reſoluit Epiſcopum punire
poſſe clericū delinquentem, & requiſita
non habentē etiamſi Iudex laicus pręue-
nerit, à quo repetere pōt; dummodo ille à
lege, vel ab homine per declarationē ſer.
ſer. factā nō fuerit priuilegijs clericalibus
denudatus, quæ reſolutio fuit à Sāctiſs. D.
N. Vrb. VIII. canonizata, & approbata.

34 Et † quidē remiſſio fit ad ordinariū lo-
ci delicti, nō autem ad ordinariū loci ori-
ginis, vel domicilij, vt ex mente *Caſtren.*
tenet Abb. in c. ſi. col. 9. ver. nota tamen. ex-
tra de foro compet. per tex. in Auth. de De-
fenſor. Ciuit. §. audient. Maria. Soccin. in c.
poſtulaſti. de foro compet. Couar. pract. qq.
c. 11. *ver. quinto in delictis*, quos refert, &
ſequitur *Vinc. de Franch. deciſ.* 37. *num.* 1.
& 2. quibus adde *Federic. de Senis in*
35 *conſ.* 2. *nu.* 6. Ratio † eſt quia forus delicti
eſt principalior, vt benè per *Theſaur. de-*
ciſ. 90 *col.* 2. *& per Vinc. de Franch. loc. cit.*
nouiſſimè *Caſ. de Graſſ. de effec. cler. effec.*
1. *n.* 1270. qui neminem ad hoc citat prę-
ter *Lapum in d. c. ſi Iudex laicus. num.* 1.
36 Tametſi † delictum inchoatum fuiſſet in
loco originis, vt cōcludit *Vinc. de Franch.*
ibidem num. 5. *&* 6.

37 Niſi † tñ ordinarius originis præuene
rit in procedēdo contra d. clericū, vt per
Anchar. in d. c. poſtulaſti. in 2, *oppoſi.* & ibi
Marian. Socci. in 3. *artic. princ.* qui de
* communi opinio. teſtatur, & per *Vinc. de*
Franch. d. deciſ. 37. *num.* 3.

38 Et † dummodo repertus, & captus fue-
rit in ipſo loco delicti, aliter ſecus; quia ſi
capiatur in loco tertio, nullus Iudex pe-
tere pōt illius remiſſionē, niſi ordinarius
loci originis, vel domicilij per text in *c.* 1.
de priuil. in ſexto, quem dicit ſingularem
Franc. de Aret. in c. licet. de foro compet. &
ſequitur ibi *Felyn. col.* 4. & bene confir-
mat *Gramat. in conſ.* 27. *num* 6. *& ſeq.*

39 Dicunt † etiam quidam, quod ſi Iudex
laicus viderit clericū captum eſſe inno-
centē, nō debet illū remittere, ſed relaxa-
re, ne indebitè vexetur *Guil. de Benedic.*
in c. Raynutius ver. & vxorē ſub n. 147. *&*
ver. & præmiſſa de teſtam. Boſſ. in tit. de fo-
ro compet. nu. 50. *ver. & ſuccedit Carauit.*
in ritu 235. *n.* 9. *in fi. & nu. ſeq. Baiard. ad*
Clar. in §. fi. 9. *q.* 36. *nu.* 19. crederem tñ id
procedere antequam ab Epō fuerit peti-
tita remiſſio; Nā poſtea ex vrbanitate, &
vt tribunalium cōcordia, à qua mille bo-
na eueniūt, ſeruetur, omnino crederē eſſe
remittendum, tum quia valde abhorret à
veriſimili, ac ab Eccleſiaſtica pietate, vt
Epſ iniuſtè vexet clericū in carcere, quod
nec facere pōt citra incurſum in excōica-
tionem *c. ſi cleric. de ſent. excomm. in ſexto*,
tùm etiam quia poteſt cōtingere Epiſco-
pum habere contra clericū indicia ſuper
illa vel alia cauſa, & ſic Iudex laicus te-
netur cooperari, præſertim requiſitus, vt
iuſtitia mediāte à ſuo ordinario puniatur.

Applicando prædicta caſui noſtro, cer-
tè cū Proſper ductus fuerit ad præſentiā
D. Iudicis in habitu clericali, ſtatim ad me,
quamuis non ratione originis, ſed loci de-
licti Ordinarium, remittendus erat, iuxta
40 tradita ſupra *n.* 20 *&* 34. nòn † attenta
relatione ſatellitum dicentium inueniſſe
illū ſine veſte, qñ nec ipſi Iudici laico cre-
deretur, cui propterea conſulūt *Doctores*
vt deſcribi faciat per Notariū particula-
riter, cum quo habitu fuit captus, cū non
credatur eidem aſſerenti illum tunc non
inceſſiſſe in habitu clericali, vt per *Foller.*
in pract. crim. can. in ver. audiantur excu-
ſatores nu. 42. *& ſeq. Baiard. ad Clar. in §.*
fin. q. 36. *n.* 16. potiſſimum quia nec anti-
qui canones, nec *S. Concil. Trid.* priuant
priuilegio fori clericos habitum clerica-
lē intra domeſticos parietes nō geſtātes.

Quin etiam ſi duxiſſent illum in habitu
clericali, certè cum ego miſerim eidē Iu-
dici literas clericatus cōfeſtim erat mihi
remittendus per ſupradicta *n.* 21. *& ſeqq.*
& tradit *Viuius in ſuis com. opin. opi.* 974.
nu. 3. *Baiar. ad Clar. §. fin. q.* 36. *num.* 33.

41 Et † iſta in effectu eſt ſummaria cogni-
tio à Iudice laico ante remiſſionem faciē-
da, de qua ſupra in motiuis *nu.* 6. niſi ma-
gis propriè loquendo dicamus potius
iſto caſu ceſſare illam ſummariam cogni-
tionem, cum DD. ibidem relati loquan-
tur in caſu, quo nihil apparet de clerica-
tu: per literas autem præfatas probatur
clericatus, vt ſupra dixi *n.* 21. & conſe-
quenter ſuperuacanea, & calumnioſa eſ-
ſet alia Iudicis cognitio. Quinimò dictæ
literæ oſtenduntur Iudici non ad proba-
tionem, quia probatio ſuper clericatu co-
ram ipſo fieri non poteſt, ſed ad inſtru-
ctionem, & ad inducendam in eum noti-
tiam Clericatus, ita vt amplius haud
poſſit ignorantiam prætendere, & ſe

ab ex-

abexcommunicatione excuſare, vt benè
declarat *Bald. in l. ſi qua per calumniam,*
ſub num.4.C. de Epiſc. & cleric. qui nu.5.
dicit laicum Iudicem teneri credere lite-
ris Epiſcopi, ſi ſunt ſuper clericatu confe-
ctæ, licet literis miſſiuis eiuſdem in quibus
enunciat quem eſſe clericum non creda-
tur in iudicijs, & citat *Innoc. in c. poſt ceſ-*
ſionem extra de proba. & Baldũ ſequitur
Follerius in praxi crim. canon. par. 2. tit.
Reperti. culpabiles nu. 33. & Sbrozz. de
offic. Vicar. lib. 2. q. 192. n. 11. (quem tamen
cautè legas, quia fortè non vidit *Baldum*
in fonte, & propterea alterat ſenſum ver-
borum ipſius, & penè fecit, vt errarem dũ
eſſem iunior) aliter contradiceret cano-
nibus, ac communibus traditionibus. Vel
niſi dicas dictam ſummariam cognitionẽ,
ad effectum remittendi, ſumi poſſe à lai-
co, quando Eccleſiaſticus non petit illum
remitti ſibi, ſecus ſi petit, vt in caſu noſtro
tunc enim ſuperſedere debet laicus in
ſummaria cognitione clericatus, eamque
remittere ad Eccleſiaſticum, ad quẽ per-
tinet, ita in terminis declarat *Petrus Bar-*
boſa in l. titia, ſub num. 31. ver. quod ſanè
ff. ſoluto matrim. intelligendo tamen, vt in
priori caſu Iudex poſſit illam adhibere ſi
captus fuit in habitu laicali ſecus ſi in cle-
ricali, tunc enim remittere debet, etiam
nemine petente, vt dixi ſupra *n. 20.* Et ſic
etiam ceſſat regula de qua ſupra *num. 1.*
nempe ſi denudato capite conſtet, quem
non eſſe clericum denegãdam eſſe remiſ-
ſionem, & vbi clarè conſtat quem non in-
cedere vti clericum Iudicẽ Eccleſiaſticũ
nihil habere, quod cognoſcat. Nam præ-
ter quam quod *Doctores* citati loquun-
tur, quando captus allegat duntaxat, ſe
ad præſens geſtare tonſuram, & ex denu-
datione capitis talis exceptio calumnio-
ſa apparet, vt declarat *Maſcardus loco ci-*
tato, reſpondetur præfatas *Doctorum* tra-
ditiones eſſe intelligendas donec per in-
ſtrumentum ordinis, vel aliunde conſtite-
rit de clericatu, vt in ſpecie declarat
Graffius lib. 4. deciſ. cap. 12. num. 153 quod
quidem mihi probat à cõtrario ſenſu *tex.*
in d. cap. ſi Iudex laicus de ſent. excom. in
ſexto, ibi *tunc enim reſtituendus non eſt,*
quouſque fidem de titulo fecerit clericali:
ergo ſtatim oſtenſo titulo remittẽdus eſt.

42 Nec attendenda erat ſuſpicio falſita-
tis dictarum literarum in mente ipſius Iu-
dicis exorta, cum ipſe non debeat illas
anxiè diſcutere, nec obſeruare, an ali-
quid contra eas opponi poſſit, ſed, illis re-
ceptis, reũ remittere, vt in ſpecie tradunt
Bald. in l. ſi qua per calumniam col. pri-
ma in fi. C. de Epiſc. & Cleric. Alex. conſ. 8
in princ. vol. primo, & conſ. 169. vol. 6. Ce-
poll. conſ. 10. & 11. per tot. Decian. in trac
crim. lib. 4. cap. 9 num. 112. Bouadill. in
Politic. d. cap. 18. ſub num. 327.

Licet contrarium, quãdo literæ ex pa-
tenti, & manifeſto vitio apparent falſæ,
poſſe nimirum Iudicem laicum de tali fal-
ſitate ſic aperte apparente cognoſcere,
& punire eum, qui ſe clericũ inſimulabat
tradiderit *Tapia in iure Regni lib. 1. tit.*
de Epiſc. & cleric. vbi ait ſic in facti con-
tingentia obſeruatum fuiſſe ex doctrina
Natta. conſ. 633. qui tamen non loquitur
de materia noſtra, ſed duntaxat differit,
quomodo de falſitate conſtare dicatur
tàm ciuiliter, quàm criminaliter, citat etiã
Foller. in prax. crim. verb. item quod com-
miſit falſitatem num. 32. quem in meo co-
dice reperire nequiui. ſed de veritate hu-
ius doctrinæ non diſputo, quia non perti-
net ad caſum noſtrum,

43 Sic pariter extra rem erat oppoſitio
dicti Iudicis ſuper veſte ipſius Proſperi,
cum ad eum nõ pertineat iudicare, & co-
gnoſcere, an habitus ſit, vel non ſit cleri-
calis, quicquid ſecus, & malè arbitrati
fuerint *Guido Pap. & Clar.* adducti ſupra
in motiuis *num. 8.* Nam ſecundum verio-
** rem, & magis communem opinionem
etiam articulus iſte remittendus eſt ad
Eccleſiaſticum *vt per Gemin. in cap. 1. §.*
final. de cleric. coniug. in ſexto, Zabarel. in
clem. 2. de Vit. & honeſt. cleric. Aufrer. de
Iuriſd. in tit. de Poteſt. ſecul. in Eccl. Fal-
len. 20. Couarr. pract. 99. cap. 33. ſub. nu. 1.
Scaccia de Iudic. lib. 1 c. 11. n. 88. Maſcar-
dus, qui vtriuſque ſentẽtiæ ſectatores al-
legans hanc veriorem fatetur in *tract. de*
prob. vol. 2. concl. 689. num. 8. latè Borgin.
deciſ. 10. num. 12. & ſeq. & dec. 21. nu. 12,
et 18. par. 5. alios congerit, *Farinacc. q. 8.*
num. 34. vbi teſtatur contrariam opinio-
nem eſſe cõmuniter reprobatã, vti falſam
& ſacris canonibus, ac cõi ſcribentium
* opinioni contrariã *Lopez in pract. crim.*
canon. cap. 62. n. 14. Antonin. variarum re-
ſolut. lib. 3. reſol. 48. num. 1. Bellett. diſquiſ.
cleric. tit. de fauore cler. perſonal. §. 14. n. 4.

44 Et † eo maximè, quia clericis per ſa-
cros Canones non eſt certus habitus de-
terminatus *Guidop. dec. 138. nu. 1. & ſeq.*
Clar. §. fi. q. 34 ver. dixi clericum Farinac.
d. q. 8. num. 69. Borgni. d. deciſ. 10. num. 17.
Antonin. d. reſol. 49. num. 1.

Sed Epiſcopi arbitrio veſtes remittun-
tur per *Conc. Trid. ſeſſ. 14. de reformat. c. 6.*
Camill. Borell. ad Bellug. in ſpeculo Princ.
rubr. 11. §. videmus in verb. veſtes. Et in
illis attendenda eſt regionis conſuetu-
do *Concil. Mariſconenſe primum cap. 3.*

N 3 *glo.*

priuilegium canonis, ſed aliud diſtinctum
priuilegium fori, vt declarat. *Suarez in
tract. defenſ. fidei Catholic. lib. 4. cap. 33.
nu. 4.* id tamen intelligendum eſt ſi Iudex
ſecularis procedat iuſtè & ſic declarat
prius p r Iudicem eccleſiaſticum illum
fori priuilegio non gaudere, ſecus ſi an-
te, & ſic iniuſtè & violenter; tunc enim
actio iſta habet vtramq; malitiam, nimirū
contra priuilegium fori, & contra priui-
legium canonis, vt benè aduertit. *Suarez*
50 *ibidem* †, & dicit *Bellug. in ſpecul. Princ.
Rubr 11. §. videamus nu.* 8. dictum Iudi-
cem poſſe, & debere per prælatum carce-
rari, ad quod citat. *Innoc. in c. vt fama de
ſent. excom.*
51 Sicut † è contra Epiſcopus poteſt ab
adminiſtratione deponi, & criminaliter
puniri, ſi habita notitia carcerationis
Clerici, illum repetere neglexerit, adhibi-
tis cenſuris, ac alijs iuris remedijs, quaſi
ad eum pertineat cuſtodire huiuſmodi
fori priuilegium, vt in facti contingentia
conſulit. *Caſſan. conſ. 28. Ignat. Lopez ad
in prax. crim. canon. cap. 62. nu. 15. & 17.
Farinac. quæſt. 8. ſub num. 66. ver. amplia,
decemoctauo Gratian. diſcep. forenſ. dicto
cap. 190. nu. 8. quibus addo Sbrozz. de offi.
vicar. l. 2. quæſt. 192. nu. 10. Clar. in §. fin.
quæſt. 36. num. 22.* & ibi *Baiard. num. 26.*
vbi ampliat, etiamſi Clericus nolit Cleri-
catus exceptionem opponere, & quod
aliter Iudex Eccleſiaſticus tenebitur ad
pœnam, in quam Iudex ipſe laicus proce-
dendo contra Clericum incurriſſet, & de
omni damno, inde contingente, ad quod
citat. *Caſſan. in conſuet. Burgund. fol. 202.
nu. 73. nempe rubr. 1. §. 5. nu. 73.* Idemque
Caſſan. in conſ. 38. latè agens de materia
nu. 2. inquit. Iudicem eccleſiaſticum hoc
in caſu puniendum eſſe, etiam tanquam
periurium, ex quo in principio ſui regi-
minis iurauit, prout iurare tenetur, ſub-
ditos ſuos, quantum poſsibile erit, ſerua-
re illæſos, ideo eos non repetendo inci-
dere in periurium, & *nu. 3.* ſubdit, quod
ſi is, qui negligit. Clericum repetere, eſt
Epiſcopus, epiſcopatu venit priuandus,
per cap. cum quidam de Iureiur. Si Epiſco
pus non eſt, & aliud beneficium haberet,
eo etiam priuabitur, *cap. 2. vbi omnes de
reſcript. c. quærelam, cum ibi not. per ſcrib.
de Iureiur.* vt latius per eundem *Caſſan.*
quem in omnibus ſequitur. *Carol. de
Graſſ. de effect. cleric. effect. 1. nu. 330. cum
ſeqq.*
52 Vnde † fit, vt Clericum etiam inuitum
Epiſcopus ſub eiſdem pœnis repetere te-
neatur, *vt Foller. in d. pract. crim. can. 2.
par. iudex ſit reperti culpabiles nu. 32. poſt
Bar. in l. præcepit C. de Cano. ſtatu. lib. 10.
Bal. in l. 1. ff. de rei Vendic. Sbrozz. d.
q. 192. nu. 11. Baiar. ad Clar. q. 36. num. 26.
Graſſius dec. aur. par. 1. d. 4. c. 18. num. 154.
Carol. de Graſſ. cum rela. effect. 1. nu. 329.*
Hæc dixiſſe volui, vt dicti D. Iudicis ex-
clamationes in me iactatas, ſiſterem; ac
ſubinde intimatis ſibi per me cenſuris,
reſpondit ſe ad parendum paratum iuxta
modum remiſſionis à me præſcriptum.
Cuius procurator fiſcalis, cum inſtaret,
vt facta reſtitutione, prorſus in vinculis
pendente articulo ſuper fori priuilegio
detineretur; obtuli me ius & iuſtitiam
53 adminiſtraturum † & pro tunc dixi peti-
tionem eſſe iuſtitiæ conſonam; id enim
ſedulo monet. *Diaz. in prax. crim. can. in
ver. Incarcerari cap. mihi 127. nu. 6.* qui
plura refert incommoda ſi ſecus fiat, qui-
bus addi poteſt, quod, ni remaneat in
vinculis, poterit inſtruere ſeipſum, & te-
ſtes, & eludere Iudicum: præterquam
quod Iudices ſeculares ſi ſecus fiat exaſ-
perantur, & in poſterum redduntur dif-
ficiliores ad remittendos Clericos, &
quod interim Clericus non ſit excarce-
randus docuit. *Innoc. in cap. vt fama de
ſent. excom. in 6. ſequitur Franc. in cap. ſi
Iudex §. non ſit in 3. notab eod. tit. Tapia.
in Iure Regni lit. de epiſc. & Cler. in com-
ment. rit. 235. & Couar. pract. q. 9. cap. 33.
nu. 4.* vbi, inquit ita in Regnis Hiſpaniæ
lege Regia cautum eſſe. Hanc eandem
practicam ego regulariter ſeruare ſoleo:
à qua tamen quandoque receſſi, quia vel
fiſcus ſecularis, vel inſtigator illi adhæ-
rens nimis protrahebant iudicium, &
ſub prætextu probationum faciendarum
vel impedimentorum fiſcalis, vel Aduo-
cati aſpirabant ad Clericum longa car-
ceratione, macerandum quod à recto
Iudice eccleſiaſtico nullatenus eſt tolle-
randum, ne priuilegium Clericatus re-
torqueatur in odium, & ne Clerici indi-
rectè terreantur, & auertantur à fori lai-
ci declinatione, & poſt hæc ſcripta reperi
*Carauitā ſuper Rit. magnæ curiæ rit. 235.
nu. 6.* fatentem, ſe quandoque vidiſſe ca-
uillationibus Aduocati fiſcalis remiſſio-
nem ipſam vltra annum fuiſſe retarda-
tam, quod quam iniquum, & periculo-
ſum ſit nemo eſt, qui neſciat. Et quando
etiam cauſſa leuis eſt, vel qualitas perſo-
næ ſuadet, relaxari poteſt ſub fideiuſſo-
ribus in propria domo pro tuto carcere.
Quemadmodum his caſibus ſi remiſſio
fieri debet ad Epiſcopum à loco Iudicis
remittentis diſtanti, ſolere Epiſcopos re-
miſſionem acceptare, recipiendo ido-
neos fideiuſſores de repreſentando Cle-

ricum

ricum coram eo teſtatur: *Carauita vbi ſupra num. 9.*

ARGVMENTVM.

Remiſsio Clerici vna cum actis cuius expenſis fiat.

SVMMARIVM.

1 *Remiſsio rei fit expenſis ipſius.*
Si tamen eſt Pauper, remittitur ſumptibus accuſatoris vel fiſci nu. 4.
Vel ſumptibus Iudicis ex officio illum petentis nu. 5. & 6.
2 *Actus explicatur expenſis petentis.*
3 *Abſenti cuius expenſis mittantur poſitiones, vel iuramentum de calumnia.*
4 *Pauper remittitur ſumptibus fiſci.*
5 *Iudex ex Officio petens reum ſibi reſtitui, an expenſas ſubminiſtret.*
6 *Clericus pauper an remittatur ſumptibus fiſci epiſcopalis.*
7 *Remiſſio Clerici fit vna cum actis, & toto proceſſu.*
8 *Expenſas actorum in curia laica factorum contra Clericum an ipſe ſoluat,* & ſub nu. 16.
9 *Iudex eccleſiaſticus non debet ſtare proceſſui à Laico fabricato,*
10 *An poſſit ex illo formare inquiſitionem, & an illud deſeruiat ad inſtructionē ipſius.*
11 *Clericus an ex confeſſione corā Iudice laico facta, poſſit ab eccleſiaſtico torqueri.*
12 *Iudex ſi ſit moroſus in remittendo Clericum ad Prælatū, vel ad Iudicem appellationis, debet poſtea remittere proprijs expenſis.*
13 *Epiſcopus, qui neglexit recipere Clericum à laico carceratum ſoluit expenſas carceris, & remiſſionis.*
14 *Clericus differens in foro laico allegare Clericatum vſque ad ſententiam, an condemnetur in expenſis.*
15 *Et an à Iudice laico, vel ab eccleſiaſtico.*
16 *Mulctam non ſoluit Clericus in quam ratione contumaciæ vti laicus fuit condemnatus.*
Clericus nec tacitè, nec expreſſè iuriſdictionem laicam prorogare poteſt.

DECISIO XVIII.

IN actu realis remiſſionis Clerici Proſperi, de quo in præcedenti deciſione, alia bina dubia excitauit D. Iudex; quia prætendebat in primis, & ante omnia, reum teneri ad ſoluendas expenſas proceſſus olim contra eundem à curia ſeculari, dum laicus reputabatur, fabricati, nec non & multam, in quam vti contumax, & laicus condemnatus fuerat. Poſterius verſabatur circa mulierem cum Clerico repertam, quo in ſequentem deciſionē reiecto; circa priorem articulum, ſaltem quoad expenſas proceſſus, prætenſio iudicis dicebatur in iure bene fundata per regu-
1 lam, quæ habet † remiſsionem Rei expēſis ipſius fieri debere *ad l. fin. C. de erog. mil. an. lib.* 12. per quem textum ita firmat. *Bal.* quem ſequitur. *Card. Alex. in cap. 1. ſi Iudex de pac. tenen.* latè, & plenè *Boer.* cum per eum adductis. *in deciſ.* 303. *nu. 1. cum ſeqq. Couar. in pract. qq. cap.* 11. *nu.* 11. *Ludou. deciſ. peruſ. 74. nu. 4. & ſeqq. Menoch. in tract. de Arb. Iud. caſu 228. nu. 7. & ſeqq. Farinac. in quæſt. 7. nu.* 39. & in Clerico tradunt *Boer. & Menoch. vbi cap. Diaz. in pract. crim. can. c. 125. in fin. Vinc. de Franch. deciſ. 332. num. 4. Bouadill. in ſua politic. lib. 2. cap. 18. de la Iuriſdiction. Real y mixto fuero n. 328. Foller. in pract. crim. can. in tit. miſcellanea quadam nu. 59. Bažard. ad Clar. in §. fin. quæſt. 36. nu. 21.*
2 Ad quod facit alia iuris concluſio, quæ habet †, actum explicari debere expenſis illius qui explicari illum petit *l. cum ſæpe C. de erogan. mil. ann.*
3 Sic videmus in ſimili †, quod ſi abſens de calumnia iurare vel poſitionibus reſpondere debet & ob impotentiam, vel ob nobilitatem, aut priuilegium non tenetur accedere perſonaliter ad Iudicem, ita vt vel tabellio ad eius domum ſit mittendus, vel litteræ ſubſidiariæ ad Ordinarium loci, in quo deg t. ſint dirigendæ, id totum ſumptibus ipſius reſpondere debentis fieri debet, iuxta doctrinam, *glo. & Bar. in l. 2. §. defendi ff. quibus ex cauſ. in poſſeſs. eat in fin. Capel. Tholoſ. deciſ. 20. Menoch. de arb. iud. caſu 228. n. 11.* circa quod tamen vide omnino. *Mštebelor. in tract. de poſitionibus car. 65. nu. 3. & ſeq.* vbi diſtinguendo inquit dictam ſententiam procedere quando quis, pendente iudicio, ſe abſentauit, tunc enim culpa ſua huiuſmodi expenſæ fiunt ſecus ſi ipſo abſente motum fuit; quia cum poſitiones fiant ad releuandum actorem ab onere probandi, ſuis ſumptibus ſunt mittendæ abſenti, vt ibi per eum.
4 Et † quamuis vbi reus petit ſe remitti, & eſt pauper, & non ſoluendo, debeat remiſsio fieri ad Iudicem appellationis, vel ad alium ſuperiorem ſumptibus inſtigatoris, vel fiſci, aut Iudicis remittere de-

debentis, vt voluit. *Io. Fab. in l. minimi C. de appell. Boer. deciſ. 303. nu. 12. Aufrer. in addi. ad Capel. Tholoſ. deciſ. 100. ſub nu. 2. Carauit. ſuper ritibus magnæ Curiæ ritu 235. ſub nu. 13. Aſin. in praxi §. 32. ampliat. 61. n. 2.* Prout factum fuiſſe videtur cum Diuo Paulo, qui, dum à Iudeis coram Feſto, & Agrippa accuſaretur, ad Cæſarem appellauit. *Acto. 25. & 26.* & ex conſilio iudicatum eſt, Paulum per nauigium eſſe traſmittendum in Italiam ad Cæſarem, & traditus fuit Iulio Centurioni, & cuſtodibus, & quidem ſumptibus fiſci, vt aduertit *Aufrer. loco citato*, eo quod Paulus nihil haberet, *c. dilectiſſimus c. quia tua, & c. videntes 12. quæſt. 1.* idemque ſentit, *Farinacc. d. q. ſub nu. 39. in fin.*

5 Si † tamen remiſſio petatur à Iudice ex officio, vt in caſu noſtro, idem Iudex petens in defectum carcerati expenſas ſubminiſtrare debet. nec Iudex remittens, vel eius curia ad aliquid tenetur ſecundum. *Bal. in c. nonnulli col. 3. de reſcript. & in c. 1. §. ſi Iudex de pace tenen. in vſib. feud. Iaſ. in l. à diuo pio §. ſententia col. 2. ff. de re Iudic. Afflict. in conſtit. Neap. lib. 1. conſtit. 41. nu. 10.* quos refert, & ſequitur, *Couar. pract. qq. cap. 11. ſub nu. 11. ver. 14. non immerito Farinacc. d. q. 7. ſub nu. 39.*

6 Et in terminis noſtris, † Clerici pauperis remiſſionem fieri ſumptibus ordinarij ſui, ad quem remittitur, ſeu Fiſci Eccleſiaſtici, firmant poſt alios, quos citant. *Couar. in pract. quæſt. cap. 33. nu. 5. Lopez ad Diaz. in pract. crim. canon. c. 125. in fine Bouadill. in Politic. d. lib. 2. c. 12. nu. 329. tom. 1. & rurſus lib. 5. cap. 7. nu. 8. tom. 2.*

Quæ tamen ſententia non eſt tuta; Nam quod imò iſto caſu remiſſio fiat expenſis Iudicis à quo vel eius fiſci, probare videtur, *tex. in l. lex cornelia §. ſi quis librum*, ibi. *præmium conſtituitur, ff. de Iniur.* & tradunt *Bald. in l. generaliter §. bis de præſentibus n. 4. C. de Appell. Aufrer. ad Capell. Tholoſ. deciſ. 10.* vbi ſic ait, in facti contingentia fuiſſe iudicatum, & hanc opinionem eſſe veriorem teſtatur. *Carauita ſuper ritibus magnæ Curiæ ritu 235. nu. 13. & ſeq.* per textum *in d. §. ſi quis librum.*

7 Cumque remiſſio Clerici, fieri debeat vna cum actis ante Clericatus allegationem factis, vt per *Iacob. Butrig. in l. eos. §. ſuper ijs*, quem ibi ſequitur *Bald. nu. 2. & Salycet. & Boer. deciſ. 303. ſub num. 5.* id quod deduxit etiam, *Io. Andr. in regula, non licet, de regu. iur. in Mercurial. & Carauit. ſuper ritibus magnæ Curiæ ritu 235. nu. 11. Aufrer. in Clem. 1. nu. 21. de offi. ordin. Gennen. in prax. Archiep. cap. 6. ſub nu. 5.* vbi quod ſi Clericus inquiratur de delicto, vna cum ſocijs laicis commiſſo, debent tranſmitti omnia acta facta contra omnes, vt ex omnium teſtium depoſitionibus conſtare poſſit de innocentia, vel culpa Clerici, & ita teſtatur, fieri mandaſſe Proregem Neapolitanum de anno 1610. ſubdens, curiam laicam ſolere ſecretò oſtendere D. Vicario nomina aliorum complicum quando ſupprimuntur in d. copia tranſmiſſa: ſucceſſiuè expenſas copiæ dictorum actorum ſoluere tenetur is, qui remiſsionem petit iuxta diſtinctionem ſupra poſitam, *ita Gennen. vbi ſup. n. 6. & Carauit. loco cit. n. 13.* de quo tñ melius dicã in ſeq.

Cæterum, ne cum d. D. Iudice æquinocemus aduertendum eſt præfatos *DD.* differentes, cuius ſumptibus Clericus ſit ad Eccleſiaſticum remittendus, loqui de expenſis in actu remiſſionis faciendis, nõ autem de refectione actorum coram lai-
8 co Iudice factorum †, ad quam refectionem Clericus minimè tenetur, ex quo acta illa ob Iudicis incompetentiam ſunt ipſo iure nulla, vt per *Henric. Boich. in ſingular. 38. in c. citatus. Guido papa deciſ. 450. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 2. n. 5. Martam in tract. de Iuriſd. par. 4 cap. 102. n. 9. & ſeqq.*

9 Vnde nec coram Iudice eccleſiaſtico probant, nec illis tenetur, imò nec poteſt ipſe ſtare *l. fin. C. ſi à non compet. iud. c. at*
* *ſi clerici vbi Fely. nu. 4. & Canoniſtæ com. extr. de Iudic. Iac. Butrig. in l. eos §. ſuper ijs*, & ibi *Bal. ſub. nu. 2. & Salic. C. de*
* *Appell.* & eſt communis opinio ſecundum *Dec. in d. c. at ſi Cleric. in 3. colum. Clar. in pract. crim. q. 26. ver. vlt. quæro, Farinacc.* alios cumulans de *Inquiſ. quæſt. 7. nu. 43. Cartar. in tract. de exequen. ſenten. cap. fi. nu. 4. & 5. Boer. dec. 90. nu. 1. Viui. lib. 1. com. opi. in verb. 6. Iudex laicus. Carol. de Graſſ. de effect. cleric. effect. 1. num. 219. Sbrozz. in tract. de Vicar. epiſc. lib. 2. c. 192 nu. 4. Carauit. ſuper Ritibus magnæ curiæ rit. 235. nu. 11. Ignat. Lopez ad Diaz. in pract. crim. can. cap. mihi 125. in fin.*

10 Sed idem Eccleſiaſticus incipere debet nouum proceſſum, nec poteſt quidem ſuper dictis actis coram laico factis inquiſitionem formare iuxta commu-
* nem opinionem, de qua teſtatur. *Ruin. in conſ. 6. nu. 7. vol. 5. Baiar. ad Clar. in §. fin. q. 36. nu. 53.*

Tametſi ex inueterata, & legitimè præſcripta conſuetudine Curiæ Archiepiſcopali

piſcopalis Neapolitanæ contrarium ſer-
uari, nempe, vt ex eiſdem actis Clericus
conſtituatur, atteſtetur. *Genuen. in Prax.*
Archiep. Neap. cap. 6. n. 2. & 3. ceſſante
autem conſuetudine ſeu ſtylo, acta prędi-
cta coram laico facta ſeruiunt duntaxat
ad aliqualem inſtructionem, & informa-
tionem ordinarij. *Bald. poſt Iacob. Butrig.*
in l. eos la prima §. ſuper ijs nu. 2. C. de ap-
pell. ſequitur *Lanfranch. deciſ. 399. Cara-*
uit. d. ritu 235. nu. 11. Intelligendo tamen
de actis factis, antequam Iudex laicus ſci-
ret illum eſſe Clericum; Nam poſtea acta
non modo eſſent nulla, ſed & illicita, ex
quibus Iudex puniri deberet, *vt per Bald.*
vbi ſupra.

11 Ex † quibus vt obiter dicam apparet,
falſum eſſe, quod *Genuen.* loco mox cita-
to ſubdit, ex confeſſione coram laico fa-
cta, poſſe Clericum in curia Eccleſiaſtica
torqueri, quaſi illa habeatur loco extra-
iudicialis confeſſionis, hoc enim nulla-
tenus eſt admittendum, tum ob omnimo-
dam Iudicis laici incompetentiam, tum
ob alias rationes, quas vti ad rem no-
ſtram impertinentes, reticeo, videri ta-
men poterunt, poſt antiquiores, penes.
Marſil. in repet. d. cap. at ſi Clerici n. 127.
cum plur. ſeqq. qui ſatisfacit obiectis *De-*
cij ibidem contrarium defendentis, &
hanc noſtram ſententiam ſectatur ibi.
Burgoſ. nu. 44. in fin. Diaz. in pract. crim.
can. cap. 126. nu. 8. latè *Blanch. in tract. de*
indic. & tortur. n. 214. cum pluribus ſeqq.
Carrer. cum per eum congeſtis in pract.
crim. §. ſeptimum indicium nu. 13. Ricc.
* *deciſ. 81. nu. 7. vbi de tom. par. 4.* Tota
itaque controuerſia in caſu noſtro redu-
ci poterat ad mercedem ſatellitum pro
actu remiſſionis, necnon ad ſalarium
Cancellarij pro copia proceſſus coram
ſe compilati.

Et quidem mercedem Birruariorum
12 non recuſabat Proſper ſoluere, † tamet ſi
prætendere potuiſſet in caſu noſtro, illam
ad d. D. Iudicem ſpectare per doctrinam.
Aufrer. in addit. ad Capel. Tholoſ. dec. 274.
vbi tradit, Iudicem moroſum in remit-
tendo Clericum epiſcopo repetenti, vel
reum appellantem ad Iudicem appella-
tionis remiſſionem petentem, teneri po-
ſtea proprijs expenſis remiſſionem fa-
cere, & ita in facti contingentia iudi-
catum fuiſſe refert, eumque ſequitur.
13 *Boer. deciſ. 303. nu. 12.* ſubdens † è con-
uerſo Epiſcopum requiſitum ad recipien-
dum Clericum ſibi remittendum, ſi fuit
negligens, vel moroſus, teneri ad expen-
ſas per Clericum poſtea in carcere factas,
ac in itinere faciendas, quas tamen à Cle-
rico recuperabit, ſi fuerit ſoluendo, vt ibi
per eum.

Expenſæ autem copiæ actorum ineptè
petebantur, quia iudex laicus tenetur
omnia acta originalia conſignare ordi-
nario, vna cum carcerato pro neceſſaria
reintegratione Iuriſdictionis eccleſiaſti-
cæ violatæ; ita vt in Curia laica nullum
remaneat veſtigium proceſſus contra
Clericum fabricati, vt pluries. *Sac. Con-*
gregatio ſuper Controuerſijs Iuriſdictio-
nalibus, determinauit. Sed quod ineptius
eſt; etiam ſi dandum fuiſſet exemplar in-
tempeſtiuè prætendebatur merces, cum
nondum dicta copia exarata, imò nec in-
coata quidem eſſet, & multò irrationabi-
lius ſub iſto clypeo prætendebat D. Iu-
dex d. Clericum in vinculis retinere, ſeq;
dictarum expenſarum Iudicem facere;
quia etiam ſi copia dictorum actorum
danda foret, & in promptu offerretur, il-
lius tamen mercedis, ſeu expenſarum ta-
xatio, non ad laicum, ſed ad Iudicem ec-
cleſiaſticum ſpectaret; ſicut in ſimili vi-
14 demus †, Clericum in cauſa ciuili, quam
habet in curia ſeculari, doloſè differen-
tem vſque ad ſententiam, vel executio-
nem allegare clericatum, teneri quidem
ſecundum aliquos ad expenſarum refe-
ctionem, vt per *Bellamer. deciſ. 226. Fely.*
in cap. exceptionem circa prin. extr. de ex-
cep. Dec. conſ. 241. Aſtn. in prax. §. 32. am-
pliat. 61. num. 1. quos refert & ſequitur.
Gratian. tom. 1. diſcept. forenſ. c. 190. nu. 18.
quibus addo *Natt. conſ. 495. nu. 18.* (cuius
tamen contrarium *Mart. de iuriſd. par. 4.*
caſ. 102. nu. 14. & ſeqq. pulcrè defendit)
15 non † tamen condemnationem, vel taxa-
tionem fieri poſſe per laicum iudicem,
coram quo lis fuerat introducta, & qui
etiam ſuper iſto emergente eſt incompe-
tens, ſed per Iudicem eccleſiaſticum.
Abb. in c. ſi diligenti col. prim. de for. compe.
pulcrè. *Decius conſ. 240.* cum alijs per *Fa-*
rinacc. congeſtis *in q. 8. num. 17. & Gra-*
tian. d. c. 190. nu. 20. vbi poſt alios teſtatur
hanc eſſe magis veram, & tutam opinio-
nem, quibus addo. *Carauit. ſuper Ritib.*
magnæ Curiæ ritu 65. nu. 8.

Statim itaque erat Proſper remitten-
dus, nec expectandum, vt acta exempla-
rentur, ſi d. Iudex cenſuras euitare vole-
bat, iuxta deducta in præcedenti deci-
ſione.

16 Sed † & multò minus debebatur mul-
cta, in qua, ratione contumaciæ D. Iudex
condemnauerat eundem Proſperum, an-
tequam innoteſceret illum eſſe Clericũ,
& ob quam etiam d. Iudex remiſſionem
procraſtinare ſatagebat; cum nec poſſit
Cle-

Clericus expreſsè, nec tacitè [illegible]ictionem laici prorogare. *c. ſi diligenti de foro compet. cum ſimilib.* & quidquid factũ eſt, eo ipſo quod de Clericatu conſt. reuocari debeat, *arg. c. at ſi Clerici de Iudic. & d. c. ſi diligenti*; vltra quod cum contumacia ſit delictum, vt per *gloſ. in l. ſi quis ff. de interrogator. actio.* ſi Iudex laicus exig[illegible]ret mulc[illegible]am, hoc eſſet Clericum pro delicto punire contra tex. *in c. nullus Iudicum ij quaeſt. 1. cap. 1. extr. de Cleric. coniug. in 6.* & contra omnia iura de mundo; & ex his, & alijs ita in puncto firmauit. *Speculat. in tit. de citat. §. 1. ver. ſed pone quod Iudex nu. 20. & Bald. in l. ex quacumque num. 7. ff. ſi quis in ius voc. non ier.* & in terminis noſtris *Guid. pap. deciſ. 450. Gram. voto 18. nu. 9. & ſeq.* & melius *voto 27. per totum*, vbi votauit contra curiam laicam, quæ in actu remiſſionis Clerici prætendebat ſimilem mulctam, cum alijs, quos refert, & ſequitur, ac pluribus comprobat. *Carauit. ſuper Ritibus magnæ Curiæ ritu 65. ǹ. 1. vſq. ad 8. Caphal. conſ. 350. nu. 29. & ſeq. vol. 3. Corn. conſ. 45. n. 1. vol. 3. Theſa. deciſ. 265. n. 1. Mart.* qui alios congerit *de Iuriſdict. par. 4. caſ. 103. nu. 7. & 8.*

ARGVMENTVM.

Clerici concubina, vel mulier ab eo cognita à quo Iudice puniatur.

Laicus an & quando ratione iuris connexi, Clerici priuilegio fruatur.

SVMMARIVM.

1 *Laicus cum Clerico delinquens, in quo foro puniatur.*
2 *Concubina Clerici eſt mixti fori.*
Intellige in concubina publica nu. 5.
Secus in occulta, vel muliere à Clerico cognita nu. 4. & nu. 7. 8. & [illegible]qq.
3 *Laicus monialem cognoſcens ab vtroque foro puniri poteſt.*
4 *Mulier de fornicatione habita cum Clerico punitur ab epiſcopo.*
5 *Concubina publica clerici an à ſeculari puniatur.*
6 *Concubinatus publicus quando dicatur remiſſiuè.*
7 *Mulier turpiter Clerico adherens in eccleſiam peccat.*
8 *Principes nihil contra Clericorum ſtatum attentare poſſunt, etiam indirectè.*
9 *Clericorum turpitudinem publicans ſententia Cam damnatur.*
10 *Conſtantinus Imperator clamide ſua cooperire optabat clericos peccantes.*
11 *Sacerdotes etiam mali venerandi ſunt.*
12 *Concubinatus quo iure prohibitus.*
13 *Statutum laicale contra concubinas Clericorum an valeat.*
14 *Statutum vel conſuetudo in obbrobrium Cleri non tenet.*
15 *Monialem cognoſcens quot, & quæ crimina committat.*
16 *Filius perditionis vocatur.*
17 *Pœnam mortis incurrit.*
18 *Laicus propter connexum intereſſe Clerici eximitur à ſeculari Iuriſdictione.*
19 *Nominatione Clerici facta, ab eoque acceptata, an & quando cauſa auocetur à Iudice laico remiſſiuè.*
20 *Mandans vel mandatarius Clerici punitur in foro eccleſiaſtico.*
21 *Coheredes quorum alter vnus eſt Clericus, omnes coram eccleſiaſtico cõueniuntur.*
22 *Alimenta ſi petuntur à pluribus heredibus, quorum aliquis ſit Clericus, adeundus Iudex eccleſiaſticus.*
23 *Coheredes de diuiſione altercantes, ſi vnus ex eis ſit Clericus, tota cauſa in foro eccleſiaſtico iudicatur.*
24 *Executores teſtamenti, in quibus ſit etiam Clericus conueniuntur coram Epiſcopo.*
25 *Statutis laicorũ non ligantur laici propter ius indiuiduum quod habent cum Clerico.*
26 *Appellatio ſeu reductio à ſentẽtia vel laudo lato à pluribus, quorum aliquis ſit Clericus, petitur coram Eccleſiaſtico.*
27 *Immunitate non gaudet laicus ex perſona Clerici, vbi ius eſt diuiduum*, ſecus in iure indiuiduo nu. 29.
Vtilitas Publica propter Clericorum priuilegia, vacillare non debet.
28 *Iudex eccleſiaſticus cogit fratres laicos ad diuidendum cum Clerico.*
29 *Laicus immunitate Clerici gaudet in materia indiuidua.*
30 *Hoſpitandi immunitate potitur laicus propter Clericum cum eo habitantem.*
31 *Præſcriptio in re communi inter eccleſiam & laicum non currit niſi vti in bonis eccleſiaſticis.*
32 *Duplicibus iudicijs contra Clericum, & laicum agitur tantum in curia Eccleſiaſtica.*
33 *Laicus & Clericus in indiuiduis conueniuntur coram eccleſiaſtico.*
34 *Fori electionem an & quando laicus habeat propter Clericum litis conſortem.*
35 *Maior ratione connexitatis gaudet beneficio reſtitutionis in integrum cum minore.*
36 *Maior cum ipſo minore litigans, in integrum*

grum reſtituitur ſicut eius aduerſarius.
37 *Connexitatis ratione quando quis alterius gaudeat beneficio, remiſsiuè.*

DECISIO XIX.

RENVEBAT D. Iudex mulierem cum Clerico repertam, & ſecum ad laicales carceres ductam, vna cum illo remittere; imò eam vti laicam & ſubditam punire
1 intendebat, quamuis enim fateretur † in puncto iuris ſecundum magis communem opinionem, quando laicus ſimul cum Clerico delinquit, ratione connexitatis delicti, & ne continentia cauſæ diuidatur nèuè contingat ſequi ſuper eodem delicto ſententias contrarias, & demum quia magis dignum trahit ad ſe minus dignum, vtrumque deberi à Iudice Eccleſiaſtico iudicari; vt originaliter ſenſit. *Anton. de Prato veteri in l. 1. in fin. ff quæ ſent. ſine appellatione reſcind. Socc. ſen. in c. 2. col. 4. ver. octauo fallit de mutuis petit. Felyn. in c. 1. col. 3. ver. & dixit D. Anton. de praſcrip.* cum alijs relatis per *Maran. de ordin. Iudic. par. 4. diſtin. 11. nu. 22. & per Ioſ. Ludou. deciſ. lucen. 26. num. 18. & per Boſs.* qui teſtatur de communi opinione *in tit. de foro compe. nu. 116. in fin. & num. 110. & 114. & ſeqq. & per Menoch. de arb. iud. caſ. 371. nu. 13. in fin.* vbi hanc dicit, eſſe magis receptam opinionem, licet vix à Iudicibus laicis ſeruetur, vt per *Scacc. de Iudic. lib. 1. cap. 11. nu. 24.* qui etiam de magis communi opinione, & per *Farinac. quaſt. 8. nu. 151.*

Dicebat tamen in praxi generaliter, ſaltem de facto, contrariam opinionem ſeruari, vt ſi Eccleſiaſticus non præueniat in captura laici ſic delinquentis, poſſit is puniri à Iudice laico, vt poſt alios, quos refert tradit. *Farinacc. vbi ſupra, & Baiar. ad Clar. in § final. quaſt. 36. num. 49. & ſeq.*

2 Et † ſignanter concubinam Clerici non gaudere priuilegio fori (cum ex turpitudine commodum reportare minimè debeat contra diſpoſitionem *l. ſi ab hoſtili §. 1. ff. ſolut. matr.*) vel ſaltem ab vtroq; foro puniri poſſe, vt ſit locus præuentioni, & ſic etiam nanciſcatur forum eccleſiaſticum dumtaxat in ſui odium, tenet, *Marian. Socc. ſen. in cap. 1. ſub nu. 21. & ibi Aretinus de foro compet. Dec. in l. cum quadam puella nu. 17. ff. de Iuriſd. omni iud* & ibi *Cagnol. nu. 30. Decian,* cum relatis *in tract. crim. lib. 4. cap. 9. nu. 65. to. 1.*

3 Sicut in ſimili videmus † laicum, cum moniali fornicantem, ab vtroque Iudice puniri, & eſſe locum præuentioni, vt latè, & pulcrè, diſcuſſo articulo, reſoluit poſt alios *Oſaſch. deciſ. pedem 103. per totam,* cuius rationes optimè caſui noſtro conuenire videntur.

4 Contrarium tamen in terminis noſtris eſt verius, nempe mulierem de copula habita cum Clerico, vel ſacerdote, modo non ſit eius Concubina notoria & publica, à Iudice laico puniri nequaquam poſſe, ſed eccleſiaſtico foro priuatiuè ſubiacere, textus cum gloſa magiſtrali in *cap. eos in verbo indulgemus 32. diſtinct.* & ibi *Archid. Geminian. & Card.* idem tenet *Abb. in c. ſi concubina,* per illum text. in prin. *de ſent. excom. Petr. de Anchar. in cap. ea quæ, ſub nu. 26. in fin. de reg. iur. in 6.* vbi dicit, ſe de hoc fuiſſe conſultum à Principe Carolo de Malateſtis, Tu dic, quod habetur in eius *Conſil. 196. mag. & Illuſtris* vbi, articulo ad partes diſcuſſo, ita conſuluit, idem firmat. *Federic. de Senis conſil. 167. nu. 1. & 4.* quem ſequitur, *Ant. de Butr. in cap. cum ſit generale n. 20.* & ibi *Abb. nu. 25. & Fely. nu. 12. & 14. & Aretin. de foro compet. Auguſt. de Arimino in addi. ad Angel. de Maleſic. in ver.* che hai adulterato la mia Donna *nu. mihi 36. Roman. Sing 258. Abb. in c. ſi concubina* per illum tex. *nu. 1.* & ibi *Fely. in prin. de ſent. excom. idem Abb. in cap. vt Clericorum nu. 7. de vit. & honeſt. cleric. Ias in l. cum quadam Puella in prin. ff. de Iuriſd. omn. Iud. Marſil ſing. 180. in fin.* vbi ait, hanc doctrinam eſſe menti tenendam, *Socci. in l cum ſenatus in fin. ff. de reb. dub. Boer.* cum per eum relatis in *dec. 72. n. 1. & ſeqq. Aufrer.* qui plures citat *de Poteſt. ſecular. reg. 2. num. 34. Vulpell. in tract. de libert. Eccleſiaſt. par. 3. nu. 27. Io. de Platea in l. 1. C. de mulier. & in quo loco lib. 10. Marqua. in tract. de celibat. par. 3. cap. 1. nu. 10. & 12. Arnon. problema 81. Proſp. Petra in addi. ad Capic. dec. 102. litera A.* & cum hac opinione reſidere videtur. *Decian. in loco ſuperius citato eod. nu. 56.* quatenus eam vltimo loco recenſet, *& lib. 4. cap. 26. nu. 25. eodem tom. 1.* & apertiùs *in tomo 2. lib. 6. cap. 21. nu. 37.* ſic in effectu tenet in terminis noſtris, licet ſoleat in contrarium adduci, *Boſſius in pract. tit. de Coitu damnat. & puni. nu. 16. & 18.* & ibidem *num. 11.* fatetur ſe nunquam vidiſſe Presbiterorum concubinas in foro ſeculari puniri; eandem opinionem nouiſſimè firmat *Bellett. diſquiſ. Cleric. tit. de fauore Cleric. §. 4. num. 49.* vbi ſubdit, propterea ſolum Iudicem

eccle-

eccleſiaſticum poſſe illas expellere e domibus Clericorum, eiſque prohibere ſub pœna ſuſtium, alijſque pœnis de non amplius cum Clericis habitando, vel cõuerſando *& Durand. in Bullam cænæ Domini lib. 2. can. 15. q. 27. n. 16. & 17. Mart. in tract. de Iuriſd. par. 4. caſ. 45. nu. 15. & ſeqq. Sayr. in Claui regia lib. 8. c. 2. nu. 14. Marien. lib. 6. glo. 2. tit. 8. lib. 5. noua recopil. Carol. de Graß. de effect. clericat effect. 1 nu. 181. Caballin. ad Conſtit. Marchiæ lib. 4. cap. 69. verb. fornicationis num. 2.* & quamuis *Boſſius loco citato* ſe reſtringat ad mulieres ſolutas, quæ commiſcendo ſe ſacerdotibus committunt duntaxat ſimplicem fornicationem, ſecundum opi-

* nionem, quam ipſe communem fatetur, quam etiam pluribus adamuſſim congeſtis tenet. *Decian. in tract. crim. tom. 2. lib. 6. c. 20. nu.* 10. ſecus autem in nupta, vel conſanguinea, eumque ſequatur, *Farinacc. in tit. de inquiſit. q. 8. ſub nu.* 132. qui ait hanc opinionem non modo veriorem eſſe, ſed & magis practicatam Nihilominus, pace ſua, ego vidi per totam ferè Italiam ſeruari hanc noſtram communem ſententiam vt nempe Iudices ſeculares non ſe ingerant in puniendo mulieres etiam coniugatas pro copula habita cum Clerico; quod tamen ſit dictum ex abundanti, quia in caſu noſtro agebatur de meretrice, & ſic omnis ceſſabat amaritudo, & in omnem caſum, vt ex adductis apparet ſententia iſta tot habet ſectatores, vt temerarium eſſet in praxi

5 ab ea recedere. † Eſt verum, quod complures ex præfatis *DD.* ſequendo diſtinctionem *Petri de Ancharano locis citatis*

** limitant dictam crebriorem Doctrinam in concubinis publicis clericorum, quas dicunt eſſe mixi fori, & poſſe etiam à Iudice laico puniri, quod & ego in puncto iuris puto verius, quia tunc Prælatus permittendo concubinatum publicum, dicitur indulgere, licet re vera neque iſto caſu in praxi viderim vnquam per curiam ſecularem procedi, ſed potius Principes, vel magiſtratus laici ſolent admonere Prælatos, vt prouideãt, & ſcandala huiuſ-

6 modi de medio tollant, † quæ autẽ requirantur ad hoc, vt concubinatus dicatur publicus, vide poſt alios per *Decian. in tract. crim. tom. 2. lib. 5. cap. 21. nu. 9. & per Farinacc. de delict. carn. q.* 138. vbi latiſſimè. Sed reuertẽdo ad terminos quæſtionis noſtræ in qua agebatur de muliere caſualiter à Clerico cognita, vel ſaltem de ſecreta concubina, mouẽtur ſupra relati Doctores ad tenendum illã puniri debere duntaxat ab eccleſiaſtico pluribus rationibus, potiſſimum autẽ †, quia dictæ mulieres turpiter Clericis inhærentes, in Eccleſiam peccant *c. ſi quiſpiã* & ibi *glo. fin. & Archid. 81. diſt. c. cum multa 15. q. 8. glo. in c. eos, qui in fin. 32. diſt. Panorm. in d. c. ſi concubina de ſent. excom.*

Et tanquã Clericis adherẽtes, ſequuntur eorum forum *glo. in c. eos 32. diſt.*

8 Secundò quia cõtra ſtatum Clericorũ nihil à Principibus ſecularibus directè, vel indirectè attentari licet *c. 1. de Immun. eccl. in 6.* dixi latè *in deciſ.* 12. At ſi huiuſmodi mulieres punirẽt, propter connexitatẽ delicti infamarentur etiam clerici ſaltem de facto *c. tantis daniel* 80. *diſtin.* & vituperaretur miniſterium Eccleſiaſticum, & Clerici ſcandalizarentur per laicos, quibus oppidò infeſti ſunt *c. laicos 2. q. 7.*

9 Clerici autem Dei legatione fungũtur & vt Patres habendi ſunt, vnde laicus eorum turpitudinem indirectè manifeſtans, ſententia Cam filij Noè iurè ac meritò *damnatur c. qualis, & c. oues 7. q. 1.*

10 Quamobrẽ & Cõſtantinus Imperator dixiſſe legitur, quod Clamide ſua cooperiret clericum peccantem, ne ab alio videretur *c. in ſcripturis 96. diſtinct.* Et in ipſis Deus ſpernitur, & IESVS iterum crucifigitur dixi in *deciſ.*

Sed & hæc quidem præter ſcribentes confirmari poſſunt ex illis notatu digniſſimis verbis in cõcilio Aquiſgranẽſe, Ludouico Pio Imperatore, celebrato pro-

11 mulgatis † *licet Sacerdotes in multis ſint negligẽtes, non tamẽ vituperãdi; nec deſpiciendi; ſed propter illum, cuius miniſteriũ gerunt, audiendi, ac congruo honore venerandi.* Quod & Apoſtolus Paulus etiã cũ Sacerdotibus antiquæ legis iã reprobatis, feciſſe legitur, quãdo de mandato Ananiæ Sacerdotis percuſſus, dixit in eũ, *Percutiet te Deus, paries dealbate, actorũ* 23. vbi tamen illi innotuit Ananiam eſſe Sacerdotẽ, ſtatim ſe excuſauit, ne in Sacerdotẽ peccaſſe videretur, quod perpendens *D. Cyprianus epiſt. 2. ad Corneliũ Papã* ſic exclamat *Quãuis Domino iam crucifixo ſacrilegi, & impij, & crudeles illi eſſe capiſſẽt, nec iam quicquam de Sacerdotali honore, & authoritate retinnrẽt, tamen ipſũ quãuis inane nomẽ, & vmbrã quandã Sacerdotis excogitans, expauit; Neſciebã, inquit, fratres, quod Põtifex eſſet:* quãta igitur Sacerdotibus euãgelicis reuerẽtia eſt exhibẽda?

12 Tertiò mouentur, quia concubinatus de iure ciuili permiſſus eſt *toto tit. ff. & C. de concubin. Aret. in l. ex parte §. mulier de verb. obl. ſcribentes in l. cum quadam Puella, vbi Iaſ. nu. 17. & Dec. nu. 16. & ſeq. ff. de Iuriſd. omn. iud. Afflict. & Gramat. in conſtit. Rei maieſtatis noſtræ Decian. tom. 2. lib. 2. cap. 21. nu. 37. Marian.*

Soc.in c. cum ſit generale ſub nu. 24. *de*
foro compet.

Sed illius prohibitio ab eccleſia origi-
nem ſumpſit *c. nemo ſibi blandiatur* 32.
*q.*4.ideo iſtud eſt crimen merè eccleſiaſti
cum *Abb.in c.cum ſit generale de foro com-*
*pet.*qui refert *Goffredum* Doctorem anti-
* quum hoc tenuiſſe,& tradunt Canoniſtæ
omnes *in c.eccleſia Sancta Maria de con-*
ſtit. in verb.penitus arcere , & hac ratio-
ne vtitur etiam in terminis noſtris *Io.*
Andr.in regula ſine culpa de reg.iur. in 6.
de quo tamen articulo vide *Farinacc. de*
*delict.car.quaſt.*138.*nu.*10. *& ſeqq.*

13 Ex quibus etiam à fortiori firmant *Do-*
ctores , nõ poſſe Principes ſeculares face-
re ſtatutum contra huiuſmodi mulieres
Clericis ſe miſcentes,eorumq;cõcubinas,
propter connexitatem Clericorum , qui
tali ſtatuto infamarentur vt per *Petr. de*
Ancharan.Decian. Bellet. Duar. & alios
locis citatis,quibus addi poteſt *Felyn. in*
*c.Eccleſia Sancta Maria in repetit.q.*16.
extra. de conſtit.

Et qnamuis nonnulli ex prædictis Do-
ctoribus hanc etiam concluſionem,prout
ſuperiorẽ limitent,quoad publicas cõcu-
binas Clericorum ; contrarium tamen iu-
re meritò defendit *Marta in tract.de Iu-*
*riſdict. par.*4.*caſu* 44.*nu.*11.*& ſeqq.* Ne-
gari quippe nõ poteſt, quin per huiuſmo-
di ſtatutum de facto infametur ordo cle-
ricalis , & in mentibus fidelium ſcandalũ
generetur,perſonarum,Eccleſiaſticarum
crimina , & mali mores ſi qui detegantur
& proinde non valet *c. Præsbiter* 2. *q.* 5.
c.ſi mala fama eod.tit.Iaſ.in d.l.cum qua-
dam Puella col. fin. Felyn. in c.Eccleſia
14 *S. Maria nu.* 102. *extra de conſtit.* † qui
ait,non valere ſtatutum, vel conſuetudi-
nem emanantẽ ad obrobriũ Cleri *Berta-*
chin. qui alios cõgerit in *tract. de Gabell.*
in 7.*par.prin.nu.*15.*Mart.vbi ſup.nu.*14.

Non obſtant ſuperiùs in oppoſitum
adducta ; falſum eſt enim hinc mulieres
præfatas præmium ex delicto conſequi;
quoniã imò potius in ſui odiũ debent ec-
cleſiaſtico foro ſubeſſe,in quo & ſæpius&
grauius puniuntur, quã punirentur à lai-
cis Iudicibus,vt experientia cõpertum eſt.

Ac proinde ceſſat id, quod de cogno-
15 ſcente monialem dicebatur † is enim plu-
rima committit ſcelera videlicet ſacrile-
ginm,inceſtum, Adulterium, & ſtuprum .
*Marti in l.*1.*poſt n.*56. *C.de repet. Virg.*
*Dec.conſ.*338.*n.*1.*& conſ.*611 *nu.*2. *Gril-*
*land.de Pan. omnifar.coit.q.*1.*nu.*11.*ver.*
quaro quot crimina Decian.in tract. crim.
*lib.*6.*c.*20.*n.*1.*& per totũ*, vbi teſtatur de
* comm. & plurima in huius criminis de-
teſtationem tradit *Diaz. in pract. crim.*
*can.in ver.monialib.c.*81.*n.*1.& ibi *Lopez*
* *in addi.*etiam de comm. *Menoch.de arb.*
*Iud.caſ.*389.*nu.*22.*& ſeqq. Caball. reſol.*
* *crim.caſ.*200. *nu.*71. vbi etiam de comm.
Farinacc. cum congeſtis *de delict. carn.*
*q.*145.*n.*6.vbi refert *Bernon.de Publ.con-*
*cubin.in præfa.n.*23.dicentẽ,hoc caſu cõ-
16 mitti etiam crimen cõtra Naturam † quo
fit,vt huius criminis Rei ab Apoſtolo filij
perditionis vocẽtur, vt expreſ è deciſum
fuit in concilio *Aurelian.de quo in c. ſcri-*
dum 27. *q.* 1.

17 Et † ſic pœna mortis ſunt plectendi
§.penul.in Authen.de Sanctiſſ. Epiſc. qui
textus canonizatus eſt *in c.ſi quis rapue-*
* *rit* 27.*q.*1.& tradunt cõmuniter ſcriben-
tes congeſti per *Decian. Menoch. Caball.*
& farin. locis proximè citatis .

Vnde ſi à ſeculari Iudice puniri non
poſſent, ſed dũtaxat ab eccleſiaſtico,vtiq;
pœnam mortis,imò & ſanguinis effuge-
rent,& ſic delicti grauitas in eorum fauo
rem retorqueretur,quod cum abſurdiſſi-
mũ eſſet,meritò non habetur in cõſidera-
tione regula illa,quæ habet, magis dignũ
trahere ad ſe minus dignũ,qđ abſurdũ vt
dicebã,in caſu noſtro omnirò ceſſat.Ita vt
mulieres cum clericis peccantes non pro
pter illarum fauorem,ſed propter conne-
xum honorem, & intereſſe Clericorum à
laico Iudice pro huiuſmodi facinore ple-
18 cti nequaquã poſſint†, ſemper enim quã-
do præiudicium laici redundat in Cleri-
cũ,& vtriuſque intereſſe connexũ eſt,exi-
mitur laicus à ſeculari iuriſdictione , non
propter ſemetipſum , ſed propter Clerici
priuilegium, quod aliàs vulneraretur , vt
deduxi in *deciſ.* 24. *num.* 11. *& ſeqq* vbi
19 latiſſimè probaui , † quod facta nomina-
tione Clerici à laico in foro ſeculari,in ca
ſu,quo iudiciũ ſubſtãtiatur in perſona Rei
nominantis,Clericus laudatus,ſeu nomi-
natus totam cauſam ratione connexita-
tis trahit ad tribunal eccleſiaſticum.

20 Hinc † eſt, quod ſi Clericus mandauit
delictum laico , & è contra,quo caſu mã-
dantis,& mandatarij dicitur vnũ,& idem
crimen,& perplexitas cauſę impedit pro-
ceſſũ pluriũ iudiciũ *ad Nat.conſ.*135.*n.*1.
*ver.*3.*dicitur;* vtiq;tota cauſa in tribunali
eccleſiaſtico cognoſci debet , vt benè
firmat, & à contrarijs defendit, *Marta in*
*tract. de Iuriſd.par.*4.*caſ.*119. *per totum,*
licet fortè à Iudicibus laicis de facto ma-
lè ſeruetur.

21 Hinc † etiam,ſi inter plures cohæredes
adeſt aliquis Clericus, omnes, pro eadem
cauſa communi,conueniendi ſint coram
Iudice Eccleſiaſtico *Bar. in l.præcipimus*
§. eodem obſeruando C. de appell. & in
l. ſolent ff. de alim. & ciba. lega. Fely. in
*cap.*1.

cap.1. num.6. de præſcrip. Marant. de ordin. Ind.par.3. diſt.11. num. 21 Benzon. *de cenſuris tom. 1. diſpu. 16. lib. 5. cap. 1. §. præter iuris canonici diſpoſitionem ver. hac difficultas.*

Alids, etiam ſi non opponatur, iudicium eſt mullum, nec proceſſus ſubſtineri poteſt, etiam quo ad ipſos laicos, vt poſt antiquiores in facti contingentia pulcrè deciſum fuit per *Rotam Rom. apud Card. Seraphin.deciſ.957. per totam*, idemque tradit & concordantes refert. *Farinacc. de Inquiſit. quæſt. 8. num. 151. Gratian. diſcep. forenſ. tom. 4. cap. 641. num. 3. & nu. 19. & 20. Scaccia* atteſtans de magis
** com. opi *in tract. de Indi. lib. 1. cap. 11. nu. 24.* cum alijs per eoſdem latiſſimè cu-
22 mu'atis † & ego bis Genuæ, & alibi pluries practicaui Quodquè ſi plures cohæredes, quorum alter eſt Clericus conueniantur pro alimentis, adeundus ſit Iudex Eccleſiaſticus *Bar. in l. ſolent col. vlt. ver. ſed ponamus ff. de alim. & cib. lega. Fely. in c. 1. nu. 6. de præſcript.*

23 Quod † ſi prædicti hæredes in diuiſione facienda diſceptarent, per Iudicem eccleſiaſticum eſſet controuerſia dirimenda. *Bar. in l. ſolent col. pen. ff. de alim. & cib. legat. Marſil. in repet. Rubric. ff. de fideiuſſo. nu 153. Carol. de Graſſis de effect. Cleric. effect. 1. nu. 520.*

24 Sic † ſi Clericus, & laicus eſſent ſimul dati executores teſtamenti, ante Iudicis eccleſiaſtici tribunal conueniendi erunt. Ad text. *in c. Ioannes vbi Zabarel extr. de Teſtam. Alex. in l. præcipimus C. de appell. Barbat. in rubr. de offi. deleg. col. 2. Iaſ. in l. ſi emancipati col. 4. in princ. C. de collat. Marant. d. par. 4. diſt. 11. n. 19. Marſil. in repet. rubr. de fideiuſſ. n. 152. in fin. Carol. de Graſſ. de effect. cler. effect. 1. n. 494. Benzon. de cenſ. to. 1. diſp. 16. lib. 3. c. 1. §. præter iuris can. diſp. ver. hac difficultas.*

25 Hinc † etiam laici non ligantur ſtatutis laicorũ reſpectu iuris indiuidui, quod habent cum Clericis *Aretin. conſ. 25. ſub n. 3. ver. circa ſecundũ Rocch. de Curt. in tract. de Conſuet. ſectio 8. n. 62. Decian. in tract. Crim. to. 1. l. 2. c. 35. ſub nu. 6. ver. amplia quod imò. Graſſ. de effect. cler. effect. 2. n. 55.*

26 Hinc † rurſus facto compromiſſo in Clericũ, & laicum ſimul; reductio ad arbitrium boni viri petenda eſt coram Iudice eccleſiaſtico, qui de ea cognoſcet, nõ obſtante, quod litigatores, & alter ex arbitris ſint laici, quia magis dignũ trahit ad ſe minus dignũ; ita *Bald. in l. præcipimus in fin. C. de appell. Roman. conſ. 245. Iaſ. in l. imperium. col. 4. ver. ſeptimo ff. de Iuriſd. omn. ind. Marant. par. 4. diſt. 11. n. 18.* Idemq. tenet, & ampliat etiam in appellatione interponenda à ſententia duorum Iudicũ; quorũ alter ſit Clericus *Marian. Soccin. in repet. cap. prudentiam n. 3. extra de mutuis petition.* vbi alios *concordantes* citat, & inquit hoc dictũ eſſe ſingulariſſimum, & memoriæ commendandum; quia quotidie poteſt contingere, & honorem quam maximum, & vtile, etiam afferre, & ante eum idem tradidit. *Bar. in l. 1. §. ſi quis in appellatione ff. de appell.* ſequitur *Fely. in c. 1. ſub n. 6. extr. de præscrip. Igneus in l. neceſſarios §. non alias ſub n. 4. ff. ad Sillanian. Marant. cum relatis par. 4. diſt. 11. n. 18. & 20.* plures etiam refert, & ſequitur *Carol. de Graſſ. de effect. Cleric. effect. 1. n. 497. & Caballin. ſuper conſtit. Aegidian. lib. 5. c. 1. gloſ. 1.* ex quibus apparet hanc
* eſſe communem opinionem; quicquid ſecus dixerit *Roland. conſ. 24. in fin. lib. 4.* nec ſuſtentari poteſt opinio *Aufrer. in tract. de Iuriſd. eccle. ſuper laic. nu 12. in 3. to. tract. diuerſ. par. 1.* dicentis ſecus eſſe, quando eccleſiaſticus non iudicat vti talis, ſed alio reſpectu, quia id confunditur ex proximè dictis in compromiſſarijs.

27 Hinc † pariter tametſi in materia diuidua fratres laici non gaudeant immunitate ex perſona fratris Clerici, cũ quo bona habent communia pro indiuiſo, vt per *Speculat. in tit. de Cleric. coniug. in rubr. n. 14. & ſeq. Antibol. in tract. de Muner. in 3. par. princ. nu. 109. inter tract. diuer. to. 12. Ferrett. de Gabell. nu. 436.* cum alijs relatis *per Carol. de Graſſ. de effect. cler. effect. 3. nu 186. & ſeq.* quia propter priuilegia Clericorum non debet publica vtilitas vacillare *arg. l. 2. in fin. C. de priuil. ſcholar. lib. 12.*

18 Adeo † vt Iudex eccleſiaſticus ex officio cogere poſſit laicos ad diuidendũ bona, ad effectũ, vt ſciri poſsit, quota ſit portio, pro qua collecta eſt ſoluẽda *Specul. in tit. de cleric. coniug. §. 1. ver. ad huius autẽ, & ver. ſequen. Capra regul. 96. n. 7. Leo in repet. l. placet. nu. 5. C. de ſacroſ. eccl.* facit *tex. in l. 1. & 2. C. quan. & quib. quarta pars. deb. ex bonis decur. lib. 10.* Secus tamen eſt in materia indiuidua, tunc enim fratres laici ex perſona Clerici immunitate gaudent *d. l. ſi communem, & ibi Angel. ff. quemadm. ſeru. amitt.* cũ concordãtibus allatis per *Dec. in auth. caſſa col. 2. C. de ſacroſan. eccleſ. Niger. in extrauag. vnica de Vita, & honeſt. Cleric. n. 263.* refert, & ſequitur in iſtis terminis *Marta in tract. de Iuriſd. par. 4. caſu. 12. n. 4.* quibus addo *Specul. loco proximè citato Natt. conſil. 280. num. 3. vol. 2.* & melius *conſ. 1. num. 10. & conſ. 54. nu. 2. vol. 1.* latè

Rimin. iun. conſ. 724. *nu.* 47. *Surd.* cum per eum relatis *conſ.* 301. *num.* 80. *vol.* 3.

30 Exemplum † afferri poteſt in munere hoſpitandi, à quo cum ſit immunis Clericus, eſſent quoque exempti fratres in eadem domo habitantes, nam ſi ſecus fieret nec ipſi Clerico in communione habitanti, talis prodeſſet Immunitas. *Io. de Arnoni. ſingul.* 83. *Marſil. ſingul.* 180. *n.* 3. *Leo in repet. l. placet n.* 30. *C. de ſacroſ. eccle.* vbi ad hoc citat textum *in c.* 1. *de Immu. eccle.* & benè faciunt *Natt. Surd. & alij* per me proximè adducti.

31 Hinc † itidem, ſi laicus habet rem communem cum eccleſia, non erit locus præſcriptioni aduerſus eum, niſi tantum temporis effluxerit, quantum ad rem eccleſiæ præſcribendam requiritur. *Iaſ. in l. ſi emancipati num.* 17. *C. de collation. Natt. conſ.* 590. *col. fin. Surd. d. conſ.* 301. *ſub num.* 83. quibus addo *Innocen. & Panormit. in c. ad audientiam de præſcript. & Marſil. ſingul.* 180.

32 Hinc † ſimiliter ſi contra plures agendum eſſet duplicibus iudicijs, videlicet familiæ herciſcundæ, communi diuidundo, finium regundorum, & eorum alter eſſet Clericus; vel ex pluribus tutoribus, aut curatoribus eiuſdem tutelæ vel curæ, aliquis eſſet ordinibus initiatus; pro cauſis prædictis cum contra Clericos, tum contra laicos, adeundus eſſet Iudex eccleſiaſticus vt per *Marian. Soccin. in repet cap. prudentiam ſub n.* 30. *in fin. extra de mutuis petitio.* vbi ait, ita concludendum eſſe in cæteris alijs ſimilibus cauſis. & caſibus, ſequitur. *Felyn. in cap.* 1. *num.* 6. *ad medium de præſcript.* vbi inquit, hoc eſſe importantiſſimum & ab alio non tactum; refert identidem. *Ferrat. cautel.* 10 *in c. ſi contingat Gratian. tom.* 3. *diſcep. forenſ. cap.* 641. *num.* 6. vbi de pluribus contutoribus latiſſimè agit.

33 Et † generaliter in materia indiuidua clericum, & laicum ſimul eſſe coram eccleſiaſtico conueniendos. *Matthæſilani in notab.* 144. *ver. ſi in cauſa indiuidua*, & ante eum *Bar. in l. præcipimus* §. 1. *C. de appell.* (quamuis ipſe contrarium ſenſerit *in l.* 1. *ff. de collect. illicit.*) *Marian. Socci. vbi ſupra.*

34 Hinc † ſi inter litis conſortes adeſt Clericus, vel alius habens priuilegium electionis fori, omnes ratione connexitatis eodem gaudent priuilegio, vt latè, & egregiè tradit *Viui deciſ.* 521. qui teſtatur ita Romæ fuiſſe deciſum in ſignatura Iuſtitiæ coram D. Card. Sfortia, & ego qui poſt hæc ſcripta vti S. D. N. referendarius in ſignatura ſemper adſum; teſtari poſſum in hoc ſupremo tribunali ita paſſim practicari: ſequitur. *Riccius deciſ.* 179. *in fin par.* 3 vbi etiam multipliciter exornat, & *Nouarius* poſt hæc ſcripta impreſſus *in tract. de elect. & Variat. fori q.* 45. *ſect.* 1. qui etiam exornat, & tripliciter limitat.

35 Hinc † deniq. maior habens rem communem cum minore, ratione connexitatis ex illius perſona gaudet reſtitutione in integrum *l. tutor* §. 1. *de Minor. Franc. Aretin. conſ.* 25. *ſub nu.* 3. *Iaſ. in l. ſi mater nu.* 10. *C. de inoff. teſtam. Oddus* cum per eum relatis in *tract. de reſtit. in integrum quæſt.* 46. *art.* 4. *ver. in contrarium & ver.*
** *pluries*, vbi teſtatur de magis com. opi. *Couar. pract. qq. cap.* 34. *num.* 2. *Caphal*
36 *conſ.* 661. *nu.* 76. *lib.* 5. Sicut † etiã litigans cum minore gaudet priuilegio reſtitutionis in integrum aduerſus omiſſas probationes poſt didicita teſtificata, quo idem minor vſus fuit. ne iudicium claudicet, vt per *Afflict. deciſ.* 89. *per totum & ibi Veſill. in addit.*

Et ne ſim prolixus omitto alia pluri-
37 ma exempla ad probandum † ratione coniunctionis, gaudere quem beneficio, quo aliàs non potiretur, quæ reportauit. *Iaſon. in l. ſi emancipati à nu.* 3. *vſque ad* 24. *C. de collatio, & Felyn. in c.* 1. *de præſcript.* ad quos lectorem relego, aliqua etiam correlaria ego poſui *in deciſ.* 41. *nu.* 72. *cum ſeqq.*

Fuit igitur facta reſtitutio tam Clerici Proſperi, quam mulieris in eius cubiculo repertæ.

ARGVMENTVM.

Venenum ad tempus operaturum Clerico, vel Religioſo propinans An & quando incidat in excommunicationem canonis, & in caſum homicidij reſeruatum, & quid, ſi mors Inde non ſequatur.

Mandans, Clericum vulnerari, an incidat in excommunicationem, ſi mandatarius veneno illum perimat.

Monialis procurans abortum, vel ſeipſam verberans an incidat in excommunicationem Canonis, & an in cenſuram inflictam in conſtitutione *Felic. Record. Sixti V.* contra procurantes abortum.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Veneni propinatio ex quibus coniecturis probetur.

2 Canon, ſi quis ſuadente 17. quæſt. 4. quam violentiam requirat.

3 Venenum præbens non infert vim perſonæ, ſed Naturæ.
Contrarium eſt verius nu. 28.

4 Venenum præbens Clerico non incidit in canonem ſi quis ſuadente.
Contrarium eſt verius nu. 21. & ſeqq.

5 Excommunicatio purè lata non poteſt eſſe in pendenti.

6 Monialis procurans in ſe ipſa abortum non incidit in excommunicationem. Et quare nu. 33.

7 Monialis ſe ipſam non bono fine percutiens incidit in d. Canonem ſi quis ſuadente;

8 Venenum propinans Clerico non incidit in excommunicationem Canonis, niſi illius morte ſecuta, & nu. ſeq.
Contrarium eſt verius nu. 21. & ſeqq. & ſub nu. 32. ver. falſa etiam.

9 Pœna à lege ipſo facto inflicta an incurratur actu incepto, ſed non perfecto.

10 Excommunicatio in Can. ſi quis ſuad. inflicta non incurritur, niſi ex facto perfecto; Declara vt nu. 36.

11 Mandans interfici Clericum quo tempore incidat in excommunicationem canonis, & ſub nu. 36. ver. & hinc.

12 Selopum explodens in Clericum, quem tamen non percuſſit, an, & quando incidat in excommunicationem, & ſub n. 20. in fin. & ſub nu. 36. ver. & hinc.

13 Venenum præbens non ſecuta morte qua pœna puniatur; & quo iure nu. 38.

14 Venenum præbens Clerico non incidit in cenſuram canonis, niſi poſtquam illud incepit operari.
Contrarium eſt verius nu. 21.

15 Verba ſunt intelligenda cum effectu.

16 Excommunicatio can. ſi quis ſuadente non incurritur ex attentatione, ſed ex actu perfecto, quòd Clericum lædat.

17 Eleuans manum, vel vibrans enſem contra Clericum non incidit in excommunicationem.

18 Lapidem contra Clericum proijciens non incidit in excommunicationem, ſi eum non attingat.

19 Clericum inſequens non incidit in canonem, & quid ſi ille inter fugiendum cadat. & nu. ſeq.

20 Euentus, an potius vel intentio in delictis attendatur.

21 Venenum præbens Clerico ad certum tempus operaturum, ſtatim incidit in cenſuram canonis.

22 Canon. ſi quis ſuadente. conſiderat effectum iniuriæ, non modum.

23 Clericum offendens, mediante inſtrumento illum tangente, incidit in dictum Canonem.

24 Venenum quomodo, & quo ordine lædat corpora, & nu. 39.

25 Canon, ſi quis ſuadente, pro violenta manuum iniectione oſtendit actionem iniurioſam in Clerici perſonam.

26 Canon, ſi quis ſuadente, in illis verbis violentas manus, verificatur in quacunque actione in Clericum iuſtitia repugnante.

27 Clerici in veſtes iniiciés puluerem, aquam, ſaliuam, oleum, quando incidat in excommunicationem.

28 Venenum præbens vim infert tam naturæ quam corpori.

29 Abſurdum vt euitetur, interpretatio fieri debet.

30 Abſurdum vt euitetur fit latiſſima interpretatio.

31 Abſurdum vt euitetur reſtringitur generalis diſpoſitio.

32 Abſurdum vt euitetur impropriantur verba legis vel ſtatuti.

33 Abortum in ſe procurans, non ſibi, ſed fœtui iniuriam irrogat.

34 Monialis procurans in ſe abortum an incidat in cenſuram inflictam à conſtitutione Sixti V.
Conſtitutio Sixti V. de procurantibus abortum explicatur.

35 Sterilitatis pocula præbens, punitur pœnis temporalibus, non item ſpiritualibus per bullam Sixti.

36 Canon, ſi quis ſuadente, quem effectum conſumatum requirat.

37 Canon, ſi quis ſuadente, requirit actionem violentam, quæ contingat perſonam Clerici, vel res illi adhærentes.

38 Affectus, non ſecuto effectu, non punitur pœna ordinaria, etiam in atrociſſimis.

39 Venenum ſtatim atque ſumptum fuit, incipit operari.

40 Mandans vulnerari Clericum an incidat in excommunicationem, ſi mandatarius illi venenum præbeat.

41 Mandans delictum an, & quando teneatur de eo, in quo mandatarius exceſſit mandatum.

42 Venenum propinans incidit ſtatim in caſum homicidij reſeruatum.

DECISIO XX.

NOBILIS quidam Iuuenis, cui
recens ſimultas cũ N. Equi-
te Hieroſolimitano inter-
cedebat, arte quadam ſatis
tecta (quam dignis de cau-
ſis reticeo) eidem equiti venenum ad tẽ-
pus operaturum propinauit. At occul-
tum id ſcelus fermè ſtatim claruit, ita vt
eques per remedia præſentiſſima mortem
eluſerit; d. verò Iuuenis in curia ſeculari
proceſſatus cum per veneni emptionem,
eiuſque extraiudicialem confeſſionem,
1 addita † præcedentis inimicitiæ notitia,
apertiſſima ſui facinoris inditia præbuiſ-
ſet, quemadmodum patet ex latè traditis
per *Farinac. in q. 122. n. 53. cum plu. ſeqq.*
ad Cathedralem eccleſiam confugit. Vn-
de coram me de tribus contigit dubita-
re; Primum nunquid Propinans vene-
num Clerico, vel cuicunque perſonæ ec-
cleſiaſticæ incurrat in excommunicatio-
nem inflictam in *can. ſi quis ſuadente dia-
bolo* 17. *q.* 4. & an ſtatim, vel demum
incepto, aut ſecuto effectu.

Secundum, an *in d. can. ſi quis ſuadente*
compræhendantur percutientes, vel ve-
nenãtes Equites Hieroſolimitanos. Ter-
tium an idem gaudere debeat eccleſiæ
immunitate, ex quo effectus mortis in
Equite haud ſecutus eſt. De primo du-
bio dicemus in præſenti, de ſecundo in
ſequenti, de tertio in *deciſ.* 22. Redeundo
igitur ad primum articulum, quatuor re-
perio diuerſas Doctorum opiniones, qua-
rum prima eſt, vt præbens venenum
abſque violentia Clerico, vel monaco,
nullo pacto incidat in excommunicatio-
nem à *Can. ſi quis ſuadente* inflictam.
2 Nam † ille contextus requirit violentiam
in perſonam eccleſiaſticam, vt clarè pa-
tet ex illis verbis *in Clericum, vel mona-
cum violentas manus iniecerit*, & expreſ-
sè notat. *Socci. ſen. in c. peruenit nu.* 157.
de ſent. excο. & benè facit. *Suar. de cen-
ſur. diſpu.* 22. *ſect.* 1. *nu.* 23. vbi ait opor-
tere, vt iniuria verſetur circa ipſam per-
ſonam eccleſiaſticam: ita vt actio exte-
rior contingat perſonam, vel rem illi ad-
hærentem ex qua ei vis inferatur, & poſt
alios nouiſſimè aduertit. *Bonace. de cen-
ſur. in particular. diſpu.* 2. *q.* 3. *nu.* 2.
3. Occidens autem veneno, præbendo illud
abſque vlla coactione, non infert vim
perſonæ, ſed naturæ, ac proinde in *d. ca-
none* non compræhenditur; ita per hanc
rationem tenet *Emanuel. in ſumm. cap.* 8
ver. excommunicatio col. 13. *in fine.* vbi ait,
ita reſpondiſſe præcipuos Doctores, &
Magiſtros ſalamanticæ; refert, & ſequi-
tur. *Auila de cenſur par.* 2. *cap.* 5. *diſpu.* 3.
dub. 11. *ver. ſecunda in fine.*
5 Pro qua quidem ſententia facit etiam,
quia excommunicatio purè lata, non
poteſt eſſe in pendenti *c. ad hæc quoniam
extr. de Appell.* vbi notatur.

Sed ſi diceremus, interficientem Cleri-
cum veneno excommunicatum eſſe,
cenſura iſta purè lata, eſſet in ſuſpenſo.
Nam ſi venenum non operaretur effe-
ctum ſuum, vel ſi remedijs pharmaticis,
vel alio modo Clericus ab illo ſe libera-
ret, & ſic mortem euitaret, præbens non
incurreret excommunicationem, vt col-
ligitur ex *Suar. de cenſur. diſpu.* 5. *ſect.* 1.
nu. 15. ergo nunquam incurrit.

Confirmari poteſt hæc eadem ſenten-
6 tia, ex alia communi concluſione, quæ
* habet, monialem procurantem in ſe ipſa
abortum potione vel phlebotomia, ex-
communicationem *dicti canonis* non in-
currere ob rationem, de qua ſupra, nem-
pe quia licet manus hæc ſit violenta na-
turæ, non tamen eſt violenta perſonæ cõ-
ſentienti, nec iniurioſa ſtatui eccleſiaſti-
co, vt per *Caiet. in Summ. verb. excommu-
nicatio cap.* 10. *notab.* 3. *Ioſ. Angles in flo-
ribus* 4. *ſent. quæſt. de excommunicatione
ar.* 5. *diff.* 3. *conclu.* 7. *Sairus de cenſur. lib.* 3.
cap. 26. *nu.* 17. *Auila d. dub.* 12. *ver. quin-
to* ſequitur *Molina tom.* 4. *diſpu.* 51. *nu.* 4.
Bonacci. tom. de cenſur. diſp. 2. *quæſt.* 4.
punct. 1. *ſub nu.* 13. *in fine.* Huiuſmodi
itaque potio non iudicatur violenta per-
cuſſio ad effectum dicti *canonis ſi quis
ſuadente*; alias enim iſta monialis incur-
7 reret in cenſuram †, pro vt incurrit ſe
ipſam non bono fine percutiens, ex quo
talis percuſſio, eſt iniurioſa ſtatui eccle-
ſiaſtico; *Nauar. in manual. cap.* 27. *n.* 78.
Sairus d. cap. 26. *nu.* 20. *Auila d. diſp.* 3.
dub. 12. *ver. ſecundo* ſequitur. *Suarez de
cenſur. diſp.* 22. *ſect.* 1. *num.* 39. *Comeb,
de cenſur. diſp,* 14. *dub.* 15. *num.* 170. *Re-
ginal. lib.* 1. *num.* 222. *Bonace. de cenſur.
diſp.* 2. *quæſt.* 4. *punct.* 2. *num.* 4. & ex no-
ſtratibus ita firmat *Abbas in cap. contin-
git il primo num.* 6. *& Felyn. num.* 1. *&* 2.
de ſent. excom. cum alijs, quos refert, &
ſequitur *Clar. in prax. §. fin. quæſt.* 77. *n.* 3.
Dec. in l 2. *num.* 5. *C. qui teſt. facer. poſſ.*
Socc. ſen. cum relatis *in c. peruenit n.* 131.
de ſent. excom.
8 Secunda † opinio eſt, vt propinans ve-
nenum perſonæ eccleſiaſticæ incurrat
quidem in excõmunicationẽ; ſed ſecuta

demum

demum morte venenati, & non prius; quia quoties † à lege apponitur pœna ipſo facto incurrenda, ea non incurritur niſi delictum ſit conſumatum tametſi cæptum fuerit *c. cum in cunctis §. clerici*, vbi hoc notat. *Abb cum ſimilibus extra de elect. & in c. perpetuo eod. tit. in 6.*

Et hanc ſecundam ſententiam in effectu admittit *Suar de cenſur. diſpu. 5. ſect. 1. nu. 15.* dum ponit quæſtionem de eo, qui propinauit alicui venenum, vt nō operetur vſque ad certum diem (vt in caſu noſtro) & concludit, quod ſi propinans ipſe præmoriatur interim ante mortem venenati, non ſit excommunicatus.

10 Et † quod ad incurrendam cenſuram in dicto canone inflictam requiratur factum perfectum traduut *Io. And. Abb. & DD. in cap. 1. de ſent. excom.* ſequitur *Socein. ſent. in d. c peruenit nu. 161. & ſeq. eod. titulo* ponderando *tex. in d. can. ſi quis ſuadente* in verbo *iniecerit*, quod actus perfectionem ſignificat, vt in *l. 1. §. hac verba ff. quod quiſque iur. c. hac autem verba. De Pœnit. diſt. 1.*

Confirmari poſſet hæc ſententia
11 per argumentum à ſimili. † videmus, etenim mandantem interfici, vel percuti Clericum incidere quidem in dictam cenſuram, vt eſt textus *in c. mulieres in fin.* & ibi *Hottien. nu. 5. & Abb nu. 1. de ſent. excom. cap. cum quis eod. tit. in 6.* ſed non, niſi, poſt actum conſumatum, & ſic poſtquam mandatarius commiſit homicidiū ſibi demandatum, vt colligitur *ex d. cap. mulieres §. fin.* & traduunt ibi Doctores, & rectè notat. *Nauarr. in manual. cap. 27. n. 51. verſ adde Sayr. de cenſur. lib. 3. c. 26° nu. 22. Caiet. in ſumm. verb. excommunicatio 7. nu. 24. Auila de cenſur. par. 2. c. 5. diſpu. 3. dub. 6. Bonacc.* qui alios moderniores refert, *tom. de cenſur. diſp. 2. q. 4. punct. 3.*

12 Sic pariter †, qui ſclopum explodit in Clericum, non incidit in excommunicationem, niſi plumbeus globus emiſſus, ipſum Clericum tangat, vel niſi fortè ille ob terrorem moriatur, & exanimis cadat, & ſic non niſi ſecuto dicto effectu, per quem actio iſta violenta dicitur, & iniurioſa, vt per *Filiuccium in ſuo opere morali tract. 15. c. 1. quaſt. 4. nu. 17. Bonacc. d. quaſt. 4. punct. 1. ſub nu. 18.* & rurſus *in tractatu de cenſur. in particul.* poſt hæc ſcripta impreſſus *diſp. 2. q. 5. nu. 11.*

13 Confirmatur rurſus ex eo, quia † quamuis præbens venenum, ſi non ſequatur effectus, puniendus ſit, vt per *Couar. in Clem. ſi furioſus par. 2. initio num. 6. ver. præter*, quem refert, & ſequitur. *Menoch. de arbi. iudic. caſ. 360. nu. 21.* Non tamen poteſt Iudex eum condemnare in pœnam delicti ordinariam; ſed duntaxat in extraordinariam, ſiue loquamur de Iure communi, vt per *Gramat. deciſ. 2. per totam* latiſſimè *Petr. de Soncen. in conſ. crim. diuerſ. 98.* per totum *lib. 1. in paruis Decian. tract. crim. lib. 9. cap. 46. nu. 11.* cum alijs plenè congeſtis per *Farinacc. q. 122. nu. 20. & ſeq.* vbi poſt alios teſtatur de
** magis com. opi. Siue de generali totius Italiæ conſuetudine, de qua poſt innumeros, quos adducit teſtatur idem *Farinac. d. quaſt. 122. nu. 29. cum ſeqq.* licèt ſecus ſit in alma Vrbe ac in reliquo ſtatu eccleſiaſtico vigore Bannimentorum, vt ibi per eum *nu. 28.* ſuper quo adeſt etiā conſtitutio *Marchia lib. 4. cap. 68. Rubr. de Venef. in fin.* Vnde multo minus, donec effectus non ſequatur, puniendus videtur pœna ordinaria excommunicationis, quæ adeo magna pœna eſt, vt nulla fere maior apud Canones reperiatur. *c. corripiuntur 24. q. 3.*

14 Tertia † fuit ſententia *Filiucc. d. tract. 11. cap. 5. quaſit 3. ad fin. nu. 126. & tract. 15. cap. 1. quaſit. 5. n. 20. & Bonacc. de cenſur. diſp. 2. q 4. punct. 1. nu. 13. & rurſus de cenſur. in particul. diſpu. 2. q. 3. punct. 6. ſect. 1. §. 1. nu. 6.* dicentium, hanc cenſuram incurri quidem, non tamen antequam venenum operari incipiat; Nam antea non aderat actio violenta: ſuppoſito quod venenum abſq; vi propinatum fuerit, & ſic ſententia iſta eſt media inter duas ſupra relatas, & differt à ſecunda, quia illa requir. t operationem veneni completam, iſta de cæpta contenta eſt.

Pro qua opinione facit regula, quæ ha-
15 bet † verba eſſe intelligenda cum effectu *l. nomen filiorum §. habere ff. de Verb. ſignif. c. relatum de Cleric. non reſid. & c. cum in cunctis §. Clerici extra de elect.* & in terminis aduertit. *Archid. in d. c. ſi quis ſuadente nu. 2. & in c. ſicut nu. 1. 17. q. 4.*

16 Adeo † vt non ſufficiat ſola attentatio. ad hoc, vt quis in hanc incidat excommunicationem, ſed requiratur, vt perueniat ad actum conſumatum, & ſic vim vel læſionem inferat Clerico, vt per *Io. de lign. poſt Io. Andr. in c. perpetuo de ele-*
* *ctione in 6.* & eſt com. opi. ſummiſtarum teſte *Beia in prim. par. reſpon. moral. caſ. 46. in fin.* Quando autem venenum incipit operari, tunc incipit habere effectum, & non prius, & conſequenter ante cæptam operationem cenſura non incurritur.

17 Hinc † videmus, eleuantem manum, vel vibrantem enſem contra Clericum, ſi

ſi percuſſio illum non contingat, non in-
cidere in excommunicationem, ob ean-
dem rationem; quia verba ſunt intelligen-
da cum effectu, vt per *Archid. locis citatis*
glo. in cap. felicis ver. inſecutione de pœnit.
diſt. 1. & in cap. in audientia de ſent. ex-
com. Hoſtien. in ſum. eod. tit. nu. 9. ver. in
primis ego quæro. Card. in clem. prima de
pœnit. Bellet. diſqui. cleric. tit. de fauore
cleric. Canonis §. 2. num. 33. Socci. ſen. qui
alios etiam citat *in cap. peruenit nu.* 163.
18 *extr. de ſent. excom.* † idemq; in proijcien-
te lapidem contra clericum, vt non inci-
dat in cenſuram, niſi poſtquam lapis, cle-
rici perſonam attigit, poſt alios tradit
Filiuec. 14. cap. 1. ſub num. 17.

19 Hinc rurſus, † qui clericum inſequitur,
vt illum percutiat, non incidit in excom-
municationem, niſi vbi primum illum te-
nuerit, & percuſſerit, ob eandem rationẽ,
vt per *Hug. & Archid. in d. cap. Felicis in*
ver. inſecutione de pœnit. in ſexto, etiam ſi
clericus inter fugiendum cadat, eo quod
caſus iſte per accidens ſequitur, nec inſe-
quenti imputatur, niſi ab eo fuerit præui-
ſus, caſus enim ſeu vulneratio inde reſul-
tans, nec fuit præuiſa ab inſequente, nec
fuit in ſua cauſa, ſcilicet in fuga, quæ per
accidens ſe habet ad talem percuſſionẽ,
vt contra *Ang.* probat *Siluest. in ver. ex-*
comm. 6. num. 5. quem ſequitur *Bonacc. de*
cenſur. diſp. 2. q. 4. nu. 12. Nauarr. in Ma-
nual. cap. 27. nu. 77. Auila de cenſur. par. 2.
cap. 5. diſpu. 3. dub. 12. ver. ſecunda, & quã-
uis *Bellet. in diſq. cleric. tit. de Priuileg. Ca-*
nonis §. 1. num. 21. teneat inſequentem
incidere *in dictum Canonem*, ſi inſecutus
in fuga cadat, argumento eorum, quæ di-
cit *Bart. in l. ſi gemma ff. de arb. furt. caſ.*
nempe, vt talis inſequens nõ tenetur qua-
ſi vulnerauerit, ſed quaſi vulnerari fece-
rit. *l. qui actione §. proinde, & l. ſi obſtetrix.*
l. ſi ſeruum. l. ſi ex plagis §. fin. ff. ad leg.
aquil. ego tamen nõ recedo à priori opi-
** nione magis communi; Et *ad Belletti* ra-
20 tionem reſpondeo; † de iure quidem
ciuili in delictis attendi potius euentum,
quam intentionem, *ad l. Diuus ff. ad*
l. corn. de Sicar. at ſecus eſſe in ſpiritua-
libus, in quibus potiùs attenditur inten-
tio, quam effectus præter illam ſecutus
ad cap. rurſus. extra qui cleric. vel Mo-
nac. vt notabiliter diſtinguendo tradit
Bart. in d. l. Diuus in princ. ver. 3. &
ſic cum clericus ceciderit præter inten-
tionem inſequentis, qui id nullatenus in-
tendebat, non debet attendi ad effectum
incurrendi in cenſuram. Præter quã quod
clericus fugiẽs nullam vim patitur ab in-
ſequente, ſed ipſe appræhenſione damni
futuri, ſeu poſſibilis fugam arripit, vt ad-
uertit *Bonaccin.* poſt hæc ſcripta impreſ-
ſus *in tract. de cenſur. in particular. diſpu.*
2. q. 3 punct. 6. §. 1. num. 13. vbi hanc ra-
tionẽ diſparitatis aſſignat inter inſequen-
tem clericum, qui ob id ceci[d]it in terram
& eum, qui ſclopum explodit in illum, qui
terrore illius pariter cecidit; [na]m iſto ca-
ſu ſtrepitus ſclopi attingit ipſum clericũ,
eique violentiam infert, quod non con-
tingit in inſequente eum, qui fugiẽdo ce-
cidit; quod tamen limitatur, ſi clericus ob
metum præcipitem ſe daret, tunc enim
actio illa conſecutionis incipit eſſe violẽ-
ta, vt per *Ioan. Andr. Butr. & DD. in cap.*
nuper de ſenten. excomm. Socc. ſen. in dicto
cap. peruenit num. 179. de ſenten. excomm.
& ex Theologis *Siluest. & Bonaccin* vt
ſupra.

21 Quarta † fuit opinio *Ludouici de Beia*
in prima parte reſponſ. caſ. conſci. caſ. 46.
nempe, præbentem clerico venenum,
etiam ad certum tempus mortem allatu-
rum, ſiue cum violentia, ſiue abſque illa,
ſtatim poſt propinationem ipſius veneni
incidere in excommunicationem, quo in
loco *præfatus Doctor* agit de eo, qui man-
dauerat mutilari membrum clerico, cui
mandatarius nõ vulnera, ſed venenũ poſt
duos menſes operaturum dedit, cui ſen-
tentiæ ego intrepide adhæreo, vti veriori,
ac melioribus fulcitæ rationibus; moueor
22 primo, quia † *textus in d. c. ſi quis ſuadente*
conſiderat potiùs effectum violentiæ, quã
ipſum modum inferendi violentiam, vt
colligitur ex alio contextu *in cap. nuper*
29. extr. de ſent. excomm. vbi hoc ponde-
r. t *Abbas num. 2. in fine, & notat Angel. in*
ſumm. verb. excommunicatio 5. num. 28. &
Sayrus de cenſur. lib. 3. cap. 26. num. 13.
23 Vnde † etiam ſi quis offendat Clericum,
vel ei vim inferat, mediãte aliquo inſtru-
mento, eum tangente, incidit in excom-
municationem *dicti Canonis*, vt poſt alios
aduertit *Suar. vbi ſupra nu.* 12. Porrò hu-
iuſmodi eſt ſine dubio offenſio, & violen-
tia reſultans ex propinatione veneni, cu-
ius inſtrumento, & miniſterio quis perſo-
nam clerici, vel Monachi violenter tan-
24 git, ac lædit. † Vt enim docet *Mercuria-*
lis libro primo, de Venenis cap. 10. & 11.
venena omnia apta nata ſunt mortẽ in-
ferre; nam ſicut inimicus à validiore ad-
uerſario ſuperatur, ſic calor naturalis à
veneno tanquam à ſuo contrario validio-
ri victus extinguitur, & ita mors infertur:
quamuis ab ipſo calore naturali calefiat,
vireſque ſumat, non quidem intentione
Naturæ, ſed neceſſitate quadam, ac per
accidẽs, quia calor naturalis ſemper ope-
ratur,

ratur, vt in calefaciendo cibo, & diſtribuenda vita iugiter occupatur, & exercetur ac proinde calefacit quicquid in corpore reperitur, & per cōſequens etiā venena: quæ quidem cum vim habeāt efficaciſſimam, ideo partes, vbi ſunt, grauiter lædunt, quæ læſæ vim propellunt ad viciniores partes, & hæ ad proximas, donec cor inuadant, quo tandem inimica illa facultate vitiato, vniuerſa corporis natura labefactata cadit, ac deſtruitur, quemadmodum ex eodem *Mercuriali loco citato* colligitur.

Ex qua doctrina deducitur, vt quamuis venenum non perficiat totalem effectum ſuum niſi fermè præfixo tempore; nihilominus ſtatim atque hauſtum fuit, agit, atque ad mortē operatur, paulatimq; corrumpit vitæ diſpoſitiones, ac proinde grauiter lædit corpus clerici, & per conſequens ipſe propinans in excommunicationem eo ipſo incurrit.

25 Secundò, † quia violenta manuū iniectio, de qua in *d. cap. ſi quis ſuadente* ſumitur pro quacūque actione iniurioſa quocunque modo in clerici perſonam illata. vt per *glo. ibi, & DD. Abb. in cap. 1. nu. 4. de ſent. excomm. Socc. ſen. in cap. peruenit n. 170. eod. tit. Io. de ſign. in tract. de cenſur Eccl. §. V. nu. 1. & 2. Nauarr. in Manual cap. 27. num. 37. Auila de cenſur. par. 2. c. 5. diſp. 2. dub. 12. in prin. Coninch. diſput. 14 dub. 15. num. 165. Bonacc. cum per eum relatis q. 4. punc. 1. num. 11. dixi in deciſ. 45. num. 34.*

Præbens autem Clerico venenum, ſtatim per illius potionem infert illi iniuriā, dum vitam eius ſubijcit periculo. Imò, quantum in ſe eſt, neceſſitati moriendi, & ſic ſtatim poſt potionem incurrit cenſuram.

26 Tertio, † quia manus iniectio, de qua in *d. cap. ſi quis ſuadente*, intelligitur moraliter de actione in clericum, quæ repugnat iuſtitiæ, vt benè per *Suar. de cenſur. diſp. 22. ſect. 1. nu. 25.* Talis autem eſt propinatio veneni, quæ grauiſſimum eſt peccatum, ita vt propinans ſtatim ſit reus pœnæ legis Corneliæ. *l. 3. §. alio Senatus conſulto ff. ad leg. corn. de ſicar.*

27 Quartò, † quia ſi iniiciens contumelioſè in veſtes clerici puluerem, aquam, ſaliuam, oleum, vel quid ſimile, incidit in excommunicationē, ſtatim ac ſaliua, vel puluis, vel aliud veſtes tetigit, & ſi nulla clerici ſequatur corporalis offenſio, vt per *Innoc. Io. Andr. & cæteros in cap. nuper de ſent. excom gloſ. prima in cap ſi quis pulſatus de pœnit. diſt. 1. & in d. cap. ſi quis ſuadente in verbo manus Socci. ſen. in cap. peruenit num. 188. & 170 extr. de ſenten. excomm. Silueſt. in verbo excommunicatio 6. §. 6 Diu. Antonin. in tract de excom. cap. 1. nu. 17. Sayr. de cenſur. cap. 26. n. 14. Caiet. in ſummula verb. excommunicatio. cap. 10. ver. 1. quod Tolet. in ſumm. lib. primo. cap. 33. num. 4. Franch. March. deciſ. 819. par. 2. Baiar. in addi. ad Clar. §. fin. quæſt. 77. num. 9. Decian. in tract crimin. lib. 6. cap. 19. num. 3. & 4.* eſtque communis, & ab omnibus recepta ſententia, ea ratione, quia adeſt aliqualis læſio, actu lædens veſtes clerico inhærētes, quamuis facillimè à ſaliua, puluere, vel aqua poſſit ſe expurgare; certè multo magis ſtatim incurrere debet præbēs venenum eidem clerico, cum ſtatim iniuriā inferat non veſtibus, ſed ipſi perſonæ quæ validè venenum perhorreſcit & auerſatur, & quæ ab ipſo veneno ſtatim poſt ſumptionem incipit lædi, licet cor non corrumpatur, niſi tempore determinato, vt ex *Mercuriali* in arte peritiſſimo ſupra deduxi, quam rationis maioritatem in terminis conſiderāt etiam. *Beia d. par. 1. caſ. 14. Molina tract. 3. diſp. 51. Suarez in tract. de cenſur. diſp. 5. ſect. prima n. 13. & 15. Filiucc. tract. 11. cap. 5. q. 3. ad finem num. 126. & tract. 15. cap 1. quæſit. 5. n. 20.* quos refert, & in hoc ſequitur, ac de communi teſtatur *Bonaccin.* poſt hęc ſcripta impreſſus *de cenſur. in particular. diſp. 2. q. 3. punct. 6. ſect. 1. §. 1, num. 6.*

Non refragantur modo contraria ex reliquis tribus opinionibus ſupra relatis, reſultantia, imò ferè omnia potiùs retorquentur, & huic noſtræ ſententiæ famulantur.

28. Ad primum enim † nego illam minorē propoſitionē. *Emanuelis, & Auila*, nempe præbentem venenum non inferre vim perſonæ, ſed naturæ: quia, imò perſonam priùs afficit, illam priùs turbando deinde inficit naturam, compoſitionemq; diſſoluit, vt ex *Mercuriali* deduximus, & ſic argumentum retorquetur, quia iàm actio violēta attingit perſonam Eccleſiaſticam. Et ſanè ridiculum eſſet, necnon via fraudibus in præiudicium clericalium priuilegiorum, aperiretur, ſi quælibet læuis iniuria facta indumentis clerici excommunicatione plecteretur, & tamen liceret abſque cenſurarum metu, ipſum clericū veneno impetere, ac interimere: quæcū-

29 que †. autem diſpoſitio interpretanda eſt, vt euitetur abſurdum *l. ſi ita 39. in fi. ff. de oper. libert. l. nam abſurdum ff. de bon. liber. cap. ingenioſè de elect. Abb. conſ. 37. in princ. lib. 2. Peregrin. de fideicom. art. 11 nu. 46. cum relat. Card. Mantic. de tacit. et ambig.*

ambig.conuenit.lib.2.tit.13.per totum Menoch.conſ.84.num.35.& conſ.98.num.69.
30 *lib.1.Valaſc.conſult.179.nu.11.*Etiam † ſi facienda ſit latiſſima interpretatio, in ijs, quæ aliàs reſtringerentur, vt per *Corn.in conſ.188.lib.2.Crot.in repet.l.omnes populi.num.186.ff.de iuſti.& iur.Crauett.de antiq.tempor.par.4.in prin.num.137.Villagut. in tract. de extenſ. legum Rubr. de extenſ.leg.correc.& pœnal.ſimul. num.78. & ſeq.*

31 Et ècontra diſpoſitionem quantumuis generalem reſtringendo *l.2. C.de Noxal. action. Alex.conſ.89. n.11.in fin. & n.12. ver. inuentur lib. 2. Oſaſch. deciſ. Pedem. 90.num.13.& 19. Hypol. Rimin. in §. 1. num.50.Inſt.per quas perſon.nobis acquir.*
32 *dom.*† Ac etiam impropriando verba legis, vel ſtatuti *Alex.conſ. 52. viſo num. 2. lib.1.Menoch.conſ.4.num.20.*

Et hinc ceſſat, quod addebatur, cenſuram purè latam non debere ſtare in ſuſpenſo; Imò ex hac ratione, quam & nos aſſerimus, confirmatur magis noſtra ſententia, vt ſtatim, hauſto veneno, propinans incidat in hanc cenſuram.

Falſa eſt itidem minor propoſitio alterius argumenti, vt nempe ſi clericus non moreretur, prout contigit in caſu noſtro, propinans venenum non incideret in excommunicationem; Id enim admitti poſſet, ſi per *Canonem* excommunicarentur duntaxat homicidæ clericorum; At verò cum cenſura infligatur etiam contra leuiter, eos offendētes, ſatis eſt ipſa iniurioſa veneni propinatio. Præterea, quod clericus inde non moriatur, vitamque medicamentis acceptam referat, eſt per accidens, ac proinde non debet attendi, & quemadmodum ſupra dixi, multò faciliùs quis poteſt ſe expurgare à ſaliua, vel puluere, hæc tamen vel illa in clericum proiecta ad *Canonem* proijcientē allidit.

33 Neque † applicatur, quod dictum eſt, de Moniali procurante in ſe ipſa abortū, quæ in *dictum Canonem* nō incurrit; Hoc enim ideo contigit; quia non ſibi, ſed fœtui iniuriam irrogat, vt aduertunt *Angles & Sayr. locis citatis ſupra num.22.* At ſi venenum ſibi miſceret ad ſuimet ipſius interitū, quia ſibimet iniuriam irrogaret, proculdubio in hanc cenſuram incurreret, vt ſupra dictum eſt *num. 6.*

34 Et hic incidenter animaduertendum eſt, monialem ſpontè abortentem, vt dicebamus non ſolum non incurrere in hāc cenſuram, verum nec in aliam inflictam à conſtitutione *Sixti Quinti*, contra procurantes abortum de qua in *Bullario nouo tom.2. pag. 693.* reformatam à *Gregorio XIV. in ſua conſtitutione octaua, in eodem tom.2.fol.695.* quia loquitur in procurantibus abortum in aliena perſona, nō antem de mulieribus in ſe ipſis abortum procurantibus, vt aduertit *Auila de cenſur.par.2.cap.5.diſpu.3.dub.12.ver.quinto ſequitur,* & eo non citato, idem tenet *Naldus in ſumma in verbo Abortus nu. 1.* & quamuis contrarium teneat *Filiuce.in tractat.14.& Bonace.in tract.de contract. diſp.2.q.vlt.ſect.1.punct.7. num. 6. ſub fine,* & nouiſſimè *de cenſur. in particular. diſp.2.quæſt.2. punct.10. num.15.* Nihilominus prior ſententia videtur magis adhærens literæ dictæ conſtitutionis, in cuius priori parte Sixtus V. infligit pœnas temporales, tam ipſis mulieribus abortū patientibus, quam alijs procurātibus, vel opē, & auxiliū præbentibus; In poſteriori verò excōmunicat ipſo facto ſingulas perſonas ſæculares, & Eccleſiaſticas, *quæ vel vti principales, vel vti ſocia* (hæc enim ſunt verba Bullæ) *conſcia ad tale opus cōmittendum opem conſilium, fauorem, potionem, vel alia quacunque medicamenta ſcienter dederint, &c.* & ſic ex induſtria omiſit ipſas mulieres abortum in ſe procurantes, quas ſicut in priori parte de tēporalibus pœnis agens expreſsè incluſit, ſic poterat, ſi voluiſſet, etiam in poſteriori exprimere. Alias ſi omnia in priori parte diſpoſita diceremus eſſe in poſteriori
35 repetita; ſequeretur, vt etiam † præbentes pocula ſterilitatis quos in eadē priori parte pœnis temporalibus mulctauit, cēſerentur in ſecunda parte excommunicationi ſuppoſiti, & tamen contrarium voluerunt ijdem *Filiuce.& Bonace.* qui *in d.punct.10. num. 14.* etiam alios concordantes adducit. Minus ſubſiſtit ratio deducta pro ſecunda ſententia; vt nempe lex pœnalis, & præcipuè *can. ſi quis ſuadente* non ſibi locum vendicet, niſi effectus ſit conſummatus; eſto, quod cœptus fuerit.

36 Nam † diſtinguo de duplici effectu, prior effectus eſt ipſa propinatio, ob quā proculdubio non incurreretur cenſura niſi ea conſummata eſſet, & ſic niſi clericus venenum hauſiſſet; effectus autem iſte vtique in caſu noſtro adeſt, quia iam Eques hauſit poculum venenatum, per quam potionem iam ille iniurioſè offenſus eſt, vt ſupra deduxi. Poſterior eſt effectus veneni, & iniuriæ iam illatæ nempe mors ipſa, & iſte effectus nullatenus eſt neceſſarius ad cenſuram incurrendam, vt ex deductis conſtat, & ſic iſta quoque ratio retorqueri poteſt.

Et hinc colligitur reſponſio ad ea, quæ

deducta

deducta ſunt de mandante clericum interfici, & de explodente ſclopum contra eum; Nam ſi nullatenus clericus fuit tactus, ideo non incurrunt; quia prior effectus non fuit perfectus, ſicut nec incurrit præbens venenũ ante illius ſumptionem, etiam ſi præparauit, etiam ſi inter fercula
37 recondidit. Ac rurſus † quia ad effectum, vt incurratur ea cenſura, requiritur actio contingens ipſam perſonã, vel res aliquo
* modo illi adhærẽtes, ita vt citius inferatur, vt notãt omnes & in ſpecie *Filiucc. tract. 14.c.1.n.17.* Sed ſi mandatarius etiam leuiter læſerit clericum occaſione mandati, vel ſclopum explodens cum puluere, vel alia materia clericũ attigerit, tametſi abſque læſione, & ſic quamuis plenus effectus, (nempe mors illius) non fuerit cõſummatus, vtique tam mandatarius, quã vibrans enſem incurrit. vt tradunt Doctores ex aduerſo citati ſupra *n.11.& 12.* Idem firmant in caſu, quo clericus ex metu ſclopi in eum exploſi moreretur, vel exanimis in terram caderet; Nam moraliter per illam actionem diceretur in eum manus iniecta ob læſionem vi illius ſecutam, vt ſignanter aduertit *Filiucc. tract. 14.cap.1.ſub num. 17. ver. tertio quia.*

Ad aliam cõfirmationem, vt venenum præbens, non ſecuta morte, in iudicio forenſi pœna ordinaria nõ plectatur reſpõ-
38 deo pariter idcirco id contingere † quia etiam in atrociſſimis conatus nõ punitur pœna ordinaria, niſi ſequuto ipſo effectu, pro quo ordinata fuit, etiam quod deuẽtum fuerit ad actum proximum, vt poſt antiquiores tradunt *Marſil. conſ.105.n.2. 20.41.& 44. Ioſ. Ludou. dec. lucen.15.n.25 cum ſeqq. Farinacc* qui innumeros cõgerit *q.17.n.48.& ſeq. Menoch. de arb. caſ. 367. nu.92. Gram.deciſ.2.nu.25.& deci.74.n 15. Ceual.in ſpecul.com.contra com. q.140. n.5. & ſeqq.& q.901.nu. 44. Guttier. pract. qq. lib.5.q.7.n.28.& 71. Maſtril. deciſ.203.n.1. cum multis ſeqq.* qui alios etiam plena manu cumulant. At cenſura de qua agimus, non infligitur duntaxat propter necem clerici, ſed propter leuem etiam violentiam, vel iniuriam, quæ cum idem per ſumptionem poculi venenati fuerit conſummata, meritò dictum argumentum facit pro hac parte.

39 Ad tertiam opinionem, † & ad allata pro illius corroboratione vnico verbo ex deductis me expedio; venenum ſtatim atque ſumptum fuit incipere operari, & ſuum effectum producere, tametſi non ſtatim totalem, quia à tempore propinationis agit, & operatur ad mortẽ paulatim, corrumpitq; diſpoſitiones vitæ, & tandem ſtatuto tempore cor adit, vt per *Beiam d.caſ.46.in fine*, & plenius per *Mercurial.d.libr.de venen. cap.10. & 11.*

40 Procedit † autem ſupra firmata concluſio etiã in articulo, in quo ſcripſit *Beia d.c.46.lib.1.* nimirum in mandante mutilari clericum; Nam ſi mãdatarius ei venenum ad tempus operaturum, præbuerit, ſtatim ipſe mãdans incidit in excõmunicationem, etiam ſi mandatarij aſſertioni non præſtet integram fidem, ita vt non ſit à confeſſario abſoluendus, donec tempus ab ipſo mandatario præfixum aduenerit, quo dignoſci poſſit, an ille verè præbuerit venenum, vel mendacium effinxerit, vt per *Beiam loco citato.*

41 Quamuis † quo ad alias pœnas temporales, quando eſt in poteſtate mandatarij fines mandati ſeruare, mandans non teneatur de exceſſu *arg.l.diligenter ff. mand.* & trad t *Bal.in l. non ideo minus col. penul. ver. item quæro C. de accuſ. Ang. in tract. Malefic. in verſ. & Sempronium mandatorem q.18.nu.36.* & ibi *Auguſt.de Arim. Cæpoll.conſ.34.col.14. Carren.in prax. quem refert*, & ſequitur *Rim.iun.in conſ.420. nu.1. tom. 4.*

42 Amplia † etiam vt præbens venenum ad tempus ſtatim incipiat ligari caſu homicidij reſeruato, quia ſtatim per veneni propinationem homicidium conſummatum eſt in proxima cauſa, vt tradit *Homobon.de caſibus reſeru.par.2.in caſ. de Homic.*

ARGVMENTVM.

Equites Hieroſolymitani, an ſint verè, & propriè Religioſi, an gaudeãt Canonis, fori, Gabellarũ, cæteriſq; Clericorum Regulariumuè priuilegijs, an contineantur in decretis Concilij Tridentini, conſtitutionibuſq; Pontificum de Religioſis loquentibus. An ſuccedant in feudo, vel fideicommiſſo. An ſint penſionum capaces. An per ingreſſum in dictam Religionem ſoluatur matrimonium ratum non conſummatum & cætera huiuſmodi reſultantia ex votis à dictis Equitibus emiſſis. Priuilegia, an, & quando ſint latè vel ſtrictè interpræranda, & quid de Priuilegio Canonis.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Proprietas cum religione non compatitur.*

2 *Equites Hieroſolymitani non ſunt Religioſi niſi largo modo.*
Contrarium eſt verius num. 8.

3 *Priuilegia ſunt ſtricti iuris, & ſtrictè interpretanda.*
Intellige, vt num. 22.

4 *Priuilegia non extenduntur de perſona, ad perſonam, etiam ex rationis identitate.*

5 *Priuilegio qui vult iuuari, qualitatem à priuilegio requiſitam probare debet.*

6 *Equites melitenſes inuicem ſe percutientes quando abſolui poſſint ab eorum Priore.*

7 *Equites Hieroſolymitani gaudent priuilegio Canonis.*

8 *Equites Melitenſes ſunt verè, & propriè Religioſi.*

9 *Religio ad militandum inſtituta, & approbata eſt vera, & propria religio.*

10 *Equites Hieroſolymitani emittunt tria vota ſubſtantialia.*

11 Villagut. in deciſ. 34. num. 5. *reprehenditur.*

12 *Profeſſio Religioſa propriè, & ſtrictè in quibus conſiſtat.*

13 *Equites Hieroſolymitani comprehenduntur in ſtatuto loquēte de religioſis, & profeſſis.*

14 *Equites Hieroſolymitani comprehenduntur in decretalibus etiam odioſis, & pœnalibus loquentibus de religioſis.*

15 *Equites Hieroſolymitani an ex priuilegio comprehendantur duntaxat in fauorabili diſpoſitione, non item in odioſa.*

16 Canon ſi quis ſuadente 17. q. 4. *comprehendit Religioſos cuiuſcunque generis.*
Cap. cum illorum de ſent. excomm. *emanauit ad declarationem* Canonis ſi quis ſuadente.

17 Can. ſi quis ſuadente *comprehendit etiam conuerſos.*
Conuerſi non ſunt propriè Religioſi, gaudent tamen priuilegio Canonis.

18 *Nouitij non ſunt verè Religioſi.*

19 *Nouitij Religionum gaudent priuilegio Canonis.*

20 *Priuilegium, & beneficium propriè ſumptum inter ſe differunt.*

21 *Priuilegij appellatione latè ſumpto vocabulo venit, etiam beneficium, & è contra.*

22 *Priuilegium quando latè, & quando ſtrictè ſit interpretandum.*

23 *Canonis priuilegium eſt fauorabile etiam percutienti, & latè interpretandum.*

24 *Priuilegium in corpore iuris inſertum latè interpretatur.*

25 *Priuilegium motuproprio conceſſum latè interpretatur.*
Diſpenſatio motuproprio conceſſa latè interpretatur.

26 *Gratia quādo motuproprio conceſſa dicatur.*

27 *Equites Hieroſolymitani gaudent priuilegio fori.*
Equites Hieroſolymitani exempti ſunt à iuriſdictione Ducis belli, ſub quo militant ex licentia magni Magiſtri.

28 *Equitem Hieroſolymitanum trahentes ad tribunal ſeculare incidunt in* Bullam Cœnæ Domini.

29 *Hieroſolymitani Equites non poſſunt prorogare iuriſdictionem Iudicis laici.*

30 *Equites Hieroſolymitani quatenus ſint ab ordinaria Iuriſdictione immunes,* & n. 52.

31 *Equites Hieroſolymitani gaudent priuilegio collectarum.*
Tomatus in tract. de muner. §. ſi quiſpiam num 4. & 5. *reijcitur.*

32 *Equites Hieroſolymitani non tenentur ad collectas à clero indictas, nec ad decimas, nec ad Cathedraticum, nec ad ſubſidium charitatiuum, nec ad contributionem pro Seminario clericorum.*
Equites Hieroſolymitani gaudent omnibus clericorum priuilegijs.

33 *Eques Hieroſolymitanus, an committat crimen læſæ maieſt. in Principem laicum,* & num. ſeqq.

34 *Crimen læſæ maieſtatis non committitur à non ſubdito.*

35 *Clericus offendens Principem laicum non incurrit in crimen læſæ maieſtatis.*

36 *Equites Hieroſolymitani proprium habere nequeunt, & grauiter ægrotantes bona ſua manifeſtare tenentur.* amplia num. 66.
Marcheſan. de commiſſ. tit. de ſignat. gratiæ par. 1. c. 2. n. 268. *reprehenditur.*

37 *Equitum Melitenſium præceptoria, & commenda ſunt ad nutum Magni Magiſtri amouibiles; & quam poteſtatem Commendatarij in illis habeant.*

38 *Equites Hieroſolymitani quicquid acquirūt acquirunt Religioni, & faciunt ſpolium, & quid in cæteris Religionibus Militarib.*

39 *Hieroſolymitanæ Religioni acquiruntur bona immediatè, ex equitum perſona.*

40 *Hieroſolymitana Religio conuenienda eſt vt hæres teſtatoris, non vti hæres equitis pro debitis hæreditatis ab equite ante obitum adita.*
Eques Hieroſolymitanus conclauiſta an & quando teſtamenti factionem habeat.

41 *Hieroſolymitani Equites teſtamentum condere nequeunt ſine Magni Magiſtri licētia,* amplia. nu. 66.

42 *Equites Hieroſolymitani bona ſua alienare nequeunt, quorum duntaxat vſum, & commoditatem habent.*

43 *Equites Hieroſolymitani non habent velle neque nolle* amplia nu. 66.

44 *Matrimonium ratum non conſummatum diri-*

dirimitur per profeſſionem emiſſam in Religione ab vno ex coniugibus.

45 Matrimonium ratum conſummatum dirimitur per profeſſionem in Religione Hieroſolymitana emiſſam.

46 Diſpenſatio in voto ſolemni Caſtitatis non conceditur Religioſo niſi ex magna cauſa.

47 Equiti Hieroſolymitano non conceditur diſpenſatio voti ſolemnis caſtitatis, niſi ex magna cauſa.

48 Profeſſio in Religione Hieroſolymitana emiſſa per vim & metum eſt nulla.

49 Equites melitenſes, an, & qua ratione comprabendantur in decreto Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 15. de Regul. de profeſſione certo modo emittenda.

50 Equitũ Hieroſolymitanorum priuilegia redacta ſunt ad formã Conc. Trid. et n. 53.

51 Equites Hieroſolymitani, an cõprabendãtur in decreto Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 3. de refor. Moneta de confer. c. 10. nu. 393. refellitur. Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 3. de refor. intellectus.

52 Equites Hieroſolymitani quatenus ꝑ priuilegia eximãtur ab ordinarioꝛũ iuriſdictione.

53 Equites Hieroſolymitani comprabenduntur ſub decreto Conc. Trid. ſeſſ. 25. de regul. cap. 11. quoad animarum curam.

54 Equites Hieroſolymitani comprabenduntur ſub decreto Conc. Trid ſeſſ. 25. de regul. c. 19. Quomodo ſit audiẽdus qui per vim vel metum dicit ſe profeſſionem emiſiſſe. Conſtitutio de Regularibus loquens, an, et quã Equites Hieroſolymitanos comprabendat.

55 Equites Hieroſolymitani non tenentur contribuere pro Seminarijs.

56 Equites Hieroſolymitani nõ cõprabendũtur in conſtitutione de largitione munerum.

57 Equites Hieroſolymitani non poſſunt accedere ad monaſteria monialium, niſi vt cæteri regulares.

58 Extenſio in pœnalibus, & odioſis fit vbi agitur de periculo animarum.

59 Equites Hieroſolymitani, an comprabendatur in decretis Greg. XIII. & conſt. Greg. XV. ſuper conſeruatoribus infra certum tempus eligendis.

60 Feudo in recto non ſuccedit Clericus, vel Religioſus.

61 Equites Hieroſolymit. nõ ſuccedũt in feudis.

62 Religionem vouens, an ſatiſfaciat aſſumendo habitum ordinis militaris.

63 Equites Hieroſolymitani non admittuntur ad officia iuriſdictionalia.

64 Eques Hieroſolymitanus admiſſus ad officia laicalia ſi in eis delinquit, punitur duntaxat à Superioribus Religionis.

65 Equites Hieroſolymitani, an admittantur ad fideicommiſſum.

66 Eques Hieroſolymitanus degens extra Conuentum, non ſoluitur à nexu obedientiæ, vel paupertatis.

67 Eques Hieroſolymitanus eſt incapax beneficij ſecularis, & penſionis.

68 Papa reſeruando nominatim Equiti Hieroſolymitano pẽſionẽ, cẽſetur eũ eo diſpẽſaſſe.

69 Equites Hieroſolymitani lato ſumpto vocabulo veniunt clericorum appellatione.

10 Eques Hieroſolymitanus quando ſit praeceptoriarum, & Regularium beneficiorum incapax remiſſiuè.

71 Patronum ad inopiam redactum, an, & quando Eccleſia alere teneatur.

72 Eques Hieroſolymitanus Patronus beneficij ad inopiam redactus non eſt ab Eccleſia alendus.

73 Equitum Melitenſium Religio excepta fuit in confirmatione actorum Benedicti Papæ, & Greg. per Conc. Conſtantienſe.

74 Equitum Hieroſolymitanorum ſtabilimenta plenè probant, quamuis liber ſit priuatus.

75 Equites Hieroſolymitani de Aſſaſſinio imputati à quo ſeu quibus rei declarari debeãt.

76 Equitum Hieroſolymitanorum priuilegijs, non gaudet qui probationes fecit, ſed habitum nondum aſſumpſit.

77 Equites Hieroſolymitani dimidiæ Crucis nõ ſunt Religioſi nec Religionis priuilegijs fruuntur.

78 Equites Hieroſolymitani tenentur ſoluere procurationes, & ſubſidia legatorum Sedis Apoſtolicæ.

79 Equitum Vicarij, Familiares, Coloni, Miniſtri, an ab ordinarijs locorũ puniri poſſint.

DECISIO XXI.

SECVNDVM dubiũ in ſuperiore deciſione excitatũ erat, an adoleſcẽs, qui Equiti Hieroſolymitano venenũ propinauerat, inciderit in excõicationem latam in Can ſiquis ſuadẽte. 17. q. 4. & ſic an milites dicti ordinis olim nũcupati Equites Rhodiani ob reſidẽtiam, quam Rhodi faciebant, nunc autem illis à Turcis indè expulſis, appellati Equites Melitenſes ab Inſula Melitæ, in qua reſident, gaudeant priuilegio Canonis. Et difficultatem facere videbantur eiuſdẽ contextus verba, ibi. in Clericum, vel Monachum. Hi autẽ Equites in vniuerſum nec Clerici ſunt (demptis aliquibus particularibus qui clericali charactere per accidẽs initiãtur) nec verè Monachi, aut Regulares; quippequi paupertatẽ adeo laxã promittũt, vt iuxta ſuæ Regulæ profeſſionem propriũ habere (ſecundum quoſdã) permittantur; ac proinde nõ poſſunt dici
1 ſimpliciter, & propriè Religioſi, + cum Religioni, & Regulæ Monachali per ſe, & intrinſecus ſicut annexa eſt caſtitas ita

etiam proprietatis abdicatio; adeo, vt
proprietas cũ religione minime compari
poſſit. Textus expreſſus in *c.cũ ad Mona-
ſteriũ extr.de ſtat.Monach.* quem in noſtris
præciſis terminis ponderauit *Azor. Inſtit.*
2 *Moral.p.1.lib.13.c.3.q.2.in fi.* † Et in pũcto
ꝙ Equites Hieroſolymitan.nõ propriè, &
ſimpliciter, ſed dũtaxat latè ſumpto voca-
bulo dicãtur Religioſi tradũr. *Panorm.in
Rub.de reg.nu.4.* quẽ ſequuti ſunt. *Angelus
in ſum.verbo Religioſus n.1. Silueſt.in eodem
verb.1.q.1. Armill.verbo relig. Mandoſ. ſup.
reg.3. Cancell.q.11.n.3. Bellett.diſquiſ.Cler.
tit.de Priuil.can.§.1.nu.37. Rota deciſ.591.
n 1.p.1.diuerſorũ repetita inter deciſ.Seraph.
121. eadẽ Rota* ſeu potius votũ Cardinaliũ
Seraphini Pãphilij, & Arrigonij *deciſ.228.
n.2.p 3.recentior* idemq; ſentire vr eadem
Rota apud *Caſ.de Graſſ.deciſ.1.n.11. de prob.*
Cum itaq; *can.ſiquis ſuadente* loquatur de
clerico, & monacho, & contineat priuile-
giũ, intelligẽdũs ẽ de veris religioſis, iuxta
termini proprietatem, non de religioſis
impropriè, & lato ſumpto vocabulo. *cap,
priuilegia. 3. diſt. cum concord.*

3 Priuilegia † enim ſunt ſtricti iuris, & re-
gulariter ſtrictè interpretãda maximè in
præiudiciũ tertij. *l. ſi qũ in princ.C.de Inoff.
teſtam.Bar.in l.benefic.n.3.ff.de conſt.Princ.
gloſ.in c. literas in verb.ordinarij extr. de fil.
presb.glo.Magiſtralis in c.1.de conſt.in ſexto
Archid.in c.frater.16.q.1.Fely.in c. cauſam
de reſcript.Puteus deciſ.66.nu.1.lib.1. Rota
deciſ.663.nu.2.par.1. in recentioribus, & in
Illerden.diſtributionum 20.Iunij.1597.co-
ram Gypſio, & eſt textus in c.ſanè de priuil.*

4 Nec † extendũtur de perſona, ad per-
ſonã, etiã ex rõnis identitate *Ant.de Butr.
in d.c.ſanè Gemin.in c.ne aliqui in 4.notab.de
Priu.in 6.Bal. in l.1.in prin.ff de legib. Dec.
conſ.32.et conſ.113.col.1.& conſ.516.col.fi.*

5 Et † qui priuilegio iuuari vult, qualita-
tẽ à priuilegio requiſitam probare debet
*Bar.in l.Fulcinius §.cũ hoc n.2.ff.quibus ex
cauſ.in poſſ.eatur Alex.conſ.vlt. nu.3. lib.2.
Rota deciſ.229.n.3.par.2.in recent.*

His autẽ vti friuolis minimè attẽtis cẽ-
ſui dictũ Iuuenẽ, qui Equiti Hieroſolymi-
mitano veneniũ propinauerat citra vllam
hæſitationẽ incidiſſe in cẽſuram inflictam
in *d.can.ſiquis ſuadente*, ac proinde contra
6 eũ cedulonos eſſe relaxãdos, † Motus ſui
præſertim per text expreſſum in *c.canoni-
ca extr.de ſent.excom.* vbi S. Pontifex facul-
tatẽ concedit Equitibus Melitenſibus in-
uicẽ ſe percutiẽtibus, vt ab excõicatione,
hac de cauſa incurſa, abſolui poſſint ab
eorũ priore ſacerdote; niſi tñ percuſſio ſit
7 enormis: † per quem textũ dictos equites
gaudere priuilegio Canonis affirmat *Abb.
in c.quãuis de decim.& in Rubr.de Regular.
Bellett.in diſqui.Cleric.tit.de priuil.Canonis
§.1.n.37.Carol.de Graſſ.cum relat. de effect.
cleric.effect.9.n.131.Rodriq.* inquiẽs in hoc
nullum eſſe dubiũ in *qq.Regul.to.1.q.1.ar.6
in princ. Molin.de Iuſt & Iur. tract.3. diſp.
50.n.5.Sanch.in præcept.Decalog.to.1. lib.4.
c.16.n.11.* idemq; firmat nemine citato, &
à nullo etiã, quem viderim citatus, *Villa-
gut.in deciſ.34.à nu.4. vſque ad finem.*

Cuius ſanè cõncluſionis veritas diluci-
dius ex reſpõſionibus ad obiecta patebit:
vnde nõ obſtat, ꝙ dicebatur, Equites præ-
fatos eſſe impropriè, & largo modo reli-
gioſos, ac proinde in dicti Canonis diſpo-
8 ſitione non cõprehendi: † falſum eſt.n. tã
antecedẽs, quã conſequẽs, † Antecedens
quidem, qm̃ dicti Equites ſunt propriè, &
verè religioſi, vt cõſtat ex libro ſtabilimẽ-
torũ eiuſdem ordinis, præſertim in Proœ-
mio, & exordio, & ex *Bulla Innocen.S.P.*
& ita tradunt ex Theologis *Corduba in
ſumm.q.148.& 278.in fi.Aragon in D.Th.
2.2.q.8.8.ar.11.ad vlt.Sotus de Iuſt,et Iur.
lib.7.q.5.ar.3.circa fi.Nauar.in trac.de red-
dit.Eccl.q.1.monit.55.n.5.q.3.monit. 27.&
in conſ.21.tit.de Regular.Rodriq. quæſt reg.
tom.1.q.1.ar.6.& to.2.q.3.ar.6.& in Bulla
Cruciat.§.9.nu.123. Sayrus deciſ.26. tit.de
regul.Rebell.de oblig Iuſtit.lib.3 q.4.de ma-
trim.imped.par.2.ſect.2.col.2.in princ.Azor.
tom.1.Inſtit. Moral.lib.13.c.3.q.1. Molin de
Iuſt.& Iur.tract.2.diſp.141.ver. ad motum
proprium Bartolom.à S.Fauſto. in Theſaur,
Religioſ. lib.5. q.10. Sanch.de matrim.lib.2.
diſp.18.nu.8.* Et ex noſtratibus *Felynus* in
*c.2.nu.8.de foro compet. Caſſan. in Conſuet.
Burgund.in Rubr.5.§.5 ſub n.18.& in Ca-
talog.gloriæ mundi par. 9. conſid 4.* vbi pul-
chrè de origine dictæ Religionis, deq; alijs
ad eruditionẽ ſcitu dignis. *Duen.in regula
100.n.5.Lopez.in l.1.tit.7.partit.1.ſent.ord.
Vaſq.controuerſ.illuſt.c.105.n 49.cũ ſeqq.
Petr.Greg.Syntagm.iur.lib.15.c 34.Menoc,
conſ.54.num.17.lib.1.* vbi citat *Volateran,
lib.21. Antropologia* dicentem hos Equites
eſſe religioſos S. Auguſtini. *idem Menoch,
in tract.de Arbit iud.caſ.231.n.19. Decian.
in tract.crim.tom.1,lib.4.c.9.n.36.Gratian.
diſcept.forens,c.457.n.24.& 27.to.3.Noua-
rius in prax.elect.fori.q.27.num.3.* vbi citat
Rim iun conſ.57.n.28 lib.5.& Bambacar-
multas adducentem rationes in *c.1.§.qui.
Cleric.q.2 nu.31.& ſeq.l.de feud. defunct.
Campanil.in diuerſor.iur.can. Rubr. 12. c.
16. nu.44.* plurimos etiam referunt, & ſe-
quuntur *Moneta in tract. de conſeruator.
Iudic.cap.10 num.387.& Cenall in tract.
de cognition per viam Violent.par.2.q.148.
ſub num. 19. ver. quæ concluſio* plurimos
etiam refert, & ſequitur *Bobadill. in Po-
litica lib.2.cap.19.num.11.Theſaur. Iunior*
quæſt.

quaſt.forenſ.lib.1.q.18.n.3.Azeuedo in l.14
tit.5.l.3.n.1.& l.9.tit.18.l.9.recop. Garz. de
beneſ.p.1.c.4.n.3.Lotterius de Re Beneficiar.
lib.1.q.36. nu. 30.idemq; firmant Viu.deci.
446.n.3.Villagut.deciſ.34 n.5.Oſaſc.dec.27
n.18. & hanc ſententiã paſſim amplexata
eſt Rota Romana,vt apud Pute. deciſ. 382.
n.2.lib.1. alias.392.eodẽ lib.1. apud Mohe-
dan.deciſ.10. de cauſ. poſſ.& prop.& rurſus
deciſ.436.n.2.par.3.diuerſ.& deciſ.87.nu.1.
& deciſ.177.nu.1. & deciſ.454.in fi.par.2.
& deciſ.333.ſub num.1.par.2. in recentior.
& apud Greg. XV. deciſ.87. vbi Beltram.
in addit. alias etiam deciſiones affert, &
apud eundem Greg.XV.deciſ.109. n.1.ea-
dẽ Rota Romana. inter impreſſas poſt.2. vol.
conſil.Farin.deciſ.303. n.3. idemq; vel im-
plicitè, vel explicitè tenent ſinguli, quos
pleno ſtylo cumulaui in deciſ.2. nu.58.qui
in fortioribus terminis concludunt etiam
equites S.Iacobi de Spata,& ſimiliũ Reli-
gionum caſtitatẽ vouẽtium coniugalem,
eſſe verè,& propriè Religioſos,ex quibus
** apparet hãc eſſe creberrimam opinionẽ,
à qua nephas eſſet in iudicãdo recedere.
Sed & hæc eadẽ ſentẽtia manifeſtiſſimè
probatur in c.ciì & plantare extr.de priuil.
vbi S P.tam Templarios,quã hos Equites
Hoſpitalis S.Ioannis Hieroſolymitani ge-
minatè vocat religioſos, cæteriſq; coe-
quat regularibus; pro vt pariter eoſdem
equites tanquã religioſos prolixè alloqui-
tur D.Bernardus in quodam ſermone,cuius
verba recenſet D.Antonin. in 2.par. hiſtor.
tit.15.cap.20.& Caſſan.in catal.gloriæ mun
di par.9.Conſid.4.in quo quidẽ ſermone D.
Bern. eiuſdẽ Religionis inſtitutũ ad ſyde-
ra extollit, Equitũq; quorũdam deprauа-
tos mores,ſolita libertate increpat.Et de-
niq; hæc eadẽ ſentẽtia eſt de mẽte D.Tho.
in 2.2.q.186.ar.4.quatenus ibi docet poſſe
Religionẽ ad militandũ inſtitui,& inſtitu-
tã, ac Romani Põtificis auctoritate con-
firmatã,eſſe verè,& ſimpliciter Religionẽ,
ita tũ vt Milites perpetuã voueãt caſtita-
tẽ,de qua latius diſſerui in d.deciſ.2. n.44.
& ſeqq.vbi diuerſa adduxi fundamẽta pro-
bantia à maioritate rõnis hos Equites eſſe
verè religioſos, quæ ibi videri poterunt.
Nec eſt verũ, ꝙ Equites præfati poſſideãt
10 propriũ, † imò emittũt tria vota ſubſtan-
tialia in religione à Sede Apoſtolica ap-
probata,vt tradũt oẽs præcitati ſcribẽtes
de quo ſanè nemo,quẽ viderim,dubitauit
vnquã,præter Polidor.Rip.obſeru. 158.qui
fatetur ingenuè ſe de hoc non eſſe infor-
matũ, quinimò vltra tria vota ſubſtãtia-
lia,ſecundum Villagut.in deciſ. 34. num.5.
emittunt,& quartum,defendendi ſcilicet
proprio enſe omnes Chriſtianos ab infi-
delibus etiam cum ſuæ vitæ periculo.

11 Sed,† pace ſua in hoc Villagut,decipi-
tur, quia imò dũtaxat emittunt tria vota
ſubſtantialia,vt cõſtat,ex formula profeſ-
ſionis in lib.Stabilimentorum. tit.2.conſuet.
ſeu ſtabilim.1.quæ talis eſt, Ego N;voueo,
& promitto Deo omnipotẽti,Beatæq; Mariæ
ſemper Virgini Dei Genitrici, ac S. Ioanni
Baptiſtæ perpetuò,cũ Dei auxilio,ſeruare ve-
rã obedientiã cuicunq; ſuperiori, qui à Deo,
& Religione noſtra mihi dabitur; amplius
viuere ſine proprio, & caſtitatem ſeruare.
12 Eſt autem profeſſio ſtrictè,& verè,quæ
in tribus votis ſubſtãtialibus verificatur,
vt in terminis noſtris aduertit Polid.Ripa
d.obſer.185.n 7.ex Abb.in Rub.de Regul.n.
2.& ex Rota in deciſ. 591 n.8.ver. accedit,
& ego latè deduxi in dicta deciſ.2.num.47.
13 Et †cõſequenter diſpoſitio,vel ſtatutũ
loquens de religioſis, & profeſſis, ex pro-
pria,& ſtricta ſignificatione,compræhẽ-
dit etiã hos Equites.vt per Polidor.Rip. in
obſer.185.Nouariũ in prax.elect fori q.37.
nu.6. vbi citat Ant. Fabr.deciſ.27.in tit.de
Epiſc. & cler. citat etiã Grat. in diſcept.fo-
renſ.c. 364. nihil tale dicentẽ, ſed fortè id
colligi põt ex traditis per eundẽ in c.præ-
cedenti,nempe 363.à num.21. vſque ad 30.
14 Et † qđ ex generali regula traditũ ſit, vt
quicquid dr̃ de cæteris regularibus pro-
feſſis,de iſtis quoq; Equitibus Melitẽſibus
dicatur,ex Sacræ Cõgregationis reſolutio-
nibus teſtatur Rebell.de oblig.iuſt.lib.3.q.4
de Matrim.imped.p.2.ſect.2.col.1 in princ.
Et quidẽ nõ modo in materia fauorabili;
ſed etiã in pœnali,vel odioſa,vt per Glo.2.
in clem.1.de decim. receptam,& laudatã à
* DD.cõiter teſte Nauarr.in conſ.12.n.2.de
regul.to.1.Rodriq.in quæſt regular.to.2.q.2.
ar.7.Azor.Inſt.Mor.p.1.lib.13.c.4.q.4. op-
ptimè improbans diſtinctionẽ à quibuſdã
allatã inter fauorabilia,& odioſa,quã etiã
in probat Aug.Barb.in eius nouiſſ. tract.de
Appel.Verb.vtriuſque iur.ſignif.appell.233.
n.6.& Moneta in tract.de Conſeruator.Iu-
dicib.cap.10. num.392.
15 Intelligendo tñ ſecundũ ius cõe, quidã
eñ affirmant dictos Equites ex Priuilegio
Pontificio non cõprehendi ſub aliquo iu-
re de Religioſis loquẽte ꝙ odiũ,& rigorẽ
cõtineat,vt in ſpecie teſtatur Petr de Ara
gon.ſupra D.Th.in 2.2. q.88. art.11. ad vlt.
& Rodriq.to,1.qq.Regul.q.1.art. 6. in prin.
Campanil.in diuerſor.iur.can.Rubr.12.c.16
n.44.& præſupponunt Azor.d. c. 4.in prin.
& circa fi.& Monet.d. n.392.hoc aũt,an ſit
verũ depẽdet à tenore dicti priuilegij, qđ
in facti contingẽtia omninò videndũ eſſet.
Sed eſto dicti equites eſſent religioſi la-
to ſumpto vocabulo, adhuc conſequens,
quod inde deducebatur, falſum eſſet, eos
16 ſcilicet non gaudere priuilegio fori;† qm

in *d.Can.ſi quis ſuadente* appellatione Monachorũ veniunt Religioſi vtriuſq; ſexus; & cuiuſcumq; generis, & profeſſi cuiuſlibet approbatæ Religionis, vt apertè colligitur ex text. in *c. cũ illorum extr. de ſent. excom.* qđ capitulũ emanauit ad declarationem *d.can.ſi quis ſuadẽte* prout etiã firmant. *Felynus in c.non dubium n.1. extr. de ſent.excom. Nauar.in Manual c.27.nu.39. Bellett.in diſqui.cleric.tit. de Priuileg. cano. §.1.num.37. Villagut.deciſ.34.num.8.*

17 Etiã ſi non eſſent verè Religioſi, prout ſunt conuerſi, qui pariter in dicti Canonis priuilegio compræhenduntur, vt tradunt plurimi, quos referũt, & ſequũtur *Barboſ. de officio Epiſc.par.2.alleg.12.nu.38. Carol. de Graſſ.effec.cleric.9. num.70. & Mirand. in Manual.Prælator.tom.primo q.29.art.3.* & ego ipſe in *deciſ.2.num.98.*

18 Ac etiam † ſi nõ eſſent profeſſi, vt Nouitij, qui tametſi non ſint verè Religioſi nec Regulares *DD.in c.beneficium, vbi Io. And. Gemin. & Franc. de Regul. in ſexto,* & poſt alios probat *Azor.to.1. Inſtit. Moral. lib.12.c.2.q.1. & 3. Moneta de conſeruator.*
19 *cap.10.n.391.* † gaudent nihilominus Canonis priuilegio. *c.Religioſo §.1. de ſentent. excom.in ſexto,* & ibi ſcribentes *Decian. in tract.crim.lib.6.c.17.nu.9. Bellug.in ſpecul. Princip.rubr.11.§.videndum verſ. & ſimili modo* cum alijs relatis per *Carol. de Graſſ. de effect.9.n.72. & Layman.in Theolog. moral.lib.1.tract.5.par.2.c.5.nu.4. ver.nomine Monach.* & per me in *d.deciſ.16. nu.10. & 13.* quibus addo *Azor. Inſt. Moral. tom.1. lib.12.c.3.q.2. & Coriolan.de caſibus reſeru. par.2.c.10.de Iudic.Regul.§.10. nu.19.* vbi ampliat etiam in Nouitio vnius diei.

Nec dicatur *Canonem* cum cõtineat priuilegiũ ſtrictiſſimè videri interprætandum. Nam pro reſponſione animaduer-
20 tendum eſt, † quod quamuis priuilegiũ, & beneficiũ ſi ſtrictè, & rigoroſè accipiatur, inter ſe differãt, vt inſinuat *Gloſ.in rubr.de reſcrip.in ſexto*, priuilegium enim propriè ſumptum eſt illud, ꝙ emanauit contra ius cõe in fauorem quarũdam perſonarũ diciturq; priuilegiũ quaſi priuata lex *gloſ.in d.Rubr. Abb.in c.olim n.7.de verb.ſign. Petr. Greg.de Iuris arte c.7. n.14. Gonzal. ad reg. 8.Cancell.glo.35.n.5.cum ſeqq.* & poſt alios nouiſſimè *Tamburin. in tract. de Iure Abbatum to.1.ſtip.16.q.1.n.2.* & alij mox citãdi. Beneficium verò eſt gratia quæ præter ius fit, vt per *Bar. & Iaſ.in l.beneficiũ ff. de conſtit.Princ. Selua in tract.de benſ.par.1.q.1.n.4. Rebuff.in prax.tit. quid ſit beneficium. Azor.tom.1.Inſtitut. Moral. lib.5.c.22.q.5.*
21 Nihilominus † appellatione beneficij latè ſumpti, venit, & priuilegiũ, vt aduertit *Menoch.in tract.de præſump.lib.3.præſump. 40.n.7.* prout priuilegij appellatione venit, & beneficium, vt per *Suar. in tom. de legib.lib.8.cap.27. num.1. & ſeq.*

22 Porrò † priuilegiũ ꝙ eſt purum beneficium latè, & fauorabiliter interpretari debet; prout è contra Priuilegium iuri cõi derogans, & ad tertij præiudiciũ cedens, ſtrictè, vti odioſum, eſt interprætandum; prior pars aſſertionis probatur in *l. beneficiũ ff. de conſtit. princ. & in c.olim de verb. ſign. cũ concor.* poſterior pars probatur in *c.ſanè & c.porrò de priuilegijs,* & vtramque partẽ firmant *DD.in commentarijs earundem decretalium, & Innoc.in c. quod dilecto extr.de conſang. & affin. vbi Abb.* atteſtatur
* *de com.opin. Bar.in l. ſi finita §. ex hoc edicto. n.5.ff.de damn.infect. Siluest.in ſumm. verb. priuilegiũ.q.3. Nauarr.in Summ.c.12.n.79.* cũ alijs quos cõgerit, & ſequitur *Sanch.in tract.de Matrim.lib.8.diſp.1.num 1. & 4. &*
23 *Suar.d.c.27.n.3.4. & 5.* † Cũ itaque *Can.ſi quis ſuadente* cõtineat merũ priuilegium perſonarum Eccleſiaſticarũ præter ius, & ſic beneficiũ Principis, vt de ſe patet, & tã ex parte perſonæ percuſſæ, quam ex parte percutiẽtis dicatur fauorabile, vt deduxi in *deciſ.45.n.44. et 48. & ſeqq.* iã ceſſant ſupra adducta in cõtrariũ, quę quidẽ militãt in priuilegio ſtrictè, & propriè ſumpto, qđ alter in alterius concedit præiudicium.
24 Quin etiã ſi *dictus Canon* cõtineret priuilegiũ ſtrictè ſumptũ (quod tñ falſum eſt) adhuc latè interprætari deberet † tũ quia eſt in corpore iuris redactũ; priuilegia autẽ quæ in iure cõi cõtinentur, nõ veniunt ſtrictè interpretanda, vt per *Suar. d.c.27.*
25 *ſub n.8.in fi.* † Tum etiã quia cõceſſum eſt motu proprio, non autẽ ad partis poſtulationẽ, quo caſu etiã priuilegiũ cõtra ius cõe dr̃ fauorabile, & ampliandũ *c.ſi motu proprio de præben.in 6. Io Andr. in c. cum in cunctis. §. cũ verò extra de elect. & ibi Abb. n.8. Fely.in c.ex parte n.13.de reſcr. Alex. de Neuo in c.qui circa n.10.de conſang.et affin. Rebuff.in concordat. tit.formã mandati ver. motu proprio Ant. Gabr.* alios referens in *lib.10.com.concl.2.n.61. & ſeqq. Suar.d.n.8* & in diſpẽſatione motu proprio expedita, probat *Sanch.de matrim.lib.7.diſp.1.n.5*
26 quãuis † autẽ regulariter gratia nõ dicatur motuproprio cõceſſa, niſi id Princeps in literis expreſſerit; vt per *Sanch.d.diſp.1. in prin. & per Gabr. d.concl. 2.num.102. & Monet.in Tract.de commut.vlt.volunt. c.6. n.168.* id tñ intelligendũ reor quãdo agitur de gratia cõceſſa particularibus perſonis, vel Collegijs, ſecus aũt ſi cõcedatur vniuerſo ordini Eccleſiaſtico, vt in caſu noſtro; tũc n. non eſt veriſimile ad partis inſtantiã cõceſſam fuiſſe; ſed hæc ex abũdãti, nam ex ſuperius dictis iunctis ijs, quæ in

præce-

præcedēti deciſione habentur, ſatis dilucidè conſtat præfatum adoleſcentem, eo ipſo quod d. Equiti venenum propinauit, incidiſſe in excommunicationem *Canonis ſi quis ſuadente*.

Quoniam verò materia pulchra eſt, & practicabilis, non pigebit plurimas ſubtexere illationes, quę ex præmiſſis ſequūtur.

27 Infertur † itaque præfatos Equites tanquā veros religioſos nō modo priuilegio Canonis, ſed etiam frui priuilegio fori, vt in ſpecie habetur per *Fely. in c. 2. n. 8. de foro compet. Decian. tom. 1. tract. crim. lib. 4. cap. 9. num. 36. Oſaſc. deciſ. 27. num. 18. Caball. reſol. crim. caſ. 64. num. 2. Giurba. in conſ. crim. 21. nu. 3.* vbi ad hoc citat *Pariſ. in conſ. 24. num. 4.* quem in meo cod. ce inuenire non potui: quibus adde *Oldrad. conſ. 118. Bellug. in ſpecul. Princip. rubr. 7. num. 7. Greg. Tholoſ. Syntagm. iur. lib. 15. par. 1. cap. 34. Greg. in 5. par. tit. 1. gloſ. 1 in fin.* vbi etiam *Abumada*, refert, & ſequitur *Ceuall. in tract. de cognition. per uiam violentiæ par. 2. q. 148. ſub n. 19. ver.* quæ concluſio *Cæſ. de Graſſ. dec. 1. n. 12. de probat. Gratia. diſcept. foren. tom. 2. c. 363. nu. 23.* eoſq; eſſe de foro Eccleſiæ, tradit etiam *Marcheſan. de Commiſſ. par. 2. tit. de comm. auoc. cauſ. §. 3. n. 114. fol. 340. Gratian. diſcept. forenſ. c. 457. n. 33. to 3. & cap. 880. nu. 2. to. 5.* Adeout nec quidem puniri valeant à Duce ſeu Imperatore exercitus, ſub quo ex magni Magiſtri licentia militāt, vt latè, & pulchrè defendit *Io. Baptiſta Spata inter conſ. Farinacc. lib. 3. conſ. 193. à nu. 11. vſque ad fi.* vbi etiam *n. 22. & ſeq.* inquit id procedere nō obſtante quacunque aſſerta etiam immemorabili conſuetudine.

28 Imò † trahentes, vel trahi faciētes eoſdem Equites ad curias ſæculares incidūt in excōicationem inflictam in *Canone 15. Bullæ Cœnæ Dom.* vt per *Duard. ibidē q. 28. n. 1. & Bonacc. de cenſur. in particula. diſp. 1. q. 16. ſect. 1. punct. 3. nu. 16.* dixi in *d. deciſ. 2. n. 121.* quam ſententiam ſequi tenetur *Io. Bapt. Spata inter conſ. Farinacc. lib. 3. conſ. 197. n. 23.* quatenus inquit, nō poſſe induci conſuetudinem in contrarium cum quolibet anno interrumpatur per publicationem Bullæ Cœnæ.

29 Quæ adeo ſunt indubitata, † vt nec ipſi equites, etiā de magni Magiſtri indulgentia, Iudicis laici iuriſdictionē, ob illius incapacitatē prorogare valeāt, vt per *eundem Spata ibid. n. 18. et 20.* & ego in fortioribus terminis nęmpe in equitibus matrimonio vtentibus dixi in *deciſ. 2. num. 117.* licet ſecus ſenſerit, *Marta de Iuriſd. par. 4. cap. 113. num. 44* atteſtans ita in *Rota Florentina* fuiſſe reſolutū; non tū ab eadē ſententia recedo; imò impreſſa iā eadē mea ſecunda deciſione cū caſus cōtigiſſet in perſona D. Palutij Romani Equitis S. Iacobi, qui conſenſerat in Curia Capitolina, & poſtea pænitentia ductus, ab ea, tanquā à Curia laica declinabat, propoſita cauſa in Signatura gratiæ, r. ferēte R. p. d. Muto, Sanctiſs. D. N. abſque vlla difficultate reſoluit cauſam à d. Curia laica eſſe auocādam ſub die 13 Septembris 1636.

Et hæc quidem de iure cōi; nam ex pri-

30 uilegijs ſpecialibus † præfati equites Hieroſolymitani nō modo exempti ſunt à Iudicibus ſæcularibus, verū & ab ordinarijs Eccleſiaſticis quibuſcunq; ac immediatè, ſub protectione Sanctæ Sedis Apoſtolicæ recepti, vt pluries repetitur in *Bulla Martini V. & Pij IV.* in calce ſtabilimentorū regiſtrata, & ſucceſſiuis tēporibus à diuerſis ſumm. Pontificibus, & demū à S. D. N. Vrbano VIII. confirmata, iuxta tū moderationē *Gregorij XIII.* qui dicta priuilegia ad præſcriptū *S. Conc. Trid.* reduxit, vt in eius *Bulla* pariter poſt ſtabilimenta impreſſa, & *in Bullario nouo to. 2. fol. 448.*

31 Infertur ſecūdo equites præfatos gaudere priuilegio Collectarū, & gabellarū *Remig. de Gonn. in tract. de charit ſubſid. q. 62. n. 35. Duen. in regul. 100. Amplia. 5.* licet ſubdat hodie huic priuilegio derogatū fuiſſe; (ſupple tu ex conſuetudine illarū partium, cū ſecus ſit in noſtris, vt bene aduertit etiā *Carol. de Graſſ. de effect. Clericat. effect. 3. n. 132.* & huic ſententiæ ſubſcribit nouiſſimè *Nouarius in prax. elect. fori. q. 37. n. 7.* & alij quos congeſſi in *deciſ. 2. n. 124.* & quatenus ſint verè religioſi idē fatetur etiā *Guttier. de Gabell. q. 95. n. 12.* vbi tamē *n. ſeq.* inquit in Regno Hiſpaniæ hanc cōtrouerſiā deciſam, & compoſitā fuiſſe *per l. 9. tit. 18.* cuius verba ibi recēſet: & quāuis *Egid. Thom. in tract. de muner. §. ſeu ſectio. ſi quiſpiam n. 4. & 5.* contrariū ſenſerit, nēpe dictos equites ad collectarū ſolutiotionē teneri, nō tū eſt à præcedēti ſententia recedendū: Impoſitio enim gabellarum eſt actus iuriſdictionis. *A lex. in conſ. 18. n. 8. in fi. lib. 6. Socci. conſ. 129. n. 1. circa med. Rota in deciſ. 72. n. 31. par. 1. recent.* cū alijs per me alibi allatis. Si ergo dicti equites gaudent priuilegio fori, & non ſubſunt ſæcularibus poteſtatibus, neceſſario ſequitur, vt neque ab illis collectari poſſint, & quidē hoc priuilegiū cōtinetur expreſsè in Bulla *Pij IV.* ab alijs ſummis Pontificibus confirmata.

32 Imò ex hac eadē ratione ſequitur eos nō modo non teneri ad collectas à cōmunitate, vel Principe impoſitas, ſed nec quidē ad eas quas Clerus pro ſuis proprijs neceſſitatibus, & debitis vrgētibus ſibi indi-

xit ſtātibūs priu ilegijs Apoſtolicis quibus iſdem equites ab ordinariorum iuriſdictione ſunt exempti; vt fuit latè deciſum *per Rotam in deciſ. 72. per totam par. 1. in recentior*, & ita poſt hæc ſcripta practicauimus Genue dum ibi Vicariatus munere fungerer. ſic pariter exempti ſunt ab onere decimarum, Cathedratici Synodalis, charitatiui ſubſidij, ſubuenctionis ſeminarij, cæterorumq; huiuſmodi *ex conſtitutionibus Leonis Decimi, Clementis ſeptimi, Pauli Tertij, & Pij Quarti* cumque illis non attentis, nonnulli ordinarij eos moleſtaſſent, potiſſimū pro ſeminarij contributione vigore *Sac. Conc. Trid. ſeſſ.23. c 18.* emanauit conſtitutio *Pij V. in ordine 77. in nouo bullario tom. 2. fol. 274* qua præfatæ exemptiones omninò confirmantur.

Infertur tertiò generaliter dictos Equites omnibus Clericorum potiri priuilegijs. *Duen. reg 49. nu. 5. Tapia. in Auth. ingreſſi Monaſterium cap. 34. C. de Sacroſant. Eccleſ. à Ponte conſ. 14. Marta de Iuriſd. par. 4. caſ. 113. nu. 32. Caball. reſol. crim. caſ. 225. nu. 11.* cum alijs, quos refert, & ſequitur *Giurb. conſ. 2. num. 3. Marcheſan. de commiſſ. par. 2. tit. de commiſſ. auoc. cauſ. §. 3. nu. 114. fol. 340.*

33 Infertur quartò Equitem hieroſolymitanum offendentem Principem laicum non incurrere in Crimen læſæ maieſtatis; cum non ſit illius ſubditus: hanc ampliationem quamuis his in terminis à nemine tactam inuenerim, puto tamen veriſſi-
34 mam † ex illa communi ſententia, quæ habet. Non ſubditum nô cōmittere læſæ maieſtatis crimē. *Clem. paſtoralis §. deniq; & §. ſequen. cum ibi not. de re iud. Bar. in extrau. qui ſint Rebelles in verb. tenore nu. 7. Roland.* cum per eum relatis in *conſ. 4. nu. 1. & ſeqq.* cum alijs, quos congerit *Farinac. in q. 8. nu. 28. & ſeqq.* & rurſus in *q. 12. à nu. 248. cum ſeqq.* & vtrobiq. de
** mag: com. & veriori teſtatur. *Rota deciſ. 241 nu. 6. in impreſſ. poſt 2. vol. conſ. eiuſdem Farinac.*

35 Vnde † nec etiam Clericum committere Crimen læſæ maieſtatis in ſuum Principem laicum latiſſimè poſt alios defendit. *Roland. d. conſ. 4. Boſſ. tit. de foro cōpet. n. 137. & in tit. de crim. læſæ maieſt. nu. 86. Diaz. in pract. crim. can. cap. 110.* cum alijs latè congeſtis *per Farinac. & Rotam* in locis mox citatis; ac proinde idem dicendum arbitror in his equitibus Hieroſolymitanis, qui non ſunt magis ſubditi quam Clerici, & omnibus Clericorum priuilegijs fruuntur, vt ſupra deductum eſt.

36 Infertur † quintò dd. Equites vti verè, & propriè Religioſos nihil proprij habere poſſet, *ad auth. ingreſſi C. de Sacroſ. Eccleſ. cum concordant.* ita firmat *Mobedan. in deciſ. 10. de cauſ. poſſ. & propriet. Lotter. in tract. de Re beneficiar lib. 1. q. 36. nu. 31. & Rota deciſ. 435. nu. 2. & ſeq. par. 3. diuerſor. & deciſ. 87. nu. 2. & ſeqq. par. 2. in recent.* nec facere fructus ſuos niſi quoad vſum, & commoditatem propriam, vt per *Rotam d. deciſ. 435. nu. 4.* in qua cauſa cum allegata fuiſſet aſſerta obſeruantia, vt fratres ſemper bona ſua patrimonialia retineant, & de illis diſponant; *Rota* dixit, quod ſi hoc verum eſt in facto, aliquid poſſet reſponderi; puto librariorum in curia eſſe ſcriptum *aliquid* loco, dictionis *aliud*; ſed quicquid ſit de hoc, cauendum eſt à *Marcheſan. in tract. de commiſſ. par. 1. tit. de ſignatura gratiæ diuerſa cap. 2. nu. 268. fol. 74.* qui non percipiens ſenſum dictæ deciſionis, ex ea perperam deduxit Hieroſolymitanos equites poſſe ſibi bona patrimonialia ex cauſa reſeruare, de quo articulo vide etiam late *Gratian.* poſt hęc ſcripta viſus, in *diſcept. forenſ. to. 5. cap. 880. nu. 12. cum plur. ſeqq.* vbi etiam an quoad bona patrimonialia adſit d. conſuetudo & an ea valeat.

Sed & in *libro ſtabilimentorum tit. 5. ſtabilim. 63.* Diſponitur vt bona quæ poſſident equites intelligantur ad religionem pertinere, & equites grauiter egrotantes tenentur in virtute ſanctæ obedientiæ omnia bona etiam mobilia, iura, & actiones manifeſtare, & alias prout ibi.

37 Infertur † ſextò præceptorias, & commendas dictorum Militum eſſe ad nutum magni Magiſtri amouibiles, ex quo ipſi, vti veri Religioſi, proprium habere nequeunt, & ſub ſuperioris obedientia viuunt, ita deciſum fuit apud *Mobed. dicta deciſione 10. de cauſ. poſſ. & propriet. Rot. d. deciſ. 87. ſub nu. 2.* vbi quod ita ſæpius *Rota* reſoluit *Lotter. de re beneficiar. lib. 1. q. 36. nu. 30.*

Vnde & multo minus ijdem poſſunt alienare bona commendæ, & ſi alienent, alienatio eſt nulla vt per *Rotam in dec. 597. in 4 parte diuerſ.* cum non ſint Domini ſed tantum ſimplices adminiſtratores. *Alex. conſ. 96. nu. 3. vol. 4. Card. Seraph. deciſ. 1337. num. 11. Ruſtic. ad. l. cum auus lib. 5. c. 5. ſub nu. 3. ff. de condit. & demonſtr. Franc. Nygr. Ciriac. lib. 2. controu. 222. num. 44.* nec poſſunt ſe ingerere in commendis; niſi quatenus velit religio, quæ omnium commendarum eſt domina, *Card. Seraph. deciſ. 1460. nu. 14.* ipſi autem aſſimilantur depoſitarijs: *c. nemo de Elect. in 6.* licet non in omnibus, quia ex com-

mendis

mend is poſſunt ſumere alimenta, & expenſas facere ex Redditibus illarum. *Rebuff. in Prax. tit. de commend. nu. 2. & 3. Rota deciſ. 672. nu. 3. p. 2. in recentior. Ciriac. vbi ſup. n. 46.* Et huiuſmodi commendas eſſe beneficia eccleſiaſtica, & in eis committi ſymoniam habetur apud *Garzi. de beneſ. par. 1. cap. 4 per totum* vbi alios refert.

38 Infertur † ſeptimò Equites Hieroſolymitanos quicquid acquirunt religioni acquirere, prout & cæteri regulares *Caſ. de Graſſ. deciſ. 1. nu. 11. deprobat. Gratian. diſcept forenſ. to. 5. c. 363. nu. 22. & to. 5. c. 880. nu. 12. in ver. hieroſolymitani. Rota dec. 435. nu. 2. par. 3. diuerſor. & deciſ. 333. ſub nu. 2. par. 2. in recentior Greg. XV deciſ. 87. n. 12.* vbi id intelligit etiam in bonis propria induſtria, & labore partis; & fuit dictum in *Romana Palatij de Aquila 26. Maij 1600. coram Card. Lancellotto relata* ibidē à *Beltramin. nu. 15.* vbi etiam de acquiſitis ex bonis patrimonialibus. Et habetur in *lib. ſtabilimentorum tit. 14. ſtabil. 57.* quod bona per equitem acquiſita, ipſo ab humanis diſcedente, applicari debent commendæ intra cuius fines obijt, vel ſi intra nullius fines, viciniori commendæ; quicquid ſecus dicendum ſit in Religionibus equitum matrimonio vtentiū tam quoad Patrimonium, & acquiſita aliunde, quam ex commendis, vt per *Card. Seraph. deciſ. 587. per totam* de quo tamen dic vt dixi in *deciſ. 2. nu. 76.*

39 Adeo † vt acquiſitio fiat immediatè religioni, non autem ipſis militibus *Gratianus diſceptat. Forenſ. tom. 2. c. 363. n. 16. & latè* diſcuſſo articulo reſolutum fuit in *deciſ. 333. ſub nu. 2. par. 2. in recentiorib.*

40 Et † Hæreditas delata equiti hieroſolymitano poſt profeſſionem emiſſam, acquiritur Religioni, quæ poteſt illam adire, vel repudiare abſq. ipſius miniſterio, vt fuit decīſum in *d. deciſ. 333. par. 2. recent.* vbi propterea fuit declaratum nullū Iudicium inſtitutum, & reuocata ſententia lata contra religionem hieroſolymitanam tanquam hæredem equitis; quia agendum fuerat contra eam tanquam contra hæredem teſtatoris mediante perſona equitis: quæ omnia ferè ad verbum ponit etiam *Gratian. diſcept. forens d. cap. 363. nu. 15. & ſeqq.* qui in eadem met. cauſa ſcripſit.

41 Infertur † octauò Equites hieroſolymitanos nullam habere teſtamēti factionem imò eſſe inteſtabiles, prout cæteri Religioſi ad text. in *c. cum ad monaſterium in fin de ſtatu Monach. c. in præſentia de proba.* & notatur in *auth. ingreſſi. C. de ſacroſ. Eccl.* & in pūcto ita latè firmat *Greg. XV. in deciſ. 87. per totam* quæ confirmata fuit, vt conſtat ex *deciſ. 87. par. 2. in recent.* & idē tenet. *Gratian. d. cap. 363. num. 24. & to. 5. cap. 880. nu. 8.* idemque ex Theologis firmant *Azor. inſtit. moral. par. 1. lib. 13. c. 5. q. 1. & Sanch. in præcept. Decalog. tom. 2. lib. 7. cap. 8. nu. 36.* vbi ait eos non poſſe abſque magni magiſtri licenria teſtari, & nullo prędictorum citato, idem nouiſſimè tenet *Nouar. in prax. elect. fori q. 37. nu. 5.* vbi affert *Molfeſ. in conſ. 14. nu. 4. 5. & 8.* dicentem dictos Milites non poſſe in vltima voluntate diſponere de bonis, ſiuè mobilibus, ſiuè immobilibus etiam per ipſos acquiſitis ſine dicta licentia inſcriptis & in ſpecie à magno magiſtro, ſeu Capitulo Generali obtenta; quod autem magiſter licentiam cōcedere poſſit equiti cuicunque diſponendi de bonis proprijs, vel acquiſitis tam inter viuos, quam in vltima voluntate diſponitur in *lib. ſtabilimentorum in calce* eorum *tit. ſtatuta facta à bo. me. V gone de Loubenx. vandala Cardinali, & magno magiſtro ſtatuto penultimo.*

Ita vt etiam ſi eques ſit conclauiſta teſtari nequeat, non obſtante priuilegio, conclaniſtis conceſſo, vt teſtari valeant etiam de bonis ex Eccleſiaſticis redditibus quæſitis vt per *Gregor. XV. in d. dec. 87 per totam* & *deciſ. 109. in prin.* confirmata in *deciſ. 87. par. 2. recentior.* Modo tamen ſum. Pont. de eiſdem equitibus non cogitauerit, ſed ſimpliciter conceſſerit con. clauiſtis d. Priuilegium; ſecus autem ſi de eis cogitauit, præſertim ſi ſtabilimentis dictæ religionis derogauit, tunc enim dicto priuilegio ſtante vtiq; teſtari poſſunt vt firmat *Rota in dec. 177. per totam par. 2. in recentior.* vbi ait ſic eſſe intelligendas *relatas deciſiones coram Gregorio*, & extendit etiam ſi in dicto priuilegio derogatum non fuerit regulæ de iure quæſito non tollendo, ex duabus rationibus, de quibus ibi; quæ deciſio valde notanda eſt ad declarationem alterius *deciſ. Gregor.* 109. vbi pulcrè *Beltramin. in addit.*

42 Infertur † nonò vt nec quidem inter viuos, abſq; dicta licentia, bona ſua etiam nouiter quæſita alienare valeant, vt conſtat ex *ſtabilimento dictæ religionis tit. 16. in rubr. de contract. & alien. cap. 10.* cuius verba recenſet *Nouarius d. q. 37. nu. 4.* & ita fuit latè deciſum in *Rota dec. 435. per totam par. 3. diuerſor.* vbi dicitur hoc verum eſſe tam de iure communi, quam etiam vigore ſtabilimentorum, vt in *ſtabiliment. 1. 7. 10. & 87.* & ibi quod vigore *ſtabil. 7. ſub tit. 15.* habent bonorum acquiſitorum vſum,

vſum, & commoditatem, non autem liberam diſpoſitionem.

43 Infertur † decimò vt ijdem equites non habeant velle, neque nolle; quia dependent prorſus à magni magiſtri voluntate, vt per *Mobed. deciſ. 10. in fin. de cauſ. poſ. & prop. Greg. XV. d. deciſ. 87. nu. 4. Lotter. in tract. de re beneficiar. lib. 1. q. 36. nu. 30.*

44 Infertur † vndecimò vt quemadmodum vinculum matrimonij rati non conſummati, omninò dirimitur per profeſſionem ſolemnem emiſſam ab vno ex ſponſis in cæteris religionibus approbatis, adeo vt coniux manens in ſeculo, ſit omninò à vinculo ſolutus, poſſitque liberè ad alias nuptias tranſire, iuxta veriſſimam, concluſionem, quæ eſt de fide definita ab Euſebio Papa, & habetur *in c. deſponſatam 27. q. 2.* à D. Gregor. Papa, & habetur in *c. decreta legalia 28. quæſt. 2.* à Ioanne 22. & habetur in eius *extrau. 22. de Voto* ab Alexandro III. *c. 2. & c. ex publico de conuerſ. coniug.* ab Innocentio III. *in c. ex parte ſua eodem tit.* & demum à Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. de matrim. can. 6.* ibi *ſiquis dixerit matrimonium ratum, non conſummatum per ſolemnem religionis profeſſionem alterius coniugis, non dirimi, anathema ſit*; & latè poſt alios probat *Sanch. de matrim. lib. 2. diſp. 18. per totam*.

45 Sic † etiam per profeſſionem emiſſam in Religione hieroſolymitana dirimatur; quia ipſi ſunt verè Religioſi eorumque profeſſio ſolemnis eſt, & Religio approbata, vt contra *Sotum, & Sarmient.* tenent *Nauar. conſ. 2. alias conſ. 1. tit. de Conuerſ. coniug. l. 3. Corduba in Summ. q. 178. in fin. Petr. Barboſ.* plurimos congerens *ff. ſolut. matrim. in rubric. par. 2. n. 82. Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 8. nu. 6.* vbi ait ita definitum fuiſſe in perſonam D. Gaſton. Ducis Metinæ, & ita etiam haberi in libris ſtabilimentorum; plurimos etiam refert, & ſequitur *Sanch. de Matrim. lib. 2. diſp. 18. nu. 8. & per totam Gratian. diſcept. forenſ. tom. 3. cap. 457. nu. 25. & ſeqq.* vbi teſtatur hanc eſſe veriorem opinionẽ. *Azor. par. 1. Inſtit. moral. lib. 13. cap. 6. q. 4.* quam etiam nouiſſimè tenuit. *Aug. Barboſ. de Appell. nomin. vtriuſq; iur. ſignif. appell. 233. nu. 9. Aragon. 2. 2. q. 88. art. 11. corol. 1. Rodriq. in bullam Cruciatæ §. 9. nu. 123. & in qq. regul. to. 3. q. 1. art. 7. Lud. Lopez inſtru. conſcient. to. 2. par. 2. c. 48. Garzi. de benef. par. 1. cap. 4. nu 4.* vbi etiam alios refert;

46 Infertur † duodecimò vt quemadmodum *S. P.* cum cæteris regularibus non debet diſpenſare in voto ſolemni caſtitatis per profeſſionem emiſſo, niſi cum magna, & vrgentiſſima cauſa; vt per *D. Bernardum lib. 3. de conſiderat. ad Eugen. cap. 23. Ancbar. in c. cum ad monaſterium nu. 24. de ſtat. monac. & ibi Henric. Boicb. col. 2. in fin. & Cardin. col. penul. ad medium Fely. in c. ſi quando nu. 5. ad fin. de reſcript. Socci. conſ. 92. col. 3. ad med. lib. 1. Natt. conſ. 33. ante nu. 1. Cordub. q. 24. ad fin. lib. 1. Henriq. in ſumm. lib 11. c. 8. n. 11.* cum alijs, quos refert & ſequitur. *Gratian. diſcept. forenſ. tom. 3. cap. 457. n. 9.* cum ſeqq. vbi latè diuerſa reportat exempla cauſarum ad dictam diſpenſationem ſufficientium.

47 Sic † etiam de his equitibus dicendum ſit, vt nempe eadem magna cauſa requiratur in diſpenſando cum eis, quæ in alijs regularibus requiritur, vt in ſpecie tradit *Nauarr. in conſ. 2. nu. 3. de conuerſ. coniug. & latius Gratian. d. c. 457. nu. 12. & n. 23. & ſeqq.*

48 Infertur † decimotertio profeſſionem in d. religione per vim & metum emiſſam, eſſe nullam ad inſtar profeſſionis cuiuſcunque religionis, vt fuit latè reſolutum per *Rotam in deciſ. 779. per totam par. 3. recentior* & tradit *Marcheſan. in tract. de commiſſ. par. 1. tit. de ſignat. grat. cap. 2. à nu. 454. fol. 93.* vbi *nu. 467.* ſubdit cauſas nullitatis profeſſionis horum equitum per Signaturam ſanctiſſimi facilius, quam cæterorum Regularium committi, & quidem Magno Magiſtro, cum clauſula prout de iure, & ſecundum tenorem ſtabilimentorum Religionis.

49 Infertur † decimoquartò equites Hieroſolymitanos, vti verè Religioſos comprehendi ſub decreto *Sac. Conc. Trid. ſeſſ. 25. cap. 15. de regul.* quo cauetur ne quis in quacumq; tam virorum, quam mulierum religione, qui minori tempore, quam per annum poſt habitum ſuſceptum in probatione ſteterit, ad profeſſionem admittatur, vt per *Ricc. in collect. 216* vbi ad hoc citat Rotã in dec. ſ. 591. par. 1. diuerſ. (ex qua tamen contrarium potius vt mox dicam colligitur) *Riccium* tamen ſequitur ſimpliciter *Gratian. diſcept. forenſ. c. 457. n. 218. & ſeq. to. 2. & c. 880. n. 2. to. 5.* tu dic quo ad hoc adeſſe expreſſum *ſtabilimentũ Concilio Trid.* inhærẽs *in tit. 2. ſtabil. 15* quod etiam citatur à *Rota* poſt hæc ſcripta viſa, in *dec. 779. ante n. 11. p. 3. recent.* Et quamuis antequam d. ſtabilimẽtum cõderetur pleriq; contrarium tenuerint & ſignanter *Gonzal. in 8. reg. cancell. glo. 8. nu. 54.* vbi affert reſolutionem Sac. Congregationis (quæ quidem congregatio, attento eadem ſtabilimento quod ſuperuenit, mutauit, ſententiam teſte *Pa-*

riſio

*viſio de reſign.lib.6.q.2.nu.*120.) *Azor.par.*1. *inſtit. moral. lib.*13. *cap.* 4. *q.* 2. ſub.lensid etiã colligi ex *Abb.Siluestr.& Ang.Sanch. de matrim.lib.7. diſp.* 44. *caſ.* 28. *per totum*, *Beia reſponſ.caſ.conſcien. par.*4. *caſ.* 28. *per totum* & non obſcurè colligitur ex *d. deciſ.* 591. *repoſita inter deciſ. Card. Seraph. deciſ.* 121.

Non tamen præfati ſcribentes id ſenſere, quòd equites Hieroſolymitani non ſint verè & propriè religioſi, & quòd religioſorum appellatione non veniant; ſed vel quòd *Conc.Trid. cap.fin. d.ſeſſ.*25. *de regul.* mandat omnia & ſingula in ſuperioribus decretis contenta obſeruari in omnibus cænobijs & monaſterijs, collegijs, ac domibus quorumcumque monacorum, ac regularium, ac ſanctimonialium, etiã ſi illæ ſub gubernio militiæ &c. ex quibus, alijſque verbis, militarum equites excluſi videntur à dictis decretis, vt ponderauit *Rota d. deciſ.* 591. *n.*9. Vel quòd d.decretũ videbatur factum pro regularibus veram & omnimodam paupertatem promittentibus vt ex *can. ſeq.* qui ad præcedentem continuatiuè venit, vt obſeruat *Sanch. d. diſp.* 44. *nu.*8. Vel demum quia ante d. ſtabilimentum equites præfati priuilegium habebant profeſſionem emittendi iuxta regulæ præſcriptum non iuxta *Conc. Tridentini* decretum vt
50 inquit *Azor. d. quæſt.*2. *in fin.* Cum † autem hodie eorum priuilegia redacta ſint ad formam *Concilij Tridentini*, vtique in dicto Concilij decreto (& ſic etiam ſecluſo ſtabilimento) compræhenderentur ſecundum *Genuen. in Prax. Archiep. cap.*21 *in addit.nu.*12 *in fin.* quem ſequitur *Gratian. tom.*2.*diſcept. forenſ. cap.* 363. *nu.* 27.

51 Infertur † decimoquarto dictos equites compræhendi alio decreto *Sac.Conc. Trid.ſeſſ.*6.*cap.*3. *de reform.* quò diſponitur Regulares extra clauſtra degentes, ab Ordinario loci, vti Sedis Apoſtolicæ delegato, ſecundum canonicas ſanctiones viſitari, puniri, & corrigi poſſe (quicquid in contrarium eſſe probabiliorem ſententiam teſtatus fuerit. *Azor. par.* 1. *Inſtit.moral. lib.*13.*cap.*4.*q.*39.) in hanc enim ſententiam inclinauit. *Nauarr. in conſ.*11. *tit. de regul. lib.* 3. diſputans articulum ad partes, & tandem concludens ſtandum eſſe conſuetudini, cuius verba per omnia tranſportauit. *Rodriq.tom.*2.*qq. regul. q.*3. *art.*7.*per totum* idemque firmant *Sayr. deciſ.* 26. *in tit. de regul. Henriquez conſ.* 71. *nu.*16. *& ſeq. Gratian.diſcept. forenſ tom.*3. *cap.*457.*nu.*3. *Riccius deciſ.*100.*nu.*3.*par.*3. *& deciſ.*231.*nu.* 3.*par.* 4. *Barboſ. in tract. de offic.epiſc.par.*3.*alleg.*105.*nu.*15. *Companil. in diuerſor. iur.can.rubr.*12.*q.*§3.*nu.*22. ea ratione, quia diſpoſitio Concilij eſt generalis, & loquitur per dictionem vniuerſalem *nemo*, quo caſu Concilium ſine dubio comprehendit etiam equites Hieroſolymitanos. Et quamuis *Moneta in tract. de conſeruat. cap.*10. *nu.* 393, contrarium teneat, ea ratione, quia *Concil.Trid.* ibi ſecundum eum loquitur de Clericis ſiuè ſecularibus, ſiue regularibus, & ſic non compræhendit dictos equites, qui vt plurimum non ſunt Clerici; attamen pace ſua, hoc eſſet nimiũ reſtringere decretum Concilij, quod iuxta hanc lecturam non compræhenderet Moniales, neque conuerſos cæterarum religionum, clericali charactere non inſignitos, qui propterea magis erunt priuilegiati, quam earumdem Religionum ſacerdotes, quod eſt intollerabile dictu. Inquit igitur Concilium: *Nemo ſecularis Clericus, cuiuſuis perſonalis* (ſupple priuilegij prætextu) *vel regularis* (ſupple nemo) *extra monaſterium degens &c.* & ſic clariſſimè loquitur de Clericis ſecularibus, pretendentibus priuilegia perſonalia, ac de quibuſcumque Regularibus clypeo priuilegiorum ſuorum ordinũ ſe tuentibus & conſequenter oratio apta eſt compræhẽdere quoſcumque religioſos etiam militares; qui vt ſuperius deduxi, veniunt appellatione regularium etiam ex propria, & ſtricta verbi ſignificatione. Idque mihi manifeſtum redditur, tum quia in dicto decreto per *Concilium* limitantur quæcumque priuilegia hoc in caſu, in quo ordinarij non procedunt vti ordinarij ſed vti ſedis apoſtolicæ delegati; itaut quamuis per priuilegia equites eximantur à iuriſdictione ordinaria non tamen à poteſtate Papæ ſint exempti, cuius mandato & authoritate tunc ordinarij procedunt, vt in terminis aduertit amicus meus *Barboſa in tract. de Appell. nomin. vtriuſque iur. ſignif. appell.*233. *nu.*11. tum etiam quia vt dixi per conſtitutionem *Greg. decimitertij* dictorum equitum priuilegia redacta ſunt ad terminos *Concilij Tridentini*, & hanc arbitror eſſe veriorem ſentẽtiam niſi oſtendantur alia priuilegia derogantia dicto decreto *Concilij Tridentini*; quæ ipſe reperire non potui.

52 Neque † huic ſententiæ aduerſatur *deciſ.* 72. *nu.*5. *par.*1. *in recentior.* vbi dicitur, priuilegia Religionis hieroſolymitanæ eximere milites ab omni iuriſdictione, & ſuperioritate ordinarij, aliorumque inferiorum, ita vt nullo caſu remaneant illis ſubiecti; & ita inquit fuiſſe deciſum,

ciſum, etiam in *Brunduſina iuriſdictionis 9. Febr. 1579 coram Bubalo*; quod quidem expreſſe diſpoſitum fuit per *fælicis recordat. Pium quartum in ſua conſtit. 9. §. 36.* de qua in *bullario nouo tom. 2. fol. 14.* Quia id veriſſimum eſt vbi ordinarius procedit tanquam ordinarius, & ex propria iuriſdictione, prout in caſu dictarum deciſionum; ſecus vbi procedit vti Sedis Apoſtolicæ delegatus & ex Summi Pontificis iuriſdictione vt in terminis in quibus loquimur.

53 Infertur † decimoſextò ſub alio decreto *Conc. Tridentini ſeſſ. 25. c. 11. de Regul.* quo ſtatuitur perſonas regulares exercentes animarum cura. n in monaſterijs, quibus ea imminet, quo ad ipſam curam, Sacramentorumque adminiſtrationem ſubeſſe iuriſdictioni, viſitationi, & correctioni Epiſcopi, in cuius diœceſi ſita ſunt, cõpræhendi etiam Milites S. Ioannis Hieroſolymitani. *Piaſec. in prax. epiſc. par. 2. cap. 3. nu. 46. Vgolin. de offic. Epiſc. cap. 20. §. 4. n. 2. Barboſ. de offic. Epiſc. par. 3. alleg. 74. nu. 26. Ricc. in prax. reſol. 176. Coebier. de iuriſd. ordin. in exempt. par. 2. q. 45. num. 11.* & ita nominatim diſponitur in dicto *Decreto Sac. Conc. Trid.* Sed quoniam prædicti equites prætendebant illi derogatum fuiſſe per eorum priuilegia; ideo fæl. record. *Pius V.* in ſua *conſtit. 136. de qua in bullario nouo tom. 2. fol. 347.* nec non *Gregorius XIII. in ſua conſtit.* ſuper dictorum priuilegiorum moderatione edita *ſub die 23. Nouẽbris 1580. in c. circumſpecta, impreſſa in ealee ſtabilimentorum & in eodem tom. 2. bullar. fol. 687.* expreſſe declarauit dicta priuilegia illorumque confirmationem non compræhendere eorum Eccleſias, neque perſonas in his, quæ ad curam animarum pertinent, ſed in his *d. Conc. Trid* decreta omnino ſeruari debere prout etiam diſpoſuit *S. D. N. Vrbanus octauus in ſua conſtitutione 15. §. 10. in 4. tom. bullar. fol. 245.* ædita ſuper confirmatione priuilegiorum dictæ religionis.

54 Infertur † decimoſeptimò aliud *decretum Conc. Trid. ſeſſ. 25. de regul. cap. 19.* præſcribens formam audiendi quemcumque Regularem, qui vi, vel metu, vel ante tempus profeſſionem emiſiſſe prætendit, compræhendere etiam equites Hieroſolymitanos tanquam veros Religioſos vt per *Gonzal. in 8. reg. cancell. gloſ. 8. num. 62.* vbi affert reſolutionem *Sac. Congregat.* huius tenoris *Milites S. Ioannis Hieroſolymitani in hoc decreto comprahenduntur*, & ita præſupponit *Rota in deciſ. 779. num. 11. par. 3. in recentioribus* ex qua, & præcedentibus illationibus apparet non ſubſiſtere id quod obiter dixit, *Rota deciſ. 591. nu. 8. par. 1. diuerſ.* quod quoties concilium voluit eos præhendere milites, eos nominauit; quia imo poteſt regula in contrarium conſtitui.

55 Et † ſic decimoctauò generaliter inferrur Cõcilium, vel Apoſtolicam conſtitutionem, de Religioſis loquentem comprehendere etiam dictos equites in materia ipſis adaptabili, niſi expreſsè illi excipiantur, vt probatur in *cap. 18. ſeſſ. 23. de Regul.* ab eadem *Rota* allato, vbi agitur de contributione facienda pro ſeminarijs, & Concilium excipit expreſsè dictos equites ibi *fratribus S. Ioannis hieroſo*

56 *lymitani tuntaxat exceptis*. Sic etiam videmus *fel. rec. Clementem Octauum* excepiſſe illos à ſua conſtitutione de largitione munerum, quia materia non erat illis adaptabilis, vt aduertit, *Monet. in tract. de conſeru. cap. 10. num. 392.*

57 Sic † verſa vice cum ijdem equites prætenderent non contineri ſub decreto à *Sacra Congregatione Eminentiſſimorum Cardinalium negotijs Epiſcoporum, ac Regularium Præpoſitorum.* de ordine S. Pontificis edito, quo Regularibus omnibus prohibetur acceſſus ad Monaſteria monialium, niſi certis modis, & formis in eo expreſſis; eadem *Sac. Cong.* reſcripſit Vicario Neapolitano, quod imò in dicto decreto etiam ipſi comprænhenduntur teſte *Cãpanil. in diuerſor. iuris can. rubr. 12. cap. 16. nu. 44.* & *Quarant. in ſumm. bullar. verb. monaſt. & conuenit &c.* vbi ſubdit id verum eſſe etiam præſuppoſito priuilegio vt non compræhundantur ſub aliquo religioſorum iure quantum ad

58 odia, & rigores; quia quoties agitur de animarum periculo, etiam in pœnalibus, & odioſis admittitur extenſio *Panor. in c. ex tenore nu. 6. qui filij ſint legit. Iaſ.* cum per eum relatis in *Auth. quas actiones n. 25. de Sacroſ. Eccleſ. Crauett. de antiq. temp. par. 4. ſect. videamus nu. 10. Rota deciſ. 29. nu. 10. par. 2. diuerſ. idem Quarant. in verb. caſus reſeruati in addi. nu. 3. fol. mihi n. 194.*

59 Vnde deduci poteſt, an rectè ſenſerit *Monet. in tract. de conſeruat. Iud. cap. 9. nu. 393. & ſeqq.* dum firmat dictos equites non comprahendi ſub decretis æditis tam à *Sac. Congr. Card. Conc. Trid. interpr.* quam à *Sac. Congreg. Card. negocijs Epiſcoporum, & Regular. Præfect.* vt Regulares in Italia exiſtentes infra duos, extra Italiam verò infra ſex menſes à die publicationis in vrbe inchoandos, conſeruatores ſibi eligere debeant, coram quibus conueniantur, ſemelque electos non niſi in

in Capitulis Prouincialibus mutare valeant, eorumdemque nomina intra menſem à die electionis Epiſcopis locorum ordinarijs debeant indicare, alioquin coram ipſis ordinarijs conueniri poſſint, quas reſolutiones vltra *Monet. vbi ſupra num. 776.* refert etiam *Confect. in Summ. Priuil. Mendic. tit. 3. cap. 9.* & idem *Monet. vbi ſupra nu. 376.*

Mouetur Moneta duabus rationibus, quarum prior eſt, quia licet dicti equites ſint verè Religioſi, nihilominus verba in dubio interpretanda ſunt in potiori ſignificatione; potior autem huius nominis regularis ſignificatio eſt in ijs regularibus, qui ſimul cum tribus votis etiam Regularem habitum à Laicis, & Clericis diſtinctum gerunt. Poſterior quia Papa mandauit dictum decretum intimari in vrbe omnibus Regularium Procuratoribus in ſchedula notatis, & veriſimile non eſt fuiſſe in d. ſchedula notatos Procuratores hujus religionis, qui fortè in vrbe non aderant.

Quarum tamen rationum neutra, ſi veritatem amamus, ſuſtineri poteſt, non prior quia illius maior propoſitio non applicatur, cum procedat vbi æquè benè verba non poſſunt in eodem ſignificatu accipi: alias excluderemus equites Melitenſes ab omni conſtitutione & decreto de Regularibus loquente, quod ex iam dictis, non ſubſiſtit; minor item falſa eſt, quia imò propriè, & ſtrictè appellatione Religioſorum veniunt etiam hi equites, vt ſupra abundè deduxi. Non poſterior ratio; quia continet diuinationem, & contrarium eſt veriſimilius, quia huiuſmodi Religio hieroſolymitana perpetuò retinet in vrbe oratorem. Eſt verum, quod cum dicta decreta cõfirmata fuerint per *Greg XV.* in eius *conſtitutione 9. §. 6. in 4. tom. bullar. fo.* 80. & dubitatum poſtea fuerit, an eadem conſtitutio cõpræhenderet dictos equites & *Sac. Congregatio* cum diſtinctione reſpondit in hunc, qui ſequitur, modum *Die 6. Febr. 1627. Sac. Congreg. Illuſtr. Cardinalium Conc. Trid. interpratum cenſuit conſtitutionem S. Mem. Greg. XV. de conſeruatoribus, non afficere Religionem Hieroſolymitanam, niſi quo ad Iudices conſeruatores, eidemque religioni adhuc ius eiuſmodi Iudices conſeruatores eligendi competere;* quod decretum ad magni magiſtri inſtantiam fuit à *S. D. N. Vrbano Octauo* confirmatum per ſuam *conſtitutionem in ordine* 78. de qua in *d. 4. tom. bullar. fol. 392.*

60 Infertur† decimononò vt quemadmodum Clerici, cæteriq; Religioſi in fœudis rectis minimè ſuccedunt, vt per *Bald. Andr. de Iſern. & Afflict. in c. 1. tit. de Milite Vaſallo, qui arma belli depoſuit in vſibus fœud. Bar. in l. 1. nu. 5. C. de legat. & in l. ſi finita §. ſi de vectigalibus col. 1. ff. de damn. infect. Alex. conſ. 10. nu. 1. & ſeq. vol. quinto Afflict. deciſ. 320.* vbi teſtatur ita fuiſſe deciſum per *Caſſane. in conſuet. Burgund. in rubr. deo feudes §. excepteles relligieus col. 3. ver. quid dicendum. Crauett. conſ. 303. Ruin. conſ. 42. nu. 9. col. 1.* vbi teſtatur hanc

** eſſe veriorem crebrioremque ſententiam *Cæphal. conſ. 64. nu. 3. & ſeqq. vol. 5. Capic. deciſ. 10. nu. 4. & deciſ. 31. nu. 2. Oſaſch. deciſ. 27. poſt enim 4.* cum alijs, quos refert, & ſequitur *Viui. deciſ. 446. nu. 2.*

61 Sic pari modo equites Hieroſolymitani incapaces ſint ſucceſſione dictorum fœudorum perſonale ſeruitium requirentium, iuxta opinionem; quam veriorem

* & receptam vocat *Menocch.* plurimis relatis in *tract. de arbitr. Iud. caſ. 56. nu. 12. & caſu 231. nu. 5.* fuſius in *conſ. 54. nu. 13. & ſeq. & per totum vol. 1. & conſ. 519. nu. 8. vol. 5.* quem nouiſſimè ſequitur *Nouar. in prax. elect. fori. quaſt. 37. nu. 9.* eamdem ſententiam in puncto iuris, veriorem cõtendit *Theſaur. iun. queſtion. forenſ. lib. 1. q. 18. per totam,* vbi innumeros congerit, (licet fateatur in patria ſua contrariam inualuiſſe conſuetudinem) hanc eandem ſententiam olim tenuit *Barbat. in tract. de præſtantia Cardinal. cap. 1. q. 5. n. 7.* quem refert, & ſequitur *Caſſan. loco ſup. cit. §. 5. nu. 18. nu. 9. Cotta. in memorabil. iur. in verbo Clericus in fin.* & de rigore iuris veriorẽ dicit *Albert. Brun. conſ. 17. Crauett. cõſ. 303. per totum Mobedan. deciſ. 10. nu. 3. de cauſ. poſ. & propriet. Gratian. diſcept. forenſ. to. 5. cap. 880. nu. 6. Alciat. reſponſ. 29. nu. 6. vol. 1. Rolan. conſ. 23. nu. 30. vol. 1.* vbi ait hanc ſententiam de ſtricto iure veriorem eſſe, & ſequendam, late *Oſaſch. deciſ. 21. nu. 18.* & alij complures. Cæterum contrariam

* ſententiam ſequuti ſunt. *Bald. Aluarot. Prapoſ. Afflict. & fœudiſtæ com. in d. cap. 1. de milit. Vaſal. qui arma belli depoſ.* eamq; à contrarijs defendit *Natta in conſ. 507. à n. 14. & conſ. ſeq. à nu. 1. vol. 3. Neuizzan. conſ. 30. Viui. deciſ. 446. nu. 7. cum ſeqq.* vbi ait ſecundum hanc ſententiam fuiſſe iudicatum, eamque comprobare nititur,

** quam etiam veriorem magiſq. communẽ adſtruit *Carol. de Graſſ. de effect. Cleric. effect. 4. nu. 69.* poſt alios quos ibi pleno calamo congeſſit, quibus addendus *Sanch. in praecept. decalog. lib. 7. c. 15. nu. 47. & ſeq.*

Pro quarum ſententiarum cõciliatione pro nunc amplector diſtinctionem allatam à *Roſental. in tract. de fœudis par. 1. cap. 7.*

*cap.7.concl.30. nu.8.iuncto nu.*11. vt nempe negatiua procedat quoties ſeudum talis ſit conditionis vt ſemper, vel vt plurimum præſentem requirat Vaſſallum,vt aliquod fortè officium annexum habens, vel ex conuentione continuam reſidentiam præſtare debeat: extra hos terminos autem affirmatiua ſit verior;nō quidem, quia equites prçſati non ſint verè, & propriè religioſi; ſed quia ratio, ob quam Clerici, & regulares Clauſtrales excluduntur, allata *in d. c.*1. *de milit. vaſſ. qui arm. bel. depoſ.* quod ſcilicet, ordinem adepti, aut Clerici facti, tanquam milites Chriſti non debeant eſſe Milites ſeculi, ſed Diuinis, precibus vacare, non militat in religioſis militiarum, quorum inſtitutum ad arma, non ad Chorum, & Clauſtra ſpectare videtur, vt ibidem per *Roſental.*

Alij autem aliter diſtinguunt, vt equites ſingulares ſint fɶudis incapaces; eorum tamen Religio in vniuerſum ſit capax *Fab.Ann. in addi. ad Vinc. Ann. ſingul.* 207. *Graſſ. de effect. Celric. d. effect.* 4. *nu.*7. *Gratian.diſcept.forenſ.to.*5.*cap.* 880. *nu.*7.quæ quidem diſtinctio etiam ad cæteras religiones non mēdicantes adaptari, manifeſtiſſimum eſt.

62 Infertur vigeſimò vt ſecundum quoſdam, vouens abſolutè Religionem, ſatis faciat ingrediendo dictam Religionem Hieroſolymitanam, quæ eſt vera,& propria religio,& in qua emittuntur tria vota ſubſtantialia, licet ſecus ſit in reliquis militaribus Religionibus, in quibus equites vouent caſtitatem coniugalem;ita tenent *Aragon.* 2. 2. *q.*88. *art.*11. *Azor in prima parte inſtit.moral. lib.* 13. *cap.* 4. *q.* 4. qui ad hoc adducit etiam *Cordubam* (cōtrarium in meo Codice tenentem vt mox dicetur) hanc ipſam ſententiam firmant etiam *Sayr. in clau.regia lib.* 6. *c.* 7. *nu.*10. *Barboſ. de appellat. verb. vtriuſ. iur. ſignif. appell.* 233. *nu.* 8. Contrarium tamen defendit *Corduba.in ſumm.q.*148. *& Sanch. in precept. decal. tom.*1. *lib.*4.*cap.*16. *n.*12. non quidem quod iſta nō ſit vera religio, ſed quòd communiter religionem promittentes intendunt ſtatum viuentium in communi, & alienum à tumultu, & faſtu,& curis ſecularibus, ob quam rationem ego quoque huic ſententiæ libenter ſubſcribo.

63 Infertur vigeſimoprimò, vt Equites Hieroſolymitani tanquam veri Religioſi non admittantur ad officia iuriſdictionalia, vel ad Magiſtratus Ciuitatum vt per *Tapiam de iur.regni ti..de Epiſc.& Cleric.in conſt.clerici nu.*5. *Vinc.de Franch.dec.*479. *nu.*4.*Gratian. diſcept. forenſ.cap.*457.*n.*28. *to.*3. *Cabal.reſol.crim.vol.*1.*caſ.*64. *num.* 8. *Giurb.conſ. Crim.* 22. *nu.*9. *Maſtrill. in tract. de magiſtrat.lib.*2.*cap.*6.*nu.*35.

64 Quod † ſi de facto, eorum aliquis ad ſecularia officia fuerit à Principe Laico admiſſus, in eiſque deliquerit vel in ſindicatu querelas, habuerit,non poterit quidem per Principem, vel eius Miniſtros puniri,etiam in pænas pecuniarias,ſed vti verè religioſus ad ſuos ſuperiores remittendus erit,vt benè per *Vinc. de Franch. dict. deciſ.* 479. *num.* 4. *& per Caball. d. caſ.*64. *per totum.*

65 Infertur † vigeſimoſecundò dictos Equites non admitti ad fidei commiſſum perpetuum familiæ relictum excluſis eccleſiaſticis; tum quia per hos equites religioſos votum perpetuæ cōtinentiæ emittentes familia,nomenque teſtatoris conſeruari non poteſt *ad l. liberorum* 220. *in fin. ff. de verb. ſign.* tum etiam,quia propter votum paupertatis, quod vna cum alijs duobus votis ſubſtantialibus emiſerunt, proprium habere nequeunt, ac propterea, cum nequeant admitti ad proprietatem, quæ per fideicommiſſum relicta fuit, multo minus admitti poterunt ad vſumfructum,qui non eſt in fideicommiſſo, ita *Ant. Faber.in codic.Fabian. lib.*6. *tit.*22.*de fideic.dec.*33. quamuis *Ricc.* idem ſentiens in *collectan.* 216. eum citet in *deciſ.* 34. & minus generaliter loquatur, quem ſimpliciter refert, & ſequitur *Gratian. diſcept. forenſ. tom.* 3. *cap.* 457. *num.* 28.

66 Infertur † vigeſimotertiò dictos Equites etiam ſi degant extra conuentum, & præficiantur præceptorijs, nunquam tamen a nexu obedientiæ ſolui neque proprij quicquam, nec teſtamenti factionem habere poſſe *Gregor. deciſ.*109. *num.* 2. *& ſeq.* quæ deciſio confirmata fuit 10. *Octobris* 1604 *coram Penia. Lotter. in tract.de Re beneficiar. lib.*1. *q.*36. *nu.* 31.

67 Infertur † vigeſimoquartò, eoſdem Equites vſqueadeo eſſe verè & propriè Religioſos, & Regulares, vt propterea ſint incapaces penſionis ſuper beneficio ſeculari, ſicut ipſiuſmet beneficij prout cæteri regulares incapaces exiſtunt *Gigaſ. de penſion. q.*57. *nu.*5.*& ſeq. & q.* 16. *nu.*6.*Nauar.conſ.*11 *incipit familiaris n.*2. *de Temp. Ordin. Gambar.de offic.& poteſt. legat à Latere tit. de penſion. nu.*262. *lib.* 8. *Rota in Nolana penſionis* 10.*Ianuar.*1600. *coram Card. Sacrato* impreſſa à *Marcheſan. in tract. de commiſſ. par.*1.*§.*2.*fol.*621. vbi id extendit etiamſi reſeruetur alteri

ad

ad commoditatem tamen equitis Hiero-
ſolymitani *Lotter. in tract. de re beneficiar. lib. 1. q. 36. nu. 28.*

68 Quod † tamen intellige data ignorantia
ſtatus ipſius in Papa concedente penſio-
nem; nam ſi in reſeruatione penſionis ex-
preſſum fuit ipſum reſeruatariū eſſe equi-
tem hieroſolymitanum, tenet reſeruatio,
quia ſtante hac narratiua, Papa reſeruan-
do penſionē, cenſetur diſpenſare *Iaſ. in l.
Barbarius nu. 14. ff. de offic. Prætor. Pariſ.
cōſ. 44. nu. 15. & ſeqq. lib. 5. Sylua. de Beneſ.
par. 3. q. 18. n. 27.* & in pūcto tradūt *Gābar.
de offi. leg. à lat. lib. 6. n 259. Lotter. de Re be-
nefic. lib. 1. n. 125.* (vbi quod Papa iſto caſu
remouere videtur vinculum voti pau-
pertatis, quod obſtabat) *Rota dec. 156. ſub
nu. 7. ver. nam fuit reſponſum.*

69 Præfata ſanè illatio valdè notāda eſt, nā
forte quis reſpōdiſſet cōtrariū, cū equites
hieroſolymitani lato ſūpto vocabulo etiā
clericorū appellatione veniant *Cæſar. de
Graſſ. dec. 47. alias dec. 1. de probat. Lotterius
in tract. de re benef. lib. 1. q. 36. n. 22. & ſeq.* in
quo ſēſu ſaluari poſsūt *Menoch. in tract. de
arbitr. iud caſ. 231. n. 19. & Gratian. diſcept.
forenſ. c. 457. n. 23. to. 3.* qui eos appellāt Cle-
ricos regulares, vnde videmus quod non
attenta impropria nominatione ipſi ſunt
vere regulares, & conſtituunt ſtatum à
Clericis, & laicis ſ. paratum.

70 An † autem, & quando ijdē equites non
modo ſecularium beneficiorū, ſed etiam re-
gulariū, & ordinis ſui præceptoriarū ſine
ex aliquo defectu incapaces, vide apud
Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 15. ex nu. 44.

71 Infertur vigeſimoquintò vt licet pa-
tronum, non ſua culpa, ad inopiam reda-
ctū, eccleſia de alimentis modeſtis proui-
dere teneatur *c. nobis §. pro fundatione vbi*
* *glo. & DD.* com. de Iurep. *Surd cum cōgeſt.
Alimen. tit. 1. q. 59. per totum Campanil. in
diuerſor. iur can. rubr. 11. c. 27. nu. 22.*

72 Secus † tamē dicendū ſit in equite Hiero-
ſolymitano patrono, quē tāquā verè reli-
gioſū ipſa religio alere debet vt benè per
Rotam in dec. 454. n. 3. & 5. par. 2. recentior.

73 Infertur † vigeſimoſexto eos. adeo eſſe
priuilegiatos, vt *d. Concilium Conſtantien-
ſe*, quod proſedando ſchiſmate inter Bene-
dictum Papam, & Gregoriū, hab tum fuit,
dum eorum geſta vſq; ad certū tēpus con-
firmauit, id egerit cum hac exceptione
dummodo talia geſta non ſint in præiudi-
cium Religionis hieroſolymitanæ vt ad-
uertit *Geminian. in conſ. 15. n. 19. in fin. ver.*
& pro hoc facit, quod reportauit *Eminēt.
Card. Tuſcus* (cui ego ſucceſſi in Abbatia
Sancti Benedicti Sipontini) *in 4. to. concluſ.
iuriſ. concl. 108. ver. Hieroſolymitani nu. 6.*

74 Infertur † vigeſimoſeptimò libros ſtabili-
mentorū dictæ Relig. quāuis priuatos, cū
comm. habeantur pro ſtabilimentis benè
probare, vt per *Gemin. d. conſ. 15. n. 18. ver.
quoad ſecundum Tuſc. vbi ſupra nu. 7.*

75 Infertur † vigeſimooctauò nō poſſe iudi-
cē laicū declarare equitē Hieroſolymita-
nū in crimen aſſaſſinij incidiſſe, imò id pro
hibitū exiſtit ſub excōmunicationis maio
ris Sum. Pōtif. reſeruatæ ipſo facto incur-
rēdæ, alijſq. pænis, per *cōſtit. Clem. 8. 37. vt
in bullar. nou. to. 3. fol. 52.* qua ſancitum fuit
dictā declarationē faciēdam eſſe per ſupe-
riores eorum adiuncto ſibi loci Epiſcopo.

Omiſſis autē nōnullis illationib ad proli-
76 xitatē vitādā; nō eſt prætermittēdū † præ-
fata omnia procedere in ijs, qui iā habitū
dictæ Militiæ geſtāt; ſecus autē ſi quis non-
dū habitū aſsūpſerat, quāuis probationes
pro eius admiſſione factę fuerint viaticūq.
ſolutū; is enim nōdū poteſt dici eques nec
Religioſus, ac proinde nulla ratione cano
nis, vel fori, ſeu aliud quodcūq; priuilegiū
dictis Militibus cōpetens, prætendere po-
teſt, nec iuuatur regula quæ habet proxi-
mè accingendū haberi pro accincto, vt in
facti cōtingētia quoad priuilegiū fori latè
deciſū fuit apud *Vinc. de frāch. in dec. 449.
per totā.* Idēq. diſcutit, & reſoluit in eo, qui
paratus erat ad ſuſcipiendū habitū S Ste-
phani *Caball. in lib. 1. reſol. crim. caſu 65. per
totū.* Circa quod videri poteſt *conſtit. Pij
Papæ IV.* Cōfirmationis, & ampliationis
priuilegiorū dictæ Religionis cum præin-
ſerta *bulla Mart. V.* in illis verbis, *quodq.
illi dūtaxat fratres priuilegijs præd. gaude-
rent, qui à præfato Magiſtro, ſeu de eius licē-
tia habitū ſuſcepiſſent, & profeſſionē emiſiſ-
ſent, ſeu de habitu ſuſcipiendo, & profeſſione
emittenda infra certū tēpus arctati fuiſſent.*

77 Quemadmodū † nec præfatis prærogati-
uis iuuātur equites dimidiæ Crucis eiuſdē
religionis hieroſol. quia illi nō ſūt Religio-
ſi ſed remanēt meri ſeculares, vxoreſq; ſtri
cunt, ac proinde aliorū equitū priuilegijs
non gaudent *Roder. Regul. qq. tom. 2. q. 63.
nu. 18. late Giurba. in conſ. 22. per totum*, vbi
ita fuiſſe deciſum atteſtatur.

78 Sed † & equites ipſi quantūuis exempti,
tenētur ſoluere procurationes, & ſubſidia
legatorū Sedis Apoſt. vt per *Feder. de ſeniſ.
in conſ. 178. Card. Tuſch. to. 4. concl. iuriſ. cō-
cl. 108. ver. hieroſolymitani nu. 2*

79 Et † deniq. ordinarij tanquā eiuſdē Sedis
Apoſt. delegati, etiā extra viſitationē cor-
rigere, punire, & coercere valent eorūdē
equitū hieroſolymitanū Vicarios familia-
res, Colonos, & Miniſtros iuxta diſpoſitio
nē *Sac. Conc. Trid ſeſſ. 24. cap. 11. de ref.* &
expreſsè cauetur in *conſtitutione 67. Greg.
XIII. de qua in eodem 2. to bullar. fol. 448.*
vbi aduertit etiam *Cherubi.* hanc iuriſdi-

ctionem fuiſſe ordinarijs à ſucceſſoribus Pontificibus conſeruatam.

ARGVMENTVM.

Venenum propinans inimico, morte non ſecuta, an Proditor dicatur, & an eccleſiæ immunitate gaudeat. Et an vulnerans vel offendens Sacerdotem. contra *Peguer. deciſ. 21.*

SVMMARIVM.

1 *Verba præteriti perfecti actum perfectum, & conſummatum indicant.*
2 *Percutiens vel venenans aliquem proditoriè, morte non ſecuta, gaudet immunitate.*
3 *Venenans aliquem vel alias ad actum proximum homicidio veniens, an pœna ordinaria plectatur.*
4 *Percutiens quem proditoriè animo occidendi an eccleſiæ immunitate priuetur.*
5 *Venenum præbens animo occidendi, non priuatur immunitate eccleſiæ.*
6 Conſtitutio Marc' iæ lib 4. c. 68. *contra vendentes vel retinentes Venenum: & conſimilis* Regni conſtitutio *declaratur.*
7 *Occidens, vel vulnerans Clericum, eccleſiæ non gaudet immunitate.*
Contrarium eſt verius n.8.9. & 10.
8 *Immunitate eccleſiæ nemo priuatur niſi pro delictis exceptis.*
9 *Clauſola* ſublata *omnem impedit extraneam interpratationem.*
10 *Sacerdotem percutiens, vel occidens, gaudet eccleſiæ immunitate.*

DECISIO XXII.

POSTREMVS articulus in eadē cauſa propoſitus breui ſtylo reſoluendus, erat an
Adoleſcēs, qui equiti Hieroſolymitano inimicitiæ cau-
ſa, venenū propinauerat, & inde in eccle-
ſiam ſe receperat, illius immunitate potiri
deberet. Et quidem affirmatiuā ſentētiam
dixi eſſe ſequendam, etiam ſi concederemus illum proditorem dici, cuius contra-
riū *inf. n.* *oſtendam*, cū præſertim eques
mortē euaſerit. Et quidē non modo iuxta
terminos *Conſtitutionis à fel. rec. Gregorio
XIV.* ſuper eccleſiarū immunitate æditæ,
in qua nō proditoriè offendentes, ab im-
munitatis beneficio excludūtur, ſed ij dū-
taxat, *qui proditoriè proximū ſuū occiderint,*
1 quæ quidē præteriti perfecti verba actum
indicant perfectum & conſummatum *l. 1.
§. hæc verba ff. quod quiſq. iur. l. 1. ff. de extraord. crim. Bal. in l. damni infecti §. ſabinus
ff. de damn. infect. Peregr. de Immun. c. 7. ſub
n. 13.* & habetur ex *Aul. Gellio lib. 7. noct. attic. c. 17.* quem refert & ſequitur. *Alciat. in
l. verbum erit nu. 1. de Verb. ſign. Menoch.
conſ. 97. nu. 60. lib. 1.*
2 Sed † etiam ſecundum ius cōmune; cō-
binando *tex. in c. inter alia de immu. eccle.* in
quo diſponitur reum ab eccleſia, non niſi
in caſibus exceptis extrahendū eſſe, & *tex.
in c. 1. extr. de homicid.* in quo proditores
homicidæ pariter per verba præteriti per-
fecti excipiuntur, ibi, *ſi quis per induſtriam
occiderit proximum ſuum, & per inſidias,
ab altari meo euelles eum vt moriatur;* Vbi
etiam notanda ſunt nouiſſima verba *vt
moriatur;* quæ præſupponunt tunc extra-
ctionem concedi, quando pro perpetrato
facinore pœna mortis ordinaria irrogan-
da venit; & ſic extra terminos noſtri ca-
3 ſus: † quamuis enim admodū controuer-
ſum fuerit inter ſcribētes an is qui ad actū
homicidij proximū deuenit, fecitq; quantū
potuit, vt mors ſequeretur, puniendus ſit
pœna ordinaria, vel alia mitiori arbitrio
iudicis; ita vt hinc inde adſit communis
opinio, ex fusè cumulatis per *Farinac. tit.
de homicidio q. 122. n. 19. & ſeqq.* de conſue
tudine tamen totius Italiæ obtinuit ſen-
tentia benignior, vt ſcilicet nō pœna mor-
tis, ſed alia mitiori plectatur vt per *eund.
Farinac. loco citato,* & tradit latè *Menoch.
de arb. iud. caſ. 360. nu. 46. Guazzin. in Defenſ. reor. 4. c. 5. n. 25.* qui poſt alios quos re-
fert, id tēperat vbi venenati qualitas, puta Regis aliter ſuaderet. Nec obſtat quod
dicebatur nō eſſe attendendam, qualita-
tem pœnæ, ſed delicti, eo quod, tametſi ex-
traordinariè; punitur tamen vt proditor;
4 & ſic extrahendū eſſe † Vt in ſimili percu-
tientē aliquem proditoriè animo occidē-
di, non gaudere eccleſiæ immunitate, tra-
didit *Igneus in l. 1. §. ſi domus n. 29.* vbi te-
ſtatur ita iudicatum fuiſſe *ff. ad Illanian.*
ſequitur latè cōprobans, alioſq; adducens
*Remig. de Gonn. in tract. de Immu. eccleſ. fallen. 13. n. 4. cū ſeq. Nauarr. in Manual. c. 25.
* nu. 21.* confirmat, communem dicit, & vſu
receptam *Azeued.* relatus à *Guttier pract.
qq. lib. 3. q. 7. n. 55. & ſeqq. Maſtrill. dec. 293
n. 10. Peguer. dec. crim. 49. nu. 11.*
Nam huiuſmodi ſententia omninò vio-
lat verba *tex. in d. c. 1. extr. de homic. ac præfatæ conſtit.* & ideo contraria opinio eſt ſe-
** quenda quam frequentiori calculo tenue
runt ſcribentes, & ſignanter, *Raph. Cuman. in l. damni infecti § ſabinus ff. de damn.
infect. & Bocr. dec. 109 n 4 Rebuff. in conſt.
regni to. 2. ſub tit. de immu. eccleſ. tit. 1. glo. 1.
n. 16.* latè *Decian. tract. crim. to. 2. lib. 6. c. 28.
n. 17. & conſ. 80. n. 18. & ſeq. vol. 3. Placha in
Epit. delic. lib. 1. c. 21. n. 6. ver. rurſus Villagut.*

di:

de extenſ.leg.tit.de Immu.eccl.nu.54.& 58.
ad contraria reſpondens & atteſtans ita
in facti contingentia fuiſſe deciſum *Mar.*
Ital.de Immu.eccle.lib.1.§.5.c.4.à n.22.vſq;
ad28.Alex.Peregr.de Immu.eccle.c.7.n.13.
Baiar.ad Clar.§.fin.q.30.n.17.Farinacc.de
Immu. eccleſ.ſub n. 146. in fin. vbi inquit
hanc ſententiam eſſe magis tutam, & piã,
& hodie attentis verbis Gregorianæ cõ-
ſtitutionis, omni carere difficultate *Sua-*
rez to.1.de legib.diſp.3.q.7.§.4. nu.16.

5 Et † in præciſis terminis veneni, poſt
alios quos cõgerit, tradit *Guazzi.reor. de-*
6 *fenſ.4.c.5.n.25.* vbi notabiliter addit † tam
Regni conſtitutionẽ, quam *Marchia lib.4*
c.68. vt retinens vel vendens venenũ pœ-
na mortis plectatur, procedere ſi ex ven-
dito vel donato veneno ſequuta fuerit
mors, alias ſecus, & concordãtes adducit.

Non denique refragatur quod etiam
circumſcripta qualitate proditionis vene-
nans priuandus eſſet eccleſiæ immunita-
7 te † quia equitem hieroſolymitanũ, & ſic
religioſum grauiter in perſonam offendit
cum non mereatur ab eccleſia iuuari ſa-
crilegus ipſius eccleſiæ contemptor, quæ
in clericis & religioſis repreſentatur; vt
de occidente Clericum, tradunt *Anchara.*
in cap. & quæ in q.19. de reg.iur.in 6. Io.de
Viſc.in tract.de Immu.eccle.n.38. ver. ſepti-
mus in 13.to. tract. diuerſ. Decian. in tract.
crim.to.2. lib.6.c.27. nu.11. Farinac. q.28.
n.28.Foller.in pract.crim.can.c.17.n.10. &
ex profeſſo tradit *Peguer. deciſ.crim. 221.*
per tot. & ſub dubio aſſeruit *Duard.in bul-*
lam cana c.15.q.16.n.17. Et in vulnerante
& percutiente, tradunt *Iodoch. in pract.*
crim.c.106. rubr.de violatione templorum
n.14.Boer.dec.109. ſub n.7.ver. & etiam in
caſu.Farinac.loco citato n. 29. Berberius in
Viator.iuris ſub rubr.de Violat.immu. eccle.
par.1. Nam huiuſmodi ſententia non mo-
do in terminis Gregorianæ conſtitutionis
ſed nec quidem de iure communi ſubſtẽ-
tabilis eſt, cumque nec per canones, nec
alibi caſus iſte reperiatur exceptus, vtiq.
illa cõfunditur ex irrefragabili concluſio-
8 ne, quæ habet † neminem pro quãtumuis
graui, & enormi crimine, ab eccleſia ex-
trahi poſſe, niſi in caſibus exceptis tex.eſt
in *c.inter alia* vbi ſcribẽtes *de Immu.eccleſ.*
D.Antonin.in Summ.par.3.tit.12.c.3.§.1.
Alex.conſ.145.nu.1.3.9.& 10.lib.7. Couar.
lib.2.Variar.reſol.lib.2.cap.20.nu.6. cum
alijs congeſtis per *Farinac.d.q.28.n.5.&*
conſ.76.n.16.& de Immu.eccle num.82.&
per Guttier.pract.qq. lib.1.q.1. nu.7. & q.2.
nu.5.& lib.3 q.2.n.3.& q.4. n.12. Guazzi.
reor.defenſ.1.cap.37.q.52. vbi ſubdit hodie
ſtante bulla ita eſſe dicendum *Peregr.de*
Immu.eccle. cap.6. nu.23. cum ſeqq. & per
Giurb.conſ.crim.20.n.2. & ſeqq & conſ.30
nu.5. & ſeqq. cum per eum congeſtis *Leo.*
in Theſa.for.eccle.par.1.cap.13.ſub nu. 27.

9 Præſertim ſtante clauſola (ſublata) in
bulla appoſita, quæ omnem impedit ex-
traneam interpretationem & extenſio-
nem vt alijs relatis conſuluit in terminis
Farinac.conſ.76.n.14.Ambroſin. de Immu.
eccle.c.5.ſub n.4. ver. nec ſubſiſtunt Guaz-
zin. reorũ defenſ.1.c.38.n.11.& 19.& ſeqq.

10 Et † in puncto, quod in vim d. conſtitu-
tionis Gregorianæ percutiens, vel occi-
dens Sacerdotẽ, non priuetur immunita-
tis priuilegio, tradit *Nauarr. in Manual.*
c.25.ſub n.19.poſt med.Villagut.in tract.de
extenſ.leg.tit.de immu.eccleſ.nu.43.Marius
Italis de Immu.eccle.c.12.ſub nu.13.Guaz-
zi de fenſ.reor.1.cap.28.ſub nu. 58. Et cum
hac ſententia in effectu reſidere videtur
Duard.in Bullam Cœnæ cap.15.q.16. n. 27.

ARGVMENTVM.

Inimicum veneno, vel ex inſidijs peri-
mens an dicatur Proditor & eccle-
ſiæ immunitate priuetur. Proditor
quis propriè ſit.

Aſſertur germanus ſenſus *cap.21.exo-*
di & c.1.extr.de homicid. & confu-
tantur *Peguera deciſ. 49. & Mar.*
Ital. de immu.l.1.c.5.§.4.ſub n.10.

SVMMARIVM.

1 *Occidens inimicum per feneſtram, à tergo, vel ex inſidijs eſt proditor & eccleſiæ immunitate priuatur.*
Contrarium eſt verius nu. 10. & ſeqq. niſi materia ſit fauorabilis nu. 15.

2 *Conſtitutio Gregoriana ſuper immunitate eccleſiarum intelligitur iuxta terminos iuris communis.*

3 *Occidẽs aliquẽ veneno, immunitate priuatur*
Contrarium verius, ſecluſa præcedenti amicitia nu. 14.

4 *Prodere quid ſit, & quis proditor dicatur.*

5 *Aetimologia & diffinitio, propriam vocabuli ſignificationem oſtendunt.*

6 *Proditor eſt qui ſimulata amicitia, alium offendit,* & nu. 8.

7 *Proditionis ſpecies tres.*

8 *Proditor tripliciter ſumitur.*

9 *Proditus dicitur qui præcauere non poteſt.*

10 *Inimicum ex inſidijs occidens, non dicitur proditor propriè loquendo.*

11 *Praxis formandi inquiſitionem in homicidio proditorio, & in appenſata.*

12 *Baiardus ab impugnatione* Hor. Caual-
cani vindicatur.
13 *Carceratus occidens ex inſidÿs cuſtodem carceris, non dicitur proditor.*
14 *Venenans inimicum, vel non amicum, non eſt proditor.*
15 *Proditor largo modo & in materia fauorabili dicitur occidens inimicum ex inſidÿs.*
16 *Immunitas eſt fauorabilis; illiuſque excluſio odioſa.*
17 *Lex habens plures intellectus an & quando poſſit ad deciſionem cauſarum allegari.*
18 c.1.extr.de homicid. *germanus intellectus.*
19 cap.21. exod.ver.12. *an loquatur de homicida voluntario.*
20 Percutere *verbum in ſacra pagina pro homicidio ſumitur.*
21 cap.21.exod.ver.14. *vnde ſumptum* c.1. de homic. *iuxta omnes verſiones de proditorio homicidio loquitur.*
22 *Ioab* 3.reg.cap.2.28.& ſeqq. *quarè fuerit templi immunitate priuatus.*
23 cap.19.Deuteronomij *perperam à* Peguerà & Mar.Ital. *interpratatum.*
24 Mar.Ital.de Immu.l.1.c.5.§.4. ſub nu.10. *refellitur.*
25 *Abominationes Domino quæ crimina vocētur*
26 *Veneno quem necare plus eſt, quam gladio occidere.*
27 *Veneno occidens eſt proditor*
Declara vt nu. 29. & 30.
28 *Venationem probandi practica* remiſſiuè.
29 l.1.C.de Malef. & Mathem. *loquitur de venenante amicum.*
30 *Veneno perimens amicū non priuatur ecclesiæ immunitate, niſi cōſulto Sūmo Pōtifice.*
31 *Venenans an ſecundum communem vſum loquendi dicatur proditor* & nu.33.
32 *Statuta intelliguntur ſecundum communem vſum loquendi.*
Declara vt nu.34.& 35.
33 *Proditor iuxta communem vſum loquendi dicitur offendens ſub ſpecie amicitiæ.*
34 *Communis vſus loquendi de quo tempore probandus, vt ſtatutum ex eo interpratationem accipiat.*
35 *Statuta à Iuriſperitis, vel latino ſermone cōdita an & quando ſecundum communem vſum loquendi interpratentur.*

DECISIO XXIII.

CONTIGIT iterum vt quidā à curia ſeculari inquiſitus de veneni propinatione in perſonam alterius; qui inde interierat, ad cathedralem eccleſiam confugerit; à qua omninò prætendebatur extrahendus; eo quod venenans dicatur per induſtriam, & inſidias idest per inſidioſas induſtrias hominē ne-
1 care. † Occidentem autem ex inſidijs, vel è feneſtra, vel à tergo, vel alio callido modo inimicum non præcauentē, proditorē dici, & vti talem eccleſiaſtica priuari immunitate, dicebatur ex diſpoſitione textus in *c.1. extr. de homicid.* iuxta opinionē, quam apud Gallos receptā teſtatur. *Boer. deciſ.* 109. & hunc eſſe germanum *d.c.pri-*
* *mi* ſenſum, communemq; interpretationem, totiuſq; orbis conſuetudine receptā, teſtis eſt *Couarruuias lib.2.Variar.reſol. cap.*20. *n.7.in prin.& per totū Gomeſ. to.3. Variar. c.*10. *ſub n.*2. *ver. quinto limita,* vbi quanquam fateatur contrariam ſententiam in puncto iuris eſſe veriorē, ſubdit tamen ab
* hac vti communi, nō eſſe in iudicando & cōſulendo recedēdū. *Farinacc.* innumeros ferè cumulās *tit. de carcer. & carcerat. q.*28.
* *n.*24. vbi hanc vocat equiorem, communem, magiſq; ſeruatam, quam etiam latiſſime defendit. *Decian. to.2. tract. crim. lib.6.*
* *c.*28.*n.*13.*& ſeq.* vbi de com. latè. *Guttier. pract. qq. lib.1.q.2.n.2.& lib.3.q.4.n.*51. vbi
* inquit ab hac com. opi in iudicādo, & cōſulendo non eſſe recedendū. *Ricc. dec.*262 *n.*4. latiſſimè *Peguer. in dec. crim.* 49. *per totā,* quam pariter fuſiſſimè defendere conatur. *Mar. Ital. in tract. de Immu. eccle. lib.1.c.5.§.4. à nu.* 1. *vſque ad* 20.

Et quidem etiā præſuppoſita *Conſt. Gregoriana,* vt plurimi ex relatis autumant; il-
2 la † namq; intelligēda eſt ſecundū terminos iuris cōmunis, & ſic iuxta *d.c.*1. cū in ea S.P. nihil correxerit, ex his, quæ ius cōmune ſuper eccleſiarū immunitate diſpoſuit; ſed dūtaxat ea omnia ad vnā formā, iure canonico in ſuo robore permanēte, redegerit vt per *Guttier. pract. qq. lib.* 3.*q.*1.*à n.*36. *& n.*176. ſequitur *Peguer dec. crim.* 58.*n.*8. *Alex. peregr. in tract. de Immu. eccl. c.*2.*n.*14.
3 Et † in puncto quod occidens aliquē veneno, vti proditor, eccleſiæ immunitate priuetur tradūt *Anani. & Fely in d. c.*1. *in primis verbis extr. de homic. Boer. d. dec.* 109. *n.*5. *Couar. d.c.*20. *ſub n.*7. *ver. tandē Decian. d.c.*28.*n.*17. *Farinac. d.q.*28. *ante n.*45. *Ital. d.§.*4.*n.*3. *ver. quemadmodū,* & latius *n.*36. *& ſeq.* vbi idē tenet de procurātibus abortū malis medicamētis, quē in omnibus ſequitur. *Ricc. dec.*262. *per tot. p.*3. *Alex. Ambroſ. de Immu. eccl. c.*2.*n.*6. *Germo. de ſacroſ. Imag. lib* 3.*c.*16.*n.*63. *Suarez to.* 1. *de relig. tract.*2. *lib.*3.*c.*11. *ſub n.*12. *Caſtill. dec.*154. *n.*5. *Azeued. in cōſt. hiſp. lib.*1. *tit.*2. *leg.*3.*n.*10

Non tamen duxi hæc eſſe recipiēda, nec reū eccleſiaſtica immunitate priuādum; cū ille re vera non ſit proditor habendus.
4 Prodere † nanq; eſt aliquid à ſe abÿcere: vnde is proditor dicitur qui fidem, quam

præſtare

præſtare debet, procul dat, ideſt procul à
* ſe reijcit *glo. & DD.* omnes *in c. clericus*
qui adulationis 46. diſt. Luc. de P̃n. in l. vlt.
C. de delator. lib. 10. cum alijs *per Decian.*
tract. crim. tom. 2. lib. 7. c. 19. num. 1. Guazz.
reor defenſ. 1. cap. 38. ſub nu. 39.
5 Ex † qua vocabuli alluſione, & deſcrip-
tione, propria illius ſignificatio dignoſci-
tur, vt de ætimologia probat *tex in l. pu-*
pillus §. territorii & in l. tugurij. ff. de verb.
ſig. Alderan. Maſcard. de ſtatut. interpr. con-
cl. 4. num final. & de diffinitione vltra
dialecticos, probatur in *l. 1. ff. de teſtam.*
& in l. 1. ff. de Tutel. & in Inſtitut. tit. de
oblig. in princ. & tit. de Action in prin. & de
Iuſt. & iur. etiam initio Alderan. loco citato.
6 Proditor † itaque is iudicãdus eſt, qui
alterum, nulla præcedente inimicitia ſed
potius ſimulata amicitia, occidit; & ſic
is, qui vnum in corde gerebat, aliud in
ore, vt tradit *Bar. in l. reſpiciendus §. delin-*
quunt nu. 1. ff. de pœnis, & in extrau. ad re-
primendum in verb. rebellis, & probat tex.
in l. propter inſidias C. qui accuſ. non poſſ. &
in l. 4. ff. ad l. iul. maieſt. & in l. fi. C. de de-
latoribus lib. 10. vbi *Lucas de Penn.* inquit
mores proditoris eſſe ſigna fidelitatis, &
amicitiæ ſuauia & dulcia verba profer-
re, exterioremque amicitiam in omnibus
actibus ſignificare, vnumque in mente
gerere; & aliud contrarium verbis, acti-
buſque oſtendere, quas tres ſpecies ponit
etiam *Bonacoſſ. in ſuis com. concl. crim. verb.*
Proditor; & ad illas reduci omnes alios
caſus, quibus tam de iure ciuili, quam de
iure canonico quis proditor reputatur,
dicit *Farinacc. q. 18. ſub nu. 28.*; ſupra re-
latam *Bartoli* doctrinam ſequitur *Gomes*
tom. 3. variarum reſol. cap. 3. nu. 5. Bal. in
8 *conſ. 361. nu. 3. lib. 4.* qui † ait proditorem
tripliciter ſumi, primo qui prodit Princi-
pem vel rempub. ſecundò qui prodit ſo-
cium, vel amicum occidendo, tertiò qui
prodit eum qui in fide illũ ſuſcepit *Ignens*
in l. & ſi certus §. & ſi vnus num. 14. ff. ad
* *ſillanian.* vbi de com. *Gigas de Crim. leſæ*
maieſt. lib. 3. q. 6. vbi ex cæterorum dictis,
illum proditorem eſſe concludit, qui ſub
figmẽto amicitiæ aliquid aduerſus alium
machinatur. *Placha in epit. delict. cap. 21.*
* *nu. 1.* qui pariter de com. plurimaq. huius
traditionis exempla ex veteri lege retu-
lit; ſubdens, amicitia ceſſante, hoc cri-
men, proditionis nomen amittere *Clar. in*
§. homicidium n. 10. *ver. proditoriè* vbi ait
* omnes *Bartolo* poſteriores, eius verba trã
ſcribere *Affli. dec. 265. n. 64. & ſeqq.* addu-
cens auctoritatem *pſal. 61. ore ſuo benedi-*
cebant, corde verò maledicebant; nec non
exẽplum Iudæ, qui animo erat cũ Iudæis,
corpore verò cũ Seruatore noſtro, & ibi
Vrſill. in addi. n. 70. Farinacc. plurimos cõ-
gerens *de delict. & pæn. q. 18. ſub n. 71. Rice.*
dec. 168. n. 1. & ſeq. par. 1 Vulpell. cõſ. 59. in
princ. vbi adducit auctoritatem *Ciceronis*
Guazz. in tract. defenſ. reor. defenſ. 1. cap. 38.
n. 40. Decian. to. 2. tract. crim. lib. 7. c. 29. n. 24.
Carol. de Graſſ. de effect. Amicitia n. 243. Ce-
uall. in ſpec. com. contra com. q. 817. nu. 1. &
ſeqq. Giurb. innumeros cumulans *conſ. 20.*
n. 13. & latius *conſ. 60. n. 1. & ſeqq. Suar. in*
theſaur. recept. ſent. verb. Homicidium nu. 6.
9 verè enim proditus is dici poteſt, cui na-
turalis tollitur defenſio, ex eo quod ſibi
non poteſt præcauere, vt inter alios ad-
uertit *loco cit. Gomeſ.* quæ cũ ita ſint, ſequi-
10 tur per neceſſe †, vt inimicum occidens,
tametſi per inſidias & à tergo vel aliàs in
cautum reperiens, proditor dici. propriè
loquendo, non poſſit, cũ non aliud in ani-
mo, aliud externè geſſerit; imò ſemp r in
eo præſumi debuiſſet animus offendendi
virũ ſibi inuiſum, qui propterea offenſam
præuidere, ſibiq; poterat præcauere. vt dif-
ſertè notat *Bar in d. l. reſpiciendus §. delin-*
quunt nu. 1. ff. de pæn. Bal. in c. 1. col. 4. quib.
cauſ. feud. amitt. Anchar. in d. c. 1. de homi-
cid. Gerard. ſing. 14. n. 5. & 6. Gomeſ. d. to. 3.
c. 3. n. 5. vbi Em. Suar. in addit. teſtatur de
* com. opi *Decian. to. 2. tract. crim. lib. 7. c. 30.*
n. 10. vbi *poſt Blanch in tract. de indi. n. 190.*
11 ſubdit † verbũ notatu dignũ ac penes nos
in praxi quotidie vſurpatũ, in inquiſitio-
ne, ſeu accuſatione huius criminis, ad pro
ditionem iudicãdam, dici; *quod nulla præ-*
cedenti inimicitia offendit: nã ſi pro homici-
dio præmediato, abſq; proditionis qualita-
te quis inquiratur, oppoſita omninò ver-
ba apponũtur, videlicet *Capitali exiſtẽte*
inimicitia, ſubdẽs hũc eſſe practicã in hu-
iuſmodi re obſeruari ſolitã. Vnde ſequit̃,
vt proprie loquendo inimicitia & prodi-
tio implicẽt, & vna alterã excludat, idẽq;
ſentit. *Baiar. in addi. ad Clar. §. homicidium*
n. 25. vbi affirmat ſe nunquã vidiſſe inqui-
ſitionem de proditione formari aduerſus
occidẽtem inimicum ſuum retro vel per
12 inſidias; † & quamuis *Baiardum* inſignem
criminaliſtam in hoc repræhenderit *Hor-*
tenſ. Caualcan. de Brachio Regio par. 1.
nu. 81. inquiens contrariũ practicari, ma-
iori tamen ipſe repræhẽſione dignus eſt,
cum experientia quotidiana eius aſſer-
tioni repugnet, vnde non immeritò ille
viciſſim reprobatur à *Guazzin. in Defenſ.*
reor. 1. cap. 37. ante nu. 41. & iuxta hanc
Bartoli ſententiam practicari, decla-
rauit *Conſil. Neapol.* teſte *Vincentio de*
Franchis in deciſ. 713. latè *Petr. Caball. in*
tract. de omni genere homic. num. 389. cum

plur. ſeqq. & quamuis *Farinac.* adhuc iunior *q.* 18. *ſub nu.* 77. contrarium contenderit; ipſe tamen re maturius perpenſa, ſententiam mutauit in *tract. de Immu. eccleſ. nu.* 143. vbi dicit ab hac in iudicando nullatenus eſſe recedendum, prout etiam in *conſ.* 76. *nu.* 7. & 8. & 15. *cum ſeqq. vol.* 1. idemque plurimis congeſtis firmant tres conſulentes apud eundem in *conſ.* 168. *nu.* 70. & *ſeqq. lib.* 2. vbi ipſe *Farinacc. in addit.* fatetur ſe mutaſſe ſententiam, & ſæpius in S. Conſulta, ipſo tunc fiſcali Romano exiſtente hanc *Bart.* ſententiam canonizatam fuiſſe teſtatur: quam etiam defendit *Villagut. de extenſ. leg. in conſtit. Gregor. ſuper immu. eccle. nu.* 53. *ver. quantus modus Genuen. in Prax. Archiep. c.* 94. *nu.* 1. & 3. vbi teſtatur ita in regno ſeruari: *Ambroſi. de Immu. eccle. cap.* 6. *nu.* 3. & *ſeqq.* latè *Leo. in Theſau. fori eccleſ. lib.* 1. *cap.* 13. *nu.* 26. *Rouita in pragma.* 11. *nu.* 54. vbi quod quoties inter aliquos inimicitiæ cauſa intercedit, tametſi fratres ſint germani, ſi alter ab altero occidatur, homicidium non erit proditorium: ſequitur *Giurb.* cum per eum ſuſiſſimè congeſtis in *conſ. crim.* 60. *nu.* 1. & *ſeqq.* & *in conſ.* 20. à
13 *nu.* 12. *vſque ad* 17. vbi † in fortioribus terminis concludit carceratum occidentem ex inſidijs cuſtodem carceris, non dici proditorem; quia licet eius non eſſet inimicus, nec ta nen erat amicus, quæ qualitas ad hunc effectum exigitur, quibus addo *Syluest. in ſumm. in verb. Proditio in princ.* vbi quod proditio nil aliud eſt, quã deceptio contra datam, vel debitam fidè in alicuius perniciẽ; id quod ſenſerũt etiã plurimi, relati per eundem *Farinacc. in d. conſ.* 168. *nu.* 75. ex quibus manifeſtè pa-
** tet hanc *Bartoli* ſententiam veriorem eſſe, magiſque receptam.

14 Et † in terminis, vt ad effectum amittendi beneficium immunitatis, præſertim iuxta conſtitutionem Gregorianam, illud duntaxat dicatur homicidium proditorium, quod ſub colore amicitiæ committitur; ſecus ſi ab inimico, etiam ex inſidijs, firmat locis citatis *Genuen. Villagu. Ambroſin.* & *Farinac.* qui ad *d. conſ.* 168. *in fine additionis* teſtatur ita ſe proponente reſoluiſſe S. Pont. in vna Cremonen. *Caſtill. deciſ.* 154. *num.* 9. & latius *deciſ.* 156. *nu.* 38. & *ſeqq. Alex. Pereg. de Immu. eccle. cap.* 7. *nu.* 28. *Gratian. diſcept. forenſ. tom.* 2. *cap.* 380. *nu.* 40. & *ſeq. Riccius* ſibi parum conſtans in *deciſ.* 80. *nu.* 2. *par.* 1. *Giurba d. conſ.* 20. *nu.* 13. *cum ſeqq.* & *conſ.* 60. *nu.* 4. & vtrobique innumeros adducit, quorum tamen plurimi non merebantur afferri, *Gutter. in pract. qq. lib.* 1. *q.* 2. *num.* 3. *Baiar.* atteſtans de vera & indubitata opin. *in §. homicidium nu.* 21. & *ſeq.* & ita in facti contingentia declarauit fel. rec: *Clemens VIII.* per breue ad Archiepiſcopum Panormitanũ datum Romæ 6. Febr. 1597. regiſtratum à *Genuen. d. cap.* 44. & *à Peregr. d. c.* 7. *ſub nu* 20. & quamuis *Mar. Ital. de Immu. eccle. lib.* 1. *c.* 5. *§.* 4. *n.* 1. & *ſeqq.* conetur eiuſd. Pontificis mentem aliter interpretari, meritò tamen reprehenditur à *Farinacc. de Immu. eccle. ſub nu.* 143. qui ſubdit *eiuſdem Pontificis mentem qualis fuerit, ego qui præſens oretenus illum informaui, & ore proprio reſpondentem audiui, melius percepi, quam qui abſens erat & diuinatur.* Et profectò verba breuis adeo mihi videntur clara, vt tergiuerſari nequeant, & ex his arbitror nephas eſſe ab huiuſmodi opinione in iudicando recedere.

Ad ſcribentes autem dicentes proditorem eſſe qui per inſidias inimicum oc-
15 cidit †; reſponderi poteſt id verum eſſe impropriè, & largo modo, & ſic in materia fauorabili, ſecus in materia ſtricta & odioſa, & ita fœdere diſtinctionis has pugnantes opiniones conciliabat *Vinc. de Franch. deciſ.* 713. *nu.* 16. quem fortè citare voluit *Farin.* dum in *tract. de Immu. nu.* 144. adduxit *Franc. Marc.* nil tale dicentem; idemque tenuit *Foller. in cap. regni Iterum ſtatuimus de his qui ad eccle. confug.* quem refert & ſequitur *Genuen. in Prax. Archiep. cap.* 94. *ſub nu.* 13. & *ſeqq. Caſtill. deciſ.* 156. *nu.* 41.

16 Vnde † ſequitur in caſu noſtro omninò tenendam eſſe *Bartoli* ſententiam quia ſicuti immunitas, ſacrorumque reuerentia fauorabilis eſt, latèque interpretanda, ſic illius exceptio & priuatio odioſa eſt & ſtrictè intepretanda vt per *Foller. Franc. Genuen. Farinac.* & *Caſtill.* mox citatos, & *Peregr. de Immu. eccle. cap.* 7. *nu.* 21.

Neque terret tex. in *d. c.* 1. *extr. de homicid.* cui ſententia contraria innititur, quoniam omiſſo illum habere multiplices intellectus, quorum nullus, vno excepto, immunitatem denegat, vt habetur apud *Abb. ibid.* & *Alex. conſ.* 145. *nu.* 5. & *ſeqq. lib.* 7. *Guid. pap. deci.* 121. & *Gig. de crimin.*
17 *leſ. maieſt. lib.* 1. *q.* 10. *nu.* 8. & *ſeqq.* † vnde pro deciſione alicuius quæſtionis allegari non poteſt, niſi quatenus per alias rationes, vel leges comprobatur. *l. in ambiguo vbi Bar. ff. de reb. dub.* & in terminis eiuſdem *c.* 1. *Alex. conſ.* 145. *nu.* 8. *vol.* 7. *Farinac. conſ.* 76. *nu.* 18. *lib.* 1. & *conſ.* 168. *nu.* 72. *lib.* 2.

18 Etiam † complures *ſcribentes* tenẽtes d. intel-

intellectum immunitates excluſiuum, dicunt textum loqui in vero, & proprio proditore, exponentes illa verba *per induſtriam & inſidias* ideſt proditoriè & ſignanter *Anchara.ibi.nu.2. Io. Andr. nu.3. Fely. in princ. Remig. de Gonn. de Immu. eccleſ. Fallen.18.nu.2. Alex. conſ.145. num. 5. & 6. lib.7. Farinac. d. conſ.76. num. 18. & Vinc. de franch. deciſ.713. nu. 8. & 18.* Et re vera ſi profundè ponderetur ſacra pagina *exodi 21. iur 12. cum ſeqq.* vnde *decretalis* illa ſumpta fuit; de vero ac proprio proditore loqui apparebit ibi enim Deus in homicidas legem ſtatuens, diſtinctè de tribus homicidiorum ſpeciebus, nempe voluntario, caſuali, & proditorio oraculum edidit: de primo inquit, *qui percuſſerit hominem volens occidere, morte*

19 *moriatur:* hic † inquam non loquitur de vulnerante animo occidendi, vt perperã interpretati ſunt *Farinac. in tit. de Carcerib. & Carcerat. q.28. ſub nu.25.* & eo nõ citato *Peregr. de Immu. eccleſ. c.7. ſub n.13. ver. 2. probatur*, & memine adducto *Peguer. in deciſ.49. ſub nu 10. ver. quarto quod.* Vt enim nouit quilibet in ſacris literis vel

20 mediocriter verſatus †; paſſim, potiſſimum autem in libris Regum; verbum *percutere* pro actu conſummato, & percuſſione, ex qua mors ſequatur, capitur; idemq; eſt quod occidere, vt ibidem aduertunt *Lorinus & Cornell. à lapid.* & patet ex radice Hebrea, ex caldaica, & ex Greca *ſeptuaginta interpretum*, vt ibidem obſeruat etiam *Eman. Sà in ſuis annotationibus.* De ſecundo inquit textus *qui autem non eſt inſidiatus, ſed Deus illum tradidit in manus eius, conſtituam tibi locum, in quem fugere debeat*; vbi apertiſſimè loquitur de homicida caſuali, diſtinguens eum ab alio qui appenſatè, & inſidiosè necat; de quò iam fuerat locutus, eique

21 ius Aſili conſtituens † De tertio verò, pergens, & immunitatem denegans inquit, *Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab altari meo euelles eum, vt moriatur*, & hæc ſunt verba in *d. c. 1.* regiſtrata, & iſte eſt caſus noſter quod autem hic de proditorio homicidio loquatur, patet, tum ex ſufficiẽti partium enumeratione, eo quod cum iam & de appenſato ſeu voluntario & de caſuali fuiſſet locutus, hic non niſi de ſpecie diuerſa, & ſic de proditorio tractandum remanebat; tum etiam ex alijs eorundem verborum verſionibus, nam in *originali hebreo* ſic habet *Vechya ſid isbal rebehu lebargo be harmah.* ideſt *ſi quis proximum ſuum occiderit in aſtutia, ab altari meo capias eum.* Et ſic de aſtuto diſſimulatore, qui aliud in corde, aliud in ore gerebat, rurſus ex græca *ſeptuaginta interpretum* verſione, quæ habet. *Si autem aliquis aggreſſus fuerit proximum, vt occidat eum in dolo, & fugiat; ab altari meo accipias eum, vt occidatur*, dolus autem tunc propriè interuenit, quum amicitiæ fides frãgitur, vt benè aduertit *Lippoman. in eod. cap. 21. exodi*, qui rationem reddens inquit *Nihil ei debet fides Altaris, qui per dolum occidendo proximum, omnem fidem prodidit.* & ſic, ſecundum eum, textus loquitur de proditore, qui fidem quam debebat (non vtique inimico) ſed amico prodidit proximum ideſt amicum ſub fide occidendo. Sed & ex *Vatabli* verſione idipſum deducitur, quæ habet, *ſi verò aliquis volens, & callidè machinatur proximo ſuo necem, ab ara mea illum rapias, & interficiatur:* & ſic requirit callidam machinationem, quæ ſanè amicos petit, non inimicos; vt colligitur ex verbis *D. Hieron. epi. 13. ad Paulin. de Inſtit. monach. relat. in c. ſi. cu-pis 16. q.1. Habeto ſimplicitatem columbæ, ne cuiquam machineris dolos, & ſerpentis aſtutiam, ne aliorum ſupplanteris inſidijs: non multum diſtat in vitio vel decipere poſſe, vel decipi*, & ſic machinatio iſta eſt deceptio ijs facta, qui precauere ſibi non tenebantur. Vnde dum *Peguer. in dec.49 ſub nu. 10.* ex eiſdem verſionibus ac ex *Lippomani* verbis, inquit hic loqui de homicidio voluntario & appenſato; profectò literam violare videtur.

Quod manifeſtius ex *interlineari* deducitur; quæ exemplificans illud verbum *per inſidias*, inquit, *ſicut de Ioab legitur.*

22 Porrò Ioab dux militiarum Dauid, idcircò immunitate priuatus fuit, quia bina homicidia comiſerat; non tantum animo deliberato, & ex propoſito, vt putabat *Peguer.*; ſed cum qualitate proditionis; prius in perſonam Abner principis militiæ Iſrael; quod his verbis *in 2. Reg. c. 3. 26.* narratur. *egreſſus itaque Ioab à Dauid, miſit nuntios poſt Abner & reduxit eum à ciſterna ſira, ignorante Dauid; cumque rediſſet Abner in Hebron, ſeorſum adduxit eum ad medium portæ, vt loqueretur ei in dolo, & percuſſit eum ibi in inguine, & mortuus eſt.* en manifeſta proditio; vbi cum verba illa *vt loqueretur ei in dolo*, idem ſignificent, quam ſub amicitiæ ſpecie; benè ſupra dicebamus ex verſione *ſeptuaginta interpretum* tex in *d. c.21. exodi*, loqui de homicida proditore.

Alterum Ioab facinus, commiſſum fuit in perſonam Amaſæ principis exercitus Iudæ; quod ſic in *2. reg. c.20. 9.* narratur *Dixit itaque Ioab ad Amaſam, ſalue*

mi

ui frater, & tenuit manu dextera mentum
Amaſæ, quaſi oſculans eum. Porrò Amaſa
non obſeruauit gladiũ, quem habebat Ioab;
qui percuſſit eum in latere, & effudit inteſti-
na eius in terram. En proditio, en ſub ſpe-
cie amicitiæ percuſſio, en callida machi-
natio, en inſidiæ, vnde ſi Ioab ob hæc duo
homicidia, Salomone iubente fuit à tem-
plo auulſus. 3. *Reg. c.* 2. 28. *& ſeqq.* & in his
terminis loquitur text. in *d cap.* 21. *Exodi*
in citatis verbis, vt ex *gloſ. interlineali*, nul-
lus planè remanet dubitationi locus, quin
ibi de proditorio homicidio tractetur.

23 Minus † obſtat tex. in *cap.* 19. *Deutero-*
mij allatus à *Peguer. d. deciſ.* 49. *ſub nu:* 10.
& à Mar. Ital. de Immu. Eccl. lib. 1. *c.* 5. *§.* 4.
ſub num. 10. Vbi probatur nullum homi-
cidam voluntarium tutum fuiſſe in Ciui-
tatibus refugij; adeo vt ſi ad illas confu-
giſſet inde abſtraheretur, vnde inferebãt
ipſi. huiuſmodi homicidũ nec pariter im-
munitate Eccleſiaſtica potiri. Nam hoc
nil aliud eſt, quam tranſcendere de gene-
re in genus; nihil enim commune habent
ciuitates refugij, ſeu ius Aſyli, quod homi-
cidis duntaxat caſualibus concedebatur
vt ex *d. cap.* 21. *Exodi ver.* 13. dixi, & aper-
tius probatur *Ioſuæ primo.* Et templum
Dei, cuius immunitate homicidæ prodi-
tores priuabantur *d. c.* 21. *Exodi ver.* 14.

24 Eademq; † facilitate tollitur illud *Pſal-*
mi 5. 8. *Virum ſanguinũ, & doloſum abbo-*
minabitur Deus; quo vtitur *Mar. Ital. d.*
nu. 10. ad probandum homicidas inſidio-
ſos, tanquam Deo odibiles à Dei templo
excludi: quia præter quam quod ſupra
oſtendi doloſum homicidam propriè dici
eum, qui ſub ſpecie amicitiæ virum ne-
cat: non eſt bona conſequentia hunc ab-
hominatur Deus, ergo à templi Dei im-
munitate excluditur; ſi enim id concedã-
25 tur, erit pari ratione excludẽdus † illuſor
quia abominatio Domini eſt omnis illuſor
Prou. 3. 32. Sic & Iudex iniuſtam proferẽs
ſententiam; nam *Statera doloſa abominatio*
eſt apud Deum. Prou. 11. 1. Rurſus, & om-
nis homo mendax, quia *Abominatio eſt*
Domino labia mendacia Prou. 12. 22. Ita &
quicunque malum cogitans; quia *Abomi-*
natio Domini cogitationes malæ. Prouer. 15.
26. Similiter, & arrogantes, quia *Abomi-*
natio Domini eſt omnis arrogans Prou. 16. 5.
Sed & omnis peccator; quod enim eſt
peccatum, quod illa ſumma bonitas non
ſummè & infinitè abominetur? & ſic de
immunitate actum erit.

26 Non † etiam obſiſtit text. *in l.* 1. *C de*
Malef. et Mathem. vbi Imperator ait plus
eſſe occidere veneno quam gladio; quaſi
dicat tolli venenato naturalem defenſio-
nem, & inde mortem parari vnde vitam,
ſeu alimentum ſperabat; cumq; ſibi præ-
cauere non potuerit, dici proditoriè ne-
27 catum. Vnde † occidentem quempiam ve-
neno, proditorẽ cenſeri originaliter tra-
didit *Iac. Butrig. in l. athletas. §. calumnia-*
tor ff. de Infam. Bal. in l. nemo num. 5. *C. de*
ſum. Trin. & fid. Cath. idem Bald. in l. cum
fratrem. C. de his quib vt indign. & in conſ.
210. *lib.* 4. *Anani in cap.* 1. *num.* 3. *& ibi Fe-*
lyn. in princ. extr. de homicid Dec. in cap. quæ
in Eccleſiarum num. 70. *de conſtit. Diaz. in*
prax. crim. can. cap. mihi 98. *alias* 95. vel
ſecundum aliam impreſſionem *cap.* 89. *in*
princ. vbi Lopez in addi. concordantes af-
fert, & *Salſedo ad d. cap.* 95. *Boſſ. in pract.*
crim. tit. de homicid num. 14. *Gomeſ. tom.* 2.
Varian. cap. 3. *num.* 7. vbi plurimos conge-
rit, & ex hoc infert cuncta in homicidio
proditorio diſpoſita, etiam in commiſſo
cum veneno, ſibi locum vendicare; quod
ait perpetuo notandum, mẽtiq. tenendũ,
28 vti neceſſarium, & quotidianum; † tradẽs
num. ſequenti practicam probandi huiuſ-
modi delictũ, de quo vide latius *Guazz.*
neor. defenſ. 4. *c.* 5. *per totum* eandemq; ſen-
tentiam firmãt *Decian. in tract. crim. lib.* 7.
cap. 29. *nu.* 21. *Baiar in addi. ad Clar. q.* 58.
nu. 107. cum alijs quos cumulat, & ſequi-
tur. *Farinacc. q.* 28. *num* 74. *& tit. de homic.*
q. 122. *nu.* 4. *Couarru. lib.* 2. *variar. cap.* 20.
ſub num. 7. *ver. tandem Peguer. deciſ.* 49.
num. 12.

29 Quia text. in *d. l.* 1. *C. de Malef. & Ma-*
them. loquitur in venenante amicum, &
ſic in proditore propriè ſumpto, vt aduer-
tit *Alex. in conſ.* 145. *nu.* 5. *&* 6. *vol.* 7. & in
eiſdẽ terminis loquuntur *ſuprarelati ſcri-*
bentes, qui ferè omnes veneni propinatio-
nẽ coniungunt cum occiſione in perſonã
alicuius ad eandem menſam ſimul come-
30 dentis, vel ſocij itineris. † Quinimò nec
quidem in his caſibus ſtatim venenãtem
priuandum eſſe immunitate, ſed conſu-
lendum eſſe S. Pontificem cenſuit *Farin.*
in tract. de Immu. num. 142.

Parum quoque vrget, quod dicebatur
31 Venenantem † ſaltem ſecundum cõmu-
nem vſum loquendi proditorem dici, vt
per *Gerar. de Petra ſancta in ſingular.* 14.
32 *num.* 7. † ſtatutum autem, ſeu conſtitutio-
nem intelligi ſecundum communẽ vſum
loquendi, qui proprietati præualet voca-
buli, vt per *Roman. Alex. Iaſ. & alios in*
* *Rubr. ff. de oper. non nunc* & tradunt com-
muniter ſcribentes in *l. labeo ff. de ſupellec.*
legat. & Canoniſtæ in cap. nonnullis de re-
ſcript. cum alijs congeſtis per *Alderan.*
Maſcard. de ſtatutaria interpr. concluſ. 3.
num. 1. *& ſeqq. & num.* 22. *&* 23. Vbi ex-

tendit

tendit ad materiam correctoriam, quòd alijs relatis repetit *in conſ.41.num.164.*

Quia præter quam quod aſſumptum

33 eſt falſum, † cum imò iuxta comm. vſum loquendi is proditor dicatur, qui ſub amicitiæ ſpecie offendit, vt docet *Bald. in c. 1. col. 2. ver. de proditore extr. de homicid.* dum inquit Vulgus illum nuncupare proditorem, qui ſine vlla cauſa, vllaq; diffidatione alium, qui in eum confidebat, vulnerat, vel grauiter offendit, & allegat doctrinam *Bartoli in d. l. reſpiciendum*, & *Baldum* in hoc ſequitur *Vinc. de Franch. in deciſ. 713. num. 22.* vbi inquit, ita etiam ex communi ſtylo practicari à Notarijs in proceſſibus.

Etiam ſi *Gerardi* contraria opinio admitteretur, adhuc tamen nõ applicaretur dicta regula de ſtatutis iuxta communem

34 vſum loquendi interpretandis; † cum illa ita demum ſibi locum vendicet; ſi plenè probatum fuerit eiuſmodi communẽ vſum loquendi de tempore conditi ſtatuti viguiſſe, vt notabiliter docet *Socci. in l. gallus §. ſi ities col. pen. circa med. ff. de liber. & poſth.* quem in terminis noſtris ſequitur, commendat, & notãdum dicit idem *Gerar. d. ſing. 14. nu. 8.* & plurimis relatis, idem aduertit. *Alderan. Maſcard. de ſtatutar. interpr. concl. 3. num. 35.* Porrò cum in hoc articulo, *Conſtitutio Gregoriana* de verbo ad verbum *ex cap. 1. extr. de homic.* extracta fuerit, eademq; *decretalis ex d. cap. 21. Exodi*; probandum eſſet huiuſmodi communem vſum loquendi, de tempore Moyſi viguiſſe; quod prorſus eſt impoſſibile. Et ſaltem data huiuſmodi impoſſibilitate probanda eſſet immemorabilis, vt aduertit *Crauett. conſ. 308. ſub n. 3. ver. ad iſtud*, & poſt *Alciat. & Socci.* quos refert. *Alderan. Maſcard. d. concl. 3. nu. 37.*

35 Prout † neque eadem regula procedit in ſtatutis à Iureperitis, præſertim latino ſermone conditis; hæc namq; non ex vulgarium illiteratorumq; hominum, ſed ex eruditorum vſu, verborumq; proprietate interpretanda ſunt. *Bart. in l. ſi quis filiabus num. 3. ff. de teſtam. tute. Bald. in l. 1. n. 3. C. de ſucceſſorio edict. & in cap. 1. num. 6. de ſucceſſ. feud. Alex. in l. ſtipulatio iſta §. hæc quoque num. 4. ff. de Verb. oblig. & conſ. 115. nu. 2. lib. 2. & conſ. 9. col. 3. vol. 1. vbi addentes in verbo iuris*, concordantes reportant *Manſuer. ad Iaſ. in rub. ff. de oper. nou. nunc. Albrin. conſ. 769. nu. 44.* & in terminis noſtris *Farinacc.* cum tribus alijs Auctoribus, *conſ. 168. num. 73. vol. 2. & Vinc. de Franch. deciſ. 313. num. 23.*

Quam reſtrictionem vniuerſaliter ſumptam quamuis *Alderan. Maſcar. d. concl. 3 num. 44. vſque ad 49.* latiſſimè impugnet; eam tamen citra controuerſiam in odioſis, (& ſic in caſu noſtro) admittit; aliaſq; plurimas ad dictam concluſionem limitationes, ampliationeſq; cumulat.

ARGVMENTVM.

Operarius à Clerico conductus, ſi coram Laico Iudice de turbatiua, vel furto, vel damno dato accuſatur, an & quando ad forum Eccleſiaſticum ſit remittendus. Clericus in Auctorem nominatus, vel laudatus, an; & quando cauſam ad forum ſuum trahat. Et reprobatur *Paul. de Caſtr. conſ. 471. lib. 1.* & affertur germanus intellectus ad *Authent. qua in prouincia C. vbi de crimine agi poſſit.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus nominatus in Auctorẽ, an, & quando trahat cauſam ad ſuum Iudicẽ.* & n. 5.

2 *Nominatio, & laudatio Auctoris in quo differant.*

3 *Auctore nominato eo, qui eſt neceſſarius defenſor, reus conuentus abſoluitur ab obſeruatione Iudicij, & porrigitur nouus libellus.*

4 *Nominatio Auctoris cuius nomine quis poſſidet, dicitur exceptio declinatoria.*

5 *Clericus laudatus ab habente ius in re, an forum declinare poſſit.*

6 *Eccleſia, & Fiſcus æquiparantur.*

7 *Operarij obedientes conductori operarum in re, quæ de ſui natura non ſapit delictum excuſantur.*

8 *Operarij perquirere non debent, an eorum conductor rem poſſideat.*

9 *Mandans turbari poſſeſſionem, vel damnũ dari, tenetur et condemnandus eſt, vt turbator.*

10 *Mandatarij, vti turbatores, & damnum dantes condemnati poſſunt de bonis mandantis ſatisfacere.*

11 *Socius vtitur priuilegio ſocij in cauſis indiuiduis.*

Laicus in indiuiduis conuenitur coram Eccleſiaſtico, ratione ſocij clerici.

12 *Continentia cauſæ ne diuidatur, multa ſpecialia, remiſſiuè.*

13 *Nominato in Auctorem Clerico, ſi cauſa eſt indiuidua, ſemper iudicium remittitur ad Eccleſiaſticum.*

14 *Emphiteuta Eccleſiæ, ſi conueniatur coram laico,*

laico, an, & quando declinet forum.
15 Iudicium vniuerſale eſt præiudiciale iudicio particulari, illudque retardat.
16 Iudicium, quod parat exceptionem rei iudicata dicitur præiudiciale.
17 Iudex Eccleſiaſticus, coram quo mouetur articulus præiudicialis, inbibet Iudici laico.
18 Etiam abſque cauſa cognitione.
19 Limita vbi articulus proponitur à tertio.
20 Sublimita, quando tertius intendit releuare reum, vel actorem.
21 Conſilium Caſtrenſis 471. per totum examinatur, & n. ſeqq. & confutatur n. 25.
Nominationi auctoris in perſonalibus actionibus non eſt locus declinatiuè, ſed tantum inſtructiuè.
22 Fallit quando nominans nullam ex damno dato, vel turbatiua reportauit vtilitatem.
23 Item fallit quando id quod fecit non ſonat in delictum, & nu. ſeq.
24 Coloni Eccleſiarum damnum dantes cum animalibus Eccleſiæ, quando accuſari poſſint coram Iudice ſæculari.
25 Auth qua in prouincia C. vbi de Crimin. agere oportet declaratur, ac etiam ibi glo. & Bar. & num. ſeq.
26 Nominatio ad effectum declinatiuum fieri poteſt etiam in cauſa damni dati.
27 Et in interdicto vnde vi, & in perſonalibus in rem ſcriptis.
28 Et in iudicijs poſſeſſorijs.
29 Operarij Vicini inueſtigare an teneantur ſi conductor poſſideat prædium.
30 Vicini præſumuntur ſcire facta vicinorum.
31 Dummodo ſint ſucceſſiua non momentanea, & modo veriſimiliter etiam cæteris nota eſſe poſſint nu. 36.
32 Vicinitas, vt præiudicet debet in actis probari.
33 Scientia quomodo probanda ſit in pœnalibus ab eo qui ſe fundat in illa.
34 Poſſeſſio turbida actoris non præiudicat operarijs ab alio conductis.
35 Scientia, vt præiudicet debet eſſe plena, certa, & ſpecifica.
36 Vicinus ea præſumitur ſcire quæ cæteris veriſimiliter ſunt nota.
37 Operarij mandato alterius fructus immaturos colligentes, non excuſantur à dolo.
38 Operarij de nocte fructus colligentes, præſumuntur in dolo.
39 Niſi id palam alijsque videntibus agant.
40 Titulus excuſat à clandeſtinitate.
41 Quæſtio iuriſdictionis eſt coram Eccleſiaſtico agitanda.
42 Operarij ad prædium accedentes armati, an & quando excuſentur à dolo.
43 Obſeruantia etiam mala excuſat à pœna temporali.
44 Proteſtatio facta operarijs, an, & quando illos afficiat, & nu. ſeqq.
45 Proteſtatio, an facienda ſit ab habente ius in re.
46 Proteſtatio facta ab habente rem in cuſtodiam, an afficiat.
47 Mangon. deciſ. lucen. 49. n. 21. reijcitur.
48 Proteſtatio, an, & quando præcedere debeat vel ſubſequi.
49 Operarij conducti, an alteri proteſtanti credere debeant.
50 Proteſtatio præſumitur facta poſt operum locationem.
51 Proteſtatio euaneſcit, vbi poſtea conſtat de non iure proteſtantis.
52 Proteſtatio facta ex vna cauſa, non porrigitur ad aliam.
53 Furtum etiam committitur in re communi.
54 Socius non præſumitur rem communem accipere animo furandi.
55 Colonus partiarius aſportans partem Dominicalem, non committit furtum.
56 Socius diſtrahens omnes fœtus animalium, non committit furtum.
57 Furtum non committitur ſine dolo, & animo furandi.
58 Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit de articulo, quod dubitatur ad quem forum ſpectet.
59 Quæſtio iuriſdictionis inter Eccleſiaſticum, & laicum, ab Eccleſiaſtico eſt terminãda.

DECISIO XIV.

PRÆTOR oppidi Herberiæ Regien. Dioc. ad quærelam Doctoris Burgij, carcerari fecerat Laicos operarios, qui de mandato, & nomine R. Venturæ Mercati meſſas ſegetes aſportauerant à quodã prædio, quod Burgius ad ſe ſpectare, & à ſe poſſideri aiebat. Cum autem ijdem operarij nominaſſent in Dominum, & Auctorem eundem ſacerdotem, isque acceptata nominatione, iudicium ſæculare declinaſſet, nec tamen Prætor à dictorum operariorum moleſtatione deſiſteret. Ego tunc Vicarius claræ mem. D. Cardinalis Alexandri Eſtẽſis cauſam reaſſumpſi, & inhibui; cumque Ducalis Fiſcus pro inhibitionis moderatione inſtaret, illam nullatenus duxi concedendam ex pluribus.

1 * Primo quidem quia caſus iſte † deciſus videtur ex communi ſcribentium ſententia, quorum plerique tametſi in caſu quo laicus clericum in iudicio nominans habet ius in re, vt ſi emit ab eo, vel in emphiteuſim, ſeu feudum retinet, & ſic clericus comparet vti voluntarius defenſor, puta-

uerint

uerint ipſum non trahere cauſam ad forū
Eccleſiaſticum ſed ibi teneri laicum de-
fendere, vbi cæptum eſt iudicium; omnes
tamen conſent unt in terminis noſtris, &
ſic quoties Clericus comparet, vti de-
fenſor neceſſarius, eo quod laicus nomi-
nans nullum in re ius habet, ſed ſit colo-
nus, vel inquilinus, vel operarius, ipſum
clericum ratione ſui iuris totam cauſam
trahere ad Iudicem ſuum; ita tradūt *DD.*
in cap. quoniam frequenter §. quod ſi ſuper
extra de lit. non conteſt. vbi *Butr. num.* 19.
Abb. n. 28. & latè *Socc. ſen. n.* 127. & ibi *Aret.*
& Zabarel. idem *Aret. in § actionum n.* 19.
Inſtit. de action. Dec. conſ. 700. *num.* 7. *&* 8.
Anchar. in cap. ea, quæ q. 17. *de Reg. iur. in* 6.
* & hanc eſſe comm. opinionem teſtantur
Socc. ſen. conſ. 91. *num.* 13. *&* 14. *vol.* 3.
Alex. de neuo conſ. 55. *nu.* 2. *Couarr. prac. qq.*
cap. 8. *num.* 2. *& ſeqq. Natt. conſ.* 324. *n.* 24.
vol. 2. *Ludouic. deciſ. lucens.* 34. *in fi. Ambroſi*
in terminis terminantibus *deciſ. Peruſ.* 8.
nu. 9 *per totam, & rurſus in tract. de Immu.*
Eccleſiæ cap. 20. *num.* 28. *Marta de Iuriſd.*
par 4. *cap.* 112. *nu.* 10. *& cap* 34. *art* 4. *Mu-*
ſcatel in pract. Ciuil. par. 3. *in gloſ. nominet*
ſub num. 6. *& ſeqq* licet cogitandum re-
linquat. Hanc etiam opinionem tenent
Capic. deciſ. 197. *num.* 4. *Cagnol. in l. vendi-*
tor. num. 11. *& ſeqq. ff. de Iudic. Carpan. ad*
ſtatut. Mediolan. cap. 69. *num.* 100. *& ſeqq.*
tom. 1. *Socc. iun. conſ.* 46. *num.* 5. *vol.* 1. *Surd.*
conſ. 369. *ſub num.* 34. *ver. omiſeram lib.* 3.
Rim. Iun. conſ. 422. *nu.* 6. *& per totum lib.* 4.
Honded. conſ. 25. *num.* 16. *lib.* 1. *Caballin. de*
Euictio. §. 30. *num.* 121. & cum hac diſtin-
ctione in effectu tranſit *Ceuall. in ſpec. com.*
contra com. q. 588. *in fi. Scacc. de Iudi par.* 1.
cap. 11. *num.* 98. *Viui deciſ.* 49. *num.* 8. *Mar-*
cheſan. videndus *in tract. de commiſſ. to.* 2. *de*
commiſſ. quando tertius ad cauſ. admit. §.
vnico num. 18. *& ſeqq. fol.* 257. luculenter
Ant. de Burg. in repet. c. ſi venditori à nu. 16.
vſque ad 22. *extra de empt. & vend.* & hanc
diſtinctionem, poſuit etiam *Angel. in l. non*
ſolum quid vulgo ff. de Vſucap. quamuis ibi
Alber. de Roſat. dicat hanc quæſtionē con-
tigiſſe Parmæ Epiſcopo eiuſdem Ciuita-
tis, qui cauſam ſuorum ſuſceperat agitan-
dam, & determinatum fuiſſe ipſum corā
Iudice ſeculari teneri defendere, quæ ta-
men ſentētia, quàm iniqua fuerit ex præ-
dictis, & infra dicendis patet, & in eadem
Ciuitate Parmæ contrarium practicaui,
dum ibi quoque poſt hæc ſcripta Vicaria-
tus munere fungerer.

Ratio autē diſcriminis inter hos duos
caſus ea à *dd. Doctoribus* aſſignari conſue-
uit; quia in priori cum laicus ius habeat
in re, Iudicium dirigitur contra poſſeſſo-
rem nomine proprio, & ſic ſubſtantiatur
in perſona ipſius; Ideo non mirum ſi ſe-
cundum quoſdam ex defenſoris compa-
ritione nō debeat fieri deterius ius acto-
ris, ac proinde iudicium proſequendum
ſit, vbi cœptum fuit, idemq; iudicium cō-
tra laicum intentatum regulet ius iſtius
tertij comparentis ratione ſui intereſſe,
2 & iſto † caſu, propriè loquendo, non di-
citur nominatio Auctoris, ſed laudatio, vt
docet *Marant de ord. Iud. prima p. membr.*
6. *nu.* 1. *Muſcatel. in ſua pract. par.* 3 *in gloſ.*
nominet. num. 1.

Poſteriori verò caſu, ex quo laicus cō-
uentus nullum in re ius habet, ſtatim, at-
que Auctor nominatus fuit, & ipſe nomi-
nationi aſſenſit, efficitur neceſſarius de-
fenſor, & principalis, atque iudicium de
nouo contra ipſum inchoandum eſt, & ſic
totum ſubſtantiatur contra eum, qui pro-
pterea non niſi coram Iudice ſuo conue-
niri poteſt, vt per *præfatos ſcribentes.*

3 Et † tunc laicus conuentus abſoluen-
dus eſt ab obſeruatione Iudicij, & nouus
libellus contra nominatum eſt dandus, vt
per *Bar. in l.* 2. *num.* 5. *&* 19. *C. de in rem.*
act. & ibi *Bal. Ang. in d. l. non ſolum. §. quod*
vulgo ff. de vſu. Butr. in d. cap. quoniam fre-
quenter §. quid ſi ſuper num. 19. & ibi *Abb.*
ſub num. 28. *circa fin. & Marian. Socci. ſub*
num. 126. *de lit. non conteſt. Soc. iun. d. conſ.*
46. *nu.* 5. *&* 9. *lib.* 1. *Marant d. prima par.*
memb. 6. *num.* 9. vbi rationem reddit, quia
ſcilicet ex libello iam porrecto, qui contra
nominantem concludit, non poteſt con-
demnari nominatus *ad tex. in c. licet Heli*
de Simonia.

4 Et illa nominatio dicitur quædam ex-
ceptio declinatoria iudicij, cum per eam
Iudicium euitetur, & nominans debeat
in pace dimitti, vt benè declarant Docto-
res *in dicta lege* 2. *C. de in rem act. vbi Bar.*
num. 5. *& Caſtr ſub num.* 6. *& Socc. iun. d.*
conſ. 46. *nu.* 9. *lib.* 1. *Abb in d. §. ſi quis ſuper*
num. 24. *Menoch. in tract. recup. poſſ. remed.*
15. *num.* 491. *Ludouic. deciſ. Lucens.* 34. *n.* 9.

Quinimò non defuerunt cōplures Do-
ctores, tenentes etiam in priori diſtinctio-
nis membro, Clericum, Auctorem lauda-
tum poſſe ex perſona Rei declinare forū
laicale nēpe *Soc. iun. cum relatis conſ.* 40.
n. 10. *in lib.* 1. *Capic. deciſ.* 197. *per totam* vbi
Maſtrill. in addit. num. 6. *Muſcatell. in*
pract. Ciu. parte 2. *in glo. intimatio num.* 36.
& par. 3. *in gloſſ. nominet num.* 5. *&* 6. latè
Gramat. deciſ. 21. & alij quos adducit *Co-*
uar pract. qq. cap. 8. *ſub num.* 3. quæ opinio
non videtur irrationabilis, maximè ſi ve-
ra eſt ſententia dicentium Fiſcum habere
huiuſmodi priuilegiū in vtroque caſu, vt

poſt

poſt alios, quos refert, tradit *Carpanus ad*
6 *ſtatutum Mediolan.cap.69. nu.*109. † ab-
ſurdum enim videtur plus eſſe priuilegia-
tum Fiſcum, quàm Eccleſia, cum æquipa-
rentur. *l.ſi procurator cum gloſ.ff. de Iure*
Fiſci. Vnde *Ant.Burg.in repet. cap.ſi ven-*
*ditori num.*19.*extra de empt. & vend.* con-
cedit, quod ſi Fiſcus habet hoc priuilegiũ,
illud habere debet etiam Eccleſia, ſed ne-
gat in clerico, quia non reperitur æqui-
paratus Fiſco; ſed pace ipſius hoc nihil
valet; quia quoad forum, Eccleſia, & Cle-
ricus pari paſſu ambulant, vt latè deduxi
in *deciſ.37.nu.74.& ſeqq.*

Aduerſus tamẽ præfatam *Soccini* alio-
rumq; ſententiam videri poterit *Honded.*
alios referens *in conſ.25.lib.*1; per totum,
non diſcutio articulum cum ſit extra ca-
ſum noſtrum per ſupradicta.

Secundò igitur mouebar ex alio rece-
7 ptiſſimo axiomate, qđ habet, † operarios
in nihilo teneri, quando obediunt mãda-
to conductoris, in re, quæ de ſui natura nõ
ſapit delictum & ſignanter ſi mãdatur ijs,
qui quotidie conuenta mercede alijs ſuas
operas diurnas locant, vt agrum colant,
vel ſegetes ſecent, vt in caſu noſtro, ita
gloſ.in l.in rem § ſignum ff.de rei vend. quam
* ſequuntur omnes teſte *Dec. in l. velle n.*8.
& ibi *Cagn.n.*11.*de Reg.iur.Rolan.conſ.*58.
*n.6.lib.*1.*Clar.in §.fi.q.60.ver.ſolet dubita-*
*ri Bal conſ.*154.*lib.*1. quos refert, & ſequi-
tur *Menoch de Arb.Iud.caſ.354 nu.35.&*
ſeqq.Ambroſin.d.deciſ. Perus.8.ſub n.4. ver.
quia reſolutum.Bar.in d.§.Tignum.Iaſ.in l.
de Pupillo §.nunciationem ſub n 7.*ver.extra*
gloſam, vbi etiã *Io.de Imol.ff. de oper.noui*
nunc. cum alijs, quos congerit *Plot. de in*
lit. iuran.§.49.nu 27.*Menoch. de retinenda*
*poſſeſſ.rem.*3.*n.*314. in terminis *Calcan. cõſ.*
110.*n.*12.*Socci.conſ.54 n* 23.*lib.*4. *Magoni*
*deciſ.Floren.vlt.n.7.& 3.Surd.conſ.*22.*nu.*
40.*& conſ.*512.*nu.*10.*Hartaman.deciſ.*29.
*in tit.de iudic.Rubi.deciſ.*22.& omnes red-
8 dunt ſolidiſſimam rationem, nempe † quia
iſti operarij excuſantur propter ignoran-
tiam, ex quo putare poterant bona poſſi-
deri per illum, qui eos cõduxit, & eius aſ-
ſertioni credere, nec aliud perquirere te-
nẽtur, quia, vt inquit *Bal.in conſ* 144.*lib.*1.
repetito in conſ. 154. *l.*3. Maius tempus oc-
cuparet inueſtigatio quàm opera *ad l. in-*
ter quos §.dominus ff.de dam.infect.

9 Tertio, quia † ſi iſto caſu teneretur ope-
rarij, vti turbatores, vel damnum dantes,
vtique teneretur & D. Ventura manda-
tor *l.1.§.deieciſſe,& l.quoties ff. de Vi, & vi*
arma, cap.cum ad ſedem, extr. de reſt. ſpol.c.
mulieres de ſent. excom.

10 Quin etiam, † ſi ipſi operarij condem-
narentur, de bonis d. Venturæ ſatiſfacere
deberent *Auth qua in prouincia C.vbi de*
crim.agi opor. ſecundum verum intellectũ
quem in terminis attulit. *Ant. de Butr. in*
*d.c.quoniam frequenter §.quod ſi ſuper n.*17.
& ſeq.extr.vt lit non conteſt. & eo non ci-
tato idem ferè per eadem verba voluit
Socci.Sen. ibi *n.*117. vbi etiam adducit au-
ctoritatem *Hoſtien.& Io.And.* & dicit no-
tãdum, quia frequenter in praxi cõtingit.
Ipſe enim D. Ventura, qui d. opus ſpecifi-
ce mandauit, vt fideiuſſor, & mandator
teneretur de bonis ſuis ſatisfacere *ad l. ſi*
procurator ff. Mand. Butr. vbi ſupra.

Et ſic inficiari non poteſt quin Iudiciũ
cum dd. operarijs agitatum reſpiciat dũ-
taxat intereſſe D. Venturæ clerici, vel ſal-
tem quin ius ipſius connexum ſit cum iu-
re, & intereſſe dictorum operariorum.

11 Quoties † autem cauſa eſt indiuidua
ſocius vtitur priuilegio ſocij, *l.ſi commu-*
nem.ff. quemad.ſeruit. amitt. l.1.& 2. C.ſi
vnus ex pluribus l. qui duo ff. de liber. lega.
*Dec. in l.ſi emancipati num.*5. & ibi *Cagn.*
*num.*103.*C.de collat. Monter. deciſ.*14.*nu.*
84. & tota cauſa remittitur ad Iudicem
Eccleſiaſticum, vt ad digniorem, ne con-
tinentia cauſæ diuidatur, & ne contingat
ferri diuerſas ſententias *Bar. in l. præcipi-*
*mus §.*1. per illum tex. *C.de Appell. Aretin.*
conſ.25 ſub num.3.ver.circa ſecundam per.
*d.l.ſi communem Soc.Sen.conſ.*82.*ver. noua*
concluſio lib. 3. & poſt alios, quos conge-
* rit hanc fatetur communem opinionem
Couarr.pract.qq.cap.34.ſub nu.1.& nu.2.
licet ibi contra Eccleſiam ſcribat, & de
* communi teſtatur etiam *Clar. in ſuis com.*
opin.in ver: Clericus, & Laicus, & in prax.
§.fin.q.36. ver. euenit plerique quamuis ibi
aſſerat in criminalibus ſeruari de facto
contrarium, idem poſt innumeros, quos
citat fatetur *Farinacc.dicta queſtione octa-*
ua, ſub num. 151. *Marant. de ordin. iudic.*
*par.4. diſtinct.*11. *num.*21.*Natt. conſ.*280.
*num.3. vol.*2.

12 Et † plura ſpecialia, quæ permittũtur ne
cõtinentia cauſæ diuidatur, vide per *Me-*
noch.de Arbit.iud.caſu 371.*Gail.obſeru.*32.
*lib.*1. & quod in indiuiduis laicus conue-
niri debeat coram Eccleſiaſtico ratione
Socij, vel correi Clerici, fatetur poſt alios,
quos cumulat *Farinacc.de Inquiſit.dicta*
*queſt.8. num.*150 *Cardin.Seraphin. deciſ.*
997.*num.*2.

13 Et in terminis noſtris, vt † vbi cauſa
eſt indiuidua, & præiudicium in Clericum
redundat, facta à laico nominatione cle-
rici in foro ſeculari, etiam in caſu quo Iu-
dicium ſubſtantiatur in perſona rei no-
minantis, Clericus nominatus totam

causam

cauſam ratione connexitatis trahat ad tribunal Eccleſiaſticum ſentire viſus eſt *Marianus Soccin. in repetit. dicti capituli quoniam frequenter §. quod ſi ſuper ſub num. 127. ante finem verſiculo ſed circa prædicta extra vt lite non conteſtata*, licèt quæſtionem indeciſam reliquerit, quam tamen ex prædictis decidit *Carpan. ad ſtatut. Mediolan. capitulo 69. numero* 108. Quia vt ſupra dicebam conſors litis potitur priuilegijs colligantis, quibus ex propria perſona frui non poſſet.

14 Hinc videmus † Emphiteutam Eccleſiæ ratione vtilis dominij ad ſe ſpectantis conuentum non poſſe declinare forum, nec iudicium recuſare, conuentum è contra reſpectu dominij directi, & ſic reſpectu iuris penes alium exiſtentis, nominando Dominum in iudicio, liberari, iudiciumq; contra Dominum dirigi; nihil enim ad Emphiteutam, an vnus potius, quam alter ſit Dominus directus, vt bene dicit *Bartolus in lege ſecunda, numero 6.* & ibi *Salycetus & Doctores. C. vbi in rem act. Anton. Butr. in dicto capitulo quoniam frequenter §. quod ſi ſuper numero vigeſimo ſeptimo*, & ibi *Abbas, etiam numero*

* *vigeſimo tertio*, & iſta opinio *Bartoli* communis eſt teſte *Barbatia conſ. 84. volumine quarto*; quod nota, quia caſus iſte hodie contingit inter quoſdam Magnates, ad quorum manus facillimè hæc ſcripta peruenient.

Quartò principaliter mouebar, quia quæſtio ſuper dicti prædij poſſeſſione, quæ inter, R. Venturam, & Burgium vertitur eſt præiudicialis cauſæ criminali turbatiuæ, ſeu damni dati, contra operarios intentatæ, illamq; ceſſare facit du-

15 plici ratione, tum † quia eſt iudicium vniuerſale reſpectu huius turbatiuæ, ac proinde præiudicat huic particulari iudicio, illudque abſorbet, *lege ſi bona fidei*, & ibi *Bar. Angel. & Paul. de Caſtro. ff. de petit. hæred. lege quandiu de bon. liber. Veral. deciſ. 117. parte ſecunda*, idemque *Bartolus in lege ſi poſt litem ff. de except. Iaſ. in §. præiudiciales num. 6. & 7. Inſtit. de Action.*

16 Tùm etiam, † quia ſententia lata in illo, exceptionem rei iudicatæ parit quo ad hoc iudicium turbatiuæ, ſi enim bona à Clerico poſſidentur, dubio procul dici non poteſt hos operarios turbaſſe dictum Doctorem Burgium *lege fundum & lege fundi ff. de except. Iaſ. in dicto §. præiudiciales numero primo, ſecundo, & tertio, Inſtit. de action.* vbi quod ideo dictum Iudicium dicitur præiudiciale ratione cauſæ contingentiæ *gloſ. in cap. tuam extra de ordin. cognit.* vbi quod hæc procedunt tàm in ciuilibus, quàm in crimi-

* nalibus, & ibi *Doctores* omnes, & in ſpecie *Abbas*, qui ait ſimiles exceptiones eſſe præiudiciales, quia impediunt proceſſum ſuper alio articulo, illiſque probatis excluditur intentio agentis, & ibi etiam tradunt *cæteri Doctores*.

17 Quando † autem coram Iudice Eccleſiaſtico deducitur quæſtio præiudicialis actioni coram Iudice Laico intentatæ, nulli dubium, quin Eccleſiaſticus poſſit, & debeat tranſmittere inhibitionem Iudici Laico, qui illi obtemperare debet, textus expreſſus *in dicto capitulo tuam extra de ordin. cognit.* vbi Honorius Tertius S. P. inhibuit Ludouico Francorum Regi, rationemque reddidit, quæ caſui noſtro optimè congruit, nempe, quod aliter agere nihil aliud eſſet, quàm diuerſis proceſſibus intricare negotium, & confuſione quadam, Iudicij ordinem perturbare dixi latiùs ſupra *deciſione nona, numero 33. & deinceps*.

18 Et † quamuis regulariter inhibitio abſque cauſæ cognitione concedi non debeat, hoc tamen caſu tranſmittitur fine vlla cognitione, ſtatimque Iudicis Laici cognitionem ſuſpendit, vt per *Lupum allegatione 63.* quem ſequuntur *Doctores in dicto capitulo tuam de ordin. cognit.* vbi *Butrius num. 9. & Abbas num. 5. & 11.* vbi examinat, alios adduxi ſupra *deciſ. 9. num. 35. & ſequentibus*.

19 Quod † ſi diceretur prædicta non procedere, quoties exceptio præiudicialis proponitur à tertio comparente, nec eius comparationem ſuſpendere Iuriſdictionem Iudicis, nec proceſſum impedire, vt poſt *ſcribentes*, quos citat, docet *Rota deciſione 275. numero tertio, parte ſecunda diuerſ.*

20 Reſponderem *Rotam*, ibi loqui in terminis, in quibus tertius comparens non intendit releuare reum, nec actorem, ſed prætendit meliora iura habere, & ideo inſtat ipſum reum condemnari ad ſibi, & non actori rem tradendam, tunc enim ideo non retardatur Iudicium antea motum, ne aperiatur via fraudibus, & colluſionibus, vt melius cæteris declarat *Couarr. in dicta deciſione citatus practic. qq. capite decimo quarto, ſub numero quarto*, ſecus tamen eſt, quando agitur principaliter de præiudicio ipſius tertij comparentis, tunc enim nulla ſubeſſe poteſt fraus, ſed ipſe pro ſuo principali intereſſe poteſt impedire Iudicium, vt declarat

R *Barto-*

Bartolus in leg. ſi proluſorio §. ſed & agere ✱ *numero primo, ff. de appellat.* qui communiter approbatur teſte *Couarruuia. dicto capitulo decimo quarto, ſub numero tertio, ver. hactenus de tertio*, & hic eſt caſus noſter, cum agatur principaliter de intereſſe Clerici, de cuius bonis operarij, ſi condemnarentur ſoluerent pœnam, & damnum datum, & qui remaneret à dicti prædij poſſeſſione excluſus, vt iam deductum fuit.

21 Non † obſtat modo Acchilles Procuratoris Fiſci Ducalis, nempe *Paul. de Caſtro in conſ.* 471. *per totum libro primo*, qui ex profeſſo conſuluit colonum cuiuſdam Epiſcopi actione perſonali legis aquiliæ de turbata poſſeſſione conuenctum condemnandum fuiſſe, mandato Domini ſui minimè ſibi ſuffragante, contra quem, ius repetendi integrum, illi eſſet, nec Epiſcopum pro ſuo intereſſe comparentem ſorum potuiſſe declinare per *text. in Auth. qua in Prouincia C. vbi de delict. agi poſſ.* per quod *Conſilium* quæſtio iſta dicebatur ad fauorem Burgij deciſa, in cuius comprobationem addi poterat *Bald. in conſ.* 446. *libro tertio*, qui tamen contrarium, & melius conſuluit in *conſil.* 144. *libro primo*:

22 Auctoritas enim *Caſtrenſis* tollitur ex facto; Tum quia in eius caſu, non requirebatur dolus, & mala fides, prout in noſto, vt nominatim reſpondet *Magon. in deciſione Florent. vltima. numero nono.* Tum etiam quia ibi locatores operarum vtilitatem ex paſcuis perceperant; vnde opinabatur *Caſtrenſis* eos naturali æquitate inde teneri, & ſic non applicatur caſui noſtro, in quo operatij nec ligna abſtulère, nec vllum, præter diurnum ſtipendium, recepere emolumentum.

Secundò euitatur doctrina *Caſtrenſis*, 23 quia tametſi nonnulli admittant † in perſonalibus actionibus non eſſe locum nominationi declinatiuè, ſed tantum inſtructiuè, id tamen intelligitur, quando quis aliquid fecit, quòd in delictum ſonet, tunc enim dicunt teneri quamuis de alterius fecerit mandato, vt ſi per vim aliquem turbaſſet, vel ſpoliaſſet, vel arbores non ceduas incidiſſet, vt benè poſt alios declarat *Plot. in dicta lege ſi quando §. 49. ſub numero 127. in tertia & quinta limitatione*, & habetur etiam per *Magon. dicta deciſione Florent. vltima, numero tertio*, vbi *concordantes* citat, & hic eſt caſus *Caſtrenſis*. Nam ibi operarij deuaſtauerant vineas, arboreſque non cæduas inciderant, & ita etiam loquitur *Bartolus* ab eo citatus quatenus diſtinguit inter actiones merè perſonales, & alias non merè perſonales; ex 24 quo inferebant quidam † colonos perſonarum Eccleſiaſticarum accuſari poſſe de damno dato in locis prohibitis, cum animalibus Eccleſiæ, vt per *Butrium in capitulo grauem columna ſecunda*, & ibi *Felynus numero quarto, de ſententia excommunicationis. Decianus in tractatu crimin. tomo primo, libro quarto, capitulo nono, numero quinquageſimo octauo*, quod tamen intellige iuxta tradita per *Martam de Iuriſdictione parte quarta, caſu octauo* ſecus tamen dicendum eſt, quando, quis de mandato Domini fecit aliquid, quod non ſonat in delictum; caret enim dolo, & ideo non tenetur actione merè perſonali, alias ſi doctrina *Caſtrenſis* generaliter etiam in facto per ſe licito intelligeretur, nunquam locus eſſet nominationi declinatiuè: actor enim ſemper dicere poſſet, ſe conuenire operarium pro eo, quod ipſe fecit, & ſic actione perſonali, quod falſum eſt, & contra concluſiones ab omnibus receptas, vt dictũ fuit ſupra *numero primo.* Quẽadmodum nec vnquam excuſarentur operarij, qui bona fide locaſſent operas ſuas, quod eſt contra aliam receptiſſimam ſententiam ſupra poſitam. *numero ſeptimo, & octauo.*

Tertio, præter ſcribentes reſpondebam negando abſolutè doctrinam *Caſtrenſis*, vtpotè ſine lege, & ratione loquentis; ipſe nanque totum conſilium 29 fundat ſuper † *Authen. qua in Prouincia. Codice vbi de crimin. agi oportet*, quæ vltra quod multiplices habet intellectus, vt ibi per *gloſ. & Doctores*, & ideo non poteſt ad cauſarum allegari deciſionem *Bartolus in leg. in ambiguo ff. de reb. dub. Oſach. deciſione vigeſima ſecunda, numero decimo, Rebuffus in proemio conſtitutionum regni gloſa quinta, numero tertio, tomo primo*, licet in hoc contrarium teneat *Caſſadorus deciſione vnica, numero decimo quinto titulo de aqui. rer. Domi.* vbi quod alias complures leges corruerent. Etiam admiſſo *Caſtrenſis* intellectu dicebam dictum textum loqui in diuerſis terminis nempe vbi Dominus, Auctor ab operario vel factore nominatus, non comparuit, ſed fuit contumax, vt apparet ex contextu *dicta Auth.* & ita illum declarat, & intelligit idem *Paul. de Caſtr. ibid. in lectura ante n.* 1. *ver alius caſus.* Quid autem iuris ſit, ſi Dominus comparet, & iudicium in ſe ſuſcipere vult, hoc ibi non deducitur, ſed benè habetur

betur deciſio in corpore, vnde ſumitur, nempe in *§. hac conſiderantes verſ. et ſi quidem in Auth. Vt omnes obed. iud. prouin collat. 5.* vbi dicitur eſſe in arbitriũ Domini abſentis, cui ab operario, vel factore iudiciũ prædictum nunciatũ fuit, vel per ipſum nunciantem litem ſuſtinere, vel per alium procuratorem iudicium in ſe ſuſcipere: verba textus ſunt ſequentia. *Et ſi quidem* (ſubaudi nunciatus Dominus) *ipſi nuncianti credat; litem illi iam committat, ſi vero aliquod aliud de illo ſapit, alium dirigat ſuſcepturum modis omnibus actionem, & completurum omnino, quæ decernenda ſunt.* Ex quo contextu videmus Domino etiam per Procuratorem comparente, contra illum dirigi iudicium, & operarium à lite diſcedere, nec mirum; quia in Domini perſonam iudicium ſubſtantiatur, & ſic *d. Auth.* contra *Caſtrenſem* retorquetur.

Præſertim, quia ſi diſpoſitio dictæ *Authen. qua in prouincia* intelligeretur etiam caſu, quo Dominus comparet, ac iudicium in ſe ſuſcipere intendit, prout *in dicto conſilio* interpratatur *Paul. de Caſtr.* ſequeretur nunquam dictam nominationem locum ſibi vendicare etiam vbi reali actione ageretur, quia *textus ibi* vniformiter loquitur tam de perſonali, quam de reali, & mixta actione, vt ex dicto contextu patet, & ibi declarat idem *Caſtrenſis numero primo initio*, & tamen totus mundus concordat, in reali actione poſſidentem alieno nomine poſſe Dominum nominare ad effectum declinatiuum.

Rurſus retorquetur *dicta Auth.* quia ibi, & in corpore, vnde ſumitur ea redditur deciſionis ratio, ne ſcilicet damnificatus ab operario abſentis, cogatur, longo tempore ipſum abſentem expectare, vel extra prouinciam illum conuenire; ſequitur igitur Iudicium contra illum eſſe dirigendum, quando haberi poteſt. Et hinc tollitur etiam auctoritas *gloſ. & Bart. in dicta Auth. qua in prouincia, ex eod. textu* deducentium, denunciationem permitti duntaxat ad effectum inſtructiuum, non ad declinatiuum. Intelligendi enim ſunt iuxta terminos textus, nominato ſcilicet non comparente: præter quam quod loquuntur quando operarius conuenitur de proprio delicto, & idem *Bart.* ibi *num. 4.* ſtatim ſubdit dari caſum, in quo mandatarius excuſatur propter mandatum, ſecundum ea quæ notantur in *l. liber homo ff. ad l. aquil.* & iuxta ea, quæ ipſemet plenè dixerat in *l. non ſolum §. ſi mãdauero*

ff. de iniur. & ſic excipit caſum noſtrum.
26 Denique † contra *Caſtrenſem*, vt etiam
in cauſa damni dati locum ſibi vendicet
auctoris nominatio ad effectum declinatiuum,
adeſt deciſio elegans *Baldi in
conſil. 144. libro primo*, & expreſſius *Marian.
Soccin. in dicto capitulo quoniam frequenter
§. quod ſi ſuper num 117. extr. vt
lite non conteſtata. Magon. dicta deciſione,
Floren. vltima num. 27.* qui eum citat licèt
corruptè nempe ſub *num. 22. Rolan.
conſil. 54. per totum volum. primo, Natta
conſil. 72. num. 2. & 3. libro primo*, vbi ad
hoc citat *gloſ. & Bartol. in l. in rem §. ſignum
ff. de rei vendit. & Bart. in l. ſolum
§. ſi mandato ver. ſed quæro ff. de Iniur.
Bald. in l. non ideo minus colum 2. C. de
accuſatio. Alberic. de Roſat. in l. ſi quis id,
quod column. penult. ver. item facit ff. de Iuriſdict.
omn. iud.* idemq; firmat *Ambroſin.
dicta deciſ. Peruſ. 8. per totam.*
27 Prout etiam in interdicto, vnde vi, &
in cæteris actionibus perſonalibus in rem
ſcriptis, vt probant *Butr. in dicto capitulo
quoniam frequenter §. quod ſi ſuper num. 3.
extra, vt lite non conteſtata*, & ibi *Abbas
num. 52. & Soccin. ſen. ſub num. 116. &*
* *Cæteri* communiter *Marant. in praxi
parte ſexta, membr. ſexto, numero tertio,
Bartol. in dicta l. ſecunda, num. 13. C. vbi
in rem act.*
28 Et † in iudicijs poſſeſſorijs propter
identitatem rationis, vt per *Doctores* cõ-
* muniter *in dicto §. quod ſi ſuper, & per
Soccin. in l. rem, quæ nobis num. 2.* vbi de
* *Comm.* Plotus etiam de communi *in dicto
§. 49. ſub num. 27.* ante primam limitationem
gloſ. & Bart. in l. 2. num. 10. & ibi
*Cæteri C. vbi in rem action. exeu. Afflict.
deciſ. 217.*
Neque obſtat † hos operarios vti vicinos
præſumi ſciuiſſe dictum prædium
poſſideri à Burgio, & proinde non excuſari
ex mandato D. Venturæ, vt per *Plot.*
cum relatis *de in lit. iuran. dicto §. 49.
ſub num. 27. in ſecunda limitatione ver. vnde
laboratores. Bald. conſ. 144. & conſ. 440.
lib. tertio.* vbi addit, quod imò quando ſint
vicini, inueſtigare tenentur, & *Baldum*
ſequitur *Ripa in cap. decernimus num. 41.
de Iudic. Corneus conſ. 44. num. 11. ver. confert.
libro tertio. Menoch. de retinen. poſſeſſ.
remedio tertio, num. 619. Laderch. conſ. 296.
ſub num. 2. ver. 3. Ioſ. Ludou. deciſ. Peruſ.*
30 103. eo quod vicini facta vicinorum
ſcire præſumantur *c. quoſdam c. quanto de
præſumpt.* latè *Fely. in c. literis de præſumpt.*
31 Modò tamen facta ſint ſucceſſiua, non
momentanea, iuxta declarationem *Bal-*

di in lege conuenticulam col.2. C. de Epiſ.
*& Cleric. Alex. conſ.*80. *colum.*3. *lib.*2. *Do-*
* *ctores* communiter in *lege prima ff. ſi cert.*
peta. Menoch. de recuper. poſſeſſ. remedio 16.
num. 49.

Quia illud pariter multiformiter eui-
tatur; Tum quod de huiuſmodi qualita-
32 te vicinitatis non conſtat in actis; † prout
ad hunc effectum requirebatur *Corne.*
*conſ.*250. *viſo ſtatuto libro primo, idem Plo-*
tus ſub num. 27. *ver. debet tamen. Magon.*
*d. deciſ. Flor. vlt. ſub num.*10.

33 Tum etiam quia illud ceſſat quoties
agitur de pœna incurrenda, & de iudicio
criminali, vt in caſu noſtro, tunc enim
fundans ſe in ſcientia, tenetur illam ple-
nè, & concludenter probare, & non per
coniecturas. *Dec. in lege qui in alterius*
num. 2. *ver. & Dominus. ff. de regulis iuris.*
*Mohed. deciſio.*160. *num.* 2. *alias* 4. *de Pro-*
bation. Rota in Romana Domus Sancti Lu-
douici 24. *Aprilis* 1600. *coram Penia im-*
preſſa poſt ſecundum volumen *Conſil. Fa-*
rinace. deciſione 151. vel ſaltem non ſuffi-
cit vnica vicinitatis coniectura, ſed re-
quiruntur plures, & quidem vrgentes, vt
per *Rotam deciſione* 181. *num.*6. impreſſa
poſt *d.* 2. *vol. conſil. Farinace.*

34 Tum rurſus, † & fortè melius, quia de
Burgij poſſeſſione non conſtabat, imò R.
Ventura probare coram me prætende-
bat, ſe eſſe in poſſeſſione, & ſic non con-
ſtito clarè de poſſeſſione, fundamentum
omninò corruit. *lege prima §. fin.* vbi *Bart.*
*num.*18. *ff. vti poſſidetis*, benè *Soccin. conſ.*
54. *num.*15. *lib.*4. *Magon. d. deciſ. Flor. vlt.*
num. 26.

Neç releuabat æquiuoca depoſitio te-
ſtium, dicentium Burgium in eadem par-
te agri Riberiæ poſſidere nõnulla prædia,
quia non exinde dicitur conſtare de poſ-
ſeſſione prædij ex quo frumentum aſpor-
tatum fuit, vt benè proſequitur. *Soccin.*
*d. conſ.*54. ſubdens probandum fuiſſe con-
cludenter famam publicam, & latiùs per
Rolan. conſ. 54. *num.* 14. *cum multis ſeqq.*
lib. primo.

35 Nec ſufficit quælibet ſcientia, quando
agitur, vt quis ex ea obligetur, ſed debet
eſſe plena, & perfecta cum omnibus ſuis
qualitatibus *gloſ. in cap. concertationi in*
ver. ſecuerit de Appellat. in ſexto. Natt.
*conſ.*177. *num.*32. *& conſ.* 636. *num.* 192.
Oſaſch. deciſ. 176. *Becc. conſ.* 37. *num.* 23.
*Surd. conſ.*150. *in fin. lib.*1. *Rota in deciſione*
186. *num.* 3. *inter impreſſ. poſt vol.* 2. *conſil.*
Farinace.

36 Rurſus † ea duntaxat facta vicini ſcire,
præſumitur vicinus, quæ & cæteris veri-
ſimiliter nota eſſe poſſunt, vt declarauit
*Bald. in lege conuenticulam col.*2. *C. de epiſc.*
& Cleric. quem ſequitur *Rips in lege prima*
*num.*46. *ff. ſi cert. petat Menoch. de recuper.*
poſſeſſio. d. remed. 16. *num.* 49. Cum itaque
non conſtet prædium, de quo agitur re-
vera poſſideri à Burgio, imò adhuc ſub
Iudice lis ſit, conſequenter nec iſtis ope-
rarijs, nec alijs indubitatum eſſe poterat
ab eo poſſideri, & ſic ceſſabat prorſus
omnis culpa.

37 Minus refragatur huiuſmodi opera-
rios ſecuiſſe, collegiſſeq; triticum non-
dum maturum, vt dictus Fiſcalis exagge-
rabat, ac propterea, nec à dolo, nec à
ſcientia excuſari, & conſequenter, nec
à pœna, vt poſt alios, quos refert tradit
Plot. de in lit. iuran. dicto §. 49. *ſub nu.* 27.
in quinta limitatione, & adeſt, *conſilium*
Laderchij 206. *num. primo*, qui citat *conſ.*
Bald. 440. *lib.* 3.

Quia obiectum non verificatur in fa-
cto, licet verum ſit in iure; frumentum
enim de quo agitur, meſſum fuit tem-
pore congruo in iſtis partibus, & liga-
tum in manipulis die vigeſimo ſeptimo
Iunij, quo maximi erant calores, nec eſt
inſuetum vt frumentum, vna die meſſum,
ſequenti die ligetur præſertim, quia etiam
poſtquam in manipulos eſt ligatum exic-
cari poteſt; & ſic actus non eſt de ſui na-
tura illicitus, vt re vera eſſet, ſi frumen-
tum in herba ſecaretur, & ita loquuntur
Doctores ex aduerſo citati.

Non pariter facit negocium, quod ad-
38 debatur † eoſdem operarios puniendos
eſſe, & doloſos præſumendos, eo quia
de nocte acceſſerunt ad ſecandum fru-
mentum, & conſequenter non eſſe locum
nominationi Auctoris, nec ex manda-
to alterius excuſari. *Plot. in dicto §.* 49.
ante numer. 28. *in ſexta limitatione Balb.*
deciſione 51. *Laderch. dict. conſil.* 206. *facit*
textus in lege final. ibi propter abſconditam
mentem, & doloſam machinationem, & il-
lud *Ioann.* 3. *cap.* 20. *qui malè agit odit lu-*
cem, prout etiam fecit ille inimicus ho-
mo, qui *cum dormirent homines* ſuper ſe-
minauit zizania *Matth.*13. *cap.*25.

Quia neque id in facto cõſtabat; ſed dũ-
taxat eos acceſſiſſe ſummo mane, prout
ſolent cæteri operarij, & prout fecerunt
etiam Coloni Burgij, qui dictos opera-
rios videntes nomine eiuſdem proteſta-
tionem fecerunt, ex quo etiam reſultat
39 opus † palam, & illis videntibus, & ſcien-
tibus factum fuiſſe; quo fit, vt etiam
ſi de nocte acceſſiſſent, excuſarentur à
dolo, & pœna, vt per eundem *Plotum*
loco

loco ex aduerſo citato *ſub num. 29. ver.*
item Excuſantur, vt per *Crauett. conſ. 205.*
quod tameu dictum ſit ex abundanti, non
autem pro deciſionis fundamento.
40 Præterea † cum titulus excuſet à clan-
deſtinitate *ad leg. igitur ſi ff. de liber cauſ.*
& l. 1. in fin. ff. de Abig. gloſ. in leg. penult.
C. de euict. Aretin. in leg. inciuilem C. de
fur. Plot. vbi ſupra *num. 29. &* D. Ventu-
ra paratus ſit coram me docere de titu-
lo ſuo, nihil eſt, quod imputetur prædi-
ctis operarijs, etiam ſi tempore noctur-
no opus fecissent, prout re vera non fe-
41 cerunt, & ſaltem † iſte articulus coram
me diſputandus, vti præiudicialis retar-
dat proceſſum contra dictos operarios
per ea, quæ dixi ſupra *deciſ. 9. num. 23.*
42 Obijciebatur † rurſus pro parte Fiſci
præfatos operarios qui armati ad ſecan-
dum triticum proceſsère, præſumi in do-
lo, & non excuſari à pœna, vt per *Au-*
guſtin. de Arimin. in addit. ad Angel. de
Maleſic. in Verb. & Sempron. Rodulphi
num. 14. Ad quod reſpondebam illum
motum duntaxat auctoritate *Baldi in*
§. ſi quis in ſuo ſolo Inſtit. de Rer. diuiſione,
qui in meo Codice non dicit id, ad quod
allagatur, ſed quatenus admittenda ſit
eius opinio, intelligenda eſt in terminis,
in quibus loquitur, nempe quando om-
nes, vel eorum maior pars præter ſoli-
tum inceſſiſſent armati. At quando (vt
in caſu noſtro) operarij ſunt in magno
numero, & eorum pauci ſunt armati ar-
mis ſolitis, & conſuetis, tunc dubio pro-
cul ceſſat præſumptio doli, ſine quo non
iucurritur pœna *l. reſcriptum C. de his, qui-*
bus, vt indign. Bart. in tract. qui ſint Rebel-
les in vero temerario Crauett. conſ. 319. nu.
15. cum alijs per *Ferrettum conſ. 2. nu. 64.*
Magoni. deciſ. Lucens. 49. num. 12.
Et eo maximè, quia notorium eſt ab
operarijs harum partium ita paſſim ob-
43 ſeruari, quæ obſeruantia, etiam ſi eſſet
mala, excuſaret à pœna temporali. *gloſ.*
notabil. in cap. denique in verb. conſuetudi-
ne diſtinct. 4. & in cap. cum venerabilis in
verb. migraſſe, & ibi DD. de conſuet. &
Alex. conſ. 70. num. 3. & conſ. 132. num. 3.
vol. primo Roman. in ſing. 19. & 379. Plot.
conſ. 19. num. 122.
44 Non † etiam facit negotium, quod ad-
debatur prædictos operarios fuiſſe in ma-
la fide, quia à Colonis Burgij nunciatum,
& proteſtatum ipſis fuit, ne amouerent
dictum triticum, quippe quod erat eiuſ-
dem Burgij *per text. in l. ſi fundum C. de*
* *rei vendit.* & tradunt Doctores commu-
niter, vt per *Menoch. de Arbit. Iud. c. 225.*
num. 5. & per Arium Penell. in repet. Auth.
niſi num. 14. C. de bonis maternis, in pun-
cto *Laderch. conſ. 206. num. 13.*
Quia tametſi mihi in propoſito non ar-
45 rideat † reſponſio ab informantibus da-
ta ex *Soccin. conſ. 54. num. 31. lib. 4. &*
Magon. dicta deciſione Flor. vltima num. 21.
proteſtationem ita demum afficere, ſi
fuit ab habente intereſſe in re, non autē
à Villico facta. Quæ & confirmari pote-
* rat ex eo, quod communiter tradunt *ſcri-*
bentes, non ſatis eſſe fieri à Procuratore
etiam mandatum habente, niſi illud oſtē-
dat, vt copioſè poſt alios deduxit *Tira-*
quell. de retract. linag. §. 36. gloſ. 2. num. 1.
cum multis ſeqq.
Non inquam dicta reſponſio videtur
46 applicari, † quia proteſtatio non fuit fa-
cta à ſimplici villico, vel viatore, ſed à
colono, qui dicebat dictum prædium
habere in cuſtodiam, & ſic illa afficiebat
ſecundum *Bart. in leg. item veniunt §. pe-*
titam ff. de petit. hæred. ad eum enim ſpe-
ctat hoc dicere, & ideo ei credendum
erat, inquit *Lucas de Penna in leg. tertia*
C. de Murileg. lib. 11. Afflict. deciſio. 369.
num. 10. & 11. Menoch. de Arbit. dicto ca-
ſu 255. num. 5.
47 Nec † etiam ſatisfacit reſponſio *Ma-*
gonij loco citato *num. 21.* negantis abſo-
lutè aſſumptum tanquam falſum, vt co-
natur oſtendere *Pinell. in dicta Auth niſi*
num. 15. de bon. matern. quia etiam ſi *text.*
in dicta lege ſi fundum C. de rei venditionē
non probaret dictam propoſitionem, vt
aſtruit *Pinellus*, ſufficit tamē illam ab om-
** nibus Doctoribus cōmuniſſimè receptam
fuiſſe. Nec vrget in contrarium textus
in lege ſi quis inficiatus ff. depoſiti, quia lex
illa eſt ſatis extranea ad rem noſtram; ibi
enim deciditur, depoſitarium non teno-
ri credere ei, qui rem depoſitatam repe-
tit aſſerens ſe hæredem, vel Procurato-
rem deponentis, niſi de hoc certificetur;
quod nullatenus induci poteſt ad caſum
noſtrum ob rationis diuerſitatem; quam
omitto, ne ſim prolixus.
48 Sed † benè corruit præfatum obiectum
ex alia reſponſione, quam tangit *Magon.*
ibidem num. 22. nempe dictam communem
ſententiam procedere, quando nuncia-
tio facta fuit, re integra, & ante cæptum
opus, ſecus ſi fiat, poſtquam operarij
operas ſuas locauerunt opuſque cæpe-
runt.
Et quamuis *Magon* nihil ad hoc pro-
bandum citet, ea tamen eſt communis
* diſtinctio, quam tradunt *Menochius, &*
Pinell. locis ſupracitatis *num. 60.* & ita
etiam tenet *Rolan. dicto conſilio 54. num.*
22. lib. 1.

49 Et † quod d. proteſtatio ad hoc vt affi-
ciat, debeat eſſe iudicialis, prout in
noui operis nunciatione, vel ſi ſit extra-
iudicialis fieri debeat antequam operarij
locauerint operas ſuas, alias in mala fide
non conſtituantur, niſi eis iura demon-
ſtrentur; cum non teneantur credere pro-
teſtanti magis quam conducenti, vbi iam
ſuſceperunt opus per ſe licitum, nec præ-
ſumere, quem eos conduxiſſe ad colendã
rem non ſuam, tradunt *Alex. in l. de pupil-
lo §. nunciationem ff. de oper. noui nunciat.
Soccin. d. conſ. 54. viſa breui nu. 31. lib. 4. Plo-
tus de in lit. iuran. d. §. 49. nu. 27. in 2 limit.*
prope fin. & *Rolan. conſ. 54. nu. 22. lib. 1.* &
quamuis *Ladereb. d. conſ. 206. in fin.* mor-
deat *Rolandum*, fatetur tamen, & ipſe
quod quando non verſamur in materia
in qua edictum noui operis nunciationis,
vel interdictum, quod vi, aut clam habet
locum, ſed agitur de colligendis fructi-
bus, vt in caſu noſtro, proteſtatio præce-
dere debet operum locationem iuxta
diſtinctionem *Alex. in d. §. nunciationem.*
50 Quinimo † vbi non appareret an facta
fuiſſet proteſtatio ante vel poſt opera-
rum locationem, præſumeretur in dubio
operarum præceſſiſſe locationem *Socci.
d. conſ. 54. nu. 30. & ſeq. vol. 4. Plot.* vbi ſu-
pra *in ſecunda limitatione in fin. Rolan. d.
conſ. 54. nu. 23. lib. 1.*

Et quamuis diuerſum ipſe *Laderchius*
ſentiat, quando vltra d. nunciationem
concurrunt etiam alia, prout concurrere
prætendebantur in caſu noſtro, non ta-
men eius doctrina applicatur, quia ex iam
deductis conſtat re vera hic non concur-
rere ea, quæ *Laderch.* in ſua facti ſpecie
ponderabat.

51 Præterea † proteſtatio ita demum
obeſt, quando poſtmodum conſtat in iu-
dicio de iure ipſius denunciantis *l. ſi fun-
dum,* & ibi not. *Bald. C. de rei vend.* alias
ſecus per *l. ſi maior. C. de rei vend.* ita *Ruin.*
52 *conſ. 122. nu. 13. lib. 15.* † vbi vlterius ſub-
dit proteſtationem factam, vti à Domi-
no, ſi poſtea duntaxat de poſſeſsione cõ-
ſtiterit, non ſuffragari, quia denunciatio fa-
cta ex vna cauſa, non porrigitur ad aliam
*l. at ſi quis §. plerique de Relig. & ſumpt. fu-
ner. l. ſi vnus §. & in ſumma ver. ante om-
nia de Pact.* declarat *Bal. in l. non ſolum
§. morte col. 1. ver. inte lex prædictis de oper.
nou. nunc. Ruin.* vbi ſupra *nu. 14.* ſed in ca-
ſu noſtro non conſtat, nec conſtare po-
teſt de bono iure d. Burgij, niſi coram Iu-
dice R. venturæ, meritò proteſtatio præ-
dicta pro nunc non eſt attendenda.

Non denique terret quod dicebatur
dd. operarios ſaltem non poſſe excuſari,
quo ad partem colonicam, quam aſpor-
tauerunt & quam ſcire tenebantur, non
ad Clericum, ſed ad colonum pertinere;
præſertim attentis eius proteſtationibus,
quia hoc eſt dicere, Clericum, qui dictas
ſegetes aſportari facit, comiſiſſe furtum
in d. parte colonica. quod non erat præ-
ſentis ſpeculationis, ſed coram me ſuo Iu-
dice competente videndum, prout po-
ſtea viſum fuit; & nihilominus ex abun-
danti dicebam non fuiſſe in poteſtate
operariorum ſeparare ac diuidere partẽ
colonicam à dominicali, ideo cum igno-
raretur quæ nam portio & qualis ad co-
lonos ſpectaret, non peccauere, manda-
tum R. Venturæ exequendo ſuper toto
frumento, prout nec ipſe ex ſuo manda-
53 to, iudicialiter pulſari poterat; † quamuis
enim in re communi furtum committa-
54 tur *l. ſi ſocius ff. de furt.* † non tamen præ-
ſumitur, ſocium rem communem ſubtra-
here animo eam furandi, niſi de tali ani-
mo conſtet. *Bar. Alber.* & alij *in d. l. ſi ſo-
cius, Faber, & Aret. in §. furtum eſt inſtit.
de oblig. quæ ex delict. naſc.* & in ſpecie
55 quod † colonus partiarius portans ad do-
mum ſuam omnes fructus, non commit-
tat furtum, quia in dubio non præſumitur
detuliſſe partem Domini animo furandi,
tradunt *Faber. in d. §. furtum eſt nu. 1.* &
ibi *Ang. ſub nu. 5. ver. ex quo infert. Fari-
nac. in tract. de furt. quæſt. 174. nu. 26.* vbi
56 idem ait in materia pecudum, † ſi ſocius
vendat omnes fœtus animalium, quæ in
ſocietatem habuit vt per *Beluis. in pract.
Rubr. de furt. & latron. nu. 19. Vitalin. in
tract. de furt. §. lucrandi nu. 37. Scapp. de iu-
re non ſcripto lib. 5. cap. mihi 149. in Rubr. de
furt. nu. 8* ſi igitur in Villico non præſu-
mitur animus furandi; multo minus in ſa-
cerdote, & ſi ipſe excuſatur à furto; mul-
tò magis operarii, ab eo conducti; & fa-
57 cit regula generalis, † furtum non com-
mitti ſine dolo, & animo furandi *§. pla-
cuit inſtit. de oblig. quæ ex delicto naſcuntur,*
* & ibi *gl.* & communiter *DD.* cum alijs
plena manu congeſtis per *Farinac. dicta
q. 174. nu. 9.*

Ex his patet nullam adeſſe difficulta-
tem, quare non debeat tota cauſa ad ec-
57 cleſiaſticum tribunal remitti, † quin etiã,
ſi eſſemus in dubio, à quo cognoſcendus
ſit articulus iſte, adhuc iudex eccleſiaſti-
cus, vti dignior, cognitor, & deciſor eſſe
deberet, *Iaſ. in l.* ex quocunque *nu. 18. ff.
ſi quis in ius voca. non ier. Fely. in c. paſtora-
lis nu. 4. de reſcript. faciunt* quæ tradit *Boſſ.
in pract. crim. tit. de foro comp. nu. 21.* cum
alijs per me congeſtis in *deciſ. 8. nu. 23.*
59 Et † quando contingit quæſtio iuriſdi-
ctionis

ctionis inter Iudicem eccleſiaſticum, & laicum, ſemper eccleſiaſticus propter maiorem authoritatem, & præeminentiam cognoſcere habet an iuriſdictio ſit ſua nec ne *Fely. & Dec. in d. cap. paſtoralis in fin. de reſcript. idem Dec. in c. cæterum de Iud. Iaſ. in l. 2. col. 5. ff. ſi quis in ius vocat. non ier. Couar. pract. qq. cap. 35. nu. 1.* cum alijs congeſtis per. *Carol. de Graſſ. de effect. Cleric. eff. 1. nu. 1262. cum ſeqq.*

ARGVMENTVM.

Mandatum ſpeciale an requiratur in cauſis matrimonialibus, & ſpiritualibus, & quando mandatum generale ſufficiat.

Matrimonium metu contractum an poſt copulam meticuloſam ſubſequutam ſit annullandum, vel potius declarandum nullum.

Iuramentum meticuloſum an & quãdo indigeat relaxatione, præſertim in contractu matrimonij.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum ſpeciale exigitur in ſpiritualibus & matrimonialibus.*

Contrarium eſt verius nu. 13.

2 *Procurator agens vi mandati generalis in cauſis requirentibus ſpeciale mandatum dicitur falſus procurator.*

3 *Mandati legitimi productio quando ante ſententiam omninò requiratur.*

4 *Contractus per vim vel metum celebrati, validi ſunt, ſed reſcindendi veniunt.*

5 *Metu geſtum, dicitur ex parte volitum.*

6 *Matrimonium metu contractum eſt ipſo iure nullum.*

7 *Conſenſus ſimplex non ſufficit in matrimonio, ſed requiritur plena libertas, & ſecuritas.*

8 *Meticuloſa voluntas habet in ſuperficie volitionem, in medulla nolitionem.*

9 *Matrimonium metu factum & conſummatum in foro externo valet mero iure, ſed venit annullandum.*

Contrarium eſt probabilius, vt imò ſit inualidum in vtroque foro n. 18.

10 *Iuramentum meticuloſum in matrimonio appoſitum, indiget relaxatione.*

Contrarium eſt verius nu. 19.

11 *Iuramentum metu extortum, ante obtentam relaxationem, obligat iurantem.*

12 *Periurus abſoluendus eſt non à iuramento, ſed à periurio.*

13 *Periurij abſolutionem ſolus Papa concedit.*

14 *Mandatum ſpeciale non requiritur in ſpiritualibus.*

15 *Mandatum ad cauſas ciuiles criminales & mixtas, comprahendit cauſas matrimoniales, quæ ſunt mixtæ.*

16 *Mandatum generale cum libera, ſufficit in cauſis ſpeciale mandatum requirentibus* fallit vt nu. ſeq.

17 *Clauſola cum libera reſtricta ad præmiſſa, non comprahendit cauſas ſpeciale mandatum requirentes.*

18 *Clauſolæ generales mandati per illa verba* iuxta præmiſſa, *nihil vltra expreſſa operantur.*

19 *Matrimonio metu contracto, etiam copula ſubſequuta, præſumitur meticuloſa.*

20 Burſatt. conſ. 77. num. 25. lib. 1. *reprobatur.*

21 *Iuramentum an & quomodo firmet actum prohibitum ob bonum publicum vel priuatum.*

22 *Iuramentũ non firmat actum requirentẽ liberam voluntatem, nec abſolutione indiget.*

Voluntatem liberam quinam actus requirant remiſſiuè.

23 *Metus an & quatenus ſit conſenſui contrarius.*

24 *Iuramentum contra bonos mores non obligat, nec eget abſolutione.*

25 *Abſolutione non petita veniens contra proprium iuramentum, an ea quando vt periurus repellatur* & nu. ſeq.

26 *Iuramentum etiam ſuper contractu illicito & pernicioſo appoſitum, indiget relaxatione, & in periurium incidere facit.*

27 *Periurus non repellitur & proceſſus tenet parte non opponente.*

28 *Periurij exceptionem, non autem periurium pars remittere poteſt.*

DECISIO XXV.

IN quadam cauſa matrimoniali coram me, tunc Vicario Parmenſi agitata, tria nullitatis capita cõtra proceſſum deducebantur, & ex quolibet eorum reum ab obſeruatione iudicij abſoluendum fore prætendebatur.

Prima nullitas reſultare dicebatur ex imperfectione mandati à procuratore mulieris actricis producti, quod erat ad

1 lites & cauſas in forma communi, † cum tamen in cauſis ſpiritualibus, quales ſunt matrimoniales exigatur mandatum ſpeciale

ciale vt tradit latè & pulcrè *Lapus alleg. 70. nu. 6. Roman. ſingul. 619. nu. 1. Abb. & Fely. in c. curam de off. iud. deleg. Sbrozz. in tract. de offic. Vicarij lib. 2 q. 44. n. 6. Ianninus in tract. de citatione reali c. 21 nu. 94. lib. 3.* & tenuit *Rota in deciſ. 3. de procur. in antiq.* & in puncto de cauſa matrimoniali, docet *gloſ. fin. in c. qui ad agendum de procur. in 6. & ibi Io. Andr.* in quam ſententiam inclinare videtur *Azo. ibi* loquens ſub dubio, & idem *Io. And. in c. fin eodem tit. in 6. Canis inter conſ. Matrim. diuerſ. conſ. 20 n. 1. lib. 1.*

2 Habens† autem mandatum generale, agendo in cauſa requirente ſpeciale mandatum, non modo nulliter agit, ſed & falſus procurator dicitur *Bald. in c. nonnulli col. 1. & in c. ex parte decani de reſcrip.* ſequitur *Iaſ. in l. licet col. 1. C. de procur. & Vant. de Nullit. tit. ex defect. inhab. ſeu mād.*

3 *nu. 91.* cumque † de illo iam fuerit à parte oppoſitum, iudicium redditur eluſoriū niſi de mandato legitimo conſtet in actis. *Alex conſ. 78. nu. 12. lib. 5. & conſ. 59. nu. 2. lib. 2. Hier. Gabr. conſ. 25. nu. 98. lib. 2. Marant. de ord. Iud. par. 4. diſt. 9. nu. 38. Rota deciſ. 552. nu. 2. par. 3. in recentiorib.* quidquid ſit quandò ante ſententiam de eo non fuit oppoſitum, quo caſu etiam poſt ſententiam de eo doceri poteſt. *Aym. conſ. 100. nu. 1. Rota deciſ. 19. de procur. in antiq. Pute. deciſ. 373. nu. 4. & 5. lib. 2. in nou. Rota deciſ. 674. nu. 2. eadem par. 3. in recentior.*

Secunda nullitas prouenire prætendebatur ex ineptitudine libelli ipſius mulieris, in quo concludebatur matrimonium declarari nullum vti ab ea per vim & metum contractum, cum tamen in terminis noſtris poſt copulam ſecutam pòtius prò illius reſciſſione fuiſſet inſtandum.

4 Quamuis † enim regulariter veriſſima ſit *Doctorum* diſtinctio, vt cæteri contractus per vim vel metum celebrati, validi ſint ipſo iure, ſed veniant per actionem quod metus cauſa reſcindendi, vt eſt textus apertus *in l. ſi mulier §. fin. ff. quod met. cauſ. & in l. vlt. C. de ijs quæ vi metuſue cauſ. & inſtit. de except. in princ.* quam regulam in omnibus contractibus procedere firmat *Leſſius de Iuſt. & iur. lib. 2. c. 17. ſub nu. 37.*

5 Eo † quia quod geſtum fuit per metum, ſaltem ex parte dicatur volitum, vt ex ſententia *Ariſt. lib. 3. etic. cap. 1.* tradunt *Theologi* relati ab *Azorio par. 1. Inſtitut. Moral. lib. 1. cap. 10. quæſt. 13.* & habetur ex *D. Thoma 2. 2. q. 6. art. 6.* & volitum ſecundum quid inquit *Coninch. de Sacramen. diſp. 28. dub. 1 ſub nu. 1.*

6 Matrimonium autem ſit ipſo iure nullū nec reſciſſione indigeat, ſed dumtaxat declaratione, vt eſt textus apertus *in cap. veniens il. 2. de ſponſal.* vbi nulla petita fuit reſciſſio per actionē quod met. cauſ. vt ibi obſeruat *Abb. n. 7.* & probatur etiā *in c. cum locum vbi Abb. & cæteri eod tit. & in cap. ſignificauit de eo qui dux. in matrim.* * (quibus in locis canoniſtæ communiter repræhendunt *Cardin.* ſecus ſentientem *in c. 2. q. 1. extr. de his quæ vi.*) & tradunt plurimi quos refert & ſequitur *Burſatt. conſ. 72. nu. 21. lib. 1.* vbi atteſtatur hanc ** eſſe magis com. opin. *Nauarr. in manual. cap. 22. nu. 5. & ſeq.* & eius diſcipulus. *Couarr. de ſponſal. par 2. cap. 3. §. 5. nu. 1. Genuenſ. in Prax. Archiep. Neap. cap. 105. nu. 1. Ricc. deciſ. 15. nu. 1. par. 2.* vbi plurimas affert *Rota Romana deciſ.* & repetit in *prax. rerum quotid. deciſ. 253. Treuiſan. deciſ. 63. par. 1. Muren. deciſ. 64. Rota deciſ. 42. & 56. par. 4. diuerſ.* & tradunt etiam * communiter Theologi, quorum longam ſeriem recenſet *Sanch. de Matrim. lib. 4. diſp. 12. nu. 18. Coinch. de Matrim. diſp. 28. dub. 1. nu. 5. & 16. & Bonacci. etiam de matrim. q. 3. punct. 8. nu. 8.* vbi ait ſic vſu receptum eſſe in eccleſia, quorum plurimi eam afferunt diſcriminis rationem, quia cæteri contractus, ſi ſemel ſint validi, poſſunt per iudicem facilè ob metum illatum reſcindi, matrimonium verò cum ſit ſacramentum indiſſolubile, ſi ſemel ſit validum, nullo pacto per iudicem reſcindi poteſt.

7 Nec † non etiam quia in matrimonio non ſufficit ſimplex conſenſus, ſed requiritur plena libertas & ſecuritas vt per *Doctores in d. c. cum locum de ſponſal. Nauar. conſ. 3. ſub n. 3 eod. tit. ferrett. conſ. 296. nu. 13. & conſ. 311. nu. 7. lib. 2. Facchine. controuerſ. iur. lib. 3. cap. 28. Garzi. de vltimo fine vtriuſque iuris nu. 28. Gregor. XV. deciſ. 326. nu. 31. Rota deciſ. 643. num. 28. par. 1. in recentior.* dixi latè *in deciſ. 5. ſignāter nu. 34. & 46.*

8 Voluntas † verò meticuloſa, habet quidem in ſuperficie volitionem, in medulla autem nolitionem vt aiebat *Bald. in ſuo celebr. conſ. ſchiſmatis ſub nu. 13.* quem ſequitur *Iaſ. in l. rem, quæ nobis ſub nu. 2. ver. adde in ff. de acqui. poſſ. Rota d. deciſ. 643. ſub nu. 13.*

Hæc inquam diſtinctio tametſi vera ſit & tenenda in matrimonio rato non con-

9 ſumato; † ſecus tamen dicendum videtur vbi illud fuit etiam per metum conſummatum, tunc enim manet quidem in foro * conſcientiæ ipſo iure nullum, iuxta com. opin. de qua teſtatur. *Nauarr. in manual.*

cap.

cap.22. nu.51. §.3. poſt D. Antonin. 3. par. tit. 1. cap. 7. ad fin. Menoch. de præſumpt. lib.3. præſumpt. 4. nu.31. cum alijs, quos refert & ſequitur. *Valer. de different. inter vtrunque forum, in verbo metus differ. 4.* At in foro externo matrimonium ſic cõſummatum, mero iure validum eſt, ſed venit annullandum, ita firmat. *Valer. dicta differentia 4. per totam* vbi inquit hanc tenere *Sotum in 4. diſt. 29. q. 1. art. 3. §. potiſſima tamen*, licet adeo anceps fuerit, vt vix pedem figere videatur, & ante eum *Paludan. ibid. art. 4. concl. 3.* ad quod *Valer.* citat etiam *Summ. Angelic. in verbo Matrimonium, impedimento 1. nu. 3. Hoſtien. in cap. conſultationi de ſponſal. Rebell. de oblig. Iuſt. 2. par. lib. 2. q. 11. nu. 21.* alioſque recentiores apud *Sanch. de matrim. lib. 4. diſp. 18. nu. 13.* Ratio verò potiſſima, qua mouetur *Valer.* ea eſt quia metus, per quem quis ad copulam accedit non animo conſentiendi in matrimonium, non videtur eſſe viri cõſtantis, ſed infirmis quia potius debebat mortem patienter pati, quam copulam etiam coactè animo fornicario habere. Vnde eccleſia in foro externo in gratiam metum patientis, potius præſumit vt mutata voluntate, coniugali affectu, & ex vero conſenſu in copulam conſenſerit, quam lætale peccatum admittens, animo fornicario coierit.

10 Tertiò † proceſſus dicebatur nullus ob non petitam relaxationem à iuramento per ſponſos in contractu matrimonij interpoſito, quæ quidem neceſſaria aſſerebatur, quamuis mulier illud non minus, quam matrimonium per metum extortũ

** cõtenderet iuxta magis com. opin. canoniſtarum quicquid legiſtæ ſentiant inquit *Mich. Graſſ. com. opin. cap. 7. q. 11.* quem refert & ſequitur *Burſatt. in conſ. 72. nu. 25. lib. 1.* qui addit imò nec huiuſmodi relaxationẽ dandam eſſe abſque partis citatione, quamuis ea regulariter non ſit neceſſaria, & citat *Io. de Amic. in conſ. 34. nu. 7. & 8. & Vitalin. Camban. ſuper clauſula non vi nec metu, ver. vltimo videamus fol. 489.* loquentes in terminis iuramenti per metum extorti.

11 Cum † itaque iuramentum meticuloſum, antequam relaxatio petatur obliget iurantem vt benè comprobat *Leſſ. de Iuſt. & iur. lib. 2. cap. 17. ſub nu. 51. ver. ſi vi ſeu metu* ad quod adducit *tex. in c. debitores de Iureiur.* & in terminis noſtris tenet *Silueſt. in Summa in verbo Sponſalia §. 6. in fin.* meritò dicta mulier quæ non petita relaxatione, egit, incidit in periu-
12 rium, † nec amplius eandem relaxationẽ
petere poteſt, niſi prius ab ipſo periurio abſoluatur *Afflict. deciſ. 220. nu. 17. Rota deciſ. 701. nu. 2. par. 1. in recentior. & deciſ. 5. nu. 2. par. 2. etiam in recentior & in firmana altaris 29. Ian. 1607. coram Card. Marcomontio.*

13 Et † quidem non ab ordinario, ſed à ſolo Summo Pontifice vt per *Crauett. poſt alios in conſ. 6. nu. 27. Rota in dicta Firmana & alias vt ibi* cum per me adductis in *deciſ. nu.*

Nulla tamen ex aſſertis nullitatibus reuera ſubſiſtebat, & proinde illis non attentis, in cauſa principali ad vlteriora proceſſi.

14 Nam quod attinet ad primam, eã dupliciter euitabatur † & primo quia non eſt tuta nec vera concluſio; vt in cauſa matrimoniali, ac in cæteris ſpiritualibus requiratur ſpeciale mandatum, hoc enim non reperitur iure cautum, & contrariũ ex profeſſo deciſum fuit per *Rotam in deciſ. 25. de procur. in nouis* vbi articulo plenè ad partes diſcuſſo, dictum fuit ſufficere mandatum ad omnes cauſas motas, & mouendas, cum etiam iſta ſit cauſa, & proinde ſub tali mandato compræhendatur, & ibi *Additionator* inquit non obſtare *deciſ. 35. de procur. in antiq.* (quam ſupra in contrarium adduximus) quia ibi nihil allegatur, idemq; tenuit. *Bellamer. in deciſ. 5. nu. 1. Mandoſ. ad d. alleg. lapi. in verbo beneficialis*, vbi ait ita ſe vidiſſe ſeruari, & rurſus *ad Reg. Cancell. 31. q. 4. n. 18. Rota in Rom. Cappellaniæ 16. Maij 1626. coram Buratto* & latè defendit *Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 20. à nu. 129. vſque ad 147* vbi *nu. 30.* ait Rotam ſemper amplexam fuiſſe hanc ſententiam, ad quem lectorem delego, ne videar cartam in papirum tranſcribere, idemque in beneficialibus quæ matrimonialibus æquiparantur tenuit *Vant. de Nullit. tit. de defect. inhab. ſeu mand. nu. 93.*

15 Præſertim † quia mandatum dictæ mulieris erat ad omnes cauſas ciuiles, criminales & mixtas, quod vtique ſufficit, cum cauſa matrimonialis ſit mixta, vt in puncto tradit *Io. Iac. Canen. inter conſ. matrim. diuerſ. tom. 2. conſ. 20. num. 2. & 3.* qui ibidem *num. 4.* ſubdit idem eſſe, ſi expreſſa fuerit aliqua alia cauſa requirens mandatum ſpeciale, & poſtea addita clauſula generalis *in omnibus alijs.*

Secundò euitabatur d. prætenſa nullitas per clauſulam *cum libera* in eadem
16 mandato appoſitam, † mandatum enim generale cum libera ſufficit etiam in cauſis ſpeciale mandatum requirentibus tex.

eſt

eſt in l. procurator cui generaliter ff. de pro-
cur. Alex. in conſ. 43. in princ. vol. 2. latè
Iaſ. in l. ſi procurator C. de procur. Dec.
conſ. 404. n. 6. & conſ. 493. in princ. Afflict.
deciſ. 305. nu. 4. Vantius de Nullit. tit. de
defect. inhab. ſeu mand. nu. 87. Marta de
Clauſul. lib. 1. clauſ. 26. nu. 2. & 3. Rota in
Romana pecuniaria 3. Iunij 1606. coram
Penia.

17 Cum † non ſimus in terminis, in quibus
dicta clauſula ſit reſtricta circa præmiſſa &
expreſſa, quo caſu non compræhendit ea
quæ mandatum ſpeciale requirunt Bar.
quem cæteri ſequuntur in l. qui Romæ §.
callimachus in fin. & ibi Alex. nu. 6. ff. de
Verb. oblig. Vantius vbi ſupra & tradunt
etiã Zabarell. conſ. 39. in prin. Dec. conſ. 404.
nu. 6. idem Alex. conſ. 22. nu. 10. lib. 1. Ruin.
conſ. 59. n. 3. lib. 5. Marta de Clauſul. par. 1.
clauſul. 26. nu. 1. & 4. Card. Seraphin. de-
ciſ. 831. nu. 5. & diffusè probat Barzius in
deciſ. 125.

18 Et † traditur pro regula vt clauſulæ ge-
nerales mandati per illa verba ſubſequen-
tia in præmiſſis & circa ea, reſtringantur
ad expreſſa & nihil vltra ea operentur.
Alex. d. conſ. 22. ſub nu 10. ad fin. Ruin d.
nu. 3. Borgnin. deciſ. 21. nu. 45. & ſeq par. 1.
Rota deciſ. 576. nu. 2. par. 1. in recentiorib.

Secunda quoque aſſerta nullitas facili
19 negotio euitatur, quia quamuis probabi-
lis videatur opinio Valerij, vt ſequuta
copula etiam meticuloſa, matrimonium
non ſit nullum, ſed veniat annullandum,
vt fatetur Sanch. de Matrim. lib. 4. diſp. 18.
ſub nu. 13. in fin. contraria tamen eſt pro-
babilior, vt imò ſi copula non ſit ſponta-
nea, matrimonium maneat nullum ipſo
iure, vt per Abb. in c. conſultationi in fin.
de ſponſal. vbi ait hanc eſſe certiſſimam
* opinionem & ibi Præpoſitus nu. 2. commu-
nem appellat & ibidem Alex. de Neuo n. 10
idem Abb in c. diſcretionem nu. 2. in fin. de
eo qui cognouit Conſangui. Iaſ. in l. Titia
nu. 6. ver. ſexto adde ff. de Verb. obl. Pariſ.
conſ. 60. nu. 341. vol. 3. Nauarr. in Manual.
* c. 22. nu. 51. ad fin. vbi dicit communem
Menoch. de Præſumpt. lib. 3. præſ. 4. nu. 35.
& ſeq. quamuis opinetur hunc caſum da-
ri non poſſe in viro, qui niſi metum graue
deponat, coire nequit ſecundum eum. Et
ex Theologis, hanc ſententiam tenent.
Riccard. 4. d. 29. art. 2. q. 2. D. Antonin. 3.
par. tit. 1. cap. 7. ad fin. ante ver. 3. coactio eſt.
Ledeſma 2. par. 4. q. 49. art. 3. ad fin. Palacios
4. d. 29. diſp. unic. Henriq. in Summ. lib. 11.
de matrim. cap. 9. nu. 7. Philarch. de offic.
ſacerd. tom. 1. par. 2. lib. 2. cap. 8. ad fin. Pe-
trus Ledeſma de matrim. q. 47. ar. 3. dub. pe-
nul. latè defendit & probabiliorem dicit
Sanch. de Matrim. lib. 4. d. diſp. 18. à nu. 15.
vſq. ad finem, & Rebellius perperam à
Valerio pro contraria parte citatus de
oblig. iuſtit. lib. 2. q. 11. sect. 3. vbi quod
nunquam fuit in aliquo foro, nec hodie
erit validum matrimonium ex metu iuſto
contractum, etiam ſi conſimili metu per
copulam conſummetur.

Ratio autem præcipua, quam Nauarr.
loco citato irrefragabilem appellat, ea red-
ditur, quia eſſentia matrimonij conſiſtit
in libero conſenſu vt ſupra probaui. &
latius alibi dixi. cum itaque conſenſus
directus & per verba directa explicitus,
graui metu extortus, non ſit ſatis liber,
nec reddat matrimonium validum, à for-
tiori conſenſus indirectus, & per quandã
conſequutionem reſultans ex copula
eod. metu extorta, non erit ſatis liber &
procul dubio non ceſſat hoc caſu ratio
allata à Sum. Pont. in c. cum locum il ſecõ-
do de ſponſal. vt nempe conſenſus locum
non habeat vbi coactio intercedit, cumq;
matrimonium ſolo conſenſu contraha-
tur, vt ibi dicitur, certè abſurdiſſimum eſt
dicere quod per meticuloſam copulam
firmetur. Ad quod benefaciunt aurea
verba, Spiritus Sancti afflatu à D. Lucia
ad Paſchaſium Præfectum prolata. Si in-
uitam iuſſeris violari, caſtitas mihi dupli-
cabitur ad coronam; ex quibus patet per
vim & metum violatam, virginitatem,
quæ formaliter in voluntate conſiſtit, in-
tegram retinere. Neque obſtat ratio ſup.
ex Valer. conſiderata, vt ad peccatum
vitandum Eccleſia preſumat liberum in
copula conſenſum; reſpondetur enim ius
ad hunc effectum non attendere an quis
admittat nec ne peccatum mortale, ſed
an quid fiat per metum, auferentem libe-
ram voluntatem, vt latius per Sanch. &
Rebell. locis citatis, quæ quidem adeo verà
ſunt, vt etiam ſi non conſtet fuiſſe copu-
lam per metum ſequutam, adhuc tamen
ea non confirmet matrimonium, niſi eui-
denter de voluntatis libertate doceatur:
18 contracto † enim per metum matrimonio,
copula ſubſequens durante cauſa metus
non præſumitur affectu maritali, nec
ſpontaneè, ſed potius ex præcedenti me-
tu ſequuta, niſi de ſpontanea voluntate
appareat vt per Ricc. in prax. rer. quotidia-
nar. deciſ. 253. nu. 2. vbi ad hoc gratis citat
tex. in d. c. veniens nihil tale probans, &
Abb. in d. c. cum locum nu. 8. de ſponſal. &
Couar. de ſponſal. in 2. par. c. 3. §. 6. per to-
tum quorum neuter hoc dicit, citat etiam
Brunell. in tract. de ſponſal. & matrim. con-
cl. 18. per totam poterat allegare Petr. de
Barbob. in conſ. 54. col. 17. & ſeq. inter conſ.

Matrim.

Matrim. diuerſ. l.1. Pariſ. d.conſ.60. n.34.
lib.4. vbi ad hoc affert *Bar. Anchar. Abb.*
Præpoſit. & alios, idemque firmat *Io. Ma-*
ior. ſuper 4. ſenten. diſt.29.q.vnic. col.3. Ro-
ta in Ianuen. Matrimonij 10. *Febr.* 1586.
coram Card. Pamphilio ſeniori. Card. Se-
raph.deciſ. 863. *in fine*, qui ibidem *nu.* 1. *&*
ſeqq. reddit tres optimas rationes, quas
apud eum videto.
Sed & multo facilius tertia prætenſa
20 nullitas euitatur, † tantum enim abeſt vt
magis communis opinio canoniſtarum
teneat iuramentum in matrimonio in-
terpoſitum indigere abſolutione prout
ex *Mich. Craſſ.* aiebat *Burſat. loco citato*
* *ſupra nu.* 9. Vt imò omnes contrarium
ſentiant, quicquid ſecus ſit in cæteris con
tractibus, itaut ſtante nullitate matrimo-
nij ex defectu liberi conſenſus, etiam iu-
ramentum in eo præſtitum corruat, ac
ſubinde relaxatione minimè indigeat;
quia eccleſia quæ matrimonium meti-
culoſum irritat, annullat pariter iura-
mentum in eo appoſitum, vt probat tex.
in *c. 2. extr. de eo qui duxit in matrim.* vbi
virum qui contracto matrimonio etiam
iurato cum vna ob mortis metum, aliam
duxit, definitur cum ſecunda validè con-
traxiſſe, & ibidem hoc notant *glo. in ver-*
bo tanta Abb. n.5. Præpoſit. in fin. & Alex.
de Neuo nu.5. & 6. quam ſententiam te-
nuit *gloſ. in c. 2. 15. q 6. verb. abſoluimus*
poſt med. & in c. 2. ver. coactus de his quæ
vi. & ibi Hoſtien. ad fin. Couar. in 4. de-
cret. 2. par. c. 3. §. 5. nu. 3 Anaſtaſ. Germon.
lib.3. de ſacror. immun. cap.21. nu.83. Gra-
mat.deciſ.103. nu.71. Seraph. de priuil. iu-
ram. priu. 110. *nu.* 11. *Pacianus* cum per
eum relatis *lib.2. de probat. cap. 3. nu.* 56.
egregiè *Sanch.* innumeros tum canoni-
ſtas tum Theologos congerens *de Ma-*
trim. lib.4. diſp.20. nu.14 & 15. latè etiam
Guttier. alios adducens in *tract. de Iura-*
men. par.1. cap.57. nu.22. & rurſus in *tract.*
de Matrimonio cap.76. ſub nu. 44. Coninch.
de Matrim. diſp.28. dub.4. ſub nu. 40. Bo-
nacci. qui etiam multos adducit *tom. de*
Matrim. q. 3. punct.8. nu.26. & ſeq. vbi de
** magis communi opinione teſtatur, vnde
cautè legendus eſt *Burſat. loco citato*, &
multo magis cum ſubdit in huiuſmodi
relaxatione requiri partis citationem, ex
Io. de Amic. quia ibi non loquitur in
materia matrimonij, ſed in fideiuſſione
metu carceris extorta.
Ratio autem diſcriminis inter iura-
mentum ſuper matrimonio appoſitum,
& inter appoſitum ſuper cæteris contra-
ctibus metu celebratis, multiplex reddi
poteſt; & quidem prima & præcipua eſt,
quia metus incuſſio in matrimonio pro-
hibetur principaliter ob bonum publi-
cum, in cæteris verò contractibus prin-
cipaliter ob fauorem priuatum, licet ſe-
21 cundariò ob publicum bonum † quoties
autem actus principaliter prohibetur ob
publicum fauorem, vt puta ſi ex tali trãſ-
greſſione lædatur bonum publicum pro-
ut in matrimonio contingit, tunc actus
non firmatur iuramento, ſecus ſi princi-
paliter ob priuatam vtilitatem prohibea-
tur, tametſi ſecundario bonum publicum
reſpiciat, vt in contractibus mulierum &
minorum, ita probatur in *l. iuriſgentium*
§. ſi paciſcatur ff. de pactis & in c. ſi diligen-
ti extr. de foro compet. & tradunt *Bar. in*
l. ſi quis pro eo nu.7. & 8. ff de fideiuſſoribus
Ant. de Butr. in cap. cum contingat num.8.
& 16. & ibi Abb. nu 22. ver. octauus caſus
Alex. de Neuo nu. 6. & 27. & 35. & Al-
ciat nu.27. & ſeqq. extra de Iureiur. (quic-
quid ibi *Imola* ſecus ſentiat) *Corne. in*
*Auth. ſacramenta puberum nu.*48. *C. ſi ad-*
uerſ. vend. Couar. de pact.2. par. §. 1. nu.1.
& 5. Seraphin. cum per eum relatis *de*
priuil. Iuram. priuil. 61. nu.16. Guttier. de
Iuram. 1. par. cap.58 nu.15. & plenius cæ-
teris *Sanch. de matrim. lib.1. cap.32. nu. 3.*
cum plur. ſeq. Vnde quemadmodum con-
tractus matrimonij per vim, vel metum
celebratus, non firmatur iuramento, ſic
nec idem iuramentum indiget relaxatio-
ne; cum enim ſit contra bonum publicũ,
in tantum nõ addit aliquod nouum robur
contractui, vt nec quidem licitè ſeruari
poſſit vt probatur in *d. c. ſi diligenti*, &
tradunt præcitati *Doctores in d. c. cum con-*
tingat, & Guttier. loco citato nu.36. & egre-
giè Sanch. d. diſp. 32. nu.9.
Secunda ratio adduci poteſt quia, vt
iam dictum eſt, in matrimonio non ſolum
requiritur contrahentium voluntas, ſed
liber conſenſus & ſpontanea voluntas.
Vnde quamuis voluntas meticuloſa, vo-
22 luntas ſit, † non tamen eſt libera volun-
tas, ac proinde neque huiuſmodi contra-
ctus firmatur iuramento, prout nec reli-
qui actus, in quibus libera & ſpontanea
voluntas exigitur, de quibus per *gloſ. in*
c. 2. de his quæ vi metuſue cauſ. neque ſub-
inde neceſſaria eſt abſolutio, ſeu relaxa-
tio ipſius iuramenti, vt pulcrè poſt alios
tradit *Seraphin. de priuil. iuram. priu.*110.
*nu.*10. *& ſeq.*
23 Et † in his terminis verificatur regula,
quæ habet metum eſſe contrarium con-
ſenſui, illa quippe procedit prout metus
opponitur ſpontaneo conſenſui, non au-
tem prout opponitur conſenſui ſimplici-
ter ſecundum *glo. in l. nihil conſenſui ff.*
de

de reg. iur. & Seraphin. loco citato.

24 Aliam † & tertiam rationē adducunt, *Abb. in c. 2. nu. 5. & ibi Alex. de Neuo. n. 5. & 6. de eo qui duxit in matrim. & Iaſ. in l. Titia nu. 6. ff. de Verb. obl.* nempe iſtud iuramentum eſſe cōtra bonos mores, ideoque non indigere relaxatione. Hæc tamen ratio reprobatur à *Sanch. de matrim. lib. 4. diſp. 20. nu. 15.* dicente ſe non videre qua ratione moribus bonis aduerſetur, cum nullatenus peccet qui ad redimendam vexationem conſentit matrimonio coacto, illudq; iurat. Sed pace tanti viri, præfati *Doctores* non merebantur repræhendi; quia cum verſemur in actu, in quo lex prohibet metum omninò interuenire, & quidem ob bonum publicum, meritò propter legis reſiſtentiam, iuramentum eſt contra bonos mores, tametſi iurans excuſetur à culpa & in hunc ſenſum admitti debet quod ſcripſit *Corn. in conſ. 11. col. 6. ad fin. vol. 3.* ſcilicet *Capram* ſæpe conſuluiſſe ab huiuſmodi iuramento non eſſe neceſſariam abſolutionem.

25 Quæ † quidem rationes diligenter adnotari debent; ſunt enim in effectu tres limitationes ad regulam quæ habet quod veniens contra proprium contractum iuratum, non petita abſolutione, vti periurus à limine iudicii eſt repellendus *l. ſi quis maior C. de tranſact. cap. periculi vbi glo. in verb. cauſa 22. q. 5. Rota deciſ. 701. nu. 1. par. 1. in recentioribus & deciſ. 5. nu. 1. par. 2. etiā in recēt. Gregor. XV. in dec. 64. vbi Beltramin. in addit.* cōcordantes cumulat.

26 Etiam † ſi contractus ſit illicitus & pernicioſus *Rota in Nepeſina reſciſſionis contractus 5. Iun. 1555. coram ſantuccio Saluſt. Tiber. in ſua prax. lib. 1. cap. 14. nu. 3.* quam regulam ponit, examinat, ampliat & limitat *Seraphin. de Priuileg. Iuram. priuil. vltimo.*

Denique etiam ſi verſaremur in caſibus, in quibus de iure eſt neceſſaria abſolutio ſeu relaxatio iuramenti, & reuera periurium fuiſſet incurſum, adhuc tamen non refragaretur ad effectum de quo agitur; quia huiuſmodi exceptio periurij ante quam pronunciarem prout in ce-
27 dula non fuit oppoſita † Parte autem minimè opponente proceſſus tenet, & periurus non eſt repellendus, ita *Crauett. conſ. 199. nu. 15. ver. tertia reſponſio. Iaſ. in §. actionum num. 140. Inſtit. de action. Seraphin. de priuileg. iuram. priuil. vlt.*
28 *nu. 18.* qui eau. reddit rationem †, quoniam licet pars nequeat periurium remittere, poteſt tamen remittere exceptionem ſibi competentem, vt ibi per eum, & hanc eandem limitationem tenuit. *Rota in Hyſpalen. coadiutoriæ 13. Martij 1615. coram Vbaldo & Beltramin. ad d. deciſ. Greg. 64. nu. 11.*

ARGVMENTVM.

Clericus ad hoc vt fori priuilegio gaudeat, an & quando docere debeat de tribus requiſitis Concilij copulatiuè. Omittens habitum Clericalem an, & quatenus dictum priuilegium amittat, & an illud recuperet. Seruitium Eccleſiæ quale requiratur, & an adſcriptio illius de mandato Epiſcopi ſit neceſſaria.

SVMMARIVM.

1 *Clericus primæ tonſuræ abſque alio requiſito de iure antiquo gaudebat priuilegio fori.*

2 *Monitio trina, vel in Synodo vnica requirebatur, vt Clericus non incēdens in habitu, fori priuilegium amitteret.* Hodie non amplius requiritur nu. ſeq.

3 *Clericus de iure nouo non gaudet fori priuilegio, niſi habeat tria requiſita Concilij.*

4 *Et quidem copulatiuè* & nu. 6.

5 Antonin. l. 3. variar. c. 48. nu. 4. *reprobatur.*

5 *Habitus ſine tonſura non ſufficit, & è contra.*

7 Et *dictio copulat. & vtriuſque copulati cōcurſum requirit.*

8 *Habitus Clericalis dimiſſio cum perſeuerantia inducit animum renunciandi clericatui, & priuilegio fori:*

Intellige temporaliter & reuocabiliter donec reaſſumatur nu. 18. & nu. 21.

10 *Tempus delicti attenditur ad iuriſdictionem tribuendam.*

11 *Seruitium Eccleſiæ cum frequentia, & perſeuerantia exigitur.*

Non tamen continuum, ſed ſufficit interpellatum nu. 26.

Maximè ſi conſtet de legitimo impedimento nu. 29.

12 *Seruitium Eccleſiæ requiritur de tempore delicti.*

Dicitur tamen de præſenti ſi per menſem antea inſeruiuit nu. 30.

13 *Qualitas adiuncta verbo, regulatur ſecundum tempus verbi.*

14 *Seruitium Eccleſiæ conſiſtit in ſpiritualibus, non in temporalibus.*

15 *Clericus Eccleſiæ ad cuius ſeruitium non*

eſt

eſt adſcriptus,inſeruiens non gaudet priuilegio fori.
Contrarium verius nu. 31.
16 *Adſcriptio ſufficit, ſi oretenus fiat.*
Non tamen eſt neceſſaria nu. 31.
17 *Clericus geſtans pallium oblongum ſine veſte an dicatur incedere in habitu.*
18 *Clericus,qui ob non delationẽ habitus amiſit priuileg. fori,illud cõtrario facto recuperat*
19 *Clericus habitum dimiſſum reaſſumere propria authoritate poteſt.*
20 *Priuilegium fori ob non delationem habitus ſuſpenditur, non amittitur.*
21 *Clericus omittens per modicum tempus habitum, vel tonſuram non amittit priuilegium fori*, & nu. 24.
23 *Tonſuram deferre pro maiore parte temporis ſufficit ad effectum priuilegij fori.*
24 *In non delatione habitus vel tonſuræ requiritur perſeuerantia, vt contrarius animus ex ea deſumatur.*
25 *Clericus captus ſine habitu, & tonſura, probans ſe ea deferre conſueuiſſe, gaudet priuilegio fori.*
26 *Seruitium eccleſiæ interpolatum, menti Concilij ſatisfacit.*
27 *Verba ſunt intelligenda ciuili modo.*
28 *Fieri ſemper dicitur, quod pro maiore temporis parte fit.*
29 *Impedimentum excuſat Clericum ab eccleſiæ ſeruitio.*
30 *Clericus dicitur eccleſiæ de præſenti ſeruire ſi per menſem ante delictum inſeruiuit.*
31 *Clericus inſeruiens alicui eccleſiæ ſine mandato Epiſcopi ſatisfacit menti Concilij.*
32 *Clericus in ſchola vel vniuerſitate degens, etiam abſque licentia ſui ordinarij gaudet priuilegio fori*, & nu. ſeq.
33 *Ratio finalis legis attenditur magis, quam diſpoſitio.*

DECISIO XXVI.

REMISSO ad Curiam eccleſiaſticam per iudicem D. Gubernatoris Regij Clerico,de quo ſupra in *deciſ.17. & ſeqq.* ſtructoq; coram me proceſſu ſuper articulo priuilegij fori, prætendebat idẽ Iudex illũ tanquã requiſitis
1 carentẽ,eidẽ rurſus remittẽdum † quãuis enim de iure antiquo prima tonſura per ſe ſufficiens eſſet ad hoc, vt Clerici gauderẽt priuilegio fori, ac à laicali eximerentur Iuriſdictione tam in ciuilibus, quam in criminalibus *c. clerici, & c. non ab homine extr. de Iudic. c. 2. de foro cõpet. gloſſ & DD. in c. 2. de cleric. coniug. in 6. cũ alijs per Gut-*
2 *tier. de Iuram. confirm. par. 1. c. 17. n. 12.* † niſi trina precedente monitione ab epiſcopo nominatim, & in perſona facta; adeo vt nec vnica, nec generalis ſufficeret *tex in clem. 1. vbi gloſ. Card. & Imol. de vit. & honeſt. cleric. Clar. in tract. cri. to. 1. lib. 4. c. 9. n. 103.* vbi ſubdit trinas denũciationes fieri debere interpolatis quibuſdã diebus, cũ alijs *relat. per Ricciull. de iur. perſonar. lib. 7. c. 6. nu 4. Petr. Barboſ. cũ pluribus per eum relatis in l. titia 35. n. 35. ff. ſolut. matrim.* quibus adde *Clar. in §. fin. 946. ver. hac autem n. 19. cũ per eũ relatis*, qui ait ita tradere cõmuniter *Doctores* cõſtituẽtes hanc differentiã inter clericos nõ coniugatos, & coniugatos, vt in illis requiratur trina monitio, in iſtis autẽ nequaquã. Niſi tamẽ monitio fieret in Synodo cũ dicta expreſſa cõminatione, quo caſu vnica ſatis erit, vt tradunt plurimi, quos referũt *Clar & Ricciull.* locis citatis; necnõ *Farinac.* atteſtans
* de comm: *in q. 8. n. 60. & ſeqq.* vbi alios cõgerit *Viui. in ſuis com. opi. lib. 1. opi. 37.* vbi alios refert *& in dec. 512 n. 16 Bonacoſſ. in com. opi. verb. clericus deferens Capic. dec. 166 Gram. deciſ. 33. nu 13.*
3 Superuenit † tamẽ *S. Conc. Trid.* quod Clericorũ relaxationibus prouidere ſatagẽs, decreuit illos, beneficio eccleſiaſtico carẽtes, nullatenus fori priuilegiũ poſſe allegare, niſi geſtẽt habitũ, & tonſurã clericalẽ, & eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſeruiãt, vel in ſeminario Clericorũ, aut in aliqua ſchola, vel vniuerſitate de licẽtia epiſcopi, quaſi in via ad maiores ordines ſuſcipiendos, verſentur, vt habetur ex *eod. Cõc. Trid. ſeſſ. 23. de reformat. c. 6.* Qua diſpoſitione ſtante nullã amplius requiri monitionẽ omnes admittunt, & S. Cong. Concilij pluries reſoluit & ſignanter in vna Licien. die 7. Septembris 1624.
4 Quæ † quidẽ tria requiſita Cõcilij copulatiuè deſiderantur, ita vt non ſufficiat vnum ſine alio; vt tradunt *Gemin. in c. 1. de Cleric. coniug. Bald. in l. ſi qua per calũniã verb. vlterius quæro C. de Epiſc. & Cleric.* alijq; plurimi, quos cõgerit *Farinac. tit. de Inquiſit. q. 8. n. 44. verſ. item dũmodo Caualcan. in tract. de Brachio Regia par. 1. n. 86 Carol. de Graff. de effect. Cleric. effect. 1. n. 167. & ſeq. Menoch. in tract. de Præſump. lib 6. Præſump. 76. n. 38. Ambroſin. in tract. de Immun. eccl. c. 17. n. 13. Scaccia de Iudic. lib. 1. c. 11. n. 82. ver. & hec cõſuetudo Guazzin. de defenſ. reor. pa. 1. defenſ. 20. c. 10. n. 35. vbi plurimos cõgerit Alderan. Maſcard. de general. ſtatu. interp. cõcl. 1. n. 11. Nauarr. conſ. 17. nu. 2. & 6 de Priuil. 1. 2. Viui. dec. 512. n. 18. Maſtrill dec. 113. n. 1. & ſeqq. Troſius in rit. magnæ Curiæ 235. n. 50.* Et ſic declarauit *S. Cong. Conc. Trid. in vna Neapolitana. & S. Cong. ſuper cõtrouerſijs Iuriſdictional. in vna Ariminen 21 Ian. & 28. Apr. 1626.* in qua mãdauit Epiſcopo vt Clericum re-

mictorum ad Præſidē Prouinciç niſi do-
cuerit d. Clericatu & requiſitis à cõcilio.
5 Vnde † non eſt curandum de *Antonin.*
lib. 3. Variar. c. 48. n. 14. dicẽte, ſat eſſe, quē
incedere in habitu, & tonſura abſque eo,
quod inſeruiat eccleſiæ, etiã poſt conciliũ;
cũ nimis durũ videatur, ob omiſſionē ſer-
uitij amittere priuilegiũ, quod nõ propter
ſeruitiũ datur ſed in honorē ordinis cleri-
calis. Hæc enim ratio nõ aliò tẽdit, quã ad
corrigendũ *S. Conc. Trid.* huiuſmodi ſerui-
tiũ nominatim requirens; Imò ſi ea cõclu-
deret, ſequeretur Clericũ etiã ſine habitu
& tõſura incedẽtē, huiuſmodi fori priuile
gio gaudere; nã & iſto caſu hon r ordinis
militaret. At quãuis priuilegiũ, vt dicebã,
de iure antiquo ſit ordini conceſſum; ex
Concilio Tridentino tamen confirmatum
fuit cum hac conditione, vt prædicta tria
requiſita clericus haberet.
6 Sicut † & cautè legendi ſunt *Doctores* qui
diſtinguentes inter Clericũ coniugatũ, &
nõ coniugatũ; aſſerunt in illo requiri co-
pulatiuè habitũ; & tonſurã, in iſto autē al-
terutrũ ſufficere, ad hoc vt fori priuilegiũ
retineat, cuius opinionis fuerũt *Zabarell.*
in c. perpēdimus de ſent. excom. Capoll in cõſ.
ciuil. 11. n. 42. Rolan. cõſ. 4. n. 26. lib. 1. Capra
qui refert etiã *Imol. & Florian. in regul. 97*
n. 74. et 81. Farina. de Inquiſ. q. 8. n. 65 Cu-
cus Inſt. maior. lib. 3. tit. 9. n. 70. Idē Antonin.
d. reſol. 48. n. 9. & ſeqq. Scaccia in trac. de Iu
dic. lib. 1. c. 11. n. 91. Gratian. diſcept. forenſ.
cap. 190. nu. 10. to. 1.
Nõ eſt enim ſine rationabili causa rece-
* dẽdũ à præcedẽti opinione, quæ, & cõmu-
7 nis eſt, & magis arridet *Cõcilio*, quod † per
dictionē, &, copulat habitũ, & tonſurã, &
ſic vtrumq; requirit *l. ſi quis ita ſtipulatus*
de Verb. oblig. cũ alijs in puncto congeſtis
per *Ricc. dec. 154. à n. 8. par. 4. & Graſſ. par.*
3. dec. lib. 3. c. 3. n. 2. cui rationi quãuis plu-
rimas accõmodare videatur reſpõſiones
Antonin. loco citato, nulla tamē illarũ ſatiſ-
facit, vt ex eis videri poteſt: Vnde & *S. Cõ-*
gregatio in hæc verba reſoluit, *Nõ ſufficit*
corona, ſeu tonſura ſine habitu, ſed copulati-
uè requiritur vtrumque.
8 Quod † ex eo cõprobatur, quia habitus
clericalis in tõſura, & veſtibus copulatiuè
conſiſtit *Bald. in c. ſi qua per calumniã n. 1.*
extr. de epiſc. & Cleric. Pacian. de prob. lib. 2.
c. 34. n. 25. Garzia. in tract. de Benef. p. 7. c. 1.
n. 20 Troſyuſ. in rit. magna curia 235. n. 4.
Porrò Clericũ Proſperũ, de quo agitur,
nullo tempore dicta requiſita copulatiuè
habuiſſe, ex proceſſu cõperiebatur, depo-
nebant enim teſtes illũ anno ſuperiore fe-
rè nũquã geſtaſſe habitũ clericalē, ſed ſo-
lum palliũ oblongum cum tonſura, à qui-
buſdam verò mẽſibus, quibus veſtē cleri-
calē reaſſumpſit, nõ probatur iugiter ge-
ſtaſſe tonſurã, nec barbitonſor, pro eo exa
minatus, percutit præſens tẽpus, nec cum
9 tonſura fuit à ſatellitibus repertus † Cum
itaq; ferè per annũ habitum dimiſerit iſta
perſeuerãtia per notabile tẽpus dicitur in
ducere animũ renũtiãdi Clericatui, eiuſq;
priuilegijs *Decian. in trac. crim. li. 4. c. 9. n. 92.*
Farinacc. q. 8. n. 68. Guazzin. in defenſ. reor.
lib. 1. defenſ. 20. c. 9. n. 37. Alderan. Maſcard.
de General. ſtatut. interpr. conclu. 1. n. 111.
Rurſus, ex quo tẽpore delicti commiſſi
non geſtabat tõſuram, vtiq; indubitabile
videbatur ob illius defectũ ipſum reman-
10 ſiſſe dicto beneficio † priuatum: quia tẽpus
delicti potiſſimũ attenditur ad iuriſdictio-
nem tribuendam, ac ad cognoſcendũ ad
quem forũ ſpectet delicti cognitio, vt eſt
tex. in l. 1. & ibi *ſcribentes ff. de pœnis l. iniu-*
riarum eſtimatio ff. de iniur. l. ſi quis decurio.
ver. ſi. C. ad l. corn. de falſ. & in terminis tra-
dit Bald. in l. affinitatis C. cõmun. de Succeſſ.
ſequitur *Decian. to 1. tract. crim. lib. 4. c. 9.*
n. 100. innumeros propemodum cumulat
Carol. de Graſſ. de effect. cleric. effect. 1. n. 1072.
& in terminis noſtris poſt alios tradit *Me-*
noch. conſ. 912. ſub n. 26. & ſeq.
Quod verò attinet ad tertiũ requiſitũ,
nẽpe ad ſeruitium Eccleſiæ, non videba-
tur de eo ſufficienter conſtare ad effectũ,
de quo agitur; Teſtes enim deponebant,
ſe anno ſuperiore per duas, vel tres vices
vidiſſe eum miſſis inſeruientem, & quam-
uis deponerent etiã de anno præſenti, nõ
tamen percutiebant tempus delicti, immo
ex propria ipſius confeſſione conſtabat
ferè per menſem nullũ præſtitiſſe ſeruitiũ.
11 Verba antē Concilij *Alicui eccleſiæ inſer-*
uiant ſignificant actũ perſeueratiuũ, vnde
in ſeruitij præſtatione requiri frequentiã
& perſeuerantiam, ſiue actus ſucceſſiuos
opinati ſunt *Menoch. in conſ. 912. n. 29. &*
ſeq. vol. 10. & in tract. de præſumpt. lib. 6. præ
ſump. 76. num. 38. in fin. Carol. de Graſſ.
dicto effect. 1. nu. 1182. ver. nec ſufficit,
& nu. ſeq. Guazzin. de defenſ. Reor. par. 1. de-
fenſ. 20. c. 10. n. 35. Maſtrill. deciſ. 113. n. 13.
Cened. pract. qq. lib. 1. q. 4. nu. 25.
12 Et probandũ erat potiſſimũ de tempore
commiſſi delicti; prout ad hunc effectũ re-
quiri tradunt *Menoch. d. conſ. 912. n. 27. &*
d. præſump. 76. n. 40. Carol. de Graſſis d. ef-
fect. 1. n. 1178. Ricc. dec. 111. n. 5. par. 4. Ma-
ſtrill. d. dec. 113. nu. 9. & 10. Cened. pract.
quæſt. l. 1. q. 4. n. 25. qui rationem reddunt
nimirũ quia Conciliũ loquitur per verba
præſentis tẽporis *inſeruiat*, & *verſetur* &
13 qualitas † adiũcta verbo, debet regulari ſe
cũdũ tẽpus verbi ad *tex. in l. ſi in delictis §.*
ſi detractio ff. de noxal. actio & ibi *Bar. Pariſ.*
qui extornat in *cõſ. 62. n. 37. lib. 4. Dec. in c.*
inter

inter cæteros n.5.de reſcrip.Rim.iũn.cõſ.617 n.24.& conſ.672.n.28.lib.1.Rolan. cum per eum relatis conſ. 100. nu. 27. lib. 2. Surd. conſ.23. nu.10. lib. 1.

14 Nec†mandatũ procuræ exhibitũ, quod
Proſper habebat à Rectore Sancti Iacobi
occaſione cuiuſdã cauſæ coram me pen-
dentis ſuper deuolutione bonorũ emphi-
teoticorũ d.Parochialis,cõcludit ſeruitiũ
eccleſiæ ſufficiens ad præſcriptũ concilij;
cuius intẽtio fuit,vt is, qui fori priuilegio
gaudere voluerit, inſeruiat eccleſiæ vti
Clericus, ac in functionibus clericalibus,
non vti Procurator, vel ſollicitator cau-
ſarũ,& ita in ſpecie, dictum ſeruitium de-
bere omninò cõſiſtere in ſpiritualibus,nec
ſufficere inſeruire in tẽporalibus,ex quib.
nullũ quis poteſt conſequi priuilegiũ,tra-
dunt *Gouar.lib.2.variar.reſol.c.1. n.9.Mu-
ſill.in addi.ad Capic.dec.161.n.10. Carol.de
Graſſ.d.effect.1.n.1177.* vbi ferè in terminis
exemplificat in Notario,vel Aduocato.

15 Præterea†iſte Proſper nõ fuit adſcriptus
dictæ Eccleſiæ,nec inſeruiuit de mandato
Eminentiſſimi Cardinalis Eſtenſis Epiſco-
pi,vel meo,prout dicebatur requiri, cum
Concilium vtatur hoc verbo ſingulari *Ali-
cui eccleſiæ ex mandato. Epiſcopi inſeruiat,*
nec dixit ſimpliciter inſeruiat Eccleſiæ,vt
aduertit *Menoch.d.conſ.912.n.26.* ad hoc
vt certi ſint de præſtito illi eccleſiæ ſerui-
tio, nec modo huc, modo illuc vagantes
Clerici,Prælatos decipiant.eandẽ opinio-
nẽ tenuit idẽ *Menoch. de Præſump. lib. 6.
q.76.n.42.Carol.de Graſſ.de effect.Cleric.ef-
fect.1. n.1170.* vbi inquit dictũ mandatum
Epiſcopi requiri de eſſentia, & de forma.
ideo,forma nõ ſeruata,diſpoſitionẽ verifi
cari non poſſe,per ea, quæ ipſe latè tradi-
dit in *tract. de excep. except. 33. nu. 6. &
excep.39.n.2.* cum per eum cõgeſtis eandẽ
ſententiã tenuit *Maſcard.de proba.conclu.
302.nu.14* quẽ refert & ſequitur *Baiard.
ad Clar.§.fin q.36.n.30.Maſtrill. dec. 113.
n.12.Aueĩdagn.de exequen.mãdat.lib.2.c.22
ſub n.12.verſ.& vltra Petr. Barboſ.in l.ti-
tia 35.ſub n.36.ff.ſolut.matrim.Cened.prac.
qq.lib.1.q.4.n.24.& 26.Alderan.Maſcard.*
qui rigidius cæteris loquitur *de generali
ſtatut.interp.conclu.1,nu.120.Ricc.in prax.
rer.quotidian.deciſ.mihi 599. in impreſſ. co-*
16 *lonia de anno* 1621.vbi firmat ſat† eſſe, ſi
dicta licẽtia fuerit data oretenus,dummo
do per teſtes probetur; & ſic teſtatur re-
ſoluiſſe *S.Congregationẽ*, nẽpe ſufficere li-
centiam, quamuis oretenus habitam, ad
hoc,vt gaudeat Clericus fori priuilegio.

Præmiſſa tamen nõ fuerunt viſa talia,vt
ex eis Clericus Proſper fori priuilegio eſ-
ſet priuãdus;quod enim attinet ad dimiſ-
17 ſionẽ habitus anno ſuperiore factã† omiſ-
ſi pro nũc opinione *Vinal.in calce Cãde-
labri aurei in explic.Bull.Sixti V. ſub 9.no-
tabili.& Garzi.de benef par.7.c.1.n.23.* quod
ex quo sẽper geſtauit palliũ oblongũ non
dicatur habitũ dimiſiſſe,quaſi non ſit ne-
ceſſe de ferre duas veſtes lõgas,ſed vna ſuf
ficiat & ſic palliũ ſine tunica ſeu veſte, in
qua nullum facio fundamentũ,tũ quia cõ-
trariũ & melius, quod ſcilicet nõ ſufficiat
vna veſtis clericalis tenet *Azor.inſtit. mo-
ral.lib.13.c.vltim q.16. & Cened. pract. &
Canon.qq.lib.1.q.4. ſub n.30.* ſi veſtis inte-
rior laicalis incedẽdo apparet *Phil.franc.
in c.1.in prin.de cleric.coniug.Scaccia de Iu-
dic.lib.1.c.11.n.96. Carol. de Graſſiſ. effect.
cleric.1.n.1186.* Tũ etiã quia habitus cleri
calis dicitur iuxta morẽ regionis vt dixi
ſupra in *dec.17.n.44.*& plurimos cumulaui
infra *dec.66.n.8.*& hac in vrbe, Immo (ni
fallor) per totã ferè Italiã palliũ oblongũ
ſine veſte non dicitur habitus Clericalis,
ſed potius doctoralis,hoc inquam omiſſo;
18 Reſpõdeo,†ex habitus dimiſſione olim fa
cta nõ inferri Proſperũ amiſiſſe Priuilegiũ,
niſi reuocabiliter,& ſic pro tempore,quo
habitũ nõ geſtauit;tametſi dimiſſio fuerit
diuturna tex.eſt in *clem. 1.* ibi *quandiu in
præmiſſis extiterit de vita,& boneſt cleric.c.
fin. extr.eod.tit.Petr.de Peruſio in c.Ioannes
extr. de cleric. coniug.* dicens Clericum,
Priuilegiũ,quod facto ſuo perdidit, recu-
perare cõtrario facto,& benè proſequitur
Capra in regula 97.n.96.& ſeqq. vbi inquit
tẽporaliter dici priuatũ exercitio d.Priui-
legij, nõ habitu,& poſt *Flori.Imol.& alios*
ampliat etiam ad clericum coniugatum.
19 Ita†vt poſtquã habitũ dimiſit, poſſit de-
inde pœnitẽtia ductus,propria authorita
te iterũ reaſſumere iuxta *dec.Viui.512.* vbi
latè cũ alijs per me adductis *inf. in dec.66.
n.29.*& notat etiã *Ricci.dec.168.n.4.& ſeq.
par.2.* vbi poſt alios,quos refert rationem
reddit, quia ſcilicet ſemel Clericus nũquã
deſinit eſſe Clericus. Tu dic dilucidius,Pri
uilegiũ eſſe conceſſũ nõ perſonæ,ſed ordi
ni,ſeu characteri indelebili,cũ hac condi-
tione,vt incedat in habitu,& tõſura & in-
20 ſeruiat eccleſiæ. Vnde†ob non delationẽ
habitus,ſuſpẽditur quidẽ priuilegiũ, non
tamẽ prorſus amittitur *Archid. Monac.&
Gemin.in c.vnic.de cleric.coniug.in 6.Io.An*
* *drea Ant. de Butrio,& Doct.* communiter *in
c.Ioan.extr.eod.tit.Alex.cõſ.149.vol.6.Anto
nin.lib.3 Variar.reſol.48.n.8.Viui.dec.512.
n 10.& ſeq Guazzin.de fenſ.Reor. lib.1. de-
fenſ.20 c.9.ſub n. 34* & habetur luculẽter
per *Caprã d.concl.97.à n.96.cũ multis ſeqq.
& eſt tex. in c.Clericus il 2.de vit.& boneſt.
Cleric.* vbi de quodã, qui vxorẽ duxerat,
tõſuramq.dimiſerat dicitur;quod iterũ tõ
deatur,& ſic fori priuilegio gaudebit.Quã

obrē cū à Curia laica Roſſani captus fuiſ-
ſet de facto quidā, qui ante capturam ha-
bitum reaſſumpſit rē ad Sac. Cong. ſuper
Controuerſijs iuriſdictionalibus delata,
fuit ſub *die* 18. *Martij* 1631. reſolutum,
iniungendum Archiepiſcopo vt remedijs
iuris curaret ſibi illum conſignari facere;
idemq. reſolutum fuerat in vna *Cuſentina*
16. *Septēbris* 1630. de qua infra in *dec.* 100.

21 Et † hinc ceſſat, quod dicebatur, Cleri-
cum per notabile tempus incedentem ſi-
ne habitu videri renunciaſſe dicto priui-
legio, id enim verum eſt, donec in habitu
22 laicali incedit, nec mirum, quia † ſi per mo
dicum tēpus dimiſiſſet, eſto, ante reaſſum-
ptionem deliquiſſet, & in fortijs curiæ ve-
niſſet, gaudere deberet priuilegio fori,
cum ad illius amiſſionem requiratur per-
ſeuerantia, vt dicam mox *nu.* 24. *& ſeq.*
& ſic ſi iſte Clericus Proſper anno ſupe-
riore deliquiſſet, vtpotè, quia diù perſe-
uerauerat in non ferendo habitum, non
debuiſſet fori priuilegio gaudere, quia
tunc tacitè illi renunciauerat, omittendo
requiſita Concilij. At quoniam poſt habi-
tus reaſſumptionem deliquit, iam dictum
priuilegium recuperauit, per ſupradicta,
nec contrarium diſponit *Concil. Trid.* Quid
autem agendum ſi in fraudem reaſſump-
ſiſſe prætenderetur, dicam in *deciſ.* 100.

23 Nec † obſtat, quod ſecundo loco dice-
batur, Proſperum tempore delicti caruiſ-
ſe tonſura; quia ſatis eſt, quod vt pluri-
mum, & pro maiore parte temporis illam
deferre conſueuerat, vt deponunt teſtes,
& inter eos Barbitonſor, ita in puncto
poſt *Alderan. Maſcard. de General. ſtatut.
interpret. conclu.* 1. *nu.* 10. *tradit Genuenſ. in
Prax. Archiep. Neap c.* 7. *in addit. ſub nu.* 11.
vbi optimam reddit rationem, quia ſæpe
capilli ſolent creſcere, & clericus non ad-
uertit; quare non debet Iudex nimis ſub-
tiliter de tonſura ſcrutari, quæ frequenter
ex infirmitate, ex inaduertentia, ex diſtra-
ctione, & occupatione negotiorum ſolet
omitti, iuxta illud, qui nimis emungit, eli-
cit ſanguinem *c. deniq.* 4. *diſt.* Et quod ſi
Clericus quandoq. etiam ex vanitate, vel
negligentia omittit tonſuram, nō amittat
dictum priuilegium tradit *Zabarell. in cō-
ſil.* 33. *nu.* 1. *inter conſ. crimin. diuerſ. vol.* 1.

24 Et † quidē in non delatione habitus, vel
tonſuræ tanta requiritur perſeuerātia, vt
cōtrarius ex ea diſcernatur animus, vt per
Guaz. d. fenſ. Reor. lib. 1. *defenſ.* 20. *c.* 9. *ſub n.*
32. vbi citat *Decian. in tract. crim. lib.* 4. *c.* 9.
n 109. Sed magis in terminis allegare po-
terat *Caſtilion. cōſ.* 5. *n.* 9. *Farinac. q.* 86. *n.* 8
Genuen. Prax. Archiep. Neap. cap. 7. *nu.* 11.
Capoll. cōſ. cau. 11. *n.* 40. *Grammat. vot.* 33. *n.* 1.
Gratian. diſcep. forenſ. to. 1. *c.* 190. *nu.* 9.

25 Et † in puncto Clericum non modo ſine
tonſura verum & abſq; habitu captū gau-
dere debere priuilegio fori, ſi probetur
conſueuiſſe illa deferre, fuit reſolutū per
S. Congregationem de anno 1586. vt refert
Antonin. Varian. reſolu. lib. 3. *reſolu.* 48. *ſub
n.* 7. vbi ad rem reportat doctrinam *Baldi
in l. ſi quis n.* 2. *C. de epiſc. & Cleric.*

26 Tertium † quoq; requiſitum in Clerico
Proſpero non deficiebat, quia etiam ſi ad-
mitteretur requiri in eccleſiæ ſeruitio fre-
quentiā; non tamen exigeretur continua
ſeruitus, ſed admitteretur interpolata,
vnde *S. Congregatio* declarauit, quod ſi
aliquando ſeruitium diuinum intermittat-
tur, Clericus gaudere debeat fori priuile-
gio vt refert *Genuen. in Prax. Archiep.*
27 *Neap. c.* 7. *ſub n.* 5. *circa fin.* vbi † rationem
reddit, quia nempe verba ſunt intelligen-
28 da ciuili modo *l. ſi cui ff. de ſeruit.* & † conti-
nuo quid dicitur fieri, quod pro maiore
temporis parte fit *Doctores in l.* 1. *ff. ſolut.
matrim. Ant. de Butri. Abb. & Fely. in pro-
hem. decret. Dominic. & Franch. in prohem.
text.* quæ verba Genuenſis, illo non citato,
fideliter tranſcripſit *Ricc in deciſ.* 154. *ſub
n.* 5. *par.* 4. & nouiſſimè reſolutum fuit in
S. Congregatione non requiri perſeueran-
tiā, ſed ſat eſſe, vt quis aliquādo deſeruiat.
Nec terreat, quod ferè per totum mē-
ſem Iulij, eccleſiæ nō inſeruierit, quia præ-
ter quam quod probatur illum in quadā
29 lite valde fuiſſe occupatum: & † ſic ex quo
ob neceſſariū impedimentū ſeruitiū inter-
miſerit nullatenus fori priuilegio priuari
debet, vt deciſum fuiſſe teſtatur *Gallett. in
Margarit. caſuū conſci. verb. Cleric. col.* 2. *re-
fert, & ſequitur Ricc. dec.* 111. *ſub n.* 5. *par.* 4.
Reſpōdetur etiā, quod quāuis *Concilium*
30 loquatur per verba præſentis tēporis † ad
huc tamen dicitur Clericus eccleſiæ ſer-
uire de præſenti, ſi per menſem ante deli-
ctum eccleſiæ ſeruiuit, vt notabiliter tra-
dit *Carol. de Graſſ. de effect. Cleric. effect.* 1.
n. 1180. per ea, quæ dixit *Paul. de Caſtr. in
l. ſiue poſſidetis n.* 9. & ibi *Salyc. n.* 4. *C. de pro
bat.* & ibi *addi ad gloſ. & Maſcard. in tract.
de probat conclu.* 1195. *n.* 1. *& per totam &
S. Cong. Concilij in vna Baren. ſeu Minori-
cen. die* 6. *Decembris* 1607. reſpōdit ſi Cle-
ricus ante delictū eccleſiæ inſeruire con-
ſueuerit, etiā interruptè & abſq. mandato
epiſcopi gaudere debere priuilegio fori.

31 Quamobrem † nec refragatur Proſperū
inſeruiſſe Eccleſiæ, cui nō fuerat adſcrip-
tus, quia quidquid dicant nonnulli ſcribē-
tes, *S. Congregatio* tum in mox citata *Ba-
renſi*, tum in alijs paſſim reſcripſit manda-
tum Epiſcopi non eſſe neceſſarium, prout
etiam teſtatur *Genuen. in prax. d. c.* 7. *n* 1.
quod cū de anno 1586. menſe Decembri

ad

ad inſtantiam Vicarij Archiep. Neapolitani propoſitum fuiſſet dubiũ. An clericus alteri Eccleſiæ inſeruiens, quam cui fuit adſcriptus, fori gaudeat priuilegio; *Congregatio* cenſuit gaudere. Cuius etiam reſolutionis meminere *Proſp. de Auguſtin. in addi. ad Quarantã in Summa Bullarum verb. habitus & Ricciull. in tract. de iure perſonarum lib. 7. c. 6. nu.* 15. Sic etiam ex decreto S. Congregationis hodie non requiri dictam adſcriptionẽ, nouiſſimè aduertit *Nouarrus in ſuo ſingular. Canonic. ſingul. 3 in tit. de Cler. coniug. in 6.* quem ſimpliciter refert, & ſequitur *Ricc. dec.* 111 *ſub n. 5. par. 4.* & penes me reperitur alia conſimilis declaratio tenoris ſequentis ad inſtantiam Epiſcopi ferrarienſis emanata, in forma probãti & à bo. me. Card. Lancellotto ſubſcripta *An clericus in minoribus ordinibus conſtitutus clericalem habitum, & tonſuram deferens, atque Eccleſiæ inſeruiens gaudeat priuilegio fori, ſi alicui Eccleſiæ adſcriptus non ſit? Sacra Congregatio Concilij Tridentini interpretatum cenſuit gaudere*, cumque poſt hæc ſcripta caſus iterum mihi Genuæ contigiſſet, oſtenſa dicta reſolutione, Aduocatum fiſcalem Reipublicæ ſatisfactum dimiſi: rurſus aliã conſimilem refert *Ricc. in deciſ.* 154. *nu.* 1. *par. 4. de tempore Card. Caraffæ.*

Nec obſtat ratio in contrarium à *Menoch.* conſiderata, de qua ſuprà *nu.* 5. quoniam epiſcopus non poteſt à Clerico falli, cum propriæ aſſertioni minimè credatur, ſed vel per fidem Rectoris eccleſiæ, vel per teſtes plenè probandum ſit ſeruitiũ, Eccleſiæ præſtitum; nec eſt verum dictam adſcriptionem requiri pro forma, cum Eminentiſſimi Patres Concilij Tridentini interpretes pluries contrarium vt oſtenſum eſt reſcripſerint.

32 Quamobrem certiſſimum puto, quod in ſimili inquit *Antonin. Variar. reſol. lib. 3. reſol. 48. nu.* 15. Clericum in ſchola, vel vniuerſitate aliqua degentem gaudere dicto priuilegio, & ſatisfacere Concilio, etiã ſi degat abſque licentia ſui ordinarij, ex quo dum ſtudet in vniuerſitate dicitur in via ad maiores ordines, quæ eſt finalis
33 ratio, & intentio Concilij, † & quæ ratio potius eſt attendenda quam diſpoſitio *Alex. conſ.* 129. *numero quinto lib. 7. Becc. conſ.* 41. *numero ſexto Turrett. conſ.* 76. *nu.* 27. *vol.* 1.

Et hoc iure vtimur, nec enim vnquam vidi Bononiæ, Perufij, Parmæ à Iudicibus laicis opponi de defectu dictæ licentiæ, nec Clerici, qui ex alijs ciuitatibus, in quibus ego Vicarium agebam ad aliquam pergebant vniuerſitatem, accipiebant dictas licentias, vtpote ipſis non profuturas. Ex quibus declaraui, dictum Clericum proſperum gaudere debere priuilegio fori, & pro commiſſis delictis, illum debita pœna affeci, & ſententia tranſiuit in iudicatum.

ARGVMENTVM.

Præſumptiua probatio an & quando, & qualis admittatur ad docendum pecuniam in Cenſus conſtitutione ſimulatè, vel nullo pacto numeratam fuiſſe.

Præſumptiones iuris an & quando plenè probent.

Simulatio vbi directè probanda eſt quę & quales teſtes requirat & plurimi *Scribentes* ad concordiam rediguntur.

SVMMARIVM.

1 *Pecuniam in cenſu ſimulatè oſtenſam fuiſſe, probatur indicijs, coniecturis, & veriſimilitudine.*
2 *Simulatio veriſimilis per leues coniecturas probatur.*
3 *Simulatio coniecturis arbitrio iudicis probatur.*
4 *Præſumptiones efficaces & dilucidæ requiruntur ad probãdum pecuniam ſimulatè fuiſſe in cenſu oſtenſam.*
5 *Præſumptiones hominis probant ſimulatam pecuniæ numerationem.*
6 *Præſumptiones iuris ad d. ſimulationem probandam exiguntur.*
7 *Præſumptiua probatio non ſufficit ad docendum pecuniam in cenſu reportatam fuiſſe.*
8 *Teſtes idonei ſufficienter probant pecuniæ reportationem in cenſu.*
9 *Imò requiruntur omni exceptione maiores.*
10 *Falſitas inſtrumenti, ad effectum illud irritãdi, quomodo probetur, et n. 24 et ſeqq.*
11 *Notarius præſumitur fideliter officium ſuum exercuiſſe.*
12 *Inſtrumento publico ſtandum eſt.*
13 *Inſtrumentum facit rem certam & manifeſtam.*
14 *Inſtrumentum eſt probatio probata, & veritas apparens.*
15 *Fori diſceptatione non indigens.*
16 *Et nullo egens adminiculo.*
17 *Inſtrumentum inducit euidentiſſimam probationem.*

8 *Inſtrumenti caſus vbi eſt, omnis ceſſat dubitatio.*

19 *De pecunia numeratione ſatis euidenter ex atteſtatione notarij conſtat.*

20 *In cenſu pecuniam numeratam fuiſſe ex atteſtatione notarij clarè apparet.*

21 *Probationes contra inſtrumentum exiguntur plenæ, concludentes, apertiſſimæ.*

Pecuniam non fuiſſe in cenſu numeratam prout cantat inſtrumentum quomodo probetur.

22 *Præſumptio iuris non dicitur vera probatio eius quod directè probari poteſt.*

23 *Ea quæ ſunt extra inſtrumentum, probantur per duos teſtes idoneos.*

24 *Contra inſtrumentum quot & quales teſtes requirantur.*

25 Rota decis. 128. poſt 2. vol. conſil. farinac. *reſtituitur & declaratur.*

26 *Teſtes vbi requiruntur omni exceptione maiores; iſta qualitas articulanda, & probanda eſt.*

27 *Teſtes, præſertim contra inſtrumentum, debent concludenter deponere.*

28 *In cenſus conſtitutione non fuiſſe numeratam pecuniam, contra tenorem inſtrumēti plenè & concludenter probandū eſt.*

29 *Teſtis remouere debet actum à ſenſu, non ſenſum ab actu.*

30 *Teſtis etiam non interrogatus reddere debet rationem ſui dicti inſtrumento aduerſantis.*

31 *Teſtes inſtrumentarij probant contra inſtrumentum, licet non omni exceptione maiores.*

32 *Inſtrumentum per duos teſtes inſtrumentarios reprobatur.*

33 *Teſtis vnicus inſtrumentarius contra inſtrumentum deponens, debet eſſe omni exceptione maior.*

34 *Teſtis vnus inſtrumentarius, contra inſtrumentum deponens, illius fidem vacillare facit.* Intellige vt nu. 36.

35 *Falſitatis ſuſpicio in ciuilibus pro falſitate, habetur.* Intellige vt nu. ſeq.

36 *Inſtrumentum de falſo ſuſpectum, non poteſt declarari nullum, vel ſeneratitium.*

37 *Inſtrumentum habet executionem paratam.*

38 *Præſumptiones non reddant inſtrumentum de falſo ſuſpectum niſi ſint legis, vel alias ſimilis.*

39 *Præſumptiones contra inſtrumentum debent eſſe tales, quæ elidant alias pro inſtrumento militantes.*

41 *Inſtrumento an ſit fides deneganda ob vrgentes hominis præſumptiones.*

42 *Simulatio quando dicatur concludenter probata.*

43 *Simulationis exceptio concludenter probata contra inſtrumentum in forma cameræ ſi reijciatur, datur appellatio.*

44 *Simulationis exceptio, cui renunciatum fuit, an & quando opponi poſſit,* remiſſiuè.

45 *Iuramentum an & quando firmet contractum ſimulatum; & an & quando illo non obſtante d. exceptio opponi poſſit,* remiſſiuè.

46 *Simulatio quomodo probetur in iudicio criminali,* remiſſiuè.

47 *Probare contra inſtrumentum aliud eſt, & aliud infra, vel præter inſtrumentum.*

48 *Pecunia ſi ſtatim creato cenſu dicitur reſtituta, non impugnatur inſtrumentum, ſed contractus, ſecus ſi dicitur non ſoluta.*

49 *Contractus, & inſtrumentum inter ſe differunt.*

50 *Simulatio non præſumitur.*

51 *Præſumptiua probatio admittitur ad ſimulationem probandam, quando non impugnatur Inſtrumentum.*

52 *Præſumptiones legis requiruntur ad ſimulationem probandam.*

53 *Simulationes ſunt difficillimæ probationis, & quare,* & nu. ſeq.

64 *Simulitudo directè probari non poteſt.*

55 *Probationes directæ vbi haberi nequeunt, probatio præſumptiua eſt vera probatio.*

56 *Inſtrumentum præſumitur verum, ſolemne, & de partium voluntate confectum.*

57 *Contractus in dubio habet præſumptionem Iuris prò ſe.*

58 *Præſumptiones iuris ex Inſtrumento, & contractu reſultantes, præferuntur præſumptionibus hominis.*

59 *Simulatio non reprobata, facilius probatur, quàm ſæneratitua.*

60 *Præſumptiones iuris dicuntur veræ, & plenæ, & liquidiſſimæ probationes.* Intellige vt nu. 22.

61 *Probationes perſpicuæ vbi requiruntur à ſtatuto, an ſufficiant legis præſumptiones.*

62 *Præſumptione iuris vbi quid conſtat, ſatis patere dicitur.*

64 *Præſumptio iuris æquiparatur ſcripturæ*

65 *Probatio manifeſta vbi à ſtatuto requiritur, ſufficiunt præſumptiones iuris.*

66 *Præſumptionem legis contra ſe habere, idem eſt ac habere contra ſe ius commune.*

67 *Præſumptio iuris attenuat probationes, aggrauat onus probandi, & ab eo liberat.*

68 *Præſumptio iuris transfert onus, probandi etiam negatiuam.*

69 *Præſumptiones iuris dicuntur violenta coniectura.*

70 Scribentes *plurimi conciliantur.*

71 *Præſumptiones hominis æquiualentes, vel vrgentiores præſumptionibus iuris ſufficiunt ad ſimulationem probandam,* & nu. ſeq. in fin. *& quare* nu. 75.

72 *Præſumptiones hominis, ſunt Iudicis præſum-*

ſumptiones, non hominis priuati.

73 Rotæ deciſiones *plurima conciliantur*, & nu. 75. & 76.

74 *Præſumptiones ex propinqua facti circumſtantia reſultantes, dicuntur violentæ.*

75 *Præſumptiones concludentiſſimæ vim habent probationis.*

76 *Simulationis materia qualiter Iudicis remittatur arbitrio*, & ſub nu. ſeq.

77 *De coniecturis ſimilibus illis, quæ à Iure ſunt expreſſæ, idem iudicium.*

78 *Iudex in occultis qualiter arbitrari debeat. In ſimulatione ex præſumptionibus detegenda qualiter Iudex ſe gerat.*

79 *Veriſimilitudo eſt cognata Naturæ, & iuris præſumptio.*

80 *Simulatio facilius præſumitur contra ſolitum fœnerari*, & nu. ſeq

81 *Fœnerari ſolitus quando quis dicatur.*

82 *Vſurarij occultant, & palliant illicitos contractus.*

83 *Veriſimilitudo operatur, vt ſufficiant probationes, & teſtes, qui aliàs non probarent.*

84 *Præſumptio iuris oritur contra ſolitum fœnerari*, & nu. ſeq.

85 *Fœnerari ſolitus, quomodo quis probetur*, remiſſiuè.

86 *Simulationis præſumptiones quænam ſint*, remiſſiuè.

87 *Simulationis præſumptiones qualiter probentur.*

DECISIO XXVII.

PRÆTENDENS Guillielmus Antonius Quæiratia Cenſum ab ſe viginti ab hinc annis ſuper ſuis bonis impoſitum, & D. Bartolomeo Rebuffo nobili Genuenſi prætio ſcutorum octingentorum octuaginta octo auri venditum, conſtitutum fuiſſe abſque pecuniarum numeratione, & in compenſationem conſimilis crediti eidem Rebuffo à ſocietate Onufrij Anſaldi, & Laurentij ſotiæ mercatorum ceſſi; coram me tunc Vicarium Archiepiſcopalem iudicium vſurariæ prauitatis tanquam de Cenſu contra formam Conſtitutionis fel. rec. *Pij V.* erectum introduxit.

In quo Iudicio duo potiſſimum in quæſtionem venère, prius, an in his terminis, quando ſcilicet prætenditur pæcuniam non fuiſſe numeratam, ſed ſimulatè oſtenſam, admittatur probatio coniecturalis, & de hoc in præſenti diſſeremus; poſterius an admiſſa eſſent ætius opinione coniecturæ ex proceſſu huius cauſæ reſultantes, ad declarandum cenſum nullum, & fœneratitium eſſent releuantes; quod ad prolixitatem vitandam in ſequenti deciſione reijcimus. Quod igitur attinet ad priorem articulum diuerſimodè *ſcribentes* locuti ſunt, adeo vt & materia ſatis confuſa remanſerit, & plurimæ inter ſe pugnantes opiniones adduci ſoleant.

1 Et quidem † ſufficere ad hunc effectum indicia, coniecturas, & veriſimilitudinem firmat *Crauett. conſ.* 18. *nu.* 7. *& ſeq Rota in Aſſiſien. cenſus.* 5. *Maij* 1608. coram *Coccino*, quæ inter eius deciſiones in ordine eſt *deciſ.* 408. *num.* 4. & habetur duplicata apud *Cencium* poſt *tract. de Cẽſib. dec.* 120. *nu.* 5. & triplicata inter impreſſas poſt *ſecunda vol. conſ. Farinac.*

2 Et † ad probandam veriſimilem ſimulationem leues etiam ſufficere coniecturas tenuit *Paul. de Caſtr. in conſ.* 109. *colum.* 2. *lib.* 2. *Rota in Romana cenſus prima Februarij* 1616. *coram Coccino, quæ eſt deciſ.* 741. *nu.* 6. *par.* 3. *in recentior.*

3 Eaſque † iudicis arbitrio remitti, tradidere. *Bald. conſ.* 311. *nu.* 12. *lib.* 5. *Pariſ. conſ.* 55. *nu.* 28. *lib.* 1. *Couar. lib.* 3. *Variar. reſol cap.* 7. *nu.* 3. *in fine. Rota in Camerinen. bonorum* 4. *Octobris* 1592. *coram Pamia*, quæ habetur *poſt ſecund. vol. conſ. Farinacc. in ord.* 68. *nu.* 1.

4 Cum † tamen pleriſque firmauerint ad hunc effectum requiri præſumptiones efficaces, & dilucidas, vt per *Farin.* cum per eum relatis *de falſitat. q.* 162. *nu.* 142. *Rota apud Greg. XV. deciſ.* 195. *nu.* 4. duplicata penes *Zachi. ad Galeſ. de oblig. Cam. dec.* 150. *nu.* 5. quod idem firmatum fuit *in deciſ.* 413. *nu.* 1. *par.* 2. *in recentior. & in deciſ.* 207. inter impreſſas poſt *ſecund. vol. conſ. eiuſd. Farin.*

5 Interdum † autem in his terminis admitti coniecturas hominis prudentis, nec requiri præſumptiones legis, deciſum fuit *coram fel. rec. Clem. VIII. tunc Rotæ Auditore & eſt dec.* 29. ex impreſsis poſt *primum vol. conſ. farin.*

6 Et † nihilominus præſumptiones hominis minimè ſufficere, ſed legis præſumptiones requiri, tenuit *Aym. conſ.* 45. *nu.* 2. *& Verall. in dec.* 163. *nu.* 7. *par.* 3. *& per Rotam in Romana fideiuſſionis* 13. *Maij* 1617. *coram Andrea, relata à Beltram. ad dec. Greg.* 195.

7 E † è conuerſo adeo credi Notario de pecuniarum numeratione atteſtanti, vt ad docendum de contrario non ſit ſatis coniecturalis, & præſumptiua probatio, tradit *Dec.* cum per eum relatis *in conſ.* 36

ſub

ſub n.4.ver.non obſtat. plenaſque conclu-
dentes, & apertiſſimas requiri probatio-
nes, dicit *Bero in conſ.*147.*ſub nu.*34.*lib.*2.
*Rota in Rom.cēſus penes Greg.XV.dec.*157
*nu.*14 *&* 15. repetita inter impreſſas à
Cencio poſt *tract. de cenſib. dec.*125.*nu.*12.
& 13. cum qua tranſiuit eadem *Rota in*
Bononien. cenſus 10. *Iunij* 1611. *coram*
Card. Lancellotto, quæ eſt *dec.* 95. *in fin.*
apud ipſummet Cencium, & rurſus in alia
*apud eundem deciſ.*136. *nu.* 8. & alias paſ-
ſim; quarum deciſionum auctoritate fre-
tus, ita firmauit *Cencius ipſe in d. tract. de*
*Cenſib. par.*2.*cap.*1. *q.*1.*artic.*8. *nu.*21. &
addi poteſt *idem Greg. dec* 459. *nu.* 4. vbi
ait dictam ſimulationem apertiſſimè pro-
bandam eſſe.

Sed nec quo ad eorundem Teſtium
qualitatem *Doctores* conuenire viden-
8 tūr. Nam † ad huiuſmodi ſimulationem
probandam non requiri teſtes omni ex-
ceptione maiores, ſed idoneos ſufficere;
habetur per *Rotam in dec.* 128. *nu.* 5. ex
impreſſis poſt *ſecundū vol. conſ. farin.* vbi
dicitur alias in *Parmen. ſtatus* 5. *Iunij*
1595. *coram Card. Seraphino*, reprobatā
fuiſſe ſententiam *Probi ad Monacum*, ſen-
tientis teſtes omni exceptione maiores
ad inſtrumentum reprobandum requiri.

9 Quæ † tamen *Probi* ſententia, & ſic vt
ad hunc effectum teſtes omni exceptione
maiores, nullā prorſus, etiam minimā pa-
tientes exceptionē, ac neceſſariò conclu-
dentes requirantur, approbatur in *Rom.*
cenſus 8. *Maij* 1610.*coram Ludouiſio quæ*
apud Greg. eſt dec. 459. *nu.* 5. & habetur
duplicata penès *Cencium in calce tract. de*
cenſ. dec. 24. *nu.* 4. Et triplicata inter re-
centiores *deciſ.*251. *nu* 3. *par.*3. vbi etiam
citatur alia ſimilis *deciſ. in forolinien. cen-*
ſus 13. *Nouembris* 1598. *coram Litta*, &
alia in *Bononien. cenſus eodem die, menſe,*
& anno, coram Penia.

In hac tamen perplexitate accuratè
perpenſis Doctorum dictis, arbitror eos
ad concordiam redigi poſſe, ſi quatuor
diſtinguantur caſus.

10 Primus † eſt quoties obijcitur Notariū
falsò, & ſimulatè de pecuniæ numeratio-
ne atteſtatum fuiſſe, cum illa reuera ne-
quaquam interuenerit; & quidem ad ef-
fectum, vt proptereа contractus declare-
tur nullus, & fœneratitius, & tunc non
ſufficit coniecturalis, ſiuè præſumptiua
probatio, ſed vera, & directa exigitur,
quia de numeratione conſtat ex ſtipula-
11 tione Notarij, † qui præſumitur fideliter
exercuiſſe officium ſuum *c. ad audientiam*
de præſumpt. c. illud eodem tit. l. ſi quis
decurio. C. de falſ. ita Card. Zabarell. in
*conſ.*56. *ſub nu.*12. vbi quod ideo contra
rium concludenter probandum eſt.

12 Et † publico inſtrumento ſtandum ad-
ſtruunt *Andr. Sicul. conſ.*51.*col.*1.*lib.*1.*Iaſ.*
in l. ſciendum in 4. *notab. de verb. oblig.*
Neuiz. conſ. 24. *nu.* 2. *Beccius* qui pulcrè
13 exornat *in conſ.*52. *nu.*2. publicum † enim
inſtrumentum facit rem certam, & ma-
nifeſtam *c. cum dilecti vbi Abb.nu.*2. *de do-*
nat. Bar.in l. 1. *nu.* 8. *ff. de oper.nou. nunc.*
Bal. in l. intereſt num. 2. *C. de ſolut. Alex.*
*conſ.*135.*nu.* 5. *lib.*6. latè *Tiraq. de retract.*
14 *lign §.*2.*gloſ.*1.*nu.*2. Et † eſt probatio pro-
bata, & veritas apparens *Bal. in l. Impe-*
*rator l.*1.*col.*1.*ad fin. ff. de ſtat.hom. & in*
*l.*2. *C. quando fiſc. vel priua. Rol. conſ.* 47.
15 *nu.*20.*lib.*4. † diſceptatione fori non indi-
gens. *Bal in conſ.*233.*lib.*1.*Ruin.conſ.*128.
*num.*1. *lib.* 4. *Natt. conſ.*145. *in prin. Rol.*
*conſ.*79.*nu.*88. *lib.*3.*Gramat.dec.*35. *nu.*9.
16 Et † nullo egens adminiculo. *Bal. in l. in-*
*tereſt in vlt. notab. C. de ſolut. Dec. conſ.*36.
17 *nu.* 2. Et † indicat euidentiſſimam proba-
tionem *c. licet cauſam,* vbi *ſcribentes de*
*probat. Pariſ. conſ.*103.*nu.*64.*lib.* 1. *Tiraq;*
latiſſimè vbi ſupra. *Rol. conſ.*47.*n.*20. *lib.*4.

18 Et † ideo vbi eſt caſus inſtrumenti, om-
nis ceſſat dubitatio, vt dicitur de caſu
legis, *Crauett. conſ.* 31.*in fin. Card. Mant.*
in puncto *dec.*302. *nu.* 2.

19 Et † ſignanter ſatis euidenter cōſtare de
numeratione pecuniæ ex atteſtatione No
tarij tradit *Bar. in l. ſingularia n.* 22. *ff. ſi*
*cert. petatur & ibi Iaſ. n.*48. *& Dec. n.*33. *idē*
*Bar. in l. ſi ex cautione n.*14. *C. de non num.*
*pec. Ang. in l. prædia n.*2. *& ibi Imol. n.*2. *ff.*
*de acquiſ. poſſ. Alex. conſ.*37. *nu.*8. *lib.* 3.

20 Et † in indiuiduo ex dicta atteſtatione
euidenter apparere de numeratione præ-
tij cenſus, donec plenè, & concludenter
contrarium probetur tenet latiſsimè *Cen-*
*cius in tract. de Cenſibus par.*2.*cap.* 1. *q.* 1.
art. 7. *nu.* 1. *cum multis ſeq.* vbi plurimos
congerit, & nouiſſimè *Duard. in ſimili*
*tract. de cenſib. §.*2.*q.*14.*n.*15. *Card. Mant.*
*in dec.*302. *nu.*1. *&* 2. *Greg. XV. dec.* 157.
*nu.*6. *& dec.*375. *nu.*2. *& dec.* 459. *nu.* 4.
vbi aliæ quoq; referuntur *deciſiones*, idem-
que firmauit *Rota in Romana Saluiani In-*
terdicti 20. *Maij* 1616. *coram Manzanedo,*
*quæ eſt dec.*227.*nu.*5. *ex impreſſis in calce*
tractatus Statil. Pacific. de Saluian. Interd.
& in Rom. ſeu Nepeſina Cenſus 13. *Maij*
1624. *coram eodem Manzanedo*, quæ in
*addition. ad Cenc. eſt dec.*131. *nu.*1.

21 Cum † itaque is, qui contrarium doce-
re contendit, veniat directè contra in-
ſtrumentum, vtique requiruntur plenæ,
apertiſſimæ, & concludentiſſimæ proba-
tiones. *Bero. conſ.*147.*ſub nu.*34. *lib.* 2. &

in

in terminis noſtris tradũt. *Greg. & Mant. locis mox citatis, & Rota in deciſ. 333. in fi.* inter impreſſas *poſt 2. vol. conſ. Farinacc.* & ita intelligitur alia *deciſio in Fauentina, mutui 16. Nouembris 1601. coram Penia, quæ eſt deciſ. 135. n. 5.* inter impreſſas poſt *tract. Cencij de cenſib.* in qua dicitur eiuſmodi probationem debere eſſe plenam, & concludentem, aliàs non ſuffragari.

Talis autem hoc in caſu non eſt probatio inflexa, & indirecta, quæ fit per præ-
22 ſumptiones † cum enim in his terminis, in quibus agitur de Inſtrumento palam facto, ex natura rei poſſint haberi directæ probationes, & inſuper repugnet probatio per publicum inſtrumentum, vtique præſumptio iuris in contrarium non dicitur vera, euidens, & legitima probatio iuxta pulchram diſtinctionem, de qua *Menoch.* plurimos congerens in *tract. de præſumpt. lib. 1. præſumpt. 38. nu. 7. & ſeqq.* Exigitur ergo probatio per teſtes directè contra inſtrumentum deponentes.

23 Et † quamuis vbi agitur de vera ſimulatione, & ſic de probandis his, quæ extra inſtrumentum in fraudem commiſſa ſunt, ſufficiant duo teſtes idonei *cap. cum Ioannes, de fid. Inſtrum. cap. tertio loco de probat. cum ſimil.*

24 Eſt † tamen quæſtio valde agitata inter ſcribentes, quot, & quales ad effectum probandi contra contenta in inſtrumento teſtes requirantur; adeo vt *Abb. in cap. cum Ioannes Eremita n. 12. de fid. inſtrum.* referat ſeptem diuerſas ſententias, & addat aliam propriam; quam materiam latè proſequitur *Maſcar de probat. lib. primo concl. 447. num. 1. & 2.* & fuſius, ac plenius, *Farinacc. in tit. de falſit. & ſimul. q. 157.* vbi relatis quoad numerum teſtium ad hoc requiſitorum octo diuerſis opinionibus denique *num. 48.* amplectitur primam de
* qua ibi *num. 36.* vbi plurimis congeſtis de cõmuni teſtatur; vt ſcilicet ſatis ſint duo teſtes, etiam in inſtrumento non deſcripti; quam tamen temperat, niſi aliud Iudici videatur, iuxta octauam opinionem *Nicolai de Mattarellis,* ac ſequacium quos idem *Farinacc.* recenſet ibidem *numero 46. & 63.*

Quo autem ad qualitatem eorundem teſtium directè aduerſus Inſtrumentum publicum deponentium, vera, ac magis
** communis opinio eſt, vt non modo idonei, ſed & omni exceptione maiores eſſe debeant, nullam prorſus etiam minimam patientes maculam, vel exceptionem, ita *Bald. in d. cap. cum Ioannes Eremita ſub num. 6. ver. vlt. gloſ. de fid. inſtrumen. & ibi Imol. num. 13. poſt med. Abb. num. 13. in fin.*
* *Felyn. nu. 44.* & cæteri communiter *Paul. de Caſtr. in conſ. 261. ſub num. 1. verſ. nec obſtat. lib. 2. Alex. conſ. 43. num. 22. & 24. lib. 4.* cum alijs, quos refert, & ſequitur *Maſcard. de probat. lib. 2. concl. 919. num. 5. & 6. Franc. Marc. deciſ. 486. nu. 17. par. 1.*
* *Oſaſc. deciſ. 64. nu. 46.* vbi quod in hoc omnes conueniunt, *Menoch. de arbitr. iud. caſ. 105. num. 33. Surd. conſ. 132. n. 41. Farinac.* plurimos congerens *de falſ. q. 158. nu. 92.* quibus addo eundem *Surd. in conſ. 378. num. 33. & conſ. 414. nu. 92. vol. 3. & Gratian. diſcep. foren. cap. 192. num. 22.*

Deniq; in terminis noſtris tradit *Cenc. in tract. de cenſib. par. 2. cap. 1. q. 1. & Rota in Romana cenſus penes Greg. XV. deciſ. 459. num. 5. duplicata apud Cenc. deciſ. 24. nu. 4.* vbi Rota ad hoc citat *l. optimam ad fin.* & ibi *Bald. C. de contr. & committ. ſtipul. Bar. in leg. 1. §. ſi quis neget num. 12. poſt med. ff. quemad. teſt. aper. Iaſ. conſ. 124. num. 2. ad fin. lib. 1. Corn. conſ. 261. poſt num. 24. lib. 4.* affertq; alias deciſiones, idemq; firmauit *Rota apud Card. Seraph. in eius deciſ. 1191. num. 4.* & rurſus *in deciſ. 261. num. 3. par. 3. in recentioribus,* adeo vt ab hac ſententia periculoſum ſit recedere, & in hunc ſenſum intelligenda eſt *Rota,* vbi dicit non ſufficere probationem coniecturalem, ſed requiri teſtes omni exceptione maiores iuxta ea, quæ dixi ſupra *num. 9.*

25 Neque † contrarium tenuit eadem *Rota* in illa *Bonon. cenſus. 19. Octobr. 1598. coram Penia* impreſſa *poſt 2. vol. conſ. Farinac. in ordine. 128.* de qua *ſupra num. 8.* ibi enim dicta *deciſio* valde mendoſa habetur, vnde videnda eſt emendatior penes *Cencium in calce tract. de cenſib. in ordine deciſ. 133. num. 7.* in qua *Probi* ſententia non reprobata, ſed approbata dicitur; nẽpè, ad inſtrumentum reprobandum teſtes omni exceptione maiores, requiri, licet ad reprobandũ aliàs teſtes ſufficiant idonei, & ſic intentio *Rotæ* fuit demonſtrare quã longè teſtes de quibus agebatur, diſtarent ab habilitate illo in caſu neceſſaria, quia cum iuxta veriorem ſententiam eſſe debuiſſent omni exceptione maiores, nec quidem erant ſaltem idonei, vt ſecundum aliam minus probabilem ſententiam exigebantur.

26 Quæ quidem qualitas per inducentem articulanda, & probanda eſt, cum ea non præſumatur *Crotus de teſtibus num. 395. Crauett. de antiq. temp. par. 1. ſect. quæritur etiam num. 38. & ſequen. Alciat. de præſumpt. reg. 3. præſumpt. 2. num. 10 in fin. Menoch. de præſumpt. lib. 5. præſumpt. prima num. 36. & ſeq. Maſcard.* videndus *de probat. lib. 3. concl. 1248. à nu. 12. vſque ad 18.*

Farinac.

Farinacc.alios referens in tract.de teſtibus
q.162.num.8. & 12. qui vtrobiq; teſtatur
* de communi opinione. Et in terminis te-
ſtium ad reprobationem inſtrumenti in-
ductorum, idem Farinacc. de falſ. q. 158.
num.98.vbi plurimos refert, quibus addo
Gratian.diſcept.foren.cap.192. ſub num.22.
lib.1.& Bertazz.qui dicit id eſſe valde no-
tandum in practica in tract. de clauſ. in-
ſtrum.clauſ.2.gloſ.2.
27 Sed † & præter dictam qualitatem in
teſtibus contra inſtrumẽtum requiſitam,
illi neceſſariò concludere debent, quod
quidem tùm regulariter in teſtibus exigi-
tur l.neque natales C.de probat. cap. in præ-
ſentia eod. tit. cum vulg. tùm potiſſimum
vbi agitur de probando contra inſtrumẽ-
tum Alex.conſ.33. num.13. lib.3. Menoch.
de arbitr.iud.caſ.104. num.2. latè Maſcar.
de probat.lib.2.concl.919.num.5. plurimos
congerit, & ſequitur Farinacc. in q. 158.
nu.116. in noſtris præciſis terminis firma-
uit Rota apud Greg.XV. deciſ.459. num.6.
quæ habetur in recentior.deciſ.561.num.3.
par. 3. & iterum eſt triplicata apud Cenc.
28 poſt comment.de cenſ.deciſ.24.num.6.† ple-
na enim & concludens requiritur proba-
tio ad docendum in cenſus conſtitutione
pecuniam non fuiſſe numeratam, vt te-
nuit eadem Rota in Romana cenſus. 30.
Ian.1605.coram Card Lancell.ſeniore,quæ
eſt deciſ.236. nu.7. apud eundem Cenc. vbi
ad hoc citatur cap. cum Ioannes de fid. in-
ſtrum.& Bero.conſ.147.nu.34.lib.ſecundo.
29 Et † remouere debent actum à ſenſu non
autem ſenſum ab actu,vt ſcilicet deponãt
aliquid geſtum, vel non geſtum fuiſſe non
autem eos non vidiſſe, vel non audiuiſſe,
vel non recordari, vt aduertit Bal. in leg.
1. num. 7. C. de bonorum poſſeſſ. ſecun. tab.
Surd. qui alios congerit in conſ.434 ſub
30 num.40.in fin.& num.50.lib.3.Ac † etiam
non interrogati reddere rationem ſui di-
cti, inſtrumento aduerſantis, Alex.conſil.
28.num.14.lib.5. & tradunt Bald. Butrig.
& Imo.quos refert,& ſequitur Felyn.in
d.cap. cum Ioannes num.42.de fid.Inſtrum.
vbi id declarat, & poſt alios quos refert,
firmat, & pariter declarat Maſcar.de pro-
bat.lib.1.in præfat. q.6. num. 71. plurimos
etiam de more congerit, & ſequitur Fa-
rinacc.q.158.num.36. vbi latè de materia.
Et hæc quidẽ quoties aduerſus inſtru-
mentum deponunt teſtes extranei in in-
31 ſtrumento non adhibiti nec rogati,† nam
ſi teſtes ipſi inſtrumentarij deponerẽt pe-
cuniam reuera in actu venditionis cenſus
numeratam minimè fuiſſe, vtique non eſ-
ſet neceſſe articulare, & probare eos eſſe
omni exceptione maiores, cũ in eis qua-
litas hæc haud requiratur, ſed ſatis ſit eos
eſſe idoneos ad gloſ.in §.& licet dudum in
fin.verb.& ſupplicijs Auth. de teſtib. Iaſ.in
l.1.col.3.ff.de ferijs,& in l.1.§.fin. col. 4. ff.
de verb.oblig.Crauett.conſ.56.num.6. Ber-
tazz.in tract. de clauſ.inſtrum.clauſ.2.gloſ.
2.n.32.Gratian.diſcept.for.cap.192. nu.25.
vbi ex mente Abb.in cap. quia veriſimile in
ſecundo notabil. rationẽ reddit quia nem-
pe qñ inſtrumentum reprobatur per te-
ſtes non inſtrumentarios, habet pro ſe
maiorem præſumptionem, quaſi ex teſti-
bus in eo deſcriptis ſubſtineatur, ideoque
maiore contra illud opus eſt probatione;
quod quidem dici non poteſt, vbi ab ijſ-
dem teſtibus in eo deſcriptis reprobatur,
tunc enim dicta præſumptio eliditur.
32 Et † quod per duos teſtes inſtrumenta-
* rios inſtrumẽtum reprobetur eſt comm.
opin.de qua teſtatur Curt.iun.in conſ.55.
ad quod vide etiam Boer.pulchrè in deciſ.
11.& Vinc.de Franch. deciſ.251. & deciſ.
321. & deciſ.486. quod nota, quia conti-
git mihi in facto in eadem Ciuitate Ge-
nuæ in quadam cauſa,in qua tametſi No-
tarius in inſtrumento cenſus de numera-
tione pecuniæ fuiſſet atteſtatus cum ta-
men duo teſtes inſtrumentarij coram me
depoſuiſſent emptorem cenſus attuliſſe
quidem pecunias in quodã ſacculo clau-
ſas, illas tamen non fuiſſe numeratas,imò
neque ſacculum apertum,ſtatimq; ab em-
ptore cenſus reportatum, quamuis non
fuiſſet articulatum, nec probatum dictos
teſtes eſſe omni exceptione maiores, de-
claraui dictum cenſum nullum, & fœne-
ratitium, tanquam contra formam Con-
ſtitutionis fel. recor. Pij V. creatum, fru-
ctuſq; exactos eſſe in ſortem imputandos,
quæ quidem mea ſententia tranſiuit in
iudicatum.
33 Quicquid ſecus ſit ſi vnicus duntaxat
ex inſtrumentarijs teſtibus cum inſtrumẽ-
to pugnat; exigeretur enim in hoc vno
teſte illa qualitas, vt eſſet omni exceptio-
ne maior, quæ quidem qualitas articulã-
da, & probanda eſſet, prout de teſtibus
extraneis ſupra diximus; itá nominatim
firmat Bald.in conſ. 166.proponitur col. 2.
ver.in contrarium lib.2.quem ad hoc affert
Gratian.diſcept.for.cap.192.num.27.tom.1.
quibus addendi ſunt Crauett.conſ.16. nu.
101.Maſcar.in tract.de probat. in præfat. col.
2. num.56. Quod etiam in praxi eſt nota-
tu dignum, & ego pariter ſuper huiuſmo-
di articulo iudicaui, cum enim Nicolaus
Scotus Tabellio Genuenſis propoſuiſſet
coram me petitionem vſurariæ prauita-
tis contra Hieronymam filiam, & hære-
dem q. Ioan. Baptiſtæ Pini, ſub prætextu,
quod

quod in quodam cenſu, de quo agebatur
pecunia minimè interueniſſet, & ad hoc
probandum induxiſſet vnum ex teſtibus
inſtrumentarijs, ſed neque articulaſſet,
neq; probaſſet illum eſſe omni exceptio-
ne maiorem, tùm ex hoc, tùm ex alijs
ſuccubuit.

Et quamuis ſcribentes pro Scotto ad-
34 ducerent regulam, quæ habet † vnicum
teſtem inſtrumentarium inſtrumento cō-
tradicentem reddere illud ſuſpectū, adeo
vt illius fides vacillet, vt per *Bellamer. in*
cap. cum Ioannes Eremita, ſub num. 61. de
fid. inſtrum. & ibi Anchar. ſub num. 11. ante
med. Ant. de Butr. ſub num. 29. in fin. Felyn.
* *num. 50. verſ. ſi autem*, vbi de communi te-
ſtatur, quibus addi poterant *Natta conſ.*
394. n. 11. in fi. lib. 3. Corrad. in pract. rubr. de
** *inſtrum. n. 19.* qui de magis communi opi-
nione teſtatur, *Celſ. Vgo. conſ. 97. nu. 8.* vbi
quod hæc eſt ſentētia indubitata, *Menoch.*
de arbitr. iud. caſ. 105. nu. 13. & ſeqq. Franc.
Marc. deciſ. 486. n. 8. in princ. par. 1. Hieron.
Lauren. deciſ. Auenion. 92. num. 2.

35 Aliamq; concluſionem, quæ habet † in
ciuilibus ſuſpicionem falſitatis, pro falſi-
tate haberi, *Anan. in cap. licet, ſub nu. 6. ex-*
tra de crim. falſ. Dec. conſ. 175. nu. 4. Neuiz.
conſ. 8. num. 38. Franc. Becc. conſ. 78. nu. 6.
Hier. Gab. conſ. 169. nu. 2. in fin. verſ. contra
reos, & nu. 3. lib. 1. Honded. conſ. 109. nu. 5.
lib. 1. Franc. Marc. deciſ. 699. num. 1. &
deciſ. 743. num. 7. parte prima, Capic. deciſ.
30. num. 4.

36 Reſpondebam † tamen dictas regulas
procedere, vbi agitur duntaxat de tollen-
da fide inſtrumento, & de executione illi
deneganda; iuxta ea, quæ infra dicam, &
vt plenè declarat *Farinace. de falſ. q. 152.*
num. 10 & ſeqq. vbi latè de materia, ſecus
in terminis in quibus loquimur, nempe
vbi agitur de declarando inſtrumentum,
& contractum fœneratitiū, ſub prætextu,
quod Notarius falsò de pecuniarum nu-
meratione fuerit atteſtatus; Cum enim
tunc non procedatur per ſuſpiciones, &
coniecturas, ſed per veras, & directas pro-
bationes, ex ſupra latè deductis; meritò
ſuſpicio non habetur per falſitate, & quā-
uis ex vnius teſtis inſtrumentarij depoſi-
tione vaccillet inſtrumenti fides ad effe-
ctum illi denegandi executionem, non ta-
men continuò poteſt declarari fœnerati-
tium, vel falſum, cum ſint termini valde
diſtincti per ea, quæ dixi *ſupra num. 10.* &
iſte non eſt caſus noſter.

Secundus eſt caſus, quandò pariter in-
ſtrumentum impugnatur, & pecuniam
in creatione cenſus non interueniſſe de-
ducitur ad effectum duntaxat denegandi
37 eidem inſtrumento executionem; † licet
enim inſtrumentum habeat executionem
* paratam, vt per *Bart.* & communiter *Do-*
ctores in l. 2. ff. de iure iuran. cum alijs addu-
ctis per *Iaſ. in conſ. 85 num. 2. vol. 1.* admit-
tuntur tamen in cōtrarium præſumptio-
nes legis, vel illis ſimiles, aut vrgentiores,
prout in quarto caſu infra latiſſimè dicā;
38 quæ † quidem, & ſi non conuincant in-
ſtrumentum de falſo per ſupradicta, red-
dunt tamen de falſo ſuſpectum; ita vt in
ciuilibus iſta legis ſuſpicio habeatur pro
falſitate ad tollendum illi fidem niſi aliū-
de coadiuuetur, vt egregiè ratiocinatur
Natt. in conſ. 633. per totum, & ſignanter
num. 16. & 17. lib. 3. vbi aliquas affert iu-
ris præſumptiones, & *Natta*, quidem ra-
tiones inconuincibiles appellat *Farinac.*
q. 152. ſub num. 12. de falſ. vbi ait hanc ſen-
* tentiam eſſe communiter receptam, &
apud nos in praxi ſeruari, & aduertit non
oportere, vt Iudex declaret illi non eſſe
adhibendam fidem, ſed in eius arbitrio re-
ſidere, vt adhibeat, vel non adhibeat fi-
39 dem. † Et in omnem caſum coniecturæ
prædictæ debent eſſe tales, quæ omnino
elidant alias præſumptiones pro inſtru-
mento ſtantes, vt per eundem *Farinacc.*
poſt alios in *q. 162. num. 141.*

Etiam ſi ageretur contra inſtrumentū
40 in forma Cameræ Apoſtolicæ, † quamuis
enim, vbi exceptio ſimulationis, vel vſu-
rarum requirit altiorem indaginem, non
impediat executionem obligationis Ca-
meralis, vt tradit *Rota cum relatis in Ro-*
mana executionis de Anguillaria. 6. Martij
1592. coram Orano quæ eſt *deciſ. 114. nu. 8.*
& 9. ex impreſſis à Zacchia & Gallis de oblig.
Cam. & eadem Rota deciſ. 125. num. 1. par. 2.
diuerſ. quando tamen ea, vel ex viſibili vi-
tio patet, vel in continenti probari po-
teſt, vtique retardat executionem inſtru-
menti, vt per *Canarium in tract. de execut.*
inſtr. q. 13. Rota deciſ. 114. num. 6. & 7.
idemq; ſi quis de facto admiſſus fuit ad eā
probandam; tunc enim & retardat exe-
cutionem, & Iudex ſuper illa pronuncia-
re poteſt *Boerier. de Societ. offic. num. 142.*
Carol. de Graff. in tract. de except. in 12. ex-
cept. ſub num. 33. Ant. Cornel. de abſol. à ca-
ram. par. 3. q. 23. num. 15. refert, & ſequitur
Zacch. vbi ſupra num. 7. Modo tamen ſit
concludenter probata *Caeſ. de Graff. deciſ.*
16. num. 10 de probat. & deciſ. 620. num. 4.
par. 1. in recentioribus Greg. XV. deciſ. 195.
in fin.

41 Ex quo obiter deduci poſſe reor, † qđ
tametſi regulariter quandò vrgentes ho-
minis præſumptiones ad ſimulationem
probandam adducuntur, debeat Iudex in

dubio

dubio non adhiberi fidem inſtrumento,
vt per *Menoch. de præſumpt. lib. 1. q.191.*
num.19.& Maſcard.de probat. lib.2. concl.
740.num.4. & ſeqq. id tamen fortè non
procedit, vbi petitur executio inſtrumēti
obligatione Camerali vallati, niſi tales
ſint, vt legis præſumptionibus æquiparentur,
cum tunc debeat ſimulatio con-
42 cludenter probari. † Dicitur autem ad
hunc effectum concludenter probata, vel
ex patenti vitio, vel iuris præſumptione,
vt docet *Galleſ. ad form. Cam. oblig. q.18.*
num. 5. & Zacch. nu. 3. Vbi verò ſic probata
fuerit, vtique impedit executionem
obligationis Cameralis: cum nihil adſit
exequendum *Caſ de Graſſ. deciſ. 16. nu. 10.*
de probat. Marcheſan. de commiſſ. relax. iu-
ram. ad effect. agen. par. 2. & 3. num. 15. Ru-
ginell. de appell. §. 2. cap. 3. ver. Cameralis
43 *obligatio num. 139.* † Vbi quod ſi tali caſu
reijceretur huiuſmodi exceptio, daretur
appellatio; & ampliat etiam ſi cum iuramento
fuiſſet huiuſmodi exceptioni renūciatum;
ſequitur *Zacch. vbi ſupra num. 6.*
& in terminis Guarantigiæ idem tradit
Seraph. de priuileg. iur. priu. 27. ſub num. 12.
verſ. quia imò. Et neq; iſte eſt caſus noſter,
44 Cæterū hac de re, † nempè an, & quando
exceptio ſimulationis, cui renunciatū
expreſsè fuit, opponi poſſit, renunciatione
non obſtante, vide *Maſcard. de probat.*
concl. 447. num. 21. & ſeqq. & Gratian. di-
ſcept. foren. cap. 876. num. 11. tom. 5. † Et an,
& quando iuramentum firmet contractū
ſimulatum, & quando hæc exceptio non
obſtante iuramento opponi poſſit, latè
Maſcard. de probat. concluſ. 447. à num. 33.
vſque ad fin. latius *Farinacc. d. quæſt. 162.*
à num. 67. & deinceps. Innumeros hinc
inde congerit *Caual. in ſpecul. commun.*
contra commun. q. 804. per totam, ac idem
Gratian. diſcept. foren. cap. 826. num. 29. &
30. to. 5. & Rota in Vrbeuetana iuriſdictio-
nis 4. Iulij 1612. coram bo. mem. Penia in fi.
An autem ſimulationis exceptio opponi
poſſit non petita abſolutione dixi infra
deciſ. ſeq. num. 35.
46 Tertius eſt caſus † quando proponitur
pecuniam in cenſu non interueniſſe ad effectum
criminaliter Notarium, vel partē
puniendi, circa quem ad prolixitatem vitandam
delego Lectorem ad ſcribentes
relatos per *Honded. in conſ. 33. num. 55. &*
ſeq. lib. 2. & ad Farinaccium latius de hoc
tractantem *de falſ. q. 152. per totam:* quia
neque iſte eſt caſus noſter.
Quartus denique eſt caſus, vbi pecuniæ
numeratio in inſtrumento contenta non
negatur, allegatur tamen numerationem
apparenter, & vt aiunt, *per moſtra* factam
fuiſſe, & inde ex præcedenti contrahentium
conuentione pecuniam fuiſſe ab emptore
cenſus in vſurarum, vel creditorum
fraudem reportatam, & iſte eſt caſus noſter,
& tunc propriè agitur de ſimulatione;
cum in præcedentibus caſibus de inſtrumenti
reprobatione agatur. Qui quidem
termini longè inter ſe diſtant, nam
ſimulatio, de qua in caſu noſtro, præſupponit
veritatem apparētem narratorum,
in inſtrumento, ſed aliter verè fuiſſe inter
partes occultè conuentum.
Reprobatio verò inſtrumenti, de qua
in præcedentibus, negat abſolutè verita-
47 tem narratorum, † & hoc eſt, quod dicebat
Cyn. in Liuris gentium §. quod ferè relatus
ibi à *Bald. num. 3.* aliud eſſe probare
contra inſtrumentum, aliud infra, vel
præter inſtrumentum.
48 Rurſus † in hoc quarto caſu, quando
nempe fuit reſtituta pecunia, inſtrumentum
non redditur falſum, cum id extra
ipſum inſtrumentum contigerit, vt per
Bart. in l. ſingularis num. 24. ff. ſi cert. petat.
quem ibi ſequuntur *Alex. num. 35. Iaſ.*
num. 56. ibidem *Rim. ſen. nu. 15.* vbi etiam
de com. *Cagn. num. 53.* qui pariter inquit,
Bartol. doctrinam eſſe communiter approbatam,
Felyn. in cap. ſi cautio num. 53.
ad fin. extra de fid. inſtrum pulchrè *Anani.*
in conſ. 97. per totum, Farinacc. alios referens
de falſ. q. 154. nu. 85. & ſic actor non
impugnat inſtrumentum, ſed contractum
49 aliud † eſt enim Contractus, & aliud inſtrumentum,
vt per *Surd. in conſ. 80. n. 29.*
& conſ. 144. num. 13. vol. 1. in cæteris verò
caſibus, & contractum velut vſurarium
impugnat, & inſtrumentum tanquam
falſum arguit.
50 Licet † itaque ſimulatio in dubio non
præſumatur *l. quamuis,* vbi *Bald. C. ſi quis*
alteri, vel ſibi, idem Bal. conſ. 456 col. 1. lib. 1.
Cuman. in conſ. 41. ad primum quæſitum,
Dec. conſ. 491. num. 4. Ruin. conſ. 119. nu. 1.
lib. 1. Pariſ. conſ. 54. nu. 7. lib. 1. & conſ. 57.
num. 6. lib. 3. Crauett. conſ. 145. n. 2. Calcan.
conſ. 36. num. 10. Becc. conſ. 52. num. 1. lib. 1.
Menoch. cum per eum relatis *de præſump.*
lib. 3. præſumpt. 122. num 2. Ioſ. Ludouic.
conclu. 51. in princ. Maſcard. de probat. lib. 1.
concl. 448 num. 1. & lib. 2. concl. 814. nu 1.
& ſeq. Card. Mant. in tract. de tacit. & am-
big. conuent. lib 8. tit. 17. num. 1. & lib. 13. tit.
35. nu. 8. Farinacc. cum congeſtis *de falſit.*
q. 162. num. 94. Præſertim in publico inſtrumento
Bald. in cap. illud circa fin. extra
de præſumpt. Iaſ. in l. ſi poſt diuiſionem n. 2.
in ſi. C. de iur. & fac. ignor. Greg. XV. in dec.
127. num. 20. Rot. diuer. deciſ. 214. num. 2.
par. 2. & deciſ. 30. num. 5. ex impreſſis poſt. 2.
vol.

vol.conſ.Farin.& vt inquit Verall. in deciſ.
421.n.1.par.2.omnis alia interpretatio ca
pienda eſt quàm ſimulationis,eius potiſſi-
mum, quæ in fraudem vſurarũ facta præ-
tenditur Menoch.d. præſum. 122. n.2. Ma-
ſcar.de probat. concl.438.num.1. & 2. lib.1.
Mantic.d.tit 17.n.1.Honded.conſ.33. n 12.
& 2.lib 2.Rolan conſ.41.n.1.& ſeq. & n.7.
& ſeq.lib.2.Farinac. d.q.62.nom.95.
51 Nihilominus † ad probandam ſimula-
tionem, præſumptiua probatio ſufficere
ſolet,tex.in l.dolum.C.de dolo,vbi ait Imper.
dolum ex indicijs perſpicuis probare conue-
nit,tex.in l.ſi maritus in fi.ff.qui,& à quibus
c.illo vos,extra de pignor & ibi DD.c.fin. de
renunc.in ſexto,c de cauſis in fi de offic deleg.
Bart.in l.& qui,in fi.C.de diſtract.pig.& in
l emptione ff. plus valere quod agitur,Cano-
niſtæ in c.ad noſtrã de empt.& vend. Paul.
de Caſtr.in conſ.109.nu.1. vol.2 Socc. conſ.
264.col.2.in fi.lib.2.& conſ.83. vol.3. Corn.
conſ.135.col.vlt.lib.1.Crauett.conſ 156.n 7
& ſeqq. Calcan conſ.8. nu. 8. Decian.conſ.
62.n.15.lib.3.Honded.conſ.33.num.1. lib 2.
Maſcard.de probat.concl.1425.n.5.Becc. cũ
per eum relatis in conſ.52.n.41.& ſeq.lib.1
* cum alijs latè congeſtis per Farinacc. d.q.
162.nu.97.vbi de comm.opin. & nu.100.
& ſeq.et in conſ.40.n 8.vol.1. Menoch. conſ.
109.n.7.& in tract.de præſumpt. lib.3. præ-
ſumpt.122.n.5.Cyriac.controu.foren.tom.2.
controu.219.n.56. Seraph. de priuil. iuram.
priu 59.nu 26. & Rota ex impreſſis in ca.ke
d.primi vol.conſ Farinacc.deciſ.29. num.1.
deciſ.57.n.1 & deciſ.140.n.1. quibus adde
Card.Seraph deciſ 660. n.3. idemq; diſpo-
nitur in Conſtitut. Marchiæ lib.5.cap.26.
52 Modo† tamen aff rantur præſumptio-
nes legis,ideſt à iure approbatæ non autẽ
hominis,vt per Imol.in c illo vos.n.11.ext.
de pign.pulchrè Bal.in conſ.21.ſub num.2.
verſ.in contrarium lib.4 vbi ſcripſit in qua-
dam cauſa coram Vicario Perùſino tunc
pendente latè Crauett. in conſ. 145. nu.2.
verſ. 1.& num.97 & ſeq. & num. 100.&
ſeq.egregiè Cephal. in conſ.325. nu.21. &
ſeq. Honded conſ.33. num.51. & ſeq. lib.2.
Bertazzol.inter conſ.Farinacc.conſ.40. nu.
** 67.& 69. vbi de veriori, & magis comm.
opin.cum alijs relatis per eundem Farin.
d.q. 167. nu.140. quibus addi poteſt Ma-
ſcard.de probat lib.1 concl.438 num.10.ibi
legales præſumptiones.& coniecturas,idemq;
tenuit Rolan.in conſ.47.ſub num.30.in fin.
& in his terminis loquitur Rota loco ſu-
pra n.6.citato idemq; firmauit in Beneuen-
tana donationis ſeu territorij 27.Nouembris
1585. coram Gypſio.
53 Ratio † autem prioris partis huius cõ-
cluſionis nempè cur hoc in caſu admit-
tatur probatio præſumptiua ea à Scriben-
tibus afferri ſolet, quia ſimulationes fiunt
communiter ſecretè,& occultè, ac remo-
tis arbitris, & plurimæ hominum mali-
tiæ, artes, & cautelæ excogitatæ ſunt ad
illas tegendas,
Vnde ſunt difficilis probationis Corn.
conſ.135.col. vltima, numero 20. libro pri-
mo.Barbat.conſ.22. num.13.lib.4. Natta
conſ.235.n.9. Becc. conſ.52.nu.44.& habe-
tur etiam per Maſcar.de probat.concl.438.
numero ſeptimo Menoch.de arbitr caſ. 116.
numero octauo. Imò ſunt difficillimæ pro-
bationis ſecundum Roman.in conſ. 102. in
conſ.120.in fi.Seraph.de priu.iuram.priu.59
ſub nu. 26. quibus adde Crauett. cum per
eum relatis in conſ.156.num.7. qui ait im-
poſſibile videri ſimulationem detegere
niſi admittatur probatio præſumptiua.
Et quod ſimulationes in contrarium adeò
occultè committi ſoleant, vt maxima
cùm difficultate detegi queant, dixit etiã
ſummus Pontifex in Clementina prima. §.
54 §. cæterum de vſuris. † Ita vt directè, vt
plurimum probari nequeant Corn. conſ.
137.numero octauo, libro tertio, Pariſ. conſ.
86. num 29. lib. 3. Beccius qui exornat d.
conſ. 52. num. 45.
Quapropter poſt alios deducebat no-
uiſſimè Cyriac.controuerſiarum forens.lib.2.
controu. 219. num. 55. in illis non niſi per
præſumptiones veritatem haberi poſſe.
Et quod ſimulatio de ſui natura non poſ-
ſit liquidò probari dixit Paul. de Caſtr. in
conſ.58.col.2 in princ volum.ſecũdo ſequi-
tur Seraph. de priuileg. iuram priu. 59.ſub
num.26. neque directè vt ibi per eum, &
per Soccin.in conſ.83.vol.3. Pariſ conſ.53.
num.8 vol.1.& conſ.86. num.21. vol.3. &
55 Corn.conſ.137.ad fin.vol.3.Vnde † in ma-
teria quæ non poteſt directas probationes
habere, id quod per præſumptiones pro-
batur, verum eſſe cenſetur l. filium.ff de
his qui ſunt ſui,vel alien.iuris cum alijsquæ
ad hoc citat Bellam.in deciſ.688.ſub num.
24 ver. decimo.
Ratio verò poſterioris partis eiuſdem
concluſionis, ſcilicet cur ad ſimulationem
probandam regulariter non admittan-
tur quæcumque præſumptiones, ſed illæ
requirantur, quæ ſunt à iure approbatæ,
affertur à Bald.in d.conſ 21.ſub n 2.verſ.in
56 contrarium.† Nempè quia ex inſtrumento
rres oriuntur præſumptiones à lege ap-
probatæ, licet itaque non agatur de im-
pugnando ipſo inſtrumento, cum tamen
ex eo ad fauorem venditoris cenſus re-
ſultent iuris præſumptiones. Vt nempè
illud ſit verum, ſolemne, ac de partium
voluntate confectum; vt de primo pro-

T batur

batur in *leg. precibus. Codice de impub.* de
ſecundo probatur in *leg. ſciendum* cum
ſua materia *de verborum obligation.* & de
tertio probatur per ea, quæ notantur in
Authen. de tabulis. §. *nos vero*, quod idem
Baldus tradidit, in *conſil.* 437. *numero*
quinto, libro quinto, quem ſequuntur *Ne-*
uiz. conſil. 79. *numero decimo Beccius conſil.*
52. *numero* 92. *libro primo*, quibus addo
Pariſium in conſil. vigeſimo octauo, numero
decimo nono, libro ſecundo.

57 Prout etiam contractus in dubio ha-
bet præſumptionem iuris pro ſe, vt poſt
alios, quos refert, inquit *Crauetta in*
58 *conſil.* 156. *nu. primo*, quæ † præualere de-
bet præſumptionibus hominis, quæ du-
biæ ſunt, & incertæ, ex quibus emptor
nititur ad reportationem pecuniarum
præter inſtrumentum probandam, vt per
eundem *Bald. dicto conſil.* 21. *ſub numero*
ſecundo, in fine.

59 Præſertim † vbi agitur ad probandum
non modo ſimulationem non reproba-
tam, ſed & fœneratitiam, quo caſu exa-
ctior exigitur probatio, vt ex ſententia
Pauli de Caſtro in conſil. 74. *col.* 3. *verſ.*
non obſtat libro ſecundo declarat *Maſcar.*
de probat. libro primo concluſ 438. *num.* 11.
ſequitur *Honded. in conſ.* 33. *numero* 53.
libro ſecundo, & ita etiam ſenſit *Rota in*
deciſione 677. *numero tertio, parte ſecunda,*
recentior.

Cum igitur præſumptiones pro inſtru-
mento militantes ſint iuris, non niſi ex
alijs cõtrarijs iuris præſumptionibus pro-
60 ſterni poſſunt, † quæ cum ſint à iure ap-
probatæ, dici poſſunt veræ, & plenæ pro-
bationes *Dec. in Rubric. de probat. numero*
13. *Bertazzol. inter conſ. crim. Farinacc.*
conſ. 40. *numero* 69.

Imò dicũtur liquidiſſimæ probationes,
vt inquit *Baldus dicto numero ſecundo, in*
fine, per leg. licet Impeaator, vbi gloſa, &
DD. ff. de leg. 1. & eo non citato dixit *Cra-*
uett. in conſ. 156. *numero decimo quinto*, vbi
allegat *Paul. de Caſtro*, & alios plurimos
* congerit & de communi teſtatur, & pul-
chrè exornat *Menoch. libro primo, de præ-*
ſumptionibus, quæſt. 36. *à numero tertio,*
vſque ad nonũ, quibus adde *Ruin. conſ.* 123
numero quinto, libro primo, Nattam conſil.
581. *numero decimo ſeptimo. Eminten. deci-*
ſione 67. *numero nono. Cardin. Caualer. de-*
61 *ciſione* 151. *numero vndecimo.* Et † vbi de
iure communi, vel municipali requirun-
tur probationes perſpicuæ, ſufficiunt præ-
ſumptiones iuris, quia ſatis perſpicuę pro-
bationes dicuntur, ex quo ſunt à iure ap-
probatæ *DD. in leg. fin. C. de probat. Cephal.*
conſ. 325. *num.* 22. *libro tertio*, ad quod vi-
de *Menoch. dicto libro primo, quæſt.* 37. *à nu-*
62 *mero quinto, & deinceps.* Idemque † ſi ſta-
tutum requirit veram probationem, vt
poſt *Decium* quem citat tradit *Rolan. in*
tract. de Lucro dotis quæſt. 75. *num.* 20. &
ſeq. ad quod vide etiam *Natt. in conſ.* 58.
63 *numero nono, &* 16. *volum. tertio.* † Adeo
vt quod per iuris præſumptionem con-
ſtat, ſatis patere dicatur *dicta leg. licet Im-*
perator de leg. primo, & notat *Abb. in cap. ad*
noſtram extra de empt. & vend. Becc. conſ.
52. *num.* 93. *lib.* 1.

64 Et † iuris præſumptio æquiparetur ſcri-
pturæ text. in *leg. quicunque C. de apoch.*
publ. lib. 10. quem ad hoc dicit ſingularem
Afflic. in cap. primo, ſub num. 21. *verſ. ſecun-*
do pro, iſta de probib. feud. alien. per Federic.
& notat Bald. in leg. 1. §. *& vt plenius nu-*
mero quarto, C. de rei vxor. action. quem re-
fert *Iaſ. in* §. *fuerat num.* 59. *Inſtitut. de*
65 *action. Becc. conſ.* 52. *num.* 93. qui † addit
præſumptiones iuris ſufficere etiam vbi
manifeſta probatio à ſtatuto requiritur
ſecundum *Aretin. in* §. *item ſi quis num.* 4.
Inſtit. de action. qua de re vide *Rolan in*
tract. de lucr. dot. quæſt. 75. *num.* 22. 23. &
24. & *Aſin. in comment. ad ſtatut. Floren.*
§. 19. *cap.* 2. & *Menoch. de præſumpt. lib.* 1.
q. 36. *num.* 9. & *q.* 37. *per totam, Pacian. de*
probat. lib. 1. *cap.* 12. *num.* 10.

66 Idemq; † eſt habere contra ſe ius com-
mune, vel legis præſumptionem, vt ex *c.* 1.
de præſcript. in ſexto, deducit *Card. Seraph.*
67 *in deciſ.* 802. *num.* 7. & † dicebat magiſtra-
liter *Bald. in l. tranſactionem num.* 7. *C. de*
tranſact. naturam præſumptionis iuris eſ-
ſe, vt interdum attenuet, interdũ aggra-
uet onus probationis, interdum ab eorum
onere liberet. Quoad primum effectũ, qui
eſt attenuare, ideſt efficere, vt leuiores ſuf-
ficiant probationes in fauorem eius, qui
pro ſe iuris præſumptionem habet, idem
tenuit *Crauett. in conſ.* 75. *n.* 12. & pluribus
relatis *Pacian. de probat. lib.* 1. *c.* 51. *nu.* 15.
quoad ſecundum effectum, qui eſt aggra-
uare ideſt efficere, vt is ad quem ſpectat
onus probandi, vbi habet contra ſe iuris
præſumptionẽ aggrauetur onere durio-
ris, & plenioris probationis, idẽ poſt *Ang.*
tenuit ipſe *Bald. in l. fin. in princ. num.* 3. *ff.*
quod met. cauſ. & ibi Alberic. num. 3. *Abb. in*
cap. quia veriſimile in ſecundo notabil. extra
de præſumpt. Alex. de Neuo. conſ. 99. *in fin.*
volum. 3. *inter conſ. Alex. Tartal.* latiſſimè
Pacian d. c. 51, *n.* 13. *cum multis ſeqq. Alex.*
conſ. 99. *in fi. lib.* 3. *Crauett. conſ.* 129. *in fin.*
Rot. in Romana de Iacobellis prima Aprilis.
1591. *coram Gypſio* vbi inquit tunc requi-
ri ſaltem duos textes excellentes. Ter-
tius autem effectus, qui eſt releuare,

ideſt

68 ideſt † transferre onus probandi in reum
conuentum probatur in *leg. ſiue poſſide-*
tis Codice de probat. leg. quintus Mutius de
donat. inter virum, & vxor. leg. ſi pactum
leg. quinquaginta, leg. cum de indebito l. ſin
vero ff. de probat cum ſimilibus gloſ. in leg. 2.
* *ff. de probat. & ibi Bartolus, Baldus, Salycetus, Angel. & omnes, Dec. conſ. 272. nu. 3.*
Crauett. *conſ. 60. numero ſeptimo, Pariſius*
conſ. 160. numero 27. volum. quarto, Natta
conſ. 473. n. 10. volume 2. innumeros congerit
Pacian. in tract. de probat. libro primo,
capitulo octauo, numero primo, Intelligendo tamen, vt latiſſimè per eundem *Pacian.*
dicto libro primo, capitulo duodecimo,
per totum, & transfert onus probandi etiã
negatiuam *leg. nec codicillos C. de codicillis*,
& notat *Ioan. Andr. in cap. ſine poſſeſſione*
column. penult. verſ. ad primum de regulis
iuris in ſexto, Lucas de Penna in leg. ſuper
ſeruis numero quinto, verſiculo primo. C. qui
milit. non poſſ. eſſ. num. 12. Bart. in leg. actor.
numero ſexto, & ibi Salycet. numero ſeptimo, C. de probat. cum alijs allatis per *Pacian. dicto libro primo. cap. 51. num. 10.*

69 Et † hæ quidem coniecturæ dicuntur
violentæ præſumptiones, vt per *Baldus in*
leg. ſiue poſſidetis numero quinto, C. de probationibus, & Menoch. lib. 1. de præſumpt.
quæſt. quarta, numero ſexto.

70 Ex † quibus infertur *ſcribentes* in hac
materia requirentes plenas probationes,
vt ſupra numero ſeptimo, aliosque requirentes efficaces & dilucidas præſumptiones, *ſupra numero quarto*, nec non, & eos
qui requirunt præſumptiones legis, *vt ſupra numero ſexto*, non inuicem diſcrepare, ſed idem ſentire.

71 Hæc † autem concluſio, vt in iſto poſtremo caſu requirãtur iuris præſumptiones non adeò amarè intelligenda eſt, vt
in illarum defectũ recipi non poſſent etiã
hominis præſumptiones; modo tamẽ ſint
æquiualentes, vel vrgentiores præſumptionibus iuris, vt per *Imol. in capitulo*
illo vos in vlt. not. de pign. Paul. de Caſtr. in
conſ. 74. numero ſexto, libro ſecundo, Bolognett. in conſilio vigeſimo quinto, numero
primo, Barbatia loquens de inſtrumento
ſimulato, & vſurario in *conſil. 51. ſub numero quinquageſimo ſecundo* vbi de rece-
* pta opinione teſtatur, idemque firmat
Oſaſc. deciſione 42. numero ſecundo, vbi ad
hoc citat *Felyn in capitulo ſi cautio numero 70. de fid. inſtrum. & Rodulph. de vſur.*
in ſecunda parte quæſtione 60. numero ſe-
72 *cũdo*, † & appellat has præſumptiones, hominis, ideſt Iudicis, vt inquit, *Bald. in*
leg. ſiue poſſidetis numero decimo ſexto, C. de
probat. Præſumere enim pertinet ad legem, vel ad legis miniſtrum, qui eſt Iudex, ſicut perſuadere pertinet ad oratores, & deponere ad Teſtes, ait ibidem
Bald. num. 21.

Quod autem in caſibus in quibus ſufficiunt ad probandum iuris præſumptiones idem dicendum ſit de præſumptione
hominis violenta, tradit etiam poſt alios
Pacian. de probat. libro primo, capitulo no-
73 *no, numero nono* † Et in his terminis intelligitur. *Rota in deciſione vigeſimanona, in*
fin. poſt primum volum. conſil. Farinacc.
determinans ſufficere coniecturas hominis prudentis, quam citaui *ſupra numero*
quinto, quæ non dixit ſimpliciter hominis,
ſed hominis prudentis; quia ſua prudentia cognoſcet, quæ ſint præſumptiones
æquipollentes præſumptionibus iuris, vel
vrgentiores illis, & ſic iſta *deciſio* concordat cum alijs, in quibus exiguntur præſumptiones iuris, prout etiam cum illis
ad concordiam redigitur *deciſio Coccin.*
408. in illa Aſſiſien. Cenſus de qua ſupra
num ſecundo, coniecturæ etenim ibi ponderatæ oriebantur ex facti ſeriæ, ex veriſimilibus circumſtantijs, ex publicis inſtrumentis, ex quibus apparebat cenſum
reuera creatum fuiſſe ex pretio quarundam pœndum, & ex alijs creditis talibus
qualibus, vt ex poſitione dictæ cauſæ videri poteſt in manuſcriptis *Rotæ*; Imò apparebat etiam pecunias fuiſſe in ſacculo
allatas pro monſtra, & ſtatim reportatas,
vt dicitur in *Romana, ſeu Nepeſina cenſus, 13. Maij. 1624. coram Manzaned.*
impreſſa à Cenc. poſt addition. ad tractatu
de Cenſibus deciſione 131. ſub numero nono,
74 in qua *dicta Aſſiſienſis* allegabatur, † Vnde aderant præſumptiones violentæ (pro
vt violentas dici eas, quæ ex propinqua
facti circumſtantia reſultant dixere *Adden. ad Bellamer. in deciſione 676. ex capitulo quorumdam 44. diſtinctione,*) & ſic,
vel erant iuris, vel certè æquipollentes.
Idemque dicendum eſt de *deciſione 120.*
ex impreſſ. à Cenc. poſt tract. de Cenſibus
vbi concluſum fuit, pecunias non remanſiſſe penes venditorem cenſus, id
enim ſuadebant concludentiſſimæ præ-
75 ſumptiones, † quæ vim habent probationis, vt inquit, ibi *Rota numero ſexto,*
ex Bald. in leg. & qui in fin. ff. de diſtrac.
pign. & in capitulo ad veſtram de emptione.
& vendition. & in conſil. 380. numero tertio, libro quinto, Ancharanus conſil. 257.
Dec. conſil. 403. numero decimotertio. Crauett. conſil. 491. numero duodecimo Hyeron.
Gabr. conſil. 74. in principio libro primo.
Vnde, & hoc idem eſt, quod alijs verbis
dixit eadem *Rota in deciſ. 207. num. primo*

poſt d. 2. vol. conſ. Farinacc. præſumptiones ad ſimulationem in fraudem alterius probandam eſſe debere admodum efficaces; imò requiri dilucidas probationes; cum quibus etiam reuera concordat. *Rota in deciſione quinta, parte ſecunda, recent.* vbi ex tribus vehementiſſimis coniecturis arbitrata fuit in conſtitutione cenſus non interueniſſe pecuniam, ideſt cum effectu, quamuis illa oſtenſa fuerit; ſic pariter non diſcrepat *Rota in deciſione 344. numero tertio, parte quarta, in recentioribus* vbi admittit, ſimulationem probari coniecturis, licet in caſu ſuo alia ratione contrarium determinauerit; Nec pariter diſſentit *Rota apud Gregor. XV. in deciſ. 459.* quam attuli *ſupra numero ſeptimo, in fin.* vbi *numero quarto*, aſſerit ſimulationem in terminis noſtris apertiſſimè probandam eſſe, & tamen *numero ſexto, & ſeqq.* reſpondet ad quaſdam coniecturas adductas, dicitque illas *Rotæ* non placuiſſe; quaſi ſi vrgentiores fuiſſent; placuiſſent.

76 Et† iuxta hos terminos intelligitur etiam *Couarr. libro tertio var. reſolut. capitulo ſeptimo ſub num. 3. in fi.* vbi quamuis ſequatur doctrinam *Decij in conſ. 113.* iudicantis quendam contractum de quo ibi ex coniecturis vſurarium, illam tamen reſtringit, ita vt non quibuslibet coniecturis, nec omnibus, & ſingulis, quæ per *Dec.* referuntur, locus ſit ad vſuræ, & fraudis præſumptionē inducendā ſed Iudicis rectiſſimi, & prudentiſſimi arbitrio ea res omnino delegetur; non dixit ſimpliciter arbitrio Iudicis, ſed Iudicis prudentiſſimi, & ſic de his præſumptionibus loquitur, quæ ſunt æquipollentes præſumptionibus legis per ſupradicta; Quo fit, vt ita etiam intelligenda ſit *Rota in deciſ. 68. num. primo poſt 2. vol. conſil. Farinacc.* per me citata *ſupra numero tertio*, dum inquit ſimulationem probari coniecturis, quæ arbitrio Iudicis remittuntur, & citat inter alios *Couarr. in dicto numero tertio*; & ſic intelligitur ſecundum Doctorem, quem allegat; vnde cum alijs ad concordiam redigitur.

77 Huius† autem ampliationis ratio affertur à *Paul. de Caſtr.* & poſt eum à *Becc.* locis ſupra citatis, quia nempe licet in iure fiat mentio de aliquibus coniecturis non tamen aliæ ſimiles excluduntur, exēpla enim non reſtringunt regulam, Imò vt aiebat *Oſaſc. dicta deciſione 42. numero ſecundo*, ſi duntaxat legis coniecturæ, & præſumptiones attendendæ eſſent, fieri vix poſſet, vt contractus aliquis probaretur ſimulatus, cum illæ facilè poſſint euitari tanquam à doctis cognitæ, vt in prouerbio vulgo fertur, *fatta la legge, e trouato l'inganno*; Cum itaque caſus omnes lege minimè comprehendi potuerint, de ſimilibus ad ſimilia procedimus. *leg. non poſſunt ff. de legibus*, ita obſeruat *Menoch. de arbit. Iud. caſ. 84. & de præſum. libro primo quæſt. quinta, num. 18. & 19.* vbi meritò concludit de præſumptione, & coniectura à lege non ſcripta iudicandum eſſe quoad ſuum effectum, idem quod de ſcripta. ſi tamen magnam cum ſcripta affinitatem habet, & ſimilitudinem, ideue contingere vbi adeſt eadem, vel maior ratio. Et huc tendunt ſcribentes, dum inquiunt in materia ſimulationis maximè verſari Iudicis arbitrium, & ſignanter adſtruunt *Dec. conſil. 659. Tiraquell. de retract. conuen. in proem. num. 33. Bolognett. conſil. 35. numero primo. Aym. conſil. 156. num. 14. Natt. conſil. 198. num. 16. Afflict. deciſione 40. Pariſ. conſ. 53. numero octauo, & conſ. 54. numero 21. libro primo, Rol. conſ. 47. numero ſexto, lib. quarto, Cardin. Seraphin. deciſ. 996. numero 4. & Rota in illa Camerinen. bonorum co-*
78 *ram Penia de qua ſupra num. 30.* †non enim Iudex in hoc latum habet arbitriū, ſed à iure informatum, vt animaduertat an præſumptiones ſint legis, vel ſaltem æquipollentes, & ita plerique ex prædictis in effectu ſe declararunt. & ſignanter *Crauett. numero quinto*, & *Rol. num. 30. in fin.* Inde Iudex in ratiocinando inſpicere debet qualitatem perſonarum, rei, cauſæ ſimulandi, & contractus, vt in puncto docet *Capoll. de Simul. contract. num. 114.* vbi ad hoc citat *Bald. in leg. cum antea Codice de arbitr.* tu adde eundem *Bald. in conſil. 311. verſ. 12. volum. quinto, Corne. conſil. 346. in fine volume primo, Pariſ. conſil. 54. numero vigeſimo ſecundo, volume primo, Crauett. conſil. 156. numero decimo quarto, Menochius* qui alios etiam citat *de arbitr. iud. caſu 247. & Roman. conſil. 54. in fin. & Burſatt. conſil. 117. numero vigeſimo*, & diſponitur in *Conſtitutione Marchiæ, libro quinto, capitulo vigeſimo ſexto*. Veritas enim, quæ in rebus occultis perſpici non poteſt, ſubtilitati Iudicis (non libero arbitrio) diſcutienda committitur, qui non ex vno duntaxat argumento, ſed ex pluribus debet iudicare *lege milites. §. oportet C. de quæſtio. l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milit.* cum alijs adductis à *Bald. in conſ. 154. num. 4. in fin. lib. 2. Card. Mant. in terminis noſtris tract. de tacit. & ambig. conuent. lib. 8. tit. 22. num. 26. tom. 1.*

Nec propterea contrarium voluit *Rota*, dum tenuit ad probandā ſimulationē veriſimilē, leues coniecturas ſufficere, vt in *deciſ.*

deciſ. 741. numero ſexto, parte tertia, in re-
centioribus, quam attuli *ſupra num.* 1. cui
benè concinit *Greg. XV. deciſ.* 245. *nu.* 7 &
ſeq. non enim dicunt ſimpliciter ſimula-
lationem probari, ſed ſimulationem veri-
79 ſimilem† ipſa enim veriſimilitudo, quæ dr̃
cognata Naturæ, vt ait *Bald. in conſ.* 180.
num. 3. *vol.* 3. ad inſtar præſumptionis na-
turæ, & præſumptionis legis, transfert
onus probandi in aduerſarium; Vnde
& ipſa veriſimilitudo meritò præſumptio
iuris poteſt appellari, ad *text. in c. quod ve-*
riſimile extra de præſumptionib. & habetur
per *Pacian. de probat. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 20.
iuncto num. 6. Ex qua quidem veriſimilitu-
dine præſumptiones oriuntur, inquit *Bal.*
in l. ſiue poſſidetis num. 8. *ver. deinde dubita-*
tur ibi, quarta cauſa. C. de probat. & in l ge-
neraliter. num. 26. *in* 7. *quæſt. C. de non nu-*
mer. pec. & in l. nulla num. 8. *verſ. nam præ-*
ſumptio C. de iur. dot. vbi ait præſumptio-
nes legis adaptandas eſſe ad veriſimilia,
ſequitur *Pacian. vbi ſupra num.* 21. ſtante
itaque veriſimilitudine, hoc eſt iuris præ-
ſumptione reliquæ coniecturæ magis de-
ſiderantur pro adminiculis, quam ad pro-
bationem, & conſequenter etiam hoc in
caſu verificatur alia propoſitio, quæ ha-
bet ſimulationem probari præſumptioni-
bus iuris; quibus affine eſt, quod adſtruunt
80 *ſcribentes*, † Contra ſolitum fœnerari faci-
lius præſumi ſimulationem, ac ſubinde le-
uiores admitti præſumptiones *Anchar. in*
Clement. 1. *§. cæterum de vſur. Capoll. de ſi-*
81 *mul. contr. præſump.* 22. *nu.* 70. † vbi quod
is conſuetus dicitur, qui bis, vel ter vſu-
ras exercuit *Crauett. conſ.* 73. *Pereira de*
extim. Emphit. cap. 13. *num.* 27. *Valaſcb.*
conſ. 56. *num.* 22. vbi ait ſufficere ſi vna
tantum vice fuerit fœneratus, & leuiori-
bus opus eſſe coniecturis contra ſolitum
fœnerari per *Clement.* 1. *de vſur.* vrgentiſſi-
mas exigi contra virum probum, ac inte-
gerrimum tradit *Honded. in conſ.* 2. *n.* 162.
lib. 1. & *Burſatt. in conſ.* 320. *num* 117.
lib. 3. pulchrè *Cardin. Mantic. de tac. &*
ambig. conuent. lib. 8. *tit.* 24. *numero primo,*
& ſeqq.
82 Et † ratio eſt, quia fœneratores, vt pluri-
mum contractus vſurarios ſic occultè
ineunt, vt vix de prauitate vſuraria con-
uinci poſſint *dicta Clement. prima, §. Ca-*
terum de Vſur. Cardin. Mantic. de tacit. &
ambig. conuent. d. lib. 8. *tit.* 24 *numero quar-*
to, & nihil aliud excogitant, niſi caute-
las pro euitanda coniectura vſurarum, vt
poſt alios aduertit *Maſcard. de probation.*
lib. 1. *concluſ.* 447. *num.* 31. & ſic magna
contra Vſurarium inſurgit veriſimilitu-
do; qua ſtante, leuiores admittuntur con-
iecturæ, vt iam dictum eſt; & tradit *Cra-*
uett. conſ. 258. *num.* 19. *Greg. XV deciſ.* 245.
83 *numero octauo*, † Et quæ operatur, vt pro-
bent quæ aliàs non probarent, latè *Tiraq.*
in leg. ſi vnquam in Præfat. numero quinto
Et vt fides habeatur teſtibus quibus aliàs
non crederetur *Surd.* cum relatis *deciſ.*
231. *num.* 17. *Gregor. dicta deciſ.* 245. *num.*
9. & 10.
84 Sed propriè loquendo iſta qualitas,
vt quis ſit ſolitus fœnerari eſt de per ſe
vehemens præſumptio legis, à iure co-
gnita, & expreſſa ſignanter in *cap. illo vos*
in fin. extra de pignor. ibi *præſertim cum*
vſuras conſueuerit exercere; præter aliam
generalem iuris præſumptionem aduer-
ſus eum militantem, vt nempè, ſemel ma-
lus in eodem genere mali, ſemper præſu-
matur malus *regula ſemel malus de reg. iur.*
in ſexto, & ibi Doctores. Et idcirco huiuſ-
modi contrahentis qualitatem inter præ-
cipuas ſimulationis, & fraudis præſum-
ptiones ſcribentes noſtri connumerare
conſueuerunt, & ſignanter poſt *Capòll.*
vbi ſupra, & alios habetur per *Cagnol. in*
l. 2. *num.* 50. *ver. partem aliam contrariam,*
85 vbi † remiſſiuè dat practicam probandi
quem ſolitum eſſe fœnerari. *Menoch. de*
præſump. libro tertio, præſumpt. 122. *nume-*
ro 29. & 105. *Ioſ. Ludou. in concluſ.* 51.
ver. quarta coniectura. Card. Mant. de tacit.
& ambig. conu. lib. 8. *tit.* 24. *num.* 3. *ver.* 3. *de-*
ducitur, & num. ſeq. Farinacc. de falſit. & ſi-
86 *mul. q.* 162. *num.* 169. *& ſeqq.* † quibus in
locis præfati *Doctores* poſt alios, quos ad-
ducunt, latè recenſent cæteras ſimulatio-
nis præſumptiones à iure cognitas, de
quibus etiam latiſſimè *Maſcard. de probat.*
libro primo, concluſ. 438. *cum ſeqq. vſque*
ad concl. 449

Non eſt igitur mirum ſi in ſolito fœne-
rari non requiritur exacta probatio ab
extrinſeco, quia contra eum militat cùm
generalis, tùm ſpecialis legis præſumptio
ex ipſius perſona reſultans; quæ ex alijs
quibuſcunque coniecturis adminiculata,
ſimulationem probat; cum virtus præ-
ſumptionis iuris ſit attenuare, ideſt effice-
re, vt leuiores ſufficiant probationes, vt
ſupra deduxi *num.* 67.

Ex dictis itaque colligere poſſumus, ad
probandam dictam ſimulationem, ſemper
requiri, vel iuris præſumptiones, vel æqua-
les, aut maiores, quæ hominis prudentis
præſumptiones dicuntur; ex quibus
benè probatis oritur ſufficiens ſimulatio-
nis probatio præter Inſtrumentum, quod
nempè pecunia fuerit ſimulatè, & ad
oſtenſionem duntaxat numerata, & inſcio
Notario reportata.

87 Modo † tamen, præfatæ coniecturæ, & præſumptiones, particulariter deducantur, & vnaquæque probetur duobus teſtibus, vel alijs legitimis probationibus, per *gloſ.* communiter receptam in *l. fin. C. famil. Erciſc. Bar. in l. 1. ff. de quæſt. Alex. conſ. 18. vol. 1. Fely. in c. 2. nu. 2. de teſtibus, Caphal. conſ. 225. nu. 6. Minſing. ſingul. obſer. 100. per totam*, cum alijs; quos refert, & ſequitur *Burſatt. in conſ. 117. nu. 21. lib. 1. Ioſ. Ludou. in concl. 5 v. circa princ. verſ. & dicta*, vbi citat etiam *Cagnol. in l. imaginaria nu. 8. de reg. iur. & Bero. in conſ. 147, nu. 31. lib. 2.* qui duntaxat dicunt probandam eſſe ſpeciem ſimulationis, quod eſt, quid diuerſum. Intelligendo tamen prædicta iuxta magiſtralem doctrinam *Bellameræ in deciſ. 688. nu. 23.*

Quando autem, & quomodo, vna cum ipſa ſimulationis ſpecie, probanda ſit neceſſariò etiam ſimulandi cauſa, dixi *in ſequenti deciſ. nu. 1. & ſeqq.* In terminis itaque noſtris vtique præſumptiuam probationē admittendā eſſe cenſui: an autem præſumptiones ex proceſſu reſultantes tales eſſent, vt ad hunc effectum ſufficerent, in ſequenti differemus.

ARGVMENTVM.

Contractus Cenſualis an & quando ex reportatione pecuniæ reddatur inualidus & fænetatitius ad interpretationem *Conſtitutionis Pÿ V. ſuper cenſibus.*

Simulatio contractus, & pecuniæ reportatio ex quibus detegatur.

Contractus in dubio an præſumatur legalis, vel fæneratitius.

SVMMARIVM.

1 *Simulatio non probatur coniecturis; ſi de cauſa ſimulandi non apparet.*
Declara vt nu. 5.
2 *Simulandi cauſa non data, nulla præſumitur ſimulatio.*
3 *Simulandi cauſa debet eſſe ſufficiens idonea, & probabilis.*
4 *Simulandi cauſa eſſe debet de tempore contractus.*
5 *Simulandi cauſa quando probanda ſit, & quando non.*
6 *Simulatio quot coniecturis probetur.*
7 *Tractatus præcedens arguit vſuram, & ſimulationem, præſertim ſecuto effectu.*
Declara vt nu. 41. & 42.
8 *Correſpectiuitas ex actuum vicinitate præſumitur.*
Limita multipliciter vt nu. 44. & ſeqq.
9 *Etiam in fraudem vſurarum.*
Limita vt nu. 44. & ſeq.
10 *Naturæ cenſus repugnat vt fructus anticipatè ſoluantur.*
11 *Simulatio ex pactis inſolitis arguitur.*
Declara vt nu. 50.
12 *Præcedentia, & ſubſequentia detegunt veritatem.*
13 *Simulatio probatur tam à priori, quam à poſteriori, quam ab vtroque ſimul.*
14 *Facti ſeries plurimum facit ad ſimulationem detegendam.*
15 *Veritas quanto magis contegitur, & oppugnatur tanto magis expulſis tenebris in lucem progreditur.*
16 *Simulatio quo magis occultatur, eo magis fit manifeſta.*
17 *Veritas eſt cunctis fortior.*
18 *Simulatio probatur per teſtes minus idoneos.*
19 *Simulatio probatur per teſtes ſingulares.*
20 *Contractus ſimulatus inualidus eſt, & nihil operatur.*
21 *Simulatus contractus dicitur coloratus, & depictus.*
22 *Simulatus contractus deficit in ſubſtantialibus.*
23 *Simulatus contractus figuram habet non eſſentiam contractus.*
24 *Cenſus eſt nullus ſi pecunia reportetur etiam in extinctionem præcedentis debiti.*
Diſtingue vt nu. 73.
25 *Cenſus inſtrumentum dicitur falſum, ſi notarius ſcribat pecuniam fore ſtatim reportandam.*
26 *Soluere non cenſetur, qui pecuniam ita ſoluit, vt mox ſibi reddatur.*
Declara vt nu. 74. 76. & 77.
27 *Dominium quod momento durat non habetur in conſideratione.*
Declara vt nu. 76.
28 *Actus qui momento durat non dicitur factus, nec habetur in conſideratione.*
Declara vt nu. 76.
29 *Cenſus confectus cum reportatione pecuniæ non ſanatur niſi à Signatura Gratiæ.*
30 *Cenſus in quo pecunia numerata fuit ante vel poſt illius creationem quomodo reddatur validus.*
31 *Debitum præcedens an transfundi poſſit in alium contractum quando ſolutio pecuniæ requiritur pro forma.*
Declara vt nu. 73.
32 *Lex in præſumptione fundata non obligat in conſcientia quando in particulari caſu veritas eſt in contrarium.*
33 *Contractus redduntur inualidi, ſi probetur repor-*

reportatio pecuniæ ex præcedenti conuentione.

34 *Cenſuali in contractu ex pecuniæ reportatione præſumitur præcedens conuentio niſi probetur negatiua.*

Diſtingue vt nu. 75.

35 *Simulatio allegari non poteſt, niſi obtenta abſolutione à iuramento.*

36 *Clauſula in inſtrumento cenſus appoſita, vt omnia pacta intelligantur iuxta formam conſtitutionis* Pij V. *quid operetur, & circa quæ pacta.*

37 *Fructus exacti, cenſu exiſtente nullo extenuant ſortem.*

38 *Contractus in dubio declarari debet Vſurarius.*

Diſtingue vt nu. 71. & 72.

Iuris canonici ſcientia dirigit hominem principaliter in Deum & tendit ad finem æternæ beatitudinis.

39 *Iuramentum ſuppletorium defertur allegãti ſimulationem cenſus.*

Declara vt nu. 69. & 70.

40 *Tractantur multa, quæ poſtea non fiunt.*

41 *Tractatus præcedens non arguit ſimulationem contractus ex interuallo celebrati.*

42 *Tractatus præcedens non inducit præſumptionem ſimulationis niſi partes conuenerint de ſimulando.*

43 *Simulationis ſuſpicionem tollit præexiſtens cauſa.*

44 *Correſpectiuitas non inducitur ex vicinitate actuum ſeparatam cauſam habentium,*

45 *Correſpectiuitas ex vicinitate actuum arguitur quando actus fiunt in eadem re &c.*

46 *Correſpectiuitas, ſeu ſimulatio non præſumitur ex inſtrumentis palam celebratis.*

47 *Correſpectiuitatis præſumptio ceſſat in materia pœnali.*

48 *Correſpectiuitatis, & ſimulationis præſumptio non inducitur ex vicinitate actuum cum diuerſis perſonis celebratorum.*

49 *Ineſſe non videntur, quæ fiunt in continenti in materia pœnali.*

50 *Pactum inſolitum & clauſula inſolita arguit ſimulationem quando ad illam occultandam ordinatur.*

51 *Fundamento ſublato, corruit ſuperædificatum.*

52 *Coniectura ex quibus arguendus eſt dolus non debent poſſe accipi niſi in mala parte.*

53 *Fraudis, & ſimulationis ſuſpicio ceſſat quando quid fieri ſine fraude potuit.*

54 *Facta non præſumuntur niſi probentur.*

55 *Simulatio in dubio non præſumitur.*

56 *Specialium duorum concurſus non admittitur.*

57 *Præſumptionum duarum concurſus denegatur.*

58 *Poſſidere ex cauſa præambula quando quis non præſumatur.*

59 *Simulatio præſumptionibus non minus excluditur, quam probetur.*

60 *Contractus palam factus præſumitur bona fide, & abſque labe vſurarum celebratus.*

61 *Validus præſumitur actus potius quam inualidus.*

62 *Vſurarum præſumptio an excludatur ex perſonarum qualitate.*

63 *Iuramentum an excludat ſimulationis exceptionem.*

64 *Solutio fructuum diuturna arguit pecuniæ numerationem in cenſus conſtitutione, & actus validitatem* Antonin. Variar. reſol. lib. 1. reſol. 33. nu. 6. *ſaluatur.*

65 *Veriſimile quod non eſt, imaginem habet falſitatis.*

66 *Factum non præſumitur quod fieri non conſueuit.*

67 *Præſumptiones conformes publicis ſcripturis præferuntur contrarijs coniecturis.*

68 *Præſumptiones ordinatæ ad ſuſtentandum actum præferuntur alijs, quæ ad infirmandum tendunt.*

69 *Iuramentum ſuppletorium quando deferatur ad ſimulationem probandam.*

70 *Iuramentum ſuppletorium an deferatur in cauſis magnis.*

71 *Coniecturis non eſt opus in claris.*

72 *Contractus an in foro externo præſumatur legalis, vel ſimulatus, & fœneratitius & quid in foro interno.*

73 *Contractus mercatoris ſoliti fœnerari præſumitur vſurarius in vtroque foro.*

74 *Cenſus quando ſit validus ſi pecuniæ reportentur in extinctionem præcedentis debiti, vel alia de cauſa.*

75 *Solutio momentanea, dominium acquirit.*

76 *Ex pecuniæ reportatione in creatione cenſus an & quando præſumatur conuentio præcedens.*

77 *Dominium momentaneũ attenditur quando actus momentaneus iam produxit effectum ſuum.*

l. qui ſic ff. de ſolutionibus *declaratur.*

DECISIO XXVIII.

STANTE concluſione, de qua in præcedenti deciſione vt in hac cauſa in qua Queiraria dat de ſimulatione & fœnore cenſus ex geſtis extra inſtrumentum, & ſic ex prætenſa reportatione pecuniæ facta à D. Rebuffo ipſius cenſusvenditore, admittenda ſit.

ſit præſumptiua probatio reliquum eſt vt
videamus an probationes per Queiratiā
aduerſus. Rebuffum adductæ eiuſmodi
ſint, vt in hoc iudicio obtinere debeat
& antequam ad articuli diſceptationem
1 accedam, præmitto quod † quamuis re-
gulariter, vbi deficit directa probatio, &
agitur præſumptionibus, & coniecturis,
non ſit ſatis ipſam probare ſimulatio-
nem, niſi etiam cauſa probetur ſimulan-
di iuxta celebre *conſ. Bart. 65, nu. 3. & ſeq.
lib. 1. Paul. de Caſtr. in conſ. 261. col. 2. in
prin. l. 2.* pulcrè *Capoll in tract. de ſimul con-
tract. nu. 77. ver. & quod dixi* cum alijs
quos congerit *Farinac. de falſ. & ſimul
q. 162. nu. 136.* nouiſſimè *Cyriac. nu. 1. Ro-
ta decif. 344. nu. 2. & 3. par. 2. in recentiſſ. &
in Romana caſalis Iuris vergata 22. Iunij
1629. coram R.P.D. Pirouano & in dec. 68
nu. 1. & deciſ. 75. nu. 1. ex impreſſis poſt 2.
volum. conſ. Farinac.* & aduertendum in
praxi, ne actor ſuccumbat, admonuit
*Capol. in tract. de ſimul. contr. præſump. 26
nu. 83.*
2 Quodque † vbi nulla datur cauſa ſimu-
landi, nulla quoque poſſit ſimulatio præ-
ſumi *l. patronus ff. de probat. Bart d. conſ. 65
nu. 2. & 3. Bald. in l. ab Anaſtaſio nu. 11,
& 12. C. mandat. Alex. conſ. 111. nu. 1. lib. 3.
& conſ. 28. nu. 12. lib. 5. Rimin. iun. conſ. 62.
nu 7. lib. 1. Rota deciſ. 1. nu. 2. de donat. in
nou. & in deciſ. 137. nu. 3. ex impreſſis poſt
2. vol. conſ. Farinac. & in deciſ. 776. nu. 1.
par. 4. diuerſ. & in deciſ. 24. nu. 2. par. 1. in
recentiſſ. & in Brixien. confidentia 5. Iunij
1591. coram Penia Impreſſ. penes Garz. de
benef. par. 1. cap. 5. nu. 52. & in Romana
bonorum de Ciolis 2. Decembris 1598. coram
eodem Penia.* Sintque inefficaces quæcun-
que coniecturę, ſi cauſa ceſſet *Rot. dec. 307
nu. 11. par. 1.* in recentior. *& deciſ. 677.
ſub nu. 5. ver.* vnde applicatur *par. 2. in re-
cent.* & alias vt per *Beltram. ad Greg. de-
ciſ. 157. nu. 27.* vbi pulcrè de materia, idem
que firmat *Bertazzo. inter conſ. Farinac.
conſ. 40. nu. 60.*
3 Et † eiuſmodi cauſa debeat eſſe ſuffi-
ciens & idonea vt bene per *Bertazzol. in-
ter conſ. Farin. lib. 1. d. conſ. 40. nu. 60.* pro-
babilis, & veriſimilis *Mandel conſ. 9. Hon-
ded. conſ. 41. nu. 28. l. 2. Rota deciſ. 417. n. 1.
par. 1.* in recentior. *Beltramin.* aliam etiam
deciſionem adducens ad *Greg. XV. de-
ciſ. 157. num. 27.*
4 Et quidem † de tempore contractus,
cum non ſit ſatis ſi ſuperuenerit *Bal. in l. 1
nu. 19. q. 10. C. ſi ſer exte*, vbi ait menti te-
nendum. *Natt. cum relat. conſ. 628. nu. 20.*
alios refert & ſequitur *Farinac. d. q. 162.
num. 137.* quibus adde *Boſſium in pract.
crim. tit. de bonis public. nu. 45.* cum mul-
tis *ſeqq. Rotam deciſ. 776. in fin. in noui-
ter nouiſſimis.*
In caſu tamen noſtro nulla cauſa pro-
5 banda erat † quia dicta regula procedit
in ſimulatione quæ remouet conſenſum
ab actu, nempe quando contrahentes ve-
rè nihil agunt, ſed fictè contrahunt; ſecus
quando ſub figura vnius contractus, aliū
in fraudem vſurarum facere intendunt
pro vt prætendebatur in caſu iſto; tunc
enim cauſa ipſa lucrandi vſuras eſt eui-
dens vnde alia probanda non eſt *Fari-
nac. d. q. 162. nu. 139. & Beltramin. d. n. 27.
in fine*; quorum vterque ponit alias limi-
tationes, & ampliationes ad dictam regu-
lam, quibus addo, quod neque neceſſaria
eſt cauſæ probatio in ſimulatione non
prohibita, ſed permiſſa de perſona ad per
ſonam, vt vnus habeat nudum nomen
ſubſtantia verò negocij ad alium perti-
neat *l. qui mihi donatum ff. de donat. An-
char. conſ. 127. in prin. ver.* ſed plura *Rota
dec. 140. nu. 2. in fin. par. 1. in recentior*, &
ita notat *Decius in conſ. 543. ſub nu. 19
ver.* & ſupradicta maximè; ſequitur *Gra-
tian. diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 450. in fine.*
& in omne caſum ad cautelam dici pote-
rat cauſam ſimulandi fuiſſe, quia cum
dicta ſocietas non eſſet ſoluendo, & Re-
buffus coactus fuiſſet acceptare dictam
ceſſionem cum fortè de Queiratia minus
confideret, nec ille haberet pecuniam
promptam, qua mediante ſolutionem
facere poſſet; Rebuffus per viam cenſus
voluit, & ſortem, & fructus cautelare.
6 Rurſus præmitto † ſufficere binas co-
niecturas ad ſimulationem probandam
* iuxta com. opinionem de qua teſtatur
Crauett. in conſ. 156. nu. 7. & magis com.
** de qua *Pariſ.* alios referens *in conſ 55.
nu. 29. lib. 1.* & innumeros affert, ac de
communi teſtatur. *Maſcard. de probat.
concl. 447. nu. 2. & ſeqq.* vbi rationem
reddit quia nempe in hac materia in qua
probationes directæ haberi non poſſunt,
præſumptiones loco teſtium ſunt ſubro-
gatæ; at duo teſtes in quacunque mate-
ria directa ſufficiunt, ergo in indirecta
& duæ præſumptiones; cum ſubrogatum
ſortiatur naturam eius, in cuius locum
ſubrogatur; quæ ratio penes me non eſt
tuta; ſed non inſiſto; quia non eſt præſen-
tis ſpeculationis. Hæc verò procedunt,
etiam ſi agatur de probanda ſimulatione
in fraudem vſurarum facta, vt tradunt
plurimi, quos congerit *Farinac. de falſ.
concl. 162. num. 106.* & melius *Becc. in
** conſ. 52. num. 47.* vbi de magis com. te-
ſtatur.

Vel ad ſummum requiruntur tres ar-
bitrio Indicis vt per *Becc.* cnm relat. *vbi
ſup. ad fin. Menob. de præſumpt. l. 3. præ-
ſumpt.* 122. *nu.* 7. *Farin. loco cit. nu.* 108.
quam ſententiam latè defendit *Cæpol de
ſimulat. contract. in 6. caſu principali nu.*
104. *& ſeqq.*

Quæ cum ita ſint dicebatur ad fauo-
rem Quæiratiæ pronũciandum, conſtare
ſcilicet de ſimulatione, & fœnore cenſus;
& quidem per plurimas præſumptiones,
& coniecturas; quarum prima reſultabat
ex præcedenti tractatu vſq; de anno 1610
habito inter Anſaldum, & ſotiam ex vna
& Rebuffum ex altera de ſubmittendo
bona Quæiratiæ cẽſui perpetuo pro ſum
ma librarum octo millium ad fauorem
Rebuffi in ſatisfactionem crediti eidem
Rebuffo a dicta ſocietate aduerſus Quæi-
7 ratiã cedendi † ex quo præcedenti tracta
tu magnam oriri coniecturam fænoris; &
vſuræ tradit *Bald. in conſ.* 21. venio igitur
*lib.*4. *Capoll. de ſimul. contr. nu.*15. *in prin.*
cum alijs relatis per *Maſcar. de probat.
lib.*1. *concl.* 442. *nu* 11 *&* 12. *Ioſ. Ludou.
concl.*51. *ver. ſecundo coniectura Menoch. de
præſump. libro tertio præſump.*122. *num.*44.
& 45. *Farinacc. de falſit. quæſt.*161. *nume-
ro* 216. præſertim cum effectus ſequutus
fuerit vt per *Card. Mantic. in tract. de
tacit. & ambig.* conuenct. *lib.* 13. *tit.* 35.
num. 18. *in fin.* Et quod probatio tracta-
tus, concluſionis, & cauſæ ſimulan-
di ſit modus probandi ſimulationem
firmauit *Rota in Romana ſimulationis
cenſus* 6. *Aprilis* 1601. *coram Iuſto* quæ
eſt *dec.*128. *n.*1. ex impreſſis in calce *tract.
Cenc. de cenſib.* vbi ad hec citatur *tex. in
c. ad* noſtram *de empt. & Vend. & Bero.
conſ.* 17. *nu.* 11. *lib.* 1. quod autem ſequu-
tus fuerit effectus, patet quia cenſus po-
ſtinde ſuper bonis Quæiratiæ creatus ad
fauorem Rebuffi, eſt in effectu eiuſdem
ſummæ, vt oſtendam infrà in quarta co-
niectura.

Secunda præſumptio reſultabat ex eo
quia concordia tandem & vt dicebatur
in executionem præfati tractatus inter
Anſaldum & ſotiam ex vna & Rebuffum
ex altera inita, & venditio cenſus à Quæi
ratia ipſi Rebuffo facta fuit eadem die, &
8 coram eiſdem notario & teſtibus † ex
qua actuum vicinitate præſumitur cor-
reſpectiuitas, & vnus contractus alterius
gratia celebratus *gloſ. in l. vt iuſiurandi in
princ. in verb. libertatis ff. de oper. libert.
Bald. in l. petens nu.* 49. *C. de pact. Alex
conſ.* 90. *col. vlt. ver. nec habent obſtare
lib.*2. *Corn. in conſ.*61. *col. pen. lib.* 3. vbi
defendit contractus emptionis, & depo-
ſiti, eadem die, & coram eiſdem not. &
teſtibus celebratos cenſeri correſpecti-
uos, & antea præordinatos, ſicque vnum
cauſa alterius confectum, & vnum tri-
buere legem alteri, & poſt alios *Menoch.
in tract. de Præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 12.
per totam vbi plurimas inde deducit il-
lationes *Cymac.* nouiſſimè *controuerſ. fo-
renſ. lib.*2. *controu.*219. *nu.* 66. & cenſetur
iſto caſu vnum contractum ineſſe alteri
l. lecta ff. ſi certum petat. & arguit ſimula-
tionem *Bald. in l.* per diuerſas *in fin. C.
mand.* cum alijs, quos longo ſtylo recen-
ſet *Farinac. de falſ. q.*162. *nu.* 146. *& ſeqq.*
referendo, & remittendo; benè exornat
*Roland. in conſ.*47. *nu.* 11. *lib.*4. *Cyriac. di-
cta controu.* 219. *nu.*68.

9 Etiam † in fraudem vſurarum *Pariſ.
conſ.*86. *nu.*86. *lib.*3. *Aymo. conſ.*156. *nu.* 11.
Natt. conſ. 198. *nu.* 11. *Hipol. Rimin. con-
ſil.*233. *num* 39 *Rota in ſenogallien. cenſus*
26. *Aprilis* 1597. *coram Penia, quæ eſt de-
ciſ.*122. *nu.*2. *ex impreſſis à Cenc. poſt tract.
de cenſibus duplicata inter recentiores par.*4.
deciſ. 5. vbi ex eo quia eodem die, & co-
ram eiſdem notario, & teſtibus fuit in-
ter partes celebratus contractus vendi-
tionis quorumdam bonorum, & mercium
& creatus cenſus, fuit dictum præſumi ſi-
mulationem, & non numerationem pe-
cuniæ, prout in terminis noſtris prçten-
ditur.

Tertia coniectura deſumebatur ex eo
quod dictus contractus cenſus celebra-
tus fuerit die 17. Martij, in eo tamen
adiectum pactum vt fructus in fine cuius-
libet anni ſoluendi, inciperent currere à
die prima eiuſdem menſis, quod quidem
10 præterquam † quod repugnat naturæ cõ-
tractus & eſt contra *conſtitutionem San-
ctiſſimæ memoriæ Pij Quinti, ſuper cenſibus*
vt etiam poſt alios nouiſſimè obſeruat
Duard. de Cenſib. §. 3. *q.* 2. *nu.* 14. *& q.* 3.
per totam & q. 5. *nu.* 17. eſt etiam pactum
11 inſolitum; † pacta autem inſolita ſimula-
tionem arguunt *Ant. de Butr. in c. illo vos
nu.*4. *in* 3. *not. extra de Pignor. Capoll. in
tract. de ſimul. contr. nu.*48 *Pariſ. conſ.*54.
nu. 77. *& conſ.*55. *nu.*51. *&* 57. *lib.* 1. *Ce-
phal. conſ.*325. *nu.* 30. *Farinac.* cum relat.
in conſil. 40. *nu.* 13. *lib.* 1.

Quarta denique coniectura proficiſce-
batur ex fide Magiſtratus Monetar. ex
qua apparebat in ſcutis 888. auri pro qui-
bus cenſus venditus fuit, inerare præcisè
libras octies mille, quas idẽ Quæiratia ſo-
cietati debebat, & de quibus iam biennio
ante fuerat tractatum creandum eſſe cen
ſum; Rurſus in eadem concordia eadem
die initia apparet Rebuffum in vna manu
quic-

quietaſſe d. ſocietatem præcisè de libris
octies mille, nec ſpecificatur quomodo,
& in qua ſpecie monetæ receperit, denique de menſe Octobris eiuſdem anni apparet Quæiratiam reportaſſe à dicta ſocietate quietationem pro dd. libris 8000.
12 abſque vlla numeratione & ſic † ex præcedentibus, & ſequentibus detegitur rei
veritas *Angel. conſ. 143. nu. 9 Card. Seraphin. deciſ. 660. nu. 2.* & oritur præſumptio
ſimulationis *Bald. conſ. 21. col. 2. ante med. ver. nam animus lib. 4.* per tex. *in l. apud celſum in prin. ff. de except. dol. & in l. fulcinius §. quid ſit latitare ff. quibus ex cauſ. in poſſ. eatur Cagn. in l. 2. poſt num. 60. C. de pact. inter empt. & vend. Decian. conſ. 62. n. 23. in fi. lib. 3. Farinacc.* alios referens de
13 *falſ. q. 162. n. 227.* & † ſimulationẽ probari
tam à priori, quam à poſteriori, quam ab
vtroque ſimul tradit idem *Bald. in l. multum nu. 2. ver. ſed quomodo C. ſi quis alteri, vel ſibi,* quod verius eſſe dixit *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 35. nu. 18. idem Mantic. in deciſ. 325. nu. 6.* vbi
alios refert *Rosa in deciſ. 806. nu. 5. par. 1.*
14 *diuerſorum*; Et † ſeries facti plurimum
confert ad ſimulationem detegendam
Iaſ. in l. prætor §. ſi initium ff. de edend. Decius in conſ. 544. nu. 13. Rota deciſ. 254. nu. 1. ex impreſſis poſt 2. vol. conſ. Farinac. & magis reddatur ſuſpectus cenſus ex
quo creatus eſt in diuerſa moneta nempe
iu ſcutis aureis 888. quæ ſumma in illa
moneta videtur inuerisimilis, & in numero ſatis inconſueto poterant enim perficere ſcuta 900 vel ſaltem 890 ſed ita egerunt quia d. ſumma conſtituit numerum
librarum 8000. à Quæiratia d. ſocietati
15 debitarum, & ſic † veritas quanto magis
conteritur, & aſtutijs oppugnatur, tanto
magis expulſis tenebris in lucem progreditur inquit *Paul. de Caſtr. in conſ 23. ſo-*
16 *let aromatum in prin. lib. 1.* & † quo magis
partes ſtudent valere, & occultare, ſimulationem, tanto magis fit illa manifeſta
inquit *Crauett. in conſ. 156. nu. 11. ver. ſed quo magis,* & ante eum dixerat *Bald. in l. executorem C. de execut. rei iud. & in conſ. 284. lib. 3.* qui ad hoc affert illud
17 *Eſdræ* † *3. 3. 10. forte eſt Vinum, fortior eſt Rex, fortiores ſunt mulieres: ſuper omnia autem vincit veritas.*

His accedebant tres teſtes qui ex præcedenti tractatu concludebant dictum
Cenſum conflatum fuiſſe ex dd. pecunijs à
Queiratia debitis Anſaldo, & ſotiæ, aureaſq; monetas fuiſſe duntaxat oſtenſas,
& inde reportatas.

Quibus non videbantur obſtare exceptiones illis pro parte Rebuffi obiectæ,
18 quia † cum ſimulationes communiter
fiant in ſecreto, & ſint difficilis probationis, admittuntur in ſubſidium teſtes minus idonei *Corn. conſ. 63. col. 3. ver. tertio reſpondetur vol. 1. Seraph. de priuileg. iur. am. priuil 59. ſub nu. 26. ver. & ideo Hondede conſ. 46. nu. 12. vol. 1. Card. Tuſc. in verb. ſimulatio concl. 264. nu. 15.* vbi in ſpecie
de teſtibus familiaribus & negotiorum
19 geſtoribus † & ſingularibus, vt poſt alios
quos referunt, tradunt *Maſcard. de probat concl. 447. la ſeconda nu. 5. lib. 1. & Farinac. de teſtibus q. 64. nu. 271.*

20 Contractus † itaque prædictus vti ſimulatus, nec validus fuit, nec quicquam operatur *Bald. conſ. 65. lib. 1. Calcan. conſ. 36. nu. 4 Pariſ. conſ. 54 nu. 29. & ſeqq. lib. 1.* vbi pulcrè exornat (intelligendo tamen
ſecundum ea, quæ tradunt *DD.* relati à
Farinacc. de falſ. & ſimulat. q. 162. n. 10.
21 cum *ſeqq.*) & ratio eſt, quia dici non poteſt contractus verus, ſed coloratus & depictus, qui cum extrinſecus aliquid appareat, intrinſecus caret ſubſtantia, *l. ab Anaſtaſio C. mand. Bal. in l. & qui C. de diſtract. pig.* vbi quod ſimulatio appellatur imago, quæ habet ſuperficiem veri,
ſed uon medullam veri *Tiraquel. de retr. lign. §. 1. glo. 2. nu. 12. & ſeqq.* cum alijs
relatis per *Becc.* qui benè exornat in *conſil. 51. nu. 35. & ſeq. l. 1. Farinacc. in conſil. 42. nu. 24 lib. 1 Card. Mantic. deciſ. 325 nu. 1. Rota in Romana cenſus 1. Febr. 1616 coram Coccino,* quæ eſt *deciſ. 741. num. 3.*
22 *par. 3.* in recentioribus † & contractum
ſimulatum non eſſe contractum, quia deficit in ſubſtautialibus, nempe iu conſenſu cum non dicantur contrahentes verbo dixiſſe quod gerebant in mente, docuit etiam *Bar in l. nemo poteſt num. 11. de legat. 1. Bal. in l. 1. C. plus valere quod agitur Socc. ſen conſ 65 nu. 14. lib. 1. Rota*
23 *dicta deciſ. 741. nu. 3* & † contractum ſimulatum, quamquam figuram habeat
contractus, eſſentiam tamen non habere
dixit *Bald. in l. precibus C de Impub. Padilla in l. cum ea de tranſact. Ceuall. in Specul. com. contra comm. q. 804. nu. 16.* & ſignã
24 ter † reportationem pecuniarum factam
ab emptore cenſus annullare contractũ,
etiam ſi id cedat in extinctionem præcedentis debiti, & contrahentes dici contrauenisse conſtitutioni *Pij V.* tradit nouiſſimè *Duard. in tract. de cenſibus §. 2. q. 3. per totam* vbi multipliciter ampliat, & limitat & *Azor. par. 3. inſtit. Moral. lib. 10. de cenſibus c. 8. q 1. Filiucc. tom. 2 qq. moral. par. 2. tract. 35. cap. 3. q. 2.* quibus addo *Honded. conſ. 35. nu. 15 lib. 2. & Maſtrill. deciſ. 262. nu. 17. & ſeqq.*

Imò

25 Imò † ſi notarius ab initio ſciuiſſet ſta-
tim confecto inſtrumento pecuniam fore
ab emptore reportandam, & nihilominus
ſcripſiſſet venditorem habuiſſe, & rece-
piſſe pecuniam, inſtrumentum falſitatis
vitio ſubiaceret *Card. Mantic. de Tacit. & Ambig. conuent lib. 18. tit. 6. nu. 16. Paul. Bellon. de poteſt. eorum. quæ fiunt in conti-
nenti lib. 1. cap. 85. ſub nu. 4.* licet ſecus
ſit quando de eius ſcientia id factum fuiſſe
minimè apparet *Alciat in l.* ſingularia
nu. 77. ff. ſi cert. petat. Maſtrill. deciſ. 262. nu. 38.

26 Quod potiſſimum deducunt ex *l. qui ſic ſoluit. 55. ff. de ſolution.* vbi quod ſol-
uere non cenſetur, qui pecuniam ita ſol-
uit, vt mox ſibi reddatur, & conſequen-
ter deficit vera pecuniarum ſolutio à di-
cta *Conſtitutione Pij* requiſita; & dicitur
in legem committere qui verba legis am-
plectens contra legis nititur voluntatem
l. non dubium C. de legibus & ibi Bal. in prin. & Iaſ. nu. 4. c. ſi poſtquam de elect. in 6. & eſt textus apertus in *l. contra legem in fi. & in l. fraus legi ff. de legib. Corn. conſ. 29. nu. 23. lib. 3. Honded. conſ. 35 nu. 21. &*
27 *ſeq. vol. 2.* nec † dominium quod temporis
momento durat habetur in vlla conſi-
deratione *l. final. in fin. C. de bonis quæ lib. Bar. in l. fin. C. de cond. inſt. Menoch. de recup. poſſeſ. remed. 14. nu. 83. Paul. Bellon.* in puncto *in tract. de Poteſt. eorum quæ fiunt in cont lib. 1. cap. 83. nu. 3.* Et paria
ſunt, quid non fieri, vel ita fieri; vt non
duret *Surd conſ. 190. nu. 9. Bellon. vbi ſup. ſub nu. 5. & 6.* & ibi ait in iure non haberi
rationem eius actus, qui non durauit poſt
Surd. conſ. 179. nu. 51.

29 Adeo vt † qui cenſum tali pacto cele-
bratum ſuſtinere vult, alia via non poſſit,
niſi illum ſanari obtineat à Signatura San
ctiſſimi, prout pluries conſtito de verita-
te antecedentis crediti reſolutum fuiſſe
pro ſanatione, teſtatur *Marcheſan. de Commiſſ. Appell. in cauſ. camer. oblig. par. 1. §. 2 nu. 49. vſque ad 51. fol. 793. par. 1.*
& paſſim de facto ad eandem ſignaturam
recurritur in qua Sanctiſſimus gratioſè
reſcribere ſolet cum dicta clauſula con-
30 ſtito de vero credito. Idemque † quando
numeratio verè fuit facta non præſenti
pecunia, ſed per aliquot dies ante vel poſt
cenſus creationem, vt teſtatur *Antonin. Variar. reſol. lib. 1. reſol. 44. ſub nu. 10.* vbi
aſſerit ſe de ordine Sanctiſſimi appro-
baſſe contractum cenſus, in quo numera-
tio facta fuit poſt dies decem à celebra-
tione contractus.

31 Et † quamuis *Surd. in conſ. 162. nu. 42. vol. 2.* ſenſerit debitum præcedens tranſ-
fundi poſſe in alium contractum, etiam
in materia, in qua pro forma requiritur
ſolutio pecuniæ, vt in mutuo, in cuius opi-
nione inclinaſſe videtur in terminis noſtris
Gratian. diſcept. forenſ. cap. 652. nu. 11. & ſeq. tom. 4. hæc tamen ſententia in foro
fori nullo pacto videtur admittenda, licet
ſaluari poſſit in foro poli; eo quia cum di-
cta *Conſtitutio Pij* fundata ſit in præſum-
ptione fraudis, ſuccedit regula quæ ha-
32 bet † legem in præſumptione fundatam
non obligare in conſcientia, quando in
particulari caſu veritas eſt in contrarium
c. is qui & tua extra de ſponſal. & vtrobique
notatur *Nauarr. in manual. cap. 17. ſub nu. 301. ver. nota quarto Molfeſ. in Summa par. 2. tract. 12. c. 7. nu. 88. Filiucc. tom. 2. quæſt. moral. par. 2. tract. 35. cap. 3. q. 3. nu. 314. & q. 2. nu. 309.* nec diſſentit *Bald. in l. cum qui nu. 14. ver. in tertio caſu C. de iur. & fact. ignor. & in l. ea quæ nu. 2. ver. ego puto C. de condit. indeb. & in l. ſi ex cautione num. 18. de non num. pecun. Imol. in c. vltimo nu. 32. ver ſed aduerte de ſolut. Abb. & Fely. in cap. vigilanti de præſcript. idem Fely. in c. 1. nu. 41. de conſtit & in c. ſi cautio nu. 44. alias nu. 50. ver. fallit. 2. extr. de fide inſtrum. Valer. in differen. vtriuſque fori in ver. lex differ. 12. Homobonus in exam. Eccleſ. par. 1. tract. 5. cap. 8. q. 53.* cum per eum relatis *Layman. in Theol. moral. tract. 4. cap. 21. nu. 4. Fernand. in exam. Theol. moral. par. 2. c. 4. §. 3. nu. 4. Megala in 2. 2. lib. 2. cap. 7. q. 2. nu. 55. Diana* ad plura inferens *reſol. moral. par. 1. tract. 10. de legib reſol. 27.* tametſi *Becanus*
apud eum hanc dubiam appellet ſenten-
tiam, & aliqui etiam diſſentiant, & in ter-
minis noſtris dictam opinionem tenue-
runt *Nauarr. de Vſur nu. 121. q. 31. & nu. 88. ante fin. ver. eſt autem quæſtio Gratian. diſcept. forenſ. d. cap. 652. n. 14. & ſeqq. Card. Mantic. in tract. de Tacit. & Ambig. conuent. lib. 18. tit. 6. in fin. to. 2. Maſtrill.* cum per eum relatis *in deciſ. 262. nu. 11. & 12. Duard. de cenſibus §. 2. q. 3. nu 10.*

Imò *Boccacc. in tract. de cenſibus par. 1. ſub nu. 52. ver. de hac reſolutione* impugnat
dictam *Nauarri* doctrinam etiam in foro
interno, ex eo quia non poſſit quis tuta cõ
ſcientia contrauenire formæ à S. Pontifi-
ce traditæ, ſed non eſt à dicta com. opin.
recedendum ob allatam rationem, licet
id nõ ſit præſentis ſpeculationis, cum ver-
ſemur in foro externo, in quo dicta Conſt.
obligat, & annullat contractum contra
formam ab ea traditam celebratum. Nec
obſtare videtur quod in caſu noſtro de
huiuſmodi pacto, & conuentione præ-
33 cedenti non conſtet; quia † quid quid ſit

in

in cæteris contractibus, qui ita demum
ex pecuniarum reportatione redduntur
inualidi, ſi probetur eiuſmodi conuen-
ctionem de pretio reportando præceſſiſ-
ſe vt habetur *ex Aretin. Inſtit. de litteran.*
oblig. §.1.nu.10. Bertazz. in tract. de Clau-
ſul. Inſtrum. clauſ.34.gloſ.8.num.3. & in
addi. ad conſ.crim. 544. Bertaz. ſui geni-
toris ad fin. ver. non *reprobantur*, quos, re-
fert, & ſequitur *Cenc. in tract. de Cenſib.*
par.2. cap.1.q.1. art.7.nu.25. & Duard. de
cenſib. §. 2.q. 3. nu.5. & vniuerſaliter eſt
de mente Baldi relati à *Roland. in conſ.*
48. nu. 14. vol. 4.

34 In † hoc tamen cenſuali contractu in
quo pro forma requiritur verè pecuniam
numerari, & prætium effici vendito-
ris cenſus, conuentio prædicta præſumi-
tur præceſſiſſe etiam ſi non probetur;
quia in materia ſuſpecta ex ſola reſtitu-
tione præſumitur fraus, & præcedens pa-
ctio, vt per *Bald. in l. per diuerſas quaſt.*
vlt. C. mandat, & Fely. in c. ſi cautio n.53
ad fin. de fide inſtrumentorum, & in ter-
minis Cenſus *Hondede.conſ.35. n.13.14. &*
42. lib.2. clarius *Paul. Bellon. de poteſt. corli*
quæ fiunt in continent. lib.1. cap. 83. nu.5.
plenius *Maſtrill. in deciſ.262. nu. 23. cum*
ſeqq: & hoc eſt quod dicebat *Paul. de*
Caſtr. in d.l. ſingularia nu.37. quod quan-
do res ſtatim reſtituitur, lex habet talem
traditionem pro ſuſpecta, ita vt ſi pecunia
reſtituatur in cauſam præcedentis debiti,
contractus reddatur nullus, niſi probetur
id factum fuiſſe abſque præcedenti pactio-
ne vt tradit *Duard. loco mox cit. num. 7.*
qui inquit id conſtare *ex Bertaz.* & alijs
apud Cenc. proximè adductis, & ſic ſecun
dum eum probatio negatiuæ transfertur
in illum, qui aſſerit pactum præfatum
minimè præceſſiſſe.

Minus refragatur Queiratiam iuraſſe
omnia contenta in inſtrumento cenſus
35 eſſe vera; quia † admiſſa etiam opinione,
quæ in effectu verior eſt, vt non poſſit da-
ri de ſimulatione, niſi petita prius abſolu-
tione ab huiuſmodi iuramento, *vt per Soc-*
cin. in conſ. 5. nu. 3. lib.1. Curt. conſ. 108.
nu. 13. Rolan. conſ.47. nu.31. lib. 4. Sur.l.
conſ. 165. nu. 2. & 7. vol. 2. & firmat *Ro-*
ta in deciſ. 5. nu.4. par.2. in recentior. vbi ad
hoc citat tradita *per Galleſ. in ſua prax.*
oblig. cam. in 2. q. ad quartam partic. nu.3.
& 4. In caſu tamen noſtro ex proceſſu
conſtabat Quæiratiam ante motam litem
impetraſſe à me abſolutionem ad effe-
ctum agendi, & de iuribus ſuis expe-
riendi.

Deniq; obſtare non videbatur clauſu-
la generalis in inſtrumento appoſita; re-
ducens formam dicti cenſus ad diſpoſitio-
36 nem conſtitutionis *Pij V.* quia † quamuis
eiuſmodi clauſula ſuffragari poſſit quo ad
cætera pacta, quæ illius virtute pro non
appoſita habentur quatenus eidem Bullæ
aduerſantur, & præſeruet ius proteſta-
tionis, & validitatem cenſus, perinde ac ſi
celebratus fuiſſet ſine illis pactis, & in om-
nibus, & per omnia ſecundum formam,
& tenorem dictæ cõſtitutionis, ad notata
per *Bar. in l. non ſolum §. morte num.24.*
Alex. num. 13. cum ſeq. de nou. oper. nunc.
Abb. in c. cum M. ferrarienſis ſub nu. 15.
de Conſtit. Alex. conſ. 27. nu. 4. Put. de-
ciſ.32. nu.3. lib.2. & in terminis dictæ con-
ſtitutionis Pij V. ſuper Cenſibus tradit
Hiero. Gabr. conſ.47. nu. 7. lib. 2. Rota de-
ciſ.95. nu.10. ex impreſſis poſt tract. Cenc.
de cenſib. & in deciſ.124. nu.1. ex impreſſis
poſt 2. volum. Farinac. In duobus tamen
pactis nullatenus ſuffragatur, videlicet ſi
cenſus creatus fuit ſuper re non fructife-
ra ſeu mobili, vel ſi factus non in pecunia
numerata verè, & cum effectu vt per
Card. Caualer. in deciſ. 509. per totam. Et
ratio eſt, quia in his duobus conſiſtit for-
ma cenſus, vt per *Guttier. pract. qq. lib. 2.*
q.176. nu.5. ver. vel ſecundo Rota deciſ.126
nu.3. & 4. ex impreſſis in calce tract Cenci
de cenſibus. Videbatur itaq. dictus cenſus
declarandus fœneratitius, & vſurarius ac
37 ſubinde fructus † per ſpatium annorum
viginti exactos in ſortem computandos,
per tex. in c. ad noſtram, ibi, ad reſtituendas
domos, & oliuas vbi hoc notant, *gloſ.* &
* communiter *DD. extr. de empt. & Vend.*
& tradunt etiam *DD. in c. illo vos de pignor.*
Pariſ. conſ. 54. nu. 79. lib. 1. Soccin. iun.
cum per eum relatis *in conſ. 104. lib. 3.*
Ioſ. Ludou. in concl. 51. ver. & quando
contractus vbi atteſtatur de magis com.
** opin. & ait ita per eum, & ſuos collegas
in Rota Senenſi fuiſſe iudicatum *Menoch.*
de præſumpt. lib.6. præſumpt.122. num.5.
plurimos refert & ſequitur *Farinac. de*
falſit. q. 162. nu. 31. quibus adde *Rotam*
in deciſ.189. poſt 2. vol. conſil. eiuſdem Fa-
rinac. & quatenus etiam præſumptiones
præfatæ non eſſent adeo conſpicuæ, ſed
diſceptatio ad Iudicis arbitrium, vel ad
dubium iuris reduceretur, adhuc pro
Queiratia actore iudicandum videbatur
38 quia † quando hinc inde ſunt coniecturæ,
& dubium eſt, an animæ afferatur præiu-
dicium, tunc fauore animarum in dubio
potius inclinare debemus vt contractus
ſit vſurarius, vt poſt *Hoſtien. Io. Andr. &*
Guil. quos citat tradit *Geminian. in cõſ 16*
ſub nu.3. in fin. & in conſ.112. in fin. vbi
rationem reddit, quia ſi cõtractus re vera
eſt

eſt vſurarius, agitur de fauore animarum
creditorum; ſi non eſt vſurarius, id con-
cernit detrimentum crumenale, cumq; ita-
que animæ vtilitas ſit præferenda *c. cum*
infirmitas, de pænit. & remiſſ. meritò Iudex
in hanc partem incliuare debet, decla-
rando contractum vſurarium, *vt ibi per*
eum, quem ob eandem rationem ſequitur
Alciat. in reſponſ. 3. nu. 22. & ſeq. lib. 1. &
Menoch. in conſ. 109. nu. 24 lib. 2. vbi ad
hoc citat etiam *Bal. in conſ. 453. in fin.*
lib. 3. qui tamen in foro conſcientiæ lo-
quitur, & *Crauettam in conſ. 48. nu. 8.* qui
expreſsè totum contrarium tenet in foro
contentioſo, vnde in eundem errorem
incidit Ioſ. *Ludou. in concl. 51. in prin. ver.*
ſed iſta allegans prædictos, quos non vi-
dit, eandem *Geminiani* ſententiam, illo ta-
men non citato, tenuit *Natt. in conſ. 198*
nu. 21. vol. 1. vbi *nu. 22.* inquit contra-
riam *Baldi* opinionem procedere de iu-
re ciuili; hanc autem ſecundum iura Ca-
nonica quia ſcientia iuris Canonici diri-
git hominem principaliter in Deum, &
tendit ad finem æternæ beatitudinis vt
per *Abb. in rubr decretalium col. 6. ver.*
quinto principali ſubdens quod licet indi-
cando contractum dubium eſſe vſurariũ,
videatur fieri extrinſecus interpretatio
in duriorem, & deteriorem partem, ta-
men in effectu fit in meliorem, & vtiliorẽ,
ex quo ſaluti animæ prouidetur. Rurſus
Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſump 122.
n. 5. vbi ait regulam contrariam docẽtem
contractum in dubio non præſumi vſura-
rium, procedere quando non extat conie
ctura, vel præſumptio in contrarium, ſed
vbi adeſt aliqua præſumptio, & agitur de
ſolo animæ periculo contractum præſumi
potius vſurarium quam iuſtum, & ita di-
cit intelligendos eſſe *Gemin. & Natt. &*
ſeipſum in locis ſupra à me citatis.

Et in omnem caſum Quæiratia inſta-
39 bat † ſibi deferri iuramentum in ſupple-
mentum plenæ probationis, quod in his
terminis deferẽdum eſſe tradit *Paris* poſt
alios quos citat *in conſ. 55. nu. 37. lib. 1.* lo-
quens in caſu, in quo pro ſimulatione vni-
cus extabat teſtis, & pluribus congeſtis
obſeruat *Farinacc. de falſit. & ſimulat.*
q. 162. n. 111. & 131. Seraphin. de priuileg.
iuram. priuil. 59. n. 27. cũ per eum relatis.

Hæc tamen quæ primo aſpectu nõ nihil
vrgere videntur; rectè intuenti ſatis ina-
nia apparebunt; cum neq; coniecturæ, nec
teſtes ſint tales, cuiuſmodi in præceden-
ti deciſione oſtendimus deſiderari ad ef-
fectum de quo agitur.

Prima enim coniectura deſumpta ex
tractatu habito de anno 1610. inter An-
ſaldũ Fotiã & ſocios ex vna, & Rebuffum
ex altera vt dd. ſocii eidem Rebuffo in
tranſactione inter eos ineunda cedere de
berent creditum quod habebãt aduerſus
Queiratiã, cuius bona cẽſui perpetuo pro
eadem ſumma ſupponerentur, in quo qui
dem tractatu præcipua vis fiebat, nullate-
nus obſtat, quia d. tractatus nec cũ dd. ſo-
ciis fuit cõcluſus, nec poſtea inter partes
40 ſtabilitus: vnde † ſuccedit vulgatum ada-
gium, multa tractantur, quæ poſtea non
fiunt recedentibus partibus à tractatu, &
nouum diuerſum contractum celebrãti-
bus *l. ſi voluntate C. de reſcind. vend.* & in
propriis terminis ſimulationis contra-
ctus tradunt *Bald in conſ. 21. n. 3. lib 4. Ca*
poll. in tract. de ſimul. cõtract. n. 15. ver. ſi au-
tem Natt. conſ. 31. n. 12. lib. 1. & reſpondit
Rota in dec. 677. ſub n. 3. par. 2. in recentior.
41 Præſertim † ſi agitur de contractu celebra
to non in continenti, ſed ex interuallo, vt
in caſu noſtro, in quo bienniũ effluxit in-
ter tractatum, & concordiam; tunc enim
tractatus præcedens non arguit ſimula-
tionẽ, niſi præceſſerit contrahentis prote-
ſtatio quod aliud dicere intẽdebat, & aliud
agere, v. per *Cæpol vbi ſup. n. 15.* auctorita-
te *Ang. in l. ſi quis cum aliter nu. 9. de Verb.*
obl. vbi etiam *Alex. n. 12. & Iaſ. n. 20. Me-*
noch. de arb. iud. caſ. 470. nu. 16. & de Præ-
ſumpt. lib. 3. præſump. 122. n. 45. vbi inquit
auctoritates contrarium ſentiẽtium pro-
cedere in ſolito fænerari, & cum *Cæpoll.*
tranſit etiam poſt alios *Maſcar. de probat.*
lib. 1. conc. 442. n. 13. Crauett. conſ. 100. n. 8
Gabarus inter conſ. Farinac. conſ. 40. nu. 39.
lib. 1. vbi *Menochio* non citato facit ean-
dem diſtinctionẽ de qua ſupra quam etiã
amplectitur *Rota in dec. 116. n. 8. par. 2. di-*
uerſorũ vbi plurimos citat, & de cõmuni
* teſtatur, & in caſu noſtro res videtur om-
ni prorſus carere difficultate, quia in tran-
ſactione non fuit deuentum ad ceſſionem
d. crediti, & ſic patet euidenter tractatũ,
quo ad hoc caput, non habuiſſe effectum.
Præterea in d. tractatu non fuit actum vt
cenſus fieret ſimulatè ſed verè; quod per-
fici poterat ſi Queiratia, promptis pecu-
niis carens, ad illud æs alienum ſoluen-
dum, ſeruatis ſeruandis illas accepiſſet ad
cenſum à Rebuffo.
42 Adhoc † autem, vt tractatus præcedens
inducat ſimulationis præſumptionem,
neceſſe eſt vt partes ab initio conuene-
rint de ſimulando, aliter non præſumitur
ad l. 4. §. ſi ignoto ff. de Manumiſſ. &
notat *Bal. in l. vnica nu. 19. C. ſi ſeruus ex-*
tero Paul. de Caſtr. in conſ. 173. lib. 2.

Alex. in conſ. 29. *numero* 19. *lib.* 7. *& ibi*
Natt. in addit. alios refert idem *Natt. in*
ſuo conſ. 628. *numero* 20. *lib.* 3. *Menoch.*
de præſump. præſump. 122. *ſub numero* 46.
ver. cæterum.

Quinimo ex dicto pacto de capiendo
ad cenſum ſummam debitam, in tantum
non arguitur ſimulatio, vt inde potius il-
la excludatur, quia legitima cauſa ven-
dendi cenſus perpetuos, plerumque eſt
ſolutio æris alicuius; vnde cum debitum præ
ſupponatur à Queiratia verum, & reale,
43 vtique † præexiſtens cauſa, quæ vera
fuit, tollit ſuſpicionem ſimulationis vt in
puncto obſeruat *Greg. XV. in deciſ.* 459.
nu. 6. *&* 7. quæ deciſio habetur duplicata
in 3. *par. recentior. deciſ.* 261. *nu.* 4. Et
ex his remanent eliſæ etiam depoſitiones
dd. trium teſtium, cum illi in effectu nil
aliud atteſtentur, niſi prædictum tracta-
tum præcedentem, ſuper quo ſuam fun-
dant opinionem, cenſum ſimulatè fuiſſe
celebratum, in quo quidem aſſumunt
partes iudicis magis quam teſtium.

Secunda præſumptio deſumpta ex eo,
quod eodem die, & coram eiſdem nota-
rio, & teſtibus fuerat inita concordia
inter dd. ſocios, & Rebuffum, & cenſus
eidem Rebuffo à Queiratia venditus, pa-
44 rum etiam vrgebat. Primo † quia quando
plures contractus habent ſuam cauſam
ſeparatam, vicinitas actuum correſpecti-
uitatem non arguit, præſertim ad indu-
cendam vſuram, vel aliud delictum *Abb.*
in conſ. 15. *ſub nu.* 2. *ver. nec per hoc dicatur*
lib. 2. *Puteus deciſ.* 171. *&* 490. *lib.* 2. *re-*
lat. à Duard. de cenſib. §. 3. *q.* 2. *nu.* 18.
Rota in Bononienſ. cenſus 28. *Aprilis* 1600.
coram Card. Pamphilio ſeniore, quæ eſt
deciſ. 123. *nu.* 12. *ex impreſſis à Genc. poſt*
tract. de cenſib. in caſu verò noſtro con-
cordia, inter ſocietatem, & Rebuffum
initia, habet cauſam omninò ſeparatam
à cenſu, quem idem Rebuffus vendidit
Queiratiæ, præſertim cum nec conſtet in
actis Queiratiam reuera fuiſſe debitorem
dictæ ſocietatis, nec quatenus etiam con-
ſtitiſſet, fuiſſe idem debitum in dicta con-
cordia ceſſum; ex quo etiam reſultat ſe-
45 cunda reſponſio, nempe † tunc vicinita-
tem actuum arguere ſimulationem vel
correſpectiuitatem, quando fiunt in ea-
dem re, nec in aliam cauſa haberi poſ-
ſunt, niſi reſpectu primi actus, alias ſe-
cus vt per *Pute. dicta deciſione* 171. *nu-*
mero 5. *lib.* 2. *Farinacc. de falſ. & ſimul.*
quæſt. 162. *ſub num.* 148. *ver. & quod*
propterea.

46 Præcipuè † quando inſtrumenta ſunt
celebrata palàm, & publicè, quod ſe-
cundum quoſdam, ſufficit ad remouen-
dam ſimulationis præſumptionem ex
actuum vicinitate reſultantem *Decian. in*
conſ. 2. *ſub numero* 213. *libro* 3. nec
diſſentit *Farinacc. dicta quæſt.* 162. *ſub*
numero 148. de quo tamen valde du-
bito.

47 Tertio quia † dicta præſumptio non
militat in materia pœnali, vt videtur te-
nere *Maſcar. de probation. lib.* 2. *concl.*
815. *numero* 6. & apertius *Farinacc. d.*
quæſt. 162. *numero* 147. *Rota in deciſio-*
ne 140. *numero* 3. *ex impreſſis poſt pri-*
mum volumen conſiliorum eiuſdem Fari-
nac.

Quarto denique quia Rebuffus fecit
hos contractus cum diuerſis perſonis,
tranſactionem videlicet cum dictis So-
cijs, cenſum verò cum dicto Queira-
48 tia; † ex actibus autem inter diuerſas
perſonas factis nec correſpectiuitas re-
ſultat, nec ſimulationis præſumptio.
Card. Tuſcus practic. concluſion. in verb.
ſimulatio concluſ. 259. *numero* 30. Sequi-
tur *Farinacc. dicta quæſt.* 162. *ſub nume-*
ro 148. *in fin.* Sic pariter reſpondetur
49 ad aliam regulam, quæ habet ea, quæ
fiunt in continenti ineſſe cenſeri, vt il-
la non procedat, quoties actus redde-
retur nullus, argumento *l. titia §. idem*
reſpondit ff. de verb. oblig. ita obſeruat
Curt. in l. ſingularia ff. ſi cert. petat.
quem ibi ſequitur *Bolognett. ſub nume-*
ro 113.

Tertia quoque coniectura parum
50 releuat, quia præterquamquod † tunc
pactum inſolitum poteſt arguere ſimula-
tionem, quando tendit ad maiorem
eiuſdem ſimulationis occultationem,
prout de clauſula inſolita dixit *Socin.*
in conſ. 262. *numero quarto & ſeq. libro* 2.
Pactio, quæ obijcitur nempe vt fructus ſol
ui deberent initio menſis Martij, licet
cenſus creatus fuerit die 18. eiuſdem,
eſt rei adeo minimæ vt de ea non ſit cu-
randum *vulg. l. ſcio ff. de In. int. reſtit.*
& veriſimile eſt adiectam fuiſſe, vel
quia ex negligentia Queiratiæ dilata
fuerat creatio cenſus à prima die, vſque
ad decimam octauam dicti menſis, vel
vt magis memoriæ retineretur aduen-
tus diei ſolutionis fructuum, & cum ſi-
mus in non ſolitis fænerari, potius
ſumenda eſt interpretatio excluſiua
delicti, & fraudis, quam è contra, &
eſt pactum, quod vitiatur, non vitiat, vt
noti iuris eſt.

Deniquè tam ad præfatas tres conie-
cturas

ctùras, quam ad quartam continentem
geſta ante, & poſt inſtrumentum cenſus,
vnico verbo reſpondeo, quod aliquid
operari poſſent, ſi conſtaret de credito
dictę ſocietatis aduerſus queiratiam,& de
illius ceſſione ad fauorem Rebuffi, ſtante
enim ceſſione crediti veri, poſſet fortaſſe
ex dictis præſumptionibus inferri, pecu-
niam fuiſſe in creatione cenſus duntaxat
oſtenſam, & poſtea à Rebuffo reporta-
tam. At cum nec de prætenſo debito le-
gitimè conſtiterit, nec adſit ceſſio illius,
imò potius ex inſtrumento concordiæ, in
quo diuerſa credita ſocietatis fuerunt Re
buffo ceſſa, conſtet nullum creditum ad-
uerſus quæiratiam ceſſum fuiſſe, profectò
51 ſublato fundamento corruit superædifi-
catum *c. cum paulus 1. q. 1. Rota in dec.* 10.
num. 2. *ex impreſſ. poſt tract. cen. de cen-
ſibus*.

Imò etiam vbi conſtaret Quæiratiam
fuiſſe debitorem ſocietatis, non propte-
rea inferretur cenſum creatum fuiſſe
contra formam conſtitutionis *Pij V*. po-
tuit enim Rebuffus emere cenſum ab eo,
illique in effectu pecuniam exburſare, il-
lamque Queiratia ſoluere Anſaldo,& ſo-
tiæ, & illi viciſſim eandem pecuniam ſol-
uere Rebuffo in diminutionem ſui debiti.
52 Coniecturæ autem, ex quibus arguendus
eſt dolus, adeo debent eſſe perſpicuæ, vt
non niſi in malam partem capi poſſint
*Paul. de Caſtro in l. dolum C. de dolo Ma-
ſcard. de probat. lib.* 1. *conclu.* 530. *dolus
nu.* 7. *Bertazzol. inter conſ. crim. Farinac.*
53 *lib.* 1. *conſ.* 40. *nu.* 70 & † quando quid
fieri potuit verè, & ſine fraude, ceſſat ſuſ-
picio ſimulationis, & fraudis *Aym. conſ.*
319. *nu.* 9. *in fin. Greg. XV. in deciſ.* 195.
nu. 10. *repetita in deciſ.* 5. *nu.* 12. *inter im-
preſſas à Cenc. poſt tractatum de cenſibus,
& in deciſ.* 459. *nu.* 8. quæ eſt repetita in
deciſ. 261. *nu.* 5. *par.* 2. *in recentioribus*, &
triplicata inter impreſſas *à Cenc. de cenſi-
bus deciſ.* 24. *nu.* 8.
54 Nec † dici poteſt in fraudem factum,
quod fraude ceſſante facere licuit *l. qui
autem in princ. ff. de his quæ in fraud. cred.
Bald. in auth. ex cauſa nu.* 72. *C. de liber.
præterit. Zuccard. in l.* 1. *nu.* 51. *in fin. C.
qui admitt. Greg. XV. d. deciſ.* 195. *nu.* 11.
& deciſ. 459. *nu.* 9. & tradit etiam nouiſſi-
mè *Cyriac. controuerſ. forenſ. lib.* 1. *con-
tro.* 131. *nu.* 32.

Quod ſi replicetur præfatas conie-
cturas conſiderari ad effectum præſu-
mendi ceſſionem, & ſubinde ex ceſſio-
ne ſimulationem, pecuniarumque re-
portationem, reſponderi poterit, ex
hoc dignoſci poſſe, illas non eſſe im-
mediatas, & propinquas præſumptio-
nes, ſed remotas, & mediatas, & conſe-
quenter inefficaces præſertim in caſu, &
ad effectum, de quo agitur in quo vel iu-
ris præſumptiones, vel equipollentes re-
quiruntur, iuxta latè tradita in *Superiori
deciſione nu.* 17. *& ſequentibus*.

Præterea hic concurrerent ex eodem
fontè, & facto duæ præſumptiones, alte-
ra, qua præſumeretur facta ceſſio; quam-
uis de illa non conſtet, contra regulã, quæ
habet; facta non præſumi niſi probentur
*vulg. l. in bello §. facta ff. de captiuis, &
poſtlimin. reuerſis*.

Altera, vt ſtante ceſſione in conſtitu-
tione cenſus, pecunia ſimulatè ſoluta fuiſ-
ſet, ſeu potius oſtenſa; & ſtatim reportata,
55 contra aliam regulam, quæ habet † ſimu-
lationem nequaquam præſumi. *Afflict. in
c.* 1. *in prin. nu.* 14. *de feud. dato in vim
legis commiſſoriæ. Menoch. de præſumpt.
lib.* 3. *præſump.* 125. *numero* 2. quemad-
56 modum autem † concurſus duorum
ſpecialium denegatur *l. cum poſt §. ge-
ner. ff. de iure dot. l.* 1 *in fin. C. de dot. pro-
miſſ.*
57 Ita & † duarum præſumptionum *Alex.
in l. ſi aliquam rem. numero* 21. *ff. de
acqui. poſſeſ. Rimin. in l.* 1. *nu.* 24. *C. qui ad-
mitti Ruin. in conſ.* 76. *nu.* 20. *vol.* 3. *Bero.
conſ.* 160. *nu.* 12. *vol.* 2. *Surd. conſ.* 135. *n.* 39
vol. 1. *& dixi in deciſ.* 5. *nu.* 5. maximè ex
eodem fonte orientium, & diuerſum fi-
nem operantium, vt egregiè declarat, &
multipliciter exemplificat *Menoch. in
tract. de præſump. lib.* 1. *quæſt.* 43. *nu-
mero* 6. *& ſeqq.* & iſte eſt caſus noſter.
Nam præſumptio ceſſionis operaretur,
vt Queiratia effectus ſit debitor Re-
buffi; quodque is propterea pecunias re-
portauerit; præſumptio autem reporta-
tionis pecuniarum operaretur cenſum
fuiſſe ſimulatè factum in vim eiuſdem ceſ-
ſionis; quod ex deductis dicendum non
58 eſt, & ſicut in ſimili dicimus † non præſumi
quem poſſidere ex cauſa præambula quã-
do non eſt certum rem illam fuiſſe in con-
tractu deductam vt per *Ruin. in conſ.* 53.
n. 2. *vol.* 4. *& Surd. d. conſ.* 135. *ſub nu.* 39.
ſic in propoſito affirmari haud poteſt pe-
cunias fuiſſe reportatas ex cauſa dictæ
ceſſionis, cum de ceſſione minimè con-
ſtet.

Sed nec deſunt præſumptiones, & quidẽ
magni põderis ad excludendã cẽſus ſimu-
lationẽ, quæ ſicut coniecturis & præſum-
ptionibus probari poteſt ex traditis in
ſuperiori deciſione, ſic longè magis

præſumptionibus excluditur, cum
per excluſionem euitetur delictum,
vt per *Cephal. in conſ. 325. nu. 25. lib. 3.*
quem refert & ſequitur *Greg. XV. in*
decis. 195. nu. 2. repetita inter impreſſas à
Zacchi. ad Galleſium decis. 150. num. 3 &
Rot. in Romana ſeu Nepeſina cenſus 13.
Maij 1624. coram Mãzanedo penes Cenc.
poſt addition. ad tract. de cenſib. decis. 131.
nu. 8. quibus addo *Burſatt conſ. 144. nu. 6.*
& conſ 175. nu. 8. Decian. conſ. 37. nu. 23.
lib. 2. nouiſſimè *Cyriac. controuerſ. forenſ.*
tom. 2. controu. 255. nu. 51. In primis au-
tem adeſt iuris præſumptio generalis
oriens ex contractu palàm facto, qui præ-
ſumitur celebratus bona fide, & abſq; la-
be vſurarum *Bal. in l. rogaſti §. ſi tibi in fin.*
ff. ſi cert. petat. & ibi Dec. nu. 6. idem Dec. in
conſ. 308. nu. 7. Cepol. de ſimulat. contract.
præſump. 2. in prin. Pariſ. conſ. 77. in prin.
vol 3. cum aliis, quos refert, & ſequitur
Burſatt. conſ 115. nu. 4. vol. 1, quibus addo
Tiraq. in tract. de retract. conuenct. ad fin.
nu. 128. qui plurimos de more congerit
Soccin. iun. conſ. 83. n 5. lib. 2. Rolan. conſ. 40
nu. 1. & ſeq. lib. 2. Bero. conſ. 168. nu. 19. &
conſ. 169. lib. 1 Rot. in decis. 340. par. 1. di-
uerſorum *& decis. 96. nu. 2. & decis. 110.*
nu. 2. ex impreſſis poſt Cenc. in tract. de
cenſibus.

61 Secunda † iuris præſumptio, pariter
generalis eſt illa, quæ militat pro validita-
te actus, donec inualidus probetur, *glo in*
l. ſi poſt diuiſionem in Verb. non poſſe C. de
iuris, & fact. ignor. Bal. in l. 2. in fi. C. de
edict. diu. Adrian. tollen. Vantius cum per
eum relatis in *tract. de Nullit. tit. quid ſit*
nullitas nu. 24. legis enim præſumptio non
ad infirmandum, ſed ad confirmandum
adaptatur. *Bald. in l. ſi quis filio in prin. ff.*
de legat. 1. quem ſequuntur *Iaſ. in l. 1. in*
prin. nu. 1. ff. de eo, quæ certo loco, & in l. quo-
ties col. 1. ver. quartò adde de Verb. obl. Dec.
in conſ. 77. nu. 2. in fin. & in l. contrahenda
nu. 5. ff de regul. iur. Menoch. qui pulchrè
exornat in *tract. de Præſumpt. lib. 6. præ-*
ſumpt. 4. nu. 1. cum ſeqq.

Tertia præſumptio deſumitur ex quali-
tate D. Rebuffi, qui eſt nobilis, bonæ con-
ditionis & famæ, & non ſolitus fœnerari;
ſicut autem ex qualitate perſonæ, præſu-
62 mitur cõtractus vſurarius, † ſic etiam præ-
ſumptio fœnoris ex contrahentiũ qualita-
te excluditur *glo. in l. eti allegas C. de Vſur.*
Sapia in addit. ad Abb. in c. illo nos litera A.
de Pignor. facit *Gratian. diſcept. forenſ. c 878*
nu. 18. tom. 5. alios in puncto refert, & exor
nat *Cepol. in conſ. 325. nu. 31. cum ſeqq.*
lib. 3. Dec. in conſ. 308. nu. 5. Cravett. conſ.
145. in fin. Rolan. plurimos cumulans in
conſ. 58. nu. 2. lib. 4. Maſcar. cum relat.
de probat. concl. 447. n. 19. lib. 1. Menoch. de
præſumpt. lib. 3. præſumpt. 122. nu. 98. &
num. 109. Bertazz. inter conſ. Farinacc.
conſ. 40. num. 76. lib. 1. Rot. in decis. 30.
num. 15. ex impreſſ. poſt d. vol. 1. conſ. Fa-
rinac.

Et quamuis *Becc. in conſ. 52. nu. 94. &*
ſeq. dicat hanc præſumptionem vti gene-
ralem non tollere præſumptiones ſpecia-
les ſimulationis, præſertim in præiudicium
tertij; iuncta tamen cum aliis, plurimum
operatur.

63 Quarta † coniectura ſuboritur ex iura-
mento in contractu cẽſus appoſito, quod
excludit ſimulationis præſumptionem
Socci. in conſ. 82. nu. 2. lib. 3. vbi teſtatur
* de cõm. opin. *Affli. decis. 60. nu. 1. Cephal.*
cum relat. *in conſ. 325. nu. 41. lib. 3.* præ-
ſertim cum agatur de iuramento aſſerto-
rio, vt poſt alios, quos refert declarat
Ceph. ibidem nu. 42.

Quincta coniectura deducitur ex eo
quod Quæiratia per longum ſpatiũ nem-
pe viginti annorum ſoluit fructus dicti cẽ-
64 ſus, nec vnquam reclamauit † ex qua diu-
turna ſolutione arguebat pecuniæ nume-
rationem *Rota in decis. 190. nu. 3. ex im-*
preſſis poſt 2. volum conſ. Farin. & in hunc
ſenſum ſaluari poteſt *Antonin. Variar. re-*
ſol. lib. 1. reſol 44. nu. 6. quatenus dixit ex
huiuſmodi ſolutione præſumi ſoluentem
approbaſſe inſtrumentum cenſus; non
enim cenſus contra formam Bullæ Pii po
teſt ex partium approbatione validari; ſed
benè, vt dicebam præſumi poteſt & debet
legaliter, & ritè celebratus: & obſeruan-
tiam ſubſecutam in ſolutione fructuum
cenſus magnam vim habere ad remouen-
dam actus nullitatem, firmat *Rota* in ter-
minis *in decis. 96. nu. 16. ex impreſſis poſt.*
Cenc. de cenſibus vbi citat *Corn. conſ. penul.*
nu. 28. lib 4. & Rota in decis. 636. n. 2. par. 1.
diuerſorum; Simili argumento vſus fuit
M. Tullius Cic. in oratione 1. pro P. Quinto
to. 1. ad probandum Sextum Neuium non
fuiſſe creditorem C. Quintij ex quo per
plures annos tacuerat, nec vnquam illud
petierat; inquit igitur *Cic. Reſtat, vti aut*
ſumma negligentia tibi obſtiterit, aut vnica
liberalitas: ſi negligentiam dices mirabimur;
ſi bonitatem ridebimus. ſic in propoſito nec
præſumenda eſt in Quæiratia viro in re-
bus ſuis diligentiſſimo ac ſagaciſsimo tam
diuturna incuria, nec tam exuberans
bonitas, vt ſi sciuiſſet cenſum per ſimula-
tionem celebratum fuiſſe, per ſpatium
annorum viginti tacuiſſet.

Sexta

Sexta coniectura reſultat ex eo quod
Anſaldus, & ſotia fecerunt apocam
de recepto Quæiratiæ pro libris octo-
mille ab eo antea debitis de menſe Octo-
bris eiuſdem anni 1612. vnde valdè inue-
riſimile redditur eos vſque de menſe Mar
tij fuiſſe ſatisfactos, & ſic Quæiratiam vo-
luiſſe per ſpatium octo menſium pro ea-
dem ſumma remanere obligatum duo-
bus creditoribus; nempe ſocietati Anſaldi
& ſotiæ pro debito antiquo, & Rebuffo in
cauſam cenſus; præſertim cum mercato-
res non ſoleant tam incautè negotiari;
65 quod † autem veriſimile non eſt imaginē
habet falſitatis. *Bald. in l. 1. C. de ſeru. fugi-
ti. DD. in c. quia veriſimile extra de præ-
ſumpt. Dec. conſ. 25. col. 4. Rota in Gerun-
den. anniuerſar. 9. Iun. 1586. coram
66 Gypſio* † & quod fieri non conſueuit non
præſumitur factum arg. *l. in obſcuris ff. de
regul. iuris.*
67 Hæ † autem coniecturæ cum ſint con-
formes publicis ſcripturis, in dubio præ-
ferendæ ſunt contrarijs præſumptionibus
ad tex. in *l. 2. ff. de tranſact. Gozadi conſ. 1.
nu. 26.* cum alijs, quos refert, & ſequitur
Rota in deciſ. 677. nu. 4. par. 2. in recentior.
Maximè cum ſint excluſiuæ delicti. *Bar. in
l. ſi procurator tuus ff. de cond. indeb. Ang.
Aret. in conſ. 51. n. 25. Rota cit. relat. p. 3. re-
68 cēt. deciſ. 677. ſub n. 4.* & † tendant ad ſuſti-
nendum actum arg. *l. quoties de reb. dubijs,
& habetur per Roman. in conſ. 179. circa
princ. Dec. conſ. 12. col. 10. in fin. Crauett.
conſ. 51. à n. 2. vſq; ad fin Seraphin. de priuil.
iuram. priuil. 48. nu. 15.* eumq; contrariæ
tēdant ad infirmandum, & non ſit eadem
ratio cōfirmādi & infirmādi, profectò iſtæ
præferuntur illis *Alex. in l. 1. nu. 5. C. de
teſtam.* quia lex non adaptatur ad infir-
mandum actum *l. ſi quis filio vbi Bal.* per
illum tex. *ff. de legat. 1. Seraphi. d. priu. 40.
nu. 16.* ſed & adeſt probatio ſpecifica nu-
merationis ex notarij atteſtatione reſul-
tans, ex latè per me congeſtis in ſuperio-
ri *deciſione nu. 52. & 53.*

Cum igitur coniecturæ exaduerſo pon
deratæ, ſint per ſe ſatis læues, ac etiam ex
contrariis præſumptionibus remaneant
eliſæ, non eſt vllo pacto locus iuramento
ſuppletorio, prout nèc eſſet etiam ſi ſe-
69 miplenè probarent † quoties enim ſimu-
latio aliter detegi poteſt, vel vbi militat
aliqua præſumptio in contrarium, non
defertur iuramentum ſuppletorium, vt in
terminis ſimulationis contractus tradit
*Seraphin. de priuileg. iuram priuil. 59. ſub
70 nu. 28.* Accedit †, ſummam de qua agitur
eſſe ſatis notabilem, ptopterea non eſſet
fortè deferendum etiam vbi ſemiplena ad
eſſet probatio; iuramentū enim in ſupple-
mentum plenæ probationis, regulariter
non admittitur niſi in cauſis lænis momē-
ti *gloſ. in l. admonendi in ver. exacto circa
med. ff. de Iureiur.* & ibi *Bar. nu. 52. & Iaſ.
in Repet. d. l. n. 260. ver. quintus caſus,* & ibi
nu. 222. tradit, quæ dicatur magna cauſa
ſequitur *Menoch. de arbi. iud. caſ. 190. n. 17
ver. requiritur quarto,* quo loci tradit quin
que requiſita ad hoc vt d. iuramentū de-
ferri poſſit; quæ vide latius per *Marant. in
ſuo ſpecul par. 2. actu 9. & Maſcar. de pro-
bat. concl. 954. lib. 2.* latè *Mancin. in tract.
de iuram. par. 2. art. 5. & 6.* Quidquid gene
raliter ſit vbi actor pluſquam ſemiplenè
probauit, quo caſu etiā in cauſis magnis,
& arduis deferri poteſt. *Gozad. cōſ. 11. n. 18
Alex. conſ. 122 in fin. lib. 2. Crauett.* cū per
eum relatis *conſ. 198. n. 10. Natt. conſ. 305.
nu. 1. Rolan. conſ. 26. in fin. lib. 1. num. 36.
Duen. reg. 300. lim. 1. Grāmat. dec. 42. n 12.
Ludou. deciſ. Peruſ. 100. in fi. Caph. cōſ. 141
num. 20. lib. 1. Burſatt. conſ. 39. num. 36.
lib. 1.*

Et multo minus ad rem pertinet, id,
quod addebatur, in dubio præſumi con-
tractum vſurarium, potius quam iuſtum;
quia ex deductis apparet nos verſari ſatis
in claris, pecuniam ſcilicet fuiſſe nume-
ratam verè, & cum effectu, nec vllo pacto
71 apparere illam fuiſſe reportatam; † in
claris autem non eſt opus coniecturis *l.
continuus ff. de Verb. oblig.* & coniecturæ
in dubio, non autem in claris locum ſibī
vendicant. *Card. Mantic. de Coniect. vlt.
vol. lib. tertio tit. quarto ſub num. 6. pro-
pe fin.*
72 Vltra quod imò † in foro externo con-
tractus præſumitur in dubio verus & le-
galis, non autem ſimulatus, vel fœne-
ratitius *Bal. in l. rogaſti in fin. ff. ſi cert.
petat. Capol.* cum per eum relatis *de ſi-
mul. contract. præſumpt. 26. ſub num. 84.
ver. ex quibus,* innumeros ex more ſuo
congerit *Tiraquel. de retr. conuent. in fin.
nu. 127. & ſequentib. Soccin. iun. conſ. 83.
num. 6. lib. 2. Oſaſch.* qui alios etiam refert
*deciſione 42. numero ſeptimo ver. contra-
riatur Burſatt. conſil. 320. num. 27. Lu-
pus in capitulo nauiganti comment. tertio
§. 4. num. 91. Maſcar.* cum per eum ad-
ductis *de probation. concluſ. 438. numero
primo, & ſequenti & conclu. 448. nume-
ro primo, & ſequenti,* plurimos etiam
adducit. *Bece. in conſil. 52. numero pri-
mo lib. 1. Surd. conſ. 327. num. 14. lib. 3.*
& in puncto ità firmat *Rota in deciſione 96
numero ſecundo, & tertio, & deciſione 110.
numero ſecondo inter impreſſas à Genc. poſt
tract. de cenſibus.*

Nec admittimus contrarium de iure canonico eſſe dicendum, nempe in dubio contractum iudicari debere potius vſurarium, quam validum, vt per DD. allatos ſupra *nu.* 38. id enim procedit non in foro externo, ſed in foro conſcientiæ in quo tutior via eſt eligenda, & ita in effectu loquitur *Bal. in conſ.* 453. *in fin. lib.* 3. ex aduerſo citatus, & hanc diſtinctionem inter forum internum, & externum expreſsè facit & comprobat *Crauett.* (ex aduerſo à *Menoch. & Ioſ. Lud.* citatus) *in conſ.* 48. *nu.* 8. *& conſ.* 145. *nu.* 2. & ita etiã firmauit *Abb. in c. nauiganti nu.* 9. *de Vſur. Fely. in c. in præſentia nu.* 18. *de probat. Algia. de Præſumpt. reg.* 3. *in princ. Marſil. ſing.* 151. *ſemper in obſcuris Lupus* alios referens *in d. c. nauiganti comment.* 3. *§.* 4. *nu.* 93. *Maſcard.* eum per eum relatis *de probat. concl.* 438. *à nu.* 1. *vſque ad* 7. *lib.* 1. & rurſus *conclu.* 1412. *nu.* 1. *l.* 3. *Roland.* alios etiam referens in *conſ.* 40. *nu.* 4. *lib.* 2. *Rota deciſ.* 10. *n.* 13. *ex impreſſis à Genc. poſt tract. de cenſib.* ex quibus apparet, hanc diſtinctionem inter vtrunque forum eſſe
* communiter receptam, & tenendam, poſſeque reportari, & addi ad egregium tractatum *Valerij de differen. vtriuſque fori.*

72 Quæ tamen diſtinctio ceſſat in ſolito fœnerari, cuius contractus in dubio etiam in foro externo potius præſumitur vſurarius, quã verus, & realis *glo. in c. cõquestus ad fin. de vſur. Bald. in l. cum allegas n.* 7. *iuncto nu.* 6. *C. de vſur. Soce. ſen. conſ.* 248. *ad fin. lib.* 2. & in materia emptionis annui cenſus idem *Bald. in conſ.* 114. *n.* 2. *ver. concluſio lib.* 2. *Rips reſponſ.* 21. *nu.* 10. *ver. ſecunda coniectura de oblig. vol.* 2. *Card.*
* *Mantic.* atteſtans de com. opin. in *tract. de tacit. & ambig. conuenct. lib.* 8. *tit.* 24. *n.* 5. & in his terminis intelligendi ſunt *Gemin.* & ſequaces relati ſupra *nu.* 38. imò *Hoſtien. & Io. Andr.* quorum auctoritate motus fuit *Gemin. in c. ad noſtram de Probat.* quatenus dicunt de facili præſumendum eſſe contra fœneratores, vnde, & *Gemin.* intelligendus eſt ſecundum *DD.* quos citat, idemque dicunt *Abb. & Alex.* relati à *Natta in d. conſ.* 198. *nu.* 21. & ita Doctores qui inter ſe pugnantes videbantur, ad concordiam redigi poſſunt.

Cæterum vbi etiam probatum fuiſſet pecuniam à Rebuffo in cenſus creatione numeratam, poſt inſtrumenti ſtipulationem fuiſſe eidem reſtitutam, ab eoque in extinctionem veri debiti ſibi ab Anſaldo, & Fotia ceſſi reportatam; non propterea dici poſſet cenſus nullus & fœneratitius; quidquid enim ſecus ſit quando pecuniæ monſtrantur, & reportantur, nec cedunt in vtilitatem venditoris cenſus, vel etiam quando cedunt in extinctionem debiti nõ veri, vel minus legalis, in quibus terminis procedunt adducta *ſupra nu.* 28. quando tamen reſtitutio incontinenti fit ex noua cauſa, & cedit, ad commodum, & vtilitatem ipſius venditoris cenſus, & ſic in extinctionem veri debiti; tunc ſatisfactum dicitur conſtitutioni *Pij V.* nil aliud ſatagenti, quam fraudes, & fœnora eliminare, & ita expreſsè diſtinguit in terminis terminantibus *Rota in Aſſiſien. Pecuniaria* 28. *Ian.* 1611. *coram Manzanedo* quæ eſt *deciſ.* 130. *n.* 9. *&* 10. *ex impreſſis poſt Genc. de cenſibus & Maſtrill in deciſ.* 262. *nu.* 43. *&* 44. citans *Ant. de Ball. lib.* 5. *Pragmat. regn. Sicil. in explic. pragm. Regis Alphonſi de cenſibus q.* 5. *nu.* 6. à cuius opinione non eſſe recedendum fatetur nouiſſimè *Duardus de cenſibus §.* 2. *q.* 3. *nu.* 15. *tom.* 1.

Ratio autẽ diſparitatis eſt in promptu; quia hoc poſteriori caſu, quo reſtitutio pecuniæ fit in extinctionem veri debiti
74 præcedentis † illa momentanea ſolutio dominium acquirit ei, qui ſtatim reddit ad tex. vulg. in *l. ſeruus communis ff. ſolut. matrim.* vbi habetur ex dotis momentanea reſtitutione transferri dominium ratione commoditatis inde reſultantis, & ita declarat ibidem *Bald. nu.* 2. & hoc idem confirmatur per tex. in *l. qui id §. ea lege ff de donat. & in l. ſi tibi pecuniã ff. eodẽ titulo Bar. in l. qui ſic ſoluit ver.* 2. *caſu, aut ille, & ibi Paul. de Caſtr. ff. de ſolut. Bal. in d. l. ſi tibi pecuniam ſub nu.* 1. *ver. oppono & videtur, & ibi Alex. nu.* 5 *& Dec. in fin. ff. ſi cert. peta. Iaſ. in l. frater à fratre nu.* 7. *ff. de cond. indeb. Imol. in l. ſi quis deciſ. in fin. ff. de ſolut. Gerar à Petra Sancta ſingul.* 26 *nu.* 1. *Cagnol. in d. l. frater à fratre nu.* 87. *ff. de condi. indeb. Phanucc. in tract. de moment. tempor. cap.* 33. *nu.* 5. *Rota in terminis in deciſ.* 123. *nu.* 4. ex impreſſis à *Genc. poſt tract. de cenſib.* & fatetur *Duard. de cenſib. §.* 2, *q.* 3. *in fin.* quibus addo *Neuiz. conſ.* 50. *nu.* 47. *Rot. in Romana cenſus de Vitellis,* 10. *Ianuarij coram Card. Pamphilio ſeniori & in Romana depoſiti de Altouitis* 10. *Decembris* 1601. *coram Coccino & in Romana ſeu Nepeſina cenſ.* 13. *Maij, coram Manzanedo* quæ eſt *deciſ.* 131. ex impreſſis *à Genc. poſt addit. ad tract. de Cenſibus,* & ſolutio hoc caſu operata fuit duos effectus, ſcilicet perfectionem contractus cenſus, & reſolutionem prioris debiti, qui actus conſiderandi ſunt tanquam ſeparati, vt in ſimili dicebat *Rota in deciſ.* 2. *ſub nu.* 3. ex impreſſis *poſt Genc,*

de

de cenſibus, & idem Cenc. par. 2. cap. 1. q. 1. art. 5. nu. 24.

Neque obſtat, imò præſumi præceſſiſſe pactum de ſtatim reſtituendo pecunias, quo caſu dominij translatio impeditur, vt dicebatur *ſup. nu.* 34. quia dicta ſententia procedit quando non apparet reſtituentem verè fuiſſe debitorem eius, cui pecuniam reddidit; tunc enim ne dicatur voluiſſe iactare ſuum, neceſsè eſt præſumere præcedentem pactionem reſtituendi, & ſic contractum ſimulatè faciendi. At ſecus eſt vbi conſtat reſtitutionem factam fuiſſe in extinctionem prioris debiti; tunc enim benè præſumitur debitorem ab initio animum habuiſſe pecuniam reddendi ad ſe liberandum ære alieno, nõ autem inter partes præceſſiſſe conuentionem, & ſic tenet ſolutio, & eſt efficax ad liberandum vt per *Bar. in l. ſi quis duos* 67. *nu.* 1 per illum textum *in fin. & ibi Caſtr. in fin. & Imol. ver. in ea in fi. ff. ſi cert. peta.* licet *Bar.* ſibi parum conſtans contrarium dixerit in *d. l. ſi quis dicit. nu.* 1. vbi reprobatur à *Caſtr. & Imol.* & tradit latè *Bolognett. in l. ſingularia nu.* 113. *ff. ſi cert. petat Fenuc. de moment. temporis cap.* 33. *nu.* 5. & in terminis *Rota d. deciſ.* 123. *nu.* 8. *impreſſ. poſt Cenc. de Cẽſibus* & ita in effectu (ſi attentè legatur) ſe declarat *Duard. in tract. de Cenſib.* §. 2. *q.* 3. *nu.* 14. & 15. & clarius in §. 3. *q.* 2. *nu.* 15. licet ſecus indiſtinctè tenuerit in loco exaduerſo citato.

Minus refragatur, non attendi dominium, quod momento temporis durauit;
76 id enim non procedit quando actus momentaneus iam produxit effectum ſuum *Tiraq. in l. ſi vnquam in ver. ſuſceperit liberos nu.* 201. vbi etiam alias affert limitationes *C. de reuoc. dona Surd. in cõſ.* 501. *nu.* 12. *Paul. Bellon. de poteſt. eorum quæ fiunt in contin. cap.* 81. *nu.* 14 *Rota* in terminis noſtris in *deciſ.* 131. *nu.* 11. *ex impreſ. à Cenc. poſt addit. ad tract. de Cenſibus.*

77 Non denique obſtat † *d. l. qui ſic ff. de ſolut.* quia illa intelligenda eſt quando momentanea ſolutio nullum cõmodum creditori parit, ſic eam intelligit *Bar. ibidem & in l. ſingularia ff. ſi cert. petat. & in l. ſi tibi vbi Soccin. nu.* 7. *& Alcia. n.* 11 *eod. tit. Montenus deciſ. Arag.* 2. *nu.* 1. & illis non citatis; ita in terminis intelligit *Duard. de cenſib.* §. 2. *q.* 3. *nu.* 14. ex *Ant. de Ball. lib.* 5. *pragm. regn. Sicil. in explic. pragm. Regis Alphon. de cenſibus & fanutius in tract. de moment. tempor. cap.* 31. *nu.* 5.

Vel quando apparet quem præuio pacto ſic ſoluiſſe, vt mox repetat, ſecus ſi de pacto non apparet, vt ibi tradit *Bar. in fin. & Ang. & Paul. de Caſtr. ibidem glo. vlc. in l. ſi quis duos ff. de ſolut. Bald. in l. ſi tibi pecuniam ſub nu.* 2. *ver. oppono de l. ſi quis duos, & ibi Fulgos in fi. ff. ſi cert. peta. Iaſ. in l. frater, à fratre nu.* 6. *ff. de cond. indeb. Bar. in l. ſingularia nu.* 24. *& ibi Bolognett. nu.* 113. *ff. ſi cert. petit Fanuce. de moment. temp. d. cap.* 31. *nu.* 5. *Rota in deciſ.* 123. *nu.* 5. ex impreſsis *poſt Cenc. de cenſibus* cum qua tranſit *Duard. in tract. de cenſibus* §. 3. *q.* 2. *nu.* 14

Et ex his ſententiam pro d. Rebuffo dixi.

ARGVMENTVM.

Depoſitarius an, & quando vti poſſit pecunia depoſitata; & an citra labem vſuræ poſſit deponens ex pacto, vel via iuris prætendere intereſſe, vel lucrum ex pecunia per eum depoſitata, negociationi expoſita.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio partis ſuperat omne genus probationis:* 13.

2 *Depoſitarius ſponte poteſt dare deponenti lucrum, quod ex pecunia depoſitata ſuſcepit.* Declara, vt nu. 34.

3 *Legatum liberationis à redditione rationis quid operetur,* & nu. 45.

4 *Clauſula* in omnibus, & per omnia, *etiam dependentia, & acceſſoria comprehendit.*

5 *Liberatio amplis verbis facta trahitur ad incognita, & incogitata.*

6 *Computis dandis etiam ſi teſtator ſtare mandauit, adhuc poteſt error calculi ex alijs ſcripturis probari.*

7 *Legatum liberationis, ſeu de ſtando computis dandis intelligitur de ratione nondum reddita, & de computis nondum latis.*

8 *Legatum liberationis computorum regulariter non liberat à ſolutione reliquatus.*

9 *Contractus talis præſumitur, qualis à partibus nominatur.*

10 *Inſtrumentum producens, cenſetur approbare contenta in eo.*

Etiam ſi ſcriptura ſit priuata, & careat ſolemnitate nu. 11.

Quatenus tamen probat, & non vltra nu. 12.

Et quatenus pars voluerit d. confeſſionem acceptare 13.

14 *Depoſitatæ præſumuntur pecuniæ, penes mercatorem poſitæ,* & num. ſeqq. & nu. 17.

15 *Mu-*

15 *Mutuo accipere mercator, vel Diues non preſumitur.*
16 *Mutuum pæſumitur potius, quam depoſitum, in pecunia numerata indigenti datum.*
18 *Mandanti tribuitur actus, non exequenti.*
19 *Depoſitum debet eſſe gratuitum*, & nu. 37.
20 *Deponens an, & quando percipere poſſit intereſſe à Depoſitario*. & nu. 21. & 32. & 33. & 34. & nu. 46.
22 *Pecuniarum ad numerum depoſitarum dominium an tranſeat in Depoſitarium* & nu. 27.
23 *Depoſitarius ex tacito pacto vti poteſt pecunia depoſitata.*
24 *Depoſitarius eſt Dominus Lucri, quod ex depoſitata pecunia redegit.*
25 *Depoſitum in numerata pecunia factũ aſſumit naturam mutui!* Et dicitur depoſitum irregulare nu. 26.
28 *Exceptio compenſationis an & quando in depoſito ſicut in mutuo opponi poſſit.*
29 *Exceptio non numeratæ pecuniæ an, & quando contra deponentem opponi poſſit.*
30 *Depoſitatæ rei periculum ad quem ſpectet.*
31 *Depoſitarius vtendo pecunia depoſitata an, & quando furtum committat.*
32 *Vſura eſt lucrum ex depoſito proueniens.* Fallit dupliciter vt nu. 33.
31 *Clauſula*, quod mihi videbitur, & non amplius, *importat liberam voluntatem.* Vel arbitrium à iure regulatum, nu. 36.
37 *Proteſtationi non contradicens dicitur illam acceptare.*
38 *Deponi non poteſt pecunia ſpe lucri percipiendi.*
39 *Depoſitum eſt contractus bonæ fidei.*
40 *Contractus bonæ fidei non ſoluitur niſi mutuo contrahentium conſenſu*, & nu. 42.
41 *Literas acceptans cenſetur approbare omnia in eis contenta.*
42 *Nouatio haud inducitur, niſi expreſsè dicatur.*
43 *Depoſitum eſt conſignatio rei vel pecuniæ.*
44 *Media cognoſcuntur ex ſuperioribus, & inferioribus.*
46 *Depoſitarius poſt moram tenetur ad intereſſe.*
47 *Intereſſe ſine capitali ſtare non poteſt.*

DECISIO XXIX.

Ioannes Vellius Canonicus SS. Nazarij, & Celſi Mediolauen. nomine D. Cæſaris Vellij Regij cõſiliarij conſignauit in diuerſis partitis libras Imperiales 25862. Domino Ioanni Auguſtino Serauallio mercatori, expreſsè declaranti, quod ſibi numerabantur per ſimplex depoſitum, abſque onere ſoluendi vllum intereſſe, niſi quod ſibi videretur, & non plus; qui Serauallius poſtinde per plures epiſtolas ad eundem Cæſarem datas, illum certiorem fecit ſe dediſſe cambio dictas pecunias; denique in nouiſſima epiſtola ſignificauit, ſe illas ad rationem anni expoſuiſſe. Defuncto Cæſare, inſtituta pia cauſa datiſque executoribus teſtamentarijs Ill. D. Franceſco Marchione Claneſſanæ, eiſdemque D. Io. Auguſt. & Ioanne, in cuius nouiſſimi loco ſuffectus fuit Ill. D. Paulus Fliſcus, Cum dictus Serauallius ex præfatis pecunijs emiſſet pro dicta pia cauſa annuum redditum valoris librarũ 24350. poſt multa ad rem noſtram non pertinẽtia, condemnatus fuit à Iudicibus delegatis in vna manu in ſumma librarum 2316. pro reſiduo capitalis, & in alia manu in libras 4541. pro intereſſe totius ſummæ, vſque ad annum 1620. ac in alia in libras 3552. pro intereſſe præfati intereſſe iam ad capitale redacti, necnon & ad intereſſe dicti reſidui prioris capitalis ad rationem quinque pro ſingulo centenario & anno, vſque ad integram ſolutionem.

Aduerſus quam ſententiam pro parte filij, & hæredis eiuſdem Serauallij fuit coram me propoſita petitio vſurariæ prauitatis. Ego autem pro faciliori cauſæ expeditione, illam ad tria diſtincta capita reducebam.

Primum conſiſtit in libris 2316. pro reſiduo dicti capitalis, & in hoc dicebam dictam ſententiam non continere aliquod illicitum fœnus, quia ex literis miſſiuis Io. Auguſtini Serualij, datis ad Cæſarem Vellium tunc à Secretis Ducis Vſſunæ Proregis Siciliæ ſub die 5. Nouẽbris 1616 conſtat ipſum poſuiſſe ad creditum eiuſdem Vellij ſcuta marcharum 3062. & ex alia apocha de recepto poſtea ſubſecuta apparet eum nomine eiuſdem Vellij alias libras 5006. recepiſſe, quæ duæ ſummæ conficiunt libras 27096. ex quibus detractis libris 24300. erogatis in dictum annuum redditum ac libris 478. pro expenſis factis, remanent lib. 2316. quod capitale cum euidentiſſimè ex aperta Serauallii confeſſione liqueret, nulla alia
1 indigebat probatione. † quia confeſſio ſuperat omne genus probationis. *Bald. conſ. 192. nu. 8. lib 2. Alex. conſ. 34. nu. 3. lib. 3. & conſ. 127. nu. 2. l 4. Crauett. conſ 61 nu. 3. Socc. iun conſ. 5. nu. 4. & ſeq. lib. 3. Roland. conſ. 54. nu. 18. lib. 3.* & pulchrè

Surd.

Surd. conſ. 60. num. 1. lib. 1. qui exornat *Card. Mantic. deciſ. 321. num. 3.*

Neque obſtat, quod ex partitis ab eiſdem executoribus productis apparet penes eundem Serauallium fuiſſe tantummodo depoſitatas lib. 26862. 149. itaut totum plus ſit fœnus ex induſtria dicti depoſitarij ad capitale redactum, exponendo in cambijs dictas pecunias, quia tametſi deponens non poſſit ſperare, vel prætendere à depoſitario aliquod lucrũ,
2 vt inferius latiſſimè dicam, † nihil tamen prohibet, quin depoſitarius ſpontè dare valeat deponenti integrum, vel dimidiatum lucrum ſua induſtria ex pecunia depoſitata perceptum, vt declarat *Nauarr. in ſumm cap. 17. num. 242. Gratian. diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 174. num. 6.* Prout nec refragatur, Serauallium in computis datis, aſſignaſſe duntaxat dictas libras 25862. & teſtatorem mandaſſe, ſtari rationi per eum reddendæ vlterioremq; ab eo exigi
3 prohibuerit; † qua diſpoſitione ſtante, omne aliud quod in computis non continetur, cenſetur remiſſum, & legatum, cùm verſemur in adminiſtratione iam facta, nõ facienda, iuxta diſtinctionem *Bar. in l. Auxilio §. Caius num. 7. ff. de liber. lega. Gozad. conſ. 94. nu. 17. Socci. conſ. 101. lib. 2. circa med. ver. aliquando Couarr. lib. 2. Variar reſol. cap. 14. num. 1. ver. poſtremo.*

Maximè ſtantibus illis verbis *in tutto et*
4 *per tutto* † in omnibus, & per omnia: quæ ſunt generalia, & nihil excludunt, ſed omnia, etiam dependentia, & acceſſoria cõprehendunt. *Ruin. conſ. 32. num. 5. lib. 2. & conſ. 171. num. 11. lib. 3. Rolan. conſ. 60. num. 21. & ſeq. lib. 1. Surd. conſ. 412. n. 29.*
5 Ita † vt liberatio, tàm amplis verbis facta trahatur etiam ad incognita *l. ſi de cert. C. de tranſact. & ibi Bart. col. 2. & Iaſ. num. 2. idem Bart. in l. cum aquiliana nu. 2. ff. eod. de tranſact. Caſtren. in l. tres fratres num. 4. & 5. ff. de pact. Socc. ſen. conſ. 103. col. 1. lib. 3. Pariſ. conſ. 150. num. 11. lib. 4. Crauett. conſ. 227. num. 11. ver. 7. & nu. 14. & conſ. 294. col. 4. ver. ſed adhuc magis lib. 2. Cephal. conſ. 463. num. 29. lib. 3. Menoch. conſ. 1095. ſub num. 23. ver. tertio, & vltimo lib. 11.*
6 Quia † cum ex dictis literis Serauallij legitimè recognitis conſtet de manifeſto errore calculi, id, quod deeſt in computis, ſuppletur per aliam ſcripturam, præſertim propriam ipſius Serauallij, per quam potiſſimum probari poteſt contrarium, tametſi teſtator mandauerit ſtari computis ab eo dandis, vt in terminis aduertit *Abb. in conſ. 51. ante n. 4. & col. fi. in reſpon. ad ſecundum argumentum partis primæ.*

7 Quinimò † ex quo in dictis literis Serauallius ſcripſit ſe poſuiſſe ad creditum D. Vellij prædictas ſummas, vtiq; in hac parte iam creditum erat certum, & ratio reddita fuerat; vnde ordinatio teſtatoris non ſe extendit ad dictas partitas, nec ad rationes iam redditas, & ad computa iam facta, & de quibus ex ſcripturis ab eodem Serrauallio confectis benè conſtabat, vt in puncto tradit idem *Abb. dicto conſ. 51. ſub num. 3. ver. ſed his non obſtantibus.*
8 Quamuis igitur eiuſmodi remiſſio teſtantis liberet Serrauallium adminiſtratorẽ a reddendis rõnibus, à ſolutione tñ reliquatus minimè liberat, cum vlteriùs nõ legauerit ei id totum, quod ex tali redditione rationis deberetur text. in *l. ſi quis rationes ff. de liberatio. legat.* vbi Vlpianus inquit. *Si quis rationes exigere vetetur, non impeditur reliqua exigere, & in l. Aurelio §. caius eod. tit. & ibi gloſ* communiter recepta, *& Bar. num. 7. tex. in l. creditor §. inter cætera eod. tit. & in l. ſi ſeruus vtitur* vbi *Bar. ff. de lega* 1. latè; & pulchrè declarat *Couar. d. cap. 14. ſub num. 1. ver. poſtremo, & num. 7.* vbi hanc materiam benè enucleauit; & *Crauett. conſ. 93. num. 9. Alex conſ. 47. num. 3. & num. 13. lib. 1.* vbi benè diſtinguit, *& conſ. 170. num. 6. lib. 2.* vbi *poſt gloſ. in l. Aurelius §. Meuia de liberatio. lega.* rationem reddit, quia nempe illæ pecuniæ, de quibus adminiſtrator aliunde apparet debitor poterant peti ab eo, tanquã à quocumque extraneo poſſidente, & ſic liberatio à redditione rationũ adminiſtrationis, ſeu præceptum, vt eius computis ſuper negotiatione ſit ſtandum non extẽditur ad illas pecunias, quæ tunc potuiſſent per teſtatorem vendicari à Serrauallio, tanquam à quolibet extraneo, vt ibi proſequitur. *Alex.* qui dicit ad hoc eſſe textum apertum in *d. §. Meuia poſt Bald. in l. cum neceſſitatem C. de fideicom. idemque tradit Ruin. conſ. 25. nu. 17. lib. 1. & Gozad. in conſ. 94. nu. 6. &* 10. & facit *Hier. Gabr. conſ. 8. num. 13. lib. 1.*

Secundo præfatæ ſententiæ continebat condemnationem Serrauallij in libr. 4141. 11. 6. pro intereſſe lucri ceſſantis dictarum ſummarum penes ipſum depoſitatarum à die 5. Nouembris 1616. vſque in diem 9. Auguſti 1620. ſub prætextu, qđ ipſe expoſuerit dictas pecunias ad negotiandũ ſuper cambijs, & de hoc per epiſtolam datam dicta die 5. Nouembris certiorem fecerit eundem Vellium, & quia dictum intereſſe non erogauit in emptionem dicti annui redditus, condemnabatur etiam in libr. pro intereſſe lucri ceſſantis dictarum librarum 4141. à dicta die

die nona Auguſti. 1620. vſque in diem 9.
Auguſti 1631. ad rationem quinque pro
quolibet centenario, & anno.
In hac quidem parte dixi præfatã ſen-
tentiam cõtinere fœnus illicitum, & ideo
non exequendam. Certum eſt enim pe-
cunias de quibus agitur à Serauallio fuiſ-
ſe receptas in ſimplex depoſitum, ita diſ-
ſertis verbis legitur in apochis de rece-
9 pto, † quæ attendendæ ſunt, & contractũ
ſimplicis depoſiti probant. *Bart. in l. cum*
quid num. 11. ver. item debent inſpici verba
quæ tunc fuerunt dicta ff. ſi cert. petat. Ce-
10 *phal. conſ. 603. num. 11 & ſeqq. lib. 4.* † ma-
ximè cum in cauſa per partem aduerſam
productæ fuerint, per quam productionẽ
omnia in eis contenta eſſe vera faſſa eſt.
l. cum precum C. de libera. cauſ. Felyn. in c.
cum venerabilis n. 24. de except. Oſaſc. deciſ.
pedem. 101. ſub num. 35. Natta conſ. 365.
num. 3. Rolan. conſ. 2. num. 116. vol. 1. Becc
conſ. 3. num. 38. Surd. conſ. 151 nu. 16 vol. 2.
Honded. conſ. 78. num. 80. lib 2. etiam vbi
ageretur de ſcriptura priuata, & caren-
te ſolemnitatibus, quia illam producen-
do cenſetur approbare *Bald. in l. alian 3.*
C. de his quibus, vt indign. Alex. conſ. 184.
num 2. vol. 7. Felyn. in cap. venerabilis col. 7.
in tertia limit. vbi Dec. num. 27. de except.
Bero. conſ. 90. num. 10. & 22. vol. 3. Oſaſch.
deciſ. 49. n. 23. & ſeq. Surd. d. conſ. 151. n. 16.
12 Intelligendo † tamen eatenus, quate-
nus inſtrumentum, ſeu ſcriptura producta
probat, & non vltra *Bart. in l. poſt legatum*
num 2. verſ. reſponde ff de his quibus, vt in-
dign. Alex. conſ. 125. num 5. lib. 7. Rim. iun.
conſ. 84. num. 23. lib. 1. Cephal. conſ. 236.
num. 19. lib. 2. Maſcard. concl. 915. num. 7.
Honded. d. conſ. 78. num. 89. lib. 2.
13 Et † modò pars dictam confeſſionem
acceptare non recuſauerit *Bald. in l. cum*
precium C. de liberali. cauſa poſt Alex. &
Felyn. quos citat tenet Pariſ. conſ. 115. n. 31.
lib. 1. Oſaſch. deciſ. 39. nu. 8. Surd. conſ. 101.
num. 94. lib. 2. [illegible]
14 Quin † etiam ſi in dictis apochis expreſ-
ſum non fuiſſet, adhuc pecuniæ penes di-
ctum Mercatorem poſitæ præſumerentur
tur depoſitatæ ſecundum *Bald. in l. incen-*
dium 11. num. 13. ver. extra quæritur, &
num. 4. in fi. C. ſi cert. petat. vbi dicit menti
tenendum, quia expedit magis creditori
habere actionem bonæ fidei nempe depo-
ſiti, quam ſtricti iuris, ideſt certi condi-
ctionem ex mutuo, ſequitur *Gratian. to. 1.*
diſcept. forenſ. cap. 174. num. 1. & 8. & fir-
mat *Rota in Romana depoſiti 4 Iunij 1584*
15 *coram Gypſio.* † Non enim eſt veriſimile
Mercatorem, vel diuitem virum pecu-
niam mutuo accipere *Dec. in d. leg. cum*
quid & ibi. *Purpur. num. 136. ff. ſi cert. pet.*
Ant. Gabr. in com. cõcl. tit. de reb. cred concl. 2.
16 *num. 2. Gratian. d. num. 8.* † Quicquid de-
cus ſit in perſona indigente, cui ſi pecu-
niæ numerentur, præſumũtur potiùs mu-
tuatæ, quam depoſitatæ, vt poſt *Cyn. in*
l. incendium ſi cert. petat. & Ang. in d. l. cum
quid ff eod. tit. & alios quos refert, tradit
Gratia d. cap. 174. num. 7.
17 Ad † quod depoſitum præſumendum
in hac facti ſpecie nõ erat neceſſe vt dictæ
pecuniæ fuerint ad mẽſam nummulariã à
Cæſare principali allatæ, cũ ſufficiat illas
eius nomine fuiſſe à d. Canonico Vellio
numeratas vt eſt *text. in l. Lucius Titius Se-*
pronius 24. ff. depoſiti, & aduertit *Gratian.*
18 *vbi ſup. nu. 5.* vbi rationem reddit, † quia
nempe actus tribuitur mãdanti, non exe-
quenti *l. item eorum 6 §. ſi decuriones, & ibi*
glo. in verb. negotium ff. quod cuiuſq; vniuerſ.
nom l apertiſſimè, & ibi glo. vltima in verb.
delegati C. de Iudi, Aym. conſ. 122. num. 3,
verſ. quia quando.
19 Cum † itaque agatur de depoſito, non
poteſt vllum prætendi intereſſe, cum illud
neceſſariò debeat eſſe gratuitum, nulla
lucri ſpe, nulla quæſtus aut præmij *l. 1. §. ſi*
veſtimenta, & §. ſi quis ſeruum ff. depoſiti,
ita vt depoſitum eſſe deſinat vbi lucrum
* promittitur, vt tradunt *Doctores* commu-
niter *in l. intereſſe ff. de acqui. poſſ. & in cap.*
nauiganti de Vſur. Caldas Pereyra recept.
ſent. lib. 1. q 21. n. 5. Card. Mantic in tract.
de tacitis, & ambig. lib. 10 tit. 1. num. 6.
20 Et † in puncto, quod ex depoſito nulla
interuſura deponens percipere, aut ali-
quid intereſſe à depoſitario exigere va-
leat, ex quo dominium in depoſitarium
tranſiuit tradunt *gloſ. in l. ſi ventri § in*
bonis, & ibi *Ripa num. 4. ff. de priuil. credit.*
Caſtrenſ. conſ. 285. num. 4. lib. 1. Felyn. in c.
cum ordinem num. 2. de reſcript. Mantic d.
lib. 10. tit. 10. nu. 38. Cucc. de Morat. Præ-
ſcript. num. 86. Roderig. in tract. de annuis
reddit. lib 3. q. 11. num. 12. & 40. Carocc.
de depoſito par. 1. q. 2 num 28 Decian. conſ.
108. num. 81. lib. 2. Aym. conſ. 924. nu. 16.
Vgolin. de Vſur. cap. 62. num. 1. Lupus tract.
col in § 3. num. 16. Intrigliol. deciſ. 1. nu. 6.
quibus addo Roman. conſ. 238. & conſ. 520.
per totum Ruin conſ. 108. num. 16. lib. primo
Rim. iun. conſ. 60. nu. 38. lib. primo & conſ.
152. nu. 44. Rot. apud Card. Caualer. deciſ.
331. num fin. vbi citat D. Thom. 2. 2. q. 78.
art. 3. Turrecrem. in c. ſi res 14 q. 6. nu. 28.
& Couar. l. 3 var. reſol. cap. 3. num. 6.
21 Quicquid † enim dicendum ſit quando
pecunia deponitur in ſacculo acclauſa, vel
numeratur ad effectum duntaxat, vt ſcia-
tur quanta ſit, & eadem reddatur, de quo
per

per Lup. de Vſur. comment 1. §. 3. num. 61.
22 Certè † cum in caſu noſtro pecunia de-
poſitata fuerit ad numerum, per talem
numerationem tranſiuit dominium in
Serauallium, qui tenebitur ad reſtitutionẽ
in genere l. in naue ff. locat. Bald. in l. incen-
dium circa fi. ff. ſi cert. petat. glo. in l. eius
qui in prouintia vbi Bar. nu. 22. ff. eod. Alex.
in l. cum quid n. 3. & ibi Socc. ſen. n. 11. ver.
3. cõcluſio ff. ſi cert. petat. Surd. conſ. 391. n. 1.
& 2. vol. 3. Honded. conſ. 43. num. 13. & 22.
lib. 2. Card. Mantic. de tacit. & ambig. con-
uenct. lib. 10. tit. 3. num. 29. to. 1. Peguer. in
23 deciſ. 38. nu. 6. ver. quamobrem. Et † ſic per
talem numerationem tacitè actum intel-
ligitur, vt depoſitarius, ea pecunia ad ſui
libitum vtatur, illamque in proprios vſus
conuertat glo. in leg. de ſponſalibus 25. §. 1.
verb. condemnandus eſt, vbi Salyc. in fi. ff. de-
poſiti Caſtren. in l. ſi ſacculum eod. tit. Bald.
in conſ. 355. quidam A. num. 2. vol. 3. Alex.
in l. cum quid. nu. 3. lib. 1. Crauett. conſ. 366.
num. 6. & conſ. 705. n. 22. Surd. d. conſ. 391.
Rota deciſ. 1. de depoſit. in antiq. qui quidem
tacitus conſenſus ſufficit ad hoc, vt depo-
ſitarius ea pecunia vti poſſit, vt poſt Na-
uarr. Molyn. & alios aduertit Bonacc. tom.
de contract. diſp. 3. q. 13. punct. 1. num. 3. uer.
ſecundus, & Garzia de cãtractibus c. 2. n. 12.
24 pag. 19. Dato † igitur, quod Serauallius
præfatas pecunias cambio dederit, vel ali-
ter negotiatus fuerit, vtique omne lu-
crum, & emolumentum ad eum ſpectat,
in cuius dominium tranſlatæ fuerunt, &
ad quem ſpectabat etiam omne periculũ,
cum ille eſſet effectus debitor generis, vt
in terminis tradit Alciat. conſ. 100. num. 5.
Cuman. conſ. 178. in ſecundo dubio, & Dec.
in conſ. 6. num. 2. circa med. ver. nam cum ſit
obligatus Burſatt. conſ. 325. num. 13. Surd.
d. conſ. 391. num. 6. & ratio eſt in prom-
25 ptu, † quia huiuſmodi depoſitũ in nume-
rata pecunia factum egreditur fines de-
poſiti, & aſſumit naturam mutui, ſecundũ
quam regulari debet, ex quo in dominiũ
tranſiuit depoſitarij gloſ. in l. naui in verb.
in creditum, & in verb. ſoluere ff. locat. leg.
Lucius la prima ff. depoſiti Alex. in leg. cum
quid num. 13. ff. ſi cert. peta. & ibi Socci. ſen.
numero vndecimo, Dec. in leg. certi condict.
§. depoſiti num. 4. ff. eod. vbi etiam Alex. nu-
mero ſecundo. Honded. conſ. 43. numero de-
cimoquinto libro ſecundo. Rimin. iun. conſ. 60.
num. 38. libro primo.
26 Et † dicitur depoſitum irregulare, ex
quo ad hunc effectum eſt ad inſtar mutui
Alex. conſ. 80. numero quarto, ver. confirmo
vol. 3. Dec. in conſ. 116. numero tertio, ver.
& de tali Caph. latè in quadam Genuenſi
cauſa ſcribens, in conſ. 603. num. 41. & ſeq.
vol. 4. Rim. Iun. conſ. 152. num. 44. volum. 2.
27 Et † transfertur dominium ex natura rei,
ſi non ex natura contractus Bero. conſil.
194. num. 39. vol. 2. Antonin. dicta reſol. 13.
num. 6. & 7. lib. 2.
28 Hinc † in huiuſmodi depoſito, quod
per numerationem tranſiuit in mutuum,
compẽſationis exceptio, non ſecus, ac in
mutuo nato, & vero, poteſt opponi, ta-
metſi alias in vero depoſito non admit-
tatur compenſatio Dec. in leg. prima n. 3.
C. de eden. Cagnol. in leg. ſingularia num. 33.
ff. ſi cert. petat Roland. à Vall. conſ. 17. nu-
mero 18. libro primo, cum alijs latiſſimè per
Rimin. Iun. conſ. 152. num. 39. vol. ſecundo.
29 Sicut † & opponi poteſt exceptio non
numeratæ pecuniæ, vbi huiuſmodi depo-
ſitum ſola depoſitarij confeſſione probe-
tur, non ſecus ac in mutuo confeſſato, vt
per Bald. in conſ. 384. circa fin. libro primo,
Cagnol. in leg. contract. numero vigeſimopri-
mo ff. de regul. Iur. Marſil ſingul. 135. Boe-
30 rius deciſ. 295. numero octauo. Et † rurſus
omne periculum ſpectat ad depoſitarium
qui non excuſatur ſi alleget pecunias fuiſ-
ſe furto ſublatas, ex quo ipſe eſt debitor
generis, quod perire non poteſt leg. ſine
bonis C. de Iure delib. leg. incendium C. ſi
cert. petat. leg. in ratione §. in certis. ff. ad leg.
falcid. Surd. conſil. 39. numero tertio, & la-
tiſſimè conſ. Honded. conſ. 43. per to-
31 tum libro ſecundo. † Sicut & verſa vice,
tals depoſitarius, vtendo pecunia ſic de-
poſitata, furtum minimè committit, quic-
quid ſecus ſit in pecunijs non numeratis,
in ſacculo, & per modum ſpeciei depoſi-
tatis, vt diſtinguendo tradunt Capell. Tho-
loſ. deciſ. 168. Bonacoſ. cum per eum relatis
in quæſt. crimin. verb. furtum poſt medium
verſ. item ſi pecunia Card. Tuſc. pract. concl.
in verb. furtum concluſ. 553. numero deci-
mo nono, & vigeſimo, vbi concordantes re-
fert, & numero vigeſimoprimo, vbi decla-
rat Farinacc. de furt. quæſt. 169. num. 4.
32 Nec † citra labem formalis vſuræ poteſt
deponens aliquod lucrum prætendere
* Doctores communiter in leg. quod in Ephe-
ſi in prin. per illum tex. ff. de eo, quod certo
loco latè Alex. in conſ. 80. numero quarto,
ver. confirm. volum. tertio, Dec. in conſ. 116.
numero tertio, Caphal. conſ. 603. numero 41.
vol. 4. Natta conſ. 45. nu. 14. Surd. conſ. 23.
num. 6. libro primo.
Non obſtant modo ea, quæ à ſcriben-
tibus pro Executoribus teſtamẽtarijs ad-
33 ducebantur, & primo, † quod nonnulli
Doctores aſtruunt Depoſitarium officio
Iudicis poſſe ad vſuras cogi. Nam vt be-
nè diſtinguit Lupus de vſur. Comment. pri-
mo, §. 5. ex num. 61. in duobus duntaxat
caſibus

caſibús id ſibi locum vendicat, quorum prior eſt, quoties pecunia fuit depoſita clauſa, & ſignata ad inſtar ſpecici, vt eadem reddatur, & nihilominus Depoſitarius ea fuit vſus, tunc enim ratione delicti, & contrectationis, contra deponentis voluntatem factæ, vtique debētur vſuræ *l lucius, & l.publica §.primo, & l.quintus ff. depoſit.* Poſterior caſus eſt, quando Depoſitarius eſt in mora, tunc enim ratione moræ ad Vſuras tenetur *Iaſ. in l.2. num. 5. ff. ſi cert. petat.* & latiùs *per Lupum loco citato*, & in caſu noſtro, in quo dominium pecuniarum depoſitarũ tranſiuit in Serauallium, ad quem etiam, & & periculum ſpectabat, vtique non poſſunt à Vellio, ſeu ab habentibus cauſam ab eo peti vſuræ, vt latè ſupra deduxi *num.29.& ſeq.* Minus obſtant illa verba Serauallij in actu receptionis depoſiti prolata, nimirum ſe ad nullum intereſſe teneri velle, niſi ad quod ſibi placaret ſoluere, iunctis literis miſſiuis eiuſdem ſub die in quibus dixit ſe dictas pecunias dediſſe ad annum, & conſequenter ad vtilitatem eius cui ſcribebat.

Nam aut præſata verba in actu receptionis depoſiti prolata fuerũt à Serauallio ſponte, & nulla interueniente pactione, & non obligant, nec præbent cau-
34 ſam implorandi officium Iudicis, † cum eatenus intereſſe debeatur, quatenus ſpõtè depoſitarius illud præſtare voluerit; vt verba ipſa ſonant, non autem, vt actio naſcatur, nec Iudicis officium *Nauarr. videndus in ſumm. caſ. 17. num. 242.* quem ſequitur *Gratian. libro primo, diſcep. forens. cap. 174. numero ſexto, Mantic. de tacit, & ambig. conuent. lib. 8. tit. 18. num. 28.*

35 Vel † ſunt intelligẽda de mera, & ſimplici voluntate, quæ non poſſit tranſire in contractum *l prima C. de Sacroſanct. Eccl. Menoch. de Arbitrar. Iudic. quæſt. prima num. 2. & 4.* præſertim cum Serauallius taxatiuè locutus fuerit, dicens *ſolo quello, che à me pareſſe, e non più*: quæ verba meram, & ſimplicem, voluntatem à nulla obligatione dependentem important *Iaſ. in l. ſi ſic numero vigeſimoprimo, ff. de legat. primo, latiſſimè Surd. conſ. 380. num. 37.*
36 *tom. 3.* † Cui proteſtationi cum Vellius deponens non contradixerit, per huiuſmodi taciturnitatem inducta fuit tacita proteſtationis acceptatio, ex qua tacitum quoddam pactum reſultauit *Gaitus cum relatis de credito cap. 3. tit. 1. num. 71.*

37 Vel † dicta verba ſunt intelligenda de arbitrio à iure regulato, quatenus ſcilicet in depoſito, & pro pecunia depoſitata intereſſe debeatur, & in pactum deduci poſſit *l. 2. §. 1. ff. de rebus dub. cum alijs adductis per Brixien. in ſuo dictionario in verb. Arbitrium num. 3.* Aut verò pecuniæ à deponente ea ſpe, & intentione depoſitatæ fuerunt, vt aliquid eſſet percipiendum etiam arbitrio depoſitarij, & tali caſu nihil deberetur, & eſſet vſura forma-
38 lis, vt dixi ſupra *num. 32.* cum pecunia non poſſit ea intentione, & ſpe deponi, vt aliquid lucri percipiatur *cap. Nauiganti de vſur. cum allegatis d. num. 32.* & tradit *Card. Mantic de tacitis, & ambig. Conuen. lib. 8 tit. 18. num. 2. & lib. 10. tit. 6. num. 1. & ſequenti.*

Nec faceſſit negotium ſupra relata epiſtola, in qua Serauallius dixit ſe poſuiſſe ad annum dictas pecunias; tum quia ibi addidit *come le dirò*, de quo tamen nihil vlterius ſcripſit; & ſic non conſtat id habuiſſe effectum.

Tum etiam, quia non apparet Vellium id acceptaſſe, & à priori contractu recedere, pecuniarumque periculum ſubire
39 voluiſſe. † Cum autem contractus depoſiti re contrahatur, ſitque bonæ fidei *§. præterea Inſt. quib. mod. contrah. oblig. Corn.*
40 *conſ 245. numero primo, libro tertio.* † Vtique ab eo minimè receditur, niſi vtriuſq; partis conſenſu, ſicut in quocumque bonæ fidei contractu *Cæphal. conſ. 756. n. 17. Decian. conſ. 64. nu. 22. libro tertio, Eugen. conſ. 73. num. 29. Burſatt. conſ. 373. nu. 28. Surd. conſ. 38. num. 11. & conſ. 321. nu. 57. & deciſ. 98. numero quinto*, ſiue loquamur de receſſu, quo ad eſſentiam, ſiue de mutatione, vel qualificatione, aut prorogatione *Bald conſ. 452.*

41 Nec † officit, Vellium acceptando abſque proteſtatione dictam epiſtolam, in qua Serauallius eum certiorem reddebat ſe dediſſe dictas pecunias ad rationem anni, continuò cenſeri approbaſſe contenta in eis, vt per *Bald. in leg. ſi literas in ſi. C. mandat & in rub: C. de fid. Inſtrum. num. 67. Alex. in l qua dotis. nu 34. ff. ſolut. matrim. Rota Genuen. deciſ. 18. nu. 14. Rota Romana deciſ. 811. num. 14. par. 1. diuerſ.* quia pro nunc ſat eſt dicere dictum contractum depoſiti tacito alterius partis conſenſu minimè nouatum cenſeri.
41 Tum † quia hodie ex tacito conſenſu nõ fit nouatio, præſertim vt à priori contractu recedatur *l. vltima, vbi Doctores communiter C. de nouat. §. præterea Inſtit. quib. mod. toll. oblig. Bar. in l. ſingularia. num. 10. & ibi Iaſ. nu. 37. ff. ſi cert. petat Rimin. conſil. 201. num. 14. lib. 2. Rota Genuen deciſione 2. num. 20. Honded. conſ. 40 numero 10. lib. 2. Menoch. de Præſumpt. lib. 3. præſumpt. 134. num. 12. Gail. pract. obſer. lib. 2. obſer. 30. n. 2.*

Bart.

Barz. deciſ. 20. num. 9. Maſtrill. deciſ. 40. num. 4. & 5. Tum etiam quia ad hoc, vt cõtractus bonæ fidei tollatur, & in alium transfundatur, requiritur acceptatio, & mutuus partium conſenſus, ex latè congeſtis per *Giurb. in deciſ. 113. n. 5. circa medium, & ex Maſtrill* & alijs mox adductis.

Quinimò euidenter apparet Vellium non acceptaſſe dictam nouam negotiationem, cum in teſtamento, cum quo deceſſit, mentionem faciens de dictis pecunijs à Ioanne eius nomine Serauallio conſignatis, non addidit iſtas fuiſſe lucro datas, vel aliquod interreſſe exigendum eſſe, oſtẽdens propterea ſe nullatenus recede-

43 re voluiſſe à depoſito, † quod tunc propriè dicitur; quando fit conſignatio rei, vel pecuniæ, vt inquit *Vlpian in leg. prima ff. depoſit.* non enim dixiſſet teſtator, *denari conſegnati al Serauallo*, quod in depoſitum tantum ſonat, ſed dixiſſet, *denari che à mia vtilità il Serauallo hà dati à ragione d'anno.*

44 Cum † itaque habeamus principium clarum ex parte Serauallij recipientis in ſimplex depoſitum, & volunt item clariſſimam alterius partis in fine, dum in teſtamento diſpoſuit de pecunijs depoſitatis, fruſtra quæritur, an hoc medio tempore fuerit tacitè receſſum à contractu depoſiti *ad text. in l. ille à quo §. ſi de teſtamento, vbi gloſ. in ver. Verba ff. ad Trebell. Surd. conſ. 315. num. 12. libro tertio. Rota Romana coram Card. Caualerio deci. 408. numero ſeptimo.*

Denique habemus liberationem ipſius Teſtatoris ad fauorem Serauallij, cuius computis ſtari mandauit in omnibus, & per omnia, ita vt ab eo rationes exigi nõ poſſint. & ſic cum non agatur de computis iam ſolidatis, vt in primo capite *ſupra numero ſeptimo*, nec appareat de vllo Serauallij dolo, certè computis eius nomine exhibitis ſtandum eſt omninò ex

45 allegatis *numero tertio, & ſequent.* † maximè ab executoribus teſtamentarijs, vt latè per *Sim. de Pret. de interpret. vltim. volunt. lib. 5. dubit 12. numero primo, & num. 22. & ſeq. fol. mihi 485.*

Tertium caput ſententiæ continebat condemnationem Serauallij ad intereſſe ad rationem quinque pro ſingulo centenario, & anno tã ſuper dictis libris 2316. reſidui capitulis, quod erogare debebat Serauallius vſque de anno 1620. quam ſuper dictis libris aſſerti intereſſe, quod dd. Iudices exiſtimauerant decurriſſe vſque ad dictum annum 1620. quod cum non ſoluerit, poſuerunt illud in capitale, & ſuper illud dictum intereſſe calculauerunt. Circa quod pronunciaui,

quo ad intereſſe reſidui capitalis dictam ſententiam non continere vſurariam pra-

46 uitatem, † quia cum de anno 1620. idem Serauallius depoſitarius fuerit in mora conſtitutus, certè ad intereſſe tenetur, vt per *Lupum de Vſur. comment. primo §. tertio, ſub numero 61. circa fin. ver. aut verò ſumus*, & præſupponit *Rota apud Cardinal. Cauel. deciſ. 331. numero ſexto.*

Quo verò ad intereſſe calculatum ſuper alio aſſerto intereſſe ante dictum annum 1620. debito, dixi ſententiam eſſe vſuriariam, quia cum iam ſatis ſuperque demonſtrauerimus præfatum intereſſe pecuniarum depoſitatarum ante interpellationem de anno 1620. factam, minimè fuiſſe debitum, vtique multò minus potuit in capitale reduci, ac ſuper eo cur-

47 rere hoc nouiſſimum intereſſe, † quod vti acceſſorium, ſine ſuo capitale ſtare nequit *Rota Genuen. deciſione 61. numero primo, & deciſione 200. in fine*, & in terminis depoſiti *Caualer. dicta deciſione 331. numero quarto*, Meæq; huic ſententiæ partes vtrinque acquieuere.

ARGVMENTVM.

Diſpoſitio *l. Barbarius Philippus ff. de offic. Prætor*, an, & quando procedat in ſpiritualibus. Acta per Vicarium reuocatum, vel poſt obitum Epiſcopi geſta, an, & quando ſuſtineantur. ſi reuocatio, vel mors communiter ignorabatur, vel de illa dubitabatur. & reprobatur *Sanchez de Matrim. lib. 3. diſp. 22. num. 59.* Collatio ordinum, vel beneficij, abſolutio vel excommunicatio, an, & quando teneant, ſi fiant ab occultè inhabili, & enucleatur text. *in d. l. Barbarius.*

SVMMARIVM.

1 *Vicarius ab Epiſcopo abſente reuocatus, non amittit iuriſdictionem, donec ab ipſo certioretur.*
2 *Mortuo Epiſcopo, ſtatim Vicarius amittit Iuriſdictionem, etiam quoad cauſas cœptas.*
3 *Niſi Epiſcopi mors communiter ignoretur.*
4 *Error communis cum titulo Officialis putatiuo, ſupplet iuriſdictionem vigore* l. Barbarius ff. de offic. Prætor.
5 *Epiſcopo in longinquis partibus mortuo, an ſi id communiter ignoretur poſſit Vicarius exequi diſpenſationes matrimoniales eidem directas.*

X 6 *Diſpo-*

6 *Diſpoſitio facta ab eo, qui per errorem communiter reputabatur habere facultatem diſponendi, tenet.*

7 *Veritatem potiùs, quam communem errorem ſequi debet vir probus.*

9 *Iuriſdictio ordinaria regulariter non expirat morte concedentis, re integra.*

10 *Error communis validat actum à Iudice putatiuo factum, non tamen reddit illum habilem officialem.*

11 *Abſolutio peccatorum lata à Paroco putatiuo, tenet; ſed taliter abſoluens peccat.*

12 l. Barbarius, *an procedat in officiali, qui vnicum, vel binos actus exercuit.*

13 l. Barbarius, *quatenus ſecundum Canoniſtas in ſpiritualibus procedat.*

14 *Et quatenus ſecundum Theologos.*

15 l. Barbarius, *in ſpiritualibus procedit, nullo iuris diuini, vel naturalis exiſtente impedimento.*

16 *Reſignatio beneficij recepta per Vicariũ poſt obitũ Epiſcopi cõmuniter ignoratũ tenet.*

17 *Collatio beneficij facta à Vicario poſt obitum Epiſcopi communiter ignoratũ, tenet.*

18 *Collatio facta ab Epiſcopo excommunicato, non tamen denunciato, tenet.*

19 *Ordinatus cum dimiſſorijs Vicarij poſt obitum Epiſcopi communiter ignoratum, dicitur ritè ordinatus.*

20 *Præſentatio facta à Patrono putatiuo non vitiatur per ſcientiam ſuperuenientem.*

21 *Matrimonium, cui aſſiſtit Parochus habens titulum inualidum tenet.*

22 *Matrimonium celebratum cum aſſiſtentia Sacerdotis deputati à Parocho excommunicato, vel ab ordinario nõ intendente in animo concedere licentiam, tenet.*

23 l. Barbarius, *non procedit vbi adeſt impedimentum iuris diuini, vel naturalis.*

24 *Abſolutio data ab eo, qui non eſt ſacerdos nõ tenet, etiã ſi pro ſacerdote cõiter reputabatũ.*

25 *Abſolutio data à Sacerdote non habente auctoritatem, tenet ſtante titulo colorato, & communi errore.*

26 l. Barbarius, *an procedat in officiali deputato non habente iuriſdictionem.*

Abſolutio data à Sacerdote, cui licentia audiendi confeſſiones reuocata fuit, ſi id communiter ignoretur tenet.

27 *Acta geſta coram iudice, cuius reuocatio ignorabatur, valent.*

28 *Abſolutio à Sacerdote data, cui facultas ad tempus data expirauit, tenet.*

29 *Per excommunicatum occultum geſta valida ſunt.*

Epiſcopus occultè excommunicatus validè confert beneficium excõicat, & abſoluit.

30 *Epiſcopus occultè excommunicatus, an ea validè cõferat, quæ characterẽ imprimũt.*

31 Rota in deciſ. 731. nu. 1. par. 1. diuerſ. *conciliatur cum eadem* Rota in deciſ. 608. num. 12. par. 2. recentior.

32 *Ordinans, non Sacerdos, vel non Epiſcopus, licèt talis communiter reputetur, non imprimit characterem.*

Vicarij laici, vel irregularis communiter reputati idonei acta, an ſint valida.

33 l. Barbarius *procedit etiam vbi error inſurgit ex probabili* DD. *opinione.*

34 l. Barbarius *procedit etiam vbi populus non erraret, ſed dubitaret.*

35 l. Barbarius *ceſſat ſi ante completum negotium veritas detegitur.*

36 l. Barbarius, *an procedat vbi eligens officialem, non habet auctoritatẽ illũ habilitãdi.*

37 *Notarij occultè Hæretici inſtrumenta, & acta, valida ſunt.*

38 *A Prælato putatiuo geſta ſuſtentantur à Iuriſdictione ſibi à lege tributa ob bonum publicum.*

39 *Ratione vna finali ceſſante, altera remanente, non ceſſat diſpoſitio.*

40 Ferett. conſ. 8. vol. 1. *reprobatur.*

41 l. Barbarius, *ampliatur, & limitatur,* remiſſiuè.

DECISIO XXX.

DIEM functo in Vrbe Roma de Menſe Maij 1624. claræ mem. D. Cardin. Alexandro Eſtenſi, nondum eius obitus in Ciuitate Regij vbi eius Vicarias vices gerebam, publicato, fuerunt mihi præſentatæ quædam matrimoniales diſpenſationes, Epiſcopo Regij, ſeu eius Vicario directæ. Me autem per certum nuntium de obitu certiore facto illas, ob iuriſdictionis defectum exequi renuente; dicebatur, quod quamuis vera ſit *Doctorum* diſtinctio, inter ceſſationem tituli, vel officij, quæ contingit ob officialis remotionem factam ab Epiſcopo abſente communiter ignoratam, & inter eam ceſſationem, quæ contingit ob mortem ipſius Epiſcopi, vel delegantis,
1 Vt † priori caſu, nempe, ſi Vicarius ab Epiſcopo abſente reuocetur, non teneatur, ab officio deſiſtere, nec iuriſdictionem amittat, etiamſi aliunde id ſciat; donec ab Epiſcopo per literas, vel nuncium de reuocatione certior fiat, vt per *Boer. deciſ. 347. à num. 14. vſque ad 18. Rebuff. in prax. benefic. tit. de forma Vicariatus numero 212. Cuccus libro ſecundo, inſtitution. Moral. titulo octauo, num. 147. Sanchez. de matrim. lib. 3, diſput 30. in fin. Sbrozzi. de offic. Vicar. libro tertio. quæſt. 36. numero ſexto, cum per eum relatis Pariſ. de reſignat.*

reſignat. beneſic. libro ſeptimo, quæſt. 24. à
numero 41.
2 Poſteriori † verò caſu, nempe ſi reno-
catio ſequatur per Epiſcopi mortem, ipſo
facto abſque vlla intimatione, Vicarius
amittat Iuriſdictionem, eo quia Epiſco-
pi, & Vicarij vnum ſit idemq; tribunal, &
reputetur eadem vtriuſque perſona,
*capitulo ſecundo, de conſuet. in ſexto, cap. Ro-
mana de Appell. in ſexto*, & habetur per
Sanchez dicta diſput 30. *num.* 2. & eſt do-
* ctrina *Felyn.* communiter recepta *in cap.
ex parte decani num.* 18. *ver. fallit octauo, de
reſcript* latè per *Barboſ. in l. quia tale* 14.
num. 93. *ff. ſolut Matr. Couarr. pract. quæſt.
cap.* 4. *num.* 4. *Gratian. cum relat. lib.* 2. *di-
ſcept. foren cap.* 276. *num.* 44. *& ſeqq.*
3 Nihilominus, † quando Epiſcopus in
longinquis partibus mortuus eſt, ita vt
communiter mors ignoretur, vt in caſu
noſtro, valent geſta per Vicarium pro-
pter *legem Barbarius Philippus de offic.
Prætor*, ob quam tenent geſta per eum,
qui non erat Vicarius Epiſcopi, ſed pro
tali communiter habebatur. vt *per Rotam
deciſ prima alias* 47. *de offic. Vicar. in nou.
Bellamer. deciſ.* 402. *de offic. legat. Milis in
repert. in verb. Vicarius ſiue officialis Felyn.
in cap. ſicut poſt nu.* 31 *de re iudi. Maſcard.
de probat. concl.* 648. *num.* 6. *volum. ſecundo
Alex. conſ.* 186 *ſub num.* 7. *ver. ſecunda du-
bitatio lib. ſecundo*.
4 Nam † ob publicã vtilitatem, ſi ex par-
te officialis interuenit titulus putatiuus,
& ex parte populi communis error, acta
ſuſtinẽtur, iura ſupplent iuriſdictionem, &
idem communis error facit legem, & pro
veritate habetur *dicta leg. Barbarius, &*
* *& ibi omnes* communiter: facit illud ſa-
pientis, *Iudicium populi vniuerſi ne deſpe-
xeris per Bald. in conſ.* 496. *punctus quæſtio-
nis ſub num.* 3. *volum. quarto*. Et in termi-
5 nis præciſis. † Vt ſi Epiſcopus in longin-
quis partibus mortuus ſit, ita vt eius obi-
tus communiter ignoretur poſſit Vica-
rius exequi huiuſmodi diſpenſationes ma-
trimoniales, firmat *Sanchez de matrimon.
lib.* 3. *diſput.* 22. *nu.* 59. vbi ex mente alio-
rum, quos citat, hoc ampliat etiam ſi Epi-
ſcopi mors nota ſit Vicario, vt in hac fa-
cti ſpecie *Doctores* enim vim nequaquam
facient in illius notitia, vel ignorantia,
ſed in communi, & iuſta ignorantia ob
publicam vtilitatem, cum tali caſu con-
currat communis error, & titulus à legi-
timo Superiore collatus, eiusq; extinctio
ſit occulta iuxta *dicta leg. Barbarius*, vt
latiùs per eundem *Sanchez*, cum igitur
habeamus deciſionem caſus expreſſam,
non videbatur vlterius hæſitandum.

6 Et † diſpenſationem factam per illum
qui communiter reputabatur habere fa-
cultatem ſuper matrimonio valere, licet
facultatem non haberet firmauit *Rota
Romana, vt per Pappon. in addit. ad deciſ.*
2. *alias* 136. *voluerunt Dom. num.* 9. *de fil.
presbyter per conſil. Anchar.* 409. *in fi. Gabr.*
qui corruptè refert dictam deciſionem
in tit. de probat. concl. 8. *num.* 18. *Maſcard.
concl.* 648. *num.* 74 *col.* 2 *de probat.*
Ego tamen nullatenus eaſdem diſpen-
ſationes exequi volui; quia, tametſi ius ci-
uile, vel canonicum in terminis *legis Bar-
barius* ſuppleat Iuriſdictionem ad effectũ
ſuſtentandi actus geſtos, in gratiam publi-
7 cæ vtilitatis; † tamen vir probus, & inte-
ger habita notitia de morte Epiſcopi, &
ſic de veritate, magis illam, quam com-
munem errorem, ſequi debet *cap. conſue-
tudo diſt.* 8. *ibi propter quod relicto errore ſe-
quamur veritatem*. Igitur cum non igno-
8 rarem Cardinalis obitum, † per quem mea
iuriſdictio ſtatim expirauerat *Abb. in cap.
penul de offic. Vicar. Rebuff. in prax. form.*
* *Vicar.* & eſt comm. opin. de qua *Pariſ. de
reſign. lib.* 7. *q.* 24. *nu.* 36. cum alijs, quos re-
tuli *ſupra nu.* 2. etiam quo ad negotia cœ-
pta, cũ Vicarius ſe habeat ad Iuriſdictio-
nem Epiſcopi per modum acceſſorij, ita
vt extincta iuriſdictione ordinaria Epiſco
pi, quæ apud eũ erat in concreto, per con-
ſequens extinguatur in perſona Vicarij,
qui eandem iuriſdictionem ordinariam
habebat, etiam quo ad cauſas cœptas,
9 quicquid † aliàs iuriſdictio ordinaria non
expiret morte concedentis, re integra, vt
latè explicat *Barboſa in l. quia tale* 14 *nu.*
33. *ff. ſol. Matrim. poſt Alex. in l. more
n.* 4. *ff. de Iuriſd. omn. iud. Couar. prac. qq. c.* 4
nu. 4. ſequitur *Gratian. diſcept. forens. to.* 2. *c.*
276. *n.* 44. *& ſeq.* Idcirco nõ debui me am-
plius in officio ingerere ſub clipeo cõis er-
1P roris, † qui licet validet actus à Iudice pu-
tatiuo geſtos, non tamen facit illum vali-
dum officialem *Bar. in repe. d. l. Barbarius
col.* 3. *& ſeq.* & ibi *Bal. & Alb.* qui de com.
teſtatur *Inn. in c. cum dilectus col.* 1. *de elec.
Socc. ſen. conſ.* 59. *col.* 3. *vol.* 1. *Maſcard. de
probat. concl.* 648 *num.* 84. *vol.* 2.
Vnde ipſe ſuæ conditionis non ignarus
debet abſtinere, aliàs peccat, operãdo cõ-
tra propriam conſcientiam, ſicut in ſimili
11 quamuis † teneat abſolutio peccatorum
lata à ſacerdote, qui nec ordinariam nec
delegatã habet iuriſdictionẽ per *d. l. Bar-
barius*, (vt infra dicetur) taliter tamẽ ab-
ſoluens, ſi huius defectus ſit conſcius, pec-
cat vſurpatione alienæ iuriſdictionis, quia
propriam non habet, inquit *Coinch. de Sa-
cram. pœnit. diſput.* 8. *dub.* 3. *concl.* 6.

Ex alio etiam capite abſtinui, ne ſcilicet cauſam præberem poſtea altercandi,
12 ſuper dicti matrimonij validitate,† tum quia diſputant *Doctores*, an *lex Barbarius* quæ in publica fundatur vtilitate, procedat ſi officialis vnicum, vel duos duntaxat actus exercuerit, vt videre eſt apud *Iaſ.in eadem l.Barbarius num.71*, de quo etiam *Maſcard.d.concl.648.num.96.*

Tum etiam quiavalde controuerſum eſt
13 in iure,† an,& quando diſpoſitio dictæ *legis Barbarius* procedat in ſpiritualibus, in quo articulo Rota viſa eſt variaſſe; Nam *in deciſ.371. num. 17.parte prima diuerſorum*, tenet illam procedere dnntaxat in temporalibus, non autē in ſpiritualibus, & tamen totum cōtrarinm, vt imò etiam in ſpiritualibus procedat tenet eadem *Rota in deciſ.608.num. 12. & ſeq. parte ſecunda in recent.*

Quæ tamen *deciſiones* fœdere diſtinctionis ad concurdiam redigi poſſunt;(quamuis *Iaſ.in d.l.Barbarius num.69.* neſciuerit, ſe ab hac difficultate extricare,) Et quidem nonnulli *Doctores* diſtinxerunt inter ſpiritualia, quæ non imprimnnt charactereni,& ea quæ imprimunt;& executio quandoque expectatur; vt in priori caſu procedat affirmatiua opinio, in poſteriori negatiua, vt per *Abb. in cap. veritatis num.46.de dolo, & contum.*

Complures etiam *ſcribentes* diſtinxere inter ſpiritualia contentioſa, & ſpiritualia mera, vt in illis procedat opinio affirmatina,in iſtis negatiua,ita poſt alios *Maſcard.de probat.tom.2.concl.648.num.31.*

Alij rurſus diſtinxerunt inter Sacramentalia, & inter cætera ſpiritualia, vt in illis verificetur opinio negatiua, in iſtis affirmatiua.

Cæterùm ſingulæ prædictæ diſtinctiones maximam patiuntur difficultatem, & defectiuæ ſunt, & ex infra dicendis cō-
14 funduntur.† quarè vera diſtinctio illa eſt, quā *Thelogi* afferunt, vt opinio affirmatiua, & diſpoſitio *l. Barbarius*, & ſic titulus coloratus vnā cum errore communi ita demum pro veritate habeatur,ſi nullum adſit impedimentum diuini Iuris, vel naturalis. Negatiua vero opinio procedat, quando aliquod adeſt impedimentum iuris diuini,vel naturalis. Ita notabiliter diſtinguit *Sanchez de matrimon. libro tertio, diſp. 22. numero vigeſimo ſeptimo*, ſequitur *Bonaccin. tom. de matrimon. quaſt. ſecunda, puncto octauo numero vigeſimo quarto*,& ita in effectu videtur diſtinguere *Gaiet. in ſum. verb. conſeſſio ſacramentalis, quando ex parte confeſſoris iteranda eſt.* Ratio diſcriminis eſt, quia vbi adeſt defectus iuris poſitiui, ius ipſum, & Eccleſia ſupplere poſſunt;ſecus autem vbi adeſt defectus iuris diuini, vel naturalis, quem nec Eccleſia nec ius poſitiuum poteſt ſupplere.

15 In priori igitur diſtinctionis membro, ſiue ſpiritualia volūtariæ ſint iuriſdictionis, ſiue contentioſæ, vtrique ſibi locum vendicat diſpoſitio dictæ *legis Barbarius* ita vt titulus coloratus, vna cnm communi reputatione in gratiam publicæ vtilitatis, ius faciat, & pro veritate habeatur, vbi non adeſt impedimentum iuris diuini, vel naturalis, & in his terminis loquitur *Rota* cum per eam relatis *in dicta deciſione 608. numero duodecimo, parte ſecunda recent.* & ita etiam declarat *Bald. in leg. ſecunda.num.6.in fin.C.de ſentent.& interloc. omn. iud.*

Et in hunc ſenſum intelliguntur *Doctores* dicentes in hoc nullam intercedere differentiam inter ſpiritualia, & temporalia,vt *Inno.in cap. 1.col.1. de ſchiſmat.& in cap. 1.de dolo,& contum. Gabr.d.concl.8. numero 36.*

16 Hinc † reſignatio beneficij recepta per Vicarinm, habentem ad hoc facultatem, ſubſiſtit, etiamſi Epiſcopus obierit ante receptionem reſignationis, ſi obitus eius ignorabatur, vt per *Pute. deciſ. 370. par. 2. Mobeda.deciſ.313.fuit dubitatum de renunc. Pariſ.conſ.136.col.2. vol.4. alter Pariſ de reſign.benef. lib. 7. q. 14. num.33. Sbrozz.de offic. Vicar.lib.3.q.36. num. 10. Anaſt. Germon.de Indult.§. tibi quoad vixeris num.63.*

Circa quod quatenus *Put. & Flamin. Pariſ.* vim faciunt in ignorantia Vicarij, puto idem in foro externo dicendum ſi ipſe ſciebat, quia *lex Barbarius*, ſe fundat in communi aliorum errore, vt etiam ſupra dictum eſt *num.5.*

17 Hinc † etiam collatio beneficij facta à Vicario poſt mortem ignoratam Epiſcopi, valet & tenet, vt firmat *Rota* cum relatis *in dicta deciſ.618.nu.2.par.2.recent.*

18 Idem † de Epiſcopo excommnnicato non tamen declarato, conferente per ſe, vel per Vicarium, firmat *Fely. in c. ad probandum num.6. de ſent. & re iud.* vbi teſtatur ita ſuo tempore tenuiſſe *Rotam*.

19 Hinc † pariter ſi quis ordinatur cum literis dimiſſorijs datis à Vicario poſt mortem Epiſcopi non publicatam, dicitur ritè ordinatus, quia dimiſſoriæ illæ ob publicam vtilitatē valent & tenent *Henriq. lib.5.de pœnit.c.13.n.3.in commen.litera A.* vbi ait ſic tenuiſſe viros doctos *Leſſ. de Iuſt.& iur.lib.2. cap.29. dub 8.ſub nu.67. ver. de tertio.*

Hinc

20 Hinc † pariter præſentatio facta à Patrono putatiuo non vitiatur, licet poſteà appareat, eum non fuiſſe Patronum *cap. conſultationibus de Iurep. c. quærebam de elect. Lapus. alleg. 89. ſub n. 8. in fine Oldrad. conſ. 312. poſt num. 2. Feder. de Senis conſil. 234 poſt num. 4. Rota deciſ. 556. & 574. in antiq. & 268. in nou. Lambertin.* atteſtans * de commun. opin. *in tract. de Iurepat. art. primo, quæſt. 3. parte prima lib. 2.* cum aliis per *Mandoſ. in addi. ad dictam alleg. Lapi. 89. litera S.*

Idemq; eſt in electione facta ab Electore putatiuo *cap. cum olim de cauſ. poſſeſſ. Lapus vbi ſupra dicto num. 8. in fi. Doctores in dicto cap. conſultationibus, & in cap. ex literis de Iurepat. Henric. Boic. in cap. 2. col. 2. verſic. aut non eſt proprietarius de in integr. reſtit. Socein.* qui exornat *conſ. 33. in iis, poſt num. 20. Lambertin. vbi ſupra num. ſeptimo, Mandoſ.* non relatis *in addi. ad Lap. vbi ſupra litera T.*

21 Hinc † rurſus valet Matrimonium, cui aſſiſtit Parochus habens titulum inualidũ, ob vitium aliquod occultum, quia adeſt titulus coloratus, vnà cum errore communi, abſque impedimento iuris naturalis, vel diuini *Coincb. de matrim. diſp. 27. nu. 26. Bonacc. etiam de Matrim. q. 2. punct. 8. num. 27.* vbi *num. 30.* Ampliat etiam ſi aſſiſtat laicus reputatus Sacerdos, cum etiã

22 iſte ſit defectus iuris poſitiui, † Idemque iuris eſt ſi Parochus excommunicatus, tolleratus tamen, daret licẽtiam aſſiſtendi matrimonio alteri Sacerdoti, vel ſi Ordinarius illam tribueret fictè, vt ſi exterius conceſſit, interius autem non intendebat concedere. Nam matrimonium validum erit *Ceuall. in ſpecul. com. contra com. q. 604. num. 119. & 120.*

23 In poſteriori † vero diſtinctionis mẽbro, nempe vbi adeſt impedimentum iuris naturalis, vel diuini, procedit altera ſententia, quæ habet, *legem Barbarius* non ſibi locum vendicare in ſpiritualibus, & in hunc ſenſum intelligi debent. *Innoc. in c. cum dilectus poſt numerum quartum, ver. item dicunt de conſuet. Abb. in cap. Rodulphus colum. 2. de conſuet. Bald. in leg. ſecunda num 6. ver. ſed nunquid C. de ſenten. & interl. omn. iud. Soccin regula 227. Fall. 5. Gabriel.* qui plurimos corrupptè citat *in cõcl. 8. num. 36. tit. de prob. Pariſ. conſ. 136. n. 12. vol. 4. & Rota in dicta deciſ. 731. num. 17. par. 1. diuerſ.*

24 Hinc † abſolutio peccatorum data ab eo, qui non eſt verè Sacerdos, non tenet, quia eſt impedimentum iuris diuini, cui nec ius Canonicum, nec ius Ciuile ſupplere poteſt, ſecundum veriorem opinionem, de qua *Abb. in cap. 2. in fin. de presbyt. non baptiz. Dec. in cap. fin. num. 54. de conſt. Càiet. in ſumm. ver. Confeſſionis iteratio cap. conſ. quare ex parte confeſſoris iteranda Sanchez*, qui plurimos congerit *de matri. libro tertio, diſput. 22. num. 27. Auila de cenſur. 2. par. cap. 6. diſput. 7. dub. 7. Bonacc. de Matrim. quæſt. 2. punct. 8. nu. 36.* quicquid ſecus, & malè ſenſerit *Iaſ. in d. leg. Barbarius num. 63.*

Imò contra *Iaſonem* benè induci poteſt eadem *lex Barbarius* in ſui ratione, ibi *& verum puto nihil eorum reprobari, cũ populus Romanus etiam ſeruo potuiſſet decernere hanc poteſtatem*; ergo ſecus eſſet, ſi non potuiſſet, prout Eccleſia non poteſt hanc poteſtatem non ſacerdoti decernenere, vt etiã aduertit *Sanchez loco cit.* quæ tñ ratio non eſt tuta, vt *infra n. 36. & ſeqq.*

25 Quæ † tamen concluſio ita demũ procedit, ſi verè ille non erat Sacerdos, & ſic non habebat clauium poteſtatẽ actu, nec habitu; ſecus ſi ſaltem habitu illam habebat, vt qui Sacerdos erat, tametſi careret Iuriſdictione ordinaria, vel delegata; hoc enim caſu cum ſit defectus duntaxat iuris poſitiui, vtique ſtante titulo colorato, & communi errore, abſolutio tenet *gloſ. in d. cap. dudum, il ſecondo, ver. decepta de elect.* quam ſequitur *Maſcard. de probat. tom. 2. concl. 648. num. 33. Coincb. de Sacram. pœnit. diſp. 8. dub. 3. concl. 6.* vbi ait habentem ſolum titulum coloratum, & ſi propriè loquẽdo non habeat habitualem iuriſdictionem, validè tamen abſoluere; Eccleſia ob commune bonum, eius defectum ſupplente, conferẽdo ei quodammodo actualem iuriſdictionem ad ſingulos eius actus.

26 Idemque † dicendum in approbato ad audiendas confeſſiones, cui poſtea, licẽtia ab ordinario reuocata, fuit ſi enim id cõmuniter ignoratur, valet abſolutio, qui a adeſt error communis, ortus à iuſto titulo, vt per *Henriq. lib. 6. de pœnit. cap. 6. nu. 2. in comment. litera E. & num. 3. Manuel. in ſumm. tom. 1. c. 60. num. 3. in ſecunda aditione Sanchez de matrim. lib. 3. diſp. 22. n. 58. Leſſ. de Iuſt. & iur. lib. 2. cap. 29. dub. octauo numero 67.*

Quod bene nota, quia noui ego quendam D. Epiſcopum, qui cum hanc doctrinam ignoraret, in facti contingentia per edictum populo cuiuſdam villæ notificare volebat, confeſſiones à quodam ſacerdote, poſt reuocatam facultatem exceptas, irritas eſſe, ac neceſſariò iterandas; quod plurima ſcandala, & ſcrupulos peperiſſet, niſi eundem Dominum Epiſcopum ego à tali opinione reuocaſſem.

27 Prout† in fortioribus terminis, nempe in
officiali, qui per ſententiam fuit officio
priuatus, ſi tamen id communiter igno-
rabatur, ſibi locum vendicare dictam le-
gem *Barbarius*, tradunt ibi *Bald. in prima
lectur. nu. 30. Iaſ. nu. 68. idem Bald. in
l. 2. nu. 8. C. de ſent. & interloc. & in l. 1.
n. 12. C. de teſtam. vbi Born. n. 14. Maſcard.
citata concl. 648. nu. 67.*
28 Rurſus idem dicendum eſt in eo ſacer-
dote, qui ab Ordinario licentiam exci-
piendi ſacramentales confeſſiones ad
tempus acceperat, & tranſacto tempore,
adhuc perſeuerat; nam & iſto caſu ab-
ſolutiones ſuſtinentur, vt *per Henriq. de
pœnit. d. l. 6. c. 6.*

Et quamuis ab hac ſententia recedat
Bonacci. de Matrim. q. 2. punct. 8. nu. 29.
ad hoc corruptè citans, *Maſcardum*, &
ſupponens hic non adeſſe titulum colo-
ratum, quaſi potius fiat contra formam
datam: ipſe tamen valde decipitur, quia
cum populus ignoret licentiam expiraſſe,
& ſic adſit communis error, & titulus pu-
tatiuus, vtique Eccleſia ſupplet Iuriſdi-
ctionem, vt in fortioribus terminis, nem-
pe in eo, qui nunquam habuit facultatem,
vel iuriſdictionem deducebam ſupra
nu. 25.

Ex hoc eodem poſteriori diſtinctionis
29 membro ſequitur, † acta per occultum
excommunicatum geſta, valida eſſe, ita vt
ipſe validè beneficia conferat, validè ex-
communicet, validè abſoluat nec enim
adeſt impedimentum iuris diuini, vel na-
turalis, & hæc fiunt à dignitate non à per-
ſona, Vnde hanc opinionem tenent *In-
noc. in c. 1. de ſchiſmatic. num. 3. Abb. in c.
ad probandum nu. 14. & 15. de ſent. &
re iud.* vbi hanc veriorem, appellat, & ibi
* *Fely. nu. 6. & 7. vbi de com. Maſcard. cum
relat. d. concl. 648. nu. 45.* latè *Silueſt. in
Summ. verb. excommunicatio 3. num. 3. 4.
& 5. Sanchez* qui latè hanc ſententiam
defendit *de matrim. lib. 3. d. diſp. 22. ſub
nu. 34. ver. cæterum*, & ſub *num. 35. ver.
verius Guttier.* qui plures etiam conge-
* rit & de comm. teſtatur *lib. 1. Canonic. qq.
c. 1. nu. 79.*
30 Quam† tamen ſententiã nonnulli reci-
piendam negant in ijs, quæ caracterem
imprimunt, & executionem expectant,
vt in collatione ordinum: quamuis enim
Epiſcopus excommunicatus, vel non
proprius ordinans imprimat characte-
rem, non tamen confert ordinis execu-
tionem, ſine diſpenſatione, & hanc eſſe
* communem opinionẽ teſtatur *Panormit.*
qui tamen eam non ſequitur *in c. veritatis
num. 46. de dolo & contum. Maſcard. de
proba. concl. 648. ſub nu. 45. ver. ſi vero*,
& ita determinat *Rota in ſupracitata de-
ciſ. 731. nu. 1. & 17. par. 1. diuerſ.*

Et quamuis contraria ſententia in pun-
cto Iuris videatur verior, vt per *Abb. vbi
ſupra, & in c. ad probandum nu. 15. & ibi
Fely. num. 7. de ſent. & re iud.* & tradit
Sanchez. cum per eum relatis *d. diſp. 22.*
31 *ſub nu. 35. ver. verius.* Ea † tamen admiſſa
& ſic quatenus ſic ordinatus executio-
nem recipiat ordinis, adhoc executio ipſa
eſt illi interdicenda, vt rectè concluſum
fuit *in d. deciſ. 731. nu. 1.* vbi aliæ deciſio-
nes, ac plurimi *D. D.* citantur, quæ pro-
pterea *deciſio* remanet defenſata à contra
rietate quam habere videbatur cum *d. de-
ciſ. 608. nu. 12. par. 2. recentior.* quæ loqui-
tur in illis ſpiritualibus, in quibus non im-
primitur character.
32 Si † tamen ordinans non eſſet ſacer-
dos, vtiq; non modo non tribueret exer-
citium ordinis, ſed nec quidem characte-
rem imprimeret, non attento communi
errore; hic enim adeſſet impedimentum
iuris diuini; quia poteſtas conferendi or-
dines ſupponit poteſtatem ſuper corpus
verũ Chriſti, & eſt actus ordinis, qui pro-
pterea ab eo, qui caret ordine exerceri
non poteſt *Silueſt. in ver. ordo 2. 2. 1. &
ordo 3. quæſt. 1.* cum alijs per *Bonacci. de
Sacramento ordinis diſp. 6. q. vnic. punct. 4.
nu. 4. & 5.* qui idem dicit, ſi quis ordina-
tur ab eo, qui putabatur, ſed non erat
Epiſcopus, quod ante eum firmauit *Fer-
ret.* alios referens *in conſ. 8. ſub nu. 4. l. 1.*

Pro coronide nota perpetuò duas am-
pliationes maximi momenti *ad d. l. Bar-
barius* tam ſi agatur de temporalibus,
33 quam ſi de ſpiritualibus, † quarum prior
eſt, vt eiuſdem legis diſpoſito procedat
non ſolum ob communem errorem, ſed
etiam ob probabilem doctorum opinio-
nem, ita vt, ſi plures adſint opiniones, an
talis abſoluere poſſit à reſeruatis, vel à
cenſuris, an aſſiſtere matrimonio, an ex-
communicare, eligere confeſſarium, &
cætera huiuſmodi, dummodo opinio af-
firmans probabilis ſit; etiam ſi fortè ſit
falſa, efficit; vt Eccleſia ſuppleat iuriſdi-
ctionẽ ob publicam vtilitatem; aliter enim
grauiſſima ſequerentur incommoda, ita
*Henriq. lib. 2. de pœnit. c. 14. nu. 3. & 4.
Sanchez. de matrim. lib. 3. diſp. 22. in fine
Leſſius de Iuſt. & iur. lib. 2. cap. 29. dub. 8.
nu. 68.*
34 Altera eſt ampliatio, vt ob commu-
nem errorem valeant acta geſta à ſupe-
riore, etiam ſi populus dubitet, an ſupe-
rior ille ſit officio priuatus; quia cum an-
tea fuerit habitus pro tali, non debet pro-

pter

pter dubium ſuperueniens eum reijcere, cum in officio perſeueret, in dubio enim nemo eſt ſuo iure ſpoliandus, quia melior eſt conditio poſſidentis *Abb. in c. nihil* 44. *nu.* 2. *de elect. Syluest. in Sum. verb. confeſſor.* 1. *q.* 10. *Roſella in ver. confeſſio ſacramentalis* 3. *nu.* 41. *Tabien. in ver. abſolutio* 1. *nu. final. Sanchez de Matrim. dic. lib.* 3. *diſp.* 22. *ſub nu.* 56. *in fin. Leſſi. de Iuſt. d. c.* 29. *dub.* 8. *nu.* 68.

35 Declara † notabiliter omnia ſupradicta; & totã materiam *legis Barbarius* procedere quando is, qui prætendit actus validitatem non concurrit cum alio illius nullitatem allegante, ſecus, ſi duo concurrunt, & alter innititur veritati, alter autem communi errori; tunc enim ſi ante completum negotium, veritas detegatur, illa errori præfertur, & ſic impetrans beneficium à vero collatore, ſi concurrit cum eo, qui impetrauit ab alio, communiter reputato vero collatore, vtique præferendus eſt per *cap. ſuſceptum de reſcript. in* 6. *Lupus alleg.* 89. *nu.* 14. *in fin. & nu.* 15. *Bal. in d. l. Barbarius col.* 2. *poſt princ. Boer.* qui plurimos congerit in *deciſ.* 150. *n.* 13. *Ferret. conſ.* 9. *nu.* 1. *par.* 1. *Rota in Aſſiſien. Canonicatus Veneris* 25. *Iunij* 1599. *coram Litta*, vbi fuit dictum, non tenere collationem Canonicatus factam ab Epiſcopo Aſſiſienſi, qui tunc ſuſpenſus erat, quippe qui aliud beneficium in manibus eius reſignatum fratri germano reſignantis, contra formam *conſtitutionis Py V.* 58. contulerat, nec ſuffragari quod communiter habebatur pro non ſuſpenſo, & quod propterea per *legem Barbarius* debuerat ſuſtineri actus; quia *d. l. Barbarius* non poterat ſibi vendicare locum ſtante concurſu prouiſi Apoſtolici, quam limitationem perpetuò tene menti; quia pluribus in caſibus tibi faciet honorem.

36 Nec † defuerunt, qui rurſus materiam eiuſdem *l. Barbarius* ita demum procedere opinati ſunt, ſi is qui deputauit officialem habet authoritatem eidem, vt ſic tribuere iuriſdictionem, & conſequenter diſpenſare ſuper eius defectu; Nam, vt ſupra dixi, *nu.* 4. & 7. & tradunt *gl. & D.D. in d. l. Barbarius*, in hoc ea fundatur, quia populus Romanus potuiſſet ſeruo illi iuriſdictionem, & Præturam dare; vnde ſecus fuiſſet reſponſum, ſi non potuiſſet: & ſic laicus electus ab Epiſcopo in Vicarium generalem in ſpiritualibus, & temporalibus, licet putetur verè Vicarius, eius tamen acta non ſuſtinentur, quia Epiſcopus non poteſt ſupplere, ſeu diſpenſare cum laico in ſpiritualibus, vt latè per *Ferrett. conſ.* 8. *nu.* 3. *& ſeq. vol* 1. vbi concludit collationem beneficij factam à Vicario, qui erat irregularis ex defectu lenitatis eſſe nullius momenti, non obſtante communi errore, cum Epiſcopus non poſſit ſuper tali irregularitate diſpenſare vt latius dixi in *deciſ.* 77. quo caſu non procedit *lex Barbarius*.

Cæterum reſtrictio iſta mihi nunquam placuit; ſufficit enim titulus traditus à ſuperiore, habente poteſtatem eligendi, & Canonica electio reſpectu formæ, vna cum communi reputatione, quamuis in electo adſit inhabilitas contracta ex defectu perſonæ *Bal. in d. l. Barbarius in* 1. *lectu. nu.* 9. *ver.* 5. *opponitur* & ibi *Ias n.* 51. *ver. vera ergo & nu.* 66. *Abb. in c. nihil* 44. *nu.* 12. *de elect. Bar. in l. actuarios nu.* 3. *C. de Numm. lib.* 12. *Socci. conſ.* 32. *num.* 20. *ver. facit etiam lib.* 1. *Alex. conſ.* 138. *nu.* 7. *& ſeq. lib.* 1. *Maſcard. de prob. concl.* 348. *nu.* 50. *&* 91.

Et in terminis præciſis, quod non requiratur in eligente poteſtas diſpenſandi, & auferendi inhabilitatem perſonæ, tradit *Zabarel. in c. nihil §. cæterum* 2. 4. *q.* 20. *ver. oppone ad hoc de elect.* vbi probat geſta à Vicario electo ab Epiſcopo, habente poteſtatem eligendi, valida eſſe ratione communis reputationis, & erroris, quamuis laicus eſſet, & ſic incapax ſpiritualium cauſarum.

37 Quod † ego confirmo exemplo Notarij ab Imperatore, vel alio ſeculari Principe, eligendi poteſtatem habente, creati; ſi enim is ex occulta hæreſi reperiatur inhabilis, adhuc tamen inſtrumenta per ipſum rogata, ac acta cætera per illum geſta, ſunt valida, propter communem reputationem *Bal. in d. l. Barbarius in* 1. *lectur. nu.* 10. *ver. ſed pone de offi. prætor. & ibi Iaſ. num.* 51. *ver. vera ergo, & communis Maſcar. de prob. concl.* 648. *n.* 5. & tamen certum eſt Principes ſeculares, qui poteſtatem habent creandi Notarios carere facultate diſpenſandi in defectu, orto ex hæreſi.

Et ratio prædictorum ea reddi poteſt,
38 quia † geſta à putatiuo Prælato, data inhabilitate perſonæ, ſunt valida non ex iuriſdictione tributa à ſuperiore, titulum nulliter conferente; ſed ex iuriſdictione tributa ab vtroque iure; nempe ex *lege Barbarius* à iure ciuili *& ex c. infamis ver. eorum tamen* 3. *q.* 7. à Iure Canonico vt per *Sanchez de Matrim. lib.* 3. *diſp.* 22. *n.* 14. *ver. ad ſecundum & nu.* 27.

Idemque ſuadetur ex eo, quia huiuſmodi facultas diſpenſandi nihil operatur;

Nam

Nam geſta à Barbario philippo fuerunt valida, non quia fuerit à Populo Romano diſpenſatus, nec quod ipſe fuerit verus Prætor, ſed ex humanitate, & æquitate,
* iuxta communem D.D. ſententiam, quam ſectantur *Cyn. Petr. Iacob. de Rauen. Malumbr. Rayn. Alber. & fulgoſ. relat. à Iaſ. in d. l. Barbarius nu. 23. ver. contrariam opinionem & nu. 18. 19. & 70. de offi. Prætor. Bal.* ibidem *in 2. lectu. col. 2. ver. item oppone, & col. 4. etiam veritatem oppone, Ant. Gabr. tit. de Probat. concl. 8. num. 3. Maſcar. de prob. concl. 648. nu. 84.* & ſic facultas diſpenſandi, quę erat in Populo Romano, habebat ſe merè impertinenter, ac proinde non eſt habenda in conſideratione.

Neque refragatur *Vulpianum in d. l. Barbarius* ea videri motum ratione, quia ſcilicet Populus Romanus etiam ſeruo potuiſſet decernere hanc poteſtatem; Nam dico quod imò I. C. duabus diſtinctis rationibus motus fuit, & ſic non modo præmiſſa, ſed & altera, nempe ex quadam humanitate, & æquitate publica, vt obſeruat *Cardin. in c. nihil §. cæterum num. 4. in 2o. quæſt. de elect.* qui rectè ponderat in contextu *l. Barbarius* dictionem implicatiuam *etiam*. Vnde cum publica vtilitas conſiderari poſſit pro geſtorum ſuſtentatione quando ſuperior titulum conferens non habet poteſtatem auferendi inhabilitatem, ex iſta ſola ratione ge-
39 ſta erunt valida, quia † ſi ex duabus rationibus finalibus vna ceſſante, altera remanente, non ceſſat diſpoſitio *§. affinitatis §. ſacrum Inſt. de Nup. & ibi gl. & Ang. nu. 1. Euerar. in cenſur. loc. à ceſſante ratione nu. 5. ver. 2. iſtum.*

40 Et † ex his puto recedendum ab opinione *Ferretti d. conſ. 8. num. 3. & ſeq. vol. 1.* & conſequenter limitationem iſtam conuertendam eſſe in ampliationem, vt ſcilicet diſpoſitio *l. Barbarius* ſibi locum vendicet, etiam ſi eligens non habeat facultatem diſpenſandi inhabilitatem in electi perſona.

41 Alias † ampliationes, & limitationes, ad eandem *legem Barbarius* vltra ſcribentes, & repetentes ibi, vide, per *Gabr. de proba. concl. 8.* (ſed caue ab eius allegationibus quæ ibi mendoſiſſimæ ſunt) *per Maſcar. de proba. concl. 648. vol. 2. per Sanchez d. diſp. 22. per totam & leſſ. d. dub. 8. per totum* & vide etiam aliqua infra *deciſione ſequenti num. 10. & 11.*

ARGVMENTVM.

Vicarius Capitularis an exequi valeat diſpenſationes, & gratias ordinario, ſeu Vicario à Papa commiſſas, & reprobatur *Sanchez de Matrim. lib. 8. diſp. 27. num. 32. & ſeq.*

Et an cauſa delegata ſub nomine dignitatis tranſeat ad Vicarium ſucceſsorem.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius capitularis exequitur commiſſiones directas ordinario ſeu Vicario Epiſcopi.*

2 *Contrarium eſt verius.*

3 *Capitulum ſuccedit Epiſcopo in iuriſdictione ordinaria, non in delegata.*

4 *Diſpenſationes de ſtylo non committuntur Vicario Capitulari.*

5 *Vicarius capitularis ratione ſuæ dignitatis, habilis eſt ad exequendum gratias Pontificias.*

6 *Princeps præſumitur ſe voluiſſe conformare cum ſtylo.*

7 *Vicarius capitularis non poteſt diſpenſare in impedimentis occultis vigore* Conc. ſeſſione 29. c. 6. de reformat

8 *Vicarius* Capitularis *an concedat licentiam extrahendi quempiam ab eccleſia, vel de tali cauſa cognoſcat.*

9 *Delegatio facta Iudici ordinario dicitur potius excitatio, quam tributio Iuriſdictionis.*

10 *Diſpenſatio matrimonialis à Vicario Capituli executa an ſuſtineatur in vim* l. Barbarius ff. de off. Prętor

11 *Diſpoſitio* l. Barbarius Philippus *procedit ſi erratur in facto, ſecus ſi in iure.*

12 *Commiſſiones directa Vicario non poſſunt exequi ab eius ſucceſſore.*

13 *Contrarium practicatur maximè ſi delegans reſpexit tribunal.*

14 *Commiſsiones directa alicui in dignitate conſtituto ſub nomine proprio, durant etiam facta reſignatione canonicatus vel dignitatis.*

15 *Per mortem delegantis an & quando expiret iuriſdictio delegati.* remiſſiuè.

DE-

DECISIO XXXI.

ALIVD dubium occaſione diſpenſationum, de quibus in præcedenti deciſione, emerſit.. Publicata enim poſt biduum morte Cardinalis Eſtenſis, & me à Capitulo Regien. in officio confirmato, ac in Vicarium capitularem electo; iterum mihi præſentatæ fuerunt eædem matrimoniales diſpenſationes, Epiſcopo Regien. ſeu eius Vicario directæ, quas cum
1 exequi iterum renuiſſem; ad † probandum me teneri illas executioni demandare allegabatur in terminis doctrina inſignis Doctoris *Thom. Sanchez in tract. de Matrim tom. 2. lib 8. diſp. 27. nu. 32. & ſeq.* Vbi non ſolum firmat Vicarium capitularem exequi poſſe diſpenſationes, cæteraſque commiſſiones officiali illius Diœceſis directas, verum etiam Vicario Epiſcopi demandatas, reprehendens *Felinum* contrarium tenentem; ea motus ratione, quia Vicarius capitularis ſuccedit in dignitate Vicarij epiſcopi, & dici poteſt Epiſcopi Vicarius; *vt per Card. in Clem. 2. nu. 15. de reſcript.*
2 Contrarium † tamen, & melius, vt imò, Vicarius capitularis huiuſmodi diſpenſationes, aliaſque commiſſiones, epiſcopo, vel Vicario directas exequi non poſſit, tenuit originaliter *Fely. in cap. eam te ſub nu. 17. ver. faciunt hæc extra de reſcript.* ſequitur *Leon. in Theſ. for. Eccl. par. 1. nu. 10. ſub nu. 8. ver. 2. Marcheſan. de commiſſ. par 1. tit. de commiſſ appell. in cap. benef. cap. 77. nu. 54. fol 285. Campanil. in diuerſor. iur. can. rubr. 11. cap. 23. nu. 146 & ſeq. Rota in Abulen. beneficij 13. Iunij 1597. coram Litta*, & latius *in Aurienſi matrimonij 12. Decembris coram Card. Pamphilio impreſſis à Marcheſan. in tract. de commiſſ. par. 1. tit. de ſignatura gratiæ cap. 2. fol. 135.* in qua in terminis noſtris diſpenſatio matrimonij fuit declarata nulla, quia conceſſa à Vicario capitulari in executionem mandati Apoſtolici de diſpenſando, & ibi latè comprobatur.

Ratio potiſſima huius concluſionis ea
3 eſt, † quia capitulum ſuccedit Epiſcopo duntaxat in iuriſdictione ordinaria, non in delegata, vt per præfatos *Doctores*, & ante eos tenuit *Feder. de ſen. conſ. 30. ante nu. 1. ver. ſed iure igitur* ſequitur *Socci. in c. qualiter, & quando il 2. nu. 185. de accuſ. Bellamer. deciſ. 166.* vbi ait delegationem iſtam diſpenſationum factam Vicario Epiſcopi concernere ſolummodo dignitatem, cui dirigitur & eſſe ſtrictè tenendam in terminis ſuis.

Et capitulum ſuccedere in ijs, quæ competunt Epiſcopo iure ordinario, eſt textus expreſſius *in cap. vnica de maiorit. & obed. in 6.* non ſuccedere autem in ijs, quæ iure competunt extraordinario, præter præfatos *Doctores*, tradunt etiam *Genuen. in Prax. Archiep. cap. 85. nu. 1. & 29. Suarez. tom. 5. de cenſur. diſp. 41. ſect. 2. nu. 13. in fin.*
4 Accedit † ſtylus Cancellariæ, & Datariæ, quæ, ſede Epiſcopali vacante, non ſolet dirigere diſpenſationes, vel ſimiles gratias Vicario capitulari, ſed epiſcopo viciniori, ſeu eius Vicario, de quo ſtylo teſtatur *Hiero. Paul. in pract. cancell. in prin. ver. circa qualitatem perſonarum, & Rota in ſupradictis deciſ. Alen. & Aurien.* & ego quoque teſtari poſſum, tum quia millies mihi in diuerſis ciuitatibus, in quibus Vicarium agebam, commiſſæ fuerunt diſpenſationes finitimarum ciuitatum epiſcopis orbatarum; tum etiam quia creatus poſt hæc ſcripta maioris præſidētiæ literarum Apoſtolicarum Abbreuiator, quotidie in Cancellaria huiuſmodi ſtylum præ manibus habeo.
5 Vnde, † quamuis Vicarius capitularis, perinde ac epiſcopalis poſſit eſſe executor gratiarum, & literarum apoſtolicarum tamquam in dignitate conſtitutus *gl. in clem. & ſi principalis in verb. epiſc. de reſcript.* & ibi *Anchar. nu. 1.* & cæteri canoniſtæ *Pauin in tract. de poteſt. cap. ſede vac. 2. par. prin q. 10. nu. 6. & 7. Sbrozz. de offi. Vicar. lib. 2. q. 23. num. 3. Menoch. conſ. 320. nu. 42. Barboſ. de offi. epiſc. par. 3. alleg. 54. nu. 137.*
6 Stante autem dicto ſtylo † dicendum eſt Papam ſe cum illo conformare voluiſſe ad tex. in *cap. quam graue de crim. falſ. Abb. in cap. mandatum de reſcript. nu. 4. Mandoſ. ſuper regulis Cancell. in proem. q. 2. num. 3. Rota in d. Aurien. impreſſa à Marcheſ. nu. 3.* Ac proinde nullatenus, exequi volui præfatas diſpenſationes.
7 Et † ex his notabiliter infertur, Vicarium capitularem non poſſe in irregularitatibus, & impedimentis occultis diſpenſare vigore *Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 6. de refor.* id enim epiſcopis eorumque Vicarijs ſpecialiter delegatis competit, non iure ordinario, ſed extraordinario, vt patet ex verbis *Concilij*, & bene conſiderat *Suarez d. diſp. 41. ſect. 2. nu. 13.* ſequitur *Alex. Peregrin. in tract. de Immu. Eccleſ. cap. 3. ſub nu. 34.*

In-

8 Infertur† rurſus ad quæſtionem, an Vicarius capitularis poſsit cognoſcere cauſas confugientium ad eccleſiam, vel ab illa extractorum; Partem enim negatiuam defendit *Mar. Ital. in tract. de Immu. Eccle. lib. 1. cap. 6. §. 1. à nu. 37. vſq; ad* 55. eo quia, & hæc facultas competit Epiſcopis, eorumque Vicarijs iure extraordinario, vt colligitur ex illis verbis *ſine expreſſa licentia Epiſcopi vel eius officialis, ad quos ſolos, & non alios, epiſcopis inferiores, etiam ſi alias ordinarij ſint, licentiam dandi facultas pertineat*, & ibi *occurrente autem caſu in loco exempto, & nullius diœceſis, tunc ad epiſcopum viciniorem deuoluatur hæc cognitio*: quam ſententiam approbauit *S. Congregatio ſuper controuerſijs Iuriſdictionalibus* in cauſa Conuerſana 15. Februarij 1633. mota iuribus & rationibus ab eodem *Mar. Ital. & à Peregri. de Immun. eccle. c. 3. nu. 32. & ſeq.* & præſertim quia Cõſtitutio Sanct. mem. Greg. XIII. ſolis Epiſcopis eorumque Vicarijs eſt directa, de quibus in hoc caſu tantum confidit, nec in Vicarium capitularem transferuntur ea quæ competunt Epiſcopo aliquo iure ſpeciali vt per *Suarez tom. 5. de cenſur. diſp. 41. ſect. 2. nu. 13. Genuenſ. in Prax. Archiep. c. 85. nu. 1. & 29* Quamuis contrariam ſententiam tamquã probabiliorẽ defendat idem *Alex. Peregr. in d. tract. de Immu. Eccle. d. c. 3. à nu. 33. ver. opinio vero*, vbi probare conatur, hanc facultatem competere epiſcopis iure ordinario, quantum ſpectat ad caſus in propria diœceſi contingentes *c. ſi quis contumax* 17. *q.* 4. Vnde præter eum ſe-
9 qui videtur, in † hac conſtitutione potius dici excitatam, quam de nouo datam iuriſdictionem, iuxta textum *in c. in corrigendis de offi. ordi. Dec. conſ. 404. num.* 8. *ver. vnde conſiderandum. Cum concordibus*. Cui tamen rationi reſponderi poteſt Papam ad ſe huiuſmodi facultatem auocaſſe; omnia ad vnam redegiſſe formam, vt in conſtitutione legitur; & huiuſmodi facultatem de nouo ſolis epiſcopis conceſſiſſe.

Cæterum in terminis diſpenſationum, de quibus agebamus, afferebatur in contrarium particularis conſuetudo Curiæ epiſcopalis Regienſis, in qua retroactis temporibus Vicarij capitulares paſſim illas exequuti fuerant; ideoque publicè ad
10 hoc idonei reputabantur; † vnde dicebatur intrare ſaltem diſpoſitionem *l. Barbarius de offi. prætor.* Ad quod præter allata in præcedenti deciſione, reſpondebam neque aſſ. conſuetudinem neque errorem communem poſſe Matrimonia ſic cõtracta à nullitate ſaluare, & afferebam in terminis auctoritatem *Rota in dicta Aurien. Matrimonij coram Card. Pamphilio impreſſa à Marchcſan. loco citato par. 1. fol.* 135.

11 Cuius † deciſionis ea poteſt reddi ratio quia concluſio *d. l. Barbarius* procedit duntaxat, quando error eſt in facto ſecus ſi erretur in iure, vt originaliter docuit *Feder. de Senis in conſ. 112. nu. mihi 5. ver. & ſi dicitur*, quem ſequitur *Franciſ. Niger in rubr. ff. de oper. nou. nunc nu. 224. ver. aliam limitationem, & Maſcar. l. de probat. tom. 2. concl. 648. nu.* 100. Hic autem non tractatur de errore facti, nempe an quis ſit vel non ſit Vicarius, ſed de iuris errore, an ſcilicet Vicarius capitularis de iure valeat exequi huiuſmodi diſpenſationes.

12 An † autem huiuſmodi commiſſiones ſub nomine dignitatis directæ tranſeant ſaltem in Vicarium generalem ſucceſſorem, ſolet de iure negatiuè reſpõderi; quia tametſi, regulariter commiſſio facta ſub nomine dignitatis tranſeat in ſucceſſorem, eo quod dignitas nunquam moriatur, & ſic ſucceſſor reperit dignitatem, quæ medio tempore delegationẽ ſuſtinet *c. ſi gratioſè de reſcript. in 6.* hæc tamen ratio ceſſat, quando dignitas extinguitur, pro vt contigit in dignitate, vel præeminentia, quam habet Vicarius, quæ per eius mortem, vel remotionem, aut ceſſationem ab officio, extinguitur iſque non dicitur habere ſucceſſorem ſed alius, qui ei ſubrogatur, de nouo creari dicitur. Et ideo Vicarius ſucceſſor non poteſt cognoſcere, nec decidere cauſas commiſſas Vicario anteceſſori, ſiue ille cognoſcere cæperit, ſiue re integra, eius officium expirauerit, ita *Bar. in l. more maiorum in fin.* & ibi *Iaſ. 65. Dec. nu. 54 Caccialup. de Sancto Seuerin. nu. 36.* & cæteri commu-
* niter *ff. de Iuriſd. omn. Iud. Butr. in cap. quoniam Abbas nu. 13. & 24. Imol. nu. 7. Fely. nu. 7. Dec. nu.* 61. vbi quamuis inclinet in contrariam opinionem, dixit tamen ab hac communi recedendum non eſſe, & hanc eſſe communiſſimam legi-
** ſtarum, canoniſtarumque opinionem, & ſecundum eam fuiſſe Romæ iudicatum, teſtatur *Borgni. deciſ. 40. nu. 22. par. 1.* & rurſus in *deciſ. 28. nu. 30. par. 3.* & ita audio deciſum fuiſſe à Rota in vna *Papien. bonorum die 3. Martij 1578. coram Lancillotto*, & ſic fortè in eadem cauſa, in qua pro contraria opinione ſcripſit *Gabr.* infra citandus.

13 Contrariam tamen ſententiam, quando eſt contemplatum officium, & non fuit ex-

expreſſum nomen proprium, veriorem eſſe dicunt *Imol. in d. cap. quoniam Abbas nu. 7. Capra in conſ. 37. nu. 32. & Hier. Gabr in conſ. 32. nu. 6. & 25. vol. 2.* eamque tent *Panorm. in d. cap. quoniam Abbas nu. 11. Vitalin. nu. 51. Barbat. nu. 45. & ſeq.* cum alijs, quos refert, & ſequitur *Gabr.* vbi ſupra, qui hanc opinionem pluribus, & validiſſimis rationibus per totum conſilium defendit, quas non recenſeo, ne videar cartam in papyrum reſcribere; eandem quoque opinionem tenuit, *Leo in Theſa. fori Eccl. par. 1. c. 10. ſub nu. 8. ver. 4. fallit. Pariſ. in tract. de Reſign. benef. lib. 1. cap. 11. nu. 17.* & ita fuit reſolutum in *Rota in vna Senen. Canonicatus & prabendæ 25. Octobris 1546. coram Rebumano teſte Puteo deciſ. 487. lib. 2.* & vt verum fatear, opinio iſta mihi ſemper placuit, & vbique illam practicari vidi, & etiam ipſe practicaui; Intentio enim Summi Pontificis, vel aliorum ſuperiorum eſt committere tribunali, nulla habita ratione perſonarum, nec electa induſtria magis præteriti, quam futuri Vicarij. Vnde cum ego reſignaſſem Archipræsbiteratum Metropolitanæ eccleſiæ Genuenſis, abſtinui ab executione cuiuſdam licentiæ *ſi in euidentem* Archiepiſcopo, & Archipræsbitero directæ, & à meo ſucceſſore in dignitate expediendam dixi. Si tamen tenere placet communem

* opinionem, illam limita; vbicumque ex coniecturis dignoſci poteſt, delegantem habuiſſe reſpectum ad tribunal: exempli gratia ſi commiſit non Vicario ſolo, ſed Epiſcopo, vel eius Vicario, tunc enim iuriſdictio tranſit in ſucceſſorem in Vicariatu, quia per adiectionem perſonæ Epiſcopi videtur habitus reſpectus ad tribunal non ad Vicarium ipſum, ſeu ad eius perſonam, vt firmauit *Rota in vna ſyracuſana coram Cantuccio relata à Gabr. d. conſ. 32. num. 1. vol. 2. Ricc. in prax. rer. quotid. deciſ. 615. nu. 2.*

14 Sicut † è conuerſo quoties commiſſio non eſt facta expreſſo nomine proprio alicuius in dignitate, conſtituti, vel canonicatum obtinentis, delegatio dicitur perſonalis *Imol. in c. quoniam Abbas col. pen. & ibi Bero. nu. 21. & ſeq. de offic. deleg. Alex. conſ. 175. col. pen. lib. 5.* cum alijs quos refert & ſequitur *Pariſius in tract. de Reſign benef. lib. 1. quaeſt. 11. n. 12. & 13.* Quo fit, vt ſi ille cui commiſſio dirigitur, reſignet dignitatem, vel Canonicatum, cauſa non à reſignatario, ſed ab ipſo reſignante ſit cognoſcenda *glo. in c. ſtatutum verb. canonico verſ. & ſi tempore data de reſcript. in 6. & ibi Archid. nu. 3. ver. & quod Anchar. nu. 5. ver. quarto quaero Gemin. nu. 9. & cæteri omnes Abb. conſ. 93. col. 3. lib. 2. Paul. de Caſtr. conſ. 327. ad primum in 3. dub.* cum alijs relatis *per Decium in d. c. quoniam Abbas nu. 56.* qui te-

* ſtatur de communi, *& ibi per Fely. nu. 5. & Bero. nu. 95. & Pariſ. de reſign. lib. 1. d. q. 11. nu. 6.* & per totam vbi rationes adducit, & contraria diluit, & ibi *nu. 14. in fin.* teſtatur ita reſoluiſſe *Sac. Congregationem die 21. Maij 1587.* ſequitur *Ceuall. in com. contra commun. q. 667. nu. 10. in fine.*

15 Quando † autem verſa vice per mortem delegantis, re integra expiret Iuriſdictio delegati, vide per *Borgnin. deciſ. 28. nu. 31. par. 3. Mandoſ in reg. 10. Cancell. q. 2. Guttier can. quaeſt. lib. 2. cap. 17. nu. 7. Sanch. de Matrim. lib. 8. diſp. 28 nu. 87. & ſeq. Gonzal ad reg. 8. Cancell. glo. 12 nu. 42. 51. & 52. Garzi. de benefic. par. 6. cap. 2. §. 3.*

ARGVMENTVM.

Parenti ad ſecundas Nuptias tranſeunti an legitima vel eius ſupplementum debeatur, & an in proprietate, vel in vſufructu; & confutatur Merlin. de legittma lib. 4. tit. 2. quæſt. 2.

Legitima an in fructibus, & an in Vſufructu conſiſtere queat.

Mater binuba an & quando filij teſtamentum contratabulare poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Legitima parentibus ſicut & liberis debetur.*
2 *Matri & Auiæ legitima debetur.*
3 *Legitima parentum & liberorum, quo iure deferatur.*
4 *Patrem habens & filium in eadem neceſſitate conſtitutos, ſi vtrumque alere nequit, patri potius quam filio ſubuenire debet.*
5 *Mater ex teſtamento filij legitima priuari non poteſt.*
6 *Mater ſuplementum legitimæ petere poteſt.*
7 *Etiam inſtituta eccleſia.*
8 *Eccleſia ſuis exheredatis, non eſt inſtituenda.*
9 *Legitima eſt debitum neceſſarium, velut æs alienum.*
10 *Legitima continet in ſe piam cauſam, & eſt ea potentior.*

11 *Ma-*

11 *Matri debetur legitima in bonis filij Religioſi a die profeſſionis, etiam ſi ſit binuba nu. 14*
12 *Matri binuba debetur legitima.*
13 *Mater vidua contratabulat teſtamentum filii, in quo eſt præterita.*
14 *Clauſula codicillaris quatenus ſaluet teſtamentum filij, in quo mater eſt præterita.*
15 *Mater binuba filij teſtamentum contratabulare nequit.*
16 *Matri binuba debetur legitima in vſufructu.*
17 *Pœna ſecundo nubentibus in odium nuptiarum inflicta, ſunt per ius Canonicum ſublata.*
18 Mainard.deciſ. 93. nu. 3. *corrigitur.*
19 *Pœna ſecundo nubentibus fauore filiorum impoſita. adhuc vigent.*
20 Menchiac. de ſucceſſ. progreſ.lib.3.§.27. nu. 26. *emendatur.*
20 *Mater binuba filio ab inteſtato ſuccedit in vſufructu, non in proprietate.*
Mangill. de Imputat. q. 7. n.2.*declaratur.*
Facchineus lib. 3. controu. cap.63.in fin. *reprobatur.*
22 *Legitima an in vſufructu, & an in fructibus conſiſtere poſſit.* & nu. ſeq.
23. *Fructus aliud ſunt, & aliud vſusfructus,*
24. *Legitima eſt portio inteſtatæ ſucceſſionis. nec debetur non ſuccedenti ab inteſtato.*
25 *Matri binuba filius non tenetur quicquam titulo inſtitutionis relinquere.*
26 §. hinc nos in Auth. de Nuptijs *interpretatur.*
26 *Mater. iterum nubens an ſit filijs ingrata, vt legitima priuari poſſit.*
28 *Lucrum dotale amittit vir ad ſecunda vota tranſiens.*

DECISIO XXXII.

PARROCHIALI Eccleſię oppidi Munchij dictionis temporalis Epiſcopatus Parmenſis, immiſſionem in bonis Angeli Mariæ Ienii, à quo hæres inſtituta fuerat, coram me tunc Vicario Parmæ petenti; Ioanna teſtatoris mater, cui ille ſexaginta duntaxat ſcuta legauerat, iubens illis eſſe contentam; ſe oppoſuit; legitimæ ſupplementum petens; quod ſibi denegandum dicebatur, eo quia ad ſecunda vota iamdiu conuolauerat: cumq; vnaq; pars forenſibus altercationibus omiſſis, meæ determinationi acquieſcere ſtatuiſſet, ego vt hinc Eccleſiæ, inde pauperculæ mulieris indemnitati conſulerem, diligentius iura partium perpendere volens, tria in quæſtionem adduxi. Primum an generaliter Matri debeatur legitima in bonis filii; cui victricum induxit. Secundum quid in noſtra facti ſpecie in qua particulares circunſtantiæ concurrebant, ſit dicendum. Tertium quota matris legitima eſſe debeat, & ſuper ſingulis quæſtionibus particularem deciſionem ad prolixitatem vitandam extendere decreui.

Quod igitur attinet ad primum articu-
1 lum, regula eſt certa, vt † quemadmodum liberis ex parentum bonis debetur legitima, ſic & parentibus ex liberorum bonis debeatur *l. nam & ſi parentibus ff. de inoff. teſtam. l. ſcripto ff unde lib. §. 1. in fin. Auth. de hered. & falc. Dec. in l. iura ſanguinis nu. 9. de reg. iur. Alex. conſ. 140. nu. 9. vol. 1. & conſ. 168. nu. 18. vol. 3. Bero. in cap. rainutius num. 229. de Teſtam. Craſſ. in §. legitima q. 5. Peregr. de fideic. artic. 36. nu. 44. Merlin.* cum per eum congeſtis *in tract. de legit. lib. 1. tit. 2 q. 12. nu. 3. Capic. deciſ. 29. nu. 5. Card. Seraph. deciſ. 963. & dec. 1365. nu. 1.*
2 Et ſignanter matri, & auiæ: plenè *Roma. conſ. 185. nu. 5. ver. tertio legitimam Iaſ. in auth. nouiſſima num. 35. C. de inoſ. teſtam. Crauett. conſ. 100. in fin. Rolan. conſ. 39. per totum vol. 3. Hiero. Gabr. conſ. 17. nu. 7. & conſ. 45. n. 4. lib. 2. Craſſ. in §. legitima q. 80. Petra de fideic. q. 15. nu. 75. Clementin de Patria Poteſta. cap. 4. nu. 23. & effect. 16. nu. 54. Merlin.* aliis relatis *vbi ſup nu. 8. Surd. conſ. 404 nu. 9. Theſaur. deciſ. 172. nu. 6. Rota deciſ. 421. par. 4. diuerſ. & deciſ. 116. nu. 1. & deinceps & deciſ. 223. nu. 2. par. 5. recentior.*
3 Quamuis † non conueniant ſcribentes an parentibus non ſecus ac liberis, iure naturæ debeatur: ſententiam enim negatiuam poſt alios quos refert, tenuit *Roland. conſ. 30. nu. 13. & ſeq. lib. 3. Rimin. iun. conſ. 259. nu. 34. lib. 3. Gratian.* de magis com. atteſtans *diſcept. forenſ. cap. 448. num. 4. tom. 3. Surd. conſ. 341. nu. 28.* vbi plurimis relatis, hinc infert legitimam parentibus debitam, poſſe in totum per ſtatutum tolli, non item eam, quæ filiis debetur. Affirmatiuam verò tenuere *Peregr. de fideic. art. 49. num. 49. in fin. Merlin. de legit. lib. 1. tit. 2. q. 12. nu. 4.* per tex. qui videtur expreſſus *in §. 1. itaque in Auth. de hered. & falc.* & generaliter parentum legitimam pari paſſu cum legitima filiorum ambulare, inquit *Card. Seraph. deciſ. 1331. nu. 1.* Alii rurſus mediam probauere ſententiam, quæ mihi ſatis arridet; vt nempe tam parentum, quam liberorum legitima introducta ſit de iure

poſi-

poſitiuo, fundato tamē in ratione, ſeu in-
ſtinctu naturali, vt placuit *Dyno in regula*
indultū de reg. iur. in 6. & Bar. in d. §. primo
itaq; illiſq; non relatis tenuit *Io. de Garron.*
in repet. auth. ex teſtam. nu. 30. C. de ſecund.
Nupt. Caballin. poſt hæc ſcripta viſus, *in*
Milleloq. q. 862. & deberi ratione naturali,
probat tex. *in l. eū ratio in fin. ff. de bon. dān.*
& declarāt *Soc. iun conſ. 62. n 20 lib. 3.* re-
fert *Menoch. conſ. 77. n. 4. vol 1. Petra de*
fideic. q. 15. nu. 76.

At poſt hæc ſcripta emanauit egregia
Rota deciſio corā *D. Durano* quæ eſt *dec.*
62. p. 5. recentior. in qua probatur legitimā
tā aſcendentiū quā liberorū quoad nomē
& quotā & quo ad eam, quæ debetur non
egētibus alimētis eſſe de iure poſitiuo: cō-
ſideratā verò prout debitā pro neceſſarijs
4 alimētis vtrāq; eſſe de iure naturali: † imò
magis natura parentib. deberi, quam filiis
ex *D. Th. 2. 2. q. 36. ar. 9.* docēte quod ſi quis
Patrē habet & filiū in eadē cōſtitutos ne-
ceſſitate, nec vtrūq; alere poteſt, patri po-
tius quā filio ſubuenire debet; quia cū ius
naturale in homine ex ratione naturali
eſtimetur, tāto ſtrictius in eo aliquid eſt de
iure naturali, quāto fortior eſt ratio natu
ralis; quæ dubio procul potentior eſt erga
parentes, à quibus filij eſſe habent *c. naſci.*
56. diſt. quibus propterea ex *Ariſtot. 4 etic.*
nō poteſt ſufficiēter retribui & cū *D. Tho.*
* tenet com. Doct. *Bellarr. in c. parſimoniā 41*
diſt. cū alijs quos refert & ſequit *Surd. de*
alim. q. 94. per totā lib. 1. & Rota vbi ſupra
nu. 35. cum ſeqq.

5 Sed quicquid ſit de hac quæſt. † Indubi-
tatū eſt Matrem ex teſtamēto filij legitima
non poſſe priuari *Azor. in ſum. C. de ſecūd.*
Nupt. col. pen in fi. ver. quid ſi moriatur Ho-
ſtienſ. in ſum. extra eod. tit. & eſt tex. *in §. cū*
igitur, iuncta glo. in verb. allegat. In auth. de
non eligēdo 2. nuben. quem textū non eſſe
correctū, obſeruat *Io. de Garron. in repet.*
auth. ex teſtam. ſub n. 25. ver. & ſi t. ſlis C. de
6 *inof. teſtam.* † Sed ſi ei minus relictum fuit,
deberi ſupplementum tex. in *l. omnimodo*
ver. alijs perſonis præuia liberorū mētione C.
de inoff. teſtam. & ibi id notant *glo. odoffr.*
* *Fabr. Ang. Saly. Iaſ.* cæteriq, omnes, &
Vaſq. lib. 3. de ſucceſſ. §. 30. nu. 85. Butr. cōſ.
12. & Merlin de legit. lib. 3. tit 3. q. 2. nu. 7.

7 Etiam † inſtituta Eccleſia, vel pia cauſa
Auth. ſi qua mulier & ibi Doctores C. *de ſa-*
croſ. Eccle. glo. in l. ſi quis ad declinandum in
* *verb. ſimili modo & ibi Bar. n. 6* & DD. om-
nes C. *de epiſc. & Cler. Durant. de arte te-*
ſtandi tit. 5. c. 18. n. 4. Caphal plurimos con
gerens *conſ. 85. ſub n. 31. & ſeq. vol. 1. Cuc-*
cuſ. de legit. §. nec vſufructu nu 41. Merlin.
etiam de legit. lib 2. tit. 1. q. 10. nu. 2. Petra de
fideic. q. 15. Mangil. de imputat. q. 49. n. 63.

8 Non † enim eſt inſtituenda eccleſia ſuis
exhæredatis, iuxta ſententiam *Diui Au-*
guſtini relatam in *c. fin. 17. q. 4.* Nec per
voluntariam eccleſiæ inſtitutionem, mi-
9 nuenda eſt legitima, † quæ debitum eſt ne-
ceſſarium, & æri alieno comparatiuè ad
legata æquiparatur, vt poſt alios habetur
per *Merlin. d. q. 10. n. 3. facit Menoch. conſ.*
206. nu. 57. lib. 3.

10 Et † continet in ſe piam cauſam vt per
Beroum conſ. 16. ſub nu. 81. lib. 2. Imò po-
tentior, fauorabiliorque eſt quacunq; pia
cauſa *d. c. fi. 17. quæſt. 4. Dec. conſ 480.*
num. 21. Greg. XV. deciſ. 539. nu. 7. & 8.
quibus addo *Tiraq. de priuil. piæ cauſæ pri-*
uil. 84.

11 Quo fit, vt filio ad religionem vna cum
bonis conuerſo, matri debeatur legitima,
& quidem à die profeſſionis, & ſic eo ciui-
liter mortuo, nō expectata morte natura-
li, vt poſt hæc ſcripta pleniſſimè firmauit
Rota in dec. 116. & 223. & 267. per totam
par. 5. recentior.

12 Sed † & Matri binubæ, tranſitu ad ſecun-
das nuptias non attento, ex eadem natu-
rali ratione deberi legitimam in bonis filii
prioris matrimonii, probat tex. *in §. cum*
igitur. ibi *ſiue ad ſecundas vellet venire*
nuptias, ſiue non in Auth. de non elig. ſe-
cundo nuben. & reprobatis *Bero. & Socc.*
iun. luculentiſſimè comprobat *Rimin. iun.*
conſ. 306. nu. 56. & ſeqq. lib. 3. Rota dd. de-
ciſ 116. 223. & 267.

In † duobus tamen à matre vidua differt
13 mater binuba; prius eſt † vt illa ſi prætereatur
tur à filio teſtante, vel ei quid nō venerabi
li titulo inſtitutionis relinquatur, teſtamē-
tū ipſū cōtratabulare valeat. *§. iuſtū autē.*
§. ſancimus & §. hæc autē diſponimus in Au
th. vt cum de appell. cognoſc. Paul. de Caſtr. in
auth. ex cauſa n. 11. C. de liber. præter. Alex.
in l. 1. n. 4. & ibi Dec. n. 8. C. de bon. poſſ. cōtra
* *tab. Molin.* de com. atteſtans *de Primogenit.*
lib. 2. c. 15. n. 16. Theſ. dec. 58. n 1. cū alijs per
Peregr. de fideic. ar. 49. n. 48. & Merlin. de le-
git. lib. 1. tit 2. q. 2. n. 5. & per Surd. conſ. 341.
* *n. 29. lib. 3.* quā ſententiā veram & com. eſſe
oſtēdit *Iaſ. in Aut. nouiſſima n 3. C. de inof.*
teſt. inducens ad hoc tex. *in §. aliud quoq.*
capitulum iuncto §. & hæc quidem de paren-
tum in auth. vt cum de appell. cognoſ.

14 Niſi teſtamentum propter clauſulam
codicillarem ſubſtineatur, quæ opera-
tur vt præteritus detracta legitima cen-
ſeâtur rogatus hæredi ſcripto hæredita-
tem reſtituere, *l. quia autem in prin. ff.*
ſi quis omiſ. cauſ. teſtam. l. teſtamento C.
de fideic. l. generali §. ex teſtamento ff. de
fideic. libert. Alex. conſ. 29. n. 5. lib. 1. Iaſ. conſ.
104. col. 1. in fin. ver. ſed cum in præſenti
lib. 4 Pariſ. conſ. 26. nu. 49. lib. 2. Rolan.

conſ.71.nu.57.lib.2. Gratian. diſcept. fo-
renſ. cap.448.nu.11.
15 Hæc† autem contratabulare nequeat;
quia poteſt illi filius quidlibet etiam titu-
lo ſimplicis legati relinquere, prout in
hac facti ſpecie contigit tex. eſt in *§. hinc*
nos ibi *& ita matri relinquens, ſiue inſtitutio*
nem, ſiue legatum, rectè derelinquat in
Auth. de Nuptijs.
Poſterius eſt, vt matri viduæ debeatur
16 legitima pleno iure per ſupradicta;†ei ve-
rò quæ filio vitricum induxit, duntaxat
quoad vſumfructũ, proprietate reliquis fi-
lijs eiuſdem matrimonij relicta; vt probat
§. hinc nos; per quod in hoc corrigitur *§.*
cum igitur in auth. de non eligen. ſecund. nu-
ben. Bal. conſ.314.lib.4. & in Auth. ex teſta-
mento C. de ſecund. Nupt. vbi etiam Io. de
Garron. in repet. nu.30. & ſeqq. in noua edi-
tion. (licet perperam à *Menoch. conſ.237.*
pro contraria ſententia afferatur) *Fab. de*
Gnocch. in repet. auth. nouiſſima n.163. C. de
inof. teſtam. Ant. Gabr. de ſecund. Nupt. con-
cl.3.n.8 & 12. Rim. iun. conſ.305.n.22.lib.
3. Villalob. in com. opin. litera B.n.45. & ſeq.
Boer. dec.185.n.6. Sanch. de Matrim. lib.7
diſp.89. n.19. Guttier. de Matrim. c.109.
n.6. latiſſimè *Peregr. in cõſ.78. n.5. & ſeqq.*
* vbi de com. *& cõſ.80.n.20. cũ plurib. ſeqq.*
Caroc. dec.29.n.33. Tob. Nonius cõſ.74.n.1.
& ſeqq. Honded conſ.49.n.22. & ſeqq. lib.1.
17 Quamuis enim ius canonicũ in *cap. pen.*
& fin. extr. de ſecund. Nuptijs ſuſtulerit
pœnas iterum nubentibus in odium ſe-
cundarum nuptiarum à iure ciuili inſli-
ctas in *l.1. & 2. & in auth. eiſdem C. de*
ſecund. Nupt. cæteraſque in quibus ra-
tio in dd. decretalib. allata militat, vt per
glo. in l.3. in verb. onorarias & ibi Bar. in fin.
C. de ſecund. Nupt. Innoc. in d. c. fi. nu. vnico
& ibi Hoſt. n.2. & 3. Io. Andr. n.5. cæteriq;
* omnes, cum alijs quos refert & ſequitur
Ant. Gabr. de ſecun. Nupt. concl.5.n.1. Surd.
in tract. de Aliment. tit.7.q.22.n.14. Ceuall.
Specul. com. contra com. q.742.n.2. cum alijs
copioſiſſimè congeſtis per *Sanch. de Ma-*
trim. lib.7. diſp.87.n.23. & ſeqq. Guttier. de
18 *Matrim. c.108.n.2.* ex†quibus corrigẽdus
eſt *Mainard. in dec.93. lib.3.* aſſerens ſolam
infamię pœnã fuiſſe ſublatã, cętera manere
19 At†nõ ſuſtulit ius canonicũ pœna non in
odiũ ſecundariũ nuptiarũ, ſed in fauorem
filiorum primi thori à iure ciuili illatas de
quibus in *l. fœmina & in l. hac edictali &*
in l. generaliter C. de ſecund. Nupt. & in ſimi
lib. iuribus vt benè per *Innoc. in d. c. fin. de*
* *ſecund. nupt.* quẽ omnes comuniter ſequũ-
tur, teſte *Abb. ibidẽ n.3. & ſeq.* ſecundũ quẽ
graue eſſet ab hac opin. in iudicãdo & cõ-
ſulẽdo recedere, quam à nullo violatam ſe
inueniſſe profitetur; *glo. Cyn. Bar. Bald.*
Alber. Saly. & cæteri in l.1. C. de ſecund. Nu
pt. Roma conſ.182.n.1. Couar. lib.4. decret.
2.p.c.3.§.9.n.5. plurimos cõgerit, & ſequi
tur *Sanch de matr. lib.7. diſp.88.n.39. & ſeq.*
& Gutt. de Matrim. c.108.n.21. & ſeq. pul-
crè & diligẽter *Theſaur. iunior in q. forenſ.*
lib.1.q.28.n.15. vbi plurib. adductis de cõ.
* teſtatur; *& Ceuall. in Specul. com. cõtra com.*
q.742.n.4. & ſeqq. vbi inquit in iudicando
& cõſulendo, nõ eſſe ab hac ſentẽtia rece-
dẽdum; ex quorũ dictis patet ſolutio ad ea
quæ *Abb. & Fely. in d. c. fi.* in puncto iuris
20 afferebãt in cõtrariũ, †& emendandus eſt
Mebiata de ſucceſſ. progreſſ. l.3.§.27.n.26.
qui oppoſitam ſententiam inconſideratè
communem appellauit.
Cæterũ matrẽ ex bonis primi viri in filiũ
ſibi præmortuũ peruenctis nullã conſequi
legitimã ſi ante eiuſdẽ filii obitũ ad ſecun-
das progreſſa ſit nuptias, & vſumfructũ ſi-
bi debitũ nullã habere legitimæ rationem
pluribus contendit *Menoch in conſ.237 à*
nu.7. cum plur. ſeqq. lib.3. quem latè ſequi-
tur *Merlin. de legit. lib.4. tit.2.q.2.* quorũ ta
mẽ rationes facilè, ni fallor elidi poſſunt.
29 Non itaq; obſtat quod cum Mater binu-
ba filio decedenti ab inteſtato, non ſucce-
dat in proprietate, ſed in vſufructu duntà-
xat per tex. *§. hinc nos in Auth. de Nupt.*
quo correcta fuit diſpoſitio *§. cum autẽ in*
Auth. de non eligen. 2. nuben. & reuerſum
fuit ad ius antiquum *l. fœmine in fi. C. de ſe-*
cund. nupt. & l. Mater C. ad ſenatus cõſ. Ter
tull. Nõ valeat ſucceſſiuè conſequi legiti-
mam, quæ portio eſt bonorũ in plena pro
prietate; nec poteſt in vſufructu cõſiſtere
ad quod *Menoch. loco citato n 8. & ſeqq.* ad
ducit *Imol in l. centurio col.2 ff. de Vulg. &*
Cucci in tract. de legit. tit quib. in reb. cõſiſt.
poſſ legit. n 4. Nã quicquid ſit de reſponſio-
ne *Facchin. lib.3. controuerſ. c.63 in fi.* qui
maiorẽ propoſitionẽ negans cõtendebat
imò Matrem binubã ab inteſtato filijs ple
no iure ſuccedere, ſed proprietatẽ cæteris
eiuſdem thori filijs reſeruare debere; quæ
quidẽ originaliter fuit opinio *Azonis*, quẽ
ſequitur *Socc. ſen. cõſ.34. ſub n.11. vol.1.* &
in lucris dotalibus latè *Crauett. conſ.285.*
& Petr. Puth. de teſtam. coniug. lib.1.c.3. cu
ius tamẽ cõtrariũ verius eſt, vt ea dũtaxat
in vſufructu ſuccedat, vt probat *tex. in d.*
§. hinc nos vbi notat *Iac. de Beluis. & tra-*
dunt Bar. in l. mater C. ad Tertull. Rmin. cõſ.
119.n.7. vol.2. Soc iun cõſ. penult. n.3. lib.4.
* & hanc eſſe receptã ſententiã teſtatur *Mã*
gil. de Imput. q.7.n.25. pro qua adduco te-
ſtũ expreſsũ in *§ ſi verò in auth. de Nupt.* &
dixi in præcedẽti *dec. n.2.* Hac inquã reſpõ
22 ſione omiſſa, † potius reor negandam
eſſe minorem *Menochij* propoſitionem,
quæ aſſerit legitimã non poſſe in vſufructu
conſi-

conſiſtere; neque hoc adſtruunt *Imola & Cuceus* ab eo citati, quorum prior inquit legitimam non conſiſtere in fructibus iudicio teſtatoris perceptis, ſed ex rebus principalibus hæreditatis eſſe detrahendam; poſterior quærit an Matri inuitæ. & in eius præiudicium poſſit legitima in fructibus aſſignari, & negatiue reſpõdet, eo quod illa nõ in deterioribus, ſed in medioeribus rebus ſit aſſignãda. Hoc autem quod in eius fauorem inductum eſt, non poteſt in eius odium retorqueri; ita vt caſu quo leges eam ob binubatum legitima in proprietate priuant, nos etiam ad vſumfructum pœnam extendamus.

23 Præterea diuerſi ſunt termini an in fructibus legitima, an verò in vſufructu cõſiſtere valeat tex. eſt in *l. dotis fructus §. ſi vſusfructus ff. de Iure dot. Rota deciſ.* 31. *nu.* 11. ex impreſſis penes *Merlin. de legit.* Et Doctores hos terminos confundentes allucinari, aduertit *Card. Seraphi. deciſ.* 1365. *nu.* 2. 6. & 14. vbi in puncto loquitur de legitima matri debita, quæſtio enim an ea in fructibus conſiſtere valeat, reſpicit fructus perceptos iuxta ea quæ dixi in deciſ. noſtra verò an in vſufructu conſtitãt, reſpicit futurum vſumfructum in quo conſiſtere poſſe ſuadetur ex *Anchar. in. conſ* 421. Læue eſt etiam aliud *Menochij, & Merlini* obiectum, vt nempe

24 † ex quo non valenti ab inteſtato ſuccedere, legitima nequaquam debetur, quippe quæ ſit portio inteſtatæ ſucceſſionis *l. cum quæritur C. de inoff. teſtam. glo. in l. papinianus §. vnde ſi quis ff. eod. Rubeus* cum relatis *conſ.* 156. *nu.* 4 *Socc. iun. conſ.* 25. *nu.* 12. *lib.* 1. & *conſ* 124 *nu.* 4. *lib.* 2. *idem Menoch. de arb. iud. caſ.* 149. *nu.* 13. (qui tamen id perperam in dubium reuocauit in *conſ.* 8. *nu.* 3. propter plurimos contrarium ſentientes) idemq; tradunt *Macchabrun. conſ.* 79. *nu.* 95. latè *Crauett.* plurimos adducens *conſ.* 236. *n.* 2. *Rolan. conſ.* 62. *nu.* 53. *lib.* 3. *Capb. conſ* 5. *per totum lib.* 1. *Suar. in Theſaur. recep. ſenten. verb. legitima nu.* 89. *Peregr.* cum relat. *de fideicom. art.* 36. *nu.* 38 & *in tract. de Iure fiſci. lib.* 2. *tit.* 7. *n.* 9. *Craſſ. de ſucceſſ. in §. legitima q.* 43. *nu.* 1. *Surd. conſ.* 45. *n.* 2. *lib.* 1. & *Deciſ.* 167. *n.* 7. *Hiero. Gabr. cõſ.* 24. *n.* 4. *lib.* 2. *Honded. cõſ.* 10. *n.* 2. & *cõſ.* 77. *n.* 10. *lib.* 1. Ea profectò matri binubæ nullatenus competat, vt quæ à ſucceſſione filii ſit in proprietate excluſa.

Argumentum enim concludit illam non poſſe ad legitimã in plena proprietate aſpirare; at in terminis noſtris potius retorquetur, vt ſcilicet ex quo illa filio ab inteſtato ſuccedit in vſufructu, ſic & in eiuſdem vſusfructus portione, legitimam conſequi debeat.

25 Eadem† facilitate tollitur quod inquit *Merlin de legit. lib.* 4. *tit.* 2. *q.* 11. *n.* 10. Filium poſſe matri binubæ quidlibet relinquere, etiã non venerabili inſtitutionis, ſed ſimplicis legati titulo *d. §. hinc nos in auth. de Nupt.* ibi *ita & matri relinquens, ſiue inſtitutionem ſiue legatum, rectè derelinquat;* & conſequenter eidẽ non deberi legitimã quæ de ſui natura inſtitutionis titulo eſt relinquenda; † Nam falſum eſt cõſequens; cum ibi Imperator nullo pacto intẽdat declarare extraneã Matrẽ binubam, cũ imò illam ab inteſtato ad vſumfructum admittat, ſed dubitaretur an ſaltem ex filii volũtate proprietatẽ conſequi valeret, affirmatiuè reſpondens, arguit à maioritate rationis, quaſi dicat ſi teſtatur cuilibet extraneo bonorum ſuorum proprietatem relinquere poteſt, nil prohibet quin & matri binubæ derelinquat: ita interpratatur tex. ibidem *Iac. de Beluis*, quem ſequitur *Io. de Garron in Auth. ex teſtamento nu.* 25. *C. de ſecund. Nupt.* & dicam in deciſione ſequenti nu. 5.

27 Eiuſdem farinæ eſt aliud *Merlini* obiectum, Matrem videlicet ad ſecunda vota tranſeuntem dici ingratam, vt quæ animã lædat defuncti, filiorumq; ſpernat charitatem vt per *Socc. iun. conſ.* 71. *nu.* 8. & *ſeq. vol.* 2. ob ingratitudinem autem amitti legitimã *§. ingratitudinẽ in auth. de nupt.* Sufficit enim reſpõdere inter ingratitudinis cauſas nullatenus tranſitum ad ſecundas nuptias connumerari, vt patet ex *§. hinc nos in fi. Auth. de Nupt. & Auth. ex teſtam. C. de ſecund. Nupt.* Idq; aſſerere, eſſet directè aduerſari ſentẽtiæ *Apoſtoli* dicẽtis 1. *Corint.* 7. 39. Mulierẽ per obitum viri à lege matrimonii liberari & ad libitũ in domino iterũ nubere poſſe; eſſetq; contra tex. *in c. pen. & fin extr. de ſecund. Nupt.*

Deniq; nõ refragatur aliud *Merlini* fun

28 damentũ à ſimili † vt quẽadmodũ vir tranſiens ad ſecunda vota, amittit lucrum dotale *Bald. in d. Auth. ex teſtam. n.* 6. *Cremenſ. ſingul. vltimo Bais de foroli. inter conſ. Signorol. conſ.* 68. & *conſ. vlt. Rolan. de lucro dot. q.* 86. *n.* 67. *Boer. dec.* 785. *n.* 8. ſic pariter mulier legitimæ iacturã faciat: quoniã huiuſmodi ſimile, eſt toto cælo diſſimile: tũ quia naturali ratione & ſic arctiori vinculo debetur matri legitima, quã viro lucrũ; tum etiã quia tex. *in d. §. cũ igitur in Auth. de nõ eligen. ſecun. nuben.* qui in hac parte incorrectus remanſit, matri binubæ legitimam in vſufructu etiam contra filii teſtamentum concedit; ideo de vno caſu ad alium arguere non licet.

ARGVMENTVM

Matri binubæ an contra teſtatoris prohibitionem legitimę ſopplemētum debeatur & affertur germanus ſenſus §. *hinc nos in Auth. de Nupt.* Contra *Merl. de legit. lib. 4. tit. 2. q. 2.* Mater binuba an filio ſuperſtite fratri non ſuccedente, vel tacitè maternis nuptijs conſentiente, legitimę proprietatem conſequatur.

SVMMARIVM.

1 *Matri binubæ an contra expreſſam filij voluntatem, debeatur legitima.*

2 *Mater binuba in re ſibi legata conſequitur etiam proprietatem & ſub* num. 23.

§. hinc nos in auth. de Nuptiis *explicatur.*

3 *Et à* Merlini *impugnationibus explicatio defenditur*, & nu. ſeq.

4 *Vbi de vno diſputatur, cætera extrema ſupponuntur habilia.*

5 *Matri binubæ etiā in bonis à primo viro profectis debetur legitimæ ſupplemētū* & ſup. n. 2.

6 *Nemo facere poteſt quin leges in ſuo teſtamento locum habeant.*

7 *Mater binuba an in filij ſucceſſione habeatur pro extranea.*

8 *Ex* Authenticorum *volumine deſumptæ ſunt authenticæ in* Cod. *inſertæ.*

9 Auth ex teſt. C. de ſecund. nupt. *exponitur.*

10 Gloſ. in §. hinc nos ver per ſcripturam in auth. de nupt. *declaratur.*

11 *Matri binubæ an in bonis primi viri debeatur ſupplementum, ſi filius iuſſit eam eſſe legata contentam.*

Mang ll. de Imputat. q. 7. nu. 20. *reijcitur.*

12 *Mater binuba an alijs liberis non extantibus priuetur proprietate legitimæ.*

13 *Filius an transmittat ad hæredes ius dandi de iniuria matris ſecūdo nubētis*, & n. ſeq.

14 *Mater binuba ſtatim emiſſa per filium in religione profeſſione conſequitur legitimam in plena proprietate.*

15 *Mater non priuatur filiorum intuitu proprietate, quam ipſi non ſunt laturi Pœnæ ſecundo nubentium ad filiorum fauorem impoſitæ, an tranſeant ad hæredes.*

16 *Conſenſus tacitus filij in nuptijs matris an & quando operetur vt ea legitimam etiā proprietatis in prædefuncti filij bonis conſequatur*, & nu. ſeq.

17 *Minor an renunciare poſſit tacitè vel expreſſe pœnæ ad ſui fauorem matri ad ſecunda vota tranſeunti illatæ, & an in integrum reſtituatur.*

18 *Filius debet eſſe certus de ſuo iure, vt illi tacitè renunciaſſe dicatur.*

19 *Mater minor ad ſecunda vota tranſiens an priuetur proprietate in bonis filij* & n. 22.

20 *Mater minor iterum nubens non petito filijs tutore an pœnam incurrat* & nu. 22.

21 *Peccatum commiſſionis grauius punitur, quam omiſſionis.*

22 Menoch. conſ. 626 nu. 14. *reijcitur.*

23 *Pœnæ impoſitæ Matri ſecundo nubenti ad filiorum fauorem cōprehendunt & patrē.*

24 *Lex generaliter loquens, etiam minores comprehendit.*

25 *Filio ſuperſtite prædecedente, mater binuba lucratur proprietatem quam illi relinquere debebat.*

DECISIO XXXIII.

CONCLVSIONEM in præcedenti deciſione firmatam caſui noſtro non applicari vtraq; pars contendebat. Dicebatur enim pro parte Parrochialis Eccleſiæ hæredis Angeli Mariæ Ioannam eius matrem iuſſam ab illo fuiſſe ſcutis ſexaginta ſibi legatis eſſe contentam, nec aliud quicquam petere ex qua prohibitione inferebatur eam ad legitimæ ſupplementū aſpirare nō poſſe. Cauſabatur ex altera parte Iōna imò ſibi nō in ſolo vſufructu, ſed & in plena proprietate deberi legitimā; tū quia teſtator Paulinū vnicū eiuſdem thori fratrē præterijt, qui propterea de medio credebatur ſublatus; tum etiam quia idē Paulinus ſecūdis Ioannæ nuptijs tacitè cōſenſerat.

Ego tamen Ioannæ legitimæ ſuplementum in vſufructu deberi pronunciaui.

Quod enim attinet ad Parochi prætenſionē, 1 † quāuis non deſint qui ſenſerint d. prohibitione teſtatoris attēta matrē binubā legitimæ ſupplementū haudquaquam cōſequi poſſe vt latè per *Soc. iun. conſ. 97. à n. 3. vſq; ad fin. lib. 4. & Bero. conſ. 36.* per totū *vol. 2.* quorū vterq. in eadē cauſa ſcripſit; copioſiſſimè articulū diſputās, alioſq; referens *Landerch. conſ. 33. nu. 4. vſq; ad fin.* quos nuperrimè plenè ſecutus eſt *Merlin. in tract. de legit. lib. 4. tit. 2. q. 2. n. 6. cū ſeqq.*

Cōtrarium tamen & melius latè & pulcrè defendit *Rimin. iun. conſ. 105. à n. 22. & per totū vol. 3.* vbi ſic in ſententia fuiſſe reſtatur. Idemq; firmat *Pacebin. controuerſ. iur. lib. 3. c. 63. & Mangil. in tract. de Imputat. q. 7. n. 32.* A qua ſententia concluſiuè procedēdo, arbitror in iudicando nō eſſe recedendū, & quoniā *Rimin. & Facchi.* optimè ſatisfecerunt rationibus *Beroi. & Soccini*, ſatis erit reſpondere *Merlino*, qui in ſubſtantia nil noui adducit, ſed dunta-

duntaxat diligentius ponderat verba textus *in §. hinc nos in Auth. de nupt*, qui eſt Achilles contrariæ opinionis, cum tamen nullatenus officiat, vt mox oſtendam; vnde pro illius intelligentia.

2 Supponendum † eſt ibi Imperatorē agere tantũmodo de ſucceſſione matris tam ex teſtamento, quam ab inteſtato in bonis filii, tam paternis, quam aliunde quæſitis, ſcilicet quando, & in quibus bonis mater ſuccedat in plena proprietate, & quando duntaxat in vſufructu, proprietate aliis liberis reſeruata, vt liquet ex illis verbis contextus, *ergo neceſſe eſt, filio moriente, ſiue maſculo, ſiue fœmina, ſiue teſtatus moriatur, ſiue etiam ſine hoc: interim ea, quæ ex teſtamento ſunt dicentes, ita ad ordinem, qui ab inteſtato eſt, veniamus primo de teſtamentaria ſucceſſione, poſtea de ea, quæ ab inteſtato defertur dicemus, vt gl. ibi declarat.*

Exordiens igitur Imperator à teſtamentaria ſucceſſione, determinat, quidquid filius reliquit matri in teſtamento deberi eidem pleno iure, ideſt tam quoad vſumfructum, quam quoad proprietatem, quandoquidem non debeat Mater deterioris eſſe conditionis, quam extraneus, cui ſi idem reliquerit totam, vel quotam hæreditatis, ille in plena proprietate conſequetur, ita profectò ſonant verba textus à *Merlino* ponderata, quæ ſunt ſequentia. *Si igitur legitimè filius teſtatus fuit, & reliquit matri ſubſtantiam, ſiue partem eius aliquam, hanc illa accipiat per ſcripturam* (ideſt maximè ſi ſit in teſtamento in ſcriptis; quamuis idem ſit ſi per nuncupatiuum; vt ibi *gl.* ſupplet) *quia vbique cuſtodire morientium volumus voluntates*. Pergit deinde Imperator oſtendere, an relictum, quod mater binuba capit ex filii teſtamento, conſequi debeat tam quoad vſumfructum, quam quoad proprietatem. *& habeat quod dimiſſum eſt, aut datum, & ſecundam proprietatem, & ſecundum vſum*. Sed quia poterat quis obiicere, id nullo pacto dicendum eſſe de bonis à patre profectis, in quibus ab inteſtato mater ſuccedit duntaxat in vſufructu; cauſam verò teſtati regulandam eſſe ſecundum cauſam inteſtati, ideo Imperator reſpondens huic tacitę obiectioni, affert diſcriminis rationem inter hunc caſum, & ſequentem, dicens, *ſicut enim licebat relinquere alicui extraneorum, & nihil hæredi ſecundæ mulieris nocebant nuptiæ; ita & matri relinquens, ſiue inſtitutionem, ſiue legitimam, rectè derelinquat, & dominium, & vſum, ſiue ex rebus, quæ extrinſecus aduenerunt, fuerit facultas, ſiue ex paternis, nihil ex hoc fratribus contradicere valentibus*, & ſic omnia contextus verba poſita ſunt ad matris fauorem, ne illa efficiatur deterioris conditionis, quam extraneus, & per argumentum à minori ad maius concluditur contra fratres defuncti, & oſtenditur cauſam teſtati hoc caſu valde differre à cauſa inteſtati, in qua eadem ratio conſiderari non poteſt, cum in ea nihil percipiant extranei, vnde huiuſmodi oratio ad matris fauorem prolata, & ad euitandam abſurditatem, & impietate, quæ reſultaret ſi extraneus potiretur re legata in plena proprietate, mater autem binuba in ſolo vſufructu; non niſi abſurdiſſimè videtur contra ipſam matrem retorqueri *ad l. generali §. in ipſa autem in fin. C. de ſecundis nuptijs*, & iſte ni fallor eſt germanus ſenſus *d. §. hinc nos*, qui propterea non fauet, ſed refragatur *Merlini* ſententiæ.

Præterea diligenter aduertendum eſt, textum in *dicto §. hinc nos*, non loqui in caſu, quo filius prohibuit matri plus petere, ſed ſimpliciter quando aliquid ei, tam de bonis à Patre profectis, quam de aliunde obuentis legauit. Vnde ſi vera eſſet *Beroi, Socini, & Merlini* interpretatio, nunquam mater conſequi poſſet legitimam in bonis filii cum teſtamento decedentis, ſiue ex paterna ſubſtantia prouenientibus, ſiue aliunde, quod falſum eſſe, in ſuperiori deciſione oſtendi. His igitur ita firmatis, quam facillimè tres *Merlini* ponderationes circa eundem *§. hinc nos* euitantur.

3 Prima † eſt ex illis verbis textus, *quia vbicunque cuſtodire defunctorum voluntates volumus, & habent quod dimiſſum eſt, aut datum* ex quibus ipſe infert; matrem contra teſtamenti ſcripturam nihil habere poſſe, & eo, quod datum, ſeu relictum, eſt debere ſe contentam vocare. Sed profectò contextus ille in ſenſu directo id omninò non dicit, quia loquitur affirmatiuè, non negatiuè; ſi verò illius verba inducãtur à contrario ſenſu, argumentum non concludit, ob rationis diuerſitatem; quod enim mater conſequi debeat pleno iure quidquid, ſibi à filio relinquitur, & naturalis ratio, & teſtandi libertas, & maternitatis priuilegium, & abſurdi vitandi ratio ſuadent; quod autem è contra Mater legitimam, ſiuè illius ſupplementum petere nequeat, & rationi naturali, & aliis iuribus contradicit, & de hoc nihil in illo contextu, ſed vt arbitratur *Socin. Iun. d. conſ. 305. nu. 50. in fin. & nu. ſeq.* id Imperator in terminis aliarum legum
4 relinquit, † quia vbi de vno quærimus,

cætera extrema ſupponuntur habilia, *vulg. l. quod teſtamento ff. de teſtam.* quæ regula fuit peculiaris *Decij in c. cum omnes lect. 2. col. 1. & in c. quæ in Eccleſiarum col. 1. de conſt.* & in alijs locis cumulatis
5 per *Cagnol. in l. vinum ff. ſi cert. pet.* † ex alijs verò legibus determinatum iam fuerat ſupplementum legitimæ peti poſſe vbi minus relictum fuit *§. cæterum in auth. vt cum de appell. cognoſc.*

Quinimo etiam textus *in dicto §. hinc nos*, videtur expreſsè reſeruare matri legitimam, dum alia iura de huiuſmodi ſucceſſionibus loquentia præſeruat & confirmat in illis verbis, *aliorum omnium, quæ de ſucceſſionibus dicta ſunt parentum in filijs, aut filiorum in parentibus intactis manentibus*, vt etiam notauit *Facchine. vbi ſupra.* Ex alijs autem iuribus, ad quæ textus iſte ſe remittit, & præcipuè *ex §. cum igitur in auth. de non eligen. ſecundo nuben.* Matri binubæ dantur allegationes contra filij teſtamentum; Cuſtodire autem vbique morientium voluntates voluit Imperator, quatenus filius reliquit Matri ſubſtantiam, vel in partem vel in totum, non autem è conuerſo quando contra legis diſpoſitionem teſta-
6 tus fuit. Nemo † enim facere poteſt, quin leges in ſuo teſtamento locum habeant vulgat. *l. nemo poteſt ff. de legatis primò.*

7 Secunda ponderatio *Merlini* eſt de illis verbis *ſicut enim licebat relinquere vni extraneorum*, ex quibus dicit Matrem capere non iure naturali, ſed vt extraneam & propterea arguit pariter à contrario ſenſu; Nam ſicut extraneus non poteſt petere ſupplementum, ita nec Mater; quod nihil aliud eſt, quam inducta ad matris fauorem, in eius odium retorquere. Vnde ſat eſt dicere pro reſponſione, ibi nullatenus Imperatorem declaraſſe extraneam Matrem binubam, quam in verſiculo ſequenti ad ſucceſſionem ab inteſtato in vſufructu, admittit; ſed voluiſſe duntaxat arguere à maioritate rationis, vt dixi in *præcedenti deciſ. nu. 25.*

8 Tertia † ponderatio *Merlini d. lib. 4. tit. 2. q. 2. ſub nu. 7. ver. & hæc interpretatio* ſupponit tex. *in d. §. hinc nos in Auth. de Nupt.* deſumptum fuiſſe ex *auth. ex teſtamento C. de ſecund. Nupt.* ac ab illa interpretatione recipere; cum tamen palàm ſit authenticas ab Himerio in Codice inſertas, fuiſſe ab Autenticorum volumine deſumptas, & in ſpecie *d. auth. ex teſtamento* ex eodem *§. hinc nos iuncto §. cum igitur*, exceptam fuiſſe, diſſertis verbis ibi dicitur. Præterquam quod etiam ſi ſuppoſitio vera eſſet, non obſiſteret;
9 quia germanus dictæ *auth. ex teſtamento* ſenſus eſt, vt mater binuba ſuccedere, poſſit tam ſecundum mentem ſilij ex teſtamento, quam præter, idest ab inteſtato; cum hoc tamen diſcrimine, vt ex teſtamento, conſequatur liberè quidquid ſibi à filio relictum fuerit; ab inteſtato autem bona à Patre profecta, quo ad vſum fructum tantum, cætera pleno iure.

Minus aſſentiri poſſum eidem *Merli-*
10 *no* quatenus *nu. 11.* pro ſua ſententia citat *gl. in d. §. hinc nos in ver. ſcriptura*, quaſi *Accurſius* ex illo textu eliciat Matrem in ſucceſſione filij ab inteſtato prædefuncti æquiparari extraneo; quia re vera *Accurſius* ibi exponens illud verbum, *per ſcripturam*, dicit hæc formalia verba. *per ſcripturam, maximè ſubaudi; Nam ſine ſcriptura poteſt facere teſtamentum, cum extraneo eám aſſimilet ſtatim*; & ſic inhærendo verbis textus, intendit dicere, quod ſicut extraneo poteſt filius relinquere tam ex teſtamento in ſcriptis, quam ex nuncupatiuo, ſic Matri; Non autem inquit illam in cæteris æquiparari extraneo.

Mendoſum item arbitror *Merlini* Codicem dum pro eadem ſententia citat *Bal. in conſ. 93. ver. præterea tex. lib. 5. & in Auth. ex teſtamento num. 3. C. de ſecundis nuptijs & Alex. in conſ. 63. ante nu. 3. lib. 5.* quia *Bal.* in libro meo hoc nō dicit, *Alex.* autem non loquitur de legitima, ſed de hæreditate & duntaxat obiter ſupponit filium teſtando poſſe priuare Matrem binubam hæreditate, quam ab inteſtato cōſecutura fuerat; quod & nos concedimus; vt autem ſupplementum legitimæ petere nequeat, hoc *Alexander* non dicit: & ſic remanet firma concluſio, vt Mater binuba conſequatur legitimam, ſeu illius ſupplementum quo ad vſumfructum in bonis filij prioris matrimonij prædefuncti in ipſum à Patre profectis, etiam ſi is certa portione eidem legata, iuſſerit, eam amplius non petere.

Sed nec è conuerſo poterat eadem Ioanna mater binuba ſupplementum in plena proprietate petere eo quod Paulinus filius ſuperſtes à teſtatore præteritus
11 fuerit. Quamuis † enim *Mangill. in tract. de Imputat. q. 7. num. 20.* id expreſſe teneat, eam ob rationem, quia iura auferentia Matri proprietatem, emanarunt fauore filiorum ſuperſtitum, vt per *Inno. in c. ſi. extra de ſecundis Nuptijs*, & per *Bal. in dicta Auth. ex teſtamento ſub n. 2. & per Garron. ibidem nu. 50.* & ideo ſecundum

cundum eum, non proſunt hæredi extra-
neo, in quo non militat idem fauor, ac
proinde Mater non debet effici de pro-
prietaria, vſufructuaria. Nihilominus, (pa-
ce ſua dixerim) *Mangill.* allucinatur; eius
enim ratio quamuis in ſeueriſſima ſit, nõ
tamen concludit in caſu quo filius, licèt
præteritus, eſt ſuperſtes, nec *Garron.* ab
eo citatus hoc dicit.

Neque aſſerimus proprietatem appli-
cari hæredi extraneo, ſed Paulino filio ſu-
perſtiti, quamuis præterito; cui ſtatim ac-
quiritur, nec in eo conſideratur aliqua ra-
tio, vel qualitas ſucceſſionis, ſed dunta-
xat ratio ſanguinis, vt deducitur ex *auth.*
Hæres.C. de ſecund. nup. & in corpore, vnde
ſumitur, & facit *Rota deci.* 116. *n.* 19. *par.* 5.
recent. vbi inquit mortem ciuilem filij ſu-
perſtitis ſi eundem effectum mortis na-
turalis non habeat, non operari, vt Mater
proprietatem nanciſcatur.

12 Ratio † igitur *Mangillij* applicari poſ-
ſet, ſi alij non extarent liberi primi matri-
monij, vel ſi Paulinus prædecederet; tunc
enim, ſi ceſſaret cauſa priuationis proprie-
tatis, ceſſaret etiam priuatio. Vnde quã-
uis hoc etiam caſu Matrem priuari pro-
prietate tenuerint *Io. de Garron. in d. Au-*
then. ex teſtamento nu. 31. *&* 36. *& Bologn.*
in addit. ad Matthesilaum contraria tamẽ
** eſt verior, & communior opinio, vt nem-
pè non extantibus alijs filijs eiuſdem ma-
trimonij, mater habeat legitimam in ple-
na proprietate, vt probatur, expreſſe
in §. ſi vero expectat in Auth. de nuptijs, ibi,
ſiquidem non habeat filios, ſine periculo, eſt
totũ ex hos, & in § primo ſiquidẽ ver. ſi igi-
tur ibi *ſi igitur. ſine filijs manſerint eod. tit.*
& ita tenet *Corneus conſ.* 542. *n.* 6. *in fi. vol.*
2. *Ripa in l. fœmina §. illud num. penult. C.*
de ſecundis nuptijs Sanchez de Matri. lib. 7.
diſp. 89. *num.* 34. *Guttier. & tract. cap.* 109.
n. 44. *Alex. conſ.* 63. *lib.* 5. & ibi *adden. Affli.*
dec. 61. *n.* 6. *Rota* poſt hæc ſcripta impreſſa
in d. dec. 116. *n.* 11. & latiùs in *deci.* 223. *n.* 5.
13 *et ſeqq. ead. p.* 5. † vbi alijs relatis aduertit
dictam pœnam in filiorum fauorem infli-
ctam, ceſſantibus illis extingui, nec ius dã-
di de huiuſmodi iniuria, ad hæredes tran-
14 ſire † & vtrobique extendit etiam ad ca-
ſum quo filij per mortem ciuilem ob pro-
feſſionem in Religione etiam bonorum
capace emiſſam, facti ſunt inſucceſſibi-
les; firmans à die profeſſionis matri de-
beri pleno iure legitimã, quod & in *deciſ.*
367. *eadem par.* 5. confirmatur. Sed quod
cum ſit impoſita ipſo iure, tranſeat in hæ-
redem, vbi contra viuentem declarata
non fuit, plurimis relatis firmat, & de ma-
** gis com. teſtatur *Rota in Romana hæredi-*
tatis & paragij dotis prima Decembr. 1614.
coram Buratto, & eſt *deciſio* 82. *num.* 6. ex
ijs quæ ſub eius nomine modo imprimũ-
tur, & quod ſi filij deceſſerint; nihilomi-
nus proprietas reſeruanda ſit nepotibus
ſuperſtitibus *Gabr. de ſecund. Nupt. concl.* 1
ampl. 3. *n.* 8. *Sanc. de matr. lib.* 7. *diſp.* 89. *nu.*
12. *Rot. in dec.* 96. *poſt Pacif. de Salu. interd.*
quia pœnæ ſecundo nubentium inductæ
fuere ne dum fauore filiorum, ſed totius
poſteritatis *Bertrand. conſ.* 66. *nu.* 8. *lib.* 1.
Ruin. conſ. 58. *nu.* 9. *lib.* 5. *adden. ad Buratt.*
vbi ſupra nu. 15. & profectò, ſi Mater pro-
pter ſecũdas nuptias priuaretur proprie-
tate etiam fauore extranei, vtique iſta eſ-
ſet ſecundo nubentium mera pœna, cum
tamẽ pœnæ huiuſmodi ſublatæ ſint, vt ar-
gumentatur *Ancha. conſ.* 278. *n.* 5. & ſequi-
tur idem *Mangil. d. q.* 7. *ſub nu.* 30. *ver. &*
15 magna † ſanè iniquitas eſſet Matrem in-
tuitu filiorum priuari proprietate, quam
ipſi laturi non eſſent, vt conſiderabat
Fabian. in d. Authent. nouiſſima numero
54. *in fin. C. de inoff. teſtamento*, & (ad aliud
propoſitum) *Hier. Gabr. conſ.* 94. *ſub num.*
20. *vol.* 1.

Quemadmodum nec poterat Ioanna
proprietatẽ prætendere, ſub prætextu qđ
Paulinus tacitè ſecundis eius nuptijs, nõ
16 reclamando, conſenſerit † quicquid enim
ſit de hoc, an filiorum tacitus conſenſus
operetur huiuſmodi iniuriæ & lucri remiſ-
ſionem, in qua affirmatiuam ſententiam
tenuère *Bal. in Auth. ex teſtamento n.* 3. *C.*
de ſecundis nuptijs Dec. in rub. C. de nupt. &
conſ. 206. *Grat. conſ.* 83. *in fin. vol.* 1. *Pariſ.*
conſ. 29. *col.* 12. *vol.* 3. *Alex. conſ.* 63. *n.* 2. *lib.* 5.
pulchrè Rolan. conſ. 95. *volum.* 1. *Rimin. iun.*
conſ. 305. *nu.* 28. *& ſeqq. lib.* 3. *& conſ.* 378.
n. 38. *lib.* 4. *Crauett. conſ.* 661. *n.* 5. *lib.* 4. *Me-*
noch. conſ. 115. *n.* 16. *in* 2. *& conſ.* 278. *n* 24.
in 3. vbi de recepta ſententia, & *conſ.* 626.
n. 2. *& ſeqq. in* 7. *Surd. conſ.* 91. *nu.* 22. *lib.* 1.
* qui de communi *Burſatt. conſ.* 13. *num.* 42.
lib. 1. *Merli. de legiti. lib.* 4. *tit.* 2. *q.* 2. *in fi.* qui
neminem citat præter *Gabr. vbi ſup.* & di-
cit videndum tamen eſſe *Menoch. d. conſ.*
237. *nu.* 28. *& ſeq. Rota in Romana hæredi-*
tatis 1614. *coram Buratto.*

Negatiuam verò eo quod taciturnitas
in odioſis non operetur conſenſum, fir-
mărunt *Pariſienſes in addi. ad Dec.* locis ſu-
pra citatis *Ripa in l. fœmina q.* 14. *C. de*
ſecũdis nuptijs Soc. in l. cum auus col. 5. *ver.*
1. *ea ſu. ff de cond. & demonſtr. Gabr* quate-
nus hanc vltimo loco recenſet *de ſecun-*
dis nuptijs concl. 1. *ſub num.* 37. *Sarmient.*
loco ſupra citato Sanchez de matrim. diſp.
89 *ſub num.* 84. *Garron. vbi ſupra* qui citat
Paulum de Caſtro idem tenent *Peregrin.*
conſ.

conſ.78. nu.11. & 17. Facchin. d. l.3.con-
tract. c.65. ver.5. concluſio iuncto verbo iam
mibi Azeued. l.4. nu.36 tit.1 l.5. noua col-
lect. reg. vbi limitat, *Guttier. de matrim.*
c. 109. nu. 51. Boer. (à Menoch. & aliis
perperam in contrarium allatus) *dec.185.*
vbi ſub *num. 23.* ponderat aliqua iura
& ſignanter *l. hac edictali C. de ſecun-*
dis nuptijs & §. optimè auth. de nupt.
(quos tex. dicit annullare limitationem
de ſimplici conſenſu filij abſque expreſſa
iurium renuntiatione) & ſic vtraque opi-
* nio videtur communis. Et † quicquid
17 rurſus dicendum ſit an Paulinus ex quo
tunc temporis erat minor, potuerit abſq;
curatore conſentire; vel ſaltem ſit in in-
tegrum reſtituendus; quo in articulo ad
minoris fauorem reſpondit poſt alios *Me-*
noch. d. conſ.238. nu.22. & ſeq. & contra-
** riam verò ſententiam vti magis commu-
nem ſecutus fuit ſenatus Pedem. ex plu-
ribus latè deductis per *Surd. in deciſ. 99.*
à nu. 12. vſque ad finem.

In terminis tamen noſtris ad Paulini
fauorem duxi pronunciandum; quia præ-
terquamquod in puncto iuris verius vi-
detur tacitam nuptiarum maternarum
approbationem non operari pœnæ remiſ-
ſionem, per ea quæ tradit idem *Surd. in*
deciſ. 100. ſub nu.6. ver. non omit. & num.
ſeqq. tacitus conſenſus per ſe non eſt ſatis,
niſi etiam doceatur de actu poſitiuo, vt ſi
filius cum vitrico cohabitauit, eum dile-
xit, & cætera huiuſmodi vt idem *Surd* fa-
tetur *d. deciſ. 99. ſub nu. 14. in fin. & nu.*
ſeq. & ita loquuntur *Doctores* in contrariũ
allati, idque ſupponit *Rota d. deciſ. 117.*
nu.11. & 12. par. 5. recent. & poſt *Perez.*
& Azebedo tradit *Sanch. de matrim. lib. 7.*
diſp. 89. nu. 44. Theſaur. cum per eum
congeſtis *quæſt. forenſ. 30. nu 5.* & ita per
Senatum Cataloniæ deciſum fuiſſe teſta-
tur *Fontanell. de pact. nuptial. clauſul. 5.*
glo. 8. par.11. nu. 36. & hanc eſſe veriorẽ
ſententiam dixit *Rota in deciſ. 96. nu 3. &*
deciſ. 154. ex impreſſis poſt Pacif. de ſalu.
interd. Buratt. in nondum impreſſ. *dec.82.*
nu.9. vbi plurimos refert. In Paulino au-
tem & minoritas concurrebat, & nullus
deducebatur actus poſitiuus, qui in appro
bationem ſonaret. Præterea vt ruſticus,
ignorabat ex taciturnitate ſibi præiudi-
cium parari.

18 In omnem euentum † ad hoc vt mater
binuba ob filiorum conſenſum conſequa-
tur legitimam etiam in proprietate, filij
debent eſſe certi de iure ſuo, vt nempe
ſciant ex ſecundis nuptijs matrem amiſ-
ſuram dictam proprietatem, niſi ipſorum
accedat conſenſus, in terminis. *Dec. d.*
conſ. 206. nu. 7. Iaſ. conſ. 53. vol. 3. ver.
præterea l.1. Menoch. d. conſ.237. nu.28.
in 3. & conſ. 806. nu. 23. Crauett. conſ.
142. nu. 20. Boer. deciſ. 185 ſub num. 23.
Buratt. d. deciſ. 82. nu. 11. de qua ſcientia
& certioratione nullibi conſtat, vt etiam
dicebat ibidem *Burattus*.

Neque his refragabatur quod etiam
Ioanna eſſet ruſtica, ac proinde à pœnæ
19 incurſu ob ignorantiam excuſanda; † du-
cto argumento à muliere minore ad ſe-
cunda vota tranſeunte; quam ob æta-
tis imbecillitatem proprietatem legiti-
mæ non amittere poſt *Bal. Ang. Soci.*
ſen. Bellam. & Io. de Garron. quos re-
fert, tradit *Boer. deciſ. 185. in fin. Ant.*
Gabr. tit. de ſecundis nuptijs concl. 1.
nu. 50. Ripa in l. fœminæ nu. 44. C. de ſe-
cundis nuptijs Lup. in rub. de donat. inter
virum & vxorem §.50. nu.34. in fin. Surd.
conſ.471 nu 29. l.4 latè *Menoch. conſ.626.*
nu.8 & ſeqq. vol.7. vbi contrarijs reſpon-
* det, eſt communis opinio, vt per *Villalob.*
in ſuis com. litera B. nu. 30.

Nam ſi veritatem amamus d. opinio
nulla lege vel ratione probatur & con-
trarium defendunt. *Azebedo l. 5. recopil.*
tit.1. l. 4 n.38. & Sanch. de matrim. lib. 7.
diſpu. 89. nu. 56. Guttier. C. 109. nu. 66.
Baldus autem Ang. Socci. Bertran. & Gar-
ron. à modernioribus ad hæc citati lo-
20 quuntur in diſſimili materia, † nempe in
caſu *Auth. eiſdem pœnis C. de ſecundis*
nuptijs, & ſic in matre, quæ ſecundo nupſit
non petito tutore filijs, quorum ipſa ad-
miniſtrabat tutelam, quæ punitur de omiſ
ſione, & ita etiam intelligendi ſunt iunio-
res Doctores, qui eos ſimpliciter ſequun-
tur. His itaque de medio ſublatis, in caſu
de quo loquimur non poteſt dici com.
* opin. cum nos agamus non de omiſſione;
ſed de commiſſione, & ita in effectu di-
ſtinguit *Dec. in l.1. num. 2. C. de ſecundis*
21 *nuptijs* eſt autem † regulare vt peccatum
in cõmittendo cõſiſtens grauius punitur,
quam in omittendo *l. argentarius §. cum*
autem, & ibi *Bal. ff. de eden. gl. in l. ſi mo-*
ra ff. ſol. matr. Bar. in l. licet §. fin. ff. de pe-
cul. Dec. in l. 1. nu.8. C. de tranſact. Surd.
conſ. 342. nu. 17. vol.3.

22 Nec † poteſt concedi, quod ait *Me-*
noch. d. conſ.626. nu. 14 eandem eſſe in
vtroque caſu rationem, quia imò diuerſi-
tatis ratio ad oculum patet; quandoqui-
dem *Auth. eiſdem pœnis C. de ſecundis nup-*
tijs eſt merè pœnalis vt pote quæ pœnam
imponit matri tutrici ad ſecunda vota
conuolanti; non petito tutore filijs, & ſic
vti merè pœnalis, non eſt extendenda ad
protutricem, prout eſt mater minor, præ-

ſertim

ſertim cum eius culpa in omittendo conſiſtat vt benè conſiderat *Garron. ibidem nu. 9.* Quæ ratio profectò caſui noſtro, applicari non poteſt, tum quia textus in *d. l. fœminæ & in auth. ex teſtamento*, loquitur indiſtinctè de matre binuba, & ſic abſque vlla verborum improprietate etiam matrem minorem ad ſecunda vota conuolantem comprehendere poteſt, nec vlla opus eſt extenſione *l. ſine herede §. huius ff. de adminiſt. tut.* pro vt re-
24 gulariter dicitur † de lege generaliter loquente, vt etiam minores comprehendat *Roman. ſing. 816. tu audiuiſti Alex. conſ. 49. col. 3. l. 1. Marſil. ſingul. 481.* Tum etiam quia materia nõ eſt propriè penalis, ſed agitur de prouiſione principaliter ad filiorum fauorem emanata in ſolatiũ deſolationis vtriuſque parentis, cum pater obierit, & mater in alienam tranſierit familiam; † quo fit vt ex rationis identitate extendatur etiam ad patrem ſecundo nubentem *glo. fin.* quam ibi ſequitur *Salyc. nu. 4.* dicens ita obtinuiſſe de facto.
Sichar. ibidem nu. 2. de com. *Io. de Garron. in repet. d. Auth. ex teſtamento nu. 44.*
Rip. de com. *in rep. d. l. fœminæ num. 1. Dec. conſ. 87. nu. 3* plurimos cõgerit *Gabr. tit. de ſecund. nupt. concl. 3. in 1. ampliat. Caſtill. in tract. de Vſuf. cap. 2. nu. 14. Buratt. d. deciſ. 82. nu. 2. & 3.* vbi alias refert deciſiones, *& ibi addentes*.

Pronunciaui itaq; ſcuta ſexaginta Ioannæ relicta, ſibi pleno iure ſpectare iuxta *d. §. cum igitur in Auth. de non elig. ſecundo nuben. §. hinc nos in Auth. de nupt. Gabr. cum rela. de ſecundis nuptijs conclu. 3. n. 20. & 32.* & dixi *ſupra nu. 20.* ſupplementum autem ſibi in vſufructu deberi; reſeruata
25 Paulino proprietate, † quam illo prædecedente Ioanna lucraretur *l. fœminæ §. illud ad fin. C. de ſecundis nuptijs* ibi *quod ſi nullam ex priore matrimonio habuerit ſucceſſionem, vel natus natiue deceſſerint*, cum a ijs benè ponderatis per *Sanch. d. diſpu. 89. nu. 37.* vbi plurimos congerit & & hæc eſt magis communis opinio vt per *Ceuall. q. 671. nu. vnic. & Guttier. cum rela. de matrim. c. 109. nu. 36.*

ARGVMENTVM.

Legitima Matri binubæ in bonis filij prędefuncti debita quota eſſe debeat.

SVMMARIVM.

1 *Legitima filiorum de iure authenticorum aucta fuit: & ad quam ſummam.*
2 *Legitima Parentum aucta fuit ad inſtar legitimæ filiorum*, & nu. 8.
3 *Maximè legitima* Matris, & Auiæ, & num. 13.
4 *Legitima Matris in bonis filij fratribus & ſororibus vel præteritis, vel à ſtatuto excluſis, an ſit tertia totius, vel tertia tertiæ* & nu. 32. *& quid ſi fratres in aliquo ſint cogniti* nu. 34. *& ſeqq.*
5 *Frater non poteſt contratabulare teſtamentum fratris, niſi ſit inſtituta turpis perſona.*
6 *Fratribus exhæredatis, legitima Matris eſt tertia totius*, & nu. 16.
7 *Frater præteritus, vel exhæredatus habetur pro mortuo, nec facit partem ad diminutionem legitimæ Matri debitæ.*
9 *Matre exiſtente, filius non poteſt diſponere intra tertiam partem, quam eidem relinquere tenetur.*
10 *Mater ſuccedit filio ab inteſtato vna cum alijs filijs pro virili.*
Poteſt tamen ſuam virilem portionem rejicere, & petere legitimam nu. 14.
11 *Contra teſtamentum non debet quis conſequi plus, quam præter vel ſecundum teſtamentum.*
12 *Niſi ceſſet fauor aliorum ab inteſtato ſuccedentium.*
13 *Legitima Matris tam ab inteſtato, quam ex teſtamento ſemper eſt triens.*
14 *Mater virilem portionem in bonis filij rejicere poteſt, & petere legitimam.*
15 *Legitima eſt tertia pars eius quod quis ab inteſtato conſequuturus eſſet.*
16 *Rebus tamen ſic ſe habentibus ab inteſtato, pro vt ex teſtamento, alias ſecus*, & nu. 19.
Quæ limitatio defenditur ab impugnatione Aretin. & Vinc. de Franch n. 18.
Quid ſi ex ſuccedentibus ab inteſtato, aliqui legitimam prætendere nequeant num. 20.
Vel à lege, aut à teſtatore iuſtè excluditur à legitima nu. 21.
17 *Filiæ dotata à ſtatuto excluſa propter maſculos non contratabulat teſtamentum Patris, etiam ipſis maſculis exhæredatis.*
18 *Dos ſuccedit loco legitimæ.*
19 l. Papinianus §. quoniam ff. de inoff. teſt. *limitatur.*
20 *Legitima matris, quota ſit quando venientibus ab inteſtato illa non debetur.*
21 *Legitima teſtati an commenſuretur cum legitima inteſtati quando venientes ab inteſtato, ſunt ab hæreditate excluſi.*
22 *Teſtamentum, aſcendente præterito, eſt ipſo iure nullum.*
23 *Venientes ab inteſtato virtute clauſulæ codicillaris, etiam in caſu prætentionis, cenſentur*

ſentur grauati reſtituere hæredi ſcripto, detracta quarta trebellianica, quæ inſtituto pio loco, non deducitur.

24 *Relictum factum ei, cui legitima debetur, cenſetur factum iure inſtitutionis.*

25 *Contrarium regulariter eſt verum,* & num. ſequentibus.

26 *Relictum factum pro legitima, dicitur factum iure inſtitutionis.*

27 *Relictum particulare non cenſetur factum titulo inſtitutionis.*

28 *Verbum,* relinquo, *adiectum certæ rei, nunquam trahitur ad inſtitutionem.*

29 *Opinio, ex qua ſequitur abſurdũ, reijcienda.* Vinc. de Franch. deciſ. 63. à num. 13. *refellitur, &* num. ſeqq.

30 *Legitima quare titulo inſtitutionis ſit relinquenda.*

31 *Mater præterita optionem habet contratabulandi Teſtamentum filij; vel ad legitimæ ſupplementum agendi.*

32 *Legitima matris non minuitur propter exiſtentiam fratris, ſi is non conſequeretur id, quod matri aufertur.*

33 Merlin. de legit. lib. 1. tit. 4. q. 7. num. 25. *refellitur.*

35 *Frater in aliquo inſtitutus, dato cohærede vniuerſali, habetur loco legatarij.*

36 *Legata extraneis facta non minuunt legitimam Matris, quæ in primis eſt detrahenda.*

37 *Legatum factum fratri, an minuat pro illa rata legitimam Matris.*

38 *Legatum factum Matri imputatur in legitimam.*

DECISIO XXXIV.

CVm ex deductis in duabus ſuperioribus deciſionibus controuerti nõ poſſit Ioannæ ſupplementum legitimæ in bonis Angeli Mariæ filij præmortui deberi. Nec rurſus in contro-
1 uerſiam adducatur † quod quemadmodum de iure *authenticorum* legitima liberorũ, quoties ſunt numero quatuor vel pauciores aucta fuit de quadrante ad trientem, ſi verò ſunt vltra quatuor, ad ſemiſſem §. 1. *auth. de trien. & ſemiſſ. auth. nouiſſima C. de inoff. teſtam.* & ibi *Doctores* communiter cum alijs copiosè congeſtis per *Surd. conſ. 404. num. 2. lib. 4. Craſſ. in §. legitima q. 7. num. 1. Peregr. de fideic. art 36. nu. 1. & 2. Merlin. de legitim. lib. 1. tit. 3. q. 1. num. 3.* Sic itidem eodem iure ſit aucta
2 parentũ † legitima de quadrante ad trientem, vt probat *text. in d. §. 1. auth. de trien. & ſemiſſ.* ibi *Hoc obſeruãdo in omnibus perſonis, in quibus ab initio antiquæ quartæ ratio de inofficioſo lege decreta eſt,* & in *§. cæterum ver. ſola in auth. vt cũ de appell. cognoſc.* ibi *ſola enim eſt noſtræ ſerenitatis intentio à Parentibus, & liberis iniuriam præteritionis & exheredationis auferre,* & ita firmat *Glo. in §. ſi verò in ver. obſeruando in authent. de trient. & ſemiſſ. Bar. in d. auth. nouiſſima num. 33.* & ibi Doctores communiter *C. de inof. teſtam.* cum alijs copiosè congeſtis per *Clar. in §. teſtamen. q. 35. ver. ſed quæro Vaſq. de ſucceſſ. creat. l. 2. §. 20. num. 283. & §. 10. nu. 266. Craſſ. in §. legitima q. 9. Petra de fideicom. q. 15. num 75. Peregr. eod. tract. art. 49. num. 47. Theſaur. deciſ. 172. num. 5. Surd. conſ. 404. num. 1. Merlin. de legit. lib. 1. tit 3. q. 4. ſub num. 9. ver. contra, & ſeqq. Afflic. deciſ. 24. Facchin. lib. 4. controuer. cap. 28. in prin. Rauden. deciſ. Piſan. 47. nu. 16.*

3 Et † in puncto de Matre, & Auia *Romanus conſ. 183. num. 5. ver 3. legitimam Iaſ. in d. Auth. nouiſſima num. 31, Crot. in l. re coniuncti num. 178. de leg. 3. Craſſ. in §. legitima q. 8. & 9 Clementin in trac. de patria poteſtate cap. 4. num. 23. & effect, 16. num. 54. Afflic. deciſ. 204. num* 4. cum alijs quos refert, & ſequitur *Mangil. de imputat q. 8. nu, 2. & Merlin, de legit. lib. 1. tit. 2. q. 12. & tit. 3. d. q. 4. num.* 13. vbi de communi, & vera ſententia.

4 Succeſſiuè dubitaui † quota deberet eſſe legitima Ioannæ in hac facti ſpecie, in qua filius, condito teſtamento, reliquit Matri ſcuta ſexaginta, fratre præterito, & extraneo inſtituto. Et quidem in hoc articulo duas reperio *Doctorum* phalanges inuicem dimicantes; Prioris opinionis, nempe Matris legitimam eſſe trientem totius; Anteſignanus fuit *Iac. Butrigal. in ſuis quæſtionibus:* Alterius verò ſententiæ, vt ſit tertia tertiæ. Dux fuit *Bart. in l. pater filium ff. de inoff. teſtam.* & in *l. 1. § ſi pater ff. de concup. cum emanc. liber.* Vtraque opinio, & rationibus, & auctoritatibus munita eſt; & vtraque communis, vt ex *Petra de Federic. q. 15. ſub num. 133. ver. ſecundus caſus.*

Verum prior ſententia *Butrigal.* in caſu, quo fratres ſunt præteriti, eſt receptior & æquior, quam ſecuti ſunt plurimi, quos congerunt *Theſa. deciſ. 172. ſub num. 2.* plures diſtinguẽs caſus, & ibi *adden. Petra* multos de communi opinione atteſtantes reportans *d. q. 15. ſub num. 133. ver. cõtrariam partẽ,* & pariter aliquos caſus diſtinguens egregiè *Hiero. Gabr. conſil. 94. num. 11. vſque ad 20. lib. 1. Peregrin. de fideicom. art. 38. num. 13. Mangil.* latè diſputans, & itidem diſtinguendo procedens *in tract.*

in tract.de Imputat. q.6. à num.3. vſque in
fin. benè,& latiſſimè *Surd.conſ.404.per tot.*
lib.4. Mareſcot Variar.reſolu.l.1.c.10. n.1.
cum ſeqq.Gratian.diſcept.Forenſ. lib.1. cap.
178.per totum *& cap.448. num.14. vol.3.*
Merlin. ad partes diſputans, & plures di-
ſtinguens caſus *de legit.lib.1. tit.4. q.7.* per
totã; & hanc opinionem, vt veriorem, &
magis piam amplexa fuit *Rota deciſ. 421.*
& 422.par.4.diuerſ.& in Romana de Me-
nichellis 28. Iunij 1578. coram Vicecomite
quæ eſt *deciſ.37. impreſſ. poſt tract. Merlin.*
de legit. eamque tenuit etiam *Rubin. deciſ.*
21.& Viui. deciſ.405. num.19 l.3. vbi ait
pro hac opinione fuiſſe à *Rota Romana* iu-
dicatum,& ibi reſpondet *Bartoli* rationi-
bus. Et in terminis filiæ à ſtatuto excluſæ,
& ſic non ſuccedentis, vt partem non fa-
ciat ad diminuendam legitimæ quotam,
probatur in *l.fratres* C.*de inoff.teſtam.Bal.*
in auth.nouiſſima num.10.eod.tit. cum alijs
allatis per *Gabr. d. conſ. 94. num. 29. latè*
Merlin de legit.lib 3.tit.1. q.3. nu.15. Fac-
chine. vidend. Controuerſ.iur.lib.4 cap. 31.
Gratian. alios referens *d cap.448.num.37.*
Rotã coram Bubalo penes eũdem impreſ-
ſam *ibi nu.* 40. & poſt hæc ſcripta *in deciſ.*
116.num.2.par.5.recentior. Vtriuſque ſen-
tentiæ argumenta apud præfatos, ab eiſq;
relatos videri poterunt. Ego ne aliorum
dicta reſcribere videar, omiſſa diſputatio-
ne, tres duntaxat adducam rationes pro
confirmatione ſententiæ *Butrig.* quam in
hac cauſa amplexandam cenſui.
5 Primò igitur mouebar,† quia frater ſu-
perſtes, condito à fratre teſtamento,ſpem
nullam in illius bonis ſuccedendi habet,
6 niſi † vnico caſu; inſtituta videlicet turpi
perſona; ſublata igitur fratri omni ſpe
ſuccedendi, & ſublato omninò illius con-
curſu ad ſucceſſionem cum matre, clariſ-
ſimè ſequitur matrẽ ſolam aptam eſſe ſuc-
cedere in vniuerſa hæreditate, ac proin-
de illius legitimam neceſſariò eſſe debere
tertiam totius, vt per *Caſtren. conſil.186.*
num.ſexto, ver. nouus caſus. vol.1. & tra-
dunt *Rota Mangil. Merlin.Gratia, & alij,*
ſupra relati.
7 Secundò, † quia frater præteritus, vel
exhæredatus habetur pro mortuo *Bart.*
in l.3.§.ſi.ff.de bon.poſſ.contr.tab.& eſt,ac ſi
non eſſet in rerum natura, nec habetur in
conſideratione,& ſic admitti nequaquam
poteſt ad partem, & conſequenter nec
minuit matris legitimam *l.pater filium ff.*
de inoff.teſtam. l.unica, § ſi verò non omnes
C.de caduc.tollen.§.ſed noſtra Inſtit.de ſuc-
ceſſ.lib. Bartol. & alij *in leg. huiuſmodi §. ſi*
Titio ff.de lega primo, & cæteri ſupra citati,
& in his duabus rationibus *Rota Roma-*
na potiſſimum fundamentum fecit præ
citatis deciſionibus.
8 Tertia principalis ratio eſt,quia, ſtante
præſuppoſito, de quo ſupra *num.2. & 3.*
videlicet Matris legitimam eſſe trientem,
9 ſequitur, vt † ea ſuperſtite nequeat fi-
lius diſponere intra tertiam,& ſubinde le-
gitima matris etiam præteritis fratribus,
& ſororibus, non poſſit eſſe minor tertia
omnium bonorum,quia de ea filius diſpo-
nere nequit, quo argumento vtitur *Hier.*
Gabr.d.conſ.94.nu.12. vol.1. & dicit à ne-
mine tactum, iunctis ijs, quæ ipſe pro cor-
roboratione in diſcurſu benè deducit.
Ad rationes ex aduerſo adductas benè
reſpondent præcitati *ſcribentes*, præcipuè
Modernatores qui poterunt conſuli, bi-
nas autem rationes ſilentio nullatenus
præterire volui, quia poſſunt ad plura
deſeruire.
Non obſtat igitur ratio vitandi abſur-
di,quod ſequi videtur, matre contra te-
ſtamentum filij integram tertiam conſe-
10 quente † ab inteſtato vero, vna cum tri-
bus vel quatuor filijs minorem partẽ ha
bente, vtpote quæ ſuccedit cum illis in vi-
11 rili *Auth.defuncto C.ad Tertull.* † nã melio-
ris eſſet conditionis in caſu,quo venit cõ-
tra teſtamentum, quam cum venit ab in-
teſtato, vel ſecundùm teſtamentum,& ſic
imputandum eſſet teſtatori, cur teſta-
tus ſit,contra *text.in l.poſthumus in princ.*
ff.de iniuſt.rupt. irrit. teſtam. prout arguit
Bart. in dicta leg. pater filium num.8. ver.
preterea ff de inoffic.teſtamen. quem refert
Merlin.de legi. d.l 1.tit.4.q.7. ante num.4.
& quod fundamentum dicit validiſſimum
12 Reſpondet † enim *Gabr.d.conſ.94 nu.6*
id non eſſe abſurdum,quia ceſſat fauor fi-
liorum, & reſpectiuè fratrum defuncti,
quorum cauſa portio Matris ab inteſtato
minuitur. Sed reuera iſta ratio à fauore
vel cauſa ceſſante, quamuis generaliter
vera ſit; caſui tamen noſtro applicata pe-
riculoſa,& Matri damnoſa eſſe poſſet. Vn-
de tutius reſpondendum puto, imò alle-
13 gatum abſurdũ dari minimè poſſe, † quia
tam ex teſtamento, quam ab inteſtato
ſemper legitima Matris eſt triens, vt ſupra
deductum fuit, quæ nullo caſu minui po-
teſt *d.l.Nam & ſi Parentibus in prin.ff. de*
14 *inoff.teſtam.* Vnde ſi adſint plures filij ab
inteſtato ſuccedentes; Mater ſuam viri-
lem portionem reijcere poteſt,& petere
integram legitimam, vt habetur per eun-
dem *Gabr.* quamuis non ita clarè *d. conſ.*
& num.18.& ſeq. &, eo non relato tradit
Mangil.de imput.d.quæſt.6. num.33. quod
perpetuò nota.
Minus refragatur altera præcipua ratio
partis

15 partis aduerſæ, † nempe legitimam eſſe
tertiam partem eius, quod quis habiturus
eſſet ab inteſtato, vt argumentatur Bart.
in d.l.pater filium ſub num.8. ver. & quod
ſit legitima ff. de inoff. teſt. nulloq; iure ca-
ueri, vt legitima ſit tertia hæreditatis, ſed
benè, vt ſit portio portionis debitæ ab in-
teſtato, vt per Cuiac. in expoſit. nouell.18 in
prin. & ita expreſsè vocatur in §. ſed hoc
ita Inſtit. de inoff. teſta. ibi quarta legitima
partis, & in l. Papinianus §. quoniam autem
ff. eod. & in l. parentibus C. eod. & latè poſt
alios tradit Ruin. conſ.27. num.3. & ſeqq.
libro tertio.

16 Quia † egregiè ſubuertit hoc funda-
mentum Bald. in Auth. nouiſs. nu.11. C. de
inoff. teſtam. dicens, dictam regulam pro-
cedere rebus ſic ſe habentibus ab inteſta-
to, prout ſe habent ex teſtamento. At ex
teſtamento fratres ſupponuntur excluſi,
& ſic Mater remanet ſola, ergo quemad-
modum ab inteſtato Mater ſola haberet
tertiam totius, ſic condito teſtamēto, ſiue
in cauſam teſtati habere debet excluſis
ijs, qui ab inteſtato illius portionē ad ter-
tiam tertiæ minuerent: & Baldum, ſequū-
* tur communiter Doctores, vt per Iaſ. in
d. auth. nouiſſ. n.63. & ibi etiam Salic n.14.
Hier. Gabr. d. conſ.94. nu.13. vol. primo Pere-
* grin. cæteros referens, & de communi, &
recepta atteſtans in tract. de fideic. art.36.
n.11. Magil. de imput. q.6. num.10. & latiùs
ſub num.34.

17 Reperio † tamen Aretin. in l. planè §. ſi
duobus ff de lega. primo, quem refert, & ſe-
quitur Vinc. de Franb. deciſ.63. n.11. repu-
diaſſe hanc rationem tanquam fallaciam
continētem, ex qua ſequatur maximū ab-
ſurdum, vt nempe filia à ſtatuto propter
maſculos excluſa, ſi pater decederet filijs
exheredatis, inſtituto extraneo, eaq; præ-
terita, poſſet dicere teſtamentum nullum,
quia, ſtante exhæredatione maſculorum,
ipſi non ſuccedunt, & perinde eſt, ac ſi nō
eſſent in rerum natura; & tamen hoc eſt
* falſum iuxta communem Doctorum tra-
ditionem in l. Gallus §. & quid ſi tantum
ff. de liber & poſt.

Cæterum (pace tantorum virorū,) iſta
obiectio non videtur attēdenda, quia ſtā-
18 te † dicto ſtatuto, filiæ habent dotem loco
legitimæ præſeruatam, vt per Bal. in l. ſan-
cimus, & ibi Salic. ſub n.6. C. de Nupt. Alex.
conſ.55. nu.11. lib.2. cum alijs quos refert,
& ſequitur Ruſtic. de condition. & demon-
ſtrat. lib.3. c.9. n.7. Vnde non dicūtur pro-
priè præteritæ, nec tractant de conſequen
da legitima, quam intus habent, & ſic ex
diuerſis non benè infertur. Teneas itaque
19 hanc † opinionem Bald. quam diligenter
nota pro limitatione. l. Papinianus §.
quoniam autem ff. de inoff. teſtam. & d. l. pa-
rentibus C. eodem.

Præterea ad idem ſecundum obiectum
ex mente Bartoli excitatum; reſpondetur
20 illud † non procedere quoties inter ſuc-
cedentes ab inteſtato, aliqui adſunt, qui-
bus legitima non debeatur, tunc enim nō
poteſt dici eam eſſe portionem portionis
ab inteſtato debitæ; ſed erit integra tertia,
21 quemadmodum † etiam quando à lege,
vel à teſtatore ij ſunt iuſtè excluſi, quibus
ab inteſtato hæreditas, & legitima debe-
* tur, vt notant communiter Doctores in
d. l. Planè §. ſi duobus ff. de leg. primo cum
alijs per Hier. Gabr. d. conſ.94. num.12. &
15. lib.1.

Cum itaque Paulino fratri non debea-
tur legitima, ex quo non fuit inſtituta tur-
pis perſona, vtique legitima Ioannæ Ma-
tris non eſt tertia tertiæ, ſed tertia totius,
vt de ſe patet. Quamuis autem prædicta
ſint per ſe ſatis perſpicua, ne tamē aliquod
ſcrupulum remaneat, ſatisfaciēdum duxi
quibuſdam tacitis obiectionibus. Poſſet
itaque noſtra reſolutio in dubiū refricari,
quaſi melioris conditionis faciat matrem
binubam, quam Viduam. Quoniam
Doctores relati ſupra n.4 ver. ſed prima fe-
rè omnes loquuntur in caſu, quo aliquid
relictum eſt Matri pro legitima, vel ſaltē
iure inſtitutionis, nos autem verſamur in
caſu, in quo teſtator reliquit Ioannæ Ma-
tri ſcuta ſexaginta iure legati, ita vt vi-
22 deatur præterita; † & ſic ſi illa non tran-
ſiſſet ad ſecunda vota teſtamentum eſſet
ipſo iure nullum per text. in auth. vt cum
de appell. cognoſc. & tradunt Doctores per
me allati, ſupra in deciſ. 32. num.13.
23 ſtante † igitur defectu præteritionis, res
videtur reduci ad caſum inteſtati, quo
hæredes ab inteſtato (inter quos eſt Ma-
ter) ex clauſulis in teſtamento appoſitis
dicuntur tacitè grauati reſtituere, hære-
ditatem inſtituto, detracta quarta trebel-
lianica ſecundum Bar. in l.1. ff de iur. co-
dicill. & in auth. ex cauſa vbi omnes C. de
liber. præter quæ trebellianica in caſu no-
ſtro, pio loco inſtituto, ceſſat, iuxta com-
* munem opinionem de qua Tiraq. de priui.
piæ cauſæ priu. 27. Itaque ſi res ad caſum
inteſtati eſt redacta, & ab inteſtato ſuc-
cederet Paulinus frater vnà cum Matre,
certè idem Paulinus nō diceretur exclu-
ſus, & conſequenter ceſſarent rationes
Iacob. Butrig. & ſequacium, & intraret
communis traditio, vt legitima Matris ſit
tertia portionis, quam habitura fuiſſet ab
inteſtato, quam retinebit Mater, & reſi-
duum reſtituet Eccleſiæ virtute clauſu-

larum

larum cum *Bal.conſ.*250.*in conſulendo.* in
ſecundo caſu *libro quarto*, ita ratiocina-
tur,& concludit in terminis *Vinc.de Franc.*
*deciſ.*63 *à num.*13.*vſque ad fin.*

24 Cui fundamento ſi reſpondeatur † ex
regula, quã poſt alios per eum relatos tra-
dit *Theſaur.deciſ.*58 omne relictum, quod
fit illis, cui legitima debetur cenſeri iure
* inſtitutionis factum iuxta communẽ opi-
nionem, de qua per eum quam Senatum
Pedemontanum ſemper ſeruare teſtatur
Theſaur. filius ibidem in addit.

25 Statim † replicari poſſet, id procedere
in terminis in quibus *Theſ.* loquitur nem-
pe quando in dicto legato adeſt clauſula,
& cætera, quæ extenditur ita, vt teſtamẽ-
tum ſuſtineatur, vel quando eſt relictum
nominatim pro legitima, & in iſtis termi-
nis loquuntur *Doctores* ab eo relati, & ra-
26 tio eſt in promptu, † quia relictum factum
pro legitima, dicitur factum iure inſtitu-
tionis *Bar.in auth.vnde ſi parens nu.*2.*C.de*
** *inoff.teſtam.* cuius opinionem dicit com-
munem *Alex.in l.humanitatis num.*4.*C. de*
impub. quem refert *Boer.deciſ.*267.*col.*1. &
magis communem dicit idem *Alex. conſ.*
10.*circa finem lib.*7 & ita etiam reproba-
to *Saliceto,& Io.dilecto* affirmat *Clar.in §.*
*teſtamentum q.*38 *num.*11.

27 At † vbi ſimpliciter relinquitur certa
quantitas, vt in caſu noſtro non cenſetur
relicta titulo inſtitutionis & ſic teſtamen-
tum non ſuſtinetur ſecũdùm magis com-
** munem, de qua *Alex. in d. l. humanitatis*
*poſt num.*2.*verſ.& per iſta* & *Clar. d.q* 38.
28 *num.* 10. vbi rationem affert, † Nempe
verbum *relinquo* adiectum certæ rei, nun-
quam trahi ad inſtitutionem, & hoc puto
veriſſimum, quicquid dicat vterque *The-*
ſaur.vbi ſupra, quod probo irrefragabili
ni fallor, ratione, quia nempe ſi dicta re-
gula procederet, etiam vbi ſimpliciter re-
linquitur quid certum, nunquam poſſet
** verificari alia vulgaris, & communiſſima
29 regula † quæ habet legitimam relinquen-
dam eſſe honorabili titulo inſtitutionis, qđ
eſt abſurdum, ideo euitandum *cap.ſolitæ,*
vbi Abb. de Maiorit. & obed. l. nam abſur-
dum ff. de bon. lib.

Eſt enim regulare, vt reijcienda ſit opi-
nio, ex quã abſurdum ſequitur *Iaſ in l. ro-*
gaſti in prin.col.fi.ff ſi cert peta.Caſſ.ad dec.
20.*de cauſ poſſ ſſ.& prop Alex.conſ.*140. *in*
*fi.vol primo Hier Gabr.conſ.*94.*nu.*7 *vol.*1.

Hæc inquam tametſi in ſuperficie vr-
gere videantur, rectè tamen ponderata
nullius ſunt momenti in caſu, & ad effe-
ctum, de quo agitur,

Primò quidem quia, cum filius etiam
ab inteſtato non concurrat cum Matre
in legitima, & Matri ſol. illa debeatur me-
ritò triens minui non poteſt, vt ſupra de-
duxi *num.* 7 *& ſeqq.*

30 Secundò quia duabus de cauſis iure
authenticorum ſtatutum fuit legitimã ve-
nerabili titulo inſtitutionis relinquẽdam
eſſe; quarum prior eſt ob honorẽ eiuſdem
tituli inſtitutionis poſterior eſt ob vtilita-
tẽ eius, cui legitima debetur, vt nẽpe frui
poſſit beneficio iuris accreſcendi, vt benè
deducit *Molina de Hiſp.primog. lib.*2.*cap.*
15.*num.* 19.

31 Vnde † caſu, quò iſta contratabulatio
eſſet Matri nociua, & damnoſa põt ipſa,
illa reiecta, petere ſimpliciter ſupplemen-
tum legitimæ; cum quilibet valeat iuri
pro ſe introducto renunciare, & inducta
ad fauorem, & augumẽtum, non debeant
retorqueri in odium, & diminutionem
iuribus vulgatis. Idq; etiam non petita re-
ſciſſione teſtamenti per quam res reduca-
tur ad cauſã inteſtati ad beneficiũ agna-
torum, ſat eſt enim agere dũtaxat pro ſui
commodo, remedio non impugnatiuo ad
l.omnimodo C.de inoff.teſtament. ita reſpõ-
det *Paul.de Caſtr.conſ.*276 *puto num.*2.*&*
*ſeq.vol.*2. *Capra conſ.*151 *ſubſcripſi me.n.*
3.*Mangil.de Imput.q.*7.*num.*48.

32 Tertiò, † quia valde iniquum eſſet, le-
gitimam Matris minui propter exiſtentiã
Paulini fratris, qui quod Matri auferttur,
nõ cõſequeretur, vt in ſpecie cõſiderauit
Fabian.de Gioteb.in d. auth. nouiſſima nu.
44 *&* 45.*C. de inoff. teſtam.* & in caſu quo
fratres ſunt præteriti, admittit etiã *Hier.*
*Gabr.d.conſ.*94 *ſub n.* 10.*ver.eo magis l.* 1.

Ex quibus, ſalua reuerentia, concludo
deciſionem *Vinc.de Franch.* reddi valde
ſuſpectam.

33 Non † itidem refragatur traditio *Mer-*
*lin.de legit,lib.*1.*tit.*4.*q.*7 *n.*25. vt in com-
putatione legitimæ Matri binubæ debitæ
habeatur ratio duntaxat bonorum à filio
acquiſitorum; non autem eorum, quæ à
patre profecta ſunt; quia iam in præcedẽti
deciſione huiuſmodi opinio reprobata
fuit, cum præſupponat legitimam nõ poſ-
ſe in vſufructu conſiſtere, cuius tamen cõ-
trarium firmauimus ibidem, vltra quod
Merlin. pro ſe inter cæteros citat *Mangi.*
*in trac.de imput.q.*7. *nu.*2. *&* 3. qui tamen
paulò inferiùs hanc reprobat, & contra-
riam ſententiam dicit veriorem.

34 Quinimò † (vt hoc etiam addam) Ioan-
næ legitima ad trientem aſcenderet, etiã
ſi Paulinus ſuperſtes filius non omninò
à fratre præteritus, ſed in aliqua portione
fuiſſet inſtitutus. Quamuis enim non mela-

Z teat

teat nonnullos ſcribentes Butrigalis ac ſequacium ſentētiam temperaſſe quoties fratres in aliquo eſſent à fratre in teſtamento cogniti;etiamſi in nummo tantum inſtituerentur; quaſi tunc ceſſare videatur adducta ratio ipſos haberi pro mortuis,& ſtare dicantur res ex teſtamento prout ab inteſtato.ita *Bal in d.auth.nouiſſima in fi. C.de inoff. teſtam.* vbi tamen nō audet hoc firmare, ſed dicit eſſe melius videndum; ſequitur *Bereng.l.in quartam n.155. in fin. ad l.falci Rub.conſ.156.* & illis non citatis ita tenet *Gratian.diſcept forens lib.3.c.448 n.18.* vbi addncit *Theſ decif.172.n.3.& 4. Gabr.conſ.94. n 29. lib.3.* (qui tamen non loquuntur in iſto caſu, ſed in ſequenti, vt dicemus.)Hanc tamen reſtrictionem non puto recipiēdam eſſe,cum imò etiam hoc in caſu legitima matris ſit tertia totius,
35 quia, † dato cohærede vniuerſali, frater in aliqua re inſtitutus habetur loco legatarij *l.quoties C. de hære. inſtit.* Cumq; nec in his terminis poſſit cum matre concurrere, ſic nec legitimam illius minuere valet.& ita firmauit *Rota in deciſ 28. per totā impreſſ.in calce tract. Merlin de legitim.* & rurſus in *deciſ 68.ibidem impreſſ.* vbi *nu.2.* dicitur quod licet *Bal.in d auth.nouiſſima* inclinet,in contrariam opinionem,tamen de illa dubitat; vnde omnes *Doctores*, qui illum ſecuti ſunt,ſententiæ nōdum firmatæ adærent; hanc etiam tenuit *Mangil. de Imput.q.6.n 25.& ſeq.*vbi repræhendit *Petram* tanquam contrarium ſentientem in *trac. de fideic. quaſt.15.ſub nu. 75.ver. quoniam pro reſponſiona.* Sed in meo Codice Petra ibi hac de re non loquitur, imò in eadem quæſtione ſub *nu. 173. ver tertius eſt Caſus*, hanc noſtram opinionē tenere videtur,quatenus eam poſtremo loco recenſet,pro qua citat *Fab. de Gioccb. in auth.nouiſſima ſub n 41.* qui tamen hoc non dicit in meo codice; hanc etiam ſententiam tenuit *Theſa.* (quamuis ab alijs pro contraria citatus)*d.deciſ.172.ſub n.6. verſ. primus eſt caſus.*

Et ſic iſta eſt potiùs ampliatio ad regulam propoſitam,vt nempe etiam ſi fratribus aliquid relictum fuerit in teſtamento, legitima Matris ſit tertia totius non autē tertia tertiæ.Quæ tamen obſeruatio moderanda eſt, vt non omnino idem iudicandum ſit de portione relicta fratribus, qđ
36 de alijs legatarijs.† Nam quamuis cætera legata non minuant legitimam, quæ ante illa eſt detrahenda *Alex.conſ.45 n.11. lib. 1.& conſ.18.lib.4.Gratian.* cum rela. *deciſ. Marchiæ 162.*
37 Portio† tamē in qua fratres cogniti sūt, eſt in primis,ſubducēda,ita vt id minus dicatur eſſe in hæreditate,Matris verò legitima ſit tertia reſidui:ceſsant enim omnes rationes à *Butrig.* adductæ,& procedunt rationes *Bart.* & ſequaciū, & ſaltem quatenus fratres honorati ſunt, non poſſunt haberi pro mortuis,& res ſic ſe habent ex teſtamento, prout ab inteſtato, vt benè, & latè per *Gabr.conſ.94.num.20. & ſeqq. vol.1.*ſequitur *Theſa. d.deciſ. nu.6.verſ.1. eſt.*Ita etiam *Rota* latè in *deciſ. 39.* per totam,& ſignanter *num.15 impreſſ poſt trac. Merlin de legitima,*&quam etiam impreſſit *Gratia.lib.3.diſcep for.c.448.num.59.*

Et ideo licèt contrarium videatur deduci ex *deciſ.38.poſt eundem tract.* nempe legitimam matris detrahi ante hanc ratā fratri relictam,cum is in ea loco Legatarij habeatur nec recedendum ſit à regula *d l.Pap.*ibidem *num. 5.* expreſsè repræhenditur *Hier.Gabr.* loco citato, quam etiam ſententiā tenuit *Fabianus de Giocc. in d Auth.nouiſſima nu.45. C. de inof. teſt.* Crederem tamen à dicta limitatione non facilè recedendum eſſe,tum quia magis à *Doctoribus* videtur recepta, tum etiam quia rationes à *Gabr.* adductæ ſatis quadrant.In caſu verò noſtro; quia Paulinus frater fuerat omnino præteritus ſumus extra hanc difficultatem. Vnde determinaui legitimam Ioannæ Matris capere (quo ad vſufructum tantum) hæreditatis,
38 imputato †tamen dicto legato ſcutorum ſexaginta,quod in legitimæ compenſationem factum cenſetur *facit text. in l.g 3.§. pœn in fin ff.de bon.libertor.Surd.conſ.388. num.18 & 20. lib. 3.* cum alijs relatis *per Menoch.conſ.206.num.86.lib 3. & Gratia. diſcept foren.lib.3.c.448. num. 12. & ſeqq. Hier Gabr.conſ.106. num.1. & ſeq. libro 1, Menoch. de præſumpt. libro 4. præſumpt. 107. numero quinto,Mantic.de coniect vlt. volum.libro decimo, titulo ſecundo, numero ſexto.Rota deciſio. 51.numero nono, ex impreſſ poſt Merlin. de legitim. Peregrin. de fideicommiſſ articulo 36. num. 121. Craſſ. de ſucceſſion. §. legitima quæſtione decima, numero primo, Vaſquez de ſucceſſ. creat. §. 39 num.245. Seraphin deciſ. 1365.num.1.* vbi plurimos congerit.

ARGVMENTVM

Bona, an,& quando cum ſuis oneribus ad Eccleſias, & Clericos tranſeant, & quando efficiantur immunia.

SVM-

S V M M A R I V M.

1 *Onera etiam ordinaria, & realia non tranſeunt cum bonis ad diuinum cultum, vel pro titulo patrimonij aſſignata.*
2 *Bona cum quibus oneribus tranſeant ad* Clericos.
3 *Decimæ prædiales tranſeunt cum prædijs ad* Clericos, *& Regulares.*
4 *Tributa tranſeunt cum bonis ad Eccleſiam, & quo iure ab ea ſoluantur.*
5 *Tributum impoſitum bonis ab Eccleſia nulliter alienatis, ea redintegrata euaneſcit.*
6 *Onus refectionis itineris, et purgationis putei an ſit reale, & ad Eccleſiam tranſitorium.*
7 *Taxa ſalis eſt munus perſonale, & ad Clericos non tranſit* & num ſeq.
8 Coloni Clericorum, *an à taxa ſalis ſint immunes.*
9 *Onera impoſita pro ſalario officialium, non tranſeunt ad Clericos.*
10 *Salariorum taxa diſtribui debet per capita, nulla habita bonorum ratione.*
11 Maccabruni in conſ. 40. nu 35. *lapſus.*
12 *Collectæ ad Eccleſiaſticos non tranſeunt*, & n..m. ſeqq.
Etiamſi ante bonorum acquiſitionem impoſitæ fuerint num. 22.
13 Martæ *lapſus* deciſ. piſan. 23. num. 5.
14 cap. 1. de Immu. Eccleſ. in ſexto, *intellectus.*
15 *Collecta imponitur principaliter perſonis, habito reſpectu ad bona.*
16 *Pro collectis agi poteſt etiam contra bona libera.*
17 *Forenſes, an de iure, vel conſuetudine collectentur.*
18 *Collecta non eſt munus ordinarium, nec habet certam formam.*
19 *Bona ad Eccleſiaſticos peruenta ſunt è catasto delenda.*
20 *Bona à Clericis acquiſita, an ipſo iure cenſeantur ab æſtimo deleta, & quid agendum vt de facto deleantur.*
21 *Collecta à quibus bona clericorum eximuntur, accreſcunt cæteris.*
22 Theſaurus deciſ. 234. nu. 8. *refellitur.*
23 Thomati de collect. §. exactio. num. 28. & ſeqq. *lapſus.*
24 *Obligatio oriens ex re, an ad ſucceſſores tranſeat, & an ſi oriatur pro re.*
25 *Obligationes collectarum tot ſunt, quot ſunt anni, & pro futuris ſunt conditionales.*
26 *Deſcriptio in æſtimo onerum naturam non mutat.*
27 *Deſcriptus conuenitur pro collecta, non autem poſſeſſor.*
28 *Collecta imponitur per as, & libram, ſed obligatio reſpicit perſonam.*
29 *Cautela ne bona ab æſtimo alienantis amoueantur, damnatur.*
30 *Principes ob largitatem, reuerentiamq; in Eccleſiam floruere.*
31 *Bona immunia ad laicos tranſeuntia, collectis ſupponuntur.*
32 *Priuilegium propter perſonam conceſſum, mutatione perſonæ extinguitur.*
33 Bartoli *Cautela de ſtatuto diſponente, vt omnia Ciuium bona ſint tributaria, damnatur.*
34 Curt. iun. conſ. 68. numero quarto, vol. 1. *corrigitur.*
35 *Iuriſdictione ſua vtens, an & quando in fraudem facere dicatur.*
36 *Collectæ à ſtatuto inductæ, licet habeant cauſam de præterito, formam tamen habent de tempore quo ſoluuntur.*
37 *Pro collectis futurorum annorum, ſtatuto nõ obſtante, nec actio oritur, nec hypotheca*
38 *Onera rei ſuæ quiſque poteſt opponere, non autem ſtatutum.*
39 *Statutum & pactum an æquiparentur.*
40 *Princeps dominus eſt, non rerum, ſed iuriſdictionis.*
41 *Legari poſſunt bona Eccleſijs cum onere collectarum.*
42 *Fraus, & dolus nemini patrocinari debet.*
43 *Collectari debent bona per fraudem in Clericos alienata.*
44 *Alienans ficte, & alienationi conſentiens ad collectas fraudandas ad quid teneantur.*
45 *Clericus negociator, an & quatenus ad collectas teneatur.*

DECISIO XXXV.

RENVENTIBVS Miniſtris D. Principis Corrigij è libro Aeſtimi prædium delere, quod Clericus à laico emerat, ſub prætextu, quod cum onere ſuo tranſierit, plurima è regione, & contrarieras concluſiones effundebant; quibus reiectis, contra eos pronunciaui. Quamuis enim non deſint ſcribentes affirmantes bona ad Eccleſias, vel Eccleſiaſticas perſonas quocunque titulo peruenientia, cum omnibus tum ordinarijs, tum extraordinarijs oneribus tranſire, & vice verſa *Suarez in tractatu defenſ. fidei libro quarto, capitulo* 20. 21. *&* 25. *per totum* egregiè, & latiſſimè defendat, illa etiam ab ordinarijs trãſire immunia, obiectiſque pulchrè, & doctè ſatisfacit, prout ante eũ luculentiſſimè, & acer-

rimè defenderat *Card. Alban. in tract. de Immun. Eccle.* inſerto in ſuorum conſiliorum initio; & nouiſſimè *Carol. de Graff. de effec. cleric. effec. 3. n. 162. cum plurib. ſeqq* & *Borel. conſ. 74.* Nihilominus quemadmodū
1 prior ſententia intollerabilis eſt, † ſic poſterior admittenda eſt dūtaxat quoad bona ſpecialem habentia ſanctitatē, & à priuatis pro cæmeterio horto, fundatione, ſitu, vel dote Eccleſiæ; vel aliàs ad cultū diuinum, deſtinata, quæ quidem ab omnibus cum extraordinarijs, tum priuatis ordinarijs quibuſcumque oneribus tranſeunt immunia, vt habetur in *c. ſecundum 23. q. 8. Bal. in l. omnes C. de Sacroſ. Eccleſ.* latè, & doctè *Suar, in defenſ. fid. lib. 4. c. 17. nu. 6. & 7. & c. 19. n. 2. & 8.* & latiùs *c. 20. nu. 17.* cum alijs quos longè poſt hæc ſcripta retulit, & ſecuta eſt *Rota* in magiſtrali *deciſ. Albenſis Gabellæ, ſeu onerū 28. Iunij 1630. coram R. P. D. Merlino*, quibus addēdi ſunt *Innoc. Henric. Boich.* & cæteri *in c. non minus de immu. Eccleſ. Card. in clem. 1. de Vit. & honeſt. Cleric. q. 18. & ſeq. Zabarell. in cap. magnum 11, q. 1. Euerard. in conſ. 42. fol. mihi 144. in fi.* vbi ad hoc citat text. in *cap. 1. de cenſib. Ferret. in tract. de Gabell. n. 448.* qui ad id reportat text. in *cap. tributū 23. q. 8. & in l. de ijs C. de Epiſc. & Cler. Capra regula 96. num. 48. Germon. de Sacror. immun. lib. 3. cap. 17. num. 82. & ſeq.* & ita pluribus poſt hæc ſcripta Annis practicatū fuit Genuæ etiam quo ad bona, ad quorum titulum clericus ordinatus fuerat, quæ cū Eccleſiæ dote æquiparantur ex deductis per me in *deciſ. 37. num. 77.* Cumq; poſt inde ruſus contigiſſet caſus in oppido Portus Mauritij, Albinganenſis diœceſis; & Senatus Genuenſis ſapientes Reipublicæ conſuluiſſet, illi infraſcriptum reſponſum dedere *Sereniſſimi Domini vidimus ſupplicata per Sindicum territorij Sancti Thomæ Portus Mauritij; necnon, & ſcripturas in eiſdem precibus enunciatas; & omnibus diligenter conſideratis; referimus partes Dominationum veſtrarum Sereniſſimarum fore, & eſſe (ſub earum tamen prudenti, & benigna cenſura) mandandi, & ordinandi, Magnifico Vicario* (nomen Iudicis Laici) *portus Mauritij ſeu illi ad quem ſpectat, vt auaria, & onera vniformia, & certa iam impoſita prædijs, ſeu bonis quibuſcumque antequam peruenirent ad clericos, quæ bona iam tum reperiuntur deſcripta in cataſtro, ſeu libro æſtimi, nec ſpectant ad cappellas rectorias, vel alia loca ſacra nec deſeruiunt Clericis loco patrimonij, (quod tamen patrimonium non excedat congruam, & ſolitam quantitatem) exigi curet ſummariè, & ſine contradictione; prout exactio fiebat ante quam ad Clericorum manus tranſirent, & prout etiam fuit annis præteritis reſcriptum Pretori Illicis, & ita, & tat.* Licèt dictum reſponſum in aliquibus ſit minus iuridicum, vt ex dicendis patebit.

2 Quo verò ad bona quæ ad clericos perueniunt, vel etiam ad Eccleſiam ſorte temporali, *Iuriſtæ, Canoniſtæ, ac Theologi* mediam ſententiam communi calculo ſunt amplexati; vt ita demum ea cum ſuis oneribus tranſeant, ſi duo copulatiuè concurrant prius, vt onera ipſa ſint merè realia ideſt ipſis fundis infixa, & bonis propter bona, non autem propter perſonas impoſita: poſteriùs, vt ſint certa, perpetua, & inuariabilia, non autem ex aliquibus vrgentijs impoſita, & illis in totum, vel ex parte ceſſantibus remouenda, vel minuenda; quæ prior pars diſtinctionis probatur in *cap. 1.* & ibi notatur *de cenſibus*, & in his terminis procedit vulgata regula bona tranſire cum onere ſuo. Si verò, vel non ſint merè realia, vel non ſint perpetua, & inuariabilia; cum bonis ad perſonam priuilegiatam peruenientibus, tanquam illis non annexa haud tranſeant; & ita procedat alia vulgaris regula, mutatione perſonæ, mutari, & bona; pro quo eſt egregius textus in *capitulo vnico, de Iurepatronatus in ſexto, in capitulo nouit. 10. quæſt. prima, & in leg. Fiſcus ff. de Iure Fiſci*, & ita diſtinguit *Archid. in capitulo primo, de Immun. Eccleſ. in ſexto*, quem refert, & ſequitur ibi *Ioann. Andr. numero quinto, & Gemin. num. nono, Abb. in cap. ex literis num. 12. de vita, & honeſt. cleric. Remig. de Gonn, in tract. de Charitat. ſubſid. quæſt. 61. num. 28. & quæſt. 66. numero ſecundo.* vbi poſt *Petr. Antibol. in tract. de muneribus verſ. ſed quid iuris*, loquitur etiam de bonis à ruſticis acquiſitis, & ſic de ruſticalibus; luculenter *Felyn. in conſil. 46. in quinto, dubio Niger. in repet. Extrauag. vnicæ de vita, & honeſtate, clericor. numero 247. cum plurib. ſequent.* latè *Barbatia conſilio primo, per totum libro tertio, Leo. in Theſaur. fori Eccleſ. capitulo decimo quarto num. 28. Bellet.* cum per eum congeſtis in *diſquiſ. Cleric. titulo de exemptione Clericorum & eorundem bonorum §. tertio, per totum,* & habetur benè per *Aretin. in conſil. mihi 132. alias 133. ſub numero primo, verſic. reſtat ergo, & per Ruin. in conſilio 11. numero duodecimo, volum. quinto,* quorum vterque ad hoc retorquet doctrinam *Speculatoris in titulo de Cleric. coniugat. verſic. ad huius autem*, quæ contra Eccleſiam à quibuſdam afferebatur,

&ex

Et ex Theologis *Silueſt in verb.immu-
nit* cum aliis cumulatis per *Azor. Inſt.
moral.par.3.lib.5.c.19.q.8 & par 1.lib.5.
cap.13.q.1. Comitol. reſponſ. moral. lib.1.
cap.94. nu.3. Bonacci de contract. in reſtit.
diſp.2. q.9.punct.2. nu.2. Reginal. in prax,
fori pænit. lib.9 nu.38.* & firmauit magi-
ſtraliter *Rota in deciſ. 42. nu. 11. & ſeqq.
par.4. in recentior,* & luculentius in *Alben.
Gabella ſeu onerum 28. Iun. 1630. coram
R. P. D. Merlino;* vbi teſtatur ita paſſim
reſcribi à *Sac. Congregat. ſuper Contro-
uerſijs Iuriſdictionalibus.*

Tria ſunt itaque onerum genera, alia
merè realia, alia merè perſonalia. & quæ-
dam mixta, perſonis propter bona, vel
bonis propter perſonas impoſita vt latius
oſtendam in *ſequenti deciſ. num.* 15.

Primi generis onera, vt potè prædi's
ipſis affixa, cum ipſis bonis tranſeunt ad
3 clericos & eccleſias; † cuiuſmodi ſunt de-
cimæ prædiales, vt per *Capr. in reg. 46. à
num. 37. vſque ad 50. Gallia conſ. 59. ſub
nu. 22. Moneta de decim. cap.5.q 1. nu.18.
& ſeq.* & eſt textus apertus, loquens
etiam de Regularibus ſpeciale priuile-
gium non habentibus in *cap. fin. §. cæte-
rum de decim. in 6.* & facit tex. in *c. com-
miſſum extra eod.* & ita iudicaui pro Mo-
nacis Sancti Benedicti Ariminen. in quo-
rum parochia fratres de Monte Carme-
lo quædam bona à laicis acquiſierunt.

4 Eiuſmodi † eſt pariter Tributum, quod
cum ſit rei affixum & inſeparabile, tranſit
ad quoſcumque, & in his terminis loqui-
tur tex. in *cap tributum 23. q. 8. & in cap.
ſi tributum 11 q. 1. & ibi Turrecrem. & per
Comitol. reſponſ moral lib. 1. q. 93. nu. 16.
Ceuall. com contra com. q. 899. num. 106.*
cum aliis per *Rotam in d. Alben. Gabella*
vbi poſt *Fr. Io de Neap. Ord. Prædic. in
quæſtion. Pariſienſ. q.39. punct.3. ad quar-
tum argumentum* obſeruat huiuſmodi tri-
buta ab Eccleſia ſolui, non vt tributa &
in recognitionem dominii, vel ſuperiori-
tatis, quam regulariter indicat tributi
exactio vt ex *cap. 2. de cenſib.* ſed ob con-
ditionem inhærentem rei, & inſeparabi-
lem, & ad inſtar cenſuum, ſuper illis
bonis ab eius auctoribus laicis ad fauo-
rem priuatæ perſonæ impoſitorum.

5 Intelligendo tamen † dum impoſitio-
nis tempore verè & realiter bona eſ-
ſent in laicorum dominio; nam ſi eccleſia
vel clericus nulliter diſtraxiſſet, vel alia
ratione illorum amiſiſſet poſſeſſionem, &
interim tanquam à laicis poſſeſſa, fuiſſent
onere reali grauata, vtique redintegrata
eccleſia, vel clerico, bona remanent ab
omni nexu libera, ac ad priſtinam reuer-
tuntur libertatem, vt benè per *Rotam
in d. Alben. Gabellæ.*

6 In † hoc eodem genere reponebant
nonnulli onus refectionis itineris ante do-
mum, & purgationis putei in vicinia, quod
aiebant vti onus reale ad Clericos tranſi-
re *Lancell. Gall. conſ. 59 nu. 9. Parpalia in
repet. l. placet nu. 106. C. de Sacroſ. Eccleſ.
Nauarr. in Manual. cap. 27. nu. 115.*

Et quod iſtud ſit onus merè reale vide-
tur probari in *l. cui muneris ff. de muner.
& honor. & in l. ediles ff de via publ.* &
tradunt *Bar. in l ad inſtructionem C. de
ſacroſ. eccleſ. Io. de Plate. in l fin. C. de im-
mu. nemi conced. lib. 10. & in l. abſit C. de
priuil. dom. auguſt. lib 11 Cepoll. de ſeruit.
vrb. præd. cap. 3. ſub nu. 47. & 48.*

Cæterum aſſumptum eſt falſum & con-
tra mentem *Sac. Congregationis ſuper con-
trouerſijs Iuriſdictionalibus,* & confundi-
tur per ea quæ dixi in deciſ. 43.

Secundi generis onera, cum ſint merè
perſonalia vtique ad perſonas non ſubdi-
tas cum ipſis bonis non trãſeunt; cuiuſmo-
7 di eſt † taxa ſalis quæ munus eſt merè ca-
pitale & perſonale, cum pro qualibet buc-
ca, ſeu pro quolibet capite ſoleat imponi
ac proinde ad eccleſiaſticas perſonas mi-
nimè tranſit *Boſſ. in tit. de Principe n 100.
in fine Bellon conſ. 12. num 9. Plot. in l. ſi
quando nu. 27. in fin C. vnde vi Lancell.
8 Gallia d. conſ. 59. num. 46. & ſeqq.* † qui
nu. 49. immunitatem ab huiuſmodi capi-
tatione etiam ad colonos perſonarum
eccleſiaſticarum extendit ex *Burſatt. conſ.
25. col. 1. & ſeq. & conſ. 42 nu. 14 16. &
ſeq. Alba. conſ. 441. num. 14. Pariſ. conſ. 25.
nu. 10. lib. 1. Eugen conſ. 96. Decian conſ.
51. nu. 42. lib. 3. Caroce de loca. & con-
duc. 4. par. tit. de collect nu. 40 Botta conſ.
87. nu. 2. 24 25. & ſeq.* & apertius *nu. 12.
& 13. inter eadem conſ. Rim. ſen lib 4.*

9 Eiuſmodi † eſt etiam onus impoſitum
pro ſalario Prætoris, Medici, Magiſtri
grammaticæ, ſatellitũ; cæterorumque of-
ficialium; quod quidem vna cum bonis
ad Clericos non tranſit vt per *Lancell.
Galliæ d. conſ. 59. nu. 45. Ruin. conſ. 111.
ante nu. 12. lib. 5. Bello. conſ. 12 nu. 8. Cat-
ticus vbi ſupra n 12. Burſatt. conſ 16. n. 17.
27. & 31. Alderan. Maſcar. de ſtatutar.
interpr. concl. 1. nu. 50.* & ita ante illos te-
10 nuerat. *Alex. conſ. 68. nu 3. vol. 2.* † eam
omnes reddentes rationem; quia taxa
huiuſmodi ſalariorum imponi, & diſtribui
debet per capita, nulla habita ratione ad
bona, vt per *Bar. in l. 1. nu. 23. C. de Mu-
lier & in quo loco lib. 10. Io. de Platea in
l. 1. n. 8. C. de apoc. publ. eodem lib. 10 Alex.
loco citato,* & fatetur vel inuitus *Maceſ-*

11 brun.in conſ.40.nu.35. † qui tametſi dicat
in caſu ſuo huiuſmodi onera fuiſſe ſuper
rebus impoſita, ac proinde etiam ad Cle-
ricos tranſire; valde tamen allucinatur;
cum quòd laici onerum naturam ſua in-
ſtitutione in clericorum præiudicium im-
mutare nequeunt, vt in ſimili dicam deciſ.
ſeq. nu. 23. & dixi etiam alibi, tum etiam
quod in terminis in quibus ipſe loquitur
ad ſummum potuiſſet prætendi eſſe one-
ra mixta, quæ ex iam dictis, & mox di-
cendis ad clericos non ſunt tranſitoria.

Tertii generis onera ea ſunt, quæ vel
perſonis pro rebus, vel rebus ipſis pro
perſonis imponuntur; quæ propterea, ex
deductis, ad clericos nullatenus tranſeunt
vnde reſultat caſus noſtri deciſio eiuſmo-
12 di enim ſunt collectæ, de quibus in præ-
ſentiarum agimus, quæ perſonis pro mo-
do facultatum per æs & libram imponi
ſolent, & ſic perſonis pro rebus, ac proin-
de ad perſonas eccleſiaſticas cum bonis
acquiſitis non tranſeunt, vt poſt Specu-
lat, in tit. de Cleric. Coniug. §. 1. ver. ad
huius autem articuli, habetur latè per
Bart. in conſ. 180. lib. 1. nu. 3. & 4. cuius
ſententiam veriorem, ſubſtentabiliorem-
que dicit Fely. in cap. eccleſia Sancta Ma-
ria nu. 76. de conſtit. Bellon. conſ. 40. vbi
* & Bartoli opinionem communem appel-
lat, & eam ferè omnes Doctores ſequi te-
ſtatur Ang. conſ. 24. Bal. in l. placet C. de
ſacroſ. eccle. & in conſ. 132. caſus lib. 3. &
conſ. 280. lib. 2. vbi hanc vocat tutiorem
ſententiam, ſubdens periculoſum eſſe te-
nere contra Clericos. Feſtaſ. de Collect.
par. 4. cap. 1. nu. 3. vbi fatetur hanc eſſe
** magis com. opi. pro qua adducit tex. in
cap. quanquam de cenſibus & in clem. pre-
ſenti eodem tit. Theſa. deciſ. 234. nu. 2. & 4.
& ſeqq. vbi ait hanc eſſe veriorem & tu-
tiorem opinionem, attenta generalitate
iurium, de hac immunitate loquentium,
& ſecundum eam ſæpius iudicaſſe ſena-
tum Pedemõtanum Thomatus in tract. de
Collectis in cap. 1. nu. 4. & ſeqq. & nu. 35.
& in §. exactio nu. 18. Bellett. plurimos
referens diſqu. Cleric. tit. de exemptio. Cle-
ric. & eorumdem bonorum §. 3. nu. 3. innu
meros propemodum cumulat Carol. de
Graſſ. de effect. Cleric. effect. 3. num. 26. &
ſeq. idemque poſt Bar. Bal. Ang. Nicol. de
Neap. Archid. Prepoſ. Gemin. Fely. Card.
Calcan. Remig de Gonn. Crauet. Burſatt.
alieſque quos refert, tenet Borell. in conſ.
74. nu. 9. & nu. 31. 40. & ſeqq. latè etiam
Ruin. in conſ. 117. nu. 4. & per totum vol. 4
vbi inquit id probari in l. 1. & in auth. item
nulla comunitas C. de epiſc. & Cler. & in
cap. quanquam de cenſibus in 6. & in cap. 1.
extr. de immu. eccl. & in c. 1. eodem tit. in
ſexto intelligẽdo præfata iura indiſtinctè,
prout generaliter & indiſtinctè loquũtur,
idemque latè tenuit Siluan. in conſ. 32.
nu. 1. & à nu. 8. & per totum vbi etiam
impreſſa eſt allegatio Oldrad. idem tenen-
tis Balbus in conſ. impreſſ. poſt deciſ. 68.
Oſaſc. nu. 1. & ſeqq. Rot. d. deciſ. 42. n. 13.
par. 4. recent. & in dicta Alben. Gabellæ &
ita ſæpius reſoluit S. Cong. ſupra contro-
uerſis iuriſdictionalibus, necnon, & con-
13 gregatio boni regiminis † vnde cautè legẽ-
dus eſt Marta in deciſ. Piſan. 231. num. 5.
dum incautè teſtatur contrarium bis à
Sac. Cong. Conc. Trid. reſolutum fuiſſe;
quia imò ſemper eadem Congregatio pro
hac ſententia reſcripſit; vnde vel reſolu-
tiones ab eo relatæ erunt apocriphæ, vel
de oneribus merè realibus loquentur.
14 Et † hæc quidem ſententia videtur
apertiſſimè probari in d. cap. 1. de Immu.
Eccle. in 6. vbi S. P. acriter inuehens in
eos, qui libertatem, immunitatemue ec-
cleſiarum lædere, ac minuere, tanquam
honoris, ac priuilegij eccleſiæ inuidi, mo-
liuntur; vt eccleſiæ ipſæ in plenitudine
iuris ſui, & libertatis integritate lætentur,
ac deteſtabilis malignorum audacia, &
inſolentium nefaria temeritas (verba
textus) propulſetur, prohibet, ne ſecu-
lares Principes audeant ſuper bonis ab
eccleſiis, vel eccleſiaſticis perſonis acqui-
ſitis vel acquirendis talleas, collectas, ſeu
exactiones quaſcunque imponere vel
exigere, vbi notandum eſt verbum impo-
nere futuras reſpicere; verbum verò exi-
gere, antiquas collectas, & iam ante ac-
quiſitionem impoſitas, reſpicere; vt la-
tius ponderat, & exponit Suar. ad Regem
Angl. de Immu. eccleſ. lib. 4. c. 20. n. 19.

Et patet etiam euidẽtiſſima demonſtra-
tione; quia ex duobus requiſitis ad hoc
vt onera tranſeant ad clericos cum bo-
nis, de quibus ſupra nu. 2. in collectis
15 neutrum concurrit, † Non quidem prius
quia collecta toto cælo diſtat ab oneribus
merè realibus, rebuſque infixis, cum
imò imponatur principaliter perſonis,
habito tamen reſpectu ad patrimonium,
textus cum gloſa in l. reſcripto §. fin. & ibi
* Bar. & omnes ff. de muner. & honor. Bar.
in l. prædia C. de fideicom. & in l. propter C.
qui bon. ced. poſſ. & in l. ciuitas col. 3. C. ſi
cert. peta. refert & ſequitur Petr. de Vbald.
in conſ. 1. nu. 6. in materia collectarum
inter tract. diuerſ. tom. 12. tradunt legiſtæ
in l. placet, vbi Iaſ. in ſecunda lectura n. 5.
C. de ſacroſan. eccle. & Canoniſtæ in cap.
non minus extr. de Immu. eccleſ. (& vtro-
bique eſt ſedes huius materiæ) Alex. in
conſ.

conſ.69. nu. 1. vol.2. Natt. conſ. 105. n.1. & 7. vol.3. & conſ.260. nu.5. vol.2. Euerar. in conſ.42. fol. mihi 143. Siluan. conſil. 32. nu. 12. & Oldrad. in alleg. ibidem impreſſa nu. 20. Rota d. deciſ.42. nu. 13. & in Auenionen. & Cauallicen. Collectarum 16. Maij 1583. coram Card. Lancellotto impreſſ. penes Gratiam diſcept. forenſ. c. 29. nu. 7. vbi *nu. 9.* additur obligationem dirigi in perſonam, licet cauſa finalis ſit res ipſa, cumque perſona ſit dignior rebus, attenditur perſona potius, quam res, vt poſt *Io. Andr. & Oldrad.* in propoſito aduertit *Natt. d. conſ. 105. num. 8. & Rota vbi ſupra.*

16. Quod † adeo, verum eſt, vt pro collectis non modò agi poſſit contra bona illis obnoxia, ſed & contra cætera bona, ac perſonam eius qui ſoluere tenetur ſecundum *Bar. in l. 1. ſub nu. 34. C. de mulier. & in quo loco lib. 10.*

17 Vnde † non ſubditis ratione originis vel domicilij, de iure imponi nequeunt ob iuriſdictionis defectum *Bar. in l. libertus §. ſola ratio nu. 1. ff. ad municip.* vbi inquit
* ita tenere Doctores omnes & *in l. reſcripto §. fin. nu. 4. ver. collectæ de muner. & honor. feder. de ſen. conſ. 151. col. 2. ver. & alia dicuntur. Alex. conſ. 52. nu. 10. ver. non obſtat vol. 6. Dec. conſ. 285. num. 4. Natta conſ. 110. nu. 4. vol. 1. Corn.* de
* communi atteſtans *in conſ. 22. ver. & licet vol. 1. Curt. iun. conſ 61. col. 1. vol. 1.* cum aliis relatis per *Rotam in d. Auenionen. apud Gratian. diſcept. forenſi cap. 29. nu. 7.* quibus addendi ſunt *Euerard. conſ. 42. fol. mihi 143. ver. præterea. Guttier. Variar. quæſt. lib. 3. q. 16. nu. 20. Fely. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ ſub num. 76. ver. & hinc. Parpal. in repet. l. placet nu. 56.*
** vbi de magis com. *C. de ſacroſ. eccle. Rolan.* qui ait hanc concluſionem de iure veram eſſe in *conſ. 32. nu. 8. lib. 1. Seſſa deciſ. Arag. 7. nu. 11. & 14. Natta conſ. 160 nu. 7. & ſeq.* vbi ex *Salyc. in l. neminem C. de ſacroſ. eccle.* adducit rationem naturalem, quam inquit ſibi ſemper placuiſſe; nempe quod idcirco forenſes ratione rerum in diſtrictu collectantis poſſeſſarum non tenentur onera ſubire, quia nec honores nec commoda loci percipiunt, & citat *Calder.* id in terminis dicentem in *conſ. 6. tit. de cenſibus.* Tametſi de generali Italiæ conſuetudine forenſes collectētur pro bonis in territorio poſſeſſis *Bar. in l. vnica nu 34. C. de mulier. & in quo loco lib. 10. Bald. in l. etiam ſub nu. 28. ver. præterea C. de execu. rei iud. Aretin. conſ. 132.* addens eiuſmodi conſuetudinem tranſferre onus probandi contrarium in forenſes. *Ruin. conſ. 126. num. 1. vol. 5. Ant. Gabr.* cum per eum congeſtis *in tit. de Iure immun. concl. 2. nu. 8. Bertacc. de Gabell. par. 7. ver. incidenter Maccabru. conſ. 40. nu. 123. & 148. Minſing. obſeru. 27. centur. 3. Guidop. deciſ. 87. Magon. deciſ. Fiorent. 66. num. 2. Greg. XV. deciſ. 279. nu. 15.*

18 Non † etiam concurrit in collecta poſterius requiſitum, quia caret certa ac limitata forma; ita vt ſecundum æſtimum, ac iuxta occurrentes neceſſitates imponatur *glo. in l. reſcripto §. fin. ff. de muner. & honor. Bar. in l. 1. C. quod quiſque vniuerſi. nom. & in l. 1. C. de mulier. & in quo loco lib. 10. Bal. in l. fin. C. ſine cenſib. vel reliq.* quos refert & ſequitur *Iaſ. in d. l. placet in prima lectu. nu. 4. & in 2. lectu. nu. 5. C. de ſacroſ. eccle.* fatetur *Thomat. in tract. de Collect. §. exactio nu. 12. & 18.* (vbi inquit eius eſſe naturæ, vt certam non habeat formam; ſed vt reipublicæ neceſſitatibus ſuccurratur, metiamur omnia patrimonia; ideoque dicatur incerta, quoniam qui hodie diues eſt, cras poterit eſſe pauper) *Ruin. in conſ. 117. ſub nu. 4. vol. 4. Bellett. diſqui. Cleric. tit. de exemptio. Cleric. & eorumdem bonorum §. 3. ſub nu. 2. ver. ſi autem Fely. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ ſub nu. 76. de conſtit. Rota deciſ. 42. nu. 14. par. 4. in recent.*

19. Quo † fit vt quoties aliqua ex allibratis, ſeu incataſtatis bonis ad eccleſiaſticas perſonas quocunque titulo peruenerint, eximantur ab onere collectarum, ac de cataſto, vel æſtimo ſint delenda vt per *Bar. in conſ. 180. lib. 1.* quem ſequitur *Felyn. in d. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ n. 77. ver. ſecundo nota Bal. in l. placet in 3. not. C. de Sacroſan. Eccleſ. Abb. in conſ. 53. ſuccinctè vol. 1.* vbi teſtatur à Patribus vtriuſque
* cenſuræ id communiter recipi, refert & ſequitur *Feſtaſ. in tract. de Aeſtimo par. 4. cap. 1. nu. 5. & 53. & in cap. 2. nu. 14* vbi
* de communi teſtatur & contrarios reprobat; fatetur quoque *Maccabrun.* ſcribens contra eccleſiam *in conſ. 40. nu. 4. & 7. Carol. de Graſſ.* alios congerens *effect. cleric. 3. nu. 38. Siluan. in conſ. 32. num. 8. Bellett.* cum per eum relatis *d. §. 3. nu. 3. Ruin. conſ. 117. nu. 3. vol. 4.* & hanc eſſe magis
** com. opi. eamque vti talem à ſenatu approbatam, teſtatur pluribus relatis, *Theſaur. in deciſ. 24. nu. 7.* quam etiam tenue-
* re *Craueet.* de communi atteſtans *conſ. 642. nu. 4. Oldrad. in allegat. impreſſ. poſt d. conſ. ſilua. 32. num. 19. Balbus in conſ. impreſſ. poſt deciſ. 68. Oſaſch. n. 24. Remig. de Gonn.*
* plurimos cumulans, & de communi atteſtans *in tract. de Charitat. ſubſid. q. 61.*

nu.

nu. 15. *& ſeq. inter tract. diuerſ. vol.* 15. *par.* 2. *Lancell. Gallia conſ.* 59. *nu.* 34. qui. ** de magis com. *& rurſus à num.* 30. *&* 40 * *Berous* qui pariter communem profitetur *in conſ.* 150. *nu.* 5. *vol.* 3. & hanc ſententiam eſſe in dictione Mediolani vſu receptam, & iuxta eam pluries ſuiſſe iudicatum teſtatur *Plotus ad conſ. Martin. Garant.* 63. *nu.* 13. *&* 14. *Guid pap. deciſ.* 301. vbi retractat quod ſecus dixerat in *dec.* 79. & pro hac ſententia ponderat tex. in *cap. clericus de Immun. eccle. in* 6. *& in l.* 2. *& in auth. item nulla communitas C. de epiſc. & cleric.* ſubdens id eſſe ex mente trium ſtatuum Delphinatus.

20 Imò † nonnulli ex præfatis ſcribentibus tenent bona ſtatimatque ad clericos perueniunt, cenſeri ipſo iure ex æſtimi libro deleta; quod in puncto iuris puto veriſſimum; tametſi non ſeruetur in praxi; ſecundum quam denunciata communitati venditione, & facta eidem interpellatione ad Clerici vel Prælati inſtantiam, ſtatim ſunt ab æſtimo delenda, & ita in ſpecie loquitur *Bar. d. conſ.* 180. quem refert & ſequitur *Balbus vbi ſup. nu.* 24. & ita alias declarauit *Sac. Cong. boni regiminis.*

21 Portio † verò quæ pro bonis in eccleſiaſticos translatis erat ſoluenda, accreſcit cæteris in eodem loco æſtimatis, vt defendit *Alban. d. conſ.* 8. *ſeu tract. de Immu. eccle. præſertim nu.* 14. *& ſeqq. Aret. conſ. mihi* 132. *alias* 133. *ante num.* 2. *Berous conſ.* 150. *ſub nu.* 36. *vol.* 3. & ita *Nattam* reijciens, ſentit *Theſau. deciſ.* 234. *ſub nu.* 3.

22 Et † ſic ineptiſſima redditur *Theſauri* reſtrictio (ſalua eius reuerentia) dum in *deciſ.* 234. *nu.* 8. inquit præfatam concluſionem procedere quoad onera poſt acquiſitionem bonorum à clericis factam imponenda, non autem quoad prius impoſita; aſſerens hanc opinionem eſſe veriſſimam, quia bona ſunt iam pro collectis hypotecata, & tranſeunt cum onere ſuo; ad quod inter alios citat *Remig. de Gonn. in tract. de Charitat. ſubſid. q.* 61. *nu.* 49. *& ſeq.* qui licet ibi referat *Baldum* quaſi ſic ſentientem, ab eo tamen diſcedit, & contrarium multis relatis concludit *num* 50 *& ſeqq.* inquiens hunc caſum includi ſub regula eandem *Theſauri* ſententiam expreſsè reprobauit *Berous in conſ.* 31 *nu.* 29 *vol.* 1. vbi ſcribens pro clero Ferrarienſi, inquit præfatam diſtinctionem procedere in oneribus merè realibus, ſecus in mixtis vt in caſu noſtro, idemque ſenſit *Abb. in cap. fin. ſub nu.* 12. *de vit. & honeſt. cleric.* dicam latius in ſeq. deciſ.

23 Nec † vrget ratio *Theſauri*; deducta ex aſſerta hypotheca ſuper bonis contracta; in qua etiam *Thomatus* plurima contra veras & communes traditiones effundens præcipuum faciebat fundamentum *in tract. de Collectis §. exactio nu.* 38. *cum ſeqq. vſque ad finem*, vbi inquit in huiuſmodi hypotheca totam vim iſtius quæſtionis conſiſtere; nec tamen probat illam perpetuò rei adhærentem, ac ad ſucceſſores tranſitoriam contrahi; quin potius allegata per eum probant ex tali æſtimatione perſonalem obligationem duntaxat oriri; & præſertim doctrina *Baldi in l. ſi negotium ff. de nego. geſt.* dicentis æſtimum haberi loco promiſſionis.

24 Obſeruandum † eſt autem aliud eſſe vt quis aliquid pro re præſtare debeat, vt in terminis noſtris, aliud verò vt ex re præſtare teneatur: quamuis enim poſteriori caſu afficiatur res ipſa; in priori tamen non res, ſed perſona dicitur obnuxia *l. eo tempore in fin. ff. de pecul.* ibi; *quia magis propter rem, quàm ex re mea peculium mihi daretur*, facit *l. ſocium qui in eo §. ſocius cum exiſteret ff. pro ſocio.* & ſic obligatio oriens pro re, ſucceſſorem non afficit *cap. fin. § ſi verò contingeret de pace iuram. firman. facit. l.* 1. *§. ſi hæres ff. ad Trebell.* & ita in terminis noſtris notabiliter conſiderat *Oldrad. in d. alleg. impreſſ. poſt conſ.* 32. *Siluan. ſub num.* 20. *col. fin.* idemque *Siluan. ibidem num.* 14.

25 Vnde † ex mente *Bar.* aiebat *Ruin. in conſ.* 117. *ſub nu.* 6. *in fin vol.* 4. tot eſſe obligationes, quot ſunt anni, & pro futuris eſſe conditionales, ſcilicet ſi deſcriptus in æſtimo poſſederit.

26 Et † tantum obeſt vt deſcriptio in æſtimo naturam transfiguret onerum, itaut extraordinaria euadant ordinaria & perpetua; contra ea quæ benè deducunt ſcribentes ſupra relati; & in ſpecie *Io. Andr. Card. Butr. Anchar. Imol. & Abb. in cap. fin. de Vit. & honeſt. Cleric.* quos refert & ſequitur *Remig. de Gonn. de Charit. ſubſid. q.* 51. *num.* 60. pulcrè *Gallia in conſ.* 59.
27 *nu.* 30. † Vt potius operetur quod non poſſeſſor conſiderandus ſit, ſed ipſe deſcriptus præcisè grauetur vt per *Bal. in l. etiam col. pen. ver. item habentes C. de execut. rei iud. Bar. in l. incola ff. ad municip.* cum aliis relatis per *Curt iun. in conſ.* 68. *ad fin. Dec. conſ.* 285. *num* 5. *ver. quarto Feſtas de Aeſtimo par.* 2. *cap.* 1. *nu.* 38. qui propterea ſubdit quod niſi deſcriptus curet deleri de æſtimo, tenebitur ſemper quamuis ſubdat *num.* 40. fiſcum habere electionem an contra deſcriptum, vel aduerſus poſſeſſorem agere velit.

28 Quam-

28 Quamuis † itaque collecta imponatur per æs & libram, *Corn. conſ. 127. vol. 2. Curt. iun. conſ. 67. ad fin. Io. de Anan. in conſ. 8. nu. 2. Rube. conſ. 9. nu. 10.* Et impoſitionis quantitas rem ipſam, eiuſque æſtimationem de directo reſpiciat, obligatio tamen, & vinculum, ſiue ſoluendi neceſſitas, perſonam reſpicit iuxta *Baldum in auth. defuncto C. ad Tertull. & Aret. in conſ. 132. col. 2.* quos refert *Maccabrun. in conſ. 40. nu. 20.* Quamobrem ſi hinc pendet queſtionis deciſio, vt *Thomatus* aiebat, iam de eius opinione conclamatum eſt.

29 Nec † merebatur allegari cautela, cuius meminit *Feſtaſ. in tract. de æſtimo p. ır. 4 cap. 2. nu. 58. & ſeq.* vt nempe ſtatuto caueatur ne bona ab æſtimo alienantis amoueantur, niſi alter idoneus in cataſto deſcribatur, qui ad collectarum ſolutionem compelli poſſit, vel clericus, iu quem bona tranſeunt, ſe obliget ad ſoluendum. Nam præterquamquod in hac facti ſpecie, huiuſmodi ſtatutum deſideṫabatur; iſthæc cautela irrationabilis & ridicula eſt & contra eccleſiaſticam immunitatem, deterrendo laicos à donando, ſeu contractando cum clericis, & præſupponendo clericos etiam volentes poſſe ad collectas obligari.

Vnde cum id ſæpiſſimè in facto mihi contigerit, ſemper laicos adegi, etiam ſub cenſurarum comminatione ad delendum bona per eccleſiaſticos acquiſita de æſtimo, & ita decreuit *Sac. Congregatio ſuper controuerſijs iuriſdictionalibus in vna Piſaurenſi 16. Decembris 1626.*

30 Ad † id autem quod quidam conſiderabant id in maximam Principum Vrbiumque iacturam redundare; reſpondeo nullum vnquam Dinaſtam hinc inopem euaſiſſe; quin potius plurimos ob largitatem ac reuerentiam erga eccleſiam mirum in modum floruiſſe, vt latius in terminis admonuit *Leſſ. de Iuſti. & iur. lib. 2. cap. 33. dub. 3. nu. 22.* aliter & vberius reſpondet *Suar. in defenſ. fid. lib. 4. cap. 20. nu. 29. & ſeq.* quibus plurima & quidem præclara addere poſſem; ſed ad prolixitatem vitandam miſſa facio.

31 Nec † tamen omitto ſæpe bona eccleſiæ, ſæpiſſime autem & quotidie clericorum ampla, & opulenta patrimonia, & peculia, quæ prius erant immunia, in laicos transferri, fierique collectarum pedagiorumque oneribus obnoxia. *Io. And. in cap. 1. de immun. eccle. in 6. Alex. conſ. 35. nu. 18. vol. 4. Oldrad. in alleg. impreſſ. poſt conſ. 32. Sylvan. nu. 19. Pariſ conſ. 40. n. 21 & ſeqq. lib. 3. Tiraq. in tract. de Nobilit. cap. 20. nu. 160. Remig. de Gonn. in tract. de Charitat. ſubſid. q. 62. nu. 34. in 15. tom. tract. diuerſ. par. 2. Aretin. conſ. 32. ante n. 2. Bertacch. in tract. de Gabell. par. 7. nu. 23. Ferrett. etiam de Gabell. nu. 450. Roland. conſ. 12. num. 61. lib. 4. Natt. conſ. 218. num. 7. & conſ. 39. num. 5. Suarez in defenſ. fidei lib. 4. cap. 20. ſub num. 30. ver. præſertim*, qui ea mouentur ratione.

32 Quod † mutatione perſonæ, priuilegium propter perſonam conceſſum extinguitur *l. paulus §. 1. ff. de acqui. hæred. l. 1. C. de impo. lucrat. deſcrip. lib. 10.* in terminis *Io. Andr. ad Specul. tit. de Cenſibus in addit. magna idem Specul. in tit. de immun. eccle. in fine Feder. de ſen. conſ. 111. col. pen.* cum alijs per *Natt. d. conſ. 118. nu. 7. & 8.* Vnde non mirum nec durum videri debet, ſiè contra bona obnoxia ad perſonam priuilegiatam tranſeuntia, euadant immunia; vt contrariorum eadem ſit diſciplina.

33 Quemadmodum † etiam è regione erat allata cautela *Bartoli in l. reſcripto §. fin. ff. de muner. & bonor* à nonnullis ſcribentibus approbata de ſtatuto diſponête ſingulorum ciuium prædia in diſtrictu exiſtentia eſſe tributaria, ac onere tributorum pro collectis affecta. Nam præterquamquod non verſabamur in terminis conſimilis ſtatuti; cautela huiuſmodi non minus quam præcedens inanis eſt & fruſtatoria; ita ut ſtatuto non obſtante bona ad clericos peruenientia, ſtatim ab oneribus collectarum eximantur; cum non liceat obliquè & per indirectum quicquã contra eccleſiaſticam libertatem introducere, nec via fraudibus patere debeat vt per *Bal. in conſ. 132. & in conſ. 180. lib. 2* (vbi licet fateatur ſua ætate d. cautelam fuiſſe vſu receptam, ingenuè tamen inquit, per illam totam clericorum libertatem infringi; nihilque aliud importare, quam vt Clerici ſint laicis ſubiecti, quod eſt impoſſibile) *Abb. in cap. fin. in fi. de vit. & honeſt. Cleric. nu. 13. & ibi Dec. ſub n. 53* latè *Fely. in cap. Eccleſia Sancta Mariæ nu. 76. de Conſtit. Remig. de Gonn. d. tract. de Charitat. ſubſid. q. 61. num. 44.* & *Bartoli* ſententiam falſam appellat *Bald. in l. placet in quarto notab. & ibi Paul. de Caſtr.* ** *nu. 7. C. de ſacroſ. Eccle.* & opinionem *Baldi* contra *Bartolum* veriorem, & crebriorem nuncupat *ibidem Parpal. nu. 77. & Iaſ. in prima lectur. circa fin.* idemque firmat *Guid. Pap. deciſ. 381.* dicens benè fuiſſe *Bartolum* à *Baldo* repræhenſum, cum talia ſtatuta aduerſus libertatem eccleſiaſticam, caſſa & irrita eſſe debeant *auth.* ** *caſſa C. de ſacroſ. Eccle.* & de magis communi

** muni teſtatur Theſaur. deciſ. 134. num. 5.
vbi ſubdit durum fore in iudicando ab ea
recedere propter periculum excommu-
nicationis fulminatæ in cap. 1. de immu. ec-
clc. in 6. tu adde, ac in Bulla Cænæ Domi-
ni renouatæ. Pro hac eadem ſententia
plurimos congeſſit Feſtaſ. par. 4. cap. 2.
nu. 10. & ſeqq. quamuis eos non ſequa-
tur, & addendi ſunt Roman. in l. ſi publica-
nus §. 1. nu. 7. ff. de public Ruin. conſ. 117
ſub nu. 3. vol. 4. Siluan. in conſ. 9. nu. 29.
& latius in conſ. 32. nu. 11. & vtrobique
* teſtatur de com. Purpurat. conſ. 594. n. 10
vol. 2. Capr. reg. 96. nu. 42. & ſeqq. Alban.
conſ. 8. nu. 4. & 5. vbi inquit Bartolum ab
* omnibus reprobari Natt. conſ. 1. nu. 7. in
* fin. Maccabr. atteſtans de com. qnamuis
contra eccleſiam ſcribat, in conſ. 40. n. 58.
& ſeq. Azor. tom 1. inſtit. moral. lib. 5. c. 13
* in princ. vbi teſtatur einſmodi Bartoli
cautelam ab omnibus fuiſſe reprobatam,
qnippe quæ erat in detrimentum eccle-
ſiaſticæ libertatis, & poſt hæc ſcripta ita
firmauit Rota in ſæpe citata Alben. Ga-
bellæ.
34 Vnde † cautè legendus eſt Curtius iun.
in conſ. 68. nu 4. vol. 1. qnatenus teſtatur
* commnnem eſſe in contrarium, & quam-
uis Calderi. in conſ. 2. ſub nu. 4. col. fin.
putauerit hanc quæſtionem egere decla-
ratione Sum. Pontificis arbitror tamen
huiuſmodi declarationem ſatis apertè fa-
ctam fuiſſe in Bulla Cænæ Domini, prohi-
bente aliquid aduerſus eccleſiaſticam li-
bertatem, etiam indirectè, moliri, cum
vt benè aiebat Bald. loco citato ſimiles cau
telæ figmenta ſint & fraudes in præiudi-
cium eiuſdem libertatis, quæ ita facilè
eluderetur. Et vt aiebat Fely. loco citato
nu. 76. ad hoc de fraude præſumpta, non
poteſt accommodatè reſponderi.
35 Nec † dicat Maccabru. in conſ. 40. n. 68
& ſeqq. vtentem ſua iuriſdictione in re
permiſſa non dici facere in fraudem; quia
ſi vſus huiuſmodi verſatur circa ſubditos,
benè procedit argumentum, ſecus autem
ſi vtens, perſonas ſibi non ſubiectas calli-
dè compræhendere molitur. Et profectò
aut ſtatutum expreſsè meminit bonorum
in Clericos transferendorum & non va-
let ex defectu poteſtatis, aut non memi-
nit, & hunc caſum ex defectu voluntatis
non compræhendit, vt in terminis noſtris
conſiderabat Roman. in d. l. ſi publicanus
§. 1. ff. de publican. & ego alibi latè de-
duxi.
36 Præterea † tametſi huiuſmodi collectæ
ex generali ſtatuti ordinatione cauſam
habeant de præterito; habent tamen
formam poſtquam res effecta eſt eccleſiæ,
vel clerici; vnde impoſſibile eſt tunc for-
mari obligationem, vbi perſona inueni-
tur, quæ affi. i haud poteſt, & res muta-
uit ſtatum l. Stiεus ſeruus meus ff. de Ma-
numiſſ. teſtam. ita poſt Bal. in l. fin. C. ſi-
ne cenſu vel reliq. arguit Fely. vbi ſup. ſub
nu. 76. ver. tertio quia, ſequitur Ruin. conſ.
111. nu. 14. vol. 5.
37 Rurſus † idem Ruin. in conſ. 117. nu. 8.
vol. 4. confirmat alia ratione hanc ſen-
tentiam; quia ſcilicet ſtatuto non obſtante
hypotheca non oritur in re ipſa pro an-
nis futuris: cum enim de tempore tranſ-
latiouis factæ in Clericum adhuc actio
perſonalis pro futuro tempore orta non
fuerit l. cedere diem de Verb. ſign. nec etiã
hypotheca oriri potuit l. fideiuſſor. obliga-
ri in prin ff. de fideiuſſ. ſecuta itaque tranſ-
latione, impeditur ortus obligationis
quoniam tempore purificatæ conditio-
nis, res non reperitur amplius in domi-
nio ſubditi l. 1. C. de Iure fiſci lib. 10.
38 Nec † vrget ratio Calderm. in conſ. 2.
in fin. tit. de Cenſibus vt nempe quemad-
modum priuatus poteſt rei ſuæ onera ad
quoſcunque tranſitoria adiicere cap. de
ſuis extr. de Sepulcr. cap. verum de condi.
appo. cap. cum dilectus de dona. ita & per
39 ſtatutum fieri poſſit; † cum pactum & lex
æquiparentur cap. quæ contra maiores 8.
diſt. cap. à nobis de decim. Id enim non pro
cedit vbi eſt diuerſa ratio, vt in terminis
noſtris: priuatus enim eſt rerum ſuarum
moderator & arbiter; & poteſt in illis one
ra ſibi benè viſa imponere l. in re manda-
40 ta C. mand. Superior † autem non rerum,
ſed iuriſdictionis duntaxat eſt dominus
Dec. in d. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ n. 75
de conſti. & dicam in dec. ſequenti.
41 Quo † fit vt ſi bona relinquerentur Ec-
cleſiæ à priuatis cum onere ſoluendi col-
lectas vel contributiones, etiam in futu-
rum imponendas, vtique ob præfatam
rationem id in vtroq; foro liceret, vt per
Fely. in d. cap. Eccleſia S. Mariæ nu. 77.
Mart. cum per eum relatis de Iuriſd. par. 4
caſ. 14. in fine Azor. tom. 1 inſtit. moral.
lib. 5. cap. 13 circa princ. ver. ſecundo ſcien-
dum Alterius in explic. can. 15. Bulla Cænæ
cap. 5. col 10. ver. ad hanc Duard. ad can-
dem Bullam lib 2 can. 18. q. 6. ſub nu. 10.
& ita nouiſſimè dixit Rota in ſæpe citata
Alben. Gabellæ & Sac. Congregatio ſuper
Controuerſijs Iuriſdictionalibus in vna Tau
rinenſi die 6. Nouembris 1628
Denique non refragatur quod etiam
contra Principes & Communitates frau-
des fieri poſſent per fictas alienationes in
Clericos: nam hoc in caſu fateor d. con-
cluſionem non procedere; ſed bona per
collu-

colluſionem & fictionem in perſonas eccleſiaſticas alienata, collectis obnoxia re-
42 manere, † cum fraus & dolus nemini debeat patrocinari *l. ita demum ff. de recept. arb. l. ſi ab hoſtibus § 1. ff. ſolu. matr. cum ſimil.*
43 † & ita in effectu tenet *Bar. in d. conſ.* 280. dum inquit Clericos non teneri pro bonis acquiſitis, dummodo ſine fraude acquiſierint, Sequitur *Remig. de Gonn. de Charitat. ſubſid. q 61 nu. 48. Felyn. in d. cap. Eccleſia S. Mariæ nu. 77* plurimos congerit *Carol. de Graſſ. de effect. cleric. effect. 3. nu.* 188. *Quarant. in verb. Vectigal. verſi. limita ſecundo*, vbi ex *Specul. in tit de Cler. coniug. nu.* 17. & alijs per eum relatis inquit huiuſmodi fraudem detegi præſertim vbi donans fecit ſibi fieri albaranum de illis detinendis nomine ſuo; vel ſi eſt donatio omnium bonorum, ſiue maioris partis.

44 Quibus † addo *Duard. in bullam cœnæ lib. 2. can.* 18. *q. 6 nu.* 11. vbi aduertit huiuſmodi fraudem coram Iudice eccleſiaſtico eſſe probandam: & tam ſimulatè donantem, quam donatarium teneri in conſcientia communitati omnia damna reficere. Eademque bona fiſco eſſe applicanda *arg. tex. in l. adigere § in fraudem ff. ad municip.*

45 Idemque † in Clerico negociatore dicendum eſt, vt ſcilicet in odium negociationis ad collectas ad inſtar laici teneatur de bonis, in quibus negociatur *Specul. in tit de Immu. eccle. nu. 3. Aufrer. de poteſt. Iud. ſecul ſuper eccl. perſ. reg. 3. nu. 32. in 6. tomo tract. diuerſ. Natt conſ. 139 n. 3 & ſeq. lib. 1. Surd. conſ. 313. num 8. lib. 3.* plurimos congerit *Carol. de Graſſ. d. effect. 3. nu. 274. Leſſ. de Iuſti. & iur. lib 2. cap. 33. dub. 3. nu 23. Molin. de Iuſt. & iur. tom. 2. diſp. 343 nu.* 10. luculenter *Duard. d. can. 18. q. 8. per totam* dixi latè in *deciſ. 12. nu.* intelligendo tamen iuxta ea, quæ dixi ibidem & latius *Carol. de Graſſ. effect. 13. Cleric. per totum*.

A R G V M E N T V M.

Collecta certa & perpetua an ſit onus reale, vel mixtum, & an cum bonis ad Clericos tranſeat, & reijcitur *Maccabrun. in conſ. 40.*

S V M M A R I V M.

1 *Collecta certa & perpetua tranſit cum rebus ad Clericos*, & nu. 10.
Contrarium eſt verius à nu. 11. vſque ad finem.
2 *Munus extraordinarium ex Principis ordinatione fit ordinarium, & comprehenditur in iuribus de ordinario loquentibus.*
3 *Collecta vniformis & perpetua idem eſt quod indictum.*
4 *Indictum tranſit ad eccleſiam.*
5 *Collecta iuxta patrimonij vires impoſita dicitur munus reale.*
Contrarium eſt verius nu. 14.
6 *Collecta certa, perpetua, & vniformis, tributi naturam aſſumit.*
Contrarium verius nu. 23.
7 *Hypotheca pro collectis oritur ab initio pro toto futuro tempore.*
Intellige vt nu. 25. cum ſeqq.
8 *Hypothecis in tacitis lex fingit partium conuentionem.*
9 *Statuto ſtante vt bona quid annuum pro collectis ſoluant; clericus emptor, oneri ſe ſubijcere dicitur*
Contrarium eſt verius nu. 30.
10 *Ordinaria certa & perpetua collecta tranſit ad Clericos iux. com. opinionem.*
In contrarium eſt magis communis & verior ſententia nu. 32.
11 *Onera ordinaria quæ ſint, & quæ extraordinaria.*
12 *Collecta licet certitudinaliter ſoluatur, ſi tamen pro neceſſitatibus, quæ variantur, dicitur onus extraordinarium.*
13 *Collecta à communitate ex principis permiſſione impoſita, non eſt ordinaria.*
14 Maccabrun. conſ. 40. nu. 157. & ſeqq. *reijcitur* & nu. ſeq.
15 *Onerum in tres ſpecies diuiſio, & quæ dicantur realia, quæ perſonalia, quæ mixta.*
16 *Collecta eſt munus mixtum.*
17 *Collectæ quantitas reſpicit rei æſtimationem, ſed ſoluendi neceſſitas perſonam reſpicit.*
18 *Perſona vti nobilior magis attenditur, quam res.*
19 *Collectæ materialiter ſunt onera realia, formaliter perſonarum onera, & ſic mixta.*
20 *Onerum ordinariorum extraordinariorum, que differentia, quoad tranſitum ad clericos eſt ſublata.*
21 *Onus ſi perſonis eſt pro rebus impoſitum in mutatione perſonæ, res mutatur.*
22 l. munerum § patrimoniorum ff de Muner. & honor. *germanus ſenſus contra* Maccabrun.
23 *Statuere vt collectæ ſint tributa, & onus mixtum ſit reale, implicat contradictionem.*
24 Paul. de Caſtr. in l. rei annonariæ nu. 6. C. ſine cenſu vel reli. *excuſatur.*
25 *Collectæ licet cauſam habeant de præterito, formam tamen habent ſingulis annis.*
26 *Pro collectis impoſitis à communitate, quæ fiſcum*

fiſcum non habet, non oritur hypotheca.
27 *Hypotheca pro collectis quæ ſoluuntur ex re transit ad ſucceſſores, ſecus ſi pro re.*
28 *Obligatio oriens pro re, ſucceſſorem priuilegiatum non afficit.*
29 *Hypotheca legalis onus quæ debetur pro re, extinguitur, ſi res ad perſonam priuilegiatam tranſit.*
30 *Clericus nec tacitè nec expreſſe poteſt collectæ ſe ſubijcere.*
31 *Exigere ab inuito pro intereſſe publico prohibitus, non poteſt à ſponte ſoluente recipere.*
32 *Onera non tranſeunt cum bonis ad clericos, niſi ſint rebus affixa.*
33 Ricc. deciſ. 66. par. 4. *diſtinguens inter acquiſitionem ex titulo oneroſo, & ex lucratiuo, reijcitur.*
34 *Collecta an ſit vel non ſit realis cognoſcit iudex eccleſiaſticus.*
35 *Contra collectas in dubio eſt iudicandum.*

DECISIO XXXVI.

NON acquieſcebant miniſtri D. Principis deductis in præcedenti deciſione, aſſerentes nos non verſari in collecta propriè ſumpta, &
1 extraordinaria, † ſed in certa ordinaria & perpetua; quibus in terminis omnes ſcribentes conuenire aiebant, vt onus cum rebus ad perſonas eccleſiaſticas tranſeat, & neminem hanc ſententiam impugnantem vidiſſe, præter *Aretin. in conſ.* 133. & *Ruin. in conſ.* 117. *vol* 4. & *in conſ.* 111. *vol.* 5. quos tamen aiebant egregiè & latiſſimè confutaſſe *Maccabrun. in conſ.* 40. quem ſibi coripheum, patrinumque hac in cauſa delegerant.

Quamuis enim collecta regulariter ſit
2 munus extraordinarium, † non tamen eſt dubium, quin ex legis vel Principis ordinatione onus extraordinarium effici poſſit ordinarium *l.* 1. *C. de indict. lib.* 10. per quam legem *Calderin. in conſ.* 2. *nu.* 4. *tit. de cenſibus* aiebat omnia iura de munere ordinario loquentia, etiam in extraordinario ad ordinarium redacto ſibi locum vendicare, ad quod adducit *Butrig. & Guid. de Cugn. in l. placet C. de Sacroſ. eccle.* quibus addo *Bar. in d. l.* 1. *nu.* 2. *C. de indict l.* 10.

Quod autem d. collecta munus euaſe-
3 rit ordinarium ex eo deducebant, † quia eſt certa & perpetua, & pariformiter quotannis exigitur, vnde idem eſſe dicebant, quod indictum, vt per *Bal. in l. im-*
4 *peratores col. vlt. de public.* † quod quidem indictum etiam in Eccleſiam tranſit *d. l.* 1. *C. de indic. & l. fin. C. de exact. tribut. l.* 10. & tradunt *Butrig. & Bald. in l. placet C. de ſacroſ. eccle.*
5 Imò † addebant quod ex quo huiuſmodi collecta iuxta patrimonij vires indicitur, imponi cenſetur perſonæ propter res; itaut res ipſa principaliter conſideretur, ac proinde dici debet munus reale *arg. l. ſi quis nec cauſam ff. ſi cert. peta.* ita ratiocinatur *Maccabrun. d. conſ.* 40. *nu.* 157. & *ſeqq.* poſt *Maurit.* quem citat *in l.* 1. *C. de mulier. & in quo loco ſol.* 38. & *ſeqq.* & *ſol.* 63.

Cum itaque d. collecta ſit munus ordinarium certum & perpetuum, nec non reale; aiebant concurrere requiſita, de quibus in præcedenti deciſione; ac proinde citra ſcrupulum ad perſonas eccleſiaſticas tranſire.

6 Confirmabantur prædicta ex doctrina *Baldi in l.* 1. *§. nos romanorum de Pace Conſtan.* docentis onus collectæ quoties certum eſt, & perpetuum, ita vt non varietur, ſed vniformiter præſtetur, tributi naturam aſſumere; bonaque eſſe hypothecata, & ſuppoſita quodammodo ſeruituti cuidam, ideoque ad quemcumque cum onere ſuo tranſire *l in venditione ff. de act. empt.* quam doctrinam refert *Capoll. inter conſ. Felyn. conſ* 46. *nu.* 1. & 6. ad quod *Maccabrun. d. conſ.* 40. *num.* 74. *cum plur. ſeqq.* multos adducit; quorum nonnulli extra rem loquuntur, nimirum de cautela *Bartoli* quam in præcedenti reprobauimus *nu.* 33.

7 Hanc † autem tacitam hypotecam ab initio pro toto futuro tempore oriri contendit idem *Maccabr. nu.* 81. & *ſeqq.* ac proinde eandem eſſe rationem in huiuſmodi collecta, quæ & in tributo, vt latius per eum *nu.* 94.

Quod argumentum adhuc magis ſtrin-
8 gi poterat ex theorica, quæ habet † in omnibus tacitis hypothecis legem fingere partium contrahentium pactionem, & conuentionem, quamuis ea expreſſa & ſcripta non fuerit; perindeque eſſe, ac ſi fuiſſent per conuentionem partium conſtitutæ *l. vnica §. vt plenius C. de rei vxo. act. l.* 3. *C quib. caſ. pign. tacit. contr. Neguſ. de Pign. par* 6. *memb.* 1. *ſub num.* 12. cum itaque ex partium expreſſa pactione hypotheca pro collectis contracta ad Clericos tranſeat, vt dixi in *deciſ. præced. n.* 41. idem profectò de huiuſmodi tacita dicendum videbatur.

7 Addebatur † ex eodem *Maccabru.* quod ſtante ſtatuto vel conſuetudine vt bona

ſoluere

ſoluere debeant certum quid annnum
pro collectis perpetuis, Clericus rem
emendo, tali affectam onere, eidem ſe
ſponte cenſetur ſubijcere, quód & face-
re poteſt ſecundum eundem *Maccabr. d.*
conſ.40. num.175. & ſeq. vbi citat *Calder.*
in conſ. 2. de cenſ. Curt iun. conſ.68. nu.4.
& Petr. de Anchar. in conſ.304. col.2.

10 Denique † præfatam ſententiam, vt
collecta ordinaria certa & perpetua
tranſeat ad Clericos tenuerunt *Bar. in l.*
placet in 1. lectur. C. de ſacroſ. Eccleſ. &
in Auth. item nulla Communitas & in l. ſeq.
C. de Epiſc. & Cler. Saly. in d. l. placet
nu. 5. & ibi Iaſ. in prima lectu. nu. 17. &
* *in ſecunda lect. num. 20.* vbi de comm. *&*
Parpal. nu 104. Angel. in conſ.206. nu.2.
& 3. Butrig. in cap. 1. de cenſibus in fin.
Abb. in cap. fin. ſub nu. 12. ver tertia opi-
nio extr. de Vit. & honeſt. Cleric. & ibi
Imol. nu. 16. ver. ſecus ſi poſſeſſio Bellon.
conſ. 40. nu. 1. & 2. Tiraq. cum relat. de
Iure primog. quæſt. 43 nu. 9. latiſſimè
omnium *Maccabr. d. conſ.40.* & ex Theo-
logis idem viſi ſunt ſentire *Leſſ. de Iuſt.*
& Iur. lib. 2. cap 33. dub. 3. ante nu. 24.
Suar. de Cenſur. diſp. 25. ſect. 2. num. 99.
Azor. tom. 1. inſti. moral. lib. 5. cap 13. in
prin. Duard. in Bulla cana lib. 2. can. 18.
quæſt. 6. nu. 6.

Cæterum cenſui in præfata collecta
vtrumque requiſitum deficere, & ſic il-
lam nec eſſe munus ordinarium, nec rea-
le; ac proinde nullo pacto ad Clericos
potuiſſe tranſire.

11 Deficit quidem prius requiſitum; † quia
tametſi Doctores priſci valde laborauc-
rint in inueſtigando quæ ſint onera ordi-
naria & quę extraordinaria; circa quod addu
cit *Thomat. in trac. de Collec. § exactio à nu.*
21. ad 26. diuerſas opiniones, quin & plu-
rima iura inter ſe pugnantia recenſet;
inter quas dum ipſe ſuam promere voluit
ſententiam, infœlicius cæteris lapſus fuit.
Vera tamen & hac tempeſtate recepta
ſententia videtur vt onera ordinaria ea
dicantur, quæ ſunt certa perpetua & in-
uariabilia ac à lege, ſenatuſconſulto, vel
Principe procedunt; ea verò quæ vel non
certa perpetua & inuariabilia, vel ab
inferiore à Principe procedunt: extraor-
dinaria cenſeantur. *Bar. in l. 2. ff. de*
iure immun. Alex. conſ. 31. col. 1. vol. 5.
Dec. conſ. 49. quos refert, & ſequitur
idem *Maccabrum. in ſæpe citato conſ. 40.*
numero 36. iuncto numero 39. & num. 95.
& ſeq. quibus addendi ſunt *Bartolus in*
l. 1. numero 4. C. de mulier. & in quo loco
lib. 10. Baldus in l. prima §. quod ſi nemo
col. pen. ver. ſuper quarto ff. quod quiſque
vniuerſ. nom. Ferrett de Gabell. nume-
ro 475. Franc. Marc. deciſ. 458. nu. 1. par. 1.

Eiuſmodi autem non eſt collecta, de
12 qua agimus; † tum quia etſi quotannis
certitudinaliter ſoluatur; cauſæ tamen
ſeu neceſſitates, pro quibus ſoluitur ſem-
per varientur, & quandoque vna ceſ-
ſante, ſufficitur altera; & ſic non poteſt
dici munus ordinarium, vt per *præfatos*
13 *ſcribentes*; † tum etiam quia non ab ipſo
Principe, ſed à communitate ex Princi-
pis permiſſione impoſita fuit; & ſic proin-
de nullo pacto dici poteſt ordinaria vt
per eoſdem, & tradunt in ſpecie *Parpal.*
in repet. l. placet ſub numero 104. in fin.
C. de Sacroſ. Eccleſ. Salyc. in l. fin. C. ſi-
ne conſ. vel rela. Alex. Raudenſ. de Analo-
gis cap. 40. numero 57. Berous dicto conſi-
lio 150. numero 44. & 46. vol. 3. vbi ſecus
dicit ſi ab aliquo Principis deputato, &
ex eiuſdem Principis mandato vel con-
ſtitutione fuiſſet impoſita.

Sed & multó euidentius deficit poſte-
14 rius requiſitum, † inanis eſt enim argu-
mentatio *Maccabruni*; imponitur per-
ſonæ iuxta patrimonij vires, & res prin-
cipaliter conſiderantur, ergo eſt realis.
15 Trita eſt ſiquidē onerum in tres ſpecies
diſtributio; vt alia quidem realia, alia per-
ſonalia, alia mixta dicantur *l. munerum*
ff. de muner. & honor. cum ſimilibus, rea-
lia ea dicuntur quæ rebus & poſſeſſioni-
bus imponuntur, ita vt res ſint immedia-
ta cauſa impoſitionis, quæ illis eſt anne-
xa: perſonalia quæ perſonis ſeu capiti-
bus componuntur, nulla habita ad pa-
trimonium conſideratione; & ſic vbi
perſona eſt immediata cauſa impoſitio-
nis: mixta ea ſunt, quæ imponuntur
perſonis principaliter propter res, ita
vt nec perſona tantum, nec res tantum
ſit immediata cauſa impoſitionis, ſed
vtrunque ſimul; ita magiſtraliter diſtin-
guit *Bartolus in l. placet numero 9. & ſeqq.*
iunctis numeris 17. & 27. C. de ſacroſan.
16 *eccle.* quem omnes ſequuntur. Et † hu-
iuſmodi munera mixta vulgo appellan-
tur. Collectæ *l. reſcripto §. ſecundum*
& ibi Bar. & alij & l. fin. ff. de muneribus
& honor. Bar. in d. l. placet num. 27 & ibi
Iaſ. in 1. lectur. nu. 1. in fin. cum plur. ſeqq.
* *& in ſecunda lectu. nu. 3. & ſeqq.* & cæteri
ſcribentes *Lancell. Gallia. conſ. 59. nu. 2. &*
ſeqq. Seſſa cum relat. deciſ. Aragon. 7. nu. 12.
cum ſeqq. pulcrè *Berous* in materia viden-
dus *d. conſ. 150. per totum to. 3.* Vnde aſſe-
rere cum *Maccabru.* collectā ex quo im-
ponitur propter res, eſſe realē, nil aliud eſt

pace ſua, quam terminos confundere,
& tertiam munerum ſpeciem ſupprime-
17 re & quamuis † quantitas impoſitionis
reſpiciat directè rem, eiuſque æſtimatio-
nem, itaut illa ſit cauſa ſinalis; obligatio,
tamen & vinculum, ſeu neceſſitas ſoluen-
di, perſonam reſpicit, vt inquit *Bal in Auth. defuncto C. ad tertull.* ſequitur
Aretin. in conſ. 132. *ſub num.* 1. initio, &
18 dixi in ſuperiori deciſione *num.* 28. † quæ
cum ſit nobilior rebus, attenditur po-
tius quam res, vt poſt *Io. Andr. & Oldrad.* quos citant, aduertunt in termi-
nis *Natta conſ.* 105. *nu.* 8. *vol.* 1. *Rota in Auenionen. & Cauallicen. Collectarum*
16. *Maij* 1583. *coram Card. Lancellotto ſeniore impreſſa à Gratiano. diſcept. forenſ. cap.* 29. *num.* 9. Et quamuis collectæ ma-
terialiter ſint onera realia, formaliter
tamen ſunt munera perſonarum ſubie-
ctarum, & ſic mixta vt ex *Baldo* tradunt
Natta conſ. 149. *nu.* 4. *& Gallia conſ.* 59.
ſub nu. 39.

Eſto itaque huiuſmodi collecta eſſet
certa, euaſeritque munus ordinarium,
(prout non euaſiſſe ſupra probaui) non
exinde dici poteſt munus reale, vt benè
conſiderat. *Saly. in l. omnes C. de Cenſ. vel reli.* quem ſequitur *Aretin. d conſ.* 132
ſub numero 1. *col* 2. *poſt prin.* eoque non
citato *Gallia conſ.* 59. *numero* 69. & per
conſequens ad Eccleſiam non tranſit ex
deductis per me in *ſuperiori deciſione numero* 12.

30 Hodie † nanque etiam per iura ciui-
lia ſublata eſt differentia inter ordina-
ria, & extraordinaria, quoad hunc ef-
fectum obligandi Clericos per *auth. item nulla communitas C. de Sacroſ. Eccleſ* vt
obſeruat *glo. in l. placet eodem tit.* cum
* qua tranſeunt *Bar. Salyc. numero* 5. cæ-
terique omnes *& Iaſ. ibidem in* 1. *lectur. numero* 19. *& in ſecunda numero* 20. te-
* ſtatur de communi legiſtarum, canoni-
ſtarumque opinione, *Ruinus* qui pariter
* communem profitetur in *conſ.* 117. *ſub numero* 4. *vol.* 4. *Euerar. conſ.* 42. *ante finem verſ. ad ſecundum Capra in reg.* 49.
à numero 37. *Alban. conſ.* 8. *numero* 2. *Gal-*
* *lia* etiam de communi *conſ.* 59. *numero* 16.
& 59. eſtque in vtroque caſu eadem ra-
tio; vt ſcilicet impoſita ſint onera per ſo-
21 nis pro rebus, † ac propterea mutatione
perſonæ mutetur res ipſa vt per *Ruin. conſ.* 111. *ſub numero* 9. *vol.* 5 & pro-
batur in *l.* 1. *& in auth. item nulla communitas C. de epiſc. & Cler. in cap. quanquam de cenſibus in ſexto in cap. non minus de immunitate eccle. in cap.* 1. *eodem*

22 *titulo in ſexto*; † & expreſſius in *l. munerum §. patrimoniorum ff. de munen. & honor.* vbi loquitur tex. de collect. certa,
& perpetua, perſonis pro rebus impo-
ſita, & tamen præſupponit, illam non
afficere forenſes, niſi ex ciuitatis colle-
ctantis priuilegio; ex quo paret huiuſmo-
di munera non eſſe realia, alias omnes
afficeret vt ibi *Bartolus in ſummario* &
ſubtiliter ponderat *Aretinus in conſilio* 132. *ſub numero* 1. *verſ reſtat ergo*,
quem ſequitur *Ruin. dicto conſ.* 111. *ſub num.* 9.

Et quamuis *Maccabrun.* ad euitan-
dum hunc textum dicat ex illo dunta-
xat probari ciuitatem non poſſe impo-
nere onus reale abſque principis priuile-
gio & I.C. non magis loqui de forenſi-
bus, quam de ciuibus vt per eum *dicto conſ.* 40. *numero* 10. *& ſeqq.* Non ta-
men eſt vllo pacto ab intellectu *Bar. Aretin. & Ruin.* recedendum, & pro confir-
matione pondero quod poſtquam ibi I.C.
loquutus fuit de muneribus merè rea-
libus, cunctos, etiam forenſes compræ-
hendentibus; ſtatim ſubdit *Præterea habent quædam ciuitates, prærogatiuam, vt ij qui in territorio earum poſſident certum quid frumenti pro menſura agri per ſingulos annos præbeant*; & ſic contra-
diſtinguit huiuſmodi collectas ab oneri-
bus realibus, licet etiam eas largo modo
reales appellare videatur; cum tamen
re vera non ſint tales, ex quo circum-
ſcripto priuilegio, forenſes non ligant:
quid plura? idem *Maccabru. eodem conſ.* 40. *ſub numero* 124. *& ſeq.* (quaſi
in continenti mutata ſententia) ita illum
textum intelligere videtur.

23 Et † hinc dignoſcitur cautè legen-
dum eſſe *Baldum* ſupra in motiuis *numero ſexto* adductum, quatenus inquit
collectam certam & perpetuam, natu-
ram aſſumere tributi; nam vt aiebat
idem *Baldus* ſibi parum conſtans *in l. fin. ver. ſed hic dubitatur numquid C. ſine cenſu vel reliquis*, Statuere vt collectæ
ſint tributa, implicat contradictio-
nem in ſubiecto; quia eſt ſtatuere vt
munus mixtum ſit merè reale, & ſic
eſſet mutare nomina appellatiua, quod
eſt impoſſibile *l. ſi quis in fundi vocabulo de legat. primo*, refert & ſequitur *Capoll. conſilio* 46. *inter conſilia Felyni numero* 17. idemque *Felynus in capitulo Eccleſia S. Mariæ ſub nu,* 76. *ver. primo quia de Conſtit.*

24 Quod † ſi *Paul. de Caſtr. in l. rei annonariæ ſub nu.* 6. *C. ſine cenſu vel reliq.* co-

natur

natur ſuſtinere ſimilia ſtatuta; quaſi fingere poſſint ., vt quamuis prædia non ſint propriè tributaria, habeantur ſaltem pro talibus, excuſandus eſt, nam propriam agebat cauſam, quia deputatus ipſe florentiæ vna cum alijs ad ſtatuta condendā, inter cætera ſimile ſtatutum dictauerat, vt ibidem aſſerit.

Quod autem *Baldus* exaduerſo citatus ſubdebat prædia pro certis & perpetuis collectis, dici tacitè hypothecata, & cuidam ſeruituti ſuppoſita; multipliciter euitari poteſt: nam primò reſpon-
25 detur † tot eſſe obligationes, quot ſunt anni (quicquid ſecus & malè ſenſerit *Maccabrun.*) ac propterea ab initio quem non obligari, niſi conditionaliter, ſcilicet ſi poſſ. derit vt per *Socci. conſ.* 243. *vol.* 2. *Ruin. conſ.* 117. *ante numerum* 7. *vol.* 4. *& conſ.* 111. *ſub num.* 14. *vol.* 5. cum aliis per me relatis in *deciſione praecedenti numero* 25. Quin etiam idem *Baldus* relatus à *Felyn. in cap Eccleſia Sancta Mariæ ſub numero* 76. *ver.* 3. *quia & à Ruin. conſ.* 111. *numero* 14. aiebat huiuſmodi collectas, tametſi cauſam habeant de præterito, formam tamen habere poſtquam res effecta eſt Eccleſiæ; ac proinde impoſſibile eſſe vt tunc formetur obligatio, vbi perſona inuenitur, quæ affici non poteſt & res mutauit ſtatum. *l. ſi eius ſeruus meus ff. de manumiſſ. teſtament.*, dixi in *praecedent. deciſione nu,* 36.

26. Secundo † reſpondeo nec quidem huiuſmodi tacitam hypothecam oriri poſſe, quia communitas collectans non habet Fiſcum vt per *Aret. in l. apud Iulianum §. hereſ. de legat.* 1. plura adducit *Ruin. d. conſ.* 111. *numero* 14. & quamuis *Calderin. in conſ.* 2. *col. fin. de cenſibus* dicat non eſſe differentiam inter onus à Principe, vel ab alio inferiore impoſitum, ipſe tamen loquitur de tributo, & ſic extra rem noſtram.

27 Tertio reſpondeo tunc hypothecam ad ſucceſſores tranſitoriam oriri, quoties collecta ex re ipſa præſtatur, vt eſt tributum; & in his terminis loquitur tex, in *l.* 1. *C. ex quibus cauſ. pign. tac. contrah.* cum concordantibus *& Caſtrenſ. in d. l. imperatores à Maccabru.* citatis, ſecus ſi non ex re, ſed pro re præſtetur vt in ca-
29 ſu noſtro; † obligatio enim quæ oritur pro re, ſucceſſorem priuilegiatum non afficit *arg. l. qui concubinam §. qui hortos, iuncta glo. ff. de lega. tertio* & pulcrè in terminis noſtris tradit *Siluan. in conſ.* 32. *numero* 4. poſt *Oldrad. in allegatione ibidem impreſſa ſub numero* 20. *vol. fin.*

29 Quarto † denique reſpondetur quod eſto hypotheca etiam pro tempore futuro oriretur; extingueretur tamen eo ipſo, quod bona ad perſonas priuilegiatas perueniunt, vt probatur in *l. locatio, alias licitatio §. fin. ff. de publ. & veſtig.* & in terminis noſtris notat poſt alios; quos refert *Guttier. pract. qq. lib.* 1. *quæſt.* 3. *num.* 16. *& ſeqq.* vbi inquit hunc eſſe caſum mirabilem, in quo onus hypothecæ legalis non tranſit, cum re, quod idem voluit expreſsè *Bar. in conſ.* 180. *in fin.* dicens quod cum perſonalis obligatio non ſit propter perſonam clerici, non eſt cur res manere poſſit obligata.

30 Nouiſſimum argumentum ſupra ex *Maccabruno* allatum, ſupponit Clericum collectæ à ſtatuto vel conſuetudine introductæ poſſe tacitè ſe ſubiicere, cum imò nec quidem expreſsè abſque S. P. licentia conſentire valeat tex. in *cap. aduerſus vbi Abb. in* 3. *not. extr. de Immu. Eccle. idem Abb. conſ.* 13. *num.* 7. *vol.* 1. *Carol. de Graſſ. de effect. cleric. eff.* 4. *num.* 103. *Anna alleg.* 13. dixi in *deciſione* 12. *num.* 56.

31 Et ratiò eſt in promptu, † quia vbi pro intereſſe publico prohibetur quis ab inuito exigere, non poteſt à ſponte ſoluente recipere *cap. exigit & ibi glo in verb. volente de cenſibus in* 6. *cap. ſtatutum §. ſi quid autem de reſcript. eod. lib.* 6. *Clem. nolentes de haeret. glo. in l. vnic. in verb. accipientem C. public. letit. conſult. lib.* 12. *Bar. in l. inuitus §. fin. ff. de reg. iur. Bald. in auth. ſed hodie* per illum tex. *C. de epiſc. & cler.* cum alijs relatis à *Natta d. conſ.* 203. *nu.* 8.

Adeo vt tam ſponte dantes, quam ab eis recipientes in Bullam Cænæ incurrant, vt dixi in *dicta deciſione* 12. *numero* 56. & dicam *in ſequenti deciſione*.

32 Denique † non refragantur auctoritates ſcribentium *ex aduerſo* allatorum ſupra *numero* 10. quia plerique eorum, ſi attentè legantur, militant in caſtris noſtris; nam *Abbas Parpal. & Bellon.* loquuntur de onere merè reali *Leſſ.* inquit ad Eccleſiam tranſire onus inuariabile, & annexum, & ſic vtrunque copulatiuè requiſitum habens. *Suarez* intelligitur ſecundum *Nauar.* quem citat: *Azor.* loquitur de onere ſimpliciter rebus impoſito, certo & inuariabili *Duard.* de re habente annexam annuam

præſtationem tributi, ſeu cenſus, & ſic pauciſſimi pro contraria ſententia remanent; Noſtram autem ſententiam vltra *Aretin.& Ruin.* quos *Maccabrunus* parum fæliciter impugnare nixus eſt, tenuere *gloſa in l. placet C. de Sacroſan. Eccleſ. Bar.* ſibi contrarius *in conſ.* 180. *nu.* 4. *Capol. inter conſ. Felyn. conſ.* 46. *in fin. Alban* ex profeſſo *in conſ.* 8. *nu.* 2. *Euerar. conſ.* 42. per totum *& Oldrad. in alleg. ibidem impreſſa Marant.* cum relatis *conſ.* 99 *nu.* 7. *Carol. de Graſſ. de effect. Cleric. effect.* 3.
* *nu.* 171. vbi teſtatur de comm. opin. *Gutier. lib.* 1. *pract. quaſt. cap.* 3. *nu.* 15. *& ſeq.* latè *Borell. in conſ.* 74. *Nauarr. in Manual. cap.* 27. *nu.* 115. *Suarez in defenſ. fidei lib.* 4. *cap.* 25. *nu.* 3. *Rota* cum relatis *in deciſ.* 42. *nu.* 11. *& ſeqq. par.* 4. *in recentior.* latius in *Alben. Gabellæ, ſeu onerum* 28. *Iun.* 1630. *coram R. P. D. Merlino.*
** ex his igitur patet hanc ſententiam eſſe crebriorem, tutiorem, meliuſque iuribus & rationibus fundatam; ab eaque nullo
33 pacto recedendum. † Et quidem indiſtinctè, ſiue bona tranſeant ad eccleſiam, ſiue ad Clericum, & ſiue ex oneroſo titulo, ſiue ex lucratiuo; cum iura, & ſcribentes indiſtinctè loquantur: quicquid ſecus diſtinguendo, dixerit *Riccius in deciſ.* 66. *nu.* 9. *&* 10. *& nu.* 14. *& ſeqq. par.* 4. cuius rationes eius intentionem nullo modo probant vt rectè intuenti patebit; nec omittam diſtinctionem inter titulum oneroſum & lucratiuum non fuiſſe ſuam ſed *Afflicti. in cap.* 1. *nu.* 18. *de Cleric. qui inueſti fec. in vſib. feud.* qui meritò reprehenditur in *Carol. de Graſſ. effect.* 3. *Cleric. nu.* 34. *& ſeq.* cum inter vnum, & alterum caſum rationis diuerſitas haudquaquam conſiderari poſſit.

34 Quin † etiam ſi dubium eſſet an collecta, de qua agitur eſſet merè realis (prout ex deductis non eſſe liquet) adhuc tamen huiuſmodi cognitio ad eccleſiaſticum iudicem ſpectaret *Surd.* cum relat. *conſ.* 307 *nu.* 34. *&* 67. *vol.* 3. cum alijs per me adductis in deciſ.

35 Qui † in dubio contra collectas, vtpotè odioſas iudicare deberet. *Corn. conſ.* 199. *vol.* 4. *lib.* 1. *Crauett. conſ.* 111. *nu.* 26. *Antonin. Variar. reſol. lib.* 1. *reſol.* 97. *nu.* 8.

ARGVMENTVM.

Immemorabilis conſuetudinis vis, & poteſtas qualis ſit, & an contra eccleſiaſticam immunitatem introduci, vel allegari poſſit, & an ſublata cenſeatur per conſtitutiones quancumque conſuetudinem prohibentes.

Immunitas eccleſiaſtica an ſit de iure diuino, vel poſitiuo.

Grauantes clericos, vel ab eis exigentes onera quæ peccata admittant, & in quas incurrant cenſuras.

Plurima in diſcurſu traduntur ad enucleationem *Can.* 18. *Bulla Cœnæ Domini.*

SVMMARIVM.

1 *Immunitas eccleſiaſtica an ſit de iure diuino vel poſitiuo,* & nu. 17.
2 *Conſuetudo præualet iuri poſitiuo.*
3 *Conſuetudo valet contra canones, & dat iuriſdictionem.*
4 *Conſuetudinis tranſgreſſor punitur vti legis tranſgreſſor.*
5 *Immemorabilis habet vim tituli & priuilegij, etiam in reſeruatis Principi.*
Declara vt nu. 29. 30 & 34. & ſeqq.
6 *Immemorabilis, & priuilegium Apoſtolicum pari paſſu ambulant.*
7 *Immemorabilis excludit omnem malæ fidei præſumptionem.*
Non tamen malam fidem veram nu. 52.
8 *Immemorabilis vim pacti obtinet, & eſt pacto fortior, & æquiualet contractui, & conſtituto.*
9 *Immemorabilis habetur pro veritate, etiam abſque Principis ſcientia.*
10 *Immemorabilis temporis curſu præſumitur auctoritas & conſenſus Sum. Pontificis.*
Declara vt nu. 57. 58. & 59.
11 *Immemorabilis tantum poteſt, quantum Principis gratia.*
12 *Immemorabilis vim habet legis.*
13 *Immemorabilem pro ſe habens, poteſt titulum ſibi benè viſum allegare.*
14 *Etiam ſi ea ſit oneroſa eccleſiæ.*
Niſi titulus ex ea præſumendus, per rerum naturam côtingere nequeat n. 30. & niſi materia ſit grauis n. 42. vel conſuetudo ſit à iure reprobata 43.
15 *Præſumptio ex immemorabili reſultans eſt iuris & de iure.*
16 *Immemorabilis derogans in totum immunitati, non attenditur; ſecus in parte.*
17 *Conſuetudini ſtandum eſt circa iuris diuini interpætationem.*
18 *Conſuetudo excuſat à peccato in articulo dubio.*
19 *Conſuetudo eſt optima legum ac dubiorum interpres.*

20 *Pon-*

20 Pontifex ius diuinum interpretatur, & declarat, & nu. 33.

21 Conſuetudo diſtinguendo & declarando, ius diuinum ex cauſa limitat contrarium verius nu. 28.

22 S. Pontifex ex magna cauſa diſpenſat aduerſus ius diuinum in caſu particulari, & nu. 33.

23 S. Pontifex poteſt Principi facultatem concedere procedendi in certis caſibus etiam contra Clericorum perſonas.

24 Conſuetudo à Sede Apoſtolica tollerata, poteſt laico iuriſdictionem in clericos tribuere. Niſi prohibitio ab exemptione diuina procedat nu. 39.
Declara vt nu. 61 & ſeqq.

25 Conſuetudo tollerata à Principe legis condendæ poteſtatem habente, vim habet legis.
Declara vt nu. 39. & nu. 61. & ſeqq.

26 Immemorabilis non venit ſub clauſula ſublata quacunque conſuetudine, ſed indiget particulari derogatione.
Declara vt nu. 51.

27 Papa non præſumitur tollere antiquas & rationabiles conſuetudines.

28 Conſuetudo contra ius diuinum eſt irrationabilis, & nulla.

29 Etiam ſi ſit immemorabilis.

30 Laicus vt ſit capax iuriſdictionis in clericos, per rerum naturam contingere nequit.

31 Tempus obligationem nec parit, nec tollit.

32 Præſcriptibile non eſt quod non eſt renunciabile, nec ceſſibile.

33 Diſpenſare an & quando S. Pontifex poſſit contra ius diuinum.

34 Immemorabilis dat ius capacibus, non incapacibus.

35 Conſuetudo vt ſimplex Sacerdos confirmationis ſacramentum miniſtret, non valet.

36 Confirmationis ſacramentum poteſt Papa ſimplici clerico delegare.

37 Laici etiam per tempus immemorabile actū ſpiritualem exercentes, non præſcribunt.

38 Immemorabilis à iure improbata, inutilis eſt.

39 Actus factus contra prohibitionem ab exemptione diuina procedentem, inducit abuſum, & peccatum.

40 Præcepta negatiua obligant ſemper & ad ſemper.

41 Conſuetudo contra immunitatem eccleſiaſticam, tam à Canonico, quam à ciuili iure reprobatur.

42 Conſuetudo contra immunitatem eccleſiaſticam, etiam in minimo eſt graue præiudicium.

43 Conſuetudo à iure improbata, non tenet, præſertim ſi eſt eccleſiæ oneroſa.

44 Conſuetudo contra eccleſiæ immunitatem nullum ius tribuit.

45 Conſuetudo à iure reprobata, non poteſt de nouo introduci.
Lex ſemper loquitur, & introducendæ conſuetudini reſiſtit.

46 Conſuetudo contra immunitatem eccleſiæ vti irrationabilis annullatur, etiam ſub cenſurarum incurſu.

47 Et an id procedat in conſuetudine particulari.

48 Bulla cœnæ Domini quotannis interrumpit conſuetudinem contrariam, & nu. 6.

49 Peccati frequentia culpam exaggerat.

50 Conſuetudo nutritiua peccati nullo tempore præſcribitur.

51 Conſuetudine vti irrationabili improbata, comprahenditur etiam immemorabilis.

52 Mala fides vera nullo temporis curſu excluditur.

53 Laici grauantes clericos ſunt in mala fide vera.

54 Et ſacrilegium committunt, remiſſiuè.

55 Delictum ſine dolo eſſe non poteſt.

56 Mala fides includit dolum, & dolus in mala fide conſiſtit.

57 In reprobata conſuetudine, curſus immemorabilis temporis non facit præſumere aſſenſum Apoſtolicum.

58 Priuilegium odioſum non præſumitur ob immemorabilem conſuetudinem, niſi concurrente fama, & antiquiſſima traditione.

59 Immemorabilis data perſonarum incapacitate, non inducit præſumptionem conſenſus Apoſtolici.

60 S. Pontifex non permittit, imò pœnis ſpiritualibus punit lædentes immunitatem eccleſiaſticam.

61 Conſenſus tacitus S. Pontificis non ſufficit, vt laici Clericos collectent.

62 Conſuetudines ciuiles, non derogant iuri canonico.

63 Prælati abſque Apoſtolico aſſenſu non poſſunt ſuper immunitate cum laicis paciſci.

64 Iuriſdictio inter bona eccleſiaſtica connumeratur.

65 Priuilegium in corpore iuris clauſum, indiget ſpeciali derogatione.

66 Collectæ non poſſunt clericis imponi, vel ab eis exigi abſque expreſſa licentia S. Pontificis.

67 c. non minus & c. aduerſus de Immu. Eccle. renouantur in Bulla Cœnæ.

68 Clerici renunciare nequeunt priuilegio, ordini conceſſo.

69 Laici gabellas à Clericis exigentes, puniuntur à Iudice eccleſiaſtico.

70 Et peccatum ac ſacrilegium committunt.

71 Et tenentur ad reſtitutionem.

72 *Et incidunt in* Bullam Cænæ Domini.
73 *Etiam ſi onera ſint de ſui natura licita.*
74 *Etiam ſi agatur de bonis patrimonialibus.*
75 *Clericorum bona patrimonialia exempta ſunt ab oneribus, ſecluſa negociatione.*
76 Bulla in Cæna Domini *vim legis obtinet.*
77 *Patrimonium, ad cuius titulum quis ordinatus fuit gaudet priuilegijs Eccleſiæ.*
78 *Collectas & onera à clericis ſponte dantibus recipientes, ſunt excommunicati.*
79 cap. clericis de Immu. eccle. in 6. *olim reuocatum, nunc in* Bulla cænæ *eſt innouatum.*
80 *Exigi prohibitum, cenſetur etiam vetitum à ſponte ſoluente recipi.*
81 *Accipientes à clericis ſponte dantibus onera illis non impoſita, an incurrant in cenſuram Papæ reſeruatam.*
82 *Cuſtodes Pontium & Portarum à Clericis gabellam exigentes in quam incidunt cenſuram.*
83 *Clerici ſoluentes onera ipſis impoſita an incidant in cenſuras.*
84 *Gabellas ſuper rebus ad victum vel veſtitum neceſſarijs, ſeu pro tranſitu exigentes vel exigi facientes, vnde etiam eccleſiaſtici grauantur, incidunt in* Bullam cænæ *& ad reſtitutionem tenentur.*
85 cap. quamquam de cenſibus in 6. in Bulla cænæ Domini *incluſum eſt.*
86 *Conſuetudo praua excuſat à pœna temporali, non à ſpirituali.*
87 *Exactores prætextu ignorantiæ* Bullæ cænæ *an excuſentur.*

DECISIO XXXVII.

1 CONFVGIEBANT denique eiuſdē D. Principis Miniſtri ad præteſam immemorabilem cōſuetudinem, quam eiſdē ſuffragari aiebant, † non modo in ſententia cornm qui perperam opinati ſunt eccleſiaſticam immunitatem eſſe de iure poſitiuo, quos cumulat *Seſſa in tract. de Inbibit. cap. 8. §. 3. n. 141.* & *Valaſc. conſult.* 100. vbi hanc opinionem acriter ſuſtinet; verum etiam iuxta veriorē opinionem eorū, qui affirmant immunitatem eſſe de iure ciuino, vt probatur *Geneſ. 24. Eſdræ 7. Matthei* 17. & eſt ma-
** gis com. & verior ſententia, quam ex noſtratibus tenuit *gl. in cap. ſi imperator ver. & diſcuti diſt. 93. Innoc. in c. 2. de maior. & obed. Abb. in cap. Eccle. Sanctæ Mariæ nu. 6. de Conſtit. & ibi Felyn. nu. 8. Card. in cap. perpendimus de ſent. excom.* cum alijs congeſtis per *Lupum in tract. de libert. Eccle. quæſt. 2. per totam per Natt. conſ. 203. per totum vol. 1. & conſ. 280. nu. 5. vol. 2. per Burſatt. conſ. 42. in priu. vol. 1. Euerar l. conſ. 42.* & vberius per *Cauall. in ſpecul. com. contra comm. quæſt. 550. Farinacc. tit. de Inquiſ. quæſt. 8. nu. 2. ver. amplius. 1. Ambroſi. de Immun. eccle. cap. 16. nu. 4. mart. de Iuriſd. par. 2. cap. 6. per totum Carol. de Graſſ. in tract. de effect. Cleric. effect. 3. nu. 3. Bellett. diſqui. Cleric. Tit. de exemptionibus Clericorum & eorum bonorum §. 1. num. 1. & ſeq. Clar.* atte-
* ſtans de com. opi. *in §. fin. quæſt. 36. num. 2. Borell. in conſ. 74. num. 1. & 2. centur. 1.*

Et ex Theologis *Sylueſt. in ver. Immunitas. 1. quæſt. 4. Summ. Angelic. in eodem ver nu. 33. Clauic. Regia lib. 12. cap. 8. n. 6. Azor. Inſtit. Moral. par. 1. lib. 5. cap. 12. quæſt. 1.* cum alijs relatis per *Bonaccin. in 8. præcepto decal. diſp. 10. quæſt. 2. punct. 1. §. 1. n. 3.* & per totum vbi etiam poſt alios reſpondet ad rationes in contrarium allatas *Paul. Comitol.* latè & pulcrè *reſponſ. moral. lib. 1. cap. 97. num. 6. & ſeqq. Suar. in defenſ. fidei lib. 4. cap. 8. num. 9.* Quæ ſententia canonizata fuit cum à *Rota in decis 10. num. 2. de conſuet. in antiquioribus*, & poſt hæc ſcripta *in Albenſis Gabellæ, ſeu onerum 28. Iunij 1630. coram R. P. D. Merlino.* cum à ſacris *Canonibus*, & ſignanter in *cap. quanquam de cenſibus in 6.* vbi S. P. ait Clericos, & eorum bona non ſolum humano iure, ſed etiā diuino à poteſtate Ciuili eximi, & liberari; idque innuitur etiā in *cap. non minus de Immunitate Eccleſiaſt. in cap. ſi Imperator. 96. diſt. & in cap. Silueſter 11. quæſt. 1.* Tum denique à *Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 20. de reform.*
** Et hanc eſſe magis com. opin. fatetur, vel inuitus *Seſſa* (Eccleſiaſticæ immunitati infenſus) *in tract. de Inibit. cap. 8. §. 3. n. 117* & alibi paſſim.

Quas opiniones egregiè conciliat *Suar. in defenſ. fides Cattolica lib. 4. cap. 8. à nu. 9 vſque ad finem, & cap. ſeq.* vt ſcilicet immunitas ſit de iure diuino immediatè proximè, & propriè, ac etiam de iure Canonico declarante ius diuinum, & priuilegium hoc exemptionis conſeruante, vel pro vt expedit moderante: quod in eſſectu ſub alijs verbis ex *Comitol. loco citato* dixit *Rota* relata; vt ſcilicet Immunitas quæ de iure diuino competebat, detecta fuerit, & quoad vſum & exercitium à Principum orthodoxorum ſanctionibus emananerit,

Si

Si inquam immunitas eſſet de iure po-
2 ſitiuo, aiebant nos verſari in claris † quia
conſuetudo prçualet iuri poſitiuo cap. cū
tanto l. de quibus ff. de legibus.

3 Et † valet etiã contra canones, vt tra-
dit Abb. in cap. venerabilis de preben. &
dat iuriſdictionem cap. cum contingat de
4 foro compet. † adeo vt traſgreſſor conſue-
tudinis puniri debeat, ſicut legis tranſgreſ
ſor, vt multis proſequitur, & exornat
Roccbus de Curt. in d. cap. cum tanto nu. 9.
& ſeqq.

5 Præſertim † immemorabilis quæ habet
vim iuſti tituli, & priuilegij etiam in reſer-
uatis principi l. hoc iure §. ductus aquæ ff.
de aqua quotid. & eſtiu. cap. ſuper quibuſ-
dam §. præterea extr. de Verb. ſign Gabr.
cum per eum relatis tit. de præſumption.
concl. 1. nu. 3. Aretin. conſ. 30. nu. 4. & ſeq.
Dec. conſ. 85. ver. his non obſtantibus, &
conſ. 231. nu. 2. in fin. & nu. ſeq Rota
deciſ. 11. nu. 2. par. 2 in recentior. & in Si-
gnina Penarum 10. Nouembris 1609. co-
ram Ortimberg. & latius in Burgen. emolu-
mentorum ſigilli 28. Iunij 1591. coram
Penia. Itaut immemorabilis, & priuile-
gium Apoſtolicum pari paſſu ambulent.
Felyn. in cap. accedentes nu. 6. de præſcript.
Rota deciſ. 614. nu. 2. par. 2. recent.

7 Et † excludit omnem malæ fidei præ-
ſumptionem. Oldra. conſ. 244. ſub nu. 11.
ver. præſertim cum quis Alex. conſ. 24. n. 18.
iunctis præcedentibus lib. 5. Surd. conſ. 525.
nu. 9. vol. 4. Gregor. XV. deciſ. 467. nu. 14.
Guttier. pract. qq. lib. 3. quæſt. 14. nu. 78.
& q. 17. nu. 305. latè Menchiac. lib 2. con-
trou. illuſtr. cap. 83. nu. 21. & ſeqq.

8 Ac vim pacti obtinet Bald. conſ. 315.
lib. 1. & conſ. 24. col. 2. lib. 4. Crauett. conſ.
592. nu. 102.

Imò eſt fortior pacto, vt per Oldrad.
conſ. 172. vol. 2. Crauett. vbi ſupra Menoch.
de Præſumpt. lib. 3. præſumpt. 31. num. 44.
& conſ. 43. nu. 6. Iaſ. conſ. 150. nu. 6. vol. 4.
Ciriac. poſt hæc ſcripta impreſſus contro-
uerſ. forenſ. 311. nu. 6. lib. 2. Habetque
vim contractus. & inſtrumenti Bal. conſ.
315. col. 2. vol. 3. ſequitur Crauett. conſ. 10.
nu. 11. Rolan. conſ. 66. nu. 40. vol. 2. Af-
fli. deciſ. 239. in fin. Surd. conſ. 262. ſub
nu. 24. col. 2. & vim conſtituti Socci. conſ.
297. nu. 3. cum aliis congeſtis per Gabr.
concl. 1. nu. 65. de præſcript. Rolan conſ. 66.
num. 43. vol. 2. Afflict. dec. 239. in fin. &
deciſ. 254. nu 4.

9 Et † habetur pro veritate, nec requi-
ritur ſcientia Principis ſecundum com.
** opin. de qua Alex. conſ. 6. col. 2. lib. 1. no-
tabiliter Dec. conſ. 2. vbi multimodè exor
nat, & conſ. 271. nu. 3. & conſ. 341. n. 14

10 Et † ex curſu tanti temporis præſumi-
tur interceſſiſſe auctoritas, & conſenſus
Summi Pontificis arg. l. cum de in rem
verſo, cum ibi not. ff. de vſur. Leon filius C.
de peti. hæred. cap. peruenit cum ibi notat.
de cenſibus. Afflict. cum relat. deciſ. 254.
num. 4. Couar. in cap. poſſeſſor 2. par. §. 7.
& 10. nu. 2. ver. firmat tamen de reg. iur. in
6. Rota deciſ. 11. num. 3. par. 2. recent.

11 Vnde † dicitur tantum poſſe conſuetu-
dinem, quantum Principis, aut Papæ
gratiam Innoc. in cap. ad Apoſtolicam de
Symon & in cap. nouit. de Iudi. & in c. cum
contingat de foro compet. Rota deciſ. 614.
nu. 2. par. 2. diuerſ.

12 Quin † etiam hæc immemorabilis vim
habet legis d. l. hoc iure §. ductus acquæ ff.
de acqua quot. & Aeſtiu. cap. 1. in fin.
de præſcript. in 6. de quibus, & aliis ha-
betur pulchrè per Roland. conſ. 66. num. 4.
& 4. vol. 2. & Menoch. de præſumpt. lib. 3
præſ. 131. nu. 38. & ſeqq.

13 Et † in ſumma habens pro ſe immemo-
rabilem poteſt allegare quemcumque ti-
tulum meliorem de mundo, & ſibi magis
proficuum, & bene viſum, vt per Gabr.
tit. de præſcript. concl. 1. nu. 44. & 71. ad
tex. & ibi gl in verb. non extat memoria
in cap. ſuper quibuſdam § præterea de Verb.
ſign. Gozad. conſ 8. nu. 37. Pariſ. conſ. 111.
nu. 43. & 49. lib. 1. Puteus deciſ. 199. lib. 1.
in nouis alias deciſ. 205 nu 2. & 3. lib. 1. Ac-
chil. cum relatis deciſ 4. de iurep. Moded.
deciſ. 3. eodem titulo Seraph. deciſ. 303. n. 4.
& deciſ. 707. nu. 6. Rota deciſ. 677. nu. 4.
par. 1. recent. & 614. nu. 1. par 2. etiam re-
cent. & alias paſſim, & quod præſumatur
præceſſiſſe legitimus titulus Corn. conſ. 24.
num. 20. lib. 4. etiam ſi à lege ſit præſu-
mendus l. 2. §. denique ff. de aqua pluu. &
14 æſtiu. † etiam ſi ſit oneroſa Eccleſiæ Rota
deciſ. 11. nu. 8. par. 2. recent. Couar. cum
relat. in cap. poſſeſſor par. 2. §. 5. n. 2. ver.
quinta concl. cum per eum congeſtis, qui-
bus addo Menoch. de præſcript lib. 3. præ-
ſumpt. 131. nu. 45. & in conſ. 90. num. 68.
lib. 1. & eſt tex. in cap. 1 in fin. de præſcrip.
15 in 6. Pariſ. con. 27. nu. 32. vol. 1. † & præ-
ſumptio ex immemorabili reſultans, eſt
iuris, & de iure & non admittit probatio-
nem in contrarium Bero. conſ. 115. nu. 32.
lib. 1. Menoch. cum relat. conſ. 90. nu. 67.
lib. 1.

16 Et † quamuis hæc omnia corruerent,
ſi ageretur de derogando vniuerſaliter,
& in totum exemptioni, Eccleſiaſticæ, vi-
deantur tamen vrgere, quando, vt in ca-
ſu noſtro, prætenditur immemorabilem
derogare immunitati dumtaxat in aliqui-
bus particularibus caſibus, & ex ea parte
non

non imminet dedecus ordini eccleſiaſti-
co, & graue damnum ordini ſacerdota-
li, vt per *Couar. pract. qq. cap. 31. nu. 4. Garzia de Nobil. gl. 9. nu. 35. Decian. in tract. crim. tom. 1. lib. 4. c. 9. n. 66. Clar. in §. fin. quaeſt. 36. ver. ſed ea Thom. Bozius de Iure ſtatus cap. 17. ver. & quod papa Roderi. de annuis reddit lib. 1. quaeſt. 17. nu. 62. Seſſa de Inib. cap. 8. §. 3. nu. 13. & ſeqq.*

Si verò dicamus immunitatem Eccle-
ſiaſticam eſſe de iure diuino, prout re ve-
ra eſt, & adhuc d. immemorabilis ſuffra-
17 gari videbatur. Primò † quia dicebatur ne
gari non poſſe, quin iſta diſputatio an
ſcilicet ea ſit de iure diuino, vel poſitiuo
reddatur in iure valde dubia cū hinc inde
* ſit com. opin. vt fatetur *Suar. in defenſ. fidei catol. lib. 4. cap. 8.* Vnde intrat regu-
la circa interpraetationem iuris dubij ſtan
dum eſſe conſuetudini. *Crauett. conſ. 258. nu. 8.*

18 Quando † enim verſamur ſuper actu
de iure dubio, an teneat, vel non, & ſic an
ſit contra ius diuinum; tunc conſuetudo
valet, & excuſat etiam à peccato *Abb. in cap. venerabilis de conſuet.*

19 Eſt † enim optima legum, ac dubiorum
interpr s *Abb. in cap. at ſi Clerici de Iudic. Bar. in l. quid ſi fugitiuus §. apud labeonem de edili edict. Roc. de Curt in d. cap. cum tanto sect. 1. num. 2. ver. 3. limita cum multis ſeqq.*

Secundo quia etiã poſito pro indubita-
bili immunitatẽ eſſe de iure diuino adhuc
tamen conſuetudo non in totum ſed in
aliqua parte, vel in quibuſdam caſibus ad
verſans immunitati ſuſtinenda videtur:
20 quemadmodum † enim Sum. Pontifex qui
ſecundum quoſdam non poteſt contra ius
diuinum diſpenſare, bene tamen illud in-
terpretari, & declarare valet, ex qua de-
declaratione conſtet ius illud ad caſum
aliquem non extendi, aliqua ex cauſa, vt
benè per *Couar.* alios citantẽ *in Epitom ad 4. decret. 2. par. cap. 6. §. 9. nu. 4. & Variar. reſol. lib. 3. cap. 6. nu. 9. & Pract. qq. cap. 31. ſub nu. 4. ver. primum circa med.* per tex. in *cap. maiores de Baptiſm. & in cap. per venerabilem extr. qui fil. ſint legit.* & eſt pulcra additio ad hæc ini *cap. qua in Eccleſiarum litera E extra de Conſtit.* ſic
21 pari ratione † conſuetudo poteſt diſtin-
guendo, & declarando limitare ius diui-
num, ſaltem ex cauſa publicæ vtilitatis
Rocch. de curt. in d. cap. cum in tanto sect. 1. nu. 6. de conſuet. dicens in hoc nullum
diſcrepare.

22 Quod † facitius procedit admiſſa vera,
** & magis com. opi. vt Pontifex ex magna
cauſa poſſit etiam aduerſus ius diuinum
in aliquo particulari caſu diſpenſare
gl. in cap. à nobis in ver. exemptum de decim. & tradunt plurimi *DD.* quos congerit, &
ſequitur *Sanch. de Matrim. lib. 8. diſp. 6. nu. 5.*

23 Tertio † quia quemadmodum Sum.
Pontifex concedere poteſt alicui Principi
in certis caſibus facultatem procedendi
etiam contra perſonas certorum Cleri-
corum vt per *Couarruu. d. cap. 31. pract. qq. ſub nu. 4. ver 1. Decian tom. 1. lib. 4. cap. 9. nu. 66. Roderiq. de ann. reddit. c. 8. §. 3. nu. 13. & ſeqq. Bonus de Iure ſtatus cap. 17. ver. & quod Papa.* Ac & delega-
re huiuſmodi iuriſdictionem vt per *Decian.* ibidem *nu. 70.*

Eodem quoque modo id per conſue-
tudinem, & præſcriptionem immemora-
bilem acquiri poteſt: qua probata cre-
dendum eſt præceſſiſſe titulum legitimũ
vt ſupra deduxi.

24 Præſertim † ſi accederet ſcientia, &
tollerantia ſedis Apoſtolicæ: tunc enim
extra omnem difficultatem verſarentur
ſecundum *Greg. Lopez. lib. 13. tit. 13. par. 2. gl. 4 in verbo Hize. fuorza Azebed. Salzed. & alios ſupra citatos.* Cum ad id
ſufficiat etiam tacitus conſenſus Sum.
Pontificis vt per *Butr. in c. fi. de conſuet. Gemin. in cap. 1. eodem tit. Belluga. in Specul. Princip. rubr. 11. §. videndum nu. 12. cum ſeqq.* Vbi tamen *additio* tenet contrarium
dicens *Bellugam.* voluiſſe placere Regi,
qui tamen *additionator* loquitur de con-
ſuetudine generali, non de limitata ad
aliquem caſum.

25 Conſuetudo enim tollerata à Prin-
cipe legis condendæ poteſtatem haben-
te, vim obtinet legis, vt ex *D. Thom.*
* & communi Theologorum ſchola tradit
Michael. Salon. de Iuſt. & iure & Contractibus tom. 2. tit. de cenſibus fol. 515.

Neque ab his recedendum videbatur
propter iura derogantia conſuetudini-
26 bus immunitati contrarijs † quia clauſula
ſublata conſuetudine, etiam cum dictio-
ne vniuerſali *quacunque* non ſe porrigit
ad immemorabilem, quæ particulari in-
diget derogatione *Fely. in rubr. de præſcript. num. 18. in fi. Rip. in l. nemo poteſt nu. 115. de legat. 1. Ruin. conſ. 13. in fin. lib. 2. Afflict. deciſ. 254. nu. 5. Rolan conſ. 59. num. 17. lib. 4. Gutier. pract. qq. lib. 3. quaeſt. 77. in fin. Rota deciſ. 614. ſub nu. 1. par. 2. recent.* & illis non citatis, tenuit
etiam *Molin tom. 1. de Iuſt. & Iur. diſp. 77 col. 1. ver. conſuetudo quæ iuris.*

27 Nec † præſumitur quod tollere velit
antiquas, & rationabiles conſuetudines,
vt per *Guid. pap. deciſ. 1*

His

His tamen, & ſimilibus minimè refra-
gantibus contrarium in præſenti caſu de-
terminaui, nempe immemorabilem à mi-
niſtris D. Principis allegatam (quæ tamē
nec benè probabatur in facto) Clericis,
vel Eccleſiaſticæ immunitati nullatenus
obſtare; ſiue immunitatis ſit de iure diui-
no, prout eſt, ſiue de iure poſitiuo prout
non eſt.

Si enim eſt de iure diuino, vtique con-
traria conſuetudo valere non poteſt cum
ex parte obiecti, tū etiā ex parte ſubiecti.
28 Ex † parte quidē obiecti, quia nequeūt
voluntates, vel actiones humanæ quantu-
cumque tempore, vel numero multipli-
centur, contra Chriſti voluntatem præ-
ualere, adeo vt cōſuetudo inde proueniēs
iniqua ſit, vtpotè rationi cōtraria ad *cap.
vltimum extra de conſuet DD in cap cum
tanto in princ. de conſuet. vbi Roccb. de Cur.
num. 12. & ſeqq. Couarr. pract. qq. cap. 31.
num. 5 Felyn & alij in c. 1. de treg. & pac.
Duard. in bull. Cœn. lib. 2. concl. 7. q. 37. n. 3.
& in can. 15. q. 19. num. 49. Azor. lib. 5. Inſt.
moral. par. 1. cap. 14. q. 1.* & in præciſis ter-
minis rationis *Panorm. in cap. non minus
num. 17. propè fi. de immu Eccleſ.* cum alijs
quos refert, & ſequitur *Aiter. in explanat.
Bullæ in Cœna Domini Can. 18. c. 6. concl.
fin. in verb. reſpondeo dub. 12. Duard. in d.
can. 18. q. vlt. ſub num. 5. ver. vndecimo.*
29 Etiam † ſi ſit immemorabilis, quia ſine
ratione eſt, vti iuri diuino contraria; ac
ſubinde prorſus inualida *Rota deciſ. 10. de*
* *conſuet. Abb.* & alij communiter *in cap. 2.
de Iudic. & in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ
de Conſtitut.*
30 Ex parte autem ſubiecti, † quia cū præ-
ſupponatur id eſſe de iure diuino, per re-
rum naturam laicus eſt prorſus incapax
eiuſmodi iuriſdictionis: quādo autem per
rerum naturam non potuit contingere à
parte ſubiecti titulus, qui erat ex imme-
morabili præſumendus, tunc immemora-
bilis nihil operatur, etiam ſi eſſet mille an-
norum, vt per *Fortun. Garzi.* poſt alios *de
nobilit. glo. 12. nu. 8.* vbi exemplificat, mul-
iſque probat auctoritatibus. In his enim
terminis immemorabilis remanet ſine ti-
31 tulo in nuda ratione tēporis, † quod qui-
dem obligationem non parit, nec tollit *l.
obligationum ferè §. placet ff. de act. & oblig*
32 Vnde † *Bal. in l. 1. C. quād. non peten. par.*
notabiliter dixit non eſſe præſcriptibile,
quod non eſt renunciabile, nec ceſſibile,
quia cum fieri non poſſit per conſenſum,
qui eſt de iure naturali; minus fieri poteſt
per temporis curſum, quod nil aliud eſt,
quam menſura durationis ſecundū prius;
& poſterius *arg. l. 3. §. qui fideicommiſſum
ff. de bered. inſtit.* non itaque valet imme-
morabilis ad præſumendum titulum, qui
per rerum naturam non potuit continge-
re, vt per *Garzi. vbi ſupra*.
33 Quæ † quidem procedunt non modo
in ſententia *Couarr.* & ſequacium tenen-
tium Summ. Pontificem in vniuerſum iuri
diuino poſitiuo, nec quidem in aliquo caſu
ſpeciali poſſe expreſsè diſpenſare, ſed dun-
** taxat interpretari, & declarare. Verū neq;
in alia veriori, & crebriori ſententia, quæ
habet Papam poſſe in aliquo caſu ſpeciali
ex vrgenti cauſa diſpenſare contra ius di-
uinum, quam ego quoque ſequor iuxta
tamen ea, quæ addit *Sanch. de matrimon.
lib. 8. diſp. 6. num. 5.* quia regula ſupra alla-
ta, quæ habet idem poſſe immemorabi-
lem, quod priuilegium Principis, eamque
habere vim tituli, pacti, & legis, binas re-
cipit notabiles limitationes, & vtraque
caſui noſtro adaptatur.
34 Prior † eſt quoties quis non eſt, capax
iuris & poteſtatis; quia immemorabilis
præſcriptio capacitatem tribuere non
poteſt, datque ius capacibus, non incapa-
35 cibus, † textus eſt in *cap. quanto extra de
conſuet.* vbi dicitur nullā valere conſuetu-
dinem, vt ſimplex Sacerdos confirmatio-
nis Sacramentum miniſtret, & ibi tradunt
* *Abb. num. 2.* & *Doctores* commun. & ta-
36 men † clarum eſt Pontificem non ſolum
presbyteris, ſed etiam ſimplicibus Cleri-
* cis illud poſſe delegare, ſecundum comm.
opinion. de qua *Abb. ibidem num. 7. & 8.*
37 Hinc † dicebat *Io And in cap 2. de praben.
in ſexto*, quantumcumque longo tempo-
re laicus exercuerit actum ſpiritualem,
nunquam tamen illum poſſe præſcribere;
quia tunc poſſeſſio immemorabilis habet
vim tituli, quādo datur capacitas in exer-
cente, aliter non: quod dictum reaſſumit,
& menti tenendum dicit *Abb. in d. c. quan-
to, ſub num. 2.* vbi ait ita limitari *cap. 1. de
præſcrip. in ſexto*, & ſequuntur plurimi *ſcri-
bentes* congeſti ibidem per *additionatorem
ad eum*, & *Doctores in d. cap. 2. de prabend.
in ſexto*.

Et hanc primam limitationem tenuit
etiam *Imola in cap. 1. de apoſt. idem Abb. in
cap. ſuper quibuſdam de Verb. ſign. Bald. in
l. ſi ſolemnibus C. de fid. inſtr. Felyn. in c. di-
lect. de præben.* cum alijs, quos refert, & ſe-
quitur *Io. de Selua in tract. de benef. par. 2.
q. 23. num. 13. Azor. tom. 1. Inſtitut. moral.
lib. 5. cap. 12. ver ſed obijciunt. Alex. conſ. 74.
n. 20. verſ. recedit lib. 4. Curt. iun. conſ. 158.
n. 19. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt.
131. num. 4. Marſil. ſing. 80. tu habes Duar.
in Bull. Cœn. lib. 2. concl. 14. q. 9. num. 9.*
38 Poſterior † eſt limitatio, vt regula non
procedat

procedat quādo à iure ſcripto cōſuetudo improbatur. tunc enim non habet vim tituli, nec priuilegij ad text. in *cap. ſatis de offic. Archid.* & tradit *Io. Andr. in cap. 1. de Cleric. ægrot. Azor. loco citato Crauett. de antiq temp. in ſecunda partis. 4. par. princip. num 52.* vbi pluribus comprobat, prout etiam facit *Menoch. dicta præſumpt. 31. num. 47. Duard. d. quæſt. num. 9.* Eiuſmodi autem eſt Conſuetudo cōtra Eccleſiæ immunitatem, vt mox ſubijciam.

Et benè etiam excluditur tacitus conſenſus Summi Pontificis; nam præter ea, quæ dicam infra *num.* vtique
39 † cum teſte *Rota deciſ. 10. de conſuet. in antiq.* ius in hac parte ſit prohibitiuum, & ab exemptione diuina procedat: actus in contrariū factus, inducit peccatum, & abuſum, & ſic hoc caſu non ſufficit tollerantia Papæ nec illa conſenſum operatur: quia multa per patientiam tollerantur, quæ ſi in iudicium deducta forent non tollerarentur *cap. cum iam dudum in fin. de præben.*

40 Præcepta † enim negatiua obligant ſemper, & ad ſemper ſecūdum *Theologos*, & tradunt etiam *Canoniſtæ in cap. nouit de Iudic & in cap. ſi peccauerit q. 4. 1.* cum alijs in *d. deciſ. 10.* deductis, & alijs relatis aduertit etiam *Euerard. d. conſ. 42.*

Si verò fingamus immunitatem eſſe de iure poſitiuo: adhuc dicendum erit per immemorabilem minimè abrogari poſſe
41 in toto, nec in parte; † quia ea conſuetudo vti contra Eccleſiaſticam libertatem eſt à iure tàm ciuili, quam Canonico reprobata, *auth. Caſſa. C. de Sacroſan. Eccleſ. §. illicitas de pace iuram. firm. in vſibus feud. cap. Clerici de Iudi. cap. cum terra de elect. c. ad noſtram, & cap. cum inter de Conſuet. c. quamquam de Cenſibus in ſexto*, cum ſexcentis ſimilibus, &
42 † ſic tanquam reprobata, & Sacris Canonibus inimica, nullatenus eſt attendenda *cap. qualiter, & quando*, vbi *Abb. num. 7.* & Doctores communiter *extra de iudic. cap. 1. de conſuet. Marian Socci in cap. ſi quis Clericus n. 28. & in cap. ſanè num. 10. de foro compet Rota deciſ. 10. de conſuet. in antiq.* & in *Oſcen. Canonicatus prima Decembris 1596. coram Penia.*

Et quancumque conſuetudinem etiam immemorabilem contra Eccleſiaſticam libertatem eſſe inualidam, habetur clarè in *bulla Cœnæ Domini*, & affirmant *Rota d. deciſ. 10. Alex. in conſ. 8. nu. 5. & conſ. 349. num. 10.* cum alijs quos refert, & ſequitur *Surd conſ 301. num. 52. & 54. & ſeqq. & Molin. de Iuſti. & iur. diſt. 672. in fin.* & hanc ſententiā eſſe communiter à *Theologis*, & *Canoniſtis* approbatam dicūt latè *Azor Inſtit. moral. tom. 1. lib. 5. c. 12. q. 1. §. ſed dubitari poſſet, & Suarez in tract. defenſ. fidei lib. 4. cap. 32. nu. 14. & cap. 34. num 12.* vbi de communi opin & quamuis in motiuis dictum fuerit immemorabilem etiam Eccleſiæ oneroſam valere; id tamen binas pariter in propoſito recipit
42 limitationes; † Prior eſt, vt admittatur duntaxat, ſi agitur de leui præiudicio, & grauamine ſecus ſi de graui *Menoch. conſ. 90. num. 68. & ſeq. lib. 1. Pariſ. conſ. 27. n. 54. in fi. & num ſeq. lib. 1.* quando autem agitur de libertate Eccleſiaſtica etiam in minimo, nunquam dici poteſt præiudicium eſſe leue, ſed magnum vt tradunt per me relat. in *deciſ.*

43 Poſterior † eſt, quando conſuetudo eſt à iure reprobata, & ſic irrationabilis; tunc enim per ſe, non valet, & multo minus ſi eſt Eccleſiæ oneroſa *Pariſ.* cum relatis *d. conſ. 27. num. 49. & ſeq.* quem ſimpliciter ſequitur *Menoch. de præſumpt. 31. ſub nu. 45. in fine.*

44 Cum † igitur conſuetudo contra Eccleſiaſticam libertatem non ſit permiſſa & approbata, imò expreſsè reprobata, nec priuilegij, nec legis, nec tituli vim habere poteſt, nec vllum ius tribuere, vt per *Butr. Imol Panorm.* & alios in *cap 1. de conſuet.* qui omnes firmant hanc conſuetudinē non valere, nec aliquod ius tribuere, luculenter *Pariſ.* cum per eum relatis, *in conſ. 27. num. 53. & ſeqq. lib. 1.* egregiè *Euerard.* loquens de bonis patrimonialibus Clericorum *conſil. 42. fol. mihi. 151.* qui ſubdit id clarè patere potiſſimum *ex d. authen. caſſa*, vbi caſſantur, & annullantur ſtatuta, & conſuetudines introductæ, ac introducendæ contra libertatem Eccleſiaſticam, qualis eſt iſta, de qua agitur, cum ſit contra priuilegia conceſſa Eccleſiæ vniuerſali, & Clericis per Deum, Papam, & Imperatores, quorum alterum ſufficeret iuxta Theoricam *Hoſt. Ioan. Andr. Abb. Henric. Boich. & aliorum in d. cap. nouerit de ſent. excomm. D. Antonin. in ſumm. par. 3. tit. 24. §. 17.* pulchrè *lapus alleg. 92. Io. Andr. in c. eos de immun. Eccleſ. in ſexto*, cum alijs per *Euerard. d. conſ. 42. Doctores* communiter *in cap. Clerici, vbi Abb. nu. 5. & Dec. num. 14. de Iudic. Rip. in cap. decernimus num. 14. eod. tit Probus in cap. 2. de proba. Bar. in l. de quibus num. 10. de legibus Greg. Lopez in l. 2. tit. 2 par. 1. nu 6. Nauar. in cap. cum contingat de reſcript. rem. primo Auſer. de poteſt. ciu ſuper Eccleſ. Regula prima, & ſecunda Rota deciſ. 3. & 10. de conſuet. in Antiq. alias deciſ. 123. & 840.*

45 Et † ſic ex quo huiuſmodi conſuetudo ſæpius eſt reprobata, nunquam de nouo inijci

induci potuit lege reſiſtente, quæ ſemper loquitur *Larrianus C. de hæretic.* Et ſemper reſiſtit conſuetudini introducendæ *Laur. & Cardin. in clem. Statutum de electio. Pariſ. d. conſ. 27. nu. 59 Abb. in cap. fin. nu 24. de conſuet. Alex. in l ſimili, & tibi § fin. n. 7. & ibi Iaſ. in prima lectur. ſub num. 20. ff. de legat. primo idem Alex. in conſ. 196. num. 13. vol. 2. Ruin. conſ. 13. nu. 13. vol. 2. & conſ. 32. num. 1. vol. 5. Rebuff. in primo tom. commentar. ad Conſt. Franciæ in proem glo. 5. n. 145.*

46 Sed † & iura non modo illi reſiſtũt, ſed & illam vti irrationabilem annullant, vt benè per *Suarez in trac. defenſ. fidei lib. 4. cap. 32. ſub num. 12. Pariſ d. conſ. 27. nu 49. & ſeq. & rurſus nu. 55.* vbi ſubdit reprobatum à lege tanquam illicitum non poſſe prætextu conſuetudinis, etiam immemorabilis, licitum fieri.

Imò excommunicationis mucrone feriũtur ſeruari facientes huiuſmodi cõſuetudines *text* in *cap. nouerit de ſent. excom.* quod videtur etiam innouatum in *XV. cenſura Bullæ Cœnæ Domini*, vt per *Suar. de cenſur. diſp. 21. Sect. 2. num 86.* licet ſibi hæc ſententia rigida videatur.

47 Quamuis † autem non deſint, qui hæc reſtringant ad conſuetudinem abrogantem totalem immunitatem; nec recipiant ſi in aliqua parte, vel in aliquo caſu particulari derogat, vt ſignanter tradunt *Couarr. pract. q. q. cap. 3 Clar. in prac. crim. § vltimo q. 36. num. 3. Fortun. Garzi. de Nobil gloſ 9. nu. 44. & ſeqq.* Indiſtinctè tamen, & ſic etiam ſi in particulari caſu deroget id communi calculo cum *Theologi*, tum *Canoniſtæ* ſenſere, vt latè oſtendit *Azor. tom. 1. Inſt. moral. lib. 5. cap. 12. q 1. § ſed dubitari poſſet, & Suar. in trac. defenſ. fidei lib 5. cap. 32. num. 14. & ſeq. & ſupra dixi num.*

48 Et † hæc quidem hodie omni prorſus carent difficultate cum *Bulla Cœnæ Domini*, quæ abrogat conſuetudines omniũ ferè actuum, per quos huiuſmodi particulares præſcriptiones introduci poſſunt, quotannis renouentur; ac proinde contra eam non ſit dare conſuetudinem etiam modici temporis, imò in ea fulminantur excommunicationes quacumque cõſuetudine non obſtante, vt adnorunt poſt alios, quos referunt *Graff. de effect. Cleri. effect. 3. num 118. Marta de Iuriſd. parte quarta caſ. 11. num. 56. Bonaccin. tom. de reſtitut. Diſput. 2. punc. 2. num. 9. Duard. in eadem Bulla lib. 2. can. 19. quæſt. 8. num. 25.* Rurſus attentis verbis *Bullæ prædictæ in canon. Ac etiam prætextu cuiuſuis conſuetudinis, aut priuilegij: vel aliàs quomodolibet*, ſi inquam non poteſt allegari priuilegium verum, multo minus, ex conſuetudine præſumptum poterit allegari.

Præterea improbata conſuetudo imò potius corruptela nil aliud eſt quam fre-
49 quentia peccandi: † peccatum autem ſubſequens non excuſatur propter frequentiam præcedentium, ſed potius augetur, vt benè per *Suarez in defenſ. fidei lib. 4 c. 34. nu. 12.* & per *Pariſ. cum relat. conſil. 27. numero 53. & ſeqq. libro primo.* Et tanto ſunt grauiora peccata, quanto diutius infælicem animam detinent alligatam *cap fin. de conſuetud. cap. ſunt quidam 25 quæſt. 1. Euerar.* in puncto *d. conſ. 42. fol. mihi 151. circa fin. & Pariſ. vbi ſupra.*

50 Et † conſuetudo nutritiua peccati, nullo temporis ſpatio præſcribitur *cap. non ſatis cap. incolas. vbi Doctores de Symon cap. cum tanto de conſuet. Rota in Calaguritana præeminentiarum 24. Aprilis, & 18. Decembris 1592. coram Gypſio Pariſ d conſ. 27. nu. 49. & ſeqq. libro primo.* Non obſtat, quod dicebatur conſuetudine per legem ſublata, non cenſeri dero-
51 gatum immemorabili; quia † præterquam quod contrarium eſt verius, vt per *Cardin. in Clem. 2. n. 89. de reb Eccle. non alien. & Deci. in cap. 1. col. 1. ver. ſecundo non procedit in fin. de conſuet Pariſ conſ. 27. num. 53. vol. primo*; & illis non citatis, ita etiam tenet *Duard. in Bullam Cœnæ lib 2. can. 19. q. 8. num. 20.* Etiam admiſſa priori ſententia ea tamen procederet, vbi conſuetudo eſſet ſimpliciter ſublata, ſecus ſi vti iniqua, & irrationabilis, vt in terminis noſtris, tunc enim etiam immemorabilis dicitur eliminata, vt poſt *Felyn.* & alios tradit *Couarr lib 3. variar. cap. 11. ſub num. 5. circa med. Duen. in regula 144. amplia tertio.*

Hoc enim caſu non ſolum tollitur conſuetudo præcedens, ſed impeditur, ne inpoſterum induci poſſit noua conſuetudo contra ius illam vti iniquam reprobans, *Butr. in cap. fin. num. 13. & ibi Abb. nu. 22. de conſuet. Duen d. reg. 144. num. primo, Couarr. d. cap. 13. numero tertio. Tiraq. de vtroque retract. in Proem. num. 16. & 18 & ſequentib.*

52 Non † etiam obſtat curſum longiſſimi temporis excludere malam fidem: quia reſpondeo id procedere in mala fide præſumpta, ſecus in vera; quæ nunquam propter aliquod temporis curſum purgatur, vt per *Gabr. concluſ. prima num. 57. de præſcript. lib. 5. Card. Seraphin. deciſ. 707.*
53 *numero ſexto.* † Compertum eſt autem laicos grauantes clericos, vel eorum bona, eſſe in mala fide vera; cum talis conſuetudo

ſuetudo notoriè ſit à ſacris Canonibus
reprobata, vt benè deducit *Suarez in tract. defenſ. fidei lib. 4. cap. 32. num 20.*
54 Quin† etiam committunt ſacrilegium,
vt deduxi in deciſ. Vbi autem eſt de-
55 lictum, ibi bona fides eſſe non poteſt; †de-
lictum enim ſine dolo non eſt *Syntagm.
commun. opinio tomo primo libro ſecundo,
titulo vndecimo, de dolo numero decimoquar*
56 *to* † Ideoque mala fides includit in ſe do-
lum *Corn. conſ. 59. numero ſecundo, vol. 3.*
& dolus iſte conſtituit in mala fide *Card.
Seraphin. deciſ. 602. num. 6.*

Minus refragatur, quod immemorabi-
lis præſcriptio faciat præſumere præce-
dentem conſenſum Apoſtolicum; id enim
57 tripliciter declaratur. † Et primo, vt non
procedat, vbi ipſa conſuetudo eſt à iu-
re improbata (prout reprobatam eſſe in
caſu noſtro, deduxi *numero 44.*) vt poſt
Rocch. de Curt. & alios tradit *Suarez in
tract. defenſ. fidei lib. 4. c. 34. num. 17.*
58 Secundo † limitatur quando priuile-
gium eſſet odioſum, & rarò concedere-
tur, vt in caſu noſtro, tunc enim non
præſumitur, niſi adſit fama, & antiquiſ-
ſima traditio eiuſdem priuilegij, vt in ter-
minis noſtris tradit *Suarez dicto. cap. 34.
ſub num. 17.*
59 Tertio, † fallit data perſonarum inca-
pacitate; tunc enim pariter non ſuffraga-
tur immemorabilis, niſi fama priuilegij
concurrat, *Felyn. in cap. accedentes nu. 6.
de præſcript. Gabr. eodem titulo, concluſione
prima, numero 18. & 33.* vel recognitio,
vel aliud æquipollens probetur *Rota deciſ.
215 numero ſecundo, parte ſecunda, diuerſ.
Duard in Bullam Cœnæ libro ſecundo, can.
4. q. 20. num 16.*

Quin etiam in caſu noſtro excluditur
prorſus omnis præſumptio cõſenſus Apo-
ſtolici, & inducitur verus diſſenſus ex Bul-
la Cœnæ Domini, quà mediante S. P. ſin-
gulis annis d. d. conſuetudines reuocat,
damnat, & anathematizat: vnde non
poteſt eius tacitus conſenſus vllo pacto
præſumi.
60 Et † quamuis fortaſſe Pontifex non
ignoret multa in aliquibus Prouincijs fie-
ri contra Eccleſiaſticam libertatem, quæ
non punit, ſed tollerat; id tamen non eſt,
quia cõſentiat, ſed quia ſine periculo ma-
ioris mali, non poteſt efficacius reſiſtere,
vnde iſte non eſt conſenſus, ſed permiſſio,
vt benè ponderat *Suar. d. tract. defenſ. fidei
lib. 4. cap. 32. num. 11.*

Imò vero non permittit, quia comper-
tum eſt omnibus Romanos Pontifices
quotidie his de cauſis reclamare, & con-
queri, cenſuras ferentes contra eos, qui
Eccleſiaſticæ immunitati aduerſantur, &
quotannis ſolemnem excommunicationẽ
pronunciantes contra Principes, Magi-
ſtratus, Iudices, & alios ſimilia præſumen-
tes, vt aduertunt *Alterius in explanat. d.
Bullæ Cœnæ can. 15. col penul. ver. Reſpon-
deo, & Duard in eadem Bulla lib. 2. can. 19.
q. 8. num. 25.*
61 Præterea † in his terminis non ſufficit
tacitus Romani Pontificis conſenſus, ſed
requiritur expreſſus propter dictam *Bul-
lam Cœnæ Domini, in can. 18.* in qua excõ-
municantur quicumque abſque Romani
Pontificis ſpeciali, & expreſſa licentia im-
ponunt, exigunt, aut recipiunt etiam à
ſpontè dãtibus collectas, decimas, taleas,
& quæcunque onera, vt aduertunt, *Suar.
Sair. Duard. & alij, in explicat. d. Canonis.*

Et quatenus etiã tacitus conſenſus ſuf-
ficeret (prout re vera non ſufficit) vtique
cenſetur reuocatus, quotãnis per expreſ-
ſum diſſenſum in publicatione dictæ Bul-
læ, quæ interrumpit conſenſum & cur-
ſum dictæ immemorabilis, vt habetur per
*Felyn. in cap. cum non liceat col. vlt. verſ. 5.
conſidera de præſcript. Ruin. conſ. 37. nu. 12.
lib. 4. Rota in Valentina Gabellæ 10 No-
uembris 1598. coram Orano.*

Et hinc etiam patet reſponſio ad id,
quod Iudices ſæculares quandoque aſſe-
runt, ſimiles cõſuetudines eſſe mixtas lai-
corum, & Clericorum; ac proinde vale-
re; quia præter quam quod re vera iſtæ
ſunt conſuetudines duntaxat laicorum,
exigentium à Clericis, qui metuentes hu-
manas poteſtates ſpontè ſoluere, & face-
re præſeferunt, quod faciunt inuiti, & ſic
62 dicuntur, † conſuetudines merè ciuiles,
quæ nequeunt, iuri Canonico derogare.
*Imol. in rubr. de conſuet. in ſexto, Panorm.
in cap. quod Clerici num. 2. de foro competen.
Felyn. in cap. Eccleſia S. Mariæ num. 100.
de conſt. Hoſtienſ. in ſum. tit. de conſuet. §. &
de virtute verſ. ſed pone,* & alij relati ab
Azor tom. 1. Inſtit. moral. lib. 5 cap. 18. q. 12.
* *Suar* atteſtans de commun. opin. *in trac.
defenſ. fidei lib. 4. c. 32. num. 17. & ſeqq.*

Dato etiam, ſed non conceſſo, conſue-
tudines huiuſcemodi eſſe cõmunes Cle-
ricorum, & laicorum, & ſi non ſolum à
magiſtratibus laicis, ſed & ab Epiſcopis
& Clero inductas: adhuc tamen nihil va-
63 lerent; † tum quia Prælati inferiores à
Papa, nec quidem per pactum expreſſum,
nec per modum concordiæ poſſunt in ali-
qua parte præiudicare Eccleſiaſticæ im-
munitati abſque expreſſo conſenſu S. Põ-
tificis *Paul de Caſtr. in conſ. 423 n. 2 lib. 2.
Ceuall in ſpecul. comm. contra Com. q. 899.
n. 107 ad fi. Rota in dicta Alben. Gabell. ſeu*

onerum

onerum 28. *Iun.* 1630. *coram Merlino*. quia
hoc eſſet contra commune bonum ſtatus
Clericalis, in cuius fauorem exemptio eſt
introducta, & eſſet quædam alteratio iu-
64 riſdictionis Eccleſiæ † quæ inter bona Ec-
cleſiaſtica merito cõputatur, ac ſub alie-
nandi prohibitione comprehenditur, vt
bene ponderat *Suar. d. lib. 4. cap. 34. n. 21.*
dixi etiam in *deciſ.* *num.*
65 Tùm † rurſus, quia cum hoc priuilegiũ
Clericorum ſit in corpore iuris clauſum,
non dr̃ illi derogatum; niſi per expreſſam
derogationem *Rim. ſen.* cum per eum cõ-
geſtis *conſ. 740. n. 14. vol. 4. tex. in l. decurio-
nibus, & ibi glo 1. & Bar. C. de ſilentiar. lib.
12. Bar in extrauag. ad reprimend. ver. Nõ
obſtantibus num.* 11. benè *Ruin. conſ. 163.
nu. 15. vol. 2.* & videndus eſt in *conſ.* 143.
num. 17. *vol.* 4.
66 Tum † etiã, quia nec eis collectæ impo-
ni; nec ab eis exigi poſſunt abſq; expreſſa
licẽtia Romani Põtificis, vt in *d. c. 18. Bul-
la cœnæ*, in qua Bulla primum addita fuit:
hæc cenſura ſub Iulio III. Sum. Pont. *Na-
uar. in Manual. c. 27. n. 69. Sair. in Theſau.*
68 *caſ. conſc. lib. 3. c. 32. n. 2.* † per quam Bullã
renouantur, & confirmantur antiqui Ca-
nones nempe *c. non minus, & c. aduerſus de
immu. Eccl.* addita d. cenſura *Sair. loco cit.
num. 11. Suar. tom. 5. de cenſur. diſp. 21. nu.*
100. *Duard. ad dictam Bullam cœnæ Do-*
* *mini libro ſecundo, cap. 18. q. 3. num.* . & alij
communiter.
68 Tum † denique, quia cum hoc priuile-
gium exemptionis tributum ſit vniuerſo
Clero, & Eccleſiæ; non poteſt ei à . Cleri-
cis renunciari.
Ex quibus apertiſſimè patet non poſſe
laicos immemorabilis cõſuetudinis præ-
textu Clericos, eorũvè bona pro collectis
69 vllo modo vexare, † qđ adeo verũ eſt, vt
ſecus agentes ſubijciãtur iuriſdictioni Iu-
dicis Eccleſiaſtici, & ab illo puniri poſſint,
*Aufrer. in tract. de poteſt. Iudicis Eccleſiaſt.
ſuper laic. n. 43. verſ. ſeptuageſimo octauo, in
13. to. tract. diuerſ par. 2.* vbi rationem red-
dit; quia ſunt excommunicati *Perrett. in
tract. de Gabellis n. 447. in 12. to. trac. diuer.
Graſſ. de effect. Cler. effect. 3. num.* 143. &
patet hæc ampliatio ex dicendis infra
ampliat. 1.
70 Et † graue committant peccatum, hoc
enim vel eſt immediatè contra ius diui-
num, vel ſaltem contra ius Canonicũ, ſub
grauiſſimis cenſuris, & pœnis hanc viola-
tionem prohibens; cumque iniuria iſta ſit
circa perſonam, vel materiam ſacram, eo
quod prohibitio facta ſit intuitu Religio-
nis, & diuini cultus; includit etiam culpã,
& malitiam ſacrilegij, vt per *Suar. in trac
defenſ. fidei lib. 4. cap. 33. numero primo.*
71 Cumq; † peccatum huiuſmodi aduer-
ſetur iuſtitiæ includit obligationem reſti-
tutionis, quia eſt vſurpatio iuriſdictionis
non habitæ, & coactio, ſub titulo poteſta-
tis legitimæ, ſine vera iuriſdictione, vel po-
teſtate facta, vt benè per *Suarez d. tract.
defenſ fidei lib. 4. Campanil. ſuper cap regni
in tit de Clerico Clericaliter viuente cap* 98
n. 5. Carol. de Graſſ. de effect. cleric. effect. 3. n.
8. *& ſeq.* vbi poſt alios, quos refert exten-
dit etiã ad conſulentes dictam exactionẽ.
72 Et † incidunt non ſolum in excommu-
nicationem inflictam per *cap. quanquam
de cenſibus in ſexto*, ſed etiam in *Bullam
cœnæ Domini*, vt expreſſis verbis legitur,
in ea in *canon.* 18. & dixi *ſupra numero* 48.
73 Non † modo exigentes onera per ſe illi-
cita, ſed etiam, quæ de ſui natura licita
ſunt, quicquid nonnulli ſenſerint hoc po-
ſteriori caſu incurri duntaxat excommu-
nicationem latam in *d. c. quanquam* Epi-
ſcopo reſeruatã; quæ quidem reſtrictio ab
omnibus damnatur, & *Canoniſtæ* com-
* muniter tenent indiſtinctè in cenſura di-
ctæ Bullæ incidere exigentes, vel grauan-
tes per ſe, vel per alios, & auxilium, vel fa-
uorem, aut conſilium eis præbentes, vt
clarè colligitur ex contextu *dictæ Bullæ
can.* 18 & tradunt plurimi, quos conge-
rit *Molin. de Iuſti. & Iur. tract. 2. diſp* 670.
Quod penes me indubitatum eſt cum *di-
ctum cap. quanquam* renouatum, & inclu-
ſum ſit in *dictam Bullam cœnæ*, vt dicam
74 *infra num.* † Etiam ſi agatur de bo-
nis patrimonialibus Clericorum. Nam
quo ad cenſuras in iuribus antiquis infli-
ctas, id probatur in *cap. fin. de vit. & boneſt.
Cleric. iuncta gloſ. in verbo de ſuis facul-
tatibus, in capitulo quanquam de cenſibus
in ſexto. iuncta gloſ. in ver. ipſarum in
clementina præſenti iuncta gloſ. in ver. pro-
prijs de immunit. Eccleſiaſt.* Quo verò ad
Bullam cœnæ, patet ex illis verbis *canon.
18 eorum, & Eccleſiarum, & beneficio-
rum bonis:* nam illa particula eorum con-
tradiſtinguitur ab altera particula *Ec-
cleſiarum, & Eccleſiaſticorum beneficio-
rum*, ita *Vgolin. in explicatione dictæ Bul-
læ in canon. decimo octauo, §. tertio, Suarez
tomo quinto, de cenſuris diſput. 23. ſectione
quarta, numero vigeſimo primo, Reginal.
libro nono, titulo de abſolut. excommunic.
numero 377. & 379. Tolet. in ſumma libro
primo, capitulo vigeſimo nono Sayr.* plures
referens *libro tertio, de cenſur. capitulo 22.
numero nono, Molin. de Iuſtit. & iur. di-
ſput. 679. ver. aduerte Bonaccin. tomo de re-
ſtitut. diſput. 1. quæſt. nona, punct. ſecundo
num. 11. & ſeq. Alter in explanat. d. Bullæ*

d. can 18.c.2.col.6 in fin.& 7.Duar in eadem Bulla lib.2. can.18.q.5. nu.4.& ſeqq quatuor poſtremi, id multo magis dicunt procedere in illis bonis patrimonialibus, ad quorum titulū quis ordinatus eſt, quæ gaudent priuilegiis cōceſſis Eccleſiæ bonis, etiā in caſibus à iure non expreſſis, vt plurimis congeſtis dicam infra numero ſeptuageſimo ſeptimo. Quod quidem verriſſimū eſt, quicquid in contrariū dixerint *Purpurat & Couar.* qui defendi nequeūt, 75 etiam circumſcripta Bulla, cum de † iure Canonico, etiam bona patrimonialia Clericorum ſint exempta ab oneribus ſecularibus, ſecluſa negociatione, vt in ſupra citatis iuribus, & etiam in *c.1. de Eccl. immun in ſexto, & in extrau. Benedict. 8. de immun. Eccleſ. in extrau. com in ver bonorū ſuorum aut Eccleſiaſt & tradit Abb. in cap. Eccleſia S. Mariæ n 21 de conſtit.* qui ait cōtrariā opin. cōiter eſſe dammatā, & ibi *Fel. n 7. ſpecul. in tit. de Clerico coniug §.1. n.1. Caſtren. & Alberi. in l.2. C. de Epiſc. et Cler. Euerar. conſ 41 n 3. Petrus à Petra* qui teſtatur de com̄ opin. in *trac. de poteſt Princ. c.4. n 54. Remig. de Gonn. in trac. de Charitat ſubſid q.61. n.9. Honded.* cum per eum congeſtis in *conſ 3 n.12. lib.1* alios etiam latè cumulat *Carol. de Graſſ. de effec. Cler. effect. 3. n.19* qui *num.25.* concludit ab hac opinione non eſſe recedendum, & *Bellett. in diſqui. Cleric. tit. de exemption. Cleric & eorum bonorum § 5. per totum Zerula in prax. Epiſc. in ver. Clericus §.9 ver.5. concl. Marta de Iuriſd. par.4. caſ.49. nu.1. & ſeq. Gutier pract qq. lib.1. q.3 n.15. & ſeq.* latè *Io. Crotus* qui etiam tollit obiecta *in conſ. 334* per totum *Burſatt. conſ.42. n.1. Capra reg 96 n 53. & ſeqq Leon. in Theſa. fori Eccleſ tit. de immun. Eccl. c.13. n 1. Syluest in ſumma ver Gabella §.3. nu.10 & ſeq. & in ver. immunitas Eccl. Caiet. in ſumm. ver. immunitas Eccleſ. dicto 4. Lopez in ſumm. par. 2. c.40. q.8. Graſſ. lib.2. c.25. n.18. de Gabell. Corrad. in ſuis reſponſ. moral. par.2. q. 139, Molin. de Iuſt. & iur. tom.3. diſp.670.* & ex communi Canoniſtarū opin. idem firmat *Azor. Inſtit. moral par.3 lib.5 c.19. num.9.* latiſſimè comprobat, & defendit *Suarez. tract. defenſ. fidei lib.4. c.24. & ſeq. Sair. de Cenſur lib.3. c.22. n.9.* latè *Duard. in Bullā cœnæ lib.2. can.18. q.5. per totam*, qui omnes plurimos alios *DD.* citant, & nonnullos adduxi etiam in *deciſ.* Vnde quamuis non deſint aliqui contrariū ſentientes nullatenus tn̄ eſt diſcedendū ab hac opinione, quæ iuribus, & optimis rationibus fulcitur ac ab innumeris propemodum ſcribentibus amplectitur præſ. rtim cum hodie habeamus verba clara in *dict.*

76 *Bulla*, † quæ vim legis habet ſecundum *Nauarr. in Manual. cap.27. num.73. in fin.*

Et hæc quidem à fortiori procedunt in illis patrimonialibus bonis, ad quorū titu-
77 lum quis ordinatus fuit. † quæ priuilegiis gaudent bonis Eccleſiaſticis cōceſſis, etiā in caſibus à iure nō expreſſis, vt per *gloſ. in c ſi Epiſcopus ver ſubſidiū de Præben. & ibi Dec. n.20. Fely. in c. Eccl. S. Mariæ n.10. & 17. & ibi Socci. n 70 ver quæ dicta de conſt.* cū aliis relictis per. *Alteriū in Bullā Cœnæ can.18. c.2. col.6. in fi & col ſeq. Duard. ibid. q.5. n.4. & ſeqq. Molin de iuſt. diſp.679. ver. aduerte Bonacc. to. de reſt. diſp.2 q.9. punc.2. n.12.* & fuit de mente *S. Congr. ſup controuerſijs iuriſdictionalibus in vna Auximans die 22. Ianuarij 1629* necnon in *vna Nullius 30. Maij 1628.* in qua notabiliter dictū fuit d. titulum non extingui ipſo iure per aſſecutionē beneficij ad victum ſufficientis; ac propterea patrimonium non amittere immunitates eidem in traditione ordinum conceſſas.

78 Sed nō modo ab inuitis † exigētes, verum, & accipiētes à Clericis etiam ſpontè dātibus onera impoſita incurrūt in excōicationem *d.c. quāquam de cenſib in 6. & c. Clericis de immu. Eccl in 6. ac etiā in Bullā Cœna Domini d. c. in. 18.* ibi *aut impoſita etiā à ſpontè dantibus, etiā concedentibus re-*
79 *cipiunt.* † Et quāuis *d c. clericis* reuocatum fuerit in *extraua. quod olim de immu. Eccl. & in Clem quondam eod. tit.* tamen innouatum fuit in dicta *Bulla Cœnæ*, vt benè aduertit *Card. Tolet in ſumm. lib.1 cap.29. num. 3.*

80 Quādo † enim lex prohibet aliquid exigi, cenſetur prohibere etiā ne poſſit recipi à ſpontè offerētibus, ita vt tali legi nequiāt ſoluentes renunciare. *c exigit & ibi gloſ. in verbo volente de cenſibus in ſexto gloſ. & Bar. in l. inuitus § fin. ff. de reg. iur. Remig. de Gonn. in tract. de charit. ſubſid. q.61. nu. 12. & ſeqq Felyn. in c.1. n.2. in fi. de Symon. Natt. conſ. 203. num. 8. vol.1.* & ita in terminis noſtris tradit. *Bellett. diſqui. Cleric. tit. de exemption. Cleric. & bonorum §. 2. num. 12.* & verba Bullæ ſunt Clara, & comprobant omnes illius expoſitores.

81 Intelligendo † tamen de oneribus Clericis ipſis impoſitis, ſecus autē ſi eis non impoſita; vt habetur clarè in dicta Bulla, ibi, *ſit impoſita etiā à ſpontè dantibus*, & ſic ad hunc effectū requiritur onus expreſsè impoſitū fuiſſe etiam ipſis Clericis *Sayr. de cenſur. c.22. n.10. Vgolin. in tract. de cenſur. diſp.21. ſec.2. n.99. prope fi. Aug. in addi. ad Quarant. in ſumm. Bullarum ver. Vectigal. §. vt*

§. *vt autem Viuald. in expoſit. Bullæ Cœnæ nu.*117 Accipientes enim à Clericis ſpontè dantibus onera ipſis non impoſita, incurrunt duntaxat excommunicationem latam in *cap. quanquam de cenſib in ſexto*, Epiſcopo reſeruatam, à qua præmiſſa ſatisfactione de licẽtia Epiſcopi abſolui poſſunt ſecundum *Caiet. in ſumm. ver. excommunicatio.c.36. Nauarr. in Manual. c.27. num.62. in fi. & conſ.6. num.8. de cenſib. in nou. Auguſt. ad Quarant. d. verbo Vectigal. §. vt autem Reginal. lib.* 11. *de abſol. ab excomm. num.*379. *Bonaccin. tract. de reſtitut.*
82 *diſp.2.q.9.punct* 2.*nu.*13.*& ſeq.* † vbi poſt alios hoc exemplificat in cuſtodibus pontiũ, portus, vel fluminis, vel portæ Ciuitatis, quod eſt valde notandum, quia ferè vbique extorquent à Clericis etiam inuitis, & à regularibus datia, & gabellas; & in his terminis ſaluari poteſt *Carol. de Graſſ. de effec. cleric. effec.*3. *num.*99. *& ſeq.* Imò *Molin. diſp.*670. *ad fi.* exiſtimare videtur etiam iſto caſu incurri in *Bullã Cœnæ*: Quod non videtur à veritate alienum, ex quo *d. cap. quanquam* eſt in eadem *Bulla* incluſum, vt dixi infra *num.*

Si tamen prædicti cuſtodes, vel exactores recipiant aliquid à clericis, non petẽdo tanquam à debitoribus, ſed rogando ſimpliciter (dummodo in impoſitione gabellæ non fuerit de Clericis facta mentio) nullam incurrunt excommunicationem, quia Pontifices vtuntur verbo *exigendi*, ſeu *extorquendi*, quod connotat aliquam coactionẽ *Caieta in ſum. ver. excommunic. cap.*39. *Suar. de cenſur. diſp.*23. *ſect.*4. *n.*20. *Bonaccin dicto punct.*2. *n.*15. & ita intelligendi ſunt *Euerar. conſ.*42. *n.*25. *& ſeq. & Gallia conſ.*59. *n.*15. qui etiam notabiliter obſeruant gabellas extorqueri eo ipſo, quod præcedit laicorum petitio, & ſubſequitur ſolutio Clericorum.

83 Quin† imò etiam ipſimet clerici talleis, decimam, vigeſimam, ſeu centeſimã ſuorũ vel Eccleſiarum prouentuum, vel bonorum laicis ſoluentes, aut quamlibet aliam quantitatem, portionẽ, ſeu quotam ipſorũ prouentuũ, vel bonorũ æſtimationis, vel valoris ipſorum ſub adiutorij, mutui, ſubuentionis, ſubſidij, vel doni nomine, ſeu quouis alio titulo modo, vel quæſito colore abſque auctoritate Sedis Apoſtolicæ, ſe ſoluturos promittentes, eo ipſo ſententiã excõicationis incurrunt. *c. clericis §. nos igitur de immu Eccleſ. in ſexto*, & aduertit *Bellett. diſqui. cleric. tit. de ſauor. Clericorũ, & eorundem bonorum* §.2. *nu.*11. & quãuis d. decretum Bonifacij reuocatum fuiſſe à Benedicto XI. in *extrau. quod olim de Immu. Eccl.* & poſtea per Clem. V. in *cl ment.* quoniam *eod. tit.* ac proinde non comprehendi nec innouari in *Bull. Cœnæ* adſtruat *Tolet. in ſumm. lib.*1. *c.*29. *n.*5. Non tñ à ſupradicta ſententia recedendum eſt, cum qua tranſiuit *Sac. Congreg. ſuper Controuerſijs Iuriſdictionalib.* approbante S. D. N.

84 Ad † extremum fruſtra conſuetudinis clypeo ſe defendunt Miniſtri, & Officiales laici, ſuperindicta extraordinaria ſuper pane, vino, carnibus, panno, & alijs id genus ad victum, & veſtitũ ſpectantibus, quæ Itali vocant gabellas, imponunt, & petunt ſeu Eccleſiaſticis perſonis peti iubent, vel permittunt, prout etiã Vectigalia pro facultate vehendi, exportandi, importandi; nam grauiſſimè peccant cum obligatione reſtitutionis; Deũ immunitatemq; Eccleſiã enormiter offendũt, cẽſuraſq; horrendas etiã Bullæ cœnæ Dñi incurrũt, multos famoſos canones infringẽdo, & ſignanter *c. bene quidem 96. diſt. c. Eccleſia de conſt. c. aduerſus de immu. Eccleſ. c. nouerint de ſent. excom. c. quãquam de cenſib. in ſexto*, vt per *Nauarr. in Manual. c* 27. *n.*202. qui refert *gloſ. ſing. in clem præſenti de cenſib.* dicentẽ, qđ iudicio ſui Auctoris tota Italia ob hæc eſt interdicta, de alijs autẽ Prouincijs, qui earum facta norunt, teſtificentur; ſubdens idem *Nauar.* ideo ſe iure vereri, ne Deus omnipotens in dies magis magiſq; iratus cõſultores Principũ, & Reipublicarũ de prædictis Canonibus parũ curãtes & Principes, ac Reſpublicas nimiũ illis credẽtes, & exactores ſoli auaritiæ inhiãtes grauiſſimè tandem caſtiget, & valdè miratur in Confeſſarios abſoluentes eos, atteſtãs ſuo tẽpore plurimos Gubernatores, & Exactores à ſummo Pœnitentiario Pontificis petijſſe abſolutiones à cẽſuris pp hæc incurſis, reſtitutione promiſſa, parata, vel facta. Et qđ gabella in carne, vino, & ſimilibus, Vnde Clerici grauantur immunitati Eccleſiaſticæ aduerſetur, patet primo, q̃a Clerici propterea coguntur, vel carius emere, vel alibi emere ſi minoris velint emere. Secundo ex vſu multorum locorum (teſte *Azor. Inſtitut. moral par.* 2 *lib.* 4. *cap.* 11.) in quibus ne Eccleſiaſtici talem gabellã ſoluant dictum panem, vel vinum, & carnes emendo in fine cuiuſlibet anni Reſpublica, vel Princeps, reſarcit damnũ pecuniaria cõpenſatione, quę cautela ab omnibus Principibus eſſet amplectenda. Et Genuæ quidẽ adeſt concordatũ, cuius vigore ſingulis Eccleſiaſticis iuxta eorum conditionẽ detur exemptio, ſeu vt vocãt frãchitia, etiã in pecunia numerata.

Et quamuis *Calderinus* relatus à *Suar. de cenſur. tom.* 5. *diſput.* 37. *ſect.* 1. *num.* 14. loquendo de cenſuris latis in *capitulo*

quanquam de cenſibus in ſexto, dicat pœnã
dd. cenſurarum non eſſe vſu receptam;
* Contrariam tamen opin. poſt *Archid.* te-
ſtatur communem *Silueſt. in verb. inter-
dictum.* 4. & patet ex iam dictis, & licet
rurſus *Suar. loco citato*, quo ad pœnam in-
currendam videatur annuere, vt conſue-
tudo excuſet, tamen ſe remittit ad dicta
per eum circa *d. cap quamquam* in mate-
ria excommunicationis, nempe eodem
85 *tom* 5. *diſp.* 30. *ſect.* 4. *num* 23 † vbi poſt
Silueſt. contra *Nauarr.* affirmat *d. c. quã-
quam* eſſe renouatum, & compræhenſum
in *Bulla Cœnæ Domini*, idemque tradit
Sayr. de cenſur. lib. 3. *cap.* 21. *in fin.* pro vt
etiam reliquos Canones eſſe in ea inno-
uatos dixi *ſupra num.* 67. & 79. Cum igi-
tur dicta Bulla omnes conſuetudines in-
fringat, & damnet, *vt ſupra num.* 48. & 61.
ſequitur, hanc ſententiam contra *Calder.*
eſſe veriſſimam.

Imò etiamſi *d. cap. quamquam* non fuiſ-
ſet in *Bulla* comprænhenſum, adhuc tamẽ
86 verum eſſet, † quod praua conſuetudo li-
cet poſſit excuſare à pœna temporali, nõ
tamen excuſat à ſpirituali, vt habetur ex
gloſ. in cap. denique 4. *diſt. cap cum venera-
bilis*, & ibi *Panorm. de conſuet. Duard. in
Bullam Cœnæ lib.* 2. *can* 4. *q.* 10 *num.* 14.
& alij communiter, ex latè traditis *ſupra
à nu.* 28. & deinceps.

87 An † autem exactores excuſentur ab
incurſu *Bullæ Cœnæ*, aliarumq; cenſurarũ
propter probabilem iuris, vel facti igno-
rantiam affirmat *Nauar. in Manual. c.* 27
num. 61. *ver. quarta* argumento *cap.* 2. *de
conſtit. Quarant. in ſum Bullarum ver. Ve-
ctigal. in add. circa fin. Molin. diſp.* 670. *n.* 3.
Bonacin. tom de reſtit. diſp. 2. *q.* 9. *punct.* 2.
num 15. Cuius tamen contrarium defen-
dit *Hier de Federicis in ſuis reſol. Crimina-
libus poſt tom.* 2. *Conſ. Farinac. reſolut.* 5. ex
quo Bulla Cœnæ eſt iuris nota, & de ea
etiam in corpore iuris fit mentio, vt in
Clem. 1. *de Iudic* vnde merito ab illius cõ-
temptu minimè quis prætextu ignoran-
tiæ excuſari poteſt, imò omnes arctat ac ſi
eis perſonaliter intimata foret, vt per eũ.

Et profectò qđ attinet ad forum exte-
rius, opinio *Federici* tranſit ſine difficulta-
te, quia in eo ignorantia iuris non præſu-
mitur *Abb. in cap. paſtoralis circa fin. de fid.
inſtrum Bar in l. omnes populi nu.* 97. *ff. de
iuſt. & iur.* nec tali caſu excuſat, quia dici-
tur affectata; & habetur pro ſcientia *c.* 2.
de temp. ord. in ſexto, & *ibi gloſ.* 2. *verſ. affe-
ctata Archi. n.* 2. & *alij gloſ. in Clem.* 1. *in ver.
ſcienter de conſang. & affin. Rot. deciſ.* 342.
num. 3 & 364 *num.* 3. *parte ſecunda recen.*

Etiam in pœnalibus *Tiraq. de retr. lign.*
§. 35 *gloſ.* 4. *n.* 24. & *ſeq. Gail. pract. obſer. lib.*
2. *obſer.* 48. *n.* 15. *et ſeqq. Rota d. dec.* 364. *n* 3.
Idemq; in foro interno dicendum; quia
ignorantia in his, quæ quis ſcire tenetur
prout dubio procul contingit in Bulla
Cœnæ, quæ quotannis vbique locorum
publicatur, & ad omnium notitiam dedu
citur; non excuſat à cenſurarum incurſu,
& cum hac ſententia tranſiuit *S. Congreg.
ſuper Controuerſijs Iuriſdictionalibus.*

ARGVMENTVM.

Interrogari de crimine, diffamatione nõ præcedente, an, & quãdo quis poſſit. Regularis delinquens quibus in caſibus poſſit ab ordinario carcerari, vel etiã puniri. Ad ornatum *Conc. Trid. ſeſſ.* 25 *cap.* 14. *de Regul.* & *Conſtitutionis fel. record. Clementis Octaui.*

SVMMARIVM.

1 *Interrogatio rei præſentis, & inquiſitio abſenti tranſmittenda à pari procedunt.*
2 *Inquiſitio ſpecialis, diffamatione non præcedente, eſt nulla* Contrarium practicatur num. 5.
3 *Diffamatione non præcedente reus interrogari non poteſt.* Contrarium practicatur. num. 6.
4 *Regularis extra clauſtra delinquens ſtatim ad ſuos ſuperiores eſt remittendus.*
5 *Diffamatio hodie non eſt neceſſaria ad inquiſitionem tranſmittendam.*
6 *Indicia loco diffamationis ſucceſſerunt.*
7 *Sodomitæ dictum, an, & quando faciat indicium ad torturam*, & num. 13.
8 *Raptus committitur ab abducente libidinis gratia mulierem, vel puerum.*
9 *Socius criminis debet in tortura dictum ſuum confirmare* declara, vt num. ſeq.
10 *Socius criminis non torquetur vbi etiam alter ſocius fatetur.*
11 *Regulari intra clauſtra delinquente, quid agere poſſit Epiſcopus.*
12 *Regularis extra clauſtra notoriè delinquens à quo carcerandus & puniendus ſit.*
13 *Regularis delinquens quamdiu poſſit ab ordinario detineri.* & num. ſeq.
14 *Dictio* ſtatim *relata ad actum exequutiuum quid importet.*
15 *Regularis in propria Eccleſia delinquens, an dicatur extra clauſtra delinquere.*
16 *Regularis qua forma ad ſuum ſuperiorem ab Epiſcopo remittatur.*
17 *Regularis extra clauſtra degens, ſi delinquat, an ab Epiſcopo puniatur.*

18 *Equi-*

18 *Equites Hieroſolymitani delinquentes extra clauſtra, an ab ordinarijs puniantur.*

19 *Regularis ſtudiorum gratia extra clauſtra degens, ſi delinquat an puniatur ab ordinario.*

20 *Regularis delinquens in carceribus epiſcopalibus an puniatur ab epiſcopo.*

21 *Regularis degens in domo ad erectionem monaſterij deſtinata, ſi delinquat an ab epiſcopo puniatur.*

22 *Regularis abſque litteris obedientialibus vagans an ab ordinarijs carceretur.*

23 *Ordinarij quam diligentiam facere debeant circa regulares vagos.*

24 *Regulares ſine licentia ſuperiorum vagantes quandoque dimiſſorias falſificant, & ſine ordine celebrant.*

25 *Regularis ſine obedientia à conuentu recedens prætextu recurrendi ad ſuperiores; quomodo puniatur.*

26 *Regulares ſine obedientia vagantes, non ſunt in monaſterijs ſuorum ordinum recipiendi.*

27 *Regulares pro ſuis conuentibus quæſtuantes, non impediuntur* declara vt nu. 29.

28 *Regulares ab immodicis quæſtuationibus cōpeſcuntur.*

29 *Regulares quæſtuantes tenentur oſtendere epiſcopo licentiam ſuorum ſuperiorum.*

30 *Regulares vagi quæſtuantes multas fraudes committunt.*

31 *Regulares fugitiui & Apoſtatæ an & quando poſſint ab ordinarijs carcerari & puniri.*

DECISIO XXXVIII.

CAPTVS fuit, me mandante conuerſus cuiuſdam Religionis (cuius nomen honoris gratia reticeo) Eo quod peregrè adueniens, ciuitatem & Diœceſim Ariminenſem, vbi tunc Vicarium agebam, quæſtuans obibat; ſecum puerum laicum circunducens; penes quem etiam repertæ fuerant litteræ obedientiales cuiuſdam ſuperioris dictæ Religionis, cum raſura, & alteratione in earum data. Super his omnibus compilato proceſſu, & vtroque examinato; Conuerſus faſſus fuit, ſe biennio ante è carceribus, in quibus à ſuo ſuperiore detinebatur aufugiſſe, ac exinde per diuerſas Italiæ regiones vagatum eſſe, dictaſq; litteras obedientiales in data falſificaſſe, eo quod earundem tempus expiraſſet. Puerumque Bergamo abduxiſſe ſub prætextu curandi illum apud balnea Patauina à quadā capitis infectione, ſicq; illum huc illuc circunduxiſſe. Demum in ſecundo conſtituto prius Puer, deinde conuerſus, copulam ſodomiticam inter ſeſe faſſi ſunt.

Habita de his notitia, ſuperiores eiuſdem Religionis, duo prætendebant, Prius me non potuiſſe d. fratrem, præſertim de crimine nefando, non præcedente diffamatione, interrogare.

1 Interrogatio † enim rei præſentis, ſeu
receptio nominis illius inter reos à pari.
procedit cum inquiſitione ſpeciali, quæ
abſenti mittitur, & in vtraque eadem
requiruntur indicia *Clarus in §. fin. q. 20.*
2 *nu. 3. in fine*. Inquiſitio † autem ſpecialis de aliquo delicto facta, non præcedente diffamatione, nulla eſt, & inualida, cum de ſubſtantia inquiſitionis requiratur præcedentia famæ *Gandi. de Maleſi. rubr. quom. de Maleſi. agi per inquiſ. col. 2. ver. inprimis Pract. Papienſ. in forma inquiſitionis in ver fama pub. Aretin. de Maleſ. in ver. Hæc eſt quedam Inquiſitio col. 6. ver. 4. principaliter. Hip. Marſi. in ſua Pract. in §. conſtante nu. 2. Calefact. inter conſ. crim. diuerſ. vol. 1. conſ. mihi 104. nu. 6.* & ita Doctores intrepide tenent; & teſtantur ſecundum. *Grat conſ. 57. poſt nu. 11. vol. 2.* & totus mundus ſequitur inquit *Gaſon.* relatus à *Clar. in §. fin. q. 20. nu. 3. ver. ad firmandam Rolan. conſ. 57. nu. 26. & ſeqq. l. 4. Facchin. controuerſ. iur. lib. 9. cap. 1.*

3 Et † conſequenter conſtitutum dicto
conuerſo factum videbatur eſſe nullum,
diffamatione non præcedente, pro vtin
ſpecie concludit *Card. Alex. in cap. de*
accuſatione col. 37. circa fin. 2. quæſt. 8:
* vbi teſtatur ita communiter concludere
Doctores, qui idem tradunt *in cap. qualiter, & quando col. 2. & in cap. 2. de confeſſione.*

4 Poſterius, † quod prætendebant erat,
vt prædictum conuerſum vna cum proceſſu, ſuo ſuperiori puniendum omninò remittere deberem, iuxta decretum *Sacri Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 14.*

Cæterum in vtroque capite contrarium duxi verius. Nam quod attinet ad
* primum; quamuis de iure communiter
teneatur non poſſe Reum de crimine
ſpecialiter inquiri, vel interrogari, niſi
5 prius de diffamatione conſtet; † Nihilominus hodie huiuſmodi ſolemnitas receſſit ab aula, & de generali conſuetudine diffamatio non eſt amplius neceſſaria, vt per *Clar. in §. fin d. quæſt. 20. num. 3. Scapp. de iure non ſcrip. lib. 5. c. 37. Cartar.*

in pract. interrog. reorum lib. 1. *cap.* 2. *n.* 13.
& 14. Scaccia de Iudic. lib. 1. cap. 84.
nu. 35.
Et loco illius ſufficiunt indicia, vt poſt
alios tradit *Farinac. de Inquiſit. quæſt.* 9.
ſub nu. 21. vbi ait ſe nunquam vidiſſe famæ
conſiderationem haberi, & in vrbe præ-
ſertim inanem eſſe hanc famæ diſputatio-
nem: & indicia probabilia ſufficere, tra-
dit *Clar. in* §. *fin. d. quæſt.* 20. *ſub nu.* 3.
6 Prout † etiam, quicquid de iure di-
cant *Doctores*; in praxi ad effectum inter-
rogandi Reum ſufficere tale quid, quod
ſit loco diffamationis, & ſic aliquod indi-
cium, teſtatur idem *Clar. in quæſt.* 45.
nu. 6. *Cartar. in method. proceſſ. inform.*
l. 1. *cap.* 2. *nu.* 21. *& in pract. interrog. Reo-*
rum l. 1. *cap.* 2. *in fine & l.* 3. *cap.* 2. *nu.* 13.
Totamque hanc materiam Iudicis arbi-
trio remitti tradunt *Menoch. in tract. de*
præſumpt. præſump. 44. *nu.* 9. *Baiard. ad*
Clar in § *fin. q.* 20. *nu.* 5.
Porrò in caſu noſtro non deerant indi-
cia, & quidem vrgentia contra dictum
conuerſum, vt ex proceſſu apparebat, &
ſcribentes pro Religione non inficiaban-
tur; ita vt non ſit opus illa recenſere.
7 Quibus † etiam acceſſit eiuſdem pueri
ſodomitati dictum, quod ſaltem vna cum
adminiculis facit indicium, non modo ad
inquirendum, ſed etiam ad torquendum
* iuxta opinionem communiter à *Doctori-*
bus receptam vt per *Marſil. conſ.* 28. *n.* 16.
in fin. & ſeq. Boſſ. in tit. de indic. nu. 160
ver. ita tamen iuncto n. 166. *Bertaz. conſ.* 71.
nu. 66. *vol.* 1. *Plot. vbi ſupra Treuiſan. de-*
ciſ. crim. 14. *nu.* 1. *ver. maximè ſi concur-*
rant. Honded. conſ. 100. *nu.* 16. *verſ. vel*
ſocius iuncto nu. 3. vbi teſtatur de indubi-
tata opinione *lib.* 1. *Farinac.* qui relatis
hinc inde opinionibus, ita illas conciliat
de indic. & tortu. q 43. *nu.* 99.
Imò idem Conuerſus non modo indi-
ciatus erat de copula ſed etiam de raptu,
8 qui † committitur tam ab eo, qui libidinis
gratia mulierem de loco ad locum abdu-
cit, vt poſt alios habetur per *Clar. in* §.
raptus & per Farinac. conſ. 23. *nu.* 1, quam
ab abducente puerum, vt poſt alios tra-
dit *Carrer. in tract. de homic. & aſſaſſ.* §. *hinc*
nata occaſione Corrad. in rubr. de Raptor.
nu. 10. vbi teſtatur de veriori opinione
Baiard. ad Clar. in §. *Raptus nu.* 32.
Nec obſtat, quod puer dictum ſuum
9 in tortura non confirmauerit, † prout re-
quiritur ad hoc, vt ſocium grauet, vt per
Boſſil. de indic. & conſid. ante tortur. n. 251.
adeout quamuis ad purgandam infamiã
torqueri poſſit, etiam reo abſente, non
tamen indicium faciat, niſi in faciem ip-
ſius Rei torqueatur, vt habetur per *Scacc.*
in tract. de Iudic. lib. 1. *cap.* 86. *nu.* 56.
Quia, ſtante confeſſione ipſius Con-
uerſi facta, in confrontatione cum il-
lo, non fuit opus d. Puerum torquere;
10 ſocius † enim criminis, prius confronta-
ri debet ſine tortura, & tunc demum tor-
queri ad omnem maculam purgandam,
ſi Reus in negatiua perſiſtat, alias ſecus,
vt per *Scacc. de Iudi. lib.* 1. *cap.* 86. *ſub*
nu. 67. *ver. ex quo confrontandi.*
Quo ad poſterius caput, pro terminio-
rum intelligentia diſtinguendi ſunt tres
11 caſus, quorum primus eſt, quando Re-
gularis in clauſtris degens intra ipſa clau-
ſtra delinquit, & tunc ordinarius non po-
teſt ſe intromittere, ſed punitio pertinet
ad ſuperiorem monaſterij iuxta *tex. in*
cap. 1. *in prin. verſ. dummodo ſit in loco*
exempto commiſſum delictum de priuil. in 6.
Si tamen ordinarius aduertit, aliquod
magnum facinus intra clauſtra perpe-
tratum, impunitum relinqui, poteſt, &
quandoque debet, ex zelo honoris Dei,
ac pro debita vigilantia, certiorem red-
dere Sac. Congregationem Regulariũ, &
ita ego practicaui, dũ Parmæ vicariũ age-
bam, cum Prior cuiuſdam Monaſterii ne-
catus fuiſſet; quamobrem, acceptis meis
literis, Sac. Congregatio de ordine San-
ctiſſimi cauſam contra Regulares de de-
licto ſuſpectos mihi commiſit; & iſte non
eſt caſus noſtræ indaginis.
12 Secundus † caſus eſt, quando Regula-
ris intra clauſtra degens notorie delin-
quit extra clauſtra, & tunc à ſuo ſuperio-
re intra tempus ab epiſcopo præfigen-
dum ſeuerè puniri debet, & de punitio-
ne epiſcopus certior fieri, ſin minus à
ſuo maiore ſuperiore officio priuari
debet, & delinquens, ab epiſcopo pu-
niri poteſt, ita d. terminat *Sac. Concilium*
Tridentinum ſeſſ. 25. *cap.* 14. *de Regul.*
Sed quia experientia docuit, plerun-
que ſuperiores Regulares ad alia mona-
ſteria extra diœceſim epiſcopi requiren-
tis delinquentes de induſtria impunitos
trãſmittere, emanauit *Conſtitutio fel. rec.*
Clementis octaui, qua cauetur, vt tali caſu
epiſcopo inſtante, intra tempus ab eo præ
figendum ſuperior teneatur delinquen-
tem à loco, ad quem tranſmiſſus fuerit,
reuocare, & in eo, in quo deliquit, ſiſte-
re, ſub pœna priuationis officij, & inha-
bilitationis ad alia inpoſterum obtinen-
da, ac priuationis vocis actiuæ & paſſiuæ,
& ſi adhuc d. delinquentem ad d. locum
reuocare prætermiſerit, tali caſu epiſco-
pus loci, ad quem acceſſerit, inſtante
epiſcopo loci in quo patratum fuerit de-
lictum,

lictum, vti Sedis Apoſtolicæ delegatus, in
illum animaduertere valeat; quæ conſti-
tutio regiſtrata fuit à *Quarant. in Summ.
Bull. in ver exemptio à Piaſec. in Prax.
epiſc. par. 2. cap. 3 nu. 44. fol. 179. à Kochier.
de Iuriſd. ordi. in exemp. par. 1. quæſt. 17.
nu. 29. & à Naldo in ſua Summa in ver.
Religioſus nu. 36. & tradit Fr. Pauli. in
Prax. crim. regul. in tom. 4. qq. Regul. Ro-
driq. cap. 29. nu. 44.* & neque iſte eſt ca-
ſus noſter.

Incidenter, tamen circa hunc caſum
13 animaduertas, † Regulares in delicto
deprehenſos ad carceres epiſcopales
duci poſſe, & ibi detineri, donec aſſuman-
tur informationes, quod tamen quam-
primum fieri debet. *Genuen. in Prax. Ar-
chiep. cap. 59. nu. 3. Piaſec. in Prax. epiſc.
par. 2. cap. 3. ſub num. 43. de Viſit. regul.
fol. 179. Barboſ. de offi. epiſcop. par. 3. al-
leg. 105. nu. 19. Paulin. in Prax. crim. re-
gul. d. cap. 29 ſub nu. 43. in tom. 4. qq. re-
gul.* & ita nouiſſimè firmat *D. Laurentius
de Franchis epiſcopus Caprienſis*, amicus
meus in 1. *par. controuerſ. inter epiſcop. &
Regul.* longe poſt hæc ſcripta impreſſa *in
Lucubr ad d. conſtit. Clement. VIII. dub. 4.*
vbi ſubdit, non videri alienum, quod or-
dinarius dictos Regulares detineat, nec
remittat, ante captam informationem,
ſiquidem cum poſſit eos punire in defe-
ctum ſuperiorum ex *Concil. Trid. d. cap. 14.*
debet propterea capere informationem;
quia ſi ordinarius Regularem ſtatim di-
mitteret abſque informatione; facilè te-
ſtes ſeduci poſſent, & informatio deſtrui
opera delinquentis, vel aliorum, vt expe-
rientia docet, & ille neque ab ordinario
Regulari, neque ab epiſcopo puniretur;
& clarum eſt, conceſſa iuriſdictione, in-
telligi conceſſa omnia neceſſaria ad illam
*l. 2. de Iuriſd. omn. Iud. cap. propterea de
offi. deleg.*

Cæterum ſi proceſſus compilatio intra
ſpatium vnius, vel ad ſummum duorum
dierum perfici haud poteſt, non debet
vlterius Regularis per ordinarium abſq;
ſui ſuperioris conſenſu retineri, ſed re-
mittendus eſt in monaſterio cuſtodien-
dus, & interim perficiendus proceſſus,
huc enim tendit declaratio *Sac. Congreg.
Conc. Trid. in vna Panormitana ſub die 7.
Iun.* 1578. quæ habet, Regularem extra
clauſtra delinquentem de mandato ordi-
narij captum remittendum eſſe ſtatim,
etiam nemine inſtante, ad ſuperiorem
14 ſuum; † neque enim dictio illa *ſtatim* eſt
phiſicè intelligenda, ſed moraliter, quan-
do enim talis dictio refertur ad actum
executiuum, importat magnum, vel par-
uum temporis interuallum, iudicis arbi-
trio *l. quid dicimus ff. de ſolut. Abb. & Fe-
ly. in cap. præterea de teſtib. cogen. Abb. in
cap. in ſi. nu. 8. de appell. Socci. in l. diuor-
tio nu. 14. ff. ſolut. matrim.* (dicens ſignifi-
care temporis interuallum ſecundum
ſubiectam materiam) *Cephal. conſ. 710.
nu. 24. Grauett. conſ.* 156. & vt plurimum
intelligitur intra trium dierum ſpatium
*l. fin. §. illico vbi Iaſ. C. de Iudic. idem
Iaſ. in l. lecta nu. 19. ſi certum pet. Vulpell.
de diction. in verb. incontinenti ante num. 1.*

Ego tamen in præſenti materia, nun-
quam excedere volui ſecundum diem
* iuxta communem Doctorum Theori-
cam, quod ſi hinc reſultare ſoleat delicto-
rum impunitas, quia complures ſuperio-
res, ne religio remaneat diffamata, viſo
proceſſu ordinarij, ſub prætextu illud im-
pinguandi, vel teſtes repetendi, potius ad
defenſam examinare ſatagunt, quam ad
veritatem indagandam, tamen ipſi vide-
rint.

15 Extra † clauſtra autem delinquere di-
citur Regularis, etiam ſi in propria ec-
cleſia cum populi ſcandalo delinquit, vt
Sac. Cong. Conc. Trid. interrogata reſ-
pondit in hunc, qui ſequitur, tenorem:
*An Regularis delinquens notoriè in eccleſia
ſeu monaſterio ſui ordinis, in quo degit, ita
vt populo ſcandalo ſit, dicatur delinquere
extra clauſtra, vt locus ſit diſpoſitioni conci-
lij cap. 14. ſeſſ. 25. de Regul. Cong. cenſuit
delinquere extra clauſtra. ſi in Eccleſia mo-
naſterij deliquit. niſi clauſis portis Eccleſia et
ſolis Regularibus in ea exiſtentibus, fuerit com-
miſſum delictum; ſi verò intra clauſtra mona-
ſterij, vel Eccleſia interioris delictum ſit com-
miſſum ex verbis Concilij non videri pro-
cedere d. cap. 14. quod expreſſè dicit extra
clauſtra: tamen ſi ſcandalum ſit notorium
populo, ex identitate rationis idem videtur,
ideo referendum Sanctiſſimo. Sanctitas ſua di-
xit, reſcribendum Epiſcopo, vt in indiuiduo
exprimat caſum, prout contigit, vt ſciatur
melius locus delicti commiſſi: & an Populo
ſcandalum ob notorietatem generet.*

16 Rurſus † aduertendum eſt in Praxi vt
literas, quas monitorias vocamus, in
præſentia duorum teſtium ſuperiori Re-
gulari præſentari faciat ordinarius, in qui-
bus de delicto commiſſo, & de ſcandalo
populo dato eum certiorem faciat, & in-
ſtet, vt intra certum terminum præfixum,
viginti putà, vel triginta dierum illum
punire velit, & de punitione facta ordi-
narium certiorem faciat, alias ſuperiore
negligente, poterit epiſcopus in illum
animaduertere, inquit *Fuſcus de Viſitat.
lib. 2. cap. 17. nu. 11.* Cui addi poteſt co-

piam

piam informationum aſſumptarum eidē ſuperiori, Regulari vna cum dd. literis monitorialibus eſſe transmittendam.

17 Tertius eſt caſus quando Regularis delinquens degit extra clauſtra & iſte eſt caſus noſter, in quo quidem ab ordinario tanquam ſedis Apoſtolicæ delegato corrigi, & puniri poteſt; textus eſt clarus in *Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 3. de reformat.* cuius verba huiuſmodi ſunt. *Eccleſiarum Prælati ad corrigendum ſubditorum exceſſus prudenter, ac diligenter intendant & nemo ſecularis Clericus cuiuſuis perſonalis, vel Regularis extra monaſterium degens, etiam ſui ordinis priuilegij prætextu, tutus cenſeatur, quominus, ſi deliquerit, ab ordinario loci, tanquam ſuper hoc à Sede Apoſtolica delegato ſecundum canonicas ſanctiones viſitari, puniri, & corrigi valeat.* Ad idem *Nauarr. in tract. de Regul. comment. 2. ſub nu. 63.* adducit textum à contrario ſenſu in *ſeſſ. 25. cap. 14. de Regul.* idemque traduut *Confert in Summ. priuil. tit. de foro compet. cap. 2. fol. 310. Genuen. in prax. d. cap. 59. nu. 2. Piaſec. in prax. d. par. 2. cap. 3. de Viſit. regul. ver. eoſdem Regulares Campanil. d. rubr. 12. cap. 13. nu. 22.* vbi reſpondet ad *fel. rec. Sixti V.* conſtitutionem.

18 Etiam † ſi ſit eques Sancti Ioannis Hieroſolymitani, vt per *Nauar. conſ. 21. de Regul. in antiq. & 12. in nou Saly. dec. 2. eo tit. de regul. Campanil. d cap 2. 13. n. 22. Azor. Inſti Moral par. 1. lib 13. cap. 4 q. 3. Rodriq. quæſt. regul. tom. 2 q 2. art. 4. & quæſt. 63. art. 7. ver. 5. Picard. conſ. 91. Ricc. deciſ. 223. nu. 6. par 1.* cum alijs per me latè adductis in *deciſ 21. n. 51. & ſeq.* vbi hanc ſententiam tutatus ſum.

19 Etiam † ſi ſit Regularis, ſtudiorum cauſa ad vniuerſitatem miſſus, vbi conuentum non habet, ſed extra moratur: tunc enim pro exceſſibus ad ordinariis locorum puniri poteſt, ita diſponente *Sac. Conc. Trid. ſeſſ. 21. cap. 4 in fin. de regul.* tradit etiam *Piaſec. in prax. d. c. 3. ver. eoſdem Regulares*; licentia quippe ſuperioris operatur duntaxat vt non committatur apoſtaſia, vt aduertit *Genuen. in Prax. Archiep. c. 59. ſub nu. 2.*

20 Etiam † ſi ad inſtantiam ſui ſuperioris detineretur in carceribus epiſcopatus; ſi enim ibi aliquod committit delictum, poteſt ab ordinario puniri, vt Neapoli iudicatum fuiſſe recenſet *Genuen. d. c. 59. num. 2.*

21 Rurſus † etiam ſi Regularis habitet in domo ad erectionē monaſterii deſtinata, nam ſi ſuperiore ibi caret, poteſt ab ordinario puniri; Ita reſolutum fuit à *Sacra Congregatione* his verbis. *Regularis manens extra clauſtrum de licentia ſui ſuperioris in domo deputata ad erectionem monaſterij, niſi in dicta domo ſit regularis obſeruantia, vt ſaltem viua ſub ſuperiore conuentualiter poteſt puniri ab ordinario.* quam reſolutionem refert etiam *Genuen d. c. 59. ſub nu. 2. in fin. Piaſec in Prax. epiſc. par. 2. cap. 3. de Viſit. regul fol. 178.* & hoc idem firmat *Campanil. in diuerſor. iur. can. rubr. 12. cap. 13. ſub num. 22. in fin. & Ricc. deciſ. 225 nu. 5. par. 1. Rubeus deciſ. 15.*

22 Quæ † quidem multo magis procedūt, in terminis noſtris nempe in Religioſo, qui abſque obedientia, ſiue maudato ſuperiorum à proprio conuentu recedens, ad alia loca progreditur; is enim ita ſine dicto mandato in ſcriptis obtento repertus, ab ordinarijs locorum tanquam deſertor ſui inſtituti puniri debet, ita diſponente *Sacro Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 4. propè finem de Regul.* intelligendo tamen ſecundum ea quæ dixi infra *nu. 37.*

23 Quocirca † epiſcopis, eorumque Vicarijs præcipitur, vt diligenter perquirant, an Regulari habitu induti per ſuas ciuitates, vel Diœceſes tranſeuntes, & ad quæcunque hoſpitia, ſeu diuerſoria ſe recipientes, huiuſmodi litteras obedientiæ, ſeu cōmendatitias ſecum deferant, quod ſi ſine illis fuerint deprehenſi, tunc ab ijſdem epiſcopis tanquam criminoſi, & grauiorum criminum ſuſpecti, carcerari, & ſub cuſtodia tamdiu retineri poſſunt, donec certa de eis notitia per eos habeatur; quemadmodum diſponitur in conſtitutione *Sixti V. 71. §. 7. in bullario nouo tom. 2. fol. 603.*

24 Et ita ego pluries practicaui, † & ſignāter poſt hæc ſcripta, carceribus mancipari feci duos Regulares, qui per ſpatium duodecim annorum ferè per totum Chriſtianum orbem peragrauerant, fingentes, ſe flandros, & canonicos Theutonicos, & reperi eorum literas Pateutes falſas eſſe, & tandem faſſi fuerunt alterum eorū eſſe Apoſtatā cuiuſdam Religionis, alterum verò diaconum ſecularem in Gallia cum dimiſſoriis falſis ordinatum & paulo poſt retinui etiam duos fratres Hiſpanos regulæ S. Baſilij, quorum litteras Patentes pariter comperi adulteratas & penes eos ſigillum plumbeum reperi, quo vtebantur ad perpetrandas dictas falſitates, & vtroque proceſſu miſſo *Sac. Congreg. S Officij*, quia non apparebat, prædictos verè fuiſſe ſacris ordinibus inſignitos, & tam ex eorum confeſſione, quam ex innumeris diuerſorum ordinariorum licentijs conſtabat eos iugiter celebraſſe

lebraſſe, tandem innotuit, eos non eſſe Sacerdotes, ideò publicè Romæ abiurauerunt, & ad triremes miſſi, condignas tanti facinoris pœnas ſubierunt.

25 Quin † etiam ſi prætextu ad maiores ſuperiores accedendi Regularis à ſuo conuentu receſſeret, intraret præfata Sac. Concilij diſpoſitio, niſi ab eiſdem miſſi, aut vocati fuiſſent *tex. eſt in eodem c.4. in fin. ſeſſ 25 de regul.*

Circa quod ad eos magis compeſcendos emanauit à Sac. Congregatione Eminentiſſimorũ Cardinalium negotijs Regularium præpoſitorum reſolutio relata à *Confect. d. cap. 2. de for compe. & à Campanil. d. rubr. 12. cap. 13. ſub nu. 31.* tenoris vt infra. *Quoniam nonnulli Regulares vagandi ſtudio, ſiue dum imminentem admiſſorum criminum pœnam ex ſuis conſtitutionibus, aut alias debitam ſibi metuunt, falſa, & commentitia grauamina cauſati, non ad immediatè ſui ordinis ſuperiores, ſcilicet à grauamine Prioris ad Prouincialem, à Prouinciali ad Generalem à Generali ad Protectorem, prout cuiuſque Religionis conſtitutionibus diſponitur; ſed ad hanc Romanam Curiam, abſque licentia ſæpius fugiunt potius quam recurrant; ex quo ordinum diſciplina relaxatur, Prælati contemnuntur, & ipſi in dies audaciores euadunt: Placuit Sacræ Regularium Congregationi ex Ordine ſanctitatis ſuæ ſtatuere, vt ſi quis Regularium in poſterum temerè leuiuè ex cauſa hanc almam Vrbem, ſeu Curiam abſque ſui ſuperioris licentia, & ſupradicta forma prætermiſſa adire præſumpſerit, ad ſuos eoſdem ſuperiores ſeueriori pœna plectendus remittatur.*

26 Quod † ſi prædictas litteras commendatitias, ſeu obedientiales non deferant, vel non ita cogniti ſint ab ipſis, ad quos diuerterint, vt de illorum perſona, nullus omninò dubitationi, aut ſuſpicioni locus relinquatur; non poſſunt in alijs monaſterijs vel domibus, etiam ex itinere, tanquam hoſpites recipi, alias recipientes priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ, necnon officiorum, graduum, honorum, & dignitatum obtentarum, atque inhabilitationis perpetuæ pœnam incurrunt, vt diſponitur in præcitata *conſtitutione 71. Sixti V. §. 7.*

27 Denique † tametſi Regulares pro ſuis conuentibus mendicare poſſint, nec debeant regulariter ab Ordinarijs locorum prohiberi, vt per *Nauarr.* latè *in 3. par. conſil tit. de regul. conſ. 79. per totum, & Roder. qq. regul. tom 2. quæſt. 57 art. 7.* & adeſt decretum. *Sac. Congregationis* de annno 1621. tenoris infraſcripti *Sac. Congreg. Cardinalium Concilij Trid. interpretum cenſuit, fratres ordinum mendicantium nequaquam poſſe ab epiſcopis prohiberi, quominus per ſe ipſos in diæceſibus, vbi habent conuentus, eleemoſinas quærant: ſed tantum, ſi extra loca, vbi monaſteria exiſtant, quæritare voluerint, teneri ſuorum ſuperiorum licentiam ordinario oſtendere*, quam reſolutionem refert etiam *Barboſ de Offic. Epiſc. par. 3. alleg. 109. nu 10.*

26 Poteſt † tamen epiſcopus impedire, ne immodicas faciant quæſtuationes, vt per *Genuen. in Prax. Archiep. cap. 59. nu. 11. & Piaſec. in Prax. epiſc. par. 2. c. 3. de Viſit. regul ver. Immo & per Giber. fol. 185.*

29 Vnde † tenẽtur illi oſtendere ordinario per litteras authenticas licentiam quæſtuandi à ſuis ſuperioribus habitam, iuxta d. decretum Sac. Congregationis & alterius ſimilis relati *à Piaſec. vbi ſupra ver. quo ad quæſtuationes*, tenoris vt ſequitur. *Congregatio concilij cenſuit Regulares mendicantes teneri ad oſtendendam ordinario licentiam quærendi eleemoſinas, à ſuis ſuperioribus ſibi datam.* Et recognoſcendas eſſe diligenter eorum litteras tradit etiã *Fuſcus de Viſit. lib. 1. cap. 30. num. 35.* & vbique practicatur, vt eadem licentia ſubſcribatur etiam ab ordinario. Quia tamen ſæpe in his fraus committitur, & Religioſi non indigẽtes, viris egenis eleemoſynas ſubtrahunt: Ideo poſſunt epiſcopi mandare, ne quis Religioſus audeat per eius ciuitatem, & diœceſim petere eleemoſynam, niſi prius ab ipſo licentiam impetrauerit vt per *Campanil. in diuerſorio iur. can. rubr. 12. cap. 13 num. 134.* vbi ait, quod cum quidam Religioſi contra Vicarium Neapolitanum reclamaſſent ad Romanam Curiam, fuerunt reiecti, & reſcriptum Vicario, ipſum rectè facere, dummodo non nimis rigidè, ſed cum benignitate ſe ea in re gereret, & ante *Campanil.* prædicta firmauit *Genuen. d. cap. 59. nu. 11.* & ratio eſt, quia ad ordinarios ſpectat licentias, & facultates concedere quærendi per loca eleemoſynas, vt per *Leo. in Theſa. for. eccle. par. 4. cap. 2, nu. 146.* Imò ſi abſque dicta ſubſcriptione quæritare præſumant, ob ordinarijs carcerari poſſunt vt per *Genuen. in Prax. d. cap. 59. nu. 11.* vbi rationes reddit *Cochier. de Iuriſd ord. in exempt. par. 2. quæſt. 45. nu. 96. Barboſ. de Offi. Epiſcop. par. 3. alleg. 109. nu. 4.*

30 Quæ † ſine dubio multo magis procedunt in ijs, qui non quæſtuant pro conuentibus; ſed, incertis vagantes ſedibus ſibimet applicant eleemoſynas, hi enim multas fraudes facere ſolent, quas recenſet

eenſet *Fr. Paulin. in 4. tomo qq.regul. Rodriq. tit. 4. cap. 19. nu.* 8. & arbitror omninò comprehendi ſub diſpoſitione *Conc. Trid. ſeſſ. 21. cap. 9. de Reform.*

Applicando igitur prædicta ad caſum noſtrum; Conuerſus, de quo agitur, potuit à me retineri in primis tanquam prauus quæſtuarius, qui nomine Religionis & contra edicti prohibitionem ſine licentia quæſtuabat, ſibimet eleemoſynas fideliuma applicans, deinde tanquam vagus, & profugus, & quamuis fortaſſe ex his duobus capitibus conſignari debuiſſet vna cum proceſſu ſuis ſuperioribus, quo tamen ad alia capita nempe ad crimen nefandum, & ad falſificationem literarum obedientiæ, cum ſint delicta commiſſ. à Regulari degente extra Clauſtra, vtique nullatenus erat remittendus, ſed ego, vti Sedis Apoſtolicæ delegatus illum punire poteram iuxta *Conc. Trid. cap. 3. ſeſſ. 6. de reform.* vt dicebam ſupra *nu.* 20.

31 Neque † refragantur decreta *Sac. Congregationis ſub anno* 1624. iuſſu Sanctiſſimi edita de Regularibus Apoſtatis, & eiectis, impreſſa poſt hæc ſcripta, *in 4. tom. bullarij in Conſtitutione S. D. N. Vrbani VIII. conſt. 26.* Quibus cauetur huiuſmodi fugitiuos, & Apoſtatas ab ordinarijs locorum in carceres conijci, & ſuperioribus conſignari. Id enim procedit quoties quis ex ſola fuga & vagatione carceratur: at vbi alia dum degeret extra clauſtra commiſit crimina, nullatenus ex dictis decretis eſt conſignandus, immo in eis expreſsè reſeruatur epiſcopis facultas eos puniendi per *Concil. Trid. d. cap. 3. ſeſſ. 6. de refor.* attributa, vt clarè habetur ibidem in §. Rurſus in hæc verba. *Rurſus ſtatuit, vt fugitiui, & Apoſtatæ, ſiue habitum regularem deferant, ſiue non, poſſint, ac debeant ab epiſcopo loci vbi moram trahunt, in carceres conijci, ac ſuperioribus regularibus conſignari, ſecundum regularia inſtituta puniendi: vtquè ipſi quoque ſuperiores teneantur eos perquirere ad Religionem reducere, atque efficere vt apprehendantur: ſalua tamen in omnibus facultate ordinarijs locorum attributa decreto Concilij cap. 3. ſeſſ. 6.* ex quibus liquidò apparebat, me fuiſſe in huiuſmodi cauſa Iudicem competentem.

Cæterum cum ſuperiores d. Religioſi acquiſcere noluiſſent, immo ad Sac. Congregationem Regularium reclamaſſent, & de me acerrimè conqueſti fuiſſent, in eadem Sac. Congregatione viſo proceſſu per me tranſmiſſo cauſam proponente Eminentiſſimo, & Reuerendiſſimo D. Cardinali Gypſio, mandatum mihi fuit ab eadem Sac. Congregatione ſub die decima menſis Nouembris anni 1628. vt dictum conuerſum ad Triremes in perpetuum condemnarem: prout per ſententiam condemnaui.

ARGVMENTVM.

Iudex eccleſiaſticus proferens ſententiam excommunicationis ſine ſcriptis an, & quando incidat in pœnas *cap. 1. medicinalis de ſenten. excom. in 6.* quæ Decretalis luculenter enucleatur.

Ignorantia iuris, inaduertentia vel inconſiderato an & quando à cenſurarum incurſu excuſet.

SVMMARIVM.

1 *Sententia excommunicationis, cæterarumque cenſurarum eſt ferenda in ſcriptis, & quare* nu. 28.

2 *Et de ſcripto, non autem memoriter proferri debet.*

3 *Nec ſufficit ſi prius ſcribatur, & poſtea ſine ſcriptis proferatur.*

4 *Sententia quoties eſt in ſcriptis ferenda, eſt de ſcripti recitatione proferenda, etiam ſi prius deſcripta fuiſſet.*

5 *Nec poteſt prius proferri, & poſtea in ſcriptis redigi.*

6 *Sententia excommunicationis an ſit de neceſſitate ab ipſo Iudice proferenda, ſeu recitanda.*

7 *Et an ipſius manu ſcribenda.*

8 *Et an ſcriptura debeat eſſe autentica.*

9 *Et an manu Iudicis debeat eſſe ſubcripta.*

10 *Pœnas contentas in* cap. 1. de ſent. excom. in 6. *incurrit Iudex etiam ſi ſtultè fatuè vel ex negligentia proferat ſententiam excommunicationis ſine ſcriptis.*

Contrarium eſt verius nu. 25. & ſequentibus.

11 *Nec excuſatur ex ignorantia*, & nu. 13.

Contrarium eſt verius nu. 42.

Ignorantia rei ad proprium officium ſpectantis non eſt inculpabilis.

12 *Ignorantia iuris neminem ab excommunicatione excuſat.*

Intellige vt nu. 43. & ſequentibus.

13 *Ignorantia diſpoſitionis* cap. medicinalis de ſent. excom. in 6. *an excuſet à pœna.*

14 *Iudex Eccleſiaſticus ſiue Inquiſitor hæreticæ prauitatis, inquirens officialem Summi Pontificis punitur per* extrau. cum Mattheus de hæret. *& quid ſi ex ignorantia id egit.*

Igno-

Ignorantia decretalis, *ſeu* extrauagantis *in corpore iuris non incluſa excuſat à cenſurarum incurſu*.

15 *Fallit* ſi extrauagans *eſt communiter nota*, *vt* Conſtitutio Gregoriana ſuper Eccleſiarum Immunitate.

16 *Pœna contenta* in cap. cum Medicinalis de ſent. excommunicationis in 6. *an procedant in ſententia conditionali ante conditionis euentum*, & nu. 35. & ſeqq.

17 *Praeceptum de aliquid faciendo ſub pœna cenſurarum ipſo facto incurrendarum fieri debet in ſcriptis ſicut ſententia*, *& an canonica monitio requiratur*.

18 *Vicarius Epiſcopi debet eſſe Canonum doctor*, *vel licentiatus*.

19 *Prælatus regularis proferens ſententiam excommunicationis non ſeruata forma* cap. cum medicinalis *an incurrat pœnas ab eodem* canone *inflictas*.

20 *Iudex Eccleſiaſticus ob non ſeruatam formam* cap. cum medicinalis *quibus penis ſit puniendus.*

Et non ſeruans interdictum in dicto cap. contentum, efficitur irregularis.

21 *Et eſt puniendus à ſuo ſuperiore Immediato, & ſic à Metrapolitano*.

22 *Stylus curiæ ſeruandus eſt*.

23 *Conſuetudine induci poteſt*, *vt ſententia excommunicationis proferatur ſine ſcriptis*.

24 *Excommunicationis ſententiam nulliter ferentem qualibet probabilis cauſa excuſat*.

25 *Obliuio & inconſideratio excuſat à pœna*.

26 *Voluntas non poteſt velle*, *quod intellectus non cogitat*.

27 *Inaduertentia*, *& ſimplicitas excuſat à cenſura*.

28 *Conſtitutio excommunicans aliquem ſi temerarius violator exiſtat*, *exigit dolum*, *& ignorantiam iuris craſſam & ſupinam*, & nu. 44.

29 Cap. cum medicinalis *requirit dolum in Iudice*.

30 *Cenſura fertur duntaxat pro contemptu clauium*.

31 *Cenſuræ fundamentum*, *& cauſa eſt peccatum & contumacia*.

32 *Peccatum non datur niſi voluntarium*.

33 *Contumacia quid ſit*.

Dolus probandus eſt ab allegante.

34 *Animus*, *& intentio probatur Iuramento*.

35 Cap. medicinalis de ſent. excom. in 6. *an comprahendat excomunicantem in die*, *vel ſub conditione*.

36 *Excommunicatus ſub conditione ante illius euentum non dicitur excommunicatus*.

37 *Sententia excommunicationis ſub conditione lata*, *non trahit ſecum executionem prout eſt de eſſentia veræ cenſuræ*.

38 *Sententia excommunicationis quam ob cauſam in ſcriptis ſit proferenda*.

39 Lupus alleg. 33. *defenditur*.

40 *Pœna an ex actu nullo incurratur*, *broccbardicum eſt*.

41 *Pœna ex actu nullo incurritur vbi lex attendit factum & animum facientis*, *ſecus vbi iuris effectum conſiderat*.

42 Cap. 1. de ſent. excom. in 6. *non afficit excommunicantem abſque ſcriptis ex ignorantia*.

43 *Ignorantia iuris*. *an & quando à cenſuris excuſet*.

44 Cap. 1. de ſent. excom. in 6. *exigit dolum & ingentem temeritatem*.

45 Cap. 1. de ſent. excom. in 6. *non procedit vbi copia notarij vel calami haberi non potuit*.

46 *Impotentia faciendi excuſat à peccato*, *à contumacia*, *& à cenſura*.

47 Cap. 1. de ſent. excom. in 6. *non procedit in ſententia lata per viam ſtatuti*.

48 *Nec in ordinatione generali*.

49 *Nec quando cenſura fertur pro ſui iuris defenſione*.

50 *Nec afficit Epiſcopos*.

51 *Nec procedit in denunciante quem excommunicatum*.

52 *Nec comprehendit facientes ſimplicem prohibitionem*.

53 *Nec procedit in monitione aliquid faciendi ſub pœna excommunicationis*.

DECISIO XXXIX.

CVM mandatum in cauſa ciuili à Vicario D. Epiſcopi N. contra quendam Sacerdotem relaxatum, exequi non potuiſſet in bonis, Vicarius, præmiſſa trina monitione, tandem in contradictorio Procuratorum, oretenus, præſente Notario, fecit decretum tenoris infraſcripti. *Suſpendit eum à diuinis niſi infra decem dies ſoluerit*, quod decretum eidem debitori fuit perſonaliter intimatum. Transactis decem diebus cum Sacerdos ille nec ſolueret, nec à diuinis ſe abſtineret, fuit à Vicario ſuper irregularitate incurſa proceſſum; Quare is ad Curiam Metropolitanam, ab vlteriori proceſſu prouocans, eodem contextu, delictum, & pœnam in ipſum Iudicem retorquere curauit, quærelans Vicarium præfatum ſuper eo, quod dictam ſuſpen-

ſuſpenſionis ſententiam protulerit ſine
ſcriptis, ac proinde remanſerit interdictus
ab ingreſſu Eccleſiæ iuxta formam *Can. 1*
cum Medicinalis de ſentētia excommunica-
tionis in 6. quod interdictum cum non
ſeruauerit inſtabat declarari illum irre-
gularem, ac in expenſis, aliiſque pœnis
in *d. Canone* contentis condemnari.

1 Et † quidem caſus videbatur ſatis cla-
rus, & expeditus in iure, quia textus in
d. cap. 1. de ſententia excommunicationis
in 6. inter cæteras ſententiæ excommu-
nicationis conditiones requirit, vt ea
proferatur in ſcriptis; *quiſquis igitur ex-*
communicat, excommunicationem in ſcrip-
tis proferat; qui textus locum ſibi vendi-
cat etiam in cæteris cenſuris, & ſic in
ſuſpenſione, & interdicto, vt habetur ibi
in 6. & hac eadem. vbi *glo. in ver. obſerua-*
re, & ibi *Gemin. ſub nu. 3. ver. & hac &*
Stef. Coſta nu. 68. Genuen. in Prax. Ar-
chiep. Neap. cap 30. nu. 1. Piaſec. in Prax.
Epiſc. par. 2. cap. 4. tit. de pœnis nu. 77. &
ex Theologis Sayr. de cenſur. lib. 1. cap. 13.
ſub nu. 2. in fin. Suarez de cenſur. diſp. 3.
ſect. 13. nu. 2.

2 Itaque † huiuſmodi ſententia poni de-
bet in ſcriptis, & de ſcripto à Iudice pro-
ferri non autem memoriter *Sayr. d. cap. 13*
ſub nu. 1.

3 Adeo † vt non ſufficiat, vt ea prius ſcri-
batur, & poſtea à Iudice ſine ſcriptis pro-
nuncietur; ſed neceſſe ſit Iudicem, vel
alium ipſius nomine ex ſcriptis illam pro-
ferre, vt docet *Alterius de cenſuris tom. 1.*
diſp. 4. lib. 3. cap. 2. circa princ.

4 Eſt † enim regulare, vt quoties ſenten-
tia in ſcriptis eſt ferenda, non ſufficiat
eam redigere in ſcripturam antequam
prolata fuerit, ſed de ſcripti recitatione
proferenda ſit, & legenda, vt tradit *Ge-*
min. in cap. vlt. ſub nu. 2. & Franch. nu. 1.
in fin. de ſent. & re iud in 6. Scacc. in tract.
de ſent. & re iudic. gloſ. 12. nu. 9.

5 Sicut † è contra non poteſt prius pro-
ferri, & poſtea in ſcriptis redigi, cum ſit
de ſcripti recitatione proferenda; vt per
Bald. in l. ſtatutis nu. 6. ver. quæro pone
C. de ſent. ex peric. recit. vbi rationem red-
dit, quia nempe defectus eſt in exordio;
ac proinde ſententia remanet corrupta;
etiam ſi ille ex poſt facto purgetur, quia
fuit defectus in forma, idem quoque te-
nent *Lanfranc. de Orian. in cap. quoniam*
contra ſub nu. 541. de probat. Vant. de
nullit. tit. de Null. ex defectu proceſſ. ſeu or-
din nu. 70. Scacc. d. gloſ. 12. nu. 7.

6 Quin † etiam non defuerunt plerique
Doctores, cenſentes requiri, vt ab ipſo-
met Iudice, excepto Epiſcopo, de ſcripto
feratur propter illa verba *in dicto cap. 1.*
appoſita, *in ſcriptis proferat*, quos recen-
ſet *Sayr. cap. 13. num. 3.* Sed reuera in
praxi ſat eſt vt ſcriba illam coram Iudice,
& eius nomine legat, vt per *Abb. in cap.*
præterea il 2. nu. 12. de appell. Genu. in
practicab. eccleſiaſt quæſt. 739. Suar. dicta
diſpu. 3. ſect 13. nu. 4. Alter. vbi ſupra.

7 Et † quamuis non ſit neceſſe, ſententiã
conſcribi manu ipſius Iudicis, cum idea-
non non dicat vt per *Suar. loco citato poſt*
Franch. in dicto cap. cum medicinalis ver. 3.
& per *Vgolin. de cenſur tab. 1. cap. 21. §. 1.*
nu. 3. Sayr. d. cap. 13. ſub nu. 5.

8 Nec † ſcripturam eſſe authenticam
Innoc. in dicto cap. 1. in ver. in ſcriptis
& ibi *Steph. Coſta nu. 25. de ſent. excom.*
in 6. Socci. in cap. ſacro nu. 212. & in cap.
perpendimus nu. 243. extr. eodem Sayr. d.
cap. 13. nu. 5. Menoch. de arb. Iud. lib. 2.
centur. 6. caſ. 641. nu. 9.

9 Nihilominus † debet ſaltem eſſe ſub-
ſcripta manu Iudicis, vel talis, vt poſſit
per teſtes probari ſententiam latam eſſe
ex illis ſcriptis; hic enim eſt finis huiuſ-
modi ſolemnitatis, vt ſcilicet ſi opus fue-
rit, tam penes eundem Iudicem quam
penes ſuperiorem, & alios, vim habeat
probandi tenorem ſententiæ excommu-
nicationis, alioquin lex careret ſuo fine,
vt aduertit *Alterius de cenſur. tom. 2. diſp.*
4. lib. 3. cap. 2. col. 1. ver. ſed quamuis.

Cum itaque D. Vicarius dictam ſenten
tiam, nec per ſe nec per alium conſcripſe-
rit antequam illam ferret, ſed oretenus,
& memoriter illam pronunciauerit, dice-
batur ipſum proculdubio incurriſſe pœ-
nas contentas in eodem *cap. cum medici-*
nalis de ſent. excomm. in 6.

Nec videbatur excuſandus, ex quo
aiebat, id non dolo, ſed inconſideratè
10 feciſſe, † in hoc enim non requiritur do-
lus, ſed etiam ſi ſtultè, fatuè, vel ex negli-
gentia feratur ſine ſcriptis, dicitur fieri te-
merariè, & incurruntur illæ pœnæ iuxta
glo. in eodem cap. cum medicinalis in ver. te-
* *merarius*, quam ibi communiter ſequun-
tur Doctores teſte *Genuen. in Prax. Ar-*
chiep. d. cap. 30. ſub nu. 1. Steph. Coſta in
dicto cap. cum medicinalis nu. 27. Mariam.
Socci in cap. ſacro nu. 217. de ſent. excom.
Sayr. de cenſur lib. 1. cap. 13. ſub nu. 26.
in fine. Alterius de cenſur. diſp. 3. cap. 3. in
ſecundo dubio; vbi quod vocatur Iudex in
illo contextu temerarius violator, non
quia requiratur dolus, ſed quia volunta-
riè; & ſponte ordinem iuris prætermittit,
non propter aliquam iuſtum cauſam,
Prout nec minus excuſari poterat ſub
11 prætextu ignorantiæ *dicti canonis*, † quan-
doquidem

doquidem ignorantia rei ad proprium officium pertinentis non eſt inculpabilis *§. præterea Inſt. d. leg. Aquil.* ibi *nec ignorantia te excuſat ſi ſcire debuiſti*.

12 Et † ignorantiam iuris ab excommunicatione incurrenda neminem excuſare, vt pote quia eſt lata culpa, tradunt *Doctores in reg. ignorantia de reg. Iuris in 6. Franch. in c. vt animarum in fin. princ. de conſtit. in 6. Felin. in c. 2. de maior. & obed.*

13 Et † ſignanter ignorantiam *d. c. 1. de ſent. excom in 6.* non excuſare Iudicem, quominus ſi ſententiam excommunicationis ſine ſcriptis tulerit, incidat in pœnas illius canonis, tradit *Alterius de cenſur. diſp. 3. lib. 3. c. 3. ver. 2. dubitari*, vbi etiam ait in foro exteriori regulariter præſumi dictam ignorantiam eſſe culpabilem.

14 Quamuis † autem ſecus dici poſſet de extrauaganti in corpore Iuris non inſerta, cuius ignorantia fortè Iudicem excuſaret vt per *Nauar. conſ. 32. n. 6. & ſeqq. de ſent. excom. tom. 2.* vbi defendit ab incurſu cenſurarum Vicarium Vrbeuetanum, qui excommunicauerat Gubernatorem d. Ciuitatis contra diſpoſitionẽ *extrau. cũ Matthæus de heretic.* de qua extrau. vide *Eymen. in directorio Inquiſ. par. 3. q. 26.* & ibi latè *Penia in Schol. 92. & q. 26. comment. 75. Cucch. inſtit. Maior. li. 1. tit. 46. §. verſ. Mãdoſ. in reg. p. cancell. q. 5. nu. 7. Granut. theorem. 19. n. 16. ver. de vnc tamen Farinac. de hæret. quæſt. 186. §. 2. nu. 45.* extrauagantẽ enim nõ publicè notã, quilibet ignorare præſumitur *Baldus in l. leges ſacratiſſimæ C. de legib. Aleiat. tract. de præſumpt. regul. 3 præſumpt. 31. ad fin. Menoch. etiam de præſump. lib. 2 præſumpt. 3. in fin.* Non tamen huiuſdi doctrina applicari poteſt ad *d. c. 1. de ſent. excom. in 6.* quòd inſertum eſt in corpore iuris, & eſt ſatis notum.

15 Quinto † etiam decretalis non inſerta in corpore iuris, ſi eſt cõmuniter nota, ligat non obſtãte prætenſa ignorãtia, vt de conſtitutione *Gregorij 14.* ſuper eccleſiarum immunitate tradit poſt alios, quos refert *Guarb. conſ. crim. 29. n. 17.* vbi ait canendum à *Farinac. q. 28 n. 79.* contrarium ſentiente. Eſtque adeo veritati conſonum per Iudicem incurri dictas pœnas ſi tulerit ſententiam excõnis ſine ſcriptis, vel

16 abſq; alijs requiſitis, † vt non recipiatur à quibuſdam *Lapus alleg. 73.* dictam regulam limitans in ſententia conditionali, quæ non habuit effectum; quia nempe vel per appellationem ſecutam ante conditionis euentum fuerit ſuſpenſa, vel euanuerit per paritionem ipſius rei. Immo contrariam opinionem, vti magis communem tenent *Io. And. & Franch. in d. c. 1. de ſent excom in 6 & Genuen. in Prax. Archiep. d. c. 30. nu. 30.* Vnde ſequi videbatur, quòd quamuis ſententia, de qua agimus fuerit conditionalis, ſtatim, etiam, cõditione pendente, D. Vicarius inciderit in interdictum inflictũ in præfata decretali.

Nec dicatur hanc, de qua agitur non tam ſortiri naturam ſententiæ excõmmunicationis, quam naturam præcepti de ſoluendo infra tot ſub pœna excõmunicationis, ac proinde non intrare diſpoſitionem *d. c. 1.* loquentem in ſententia excõmunicationis, in materia pœnali ſtrictè & propriè intelligendam.

17 Quia † dato etiam, eſſemus in proprijs terminis præcepti de aliquid faciendo ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto incurrendæ, adhuc pernecceſſe debet fieri in ſcriptis, & intrat diſpoſitio *d. c. 1.* ex quo in dicto præcepto in effectu continetur ſententia excommunicationis, vt poſt Doctores *in d. c. 1.* tradit *Genuenſ. d. c. 30. ſub n. 2.* Tametſi hoc caſu non requiratur canonica monitio præcedens cum dictum præceptum habeat annexam contumaciam, adeo vt contrafaciens ſit excommunicatus. *Angel in verb. excommunicatio nu. 1. Henriq.*
* *lib. 13. in fi.* & ex communi Doctorum ſententia tradit *Sayr. de cenſur. lib. 1. c. 12. n. 6.*

18 Quæ † omnia non modo procedunt in Vicario epiſcopali, qui debet eſſe canonum Doctor, vel licentiatus *Conc. Trid. cap. 16. ſeſſ. 24. de reformat.* Pauin. *de Poteſt. cap. ſede Vacan. 2. par. prin. q. 10. nu. 24* latè *Sbrozz. de offic. Vicar. l. 1. q. 36.* per totam, ita vt *Granut. lib. 1. Theorem. 12. num. 2. ver. de iure ciuili* aſſeruerit Vicarium Epiſcopi inter literatos optimum locum tenere.

19 Verum † etiam in Prælatis regularibus, qui, vt plurimum ſunt canonum ignari, quidquid ſecus ſenſerit *Lapus in d. alleg. 73 n. 5 & 6. & infra* (cuius ſententiam videtur ſequi *Gemin in d. c. 1. de ſententia excõmunicationis in 6.* eamque tenet *Fely. in c. ſacro nu. 7. ver. 5. & Franch. Marc. dec. 991. par. 2.*) Nam contra *Lapum* eſt commu-
* nis opinio, quam tenent *Io. Menoch. Io. Andr. Oſtienſ. Pet. de Anchar. & Franch. in d. cap. 1. Genuen. d. cap. 30 in fine Syluester in verb. excommunicatio 1. nu. 14.* vbi ponderat verbum vniuerſale. *quiſquis*, in eodem *c. 1.* appoſitum, quod omnes comprehendit, qui excommunicandi ſubditos facultatẽ habent, maximè quia prælati regulares cautius ad excõmunicationẽ procedere debent, quã Prælati ſeculares, propter charitatẽ, quę debet eſſe inter fratres ſequitur *Graſſ. par. 1. deciſionũ lib. 4. c. 3. nu. 21. Nauarr. in Manual. c. 27 n. 8.* & latius

Alterius de cẽſur diſp.4.lib.3.c.3.ver.oppoſitũ,vbi ait hoc eſſe probabilius.& rationes red lit *Vgolin.de cẽſur tab.1.c.15 §.6. Bonac.q.1.punct.8.ſub n 2* qui etiã dicit,Id eſſe probabilius *Sayr.de cẽſur lib.1.c.12.ſub n.21.& 22.*vbi in hãc ſententiã non immeritò adducit *Panormit.in c. reprehenſibilis n.6.de Appell.*dũ agens de quodã Abbate: qui ſine præuia monitione Monacum ſuũ excõmunicauerat, eo quod abſq; licẽtia e Clauſtro exierat, eum à ſuſpenſione defendit, eo quod repertum fuit ſtatutum in Monaſterio quod ob hanc cauſam fulminabat excommunicationem ipſo facto; & conſequenter de iure communi videtur contrarium fateri.

20 Et† ſic videbatur d.D.Vicarius condem
nãdus à ſuperiore in pœnis *in d c.cũ medicinalis* cõtentis ac proinde declarãdus irregularis.ex quo interdictũ per mẽſem nõ ſeruauit;immò die ſequenti in eccleſia ſacrum fecit,rurſus condemnandus ad reficiendũ eidẽ Presbitero,in quem ſuſpenſionẽ fulminauit,eo ſic inſtante,omnia dãna, expenſas,& intereſſe iuxta *tex.in d.c. cum medicinalis in d.c.ſacro*,& vtrobiq; ſcribentes *Sayr.de cenſur.lib.1.c.13.n.16.* Alijſque arbitrarijs pœnis puniendus iuxta *tex. in d.c.cũ medicinalis* vbi Doctores.& ſignã ter *Steph Coſta in repet.n.66 gl.& DD.in d.c.ſacro* vbi *Mar.Soccin.n.236. Sayr. vbi ſup.n.19.& per Menoch. de Arb. Iud. caſ. 543.nu. 4. & ſeqq.*

21 Nec† dubitandũ,quin ſuperior de quo lo
quitur cõtextus in *d.c cũ medicinalis* ſit is, qui ipſi excõmunicanti immediatè præeſt & ſit Vicarius Metrop.*Io.And.in d.c.cum medicinalis*,& ibi *Steph.Coſta n.64.Socci.in d.c.Sacro n.344 & Sayr d.c.13 ſub n.19.* qui ad hoc adducũt *c.quorundam,& cap. ſi religioſus de elect.in 6. & cap. venerabilibus §. ſed ſi excommunicatus de ſentent. excommunicationis in 6.*

His tamen minimè attẽtis pronũtiaui dictũ D.Vicarium à petitis abſoluendũ eſſe. Primò,& principaliter,quia in illa curia Epiſcopali adeſt ſtylus faciendi hũdi decreta oretenus corã Notario, qui poſtea illa redigit in ſcriptis;vnde Vicarius de ſtyli obſeruantia puniri non debet, cũ vide-
22 retillum† in modo procedendi ſeruãdum
eſſe *Rota dec.704.la prima p tr. 1. in recen-*
23 *tior.*† & quod conſuetudo tollerare poſſit
hũdi ſolemnitatem proferendi ſententiã in ſcriptis tradunt *Gemin in c vltimo ſub n.10.& Franch.ſub n.6.ver ſed limita de ſent.& re iud.in 6 Speculat.in tit.de ſent §. iuxta ſub n.14.ver.quid de interlocutoria lib.2. Scacc. de ſent. & re iud. gloſſ 12. ſub n.30.ver.ſed attenta.*Et in pũcto quod poſſit conſuetudine induci,vt ſententia excõmunicationis in ſcriptis non proferatur contra formam *d. c. cum medicinalis* fuit deciſum à Rota Romana apud *Bellamer. dec.243.* idemq; tenet *Alterius de cenſur. diſp.4.lib.3.c.2.col.3. ver. ſi poſtulet.* & nomine citato,firmat Graff loquens de Prælato regulari *in par.1.dec.lib 4.c.3.n.21.*& ſic attenta eiuſmodi conſuetudine vtique D. Vicarius excuſandus erat.

24 Quod confirmatur † ex com.Theorica,
* quæ habet quãlibet cauſam probabilẽ excuſare excõmunicantem abſq; debitis ſolemnitatibus,potiſſimũ ſi is ſit vir alioquin bonæ famæ,vt eſt textus expreſſus *in c.ſacro §.cumq; aduerſus extr.de ſent.excom.*ibi *niſi forſitan errauerit ex cauſa probabili,maximè ſi laudabilis opinionis exiſtat*, & poſt *Inno.in d.c.ſac. tradit* ibi *Socc.n.356.Graff. d.c.3.in fine* & latius *Menoch.de Arb Iud. caſ 543.n.12.& ſeqq.* Secundò motus fui, quia idem D.Vicarius iudicialiter iurauit ſibi in prolatione dictæ ſententiæ non veniſſe in mentem diſpoſitionem *d.c.cum me-*
25 *dicinalis*;† naturalis enim inconſideratio,
vel obliuio excuſat à culpa, & à cenſura, quia reddit actum inuoluntarium tam di-
26 rectè quã indirectè † voluntas enim nõ po-
teſt directè velle, quod intellectus actu nõ cogitat,neq; indirectè,cum etiam ipſa inconſideratio ſit inuoluntaria,vt latius ex-
27 plicat *Suar de cenſur.diſp.4.ſect.8.n.11.*† &
quod obliuio, inaduertentia, & ſimplicitas excuſet à cenſura,eſt de mẽte *D.Thomæ par 2.q.6.art.8.*vbi *Caiet.* & poſt alios *Theologos* tradit etiã *Graff.par.1.deciſ.li.4. c.9 nu 1.* & rurſus de caſibus *reſeru. lib.4 reg.11.*& ex noſtratibus tradunt *DD.in c. Apoſtolicæ de Cler. excom. miniſtr. Zabarell.in Clem.1.q.39.de priuil.*

Quod haud dubiè tenendum eſt in præ-
28 ſenti articulo,† vbi canon hoc interdictũ
in Iudicem fulminans,requirit dolum, ac temeritatem, vt patet ex illis verbis, *ſi quis Iudicem huius conſtitutionis temerarius violator extiſtat;* hæc enim, & ſimilia verba ad cenſuram incurrendam exigunt dolum. *Cardin. in Clem. 1. de priuil. q. 39. Caiet in ſumm ver.excommunicatio 7. caſu 14. dub. 5. num. 35* Et benè declarat *Sanch. de Matrim.lib.9.cap. 32. nu. 37.& ſeq.Eman.Sà in Aphoriſm.conſ.verbo pœna verſi pœna præſenti Duard in Bullam Cœnæ* loquens de excommunicatione lata aduerſus legentes hæreticorum libros, *lib. 2. can. 1. quæſt. 36. num. 9. Alex. Peregrin. de Immu. Eccleſ.* loquens de conſtitutione Gregoriana ſuper *Imm.cap.16. nu. 40.*

29 Et † in terminis noſtris, nempe quod ad
in-

incurrendum interdictum cæteraſq; *in d.*
c.1. expreſſas pœnas requiratur ſenten-
tiam proferri ſine ſcriptis ex certa ſciētia,
& directa voluntate, vel certè ex tanta ne-
gligentia, quæ illi moraliter æquipolleat,
firmat *Suar. de cenſur. diſp. 38. ſect. 1. n. 2.*
& ſeq. vbi bene explicat verba eiuſdem
c. 1. & eo non citat idem firmat *Bonacc.*
de cenſur. q. 1 punct. 8. ſub n. 2. ver. 4. eximi,
quæ ſententia vti benignior, & optimis ra-
tionibus fulcita, tenenda eſt in iudicando,
præſertim cū agatur contra Iudicem Ec-
cleſiaſticum, de cuius honore canones ſunt
valde ſolliciti: vnde cautè legendi ſunt *Ge*
nuenſ & alij per me in cōtrarium adducti
ſupra in motiuis *nu. 10.*

Confirmatur hoc ſecundum fundamē-
30 tum ex eo, † quia cenſura non fertur niſi
pro contemptu clauium *c. nemo 11. q. 3. cū*
ſimilibus, contemnere autē claues, eſt ſciē-
ter, & in vilipendiū præcepti iuris aliquid
agere *ad tex. in c. petimus ÿ q. 1. c. quicumq;*
diſt. 62. Graff par. 1. dec. lib. 4. c. 9. nu. 19.
31 Illiuſq; fundamentū, & cauſa adæquata
eſt peccatū mortale, & cōtumacia *d. c. ne-*
mo D. Thomas in addi 3. par. q. 21. art. 3. &
tradunt omnes *Theologi*, quorum pluri-
mos cōgerit *Sayr. de cenſur. lib. 1. c. 9. n. 18*
Alter. de cenſur. diſp. 1. lib. 3. c. 3. in prin. &
col. 3. in fi. ver. probatur; Nauarr. in manu.
c. 27. n. 2. & ex noſtratibus *Panor in c. qua*
fronte nu. 7 de Appell. & in c. cū ſit Romana
n. 33. de cler. excom miniſtr Io Crot. in c. vt
animarū n. 26. de conſt in 6. Steph. Coſta in
c. Romana n. 6. de ſent. excom. in 6. & in ter-
minis, quod interdictum, de quo *in d. c. 1.*
de ſent excom. in 6. nō niſi ob peccatū mor-
tale incurratūr fatetur *Alter. d. c. 3. in q 3.*
32 Peccatum † autē non eſt niſi voluntariū,
vt *ex D. Auguſt.* inquit *tex. in c. 1. 15. q. 1.* &
✱ tradunt cōmuniter *omnes Theologi*, & *ca-*
33 *noniſtæ* † Contumacia verò nil aliud eſt,
quā quædā voluntaria inobedientia, qua
quis Iudicis vel legis monitionē implere
cōtemnit. & cōſiſtit propriè in non faciē-
do volūtariè quod quis ſcit facere ſe de-
bere, vt colligitur *ex tex. in c. 2. de dolo &*
contumacia vbi *gloſ. in ver. cōtumaciter Ad-*
den. ad Bellamer dec. 244. ſi quid igitur fiat
vel per obliuionē, vel per inaduertētiam,
vel per ſimplicitatē, iam non eſt volunta-
riū, neq; ex contumacia, ac per cōſequens
nec materia apta ad incurrendū cenſurā.

Cum itaq; dolus nō præſumatur; ad que-
relantē ſpectabat onus illū probandi *Ca-*
ſtren in l. ſi quis ex argentarÿs §. Prætor n. 7
ff. de eden. latè *Felyn. & Dec. in c. ſi autē de re*
ſcrip. cum alijs, quos congerit, & ſequi-
tur *Maſcard. lib. 1. concl. 531. nu. 9.*

Et in omnem caſum videtur ex proceſſu
excludi omnis dolus, tum quia conſtat D.
Vicariū animo ſedato, & ſine aliquo odio
vel rancore protuliſſe dictā ſententiā, quæ
ex actis redditur iuſtiſſima, tum etiā, quia
ipſe eſt probatæ vitæ, & in iudicando ſolet
eſſe iuſtus (vt teſtes benè concludunt) tū
34 deniq; † quia cū agamus de re ab animo,
& intentione dependente, ſtandū eſt ipſius
Iuramento *Soccin in conſ. 133. n. 19. vol. 2.*
& conſ 28. n. 19. vol. 1. Bellamer. deciſ. 45
Crauett. de antiq. temp. par. 4. n. 158. Neuiz.
conſ. 5. n. 38. cum alijs congeſtis per *Maſ-*
card. l. 1. de probat. concl. 94. nu. 5.

Tertiò dicebā attentari poſſe (quamuis à
35 nemine tactū repererim) † diſpoſitionē *d.*
c. 1. de ſent. excom. in 6. dūtaxat ſibi locū vē-
dicare in excōmunicatione pura, non au-
tem in ſentētia excōmunicationis latæ in
diem, vel ſub conditione, & poſtea parti
36 in ſcriptis intimatæ; excōmunicatus enim
ſub cōditione, ante illius euentum non di-
citur excōmunicatus *c. quod ad conſulta-*
tionem de re iud. c. præterea il 2. de appell.
Sayr. poſt alios Theologos *de Cenſur. lib. 1*
c. 9. nu. 27. in fine. & ex noſtratibus poſt *Io.*
And, quē citat, tradit *Lapus d. alleg. 53. ſub*
n. 2 Scacc. de Appell. q. 17. n. 51. quāuis igi-
tur decretū fuerit oretenus factū tunc nō
37 dicitur Iudex excōmunicaſſe † quia iſta ſen
tentia excōmunicationis non trahit ſecū
executionē prout eſt de eſſentia veræ cē-
ſuræ *c paſtoralis extr de appell.* Nec poteſt
dici excōicatio, niſi quando incipit liga-
re purificata conditione; quo tēpore ſen-
tentia iam eſt redacta in ſcriptis. Quod ſi
quis inſtaret, hanc ſententiā retrotrahi ad
tempus illius prolationis reſponderi poſ-
ſet, hūdi retrotractionem non poſſe conſi-
derari, niſi à die intimationis; tunc enim
terminus incipit currere, quo tēmpore iā
ſententia eſt ſcripta, & in ſcriptis parti
intimata. Ad hæc hūdi decretū conditiona
tū aſſumere videtur naturā monitionis de
ſoluēdo ſub cēſurarū pœna, quæ quidē mo
nitio ſine ſcriptis fieri poteſt partibus præ
ſentibus vt dicam infra *nu. fin.*

Accedat ad huius fundamēti confirma-
38 tionē, † ideo ſentētiā eſſe in ſcriptis ferēdā,
vt excōicato dari poſſit, qui eā ſi velit ſupe
riori deſerre, & ſe ab hoc onere, ſubleuare
valeat, vt ex eodē cōtextu *c. 1.* colligitur,
& tradūt *Marian. Socci. in c. perpendimus*
n. 140. de ſent. excom. Vgolin. de cēſur. tabul.
1. c. 21. §. 1. n. 3. Sayr. de cēſu li. 1. c. 3. ſub n. 1
In caſu autē noſtro iā in intimatione quæ
rec præſētatur mittitur tenor ſentētiæ in
ſcriptis redactæ & cōſequenter habemus
intentum, & lex non caret fine ſuo, & ſi
non illius verbis, ſaltem menti eſt ſatisfa-
ctum ac proinde pœna non incurritur.

Cc 2 Quod

Quod ſi dicas afferri poſſe aliam ratio-
nẽ finalem ipſius c. 1. nempe ne inconſide-
ratè, & ex leuiſſima cauſa Iudices vnico
verbo excõnis gladio iugulẽt, vt videtur
colligi ex eodem contextu, & aduertit
Alterius de cenſur. lib. 3. c. 2. col. 1. ver. ratio.

Statim reſponderi poterit, etiã huic ra-
tioni ſatisfactũ eſſe in præſenti facti ſpecie,
cũ ex pluribus monitionibus ſentẽtiã præ-
cedentibus, ex quibus reſultat matura
cauſæ cognitio, tum etiam, ex quo iam ſen
tentia, antequam ligét, redacta eſt in ſcrip-
tis & interea plurimos dies habuit Iudex
ad deliberandum an iure veniat Reus ex
communicandus, an verò à decreto, dum
eſt in pendenti, illã reponere debeat: qui-
bus non obſtat quod ſupra *nu. 16* dictum
eſt contra *Lapum*, Interdictum incurri à
Iudice excõmunicante ſine ſcriptis, etiam
39 ſi ſentẽtia nõ habuerit effectum, † quia im
mo magis placet ipſius *Lapi* opinio, quam
benè declarat *Gemin. in d. c. cũ medicinalis
in fine*, qui ait *Lapi* ſententiã fortè proce-
dere, quia vbi quis non remãſit verè excõ
municatus, ceſſat huiuſmodi pœna ipſi ex-
cõicationi acceſſoria, & quãuis *Franch.*
ibi *in § ſi quis n. 3.* dicat, contrarium eſſe
tutius, fatetur tamẽ, hoc eſſe probabile, &
Lapum ſequitur *Mandoſ.* ibi *in addi. &
Sanchez de Matrim. lib. 3. diſp. 2. ſub n. 5.
ver. & confirmatur.*

40 At † quia hoc problema, an ex actu nullo
vel inefficaci incurratur pœna, eſt procel-
lardicã, & hinc inde poſſunt adduci iura,
& exẽpla, quorũ plurima egregie cumula-
uit *Felyn. in c. tua el 1. n. 6 de Iureiur.* ideo
recurrendum eſt ad notabilẽ diſtinctionẽ
41 allatam ibidem à *Felyn. n. 7.* nempe, † Vt
quando lex conſiderat ſolum factum, &
animũ facientis, non autem iuris effectum,
tunc etiã de actu nullo incurratur pœna,
ſecus ſi lex nõ cõſiderat factũ, nec affectũ
animi, ſed principaliter effectũ, vt ſi loqua-
tur per verba denotãtia non nudum factũ
ſed effectũ, tunc enim ex actu, ex quo effe-
ctus non eſt ſecutus, pœna nõ incurritur,
quam eandem diſtinctionem ponit idem
*Fely. etiam in c. ex tenore nu. 8. ver. cæterum
de reſcript.*

Nos autẽ verſamur in poſteriori diſtin-
ctionis mẽbro quia *d. c. 1.* loquitur per ver
ba denotãtia iuris effectũ ib. *cũ medicina-
lis ſit excõmunicatio, nõ mortalis, diſciplinãs,
nõ eradicans*; & rurſus ibi, *vt pœna docente
diſcant, quã grave ſit excõmunicationum ſen-
tentias ſine maturitate fulminare*, in quibus
verbis ponderatur effectus reſultans ab
ipſa excõmunicatione, & hoc fortaſſe vo-
luit dicere *Gemin. loco ſupra citato* dũ ait
textus hic videtur loqui de excõmunicatione

quæ habuit effectũ. Vnde opinio *Lapi* nõ
ſolũ eſt æquior, ſed etiã videtur probabi-
lior, ac proinde in iudicando eſt tenenda;
præſertim vbi de Prælati exiſtimatione
cõſeruanda agitur. Cũ igitur antequã ſuſ-
penſio haberet aliquod effectũ, vel aliquẽ ef-
fectũ iã ſententia eſſet poſita in ſcriptis, il-
liuſq; exemplar ipſi reo per nunciũ tranſ-
miſſum fuerit; ſequitur eundem Vicarium
in nullam incidiſſe pœnam.

Et ex his remanent eliſa obiecta, & in-
cidẽter reſultant quatuor notabiles limi-
tationes *ad tex. in d. c cum medicinalis de
ſent excom. in 6.* nẽpe, vt non procedat vbi
eſt ſtylus in contrariũ, vbi defecit dolus,
vbi ſentẽtia non fuit pura, & vbi illa effe-
ctũ non habuit: Vt autẽ benigne lector to
tam habeas illius materiam digeſtam, de-
creui etiam reliquas afferre limitationes,
quas ſparſim inuenire valui.
42 Quintò igitur limitatur diſpoſitio *d. c. cũ
medicinalis*, vt nõ procedat, quã do ſenten-
tia lata, eſt oretenus ex ignorantia (quid
quid ſecus motiuãdo dictũ fuerit ſup. *n. 1 I
& 13.*) † quamuis enim cõmunis ſit Doct.
43 * diſtinctio vt ignorantia iuris ita demũ ex
cuſet à cẽſuris incurrendis, ſi ſit probabi-
lis, ſecus ſi ſit vincibilis, & culpabilis, vt
poſt alios tradit *Molin. to 4. diſp 53. n 1. 3.
& 4. Salas de legib. diſp. 15. ſect. 9. n. 110. Fi
liucc. c 8. quæſit. 9. iuncto quæſit. 12.* cũ alijs,
quos plena manu cõgerit *Bonac. to. de cen-
ſur q. 2. punct. 1. n. 8, & 10.* & Iudex Eccle-
ſiaſt vix videatur ſine culpa ignorare tex-
tũ *in d. c. 1.* (quod tamen in dubiũ refricari
poſſet, ex quo Iudex nec poteſt, nec tene-
tur omnia iura habere in ſcrinio pectoris)
Admiſſo etiam illũ culpabiliter ignoraſſe;
adhuc tamẽ id non ſufficit ad incurrendũ
interdictũ, de quo *in d. c. cum medicinalis.*
44 Stantibus enim illis verbis *temerarius &c.*
quæ ponderauimus ſup. *nu. 28.* non ſufficit
ignorãtia iuris culpabilis, immo neq; craſ-
ſa, vel ſupina ad incurrendũ hũdi interdi-
ctũ; quia per prædicta verba canon exigit
dolũ, vt dixi eodẽ *n. 28.* & nõ quãlibet te-
meritatẽ, vel cõtemptũ, ſed certã ſcientiã,
vel ſaltem ingentem temeritatẽ. *Silueſt in
ver. culpa q. 11. Ang. ver. dolus n. 1.* & ex cõ
* muni cõcludit *Bonac. de cẽſur. q. 2. punct. 1.
ſub nu. 11. in fin. & n ſeq.* pulcrè *Duard. in
Bullã Cœnæ lib. 2. can 1. q. 36.* vbi articulũ
ad partes diſputat, & obiectis ſatisfacit, &
in terminis *d. c cũ medicinalis de ſent. excom.
in 6. & c. ſacro extr.* eodẽ tradit *Graff par. 1
deciſ. lib. 4. c. 3. ſub n. 20. ver. nec eos.*
45 Sextò † limita, quando copia Notarij
vel alia ad ſcribendum neceſſaria haberi
non poſſunt, & periculum eſt in mora,
* vt per *glo.* communiter receptam *in d.*

cap.

cap.cũ medicinalis,& hac ratione fuiſſe excuſatum Vicarium Neapolitanum, qui cum intereſſet Choro in Eccleſia Cathredali, præcepit cuidam oretenus, vt ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ quaſdam claues retineret, teſtatur. *Genuen. in Prax. Archiep. c. 30. n. 5.* quam etiam opinionem tenuit *Lapus alleg. 73. ſub nu. 7. Balb. deciſ. 29. Bonacci. de cenſur. diſp. 1. quæſt 1. punct. 8. ſub n. 2. ver. 3.*

46 Et facit † vniuerſalis regula, quæ habet impotentiam faciendi quod ſub cenſura præcipitur, excuſare à peccato & à contumacia, ac conſequenter ab ipſa cenſura *Sotus in 4. diſt. 22. quæſt. 1. art. 2. Graff. lib. 4 deciſ. cap. 8. nu 10. Reginal. lib. 9. nu. 206. Suar. de cenſur. diſpu. 20. ſect. 2. nu. 14. Henriq. cap. 8. n. 2. Filiucc. tract. 15. cap. 9. quæſt. 8. nu 241. Bonacc.*

* atteſtans de communi opinione *d. diſp. 1. quæſt. 3. punct. 3. nu. 1.*

47 Septimò † limita dictam regulam procedere, quando cenſura fertur non per viam ſententiæ iudicialis, ſed per viam ſtatuti, vt per *Io. And. Gemin. & Franch. in cap. Romana §. caueant de ſent. excom. in 6.* quos refert, & ſequitur *Genuenſ. d. cap. 30. nu. 4* quibus addo *Socc. ſen. in c. ſacro nu. 366. ver. ſexto excuſatur extra eod. & Menochi de Arb. Iud. caſ. 543. n. 30.*

48 Octauò, † Idem eſt dicendum in ordinatione generali, quæ vim habet ſtatuti, vt per *Lapum d. alleg. 53. nu 7.* ſequitur *Genuen. loco citato nu. 4.* ponens exemplum in præcepto, quod oretenus facit Vicarius, vt omnes Clerici accedant ad proceſſionem ſub pœna excommunicationis vel ſuſpẽſionis ipſo facto incurrẽdæ.

49 Nonò † limitatur quando excommunicatio fertur à Prælato, non tanquam Iudice, ſed tanquam parte pro tuitione ſui Iuris contra turbantem iuriſdictionem; tunc enim omitti poſſunt ſolemnitates *d. cap. 1. de ſent. excom. in 6*, loquentis in Iudice iudicialiter procedente ita ex *Lapo alleg. 73.* & ex doctrina *Innoc. in cap. venerabili de cenſibus & in cap. ſacro de ſent. excom.* firmat *Genuen d. cap. 30. ſub nu. 4.* quibus addo *Franch. in cap. ſtatutum nu. 4. & in cap. Romana §. caueat in fin de ſent. excom. in 6. Io. an. Inno. & Imol. in c. dilecto eod. tit. Socci. in c. perpendimus n. 118. & 122 & in cap. ſacro nu. 365.* & ibi *Fely. nu. 6. & 7. extra eod. Menoch de Arb. Iud. caſ. 543. a 29. Borgnin. in deciſ. 38.*

50 Decimò † limitatur, vt non procedat in Epiſcopis excõmunicantibus qui in *d. textu* haud nominantur, cum tamen propter eorũ dignitatẽ ſint ſpeciali nota digni *ad tex. in c. quia periculoſũ de ſent. excom. in 6.* ita tradũt *Io. Monach. in d. c. cũ medicinalis Genuenſ. in d. c. 30 ſub n. 5. Graff par. 1. dec. li. 4. c 3 n. 19. & 20.* vbi idẽ à fortiori cõcludit in Archiep. Patriarchis & Cardinalibus *Alterius de cenſur. diſp. 4 lib. 3. c. 3. ver. vt autem Thoming. in dec. 23. par. 2.*

51 Vndecimò † limita in Iudice denunciãte aliquẽ excõmunicatũ quia *tex. in d. c. 1.* facit dũtaxat mentionẽ de excõmunicante, non autem de denunciãte, vt poſt *Nauar.* quem citat aduertit *Auila de cenſur 3 par. dub. 3. concl 4. Bonac. de cenſur. q. 1. punct. 8. ſub n. 2. ver. 2.* & ex noſtratibus *Abb. in c. reprehenſibilis n. 6. de Appell Socc. in c ſacro num. 263. de ſent excom. Menoch. de Arb. caſu 543. nu. 26.*

52 Duodecimò limita in ferẽtibus ſimplicẽ prohibitionẽ, qui non intẽdunt ferre cenſuram propriè dictã, vt quãdo Choro Præfecti abigunt, & repellunt aliquẽ Canonicũ à Choro, non autẽ intendunt illos propriè ſuſpendere à Choro, *Auila loco citato*,

* & eſt com. opi. teſte *Bonac. vbi ſup. nu 6.*

53 Decimotertiò † limita in monitione aliquid faciẽdi ſub pœna excõnis. non enim in illa requiritur ſcriptura, ſed ſufficit eam factã fuiſſe corã perſonis, à quibus probari poſſit *Abb.* per illum *tex. in c. ſacro de ſent. excom. n. 3. Tabien. in verbo excõmunicatio in princ. Suar. de cenſur. diſp. 3. ſect. 11. n. 8.*

ARGVMENTVM.

Promiſſio ſoluendi debitum alienũ infra certum tempus, & in euentum non ſolutionis, capiendi cambio facta prius quietatione priori debitori an cenſeatur pura vel cõditionalis. An nõ facta quietatione remaneat perfecta, vel imperfecta. An debitor dicatur conſtitutus in mora. An teneatur ad intereſſe. Quod genus obligationis cõſtituat An inducat nouationem. Quæſtio facti quæ ſit, & ad quem Iudicem ſpectet in materia vſuraria.

SVMMARIVM.

1 *Intereſſe lucri ceſſantis tribus concurrentibus debetur.*
2 *Etiam in foro conſcientiæ.*
3 *Lucrum ceſſans in iuſtis negotiationibus vicinius eſt damno, quam lucro.*
4 *Nouatio non inducitur, niſi expreſſe agatur.*
5 *Obligatio ſequens appoſita in defectum ſolutionis, cenſetur appoſita in pœnam, & præcedentem non nouat.*
Contrarium eſt verius nu. 8.
6 *Nouatio quando inducatur per pœnalem ſtipulationem ſubſequentem.*
7 *In alternatiuis electio eſt debitoris.*

8 *Niſi in fauorem creditoris apponatur.*
Alternatiua quando ad fauorem creditoris appoſita dicatur nu. 83.
9 *Dies interpellat pro homine.*
10 *In mora conſtituitur debitor per litis conteſtationem.*
11 *Clauſula in fine poſita an, & quando referatur ad omnia præcedentia remiſſiuè.*
12 *Vſuraria cauſa non eſt mixti fori, ſed ad eccleſiaſticum pertinet*, & nu. ſeq.
13 *Fallit ſi tractatur de quæſtione facti.*
Contrarium eſt verius nu. 84. & ſeq.
14 *Res iudicata vbique facit ius inter partes.*
15 *Et de non ente ens.*
16 *Et de albo nigrum.*
17 *Et de non debito, debitum.*
18 *Et pro veritate habetur.*
19 *Nouatio non inducitur, niſi expreſſè agatur.*
20 *Subſcribens litteras cambij vice alterius, dicitur illius fideiuſſor, & pro periculo, quod ſubit, licitè aliquid recipit.*
21 *Liber Mercatoris probat factum pro tertio contra tertium.*
Contrarium eſt verum nu. 105.
22 *Alienam pecuniam à Debitore recipiens contemplatione creditoris, ſecuta ratificatione tenetur actione negotiorum geſtorum.*
23 *Intereſſe commenſuratur ſemper ex parte Creditoris.*
24 *Cambium nundinarum fit de pecunia præſenti pro pecunia abſente.*
25 *Satisfactio per viam cambij, ſeu traditio cedulæ bancariæ, vim habet ſolutionis.*
26 *Cenſus creari poteſt etiam per traditionem cedulæ bancariæ Soluere per viam cambij, quid diſtet à ſolutione preſente pecunia.*
27 *Litterarum cambij formula remiſſiuè.*
28 *Alternatiua exigendi dicitur oppoſita fauore Creditoris. Alternatiua ſoluendi fauore debitoris.*
29 *Promittens ſoluere pecuniam infra certos dies, & non facta ſolutione ſubmittere domum cenſui, poteſt eligere partem alternatiue quam mauult.*
30 *Ad cambium reale conficiendum, quæ requirantur.*
31 *Cambium quid ſit, & vnde dicatur.*
32 *Fictio ſuper impoſſibili induci non poteſt.*
33 *Mora vnius cum alterius mora compenſatur.*
34 *Modò tamen moræ ſint æquales, & circa idem.*
35 *In pari cauſa melior eſt cōditio Rei conuenti.*
36 *Moroſum non facit alium is qui ex parte ſua non adimplet.*
37 *Dictio*, DVM TAMEN, *Italica*, doue però *importat conditionem.*
38 *Dictio*, DVM [illegible]
39 *Si tamen apponitur eis, quod [illegible] dum, antequam actus perficiatur, ſignificat conditionem.*
40 *Conditionem vel contractum pro parte ſua non adimplens, nullum ex eo lucrum, vel ius acquirit.*
41 *Conditio expreſſa vel tacita impedit ortum obligationis.*
42 *Conditio nihil ponit in eſſe.*
43 *Conditionem mixtam ex parte ſua non adimplens, vel non offerens adimplere, non acquirit obligationem, nec conſtituit debitorem in mora.*
44 *Forma dicitur inducta, vbi proceditur per prius, & poſterius*
45 *Vbi duo propter vnum, ibi vnum tantum.*
46 *Pluribus in eadem oratione prolatis, quæ ab eodem verbo reguntur, dictum in vno, cenſetur & in cæteris repetitum.*
47 *Soluere quis poteſt pro ignorante, & inuito, & repetit actione negotiorum geſtorum.*
48 *Fundans ſe in facto probare debet omnes qualitates illius.*
49 *Mandatum non dicitur ſeruatum, etiam ſi in minimo quis defecerit.*
50 *Delegans non liberatur, ſi debitor delegatus non obſeruat adunguem mandatum.*
51 *Relatum eſt in referente cum omnibus ſuis qualitatibus.*
52 *Interpretatio ſumenda eſt, per quam euitatur correctio & contrarietas.*
53 *Contractus negotiationis ſuper cambijs quid ſit, & quando differt à cambio.*
54 *Nouatio inducitur quoties cauſa debiti mutatur.*
55 *Debitum vnum quando in alterum conuertitur, extinguitur prius, nec poſterius aſſumit illius naturam.*
56 *Nouatio inducitur per ſequentem obligationem, quæ cum præcedenti eſt incompatibilis.*
57 *Nouare dicitur eligens vnum debitorem pro alio.*
58 *Contractus non eſt exequibilis, ſi cauſa à contrahentibus ſperata non fiat in eſſe deducta.*
59 *Cauſa finalis dicitur illa, ſine qua quis non eſſet contracturus, vel non eo modo.*
60 *Creditor ſi non fuit tempore debito in loco deſtinatæ ſolutionis, non conſtituit debitorem in mora, nec poteſt petere intereſſe.*
61 *Moram non contrahit, qui de ſuo debito non eſt certus.*
62 *A mora excuſat qualibet cauſa etiam leuis, & colorata*
63 *Etiam ſi debitor ſit depoſitarius.*
64 *Etiam ſi [illegible] ſit iniuſta.*
65 *Mora non committitur quoties articulus eſt dubius.*

66 *Nec*

66 *Nec cum quis [illegible] qua exceptione eſt tutus.*
67 *Mora non ſtringitur à culpa.*
Mora quid ſit.
68 *Mora non culpabilis non dicitur mora niſi materialiter.*
69 *Mora non caret dolo.*
70 *A Dolo qualibet cauſa excuſat, etiã iniuſta.*
71 *A Mora excuſatur lapſus errore Iuris.*
72 *Error Iuris excuſat à damno vitando.*
73 *A Caducitate excuſat cauſa dubitabilis, oriens ab inſtrumento æquiuoco.*
74 *A mora etiam excuſat error facti.*
75 *Mora inexcuſabilis requiritur ad cauſandum intereſſe lucri ceſſantis.*
76 *Intereſſe non debetur abſque mora.*
77 *Nec pactum valet in contrarium*
78 *Pœna dicitur, quæ adijcitur ſolutioni, ita vt ſit vltra illam.*
79 *Cauſa oneroſa vel lucratiua, quæ dicatur.*
89 *Quæſtio facti in cauſa vſurarum ſeparari non poteſt à quæſtione Iuris, & [illegible] bnu.*
81 *Vſurarum in materia Iudex eccleſiaſticus ſemper procedit priuatiuè, quo ad cæteros Iudices*
82 *Promiſſio de accipiendo ad cambium differt à cambio.*
83 *Promiſſio emendi, differt ab emptione.*
84 *Iudex cauſæ cognoſcit de pertinentibus ad illam per viam antecedentis, & conſequentis.*
85 *Conſequens qui vult, vult etiam neceſſarium antecedens, etiam in Iudicum iuriſdictione.*
86 *Conceſſo fine, etiam ea cenſentur conceſſa, quæ ſunt ad finem.*
87 *Tendentia ad finem ſunt eiuſdem naturæ, cuius eſt finis.*
88 *Et de eis iudicatur pro vt de fine.*
89 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit an contractus ſit vſurarius, etiam ſi ab alio Iudice pronunciatus fuerit validus.*
90 *Iudicia redduntur in inuitum.*
91 *Quaſi contractus oritur ex Iudicijs.*
92 *Sententia non tranſit in rem iudicatam, vbi vertitur periculum animarum.*
93 *Fallit ſi tractatur de peccato per partes remiſſibile.*
94 *Fideiuſſor accedere poteſt duntaxat obligationi principalis creditoris.*
95 *Fideiuſſor accedens pro ſorte, non tenetur ad intereſſe.*
96 *Promittens ſponte ſoluere alienum debitum an & quatenus obligetur ex ſimplici conſtituto.*
97 *Nouatio inducta dicitur vbi quietatio prioris obligationis promittitur.*
98 *Ex conſtituto obligatus dicitur interuenire vti fid[illegible]or.*
99 *Liber mercatoris non probat ſi non ſit manu ſua ſcriptus.*

DECISIO XL.

DOMINA N. Genuenſis anno 1604. cum ſolemnitatibus ſtatutarijs tradidit cuidam Mercatori ſcuta bis mille octingenta quatuor auri ad negociandum ſuper cambijs realibus riſico, & periculo eiuſdem Mercatoris, ac cum certa prouiſione, alijſquè pactis, vt latius in chyrographo inter ipſos confecto. Tranſacto anno, D. Octauius Solimanus per apocam promiſit eidem mulieri ſoluere d. ſummam infra dies octo, & non facta in dicto tempore ſolutione, promiſit [illegible] cum [illegible] cambio capere pro proxim[illegible] inis Auguſti, & facere debita recap[illegible], m[illegible] d[illegible] tamen prius eadem mulier quietaret [illegible] Mercatorem de dicto credito. T[illegible]nor autem apo[illegible]æ eſt qui ſequitur. *Io Ottauio Solimano pagarò alla Signora N. frà otto giorni lire 8180. moneta d'oro, che ſono contra tante le deue il Signor N. per la ſudetta poliza, ſaluo errore di conti, & non pagandoli, prometto di pigliarli d. partita à cambio al conto per fiera d'Agoſto, & paſſarnele li douuti recatti; doue però prima dia la ſua quietanza al [illegible]detto Sig. N.* Die ſequenti dicta m[illegible] cita de ſuis pecunijs, pro comperto habens, quod Solimanus non eſſet ſoluturus numerata pecunia infra dies octo, ſcribens eidem Solimano interpellauit illum an in dictis nundinis eaſdem pecunias recambiare vellet i[illegible] hæc verba. *M. Ottauio vi piacerà dirmi ſe li ſcudi, che entraranno nelle lire 8180. d'oro, che mi dourà in fiera d'Agoſto, vorrà, che ſi ne ricambiati per qua al conto, o ſe deuo accommodarmene con altri*, cui Solimanus affirmatiuè reſpondit in calce eiuſdem epiſtolæ. *Quando non ſe le paghi il danaro fra otto giorni, reſteranno ricambiati con la mia prouigione, come li haueua il Sig. N. coſi hauendo appuntato.*

Anno 1610. eadem mulier executiuè egit tam contra D. Mercatorem quam cõtra Solimanum coram Rota ciuili Genuæ, quæ declarauit capitulum ſtatuti intentatum ſibi locum non vendicare aduerſus Solimanum, & condemnauit d. Mercatorem ad ſoluendam d. ſummam eidem mulieri, quæ in partibus præiudicialibus appellauit, ac ſubinde obijt, relicto hærede extraneo, qui coram alio Iudice laico propoſita cauſa obtinuit, condemnari eundem Solimanum ad ſoluendum

dum d. capitale vna cum intereſſe cam-
biorum, & recambiorum ad rationem
quinque pro centenario, & anno. Intro-
ducta demum cauſa coram me quo ad d.
intereſſe, quod Solimanus fœneratitium
declarari prætendebat; dubitaui, nun-
quid præfata ſententia in hac parte eſſet
exequenda.

Et quidem exequenda videbatur, tan-
quam licitum, & permiſſum intereſſe
1 in ſe continens, † Primo quia tribus
concurrentibus, nempe conſuetudine
negotiandi in Creditore, occaſione in
promptu, & mora in debitore, ſemper
peti poteſt, & debetur intereſſe tam dam-
ni emergentis, quam lucri ceſſantis, &
tam de Iure ciuili, quam de Iure canoni-
co ex vulgata doctrina *Paul. Caſtrenſis in
l. 3. §. fin ff. de eo quod certo loco*, & tra-
dunt innumeri *D. D.* quos plena manu
congeſſit. *Ant. Gabr. in ſuis com concl. lib.
3. tit. de ſolut. & liber. it. concl. 10. nu. 1. &*
** *ſeq.* vbi atteſtatur de magis communi opi-
nione, & habetur per ſcribentes *in l. 2. C.
de ſent. quæ pro eo quod intereſt* vbi *Curt.*
* *iun. nu 36.* teſtatur de com. opi. *Rota Ge-
nuen. deciſ. 99. Hondede.* cum per eum
relatis *conſ. 39. nu 3. & conſ. 38. vol. 2.* plu-
rimos etiam cumulat *Neuiz. in conſ. 77.
col. pen. Rota Roman. deciſ. 892. num. 2.
par. 4. diuerſ* hancque ſententiam ſemper
amplecti à *Rota* dictum fuit in *Barchino-
nonen. Cambiorum 26. Iunij 1606. coram
Penia, & in Romana cambiorum 9. Iunij
1593. coram Cardinali Arrigonio*, & alias
paſſim, & tradit poſt alios, quos refert.
Oſaſch. in ſua notabili deciſ. 143 nu. 5.
2 Et † tam in foro fori, quam etiam in
foro Poli *Dec. in cap venerabilis de except.
Cagn. in l. 1. nu. 35. & 37. C. de ſent. quæ
pro eo quod intereſt Rota Genuenſ. dec. 134
ſub nu. 3.*
3 In † iuſtis enim negotiationibus lucrum
ceſſans vicinius eſt damno emergenti,
quam lucro, vt poſt *Pariſien. in tract. de
vſur. nu. 3. & Couar. lib. 3. variarum re-
ſol. cap. 4 nu. 1. & 2. tradit. Oſaſch. d. de-
ciſ. 143. nu. 5.* Quæ requiſita in hac facti
ſpecie ſingula dicebantur cõuenire: Nam
de primo, & ſecundo benè, & conclu-
denter deponunt teſtes in proceſſu exa-
minati, de vltimo nempe de mora Soli-
mani multifariam conſtare videbatur, &
ſignanter ex lapſu dierum octo in eius
apoca appoſitorum *pagarò fra otto gior-
ni &c.* Non obſtante alternatiua ibi ap-
poſita, quod in euentum non ſolutionis
infra dies octo caperet ad cambium ean-
4 dem ſummam, † illa enim non debebat
cenſeri appoſita ad nouationem facien-
dam quæ hodie non inducitur niſi expreſ-
ſe agatur *l. fin. C. de nouat.* cum ſua ma-
teria, ſed potius in pœnam non ſolutio-
nis, maximè quia Solimanus non pro-
mittebat gratis, ſed ex cauſa oneroſa,
quia ſatisfactionem à d. Mercatore re-
5 portabat, † quoties enim aliquid promit-
tititur adiecta alia promiſſione, ſi datum,
vel factum non fuerit, non videtur à prio-
ri obligatione receſſum, ſed obligatio
ſecunda cenſetur addiecta, vt debitor me-
tu pœnæ ſoluat, & creditor facilius, quod
ſuum eſt, conſequatur, & ſic ipſe vnam
vel alteram eligere poteſt, vt pleniſſimè
conſuluit *Decius in conſ. 12* per totum.
6 Et † propterea intrat diſtinctio *Bartoli*
* communiter approbata *in l. ita ſtipulatus
nu 26. ff. de Verb. oblig. in l. prædia nu. 5.
& 7. ff. de action. empt.* Vt ſi obligatio
principalis procedit ex cauſa lucratiua,
illa per pœnalem ſtipulationem ſubſequẽ-
tem nouetur, & ita loqui videtur *tex. in
l. ſtipulationum ferè §. fin. ff. de act. &
oblig.* ſi autem procedit ex cauſa oneroſa,
vt in caſu noſtro, non nouetur & ita pro-
cedit *d. tex. in d. l. prædia ff. de act empt.*
ſed ex vtroque agi poſſit *l ſi quis à ſocio,
& l. duo ſocietatem ff. pro ſocio*, & proba-
tur *in l. apud celſum §. labeo ff. de doli ex-
cept. & in l. qui Romæ §. flauius, & §. duo
fratres ff. de verborum obligation.* Quæ di-
ſtinctio tametſi reprobetur à *Bened. de
Plumb. in l. ſi. quis pro ſocio in fin. ff. pro
ſocio & à Petr. de Anch. in conſ. 256.* ea
* tamen paſſim à *DD.* approbatur teſte,
*Alex. in l. ſi pacto quo pœnam C. de pactis
& Dec. ibidem ſub nu. 6. in fine*, & ſic re-
iecta obligatione pœnali, potuit d. Domi-
na N. agere ex priori obligatione, quæ
vna cum mora per lapſum octo dierum
dicebatur commiſſa.

Quin etiam vbi non verſaremur in pœ-
nali ſtipulatione, ſed in obligationibus al-
7 ternatiuis, † etiam admiſſa regula quæ
habet in alternatiuis electionem eſſe de-
bitoris *cap. in alternatiuis vbi Dyn. de reg.
iur. in 6. l. ſi quis ſeruum C. de cond. in-
deb. cum concordant. Crauett. conſ. 422.
nu. 2 vol. 3. Rota Genuen. deciſ. 144 nu. 8.
Surdus deciſ. 318. nu. 3.* vbi plurimos con-
8 gerit, *& conſ. 225. nu. 6* Ea † tamen reci-
pienda non videretur in hac facti ſpecie,
in qua alternatiua ad fauorem d. Domi-
næ N. appoſita dicebatur, nimirum, ne
illius pecunia ocioſa remaneret, ſed per
Solimani apodixam conſtaret illam fuiſ-
ſe cambio datam. quo caſu electio eſt
Creditoris, vt in ſimili voluit *Bar. in l. ſi
conuenerit alias l. quamuis in princ. ff. de
pignorat.* vbi poſt *Guil. de cun.* conclu-

dic

dit, quod ſi promiſiſti Creditori in Pa-
ſchate ſoluere centum, vel dare pignus
quia iſta verba in creditoris fauorem ap-
ponuntur, poterit Creditor poſt Paſcha
cẽtum petere, & recuſare pignus. Quam
doctrinam ſequuntur ibi *Alberic. & Paul.
de Caſtr.* duo magni Practici, & notauit
idem *Paul. de Caſtr. in l.4. §. ſi ex conuen-
tione in fin* per illum textum *ff. de re iud.
& in l. cum proponas in fin. C. de tranſac.*
* *Decian d. conſ.12 col.2.* vbi teſtatur de
com. opin. & bene faciunt cumulata per
*Gratian. tom. 2. diſcep. forenſ. cap. 338.
per totum*.

Sed & vbi etiam alternatiua appoſita
fuiſſet ad Solimani fauorem, adhuc de
mora conſtare videbatur, aut enim ipſe
eligere voluit primam alternatiuæ partẽ,
& non facta ſolutione dies octauus inter-
pellauit pro d. Domina N. aut elegit ſe-
9 cundam partem † & tunc Nundinæ Au-
guſti immediatè ſequentis, in quibus pro-
miſer t cambio capere, & reuerſi à di-
ctis Nundinis ad Ciuitatem Genuæ pari-
ter interpellauerunt pro homine iuxta
*vulg. l. magnam. C. de contrah. & comm.
ſtipul.* quam latè enucleauit *Ant. Gabr.
lib.3. tit. de ſolut. concluſ.9.* & alios refe-
rens tradit *Rimin. in conſ. 1. num. 16.*
Denique in omnem caſum non videbatur
dubitandum, quin ſaltem ex interpella-
tione iudiciali Solimano facta, vſque de
10 anno 1615. conſtaret de mora. † Cum
per litis conteſtationem dicatur debitor
interpellatus, & in mora conſtitutus *Bar.
in l. ſi quis vxori §. 1. ff. de adult. Dec. in l.
quod te n.42. ff. ſi cert. petat. Alex. conſ.215.
ponderatis in princ. lib 6. & conſ.64. in
cauſa & lite in princ. lib.7.*

Nec videbatur Solimanus à mora ex-
cuſandus ſub prætextu, quod effectus ob-
ligationis illius ſuſpenſus fuerit per illam
conditionem in fine apochæ appoſitam,
nempe dummodo prius d. Domina N.
quietaret d. Mercatorem, illumque à nexu
11 obligationis liberaret, per regulã † quod
clauſula in fine poſita refertur ad omnia
præcedentia *l. talis ſcriptura §. fin. de leg 1.
cum concord.* Quia Doctores pro d. hæ-
rede extraneo, aliiſque litis huius conſor-
tibus ſcribentes vltra quod dicebant ca-
ſui noſtro applicari plurimas eiuſdem
regulæ limitationes, congeſtas *à Iaſ. &
Dec. in d. l. talis ſcriptura §. fin. & ab Ant.
Gabr. lib. 6. tit. de clauſul. concluſ 9. Mart.
de clauſul part.4. clauſul.23.* & nouiſſimè
à Barboſ. in trac. de clauſul. in clauſul. 119.
prætendebant articulum iſtum, an ſcilicet
Solimanus purè vel conditionaliter pro-
miſerit, eſſe quid facti, & ſuper eo iam
à competenti Iudice ſatis fuiſſe iudicatum
& conſequenter non poſſe amplius co-
ram Eccleſiaſtico Iudice refricari.
12 Dato † enim, admittenda non eſſet ſen-
tentia illa, quæ habet cauſam vſurariam
eſſe mixti fori (quæ tamen magnis non
caret authoritatibus, cum eam tenuerint
*gloſ. in c. cum ſit generale de foro compet. &
in cap. 1. de offic. ordin. Archid. in c. quid
dicam 4. quæſt.4.* plenè *Couarr. lib. 3. va-
riar. reſol. cap. 3. ver. rurſus Oſaſch.* qui
teſtatur de magis recepta ſententia, *in
deciſ. 137. ver. quæro Menoch. de arb. iud.
caſ. 348. num.41.* hancque eſſe veram, &
tenendam opinionem firmat *Guttier. lib. 2.
canon. qq. cap. 18. num. 13. in fine*) ſaltem
omnino amplectenda dicebatur ſenten-
tia diſtinguens, vt ſi agatur de quæſtione
13 facti, † an ſcilicet factum taliter ſe habue-
rit, nec ne, inter laicos ſolus Iudex laicus
cognoſcat, ſi verò agatur de ſubſtantia
contractus, an videlicet ille ſit vſurarius,
nec ne, ſolus Eccleſiaſticus cognoſcat,
etiam inter meros laicos, vt magiſtraliter
diſtinxit *Ripa lib. 2. reſponſ. cap. 36. num. 5.
Decius conſ. 170. col. fin. Clar. in §. vſura
* in ver. inſertur Alciat.* qui etiam de com.
*in cap. 1. num. 37. de offic. ordin. Nauarr. in
c. nouit notab. 6. illat. 7. num. 44. de Iudic.*
& eius diſcipulus *Couarr. in epitom. de
ſponſal. 2. par. §. 12. num. 5. Oſaſch.* cum
relatis *deciſ. 187. num. 11.* vbi teſtatur, ita
pluries per ſenatum fuiſſe iudicatum cõ-
* munem dicit etiam *Vinc. de Franch. de-
ciſ. 36. num. 3. Guttier. de Iuram. confirm.
part. 1. cap. 2. num. 35. & 37. & lib. 2. Ca-
nonic. qq. cap. 18. num. 20. Gaſp. Roder. in
trac. de Annuis reddit lib. 3. q. 3. nu. 122.
cum ſeqq. Petr Barboſ.* plurimos hinc in-
de referens *in l. titia ſub num. 24. verſ. quo
ad ſecundum cum ſeqq. ff. ſolut. matrim.*
Niſi tamen mixtim de facto, & de iure
agatur, vt dixi in *deciſ.* *num. 14.* Cum
itaque tractetur an Solimanus apponere
voluerit dictam conditionem dumtaxat
ad particulam immediatè antecedentem
in qua agitur de dandis per ipſum recapi-
tis, ſeu documentis, *Et paſſarlene i douuti
recatti, doue però prima dia la ſua quietan-
za al Sig.* an verò ad omnia præcedentia
& ſic quæſtio ſit circa id, quod inter par-
tes actũ fuit; aſſerebatur hoc eſſe merum
factum, ſuper quo Iudex competens pro-
14 nunciauit, & adeſt res iudicata † quę vbi-
que facit ius inter partes *l. eleganter §. ſi
quis poſt ff. de cond. indeb.* & plenè tradit
15 *Soccin. in regula 16. ver. ſententia eſt reg.* † Et
de non ente ens. *Iaſ. in l. Iulianus num. 2.
ff. de cond. indeb. & Curt. Iun. conſ. 26.
16 num. 6.* † Et de albo nigrum *Curt. Sen.
conſ. 75.*

conſ.75. nu.11.& Curt.iun. conſ.167. num.
17 13.& plenius *conſ.26.*†Et facit de non debito debitum *Ang. Aret.in conſ.40. Capio*
18 *num 39.& ſeq.* † Et pro veritate habetur *l. res iudicata ff. de reg. iur.* vbi *Dec & apoſtill.ad eum*. Et ſic in omnem caſum non videbatur poſſe Iudicem Eccleſiaſticum ſe quodammodo induere veſtibus Iudicis appellationis, & rurſum in quæſtionem reuocare, quod coram Iudice laico deciſum fuit.

Ex his videbatur remanere inconcuſſum primum fundamentũ, & vlterius non eſſe inueſtigandum cum illud ponat falcem ad radicem. Ex abundanti tamen addebatur Secundò obligationem Solimani erga Dominam N. non fuiſſe factam animo nouandi priorẽ obligationẽ d. Do-
19 mini Mercatoris,† quæ nouatio hodie nõ inducitur niſi expreſsè agatur *l. fi. de Nouat. §. præterea inſtit. quib. modis tollit. oblig. Rota in deciſ.104.in fin. ex impreſſ. à Centio in calce tract. de cenſib.* Sed fuiſſe acceſſoriã obligationi eiuſdem Domini Mercatoris, ita vt Solimanus reputandus eſſet vti fideiuſſor: prout in ſimili videmus obli-
20 gantem ſe loco alterius † ex cambio illiuſq; vice litteras cambij ſubſcribentem quamuis pecunias non recipiat, dici fideiuſſorem, & pro fideiuſſionis periculo licitè tertiam partem vnius ſcuti recipere, vt notauit *Scacc. in tract. de commerc. et camb §.1.q.7.par.3.lim.6 num.4.* Et ſic Solimanus ſtatim cœpit eſſe obligatus, vti principalis, & in ſolidum, tam pro ſorte, quàm pro vſuris, ob quam rationem d. Domina N. de anno 1610. contra vtrunquè coram Rota iudicium mouerat.

Tertio dicebatur, Solimanum exegiſſe à d. Mercatore præfatas pecunias eidem mulieri debitas, idque apparere, tum ex
21 libro d. Mercatoris,† qui probat ſaltem ſemiplenè pro tertiò contra tertium, ſe-
** cundum magis communem opinionem, de qua *Maſcard. de probat. concl 977. nu.8.* Tum etiam ex quadam partita Gabellæ per eundem Solimanum ſolutæ & quidem ad effectum exburſandi dictum debitum eidem mulieri. Hac enim ratione benè dicitur demonſtrari, contemplatione Creditoris factam ſolutionem, & exactionem *arg. l. ſi pupilli in princ. & l. neſennius ff. de neg. geſt.*

Quam exactionem d. mulierem ratam habuiſſe eo ipſo, quod illum in Rota con-
22 uenit, & his ſtantibus intrare regulã,† vt recipiens à debitore alienam pecuniam contẽplatione Creditoris, teneatur actione negociorum geſtorum Creditori, ſi is poſtea cognouit factum ſecutum, illudq; ratum habuit, quamuis exactio ſine mandato facta fuerit *text.* eſt *in d. l. ſi pupill. §. ſed ſi ego, & §. item quæritur, & ibi Bar ff. de negoc. geſt.* Et his omnibus ſimul iunctis videbatur iure fuiſſe Solimanum condemnatum ad intereſſe ratione cambiorum, & recambiorum, cum tale omnino intereſſe paſſa fuerit eadem mulier, il-
23 lud nanque ſemper † ex parte Creditoris commenſuratur *gloſ. in l. 3. §. fin. ff. de eo quod certo loco.*

At præmiſſa quamuis primo aſpectu vrgere viderentur, re tamen maturiùs perſpecta, contrarium duxi verius: Vnde ad Solimani fauorem pronunciaui, nempe ſententiam contra ipſum latam, in eã parte, in qua illum condemnat ad ſoluendum intereſſe ratione cambiorum continere fœnus illicitum, ac ſubinde non eſſe exequendam, imò reuocandam.

Motus poiſſimùm quia promiſſio d. Solimani remanſit inefficax, atque imperfecta facto, & culpa eiuſdẽ creditricis quod multipliciter ſuadetur, & primo ex illa alternatiua in ſingrapha poſita ſoluendi infra dies octo, vel in defectum ſolutionis, capiendi ad cambium in proximo foro. Pro cuius rei clariori intelligentia, ſuppono id, quod inter partes non controuertitur, ſolutionem, quæ fit præſent pecunia, & eam, quæ fit per literas cambij (modo fiat iuſto precio) æquiparari, vt Mercatores norunt, & ſuadetur ex natura
24 ipſius cambij nundinarij,† quod fit de pecunia præſenti, pro pecunia abſente, vt etiam notauit *Scaccia in tract. de commer. & camb. §. 1. q. 5. num. 3.*
25 Suppono rurſus, † ſatisfactionẽ per viã cambij operari verã ſolutionem, licet per modum fictum *l. ſingularia ff. ſi cert. petat. & l. ſi ex præcio vbi Bald. & Salycet. C. eod.*
26 & † traditionem cedulæ bancariæ vim habere ſolutionis *Bart. in l. ſi ſolutione ff. de ſolut. Put. deciſ.163. lib.3.*

Adeo vt quamuis ex *Conſtitutione Pij Quinti ſuper cenſibus*, ad creationem cenſus requiratur pro forma actualis numeratio pecuniæ nihilominus dicatur eidẽ formæ ſatisfactum per cedulæ bancariæ traditionem, vt notabiliter firmauit *Rota in Beneuentana cenſus 29. Martij 1593. coram Card. Pamphilio ſeniori*, quæ eſt *deci. 103. num.7. impreſſ. à Centio in Calce tract. de cenſibus*, & alias paſſim. Et ſic modò ſequatur euentus ſolutionis cambij, idem eſt quo ad effectum ſoluere in pecunia numerata, ac miniſterio cambij: Commodiùs tamen eſt debitori ſolutionem facere per viam cambij, quia faciliùs quis ſoluit per ſingrapham, quam præſenti pecu-

nia,

nia, quæ non ſemper in promptu eſt; ſicut
verſa vice commodius eſt creditori exi-
gere in pecunia numerata, quam in quē-
cumque vſum, prout ſibi meliùs viſum
fuerit, conuertere poteſt, vel cambio al-
teri ſibi bene viſo dare, ſi eam veteri cre-
ditori credere nolit. Vnde tantū eſt dice-
re ſoluam infra dies octo, & ſi non ſolue-
ro, cambio capiam, ac dicere ſoluam, vel
in pecunia numerata hic Genuæ, vel Pla-
centiæ in proximis nundinis per literas cā-
bij, quæ quidem literæ cambij appellātur
documenta, vulgo, *recapiti*; quæ in ſubſtā-
tia nihil aliud continent, quam biāndatū
debitoris cambij ad creditoris fauorem
alicui tertio directum in nundinas de ſol-
27 uendo debito ex cambio conſtructo, † cu-
ius formulam poſuit *Scaccia in tract. de*
commerc. & camb §.1 q.5. num 72.

Porrò ex hac vera ſuppoſitione, duo
neceſſariò inferuntur, priùs vt illa alter-
natiua, de qua in Apocha, fuerit appoſita
fauore Solimani ſoluere debentis; quia
reſpicit maiorem ipſius commoditatem,
prout etiam vbi res eſſet dubia conclu-
28 dendum eſſet; † ſicut enim alternatiua
exigendi cenſetur appoſita in creditoris
fauorem, ac propterea eidem tribuit ele-
ctionem *Bal. in l. fin. num 5. C. de petit. hæ-*
red. Purpurat. conſ. 188. num 1. lib. 1. Aſin.
de execut. §. 7. cap. 268. ſub num. 5. Gratian.
tom. 3. diſcept forenſ. cap 388. num. 12. ſic è
conuerſo alternatiua ſoluendi, dicitur in
fauorem debitoris appoſita, cui etiam tri-
buit electionem, vt poſt *Caſtren. & Alex.*
quos citat diſtinguit *Fely. in cap. inter cæ-*
teras ſub num. 4. in ſecunda fallen. extra de
reſcript & eſt *tex. in cap. in alternatiuis.* vbi
notatur *de reg. iur in ſexto, in l. plerunque*
§. fin. ff. de iure dotium, & in §. huic autem
Inſt. de action Neguſan. de pignor. in primo
memb. 5. par. num. 7. Surd. in conſ 225. n. 6.
29 *& in deciſ. 318. num. 3.* † Et ita ferè in
terminis noſtris deciſum reperio apud
Afflic. in deciſ. 397. vbi promiſerat quis in-
fra certum tempus ſoluere quandam pe-
cuniæ quantitatem, & non facta intra d.
terminum ſolutione, pollicitus fuit ſub-
mittere quandam domum, & ſoluere cē-
ſum annuum, & ſic vel præſenti pecunia
infra tot dies, vel eandem ſummam cape-
re ad cenſum; qua quæſtione ad partes
diſputata, fuit per *Concilium* deciſum, ele-
ctionem eſſe debitoris, in cuius fauorem
cēſebatur appoſita alternatiua, & ſic pri-
mam ſtipulationem fuiſſe in ſecundam
transfuſam, vt ibi per eum.

Poſterius ex eadem ſuppoſitione reſul-
tans eſt, quod cum Solimanus non facta
ſolutione in pecunia numerata elegerit
faciliorem ſoluendi modum per viā cam-
bij; neceſſarium erat, vt eadem creditrix
conficeret quietationem præfato veteri
30 debitori; quandoquidem † ad ſubſtātiam
cambij requiritur numeratio pecuniæ,
per modum verum, vel fictum; ita vt niſi
pecuniæ realiter, vel virtualiter cambie-
tur à creditore, & ſic fiat mutatio perſo-
næ, ac dominij eiuſdē pecuniæ, & ex par-
te debitoris mittantur literæ cum effectu,
cambium dicatur ſiccum, & vſurarium à
Pio Quinto, damnatum *Salon. quæſt 4. de*
cambijs art 2. controu. 14. concl. 3. §. 2. Na-
uarr. in Summ. cap. 17. num. 298 & 301.
& in cap nauiganti num. 25. de Vſur.
Sotus de iuſt. & iure lib. 6. q. 10. art. 1. poſt
lapum in d. cap. nauiganti §. 2. nu. 65. & 71.
Molin. de contract. diſp. 404. num. 6. Garci.
de contract. cap 37. num 6. Rebell. de iuſt.
par. 2. lib. 11 q. 6. nu. 9. Tolet. in ſumm. lib. 1.
cap. 52. Azor Inſtitut. Moral tom. 3. lib. 10.
cap. 9. § verum dubit. Scacc. de commerc. &
camb. §. 1. q 7. par 3. limit. 5. per totum.
31 Nec † enim aliud in effectu eſt cambiū,
quam permutatio de vna ſpecie pecuniæ
in aliam ſpeciem *Thom. de Vio in tract. de*
camb. cap. 3 num. 2. Fabian eod. tract. par. 1.
in princ. col. 2. Beccius in conſ. 213. num. 30.
col. 2. vbi poſt *Bald. in conſ. 348. nu. 6. lib. 1.*
ait cambium eſſe quandam commutatio-
nem à verbo antiquo cambire, quod eſt
permutare, ſeu commutare. Vnde operæ
pretium erat, vt interueniēte iuris fictio-
ne dicta quietatione mediante, præſuppo-
neretur, pecunias a d. Mercatore debitas,
fuiſſe per Solimanum ipſi Creditrici ſolu-
tas, per quam ſolutionem antiquus debi-
tor ab ipſa liberaretur, eaſdemque pecu-
nias ſic receptas, breui manu ipſi Solima-
no in cauſam cambij numeraſſet, quo cā-
bio ſic confecto, per eum fierent literæ, &
ſic debita recapita eidem creditrici, ita vt
nec Solimanus ſolus potuerit implere
promiſſionem, & cambiū facere, niſi præ-
cedente ſaltem ficta numeratione pecu-
niæ per dictum quietationem, nec pecu-
niæ per d. Mercatorem debitæ potuerint
Solimano cambio dari, niſi eodem Mer-
catore à nexu obligationis liberato, & ſic
neceſſariò extinguendum erat eius debi-
tum per conuerſionem in cauſam cambij
cū Solimano cōtracti; fingere enim, quod
ſine interuentu pecuniæ, vel ſaltem ſine
giratione partitæ factæ fuerit numeratio,
vel ſolutio, eſſet inducere fictionem ſuper
32 impoſſibili, † quod fieri haud poteſt *l. Gal-*
lus § ille caſus de liber. & poſth. l. qui ad cer-
tum ff. locat. l. quoties ff. de nouat. & in ter-
minis cambij *Rota Genuen. deciſ 1. nu. 23.*
Cum itaque Domina N. omiſerit facere
dictum

dictam quietationem, vtique nec contra-
ctus inter ipſam, & Solimanum potuit ad
effectum perduci, nec mora contracta
fuit à Solimano, ſed ab ipſamet creditrice
ad tex in l item illa in prin. vbi *Bar. et DD.*
ff. de conſtit. pecun Et quatenus etiã vter-
33 que in mora ſuiſſet, † vtique mora vnius
cum alterius mora compenſaretur *l. ar-*
biter §. ſi Kalendis ff. de Arb. & cap. in pari
vbi *Dyn. de reg. iur. in ſexto*, ita vt neuter
eorum dicatur in mora *Paul de Caſtr. in*
l ſi per emptorem in princ. ff. de act. empt. &
vna extinguat alteram, ſiue eius effectum.
d. l. Arbiter § ſi Kalendis ff de arb. Bologn in
addi. ad conſ. Io. de Anan. 5. num. 8. Afflict.
34 *deciſ. 150 num. 24.* † Si moræ ſint æquales,
& circa idem, vt declarat *Rota Genuen.*
35 *deciſ. 144. num. 17.* † Quinimò in pari mo-
ra melior eſt conditio poſſidentis, & rei
conuenti *l. ſequitur §. ſi ſeruum ff. de verb.*
oblig. Alex. conſ. 49. nu. 4. vol. 2. & conſ. 119.
36 *num. 155. in fin. vol. 5.* † Cum non adim-
plens ex parte ſua, nõ faciat alium moro-
ſum ad *l Iulianus §. offerri ff. de act. empt.*
& l. ſi inſulam ff. de verb. oblig. & vtrobique
DD. Rota Genuen. deciſ. 79. num. 2. & deciſ.
194. num. 16 & ſeq. Rauden. in tract. de
Analog. cap. 21. num. 75. & nu ſeq. vbi am-
pliat, etiam ſi inſtrumentum habeat exe-
cutionem paratam.

Secundo contractum remanſiſſe inef-
ficacem, & imperfectum ſuadetur, quia
non modo ex illius natura neceſſaria erat
quietatio, ſed & ex expreſſa partium con-
uentione, & ſic ex conditione in apocha
appoſita, & per creditricem nõ adimple-
ta; verba nanq; illa, *Doue però prima dia la*
quietanza al Signor D. N. conditionem
important cum idem ſit dicere Italicè *do-*
37 *ue però* ac latinè, † *dum tamen*, quæ dictio
reddit actum, cui apponitur, conditiona-
lem *ad c. licet*, & ibi *DD. de translat. Epiſc.*
& poſt alios tradit *Cened. prac. & Canon.*
qq. ſingul. 45. num. 1. vbi num. ſeq. ſubdit
requiri de neceſſitate, vt exiſtat illud, cui
38 dictio iſta iungitur, † quemadmodum etiã
dicimus de dictione *dummodo*, quæ licet
de ſui natura nõ importet conditionem,
ſed modum *Molin.* cum relat. *de primogen.*
lib. 2. cap. 15. nu. 28. latè, & pulchrè *Hiero.*
Gabr in conſ. 5. nu. 1. & ſeqq. lib. 1. Menoch.
conſ. 134. nu 36. Surd. conſ 188. num 2. &
conſ. 371. num. 6. Card. Seraphin. deciſ. 338.
39 *num. 5. & 349. num 1.* † quoties tamen
iungitur ei, quod venit implendum ante-
quam actus perficiatur, ſignificat condi-
tionem, non modum *l. thais §. ſtico ff. de*
manum. teſtam. Crauett. conſ. 10. nu. 14.
Surd. conſ 186. num. 2. & deciſ 209. nu. 4
Hier. Gabr. d. conſ. 5. num 3. lib. 1.

40 Non † poteſt itaque creditrix ex con-
tractu vltro citroque obligatorio lucrum
capere, cum ex parte ſua non adimpleue-
rit *vulg. l. Iulianus § offerri de action. empt.*
Aym conſ 151. n 10. & cõſ. 192. n. 15. Card.
Seraph. deciſ. 225 n. 2. & dum hæc cuderen-
tur, firmauit *Rota in Peruſina Societatis of-*
ficij 18. Aprilis 1636. corã Carillo quæ cau-
ſa fuit à Signatura me proponente com-
miſſ. Cumque illa conditionem adimple-
re non curauerit, & quietationem priori
debitori facere noluerit, profectò nullum
ex d. apocha ius acquirere potuit *l. qui*
hæred. ff. de condi & demonſtr Ceneda prat.
& can qq. ſingul. 9 num. 4 & in ſimili con-
ſiderauit etiam *Soccin. iun. in conſ. 41 n. 29*
41 *lib. 3.* † Conditio enim ſiue tacita, ſiue ex-
preſſa impedit ortum obligationis *gloſ. in*
l item quia §. huius rei. in verb. petitur circa
fi. ff. de pact. quæ *gloſa* quamuis à *Doctorib.*
reputetur ad hoc ſingularis, habet tamen
ſociam in *l. 2. § fi. in verb. poſt nupt. ff. ſi cer.*
petat quam ibi *Iaſ.* ad hoc ponderauit, &
in terminis noſtris præciſis tradit *Surd.*
deciſ. 209. num. 1. & ſeqq.
42 Eſtq; † vulgare adagium, conditionem
nihil ponere in eſſe *l. ſi quis ſub conditione*
dandorum ff. ſi quis omiſſ cauſ. teſtam § ſub
conditione inſt. de verb oblig. Rota cum re-
latis *deciſ. 122. n 1. par. 2. in recent.*
43 Imò † etiam vbi conditio eſt mixta, &
ab vtroque contrahente purificanda non
obſtante diei appoſitione nõ oritur obli-
gatio, nec dr̃ per debitorẽ ſtetiſſe niſi cre-
ditor ſe obtulerit paratũ pro parte ſua, vt
per *Ruin. in conſ. 155. nu. 14 vol 5.* qui ad
hoc adducit *l. ſi § 1. ff quorum legat.* & ha-
betur per *Dec in conſ. 2. n. 5. Rota in Roma-*
na Cambiorũ 17. Decemb. 1584 coram Gypſio
Quæ omnia maximè procedunt in caſu
44 noſtro attenta altera † dictione, prius, *do-*
ue però prima, quæ formam importat, vbi
enim proceditur per prius, & poſterius, ibi
forma dr̃ inducta *Fely. in cap. cum dilectus*
n. 6. verb. ſextum ſignum extra de reſcript.

Et ex d. Singrapha apparet Solimanum
contrahere voluiſſe modo inter Merca-
tores conſueto, mediante quietatione,
priori debitori facienda, ne contra men-
tem, & conuentionem vterq; obligatus
remaneret ad tradita per *Seraph. in deciſ.*
853. num. 7.

Nec eſt cur dicatur præfatam cõditio-
nem non referri ad ſolutionem, neque ad
cambium, ſed ad recapita facienda, & ſic
ad verba immediatè præcedentia, tũ quia
promiſſio faciendi recapita, ſiue literas cã-
bij non eſt obligatio de per ſe, nec diſtin-
cta à præcedenti, ſed acceſſoria ipſi cam-
43 bio, † vt vbi duo propter vnum, ibi vnum
tantum

tantum *Paul. de Caſtr. in l. cum ſeruus in*
princ. ff. de condi. & demonſtr. gloſa in l. cum
teſtamento C. de teſtam. manum vbi Bald.
num. 4. & conſ. 92. num. 2. vol. 4.

Tum etiam quia vt dicebam ſupra *nu.*
24. *& ſeq.* tametſi apocha Solimani ma-
terialiter, & in ſuperficie videatur conti-
nere promiſſiones ſub diuerſis verbis cō-
ceptas, nempe ſoluendi præſenti pecunia,
vel capiendi cambio, & faciendi recapita,
formaliter tñ, & cum effectu vnicam con-
tinet promiſſionem, quæ ab vno, codemq;
regitur verbo, nempe ſoluendi præſenti,
& numerata pecunia infra terminũ octo
dierum, vel per litteras cambij in proxi-
mo foro, & ſic re vera eſt vnica clauſula
per vnicam verborum ſtructuram conce
ptam, & ab vno verbo *pagherò* regitur.
46 Vbi † autem plura in eadem oratione
proferuntur, ita quod ab eodem verbo
regantur, dictum in vno intelligitur in
altero repetitum *l. prima. leg. tertia, §. quod*
ait prætor ff. de incend. ruin. naufr. Bart. in l.
prætor §. onitque differentia ff. de vi. bonor.
rapt. vbi ad hoc allegat bonũ textum *in l.*
ſcio §. Gaio ff. de fund. inſtru. Imol. poſt Ant.
de Butr. in Clem. 1 circa fi. de ſupplen. negl.
prælat. Natta conſ. 634. num. 2. vol. 3.

Corroborantur prædicta ex veriſimili
mente contrahentium; Solimanus enim
qui vti tertius pro alio ſoluebat, intende-
bat quidem habere dictam quietationem
ad illius fauorem, tanquam probationem
magis promptam pro ſolidandis cum eo
computis, & pro repetendis ab eo pecu-
47 nijs actione negociorum geſtorũ, † prout
repetere potuiſſet oſtendendo dictam
quietationem etiam ſi pro ignorante, &
inuito ſoluiſſet *l. ſiue pro fratre, & l. fin. &*
l. ſoluendo vbi *gloſ. ff. de negoc. geſt.* id quod
paſſim inter Mercatores ſeruari teſtatur
Rota Genuen. in deciſ. 135. in princ. quod
proculdubio præſumendum eſt in eodem
Solimano, viro in negocijs peragendis
ſagaciſſimo, & oculatiſſimo, vt etiam
pars aduerſa exaggerabat.

Sed, quod plus eſt, adeo ille voluit in
omnem caſum ſolutionis per eum facien-
dæ confici quietationem, vt non potue-
rit non velle neque aliter contrahere, ap-
paret enim ex partitis libri prioris de-
bitoris ex aduerſo exibitis, ab eodem
ſummam dictæ creditrici debitam, poſi-
tam fuiſſe in calculo ad creditum Soli-
mani, tanquam ſolutum pro ipſo cum
recuperatione apodixæ, ab ipſo debito-
re olim cōfectæ, & cum receptione quie-
tationis: & ſic niſi eadem quietatio cum
debitis ſolemnitatibus ſtatutarijs emanaſ-
ſet, Solimanus ſoluere minimè poterat

ſtante mandato, ſeu ordine limitato De-
bitoris, & ſi ſecus feciſſet, ſolutum mini-
48 mè potuiſſet repetere † quia fundans ſe
in facto, probare debet omnes qualitates
ad hoc, vt ſibi eiuſmodi factum proſit
Paul. de Caſtr. in conſ. 22. in fine parte pri-
ma Pariſ. conſil. 17 num. 28. vol primo Ro-
ta Genuen. deciſ. prima, num. 18. pulchrè in
terminis noſtris *Surd. deciſ. 209. num. pri-*
mo, & ſeqentibus cum per eum relatis.
Præſertim in reſpicientibus executionem
49 ordinis, & mandati dati, † quod non di-
citur ſeruatum, vbi qualitates, etiam in
minimò conſiſtentes, deficiunt, vt plenè
per *Pariſ in conſ. 47. num. 42. cum ſeq. vol.*
primo, Rota Genuen. dicta deciſ. 1. num. 18.
vbi ſubdit, quod non ſeruato formiter
49 mandato per debitorem † delegatum,
delegans non eſt liberatus à ſuo credito-
* re iuxta com. opin. de qua *teſtatur Cagn.*
in l ſingularia num. 16 ff. ſi cert. petat.

Nec fuit à dicta conditione receſſum
ex quo Solimanus in reſponſione ad in-
terrogationem ſibi ſequenti die in ſcri-
ptis factam, illam non repetijt; quia dicta
vltima ſingrapha, in qua de recambio agi-
tur, ſcripta fuit retento eodem themate,
quatenus ſcilicet primum cambium ha-
buiſſet effectum, & verificata fuiſſet con-
ditio quietationis in dicta clauſula expreſ
ſa. Non etenim poteſt eſſe recambium,
niſi præcedat cambium, nec primum cam
bium abſque numeratione, vel quieta-
tione, vt dictum eſt, ad perfectionem re-
digi poterat, & propterea fruſtra quæri-
tur, an in poſteriori Syngrapha repetitæ
ſint conditiones, quæ fuerant adiectæ in
prima, cum ante recambium ex natura
actus neceſſariò purificari debuiſſe ſup-
51 ponendum ſit. † Et relatum ſit in referen-
te cum omnibus ſuis qualitatibus *l. aſſe*
toto ff. de hæred. inſtit. l. ſi ita ſcripſeris ff. de
condit. indeb. l. à filio §. teſtator ff. de adim.
leg. l. ſi prior vbi D.D. ff. ſolut. matr. Pariſ.
conſ. 166. num. 18. volum. quarto. Surd.
conſ. 230. num. 11. lib. 2. Rota deciſ. 373. nu.
ſexto, & deciſ. 447. num. 5. & deciſ. 551. nu.
ſeptimo par. 2. in recentior.
52 Eaque † ſumenda ſit interpretatio, ex
qua euitetur repugnantia, ne videantur
contrahentes ſe die ſequenti correxiſſe
l. nam ad ea ff. de condit. indeb. Gregog. XV.
deciſ. 297. num. 3. cum vulg.

Ex quo igitur poſterior ſyngrapha lo-
quitur de recambio faciendo præſuppoſi-
to præcedenti cābio: vtique cū cambiū ſe-
quutū haud fuerit culpa creditricis et i for
taſſe cōſanguinei noluerūt pręſtare cōſen-
ſum à ſtatuto, pro quietatione faciēda re-
quiſitū nullomò tractandū eſt de recābio.

Præterea ad hoc vt d.ſecunda apocha,
& ſit recambium in ea contentum effe-
ctum poſſet habere neceſſe erat, quod di-
cta Domina N. quæ primum cambiū exi-
gere debebat, illud exigeret Placētiæ per
ſe vel per alium, & non hic Genuæ, quia
ſic contra formam conſtitutionis *fel. recor.
Pij V.* ſolutio realis facta fuiſſet in loco, in
quo primæ pecuniæ datæ fuerāt cambio.
Tertio, quod præfatus contractus ineffi-
cax remanſerit, & in puris terminis tra-
ctatus, & negociationis ſuadetur ex eo,
quia contrahentium intentio fuit nouare
præcedentem obligationē D. N. illamque
in Solimani obligationem transfundere,
quæ intentio clariſſimè patet tum ex Na-
tura rei, tum etiam ex expreſſis verbis. Ex
natura rei, quia Solimanus obligabatur
ad fauorē Dominæ N. in cauſam cambij.
53 Dominus N antē † tenebatur ex cauſa ne-
gociationis ſuper cambijs, qui contractus
ſatis diuerſus, & ſeparatus eſt ab ipſo cā-
bio, cum ſit locatio operarum, pro qua
datur merces ſiue promiſſio, vt per *Moli.
de contract. lib. 2. diſp.* 411. *nu.* 1. & ſic pro-
miſſio facti, nimirum negociandi pecunias
creditoris ſuper cambijs, vt per *Rot. deciſ.*
304 *par.* 2 *in recent. & per Vgolin. in tract.
de Vſur. cap.* 55. *§.* 1. & ſic prius debitum
transfundebatur in poſterius: quoties au-
54 tem mutatur cauſa debiti † in aliud debitū
tunc dicitur inducta Nouatio *Bal. in conſ.*
128. *col.* 2. *lib.* 2. *Ant. Gabr. lib.* 3. *tit. de noua.
concl.* 1. *num.* 71. *Barz. deciſ.* 20 *num.* 8.

Maximè vbi contractus ſunt inuicem
incompatibiles, vt in caſu noſtro, in quo
non poterat eadem pecuniarum ſumma
ab vno negociari ſuper cambijs nomine
Dominæ N. & per alium cambio capi ab
eadem Domina N, vt benè per *Surd. in
tract. de Alim. tit.* 5. *q.* 1. *n.* 37 & per *Molin.
de contrac. diſp.* 559. *n.* 12. *verſ. ſi enim quis,*
quando autem vnum debitum conuerti-
tur in alterum, tunc primum extinguitur,
55 & † ſecundum non aſſumit illius natu-
ram, vt per *Bart.* & alios *in l. ſingularia
in fin. ff. ſi cert. petat. Surd. d. num.* 37.
56 Et † ſic data incompatibilitate ſequi-
tur perneceſſe cōtrahentes inducere vo-
luiſſe nouationem *Bald. in l. fin. num.* 4. *de
nouat. Dec. in l. pacta nouiſſima num.* 2. *C. de
pact. & conſ.* 464. *n.* 4 *ver.* 3. *reſp. Ant. Gabr.
lib.* 3. *tit. de nouat. concl.* 1. *nu.* 60. *Bero. conſ.*
203. *num* 13. *lib.* 3. *Maſcard. de prob. concl.*
1112. *num.* 23. *Menoch. tract. de Præſumpt.
lib.* 3 *præſumpt.* 134. *n.* 39. *lib.* 3. *Hier. Gabr.
conſ.* 81. *num.* 3. *Surd. conſ.* 145. *nu.* 25. *lib.* 1.
& conſ. 345. *nu.* 3. *lib.* 3. *Caualcan. deciſ.* 18.
num. 8 *par.* 4. *Rota deciſ.* 262. *num.* 5. *par.* 2.
diuerſ.

Ex verbis autem voluntas inducendi
nouationem ſatis manifeſta apparet, tum
ex conuentione explicita Solimani, qui
obligationem concepit ita, vt prius quie-
tatio D N. fieret, *Doue però prima facci
la quietanza al Signor D. Coſmo*, tum etiā,
quia ſic expreſſit idē Coſmus in partitis ex
aduerſo productis, nempe vt Solimanus
reportaret apochā obligationis ipſius, ac
etiam liberationem, ac quietationem: &
conſequenter nouationem facere volue-
runt, vt in fortioribus terminis, nempe ſi
57 ſimpliciter dictum fuerit promitto tibi
loco Titij, vel pro illis decem, quæ mihi
debes, &c. dicatur facta nouatio, & pri-
mus debitor cenſeatur liberatus, quia no-
uare videtur, qui eligit vnum debitorem
pro alio, ſiue is qui promiſit ſit debitor
prioris debitoris, ſiue non, vt tradit *Bald.
in l.* 2. *C. de execut. rei iud. Salyc.* & ibi *Paul.
de Caſtr. Salyc. in l. ſi col.* 2 *C. de noua. Alex.
conſ.* 13. *col.* 2. *vol.* 2 & in *l. qui vſumfructū
ff. de verb. oblig. Pariſ. conſ.* 107. *n.* 19. cum
pluribus *ſeqq. vol.* 3. *Ant. Gabr. lib.* 3. *tit. de
Nouat. concluſ.* 1. *num.* 59.

Cū itaque nouatio illa, quā tractauerāt,
nō potuerit in eſſe deduci defectu quieta-
tionis à Domina N. omiſſæ, meritò reman
ſit cōtractus in puris terminis tractatus.
58 Quartò, † & conſecutiuè ad prædicta,
quoties cauſa à contrahentibus ſperata
non fuit in eſſe deducta; contractus nihil
operatur, & nō eſt exequibilis *Anguiſciol.
conſ.* 167. *n.* 7. *Carol. de Graſſ. in tract. de ex-
cept. in* 13 *except. n.* 33. Cauſa autē propter
quam Solimanus obligabatur dubio pro-
cul fuit liberatio, & quietatio D. N. quam
omnino reportare voluit, & ſine qua nun-
quam ſe obligaſſet cū nec ipſe nec D, N,
ad id cogi poſſet, quo fit, vt iſta dicatur
59 cauſa finalis † *Soccin. ſen. conſ.* 26. *num.* 6.
lib. 3. *Becc. conſ.* 45. *num.* 30. *lib.* 1. *Carol. de
Graſſ. d. except.* 13. *num.* 29.

Quintò, cum non facta per Solimanum
ſolutione in pecunia numerata infra octo
dies, factus fuerit locus ſecundæ parti al-
ternatiuæ nempe capiēdi cambio pro fo-
ro Placentiæ immediatè ſequēti, nec pro-
bauerit dicta Domina N. tempore debi-
to per ſe vel per alium fuiſſe Placentiæ ad
60 recipiendum d. ſolutionem † cum debita
quietatione, vtique non obſtante diei ap-
poſitione non dicitur Solimanus in mo-
ra, nec intereſſe currere potuit iuxta do-
** ctrinam *Bar.* magis communiter receptā
in l. item illa in prin. n. 11. *ff. de cōſt. pecun. Io.
* de Anan.* qui teſtatur de cōmuni opinione
in conſ. 5. *col.* 2. & ibi *Apoſtillator Soccin.
ſen. in conſ.* 180. *col. pen. lib.* 2. *Dec. conſ.* 566,
Pariſ. in conſ. 5. *n.* 47. *lib.* 4. *Goza in conſ.* 66.
nu. 8.

nu. 8. *cum alijs* plena manu congeſtis per
*Ant.Gabr.lib.*3.*tit.de Solut. & liberat. con*-
*cluſ.*9.*nu.*19.latè *Tiraquel. de retract. con-*
*ſang.§.*1*s in gloſ.* 2. *num.*10. *Menoch.conſ.*
355.*num.*5.*lib.*4. *Afflict. deciſ.*316. *Mobe-*
*dan.deciſ.*307.*Rota Genuenſis. deciſ.* 89. *&*
*deciſ.*175.*nu.*17. *Magon.deciſ.Lucenſ.*78.
numero ſeptimo.
Quod maximè procedit in caſu noſtro,
in quo Domina N. debebat etiã habere
promptam quietationẽ,quam vigore ſta-
tuti Genuen. facere non poterat abſque
conſanguineorum interuentu, vt ſupra
probatum fuit.
Sextò Solimanus in omnem caſum nõ
erat certus de ſua obligatione, tum quia
cum anno 1610. D. N. fuiſſet à Rota
condemnatus ad ſoluendam hanc parti-
tam Dominæ N. vtique item Solimanus
rationabiliter arbitrari poterat, ſe nõ te-
neri ad ſoluendam eandem ſummam ne
idem creditũ eidem creditori bis ſolue-
retur. Tum etiã,quia cũ Rota declarauc-
rit capitulum contra ipſum Solimanũ in-
tentatum ſibi locum non vendicare, iure
putare potuit,ſe nõ teneri: Tum denique
quia, vt patet ex quinque ſuperioribus
fundamentis, omninò negari non poteſt,
quin anceps ſit quæſtio,an ipſe teneretur,
nec ne; quam quæſtionẽ ille contra ſe ip-
ſum decidere non tenebatur; cum igitur
62 is nõ fuerit de ſuo debito certus,† vtique
moram non contraxit *tex.in l.quod te*,vbi
*Bar.n.*12.*Iaſ.n.*15.*ff.ſi cert petat.* latè *Re-*
buff. in l. habere col 8. *ver. quæ omnia ff. de*
*verb ſign.Surd. deciſ.*161. *nu.*16 *Rota Ge-*
*nuen. deciſ.*197. *num* 3. *Honded.*poſt alios
*conſ.*38.*nu.*35.*Gratian diſcept forens. c.*67.
*nu.*5.*to.*1.*Rota dec.*581.*num.*8.*in fin.par.*1.
in recentioribus.
Et ſufficeret ad euitandam morã, præ-
63 fatas rationes eidem tribuiſſe † aliquam
dubitandi cauſam; quælibet enim iuſta
cauſa,etiam leuis,& colorata, interpella-
tione non obſtante, excuſat à mora *l. qui*
ſine dolo 64. vbi *gloſ. & DD ff.de regul. iur.*
Bart. in l.quod te ff ſi cert.petat. Rum conſ.
72.*nu.*7.*lib.*1. *Surd. deciſ.*281.*num.*17.
Et quod iuſta cauſa litigandi excuſet à
mora,& intereſſe etiam depoſitarium, ita
vt ne quidem teneatur de interitu rei,tra-
dit *gloſ.in l.in hac,in verbo moræ ff.de condi.*
*tritic.Sadolet.*atteſtans de com.opin. *in re-*
*pet.l.quod te nu.*31.*ff.ſi cert.petat.Plotus* cũ
relatis *in l.ſi quando nu.*183 *C.unde vi*, &
tradiderunt etiam *Bald.in c.*1. *col fin. ver.*
pone quod heres qui ſucceſſ. teneat feud.
confir. in vſibus feud. qui ait hoc eſſe no-
tandum, & ſingulare *Alex.in conſ.*135.
*col.*4.*lib.*6.*alias cõſ.*119.*lib.*2.*Natt.cõſ.*599
*in prin.lib.*3.*Gratian.diſcept. Forens.c.*42.
num. 24. *tom.* 1.
Adeo vt iuſta cauſa litigandi in parte
rei petitæ præſeruet reũ à mora, etiam in
alia parte,in qua nullã habet cauſam *Bar.*
*in l.*3.*ff.de vſur. Guidop in ſing.* 446. Ita vt
occaſione partis ſuper tota ſumma liti-
gare liceat,niſi aduerſarius ſe offerat reci-
pere partẽ debitã *Veral.deci.*108.*n.*13.*p.*2.
Et quod habens iuſtã cauſam credendi
ſe non debitorẽ, non dicatur in mora con
ſtitutus,niſi poſt ſententiam *Rota Genuen.*
*deciſ.*118.*num.*13. Imò etiam cauſa iniuſta
excuſat à mora *Alex. conſ.*92.*nu.*13. *lib.*1.
*Iaſ.conſ.*34.*nu.*5. *& ſeq.lib.*3.*Crauett.conſ.*
848.*n.*3.*lib.*5.*Decian conſ.*11.*n.*8.*lib.*2.*Bel-*
*lon.deciſ.*109.*num.*1. *Hond.conſ.*36.*nu.*23.
libro ſecundo.
65 Et † quãdo articulus eſt dubius,& per-
plexus, quod nõ committatur mora *Fe-*
*lyn.in c. de quanta nu.*27 *de præſumpt.Ce-*
*phal conſ.*407.*nu* 31.*vol* 3 *Rota deciſ.*608.
num. 14. *par.* 2. *in recent.*
66 Et † quoties quis eſt aliqua exceptione
tutus excuſatur à mora; vt per *Menoch.*
*de arb.Iud.caſ.*220.*n.*51.*Crauett.conſ.*320.
67 Ratio † prædictorum eſt,quia mora nõ
poteſt à culpa ſeiungi, imò rectè deffini-
tur, eſſe delictũ culpabile in debito ſoluẽ-
do commiſſum per *Salyc. in l. ſemel mora*
circa prin ff. Solut. Matr.Ripa in l quod te
nu 1.*ff ſi cert. petat.* Nulla autem conſide-
rari poteſt culpa in eo, qui ex tot funda-
mentis putabat, ſe non teneri ad ſoluen-
dum, vel ſaltem abſque præuia quittatio-
ne D. N. iuxta tenorem ipſius apochæ,
68 & ſic mora, † non culpabilis, non dicitur
mora,niſi materialiter *Rebell.de oblig. Iuſt*
lib. 8.*de vſur q.*7.*col.vlt. ver. ad primum*
69 *venio.* † Imò mora non caret dolo *l. dolus*
ff. l.non poteſt dolo ff.de reg.iur.& à do-
70 lo quælibet cauſa etiam † iniuſta excuſat,
l 4.*§.*1.*ff. de liberal cauſ gloſ in l plagij cri-*
*men ff.ad l.Iul.plagiarum Bald.in l.*1. *nu* 2.
C.vbi de crim. agi opor.Tiraquel. in tract. de
pœn. temperan. cauſ. 43. *Crauett. conſ.* 6.
*num.*89.*lib.*1.*Honded. conſ.*36. *numero* 33
libro ſecundo.
71 Et † quod lapſus errore iuris excuſe-
tur à mora, firmat *Menoch.in conſil.* 381.
*num.*47. vbi voluit excuſari quendam à
mora, quia exſtimauit per contractum
non fuiſſe receſſum à laudo; error enim
72 iuris excuſat † à damno vitando *l. labeo,*
& ibi Bart. ff de aquæ pluu. arcen. l iuris
la ſeconda, & l.error in fin de iur. & fact.
*ignoran. Caſtrenſis conſil.*412.*num.*4.*lib.*2.
*Seraphin.deciſ.*794. *num* 20.
73 Sic in ſimili dicimus, † quod cauſa du-
bitabilis, habens originem ab inſtrumẽto

non benè claro excuſat à caducitate *Puteus deciſ.* 245. *&* 401. *lib.* 3. *Seraph. deciſ.* 794. *num.* 20.
74 Quin imò † quidā tenent, etiā lapſum
errore facti moram non incurrere quancunque interpellatione non obſtante, vt poſt
Aretin. conſ. 94. *tradit Cephal. conſ.* 407.
num. 33. *lib* 3.
Quod ſaltem admitti poteſt. qñ agitur
75 de intereſſe lucri ceſſantis, † vt in hac facti
ſpecie, ad quem effectum requiritur mora
inexcuſabilis *Diu. Antonin in trac. de vſur.*
c. 2. *§.* 22. *n.* 39. *Porcel. in tract. de mora p.* 3.
n. 1 *inter trac. diuerſ. to.* 6. *par.* 2. *fol.* 428 *Afflict. deciſ.* 29. *n.* 3. *Rota Genuen. deciſ.* 99. *nu.*
2 *in fine, & num. ſeq. Scacc. de commerc. &*
Camb. §. 1. *q.* 7. *par.* 2. *ampl.* 8 *ſub num.* 101.
ver. amplia. 1.
Quibus ita ſe habentibus, in tantum nō
obſtant media in contrarium adducta, vt
imò potius ex illorum ſolutione magis de
noſtræ ſententiæ iuſtitia poſſit apparere.
Quod enim primo loco dicebatur in caſu
noſtro cōcurrere illa tria requiſita neceſſaria ad cauſandum intereſſe lucri ceſſantis, iam ex deductis ſublatum apparet, cū
deficiat præcipuū requiſitum, nempe mora, qua non commiſſa clarum eſt, intereſ-
76 ſe non deberi, nec abſque † vſuraria labe
peti poſſe *l. mora de Vſur. DD.* communiter *in l. quod ff. ſi cert. petat. Rim. iun.* qui
* teſtatur de com. opin. *conſ.* 52. *nu* 54. *lib.* 1.
& conſ 208. *n.* 105. *& ſeqq l.* 2. *Canoniſt. in*
c. 1 *extra de vſur. Cagnol. in l. curabit n.* 57.
C. de act. empt. Lupus in repet. eiuſdē legis cōmēt. 1 *§.* 6. *n.* 109. *& ſeq. Stracca de Mercatura tit. de contract. nu.* 3. *Rota Genuen. decl.*
118. *ſub nu.* 1. *Rota Romana deciſ.* 772. *n.* 3.
par 4. *diuerſ & in Romana Camb.* 17.
Decembris 1584 *coram Gypſio*, latè, & pulchrè *Honded.* cum per eum congeſtis *conſ.*
38. *num.* 9. *cum plur. ſeqq. vol.* 2.
77 Adeo, † vt nec valeat pactum, quod,
mora ceſſante, debeatur intereſſe *Crauett.*
conſ 320 *nu.* 2. *Rota Genuen. deciſ.* 139. *n.* 5.
Ceſſat quoque authoritas *Bart. & ſequacium*, de qua ſupra *nu.* 6. nempè quod
vbi obligatio principalis prouenit ex cauſa lucratiua, nouetur per pœnalem ſtipulationem ſubſequentem, ſecus ſi ex cauſa
oneroſa, quia iam deduximus *num.* 28. *&*
ſeqq in ſecunda parte alternatiuè, in apocha Solimani appoſita non agi de pœna,
ſed de fauore, & cōmoditate ſeu de obligatione conditionali purificata per non
ſolutionē in pecunia numerata infra dies
octo, vt etiam conſiderauit *Soccin. iun. in*
conſ. 41. *num.* 4. *& ſeqq. vol.* 2. *vbi num.* 19.
98 adducit etiam aliam bonam † rationem,
nempe, quod pœna illa dicitur, quia dationi adijcitur, & eſt vltra eam *in*
l. 5. *§. fin ff. de verb oblig.* & ideo cùm illud
pactum capiendi cambij ſit adiectum ſolutioni pecuniæ, vt fiat prō illa, meritò nō
poteſt dici pœna, & ſic ſumus extra terminos diſtinctionis *Bartoli*. Vltra quod
eius obligatio reſpectu Dominæ N. nunquam dici poterat oneroſa, niſi facta per
eam quietatione D. N. Tunc enim dicitur cauſa oneroſa, quando interue-
79 nit pretium, † vel præſtatio alicuius rei
ex parte eius, cui acquiritur obligatio,
quando autem is nec aliquid dat, nec pretium exburſat, dicitur acquirere ex cauſa lucratiua, vt tradit *Alex. in conſ.* 135.
num. 1. *&* 4. *lib.* 5.
Vnde vel quietatiō præfata erat faciē-
da, vel Solimani obligatio, quo ad Dominam N. remanebat ex cauſa lucratiua, quo caſu intrat primum membrum
diſtinctionis *Bartoli*, vt etiam ſi ſequens
obligatio eſſet pœnalis, in illa tranſfuſa
fuiſſet prima.
Ad id quod addebatur d. ſecundam
partem alternatiuæ, nempe promiſſionem
capiendi cambij cenſendam eſſe pœnalem ex mente *Decij in conſ.* 12. Reſpondeo, quod Maiores noſtri recipere noluerunt dictam *Decij* traditionem, imò il-
** lam frequentiori calculo damnauere, &
ſignanter *Socc. iun. in conſil.* 41. *per totum*,
vbi conſuluit in eiſdem terminis, & omnibus *Decij* fundamentis ſatisfacit, & ita
contra *Decium* iudicatum fuiſſe teſtatur
idem *Socc. iun. in conſ.* 62. *num.* 21. *eodem*
lib. 3. *Siluan. in conſ.* 12. *per totum Pariſ.*
conſ. 81. *num.* 27. *lib.* 2. *Alciat. conſil.* 119.
Crauett. conſ. 477. *num.* 6. *& ſeq. lib.* 3. *Pomparat. conſ.* 117. *per totum* quin etiam latiſſimè ſatisfacit ſingulis *Decij* fundamentis,
& hanc opinionem veriorem eſſe tradit
Rub. in conſ. 117. *&* *Decij* opinionem
** magis communiter reprobari, & contra
illum in facti contingentia per ſenatum
iudicatum fuiſſe, tradit *Theſaur. in deciſ.*
147. *per totum* atque idem *Decij* conſilium in ſpecie reprobauerunt etiam *Ripa in l. ita ſtipulatus num.* 64. *ff. de verbor.*
oblig. & Burſatt. conſil. 557. *numero nono.*
Ad aliam traditionem *Bartoli, & ſequacium*
in l. ſi conuenerit de pignorat. action. de qua
ſupra *nu.* 8. reſpondeo, illam procedere in
terminis ſuis, nempe qñ vnum eſt in obligatione, & alterū ad cautelā creditoris, &
ita loquuntur ſcribentes ibidem relati, vt
etiam aduertit *Afflict. in dec.* 397. *n.* 6. ſecus
vbi alterū apponitur ad debitoris cōmodum, & faciliorē ſolutionē, vt contingere
in caſu noſtro ſatis abundè deduximus.
Minus obſtat quod dicebatur, Solima-
num

num cõſtitutum fuiſſe in mora, vel per reuerſionem à nũdinis vel ſaltem per interpellationem iudicialem anno 1610. factã; Quia primum remanet ſublatum, ex quo Domina N. nemine miſit ad nundinas, qui pro ea interueniret, & quietationem D. N. offerret, & ſic nec primum cambium perfici, nec recambium fieri poterat, nec de iure, nec ex lege conuentionis.

Ad ſecundum autem dico, quod, cum Solimanus reportauerit à Rota ſententiã fauorabilem, potius ex dicto iudicio dicitur conſtitutus in bona fide, quam in mora, vt ſupra deduxi.

Non etiã admittẽdũ eſt, quod dicebatur, nõ potuiſſe corã me deduci articulũ illũ, an promiſſio Solimani pura eſſet, an cõditionalis; qui articulus prætendebatur eſſe mere prop' anus, & corã cõpetẽti Iudice ſaltẽ implicitẽ decifus, quia ad hoc multipliciter reſpõdebã, & omiſſo qu d diſtinctionẽ illã inter quæſtionẽ facti & q. iuris de qua ſupra n. 13. verbalẽ, & non iuridicã

80 appellat *Oſareb. dec. 137. n. 10. in fine* & ante eũ *Iaſ. in l. quoties n. 7. C. de Iudic.* † Nec videtur dari poſſe quæſtionẽ facti, quin ſit de iure, cum altera ab altera ſeparari nequeat, ſed inter ſe habeant neceſſariam, & inſeparabilẽ admixtionẽ vt tra it *Lupus in tract. de Vſur. cõmet. 4. § 4. ver. quamol rẽ* & poſt alios *Farinac. in q. 8. n. 135. ver. verũ quia*; & ideo Iudex eccleſiaſticus in omnibus caſibus indiſtinctẽ eſt cognitor in materia Vſurarũ priuatiuẽ, quo ad laicũ,

81 *Abb.* † *in c quoniã n. 1. & in c præterea n. 2. extra de Vſur. & in c. Clerici nu. 3. de exceſſ. prala Fely. in c. cũ ſit n. 1. ver. reſpectu vſuræ de foro cõpet. Ambroſ. vignat tract. de Vſur. n. 122. & infra Rolan. conſ. 95. n. 3. & ſeq. vol. 4. Paul de Caſtr. Alex. Imol.* & alijin *l. ſi non ſortem in prin. ff. de cond. indeb.* qui teſtantur ita de cõſuetudinẽ ſeruari; omiſſa inquam hac reſpõſione quam ſubtiliter impugnat *Petr. Barboſ. in l. titia 35 nu 25. ſolut. matr.* vbi probat diuerſam eſſe iuris quæſtionem à quæſtione facti.

Reſpõdeo, quod etiã, admiſſa præfata diſtinctione, ea potius faceret pro nobis hic enim nõ vertitur cõtrouerſia ſuper facto ipſo, nẽpe an apocha à Solimano confecta fuerit nec ne, ſed potius de iure quod ex d. facto oritur an ſcilicet ſuppoſita formalitate, qua apocha illa cõcepta fuit, oriatur efficax obligatio aduerſus Solimanũ, non facta quietatione D. N. de qua in d. apocha nõ ſolũ pro ſorte, ſed etiã pro vſuris, & an d. apocha cõtineat verũ cãbium

81 vel † ſolã promiſſionẽ de accipiẽdo cãbio, quæ inter ſe differunt, vt per *D D. in l. bonæ fidei ff. de eo quod certo loco, & tradit Tiraq. de retract. conuent. ad fin. tituli nu. 42. & 44. cum pluribus ſeqq.*

83 Quẽadmodum † promiſſio emẽdi, vel vẽdendi differt ab emptione, vel venditione *Bar. in l. actionẽ n. 16. C. de tranſact.* cũ alijs cumulatis per *Ludouicum Aſſiſienſem in concl. 72.* per totã & per *Achil. de Graſſ. dec. 18. n. 5. de procur. Theſa. dec. 253* & luculẽter differẽtias ponit *Surd. in cõſ. 52. à n. 13. vſq. ad 22. lib. 1.* quæ quidẽ quæſtiones proculdubio iuris, nõ facti ſunt, vt patet & cõſtat ex traditis per *Oſaſeb. in dec. Ped. 138 n. 11.* vbi firmat in materia vſurarũ quæſtionẽ meri facti duobus modis cõtingere poſſe; vel quod partes fatẽantur contractũ, ex quo nulla iuris dubitatio oriri poteſt, quin ſit vſurarius; vel factum tantum proponant, videlicet tot eſſe ſoluta, vel recepta, aut nõ; quibus probatis, dubiũ in iure non eſt contractum eſſe vſurarium.

84 Secũdò † reſp. quod vbi etiã hic verteretur quæſtio facti, prout nõ vertitur, eã tamen illa deducatur in Iudiciũ, ad effectum inde cognoſcẽd, an cõuentio obliget nec ne ad vſuras, adhuc in curia eccleſiaſtica eſſet cognoſcẽda. Iudex enim ad quẽ pertinet alicuius cauſæ cognitio, cognoſcere poteſt etiã de pertinentibus ad cauſã per viã anteceẽdentis & conſequẽtis vt tradit *Bar. in l. 1. n. 2. C. ſi nõ à cõpet. Iud. Menoch. de arb. Iud. li. 1. q. 45. in prin. Vant. de Nullit quib. mod. ſent. ex proceſſ.* qui etiã de-

85 *fend. aut repar. poſſ. n. 66.* † & in Iudiciũ iuriſdictione procedit illa cõcluſio, qui vult conſequens, vult etiam omne nec ſſariũ antecedens ad illud *Corn. cõſ. 62. col. 3. li. 4. Crauett cõſ. 79. n. 4. Soc. cõſ. 134 col. fi. ver. videtur idẽ eſſe lib. 1. & cõſ. 255. nu. 4. lib. 2.*

86 Et † cõceſſo fine, cẽſentur etiã ea conceſſa, quæ ſunt ad finem *c. ſi de poſt. Steph. de Fe-*

87 *deric. de interp. iuris par. 1. in 7. arg.* Et † tendẽtia ad finẽ ſunt eiuſdẽ naturæ, cuius eſt finis *Caphal. conſ. 352. n. 51 lib. 3.* & de eis iudicatur prout de fine *Surd. cum relat. conſ. 367. nu. 14.*

88 Tertiò † Reſp. & quidem ex abundanti, quod hic agitur de vſura reſultãte ex ſententia cõtra Solimanũ à præſtãtiſſ. officio Cãbiorũ lata de qua vſura ipſe ante ſententiã dicere nõ poterat, quia nõ niſi ex ipſa ſentẽtia naſcitur, & ſic nõ poteſt dici quæſtionẽ hanc fuiſſe corã alio Iudice diſcuſſam.

89 Quemadmodũ † autẽ Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit an cõtractus de partiũ volũtate celebratus ſit vſurarius, etiã ſi ab alio Iudice eccleſiaſt. vel ſeculari approbatus, & iuſtus pronũciatus fuerit, vt per *Albert. in Rubr. C. de Vſu. n. 9. & per Lupũ de Vſu. in l. 2. C. de pact. inter empt. & vẽd. cõmẽt. 2. § 3. n. 41.* Eodem modo imò multò magis cognoſce-

ré poterit de vſura, quaſi contractus ex ſententia orientis, cum iudicia reddantur in inuitum *vulg. l. inter ſtipulantem* 83. *§. ſi ſticum ff. de verb. oblig.* quo genere argumenti ad aliud propoſitum vſus fuit *Abb. in c. quâ fronte de Appell.*

91 Non † enim dubitandum eſt, quin ex Iudicijs oriatur quaſi contractus, *tex. in l. 3. idem ſcribit nu. 6. & 7. ff. de pecul.* vbi *gloſ. in verb. iudicij Menoch. conſ.* 415. *n. 2. l. 5. Corn. conſ. 26. nu. 7. vol. 2. Tiraq. de retract. lign. a.l. finem tit. nu. 34. Gomeſ. in repet. cap. cum in malis nu. 8. de reſcrip. in 6.* Vndè *Bart. in l. prætoriæ §. ſed ſi vnus nu. 2. ff. de Prætor. ſtipul* magiſtraliter dicebat, oriri ex Iudicijs duos quaſi contractus, alterum ex litis conteſtatione obligantem ad inſtantiam iudicij, alterum verò ex ſententia, obligantem ad id, quod in ſententia continetur, idque rurſus tradit idem *Bar. in l. 3. §. idem ſcribit n. 6. & 7. ff. de pecul.* vbi etiam *Bal. & adden. ad eum:* intelligendo tamen vt per *Dec. in cap. quâ fronte nu. 8. extr. de Appell.*

92 Parum † igitur refert, quod Iudex laicus tacitè vel expreſsè pronunciauerit ſu per qualitate contractus, an ſcilicet ſit purus, vel conditionalis, & quod dicta ſententia in rem tranſierit iudicatam; quia cum in ea reſultet periculum animarum, an ſcilicet iuſtè vel iniuſtè exigantur vſuræ, ſententia in iudicatum tranſire non potuit *glo. Innoc. & Hoſtien. in cap. inter monaſterium de re iudic.* & poſt *Bald. & Alber.* quos citat tradit *Iaſ. in conſ.* 21. *nu. 1. l. 1. Dec. in conſ.* 305. *nu.* 4 in finè dicens, quod ſententia, qua quis patitur ſe vinci, non oppoſita exceptione vſuraria, ſemper poteſt retractari *Alex. conſ.* 82. *nu. 5. lib. 3. ex Bald. in l. cum allег. in 4. oppoſitione cum ſeq. C. de Vſur.* qui ad hoc adducit *textum*, quem dicit ſingularem in ſuratione *in l. ſi ſponſus §. ſi vxor illi. ff. de donat. inter vir. & vxor.* vbi *Alex. in addi. ad Bar.*

93 Quicquid † ſecus dicendum eſſet, vbi tractaretur de peccato per partes remiſſibile iuxta diſtinctionem *Abb. in conſ. 66. nu. 2. par. 2. poſt gloſ. & Bart. in c. lator. extra de probat.*

Non pariter facit negocium, quod dicebatur obligationem Solimani non fuiſſe inductam animo nouandi priorem D. N; ſed vt ille, vti fideiuſſor accederet, quia iam ſatis contrarium probatum arbitror et deductis ſupra in tertio fundamento *nu. 54. & ſeqq.*

94 Et ſanè implicat contradictionem, Solimanum eſſe fideiuſſorem D. N. & capere à d. Domina N. ad cambium pecunias, quas D. N. ex titulo, & contractu diuerſo retinebat; cum fideiuſſor accedere nequeat niſi obligationi principali debitoris *l. ſi ita ff. de fideiuſſor.*

95 Quin † etiam dato, & nullo modo conceſſo, quod vti fideiuſſor interceſſerit ſaltem in 1. parte alt rnatiuæ, *pigard fra otto giorni*, cum non promiſerit intereſſe, ſed ſimpliciter certam ſummam expreſſam, non teneretur ad vſuram, vt benè expliat *Surd. de Alim. tit. 9. quæſt. 31. nu. 73 ver. 3. reſpondetur.*

96 Et † quamuis vnus ex Dominis aduocatis partis aduerſæ in nouiſſimis allegationibus diceret, Solimanum ſaltem ſe obligaſſe ex ſimplici conſtituto *ad l. 1. ff. de conſtit. pecu.* & vberius in *l. receptitia C. eodem. & §. de conſtituto Inſt. eod.* quo caſu etiam ex diuerſo titulo obligari potuit *d. l. 1. §. an poſſit ff. de conſtit. pecu.* tametſi in ſua promiſſione de conſtituto mentionem haud fecerit, quod quidem non erat neceſſarium, iuxta textum expreſſum *in l. cum qui §. Iulianus ff. eodem* quem ad hoc ibi ponderat *Oldrad.* & ſequitur *Albaric. nu. 7.*

Nihilominus vltra quod cum contractus remanſerit inefficax, vt ſatis abundè deduxi, fruſtra quæritur de obligationis titulo. Eſto, etiam Solimanus ſe obligaſſet ex conſtituto, id tantum in prima parte ſuæ promiſſionis verificari poſſet, quã in ſecundam transfuſam fuiſſe iam probauimus, & in omnem caſum talis promiſſio fuiſſet ex conſtituto, non ſimpliciter facto,

97 † ſed animo nouandi obligationem priorem, ex quo quietatio D. N. fieri debebat iuxta doctrinam *Bar. & Bald. in l. item illa cum nu. ſeqq. de conſtit. pecun.* & ſic aut conſideramus vſuras ex parte D. N. & illæ, facta nouatione, non debentur *l. emptor ff. de nouat. l. nouatione ff. eod.*

98 Aut † ex perſona Solimani, & nec debentur, tum quia non fuit in mora, tum etiam, quia, qui ex conſtituto tenetur, dicitur intercedere, vti fideiuſſor, ac accеſſoriè tenetur *Aretin. in §. in perſonam nu. 3. Inſti. de act.* & ſic cum illas non promiſerit, ad eas non tenetur, vt ſupra *num.* 100. quæ omnia ex abundanti ſint dicta.

Denique non refragatur vltimum fundamentum, nempe, quod ex libro rationum D. N. appareat, d. partitam fuiſſe appoſitam ad calculum Solimani, qui propterea teneatur actione negotiorum geſtorum ad fauorem Dominæ N. quia vltra quod D. N. non ſcripſit manu ſua dictam partitam, prout ad effectum probatio-

bationis inde eliciendæ requirebatur *l. generaliter C. de non num. pec. Gui lop. deciſ. 441 nu. 2. Mugnoz poſt alios de ratiocin. cap. 11. nu. 29.*

99 In † omnem caſum liber mercatoris pro tertio contra tertium abſentem, non facit plenam, nec ſemiplenam probationem, ſecundum veriorem & magis com-
** munem opinionem, quam tenuerunt, *Bald in Rubr. C. de fide inſtr. nu. 33. Imol. & Butr. in c. 2.* & ibi *Fely. nu. 32. & ſeq. extra eodem Dec. in cap. cum cauſam col. 2. in prin. extra de probat. Aym. (loquens in libro officialis*, & ſic in fortioribus terminis) *in tract. de antiq. temp. par. 2. §. 4. limita nu. 71. Menoch. de arb. iud. caſ. 91. nu. 25. & ſeq. Mugnoz de ratiocin. cap. 11.*
* *nu. 28. & ſeq. Genua* de commune. cum per eum congeſtis *de ſcript. priuatu. lib. 4. tit. de libris Mecator. q. 3. nu. 4. & ſeqq. & nu. 16. & ſeqq. Verall. deciſ. 155. par. 2. Card. Seraph. deciſ. 450. nu. 1.* latè *Cardinal. Mantic. deciſ. 216. nu. 2. Rota dec. 717 nu. 1. ad med. par. 2. in recentior* vbi quod ita ſæpe iudicatum fuit, vt etiam teſtatur *Farinac. in conſ. 75. nu. 103.* cum aliis relatis per *Gratian. diſcept. forenſ. cap. 727. nu. 15. & capt. 766. nu. 65. Gait. de credito cap. 2. tit 3. art 4 nu. 730. & ſeqq.* Adminiculum, quod adducebatur de gabella per Solimanum ſolutam, nec ſufficeret, ſi extaret, nec in effectu adeſt, quia apparet eſſe de maiori quantitate, quam ſit negocium, de quo agitur; Imo adſunt plura in contrarium adminicula & argumenta, & ſignanter apparet ex ſolidatione computorum inter D. N & Solimanũ ipſum in illis nundinis remanſiſſe creditorem eiuſdem D. N. in ſumma ſcutorum quatuor millium, nulla facta mentione dictæ partitæ, de qua agitur, prout omninò fieri debebat, ſi girata fuiſſet. Rurſus Domina Portia vxor D. N. vti eius procuratrix, & de ipſius ordine poſt aliquos annos curauit, vt ſolueret eandem partitam d. Dominæ N. ſed non concordauerunt de qualitate monetæ, vt ex litteris miſſiuis productis, & recognitis, quam quidem ſolutionem impoſſibile eſt fuiſſe ordinatam, & tentatam à D. N. ſi ipſe ſemel d. partitam ad Solimani creditum giraſſet.

Vltra quod nec eadem Domina N. approbauit dictam ſolutionem, quatenus adeſſet, imò ſemper retinuit obligatum D. N. quem etiam condemnari fecit anno 1610. & non conuenit Solimanum actione negociorum geſtorum, ſed tantum vigore ſuæ apochæ, quod ſufficeret pro motiui reſponſione.

Ex quibus omnibus viſum fuit nullatenus potuiſſe prætendi intereſſe cambiorũ, & recambiorum; ac proinde, quo ad iſtam partem, ſententiam præfatam nullatenus eſſe exequendam.

In gradu appellationis commiſſa cauſa cuidam Iudici ſynodali, ſententiauit, bene appellatum, & malè per me iudicatum.

A R G V M E N T V M.

Coloni Clericorum an & quando teneantur ad onera laicalia, & an & quando ſubſint ſtatutis Principum, & quando fruantur dominorum priuilegijs. Et refellitur *Theſaur. deciſ. 116.*

S V M M A R I V M.

1 *Separatorum ſeparata eſſe debet ratio.*
2 *Collecta imponitur percipienti fructus rei.*
3 *Colonus decimas ſoluit ex parte colonica.*
4 *Colonica portio prediorum eccleſie à ſolo ſeparata, an collectari, vel oneri ſubijci poſſit.*
5 *Emens fructus rei eccleſiaſticæ, an ſoluat Gabellam* & nu 7.
6 *Exemptio vectigalis an tranſeat in emptorem*, & nu. ſeq.
7 *Immunitas venditori conceſſa an proſit emptori.*
Correlatiui in diffinitione poni debet & alterum.
Correlatiuorum natura communis eſt vtriq. extremo.
8 *Emens ab Eccleſia ſoluit gabellam pro trãſitu de loco ad locum.*
9 *Coloni partiarij Eccleſiæ tranſportantes partem colonicam de loco ad locum, ſoluunt gabellam.*
10 *Immunitas an ſit priuilegium, vel beneficium, & an latè vel ſtrictè interpretandum* & nu. 15.
11 *Priuilegium quando ſtrictè & quando latè inteepretandum*
12 *Immunitas reducit nos ad libertatem & ius commune.*
13 *Fauorabilis an ſit vel odioſa materia, quomodo dignoſcatur.*
14 *Immunitatis cauſa fauorabilis eſt.*
Interpretatio latiſſima fit fauore eccleſiæ, vel piæ cauſæ.
15 Scribentes *plurimi ad concordiam rediguntur.*
16 *Collectarum materia odioſa & ſtricte interpretanda.*

17 *Im-*

17 *Immunitas colonorum Eccleſiæ, ipſius utilitatem reſpicit.*

18 *Pacta fauorabiliora ſunt pars pretij.*

19 *Gabellam pro negociatione & mercimonio Princeps imponere poteſt.*

20 *Clerici an ſint immunes ab oneribus pro negociatione impoſitis* & nu. ſeq.

21 *Societas, non negociatio exercetur inter dominum & colonum.*

22 *Gabellam vel onus imponens colonis clericorum pro cultura & laborerio, incidit in* Bullam Cænæ Domini.

23 *Immunitas prædijs clericorum conceſſa an perſonalis ſit vel realis,* & nu. 48. & ſeq.

24 *Mutata perſonæ conditione an & quando mutetur rei ſtatus* & nu. 37.

25 *Emphiteuta Eccleſiæ an teneatur ad onera laicalia.*

Dominium utile rei emphiteoticæ eſt laicum, temporale, & prophanum.

Colonus eſt dominus partis colonicæ.

26 *Argumentum de emphiteuta ad colonum non valet.*

27 *Colonus non poſſidet pro ſuo, ſed pro domino.*

28 *Gabellam ſoluit laicus de re quam communiter cum clerico poſſidet.*

29 *Coloni Clericorum, an & quatenus ſint de foro Principis laici.*

30 *Princeps ratione perſonalis ſubiectionis, non ſupponit rem exemptam.*

31 *Colonum partiarium an & quando clericus in foro Eccleſiaſtico poſſit conuenire.*

32 *Coloni Clericorum ligantur ſtatuto prohibente frumenti aſportationem.*

Ratio redditur nu. 37.

33 *Coloni Clericorum ſoluunt gabellam pro delatione partis colonicæ.*

Ratio redditur nu. 38.

34 *Coloni Clericorum ſeminantes orizam contra principis prohibitionem, puniuntur.*

Contrarium eſt verius nu. 39.

35 *Coloni clericorum contrauenientes edictis tempore peſtis editis, puniuntur* & nu. 46.

36 *Coloni Clericorum an & quatenus ligentur edictis Principis ſecularis.*

37 *Statutum prohibens annonæ aſportationem continet onus reale.*

38 *Coloni Clericorum quam ob cauſam teneantur ſoluere gabellam ad portam Ciuitatis.*

39 Hiero. Gabr. & Menoch. *auctoritate* Surdi *reprobantur.*

40 Caball. reſol. crim. cap. 12. num. 4. *notatur.*

41 *Clerici eorumue Coloni an & quando teneantur contribuere oneribus publicam reſpicientibus vtilitatem.*

42 *Coloni Clericorum tenentur concurrere ad arcium, mœniarum, arginum, & pontium reſtaurationem ex communi opinione.*

In contrarium eſt verior, & crebrior opinio nu. 45. & ſeqq. & nu 84.

Vtilitas non ſufficit, niſi & alia requiſita concurrant pro grauandis prædijs Clericorum.

43 *Clerici an ad mœniarum refectionem poſſint ab Epiſcopo cogi.* & nu. 46.

44 *Munitiones ciuitatum ſunt in ocio tractandæ.*

45 Federic. de Senis conſ. 111. *& eum ſequentes declarantur.*

46 *An & quando Clerici permiſſu ordinarij contribuere valeant ad mœniarum inſtructionem.*

Clericos indirectè grauantes, bella exterorum contra ſe prouocant.

47 *Mœniarum conſtructio & reparatio cuius ſumptibus fieri debeat.*

48 *Mœniarum inſtructio, arginum pontiumque refectio & ſimilia, ſunt onera mixta,* & nu. ſeqq.

49 *Onera habentia animi, vel corporis ſollicitudinem annexo ſumptu, ſunt mixta.*

50 *Onera quæ indicuntur perſonæ pro rebus, ſunt mixta.*

51 *Onus patrimoniale eſt tribuere equum vel currum pro aliquo opere.*

52 *Onus mixtum eſt inſeruire proprijs expenſis cum ſuis beſtijs.*

53 *Onus quando dicatur impoſitum perſonis pro rebus.*

54 *Materia & forma conſtituunt vnum indiuiduum, quod totum corruit, ſi pars vitiatur.*

55 *Onera mixta fundantur principaliter in prædijs, ſecundariò in perſonis.*

56 *Onera mixta ſpectant ad dominum prædij non ad colonum etiam pro colonica portione.*

57 *Colonis ex quibus cauſis debeatur colonica portio.*

58 *Colonus ſi in portione colonica collectatur, vel grauatur, dominus prædij damnum refundit.*

59 *Colonus ad quæ teneatur erga dominum, & erga prædium.*

60 *Immunitas ab oneribus, quæ clerici fruuntur, an ſit perſonalis, vel realis, vel mixta.*

61 *Boues ſunt pars, & inſtrumenta fundi.*

62 *Prohibita directè, per indirectum non permittuntur.*

63 *Statutum contra ſubditum non ſuſtinetur quatenus in conſequentiam præiudicat Eccleſiæ.*

64 *Coloni ſortiuntur priuilegia Clericorum quando eorum onus præiudicat domino.*

65 *Dominus qua actione tueatur ius ſuum aduerſus impedimenta colonò præſtita.*

66 *Prin*

66 *Princeps auertens clericorum colonos à cultura, incidit* in Bullam Cenæ.
67 *Pacta fauorabilia ſunt pars pratij.*
68 *Immunitatem indirectè lædit qui efficit vt coloni vilioribus conditionibus conducant prædia eccleſiaſtica.*
Menoch. de Arb. Iud. caſu 162. nu. 46. *refellitur.*
69 *Statutum mandans ſolui certum quid pro bladis ad molendinum ferendis, non comprehendit laicos euntes ad molendinum eccleſiæ.*
70 *Emens ab eccleſia an & quando ſoluat gabellam.*
71 *Coloni Clericorum ſub duplici ratione conſiderantur, in ordine ad onera & gabellas.*
72 *Immunitas vni conceſſa, in complexis competit & alteri.*
73 *Coniunctus an & quando gaudeat priuilegio coniuncti.*
74 l. 2. C. de epiſc. & cleric. *dilucidatur.*
76 *Societatis contractus celebrari dicitur inter dominum & colonum,* & nu. 78.
76 *Immunitas conceſſa ſocio, communicatur & alteri.*
77 *Immunitas clericorum an & quando fratribus, à ſocijs communicetur,* & nu. ſeq.
78 *Colonus an ſit verè ſocius.*
79 *Coloni clericorum gaudent eorum immunitate, vbi clerici commodè ſuo priuilegio vti non poſſent.*
80 *Coloni eccleſiæ an ſint ab oneribus perſonalibus immunes.*
92 *Onus non poteſt ex Principis vel ſtatuti diſpoſitione mutare naturam.*
82 *Libertatis eccleſiaſticæ indirecta violatio quæ nam dicatur.*
83 *Colonos Clericorum plus cæteris grauans, lædit eccleſiæ immunitatem,* ac incidit in Bullam Cænæ Domini.
84 *Coloni clericorum iuxta crebriorem ſententiam non tenentur concurrere ad inſtructionem maniorum vel pontium &c.*
85 *Opinio* Doctorum *quæ nam ſit præferenda.*

DECISIO XLI.

PRAETENDEBAT Excellentiſſimus Dux Mirandulæ cogere colonos partiarios Clericorum vna cum cæteris ſubditis ad operandum cum perſonis, bobus, & plauſtris pro Arcis fortificatione, argerumque ac pontium reparatione, ſub ſque vexatione, cui cum ſe Clerus mirandulanus oppoſuiſſet, & ad me tunc Vicarium Regienſem pro Illuſtriſs. Cardinali Eſtenſi recurſum habuiſſet, ad eorundem colonorum fauorē, re maturè diſcuſſa pronunciaui.
Eſt autē huiuſmodi quæſtio admodū antiqua, & in Eccleſiaſticis tribunalibus ſæpe agitata, ac à Doctoribus cum alia quæſtione, an ſcilicet præfati Coloni collectari poſſint, confuſa, eo quod vtrumque vnum ſit mixtū vt infra ſuo loco dicetur, quamobrē publicæ cōmoditati opportunum duxi rem in vtramq; partē diſſerere.
Pro affirmatiua itaque ſententia quæ habet Colonos partiarios Clericorū tam ad laborandum cum bobus & plauſtris, quam ad collectas teneri, primo loco *Theſaur. deciſ. 116. n. 5. poſt Feder. de ſenis conſ.*
1 *122. nu. 10.* aiebat † ſeparatorum ſeparatam eſſe debere rationem, ac propterea cum portio fructuum colonica ſit quid temporale, & à Clericorum portione ſeparata, certè illius occaſione colonos ad præfata onera teneri vtpote impoſita percipienti fructus,
2 † vt de collecta firmat *Abb. conſil 40. nu. 7. Roland. conſ. 66. n. 29. lib. 1. Crauett conſ. 497. nu. 5. lib. 3.* quibus addi poteſt *Rota deciſ. 23. nu. 5. par. 2. diuerſ.* quod quidem argumentum corroborabat *Menoch. de arb. iud. caſ. 562. nu. 40.* per inductionem à ſimili, nam ſicut
3 dicimus onus præſtandi decimam etiam ad colonum pro fructuum portione ad ſe ſpectante pertinere, vt per *Innoc. in c. cum non ſit de decimis Zobar. in cap. tua nos eodem tit. Ripa lib. 2. reſponſ cap. 22. n. 104* ſic ob eandem rationem de dd. oneribus videtur iudicandum.
4 Cæterum † præfatum argumentum poſſet fortaſſe procedere (in ſententia nonnullorum) ſi ageretur de onere impoſito ſuper fructibus iam à ſolo ſeparatis, quos aſſerunt effectos eſſe quid temporale, nullamque ab agris Clericorum habere dependentiam, ac proinde vti colonorum laicorum patrimonium & à re eccleſiaſtica ſeparatum, poſſe grauari, & in his terminis reuera loquuntur *Feder. de ſen. & ſequaces,* vt aduertunt latè *Natt. conſ. 409. vol. 3. Surd. conſ 301. num. 89. vol. 3. Decian. conſ. 51. nu. 4. & 5. lib. 3. Bolt. conſ. 87. nu 32.* quamuis neque hæc opinio ſit de mente *Sac. Congregationis ſuper controuerſijs iuriſdictionalibus.* At in terminis noſtris, & de oneribus impoſitis ratione partis Colonicæ non dum ſolo ſeparatæ falſa eſt præfata argumentatio per ea quæ infra latè dicentur nu.
Ad inſtantiam verò, quæ dabatur de decimis reſponderi poteſt ponderando verba tex. in cap. tua nobis, & ibi Abb. de decimis, nempe decimas ſolui Deo, qui
eſt

eſt omnium Dominus; & ſic adeſſe for-
mam, & materiam ad talem impoſitio-
nem aptam; ſed in hiſce oneribus domi-
num temporalem nullum ius habere
in bonis eccleſiaſticis, vnde pars coloni-
ca ſumitur; & ſic tametſi perſona coloni
quæ eſt cauſa formalis, ſit ſubdita, deeſt
tamen cauſa materialis, ſine qua forma
nil operatur.

Secundò igitur *Theſaur. vbi ſup. nu. 6.*
aliud argumentum pariter à ſimili addu-
5 cebat, † vt nempe quemadmodum emen-
tes fructus rei eccleſiaſticæ tenentur ad
Gabellam pro emptione impoſitam.
*Archid. in c. vlt. de cenſib. in 6. Bertacchi.
in tract. de Gabell par. 7. q. 7.* quibus ad-
dendus eſt *Roland.* latè defendens *in conſ.*
6 *61. nu. 5. & per totum*, eo quod † exem-
ptio vectigalis non transeat in emptorem
*Alex. in addi. ad Bar. in l. licitatio § ſi mer-
catores ff. de publ. & Vectig.* ſic etiam ex
rationis identitate; & Coloni præfati
pro fructibus portionis colonicæ teneau-
tur.

Ad hoc argumentum reſpondeo ne-
gando aſſumptum; quod quidem plu-
rimos habet contradictores, tenentes
7 exemptionem † venditori conceſſam,
prodeſſe regulariter etiam emptori *Fely.
in prohem. decretal. verſ. Gregorius num. 6.*
vbi poſita regula, de qua latius *Nellus de
Santo Gemin. in tract. de Bannit. 2. par. 2.
temporis quæſt. 40. nu. 40.* vt in definitio-
ne vnius correlatiui, ſemper poni debeat
& alterum, infert ad doctrinam *Imol. &
Domin. in cap. eos de temp. ordi. in 6.* quod
ſi ſtatutum permittit aliquem emere ſine
ſolutione Gabellæ, intelligitur etiam per-
mittere vendere; & multis concludit na-
turam correlatiuorum communem eſſe
vtrique extremo; & vno contrahentium
prohibito, vel permiſſo, alterum cenſeri
prohibitum vel permiſſum. Et in puncto
immunitatem conceſſam venditori eſſe
cum emptore communem ne alias per
indirectum venditor grauetur, & rem vi-
lius vendere cogatur, tradit *Bald. in conſ.
31. lib. 1. Dec. conſ. 48. nu. 1. & 51. Imol.
conſ. 184. Siluan in conſ. 9. nu. 19. ver. &
hanc concluſionem Io. de Amic. conſ. 78.
Rolan. conſ. 61. nu. 18. vol. 4. Hiero. Gabr.
conſ. 161. lib. 2. Decian. conſ. 51. nu. 141. &
ſeq. vol. 3. Menoch.* pleniſſimè concluſio-
nem firmans, & contraria diluens *in
conſ. 136. per totum vol. 2. & de Arb. Iud.
caſ. 562. nu. 45. & ſeq.* & ita intelligendus
eſt *Bald. in conſ. 11. circa med. & conſ. 496.
ver. interdum vol. 4. Rimi. iun. conſ. 724.
nu. 48.* & poſt alios, quos cumulat & fœ-
dere diſtinctionis conciliat, tradit *Belleti.
diſqui. Cleric. tit. de exempt. Cleric. & eo-
rum bonorum à mun. publ. § 8. nu. 2. &
ſeqq. Loter.* poſt hæc ſcripta impreſſus *de
re beneficiar. d. q. 31. nu. 57.* ex quibus ap-
* paret hanc eſſe comm. opinionem.
8 Saluari † tamen poteſt *Theſaurus* in-
telligendo eum de Gabella, quam emptor
fructuum rei eccleſiæ ſoluit ex tranſitu il-
lorum de loco ad locum, prout reuera
loquitur *Archid.* ab eo citatus (non iam
in d. c. fin. ſicut eum mendosè citat, ſed
in *cap. penul. circa med.* cum quo ibi con-
cordat *Franch.*) tunc enim concedi po-
teſt emptorem non potiri clericorum vel
Eccleſiæ immunitate, eo quod huiuſmo-
di Gabella non ſoluitur immediatè ex
actu cum Eccleſia inito, ſed ex actu ex-
trinſecus adueniente, & nihil commune
cum bonis eccleſiaſticis habente, iuxta di-
ſtinctionem *Bald. in conſ. 3. ſtat. ciuitatis
Aſten. vol. 1. Siluan. conſ 9. ſub num. 19.
ver. & hanc concluſionem Hiero. Gabr.
conſ. 161 nu. 7. lib. 2.* declarat & exornat
*Menoch. conſ. 136. nu. 19. & per totum
9 lib. 2.* † Ob quam rationem idem de hu-
iuſmodi colonis partiariis eccleſiæ, de
loco ad locum tranſportantibus portio-
nem colonicam à ſolo ſeparatam reſpon-
dit *Surd. conſ. 301. nu. 89. & ſeq. lib. 3.*
10 Tertiò † mouetur *Theſaur. loco citato
nu. 7.* ex eo quia priuilegium immunita-
tis eſt ſtricti iuris *cap. priuilegia & cap. odia
de reg. iur. in 6.* ideo strictè interpretan-
dum, vt clericorum duntaxat vtilitatem
concernat, non item colonorum, qui ſunt
laici, & qui ſi eximerentur, commodum
principaliter conſequerentur; id quod
vltra *Theſaur.* conſiderauit *Pute. decif. 66.
nu. 1. lib. 1. in correctis, & Rota decif. 950.
par. 3. diuerſ.*

Cuius tamen argumenti & maior, &
minor propoſitio falſa eſt. Maioris falſi-
tas patet, tum quia non agimus de priui-
legio, ſed de libertate & immunitate à
iure diuino & canonico proueniente, vt
per *Grat. conſ. 130. lib. 1.* cui conſilio
ſubſcripſere *Alciat. Bero. & alij* quin imò
etiam ſi à Principis conceſſione manaſſet
adhuc nõ diceretur priuilegiũ, ſed benefi-
cium, latiſſimè interpretandum, eo quod
ipſius Principis duntaxat intereſſe con-
cernat. *l. fin. ff. de conſtit. princ. l. ſi quis in
de C. de bon. vacan lib. 10. cap. olim vbi glo.
Abb. & alij de verb. ſign.* & in puncto hic
agi de beneficio firmat *Grat. d. conſ. 130.
nu. 4. lib. 1.* Tum etiam quia eſto verſa-
remur in priuilegio (prout re vera non
verſamur) adhuc argumentum non con-
11 cluderet, † tunc enim priuilegium eſt ſtri-
ctiſſimè interpretandum, quando venit

con-

contra legem communem, ac ſi priuat
legem priuatam, vt contra ſtatutum vel
proclama, vtique lattiſſimè interpretari
debet *tex. eſt in cap. olim* iuxta intellectum
*Hoſtien. & Io. And. de Verb. ſign. Dec. con-
ſil. 48 ſub nu. 5. ver. & maximè Card. Se-*
12 *raph. decis. 728 nu. 2.* † & in terminis im-
munitatis, nos ad libertatem, ac ad ius
commune reducentis *Menoch. conſ. 540.
nu 18. lib 6. Surd. conſ. 197. num 4 & 5.*
immunitas enim non eſt duntaxat con-
ceſſa Clericis, ſed prædijs ipſis ex quibus
pars colonica deſumitur, vt infra oſten-
dam; propter quam rationem *Menochius*
ipſe contra Eccleſiam ſcribens, huiuſmo-
di argumentum repudiauit, *in conſ. 562.
nu 38* prætcrquamquod imò agimus de
rè fauorabili.

13 Ad † dignoſcendum enim an materia
fauorabilis ſit vel odioſa, conſideranda
eſt cauſa, ob quam particulariter eſt in-
ducta, cuius naturæ fauorabilis vel odioſæ
ſemper eſt eiuſdem diſpoſitio vt inquit
*Bald. in l. cunctos populos col. 12. ver. ſed
hic quæro de effectu C. de Sum. Trin. & fid.
cath. Roma. conſ. 32. num. 5. in fin. Alex.
conſ. 197. col. 1. vol 7. Corn. conſ. 89. col. 1.
vol. 3. Gozad. conſ. 5. nu. 6.* cum alijs, quos
in terminis noſtris congerit *Decian. con-*
14 *ſil. 51. nu. 47. vol. 3.* † Inficiari autem ne-
mo poteſt quin huius immunitatis cauſa
ſit apprimè fauorabilis, cum reſpiciat
pias cauſas ordinumque ac religionis
Chriſtianæ, fauorem, vt in puncto obſer-
uauit etiam *Roma in conſ. 87. in fin.* & in
fortioribus terminis *Syluan. conſ 9 n. 18.
ver. & maximè*, & eſt regulare vt fauore
Eccleſiæ & piæ cauſæ latiſſima fiat inter-
pretatio *l. ſunt perſonæ ff. de relig. & ſumpt.
funer.* cum alijs cumulatis per *Tiraq. de
priuil piæ cauſæ priuil* 101. ſequitur *Ro-*
* *ta decis 24. par. 2. diuerſ.* & alij commu-
15 niter. † Saluari autem poſſunt *ſcribentes*
dicentes immunitatem eſſe ſtrictiſſimè in-
terpretandam vbi tractatur de eximen-
do quem ab onere, cui iam ſubiacebat;
ſecus ſi (vt in caſu noſtro) de ſupponen-
do eum qui alias vti talis, & ſic vti Eccle-
ſiæ colonus non fuit adſtrictus, vt per
*Syluan. conſ 66. nu. 4. & 22. Crauet. con-
ſil. 726. nu. 5. & 8. Caph. conſ. 58. nu. 35*
16 *Surd. decis. 35. in fin.* † denique quia imò
ipſa collectarum onerumque materia
odioſa eſt, & ſtrictè interpretanda, ita
vt in dubio contra Cameram Principis
ſit pronunciandum *Corn. conſ. 198. nu. 8.
& conſ. 199. ſub num. 25. vol. 1. Beccius
conſ. 73. in fine Roma conſ. 87. nu. 40. Cra-
uett. conſ. 111. in fine Antonin. Variar. re-
ſol. lib. 1. reſol. 111. nu. 14.* licet Domini
Camerarij non facile huiuſmodi theori-
cam amplectantur.

Minor pariter propoſitio *Theſauri*, vt
ſcilicet exemptio colonorum reſpiciat eo
rum duntaxat fauorem, ſuſtentari non
17 poteſt. † Quia imò illa reſpicit particula-
riter fauorem Clericorum, qui prædia
ſua melioribus locabunt conditionibus,
vt infra latè oſtendam, & in ſpecie tra-
dunt. *Pariſ. conſ. 26. num. 10. & ſeq. &
nu. 16. vol. 1. Rolan. conſ. 61. lib. 4. Natt.
conſ. 114. nu. 19. Burſatt. conſ. 452. nu. 16.
Menoch. conſ. 136. nu. 13. lib. 3. Borgni.
decis. 44. nu. 98. par. 1. Leo in Theſa. fori
Eccleſ. par. 1. cap. 14. num. 6.* cum alijs
quos adducam *infra nu. 67.* & poſt hæc
ſcripta, benè deducit *Lotter. de re benefi-
ciar. q. 31. nu. 28. & ſeqq.*

18 Et fauorabilioribus pactis, † quæ ſunt
pars pretij *l. fundi partem ff. de contrah.
empt l. ſi venditor ff. de ſeru. export.* Prout
nec applicatur *decis. Rotæ 950. par 3. di-
uerſ.* quia loquitur in priuilegio perſona-
li conceſſo pro decimarum exemptione,
ad quas etiam Eccleſiaſtici eorumque
coloni tenentur.

Quartò pro hac parte adducitur ex
Theſa. d. decis. 116. nu. 10. & 14. & aper-
tius ex *Menoch. de arb. iud. caſ. 162. n. 42.
& ſeq.* quod coloni dicuntur negociari,
& quodammodo ſuis laboribus, & im-
penſis emere partem colonicam fructuū;
19 & ideo immunes eſſe non debent, † cum
Princeps onera poſſit imponere pro ne-
gociatione, & mercimonio *Luc. de Penn.
in l. vlt. quæſt. 15. C. de quib. muner. nemo
Lice. excuſ. lib. 11. & in l. vlt. C. de fun-
dis Cimitroph. lib. 10. Bar. in l. 1. C. de
anno. & tribu. Feder. de Sen. conſ. 141.
Io. de Plate. in l. nemo C. de dignit. Gemin.
in cap. quanquam de cenſibus Bertacch. de
Gabell. par. 2. quæſt. 6. Natt. conſ. 409.
nu. 1. & 6.* copioſè *Menoch. conſ 9. lib. 1.*
quod argumentum idem *Menoch. d. caſ.*
20 *562. nu. 43.* corroborat ex eo quod † nec
quidem Clerici immunes ſunt ab oneri-
bus pro negociatione impoſitis *cap. vlt.
de vit. & honeſt. cleric. Archid. Io. Andr. &
Franch. in cap. quanquam de cenſibus in 6.
Ripa lib. 2. reſponſ cap. 22. nu. 17. iuncto
num. 4.* vbi declarat. *Theſa. d. decis. 116.
nu. 10.* latè *Maccabru conſ. 18. nu 253.*

Duplici tamen medio id ſubuerti po-
21 teſt; primo affirmando † inter dominum
& colonum exerceri ſocietatem, non au-
tem negociationem, vt infra latè deducā
nu. 75. & probat tex. expreſſus in *l. ſi cum
villico ff. de Inſtit. act. Bar. in l. legatis in
princ. q. penul. ff. de lega. 3. Alex. in l. diuortio
n. 26. ff. ſolut. matrim. Crauett. conſ. 6. n. 11*

Secun-

Secundò quatenus etiam eſſet negociatio, cum ea non ſit prohibita, ſed omni iure permiſſa, imò & neceſſaria, profectò non intraut doctrinæ ſupra relatæ, quæ loquuntur in clericis negociantibus contra canonum inſtituta, qui ratione illius illicitæ negociationis tenentur ad onera, ſicque multo magis eorum coloni illicitè negociantes; at pro d. conductione licita neuter tenetur, nec coloni grauari poſſunt, quia per indirectum etiam Clerici grauarentur. † Imò ſi Princeps imponeret colonis clericorum onera pro dicto laborerio ſeu cultura prædiorum, incideret in *Bullam Cœnæ Domini*, quia indirectè ipſos eccleſiaſticos grauaret. *Nauar. conſ 32. nu 4. & 5. de ſent excom.* pulcrè *Leon. in Theſaur. for. eccleſ. par. 1 cap. 14. de Immun. bonorum Eccle. nu. 35.* & rurſus *par. 3. cap. 7. de excommun. nu* 119.

23 Quintò † *Theſau. iun. in addi. ad d. deciſ. 116.* ſui genitoris mouetur ex eo quod ſecundum eum immunitas eccleſiaſticis prædijs conceſſa, perſonalis eſt ac proinde clericorum perſonas non egreditur, nec ad colonos tranſit; adhoc enim vt immunitas ſit realis, neceſſe eſt vt principaliter concedatur rebus; hæc autem de qua agimus Clericis, & Eccleſijs eſt principaliter conceſſa, rebus autem ſecundariò videlicet intuitu perſonæ, vnde ſecundum eum reſultat priuilegium eſſe perſonale, ad quod citat *Rot. in deciſ. 26. par. 2. diuerſ.* ſed voluit allegare *deciſ. 23. eadem par. 2.* Quod ex eo confirmat quia ex bonis Eccleſiæ quæ tranſeunt in laicum non exemptum ſoluuntur onera iuxta opin. *Siluan. in conſ. 9. nu. 5.*

Hoc argumentum corruit ex ſecundo fundamento infra pro contraria ſententia adducendo, vbi probabimus huiuſmodi immunitatem eſſe realem, non perſonalem tantum. Confirmatio autem præterquam quod non tranſit ſine difficultate non applicatur, quia ſupponit iam dominium bonorum ex quibus colliguntur fructus, translatum eſſe in laicum; & ſic Eccleſia neque directè læditur, neque indirectè.

Sextò. *Menoch. d. caſ. 162. nu. 45.* in-
24 quit † mutata perſonæ conditione, cenſeri etiam mutatam bonorum conditionem, & conſequenter extinctum dici priuilegium *l. paulus* alias *pro procuratore ff. de acqui. hered. l. cum quidam §. ſi debitores ff. de public. & vectig. l. fiſcus ff. de iure fiſci. cap. vnic. §. verum de Iurep. in 6.* & tradunt *Anchar. conſ. 108. num. 5 Iaſ. conſ. 20. lib. 1.* copiosè *Tiraq. de retr. conſang. §. 1. glo. 13. nu. 12.* quibus addo *Rot. in Vicen. præcedentiæ 27. Aprilis 1694. coram Gypſio*; cum itaq; reſpectu fructuum qui colono acquiruntur mutata ſit conditio perſonæ priuilegiatæ, ſequitur partem colonicam poſſe à Principe grauari. Et pro comprobatione addi poteſt d. regulam potiſſimum procedere in collectis & oneribus imponendis, vt mutata perſona, mutetur ſtatus rei, & conſideretur qualitas noui poſſeſſoris, vt tradunt *Io. And. & Archid. in cap. 1. de Immu. Eccle. in 6. Alex. conſ. 35. num 18. vol. 4 Abb. conſ. 233. nu. 3. lib. 2. Anchar. conſ. 180. num. 5. Iaſ. conſ. 20. per tot. lib. 1. Rolan. conſ. 61. nu. 6. vol. 4. Tiraq. vbi ſupra Natt. conſ. 32. num. 5. & 6. Burſatt. conſ. 180. Germon. de Sacrorum immun. lib. 3. cap. 17. num 72.*

Sed & hoc argumentum facili negocio proſternitur, tum quia illud procederet fortaſſe in materia priuilegij perſonalis, nos autem verſamur in reali. *Dec. in l. in omnibus cauſis id de reg. iur.* Tum etiam quia tunc diceretur mutata perſona; ſi prædium ipſum ad manus laicas deueniſſet, vel ſi onus nullatenus influeret in dominos colonorum vel in eorum prædios, vt infra ſuo loco dicetur.

Septimò *Theſaur. Iun. in præfata additione* tangit aliud medium pariter à
25 ſimili; † vt ſcilicet quemadmodum em-
** phiteuta Eccleſiæ ex magis com. opin. tenetur ad onera, tametſi directum dominium ſit penes Eccleſiam, idque ſignanter tradit poſt alios *Valaſcb. de Iur. emphit. q. 17.* ita dicendum videtur in colono, qui fructus percipit ex fundo Eccleſiæ, vt poſt alios, quos congerit tradit *Peregr. de fideic art. 5. nu. 19.* Si enim dominium vtile rei ab Eccleſia inueſtitæ laico, eſt laicum temporale, & prophanum vt per *Valaſcb. de Iur. emphit. dicta quæſt. 17. nu.* 12. multo magis dominium fructuum portionis colonicæ, quod eſt totaliter proprium ipſius coloni, & à rebus Eccleſiæ omnino ſeparatum, vt ad rem noſtram conſiderat *Menoch. d. caſ. 562. ſub nu.* 45.

Sed reſpondetur in primis negando antecedens; nondum enim tranſiuit in iudicatum vt emphiteuta Eccleſiæ ad onera teneatur laicalia, & contrariam ſententiam ſectantur *Bar. in l. priuata*
ſ C. de excuſ. med. lib. 10. Iaſ. in l. 1. nu. 31. C. de Iur. emphit. Ruin. conſ. 111. nu. 10. lib. 5. Burſatt. conſ. 42. nu 22. lib. 1. Valenzuol. conſ. 100. num.* 81. & hinc inde
* adeſt com. opin. vt per *Ceuall. in ſpecul. com. contra com. q. 726.* qui inquit hanc negatiuam opinionem vti Eccleſiæ fauorabilem

rabilem eſſe ſequendam; quam etiam veriorem profitetur *Siluan. conſ. 9. & Oddus conſ. 70. nu. 31.* quod pro nunc non firmo.

26 Deinde negatur conſequens. † maximum enim eſt diſcrimen ineer emphiteutam & colonum, præſertim, quia ille, poſſidet pro ſuo, & habet iure proprio fructus, iſte autem poſſidet pro domino, ita reſpondet *Bald. in l. 1. ver. 6. C. de Iur. emphit. Alex. conſ. 4. ſub nu. 7. ver. & ex prædictis lib. 5. & conſ. 35. nu. 12. lib. 4. Feſtaſ. de collect. 2. par. c. 4. nu. 24.* & in terminis noſtris aduertit *Botta conſ. 87. ſub n. 28 & ſeq. Oſaſch. deciſ. 83. nu. 6. Natt. conſ. 312. nu. 5.* qui quidem *in conſ. 114. nu. 15.* plures inter illos affert diff rentias, & hoc pacto reſpondetur etiam ad tex. in *l. ſi pendentes §. ſi quid cloacarij ff. de Vſufr.* porrò onera prædicta non poſſunt imponi niſi poſſidenti pro ſuo, vt infra ſuo loco dicetur. Vnde ſtante rationis diuerſitate, non benè infertur de vno ad aliud.

27 Quod † autem colonus poſſideat pro domino, non pro ſuo; eſt luce meridiana clarius & patet ex tex. in *l. peregrè §. quibus ff. de acqui. poſſ.* tradunt *Iaſ. in l. naturaliter nu. 5. & 10. eodem tit. Contard. in l. 1. nu. 21. C. ſi de moment. poſſ. Menoch. de recup. poſſ. remed. 1. nu. 62.* & in terminis noſtris *Antonin. Variar. reſol. lib. 1. reſol. 111. nu. 9.* & quod colonus nec naturaliter, nec ciuiliter poſſideat tradit *Put. deciſ. 14. nu. 1. lib. 1.*

28 Octauò † præter ſcribentes conſiderari poteſt quod ſi res communis & à Clerico ac laico pro indiuiſo poſſeſſa, alteri vendatur, laicus tenetur pro rata pretii ipſum tangente ſoluere gabellam, quamuis pro alia rata Clericus ſit exemptus *Couar. pract. quæſt. c. 34 nu. 2. Molin d. Iuſti. tract. 2. diſp. 663. num. 7.* Vnde idem videtur dicendum inter Clericum & colonum, qui poſſident pro indiuiſo fructus prædii vt ſcilicet portio coloni grauari poſſit, licet alia Clerici rata ſit immunis.

Sed & hoc eadem facilitate diluitur, ob rationis diuerſitatem: quod enim ſocius ex rei communis venditione ſoluat Gabellam, nihil ad Eccleſiam, cuius intereſſe neque directè, neque indirectè tangitur, neque agitur de contractu cum illa celebrato, vnde argumentum concluderet ſi Clericus & colonus venderent alteri fructus recollectos: at ſi colonus grauaretur pro recollectione fructuum prædii Eccleſiaſtici, iam indirectè læderetur Eccleſia, vel perſona Eccleſiaſtica, ex infra late dicendis; vnde intrat regula vt ſocius in connexis fruatur priuilegio ſocii, qua de re latè diſſerui in *deciſione 24.*

29 Nono † Coloni Eccleſiarum ſubditi ſunt, & de iuriſdictione Principis ſecularis, ac de illius foro; ita vt propterea coram Iudice laico tam in ciuilibus, quam in criminalibus ſint conueniendi, nec fori declinatoriam valeant allegare. *Specul. in tit. de competen. iud. adit. §. 1. numero 27. Abb. Felyn. & Aretin. in cap. 2. de foro compet. Gemin. & Prepoſ. in cap. 1. ij quæſt. 1. Lap. alleg. 81. Feder. de ſen. conſ. 111. numero 9. Guidop. deciſ. 1. Franc. Marc. deciſ. 45. par. 2. Oſaſch. deciſ. 32. Theſau. deciſ. 22. per to-*
* *tam*, & eſt communis opinion. teſte *Capic. deciſ. 12. numero 2. Natt. conſ. 576. numero 3. & ſeq. Clar in §. fin. quæſt. 34. verſ. quæro nunquid*, qui loquitur de cle-
* ricorum famulis & de communi teſtatur, *Gabr. conſil 37. numero 4. vol. 2. Decian. in tract. crim. lib. 4. cap. 9. numero 88.* & fatetur etiam *Surd. conſ. 31. num. 72.* quibus addendus eſt *Purpur. conſ 594 circa fin. lib. 2.* dicens dd. colonos à Iudice ſeculari eſſe ad collectas cogendos. Adeo vt Clerici eorum domini volentes contra eos pro ipſa terrarum locatione, & ſocietate ſeu colonia litem mouere, eorum forum laicum ſequi teneantur, cum iſte non ſit caſus exceptus à regula textus in *cap. cum ſit generale de foro compet.* ita tradit *Marta de Iuriſd. par. 4. caſ. 112. ſub numero 1.* niſi tamen coloni ſe obligaſſent in forma Cameræ, vel Eccleſiaſticæ iuriſdictioni ſe ſuppoſuiſſent iuxta *l. epiſcopale iudicium C. de Epiſc. aud.* vt per *Couar. pract. qq. cap. 35 numero 2. verſ. 5. non video & Mart. vbi ſup. num. 12.*

Ad hoc autem argumentum ſatisfacit *Surd. in conſ. 301. ſub nu. 85. poſt Calder. & Ancbar.* ab eo relatos, dicens eatenus colonos perſonarum Eccleſiaſticarum eſſe de foro laicali, quatenus agitur de eorum perſonis (adde tù vel de bonis propriis) ſeeus autem ſi per indirectum ius domini læderetur, vel illi aliquod detrimẽtum, vel præiudicium inde reſultaret; prout contingeret in caſu noſtro, ſi imponerentur huiuſmodi onera, quæ mixta
30 ſunt, vt infra dicetur, † nec poteſt Princeps laicus ratione ſuæ ſubiectionis perſonalis ſupponere etiam rem exemptam. *l. forma verſiculo ſi verò quis ff. de cenſibus* facit etiam *Caph. conſil. 515. numero 1. & 2. lib. 4. Oddus conſil. 70 numero 26. Carolus de Graſſis* in puncto *de effect. clericatus effect. 3. numero 65.*

Ee ſicut

ſicut nec conqueri poteſt ſi in huiuſmodi caſibus dd. coloni gaudent priuilegio dominorum, quia id non contingit principaliter propter eos, ſed intuitu & fauore perſonarum Eccleſiaſticarum *cap. qua in Eccleſiarum* 12. *q.* 2. *Leon.* cum per eum relatis in *Theſa. for. Eccleſ. par.* 1. *cap.* 14. *nu.* 33. & quod quando incommodum vel damnum redundaret in dominum, etiam coloni & famuli fori priuilegio gaudeant, fatetur idem *Menoch. eod. caſ.* 562. *nu.* 11. Et ſic apparet in his terminis non adeſſe rationis identitatem inter forum & onera: quod enim conueniantur pro re non Eccleſiaſtica in foro laico, nulla ſubiectio Clericorum reſultat; quod autem ratione culturæ prædii Clericorum vel Eccleſiæ, oneribus ſubijciantur, vtique in ipſius prædij ſubiectione redundaret, & ſic ex diuerſis non benè infertur. Vnde non immeritò aſſerere poſſumus colonos Eccleſiarum quatenus ſunt coloni, & cum iſta qualitate. vti colentes prædia Eccleſiaſtica, non eſſe ſubditos Principi laico, licet ſint alio reſpectu.

31 Quod † autem addebatur ex *Marta* Clericos non poſſe eorum colonos coram ordinario conuenire ratione culturæ, niſi obligati ſint in forma cameræ vel per pactũ foro Eccleſiaſtico ſe ſubiecerint; non eſt tutum, quia imò cum agatur de ſocietate & contractu inito ſuper rebus Clericorum vel Eccleſiæ, epiſcopus eſt iudex competens, vt notatur *in c. iudicatum* 89. *diſt. & in cap.* 2. *de foro compet.* & tradit *Hier. Gabr.* (licet contra Eccleſiam ſcribat) *in conſ.* 37. *nu.* 10. *vol.* 2. ſubdit tamen ibi *nu.* 11. ſeruandam eſſe conſuetudinem; vnde ad tollendum omne dubium, cautela eſt vt eccleſiaſtici curent colonos obligari in forma Cameræ videlicet foro Eccleſiaſtico ſupponi.

Decimo pro hac parte facit alia conſimilis ratio, nempe Colonos præfatos, vti
32 ſubditos, ligari ſtatutis laicorum; Et † hinc eſt vt cõprehendantur in ſtatuto prohibẽte frumenta extra territorium aſportari, *Doctores in Clem. præſenti de cenſib. & in c. quanquam eodem tit. in* 6. cum alijs allatis à *Ripa in tract. de peſte tit. de remed. ad conſeru. V bert. nu.* 137. *V ulpell. in tract. de libert. Eccleſ par.* 2. *nu.* 17. *cum ſeq. ver. quid autem.*

33 Hinc † pariter tenentur ſoluere Gabellam ad portam ciuitatis, quando colonica portio ex bonis Eccleſiaſticis habita defertur *Capra reg.* 96. *nu.* 85. *Bertacch. de Gabell. par.* 7. *q.* 7. *ſub nu.* 13. *Boſſ. in tit. de Principe nu.* 174. *Burſatt. conſ.* 42. *nu.* 14.

34 Hinc † etiam colonus Clericorum ſi cõtrauenerint edicto de non ſeminando orizam etiam ſi prædia ſint Eccleſiaſtica puniri poſſe à Principe conſuluit *Hiero. Gab. in conſ.* 37. *vol.* 2. *& Menoch conſ.* 800. *per totum vol.* 8. ſequitur *V ulpell. in tract. de libert. Eccleſ. par.* 3. *nu.* 14. *&* 16. *Caball. reſol. crim. cap.* 12. *nu.* 4.

35 Hinc † rurſus puniuntur iidem ſi contrauenerint edictis à Principe tempore peſtis æditis, vt copioſè habetur per *Caball. d. caſ.* 12. *nu.* 4.

Sed & hoc argumentum ſimili medio,
36 quo præcedens ſubuertitur. † Eatenus enim coloni Clericorum ligantur ſtatutis laicis, quatenus inde per indirectum non reſultat dominorum læſio vt per *Surd. d. conſ.* 301. *nu.* 83. *& ſeqq.* alias ſecus quia vno prohibito, cenſentur omnia prohibita, per quæ ad illud peruenitur *l. oratio ff. de ſponſ. l. eos in fi. C. de V ſur. l. pupillus § ſed ſi per interpoſitam ff. de auct. tut.* cum alijs in terminis adductis per *Surd. eod. conſ.* 301. *nu.* 74.

Vnde non obſtat primum exemplum adductum de ſtatuto prohibente aſporta-
37 tionem frumenti, † id enim eſt onus reale afficiens ipſos fructus poſtquam ſunt in poſſe coloni, & iam illius patrimonium eff. ctū; vnde nihil ad Clericos, & in iſtis terminis procedit regula, vt mutata conditione perſonæ poſſidentis, mutetur quoque rei poſſeſſæ conditio *l. fiſcus de iure fiſci* cum alijs in propoſito congeſtis per *Syluan. conſ.* 9. *nu.* 4 *&* 5.

38 Eiuſdem † farinæ eſt ſecundum exemplũ; ideo enim dd. coloni ſoluunt Gabellam ad portam ciuitatis, quia iam portio colonica eſt à ſolo ſeparata, & effecta proprium coloni patrimonium, ſeu peculium vnde neque directè neque indirectè læditur Eccleſia, ita reſpondet *Surd. d. conſ.* 301 *nu.* 90. *& Decian. conſ.* 51. *nu.* 4. *&* 5. *vol.* 3. ſecus autem eſt quando onus reſpicit contractum, ſeu ſocietatem cum Eccleſiaſtica perſona initum.

39 Tertium † exemplum non eſt verum, quia imò cum prohibitio ſeminandi orizam afficiat ipſa prædia, & reſtringat Eccleſiæ libertatem, non compræhendit prædia Clericorum vt latiſſimè & egregiè defendit *Surd. d. conſ.* 301. *per totum* ſcribens in eadem cauſa contra *Gabr. & Menoch.* quos benè reprobat, & dixi ego *in deciſ.* 12. *nu.* 51.

40 Quartum † exemplum in genere ſumptum non officit, niſi quatenus afficeret bona Eccleſiaſtica vt contingeret in d. prohibitione ſeminandæ orizæ in qua malè *Caball.* d. concluſionem exemplificat; qui propterea cautè legendus eſt.

Vnde-

41 Vndecimò † Cum opera præfata nempe Arcis fortificatio, arginum, pontiumq; reparatio, foſſatorum mundatio ſaliſque vectatio, publicam reſpiciant vtilitatem, ſine dubio coloni Clericorum comprahendi videntur, præſertim ſtante modico Eccleſiæ præiudicio vt per *Gabr. d. conſ. 37. nu. 6. lib. 2.* adeout imò etiam ipſimet Clerici comprahendi deberent iuxta opinionem *Menoch. conſ. 800. per totum vol. 8.*

Sed & hoc pari facilitate corruit; quia cũ dd. onera imponantur intuitu ipſorum prædiorum, vt infra deducam, vtique non ſufficit vtilitas publica niſi alia concurrant requiſita de quibus in *cap. non minus & in cap aduerſus*, & vtrobique notant, *ſcribentes extr. de Immu. Eccle.* cum alijs relatis per *Leon. in Theſaur. fori Eccle. par. 1. cap. 14. numero 24. & ſeq.* & tradit *Molin. tract. 2. de Iuſti. diſp. 672. concl. 1. & Rota in Valentina Gabellæ 10 Decembris 1598. coram Orano*, & ego latè deduxi *in deciſ. 12. nu. 18. & 25. & ſeqq.*

42 Duodecimò † denique concurrere vi-
* debatur communis *DD.* ſententia tenentium huiuſmodi onera afficere etiam colonos Eccleſiæ, perſonarumque Eccleſiaſticum pro qua *Theſaur. dicta deciſ. 116. numero 8.* adducit *Feder. de Senis conſil. 111. Bertacch. de Gabell. par. 7. quæſt. 7. num. 13. Gemin. in cap. quanquam in fin. de Cenſib. Areti. in l. placet in 3. col. verſ. capio gloſam in verb. extraordinarium C. de ſacroſ. Eccle. Io. de Plate in l. ſenatorũ C de Dignit. lib 12. Brun. in tract. de ſtatut. excluſ. fœmin. art. 8. q 22. nu. 110. ver. & pro hac parte in fi. illius quæſiti Boſſ. tract. crim. tit. de Principe n. 121. Ferrett. de Gabell. nu. 537.* ſubdens *idem Theſ.* id videri ex mente *Inno. in cap. non minus & ibi Abb. numero 14. ver. vel 2. de Immunit. Eccleſ.* firmantium colonos teneri ad quædam munera, à quibus Eccleſia eſt exempta.

Et pro portione colonica præfatos colonos omnino teneri voluit *Remig. de Gonn. in tract. de Charit. ſubſid. q. 61. n. 20 & ſeq. Ripa in tract. de Peſte par. 3. q. 15.* quibus auctoritatibus *Theſa. iunior ibidem in additionibus* addit *Boer deciſ. 215. nu. 19. Rolan conſ. 61. & ſeq. lib. 4. Summ. Silueſtr. in verb. excommunicatio 9. n. 48. Molignat. q. 137. Io. Anto. de Nigr. in repet. extrauag. vnica num. 306. de Vit. & honeſt. Cleric. Pinell. de bonis Matern. 2. par. ſub nu. 72. Carocc. de loca. par. 4. q. 25. de collecta nu. 34. 35. & 43.* vbi limitat in nimio grauamine *Capra regul. 96. nu. 55. & 86. Lud. de Silueſtr. inter conſil. Rimin. ſen. conſ. 747. lib. 4.* His autem *Menoch. d. caſ. 562. nu. 37.* rurſus addit *Salic. in l. vniuerſi C de Vectig. & cenſit. Iſern. in cap 1. nu. 57. quæ ſint regalia Pelyn. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ n. 99. de Conſtit. Guidop. q. 208. Luc. de Penn. in l. vnica col. 2. ver. vnde ſi res C. de Imponen. Lucr. deſcrip. lib. 10. & in l. 3. q. 17. C. de quib. mun. vel præſta. lib 10. Parpal. in l. placet nu 73. C. de Sacroſ. Eccle. Rolan. conſ. 66. nu. 29. lib. 1. Hier. Gabr in conſ 73. nu. 5. lib. 1.* ſed puto voluiſſe eum citare in *conſ. 37. lib. 2. Maccabru conſ. 18. nu. 54. Burſatt. conſ. 25. nu. 3 ver. quia* & apertius *in conſ. 42. n. 16. lib. 1.* quibus denique addi poſſunt *idem Menoch. de arb. caſ. 180. nu. 8. Marta* Eccleſiaſticæ iuriſdictionis alioquin acerrimus defenſor in *tract. de Iuriſd. par. 4. caſ. 112. num. 2. Botta in Memorabil. ver. Colonus Eccleſiæ Brunor. à ſole in compend. reſol. ver. coloni Eccleſiarum*, qui omnes ſunt trigintaquatuor, Doctores, conſti-
* tuentes dubio procul communem opinionem.

43 Quinimò † ad mæniarum reſtaurationem etiam ipſimet Clerici teneri videbantur, per Epiſcopum tamen cogendi ex mente *Bald. in l. ad iſtructiones nu. 2. & 3. C. de Sacroſ. Eccleſ. & in l. de his C. de Epiſc. & Cler. Auth. ſtatuimus C. eodem Leo. Theſ. for. Eccleſ. lib. 1. cap. 14. ſub nu. 22. ver. ſecundo*, qui quidem tametſi loquantur de tempore belli; videntur tamen etiam caſui noſtro deſeruire, cum fortificatio, de qua agitur, fiat pro ciuitatis Arciſque Mirandulanæ aſſecuratione, habito reſpectu ad bella, quæ rationabiliter in Italia futura eſſe perhibentur, quæ ſuſpicio poſt hæc ſcripta nimis
44 verificata fuit. † Munitiones autem Ciuitatis ſemper ſunt in otio tractandæ, tunc enim malè quæruntur, quando neceſſariò indicuntur inquit *Luc de Penn. in l. fin. q. 2. C. de quibus muner. nemin. lic. ſe excuſ. lib. 10.*

45 Cæterum † conſtanter negatur dictam opinionem eſſe communem Aduertendum eſt enim quod *Feder. de Sen.* qui originaliter illam tenuiſſe, dicitur, & quem, vti coripheum, cæteri ſequuntur, loquitur extra terminos quæſtionis noſtræ, nimirum de Gabella, quæ ad portam ciuitatis pro portionis colonicæ introductione, vel vectatione ſoluitur, & ſic agit de Gabella merè reali, videlicet, quæ impoſita eſt fructibus iam à ſolo ſeparatis, & de colonorum patrimonio effectis, & quamuis addat illa verba *& alia onera &c.* exempla tamen declarãt

in quibus terminis ipſe regulam poſuerit; ita in puncto reſpondet, eumque intelligit *Natt. in conſ.* 409. *num.* 6. *&* 7. *Siluan. conſ.* 9. *ſub num.* 25. *ver. ad conſil. Feder. Burſat. conſil.* 25. *ſub num.* 3. *ver. quia primo & num. ſeq. lib.* 1. *Decian.* cum per eum relatis *conſ.* 51. *num.* 4. *&* 5. *lib.* 3. *Botta conſ.* 87. *num.* 32. *Eugen. conſil.* 96. *num.* 13. *Cattus inter conſ. Rimin. ſen. conſ.* 740. *ſub num.* 12. *ver. quamuis Purpurat. conſ.* 594 *num.* 4. *Rota in Corrigien. Gabellæ* 27. *Nouembris* 1602. *&* 12. *Martij* 1603. *coram Iuſto*. nec ſine violentia poſſet extra dd. terminos trahi. *Feder.* dum vtitur illo argumento ſeparatorum, ſeparatam eſſe rationem, quod non niſi in fructibus à ſolo ſeparatis verificari poteſt vt ſupra oſtendi. Sed & ferè omnes illius ſequaces loquuntur pariter extra noſtram materiam. Nam *Innoc. & Abb.* agunt de caſu particulari, & prorſus perſonali, nempe de onere ſubeundo in edicto principis. *Salyc.* loquitur in fiſco, non in Eccleſia. *Fely.* ſequitur ſimpliciter *Federicum*, ac proinde ſecundum eum eſt intelligendus. *Bertacc.* loquitur de Gabella pro fructuum iam ſeparatorum de loco ad locum tranſportatione *Luc. de Penn. & Brun.* loquuntur de emphiteuta, in quo iam deduxi adeſſe rationis diuerſitatem, ex quo poſſidet pro ſuo. *Rolan.* loquitur quidem de colonis in genere, nihil autem dicit de iſtis partiarijs Clericorum vel Eccleſiæ, & ſequitur ſimpliciter *Lucam de Penna*, & quatenus exemplificat in decimis, videtur loqui extra terminos noſtros. *Gabr.* loquitur de ſtatuto prohibente Orizæ ſationem, in quo vt dixi meritò reprobatus fuit à *Surd. conſ.* 301. & à nobis quoque in *deciſ.* 12. *nu.* 51. & adducit rationem ineptam, nempe Eccleſiæ præiudicium inde reſultans eſſe modicum, cum tamen vbi agitur de libertate & immunitate Eccleſiæ, nõ detur modicitas, vel paruitas materiæ. *Maccabru.* examinat duntaxat *conſilium Ancharani* 162. & inclinat in contrariam partem *Burſat.* militat in noſtris caſtris quoties non agitur de fructibus iam à ſolo ſeparatis, & de colonorum patrimonio effectis, & ſic pro iſta opinione vix remanent 25. doctores, quorum nonnulli ſunt pariter intelligendi de fructibus à ſolo ſeparatis vt dicam *in ſeq. deciſ. nu.* cum tamen pro contraria ſententia longe plures & numero & pondere exiſtant vt infra apparebit.

46 Quod † autem addebatur ad mæniarum inſtructionem teneri etiam Clericos ab Epiſcopis cogendos, falſum eſt abſolutè loquendo quia tex. in *l. ad inſtructionẽ cum ſimilibus* correctus fuit per *cap. non minus & cap. aduerſus de Immun. Eccleſ. Bald.* autem & *Leo. in Theſa. for. eccle.* loquuntur de tempore belli quando ſcilicet adeo vrget præciſa neceſſitas, vt aliunde prouideri non poſſit, nec ad Summum Pontificẽ ob tẽporis anguſtiam pro beneplacito pateat opportunus recurſus, tũc enim non videtur inconueniens Epiſcopum congregato Clero poſſe indulgere vt Eccleſiaſtici ſponte oneribus huiuſmodi ſe ſubijciant ob imminentem neceſſitatem. At nos Deo miſerante in huiuſmodi anguſtijs non reperiebamur, licet autẽ prudẽtes Principes munitiones in otio tractare debeãt, non inde ſequitur vt Clericos indirectè vexare valeant; non potius hoc pacto iram Dei prouocẽt, & inde attrahant bella, vnde auertere ſatagunt, vt expetiẽtia non ſemel docuit, & aduertit etiam *Leo. in d. Theſ. fori Eccleſ. d. c.* 14 *nu.* 42. *& ſeq.* & poſt hæc ſcripta, an id in caſu no-

47 ſtro euenerit, omnes norunt. † Quinimò de iure ipſe Princeps cuius eſt Ciuitas, ex tributo vel annuis ſuæ Cameræ emolumentis ex eadem vrbe prouenientibus, aſſignare debet tertiam partem pro noua conſtructione, reparatione, vel munimine mæniorum; qua tertia parte non ſufficiẽte, de ipſius ciuitatis publica pecunia eſt ſupplendum; eaque non exiſtente, vel non ſufficiente, talea inter ciues eſt imponenda, iuxta bonorum cuiuslibet æſtimum, vt ex pluribus ſimul iunctis iuribus habetur, nempe *l.* 3. *C. de diuerſ. præd. Vrb. & ruſt. lib.* 11. *l. ne ſplendidiſſimẽ C. de oper. publ. l. fin. C. de Vectig. §. iubemus in Auth. de collat.* & tradunt *Io. de Amic. in conſ.* 99. *Petr. Iacob. in ſua Prax. tit. de refect. murorum*, cũ alijs latè congeſtis per *Remig. de Gonn. de Charit. ſubſid. q.* 62. *n* 123. *cum alijs ſeqq.* & quamuis *Io. de Platea in d. l.* 3. *C. de diuerſ. præd. lib.* 11. dicat præfata iura nõ ſeruari de conſuetudine; huiuſmodi tamen laicorum conſuetudo non poteſt prædijs obeſſe clericorum vt infra ſuo loco dicetur.

Leuia ſunt igitur & admodum inania fundamenta, quibus opinio affirmatiua

48 fulcitur; † vnde verior & ſequenda eſt contraria negatiua ſententia, vt ſcilicet coloni perſonarum eccleſiaſticarum ad ſuprarelata onera nequaquam poſſint cogi, quæ quidem validiſſimis rationibus comprobatur.

Primò itaque mouer ex qualitate, & natura onerum eorundem, quæ quidem ſunt mixta, cum habeant onus cum ſumptu in quibus ſcilicet perſonæ opera, rerumque impe-

impendum vertitura, ita vt de munere
perſonali participent quatenus annexum
habent onus perſonæ; & de reali quate-
nus ſunt cum ſumptu, & ſic dicuntur pe-
rangariæ vt declarant *Inno & Abb. in*
cap. non minus de Immu. Eccle. gloſ. in
l. neminem C. de ſacroſ. Eccle. & poſt *Rim.*
in conſ. 740. *num.* 12. *& ſeq. vol.* 4. tradit
Surd. conſ. 301. *nu.* 90. *vol.* 3. *Pet. de An-*
tibo in tract. de Munerib. §. 2. *primæ diui-*
ſionis mun. ver. mixta munera num. 20.
Guid de Cugn. in tract. de muner nu. 31.
inter tract. diuerſ. tom. 12. *Natt. conſ.* 409.
nu. 8. *vol* 3.

49 Et † quod onera habentia animi vel cor-
poris ſollicitudinem, annexo ſumptu, di-
cantur mixta, probatur in *l.* 1. *in fin. ff.*
50 *de muner. & honor.* † Tum etiam quia
indicuntur perſonæ pro rebus, & conſe-
quenter ſunt mixta *l. reſcripto §. fin. ff. de*
muner. & honor. vt ibi Doctores Io And.
de Nigris latiſſimè *in clem. vnic. ver. pri-*
uilegio num. 158. *de Vit. & honeſt. cleric.*
Bald. rationem reddens in *l propter hono-*
rem ff. qui bon. ced. poſſ. qui loquens de
collectis, inquit eſſe materialiter onera
rerum, formaliter onera perſonarum,
cumque forma & materia faciant vnum
totum, ideo dici onera mixta; ſequitur
Natt. conſ. 160. *nu.* 7. *Oſaſc. deciſ.* 95. *n.* 46.
& in propoſito *Botta d. conſ.* 87. *num.* 16.
51 & in terminis † quod tribuere equum,
currum, vel quid ſimile vt inſeruiat in
aliquo opere, ſit munus perſonale ad-
uertit *Molin de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 661.
52 *nu.* 12. Et † quod inſeruire propriis ex-
penſis cum ſuis be[illegible]s, ſit onus mixtum
reale & perſonale tradit idem *Molin. d.*
diſp. 661. *nu* 13. per tex. in *l. neminem*
cum glo. 1 *&* 2. *C. de Sacroſ. Eccleſ. &*
in l. nemo de conſil. publ. & Angar.
lib. 12.

53 Quod † autem indicantur perſonis pro
rebus, tergiuerſari non poteſt, cum in eis
non habeatur præciſa, & immediata ra-
tio ad fructus, ſed ad ipſa prædia, quæ
colunt; non enim grauantur ad ratam
fructuum, qui ſingulis annis colliguntur,
ſed ad ratam bubulcarum terræ, vel ſal-
tem pro ipſa colonia, habito reſpectu
non ad quantitatem fructuum recolle-
ctorum, ſed ad ipſa prædia, vt conſtat
ex ipſa taxa, ſeu partitione vel æſtimo à
miniſtris D. Ducis confecto, vt in ſimi-
li aduertit etiam *Gratus conſ.* 130. *ante*
num. 5. *lib.* 1. & poſt alios quos refert
Eugen. conſ. 96. *ſub num.* 10. tametſi
idem dicendum eſſet ſi fructus grauaren-
tur, *vt infra nu.* 58. *& ſeq.*

Cum itaque ad huiuſmodi impoſi-
tionem conſtituendam requiratur per-
ſona pro forma, & res pro materia,
non ſufficit perſonam eſſe principis iu-
riſdictioni ſubiectam, niſi etiam ſit res,
itaut forma applicari poſſit materiæ ad
conſtituendum hoc totum, videlicet
onus hoc mixtum vt per *Corn. conſil.* 199.
num. 11. *vol.* 1. *Surd. conſil.* 262. *nu-*
mero 28. *vol.* 2. Et conſequenter ex quo
hic adeſt incapacitas in materia, quia
prædia ſunt clericorum, & extra Princi-
pis iuriſdictionem, vtique eiuſmodi im-
54 poſitio ſubſtineri haud poteſt: † nam
materia & forma conſtituunt vnum
totum indiuiduum, quod dicitur irri-
tum in totum, ſi pars eius vitiatur *l. in*
hoc iudicio ff famil. herciſc. Bal. in l.
quemadmodum numero 9 *C. de agri. &*
55 *cenſ. lib.* 10. † onera enim huiuſmodi
fundantur in materia in eiſque pro cau-
ſa finalis conſideratur res ipſa, illiuſque
dominium, vt deducitur ex *l. reſcripto*
§. patrimonialia ff. de muner. & honor.
& notat expreſſè *Bald.* loquens de col-
lectis in *auth. defuncto numero* 12. *C. ad*
Tertull ſequitur *Natt. conſ.* 149. *num.* 4.
& conſ. 160. *num.* 7. dixi in *deciſ.* 35.
numero 15. quamuis ibi addiderim ma-
gis principaliter perſonam, vti nobilio-
rem conſiderari.

56 Et † hinc inſurgit ſecundum funda-
mentum, nimirum quod cum coloni
non ſint prædiorum domini, non tenen-
tur ad tributa, vel alia onera tex. in
l. ſi penes C. de Agn. & cenſi. lib. 11.
quem textum loqui de colonis partiariis
aduertit *ibidem addens ad Bar* & patet ex
Soccin. ſen. conſil 119. *numero* 2. *lib.* 1.
& huiuſmodi onera mixta non ſpectare
ad colonos pro rata fructuum, quos in-
de percipiunt, ſed ad dominos prædio-
rum eſt *glo. in Clem.* 1. *& ibi Doctores de*
Decim. & in l. ſi penes vbi Io. de Plat.
num. 2. *C. de Agri. & cenſ. lib.* 11 *Ang.*
in auth. de Alien §. quia verò Bald. in l 1.
C. de Epiſc. & Cler. Fely. in cap. 1. *num* 3.
de foro compet. & tradunt diſtinguendo
Bar. & alij in l. 1. *C. de Anno. & trib.*
lib. 10. & benè firmat *Natt conſil.* 409.
per totum Bartol. de Gabell. par. 7. *nu-*
mero 14. *&* 15. *Thomat de Collect. §. quiſ-*
piam numero 8. *Rim. iun. conſ.* 353. *nu-*
mero 178. *lib.* 4 *Decian. conſ.* 51. *nume-*
ro 14. *lib.* 3. *Botta* plurimos congerens,
conſilio 87 *numero* 16. *Borgni.* cum per
eum relatis *deciſione* 44: *ſub numero* 14.
Surd. conſilio 301. *numero* 90. *lib.* 3. *Mar-*
ta de Iuriſdictione. par. 4 *cap.* 13. *nu-*
mero 23. vbi alios cumulat, *Anguiſciol.*
conſ. 62. *nu.* 100. *lib.* 3. *Capic. dec.* 12. *in fine*

*Oſaſcb. deciſ 83. Rota in Corrigien. Gabel-
le 27. Nouemb.* 1602. *& 12. Martij* 1603.
coram Iuſto. Quin imò etiam DD. ſcri-
bentes contra eoſdem colonos, fatentur
illos non teneri ad onera impoſita perſo-
nis pro rebus & ſignanter *Menocb. cod.
caſu* 562. *num.* 53. *& Tbeſa. d. deciſ.* 116.
nu. 10. vnde apparet allucinatum fuiſſe
Ripam in reſpon. 2. *nu.* 15. *de Eccle. edif.*
ſecus ſentientem.

Quod quidem ſolidiſſimo ſundamento
57 confirmatur: quia portio † colonica ce-
dit colono duplicem ob cauſam, ſcilicet
pro ſumptibus expenſiſque omnium ad
cultum neceſſariorum, & pro mercede
laboris, operæque impenſæ; in his enim
duobus ſimul innẽtis conſiſtit iuſtitia aſſi-
gnationis dictæ portionis colonicæ, vt
poſt alios aduertit *Petr. Barboſ. in l. fru-
58 ctus nu.* 17. *ff. ſolut. matrim.* † quo fit vt
ſi colonus in dicta portione aſſignata col-
lectetur, vel alio onere grauetur, iam vel
contractus remaneat iniuſtus, vel Eccle-
ſia ſeu Clericus eidem omne damnum
vel grauamen in onere ſubeundo paſſum
reſundere debeat, vt poſt alios nouiſſimè
aduertit *Lotter. de re benefic. quaeſt.* 31.
nu. 50. & hinc rurſus reſultat eos non
modo collectari non poſſe pro prædijs, ſed
nec quidem pro fructibus pro portione
colonica aſſignatis, qui ſunt adeo labori
& expenſis commenſurati, vt vix fructus
59 dici poſſint. † Coloni enim totum ſemen
de ſuo ponunt quod à domino haud repe-
tunt, etiamſi nihil germinauerit *l. ſi vno
§. vbicunque ff. pro ſocio Canoniſtæ in c.
tua nobis il ſecondo* per illum tex. *de decim.
Bal. in l.* 1. *ſub nu.* 9. *ff. pro ſocio*. Non
participant de fructibus arborum *Specul.
tit. de locato §.* 1. *ver. illud autem Franc.
Marc. deciſ.* 888. *nu.* 12. vbi ipſi cum eo-
rum familia ad culturam, curamque præ-
dij non ſunt ſatis, conducere tenentur
pretio operarios, licet quandoque nihil
inde percipiant *glo. ſing. in d. Clem.* 1.
ver. excolendas de decim. fructus ſeu por-
tionem dominicalem ſuis ſumptibus ad
domum domini portare debent. *Petr. de
Vbald. tract. de duobus fratribus par.* 11.
col. 11. *Franc. Marc. vbi ſup. n.* 13. Nullas
* deducunt expenſas, vt notant *omnes in d.
cap. tua nos Capic. deciſ.* 20. *nu.* 14. Deni-
que ſubmittunt pretium ſeminis cæteroſ-
que ſumptus; operaſque ſuas & familiæ
diuinæ miſericordiæ, vt benè dicit *glo. in
d. ver. excolendas in fine*. Vnde portio
colonica, quam percipiunt, non tam
fructus dici poteſt, quam pretium ſemi-
nis, merceſque laboris.

Tertiò pariter ex primo ſundamento
reſultat & aliud, cõſiderata qualitate im-
60 munitatis de qua agimus, † quam tametſi
nonnulli arbitrati ſuerint eſſe perſonalem
nimirum ipſis Clericis conceſſam; ex ve-
riori tamen ſententia receptũ eſt illam eſ-
ſe realem, ipſiſque prædiis conceſſam
tex. eſt expreſsus in *l. placet C de ſacroſ.
Eccleſ.* ibi, *ne prædia vſibus cæleſtium ſe-
cretorum ordinata, ſordidorum munerum
fæce vexentur, nil extraordinarium ab hinc
ſuperindictumuè flagitetur*; quæ verba ca-
nonizantur in *cap generaliter §. nouorum
16. q.* 1. eſt etiam tex. *in auth. de eccle-
ſiaſticis titu. §. ad hæc ſancimus*; cum cæ-
teris iuribus & auctoritatibus cumulatis
per *Menocb. de arb. iud. caſ.* 562. *ſub n.* 20
ver. ſecundus eſt caſus & num. 21. *&* 38.
idemque tenet *Siluan. conſ.* 9. *nu.* 22. *&
Bellett. diſqui. Cleric. tit. de Immun. Cle-
ric. & eorundem bonorum à muner. publ.
ſub nu.* 1. (vbi tamen adducit quaſdam
auctoritates ad rem non facientes,) com-
probat iuribus & rationibus *Suar. in de-
fenſ. fid. catbol. contra Regem Angliæ lib.* 4.
cap 24. *per totum*; & ita firmauit *Rota in
Cartaginen. decimarum* 10. *Decẽbris* 1578.
coram Bubalo & in Corrigien. Gabellæ 22.
Nouembris 1602. *coram Iuſto.* vbi ad hoc
adducitur etiam tex. *in cap. non minus de
Immu. Eccle.*

Nec inde re vera ſequitur inconue-
niens à *Tbeſauro d. deciſ.* 116. conſidera-
tum, vt nempe ſi exemptio eſſet realis,
tranſiret ad emptores: quia prætereaquam-
quod ipſe non reſpondet ad ſupracitata
iura, quæ euitari non poſſunt, immuni-
tas iſta non eſt conceſſa huic, vel illi præ-
dio propter ſe; ſed omnibus prædijs eccle-
ſiaſticarum perſonarum, & quatenus ea
ſunt talia; vnde facta alienatione, & mu-
tato dominio, iam non ſunt amplius præ-
dia perſonarum Eccleſiaſticarum, ſed mu-
tant ſpeciem, & per conſequens immuni-
tatem amittunt.

Vel fortè magis propriè loquendo exẽ-
ptio hæc dici poteſt mixta, vti perſona-
rum, rerumque ratione conceſſa, vt in
ſimili habetur per *Menocb. conſ.* 276. *n.* 8.
ver. 2 ac propterea competit quibuſcun-
que dd. prædiorum colonis, quando ex
eorum grauamine attinguntur bona cle-
ricorum *glo. in Clem.* 1. *in ver. excolendos
de decim. & ibi Abb. & Imol. Rota dec.* 4.
de priuil. in antiq. & deciſ. 23. *nu.* 2. *par.* 2.
diuerſ. & in deciſ 950. *par.* 3. *etiam diuerſ.
& in dd. Cartaginen. & Corrigen.*

Quartò moueor quia tametſi huiuſmo-
di onera dirigantur directè contra colo-
nos & ſic aduerſus perſonas laicos, indi-
rectè tamen tendunt contra Clericos, il-
loſque

loſque grauant ; præſertim dum diſtra-
huntur coloni, vna cum bobus ad agro-
61 rum cu'turam deſtinatis;nam † quod atti-
net ad boues benè dicebat *Botta d. conſ.
87. nu. 29.* bones & æquos eſſe fundi par-
tem, nec in illis grauari poſſe colonos,
quin per indirectum grauètur & domini,
quia quicquid eſt in fundo paratum eſt
gratia colendi, colligendi, conſeruandiq;
fructus *l. inſtrumenta l. quæſitum ff. de
fund. inſtru. glo. in l. 2. ff de verb. ſign.* &
in indiuiduo quod huiuſmodi animalia
ſint inſtrumenta fundi Eccleſiaſtici aduer
tunt *Feſtaſ de Collect. par. 4. cap. 2. nu. 1.
cum ſeq. Caroce. in tract. de loca. & conduc.
fol. 210. Surd. conſ. 338. n. 14. lib. 3. Botta.
vbi ſup. nu. 23. 25. 29. & 32. Tiraq.* cum
per eum congeſtis *de retract. conſang. §. 1.
glo. 3. num. 118. & Rota in d. Corrigien.*
quæ inquit ex hoc innoteſcere grauamen
ſuper illis re vera habere reſpectum ad
bona.

Quod autem attinet ad colonorum
perſonas, dum oneribus publicis occu-
pati nequeunt debito tempore præeſſe
prædijs vel frugibus, eccleſia minorem
fructuum numerum percipiet; terra enim
eo fæcundior, quo frequentius & tempe-
ſtiuius colitur; & ſic quo nos vertamur,
ſemper apparebit Clericorum præiudi-
62 cium indirectè inſurgere. † Quæ autem
directè concedi nequeunt, non debent
per indirectum permitti tex. in terminis in
cap. eos qui §. nos igitur, ibi *ſeu alio quouis
titulo, modo vel quæſito colore de Immu. Ec-
cle. in 6. cap. ſtatutum ibi directè vel indi-
rectè de hær. in 6. cap. quanto de priuil. in
ſexto l. quidam cum l. ſeq. ff. ſi quis aliq.
teſt probib.* cum ſexcentis ſimilibus *Lapus
alleg. 92. nu. 3 Gemin. in cap. quanquam
de cenſibus in 6. Aret. in l. placet C. de ſa-
croſ. Eccleſ.* & in materia noſtra poſt alios
aduertit *Card. Tolet. in Inſtru. Sacerd.
lib. 1. cap. 37. nu. 12. Gramat. decis. 100.
63 nu. 10.* † Vnde ſtatutum contra ſubditos
ſubſtineri haud poteſt in ijs, in quibus af-
fert in conſequentia præiudicium Eccle-
ſiæ. *Ancbaran. in l. cum pater §. donatio-
nis ff. de legat. 3. Socci conſ 272. n. 8 vol. 2.
Rip. reſpon. 88. Boer. deciſ. 125. Surd. conſ.
64 301. nu. 76.* † & coloni ſortiuntur priui-
legia Clericorum quando illorum vſus
ex onerum ſubiectione incommodior
redderetur. *Oldrad. conſ. 299. nu. 5. Leo
in Theſ. for. eccle. par 1. cap 14 nu. 33.*

Confirmantur prædicta ex alia conclu-
65 ſione, vt ſcilicet † quemadmodum ſi colo-
nus adſcriptitius prohibetur, vel impe-
ditur debita ſeruitia domino præſtare,
datur eidem domino vtile interdictum
vti poſſidetis, vt per *Tiraq* cum per eum
congeſtis *de retract Conſang. §. 1. glo 7.
nu 119.* Ita pari ratione ſi colonus partia
rius impediatur arare, ſerere, fructus col-
ligere vel aſportare, competat domino
idem vtile interdictum vti poſſidetis vt
per *Io. Fabr. in §. retinendæ nu. 6. Inſt.
de interd. & ibi Io. de Plate. col. 2. ver. ad
ſecundum glo. in l. iubemus la 2. in prin. C.
de ſacroſ. Eccleſ. Rip. in cap. ſæpe nu. 30.
de reſt. ſpol.* cum alijs per *Caroce. de loca,
& cond. tit. colonorum retinendorum nu. 2.
fol. 1. tergo*, vbi fortius tenet etiam iſto ca-
ſu dari directum interdictum.

66 Quinimò † Princeps ſecularis auertens
Clericorum colonos cum beſtiis à cul-
tura, tempore præſertim quo prædia,
& fruges opera indigent & cultura vel
illos cum Clericorum iactura grauans in-
cidit in excommunicationem latam in
Bulla cœnæ Domini, ex quo reſtringit Ec-
cleſiaſticam libertatem, impediendo Cle-
ricos liberè vti re ſua, ita vt illorum præ-
dia arari & coli propter impedimentũ co-
lonorum nequeant, ſecundum, *Oldrad.
conſ. 299. nu 25. Surd conſ. 301. nu. 84.
& 87. & conſ. 304. nu. 12. Leo Theſ. fori
Eccleſ. par. 1. cap. 14. nu. 6. & 33. Quar-
ant. in Summ. Bullarum verb. vectigal.*

Quintò etiam alia ratione demonſtra-
tur, quia niſi coloni huiuſmodi oneribus
grauentur, melioribus conditionibus con
ducent Clericorum prædia, quæ etiam
colentur ab aptioribus & melioribus ab
67 huiuſmodi immunitate illectis † quæ qui-
dem conditiones & pacta fauorabiliora
ſunt pars pretii *l. fundi partem ff. de con-
trab. empt. l. ſi venditor ff. de ſeru. export.*
68 Concurrere autem ad hanc vtilitatis ca-
rentiam, eſt indirectè lædere Eccleſiaſti-
cam immunitatem, quod quidem quem-
admodum directè prohibitum eſt, ſic in-
directè permicti non debet; ita in ſpecie
arguunt *Bald. conſ. 31. vol. 1. Dec. conſ. 46.
col. 2. Roland. conſ. 61. nu 20. lib. 4 Syl-
uan. conſ. 9. nu. 12. & ſub nu. 19. ver. imò,
& ver. quando Hier. Gabr. conſ. 458. nu. 4.
& conſ. 161. vol. 2. Burſatt conſ. 42. n. 20.*
* *Bottus* atteſtans de communi *conſ. 67.
nu. 3. & 29. Menoch. conſ. 136. n 5. Surd.
conſ. 304 nu 11. & ſeq. lib. 3. Pariſ. conſ. 26.
nu. 10. cum ſeq. & nu. 16. vol. 1. Borgni.
deciſ. 44. nu. 98. par. 1. Theſa. fori Eccleſ.
par. 1. cap. 14. nu. 6. Natt. conſ. 114. nu. 19
lib. 1.* & deducit etiam nouiſſimè *Lotter. de
re beneficiar. q 31. nu. 48. & ſeqq.*

Et quamuis *Menoch. d. caſu 162. n. 46.*
dicat id non eſſe inferre damnum, ſed tol-
lere lucrum, hoc tamen pace tanti viri,
non eſt admittendum, quia cum ex ne-
gligentia

gligentia vel ex defectu aſſiſtentiæ & culturæ opportunæ, redditus prædiorum minuuntur, certè non amittitur lucrum ſed damnum recipitur & ex ſententia omnium ſupracitatorum ſcribentium apparet hic non de lucro captando ſed tractari de damno vitando; quemadmodum cum Clericus locat prædium grauioribus conditionibus, non amittit lucrum quod ſperabat, ſed id quod ex natura rei habiturus erat in fructibus; & ita in effectu poſt hæc ſcripta concludit *Lotter. in tract. de re beneficiar. q.32.nu.51.& ſeqq.*

Hinc dicimus in fortioribus terminis
69 ſtatutum † mandans ſolui certum quid pro bladis, quæ ad molendum feruntur, non ligare laicos blada ferentes ad Eccleſiæ molendinum, quia præiudicium afferret ipſi Eccleſiæ, quæ pauciores haberet bladarum delatores, quam ſi abſque d. onere ferrent *Calderi. conſ. 12. Anchara.*
70 *conſ. 13. Surd. conſ. 301. nu. 75.* † Hinc itidem ob eandem rationem emens ab Eccleſia immunis eſt à gabellæ ſolutione, quoties inde Eccleſia res ſuas vilius venderet *Bald. conſ. 31. vol. 1. Io. de Anan. conſ. 18. Surd. vbi ſup. nu. 80.*

Nec dicatur quod ſi colonis immunitas eſſet concedenda ad hoc vt Eccleſiaſtici melioribus conditionibus agros locare poſſent, hæc ratio concluderet generaliter in quibuſcumque oneribus; nam ſi iidem coloni etiam quoad bona propria eſſent immunes, proculdubio agros Eccleſiæ minori prætio conducerent.
71 Quia † aduertendum eſt pro reſponſione, huiuſmodi colonos ſub duplici ratione poſſe conſiderari, nempe quatenus coloni Eccleſiæ in iis quæ quomodocumque coloniam ſeu culturam agrorum illius reſpiciunt; item quatenus ſubditi Principis in non concernentibus quoquomodo Eccleſiæ vel clericorum intereſſe: priori modo Principis ſecularis poteſtas limitata eſt, quia indirectè tangeret intereſſe Eccleſiæ contra iura canonica, & contra *cap.18. Bullæ Cœnæ Domini*, vt ex ſupra congeſtis *DD* patet: poſteriori vero modo cum agrorum Eccleſiæ cultura ſit independens à bonis Colonorum, vel etiam ab aſportatione vel venditione partis Colonicæ, vtique onera ſubire poſſunt ſine vlla iniuria & grauamine negociationis, quam habent cum Clericis in ordine ad culturam; neque in hoc conſideratur an Clerici maiori pretio locarent, cum ſit materia prorſus ab ipſa cultura ſeparata; & ſic ob rationis & cauſæ diuerſitatē non eſt inconueniens vt vna eademque res diuerſo iure cenſeatur, quicquid exaduerſo dixerit *Theſ. dicta deciſ. 116. nu. 11.*

Sextò præfatæ concluſioni affinis eſt
72 & alia, quæ habet in † complexis immunitatem vni conceſſam, prodeſſe & alteri, *Dec. conſ. 48. in fin. Rim. ſen. conſ. 72. nu 47.* cum alijs egregiè per *Surd. conſil. 301. num. 80. & ſeq. lib. 3. Natt. conſ. 1. nu. 1.* latè *Menoch. conſ. 136. nu. 22. Lambertengh. de contract. in fin. nu. 239. vol. 2.* vbi pluribus exemplis exornat *Felician. de Societ. cap. 12. nu. 8.*

73 Et † eſt regulare vt coniunctus gaudeat priuilegio coniuncti, quando alias priuilegium non produceret effectum ſuum *glo. in l. fin. C. de mune. & hono. lib. 10. Marſil. ſing. 118. Surd. d. conſ. 301. nu 81.* dixi latiſſimè in *deciſ. 18. nu. 34. vſque ad finem*. Hic autem dubio procul verſamur in complexis, cum & coloni, & bona ordinati ſint ad culturam, quæ ob illorum impedimentum iacturam pati po-
74 teſt. † Quod quidem fundamentum ni fallor probatur expreſsè in *l. ſecunda C. de epiſc. & Cleric.* ibi *Verum etiam hominibus eorundem* (Clericorum) *qui operam in mercimonijs habent diui Principes generis mei ſtatuta multimoda obſeruatione cauerunt. vt ijdem Clericorū priuilegijs pluribus redundarent. Itaque extraordinariorum munerum à prædictis neceſſitas atque omnis moleſtia conquieſcat:* quem textum quamuis nonnulli contra Eccleſiam ſcribentes euitare cupientes, interpretati fuerint de miniſtris perpetuis clericorum ac de perſonalibus duntaxat muneribus; hanc tamen interpretationem contextus ille nullatenus admittit, quia ibi *Conſtantinus Imperator* reſcribens *Faliei Epiſcopo* loquitur indiſtinctè de hominibus quorum opera in mercimoniis honeſtis Clerici vtuntur, vt paulò ſuperius expreſſit, & aduertit etiam *Bald. ibi in 3. notabili & in l. 1. in prin. eod. tit.*; dumque ibi tex. in princ. loquitur de clericis, eoſque eximit à quibuſcumque exactionibus muneribuſue ſordidis, certè verba ſubſequentia, in quibus idem priuilegium communicat eorum miniſtris, intelligenda ſunt retento eodem themate, præſertim cum generaliter de muneribus extraordinariis loquantur, & ſic textus preciſè decidit caſum noſtrum.

75 Septimò † Contractus inter Clericum, eiuſque colonum partiarium initus eſt contractus ſocietatis *Bar. in l. ſi merces §. vis maior ff. locati*. Eccleſia enim ponit prædia, colonus vero ſemina, animalia & operas, vt fructus inde naſcentes æqualiter

ter

ter diuidantur *Abb.in cap.tua nobiſ il 2.de decim Bal.in cap ex litteris n.7. de Iureiur-*
76 *& in l.1 in n.9 C.pro ſocio.*† Immunitas autem vni ex ſociis conceſſa communicatur & alteri *glo. in l fin. C de muner.& honor Iaſ in l ſi emācipati col.4.C.de collat. Ceph conſ 661 num.78.lib 5. Natt. conſ.65.n.2. Grat conſ 130. num.6.* cum alijs relatis à *Surd conſ 301 n.80.lib.3.* ſequitur *Scrader.*
77 *de feudis par.9.cap.4. nu.13* † Et quod vbi onus non contingit ex actu ſeparato, ſed ex ipſo contractu cum Eccleſia inito, ſocius fruatur Eccleſię priuilegio, tradit etiā *Siluanus in conſ.9.ſub num.19 ver.& hanc concluſionem.* Vnde & hoſpitandi immunitas Clericis conceſſa ad eorum fratres in communionem habitantes extenditur, vt tradunt plurimi, quos refert, & ſequitur *Carol.de Graſſ.de effect. Cleric. effect.3. num. 122.*
78 Quòd ſi quis inſtaret colonum non eſſe verè ſocium ad text. in *l. ſi merces §. vis maior ff.locati*; dupliciter reſpondéri poſſet; priori modo negari non poſſe quin ſaltim habeatur loco ſocii *Bal.in l idemq;*
* *§ fin ff pro ſocio*, & in hoc omnes conſentiunt teſte *Scapuccin in tract.de ſingul ſucceſſ. ampliat.1. num 6.* quod ad hunc effectum ſatis eſt ob omnimodā rationis identitatem; poſteriori, quia ſi colonus non eſt verè ſocius, id ideo eſt, quia in fructibus pendentibus nullum ius habet, vt aduertit *Roman. conſ. 399.* & ſequitur *Scapuc. vbi ſup. num.4.* Vnde conſequens eſt multo minus poſſe colonum ratione dd. fructuū grauari. Et quod immunitas conceſſa Domino extendatur ad colonos *Oſaſc. deciſ.39.num.19. Surd. conſ. 304. num 11. & ſequentibus.*
79 Octauo † valde vrget Ratio à *Rim.ſen. conſ.740.num.12.* conſiderata, vt nempe niſi Clericorū coloni ab huiuſmodi oneribus eximerentur, certè in nullo Eccleſiaſtici eſſent priuilegiati, cum accedere ad huiuſmodi opera cum bobus, plauſtris, & equis ſint onera ruſticis duntaxat incūbentia, & ad quæ ciues nullatenus mittuntur, & ſic non poſſunt clerici onerum immunitate potiri niſi mediantibus colonorum perſonis, quam ob cauſam in hoc ipſos colonos frui dominorū immunitate, præter *Rim. ſen. loco citato ante num 1.* fatetur etiam *Barbatia in conſ.29. Clementiſſimum Deum n.15.vol.4* quamuis contra Eccleſiam ſcribat, & eſt generale, vt coloni gaudeant clericorum immunitate quādo alias ipſi Clerici priuilegio ſuo vti commodè non valerent, vt poſt *Bart.* & alios tradit *Felyn.in cap. 2. num. 2. de foro compet.* & priuilegiū ſemper eſt interpretandum ne reddatur eluſorium *cap. ſi Papa de priuil. in ſexto*, cum vulg.

Neque facit negocium replicatio quā Miniſtri D. Ducis ad ſingula ferè præfatā fundamenta faciebant, quod ſi permittere nolumus, vt præfati coloni ſubeant huiuſmodi onera mixta, & cum plauſtris, beſtijsuè accedant, imponent illis onus perſonale, vrgebuntque eos nō ratione culturæ, ſed vti ſubditos, & vaſſallos ad effodiendum, geſtandumque humeris ſuis quicquid cum plauſtris deferre deberēt; quia ad hoc triplicitèr reſpondebam, &
80 primò quidem poſſe non inſulsè dici † colonos Eccleſiæ immunes eſſe etiā ab oneribus perſonalibus *Abb. in cap. non minus num.14 de Immu. Eccle. Turrecrem. in cap. Eccleſiæ ſeruos 12.q.2. Remig.de Gonn.in tract de Charitat.ſubſid.q.59.num.24.cum ſeqq.* vbi inquit has opiniones eſſe exequēdas fauore Eccleſiæ *Borta. conſ.87. nu.21. 26.& 32. Burſatt. conſ.25. num.24. Natt. conſ.66.num 3. Cauauit in vit magnæ Curiæ 46.num.28. Calcagn.conſ.71. Barbat.in addi.ad Abb.in cap.2. nu. 6. de foro compet* vbi hanc opinionem inquit eſſe veriorem; quia ſicuti ſerui perpetui ſunt perpetuo immunes, ex quo perpetuò ſeruiunt, ita quoque temporales ſunt ad tempus immunes, quia ad tempus ſeruiunt. plurimos concordantes cumulat, & ſequitur *Lancell.Gallia.conſ 59 num 49. & ſeq.* (vbi limitat in aduentu Principis) quæ ſententia tametſi plurimos habeat contradicto-
** res, eſt tamen crebrior, nullamq; patitur difficultatem in diebus ad culturam deſtinatis, quia dubio procul per indirectum Eccleſiaſtici grauarentur, vt ſupra dedu-
81 xi. † reſpondebam ſecundo non poſſe per Principem vel ſtatutum fieri, vt onus reale ſit perſonale, nec è contra, vel vt onus mixtum ſit reale, vel perſonale, ſed ſemper dicetur mixtum, vt per *Bald. in l. fin. num.8.C. ſine cenſ. vel reliquis Natt. conſil. 447.num.16.* per text. *in l.2 ff. de V ſufruct. earum rerū, quæ vſu conſum.* ratio eſt, quia ſunt nomina appellatiua, quæ ſunt immutabilia, vt inquit *Bald. vbi ſupra* per tex. in *l. ſi quis in fundi ff. de legat. primo.* Cum itaque ex deductis huiuſmodi onera natura ſua ſint mixta, non poteſt Dux Mirandulæ illa in perſonalium claſſem transfundere, præſertim quia ſemper inſpicitur origo grauaminis, quæ in terminis noſtris afficit bona; vnde per indirectum Eccle-
82 ſia grauaretur. † Ea enim dicitur indirecta immunitatis, vel libertatis Eccleſiaſticæ violatio, quæ verbis non apparet, re ipſa tamen fit, vt quando actiones quamuis verſentur directè contra perſonas laicas,

laicas, ordinantur tamen ad grauandos clericos, vel illorum bona *Suarez in tract. defenſ. fidei lib. 4. cap. 33. nu. 6. & nu. final.* vbi concludit diſcrimen inter directam, & indirectam, conſiſtere duntaxat in modo, nam re ipſa idem eſt; quia effectus ita in clericum redundat, vt illum directè afficiat ſi ſit oneroſus, vel indebitè impediat ſi ſit fauorabilis.

Denique reſpondebam quod cũ laicorum coloni non ita grauentur in perſona, nec teneantur in humeris cæmenta
83 deferre, neque terram gratis † effodere, ſi clericorum coloni plus cæteris in propria perſona grauarentur, quis non videt id futurum contemplatione clericorum, & quatenus illorum ſunt coloni? hoc autem eſſet directè contra Eccleſiæ libertatem; vt multis relatis dicã *in ſeq. deciſ. n. 17. & ſeq.* & tradunt *Bart. in l. ſi quæ penes C. de Agri. & cenſ. lib. 12. Alderan. Maſcard. in tract. de ſtatutar. interpr. concl. 1. nu. 141. cum ſeqq.* vbi admonet etiam hoc in caſu Iudicem Eccleſiaſticum teneri ſe opponere, & reſiſtere ne huiuſmodi coloni ita grauentur, cum id fiat in odium clericorum, & profectò luce clarius eſt villicos difficiliores ſe reddituros ad inſeruiendũ clericis, ſi maiorem corporalem laborem pro Principe ſubire debebunt; ac proinde ſic illos grauantes, veniunt indirectè contra diſpoſitionem textus in *cap. fin. de Immun. Eccleſ. in ſexto*, vt habetur ex *Felyn. in cap. Eccleſia Sancta Mariæ nu. 99. de conſtit.* & directè contra *can. 13. Bullæ Cœnæ Domini*, vt per *Duardum in d. c. 13. q. 7. num. 11.* Et eſt generale, vt in caſibus, in quibus Principes ſæculares onera clericorum colonis imponere poſſunt (poſſunt autem in paucis, vt ſequenti deciſione patebit) ſi eos plus cæteris grauant, incidant in *Bullam Cœnæ* tanquam indirectè lædentes libertatem Eccleſiaſticã. *Vgolin. in d. Bull. ad cap. 18. ſuper ver. directè, vel indirectè Quarant. in Summ. Bullar. Verbo Vectigal. verſic. item huius Bullæ* cõferunt tradita per *Feder. de Sen. conſ. 111. n. 10. Iaſ. in l. 1. C. de indic. uid. tollen. Gemi. in cap. quanquam in fin. de cenſib. in ſexto, Natt. conſ. 409. nu. 6. Rolan. conſ. 79. nu 11. vol. 4. Surd. conſ. 301. num. 79. Theſa. deciſ. 116. num. 9.*

84 Quinto † pro hac parte quemadmodũ abundant iura, & rationes, ſic ſuprabun-
** dant auctoritates, cum iſta ſit magis com. opin. pro qua ipſe *Theſ.* ex aduerſo ſcribens citat *Bar. in repet. l. placet in fin. C. de Sacroſan. Eccleſ. & ibi Parpal. nu. 44. Abb. conſ. 9. lib. 1.* latè *Grat. conſ. 130. lib. 1. Natt. conſ. 409. per tot. Alciat. Bero. Saluiolus Iannectus*, & alij qui dicto conſilio Grati ſubſcripſere, & videtur de mente *Bart in l. 1 in tertio notab. C. de Epiſc. & Cler. Aegi. Thomat. in tract. de Collect. §. videndum num. 8.* vbi ad contraria reſpondet (hic in multis contra Eccleſiam ſcripſit, ideo aduerſarijs non debet eſſe ſuſpectus) *Feſtaſ. de Aeſtimo nu 50. & ſeq. Burſatt. conſ. 25. per tot. lib. 1.* quibus *Menoch. d. caſ. 562. nu. 46.* pariter contra hos colonos ſcribens, addit *Zabar. in clem. 1. q. 22. & ſeq. de decim. Portium conſ. 184. nu. 9 Duen. regula 100 in ſecunda amplia. Oſaſch. deciſ. 39. num. 19 & deciſ. 83. num 3. Copinum in tract. de priuileg. ruſtic. lib. 1. cap. 12. par. 1. Lancell. Gallia in conſ. 59. num 99.* qui ibidem *num. 75.* etiam alios adducit, nempe *Eugen. conſ. 6. Decian. conſ. 51. nu. 42. lib. 3. Zuccard. conſ. 739. nu. 6. Cattus inter conſ. Rim. ſen. conſ. 724. lib. 4. Caſtrenſ. conſ. 740. num. 5 & ſeqq. Calca. in conſ. 71. & 72. Card. in clem. 1. de vit. & honeſt. cleric q. 13. & 14 Aret. in l. placet C. de Sacroſan Eccl. Capic. deciſ. 12. in fin. Borgni.* cum relat. *deciſ 44. num. 100. par. 1. Tuſcus in verb Eccleſiaſticæ perſonæ concl. 27. num. 13. & in verb. Eccleſia pro bonis concl. 12. num. 22. Grat. conſ. 87. num. 2. 24. & ſeqq.* quibus *Caſtr.* & alij addunt *gloſ. & DD. in clem. 1. de decimis, Ferret. conſ. 102. num. 13. lib. 1 Pariſ. conſ. 69. num. 6. lib. 1. Ruin. conſ. 157. nu. 9. lib. 3.* quibus rurſus addo *Surd. conſil 301. num. 79.* qui citat etiam *Barbat. in conſ. 29. ſub num. 5. ver. & ſi mihi vol. 3 Peregr. de fideicom. art. 5. num. 8.* & hanc ſententiam canonizauit *Rota in deciſ. 23. num. 2 par. 2. diuerſ. & in dd. Corrigien. Gabella coram Iuſto, & Cartaginenſi coram Orano*, & comprobat latè in fortioribus terminis *Syluan. conſ. 9. per totum*, & poſt hæc ſcripta latè hanc partem defendit *Lotter. de Re benef. d. q. 31. num. 46. & deinceps* qui omnes ſunt *num.* 38 præter Rotam, quæ de per ſe vim habet communis opinionis. Et quamuis vterque *Theſaur.* locis citatis conetur nonnullos ex dd. ſcribentibus ab hac ſententia excludere; tamen re vera illam ſunt ſectati; *Bart.* enim certè mihi clarè loquitur, dicẽs formulas, colonosq; clericorum grauari non poſſe; quia fieret fraus legi, *Paul. ſequitur Bartolum*, licet in fine videatur dubitare propter auctoritatem *Federic. de ſen.* quem iam oſtendimus loqui extra noſtros terminos *Abb.* ſi rectè legatur, loquitur in fortioribus terminis, & cõcludit quod vbi terra ipſa eſt priuilegiata colonus partiarius releuatur ab onere ſoluendi, & loquitur de decima, quæ ſuper fructibus imponitur, ergo à fortioribus erit immunis ab oneribus,

ribus, quæ ſuper prædijs imponűtur. *Gratus*, & ſi in cauſa propria ſcripſerit, optimis tamen vtitur fundamentis, & pluriũ Doctorum ſubſcriptione fulcitur. *Gloſ. & Doctores in clem.* 1. *de decim* benè deſeruiunt huic ſententiæ, quia iam probauimus; immunitatem hanc eſſe prædijs conceſſam, vnde etiam deſeruiunt *Pariſ. Decian. Burſatt. Ferrett. & Rot. diuerſ. Natta* adeo clarè loquitur; vt interpretatione nõ egeat, denique *Oſaſcb*, quamuis loquatur de colonis laicorum priuilegiatorum, rationes tamen ab eo conſideratæ, conueniunt, & clericorum colonis, vt fatetur *Menoch. ipſe loco ſupra cit. num.* 46. imò aſſerere poſſumus omnes præfatos à fortiori concludere.

85 ** Arbitror † itaque temerarium ab hac opinione in conſulendo, & iudicando recedere; tum quia eſt magis cõmunis, tum quia habet pro ſe auctoritatem *Bartoli*, cuius opinio in dubio eſt ſequenda *Viui. epi.* 182. *lib.* 1. Tum qm̃ melioribus (vt ex iam dictis patet) fulcitur rationibus, quo caſu amplectenda eſſet etiam ſi in contrarium militaret communis opinio *Abb & Felyn. in cap.* 1. *de conſtit. cum relatis* per *Natt. conſ* 120. *num.* 1. *vol.* 1 & eſt tex. *in l. prima, §. ſed neque* C. *de Veter. iur. enucl.* Tum quia eſt magis tuta in conſcientia, & fauet Eccleſiæ, ideo præferenda *l. ſunt perſonæ ff. de Relig. & ſumpt funer. cap.* 1. *de re iudic. Iaſ. in l. filiusfamilias §. diui. num.* 82. *ff. de legat.* 1. *Rota in Rauennaten. bonorum* 20. *Nouembris* 1597. *coram. Card. Mantica* & in terminis aduertit *Siluan. d. conſil.* 9. *ſub nu.* 18. *ver. & max unè* vt dixi *in deciſ. ſeq. num.* 5. Tum quia ſemper in dubio cõtra huiuſmodi onera eſt reſpondendum, vt dixi *ſupra num.* 16. Tum denique quia hanc partem fauet *Sacra* Congreg. *Eminentiſſimorum Cardinalium negocijs iuriſdictionalibus præpoſitorum*, & Curiæ Romanæ inconcuſſa auctoritas, apud quam tractatus *Marta de Iuriſdict.* ea potiſſimum de cauſa ſuſpenſum fuit, quia huiuſmodi ſententiam impugnauit.

Ex his itaque inhibui miniſtris D. Ducis ne dd. de cauſis Colonos quaruncunq; Eccleſiarum vel Clericorum, vtriuſq; ſexus regularium moleſtarent ſub pœna excommunicationis, & alijs, qui paruerunt non ſine, tamen quibuſdam contradictionibus, de quibus ad prolixitatem vitandam in duabus ſequentibus deciſionibus verba faciemus.

A R G V M E N T V M.

Coloni Clericorum, an conſuetudinis, vel communis opinionis prætextu oneribus mixtis grauari poſſint, & quid in colentibus bona patrimonialia.

S V M M A R I V M.

1 *Coloni clericorum quacunque conſuetudine non obſtante, ſunt immunes ab oneribus mixtis*, & num. ſeq.
2 *Conſuetudo, an, & quando ſpectanda ſit quoad munera mixta.*
3 Carol. de Graſſ. effect. cleric. 3. n. 72. *Lapſus*
4 *Ordinarius tenetur ſe opponere grauantibus clericorum colonos.*
5 *Praxis defendẽdi colonos ab oneribus mixtis.*
6 *In materia immunitatis, proceditur per viam cenſurarum, non captura.*
7 *Opinionum diuerſitas, vel ignorantia, an & quando excuſet ab incurſu* Bullæ Cœnæ Domini.
8 *Peccati periculo ſe exponere peccatum eſt.*
9 *Bona patrimonialia Clericorum quoad forum gaudent priuilegijs bonorum Eccleſiaſticorum.*
10 *Bona clericorum quoad munerum immunitatem æquiparantur bonis Eccleſiæ.*
11 *Coloni non partiarij, ſed à clericis certa mercede conducti grauari non poſſunt.*
12 *Merces, quæ colonis non partiarijs ſoluitur eſt pretium laboris.*
13 *Coloni clericorum non tenentur ad refectionem viæ, vel reparationem aggeris.*
14 *Coloni clericorum non tenentur ad collectarum ſolutionem.*
15 *Coloni clericorum immunes ſunt ab onere hoſpitandi milites, vel ſatellites.*
16 *Coloni clericorum non habentium requiſita Concilij, an, & quando ſint ab oneribus immunes.*
17 *Coloni clericorum tenentur ad onera ratione bonorum propriorum.*
18 *Confratres tenentur ad onera in quibus Sodalitas indirectè non læditur.*
19 *Coloni clericorum, an, & quando teneantur ad onera; impoſita ſuper fructibus à ſolo ſeparatis.*
20 *Coloni regularium mendicãtium ſunt prorſus ob oneribus immunes.*
21 *Coloni menſæ Epiſcopalis gaudẽt exemptione ab oneribus, ac priuilegio fori, & quid in conductore ad longum tempus, & negotiorum geſtore.*
22 *Cardinalium coloni gaudent exemptione à muneribus.*
23 *Coloni clericorum ſi plus cæteris grauantur, immunitas Eccleſiæ violatur.*
24 *Coloni clericorum quando dicantur minus, vel plus cæteris grauari.*

DE-

DECISIO XLII.

CONCLVSIONEM in ſuperiori Deciſione firmatam conabantur miniſtri D. Ducis Mirandulæ multimode euitare, cum in caſu fortificationis Arcis, cum etiam quoad quædam alia onera mixta; & quoniã ex diſtinctionibus, quibus vt eorum componerẽ animos vſus fui, reſultant nonnullæ eiuſdem concluſionis ampliationes, & reſtrictiones; ideo non iniocundum fore ſum arbitratus, ſi illas ordinatè, & breuiter hic pro huius quotidianæ materiæ enucleatione ſubiecero.

Adeo itaque veritati conſentaneum eſt colonos perſonarum Eccleſiaſticarum non teneri ad laborandum cum bobus, & plauſtris in Arcis fortificatione arginũq;
1 ac pontium reparatione, vt id † amplietur
primo etiam non obſtante contraria cõſuetudine, quam ijdem miniſtr allegabãt, cum enim coloni gaudeant exemptione ex perſona clericorum, ac eorũdem prædiorum, agaturq; ſaltem indirectè de libertate, & immunitate Eccleſiaſtica, itaut intret *Bulla Cœnæ Domini*, vt in præcedenti deciſione latè deduxi; vtique nulla induci poteſt conſuetudo, per ea, quæ latiſſimè deduxi *in deciſ.* 37. & in terminis noſtris tradunt *Oldrad. conſ.* 299. *nu* 5. loquens de immunerabili *Euerard. conſ.* 42. *num* 38 *Maccabr. conſ.* 18. *num.* 319. *Leo in Theſ. fori Eccle par.* 1. *cap.* 14 *num.* 32. *& ſeq.* Et quod coloni catenus ex conſuetudine grauari valeant, quatenus eorum Domini arctari poſſunt, poſt *Barbat.* quẽ citat, firmat *Cattus inter conſ. Rimin. Sen conſ.* 740. *col.* 1. *in fi. ver capia. lib.* 4.
2 Neque † obſiſtit auctoritas *Oſaſch. deciſ.* 83. *in fin. & Theſa. deciſ.* 116. *ſub nu.* 10.
neque regula, quæ habet in dd. oneribus ſpectandam eſſe conſuetudinem; de qua etiam *Bart. conſ.* 87. *num* 32. *Burſatt, conſ.* 161. *num* 9. *lib.* 2. *Socci. iun. conſ.* 49. *nu.* 26. *lib.* 1. *Piagg. in tract. de conſuet. q.* 11. *nu.* 61. Quia id procedit in terminis, in quibus præfati ſcribentes loquuntur, nempe in colonis ciuium, vel forenſium, in quibus ratio conſeruandæ libertatis Eccleſiaſticæ non uiget, ſecus autem dicendum eſt in iſtis colonis non ſubditorum, qui iure
3 dominorum vtuntur. † Vnde cautè le-
gendus eſt *Carol. de Graſſ. de effect. cleric. effect.* 3. *num* 72. dum contrarium aſſerit, nec *Natta conſ.* 409. quem citat, id dicit *Ripa* verò quem pariter adducit in *reſp.* 2 *tit. de Eccl. ediſ. par.* 3. *num.* 15. 16. *& ſeqq.* loquitur de Gabella ex venditione vini carniumque ſoluenda, ad quam idcirco Clericorum colonos teneri inquit, quia ſoluitur pro fructibus à ſolo ſeparatis, & pro contractu omninò à cultura agrorũ Eccleſiæ alieno; quod & nos admittimus, vt infra patebit. Et quoniam ijdem miniſtri de me valde conquerebantur, quaſi potuiſſem exemplo anteceſſorum Vicariorum diſſimulare, ideo ſubiungebam.
4 Secundam † ampliationem, nempe ordi-
narium hiſce in caſibus omninò teneri ſe opponere, & reſiſtere, ne dd. coloni in clericorum præiudicium grauentur *gloſ. & DD. in cap. fin de Immu. Eccleſ. in ſexto, Anchbaran. conſ.* 155. *Felyn. in cap. Eccleſia Sancta Maria num.* 99. *de conſtitut* & alij paſſim.
5 Quam † theoricam ad praxim reducẽ-
do ſciendum eſt Iudicis Eccleſiaſtici partes eſſe in monendo perſonaliter quoſcũque à quibus id grauamen timetur, vt deſiſtant à moleſtando, vel moleſtari faciendo per ſe, vel per alios directè, vel indirectè colonos Eccleſiæ, locorumq; piorum ac cæterarum perſonarum Eccleſiaſticarum; & ſi quid hac occaſione receperunt, reſtituant, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ. Ad quod facit *gloſ. in cap non minus, & ibi Ant de Butr. nu.* 8. *& Canoniſtæ, eadem gloſ. & DD. in c. aduerſus de Immu. Eccle. Nauarr. in Manual. c.* 27. *n.* 115. *Euerar. conſ* 42. *n* 37. *& ſeqq. Tuſc. in verb. exemptio conſ.* 557. *n.* 26. *n.* 3. quod niſi deſtiterint poterũt ſeruatis ſeru. & verificatis verificandis declarari incidiſſe *in Bullam Cœnæ*, in quã vt in *preceden. deciſ.* oſtendi, caſus iſte cõpræhenſus eſt, & tradit ibi *Vgolin. c.* 18. *§.* 1. *ver.* 6. *afficit fol. mibi* 413. *& ver necnõ qui per ſe fol.* 423. *Leo. in theſ. for. Eccl. p.* 1. *c.* 14. *nu.* 32. *& ſeqq. & Borgn deciſ* 400. *ſub nu* 100. *par.* 1. & fatetur *Hier. Gabr. conſ.* 37. *num.* 5. *lib.* 1.
6 Et † in materia Immunitatis procedẽ-
dum eſſe per viam cenſurarum, non autẽ per viam capturæ perſonalis cenſuit *Sac. Congreg. ſuper controuerſijs iuriſdictionalib. in vna Verulana.* 14. *Nouemb.* 1626.

Et quoniam prætendebant in conflictu opinionum eligere poſſe priorẽ à me
7 in ſuperiori deciſione reprobatam † ideo
ampliabam tertio vt d. contraria opinio probabilis, non excuſet à cenſurarum incurſu, quicquid in cæteris materijs dicendum ſit, quia S. P. reſeruauit ſibi caſus in *Bulla cœnæ* clarè, vel dubiè contentos, vt obſeruat *Anton. d. reſol.* 111. *n.* 37. quemadmodum ab incurſu *Bullæ cœnæ* quẽ minimè excuſari prætextu, ignorãtiæ vel con-

trariæ

trariæ conſuetudinis tradit *Hieron. de Federicis reſol. 5. poſt. 2. vol. conſ. Farin.* Qua tamen in re non recedo à diſtinctione tradita à *Suar. in defenſ. fid. cathol. lib. 4. c. 34. ſub n 4.* vt nempe ignorantia facti excuſet à culpa, & à cenſuris; ignorantia verò iuris in Principibus, eorumq; cõſiliarijs; vel iudicibus vix poſſit eſſe inuincibilis, cum ius ſcire teneantur, adeo vt dicatur ignorantia ſupina; quoties autem iuris ignorantia ex opinionum varietate procedit, vt in caſu noſtro; tunc ſi nihil certi ex ſacris Canonibus colligi poſſit, inquit *Suar.* ſeruandas eſſe regulas generales de opinionum delectu, & ſic eam amplectendam, quæ immunitati, & Eccleſiæ fauet iuxta quam theoricam iudicandum eſt in multis caſibus particularibus, quos congerit *Suar. vbi ſup. & Azor. Inſtit. Moral. tom. 1. lib. 5. cap. 13. & 14.* & ſic quo ſe vertant, in caſu noſtro ignorantia, vel opinionum diuerſitas non excuſat. Nec tacere debeo me nouiſſe magni Principis miniſtrum, in mortis articulo præ nimio dolore exclamantem, ac de æterna ſalute ferè deſperantem, eo quod olim magis humanam quam diuinam maieſtatem metuẽs, libenter opiniones Eccleſiaſticæ immunitati aduerſantes amplexatus fuiſſet; fœlix igitur quem faciunt aliena pericula cautum, & meminerint Domini Miniſtri laici

8 peccati † reum eſſe, qui ſe periculo pec-

* candi exponit, vt firmant cõmuni calculo *Theologi in 4. diſt. 17. & Canoniſtæ in c ſi quis de Pœn. diſtinct. 7. vbi Nauarr. n. 57. & 81. & idem in Manual. cap. 14. nu. 26.*

Rurſus quia exaduerſo dicebatur auctoritates, & rationes per me in præcedenti deciſione allatas procedere duntaxat in colentibus prædia ipſius Eccleſiæ;

9 ideo † ſubintrat quarta ampliatio, vt regula procedat etiam in colentibus bona patrimonialia Clericorum; vbi enim agitur de ſortiendo foro, bona Clericorum patrimonialia, eodem gaudẽt priuilegio, quo perſonæ ipſæ *l. decernimus C. de Epiſc. aud. Dec. in cap. Eccleſia Sancta Mariæ n. 18. extr. de conſtit.* latè. *Bertran. conſ. 121. nu. 1. & ſeqq. vol. 3.* cum alijs adductis per *Surd. in conſ. 301. num. 65. lib. 3.* & per me

10 *deciſ. 37. num. 74. & ſeqq.* † Et in materia onerum, bona patrimonialia clericorum æque priuilegiata eſſe, ac bona Eccleſiæ, egregiè defendit, & latè cõprobat *Suar. in defenſ. fidei Cathol. lib. 4. cap. 24. per totum.* qui rurſus in *cap. 25. circa finem,* firmat huiuſmodi æquiparationem factum eſſe à iure ex quo hæc immunitas non in bonorum ſanctitate, ſed in abſoluta perſonarum exemptione fundatur.

11 Quintò, ampliatur vt à fortiori procedat in ijs colonis, qui nõ ſunt partiarij, ſed Clericorum nomine colunt, & ad panem, & vinum eorum ſtant, certa mercede conuenta ij enim dubio procul pro portione colonica, etiam à ſolo ſeparata, in nihilo grauari poterunt, vt inquit *gloſ. in Clem. 1. de decim.* notat *Ancharan. in cap. quanquam ſua num. 5. de cenſibus in ſexto. Burſatt.* cum per eum relatis *conſil. 42 num. 17. lib. 1. Perſonal. in tract. de Gabell. num. 84. Boſſius in tract. crim. tit. de Principe num. 178. Surd. deciſ. 19. & 35. libro primo,* & fatetur *Theſaur. dicta deciſ. 110. in fin.* vbi ſic Senatum cenſuiſſe ait *Antonin. Variar reſolut. libro primo, cap. 111. num. 39. Carol. de Graſſ. de effect. Cleric. effect. 3. num. 69.* nouiſſimè *Lotter. de Re Beneficiaria. quæſt. 31 num. 47.* Mer-

12 ces † nanque præfata ſoluitur pro labore, & dicitur pretium laboris vt per *Paul. de Caſtr. in l. ex conducto. 16. § item cum quidam ſub n. 9. ver. die ergo ff. locati.* Vnde non poſſunt in illa grauari, quin immunitas Eccleſiæ apertè lædatur, vt plerique ex ſupra relatis ſcribentibus deducunt.

13 Sextò, † Ampliatur etiam in oneribus reſpicientibus particularem, & immediatam prædiorũ Eccleſiaſticorum vtilitatẽ, vt ſi agitur de via reficiẽda, vel aggere reparãdo; qua in re cũ vix quieſcere poſſent præfati Miniſtri, ideo latius huius ampliationis veritatem deduxi infra *in deciſ. ſequenti* per totam.

14 Septimò, † ampliatur in collectis, vt ex præcedenti deciſ. patet, & magis particulariter dixi *inf. in deci. 44.* ad § Lect. delego.

15 Octauo, † ampliatur vt multo magis præfati coloni in agris, & domibus Clericorũ degentes; immunes ſint ab onere hoſpitãdi milites; id namq; ob complexitatẽ fieri nequit, niſi in conſequentiã grauẽtur clerici, eorumq; bona, in quibus hoſpitatio fieret iuxta *Bald. in l. 1. in 3. not. C. de Epiſc. & Cler. Dec. in c. de monacis col. 10. de præbend. Pariſ. de ſindic in verb. Clericus §. an appariter in fi. Io. Aloiſ. de Leon. in l. placet n. 29 & 30, C. de Sacroſ. Eccl.* & eſt ve-

** rior, & magis cõmunis ſentẽtia de qua latè *Lancell. Gallia. conſ. 59. n. 10. cũ plur. ſeqq. et nu. 76.* vbi alios refert. & latius *Marta de Iuriſ. p. 4. c. 86.* (tametſi non de colonis, ſed duntaxat de domibus Eccleſiæ loquatur.) *Bellet diſq. cleric. tit de exempt. clericorũ, & eorundem bonor ab oner. publ § 7 ſub nu. 1. vbi citat Abb. in conſ 9 in fi. par 2. Antonin.* plures adducens *Variar. reſolut. lib. primo, cap. 3. per totum* vbi ad partes diſputat *Carol. de Graſſ. effect. clericat. 3. num. 126.* latius *Antonin. Clauarius in quodam eius*

reſponſo, quod circumfertur, & habetur penes *Gatticum inter allegationes pro Eccleſia fol.79.et ſeqq,* & per quendã Doctorem anomalum ibidẽ *fol.399.et per Mich. Arcang.Cacciam apud eundem fol* 416. qđ ex eo indubitatũ redditur, quia onus recipiendi milites eſt reale,ipſiq; rei,propter ipſam rẽ,imponitur, vt notat *Bart in l.* 1. *col.fi.C.de anno.& tribu.& in l. indictiones eod.tit lib.* 10.*& in l.*3. *C. de immu. patrim. eod.lib.* 10,*Parpal.in l.placet n.*163.*C.de ſacroſ.Eccl.*refert,& ſequitur *Rolan. cõſ.66. n.4. lib.*1. Quæ quidem etiam in domibus bonorum patrimonialium clericorũ procedere cenſuit *S.Congregatio ſuper cõtrouerſijs Iuriſdictionalibus in vna Bertbonen. ſi die 4.Decembris* 1629.

Vnde eum ego in quadam ampliſſima Diœceſi initio mei regiminis conſuetudinem, ſeu potius corruptelam inueniſſem qua Principis ſecularis ſatellites per territorium diſcurrentes ad ciuiles, & criminales executiones perficiendas, hoſpitabantur indiſtinctè penes colonos Eccleſiarum, & clericorum, æque ac penes laicorum;non ſum paſſus illam vlterius progredi,& non ſine magno labore,multisq; contradictionibus illam eliminaui.

16 Limitanda eſt modo cõcluſio in præcedenti deciſione firmata, vt non procedat in colonis illorum clericorum, qui in minoribus ordinibus conſtituti, non habent requiſita *Concilij Trid.ſeſſ.*23.*c.6. de reſor.* hi.n.quemadmodum nõ gaudent fori priuilegio, ſic nec ab oneribus poſſunt colonos eximere à quibus nec ipſi quidẽ ſunt exempti,vt pulchrè per *Suarez in defenſ. Fidei Cathol.lib.4.de Immu.Eccl.c.26.n.4.* qui *nu.*17. concludit ipſos incipientes habere præfata requiſita, recuperare d. priuilegium.Tu adde d.limitationem ita demum eſſe admittendã, ſi per ſententiã ordinarij cõſter illos requiſitis *Cõcil.*carere.

17 Secũdo † limitãda eſt quoad onera,colonis impoſita reſpectu bonorum proprio nomine poſſeſſorum independenter à prædijs clericorum,quæ colunt *Rebuff. in l. bi penes quos num.*2.*& 3.vbi Bar.num.*1. *C.de Agri. & cenſ. lib.*11.*Surd. conſ.*301. *num.* 86. *Leo. in Theſa.for. Eccl.par.1.c.*14 *ſub n.6.& par.3.c* 38.*n.*122. & ſecundum aliam impreſſionẽ c.7.*Bellett.diſqui.cleric. tit.de exempt.Cleric. & eorum bonorum §.7. num. 3. Fortun. Garzi. in tract. de vlt.fine num* 163.*&* 165.

18 Et † ratio eſt in promptu, quia clericorum coloni tanquam laici ſubſunt laicali iuriſdictioni, vnde vna cũ cæteris ſubditis concurrere tenentur ad omnia onera,in quibus neque directè, neq; indirectè præiudicatur Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticis perſonis iuxta doctrinam, quam in ſimili de confratribus alicuius ſodalitatis tradunt *Zabarell.in conſ.*13.*Pariſ.conſ.*34. *nu.*28. *vol.4. Menoch de recup.poſſ remed.*15.*n.*34 *Guttier.lib.*1. *Canonicarum qq.c.*35.*n.*21.

19 Tertio,† limitatur nõnulli in oneribus, quæ re vera imponuntur ſuper fructibus à ſolo ſeparatis,tunc enim pars colonica, iam effecta eſt patrimonium, ſeu peculiũ coloni, & ideo ſi grauetur, nullũ inde reſultare dicunt Eccleſiæ præiudicium *Pet. de Vbald.conſ.2.n.19.inſerto in trac.de collect.Burſatt.conſ.25.n,13 & conſ.42.n.14. lib.1.Natt conſ.406.n.6.vol 3.Leo.in Theſ. for.Eccl.d.c.14 ſub n.6.Bellett.d §.7. nu.4.* & ita intelligẽdi ſunt *Armilla in verb. Excommunicatio* 1 1.*n.*1 *in ſi.& Molin. tract. 2.de Iuſt.diſp.663.n.8.* Et in hunc ſenſum conciliari poſſent plerique ex relatis pro *Theſauri* opinione *in praced deciſ.num,*42.

Cæterum nec quidem ſuper parte colonica iam à ſolo ſeparata poſſe eorum colonos grauari,defendit *Lotter.* poſt hæc ſcripta typis mandatus *in tract. de Re Beneficiaria q.*31.*n* 45.*& deinceps* quaſi hoc etiã caſu Eccleſia per indirectũ grauetur.

Si tamen quis limitationem amplecti mallet, illam ſanè intelligere deberet in illis oneribus,quæ ſuper fructibus realiter imponi poſſunt,nõ autem in realibus, vel mixtis; licet enim ſtatutum diceret impoſita eſſe ſuper fructibus, veritas tñ & natura onerum eſſet attendenda, iuxta, ea quæ dixi in *præcedenti deciſione num.* 81.

20 Rurſus † tam hæc poſterior quam ſuperiores limitationes ſublimitãdæ ſunt in Colonis Regularium vtriuſque ſexus mendicantium, iuxta formam Conſtitutionis *fel rec. Pij V.cum ad vberes* eximentis eorum colonos ab omnibus tributis, gabellis,oneribus, &c. de qua in *Bullario nouo tom.* 2. *fol.* 191. & per *Quarant.in ſumm. Bullar. in Verb. Priuilegia Regularium fol. mihi* 547.

21 Colonos verò partiarios menſæ Ẽpalis durante colonia,non modo exẽptione ab exactionibus,verũ & fori priuilegio gaudere reſoluit *S.Congreg.ſuper Controuerſ. Iuriſdictionalibus in vna Neocaſtrenſi* die 13.Auguſti 1629.quod prius edixerat in *vna Ciuitatis Plebis* die 23. Decembris 1627.& in *vna Viterbienſi,* ſub eadem die, in qua ſecus reſpondit in conductore eorundem bonorum ad longum tempus, & quo ad exemptionem bonorum Negociorum geſtoris eiuſdem menſæ.

22 Cumq; † in *vna Imolenſi* die vigeſima Februarij 1629. eadem *Sac. Congregatio* declarauerit colonos partiarios Cardinaliũ

gaudere exemptione à muneribus; idque ſanctiſſimo referendum mandaſſet; Sanctitas ſua die 6. Martij ſubſequentis *Congregationis* ſententiam approbauit.

23 Sublimitandæ † ſunt rurſus vbi coloni Clericorum plus cæteris grauarentur; tunc enim dubio procul grauamen in Eccleſiam redundaret, quæ difficilius, & durioribus conditionibus colonos reperiret, vt dixi in *præcedenti deciſ. n.* 83. & latè tradit *Purpur. conſ.* 594. *ſub nu.* 1. *verſ. verum vſque ad n.* 8. *lib.* 2. *Siluan. conſ.* 9. *n* 27 *Io. de Amic. conſ.* 18. *nu.* 3. *Burſatt. conſ.* 42. *num.* 16. *&* 26. *lib.* 1. *Bellett. diſqui. Cleric. tit. de exempt. Cler. & eorũ bon. §.* 7. *ſub n.* 5. vbi plurimos congerit, & fatetur etiam *Theſa. d. deciſ.* 116. *n.* 9. *& Menoch. de arb. caſ.* 562. *num.* 54. quibus addendus eſt *Ripa reſpon.* 2. *num.* 11. *tit. de Eccleſ. edif.*

24 Quando † autem coloni clericorum dicantur plus cæteris, vel nimis grauari, eſt Iudici arbitrarium, vt per *Menoch. d. caſ.* 562. *num.* 55. quod proculdubio de Iudice Eccleſiaſtico intelligitur cum agatur de Eccleſiæ libertate, & ad ipſum ſpectet exigentibus reſiſtere, vt per *Siluan. Io. de Amic. & Burſat. locis ſup citatis & Carol. de Graſſ. effect. cleric. effect.* 3. *nu.* 71. *& ſeq.*

ARGVMENTVM.

Coloni Clericorum, an grauati poſſint pro reparatione viæ, aggeris, vel aquæductis. Et an ratione fructuum pendentium, vel perceptorum, aut operum, & induſtriæ.

SVMMARIVM.

1 *Onera reſpicientia prædij conſeruationem ſpectant ad Dominum, non ad colonum.*
2 *Colonus partiarius, an teneatur de damno in fructibus contingente.*
3 *Colonus repetit à Domino expenſas. eidem finita locatione commodum allaturas.*
4 *Oneris natura ex origine, & cauſa ipſius dignoſcitur.*
5 *Colonos grauantes circa ea, quæ ſubiacent communi intereſſe cum clericis, lædunt immunitatem Eccleſiaſticam.*
7 *Fructus in viſceribus terræ incluſi, ſunt pars fundi.*
8 *Fructus pendentes non poteſt prætendere qui ius nullum habet in fundo.*
9 *Fructus non debentur corruente obligatione ſortis principalis.*
10 *Fructus à ſorte regulantur.*
11 *Coloni grauari non poſſunt ratione pretij fructuum pendentium,* & num. ſeqq.
12 *Collectæ portio perſonæ immunis, accreſcit cæteris.*
13 *Colono partiario, contra Dominum, et è conuerſo datur actio pro ſocio.*
14 *Pretium ſuccedit loco rei, & iuxta illius naturam regulatur.*
15 *Colonus partiarius, quod ius, vel quam actionem habeat ſuper fructibus pendentibus.*
16 *Succeſſor ſingularis non tenetur ſtare colono; & quare.*
17 *Fructus pendentes ſunt pars fundi.*
18 *Partus in viſceribus matris incluſus, vnum & idem cum matre cenſetur.*
19 *Fructus pendentes, an, & quando veniant in venditione fundi, etiam, quoad partem colonicam.*
20 *Colonos partiarios clericorum grauans ratione fructuum pendentium, incidit in* Bullam Cœnæ.
21 *Coloni clericorum, an collectari poſſint ratione lucri operarum ſuarum.*
22 *Collectæ nomen quandoque in præiudicium Eccleſiaſticæ libertatis confingitur.*
23 *Coloni induſtriæ collectari non poſſunt.*

DECISIO XLIII.

Vix conſopita fuerat cõtrouerſia inter miniſtros D. Ducis Mirandulæ, & colonos partiarios perſonarum Eccleſiaſticorum, de qua in duabus præcedentibus deciſionibus, quãdo alia inter eos excitata fuit altercatio prætendẽtibus eiſdem miniſtris ſaltem in alio caſu eodem tempore occurrẽti Clericorũ colonos grauari poſſe, nempe qñ Princeps laicus mandat ſubditis, vt quilibet iuxta agrũ, quem colit reficiat viam, aggerẽ cõtra vim fluminis reparet, aquæductum effodiat, vel quid ſimile ad cõſeruationem, & vtilitatẽ prædiorũ in aliqua regione exiſtentiũ efficiat, his n. in caſibus nõ dubitabãt ſe poſſe grauare colonos in eadẽ regione prædia clericorũ eiuſmodi bonificatione indigẽtia colẽtes. Sed & hoc in caſu aduerſus Ducalẽ Fiſcũ pronũciaui.

1 Fundamentũ autẽ reſolutionis † fuit, qa huiuſmodi onera reſpiciũt nõ fructus, ſed rẽ ipſam, eiuſq; conſeruationẽ, & cõſequẽter cũ imponãtur perſonæ pro rebus, ſpectãt ad Dñm fundi, nõ autẽ ad colonũ, vt in proprijs terminis tradũt *Paul de Caſt. in l. ex cõducto in prin ff locati Natta conſ.* 409. *ſub nu.* 7. *vol.* 2. & fatetur *Theſa deciſ.* 116. *ſub n.* 14. *ver. ad auctoritatẽ Nattæ.* & patet ex latiſſimè per me deductis *ſup. in deciſ.* 41. *num.* 56. *& infr. deciſ. ſeq. num.* 3.

2 Et probatur, ni fallor, ex tex. in *cad. l. ex*
conducto §. ſed & ſi habeo vbi habetur co-
lonum partiarium non teneri de damno
in fructibus contingente ob ſeminis iactu-
ram, vel ob deteriorem fundi ſubſtantiam
ab aquis aut alio quocunque infortunio
proueniente; quod in fortioribus termi-
nis latè proſequitur *Surd. conſ. 400. per to-*
tum, & ſignanter *num. 20. lib. 3.* & conſe-
quenter non tenentur proprijs ſumptibus
huiuſmodi deteriorationem impedire.
3 Probatur etiam quia † ſi colonus eiuſ-
modi impẽſas ſubiret, poſſet à domino re-
petere, ſi finita locatione allatura ſunt ei-
dem commodum, vt in puncto firmat no-
tabiliter *Bart in l. impenſa ff. de Impenſ. in*
reb. dotal. fact. ſequitur *Alex. in l. diuortio §.*
impendia num. 3. ſolut. matrim. Rum. conſil.
157. *num 2. lib. 1. Menoch. de arb. iud. caſ.*
215. *num. 4 Ludou. deciſ. Peruſ. 24. num. 9.*
Roland. conſ. 28. num 24. lib. 1. & ſic per in-
directum Princeps ſecularis grauaret cle
ricos, à quibus Coloni repetere poſſent
Et hinc confunditur, quod ex aduerſo di-
cebatur, huiuſmodi onera fuiſſe à D. Du-
ce impoſita ſuper portione colonica
iam à ſolo ſeparata, ac proinde nullum
inde Eccleſiaſticorum præiudicium con-
ſiderari; quia cum coloni ab eis repetere
poſſint, profectò non eſt de eorum intereſ-
ſe dubitandum. Confunditur rurſus, quia
non poteſt Princeps onerum naturam al-
4 terare, vt dixi in *deciſ. 41. nu. 81.* † Ad co-
gnoſcendam autem oneris naturam, inſpi-
citur origo illius, & cauſa vnde deſcẽdit.
l. tutor datus ff. de fideiuſſ. l. ſi procuratorem
ff. mand. Petr de V bal tract. de collect. n. 21.
Gallia. conſ. 59. n. 61. & conſequẽter cum
cauſa, & origo horum onerũ ſit bonifica-
tio, & conſeruatio prædiorũ, negari haud
poteſt quin non tam ratione fructus, quam
ratione prædij ſubeantur. Confunditur
denique quia etiam ſi vtilitas inde reſul-
tans reſpiceret fructus, certè id eſſet quo
ad pendentes, vel percipiendos non quo
ad perceptos, & iam à ſolo ſeparatos, quis
enim ignorat illos nulla indigere aggerũ,
aquæductus, vel viæ reparatione, quæ qui-
dẽ dubio procul fiunt ne ager detrimentũ
patiatur, vel vt in poſterũ vberiores red-
dat fructus, & conſequenter ipſum reſpi-
cit fundum, vel bonificatione conſerua-
tum, vel fœcundiorem redditum in ordi-
ne ad fructus gignendos. Et ſucceſſiuè
nullo pacto fructus iam à ſolo ſeparati poſ
ſunt hac de cauſa à Principe grauari. Pro
ut ſimiliter intollerabile erat, quod Du-
calis Fiſcus addebat poſſe Principem dd.
colonos grauare ſaltem ratione fructuũ
5 pendentium, † quia cum illi ſubiaceant
communi, & inſeparabili intereſſe, cum
clericis prædiorum dominis; profectò co-
gentes ad hæc onera colonos, Eccleſia-
ſticam offendunt libertatem, vt tetigi in
deciſ. 41. num. 81. & habetur per *Surd.*
conſ. 301. num. 84.
6 Quod † confirmatur; quia non poteſt
aſſignari pars vlla fructuum, vel naſcen-
dorum, vel pendentium, quæ ita ſit co-
loni, vt non ſimul ſit domini; cum illi ſint
pro indiuiſo, nec maior conſiderari poſ-
ſit ratio in vna, quã in alia parte. ac proin-
de tam dominus, quam colonus in quali-
bet minima parte ius habet, in ſententia
eorum qui tacitam hypothecam ſuper il-
lis colono concedunt, de quo tamen di-
cam *infra num. 15.* Confirmatur rurſus,
quia fructus præfatam ſentiunt bonifica-
tionem, vel vt pendentes, vel vt in viſce-
7 ribus terræ incluſi, † & vtroque modo
conſiderati, vnum & idem cũ fundo cen-
ſentur. *§. is verò cum ibi not Inſtit. de rer.*
diuiſ. Leſſ. de Iuſti. lib. 2. cap 3. dub. 4. num. 7.
cum alijs per me allatis *infra numero* 18.
& ſic ſemper illa bonificatio principaliter
& vltimatè tẽdit in fructus, vt aliquo mo-
do fundo adhærentes, & vti pars illius
grauari nequeunt ab eo, qui fundi grauã-
8 di poteſtate caret. † Et facit regula, quæ
habet eum qui ius in fundo prætendere
haud poteſt, nec poſſe petere fructus, ipſi
rei acceſſorios, vt per *Abb. in cap. aduerſa-*
rio ſub num. 11. ante med. de except. Rota
9 *deciſ. 24. num. 6. par. 2. diuerſ.* † Prout in ſi-
mili dicimus quando ſors principalis non
debetur, nec fructus vti acceſſorios peti
poſſe *cap. 2. de precar.* cum allegatis per
Gratian. diſcept. forenſ. cap. 881. num. 21.
10 *tom. 5.* † fructus enim regulantur à ſorte
l. fundi partem ff. de rei vend. Rota Ianuen.
deciſ. 61. num. 1.
Eiuſdem farinæ eſt alia præfati Fiſci aſ-
ſertio, nimirum in dd. oneribus habendã
eſſe fructuum rationem, non vt penden-
tium, neque vt perceptorũ, ſed quatenus
ſubſunt æſtimationi, & conſequẽter con-
ſiderari pretium contingens colonũ pro
ſua parte, & pro quo poteſt eos vendere,
& ſuper d. æſtimatione prout merè tem-
porali poſſe Principem, onera præfata
imponere, quia huiuſmodi ſubtilitates
nec ſunt excogitandæ ad illaqueãdas ani-
mas, & clericos indirectè grauandos, nec
excogitatæ, ad rem conducunt ex pluri-
11 bus, † & præſertim quia aut huiuſmodi
coloni grauantur pro rata fructuum por-
tionis colonicæ, ſeu pro illius æſtimatione
aut grauantur pro rata omnium fructuũ,
qui ex prædio perſonæ Eccleſiaſticæ perci
piũtur, ſi primũ dicatur, cõmittitur mani-
feſta

ſeſta iniuſtitia & grauantes ad reſtitutio-
nem tenentur; quia cum fundus totus,
& non pars tantum colonica, bonifica-
tione, ac beneficio fruatur, fundus etiam
totus ſubire debet expenſas. Nec appli-
12 catur regula quæ habet portionem eius
qui eſt à collectis immunis, accreſcere
cæteris *l. ab omnibus & ibi Bal. ff. de leg. 1. Petr. de Vbald. tract. de Collect. num. 42.*
Nam ſi clericorum coloni pro rata do-
minorum grauarentur, dubio procul id
totum in eorundem clericorum detri-
mentum vergeret, ac indirectè grana-
rentur, & in *Bullam Cœnæ* peccaretur,
ex latè per me deductis in *ſuperiore deciſ. nu. 45. cum plur. ſeqq.*

At ſi ſecundo dicatur, colonos co-
gi pro fructibus omnibus qui ex præ-
dio percipiuntur, maior quidem, ac
manifeſtior committetur iniuſtitia, cum
onere reſtitutionis, vt de ſe clariſſimum
13 eſt, præſertim cum coloni partiarij ſocij
ſint; ita vt inter eos, & dominos detur
actio pro ſocio ſecundum *Bar. in l. ſi merces §. vis maior nu. 9. ff. locat. Ceronet. in comment. ad Statut. Mediolani vol. 2. cap. 382. nu. 1.*

14 Præterea † cum pretium ſuccedat lo-
co rei, & iuxta illius naturam conſide-
retur; *§. quod autem in fine Auth. de non alien. l. ſi fundum cum ſua gloſ. de leg. 1. Rodoan. de reb. Eccle. non alien. quæſt. 20. nu. 107.* Itaut qui pretio fruitur, rem
ipſam habere videatur *l. quia ff. de Vſufr. Rodoan. eodem tract. quæſt. 5. cap. 13. nu. 2.*
Cumque ſubrogatum ſapiat naturam
eius, cuius in locum ſubrogatur *l. ſi donatum §. ſponſus ff. de dona. inter vir. & vxo. cum vulg.* idem profectò de fructuum
pendentium pretio ac de fructibus ipſis
dicendum eſt. Rurſus fructus pendentes
ſeu naſcituri ſunt prorſus incerti, & mil-
le ſubiacent infortunijs; & conſequen-
ter nullo pacto æſtimari poſſunt, quia
nulla de futuris datur determinata veri-
15 tas. † Denique colonus partiarius nul-
lum ius habet in fructibus pendentibus;
adeo vt tametſi nonnulli putauerint eum
ſuper illos habere tacitam hypothecam
propter operas in cultura poſitas. *l. cum plures & ibi gloſ. ff. locat. Oſaſc.* cum
per eum relatis *deciſ. 82. nu. 3. & 8. Ceronet. in comment. ad Statut. mediolan. vol. 2. cap. 383. nu. 11. & 12. Scapucci. de ſingular. ſucceſſ. emp. 1. nu. 77.* Verius ta-
men eſt, vt ſibi competat quædam perſo-
nalis actio contra eum, qui huiuſmodi
agrum ſibi ad colendum dedit, latè &
pulcrè *Roman. conſ. 309. per totum* ſequi-
tur *Alex. in l. ſi filius fam. §. ſi iur. nu. 17. ff. ſolut. matr. Iaſ. in l. cum filius fam. nu. 180. & ſeqq. ff. de legat. 1. Socci. ibidem l. §. fin. nu 75. Ceph. conſ. 181. n. 16. lib. 2. Mandel. conſ. 138. per totam Burſatt. conſ. 71. nu. 26. & ſeqq. lib. 1. Ioſ. Ludou. deciſ. Peruſ. 83. per totam Viui. opin 127. nu. 4. Theſa. deciſ. 55. ſub nu. 4 circa fin. Surd. deciſ. 165. nu. 8.* & latius *num 53. Carocc. de locat. par. 4. quæſt. 25. num. 18.* pulcrè *Vinc. de Franch. deciſ. 334. per totum Rota deciſ. 187. nu. 2. & per totam par. 1. in recentior.* vbi reprobatur *Oſaſch.*

16 Hinc † etiam deducitur ſingularem
ſucceſſorem regulariter non teneri ſtare
colono partiario, eo quod is nullum
ius habeat in fructus pendentes, ſed dun-
taxat perſonalem actionem contra loca-
torem, quæ erga ſingularem ſucceſſorem
minime tranſit, vt poſt alios tradit *Surd. deciſ. 52. nu. 10. & ſeqq.* ſequitur *Scapucc. de ſingul. ſucceſſ. ampl. 1. per totam.* Vn-
de datur intelligi iniquum eſſe vt colonus
pro illarum æſtimatione ad aliquod onus
cogatur.

17 Denique † vt ſupra dicebam fructus
pendentes ſunt pars fundi *l. fructus ff. de rei vend. Tiraq.* cum per eum congeſtis *de Retract. lign. §. 1. gloſ. 7. nu. 37. & 39. & de retract. conuent. §. 5. glo. 4. & per totum* latiſſimè *Couar. lib. 1. Variar. reſol. cap 15. Theſa. deciſ. 55. nu. 1. Molin. de Iuſtit. diſp. 398. Ceronet. in coment. ſtatut.*
18 *Mediol. vol. 2. cap. 383. nu. 10.* † Partus
enim adhuc in viſceribus matris incluſus,
vnum, & idem cum matre cenſetur *cap. ſi quicquid & ibi* DD. *de conſecr. diſt. 4. D. Thom. in 3. par. quæſt. 68. art. 9.* & ibi *Franc. Suar. in comment.*

19 Et † hinc eſt quod vendito fundo, cen-
ſentur etiam vẽditi fructus pendentes, ta-
metſi de eis nihil in contractu dictum fue-
rit: tex eſt in *l. iulianus § ſi fructus ff. de act. empt.* latè *Fabian. de Mont. in tract. de Empt. & Vend. 6. q. princ. memb. 5. n. 22. Io. Coppin. in tract. de fructib. tit. de fruct. rei empt. & vend cap. 1. Pereg. de Iure fiſci lib. 6. tit. 4. nu. 31. Vinc. de Franch. deciſ. 390. nu. 1. & 2. par. 2. Ludou.* cum
per eum relat. *deciſ. Peruſ. 83. num. 5. & ſeqq. Gomeſ. Variar. reſol. lib. 2. cap. 2. n. 11*
* *Theſa.* atteſtans de comm. opin. *deciſ. 55. nu. 2.* Etiam quo ad partem colonicam
Roman. conſ. 309. Iaſ. in l. cum filius fam. nu. 180. de legat. 1. & ibi Socci. nu. n. 74. & ſeq. Burſatt. conſ. 71. nu. 25. lib. 1. Rota deciſ. 187. par. 1. in recentior. Niſi em-
ptore notoriè ſciente aderat colonus par-
tiarius, ſtante præſertim conſuetudine
vt ad emptorem pars colonica non ſpe-
ctet, vt benè per *Iaſ. loco mox citato*, quem

licet reprehendat *Socci. iun. ibidem nu. 75.* & eo non citato, *Ludou. d. deciſ. peruſ. 83 nu. 9. & ſeqq.* (qui *Iaſonis* mentem non videtur aſſecutus) illum tamen defendit, ac propterea malè indicaſſe *Ludouicum* teſtatur *Theſaur. deciſ. 55. ſub nu. 4 cum ſeqq.* cui & ego adhæreo, & hoc praxis communis approbat, & admittit *Rota d. deciſ. 187. par. 1. in recentior.*

Nec tamen inde ſequitur fructus pendentes ad portionem colonicam ſpectantes non eſſe fundi partem; imò id omnes aſſerunt, ſed in his terminis idcirco in venditione non veniunt, vt ſcilicet turpis lucri conditio euitetur vt per *Theſa. d. de-*
20 *ciſ. 55.* † ſemper itaque verum eſt aſſerere quod ſi colonus partiarius ratione fructuum pendentium, ſeu æſtimationis eorum grauetur; id contra ius faſque ſit, & indirectè Eccleſiaſtica illiuſque immunitas lædatur; ob quod & in cenſuras in *Bulla cœnæ Domini* iaculatas incidit vt per *Leo. in Theſa. fori Eccleſ. par. 3. cap. 38. nu. 121.*

Remanet alia miniſtrorum D. Ducis
21 ſubtilitas † habendam ſcilicet eſſe rationem ſaltem lucri, quod toto anno laborando facit colonus, & conſequenter illius operas æſtimari, quæ cum ſint quid temporale, ſubſunt iuriſdictioni laicali, & idcirco grauari poſſunt à Principe *l. ſi ager. §. ſtipendium ff. de Verb. ſign.* quo medio vſus eſt *Theſaur. deciſ. 116. nu. 10. Molin. de Iuſti. tract. 2. diſp. 66. nu. 11.*

Cui tamen dupliciter reſpondebam, primo quod etiam ſub hac ratione committeretur maxima iniuſtitia cum onere reſtituendi: colonus enim duplici pro eadem re grauaretur onere; nempe labore perpetuo, quo operæ ipſæ conſiſtunt, & onere inſeruiendi in arginum reparatione, aquæductus effoſſione, & viæ refectione, quod iniuſtum eſſe comprobat *Petr. de Vbald. conſ. 2. in tract. de collect.* & dixi *in deciſ. præced. n. 90.* Secundo dicebam etiã ſub hac cõſideratione indirectè grauari Eccleſiaſticam libertatẽ, tum quia pretium operarum attenditur ex pretio & valore fructuum, quos colonus pro parte colonica eſt recepturus, & conſequenter fructus ipſi pendentes in æſtimatione veniunt, tum etiam quia operæ ipſæ coloni domino in ordine ad fructus, ac ad culturam ſunt obligatæ vt per *Ceronet d. coment. ad ſtatut. Mediolan. col. 2. c. 301 nu. 3. & 4. & 12.*

Nec doctrina *Oſaſch. deciſ. 83. num. 7.* qua *Theſa.* fulcitur refragatur quicquam imò ille potius in noſtris caſtris militat, ait enim colonum non teneri pro fructibus, quos in partem colonicam recipit, quia loco operæ ac laboris habentur; vnde tantum abeſt vt in ſententia *Oſaſch.* operæ collectari poſſint, vt imò arbitratus fuerit idcirco fructus non poſſe collectari quia propter operas ipſas debentur; vnde intrat regula vulg. propter quod vnumquodque talie, & illud magis, *auth. multo magis C. de Sacroſan. Eccleſ.* quamobrem pro hac parte *Oſaſcum* intelligit & admittit *Menoch. d. caſ. 562. nu. 41.*

Et vt chriſtiana loquar libertate (debita ſemper cum reuerentia) tirannica profectò vox videretur, vt etiam pauperum labores, & ſudores collectarentur, ſeu alio grauarentur onere; id quod nec Pharao in Egypto erga iudeos facere fuit auſus. Quamuis autem *Menoch. loco citato* ad hanc rationem euitandam, adhuc magis ſubtilizando dixerit non conſiderari ad hunc effectum laborem merum; ſed induſtriam, ex qua colonus vltra laboris ſumptum, lucrum reportat, quod etiam *Oſaſch.* admittere videtur, non tamen tolerandæ ſunt huiuſmodi metaphiſicæ abſtractiones in præiudicium Eccleſiaſticæ libertatis; nec palliatè fieri poteſt quod palam non eſt permiſſum, aperien-
22 do viam fraudibus; † prout quandoque à nonnullis fieri, collectæ, vel tributi nomen confingendo, aiebat *Bald. in l. fin.*
23 *C. ſine cenſ. vel reliq.* † Iam enim probauimus ſuper huiuſmodi induſtria, ac mercimonio à colono in clericorum bonis facto, non poſſe imponi grauamen, & dixi etiam *in præced. deciſ. nu. 90* & habetur per *Leo. in Theſa. fori Eccleſ. par. 1. cap. 14. ſub nu. 6.*

ARGVMENTVM.

Coloni partiarij, cum Clericorum, tum laicorum prædia colentium, collectari haud poſſunt ratione fructuum partis colonicæ.

Collecta quodnam genus oneris ſit, & à quibus ſoluenda.

SVMMARIVM.

1 *Collecta eſt onus mixtum, perſonis pro rebus impoſitum.*

2 Thomatus de collect. §. exactio nu. 18. & Theſau. deciſ. 116. num. 14. *corriguntur.*

3 *Collectis non ſupponuntur fructus, ſed prædia ratione fructuum.*
4 *Colonus non tenetur ad collectam ratione partis colonicæ*, & num. 12. & 13. & nu. 24.
5 *Collectæ imponendæ forma qua ſit*, & nu. ſeq.
6 *Collecta dicitur ſequela æſtimi.*
7 *Collectæ impoſitio dicitur peræquatio.*
8 *Collecta eſt onus extraordinarium.*
9 *Collectari non poſſunt nec in æſtimo deſcribi prædia Eccleſiaſtica.*
10 *Deſcriptio in æſtimo eſt actus iuriſdictionis.*
11 *Exemptus ſi deſcribatur in libro collectæ an & quando appellare debeat.*
12 *Collecta ſoluitur à domino prædij.*
13 *Collectæ ſolutio ſpectat ad poſſidentem pro ſuo, non ad detentorem.*
14 *Colonus nudam habet detentionem.*
15 *Collectam ſoluit locator, non conductor.*
16 *Statutum arctans colonum ad collectam, eſt iniquum.*
17 *Colonus de facto collectatus, retinet de portione dominicali, vel à domino repetit*, & nu. ſeq.
18 *Inquilinus tenetur reficere viam, ſed eum penſione compenſat.*
19 Parpalia in repet l. placet nu, 69. 73. 76, & 78. C. de Sacroſ. Eccleſ. *reprahenditur.*
20 *Colonus percipit fructus ratione laboris in cultura impenſi.*
21 *Onere duplici nemo grauandus.*
22 *Colonus non ſoluit decimam de parte colonica*, & ſub nu. 24.
23 Abb. conſ. 9. in fin. par. 1. *defenditur à reſtrictione.* Theſauri.
24 *Coloni Clericorum à Principe ratione partis Colonicæ collectari nequeunt.*

DECISIO XLIV.

SAEPENVMERO iurgatus ſum cum miniſtris laicis pro tuitione Colonorum partiariorum prædia Eccleſiarum vel Clericorum colentium, quos pro fructuum parte eos tangente ad ſoluendas collectas vtpote laicos ſubditos adſtringere ſatagebant; me contendente id fieri nequaquam poſſe abſque iniuſtitia erga eoſdem colonos, immunitatiſque violationem erga Clericos eorum dominos. Et quamuis hæc quæſtio ſatis hinc inde examinata videatur ex latè per me dictis *in decis.* 41. Nihilominus
1 peculiariter mouebar primò, quia † collecta eſt onus mixtum, quod perſonis imponitur pro rebus *l. reſcripto §. fin. & ibi gloſ. ff. de muner. & honor. Iaſ. & Doctores in l. placet C. de Sacroſan. Eccleſ. Canoniſt. in cap. non minus extr. de Immun. Eccleſ. Bald. in l. prædia C. de fideic. & in l. propter C. qui bon. ced. poſſ. & in l. ciuitas col. 3. C. ſi cert. petat. Petr. de Vbald. in conſ. 1. nu. 6. poſt eius tract. de collect. inter tract. diuerſ. tom. 12. Bar. in l. 1. C. de ſuperindict. lib. 10 Oſaſch. deciſ. pedem. 95 num. 4* plurimos congerens, & bonum adducens textum in *tit quæ ſint regalia in verb. extraordinaria collatio. In Vſib. feud. Syluan. conſ. 9. nu. 2. Botta* cum relat. *conſ. 87. nu. 26. Bellett. diſqui. Cleric. tit. de exempt. Cleric. tit. de exempt. Cleric. & eorum bonorum §. 1. nu. 8. Feſtaſ. de collect. cap. 1. nu. 4 & ſeqq. & num. 9. &* 35. *dixi latè in deciſ. 35. nu. 15. & ſeqq. & deciſ. 36. nu. 16.* & fatetur quoque *Tho-*
2 *matus de Collect. in § ex actio ſub nu. 12, & 18.* qui tametſi *ſub nu.* 18. ineptè dixerit ſe in toto corpore iuris aliquod non inueniſſe munus, quod perſonæ pro rebus iniunctum fuerit; fatetur tamen collectas patrimonio; ſeu poſſeſſionibus imponi & hinc apparet cautè legendum eſſe *Theſa. in deciſ.* 116 *ſub nu.* 14. dum inquit ejuſmodi collectæ ſolutionem fieri ratione rei id eſt fructuum; non autem rei id eſt prædij Eccleſiaſtici, ſeu patrimonij; iſta enim expoſitio valde peregrina eſt, & confunditur ex collectæ definitione à
præcitatis ſcribentibus communiter al-
3 lata; † non enim fructus re vera ſupponuntur oneri, ſed res ipſa immobilis ratione fructum quos reddit, ſupponitur, vt per *Alex. in l. reſcripto nu. ff. de muner. & honor Petr. de Vbald. in tract. de collect. nu. 6 & 7.*

Ex qua ratione inferunt ſcribentes
4 in puncto † non poſſe colonos Clericorum ad collectas pro portione colonica compelli, quia non pro fructibus, ſed pro prædijs fit ſolutio *Alex. conſ. 57. nu. lib. 4. & conſ. 4. lib. 5. Curt. ſen. conſ. 36. Natt. conſ. 409. nu. 5.* & ante eos dixerunt *Bar. & Bald. in l. colonos C. de agr. & cenſi lib. 11. & Petr. de Vbald. in tract. de Collect. conſ 2. nu. 9.*
5 Secundò † mouebar quia forma imponendi huiuſmodi collectas eſt, vt res ipſa æſtimetur, & in Cataſto ponatur, & ſecundum talem æſtimationem imponatur collecta, quæ propterea dicitur per æs & libram, vt per *Bar. in l. 1. nu. 3. & ſeq. & ibi addit. C. de mulier. & in quo loco lib. 10. Bal. in l. propter honorem C. qui bonis cedere poſſ. Io. de plat. in l. indictiones in fin. C. de annon. & tribut. lib. 10.* Vnde

6 de † collecta dicitur ſequela æſtimi *Dec. conſ 285. nu. 5. ver. quarto. Natta conſ 286 nu. 6.* & habetur in *Capitul. Regn. Neapol. 199. incip. porrecta in tit. de modo, & forma appratij* vbi latiſſimè *Io. Ant. de Nigr. nu. 114.* multis demonſtrans quod quoties collecta imponitur perſonæ propter res, debet imponi per æs & libram & pro viribus patrimonij, & ita ſeruari in regno teſtatur *Affli. in conſt. regni incip. dubitationem col. 2. ver. in regno.* Quamo-
7 brem † eiuſmodi impoſitio dicitur peræquatio, quia peræquantur homines ſecundum facultates *DD. in l. ſancimus C. de aud. diuer. iudic. Io. Ant. de Nigr. in cap. regni 99. incep. ſtatuimus nu. 7. in tit. quod poſſeſ. & res alijs non oblig. poſſint oblig.*
8 *pro Eccleſ.* † & propterea dicitur onus extraordinarium, quia certam non habet taxam, ſed variatur quotieſcumque imponitur, habita ratione ad patrimonium *Bald. in d. l. fin. C. ſine cenſu vel reliquis nu. 2. & 4.*
9 Vnde † impoſsibile eſt vt coloni Clericorum ratione prædiorum quæ colunt ad collectam adſtringi poſſint; cum prædia præfata in æſtimo imponi vel in cataſto
10 deſcribi nequeant; † per regiſtrationem quippe oſtenditur ſignum ſubiectionis *cap. cum venerabilis de cenſib. Bald in cap. fin. in fi. de cauſ. poſſ. & propriet.* Et æſtimatio ac deſcriptio bonorum, dicitur actus iuriſdictionis *Corn. conſ. 199. nu. 11. vol. 1. Alex. in l. ſi ſic non obtulit num. 15. ff. de re iud. Surd. conſ. 162. num. 28. vol. 2.*
11 Quo † fit vt habens immunitatem à datijs & collectis, vel aliis oneribus, ſi deſcribatur in libro debentium ſoluere collectas, debeat appellare, talemque deſcriptionem non pati *Ang. in l. 1. §. ſi quis tutor ff. quand. appell. in. ſit Alex conſ. 190 in fin. vol. 2. Gozadin. conſ. 16. Boſſ. de Principe nu 168. Marant. de ord. iudicior. ver, & quandoque appellatur numero 325.* quod intellige de iis qui exemptionem habent perſonalem, ſecus in Clericis, qui immunitati conceſſæ ordini nec tacitè nec expreſsè poſſunt renunciare.

Tertio quia cum vt dicebamus colle-
12 cta imponatur perſonæ pro rebus, † vtiq; non ad colonum partiarium, ſed ad dominum prædij ſolutio illius ſpectat tex. in *l. bi penes C. de agni. & cenſ. lib. 11. iuncta glo. in verb recepta, & ibi Andr. de Berni.*
* *Io. de Plate. addi. ad Bar. & alij* communiter & poſt alios tradit *Eugen. in conſ. 9.*
* *nu. 8. lib. 1.* vbi de communi teſtatur.
13 Et † collectæ ſolutionem ad eum ſpectare, qui pro ſuo vel nomine proprio poſſidet, non autem ad habentem nudam detentionem probatur in *l fin. vbi Bald. C. ſine cenſu vel reliq. compa. non poſſ l. quæro vbi Bar. ff de V ſuf. legat. l. neque ff. de impenſ. in reb. dotal. fact. l. acternus §. 1. vbi Bald. ff. de V ſufr. l. fructus C. de act. empt. Bal. in l. 2. C. de Iur emphit. Dec. conſ. 202. nu. 5. & 6. & conſ 694. nu. 10. Alex. conſ. 35. viſo proceſſu col. 4. lib. 4.* latè *Natt. conſ 36 nu. 2 & conſ. 114 nu. 12. & 16. & conſ. 409. num. 4. Afflict. deciſ. 252. nu. 4. Oſaſch. deciſ. 83. num. 6. Surd. conſ. 162. num 27. vol. 2.* plurimos cumulat *Menoch. conſ. 9. num. 12. Falicius in tract. de Societat. cap. 27. num. 47.*
14 Quod † autem coloni nudam habeant detentionem probatur in *l. tertia §. ex contrario vbi gloſ. ff. de acqui. poſſ.* & tradunt *Ripa in l. 1. in prin. num 44. eodem tit.* & rurſus *in rubr. de cauſ. poſſ. & propriet. n. 26 Menoch. de recup. poſſ. remed. 1. num. 63.*
15 Et † hinc locatori non conductori imponi collectam tradunt paſſim ſcribentes, & ſignanter *Bald. in l. 1. C. de annot. & tribut. lib. 10. Boſſ. de Principe nu. 126.*
16 Adeo † vt ſtatutum arctans colonum ad collectarum ſolutionem, ſit iniquum, vt tradunt *Bart. & Bald. in l. colonus C. de agric. & cenſ. lib. 10. Parpal. in l. placet nu 69. C. de Sacroſan. Eccleſ. Boſſ. in tit. de Principe nu. 102. Roland. conſ. 79. nu. 11 lib. 4. Felic. in tract. de Societ. cap. 27. nu. 46. & 49.* qui poſt *Boſſ.* teſtatur ſic hodie de conſuetudine ſeruari, cum coloni non collectentur.

Quæ quidem adeo ſunt veritati con-
17 ſentanea, vt † ex eis quarta ſequatur ratio, allàta à *Bald. in l. ſi cum duobus §. ſi cocunda in 4. notab. ff. pro ſoc.*, nempe colonos clericorum ſi de facto collectentur, poſſe pro indemnitate propria tantundem de fructibus partis dominicalis, retinere: refert & ſequitur *Mobed. de-*
18 *ciſ. 4. de locat.* & deducitur ex † *l. ædiles §. fin. ff. de Vit. public.* Vbi inquilini viam ante domum reficere tenentur, ſi dominus non reficiat, ſed datur eis repetitio vel compenſatio cum penſione; per quem textum ita in caſu noſtro determinat *idem Bald. in l. 1. col. 2. ver. ſexto in munere ſoluendo C. de iur. emphit.* vbi ait colonos poſſe à domino repetere; quod tradunt etiam *Alex. conſ. 4. vol. 5. Bertacch. in tract. de Gabell. par. 7. num. 14. Natta* cum per eum allatis *conſ. 409. n. 7. & 8. Rolan. conſ. 79. nu. 12. lib. 4. Falic. in tract. de ſociet. cap. 27. nu. 46. Rota deciſ. 161. nu. 11. par. 2. diuerſ.* quo fit vt dubio procul id totum in damnum vergat Clericorum, ac in Eccleſiaſticæ immuni-

munitatis præiudicium, ad tradita in *cap. Eccleſia Sancta Maria de Conſtit.*
19 quod † magis depræhenditur ex inſulſa ratione, qua ſcribentes contra Eccleſiam vtuntur, & habetur apud *Parpal. in repet. l. placet nu. 69. iuncto num. 73. & 76. & 78. C. de Sacroſ. Eccleſ.* nempe ideo colonis laicorum, collectam non poſſe imponi, quia eorum dominis imponitur, ab eiſque ſoluitur, colonis autem clericorum poſſe imponi, quia non ſoluitur à ſuis dominis; quod nil aliud eſt, quam clericos ſub ſpecie immunitatis grauare; & vel colonos inſtruere vt tantundem de fructibus dominorum retineant, vel eos timidiores reddere ad agros Eccleſiaſticorum colendos duriorisq; conditionis efficere quam laicorum colonos.
20 Quinta † poteſt afferri ratio, quia colonus percipit fructus ratione laboris, quē in cultura ſuſtinet, vt poſt alios aduertit *Oſaſcb. decis. 83. nu. 7. Scapucci. de ſingul. ſucceſſ. ampl. 1. nu. 7. Lotterius* poſt hęc ſcripta impreſſus *de Rebeneficiar. q. 31. nu. 50.* & dixi *in deciſ. praeced. nu. 20.* vnde ſi collectas pro illis ſolueret, profectò duplici grauamine pro eadem re afficeretur, laborum, & collectarum contra omnem æquitatem, & contra regu-
21 lam, quæ habet † neminem duplici onere debere grauari *Bar. in l. priuata C. de eſcuſ. muner. lib. 10. Petr. de V bald. conſ. 2. num. 4. in calce tract. de collect.* & conſequenter etiam ex hoc capite committeretur iniuſtitia, cum onere reſtituendi.
22 Et † eſt etiam de mente *Abb. in conſ. 9 in fi. par. 1.* vbi inquit colonum non teneri ad decimam de ſua colonica portione, quia illam recipit vt lucrum pro opere ſuo:
23 Et † quamuis *Theſa d. deciſ. 116.* reſpondeat *Abbatem* loqui de impoſitione pro oneribus patrimonialibus ac pro rebus poſſeſsis, ſecus in illa collecta, quæ imponitur pro onere perſonali, vel pro lucris & traffigo, huius tamen reſponſionis prior pars facit pro nobis, poſterior autem non ſubſiſtit; quia collecta reuera non poteſt aliter imponi quam perſonis pro rebus *l. munerum §. perſonalia ff. de muner. & honor.* cum per me adductis *ſup. nu. 1.*
24 Sextò † denique ſententia iſta *communiter à DD.* recipitur, quam ſignanter ſectantur *Alex. conſ. 35. nu. 1. vol. 4. Fely. in cap. Eccleſia Sancta Maria nu. 76. de conſtit. Purpurat. conſ. 594. num. 4. lib. 2. Natt. conſ. 409. per totum* latiſſimè *Lancell. Galiaul.* cum per eum congeſtis in *conſ. 59 nu. 11. & ſeqq. Bertacch. in tract. de Gabell. par. 7. nu. 16. Feſtaſ. de aeſtimo par. 4. nu. 52.* vbi teſtatur ita de conſuetudine ſeruari prout etiam dixit *Boſſ. in tit. de Principe nu. 120. & Felic. in tract. de ſocietat. cap. 27. nu. 48.* Eandem ſententiã ſequitur plurimos referens *Oſaſcb. deciſ. 83. nu. 6.* & admittit *Menoch. de arb. caſ. 562. num. 50. Gratus conſ. 130. lib. 1.* cui alij quinque doctores ſubſcripſere *Portius conſ. 184. nu. 9. Burſat. conſ. 25 nu. 6. lib. 1. Eugen. conſ. 96. lib. 1. Surd. conſ. 301. nu. 7. & ſeqq. lib. 3.* cum alijs per me latiſsimè congeſtis in *deciſ. 41. n. 83.* & addi poteſt *deciſ. Vinc. de Franch. 107. per totam*, contra Eccleſiam exarata, in qua teſtatur fuiſſe per conſilium reſolutum decimas papales non eſſe ſoluendas à conductoribus rerum Eccleſiaſticarum; quia huiuſmodi decimæ æquiparantur collectis, quæ ſolui debent à proprietario, non à conductore, & ita ſe habere
* communem opinionem teſtatur. Ex quibus inhibitionem ad fauorem eorundem colonorum, prædia clericorum colentium conceſſi &c.

ARGVMENTVM.

Apprehendens Clericum per humerum, vel per capillos, aut veſtes an & quando incidat in excommunicationem; Quæ manuum iniectio, & quæ violentia ad hunc effectum requiratur. Diſpoſitio *Can. ſi quis ſuadente 17. quaſt. 4.* an ſit fauorabilis vel odioſa, deque illius intellectu, ac multiplici extenſione.

SVMMARIVM.

1 *Vibrans enſem, vel manum eleuans contra Clericum non incidit in excommunicationem,* & nu. 63.
2 *Nec Archibuſium in Clericum explodens, niſi illum attingat.*
3 *Exonerans Archibuſium incaſſum, non frangit fideiuſſionem de non offendendo in perſonam.*
4 Canon, ſi quis ſuadente 17. q. 4. *eſt pœnalis & strictè intelligendus.*
Contrarium eſt verum nu. 48. & ſeqq.
5 Canon, ſi quis ſuadente; *requirit percuſſionem.*
Contrarium eſt verius num. 34. & ſeqq. & 42.
Et ſat eſt puluerem, aquam, ſputum &c. in Clericum iniurioſè iniçere numero 53.

Vel

Vel ratificare iniuriam ſuo nomine factam nu. 54. etiam tacitè 55.

6 *Tactus ſine vi, vel læſione non facit incurrere in* d. canon.

7 *Manuum iniectio, de qua in* d. canon. *debet eſſe violenta, vel læſiua.*

Et quid ſignificet d. manuum iniectio, & verbum *iniecit* in d. can. appoſitum nu. 63.

8 *Iniuria leuis veniale peccatum eſt.*

9 *Ex percuſſione non excedente peccatum veniale non incidit quis in* d. can. ſi quis ſuadente.

Etiam ſi ex mortali intentione procedat, & cum verbis contumelioſis coniungatur nu. 11.

Quid ſi læſio eſt contra corporis immunitatem nu. 36.

Quid ſi apponatur circunſtantia exterior aggrauans peccatum nu. 64.

10 *Excommunicatio non incurritur niſi ob mortale peccatum.*

11 *Percuſſio leuis etiam ex mortali intentione & cum verbis contumelioſis non facit in excommunicationem maiorem incidere.*

12 Canonis ſi quis ſuaſilente *pœna incurritur tribus concurrentibus.*

13 *Violentiæ appellatione venit vera, & propria, non impropria.*

15 *Violentia triplex ablatiua, expulſiua, & compulſiua.*

Immo quinquplex nu. 12.

15 *Compulſiua non eſt vera violentia, ſed eſt metus.*

Contrarinm eſt verius nu. 72.

Timor quid ſit, & nu. 80.

16 *Metus armorum non facit in* d. canonem *incurrere.*

17 *Clericum percutiens pro recuperatione rerum ſibi ablatarum, non incidit in* dictum canonem.

Idem pro defenſione rerum proximi ſui nu. 31.

Modò defenſio fiat ſtatim, non ex interuallo nu. 82. & 85.

18 *Honor rerum humanarum pretioſiſſimus.*

19 *Honoris, & vitæ cauſæ æquiparantur.*

20 *Honor eſt propriæ vitæ anteponendus.*

21 *Honoris pro defenſione licet quidquid pro rerum ac vitæ defenſione permittitur: etiam hominem occidendo.*

22 *Et non dicitur offenſio.*

23 *Honor conſanguinei eſt honor proprius.*

24 *Iniuria facta meo conſanguineo, mihi facta dicitur.*

25 *Et facta uni de familia, toti familiæ facta cenſetur.*

26 *Clemcus pro iniuria ſibi illata poteſt agere contra laicos cum proteſtatione (etiam non pro futura) citra pœnam ſanguinis.*

L.V

27 *Idem pro iniuria facta conſanguineo.*

28 *Clerici conſanguineum in eius odium offendens an incidat in* canon. ſi quis ſuad.

29 *Clerici conſanguineum in eius vel Eccleſiaſticæ iuriſdictionis odium carcerans vel offendens, eſt ipſo iure excommunicatus.*

30 *Statutum puniens conſanguineos clericorum intuitu ipſorum eſt contra libertatem Eccleſiaſticam.*

31 *Clericum offendens pro defenſione rerum proximi ſui an incidat in* can. ſi quis ſuadente.

32 *Pœna emollienda potius, quam exaſperanda*

33 *Clericum per veſtem tenens, vel eas lacerans, vel frenum equi, cui ille inſidet retinens, & ſimilia faciens incidit in* can. ſi quis ſuadente &c.

34 *Actio quælibet iniurioſa in perſonam Eccleſiaſticam in facto conſiſtens facit incidere in* d. canonem.

35 *Manus eſt organum organorum.*

36 *Actio contra corporis immunitatem, ſi ſit leuis an faciat in* d. canonem *incidere.*

37 *Clericum capiens per capillos, eique dicens niſi eſſes Clericus hæc & hæc facerem incidit in* d. canonem.

38 *Idem ſi manus ad collum iniiciat, & alteram manum ſuper arma teneat.*

39 *Vel ſi eum per veſtes detineat, & dicat niſi eſſes clericus, te verberarem.*

40 *Verba declarant animum, & ſunt notæ paſſionum animæ.*

41 *Ex verbis contumelioſis præſumitur iniuriandi animus.*

42 Iniecerit *verbum, verificatur in appoſitione manuum ad dorſum abſque percuſſione.*

43 *Extenſio in pœnalibus, & odioſis fit ad caſum ſub verborum generalitate comprehenſum.*

44 Canon ſi quis ſuadente, *eſt merum priuilegium Clericorum.*

Et ideo extendendum num. 48. & ſeqq.

45 *Papa an poſſit auferre priuilegium* cap. ſi quis ſuadente.

Et ſi poſſet an eſſet expediens nu. 48.

46 *Priuilegium dicti Canonis, eſt de iure poſitiuo.*

47 *Papa ad libitum tollere poteſt ea, quæ ſunt iuris poſitiui.*

48 *Derogatio* can. ſi quis ſuadente, *decoloraret ſtatum Eccleſiæ.*

49 *Excommunicatio eſt animæ medicina.*

40 *Clericum offendens Saluatorem iterum crucifigit.*

51 *Et ſacrilegium committit.*

52 *Sacrilegium de iure ciuili, pœna capitali punitur.*

53 *Iniiciens aliquid contumelioſe in clericum, incidit in* can. ſi quis ſuadente.

54 *Rati-*

54 *Ratificans, etiam tacitè percuſſionem ſui contemplatione factam, incidit in* can. ſi quis ſuadente.
55 *Ratificatio etiam in corde recondita ſufficit ad incurrendam cenſuram* d. canonis.
56 *Clerici cadauer offendens incidit in* d. canonem.
57 *Clericus tempore interdicti in Eccleſia ſepeliri poteſt.*
58 *Offendens eum qui ad Clericatum eſt deſtinatus & Eccleſiæ in habitu & tonſura inſeruit, an incidat in* d. canonem.
59 *Monachorum appellatione in fauorabilibus veniunt moniales.*
60 *Monialem offendens incidit in* d. canonem.
61 *Conuerſam offendens incidit in* d. canonem.
62 *Significatio trahitur per rei naturam ſubſtantialem, ſine qua intellectus remouetur ab intelligibili.*
63 *Manuum iniectio an & qualiter cum effectu in* can. ſi quis ſuadente *requiratur.*
64 *Circunſtantia exterior an leuem percuſſionem aggrauet ad effectum* can. ſi quis ſuadente.
65 *Percuſſio quæ grauis, quæ mediocris, quæ leuis remiſſiuè.*
66 *Verba* manus violentas *in* d. can. *quid ſignificent* & nu. ſeqq.
67 *Clericum conſentientem percutiens ad vindictam, incidit in* d. can.
68 *Volenti non fit iniuria, neque violentia.*
69 *Actio iniurioſa ordini Clericali facit incidere in* d. canonem.
70 *Clericus permittens ſe percuti eſt excommunicandus.*
71 *Clericus ſe ipſum percutiens animo irato incidit in* d. can.
72 *Violentia compulſiua eſt vera violentia.*
73 *Genus vniuocum prædicatur propriè de qualibet ſpecie.*
74 *Quod prædicatur de prædicato, etiam de ſubiecto prædicatur.*
75 *Vniuerſalis & generalis locutio omnia particularia directè comprehendit.*
76 *Statutum loquens in genere procedit in qualibet ſpecie.*
77 *Genus comprehendit propriè omnes ſpecies ſub ſe contentas.*
78 *Etiam ſi in vna maior ſit ratio, quam in alia.*
79 *Compellens Clericum ad aliquid faciendum, ſi eum tangat incidit in* d. can.
80 *Violentia compulſiua continet vim, & metum.*
81 *Pœnarum diuerſitas violentias non diuerſificat.*
82 *Defenſio fieri debet in continenti.*
83 *Verbalis iniuria propulſari poteſt in continenti, non ex interuallo.*
84 *Alias non dicitur defenſio ſed vindicta omni iure probibita,* & nu. ſeq. in fin.
85 *Clericum percutiens ex interuallo ad ſui defenſionem incidit in* dictum canonem.

DECISIO XLV.

Cvm Baptiſta Rondineus Sacerdos, & conſortialis Parmenſis protuliſſet quædam verba contumelioſa contra Antonium longum die ſequenti Laurentius del Rio eiuſdem Longi Conſobrinus appræhenſo. Baptiſta cum mano læua in humero, dextera in pugni formam tenens minatus fuit verbis iniurioſis, addens, quod niſi Presbyter eſſet illum grauiter percuteret: qui vt ab eo ſe eximeret, coactus fuit eundem longum conuenire ab eoque veniam petere. Fabricato ſuper huiuſmodi delicto proceſſu, ac eidem Laurentio tranſmiſſa inquiſitione cum Genitor ipſius excuſatorio nomine comparuiſſet, prætendiſſetq; illum nullo modo poſſe, nec debere declarari excommunicatum; & ex aduerſo fiſcus inſtaret pro declaratoria cedulonorumque affixione, In dubium reuocatum fuit nunquid idem Laurenius inciderit in *can. ſi quis ſuadente 17. quæſt. 4.* & certè negatiuè reſpondendum tribus potiſſimum de cauſis dicebatur.

Primò quidem, quia deficiebat vera
manuum iniectio, quæ propriè in percuſ-
ſione conſiſtere prætendebatur. Nam
reſpectu manus in formam pugni ad fa-
ciem Baptiſtæ admotæ, cum eum non te-
tigerit neque percuſſerit, ceſſit *dicti cano-*
1 *nis* pœna, † ſola etenim manus eleuatio,
vel enſis vibratio abſque percuſſione
non facit eſſe locum *d. canoni Gofred. in*
Sum. de ſentent. excom. nu. 45. & ibi *Ho-*
ſtien. nu. 9. Archidiac. in d. cap. ſi quis ſua-
dente nu. 2. Abb. in cap. 1. de ſentent. ex-
com. nu. 4. Franc. Marc. deciſ. 821. par. 2.
Bellet. diſquiſ. clerical par 1. tit de fauor.
clericor. canonis §. 2. nu. 33. & probatur
in *d. canone* vbi dicitur *iniecerit manus vio-*
2 *lentas in clericum, vel monacum* † idemque
* tradunt communiter Doctores de eo,
qui Archibuſium in clericum exonerauit,
animo eum necandi, ſi neque perſona,
neque res illi adhærentes ex tali explo-
3 ſione tactæ fuerunt, vt in ſimili, † quod
ex hoc non dicatur fracta fideiuſſio de ali
quem in perſonam non offendendo, con-
cludunt *Hiero. Gabr. in conſ. 171. lib. 1. &*
Capall.

Caball. Reſol. crimin. lib. 1. cap. 152. qui
tamen cautè legendus eſt, vt dicam infra
nu. reſpectu verò alterius manus
iniectæ ſuper humerum ſacerdotis, illum
firmiter tenendo, pariter nulla videbatur
adeſſe percuſſio, ſeu propria manuum
4 iniectio; ſiquidem ille canon eſt pœnalis,
& propterea ſtrictè debet intelligi, &
cum effectu, neque extenſionem patitur,
vt per Gofred. vbi ſupra nu. 45. & Archi-
diac. d. nu. 2. Felyn. in cap. nuper nu. 5. de
ſententia excomuni.
5 Propterea † ſcribit Felyn. in cap. nuper
de ſenten. excom. nu. 12. in ſeptima limit. ad
can. ſi quis ſuad. illum procedere in inſul.
tante clericum, dummodo percutiat, &
rectè dixit Bellet. diſquiſit. cleric. d. §. 2.
6 nu. 33. † Tangentem clericum, ſi vim
non infert, neque læſionem, non incur-
rere in pœnam canonis, idque authorita-
te gloſ. in cap. falic. de pæn. in verb. inſecu-
tione, & in cap. ſi quis pulſatus de pænit &
Archid. in d. cap. 1. diſtinct. 1. & in cap. in
audientia de ſent. excom. nec non authori-
tate Hoſti. in ſumma de ſenten. excom. n. 9.
Card. in Clem. 1. de pæn. & Archid. in di-
cto cap. ſi quis ſuad. nu. 2. & in cap ſicut il
ſecondo nu 1. 17. q. 4. ea nitentes ratio-
ne quia verba canonis iſtius ſunt intelli-
genda cum effectu, videlicet vt per ta-
ctum, vel iniectionem manus inferatur
7 violenta læſio. † Ideo Archidiac. in d.
cap. ſicut il2. 17. quæſt. 4. nu. 1. dixit ver-
bum iniecerit in hoc canone, ad hoc vt ſit
locus excommunicationi, debere intelli-
gi cum effectu ſentiens nimirum, ſolam
manuum iniectionem nil operari; niſi vio-
lentiæ, ac læſionis effectus ſequatur, & in
omnem caſum in hac facti ſpecie exigua
læſio conſiderari poteſt & talis. quæ ſi in
laicum inflicta fuiſſet, non excederet pec-
8 catum veniale, cum † iniuria leuis, etiam
animo leuiter vlciſcendi, & iniuriam in-
ferendi veniale peccatum ſit, vt ex D. Tho
ma docet Couar. lib. 1. variar. reſol. cap. 1.
nu. 2. & in cap. alma mater 1. par. relect.
9 §. 9. nu. 2. de ſenten. excomm. † quando
autem percuſsio eſt ita leuis, vt ſi fieret
laico, non conſtitueret peccatum mor-
tale, nunquam incurritur excommuni-
catio d. can. ſi quis ſuadente, ſecundum re-
* gulam, quam conſtituunt omnes Doctores
& ſignanter Caietan. in ſumm. ver. excom.
cap. 10. in 6. notab. poſt medium. Nauarr.
in ſumm. cap. 27. nu. 9. Sayr. de cenſur. lib. 3.
cap. 27. nu. 33. vbi multos refert, Molin.
tom. 4. tract. 3. diſp. 31. nu. 8. Coinch. de cen-
ſur. diſp. 14 dub. 15. nu. 168 Bonacc. de
cenſur. diſpu. 2. puncto 1. ſub nu. 19. & ex
noſtratibus idem firmat Couar. citato §. 9.
num. 2. Guttier. lib. 1. Canonic. qq. cap. 5.
nu. 13. Gratia. tom. 3. diſcept. forenſ. c. 559
10 nu. 7. † qui omnes ea ſolidiſſima ratione
mouentur, quia excommunicatio non
niſi ex culpa mortali infligi poteſt, &
addunt nonnulli, d. canonem præſup-
ponere ſacrilegium ſecundum comple-
tam ſacrilegij rationem, & non ſecun-
dum quid, quale eſt propter veniale pec-
catum, quæ duæ rationes in effectu coin-
cidunt,
Nec dicatur ratione verborum, ac mi-
narum à Laurentio prolatarum, odijq;
& rancoris, cum quo ad dictum Sacer-
dotem, acceſſit in mortif. rum pecca-
tum incidiſſe & conſequenter in d. cano-
11 nem, quia conſequentia falſa eſt; † ſiqui-
dem canon ille non punit verba, quæ ae-
rem verberant, nec perſonam attingunt;
nec minus animum, vel odium internum,
ſed factum exterius, quod ſi leue eſt.
(quamuis ex animo vel verbis percutiens
mortaliter peccet) dicitur percuſſio adeo
leuis, vt non incurratur excommunica-
tio præfata, & vt ſemel dicam cum Syl-
ueſt. in ſumm. ver. excom. 6. nu. 6. ad med.
non debet iudicari quis ſecundum quod
intendit, ſed ſecundum quod facit, Nec
ſufficit, quod ex mortali intentione pro-
cedat, niſi actus ſit in ſe grauis, vt ad mor-
tale ſufficiat, vt poſt Caiet. Nauarr. &
alios aduertit Guttier. d. cap. 5. ſub nu. 13.
& ſequitur Gratian. d. cap. 559. nu. 8. Re-
ginal. l. 1. nu. 223. Suar. de cenſur. diſpu.
22. ſect. 1. nu. 23 prope finem Sanch. tom. 1.
in decalog. lib. 2. cap. 8. nu. 7. cum per eum
relatis.
12 Secundò † quia ad incurrendam pœ-
nam d. canonis tria copulatiuè requirun-
tur, nempe factum conſummatum, dum
ibi dicitur manus iniecerit, animus iniu-
riandi, dum ibi dicitur ſuadente diabolo,
& violentia, dum ibi dicitur violentas ma-
nus, ita Abb. in cap. 1. num. 4. de ſentent.
excom. Vgo & Archidiaco. in d. cap. ſi quis
ſuad. Vitalin. in Clem. multorum num. 66
de pæn. Ancharan. in cap. ſuper eo num. 5.
de ſent. excomm. Baiard. ad clarum q. 77.
nu. 10. Franc. Marc. deciſ. 822. S. Anto-
nin. in tract. de excomm. cap. 1. nu. 13. Lal.
Zecch. in tract. de priuil. Eccle. priuil. 155.
13 quæ † canonis verba debent propriè, &
ſtrictè intelligi, nempe de violentia vera,
& propria, non de impropria, & abuſiua
l. non aliter in princ. ff. de leg. 3. facit §.
aliud quoque Inſtit. quibus modis teſt. in
fir. Abb. in cap ad audientiam in 1. & 2.
notab. de decim. Pariſ. conſ. 22. num. 6. vo-
lum. 4.
14 Porrò violentia tripliciter conſiderari
ſolet,

ſolet, ablatiua, expulſiua, & compulſiua,
primæ duæ veræ ſunt, ac præciſæ violen-
15 tiæ, † compulſiua verò non eſt præciſa
violentia, ſed cauſatiua, quia patienti, ti-
morem infert, qui timor eſt paſsio animæ
ex quo timore patiens conſentit actui
volens vim vitare per quam de nolente
efficitur volens *l. ſi mulier. §. pen ff. quod
met. cauſ. Paul. de Caſtr. conſil. 27. nu. 1.
lib. 1.*

Hæc vera, & propria dici non poteſt
violentia, ſed metus, cum maximè pro
ea non competat interdictum vnde vi, ſed
actio, quod metus cauſa *Menoch. in præ-
lud. recup. num. 41.* In caſu noſtro Lau-
rentius iniiciendo manum ſuper hume-
rum Sacerdotis non dicitur violentiam
ablatiuam, vel expulſiuam adhibuiſſe,
quia nihil ei abſtulit, illum non expulit; ſed
eum terrendo compulit, ad adeundum
Doctorem longum, ab eoque veniam pe-
tendam; quare vim compulſiuam ſolum
intuliſſe dici poteſt quæ cum vera, ac præ-
ciſa, & propria non ſit violentia, locum
non videtur facere *canoni ſi quis ſuadente*;
qui vti pœnalis strictè, & propriè intelli-
16 gendus eſt; † Et hoc eſt quod magiſtrali-
ter docuit poſt *Abbatem, & Cardinalem
Felyn. in c. nuper nu. 7. verſ. & limit. 2. de
ſent excom.* vbi non minus doctè, quam
ſubtiliter limitando *canonem ſi quis ſuaden
te* vult illum procedere dummodo infe-
ratur clerico vis, ſecus ſi inferatur metus,
etiam ſi eſſet metus armorum, quod ſa-
nè nihil aliud eſſe videtur, quam dicere
ſi inferatur vis ablatiua, vel expulſiua ſe-
cus ſi compulſiua; quæ etiam armorum
medio metum inferat.

Tertiò, quia, eſto, adeſſet hæc violentia,
adhuc tamen pœna *dicti canonis* ex alio
17 capite, † ceſſare dicebatur; ſicuti enim
violentas manus in Clericum pro recupe
ratione rerum ſuarum ab ipſo clerico ab-
latarum iniiciens, excommunicationem
non incurrit *Felyn. in d. cap. nuper nu. 9.
in 4. limit. Gaet in ver excom. c 10 ver in
præſenti igitur fol. mihi 124. Henric. Boich.
in c. nuper nu. 9. & in c. ſi vero nu. 4. de ſent.
excom.* ita in propoſito videbatur dicen-
dum, cum Laurentius, quicquid egit, fece-
rit pro recuperatione honoris conſobri-
ni ſui, ac pro debita ſatisfactione conſe-
18 quenda; † honor enim, eſt humanarum
omnium rerum pretioſiſsimus, iuxta illud
*Eccleſiaſtici 41. 15. curam habe de bono no-
mine, hoc enim magis permanebit tibi, quam
mille Theſauri precioſi, & magni*, quam
ſententiam corruptè tamen referunt ex
noſtratibus *Oldrad. conſ 93. Magiſter col. 3
19 & Aym. conſ. 49. num. 7.* Immo cauſa

honoris, & vitæ æquiparantur. *Crauett.
conſ. 2. nu. 18. Nauarr. in Manual. cap. 15
n. 13. Cephal conſ. 57. n. 5. vol 1.* & eſt tex-
tus in *l. iſti quidem in fin. ff quod met cauſ.
& in l. iuſta ff. de manumiſſ. vindict Ca-
ſtill. deciſ. 154. nu. 2. lib. 2.* vbi pluribus
20 exornat, † quin etiam honor eſt propriæ
vitæ anteponendus. *Gram. deciſ 98. nu. 3.*
latè *Farinacc. de Accuſ. q. 15 num. 6.* &
probatur ex verbis Apoſtoli. *Bonum eſt
enim mihi magis mori, quam vt gloriam
meam quis euacuet 1. Corint. 9. 15.* Vn-
21 de † quicquid pro rerum defenſione li-
citum eſt; multo magis licere debet pro
defenſione honoris *Nauar. d. cap 15. n. 4.
Graſſ lib 2. deciſ. 48. nu. 40.* & quemadmo
dum pro defenſione vitæ licet hominem
occidere, ſic & pro defenſione honoris
* ſecundum cõmunem opinionem de qua
*Marſil. conſ 81. nu 16. Iaſ. in l. & cum
nu. 38.* & ibi *Dec. num. 35. ff. de Iuſt. &
iur. Rimin. conſ. 54. nu. 12 Clarus in §. ho-
micidium ver. idem quoque & multò magis
Menoch. conſ. 45 nu. 25. vol. 1. Caſtil. d. de-
22 ciſ. 154 nu. 11. l. 2.* † & tunc non dicitur
offenſio ſecundum *Caualcan dec. 27. n 1.
23 cum ſeq. par. 5.* † Honor autem conſobri-
ni, eſt honor proprius *ad l. vt vim vbi om-
24 omnes ff. de iuſt. & iur.* † & iniuria meis cõ
ſanguineis facta mihi cenſetur illata *c. Pe-
trus de homici. Clem 1. de exceſſ prælat l. lex
Cornelia in princ. l. item apud labeonem
§. pen. ff. de iniur. Bart. in l. de pupillo
§. ſi quis ipſi numero 18. ff. de nou. oper.
nunc Bald. in l. 1. per illum tex. C. ſi
quacumquè præd. pot. Felyn. in capitulo
Eccleſia Sanctæ Mariæ numero 19. ff.
de conſt. Ruin. conſ. 2. numero 26. & ſeq.
Crauett conſ. 41. numero 3. lib. 1. Hon-
ded. conſ. 112. numero 54. vol. 1. Me-
noch. de arbit. caſu 27. numero 4. & 5.
Bec. conſ. 85. nu 19.*

25 Et † iniuria facta vni de familia toti
familiæ facta cenſetur *d. l. 1. & ibi Bar.
C. ſi quacumquè præd. pot. Felyn. in cap.
cum quidam num. 11. ff de iniur. Gram.
deciſ. 13. num. 2. & ſeq. Tiraq.* cum per
eum congeſtis de *Minuen. pœn. cauſ. 51.
nu. 69 & ſeq.* vbi egregiè exornat nota-
bileſque addit concluſiones, addo *Me-
noch. de arbitr. caſu 262.*

26 Vnde clericus, qui pro iniuria ſibi
illata poteſt agere contra laicum, etiam
coram Iudice ſeculari, cum proteſta-
tione, tamen vt citra ſanguinis pœnam
puniatur *cap. prelatis de homic. in 6.* eſto
certò ſciat Iudicem ad pœnam ſangui-
nis proceſſurum, vt tradunt Doctores
* communiter *in d. c. Prælatis & Gennen. in
Prax. Archiep. Neap. c. 42. nu. 2.* qua de re

ac propela violentia,& canoni locum facit ex ſupradictis. Quod quidem in hac facti ſpecie haud cõtingere dicebatur, quia Laurentius non intendebat retinere dictum Sacerdotem, vel illum impedire, ne recederet, ſed duntaxat intendebat minis, ac metu compellere illum ad honoris reſtitutionem abſq; corporis læſione, qui caſus in *canone* non videtur comprehendi ſecundum ſupradicta.

His tamen poſthabitis, contrarium in hac facti ſpecie reſoluendum duxi eundẽque Laurẽtium in excomm. *can ſi quis ſuadente diabolo*
34 † incidiſſe dixi. Fundamentum deciſionis fuit quia quælibet actio iniurioſa, quæ fit contra Clerici, ſiue monaci perſonam immediatè in facto conſiſtens, dicitur manuũ violenta iniectio, ſuadente Diabolo facta, ac proinde in *d. canonem* incidere facit *Caiet. in Summa ver. excomc. 10. notab 1. Nauarr. in manual. c. 27. ſub nu. 77. Philiarch. lib. 3. de offic. Sacerd c. 33. Sayr. de cenſur. lib. 3. c. 26. nu. 11.* vbi teſtatur de com. opin. & plenius *Suarez. de*
* *cenſur. diſp 22. ſect. 1. n 23. & ſeq.* vbi latiſſimè explicat, & rurſus *nu.* 40. vbi per manus violentas ait intelligi quamcunque
* iniuſtam ſeu temerariam percuſſionem *Reginal. lib. 3. n. 205. Bonac. de cen. tomo de cenſ. diſp 2. punct. 1. nu. 11.* ideo autẽ *canon*
35 loquutus fuit de manuum iniectione, quia manus eſt organum organorum, vt poſt *Caiet.* dicunt præfati *Doctores*, quamuis autem ex leuitate materiæ excuſetur quis à peccato, non tamen dici poteſt leuis iſta, de qua agitur. cum Laurentius violenta, & ſacrilega manu Clericum apprehenderit, atque concuſſerit coegeritque ad maiorem vexationem redimendam, accedere inuitum ad Antonium, veniamque ab eo petere: Vt enim magiſtraliter tradit *Suarez tom. 1. tract. de cenſur. diſp.*
36 *22. ſect. 1. nu. 25. & 26.* † non requiritur ad hunc effectum actio phyſicè tam releuans, vt ſit peccatum mortale, ſed ſufficit eam eſſe contra immunitatem corporis propri; ſeu contra ius, quod vnuſquiſque habet in corpus ſuum, vel vt ſit grauis contra honorem, dummodo corpus attingatur; adeo vt quamuis contactus phyſicè conſideratus leuiſſimus ſit, ſi tamen, ſecundum moralem exiſtimationem, ſufficiat ad grauem iniuriam contra honorem, & reuerentiam Clerico debitam, ſit ſatis ad hanc cenſuram incurrendam, quæ doctrina profectò, tum plurimos quotidianos caſus, tum noſtrum potiſſimum determinat, videturque de mente *Molinæ tom. 4. de Iuſti. diſp. 57.* fuit enim actio de qua agitur contra ius, quod R. Baptiſta habebat in corpus ſuum, quia Laurentius illum diu retinuit, ne diſcederet, dum ipſum conuiciabatur, ac accedere compulit, vellet nollet, ad domum Antonii, quamuis metueret ab illo ſperni, vel inſultari. Fuit etiam contra honorem ſacerdoti debitum, & ſic cum graui iniuria, ex quo irreuerenter, & iniurioſè, ac ſæuo aſpectu detinebat, concutiebat, & procaci-
37 ter inſultabat. † Pro vt in ſimili, immo ferè in terminis dicebat *Syluest. in Summ. in ver. excom 6. §. 3.* capientem Clericum per capillos, eique dicentem niſi eſſes Clericus hæc, & hæc facerem, incurrere in *d. canonis* excommunicationem
38 ſic etiam quendam, qui Sacerdotem inſultauerat cum ſimplici manus iniectione ad collum, & altera manu ſuper pugione, incidiſſe in d. excommunicationem conſuluit *Ghirlinzon. in conſil 82.*
39 Idemque nempe, accipientem Clericum per veſtimentum, ſeu ſcapuccium, & mouentem illum, his verbis, ſi non eſſes Clericus percuterem te, incidere in d. excommunicationem ſi idem in contemptum, & animo iniuriandi faceret firmant *Io. Frigderburg in additi: ad S. Raymund in Summ. lib 3. tit. de ſentent. excom. nu. 47. litera T Carol de Graſſis de effect. cleric. effect. 9 nu. 132.* hic autem intercesserunt eadem præciſa verba, eadem detentio non ſolum per veſtimenta, ſed & per humerum, & vlterius compulſio eundi ad dictam domum, & ſic verſamur in fortioribus terminis. Quod autem Laurentius animum habuerit iniuriandi Baptiſtam, patet non modo ex ipſa actione iniurioſa, ſed etiam ex verbis contume-
40 lioſis ab eo tũc prolatis, † quæ procul dubio indicant & declarant animũ *l. labeo §. idem ff. de ſupellect leg. Gramm.* pulchrè & latè *vot 23 n 8.* cũ verba ſint notæ paſſionum animæ. *Corn conſil 173 in princ. vol. 2*
41 & † quod ex verbis contumelioſis præſumatur iniuriandi animus probatur *in l. ſi*
* *non conuitij C. de iniur.* & eſt comm. opin. de qua *Pariſ. conſil. 149. nu. 19. vol. 4.*

Quibus ſic poſitis facilis eſt contrariorũ ſolutio; non enim refragatur primum, nimirũ, nos verſari in pœnalibus ac proinde requiri percuſſionẽ nec ſufficere ſolã manuum iniectionem. Nam ex ſupradictis
42 contrarium verius eſſe patet, † & in puncto illud verbum *iniecerit*, verificari in impoſitione manus ad dorſum etiam ſine percuſſione; tradit *Ghirlenzonius d. cõſ. 82. n. 4.* fretus authoritate *Cõpilatoris Calepini*, cui in hoc ſtandũ eſt tanquã in ſua arte perito; cumq; ſaltẽ inficiari nõ poſſit, quin

ſub generalitate verborũ canonis, veniat
43 iſta manuũ iniectio,& apprehenſio; † eſto
eſſemus in pœnalib. & odioſis, fieri debe-
ret extenſio ad hunc caſum ſub verborũ
generalitate comprehenſum, quatenus
ipſa verborum generalitas patitur *l. cum
leg vbi Aret.ff.de teſtam. c. ſi quam de ſent.
excom. gloſ. in c. contra Chriſtianos de Hæ-
ret.in 6.Calder conſil 1.tit.de cõſang.& aff.
& conſil. 24. de præben Crauett. de antiq
temporis par. 5. in princ. num. 155. & ſeq.
Tir.iq.in l. ſi vnquam in præfat.n.119.verſ.
& hæc quoq; C.de reuoc. don. & de retract.
tit.1.§.1.gl.14.n 102.Dec.in l.factum §. in
pœnalib. n.10 ff.de reg iur.& in l ſemper in
obſcuris num.3.iuncto num.11.& in l. in
contrahenda nu.13.eod.tit.Villagut. cum re-
latis in tract. de extenſione legum rub. de
extenſione legis pœnalis reſpectu meræ pœnæ
num. 49. Dec. conſil. 538. Gregor XV. de-
ciſ. 327 nu. 3. & 4.*

Cæterũ nos re vera nõ verſamur in odio-
ſis,& reſtringendis; ſed in fauorabilibus &
44 latiſſimè interpretandis, † cum excõmu-
nicatio in d.canone inflicta ſit merum Cle
* ricorũ priuilegium,vt omnes Theologi,&
Canoniſtæ vno ore fatentur. & poſt alios
*Suarez to.5 de cenſur.diſp.22.ſect.1.nu.20.
in fi.*quod adeo verum eſt vt diſputẽt *Do
45 ctores* † nunquid Sum. Pontifex poſſet illud
tollere ſaltem cum cõſenſu Cardinaliũ, &
quamuis ego non audeã recedere ab affir
matiua opinione quã tenuerunt *Anaſtaſ.
Germon.in tract.de ſacror immunit lib.3.&
15.n.42.& Crot.conſil.204.n.2.& 8. lib 2.*
46 cum † hoc priuilegiũ conceſſum, & intro-
ductũ ſit de iure poſitiuo *Innocen in c.no-
uerint de ſent.excõ.Fely.in c.ſi quis in princ.
47 de maiorit. & obedient.* † & Papa ad libitũ
tollere valeat ea, quæ iuris ſunt poſitiui.
*Archid.in c ſi.1.q 9.Natt.conſil.238. n 21.
lib.3.Brunor.à ſole in ſuis propoſ.in ver.Pa-
pa diſpenſare poteſt latè Carol. de Graſſis in
tract.de except.excep.32.n.113.cũ plur.ſeqq.*
48 Nihilominus † verũ puto adeo præcipuũ
eſſe huiuſmodi priuilegiũ, vt nullo modo
expediens eſſet quod Sum. Pont illi in to-
tũ derogaret ex quo decoloraretur vniuer
ſus Eccleſiæ ſtatus *Abb.in cap.nulli de ſent,
excõm* & ibi *Soc ſen.in princ. Socin. in d. c,
peruenit nu 19. 22 23. 394. & ſeq & Ger-
mon.vbi ſupra,* qui ſubdit, quod Papa non
excuſaretur à peccato.Igitur cum d.con-
ſtitutio ex parte Clericorum ſit fauorabi-
lis, & in eorũ fauorem ædita,extendi de-
bet, quamuis ex parte percutientium ſit
odioſa,vt in pũcto dixit *Soc.in d c.peruenit
n 70. ex Bald.in l. 2. C.de in ius vocand.&
not per gl.& DD.in l.qui exceptionem ff. de
condict indeb.*

. Quinimmo nec poteſt quodãmodo dici
49 odioſa reſpectu percutiẽtiũ,† quãuis enim
hæc excom.ſit pœna eſt tamẽ medicinalis
animæ.& de facili obtinetur abſolutio,vt
in *c.2.de ſent excom.in 6.* & in puncto ob-
ſeruat. *Soc. in d. cap peruenit nu 39.*
50 Ex † alio etiã amplianda venit diſpoſitio
d.canonis quia ſcilicet Saluatorẽ noſtrũ
crucifigere dicuntur,qui vim, & iniuriam
Clericis inferre præſumunt.*c.nulli in fin.3
q.1.* Vnde Deus per Prophetam Sacerdo-
tibus loquens *qui vos tangit,*inquit,*tangit
pupillam oculi mei Zacch.2.relat in c accu-
51 ſatio 24.q.7.* † & ſacrilegiũ cõmittunt *tex.
in d.c ſi quis ſuaden.Gaetan in Sum.in ver.
excom.c.10.Decian.in tract.crim.par.2.lib.
6.c.17.n.3.& c.19.n.1. Menoch.de arb.caſ.
389.n.15.& ſeq.Sayr lib 3.Theſ.caſ. conſ.
52 c.26 n 21.*† Quod ſacrilegiũ de iure ciuili
capitali pœna puniri debet *l ſi quis in hoc
genus, vbi Bal. & Sal. C. de Epiſc.& Cler.
Menoch.* vbi ſup. *Bellett.diſquiſit Clerical.
tit.de ſauo.Cleric.canon.§.1.nu 2.Carol.de
Graſſis d.effect 9.n.93.pulchrè Io. lignano
de cenſ Eccle.§.5.n.3.& ſeq.* alias rationes
ob quas diſpoſitio d. can. eſt amplianda
deduxi in *deciſ.20,*

Hinc videmus Summ. Pontifices & DD.
d.can vti fauorabilẽ extendere de caſu ad
caſũ,& de perſona ad pſonã,quãuis enim
loquatur de manuum violenta iniectione,
53 procedit tamẽ etiã,ſi quis manus non inij-
ciat in Clericũ,ſed ſuadente Diabolo pul-
uerem,aquã,ſputũ,oleũ,vel quid ſimile in
eũ inijciat.*Inn.Io.And & cæteri in c.nuper
de ſent.excom.gl.1 in c.ſi quis pulſatus de pe
nit.diſt 1.& in d c ſi quis ſuadẽte in ver.ma-
nus Soc.in d c.peruenit n.188. & 170. Syl-
ueſt,ver.excom.6.§.6.S.Anton.in tract.de
excom.c.1.n 17 Sayr.vbi ſup.n.14. Gaet.d.
c.10.ver,1.quod Tolet in Sum lib.1.c.33.n.
4.Franc.Marc.dec.819.par 2. Baiard. ad
Clarũ in §.ſi.q.77.n.9.Deciã.in tract. crim.*
* *lib.6.c.19.n 3.&.4* & eſt comm.opi,ac ab
omnib.recepta, vel ſi veſtes vel res alias
Clerico adhærentes laceret, vel auferat,
vt ſupra dicebam *nu. 33.*

Rurſus extẽditur vt non ſolũ procedat
in manuũ iniectione pro vt *canon* loqui-
54 tur, † ſed etiã in ratihabitione expreſſa,
vel tacita,adeo vt ratificãs percuſſionẽ cõ
tẽplatione ſui factã,licet nõ ſuo mandato,
vt puta,ſi amicus eius,vel conſanguineus,
ſciens illi à Clerico iniuriam fuiſſe illatã,in
ipſũ Clericũ manus impias iniecit, vt eidẽ
rem gratiam faceret, is autẽ habita noti-
tia de percuſſione,eam ratificet,incidat in
d. canonis excõmunicationẽ *tex. in c. cum
quod de ſent. excom. gl. in cap. mulieres
eod. tit. Card. in d.cap. ſi quis ſuadente*

S.Rai-

S. Raimund. in ſua Summa lib. 3. tit. de ſen-
tent. excom. §. 48. in fin. S. Anton. de excom.
cap. 1. nu. 14. Soc. in d. c. peruenit n. 42. & 53
de ſent. excom. Decian. in tract. crim. par. 2.
lib. 6. c. 18. nu. 5. Giacch. in addit. ad Clar. §.
fin. quæſt. 77. in littera A. in fin. Coſt. de Re-
trotract. c. 5. n. 3 Suarez. to. 5. diſp. 22. ſect. 1.
nu. 55. Sayr. lib. 3. cap. 26. Molin. tom. 4.
diſp. 52. nu. 4 Nauarr in ſum. cap. 27. n. 78.
Bonac. de cenſur. diſp. 2. punct. 3. nu. 7. Tolet.
* lib. 1. cap. 33. nu. 17. & eſt communis cum
Theologorum, tum canoniſtarũ ſentẽtia,
55 quæ † procedit etiam in ratificatione ta-
cita, & occulta; Nam ratam habens in
corde huiuſmodi percuſſionem, ipſo facto
in excommunicationem incidit, & abſo-
lutione indiget. Iacobin. in l. ſi quis iniquam
§. ſi prior in 1. lect. nu. 5. Maiol. in tract. de
irregul. lib. 5. cap. 48. § 6. nu. 2. Giaccharin
d. addit. ad Clar. in littera A. in fin Carol. de
Graſſis d. effect. 9. nu. 57. quod valde no-
tandum eſt, pro declaratione eorum, quæ
dixi ſupra nu. 11.
56 Cumque † d. conſtitutio loquatur de
iniectione manuum facta in Clericum,
adeo eſt fauorabilis, & amplianda, vt
procedat etiam in offendente Clericum
mortuum, ita vt priuilegium iſtud etiam
in cadauere duret Fely. in cap. à no bis il 2.
nu. 4. de ſentent. excom. Alber. Brun. in
tract. de aug. num. 95. Marſil. in l. vnica
nu. 53. C. de raptu virg. & in l. fin. nu. 56.
ff. de quæſt. Duen. d. reg 99. in 6. ampliat.
qui ad hoc inducit textum in cap. quod in
57 te. de pœnit. & remiſſ. † vbi Clericus, qui
poteſt tempore interdicti ingredi Eccle-
ſiam viuus, poteſt etiam in ea ſepeliri mo-
tuus, quibus addo Decian. in tract. crim.
lib. 6. cap. 17. nu. 19. tom. 2. Baiar ad Clar.
d. q. 77. nu. 16.
58 Quin † etiam arbitrati ſunt nonnulli,
eam procedere, etiam ſi is, qui vapulauit,
non ſit verè Clericus, nec habeat caracte-
rem, ſed tantum ſit Clericatui deſtinatus,
gerens ſe pro Clerico, deferenſque habi-
tum, & tonſuram, ac in Choro inſeruiens
Archid. in d. cap. ſi quis ſuadente nu. 8. Fely.
in cap. cum adeo de reſcrip. nu. 2. vbi plura
adducit argumenta. Duen. d. reg. 99. am-
pliat. 10. Decian. in tract. crim par. 2. l. 6.
cap. 17. nu. 14. & cap. 18. num. 8. Ioan.
de Selua de Beneſ. par. 3. q. 6 num. 4. Hip-
pol. Bonaccur. in tract. de ſeruit. q. 28.
Cui tamen opinioni ſic ſimpliciter in-
tellectæ non accedo, ex pluribus rationi-
bus quas breuitatis gratia omitto, &
contrariam amplector ſententiam, quam
tenuere Rot. deciſ. 12. de probat in anti-
quior. Menoch. de præſump. lib. 6. præ-
ſump. 76. nu. 27. Maſcard. poſt Dyn. de
probationibus concl. 848. num. 6 tom. 2.
Mart. de Iuriſd. part. 2. cap. 11. num. 12.
Decian. ſibi contrarius d. lib. 6. cap. 34.
nu. 3. ſaluari tamen poteſt prima opinio,
vt procedat in foro externo, quando Ec-
cleſia prætendit percuſſum Clericali inſi-
gnitum fuiſſe caractere, dum enim de hoc
in tribunali eccleſiaſtico diſputatur, per-
cutiens reputandus eſt pro excommuni-
cato, ita benè Soccin. in c. peruenit à n. 88.
vſque ad 96.
Simili quoque modo, etſi textus lo-
quatur de offendente monacos, tamen,
59 quia monacorum appellatione in mate-
ria fauorabili, veniunt etiam Moniales
Socci. in Clem. 1. de elect. ideo conſtitutio
60 iſta, † vti fauorabilis, & amplianda, ex-
tenditur, etiam ad ipſas Moniales; ita vt
impias manus inijciens in eas, incidat in
excõmunicationem, quamuis ipſæ nullum
habeant ordinem cap. de monial. extra. de
ſent. excom. & ibi Abb num. 2. Soc. in d.
c. peruenit nu. 72. & ſeq. vbi vtitur hac
eadem ratione, quia videlicet. Conſtitu-
tio eſt fauorabilis, & amplianda Decian.
in tract. crim. par. 2. lib. 6 cap. 17. nu. 12.
& ſeq. S. Antonin. in tract. de excom. cap. 1
nu. 1. Caet. in ſummula in ver. excom. c. 10
ver. nota ſeptimò. Caſſ. par. 2 deciſ. auri
lib. 3. cap. 5. nu. 36. Boer. in tract. de ſtatu,
& vita Heremit. n. 15. Suar. de cenſ. diſp. 12.
* 61 ſect. 1. nu. 19. † & alij communiter. Et
non ſolum ad Moniales, ſed etiam ad ipſa-
rum conuerſas d. cap. de monial. cap. cum
illorum cap. veniens, vbi Abb. nu. 2. eodem
tit. Bellet. diſquiſ. Cleric. d. tit. de fauore
Canonis §. 1. nu. 31. Suar. vbi ſupra Sayr.
de cenſur. lib. 3. cap. 26. nu. 5. vbi poſt alios
reſtringit ad conuerſos, & conuerſas, quæ
proprijs renunciauerunt, vel Religionem
ingreſſæ ſunt habitu aſſumpto: non autem
quo ad tertierios, & tertiarias in proprias
domos degentes.
Cum itaq; d. canonis diſpoſitio adeo ſit
fauorabilis, vt etiã ad alios caſus, aliaſque
perſonas extendatur, valde abſurdum eſ-
ſet dicere, illã nõ procedere in hac manuũ
iniectione, quæ ſecundum rationem recti
ſermonis cõpræhenditur in illius diſpoſi-
tione, vt ſup. deductũ eſt; illa nanq; eſt pro-
pria verborũ natura, quã ratio, & ſignifi-
62 catio recti ſermonis includit, † quia ſigni-
ficatio tra!.itur, per rei naturam ſubſtan-
tialem, ſine qua intellectus remouetur ab
intelligibili Bald. conſil. 320. nu. 7. lib. 1.
63 Nec † ſentiunt contrarium Archid. Fely.
& alij in prima obiectione citati, dum di-
cunt, verbum iniecit in hoc canone intel-
ligi cum effectu, & procedere in inſul-
tante Clericum, dummodo is eum percu-

riat, ſed ex his verbis reſultat duntaxat,
non ſufficere comminationem, nec ele-
uationem manus, vel enſis ad percutien-
dum, ſi effectus non ſequatur, iuxta gloſ.
* communiter receptam in cap. ſi quis pul-
ſatus de pœnit. diſt. 1. Syluest. in ver. ex-
com. 6. §. 2. & bene declarat Tolet. poſt
alios d. cap. 33. nu. 5. & ita etiam loqui-
tur gloſ in cap fœlicis de pœnit. in 6. in
ver. inſecutione, & Bellett. loco ſupra ci-
tato alijque ab eo adducti, qui eam red-
dunt rationem, quia verba cum effectu
ſunt intelligenda cap. relatum de Cleric.
non reſiden. Arch. in d. cap. ſi quis ſuaden.
nu. 2. Non igitur applicantur caſui no-
ſtro, in quo adeſt vera, & realis manuum
iniectio, & quidem cum circunſtantijs ag-
grauantibus, de quibus ſupra n. 36. & 39.
quo fit vt illa actio externa nullatenus à
64 peccato mortali excuſari poſſit, † & hoc
eſt quod dicebat Guttier. in contrarium
ſupra nu. 9. allatus; dum tenuit non in-
curri cenſuram, ſi factum exterius ſit le-
ue, nec ex malo animo aliqua circunſtan
tia exterior, apponatur, quia factum ex-
terius iam non cenſetur leue, & ſic eius
doctrina potius retorquetur, & cum hac
moderatione intelligendi ſunt cæteri ſcri-
bentes ibi ſemper me relati.
65 An † autem quamuis in hac facti ſpe-
cie materia non ſit ita leuis, vt à mortali
excuſet, ſaltem percuſſio ipſa dicenda ſit
leuis, ita quod ab Epiſcopo ſeu eius Vica-
rio abſolutio impendi valeat iuxta tex. in
cap peruenit 17. extra de ſent. excom. non
eſt præſentis ſpeculationis, nec immoror,
ne ſim prolixus; tu ſi placet, videre pote-
ris Molin. tom 4. de Iuſtit. diſp. 57. Sua-
rez. tom. 4 de Iuſtit. diſp. 57. & tom.
de cenſur. diſp. 22. ſect. 1. à nu. 88. Graff.
tract. de quinque caſibus lib. 1 cap. 8. nu. 11.
& ſeq. Sayr. de cenſur. lib. 3. cap. 28. Bo-
nacei. tom. de cenſur. diſp. 2. q. 4 punct. 9.
nu. 2 penes quos inuenies, quæ nam ſit
iudicanda percuſſio grauis, quæ medio-
cris, & quæ leuis.
Secundum pariter obiectum minimè
66 obſtat, † primo quia illa verba manus vio
lentas, de quibus in canone non intelligun-
tur de violentia ſtrictè, & propriè ſumpta,
ſed dicuntur ad excludendum caſum;
quia iniectio caſualis non eſt peccamino-
ſa, nec punibilis, vt per Tolet. cap 33. nu. 5.
& capiuntur pro actione iniurioſa facta
in Clericum, vel in res ipſi adhærentes, vt
per Soce. in d. cap. peruenit nu. 179. de
ſent. excom. Abb. in cap. ſuper eo nu. 5. eo-
dem tit. Ioannes de legnan. de cenſur. Ec-
cle. §. 5. nu. 1. & 2. tenent omnes Theo
* logi communiter, vt poſt alios Bonac. de

cenſur. quæſt. 4. punct. 1. nu. 11. inter quos
Suarez. d. tom. 5. de cenſur. diſp. 22. ſect. 1.
nu. 23. benè declarat, hanc violentiam
intelligi moraliter de actione in Clericum
quæ repugnat Iuſtitiæ, & probatur ex-
preſsè in c. contingit il primo de ſentent. ex-
67 com. † vbi pronunciatur incidiſſe in hanc
cenſuram percutiens Clericum volen-
tem, & conſentientem in ſatisfactionem
præcedentis iniuriæ per ipſum Clericum
illatæ, & ibi hoc notant Abb. num. 3. An-
char. nu. 6. & Felyn. nu. 1. Pet. à Plaz. in
epit. delict. cap. 23. nu. 25. Carrer. in prax.
crim. in tit. de homicid. quæſt. 1. nu. 3. Ta-
bien. in ver. excom: il quinto, caſu 1. §. 4.
num. 32. Caet. in ſummula in ver. excom.
cap. 10. verſ. nota 2. Decian in tract. crim.
par. 2. lib. 9. cap. 3. nu. 4. in fin. Mantua
dialog. 35. Guttier. de Iuram. confirm. par. 1.
cap. 16. à num 53. Sayr. de cenſur. lib. 3.
cap. 26. nu. 18. nouiſſimè Layman. in Theo
log. Moral. lib. 1, tract. 5. de excom. par. 2.
cap. 6. nu. 5. in fin. aliique plurimi.
68 Et † tamen hic nulla adeſt violentia,
quæ volenti & conſentienti non infertur,
vt in reg. ſcienti de reg. iur. in 6. & obſer-
uat ad hunc propoſitum Soc. in d. cap. per-
uenit. nu. 383. quinimò ex hoc notat,
Coincb. diſp. 14 de excom. dub. 15. n. 169.
69 non † requiri, quod actio ſit violenta,
vel etiam iniurioſa ipſi Clerico, ſed ſat eſ-
ſe, quod ordini Clericali iniurioſa ſit.
70 quo † fit, vt iſto caſu etiam Clericus per-
mittens, ſe ipſum verberari, incidat in d.
cenſuram, d. cap. contigit, vbi hoc notat
Anchar. nu. 4. Io. And. & Soc. nu. 15. Vi-
tal. in Clem. multorum n. 21. de pœn. Graff.
par. 2. deciſ. lib. 3. cap. 5. num. 29. Tolet.
dub. 1. cap. 33. ſub nu. 24. quod tamen
non eſt intelligendum ipſo iure, ſed per
Iudicis ſententiam, adeo vt Clericus ſic
percuſſioni conſentiens veniat excom-
municandus Abb. in d. cap. contingit nu. 7.
per illum tex. Bellet. diſquiſ. Cleric. tit. de
fauore Clerici canonis §. 1. nu. 11.
Ad quam theoricam confirmandam
71 facit etiam alia communis concluſio † vt
* Clericus ſe ipſum percutiens, non quidem
feruore deuotionis, ſed animo irato, in-
cidat in eandem excommunicationem,
quia ordini Clericali iniuriam facit, licet
non violentiam. Archid. in d. cap. ſi quis
ſuadente & in cap. ſe non licet. n. 323. vbi
Bellamer. nu. 3. Abb. in cap. cum contingat
n. 6. & Felyn. nu. 1. de ſent. excom. Bald.
in proœm. Decret. Rex pacificus nu 44. Gu-
liel. de Benedict. in repet. cap. Rainutius in
ver. mortuo itaque teſtatore el primo nu. 80.
Carrer. in pract. crim. tit. de homicid. q. 8.
nu. 5. Gaet. in ſum. ver. excom. cap. 10. verſ.
nota

nota 3. Grammat. deciſ. 44. nu. 2. Clar. in §. fin. q. 77. nu. 3. Decian. in tract. crim. par. 2. lib. 6. cap. 18. num. 4. & lib. 9. cap. 3. nu. 4. & c. 4. nu. 6. Menoch. de arbit. caſ. 284 nu. 37. Nauar. in manual. c. 15. nu. 11. Maiol. de irregul. lib. 3. cap. 25. num. 1. & lib. 5. cap. 18. in fin. Tolet. in Sum. d. cap. 33. ſub nu. 4. latè & pulchrè *Balthaſſar Ameſura in tract. de poteſtate in ſe ipſum lib. 1. cap. 20. nu. 24.* & alij innumeri, quibus addo *Ioannem de lignano in tract. de cenſur. Eccleſiaſtica §. 4. nu. 21.* ad hoc inducentem verba *D. Auguſtini* relata *in cap. ſe nō licet 25. quaeſt. 4. Mantua ſingul. 1. nu. 4. Gramat. deciſ. 44. num. 2. cum ſeqq. Guttier. d. cap. 16. nu. 54. Sayr. d. cap. 26. num. 20. Carol de Graſſ. de effect. Cleric. effect. 9. num. 82. & ſeqq.* de hac tamen & ſuperiore concluſione valde dubitauit nouiſſimè *Barboſa in collectanea ad decretum*, poſt hæc ſcripta impreſſa *ad d. can. ſi quis ſuadente n. 38. & ſeq.* per rationes ibidē ab eo ponderatas.

Secundò reſpondeo dato, non tamen conceſſo, quod requireretur violentia formalis, pro vt non requiri clarum eſt; certè illa non deeſt in caſu noſtro, quia præterquamquod, etiam ſi daretur violētiam compulſiuam non dici propriè violentiam, ſed lato tantum ſumpto vocabulo, adhuc cōprehenderetur in *canone*, qui latiſſimè interpretandus eſt, vt ſupra ſatis
72 abundè deductum fuit. † Nō placet, quod dicitur, dictā violentiam compulſiuam nō eſſe veram violentiam; contrarium enim probatur *toto titulo C. de his, quae vi metuſue cauſa*, & eſt contra mentem ſcribentiū,
* cōmuni calculo illam inter quinq; violentiæ ſpecies connumerantium, *Bar. in l. quod extat ff. quod met. cauſa Decian. in tract. crim. tom. 2. lib. 8. c. 1. nu. 4. Menoch. de recup. poſſ. in prælud. n. 38. cum ſeq.* vbi ma-
73 giſtraliter declarat, & alij plurimi, † ſumus enim in genere vniuoco, quod propriè prædicatur de qualibet ſui ſpecie *l. quid earum §. interemp. ff. de leg. 3.* & in hac ſpe-
74 cie ineſt genus *l. ſemper ff. de reg. iur.* † & quando vnum de alio prædicatur, quidquid prædicatur de prædicato, prædicatur etiā de ſubiecto *§. vulgo* ſubtiliter indu-
75 cendo *Inſtit. de ſucceſſ. Agnat.* † & generaliter vel vniuerſaliter loquens, omnia particularia directè cōprehendit, nemineque excludit *Feder. de Senis conſ. 85. n. 3. Surd.*
76 egregiè exornans *conſ. 2. n. 44. lib. 1.* † Vnde ſtatutum loquens in genere, locum ſibi vendicat in qualibet eius ſpecie *l. de pretio ff. de public. lib. 1. §. generaliter ff. de leg.*
77 *præſt. Soc. iun. conſil. 128. nu. 183.* † cum genus propriè comprehendat omnes ſpecies, quas ſub ſe continet *l. ſemper ff. de reg. iur. Bar. in rub. ff. ſol. matr. num. 12. Crauett. conſil. 783. nu. 20. vol. 5.* cum aliis per *Antonin. variar. reſol. cap. 33. nu. 2. Surd.* vbi
78 ſupra. † Etiam ſi in vna ſpecie maior ſit ratio, quam in alia *l. 1. §. quod autem ff. de alea Lud. & Aleat. l. in fraudem.* & ibi *Bal. ff. de teſtam. milit. Antonin.* cum aliis per eum adductis loco citato *n. 3.* & in termi-
79 nis noſtris, quod † compellens Clericum ad aliquid faciendum ita demum effugiat d. excommunicationem, ſi non tangit perſonam Clerici vel res illi adhærentes, ſecus ſi manus in eum iniiciat tradit *Soc. in d. c. peruenit 185. de ſent. excom. & Syluester in ver. excom. 6. §. 5.* Cæterum *Abb. Card. et Fely.* ex aduerſo citati loquuntur in priori caſu, nempe quando Clericus nullo modo tactus fuit, vt videre eſt: eandem diſtinctionem apertius tenuit *Ioannes de lignano in tract. de cenſur. Eccleſ. §. 5. n. 18.* vbi, ponderata mente *canonis*, tenet iniicientē metum verbalem duntaxat non incidere, ſecus ſi metus ſit realis per contactū perſonæ, etiam ſi non adſit præciſa violentia, vt per eum, & ita in effectu tenet *Suarez.* licet diuerſis verbis id declaret *dicta diſp. 22. ſect. 1. numero 31. & Sayr. de cenſur. lib. 3. cap. 26. nu. 21.* cum per eum relatis.

80 Tertiò reſpondeo † in hac ſpecie violentiæ compulſiuæ adeſſe non modo metum, ſed etiam vim, metum quidem quo ad animum, vim quoad corpus, vt notabiliter inquit *gl. in l. 3. in ver. vi C. de his, quae vi metuſue cauſa Mugnoz.* poſt hæc ſcripta viſus *in tract. de his quae vi metuſue cauſa fiunt in praeamb. nu. 5. Rota deciſ. 643. nu. 25. par. 1. in recentior.* vbi poſt *Franc. à Ponte conſ. 44. nu. 13.* ponderat, quod propterea *in Rubrica d. tituli tam in C. quam in ff.* deſcribitur tam vis, quam metus, *l. de his, quae vi metuſue cauſa fiunt*, quaſi dicant præfati *ſcribentes*, metum conſiſtere in illa animi paſſione, qua quis territus ad euadendum maius malū, conſentit, vel inuitus aliquid agit; vim autem in illa corporali actione, qua corpus quodammodo violenter ex interno terrore mouetur ad faciendum, quod nullatenus faceret, cui ſi addatur metus iniurioſus, ſufficit ad incurrendam d. excommunicationem, vt mox dicebamus. Et hoc eſt, quod aiebat *Seraph. de priuil. iuram. priuil. 110.* metum eſſe effectum violentiæ *glo. 1. quod met. cauſ.* quod tamen propriè loquendo intellige de violentia non præciſa, ſed conditionali, à qua metum oriri, & procedere declarat doctè *Sanchez. de matrim. lib. 4. diſp. 1. nu. 1. & 3.*

Nec

Nec officit, quod pro vi compulſiua non detur interdictum vnde vi, ſed actio, quod metus cauſa, quia præterquamquod datur actio, quod vi metuſuè cauſa, & ſic
81 copulatiuè: Reſpondeo, † diuerſos modos puniendi has violentias non inducere violentiarum diuerſas ſubſtantias ad *Bcr. in l. 1. in lectura antiqua* C. *de his, quæ vi metuſuè cauſa*.

Denique in caſu noſtro adeſt etiam vis ablatiua, ex quo Laurentius detinuit Sacerdotem, nec paſſus fuit illum abire, quouſque pollicitus fuit, ad Domum Antonij, accedere, vt ſupra ponderaui *n. 56. & ſeq.* Vnde retorquentur eam, quæ dicta ſunt ſupra *num.* 33.

Ad tertium etiam motiuum facilis eſt
82 reſponſio. † Nam inductio, quæ fit de offenſione clerici licita pro defenſione rerum propriarum, vel proximorum, procedit duntaxat quando violentia fit ſtatim, nõ autem ex interuallo, videlicet antequam ad actus extraneos diuertantur, vt per *Hoſtienſ. in cap. ſignificaſti, il ſecondo num. 17. de homic* & ibi *Abb. n. 9. & Felyn.*
* *nu.* 12. vbi teſtatur de communi, & ſequitur *Belleti. d. tit. de priuil. Canonis* §. 2 *ſub num.* 12.

83 Et in terminis noſtris, † propulſationẽ iniuriæ verbalis, quamuis incontinẽti fieri poſſit, non tamen licet ex internallo, tradunt *DD. in l. vt vim ff. de iuſt. & iur.* vbi poſt alios benè explicat *Bolognettus num.* 94

84 Et † ratio eſt, quia quando iniuria eſt perfecta, & iniurians non eſt amplius in ipſo actu paratus ad obijciendum nouas contumelias, iam non dicitur defenſio, ſed vindicta, quæ quidem nõ permittitur, ſed omni iure prohibita eſt, vt per *Bolognett. ſub d. num* 94. *& eſt text. in l. ſcientiam § pen ff. ad legem Aquil. in cap. ſignificaſti il ſecondo, de homicid. & in l. nullus C. de iudic.*

85 Quo † fit, vt Clericum percutiens ex interuallo ad ſui ipſius defenſionem non euadat excommunicationem *Soc. in cap. peruenit num.* 208. *de ſent. excom.* & notatur *in cap ſi verò il primo, eod. tit. & in c.* 1. *de iniur.* & tradit etiam *Rim. iunior in d. l. vt vim num. 60. Io. Lupus in tract. de liber. Eccleſ. q. 8. in fi. Decian. in tract. crim. lib. 6. cap. 17. nu. 22.* Ergo multo minus pro defenſione honoris ſuorum vltra quod ad euadendum excommunicationem, non modo requiritur, defenſionem eſſe iuſtã, & incontinenti factam, ſed etiam mediũ, quod ad defenſionem ſumitur eſſe licitũ aliàs potius in aggreſſionem trãſit, quam, in defenſionem *Suarez. d. diſpu. 22. ſect. 1. num. 38. & ſeq.* quod proculdubio verificatur in caſu noſtro, vt ad ſenſum patet, & ſic, nulla remanente hæſitatione, declaraui Laurentium incidiſſe in excommunicationem latam à Canone, ſi quis ſuadente cedulonosq; conceſſi, cui deinde præ foribus Eccleſiæ Apoſtolica auctoritate abſolutionis beneſiium impendidi.

ARGVMENTVM.

Iuramentum, an, & quando firmet contractum contra legis prohibitionem celebratum.

Leges, an, & quando obligent ſub mortali. Et quando dicantur reſpicere bonum publicum, vel priuatum.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum firmat contractum contra legis prohibitionem celebratum.*
2 *Iuramentum firmat contractum lege vetitum etiam cum decreto irritanti.*
3 *Iuramentum firmat contractum, quem lex declarat ipſo iure nullum.*
4 *Iuramentum ad hoc, vt firmet contractum lege interdictum, tria copulatiuè concurrere debent.*
5 *Leges ciuiles à ſubditis ſunt ſeruandæ.*
6 *Leges naturales, diuinæ poſitiuæ, & Canonicæ obligant ad culpam, & quare.*
7 *Leges ciuiles ob bonum publicum conditæ, an vim iuramenti impediant,*
8 *Leges ciuiles ob priuatorum bonum conditæ, an obligent ad culpam.*
9 *Contractus à lege in priuatorum fauorem prohibitus, firmatur iuramento.*
10 *Leges quando bonum publicum, & quando priuatum reſpiciant.*
11 *Turpitudo ex parte recipientis, quando annullet contractum iuratum.*

DECISIO XLVI.

FVIT coram me in dubium reuocatum, an eſſet exequendum quoddam inſtrumentum iuramento vallatum, & ſub certa forma à ſtatuto prohibita cõfectum. Dicebam nos verſari in terminis celeberrimæ controuerſiæ retroactis ſeculis inter *Bulgarum*, & *Martinum*, exagitatæ, Nunquid iuramentum firmet contractum contra legis prohibitionem celebratum. In qua quidem reperio quatuor principales Doctorum ſententias, ex quibus aliæ quoque

minus

minus præcipuæ fluxere; quas omnes re-
cenſet *Mancin.de Iurament.par.4 effect.2.*
q.4.per totam quibus ſectãdo breuitatem,
1 omiſſis, & concluſiuè procedendo † in-
dubiè præſupponebam veriorẽ, crebrio-
rem, ac in praxi ſeruatam eſſe affirmati-
uam *Martini Bartoli, & Citramõtanorum*
** opinionem, vt nempe huiuſmodi contra-
ctus iuramento firmetur, vt per *Curtium*
Iun.in Auth. Sacramenta puberum nu. 8.
& Iaſ.ibi num 33.C.ſi aduerſ. donat. Ant.
Gomeſ.Variar.reſol.tom.2. cap.14. de reſtit.
min.num.18.Couarr. cum per eum conge-
ſtis *in cap quamuis pactum par.2.§.1.nu.7.*
de pact. in ſexto, qui ait ab hac ſententia
nullo pacto in iudicando, vel conſulendo
eſſe recedẽdum, latiſſimè poſt alios, quos
cumulat *Guttier.in repet.d.Authen Sacra-*
menta puberum num.21.& ſeqq. & nu.28.
Honded.conſ 33 num.63.& conſ.42 n 10.
& ſeqq.vol.1.Hiero.Gabr. in conſ.13. nu.2.
& conſ.127.nu.8.vol.1.Sanchez. innume-
ros propemodum congerens in *Precept.*
Decalog tom.1.lib.3.cap.12.nu.11.& ſeqq.

Et probatur hæc ſententia *in d.Authen.*
Sacramenta puberum, ibi, *inuiolabiliter*, &
in *cap.licet de Iureiur.in ſexto & in c. quã-*
uis pactum, ibi, *ſeruari debet, de pact.in ſexto,*
& in cap.cum contingat, ibi, *omnino, de iu-*
2 *reiur.* vbi *Ant.de Butr.& Imol.36.* † etiam
ſi legis, vel ſtatuti prohibitio ſit decreto
irritanti munita, vt per *Abb. ibidem nu.6.*
& refert, & ſequitur *Guttier. in tract. de*
Iuram.Confirm par.1.cap.14.num.6.

3 Ac † etiam ſi lex, vel ſtatutum diſponat
contractum aliter celebratum eſſe ipſo
iure nullum iuxta veriorem magiſq; re-
** ceptam ſententiam, vt alijs relatis teſta-
tur *idem Guttier.in repeti. d. Auth. Sacra-*
menta puberum ſub num.23.in fin. C.ſi ad-
uerſ.Vend. Præſertim ſi contractus non à
iure communi, ſed à ſpeciali iure eſt re-
probatus, vt per *Iaſ. in d.auth. ſacramen-*
ta col.7.ver.reſponde, & ibi Guttier. ſub nu.
14. *in fine* Capell. *Tholoſa. q. 282. Roland*
conſ.7. num 42. lib.3. Atque etiam ſi aga-
tur de contractu minorum, vt probatur
in *d auth Sacramenta puberum*, & dixi la-
tius in *deciſ.*   *num.*

4 Hæc † tamen concluſio ita demum eſt,
recipienda ſi tria copulatiuè concurrant.
Vnum ex parte ipſius iurantis, vt nempe
ab illo abſq; peccati reatu iuramentum
ſeruari poſſit, aliud ex eius parte, in cuius
fauorẽ iuramentum præſtatur, vt ſcilicet
in eo nulla inueniatur turpitudo; tertium
ex parte ipſius contractus, vt ſcilicet for-
maliter, aut æquipollenter cõtineat pro-
miſſionem non reuocandi illum, vt de pri-
mo requiſito benè loquitur *Bald.in l.ſi ad*
excludendum nu 3.ver & vbicumque C.de
reb credit. eam reddens rationem, quia
ſi iurans non poteſt abſque peccato iura-
mentum ſeruare, Deus diſſentit, ideoque
iuramentum approbare nõ poteſt & ma-
giſtraliter in ſex caſibus exẽplificat, quos
recenſet etiam *Marcheſan.in tract.de com-*
miſſ.in form.commiſſ.relax. iuram ad effect.
agen.par 3.§.1.num.82.fol.197. & rurſus
de primo, & ſecundo requiſito tradunt
Paul de Caſtr.in l ſi quis pro eo in prin.n.4.
ff.de fideiuſſ. & in d. Auth. Sacramenta pu-
berum in lectur.n.8.& 9. C ſi aduerſ. vend.
Euerar.in locis topicis loco à vi, & energi iu-
ram, num 17.Gomeſ.tom,2.Variar. reſolut.
cap.14.num.24 ver item infertur quod do-
natio Guttier de Iuram.par.1.cap.40. n.3.
ver tertia opinio. De tertio vero requiſito
tradunt *Bar in d.Auth ſacramenta nu 24.*
& Iaſ.ibi num.28. & Igneus in repet.n.20.
Leſſius de Iuſti & Iur lib.2.cap.17. dub 7.
num.55.Suar.to.2.de relig.tract. de Iuram.
lib.2.cap.29.num.3.& 4.Sanch. alios refe-
rens *in decalog tom.1.lib 3.cap 12. nu.17.*
& 42. & colliguntur ſingula ex *cap.cum*
contingat de Iureiur & cap.quamuis pactũ
de pact. in ſexto, & ex *d. Auth ſacramenta*
puberum, vt deducit *Sanch.locis citatis.*

Quæ cum ita ſint, aſſerebant ſcribentes
pro reo in terminis noſtris deſiderari pri-
5 mum requiſitum † cum iuramentũ fue-
rit interpoſitum contra prohibitionem
Cõſtitutionis ex iuſta cauſa factæ, cui cõ-
trahentes obtemperare debuerunt, & nõ
contrauenire *cap. quæ contra mores 8.diſt.*
c.qui reſiſtit 11.q.7.Feder. de ſen conſ.256.
& concinũt latè tradita per *Suar. de legib.*
lib. 3.cap. 24 per totum, & ſic huiuſmodi
primum requiſitum concluſionem ipſam
deſtruere videtur.

Vnde pro reſponſione reminiſcendum
6 eſſe dicebam † leges naturales, diuinas
poſitiuas, & canonicas ſemper ad culpam
obligare, quippe quæ diriguntur per ſe pri-
mo ad animi mores componendos, vt be-
ne per *Sanch.in precept.decalog.to.1. lib.3.*
7 *cap.9.num 29.* † quod verò attinet ad le-
ges ciuiles, quæ per ſe primò ordinantur
ad mores ciuiles, & politicos, veriſſimam
eſſe *ſcribentium* diſtinctionem, vt quoties
diriguntur immediatè ad bonum com-
mune tuendum, ſemper obligent ad cul-
pam, ac proinde iuramentum de actu ſic
prohibito non teneat, tanquam rei malæ
in præiudicium tertij, imò Reipublicæ ge-
ſtæ cuius fauori nemo renunciare, ſiue
præiudicare poteſt *cap. quamuis pactum*
in fin.de pact.in ſexto ibi *nec redundet in al-*
terius detrimentum, & habetur etiam in *d.*
cap.cum contingat de Iure iuran. & ita do-
cent

cent ibi *Butr. num. 8. & Abb. num. 5. & Bald.num.5.& Alciat.num.89.Bart.in l. ſi quis pro eo in princ.num. 8.ff. de fideiuſſ. & Paul.de Caſtr.ibidem num. 4. & 5. idem Bar.in l. ſeius, & Augerius num. 4. ff. ad l. Falc. Abb.in cap. cum contingat. num. 5. de Iureiur.* & ibi *Alex. de Neuo num. 28. & Bellamer. nu. 21. Couarr. de pact. 2. part. §. 1. n. 1. & §. 2. n. 6. ver. 1 igitur*, vbi ait id verum eſſe ſiue legis verba in rem, ſiue in perſonam dirigantur. *Gomeſ. to. 2. Variar. cap. 14. num. 24. ver. item infertur Villalob. in com. opin. litera l. num. 130. Seraphin. de priuil iuram. priuil. 61. num. 13. Suar. de Relig. tom. 2. tract. de Iuram. lib. 2. c. 26. nu. 11. Rebell. de oblig. Iuſti. par. 2. lib. 1. q. 9. nu. 8. Sanchez in decal. tom. 1 lib. 3. cap. 12. n. 43. & in c. 9. num 30.* vbi poſt plurimos, quos congerit, in hunc ſenſum interpretatur regulam *non eſt obligatorium de reg. iur. in ſexto, & nu. 34.* vbi poſt *Caſtren. in d. Auth. Sacramenta puberum num. 23.* aduertit id procedere qualitercunque lex loquatur, ſiuè prohibendo, ſiue non aſſentiendo, & ſiue dirigendo prohibitionem in perſonã, ſiue in rem *idem Sanch. de Matrim. lib. 1. diſp. 32. ſub num. 9. ver. nec admittenda* plurimos refert *Couarr. de pact. par. ſecūda §. 2. num. 7. & Guttier. in d. Auth. Sacramenta puberum nu 36. & ſeqq. & in tract. de Iuram par. 1. cap. 58 num 15. Seraphin.* cum per eum relatis de *Priuil. Iurament. priuil. 61. num. 13.* Vnde cauendum eſt, à *Corn in d. Auth Sacramenta puberū n. 48.* quem ſimpliciter ſequitur *Simoncell. de Decretis lib. 3. tit. 8 num. 184. in fin.* quatenus abſolutè docet iuramentum contra legis ciuilis prohibitionem præſtitum ſeruari poſſe ſine diſpendio ſalutis æternæ prout *Corneum* in hoc expreſsè reprobat *Sanch. d. diſp. 32. n. 6.* vbi adducit text. in *cap. ſi diligenti de foro compet. & in cap. cum contingat de Iureiur.*

8 Quando † autem lex ciuilis ordinatur immediatè ad bonum, fauoremq; priuatorum, non obligat ad culpã, ſiue illius prohibitio dirigatur in actum, ſiue in perſonam. Tum quia tunc lex ipſa non intēdit laqueum inijcere, obligando ſub mortali, ſed potiùs priuilegium concedere, actum irritando; cui quidem priuilegio quiſque poteſt renunciare. Tum etiam quia lex iſto caſu potiùs vim habet conſilij, quam præcepti. Et ita reprobata *Bartoli* diſtinctione firmat poſt *Io. de Igna. & Vincen.* quos refert *Ant de Butr. in cap. cum contingat num. 8. & ibi Abb. nu. 6. Imol nu. 50. de iureiur. Anchar. in repet cap Canonū ſtatuta num. 175. de Conſtit. Salycet. in Auth. Sacramenta puberum num. 27. & ibi Caſtren in repet. nū. 22. & 23. & in lectur. num. 9. Iaſ. num. 21. & 51. & ſeqq. Corn. in repet. nu. 37. & ſeqq. Couarr. de Pact. par. 2. §. 2. in fin. & num. 7. Alex. conſ. 27. à nu. 5.*

* *vſque in fin. vol. 1.* vbi teſtatur omnes ferè *Canoniſtas, & Legiſtas*, hanc aduerſus *Bartolum* ſectari ſententiam, & quod reprobata *Bartoli* opinione indiſtinctè hæc concluſio vera ſit, tradunt *Paul. de Caſtr. in conſ. 190. col. 2 ver. & tertio vol 1. latè Corn. in conſ. 37. col. 4. in prin.* & latiſſimè *in conſ. 287 vol. 4. Brun. in tract. de ſtatut. excluſ. fœmin. in ſexto, art. primo q. 1. Seraph de priuil iuram. priuil. 83 ſub nu. 70. ver. ſed tunc* Et plurimis relatis hanc ſententiã contra *Bartoli* diſtinctionem veriſſimam, ab eaq; in iudicando, & conſulendo non recedēdum dicit *Guttier. in repet. d. auth. Sacramenta puberum ſub num. 35. ver. contrariã tamen, & num. ſeqq. Petr. Barboſ. in l. 1 §. 1. nu. 69. ff. ſolut. matrim. Rebell. de oblig. Iuſt. par. 2. lib 5. q. 7. ſect. 3. num. 15. & num. fin. Azor tom. 1 Inſtit. moral. lib. 11. cap. 7. q. 1. reg. 4. in fin. Sanch. d. lib. 3. cap. 9. num. 35. et ſeqq.* vbi etiam ad obiecta reſpondet quibus addo *Roman. in conſ. 439. num. 5.* vbi tripliciter comprobat.

9 Ac † proinde contractus à lege ciuili, vel municipali primariò ob priuatam cōtrahentium vtilitatē prohibitus tametſi ſecūdariò in bonum cōmune, dummodo in recipiente nulla ſit turpitudo firmetur iuramento; quia tunc lex non obligat ad culpam, & conſequenter Iuramentum ſine culpa ſeruari poteſt *Bar. in l. ſeius, & Augerus nu 4. ff ad leg. falcid. Io. And. in c. quamuis pactum num. 3. & Archid. nu. 3. & Domin. num. 3. de pact. in ſexto*, cum alijs quos refert, & ſequitur *Couarr. de pact. 2. par. §. 2. num. 6. ver. prima igitur, & num. 7. Euer. in loco à vi, & energ. Iuram. num. 6. 7. & 17. Gomeſ. tom. 2 Variar cap. 14 n. 24. verſ. item infertur Rimin. iun. Inſtitut. quib. mod. alien. lic. in princ. n. 18. Villalob. in ſuis com. opin. litera l. n. 131. Pet. Barboſ. in l alia §. eleganter nu. 38. & ſeqq. ff ſolut. matr Surd in conſ. 54. n. 8. vol. 1. Azor to. 1. Inſtit. moral. lib 11. c. 7. q. 1. reg. 4. Rebell. de oblig. Iuſti. par. 2. lib. 1. q. 9. num. 3. & lib. 5. q. 7. ſect. 3. num. 16.* egregiè *Sanch. tom. 1. in decalog. lib. 3. c. 12. n. 44. & ſeqq.* vbi hãc ſententiam defendit rurſus *in tract. de matri. lib. 1, diſp. 32. nu. 12.* Porrò iſte erat caſus noſter, in quo agebatur de ſtatuto requirente certas ſolemnitates in contractibus minorum ſub pœna nullitatis.

10 Quamuis † autem omnes leges quo ad intentionem reſpiciant principaliter bonum publicum; at quo ad executionē, quædam reſpiciunt per ſe primò vtilitatē priua-

priuatam, & ſecundariò publicam, quatenus priuatorum vtilitas in bonum publicum redundat, vt ſunt quorum materia proxima eſt bonum vniuscuiusq; Ciuis, & ſignanter ex, quæ muli rum minorumuè conſulūt imbecillitati, iuxta terminos huius cauſæ, quicquid fit, in cōtractibus prohibitis ad fraudes vitandas, vt dixi in *deciſ. ſeq.* Aliæ verò leges reſpiciunt immediatè & per ſe primo bonum publicum, & ſecundariò priuatum; vt ſunt quorum materia proxima eſt bonum publicum, exempli gratia ne Equi, Arma, frumentum, blada è regno extrahātur, vel ne fraudes cōmittantur, quæ diſtinctio colligitur ex *l.1. §.1. ff. de Iuſti. & iur.* & ex *Bar. in l. ambitioſa n.19. ff de decret ab ord. facien.* & tradūt *Nauarr. de finib. act. human. ſup. c. eum miniſter 23. q.5. n.26. Couar. de pact. par.2. §. 1. n.6. Suar to.2. de Relig. lib.2. c.26. n.2. Rebell. d. q.9. n.9.* egregiè *Sanch. d. lib.3. c.9. n. 31. & de Matrimon. lib.1. diſp.32. ſub num.9. ver. quæres.* Poterat itaque reus conuentus in caſu noſtro ſeru re iuramentum ſine diſpēdio ſolutis æternæ, & conſ. quēter conſtabat de primo requiſito: aderat etiā ſecundum, quia nulla in recipiente digno-
11 ſcebatur turpitudo; † quæ ad impediendū iuramenti effectum eiuſmodi eſſe debet, vt aduerſetur iuri diuino vel naturali, vel ſaltem Canonico; nam ſi iuri duntaxat ciuili contrarietur, tunc ſuccedit regula, vt Iuramentum ſuppleat hoc vitium, vt poſt alios aduertit *Guttier. de Iuramen. par 1. c. 40. nu.5 ver. non obſtat Sanch. de Matrim. lib.1. diſput.32. ſub num.12. verſ & debet.* De tertio requiſito conſtabat ex lectura inſtrumenti, & ideo nihil obſtare duxi quominus inſtrumētum eſſet exequendū.

A R G V M E N T V M.

Inſtrumentum abſq; inſinuatione à Cōſtitutione Marchiæ requiſita, an ſit ipſo iure nullum. Et an, & quando Iuramentum, vel Iudicis præſentia defectum ſuppleat inſinuationis, vel alterius ſolemnitatis à ſtatuto requiſitæ.

S V M M A R I V M.

1 *Nullitatis exceptio, de qua per ſententiam non liquet, an, & quando inſtrumenti retardet executionem.*
2 *Pœnalis quando dicatur Conſtitutio.*
3 *Statutum, an, & quando iuratos poſſit irritare contractus.*
Differētia Bartoli *de ſtatuto loquente in rē, & de loquente in perſonam exploditur.*
4 *Statutum, an, & quando indirectè poſſit diſponere ſuper iuramento, præſumendo contractus per dolum extortos.*
5 *Conſtitutio à Papa confirmata, poteſt iuramentum infringere.*
6 *Conſtitutio Marchiæ ad omnes Prouincias extenſa fuit.*
7 *Actus actinorum non ſunt niſi in pariete benè depicto.*
8 *Iuramentum non validat contractum ob publicam vtilitatem annullatum.*
9 *Statutum ad fraudes vitandas conditum reſpicit publicam vtilitatem.*
10 *Iuramentum non firmat contractum celebratum abſque ſolemnitate requiſita ad fraudes vitandas,* & num.15.
11 *Inſinuatio à iure communi, an priuatorum, vel publico fauore inuenta.*
12 *Iuramentum, an, & quando firmet contractum minoris iurantis non contrauenire, & beneficio minoritatis renunciantis.*
13 *Iuramentum, an, & quando eadem cenſeatur facilitate emiſſum, qua contractus celebratus.*
14 *Inſinuatio an & quando ſit neceſſaria ſtante illius renunciatione & iuramento.*
15 *Iuramentum, an, & quando ſuppleat defectum ſolemnitatum.* & num. ſeqq.
16 *Inſinuatio, & iuramentum copulatiuè requiſita, non poſſunt inuicem ſuppleri.*
17 *Inſinuationis exiſtentia an, & quando probanda ſit. & quando illius defectus.*
18 *Solemnitas à Conſtitutione requiſita, an ex temporis diuturnitate præſumatur.*
19 *Contractus coram Iudice celebratus, an, & quando egeat inſinuatione.*
20 *Periurus excipiendo non repellitur.*
21 *Inſinuatio à Picena Conſtitutione requiſita eſt de forma.*
22 *Solemnitas à Statuto requiſita, an, & quando ſit de forma.*
23 *Inſinuationis ab Aegidiana conſtitutione requiſita defectus reddit actum ipſo iure nullum,* & num. 25, & ſeqq.
24 *Forma importat ſubſtantiam actus.*
25 *Conſtitutio Marchiæ, annullat ipſo iure actus ſine inſinuatione geſtos.*
Clauſula fieri non valeat *actum ipſo iure annullat.*
26 *Clauſula* aliquatenus celebrari non valeat. *potentiam aufert aliter celebrandi.*
27 *Clauſula* Nullam obtineant firmitatem. *eſt latæ ſententiæ; actumq; ipſo iure annullat.*
28 *Nullitas ipſo iure inducitur vbi lex vtitur verbis annullatiuis.*
29 *Clauſula* nullius ſit efficaciæ, vel valoris. *annullat ipſo iure actus.*

DECISIO XLVII.

IN quadam executiua cauſa coram me tunc Ariminenſi Vicario vertẽte, reus Conuenctus excipiebat de nullitate ſuæ obligationis, ad quam adhuc minor abſque inſinuatione à *Conſtitutione Marchiæ*, requiſita ſe adſtrinxerat. Replicabat actor pluribus de cauſis huiuſmodi exceptionem ad retardandam executionem Cameralis obligationis non eſſe admittendam.

1 Et primò quidem; † quia nullitatis exceptio ex ventre inſtrumenti non reſultãs nihil aduerſus inſtrumẽtum operatur, niſi poſtquam fuerit nullitatis cauſa per rem iudicatam terminata, vt per *Caſſad. deciſ.* 10.*num.*5.*cum ſeq de Reſcript. Berous conſ.* 119.*num.*1.*lib.*3.*Lancellot. de attent. par.*2. *cap.*17. *de attent. lit. pend. nu.*150. *& c.*18. *de attent reſt in int. pend. nu.* 131. *Honded. conſ.*17.*nu.*45. *lib.*2. *Guttier. de Iuram. c.*2. *num.*23. *ver. quinto poteſt. Gratian. diſcept. forens tom* 4. *cap.* 667. *num.*18.

Sed ad hoc dicebam huiuſmodi cõcluſionem nonnullas recipere reſtrictiones, ſignanter autem non procedere quoties contractus eſt ipſo iure nullus (qualem eſſe hunc, de quo agitur infra patebit) tũc enim non eſt neceſſaria ſententia declaratoria, ſed ſtatim inſtrumẽti executio impeditur, vt poſt *Abb. in cap. cæterum nu.*5. *de reſcript & alios*, quos citat, tradit *Io. de Roias in Epitom de ſucceſſ. cap.*20. *num.*17. *inter tract. diuerſ. to.*8. *par.* 1. *fol.*409. *Suar. to. de legib lib.*5. *cap.*26. *per totum, & c.*32. *num.*4. *&* 5. vtrobiq; egregiè diſtinguens, vt quoties irritatio facta eſt in pœnam, tunc quidem requiratur declaratoria, ſecus quando irritatio non eſt pœnalis, ſequitur *Salas de legib. q.*96. *tract.*14. *diſp.*16. *ſection.* 2.

2 Pœnalis † autem tunc dicitur conſtitutio, quando actum irritat odio agentis, vt in caſu *l. Senatus ff. de contrah. empt. & in l. turpia de legat.*1. *cũ ſimilibus.* Quoties autem actum irritat in commune bonũ, tunc lex irritans non dicitur pœnalis, ita declarat *Salas d. ſect.* 2. ad quod vide etiã *Barbatiam in addit ad Bar. in l. non dubiũ in princ.* litera A. *C. de legib.* vbi qđ ſi nullitas non eſt odio agentis inducta, non dicitur pœnalis, vt per *Felyn. in c.* 2. *teſtibus*, & vide *Bald. in d. l. non dubium n* 5. *Paul. de Caſtr. num.*6. *Fulgoſ. num.*2. *& Iaſ. n.*7. Conſtitutionem autem Aegidianam contractus minorum ſine certa ſolemnitate annullantem reſpicere fauorem publicum ex infra dicendis patebit.

Allegabatur ſecundo contractum fuiſ-
3 ſe iuramento roboratum; † *Conſtitutionem* autem *Marchiæ* vti laicalem nõ potuiſſe iuratos irritare contractus, vt in terminis præciſis tradit *Pariſ. in conſ* 53. *num.*62. *vol.*2. atteſtans de communi, & generaliter in quacunque conſtitutione, ſiue in rem loquentem, ſiue in perſonam, non attenta *Bartoli*, & ſequacium diſtinctione, tenet *Paul. de Caſtr in Auth. Sacramenta Puberum num.*11. *in fin. C ſi ad. uerſ. Vend.* aſſerens ſe ita pluries conſuluiſſe, vidiſſeque de facto alios conſulentes. ſequitur ibi *Salycet. num.*17. affirmans *Bartoli* differẽtiam eſſe potiùs verbalem, quam realem, egregiè, & late comprobat *Alex.* omnino videndus in *conſ.*27. *viſo libello num.*5. *& ſeqq. lib.* 1. vbi teſtatur omnes ferè *Canoniſtas* ſimul & *Legiſtas* banc aduerſus *Bartolum* ſententiam ſectari; idem *Alex. in conſ* 38. *nu.*10 *&* 11. *lib.*3. vbi pariter communem profitetur *Curtius iunior* latè comprobans, pluriſmosque congerens in *dicta Auth. Sacramenta puberum num.*113. *& ſeq.* vbi etiam *Guttier num.*35. *ver. contrariam, & num. ſeqq.* teſtatur hanc eſſe magis comm. veriſſimamque ſententiam; qua de re vide latiſſimè *Tiraquell. de legibus connub. glo.*4. *à num* 3. *vſque ad finem.* cum alijs per me latè congeſtis in *deciſ.*

4 Verum pro reſponſione, † quicquid ſit de illa quæſtione, an ſtatutum laicale poſſit indirectè vires adimere iuramẽti, præſumendo contractum iuratum per dolũ, & metum extortum; in qua quidem quæſtionis frequentiori calculo ſoleant *Scribentes* affirmatiuè reſpondere, ſequuti anteſignanum *Bartolum in l. omnes populi n.*25. vbi cæteri *ff de Iuſt. & iur. Canoniſtæ in cap quamuis de pact. in ſexto*, *Romanus in conſ.*12. *num.*2 *in fine, & ibi Mandoſ. in addit.* plurimos concordantes cumulans, & crebriorem dicens; luculenter defendit *Alex.* videndus *in conſ* 151. *num* 4. *& ſeqq. lib.* 7. de magis comm. atteſtans *Ancharan. conſ.*338. *Cuman. conſ.*180 egregiè *Hier. Gabr. conſ.*13. *num.*7. *& ſeqq. lib.* 1. vbi hanc ait eſſe comm. opin. ab eaque in iudicando, & conſulendo non recedẽdum. *Tobi. Noni. conſ.*108. *num.* 13. *Natt. inter conſ. crim. diuerſ. conſ.*152. *num.*9. *&* 15. *in fin. & conſ* 174. *n.*2 *& conſ* 155. *nu.*8. pulchrè *Socci. iun in conſ.* 3. *à num.*35. *vol.*2. *Guttier.* poſt *Caſtren* alioſq. à ſe relatos *in Auth. Sacramenta puberum à num.* 35. *C. ſi aduerſ. Vend.* vbi de magis com. opi. de qua etiam plurimis relatis nouiſſimè

teſta.

atteſtatur *Fenzon.* olim Vrbis Senator
amicus meus venerandus *ad ſtatut. Vrb.*
cap 148. *nu.* 31. *& ſeqq.* dum hæc typis
cuderētur impreſſu;, & in puncto de hac
ipſa conſtitutione Marchiæ Farinacc.conſ.
42. *nu.* 24. *vol.* 1. Hæc tamen ſententia
non niſi duobus concurrentibus proce-
dit; quorum prius eſt vt ſtatutum circa
iuramentum nihil expreſsè ſtatuat, ſed
duntaxat circa actum temporalem, ſuper
quo iuramētum eſt interpoſitū, præſumē-
do contractum ſine certa ſolemnitate fa-
ctum, per metum & dolum extortum: quo
caſu iuramentum ſuper illo interpoſitum
non obligat: poſterius eſt vt ſtatuentes ex
aliqua iuſta cauſa moueantur, quam etiā
exprimant, vt ſcilicet quia in regione ſo-
lent minores vel mulieres decipi: vt latè
& diligenter per *Roland. conſ.* 99. *nume-*
ro 19. *&* 20. *vol.* 3. quem ſequitur *Mar-*
ta in tract. de Iuriſd. par 4. *caſ.* 72. *nu.* 26.
quaſi tunc fides adimatur inſtrumento,
ita vt ab illo non probetur iuramentum.
In caſu quidem noſtro non fuit opus
5 ingredi hanc difficultatem; † tum quia
Conſtitutio Marchiæ fuit à Papa confir-
mata, & conſequenter quamuis præſu-
mat etiam iuramētum per vim & metum
extortum valida eſt, vt in puncto *Boccacc.*
ad eandem conſtit. Marcb. glo. 2. *num.* 16.
6 Imò † fuit ad omnes Eccleſiaſticæ ditio-
nis prouincias à *Paulo Tertio* extenſa vt
ex eius Bulla patet, & obſeruat *Card. Se-*
raph. deciſ. 343. *per tot. Rota deciſ.* 57. *n.* 5.
impreſſa à *Pico ad ſtatut. vrb.* plenius *in*
Recanatenſis ſucceſſionis 6. *Iunij* 1618. *co-*
ram Buratto & in Aſiſien. repetitionis do-
tis in fine 21. *Iun.* 1632. *coram D. Pirroua-*
no. Tum etiam quia conſtitutio pro for-
ma requirit vtrumque, nempe ſolemni-
tatem & iuramentum, vnde altero requi-
ſito deficiente, corruit cōtractus vt dicam
infra *nu.* 21. *& ſeqq.* nec ſuſtineri poteſt
7 à iuramento, † cum iuxta *Philoſophum*
Actus actiuorum non ſint niſi in patiente
bene depicto.
8 Præſertim † quoties contractus ob pu-
blicam vtilitatem per legem vel ſtatutum
annullatur; tunc enim nihil operatur in
illo interpoſitum iuramentum *Bar. in l. ſi*
quis pro eo nu. 8. *ff. de fideiuſſ. Bald. in conſ.*
250 *nu.* 24. *Bellug. in ſpecul. Princ. rubr.*
12. *§. quadam* quam quidem ſententiam
* veriſſimā & cōmunem dicit *Suar. in l.* 1.
tit. de las arras nu. 24. *&* 25. *Rota* poſt hæc
ſcripta in *deciſ.* 200. *nu.* 6. *par.* 5. *recentior.*
9 Conſtitutionem † autem conditam ad
fraudes euitandas quibus minores obno-
xij ſunt, publicam reſpicere vtilitatem,
habetur ex *Baldo in cap.* 1. *§. ſi quis per*
triginta numero 10. *Si de feud. fuer. con-*
trou. inter dom. & agnat. Vaſſal. Corn.
conſ. 135. *num.* 4. *lib.* 1. *Rota in locis mox*
citatis.
10 Et † in terminis quod contractus mi-
norum, in quibus per ſtatutum inſinua-
tio vel alia certa deſideratur ſolemni-
tas ad fraudes vitandas, & ſic principali-
ter ob publicam vtilitatem, non vali-
dentur iuramento, tenent *Bar. in d. l.*
omnes populi num. 25. *ff. de Iuſt. & iur.*
Bal. in auth. Sacramenta puberum num. 5.
C. ſi aduerſ. Vend. & ibi Paul. de Caſtr.
num. 11. *Salyc. & Iaſ. nu.* 84. qui de co-
* muni teſtantur *Alex. conſ.* 58. *ſub nu.* 4.
* *&* 8. *vbi Bartoli* opinionem communem
dicit, & in iudicando ſequendam. *Curt.*
ſen. conſ. 49. *num.* 35. *Ruin. conſ.* 51.
num. 22. *& ſeqq. lib.* 1. *Seraph.* alios ad-
ducens *de Priuileg. Iuram. priu.* 83. *nu.* 79
& ſeqq. Rota dd. deciſ. 1. *&* 200. *par.* 5.
recent.
11 Quamuis † inſinuatio fuerit à iure com-
muni principaliter priuatorum fauore,
ſecundariò fauore publico inuenta vt per
Alex. in conſ. 167. *nu.* 13. *lib.* 7. *Socci. conſ.*
77. *col.* 8. *ver. non obſtat nona vol.* 1. *Corn.*
conſ. 60. *col.* 5. *ver. non obſt. quintum lib.* 2.
quos refert, & ſequitur *Seraph. de priuil.*
iuram. priu. 73. *nu.* 64.
Tertio pro actore conſiderari pote-
12 rat † minorem in eodem inſtrumento
iureiurando renunciaſſe beneficio mino-
ris ætatis, & promiſiſſe non contraueni-
re eiuſdem minoritatis, vel alia quacum-
que ratione; vnde non videbatur ad d.
beneficium cui cum iuramento renuncia-
** uerat, admittendus. Hac enim cautela
tradunt frequentiori calculo *ſcribentes*
ſaluari contractum, & iuramento firmari
vt poſt alios quos refert notat, & de com-
* muni teſtatur *Guttier. in repet. Auth. Sa-*
cramenta puberum num. 32. *C. ſi aduerſ.*
Vend. vbi inquit ſic eſſe intelligendum
Soccinum iun. in conſ. 32. *num.* 81. *lib.* 3.
aſſerentem poſt *Caſtrenſem & Decium*
firmari contractus inualidos per iura-
mentum, etiam ſi in illis plures adeſſent
defectus, de quo iterum *idem Socc. iun.*
in conſ. 89. *numero* 35. *eodem vol.* 3. *&*
conſ. 79. *numero* 19. *vol.* 2. vbi hanc ap-
* pellat communem *Bartoli* aliorumque
ſententiam.
13 Quanquam † enim præſumi ſoleat mi-
nor eadem facilitate ad iurandum, &
renunciandum, qua ad contrahendum
inductus *l. doli §. diuerſum ff. de doli ex-*
cept. Neuiz. conſ. 22. *numero* 39. *Capb.*
conſ. 25. *numero* 28. *& ſeqq. & conſ.* 62.
in fin. & conſ. 142. *numero* 55. *vol.* 1.

Hæc tamen præſumptio procedit in
ſoro pœnitentiali; ſecus in contentioſo;
in quo potius admittitur altera & qui-
dem contraria præſumptio; vt nempè
ob iuramenti reuerentiam maior inter-
ceſſerit, & maturior deliberatio, vt per
*Antonium de Butrio & Imol. in capitulo ſi
diligenti de foro competenti Alexand. in
rubr. de Verb. obl. in fin & in conſ. 27. nu. 3.
lib. 1. Socci. iun. conſ. 67 nu. 34. & ſeq. lib. 2.
Ruin. conſ. 135. n 4. lib. 1. Rim. iun. conſ. 483.
nu. 34. & conſ. 533. num. 24. Cagnol. in l. 2.
nu. 93. C. de reſcin vend.* latè *Gramat. deciſ.*
101 *nu. 79. in fine* cum alijs congeſtis per
Seraph. ita diſtinguentem *de Priuil. iuram.
priu. 64. nu 1. & ſeqq. & Mancin. de Iuram.
par. 4. effect. 31. nu. 5.* & latius *effect. 137.
per totum*, quæ differentia reportanda eſt
ad eruditum tractatum *Valerij de differen
tijs vtriuſque fori.*

14 Sed & hæc facilè tollebantur, † reſpon
dendo ea non procedere in ſolemnitati-
bus ad obuiandum fraudibus à lege indu-
ctis; quibus nec quidem cum iuramento,
renunciari poteſt, ne ſtatutum reddatur
eluſorium iuxta plurimas *Rotæ* deciſio-
nes quas reportat & ſequitur *Farinacc.
in conſ. 42. n. 26. lib. 1.* quæ quidem eſt ma-
gna & notabilis limitatio ad regulam quæ
habet inſinuationem non eſſe neceſſa-
riam, ſtante illius renûnciatione & iura-
mento, vt plurimis congeſtis firmat,
Greg. XV. in deciſ 391. nu. 5. complures
etiam cumulat, & ſequitur *Rota deciſ. 665.
nu. 7. par. 1. in recentior.*

15 Nec † vrgebat quod replicabatur iu-
ramentum ſupplere defectum ſolemnita-
tum à ſtatuto etiam ad fraudes vitandas
requiſitarum vt per *Abb. in conſ. 108. in
prin. par. 2. Iaſ. conſ. 51. nu. 3. lib. 1.* vbi de
* com. teſtatur *Soc. ſen. conſ. 147. nu. 10. lib.
1. & conſ. 131 n 3. & 10. & ſeq. lib. 4. Socc.
iun. conſ. 79. nu. 19. lib. 2. Pariſ. conſ. 96. nu.
101. lib. 1. Franc. Marc. deciſ. 606. num. 1.
Oſaſch. deciſ. 75. nu. 7.* cum alijs congeſtis
per *Seraph. de priuil. iuram. priu. 129. in
princ. & Mancin. de Iurament. par. 4. ef-
fect. 2. nu. 1.*

Admiſſa nanque huiuſmodi concluſio-
ne, quæ re vera non tranſit ſine difficul-
tate cum plerique *ſcribentium* ſecus ſen-
ſerint, quos recenſet *Bect. in conſ. 42. ſub
nu. 41. ver. ſed his non obſtantibus*, ea in
propoſito tres, recipit reſtrictiones, &
ſingulæ caſui noſtro conueniunt; quarum
prima eſt vt non procedat in ſolemnita-
te, quæ pro forma requiritur, vt in pun-
cto tradit *Siluan. in conſ. 40. ſub nu. 23. an-
te finem:* eiuſmodi autem eſſe inſinuatio-
nem à *Conſtitutione Marchiæ* requiſitam,
infra latè demonſtrabitur.

Alia eſt vt non ſibi locum vendicet,
quoties conſtitutio vtrumque iuramen-
tum ſcilicet, & inſinuationem requirit;
16 tunc enim vnum per alterum ſuppleri,
vel per æquipollens impleri nequaquam
poteſt; ſed vtrumque interuenire debet,
*l. cum ſi §. ſi prætor & ibi Bald. ff. de
Tranſact. Natt. conſ. 167. num. 7. in fin.*
latè *Oſaſch. deciſ. Pedem. 164. nu. 5.* & in
terminis eiuſdem *Conſtitutionis Marchiæ
Farinacc. conſ. 42. num. 27. lib. 1. & Ro-
ta deciſ. 671. numero 2. par. 1. in recent.
& deciſ. 385. par. 2. in recent. in Peru-
ſina fideiuſſionis 26. Nouembris 1611. co-
ram Card. Pamphilio & in Aſſiſien. re-
petitionis dotis 21. Iunij 1632. coram D. Pi-
rouano.*

Poſtrema denique vt ea non adapte-
tur quoties ſtatutum vel conſtitutio vl-
terius procedit, præſumendo contractum
aliter factum doloſum, tunc enim iura-
mentum interpoſitum nihil operatur, ne
dolo dicatur patrocinari ex adductis *ſu-
pra nu. 14.*

Quartò dicebatur exceptionem defe-
ctus inſinuationis, non eſſe in facto iuſti-
17 ficatam; † cum enim inſinuatio ſit ſolem-
nitas extrinſeca, & adhiberi ſolita poſt
contractum vt dixi *in deciſ. 83. ſub nu. 24.*
vtique ab excipiente probanda erat ne-
gatiua, iuxta latè per me ibidem deducta
quæ propterea videtur exceptio requi-
rens altiorem indaginem, ad retardan-
dam executionem cameralis obligatio-
nis non admittenda, vt probaui in præci-
tata *deciſ. 83. nu. 23. & ſeqq.*

* Cæterum id procederet ſi debitor prin
cipaliter iudicium nullitatis aduerſus cre-
ditorem inſtituiſſet; tunc enim quia acto-
ris vicibus fungeretur, vtiq; inſinuationis
* defectum, vtpotè ſuæ intentionis funda-
mentum probare teneretur; & iſti ſunt
termini *d. meæ dec 83.* At cum in hac facti
ſpecie debitor fuerit à creditore pulſatus,
ipſe verò exceperit de inſinuationis de-
fectu, quæ tanquam quid facti non præ-
ſumitur, niſi probetur, meritò actor
ipſe de inſtrumento in forma valida
& exequibili, & ſic inſinuatione munito
docere debet ad *Rotam in Senogallien.
Predij 10. Iunij 1619. coram D. Piro-
uano.*

18 Adeo † vt nec quidem ex têporis diutur-
nitate huiuſmodi ſolemnitates præſume-
rentur, ſed ab allegante probandæ eſſent,
vt ex *Tiraquell. de Præſcript. gloſ. 4 q. 39.
& Vaſquez. lib. 2. controuerſ. cap. 64. num.
8. & ſeq.* tradit *Boccacc. in commentar. ad
Conſtitut. Marcb. gloſ. 8. num. 309.* licet
cogi-

cogitandum, relinquat, quia in terminis
nihil deciſum vidit.
19 Obijcebatur quinto † huiuſmodi in-
ſtrumentum fuiſſe coram Iudice decre-
tum interponente confectum, eiuſque
præſentiam ſupplere inſinuationis defe-
ctum, & propter illam contractum ſatis
dici inſinuatum ad *Bald. in l. generalem*,
§. fin. C. *de reb. cred.* tradunt *Corn. conſ.*
36. lib. 3. num. 1. circa med. lib. tertio, & eſt
* commun. opinio. de qua *Clar. in §. dona-
tio quæſt. 15. ver. quæro etiam*, vbi ſubdit ita
ſeruari *Hypol. Rimin. Inſtitut. de Donatio.
§. 1. num. 154. Gregor. XV. deciſ. 391. in fi-
ne Rota in Imolen. reſciſſionis contractus* 26.
Iun. 1615. *coram Manzanedo.*

Quod tamen eadem facilitate tollitur,
cum non procedat quoties conſtitutio
vltra inſinuationem, requirit etiam de-
cretum auctorizatiuum pro forma, & ſic
vtrunque, tunc enim ſolum decretum nõ
ſufficit, nec illud ſupplere poteſt defectum
inſinuationis, & illius regiſtrationis apud
acta, prout Conſtitutio requirit *Bald. in
l. ſi tibi pecuniam in fin ff. ſi cert. petat.* quem
ita declarat, & intelligit *Aretin. ibi in fin.
idem Bald. in conſ. 375. num. 4. & 5. lib. 3.
Tiraquell. de retract. parte prima, §. 36 glo.
2. num. 22. & ſeq.* rationibus, & auctorita-
tibus comprobat *Rimin. iun. in §. primo,
num. 155. Inſtitut. de donat.* & in terminis
Conſtitutionis Marchiæ. *Boccacc. in com-
ment. ad eam gloſ. quinta, num.* 11. *Gregor.
Decimus Quintus, deciſ.* 260. *nu. 6. & 7. Ro-
ta in Sancti Seuerini bonorum* 18. *Maij*
1911. *coram Card. Pamphilio.*

Vltimò dicebatur reum dantem de
defectu inſinuationis non petita prius ab-
ſolutione à iuramento incidiſſe in periu-
rium, ac à limine iudicij eſſe repellendum
ex deductis per me in *deciſ. 83. n. 27. & 28.*
ſed ex reſponſione allata ad quartũ argu-
mẽtum *ſup. n* 17. patet huius obiecti reſo-
lutionẽ in *d. nu. deciſ.* 83. debitor per viam
nullitatis principaliter agebat pro annul-
lando actu non petita iuramenti relaxa-
tione, ac proinde vt periurus erat repel-
lendus; in hoc verò iudicio reus conuen-
20 tus excipiẽdo dat de nullitate † qui qui-
dem tametſi periurus non eſt repellendus
ad tex. *in cap. dilecti filij de except. & in
cap. intelleximus* & vtrobique *Butr. de
Iudic. Roland. conſ. 81. num. 28. vol. 4.
Carol. de Graſſ. de except. in 4. excep. nu-
mero* 52. & nemine citato admittit *Gre-
gor. deciſ. 64. num. 4.*

Cum itaque nullum ex deductis in con-
trarium ſubſiſteret, deneganda erat in-
21 ſtrumento executio, † Et eo liberius, quo
inſinuatio à *Conſtitutione Picena* requi-
ritur pro forma, vt poſt alios tradit *Rota
22 deciſ. 671. num. 2. par. 1. in recentior.* † & re-
gulare eſt, vt illa ſolemnitas dicatur de
forma, quæ actui non ineſt, ſed de nouo
adijcitur iuxta theoricam *Imolæ in l. cum
qui ſub fine ff. de acqui. hæred. Calcan. conſ.
24. col. 6. poſt med. Cæphal. conſ. 421. nu. 37.
vol. 3.* Vel quæ aliter quam de iure com-
muni deſideretur, aut cum alijs qualitati-
bus à Conſtitutione requiratur, vt poſt
alios, quos refert tradit in materia inſi-
nuationis *Becc. conſ. 62. nu. 43. & 44. lib. 1.*
23 Et † conſequenter actus abſque inſinua-
tione geſtus redditur ipſo iure nullus *cap.
cum dilecto ante fin. cum gloſ. in verb. initã
extra de reſcript. & ibi Felyn. nu. 6.* textus
cum ſua gloſa *in cap. venerabili de reſt. ſpol.
& ibi Abb. num. 1. & 5. in fin. & in c. piſa-
nis vbi glo fin. eod tit. Bald. in l. ordo num. 7.
C. de execut. rei iud & in conſ. 146. num. 5.
lib. 2. Iaſ. in l. vniuerſa num. 9. C. de precib.*
* *Imper. offer. Dec.* de communi atteſtans *in
conſ. 532. num. 3. Oſaſch. deciſ. 165. num. 16.
Surd. deciſ. 144 num. 17. & deciſ. 268. nu. 8.
Rota deciſ. 72. num. 10. par. 2. diuerſ.* cum
alijs congeſtis per *Picum ad ſtatut. Vrbis
gloſ. 11. num. 4. Borgni. deciſ. 31. num. 29.
par. 1.* vbi plurimis relatis inquit nullam
propterea oriri ciuilem, vel naturalem
obligationem.
24 Forma nanque ſubſtantiam actus im-
portat, ſubſtantia verò ſublata actus eſt
nullus *Roman. conſ. 42. nu. 3. Dec. conſ. 583.
Ruiz. conſ. 123. n. 14. vol. 2. Burſat conſ. 66.
nu. 5. vol. 1. Becc. conſ. 12. nu. 53. Caualcan.
in tract. de Vſufruct. mulier. relict. nu 89. &
127. Roderiq. Suarez in l. poſt rem iudica-
tam limit. 10. de re iudic.*
25 Quod † quidem confirmatur ex illis
eiuſdem *Conſtitutionis* verbis *fieri non va-
leant* quæ ſunt negatiuè poſita, actumque
ipſo iure annullant, vt per *Tiraquell.* cum
per eum relatis in *l. ſi vnquam in verb. re-
uertantur num. 235. C. de reuocan. donat.* &
rurſus *ad leg. Connubial gloſ. 4 per totam
Boccacc.* in terminis *in comment. in Conſtit.
Piceni gloſ. 9. num.* 116. *ad fin.* vbi ad hoc
26 ponderat etiam † alia dictæ Conſtitu-
tionis verba *Nec aliquatenus celebrari*, quę
potentiam auferunt aliter celebrandi cõ-
tractum, vt per *Tiraquell. d. verb. reuerean
tur num. 224.* Poteſtque rurſus confirma-
27 ri ex illis verbis. † *Alìàs nullam obtineant
firmitatem*, huiuſmodi enim, vel ſimilia
verba ſunt latæ ſententiæ, nullitatemque
ipſo iure important, ſi enim de iure vale-
rent, aliquam vtique obtinerent firmita-
tem, vt in non abſimilibus terminis tradit
*Federic. de Sen. in conſ. 137. col. 1. poſt med.
Felyn. in cap. Rodulphus num. 31. de reſcrip.*

Tiraq. in l. ſi vnquam in verb reuertatur nu.97. C. de reuoc. dona. Vant. de Nullit. tit quot & quib.mod.nullit.propo.poſſ n.49. & 50.Socc.conſ.115.in prin.lib.4 Gratian. plurimos referens, & ad multa inferens *diſcept.forens.cap 591.num.2. & ſeqq. to.4.* quibus addo *Roland.conſ.72.nu.55.lib.3.*

28 Et † quidẽ generale eſt, vt nullitas ipſo iure inducatur vbicunque lex, vel ſtatutũ vtitur verbis annullatiuis, vt de clauſula *Nullius ſit momenti* apparet ex pluribus iuribus ponderatis à *Tiraquell.* cum per eum congeſtis *d.num.97. & ſeqq.* vbi adducit etiam quædam iura in contrarium, quibus ſatisfacit *Roland. conſ.54.num.46.*

29 *lib.3.* vbi etiam agit de clauſula.† *Nullius ſit efficaciæ, vel valoris, & conſ.52. num.46. & ſeqq.eod.lib.3.Salas de legib. q.96. tract. 14.diſp.15.ſect.6 ſub num.79.*

Inſtrumentum igitur informe, & nullum, quod nec per iuramentum robur accepit, nullam merebatur executionem, & ita pronnnciaui.

ARGVMENTVM.

Iudex non reſtituens reum ab Eccleſia abſque ſcientia, & mandato ſuo extractum, incidit in cenſuras latas contra extrahentes.

Declaratoria, an, & quando per appellationem ſuſpendatur, & quãdo à cedulonorum affixione friuolè appellans non ſit vlterius citandus.

Sententia excommunicationis quando dicatur contra iuſtitiam legalem, & quando contra iuſtitiam commutatiuam.

SVMMARIVM.

1 *Formula citationis contra eum, qui declarandus eſt excommunicatus.*

2 *Excommunicatio nulla quomodo differat ab iniuſta*, remiſſiuè.

3 *Excommunicandus eſt perſonaliter citandus.*
Fallit ſi malitioſè latitat num. 34.
Vel ſi citatio deuenit ad eius notitiam, num. 37.

4 *Nec ſufficit præſumpta ſcientia citationis.*

5 *Citatio legitima neceſſaria eſt etiam quando conſtitutio excommunicat ipſo facto.*

6 *Per comparitionem extinguitur prima citatio, ita vt reus ſit ad ſingulos alios actus citandus.*

7 *Excommunicatio lata poſt appellationem, eſt ipſo iure nulla.*
Niſi appellatio fuerit friuola. num. 39.
Vel cauſa non expreſſa. num.40.
Vel à Iure lata. num.41.
Vel niſi feratur declaratoria num.42.
Vel niſi quando factum ſit notorium num. 43.
Vel niſi quis fuerit verus contumax.

8 *Ab excommunicatione non datur appellatio ſuſpenſiua.*

9 *A ſententia declaratoria datur appellatio ad vtrunque effectum.*
Riccius in deciſ.203.num.3.parte tertia *reprahenditur.*

10 *Etiam in ſummarijs teſtes examinandi ſunt parte citata.*

11 *In probando notorio facti tranſeuntis, iuris ordo ſeruandus eſt.*

12 *Excommunicatio nulla nullum operatur effectum ſiue quo ad Deum, ſiue quo ad Eccleſiam.*

13 *Excommunicatio quando dicatur lata contra iuſtitiam legalem, & quando contra commutatiuam.*

14 *Monitio trina, vel vna pro tribus præcedere debet excommunicationem. vel ſaltem bina, alias eſt valida, ſed iniuſta, & iudex punitur.*
Niſi agatur de periculo animarum num. 51.
Vel cenſuræ ferantur pro defenſione violatæ iuriſdictionis num.12. & ſequenti.
Et modo agatur de excommunicatione ab homine ferenda, ſecus ſi lata eſt à Canone. num. 54. & 57.

15 *Excommunicatio non eſt præcipitanter ferenda, ſed cum debito dierum interuallo.*
Niſi vbi facti qualitas aliter ſuadet nu 58. ve vbi eſt periculum in mora nu.60.
Terminus prædictus eſt Iudici arbitrarius num. 59.

16 *Ignorantia excuſat à contumacia, & excommunicatione.*

17 *In excommunicatione ab homine ferenda requiritur contumacia inexcuſabilis.*

18 *Excommunicatio eſt cum magna circunſpectione, & ob peccatum mortale ferenda.*

19 *Scire quis non dicitur, ſi ſcit actum, & illius qualitatem ignorat.*

20 *Scientia explicita, & indiuidua omnium qualitatum requiritur in præiudicialibus.*

21 *Præſertim ſi agitur de incurſu pœna.*

22 *Scientia eſt probanda ab eo, qui ſe fundat in ea.*
Ignorantia de iure præſumitur.

23 *Excommunicatio non poteſt ferri ex indicijs indubitatis, multo minus ex præſumptione.*

Pœna

24 *Pœna ordinaria non infertur ex indicijs indubitatis, ſed extraordinaria.*

25 *Iudex laicus retinere poteſt captum in loco immuni abſque eius mandato.*
Contrarium eſt verius nu. 61.

26 *Excommunicatio lata ex falſa cauſa eſt iniuſta: imò etiam nulla ſecundum* Theologos, *ſecus iuxta* Canoniſtas.

27 *Curia ſecularis capit reum, quem Epiſcopus in caſibus exceptis renuit tradere.*
Dummodo ſuper hoc præceſſerit cognitio Epiſcopi nu. 65.

28 *Dolo facit, & fruſtra qui petit quod ſtatim reſtituturus eſt.*

29 *Fruſtratorium actum nemo facere tenetur.*

30 *Iudex ex officio tollere debet actus inutiles.*

31 *Circuitus inanes abhoret lex.*
Niſi aliquid operentur, nec ſint omninò inutiles 66.

32 *Extrahens reum ab Eccleſia an ſit excommunicatus, vel excommunicandus.*
Suarez de relig. tom. 1. tract. 2. lib. 5. c. 13. num. 7. & Duard. in Bull. Cænæ lib. 2. cap 15. q. 16. nu. 21. *reijciuntur.*

33 *Clauſula* ſublata *omnem extraneam interpretationem tollit.*

34 *Excommunicari poteſt malitiosè latitans, quamuis perſonaliter non citatus.*

35 *Nuntio teſtificanti de his quæ ad eius officium pertinent, credendum eſt.*

36 *Citationis copiam acceptare recuſans, habetur pro citato.*

37 *Citatus ad domum poteſt excommunicari, ſi citatio ad eius notitiam peruenit.*

38 *Procuratorem mittens ad reſpondendum, præſumitur habuiſſe notitiam citationis.*

44 *A Declaratione notorij datur appellatio licet non detur ab ipſo notorio.*

45 *Notorium facti permanentis non eſt iuris ordine probandum.*

46 *Contumax verus non appellat.*

47 *Appellans iniuſtè cenſetur proteſtari, ſe nolle amplius comparere.*

48 *Appellans minus rectè ab interlocutoria, dicitur verus contumax.*

49 *Monitus ante ſententiam, vt deſiſtat à facto publico, vel notorio non appellat.*

50 *Appellans friuolè non eſt vlterius citandus.*

51 *Quando agitur de periculo animarum procedi poteſt ex probationibus receptis lite non conteſtata.*

52 *Cenſuræ pro defenſione violatæ iuriſdictionis ferri poſſunt non ſeruatis ſeruandis.*

53 *Et ſine Canonica monitione dummodo præcedat citatio, vel præceptum.*

54 *In declaratoria cenſura à Canone lata non requiritur trina monitio.*

55 *Citatio iudicialis, in declaratoria abſque alia monitione ſufficit.*

56 *Differentia inter excommunicationem ab homine ferendam, & declaratoriam.*

57 *Denunciatio non eſt noua cenſura.*

60 *Monitio canonica vbi periculum eſt in mora remittitur; non tamen præceptum conditionatum.*

61 *Iudex non reſtituens extractum abſque eius ordine; incidit in pænis* Gregorianæ conſtitutionis Suarez de ſtatu religioſo tomo primo lib. 3. cap. 13. in fin. *reijcitur.*

62 *Reus per vim, ac metum exiens, vel aufugiens ab Eccleſia, etiam ſi extra eam capiatur, reſtituendus eſt.*

63 *Affectus etiam, non ſequuto effectu, ſi deuentum fuit ad actum proximum, punitur in violatione immunitatis Eccleſiæ.*

64 *Confeſſio coram Iudice incompetenti eſt nulla, ſi iuriſdictio non erat prorogabilis.*

65 *Extractus ab Eccleſia an & quando reſtituendus ſit, etiam ſi conſtet commiſiſſe crimen exceptum.*

67 *Spoliatus in primis, & ante omnia, eſt reſtituendus.*

68 *Extractus ſi nouum delictum committat, prius eſt Eccleſiæ reſtituendus, poſtea puniendus.* Contra Gramma. dec. 52.

DECISIO XLVIII.

SAtellites D Iud cis laici, abſque tamen ilius mandato, extraxerunt ab Eccleſia quendam iampridem vti aſſaſsinum in curia laicali inquiſitum, & in contumaciam condemnatum. Cumque idem Iudex renueret illum loco ſacro reſtituere, ſub quibuſdam prætextibus, infra dicendis & potius ſe iactaret velle in perſonam carcerati ſententiam condemnatoriam exe-
1 qui, fuit à curia Epiſcopali † citatus ad illum Eccleſiæ reſtituendum; alias ad comparendum legitimè infra terminum ſex horarum, & dicendum cauſam, quare non deberet declarari incidiſſe in excommunicationem latam in conſtitutione *Gregorij XIV. ſuper Immunitate Eccleſiæ*, alijſque Summorũ Pontificum, ac *Sacr Conciliorum* conſtitutionibus contra violatores Eccleſiaſticæ immunitatis & ad deducendũ quidquid vult, & poteſt infra dictum terminum, quare declarari non debeat; quo termino elapſo, ſi nihil legitimè deduxerit, hora immediatè

ſcquenti compareat ad videndum ſe de-
clarari excommunicatum,& pro excom-
municato publice denuntiari, cedulo-
noſque decerni,& affigi per loca ſolita,&
conſueta ciuitatis pſ› vlterius non mo-
nito, nec citato, niſi ſi & quatenus opus
fuerit: iuxta formulā traditam à *Genuenſ.*
in Praxi Archiepiſcop. cap.29. nu.20.

Cumque Nuntius curiæ Epiſcopalis ad
eiuſdem Iudicis laici conſpectū admiſſus
non fuerit, ſed à famulis eiectus, citatio-
nem ipſam in ædibus eiuſdem dimiſit,qua
propter ſtatim Iudex ipſe ex perſona cu-
iuſdam Procuratoris interpoſuit appella-
tionem. Et quia nihilominus deuentum
fuit contra ipſum ad ſententiam declara-
toriam;iterum appellauit. Vnde dubita-
tum fuit in curia Archiepiſcopali nun-
quid eadem ſententia declaratoria con-
tra Iudicem laicum detinentem reum
abſque ſuo ordine extractum ab Eccleſia,
eſſet ritè, & rectè lata.

Ex parte vero eiuſdem Iudicis diceba-
tur dictam ſententiam multifariè eſſe nul
2 lam, & iniuſtam; † quomodo antem
excommunicatio nulla differat ab iniuſta
vide per *Menoch de arbitriar. Iudic. cap.*
542. per totum.

3 Nulla † autem dicebatur primo ex defe-
ctu legitimæ citationis, quæ debet perſo-
naliter exequi, vt ad hunc effectum affi-
ciat citatum,eumq; reddat verum contu-
macem, prout requiritur, vt excommu-
* nicari quis poſſit. *Innocentius* commu-
niter receptus *in cap fin. de eo qui mittitur*
in poſſ Felin in cap cum ſit Romana
nu.13. de appell. Couarr. in cap alma ma-
ter parte prima §. 9. nu 4. Leon in Theſa.
for Eccl par. 2. cap.17.nu.27. Genuen. in
Prax. Archiep.cap.29.n.12.Caſſador dec.2.
num. 4. tit. de penſion.Bellamer.deciſ.186.
& 188. Acchill.de Graſſ.de dolo & contum.
deciſ 7. nu. 2. Mohed. vt lit. pend. deciſ. 7.
Rota deciſ.2. de reſcrip. & deciſ.1. nu. 4. de
ferijs in nouis, & deciſ.202.lib.3. par. 3. di-
uer. & in Alexanen. penſionis 20. Februa-
rij 1606. coram Marcomontio. Gutier.
lib. 2. Canonic. qq. cap. 16. num. 15. Me-
nocch. de arbitr. Iudi. cent. 6. caſ. 541.
nu. 4

4 Ita † vt nec quidem ſufficiat ſcientia
præſumpta ipſius citationis. *Caſſad. de-*
ciſ.12. in fin. de reſcript. Acchil. dec.5. de ci-
ta. & deciſ.7. de dolo, & contum. Tiraq. de
retract. lign. §. 9. glo.2. nu.4. Rota dec.90.
nu.1. par.1. recent.

5 Adeo † vt legitima citatio neceſſaria
ſit, etiam quando lex vel conſtitutio ex-
communicat ipſo facto *Dec. in cap perue-*
nit, il primo de appell. Nauarrus in Ma-
nuali cap. 27. nu. 10. & lib. 5. conſiliorum
tit. de ſent. excom conſ.20.nu.4. plurimos
refert, & ſequitur *Couarr. in cap Alma*
mater parte 1. §. 9. nu.5. circa finem. Aui-
la de cenſuris parte 2. cap.5. diſp.1. dub. 5.
concluſ 2.

6 Rurſus ex alio capite videbatur obſta-
re defectus legitimæ citationis,quia nimi-
rum iudex dici non poterat contumax,
ex quo ſtatim miſerat procuratorem, per
quam comparitionem extincta fuit pri-
ma citatio *l. poſt edictum de Iudic. Suar. de*
Paz. tom.2. par.1. cap.3. per totum,& præ
cipuè *nu. 9.*

Et ſic circunducta prima citatione,ite-
rum ad ſingulos actus ipſe citandus erat.
l. de vnoquoque de Iudic. & in terminis
Gemin videndus *in cap. fin. de dolo & con-*
tumacia. quod tamen nequaquam factum
fuit, vt ex proceſſu apparet.

7 Secunda † nullitas dicebatur reſultare
ex eo, quia excommunicationis ſenten-
tia lata fuit poſt primam appellationem
occaſione citationis interpoſitam; ex-
communicatio enim lata poſt appellatio-
nem eſt ipſo iure nulla. *Achill. de Graſſ.*
deciſ. 4. de ſent. excom. Genuen. in *Praxi*
Archiep. cap..28 ſub nu.2. ver. declara 60.
prout etiam ex ſecunda appellatione, in-
terpoſita poſt ſententiam declaratoriam,
dicebatur conſtare de nullitate affixionis
8 cedulonorum. † Quamuis enim ab ipſa
ſententia excommunicationis jam lata
non detur appellatio ſuſpenſiua. *cap. Pa-*
ſtoralis §. verum & ibi glo. & DD. de Ap-
pell. (vbi in textu affertur ratio quia hu-
iuſmodi ſententia cenſuræ, ſecum trahit
executionem) *Io. Andr. in cap. is cui nu.4.*
de ſent. excom. in 6. cum alijs latè conge-
ſtis per *Antonium Gabr com. conclu lib.6.*
tit. de regulis Iuris concl.3.n.59. & per Fa-
rinac. q.101. lim. 13. nu. 66. & 68. & per
Scacc. in tractatu de Appellationibus, q.17.
lim. 22. nu.1. quibus addo *Rotam deciſ.3,*
num. 1. parte 2. in recent. Suarez de cenſu,
diſp.3. ſect. 16. nu.5.

9 A † ſententia tamen declaratoria da-
tur appellatio ad vtrunque effectum, ita
vt interim impediatur denuntiatio, ex
quo inuoluit factum, ſuper quo Iudex de-
cipi poteſt. *cap. peruenit il primo de Appell.*
Franch. in cap. Paſtoralis §. verum qui.2.
nu. 27. de Appell. Felyn. in cap. cum non
ab homine nu. 12. de Iudic. Capic. deciſ. 1.
nu.19. Ricc. deciſ.102. num.1. & 2. par.3.
Scacc. de Appell. q.17. lim.21. nu 36. Rot,
diuerſ. deciſ.100 ex nouem nu. 3. & 31. in
fine parte prima diuerſ. & d. deciſ. 3. ſub
nu. 1. parte 2. recentior. Achill. deciſ. 4. de
ſent, excom. Puteus deciſ. 271. lib. 3. Sua-

rez

rez d. ſect. 16 num. 6. Vgolin. de cenſuris
tab. 1. cap 20. §. 2. nu. 10. Auila de cenſur.
part 2. diſp. 5. dub. 11. concl. 2.
Maximè in caſu noſtro, in quo grauamen
prætendebatur euidens, ex breuitate
temporis ſex horarum contra tex. *in*
cap. conſtitutionem de ſent. excom. in 6. vt
infra latius dicetur.
Ac proinde tali appellatione pendente
dicebatur nō potuiſſe appellantē denunciari
excommunicatū per cedulonorum
affixionē, vel alio quouis modo. *Franch.*
in cap. Paſtoralis 53. §. verum quia nu. 27
de Appell. Lancell. de Attent parte 2. cap. 12.
de atten. & inno. appell pend. lim. 21. n. 21.
Scacc. de Appell quaſt 17. lim. 22. num. 4.
qui dupliciter extendit hanc propoſitionem;
& ſucceſſiuè prætendebatur præceptum
fieri D. Vicario Epiſcopali à curia
metropolitana, vt cedulonos amoueret,
& eidem Iudici laico ingreſſum Eccleſiæ
permitteret, vt in ſimili fuiſſe ordinatum
cuidam Vicario refert *Riccius deciſ. 102. parte 3.*
Tametſi appellatio non præceſſerit ſed
ſubſequuta fuerit declaratoriam, quicquid
ſecus ſenſerit *Ricc. in deciſ. 203. nu. 3.*
* *par. 3.* qui loquitur contra communem
DD. theoricam & contra *Felyn.* ab eo
citatum.
Tertia nullitas videbatur inſurgere ex
eo, quia teſtes pro informatione curiæ
Eccleſiaſticæ contra iudicem fuerint examinati
parte minime citata, nec habiti
fuerunt pro ritè, & rectè examinatis, &
10 ſic nulliter,† quia in quocunque iudicio,
etiam ſummario in examine teſtium requiritur
partis citatio. *Clem ſæpe de verb.*
ſignif. vbi DD. & alibi paſſim.
Etiam ſi daretur, extractionem, de qua
11 agitur, fuiſſe notoriam,† cum in probando
notorio facti tranſeuntis, iuris ordo ſeruandus
ſit, & ſic per teſtos iuratos, & parte
citata examinatos *Io. Andr. ad Speeul.*
in tit. de Notor crim. § iam de notorio verb.
teſtis quoque Bal. in cap. 1. §. damna. de Pace.
conſtant Imol. Gemin. & Franch. in
cap. 1. de offi. deleg. in 6. cum alijs, quos
* referunt & ſequuntur *Viuius* com. opin.
in *verbo notorium quamuis verſ. imo iudex*
Maſcar de Probation. concl. 1103. nu. 12.
Farinacc. de delictis & pænis quaſt. 21.
nu. 91. & ſeqq. vbi innumeros concordantes
congerit.
12 Cum † igitur ex præmiſſis excommunicatio
lata videatur nulla, nullum quoq;
dicebatur operari effectum, & nec quoad
Deum, nec quoad Eccleſiam, fusè *Sayrus*
de cenſuris lib. 1. cap. 16. nu. 42. Auila
de cenſuris parte 2. cap. 6. diſp. 1. dub. 1.
ante finem. Guttier. lib. 2. Canon. qq. c. 4.
num. 36. Salſedo in addit. ad Diaz in pract.
can. crim. cap. 33 verb. eſt etiam.
13 Quo † vero ad caput iniuſtitiæ (vt omittam
diſtinctionem *gloſe in cap. Epiſcopus*
§. ſi ergo & in cap non debet §. cum ergo
11. q. 3. & in cap. ſacro in ver. iuſta fuerit
extr. de ſententia excom dicentis tripliciter
excommunicationem dici iniuſtam,
nempe ex cauſa, ex animo, & ex ordine)
ſententia excommunicationis in hac facti
ſpecie videbatur eſſe tam contra iuſtitiam
legalem, quam contra iuſtitiam cōmutatiuam:
contra legalem quidem
quia ſubſtantialis iuris ordo ſeruatus non
fuit; contra commutatiuam verò, quia
deficit cauſa iuſta, vt per *Suar. de cenſur.*
diſp. 4. ſect. 7. nu. 2.
14 Quod † autem ſit iniuſta contra iuſtitiam
legalem, ſuadetur quia non fuit præmiſſa
trina canonica monitio, vel vna
pro tribus, pro vt requiritur *cap. ſacro*
extra de ſent. excom. & c. romana eodem tit.
in 6. & vtrobique *DD.* & eſt communis
* opinio, vt, pluribus relatis, teſtatur.
Couar. in cap. Alma mater §. 9. nu. 5. de
ſent. excom. innumeros etiam congerit,
Sayr. de cenſuris libro primo c. 12. nu. 32.
Adeo vt ſi Iudex ſine monitione præſumpſerit
excōmunicationis ſententiam
ferre, quantumuis ex iuſta cauſa, ſit per
menſem ab Eccleſiæ ingreſſu interdictus,
& arbitraria pœna plectendus tex. expreſſus
in *cap. ſacro in principio extra de*
ſenten. excomm. & ex præſcripto *Concilij*
Tridentini requiritur ſaltem bina monitio,
vt expreſsis verbis cauetur in *capite 3*
ſeſſione 25. de reformatione.
Ex hac enim omiſſione tametſi cenſura
non ſit nulla, eſt tamen iniuſta, vt probat
tex. in *cap. Romana Eccleſia de ſent. excom.*
in 6. vbi cauetur, ne Iudices ferant
ſententias excommunicationis ſine competenti
monitione; & ſi contra præſumpſerint
iniuſtas, nouerint illas eſſe: Et ſic
quamuis non dicat *nullas*, dicit tamen
iniuſtas, vt ibi ponderat *Gloſ. in verbo*
iniuſtas, quam ibi, & alibi *Doctores* communiter
* recipiunt. *Nauarrus in Manuali*
cap. 27. nu. 8. Couaruuias, qui plurimos
* congerit, & de com. teſtatur *in dicto capitulo*
Alma mater §. 9. nu. 7. Auila de
cenſuris parte 2. capite 5. dubio nono Menoch.
de arb. iud. lib. 2. cenſur. 6. caſ. 542.
nu. 18. & tradit *Sayrus de cenſuris lib. 1.*
cap. 12. vbi ponit regulam cum ſuis ampliationibus,
& limitationibus.
Eiuſmodi verò non erat monitio d. Iudici
15 miſſa, in qua † non fuit aſſignatus
terminus competens, cum aliquo dierum
inter-

interuallo, ſed præcipitanter ſententia lata intra anguſtias ſex horarum, contra textum *in cap. conſtitutionem de ſent. ex-*
* *com. in 6.* & ibi Doctores communiter. *Socci. ſen. in cap. perpendimus nu. 112. de ſent. excom. Nauarr. in manual. cap. 27. nu. 11. Couar. in dicto cap. Alma mater §. 9 nu. 5. Sayr.* cum per eum congeſtis *dicto cap. 12. nu. 33* & dixit *Rota* in terminis ſex horarum *in leodien. Abbatiæ conuen. 6. Nouembris 1620. coram bo. mem. Card. Sacrato in fine.* Hinc *Diuus Gregorius lib. 12. epiſtolarum epiſt. 26.* redarguit Mauritium Epiſcopum, quod nimis feſtinus fuerit in quadam excommunicatione ferenda. Cuius Sancti Doctoris verba ita cantant. *Frequenter me admonuiſſe vos recolo, vt in proferenda ſententia eſſe præcipites nullatenus debeatis &c.*

Contra uſtitiam commutatiuam etiam videbatur ſententia tanquam ex falſa cauſa lata, primo quidem, quia non conſtabat in proceſſu dictum Iudicem habuiſſe notitiam extractionis ipſius Rei
16 factæ ab Eccleſia. † ignorantia vero excuſat ab excommunicatione, quia fertur tantum ob contumaciam *cap. nemo 11. quæſt. 3.* cum alijs per me congeſtis *in decis. 29. nu.* quæ contumacia non cadit in ignorantem *l. qui ignarus ff. locat.*
17 *facit cap. 2. de conſt. in 6.* † licet hoc maxime procedat in cenſuris a homine ferendis, in quibus inexcuſabilis contumacia requiritur *c. ſacro. c. contingit il 2. de ſent. excom. cap. Romana ver. ſed nec: eod. tit. in 6. c. reprehenſibilis*, & ibi Doctores *extr. de appell. Soc. ſen. in cap perpendimus nu. 67. & 91. de ſent. excom. Couar. in cap. Alma mater 1. par. §. 9. nu. 4.* & tradunt
* omnes ſummiſtæ, quos recenſet, & ſequitur *Sayrus de cenſ. libro 1. cap. 12. n. 5. & cap. 9. nu. 32.*

18 Nec † ſunt ferendæ niſi cum magna circunſpectione, vt cauetur in *Concilio Tridentino ſeſſione 25. cap. 3. de reform.* & non niſi ex magna cauſa continente peccatum mortale, quod aliter corrigi nequeat, vt colligitur ex pluribus locis *Sancti Euangelij* relatis à *Sayr. de cenſuris lib. 1. cap. 9. n. 1. & 2.* vbi plurimos *Theologos & Canoniſtas* congerit.

Nec videbatur ſufficere ſcientia quam Iudex laicus habebat extractum illum in ſuis reperiri carceribus, quod negari non poterat, ex quo, illum iam conſtituerat; quia requirebatur explicita ſcientia illius qualitatis, de qua agitur, captum ſcilicet
19 fuiſſe in Eccleſia. † ſcire enim quis non dicitur, ſi ſcit actum, & ignorat qualitatem. *glo. in cap. conſultationi in verbo, ſciuerit. de appell. in 6. Borgn. decis. 12. nu. 37. Maſcard. de probat. lib. 3. concl. 1293 n. 13 Alex. conſil. 20. n. 9 lib. 4. Marſil. ſing. 38. emptio Tiraq. de retract lignag glo. 2. nu. 30.* & rurſus *de legibus connub. gloſ. 8. nu. 183 cum alijs per Rot in Romana de Mareſcottis 29. Ianuarij 1618. coram Cardinali Sacrato.*

20 Et † eſt regulare, vt in omni materia præiudiciali requiratur ſcientia explicita, & indiuidua omnium qualitatum *dicto capitulo conſultationi*, & ibi *Doctores*, cũ alijs per *Alex, in conſ. 154. nu. 4. vol. 1.* & latius per *Surdum decis. 565. nu 8. cum ſeq. Rota in Bononien. fideicommiſſi de Pancratijs 17 Nouembris & 15. Decẽbris 1889 coram Gypſio & in Romana de Mareſcottis 20. Martij 1605. coram. Card. Sacrato Card. Caualerius in decis. 489. nu. 2. & 3.* in qua cauſa ſcripſi, & obtinui ego qui tunc Iunior aduocationi in Alma Vrbe vacabam.

21 Maximè † verò quando agitur de incurſu pœnæ, vt per *Rot. inter impreſſas à Pacif. in calce eius tractacus de ſaluian. interd. decis. 17. in fin.* vbi fuit dictum, quod quando non agitur de incurſu pœnæ, licet agatur de alio præiudicio, ex ſcientia partis reſultat præſumptio ſcientiæ totius quæ eſt pulcra limitatio ad præcedentem concluſionem.

Porrò cum d. Iudex, haberet, præ-
22 ſumptionem iuris pro ſe, † ex quo in dubio quis præſumitur actum ignorare; fiſcus Epiſcopalis, qui in illius ſcientia ſe fundat, illam probare debebat, *glo.* per illum tex. *in l. verius ff. de probat. & l. vltima in fin. ff. pro ſuo tex. in c. præſumitur extr de regulis iuris*, & tradunt plurimi relati à *Maſcardo*, qui latè materiam explicat in *tract. de probat. tom. 2. concluſione 879 nu. 1 & ſequentibus.*

Quin etiam ſi adeſſet præſumptio ſcien-
23 tiæ, ſufficeret. † quia cenſuræ infligi non poſſunt ex præſumptionibus, vt per *Nauarrum in tractatu de priuilegijs miſerabilium perſonarum priu. 4. nu. 1.* Immo nec ex indicijs indubitatis dicit *Riccius dec 87 per totam parte 3.* ductus ex regula gene-
24 rali, † quod ex indicijs indubitatis nemo plecti poſſit pæna ordinaria, ſed tantum extraordinaria, vt poſt alios tradit *Clar. in § fin. quaeſt. 20 verſ. ſcias tamen Menoch. de arbitrar. Iudicum caſ. 279. Gram. decis. 42. Ioſ. Ludou. conclu. 45. Maſcar. de prob. concl 1223. nu. 10.*

Secundo contra iuſtitiam commutatiuam, & ex falſa cauſa dicebatur lata ea
25 ſententia, † quia vbi ab alio quis per vim vel deceptionem extractus fuit ab Eccle-
ſia,

ſia, abſque ſcientia vel participatione Iudicis, vtique Index poteſt illum capere, & retinere, nec tenetur reſtituere; cum extra locum ſacrum illum inueniat, & ibi incipiat exercere iuriſdictionem ſuam; & ideo non violat immunitatem, neque tenetur reſtituere: benè teneretur ipſe extractor, ſed ſi id non poteſt, eſt per accidens, & ſatisfaciet reſtituendo expenſas & damna. Ita tradit *Franch. Suarez. tom. 1. de ſtatu religionis lib. 3. cap. 13. in fine*.

Cum igitur Iudex non teneatur reſtituere, vtique excommunicatio lata dicitur ex falſa cauſa; † quando autem cauſa non eſt vera & realis, vel non ſufficienter probata, communis ſch la Theologorū tenet excommunicationem eſſe nullam, & iniuſt m, & quamuis quo ad nullitatem *Canoniſtæ* non videantur conſentire vt poſt alios videri poteſt apud *Suar. de cenſuris diſput. 4. ſect. 7. nu. 4. 5. & 6.* tamen nullus etiam *Canoniſta* negat talem excommunicationem eſſe iniuſtam, vt fusè per *Sayr.* cum per eum congeſtis *de cenſuris lib. 1. cap. 17. nu. 4. 7. & infra.*

26

Tertio dicebatur contra iuſtitiam commutatiuam, quia tam per ſententiam latam in contumacia, quam per propriam eiuſdem Rei capti confeſſionem conſtat illum eſſe aſſaſsinum, & ſic ſumus in crimine ab ipſa *conſtitutione Gregoriana* excepto: vnde eſto captura à birruarijs facta, nulla fuerit; in quo actu Iudex non participauit; retentio tamen videtur iuſta, & ſic quod male captus, bene fuerit retentus; † ex nonnullorum ſententia qui opinati ſunt Curiam Eccleſiaſticam in ſimilibus caſibus, velit nolit, teneri eundem ad Eccleſiam confugientem tradere Iudici ſeculari petenti, alias ordinario eum tradere recuſante poſſe miniſtros laicos illum propria authoritatate extrahere, ponderando illa verba eiuſdem conſtitutionis *niſi, eo caſu*, vt aduertunt *Genuen in Praxi Archiep. c. 22 ſub nu. 5. ver. & hoc hodie Marius Ital. in tract. de Immuni. Eccle. lib. 1. cap. 6. §. 2. num. 80. & ſeq Farinacc. eodem tractatu nu. 366.* (quod tamen eſt contra mentem Sa . Congregationis.)

27

28 Et † ſic perperam Eccleſia videtur petere eum, quem ſtatim reſtitutura eſt *l. dolo. ff de doli mali. except. l. 1. in prin. ff. quorum legatorum Bar. in l. ſi ſocer §. lucius nu. 2. ff. ſolut. matr. Rota deciſ. 770 ſub nu. 1. par. 2. recentior.* Et fruſtra expectamus id, cuius euentus nihil operatur *l. aliquando §. fin. ff. ad Velleian. l. cum hæres §. 1. ff. de acqui. hæred. l. apud iulianum §. fin. & l. ille à quo in princ. ff. ad Trebell. Crauett. conſ. 685. nu. 9. Cæphal. conſ. 370. nu. 109. Beccius conſ. 17. nu. 4. Surd. deciſ. 184. num. 8. Neuiza. conſ. 51. nu. 18. Magon. deciſ. lucenſ. 41 num 2. & deciſ. 17. ſub nu. 5.*

29 Et † nemo tenetur facere actum fruſtratorium *l. 2. in fin. ff. ſi quis in ius voca. non ierit. Bar. in ſua quæſtione 18. Pupillos in fine princ. ſub nu. 3. ver. 4. ſic.*

30 Imò iudex ex officio tollere debet actus inutiles & fruſtratorios *Roman. conſ. 67. in fin.* vbi plenè *Mandoſius in addit.*

31 Præſertim † quia lex abhorret inanes circuitus *Clem. auditor de reſcript. Bald. conſ. 100. circa fin. lib. 4. Tiraq de retr. conuent. ad fin. tituli nu. 61. Dec. conſ. 408. Afflict. deciſ. 8. nu. 4 ad fin. Rota deciſ. 770. ſub nu. 1. par. 2. recentiorum.*

His tamen minimè refragantibus dixi cedulonos ritè, & rectè affixos fuiſſe, & ſententiam declaratoriam à quocunque vitio nullitatis, & iniuſtitiæ fuiſſe immunem ac propterea confirmandam eſſe, vti fundatam in *Bulla Gregoriana*, alijſque canonibus, & conſtitutionibus ſatis claris, & expreſsis.

32 Quamuis † enim ante tempora *Gregorij Decimiquarti*, extractio, & omnis immunitatis Eccleſiaſticæ violatio interdicta eſſet ſub pœna excommunicationis ferendæ *cap. miror c. ſi quis contumax c. quiſquam 17 q. 4.* cum ſimilibus; per eiuſdem tamen Pontificis Conſtitutionem determinatur, vt violatores, & quomodocunque præter vel contra illius formam attentantes, ipſo facto omnes excommunicationes, & cenſuras, incurrant, quæ à iure contra violantes immunitatem, aut libertatem Eccleſiæ ſtatutæ ſunt, vt ibi legitur *in §. quod ſi quis*, ibi, *declaramus eum ipſo facto cenſuras, & pœnas incurrere, quæ contra libertatis iuris & Immunitatis Eccleſiaſticæ violatores, per Sacros Canones, conciliorum generalium, noſtrorumque Prædeceſſorum conſtitutiones ſunt promulgatæ*, quamobrem hodie extrahentes non ſunt excommunicandi, ſed veniunt duntaxat declarandi excommunicati; vt per *Genuen. in Praxi Archiep. cap. 22. nu. 1. Mar. Ital. tractatu de Immunitate Eccleſ. lib. 1. cap. 6. §. 2. n. 29. & ſeq. Alex. Peregr. eodem tractatu cap. 15. nu. 5. Farinac. de Immuni. Eccle. nu 313.* vbi ait hoc eſſe verius, & ita ego in omnibus cauſis Eccleſiaſticis praticari vidi,

Quarè ſaluandi ſunt ſecundum priora tempora. *Suar. de relig. tom. 1. tractatu 2. lib. 3. cap. 13. num. 7 circa finem, & Duard. in Bulla Cœnæ lib. 2. cap. 15. q. 16. nu. 21.*

nu. 21. dicentes probabile eſſe, vt dictæ
cenſuræ non incurrantur niſi poſtquam
extrahentes requiſiti, vt extractum reſti-
tuant, id implere renuerint. Nam imò
cum etiam attentantes aliqnid præter,
vel contra formam dictæ conſtitutionis,
ipſo facto excummunicentur, certe ho-
die dicta opinio eſt improbabilis tanquam
expreſſis verbis Cõſtitutionis repugnans.
33 Præſertim † ſtante clauſula, *ſublata*, quæ
omnem prorſus extraneam interpretatio
nem excludit *Dec. conſ.*61. *nu.*2.*l.*1. *Aymo
conſ.*201.*nu.*43. *Put.deciſ.*50. *nu.* 5. *lib.*1.
*Farinac. conſ.*76. *nu.*14.& millies decidit
Rota Romana, vt ex *Marta in d. tract. de
Clauſol. in cla. ſublata*, & in terminis hu-
ius Bullæ aduertit *Peregrin. de Immu. Ec-
leſiaſtica cap.*10.*nu.*44.& hinc omnia fun-
damenta ſupra in contrarium adducta
attenta d. Bulla corruunt. Sed quod ma-
gis eſt, etiam ſecundum tempora antiqua
corruerent.

Non enim obſtat defectus citationis
perſonalis, regulariter ad hunc effectum
requiſitæ: id enim non eſt perpetuò ve-
34 rum † & ſignanter fallit, ad rem noſtram,
quoties excommunicandns dolo latitat,
vel ſubter fugit citationem perſonalem,
vel alio modo abſentia eſt malitioſa,
tunc enim ſufficit citatio ad domum;
vel per edictum, vt eſt tex. in *Clem. cau-
ſam circa finem de elect.* & poſt alios, quos
citat, tradit *Gaill. in pract. obſer. lib.* 1. *ob-
* *ſer.* 55. *nu.* 2. vbi teſtatur de com. *Scacc.
de Iudic. lib.*1.*cap.*45. *ſub nu.*21. *Tiraq. de
retract.* §. 9. *glo.*2. *nu.*7. & in terminis cen-
ſurarum tradunt. *Genuen. in Prax. Ar-
chiep. Neap. cap* 29. *nu.* 12. *Couar. in
cap. Alma Mater par* 1. §. 9. *nu.*4. *verſ.* 1.
*caſus. Sayr. de cenſuris lib.*1.*cap.*12.*nu.*12.
& 36. *Suarez de cenſ. diſp.* 3. *ſect.*11. *nu.*6.
Vgolinus de cenſur. tab. 1. *cap.*18. §. 1. *Bo-
nacci. etiam de cenſu. diſp.*1. *q.* 1. *punct.*9.
ſub nu. 9. *ver. primus caſus*, vbi teſtatur
* de com. opin. *Alter. de cenſuris diſp.*3.*lib.*3.
*cap.*3.*verſic. excipiuntur*; & ratio eſt in
promptu, quia nempe doloſus non per-
mittens ſe citari, non debet ex hoc dolo
commodum reportare, ſed habendus eſt
perinde ac ſi perſonaliter citatus fuiſſet.
l. dies cautioni §. *toties ff. de damn. infect.*
& tradunt *Gaill. & Scacc. locis citatis*.

In caſu verò noſtro conſtat, Nuntium
non fuiſſe admiſſum ad præſentiam ipſius
Iudicis, imò reiectum, & ſic Iudicem la-
35 titaſſe vt ex relatione ipſius Nuntij, † cui
credendum eſt, tamquam teſtificante de
his, quæ ad ſuum officium pertinent l. 1.
§. *cura carnis*, *vbi Bal. ff. de offic. prefect.
vrb.* latè *Roman. conſ.* 497. *nu.* 5. *Tiraq.*
cum per eum cógeſtis *de retract. lignag.* §. 8.
*glo.*9.*nu.*10. & 11. *Franch. & Dec. in cap.
cum para*[i]*i de appell. Gratian. diſcep. forenſ.
tom.* 4. *cap.*697.*nu.*13.
36 Sic † in ſimili dicimus quod quando ci-
tatus noluit copiam citationis acceptare,
idem eſt, ac ſi ei tradita fuiſſet ad *l. iure
ciuili*, & ibi *Socc. de cond. & demonſtr.* la-
tè *Tiraq. de retract.* §. 1. *gl.* 1. *nu.*9. & in
terminis citationis *Rota deciſ.* 11. *de dolo
& contumacia in nou. Lancell. de Attent.
par.*2.*cap.*4. *de attent. lit pend. nu.* 106. &
ſeqq.
37 Prout † nec eadem concluſio procedit
quoties citatio quocunque modo deue-
nit ad notitiam citati, quia notitia citatio-
nis ad domnm, æquiparatur citationi
perſonali. *Fely. in cap. cum ſit de Appell.
Tiraq. de retract.* §. 9. *glo.*2. *nu.* 16 *Co-
uar. d.* §. 9. *nu.* 4. *ver. tertius caſus Tiraq.
de vtroq. retract. tit.*1. §. 9 *glo.*2. *nu.*4. *Ge-
nuen. d. cap.* 29. *nu.*12. *Leo. Theſa. for. Ec-
cle. par.* 2. *cap.*17. *nu.*33. *Antonin. var. re-
ſol. lib* 1. *reſol.*71. *nu* 9. *Vgolinus de cenſu-
ris tabula* 1. *cap.*18. §. 1. *in fine Sayr. de
cenſu. lib.*1.*cap.*12. *nu.* 14. *Suarez eodem
tract. diſp.*3. *ſect.*11. *nu.* 6. & ita poſt *Vaſ-
ques* & alios tradit *Bonaccina de cenſuris
diſp.*1.*q.*1. *ſub nu.* 9. *ver. tertius eſt. Alte-
rius loco citato Caſſad. deciſ.*6. *n.*11.*de cauſ.
poſſeſ. & prop. Rota deciſ.*11. *de dol. & con-
tum. in nou. & in Lunen. Sarzanen. coram
Card. Seraphino* relata *in deciſ.* 90. *nu.* 2.
par. 1. *recent.* vbi dictum fuit citationem
perſonalem, aut certam ſcientiam, & in-
dubitatam notitiam eſſe neceſſariam; qui-
bus addo eandem *Rotam in Bracaren. Ar-
chidiaconatus* 10. *Maij* 1625. *coram Coc-
cino*, & ratio eſt, quia certus certior fieri
non poteſt *cap. eum qui de reg. iuris in* 6.
38 Quod † autem Iudex habuerit certam,
& indubitatam notitiam citationis, ma-
nifeſtè patet ex eo, quod miſit Procura-
torem ad appellandum ab eadem citatio-
ne, vt in puncto aduertunt *Felyn. in dicto
cap. cum ſit Romana n.*15. *de Appell. Egid.
deciſ.*538. *Rot. d. deciſ.*11. *de dolo. & con-
tum. in nouis*, & fuit etiam conſideratum
in *d. deciſ.*90. *nu.* 3. *par.* 1. *recentior*.

Non pariter ſubiacet nullitati d. ſen-
tentia, quia lata poſt interpoſitam appel-
lationem, id enim procederet in appella-
39 tione legitima, † ſecus in friuola, quæ
non annullat excommunicationem po-
ſtea latam, vt poſt alios tradit *Marian.
Socci in cap. nulli nu.*40. *de ſent. excommu-
nicationis*, *Vgolinus de cenſuris tab.*1.*c.*13.
§. 18. *nu.* 13. plurimos refert & ſequitur
*Say. de cenſu. lib.*1. *c.*16. *nu.*27.

Friuola verò fuit eiuſdem Iudicis ap-
pellatio

pellatio, tum quia interpoſita à citatione legitima, tranſmiſſa à Iudice Eccleſiaſtico, ad quem ſolum ſpectat cognitio, an quis ſit excommunicandus, vel veniat declarandus *Conc. Trid. ſeſſ. 25. cap. 3 ver. nefas autem de refor.* Tum etiam quia fuit interpoſita vel ad denegãdam, vel ad protrahendam obedientiam, quæ propterea veniebat reijcienda *cap. cum appellationibus de appell. in 6. Verall. deciſ. 328. nu. 2. par. 1. Rota in Verdanen. Iuriſdictionis 23. Iunij 1600 coram Penia.*

40 Tum † & tertio quia in ea nulla fuit expreſſa cauſa, pro vt in hac materia requiritur ad hoc, vt appellatio non ſit friuola *Mar. Socci. in cap. à nobis 28. numero 39. & in cap. ſacro 48. nu. 166. de ſenten. excom*

41 Quinimò † etiam ſi appellatio non fuiſſet friuola, non tamen in caſu noſtro potuiſſet ſuſpendere effectum ſententiæ poſtea latæ, ex quo agimus de excommunicatione lata à Iure, ſeu per viam ſtatuti; à qua minimè appellatur. *Anchar. in cap. quicunque nu. 3. de ſentent. excom. in 6. arg. l. ſi qua pœna ff. de verb. ſigni.* ſententia enim iuris ſemper præſumitur iuſta *arg. c. erit autem lex diſt. 4.*

Prout nec etiam terret appellatio à declaratoria interpoſita; per quam dicebatur impediri affixionem cedulonorum,

42 Tum † quia hodie à declaratoria non datur amplius appellatio ad effectum ſuſpenſiuum iuxta nouas ordinationes *Eminentiſſimorum DD. Cardinalium Congregationis ſuper controuerſijs Iuriſdictionalibus.*

43 Tum † etiam quia ſumus in facto notorio, in quo procedi poteſt ad denuntiationem, appellatione non obſtante, *Franch. in cap. Paſtoralis §. verum quia nu. 27. de appella. poſt Io. And. lapum Imol. & Gemin.* ab eo relatos *Lancell. de attent. par. 2. cap. 12. limit. 2. nu. 30. tit. de attent. appell. pend.* & fatetur *Ricc.* ex aduerſo citatus *deciſ. 102. nu. 6. par. 3.* & admittit *Scacc. de appell. 17. lim. 22. ſub primo 37.*
44 *ver. confirmatur 4.* † Tametſi à declaratione Notorij detur appellatio, vt per eundem *Scacc. d. q. 17. limit. 4. nu. 65.* vbi plurimos congerit. Vnde cautela eſt vt condemnatus non dicat appello ab iſta pœna; ſed appello quia non ſum culpabilis, vel quia non eſt probatum me incidiſſe in iſtam pœnam *Bald. in l. 1. C. ne ex delict. defunct. col. 6.* ſequitur *Fely. in cap. cum non ab homine ſub numero 12. de Iudicibus.*

Nec agebatur duntaxat de notorio facti tranſeuntis, nempe de ipſa extractio-
45 ne, † ſed de notorio facti permanentis, nempe de retentione, quod notorium non eſt iuris ordine probandum *cap. tua nos & ibi Innoc. nu. 2. ad fin de cohab. clericor. & mulier cap 3. de teſtibus cogen. cap. euidentia de accuſat. glo. & Bar. in l. 1. C. qui & aduerſ. quos Caphal. conſ. 82. n. 52. Capella Tholoſ. deciſ. 590. nu 1. Socc. iun. conſ. 65. n. 3. lib. 1. Menochius de recup. poſſ. remed. 15. nu. 264. Farinacc.* cum per eum congeſtis *in tit. de delict. & pæn. quæſt. 21. nu. 81. & 88.*

46 Tum † & tertio quia ſumus in vero contumace, qui de iure non appellat, *l. properandum §. ſin autem C. de Iudic. l. 1. C. quando appellatio non recipiat. Rota deciſ. 15. alias 364. numero 1. de dolo. & contumacia Marant. in ſuo ſpecu. par. 6. memb. 2 nu. 19. & actu 2. prin in verb. & quandoque appell. nu. 41. & num. 289. Dec. conſ. 34. nu. 1 & ſeqq. Capic. dec 139. n. 2. Scaccia* cum per eum congeſtis *tract. de Appell. quæſt. 17. limit. 3. nu. 1. & ſeqq.* vbi rationem reddit, & latè materiam proſequitur, & eſt communis opinio, quam ſequuta fuit *Sacra Congregatio Eminentiſſimorum Cardinalium negocijs Epiſcoporum, ac Regularium præpoſitorum* in Decreto approbato à felicis recordat. *Clem. VIII.* impreſſo in terminis noſtris à *Genuen. in Prax. Archiep. cap. 88. in additio. in fin nu. 47.* cuius etiam meminit *in cap. 28. in addit. nu. 9.* quam etiam (eo non citato) reſcripſit. *Scacc. loco ſupra relato nu. 1. & Bellettus diſqui. cleric. tit. de fauor. Cleric. Canonis §. 5. nu 26.*

47 Quod † autem d. Iudex fuerit verus contumax, ex eo ſuadetur, quia à citatione, vel interlocutoria iniuſtè appellauit, & ſic cenſetur proteſtaſſe ſe nolle amplius coram illo Iudice comparere *cap. cum qui de dolo & contum. in 6. clem. 1 eod. tit.*

48 Et † in indiuiduo quod is, qui minus ritè ab interlocutoria appellauit dicatur verus contumax. *Matthæſil. in ſing. 29. & ibi adden. Lancell. in tract. de Attent tit. de ſenten. in cauſ. atten. feren. par. 3. cap. 28. nu. 52.* & eſt textus *in d. clem. 1. de dolo & contumacia.*

49 Quarto quia retentio eius, qui ab Eccleſia fuerat extractus erat notoria, & publica, & Iudex laicus commonitus fuerat, ideo ei non licebat appellare textus eſt rotundus *in cap. cum ſpeciali 61. §. porrò de appell.* vbi redditur optima ratio.

Ceſſat etiam tertia nullitas, quæ dicebatur reſultare ex quo teſtes examinati
50 fuerunt parte non citata; † Tum quia friuole appellans non eſt alterius citandus,

dus, niſi appellationi renunciet. *Put. deciſ.* 282. & eſt textus omninò videndus in *cap. eum qui de dolo & contum. in* 6. *& in Clem.* 1. *eod. tit. Gèmin. conſ.* 102. *num.* 2. *&* 3. *Vantius de Nullit. tit. quibus mod. ſent. null. repar. poſſ. nu.* 112. *Ant. Gabr. in tit. de citat. conclu.* 1. *nu.* 413. *Marant. in Prax. par.* 6. *actu* 2. *n. mihi* 172. *Mattheſil. in ſing.* 29. *nu.* 14.

51 Tum † etiam quia quando agitur de periculo animarum (vt in caſu noſtro) procedi poteſt ad declaratoriam contra contumacem vel abſentem, etiam ex teſtibus receptis lite non conteſtata tex. no tab. *in cap. quoniam frequenter* §. *porrò vt lit. non conteſt. & ibi Marian. Socci. in fallent* 58. *iuncta fallen.* 8. *Prapoſit. in c. de accuſationibus* 3. *q* 9. & in terminis excommunicationis tradunt *Genuen. in Prax. Archiep. cap.* 29. *n.* 20. *Bellet. diſquiſ. Cleric. tit. de fauor. Cler. Can.* §. 5. *numero* 25.

52 Tum † & tertio quia quando cenſuræ feruntur pro defenſione violatæ iuriſdictionis, & ad reſiſtendũ executioni de facto, ſubſiſtunt etiam ſi de facto relaxentur non ſeruatis ſeruandis; eſt textus in *cap. repræhenſibilis vbi glo. in ver. proferatur & Abb. nu.* 13. *extr. de appell. gloſ. in cap. ſacro verb. iuſta de ſent. excom. & in cap.* 1. *ver. ſine ordine vbi etiam Abb. nu.* 3. *extr. de exceſſ. prælat.* plenè *Sayr de cenſuris lib.* 1. *cap.* 12 *nu.* 26.

53 Et † poteſt Iudex Eccleſiaſticus pro violata iuriſdictione ſine monitione ad excommunicationem procedere tex. in *capitulo dilecto de ſent. excom. in* 6. & poſt *Inno. & Io. And.* tradit *Lapus alleg.* 73. *nu.* 3. *verbo item quando, vbi Adden. littera i. Marian. Socci. in cap. perpendimus nu.* 122. *de ſent. excom. Genuen.* cum per eum relatis *in Prax. Archiep. cap.* 18. *nu.* 1. *& cap.* 30. *ſub num.* 4. *Ricc. in Prax. fori Eccleſ. par.* 3. *reſol.* 23. *Sayr. de cenſur. lib.* 1. *cap.* 12. *nu.* 20. *Fainad. in tract. de Iuſtitia interdicti par.* 4. *in* 3. *obiectione ver. hoc enim Menoch. de Arb. Iud. centur.* 6. *caſ.* 543. *nu.* 29.

Et quamuis *Couarruuias in cap. Alma Mater parte* 1. §. 9. *ſub nu.* 6. *ver. bene demique*, pluribus pro hac ſententia citatis, illam non probet; & in effectu contrarium expreſsè ſenſerit *Abbas* (licet ſoleat pro hac ſententia citari) *in cap. venerabili nu.* 3. *de cenſibus* poſt *Hoſtienſem*, quem citat. Nihilominus cum hoc caſu excommunicatio feratur duntaxat ad hoc vt ille deſiſtat à violentia, vel à contradictione, ac reſiſtentia; vtique non verſamur in terminis, in quibus iura requirunt monitionem, ac proinde illa non eſt neceſſaria; ſed benè debet fieri præceptum ſub aliquo breui termino peremptorio, vt ſi intra illum non pareat, vel deſiſtat, ſtatim ipſo facto cenſura incurratur, vt egregiè philoſophatur *Suarez de cenſuris diſputatione* 3. *ſectione* 8. *num.* 10. idemque tenuit *Alterius de cenſuris diſputatione* 3. *lib.* 3 *cap.* 1. *ſolutione vltima verſ. ſolent*, & ſubdit *Suarez* eo loci terminum illum tantum debere eſſe, quantum ad deliberandum, & humano modo agendum moraliter ſufficiat, quod iuxta cauſæ & negotij qualitatem Prælati prudentiæ remittitur.

Et ſic ceſſat etiam id, quod dicebatur ſententiam, de qua agitur fuiſſe contra iuſtitiam legalem, ex quo non præceſſit canonica monitio; quæ, vt dicebam non eſt neceſſaria vbi cenſuræ feruntur pro iure ſuo tuendo.

54 Sicut † etiam ceſſat idem obiectum vbi, vt in caſu noſtro, excommunicatio lata eſt à Canone. Trina enim monitio præmittenda eſt, & requiritur in excommunicatione ab homine ferenda, non autem in lata à Canone, vel ſtatuto legitimè promulgato. Ipſa nanque lex, quæ ita maturè cenſuram hanc indixit, quotidie admonet ſubditos ne prohibitum crimen committant, vel rem lege vetitam agant; ideo alia ſpecialis monitio neceſſaria non eſt, vt probatur in *cap. ſi quis ſuadente* 17. *q.* 4. *vbi glo. & in cap.* 2. *de conſt. in* 6. tradunt *Doctores in c. ſacro de ſent. excom. & in cap.* 1. *eodem tit. in* 6. *Io. Lupus in cap. per veſtras* §. 18. *nu.* 19. *de donat. inter virum & vxorem. Couarruuias in cap. Alma Mater par.* 1. §. 9. *ſub nu.* 5. *ver. Trina vero. Socci. in cap. perpendimus nu.* 262. *de ſent. excom. Menoch. de arbi. Iudi. caſ.* 541. *nu.* 7. *& caſ.* 543. *nu.* 26. *& ex Theologis Victoria in ſumm. in tractatu de excom. nu.* 6. *Soto in* 4. *diſt.* 22. *q.* 1. *art.* 2. *conclu.* 3. *Suarez de cenſur. diſputatione* 3. *ſectione* 8. *nu.* 3. *& diſp.* 18. *ſect.* 3. *nu* 28. & ſequentibus. *Alterius de cenſuris diſp.* 3. *lib.* 3. *cap.* 1. *circa princ.* & eſt textus expreſſus in *cap. reprahenſibilis extr. de appell.* & ibi notat *glo. & Abb. numero* 6. *&* 7.

Et tamen in hac facti ſpecie canonica monitio ex vrbanitate præmiſſa fuit, quæ quamuis paucarum horarum ſpatio fuerit coarctata, non tamen eſt repræhen-
55 denda, † quia in hoc caſu, in quo agitur de cenſura iam à Canone lata declaranda, requirebatur vnica citatio, non in vim monitionis, nec propter emendationem, vel nouam contumaciam expectandam,

dam, ſed propter Iudiciarium ordinem
ſeruandum, vt bene conſiderat. *Suarez de cenſ. diſp 3. ſect. 10. ſub nu. 17. in fin.* &
licet neminem alleget tamen ante eum
quod ſcilicet hoc caſu non requiratur
monitio, ſed citatio in formando proceſ-
ſu pro iuſtificatione facti tradunt *Couarr. & Socci.* quos refert & ſequitur *Menoch. de Arbi. Iudi. lib. 2. cenſur. 6. caſ. 541. nu. 7.* & rurſus *caſu 543. num. 27. & ſeq.*
vbi plurimos congerit, & benè declarat.

Cuius tamen citationis omiſſio redde-
56 ret declaratoriam nullam, † vnde obiter
aduertendum eſt hinc reſultare notabi-
lem differentiam inter excommunicatio-
nem ab homine ferendam, & declarato-
riam cenſuræ à canone latæ: vt nempe
in illa canonicæ monitionis omiſſio regu-
lariter reddat ſententiam iniuſtam non
autem nullam; in iſta verò omiſſio cita-
tionis reddat ſententiam nullam *Imol. in cap. extirpandæ col 6. in prin. de præbend.*
egregiè *Aretin. in conſ. 163. ſub nu. 10. & ſequenti Felyn. in cap. Rodulphus num. 11. ver. nihilominus de reſcript. Couar. in cap. Alma Mater par. 1. §. 9. nu 5. ver. etenim Gigas de Penſion. q. 78. n. 5. Menoch. conſ. 9. nu. 10. & in tract. de arb. Iud. caſ. 542. nu. 19. & ſeq.* vbi poſt *Aretin.* rationem
diſcriminis reddit.

57 Ratio † autem cur in denunciatione
non requiratur trina monitio, ea eſſe po-
teſt, quia denuntiatio non eſt noua cen-
ſura, neque amplius ligat vt dicitur in
cap. paſtoralis §. verum de Appell.

58 Vltra † quod etiam in ſententia excom-
municationis ferenda, non ſemper in ca-
nonica monitione ſunt neceſſaria aliquo-
rum dierum competentia interualla, quæ
præcipiuntur in *cap. conſtitutionem §. fin. de ſententia excom. in 6.* Nam vt ibi ſtatim
Sum. Pontifex ſubiungit, id obſeruan-
dum eſt *niſi facti neceſſitas aliter ſuaſerit moderanda*, quandoq; enim res celeritatē
deſiderat, vt inquit ibi *glo. ex l. 1. ff. de dam.*
* *infect.* & tradunt *ibi Doctores* cōmuniter.
59 Hinc † firmant *ſcribentes* eundem termi-
num pro facti, & rerū qualitate eſſe iudici
arbitrariū *Hoſtien. in c reprahenſibilis n 2. de appell Bellet. diſquiſ. cleric. tit. de fauore Clericorū. Canonis § 4. ſub n. 39. Tiraq. in l. ſi vnquam verb ſuſceperit liberos n. 265. C. de reuoc. donat Suar. de cenſur diſp. 3. ſect. 9. n. 4 Sayr. de cenſuris c. 12. n. 36. Bonaccina de cenſuris diſp. 1. puncto 9. nu. 7.*

Vnde cum in caſu noſtro eſſet pericu-
lum in mora nimirū ne Iudex laicus, qui
iam mentem ſuam propalauerat, ſuſpendi
faceret reum extractum, non modo excu-
ſabilis fuit monitio cum termino ſex ho-
rarum ex vrbanitate aſſignata ad reſipi-
ſcendum; ſed imò illa temporis breuitas
fuit neceſſaria, & ſi Vicarius expectaſſet
dierum curricula, malè feciſſet, & potuiſ-
ſet illud vulgatum contingere *dum Romæ conſulitur Saguntum expugnatur.* Et ſignā-
60 ter quod † vbi periculum eſt in mora, etiā
in excommunicatione ab homine ferēda,
non modo tempus canonicæ monitionis
anguſtiari poſſit, ſed etiam omnino omit-
* ti, tradunt communiter *Doctores*, & notat
glo. in cap. medicinalis verb. temerarius de ſent. excom. in 6 Fely in c. cum ſit Romana n. 21. de Appell. & in c ſacro n. 4. Nauar. in c. cum contingat in 5. cauſ. nullit. nu. 1. de reſcript. Bellet. diſqui. Cleric. tit. de fauor. Cleri. Can. § 4 n. 33. Suar. de cenſur. diſp. 3. ſect. 10 n. 7. vbi aduertit id intelligi de ca-
nonica monitione, non autem de ea, quæ
in præcepto conditionato includitur, ſi-
ne quo nulla ferri poteſt excōmunicatio,
vt ibi per eum poſt *Nauarr. loco ſupracitato*; & hoc eſt in effectu, quod voluit di-
cere *Sayr. de cenſur. lib. 1. cap. 12. n. 18.* dum
inquit, quando quis eſt commiſſurus de-
lictum, vel alias periculum eſt in mora,
præmittendam eſſe ſaltem vnicam moni-
tionem, idemq; tradit *Bonacc. de cenſuris q 1. puncto 9. ſub n. 5. in fi.* vbi teſtatur de
* communi opinione & ibi *nu. 7.* poſt alios
firmat dictum terminum poſſe eſſe minus
vno die pro qualitate negotij & periculi.
Alterius *de cenſuris diſp. 3. ſ. 3. c. 4. verſ ſecundus caſus.* vbi poſt *Nauar.* quem citat
inquit tunc ſaltem præmitti debere præ-
ceptum ſub comminatione ſi hoc fecerit,
vel omiſerit.

Nec pariter eadem ſententia redargui
poteſt, tamquam contra iuſtitiam commu
tatiuam ſub prætextu quod Iudex Laicus
ignorauerit Reū ab eo detentum fuiſſe ab
Eccleſia extractum, quia imo de ſcientia
cōſtat tum ex teſtibus in curia Epiſcopa-
li examinatis, tū etiam ex notificatione ſi-
bi ab eadem Curia facta, & ſic ſumus in
ſcientia vera, & explicita, & cōſequenter
ceſſant omnia in motiuis adducta, Prout
non poterat declaratoria dici cōtra iuſti-
tiam cōmutatiuam ex alio capite, nempe
quod ex mente *Suarez*, Iudex laicus non
reſtituens extractum abſq; ſuo ordine nō
61 incurrat in *d. Bullam Gregorianam*, † quia
(pace tāti viri) *Suarez* loquitur ſine lege
& ſine ratione, eiuſq; opinio eſt peregrina
& reijciēda, & cōtra verba & mentē *Bullæ*: contra verba quidē, quia *Bulla* eſt dire
cta nō ſolū contra ipſos extrahentes, ſed
cōtra alios quauis dignitate præfulgeant,
& ſic etiā contra detinentes. Rurſus cen-
ſuræ in ea latæ ſunt contra attētantes ali-

qui à cõtra vel præter formã ipſius *Bullæ*,
quæ verba ſine dubio cõprehendunt ipſos
nõ reſtituentes. Contra mentẽ quidẽ, quia
intentio Conſtitutionis eſt, vt Eccleſia ſpo
liata libero homine, omninò ſit reſtituen-
da, & vbi reſtitutio nõ fieret ſub prætextu
quod Iudex non mandauerit extractionẽ,
vtiq; *Conſtitutio* redderetur eluſoria, mul-
taq; ſcandala orirentur, quæ omnes ratio-
nes, ac aliæ latius deducuntur ex *Genuen.*
in Praxi Archiep.c.22.n 6.& 7. qui prop-
terea in puncto tenet *d. Conſtitutione* liga
ri etiã Iudicẽ laicum renuẽtem reſtituere
extractum abſq; eius ſcientia à ſatellitibus
vel etiam à cõſanguineis occiſi. Idemq; te-
nuit *Mar. Italia in tract. de Immu. Eccle.*
lib.1.c.6.§.2.n.38.& ſeq. Alex. Peregr. de
Immu. Eccle.c.14.n.10. Bonacc. to. de legib.
* *diſp.3.q.7.§.6.n.8.* & hæc com. opinio in
iudicãdo, & conſultando tenenda eſt alias
tota Eccleſiaſt. Immunitas deſtrueretur.
62 Prout † etiam quoties Eccleſia ſpoliata
fuit libero homine per vim cõpulſiuã, vel
etiam quando Reus per metũ auſugit, ti-
mens in ea capi, ſi poſtea extra eam capia-
tur reſtituendus eſt, vt poſt alios firmat
Farinacc. de Immu. Eccle. ſub nu.53. quod
nota, quia poſt hæc ſcripta habui de facto
in ciuitate Genuæ, cũ enim quidam Banni-
tus confugiſſet ad tẽplum Diuæ Mariæ de
Vineis, ibiq; crumenã cuidam ſuffurari tẽ-
taſſet, depræhenſus à populo omnibuſq; cõ
tra eũ irruentibus, territus, è tẽplo exiuit
& in ſatellites incidit, à quibus coniectus
in vincula, ego illum eidẽ Eccleſiæ reſtitui
mandaui per *prædictas doctrinas*, nõ obſtãti
bus oppoſitionibus fiſci ſereniſs. Reipubl.
63 Et † hæc omnia adeo vera ſunt, vt ſtante
verbo illo, *attentare*, de quo in *Cõſtitutio-*
ne, *Doctores* velint, vt in odiũ violantiũ Ec-
cleſiaſticam immunitatẽ cõtra regulas cõ
munes puniatur affectus, etiã nõ ſequto ef-
fectu, dummodo ad actum proximũ deuẽ-
tum fuerit. *Mar. Ital. de Immu. Eccle. c. 6.*
§.2.n.60. Alex. Peregr. eodẽ tract. c.16.n.39
Id quod etiam de iure ciuili ſtatutũ fuit à
Leone Imperatore *in l. preſenti C. de his qui*
ad Eccleſiã confugiunt vt obſeruant *Me-*
noch. in tract. de arbi. Iudi. caſ. 360.n.68. Fa-
rinacc. q.28.n.4. Mar. Ital loco ſupra citato
nu.55. & ante eum *Alex. Ambroſi. de Im-*
mun. Eccleſ. cap.15.nu.6.
64 Deniq; † non obſtat quod verſemur in
crimine excepto, & de eo conſtet etiã per
confeſſionẽ extracti: quia vltra quod eiuſ-
modi confeſsio nulla eſt, & inefficax, tam-
quã facta corã Iudice incõpetenti *Oldrad.*
conſ.157. in fi. Feder. de ſenis conſ.135. factũ
tale eſt quidã ex Bannitis. Alex. conſ.13. ſub
n.10. lib.1. maximè in hac materia in qua
iuriſdictio Iudicis laici non eſt prorogabi-
lis, quo caſu dicta regula eſt veriſſima iux-
ta diſtinctionem *Bolognini in addi. ad conſ.*
Io. de Anani.12. n.8. ver. & ſi diceretur.
65 Etiã † ſi notoriè conſtet ipſum captũ cõ-
miſiſſe crimen exceptũ, adhuc enim ſeruã
da eſt forma Bullæ, vt ſcilicet Epiſcopus
ſuper dicta qualitate cognoſcat vt patet
euidẽter ex illis verbis Bullæ, *Niſi cognito*
primũ per Epiſcopũ, ſeu ab eo deputatũ, an
ipſi verè crimina ſuperius expreſſa comiſerint
& ita firmant *Genuen. in Praxi Archiep. d.*
c.22. ſub n.5. Decian. in tract. crim. lib.6. c.
27.n.34. Remigius de Immu. Eccl. q. fin. Ca
bal. reſol. crim. centur.2. caſ.194.n.12. Guaz
zin. in tract. de ſenſ. reorũ defenſ.1.c.30.n.3.
& ſeqq. Giurb. cõſ.20. ſub n.17. cũ per eum
relatis *Maſtrill. dec.169 n.12. Mar. Ital. de*
Immu. Eccle. l.1.c.6.§.2.nu.13.& ſeq. Vbi
quod ſi Iudex laicus aut fiſcus petat ter-
minũ probãdi delictũ cõmiſſum eſſe de nu
mero exceptorũ, nihilominus ei negari de
bet, & ante omnia facienda eſt reſtitutio,
etiãſi per confeſſionẽ ipſius extracti id ap-
pareat, vt latius per eũ; ex quibus patet re
ſtitutionẽ nõ eſſe actum fruſtratoriũ, nec
circuitũ inanẽ, ſed ex ea conſeruari Eccle-
ſiarũ reuerentiã, & Iuriſdictionis Eccleſia
ſticæ authoritatẽ: alias Iudices ſeculares
in hac materia ſibi ius dicerent, & Immu-
66 nitas Eccleſiaſtica periret; † & ſic circui-
tus nõ poteſt dici inutilis, ac propterea nõ
eſt vitãdus *Cardin. in Clem. auditor q.14.*
n.16. de reſcrip. Dec. in l. cũ fundus §. ſeruũ
tuum nu.5 ff. ſi cert. peta. & alij paſſim.
67 Vltra † quod regula eſt ſatis trita, & vni-
uerſalis, ſpoliatũ in primis & ante omnia
eſſe reſtituendũ *c. conquerẽte & c. item cum*
quis de reſti. ſpoliat. l. ſi quis ad ſe fundũ C. ad
l. iul. de vi public. cum vulg.
Etiã à Iudice nulliter procedente, vt in
* caſu noſtro, *Bart. & ſcribentes* comm. *in l.*
iuſtè poſſidet ff. de acqui poſſ. Aym. in cõſ.140
n.2. & 3. & cõſ.124.n.4. Verall. deciſ.112.
68 *par.2.* Vnde † cauendũ eſt à *Gama* dum in
dec.52. ait delinquentẽ nulliter vel indebi-
tẽ ab Eccleſia extractũ, ſi interim aliquod
delictũ comiſerit, puta quia in reſiſtendo
birruarijs illos percuſſit, prius eſſe puniẽ-
dũ pro iſto nouo delicto, & poſtea Eccleſiæ
reſtituendũ, quia imò totũ oppoſitũ eſt ve-
rũ, cum Eccleſia ſpoliata in primis & ante
omnia ſit reſtituenda, vt nominatim eum
reprobãdo ita firmat *Mar. Ital. de Immu.*
Eccle. lib.1.c.6.§.2.n.42.& ſeqq. & ibi n.45
oſtẽdit nullũ fuiſſe delictũ birruarijs iniu-
ſtè capiẽtib. reſiſtere, qd impunè fieri po-
teſt vt tradũt *Doct.* ab eo congeſti, quibus
addi poſſent innumeri, quos conſultò ad
prolixitatem vitandam prætereo.

A R-

ARGVMENTVM.

Curia laica non poteſt in domo Clerici Laicorum bona perquirere, & multo minus inde abſtrahere.

Laici iniuriantes Clericos, etiam in caſibus in quibus in excommunicationem haud incurrunt, puniri poſſunt à Iudice Eccleſiaſtico. Iudicis iuriſdictionem turbantes, de illius foro efficiuntur.

SVMMARIVM.

1 *Clerici tam quo ad perſonas, quam quo ad bona exempti ſunt à Laicorum iuriſdictione.*

2 *Laici eorumue bona ſub clipeo Clericorum non poſſunt à Principis iuriſdictione eximi.*

3 *Laicus ad Sacerdotem confugiens poteſt à curia laica ex illo auelli.*

4 *Etiam ſi deferret extremam vnctionem.*

5 *Secus ſi Sanctiſſimum Eucharistiæ Sacramentum deferret.*

6 *Etiam ſi confugiens non tangeret Sacerdotem, nec Baldachinum.*

7 *Clericorum ædes non gaudent immunitate, niſi ſint intra Eccleſiæ fines.*

8 *Cardinalium palatia an gaudeant immunitate.*

9 *Epiſcoporum Palatia gaudent immunitate, etiam ſi diſtent ab Eccleſia, & careant oratorio.*

10 *Clerici, & Laici in concernentibus politicam temporalem eundem habent rectorem Principem temporalem.* Intellige tamen vt nu. 20. & ſeqq.

11 *Bona in Eccleſiam à decocto, vel fure inuecta, poſſunt inde abſtrahi, & reddi Domino.* Contrarium eſt verius nu. 25. & an liceat authoritate ordinarij nu. 26.

12 *Volenti non fit iniuria, nec violentia.*

13 *Delictum non conſummatum ex paruitate materiæ nulla pœna etiam extraordinaria punitur.*

14 *Bona in domo exiſtentia præſumuntur Domini domus.*

15 *Clerici res an talis ſit, ex qua ſoluendum ſit vectigal, ab ordinario diffiniendum eſt.*

16 *Idem ſi controuertitur an res, quæ per Clericum extrahitur, vel introducitur ſit propria, vel aliena.*

17 *Laici ſunt Clericis infeſti, præſertim in materia iuriſdictionali.*

18 *Eccleſiaſtici in foro laicorum ſunt miſerabiles perſonæ.*

19 *Perquiſitiones in domibus alienis fieri nequeunt abſque mandato Iudicis competentis.*

20 *Princeps in concernentibus politicam temporalem, Clericorum bona attingere non poteſt.*

21 *Princeps an in ſpectantibus ad politicam temporalem regat clericos quo ad vim directiuam.*

22 *Clerici proclamata Principis contemnentes an & contra quam legem peccent.*

23 Vinc. de Franch. deciſ. 9. *declaratur.*

24 *Clericus proclamatum contemptor ab ordinario duntaxat coerceri poteſt.*

25 *Iudex Laicus non poteſt fures vel decoctores ſpoliare bonis, cum quibus ad Eccleſiam confugere.*

26 *Bona propria vel aliena auctoritate ordinarij an poſſint à confugiente auferri.*

27 *Perquiſitionem faciens in domo Clerici tenetur actione iniuriarum.*

28 *Laicus iniurians Clericum punitur etiam ab ordinario.*

29 *Turbans iuriſdictionem Eccleſiaſticam punitur ab Eccleſiaſtico Iudice.*

30 *Etiam ſi Eccleſiaſticus procedat vti delegatus.*

31 *Et efficitur de foro Eccleſiæ.*
Et quotannis excommunicatur in Bulla Cœnæ Domini nu. 33.

32 *Ratione offenſæ iuriſdictionis, Iudex incompetens efficitur competens.*

33 *Limita in Iudice laico, qui non eſt capax iuriſdictionis in Clericos.*

34 *Iuriſdictionem Eccleſiaſticam turbans, incidit in* Bullam Cœnæ.

35 *Iuriſdictio vna alteram iuuare debet.*

36 *Iudices Eccleſiaſtici, & Laici plus æquo ſæpe inuicem ſe perturbant.*

DECISIO XLIX.

IN vim proclamatis Gubernatoris Parmenſis contra vendentes, & ementes vitulos abſque illius in ſcriptis licentia, ad fauorem conductorum Macelli communis emanati. Quidam ſatellites, officio Gabellæ inſeruientes, ſub prætextu, quod laicus in fraudem Gabellæ iniecisſet in domum cuiuſdam Clerici binos vitulos, ad effectum illos vendendi ad eandem domum ſe contulere, ac diligẽti perquiſitione pro dictis vitulis inueniendis, & aſportãdis facta: illis tandẽ minimè repertis abierũt inanes; quod vbi ad meas perueniſſet aures, eoſdem ſatellites capiendos, carceribuſque

mancipandos curaui, vtpotè qui Eccleſia-
ſticam libertatem, iuriſdictionemque tur-
baſſent.

Hinc orta eſt diſſenſio inter D. Guber-
natorem, & me, eo ſcilicet aſſerente, iure
Birruarios potuiſſe præfatam facere per-
quiſitionem, ſicque nec mihi integrum
fuiſſe eos detinendos iubere. Et quidem
quo ad priorem partē huius aſſertionis,
nomine eiuſdem D. Gubernatoris dedu-
cebatur.

1 Quod † quamuis Clerici ſint à Laico-
rum iuriſdictione, & poteſtate exempti,
ne dum quo ad perſonas *c. 1. ij q. 1.* & tra-
* dunt vnanimiter ſcribentes à *Farinac.*
cōgeſti *in tit. de inquiſit. q. 8. n. 3. & per Ca-
rol. de Graſſ. in tract. de effect. cleric. in 1. ef-
* fect. n. 5.* vbi pariter teſtatur de communi.
Verum etiam quo ad eorum bona *c. ſta-
tuimus 55. q. 5. Auth. ſtatuimus C. de Epiſc.
& Cler. Rolan. à Vall. conſ. 12. n. 37. vol. 2.
2 Viui. dec. 44. n. 3.* † laicorum tamen bona à
iuriſdictione, & poteſtate Principis, clipeo
Clericorum, eximi nequaquam poſſunt,
cum id iure cautum non reperiatur *l. nul
la lege C. de Iure dot. l. cum prætor ff. de Iu-
di cum vulg.* Vnde nec perſona Clerici,
nec eius domus Laici bona à Principis iu-
riſdictione eximere valuit. Quod autem
Clerici perſona non ſuffragetur Laicis
eorumue bonis ad immunitatem conſe-
quendam, inter cætera ex eo deducitur
3 quia † laicus confugiens ad Sacerdotem,
illumq; amplexans, non gaudet Eccleſia-
ſtica immunitate, itaut Curia ſecularis poſ
4 ſit illum à Clerico auellere, † etiā ſi Sacer-
dos ille geſtaret Ol ūm Sanctum *Ricc. de-
ciſ. 88. nu. 5 par. 3. Diana* poſt hæc ſcripta
impreſſus *reſol. moral. par. 1. tit. de Immu-
nitate Eccle. reſol. 28. in fine.*

5 Quamuis † ſecus eſſet ſi deferret Sanctiſ-
ſimum Euchariſtiæ Sacramentum, tunc
enim non quidem virtute Sacerdotis, ſed
Sacroſanctæ Euchariſtiæ gauderet immu
nitate, vt bene declarat *Socc. ſen. in tract.
de citation. articu. 17. nu. 45.* & poſt alios,
quos cumulat tradit *Clar. in §. fin. q. 30.
n. 24.* latiſſimè proſequitur *Farinac. de In
quiſitione q. 28. nu. 11. Ambroſin. de Immu-
nit. Eccleſ. cap. 10. numero 9. Duard. in
Bullam Cænæ Domini lib. 2. can. 15. q. 16.
num. 8.*

6 Adeo † verò immunitas non clipeo ſa-
cerdotis, ſed Sacramenti conceditur, vt
ea extendatur etiam ad eum, qui Sacer-
dotem non tangit, nec haſtam Baldachi-
ni, ſed ſe immiſcet perſonis proſequenti-
bus Sacroſan. Sacramentum, ex quo illæ
vna cum Sacerdote redentionis noſtræ
venerabile pignus geſtante, conficiunt
vnam Eccleſiam *argumento l. quiſquis C.
ad leg. iul. maieſt.* ibi, *quia, & ipſi pars cor-
poris noſtri ſunt*; vt per. *Mar. Ital. in
tract. de Immunitate Eccle. lib. 1. cap. 4.
§. 10. in fin. Peregin.* etiam *de Immuni.
Eccle. cap. 4. num. 79. in fine Diana dicta
reſol. 28.* Et ſic perſona Clerici vel reli-
gioſi non habet per ſe virtutem eximen-
di à Laicali iuriſdictione perſonas, aut bo-
na Laicorum, prout nec domum dicti
Clerici præfatos vitulos ab huiuſmodi
iuriſdictione dicebant eximere potuiſſe
7 quaſi † Clericorum ædes ita demum im-
munitate gaudeant, ſi ſitæ ſint intra
Eccleſiæ fines, vt pluribus firmat *Decian.
in tract. crim. lib. 6. cap. 25. num. 15. &
16. Villagut. in tract. de extenſ. leg. tit.
de extenſ. immu. Eccle. num. 86. Ambroſin.
in tract. de Immu. cap. 10. num. 8.* vbi
ampliat etiam ſi in dictis ædibus habita-
rent Laici *Couar. lib. 2. Variar. reſol.
cap. 20. num. 8.* vbi idem dicit etiam ſi
Parochus ibi iugiter non habitet, idem
dicit *Gizarb.* cum per eum relatis *conſ. 10.
nu. 9.* qui per totum *conſilium.* firmat di-
ctam immunitatem, ſi tamen Parochi
domus ſit intra fines Eccleſiæ *Leo. in
Theſa. for. Eccle. par. 1. cap. 13. num. 6.
Antonin. Variar. reſol. lib. 1. reſol. 18.
num. 4. Guazzi. defenſ. reorum prima
cap. 37 num. 24. Farinac. de immunita-
te Eccle. nu. 289.*

8 Adeo † vt ne quidem palatijs emi-
nentiſſimorum Cardinalium Immuni-
tas prædicta concesſa dicatur de iure,
quod ſi id olim habuerunt ex priuilegio,
illud tamen reuocatum fuit. *Farinac. in
prax. q. 28. nu. 48. & in tract. de Immu.
Eccle. cap. 17. num. 274. Guazzi. d. de-
fenſ. 1. cap. 27. num. 26. Duard. in Bul-
lam Cænæ lib. 2. can. 15. quæſt. 16. nu-
mero 12.*

Et ratio eſt, quia huiuſmodi immuni-
tas conceditur ratione loci Sacri non
ratione perſonæ *Ambroſin. dicto cap. 10.
num. 7. Guazzi. dicto cap. 27. nu. 24. &
* cæteri omnes*, quamquam præfatum priui-
legium non fuerit DD. Cardinalibus ab-
ſolutè ſublatum, ſed duntaxat in Vrbe
Roma, & conſequenter, dicti Priuilegij
virtute, eorum Palatia extra vrbem, &
ſaltem extra ſtatum Eccleſiaſticum gau-
dent beneficio immunitatis, vt firmat
*Card. Tuſch. in com. concl. tom. 3. lit-
tera E. concl. 9. numero 12. Mar. Ital.
de Immunitate Eccleſiaſtica libro primo
cap. 4. §. 9. numero 2.21 & ſequenti. Fa-
rinacc. loco citato nu. 274. Peregrin. de
Immunitate Eccleſiaſtica cap. 4 nume-
ro 75. in fin. Diana reſol. moral. titulo*

de

de Immuni. Eccle. reſol. 37. quod eo li-
bentius ob dignitatis celſitudinem tenen-
9 dum cenſeo, quod videmus † Epiſcopo-
rum Palatia in propria Diecæſi huiuſmo-
di gaudere immunitate, etſi diſtent ab
Eccleſia, & careant oratorio iuxta ve-
** riorem, receptioremque ſententiam, de
qua teſtatur. *Farinacc. in tract. de Immu-
ni. Eccle. nu.* 272. & quam tenet *Anaſt.
Germon. de Sacr templ Immuni. lib. 3. c. 16.
nu. 45. & ſeq. Fran. Leo. in Theſaur. fori
Eccle. lib 1. cap. 4. §. 9. nu. 1. & ſeq. Gam-
bacurt. in eodem tract lib. 4. cap. 3. num. 7.
Alex. peregrin. in ſimil. tract. cap. 4 nu. 69.
& ſeqq. Baiar. ad Clar. in §. fin. quaſt. 30.
nu 10 Giurb.* cum congeſtis *conſ. crim.* 10.
*nu 13 Guazzin. reorum defenſ. 1. cap. 37.
nu. 22. Azor. inſtit. moral. par. 2. lib. 9. c. 8.
queſt. 5. Suarez. de relig. tom. 1. lib. 3.
tract. 2.*

Cum itaque domus Clerici non gau-
deat Immunitate, nec illius perſona in
hac facti ſpecie habenda ſit in conſidera-
tione, prætendebatur curiam laicalem
impunè in eadem domo perquirere po-
tuiſſe dictos Vitulos, & quatenus in ea
10 reperti fuiſſent, abducere. † Et eo ma-
gis, quod miſſi fuerant in executione
proclamatis editi ab officiali Sereniſſimi
D. Ducis, ad quem ſpectat condere le-
ges circa ea, quæ pertinent ad iuſtam vi-
denti rationem ac Reipublicæ conſerua-
tionem, ad tradit per *Molin. de Iuſti &
iur. diſpu. 31. conclu. 6.* Vbi quod Cleri-
ci, & laici in concernentibus politicam
temporalem eundem habent rectorem
Principem ſecularem, cuius legibus gu-
bernantur. & ſubijciuntur. Sequitur *Am-
broſin. de Immu. Eccle. cap. 21. nu. 6. Me-
noch conſ. 800. per totum.*

Addebatur hic tractari de frande à
laico contra Gabellam, & Principis pro-
11 clamata commiſſa, † quo caſu licitum eſt
capere bona quocunque in loco, vt in for-
tioribus terminis ſecundum quoſdam di-
citur de mercatore decocto, ſiue de fure,
bona in Eccleſia occultante vt ſcilicet hu-
iuſmodi bona poſſint ex Eccleſia auferri,
& reddi Domino, ne detur materia delin-
quendi & fraudandi, ad trad ta per *Fa-
rinacc. de Immu. Eccle. cap. 3. nu. 65.*

Si itaque dicti birruarij iure poterant
prædictam perquiſitionem facere, procul
dubio nec carcerari debebant, nec vllam
merebantur pœnam; præſertim cum il-
lam fecerint ipſo Clerico non contradi-
12 cente; † non enim fit iniuria, nec violen-
tia volenti *l. 1. §. vſque adeo ff. de Iniur.
Surd. deciſ. 594. nu. 5 Maſtrill. deciſ. 170.
nu. 8.*

13 Quin † etiam ſi Clericus reclamaſſet,
& actus de ſe aliqualiter in delictum ſona-
ret, cum tamen non fuerit conſumma-
tus, ex quo vituli non ſunt inde ablati,
attenta facti leuitate, nulla pœna ordina-
ria vel extraordinaria puniri poſſe vide-
bantur *Bertaz in conſ. crim. 274. num. 7.
Guazzi. defenſ. reor. 33. cap 24. num. 8. &
ſeq.*

Quibus tamen minimè refragantibus,
contrarium determinaui, ex multis, &
præcipuè quia nullo modo conſtabat ad
d. Clerici domum adductos fuiſſe præten-
ſos vitulos, ſed & quatenus etiam con-
ſtaſſet, non tamen in ſe continuò ſeque-
batur illos eſſe ſub laicarum perſonarum
14 dominio, dato enim, quod in dicta domo
reperti fuiſſent, cur non potius cenſendi
forent ipſius Clerici? cum in dubio bona
in domo reperta, domini domus eſſe præ-
ſumantur, ad tradita per *Maſcard. de
probatione vol. 1. concl.* 213 quin etiam
circunſcripta hac præſumptione, certè
eiuſmodi cauſe cognitio nullo pacto
ad Iudicem laicum, ſed omninò ad
Eccleſiaſticum ſpectaret, vt in ſimili
15 dicimus, quod † quando res apud
Clericum reperitur, & diſputatur,
an eiuſmodi ſit, ex qua ſolui debuiſſet ve-
ctigal, id per Iudicem Eccleſiaſt. cum eſt
cognoſcendum, vt firmat *Foller. ſuper
conſt regni in tit. de Sacroſanct Eccle. cap.
ſtatuimus nu. 9. circa med. &* dixi latius in
deciſ 12. *nu.* 65.

16 Sic † pariter ſi quæſtio vertitur inter
Clericum, & publicanum, an res, quam
ipſe Clericus extrahit, vel inuehit in ciui-
tatem ſit cauſa proprij vſus, vel in. frau-
dem, aut ad negotiaodum, vel an ſit ali-
cuius laici, iuxta terminos caſus noſtri,
non poſſe cauſam cognoſci per Procura-
torem Cæſaris, ſed ad Ordinarium ſpe-
ctare, firmat *Bertach. in tract. de Gabell.
in 7. quaſt. princ. col. 5. ver. nec praterea. ſe-
quitur Ferret. etiam de Gabell. nu. 433.
Rol. à Vall. conſ. 72. nu. 25 lib. 4.* dixi in
dicta deciſ. 12. nu. 65.

Hæc autem à fortiori procedunt, quo-
ties bona iam in domo Clerici reperiun-
tur; ſi enim fas eſſet ſeculari abſque Iudi-
cis Eccleſiaſtici authoritate eiuſmodi fa-
cere perquiſitiones, ac inde bona extra-
here ſub prætextu, quod ibi à laicis oc-
cultata fuiſſent, iam liceret ſatellitibus
omnes Clericorum domos euertere, bo-
naque eorum propria ſub iſto colore di-
ripere, & ſic per indirectum trahere Cle-
ricos ad curiam ſecularem, vbi probare
cogerentur bona eſſe propria, & conſe-
quenter vniuerſam Eccleſiaſticam liber-

tatem ſubuertere, quo nil abſurdius excogitari poteſt; † præſertim cum ſemper Laici ſint Clericis infeſti *cap. laicos 2. q. 7. cap. clericus de Immu. Eccl. in 6.* & frequenter contra Clericos inſurgant ardentes in ipſorum odium *d. cap. laicos Socci. ſen. in cap. peruenit nu. 265. extra de ſent. excom* Præcipuè quando agitur de libertate Eccleſiaſtica *Dec. in c. Eccleſia Sanctæ Mariæ nu 4. extra de conſtit.*

18 Adeo † vt negari non poſſit, quin perſonæ Eccleſiaſticæ ſint in foro, Laicorum miſerabiles perſonæ, vt aiebat *Duard: in Bullam Cænæ Domini lib. 2. can.* 18. *q.* 5. *nu.* 10.

19 Et † in terminis, quod in domibus particularium, huiuſmodi perquiſitiones fieri nequeant, etiam vbi prætenditur occultatio rei furtiuæ eſt *tex. in §. conceptum* ibi *cum enim requiſitio rei furtiuæ, hodie ſecundum veterem obſeruantiam non ſit &c.* & ibi tenent *Io. Fabr. Io. de Plate. & Aretin. Inſtit. de oblig. quæ ex delict. naſcun. l. 1. §. hoc autem ſenſtus vbi glo. in ver prædia & Bar. & Ang. ff. de ſeru. fugit.* cum alijs; quos refert, & ſequitur *Boer. deciſ.* 174. *nu.* 1.

Abſurdum autem, quod dicebatur oriri ſi Laicorum bona clypeo Clericorum à Principis eximerentur iuriſdictione, ex eo ceſſabat, quia nec cõſtabat vitulos fuiſſe in d. Domo occultatos, nec vbi occultati fuiſſent, potuiſſet Index ſæcularis ibidem ius dicere, & declarare an illi ad Clericum vel ad Laicum pertinerent ſed ad me recurrendum fuerat qui non fuiſſem paſſus illius Clerici Clypeo fraudes committi.

Minus obſtat id, quod dictum eſt in concernentibus politicam temporalem, Laicos, & Clericos eundem habere rectorem Principem ſecularem.

20 † Tum quia regula ita demum procedit, ſi Princeps nullatenus perſonas, vel bona Clericorum attingat, vt declarat *Alex. Ambroſi: in loco exaduerſo citato de Immu. Eccl. cap. 21. nu. 25. & 26. & in deciſ. 39. nu. 22.* & contra *Menochium* benè excutit *Surd. conſ. 301. nu. 45. & ſeq. lib. 3.* latè *Mexia de Taxa panis concl. 5. Giurba conſ. crim. 90. nu. 14.* & ego latiſſimè deduxi in *deciſ.* 12. in qua ex profeſſo reprobaui *d. conſ. Menoch.* 800.

21 Tum † etiam quia aſſumptum procedere quidem poſſet non quo ad vim arctatiuam, ſeu coercitiuam, ſed duntaxat

* quoad vim directiuam, vt communi calculo firmant *Theologi, & Canoniſtæ,* quos pleno calamo congeſſi & latè ſequutus ſui *in deciſ.* 13.

22 Vnde † quamuis peccent Clerici non obedientes proclamatibus iuſtis, iurique Canonico non repugnantibus, ac publicam concernentibus vtilitatem, non tamen peccant contra ipſa proclamata, quæ eos ob iuriſdictionis defectum nullatenus afficiunt, ſed contra ius diuinum, vel naturale, vel Canonicum, cui ea ſunt conformia, ſecundum tamen ea quæ di-

* xi *in deciſ.* 13. & ex communi declarat. *Azor. inſti. Moral. lib. 5. cap 12. ver. ſi quæras & ver. 40. quæritur tom. 1. & idem Ambroſin. d. cap. 21. nu. 27 & Graſſ. de effect. Cleric. effect. 2. nu. 174. in fin. & Molfet. q. 7. nu. 46. & ſeqq. Vigna in tract. de Immuni. Eccle. diſpu. 2. conclu. 5. Filiucci. tom. 2. tract. 35. cap 4. nu. 94.* cum aliis nouiſſimè adductis à *Diana reſolu. moral. par. 1. tract. 2. de Immuni Eccle. reſolu. ſeptima.*

23 Et † ita intelligendus eſt *Vinc. de Franch. in deciſ. 9.* dum aſſerit Clericos non eſſe omninò exemptos à legibus ſecularibus, quæ tamen ad Reipublicæ tranquillitatem ſpectant aliàs enim eius doctrina ſaluari nullatenus poſſet, vt aduertit *Antonin lib. 1. Variar. reſolu. 97. nu. 8. & Diana loco citato.*

24 Tum † denique quia ipſi *Molina & Ambroſinus* exaduerſo citati pleniſſimè firmant quod vbicumque ob dictorum proclamatum contrauentionem eſſet aduerſus Clericos procedendum id non ad Iudicem ſecularem, ſed ad Eccleſiaſticum pertinet, & ſic eorum doctrina retorquetur; & hoc idem docuere *Salyc. & Dec. in auth. caſſa nu. 16. C. de Sacroſanct. Eccle. Lupus in repet. cap. per veſtras §. ſed ex pulcra nu 12. de dona. inter vir. & uxor. Carpan. ad ſtatut. Mediolan. par. 2. c. 247. nu. 30.* cum per eum congeſtis *Surd. conſ. 301. nu. 34. lib. 3.* qui teſtatur id omnes fateri, imò nec inficiatus eſt *Menoch.* aduerſus Eccleſiam ſcribens *in conſ.* 800. *nu.* 17. & 19. *lib.* 8. vbi alios cumulat, quæ omnia ſanè intelligenda ſunt iuxta per me dicta in *d. deciſ.* 12. omninò videnda.

Quorſum igitur petuntur *Molin. & Ambroſin.* ad comprobandam executionem ſeu perquiſitionem authoritate Iudicis laici factã in domo Clerici, & de rebus, quæ controuerſum eſt an ad ipſum, vel ad laicos pertineant?

Minus refragatur illud ſimile, adductum de mercatore decocto, vel fure, cui bona, cum quibus confugit ad Eccleſiam auferri poſſunt, ne cauſa detur fraudandi, quia, præterquamquod negabatur dictos vitulos fuiſſe in fraudem inuectos, cum

25 non conſtaret eos eſſe alicuius Laici, † reſpòdeo, imò Iudicem Laicum nullatenus poſſe

poſſe decoctores, vel fures ſpoliare bonis cum quibus ad Eccleſiam confugerunt tex. eſt clarus *in cap. diſſiniuit 17. queſt. 4.* & fatetur *Boer. deciſ. 109. num. 3. Io. de Viſeb. in tract. de Immu. Eccle. nu. 1. & 56. Remigius de Gonn. etiam de Immu. Eccle. q. 13. nu. 1. & 2. & Suarez de ſtatu relig. tom. 1. tract. 2. lib. 3. cap. 8. per totum Bellet. diſquiſ. Clerical. tit. de fauo. cleric. reali §. 4. nu. 21.*

26 Eſt † verum, quod vbi debitor vel fur ad Eccleſiam confugiens, ibidem res detineret alienas, poſſet de licentia Epiſcopi vel Vicarij illis expoliari, ad effectum, vt veris dominis redderentur, & ita in ſimilibus caſibus iudicandum eſſe tradit *Suar. de relig. tom 1. tract. 2. lib. 3. cap. 12. nu. 3. Decian. in tract. crim. tom. 2. lib. 6. cap. 28. Farinacc. de Carceribus & Carcerat. q. 28. nu. mihi 58.* & ita in effectu loquitur *Couarr.* (qui quandoque à Iudicibus laicis mihi pro contraria parte citatus fuit) *Variar. reſol. cap. 20. num. 15. ver. 28. & nu. 18. ver. 36.* nouiſſimè *Alex. Peregrin. de Immuni Eccle. cap. 13. num. 7.* ſi autem bona propria confugientis, & per ipſum aſportata, ſint extrahenda *Sac. Congreg. ſuper controuerſijs iuriſdictionalibus in vna Neritonen. 17. Ianuarij* 1628. cenſuit poſſe per ordinarium extrahi; ſed pro licentia ad eandem S. *Congregationem* recurrendum.

27 Et ſic † nihil, quod pondus habeat, adductum fuit ad ſuſtentandam perquiſitionem, quam ſatellites publicanorum in domo Clerici abſq; mãdato Iudicis cõpetentis fecère; qui propterea eũdem Clericum iniuria affecerunt, & proinde actione iniuriarum tenentur *l. iniuriarum §. fin. & l. ii qui domum ff. de Iniur. l. 3. ff. de acqui. rer. domi. Boer. deciſ. 174. num. 5.* Vnde ingrediendo poſteriorem inſpectionis partem, tametſi in nullam inciderint
28 cenſuram, † poterant tamen per Eccleſiaſticum Iudicem puniri *c. olim de iniur. cap. cum deſideres & cap. Parochianos* vbi *Abb. num. 5. de ſent. excom. Abb. in cap. 2. nu. 1. de pœn. Fely. in cap. cum ſit nu. 18. de foro compet. Rolan. conſ. 24. nu. 11. vol. 2. Theſa. dec. 24. nu. 3. & 3. Decian. in tract. crim. tom. 1. lib. 4. cap. 26. nu. 1. & 22. cum alijs congeſtis per Bellett. diſquiſ. Cleric. tit. de fauore clericorum reali §. 4. nu. 13.*

29 Quemadmodum, † & puniendi erant, quia iuriſdictionem Iudicis Eccleſiaſtici turbauerant *Innoc. in cap. dilectus ver. niſi turbantes extra de pœnis DD. in c. dilecto de ſent. excomm. in 6.* cum alijs allatis per *Martam de Iuriſd. par. 3. cap. 1.* per totum

30 Idque † ſibi locum vendicat, etiam vbi Iudex Eccleſiaſticus procederet vti delegatus *Innoc. in cap. 1. nu. 10. de off. deleg. & ibi Bellam. nu. 1. verſ. 2. opponitur Ant. de Butr. nu. 2. & nu 8. in 6. not. Fely. nu. 14. Abb nu 4. in vltimo not. & num. 6. Bero. ante num. 1.* & poſt multos alios *Farin. q 113. nu. 67. & conſ. 134. num. 5. lib. 2. Surd conſ. 42. nu. 19.*

31 Et ratio eſt in promptu, † quia turbans Eccleſiaſticam Iuriſdictionem efficitur de foro Eccleſiæ *cap. olim. de Iniur.* & ibi *gloſ. Butr. in 3. notab. Abbas primo notab. Innoc. & Butrius in c. cum dilectus extra de pœnis.*

32 Et † eſt regulare vt ratione oſtenſæ iuriſdictionis, qui alias non erat Iudex, efficiatur Iudex *l. addictos C. de Epiſcop. audien. Genuen. in Praxi Archiep. Neap. c. 11 cum relatis.*

33 Vbi † rectè aduertit id non procedere in Iudice Laico, à Clerico offenſo; Is enim nullatenus offici poteſt Iudex illius competens, vtpotè omninò incapax Iuriſdictionis in eum, vt poſt alios tradunt ex recentioribus *Azor. par. 1. inſtit. moral. lib. 5. cap. 12. q. 1. ver. ſed dubitari Duard. in Bullam cænæ Domini lib. 2. can 15. q. 18 nu. 73.*

34 Quinimo † laici turbantes Eccleſiaſticam Iuriſdictionem non modo puniri poſſunt, ſed inſuper quotannis excommunicantur in *Bulla Cenæ Domini*, vt aduertunt etiam *Couar. in cap. Alma Mater par. 1. §. 9. num. 6. de ſent excom. in 6. & Marta de Iuriſd. par. 3 cap. 1. nu. 4.*

Cum itaque per ſolam perquiſitionem & Clericus offenſus, & iuriſdictio violata fuerit, non eſt opus ingredi quæſtionem an ex quo actus abſtrahendi vitulos à d. Domo conſummatus non fuerit, delictum ſit punibile, quia, vt dixi, ſatis eſt punibilis ipſa perquiſitio per ſe ſumpta.

Et ex his prædictos ſatellites coerceri volui ac D. Gubernatori me in poſterum paratum exhibui brachium Eccleſiaſticum impertiri aduerſus occultantes bona in præiudicium vectigalis in Clerico-
35 rum domibus: † & ita altera alteram iuriſdictionem adiuuabit, vti conſentaneum eſt *cap. quoniam 10. diſt. 1. ver. licuit 17. diſt. cap. cum ad verum 96. diſt. cap. Princeps cap. adminiſtratores & c. res autem 23. quæſt. 5. cap. 1.* & ibi *Hoſti. num. 7. & 8 Bal. nu. 15. Abb. nu. 10. & ſeqq. de offi. ordi. cap. dilecto de ſent. excom. in 6. Couar. pract. qq. cap. 10. nu. 1.*

36 Sicque † euitabuntur ſcandala, quæ oriri conſueuerunt, vbi alter alterum turbat, cum nimis ſæpe videamus, tum Eccleſiaſticos, tum Laicos Iudices ſuis limi-

limitibus non contentos, plus, quam ſat eſt, conari ſe ipſos turbare, & inuicem excludere, vt aiebat *Seſſa in tract. de Inhibit. cap. 8. §. 3. nu. 4.*

ARGVMENTVM.

Iudex ſecularis Clericum vel Monacum abſque ſui Superioris licentia examinans an & quando incidat in excommunicationem; & an & quando huiuſmodi diſpoſitio teneat; & an & quando, & à quo Iudice Clericus cogi poſſit ad teſtimonium perhibendum. Ad ornatum *Can. 15. & 19. Bulla Cœnæ Domini.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus in foro Laico examinari non debet.*
2 *Clericus non eſt à Laico examinandus abſq; licentia ſui Superioris.*
3 *Licentia examinandi Clericum debet apud acta relinqui.*
4 *Clericus an debeat iurare in manibus Laici examinantis, vel in manibus Eccleſiaſticæ perſonæ.*
5 *Clericus in cauſa criminali non eſt examinandus* & nu. ſeq.
6 *Epiſcopus non debet concedere licentiam Clerico deponendi coram Laico in cauſa ſanguinis.*
7 *Epiſcopus non debet ſuis familiaribus Laicis licentiam impertire ſe examinandi in cauſa ſanguinis.*
8 *Epiſcopus non debet licentiam concedere Clericis ſe examinandi in cauſa ſanguinis, etiam ſi agatur de probando delictum in genere.*
9 *Epiſcopo concedenti Clerico licentiam deponendi in cauſa ſanguinis non eſt obtemperandum.*
10 *Trahere Clericum ad Laicum tribunal quis dicatur, ad interpretationẽ* Canonis XV. Bullæ Cœnæ Domini.
11 *Iudex Laicus examinans Clericum volentem, non incidit in excommunicationem, licet quandoque peccet,* lim. vt nu. ſeq.
12 *Iudex Laicus examinans Clericum, vt principalem in ſe, & teſtes in alios, incidit in* Bullam Cœnæ Domini.
13 *Iudex Laicus examinans Clericum ſponte ad ſe purgandum comparentem, non incurrit excommunicationem, licet nulliter agat.*
14 *Clerici depoſitio ſine ordinarij licentia in cauſa ciuili valet.* Niſi opponatur de licentiæ defectu n. 18.
15 *Clerici teſtimonium an, & quando ſit integrum, ſi abſque ordinarij licentia reddatur.*
16 *Teſtificari quis ſponte tenetur, vbi proximus graue detrimentum patitur.*
17 *Clerici & aliæ perſonæ priuilegiatæ teſtificari tenentur etiam ſponte in ſubſidium.*
18 *Natura & charitatis lege quando quis teneatur leſæ parti fauere.*
19 *Clerici depoſitio in criminalibus ſine ordinarij licentia an, & quatenus probet,* & nu. 21.
20 *Teſtes contra iuris diſpoſitionem examinati indicium non faciunt.*
21 Guidop. deciſ. 65. in prin. & Natt. conſ. 394. nu. 3. & 4. *conciliantur.*
22 *Clericus ſi depoſuit in cauſa ſanguinis, an, & quando efficiatur irregularis & infamis,* & nu. ſeq.
23 *Clericus deponens per vim & metum excuſatur à peccato non ab irregularitate.*
24 *Clericus deponens coram Laico ſine ordinarij licentia an & quando puniatur.*
25 *Clerici, & Religioſi tanquam priuilegiati non coguntur regulariter ad teſtimonium perhibendum.*
26 *Clerici in ſubſidium coguntur ad deponendum tam in ciuilibus, quam in criminalibus.* Intellige vt in num. ſeqq.
27 *Clericus vbi veritas aliter haberi poteſt, ſi non actu, ſaltem habitu; non cogitur deponere.*
28 *Clericus in cauſa ſanguinis etiam in ſubſidium non cogitur deponere.*
29 *Clericus non cogitur in cauſa criminali criminaliter intentata deponere.*
30 *Monitoria non conceduntur in cauſa criminali.*
31 *In monitorijs de ſtylo curiæ Romanæ, aliarumque Vrbium apponitur clauſula, quod non niſi pro ciuili cauſa fidem faciant.*
32 *Praxis conſignandi reuelationes, vt ijs non liceat vti in criminalibus.*
33 *Laicus ad Clericatum aſpirans an cogatur teſtimonium perhibere.*
34 *Iudex laicus cogit Clericos ad deponendum vbi de iure ſunt cogendi.*
35 *Contrarium eſt verius, & Iudex cogens incidit in excommunicationem* & nu. ſeq. *non obſtante conſuetudine vel tollerantia* nu. 37.
36 *Clerici ad deponendum in caſibus permiſſis ſunt ab ordinario cogendi.*
37 Bulla Cœnæ *improbat conſuetudines, & tollerantias illi contrarias.*
38 *Epiſcopus vel Inquiſitor non procedit contra officialem Sedis Apoſtolicæ.*

DE-

DECISIO L.

CVRIA ſecularis viſitauit,
examinauitque Clericum
repertum in platea magna
vulneribus confoſſum, &
neci valde proximum: quo
cognito, illius Vrbis Epiſcopus, citari fe-
cit D. Gubernatorem, ad videndum de-
clarari ſe incidiſſe in excommunicatio-
nem Summo Pontifici reſeruatam; præ-
tendebat enim, d. Gubernatorem vna
cum ſuis Miniſtris incurriſſe excommuni-
cationem *Bulla Cœnæ Domini*, duplici de
capite; & quod traxerit Clericũ ad ſuum
Tribunal contra *can.* 15. eiuſdem *Bullæ*
& quod vſurpauerit iuriſdictionem ad
Iudices Eccleſiaſticos ſpectantem, con-
tra *can.* 19. *dictæ Bullæ*. Quod autem
iuriſdictionem vſurpauerit Eccleſiaſti-
1 cam clarè ſuaderi dicebat † *ex can. teſti-
monium ij q.* 1. vbi Diuus Sylueſter Papa
vnà cum Romana Synodo inquit, *teſti-
monium Clerici aduerſus Laicum nemo re-
cipiat. Nemo enim quemlibet in publico
examinare præſumat niſi in Eccleſia.*

Hæc autem pro materiæ enucleatione
confirmari poterant ex eo, quod in for-
2 tioribus terminis tradunt noſtrates, † nec
quidem in ciuili cauſa poſſe Clericum
abſque ſui ordinarij licentia coram Lai-
co examen ſubire *cap. ſuper prudentia
§. poteſt verſ. iubente Epiſcopo*, & ibi *gloſ.
in verb. poteſt* 14. *q.* 2. *cap. quanquam §. ſi
autem euenerit*, & ibi *glo. in figuratione ca-
ſus cod. can. & quaſi. glo. in d. cap. teſti-
monium*, & ibi *Archid. num.* 3. *in fin.
Prepoſit. nu.* 1. *Innoc. in cap. cum P. de Ac-
cuſ. Abb. in c. cum nuncius num.* 3. & ibi
Felyn. & nu. 3. *de teſtibus Alex. conſ.* 65.
circa fin. vol. 2. *Pariſ. conſ.* 83 *n* 35. *vol.* 1.
Natt. conſ. 39. *nu.* 1. *vol.* 4. *Crauett. conſ.* 2.
num. 1. *vol.* 1. *Gemen. in Prax. Archiep.
cap.* 43. *nu.* 4. & ita de conſuetudine ſer-
uari affirmat *Franc. Marc. deciſ.* 777. *n.* 4.
par. 2. vbi quod dictam licentiam conce-
dere poteſt ſequitur *Diaz. in pract. crim.
can. cap.* 98. *alias* 101. *ſub num.* 23. quid-
quid ſecus, & malè ſenſerint *Guidopap.
deciſ.* 65. *nu.* 2. & ibi *Petr. Matteb. eius ad-
ditionator & Cenedo ad decret. collect.* 37.
nu. 10.

3 De † qua quidem licentia conſtare de-
bet in actis *Curt. in tract. de teſtib. conclu.
49. in fin. ver. oportet ergo Io. de Amic.
conſ.* 77. *nu.* 18. *Syluan. conſ.* 16. *nu.* 17. *ver.
plus dico & nu.* 8. quos refert, & ſequitur
*Bellètt diſquiſi. Cleric. tit. de Clerico teſte
4 §.* 2. *ſub nu.* 5. vbi addit, † eo in caſu non
poſſe Clericum in manibus Iudicis ſecu-
laris iurare, ſed in manibus Vicarii, vel
alterius perſonæ Eccleſiaſticæ; quod ante
eum voluit *additio magna ad Abb. in cap.
cum nuncius litera G. extr. de teſtib* vbi
ad hoc perperàm citat *Specul in tit. de
teſte §.* 1. *ver. item excipitur, qui eſt Mona-
chus & Bal in l. quoniam in* 1. *not. C. de
teſtib.* id non dicentes. Imò hac in re con-
trarium, vt ſcilicet Clericus, petita li-
centia, à ſuo ſuperiore deponendi coram
Iudice Laico, poſſit in manibus eius iu-
rare, firmat idem *Abb. in cap.* 1. *nu.* 20. *in
fin. & nu.* 21. *extr. de Iuram. calum.* vbi
rationem reddit; quia quamuis prohibi-
tum ſit, ne Clericus iuret ſine licentia ſui
Prælati *dicto cap.* 1. *circa fin. cum ſua glo.
fin. cum concord.* non tamen dicitur, eum
iurare debere in manibus Epiſcopi, vel
alterius Clerici eius mandato: hoc enim
in caſu licentia haud eſſet neceſſaria. Ean-
dem opinionem tenuit idem *Abb. in cap.
cum nuncius ſub nu.* 3. *de teſtib.* vbi reſpon
det ad *cap. teſtimonium ij q.* 1. *& ad cap.
nullus ex Eccleſiaſticis* 22. *q. vlt.* dicens,
quod attenta licentia ſui Prælati idem dici-
tur Clericus honorificè iurare, & depo-
nere, idemque tenet, & ita obſeruari
teſtatur *Franc. Marc. deciſ.* 777. *in fine
par.* 2. & re vera ferè vbique ita practica-
ri vidi. Nam alioquin Iudices ſeculares
nolunt eos in teſtes recipere: Vbi tamen
conſuetudo, viget iurandi in manibus
Eccleſiaſticæ perſonæ, ea omninò ſeruãda
eſt, quia valde laudabilis. Imò aduertendũ
eſt, quod nõ attenta præfatorũ ſcribentiũ
ſententia, aliorumque locorum conſue-
tudine; curia Romana declarauit licentiã
ordinariorum non ſufficere; ſed neceſſe
eſſe illam à Sede Apoſtolica impetrare;
prout de facto ſæpe ordinarij illum à *Sac.
Congregatione* requirunt, & obtinent.

5 Sed † quicquid ſit de hoc, dicebatur
abſque licentia in criminali cauſa præſer-
tim ad offenſam; & in delicto pro quo
pœna ſanguinis irroganda venit, exami-
nari nullatenus potuiſſe propter pericu-
lum irregularitatis *Abb. in cap. de cætero
nu.* 1. *vbi Felyn. nu.* 1. *de teſtib. Boſſ. in
pract. crim. tit. de oppoſ. contra teſt. nu.* 91.
* *Clar.* atteſtans *de com. opin. in §. fin. q.* 24.
nu. 8. *ver. vlterius quæro & nu.* 9. *ver. ſed
quid Natt. conſ.* 394. *nu.* 1. *& ſeqq. vol.* 2.
cum alijs congeſtis per *Farinac. de teſtib.
quæſt.* 61. *nu.* 66. & ex Theologis idem
ſenſere *D. Thomas* 22. *quæſt.* 7. *art.* 1
ac 3. *Sotus lib.* 5. *de iuſt. & iure quæſt* 7
art. 1. *in fin. Auila in tract. de cenſur*

par.

par. 7. diſput. 5. dub. 13. & alij paſſim.
6 Quod † adeo verum eſt, vt nec quidem
Epiſcopus, vbi pœna ſanguinis venit irro-
ganda, licentiam deponendi coram laico
clericis concedere debeat, vt per *Treuiſa,*
deciſ. 30. lib. 2. Mart. de Iuriſdict. lib. 4. caſ.
117. *num. 4. Maiol. in tract. de Irregularit.*
7 *lib. 2. cap. 6. num.* 11. vbi plus dicit, † Epi-
ſcopum non modo clericis; ſed nec etiam
ſuis familiaribus laicis licentiam præſa-
tam concedere debere, quia ex iſtis ſolis
cooperationibus, ipſe Epiſcopus fieret ir-
8 regularis. † Quæ quidem procedunt non
modo vbi agitur de probando delicto in
ſpecie, ſed etiam ſi ageretur de illo pro-
bando in genere, vt contra *Ferdin. Gar-*
zian. firmat *Farinacc. de teſtib. q. 61. n. 59.*
& 91. ſequitur *Genuen d. cap. 41 ſub n. 3.*
9 quin † etiam non modo nõ debet, ſed nec
etiam d. licentiam ordinarius concedere
poteſt, quam ſi de facto conceſſerit, non
eſt illi obtemperandum, vt per *Goffred. in*
Summ. tit. de teſtib. cogend. Innoc. in cap. di-
lectorum eod tit. Diaz. in pract. crim. can. d. c.
98. aliter 101. *num. 26. Auila de cenſur. p. 7.*
diſp. 5. dub. 13.
Cum itaque d. Gubernator propria au-
ctoritate præfato Clerico vulnerato iu-
ramentum detulerit, illumque in capitali
cauſa examinauerit, vtique & ad ſuum
tribunal illum traxiſſe, & in eum ſibi iuriſ-
dictionem vindicaſſe videbatur, ac pro-
pterea duplici cenſura irretitum reman-
ſiſſe.
Cauſa ad me delata dixi, dictũ Guber-
natorem nequaquã hac de re moleſtandũ
fuiſſe, quamuis enim ſi dictũ Clericũ inuitũ
examini ſuppoſuiſſet, incidiſſet proculdu-
bio in excommunicationẽ à *Bulla Cœnæ*
inflictam, vt dicam infra *num. 35. & 36.*
Cum tamen Clericus ſpontè ſua examen
ſubiuerit, vtique dici non poteſt, quod
Gubernator illum ad ſuum tribunal tra-
xerit, neque in illum iuriſdictionem vſur-
10 pauerit, † Is enim trahere dicitur, qui ali-
quem ex prætenſa iuriſdictione ad ſuum
iudicium quaſi nolentem adducit; trahe-
re enim, actionem moraliter violentam,
ſiue aliquam coactionem importat, vt ob-
ſeruat *Suar. de cenſur. diſp. 21. ſect. 2 nu. 78.*
& alij, quos tacitis nominibus ſequitur
Bonacc de cenſur. in particul. diſp. 1. q. 16.
ſect. 1 punct. 4. num. 3 volenti autem nulla
fit iniuria neque fraus. *iurib. vulgatis.*
11 Et † in terminis Iudicem laicum exami-
nantem Clericum abſque coactione ſiue
in ciuili, ſiue in criminali cauſa ſine ſui
Prælati licentia, non incidere in excom-
municationem, tametſi contingere poſ-
ſit, vt malè faciat, & peccet, tradit *Alte-*
rius in tract. de cenſur. diſp. 20. lib. 5. cap. 1. §.
capiendo, ver. quæret quis. Idemq; vt Iudex
examinans clericum ad rei veritatem in-
dagandam, non incidat in d. excommuni-
12 cationẽ, † niſi examinaret illum vti prin-
cipalem in ſe, & teſtem in alios firmat
Duard. in Bullam Cœnæ Domini d. can 19,
q. vltim. in fin & Bonaccin. de cenſur in
particular. diſp. 1. quæſt. 2 punct. 2 num. 10.
quorum vterque ad hoc citat *Nauarr. in*
conſ. 33. de ſenten. excomm. quod tamen
conſ. in meo Codice inuenire non potui,
13 Quinimò † ſi Clericus de crimine imputa-
rus, volens ſe purgare, propria ſpontè ſi-
ſteret ſe coram ſeculari Iudice, Iudex, ta-
metſi nulliter eum examinaret, & malefa-
ceret, non tamen incurreret in dictam ex-
communicationem, quia non diceretur
d. clericum ad ſuum tribunal trahere, aut
trahi facere, vt per *Alteriũ de cenſur. diſp.*
16. s. 1. col. 15. ver. poſtulabit aliquis Duard.
in Bullam Cœnæ can. 15. q. 10. n. 4. Bonacc.
de cenſur. in particul. diſput. 1. q. 16. ſect. 1.
punct. 4. num. 4. quicquid ſecus opinatus
fuerit *Filiucius tractat. 16. cap. 10. quæſit.*
6. num. 260.
Contraria, quæ in ſe vera ſunt, non re-
fragantur: licèt enim clericus ſine Ordi-
narij licentia non debeat à laico exami-
nari, & quandoque nec quidẽ cum licen-
tia, non tamen continuò ſequitur, vt ſi de
facto clericus examen ſubeat, Iudex in
excommunicationem incidat, vbi illum
nullatenus coegit; ſed potiùs inde inferri
poſſet fortaſſe, examen vel nullitati ſubia-
cere, vel in aliquo debilitari. Circa quod
14 reſolutiuè procedendo, ſciendum eſt, † quòd
ſi clericus ſine ordinarij licentia in cauſa
ciuili coram laico deponat, licet malè fa-
ciat, eius tamen depoſitio valet *Specul. in*
tit. de teſtib. §. 1. num. 36. Abb. in cap. 1. n. 17.
de Iuram. calumn. & in cap. cum nuncius
num 3. vbi Felyn etiam num. 3. & Barbat.
de teſtib. Areti. conſ. 160. ver. venio ad octa-
uum. latè Rolan. in conſ. 24. à num. 77. vſque
ad 82. *lib. 1. Farinac,* poſt innumeros, quos
congerit in *tract. de teſtib. quæſt. 81 nu. 84.*
quod procedit etiam in Regularibus ſine
Superioris licentia deponentibus, vt poſt
alios, quos refert, tradit *Farinacc. d. q. 61.*
num. 184. cum alijs, quos adducit, & ſe-
quitur *Sanch. in decalog. lib. 6 c. 13. n. 108.*
Bellett. diſqui. cleric. tit. de cleric. teſte §. 2.
num. 3. & §. 3. num. 5. cuius axiomatis ra-
tiones reddunt *Abb. & Felyn. in d. c. nun-*
cius d. num. 3. quia nempe, vt clericus, non
valeat abſque Superioris licentia coram
laico deponere, inductum fuit ex quadam
condecentia, & honore ordinis clerica-
lis, ne laicus videatur in eos auctorizare;
vide

vnde tanquam leuis ſuſ:moitas, omiſſa
non viciat actum *l.* 1. *ff. de ventr. inſpic.* &
facit gloſ. in cap. in ſumma. 60. *diſt.* Vltra
quod quando clericus ſponte deponit,
nullib reperitur expreſsè prohibitum, ſeu
nullitati ſuppoſitum eius examen, & li-
centia eſt quoddam accidentale, non
autem de ſubſtantia teſtimonij, vt per
Abb. in dicto capitulo nuncius ſub num. 3.
in fine.

15 Dicunt tamē *Doctores* aliquid diminui
de fide, ex quo enim is eo modo examina-
ri nō potuiſſet, vtique redditur ſuſpectus,
tanquam vltroneè ſe obtulerit, ſecūdum
Cravett. in conſ. 2. *num.* 5. quem ſequitur
Scarlattin. inter conſ. crim. diuerſ. conſ. 116.
num. 20. *lib.* 2. *Rimin. iun. conſ.* 360 *num.* 15.
lib. 4. *Carol. de Graff. de effect. Cleric. effect.*
10. *num.* 8. *Rota deciſ.* 77. *num.* 12. *par.* 2. *di-*
uerſorum, quod quidem limitandum cen-
ſeo vbicunque veritas ex natura rei, vel
16 negotij aliter haberi non poſſit; † in ciui-
libus enim, & pecuniarijs cauſis quoties-
cunque proximus graue damnum pati-
tur, tenetur quis vltro ſe offerre ad te-
ſtificandum, vt per *D. Thom. ſecunda, ſe-*
cunda, quaeſt. 70. *q.* 7. *art.* 1. *poſt Alexan. de*
Ales. parte tertia, quaeſt. 43. *membr* 1. *Sylue-*
ſter. in Summ. verb. teſtis quaeſt. 8. *Sot. lib.* 5.
de Iuſt. & iur. q. 7 *artic. primo, & tract. de*
ſecret. tegend. membro ſecunda, quaeſt. tertia,
poſt concluſ. 3. *dub.* 5. *Nauarr. in cap. inter*
verba 11. *quaeſt* 3. *concluſ.* 6. *Corrolar.* 64.
num 713. & *in Manual. cap.* 25. *num.* 44.
& 47 *Salon.* 2. 2. *quaeſt.* 70. *artic.* 1. *contr.* 2.
concluſione prima, Bann. ibidem parte 5.
dubio primo, concluſione prima, Gregor. de
Valentia tom 3. *diſp.* 5. *quaeſt.* 14 *punct. pri-*
mo, concluſ. 1. *Rodriq. in ord. Iudic. capit.* 7.
concluſione ſexta.

17 Etiam † ſi ſit teſtis priuilegiatus, vt
per *Nauarr. d. concluſ. ſexta, numero* 812.
Graff conſ primo, numero primo, de teſtibus
cogen. & alij apud *Lazarum Canonicar.*
& *practicar. qq. de Monitor ſect.* 3. *quaeſt.* 11
num. 34. & *ſeqq.* vbi *num.* 5. rationem red-
dit, quia nempe naturæ; & charitatis le-
ge tenetur quis parti læſæ fauere, a quo-
cunque lædatur, quando læſus ſuo indi-
get auxilio: perſonæ verò prohibitæ, &
priuilegiatæ quo ad examen ſubeundum
hoc habent ex ſolo iure poſitiuo huma-
no, quod quidem iuri Naturæ, & Chari-
tatis præcepto derogare non poteſt; &
quamuis clerici corā Iudice ſeculari ſi-
ne ſui Epiſcopi licentia id agere minimè
debeant, vt patet ex iam dictis, & aduer-
tit *Lazar. libro citato num.* 4. & ſecus fa-
cientes malè agant; non tamen dici po-
teſt, eis diminui de fide tanquam vltro-
neæ ſe obtulerint, cum ad id in foro inter-
no teneantur.

18 E † conuerſo ſi pars oppoſuit de dictæ
licentiæ defectu, & adhuc clericus ad-
miſſus fuit; non valere teſtimonium fir-
mat *Bartholomæus Soccin. in conſ.* 17. *n.* 16.
vol. 1. ſequitur *Simchan Decalog. lib.* 6. *d.*
cap. 13. *in fine*.

19 In † criminalibus, autem ad offenſam
idem, nempe non viciari depoſitionem ſi-
ne tali licentia factam tenent *Guidopap.*
deciſ. 65. *in princ.* & *Diaz. in pract. crimin.*
can. d. cap. 98. *num.* 25. qui ad hoc repor-
tat *gloſ. Abb.* & *Doctores* generaliter, &
indiſtinctè loquentes *in capitulo primo, de*
Iuram. calum. idem in effectu tenere vi-
detur *Genuen. in prax. Archiepiſc. d. c.* 43.
ſub num. 4. *in fin.* quatenus ipſe quoque
** indiſtinctè loquitur. Cuius tamen con-
trarium frequentiori calculo tradidere
ſcribentes, nimirum clericum in criminali
cauſa ſine huiuſmodi licentia examinatū,
nullum facere probationis genus, ſed ne-
que indiciū, & ſignanter poſt *Io. de Iſern:*
quem citat, conſuluit *Natt. conſ.* 394. *n.* 3.
& 4. *lib.* 2. *Gram. conſ.* 3. *num.* 9. & *ſequent.*
Foller. in prax. crim. in fragm. num. 9. *in fin.*
Marſil. in ſingular. 123. *num.* 6. *ver.* & *ſic.*
in iſtis. vbi quod nec facit indicium ad in-
terrogandum. *Alex. de Neuo inter conſ.*
crim. diuerſ. conſ. 117. *nu.* 34. *lib.* 1. *Carauit.*
ſuper rit. Magn. cur. 144. *num.* 5. *ver* & *il-*
lud Farinacc. de Teſtib. q. 61. *nu.* 61. *Carol.*
de Graff. effect. cleric. 10. *num.* 17. *Bellett.*
diſquiſ. cleric. tit. de clerico teſte §. 2. *num.* 8.
Huius autem ſententiæ rationem reddi-
dit *Natta* & poſt eum nonnulli ex præfa-
tis *Doctorib. locis cit.* quia ſcilicet clerici in
criminalibus repelluntur à limine depo-
ſitionis *cap. teſtimonium* 11. *q.* 1. *cum con-*
20 *cord* † & vbi teſtes ſic repelluntur, tunc
examinati contra iuris prohibitionē indi-
cium non faciunt *Bald.* & *Salycet. in l. ſer-*
uos C. de teſtib. & *in l. matris in fine ff. de*
probat. de quo tamen articulo vide latè
Farinacc. q. 62. *num.* 261. *cum multis ſe-*
quentibus.

Cæterum ſi veritatem amamus, hic
adeſt implicantia in terminis, dum enim
tractatur duntaxat de licentiæ defectu,
iam ſupponuntur termini habiles, & ſic
quod cum licentia examinari valeāt; præ-
terquamquod non ſemper clericus in cri-
minalibus teſtificari prohibetur, imò quā-
21 doque cogitur, vt infra dicetur; † Vnde
arbitror, has pugnātes *Doctorum* opinio-
nes fœdere diſtinctionis conciliari poſſe;
vt nempe prior vera ſit in criminali cau-
ſa ciuiliter mota, vel ad defenſam, poſte-
rior verò in criminali criminaliter inten-
tata,

eata, maximè ſi agitur de pœna ſanguinis,
per ea, quæ dicam infra *num.26. & ſeqq.* in
quibus duóbus caſibus clericus non co-
gitur deponere, vt infra dicemus.
22 Si † autem clericus ſine licentia in cau-
ſa ſanguinis depoſuit, vltra quod non pro-
bat, ſecuta morte, vel mutilatione delin-
quentis, efficitur irregularis *arg. cap. ſen-
tentiam extr. Ne Cleric. vel Monac ſpecul.
in tit de diſpenſ. §. iuxta ver. item litigioſus
Crauett. conſ 2. num.* 1. vbi quod etiam effi-
citur infamis *Maiol. in tract. de Irregul.*
23 *lib.2. cap.8. num.1. & ſeq.* vbi † hoc exten-
dit etiam ad eum, qui per vim vel metum
depoſuit qui licet euadat peccatum mor-
tale, non tamen euitat irregularitatem,
Diaz. in pract. crim. can. cap.98. nu.21. vbi
ampliat etiam ſi clericus depoſuerit præ-
miſſa proteſtatione, de qua in *cap. poſtula-
ſti de homic.* & citat *gloſ. & Felyn. ibidem.*
24 Quod † ſi neque mors, neque membri mu-
tilatio ex tali depoſitione ſequuta fuerit,
adhuc tamen ab Epiſcopo arbitrariè eſt
puniendus, vt per *Diaz. d. cap. 98. ſub nu.*
21. vbi ſic receptum vidiſſe teſtatur, quan
do cauſa de ſui natura pœnam ſanguinis
exigebat, eumq; ſequitur *Auila de cenſur.
par.7. diſp.5. ſect.2. dub* 13.

Ego arbitror, etiã ſi in leuioribus cau-
ſis ſine licentia depoſuerit, ab Epiſcopo
coerceri poſſe, cum rem fecerit à ſacris
Canonibus ſibi prohibitam: ſed ad om-
nem hæſitationem amputandam, ſolent
vigilantes Prælati eandem prohibitionem
in Synodo innouare.

Dixi autem, quandoque Clericos non
modo examinari poſſe coram Iudice lai-
25 co, ſed etiam cogendos eſſe, † quia licet
clerici, & Religioſi ſint ex perſonis pri-
uilegiatis, & regulariter cogi non poſſint
ad teſtimonium perhibendum *l. nec hono-
rem C de Epiſc. & cler. cap fin 14. quæſt.2.*
26 in † ſubſidium tamen, & quando veritas
aliter haberi non poteſt, clericum, etiam
in ſacris conſtitutum, tam in ciuilibus, quã
in criminalibus cogi poſſe ad deponendũ
coram laico eſt textus in *cap. quamquam*
in illis verbis *Vbi nullæ idoneæ ſecularium
inueniuntur perſonæ, ne veritas occultetur
14. quæſt. 2.* tradunt *Ant de Butr. in cap.
cum nuncius ſub num.5.* & ibi *Abb. num.3.
extra de teſtibus Aretin. in cap. de cætero
numero tertio eodem titulo Alex. conſil 65.
num.7 verſ. quod intelligitur vol. 2. Natta
conſ.349. num.1. & 7. Gramat. conſ.3. nu.8.
Genuen. in prax. Archiepiſc. Neap. cap. 43.
num.6. Bellett. diſq. cleric. tit. de clerico te-
ſte §.2. num.13. Carol. de Graſſ. effect. cleric.
10. num. 28.*
27 Intelligendo † tamen, vbi veritas, nec
actu; nec habitu haberi poteſt iuxta ea,
quæ generaliter tradunt *Doctores* de teſte
inhabili, vel priuilegiato, de quo *Farinac.*
cum per eum congeſtis *de teſtibus q. 62.
& ſeqq.* innumeros coaceruat *Pacian. de
probat. lib. 1. cap. 9. num. 30.* & ibi *addit.
litera D* & ita in terminis noſtris firmãt
*Natta d. conſ 394. num. 7. Gramat. conſ.3.
nu.8. ver. eſt tamen aduertendum Carauit.
ritu 144. num.6. Farinacc. q.61. num.27.*
28 Rurſus † intelligendo dummodo non
agatur de pœna ſanguinis, tunc enim, vbi
etiam aliter veritas haberi nõ poteſt, cle-
ricus non debet, nec cogitur examinari,
propter periculum irregularitatis, quod
nec quidem per contrariam proteſtatio-
nem euitari poteſt, ita firmat *Natta vbi
ſupra num.1. & 2.* cum alijs, quos cumu-
lãt *Maſtard. de probat. lib.1. concl.306. ſub
num 6.* & vberius *Farinacc d. q.61. nu.* 59.
29 Quin † etiam ſecundum *Mart. in tractatu
de Iuriſd. par.4. caſ.117. num.2.* verior eſt
opinio, vt etiamſi non agatur de pœna
ſanguinis, ſed de alia corporali mitiori
nunquam clericus ad offenſam teſtificari
debeat, quam opinio em dicit amplecti
legiſtas *in l prima, §. gener. & in l. abſen-
tem, & in l. Capitalium ff. de pœnis.* Hinc
dicebant *Gramat. in conſ.3. num.8. Foller.
in pract crim tit. de pragmat. num. 9. Ca-
rauit. ſuper ritu Magnæ Curiæ.114. num.5.*
Clericum neque etiam de ſui Superioris
licentia admitti contra laicum in Iudicio
criminali coram Iudice ſeculari, & opti-
mam rationem reddit idem *Natta loco ci-
tato.* ne ſcilicet clerici ex huiuſmodi atte-
ſtatione inimicitias contrahant, & à cultu
diuino ſubtrahantur, vt per *Iac. de Amel.
antiquum Doctorem in tract. de teſtib.* quem
ſequuti ſunt *Ioann Andr Calder. Butr. &
Imol. in cap. dilectorum extr. de teſtibus co-
gen. omnes in fine commenti* quibus ego ad-
do *Felyn. in cap de cætero 14. ſub num.1. in
ſecunda fallen. extra de teſtib.* qui licet pro
contraria parte *à Bellett. & Graſſ.* vbi ſu-
pra inaduertenter allegetur, hanc tamen
ſententiam apertiſſimè tenuit, vt nempe
qñ veritas aliter haberi non poteſt, cleri-
cus cogi valeat ad teſtificandũ in cauſa ci
uili ciuiliter mota; in criminali vero non
poſſit niſi ad defenſam, vt ibi *num.* 3. quod
euidenti ratione ni fallor confirmari põt,
30 quia † nempe ordinarius, nec etiam te-
ſtes laicos cogit ad deponendum in cauſa
criminali coram laico, & ſic non conce-
dit monitoria criminalitatem concernẽ-
tia, vt per *Genuen. in prax. Archiepiſc. ca-
pitulo primo. ſub numero ſeptimo, Lazar. de
Monitor ſectione prima, quæſt.10. num.9.*
31 *& 15.* & ibi, *num.10.* aduertit, † quod pro-
pterea

ꝑterea ex ſtylo Curiæ Romanæ, & gene-
rali Diecæſarum vſu in ipſis Monitorijs
apponitur clauſula *Nolumus autem, quod*
ex reuelatione huiuſmodi, ſi eam fieri con-
tingat, niſi pro ciuili intereſſe, & ciuiliter
tantum agi poſſit aliter reuelatio ipſa neque
in iudicio, neque extra iudicium fidem fa-
ciat, prout etiam ſtatuiſſe fæl. rec. *Pium*
Quintum, in Conſtitutione incip. Sanctiſs.
notat *Leo. in Theſa. foro Eccleſ. parte ter-*
tia, cap. 38. numero vigeſimoprimo, & La-
zar. vt ſupra.

32 Quando † verò reuelationes conſi-
gnantur Curiæ ſeculari, ſolet imponi pœ-
na excommunicationis latæ ſententiæ
parti, & Iudici, ſi illis vtantur in crimi-
nalibus, vt per *Genuen. loco citato*, quam
practicam probat *Lazar vbi ſupra nume-*
ro vndecimo, & re vera hæc opinio mihi
ſemper placuit, & arbitror, quod etiam
ſi ordinarij dictam licentiam iure proprio
concedere poſſent, prout non poſſe ſu-
pradixi, vtique in cauſis criminalibus ad
offenſam nunquam illam concedere de-
berent, & rarò etiam ad defenſam; quia
experientia docet, hinc ſæpè inimicitias,
& diſſidia oriri, & *Doctores* pro contra-
ria opinione citati ſupra *num.* 26. ſalua-
ri poſſunt, in cauſis criminalibus ciuili-
ter intentatis.

33 Imò † *Ioan. Andr. in dicto cap. dilectorum*
de teſtibus cogend. fuit in ſententia, vt nec
quidem laicus, qui ad clericatum aſpirat,
cogi poſſit ad ſubeundum examen in cri-
minalibus coram Iudice ſeculari; quem
ſequitur *Addit. ad Guid Pap in deciſ. 66. &*
Diaz. in pract. crimin. can. cap. 99. in fin.
vbi inquit id ſumma inniti æquitate, quod
tamen praxis forenſis non recipit *Henriq.*
in ſumm. cap. 12. numero nono. Auil. de cen-
ſur. parte ſeptima, diſput. 5. ſection. ſecunda,
ſub num. 13.

34 In † caſibus autem, in quibus Clerici
cogi poſſunt ad teſtimonium perhiben-
dum coram Iudice laico quamuis puta-
uerit *Guid. Pap. in deciſ. 65. numero ſecun-*
do, ſi cauſa ciuilis eſt cogendos eſſe à Iudi-
ce laico per quandam leuem coërctio-
nem, ſi criminalis ab Epiſcopo; quam opi-
nionem ſequitur ibidem *Petr. Matth. eius*
additionator, & Cened. ad decret. collectan.
37. numero decimo, Rebell. in tract. quando
ſecul. cognoſ. poſſ. de Eccleſ. numero vigeſi-
mo octauo, quin etiam *Iac. Cuiac. in Rubr.*
de teſtibus cogend. columna prima, litera E,
tenuerit, quod ſi inopia probationum
vrgeat, & Clerici gratia, vel odio, vel
metu partis aduerſæ à ferendo teſtimo-
nio abſterreantur, poſſint cum in ciuili-
bus, tum in criminalibus etiam de iure
Canonico, per Iudicem laicum ad teſti-
monium ferendum cogi; ad quod inducit
tria poſtrema capitula *extra de teſtibus*
cogend. eumque ſequuntur *Ferrar. & Ro-*
landus additionatores Guid. Pap. dicta de-
35 *ciſione 65.* Hæ † tamen opiniones non
modo non ſunt probabiles, ſed falſæ, &
intollerabiles, neque vllatenus proban-
tur in dictis iuribus, quæ potiùs pro con-
traria parte induci poſſunt, cum illa te-
ſtium coactionem à Iudicibus Eccleſia-
ſticis fieri mandent, eaque coactio ſit lai-
cis ab omni iure prohibita, & per *Bul-*
lam Cœnæ in dicto can. 15 prorſus inter-
dicta; Cogere enim Clericum ad teſtimo-
nium perhibendum eſt proculdubio illum
trahere ad ſuum tribunal, vt ſupra dixi-
mus, rurſus eſt etiam vſurpare iuriſdi-
ctionem Eccleſiaſticam contra *canon.* 19.
36 *dictæ Bullæ.* † Ita vt eiuſmodi coactio in
caſibus permiſſis à ſolo Epiſcopo, vel or-
dinario fieri poſſit, qui præceptum facit
Clerico, vt coram Iudice laico in tali cau-
ſa deponat, vt per *Abb. in capitulo dile-*
ctorum column. tertia, poſt med. & ibi *Imol.*
columna quarta, ad fin. extra de teſtibus,
& poſt alios quos omitto tradit *Boſſ in*
titulo de oppoſitio. contra teſtes ſub num. 91.
vbi teſtatur hanc practicam, ſe quotidie
ſeruari vidiſſe *Franc Marc. deciſio. 777.*
numero primo. parte ſecunda. Gaill. obſeru.
100. poſt nu. decimumſextum, libro primo.
Carauit. ſuper ritu Magnæ Cur. 83. num. 3.
cum alis quos refert & ſequitur *Farinac.*
de teſtibus quæſt. 61. numero 97. & rurſus
quæſt. 78. num. 78.

37 Neque † poſſet Iudex laicus excuſari
prætextu cuiuſcunque priuilegij, vel tol-
lerantiæ, vel conſuetudinis, tum quia
quotannis in fulminatione dictæ *Bullæ in*
Cœna Domini, hæc omnia improbantur;
tum etiam ex alijs de quibus per *Bonacc.*
cum per eum relatis *de cenſur. in partic.*
diſput. prima quæſt. 15. punct. quarta §. pri-
mo, & tertio, & quæſt. 16. ſectione prima
punct. 6. in princ.

Si itaque dictus Gubernator exami-
naſſet, vel examinari feciſſet dictum cle-
ricum inuitum, & reluctantem, præfa-
tus Dominus Antiſtes iure, ac meritò
prætédiſſet illum incidiſſe in *Bullam Cœ-*
næ, & potuiſſet illum declarare excom-
municatum, cum non ſimus in terris Ec-
38 cleſiæ: † in quibus cum Gubernatores
ſint Apoſtolicæ Sedis Officiales, vtique
non poſſunt Epiſcopi contra eos incon-
ſulto ſummo Pontifice procedere, vt di-
ſponitur in *Extrauagante cum Matthæ-*

ius de hæret ic. inter communiones licet ſecus ſit quo ad Poteſtates, qui à Ciuitatibus ſtatus Eccleſiaſtici eliguntur, vt per *Nauarr in conſil.* 19. *de ſentent excommunic. libro quinto*, Cum autem dictus Gubernator examinari feciſſet clericum volentem, & ſpontè ſua deponentem certè nullatenus illum ad ſuum tribunal traxit, neque iuriſdictionem Eccleſiaſticam occupauit, & idcirco in nullam incidit cenſuram: Imò arbitror ipſum nec etiam peccaſſe; quamuis enim Iudex ſcienter examinans clericum ſine ſui Prælati licentia regulariter peccet, quia illius peccato cooperatur; iſte tamen inaduertenter bona fide, & zelo iuſtitiæ ductus, & neque cogitans de licentia, neque vbi cogitaſſet, illam ob temporis importunitatem, & anguſtiam obtinere ſperans, illum examinari fecit.

ARGVMENTVM.

Iudex ſecularis, an in Hoſpitali, vel alio loco immuni vulneratos, vel teſtes examinare queat ſaltem de licentia Ordinarij, & reijcitur *Bart. in l. nemo num.* 2. *C. de Sacroſan. Eccleſ. & Geminian. in cap. decet in* §. *ordinarys de Immunit. Eccleſ. in ſexto*. Et an, & quando cæteri actus forenſes cum ſeculares, tum Eccleſiaſtici, & citationes, & contractus in Eccleſia fieri poſſint. Ad interpretationem *cap. cum Eccleſia extra de Immunit. Eccleſ. & cap. decet eod. tit. in ſexto*.

SVMMARIVM.

1 *Iudex laicus in domibus Eccleſiæ poteſt ius dicere cum Prælati licentia*, & num. 14. vbi ratio redditur, & num. 24.

2 *Iudex laicus poteſt in Eccleſia examinare teſtes.*

Contrarium eſt verius num. 15.

3 *Teſtis examinatio, & iuramentum non eſt actus contentioſus.*

Contrarium eſt verius num. 15.

4 *Iudici laico cadauer exumandi, & recognitionem faciendi ordinarius facultatem concedere poteſt.*

Dummodo recognitio fiat extra Eccleſiam num. 16. & 18.

5 *Ordinario renuente concedere licentiam cadaueris exumandi, & recognitionem faciendi, appellari poteſt.*

Contrarium eſt verius num. 17. & 18.

6 *Iudex laicus non poteſt in Eccleſijs, vel cæmeterijs cauſas criminales agitare, vel proceſſum conficere.*

7 *Cauſæ ciuiles à Iudice laico in Eccleſia agitatæ, nullitati ſubiacent.*

Etiam accedente ordinarij licentia num. 10. & 18.

8 *Iudex ſecularis agitans cauſas criminales, vel ciuiles in Eccleſia, vel cæmeterio peccat mortaliter, & eſt ſacrilegus.*

9 *Epiſcopus non diſpenſat contra iura, quibus eſt datus executor.*

10 *Ordinarius, an in cauſa neceſſitatis, licentiam tribuat Iudici laico examinandi in loco ſacro* num. 18.

11 *Epiſcopus, an, & quando in lege Canonica diſpenſet.*

12 *Et, an in lege conciliari.*

13 *Et, an in caſu neceſſitatis.*

15 Bart. in l. nemo num. 5. C. de ſacroſanct. Eccleſ. & Geminian. in capitulo primo, §. ordinarijs in fin. de Immun. Eccleſ. in ſexto. *reijcitur.*

18 Congregationis ſuper controuerſijs Iuriſdictionalibus *reſolutio.*

19 *Hoſpitale, Epiſcopi auctoritate fundatum, potitur Eccleſiæ priuilegijs.*

20 *Confraternitates laicorum, an poſſint in Eccleſia Conuentus facere*, & numero ſequenti.

21 *Caius conſulatu Galliæ, & Scipio conſulatu Corſicæ priuati, quia Conuentus in Eccleſia faciebant.*

22 *Contractus, an citra peccatum fiant in Eccleſia.*

23 *Iudex laicus non poteſt facere in Eccleſia actus contentioſæ Iuriſdictionis etiam pios.*

25 *Et quid in actibus voluntariæ Iuriſdictionis.*

26 *Citatio in Eccleſia à Nuncio exequi poteſt.*

27 *Eccleſia eſt de territorio Principis laici.*

28 *Epiſcopus punit ſuum ſubditum in loco exempto delinquentem.*

29 *Epiſcopus poteſt in Eccleſia exercere actus contentioſæ Iuriſdictionis.*

30 *Doctoratus gradus, & diſputationes in Eccleſia fieri poſſunt.*

DECISIO LI.

IVVENIS quidam poſt vulnera à ſuis inimicis accepta,
ſe recepit in Hoſpitali, Ordinarij auctoritate fundato, quem cum viſitare, &
examinare vellet Locumtenens D. Gubernatoris Ariminenſis, inſtabat per me
tunc eiuſdem Vrbis Vicarium ſibi concedi licentiam, quam cum ego concedere renuerim; nil aliud pro parte D. Gubernatoris allegabatur, niſi quod indiſtinctè huiuſmodi licentiæ ab anteceſſoribus Vicarijs concedi conſueuère. Ego autem diſputationis gratia pro hac parte conſiderabam dictum ſtylum iam introductum iuridicum videri, ac ſeruandum.

1 Quamuis † enim non modo in Eccle-
ſijs, ſed & in earum domibus interdictum
ſit Iudicibus ſecularibus cauſas, ſeu pro-
ceſſus agitare *cap.1 extr de Immun Eccl.*
nihilominus de licentia Epiſcopi vtique
in dictis domibus ſeculares ius dicere, te-
ſteſq; examinare poſſunt, vt per *Abb. ibi-
dem ſub num.2. verſ. & intelligo*. ſequitur
*Decian. tom.2. tract. crim. lib 6. c.24. nu.10.
Syluester ſumm verb. Immunitas ſub num.
tertio, Azor par.2. Inſtit. moral. lib.9. cap.
9. quæſt.7.*

Vnde idem in alijs locis immunibus di-
2 cendum videtur. Et † magis in terminis,
quod Iudex laicus, non modo in domibus
Eccleſiarum, ſed & in ipſis Eccleſijs teſti-
bus iuramentum dare, illorumq; valeat
examen recipere, firmat *Bar. in l. nemo
num. quinto. C. de ſacroſ. Eccleſ.* quem ſe-
quitur *Gemin. in cap.1. §. ordinarij in fin. de
Immun. Eccleſ. in ſexto*, quorum vterque
rationem reddit, nim rnm quia antequã
teſtis recipiatur, præcedit aliqua cauſæ
cognitio, an ille debeat recipi, vel non, vt
in *Auth ſi dicatur. C. de teſt lib.* & iſta cogni-
tio fieri non debet in Eccleſia, quia perti-
3 net ad actum contentioſum: † recipere
autem iuramentum, vel teſtes examina-
re non eſt actus contentioſus, ſed magis
eſt actus pius, eſt enim iuramentum quæ-
dam religio erga Deum vt per eos; quod
vltimum confirmat *Gemin.* ex eo quia te-
ſti iuramentum præſtari poteſt in quocun-
que loco, cum tamen actus iudiciales fie-
ri debeant in loco ſolito iudiciorum, &
Iudice pro tribunali ſedente *cap offeratur
5. quæſt.3. ver. à Iudice procedente*. Si ergo
dicta excommunicatio per ſe non eſt pro-
hibita, erit a fortiori cum ordinarij li-
centia permiſſa.

4 Denique facit, quod in ſimili † habe-
tur, ordinarium facultatem poſſe conce-
dere Iudici laico exhumãdi cadauer oc-
ciſi, ad recognitionem faciendam, & vt
dicitur viſum, & repertum, & informa-
tionem capiendi, vt per *Genuen. in Prax.
Archiepiſcop. cap. 42. numero decimo*, vbi
5 concludit, † ordinarium non modo poſ-
ſe, ſed etiam debere dictã licentiam con-
cedere, alioquin grauare, & poſſe ad Me-
tropolitanum appellari. Sic itaque pari
ratione dicendum videtur, ordinarium
poſſe, & debere licentiam concedere exa-
minandi vulneratum ad effectum capien-
di ſuper dict.s vuln.ribu informationem,
cum non poſſit maior ratio conſiderari
in vno, quam in altero caſu.

Contrarium tñ verius arbitratus ſum;
ordinariũ ſcilicet non poſſe, nec debere
auctoritatem tribuere Iudici laico vulne-
ratos, vel teſtes examinandi in loco ſacro,
6 vel immuni; † laicis enim Iudicibus in-
terdictũ eſt in *c. cum Eccleſia extra de Im-
munit. Eccleſiæ* quocunque modo in Ec-
cleſijs, vel cæmeterijs cauſas criminales
agitare, & hoc ſub pœna excommuni-
cationis, non vtique latæ ſententiæ, ſed
* ferẽdæ, vt ibi per *gloſam* communiter re-
ceptam: *abſurdum eſt enim* (inquit, ibi
Lucius tertius S. P.) *& crudele ibi iudi-
cium ſanguinis exercere, vbi eſt tutela re-
fugij conſtituta*, & ibidem tradunt *Do-
* ctores* communiter, & poſt alios idem
firmat *Leo en Theſaur. fori Eccleſ. libro pri-
mo, cap. 13. num. 9.*

7 Superuenit † poſtea alia conſtitutio
Gregorij Decimitertij, vna cum Concilio
Lugdunenſi regiſtrata in *capitulo decet de
Immunit. Eccleſiæ in ſexto*, in qua non
modo acta cauſarum criminalium, ſed &
ciuilium quoque laicis in Eccleſijs pro-
hibentur in hæc verba. *Omnis in Eccle-
ſijs ſecularium iudiciorum ſtrepitus con-
quieſcat, nulla inibi cauſa per laicos, cri-
minalis maximè, agitetur ſint loca eadem
laicorum cognitionibus aliena*. quæ conſti-
tutio vlterius progreditur in *§. ordinarijs*,
vbi mandat locorum ordinarijs, vt di-
ctam prohibitionem obſeruari faciant,
(vtique per cenſuras aliaſque pœnas ar-
bitrarias, ſupplet ibi *gloſ. & Ioann. Mo-
nac. numero quinto*) & inſuper ipſo iure
annullat quicquid ſecus in dictis locis
actum fuerit, & *nihilominus*, inquit, *pro-
ceſſus Iudicum ſecularium, ac ſpecialiter
prolata ſententiæ in eiſdem locis, omni
careant robore firmitatis*; quod etiam

obſernat *Gemin.* ibi *& Abb. in cap. cum Eccleſia extr. eod. tit. nu. 4. & rurſus nu* 8. *& Leo. in Theſa. fori Eccleſ. lib. 1. cap.* 13. *ſub nu.* 9.

8 Quæ † quidem conſtitutio cum ſit de materia graui, & neceſſaria ad communem pacem, & ſpecialem Eccleſiæ vtilitatē, obligat ſub mortali vt per *Gemin. in d. §. ordinarij in penult. notabil. & Syluest. in Summ. verb. Immunitas* 1. *nu.* 5. qui licet id ad cauſas criminales reſtringat, idem tamen etiam in cauſis ciuilibus verius defendit *Suar. in tract. de Relig. tom. 1. lib. 3. cap. 4. nu.* 12. vbi addit, dictam prohibitionem pertinere ad virtutem Religionis, & contrafacientes committere ſacrilegium, vt benè deducit ibidem *nu* 5. quod vltimum de ſacrilegio tradunt etiam

* *ſcribentes* communiter *in d. c. decet §. ceſſet* & exornat *Decianus tom. 2. tract. crimi. lib. 6. c. 24 nu.* 10.

9 Porrò † vbi lex dat expreſsè Epiſcopos executores iurium, non poſſunt illi contra talia iura diſpenſare ad *tex. in l. cum hi, qui §. & ſi prætor ff. de tranſact. l. 1. ff. de offi. conſu ceſa cap. vno extr. de natis ex*

10 *libero ventr* † & ita in his terminis præciſis firmant *Guliel. & Clericus* Piſan. *in d. cap. decet §. ordinarij*. quos ibi ſequitur *Geminian. in ver. quæro an Epiſcopi*, & notandum dicit. Et quamuis *Guliel. ibidem*, quem ſequitur *Io. Andr. nu.* 5. *& Gemin.* id limitet, vbi vrgens, & euidens cauſa ſupereſſet, id tamen cum grano ſalis intelligendum eſt, nec iudicanda eſt vrgens cauſa ea, quæ quotidie ſolet adduci, quod ſcilicet delicta remanerent impunita contra bonum publicum, quia ſi id admittamus, intentio dictæ *decretalis* paſſim fruſtraretur. Vnde magis placet ſententia *Suar. de relig. l. 3. c. 4. ſub nu.* 9. dicentis, quòd cum dicta prohibitio facta ſit Religionis nec non loci ſanctitatis intuitu, vt patet ex illis verbis in initio poſitis *Deut. ij domum Domini ſanctitudo decet, vt cuius in pace factus eſt locus. eius cultus ſit cum debita veneratione pacificus*. Certè nullo modo, aut titulo permitti poteſt hic actus in Eccleſia, etiam ex conſenſu Clericorum, quia eſt abſoluta prohibitio, & ratio eius generalis, & independens à voluntate, ſeu conceſſione Prælatorum, illa enim non obſtante, ſemper talis actus eſt contra quietem, & pacem, quæ eo in loco poſtulatur.

11 Quod ex eo confirmatur, † quia tunc demum Epiſcopus in lege canonica diſpenſare poteſt ex cauſa, quando expreſsè vel tacitè conceditur diſpenſandi facultas *cap. dilecti in prin. de temp. ordin.* & ibi *Cardin. cap. cum inferior de maiorit. & obed. Clem. ne Romani de elect. Abb. in cap. at ſi Clerici §. de adulter nu.* 6. & ibi *Dec. etiam nu. 6. extr. de Iudic. Selua de benef. par 4. q. 7.* cum alijs per *Vgolin. de poteſt. Epiſc. cap. 57. §. 1. Mar. Alter de cenſur. tom. 2. diſpu. 8. cap. 3. ver. ſed controuerſia Aug. Barboſ. de offi. & poteſt. Epiſc. par. 2. alleg. 33. nu.* 18. In caſu vero noſtro, nec quidem vlla tacita permiſſio continetur, immo indefinitè, & ſub pœna præcipitur obſeruantia. Quod eo magis vrget, quo dicta decretalis in *cap. decet* eſt conciliaris

12 cum † in Concilio Lugdunenſi emanauerit, quo caſu etiam ſi abſolutè permitteret diſpenſationem, non tamen diſpenſatio ad Epiſcopum pertineret; is enim in conciliari conſtitutione diſpēſare nequit. *Rebuff in tract. nomin. quæſt. 5. nu. 30. Gutier. de Iuram. confirm. par. 1. cap. 51. n. 24. & Canonic. qq. l. 1. cap. 5. n. 10. Leo in Theſa. for. Eccle. par. 2. cap. 8. nu. 44. Gratian. diſcep. forenſ. tom. 2. cap. 397. nu.* 39. cum alijs relatis per *Barboſ. d. alleg. 33. nu.* 25. vbi *nu.* 27. dat regulam ad cognoſcendum quando conſtitutio dicatur conciliaris.

13 Bene † verum eſt quod ex vrgenti neceſſitatis cauſa ſi ad Pontificem non patet aditus, poteſt Epiſcopus, etiam in lege conciliari, diſpenſare, vt poſt alios, quos congerunt tradunt *Sanch. de Matrim. lib. 2. diſpu. 40. nu. 2. cum ſeqq & Barboſ. loco citato nu.* 26. & in iſto ſenſu ſaluari poſſet doctrina *Io. Andr. Guliel. & Gemin.* Sed in hac materia præſertim ſi tantummodo agatur de intereſſe fiſci, & non de alterius exculpatione, vt dixi, vix dari poteſt caſus tanti & tam euidentis neceſſitatis, maximè cum in dicta *decretali* locorum ordinarij deputati ſint ad exequenda ibi contenta, non ad relaxanda, vt ijdem *Guil. Io. Andr. & Gemin.* ibidem aduertunt.

Non obſtant contraria; ad primum

14 enim facilis eſt reſponſio; † Nam prohibitio de qua in *cap. 1. de immun. Eccleſ.* eſt alterius rationis, quam ea, de qua nunc agimus; ibi enim non conſideratur ſpecialis ſanctitas Eccleſiæ, & proprius finis eius quatenus eſt domus orationis, & diuini cultus, prout *in d. cap. decet*, ſed conſideratur libertas Eccleſiæ in ſe, & in ſuis domibus, ratione cuius non poſſunt Laici ea ſibi ſubiicere; & ideo non adeſt ibi prohibitio ſimpliciter; ſed tantum, ne poſſint Iudices ſeculares, quaſi iure ſuo vtentes ibi acta facere iudicialia, Vnde non mirum, ſi in dictis domibus ex prælatorum licentia ius dicere valeant, vt bene aduertit *Suar. tom. 1. de relig. lib. 3.*

cap.

cap. 4. nu. 7. & 8. & expteſsè deducitur ex illis verbis contextus, *quaſi pro conſuetudine placitum vel hoſpitium vendicent*, & facit *Abb. in d. cap. 1. nu. 2. de Immu. Eccle.* At in *d. cap. decet* prohibitio facta eſt religionis, & ſanctitatis intuitu; Vnde nulla ratione, nulloue titulo permitti poteſt, vt ſupradixi ex *Suar. loco citato num. 9.*

15 Minus † refragatur doctrina. *Bartoli in l. nemo num. 5. C. de Sacroſan. Eccle. & Gemin. in cap. 1. §. ordinarij in fin. de Immu Eccle. in 6.* quos citaui ſupra *num. 2.* quamuis enim neminem repererim eis contradicentem; putarem tamen cum bona eorum venia rationem, qua mouentur, non eſſe tutam.

Non enim concedendum eſt, examen vulnerati, vel alterius teſtis non eſſe actū contentioſum, quod redditur in inuitum *l. inter ſtipulantem §. 1. de verb. oblig.* ſicut voluntarium eſt illud, quod inter volentes expeditur, vt *gloſ. in l. 2. ff. de offi. proconſ.* & habetur per *Calder. conſ. 2. n. 2. ver. in contrarium de elect.* declarat *Marant. de Ord. Iudic. diſt. 18. per totam, & Card. Tuſch. tom. 4. practi. conclu. ver. Iuriſdictio conclu. 546.*

Cauſa itaque criminalis proculdubio eſt contentioſum iudicium, vnde neceſsè eſt, teſtium examen, & depoſitionem, cui tota cauſa innititur, eiuſdem eſſe qualitatis: implicat enim vt cauſa vnius ſit naturæ, & probationes illius ſint alterius: quod ſi decretum de teſtibus recipiendis ſit in palatio, non inde ſequitur, quin per interrogationes etiam examen ipſum ſit exercitium contentioſæ iuriſdictionis, quodquidem in locis immunibus prohibitum eſt & quamuis iuramentum ſit actus pius & religioſus, adhuc tamen cum in his terminis ad contentioſam pertineat Iuriſdictionem, in loco ſacro præſtari nequit, vt dicam infra *nu. 18.* vltra quod ipſius iuramenti delatio, eſt actus iuriſdictionalis, & vna cum ipſo examine proculdubio eſt pars ſubſtantialis proceſſus, cum ex teſtibus totius criminis veritas eliciatur, & ſuper eorum atteſtatione firmetur ſententia, vt ad aliud propoſitum dixit *Diaz. in pract. can. crim. cap. 98. nu. 21.* & eo non citato, idem per eadem præciſa verba dixit *Maiol. in tract. de irregula. lib. 2. cap. 8. in princ.* cum itaquè in *d. cap. decet*: huiuſmodi proceſſus, & vetentur, & nullitatis vitio ſubijciantur concludendum eſt; teſtes in locis ſacris, vel religioſis à Iudicibus laicis nullo pacto examinari poſſe.

Vltimum motiuum de licentia exhumandi cadauer ad effectum faciendi recognitionem, potius retorquetur.

16 Nam † huiuſmodi recognitio nullo modo in Eccleſiis vel Cæmeteriis eſt facienda, ſed cadauera ipſa ad effectum prædictum aliò exportantur; & huiuſmodi inquiſitiones, & omnia, quæ ad cædis cognitionem pertinent à ſacris locis reijciuntur, vt ſtatuit *Sanctiſſimus Præſul Carolus Borromeus in concil. prouin. Mediol 5. tit. de Eccleſ. & eorum cultu*; & tradit quoque *Genuen. in Prax. Archiep. Neap. cap. 32 ſub nu. 10.* & nuperrimè fuit reſolutum in *Sacra Congregatione Immu. Eccle.* vt mox dicemus vnde pari ratione fatendum eſt, nec etiam examen vulnerati ſeu teſtis in locis ſacris fieri poſſe:
17 qua † occaſione non omitto, cantè legendum eſſe *Genuen* loco mox citato, quatenus docet Epiſcopum non modo poſ-
ſe dictas exhumationes concedere, ſed &
teneri, vt ſupra dixi *nu 5.* Nam immo totum ſuo eſt remiſſum arbitrio, cum ex eius paſtorali ſollicitudine multoties cognoſcere poſſit id minimè expedire: Vnde dicta doctrina mihi nunquam placuit, & propterea tam ſuper hoc, quam ſuper principali articulo examinis eiuſdem vulnerati (quoniam curia ſecularis non quieſcebat, ſed valde de me conquerebatur) conſului *Sac. Cengregationem, ſuper controuerſijs Iuriſdictionalibus*, quæ in vtroq; capite iuxta præmiſſa reſoluit, vt patet ex ſequenti oraculo.

18 *Quæritur † à Sacra Congregatione declarari, an Epiſcopus tanquam ordinarius poſſit concedere licentiam Iudici laico, vt examinet, præſertim cum Iuramento, & formaliter aliquem reum, vel teſtem in Eccleſia, vel alio loco immuni. Et an Epiſcopus teneatur etiam inuitus licentiam concedere eidem curiæ exhumandi cadauer occiſi ad recognitionem faciendam Die 2. Maij 1629 Sac. Congregatio ſuper controuerſijs Iuriſdictionalibus, cenſuit, Epiſcopum non poſſe huiuſmodi licentiam concedere, etiam vigore literarum Sac. Congregationis ſuper electione, ſed petendam à Sede Apoſtolica. Nec quod cadauera exhumentur, vt fiat recognitio in ipſa Eccleſia, ſed extra, & arbitrio ipſius Epiſcopi* prout reſcripſit etiam in *vna Nullius 2. Maij 1629.*

Remanet itaque firma concluſio, quod
nec teſtes in Eccleſia examinari, nec aliud
agi poteſt per Iudicem laicum etiam de
19 ordinarii licentia, † & conſequenter nec
in hoſpitali Epiſcopi autoritate fundato,
ad quod omnia priuilegia Eccleſiis conceſſa extenduntur *l. omnia priuilegia*, &
ibi *Bal. C. de Epiſc. & Cler. §. fin. auth.*

de Eccleſ. tit. Clem. quia contigit, & ibi *glo. & Io. Andr. de relig. dom. Alex. conſ. 9. n. 5. vol. 2. & conſ 120. col. 2. vol. 1. Iaſ. in conſ. 214. in prin. Dec. conſ. 488. nu. 14. & conſ. 504. Ruin. conſ. 7. nu. 17. vol. 3. Socci. in l. rem quæ nobis conficere nu. 1. ff. de acqui. poſſ. Fely. in c. de quarta col. 2. & ſeq. de præſcrip. Lupus in tract. de Hoſpital. in quæſt. 56. & 57. Nouarius in Prax. elect. for. quæſt. 41. nu. 5.* vbi exornat, & in terminis noſtris *Syluester in Summ. Verb. Immunitas 1. nu. 2.*

20 Hæc † autem adeo ſunt veritati conſona, vt nec quidem laicorum ſocietates vulgò confraternitates vocatæ, poſſint in Eccleſiam vel oratorium conuenire, vt ſua conſilia peragant & negocia tractent, niſi ſint merè ſpiritualia, & pia; quia expreſsè prohibentur in *d. cap. decet de Eccle. Immun. in 6. in ver. ceſſent*, vt
21 *per Io. Andr. ibidem nu. 6.* Vbi † poſt *Valerium Maximum* refert Caium conſulatu Galliæ, & Scipionem conſulatu Corſicæ priuatos fuiſſe, quia ad prophanos vſus templo abutebantur; Idemque de confraternitatibus laicorũ firmant *Abb. in d. cap. cum Eccle. nu. 10. Syluest. verb. Immunitas ſub nu. 3. Azor. instit. moral. par. 2. l. 9. cap. 9. quæſt. 5. Suar. tom. 1. de relig. lib. 3. cap. 4. nu. 16. Duard. in Bulla Cœnæ Domini can. 15. q. 16. nu. 36.*

22 Sed † neque contractus à Laicis in Eccleſia fieri poſſunt, niſi ad opus pium, ſi tamen de facto fiant, valent, quia pœna nullitatis in *d. cap. cum Eccleſia* reperitur duntaxat appoſita quoad proceſſus, & ſententias, ideo tanquam odioſa ad contractus extendi non poteſt, ſed tamen contrahentes mortaliter peccant, vt probatur in dicto *cap. decet de Eccle. Immu. in 6.* ibi *ceſſent in Eccleſia negotiationes*, & ibi tradunt *gloſ. & Ioan. Monach. num. 6. & Bar. in l. 2. ſub nu. 1. C. de Sacroſ. Eccle. Abb. in d. cap. cum Eccleſia Syluest. in verb. Immunitas 1. ſub nu. 3. in fine Suar. d. cap. 4. nu. 18. Azor. d. cap. 9. q. 1.*

23 Actus † autem contentioſæ Iuriſdictionis, etiam ſi ſint pii à Iudice laico in loco ſacro vel religioſo tractari nequeunt, cùm *tex. in d. cap. decet* generaliter, & indiſtinctè loquatur, vt per *Abb. in d. cap. cum Eccleſia nu. 8. de Immu. Eccleſ.* ſequitur *Azor. par. 2. Instit. Moral. lib. 9. cap. 9. q. 3. Dec.* qui plurimos cumulat in *cap. quæ fronte nu. 4. extr. de appell.*

24 Quin † etiam nec in domibus Eccleſiæ propria authoritate, niſi tamen eas conduxerit, vel à Prælato licentiam obtinuerit, vt eſt *tex. cum glo. in cap. 1. extr. de Immu. Eccle.* & ibi *Abb. ſub nu. 2. vers. &* *DD.* communiter cum aliis per me adductis ſupra *nu. 1. & 14.*

25 Quicquid † ſecus ſit in actibus voluntariæ iuriſdictionis, ad quos tex. in *d. c. decet*, non extenditur, cum in eis ceſſat ratio finalis prohibitionis, vt aduertit *Bar. in l. nemo nu. 3. C. de Sacroſanct. Eccleſ. & in l. actus 8. C. de ferijs Abb. in dicto cap. 1. nu. & in c. cum Eccleſia nu. 6. Syluester in Summ. verb. Immunitas 1. ſub nu. 3. Suar. in tract. de Religion. lib. 3. cap. 4. nu. 13. & 14. Azor. par. 2. Instit. moral. lib. 9. cap. 9. quæſt. 3.* Dicit tamen *Panor. d. nu. 6.* quòd licet dicti actus teneant; non tamen fieri debent in Eccleſia, niſi pietatem concernant, quem ſequitur *Deciani tom. 2. tract. crim. l. 6. cap. 24. nu. 10.*

26 Quemadmodum † nec ad executionem verbalis citationis: quod quidem aliter habui in facto dum Parmæ Vicarium agebam; cum enim regulares prætenderent, vt excommunicationis mucrone percuterem quendam nuncium, ſeu baiulum curiæ ſecularis, qui in eorum conuentu cuidam laico citationem porrexerat, reſpondi id ab eo impunè fieri potuiſſe; quamuis enim citatio pertineat ad contentioſam Iuriſdictionem, illius tamen executio benè fieri poteſt à nuncio in loco ſacro *tex. in l. præſenti*, & ibi *Bar. nu. 3. & ſcribentes C. de his, qui ad Eccleſ. confug. Bald. in l. 2. num. 9. C. de Sacroſ. Eccle.* vbi rationem reddit, quia nempe citatio eatenus eſt de proceſſu, quatenus cõcernit reum, vel Iudicem, ſed quatenus concernit nuncium, eſt quædam executio facti; Vnde propriè ille actus nuncii non eſt de proceſſu iudicii. Ex quo patet, quam ſit diſpar ratio inter examen teſtium, & citationis executionem, & hanc eandem opinionem tenuerũt etiam *Guhel. Bar. & Bald. in l. pleriq. ff. de in ius vocan. Socci. ſen. in tract. de citation. art. 12. nu. 46.* prudenter tamen agunt nonnulli ordinarii, qui dictarum citationum executiones in conſtitutionibus ſynodalibus vetant ſine ipſorum licentia fieri; ne nuncii diuina turbent, & Eccleſias vilipẽdeant; qua prohibitione ſtante nõ ſolet eiuſmodi licentia cõcedi niſi pro reliquis locis immunibus extra Eccleſiæ corpus exiſtentibus, & ita paſſim ego practicaui. Nec obſtat ſi dicatur citationem non poſſe per Nuncium exequi in territorio
27 alieno, † quia, quamuis Eccleſia non ſit de diſtrictu Principis ſecularis, eſt tamen de territorio, in quo eſt ſituata, vt per *Clarum in § fin. q. 38. nu. 18. poſt Roland. conſ. 24. nu. 7. & 8. vol. 2.* qui ex hoc infert aliam concluſionem, vt nempe ſecularis

punire

28 punire † poſſit delinquentem in Eccleſia, ſicut etiam Epiſcopus punire, & excom communicare poteſt ſuum ſubditum delinquentem in loco exempto intra fines ſuæ diœceſis, & ibi edicto ſuo contrauenientem; quia quamuis locus ille non ſit ſub Epiſcopi iuriſdictione, eſt tamen in illius territorio *cap. cum Epiſcopus de offic. ordi. in 6.* ita latè conſuluit *Feder. de ſen. in conſ. 2. col. 1. ver. quod autem locus*, & latius *nu. 5. ver. dicendum eſt*, & per totum, & rurſus in *conſ.* 182. ſequitur *Felyn. in c. ip graue. col. 2. ver. conſidera bene de offic. ordin.* quod nota, quia poſt hæc ſcripta habui in facto Genuæ; vbi quidam Clericus fuit à curia repertus in loco ſacro cum breuiori piſtola, & in carceres coniectus, ego autem licet illum Eccleſiæ reſtituendum mandauerim, poſtea tamen in contumacia pro delatione piſtolæ condigna pœna in conſtitutionibus ſynodalibus inflicta, eum condemnaui; tametſi piſtolæ delatio non niſi in dicto loco exempto probaretur.

29 Prout † nec prohibitio *d. cap. decet* porrigitur ad cauſas fori Eccleſiaſtici, etiam ad contentioſam Iuriſdictionem pertinentes; illæ namque nullo iure prohibentur, fieri in Eccleſia, immo permittuntur (quidquid ſecus, & malè ſenſerit *Dec. in cap. qua fronte nu. 1. de Appell.* ita enim probatur in *d. cap. qua fronte & in c. præceptum 2. q. 2.* & firmant *gloſ. & Panor. in d. cap. cum Eccleſia nu. 4.* & ibi *Scribentes extr. de Immu. Eccle. & in cap. 1. eod. tit. Decian. tom. 2. tract. crim. lib. 6. cap. 24. ſub nu. 10. Sylueſt. verb. Immunitas 1. num. 3. Suar 1. tom. de Relig. lib. 3. cap. 4. nu. 10. Azor. par. 2. inſtit. moral. lib. 9. c. 9. quæſt. 1. ver. iterum Duard. in Bulla Cœnæ can. 15.* * *q. 16. ſub nu. 35.* & eſt comm. opi. vt vel inuitus fatetur *Decius in d. c. qua fronte ver. 3. extr. de Appell.* licet contrarium ſuſtineat in puncto iuris, quo ad cauſas non ſpirituales in foro Eccleſiaſtico agitatas; ſed in omnem euentum, vt ipſe fatetur, proceſſus, & ſententia tenerent.

30 Sed † & multò magis poſſunt in Eccleſia fieri diſputationes litterariæ, necnon dari gradus doctoratus; pietatem enim huiuſmodi functiones reſpiciunt, & ſunt Eccleſiaſticæ, quod etiam dictat vetus conſuetudo grauiſſimarum Academiarum *Io. And. poſt Guill. in dicto cap. decet num. 7.* & ibi *Gemin. col. 3. ver. ſed quærit Guil. de Immu. Eccle. in 6. Abb. in cap cum Eccle. nu. 9. extr. de Immu. Eccle. Sylueſt. in verb. Immunitas ſub num. 3. Suar. d. cap. 4. nu. 15. Duar. d. q. 161. nu. 36.*

ARGVMENTVM.

Prouiſus à capitulo & in poſſeſſionem immiſſus an & quando ſit legitimus contradictor aduerſus prouiſum Apoſtolicum. & quando iſte ſit immittendus non obſtante clauſula *dummodo à die data præſentium non ſit alteri ius quæſitum.*

SVMMARIVM.

1 *Manutentio conceditur poſſeſſori abſque probatione coloris.*
2 *Poſſeſſio inſtrumentalis, alio non exiſtente in poſſeſſione, eſt manutenibilis.*
3 *Capitulum an & quando habeat ius eligendi. ſeu conferendi;* & nu. 13.
4 *Capituli à maiore parte factum an & quando teneat.*
5 *Clauſula* dummodo à die datæ præſentium non ſit alteri ius quæſitum *non ſuſpendit gratiam.*
6 *Clauſula* dummodo à die datæ &c. *quando reddat gratiam nullam.*
7 *Narratiua in gratioſis eſt iuſtificanda.*
8 *Executor procedere nequit, niſi iuſtificata narratiua.*
9 *Iuriſpatronatus narratiua iuſtificanda eſt.*
10 *Expreſſio quælibet falſa in gratioſis vitiat gratiam.*
11 *Poſſeſſor quem titulum oſtendere debeat, vt executionem litterarum Apoſtolicarum impediat.*
12 *Litteræ Apoſtolicæ habent executionem paratam.*
13 *Capitulum collegiatæ an de iure conferat præbendas,* & nu. 3.
14 *Tranſumptum tranſumpti an in antiquiſſimis probet.*
15 *Capituli electio facta non vocatis canonicis abſentibus eſt nulla.*
16 *Citatio, ſeu vocatio abſentium non præſumitur.*
17 *Clauſula* dummodo à die datæ præſentium, *intelligitur de iure valido, canonizabili, & excluſiuo impetrantis.*
18 *Subiectum clauſulæ* dummodo à die datæ præſentium *eſt ius radicatum.*
19 *Clauſula* dummodo à die datæ præſentium, *quando ſuffragetur in poſſeſſorio.*
20 *Narrata per clauſulam* vt aſſerit, *indiget iuſtificatione; ſecus per clauſulam* vt aſſeritur.
21 *Verbum* aſſerit *refertur ad partem, ſecus in verbo* aſſeritur.
22 *Inducta ad ampliationem, non debent reſtrictionem operari.*

DE-

DECISIO LII.

VACANTE per obitũ quondã
Io. Paralupi Archipræsbi-
teratu Eccleſiæ Collegiatæ
terræ Guaſtallæ nullius Dio
ceſis, Alexander Bernar-
dellus prouiſus apoſtolicus, inſtabat per
me tunc. Eminentiſſimi D. Card. Eſtenſis
Vicarium, cui tanquam ordinario vici-
niori literæ Apoſtolicæ directæ fuerant, ſe
in poſſeſſionem immitti, cui ſe opponens
Io. Caſottus à maiori parte capituli dictæ
Collegiatæ in Archipręsbyterũ electus &
in poſſeſſionẽ immiſſus, inſtabat pro manu
1 tentione, † quam ſibi etiam abſque proba
tione Coloris concedendam eſſe dicebat.
*Capic. deciſ. 189. nu. 7. Mobed. deciſ. 158.
nu. 9. de cauſ. poſſ. & propr. Caſſad. dec. 4.
nu. 8. de veſt. ſpol. Mareſcot. cum rela. Va-
riar. reſol. cap. 1. nu. 44. lib. 2.*
2 Cum † ad hunc effectum ſatis fuiſſet
probare poſſeſſionẽ inſtrumentalem, alio
non exiſtente in poſſeſſione, vt multis re-
latis firmat *Rota deciſ. 17. nu. 7. par. 2. di-
uerſ. & deciſ. 171. nu. 1. deciſ. 174 nu. 1. de-
ciſ. 178. & 179. nu. 1. & deciſ. 874. in prin.
& dec. 890. nu. 2. par. 4. diuerſ. & dec. 685.
ſub num. 4. par. 1. in recentior. & apud
Greg. XV. dec. 382. Marcheſ. de commiſſ.*
* *par. 1.* de comm. opin. *§. 1. fol. 929.
nu. 47. & ſeqq. Poſtius poſt hæc ſcripta
impreſſus de Mandato de Manutenen. obſer.
21. à nu. 25.* vbi latè de materia. Vnde
multomagis idem concludendum dice-
batur in caſu noſtro, in quo ſupponeba-
tur adeſſe realem poſſeſſionem, vna cum
titulo colorato, qui ad hunc effectum ſuf-
fragatur *Rota diuerſ. deciſ. 1090. nu. 1. par.
3. lib. 3.*
Titulus autem ſaltem coloratus ex eo
3 reſultabat, quia † ceſſantibus reſernatio-
ne, iurepatronatus, & conſuetudine, ele-
ctio dignitatum, canonicatuum, aliorum-
que beneficiorum in collegiatis Eccleſijs
exiſtentium, ad earundem capitula de
* iure ſpectat *Abbas & Doctores* comm. in
*cap. cum Eccleſia Volaterrana extr. de elect.
Caſſad. deciſ. 22. de præbend. Mobed. dec. 27
de confirm. vtil. & inut.* præſertim cum
omnes redditus, cunctaque bona dictæ
Collegiatę ſint cõmunia, ita vt vnam tan-
tum conſtituant menſam capitularem
Bellamer. deciſ. 69. de præbend. Neque ne-
gocium facere videbatur quod non ab
omnibus de capitulo fuerit Caſottus ele-
4 ctus, † quia, quicquid fit quando cano-
nici ſeparatim conſentiunt, quo caſu ma-
ioris partis conſenſus non ſuffragatur,
ſed ſinguli in idem concurrere debent.
*Bar. in l. omnes populi col. 3. ff. de Iuſti. &
iur. Bald. in auth. hoc ius porrectum col. 2.
ver. ſed pone. C. de Sacroſan. Eccleſ. Par-
pur. conſ. 594. nu. 9. lib. 2.* quando tamen
capitulariter ſunt collecti, vtique tametſi
aliqui deſint; conſenſus maioris partis
capituli in rebus Collegij Eccleſiaſtici eſt
attendendus. *l. quod maior ff. ad municip.
gloſ. in cap. 1. in verb. tranſactus de rebus
Eccleſ. non alien. in 6. glo. in cap. cum om-
nes vbi Felyn. nu. 17.* & latè *Canoniſtæ ex-
tr. de conſtit. Alex. in l iuris gentium § fin.
ff. de pact. Duen. regula 296.*
5 Ponderabatur † etiam ex parte Caſot-
ti clauſula *dummodo à die datæ præſentium
non ſit alteri ius quæſitum*, in literis Ber-
nardelli appoſita, quæ tametſi non indu-
cet propriè conditionem, nec ſit ſuſpenſi-
ua gratiæ *Garzi.* cum per eum adductis
*de Benef. par. 10. cap. 1. ſub nu. 74. Mare-
ſcott. Variar. reſol. lib. 2. cap. 1. num. 128 &
ſeq. Rota deciſ. 610. in fin. par. 4. diuerſorum.*
6 Operatur † tamen vt ſi de eo tempore
conſtet eſſe alteri ius quæſitum, gratia
reddatur nulla *cap. examinata de confir.
vtil. vel inutil. Gomeſ. d. reg. de Iure quæ-
ſit. non tollen. q. 1. num. 41. ver. poſtremo
Mandoſ. ſuper reg. 17. q. 2. nu. 4. Acebil.
deciſ. 18. nu. 2. in fin. de probat.* & fuit ſæ-
pius *in Rota deciſum*, vt patet ex allegatis
per *Mart. de Clauſulis par. 1. Clauſ. 35.
nu. 4. & 9. Mareſcott. vbi ſupra.*
Addebatur rurſus narratum fuiſſe Pa-
pæ huiuſmodi Archipræsbiteratum exi-
ſtere de iurepatronatus D. Principis Gua
ſtallæ; & proinde in literis appoſitam
clauſulam *quatenus de iurepatronatus exi-*
7 *ſtat*, † in gratioſis autem narrata eſſe iu-
ſtificanda vt gratia ſuffragetur, *tex. in
cap. 1. vbi Io. Andr. & cæteri de lit. conteſt.
in 6. Felyn. in cap. ad aures col. 5. ver. ter-
tia concl. de reſcript. Dec. conſ. 142. nu. 6.
Rota deciſ. 20. de præbend. in nou. Bella-
mer. deciſ. 76. & 303. Verall. dec. 39. par. 2.
Mareſcott. cum relat. variar. reſol. lib. 2.
cap. 1. nu. 1. & deinceps*, vbi latiſſimè de
materia *Angel. in tract. de Acquir. poſſ. ſſ.
q. 19 nu. 5. cum plur. ſequent.* Et quidem
tam in iudicio ordinario, vbi agitur de
canonizatione gratiæ, quam in executiuo
cum etiam in illo ſubintelligatur clauſula
*dummodo preces veritati nitantur Abb. in
cap. ex parte nu. 1. de reſcript. Mobed. de-*
8 *ciſ. 304.* † ita vt alias executor procedere
nequeat, præſertim parte opponente vt
in caſu noſtro *Cæſ. de Graſſ. deciſ. 58. nu. 4.
de probation.* per tex. in *cap. ſuper literis*
cum

eamribi not. de reſcript.& l. precib.ff. ſi con-
tra ius vel vti publ Mareſcott. d. cap. 1.
nu.41. vbi alias refert deciſiones.
9 Et † ſignanter narratiuam iuſpatrona-
tus eſſe iuſtificandam, firmat *Caſſador.in*
deciſ.7. de Iurep. Rota deciſ 203. & 531.
par. 1.diuerſ. Mareſcott. vbi ſup. nu. 7.
Vnde cum ex iuribus productis non
conſtet concludenter de iurepatronatus;
merito litteræ non videbantur exequen-
10 dæ, † & eo minus, quo in gratioſis falſa
quælibet expreſſio, vitiat in omnibus
gratiam *Thom. de Than.* atteſtans ita ſæ-
pius Rotam iudicaſſe, *in deciſ. 65. Felyn.*
in cap. ad audientiam i12. ſub nu. 22. de
* *reſcript.* vbi de comm. teſtatur *Caſ. de*
Graſſ. deciſ. 58. nu. 3. de probat. vbi plures
refert deciſiones.
Hæc autem quamuis in ſe vera, in hac
tamen facti ſpecie admodum leuia viſa
ſunt;& ideo ad litterarum Apoſtolicarum
executionem proceſſi; non quidem quod
beneficium exiſteret de Iurepatronatus
D. Principis, id enim ad præſcriptum
Sac. Conc Trid. probatum non fuit; ſed
quod prouiſus à capitulo non eſſet legiti-
mus contradictor.
11 Poſſeſſor † enim non poteſt immiſſio-
nem prouiſi Apoſtolici impedire, niſi ta-
lem adducat titulum, per quem in immiſ-
ſionis iudicio valeat obtinere *l. 1. ff. de*
appell. Riccard. in l fin. nu 346. ver. ſecun-
do eſt aduertendum C. de edict. diu ad tol-
len. Veral. deciſ. 346. par. 2. vbi addit poſ-
ſeſſorem allegantem titulum de per ſe
non aptum ad immiſſionem obtinendam,
non eſſe legitimum contradictorem. Et
quod poſsidens cum titulo impari non
ſit legitimus contradictor docent *Bar. in*
d. l fin. nu.2. & ibi Dec. nu.4. & Riccard.
nu.3. C. de edict. D. Adri. toll. Menoch de
adipiſcen poſſeſſ. rem.4. nu.581. Puteus de-
ciſ. 302. lib. 1. & pluries fuiſſe in *Rota* de-
ciſum refert *Argellus in tract. de legitim.*
contradict. quæſt. 15. art. 5. nu. 96.
Cum itaque Caſottus non oſtendiſſet
titulum canonizabilem, & ſic non eſſet
legitimus cōtradictor, vtique litteræ Apo
12 ſtolicæ erant exequendæ, † cum ob earum
auctoritatem paratam habeant execu-
tionem *Mohed. deciſ. 13. Vt lit. pend.*
Card. Seraph. deciſ. 1484. nu 4. Rota in
Portugallen. diſmēbrationis 16. Iunij 1595
coram Card. Blanchetto & alias paſſim.
Quod autem titulus Caſotti non eſ-
ſet canonizabilis, ex duplici capite viſum
fuit ſatis clarè apparere. Prius eſt quia
13 quicquid ſit de illo articulo. An † capitu-
lum Collegiatæ de iure communi confer-
re poſsit præbendas, & dignitates, in quo
tamen ob *Doctorum & Rotæ* varietatem
ac multiplicia iura res ad obſcuritatem
ac magnam perplexitatem eſt redacta,
vt oſtendit *Caſſador. in deciſ.28. nu.3. tit.*
de præbend. Admiſſa etiam affirmatiua
ſententia, ea procederet duntaxat quan-
do probaretur præbendas de bonis Ec-
cleſiæ communibus fuiſſe fundatas, alias
ſecus, vt per *Abb. in cap. cum Eccleſia vo-*
laterrana nu.8. vbi tres refert ſententias,
& diſtinguit *extr. de maior & obed.* quem
ſequitur *Selua in tract. de benef. par 2. q.22*
n.11. & expreſsè notat *Bellamer. dec.717*
nu. 4. In caſu verò noſtro tantum abeſt
vt probatum fuerit præbendas huiuſmo-
di fuiſſe de menſa capitulari fundatas, vt
potius ex inſtrumento in actis producto
conſtet d. Archipræsbyteratum olim fuiſ-
ſe ruralem, & deinde ad Eccleſiam Sancti
Petri Guaſtallæ tranſlatum, ſuperaddita
Abbatia cum ſex Canonicatibus, & dua-
bus portionibus, ſeu manſionarijs ex do-
tatione Dominorum de Gonzaghis.
14 Quod † inſtrumentum ti metſi, vtpote
tranſumptum tranſumpti, non probet iuſ-
patronatus, obſiſtente *Sac. Conc. Triden-*
tino; benè tamen probat d. tranſlationē
cum ſimus in antiquiſsimis vt per *Docto-*
res in aub. ſi quis in aliqua C. de eden. &
facit *Affli. deciſ.13. nu. 23. & Rota in*
Peruſina bonorum 20. Maij 1589. coram
Gypſis: præſertim quia illud conuenit
cum numero præbendarum & manſiona-
riarum ad præſens de facto in d. Eccleſia
exiſtentium, & idcirco redditur ſatis ve-
riſimile *Veral. deciſ. 234. par. 1. Rota de-*
ciſ.468. par.2. in recentior.
Poſterius eſt quia vbi etiam collatio ad
capitulum ſpectaſſet, adhuc tamen electio
facta de perſona Caſotti nulla fuiſſet, quia
cum non ab omnibus ſed à maiori parte
15 Canonicorum emanauerit, † nec appa-
reat abſentes fuiſſe vocatos, vtique ele-
ctio euaneſcit tex. in *cap quia propter iun-*
cta gloſa extr. de elect. Calder. conſ. 3. de
conſtit Dec. in cap. cum omnes nu. 52. ver.
& quia de conſtit. & in conſ. 856. num. 12.
16 quæ † quidem vocatio non præſumitur,
niſi probetur, vt in terminis notat *gloſ. in*
cap. quod ſicut de elect cognita itaque
nullitate electionis; profectò electus nec
eſt legitimus contradictor aduerſus pro-
viſum Apoſtolicum, nec eſt manutenen-
17 dus. Non obſtante † clauſula *dummodo*
tempore datæ præſentium non ſit alteri ius
quæſitum quæ quidem intelligitur de iure
valido, & canonizabili, & excluſiuo im-
petrantis *Gomes in regul. de public. reſign.*
q. 17. Marta de Clauſolis par 1. clauſ. 35.
num. 11. vbi citat etiam Rot. in Colonien.
Cage-

Canonicatus 10. *Maij* 1602 *coram Card. Pamphilio*. Et de iure pleno, quæſito, & radicato *Pute. deciſ.* 257. *nu.* 1. *lib.* 2. *Rota deciſ* 759. *nu.* 4. *par.* 1. *diuerſ. & deciſ.* 174. *ſub nu.* 8. *par.* 1. *in recentior. Lotther. de re*
18 *benefic. lib.* 2. *quæſt.* 51. *nu.* 18. † Vbi inquit ſubiectum huius clauſulæ; non eſſe qualecunq; ius ſed ius radicatum; huiuſmodi autem non eſſe prætenſum ius Caſotti, iam ſatis oſtenſum eſt, cum ille nitatur electione nulla, imò etiam ſi verſare-
19 mur in dubio, † ita vt ius ipſius non eſſet clarum & certum, non ſuffragaretur in poſseſsorio ad effectum impediendi immiſsionem, vt ex *Rota coram Aldobrandino & Seraph.* aduertit *Marcheſan. de commiſſ. appell. ab execu. breu. n.* 6. *par.* 1 *fol.* 404.

20 Neque † narratiua iurispatronatus indigebat iuſtificatione; quia facta non fuit per clauſulam *vt aſſerit* ſed per clauſulam *vt aſſeritur* vt per *Caſſ. id. deciſ.* 4. *num* 9 *de probat. & deciſ.* 6. *nu.* 2. *&* 6. *de Iurepatr. Gigas conſ.* 48. *num.* 40 *& conſ.* 49 *num.* 23. *Rot. deciſ.* 412. *num* 3. *par.* 1. *diuerſ.* & in puncto *deciſ.* 605 *nu.* 7 *par.* 2. *recentior. & deciſ.* 461. *ſub num.* 9. *par.* 1. *etiam in recent.*

21 Et † ratio diſcriminis eſt, quia verbum *aſſerit* in gratia appoſitum, refertur parti; verbum autem *aſſeritur* cum ſit generale, & imperſonale, non dicitur ab impetrante prolatum, & conſequenter non adſtringit illum ad probandum, nec reddit gratiam ſubreptitiam, vt magiſtraliter docet *Rota in deciſ.* 60. *alias* 74. *incip. nota quod & deciſ.* 77. *alias* 727. *inc. nota quod ſi ponatur de reſcript. in antiq.* quæ atteſtatur ita ſeruari, & tradunt etiam *Card. conſ.* 69. *num* 6. *Dec. in cap. iurauit num.* 1. *de Probat. Gigas conſ.* 48. *nu.* 40. *Caſſad. deciſ.* 4 *nu.* 1. *de Probat.* quæ habetur duplicata in *tit. de Iurepatr. deciſ.* 7 *num.* 1. *Caſ. de Graſſ. deciſ.* 2. *num.* 3. *&* 4. *de probat. Rota deciſ.* 412. *n* 2. *& dec.* 445. *n.* 2. *par.* 2. *diuerſ.*

Clauſula verò *quatenus de Iurepatronatus exiſtat in literis de quibus agitur*, non reddit gratiam conditionalem, neque illam ſuſpendit, ſed eſt appoſita in derogatione; vt ſit ſenſus, *dummodo, ſi de Iurepatronatus exiſtit, accedat conſenſus medietatis patronorum*; & ſic non ſtat reſtrictiuè ſed ampliatiuè; itaut Papa voluerit Bernardellum de Archipresbyteratu prouidere, etiam ſi non liberæ collationis, ſed de iurepatronatus exiſteret, modò ſaltem conſenſus medietatis patronorum accederet, quatenus re vera de iur. patronatus exiſteret.

22 Vnde † inducta ad ampliationem, non debent reſtrictionem operari tex. in *l. fin. C. de præpo. agen in reb. lib.* 12. *l ſi manupia ff. de fund. inſtru. cum ſimilib.* Cum itaque in cæteris narratiua Bernardelli eſſet iuſtificata, & ab examinatoribus fuiſſet idoneus repertus; immiſſionem eidem conceſſi amoto d. Caſotto, ſaluis eidem iuribus in iud. petitorio. & mea quidem ſententia tranſiuit in iudicatum, & lis per illam extincta remaſit.

ARGVMENTVM.

Præceptum ſine cauſæ cognitione tranſmiſſum, quid operetur.

Præceptum cum clauſula iuſtificatiua an & quando in vim ſimplicis citationis reſoluatur.

Et quid in noui operis nunciatione, & reprobatur *Theſaurus dec.* 204. *n.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Præcepta iuxta communem praxim concedi ſolent cum clauſula iuſtificatiua.*
2 *Præcepta cum clauſula iuſtificatiua quomodo ſint exequenda.*
3 *Iudicia non ſunt à præceptis inchoanda.*
Fallit ſi in præcepto adſit clauſula iuſtificatiua nu. 5. & 6.
4 *Præceptum abſque cauſæ cognitione quando ſperni poſſit.*
6 *Clauſula iuſtificatiua, quid operetur, & vnde originem trahat.*
7 *Præceptum cum clauſula iuſtificatiua, reo non comparente, remanet firmum.*
8 *Si tamen eius accuſetur contumacia.*
9 *Præceptum cum clauſula iuſtificatiua per ſimplicem comparitionem reſoluitur in vim ſimplicis citationis.*
10 *Etiam in noui operis nunciatione.*
Quid ſi nuncians paratus eſt de ſuo iure docere nu 13.
11 *Præceptum noui operis nunciationis reuocandum eſt ſi offeratur cautio de demoliendo in caſu ſuccumbentiæ.*
12 *Præſertim quando nunciatus præparauerit cæmenta.*
13 *Limita ſi nuncians eſt paratus docere de iure ſuo, tunc enim cautio non debet admitti, niſi elapſo trimeſtri.* Et nu. 14. & 15.
Etiã ſi agatur de Eccleſia ædificãda n. 19.
14 Theſaurus in dec. 204. *contra Canoniſtas loquens retunditur.*
15 *Cõmunis opin. & praxis eſt contra* Theſau.
16 Ratio *prædictæ concluſionis affertur, & à* Theſauro *defenſatur.*
17 *Ratio à* Theſauro *adducta repudiatur.*
18 *Damnum intrinſecum, & damnum extrinſecum quando debeatur.*
20 *Cautio de demoliendo quando admittatur.*

DE-

DECISIO LIII.

CAPITANEO Iacobo Carabellio extollere volente parietem, ſuas, ac ædes hæredum Iulij Cæſaris de Iannis in oppido Sancti Arcangeli Ariminenſis Dioeceſis diuidentem; ijdem hæredes aſſerentes inde ſibi luminibus offici, eorumq; obſcurari domum,
1 præceptum † de non altius extollendo cum clauſula iuſtificatiua ſi quis autem & cæt. in Epiſcopali curia obtinuere, iuxta
* communem praxim, & formam traditam à *Bar. in l. de pupillo §. meminiſſe ſub nu.* 1. *ff. de oper. nou. nunc.* quam ſequitur ibi *Iaſ.*
2 *nu.* 9. † quod præceptum executum fuit ad præſcriptum *d. l. de pupillo §. in re enim præſenti ff. de oper. nou. nunc.* vbi I. C. dicit exequendum eſſe, vel operarijs in opere, vel domino in ædificio.

Cuius noui operis nunciationis occaſione, de duobus dubitatum fuit, primo nunquid d. præceptum in vim ſimplicis citationis per comparitionem Carabetti reſolutum fuerit. Secundò an ſaltem poſt proceſſus compilationem, peritorum relationem, meumque ad locum differentię acceſſum, d. præceptum eſſet reuocandũ.

Et quo ad priorem difficultatem (reiecta poſteriori in ſequentem deciſionem) dicebatur ad fauorem Carabetti pronun-
3 ciandum. Eſt † enim regula clariſſima, & in praxi quotidie decantata, iudicia non eſſe à præceptis incoanda *l.* 1. *C. de execu. rei iud.* vbi Imperator ait *Nimis properè Iudex pignora Marcellæ capi, & diſtrahi iuſſit. & c. l.* 1. *l. cominat. & epiſt. C. nequic-*
* *quam §. vbi decretum,* vbi *DD. omnes ff. de offi. proconſ. & lega.*

4 Adeo † vt ſi præceptũ contineat plenum præiudiciũ, vt quod ſoluat, vel reſtituat & cæt. impunè ſperni poſſit abſq; cõparitione; ſi verò modicũ præiudiciũ cõtineat debeat præceptatus cõparere, & hoc ſufficiat iux. diſtinctionẽ. *Paul de Caſtr. in d. l. de pupillo § meminiſſe ff. de oper. nou. nunc.* quẽ refert & ſequitur *Natt. conſ.* 556. *n.* 10 *& ſeq. vol.* 3. & tradit etiã *Alex. in d. §. meminiſſe ſub nu.* 4. *verſ. ſi verò.*

Et quãuis inter plurimas limitationes ad d. regulã cõgeſtas à *Ripa in l. d. de pupillo §. meminiſſe n.* 26 *ff. de nou oper. nunc.* & la-
5 tius à *Carocc. in dec.* 19. *per totã.* † Ea ſit præcipua ſcilicet ſi præceptũ cõtineat clauſulã iuſtificatiuã *ſi quis autẽ ſenſerit ſe grauatũ, cõpareat in tali termino, iuſtitiæ complementũ ſuſcepturus* vt per eund. *Carocc. d.*
6 *dec.* 19. *n.* 13. † de qua clauſula eſt *glo. in d.*
* *§. meminiſſe,* vbi *Bar.* & cõmuniter *ſcribentes,* & melior *glo. in c. ex parte il* 1. *§. fin. in glo. fin. de verb. ſign.* Et quæ inuenta fuit à curia Romana ſecundũ *Ang in d. §. meminiſſe,* & poſt eũ *Alex. ibi n* 3. *& Io de Amic. in cõſ.* 153. *col* 2. & qua vtuntur boni Iudices, maximè, Eccleſiaſtici dicit *Iaſ. in d. l. nec quicquã §. vbi decretum n* 5. *ff. de off. pro*
* *conſ. & legat.* vbi ait comm. eſſe opin. præceptũ cum d. clauſula valere, illiq; eſſe obtẽperandũ, id quod tradit etiã *Gaill. pract.*
* *obſer lib.* 1. *obſer.* 19. *n.* 3. *&* 4. *de cõ. Cholet. de proceſſ. execut. p.* 1. *c.* 2. *n.* 232. 234. *& ſeqq.*
7 Non † tamen eſt minus vera alia cõcluſio, vt quemadmodũ reo in termino ſibi aſſignato non cõparente d. præceptũ remanet firmum, & executioni demandatur, vt poſt alios tradũt *Io. de Amic. in cõſ.* 153. *col.* 2. *Plot. in l. ſi quando §.* 3. *nu.* 33. *C. de in lit.*
* *Iuran.* vbi *teſtatur* de com. opi. *Grauat. ad*
8 *veſte. in pract. lib.* 7. *c.* 1. *ſub n.* 21. † Dũmodo cõtumacia fuerit à parte accuſata *Aſfli. dec.* 167. *n* 4. *&* 161. *Vrſill. in addit n* 6. *Carocc. d. dec.* 19. *n.* 26. *Marã. in prax. p. iv.* 3. *ſextæ par. prin n* 23. *Cornazzã. dec. luc. cõſ.* 43 *n.* 2. *Greuius ad Gail. obſer.* 19. *cõſider.* 1. *n.* 4. benè *Gambar. de offi. & poteſt. legat. lib.* 8. *tit. de Proteſt. leg. in Iudicialibus nu.* 44.
9 Sic † è contra per ipſius rei comparitionẽ, præceptum reſoluitur in vim ſimplicis citationis *Bar. in l.* 1. *C. de execut. rei iud.*
* *Bal. in l.* 2. *C de Epiſc. Audiẽ.* DD. cõmuniter *in d. l. de pupillo §. meminiſſe* vbi in ſpecie. *Alex. n.* 5. *& ſeqq. & Iaſ. n.* 8. *ff. de oper. non nunc. idem Iaſ. in d l. nec quicquã §. vbi decretum n.* 6. *de offi. proconſ. & lega.* vbi te-
** ſtatur de mag. com. opin. *Plot in d §.* 3. *n.* 34. cum alijs congeſtis per *Gabr. tit. de citat. concl.* 1. *n.* 375 & latius *per Carocc. d. dec.* 19. *n.* 14. *& ſeq. & per Choler. de proceſ. execut. par.* 1. *cap.* 2. *n.* 237. *& ſeq.*
10 Quod † quidem etiam in terminis noſtris nempe in præcepto noui operis nunciationis ſibi locum vendicare credebatur, nam & illam reſolui in vim ſimplicis citationis, latè defendit *Grammaticus in conſilio ciuili* 73. Quam opinionem tenet, & iuxta illam pluries iudicaſſe dicit quamuis contrarium fateatur communem *Viui. opin.* 229. *par.* 1. eandem etiam firmat, & magis æquam dicit. *Borgni. dec.* 23. *n.* 9. *par.* 2. vbi alios adducit, veriorem & æquiorem profitetur *Carocc. d. dec.* 19. *n.* 22. *Alex. Raudenſ. in tract. de Analogis cap.* 7. *n.* 13. *Vuerſembec. conſ.* 34. *num.* 61. *Greuius ad Gaill. d. obſer.* 19. *conſider.* 2. *nu.* 5 *lib.* 1. & hanc etiam opinionem in effectu tenet, & putat veriorem *Alex. in d. § meminiſſe nu.* 7. *&* 8.
11 Et † in omnem caſum, ſaltem cautio

per

per Carabettum oblata de demoliendo in caſu ſuccumbentiæ, videbatur ponere rem in tuto, vt præceptum eſſet reuocandum & d. Carabettus in opere perſenerare poſſet *l. prætor §. deinde, & l. de pupillo §. is eni d. ff. de oper. nou. nunc.*

12 Præſertim † quia iam ipſe preparauerat cementa, & ſic mora afferebat ei præiudicium iuxta *decis. Theſaur. 24.*

13 In † contrariam tamen iui ſententiam; nempe d. præceptum per comparitionem minimè fuiſſe in ſimplicem citationem reſolutum; ſed nec quidem reuocari debuiſſe etiam oblata fideiuſſione de demoliendo in caſu ſuccumbentiæ; ex quo prędicti hæredes erant parati docere de eorum intereſſe tex. eſt clariſſimus *in l. 1. C. de nou oper nunc.* vbi *Iuſtinianus Imperator* limitans, vel corrigens ius *Pandectarum*; ſtatuit vt ſi nunciator paratus ſit de iure ſuo docere, audiri debeat, & de cauſa cognoſci, & intra tres menſes terminari; quod ſi infra dictum tempus expediri nequeat, eo elapſo admittatur edificator ad d. fideiuſſionem de demoliendo:

14 quæ † lex canonizata fuit in *c. fin extr eod. tit de oper. nou. nunc.* quod cum ſit Canon. *Gregorij noni* S. Pontificis, idemque contineat, quod d. lex. *Iuſtiniani*; nimis ſanè immodeſtè *Theſaur. in dec. 204. n 3.* auſus fuit dicere, Canoniſtas iuxta ſolitos errores ita ſtatuiſſe.

15 Et † quod ſit expectandum per d. d. tres menſes etiam oblata per nunciatum fideiuſsione, quando nuncians eſt paratus docere de ſuo intereſſe, tradunt poſt *Guid. de Suza*, & antiquiores *Bar in l. prætor ait §. ſi quis paratus ante num. 1. ff. de oper. nou. nunc.* & ibi *Imol ad fin. nu. 14. Iaſ. in l. 1.*
* *ſub n. 19.* vbi teſtatur de com. opin. & ibi latè *Ruin. nu. 54. & ſeq. & Hermanot. Dec.*
* *nu. 23. & ſeq. Plotus de cōmu. atteſtans in l. ſi quando n. 119. ad med. C. vnde vi Pract. Papien. in form libell. nou. oper. nunc. §. antea quam ad fin. ſub nu. 3. Saly. in l. 1. ad fin. ver. aut ille ſatiſdationem nu. 3. & ibi Aloy. de Leo. ſub nu. 6. C. de oper nou nunc. Azo. in Sum. C. de ediſ. priua in fin. ſub nu. 8 glo. in d. c. vlt. in ver. non obſtante in fin. & ibi Io. Andr. in princ. Hoſtien. ad med. Card. ad fin Butr. ante med. ver ſed contrarium Abb in fine extr. de oper. nou. nunc. Anchar. in c. ſignificantibus nu. 5. notab. 5. eod. tit.*

Et ita practicari, & obſeruari teſtatur magnus practicus *Paul. Caſtren. in d. l. de pupillo § ſi quis riuos ad fin. nu. 5. de oper. nou. nunc. Papien. d. nu. 3. ver. circa præmiſſa Gaill. obſer. 16. nu. 17. lib. 1. Ruin. Iun. conſ. 70. nu. 15. lib. 1. Iaffred. decis 496. Gratian.* videndus latè, & pulcrè *tom 2. diſcept forenſ cap 384 per totum*, & ita fuiſse iudicatum teſtatur *Gaill. vbi ſupra. Rebuff. in tract. de mater. poſſeſſor. tom. 3. art. 3. glo. 2 nu. 21. quem refert Theſa. filius in addi. ad d. decis. 264. ſui patris. Puteus decis. 129. lib. 2. Creſcen. decis. 1 de oper nou. nunc. & Rot. in Bormien. Molendini 23 Ianuarij 1618. coram Eminentiſſimo Cardinali Veroſpio.*

16 Ratio † autem huius axiomatis (vltra allatam à *Gratian. d. cap. 384. nu. 9.*) colligitur ex verbis Imperatoris in dicta *l. 1. C. de oper. nou. nunc.* vbi inquit *ſic enim & opera non per inanes denunciationes prohibebuntur, & rectè denunciantibus conſuletur.* Hac igitur ratione vtrique parti melius conſultum arbitratur *Imperator*; quam ſi ſtatim oblata fideiuſſione poſset denunciatus continuare opus, quin etiam ipſi denunciato magis expedit expectare per tam breue tempus, quam periculo, & ſumptibus demolitionis ſubiacere; vt conſiderauit *Io. Andr. in dicto cap. fin. in prin & ibi Butr.*

Et quamuis hæc ratio, ſeu æquitas in falſa viſa fuerit *Theſauro d. decis. 204. ſub num. 3.* eo quia à *Canoniſtis* afferatur, ea tamen optima eſt; cum lex proſpicere debeat ne partes inanibus ſumptibus ſe ſe vexent.

Vltra quod continuatio operis antequam de iuribus partium cognoſcatur, poſset illas facilè ad rixas, & arma concitare; ſæpe etiam nuncians opus nouum pati poſset damnum, aut ſaltem magnum incommodum, puta ſi paries communis non valens pondus ſufferre corrueret, vel debilitaretur, eſto enim ſumptibus ædificantis reaptanda eſset, irreparabilis tamen eſset interim incommoditas, ſed & alia conſiderari poſsunt, quæ experientia rerum magiſtra induxit *Iuſtinianum, & Sum. Pont.* ad recedendum à iure, *digeſtorum.*

17 Et † conuerſo ratio, pro contraria parte à *Theſau. d. decis. 204. num. 5.* allata nempè damnum nunciato ex trium menſium dilatione reſultans; præſertim ſi cæmenta conduxerat, parum vrget. Nam præterquam quod iſtud eſt longè minus damnum, quam demolitio, & cætera ſuperius conſiderata; non poteſt nunciatus conqueri; quia & in hoc ſibi conſultum eſt, vt nuncians in caſu ſuccumbentiæ teneatur ad damna, & intereſse etiam per actionem de dolo, vt poſt *Iac. de Aren. docet Bar. in l. 1. in prin. num. 26. ff. de oper. nou. nunc.*

18 Quo † ſtante dicendum eſt iſtud eſſe damnum intrinſecum, ex quo decurrit ob retardatum proceſſum, & ſic ſi fuerit proteſtatum, & petitũ, refici debet cũ expẽſis litis, quamuis damna extrinſeca nõ debeãtur iuxta diſtinctionẽ, quam magiſtraliter ponit cum ſuis exemplis *Theſaur. in deciſ. 67. per totam*, & ſignanter *ſub nu 4. in ver. ex quibus, & ſub num. 5. ver. contrarium ibi nec retardat proceſſum*.

19 Hæc † autem adeo ſunt inconcuſſa, vt etiam in opere pio, & ſic in Eccleſia ædificanda procedant: nam, & iſto caſu facta noui operis nunciatione, expectandũ eſt, per tres menſes; non enim in præiudiciũ alterius Eccleſia conſtrui poteſt *c. 1. extr. de oper. nou. nunc.* & ita deciſum fuiſſe tradit *Creſcen. in deciſ. 1. eod. tit.* vbi notabiliter ſubdit, hoc in caſu tranſactis tribus menſibus, vltra cautionem de demoliendo ab ædificante dandam, licentiam ædificandi eſſe concedendam cum decreto, vt lite durante, non cenſeatur Eccleſia, id eſt pro tali non habeatur, cum rei ſacræ demolitio permittenda non videatur.

20 Tranſactis autem tribus menſibus in quocunque ſiue ſacro, ſiue profano ædificio non impeditur ædificans dictam cautionem præbens, etiam ſi nuncians ſe offerat incontinenti docere de non iure ipſius ædificantis. *Azor. in Summ. C. de ædif priu. in fin ſub num. 9. Gail. obſeru. 16. num. 17. libro primo, Soce iun. in lege prima num 248. ff. de oper. nou. nunc. Lancellot. de attent poſt inhib. cap. 20. limit. 2. num. 14. Gratian. d. cap. 384. num. 14. Carroc. dicta deciſione 19. numero 24. Creſcent. deciſione vnica de oper. nou. nunc.* vbi dicit ita in vna *Ariminenſi.* fuiſſe deciſum.

A R G V M E N T V M.

Paries quando dicatur inter vicinos cõmunis, & quando proprius vnius, & quando diuiſorius, vel ad fabricandum deſtinatus.

Vicinus, an, & quando eleuare poſſit communem parietem officiendo luminibus vicini.

Peritorum relationi, an, & quando ſit ſtandum, & plurima de tertij periti electione in caſu diſcordiæ.

S V M M A R I V M.

1 *Trabes penetrantes vltra dimidium muri indicant illum eſſe communem.*

2 *Paries in vna parte communis, in alia quoque parte dicitur communis.* Contra Grammaticum in conſ. 164. num. 9.

3 *Paries, an ſit communis peritorum relationi defertur.*

4 *Peritis in arte ſtandum eſt.*

5 *Etiam de credulitate deponentibus.*

6 *Paries inferior ſi eſt communis, idem iudicandum de ſuperiori.*

7 *Paries in dubio præſumitur communis.*

8 *Sed pro diuiſo.*

9 *Paries, an, & quando dicatur communis, & an pro diuiſo, vel indiuiſo:* remiſſiuè.

10 *Diligentia à Iudice adhibenda ante quam ad locum differentiæ accedat.*

11 *Re communi poteſt quis ad vſum deſtinatã vti iure communionis, etiam inuito ſocio.*

12 *Et etiam ſine mercede ſi vſus ſit indiuiduus.*

13 *Etiam ſi ſocij luminibus efficiat.*

Contrarium eſt verius, licet vtraque ſententia ſit communis num. 18. *Concilia* num. 28. *Præſertim* ſi damnum vicini eſſet graue num. 24.

14 *Aedificare, an. & quando in alieno quis valeat quando ſibi multum prodeſt, & prohibenti parum obeſt.*

15 *Peritis diſcordantibus deueniendum eſt ad tertij electionem.*

Intellige ſi iudex velit; nam eſt arbitrarium num. 39.

16 *Tertij periti relationi ſtandum eſt etiam ſi ab ambobus alijs diſcordet.*

Contrariũ verius nã tũc nulli ſtatur n. 38.

17 *Peritorum relationes tranſeunt in iudicatũ.*

Contrarium verius num. 40.

Etiam ſi à partibus communiter fuerint electi num. 41.

18 *Probibentis conditio quando ſit potior.* & num. 22. & 23. & 31.

19 *Vbi concurrunt duæ virtutes paris potentiæ, tantum iuris habet vna ad reſiſtendum, quantum altera ad obtinendum.*

20 *Altare vnum non eſt diſcooperiendum, vt cooperiatur alterum.*

21 *Lucrari dicitur ſuam explens voluntatem, è contra qui aliquid facere cogitur dicitur damnum pati.*

22 *In dubio iuris potior eſt conditio probibentis.*

23 *Idem in dubio facti.*

24 *Vicinus cum graue damno vicini, re communi vti non poteſt.*

25 *Damnum vicini ex alterius vicini ædificio quando ſit graue, remittitur Iudicis arbitrio.*

26 *Vicinus, vel ſocius non poteſt mutare ſtatum rei inuito ſocio.*

27 *Etiam ſi ad meliorem ſtatũ illam reduceret.*

28 *Paries communis vbi antiquitus fuit eleuatus, poteſt vicinus extollere domum depreſſam vſque ad eiuſdẽ parietis culmen*

29 *Socius, vel vicinus non poteſt inuito ſocio vti re ad vſum non deſtinatum.*

30 *Paries deſtinatus pro clauſura non dicitur*

 deſti-

deſtinatus ad fabricandum, nec ad talem vſum poteſt conuerti.

31 *Paries in dubio non præſumitur ad fabricandum deſtinatus.*

32 *Peritorum relationi ſtatur ſi à Iudice ſit confirmata, alias ſecus.*

33 *Et modo fuerint à partibus ſpontè electi, ſecus ſi ex neceſſitate.*

34 *Electio periti ſpontè facta, dicitur quoddam compromiſſum in arbitratorem factum, & quædam tranſactio.*

35 *Peritorum relationi ſtandum eſt ſi à partibus ea fuit approbata.*

36 *Vel ſi partes promiſerunt eorum ſtare relationi.*

37 *Fallit ſi pars à parte decepta fuit, vel ſi retulerunt contra minores.*

38 *Tertiò perito, cum ambobus diſcordantibus quid agendum.*

39 *Iudici arbitrarium eſt, an quarti periti electio facienda veniat.*

40 *Peritorum relatio non tranſit in iudicatum.*

41 *Peritorum relatio etiam à partibus electorum, vſque ad triginta annos reuideri poteſt.*

42 *Sententia ad peritorum relationem lata, an tranſitum faciat in rem iudicatam.*

43 *Tertius peritus eligi debet à partibus Iudice interueniente tanquam compulſore, non tanquam electore.*

44 *Tertius quãdo, & à quibus eligi debeat duobus arbitris diſcordantibus, & quid de arbitratoribus; & quid de peritis: & refellitur* Carocc. decil. 50.

45 *Periti debent pro forma iurare de fideliter, & legaliter aſſumando.*

46 *Nec in relatione requiritur aliud iuramentum.*

47 *Relatio periti facta abſque partis citatione eſt nulla.*

48 *Peritus debet referre de eo, quod eſt facti, non autem de eo, quod eſt iuris.*

49 *Relatio periti facta ex falſa cauſa dicitur erronea, & retractanda.*

DECISIO LIV.

IN eadem cauſa ſtructo proceſſu, & facta relatione à duobus peritis hincinde electis ipſiſq; diſcordãtibus: habita etiam relatione tertij periti à Vicario anteceſſore electi, ac deinde per me viſitato loco differentiæ. Dubitaui, an præceptum ad inſtantiam hæredum Iulij Cæſaris de Iannis aduerſus D. Capitaneum Iacobum Carabettũ emanatum de non eleuando parietem, de quo in præcedenti deciſione eſſet confirmandum, vel reuocãdum. Et ante omnia pro terminorum intelligentia, aduertendum duxi eundem parietem non eſſe priuatum dd. hæredum (vt ipſi prætendebãt) ſed communem inter ipſos & Carabettũ.

1 Tum † quia ab vtraque parte apparẽt immiſſæ trabes vltra dimidium muri penetrantes, quod indicat parietem eſſe cõmunem, & quidem proindiuiſo *l. in commũni pariete. ff. De damno infect. cum ſimilibus glo in l. ſi ædes communes circa fin. com diuidun. Bar in l. inter quos ff. de damn. infect. Capoll. in tract. de ſeru. vrb. præd. c. 40. num 11. & 13. Paris. conſ. 116. nu. 9. vol. 4. Boer. conſ. 9. n. 6. Surd. conſ. 126. nu. 9. vol 1. Paul de Caſtr. in conſ. 334. ſub n. 32. par. 2.* Tametſi ex latere Carabetti vnica duntaxat cernatur trabis à parte domus interna, non verò in alia verſus plateã, in qua modo ædificare prætendebat

2 † quicquid in his terminis ſecus ſenſerit *Gramat. in conſ. ciuil. 164. n. 9.* aſſerens non eſſe inductam communionem in toto pariete; ſed duntaxat ea in parte, in qua adſunt ſigna, cuius opinio à *Scribentibus* non recipitur; concludentibus, quod ſi paries in vna parte eſt communis, in alia quoque parte ſit talis; quia vnus, & idem murus eſt, & propterea non debet diuerſo iure cenſeri *Cæpol. de ſeru. vrb præd. d. c. 40. ſub nu. 19. ver. ſed vbi iudicaretur Socci. conſ. 44. ſub n. 2. circa fi. vol. 4. Rain. conſ. 55. nu. 1. vol. 4. Hier. Gabr. conſ. 149. nu. 1. lib. 1. Surd. conſ. 125. n. 12. & nu. 31. lib. 1.* vbi ait, opinionẽ *Grammatici* eſſe erroneam, & ſolitariã, & *Cæpollam* ab eo citatum non dicere id, ad quod allegatur, & hanc etiam ſententiam amplectitur *Gratian. diſcept. forens, cap. 263. num. 3.*

3 Tum † etiam ex peritorum relatione quos ad cognoſcendum, an murus ſit cõis adhibendos eſſe docent. *Bald. in conſ. 233. vol. 1. Cæpoll. de ſer. vrb præd c. 40. num. 14. Bero. conſ. 132. n. 2. vol. 3. Boer. conſ. 5. nu. 7. Gram. conſ. 164. ſub num. 4. in fin. Burſatt. conſ. 57. num. 22. vol. primo.*

4 Quibus † peritis in hoc credendum eſt, cum de artis ſuæ ſcientia deponant *l. ſeptimo menſe ff. de ſtat. hom. l. 1. ff. de ventr. inſpic. l Cicero ff. de pen e fraternitatis de frigid. & malef Bald. & Barbat. in c. ſuper literis in princ. de reſcript poſt. Imol. conſ. 17. in fine Rota deciſ. 353. nu. 2. par. 2. in recent Surd. deciſ. 83. num. 10. Dec. conſ. 244. nu. 5. Boer. deciſ. 227. n. 21. Greg. XV. deciſ. 125. nu. 9. Et in terminis noſtris idem Surd. conſ. 125. num. 16. vol. 1. Burſatt. d. conſ. 57. num. 22. Eugen. conſ. 47. num. 27.*

5 Etiam † ſi deponant per verbũ credit

l. 1. ff.

*l.1.ff.de Ventr.inſpicien. l.hac edictali §. il-
lud de ſecun. nupt.*

Tum,& tertio,quia cum pro parte dd.
hæredũ non negetur murũ inferiorẽ ver-
ſus terrã, qui eſt vetuſtior eſſe cõmunem:
idẽ dicendum eſt etiã de muro recẽtiori,
6 & ſuperiori,† qñ.n.antiquus murus cõis
eſt, etiã ſuperædificatus effectus fuit cõis.
*Bar.& Ang.in l.quidam hyberus ff. de ſeru.
vrb præd. Capoll.in trac.de ſer. vrb.præd.c.
40.n.18.ver.aut murus.& nu.20.& 29.&
in conſ.ciuil.35.n.7.& ſeq.Honded.conſ.80
n.24.vol.1.Surd.conſ.126 n.24.lib.1. & in
dec.168.n.4.latè Vegius cõſ.53.n.36.et ſeqq.*
7 Quin †etiam vbi hæc omnia deficerẽt,
adhuc in dubio iſte paries inter vtranque
domũ exiſtens de iure præſumeretur cõis
non docto de contrario *l.arbor ff. com.di-
uid.Socci.ſen.conſ.44.n. 2.ver.poſtrema lib.
4.Corn.conſ.213.col.1.ver.prout lib.4.Rim.
ſen.conſ.397.n.12.lib.2. Honded.conſ.80.n.
19.lib.1.*benè *Surd.conſ.125.n.6.*vbi quod
talis paries dicitur communis ratione na
turali,vt inquit tex.*in l parietem ff. de ſeru.
vrb.præd.* In hoc tamen non facio funda-
8 mentum:† quia in dubio præſumitur qui-
dem cõis; ſed pro diuiſo,vt per *Corn. in
conſ. 90. vol.2.* & admittit *Hycron Gabr.
9 conſ.149.n.3.vol.1.*†Et generaliter quan-
do paries dicatur cõis, & quando pro di-
uiſo,vel indiuiſo recurre ad *Capol d.c.40.
Gabr.Honded.& Surd.vbi ſup.Theſa.decis.
23.et Maſcar.de prob.10.concl.1134. lib.3.*
& de eodem articulo tractant *ſcribentes
in l.Sabinus ff.commun.diuid.in l. in cõmu-
nis parietis, & in l.damni §. cum parietem,
10 & in l.qui conclaue ff. de damn. infect.* †Et
conſulo tibi iuſte, & diligens Iudex, vt il-
los videas,antequam in ſimilibus caſibus
ad locum differẽtiæ accedas, vt perſpica-
cius iura partiũ diſcernere, peritos inter-
rogare, tuamq; ſententiã formare valeas.

Hoc igitur ſuppoſito, & attento etiam
quod murus prædictus non ſit ſimpliciter
diuiſorius;ſed ad vſum fabricæ ordinatus,
vt apparet ex tectunculo dd.hæredum, &
ex tecto,quod erat illi appodiatũ etiã à la-
tere Carabetti, qđ ad præſens occaſione
fabricæ demolitum fuit, dicendũ videba-
tur Carabetto licere illum eleuare, & te-
ctum, qđ prius erat depreſſum erigere.
11 Quia regula *l.Sabinus 28.ff. com. diui l.
cum concordantibus,*quæ habet non licere
ſocio ædificare in re communi, procedit
quoties quis intendit vti re communi ad
vſum non deſtinatum; at vbi vult vti ad
vſum deſtinatum, & facit iure cõionis,&
prætendit ſuper ædificatũ effici cõmune;
vtique licitum illi eſt ædificare inuito ſo-
cio *l ſi ædes ff.com diuid.l.cum duobus §. ite
mala ff.pro ſocio l hoc quod dictum §.ſi ex
tribus ff.de ſeru vrb.præd.gloſ.& DD.in d.
l.Sabinus Gloſ.& Dyn.in c. in re commun.
de reg.iur.in ſexto,Felyn.in cap. cum omnes
num.17.& ibi Dec.extra de conſtit Iaſ in l.
iuris gentium §.fin.nu.6 ff de pact.*& latius
*in conſ.98 nu.1.2 & 3.& per totum vol.1.
Theſau.decis.41.n.1.*vbi quod ita vidit ſæ-
piſſimè in Senatu practicari *Bevous q.26.
Veg.conſ.53.n.28 & 32.Capol in tract. de
ſeru. vrb. præd. c.40.ſub n.19. & 20.Mar-
ſil ſing.153.*cũ alijs allegatis per *Rim.cõſ.
401.& 402.lib.3.Burſat. conſ.57. nu.2.&
conſ.58. n.1. lib.1.Surd.conſ.233.n.1.lib.2
Honded.conſ.80. lib.1.Felic. in trac. de So-
ciet.c.28.n.21 Hier. Gabr.cõſ.149.n.4. vol.
1.Menoch.conſ.87.n.73 Ripa conſ. 90. n.6.
Surd conſ.43 nu.15 & ibi nu.17.& ſeq.*in-
fert ad ſyluam ceduam, & ad agrum ſe-
minari ſolitum,& iterum *conſ.126.nu.22.
vol.1.Veg.conſ.53. n.29.* qui pariter infert
ad ſyluam ceduam. *Corn conſ.186. n.10.
12 & ſeqq.lib.1.*† vbi etiam ait ſocium inuito
ſocio poſſe vti re communi ad vſum de-
ſtinatum etiam ſine mercede,cum ſit vſus
indiuidui *Dec. in c. cum omnes in 1. lectur.
ſub n 5.ver.iſta regula de Conſtit* & dicam
latè infra *deciſ.54. num.20 & ſeqq.*
13 Etiam † ſi vicini feneſtræ claudatur,vel
obſcurentur, vt in caſu noſtro *Dynus in
reg.in re communi nu.3.de Reg iur.in ſexto,
Iaſ in l.ſerui electione §. labeo nu. 16.cum
ſeq.de lega primò,*& latius *in conſ.98.nu 3.
& per totum lib.1.Marſil ſing.369. mille
hominum Capoll. tract. de ſeru. vrb. præd.
cap. 62. tit. de feneſtra ſub. num. 5. Pariſ.
conſ.62.lib.1. Rimin.conſ.402, num.2. lib.
3. Neuizan. conſil. 65. in fine Bero q.26.
num.3 Burſatt.conſ.111. num 1. libro pri-
mo,Theſa.*qui alios cumulat *deciſ.23.n.5.
& deciſ. 41. numero ſecundo, & deciſ. 65.
Felic.in tract. de Societat. cap.28. num.22.
& 24. Dec in dict.cap.cum omnes in prima
lectu. ſub numero quinto,verſ.iſta regula
de Conſtitut.*vbi quod quando quis vtitur
re communi ad vſum deſtinatũ non inſpi-
citur,quod euenire poteſt.*Veg. conſil. 53.
numero 30. & ſequentibus.*

Quod quidem eo magis procedere vi-
debatur, quo vt aiebat tertius peritus
dictum ædificium valde prodeſt Carabet-
14 to,parum dd. hæredibus obeſt,† quando
enim ædificium facienti prodeſt, & alte-
ri nihil obeſt, etiam cum eius modica in-
commoditate non ſolum in re communi,
ſed & in alieno licet ædificare *lege ſecun-
da, §. item Varus.vbi Doctores ff.de aqua
pluuia. arcen. Decius* ad multa inferens in
*conſ.244.ſub numero quarto, verſ.3. in
principio Maccabrun.conſ.49 n.59. Surd.*

ſcribens in terminis noſtris, nempè in mu-
ro, qui diuidebat curticellam prohibentiũ
ædificium in eius *deciſ.* 168 *nu.* 8. *Gratian.*
diſcept forens. tom. 3. *c.* 541. *nu* 8. *&* 9. quod
tamen intellige, vt dixi infra *deciſ.* 57. *in fi.*

15 Accedebat relatio tertij periti (cuius
electio prioribus diſcordantibus ſemper
fieri debet *l. item ſi vnus penul.* §. *ff. de recep.*
arb. cap. innotuit eod. tit. & vtrobiq; DD. &
hæc eſt firma, & obſeruata cõcluſio inquit
Rot. in deciſ. 612. *n* 1 *par.* 1. *in recent.*) re-
ferentis licere Carabetto extollere dictũ
16 parietem communẽ, † cuius relationi ſtã-
dum eſſe etiam ſi ab alijs duobus electis
diſcordet tradunt *gloſ. in l. item ſi vnus* §.
principalem in verbo auctoritati in fin. & ibi
Bald. in prin. ff. de Arbi. ſpecul. in tit. de Arbi.
§. *ſequitur nu.* 19. *ver. ſed nunquid ſtabitur*
Socci. conſ. 54. *col.* 2. *verſ. tertius, & vltimus*
lib. 1. *Io Garz. in tract. de expenſ. & melio-*
ramen. cap. 24. *in prin. Rota in Romana Sal-*
uiani interdicti 10 *Ian.* 1611. *coram Vbaldo*
impreſſ. in calce. tract. Statil. Pacif. de Salu.
interd. deciſ. 25. *num.* 3. *& rurſus deciſ.* 354.
num. 1, *Seraph. deciſ.* 1494. *num.* 1.

17 Quin † etiam ex lapſu plurimorũ men-
ſium prætendebatur relationem dicti ter-
tij periti tranſiſſe in iudicatum ne ſem-
per rerum euenctus incertus remaneat
ad tradita per *Pinell. de reſcin. vend. par.* 3
cap. vlt. num. 6. *verſ. ſed ego, & Theſa. deciſ.*
25. *num.* 33.

His tamen minimè attẽtis ad fauorem
dd. hæredum cedulã ſubſcripſi nempe Ca-
rabetto non licere altius eleuare præfatũ
parietem, ſibi cum illis communem quo-
rum luminibus noua fabrica officiebat,
præceptumq; confirmandum eſſe cenſui,
** Et mouebar primo, quia verior crebiorq;
eſt ſententia Socium ita demum, inuito
Socio re communi vti poſſe ſi illi non
18 noceat: † nam ſi opus vni prodeſt, alteri
obeſt; proculdubio potior eſt conditio
prohibentis text. ad literam *in d. l. Sabinus*
ff. de damn. infect. l. qui luminibus ff. de ſeru.
vrb. præd. & benè facit *l. ſed ſi inter* §. *ſed in*
area, eod. tit. cum ſimilibus tradunt *DD. in l.*
in re communi eod. tit. vbi Caſtren n. 3. *&* 4.
ait non poſſe ſocium ſuper communi pa-
riete ædificare quando toti ſocietati non
expedit, quem refert, & ſequitur *Berous*
conſ. 131. *n* 11. *vol.* 3. *Angel. in l. quidã Ibe-*
rus col. 2. *verſ. ſi. mater ff. de ſeru. vrb. præd.*
vbi ait poſſe ſocium inuito ſocio immitte-
re noua tigna in cõi pariete, duobus tamẽ
concurrentibus, alterũ vt ſit aptus, & de-
ſtinatus ferendo oneri. Alterum verò, vt
per d. immiſſionem non officiatur vicino,
idem tradit ibi *Florian.* quos refert, & ſe-
quitur *Capolis in trac. ſeru. vrb. præd. cap.*
40. *nu.* 20. vbi ait, hanc eſſe veritatem, &
ita ſeruari in in practica *Rim ſen. conſ.* 71.
ſub nu. 10. *verſ. his tamen vol.* 1. *Corn. conſ.*
78. *lib.* 4. *Boer. conſ.* 5. *nu.* 26. vbi quod iſtá
eſt veritas. *Bero.* ſibi contrarius *conſ.* 132.
ſub num. 8. *vol.* 3. vbi ad hoc citat *Bart. &*
Imol. in d. l. quidam Iberus Burſatt. alios
referens *conſ.* 57 *n* 13. *& conſ.* 58. *num.* 26.
vol. 1. *Surdus conſ.* 126. *nu.* 20. *vol.* 1. vbi qđ
iſta eſt veritas, latius, & melius *in conſ.*
223. *lib.* 2. *per totum*, vbi omnia fundamen-
ta per *Iaſonem* ex aduerſo adducta refel-
lit. *Magon. deciſ. florent.* 46. *ſub n.* 9. Nec iu-
ra pro contraria ſentẽtia adducta vllate-
nus probant ſocium vti poſſe re commu-
ni ad vſum deſtinatum cum damno ſocij:
immò re vera in hac materia iura loquun-
tur negatiuè, vt patet ex mox adductis, &
fatetur *Veg. d. conſ.* 53. *ſub num.* 19. *ver. &*
verè loquendo.

19 Suadetur etiam ratione, † quia quoties
concurrunt duæ virtutes paris potentiæ,
tantum iuris habet vna ad reſiſtendum,
quantum altera ad obtinendum, *vt not.*
Bald in d. l. Sabinus in ſummar. ff. co. diuid.

20 Facit † trita regula, Non eſſe diſcoope-
riendũ vnũ altare, vt cooperiatur alterũ.

Nec prætermittendũ eſt Carabettũ ædi-
ficare intendentem tractare de lucro ca-
ptando, nẽpe de augẽdo domo, illiusq; va-
lore, & cõmoditate: prædictos verò hære-
des prohibentes, tractare de dãno vitãdo,
& ſic ne illorũ domus obſcuretur, quod rur-
ſus ex alio capite perſpicuũ redditur quia
21 quemadmodũ, † qui ſuã explet voluntatẽ
dr̃ lucrari *glo. in l. ſi ff. de Vſufr. glo. in l. pen.*
ff. de cõd. cauſ. dat. Tiraq de vtroq; retrac. in
præfa. n. 28. *Couar in reg. peccatũ par* 2. §. 1
n. 1 *Becc. conſ.* 20. *nu.* 17. *Neuizan. conſ.* 74.
Surd. conſ. 440 *n.* 3. *lib.* 3. Ita damnum pati
dr̃, qui inuitus aliquid facere, vel pati co-
gitur *Surd. conſ.* 387. *n.* 12. *vol.* 3. *Felicius in*
trac. de ſociet. c. 27. *nu.* 28. *& c.* 28. *num.* 55.

22 Vlterius † cum vtraque opinio ſit cõis
* & ſic res in iure dubia videatur, ea vtique
tenẽda eſt, quæ fauet hæredibus prohibẽ-
tibus, vt probat text. expreſſus *in d. l. Sa-*
binus ff. pro ſocio in illis verbis. *In re commu-*
ni potiorem eſſe cauſam prohibẽtis conſtat, &
23 *in c. in re cõi de regul. iur. in* 6. † Et quidem
non modo in dubio iuris, ſed etiã in dubio
facti, & ſic ſi dubitaretur, an opus damnũ
afferret vicino, adhuc prohiberi per dictã
regulã in pari cauſa potiorem eſſe condi-
tionem prohibentis tradit *Hyer. Gabr. in*
conſ. 150 *n.* 3. *vol.* 1. citat *d. l. Sabinus, & l.*
fiſtulam, et ibi Florian. ff. de ſeru. vrb. præd.

24 Sed † & vbi damnum, quod vicino in-
fertur eſt graue, etiam contrariæ ſenten-
tiæ aſſentiũtur *Theſau in deciſ.* 41. *ſub n.* 2,
in fin.

in fin. fatetur quem ab opere prohiberi poſſe; qui ad hoc citat *Bart. Ang. Flor.* & *alios* & ait ita loqui *Bero. d. q. 26. n. 3. & 6.*

25 Quando † autem dicatur damnum graue, Iudicis arbitrio remittitur vt per *Frãc. Marc. in puncto deciſ.* 498. *num.* 29.

Porrò damnũ, quod ex hac ædificatione reſultaſſet dd. hæredibus, mihi graue fuit viſũ; quia inde offuſcabatur coquina, & alia cellula ſupra ſcalas, & in inferiori parte cella vinaria: vnde cum domuncula ſit ſatis parua, nõ ſine graui incommodo potuiſſet habitari: vice verſa Capitaneus Carabettus non indigebat pro vſu proprio manſione, quam augere prætendebat: tum quia eius Domus, de qua agitur eſt mediocriter ampla; tum etiã quia illam non inhabitat, ſed locat, ex quibus ſine dubio boni Iudicis arbitrium ad dd. hæredum fauorem inclinare debebar.

26 Secundò, † mouebar quia etiam ſi admitteremus ſocium poſſe re communi cũ damno ſocij ad vſum deſtinatum vti, id tñ ita demũ procederet, ſi formam, ſtatumq; rei, non alteraret, quoniã ſtatum omninò ſeruare debet. tex. eſt clariſſimus, & ineuitabilis in *l. qui luminibus* 10. *ff. de ſeru. vrb. præd. qui luminibus vicinorũ, aliudue quid facere contra commodum eorum velet, ſciat ſe formam, & ſtatum antiquorum ædificiorũ cuſtodire debere.* Et tradit *Paul. de Caſt. in conſ. 334. ſub num. 2. circa fin. par.* 2. vbi ait, ſocium nõ poſſe eleuare parietem cõmunem, quoniam ad hoc nõ fuit inuectus cum tanto tempore ſteterit in eo ſtatu, in quo propterea dimitti debet, & citat *d. l. ſi luminibus, & l. ſi manifeſto in fin. idem tenet Alberic. in l. altius C. de ſeruit. & aqua. Bald. conſ. 233. lib. 1. Cepolla in trac. de ſeru. vrb. præd. c. 36. n. 10. & cap. 39. ſub n. 7. in 7. fallent.* vbi ſubdit eſſe valde notandum *Duen. in reg. 33. lim. 5. Berous. conſ. 155. n. 5. lib. 3. Surd. conſ. 57. n. 8. et conſ. 38. n. 26. vol.* 1. nouiſſimè *Cyriac. controuerſ. forens.* 28. *nu. 17. & admittunt etiam Theſa. deciſ. 41. num. 9. Felyn. de ſociet. cap. 27. num. 24. & ſeq. & Reg. d. conſ. 53. num.* 34.

Et ad hoc probandum quidam citant, etiã *l. 1. C. de ædif. priuat. & glo.* cõmuniter à *Canoniſtis* receptam in *cap. dilectiſſimis* 12. *q.* 1. ſed quia tam d. *lex*, quam d. *gloſ.* loquuntur de ædificijs non ædificandis vltra modum vſitatum, ideſt vltra altitudinem conſuetam; ideo fundo meam opinionem in *d. l. qui luminibus*, & in ſententia tot tantorumq; patrum. Et quamuis *Theſa.* ſibi contrarius *in deciſ. 24. ſub nu. 4. ver. ad ſecundum* dicat Doctores nihil validi allegare ad probandum non eſſe immutandum ſtatum, qñ quis vtitur re communi ad vſum deſtinatum, & *l. qui luminibus ff. de ſer. vrb. præd.* non militare in caſu, quò paries erat ad eleuandum diſtinctus, ſed locum habere in ſeruitute patientiæ aduerſarij præſcripta, vt ſentit ibi *gloſ.* ac propterea verſa vice intrare text. in *l. altius C. de ſeruit.* vt quilibet poſſit extollere domum ſuam etiam ſi per mille annos nunquam eam eleuaſſet.

Reſponderi tamen poteſt tex. in *d. l. qui luminibus* generaliter loqui, & magis cõmuniter à *DD.* ita interpretari, vt ſupra oſtenſum eſt, & imò ipſum *Theſa.* nihil validi allegare pro contraria opinione *quia tex. in l. altius* non loquitur de re communi, ſed de propria domo, & pariete; nec eſt dubium quin in terminis noſtris iura conſtituant differentiam inter parietem proprium, & parietem communẽ, vt patet ex *l. Sabinus ff. pro ſocio cum ſimilibus;* vnde non mirum ſi ipſe *Theſ.* vt dicebam mutauit ſententiã *in deciſ. 41. n. 9.* vbi *in fi.* addit huius controuerſiæ deciſionem Iudicis arbitrio relinqui *l. an in totum C. de ædifi. priuat.*

27 Quinimò adeo vera eſt huiuſmodi, cõis opinio, vt nec quidẽ ad meliorem formã reducendo poſſit quis mutare veterẽ ſtatum ædificij communis inuito ſocio *l. parietem*, vbi hoc notant *Mart. de Fan. Bal. & Angel. ff. de Seru. vrb. præd. Iaſ. in l. quominus nu. 109. ff. de fluminibus Natt. conſ. 215. nu. 7. vol. 1. Surd. conſ. 387. n. 11. vol.* 3. Qui enim veterem ædificij formã mutat, licet videatur meliorare: tñ dicitur deteriorare cũ inuito ſocio faciat *l. Vſufructuarius noui tectoriũ ff. de Vſuf. §. præterea Inſt. de actio Natt. et Sur. loc. cit. et Falie. in tract. de Societ. c. 27. nu. 27. & c. 28. n.* 55.

Qđ ſi vtramq; ſententiã cõciliare libet, potes priorẽ & contrariũ ſaluare vbi iam ab antiquo murus eſſet eleuatus: tunc. n. vtiq; põt vicinus eleuare domũ ſuã depreſſam, & ponere culmen eiuſdẽ Domus ſuæ æqualiter cũ culmerie domus vicini, vel etiã ſupra ſi idem paries iam eleuatus excedit, ex quo aliter non poſſet vti pariete cõi, & ille ſibi inutilis eſſet, vt docet *Capoll. in tract. de Seru. vrb. præd. c. 62. num.* 5. ſequitur *Surd. conſ. 223. nu. 15. vol.* 2. Vnde non põt hodie Carabettus in præiudicium dd. hæredum mutare d. formam, & eorum feneſtras offuſcare, eleuando parietem ipſum ſupra culmen antiquum.

Tertiò mouebar, quia re vera paries controuerſus videtur potius diuiſorius quam ad ſuſtinendum culmen iſtarum aliarum domorum deſtinatus; quia diuidit cortile dd. hæredũ à quadã manſione depreſſa Carabetti, quæ erat apotheca, &

vtraq; pars habet culmen domus ab alia parte, qui multum excedit d. murum. Et quamuis à latere Carabetti in d. pariete immiſſum fuerit tectum dictæ apothecæ, & à latere dd. hæredum tectunculum ad tegendas ſcalas ab aqua pluuiali; non tamen hinc dici poteſt d. parietem eſſe deſtinatum ad ſuſtinendum culmen, imò totum contrarium, nempe ad reparandã duntaxat apothecam depreſſam, & ſcha-
29 las prædictas: † vnde dum Carabettus intendit illum eleuare, & illi apodiare culmen domus, dicitur velle vti ad vſum non deſtinatum qđ nequaquam poteſt *d. l. Sabinus* cum ſua gloſa *ff com. diuid. Bart. in l. fiſtulam ff. de ſeru vrb. præd. Felyn. in c. ip. cum omnes. num. 22. de conſtit. Iaſ. d. conſ. 98 Corn. 78. num. 1. Burſatt. conſ. 112. nu. 21. & conſ. 58. num. 26. lib. 1. Caballin. de diuid. & indiuid par 3. num. 306. Theſa. deciſ 41. num. 13. Surd. conſ. 126. num. 4. vol. 1. latè Veg. conſ. 53. num. 25. & ſeqq.* & fatentur
* communiter. *DD.*

30 Paries † enim pro Clauſura deſtinatus non dicitur deſtinatus ad fabricandum; & ideò prohiberi poteſt à conſocio, ne alter ſocius fabricet *leg. ſi ædes ff. comm. diuid vt per Burſatt. cum relat. conſ. 57.* per totum, *& conſ. 58. numero ſecundo, vol. 1. Petr. de V bald. in tract. de duobus fratr. par. 8. num. 46. Boer. conſ. 5 Bero. conſ. 133. num. 8. lib. 3. Neuiz. conſ. 65. Port. Imol. conſ. 17. nu. 14. Felicius de Societ cap. 28. num. 27. Franc. Marc. deciſ. 498. num. 17. Magon. deciſ. Florent. 46 num. 6.*

31 Et ſufficit non clarè conſtare per euidentiam facti, nec per relationem peritorum murum huiuſmodi fuiſſe ad fabricãdum deſtinatum, nam in dubio id nõ præſumitur, ſed ſeruanda eſt facies, & conſiſtentia antiqua *l. cum in totum C. de ædi priuat. Bal conſ. 233. lib. 1. Burſatt. conſ. 57. num. 7. lib 1* & fatetur *Theſaur. d. deciſ. 41. num. 74.* & onus probandi d. murum fuiſſe deſtinatum ad fabricandum ſpectabat ad Carabettum ædificare volentem, quia ipſe in hoc eſt actor, & in pari cauſa melior eſt conditio prohibentis *d. l. Sabinus ff com. diuid. d cap. in re communi de reg. iur. in ſexto*, & in his terminis tenent *Bal. d. conſ. 233 & conſ. 165. lib. 1. Roman. conſ. 52. Caſtren. in l. in re communi ff. de ſeru. vrb præd Burſatt. d. conſ. 57 num. 4.* cum alijs quos refert, & ſequitur *Theſau. d. deciſ. 41. in fine.*

Hic autem in tantum id non fuit probatum, vt imò tertius peritus in cuius relatione ſe fundat Carabettus, dicat parietem eſſe diuiſorium Ibi *Il ſudetto Sign. Iacomo puole alzare per eſſere quella muraglia diuiſoria* (ratio inepta, vt dicam *infra ſub num. 48.*)

Et ex his ceſſant omninò ea, quæ ſuperius ad Carabetti fauorem deduxi præter vltimum, cui ſtatim ſatisfaciam.

Non refragatur igitur relatio tertij periti, quam dicebant ſequendam eſſe, quia
32 reſpondeo, id † ita demum procedere, ſi fuit à Iudice confirmata. & ita expreſsè declarat *Garzias loco citato ſup. nu. 16.* & etiam *Rota in Romana Saluiani* ibidem a me allata, vbi dicitur relationem peritorum, de qua ibi agebatur fuiſſe a *Rota* approbatam coram *Manzanedo*, vnde non mirum ſi erat exequenda. & ita etiã intelligitur textus *in l. 12. cui libertas, vbi Paul de Caſtr. nu 3. ff. de cond. & demonſtr. Bart in l. inſtar. num. 11. C. de iure fiſci. nu. 10. Neuizz conſ. 94. num. 18. Gregor. XV. deciſ. 536. num. 1.* ſecus tamen eſt ſi à Iudice nõ approbetur, vt eſt textus egregius, & (vt inquit, *Garz.* loco citato) in foro quotidianus, quem ignorare nemini licet in *l. inſtar. C. de iure fiſci lib.* 10 qui quidem Iudex non tenetur omninò ſequi relationem tertij periti, ſed poteſt illius periti relationi adhærere quam magis iuridicam arbitratur, & quæ melioribus eſt fulcita rationibus, vt per *Barzium in deciſ. Bonon. 22. nu. 31. & 39.* & quamuis *Bar. Burſatt. & Menoch.* quos citat id non dicant puto tamen ipſum dixiſſe meram veritatem, pro qua citat etiam *Socc. Sen. in c. calumniam ſub num. 81. verſ. 2. caſu extra de pœnit.* & poterat citare *Pinell. in l. 2 par. 3. c. p. 4. ſub num. 4. in fi. de reſcind. vend.* hoc idem tradit *Ang. l. ſi plures ff. de accuſ. & gloſ. notab. in l. quid ff. ſi cert. peta.*

33 Vel † ſi ille fuerat ſponte à partibus cõmuniter electus, ita expreſsè loquitur *Rota in dicta Romana Saluiani*, & rurſus *in deciſ. 354. nu. 1. par. 1. recentior.* vbi *concordantes* congerit, & in reliquis deciſionibus allatis *ſupra n. 16.* ſecus ſi vel ex neceſſitate ſtatuti periti electi fuerũt à partibus, vel (vt in caſu noſtro) deputati à Iudice ad *Iaſ. in repet. l. admonendi num. 43 ff. de Iureiuran. Rimin. iun.* plurimos cumulans in *conſ. 212. nu. 19. & ſeqq.* vbi idem concludit etiam ſi a partibus electi fuerint quoniam ipſis imputari nõ poteſt
34 cur peritiores non elegerint. † Diſcriminis autem ratio ea reddi poteſt, quia electio periti de conſenſu facta dicitur eſſe quoddam compromiſſum factum in arbitratorem, & quædam tranſactio, vt per *Alex. in conſ. 21. num. 8. & 12. lib. 7. text. in l. hac edictali §. his illud vbi Bald. C. de ſecund. Nupt. idem Alex. conſ. 22. num 3. libro primo.*

Poteſt

35 Poteſt † quoque procedere d. Regula quando partes approbauerunt relationē peritorum:ſtante enim huiuſmodi approbatione, relatio periti in vim pacti eſt attendenda *l.2.& ibi gloſ. vlt. & DD. C. commun. vtriuſque iud. Corn conſ. 125. per totum, & conſ. 140 num. 7 lib. 2. Felyn. in cap. propoſuiſti num. 7. verſ. fallit ſecundo, de probat. Rota deciſ. 577. num. 8. parte prima recent.*

36 Vel † quando partes in inſtrumēto promiſerunt eorum ſtare relationi; tūc enim dicitur renūciatum reuiſioni per peritiores faciendæ; ita vt facta d. relatione illi ſit parendum, vt poſt *gloſ.* tradit *Bald. in l. tale pactum §. qui prouocauit col. 6. verſic. quarit gloſ. ff de pact. & ibi Angel. num. 12. Caſtren. num 7. Iaſ. num 7. Ruin. conſ. 135. num. 10 vol. 5. Dec. in cap. ad hae ſecundo in fin. de Appell. Alex. in l ſi conuenerit in fi. de re iud.* benè *Rim. iun. conſ. 71. num. 34 lib. 1.*

37 Niſi † tamen ijdem vel a parte fuerint decepti, vel relationem fecerint contra minores, qui reuiſioni renunciare non potuerunt, vt admittit *Rimin. iun d. num. 34.* vbi ſic intelligit *conſ. 45. & conſ. 89. vol. 1. Pariſij.*

38 Vel † demum (vt hoc extra caſum noſtrum addam) ſi eiuſdem tertij periti relatio concordat cum vno ex prioribus peritis; quia alterius opinionem approbare debet; at ſi ab ambobus diſcordat, & eius opinio eſt ſingularis, nulli ſtatur, ſed deueniendum eſt ad aliorum electionem. *Salye in l. hac edictali §. bis illud num.* 10. *verſ. concludo igitur C. de ſecund. nupt.* vbi q *oportet, eſſe duos omnimodo cōcordes. Gabr conſ 168. num 106. lib. 1. Rimin. iun conſ. 535. num. 11. ver. hae ſunt lib 3. Rota deciſ. 554. num. 3. par. 2 recent.*

39 Quod † autem dicebam deueniendum eſſe ad aliorum electionem ſi tertius cum ambobus diſcordat, intellige ſi Iudex velit, nam eſt in eius poteſtate, *Menoch. de Adepiſcen poſſ. remed. 5. nu. 168. Barzi. deciſ. 22 num.* 10.

Cū itaque in nullo ex dictis caſibus verſaremur, vtiq; eiuſdem tertij periti relatiō ſequenda non erat. Non obſtante lapſu

40 tot menſium † cum imò huiuſmodi relatio nunquam tranſeat in Iudicatum *Ioan. Andr. in addi. ad ſpec. in tit. de homic. Parpal. in rep. l. 2. num. 142. C. de reſcin. vend. Hier. de monte in tract. finium. regund. c. 30. 52. & ſeq.* quos refert, & ſequitur *Burſat. in conſ. 160 num. 40. & 53. vol. 3.*

41 Quin † etiam quando à partibus fuerunt electi, & ſic funguntur vice arbitratoris, eorum relatio vſque ad triginta annos reuideri, ac ab ea reclamari poteſt, vt *pes Butr. in cap. quintavallis num. de iureiur. & ibi Abb* pro vtraque parte arguens in *octaua differentia Bart. in l. ſi ſocietatem §. arbitrorum ff. pro ſocio Alex.* de communi *in conſ. 95. num. 15. lib. 2. Ioan. Bapt à S. Blaſio in tract. de arb. par. 2. n. 44 Dec. conſ. 39. col. penul* vbi plurimos refert & de commun. teſtatur *& conſ 597. n. 11. Maranta de ord. Iudic par. 3. 6. par. princ. actu 2 de apoell. num. 124. & ſeqq. Afflict. deciſ. 132. & 161. Vrſill. in addi. nu. 1. Burſatt. de com. d. conſ. 260. num. 53.*

42 Nec † contrarium dicunt *Pinell. & Theſa.* in motiuis allati ſupra *num.* 17. ſed quærunt duntaxat, an ſententia à Iudice de peritorum relatione lata faciat tranſitum in Iudicatum, & *Pinell.* quidem reiecto *Cremen.* negatiuam tenente, concludit pro parte affirmatiua *Theſaurus etiam in d. deciſ* 25. relatis plurimis *DD.* pro vtraque parte, inclinat in affirmatiuā ſed contrariam opinionem fatetur communem, quam vltra alios per eum congeſtos, tenuerunt etiam *Menoch. de adipiſc. remed 5. num. 166. ver. illud quoque, & de praſumpt lib. 1. praſ. 95. num.* 10. *Decian.* de comm. *reſponſ. 47. num. 13. vol. 1. Bart.* etiam de comm. *deciſ. 2. num. 4.* & hoc eſſe regulariter verum dixit *Rot apud Cardin. Seraphin deciſ. 513 num. 3.*

Quæ tamen inter ſe pugnantes ſententiæ fœdere diſtinctionis ad concordiam rediguntur, vt hæc communis negatiua procedat quando periti ſunt electi à Iudice, vt in caſu noſtro; affirmatiua vero opinio procedat, vbi partes in illis cōcordarunt, vt poſt *Iaſ. in l. admonendi num. 43. ff de Iureiur Marant. de ord. Iudi 3. par. 6. part. princ. actu 1. de ſententia nu. 131. Rim. Iun conſ. 71. num 30. & ſeq. & conſ. 212. nu. 19.* qui alios adducit *Barz. d. deciſ. 22. num 4 Paſett. conſ. 53. num. 7.* vbi alios refert, aliaſq; tradit limitationes; non inſiſto, quia iſta non eſt materia noſtra, cum nulla adſit ſententia, dictæ relationi confirmatoria.

43 Præterea † eadem tertij periti relatio corruebat ex capite nullitatis, quia iſte tertius, electus fuit a D. Vicario illius tēporis; cum tamen eligi debuiſſet à partibus Iudice interueniente duntaxat tanquam compulſore, non tanquam electore *Bald. in l. hac edictali §. bis illud ſub nu. 2. C. de ſecund. nupt. Cagn in l. 2 ſub nu. 259. in fin. C. de Reſcind. vendit. Plot. in conſ. 13. num. 4. Carocc. in deci. 50. num. 3. Barz. in deciſ. 22. num.* 9. Niſi vel partes in eligendo diſcordent, vel Iudex ob trium diſcordiam, quartum eligere velit, vt per *Barz. cum relat. vbi ſupra num.* 10.

Hic

44 Hic † autem incidenter admoneo lectorem, vt caueat à diſtinctione quam affert *Caroc. d. deciſ.* 50. ne decipiatur. ibi enim ponit tres caſus, primum de arbitris, ſecundum de arbitratoribus, tertium de æſtimatoribus, ſeu peritis, & in primo quidem caſu, quatenus inquit ipſos arbitros inter ſe diſcordantes cogi ad tertium eligendum, verum quidem dicit, & vltra allata per eum adde textum *in cap. cum ſpeciali iuncta gl. in ver. tertium, & ibi DD. & Dec. nu. 26. de Appell. Abb. in cap. quintaualllis nu. 46. de Iureiurando.*

In ſecundo vero caſu nempe in arbitratoribus, quibus diſcordantibus dicit cogendas eſſe partes ad eligendum tertium; citans *Bal in l. hac edictali §. illud C. de ſecundis nupt.* loquentem in caſu tertio, & ſic in æſtimatoribus citat etiam *Dec. in cap. quoniam contra col. 17. de proba.* qui ad rem non loquitur; citat denique eundem *Dec. in cap. cum ſpeciali nu. 26. de Appell.*, & inquit ibi *Decium* teſtari hanc * eſſe com. opi. ſed ipſe non bene aduertit ad verba huius *Doctoris*; qui imò dicit, quod quamuis in diſcordia arbitrorum eligi debeat tertius, ſecus tamen eſt in arbitratoribus; quia ipſis diſcordantibus, neque arbitratores, neque partes coguntur ad eligendum tertium, & hanc * *Decius* dicit eſſe communem & fuie opinio *Bald. in cap. 1. de inueſti. in ma. fact.* vbi ait ita fuiſſe per quoſdam ſapientes reſponſum, & quia arbitratores ſunt ad ſimilitudinem proxenetarum *l. ſi de meis §. receпiſſe ff. de arbitr.* in proxenetis autem certum eſt non eſſe tractandum de electione tertij, quæ verba refert, & ſequitur *Abb. in cap. quintaualllis nu. 46. de Iureiur.* & tenuerunt plurimi, relati à *Decio vbi ſupra*. quibus addo *Franc. Aretin. in conſ. 100. ſub nu. 4. ver. & quia.*

In tertio item caſu dicit *Caroc.* quod Iudex eligit tertium, & ſupplet diſcordiã duorum priorum æſtimatorum, & ad hoc citat *Bald. in l. 2. ſub nu. 25. ver. ex hac probatione facta C. de reſcind. vendi.* qui tamen loquitur in caſu longè diuerſo, nempe quando partes non concordant in eligendo, tunc enim Iudex eligit citat etiam *Felynum in cap. ſuſpicionis de offi. deleg.* qui *nu* 1. pariter allucinatus videtur, dum concordando binas *Bald.* auctoritates, alteram quidem in *lege hac edictali §. his illud C. de ſecundis nupt.* alteram in *l. 2. in col. 1. de reſcindend. vend.* putat illum ſenſiſſe, quod in diſcordia arbitratorum tertius eligatur à partibus, in diſcordia verò æſtimatorum tertius eligatur à Iudice; quod falſiſs.mũ eſt, vt ſupra dixi; vnde vera ſolutio erat, quod *Bald. in d. §. his illud* loquitur de peritis ac in caſu quo partes diſcordant in electione illorum, i. quos vocant arbitratores: *at in d. l. 2.* loquitur pariter de peritis quando ipſimet inter ſe diſcordant, & ſic omnia remanent plana; & hinc clarè dignoſci poteſt, quam neceſſarius labor ſit videre auctoritates in fonte &c.

45 Sed † reuertendo ad rem, à qua non inutiliter digreſsi ſumus, erat ſecũdo loco nulla eiuſdem periti electio; quia ipſe non iurauerat de fideliter, & legaliter æſtimãdo; prout requiritur pro forma *tex. in d. l. hac edictali §. his illud & ibi Bal. nu. 3. & Saly C. de ſecun. nupt. Bar. in l. Theopompus nu. 5. ff. de dote prælega. Iaſ. in §. quædam num. 78. Inſt. de actio.* cum alijs plene congeſtis per *Couar. lib. 2. Varia. reſol. cap. 13. nu. 4. & Pinel. in l. 2. par. 3. c. 4. nu. 3. C. de reſcind. vend. Menoch. de Adipiſc. poſſeſſ. remed. 5. nu. 168. Barz. d. dec. 22. nu. 11.* quibus addo *eundem Menoch. in tract. de Arbitr. Iud. lib. 1. q. 58. & Rot. dec. 630. nu. 4. par. 2. recent.* Et ita pronũciauit Romæ in vna Albanen. dũ hæc cuderétur.

46 Licet † ſecus ſit in relatione in qua non requiritur aliud iuramentum *Bar. in l. Theopompus nu. 11. & ibi addi. in ver. reſp. de dot. præleg. Alex. in l. 1. §. vltimo nu. 7. ff. de ferijs Ant. Gabr. tit. de Cita. concl. 1. nu. 404. & 318. Bero. conſ. 89. nu. 30. & 31. lib. 1.* cum aliis, quos refert, & ſequitur *Mareſcott lib. 2. variar. reſol. c. 70. n. 4. & 5.*

47 Tertiò † erat nulla d. relatio, quia (vt patet ex proceſſu) non fuit facta d. d. hæredibus citatis, nec partes interuenerunt cum eodem tertio in examinatione negocij, ſuper quo proferre debebat; prout interuenire debuerant, & ad hunc effectum citandi erant d. d. hæredes, vt interuenire poſſent *Creſcen. deciſ. 2. nu. 2. de arb. Hier. Gabr. conſ. 168. num. 102. lib. 2. Surd. conſ. 452. nu. 34. Greg. XV. dec. 545. nu. 9. Rota deciſ. 515. nu. 14. & ſeq. par. 1. in recent.*

48 Quartò † non erat attendenda d. relatio, quia ipſe peritus retulit de eo, quod eſt iuris, dicens *dichiaro, che il ſudetto Sig. Giacomo puol alzare*, & alia de quibus in laudo: declaratio autem peritorum verſatur circa factum, non autem circa ius, nec ipſi poſſunt iudicare an aliquid ſit, vel non ſit faciendum, hoc enim ad iudicem ſpectat vt per *Cæphal. conſ. 104. num. 26. Rim. iun. conſ. 810. nu. 31. Coccin. dec. 422. nu. 7. & 8.* Vnde dicebat *Bald.* loquens de medico *in conſ. 237. ante num. 2. vol. 2.* peritum non poſſe referre de eo, quod eſt iuris, quia vbi lex interpretatur, non

requi-

requirimus alium interpretem.

Quæ magis in caſu noſtro recipienda ſunt, quia idem peritus ad ſic iudicandum motus fuit ex falſis cauſis; dicens inter cætera licere D. Iacobo Caraberto ædificare, quia paries eſt diuiſorius, & tamen hoc eſt contra communes *DD.* traditiones, nempe ob hoc ipſum ſolum, quod eſt diuiſorius, non licere ſuperædificare, vt oſtendi ſupra *nu.* 30. & rurſus addit, vicinum, impediri non poſſe, quin in muro communi fabricet quod quidem eſt contra *l. Sabinus cum ſua materia ff. pro Socio & contra ea, quæ poſui ſupra nu.* 18.

Cum itaque relatio prædicta facta fuerit ex falſa cauſa, dicitur erronea, & retractanda, ex doctrina *Bar. in l. 2. nu.* 7, *&* 19. *C. de Iure fiſci lib.* 10. *Rota dec.* 554. *par.* 2. *in recent.*

A R G V M E N T V M.

Vicinus, quibus in caſibus poſſit in ſolo proprio ædificare, vel aliud opus cum alterius vicini ſe opponentis detrimento facere.

S V M M A R I V M.

1 *Aedificare in ſolo proprio, & altius extollere vſque ad Cœlum quilibet poteſt.*
2 *Aedificiorum conſtructio eſt de Iure gentium.*
3 *Seruitus in prædio non præſumitur.*
4 *Aedificare, & altius quis tollere poteſt, etiam officiendo luminibus vicini.*
5 *Vicinus non dicitur damnum pati, ſed lucrum perdere vicino ædificante.*
6 *Damnum dare, vel dolo facere non dicitur, qui ſuo iure vtitur.*
7 *Vicinus an altius tollendo poſſit in totum obſcurare domum vicini,* & nu. ſeq.
8 *Seruitutem luminum debens an & quando altius tollere valeat.*
9 *Vicinus conſtruere poteſt nouum murum iuxta alium parietem communem, legitimo ſpatio dimiſſo.*
Spatium legitimum quod nam ſit nu. 69.
10 *Aedificare quis poteſt in horto ſuo, legitimo ſpacio intermiſſo, etiam ſi vicini luminibus efficiat.*
11 *Fontem vicini an poſſit quis auertere fodiendo in proprio ſolo.*
12 *Venas aquæ incidere quis poteſt in proprio fundo, etiam ſi ex hoc deſinat fluere in fundum alterius.*
13 *Molendinum fullonum & alia exercitia ſtrepitoſa poteſt quis in domo propria exercere inuito vicino.*
14 *Niſi vicinus ſit perſona priuilegiata.*
15 *Aedificare quis poteſt officiendo luminibus vicini, etiam ſi ipſe vicinus ſteterit per mille annos in quaſi poſſeſſione liberi aeris*
16 *Præſcriptio facultatis ædificandi non incipit currere niſi à die prohibitionis.*
17 *Pupillus, vel minor non poteſt impedire vicinum, ne in ſuo ædificet.*
18 *Vicinus poteſt in proprio muro facere nouam feneſtram, etiam ſi vicinos proſpiciat.*
19 *Aedificare, vel altius eleuare non poteſt vicinus, ſi vicino ſeruitutem debet.*
20 *Pactum, ne emptor, vel conductor exerceat aliquam artem in Domo, ſeruandum eſt.*
21 *Aedificium factum ab eo, qui ſeruitutem debet, demoliendum eſt.*
22 *Aedificare ad emulationem, non poteſt quis in ſuo ſolo.*
23 *Frater non poteſt communis Caſtri partem Principi ad fratris emulationem donare.*
24 *Molendinū conſtruere in inferiori fluminis parte an & quando quis poſſit in præiudicium habentis aliud in parte ſuperiore*
25 *Molendini ſuperioris Dominus retinere poteſt aquam pro ſuo molendino tempore pluuiæ in præiudicium inferioris molendini. niſi faciat ad emulationem.*
26 *Aedificans mixta conſideratione, vt ſibi non proſit, & vicinis obſit, impediri non poteſt.*
27 *Aemulationis animus in dubio non præſumitur.*
28 *Aemulationem allegandi incumbit onus probandi.*
29 *Pro ædificijs, ne deſtruantur in dubio Iudices iudicare tenentur.*
30 *Aemulatio probatur ex coniecturis, vel circumſtantijs.*
31 *Aemulatio præſumitur, ſi quid facienti non proſit, & alteri obſit.*
Idem ſi ſibi parum proſit, & alteri multum obſit nu. 37. Etiam lucrum auferendo nu. 58.
32 *Aemulatio præſumitur, quando alia via facienti conſultum eſſet abſque alterius læſione.*
33 *Aemulatio præſumitur, ſi impenſæ ædificij excedunt commodum inde percipiendum.*
34 *Aemulatio præſumitur ſi quis prius minatus fuerat ſe velle obſcurare vicini lumina.*
35 *Aemulationis coniectura, quæ ſint vltra præmiſſa remiſſiuè.*
36 *Aemulatio an adſit, remittitur arbitrio Iudicis. Et quomodo illud ſit regulandum.*

37 Opus

37 *Opus quod ædificanti parum prodeſt, & vicino valde obeſt, prohibendum.*

38 *Lucrum auferens vicino cum modica ſua vtilitate prohiberi poteſt ne ædificet.*

39 *Aemulatio præſumitur ſi quis ædificat, vt puellas in domo vicini, ſeu religioſos, vel religioſas in Clauſtro videat.*

40 *Limita (quoad puellas, & Religioſos maſculos) ſi ædificans principaliter propriam vtilitatem intendat.*

41 *Secus tamen quo ad Religioſas.*

42 *Aedificare, & altius extollere nemo poteſt ſi adſit in contrarium ſtatutum, vel conſuetudo.*

43 *In muro nouiter conſtructo non poteſt quis facere feneſtras.*

44 *Contrarium contra* Beroum *tenet Auctor.*

45 *Altius tollere nemo poteſt, ſi inde impeditur ventus areæ, in qua ſegetes triturantur.*

46 *Nec in præiudicium prædij ruſtici auferendo illi ſolem.*

47 *Aedificare iuxta ſcalas vicini, auferendo illis lumen nemo poteſt.*

48 *Aedificare in publico nemo poteſt nocendo luminibus vicini habentis lumen ex publico.*

49 *Aedificare non poteſt hæres officiendo luminibus domus contiguæ, cuius vſumfructum teſtator alteri reliquit.*

50 *Aedificare non poteſt locator cum detrimento alterius domus locatæ.*

51 *Aedificare nemo poteſt in ſuo, ita vt immittat in alieno.*

52 *Protectum, vel ſtillicidium facere quis non poteſt, ſi protendat ſuper vicini ſolum.*

53 *Solum debet eſſe liberum vſque ad Cælum.*

54 *Caminum, ſeu furnellum an poſſit quis facere, vnde procedat fumus vicino nociuus;* & nu. ſeq

55 *Quilibet poteſt in domo ſua propriam artem exercere, etiam ſi vicino noceat.*

56 Doctorum opiniones conciliantur.

57 *Artem in domo propria exercere nequit, qui in alienam immittit.*

58 *Nec vbi per pactum contraria ſeruitus conſtituta fuerit.*

59 *Nec ſi ex tali arte malus odor, ſeu fætor fiat vicino.*

60 *Vicinus non poteſt in ſolo proprio quicquam facere, per quod paries communis corrumpatur.*

61 *Si tamen inhæret parieti communi, alias ſecus.*

62 *Fodiens in ſuo tam alte vt paries vicini damnum pati poſſit, cauere debet de damno infecto, & dimittere ſpacium ſaltem vnius pedis.*

63 *Vicinus non poteſt auferre è ſolo proprio id, quod onera ſuſtinet vicini.*

64 *Vicinus loco publico officere nequit, & an ſeminarium gaudeat hoc priuilegio.*

65 *Vicinus an fabricando excludere poſſit ab ædibus vicinis ventos auſtrales.*

DECISIO LV.

VICINORVM inter ſe altercantium controuerſiæ nimis ſæpè tribunalia terunt, & ob diuerſa iura, quæ primo aſpectu, vel inuicem pugnare, vel diuerſa ſtatuere perhibentur, nonnunquam Iudices alioqui doctiſſimi, diſſertiſſimique Aduocati terminos confundunt; quamobrem cum plurimas ego quæſtiones in facti contingentia determinauerim; ac proinde materiam hanc digeſtam habeam; decreui ſingulos caſus in tres claudere deciſiones, & quamuis id ex parte præſtiterit *Theſau. in deciſ.* 41. nos Deo dante, vberiori ſtylo explicabimus.

Tres igitur ſunt termini, de quibus ſeparatim eſt videndum: primus quid facere valeat vicinus in re propria vicino inuito: de quo in hac deciſione; ſecundus quid in re communi? de quo in ſequenti *deciſ.* tertius quid in re vicini de quo in *deciſ.* 57. Reuertendo igitur ad primum.

1 Regula † ſit, quod quilibet poteſt in ſuo ſolo ædificare, edificatumque reſtaurare & altius vſque ad Cælum extollere, & in his terminis loquuntur tex. *in l. altius, & ibi glo. C. de ſeruit & aqua, & in l. ſi in ædibus C. eod. tit. & vtrobique DD. tex. in l. ſi & ibi glo. ff. de ſeruit. tex. in l. fin. §. fi. ff. quod vi aut. clam.* Et hanc regulam præter *DD. in dd. locis* tradunt etiã *Alex. in conſ.* 174. *nu.* 1. *vol.* 2. *Soc. ſen. conſ.* 141. *nu.* 1. *vol.* 1. *Cepoll. de ſeru. verb. præd cap.* 39. *num.* 1. *Marſil. ſingul.* 154. *Gail. obſeru.* 69. *nu.* 1. *lib.* 2. *Dec. in l. domum in fin. ff. de Reg iur. Curt. Iun. conſ.* 80 *in fin. & conſ.* 118. *num.* 15. *& conſ.* 140. *nu* 4. *Scapp. de iure non ſcripto lib.* 2. *cap* 34. *nu.* 2. *Pariſ. conſ.* 16. *nu.* 14. *lib.* 4. *Menoch. de arb. Iud. caſ.* 156. *nu.* 1. *& in tract. de Præſumptio. lib.* 6. *præſumpt.* 29. *num.* 10. *Vizius deciſ.* 306. *nu.* 1. *lib.* 2. *Honded. conſ.* 80. *num.* 14. *vol.* 1. *Surd. conſ.* 17. *nu.* 1. *& conſ.* 27. *num.* 1 *& conſ.* 127. *nu.* 18. *vol.* 1. *Veg. conſ.* 53. *nu.* 1. *Portius conſ.* 17. *nu.* 1.

2 Aedificiorum enim conſtructio eſt de iure gentium *Iaſ.* per illum tex. *in l. ex hoc iure nu.* 6. *ff. de iuſt. & iur. Ant. Scapp. in tract. de Iure non ſcripto lib.* 2. *cap.* 34. *num.* 1.

3 Et † quælibet res, ſiue quodlibet prædium

diū tam ruſticum, quam urbanum ab omni ſeruitute liberum eſſe præſumitur. *d. l. cum eo ff. de ser. vrb. præd. & d. l. altius* vbi *glo. in ver. prelabetur l. domum ff. de reg. iur. Gaill.* qui rationem reddit *dicta obſer. 69. nu. 2. & 3. lib. 3.*

4 Primo † Amplia regulam procedere etiam ſi quis in ædificando, & altius tollendo luminibus vicini officiat, vel illo alias damno afficiatur, tex. eſt notabilis in *l. proculus ff. de damn. infect. in l. fluminum §. fin. eod. tit. l. ſi in ædibus l. cum eo ff. de ſeru. vrb. præd. DD.* omnes in *d. l. altius Bertrand. conſ. 29. nu. 2. & conſ. 223. num. 1. vol. 2. Dec. in l. nullus videtur nu. 1. & ibi Cagn. nu. 4. de Reg. Iuris Duenn. in regula 33. ampliat. 2. Corn. conſ. 280. col. 3. in fin. lib. 4. Bero. conſ. 134. num. 26. & conſ. 175. nu. 4. lib. 3. Roland. conſ. 22. n. 2. lib. 2. Honded. d. conſ. 81. nu. 17. lib. 1. Iaſ. conſ. 98. num. 4. lib. 1. Marſil. ſing. 154. Portius conſil. 17. numero 2. & ſeq. Alexand. conſil. 104. numero 7. vol. 2. Dec. conſ. 489. col. 3. Cephal. conſ. 130. nu. 2. Rim. iun. conſ. 443. num. 9. cum alijs ſeqq. vol. 4. Eugen. conſ. 32. num. 1. & 37. lib. 1. Surd. conſ. 29. nu. 1. & conſ. 127. n. 18. Viui dec. 306. nu. 4. lib. 2. Rota in Romana Tramontanæ 7. Iunij 1623. coram Pirouano.*

5 Et † ratio redditur à I. C. in *d. l. proculus de damn. infect.* nempè, quia vicinus non dicitur damnum pati, ex quo priuatur lucro, quo vtebatur, prius quam alter vicinus in ſolo proprio fabricaret.

6 Altera † ratio redditur in *d. §. fin. l. fluminum eodem tit.* nempè non dici damnum dare, vel dolo facere, qui iure ſuo vtitur, concordat tex. *in l. nullus videtur ff. de reg. Iur. vbi Dec. nu. 1. & Cagn. nu. 3. Socc. ſen. conſ. 141. l. 1. Gaill. d. obſer. 69. nu. 11. lib. 2. Scipio Ianuar. regula 77. ampliation. ſecunda inter Regulas diuerſorum Alex. conſ. 174. ſub nu. 7. lib. 2.*

7 Subamplia † etiam ſi non modo pro parte; ſed & in totum vicini domus obſcuretur, dummodo ædificans id non intendat per *d. l. proculus,* & per eaſdem rationes, *& d. l. cum eo,* vbi hoc docet, *Bald. & Angel. nu. 1. ff. de ſeru. vrb. præd. Caſtrenſ. in l. binas ædes nu. 2. in lectura Auenionenſi ff. de ſeru. vrb. præd. Capol. in tract. ſeru. vrb. præd. cap. 39. nu. 1. in fin. Duenn. Reg. 33. in 3. ampliatione Gaill. d. obſ. n. 69. nu. 10. lib. 2. Veg. conſ. 53. nu. 4. latè Iaſ. d. conſ. 98. nu. 4. 9. & per totum lib. 1. Dec. in d. l. nullus videtur nu. 1. de reg. iur. Pariſ. conſ. 63. nu. 14. lib. 1. Mandell. conſ. 20. nu. 19. Dec. conſ. 201. in prin.* dicens id in iure nullam habere difficultatem. *Rim. iun. cum rela. conſ. 367. nu. 15. lib. 4. Botta conſ. 77. n. 1. Honded. d. conſ. 80. nu. 16. lib. 1.*

Contrarium tenuit *Socci. in reg. 177. Fallent. 4.* vbi ait non poſſe quempiam eatenus domum ſuam eleuare, vt obſcurentur in totum lumina vicini, & citat *l. proponebatur in fin. ff. de ſeru. vrb. præd.* quæ lex non reperitur in iure, vndè meritò reprehenditur à *Duenn. vbi ſupra.*

8 Sed † fortaſſe *Soccinus* citare voluit, tex. *in l. luminum eo tit. de ſeru. vrb. præd.* quæ cum ſua *gloſ.* probat quod, qui promiſit ſeruitutem luminum vicino, poteſt extollere domum, obſcurando lumina feneſtræ illius, dummodo remaneat tantum lumen, quod aliqualiter ſeruiat, etiam ſi illud fieret per foramen, & ibi hoc notant *gloſ. Bart. Fulgoſ. & alij ſequitur Capoll. in d. tract. de ſeru. vrb. præd. cap. 39. nu. 1. & ſeqq. & Raſetti in conſ. 130. nu. 11. Rim. Ian. conſ. 421. nu. 51. tom. 4.* Verū iſte non eſt caſus noſter, quia ſupponimus nullam adeſſe ſeruitutē, & ſic firma remanet dicta ſubampliatio, imò ad illam magis comprobandam retorqueo tex. in *d. l. luminum cum ſua gloſ.* Si enim vbi promiſſa fuit ſeruitus luminum, ſufficit relinquere aliquale lumen, etiam per foramen, ergo vbi ſeruitus non fuit promiſſa, non tenetur quis modicum etiam lumen relinquere.

9 Hinc † infertur licitum eſſe vicino parietem recentem conſtruere iuxta alium murum communem, legitimo ſpatio intermiſſo, etiam ſi per d. nouum murum ſequatur clauſura feneſtrarum, ſeu obſcurentur in totum lumina alterius vicini. *Alex. conſ. 174. opportune conſideratis per totum lib. 2.* ſequitur *Iaſ. d. conſ. 98. n. 8. Veg. conſ. 53. nu. 4.*

10 Infertur † etiam, quod ſi quis domum habeat cum multis feneſtris iuxta alterius pomarium, quamuis per multos annos ità ſteterint, poterit viridarij Dominus, legitimo ſpatio intermiſſo ædificare in eodem horto, & obſcurare lumina dictæ domus etiam in totum *Alex. d. conſ. 174. Veg. d. conſ. 53. nu. 5.*

Quod autem ſit legitimum ſpatium vide *infra nu. 69.*

11 Infertur † iterum, vt is, qui in agro ſuo fodiens, vicini fontem auertit, de dolo non teneatur, ſi non animo nocendi vicino: ſed agrum proprium meliorem reddendi id egit, textus ad litteram in *l. 1. §. denique ff. de aq. pluu. arcen.* & eſt conſi-

12 milis tex. in *l. ſi in meo fundo ff. eodem* † vbi dicitur, quod is vim non facit, qui venas aquæ in ſuo fundo incidit, ita vt ad eū aqua.

aqua.

aqua deſinat peruenire in alium ſundum vbi erupiet dummodo ſeruitus nulla conſtituta fuerit ei, in cuius fundo aqua erupit, ad quod facit etiam tex. *in d. l. proculus de ſeru. vrb. præd.* quæ iura in terminis noſtris reportauit quoque *Gail. d. obſer. 69 nu. 12. lib. 2. Alex. conſ. 174. ante nu. 5. vol. 2.* ita etiam *Maſcar. de probat. concl. 123. nu. 12. & 15. Viui. dec 411. n. 8. Cancer. variar. reſol. lib 3. cap. 4. nu. 240.* etiam ſi principaliter fieret ad emulationem, ſi tamen in conſequentiam ſibi proſit iuxta notab. doctrinam *Bald. in cap. cum Eccleſia Volterrana n. 5. de elect.* quã extollit *Iaſ. in l. quominus num. 34. ff. de fluminib. Surd. conſ. 300. num. 21. & 22.*

13 Infertur † rurſus, quemlibet in domo propria exercere poſſe molendinum fullonum, & alia ædificia ſtrepitoſa fabricare, etiam quod vicini inde turbentur *Angelus Aretin. conſ. 94. in prin. & nu. 2. verſic. hec videtur poſſe*, & eſt *deciſ. Franch.* 625. vbi deciſum fuit non poſſe quempiam prohibere vicinum artificem ſericum, ne teneat filatorium, quamuis illius ſtrepitu ſomnus eius impediatur. Nemo enim prohiberi poteſt vti arte ſua *l. quaro ff de Iure patr. l. fin. ff. de obſeq. à lib. paſſo præſt.* de quo vide latius *infra num.*

14 Quæ † tamen illatio limitatur quando vicinus prohibens eſſet perſona priuilegiata, vt Doctor, vel ſcholaris, in caſu, quo is poteſt expellere fabrum, & alium artificem ſtrepitum facientem iuxta tradita per *DD. in l. 1. ff. col. matr. vbi Ripa nu. 128. 135. & ſeq.* latiſſimè *Menoch. de arbi. iud. lib. 2. centur. 3. caſ. 227. per totum* & hanc limitationem in puncto tangit idem *Menoch. ibidem nu. 32. & Franch. d. deciſ. 625. nu.* 10. & de doctore adeſt *conſil Honded.* 81. vbi limitat in Doctore, qui non eſt Aduocatus, ſed Procurator. Hoc autem in Vrbe Roma nec practicatur, nec practicari poteſt, niſi quum in pertinentijs domus iam Prælato vel Aduocato locatæ, Malleator vel fullo vel huiuſmodi generis artiſex manſionem ad ſuum exercitium exercendum conduceret.

15 Secundò † Amplia regulam etiam ſi quis ſteterit per mille annos in poſſeſſione, vel quaſi, libertatis proſpectus, & luminum & quod vicinus nunquam ædificauerit, quia non per hoc præſcripſit libertatem, nec poteſt ædificium impedire *glo. in l. qui luminibus in ver formam in fin. ff. de ſeru. vrb. præd. gloſ. in cap. Abbatem in ver. Alciatenſem monacum de verb. ſigni. Iaſ. in l. aquæ ſi agat nu. 41. Inſt. de Actio, & in d. conſ. 98. nu 4. vol. 1. Duen. d. reg. 33. in prima ampl. Alex. conſ. 174. nu. 2. in fin. & nu. 3. lib. 1.* benè *Gaill. obſer. 69. nu. 14. & ſeq. lib. 2. Surd. conſ. 117. nu. 22. lib. 1.*

16 Non † enim cenſetur Dominus amiſiſſe facultatem fabricandi ob non vſum; nec cæpit currere præſcriptio huius facultatis, niſi quando voluiſſet ædificare, & fuiſſet prohibitus, & propter hoc deſtitiſſet per *l. hæc autem iura cum ibi no. ff. de ſeru. vrb. præd. Cæpol. eodem tract. cap. 62. nu. 1. Alex. conſ. 174. nu. 3. lib. 2.* vbi quod ſi talis prohibens eſt in bona fide, perſcribit per decennium *Iaſ d. conſ. 98. nu. 5. lib. 1.* benè *Gaill. obſer. 69. num. 14. & ſeq. lib. 2. Surd. conſ. 117. nu. 22. lib. 1.*

17 Tertiò † Amplia, etiam ſi vicinus cuius feneſtræ obſcurantur, vel clauduntur ſit minor, vel pupillus. *l. altius iuncta gloſ. ff. ſi ſeruit. vendic. Duen. d. reg. 33. ampl. 2. Scip. Ianuar. reg. 77. ampl 3.*

18 Quartò † Amplia vt poſſit quis in ſuo muro recentem aperire feneſtram, etiam ſi proſpiciat vicinos, modò id principaliter non intendat, etiam ſi paries per centum annos nunquam fuerit perforatus *Cæpol.* rationem reddens *in tract. de ſeru. vrb. præd. cap. 62. nu. 1. tex. in d. l. altius cum l. ſeq* & ibi *Bald. & alij C. de ſeru & aqua Berous in conſ. 134. nu. 15. vol. 3.* vbi quod contrarium diſponitur per Statutum Bononienſe *Theſa. deciſ. 41. n.* 15.

19 Limita † primo regulam ſic ampliatam non procedere ſi ædificans deberet vicino ſeruitutem non eleuandi, vel non faciendi feneſtram, tunc enim in illius præiudicium ædificare non poteſt *l. ſi. §. fin C. de ſeru. vrb præd.* & eſt caſus etiam *in d. l. altius ſecundum vnam lecturam C de ſeru.* & ibi notat *Bald.* qui dicit hoc vidiſſe de facto in Ciuitate Peruſij *Cæpoll. de ſer. vrb. præd. cap. 62. num.* 2. qui inquit hunc caſum quotidie contingere poſſe inter fratres diuidentes domos, *Iaſ dicto conſ 98. nu. 4. vol 1. Coraſius in l. 1. nu. 27. & ſeq. ff. de ſeruit. Duen. reg. 33. lim. 1. Gaill obſeru. 69. nu. 13. & ſeqq. lib. 2.* vbi adducit alia iura, & dicit hanc ſeruitutem acquiri ſpacio decem annorum cum habeat cauſam continuam *Viui. deciſ. 406. nu. 7. lib. 2. Marſi. ſing.* 153.

20 Hinc † infertur quod ſi vendita vel locata fuit alicui domus cum pacto, quod ibi non poſſit exercere aliquam artem, pactum tenet & eſt ſeruandum *Bar.* per illum tex. *in l. venditor in prin. C. com. de lega. Cæpol. d. cap. 62. ſub nu* 2.

21 Ampliat † hanc limitationem vt ſi ædificatum fuerit in præiudicium eius, cui

ſeruitus

ſeruitus debetur; ipſo inſtante fieri debet demolitio ædificati, *l. ſi eo loco ff. ſi ſeru. vendit. l. fin. §. fin. ff. de ſeru. vrb. præd.*

22 Secundo † limita vt nemini liceat ædificare in ſuo ſolo vel feneſtram facere, ſi id agat non ad ſuum commodum principaliter, ſed ad emulationem, vel in damnum vicini tex. *in l. opus nouum ff. de operibus publicis & in capitulo piſanis in fine de reſtit. ſpol. Cepoll. dicto cap. 62. ſub numero ſecundo Roman conſilio 54. numero quarto vbi Mandoſ. in addi.* alios citat, & de comm. teſtatur *Cephal. conſilio* 130. *numero* 12. *libro primo* egregiè & latè *Gaill. obſer. 69 numero* 17. *& ſeqq. libro ſecundo Ducn. regula* 34. *lim.* 7. *Marſil. ſingul.* 154. *Veg. conſilio* 53. *ſub numero* 9. *Bero. conſilio* 135. *ſub numero* 4. *& ſeqq. libro tertio Alex. conſilio* 9. *libro* 6. *& conſilio* 174. *libro ſecundo Socinus conſilio* 105. *libro primo Iaſ. in l. ex hoc iure numero ſexto & ſeqq. ff. de Iuſt. & iur. Eugen. conſilio* 32. *numero* 38. *&* 52. *libro primo Burſatt.* de comm. *conſilio* 57. *numero* 14. *libro primo Viui. deciſione* 306. *numero* 9. *& deciſione* 493. *vbi numero* 6. *&* 12. alios adducens teſt tur ità bis iudicatum, *Sicard. conſ. feud.* 9. *numero* 15. *Theſau. deciſione* 16. *ſub numero* 10. *Menocch. de arb. iud. caſ.* 156. *num.* 3. *& in tractatu de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 29. *nu* 28. *Maſcard.* qui benè exornat *de probat. concl.* 620. *num.* 15. *vol.* 2.

23 Hinc † infertur, quod ſi duo fratres habeant Caſtrum commune, eorum alter non valeat ad alterius emulationem donare partem ſuam alicui magno Principi, vt per *Iaſ. in l. ex hoc iure numero* 9. *& ſeqq. ff. de Iuſt. & iure poſt Bar. Paulũ de Caſtr. fulgo. & Alex. in l. cum allegaſ. C. ne fiſc. vel reſpub. & Bal. in l.* 2. *quaſt. penul. C. qui teſt. fac. poſſ.* ſequitur *Vegius conſ.* 57. *nu.* 11.

24 Infertur † etiam, quod ſi quis in inferiore parte fluminis molendinum habet, non poteſt alter in ſuperiore parte aliud molendinum extruere, id enim tenderet ad emulationem alterius, niſi tamen ſui commodi, & vtilitatis gratia hoc faceret, quia tunc prohiberi nequit tex. in *l. prima §. denique ff. de aqua pluu. arc. & in l. fluminum §. fin. ff. de damn. infect. facit dicta l. proculus, & l. ſi in meo deſer. vrb. præd.* & ita diſtinguit *Bart.* quem omnes *communiter* ſequuntur in *l quominus numero ſecundo ff. de damn. infect.* & ibi latè *Iaſ. numero* 21. vbi de communi teſtatur cum alijs, quos refert, & ſequitur *Gaill. obſeruatione* 69. *numero* 27. *& ſeq. libro ſecundo*, qui pariter de communi teſtatur *Iaſ. in l. ex hoc iure numero* 8. *de Iuſti. & iur. Alexand. conſilio* 174. *numero ſexto libro ſecundo Rum.* ſcribens pro Ciuitate Regij in *conſilio* 98. *numero* 12. *volumine quarto*, vbi quod Dominus inferioris molendini non dicitur ex hoc pati damnum, ſed lucrum perdere. *Decius eidem conſilio Rumi* ſubſcribens in *conſilio* 373. *numero* 3. *lib.* 2. vbi plurimos cumulat,

25 Infertur † rurſus, quod exiſtentibus in quodam flumicello vel torrente duobus molendinis, quæ non niſi pluuiali tempore ſunt ad molendum apta poteſt Dominus ſuperioris molendini tempore pluuiæ, retinere aquam, ſuperius in ſuo molendino, & impedire inferius molendinum; modo id agat ad eius vtilitatem, non ad emulationem. *Bald. in rubrica ff. de rerum diuiſ. col. tertia.* ſequitur *Alexand. in dicto conſilio* 174. *numero ſeptimo libro ſecundo*, vbi reddit rationem, quia vtitur iure ſuo argum. *l. iniuriarum §. finalis ff. de Iniur.* quod nota quia eſt quotidianum, & ego habui de facto in Ciuitate Arimini, & ad materiam poteris etiam videre *Viui.* cum per eum relatis *deciſione* 411 *libro tertio*, & eſt adagium tritum, quod quilibet quærit trahere aquam ad ſuum molendinum.

26 Sublimita † dictam limitationem, vt ſi quis mixta conſideratione ædificaret, nempe, vt vicino obſit, & ſibi proſit, adhuc impediri non poſſit, quia vincitur animus à iuris licentia, vt notat *Bald. in capitulo cum Eccleſia col. finali in prin. ver. ſed quid ſi mixta de electione. Decius in conſilio* 373. *ſub numero tertio ver. & ſi mixta*, & hoc habui de facto, in quadam cauſa, in qua ex proceſſu apparebat, & de ædificantis vtilitate intenta, & de emulatione.

27 Sublimita † rurſus vt emulationis animus in dubio non præſumatur, ſed potius ex propria vtilitate moueri quis credatur, *gloſ. in dicta l. fluminum §. finali Cepoll. tractatu de ſeru. vrb. præd. capitulo* 62. *ſub numero ſecundo ver. in dubio tamen Iaſ. conſilio* 32. *numero tertio Menoch. de arb. Iud. caſ.* 156. *numero* 9. *Cagn. in l. nullus videtur numero primo ff. de regulis iur. Decius conſilio* 373. *numero tertio*, vbi plurimos congerit *Ioan. de Amic. conſilio* 104. *numero tertio Croſius conſilio primo ſub numero* 20. *& conſilio ſeptimo & conſilio* 44 *numero ſecundo vol.* 2.

Rim. iun. conſilio 498. numero 14. vol. 5. Viui. deciſione 306. numero quinto Veg. conſilio 53. ſub numero 11. Honded. conſilio 80 numero 34. volum. primo. Maſcard. cum per eum relatis concluſione 620 numero primo Anton. de Padilla cum per eum congeſt. in d. l. altius numero 22. ver. ſed in dubio Vinc. de Franch deciſione 625. numero tertio Rota in Romana altius non tollendi 30. Maij 1622. coram Buratto, & in ea item Romana Tramontana 7. Iunij 1623. coram Pirouano.

28 Vnde † emulationem allegantì, incumbit onus probandi: quia ædificans habet regulam per ſe, nempè cuicunque licere in ſuo ſolo ædificare, & ſic iuris præſumptione intentionem ſuam fundatam habet, quæ iuris præſumptio transfert onus probandi contrarium in aduerſarium, vt per *Gaill. d. obſer. 69 nu 31. lib. 2. & ibi Greuius num. 7. Maſcar. dicta concl 620. nu. 2.*

29 Amplia † dictam ſublimitationem, vt in dubio Iudices teneantur pronunciare pro ædificijs, ne ſcilicet illa deſtruantur, *l. ſenatus ff. de contr. empt. Ciof. conſilio 44. numero quarto volum. ſecundo Viui. deciſione 306. num. 6. lib. 2.*

30 Reſtringe † dictam ſublimitationem, ſi ex circunſtantijs appareat de emulatione, ex coniecturis enim probatur dolus, *l. dolum C. de dolo cap. 1. de præſumpt.* in terminis *Alex. conſ 174. nu 5. lib 2.*

31 Prima † coniectura eſt, ſi ædificium vel inciſio venæ, aut aliud opus non proſit ædificanti, & vicino noceat, tunc enim præſumitur facere ad emulationem; & ideo malitijs iſtis non eſt indulgendum, ſed conſilio peritorum cum cauſæ cognitione talia ædificia prohibenda ſunt *l. 1. §. denique* ibi *ſi non animo nocendi ff. de aqua plu. arc. l opus nouum ff. de operibus publ. c piſanus de reſt ſpol.* & poſt alios tradit *Gaill. d. obſer. 69. n. 28. Paul. de Caſtr. in l. altius C de ſeru. & aqua Capol. tract. ſeru. vrb. præd. cap. 62. ſub nu. 2. Berouſ. conſ. 135. nu 7. vol. 3. Iaſ. in l. ex hoc iure num. 11. de iuſti. & iur. Alex. conſ. 174. ſub nu. 5. lib. 2.* pluribus comprobat *Crauett. de Antiq. temp. vlt par. 4. q prin. nu. 33.*

32 Secunda † coniectura, & illatiuè ad præcedétem eſt quando faciens feneſtras aliundè poteſt ſine læſione ſua habere lumen, quia tunc dicitur facere ad emulationem arg. tex. in *l. opus*, cum ibi not. per *Bar. ff. de oper. publ. Bero conſ. 135. ſub numero 7. vol. 3.*

33 Tertia † coniectura eſt, ſi impenſæ ædificij excedunt commodum inde percipiẽdum, vt in conſtructione molendini conſiderauit. *Sixtin. de Regalibus lib. 2. cap. 3. num. 82. & ſeq. Greuius ad Gaill. obſeru. 69. nu. 9. lib 2.* Hac tamen in re cautè, & cum grano ſalis arbitror procedendum pretiumque affectionis magis quam commo-
34 dum ſpectandum eſſe.

Quarta † coniectura eſt, ſi quis prius minatus fuit ſe velle obſcurare vicini lumina, vt illi noceret ex arg. *l. fulcinius §. quid ſi latitare; ex quibus cauſ. in poſſ. eat. Alexand. conſilio 174. ſub nu. 5. lib. 2.*

35 Alias plures coniecturas, & præſumptiones emulationis vide apud *Maſcard. d. concl. 620. Menoch. d. præſump. 29. lib. 6. Honded. d. conſ. 80.*

36 In † dubio autem remittitur arbitrio Iudicis, qui conſiderata qualitate ipſius ædificantis, ædificij, & vicini penſatiſque circunſtantijs arbitrari poterit an ad emulationem fiat vt per *Cæpol. de ſer. vrb. præd. dicto cap 62. ſub numero 2. ver. puto tamen Maſcar. vbi ſupra Menoch. dicto caſu. 156.*

Vt autem Iudex arbitrium rectè valeat regulare binos peritos vel architectos eligere debet, qui conſiderent qualitatem ædificij, & vtilitatem inde prouenientem ædificanti, & reliqua pro cognitione veritatis *ad § quod autem in auth. de non alien Gail. d. obſeru. 69. numero 28. Vegius conſ. 53. numero 12. Alex. conſ. 174. ſub num. 7. lib. 2.*

37 Tertio. † Limita principalem regulam, ſi ædificium ædificanti parum prodeſſet, & vicino multum obeſſet; tunc enim prohiberi debet, vt latè conſuluit *Port. Imol. conſilio 17. numero 15. & 16. & numero 27.*

Sed hanc limitationem puto comprahendi ſub præcedenti, & ideo plurimum in ea verſari Iudicis arbitrium vna cum iudicio peritorum, vt ſupra dixi.

38 Sed † amplia, vt non debeat quis facere in ſuo, quod ſibi non prodeſt, & alteri nocet, etiam lucrum auferendo, *l. prima §. ijdem aiunt aquam pluuiam ff. de aqua pluuia arcen. Paul. de Caſtr. in l. 2. §. item verus numero quarto eodem titulo.*

39 Quarto † limita, vt eleuans domum ſuam non ad eius vtilitatem, ſed vt in domo vicini videat vxorem, vel eius filias, aut vt videat moniales vel religioſos (cum etiam iſto caſu dicatur facere ad emulationem) poſsit prohiberi. *Cyn. Rain. & Saly. in l. altius C. de*

ſerui-

ſeruitute & aqua, ſequitur *Iaſ. in l. ex hoc iure numero octauo de Iuſtitia*, & *iur.* vbi etiam ad hoc citat *Paulum de Caſtr. Ang. & Ioan. de Imol.* idemque tenuit *Cæpoll. de ſeru. vrb. præd. capitulo ſexcenteſimo ſecundo ſub numero ſecundo Alexand. conſilio* 174. *numero tertio & ſeq. libro ſecundo Anton. Scapp. de Iure non ſcripto libro ſecũdo capitulo* 34. *num.* 4.

40 Sublimita † dictam limitationem ſi quis ædificium, vel feneſtras faceret principaliter pro ſua vtilitate; tunc enim licet incidenter proſpicere poſſit puellas vicinas vel Religioſos, aut Religioſas, cum videre Religioſos non ſit de genere prohibitorum, non poteſt impediri, vt poſt *Petr. Cin & Bald. in dicto l. altius* tradunt *Cæpoll. & Iaſ. & Alex. locis citatis*.

41 Cæterum, † quod attinet ad Religioſas, contrarium eſt verius. vt dixi in *deciſione* 58. ad quam recurre.

42 Quinto † limita regulam non procedere, quando à conſuetudine, vel ſtatuto prohiberetur quis altius tollere, quia tunc dicitur impoſita ſeruitus altius non tollendi *l. prima C. de ædificatione priua vbi glo.* ponit exemplum de ſtatuto Florentiæ, quo cauetur, ne quis ædificare valeat vltra certam menſuram, *glo. & DD. in l. qui luminibus ff. de ſeru. vrb. præd. Cæpoll. in tractatu de ſeru. vrb. præd. capitulo* 39. *col. prima verſiculo ſed prædicta Surd. conſilio* 17. *numero* 18. *Vant. deciſione* 306. *nu.* 10. *l.* 2. vbi idem dicitur de pacto.

43 Sexto † limita, vt licet quis poſſit eleuare domum ſuam quouſque velit; non tamen liceat in muro recentor facere feneſtras in præiudicium vicini; ita vt poſſit quidem in muro veteri, non autem in nouiter conſtructo ſecundum *Berouum in conſilio* 135. *numero* 6. *vol.* 3. vbi ad hoc inducit in argumentum *l. Imperatores, & l. cuius ff. de ſeru vrb. præd.* & à contrario *dicta l. altius.*

44 Sed † re vera dicta iura nullatenus probant intentionem *Beroi*, & ideò iſta limitatio non eſt tenenda; nec conſiderari poteſt diuerſitas rationis inter feneſtram factam in antiquo pariete, & inter factam in noua, & doctrinæ à me allatæ ſupra *numero* 18. generaliter loquuntur, nec pati poſſunt huiuſmodi reſtrictionem.

45 Septimo † limita quando area, in qua ſegetes triturantur, & fructus à paleis diſcernuntur non poteſt habere ventum, niſi ab vna parte: quia tunc fauore publicæ vtilitatis, ipſo iure prædio vicini ſeruitus impoſita eſſe videtur, ne poſſit altius tollere, & ventum impedire textus iuncta *glo in l. fin. §. primo vbi Saly. Butrig. & DD. C. de ſeruit. & aqua tex. & ibi glo. prima & Ang. in l. Imperatores ff. de ſeruit. vrb. præd. Ioan. de Imol. in l. ſi prius numero* 9. *ff. de oper. nou. nunt. Iaſ. in l. ex hoc iure numero* 14. *ff. de Iuſti. & Iur. Corus. lib. tertio Miſcellan. capitulo* 24. *numero* 4. *Duenn. reg.* 33. *fall.* 6. *Paſettus in conſilio* 130. *ſub numero* 13. *verſiculo ad quartum Port. Imol. conſilio* 17. *numero* 22. quid autem ſi quis ab ædificijs vrbanis excluderet ventos ſalubres vide infra *numero ſexcenteſimoquinto*.

36 Octauo † limita (& hæc limitatio parum à præcedenti diſtat) in prædijs ruſticis; nam ſi quis habet agrum, in quo frumentum ſeminari, vel alterius generis fructus colligi ſolent, & ab vna tantum parte habet ſolem, non poteſt vicinus ab illa parte ædificare, & ſolem fructibus neceſſarium impedire; & hoc eſt ſpeciale fauore agriculturæ, & publicæ vtilitatis, tex cum *gloſ* ſecundum vnum intellectum. *in l. fin §. fin ff. de ſeruit. l ſecunda ff de ſeru ruſt. præd. not. in l. fin. C. de ſeruit. & aqua Soccinus in regula* 177. *fall.* 1. *Scip. Ianuar. regula* 77. *fall.* 5. (& quamuis de eo mentionem nemo faciat) ante eos hoc dixit *Cæpoll. in tractatu ſeru. vrb. præd. capitulo* 39. *ſub numero* 4. *verſiculo decimo fallit.*

47 Nonò † limita, vt non poſſit quis ædificare iuxta ſcalas vicini, ita quod luminibus earum officiat, vt per *Cæpoll. dicto capitulo* 39. *ſub numero* 4. *verſiculo decimo* vbi ait, quod ita tenuit *Ant. Butrig in l. fin. § fin. de ſeruit.* & quod ad hoc faciunt notata in *l. prima ff. ſol. matr.*

Et quamuis *Paſettus in conſilio* 130. *ſub numero* 13 *ver. ad quartum* dicat *Cæpolla* textum legi corruptè, & quod debet legi iuxta ſcholas non iuxta ſcalas; Nihilominus reſpondet *Rim. Iun* qui ſcripſit in eadem cauſa *in conſilio* 421.
* *numero ſeptimo volume quarto*, ita communiter reperiri codices impreſſos, & ſatisfacit obiectis *Paſetti*; & ego addo, quod idem de ſcalis tenuit etiam *Duenn. regula* 33. *in fine Scip. Ianuar. regula* 77. *fall. penult. & Port. Imolen. conſilio* 17. *num* 21.

48 Decimo † fallit quando ædes vicini habe-

haberent lumen ex publico, quoniam alter vicinus non poteſt ædificare in publico nocendo luminibus vicini: quia non licet vicino aliquid in publico facere, quin liceat alteri prohibere *ff. ne quid in loco publico per totum Capoll d. cap. 39. ſub nu. 2. ver. quarto fallit*, vbi poſt Alberic. declarat procedere, vt dixi quando quis vult ædificare in publico; ſecus ſi in ſuo, tunc enim poteſt ædificare nocendo vicino, etiam habenti lumen ex publico per *l. altius C. de ſeru. & aqua.* ſequitur *Duen. reg 33. fall 2. ſcip. Iannar. reg. 77. fall. 2.* quid autem ſi noceat publico, *vide inf. nu. 64.*

49 Decimoprimo † fallit in hærede, qui ædificando obſcuraret feneſtras domus vicinæ, cuius vſusfructus à teſtatore fuit alteri relictus: hæres enim non poteſt obſcurare domum vſufructuariam in totum: ſed debet modicum lumen, quod habitantibus ſufficiat relinquere. *l. is, qui binas ff. de vſufr. & l binas ædes, & ibi glo. ff de ſeru. vrb. præd. Iaſ. in l. ex hoc iure nu. 15. ff. de Iuſti. & Iur. Marſil. ſing. 154. Caras lib. 3. Miſcellan. cap. 24. numero 6. Duen. reg. 33. fall. 3. Capoll de ſeru. vrb. præd cap. 39. ſub n. 2. ver 3 fallit.*

50 Decimoſecundo † fallit in locatore, qui ſi locauit domum, vel alius vſumfructum conceſſit, non poteſt ædificando in ſua domo contigua obſcurare lumina domus locatæ, vel conceſſæ ad vſum, vel vſumfructum; tunc enim locator tenebitur conductori, ad tex. in *l. ſi merces §. fin. ff. locat. Bar. & Angel. in l. is, qui binas ff. de vſufr. Scip. Iannar. in regula 77. fall vltima Viui. deciſione 306. numero octauo lib. 2. Marſi. ſing. 154*

51 Decimotertio † limita ſi ædificans in ſuo, immitteret in alienum; ita enim quis poteſt in ſuo ædificare, vt de alieno non attingat mediatè, vel immediatè, & in alienum aliquid non immittat, aut de alieno aliquid non detrahat etiam mediatè, ad hoc probandum allegantur à *DD.* plures textus, ſed mihi nullus illorum id probat, præter tex. *in l. ſicuti §. ariſto. ff. ſi ſeruit. vendic.* & ita tenent *Ang. in l. 1. ff. de ſeru. vrb. præd. Paul. de Caſtr. in l. cum eo ff. de ſeru. vrb. præd & in l. fluminum §. fin. numero 3. ff. de damn. infect Socci. conſilio 240. numero 11. ver. præterea vol. primo Bero. conſilio 131. numero 14. & 17. Cagno.* alios referens *in l. nullus videtur ſub numero 3. de regul. iur. Surd. conſilio 233. numero 11. & numero 12. Viui. deciſione 306 numero 11. Port. Imol. conſil. 17. numero 10.*

52 Infertur † ex hac limitatione non poſſe quem facere protectum vel ſtillicidium amplum, etiam reſidens totaliter in ædificio ipſius, quod procumbit, ſeu protendat ſuper ſolum vicini tex. in *l. prima in fin. ibi protegendi ff. de ſeru vrb. præd* vbi hoc notant *Ang. & Paul de Caſtr.* idemque firmat *Capoll. in tract. ſeru vrb. præd. cap. 32. num. 2. Surd. dicto conſ. 233. nu. 11.*

53 Et † ratio eſt, quia ſolum debet eſſe liberum vſque ad Cælum vt eſt tex. in *l fin ff. de ſeru. tit gener.* & reportat in his terminis *Capoll. loco citato*, *dixi infra in deciſione ſeq. numero* & in *deciſione 57.*

54 Infertur † iterum nemini licere in domo propria caminum, ſeu fornellum ædificare, vnde procedere poſſit fumus vicino nocinus tex. eſt in *l. ſicuti §. ariſto. ff ſi ſeruit. vendict. Apoſtill. ad Decium in l. nullus videtur*, & ibi *Cagn. numero 4. de Reg. iur. Surd. dicto conſ. 233. ſub num. 12.*

55 Contrarium, † quod imò vnicuique in domo ſua licitum ſit artem ſuam exercere, ignemque in ea facere, etiam quod vicino fumus noceat, cumque offendat tenent *Io de Amic. in conſilio 104. numero 2. cum alijs ſeqq. & Viui. in deciſione 306. numero 2.* qui dicit ad hoc eſſe textum in *l. ſi ſeruus ſeruum §. ſi furnum ff. ad leg. aquil.* qui tamen textus (pace ſua) hoc non probat, ſed ibi habetur, quod ſi quis damnum exuſtionis paſſus eſt ex furno vicini, agit in factum, ſi verò damnum timetur, debet Dominus furni cauere de damno infecto: ſed benè poterat. *Viui.* ad hoc inducere tex. in *dicta l. ſicuti §. fin. ff. ſi ſeru. vend.* ibi *furnum non grauem* à contrario ſenſu, & ad hoc idem probandum *Capoll. de ſeru. vrb. præd. cap. 31. ſub numero 4.* adducit textum in *l. quoties la prima in princ. ibi ne per fundum tuum eas, aut ibi conſiſtas de ſeru. tit. general. iuncta l. venditor ff. commu. prædior & dixi ſupra nu.*

56 Cæterum † fœdere diſtinctionis hæ pugnantes opiniones conciliari poſſunt, vt (circumſcripta ſeruitute) poſſit quis facere in ſuo ignem ſolitum pro vſu ſui, & familiæ, & ſic procedit iſta ſecunda opinio, & ita debet intelligi *dictus §. Ariſto* ſecundum vnam lecturam. Non autem facere poſſit ignem inſolitum,

& ni-

& nimis graueni, & ſic procedit *d. §. fin.* à contrario ſenſu, & ita diſtinguit *Cepoll. de ſeru. vrb. præd. cap.* 31. *ſub nu.* 3. & rurſus *cap.* 53. *nu.* 1. vbi ait valde notandum quia ſæpè contingit in facto. *Paul. de Caſtr.* loquens de proijciente aquam in *l. fluminum §. fin. ſub nu.* 3. *ff. de damn. infect.*

Et † ſic vides, poſteriorem ſententiam procedere duntaxat quando agitur de camino, vel furnello antiquo, & in eo ſit ignis ſolitus.

Vnde in conſtructione noui camini, quia non poteſt dici in eo fieri conſuetus ignis, non recedes à priori opinione.

57 Declara † etiam d. regulam, quæ habet vnumquemq; poſſe in domo ſua propriam exercere artem, procedere, dummodo non immittat in alierum vt eſt caſus in terminis *in d. l. ſicuti §. ariſto ff. ſi ſeru. vendic.* quem ſic itelligendum eſſe ait *Cepoll. de ſeru. vrb. præd. cap.* 31. *ſub num.* 4.

58 Declara † rurſus dummodo non ſit ſeruitus conſtituta per pactum; tunc enim non poteſt, *Bar.* per illum tex. *in l. venditor ff. com. prædi.* quod tamen intelligitur ſi prohibens vigore pacti aliquam ex inde ſentit vtilitatem, alias ſecus dicit *Paul. de Caſtr. in l. quoties la prima ff. de ſeru. tit. gener.*

59 Infertur † rurſus non poſſe neminem in domo ſua priuata exercere artem, per quam malus odor ſeu fætor fiat vicinis; ita firmat *Cepoll. de ſeru. vrb. præd. cap.* 48. *num.* 3. per tex. in *l.* 2. *§. idem ait ſi in publico cum glo. ff. ne quid in loc. public.* per quem textum ità inquit ſe iudicaſſe, & ſubdit quod propterea neque poterit quis aperire de die cloacam, ſeu neceſſarium propter fætorem, ſed tantum de nocte, quod idem repetit in *cap.* 65. *nu.* 8.

Mihi reuera tex. ille hoc non probat; & ideo puto Cepollam voluiſſe citare tex. in *d. l. §. idem ait ſi odore*, qui cum ſua *glo.* benè hoc probat, hoc idem admittit *Cagn. in l. nullus videtur nu.* 4. *de Reg. iur.* & nemine citato firmat etiam. *Nattan. conſ.* 23. *nu.* 6. *vol.* 1.

60 Decimoquarto. † Limita regulam principalem, quia non poteſt vicinus quicquã in ſolo proprio facere iuxta parietem communem, per quod res, ſeu paries corrumpatur, ſeu eius refectio impediatur. *l. fiſtulam*; & ibi *Paul. de Caſtr. ff. de ſeru. vrb. præd. Bero. conſ.* 131. *num.* 9. *vol.* 3.

61 Quod † tamen intellige ſi id, quod facit ædificans incumbit ſeu inhæret parieti communi; ſecus ſi eſt iuxta illum, & non fodit in terram ita vt communem parietẽ debilitet vt per *Cepoll. in tract. de ſeru. vrb. præd. cap.* 64. *num.* 9. & hoc in effectu voluit etiam *Theſaur. deciſ.* 41. *num.* 16.

62 Et † quod, fodiens in ſuo tam altè, vt paries vicini damnum pati poſſit, cauere debeat de damno infecto eſt tex. in *l. fluminum § fin. in fine ff. de damn. infect.* quem tex. licet *glo.* intelligat tantum quãdo facit animo nocendi, dicens alias non cogi ad cauendum; contrarium tamen eſt verius, vt ibi per *Caſtren. ſub n.* 3. *in fin.* & quod debeat dimittere ſpatium ſaltem vnius pedis; *Cepoll. de ſeru. vrb. præd. cap.* 54. *nu.* 15. *dixi in dec. ſeq.*

63 Decimoquinto. † limita vt non poſſit quis auferre, & è loco mouere in ſolo ſuo id, quod onera ſuſtinet vicini, puta columnam ſuſtinentem parietem ipſius vicini, vt per *Bero. in conſ.* 131. *n.* 13 qui citat tex. *in l. eum debere eli ibi nota ff. de ſeru. vrb. præd.* qui tex. quamuis loquatur de eo, qui habet ſeruitutem; benè tamen videtur probare hanc limitationem, etiam circumſcripta ſeruitute, verum vbi ſeruitus adeſt, non ſolum non poteſt quis remouere columnam tunc exiſtentem, ſed inſuper caſu, quo illa corrumpatur, aliam ſufficere tenetur, vt in *d. l. eum debere*; ſecus autem eſt vbi ſeruitus non debetur.

64 Decimoſexto. † Limita *d. l. altius* & ſimiles non procedere in præiudicium loci publici; adeò vt interdictum ne quid fiat in loco publico, procedat etiam ſi quid fiat in priuato, quod noceat publico. *l.* 2. *§. idem labeo & §. idem ait vbi Bar. & §. ſi quis domum & §. ſi quis in ſuo, vbi etiam Bar. ff. ne quid in loco publ.* & propterea cenſetur ipſo iure inducta ſeruitus altius non tollendi, vt fuit latè dictum in *Romana altius non tollendi, ſiue tramontana* 3. *Decembris* 1618. & 30. *Maij* 1622. *coram Buratto* in quarum priori firmarunt Domini ſeminarium gaudere hoc loci publici priuilegio, à quo tamen in poſteriori receſſerunt.

65 Limita † decimoſeptimo quando nouum ædificium prorſus ab ædibus vicinis excluderet ventos aquilonares, & illas propterea redderet inſalubres; de quo articulo vide pleniſſimè per *Rotam in d. Romana altius non tollendi* 30. *Maij* 1622. *coram Buratto*, vbi etiam habetur quomodo huiuſmodi damnum ſit probandum; quam cum alijs in eadem cauſa factis & cum conſultationibus medicorum impreſſit *Theodoſ. Rubeus in Singular.*

Rota Rom. par. 1. deciſ. R. P. D. Pironani fol. mihi 515.

ARGVMENTVM.

Socius vel vicinus quibus in caſibus re communi, ſocio, vel vicino inuito vti poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Socius, vel vicinus nil facere poteſt in re communi, inuito ſocio.*

2 *Socius non poteſt vti re communi ad vſum non deſtinatum.*

3 *Socius vtens re communi ad vſum non deſtinatum committit furtum.*

4 *Vicinus non poteſt projcere fimum in communi.*

5 *Communis res quando dicitur mea, & non mea.*

6 *Socius non poteſt in turri communi fimum imponere, inuito ſocio.*

7 *Vicinus in communi pariete feneſtram facere an, & quando poſſit.*

8 *Vicinus feneſtram faciens in communi pariete, etiam altero vicino ſciente, adhuc cogitur ad eam obſtruendam.*

9 *Vicinus, cui permittitur à vicino vnam feneſtram in communi pariete facere, plures facere nequit.*

10 *Vicinus, qui feneſtram in communi pariete fecit, non poteſt vicinum prohibere, ne altius tollat, &* nu. 42.

11 *Vicinus nil poteſt in re communi facere ad emulationem.*

12 *Vicinus an poſſit protendere ædificium ſupra iter, vel curiam communem.*

13 *Vicinus non poteſt in re communi facere aliquid, quod protendat, vel inclinet in partem vicini.*

14 *Vicinus non poteſt protectum facere ſupra ſolum commune.*

15 *Vicino an, & quando in communi pariete ædificare liceat.*

16 *Vicinus infra quod ſpatium parieti communi adiungere poſſit id, quod illum debilitat.*

17 *Socio vno diſſentiente, etiam alijs conſentientibus, non poteſt ſocius re communi vti ad vſum non deſtinatum.*

18 *Vicinus, qui ædificauit in re communi cum alterius vicini damno, an & quando, cogatur ad demoliendum; vel ad intereſſe, aut ad cauendum de damno infecto.*

19 *Vicinus an propria authoritate demolire poſſit ædificium in re communi à vicino factum.*

20 *Socius vtens re communi ad vſum deſtinatum prohiberi non poteſt.*

21 *Sepulcro in communi poteſt ſocius inferre mortuum, alijs ſocijs inuitis.*

22 *Siluam cæduam, quando poſſit ſocius cædere, alijs ſocijs inuitis.*

23 *Socius quando communem domum inhabitare poſſit, & quando illam, alio inuito, locare valeat.*

24 *Vicinus an, & quando noua tigna, altero vicino reluctante, immittere poſſit.*

25 *Socius fundum communem, inuito ſocio colere poteſt, & an ei aliquid ex cultura reſpondere tenetur.*

26 *Socius vtitur re communi ad vſum deſtinatum, non attento, quid euenire poſſit.*

27 *Socius dicitur habere tacitum mandatum à conſocio ad vtendum re communi ad vſum deſtinatum.*

28 *Socius frangere, & amouere poteſt impedimenta, quibus impeditur vſus re communi ad vſum deſtinatum.*

29 *Socius an re communi vti poſſit ad vſum deſtinatum, ſi ſocio officiat.*

30 *Socius an reparare poſſit rem communem, inuito ſocio.*

31 *Socius an teneatur ad expenſas, eo inuito, à conſocio factas in rei cõmunis reparatione*

32 *Socius rem communem reficere recuſans, an illius commodo priuari poſſit.*

33 *Socius non poteſt rem communem reparare inuito ſocio, niſi quando reparatione indiget.*

34 *Molendino communi non poteſt ſocius apponere molas, inuito conſocio ſi veteres molæ adhuc ſufficiunt.*

35 *Socius poteſt in re communi facere quod omnibus expedit, etiam inuitis conſocijs.*

36 *Socius vti poteſt re communi ſi ita ſe habet conſuetudo.*

37 *Socius prohibere non poteſt conſocium ne re cõmuni vtatur, ſi prohibẽtis non intereſt.*

38 *Vicinus an muro communi canalem immittere poſſit, ad aquam pluuialẽ colligẽdam.*

39 *Vicinus vel ſocius an re communi cum modico detrimento conſocij vti valeat.*

40 *Vicinus parieti communi à latere tigna immittere poteſt, etiam altero vicino contradicente.*

41 *Socius re communi vti poteſt cum damno ſocij, ſi alias ſibi inutilis remaneret.*

42 *Vicinus eleuare poteſt parietem communem etiam ſi inde vicini feneſtræ in eodem pariete factæ claudantur.*

43 *Vicinus poſſidens murum cum vicino pro diuiſo an, & quando poſſit ſuam partem altius tollere, & onerare.*

44 *Vicinus an, & quando murum communem excauare poſſit.*

45 *Paries quando dicatur communis pro indiuiſo*

miſſo, & quando pro diuiſo, remiſſiuè.

46 *Vicinus, qui ſemel ſuper communi muro ædificauit, an, & quando iterum ſuper ædificare valeat.*

47 *Vicino ſuperædificante, alter vicinus an eo inuito altius ſuperædificare, & an aliquid ſoluere teneatur.*

48 *Socius re communi vti non poteſt etiam ad vſum deſtinatum, ſi rei formam, & ſtatum mutaret.*

49 *Vicinus vel ſocius re communi vti nequit, ſi pacto etiam tacito, vel præſcriptione eſt inducta ſeruitus negatiua.*

50 *Socius licet vti poſſit re communi iure communionis, non tamen poteſt iure ſeruitutis.*

51 *Vicinus vel ſocius vti non poteſt re communi, ſi illa lædatur, vel paries debilitetur.*

52 *Vicinus non poteſt in communi pariete fiſtulas habere.*

53 *Vicinus in pariete communi caminum conſtruere non poteſt.*

54 *Vicini ſebale an & quando parieti communi inniti valeant.*

55 *Socius vti poteſt re communi ad vſum deſtinatum, etiam ſi inde res ipſa naturaliter deterior fiat.*

56 *Vicinus, an, & quomodo vti poſſit pariete ad vſum deſtinatum, ſi ille non eſt aptus, vel nimis debilis.*

57 *Vicinus an poſſit pariete communi vti, quando dubium eſt, ne ſit aptus oneri ſuſtinendo, & quam cautionem præſtare debeat.*

DECISIO LVI.

CVM in ſuperiore deciſione pro viribus ingenij mei, de his quæ vicinus altero vicino inuito in re propria facere poteſt vel nequit verba fecerim; ordo poſtulat, vt videamus in præſenti ea, quæ in re communi vicinus, vel ſocius, inuito ſocio, facere valeat: & omiſſis diſputationibus ad prolixitatem vitandam, conſtituenda eſt re-
1 gula negatiua vt nempe † in re communi nequeat ſocius quicqnam facere, inuito ſocio: quia in re communi potior eſt conditio prohibentis tex. ad litteram in *l. ſabinus ff. communi diuid.* & ibi *glo. & DD.* tex. in *l. quidam hyberus in l. ſi inter §. ſi in area vbi Florian. ff. de ſeru. vrb. præd. l. an vnus ff ſi ſeru. vindic. l. in re communi vbi DD. ff. de regu. iur. Cyn. in l. ſi vt proponis C. de ædif. priu. Bar. in l. fiſtulam ff. de ſeru. vrb præd. Iaſ. in conſ. 98. per totum lib. 1. Felyn. in cap. cum omnes nu. 22. extr. de conſtit. Cæpoll. in tract. de ſeru. vrb. præd. cap. 40. num. 20. Vegius conſ. 53. nu. 12. & ſub nu. 19. ver. & verè loquendo Burſatt. cum rela. conſ. 57. nu. 1. Felic. in tract. de ſociet. cap. 28. n. 7. Surd. conſ. 447. nu. 17. lib. 3. Theſaur. cum relatis deciſ. 41. nu. 13. Magon. deciſ. 46. per totam Cyriac. conſultat. 28. nu. 18. lib. 1.*

2 Potiſſimum † autem ad vſum non deſtinatum; tunc enim ſocius ſine dubio vti re communi minimè poteſt, vt probatur in ſupra relatis iuribus, & tradunt *prædicti DD. omnes* in primis autem *Theſaur. cum rela. d. deciſ. 41. nu. 13.*

3 Quinimmo † regulariter vtens re communi ad vſum non deſtinatum, ita vt auferatur ſocio commoditas partis ſuæ, dicitur furtum committere *Bar. in l. ſi ſocius ff. de furt. Aretin. in §. furtum eſt n. 5. Inſt. de oblig. quæ ex delict. naſcun. Caball. tom. 1. reſol. crimin. caſ. 136. nu. 3.* quem vide per totam reſolutionem benè declarantem materiam.

4 Hinc infertur, † non poſſe ſocium proijcere fimum in cortili ſeu curia communi ex quo ad hoc illa non eſt deſtinata, vt per *Natt. in conſ. 23. nu. 6. lib. 1.* vbi id pulcro medio probat, nempe quia non licet proijcere fimum in alienum *l. ſi quando §. fin ff. ſi ſer. vendic.* & facit tex. in
5 *l. ſi ſicuti §. ariſto ff. eod. tit.* † Res autem communis non dicitur mea, ſed aliena, vbi ad vſum non deſtinatum ea vti volo,
* *d. l. ſabinus*, & ponunt *Bar. & omnes in l. ſerui electione §. labeo ff. de legat. 1.* conſequenter &c.

Sicut è conuerſo vbi quis vti vult re communi ad vſum deſtinatum, intrat contraria regula, quod commune eſt pro eo iure, quod ad me ſpectat, meum eſt *l. pupillus §. fin. ff. de verb. ſign. Cæpoll de ſeru. vrb. præd. cap. 62. ſub nu. 5.* & ita conciliantur hæ duæ regulæ, quæ prima facie inter ſe pugnare videntur, vt ſcilicet prior procedat, vbi quis vti vult ad vſum non deſtinatum, poſterior vbi vult ea vti ad deſtinatum vſum.

6 Idem † dicitur etiam de communi turri, vt non liceat vni, inuito altero ſocio, in eadem turri fœnum ingerere, quia ad hoc non eſt deſtinata *glo. in l. fiſtulam § fin.* & ibi *Ang. & alij ff. de ſeru. vrb præd. Iaſ. in conſ 98. nu. 6. lib. 1.*

7 Amplia † primò regulam, vt multò minus quis poſſit in communi pariete facere feneſtram, vel foramen tex. in *l. eos ff. de ſeru vrb. præd.* & probatur in *d. l. quidam hyberus eodem titulo*, vbi hoc notant

Ang.

Ang.& DD.idem Ang. in l. inter quos ff. de damn.infect.& rationem reddit, quia ſcilicet per eam mutatur facies parietis,qui etiam debilitatur, & per conſequens nocet ſocio *Petr. de Vbal. de duob. fratribu. par.6.num.6. Pariſ. conſ.63. num. 3. lib.1. Ioſ.Ludou.deciſ.Lucen.58. Theſa. deciſ.41. num 15.Vegius conſ.53.num.14.Bero.conſ 132.num.1.lib.3.& in conſ.233.num.4. in fine ,& num.6. eod. lib. Surd. in conſ.233. num. 15.vol.2.*latè *Burſatt. conſ.11.per totum* ,& maximè *num.2.& ſeq. & num.13. vol.1 .Capoll.de ſeru.vrb.præd.cap.62. n.3.* vbi hoc dicit procedere ,ſi vere in aliquo præiudicatur communioni, vel ſocio in præſenti,vel in futuro, vel poſſibile eſt, vt ei noceat feneſtra , vel etiam ſi eſt dubiũ: ſecus autem ſi certum eſſet nullatenus ei nociturum. Tunc enim dicit,æquum eſſe tenere vt dictam feneſtram facere valeat per *d. l.quidam hyberus § fin.& l.fiſtulam §.pen. de ſeru. vrb præd.*

8 Subamplia , vt ſi quis feneſtras fecerit in communi pariete, ſciente, & non contradicente ſocio; adhuc poſſint feneſtræ illæ obſtrui. Nam ad hunc effectum ſciẽs, & tacens dicitur inuitus *l inuitum* , & ibi *Bar.Ang.& Caſtr. ff. de ſeru. vrb. præd.* & in terminis noſtris *Pariſ. conſ.63.numero octauo vol primo Burſatt.conſ.111.numero quarto,lib.1. Felic in tract.de ſociet cap.28. num.24.*

9 Subamplia † iterum , vt is qui expreſsè à ſocio permiſſus fuit facere feneſtram in communi pariete,non poſſit propterea illo reluctãte, in eodem pariete aliam facere feneſtram; quia conſenſus circa vnũ actum adhibitus,non nocet quoad alium *l.primo, §.Iulianus ff. de inſin.actus priuat. l.iubemus C.ad Vellean.Bar.in l.ſi fundũ per ſi deicom ff de lega primo Abb. in c.quoniam contra col fin.de probat. Dec.conſ.379. num.6.Caphal. conſ.148. nu. 24. Menoch. conſ.75.nu.74. lib.1.* & in terminis noſtris egregiè. *Surd. cum per eum relatis in conſ. 387 num.6. & ſeqq. lib.3.* vbi ad hoc citat *l.ſi cum meus in pr.n.ff.ſi ſeru. vend.*

10 Subamplia † rurſus, vt quoquomodo quis in pariete communi feneſtras fecerit, non poſſit poſtea prohibere ſocium volentem altius tollere parietem ipſum, & illo vti , etiã ſi ſequatur obſcuratio earundem feneſtrarum , ne minus ad vſum deſtinatum illi remaneat inutilis, nec cõqueri poteſt qui dd. feneſtras in dicto pariete fecit, nec vicinus,conſentiendo, voluit ſe priuare facultate ſuperædificandi ſibi competente; ita tradunt *Capoll.* benè diſtinguens *in tract.de ſeruit vrb præd. cap.62.num.5.Iaſ.conſ.98.ſub num.8. vol.* *primo Surd.conſ.133.num.15.vol.2.* & dixi infra *num 41. & ſeq.*

11 Secundò † amplia d.regulam,vt multo minus vicinus poſſit in re communi quicquam facere ad emulationem,& vt ſocio noceat *l primo §. denique ff. de aqua pluu. arc l opus nouum de operibus publ Roma. conſ 12.num. 2. Alex.conſ.174 n.2. Marſil. ſing.154.Gail.obſer.69.nu.17.& ſeq. lib.2. Theſau.cum rela deciſ.16.num.10.& deci. 41. num 10. Burſatt.* atteſtaus de commi *conſ.57.num.14.& num.16.*

12 Tertiò,† amplia vt ſi duo habeant cortile,vel curiam communem,vel commune iter, & alter eorum velit protendere ædificium ſupra curiã,vel ſupra iter, poſſit ab alio prohiberi ſi ipſi detrimẽtoſus exiſtat ad *l.qui luminibus ff.de ſeru. vrb. præd. Alberic.de Roſat.in l.altius C de ſeru. vrb. præd.* qui ait ſe habuiſſe in facto referr , & pro valde notabili ſequitur *Capoll in tract.de ſeru. vrb præd. cap.36. nu.10 idem Alberic.in d.l.qui luminibus Iaſ.in conſ.98. ſub num.9.ver.& ex iſtis* , vbi ait ideo hoc verum eſſe; quia vicinus tenetur ſeruare formam antiquam; de quo infra ſuo locò dicam.

13 Quartò † amplia , vt nec poſſit ſocius in re communi facere aliquid, quod protendat, vel inclinet in ſolum ſocij, vel vicini *l. ſi eum meus §.ſi paries. ff.ſi ſeru vindic.* & ibi *Caſtr. in Summar. l. quidam hyberus ff.de ſeru. vrb.præd Surd. conſ. 233. ſub num. 11. vol. 2.*

14 Subamplia,† vt nec quidem liceat protectum facere ſupra ſolum commune *l. ſi duo §. labeo ff. vti poſſid.* & ibi hoc notat *Bart.* idem firmat *Capoll.de ſeru.vrb. præd. cap. 32. num. 1.*

15 Quintò † amplia , vt non poſſit ſocius ædificare in communi pariete , ſi per huiuſmodi ædificium officeretur luminibus ſocij *Bero.conſ.13. num. 12 & conſil. 133. lib.3.Surd conſ.233. lib 2.*

Contrariũ latè defendit *Iaſ. in conſ.98. lib.1.& Felic.in tract.de Societ. c.28. n.23.*

Tu tamen regulariter non recedas à d.ampliatione, quam latè defendi ſupra in *deciſ. 54. à num. 18. cum multis ſeqq.* ad quam in facti contingentia recurre, limitando tamen dictam ampliationẽ, ſi noua fabrica officiat vni ex feneſtris,alijs remanentibus,vnde lumen recipi poſſit *l. luminum* & ibi *gloſ.& Bar.ff.de ſeru. vrb. præd. Capol.in tract.de ſeruit.vrb.cap.35. nu. 4. Rota poſt hæc ſcripta impreſſa in deciſ. 744. num 4.par 3.*in recentior.

16 Sextò † amplia , vt nec quidem parieti communi fas ſit per duos pedes , vel ſaltẽ per vnum adiungi,& apponi, id,per quod

murus

murus corrumpi, vel debilitari poſſet. gloſ. per illum text in l. quidam hyberus ff. de ſeru. vrb. præd. & ſequitur Ibi Bart & Bero conſ. 132. num. 11. vol. 3.

17 Septimo † amplia, vt etiam ſi ex pluribus ſocijs vnus dumtaxat diſſentiat, non poſſit alter ex ſociis re cõmuni vti ad vſum non deſtinatum Fely. in c. cum omnes n. 22. & 23. extr. de conſtit. & Dec. ibi in 1. lectu. nu. 5. & 2. lectur. nu. 3 Theſa. dec. 41. nu 20.

Imò etiam ſi eſſent mille ſocij factum illorum non noceret vnico ſocio, dicit Felyn. vbi ſupra; quia quod ſingulos tangit, ab omnibus approbari debet Oldrad. 34. arg. l. heredes §. incerto ff. fami. hercisc. Theſa. d num. 20.

18 Octauò † amplia vt ſi vicinus iàm ædificauerit in re communi cum damno alterius ſocij, eidem competat actio ad demoliendum l. ſed & ſi inter in prin. & l. fiſtul. in princ. ff. de ſeru. vrb. præd. & in l. iubemus in fin ff. commu. diuid. Vbi tamen gloſ. & DD. diſtinguunt quatuor caſus, & primus eſt, quando ſocius contradixit, ſecundus quando ignorauit, vel abſens fuit, & his duobus caſibus dicunt, dari actionem ad demoliendum. Tertius eſt quando expreſsè conſenſit, & tunc affirmant, eum ſibi omninò præiudicaſſe. Quartus denique eſt, quando ſciens tacuit, quo caſu non quidem datur actio ad demoliendum, ſed ad intereſſe, vel ad cautionẽ damni infecti, ita in ſpecie poſt gloſam tradunt ibi Bart. & Bal idem Bar. in l. qui bona §. ſi quis iuxta ff. de dam. infec & ibi Imol. & Alex. Boer. conſ. 5. num. 28. Surd. conſ. 23. num. 21. vol. 2. quibus addo Paul. de Caſtr in l. in re communi num. 4. ff. de ſeru. vrb. præd. Et quamuis etiam in quarto caſu, nempe quando quis ſciens tacuit, aliqui teneant, illi competere actionem ad demoliendum per l. inuitum ff. de ſeru. vrb præd. vbi inuitus dicitur, quiſquis expreſsè non conſentit etiamſi ſciens tacuerit, & ibi hoc notant Bar. Ang. & Caſtr. non tamen recedendum eſt à priori ſententia, quam etiam tenuit Franc. Marc. deciſ 428. num 17. par. 1. & videtur fateri Surd. in conſ. 387. num. 5. vol. 3. vbi ait ſecundam opinionem pati difficultatem, intelligendo tamen cum temperamẽto, de quo ſupra numero octauo, & ita poſt hæc ſcripta in facti contingentia iudicaui in Ciuitate Genuæ.

19 Sub † amplia hanc ampliationem, vt ſi quis abſque conſenſu ſocij in re communi ædificet, aliudue faciat, poſſit ſocius propria auctoritate illud demoliri, vt videtur tenere Roma. conſ. 52. referens ſe ad Bar. in l. 1. §. Melioratio ff. de nou. oper. nunc. & expreſsè tenet Franc. Marc. deciſ. 498. ſub num 16 vbi ad hoc citat l. ſi vitem §. ſi ad ianuam ff. quod vi, aut clam. et l. ſed & ſi inter vbi gloſ. Bar. & Flori ff. de ſeru. vrb. præd. & ibi num. 18. limitat in protecto, quod pendet in aere, vt non liceat tollere propria auctoritate: tutius tamen, & melius eſt officium Iudicis nobile implorare, vt aduertit Theſa. deciſ. 41. num. 17. & ego ita ſemper conſulerem ad euitanda ſcandala; quamuis vt plurimum DD. Aduocati conſulant, vt clam propria auctoritate ſocius demoliatur, & poſtea præſentari faciat parti inhibitionem, vel præceptum, quod ſine dubio expedit ad faciliorem litis exitum, ſed eſt plenum periculis, & ſæpe vidi ex ſimilibus cõſilijs oriri rixas, & inimicitias, & quod iſto caſu ſocius nequeat propria auctoritate demoliri defendit Dec. in conſ. 221. num 2. in fi. & num. 3. lib. 1. per text. in d. l. Sabinus vbi habetur in re communi potiorem eſſe conditionem prohibentis, & ideo cum ædificium conſtructum reperiatur in re communiter poſſeſſa, melior eſt conditio prohibentis demolitionem, idemq; tradunt Bart. & alij in l. 1. §. nunciatio ff. de oper. nou. nunc & vide quæ latiùs dicam in ſequenti deciſione num. 17. & ſeqq.

20 Limita † primo, regulam ſic ampliatã non procedere, quando ſocius vti vult muro, vel alia re cõmuni ad vſum deſtinatum, tunc enim à ſocio prohiberi non poteſt text. in l. ſi ædes ff. comm. diuid. & in l. cum duobus alias l. ſi fratres §. item Mela. ff pro ſocio glo. in d. l Sabinus Bart. Ang. & Floria. in l. quidam hyberus ff. de ſeru. vrb. præd. Cæpoll in eod. tract. cap. 40. ſub n. 19. & 20. Iaſ. in conſ. 98. nu. 1. & ſeqq. & ferè per totum lib. 1. egregiè Theſa. viden. cum per eum relatis in deciſ. 41. num. 1. Bero. conſ. 132 ſub num. 8. lib 3. Vegius conſ. 53. num. 28 & 32. Marſil. ſing. 154. Burſatt. conſ. 57. nu. 2. & conſ. 58. nu. 1. lib. 1. Surd. conſ. 233. num. 1. lib. 2. Honded. conſil. 80. lib 1. Felic. de Societat. cap. 28. nu. 21 Dynus in cap. in re communi nu. 2. de reg. iur. Hier. Gabr conſ. 149. num. 4. lib. 1. cum alijs per me latè congeſtis ſupra in deciſ. 54. nu. 11. & ſequentibus.

21 Hinc † infertur, vt in commune ſepulcrum ſocius immittere valeat mortuum, etiam inuitis alijs ſocijs; quia ad hoc deſtinatum fuit text. eſt in l. in tantum §. in commune ff. de rer. diuiſ. & in §. in commune Inſt. eod. & hoc non ſemel habui in facto.

22 Infertur † etiam, vnum ex ſocijs cædere poſſe ſyluam cæduam, ita vt à conſocio nec prohiberi, nec accuſari poſſit, quia ad

hoc

hoc illa eſt deſtinata *Bal.in conſ.37. nu. 4. lib.5. Socc conſ.58 ſub num.2. lib.4. Vegius in conſ. 57. num 29.*

23 Infertur †etiam, vt ſi tota domus inhabitata fuerit ab vno ex ſocijs, non teneatur ſoluere penſionē alteri ſocio, qui non habitauit; vſus eſt enim ea ad deſtinatum vſum,& ſic cenſetur ipſum fuiſſe vſum iure ſuo *l.merito ff pro ſocio gloſ. in l. Sabinus* & ibi *Floria ff. com. diuid. Caſtr. in l.1.* & ibi *Iaſ.num.*10.*C.qui teſt.fac. poſt Socci in l ſi ſocius ff ſi cert.pet.& in conſ.58 ſub n.4 in fin.* vbi de comm. *Menoch.* etiam atteſtans de comm.*in conſ.121.ſub num.* 103. *lib.2.* plurimos congerit,& *de com.teſtatur Felic.in tract.de ſociet.cap 28.num.63.* qui *num ſeq.* determinat, quid ſi domus erat ſolita locari ? & quid ſi vnus locare velit, & alter inhabitare ? ibi *nu.* 50. ſubtexens etiam alias quæſtiones circa domorum communium locationem,& inhabitationem *nu.* 36. *& ſeqq.* & vide etiam *Gomeſ.* magiſtraliter loquentem *tom 2.variar.reſolutionum cap.3. num.14 & ſeqq.*

24 Infertur† pariter, poſſe ſocium immittere noua tigna communi parieti, ſi ad id ſit deſtinatus, & aptus d. ctis oneribus ferendis, etiam ſocio reluctante *Angel. in l. quidam hyberus col.2.ver.ſimiliter reſtat ff. de ſeru.vrb præd. Capoll.in eod. tract. c.30. num.4.* quem in facti contingentia omnino videas *Surd.conſ.233. num.9 vol.2.*

25 Infertur†rurſus notabiliter,qđ duobus fundum cõmuniter poſſidentibus ſi alter velit eo vti ad culturā,& ſationē,alter verò ceruicoſus renuat partem ſuā ſeri,ac ad deſtinatū vſū inſeruire,ſocius prudentior, non modo totum fundum ſeminare, & colere poſſit, ſed nec teneatur ſocio reſpondere de parte dominicali ratione ſuæ ratæ, vt tradit *Salyc. in l.iubemus la 2. per glo.* ibi in *verbo diuiditur C. de ſacroſ. Eccl. Alex.in l. 1.* & ibi *Iaſ. num.26. C. qui teſt. fac.poſſ. idem Iaſ. in l.quominus num.* 162. vbi hoc inquit ſingulare, & ſe alibi non legiſſe *ff.de flumi. Marſi.ſing.369.Natta conſ.31.num.10.lib.1 Surd.conſ.43.nu.18. lib.1.Felic.tract.de Societ.d cap.28.nu.19. & ſeq.*

26 Amplia † eandem primam limitationē, vt ſocius cenſeatur habere tacitum mandatum a conſocio ad vtendum, & negotiandum re communi ad vſum deſtinatū, vt per *Rim iun. conſ.131. num.11. lib. 3. Decian.conſ.30.num.4 lib.1.Rota Genuen. deciſ.14.ſub nu. 67. & ſeq. Felic. de ſociet. cap.28. num. 7.*

28 Amplia † tertio dictam primam limitationem, vt ſi vnus ex ſocijs impediatur vti re communi ad vſum deſtinatum, poſſit propria auctoritate frangere clauſuram, & remouere impedimentum, nec tenebitur de ſpolio,aut violentia ad text. *in l ſi vitem §. qui ad ianuam ff quod vi aut clam.* per quem *text.* determinauit *Paul. de Caſtr.in conſ.* 395. in cauſa, quæ vertitur *num.2. lib.2.* quod ſi vnus ex cohæredibus, vel ex ſocijs clauſerit domum cõmunem, ne alter ſocius ingrediatur poſſit is nolens habere ſe pro ſpoliato,propria auctoritate ſeras ianuæ frangere, & ingredi in domum, idemq; tenuit per eādem rationem *Crauett.in conſ. 4. num.* 10. *& ſeqq.* vbi etiam dicit,quod ſi habens ius paſcendi in prato impediatur per clauſuram cancelli, vel portæ illam propria auctoritate frangere poteſt, ſequitur in omnibus *Granat Theorem.2. num.4. Felic. in tract. de ſociet. cap 28. num* 30.

29 Quartò † ampliant quidam dictā primam limitationem, vt ſocius vti re communi poſſit ad vſum deſtinatum, etiamſi officiat conſocio *Iaſ.d.conſ.98.nu.4 Dyn. in regula in re communi num 3. Theſa.deci. 23.num 5.deciſ.41.num.2.& deciſ.65 Vegius conſ 53.num.30 & ſeqq. cum ſimilibus Felic.de ſociet.d.cap 28.nu.21. & ſeqq.*

Contrarium tamen videtur probari in *l.Sabinus ff commun.diuidun* tradit *Capoll.in tract ſeru vrb præd. cap 40 ſub nu.* 20.*Rim.ſen. conſ.71.ſub num.* 10. *ver his tamen vol.primo Burſatt. conſ 57. num.13. vol.1.& conſ 58.nu.26.eod. lib.*benè *Surd. conſ.223.lib 2. Magon.deciſ. Floren.* 46 & hanc opinionem poſt plurimos per me congeſtos ſuſtinui ſupra in *deciſ.præced* ad quam me remitto.

30 Secundò † limitatur regula principalis, vt quando res communis indiget reparatione,vel refectione ad vſum; ad quē res eſt deſtinata, poſſit alter ex ſocijs reficere, vel reparare inuito ſocio, imò contra illum agere ad refectionem *tex.in l. ſi ædes ff.communi diuid.l.ſi communes ædes ff. de negoc geſt.l ſi paries cū l. ſeq. ff. de damn. infect. Capoll.* videndus latè, & doctè diſtinguens in *tract.de ſeru.vrb præd.cap.59. num.5 & 6.Felic.in tract de Societ cap.27. num.21.Bero.conſ.131.nu.8. vol 3. Franc. Marc.deciſ.499.n.2.par.1.Surd.conſ.233. num. 9. vol.2.*

31 Amplia † hanc limitationem, vt ſocius cogatur inuitus contribuere in expenſis refectionis, & reparationis *Cyn. in l. ſi vt proponis* per illum text. *C de ædific priu.& per l. his conſequenter §.celſus ff famil. herciſc.tex.in l ſi ædibus ff.de dam. infec. Theſa. deciſ.41. num.3.* adde *Capoll. de ſeru vrb. præd.cap.40. nu.27.* ſi autem refectio non erat neceſſaria dic,vt infra *num.*33.

Amplia

32 Amplia † iterum, vt ſocius renuens rem communem reficere, priuari poſſit commodo rei, aut agi contra eum pro expenſis, & intereſſe *d. l. ſi vt propon's, & l. cum duobus §. idem reſpondit ff. pro ſocio Iaſ. in l. quominus num. 109. ff. de fluminibus* Cremenſis *ſing.* 97. *Capoll. caut.* 85. *cum alijs per Theſa. viden. d. deciſ.* 41. *num.* 3. & vide etiam *Capoll. de ſeru. vrb. pred. dicto cap* 59 *& Marſil. ſing.* 369.

33 Sublimita, † dictam limitationem ſic ampliatam non procedere in reparatione non neceſſaria, nempe ſi res communis ea non indiget *l. parietem ff. de ſeru. vrb. pred. Capoll. Felic. & Bero. locis citatis Theſa.* omninò videndus *d. deciſ.* 41. *num.* 14.

34 Hinc † infertur ad quæſtionem de Molendino communi inter plures; Nam ſi molæ præſentes ſufficiant, non poteſt vnus ex ſociis, aliis inuitis, ponere in eo meliores molas iux. opin. *Martin. in dicta l. parietem*, quem ibi ſequuntur *Bal. & Ang.* idemque tenet *Petr. de Vbald. in tract. de duobus fratribus part.* 6. *numero* 5. *Capoll. dicto cap.* 59. *num.* 6. *Mart. Lauden. in l. ius autem ciuile ff. de Iuſt. & iur. Felic. dicto cap.* 27. *num.* 23.

35 Tertiò † limitatur regula, vt non procedat, quando ſocius iure communionis vult facere aliquid in re communi, quod non ſibi ſoli, ſed etiam toti ciuitati expedit, vt ſi velit incruſtare, vel depingere parietem communem, tunc enim poteſt *l. quidam hybernus §. primo & l. fiſtula §. primo de ſeru. vrb. pred. Angel. in l. quos in prin ff. de damn. infect. Imola in l. damni §. cum parietem col. fin. ff de damn. infect. Paul. de Caſtr. in l in re communi ff. de ſerui vrb. pred. Bero. conſ.* 131. *nu.* 11. *vol.* 3. *Vegius conſ.* 53. *ſub num.* 19. *ver. ſubdit*.

36 Quartò † limita, ſi adeſt conſuetudo in contrarium, vt ſcilicet ſocius vti poſſit re communi inuito ſocio, vt per *Theſa. deciſ.* 41. *num.* 22. *& ſeq.* cuius opinionem veram arbitror (poſito tamen quod de conſuetudine bene conſtet) quamuis *Capoll. & Franc Marc.* quos ad hoc citat, loquantur in diuerſis terminis.

37 Quintò † limita ſi ſocio prohibenti non intereſt; tunc enim eius prohibitione non attenta, alter ſocius etiam ad vſum non deſtinatum re communi vti poteſt, animo tamen, vt efficiatur commune, id quod rei communi additur, vt probatur *in l. quidam hybernus §. parietem, & in l. fiſtulas in prin. & §.* 1. *&* 2. *ff. de ſeru. vrb. pred.* quæ leges ita intelligi debent, vt per *glo. in d. l. Sabinus ff. com. diuid. & in d. §. in re communi* vbi *Dynus nu.* 3. *de reg. iur. in* 6. *Cyn. & Alber. in l. ſi vt proponis C. de ædif. priuat. Capoll. in tract. de ſeru. vrb. pred. cap.* 40. *nu.* 20. *& in conſ. ciuil.* 35. *nu.* 10. *Corn. in conſ.* 74. *nu.* 1. *lib.*

* vbi ait, id omnes communiter tenere *Franc. Marc. deciſ.* 498. *nu.* 15. *&* 16. *& deciſ.* 499. *in fin. par.* 1. *Theſa. deciſ.* 41. *ſub nu.* 18. vbi inquit inciuile eſſe, & contra ius bonæ ſocietatis prohibere, quod prohibenti non nocet *Vegius cõſ.* 85. *n.* 15. *Bero. conſ.* 132. *ſub nu.* 8. *vol.* 3. *Surd. conſ.* 233. *nu.* 2. *vol.* 2.

38 Hinc † infertur quod ſi ſocius ad communem parietem apponere velit canalem, ſeu fiſtulam, ad colligendam aquam pluuialem, non offendens ſocium; permittatur, vt per *Ang. in l.* 1. *C. qui teſt. fac. poſſ. Franc. Marc. d. deciſ.* 498. *nu.* 13. *par.* 1. quod tamen intellige, modo paries inde nullum patiatur detrimentum, iuxta ea, quæ dicam infra *nu.* 52.

39 Amplia, † hanc quintam limitationem procedere, etiam ſi prohibenti modicum noceret, quia de modico non curat prætor *l. ſcio ff. de in int. reſt. l. ſi oleum in fin. cum l. ſeq. ff. de dona.* & tenere videtur *Florian. in d. l. Sabinus in fine*, & expreſsè tenet *Franc. Marc. d. deciſ.* 498. *ſub nu* 15. *&* 16. vbi etiam citat *Alber in l. reſcripta in fin. C. de precib. imper. offer.* dicentem poſt *glo. & Ioffredum* paria eſſe non lædere, & modicum lædere, benè confert, quod dixi ſupra *deciſ.* *nu.*

In propoſito autem non poteſt dici modicum, ſed imò damnum conſiderabile, quando vicini proſpectus redditur deterior, vt per *Capoll. in tract de ſeru. vrb. pred. c.* 60. *ſub nu* 6. *ver. item quæro.* nouiſſimè *Cyriac. controuerſ. forenſ.* 28. *n.* 12. *lib.* 1.

Si autem dubiū ſit, an ſocio poſſit afferre nocumentum, dic vt infra *n.* 44 56 *&* 57.

40 Sextò † limita, regulam in materia parietis communis procedere, quando agitur de illo altius tollendo, ſecus autem ſi agatur de tignis à latere in ipſum immittendis; id enim præſtare poteſt Vicinus, etiam altero ſocio reluctante, vt declarat. *Corn. in conſ.* 90. *nu.* 14. *& ſeq. & ver. & tenendo lib.* 2. ſequitur *Honded. conſ.* 80. *ſub nu.* 33. *vol.* 1.

41 Septimò † limita, Regulam non procedere quando, ſi ſocius non vteretur re communi cum damno ſocii, res communis remaneret ſibi inutilis, tunc enim poteſt; alias ius, quod habet in re communi inſeruiret ſibi de vento *arg. l. cum eo ff. de ſeru. vrb. pred. & tradunt Capoll. eod. tract. cap.* 62 *nu.* 5. *Iaſ conſ* 98 *nu.* 8. *vol.* 1. *ver.* 5. *principaliter Surd. conſ.* 233. *nu.* 15. *lib.* 2.

qui

42 qui † ponunt exemplum de volente eleuare parietem communem, in quo prius alter ſocius feneſtras conſtruxerat; poteſt enim illas eleuare etiam ſi dictæ feneſtræ claudantur, quia aliàs paries remaneret ſibi inutilis. vt per præſatos *Doctores*,& dixi ſupra *nu.* 10 quod tamen *Capol. loco citato* intelligit verum eſſe de pariete ad ædificandum deſtinato, ſecus ſi pro clauſura duntaxat conſtructus fuit.

43 Octauò † limita, regulam procedere, quando paries eſt communis pro indiuiſo, ſecus ſi pro diuiſo; tunc enim quatenus ſe protendit illa dimidia verſus vnum ille poterit altius tollere, ædificia ſuperimponere, tigna immittere tex. *in l. hoc quod dictum § ex tribus* ſecundum vnum intellectũ *& glo.* ibi in *ver. paries in prin. ff. de ſeru. vrb. præd.* & ratio eſt quia tunc non dicitur quis eleuare murum communem, ſed proprium, quod nemini regulariter eſt prohibitum *l. altius, & l. in ædibus C. de ſeru.* cum aliis per me latè deductis in *dec. præd nu.* 1. *& ſeqq.* & ita in caſu noſtro firmat *Ang in d. §. ex tribus* dicens, hoc eſſe valde quotidianum, & ibidem *Alber. Capol. de ſeru vrb præd. cap.* 40. *nu.* 19. *Theſa. dec.* 41. *n.* 21. qui ad hoc citat *Corn. cõſ.* 184. *lib.* 1. *conſ.* 90 *lib* 2. *& cõſ.* 78. *lib.* 4. *Alex. cõſ.* 174. *lib.* 2. *Dec. conſ.* 388. *Socci. conſ.* 44. *col.* 1. *lib.* 4. citat etiam *Bero. & Burſat.* qui in propoſito non merebantur allegari, addo tu *Vegium in conſ.* 53. *ſub nu.* 19. *ver. prædicta* & ſub *nu.* 46. *ver. & his*.

Intelligendo tamen, datis terminis habilibus,& ſic quod paries ſit adeo latus, vt id fieri poſſit abſque eo, quod ſocii pars tangatur, vt per *Ang. Dec. Corn. & Theſa.* vbi ſupra *& dec.* 23. *nu.* 2. aliter enim non videretur dari poſſe communionem pro diuiſo, de qua in *d. §. tribus* dicit ibi *Ang.* & ſequitur *Capol.* vbi ſupra.

44 Amplia † dictam limitationem, vt ſocius poſſit excauare murum communem pro diuiſo ſatis latum, quando vicino exindè aliquid detrimenti contingere non poteſt licet ſecus ſit, cum eſt tenuis, & dubitari poteſt de debilitatione illius, ac damno vicini. vt per *Bar. Ang. & omnes in l quidam hyberus ff. de ſeru vrb præd.* & conſulu t. *Hier. Gabr. conſ.* 149. *num.* 6. *& ſeq. lib.* 1. quod nota, quia aliàs habui in facto, & Aduocati, qui me informabant in cauſa, confundebant terminos.

45 Quando † autem paries dicatur communis pro diuiſo, & quando pro indiuiſo dixi ſupra in *deciſ.* 54. *nu.* 7. *& ſeqq.*

46 Nonò † limita regulam non procedere, quando alter ex ſociis ſemel ædificauit ſuper muro communi, tunc enim ſuper eodem iterum ædificare poterit, illumque eleuare per tex *in l cuius ædificium ff. de ſeru. vrb præd Corn. conſ* 90. *num.* 31. *lib.* 2. *Theſa. d. deciſ.* 41. *nu.* 5.

Tempera, limitationem procedere, modo ſeruitus grauior non imponatur, vt aduertit *Theſa. loco citato*, ad quod reporta, quod dixi ſupra *nu.* 9. & quæ dicam infra *nu.* 48.

47 Sic † è conuerſo, ſi vicinus in muro communi ſuperædificauit, poteſt alter ſocius, eo inuito, altius adhuc ſuperædificare; nec tenetur de iure aliquid ſoluere primo ædificanti pro appodio, licet de conſuetudine contrarium ſeruari ſoleat, vt per *Capol de ſeru vrb. præd. cap.* 40. *numero* 27. *& ſeqq.* ad quem ſe remittit *Eugen. conſ.* 47. *nu.* 39 *vol.* 1. vbi ait, ita diſpoſitum eſſe per ſtatutum Peruſinum. Si tamen ſuperædificatum fuit pro refectione neceſſarium, ſtatim compelli poterit conſocius ad ſoluendam expenſarum partem, vt dixi ſupra *nu* 31. Vnde ſi illas iam non ſoluit, ſine dubio contribuere tenebitur quando ipſe ſuperædificare intendit.

48 Sublimita † modo omnes prædictas limitationes, vt ita demum in præfatis caſibus liceat ſocio vti re communi, ſi non alteret formam, & ſtatum rei, ſecus ſi ſtatum antiquum ſeruare velit; quia tunc inuito ſocio, re communi, etiam ad vſum deſtinatum vti minimè poteſt tex. *in l qui luminib. ff de ſeru vrb. præd Bald cõſ.* 233. *lib.* 1. *Alberic. in l altius C. de ſeru & aqua Capoll. in tract. de ſeru. vrb. præd. cap.* 36. *num.* 10 *& cap.* 39. *ſub num.* 3. *Duen. reg* 33. *lim.* 5. *Bero. conſ.* 135 *nu.* 5. *& 6. lib.* 3. *Burſatt. conſ* 57. *nu.* 8. *& conſ.* 58. *nu.* 26. *vol.* 1. *Natt conſ.* 215. *ſub num.* 7. *vol.* 1. *Surd. conſ.* 233. *ſub num.* 10. *vol.* 2. *& conſ* 387. *nu* 11. *vol.* 3. *Franc. Marc. deciſ.* 470. *nu.* 2. *par.* 2. cum illis per me cumulatis *in deciſ.* 54. *nu.* 26. *&* 27.

49 Secundò † ſublimita, limitationes non procedere vbi pacto tacito, vel expreſſo, aut legitima præſcriptione, inducta ſit negatiua ſeruitus altius non ædificandi, vel re communi non vtendi in aliquo caſu tex. *in l. cum eo l. imperatores l. inter ſeruitutes, & l. ſeq. ff. de ſeru. vrb. præd. Rolan. conſ.* 22. *nu.* 31. *vol.* 2. *Surd. conſ.* 17. *nu.* 18. *vol* 1. *Eugen. conſ.* 32. *nu.* 43. *vol.* 1. nouiſſimè *Cyriac. controuerſ. forenſ.* 28. *num.* 19. *& ſeq. & nu.* 29. *lib.* 1.

50 Tertiò † ſublimita, eaſdem limitationes procedere, ſi ſocius velit vti re communi iure communionis, ſecus verò, ſi iure ſeruitutis; tunc enim non conſtito de ipſa ſeruitute, prohiberi poterit, *l. parietem* ſecundum vnum intellectum

ff. de

ff. de ſeru. vrb. præd. Franc. Marc. deciſ. 498. ſub nu. 14. in fin. par. 1. Theſa. dec. 41. nu. 11. & ita loquuntur omnes per me relati in prima limitatione & *Eugen. conſ. 47. nu. 38.*

51 Quartò † ſublimita, vt ſocius vti poſſit re communi inuito ſocio, dummodo res ipſa non lædatur, nec fiat deterior, nec paries debilitetur *ad l. quidam hyberus & l. fiſtulam* & ibi *Bar. & Alberic. ff. de ſeru. vrb. præd. Vegius conſ. 53. nu. 16. & ſeq. Hier. Gabr. conſ. 149. nu. 7. lib. 1.* quibus adde *Bar. in d. l. quidam hyberus Bero. conſ. 132. nu. 11. vol. 3. Capoll. de ſeru. vrb. præd. cap. 54. nu. 1.*

52 Hinc † infertur, non licere vicino habere fiſtulas in pariete communi, per quas aqua ducatur, quia paries communis corrumpitur, & deterior euadit tex. eſt *in l. fiſtulam ff. de ſeru. vrb. præd.* & ibi *Bart. Vegius conſ. 53. ſub nu. 16.* & tradit etiam *Capoll. in tract. ſeru. vrb. præd. c. 67. in fine Franc. Marc. deciſ. 498. nu. 13. par. 1.*

53 Infertur † pariter ſocium non poſſe excauare parietem communem, & ibi conſtruere caminum inuito ſocio: quia exinde res communis debilitatur, & torretur, vt conſuluit *Hier. Gabr. conſ. 150. per totum lib. 1.* quamuis contrarium regulariter velit *Capoll.* omnino videndus *in tract. de ſeru. vrb. præd. cap. 64. de camino;* ſed poſſunt ad concordiam reduci, quia fatetur *Capoll.* quod ſi paries eſſet debilis non liceret ſocio in eo caminum conſtruere *Gabr.* autem concludit, quod cum à communiter contingentibus non ſoleat fieri caminus in pariete abſque illius debilitatione, ædificanti incumbit onus probandi contrarium, nempe fieri poſſe abſque damno parietis & vicini, & puto eum benè dicere per ſupradicta.

54 Infertur † etiam, quod licet ſocius facere poſſit ſchalas illaſque parieti communi appodiare ſeu adſtruere; id tamen illi non permittitur, quando parieti nocet, illumque deteriorem reddit tex. *in d. l. fiſtulam §. fin.* & ibi declarat *Ang. Paul. de Caſtr. in l. eos ff. de ſeru. vrb. præd. & Vegius d. nu. 16. in fin. Capoll. de ſeru. vrb. præd. cap. 54. nu. 1.* vbi etiam declarat, quando ſchalæ dicantur damnum vel læſionem inferre muro communi, & quando non *Franc. Marc. deciſ. 498. num. 14. par. 1.* quid autem iuris, ſi appodiare velit parieti, vel ſolo vicini, dixi in ſequenti *deciſ. nu. 13.*

55 Reſtringe, † d. ſublimitationem non procedere, quando quis vti vult re communi ad vſum deſtinatum; licet enim ratione dicti vſus naturaliter res deterioretur, non poteſt ſocius prohiberi *ad l. arboribus §. nauis de vſufr. Theſa. deciſ. 41. ſub nu. 2. in fin.* quod multò magis dicendum eſt de rebus, quæ vſu conſumuntur; tunc enim ſi quis impediatur illis vti ad vſum deſtinatum, ſub prætextu vitandæ deteriorationis; vtiq; impediretur vti iure ſuo, & ſic nihil ei prodeſſet habere illam rem communem, quod abſurdum eſſet; vnde prohiberi non poteſt, iuxta ea, quæ dixi ſupra in prima limitatione.

56 Tempera † hanc reſtrictionem (& hæc erit quinta ſublimitatio) quando paries adeo eſſet imbecillus, vt tanto oneri ferendo non iudicaretur aptus, vel ruinam minaretur cum damno vicini; tunc quidem nec in muro proprio, etiam ad superædificandum deſtinato, ædificare poſſet *ad l. cum debere* cum ibi notatis *ff. de ſeru. vrb. præd. l. cuius ædificium in fin. eod. tit. Florian. in l. paries eod tit. Neuiz. conſ. 65. nu. 22. Bero. conſ. 131. per totum*, & maximè *nu. 9. & conſ. 132.* etiam *nu. 9. vol. 3. Burſatt conſ. 57. per totum* præſertim *nu. 9 & conſ. 58. per totum*, & maximè *n. 4. & 10. vol. 1. Surd conſ. 233. nu. 8. vol. 2. Felic. in tract. de ſociet. cap. 28. nu. 26. Hyer. Gabr. conſ. 249. nu. 5. & ſeqq. lib. 1.*

57 Si † autem dubium eſſet, an quis iuſtè, vel iniuſtè ædificaret, & ſic an communis paries efficiatur deterior, vel an ędificium ſit futurum periculoſum, vel ruinoſum; tunc non impeditur quis in re communi ad hoc deſtinata inædificare; ſed ſocio prohibenti ſuccurſum eſt per remedium cautionis de damno infecto, quam ædificans præſtare tenetur, vt declarat *Bar. in l. damni §. cum parietem ff. de damno infecto*, quem ibi ſequuntur *Caſtren. Ang.* & cæte-

* ri communiter. *& Bero. in conſ. 132. ſub nu. 8. ver. ſi verò dubitetur*, & in his terminis reſtringendus, & intelligendus eſt *Theſa deciſ 41. ſub nu. 2. in fi.* qui ad hoc gratis citat *glo. in l. fiſtulam ff. de ſeru. vrb. præd. & Burſatt. d. conſ. 57. nu. 9.* nihil tale cogitantes.

Et quod generaliter vicinus, etiam lite pendente, prohiberi non poſſit in ædificando, data cautione de demoliendo, vide *l. vnic. C. de oper. nou. nunc. fin. eod. tit. Bar. in l. prætor ait §. ſi quis paratus ff. eod. Pract. Papien. in form. libell. in act. oper. nou. nunc. in tit ante aliquam nu. 3. Rot. deciſ. 744 in fin par. 3. in recentioribus.*

Prout etiam cauere poſſet ædificans, de reddendo parietem fortiorem ſuis ſumptibus iudicio peritorum, vt in caſu ſuo facere offerebat *Eugen. in conſ. 47. nu. 60. ver. nec etiam.*

ARGVMENTVM.

Vicinus an & quando aliquid facere, vel protendere valeat in ſolo vicini; & an & quando eiuſmodi ædificium, vel protectum ſolo cedat, liceatue Domino ſoli propria authoritate illud demoliri, vel amouere.

SVMMARIVM.

1 *Vicinus nihil facere poteſt in pariete, vel in ſolo alieno inuito Domino.*
2 *Vicinus è domo ſua in ſolum vicini aliquid immittere vel proiicere non poteſt.*
3 *Vicinus non poteſt fumum in alienum fundum immittere.*
4 *Aquam in fundum alienum proijcere an quis poſſit.*
5 *Dominus domus tenetur de damno illato ab ancilla proijciente immunditias in viam publicam.*
6 *Dominus tenetur de damno vel delicto famuli in miniſterio, cui illum præpoſuit.*
7 *Vicini prohibere poſſunt vicinum proijcientem res fætidas in viam publicam.*
8 *Vicinus habens ſeruitutem proijciendi in fundum vicini, non poteſt in illum res fætidas proijcere.*
9 *Stillicidium an poſſit quis habere, ſi illud cadat in ſolum alienum*, remiſſiue.
10 *Vicinus in ſolo vicini nihil protendere poteſt.*
11 *Vicini vel Reipublicæ ſolum debet eſſe liberum vſque ad Cœlum.*
12 *Vicinus an poſſit feneſtris ferreos cancellos affigere in vicini ſolum prominentes.*
13 *Vicinus non poteſt pontem, vel ſcalas, vel quid aliud appodiare parieti. vel ſolo vicini.*
14 *Vicinus non poteſt effodere per vnum pedem iuxta murum vicini.*
15 *Vicinus propria authoritate deſtruere poteſt quidquid in ſuo ſolo fuit à vicino ædificatum*, & nu. 21. remiſſiuè.
16 *Vicinus an poſtquam adijt Iudicem poſſit propria authoritate ædificatum in ſuo ſolo deſtruere.*
17 *Vicinus an ex interuallo poſſit opus in ſuo ſolo ab alio factum demoliri.*
18 *Vicinus an poſſit propria authoritate demoliri quod fit in fundo alieno, ſed ſibi præiudicat.*
19 *Arboris ramos in meo ſolo ſe ſe extendentes quando poſſim præcidere.*
20 *Eccleſiam in meo ſolo ædificatam deſtruere non poſſum, nec corpora in meo fundo humata effodere.*
22 *Aedificium cedit ſolo, ſicut & arbor immiſſis radicibus, nec expenſæ reſtituuntur*, & nu. 24. remiſſiuè.
23 *Eccleſia ad ſitum, vel ex pecunijs Eccleſiæ conſtructum an cedat ſolo ſeu potius illi ſolum cedat.*
25 *Aedificium an cedat ſolo, etiam quo ad poſſeſſionem.*
26 *Nuncians nouum opus non poteſt poſtea authoritate propria illud demoliri.*
27 *Expulſus à ſua poſſeſſione poteſt incontinenti expulſorem expellere.*
28 *Aedificium in alieno ſolo factum deſtrui nequit, ſi adeſt ſtatutum. vel conſuetudo in contrarium.*
29 *Aedificium in meo ſolo factum, ſi mihi parum nocet, & alteri plurimum prodeſt an & quando pati cogar.*
30 *Vicinus quando patientiam præſtare debeat, vt Dominus fundi inferioris reparet aggeres, ne aqua deſcendat.*

DECISIO LVII.

PRO complemento materiæ in duabus præcedentibus deciſionibus digeſtæ, ordo poſtulat, vt videamus quid facere, quidue non facere poſſit vicinus in alieno. In quo articulo conſtituenda eſt regula negatiua.

1 Non † poſſe vicinum quicquam facere in ſolo, vel pariete alieno, inuito Domino tex. *in l. hoc quod dictum in prin. ff. de ſeru. vrb. præd. l. ſed ſi inter in prin. eod. tit. l. quemadmodum §. ſi protectum ff. ad l. aquil.* & ibi plenè notat *glo. & Bar. in l. ſi vitem §. ad ianuam ff. quod vi aut clam.*

Quare cautè legenda eſt *Rota* poſt hæc ſcripta, impreſſa in *deciſ. 714. nu. 1. par. 3. in recentior.* vbi videtur conſtituere regulam negatiuam, non modo ex *Bulla Iuris congrui fel. record. Gregorij decimiquinti;*
* ſed etiam de iure communi citans a i hoc *l. ſi ædes cum glo. ff. commun. diuidun. & Veronen. in tract. de ſeru. vrb. præd. cap. 30. ſub nu. 4.* Tu vide dictas doctrinas, quas ego quoque ſuo loco retuli, & ſecundum illas intellige dictam deciſionem, quæ huic negatiuæ regulæ minimè refragatur.

2 Amplia, † vt nec liceat aliquid è domo ſua in ſolum vicini immittere, vel proiicere tex. *in l. 1. ver. proijciendi.* & ibi hoc notat *Angel. de ſeru. vrb. præd. l. ſicuti §. ariſto ff. ſi ſeru. vindic.* vbi generaliter dicitur, in ſuo enim eatenus facere licet,

licet, quatenus nihil in alienum immittat.

3 Hinc † infertur, non licere cuiquam fumum in alienum fundum immittere d. §. ariſto, quod tamen intellige iuxta ea, quæ dixi ſupra in deciſ. 55 n. 51. & ſeq. & vide etiam Cæpoll. de ſeru. vrb. præd. cap. 53. num. 1.

4 Infertur † etiam, vt nemo poſſit ex domo ſua proijcere aquam in fundum alienum, vt eſt caſus in eodem §. ariſto. Quod intellige, ſi non indiget pro vſu, & commoditate ſua, vel ſi proijcit aquam inſolitam vt per Cæpoll. de ſeru. vrb. præd. cap. 31. nu. 3. ad quem recurre, qui rurſus de hoc tractat in cap. 67.

5 Extende † hanc illationem, vt quamuis quilibet è domo ſua proijcere poſſit aquam, vel alias immunditias in viam publicam; ſi tamen pediſſequa, vel famulus proijciens per feneſtras lauatoriam, aliuduè putridum in locum, per quod vulgò iter fieri ſolet, proijciendo deturpet prætereuntium veſtes, Dominus domus in duplum damni tenebitur tex. in l. 1. in prin. & ibi hoc notat Floria. ff. de his, qui deie. vel eff. Cæpoll. de ſeru. vrb. præd. cap. 68. nu. 3. vbi ait hoc eſſe notandum, quia ſæpe accidit in facto, & limitat in loco, quo vulgò iter fieri non conſueuit Franc. Marc. deciſ. 498. nu. 8. par. 1. & ego quoque habui in facto multis ab hinc annis.

6 Et † eſt regulare, vt Dominus teneatur de delicto, vel facto familiæ delinquentis in miniſterio, in quo ab eo eſt propoſita, quia mala electio eſt in culpa, & electori imputatur Butr. & Panorm. in cap. licet de reſt. ſpol. Bar. in l. ne quid ff. de inund. ruin. & naufr.

7 Extende † rurſus, vt contra proijcientes res fætidas in viam publicam ius prohibendi competat non ſolum Aedilibus à ciuitate deputatis, ſed etiam priuatis in ea vicinia habitantibus vt probatur in l. 2. §. penul. vbi glo. ff. ne quid in loco publ. Cæpoll. de ſeru. vrb. præd. cap. 48. num. 10. Franc. Marc. deciſ. 498. ſub nu. 12 in fin. par. 1.

8 Extende iterum, vt quamuis quiſpiam habeat ſeruitutem proijciendi in fundum vicini; non propterea poſſit in illum vrinam fœtidam, vel ſtercus, vel alia ſimilia proijcere per tex. cum glo. in l. pen. §. penul. ff. quod vi aut clam, & in l. prætor §. idem ait ſi odore, & ibi glo. ff. ne quid in loco publico facit l. 1. §. 2. ff. de cloacis, & tradit Cæpoll. de ſeru. vrb. præd. cap. 31. nu 5. vbi ait notandum, quia quotidianum.

9 Quid † autem dicendum ſit de ſtillicidio eadente in ſolo alieno vel publico, reijcio lectorem ad Cæpoll. d. tract. de ſeru. vrb præd. cap. 28. & 29. & ad Franc. Marc. deciſ. 500 par. 1.

10 Secundò † amplia regulam principalem, vt nemo poſſit protendere aliquid in ſolo vicini l. ſi duo §. labeo, vbi hoc notat Bart ff. vti poſſid. Cæpoll de ſeru. vrb. præd. cap. 32. nu. 3. adde tex. in l fin § fin. de ſeru. vrb. præd. ibi, neque ſtillicidium in domo vicini cadat: per quē tex. ita firmat Franc. Marc. deciſ. 499. nu. 2. par. 1. eſt etiam tex. in l. 1. in fin. ibi protegendiue eod. tit. de ſeru. vrb. præd. & ibi Ang. & Paul. de Caſtr. Suvd. conſ. 233. nu. 11. vol. 2.

11 Et † ratio eſt, quia ſolum vicini debet eſſe liberum vſque ad Cælum l. fi. ff. de ſerui. & in propoſito notat Franc. Marc. d. dec. 499. nu 3. qui nu. 4. ob eandem rationem id extendit etiam ad ſolum publicum, quæ quidem ratio ad aliud propoſitum allata fuit à Salycetto in d. l altius & ibi Caſtren. & communiter Doctores & Eugen. conſ. 47. nu. 57. l. 1. ad quod adde quæ de protectu in ſolum commune dixi in præcedenti deciſ. nu 12. 13. & 14.

12 Hinc infertur, † vt nō poſſit quis regulariter feneſtris ſuis ferratas apponere ſupra vicini ſolū prominentes, de quo vide Cæpoll. de ſeru. vrb. præd. c. 55. de ferratis, & de hoc habui caſum Parmæ; ſed non expediui cauſam, quia, illa pendente ad aliud Vicariatum euocatus fui.

13 Tertiò † amplia vt non ſit licitum pontem, vel parietem, vel quid aliud appodiare muro, vel ſolo vicini l. quemadmodum. §. ſi proiectum ff. ad leg. aquil. l. qui vitem § ſi ad ianuam ff. quod vi aut clam. & ita in facti cōtingentia deciſum fuit apud Frāc. Marc. deciſ. 120. par. 1. Cæpoll. loquens de ſcalis in tract. de ſeru. vrb. præd. c. 54. nu. 5. vbi latè, quem ſequitur Eugen in conſ. 47. num. 34. de immittente autem pontem vel ſcalas parieti communi dixi in præced. deciſ. nu. 54.

14 Subamplia, † vt nec fodere quis poſsit iuxta murum vicini ad effectum immittendi ſcalas, vel parietem, niſi ſtent remotæ per vnum pedem, vt per Cæpoll. vbi ſupra, quid autem de excauante parietem communem, dixi in præced. deciſ. nu. 44.

15 Quartò † amplia, vt id quod in meo ſolo immiſſum, vel ędificatum à vicino fuit poſsim propria authoritate deſtruere, & euellere tex. in l. quemadmodum §. ſi protectum ff. ad l. aquil. l. 1. C. vt nem. lic. ſine iud. aut. l. fi. §. ſi ad ianuam ff. quod vi, aut clam. Alber. in l fi. nu. 2. C. vt nem. priu. tit. præd. ſu. affig. Franc. Marc. dec. 120. par. 1. Dyn. Iac. de Aren. Bar. & alij in l. 1. §. nūciatio ff.

de oper. nou. nunciat Dec. conſ. 221. *ſub n.* 2. *Capoll. de ſeru. vrb. pred. c.* 30. *nu.* 8. *Gratian. tom.* 3. *diſcep forenſ. cap.* 541. *nu.* 6. *Innoc. in cap.* 1. *circa fin. de Immu. Eccle.*

Cuius ampliationis duplex à Doctoribus redditur ratio, prior quidem, quia vbi aliquid fit in meo, ego dicor poſſeſſionem meam continuare, & conſeruare reſiſtendo defacto ita *Innoc. in c.* 1. *ver. item credimus de Immu. Eccle. adden. ad deciſ. Theſa.* 41. *litera B.*

Poſterior eſt, quia factum in mea domo, meum dicitur, cum ædificium ſolo cedat, vt dictum eſt in præcedenti ampliatione; vnde rem meam ad libitum deſtruere poſſum, ita *Adden. ad d. deciſ. Theſ.* 41. *Dec. d. conſ.* 221. *ante nu.* 3. *l.* 1.

16 Subamplia, † vt propria authoritate deſtruere poſsit is, qui Iudicem adiuit præmiſſa proteſtatione, vt ſibi ſalua ſit via facti; is enim non dicitur perdere poſſeſsionem, nec facultatem de facto procedendi ſibi conceſſam, vt per *Alex. in conſ.* 130. *in cauſa Strazalorum col pen. lib.* 4. *Ripa in l. de pupillo §. meminiſſe nu* 14. *ff de oper. nou. nunc Theſa. iunior in addi. ad dec patris* 41.

17 Limita, † dummodo id fiat in continenti, ſecus ſi ex ex interuallo *Theſa. iunior in dictis addi.*

Contrarium ſubtiliter tenuit *Ruin. in conſ.* 55. *ſub nu.* 4. *vol.* 4. quod nempe turbatus poſsit propria authoritate etiam ex interuallo demoliri opus, quia per ædificationem factã in ſuo dicitur ille ſemper turbari, & ſic donec ædificiũ eſt in actu turbandi, dicitur ſemper demolitio fieri incontinenti citat *Bar in l.* 1. *§. interdictum ff. vti poſſid. & moder. in l. clam poſſidere §. qui ad nundinas ff. de acqui. poſſ.* eumq; ſequitur *Burſatt. in conſ.* 111. *nu.* 9. *vol.* 1.

18 Limita, † dictam ampliationem procedere, quando quid fit in meo, ſecus verò ſi in proprio ædificãtis, vel in alieno; ſed mihi præiudicat, vel protenditin meo; tunc enim non poſſum propria authoritate demoliri, quia mihi ius dicerem tex. ad litteram in *d. l. quemadmodũ §. ſi protectũ* & ibi *Florian. in fine ff. ad l. aquil Bar. in l.* 1. *n.* 3. *C. vt nem. ſine iud. auctor. Dec. in conſ.* 221. *ante nu.* 3. *ver. & vlterius Innoc. in c.* 1. *ver. item credimus de Immun. Eccle.*

19 Sublimita † in ramis arboris tuæ pendentibus ſupra ſolum meum; quia ſi denũtiaui tibi, vt eas tollas, & non facis: poſſum propria authoritate illos præcidere, niſi reſiſtas tex. eſt notabilis, quem ita ibi intelligit, & declarat *Bar. in l.* 1. *in prin. ff. de arbor. ceden.* & tradit *Alexan. in l.* 1. *§. nunciatio nu.* 8. *ff. de oper. nou nunc.*

20 Secundò † limita notabiliter in Eccleſia quæ ſi ædificaretur in ſolo meo, non poſſum eam propria authoritate deſtruere. & hoc tum fauore Religionis *ad. l. oſſa in prin. ff. de relig. & ſump. fun.* vbi habetur, neminem poſſ propria authoritate corpora humana in ſuo fundo proiecta auferre; tum etiam quia ſpeciale eſt in Eccleſia, vt ædificium non cedat ſolo; ſed ipſum ſolum profanum cedat ædificio Eccleſiæ *gl. in cap Apoſtolicos* 12. *q.* 2. & dixi infra *nu.* 23. ita *Alex. in l* 1. *§. nunciatio num.* 4. *&* 5 *ff. de oper nou. nunc.* & ibi *Iaſ. nu.* 2, vbi confirmat alia ratione.

21 Alias † ſubampliationes, & limitationes ad dictam quartam ampliationem vide per *Bar. Alex. Iaſ. & alios in d. l.* 1. *§. nunciatio & per Rip. in l. de pupillo § meminiſſe de oper. nou nunc. per Dec. in d. conſ.* 221. *à n.* 2. *vſque ad* 6. *per Ruin. conſ.* 55. *n.* 4. *vol* 4.

22 Quintò † amplia regulam principalem vt ſuperficies, & ædificium, ſeu arbor plantata, ſi radices egit, cedat ſolo, & ſic euadat eius cuius eſt ſolum, nec ſumptus repetantur *l. ſecunda cum ſua gloſ. C. de rei. vend. l. adeo §. cum in ſuo & §. ex diuerſo ff. de rei vend. l. obligationum ferè §. placet ff. de act. & oblig. l. ſi ſupra tuum ff. de acqui. rer. dom. § ex diuerſo Inſti. de rer. diuiſ. Saly. in l. aquam nu.* 3. *C. de ſeru. & aqua Roma in ſing.* 383. vbi ampliat *Corn. conſ.* 227. *nu.* 1. *vol.* 2 *Redoan. in tract. de reb. Eccle. non alien. quaſt.* 17. *num.* 1. *& ſeqq. Deccius conſ.* 16. *nu.* 6. *Natt. conſ.* 636. *nu.* 102. *vol.* 3. *Socci. regula* 88. *ædificium Bald. conſ.* 309. *nu.* 4. *lib.* 3. & in terminis noſtris tradunt *Capoll in tract. de ſeru. vrb. præd. cap.* 40. *nu.* 10. *&* 29. *Port. Imol. conſ.* 17. *nu.* 10. *in fin Dec conſ.* 221. *ante nu.* 3. *lib.* 1. *Vegius conſ.* 53 *nu.* 36. *& ſeqq.* vbi ad plura infert. *Bero. conſ.* 191. *nu.* 1. *vol.* 3. *Viui. deciſ.* 306. *num.* 12. *lib.* 2. & ædificatum in muro alieno cedit muro per eadem iura & ſignanter *d. l.* 2. *C. de rei vend.* vbi *Cyn. & DD. Veg.* vbi ſupra *Eugen. cum rela. conſil.* 47. *num.* 36. *& ſeq. vol.* 1. *Viui. d. deciſ.* 306. *nu.* 12.

Et ratio eſt, quia quod per ſe ſtare non poteſt, neceſſe eſt, vt ſit acceſſorium, & cedat ſolo, ſine quo ſtare non debet. *Bald. conſ.* 124. *quidam emit in prin. lib.* 5. & adde quæ dixi in præcedenti *deciſ. n.* 19.

23 Fallit † ſi ædificetur Eccleſia, ſeu de pecunijs Eccleſiæ, tunc enim eſt ſpeciale, vt ædificium non cedat ſolo, ſed è contra ſolum ædificio *glo. in cap. Apoſtolica* 12. *quaſt.* 2. quam reputat ſingularem *Roma. in l.* 1. *§. nunc videndum ff. de oper. nou. nunc.* eamque ſequitur *Bal. in l. in tantum ff. de rer. diuiſ.* cum alijs adductis per *Socci. in regula* 88. *ædificium in* 3. *Fallen.*

ſken. quibus adde *Alex. in l. 1. §. nunciatio nu. 5. & Iaſ. nu. 2. ff. de nou. oper. nunc & Calder. conſ. 421. aliàs 5. de relig dom.* Niſi tamen ædificaretur in ſolo alterius Eccleſiæ *Bal. conſ. 309. nu. 4. lib. 3.* Nam iſta Eccleſia eſt æqualiter priuilegiata & tractat de damno vitando.

24 Plurimas alias reſtrictiones ad dictam quintam ampliationem vide per *Soccin in reg. 88. ædificili*, & latius per *Cardi. Tuſch. tom. 1. ver. ædificare conclu. 34.* quibus ad-
25 de aliam valde notabilem; † vt nempe ſuperædificatum cedat ſolo, quoad dominium, ſecus quoad poſſeſſionem. quæ retinetur per ædificantem *gloſ. in d. l. 2 in ver. ambigitur C. de rei vend.* ſequitur *Ruin. in conſ. 55. nu. 2. vol. 4.* & quod per occupationem, quæ fit ædificando, dominus amittat poſſeſſionem tradunt etiam *Saly. & Alex. in l. 3. §. labeonum 5. ff. de acqui. poſſ. idem Ruin. in l. 1. §. nunciatio nu. 7. ff. de oper. nou. nunc & Surd. conſ. 74. n. 12. vol. 1. & Cyn. in l. fin. C. de rei vend.* Hæc tamen declaratio aliquo difficultatis nexu impedita videtur; ea enim admiſſa, ſequitur nunquam dominum poſſe deſtruere opus in ſuo ſolo ædificatum, contra regulam traditam in præcedenti ampliatione; vbi enim alius poſſidet, nemo poteſt propria authoritate opus à ſe non
26 poſſeſſum demoliri, † adeo vt non alia de cauſa is, qui nouum opus nunciauit verbo, nequeat poſtea propria authoritate demoliri, niſi quia per huiuſmodi nunciationem facit aduerſarium poſſeſſorem *l. 1. §. in operis ff. de oper. nou. nunc.* & ita tradit *Bar. in eadem l. 1. §. nunciatio*, quem
* ibi ſequuntur omnes & de communi teſtatur *Iaſ. ſub nu. 2.* Nec vrget *l. 1. in prin. de acqui. poſſ.* allegata à *dicta gloſ. & à Ruin.* vt ex lectura ipſius textus apparet. Niſi defendendo dictam ſententiam, dicas, ſequelam non eſſe veram, ſi dominus non habet ſe pro ſpoliato, ſed præparat ſe incontinenti ad recuperandam poſſeſſionem; Tunc enim poteſt cum effectu demoliri opus, & recuperare poſ-
27 ſeſſionem, ſicut dicimus † de eo, qui expulſus fuit à poſſeſſione. qui poteſt incontinenti expellere expulſorem ſuum *gl. & DD. in l. 3. §. cum igitur ff. de vi & vi armata.* & notat *Alex. in d. l. 3. §. labeonis 4. ff. de acqui. poſſ.*

28 Limita † modo principalem regulam ſic ampliatam non procedere ſtante ſtatuto, vel conſuetudine, quod ſoluta parte pretij, liceat vicino ædificare in fundo vicini; quia huiuſmodi conſuetudo valida eſt, & ſeruanda, vt latè per *Surd. in deciſ. 168. nu. 5. & ſeq.* ſequitur *Gratian. diſcep. forenſ. tom. 3. cap. 541. num. 7.*

29 Secundo † limita regulam non procedere, quando ædificanti multum prodeſt, & domino nihil, aut parum obeſt; ipſe nanque tali caſu ex æquitate, etiam cum aliquali eius incommoditate, debet pati fieri ædificium per *tex. in l. 2. §. item varus ff. de aqua pluu. arc. & l. 1. § denique eod. tit. Decius in conſ. 244. ſub nu. 4. ver. 3. principaliter, & nu ſeq. Maccabrun. conſ. 49 nu. 59. Surd. deciſ. 168. nu. 8. Gratian to 3. diſcep. foren. d. cap. 541. num. 8. & 9.* qui tres poſteriores *Doctores* ampliant etiam ſi fiat in ſolo publico.

Cæterum prædicti DD. nimis generaliter loquuntur; vnde, ne decipiaris, ſublimita dictam limitationem procedere in eo, qui vult reficere deſtructum opus, quod erat in meo, & ex quo ipſe ſentiebat vtilitatem, & ita lo[q]uuntur textus allati; ſecus ſi vult pro ſua vtilitate aliquid de nouo in meo facere; tunc enim etiam ſi inde damnum non ſentiam, eidem non licet; ita benè declarat *Paul. de Caſtr. in dicto §. item varus numero ſecundo*, & ante eum dixit *Bar. in l. 2. in prin. ſub numero 13. ver. ſecundo caſu ff. ſoluto matrim.*

Sed neque hoc eſt perpetuò verum. Nam tunc domum tenetur vicinus pati refici in ſuo id quod prius aderat & alteri vicino vtilitatem afferebat; ſi illud erat naturale vel quaſi, aut ſaltem manufactum iure ſeruitutis: & tunc contra ſtrictum ius, & ex mera æquitate; & ita *Paul. de Caſtr.* videtur diſtinguendo conciliare opiniones *Vari, & Labeonis in dicto §. item labeo*, ſecus ſi fuerat factum ſed non iure ſeruitutis, quia tunc ſi deſtructum eſt, non poteſt cogi vicinus ad præſtandam patientiam vt reficiatur vt in *§. idem labeo il primo immediate ſequenti.* & ita notabiliter declarat *Paul. de Caſtr. in dicto §. item varus numero ſecundo* & ita etiam loquitur *dictum §. denique l. 1. eod. tit.* vbi in his terminis,
30 dominus † fundi ſuperioris tenetur pati, vt dominus fundi inferioris reparet aggeres, vel foueas ibi exiſtentes, ne aqua deſcendat in fundum inferiorem; id enim procedit, ſi aggeres, vel foſſæ erant in fundo ſuperiori iure ſeruitutis, vt ibi explicat idem *Caſtr. & alij*, & ego habui in facto in Diœceſi Regien.

ARGVMENTVM.

Vicinus an & quando cogi poſſi ad abſtruendas feneſtras, è quibus

proſpicere poteſt Moniales.

Et an & quando cogatur ad vendendam domum pro conſtruenda, amplianda, vèl reſtauranda Eccleſia, Monaſterio, vel habitatioue Eccleſiaſticarum perſonarum. Et an ad illam locandam; & reprobatur *Riccius deciſ. 10. par. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Aedificans vt in domo vicini, vel in Moneſterio proſpiciat, dicitur facere ad æmulationem, & cogitur claudere feneſtras.*

2 *Aedificans pro ſua vtilitate non dicitur facere ad æmulationem neque tenetur auertere proſpectum.*

Fallit quando incidenter proſpicit Moniales. nu. 6.

3 *Aedificare ad æmulationem in dubio nemo præſumitur.*

4 *Moniales tenentur claudere feneſtras, è quibus à vicinus proſpiciuntur.*

Contrarium eſt verius nu. 8.

5 *Vicinus non tenetur claudere proſpectum, ſi via eſt intermedia inter ipſum & Moniales.*

Contrarium eſt verius nu. 9.

6 *Feneſtras eleuare, etiam pro vtilitate propria nemo poteſt, ſi incidenter proſpicit Moniales*, & nu. 7.

8 *Moniales non debent habere feneſtras in pariete clauſuræ, præter neceſſarias ad lumen recipiendum.*

9 Amandula in addi. ad deciſ. Vinc. de Franch. 223. *reprehenditur.*

10 *Moniales cogantur ad emendam à vicino ſecuritatem non proſpiciendi.*

Procedit in feneſtris veteribus, non in nouiter conſtructis nu. 12.

11 Molina de Iuſt. & iur. diſp. 709. num. 6. *declaratur.*

12 *Vicinus tenetur vendere Monialibus ſeruitutem non proſpiciendi per veteres feneſtras.*

13 *Eccleſia cogit vicinum ad vendendam domum pro Monaſterijs, Eccleſia, vel Sepulcri ampliatione.*

14 *Eccleſia quibus conditionibus cogat vicinum ad vendendam domum remiſſiuè.*

15 *Materia* l. ſi quis Sepulcrum ff. de relig. & ſumpt. fun. *eſt arbitraria.*

Intellige de arbitrio Iudicis Eccleſiaſtici, non autem Iudicis ſæcularis nu. 18.

16 *Vicinus tenetur vendere Monialibus ſeruitutem non proſpiciendi, etiam ſi eius palatium ſit inſigne.*

17 *In dubijs optima eſt ratio, quæ pro religione facit.*

19 *Eccleſia cogit vicinum ad vendendam domum, etiam pro templi vel Monaſterij reædificatione.*

20 *Et pro viridario eiuſque ampliatione.*

21 *Et pro annexis ipſi Monaſterio.*

22 *Et pro ſeminario puerorum.*

23 *Et pro Parochi domo.*

24 l. ſi quis ſepulcrum de relig. & ſumpt. funer. *non procedit in locatione ad modicum tempus ſecundum* Riccium.

25 *Contrarium eſt verius*, & ſub nu. 28.

26 *Extenſio de caſu ad caſum fit fauore piæ cauſæ.*

27 *Etiam in exorbitantibus.*

28 *Etiam in pœnalibus.*

DECISIO LVIII.

CVM ex viſitatione Monaſterii Monialium Sancti Pauli ciuitatis Parmæ comperiſſem D. Smeraldum de Smeraldis in cacumine domus ſuę ædificaſſe quoddam ſolarium, vulgo *loggia*, per quod interiora clauſuræ proſpiciebantur, viſitaſſemque idem ſolarium præcepi eidem Smeraldo, vt in ea parte illud obſtrueret, qua intra Monaſterii ſepta proſpectus habebatur; quia verò Gubernator Ciuitatis me in alienam meſſem falcem miſiſſe aiebat, ideo orta fuit occaſio dubitandi, an iure id ſmeraldo laico præcepiſſem. Et pro negatiua ſententia adducebantur tria media. Primum quidem deſumebatur ex illa doctorum diſtin-
1 ctione, quæ habet † tunc demum vicinum poſſe prohiberi, ne domum ſuam eleuet, ſi id facit non ad propriam vtilitatem ſed vt in domo vicini videat vxorem, vel filias, vel vt aſpiciat Moniales, aut Religioſos; tunc enim facere dicitur ad æmulationem argumento *l. fundo ff. de Rei*
2 *vend. & l. opus ff. de oper publ.* † Secus tamen ſi principaliter id faceret pro ſua vtilitate; tunc enim tametſi incidenter proſpicere poſſet puellas vicinas, vel Religioſos (cum videre Religioſos non ſit de genere prohibitorum) non poteſt impediri per *l. altius C. de ſeruit. & aqua, & l. flumimum §. fin. ff. de damn. infect. cum ſimilib.* ita poſt *Pet. Cyn. & Bal. in d. l. altius* per illum textum tradit *Cepoll. in tract. de ſeru. vrb. præd. cap. 62. ſub nu. 2. Alex. conſilio 174. nu. 4. lib. 2. Iaſ. in l. ex hoc iure nu. 8. ff. de Iuſt. & iur.* Et quo ad primum membrum diſtinctionis idem quoque te-

nuit

nult vnio. Scapp. de Iure non ſcripto lib. 2.
cap. 34. nu. 4.
Cum igitur Smeraldus ſit ſenectuti
proximus, & bonæ opinionis, & famæ,
non eſt ambigendum, quin ipſe animum
habuerit ædificandi dictum ſolarium ad
propriam vtilitatem, quæ etiam ex facie
loci apparet manifeſta, & non ad effectum
proſpiciendi Moniales, & ſic non ad æmu-
3 lationem, † quæ nuſquam in dubio præ-
ſumitur *gloſ. in l. fluminum §. fin. de damn.*
infect. Cæpoll. d. cap 62. ſub nu. 2. ver. in
dubio tamen Iaſ. conſ. 32. num. 3. Dec. conſ.
327 nu. 3. cum aliis per eum congeſtis *Io.*
de Amic. conſ. 104. num. 3. Cagn. in l. nullus
videtur nu. 1. de regul iur Rimin. iun. conſ.
498. nu. 14. vol. 5. Viui deciſ. 306. n. 5 Hon-
ded. conſ. 80. nu. 34. vol. 1. Maſcar. de proba.
conclu 620. nu. 1. cum aliis per me addu-
ctis in *deciſ. 55. num. 27.* quo loci plurima
circa hanc præſumptionem deduxi.
4 Secundo † dicebatur, non ipſum Sme-
raldum, ſeu alios vicinos, quinimmo Mo-
niales ipſas eſſe cogendas ad feneſtras
claudendas, e quibus proſpici poſſunt: ad
quod adduci poterat authoritas *Flauij*
Amendulæ in addit. ad dec. Vinc. de Franch
213. qui in quadam cauſa vertente inter
Moniales Sancti Ligorii Ciuitatis Nea-
polis ex vna, & Doctorē Arezzum ex al-
tera, in qua Moniales prætendebant clau
di feneſtras eiuſdem, quæ erant è regione
feneſtrarum Chori Monaſterii, ipſe
Amendula inclinauit cōtra Moniales, di-
cens, ex Bulla Pontificia relata à *Stepha-*
no Quarant. in Summ. Bull. in tit. de Mo-
naſt. & Monial. prohibitum eſſe Monia-
libus feneſtras habere correſpondentes
ad vicinorum feneſtras.
5 Tertio † denique dicebatur domum
Smeraldi longè diſtare à dicto Monaſte-
rio, & adeſſe viam, pluresque domos in-
termedias, & ſic nimis eſſe oneroſum cō-
ſtituere eidem ſeruitutem negatiuam ob
vtilitatem Monialium tam longè diſtan-
tium, contra tritas regulas, quod nempe
quilibet eſt rei ſuæ moderator, & arbiter
l. in re mandata C. *Mandat.* & cuilibet li-
cet domum ſuam etiam vſque ad ſydera
ſuſtollere *d. l. altius cum ſimilibus.*
His tamen non attentis, prout attendi
minimè debebant, præceptum præfatum
confirmaui.
6 Non † enim fas eſt cuiquam eleuare
feneſtras etiam ad propriam vtilitatem,
per quas laici, quantumuis occaſionali-
ter, Moniales proſpicere poſſint, cum
imò id ſit de genere prohibitorum, vt pa-
tet *ex cap. 1. in prin. de ſtatu. Regul. in 6.*
ibi, *vt ſic à publicis, & mundanis aſpecti-*
bus ſeparatæ omnino ſeruire Deo valeant
liberius, & laſciuiendi opportunitate ſublata,
eidem corda ſua, & corpora in omni ſan-
ctimonia diligentius cuſtodire, per quem
textum, ac etiam quia id eſſet contra ho-
neſtatem, & verecundiam Monialium
ita in puncto firmat *Berous in conſ. 135.*
nu. 9. & 10 & per totum, volum. 3. idemq;
ſentit *Couarr. lib. 3. var. reſol. cap. 14. ſub*
nu. 8. verſ. ſeptimo eaſ. opin. Padill. in d. l.
* *altius num. 9.* atteſtans de communi cum
relatis per *Marc. Mut. deciſ. Siciliæ 8. nu-*
mero 6. vbi id ſatis clarum, ac veriſsimum
aſſerit, & in *Conſuetud. Panorm. cap. 29.*
nu 31. & 32. Rota in Romana altius non
tollendi 30. Maij 1622. coram Buratto,
quæ eſt eius *deciſ.* *& in eadem ſeu Ro-*
mana Tramontanæ 7. Iunij 1623. coram
Pirouano; in quibus diſſeritur an idem
priuilegium ſuffragetur etiam ſeminario
puerorum: pro qua quidem ſententia
ſtant etiam *ſcribentes* per me allati in reſ-
ponſione ad tertium obiectum *infra nu. 9.*
qui loquuntur in fortioribus terminis, &
ſic habemus, deciſionem in terminis, quæ
etiam ex reſponſione ad contraria dilu-
cidior apparebit.
Non obſtant modo in contrarium ad-
7 ducta; † & quo ad primum, de quo ſupra
nu 2. (vt benè aduertit *Bero. loco mox ci-*
tato) *Petr. Cynus & Bald.* non dicunt con-
trarium, quo ad moniales; ſed ſimpliciter
& cautè loquuntur de Religioſis maſcu-
lis, in quibus, neque par ratio, neque ca-
nonum prohibitio adeſt, ſicut in monia-
libus, & ita etiam euitatur doctrina *Ale-*
xandri ibidem allati. *Iaſ.* autem intelligen
dus eſt ſecundum præfatos Doctores,
quos citat. *Cæpoll.* pariter, ſi diligenter
legatur, non aduerſatur nobis, ſed loqui-
tur duntaxat in primo diſtinctionis mem-
bro; & ſic primum fundamentum rema-
net omni authoritate deſtitutum.
Secundum fundamentum nec eſt ſim-
pliciter, & abſolutè verum, nec applica-
tur caſui noſtro. Nulla enim adeſt conſti-
tutio Pontificis penes *Quarant.* vt incon-
8 ſideratè dixit *Amed.* † ſed benè adſunt
ordinationes Sac. Congregationis Car-
dinalium negotijs Epiſcoporum, & Re-
gularium præpoſitorum regiſtrat. ab eo-
dem *Quarant. in Summa Bullarum in*
verb. Monaſteria Monialium in vigeſima
tertia ordinatione, qua cauetur, ne Mo-
niales habeant feneſtras in pariete clauſu-
ræ, è quibus foris aſpici poſſint, niſi eæ
neceſſariæ ſint ad lumen recipiendum,
quam ordinationem ſi rectè aſpexiſſet
Amed. potius inclinaſſet in fauorem illa-
rum Monialium, cum feneſtræ Chori, de
quibus

quibus ibi agebatur, ſint ad lumen exci-
piendum neceſſariæ,& ideo hoc caſu non
Moniales. ſed vicini cogendi ſunt ad fe-
neſtras obſtruendas; quod etiam pluries
practicaui. Verum tamen eſt, in huiuſ-
modi caſibus, nè grauentur vicini, con-
ſueuiſſe ordinarios tubas ligneas (vt vo-
cāt) adſtruēdas curare feneſtris in pariete
clauſuræ exiſtentibus, vt per illas impe-
diatur aſpectus; ſed vbi hoc non ſufficit,
vel inde ſequitur omnimoda obſcuratio
manſionum Monialium, coguntur vicini
penitus proſpectum tollere ex ſupra de-
ductis.

9 Tertium † obiectum nullo iure proba-
tur, & contrarium expreſsè, nempe
quod, etiamſi via ſit intermedia, coga-
tur quis ad claudendum feneſtras haben-
tes proſpectum intra Monaſteria Monia-
lium, tenuit *Vincent. de Franch. in dec.* 225.
& hoc fauore honeſtatis, ac Religionis
arg. *l. ſunt perſonæ de Relig. & ſumpt. funer.*
ſequitur *Capiblancus in pragm* 1. *nu.* 176.
Tapia in pragm. 3. *de Monial. numero* 1.
& Battagl. ad Cynum in l. 1. *C. de Epiſcop.
audien. ver. patet ex præmiſſis.* Nec re ve-
ra conſiderari poteſt diuerſa ratio inter
hunc caſum, & alium, & ſic an via ſit, vel
non ſit intermedia, ſi Moniales inſpici
poſſunt, & eorum ſecreta videri, & ita
millies practicaui. Ex quibus præceptum
Smeraldo à me tranſmiſſum omninò iuſti-
ficabatur,& propterea ille libens obtem-
perauit.

Cum autem poſt hæc ſcripta idem ca-
ſus mihi Genuæ contigiſſet, prætendeba-
tur non eſſe cogendum vicinum ad clau-
10 dendas feneſtras. † ſed potius ipſas Mo-
niales ad ſeruitutem non proſpiciendi, ab
ipſo vicino emendam, vt per *Molin. de
iuſt. & iur. tit de delict. diſp.* 709. *num.* 6.
11 non tamen à dicta ſententia recedendum
eſſe ſum arbitratus, quia in terminis iſtis,
Molinæ doctrina non eſt tuta, ſed eius
rationes, & iura per eum allata potius
applicari poſſunt ad caſum ſatis extra-
neum, quando ſcilicet agitur de clauden-
dis feneſtris veteribus vicini; eſt enim ma-
gnum diſcrimen inter veterem feneſtram
in cuius poſſeſſione iamdiu vicinus exiſtit,
& eam, quam nouiter aperire, & acqui-
rere in Monialium præiudicium tentat
argumento *l. Imperatores & l. cuius ff.
de ſeru. vrb. præd.* & eorum quæ dicit *Be-
12 rous d. conſ.* 135. *nu.* 6. & ita in terminis,
quod nempe vicinus cogi poſſit ad vete-
res feneſtras claudendas, ſoluto compe-
tenti pretio, itant vendere teneatur Mo-
nialibus ſeruitutem non proſpiciendi,
etiam via exiſtente intermedia, & hoc

fauore honeſtatis, & Religionis tradit
Anton. de Padill. in l. altius nu. 19. *& ſeq.
C. de ſeruit. & aqua* poſt *Anto. Gomeſ.*
quem citat in *l.* 46. *Tauri nu.* 9. ſequitur
Vinc. de Franch. d. deciſ. 223. *num.* 4. *&
ſeqq. Giurb. deciſ* 86. *ante num.* 9. *Ball. ad
pragm. primam tit.* 71. *de Priuil. ædif. Pa-
lat. nu.* 10.

Qui omnes ea mouentur ratione,
13 quia † videmus in ſimili Monaſterium
pro eius conſtructione, vel ampliatione
poſſe cogere vicinum ad proprias domos
vendendas *l. ſi quis ſepulcrum ff. de Relig.
& ſump. funer.* qui textus quamuis lo-
quatur de via ad ſepulcrum per agrum
vicini, ex rationis tamen identitate à Do-
ctoribus interpretatus fuit, procedere
etiam quo ad conſtruendam, vel amplian-
dam Eccleſiam, vel Monaſterium *Bald.
& Ang. in l.* 1. *in fin. ff. ſol matrim.* vbi ait,
ſic fuiſſe iudicatum. *Io. de Anan. in cap.
Apoſtolica in prin. de donat. Cepoll. in
tract. de ſeruit. vrb. præd. cap.* 82. *num.* 5.
*Fabian de Monte in tract. de emp. & vend.
q.* 3. *nū.* 38. *Florian. in d. l. ſi quis ſepulcrum.
Iaſ. in l.* 2. *nu.* 4. *ff. ſolut. matrim. Gram
deciſ.* 75. *nu.* 1. *&* 2. vbi ait, ita iudicatum
fuiſſe ad fauorem quarundam Monialium
Morla in empo. iur. ti. 9. *de contrahen.
empt. q.* 1. *nu.* 7. *Molina de iuſti. diſp.* 341.
num. 2. *Theſa. quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt* 64
nu 6. *Valaſc. deciſ.* 22. *Carocc. deciſ.* 26. *Car-
pan. ad ſtatu. Mediol. cap.* 433. *num.* 70.
cum alijs, quos pleno calamo congerit
14 *Giurba deciſ.* 86. *num.* 3. *&* 7. *&* 8. † vbi
multipliciter ampliat, & exornat,& poſt
alios declarat quibus conditionibus dicta
coactio,& venditio fieri debeat. & in facti
contingentia recurre ad eum,& ad alios,
quos refert, quibus addo *Surd in conſ.* 62.
15 *num.* 7. *&* 8. *vol.* 1. † Quamuis autem
materia *dictæ legis ſi quis ſepulcrum* dica-
tur arbitraria, vt Iudex, penſatis circum-
ſtantijs, poſſit iuſta de cauſa ab ea rece-
dere, vt poſt *Couar.* tradit *Rot. Roma. in
deciſ.* 372. *par.* 1. *recent.* quæ propterea
arbitrata fuit, tribus concurrentibus,
nempe eximia nobilitate familiæ, facilita-
te Monialium emendi ex alio latere Mo-
naſterij, ac maxima vetuſtate alicuius
palatii, non poſſe illius dominum cogi
ad illud vendendum pro ampliatione
Monaſterii, quia ex his ſimul iunctis eſ-
ſet cum nimis magno illius detrimento.
16 Non † tamen hæc doctrina applicari poſ-
ſet vbi ageretur de claudendis feneſtris
habentibus proſpectum intra Monaſte-
rium, & de imponenda dicta ſeruitute
negatiua, quia hoc caſu ceſſat illud ma-
gnum damnum, quod conſiderauit Ro-
ta,

ea, caſu quo ageretur de vendendo pala-
tio, quod conſert ad honorem familia-
rum, ac ad earum nobilitatem conſer-
uandam: vt de ſe patet, ideo à regula ſu-
pra firmata in tali caſu recedendum non
eſſet, quia nil vrget in contrarium, &
quando etiam id foret dubium, ita eſſet
17 pronuntiandum: † quia in dubijs optima
eſt ratio, quæ pro Religione facit *l. ſunt
perſonæ ff. de relig. & ſumpt. funer. cap. ſi.
de re iudic. & cap. ex his de probat. cum
ſimil.*

18 Quod † autem mox dicebamus mate-
riam *d. l. ſi quis ſepulcrum* eſſe arbitra-
riam, ita vt Iudex, penſatis circunſtan-
tijs, arbitrari poſſit, an quis cogatur nec
ne ad vendendam domum pro conſtru-
ctione, vel ampliatione, vel reparatione
Eccleſiæ, vel Monaſterii, procedit quo
ad Iudicem Eccleſiaſticum, ſecus tamen
quo ad Iudicem laicum, qui iuxta d. com-
* munem opinionem abſque alia ſui arbitrii
interpoſitione iudicare debet; nec poteſt
* dictæ communi opinioni ad fauorem Re-
ligionis inductæ derogare ad tex. *in cap.
Eccle. Sanctæ Mariæ de conſtit.* cum ſua
materia, vt in puncto probat *Marta in
tract. de Iuriſd. par. 3. caſ. 171. nu. 9.*

Quin imo ipſe Iudex Eccleſiaſticus, non
niſi ex maxima cauſa, & cum magna cir-
cumſpectione recedere debet à dicta
* comm. opin. vt videmus *Rotam Roma-
nam* nempe Tribunal ſupremum in dicta
deciſ. 372. num. 1. recent. cum grano ſalis
proceſſiſſe.

Pro coronide obiter eſt aduertendum,
19 materiam † dictæ legis *ſi quis ſepulcrum
de Relig. dom.* eſſe fauorabilem, & à *Do-
ctoribus* multipliciter ampliari, nempe
non ſolum ad conſtructionem, vel am-
pliationem Eccleſiæ, & Monaſterii, vt
ſupra dicebamus, ſed etiã pro iam deſtru-
ctæ reædificatione *Franc. Marc. dec. 534.
nu. 5. par. 1. Coſta ſubſid. remed. 76. nu. 8.
Giurb. d. deciſ. 86. ſub nu. 8.* & pro clau-
ſtro, vel ſcholis fabricandis *Franc. Marc.
d. nu. 5. Scotius conſ. 3. nu. 19. Molin. de
Iuſti. diſp. 341. nu. 2. Giurb.* vbi ſupra
& pro dormitorio extendendo *Socci. reg.
435. fallen. 8. Gram. d. deciſ. 75. Scot. d.
conſ. 3. num. 17.* cum aliis per *Giurb. vbi
ſupra.*

20 Nec † non & pro Monaſterii viridario,
eiuſdemq; viridarii ampliatione *Coſta d.
remed. 76. nu. 9. Antonin. variar. reſol. lib. 1.
reſol. 112. caſ. 29. Giurb cum relat. loco ci-
tato*, vbi idem pro ipſius viridarii clauſu-
21 ra, ne intus inſpici poſſint, † & pro om-
ni eo, quod connexum eſſet Monaſterio
Antonin. d. caſ. 29. Giurb. vbi ſupra.

22 Similiter † & pro ſeminario puerorum
vt per *Caroc. deciſ. 26. per totum.*

23 Denique † & pro conſtruenda domo
pro habitatione Parochi prope Eccle-
ſiam *Paul. de Cittad. de Iurep. in 5. prin.
artic. q. 3. nu. 174. Surdus conſ. 62. num. 8.
vol. 1.*

24 Ex † quibus arbitror, non bene ſenſiſſe
Ricciam in deciſ. 10. par. 1. firmantem, di-
ctam regulam non procedere in locatio-
ne ad modicum tempus, ita vt Religioſi
non poſſint cogere vicinum ad locandam
ſuam domum pro eorum neceſſaria habi-
tatione, quouſque perficiatur Monaſte-
rium, eo ductus ratione, quia locatio ad
modicum tempus non dicitur alienatio,
& ideo priuilegium conceſſum Eccleſiis,
vt poſſint cogere vicinos ad alienandum,
non ſit extendendum ad d. locationem.

25 Nam † imò iſtud non eſt priuilegium,
ſed beneficium à iure ciuili conceſſum lo-
co Religioſo, & ſic ſepulcro, vt vicinus
cogi poſſit ad vendendum agrum per
quod quis ad proprium ſepulcrum acce-
dere poſſit *d. l. ſi quis ſepulcrum*, & tan-
quam conceſſum fauore Religionis fuit à
Doctoribus ampliatum, & extenſum ad
multos alios caſus, etiam magis dubita-
biles, vt ſupra oſtendimus: vnde multò
magis extendi debet ad locationem ad
modicum tempus; in qua verſatur minus
damnum vicini, & eadem ratio, nempe
26 fauor Religionis, † ex qua rationis identi-
tate fauore Eccleſiæ & piæ cauſæ fit extẽ-
ſio de caſu ad caſum *c. 1. § fin. extr. de po-
ſtul. prælat.* & ibi *glo. in ver. priuare glo in
cap. ſciant cuncti in ver. alios de elect. in 6.*
& ibi *Gemin. in fin. Franch. col. 2. ver. ea-
dem glo.* cum aliis relatis per *Euer. in lo-
co à ratione legis larga & cætera nu. 50. &
per Villagut. in tract. de extenſ. leg. Rubr. de
extenſ. leg. pœnal. reſpectu meræ pœnæ
num. 42.*

27 Etiam † in exorbitantibus, vt per *Gra-
nett. de antiq. temp. par. 4. in princ nu. 79.
Villagut. d. tract. in rubic. de extenſ. legum
limitatiuarum nu. 9. & ſeqq. Farinac. in
fragment. ver. extenſio nu. 108.*

28 Imò † etiam in pœnalibus *Dec. in l. fa-
ctum §. pœn. ſlib. num. 14. ff. de regul. iur.
Iaſ.* & alii, quos refert & ſequitur *Gra-
nett. d. par. 4. §. videamus modo nu. 17.* cum
aliis per *Euerar. d. loco à ratione legis larga
nu. 68. Farinac. loco citato nu. 110.*

Sed re vera iſta, de qua agimus, non
eſt extenſio, nec ampliatio; ſed euitatio
abſurditatis; cui enim licet, quod eſt plus,
abſurdum eſſet, non licere quod eſt mi-
nus, maximè ſtante rationis identitate.
Si igitur Eccleſia, vel Monaſterium cogit
vicinum

vicinum ad vendendam ſuam domum, quod eſt plus, & maioris incommodi eiuſdem vicini, profectò abſurdum eſſet dicere, vt ei non liceret, cogere eundem vicinum ad locandum ad modicum tempus eandem domum, quod eſt minus, & minoris incommoditatis.

ARGVMENTVM.

Immunitati Eccleſiæ an quis poſſit renunciare.

Debilitans alicui membrum in Eccleſia, an illius gaudeat immunitate, & an irregularitatem incurrat, & quid in mutilante manum aridam, vel in pura rixa.

SVMMARIVM.

1 *Immunitatis priuilegio confugiens ad Eccleſiam renunciare non poteſt, & quare.*

2 *Immunitati ab Eccleſia ſponte egreſſus, renunciare valet.*

3 *Mutilare, & debilitare membrum æquipollent.*

Contrarium eſt verius nu. 29.

4 *Statutum excludens à feudo mancum, procedit etiam in debilitato.*

5 *Ratio eadem vbi militat, idem ius ſtatuendum, etiam in materia odioſa, & pœnali.*

6 *Delicta puniri expedit Reipublicæ.*

7 *Debilitans in Eccleſia membrum, immunitate priuatur.*

Contrarium eſt verius nu. 11.

8 *Eccleſiæ particulari iniuriam inferens, omnium Eccleſiarum immunitate priuatur*

9 *Percutiens grauiter aliquẽ in Eccleſia itaut illa polluatur vel aliud committens in ea delictum, præter homicidium & mutilatio, extrahitur, & punitur ab Epiſcopo.*

Contrarium eſt verius nu. 11. & 34.

10 *Ordinarius non puniens delinquentes in Eccleſia, iniuſtus eſt & delinquit.*

Intellige vt nu. ſeq. & 34.

11 *Debilitans membrum in Eccleſia, furtum faciens: arma probibita geſtans, ſacrilegium vel aliud delictum, extra duos exceptos in ea committens, immunitate gaudet.*

12 *Forma à lege præſcripta, ad vnguem eſt ſeruanda.*

13 *Exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis.*

14 *Dictio* tantum, *extenſionem ad non expreſſa impedit.*

15 *Verborum à clara diſpoſitione, an & quando ſit recedendum.*

16 *Verba clara quæſtionem voluntatis non admittunt.*

17 *Dictio* ſi, *conditionem importat, & omnem impedit extenſionem.*

18 *Dictio* eorum, *ad relata reſtringitur, excluſis cæteris, non attenta rationis identitate.*

19 *Dictio* prædicta, *diſpoſitionem ad præcedentia coarctat.*

20 *Dictio* verè, *item dictio* propriè, *item dictio* realiter, *in expreſſis duntaxat verificari poteſt.*

21 *Dictio* tunc, *diſpoſitionem ad expreſſa, cæteris ſimilibus excluſis coarctat.*

22 *Vulgari in ſubſtitutione an & quando fiat extenſio de caſu voluntatis ad caſum impotentiæ, & è contra.*

23 *Clauſula* ſublata, *omnem extraneam interpretationem, & extenſionem excludit.*

24 *Clauſula* ſublata, *claudit os Iudici ita vt aliter iudicare, vel interpretari nequeat.*

25 *Decretum irritans ipſo iure, actum ſecus geſtum annullat.*

26 *Immunitatis in materia conſtitutiones Apoſtolicæ exactè obſeruandæ.*

Decian. in tract. crim. tom. 2. lib. 6. cap. 28. ſub nu. 5. *notatur.*

27 *Irregularitas per digiti abſciſſionem non incurritur, ſed per mutilationem membri diſtinctum officium habentis.*

28 *Iudex Eccleſiaſticus mandans debilitari, vel mutilari reum an ſit irregularis.*

29 *Mutilare maius delictum eſt, quam debilitare.*

30 *Extenſio in odioſis & pœnalibus ſimul fieri non poteſt.*

31 *Volenti non fit iniuria.*

32 *Immunitatis in materia ius ciuile, iuri canonico famulatur.*

33 *Leges ciuiles ſub* titulo de Sacroſan. Eccle. & de Epiſc. & Cler. *ſunt nullæ.*

34 *Debilitantes membrum; cæteraque minora delicta in Eccleſiis committentes, non extrahuntur nec puniuntur ab ordinario.*

35 *Clerici an à ſuis Prælatis ab Eccleſia extrahantur.*

36 *Homicidium vel mutilationem committens in Eccleſia in pura rixa, an gaudeat immunitate.*

37 *Mutilans in Eccleſia alterius manum, à ſe olim debilitatam, gaudet immunitate.*

DECI-

DECISIO LIX.

IN rixa inter Antonium
Mariam Furnum & Iulium
Ceſarum Scarabellium in
Oratorio Sanctiſs. Sacra-
menti Mirandulæ ſequuta,
cum iſte ſinixtra manu debilitatus, ab Ec-
cleſia ſponte egreſſus permiſerit ſe ad ſe-
culares duci carceres, ille autem in capi-
te vulneratus in collegiatam ſe recepe-
rit Eccleſiam; altercatio coram me tunc
Vicario Regienſi orta fuit inter Du-
calem fiſcum, prætendentem neutrum
eorum immunitate potiri; & Procurato-
rem menſæ Epiſcopalis, contendentem
vtrumque ab Eccleſia debere defendi. Et
quidem quo ad Scarabellum abſque vlla
hæſitatione pronunciaui eum ab immu-
nitate Eccleſiaſtica remanere excluſum.
1 Quamuis enim † confugiens ad Eccleſiam
dum in ea reperitur, immunitatis priui-
legio renunciare haud valeat, eo quod
illud ſit mixtum; Eccleſiæ ſcilicet ac per-
ſonæ confugienti conceſſum, vt per *De-
cian. in tract. crim. lib. 6. cap. 26. nu.* 12.
Mar Ital. in tract. de Immun. Eccl. lib. 1.
cap. 6. *§.* 2. *nu* 8.4 *& infra* latiſſimè *Ma-
ſtrill. deciſ.* 169. *nu.* 2. *& ſeqq.* vbi ſecus
ſentientes reprobat, ac ad contraria reſ-
pondet, ac etiam in crimine excepto am-
pliat *Petr. Pecc. in tract. de Arreſt. & de
iure ſiſten. cap.* 9. *nu.* 3. *in fin. ver. ego ve-
rò* vbi ſententiam hanc veriſſimam ap-
pellat *Bobadill. in politic. lib.* 2. *cap.* 14.
2 *nu.* 79. † Secus tamen in terminis noſtris
dicendum eſt, cum Scarabellius non in
Eccleſia exiſtens, ſed ab illa iam ſponte
egreſſus in manibus curiæ ſe tradiderit, &
ab immunitate, qua in illa frui poterat,
ſeipſum excluſerit, quod vtique facere
potuit, vt ex latè deductis per *Mar. Ital.
loco citato*, colligit *Farinacc. in append. de
Immun. Eccleſ. cap.* 19. *nu.* 304. Et enim
hac diſtinctione intelligendi ſunt ſcriben-
tes, aſſerentes ſimpliciter huic immuni-
tati renunciari haud poſſe.

Quod autem ad Furnum attinet, tri-
plex ſeſe offerebat ſentẽtia. Prima erat, vt
ex quo ipſe manũ aduerſarij in Oratorio
delibitauerat, immunitate gaudere non
3 deberet. Tum quia † mutilare membrum
& debilitare, videntur æquipollentia, al-
terumque pro altero vſurpari docet *gloſ.
fin. in cap. accuſaſti de accuſ.* quam ſequi
videtur *Iaſ. in conſ.* 44. *nu.* 25. *vol.* 3. in-
quiens paria eſſe membrum habere muti-
latum, vel debilitatum, quibus ſuffraga-
tur *Accurſius in l. de quibus ff. de legibus*
4 dum tenet † ſtatutum excludens à feudo
filium mancum, locum ſibi vindicare
etiam in debilitato; conſonat regula quæ
habet paria eſſe rem non extare, vel inu-
tilem eſſe. *l. eleganter §. quod reprobos de
pign. act. glo. fin. in l.* 1. *ff. de cond. ob turp.
cauſ. & in l. fin. C. ad legem ſtau. de plag.
Iaſ. in l. mandatum nu.* 3. *ff. de offi. eius &.
in l. de quibus in* 9. *col: ff. de legib. & dicto
conſ.* 44. *nu.* 25. Tum etiam quia ratio à
S. P. in *cap. fin. de Immun. Eccle.* allata,
vnde conſtitutionis Gregorij XIV. verba
extracta fuere, eſt vt in eo, in quo quis
deliquit, puniri debeat, fruſtraque legis
auxilium imploret peccans in legem; quæ
quidem ratio non minus in membri de-
bilitatione in Eccleſia facta, quam in mu-
5 tilatione militat, † ita vt idem iuris in
vtroque ſtatuendum ſit, *l. illud ff. ad l.
aquil. l. à titio de verb. obl. cum vulg. Ro-
lan.* cum per eum relatis *conſ.* 27. *nu.* 7. *&
ſeqq. lib.* 1. etiam in materia odioſa & pæ-
nali *cap.* 1. *§. porrò ver. ſed quia* vbi *Bal.
in* 3. *col. quæ fuit prima cauſ. beneſ. amit. &
in l. ſi quod per glo ibidem de Iuriſd. omn.
Iud. Salyc. in l.* 2. *col.* 10. *C. de nouat.* cum
alijs relatis per *Eurar. in loco à ratione
legis larga Crauett. de antiq. temp. par* 4. *in
princ. num.* 146. *& ſeqq. Dec. conſ.* 555.
num. 8. *Cephal. conſ.* 310. *num.* 15.
Becc. conſ. 35. *num.* 19. *lib.* 1. *Villagut.
de extenſ. leg. pænal. reſp. mer. pæn nume-
ro* 151 præſertim cum agatur de fauore
6 Reipublicæ, † cuius intereſt delicta pu-
niri. *l.* 14. *de pæn. l. qui tum §. quod ſi fe-
cerint C. de hæret. l. ita vulneratus §. fin.
ff. ad l. aquil. Bar. in l. quemadmodum C.
de agricol. Roman. conſ.* 105. *in* 2. *dub.
Dec. in l. factum §. in pænalibu* 4. *fallen.
de reg. iur. Gratian. cum relat. diſcept. fo-
renſ. cap.* 691. *nu.* 8. *& cap.* 786. *num.* 4.
& 15. *Honded conſ.* 95. *num.* 13. *lib.* 1.
Cabal. reſol. crim. caſ. 115. denique pro
hac ſententia eſt textus *in §. quia vero ita
in Auth. vt liceat matri & auiæ*, vbi l. C.
loquens de committentibus in Eccleſia
adulterium, optimam reddit rationem;
quod ſcilicet præſumant ibi de peccatis
tractare, vbi conſueuerunt Deum timen-
tes peccatorum veniam poſtulare. Vnde
7 ex his, aliiſque ſimilibus † ita in terminis
noſtris poſt Canoniſtas in *cap. feci de Im-
mun. Eccle.* ac pleroſque ex antiquis, hanc
ſententiam, vt ſcilicet debilitans in Ec-
cleſia membrum, immunitate careat, de-
fendunt *Gomeſ. Varia. reſol tom.* 3. *cap.* 10.
*rubr. quando reus gaud. Immun. Eccleſ. Co-
uar. lib.* 2. *variar. reſol. cap.* 20. *n.* 15. *Remig.*

de

* *de Gonnis* atteſtans de communi in *tract.*
de Immu. Eccle. in tertia fallen. nu. 5. *& in*
§. fin. q. 30. *nu.* 14. *Menoch. de præſumpt.*
lib. 5. *præſump.* 10. *nu.* 9. *Decian. in tract.*
crim. lib. 6. *cap.* 28. *nu.* 5. *Bonacoſſ. com. opi.*
par. 1. *in verb. Eccleſia habet immunitatem*
latè *Villagut. de extenſ. leg. cap. fin. nu.* 59.
& per totum Farinacc. de carcerib. & car-
cerat. q. 28. *nu.* 52. *& ſeqq.* vbi plurimos
congerit, quamuis tandem ob Gregoria-
nam conſtitutionem cogitandum relin-
quat. Quæ ſententia ſi vera eſſet proce-
deret non modo quo ad Eccleſiam offen-
ſam & pollutam; verum etiam reſpectu
alterius ad quam furuus confugit; cum
enim vna ſit per totum orbem vniuerſa-
lis Eccleſia *cap. loquitur* 24. *quæſt.* 1. vti-
8 que † iniuriam vni particulari Eccleſiæ
inferens, ſingulas læſiſſe cenſetur ac pro-
inde omnium immunitate fruſtrari debet,
vt poſt alios probat *Henric. Boich. in cap.*
Eccleſia col. 3. *de Immu. Eccle. Couarr. d.*
* *cap.* 20. *nu.* 15. *Remig.* de comm, *in tract.*
de Immu. Eccleſ. fallen. 11. *nu.* 2. de qua
etiam *Clar. in §. fin. q.* 30. *ver. ſed quid ſi*
* *aliquis & Bonacoſ. in com. opi. crim. par.* 1.
in verſ. Eccleſia habet immunitatem in fin.
Decian. d. cap. 28. *nu.* 8. *&* 10. *& Fari-*
nac. d. q. 28. *nu.* 59. quorum vterque re-
probat *Siluestr.* ſecus ſentientem, *Io. de*
Viſch. de Immu. Eccle. ſub nu. 64. *Villag.*
de extenſ. leg. tit. de Immu. Eccle. nu. 60.
Ambroſin. de Immu. cap. 5. *nu.* 3. intelligen-
do tamen ad præſcriptum *Conſtitutionis*
Gregorianæ ſuper Eccleſiarum immunitate.

Secunda fuit ſententia media, docens
9 reum † in his terminis neque à curia ſecu-
lari poſſe puniri, neque immunitate gau-
dere; ſed ab ordinario extrahendum eſſe,
ac puniendum: ita tradit *Mar. Ital. de*
Immun. cap. 5. *§.* 3. vbi quamuis *nu.* 15.
viſus fuerit pro omnimoda immunitate
inclinare; ſe tamen remittit ad ibidem di-
cta per eum *nu.* 18. *ver. conſiderandum*,
Vbi inquit non eſſe adeo verbis inhæren-
dum tametſi in odioſis verſemur, vt legiſ-
latoris omittatur intentio, quæ eſt vt cum
ex percuſſione ſeu vulnere Eccleſia pol-
luitur percutiens à beneficio excludatur
immunitatis. Vnde & concludit ex leui
percuſſione in Eccleſia inflicta, quem
non fieri ab immunitate extorem, ex gra-
ui, vtique fieri; quod deducit ex *cap. Epiſ-*
copus 17. *quæſt.* 4. vbi Eccleſiæ violato-
res, ab illius arceantur ingreſſu; vnde ſi il-
lis ingreſſus eſt interdictus, conſequens
eſt, ſecundum eum, vt etiam acceſſorio
priuentur, ſcilicet ipſius Eccleſiæ immu-
nitate. Subdit tamen *ibidem nu.* 53. in
his terminis reos non eſſe curiæ ſeculari
tradendos, ſed ab Eccleſiaſtico Iudice
plectendos, quod etiam in cæteris deli-
ctis non leuibus in Eccleſia commiſſis
opinatur procedere, & cum eo tranſit
etiam *Farinac. de Immu. Eccleſ. nu.* 209.
& eſt tex. in *cap. inter alia, de Immu. Ec-*
cleſ. ibi *qui ad Eccleſiam confugit, legitimè*
puniendus ſit de eo, quod iniquè fecit, & no-
* tant ibi communiter *ſcribentes & Roſella*
in verb. Immunitas 2. *nu.* 8. Quæ ſenten-
tia adeo veritati conſona videbatur, vt
10 ſi † ordinarius eiuſmodi delinquentes nõ
puniret, iniuſtitiam facere, & delinquere
diceretur vt per *Goffred. in Summ. rubr.*
de Immun. Eccleſ. nu 8. *in fin. Hoſtienſ.*
etiam in Summ nu. 8. *ante fin. Abb. in*
cap. inter alia ſub nu. 3. *ad fin. ver. & ex*
his omnibus extr. de Immun. Eccleſ. vbi
etiam Zabarell. num. 3. *ante fin. & alij D.*
Antonin in Summ. par 3. *tit.* 12. *cap.* 3. *§.* 1.
ver. ſuper eo Silueſt. in Summ in verb. im-
munitas 3. *num.* 4. cum alijs per *Farinac.*
relatis de Immu. Eccle. cap. 21. *in princ.*
Dummodo tamen reus in pœnam corpo-
ralem non puniatur per tex. *in d. cap. inter*
alia, iuncta glo. in verb. puniendus & ibi
Hoſtien. ſub nu. 1. *Anchar. nu.* 2. *Ant de*
Butr. nu. 5. *ad fin. Oldrad. conſ.* 54. *nu.* 2.
ver. vbi autem Villagut de extenſ. leg. cap.
fin. num. 5. *&* 8. *& ſeqq. vſque ad* 14 *&*
nu 66. *Leo. in Theſa. fori Eccleſ. par.* 1. *c.* 13.
rubr. de Immu. Eccle. nu. 13. *ver. reos cri-*
minis Mar. Ital. de Immu. Eccle. lib. 1.
cap. 1. *§.* 1. *nu.* 1. *& ſeqq. Suarez de ſtat.*
relig. lib. 3. *cap.* 12. *nu.* 1. *&* 6.

11 Tertia demum eſt ſententia vt imò † de-
bilitans alterius membrum in Eccleſia,
illius omnimoda gaudeat immunitate
cum enim tam textus in *d. cap. fin. de*
Immu. Eccleſ. quam *Conſtit. Gregoriana*
delinquentibus in Eccleſia immunitatem
concedat, duobus exceptis caſibus, ho-
micidij ac mutilationis membri; vtique
in reliquis contrarium ſtatuere dicuntur
vt aduertunt *Zabarell. in dicto cap. fin.*
col. 1. *in fine Ambroſin* loquens de ferente
arma prohibita intra Eccleſiam, nec non
de ſacrilego in *tract. de Immun. Eccleſ.*
cap. 5. *ſub nu.* 5. *&* 6. *Gutier. pract. qq.*
lib. 1. *cap.* 1. *num.* 7. *& ſeqq.* loquens de
aſportante rem furatam ad Eccleſiam,
ibique ea vtente *Alex. Peregr. de Immun.*
Eccle. cap. 12. *nu.* 9. loquens de furante in
ipſa Eccleſia *& cap.* 6. *nu.* 37. latè *Giurba*
alios referens *in conſ. crim.* 40. *à nu.* 10.
vſque ad fin. num. 23. loquens de abſcin-
dente digitum, & ſic in puncto de manum
debilitante, in quibus terminis loquitur
etiam *Gambacurt. de Immu. Eccleſ. lib.* 5.
cap. 17. *num.* 4. *Duard. in Bulla Cœnæ*

Domini

Domini lib. 2. can. 15. quæſt. 16. num. 26.
Et hæc quidem ſentẽtia, quam nos quoq;
ſequimur, tametſi in terminis iuris com-
munis plurimos habuerit contradictores;
attenta tamen Conſtitutione Gregoriana,
nullam videtur admittere difficultatem,
ſi verba illius rectè ponderentur.
Primo nanq; Gregorius in d. Conſt. re-
uocans conceſſiones quaſcunq; extenſio-
neſq; etiam ex rationis maioritate olim
in huiuſmodi materia factas, illaſq; ad vnã
duntaxat redigens formam; caſus tradit
præciſos, in quibus vult delinquentes Ec-
cleſiaſtica non potiri immunitate; vnde
12 cum profiteatur normam, legemq; forma-
lem præſcribere in hac materia ſeruan-
dam, vt q, non ſunt eius verba ad caſus ſi-
miles, & multo minus ad minora delicta
trahenda: ſed huic formæ nihil addi, vel
demi poteſt, imò ad vnguem eſt ſeruãda,
Pariſ conſ. 19. n. 188. lib. 2. & conſ. 61. n. 15.
lib. 3. Rolan. conſ. 30. n. 3. & conſ. 72. n. 68. &
ſeqq. lib. 3. & in terminis eiuſdem Conſti-
tutionis, licet ad aliud propoſitum tradit
Farinacc. conſ. 76. n. 14. vol. 1. & huiuſmodi
formam eſſe ad litteram ſeruandam, tra-
dit Alex. conſ. 137. col. 4. vol. 2. Marſil conſ.
117. nu. 25. Rolan. d. conſ. 72. n. 6. & ad vn-
guem Bal. in l. ceſſante in fin. C. quomodo et
quãdo iud Iaſ in l. 3. col. 6. de legatis 1. Dec.
conſ. 612. col. 2. Rimin. conſ. 180. nu. 4. &
13 conſ. 327. † Cumq; S. Pont. cunctas volue-
rit abrogare extenſiones ac interpræta-
tiones, caſuſq; recẽſeat peculiares, in qui-
bus immunitas delinquenti in Eccleſia nõ
ſuffragatur, profectò eorundem caſuum
exceptio regulam firmat contrariam in
caſibus nõ exceptis l. nam quod liquide §.
fin. in 1. reſpon. ff. de penu lega t. c. domus 32.
q. 7. & in terminis noſtris Farinac. conſ 76.
ſub nu. 13. quo loci eo magis id affirman-
dum concludit, quo in Conſtitutione præ-
fati duo caſus excipiuntur cum dictione
14 taxatiua † tantum cuius natura eſt ex-
tenſionem ad nõ expreſſa impedire l. pro-
perandum §. 1. ff. de Iudic. l. ſi cum excep-
tione § quod ſi homo ff. quod met. cauſ. §. 1.
in fin. inſt. de ſtipul. ſeru. Dec. conſ. 54. nu. 7.
15 in fin. lib. 1. facit quia † vbi habemus cla-
ram verborum diſpoſitionem, non eſt ab
ea recedendum; niſi certis argumentis de
contraria mente, vel de errore conſtet
vulg. l. non aliter de lega. 3. l. ille aut ille §.
cum in verbis eod. tit. Card. Seraph. de-
ciſ. 689. nu. 2. par. 1.
16 Verba † namq; clara, quæſtionem volun-
tatis non admittunt d. §. cum in verbis.
Bar. in l. ſi arrogator nu. 27. de adopt. Ro-
man. conſ. 71. nu. 6. Angel. conſ. 495. num. 3.
cum alis quos refert & ſequitur Card.
Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 3. tit. 4. nu. 4.
& 5. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 757. nu. 2.
tom. 4. Etiam ſi verba ex parte conue-
nirent, cum in totum congruere debeant
Tiraq; cum congeſtis in l. ſi vnquam in
verb. libertis num. 2. C. de reuoc. dona.
Grat. conſ. 61. num. 16. & 17. lib. 1. &
ante eos Salyc. & fulgoſ. in l. ſi mancipia
C. de ſeru. fugit. Dec. in l. 1. col. 4. C. de
eden.
Secundo S. Pont. excipiens eoſdem bi-
nos caſus, loquitur per verba Si fuerint
17 & cat. † dictio autem, ſi, conditionem
importat. l. ſi Titio ff quando dies lega. ced.
Bar. in l. centeſimus §. fin. & in l. ſi ita quis
& in l. decem cum petiero de verb. obl & in
l. 1. col. 2. de cond. & demonſtr. Bald. in
l. 2. col. pen. C. de probat. Pariſ. conſ. 18.
nu. 1. & 2. efficitque vt caſus ad caſum
non trahatur. ſed in eo debeat adimpleri,
in quo expreſsè appoſita fuit; itaut omnẽ
impediat extenſionem l. mæuius l. pro hæ-
rede de cond. & demonſtr. Ruin. conſ. 110.
nu. 10. lib. 3 & conſ. 76. nu. 17. ver. & ſi for-
te dicatur lib. 5. Iaſ. in l. gallus §. quid ſi tã-
tum de liber & poſth. Cæph conſ. 429. n. 33.
Surd. conſ 186. nu. 19. Gratian. diſcept. fo-
renſ. cap 603. nu. 19. & cap. 736. nu. 14. Ro-
ta dec. 480. nu. 7 par. 2. in recentior. Gregor.
deciſ. 492. nu. 8. Ant. de Amat. deciſ. ferrar.
55. nu. 12.
18 Tertio accedit † dictio eorum, ad crimi-
na in Bulla expreſſa relata; quæ eius eſt
naturæ vt diſpoſitionem ad enũciata, cri-
mina reſtringat, iis etiam excluſis, quæ ex
rationis identitate includerentur. Pariſ.
conſ. 86. nu. 58. lib 2. & conſ. 103. num. 14.
lib. 1. Cæpb. conſ. 551. nu. 181. Ruin. conſ. 99
n. 16. & conſ. 101. n. 9. lib. 2. Soccin. in l gal-
lus §. inſtituens nu. 5. ver ſed ne de liber. &
poſth. Rolan. conſ. 95. nu. 20. lib. 4. Maz-
zol. conſ. 31. num. 13. Menoch. conſ. 82.
nu. 158. lib. 1. Amat. dec. ferrar. 58. nu. 22.
19 Quartò adeſt † dictio Prædicta & ſu-
prædicta ſæpius in Conſti. repetita ac ad
ibi expreſſa delicta relata; quę pariter diſ-
poſitionem ad præcedentia coarctat l. 1.
§. deinde ver. cum quod & ibi glo. in verb. ex
ſuperioribus & Bar. ff. de poſtul. pulcrè
Alex. conſ. 140. per totum lib. 6. & conſ. 59.
in fin. ver. non obſtat lib. 3. Dec. conſ. 423.
nu. 5. Ruin. conſ. 266. nu. 5 lib 2. Cæpb.
conſ. 351. nu. 2. Grauett. conſ. 98. num. 8.
Pariſ. conſ. 59. nu 2. lib. 3. Curt. iun. conſ. 58
col. 1. Rota deciſ. 714. nu. 3. par. 1. & de-
ciſ. 644. nu. 1. par. 2. in recentior. Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 773. nu. 11.
Quinto adeſt dictio verè cum illis coniũ-
cta verbis crimina ſuperius expreſſa cõmiſe-
rint, quę apertè demõſtrãt Põtificis mentẽ

fuiſſe coarctare ad crimina expreſſa diſ-
20 poſitionem: † dictio enim verè idem quod
propriè & realiter importat, adeout in ex-
preſsis dantaxat verificari poſſit glo in l.
ſingularia in verb. non acceperis & ibi Curt.
iun n.23. ff. ſi cert peta. & in terminis huius
Conſtitutionis Farinac. conſ. 76 nu 8. ad 1.
Sexto magis etiam declarant Pontificis
conſiliũ verba illa immediatè ſubſequen-
21 tia Tuncq; demum † dictio enim tunc diſ-
poſitionē ad caſus expreſſos, ac ad ibi re-
lata delicta limitat & reſtringit. l. 4. §. 1.
ff. de cond. & demonſtr. l. in ſubſtitutione de
Vulg. & pupil. Dec. conſ. 63. n. 2. Rolan. conſ.
56. nu 20. lib. 3. Ruin. conſ. 200. n. 9. lib. 2. &
conſ. 31. n. 10. lib 3. Caſumq; omiſſum, qui
alias ad expreſſum virtualiter trahæretur
22 excludit; vt † in vulgari ſubſtitutione de
caſu voluntatis & caſu impotentiæ, quo-
rum alter ad alterum exten itur, niſi ea-
dem dictio tunc in diſpoſitione extet, tra-
dunt ſcribentes in l. 1. de vulg. & pupill.
Bald conſ. 57. col 2. lib. 2. Io. de Anan. cõſ. 66.
col. 3. Socci. conſ. 5. col. 2. lib. 3. Dec conſ. 289.
n. 3. & conſ. 227 n 1. & cõſ. 314. col. 2. Curt.
iun. conſ. 75. Cepb. conſ. 517. n. 46. & ſeq. &
conſ. 329. nu. 32. Barboſ. de diction. & clauſ.
dict. 354. nu. 1. & 4. Molin. de Hiſpan. Pri-
mogen. lib. 3. c. 5. n. 67. Gratian. diſcep forenſ.
c. 773. n. 6. Præſertim coniuncta cum alia
dictione demum, vel, eo caſu Bal. conſ. 208.
n. 2. lib. 4. Rota dec. 144. n 9. par 2. in recent.
Mantic de coniect vlt. vol lib 3. c. 14. n. 10.
Rubeus Alexandrin. conſ. 31. nu 5. Menoch.
conſ. 152. n. 41. vol. 2. Marzar. in epit. de fi-
deicommiſſ par. 2. q. 14. Pariſ. conſ. 92. n. 60.
in fin. & ſeq. vol. 2. Socc. iun. conſ. 181. n. 54.
vol. 2 Crauett. conſ. 98. nu. 18. & conſ. 110.
n. 33. vol. 1. Beto. conſ. 99. nu. 9. vol. 2.
23 Subſequitur 6. in eadem Conſt. † Clauſu-
la ſublata quæ omnē prorſus extraneam
interpratationē extenſionemue excludit
Felyn. in c. nõnulli n. 22. de reſcript. Anchar.
conſ. 221. n. 2. Dec. cõſ 61. n. 2. lib. 1. Crauett.
cõſ. 201. n. 43. latè Gõzales ad regul. Cãcell.
8. glo. 66. à n. 12. vſq; ad 21. Gratia. diſcept.
forenſ. c. 791. n. 12. Puteus dec. 50. n. 5. lib. 1.
& in terminis eiuſdem Conſtitutionis Fa-
rinac. conſ. 76. n. 14. Ambroſin. in puncto in
24 tract. de Immu. Eccle. c. 5. ſub n. 4. † Ac per
illam clauditur os Iudici, adeout aliter iu-
dicare, vel interpretari nequeat, quouſq;
à S. Pontifice os illi aperiatur Zabarell. in
c. qua deligen. nu. 5. de quæſt. Pariſ. conſ. 5.
nu. 133. & conſ. 38. n. 7. vol. 4. Ruin conſ. 21.
nu. 5 vol. 1. Puteus deciſ. 50. nu. 3. par. 1. Ve-
rall deciſ. 34. nu. 4. par. 3.
25 Accedente potiſſimum † decreto irri-
tanti, quod ipſo iure actum ſecus geſtum
annullat c. ſi eo tempore de Elect in 6. Fe-
lyn in c. cæterum nu. 19. de reſcrips. & in
conſ. 31. nu. 21. ver 2. vis Dec. conſ. 275. nu. 9
Crot. conſ. 220. col. 2. & ſeq vol 2. Ferrett.
conſ 314. nu. 10. lib. 2. Burſatt. conſ. 22. n. 21
vol. 1. Caſſador. dec. 1. nu. 7. de reſtit. ſpol.
Gratia. diſcep. forenſ. c. 791. nu. 13. Gonzal.
in regul. 8. glo 67. à nu 12. vſq; ad 21. Me-
noch. conſ. 83. vol. 1. Gomeſ. in tract. de Gra-
tijs expectat. nu 18. & ſeq.
26 Quibus omnibus 7. loco accidit † Sac.
Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 20. de reform. iubens
Apoſtolicas conſtitutiones in materia
immunitatis ab omnibus exactè obſerua-
ri debere, quæ verba ſignificant eas eſſe
intelligendas prout loquuntur, nec infe-
riorum admittere interpretationem.
Vnde apparet decipi Decian. in tract. cri-
min. tom. 2. lib. 6. c. 28. ſub nu. 5. ver. neque
obſtat, dum inquit homicidium ac mutila-
tionem in d. c. fi. de Immu Eccle. ſtare
exemplificatiuè, cum imò illius diſpoſitio,
prout loquitur ſit intelligenda. Et in om
nem caſum arbitror illum contrariam
amplexurum fuiſſe ſententiam, ſi poſt di-
ctam Gregorii Conſtitutionem ſcripſiſſet.
Deniq; eadem ſententia confirmatur
ex eo quod abſcindens alterius digitum,
& ſic manum debilitans, non efficitur ir-
27 regularis, † ad quam cenſuram incurren-
dam requiritur abſciſſio membri per ſe
diſtinctum officium habentis, vt manus
pedi ſuæ arg. c ſingula 89. diſt. Nauarr. in
Manual. cap. 27. nu. 206. ver. 2. dico. vbi de
* com. teſtatur Couar. in Clem. ſi furioſus
par. 3. in princ. nu. 8. de homicid. Rubeus
conſ. 83. cum aliis quos refert & ſequitur
* etiam de comm. atteſtans Lopez ad Diaz.
in Prax. crim. Canon. c. 102 litera C. vbi ad
hoc ponderat tex. in l. idem I ſſilius ff. de
edilic. edict. & in l. non ſunt liberi ff. de ſta-
tu homin. Giurb. conſ. 40. nu. 26. Alterius de
cenſur. lib. 5 cap. 4. diſp. 10. ver. reliquum eſt
Alex. Peregr. de Immu. cap. 6. nu. 37. Fari-
nac. in fragment par 2 ver. irregularitas
nu. 587. & ſeq. & ex Theologis eandem
ſententiam firmant Maiol. de Irregularit.
lib. 5. c. 50. n. 2. Sayrus de Cenſur. lib. 6. c. 15.
n. 13. & 14. Philiarc. par. 1. lib. 4. c. 11. Aui-
la de cenſur. par. 7. diſp. 5. ſect. 1. dub. 1. To-
* let. de com. in Sum. lib. 1. cap. 7. num. 3.
Graff. lib. 2. deciſ. cap. 62. nu. 4. & eſt irre-
fragabilis opinio, quicquid ſecus ſenſerit,
Caiet. 2. 2. quæſt. 65. par. 1. quem ſecu-
tus fuit Sotus de Iuſt. & Iur. lib. 2. quæſt.
28 prima art. primo & quod † Iudex Eccle-
ſiaſticus, qui mulctans reum in pœnam
mutilationis irregularitatem incurrit,
non fiat irregularis ſi debilitari mem-
brum præcipiat tenuit gloſa & Abb. in
capitulo accuſaſti de Accuſ. Zabarell. in

Clem.

Clem.ſi furioſus q.31.de homic.& ibi Couar.
par.3.in prin.n.8.ver.deinde Nauar.d.c.27.
n.207.Aufrer.adCapel.Tholoſ.dec.207.Fa-
rinac.in fragment verb Clericus *nu.377.&*
in 2 par.verb irregularitas nu.581.& 594
Villagut, de Irregularit.rubr.de percuſſione
col.1.& ex Theologis *D. Antonin.in Sum.*
par.3.tit.29.c.2.in princ. Sayr. de cenſur. d.
c.15.n.3.& 6.Auil.dicta ſect.1.dub.2. Sua-
rez de Cenſur.diſp 44 ſect.2.n.5.& eſt regu
lare vt ſtatutum de mutilatione loquens
in debilitante ſibi locum minimè vendi-
cet *Bero. conſ.202. vol. 1. Maſtrill. deciſ.*
168. nu 9. Alterius de cenſur. lib. 5. cap.4.
diſp.10.Giurba d. conſ. 40 nu.23.

Et ex his cuncta pro prima ſententia ſu-
perius adducta remanēt æliſa, quib.tamē
particulariter reſpondere non grauabor.
29 Non† enim veritati congruit idem eſſe
mutilare atq;debilitare; vel ſaltem æqui-
pollere,quia in priori caſu omnimoda ſe-
quitur mēbri præciſio, humaniq; corporis
fœdatio,cum tamen in debilitatione illius
dūtaxat officiū impediatur:mutilus enim
is dicitur,cui manus,aliudue membrum
abſciſſum fuit.*Fely in c.2.de proba. Toletus*
* ex com. *loco cit.* debilitatus autem is qui
membri officio impeditur *Bal.in l.ſi fugi-*
tiui n.9.C.de ſeru fugitiu. quo fit vt maius
delictū proculdubio ſit mutilare, quā de-
* bilitare prout etiā cōmuniter notāt *Abb.*
& DD.in d. c accuſaſti de Accuſ.& in c.1.
vbi etiam additionator *qui Cleric.vel Mo-*
nac.& in c.Clericis Ne Cleric.vel Monach.
* *Tolet.*de communi atteſtans *in Sum. lib.1.*
c.76.n 2.Sairus de Cenſur. lib.6.c.6.

Et hinc fit etiam non eſſe inter vnum &
alterum caſum eandē rationem; quæ etiā
ſi adeſſet, adhuc tamen ex ea recta nō de-
duceretur argumentatio,cum expreſsè à
Conſtit. Gregoriana omnis auferatur ex-
30 tenſio,vt iā deduximus,† quæ tādem & ſi
in *Bulla* ablata non fuiſſet:adhuc tamen
facienda non eſſet,cum verſemur in odio-
ſis & pænalibus ſimul, in quibus caſus ad
caſum non extenditur *l.his ſolis & ibi not.*
C.de reuoc.donat.l.factum §.in pænalib vbi
Dec.n.6.9 & 26.de reg iur. c. odium de reg.
iur. in 6. Aym.de antiq temp. par.4.in prin.
n.147.in fi.ver.contrariū Beccius atteſtans
de veriori *conſ.35. n 7. Euerar.* plurimos
congerens *in loco à ratione legis larga n.63*
Caphal.conſ.401.n 4 & conſ 561.n.4. Af-
fli.dec.21.n.5.& dec.vlt.n.27.Roland.conſ.
* *74 nu.18.vol 2.Viui.opi.271.* vbi de com.
opi. *Mandoſ.in addi. ad Roman. conſ.234.*
** *in fine ver. niſi dicas*, vbi de magis comm.
teſtatur:præſertim cum delictū non rema-
neat impunitū in quibus terminis loquū-
tur DD.in contrarium adducti *ſup. nu. 7.*

ſed reus poſſit in contumacia condēnari.
Neque verum eſt Eccleſiam non minus
ex debilitatione, quam ex mutilatione re-
manere læſam;tum ex iām dictis; tum etiā
quia cum ipſa Eccleſia, illiuſq; vniuerſalis
Paſtor determinauerit in duobus dunta-
xat caſibus delinquentes in ea, illius pri-
uari immunitate, vtique non eſt vlterius
inueſtigandum, nec vllus adeo cenſetur
offendere Eccleſiam in caſibus non exce-
ptis, vt immunitate ſit priuandus; ex quo
enim ipſa Eccleſia immunitatem permit-
tit, non cenſetur ſibi iniuriam imputare,
&ſi imputet,non tantam,vt immunitatis
beneficium deneget: † volenti enim non
fit iniuria *Neuiz.*cum relatis *conſ.22.n.21*
ver.ſed replicari Dec. in l. nemo fraudare
de Reg. iur.Boſſ in tit.de iniur.nu.19. Fari-
nac.q.105. nu.163. Non tandem refraga-
tur *§. quia verò in Auth. vt lice. matr. &*
32 *auiæ* † quia in materia Eccleſiaſticæ im-
munitatis, ius ciuile iuri Canonico famu-
latur, quod ſolum eſt attendendum, cum
agatur de honore & reuerentia locis ex-
* hibenda ſacris, iuxta commun. & tenen-
dam opinionem de qua teſtatur *Couar.*
lib.2.Varia. reſol.c.20.n.3.ver.primum vbi
concordantes adducit. *Germonius* alios
etiam referens *de Sacror.Immu.lib.3.c.16*
nu.21.Peguer.in pract.crim.c.26 nu.6.Am-
broſi. de Immu.c.1.n.4. Farinac.etiam de
*Immun.n.25 cum ſeqq.*vbi inquit hanc in-
diſtinctè cum in Eccleſiæ,tum in terris Im-
perij eſſe tenendam, & plurimos cumulat
33 Quo fit vt † omnes leges iuris Cæſarei ſub
titulis *de Sacroſan. Eccleſ. & de Epiſcopis*
& Clericis,hodie nullæ ſint ex iuriſdictio-
nis defectu vt per *Abb.in c Eccle. S. Mariæ*
n.10.de conſtit.& ibi Fely n.4.& Dec.n.88
* *Clar.*de com. *in §.emphiteuſis q. 28. nu.7.*
ver.nec dicatur, dixi latius *in dec.41.nu.*
34 Quēadmodū & † ſecūda ſentētia affirmās
debilitantes membrū, cæteraue delicta in
Eccleſijs cōmittentes, poſſe à Iudice Ec-
cleſiaſtico extrahi & puniri,nō eſt vllate-
nus attendenda; illa enim depēdet ab alia
35 quæſt. † an Clerici delinquentes poſsint à
ſuis Prælatis ab Eccleſia extrahi, & ſic an
immunitas liget duntaxat manus Iudicū
ſecularium,vel etiam Eccleſiaſticorū quo
ad ſuos ſubditos; quæ quidē originaliter
excitata fuit,à *Panor.in c.inter alia n.13.de*
*Immu.Ecc.*vbi plurib.contendit Clericos
poſſe ab ordinarijs extrahi & puniri etiā
in caſibus non exceptis, aſſerens hanc
ſententiam veriſsimam eſſe; conſuetudi-
nem tamen fore attendendam, quem ſe-
quitur ibi *Io. de Anan. nu. 9. Boer.* cum
* relatis *deciſ. 109. nu. 3.* qui de communi
teſtatur *Remig. de Gonn. in tract. de Im-*

mun. Eccle. fallen.21. nu.1. Diaz in Prax. * cap.115. atteſtans de communi conſu tudine & Lopez ad eum c.26. Guttier. ad partes diſputans pract. qq. par.2. lib.3. q.3. n.3. * vbi de communi praxi & conſuetudine pariter teſtatur, ſeq. nunquam contrarium ſeruari vidiſſe. Genuenſ. in Prax. Archiep. Neap. cap.22. nu.11. vbi auſus fuit dicere hodie ſententiam Abbatis à Gregoriana Conſtitutione clarè approbatam videri Ceuall. in ſpecul. com. contra com. quaſt. 689. ver. ſed iis non obſtantibus vbi de magis ** com. opi. teſtatur ſubdens durum eſſe ab iſta opinione recedere, licet de iure contraria fortaſſe ſit verior Ricc. dec. 89. n 4. par.2. & & deciſ.182. par.3. vbi ait hoc eſſe expeditum, & ideo, poſſe Iudices Eccleſiaſticos capere ſuos Clericos in Eccleſiis Villagut. de extenſ. leg. tit. vlt. n.64 plurimos refert, ſed non ſequitur Giurb. conſ. 40. nu 2. alios cumulat & ſequitur Carol. de Graff. de effect. Cleric. effect. 38. per totum Bellett diſquiſ. Cleric. tit. de fauore Clericorum perſonali §.15. per totum Peregrin. de Immu. Eccle. c.12. nu.3 & ex Caſiſtis ita firmat Silueſtr. in Summ. verbo Immunitas il 3. nu.2. Angel de Clauas. in ver. Immunitas q.14. Nauar. in Manual. cap.25. nu.22. Suarez de Statu Relig. tom 1 lib.3. tract.2. cap.10. n.5. & ſeq. Azor. par.2. lib 9. cap.9. q.9. Bonaccin. tom. de legib. diſp.3. q.7. nu.7. cum per eum relatis.

Contrariam tamen ſententiam acerrimè defendit Roman. in conſ. 126. ſubdens ſe in ſua conſcientia Clericum ſic captum relaxaturum, & rurſus in conſ. 234. vbi quod imò maior eſt in Clerico ratio, quã in laico; quam veriorem & ſequendam affirmat Zabarell. in Clem. 1. nu. 9. in 6. q. de penit. & remiſſ. Io de Viſc. in tract. de Immu. Eccle. conclu.2. Auguſt. ad Angel. de Maleſ. in verb. fama publica n.59. lit ra A. Diaz in pract. crim. can. cap.115. Monticell. in pract. crim. reg. 2. nu.18. veriorem de iure appellat Clar in §. fin. q.30. ver. vlterius Couar. lib 2. variar. c.20. n.16. latiſſimè Decian. in tract. crim. lib.6 c.25. n.1. vbi de veriori atteſtatur, & inquit ſe in facti contingentia contra Abbatem iudicaturum Ambroſi. de Immu. c.12. n.3. Guazzi. in reor. defenſ. i.c.37. n.48. & c.98. n.18. vbi ita ſe ha ** bere magis com. opi. hancq. crebriorem ** agnouit etiam Ceual. d.q.689. & Farinac ** q.28. n.7. & rurſus in append. de Immu. Eccle. ſub n.36. in fine cum aliis per Giurb. d. conſ.40 n.1. Villagut. de Immu. Eccleſ. lib.4 c.11. n.5. & ſeqq. Duar. ad Bullã Cenæ lib. 2. c.15. q.16 n 13. & quãuis pleriq; ex iſtis limitandũ putauerint vbi contraria viget conſuetu io, nihilominus cũ arti culo maturè diſcuſſo Sac. Cong. Immu. hanc Romani ſent. fuerit amplexata, nec vlterius hæſitandũ eſt, nec valet conſuetudo contraria, & valde lapſus fuit Genuen. dum loco cit. dixit contrariũ ex Bulla Gregorij deduci. Et eo ſequ nter ad rẽ noſtrã cũ eadem Conſt. Iudices etiam Eccleſiaſticos liget, vtriq; neq. à me ſuerat extrahendus Furnus, qui Scarabellum in dicto Oratorio in manu debilitauerat.

Cæterum hæc omnia ſibi locum vendicant etiã ſi ageretur de delicto appẽſatè, & ex propoſito cõmiſſo; at cũ agamus de pura rixa, in qua ſuſpicio oriri nõ poteſt, delictũ ſpe cõſequendæ immunitatis commiſſum fuiſſe, nõ fuerat opus ingredi huiuſmodi difficultatem; quia in his terminis etiã ſi mutilatio, vel homicidium ſequutũ fuiſſet, ac etiã circumſcripta Conſtitutione Gregoriana, Furnus immunitate Eccleſiaſtica potiretur, vt probari videtur in d. c. fi. de Immu. Eccle. per argumentũ à cõtrario ſenſu in illis verbis Nonnulli impunitatẽ ſuorum exceſſuum per defenſionem Eccleſiæ obtinere ſperantes, & rurſus quam niſi Eccleſiam, ad quam confugiunt, crederent ſe defendi, nullatenus fuerant commiſſuri. idque ibi notauit Hoſtien n.2. Io. Andr. nu.2. & ſub n.5. Anchar ſub nu.3. & ſeq. Ant. de * Butr. n 1. & l. in fi. cõmunem & æquã fatetur, quamuis non ſequatur ib. dẽ Abb. n.1. & 8. eamq; tenent Alex. conſ.145. ſub n.3. lib.7. Bellamer. conſ.13. n.1. Guttier. plurimos hinc inde referens & hanc pluribus defendens pract. qq. lib.3. q.1. n.3. ver. & quãuis & à n.6. vſq; ad 13. latè Azeued. in conſt. Hiſpan. lib. 1. tit.2. l.3. n.28. & ſeq. vbi teſtatur ita ſæpe fuiſſe in Praxi receptum, contrariiſq; ſatisfacit, latè iuribus & auctoritatibus exornat Villagut. de extenſ. leg. c. fi. & ad nauſeam vſq; Mar. Ital. de Immu. Eccle. lib.1. c.5. §.3. n.5. Remig. de Gonn. in tract. de Immu. in 3. fallen. nu. 3. eamq; firmat Seſſa in dec. Aragon. 141. n.8. * & ſeq. vbi alios cõgerit & de com. teſtatur, quam licet apertè falſam appellauerit Farinac. in tit. de carcerib. & carcerat. q.28. n.54 ipſe tamẽ palinodiã cecinit in appen. de Immu. Eccle. n.240. vbi hanc ſententiã ** crebriorem, ac ſequendã profitetur & ex Theologis Tabien. in Summa in verb. Immunitas n.10. ad fin. ver. ſed quid ſi comiſit. Armill. in verb. Immu. n.12. ver. ſed ſi comiſit Roſella in verb. immunitas il 2. n.2. Azor. inſtit. moral. par. 2. lib. 9. ſub nu. 9.

37 Imò † dari poteſt caſus mirabilis, vt quis etiam extra rixam in Eccleſia, alterius mutilet membrum, & tamen immunitate gaudeat; ſcilicet ſi ad id per binas ſeparatas percuſſiones perueniat; nam

uam ſit in priori manum debilitauerit, non excluditur ab Eccleſiæ immunitate per ſupra dicta, ſi verò in poſteriori & ſeparata aggreſſione manum eandem olim per eum debilitatam mutilauerit, adhuc immunitate gaudet; quoniam cum manus illa iam ſit inutilis, ſuamque non habeat operationem; ſed ad ornatum duntaxat deſeruiat, non dicitur propriè membrum, ad cuius eſſentiam diſtincta requiritur operatio, vt dixi ſupra *nu.* 27. vnde nec membri mutilator ille dici poteſt; præſertim cum in odioſis ſtricta facienda ſit interpræatio ita tradit *Alex. Peregrin. in tract. de Immun. Eccleſ. cap 6. in fine*.

ARGVMENTVM.

Occidens, vel mutilans in ſchalis, porticu, vel oſtio Eccleſiæ; etiam ſub ſpe immunitatis, gaudet illius beneficio.

SVMMARIVM.

1 *Immunitate quis priuatur ob locum ſacrum violatum duobus concurrentibus.*
2 *Prohibitum certo loco, in alio cenſetur permiſſum, & è contra.*
3 *Verba in odioſis & pænalibus ſunt propriè intelligenda.*
4 *Conſtitutionis verba ſunt propriè intelligenda.*
5 *Eccleſia quid ſit.*
6 *Eccleſiæ appellatione in materia pænali non comprehenditur paries.*
7 *In flumine factum non dicitur quod ſit in ripa.*
8 *Schalæ exteriores an & quando veniant Eccleſiæ, vel domus appellatione.*
9 *Dictio in an & quando ponatur* pro intra.
10 *Promiſſio de non offendendo an & quando ex iniurijs verbalibus, vel ex factis perſonam non tangentibus dicatur fracta.*
11 *Dictio* ipſis *perſonaliſſima eſt, cæteroſque excludit.*
12 *Clauſula* ſublata *omnem extraneam interpretationem excludit.*
13 *Immunitati Eccleſiæ in dubio fauendum.*
14 *Immunitate gaudet occidens in ſchalis vel porticu exteriori Eccleſiæ.*
15 *Delinquens propè Eccleſiam, ſtatimque ſe recipiens in ea, præſumitur ſpe immunitatis deliquiſſe.*
16 *Immunitatis ſpe delinquens, illius beneficio fruſtratur.*
Contrarium eſt verius nu. 18.
17 *Eleemoſyna redimit præterita peccata, non fiduciam tribuit noua committendi.*
18 *Ex verbis narratiuis facti non ſumitur diſpoſitio, nec inducitur iuris myſterium.*
19 *Peccans ſpe abſolutionis, abſolui poteſt.*
20 *Cogitationis pænam in foro fori nemo meretur.*
21 *Puniri quis debet in eo, in quo delinquit.*
Intellige vt nu. 25.
22 *In Eccleſia fieri prohibitum, cenſetur etiam in atrio, porticu, ſchalis vetitum.*
Intellige vt nu. 27.
23 *Immunitatis ſpe delinquens peccat in Eccleſiam, illuſque abutitur priuilegio.*
24 Connexorum idem eſt iudicium.
Intellige vt nu. 27 & 28.
25 *In loco, in quo quis delinquit plectendus eſt.*
26 Riccius in Prax. vari. reſol. in reſol. 4. *reijcitur.*
27 *Eccleſiæ appellatione veniunt acceſſoria in fauorabilibus, non in odioſis.*
28 *Acceſſorijs pollutis, non polluitur Eccleſia, licet illis immunitas concedatur.*
29 *Legis auxilium fruſtra implorat committens in legem.*
30 *Contra Eccleſiæ reuerentiam peccat, ante illius fores occidens.*
Non tamen contra legem immunitatis num. 33.
31 *Extenſio fit in odioſis & pænalibus ob publicum fauorem.* Declara vt nu. 33.
32 *Lex pænalis extenditur ad caſum à iure æquiparatum.*
33 *Delinquens extra corpus Eccleſiæ non lædit immunitatem.*
Genuen in Practicabil. Eccleſ. quæſt. 479. *reijcitur.*
34 *Cæmeterium etiam ab Eccleſia remotiſſimum gaudet immunitate.*
35 *Domus appellatione oſtia, & affixa domi continentur.*
Intellige vt nu. 37.
36 *Statutum puniens aggreſſorem in domo, comprehendit aggredientem ante oſtium vel in porticu.*
37 *Schalæ & oſtia veniunt domus appellatione in fauorabilibus, non in odioſis.*
38 Albericus 2. par. ſtatutorum num. 208. *reijcitur.*
39 *Domus Dei reos defendens an & quando dicatur fieri ſpelunca latronum.*
Farinacc. q. 28. nu. 56. *reijcitur.*
40 *Conſtitutio declarans, legis declaratæ interpretationes recipit.*
Intellige vt nu. 46. & 47.
41 cap. fin. de Immu. Eccleſ. *procedit etiam in delinquente propè Eccleſiam.*
Contrarium eſt verius, vt infra.

42 Conſtitutio Gregoriana *ſuper Eccleſiarum immunitate cur condita.*
43 *Dictio* tantum *extenſionem ad non expreſſa impedit.*
44 *Specificatio per modum formæ facta ad vnguem ſeruanda.*
45 Gambacurta de Immu. Eccle. lib. 5. c. 9. *reijcitur.*
46 *Conſtitutio per modum vniuerſalis ſtatuti procedens, tollit ius commune.*
47 *Regula prouidet generaliter, non ſpecialiter.*
48 Clementis VIII. *reſolutio an excludat ab immunitate occidentem propè Eccleſiam.* Farinac. quæſt. 38. ſub nu. 56. & Ambroſin. de Immu. cap. 5. ante nu. 5. *reprobantur.*
49 *Porticus, atrium, exhedra, quibus priuilegijs Eccleſiæ gaudeant.*
50 *Sepeliri in Eccleſia cadauera non debent.*
51 Riccius reſol. 4. in Prax. var. reſol. *ſibi contrarius redarguitur.*
52 *Occidens in ianua Eccleſiæ, modò non intra limen, gaudet immunitate.*
53 *Mixtus caſus in odioſis & pænalibus non comprahenditur ſub ſimplicibus.*
54 *Oſtium eſt de Eccleſia, non in Eccleſia, in qua non exiſtit qui eſt in ianua.*
55 *Delictum in ianua citra limen, dicitur extra Eccleſiam committi.*
56 *Eccleſia non polluitur per ſanguinis vel ſeminis effuſionem factam in porta citra limen.*

DECISIO LX.

INSECVTVS adoleſcens ab inimico, ac in ſchalis Oratorij publici Deiparæ apprehenſus, pugione fuit iteratis ictibus confoſſus, ex quibus die ſequenti occubuit, ipſe verò ſicatius in idem Oratorium ſe recepit. Orta inde altercatione an Eccleſiaſtica immunitate gaudere deberet ad præſcriptum *cap. fin. de Immun. Eccleſ.* ac *Conſtitutionis* 18. *piæ recordationis Gregorij Decimiquarti*, pro immunitate pronunciaui: motus ex plurimis.

1 Primò † quidem quia tam tex. *in d. cap. fin.* quam eadem *Conſtitutio* duo copulatiuè requirit ad effectum vt ob violatum locum religioſum, quis immunitate fruſtretur: quorum prius eſt vt homicidium, vel membri mutilationem committat; poſterius vt id in ipſis Eccleſijs, earumue cæmeterijs agat; vnde cum neque in Oratorio, neque in cæmeterio homicidium hoc fuerit admiſſum, ſed in ſcalis, vtique verſabamur in caſu virtualiter à dd. iuribus excluſum, vt benè conſiderat *Suar. de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 3. cap. 10. nu. 9. & Caſtill. in decіſ. 116. ſub nu. 29.*

2 Certo † namque loco prohibitum, alio in loco permiſſum cenſetur, & è conuerſo *l. cum lex ff. de legib. l. cum Pretor ff. de Iudic. cum ſimilib.* & in propoſito tradunt *Farinacc. conſ. 76. nu. 14. Ambroſin. de Immun. cap. 5. ſub num. 4. verſ. nec ſubſiſtunt in fine Caſtil. deciſ. 156. ſub nu. 30.*

3 Secundo † quia cum verſemur in odioſis, & pænalibus ſimul, verba verè & propriè, non impropriè ſunt intelligenda *cap. odia, & cap. in pœnis de reg. iur. in 6. l. cum quidam ff. de lib. & poſth. cum ſimilibus,* & in præciſis terminis conſiderant *Maſtrill. deciſ. 22. nu. 6. & ſeqq. Mar. Ital. de Immu. Eccleſ. cap. 5. §. 3. nu. 4. Peregr.* pariter *de Immu. cap. 6. nu. 33. in fine Fari-*
4 *nacc. conſ. 76. ſub nu. 8.* † vbi regulam ponit generalem conſtitutionis verba propriè, non autem impropriè eſſe intelligenda *l. 1. §. ſi is qui nauem ver. in re igitur ff. de exerc. act. l. non aliter ff. de legat. 3. cum ſimilibus.*

Ex proprietate autem ſermonis, dubio procul Eccleſiæ appellatione, non veniunt ſchalæ exteriores, neque porticus.
5 Eccleſia † quippe dicitur locus ſacer, murorum ambitu circundatus, vt tradit *Bald. in rubr. C. de Sacroſ. Eccleſ.* & fatetur *Genuenſ. in practicabil. Eccleſiaſtic. q. 479. ante nu. 3.* & originaliter docuit *gloſ. fin. in cap. fin. extra Ne Prælat. vic. ſuas & ibi Io. de Anani. & Berous in conſ.*
6 *177. nu. 17. vol. 3.* † Adeout nec parietes, quibus circundatur, in materia pænali comprahendantur, vt per *Bero. & Genuen. locis citatis,* & probatur in *l. 1. §. publico, iuncto §. ripa ff. de fluminibus;*
7 vbi † habetur flumen dici locum, per quem aqua decurrit, qui ripis continetur; nec tamen in flumine factum dici quod fit in ripis, ſed id duntaxat quod in ipſa aqua, vel in fluminis alueo fit, vt in ſimili conſiderabat *Vinc. de Franch. deciſ. 402. ſub nu. 7.*

8 Et † in puncto Eccleſiæ vel domus appellatione minimè comprahendi ſchalas extra oſtium exiſtentes; ac ſubinde delictum in illis commiſſum non dici in Eccleſia vel domo perpetratum firmat *Bald. in l. fiſtulas 18. §. ſchalæ de ſeru. vrb. præd. & ibi Florian. in fine;* ſequitur *Capolla in tract. de ſeru. vrb. præd. cap. 54. nu. 8. Remig. de Gonn. in tract. de Immun. Eccleſ. ampliat. 9. nu. 2. in 3 tom. tract. diuerſorum par. 1. fol. mihi 93. à tergo.*

Tertio conſiderabam particulam in
tam in d. cap. fin. quam in Conſtitutione
9 appoſitam; † quæ dictio iuncta ablatiuo
locum denotante, in Eccleſia, in domo,
ſtat pro, intra, locumque interiorem,
non autem exteriorem comprætendit,
tex. in l. 1. §. in flumine & ibi Bar. ff. de
* flumin. idem Bar. cæterique communiter
in l. gallus §. ille caſus ff. de liber. & poſth.
Grat. conſ. 52. nu. 29. lib. 2 Tiraq. de retr.
lign. §. 1. gloſ. 11. nu. 66. latè & pulcrè
Vulpell. in tract. de dictionibus, dict. In,
Bertazzol. de Clauſ. inſtrum. clauſ. 26.
glo. 4. nu. 4. Seſſa deciſ. Aragon. 124. nu. 27.
Barboſ. de Diction. dict. 131. nu. 11. Berous
in conſ. 177. nu. 24 vol. 3. & ante eos Bald.
in Rubr. ff. ſolut. matrim col. 1. ad med ver.
hic adde vbi etiam Bolognett. nu. 66. & in
terminis noſtris aduertunt Maſtrill. deciſ.
22. nu. 9. Caſtill. deciſ. 156. nu. 31. Mar.
Ital. de Immun. cap. 4. §. 7. nu. 20. & c. 5.
§. 3. nu. 4.

10 Hinc † eſt, quod tametſi fideiubens
ſimpliciter de non offendendo dicatur
contrauenire etiam per verbales iniurias
Iudicis arbitrio graues: promittens au-
tem de non offendendo perſonaliter, licet
ex verbis iniurioſis pænam non incurrat,
contrauenit tamen ſi cum armis inſul-
tat, ſi inſequitur, ſi fræno equum retinet,
eſto equitantem non tangat, ſi veſtes frã-
gar, ſi ſaxum proijciat, vel ſclopum in eum
cui facta eſt promiſſio exoneret, quamuis
perſonam non aſſequatur nec attingat:
vbi tamen promiſſum fuit quem in perſona
non offendere, vtique per actiones præfa-
tas fracta non dicitur fideiuſſio: eo quod
dictio in, corporis inhærentiam, tactum,
vel intrinſicitatem requirat ſecundum
Bald. in rubr. ff. ſolut. matrim. & ita egre-
giè diſtinguit Vulpell. in tract. de Pace &
promiſſ. de non offend q. 91. citans eundem
Bald. in quodam conſ. manuſcript. & rur-
ſus ita in Vrbinatenſi ſtatu iudicatum
fuiſſe teſtatur idem Vulpell. in tract. de
Præpoſitio. aduerb. & coniunct. dictione In
n. 2. quod perpetuò tene menti, quia caſus
eſt quotidianus, quem latius diſcuſſum
videto per Caball. lib. 1. reſolut. crim.
caſ. 152. nu. 10. & 13. & per totum.

11 Quarto † ponderabam etiam dictio-
nem ipſis tam in d. cap. fin. quam in Con-
ſtitutione appoſitam, in ipſis Eccleſiis; quæ
perſonaliſſima eſt, & ad oculum demon-
ſtratiua, Iaſ. in l. filius familias §. diui in 2.
lectura col. pen. ver. pro ampliatione, & ibi
Ripa nu. 111. de legat. 1. Rolan. conſ. 97.
nu. 22. lib. 4. latè Decian. conſ. 2. num. 32.
lib. 2. Rim. iun. conſ 50. nu. 47. & 48. lib. 1.
Gratian. diſcept. forenſ. cap. 104. nu. 13. &
cap. 145. nu. 5. vol. 1. Menoch. conſ. 349.
num. 3. Cened. pract. & canonic. quæſt.
ſing. 22. nu. 1. Itaut omnes alias perſo-
nas, & res excludat Surd. conſ. 53. nu. 7.
Card. Seraphin. deciſ. 552. nu. 1. & deciſ.
1049. nu. 3. & 18. Rota deciſ. 619. nu. 4.
par. 1. in recentior.

12 Accedente † præſertim in Conſtitutio-
ne clauſula ſublata, quæ omnem prorſus
extraneam interpretationem, & exten-
ſionem excludit Dec. conſ. 61. nu. 2. lib. 1.
Crauett. conſ. 201. nu 43. Puteus deciſ. 50.
nu. 5. lib. 1. Et in terminis huius conſtitu-
tionis aduertunt Farinac. conſ. 76. nu. 14.
Ambroſin. de Immu. Eccle. cap. 5. ſub nu. 4.
ver. nec ſubſiſtunt Caſtil. deciſ. 156. nu. 30.
Leo in Theſaur. fori Eccleſ. c. 13. ſub nu. 27.
Giurb. conſ. crim. 60. nu. 12.

13 Ex † quibus ſatis clara huiuſmodi ſen-
tentia reddebatur; quæ vbi etiam in du-
bium potuiſſet reuocari, adhuc tamen
immunitati Eccleſiaſticæ fauendum, ac
pro ea iudicandum erat l. ſunt perſonæ ff.
de relig. & ſumpt. funer. Turrecrem. in
cap. ſi quis in atrio 17. q. 4. Decian. in conſ.
80. nu. 22. vol. 3. Giurba. in conſ. 10. nu-
mero 25. cum aliis per me alibi adductis.

14 Denique † ita frequentiori calculo fir-
* * mant ſcribentes, nempe committentem
in ſcharis exterioribus vel porticu Eccle-
ſiæ homicidium, immunitate non priua-
ri vt in terminis iuris communis defen-
dunt Hoſtienſ. in d. cap. fin ſub nu. 3. ver.
dicas de Immu. Eccleſ. Bellamer. conſ. 13.
Ioannes. Decian. tom. 2. tract. crim. lib. 6.
cap. 28. ſub nu. 5. ver. ex quo infero. Ger-
mon. de Sacroſ. Immun. lib. 3. cap. 16. nu. 81.
pulcrè Maſtrill. deciſ. 22 per totam Summ.
Angel. in verb. Immunitas nu. 7. Suar. qui
hanc dicit veriorem tom. 1. de Relig. tract.
2. lib. 3. cap. 11. num. 9 Vinc. de Franch.
de conſimili ſtatuto diſſerens, & in hanc
partem inclinans in deciſ. 402. Et in ter-
minis Gregorianæ conſtitutionis ita firmant
Farinac. palinodiam cantans d. conſ. 76.
nu. 14. lib. 1. latius Mar. Italia de Immu.
Eccle. lib. 1. cap. 4. §. 7. nu. 18. ver. hinc
ergo, vſque ad nu. 28. & cap. 5. §. 3. nu. 4.
in prin. & ſub nu. 7. Peregrin de Immun.
cap. 6. nu. 30. vbi diſputat & obiectis reſ-
pondet Caſtill d. deciſ 156. nu. 14. & ſeqq.
& nu 9. & ſeq. Bonacci. tom. de legib. diſp. 3.
quæſt. 7. §. 4. nu. 13. Gambacurt. de Im-
mu. Eccleſ. lib. 5. cap. 19. nu. 4. & cum
hac opinione tenendum niſi Farinac. at-
teſtatus fuiſſet de contraria Sum. Pontifi-
cis mente fatetur Ambroſi. de Immu. c. 5.
ſub nu. 4.

15 Non † obſtat ſicarium de quo agitur
delinquendo prope Eccleſiam, ſtatimque
in

in ea ſe recipiendo, præſumi ſub ſpe im-
munitatis deliquiſſe; cum loci propinqui-
tas, actuſque confugij ſtatim ſubſequens,
animum arguat, vt latè per *Alciat. in*
tract. de Præſumpt. reg. 3. præſumpt. 33.
nu. 3. Menoch. de Præſumpt. lib. 5. præ-
ſump 10. *n.* 4. 5. 15. *&* 16. *Vulpell. conſ.* 230.
num. 6. *Guttier. pract. qq. lib. 3. quæſt.* 1.
nu. 15. *& ſeq. Farinac. de Immu. Eccle.*
nu 214. & admittit *Gratian. diſcept. forenſ.*
tom. 4. cap. 619 *nu.* 34. *Giurb. conſ.* 40. *ſub*
nu. 6. *in fin. & nu. ſeq. Facchine controu.*
iur. lib 9. *cap.* 103. *in fine Baiar. ad Clar.*
16 *§. fin. q. 30. nu.* 20. † Delinquentem au-
tem ſub ſpe immunitatis, illius beneficio
fruſtrari, *d. cap. fin. de Immu. Eccleſ.* facit
textus in *cap. quando il primo de conſacr.*
diſt. 4. cap. illud de Cler. excom miniſtr.
Alciat. d. præſ. 33. nu. 2. *Guttier. pract. qq.*
lib. 3. q. 1. nu. 10. *Seſſa deciſ.* 141. *nu.* 2.
Giurba. conſ crim. 90. *nu.* 4. *Couar. lib.* 2.
Variar. reſol cap. 20. *ſub nu.* 15. *ver. vige-*
17 *ſimoſexto*, vbi ad hoc reportat pulcra ver-
ba *Lactantij Firmiani*, de eleemoſynario
ſpe veniæ peccante. *Nec tamen*, inquit,
quia peccata largitione tolluntur, dari tibi
licentiam peccandi putes: abolentur enim ſi
Deo largiare quia peccaueras; nam ſi fi-
ducia largiendi pecces, non abolentur, quia
omiſſa reſponſione *Ambroſi. & Caſtill. lo-*
cis citatis, dicentium non licere arguere
de ſpe immunitatis, quam habet delin-
quens in Eccleſia, ad eam, quam habet
delinquens prope Eccleſiam, cum ille ſit
certus, hic autem decipi potuerit, & im-
pediri, ne in Eccleſiam ſe recipiat, quæ
quidem caſui noſtro non applicatur, ex
quo delictum commiſſum eſt in ſchalis
eadem immunitate, qua Eccleſia gauden-
tibus.

Reſpondetur aſſumptum non eſſe tu-
tum; neque immunitatis fiduciā *in d. cap.*
18 *fin.* apponi pro cauſa finali, † ſed in verbis
narratiuis facti, ex quibus non deſumitur
diſpoſitio, nec inducitur myſterium Iuris,
vt in ſimili dicitur de participio, *præpe-*
ditus, in *l. vlt. C. de præſcript. 30. annorum*,
& tradit *Ang.* per illum tex. in *l. cum apud*
ff. de Iudic. ſolu. ſcribentes in l. precib. C.
de impub & glo in l. 1. *vbi etiam DD. C.*
quan non pe par. & Io. Andr. in cap. di-
lecto de præbend. & in terminis noſtris ita
reſpondent *Decian tract. crim. lib. 6. cap.* 28
ſub nu 5 *Ambroſin. de Immu. cap. 5. ſub*
nu. 4. *ver præterea Peregr. & Bonacci. lo-*
cis ſupra citat. Io. de Viſc. de Immu. Eccle.
ſub nu. 29. & fuit de mente *Panormit. in*
d. cap. fin cæterum melius *Suar. tom. 1. de*
Relig. tract. 2. lib 3. cap 11. nu 9. & fa-
tetur *Duard. in Commentario Bullæ Ca-*
næ lib. 2. can 15. quæſt. 16. nu. 20.

19 Hinc † in ſimili committens peccatum
reſeruatum, vel admixtam habens cen-
ſuram tempore iubilei, ſub ſpe abſolutio-
nis conſequendæ, non tamen abſolutio-
nis beneficio priuatur, vt in his terminis
conſiderat *Bonacci. tom. de legib. diſp. 3.*
quæſt. 7. §. 4. ante nu. 14. Vnde multo
minus peccandi animus cum ſpe immu-
20 nitatis in foro fori puniri debet; † quia
in foro externo cogitationis pœnam ne-
mo meretur *l. cogitationis ff. de pœnis.*

21 Non obſtat quod in eo in quo quis de-
linquit, puniri debet, vt dicitur in *d. cap.*
22 *fin. de Immu. Eccl.* † & quod ante fores
Eccleſiæ delinquens, in ipſa Eccleſia de-
liquiſſe dicatur: ex quo prohibitum in
Eccleſia, cenſeatur & in atrio & in porti-
cu, & circuncirca prohibitum *cap. ſicut*
antiquitus cap. ſi quis in atrio & cap. quiſ-
quis 17. quæſt. 4. cap. nulla cum ſua gloſ.
12. q. 1. l. cætera § hoc ſenatuſconſulto ff.
de lega. 1. per quam rationem contra im-
munitatem in terminis noſtris firmat
Riccius in Prax. Variar. reſol. in reſol. 4.
23 Ad † quod facit quia delinquens prope
Eccleſiam, ſpe immunitatis, dicitur con-
tra Eccleſiam peccare, quoniam illius
abutitur immunitate ſecundum *Alciat. de*
Præſumpt. reg 3. præſ. 33. nu. 1. in tom. 4.
24 *tract. diuerſ. fol. mihi* 342. † Connexo cum-
que idem eſt iudicium *cap. traslato de con-*
ſtit. cap præterea cum ſua glo. de offic. de-
leg. l. 2. ff. de Iuriſd. omn iud. latiuſmè tra-
dit & exornat *Nouarius in Prax. elect. &*
Variat. fori q 45. ſect. 1. & ego alibi la-
tius dixi.

25 Quia tex. in *d. cap. fin.* communiter à
* ſcribentibus interpretatur, vt in eo ſcili-
cet loco quis puniendus ſit, in quo deli-
quit, vt in ſpecie reſpondent *Ambroſi &*
26 *Peregr. locis citatis.* † Cætera vero iura
à *Riccio* allata loquuntur de ſacrilegio re-
ſultante ex violenta extractione ab Eccle-
ſia vel illius acceſſorijs facta, & ſic in fa-
uorem immunitatis, vnde in odium re-
torqueri non debent & ita in effectu reſ-
pondet *Bero. conſ. 177. num. 32. & ſeqq.*
vol. 3 quem ſequitur *Caſtill. d. deciſ* 156.
27 *nu. 24. & ſeqq.* † In fauorabilibus itaque
nempe quoad cuſtodiendum immunitatis
beneficium, idem iudicium eſt de Eccle-
ſia, ac de acceſſorijs; in odioſis & ſic in
præiudicium immunitatis, non item, vt alijs
relatis latius dixi in *deciſ. 62. nu.* 24.

28 Vnde † videmus in ſimili per ſanguinis
vel ſeminis effuſionem in eiſdem acceſſo-
rijs ſecutam, non pollui Eccleſiam, quam-
uis illa immunitate fruantur, vt obſeruat
Suar. tom. 1. de Relig. lib. 3. cap 9. nu. 7. &
dixi

dixi in *deciſ. 62. nu. 17.* vbi etiam tripliciter reſpondi ad regulam quæ habet connexorum idem eſſe iudicium.
29 Minus obſtat † fruſtra legis auxilium
inuocare qui committit in legem, vt dicitur in eodem *cap. fin. de Immu. Eccle.*
concordat tex. *in cap. fruſtra de vſur.*
30 homicidium autem ante fores Eccleſiæ
patrantem, contra reuerentiam Eccleſijs
debitam peccare *cap. decet de Immu. Eccle. in 6.* per quam rationem contra Immunitatem in terminis noſtris ſcripſit
Genuenſ. in practicabil. Eccleſ. quæſt. 479.
& eſt de mente *Alciat. dicta præſumpt. 33. numero primo.* Quod confir-
31 mabat *Genuen.* † ex regula quæ habet
in maleficijs puniendis quoties ſtatuta
odium continent rationabile, fauorem publicum concernens (vt in caſu noſtro) fieri extenſionem de ſimilibus
ad ſimilia tex. notab. in *cap. 1. §. porrò. Quæ ſit prima cauſa beneſ. amitt. in vſib. feud.*
vbi aduertit *Bald.* non eſſe meliorem textum in iure vt in ſtatutis & conſuetudinibus pænalibus de ſimilibus ad ſimilia
procedatur, ſequitur *Salycet. in l. 2. C. de Noxal. Ang. in §. Ius autem ciuile Inſt. de Iur. natur. gent. & ciu.*
Confirmat rurſus ex eo quia cum in
lege antiqua quo ad reuerentiam Eccleſijs debitam; Eccleſia, oſtium, atrium,
porticus æquiparentur, ſuccedit conclu-
32 ſio, † vt lex pænalis loquens in vno caſu,
etiam ad alium æquiparatum extendatur
glo. Bar. & alij in l. ſi quis ſeruo perſuaſerit C. de furt. per illum textum *Abb. in cap. de*
* *multa extr. de præbend.* vbi de comm. opi.
teſtatur.
33 Reſpondetur † enim delinquentem
extra corpus Eccleſię non peccare contra legem immunitatis, ſed contra alias
leges in homicidas latas, vt per *Ambroſi. d. cap. 5. ſub nu. 4. ver. & certè & Pereg. loco cit. ſub nu. 33.*
Ad priorem confirmationem reſpondeo illam non procedere vbi in conſtitutione adeſt clauſula *ſublata, & decretum irritans*, ex iam dictis. Ad poſteriorem
autem huiuſmodi pertinentias à lege antiqua æquiparatas Eccleſiæ fuiſſe fauore
immunitatis, non in odium illius.
Nec bona erat argumentatio quæ pro
34 fiſco ſeculari fiebat, † cæmeteria ſæpius
eſſe ab Eccleſiis remotiora, quam ſchalas
& porticus, & tamen committentes in
eis homicidium vel mutilationem non
gaudere immunitate, quia Cæmeteria
tanquam loca ex ſe religioſa, tametſi ab
Eccleſia remotiſsima, gaudent immunitate vt aduertunt *Maſtrill. dicta deciſ. 22. nu. 5. & Mar. Ital. de Immun. lib. 1. cap. 4. §. 7. nu. 16.*
35 Non etiam obſtat † domus appellatione, oſtia, cæteraque domibus affixa contineri *l. ſi aqueductum C. de contrah. empt.*
Per quam regulam in ſimilibus terminis
poſt *Specul. & alios.* concludit *Alberic. in*
36 *2. par. ſtatut. nu. 208.* † Statutum puniens
aggredientem quempiam in domo ſua,
compræhendere etiam eum qui aggreſſus
fuit in oſtio, vel ante oſtium vel in porticu; quod etiam docuit *Bar. in l. meminiſſe ff. de offic. procur. Bald. in l. ſi ita §. idem ait ff. Naut. caup. & ſtabil. & in Rubr. ff. ſolut. matrim Iaſ. in l. cætera §. hoc ſenatusconſulto nu 8. & 11. ff. de lega. 1. An-*
* *char. conſ. 160. ſub nu. 4.* & ita communiter teneri & ſeruari teſtatur *Alberic. loco*
* *citato Auguſtin. ad Ang.* etiam de comm.
De Maleſic. in verb. fecit inſultum poſt n. 3. Clar. in §. fin. q. 82. ſtatuto 10. in c. ſtatutum puniens & ibi Baiar. in addi. nu. 111.
37 Nam † oſtia & ſchalæ exteriores veniunt
quidem domus appellatione in fauorabilibus, ſecus in odioſis, vt reſpondet *Vinc.*
38 *de Franch. deciſ. 402. nu. 11.* † Ad doctrinam *Alberici* reſpondeo illum fateri contrariam ſententiam eſſe veriorem, quæ
** hodie eſt etiam magis communis vt oſtédi in *deciſ 62. nu. 28.* vbi alijs relatis, fædere diſtinctionis has pugnantes ſententias conciliaui.
39 Parum etiam vrgebat alia ratio, † vt ſi
delinquens prope Eccleſiam gauderet
immunitate, vtique domus Dei fieret ſpelunca latronum, & immunitas ob Eccleſiarum reuerentiam inducta, delinquendi
tribueret incentiuum, contra tex. *in cap. eſt iniuſta 24. q. 4.* propter quam rationem contrariam ſententiam & ſic quod
occidens in ſchalis vel oſtio non gaudeat
immunitate, amplexus fuit *Farinacc. in tit. de Carcerib. & Carcerat. q. 28. nu. 56.*
poſt *Alciat. in tract. de Præſumpt. reg. 3 præſump. 33. nu. 3 & ſeqq.*
Hæc enim ratio ſibi locum vendicat
duntaxat in occidente, vel mutilante in
ipſis Eccleſiis; nam ſi abſolutè ſumeretur,
nullum perfectò delinquentem Eccleſia
defenderet, eiuſque immunitas deſtrueretur, vt aduertunt *Ambroſi. de Immun. Eccleſ. cap 5. ſub nu. 4. ver. nec ſubſiſtunt. Peregr. de Immu. cap. 6. ſub nu. 4. ver. ad quartum & Maſtrill. d. deciſ. 156. ſub nu. 18.* & hodie per *Gregorianam Conſtitutionem* eſt expeditum, vnde & *Farinac.*
à ſua ſententia receſſit.
40 Neque † refragatur quod cum dicta
Gregorij Conſtitutio eiſdem vtatur verbis, quibus tex. in *d. cap. fin. de Immu. Eccle.*

Eccleſ. ex quo deſumpta videtur, illudq; declaret; recipere debeat omnes interpretationes, quas Conſtitutio declarata recipiebat tex. *cum gloſ. in Clem. ſtatutum ver. conſuetudinem de elect. & in cap. bis qui ver. vel electi eodem tit. in 6.* Etiam vbi lex declarans loquitur ſtrictius text. *in Auth. de filijs ante dotal inſtrum. nat. collat. 5. in fine*, ibi, *cum omnibus manifeſtum ſit oportere ea, quæ addicta ſunt per interpratationem in illis valere, in quibus interpratatis legibus ſit locus vbi gloſ. fin.* ait notandum mirabile verbum: ita etiam poſt *Bar. alioſque*, quos refert, tradit *Aretin. conſ. 59. in fin. Berous in cap. nulli n. 87. de rebus Eccle. non alien. & in cap. in præſentia nu. 190. & nu. 384. de proba. Sanch. de Matrim. tom. 2. lib. 7. diſp. 46. ſub numero 21.*

41 † Textum autem in *d. cap. fin.* non minus occidentem prope Eccleſiam ſpe immunitatis, quam in Eccleſia, ob identitatis rationem comprehendere, vt per *Petr. de Anchar. in d. cap. fin. ſub nu. 3. & in Clem. 1. de pænit. Vitali. in Clem. eum ſecundum nu. 82. ver. tertius de Pænit. Henric. Boich. in cap. Eccleſia col. 3. de Immu. Eccle. Alciat. de Præſumpt. d. reg. 3. præſ. 33. nu. 1. cum duob. ſeqq.* vbi citat *Guidonem Pap. in deciſ. 21.* (ſed allegare voluit *deciſ.* 121. vnde omnes poſteriores *ſcribentes*, non viſa *d. deciſione* corruptè illam citarunt) *Vulpell. conſ. 30. nu. 7.* vbi inquit hanc eſſe verã opinionẽ, & rurſus *in tract. de libert. Eccleſ. par. 1. nu. 28.* vbi plurimos congerit *Menoch. de præſumpt. lib. 5. præſ. 10. nu. 12. Pract. Papien. in libello Inquiſitionis in 8. col.* vbi ait ſic de totius Italiæ conſuetudine ſeruari *Farinac. quæſt. 28. nu. 57.* vbi inter cæteros citat *Io. de Viſc. de Immu. Eccle. lib. 3. c. 13. nu. 16. & ſeq. & lib. 5. cap. 19 nu. 5.* cum alijs relatis per *Giurb. conſ. crim. 90. ſub nu. 5. ver. ſecunda fuit.*

42 Nam reſpondeo primo † quod cum textus *in d. cap. fin.* variè à *DD.* interprætaretur, *Gregorius* Pontifex ad tollendos huiuſmodi varios intellectus, interpretationes, extenſiones & abuſus, condidit præfatam Conſtitutionem (vt ex illius exordio colligitur) ſpecificatis præciſis caſibus, in quibus delinquentes poſſent

43 ab Eccleſia extrahi; † appoſita dictione taxatiua *tantum*, cuius natura eſt extenſionem ad non expreſſa impedire *l. properandum §. 1. C. de Iudic. l. item ſi cum ex ceptione §. quid ſi homo ff. quod met. cauſ. §. 1. in fin. Inſt. de ſepul. ſeruor. Dec. conſ. 54. nu. 7. in fin. Surd. dec. 192. nu. 10. & deciſ. 291. nu. 19. Vinc. de Franch. deciſ. 123. nu. 4. Cartar. deciſ. 70. nu. 55. Magon. dec. lucen. 31. nu. 30. Card. Seraph. deciſ. 257. n. 2.* & in terminis noſtris aduertit *Giurb. conſ. crim. 60. num. 11. Farinacc. conſ. 76. nu. 13. & ibi Falconius nu. 16. Ambroſi. de Immu. Eccle. cap. 1. ſub nu. 10.*

Quæ quidem ſpecificatio per modum formæ facta fuit, vt patet ex illis verbis conſtitutionis *Ad vnam tantum formam*

44 *reducimus*; † ac proinde nihil addi, demi, vel ſubintelligi poteſt, ſed ad vnguem eſt ſeruanda. *Pariſ. conſ. 19. nu. 188. lib. 2. & conſ. 61. nu. 15. lib. 3. Roland. conſ. 30. nu. 3. & conſ. 82. nu. 60. 68. & ſeqq. lib. 3.* & ita ad aliud propoſitum agens de *dicta Conſtitutione*, conſiderat *Farinac. d. conſ. 76. nu. 9. & ſeqq. Ambroſin. d. cap. 1. in fine Giurb. conſ. 60. nu. 10.* quo fit vt illa dici non poſſit lex interpretans, ſed potius lex dirimens controuerſias occaſione iuris communis ſubortas.

45 Vnde † allucinatur *Gambacurt. de Immun. Eccle. lib. 5. cap. 9.* dum aſſerit iuris ampliationes ex communi Doctorum conſenſu ad caſus non ita clarè in iure expreſſos factas, *Gregorianæ Conſtitutione* reuocatas non eſſe; cum imò contrarium ex illius expreſsis verbis appareat, vt etiam obſeruauit *Giurb. in conſ. 60. nu. 14.*

46 Secundo † reſpondeo *d. Conſtitutionem*, per modum vniuerſalis legis, ac ſtatuti procedentem, non eſſe regulandam ſecundum ius commune, etiam vbi illud certum fuiſſet, cum imò potius illud tollat *Rota deciſ. 1. & 41. de conſtit praben. in antiq. Puteus deciſ. 6. de Iure quæſito Caputaq. deciſ. 43.* & in puncto *Caſtill. dicta deciſ. 156. nu. 32.* Præſertim cum, vt dicebam, *S. P.* omnia ad vniformem regulam reducere voluerit; ſicque pernecesſè ius antiquum correxerit. † Regula

47 enim prouidet generaliter, non ſpecialiter *l. 1. & ibi DD. de reg. iur.* & in terminis poſt *Farinacc. d. conſ. 75. nu. 13.* tradit *Caſtill. d. deciſ. 56. nu. 32. & ſeq.* Quemadmodum itaque in iis, quæ Bulla diſponit dicitur iuris antiqui confirmatoria, vt dixi *in deciſ. nu.* ſic in ijs, quæ excludit, dicitur eiuſdem iuris correctoria.

Denique reſpondeo quod cum habeamus textum *Conſtitutionis* clarum, cum clauſula *ſublata*, & decreto *irritanti*, non eſt à *d. capituli* interpretatione ad dictam Conſtitutionem facienda illatio: præſertim quia vbi *Gregorius* voluit ius antiquũ remanere illibatum, id expreſsit, vt conſiderabat *Farinac. in quibuſdam alleg. manuſcr.* relatis à *Caſtill. vbi ſupra nu. 36.*

48 Non etiam faceſſit negotium ſel. rec.

Cle-

Clementis VIII. reſolutio in vna *Panor-mitana* in terminis noſtris relata à *Fari-nac. quaſt. 38. ſub num. 56. ſecundum no-uiſſimam impreſſionem*; cui adherendum eſſe, nec vlterius de hoc articulo diſſe-rendum dixit *Alex. Ambroſ. de Immu. Ec-cle. cap. 5. ante nu. 5.* Imò ea potius retor-quętur, in verbis ponderatis à *Caſtill. deciſ. 156 nu. 38. Nos itaque licet omnes ſu-pradicti carcerati Eccleſiaſtica Immunita-te gaudere, & frui deberent.* ex quibus ap-paret *S. P.* ſenſiſſe eoſdem reos iuxta ter-minos *Gregorianæ Conſtitutionis* non fuiſ-ſe ab Eccleſia extrahendos; tametſi ex particularibus rationibus quoſdam ex eis curiæ tradi permiſerit, vt aduertit *Caſtill. loco citato.* Et dictā reſolutionem in parti-culari caſu factam, non tollere legem ge-neralem, cum ex aliquibus circunſtantijs *S. P.* moueri potuerit, tradit etiam *Pe-regr. de Immu. Eccle. cap. 6. nu. 33. ver. ad ſextum.*

Sed re vera *d. Reſolutio Paulina* in caſu noſtro non merebatur allegari; cum ibi non dicatur delictum fuiſſe propè Eccle-ſiam commiſſum, ſed tota difficultas ver-ſaretur circa homicidii qualitatem, an ſcilicet illud eſſet proditorium, vt videre eſt in ea, quam de verbo ad verbum re-giſtrauit *Genuenſ. in Prax. Archiep. cap. 94. in fine.*

49 Quemadmodum † nec applicatur *cap. precipiendum ver. prohibendum* 13. *q.* 3. quo cauetur corpora fidelium ſepellien-da eſſe in atrio, in porticu in exhædris Ec-cleſiæ; vnde colligebant quidam dd. loca vti religioſa ad inſtar Eccleſiæ, eiſdem frui priuilegijs; ita vt occidens vel muti-lans in illis ſit curiæ ſeculari tradendus; ad illū enim plenè ſatisfacit *Mar. Ital.* vidē-dus *de Immu. Eccle. lib. 1. cap. 4. §. 7 n. 24.*

50 Quinimò retorquetur, cum ibi *Concilium Varenſe* iuxta maiorum inſtituta pro-hibeat, vt in Eccleſia nullatenus humentur cadauera, ſed in illius atrio, vel porticu vel exhædris: vnde datur intelligi illa val-de diſtare à dignitate, ac excellentia ip-ſius Eccleſiæ, itaut argumentum de mi-nori ad maius affirmatiuè ridiculum ſit reputandum.

Non denique refragatur auctoritas *Doctorum* contrarium ſentientium, quia plerique eorum loquuntur in terminis iuris communis, in terminis autem *Gre-gorianæ Conſtitutionis* neminem inueni in-diſtinctè tenentem quod occidens in ſchalis vel porticu Eccleſiaſtica priuetur immunitate, præter *Ambroſin. de Immun. cap. 5. ſub nu. 4. in fine Duard. in Comment. Bullæ Cenæ can. 15. q. 16. ſub nu. 26. ver.* *cæterum & Ricc. in Prax. Variar reſol. in 4. reſol.* quorum primus nempe *Ambro-ſin.* circumſcripta *d. Clementis Octaui* re-ſolutione militat in caſtris noſtris. *Duard.* Simpliciter ſequitur *Farinaccium* loco ſu-pra citato loquentem in terminis iuris

51 communis † *Riccius* autem abſque con-cludenti ratione loquitur, nec ad funda-menta contraria à ſe propoſita reſpondet quibus (nulla dictæ ſuæ reſolutionis facta mentione) tranſcrip tis *in deciſ. 250. par. 3.* palynodiam cecinit.

Et ex his nullatenus permiſi d. homici-dam ab Oratorio Deiparæ extrahi. Idem-

52 que reſoluendum duxiſſem ſi homicidium in ipſa Eccleſiæ ianua, dummodo non, non intra limen & clauſuram, ſuiſſet ad-

53 miſſum. † Cum in odioſis, & pænalibus caſus mixtus non comprehendatur ſub ſimplicibus *Bar. Alex. & cæteri in l. 2. in*

54 *fin. ff. de verb. obl.* † qui autem eſt in Ec-cleſiæ oſtio, non dicitur eſſe in Eccleſia, ſed partim extra, & partim intus *glo. ſing. in cap. cum ſanctam in ver. vir ergo de pæ-nit. diſt. 2.* & in non abſimili caſu ponde-rant *Berous conſ. 177. nu. 22. & ſeq. vol. 3. & Maſtrill deciſ. 22. nu. 7.* dicentes quod quamuis oſtium ſit de Eccleſia, non ta-men eſt in Eccleſia.

55 Quinimò potius porta citra limen dici-tur eſſe extra Eccleſiam, itaut delictum in ianua commiſſum, dicatur prorſus extra Eccleſiam patratum, vt per *Domin. in cap. vnic. nu. 6. de conſecr. Eccle. in 6. Cæpol. de ſeru. vrb. præd. cap. 48. nu. 2.* & poſt *Imol.* quem refert. firmat *Syluest. in Summ. verbo Cæmeterium quæſt. 3. Sum. Ang. in verb. conſecratio cæmeterij quæſt. 3. Tabien. in verb. conſecr. 4. quæſt. 2. Armill. in ver. Cæmeterium nu. 4. Manuel. in Sum. tom. 1. cap. 154. nu. 13. in 2. edit. Sanch.*

56 *de Matrim. lib. 9. diſp. 15. nu. 28.* † conclu-dens propterea per ſeminis vel ſanguinis effuſionem ibi factam, Eccleſiam non pol-lui, nec ſacrilegium committi.

ARGVMENTVM.

Homicidium patrans in ſacriſtia, vel in manſionibus Eccleſiæ coherenti-bus, etiam ſub ſpe immunitatis, eſt in Eccleſia tutus.

SVMMARIVM.

1 *Sacriſtia non venit appellatione Eccleſiæ, nec homicidium in ea commiſſum ab im-munitate excludit.*

2 *Eccle-*

2 *Eccleſia non polluitur per ſanguinis effuſionem factam in Sacriſtia.*
3 *Paries intermedius facit vt res diuiſæ, ſint numero plures.*
4 *Occidens in cameris Eccleſiæ, non priuatur immunitate, nec eſt ſacrilegus.*
5 *Apotheca an domus appellatione veniat.*
6 *Immunitatis ſpe prope Eccleſiam delinquens an immunitatem amittat.*
7 Guttier. pract. qq. lib. 3. q. 1. num. 10. & ſeqq. *reijcitur.*
8 *Immunitatis ſpes non magis conſideratur in delinquente prope, quam procul ab Eccleſia.*
9 *Ducens quem malis artibus in Sacriſtiam vt illum ibi occidat, an vti Eccleſiæ violator immunitate priuetur,* & nu. ſeq.
10 *Limitatio ad* cap. fin. de Immu. Eccle. à DD. *allata reijcitur.*

DECISIO LXI.

CVM aliàs homicidium in Sacriſtia cuiuſdam Eccleſiæ patratum fuiſſet, & ageretur de extrahendo ab ipſo templo homicida vti ſacrilego & in *Gregoriana Conſtitutione* compræhenſo, contra Curiam ſecularem abſque vlla hæſitatione pronunciaui; cum ex latè in præcedenti deciſione deductis;
1 tum in † indiuiduo quia Sacriſtia nec diuino cultui, nec ad ſepeliendos mortuos deputata eſt, nec vnum corpus cum Eccleſia conſtituit, ac proinde Eccleſiæ appellatione non venit, vt per *Sanch. de*
2 *Matrim. lib. 9. diſp. 15. nu. 31.* † vbi propterea concludit ex ſeminis vel ſanguinis effuſione ibi facta nec pollui Eccleſiam, nec ſacrilegium committi; quicquid ſecus ſit in quibuſdam ſacrarijs, in quibus Miſſa celebratur ad quod plurimos adduxi *in deciſ. ſeq. nu. 19.*
3 Tum rurſus † quia paries intermedius ſeparat, ac de tēplo excludit Sacriſtiam, itaut illa pro diuerſo domicilio habeatur iuxta textum *in cap. vnico de conſecr. Eccleſ. in 6.* ibi, *non vnum, ſed plura cæmeteria eſſe noſcuntur, quæ quamuis ſibi cohærentia, pariete tamen medio ſciunguntur,* ex quo textu parietem efficere vt res ſic diuiſæ dicantur numero plures, obſeruāt ibi *glo in verb. pariete Archid. in fine Anchar. ſub nu. 2. notab. 5. Domin. num. fin. Franch. nu. 3. Sanch. d. diſp. 15. ſub nu 34. ver. ſi verò.*
4 Quod † quidem fortius de cameris ſeu manſionibus adherentibus Eccleſiæ dicendum eſt, cum dubio procul vnum corpus cum Eccleſia non conſtituant, nec diuino cultui dicentur, vt docent *Sotus 4. diſt. 33. q. vnic. art. 3. concl. 3. Nauarr. in Manual. cap. 16. nu. 32. ver. 4. Suar. in 3. par. D. Thom. quæſt. 83. diſp. 81. ſect. 4. §. 3. Graff. in 1. par. deciſ. lib. 2. cap. 83. nu. 10.* cum alijs, quos refert, & ſequitur *Sanch. d. diſp. 15. nu. 29.* & ego plurimos retuli *in deciſ. ſeq. nu. 18.*
5 Prout † in ſimili dicitur de apotheca domui affixa, in qua tamen dominus domus non habitat, quam non venire domus appellatione, tametſi domui ſit connexa tradit *Iaſ.* plurima allegans *in lege plerique nu. 17. ff. de in ius vocand. & Vegius in conſ. 54. nu 17.*

Et quamuis pro parte fiſci ſecularis allegaretur prædicta poſſe procedere in eo, qui caſualiter & abſque præmeditatione in Sacriſtia vel pertinentijs Eccle-
6 ſiæ occidit vel mutilat; † non autem in præfato ſicario, qui prætendebatur ſtudioſè in Sacriſtia ſcelus admiſiſſe, animo facilius ſe in Eccleſia tuendi: & ſic ex propoſito & non caſu delictum perpetraſſe; vt diſtinguendo tradunt *Anchar. in d. cap. vltimo de Immu. Eccle. Alciat. reg. 3. præſumpt. 53 nu 2. Remig. de Gonn.* alios referens *in tract. de Immu Eccle fallen. 25. Couar. lib. 2. Variar. reſol. cap. 20. n. 15. ver vigeſimoſexto Io. de Viſc. de Imm. Eccle. n. 27. Menoch. de præſumpt. lib. 5 præſumpt. 10. n. 4. 5. 15. & ſeq. Guttier. pract. qq. lib. 3. q. 1. nu. 15. Vulpell. conſ. 230. nu. 6. Farinacc. d. Immu. Eccle. nu 212. & 214* vbi ait hanc diſtinctionem eſſe admodum æquam, ſeque ab ea in iudicando non receſſurum; quam etiam amplectitur *Giurba in conſ. crim. 90. nu. 6.* citans pro hac parte quoſdam, qui potius contrarium tenent.

Id tamen nullatenus me mouebat; tum quia huiuſmodi diſtinctio proſternitur ex rationibus & auctoritatibus abunde in præcedenti deciſione adductis, & ſignanter *nu. 18. & ſeqq.* Tum etiam quia peccare cum ſpe vel ſine ſpe immunitatis non variat in præſenti effectum *d. cap. fin. de Immu. Eccle.* vt etiam fatetur *Couar. loco citato*, & ſic neque in præſenti refert; & tam *d. cap. fin.* quam *Gregoriana conſtitutio* præcauere voluerunt, ne immunitas occaſionem in ipſa Eccleſia peccandi tribueret, vt benè ponderat *Suar. tom. 1. de relig. tract. 2. lib. 3. cap. 11.*
7 Nec † ratio ſpei immunitatis *in d. cap. fin.* terminos illius tranſcendere videtur: nam ſi conſideremus eam ſub ratione ſimplicis homicidii propè Eccleſiam commiſſi,

miſſi, eſtò conſtaret euidentiſsimè de animo committendi delictum ſpè immunitatis, non eſt delinquens ea priuandus, ex ſupra deductis, & latius in præcedenti deciſ. ſed berè huiuſmodi doctrina poteſt vera eſſe ſub alia ratione, nempe ſi is induxiſſet quidem ſub ſpecie amicitiæ propè Eccleſiam, vt illum occideret; tunc eni n immunitate priuaretur, non quod propè Eccleſiam homicidium comiſerit, ſed quod proditoriè occiderit. Quod quidem cum in hac facti ſpecie non verificaretur; ideo pronunciaui homicidam immunitate potiri.

A R G V M E N T V M.

Laicus percutiens laicum in loco ad colloquendum cum Monialibus deputato (quod vulgo dicitur Parlatorium) an incidat in excommunicationem latam *in cap. pro cauſa de ſent. excom.* & an poſſit ab Ordinario puniri. & reſellitur *Riccius in deciſ. 179. par. 3.*

Sacrilegium quando, quomodo, & in quibus locis & caſibus committatur.

Connexorum quando idem ſit iudicium.

S V M M A R I V M.

1 *Laicus percutiens Laicum in Parlatorio Monialium incidit in excommunicationem & poteſt ab Eccleſiaſtico puniri.*
Contrarium eſt verius nu. 13.
2 *Connexorum idem eſt iudicium.*
Declara vt nn. 14. & 15.
3 *Statutum puniens aggredientem aliquem in propria domo, procedit etiam ſi aggrediatur ante Oſtium, vel in porticu.*
Declara vt nu. 25.
Monaſterij appellatione continetur parlatorium, cæteraque ædibus affixa.
4 *Sacrilegium committitur in Cæmeterio ſicut in Eccleſia.*
5 *Sacrilegium an & quando committatur, & an incurratur excommunicatio ex percuſſione facta in Clauſtro Monaſterij.*
6 *Prohibitum fieri in Eccleſia, cenſetur prohibitum in atrio, porticu, & circumcirca Eccleſium.*
Declara vt nu. 26.
7 *Sacrilegium non modò in Eccleſiis, ſed & in acceſſorijs & connexis committitur.*
Declara vt nu. 26.
8 *Sacrilegium an & quando committatur in Oratorio, vel hoſpitali priuato, & quando dicatur quaſi Sacrilegium.*
9 *Statutum loquens de ſacrilegio an & quando verificetur in quaſi ſacrilegio.*
10 *Delictū à Laico in loco Eccleſiaſtico cōmiſſū an & quando ſpectet ad forū Eccleſiæ.*
11 *Sacrilegij iuris humani ſpecies quot & quæ ſint.*
12 *Percuſſio facta in loco ſacro, dicitur ſacrilegium.*
13 *Sacer locus ad effectum ſacrilegij quis nam dicatur.*
14 *Connexorū idem iudiciū vbi eſt eadē ratio.*
16 *Connexa quæ ſint, & quæ ſeparata remiſſiuè.*
17 *Connexorum in odioſis non eſt idem iudicium.*
18 *Sacrilegium non committitur in manſionibus Eccleſiæ, in turri, in tecto, in cryptis.*
19 *Sacrilegium an & quando in Sacriſtia committatur.*
20 *Eccleſia dedicata, etiam non conſecrata gaudet immunitate.*
21 *Sacrilegium non committitur in Eccleſia non conſecrata, nec benedicta.*
22 *Monaſteria gaudent immunitate, ſed in eis non committitur ſacrilegium.*
23 cap. pro cauſa extra de ſent excom. *exponitur.*
24 *Sacer locus quando dicatur ad effectum immunitatis, & quando ad effectum ſacrilegij.*
25 *Statutum puniens aggredientem quem in domo, quando verificetur in aggreſſione facta in porticu, vel foribus.*
26 *Sacrilegium per quos actus & quando in loco ſacro vel re Eccleſiaſtica cōmittatur.*
27 *Eccleſia eſt cultrix iuſtitiæ & nemini præiudicium afferre, vel cum aliena iactura locupletari debet.*
28 *Princeps ſecularis debet priuilegia & immunitatem Eccleſiæ conſeruare.*

DECISIO LXII.

LAICIS duobus inter ſe ſe in loco ad colloquendū cum Monialibus deputato, vulgo, *in Parlatorio*, rixātibus, alter eorum vulneratus remanſit. Dubitabatur propterea an vulnerans in excommunicationem incidiſſet; ac ſubinde an ego vti Ordinarius poſſem in cauſa aduerſus eum procedere, pro vt dicitur de percutiente Laicum in Eccleſia iuxta terminos *c. cum pro cauſa de ſent. excom.* de quo latè ſcripſi *in dec. 3.*

1 . . Et † pro parte fiſci Epiſcopalis dicebatur caſum eſſe clarum, & fuiſſe in puncto deciſum in Curia Archiepiſcopali Neapolitana pro affirmatiua opinione, vt per *Riccium in deciſ.* 179. *par.* 3. qui in ſubſtantia reddit vnicam rationem, cum quibuſdam argumentis à ſimili: ratio autem ea eſt, quia parlatorium, ſeu locutorium tamquam contiguum & connexum Monaſterio, & Eccleſiæ gaudere debet eiſdem priuilegiis, quibus gaudet Eccleſia: ita quod prohibitum fieri in Monaſterio cenſeatur & in parlatorio prohibitum, &
2 ratio rationis eſt, † quia connexorum idem debet eſſe iudicium *cap. tranſlato de conſt. cap. præterea & ibi gl. de off. deleg. l.* 2. *ff. de iuriſd omn. iud.* & vt latius per eumdem *Riccium ibi nu.* 8. *& ſeqq.* & per me *in deciſ.*

Primum ſimile quod adducit *Riccius* eſt de porticu, & oſtio: videmus enim quod quemadmodum quis non poteſt in Eccleſia capi ſic nec in porticu, vel oſtio
3 ipſius, † & ſtatutum puniens aggredientem aliquem in domo propria, ſibi locum vendicat etiam ſi aggrediatur in oſtio, vel in porticu. Ad quæ adducit *Bart poſt Cyn. in l. præſenti C. de his qui ad Eccl. confug. & in l. meminiſſe ff. de off. procon. ſpecul. in tit. de iniur. §.* 1. *verſ. pone in ſtatuto Bal. in l. ſi ita § idem ait ff d. naut. caup. & ſtab. & in Rubr. ff. ſolut. matr. Alberic. in d. l. præſenti, & in 2. parte ſtatutorum*
* *q.* 208. vbi ait ita communiter teneri &
* ſeruari pro vt etiam de communi teſtatur *Auguſtin. ad Angel. de malefic. in ver. fecit inſultum poſt nu.* 3. & vltra relatos à *Riccio*, idem tradit & teſtatur de commu-
* ni *Clar. in §. fin. q.* 82. *ad ſtatutum* 10. ſe-
* quitur *Bonacoſſ. lib* 1. *commu. concl. crim. verb. ſtatutum puniens facientem inſultum ad domum Caſtill. in deciſ.* 156. *num.* 22. *& ſeq.*

4 Aliud ſimile eſt † de cœmeterio in quo committitur ſacrilegium, vt in Eccleſia *c. quiſquis* 17. *q.* 4. ſic igitur (ſecundum cũ) dicendum eſt de parlatorio; quia appellatione Monaſterij continetur parlatoriũ, & alia omnia, quæ ſunt ædibus affixa arg. *l. ſi aquæductum ff. de contrahend. empt.*

Pro qua opinione vltra adducta à *Ric-*
5 *cio* videatur vrgere † text. *in c. cum pro cauſa de ſent excom.* vbi ex percuſſione facta in clauſtro Monaſterii incurritur excommunicatio, & committitur ſacrilegium; cur igitur non idem dicamus in parlatorio? cum nulla maior ratio conſiderari poſſit in clauſtro, quam in
6 parlatorio. † Confert etiam text. *in cap. ſi quis in atrio & in c. ſp. quiſquis* 17. *quæſt.* 4. *& in cap. nullus, & ibi glo.* 12. *quæſt.* 1. in quibus iuribus probatur prohibitum fieri in Eccleſia, cenſeri etiam prohibitum fieri in atrio, porticu, vel circum circa Eccleſiam, id quod tradit etiam *Bart. in l. meminiſſe ff. de offic. proconſ.*

Ad idem adduco etiam auctoritatem *Beroi conſ.* 177 *num.* 32. *& ſeq.* qui licet defendat, quod ſtatutum puniens inſultatem in domo, vel in Eccleſia, non comprehendat inſultatem in porticu, & ſimilibus adiacentibus vt infra latius dice-
7 tur: † ſecus tamen tenet in ſacrilegio incurrendo: nam quo ad illius pœnam Eccleſia, & acceſſoria, & connexa parificantur, vt per *Archid. in d. cap. quiſquis* 17. *quæſt.* 4. & probant iura ſuperius adducta.

Ad prædictorum corroborationem videtur etiam conferre, quod ſacrilegium de iure canonico latius patet, quam de
8 iure ciuili. † Vnde delictum commiſſum in oratorio conſtructo in ędibus priuatis, pro vt etiam in hoſpitali priuato, de iure ciuili non eſt propriè ſacrilegium, ſed quaſi ſacrilegium. *Bart. in lege ſacrilegij capite nu.* 1. *ad l. Iul. pecul. Grilland. in tract. de pœn. omniſ. coit. quæſt* 1. *nu.* 7. *ver. quoddam vero Menoch. d. arbitr. caſu* 389. *num.* 9. Sed de iure canonico eſt propriè ſacrilegium *d. cap quiſquis §.* 1. *ver. ſimiliter ſacrilegium* 17. *quæſt.* 4. quam differẽtiam obſeruat *Hieron. Zanch. tract. de differ. iur. cano. & ciuil. nu.* 128. eaque notanda eſt pro ſtatutorum interpræta-
9 tione. † Nam ſtatutum laicorum loquens de ſacrilegio, intelligitur ſecundum ius ciuile; ſtatutum verò Eccleſiaſticum intelligitur ſecundum ius canonicum, vt per *Grilland. vbi ſupra & Vincent. de Franch.*
* *deciſ.* 240. *nu.* 8. *& ſequent. Clar. de com. in §. ſacrilegium in fin. & ibi Baiar. nu.* 14. *Boſſ. in tit. de ſacril. nu.* 5. *Bal. in l. ſi non dum C. de fur. & ſer. corrupt. Mazzol.*
* *conſ.* 29. *nu.* 11. qui etiam teſtatur de communi. Et hinc ſequitur quod cum in præſenti caſu agamus de canonum interpretatione, ea quo ad ſacrilegium incurrendum, latè ſumi debet.

Cæterum his minimè attentis in contrariam iui ſententiam; nempe laicum, qui in parlatorio exteriori Monialium alium percuſſit laicum non incidiſſe in excommunicationem, nec foro Eccleſiaſtico ſubiacere. Et motus fui ex eo,
10 quia certum eſt crimina à laico in loco Eccleſiaſtico commiſſa eatenus ad forum Eccleſiæ ſpectare, quatenus ſunt ſacrilegia ex *Abbate in capitulo finali nu.* 5.

nu. 5. de Immu. Eccleſ. Petrus de Anchar. in repet. cap. poſtulaſti in oppoſ. de for. compet. Alex. conſ. 3. ſub nu. 1. Gomeſ. variar. reſolut. tom. 3. cap. 10. ſub num. 2. verſ. adde, vbi ait Abbatem bene loqui *Couar. l. 2. var. reſol cap. 20. nu. 18. verſ. 35. Roland conſ. 24. nu. 5. 6. 7. lib. 2.* qui te-
* ſtatur de commun. *Clar. in §. fin q. 38. nu. 18. ver. vidi etiam quandoque*, & hanc
* eſſe communem, & vſu receptam opinionem tradit *Farinac. de carceribus & carcera. quæſt. 28. num. 62. Decian. tract. crim. tom. 1. l. 4. c. 17. num. 34. & cap. 26. nu. 12. Cabal.* plurimos congerens *l. 1. reſol. crimin. caſ. 194. nu. 2. & ſeqq. Menoch. de arbit. iud caſ. 389. nu. 4. & ſeq.* cum aliis per me relatis *deciſ. 3. num.* 10. vbi etiam hanc opinionem ab impugnationibus *D. Cardinalis Tuſci* defenſaui.

11 Sacrilegia † verò, præſertim iuris humani (quod requiritur ad tribuendam iuriſdictionem Epiſcopo) ad tria capita
* ſecundum *omnes Theologos* reducuntur. Primum cum perſona ſacra violatur, vt ſi percutitur Clericus, vel ad ſeculare tribunal trahitur, & iſte proculdubio non eſt caſus noſter. Secundum genus ſacrilegij eſt cum res ſacra, vel ad diuinũ cultũ dedicata violatur, vt abuſus Sacramentorum, ſacrorumque vaſorum, vel ſanctarum reliquiarum, Monialium violatio, bonorum Eccleſiaſticorum vſurpatio, vel collectatio, & cætera huiuſmodi; & de hoc pariter non eſt noſter ſermo. Tertium ſacrilegij genus ſuper quo noſtra conſiſtit diſputatio eſt quod committitur circa locum ſacrum, cum ſanguinis, vel ſeminis humani effuſione, vel alicuius rei furto polluitur, ita poſt *D. Thom.* declarat *Caiet in Summa ver ſacrilegium & Leſſius de iuſti. & iur. lib. 2. cap. 45. dub. 3.*

12 Quod † idem dicendum eſt etiam ſi ex percuſſione, ſanguis non effundatur, cum etiam illa ſit violatio loci ſacri, & ordinetur ad effuſionem, & conſequenter incurratur ſacrilegium arg. *d. cap. ſi quis contumax 12. q. 4.* quilicet loquatur de extrahente per vim, idem tamen intelligendum eſt in percutiente ex rationis identitate, vt ibi per *glo & Turrecrem. & per Hoſtien. in Sum. de Immun Eccleſ. §. quæ ſit pœna violantium in princ. Abb. in c. penult. in fin. extr. de Immun. Eccleſ.* refert & ſequitur *Villagut deciſ. 29. nu. 70.* & colligitur *ex eod. Caiet. in Sum. ver. Immunitas in princ.*

13 Porrò † nomine loci ſacri ad hunc effectum de iure Canonico intelligitur quilibet locus ſiue publicus, ſiue priuatus, auctoritate Epiſcopi conſecratus, vel benedictus, ac ad ſacra peragenda vel ad ſepelliendos mortuos deputatus, vt Eccleſiæ, tẽpla, cœmeteria, hoſpitalia, in quibus eſt altare ad ſacra peragẽda; nec non oratoria Epiſcopi auctoritate conſtructa, etiã ſi in iis diuina non eſſent adhuc celebrata, vt poſt *Abb. & alios* tradit *Silueſt. in ver. Eccleſia nu. 1. & ver. immunitas 1. q. 1.* late *Sanch* plurimos congerens *de matr. lib. 9. diſp. 15. nu. 23. & ſeqq. Filiucc.* cum relatis *tract. 30. cap. 8. nu. 134 & ſeq.* dummodo tamen dd. loca ſint conſecrata, vel benedicta: nam ante huiuſmodi conſecrationem, vel benedictionem non ſunt loca ſacra *Sot quæſt. 4 diſt. 32. quæſt. vnic. art. 3. concl. 3. Nauar. in Summ cap. 16. nu. 32. Sanchez* cum relatis *dicta diſp. 15. nu 24* & ita practicaui poſt hæc ſcripta, dum eſſem Vicarius Ariminenſis, & quidam læthaliter vulneratus fuiſſet in fabrica nouæ Eccleſiæ, quæ pro veteris augmento cõſtruebatur. Cum itaq; parlatoriũ monialiũ nõ ſit auctoritate Epiſcopi cõſecratum, nec benedictũ, nec ad diuina peragenda deputatum; ſequitur omninò ex ſanguinis, vel ſeminis effuſione, nullam oriri pollutionẽ, nullũq; inde cõmitti ſacrilegiũ ab Eccleſiaſtico Iudice puniẽdũ.

Non obſtat modo ratio connexitatis à
14 *Riccio* cõſiderata; † quia Reſpõdeo primo cõnexorũ idem eſſe iudiciũ in eo, in quo ſunt cõnexa, non autẽ ſecundũ quod vnũ alteri præſtat, ſeu præeminet; poteſt enim aliquid ſuperiori conuenire, quod nõ cõuenit inferiori, etiã cum ſuperiori connexo, vt per *Bartol. Spin. in tract. de præeminentia Sac. Theologiæ tract. 2. q. 3. in fin. in to. 11. tract. diuerſ par. 2. fol. 373.* Vnde cũ cõſecratio, vel benedictio, vel deputatio ad diuina, quæ ſũt cauſa ſacrilegii in Eccleſia, vel Oratorio, nullo modo coueniãt parlatorio, & in hoc nullatenus ſint cõnexa, ſed tẽplũ præſit ipſi parlatorio, neſcio quo pacto de vno ad aliud argui poſſit.

15 Secundo † reſpondeo cõnexorũ idẽ eſſe iudiciũ, vbi eſt eadẽ ratio, ſecus ſi diuerſa; vt p *Menoch de arbit. iud lib. 2. caſ. 95. ſub n. 25. ver. accedit*, quo loci egregiè tractat quænã ſint cõnexa, & quæ ſeparata, & decit prohibitũ deferre arma ad hoſtes non cenſeri prohibitũ deferre enſiũ imagines, tũ quia reuera non poſſunt dici connexa, tum etiam quia non militat eadem ratio.

17 Tertiò. † Reſpondeo dictam regulam non ſibi locum vendicare in odioſis, & in iis quæ ſunt contra ius commune *Dec. in capitulo tranſlato de Cõſtitutionibus Cagnolus in lege cum principalis numero 16. de reg. iur. Stracca in tractatu*

de Adiecto par.4.q.10. nu.18.inter tract.diuerſ. tom.6. ſol.401. tergo par.1. hic autem verſamur in odioſis: nempe in qualificando crimine ſacrilegij, *vt inf. nu.24.*

18 Quinimò † neque cameræ Eccleſiæ illi adherentes nec turris, nec campanile, nec criptæ ſubteraneæ Eccleſiæ, nec tectum gaudent huiuſmodi priuilegio, vt in eis dicatur committi ſacrilegium, ob eandem rationem, quia non conſtituunt vnum corpus cum Eccleſia, nec cultui diuino deputantur. *Sot.4. d.33. quæſt. vnic. art.3.concl 3.Nauar.in Sum.cap 16.nu.32 ver.4. Suarez 3.par. q.83. diſp.81 ſect.4. §. 3. violatur: Graff. par. 1. deciſ. lib. 2. cap.83 nu. 10.Sanch.* cum per eum relatis *de matrim. d. l.9. diſp.15 nu.29. & ſeq. Sà in Aphoriſm. ver. Eccleſia nu.14. Naldus in Summ. ver. ſacrilegium nu. 4. Suar. tom.1. de relig. lib 3. cap.9. nu. 1.*

19 Idemque † de ſacriſtia dicendum eſt, niſi in ea ſit Altare ad celebrandum (pro vt eſt in Eccleſia S Petri Romę in Cathedrali Genuenſi & in ſimilibus) ſitque extra Eccleſiam, & cæmeterium, vt communiter eſſe ſolet, vt per *Sanch. d. diſp. 15. nu.3. Filiucc tract.30.cap 8. nu.135.*

20 Imò † etiam ſi Eccleſia ipſa dedicata ſit duntaxat, & non conſecrata nec benedicta, licet gaudeat priuilegio immunitatis, vt contra *Ambroſin. de Immun. Eccle. cap. 14. nu 2. in fin.* tenent *Farinac. de Immun. Eccle. nu.257. Suar. tom. 1. de relig. lib. 3. cap. 9. nu. 4. Gambacurt. de Immun. cap.2. nu.5. Giurb. conſ. crim. 20.*
* *nu. 19.* vbi de communi *Sanch.* cum per eum relatis *de matrim. lib.9. diſp. 15.n.36.*

21 Nihilominus † in ea ob percuſſionem, vel ſanguinis effuſionem ſacrilegium non committitur *Archid. in cap. ſi quis 17. quæſt. 4.* ſequitur *Baiard. ad Clar. in §. ſacrilegium. n.4.* & ex Theologis *Sot.4. d. 32. quæſt.vnic. art. 3. concl.3 Nauar.in Sum. cap.16. nu 3. Sà. in Sum ver.Eccleſia §. polluitur Eccleſia. Graff par. prima Deciſ. lib.1. cap. 20. nu.28. & lib. 2. c 83. nu. 10. Sanch. de Matrim. l.b. 9. diſp. 15. nu. 24 & 36.*

Quod autem ſubdit *Riccius* prohibitum in Monaſterio cenſeri prohibitum etiam in parlatorio (cum bona eius venia) nec verum eſt; eo quod valde diuerſam rationem habeat clauſura interior, in qua non niſi de ordinarij licentia ex cauſa danda quis ingredi poteſt, cum tamen in parlatorio cuilibet ingredi liceat; nec vbi
22 verum eſſet, applicaretur: quia † imò nec monaſteria ipſa, vel dormitoria Religioſorum nec refectoria, vel cubicula, vel officinæ eorundem ſunt loca ſacra, quamuis gaudeant immunitate Eccleſiaſtica; nec enim Epiſcopi conſecrationem, vel benedictionem, neque ad diuina deputationem habent; vnde ſanguinis effuſio, & actus venerei in ijs habiti nullo pacto ſunt ſacrilegia. *Nauar in Manual.d.cap. 16.nu.3.§ interrogatus autem Graff.par.1. deciſ. lib.2. cap.83. nu.10. Filiucc d. tract. 30. cap. 2. nu. 35. Sanch.* cum per eum relatis *de matrim. d. lib.9. diſp.15. nu. 42.* vbi notabiliter ampliat etiam ſi adeſſet altare ad celebrandum ibi conſtitutum: quia reputabitur tunc vt priuatum oratorium. Quamobrem ſi nec quidem in ipſa Clauſura interna committitur huiuſmodi ſacrilegium; certè multo minus committitur in parlatorio externo. *Auth. multo magis C. de ſacroſ. Eccleſ.*

Quibus non aduerſatur ſimile quod adducit *Ricc. de cæmeterio*, cum id potius ſit maximum diſſimile, ex quo cæmeteriũ eſt benedictum, ac ad Eccleſiaſticas ſepulturas deputatum; & habet priuilegium de per ſe, etiam ſi longè ab Eccleſia diſtet vt dixi in *deciſ. 60 nu. 34*

23 Ad † tex. *in c. cum pro cauſa de ſent. excom.* vbi S.P. nominare videtur excommunicatum. & ſacrilegum illum, qui quendã in clauſtro percuſſerat, dupliciter reſponderi poteſt. Primò, ibi nihil decerni, ſed narrari factum, & committi a S.P. cognitionem an ille qui Clericum verberauerat in dormitorio, & poſtea traxerat per clauſtrum ſit duplici excommunicatione innodatus: pro quo intellectu conferunt quæ latiſsimè tradit *Villagut. deciſ.29.*

Secundò quod fortaſſe clauſtrum ipſum erat in cæmeterio, quod quidem ſupponendum eſt ne interpretemur textum illum contra communes *Canoniſtarum Theologorumq;* traditiones & hanc eandẽ diſtinctionẽ, licet nulla habita ratione ad illum textum facere videtur *Sanch. de matrim. lib. 9. diſp.15. nu.41. poſt Cordub. in Sum. q.12.*

Nihil etiã vrget aliud ſimile à *Riccio* cõſideratũ de Immunitate, qua oſtiũ, & porticus gaudent. adeo vt ſicut quis in Eccleſia capi non poteſt, ſic nec in illis; & quod idẽ dicendũ ſit in parlatorio, quò tendunt etiã *c. ſi quis in atrio, & c. quis quis 17.q.4. cũ ſimilibus* ab eodem allata. Nã concedo quidẽ totũ argumẽtũ: at quod inde ſequatur in prædictis locis committi ſacrilegiũ,
24 hoc prorſus negatur: † quia locus ſacer, ad effectum inducendi ſacrilegium, non ita latè ſumitur, ſicut ad effectum gaudendi Eccleſiaſtica immunitate vt dixi ſupra. *deciſ. 60. nu. 26. & 27.* vbi

alios

alios adduxi, quibus addi poſſunt. *Nald. in d. verbo Sacrilegium nu.4.* vbi quod id omnes docent *Vinc. de Franch. deciſ.402 ſub nu.9. & 11.* vbi etiam tangit rationē; quia nempe quando agitur de immunitate, ſumus in fauorabilibus: quando autem agitur de graduando delictum ſumus in odioſis, & pœnalibus; eandem opinionem firmat *Suar. tom.1. de relig. lib. 3. cap. 9. num. 1.* qui ait aliud eſſe loqui de violatione Eccleſiæ, quatenus polluitur, aliud quatenus eius libertas, ſiue immunitas ad defendendos reos, ad illam confugientes violatur: nam in caſu de pollutione, nomine Eccleſiæ non venit niſi corpus ipſum internum, neque ipſa polluitur per effuſionem ſanguinis; vel ſeminis factam ſupra tectum, vel in turri, vel alio ſimili loco, cum ea coniuncto, & extra illam exiſtente, & ad ſacros vſus non deputato: at verò quo ad immunitatem omnia illa compræhenduntur ob eamdem rationem; quia quod Eccleſia per actus prohibitos in ea perpetratos polluatur eſt grauamen, & damnum; quod verò ipſa poſſit tueri reos ad ſe confugientes, priuilegium eſt: tangam etiam *deciſ. ſeq. nu. 9.*

Corruit & aliud ſimile, de ſtatuto puniente eum, qui aggreditur alium in Eccleſia, vel in domo ſua; quod dicitur compræhendere etiam aggredientem in oſtio vel porticu, ex citatis *ſupra nu. 3.*

25 Secundo † quia dicta opinio *Alberici, & ſequacium* non eſt tuta, illamque plurimi impugnant, & quidem vrgentiſſimis rationibus & ſignanter *Berous conſ. 177. nu. 15. cum plur. ſeqq. vol. 3 & Maſtrill. deciſ. 22. à nu. 6.* vſque ad finem, & cum hac opinione tranſeunt *Bar. Alex.* & alij comm. *in l. cætera §. hoc ſenatus ff de lega. 1.* idemq; firmat *Vulpell. tract. de diction. dictione In,* vbi citat *Gemin. Felyn Rip & Baldognet* & latè probat *Petrus à Petra in tractat. de fideic. q. 12. n. 8. 24.* & hanc eſſe hac noſtra tempeſtate crebriorem ſententiam dixi *in deciſ. 60. num. 38.*

Quamobrem plurimi *DD.* laborauerunt vt fœdere diſtinctionis dictas opiniones conciliarent: & nonnulli dixerunt affirmatiuam etiam in pœnalibus procedere ſi cameræ, vel apothecæ, vel porticus adhereant domui, vt porticus, quæ ſunt Bononiæ: ſi verò non adhereant, nec ſint affixæ vt porticus quæ ſunt in Tuſcia, procedat negatiua opinio, vt ſcilicet ſtatutum non intret: ita *Angel. de Maleſi. in ver. fecit inſultum*: idemque in effectu ſentit *Vincen. de Franch. deciſ. 402. nu. 9. in fin.* & poſt alios, quos refert *Caball. lib. 1. reſol. crim. caſ. 13. nu. 10.* vbi dicit ſe credere, quod iſta ſit veritas. Sed hæc diſtinctio corruere videtur per ea quæ latè deducunt *Berous, & Maſtrill. vbi ſup.*

Aliam diſtinctionem affert *Franc. d. deciſ. 402. in fin. nu. 11.* dicens offenſum in oſtio intra clauſuram, dici offenſum in domo ſecus ſi extra clauſuram; & dixi in *deciſ. ſeq. num. 5 & 6.* quam diſtinctionem puto veram & licet *Caball. dicto caſ. 13. prope fin* hanc doctrinam afferat ad ſuam diſtinctionem probandam, reuera tamen inter ſe diſcrepant; nam ex hoc ſequitur, quod etiam ſi porticus, vel apotheca ſit affixa domui, ſi tamen ſit extra clauſuram ipſius domus, vtique in dicto ſtatuto non compræhendatur. Quin etiam quatenus *Alberici* ſententiam admittamus. non tamen ea applicaretur; cum inter porticum & domum non adſit in hac materia differentia ſpecifica, ſicut adeſt in terminis noſtris; eo quod Eccleſia ſit ad ſacra peragenda deputata, & ex hac qualitate orietur ſacrilegium; parlatorium autem nil habeat in ſe ſacrum, & ſic non ſit habile ſubiectum ad ſacrilegium, vt dicebā ſupra n. 13.

27 Non † pariter vrget *Beroi* diſtinctio *in d. conſ. 177. nu 32 & ſeqq. vol. 3.* aſſerentis delictum in oſtio, atrio, aliiſque Eccleſiæ pertinentijs commiſſum, dici ſacrilegium vbi agitur de pœna à canone inflicta *dicto cap. quiſquis & cap. ſicut antiquitus & cap. ſi quis in atrio, & cap. ſi quis contumax 17. quæſt. 4.* Quicquid ſecus ſit vbi de pœna temporali, à laicorum ſtatuto impoſita ageretur: quam diſtinctionem ſequitur *Caſtill. deciſ. 156. nu. 24. & ſeqq.* Hæc ſiquidem doctrina, quæ rectè intellecta, in ſe vera eſt, non applicatur cum iura præfata loquantur de ſacrilegio reſultante ex extractione alicuius ab Eccleſia vel à dd. acceſſorijs iuxta quę etiam *Berous* intelligendus eſt: at verò quo ad ſacrilegium reſultans ex effuſione ſanguinis, vel ſeminis, quod ex deductis ſtrictius ſumitur nec *dd. iura*, nec *Doctores præfati* aliquid dicunt, neque nos dicere debemus. Minus refragatur quod vltimo loco dictum eſt, ſacrilegium de iure canonico magis patere quam de iure ciuili: nam etſi hoc veriſſimum ſit, non tamen inde ſequitur tam latè patere, vt etiam caſus noſter compræhendatur, cum ad hunc effectum ſacrilegium reſtrictum ſit ad loca conſecrata, vel benedicta, vt ſunt Eccleſiæ oratoria cæmeteria &c. vt iam ſatis ſuperque oſtenſum fuit

Denique non obſtat ſi quis obiiceret quod imò cum ſupra *nu. 11.* dictum ſit

ſacrilegium comitti etiam per violationem rerum Eccleſiaſticarum, veſi vſurpentur vel collectentur; & tamen eæ non ſunt conſecratæ nec benedictæ, nec ad diuina peragenda deſtinatæ.

27 Nam † facilis eſt reſponſio: Ad cognoſcendum enim an propriè committatur ſacrilegium in omnibus ſpetiebus conſiderandum eſt ad quid perſona locus, vel res ſanctificata eſt, & inſpiciendum an actum ſit contra id, ad quod ſanctificata dicitur; vt puta ager Eccleſiæ ſanctificatus eſt quo ad hoc, vt ſit exemptus à ſecularibus oneribus, & iuriſdictionibus: Eccleſia ſanctificata eſt quo ad hoc, nè ſanguine, vel ſemine humano polluatur, & ne aliquis in ea percutiatur, vel aliquid inde auferatur, iuxta ſuperius deducta. Vnde quemadmodum ſi in Eccleſia detrahatur, illa non polluitur, quia loci ſanctitas eſt ad exemptionem ab effuſione ſeminis vel ſanguinis humani, non autem à detractione: ſic ſi in agro Eccleſiæ effundatur ſemen, vel ſanguis, non violatur eius immunitas, quia ad hoc non eſt exemptus per hoc quod eſt Eccleſiæ: vt notabiliter obſeruat *Caietan. in Summula ver. ſacrilegium*.

Ex quibus dixi per *Riccium* male deciſum, & nolui in dicta cauſa procedere: quamuis enim pro meo modulo ſemper, vbi iuſtitiâ patitur, tueri ſoleam Eccleſiaſticam libertatem, & immunitatem, vt ex meis plurimis deciſionibus patet: nunquam tamen illam extra iuris terminos trahere ſtudui; cum enim Eccleſia ſit cultrix iuſtitiæ, nemini præiudicium afferre debet *cap. per tuas de Donat. glo. fin. in cap. 1. de in integr. reſtit. Rota deciſ. 236. nu. 2. ex impreſſis penes Cencium in tract. de cenſibus*: nec decet illam cum aliena iactura locupletari *glo. in l. iubemus la 2. §. ſanè in verb. acquirantur ff. de ſacroſan. Eccleſ. gloſ. in cap. ad audientiam in verbo ad effugiendum de rebus Eccleſ. non alien. Rota loco citato*.

28 Et † quemadmodum Principem ſecularem decet priuilegia, & Immunitatem Eccleſiæ conſeruare. *Burſat. conſ. 42. num. 23. Petra de princip. poteſt. cap. 29. nu. 41. Giurb. conſ. crim. 20. in fin.* Ita Epiſcopum & ordinarium decet principis iuriſdictionem non perturbare: cum imò alter alterum tueri debeat.

ARGVMENTVM.

Tectum Eccleſiæ, vel Palatij Epiſcopi ſeu Domus Canonicalis gaudet immunitatis priuilegio.

SVMMARIVM.

1 *Clauſtrum, ſeu domus canonicalis an, & quatenus immunitate gaudeat.*
2 *Specialia duo concurrere non debent.*
3 *Speciale indiuiduum aliud ſpeciale non generat.*
4 *Clauſtrum vnde dicatur.*
5 *Offenſus in Domo dicitur, ſi intra clauſuram offendatur.*
6 *Vulneratus in Domo non dicitur, qui ſuper tecto vulnera accepit.*
7 *Immunitas Eccleſiaſtica eſt ſtrictè interpretanda.*
Contrarium eſt verius nu. 10.
8 *Domus ex quibus partibus conſtet.*
9 *Tectum gaudet immunitate domus, cuius eſt pars integralis.*
10 *Immunitas Eccleſiaſtica fauorabilis eſt, & latè interpretanda.*

DECISIO LXIII.

MATTHÆVS de Vbertis detentus in Curia criminali Genuenſi pro delicto, de quo in ſequenti deciſione, fracto carcere fugam arripuit, & ſuper tecto Canonicæ, ſeu ædium canonicalium Cathedralis Eccleſiæ ſe recepit; cumque inde fuiſſet à ſatellitibus extractus, orta hac occaſione coram me inter Eccleſiaſticum, & laicalem fiſcum controuerſia ſuper eiuſdem carcerati reſtitutione; prætendebat fiſcus Sereniſſimæ Reipublicæ Mattheum non fuiſſe in loco
1 immuni captum; † Quamuis enim manſiones Canonicales gaudere ſoleant immunitate; ea tamen non debetur illis proprio iure, & (vt ita dicam) per ſe, ſed per quandam participationem & extenſionem; quatenus ſcilicet ſunt intra ſepta, vel ambitum Eccleſiæ, & ſic templo adhærentes vt per *Decian. in tract. crim. lib. 6. cap. 25. nu. 15. poſt Remig. de Gonn. de Immunit. Eccle. ampl. 9. Farinac. q. 28. nu. 14.*

Vnde ſi diceremus, immunitatem attendi ad tecti earundem ædium ſuperficiem, & ſic extra clauſtrum; † vtique duo
2 ſpecialia darentur; alterum, quod Priuilegium Eccleſiæ extendatur ad domum, ſeu Clauſtrum, alterũ verò, quod à Clauſtro etiam ſuper illius tecto progrediatur, quod fieri non debet *l. 1. C. de diſt. pro. miſſ.* & latiſſimè dixi *in deciſ. 5.*

Vnum

3 Vnum † enim ſpeciale indiuiduum
aliud ſpeciale non generat, vt per plura exempla oſtendit *Decian. in conſ. 49. nu. 47. & ſeq. & nu. 5. l. 2.*

4 Accedebat † Clauſtrum eſſe Religioſis velut aqua piſcibus *cap. placuit communi 16. quaſt. 1.* & clauſtra dici quaſi clauſa, priuantia nimirum vagari habitantes in ea, ſecundum *Archid. in cap. fin. 7. quaſt. 1.* vt propterea immunitas clauſtris cenſeri debeat eatenus conceſſa, quatenus intra ſe claudunt, non autem ſuperficiei, etiam eorum tectorum; quæ quidem cum ſuper clauſtris ſit, in clauſtro
5 non eſt; † prout dicimus ita demum quem fuiſſe in domo offenſum, ſi intra oſtium, & clauſuram offendatur, non autem ſi extra vt poſt *Bar. in l. 1. §. hoc interdictum ff. de Cloac.* tradit *Vinc. de Franch. in dec. 902. nu. 11.* & dixi in *præcedenti deciſ. ſub nu. 25*
6 *ver. aliam diſtinctionem* † Nec vulneratum dici in domo, qui ſuper tecto vulnera recepit *Franch. in cap. ſi Eccleſiam nu. 7. de conſecrat. Eccleſ. in 6. Bauard. ad Clar. in quaſt. 82. nu. 117.*

Quæ præſertim dicebantur admittenda,
7 † quod immunitas ſit ſtrictè interpretanda, tum quia priuilegium iſtud, eſt contra ius commune *l. 1. ff. de iur. immun.* Tum etiam, quia derogat iuri publico, cui intereſt delicta non remanere impunita *l. ita vulneratus ff. ad l. aquil.* per quæ, & alia immunitatem eſſe ſtrictè interpretandam inquit *Decian. d. cap. 25. nu. 18. ver. neque etiam obſtat, & Farinacc. dicta quaſt. 28. in princ.*

Cæterum, citra vllam difficultatem contrarium pronunciaui, nempè Matthæum fuiſſe captum in loco immuni, & ex iſto capite eſſe Eccleſiæ reſtituendum.
8 Cum † enim domus ſecundum iura ciuilia ex duabus rebus conſtet, ex ſolo, & ſuperficie *tex. in l. cum qui ædes ff. de vſu cap.* vel ex tribus, ſecundum *Dialecticos*, fundamento, pariete, & tecto, vt notat ibi *glo. in verb. conſtent.* non debent huiuſmodi partes integrales diuerſo iure
9 cenſeri *d. l. cum qui ædes*, † quo fit vt immunitas conceſſa, ſeu participata domui Canonicorum dubio procul dicatur, & tecto, ſeu ſuperficiei conceſſa; vt per d. textum notat in puncto *Mar. Ital. de Immun. Eccleſ. cap. 4. §. 9. nu. 24. & 25.* vbi quod exiſtens ſupra tectum eorundem locorum, puta Palatij Epiſcopalis, non eſt inde inuitus extrahendus, vt ſcilicet de foris cum ſcalis ex locis prophanis capi poſſit; & loquens de tecto Eccleſiæ pluribus comprobat *Suarez. de Stat. Relig. lib. 3. cap. 9. nu. 8. ver. ſed quid ſi quis ſupra tectum*, vbi ſignanter inquit negari non poſſe, quin exiſtens ſupra tectum Eccleſiæ dicatur eſſe intra ſitum Eccleſiæ, & ideo euelli non poſſe, ſequitur *Peregr. in tract. de Immun. Eccleſ. num. 282.* & diſtinguendo dixi *in deciſ. præced. nu. 24.*

Et hinc ceſſant contraria; quamuis enim immunitas ſit conceſſa huiuſmodi domibus canonicorum propter Eccleſiam, cum tamen tectum ſit pars integralis, ſitque ſitus earundem Canonicalium ædium, vtique non minus illi dicitur conceſſa, quam cæteris earundem domorum partibus, ita vt non ſit neceſſe ex vno ſpeciali aliud trahere.

Quod autem vulneratus in tecto non dicatur in domo vulneratus, ideo procedit, quia in odioſis ſtricta eſt facienda interpretatio; Quod verò nos verſemur in
10 odioſis, falſum omninò eſt; † quia imò huiuſmodi immunitas eſt fauorabilis, &
** latè interpretanda, vt firmant frequentiori calculo *ſcribentes*; quicquid ſenſerint *Decian. & Farinac.* locis ſupra in oppoſitum citatis, quorum vterque à tali ſententia receſſit, ſeque retractauit; ille quidem *in conſ. 80. nu. 19. lib. 3.* qui *nu. 22.* ſubdit propterea in dubio fauendum eſſe Immunitati Eccleſiarum, & pro illa iudicandum; iſte verò *de Immunit. Eccleſ. nu. 21. & ſeq.* vbi relatis contrarijs inquit, hanc ſententiam veriorem
** eſſe, & communiorem, quam etiam poſt *Tiraq. de vtroque retract. lib. 1. in præfa. nu. 62.* firmant *Genuenſ. in Pract. Archiep. Neap. cap. 22. nu. 2. in fin. ver. præterea quando Marius Ital. de Immun. Eccleſ. lib. 1. cap. 2. §. vnico nu. 1. Ambroſin. de Immunit. cap. 10. nu. 7. ver. ac etiam.*

ARGVMENTVM.

Offendens Principem, vel opem offendenti præbens ignoranter, an incidat in crimen læſæ Maieſtatis, & an Eccleſiæ immunitate priuetur

Dans operam rei illicitæ, an, & quando teneatur de eo, quod ſequutum eſt, etiam ſi mutet ſpeciem delicti, ita vt & Eccleſiæ immunitate priuetur. Et enucleatur text. *in lege quoniam multa facinora C. ad legem Iul. de vi publica.*

SVMMARIVM.

1 *Aſſiſtens armatus delicto dicitur auxilium, & cauſam proximam illi dare.*

2 *Cle-*

2 *Clericus etiam diſſuadendo aſſiſtens homicida ſit irregularis.*

3 *Aſſiſtentia caſualis non punitur pæna delicti, ſecus in appenſata.*

4 *Acclamatio ſocij reddit aggreſſorem audaciorem, & pæna delicti principalis punitur.*

5 *Acclamatio non eſt neceſſaria ad incurrendam pænam, ſed ſufficit præmeditata aſſiſtentia.*

6 *Opem præſtans in crimine læſæ Maieſtatis, eadem pæna, qua principalis punitur.*

Maieſtatis læſæ criminis quanta ſit atrocitas, remiſſiuè.

7 *Maieſtatis læſæ crimen non dicitur committere forenſis, & non ſubditus.*

8 *Maieſtatis reus efficitur non ſubditus præſtans opem ſubdito.*

9 *Iniurioſa verba præſumuntur animo iniuriandi prolata, niſi contrarium probetur.*

10 *Percuſſiſſe non animo occidendi aſſerens probare tenetur.*

11 *Auxiliator in crimine læſæ Maieſtatis ignorantiam probare tenetur.*

12 *Teſtis aſſerens ſe fuiſſe præſentem concludit per ſenſum corporeum.*

13 *Aſſociatio poſt delictum, an, & quando præſumptionem complicitatis inducat.*

14 *Socio criminis an credatur ad complicis fauorem.*

15 *Confeſſio qualificata ſcinditur, & qualitas reijcitur.*

16 *Confeſſio qualificata ſufficit ad pænam extraordinariam, non ad ordinariam.*

17 *Auxilium ferens portanti rem furatam dicenti eſſe propriam, excuſatur.*

18 *Qualitas mutans ſpeciem delicti, & immunitate priuans benè probanda eſt.*

19 *Iuriſdictionem tribuens qualitas eſt plenè probanda.*

20 *Auxiliator ſuſtinens in tormentis ſe non habuiſſe animum occidendi, ſed minus delinquendi, non eſt pæna ordinaria plectendus.*

21 *Pæna ordinaria nemo ex præſumptionibus plecti poteſt.*

22 *Receptans ignoranter reum læſæ maieſtatis, an incidat in pænam.*

23 *Poſſe non dicitur, quod ſine periculo fieri nequit.*

24 *Læſæ Maieſtatis in crimine qualibet veriſimilis cauſa, etiam colorata excuſat.*

25 *Confeſſio tacita per ſtatutum inducta non parit effectum veræ confeſſionis in crimine læſæ Maieſtatis.*

26 *Confeſſio ficta non ſufficit in probanda qualitate, quæ priuat ab Eccleſia immunitate.*

27 *Statutum laicorum non poteſt immunitati, & libertati Eccleſiaſticæ, etiam indirectè præiudicare:*

27 *Dans operam rei illicitæ tenetur de omni eo, quod ſequitur*, & num. ſeq. eſt tamen conclusio brocardica nu. 46.

29 *Irregularis efficitur mandans aliquem verberari, ſi mandatarius occidat, vel mutilet.*

30 *Præſumitur quem ſaltem in genere cogitaſſe de eo, quod ex ſuo delicto ſequi poterat.*

31 *Socijs pluribus ad iniuriam inferendam proficiſcentibus, ſi vnus faciat, omnes tenentur.*

32 *Seruum corrumpere tentans tenetur etiam de rebus ab illo in fuga ſublatis.*

33 *Incendens domum, tenetur etiam de vicinis ædificijs eodem incendio combuſtis.*

34 *Delinquens in pluſquam putauerat circa perſonam offenſam, tenetur iuxta euentum.*

Declara, vt nu. 51. & 52. & 54.

35 *Adulterij pæna tenetur cognoſcens mulierem, quam ignorabat eſſe coniugatam.*

36 *Accomodans arma ad occidendum virum priuatum, tenetur pæna læſæ Maieſtatis, ſi homicidium perficitur tempore, quo ille eſt in dignitate.* Intellige, vt num. 55.

37 *Offendens Principem ignoranter non incidit in crimen læſæ maieſtatis.*

38 *Auxiliator ex qualitate aggrauante per eum ignorata non punitur.*

39 *Pacis fractæ pæna punitur etiam auxiliator.*

40 *Auxilium præſtans frangenti pacem, punitur eadem pæna, ſi d. qualitatem non ignorabat.*

41 *Parricidij pæna punitur opem præſtans filio patrem occidenti.*

42 *Auxiliator ſi ignorabat ſuum ſocium velle occidere parentem, non punitur pæna parricidij.*

43 *Parricidij pæna an puniatur occidens patrem ignoranter.*

44 *Læſæ Maieſtatis pæna non punitur opem ignoranter præſtans offendenti Principem.*

45 *Immunitate Eccleſiæ, an gaudeant auxiliatores in criminibus exceptis.*

56 l. quoniam multa facinora C. ad leg. iul. de vi publ. *continet regulam broccardicam.*

47 *Voluntas non exitus in delictis ſpectatur.*

48 *Diſpoſitio* l. quoniam multa facinora C. ad l. iul. de vi pub. *eſt ſpecialis in violentia.*

49 l. quoniam multa facinora, *procedit in principali delinquente, non in auxiliatoribus.*

50 *Aggre-*

50 *Aggrediens aliquem animo percutiendi, ſi eum occidat, qua pœna teneatur; & quid in auxiliatoribus.*

51 l. quoniam multa facinora C. ad l. iul. de vi publ. *procedit quo ad pœnam extraordinariam.*

52 *Delinquens tenetur de eo, quod ſequutum eſt, quando delictum erat ordinatum ad illud.*

53 *Irregularitas, an & quando ex homicidio caſuali inducatur.*

54 *Delinquens in plus quam putauerat, tenetur de euentu, ſi aliàs delictum remaneret impunitum.*

55 *Auxiliatores an teneantur ſecundum tempus auxilij præſtiti, vel conſummati delicti.*

DECISIO LXIV.

FIRMATO articulo, de quo in ſuperiori deciſione; Mattheum de Vbertis fuiſſe captum in loco immuni; & ex hoc capite reſtituendum eſſe Eccleſiæ; Maior inſurrexit difficultas, An, ex quo armatus adſtitit homicidio à Paulo Sartorio in perſonam vnius ex Senatoribus Sereniſſimæ Reipublicæ Genuæ commiſſo reus eſſet maieſtatis, itaut non deberet Eccleſiaſtica immunitate potiri. Et quia tres Aduocati deputati à Sereniſſimo ſenatu acerrimè fiſci ſecularis partes defendebant, & ipſe, vt par erat, diligenter cauſam videre volui; ideo pro faciliori illius expeditione, in duos articulos totam hanc controuerſiam diuidebam. Prior erat an Mattheus ſcienter deliquerit in Principem, itaut ex capite ignorantiæ excuſari nequeat.

Poſterior, an eſto ignorauerit ſpeciem delicti, per eum & ſocios committendi, adhuc ſit maieſtatis reus ex quo dabat operam rei illicitæ.

Quod igitur attinet ad priorem articulum (præſuppoſito ſine veri præiudicio nos verſari in terminis Bullæ eo quod ex conſpiratione in Rèpublicam fuiſſet Senator necatus; & non examinata doctrina *Gambacurtæ in tract. de Immun. Eccle. lib. 3. cap. 44 nu. 15*) Dicebatur affirmatiuè citra vllam hæſitationem reſponden-

1 dum. † Eſt enim regula ſatis trita, vt adſtans armatus homicidio, vel cuicunque delicto dicatur ipſi facinori opem, auxiliumque præſtare, cauſamque proximam dare, ac ſubinde eadem pœna eſſe puniendum, qua principalis delinquens punitur textus *in l. quiſquis C. ad l. iul. Maieſt. cap. felicis de pœnis in 6. Innoc. in cap fin. de Cleric. percuſſ Io de Anan in cap. 1 poſt nu. 3. & ibi Felyn nu. 14. & Dec. nu. 63.*

* atteſtans de communi *extr. de offic. deleg. Alex. conſ. 138 nu. 6. lib 6.* vbi quod *Canoniſtæ* pariter, ac *legiſtæ* hac in re *Innocentium* ſequuntur *Clar. in §. fin quæſt. 90. nu 8. & ibi Baiard in addit. nu. 16. Gomeſ. de delict. cap. 3. rubr de homicid. nu. 49. in prin. & in ver. aduertendum tamen Plaza. in epitom. delict. lib. 1. cap. 16. num. 3. & 6. Guidop. deciſ. 423. nu. 2. ver. ſed in aliquo, & nu. 4. Natt conſ 151. poſt num. 5. ver. quandoque, & conſ. 458 nu 2. & 9* vbi

* alijs relatis, de communi opin. teſtatur *Maſcar. de probat lib. 1. concl. 159. nu. 1.*

* cum per eum congeſtis, vbi teſtatur ita communiter tenere tam *Cæſarei* quam *Pontificij* iuris profeſſores, cum alijs cumulatis per *Farinac. tit. de conſultor. quæſt. 131 nu 67. & 69.* vbi contrarijs relatis

** teſtatur hanc eſſe magis communem opi-

2 nionem; † adeo vt ſi clericus, qui valde diſſuaſit homicidium amico, cum eo pergeret ad locum delicti, ſemper diſſuadendo, videns tamen illum pertinacem, timenſque, ne ſuccumberet, adſtitit armatus, ſecuta aduerſarij morte erit irregularis, vt ſingulariter dixerit *Speculat. in titulo de legat §. iuxta, ver. quod ſi aliquis* quem ſequitur *Felyn. in cap ſicut dignum nu. 6 de homicid.*

3 Et † quamuis præfata *Innocentij* concluſio in caſuali aſſiſtentia non ſoleat admitti, eſt tamen indubitabilis in terminis noſtris, eo quod Mattheus doloſè, & præmeditatè, animo præſtandi auxilium, non caſualiter armatus adſtiterit, iuxta diſtinctionem *Baldi in l. ob hæc verba ſub nu. 5. ver. quod tamen ff. de his, qui not. infam. Felyn in d. cap. ſicut dignum num. 6. in fin. ver & omnia Guidop. Plaza. Tobi. Maſcard. in locis ſupra citatis,* cum alijs congeſtis per *Farinac. d. quæſt. 131. n. 78.*

Præſertim, quia Mattheus vlterius fatetur, ſe inclinato ſclopo, vna cum ſocijs

4 acclamaſſe *largo largo,* † ex qua acclamatione aggreſſor redditus fuit audacior, vnde ex hoc ſolo veniret eadem pœna, qua principalis puniendus, vt per *Alex. in addit. ad Bar in l is qui opem littera D. poſt princ. ff de furt ex Innocentio in cap. 1. de homicid. Marſil. in ſua pract. §. conſtante nu. 62. Carrer. in pract tract. 3. de homicid & aſſaſſ §. circa ſecundum nu. 15. Plaz. d. cap. 16. nu. 3. ver. & in ea Maſcar de probat. lib. 1. concl. 1139. nu. 15. & ſeqq. Baiar. ad Clar. quæſt. 30. num. 25.* cum alijs quos refert, & ſequitur *Farinac.*

nat. q. 131. nu. 8. Quando etiam ſi non
acclamaſſet, nec manus ad arma appo-
ſuiſſet, idem ex ſola præmeditata aſſiſten-
tia dicendum foret, vt per *Ang. de Ma-
leſic. ver. dictus Andreas armatus nu.* 1.
vbi inquit ſe id in facto habuiſſe *Marſil.
vbi ſupra nu. 56. & ſeq. & nu. 61. Cor-
rad. in pract. rubr. de conſentientibus n* 10.
* vbi † teſtatur de communi *canoniſtarum
legiſtarumque* ſententia *Natt. conſ.* 458.
*nu.2. Menoch. de arbitr. iud. caſ. 356. nu. 1.
& ſeqq. Maſcar. de prob. lib. 1, concl.* 159.
nu. 2. & ſeqq. vbi alijs congeſtis de com-
* muni, & practicata opinione teſtatur *Ba-
iard. d. quæſt 90. nu. 16. ver. item adde il
primo Farinac. d. q. 131. nu. 69.* qui *nu.* 71.
benè diſtinguit.

6 Et † in puncto, quod opem præſtans in
crimine læſæ Maieſtatis indiſtinctè eadem
pæna puniatur, qua principalis tradit
Bar. in l. cuiuſque C. ad l. Iul. maieſt. &
habetur in *l. quiſquis C. eod. Capoll. in
conſ. 17. Soccin. conſ. 77.* refert & ſequitur
*Carrer. in prax. tit. de homicid. §. circa
tertium, qua pæna puniatur auxilium
nu. 2.* & ibi *ſub nu.* 17. rationem reddit,
nempè ob delicti immanitatem. Quanta
autem ſit huius criminis atrocitas viden-
dus eſt *Decian. in tract. crim. lib. 7. c. 34.
nu. 1. tom. 2.*

7 Quamuis † autèm exterus, & non ſub-
ditus (prout erat Mattheus) offendens
principem non dicatur committere cri-
men læſæ Maieſtatis, vt per *Bar. in extra-
uag. qui ſint rebelles in ver. tenore nu.* 7.
& tradunt plurimi, quos refert, & ſe-
quitur *Clar. §. læſæ Maieſtatis nu. 6. ver.
* vidi quandoque,* vbi de communi, & pra-
cticata opinione teſtatur, cum alijs quos
congerit, & ſequitur *Farinac.* ponens
regulam cum ampliationibus, & limita-
tionibus *in tit. de crim. læſæ maieſt. q. 112.
nu. 240. & deinceps*, & de iure canonico
eſt text. *cum ſua gloſ. in Clem. paſtoralis
in §. denique, & in §. ſequenti de ſent. &
* re iud.* & ibi tradunt *DD.* communiter;

8 Id † tamen, præter limitationes à *Fa-
rinaccio* allatas, declaratur non proce-
dere in non ſubdito, qui præſtat opem
ſubdito Principem ſuum offendenti; is
enim non ſecus ac principalis reus tene-
tur maieſtatis, vt tradit *Dec. in c. 1. nu. 71.
de offic. deleg.*

Cum itaque Mattheus delicto à ſubdi-
to commiſſo perſonaliter adſtiterit, certè
non videtur eius aſſertioni credendum,
quatenus inquit ſe ignoraſſe ſpeciem de-
licti committendi, nec animum offenden-
di Senatorem habuiſſe, niſi id aliter, quam
per propriam aſſertionem probet tex. in

9 *l. ſi non conuicij 5. C. de iniurijs.* † Vbi
verba de ſui natura contumelioſa, præ-
ſumuntur animo iniuriādi prolata, etiam
ſi iniurians contrarium dicat, niſi id per
eum probetur; eſt melior tex. *in l. 1. C. ad
10 l. corn. de ſicar.* † Vbi aſſerens ſe non ani-
mo occidendi percuſſiſſe, non auditur, ni-
11 ſi id probet; † & hanc regulam procede-
re in auxiliatoribus in materia læſæ ma-
ieſtatis, niſi in contrarium adſint ſaltem
præſumptiones, & coniecturæ fatetur
Ruin. conſ. 1. in fin. lib. 5. Præſertim
quia poſt quam Paulus Sartorius aggreſ-
ſus fuit Senatorem, Mattheus à tam im-
pio facinore non ſe retraxit, ſed vſque
ad delicti conſummationē adſtitit, diceba-
tur propterea præſumendum eſſe ip-
ſum proculdubio vidiſſe Senatorem,
quem ob oculis inſignijs ornatum Sena-
toris habebat; † ſicut in ſimili dicimus
12 de teſte aſſerente ſe fuiſſe alicui facto præ-
ſentem; quamuis enim nil aliud addat,
concludit per ſenſum corporeum *Bar. in
l. 1. §. tutor ſi inuitus ff. de auctor. tuto.
Fely. in cap. ſuper eo nu. 7. de teſtib. Dec. in
conſ. 630. nu.* 5.

Denique obijciebatur Mattheo aſſo-
ciatio poſt delictum, eo quod vna cum
Paulo Sartorio principali delinquente, &
cū alijs ſociis ſtatim in cymbam ad hunc
effectum paratam ſe recepit; † quę qui-
13 dem aſſociatio iuncta cum præcedenti
aſſiſtentia cum armis, dubio procul effi-
cit, vt eadem pæna, qua principalis ſit
puniendus vt per *Blanch. de indit. nu. 237.
ver. hoc intellige.* Quin etiam in dubio ſo-
la aſſociatio inducit præſumptionem
ſcientiæ, & complicitatis, vt per *Dec. in
cap. 1. nu. 56. in fin. de offic. deleg. Gaſon.
de indic. & tortur. in tit. de indic. Maleſ.
præmed poſt delictum tract. 5. nu. 5. Fa-
rinac. q. 132. nu.* 53.

Pro contraria verò parte conſidera-
bam Paulum Sartorium principalem de-
linquentē nullo pacto indicaſſe Mattheo
facinus per eum perpetrandum, vt con-
ſtat, tum ex depoſitione ipſius Pauli, cui
14 quidem ad complicis fauorem, ſaltem
concurrentibus adminiculis (quæ hic
non deerant) eſt credendum, vt per
*Carrer. in pract. 3. tract. de homic. & aſſaſſ.
§. circa tertium nu. 14. Plaz. in epit. delict.
cap. 15. nu. 14.* cum per eum relatis, *Mon-
ticell. de teſtib. reg. 7. nu. 95. Decian. in
tract. crim. tom. 2. lib. 9. cap. 36. nu. 39.
Scrader. de feud. cap. 2. nu. 56.* & ita di-
ſtinguendo tradit *Farinac. quæſt. 129.
in fin.* præſertim, quia dicta depoſitio
erat fundamentum intentionis fiſci.

Tum etiam, quia idem confirmat
Mat-

Matthæus; & cum iſta qualitate delictum
15 fatetur, † quamuis enim regulariter con-
feſſio qualificata ſcindi poſſit, & pro par-
te acceptari, pro parte verò repudiari,
vt originaliter docuit Bar. in l. aurelius
§. idem quæſiuit n.2. ff. de libert. legat. & la-
tius Bal in l. 1. nu. 44. & ſeqq. C. de con-
feſ. cum alijs quos ad nauſeam vſque con-
gerit Farinac. tit. de reo confeſſ. & conuict.
quæſt 81. à nu. 110. vbi poſt alios de ma-
** gis communi teſtatur; † Id tamen proce-
16 dit dumtaxat quo ad imponendam pœ-
nam extraordinariam non autem, quo
ad ordinariam, vt originaliter tenuit
Abb. in cap. auditis nu. 33. ver. ſed contra
extra de præſcript. vbi Fely. nu. 30. inquit
hoc dictum Abbatis alibi non reperiri, ſe-
* quuntur communiter ſcribentes, quos
congerit. Tiraq. in tract. de pœnis tempe-
randis cauſ. 27. n. 7. Neuiz. in Silua Nupt.
lib. 1. cap. 2. nu. 67. Boſſ. qui appellat hoc
* dictum commune in tit. de confeſſ nu 20.
& ſeq. Menoch. de arbitr. iudic. caſ. 93. n. 38.
& caſ. 279. nu 6. & 7. Clar. in §. fin. q. 55.
* ver. forte, vbi de communi Oſaſc. deciſ 60.
* nu. 9. in fin. qui etiam de communi; &
vberius cæteris Farinac. d. q. 81. nu. 157.
& 159. vbi contrariis relatis teſtatur
** hanc ſine dubio eſſe magis communem
opinionem; Imò cum Paulus Sartorius
finxiſſet ſe quoddam negocium moliri
pro Sereniſſima Republica à qua ſtipen-
dium recipiebat, videretur Matthęus
17 prorſus excuſandus, † vt dicimus de fe-
rente opem ei, qui rem furto ſublatam
portat, dicens eſſe ſuam; talis enim auxi-
liator excuſatur glo. in l. culpa caret ff. de
reg. iur. Plaz. in Epit. delict. lib. 1. cap. 16.
num. 3. Gramat. deciſ. 25. nu. 4. Menoch.
cum relatis, de arbitr. iud. caſ. 349. nu. 16.
18 Et † in omnem caſum, cum agatur de
qualitate aggrauante delictum, illudque
de vna ſpecie in aliam atrociorem mutā-
te, & Eccleſiæ immunitate priuante, de
illa bene conſtare debebat, & ſic, Mat-
thęum crimen læſæ maieſtatis verè com-
miſiſſe Bar. in l. ſi quis poſthum. nu. 1. &
ibi Iaſ. num. 51. ff. de lib. & poſth. Surd.
conſ. 33. nu. 3. & conſ. 131. nu. 25. Bertaz-
zol. conſ. crim. 196. nu. 2. Menoch. conſ.
35. nu. 13. Et in terminis Bullæ Gregoria-
næ ſuper immunitate Eccleſ Giurba conſ.
crim. 10. num. 24. Gratian. diſcept. forenſ.
19 cap. 619. nu. 18. tom. 4. † Iſta enim quali-
tas eſt fundamentum intentionis, & iu-
riſdictionis Principis laici, & ideo de illa
in primis conſtare debet, vt per Farinac.
cum congeſtis quæſt. 1. nu. 28. & conſ. 10.
nu. 29. Serader. de feud. par. 10. ſect. 2. nu.
32. Caſ. de Graſſis, cum per eum conge-
ſtis de effect. cleric. eff. 1. nu. 712.
20 Sed † omnis in caſu noſtro ceſſat ama-
ritudo, ex quo Matthęus purgauit in
tortura omnem ſuſpicionem, ita vt iſta
qualitas per eum confeſsioni adiecta, non
poſsit amplius reijci: & in terminis, quod
auxiliatores, qui in tormentis ſuſtinuerũt,
ſeſe animum (puta occidendi) non ha-
buiſſe, ſed minus delinquendi (puta ba-
ſtonandi) non valeant pœna ordinaria
delicti puniri, tradit poſt alios Caualcan.
de Brachio regio par. 4 nu. 171. Præſertim
cum dicta qualitas ſit admodum veriſi-
milis, eo quod Mattheus nullam habuerit
cum Senatore inimicitiam, nullum
odium erga Rempublicam, nec aliquid
vtilitatis ex dicto facinore perceperit,
ad Caualcan. d. par. 4. nu 182. Præter-
quamquod cum fiſcus ducalis prætende-
ret ex præſumptionibus inditiare Mat-
thęum; quando etiam illæ, ſicut friuolæ
ſunt & leues, eſſent magni ponderis, &
valde vrgentes; non tamen euitari poſſet
21 regula, quæ habet neminem ex præſum-
ptionibus ordinaria poſſe damnari pœna
Cæpoll. conſ. 27. nu. 12. ſequitur Guazzin.
defenſ. reor. 33. cap. 10. nu. 4. loquens de
auxiliatoribus.
Cum itaque multis de cauſis pœna or-
dinaria læſæ maieſtatis damnari nequeat
Matthęus, profectò non poteſt propriè
dici eius criminis reus, nec proindè ab
immunitatis beneficio excludi. Iiſdem
fermè medijs reſponderi poteſt, etiam
ad id quod addebatur Matthęum ſaltem
in ipſo facinore vidiſſe Senatorem, nec
propterea ſe retraxiſſe: quia cum ille id
negauerit, & negatiuam in tormentis
ſuſtinuerit, nec appareat ex proceſſu de
contrario; vtique non poteſt Eccleſiæ
priuari immunitate, quemadmodum in
22 hac materia dicimus, † quod receptans
eum, qui in crimen læſæ maieſtatis inci-
dit, & dicens ſe ignoraſſe huiuſmodi deli-
ctum fuiſſe per illum commiſſum, non
incidit in pœnam, niſi conſtet eum ſciuiſ-
ſe, quia ignoraſſe præſumitur, niſi ſcien-
tia, vel notorium probetur glo. & Bar. in
l. 1. ff. de receptat. Roman. in conſ. 463. Gi-
gas in tract. de crimin. læſæ Maieſt. lib. 3.
tit. de plur. & ver. quæſt. in 10. quæſt.
nu. 8. & ſeq. Vbi rationem reddit, quia
ſcilicet ſcientem non ignorantem lex vult
obligare l. generali C. de tabular. lib. 10.
l. final. C. de decret. ab ordi faci. cap. co-
gnoſcentes de conſtit. c. animarũ cod. tit. in 6.
cum alijs per eum adductis; per quam
rationem idem tenent Decian. in tract.
crim. lib. 7. cap. 34. nu. 7. & 14. Farinac.
cum per eum relatis de crim. læſæ Maieſt.
quæſt.

quæſt. 113. *nu.* 283. *& ſeq.* an autem
hoc argumentum à ſimili euitari poſsit,
ex quo receptans ignoranter deliquen-
tem non dat operam rei illicitæ, ex dicen-
dis in ſequenti articulo apparebit.

Ceſſat pariter inditium deductum ex
aſſociatione poſt delictum; cum enim
ipſe in tormentis ſuſtinnerit ſe non po
tuiſſe ſcorſum à ſocijs fugã arripere abſq;
probabili periculo deueniẽdi in manibus
curiæ; ſuccedit vulgaris regula; † non di-
ci quem id poſse, quod ſine periculo fa-
cere nequit, nec eſſe culpam, ſe in vitæ
diſcrimine non ponere, vt inquit *glo. in*
l. neminem C. de infam. Gigas de crim. læſæ
Maieſt. lib. 3. tit. de plumb. & var. quæſt.
in quæſt. nu. 9. Præterea cum ipſe
ante delictum ignorauerit quodnam ge-
nus criminis eſſet perpetrandum, fruſtra
queritur an ex aſſociatione præſu natur
ſcientia pręcedens; cumque ille cum ſo-
ciis in cymbam ad effugiendum è mani-
bus Curię ſe receperit, & ſtatim atque
ad locum tutum peruenit, ſe à cætero-
rum conſortio ſeparauerit; vtique non
tam aſſociatio, quam fuga, ad quam pro
ſuæ vitæ tuitione tenebatur, dici poteſt.

24 Præſertim, † quia quælibet cauſa etiam
colorata, modò veriſimilis, excuſat vbi
agitur de crimine læſæ maieſtatis *Dec.*
conſ. 605. *nu.* 6. *Decian. tract. crim lib.* 7.
cap 49 *num* 15. qui *nu.* 49. admonet iu-
dices ne in hoc crimine iudicando ſint
præcipites.

Ad id autẽ, quod Sereniſs. Reipublicę
Aduocati aiebant de ſtatuto Genuẽſi diſ-
ponente, vt frangentes carceres habeã-
tur proconfeſsis & conuictis de crimini-
bus pro quibus detinebantur; ac propte-
rea Matthęum pro crimine lęſæ Maieſta-
tis detentum, qui fracto carcere cum
pluribus aufugit dici confeſſum, & con-
uictum, & conſequenter Eccleſiaſtica
immunitate priuandus; dupliciter reſ-
pondebam.

25 Primò † quidem confeſsionem per ſta-
tutum inducta non parere effectum ve-
ræ confeſsionis in crimine læſæ Maieſta-
tis, vt luculẽter demonſtrat *Gigas in dicto*
tract. de crim. læſæ maieſt. lib 2. *tit quo-*
mod. & per quos crim. læſæ Maieſtatis pro-
betur quæſt. 1. *nu.* 7 *& ſeqq.*

26 Secundò † quod vbi agitur de proban-
da qualitate, mutante ſpeciem delicti &
excludente quem ab Eccleſiæ immunita-
te, non eſt ſatis ſi illa conſtet ex ficta rei
confeſsione, vt poſt *Foller. in pract. crim.* 4.
par. 3 *par princ. in glo. & ſi confitebuntur*
n. 9. *&* 62. *ver. decimoſeptimo* tradunt in
terminis Bullæ *Gregorianæ* ſuper immu-
nitate *Gratian. diſcept. forenſ. c.* 619. *n.* 19.
vol. 4. *& Giurb. conſ. crim.* 10. *ſub nu.* 24.
& conſ. 50. *nu.* 19. Vbi quod requiritur
confeſsio vera ex *Gramat. voto* 11. *nu.* 3.
& Hector. Felic. alleg 3. *nu.* 42. *par.* 1.

27 Neque † enim poteſt ius municipale
addere qualitatem in pręiudicium Eccle-
ſiaſticæ immunitatis, vt benè deducit
Giurb. eod. conſ. 50 *nu.* 26. Neque tolle-
re indirectè priuilegia, & libertatem de
iure canonico Eccleſię conceſsam, per
ea quæ habentur *in cap. Eccleſia Sanctæ*
* *Mariæ* vbi omnes *extra de conſtit* Et fir-
mant *Peregr. deciſ.* 40. *Ambroſin in tract.*
de Immunit. Eccleſ. cap. 3. *nu* 6. *Guazzin.*
reor. defenſ. 1. *cap.* 35. *ſub nu.* 36. *ver non*
obſtat Giurb. d. conſ. 50. *nu.* 23 *& ſeq.* Et
conſequenter in hoc attendendum eſt
ius commune non autem ſtatutum; Et
ex his dicendum arbitrabar conſtare de
ignorantia Matthæi, & intrare ſupra re-
latam regulam, vt offendens Principem
ignoranter, non ſit maieſtatis reus.

Replicabant tamen ſcribentes pro fiſ-
co ſeculari (vt ad poſteriorem articulum
28 tranſeamus) in omnem caſum † eiuſmo-
di concluſionem admittendam non eſse
in eo, qui dat operam rei de ſui natura
illicitæ, is enim tenetur non modò de eo
quod pręſciuit, verum etiam de omni eo,
quod præter eius intentionem ſequitur,
textus eſt in *l quoniam multa facinora*
C. ad l. iul. de vi publ. vbi habetur vio-
lentum inuaſorem non modo de vi tene-
ri, ſed & de homicidio pręter eius inten-
tionem inde ſequuto, & ibi redditur ra-
tio in illis verbis *cum alijs vim inferre cer-*
tantibus, alijs cum indignatione reſiſtenti-
bus, verbera, cædeſque crebro deteguntur
* *admiſſa*, & ibidem *ſcribentes* omnes tra-
29 dunt; † ad idem eſt textus *in cap. fin. de*
homicid. in 6. Vbi mandans aliquem
verberari, ſi mandatarius fines mandati
excedens, mutilet, vel occidat, efficitur
irregularis, cum mandando in culpa fue-
rit, idque euenire poſse debuerit cogi-
tare, per quæ iura, dictam concluſionem
tradunt paſsim ſcribentes, & ſignanter
Gozad. conſ. 61. *nu.* 3. *Aretin. conſ.* 34. *in*
fin. Eugen. conſ. 26. *nu.* 26. *in fin. Oſaſch.*
deciſ. 104 *nu* 6. *Gaill. obſeru.* 110. *nu* 38.
lib. 2. *Farinac.* cum per eum relatis *tit de*
homicid. q. 126. *nu.* 61. *cum plur. ſeqq.* præ-
ſertim, ſi veriſimiliter potuit ſaltem in ge-
nere cogitare quod inde ſequutum eſt,
vt poſt *Boſſ. & Bertazz. & alios*, quos
citat aduertit *Caualcan. de Brachio regio*
30 *par.* 4. *nu.* 166. † Et præſumitur ſaltem
in genere cogitaſse, cum turpe ſit di-
cere non putaram inquit ibi *Caualcan.*

nume-

numero 18. *ex Bertazz. & alijs.*

31 Confert † textus in *lege furti actione §. ope, de furtis*, vbi pluribus ſocijs ſimul ad iniuriam inferendam proficiſcentibus, ſi vnus ex eis furtum commi-
32 ſerit, tenentur, & cæteri. † Rurſus eadem concluſio ſuadetur ex *l. qui ſeruo §. idem Pomponius ff. de furt. & ex l. ſi quis ſeruum, in fin. cum l. ſeq. in princ. ff. de ſeru. corrup.* vbi ſi quis animum dumtaxat habuerit ſeruum alienum corrumpendi tenetur etiam de rebus per illum in fuga domino ſublatis.

33 Sic † pariter, ſi quis incendium in aliena domo immiſit, ex quo alia combuſta ſunt ædificia, tenetur de omnibus; eo quod cogitare debuerat etiam vicinas ædes incend um illud potuiſſe comburere, vt per *Bar. in l. diuus* 14. *nu.* 1. & 7. *C. ad l. Corn. de Sicar.* quem poſt alios ſequitur *Farinac. quæſt.* 126. *ſub nu.* 77.

34 Et † magis ad rem, quod delinquens in plus quam putauerat circa perſonam offenſam in foro externo puniatur ſecundum euentum, non autem ſecundum intentionem, docet *Bar in d.l. diuus nu.*2. per tex *in l. eum qui nocentem §. penul. ff. de iniur.* quem ſequitur *Felyn. in c.* 1. *ſub nu.*3. *ver. tertium membrum extra, de offic. ordin.* idemque inquit *Bal in l. ſi quis non dicam nu.* 13. *C. de Epiſc. & Cler.* ne ſcilicet delictum remaneat impunitum ad *d. §. penul.* Et addit ibi *Bal.* in ſelictis ſufficere dolum in genere, licet ſit error in corpore vt notatur *in c. cum quis in ius de reg. iur. in* 6. ſequitur alijs relatis *Tiraq. de pœn temper. cauſ.*14. *nu.*3 *in fin. Plaz. in epit delict. lib.* 1. *cap.*27 *poſt num.*1. *ante med.* Vbi hoc eſſe conſtantiſſimum affirmat ex text., quem ad hoc adducit præſtantiſsimum *in l aut qui aliter §. ſi quis dubitat ff. quod vi aut clam. Farinac.* cum per eum relatis *de pæn. temper. quæſt* 86. *nu.* 57.

35 Et † hinc eſt, quod ſi quis mulierem cognouerit, ignorans illam eſſe coniugatam, adhuc de adulterio in foro externo punitur *glo. in cap. marito quæſt.* 1. Quod confirmari poteſt ex ſacra pagina *inc.*12. *Geneſis* vbi cū Pharao Rex Saram Abrahæ coniugem, quam ſolutam putabat ſuſtuliſſet, inde plagis affectus fuit. Quin etiam ſi quis opem ante delictum præſtiterit; & qualitas in perſona offenſa, tempore delicti ſuperuenerit, adhuc te-
36 netur; † vt ſi quis accommodauerit arma ad homicidium committendum de die, vel extra Eccleſiam vel in perſonam Titij tunc priuatam vitam agentis; ſicarius autem occidit illum de nocte, vel in Eccleſia, vel tempore, quo iam erat in dignitate conſtitutus, certè opem præſtans obligatur ex delicto propter has qualitates illi inhærentes ratione loci, temporis, vel perſonæ offenſæ etiam vltra intentionem; vt docet *Bar. in lege ſi is qui opem* 34. *ſub nu.* 5. *ver. quædam ſunt qualitates il* 2. *ff. de furt. per glo. in l.* 1. *§. perſuadere ff. de ſeru. corrup.* ſequitur *Ant. de Butr. in cap.* 1 *ſub nu.* 16. *de offic. ordin.* loquens de accomodante arma ad occidendum eum, qui tunc laicus erat, & poſtea, homicidij tempore, effectus fuerat clericus; idemque tradit *Felyn ſub num.* 13. *ver. amplia etiam ſi qualitas. Cabal. reſol. crim. lib.* 1. *caſ.* 56. *nu.* 111. qui citat etiam *Bal. in l non ideo minus ſub nu* 11. *& ſeq. ver. hoc præmiſſo ff. de Rei Vendic Ang de maleſic. in verbo Sempronio Rodulphi quæſt.* 7. *nu* 18. *& ſeq. & quæſt.* 12. *ſub nu.* 28. *&* 29. *& vtrobique Auguſt. de Arimin. in addition.*

37 Cæterum † ex aduerſo conſiderabam quod offendens Principem ignoranter, credens alium offendere, vel percutiens Principis conſiliarium, quem talem eſſe ignorabat, non incidit in crimen læſæ Maieſtatis, vt poſt *Alberic. & Dec.* quos citant, tradunt *Gigas de crim. læſ. Maieſt. tit. qualiter, & à quibus committatur q.*33. *nu.* 8. *& ſeq. Decian. in tract. crim. tom.* 1. *lib.*7. *cap.*49. *nu.*13. *Farinac. in quæſt.* 117, *num.* 6. qui mendosè *Decian. in lib.* 8. citat. Cum itaque iam firmauerimus Matthæum ignoranter neci Senatoris adſtitiſſe; profectò non videtur pœnæ læſæ maieſtatis obnoxius.

Quæ concluſio, ſi in principali delinquente admitteretur, multo fortius intrat in auxiliatoribus, in quibus habe-
38 mus regulam, generalem, † vt opem præſtans ita demum ex qualitate aggrauante grauius puniatur, ſi qualitatem eandem ſciebat, ſecus ſi ignorabat, vt tradit *Ang. in l.* 1. per illum tex. *ibi conſcios & conſortes C de Nils agger non rump.* Vbi inquit ita ſe in facti contingentia obtinuiſſe, cumque ſequitur *Io de Anan. in cap. ſicut dignum extra de Homic. Bertaz. in conſ. crim.* 324. *num.* 3. *& per totum lib.* 2.

39 Hinc † eſt, quod tametſi præſtans auxilium frangenti pacem, eadem pœna fractæ pacis puniatur, vt per *Corn. in conſ.* 8. *num.* 5. *lib.* 3. *Marſil. in pract. §. conſtante num.* 67. *&* 76. *Vulpell. in tract. de pace quæſt.* 42. *Berous conſ.* 192. *numero primo libro tertio Baiard. ad Clar.*

quæſt. 90. *num.* 2. *Pacian. conſ* 156 *poſt num.* 1. *Iulius Ferrettus in tract. de re & diſciplina militari titulo de ferijs ſeu indutijs militar treguâ & pace ſub nu* 62 *verſ. pacta & capitula Franciſcus Herculanus in tract de Cautela de non offendendo cap.* 26. *ſub nu* 4. *poſt verſ. vnde notandum Caball.* cum per eum congeſtis ad imittens in pœna non conuention di. *reſol. crim* 198. *nu.* 20. & 23. poſt *Hercul. vbi ſup* & præter citatos ab eo, idem tenuit *Tob Non. in conſ* 111 *num* 16. & *ſeqq.* & ſequitur *Guazzin defenſ. reor* 33 *nu.* 18.

40 Id † tamen procedit ſi auxiliator ſciebat dictam fractæ pacis qualitatem, ſecus autem ſi ignorabat, vt contra *Io. Andr.* defendunt *Corn. & Vulpell in locis ſupra citatis, & Farinac. in quæſt* 107. *nu.* 391. & *quæſt.* 131. *nu.* 45. & ante eos bene firmauerat *Dec. in c.* 1. *n.* 72 *de Offic. ordin.*

41 Hinc † pariter, quamuis præſtans opem, vel conſilium filio parentem occidenti, teneatur eadem, qua ſi ius parricidij pœna *l. vtrum, & l. ſecundum ff. ad l. pomp. de parricid* quæ iura affert ad hoc *Hoſtienſ. in Summa de his, qui fil. occid. ſub nu.* 1. alios cumulat *Gomeſ. variar. reſol. de delict. rubr. de homicid. in fin. verſ. item etiam Decian. in tract. crim. lib.* 9. *cap.* 13. *num* 3. & 6. *Menoch. de arb. iud. caſ.* 356 *num* 117. *Baiar. ad Clar. in §. Parricidium num.* 17. *in fin & nu* 21. *Farinac.* latè *quæſt.* 120. *num.* 139. & *ſeqq. Caball.* cum per eum congeſtis *reſolut. crim. lib.* 1. *caſ.* 56. *num* 106. & *reſol.* 198. *num.* 22. *Carrer. in pract crim. tit de homic §. circa tertium qua pœna puniatur auxilium num.* 14. Etiam ſi auxilium fuerit remotum, vt notabiliter tradit *Marſil. in l. ſi ſcienter* per illum text. *nu.* 1. *ff. ad l. Cornel. de parricid.* quem refert, & ſequitur *Decian. d. lib* 9 *cap.* 6. *num.* 120. & *cap* 13. *nu.* 10. & *Farinac.*
42 *d. quæſt.* 120. *num.* 45. Si tamen auxiliator ignorabat illum eſſe ſui ſocij patrem, non tenetur de parricidio *Dec.* cum per eum relatis *in capitulo primo nu.* 71. *de offic. deleg.*

43 Imò, † nec quidem filius ipſe patrem ignoranter occidens, tali pœna tenetur, vt poſt *Bar. Bal. Alex. & Ang* quos citat, tenet *Carrer. in pract. in* 3. *tract. de homic. & aſſaſſin. § nono quæro numero* 24. *Gerard.* alios citans in *Singul.* 2. *numero primo & ſecundo Decian. dicto lib.* 9. *capitulo* 15. *numero ſeptimo Menoch dicto caſ.* 356. *numero* 38. *Farinac. dicto quæſt.* 110. *numero* 184. Modo tamen ignorantia probabilis fuerit, non craſſa, vel ſupina, vt declarant *Gerard. Menoch. & Farinac locis citatis.*

44 Et † in puncto quod ad hoc, vt quis pœna criminis læſæ Maieſtatis, de ope, auxilio, vel fauore puniatur, probandum ſit ipſum ſciuiſſe per reum principalem cui fert opem eiuſmodi crimen committi, alias minimè tenea tur eſt, *gloſ in lege prima ff. de receptor.* & admittit *Ruin in conſilio primo numero ſecundo volum. quinto.* Vbi, quod ignorantia in dubio præſumitur, vel ſaltem probatur per aſſertionem, & iuramentum eius, qui de auxilio imputatur, ſequitur *Decian. in tractat crim. tomo ſecundo libro ſeptimo capitulo* 34. *numero ſeptimo*, & benè facit *Bertazzol. conſilio crim.* 324. *numero tertio & per totum libro ſecundo* Non itaque dici poteſt maieſtatis reus Matthæus iſte, qui opem præſtitit delicto, quod ignorabat eſſe contra Principem, & conſequenter non poteſt Eccleſiæ immunitate priuari.

45 Imò † non defuere *ſcribentes*, qui opinati ſunt, in criminibus exceptis, auxiliatores, de quibus in *Conſtitutione Gregorij XIV.* nulla fit mentio, non eſſe priuandos immunitate Eccleſiaſtica, quam quæſtionem dixit *Gambacurt. in tractatu de Immunitate Eccleſiaſtica libro quinto capitulo* 34. *numero* 14. ſe non audere determinare ſine Eccleſiæ auctoritate. Admiſſa tamen affirmatiua ſententia, nempe non minus complices, & auxiliatores, quam principales reos in criminibus exceptis beneficium immunitatis admittere, quam tenuerunt *Plaza. libro primo Epitom. delict. c.* 19. *numero* 25. *Remig. de Gonn. in tractatu de Immunitate Eccleſiaſtica fallen.* 15. *numero nono Farinacc. quæſt.* 28. *numero* 29. & *quæſt.* 123 *numero* 69. & *de Immunitate Eccleſiaſtica numero* 124. *Guazzin reor. defenſione prima capitulo* 38. *ſub numero* 42. *Carol de Graſſ. de effect. cleric. effect primo numero* 685. *Giurb. conſilio crim.* 50. *numero* 44. Ea profectò, ita demum procedit, ſi ipſi auxiliatores qualitatem excepti criminis non ignorauerint vt per *Carol. de Graſſ. & Giurb* locis citatis & benè facit *Bertazzol. crim. conſ.* 324. *numero* 3. *lib* 2.

Non obſtat modo regula deſumpta ex *lege quoniam multa facinora C. ad lege iul. de vi publ.* vt nempe dans operam rei illicitæ teneatur de omni eo, quod præter eius intentionem ſequutum fuit; illa enim multipli-

citer

46 citer euitari poteſt. † Et primo qui-
dem, quia dicta concluſio in vniuerſum
eſt broccardica, vt aduertit *Bal. in dicta*
l. quoniam multa facinora nu. 2. & patet
47 ex hucuſque deductis, † ac ex contraria
regula, quæ habet voluntatem non exi-
tum in maleficijs ſpectandam eſſe *d. lege*
diuus ff. ad lege Cornel. de Sicar. Et in hac
ipſa materia tradit *Gigas de crim. læſ. Ma-*
ieſt. lib. 1. *quæſt* 67. *nu.* 4. *vol.* 5. Quam re-
gulam exornat *Lucas de Penna* in *l. quo-*
ties nu. 6. *C. de exact. tribut. lib.* 10. Vbi
inter cætera adducit illud *Marci Tullij* 2.
Rethor. Non ex euentu cogitationis expe-
ctare oportere; ſed qua cogitatione, & ſpe
ad maleficium profectus ſit conſiderare, quo
animo quid quiſque faciat, non quo caſu
vertatur ad rem pertinere. Eandem con-
cluſionem firmat *Marant. de ord iud.*
par 4. *in prin. nu.* 58. *poſt med. Gomes. de*
delict. cap. 3. *tit. de homic. poſt nu.* 15. vbi
* aſſerit ita communiter tenere *Doctores in*
d. l. diuus. Farinac. cum pluribus relatis
de pæn. temper. quæſt. 86. *nu.* 6. *& ſeqq.*
Vbi ſe remittit ad tradita per *DD. in d.*
l. quoniam multa facinora C. ad l. iul. de
vi publ.

48 Secundò reſponderi poſſet, † diſpoſi-
tionem *d. l. quoniam multa* ſpecialem eſſe
in violentia, vt docet *ibidem Alberic. nu.* 3.
ſpecialitatis rationes afferens, quæ caſui
noſtro minimè aptantur.

49 Tertiò † dici poteſt d. textum locum
ſibi vendicare duntaxat in principali de-
linquente, (& in his terminis loquitur)
non autem in auxiliatoribus, qui tan-
tummodo de ipſa violentia principaliter
intenta tenentur, non item de eo, quod
præter intentionem ſequutum fuit. vt *ibi-*
dem tradit *Bar. nu.* 2. poſt *Iac. de Aren.*
cuius opinionem æquiorem, & ſequen-
dam dicit *ibi Alberic. nu.* 50.

50 Vnde † videmus, quod ſi quis ab alijs
aſſociatus aliquem animo percutiendi,
non occidendi aggrediatur, homicidio
ſequuto, principalis aggreſſor tenetur
quidem pæna homicidij, per *dictam legem*
quoniam multa facinora; non tamen
eadem pæna tenentur auxiliatores vt per
Iaſ. in conſilio 137. *numero ſecundo volu-*
mine primo latiſſimè *Horten. Caualcan. de*
Brachio Regio par. 4. *numero* 194. *cum*
plur. ſeqq. Guazzin. defenſ. reor 33. *c.* 10.
ſub nu. 14. *in fin.*

51 Quarto † reſpondeo regulam *d. l. quo-*
niam multa, in omnem caſum procede-
re quo ad pænam extraordinariam,
non autem quo ad ordinariam, vt per
Caualcan. vbi ſupra numero 180. *in fin.*
latius, & diligentius *Caball. reſol. crim.*
libro primo capitulo 31. *per totum*, binos
diſtinguens caſus, quorum prior eſt vbi
agitur de capitali delicto, & ſic in ter-
minis noſtris; in quo quidem articulo
poſt innumeros, quos refert *ſcribentes*,
amplectitur *Angeli* ſententiam; nempe
vt volens occidere vnum, ſi alium oc-
cidat, non ordinaria, ſed mitiori, &
extraordinaria pæna puniatur, ſubdens
ex nonnullorum ſcribentium mente,
contrariam *Bartoli* ſententiam quando
caſus accidit, ponere iudices maleficio-
rum in magno periculo. Poſterior vero
caſus eſt, vbi agitur de crimine non ca-
pitali, ſed de eo, pro quo pæna pecu-
niaria venit irroganda; & tunc, quia
ſufficit culpa, quæ dolo æquiparatur,
dicit *Caball.* ſe quandoque in pænam or-
dinariam condemnaſſe.

52 Quinto † denique reſpondetur, dictam
regulam *l. quoniam multa facinora* pro-
cedere quando delinquens veriſimiliter,
aut cogitauit, aut cogitare debuit de
eo, quod inde facile ſucceſſurum erat,
prout ſunt termini dicti textus; & ſic
quando delictum eſt ordinatum ad ca-
ſum ſequutum, alias ſecus, vt benè de-
clarat *Bar in lege diuus numero primo*
ver. ſi verò delictum, & numero ſeptimo
ff. ad legem Cornel. de Sicar. & ibi *fulgos*
numero primo in fin Vbi inquit ita te-
nere *DD* & *Marſil. poſt numerū quartum*
Dec. in lege contractus numero 88. *ff. de*
reg. iur. Burſatt. conſ. 134. *numero* 22.
& 24. *lib.* 2. cum alijs relatis per *Farin.*
quæſt. 126. *numero* 78. quibus addendus
eſt *Dec. in capitulo primo ſub numero* 72.
53 *de offic. deleg.* † Et ita etiam reſpondetur
ad capitulum fin de homic. in ſexto. Nam
verberatio erat opus illicitum, & non
ſine periculo, vt inde ex calore iracun-
diæ, vel ex reſiſtentia vapulati ſequere-
tur mors; irregularitas autem incurri-
tur ex opere illicito, & periculoſo,
etiam ſi ſequatur homicidium caſua-
le, iuxta *Doctorum* ſententiam de qua
poſt alios, quos refert *Sayr. de cenſur.*
libro ſeptimo capitulo ſexto num 12. *&* 13.
Vbi latè, an & quando, dans operam
tam rei licitæ, quam illicitæ ex homici-
dio caſuali efficiatur irregularis.

At eſtò opera Matthæi ordinata eſſet
ad aliquod homicidium in genere perpe-
trandum, non tamen ipſe cogitare, ſeu
potius diuinare tenebatur, Sartorium mi-
litem à Sereniſſima Republica ſtipendia-
tum, Senatorem aggredi, & interficere
propoſuiſſe, præſertim cum idē Matthæus

eſſe ruſticus, & idiota, in quo dicta aduertentia de eo quod ſequi poterat non præſumitur, vt per *Causlean. d. par. 4. num.* 81.

54 Non † etiam obſtat doctrina *Bar. in l. diuus nu. 2. ff. ad l. corn. de ſicar.* vt nempe delinquens in plus circa perſonam offenſam, teneatur de eo quod ſequutum eſt; quia præter quamquod iam reſponſum eſt *nu n.* 51. id in delictis capitalibus intelligendum eſſe quo ad pœnã extraordinariam, addi poteſt *Bart.* loqui in caſu, quo aliàs delictum remaneret omninò impunitum, prout ſunt termini textus in *l. eum qui nocentem §. penul. ff. de iniur.* quem affert *Bar.* & ſecundum quem intelligi debet, ſecus vbi non omninò remanet impunitum, vt in caſu noſtro, in quo Matthæus, & cæteri auxiliatores condemnari poterunt vel in pœnam extraordinariam, vel in pœnam ſimplicis homicidij, ita *Bart* declarat, & latius inſiſtit *Salic in d. l quoniam multa facinora nu* 11. *&* 12.

55 Minus † refragatur alia doctrina eiuſdem *Bar. in l. ſi is qui opem ff. de furt.* vt ſcilicet accommodans arma ad interficiendum Titium, tunc priuatum, ſequuto homicidio tempore, quo is erat in dignitate conſtitutus, teneatur de omni eo, quod ſequutum eſt; quia termini quæſtionis *Bart.* ſunt valdè à noſtris diuerſi; quærit enim ille quod nam tempus attendatur ad eum puniendum, qui armã ad maleficium accomodauit; & reſoluit non accomodationis, ſed commiſſi delicti tempus eſſe attendendum per tex. *in l. qui ſeruo ver. plus pomponius, & in l. ſi quis vxori §. neque verbo ff. de furt.* Vtrobique enim *I.C.* inquit conſulentem, vel opem ferentem furi, furti actione non teneri de tempore præſtiti conſilij, vel auxilij, ſed tunc incipere obnoxium eſſe, quando ille fugitiuus fur eſſe cœpit, vel furtum consũmauit. quæ quidem quæſtio nihil habet commune cum noſtra, in qua non agitur de tempore, ſed de qualitate delicti; ideo recurrendum eſt ad *DD.* in terminis loquentes, vt ſupra latè oſtendi.

Cætera, quæ ſupra in contrarium adducta ſunt, cum non ſint in materia, in qua imponenda venit pœna capitalis, non applicantur, iuxta ſcribentium diſtinctionem, de qua *ſupra nu.* 51.

Et ex his in hanc partem inclinabam, nempe d. Matthæum eſse reſtituendum Eccleſiæ; ſed antequam ſententiam in ſcriptis proferrem, bo. me. D. Dominicus de Marinis inſignis Archiepiſcopus Genuenſis diem clauſit extremum, & ego benignitate Sanctiſsimi D. N. Vrbani VIII. Vtriuſque Signaturæ Referendarius, & Maioris Præſidentiæ Abbreuiator creatus, re infecta ad Vrbem longo poſtliminio reuerſus fui.

ARGVMENTVM.

Appellatio per *Conſtitutionem Greg. XIV. ſuper Immunitate*, prohibita reo à ſententia de tradendo illum Curiæ ſeculari, cenſetur denegata etiam fiſco, vel actori, ſi Iudex Eccleſiaſticus pronunciat reum eſſe Eccleſiæ remittendum. Et refellitur. *Gambacurt. in Comment. de Immunit. Eccleſ. lib. 6. cap. 17.*

SVMMARIVM.

1 *Appellatio conceditur fiſco à ſententia remiſſionis rei ad locum immunem, vnde fuerat extractus.*
Contrarium eſt verius nu. 3.
2 *Appellatio prohibita reo, cenſetur etiam denegata fiſco, & actori.*
3 *Statutum denegans reo appellationem in cauſa capitali, procedit etiam in fiſco.*
4 *Fiſcus non appellat à ſententia lata ſuper remiſſione rei ad locum immunem.*
5 Gambacurt. de Immun. Eccleſ. lib. 6. c. 17. *confutatur.*
6 *Fiſcus de generali conſuetudine non appellat.*
7 *Recurſus in cauſis violatæ Immunitatis Eccleſiaſticæ non conceditur.*

DECISIO LXV.

PRAETENDEBAT curia ſecularis Genuenſis, quendã ab Eccleſia oppidi Recchi extractum, tanquam proditorem homicidam eidem eſse conſignandum. Verum, cum ego tunc eiuſdem Vrbis Vicarius Archiepiſcopalis pronunciaſsem non conſtare de eiuſmodi qualitate, ac propterea illum eſse Eccleſię reſtituendum; fiſcus Serenniſsimæ Reipublicæ appellationem interpoſuit, quam ego cum ad effectum ſuſpenſiuum admittere denegaſsem, iterum

1 iterum vrgebat pro admiſſione † afferens
in terminis doctrinam *Gambacurt. in*
tract. de Immun. Eccleſ. lib 6. cap. 17.
per totum, vbi contendit iure denegatam
fuiſſe reo appellationem per Gregorium
XIV. in ſua *Conſtitutione ſuper Immun.*
Eccleſ. fiſco verò, vel actori nequaquam,
eo quia reus præſumatur tali caſu per ca-
lumniam appellare, fiſcus verò, vel actor
non ita, vt ibi latius per eum.

Cæterum ea doctrina minimè attenta,
2 ſteti in decretis;† eſt enim regula ſatis tri-
ta, vt quoties reo interdicitur appellatio,
cenſeatur, & fiſco, vel actori prohibita,
vt ſeruetur in iudicijs ęqualitas, quæ ſi ad
alicuius fauorem labefactanda eſſet, pro-
fectò, potius ad rei, quam ad fiſci fauo-
rem id fieri deberet, vt pluribus comprо-
bat *Magon. deciſ. lucenſ 58. per totam*,
3 vbi rationibus, & auctoritatibus ita fir-
mat in materia ſtatuti prohibentis reo
appellationem in cauſa capitali, per quod
fuit deciſum, etiam fiſco cenſeri prohi-
bitam, vt ibi latius per eum, quem ſequi-
tur *Baiar. in addit ad Clar. q. 94. nu. 36.*
& Farinac. q. 101 nu 34.

4 Et † in terminis noſtris præciſis, quod
fiſcus à ſententia ſuper remiſſione rei la-
ta, appellare nequeat, tenet *Alex. Pere-*
grin de Immun. Eccleſ. cap. 16. nu. 33 &
Diana reſolut. moral. tract 1. reſol. 38. in
fine par. 3. Vbi quamuis referat *Farinac-*
cium tamquam contrarium tenentem
de Immunit cap. 22. nu. 372. ille tamen
hoc nullatenus dixit, imò ibidem *nu. 369.*
in ſuis originalibus ſcriptis hanc noſtram
ſententiam firmauit, vt conſtat ibi ex
Summario, licet in nigro, forte typogra-
phorum errore, id non reperiatur.

5 Non † obſtat auctoritas *Gambacurtæ*,
quia præter quam quod ob ſimiles non
benè fundatas ſentẽtias fuit eius tractatus
à Sac. Congregatione Eminentiſſimorum
Cardinalium ad Indicem deputatorum,
ſub die 3. Iulij 1623. prohibitus donec
expurgaretur, vt patet ex catalogo libro-
rum prohibitorum; ipſe ea vnica ratione
mouetur, quòd probabiliter timeri poſ-
ſit reum calumnioſè appellare ad euitan-
dum, vel ſaltem prorogandum, aut mi-
tigandum vltimum ſupplicium, ſibi pro
admiſſo crimine imminens: hanc autem
præſumptionem non cadere in fiſco, vel
actore illi adhęrente, eo quod nihil inde
lucri conſequatur, nec reo damnum
magnum cauſetur, cum ſibi ſuæ defenſio-
nes, & appellationes in cauſa principali
coram Iudice laico agitanda, integræ
maneant, hæc autem ratio multipliciter
euerti poteſt.

Primò, quia maximam continet falla-
ciam, præſupponit enim ſimul & ſemel,
& ſtatim lata ab Epiſcopo ſuper immuni-
tatis articulo ſententia, reo imminere vl-
timum ſupplitium, ac proinde ad illud vel
euitandum vel prorogandum, per calum-
niam appellaturum. Et vice verſa non
imminere, ſed ipſi remedia defenſionum,
& prouocationis à ſententia in cauſa
principali ferenda integra manere, ac
propterea conceſſa fiſco laico appella-
tione, non niſi diuturnioris carceris te-
dio grauari, & ſic varijs ſuppoſitis, ar-
gumentum ſuo marte ſubuertitur.

Secundò. Quia eſtò verum eſſet pri-
mum præſuppoſitum, vt ideo prohibita
eſſet reo appellatio, quia præſumeretur
interpoſita ad euitandam, vel protrahen-
dam mortem, conſequentia tamen inde
deſumpta, vt propterea liceat fiſco, &
actori appellare; eſt contra iuris regulas
ęqualitatem in iudicijs nutrientes & ad-
uerſatur *Doctorum* traditioni firman-
tium, etiam in caſu prohibitæ reo appel-
lationis à ſententia capitali in cauſa prin-
cipali lata, & ſtatim exequenda cenſe-
ri prohibitam fiſco in caſu abſolutionis
vt ex *Magon. Baiar. & Farinac.* ſupra
relatis.

Tertiò. Quia ratio *Gambacurtæ* ſup-
ponit ſemper immunitatis controuer-
ſiam incidere in cauſis capitalibus; cum
tamen ſæpenumero pro leuibus cauſis
diſputari contingat an reus fuerit in lo-
co immuni, vel in prophano captus, ita-
ut quandoque plus incommodi illi afferat
carceratio diuturna, reſultans ex alter-
catione & competentia iuriſdictionum,
quam ſententia condemnatoria in cauſa
principali; vnde cum in his terminis ceſ-
ſet dicta ratio, vel dicendum eſſet in leui-
bus cauſis concedendam eſſe reo appel-
lationem à ſentẽtia in qua ordinarius pro
nunciat illum tradendum eſſe Curiæ ſe-
culari, non item in grauibus, quod eſſet
abſurdum intollerabile, & contra ipſam
Gregorianam Conſtitutionem, vel fatẽn-
dum eſt *Gambacurtæ* diſcurſum non eſſe
iuridicum.

Quartò. Denique, quia ille præſup-
ponit calumnioſas appellationes, & ca-
uillationes, non niſi ex parte rei prodire
poſſe; cum tamen nos, qui in tribunali-
bus verſati ſumus ſæpe comperiamus il-
las oriri etiam ex parte fiſci, vel actoris.
Conſtitutio itaque *Gregoriana* ſatagens nè
per huiuſmodi remiſſionis emergentẽ ar-
ticulum nimiũ differatur principalis cauſa,
prudentiſsimè appellationem hinc inde
prohibere voluit. Sed quoniam magis

dubium erat an reus poſſet appellare; cũ regula generalis ſtet pro ipſo; ideo ſatis fuit appellationem eidem prohibere; quia ſi non conceditur reo, qui ſemper (ni prohibeatur) appellat; multo fortius
6 cenſetur prohibita fiſco, † qui etiam in caſibus, in quibus reo conceditur appellatio, de generali conſuetudine non appellat, vt per *Ioſ. Ludou. deeiſ. lucenſ.* 1. *nu.* 41. *& ſeqq. & per Farinac.quæſt.*101. *nu.* 32.

Et ſic prouiſio facta in caſu magis dubitabili, procedit à fortiori in caſu minus dubio, & conſequenter non erat fiſci appellatio per me admittenda.

Cum autem ſubinde Miniſtri Sereniſſimæ Reipublicæ petijſſent ſaltem concedi recurſum, illudque denegandum cenſuerim,
7 † non ignarus à *Sac. Congregatione ſuper controuerſijs Iuriſdictionalibus* ſub die 6. Iunij 1629. Vicarium licienſem monitum fuiſſe vt in futurum ſe abſtineat concedere terminũ & recurſum in cauſis violatæ Immunitatis Eccleſiaſticæ: & nihilominus, quaſi alijs præpeditus negocijs, cum cauſę expeditionem ob reuerentiam per aliquot dies protelaſſem, propoſito dubio ſub fine anni 1634. eadem Sacra Congregatio reſoluit, iure meritò per me appellationem fuiſſe reiectam, ideoq; reum ſtatim eſſe Eccleſiæ reſtituendum; quod & executioni demandaſſem, niſi ille interim, fracto carcere, fugam arripuiſſet.

Poſt hæc ſcripta cum humanitate *Sanctiſsimi D. N. Vrbani Papæ Octaui*, Sanctitatis ſuæ colloquio dignatus fuiſſem, & caſu in hanc materiam ſermo incidiſſet; dixit hanc ſententiam veriſsimam eſſe; ac proinde in emendato Codice *Gambacurtæ*. Beatitudinis ſuæ iuſſu præfatam contrariam opinionem fuiſſe deletam.

ARGVMENTVM.

Epiſcopus an, & quando cogere valeat Clericos ad incedendum in habitu, vel illum reaſſumendum.

Clericus beneficiatus, vel in ſacris conſtitutus non incedens in habitu, & tonſura quibus ſubiaceat pœnis, & an peccet mortaliter.

Et quid de Clerico in minoribus non beneficiato.

Impetrans beneficium tanquam vacans, ob non delationem habitus, quid probare debeat.

Habens penſionem Eccleſiaſticam an gaudeat fori priuilegio licet in habitu non incedat, vel Eccleſiæ non inſeruiat.

SVMMARIVM.

1 *Clericus habitum dimittens appellatur Apoſtata, & priuilegijs clericalibus priuatur.*

Intellige ſi vel in ſacris eſt conſtitutus, vel eſt beneficiatus nu. 5.

2 *Clericus vti laicus incedens, carceratur ab ordinario, & cogitur ad habitum reaſſumendum.*

3 *Pœniſque infamiæ, priuationis, & alijs puniri poteſt.*

Intellige, ſi eſt beneficiatus, vel in ſacris conſtitutus nu. 14.

Qui etiam alijs pœnis punitur num. 15. & 16. & 17.

Præterquam in caſibus de quibus nu. 18.

4 *Epiſcopus contra canones ſtatuere non poteſt; conſuetudo autem contra canones introducitur.*

6 *Epiſcopus cogere poteſt Clericos in habitu clericali incedentes ad illum geſtandum decentem, & modeſtum.*

7 *Et in Synodo Diœceſana illum taxare, & præſcribere.*

Et an prohibere poſſit, ne quis aſſumat, vel reaſſumat habitum ſine eius licentia nu. 29.

8 *Habitus Clericalis honeſtus is dicitur, qui à conſuetudine & communi vſu Prouinciæ reperitur admiſſus.*

9 *Clericus in Hiſpania nutriens barbam an gaudeat fori priuilegio.*

Cened. qq. canon. lib. 1. quæſt. 4. nu. 30. *reijcitur.*

10 *Habitus Clericalis, in quo conſiſtat.*

11 *Tonſura Clericalis, quæ dicatur.*

12 *Clericus beneficiatus, vel in ſacris conſtitutus non incedens in habitu, & tonſura peccat mortaliter.*

13 *Clericus non beneficiatus, nec in ſacris conſtitutus deferens tonſuram ſine habitu Clericali peccat mortaliter.*

16 *Beneficiatus habitum publicè non geſtans, amittit beneficium ipſo iure abſque temporis lapſu.*

17 *Beneficiatus incedens ſine habitu hodie ipſo facto amittit beneficium.*

19 *Et in foro conſcientiæ tenetur illud dimittere.*

Fallit in caſibus, de quibus nu. 18.

20 *Bene-*

20 *Beneficium impetrans vti vacans ob non delationem habitus quid probare debeat.*

21 *Poſſeſſor beneficij etiam intruſus citandus eſt, etiam ſtante clauſula* amoto illicito detentore ſimpliciter, & de plano.

22 *Clauſula* amato *facit executorem de mero mixtum.*

23 *Scientia certa requiritur ad deuolutionem iuris præſentandi.*

24 *Scientia indubitata requiritur vbi agitur de amiſſione iuris.*

25 *Scientia non probata, ignorantia præſumitur.*

26 *Clericus in minoribus ex non delatione habitus, puniri non poteſt,* & nu. 5.

27 *Nec cogitur ad illum deferendum vel reaſſumendum, ſed tantum priuatur fori priuilegio, & ei interdicitur ſacrorum exercitium.*

28 *Epiſcopus non cogit Clericos ad ſuſcipiendos ordines ſacros ſub pæna priuationis priuilegiorum.*

29 *Clericus ſimplex poſt trinam monitionem habitum non reaſſumens an poſſit in perpetuum fori priuilegio priuari.*

Capra reg. 97. nu. 105. & Ricc. in prax. rer. quot. deciſ. 606. num. 5. *reijciuntur.*

30 *Epiſcopus an poſſit prohibere ne quis habitum Clericalem aſſumat, vel dimiſſum reaſſumat.*

31 *Penſionarius non deferens habitum vel Eccleſiæ non ſeruiens an gaudeat fori priuilegio,* & num. ſeqq. vſque ad finem.

32 *Dictio* niſi, *excludit omnia non expreſſa.*

33 *Penſio non eſt beneficium Eccleſiaſticum.*

34 *Penſionarius gaudet fori priuilegio ad inſtar beneficiati,* & nu. 34.

Reſpublica Veneta habet Priuilegium à Summo Pontifice procedendi contra Clericos minores.

Pariſ. de reſign. lib. 2. quæſt. 15. nu. 15. *refellitur.*

35 *Penſionarius in fauorabilibus an veniat appellatione beneficiati.*

36 *Penſio inter cætera obtenta exprimi debet in impetratione beneficij.*

37 *Penſionarius quando paruum officium recitare, & in habitu incedere teneatur.*

38 *Penſionem poſſidens vti quid prophanum eſt merus laicus, nec fori priuilegio gaudet.*

DECISIO LXVI.

QVIDAM Reuerendiſſimus Antiſtes per publicum edictum à ſe æditum prohibere intendebat Clericis quibuſcunque ſuæ Diœceſis, ne auderent in poſterum habitum Clericalem dimittere, & præcipere, vt quatenus dimiſiſſent, infra tres dies reaſſumerent, quibus elapſis, declarabat nullatenus eis reaſſumere licere, forique priuilegio remanere priuatos; cæteriſque pœnis ſubiacere Apoſtatis inflictis, demum carcerationis, aliiſque pecuniarijs, corporalibuſquè pœnis arbitrio ſuo infligendis; quod edictum ſe fundaſſe, aiebant in
1 iuris diſpoſitione, & † ſignanter *in cap. 1.*
extr. de Apoſt. vbi Clericus, qui Clericalem habitum dimiſit, appellatur Apoſtata,
2 ac priuilegijs Clericalibus priuatur † *&*
in cap. à nobis, quod eſt penultimum *eod. tit.* vbi Clericus, qui dimiſſo habitu, vti laicus incedit, poteſt ab ordinatio per carcerationem, & corporalem macera-
3 tionem cogi ad illum reaſſumēdum, † de-
niq; mouebatur ex doctrina *Bern. Diaz. in pract. crim. can. c. 114. ver. Apoſtatæ*, & apud eum *Lopez Saltedo in c. 109.* qui docet, huiuſmodi Clericum pluribus pœnis etiam infamiæ, & priuationis puniri.

Ego autem perſuaſi eidem D. Antiſtiti, ne vllo pacto publicaret huiuſmodi edictum, tanquam in multis contrarium ſacris canonibus, ac menti *Sac. Congregationis Concilij Tridentini.*

4 Epiſcopus † autem contra canones
ſtatuere minimè poteſt *c. inſtitutionis 25. quæſt. 2. Clem. ne Romani extr. de election. cum concord. Abb in cap. fin. nu. 7. & 8.* vbi ſecus dicit in conſuetudine, & ibi *Rocch. de Curt. ſect. 3. num. 7. 9. & 11. de conſuet. Felyn. in cap. quod ſuper his nu. 4. in qua Fallen. & nu. 11. verſ. dixit* etiam *mirabiliter de Maior. & obed. Henriq. Bott. de Synodo Epiſcopi par. 3. art* 1. *concl. 8. à nu. 36. Alberic. de roſat. in tract. de ſtatut. par. 1. q. 7. ver. ſed quod ſi ſtatutum Piaſecc. in Prax. Epiſcop. cap. 2. nu. 7. Barboſ. de Poteſt. Epiſc. par. 3. alleg. 93. nu. 29.* & ibi ex mente aliorum affert rationis diuerſitatem inter ſtatutum, & conſuetudinem contra ius *Rot. in Ceſarauguſtana Synodi 13. Feb. 1626. corā Reuerēdiſſimo Coccino decano* vbi quod nec quidem in Synodo id facere poteſt, & quamuis dicta regula ſoleat limitari ex

causa

cauſa euidenti, & neceſſaria, ex qua
Epiſcopus poteſt condere ſtatuta contra
ius commune vt eleganter deducit *Bald.*
in l. omnes populi nu. 8. *ff. de iuſti. & iur.*
ex text. in *l. ſi hominem ff. mand.* quam
ſequitur, *Abb. in cap. at ſi Clerici §. de*
adulterijs nu. 9. *de Iudic.* cum alijs relatis
per *Diaz. regul.* 238. *& Duen. regul.* 248
lim. 2. vbi hoc dictum examinat, *& Gut.*
tier. pract. quaeſt. lib. 2. *quaeſt.* 181. *nu.* 4.
Rota in Pompilonen. Parochialis de Inun-
dan. 16. *Iunij* 1597. *coram Penia*, vbi
quod ex cauſa fauorabili & tendente ad
diuini cultus augumentum; non tamen in
noſtris terminis poteſt vlla ſimilis cauſa
conſiderari.

5 In primis enim dicebam Clericum, qui
propria authoritate, dimiſſo habitu Cle-
ricali, pro laico ſe gerit, ita demum dici
apoſtatam, ſi vel in ſacris ſit conſtitutus,
vel beneficium obtineat eccleſiaſticum,
ſecus ſi duntaxat ad minores eſt ordines
promotus, & beneficio caret, qui prop-
terea, lege permittente, habitum dimit-
tere, ac ad ſeculum redire poteſt ita *glo.*
in d. cap. penul. verbo blanditijs de Apo-
ſta. & ibi pulcrè *Marian. Soccin. nu.* 3.
vbi ad hoc citat *Innoc.* & dicit quoſdam
contrarium tenere, & malè & hanc eſſe
* com. opin. teſtatur *Anani. in cap. tuae. n.* 11.
eod. tit. vbi etiam *Hoſtien. & Abb. nu.* 2.
& Clar. in §. fin. quaeſt. 78. *ſub num.* 4. *in*
fine, ad idem etiam *Decian. in tract. crim.*
lib. 5. *cap.* 73. *num.* 24. *Menoch. de Arb.*
Iud. caſu 546. *nu.* 52. nouiſſimè *Ricciull.*
in tract. de iure perſonar. lib. 7. *cap.* 6. *in*
fine, & ſic text. *in d. cap.* 1. *de Apoſtat.*
loquitur de Clericis in ſacris conſtitutis,
vel beneficiatis, non de cæteris Clericis
in minoribus, quos propterea non pote-
rat dictus Epiſcopus ex habitus deſertio-
ne apoſtatas declarare, & vti tales mul-
ctare.

6 Secundò † circa d. edictũ conſiderabã,
quod ſi Clerici habitum clericalem ad ef-
fectum gaudendi fori priuilegio geſtare
intendunt; poteſt quidem ordinarius eos
cogere vt illum decentem, & honeſtum
deferant, ſiue in maioribus, ſiue in mi-
noribus ſint ordinibus conſtituti, & ſiue
beneficiati, ſiue beneficio carentes, eſt
tex. in cap. nullus, & per tot. 21. *q.* 1. *Clem.* 2.
de vit. & honeſt. cleric. cum ſimilibus, *&*
aduertit Marian. Soccin. in c. tuae ſub nu. 3.
extr. de Apoſtat.

7 Et † ſic puto, poſſe Epiſcopum in dio-
ceſana Synodo habitum Clericorum ta-
xare, & præſcribere, ſeu illius formam
tradere, vt deducitur ex *Concil. Trident.*
ſeſſ. 14. *cap.* 6. *de reformat.* in illis verbis.
Honeſtum habitum clericalem, illorum or-
dini, & dignitati congruentem, & iuxta
ipſius Epiſcopi ordinationem, & man-
8 *datum:* † Qua taxatione ordinarij defi-
ciente, ille dicetur habitus clericalis ho-
neſtus, qui à conſuetudine, & communi
vſu Prouinciæ reperitur admiſſus *gloſ. in*
cap. penult. ver. deauratis de Vit. & honeſt.
Cleric. & in Clem. 1. *ver. ſecularis de elect.*
Card. in d. Clem. 2. *in fin. Abb. in c.* 1. *de*
Apoſtat. Couar. *pract. qq. cap.* 31. *ſub n.* 7.
ver. 4. *illud Rolan. conſ.* 4. *nu.* 27. *lib.* 1. cum
alijs latè relatis per *Farin in q.* 8. *num.* 69.
& per Suar. à Paz. in pract. canon. & ſecul.
tom. 2. *prælud.* 2. *num.* 7. *& Ricciull. de*
Iur. perſon. lib. 7. *capitulo* 6. *numero* 2.
Menoch. conſ. 392. *a. nu.* 33. *vol.* 4. *Scacc.*
de Iudic. lib. 1. *cap.* 11. *nu.* 84. *&* 87. *Clar.*
in §. fin. q. 36. *à nu.* 13. *in fin. Salſed. in*
addi. ad pract. crim. Diaz. cap 75. *Zerula*
in Prax. Epiſcop. in verb. Clericus nu. 14.
Borell. in addit. ad Bellug. in Speculo Prin-
cip. rubr. 11. *§. videamus in verb. coniug.*
litera A. Auendagn. in tract. de exequen.
mand. lib. 1. *cap.* 22. *nu.* 16. *Bellett. diſqui.*
Cleric. tit. de diſciplina Clericor. §. 16. *à*
nu. 12. & ſeq. *Carol. de Graſſ. de effect. Cle-*
ric. in Prælud. nu. 271. *Viuian. in Prax.*
Iuriſpat. par. 3. *lib.* 15. *cap.* 4. *nu.* 9. *Bar-*
boſ. de Offic. Epiſc. par. 2. *alleg.* 9. *nu.* 2.
Sanch. de Matrim. lib. 7. *diſp.* 46. *num.* 5.
Azor. inſtit. moral. lib. 13. *cap. vltimo*
quaeſt. 16. *Cened. quaeſt. pract. & canon.*
9 *lib.* 1. *quaeſt* 4. *nu.* 30. † vbi hinc infert,
fortè poſſe defendi, quod, cum in Regnis
Hyſpaniarum omnes Clerici non ſolum
veſtes talares, & tonſuram, ſed etiam
barbam tonſam, & raſam deferre con-
ſueuerint; ſi quis barbam nutriret, eſtò,
cætera requiſita haberet, fori tamen pri-
uilegio non gauderet: reliquit tamen co-
gitandum; ego autem dictam opinionem
puto aduerſari menti *Sac. Concil. Trid.*
quod tria duntaxat determinauit requi-
10 ſita, nempe habitum clericalem † qui co-
lorem, & formam veſtium reſpicit *cap.*
clerici officia 15. *extr. de Vit. & honeſt. Cle*
ric. cum ſimilibus glo. in cap. 1. *in forma-*
tione caſus de Cleric. coniugat. in 6. tonſu-
11 ram, † quæ coronam in capite in modum
ſpheræ deſignat *cap. probibente*, *& cap.*
penult 23. *diſt. cap. duo ſunt* 12. *quaeſt.* 1.
& d. cap. Clerici officia, & aduertit *Viual.*
in explic. conſtit. Sixti V. de habitu & ton-
ſura §. circa quam in calce Candelabri
aurei Graſſ. par. 1. *deciſ. l.* 3. *c.* 3. *num.* 2.
Et Eccleſię ſeruitium *dicto cap.* 6. *ſeſſ.* 23.
de refor. nec ſupra relata iura, loquentia
de tonſura, ad barbam, in detrimentum
Clericalium priuilegiorum, trahi poſſunt.

Si

Si vero clerici veſtem clericalem dimit-
tunt; magna intercedit differentia inter
clericos ſimplices, & cæteros tam in foro
Poli, quam in foro fori.
12 In foro quidem interno, † quia clerici
beneficiati, vel in ſacris conſtituti non de-
ferentes habitum, & tonſuram peccant
mortaliter, niſi eos excuſet paruitas ma-
teriæ, vel iuſta cauſa: Clerici autem mi-
nores non beneficiati nequaquā peccant
*Abb. in cap. ſi quis num. 1. de Vit. & honeſt.
cleric. Syluest. in ſumm. verb. clericus 2. n. 2.
verſ 1. Nauarr in ſumm. cap. 25. num. 100.
ver. 33. & in Comment. 4. de regular. nu. 27.
Henriq. lib. 13. cap. 39. num. 3. Vaſq. 3. par.
tom 3. diſp. 250. cap. 3. Reginal. lib. 30. n. 10.
Barboſ. de offic. Epiſcop. par. 2. alleg. 9. n 11.
Coninc. de Sacram. diſput 8. punct. vltim.
num. 3. Graſſius par. prima, deciſionum
lib. 3. dec. 13. n. & 15. Viuald. in explicat.
Bullæ Sixti V. de habitu, & tonſura in
13 calce Candelabri aurei § de Veſtibus,* † Vbi
notabiliter limitat, quando Clerici mino-
res incedentes ſine habitu clericali deſe-
runt tonſuram, tunc enim & ipſi peccant
ſecundum eum, quod mihi arridet, cum
iſto caſu generetur magnum ſcandalum
inter fideles, & clericorum nomen con-
temnatur, & blaſphemetur, vt nimis ſæ-
pe experientia docet.
14 Quo verò ad forum fori, Clerici qui-
dem, qui ſunt in ſacris conſtituti, niſi poſt
quam moniti, & territi fuerint, reſipiſcāt
poſſunt per Epiſcopum ſub graui cuſto-
dia carcerari, etiam victu, & potu illis di-
minuto, ita qđ ſolummodo illis vitæ miſe-
ra reſeruetur, donec à ſuæ præſumptionis
nequitia reſipiſcant, & in his terminis lo-
quitur *text. in d. cap. à nobis, quod eſt penul.
extr. de Apoſt. vt ibi per gloſ. & Doctores.*
15 Superuenit † poſtea *d. clement. 2 de
vita, & honeſt. Cleric.* qua cauetur, vt Cle-
ricus, qui abſque rationabili cauſa veſtes
ſiue indecentes, ſiue laicales publicè de-
fert, ſi beneficiatus exiſtit per ſex menſes
à perceptione fructuum beneficiorū, quæ
obtinet ſit eo ipſo ſuſpenſus, ſi verò non
beneficiatus, ſed in ſacris conſtitutus, per
idem tempus reddatur inhabilis ad be-
neficium Eccleſiaſticum obtinendum, &
aliàs, prout ibi latiùs habetur.
16 Succeſſit deinde diſpoſitio *S. Concil.
Trid. in Seſſ. 14. cap. 6. de refor.* vbi confir-
matur, & ampliatur *d. clem. 2.* ita vt Ec-
cleſiaſticæ perſonæ, quæ vel beneficium
obtinent, vel in ſacris ſunt conſtitutæ, &
propriam dignitatem, clericalemq; hono-
rē paruipendentes veſtes etiam deferunt
publicè laicales, pedes in diuerſis ponen-
tes, vnum in diuinis, alterum in carnali-
bus, quantumcumque fuerunt exemptæ,
ſi pòſtquam ab ordinario etiam per edi-
ctum publicum moniti fuerint, honeſtum
habitum clericalem illorum ordini, & di-
gnitati congruentem, & iuxta ipſius Epi-
ſcopi ordinationem, & mandatum non
detulerint, per ſuſpēſionem ab ordinibus,
& officio, & beneficio, ac fructibus red-
ditibus, & prouentibus ipſorum benefi-
ciorum, nec non ſi ſemel correcti, denuo
in hoc deliquerint, etiam per priuatio-
nem officiorum, & beneficiorum huiuſ-
modi coerceri poſſunt, & debent.
17 Denique † emanauit Conſtitutio Sixti
Papæ V. *cum Sacroſanctam quæ eſt 92.
eiuſdem in 2. tomo Bullarij noui fol. 653.*
qua Clerici beneficium, vel penſionem
obtinentes, ac in habitu clericali minimè
incedentes, declarantur ipſo facto bene-
ficijs, ac penſionibus priuati, ita vt bene-
ficia ipſa vacare dicantur, & vti vacan-
tia impetrari poſſint, quæ *Conſtitutio* fuit
eodem anno per eundem Pōtificem mo-
derata, quoad familiares ſummi Ponti-
ficis inferioribus miniſterijs inſeruientes,
nec non quo ad penſiones ſexaginta du-
catos de Camera non excedentes, vt ha-
betur in ſubſequenti Conſtitutione, ſeu
declaratione, quæ incipit *Paſtoralis.*
Nec requiritur alicuius certi temporis
lapſus, ſed vigore dictæ *Conſtitutionis*
incurritur vacatio ipſo iure, eo ipſo, quod
quis publicè non geſtat habitum clerica-
lem, prout declarat *Garzi. in tract. de
beneficijs par. 7. tit. 1. num. 17. & 18.*
18 Quæ † quidem conſtitutio, necnon &
ſupra relati Canones non procedunt, qñ
clericus ob paupertatem, vel infirmitatē
vel itineris neceſſitatem, vel propter ali-
quod periculum vitandum, vel domi ſuæ,
habitum, vel tonſuram nòn deferat, aut
publicè ſemel, aut bis dimittat, vt per
*Proſp. de Auguſt in addi ad quarant. in
ſumm. Bullarum in verb. habitus Cleric.
Vgolin. de poteſt. Epiſc. c. 12. Carol. de Graſſ.
de effectu cler. effec. 1 n. 1171. cū ſeqq. Viual.
in explic. dictæ Bullæ loco ſup. cit. Barboſ. de
offic. & poteſt. Epiſc. par. 2. alleg. 9. à n 16.
vſque ad fin Graſſius par. 1. deciſ. aurear.
lib. 3. cap. 3.* vbi dictam Conſtitutionem
interpretatur, & addit in his caſibus ex-
19 cuſari etiam à peccatis, † penes quem
habes etiam quod is, qui ex dicta *Conſti-
tutione* in priuationem incidit, tenetur in
foro conſcientiæ dimittere beneficium,
& ante dictam dimiſſionem non eſt ab-
ſoluendus, niſi ſit perſona grauis, & pro-
mittat dimittere, vel immineat dies Pa-
ſchatis, vel ſit ſpes diſpenſationis obtinen-
dæ, ſuper quo pro nunc non inſiſto.

Non

Non tamen omittam circa praxim di-
ctæ *Conſtitutionis Pij V*. vnum valde no-
20 tandum,† quod mihi olim in facto conti-
git. Vt nempe ſi illius vigore impetratum
fuerit beneficium tanquã vacans ob Cle-
ricalis habitus non delationem, neceſsè
eſt, vt coram executore Apoſtolico cite-
tur poſſeſſor beneficij, alias eſto probe-
tur, illum publicè habitum laicalem de-
tuliſſe, proceſſus erit nullus, & poſſeſſor
præfatus debet in poſſeſſione beneficij
manuteneri, prout ego dum eſſem adole-
ſcẽs, & in Vrbe Aduocatũ agerem, obti-
nui in *Rota corã Card. Caualerio*; Cũ enim
quidã Fœlicianus Veſpaſianus ex oppido
Collis Mancij Aſſiſien. diœceſis impetraſ-
ſet quoddam beneficium S. Stephani de
Iure patronatu laicorum, quod prius ob-
tinebat Franciſcus de Macarijs ex eodem
loco, ſub narratiua, quod idem Franci-
ſcus diu vti laicus ſe geſſerat, Romę inſer-
uiendo. D. Marchioni Cæſio pro paraſre-
nerio, & in portu Liburnij Magno Duci
Hetruriæ, pro milite Vicarius Aſſiſien. nõ
citato dicto Franciſco proceſſum ſtruxit,
eundemq; Fœlicianum in dicti beneficij
poſſeſſionem immiſit. Ego autem intro-
ducta in Rota cauſa Appellationis, ob
defectum dictæ citationis inſteti pro mã-
21 dato de manutenẽdo † quia poſſeſſor be-
neficij quantumcumque iniuſtus, & in-
truſus, amoueri non debet, niſi prius ci-
tetur, etiam ſi ſummus Pontifex manda-
uerit executori gratiæ, vt ſi reperiat iniu-
ſtum poſſeſſorem, amoueat ſimpliciter, &
de plano, vt benè ad propoſitum tradit
*Calder. conſ. 4. de delation. Gemin. conſ. 117.
num. 13. circa fin ver. item ex alio Zabarell.
conſ. 132. num. 7.* quod multo magis pro-
cedit quando executor eſt mixtus *Card.
Seraph deciſ. 1446. num. 5 par. 2.* Cuiuſmo-
di fuiſſe dicebam Vicarium Aſſiſien. cum
litterę impetrationis Fœliciani directę fue
22 rant, † cum clauſula *amoto quolibet illici-
to detentore*, quæ facit Executorẽ de me-
ro mixtum *Abb. in cap. de cætero num. 8. &
ibi Felyn. nu. 9. extr. de re Iud. Rota in Za-
moren Contrariæ 4. Iun. 1591. coram
Gypſio*, etiam ſi non fuerit dictum *(illicito)*
ſed ſimpliciter *amoto quolibet detentore
Rota in Abulen. & Zamoren. beneficiorum
17. Iunij 1574. coram Penia Marta de
clauſulis par. 1. cla. 9. nu. 1.* & in terminis
quod ſit danda manutentio penſionario
quando fuit illi oppoſita dicta exceptio
ex dicta *Bulla* ob non delationem habi-
tus, etiam ſi præceſſerit ſententia in pri-
ma inſtantia ſuper ammiſſione ob non
delationem, fuit reſolutum in *Forolıuien.
penſionis 24. Aprilis 1592. coram Penia*.

Vnde obtinui dicto Franciſco dandum
eſſe mandatum de manutenendo, prout
conſtat ex *deciſ. impreſſa in volumine deci-
ſionum eiuſdem* Card. *Caualerij deciſ.* 432.
Cum autem pars aduerſa in Petitorio iu-
dicio coram eadem *Rota* citato Franci-
ſco probaſſet eum re vera depoſuiſſe ha-
bitum, & Aureliam eius matrem, ad quã
Iuspatronatus dicti beneficij ſpectabat,
intra quadrimeſtre alium non præſentaſ-
ſet. Ego oppoſui tempora non cucurriſſe
dictæ Patronæ vacationem ignoranti, cu-
ius certa ſcientia probari per partem ad-
uerſam minimè potuit, ſed duntaxat prę-
ſumpta ex eo, quod dictus Franciſcus à
pluribus ſuis conterraneis, & ab eius Pa-
tre Romæ in habitu laicali viſus fuerat,
ex quo veriſimile reddi videbatur id per-
ueniſſe ad notitiam Aureliæ eius genitri-
cis, ac dicti beneficij Patronæ, qua veriſi-
militudine ſtante, dicebant ſcribentes pro
Feliciano, cœpiſſe currere tempus qua-
tuor menſium datum ad præſentandum
Rota in Aquen. Presbyteratus 30. Aprilis
1604. *coram Lancellotto*. Ego reſponde-
bam leuem eſſe dictam coniecturam, cum
imò veriſimiliter omnes id Aurelię tacue-
23 rint, ne inde mœrore afficeretur. † Ad ef-
fectum autem deuolutionis iuris præſen-
tãdi; ſeu Iuriſpatronatus, requiritur ſciẽ-
tia certa, nec ſufficit præſumpta *Puteus
deciſ 143. lib. 1. Mohed deciſ. 4. eod. lib. Ro-
ta deciſ. 186. nu. 2. par. 2. in recentior Sera-
phin. cum rela. deciſ. 1173. par. 2. Rota in
Firmana Alburis 10. Maij 1606. coram
Penia Garzi. cum per eum relatis de Benef.
par. 10. cap. 20. num. 34.*
24 Agitur † enim de iuris amiſſione, quo
caſu non releuat ſcientia interpretatiua,
ſed requiritur certa, & indubitata *gloſa
communiter approbata in cap. concertationi
in verb. ſciuerit de Appell. in ſexto, Pedem.
deciſ. 46. nu. 3. & 4. Surd. cum relatis conſ.
28. num. 28. Puteus deciſ. 397. num. 3. lib. 2.
Creſcent deciſ. 5. de præſumpt. Rota deciſ. 21.
de dolo, & contumac. in antiq.*
25 Cum † itaque ſpecificè dicta ſcientia
non probaretur, dicebam potius eſſe præ-
ſumendam ad hunc effectum ignorãtiam
Rebuff. in prax. tit. de deuolut. nu. 12. quem
in his proprijs terminis ſecuta fuit *Rota
d. deciſ. 186. num. 11. lib. 2. Mobeda. deciſ. 4.
num. 2. de probat.* & plurimas Rotæ reſo-
lutiones refert *Garzi. d. cap. 2. n. 34. & ſeq.*
ex quibus, & alijs per me tunc adductis,
quæ breuitati parcens, reticeo, ſententiã
fauorabilem reportaui, vt conſtat ex eiuſ-
dem *Caual. deciſ.* 489. Sed reuertendo ad
rem, à qua non inutiliter digreſſi ſumus,
26 Clerici † minores, ideſt, qui nec in ſacris,

nec

nec beneficiati ſunt, non poſſunt pro habitus dimiſſione puniri, cum id faciant iure permittente, vt ſupra dicebam *nu.*5.

27 Nec † poſſunt cogi ad illum deferendum, ſeu reaſſumendum *cap. fin de cleric. coniugat cum ſimilibus* niſi cauſatiuè, quatenus priuilegio fori vti velint, vt declarant *Abb. & ſcribentes in d. cap. fin. & Ricc. deciſ.* 162 *num.*4 *par.*2. & patet ex *Concil. Trid. ſeſſ.*23. *cap.*6. *de refor.* Id quod pluries declarauit *S. Congregatio Conc. Trid.* & ſignanter ſub die *ſexta Maij* 1606. reſpondens tribus quæſitis Epiſcopi *Iſernien.* in hanc, quæ ſequitur formam *S. Congregatio Concilij ad primum reſpondit. Non gaudere priuilegio fori Clericos non incedentes in habitu, & tonſura, ſed non propterea impediri Epiſcopum, quominus ſi præuenerit eoſdem Clericos, punire poſſit. Ad ſecundum Non poſſe punire Clericos ex eo, quod dimiſerunt habitum. Ad tertium, poſſe illis ſacrorum exercitium interdicere, ſed non poſſe præciſè compellere ad reaſſumendum habitum clericalem.* Cuius reſolutionis exemplum authenticum penes me reperitur.

28 Et † multo minus illos cogere valet ad ſuſcipiendos ordines ſacros, ſub pœna priuationis priuilegiorum fori, & exemptionis; vt reſpondit *S. Congregatio ſuper controuerſijs Iuriſdictionalibus* in vna *Caſertana die* 22. *Auguſti* 1628.

29 Tertiò † addebam, quoſdam ſcribentes opinatos fuiſſe, quod Epiſcopus poſſit per trinam monitionem interpellare Clericos, qui habitum clericalem depoſuerunt, quatenus infra tot dies reaſſumant ſub pœna priuationis priuilegij fori in perpetuum, qua trina monitione tranſacta, ſi clerici in contumacia perſeuerauerint, non poſſint amplius dicto priuilegio frui; ita tradit *Capra in ſuis regulis, ſeu concluſionibus reg* 97. *num.*105. *cum plu. ſeqq.* Qui ſecus dicendum concludit, ſi monitio fuerit ſimplex ſub pœna amiſſionis priuilegij, non additis illis verbis *in perpetuũ*, cum quo tranſire videtur *Farinac. de Inquiſit. q.* 8 *ſub num.*66. *ver ſed quid*, quatenu ad illum ſe remittit: Idemq; non obſcurè ſentit *Ricc. in praxi rerum quotidianar. deciſ.*606. *nu.*5 vbi perperam ad hoc citat *Quarant. in ſumm. bull ver. ord. lim.*2. qui tamẽ nec ibi, nec in *verbo habitus clericalis*, vbi de hac materia agit, dicit aliquid ad propoſitum noſtrum.

Hæc concluſio mihi non videtur de mente iuris, nec *Sacri Concilij Tridentini*, ex quibus Clericus non incedens in habitu priuatur temporaliter tantùm dicto priuilegio, nempe donec caret, requiſitis *tex. eſt in clem.*1 *ibi quamdiu in præmiſſis extiterit de vit. & honeſt cleric. cap. fi. extra cod Capra in reg.*97. *num.*96 *& ſeqq. cum alijs*, quos retuli, & ſecutus ſum ſupra in *deciſ. num.* & idcirco in praxi, ni fallor, improbaretur à *Sacra Congregatione*, maximè quia indirectè retardaret plurimos clericos ne ad frugiorem vitam redirent.

30 Quartò, † denique dicebam me quandoque vidiſſe in quibuſdam conſtitutionibus Synodalibus interdictum ne quis abſque Epiſcopi licẽtia habitum aſſumeret clericalem; quod quidem eſt de mente *Gemin. & Franch. in cap fin in fine de bigamis in ſexto. Genuenſ. in prax. Archiep. Neap. cap.*55. *ſub num.*3. *Carol. de Graſſ. de effect. cleric effect.* 1. *num.* 1290 & ne quis iam depoſitum habitum propria auctoritate reaſſumere præſumeret, quam tamẽ prohibitionem Epiſcopus facere minimè poteſt ex iam dictis. Imò cũ poſt hæc ſcripta quidam Viſitator Apoſtolicus, ſimilia decreta feciſſet, illa à S. Congregatione iure meritò abolita fuère.

31 Quò † ad aliud quæſitum, mihi ab eodem D. Præſule factum, an clericus, cui penſio ſuper fructibus beneficij Eccleſiaſtici reſeruata fuit, non incedens in habitu, & tonſura, vel Eccleſiæ non inſeruiẽs gaudeat priuilegio fori, dicebam, quæſtionem hãc eſſe etiã inter *Doctores* cõtrouerſam, & quidem pro parte negatiua ſtat aſſerta *reſolutio S. Congregationis* relata à *Pariſ de reſign benef. lib.*2. *q.* 15. *num.* 15. eiuſdemq; *reſolutionis* auctoritate fulciti hanc ſententiam amplexi ſunt *Azebedo in l.*1. *tit.* 4. *lib* 1. *Recopilationis nu.* 5. *Gonzal. in regul Cancell. glo.*5. *§* 5. *num.*6. *Garzia de benefic par* 1 *cap.*5. *num.*70. eamq; amplecti videtur *Cened pract. & canonic. q.* 4 *num* 32. *cum ſeqq.* & mouentur, quia *Concilium*, ſecundum eos, corrigit ius cõmune, & tres duntaxat caſus excipit per

32 dictionem *niſi*, † quæ dictio cæterorum caſuum excluſiua videtur *l. qui aliena §. ſi libertas ff. de negoc. geſt. cap. ſi duo de procur. in ſexto, cum concordant. citatis per Craueт. conſ.*155. *num* 1. *Sbrozz. de officio Vicarij lib.*2. *q.* 111. *num.*9.

Nec penſionarium comprehendi putant ſub caſu, & expreſſione beneficiarij,

33 quia † penſio non eſt beneficium Eccleſiaſticum *Abb in c. Ad audientiã il ſecondo*, ✻ & ibi *Felynus & ſcribentes communiter de reſcrip. tex. in c quãuis il primo, de preb in ſexto.* & ibi *Anchar. Gemin Franb et aly* ✻ *Io. de Selua* atteſtãs de communi *in tract. de benefic. par.*1. *q.*3. *nu* 10. cum alijs, quos refert, & ſequitur *Pariſ. d. q* 15. *nu* 11. & latius *Cened. d. q.* 4. *num.* 35. & *ſeq.*

Cæte-

34 Cæterùm † quoad priuilegiũ fori penſionarium venire appellatione beneficiarij firmat *Gigas in tract. de penſion. q. 94. nu* 8. vbi loquitur de priuilegio à *Clemente Septimo Pont. Max.* conceſſo Sereniſſimæ Reipublicæ Venetæ, vt in eius Ditione Iudices laici procedere valeant contra clericos non beneficiatos, nec in ſacris conſtitutos, & concludit, ſub dicto priuilegio non cõpræhendi clericos penſionem Eccleſiaſticam habentes, quaſi ij appellatione beneficiatorum veniãt; eandem ſententiam in terminis *Concilij Tridentini* defendit *Salſedo in prax. crim. canon. cap mihi 62. num.* 10. *alias cap.* 67. inquiens, ſe ita in facti contingentia conſuluiſſe, & in ſupremo Regio Concilio Complutenſi iudicatum fuiſſe. *Zerula in prax. Epiſcopali par.* 1. *Verb. clericus § 2. dub* 1. *Marta in tract. de Iuriſd par.* 2. *c.* 32 *nu.* 45 vbi teſtatur ita pluries fuiſſe Neapoli iudicatum *Benzon. in tract de cenſur. lib.* 5. *diſp* 16 *cap.* 1. *ver poſtulabis tom primo fol.* 672. *Porteles in ſeol. ad Molin in trac. de compet. q.* 5. *num.* 10. & cum hac opinione reſidere videtur *Ceneda d. q.* 4. *ſub nu.* 36. *ver. iſte tamen* (licet pro contraria citetur,) & hanc ſententiam re vera ſæpè amplexa fuit *S. Congregatio Concilij*, itavt contraria Reſolutio à *Pariſio* relata cenſenda ſit apocripha, & cõſequenter ſcribentes qui illius auctoritate decepti fuerunt, comperta veritate, contrarium reſpondiſſent.

35 Hanc ſententiam in eo nonnulli præcipuè fundari arbitrantur, quod tametſi penſio regulariter non veniat appellatione beneficij Eccleſiaſtici, vt ſupra dictum eſt, ſecus tamen ſit in materia fauorabili, cum ſaltem largo modo beneficium dici poſſit *Abb. in cap. ad audient. à il ſecondo, num* 2 *de reſcrip.* latè *Gigas in tract. de penſion. q.* 28. *num.* 18. *Cened. cum per eum relat. d. q.* 4 *ante num.* 33. *Mandoſ. in regul. Cancell.* 19. *q* 11. *num.* 11. *Iaſſarte de decima Venditionis cap.* 19. *num* 4. Et reperio fuiſſe huiuſmodi dubium præſidente bon. mem. Cardinali A'ciato in S. *Congregatione* propoſitum *ſub die* 6. *Decembris* 1576. occaſione cuiuſdam Clerici Veliterni, qui penſionem Eccleſiaſticã habẽs non incedebat in habitu, & tõſura nihilq; decretum fuiſſe. Nam primo aſpectu videbãtur obſtare verba *Concilij* requirentis beneficium, & ſic re ipſa corpus beneficij, cuiuſmodi nõ eſt penſio. Et quamuis ea largo modo, & in materia fauorabili veniat appellatione beneficij, hæſitabant tamen *Eminentiſſimi Patres*, an fauor Eccleſiæ ſuaderet, vt nõ incedens in habitu, & tõſura gaudeat beneficio fori, quemadmodum videmus aliàs idem Concilium non intellexiſſe appellatione beneficij venire penſionem, vt *in cap.* 2. *ſeſſ.* 21. *cap.* 18. *ſeſſ.* 23. *cap.* 15. *ead ſeſſ.* 23. ex alia parte valde vrgebat doctrina *Gigant.* in terminis *de penſion d. q.* 94. *num.* 8. quæ in praxi obſeruatur Neapoli, Venetijs, & alibi præſertim; quia in dubio pro foro Eccleſiaſtico eſt iudicandum. Vnde cenſuit *Congregatio* eſſe maturius deliberandum. Iterumq; eodẽ caſu propoſito ſub *die* 13. *eiuſdem*, remiſit articulum decidendum ad ſanctiſſimum, qui ſumm. Pontif. tunc *Gregorius Decimus Tertius*, audita relatione, *Congregationis* ſub *die* 18. *eiuſdem menſis* declarauit, Penſionarium cenſeri beneficiatum ad effectum gaudendi priuilegio fori Eccleſiaſtici, de quo loquitur Concilium *d cap.* 6 *ſeſſ* 23. *de refor* idque duabus potiſſimũ rationibus, primò, quia *Concilium* in aliquibus habet Penſionarium pro beneficiario, † ac propterea in
36 impetratione beneficiorum inter cætera obtenta exprimi debent etiam pẽſiones, ſicuti beneficia, aliter gratia redditur ſubreptitia, vt docent *Socc. ſen. conſ* 260. *col.* 1. *lib.* 1. *Berous in cap ſuper literis num.* 72. *ver decimo quarto de reſcrip. Gigas in trac. de penſ q* 67. *num* 4. *Staphil. de liter. gratiæ § noua forma nu.* 11. *Menoch de arb. Iud. caſu.* 201. *num.* 51.

37 Secundò, † quia *Pius V.* ſua Conſtitutione obligauit Penſionarium ad recitãdum ſaltem officium B. Mariæ Virginis, quæ ratio, quo ad vnũ ex requiſitis nempe ad ſeruitium Eccleſiæ, ni fallor, cõuincit, quia iam iſti Clerici penſionarij habent ſeruitium diſtinctum & peculiare, nempe onus perſoluẽdi horas prædictas; quo verò ad habitum, & tonſuram hodie res magis clara videtur; quia aut penſio excedit ſummam ducatorum ſexaginta auri de Camera, & tunc non incedens in habitu, & tonſura, penſionem ipſam, ac fori priuilegium amittit *ex Conſtitutione Sixti V.* 92. de qua ſupra *nu.* 17. Aut non excedit, & tunc cum ex eadem *Conſtitutione* valeat clericus penſionarius incedere in habitu ſæculari, vtique non debet priuilegium amittere, ex eo quod facit lege permittente, per ea, quæ dixi ſupra *nu.* 5. & 22. Non itaque videtur amplius ambigendum quin penſionarius gaudeat
38 fori priuilegio, † & *Doctores* ſecus ſentientes ſaluari poſſunt quoad eos qui penſiones tanquam quid prophanũ poſſident, quo caſu eæ dantur etiam meris laicis, & abſque vllo officij B. M. onere poſſidẽtur, ad tradita per *M. Anton. Cuceh. inſtitut.*

maior.

maior lib.5 tit.7. n 17. qui propterea non reputantur, vt beneficiati, vt ibi per *Cucc-cum*, nec gaudent priuilegio fori, vt per *Cened q. canon. 4. ſub n. 36. ver. iſte tamen,* qui ſecus inquit eſſe in clericis habentibus penſionẽ loco tituli beneficij, vt ſunt penſiones Eccleſiaſticæ conſuetæ, de quibus loquimur, quo caſu reputantur vti beneficiati, vt per *Ceccum* vbi ſupra, & per *Gig. de penſ. q. 3. n. 3. & 9.* & ita pugnantes ſententiæ ad concordiam reduci poſſunt. Et quamuis poſt hæc ſcripta animaduerterim *Carol. de Graſſ de effec. cleric. effect. 1. n. 1205. & ſeqq.* latè defendere priorem opinionem, non tamen recedo ab allata diſtinctione, quam rationes ab eo ponderatæ, quæ penes eum videri poſſunt, minimè euertunt.

A R G V M E N T V M.

Ad Eccleſiarum reparationem qui, & quo ordine teneantur: Et quomodo collecta, ſeu taxa imponatur. Conſuetudo quomodo introducatur, & probetur.

S V M M A R I V M.

1 *Reparatio Eccleſiæ fieri debet ex quarta fructuũ Eccleſiæ ad id deſtinata, ſi adeſt.*
2 *Reparationis Eccleſiæ in materia ſeruandum eſt legatum, vel Statutum.*
3 *Reparatio Eccleſiæ fieri debet iuxta conſuetudinem.*
4 *Eccleſiam reparare, an, quando, & quo ordine Rector illius teneatur.*
5 *Parochi alimenta præferuntur reparationi Eccleſiæ.*
6 *Parochus non reſidens, an ſit ab Eccleſia alendus.*
7 *Beneficium ſimplex obtinentes, an, & quatenus ad Eccleſiæ reparationem teneatur.*
8 *Beneficium ſi ferè indotatum remanſit, an populus cogatur ad reintegrandũ dotem.*
9 *Reparare Eccleſiam, an, & quando, & quomodo populus teneatur.*
10 *Reparari, an debeat à patronis Eccleſia de iurepatronatus exiſtens.*
11 Zerula in Pract. Epiſc. par. 2. verb. Parochia §. 6. *reijcitur* & num. ſeq.
12 *Patronus tenetur iterum dotare capellam quæ indotata remanſit.*
13 *Eccleſiæ bona, an, & quando pro illius reparatione alienari poſſint.*
14 *Eccleſia collapſa ſi ob illorum omnium inopiam, ad quos ſpectat reparari non poteſt, quid agendum.*
15 *Synodalis Conſtitutio Parmenſis circa Eccleſiarum reparationem.*
16 *Reparãda eſt Eccleſia ex quarta fructuum etiam conſumptorum ad id deſtinata.*
17 *Ex præterito, an, & quando præſumatur in præſens,* & num. ſeq.
18 *Fructuum quantitas probatur ex præteritis annis.*
Declara, vt num. 25.
19 *Conſuetudo non præſumitur, ſed ab allegante probanda eſt.*
20 *Conſuetudo qualiter, & quando probata dicatur.*
21 *Conſuetudo probanda eſt in ſpecie, in caſu de quo agitur.*
Declara, vt num. 32.
22 *Ex conſuetudine ſoluendi primitias non arguitur ad decimas.*
23 *Conſuetudo ex actibus difformibus non inducitur.*
Declara, vt num. 34.
24 *Conſuetudinem vnicus actus difformis interrumpit.*
Declara, vt num. 34.
25 *Conſuetudo, etiam antiquiſſima, ſi eſt mutata, non attenditur.*
26 *Conſuetudinem qui teſtes, & quomodo probent.*
27 *Conſuetudo non probatur ex actibus geſtis prætextu conſuetudinis, non animo illam inducendi.*
28 *Eccleſiæ reſtauratio à populo facta non animo donandi, illi non præiudicat.*
29 *De conſuetudine vbi ſit ſermo, intelligitur de legitima, & præſcripta.*
30 *Verba legis, intelliguntur ſecundum propriam ſignificationem.*
31 *Conſuetudo vera, & recepta quæ dicatur.*
32 *Probare quiſque debet fundamentum intentionis ſuæ.*
Et quidẽ plenè, & non præſumptiuè n. 36.
33 *Fructuum quantitas, vbi perceptio negatur quomodo probanda.*
34 *Fundamentum intentionis probandum eſt plenè, non præſumptiuè*
35 *Probatio dubia non releuat probantem.*
36 *Probatio non releuat ſi poſſibile eſt contrarium eſſe verum.*
37 *Executores ad diſtribuendum inter pauperes, habent perſonarum electionem.*
38 *Eccleſia pro reparatione quomodo collecta imponi ſoleat.*
39 *Parochus, & Parochiani, tenentur de iure ſimul concurrere ad Eccleſiæ reſtaurationem.*
40 *Conſuetudo, an, & quando decennio introducta dicatur.*
Conſuetudo, vt abſentes in electione Prælati non citentur per quod tẽpus inducatur.
41 *Conſuetudo an ſit inducta eſt Iudici arbitrarium.*
42 *Conſuetudo per quot actus inducatur.*

43 *Conſuetudo in vigintiquinque caſibus de caſu extenditur ad caſum* remiſſiuè.

44 *Conſuetudo in vno ex caſibus a lege æquiparatis, operatur, & in altero.*

45 *Conſuetudo reſtrictiua liberæ voluntatis, an, & quando in facultatiuis inducatur* & num. 47.

46 *Conſuetudo ex actibus difformibus inter ſe compatibilibus induci poteſt.*

47 *In facultatiuis, fauore Eccleſiæ, & piæ cauſæ conſuetudo decemnalis obligat.*

48 Ripa Reſponſ. primo de conſuetud. *exponitur.*

49 *Facultatiua materia, non præſumitur, ſtante actuum multiplicitate.*

50 *Facultatiua materia, non præſumitur, ſtante actuum multiplicitate.*

50 *Facultatiua materia non præſumitur fauore piæ cauſæ, & diuini cultus.*

51 *Parochianus mutans domicilium, tenetur ad onera de præterito.*

52 *Epiſcopus vel Parochus reſignãs Eccleſiam an illam reparare teneatur, & quid in hæredibus morientis.*

Reſignans beneficium, an teneatur ad onera de præterito.

53 *Laici pro reparatione Eccleſiæ, coguntur à Iudice Eccleſiaſtico.*

54 *Reparandæ Eccleſiæ cauſa taxa non imponitur per capita, ſed per æs & libram.*

55 *Exempti clerici, & laici contribuere debent pro Eccleſiæ reparatione.*

56 *Clerici contribuentes in Eccleſiæ reparatione, debent ab Ordinario taxari.*

57 *Pro Eccleſiæ reparatione quomodo ſit agendum contra populum in caſibus, in quibus, contribuere tenetur.*

DECISIO LXVII.

CVM Parocchialis Eccleſia Terræ S. Secundi Parmen. Diœceſis reparatione indigeret, dubitatum fuit, an ad D. Præpoſitum, & quatuor Parochos dictæ Eccleſiæ, vel ad Parochianos, & populũ onus reficiẽdi ſpectaret, pro cuius cauſæ faciliori deciſione aduertendum eſſe dicebã, quod quãuis aliqui *Doctores*, ſimpliciter dicere viſi fuerint Rectorem Eccleſiæ teneri ad illius refectionem *Capel Tholoſ. deciſ. 499. num. 7. & Mainard deciſ. 32. & ſeq. parte prima*, nonnulli vero ſecus ſenſerint: in hac tamen materia plurimi ſunt diſtinguendi caſus, ſeu gradus, & ita *Scribentes*, ad concordiam redigendi.

1 Primus † itaque caſus eſt, quãdo adeſt quarta, vel alia portio fructuum Eccleſiæ pro fabrica deſtinata, ſeu reſeruata, iuxta diſpoſitionem *cap. vnic. 10. quæſt. 3. et cap. quatuor 12. quæſt. 12.* Et tunc quidem in primis, & ante omnia recurrendum eſt ad dictam quartam ſic deputatam; qua ſufficiente, nullus eſt moleſtandus *glo. in cap. primo de Eccl. ædif.* & tenent ibi *Hoſtien. Henriq. Boich. Abb. num. 3. Butrig num. 5. ver. opponitur. & nu. 6. circa finem Anchar. num. 2. & cæteri* communiter, *Feder. de Sen. conſ. 224. quædam plebs, Bero. conſ. tertio, numero ſexto Aufrer de comm. in addit. ad Capell. Tholoſ. deciſ. 499. mihi 500. in princip. Cittadin. de Iurepatron. parte ſexta, articulo quinto, quæſtione tertia, numero tertio, & ſequentib. latins Lambertin. de iurepatr. libro tertio, quæſtione ſeptima, per totam Capoll. de ſeru. vrb. præd. cap. 59. Piaſec. in prax. Epiſc. parte ſecunda capitulo tertio fol mihi 142. ver. quis autem, Sur t. conſ. 62. numero vigeſimoſecundo, libro primo. Ripa. reſponſ. 22. num. tertio. Ricc. in prax. reſolut. 476. numero tertio. Azor. Inſtitut. moral parte ſecunda, libro nono, capitulo tertio, quæſtione decima. Valaſcb. tomo ſecundo, conſult. 179. num. 12. Barboſ. de offic. Epiſcopi parte tertia. alleg. 64. numero quarto, Fuſc. cum relat. de viſitat. libro primo, capitulo decimo, num. 15. & 16. Renat. Choppin de iure cænobitarum lib. 2. tit 2. artic nono, Mainard deciſ. Tholoſ. 31. Petr. Gregor. in Syntagm. iur. vniuerſ. libro ſecundo. capitulo primo, num. 12.* Quæ quidem bona ad fabricam Eccleſiæ deputata, proculdubio dicuntur bona Eccleſiaſtica *d cap. quatuor, d cap de redditibus, & cap mos, 12. quæſt 2. Gregor. XV. deciſ. 113 numero quarto.*

2 Secundus † caſus eſt, quando, ceſſante dicta quarta adeſt aliquod legatum, Conſtitutio, vel Statutum, illud enim ſeruandum eſt *Abb. in d. cap. 1. de Eccl ædif nu. 3. Bero. d. conſ 3. num. 3. & 4. vol. 1.*

3 Tertius † caſus eſt ſi adeſt conſuetudo nam illa, vti laudabilis, & Eccleſiæ vtilis ſeruanda eſt, vt nempe ij, qui ad huiuſmodi expenſam concurrere ſolent, compellendi ſint, nemine excepto, *arg c. ad Apoſtolicam de Symon. ita Hoſtien. & Anchar. in d cap. 1. de Eccleſ ædif. num. 2. Butr n 6. ver, 1. igitur, & Abb. num. 3. & ibi cæteri omnes Feder de Sen. d. conſ. 224. Aufrer. ad Capol. Tholoſ deciſ. 499. Bero. d. conſ 3. vol. 3, Fuſc. de viſit. d. c. 10. n. 16. Aufrer. in d. deci. 499. Genuenſ. in prax. Archie. Neap. c. 109. in fin Abb. in q. 4. n 17 Ludou concl. 38. illat. 135. Campanil. in diuerſor. iur. can rubr. 12. cap. 13. ſub num. 19 Surd. conſ. 62. nu. 16. vol. 1. Rota deciſ 627. nu. 1. in fin.*

*inſt.parte prima, recent.*Cittadin. *& Lam-*
bert.locis ſupracitatis Bellett.diſqui.clerical.
tit. de clerico debitore cap. 13. *num.* 3. *&* 4.
*Aufrer. de poteſtate Eccleſ ſuper laic. n.*23.
qui aduertit id procedere, ſi conſuetudo
licitum habuerit initium, nempe a ſpon-
tanea, & libera voluntate, ſecus, ſi ma-
lum ortum habuerit ab extorſione.
4 Quartus eſt caſus, quando prædictis
deficientibus, beneficium eſt pingue, &
tunc tenetur Clericus Beneficiatus, non
quidem de patrimonio, ſed de redditibus
Eccleſiæ, detractis tamen neceſſarijs ad
congruam, & honeſtam ſui ſuſtentatio-
nem *cap.primo, & quarto, de Eccleſ.ædif.*
5 iuncto *cap de his eodem titulo.*† cui *Panor.*
ibi inquit, ſe neſcire, an reperiatur ſimile
in iure ad probandum alimenta Parochi
eſſe præferenda reparationi templi: cum
tamen eiſimile habeatur in *c fin.*12. *q.*1.
vt aduertit *Nauarr. in tract. de reddit.*
*Eccleſ. quæſtione prima, monit.*36. *num.*4.
eandem opinionem tractauerunt *Anchar.*
in dicto capitulo primo, numero ſecundo,
Butr. in fin. verſ tertio, Bero. dicto conſ. 3.
num. 10. *&* 21. *Capell. Tholoſ. deciſ.* 499.
mihi 500. vbi *Aufrer. in addit.* teſtatur ita
in praxi ſeruari *Paul.Cittadin.de iurepatr.*
diſput. 6. articulo quinto, numero ſexto, &
Lambertin. eod. tract. lib.3.quæſt ſeptima,
artic.2.ſub num.4. & 7. Guttier. alleg. 10.
& pract.qq.lib.1. quæſt. 18. nu.15. Piaſec.
in prax. Epiſc parte ſecunda cap.3.fol.141.
uer quis autem Fuſc.de viſit cap.10.nu.16.
Ricc. nonnullos alios referens *decis.* 21.
numero primo, parte quarta. Surd. conſ.62.
numero primo, cum pluribus ſequentibus,
volum.primo, vbi rationes reddit, *Valaſc.*
conſult.179 nu.12.13. & 16. Et ita proce-
dit diſpoſitio *Concil.Trident.ſeſſ.21.cap.7.*
§. Parochiales, de Reformat vt aduertit
Coſtade remed ſubſi l.rem.106 illat.2.num.
6 *primo, & ſequentib.* † Detrahuntur autem
neceſſaria ad victum, ſi beneficiati reſi-
dent, vel aliud onus beneficij implēt, alias
ſecus; quia ex quo non ſeruiunt altari,
ceſſat ratio, ex qua detrahēda ſunt alimē-
ta etiā in caſu fabricæ, quia dicta alimēta
præſtantur non propter indulgentiam, ſed
propter ſeruitiū, vt poſt alios tradit *Surd.*
d. conſ.62.nu.11. & ſequent.vol.1.Caualc.
deciſion. 22. *numero vigeſimotertio parte*
ſecunda, Cened. collect. in Decretal. 253.
ſub num.1. Rip. reſponſ. primo de conſuet.
numero ſeptimo. Quod intelligo ſi habeat
aliunde alimenta; alias etiam non reſi-
dens debet habere, ex beneficio, ne cum
dedecore clericatus mendicare cogatur.
Præfatus autem quartus caſus non modo
procedit in Parocho, ſed etiam in cæteris,
in dicta Eccleſia beneficium aliquod ob-
tinentibus qui pariter in his terminis Ec-
cleſiæ reparationi contribuere debent
præcipuè aduerterunt *Paul.Cittad.Lam-*
bertin. & Guttierez locis ſupra citatis, &
habetur expreſsè ex *Concil. Tridentin.*
ſeſſione 21. *capitulo ſeptimo, Parochiales,*
de Reformat. ibi *ex fructibus,* & prouen-
tibus quibuſcumque ad eaſdem Eccleſias
quomodocumque pertinentibus; Bene
verum eſt, quod interim ceſſabunt one-
ra beneficiorum pro rata, vt poſt *Abbat.*
quem citat, tenet *Genuenſ. in Manual.*
Paſtor. cap. 36. numero tertio, & in praxi
cap. 54. *numero quinto,* licet ipſe ſentiat
(& malè) fructus inſumendos eſſe etiam
non relicta congrua ſubſtentatione, vt ad-
uertit *Vgolin. de offic. Epiſcop. capitulo de-*
cimoquarto, § primo ſub numero tertio, cum
* tamen opinio communis ſit in contra-
rium, *vt ſupra dicebam num.*4.
Quintus caſus eſt, quando beneficium
eſt tenue ita vt vltra congruam, & neceſ-
ſariam Beneficiati ſuſtentationem nihil,
8 vel parum ſuperſit; † & tunc quemad-
modum dicimus vbi adeo imminuti ſunt
reditus Beneficij, vt ferè indotatum
remaneat, populum cogendum eſſe ad-
integrandam dotem, vſque ad eius ſuffi-
cientiam propter neceſſitatem admini-
ſtrationis Sacramentorū, vt habetur *can.*
ſi plures il primo, 16 quæſtione ſeptima,
9 ita † in propoſito dicendum eſt ad re-
ſtaurationem compellendos eſſe in ſubſi-
dium Parochianos, omneſque alios di-
uina officia in Eccleſia audientes, Sacra-
menta ſuſcipientes, & quouis alio modo
illa vtentes, vel ex ea commodum ali-
quod percipientes, ſanè vt qui ſeminant
temporalia, colligant ſpiritualia *cap. ſi*
Epiſcopus, de offic. ordin. in ſexto, & ita in
puncto *Abbas in capitulo primo, numero*
quarto, de Eccleſ. ædific. & ibi Anchara.
in princip & Butrig. in vltimis verbis, &
cæteri alij *cap. de his, vbi Abbas Innocen.*
* *& Doctores eodem titulo Capel. Tholoſ. de-*
ciſione 499 *Valaſcb. dicta deciſione* 179.
vbi teſtatur, ſe pluries ita practicari vi-
diſſe *Fuſc. de viſit libro primo, capitulo de-*
cimo, ſub numero 16. *Mainard. deciſ.* 32.
Lambertin. vbi ſupra, Piaſec. in practica
dicto verſiculo quis autem, Fuſcus dicto nu-
mero decimo ſexto, Ricc. dicta deciſione vi-
geſima prima, Archid. in capitulo quatuor
12. *quæſtione ſecunda, Alberic. in lege ad*
inſtructionem numero primo, C. de Sacro
*Sanct. Eccl. Capoll. de ſeruit. vrb præd. c.*52.
*n.*22. *Paul de Cittad de iurepat. d. par.6. ar.*
5 *num.6 Andr. de Iſer. ſup. Conſt regn. in*
cap. quoniam verſic. ſed ſi Clericus, Ripa

in reſponſ. 1. 2. *& ſeq. ſub tit. de Eccl. ædific. Gregor Lopez in l.* 11. *gloſ. ſcando leg.* 10. *partita primera, Avendaño in tract. de exequen mand. reg lib. primo cap.* 19. *nu* 29. *& lib* 2. *cap.* 14. *num* 19. *Guttier. in ſua alleg.* 10. *& pract. qq. libro primo, quæſt.* 18. *num.* 15. *Coſta de ratione Ratæ quæſt.* 157. *num.* 10. *&* 11. *Valaſc conſult. ſeu deciſion.* 179. *num.* 16. *cum pluribus ſeqq. Rota deciſ.* 627. *num* 4. *parte prima, recent.* Et hoc quidem caſu Parochiani tenentur ad fabricam, cum operibus manualibus, & cum equis, calcemque ſubminiſtrare, & cæmenta vſque in finem operis perfecti, & Eccleſiæ reſtauratæ, vt per *Mainard. deciſ.* 33 Et cum hac Iuris Canonici diſpoſitione, ſi benè aduertatur, concordat etiam *Sac. Concil. Trident. ſeſſ.* 21. *de Reformat. cap.* 7. vel ſaltem ita præfata decreta intelligenda ſunt, vt ex *Coſta de ratione Ratæ quæſt.* 157. *num.* 10. *Sacca reſponſ.* 36. *num.* 2. *Guttier allegat.* 10. *num.* 7.

10 In † vno tamen diſerepat *Concilium* à iure communi; nempe ſi beneficium eſt de Iurepatronatus; nam iuxta *Conc Trid. ſeſſ* 21. *cap.* 7. *§. Parrochiales, de reform.* compellendi ſunt patroni, quamuis de iure communi, ſecus ſit *cap. decernimus* 10 *quæſt. prima, Cittadin de iurepatron in* 5. *artic. nu.* 173. Refert & ſequitur *Surd. conſ* 62. *num.* 6. *volum primo,* vt per *Lambertin. de iurepatron lib.* 3. *quæſt.* 7. *art.* 2. *num.* 5. Quo circa, per Epiſcopum in viſitatione poteſt fieri præceptum Patrono vt infra competentem terminū reparet, ſub pœna priuationis iuriſpatronatus *Genuenſ. in Manual. Paſtor. cap.* 36. *ſub num. primo, in fin. Lambertin. dicta quæſt.* 7. *art.*
11 5. *numero primo*, & ad ibi dicta † adde quod *Zerul. in prax. Epiſc. parte ſecunda, verb. Parochi. §.* 6. ait ſe habuiſſe in facto in Terra Tramunti Amalphitanæ Diœceſis, vbi quædam Eccleſia Parochialis de iurepatronatus, cuius redditus aſcendebant duntaxat ad duodecim ducatos, indigebat reparatione; & conſuluiſſe onus non pertinere ad Rectorem, quia fructus erant tenues, non ad patronum, quia nullum fructum ex eo percipiebat, ſed ad Parochianos, quod vltimum videtur contra textum expreſſum *Concil. Trident.* ab eodem *Zerula* citati, vbi hoc onus datur patronis. Nec eſt verum, quod nullum illi percipiant fructum, quia ipſa præſentatio eſt fructus iuriſpatrona-
12 tus. † Sic etiam videmus, vbi dos capellæ perijt, teneri patronum ad iterū dotādum, in quo ſi negligens fuerit, poteſt iuspatronatus alteri dotanti adiudicari, iuxta diſtinctionem, de qua *Lambertin. de iurepatron. lib. primo, quæſt.* 6. *art* 4. *nu.* 5. *&* 6. quem ſimpliciter ſequitur *Lotter. de Re Beneficiaria quæſt.* 31. *num.* 19 & ibi *num. ſequent.* quid ſi dos in totum non perijt.

13 Sextus † eſt caſus, quando prædicta omnia deficiunt, ſed Eccleſia ipſa opulentam habet dotem, tunc pro reparatione eiuſdem Eccleſiæ, vel Domus Rectoris licitam eſſe alienationem bonorum Eccleſiæ ex dote ſuperabundantium, probare videtur textus in *Clement. prima, de rebus Eccleſ non alien* ibi, *niſi neceſſitas, aut vtilitas Prioratus, Monaſterij, vel Eccleſiæ hoc expoſcat, Paul. de Cittad. de iurepatron. parte ſexta, art.* 5. *num.* 8. Et hoc in foro fori; in foro autem interno, *D. Tho.* 2. 2. *q.* 185. *art.* 7. *circa fin* dicit Clericum ex patrimonio diuitem, teneri reſtaurare de proprio, alias peccare mortaliter, ſi alienat bona Eccleſiæ, etiam ex cauſa neceſſitatis, vel ſi non reſtaurat illam ſuis ſumptibus, nec ex tenuitate redituum Beneficij excuſari per tex in *cap. de his, de Eccleſ ædif.* refert, & notandum dicit *Felyn. in cap.* 37. *per tuas, il terzo, ſub num.* 1. *in fin. & nu.* 2. *extr. de Symoni. Genuen in practicab. lib. Eccleſiaſt. Tricenar.* 7. *q.* 201. *num.* 3. *Mantic. de tacit, & ambig. lib.* 4. *tit.* 27. *num.* 24.

14 Septimum caſum addit *Cōcilium Tridentinum ſeſſ.* 21. *cap.* 7. *§. Parochiales vero, de reform.* nempe, quādo ob inopiam, tām ipſius Eccleſiæ, & Rectoris, quam Patroni, & Parochianorum refici minimè poteſt, & tunc Epiſcopus, etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus illam, etiam ſi iuriſpatronatus, & etiam ſi Parochialis exiſtat, ad matricem, ſeu viciniorem Eccleſiam transferre poteſt, cum facultate illam ſic dirutam in prophanos vſus non ſordidos, (ex recepta tamen ibi Cruce) conuertendi.

15 Denique † in dicta Ciuitate Parmenſi adeſt Conſtitutio Synodalis ſatis iuri cōmuni conformis, ſub *titulo vigeſimo. de Reparat. Eccleſ.* vbi in effectu diſponuntur tria. Primum, quod ſi certi ſint ad fabricam deſtinati redditus, ex ijs reparandæ ſint Eccleſiæ. Secundum, quod vbi certi non ſunt in eam rem redditus, ſeruanda ſit conſuetudo, ibi hucuſq; recepta. Tertium, quod ſi nulla adeſt certa conſuetudo, & redditus Eccleſiæ excedunt centum ſcuros, dimidia expenſa pertineat ad Parochum, & altera dimidia ad Parochianos.

His itaque ſic poſitis in præſenti facti ſpecie. Homines, ſeu Parochianos S. Secundi pro reparatione Eccleſiæ, de qua agitur

agitur nullatenus inquietandi videban-
tur, prætendebatur enim nos verſari in
caſu, in quo Eccleſia certos habet reddi-
tus, ex quibus reparari poteſt, cum vſque
de anno 1570. Vicarius Parmẽſis per diſ-
finitiuam ſententiam decreuerit, quartã
partem affictuum quarundam apotheca-
rum inſumendam eſſe, in neceſſitatem, &
vtilitatem dictæ Eccleſiæ S. Secũdi, ac al-
terius Eccleſiæ S. Geneſij arbitrio Præpo-
ſiti, & Cappellani, ac Marchionum dictæ
terræ, quæ quidem ſententia ex quibuſdã
actibus exhibitis apparet vſu recepta.

Si igitur verſamur in caſu, in quo adeſt
quarta pro neceſſitatibus Eccleſiæ aſſi-
gnata, fruſtratoria videtur iſta altercatio
ex iuribus, & auctoritatibus relatis ſupra
num 1. Vnde prætendebatur compellen-
dos eſſe Canonicos ad reddendam ratio-
nem d.d. prouentuum, quos plurimis ab
hinc annis in Eccleſiæ vſu nõ inſumpſere.

16 Vbi † enim p r ali juot annos non fuit
neceſſe Eccleſiam reparare, ſi poſtea re-
paratione indiget, debet Prælatus eroga-
re quartam, non modo futurorum, ſed &
præteritorum annorum, nec antea poſ-
ſunt alij inquietari, vt poſt *Bero. d. conſ. 3.
vol. primo* tradit *Surd. d. conſ. 62. num. 24
libro primo*.

Et idcirco prædictis Cappellanis aſſe-
rentibus nihil extare ex dictis affictibus
incumbit onus probandi, quia Parochia-
ni videntur habere in ntionem funda-
17 tam, † cum ex præterito præſumatur in
præſens *l. ſiue poſſidetis* C. *de proba. cum ſi-
milibus*. Nec dicatur, hanc regulam non
procedere, quando agitur de rebus, quæ
variabiles ſunt, ſaltem poſſibilitate con-
tingentiæ, (vt ſunt emolumenta incerta)
*Bald in l. 2. ad fin. C. quando prouo non eſt
neceſſ.* ſequitur *Felyn in cap. ſcribam, ſub
n. 3. ver ad le etiã Bald extra de præſumpt.*
Et in iis, quæ curſu temporis mutan-
tur, non præſumi de præterito in præſens,
ſed id probandum eſſe, quod in præſens
prætenditur, & allegatur, tradit *gloſ. in
d l. ſiue poſſidetis, & in l. cum te C. de prob.
Abb. in c in præſentia n 33. extra de probat.*
cum alijs congeſtis per *Menoch. de præ-
ſumpt. lib. 2. præſum. 49. num 3.*

18 Hæc † enim reſtrictio ſublimitatur, vbi
agitur de probanda quantitate fructuum
perceptorum, quæ eſt difficillimæ proba-
tionis, tunc enim eo ipſo, quod res eſt fru-
ctifera, ſufficit probare quantum reddidit
præteritis annis, vna cum iuramento ſup-
pletorio, vt per *Bald. in l prima num. 16.*
& ibi *Saly. in fin. C. de fruct. & lit. expenſ.
idem Bald. in conſ 323. in fin lib. 2. Angel.
in l ſi fundum C. de rei vend.* vbi ait, hanc
eſſe meliorem practicam probãdi fructuũ
quantitatem, & eſſe in vſu quotidiano, ſe-
quitur *Natt conſ. 510. nu 4. & 536. nu. 5.
lib. 3. Surd conſ 293. in fin. vol. 2.* vbi quod
* ita communis practica ſeruat, *Acchil. de
Graſſ. deciſ. 22. de reſtit. ſpol. Rota deciſ. 343.
n. 3. par. 1. recent. Neguſ. de pignor. memb. 2.
tertia par. ſub nu. 19. ver. ſed in hoc*, vbi poſt
Bart. quem citat, inquit, agentem habere
fundatam intentionem in qualitate rei
fructiferæ, ac proinde onus probandi non
perceptionem reijci in negantem, cum
hoc ſit fundamentum intentionis illius.

Nec ſuffragari videbatur Præpoſito, &
Clericis conſuetudo, quam aiebant ex-
tare reſtaurandi per populum dictam Ec-
cleſiam. Tum quia, vt dictum eſt primo
loco recurrendum eſt ad quartam, dein-
de ad Legatum, vel Statutum, tertio lo-
co, ad conſuetudinem: Tum etiam quia
reuera, nulla in hac facti ſpecie videba-
19 tur adeſſe cõſuetudo † præſuppoſito pro
indubitabili conſuetudinem tanquam
quid facti non præſumi, ſed ab allegante
plenè probandam eſſe, *DD. in cap. fin. de
conſuetud. Bart. in l. de quibus num. 6. ff. de
legibus, Iaſ. in l. cum prolatis num. 9. ff. de
re iudic. Dec. conſ. 483. nu 28. Soccin. conſ.
65. num. 36. vol. 1. Pariſ. conſ. 31. nu. 14.
volum. primo. Cagn in repet. l ſi quis maior
num. 52. C. de tranſac. Maſcard* cum rela-
tis, *de probat. concluſ. 423. num. 20. & 26.
Rot. deciſ. 112. num. 1. par. 2. recent.*

Nec videbatur, in propoſito ſufficien-
ter probata talis conſuetudo, quæ popu-
20 lo præiudicet, † De conſuetudine enim
tunc dicitur conſtare, quando ſuit for-
miter probata cum tribus ſuis requiſitis,
qui ſunt actuum frequẽtia, temporis diu-
turnitas, & populi conſenſus, ita vt actus
illi geſti fuerint præſentibus, & ſcientibus
multis, & infinitis perſonis, & ita com-
prehendi poſſit interueniſſe tacitum ma-
ioris partis populi conſenſum *Azon. in
Summ. C. quæ ſit long. conſuetud. Cyn in
l. 2. C. eodem titulo, ver ſed quæro quid ſi de-
poneret teſtis, Abbas Imol. & alij in cap ſi.
de conſuetud.* cum alijs adductis per *Alex.
conſ. 131. num. 9. l. 2. Corn conſ. 293. num.
22. libro primo, Crauett. conſ 134. num. 24.
Cur. iun. conſ. 184 num. 10. Affl. deciſ. 321.
num. 18 Rota deciſ. 255. num. 4. parte pri-
ma, & dec. 497. num. 2. par 2. recentior.*

Porrò, Præpoſitus, cæterique Cappel-
lani videntur defeciſſe, tam in primo re-
quiſito, quam in tertio. Nam, quod atti-
net ad actuum frequentiam, non videba-
tur connumerandus actus ædificationis
ipſius Eccleſiæ a populo, vt dicebatur fa-
ctus; non enim ex illo, in materia conſue-

tudinis ad reparationem inferendum videtur; aliud eſt enim conſtruere, aliud
21 reficere; † & conſuetudo probari debet in ſpecie, & in caſu de quo agitur Curt. iun. conſ. 26. nu. 10. Aym. conſ. 96. nu. 4. Surd. dec. 131. ſub num. 7. verſ. non obſt. Rot. deciſ. 172. nu. 2. & deciſ. 799. par. 1. à verſ. & deciſ. 72. num. 31. par. 2. etiam diuerſ. Caſ. de Graſſis deciſ. 6. nu. 5. de prabend. Gregor. deciſ. 45. nu. 6. Iaid Rota in Ciuitatis Caſtelli bonorum 23. Ianuarij 1615. coram Dunozetto & deciſ. 422 n. 23 par. 1. & deciſ. 362. nu 4. par. 2. recent. & benè facit eadem Rota recent. dec. 241.
22 nu. 3. par. 2. † vbi quod ex conſuetudine ſoluendi primitias, non poteſt inferri ad decimas, nec poteſt extendi de vno caſu ad alium, vt per Bal. in cap. 1. circa fin. qui feud. dar. poſſ. Natta conſ. 47. nu 2. Rota deciſ. 172. nu. 2. par 1. diuerſ. Cęteri actus, qui deducuntur non ſunt vniformes, ſed omnes inter ſe varii, & diuerſi, vt ex proceſſu patet; vnde ſuccedit alia
23 regula, quæ habet, † conſuetudinem non induci ex actibus vario modo obſeruatis, ſed omnes debere eſſe vniformes l. nemo 166. §. temporalia ff. de reg. iur. Bar & alij in l. 2. in prin. ff. ſolut. mat. Alex. conſ. 5. nu. 7. lib. 5. & conſ. 127. circa fin. eod lib. 5. Dec. conſ. 5. nu. 4. verſ. 2. quia, Aym. conſ. 96. nu. 5. Socc. conſ. 92. ſub nu. 12. lib. 3. Natt. conſ. 575. nu. 27. & ſeq. Minſing. centur. 6. obſer. 42. Seraphin. deciſ. 381. Rota deciſ. 72. nn. 18. par. 2. diuerſ. Afflic. dec. 280. nu 9. Gregor. dec. 162. num. 8. Surd. cum pet eum relatis conſ. 393. n. 23. & 24. Scrader. de feud. par. 10. ſect. 20. n. 157. qui etiam plures congerit, Oſaſch. dec. 99. nu. 7. Rota dec. 65. num 6. par. 1. & 441. nu. 2. par. 2. recent. Etiam ſi mille actus ad inducendam conſuetudinem eſſent geſti; nam vnicus actus difformis illam interrumpit Scrader. d. ſect. 20. nu. 157. in fin ver. vſque adeo Beltraminus ad Greg. XV. deciſ 162. nu. 15. Niſi huius varietatis certa, & determinata cauſa probaretur Bar. in d. l. 1. in princ. ſol. mat. cum alijs deductis per Dec. conſ. 9. nu. 12. & per Crauett. conſ. 69. nu. 5. Rota dec. 438. nu. 3. par. 1. diuerſ.

Vnde, cum conſtet, quibuſdam vicibus erogatas fuiſſe pro Eccleſię reſtauratione, & bonificatione quaſdam pecunias à Præpoſito & Canonicis ex aſſictibus memoratarum apothecarum depoſitatas nonnullis verò impenſas fuiſſe ſubminiſtratas à Societate Sanctiſsimi Sacramenti in eadem Eccleſia creata: vtique, etiam ſi prius inducta fuiſſet conſuetudo, hodie non eſſet attendenda;
24 quia per dictos contrarios actus interrupta fuiſſet, & immutata; vt poſt alios quos congerit, tradit Maſcard. de prob. concl 423. nu. 2. lib. 1. Rota dec. 112. nu. 5. par. 2. recent vbi, quod vnicus actus con-
25 trarius excludit conſuetudinem. † Et conſuetudinem, etiam antiquiſſimam, ſi ea eſt mutata, non eſſe attendendam, tradit Frecc. in tract. de ſubfeud. baron. lib. 1. §. fuit dubitatum nu. 35.

Quæ potiſſimum, in terminis noſtris procedunt; cum Synodalis Conſtitutio requirat conſuetudinem hucuſque receptam, ideſt ſemper eodem modo ſeruatam, vſque ad tempus quo illa emanauit.

Et ſic, non dicitur probata conſuetu-
26 do, † quia teſtes deponere debent de viſu, & de actuum conformium frequentia, ita quod appareat ex huiuſmodi actibus eſſe inductum conſenſum popul, vel maioris partis; & quidem per teſtes conteſtes, nam ſingulares illam non probane Dec. conſ. 211. nu, 15. Roch. de Curt in cap. fin quæſt. 4 & 6. de conſuetud. Viu. in
** ſuis com. opin. in ver. teſtes ſingulares non faciunt fidem nu. 4. & eſt magis communis opinio, vt per Oſaſch. deciſ. 99. nu. 7. & 8.

Sed & tertium requiſitum, nimirum tacitus vel expreſſus populi conſenſus dicebatur deficere; vel enia (vt apparet ex atteſtationibus de quibus in proceſſu) expenſæ, in quibus Prępoſitus & Cappellani fundant intentionem ſuam, factę fuerunt ſemper in gratiam, ſeu iuſſu DD. Comitũ de Rubeis dictæ Terræ Sancti Secundi Marchionum, non autem per Communitatem, & Parrocchianos ſponte, & vltrò in vim conſuetudinis; quare intrat
27 regula, conſuetudinem non probari, quando actus facti fuerunt, non in vim conſuetudinis, & animo illam inducendi, ſed alia de cauſa, gl. in cap. conſuetudo 1. diſt. & in cap. fruſtra 8. diſt. Abb. in cap. fin. de conſuetud. circa fin. verſ. ſeptimo queritur Dec. conſ. 402. ſub nu. 15. lib. 2. vbi quod debeat articulari, & probari actus fuiſſe factus prætextu conſuetudinis Crauet conſ. 171. nu. 14. verſ. quarto, & conſ. 197. nu. 12. verſ. optime facit, Rot.
28 dec. 441. ſub nu. 2. par. 2. recent. † Et in terminis noſtris, populum qui pro conſtructione, vel reſtauratione Eccleſiæ fecit expenſas non animo donadi, non ſibi præiudicare, nec inducere cõſuetudinem firmat Rip. reſpon. 1. alias 26. plura quæſita tit de conſuetud. nu. 2. & 4.

Nec videbatur tuta reſponſio Præpoſiti, & Parrochorũ Synodalẽ ſcilicet conſtitutionem non conſiderare conſuetudi-

nem

uem ſolemnem, ſed id attendere duntaxat, vt quandoque geſtum quoquo-
29 modo fuerit; † quia imò vbicumque fit ſermo de conſuetudiue, intelligitur de legitima propria, & preſcripta *glo. in cap. mos prima diſt.* tex. cum *glo. & ibi* ſcribentes, *& in cap. Cumana, de elect. & Bal. in cap. 1. col. 1. de feud. cogn. Iaſ. in l. de quibus nu. 44 ff. de legib. Alex. conſ. 173. col 1. lib. 6. Dec. conſ. 1. nu. 10. & conſ. 483. num. 26.* laté *Roch. de Curt. in tract. conſuet. gloſ. fin. fol. 25. col 1. & 2. & fol. ſeq. Maſcar. de probat. concl. 423. nu. 17. lib. 4. Seraph. dec. 410. nu.* Quod maximè procedit quando illius mentio facta reperitur à canone, vel à lege, vel Conſtitutione, iuxta ea, quæ habentur per *DD. in dicta l. de quibus, & per Roch. de Curt. &*
30 *Maſcar. vbi ſupra.* † Verba enim legis intelligenda ſunt iuxta propriam ſignificationem *Bar. in l. ita vulneratus ff. ad l. aquil. Bal. in l. ſi quis C. de interd. matrim. inter. prop.*

Et omnis amaritudo ceſſare videbatur ex verbis *Conſtitutionis Synodalis*, quę ſunt iſta, *fiat ſecundum conſuetudinem, ibi hucuſque receptam; quod ſi nulla adeſt certa conſuetudo &c.* Et ſic requiritur con-
31 ſuetudo propria, & vera: † recepta enim conſuetudo, dicitur quaſi approbata, & acceptata; & certa dicitur, quaſi vniformis, & non varia; ſic in *l. minimè mutanda ff. de legib.* certa interpratatio, dicitur, ideſt, non varia, ſic etiam in *l. de quibus eod. tit.* vbi conſuetudinis materia tractatur receptæ dicuntur leges, ideſt approbatæ populi conſenſu. Et dictio illa *hucuſque* denotat temporis diuturnitatem, actuumque frequentiam.

His tamen, non attentis, in contrariam iui ſententiam; nempe cogendos eſſe Parrochianos, ſeu Populum ad concurrendum per æs, & libram ad dictæ Eccleſiæ reſtaurationem; non enim conſtat de quarta, ex qua expenſæ fieri poſſint, & verſa vice conſtat de conſuetudine reſtaurandi ſumptibus populi. Quod non appareat de quarta, duplici ratione probatur, & primo, quia cum Præpoſitus, & Cappellani dicant apothecas ex quarum redditibus, ſeu affictibus ſumenda fuerat dicta quarta non fuiſſe locatas, & ſic infructiferas remanſiſſe; illarumque emolumenta, & redditus ſiue fundamentum intentionis Parrochianorum, & po-
32 puli, † vtique illis incumbit onus probandi, ſeu docendi de ea, vulg. *l. qui accuſare C. de eden. l. ei qui dicit ff. de prob. l. actor qui aſſeuerat C. eod. tit. Dec. conſ. 564 nu. 1. Bertran. conſ. 79. nu. 5. & conſ. 75. nu. 4. lib. 2. Soc. iun. conſ. 137. nu. 5. lib. 3. Rolan. conſ. 10 nu. 8. lib. 4. Bero. conſ. 19. nu. 13. lib. 2. Affl. deciſ. 91. num. 2. in fin. Rota in Imolen. affictus 13. Maij 1606. coram Penia.* vbi concordantes citantur. vnde non applicatur, quod *ſupra nu. 12.* dicebamus, fructuum quantitatem pro-
33 bari ex retroactis annis; † id namque bene procedit, vbi non controuertitur perceptio fructuum, ſed diſputatur de quantitate; tunc enim, cum quantitas difficilis ſit probationis præſertim ei, qui non fuit in poſſeſſione, ſufficit probare conſuetam annorum præteritorum perceptionem, cum iuramento ſuppletorio; ſecus autem vbi omninò perceptio negatur, & de illa non conſtat; ita expreſſe diſtinguit *Achill. d. deciſ. 22. de reſt ſpol.* & idem præſupponit *d. deciſio Rotæ 343. nu. 3 par. 1. recent.* Et quod ſaltem conſtare debeat de cultura, & ſic, quod ager ex cultus fuerit, tradit *Natta in locis citati*, nempe *conſ. 510. nu 4. & 536. nu. 5.* poſt *Iacob. de Are. in l. ſi fundum C. de rei vendic.*

Affictuum itaque perceptio, ſaltem in genere, vt fundamentum intentionis populi ab illo probanda fuerat, vt ſupra
34 dicebam; † Et quidem plenè, & non præſumptiuè *Boer. cum relat. deciſ. 10. Ludouic. deciſ. peruſ. 15. nu. 1. & ſeqq. Pedem. deciſ. 108. nu. 8. Decian reſpon. 53. nu. 1. lib. 2. & reſpon. 24. nu. 61. lib. 1. Greg. XV. deciſ. 88.* vbi etiam ſi conſiſteret in negatiua *Rota in Peruſina beneficij 26. Iuny 1606. coram Penia.*
35 Nec † probatio dubia releuat probantem, etiam reſpectu temporis *Natt.* eum per eum relatis *conſ. 170. num. 9. lib. 1. Creſcen. dec. 3 de præſumpt. & dec. 1. de cenſibus Gregor. XV. dec. 290. num 40. & Rota in Valent prætenſæ illegitimitatis 19. Feb. 1609. coram Cauzlerio.*
36 Probatio etenim, quæ concludere debet per neceſſe, eo ipſo, quod poſſibile eſt contrarium eſſe verum, excluditur *l. neque natales C. de probat. l. non hoc. C. unde legit. Greg. XV. dec. 353. nu. 2. & ſeqq. Rota dec. 186. nu. 3. 5. & 6. & dec. 429. ſub num. 3. par. 1. in recent. & deciſ. 442. ſub ſub nu. 3. par. 2. recent.*

Cum igitur Parrochiani non probauerint, apothecas fuiſſe locatas & poſſit eſſe, quod locatæ non fuerint, imò pars aduerſa conſtanter neget, & addat quibuſdam annis, nec quidem nundinas habitas fuiſſe in illo loco, vtique obtinere nequeunt. Secunda ratio, per quam excluditur prætenſa quarta, ea eſt, quia in præfata Vicarij Parmenſis ordinatio-

ne

ne quarta pars affictuum non applicatur
præcisè pro fabrica, ſed dicitur illam
inſumendam eſſe in neceſſitatem, & vti-
litatem dictæ Eccleſiæ, arbitrio Præpoſi-
ti, & Parochorum, ac DD. Marchionum;
cum autem neceſſitas, & vtilitas Eccleſiæ
in multis conſiſtere poſſit, vt eſt notoriũ,
& electio ſit in facultate prædictorum;
non poſſint homines eligere, & prætten-
dere, vt potius in ſabrica, quam in para-
mentis, vel in vaſis argenteis, vel in ſimi-
libus expẽdantur, ſed quolibet anno per-
37 tinet electio ad præſatos: † prout dicimus
de executoribus deputatis ad diſtribuen-
dum inter pauperes, ad quos pertinet
perſonarum pauperum electio, *Bar. in*
l. captatoriæ de leg. 1. latè *Mantic. de*
coniect. vlt. vol. lib 8. *tit* 5. *per tot.*

Ceſſante itaque aſſiguatione quartæ
pro fabrica recurrendum eſt ad conſue-
tudinem, iuxta diſpoſitionem tam iuris
communis, quam *Conſtitutionis Synoda-*
lis, quæ quidem conſuetudo optimè pro-
batur pro parte Præpoſiti, & Cappella-
norum: oſtendunt enim, de anno 1588.
conſtructam fuiſſe Parrochialem Eccle-
ſiam de qua agitur, expenſis Parochi &
Parrochianorum per æs, & libram; de-
inde anno 1611. ad effectum inaurandi
Tabernaculum reparandi organum,
dealbandi Eccleſiam, & conficiendi fe-
neſtras conſimilem, & quidem iteratam
38 collectam impoſitam fuiſſe; † qua non
ſufficiente exactam fuiſſe eleemoſynam
(prout vſu frequentiſſimo in his caſibus
fieri conſueuiſſe tradunt *Anchar. in cap.* 1.
nu. 2. *ver. de facto & Butr. nu* 6. *prope*
fin. ver. quicquid tamen de Eccleſ. ædiſ.
Bero. conſ. 3. *ſub num.* 43. *verſ. quicquid*
vol. 1.) & rurſus de anno 16.4. pro ex-
truendo pauimento Eccleſiæ, ac illius
ambitu, Sindicum Communitatis ſoluiſ-
ſe partem ſumptuum, reliquum autem
Clericos; & iterum pro euoluendo, reap-
tandoque tecto de anno 1617. promiſcue
Parrochianos, & præsbiteros in expenſa
concurriſſe.

39 Porrò † huiuſmodi conſuetudo eſt
conformis iuri cõmuni, vt tradunt omnes
in *d. cap.* 1. *de Eccleſ. ædiſ.* & ego probo
per tex. pulcherrimum, ſubtiliter illum
inducendo in *cap. de his, extra de Immun.*
Eccleſ. vbi dicitur compellendos eſſe Pa-
rochos, vt pro conſtructione, & refectio-
ne Eccleſiarum; cum opus fuerit, confe-
rant de bonis Eccleſiæ, ſi eis ſuperſint, vt
eorum exemplo cæteri inuitentur: ecce
igitur, quod tantum ex ſuperabundanti-
bus conferre debent Parrochi, nec ta-
men liberantur Parrochiani, ſed & ipſi
conferre debent: verumtamen, quia (vt
ibi gloſ. inquit) qui alium inuitat ad ali-
quid faciendum, in ſe debet habere, quod
prædicat; Ideo, vt laici huiuſmodi ex-
penſas, non ægrè ferant Clerici proprio
exemplo illos inuitare debent; & ſic ap-
paret de Iure Parochum, & Parrochia-
nos communiter teneri ad contribuen-
dum, & conferendum pro huiuſmodi ex-
penſis faciendis.

Nec eadem conſuetudo caret tribus
ſuis requiſitis; adeſt nempe diuturnitas
40 temporis; † cum imò ſatis fuiſſet decem
annorum curriculum ad illam inducen-
dam, *Anchar. conſ.* 191. *in fin.* vbi quod
conſuetudo contra ius debet eſſe præ-
ſcripta ſpacio quadraginta annorum,
præter ius verò ſpacio decem annorum
Iaſ. in l. de quibus col 12. *ff. de legibus Oldr.*
conſ. 225 *num.* 24. *circa fin. & conſ* 285.
nu. 3. *& conſ.* 259. *nu.* 6. *ver. ſed talis*,
vbi loquitur de conſuetudine, quæ ade-
rat, vt in electione Prælati abſentes non
citarentur; quæ quidem conſuetudo eſt
contra ius; nempe contra tex. expreſ-
ſum *in c. bonæ memoriæ il* 2. *extra de elect.*
Ergo, multomagis ſufficit, dictum tempus
in conſuetudine, de qua agitur, quæ eſt
ſecundum ius, vt mox dicebam, vel ad
ſummum, præter ius: cum de iure cano-
nico conſuetudo cui ius non reſiſtit, ſpa-
cio decem annorum introducta dicatur
gl. in cap. fin. in ver. conſuetudo, de con-
conſuet. in 6. *Felyn. in cap. ſtatuimus ſub*
nu. 5. *ver. attende de Maior. & obed. Ca-*
* *noniſtæ* communiter *in cap. fin. de Conſtit.*
Balb de præſcript 5. *par. quintæ par princ.*
q. 12. *nu.* 2. *Abb. in cap cum ſint nu.* 6. *in*
fin. de decim. Achil. deciſ. 2. *de decim. &*
deciſ. 154 *fuit dubitatum, alias* 155 *lib.* 1.
Rota dec. 163. *num.* 4. *par.* 2. *diuer. &*
deciſ. 375. *num* 8. *par.* 2. *in recent.* & latè
Crauett. plurimos alios congerens in
tract. de antiq. temp. par. 4. *in princ. nu-*
mero 7. dixi etiam *in deciſ.* 89. *num.* 27.
41 Et † generaliter Iudici arbitrarium
eſſe, per quantum temporis ſpacium con-
ſuetudo dicatur introducta, firmat poſt
alios *Menoch. de arb. iud. lib.* 2. *caſ.* 83.
nu. 6.

Adeſt etiam ſecundum requiſitum, nem-
pe actuum frequentia; cum pluries per
Parrochianos ſubminiſtratæ fuerint ex-
penſæ neceſſariæ, vt oſtendi ſupra.

42 Per † quot autem actus conſuetudo
introducta dicatur eſt pariter Iudici ar-
bitrarium *Iaſ. in l. de quibus nu.* 51. *ff. de*
legib. Card. conſ. 62. *Corn. conſ.* 179. *lib* 3.
Roch. de Curt in cap. vltimo de conſuet.
col. 56. *num.* 167. *Marſil. in l. quæſtionis*

modum

modum num. 44. de quæſt. cum aliis per
Menoch. de arbitr. iud. lib. 2. caſ. 81. nu 4.
vbi ait hanc eſſe veriorem opinionem.
Curt. de conſuet ſect. 4 nu 37. vbi pluri-
mos congerit, Rota deciſ. 72. num. 26.
par. 2. diuerſor. Imò ſi eſſemus in actu ha-
bente cauſam ſucceſſiuam, ſufficeret vni-
cus actus ad inducendam conſuetudi-
nem cap. cum de beneficio, de præben. in 6.
Ripa reſponſ. 1. de conſuet. in 6. ſed quia
verſamur non in ipſo opere, quod habet
cauſam permanentem, ſed in impenſa
operis, quæ habet cauſam momẽtaneam
non ſufficit vnicus actus, vt per Ripam
ibidem. Cum itaque, in terminis noſtris
plurimi concurrant reſtaurationis actus,
qui æqui iudicis arbitrio ſufficere poſſint:
non eſt neceſſe cumulare cum illis, etiam
ædificationis actum. Et nihilominus, ex
abundanti, dico, prędictam quoque
conſtitutionem plurimum ad hanc con-
43 ſuetudinem conferre: † Quamuis enim
vera ſit regula ſupra firmata n 15. conſue-
tudinem eſſe probandam in ſpecie; & non
poſſe extendi de caſu ad caſum, illa ta-
men recipit vigintiquinque limitationes,
quas diligenter receſſet Crauett. de an-
tiq. temp. par. 4. in prin nu. 48. vſque ad
fin. in ſect. ſeq. à princ. vſque ad num. 50.
quarum nonnullę benè applicantur caſui
noſtro, ſed pro nunc vnicam adducam,
44 ſcilicet, † quoties duo æquiparantur à
lege antiqua; tunc enim conſuetudo ſu-
perueniens, & diſponens in vno, exten-
ditur ad aliud, gl. Bar. & DD in l. ſi
quis ſeruo perſuaſerit per illum textum
C. de furt. iuncta l non tantum de ſeru cor-
rupt. Abb. conſ 75. col. 3. lib. 1. Dec. in
cap. cauſam quæ, col. 8. ver. ſed reip. de
Iudic. cum alijs relatis per Crauett. dicta
ſect. 4. in prin. nu. 98. vbi tractat, an id
etiam procedat in pænalibus. Cum igi-
tur à lege antiqua caſus conſtructionis, &
reparationis Eccleſiæ æquiparentur, vt
in rubro, & nigro, extra de Eccleſ. ædif vel
reparat. meritò conſuetudo iſta benè ex-
tenditur de vno caſu ad alterum. His,
ſic ſe habentibus, non obſtant actus diſ-
formes, qui pro Parrochianis allegantur;
nempe quod quandoque pro dictæ Eccle
ſiæ reparatione erogatæ fuerint quædam
pecuniarum ſummę depoſitatę à Præpo-
ſito, & Cappellanis ex affictibus prælibа-
tarum apothecarum.

Quia, præſuppoſito (vt dicebamus)
quod dictę pecuniæ erogandæ ſint arbi-
trio deputatorum; negari non poteſt,
45 quin ſimus in facultatiuis, † ex quibus,
nec interrumpitur conſuetudo, nec al-
tera contraria inducitur, liberæ volun-
tatis reſtrictiua Abb. in cap. ex parte Aſten-
ſis nu. 7. in vlt. not. de conceſſ. præben. Bar.
in l. cum de in rem verſo col. fin. de Vſuris
Iaſ. in l. quominus nu. 18. de flumin Caſtr.
conſ. 340. ad fin. lib. 2. Aym. conſ. 96.
nu. 4. Gratian diſcept. foren. tom. 1. cap. 88.
nu. 15. & tom. 2. cap 298. nu. 10. latè Gabr.
cum congeſt. tit. de præſcrip. concl. 10.
Præſertim, cum appareat dictos Clericos
id ſponte feciſſe, & per actum liberæ ele-
ctionis; quicquid ſecus dicendum eſſet
ſi ipſis reluctantibus, & aliam in cauſam
eoſdem redditus inſumere volentibus, il-
li fuiſſent in dictum opus erogati, & ipſi
acquieuiſſent, ex tunc enim reuera cæpta
fuiſſet præſcriptio, ſeu conſuetudo, quæ
operaretur, vt ipſi dicerentur gerere
actum non gratuitum, ſed meræ ſeruitu-
tis Abb. in cap ſignificante in 1. no. & ibi
Franc. etiam in 1 no de appell. Natt. conſ.
106. num. 11. ad fin. & conſ. 107. lib. 1.
Surd. conſ. 127. num. 23. lib 1. cum alijs
congeſtis per Gratian. diſcep. foren. cap. 88.
nu. 17. cap. 89. à nu. 18. vſque ad 21. tom. 1.
& cap 298. nu. 10. tom. 2.

Minus refragantur modi ſumptus, aliàs
facti per Confraternitatem Sanctiſſimi
Sacramenti in eadem Eccleſia fundatam;
quia proceſſerunt ex peculiari obligatio-
ne, quam eadem Societas habet erogan-
di quaſdam eleæmoſynas in beneficium
eiuſdem Eccleſiæ; quæ obligatio eſt ex
iure, & conuentione ſingulari, & nihil
commune habet cum alia obligatione,
qua populus ex conſuetudine tenetur
reficere dictam Eccleſiam: Et ſic quam-
uis regulariter conſuetudo non inducа-
46 tur, ſtante actuum difformitate; † quan-
do tamen huiuſmodi actus difformes non
ſunt inter ſe incompatibiles, vt in caſu
noſtro, non impeditur conſuetudo Dec.
conſ. 11. nu. 12. ver. & aduertendum eſt,
Rota deciſ. 356. nu. 4. par. 1. in recentior.

47 Vltimum † requiſitum non eſt neceſ-
ſarium, quia fauore Eccleſiæ & piæ cau-
ſæ, laudabilis conſuetudo decennalis
obligat in futurum, etiam in facultatiuis
cap. ad Apoſtolicam de Symon & ibi Fe-
lyn. nu. 3. Abb. in cap. ſuam nu. 8. eod tit.
Couar. var. reſol. lib. 1. cap. 17. nu. 3. ver.
quod ſi clerici, Felyn. in cap. veniens il 1.
nu. 3. de teſtib. Gabr. tit. de præſcript. con-
cl. 10. nu. 12. in 2. limit. Caſſa. dec. 1. de
conſuet. & ſuper reg. cancell. deciſ. 3. nu. 2.
vbi quod alleganti prædeceſſorem non
ex obligatione, ſed ex deuotione cele-
braſſe per decennium incumbit onus pro-
bandi, ſequitur Leo. in Theſ for. Eccleſ.
par. 2. cap. 11. nu. 48. Eandem regulam
comprobant Genuen. in practicabil. Ec-
cleſ.

eleſ. tricenar. 13. *quaſt.* 190. *Fraxinel. de oblig. Sacerd. ſect.* 4. *concl.* 4. *§.* 17. *Rota dec.* 365. *nu.* 4. *&* 5. *par.* 2. *recent.*

48 Nec † obſtat *conſ. Ripa* 1. *de conſuet. nu.* 4. *& ſeqq.* qui contrarium concludere videtur, quia ibi agebatur de vnico actu, & quidem non dum perfecto, vltra quod præſupponit *nu.* 12. Vniuerſitatem articulare, & probare debere ſe expenſas feciſſe animo repetendi à Parocho, quod vbi fit, iam clarè patet ſe non ſoluiſſe animo inducendi conſuetudinem, vt etiam ibi dicitur *nu.* 3. Vnde non applicatur caſui noſtro, in quo cum non conſtet, nec præſumatur animus repetendi, imò nec allegetur, intrat regula, quod conſueta præſtatio facta per decennium inducit conſuetudinem fauore Eccleſiæ.

49 Præterea, † ſtante multiplicitate actuum, materia non præſumitur facultatiua; ſed ex obligatione proueniens *Rip in cap. cum Eccleſia nu.* 55. *de cauſ. poſſ. Caſ. de Graſſ. dec.* 1. *nu.* 3. *eod tit. Seraph. dec.* 112. *nu.* 2. *& dec.* 323. *nu* 4. *Rota dec.* 397. *nu* 3. *par.* 2. *in recentior. & in Tuſculana, Syluarum* 6. *Iunij* 1606. *coram Pirouano.*

50 Et † eſt regulare, vt vbi agitur de fauore piæ cauſæ, & diuini cultus, materia nunquam præſumatur facultatiua *Beltramin. ad Greg XV. deciſ* 162. *ſub nu.* 15. vbi citat *Rot. dec.* 470. *nu.* 7. *in fin. par.* 1. *in recent.* ſed forte typographorum errore, quia ibi de hoc nihil habetur.

51 Nec † erat audiendus quidam, qui renuebat concurrere, ſub prætextu, quod eſſet de proximo à dicta Parochia diſceſſurus, adhuc enim tenetur, cum onus iſtud ſit de præterito, & ideo in præiudicium Eccleſiæ non poteſt domicilium mutare *Abb. in cap* 1. *nu.* 4. *in fin. de Eccleſ. ædif cap. vnio, & ibi DD.* 10. *quæſt.* 3. *Paul. de Cittadin de Iurep par.* 6. *art.* 5. *ſub nu.* 6. *Lambert. de Iurep. lib.* 3. *quæſt.* 7. *art.* 2. *num.* 7. *ver. & ſiſte, & art.* 5. *nu.* 2. *Bellett. diſq. Cleric. tit. de Cleric. debit. §.* 14. *nu.* 7. *Surd. conſ* 62. *nu.* 19. *lib.* 1. *Vgolin. de offic. epiſc. cap.* 14. *ſub nu.* 3. *ver. quinto.* Quorum nonnulli, prout etiam *Pariſ. in tract. de reſign. benefic. par.* 3. *quæſt.* 15. *num.* 5. *& ſeqq.*
52 idem † dicunt de Clerico beneficiato, imò & de Epiſcopo, qui non poteſt Epiſcopatum, vel beneficium in præiudicium dicti oneris reſignare ob eandem rationem, quia iſtud eſt onus de præterito, & propterea quod ſi Rector decederet, eius hæredes conueniri poſſent, vt per *Gutier. alleg.* 10. *in fin & per Caualcan. deciſ* 22 *num.* 24. *par.* 2. vbi plurimos congerit; quod tamen in praxi nullatenus obtineri poſſet; ſed nec credo verum in iure; cum enim collecta imponatur per æs, & libram, bona ipſorum beneficiorum ſunt hypothecata, & tranſeunt cum iſto onere.

53 Nec † pariter attendenda erat exceptio incompetentiæ Iudicis Eccleſiaſtici, quæ allegabatur quo ad laicos conuentos, ex doctrina quorundam Vltramontanorum; quorum opinio haberi forſan potuiſſet in conſideratione ante *Conc. Trid.* ex regula generali, quod actor ſequitur forum rei. ſed poſt *Concilium* non poteſt amplius articulus iſte in dubium reſiciari cum habeamus tex. expreſſum *ſeſſ.* 21. *cap.* 7 *de reform.* vbi præcipitur Epiſcopis, vt dictos Parrochianos omnibus remedijs opportunis ad prædicta cogant, quacumq; appellatione exemptione, & contradictione remota, & ita obſeruant, etiam *Valaſcb conſult* 91. *nu. vlt. & Barboſ. de off. Ep. alleg.* 64. *nu.* 8. *&* 9. *par* 2.

54 Et † ex his determinaui, imponendam eſſe taxam, iuxta dictam conſuetudinem per æs, & libram, non autem per capita, vt tradunt etiam *Leon Theſ for. Eccleſ par.* 2. *cap.* 16 *nu.* 73 *& ſeqq. & Bellett. d. tit. de*
55 *Cler. debit. §.* 14. *ſub n.* 10. † In qua quidem taxa includendos eſſe duxi etiam exemptos, & ciues, cum enim hoc ſit opus publicum, & commune, & concernens omnium ſacramenta percipiētium vtilitatē, vtiq; etiam Ciues, & exempti ad illud tenentur, vt in puncto firmat *Auendagn. de exequen. mandat princ lib.* 2. *cap.* 14. *n.* 19 & *Cened. collect. iur. can* 153. *nu* 3. *Cabed. deciſ. luſit.* 91. *nu.* 1. *& ſeqq. par* 1. *Barboſ. de offic. Ep. par* 3. *alleg.* 64. *nu.* 7. *Riec. deciſ.* 15. *nu.* 4 *par.* 4. Prout etiam, & Clerici, ac Beneficiati, vt poſt alios tradit *Bellett. diſq. cleric tit de Cleric. debit. §.* 14.
56 *nu.* 7. † Modo tamen Clerici non colligentur, vigore taxæ à Maſſarijs Communitatis imponendæ, quæ quidem illos afficere non poteſt; ſed ſecundum collectam imponendam ab Ordinario *Auth item nulla Communitas C. de Epiſ. & Cleric.* cum alijs latiſſimè per me congeſtis *in deciſ.* *nu.* & in terminis noſtris firmat *Rip. d. conſ.* 1. *num.* 25. *&* 26. *de conſuet*

57 Pro † coronide aduertendum eſt, quod cum homines teneantur per æs, & libram, & conſequenter onus iſtud ſit reale, vel mixtum, illis renuentibus, de iure non eſt ſatis conuenire Maſſarios Communitatis; ſed libellum, & iudicium diri-

dirigendum eſt contra ſingulos de vniuerſitate;cum debitum vniuerſitatis,non ſit debitum ſingulorum nec è contra *Bero. conſ. 19. nu. 31. vol. 1.* latè, poſt alios, quos refert *Rol. conſ. 53. nu. 5. cum plur. ſeqq. vol. 4.*

In praxi tamen, ad euitandas innumeras lites, & odia inter Parochos, & Parochianos, vbi conſtat Iudici Eccleſiaſtico de bono iure Parochi, ſolet vt plurimum interdici Eccleſia; ad hoc vt Parochiani tædio, & incommoditate affecti ad ſatisfaciendum ſe diſponant.

ARGVMENTVM.

Ad Eccleſiæ, vel Canonicalis domus & Cæmeterij ampliationem, & reconciliationem, ad paramenta, luminaria,cæteraq;ornamenta,quis teneatur,& quibus medijs cogatur.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia quorum ſumptibus pro populi commoditate ſit amplianda.*
2 *Vicinus vendere tenetur pro conſtructione, & reparatione Eccleſiæ. vel Monaſterij.*
3 *Vicinus vendere cogitur pro Monaſterij ampliatione.*
4 *Parochi domus, cuius ſumptibus ſit reſtauranda.*
5 *Canonicæ reſtauratio, vt fiat à renuentibus, quid agendum.*
6 *Parochiani an & quando per Sacramentorum ſubtractionem compellantur ad reficiendam Rectoris domum.*
7 *Parochus quo medio cogatur ad reparandam, vel ornandam Eccleſiam.*
8 *Cæmeterij reſtauratio ſpectat ad populum.*
9 *Paramenta, luminaria cæteraque neceſſaria à quibus fieri,vel reſtaurari debeant.*
10 *Conſuetudo Parochianorum reparandi Eccleſiam, liberat Parochum à ſumptu ornamentorum.*
11 *Patronus an, & quando cogatur prouidere Eccleſiam de neceſſarijs.*
12 *Patronus cogitur ad congruam* Parochi *ſubſtentationem.*
13 *Epiſcopus in defectum Patroni tenetur ſubuenire Eccleſiæ.*
14 *Eccleſia non eſt ſine competenti dote dedicanda.*
15 *Cappellaniam fundans, competenter dotare tenetur, ſicut pater filiam.*
16 *Luminaria ante Sanctiſſimam Euchariſtiam cuius ſumptibus ardere debeant.*
17 *Concionator, cuius ſumptibus ſit alendus.*
18 *Parochus quando Eccleſiam reſtaurare tenetur quæ rata fructuũ pro ſua ſuſtentatione ſit relinquenda;* Cõgrua *Parochi ſuſtentatio, quæ nam ſit iudicanda; & an attēdatur Rectoris,vel beneficij qualitas.*
19 *Eccleſiæ reconciliatio cuius ſumptibus facienda.*
20 *Cathedralis reſtauratio,cuius expenſis fieri debeat.*
21 *Succeſſor an teneatur ſoluere æs alienum,pro Eccleſiæ reſtauratione conflatum.*
22 *Succeſſor non tenetur ſoluere expenſas non neceſſarias ab Anteceſſore factas*
23 *Rector,qui pro Eccleſiæ reparatione de proprio expendit, poteſt ſibi de quarta fabricæ ſatisfacere.*
24 *Eccleſiam reparare an populus teneatur iuxta conſuetudinem, ſi Beneficium eius ſit pingue.*

DECISIO LXVIII.

PROSEQVENDO materiam præcedentis *Deciſionis*, Decreui hic ſubnectere plurimos caſus, qui perſæpe in facto mihi contigère: omiſſo tamen ſolito argumentorũ apparatu,& per veras,& receptas *ſcribentium* Theoricas, ad prolixitatem vitandam procedẽdo; &

1 primo † aduertendũ eſt diſtinctionẽ, ſeu graduationẽ à me poſitã in *ſuperiori Deciſione n. 1 & ſeqq.* procedere etiã vbi agitur de ampliãtia Eccleſia ob populi excreſcentiã, ex rationis idẽtitate, & ita intelligẽdi ſunt *Rip. cõſ. 1. n. 10. de conſuet. & Bellett. diſq. cleric. tit. de Cleric. debit. §. 54. ſub nu. 1. & Surd. conſ. 62. nu. 7. vol. 1.* cum per eum relatis.

2 Sic † videmus in ſimili, quod quẽadmodũ Eccleſia habet priuilegium, vt vicinus teneatur vẽdere aream, vel domũ pro eiuſdẽ Eccleſię conſtructione *l. ſi quis ſepulcrũ*
* *ff. de relig. & ſump. fun. & ibi DD* cõmuniter; ac pro eiuſdem Eccleſiæ, vel Monaſterij reparatione *Coſta de remed. ſubſid. rem. 75 n. 8. Franc. Marc. dec. 535. n. 5. p. 1. Giurb. dec. 86 nu. 8. Gaſp. Theſa. quaeſt. foren. 64. nu. 6. & ſeqq. lib. 1.*

3 Sic † etiã, ex rationis identitate, cogi poteſt pro ampliatione Eccleſiæ, vel Monaſterij *Socci.* cum relatis, in *regul. 435. fallen. 8. Gramat.* qui plurimos pleno calamo congerit *dec. 75. Franc. Marc. d. dec. 535. nu. 4 par. 1. Coſta d. n. 8. Gomeſ. in l. 46. Taur. n. 9. Vinc. de Franch. dec. 213. nu. 5. Carroc. dec. 26. nu. 15. Carpan ad Stat. Mediol. cap. 433 num. 73. Canter. lib. 1. reſol. cap. 13. nu. 78. Morla* qui plures refert in *Empor. iur. tit. 9. de contrahen. empt. quaeſt. 1. Antonin. lib. 1. reſol. 112. caſ. 29*

Triſa

Theſa.in queſt.foren.lib.1.q.64. num.6. & ſeqq. qui exornat,& ponit requiſita ad dictam venditionem, *Giurb.* cum per eum congeſtis in *deciſ.* 86. *num.* 8. *& ſeqq* qui etiam ponit requiſita,& in vno diſcordat à *Theſ.*& extendit, vt etiam vna Eccleſia cogatur vendere alteri Eccleſiæ, & multipliciter ampliat, & exornat.

4 Secundo † eadē diſtinctio, ſeu graduatio procedit etiam quo ad reſtaurationē Domus Rectoris, quæ cum ſit acceſſoriū ad Eccleſiam ſequitur naturam ſui principalis *cap.ſi ſuper gratia, de offic. deleg. in 6.* Et Eccleſia ipſa eſſe nō poteſt abſque Sacerdotibus miniſtrantibus *cap. reuertimini* 16.*q.* 1. Nec per conſequens Sacerdotes ipſi abſque habitatione; & ſic eadem ratio eſt in domo Sacerdotis, quæ eſt in Eccleſia *Cittad.de iurepatron.par.6. art.5. nu.7. Lambertin.de iurepatr.lib 3.q.7. ar.3. Surd. conſ.62. num.8. lib.1. Vgolin.* neminem allegans, & à nemine allegatus *de offic.Epiſc.cap.14.§.1.num.5.Bellett. diſq. cleric.tit.de cleric.debitor.§.14.num* 4. vbi ait, ità declaraſſe *S. Congregationem Concilij Moneta de commut. vlt.volum.cap.11, num.* 149.

5 Caſus † iſte frequētiſſimè diuerſis in locis mihi contigit, & quia perſæpe Parocchiani renuebant domum conſtruere,vel collapſam reſtaurare,eos pignoribus captis, ac per cenſuras Eccleſiaſticas cogi, iuxta doctrinam *Guttier.* poſt alios *lib. 2. canon. qq.c.21 nu.152. in fin.* quandoque autem, quia Miniſtri Principum ſub prætextu iuriſdictionis,ſubditorumq; indemnitatis, eorum aſſumebant tutelam, ego, vt Parocchianorū emollirem duritiem, ac pernicioſas cum miniſtris laicis diſſenſiones vitarem, ſæpè Parocchianis minatus fui,me vniturum Eccleſiam alteri Eccleſiæ vicinæ; ſæpe etiam ad illos, vel per me ipſum, vel per viros religioſos hac de re concionem habui; ſed quia ruſtici magis mouentur verberibus, quam verbis, ideo ſæpius, vt tædio, & incommoditate affecti opus aggrederentur, facultatem Parochis conceſſi à cura diſcedendi ad tempus, & cōminandi ſe non reuerſuros donec de Domo,& habitatione ſibi pro-

6 uideretur. † Quamuis enim regulariter Parochiani compelli nno poſſint per ſubtractionem Sacramentorum,nè videatur pretium temporalis oblationis dari pro ſpirituali miniſterio,vt per *D. Thom.* 2. 2. *q.86. art.* 2. *in fin. Felyn. in cap. veniens el primo, ſub num.* 3. *de teſtibus, Ioan. Andr. Abb.& cæteri* communiter in *Rubric. de Parochijs, Couarr. lib.1. var. reſolut. c.17. ſub num. 3. ver. illud tamen conſiderandum,* Id tamen intelligitur quando Parochus propria auctoritate id faceret; vt reprobata *gloſ. in cap. omnis Chriſtianus de con-* * *ſecrat.diſt.*1.communiter tenent præcitati *Doctores,* & *D. Thom.* 2. 2. *q.* 100. *art.* 3. *ante med.* quo caſu laici dicerentur ſpoliari ab ipſomet Parocho, vt per *L.ap.alleg.67.num 8 Butr. in cap. cum dilectus §. nos igitur col.2.de ord.cogn.Felyn. in d.cap. veniens il primo,ſub num.3. de teſtibus.* Vel quando Epiſcopus alijs remedijs prouidere poteſt; quibus ceſſantibus, ſine dubio ad iſtud confugere valet; vt benè per *Guttier.* poſt alios *d.cap.21. ſub num.*152. *in fin.* & præſertim hoc in caſu, cùm Rector non teneatur ſtare ſub diu, vel apud hoſpitium.

Quæ quidem intelligenda ſunt iuxta terminos *præcedentis deciſionis*, quando ſcilicet onus conſtruendi, vel reficiendi ſpectat ad ipſos Parocchianos ſi-

7 eut † vice uerſa quando ſpectat ad Parochum; per ſubſtractionem fructuum is cogendus eſt: Vnde annis elapſis reuerenter admonui quendam Reuerendiſſimum Epiſcopum, ſe non bene feciſſe interdicendo Eccleſiam,vt Parochum ſatis diuitem ad illius reſtaurationē cogeret, hoc enim potius tendebat in perniciem Parochianorum, quam in ipſius Parochi læſionem, & ideo conſului, vt redditus beneficij, decimaſque ſequeſtraret inter-dictumque remoueret.

8 Tertio,† Quo ad reparationem,vel reſtaurationē Cæmeterij,ego ſemper coegi Parochianos etiamſi Beneficiatus eſſet diues; quia quamuis illud quoque ſit acceſſorium ad Eccleſiam, nihilominus, nil aliud continet præter ſepulchra ipſorum Parochianorum: Sepulchrum autem nō eſt conficiendum ſumptibus Parochi, ſed Parochianorum; in caſu verò neceſſitatis Cæmeteria ſumptibus Eccleſiæ ædificantur, *c. aurum 70.cap. nemo vbi gloſſa* 12. *q.* 2. & ita intelligendus eſt *Laurius* ſimpliciter loquens.

9 Quartò, † Eadem diſtinctio procedit etiam, quoad paramenta, ornamenta, calices, patenas, luminaria,& cætera Eccleſiæ neceſſaria, quæ ſunt acceſſoria, & à pari procedunt,ac iure communi, cum Eccleſiæ reſtauratione parificantur *c. fin. deteſtam.ibi, in ornamentis, ſeu fabrica, luminarijs, ſiue alijs ad perpetuum cultum diuinum,*& in terminis conſidérant *Barbat. conſ.26 num.1.& 4.vol.3.Surd. conſil.62. ſub num.4.& 5.vol.1. Bellett. d.tit. de cler. deb.§.13.num.4. Genuen. prax. Archiepiſc. cap.109.ſub num.13.* vbi circa finem refert *Rotā in Aegyptanen. Fabricæ* 15.*Decembr.* 1589.

10 1589 *coram Orano*,† vbi fuit dictum con-
ſuetudinem Parochianorũ reparandi Ec-
cleſiam liberare Rectorem à Paramento-
rum expenſa, decretumque viſitationis
in contrarium factum, fuiſſe nullum.

11 Si † autẽ Eccleſia eſt de iure patrona-
tus, ſolet dubitari, an potius Patronus,
quam Rector cogendus ſit ad prędicta ne
ceſſaria; & in Beneficijs ſimplicibus mul-
toties vidi Ordinarios ac Viſitatores al-
lucinatos. Vera reſolutio eſt, ꝙ aut Patro-
nus ab initio dedit dotem ſufficientẽ pro
mercede Sacerdotis ornamentorumque
manutentione; & tunc nullatenus eſt in-
quietandus; ſed tenetur Rector: Aut do-
tem paruã, & inſufficientem, & tunc Pa-
tronus tenetur; & in hoc ſecũdo membro
loquitur text. in *c. nemo de conſecr. diſt.* 1.
quam diſtinctionẽ tenet *Genuen. in prax.*
c. 109 *ſub n.* 13. *Barboſ. de offic. Epiſc. par.* 3.
alleg. 64 *n.* 16. vbi quod Ordinarius in vi-
ſitatione præceptũ faciet Patrono, vt in-
fra competentem terminũ prouideat de
neceſſarijs, ſub pœna priuationis Iuriſpa-
tronatus, & Capellæ; & ita ego pluries
practicaui. Eandem diſtinctionem tenuit
Leon. in Theſa for. Eccl. par. 2. 16. *n.* 18. vbi
aduertit tali caſu propriè non dici Iuſpa-
tronatus, cũ Patronus Eccleſiæ quis non
efficiatur per rem modicã datã Eccleſiæ,
niſi tantum dederit, quod ſufficiat ad ne-
ceſſaria miniſtrorum, & ad luminaria *d. c.*
nemo de conſec. diſt 1. *glo. in c. quicũque il* 2.
16. *q* 7. *Abb conſ* 106. *n.* 2. *ver. Præterea, &*
ſecundo, vol. 2. *Iaſ. in Auth. præterea nu.* 5.
C. vnd. vir. & vx.

12 Vnde † infert ibidẽ *Leon* tales Patronos
compelli poſſe ad prętandã congruã ſub-
ſtentationẽ Parocho, vel ad patiendũ Ec-
cleſiã alteri Eccleſiæ vniri; & ita teſtatur
reſolutũ fuiſſe à *S. Congr. Conc. Trid ſuper*
cap ſeſſ. 21. *§. patroni vnius, de reform.*

13 Quæ † quidem adeò vera ſunt, vt *glo in*
d. c. nemo de conſec. diſt. 1. dixerit in defectu
Patroni, ad ſubminiſtranda neceſſaria te-
neri Epm (quaſi pœnam ſub turũ ex quò
permiſit iuſpatronatus erigi, abſq; cõpe-
tenti dote,) qđ tene mẽti, quia pluries ego
viſus ſum auſterus dum abnuerem con-
ſenſum dictis erectionibus pręſtare, ob do-
14 tium inſufficientiã, memor † Ordinarium
non debere Eccleſiam dedicare niſi antea
illi dos cõpetens aſſignata fuerit *c. placuit*
1. *q.* 2. *d. c. nemo*, & ibi *glo pen. Archid. n.* 4. *&*
alij. de conſec. diſt 7. *c. cum ſicut*, & ibi *glo. fi.*
Anchar. et Abb. n. 3. *de cõſec. Eccl vel altar.*
idem Abb. in c. 1. *n.* 1. *de cenſib. Bal cõſ.* 132.
vol, 3. *Rot. deciſ.* 141. *num.* 5. *par.* 2. *diuer.*

15 Et † præſertim, quod fundans Ca-
pellaniam, ſeu Parochialem teneatur illã
competẽter dotare, quemadmodũ Pater
filiam, eſt tex. in *l. qui liberum. ff. de rit. nupt.*
Abb. conſ 89. *n.* 20 *lib.* 2 *Rot. deciſ.* 230 *n* 1.
par. 1 *diuerſor. Bellett. diſq cler. d §.* 15. *n.* 3.
Villagut. deciſ. 9. *num* 2

16 Quinto, † Tametſi de iure Lampas an-
te S. Euchariſtiam, Rectoris ſumptibus
ſemper ardere debeat ad *c. ſanè de celebr.*
Miſſ. vt per *Genuen. in prax. d c.* 109. *ſub n.*
13. eoque non citato idem tenet *Bellett.*
d. §. 13. *n* 5. id tamen intelligendum eſt, ni-
ſi aliud conſuetudo obtinuerit per ſupra-
dicta, cum etiam hoc ſit de acceſſorijs, &
luminaria parificẽtur fabricæ *c ſi. de teſta.*
& ita in pũcto declarant *Inn in c. ſi de his*
quæ fiunt à maior part. cap. & *Surd cõſ.* 62.
n. 2. *& Bellett d. §.* 13. *n* 8. *& Rip. in reſpon.*
2. *tit de conſuet.* vbi hoc limitat non pro-
cedere, ſi aliqui particulares, ex deuotio-
ne id feciſſent; quia tunc non poteſt dici
inducta conſuetudo.

Circa quod aduertendũ eſt, pleriſq; in
locis reperiri Societates ſãctiſs. Sacramẽ-
ti erectas cum iſto onere manutenẽdi di-
ctas lampades, cæteraq; luminaria quo-
ties Sanctiſs Sacramentum exponitur: &
tunc nullus alius inquietandus eſt. Sed &
non ſemel in viſitatione reperi peſſimum
abuſum nimis inueteratum retinendi Sã-
ctiſs Euchariſtiæ Sacramentũ abſque vlla
ardenti lampada, quocirca mandaui, in
poſterũ perenni lumine muniri, ita vt Pa-
rochus contribueret pro dimidia, vel ter-
tia parte expenſæ. & pro reliqua Popu-
lus, habita conſideratione ad vires ipſius
Eccleſiæ Parochialis; decreui etiam quã-
doque, vt pro tertia parte teneretur Pa-
rochus, pro alia tertia Societas Sanctiſs.
Sacramenti; & pro reliqua tertia Popu-
lus; in his enim Ordinarij arbitrium latas
habet habenas, circumſtantijs omnibus
prudenter penſatis.

17 Sexto, † Graduatio de qua in præcedẽ-
ti deciſione militat etiã quo ad alimenta
danda Prædicatori: licet. n. Parochus te-
neatur per ſe, ſi ſit idoneus, aliàs per aliũ,
populũ paſcere verbo Dei; nihilominus, ſi
populus cõſueuit Prędicatori pro tẽpore
Concionãti præſtare alimenta, talis cõſue
tudo vti laudabilis ſeruanda eſt, vt con-
ſuluit *Rip. conſ* 1. *num.* 44. *de conſuet. Surd.*
conſ 62. *n.* 17. *vol.* 1. & eſt cautũ per *Conc.*
Trident ſeſſ. 24. *cap.* 4. *de reform.* Et ita plu-
ries determinatum fuit per *Sacram Con-*
gregationem ad dictum capitulũ, vt etiam
aduertit *Bellett. dicto titulo. de cleric. deb.*
§. decimo tertio. num ſeptimo, Campanil in
diuerſ iur. can. rub. 12. *cap.* 13 *num.* 17. vbi
idem affirmat quando Parochus non ha-
bet redditus ſufficientes, & vtrumque

etiam docet, ex ſententia *Sacræ Congregationis Leo. in Theſaur fori Eccleſiaſt. par. prima, cap. 8. ſub num. 6. verſ. ſi vero*, quâ de re latè differui in *deciſione 49. per totam* ad quam in facti contingentia recurras.

18 Septimo,† in caſu quo quartæ aſſignatione, conſuetudine Legato, & Statuto, ſiue Synodali Conſtitutione ceſſantibus, Parochus teneretur ad Eccleſiæ reſtaurationem cæteraq; ſupradicta; contingit ſæpè Beneficium non adeo pingue eſſe, vt ad integrum ſumptum, vltra condecentem Parochi ſubſtentationem ſuppeditare poſſit. Et quia tunc, in primis, & ante omnia ex illius redditibus congrua Parochi ſubſtentatio eſt detrahenda, vt in præcedenti deciſione dixi, ideo ſæpè dubitari ſolet, quæ nam redditũum quantitas pro dicta congrua ſubſtentatione ſit detrahenda; vt hinc ſciatur pro qua rata Populus in ſubſidium pro reparatione, & ornamentis, cæteriſque Eccleſiæ, & Canonicæ neceſſarijs teneatur: & quidem de iure id ordinarij remittitur arbitrio, qui conſideratis conſiderandis, nempe qualitate Beneficij, & Rectoris, poterit arbitrari, vt per *Rip. dicto reſponſ. 1. num. ſeptimo, de conſuetud.* & benè facit textus in *cap. fin §. vbi de decim. in ſexto*, & *Clem. 1. de iurep. atr.*

In conſtituenda enim congrua portione, ſtatur prudentiæ Ordinarij *Rota deciſione 99. numero nono parte ſecũda, diuer. Seraphin. deciſ. 173. num. 1 parte prima*. Ita tamen vt Beneficiarius habeat ex beneficio vnde viuat, non cum penuria, ſed commodè, & congruè, vt poſt *gloſſam, & Abbatẽ* tradit *Rebuff. in tract. de congr. port. quæſt. 8. num. 78. Rota deciſ. 5. num. 9. par. 2. diuer. Bellett. diſq. cleric. tit. de cler. debit. §. 16. ſub num. 2.*

Sed quod imò in terminis noſtris eidẽ Rectori relinquenda eſſent duntaxat alimenta qualitati Eccleſiæ commenſurata, non autem iuxta qualitatem perſonæ, aduertit *Nauarr. in tract. de reddit. Eccleſ. quæſt. 1. monit. 36. num. 41.* vbi rationem reddit, nempe quod alias ſequeretur abſurdum, Principem poſſidentẽ pinguiſſimum beneficium, nullatenus ad Eccleſiæ refectionem teneri ad *l. nam quod abſurdum ff. de bonis libert.* ſequitur etiam *Vgol. de offic. Epiſc. cap. 14. §. 1. ſub num. 2 verſ. tertio*, & cum hoc benè concordat *Conſtitutio Synodalis Parmenſis*.

Cæterùm neceſſaria ad Parochi ſubſtẽtationem taxata fuerunt à *Sacro Concilio Tridentino* in ſcutis centum liberis in *ſeſſ. 24. cap. 13. de reform.* & ideo puto Ordinarium poſſe, & debere ſe cũ dicto decreto conformare, vt in his terminis conſiderauit *Piaſec. in prax. Epiſc. par. 2. cap. 3. verſ. quis autem teneatur*.

19 Octauo, † diſtinctio in Superiori deciſione firmata procedit etiam ſi agatur de expenſis reconciliationis Eccleſiæ pollutæ; nam ſi is, qui violauit Eccleſiam, (ad quem de iure ſpectant ſumptus *arg. text. in l. 1. vbi Bar. ff. de eo per quem fact. er.*) vel non eſt cognitus, vel non ſoluendo; ſi adeſt conſuetudo, vel Statutum, obſeruari debet, in cuius defectum tenetur Parochus; cuius redditus, vbi non ſuppetũt, in ſubſidium tenetur populus, & ſi is quoque ob inopiam non poteſt, vltimo tenetur Epiſcopus proprijs ſumptibus, ita poſt *Ioan. And.* & alios diſtinguit *Abb. in cap. propoſuiſti num. 21. de conſecr. Eccleſ. vel altaris Leon. in Theſ. for. Eccl. parte prima cap. 5. num. 18. Ricc. in deciſ. 190. par. 3. num. 2.* vbi citat etiam *Nauarr. in Manual. cap. 27. num. 256. & ſeq.* qui tamen hoc non dicit, idem tenet *Lel. Zanch. de priuil. Eccl. num. 19.* & licet ipſe videatur approbare etiam opinionem, quæ habet Epiſcopum indiſtinctè teneri ad reconciliationem faciendam proprijs ſumptibus accedere, qui propter hæc, & ſimilia habet redditus Epiſcopales, per text. in *cap. conquerente de offic. ordin.* (qui mihi nihil probat, quia ibi reſcribitur Epiſcopo Aſſiſienſi. Vt in viſitatione contentus ſit exigere procurationem moderatã iuxta vires Eccleſiarum.) Tu tamen tene dictam diſtinctionem, quam à multis *DD.* teneri fatetur idem *Zanch. ibidem*, quam etiam pluries ſeruari vidi. Et hinc patet reſolutio dubij, quod mihi anno præterito contigit in facto; dum pro Eccleſiæ Parmenſis reconciliatione aduocaſſem Mutina D. Archiepiſcopum Cæſareæ, & inter Capitulum Parmenſem & Præfectũ Domus D. Epiſcopi abſentis diſceptaretur, an ære eiuſdem D. Epiſcopi, vel potius ex quarta pro fabrica deputata ſumptus faciendi eſſent.

20 Nono, † Si agatur de reſtauranda Eccleſia Cathedrali, latior diſtinctio, ſeu graduatio facienda eſt, nam & hoc caſu prius ad portionem pro fabrica deſtinatam, deinde recurrendũ eſt ad cõſuetudinem: quibus ceſſantibus Eps tenetur quartam partem fructuum ſuæ menſæ, tam præſentium, quam præteritorum impẽdere, qua non ſufficiente (pro fabrica neceſſaria nõ tamen ad ornatum) tenentur Canonici de præbendis, (deducto ne egeant) contribuere; & illis quoque non ſufficientibus poſſunt cæteri in dicta Eccleſia Beneficiati, iuxta uires, & deinde etiam

totus

totus Clerus ab Epiſcopo, cum conſenſu maioris partis Capituli ad contradicendũ cogi, & denique in ſubſidiũ tenetur contribuere Populus; ita latiſſimè varias antiquorum reaſſumens opiniones, conſuluit *Bero. conſ. 3 per tot. vol. 1. Barbat. cõſ. 25. vol. 3.* & poſt alios quos congerit *Bellett. in diſquiſ. cleric. tit. de cler. debit. §. 13. num. 12. & ſeqq vſque ad fin.* quibus addo *Surd. conſ. 22. num. 23 & 24. volum primo* & ita ferè licet ſatis confusè tenuit *Paul. de Cittadin. de iurepatron parte ſexta, art. 5. num. 4. & 5.* qua de re vide etiam *Valaſcb. deciſ. 179.* Et ſic ex mente præfatorum *Scribentium*, tria copulatiuè requiruntur ad hoc vt Canonici, & cæteri Beneficiati cogi poſſint; Primum, quod fabrica ſit neceſſaria; Secundum quod in ſubſidium; Tertium, quod coactio, & taxa fiat ab Epiſcopo, cum conſenſu maioris partis Capituli; niſi tamen omnes Canonici renuerent, quia tunc poſſet Epiſcopus illos cogere, vt ſignanter notat *Bero. d. conſ. 3. num. 24 lib. 1 nu. 14 in fin & 25.* iuncto *num. 41.* vbi rationes adducit, & recenſet etiam *Bellett. d. §. 13 n. 18.* de hoc articulo tractat etiam *Chopin de Sacra forens. Politie. lib. 3. cap. 3. art. 11.* ſequitur *Maynar. deciſ. Tholoſ. 42. lib 1 Nico. Reuſueeius in deciſ. 1 num. 30. lib 4.*

21 Decimo, ſi ad ſit quarta pro fabrica deputata, vel conſuetudo, aut Conſtitutio, & nihilominus Rector Eccleſiæ ſponte de proprio inſumpſerit, ac propterea æs alienũ contraxerit, nõ tenetur eius ſucceſſor illud ſoluer, ſub prætextu, quod pro neceſſitate Eccleſiæ fuerit conflatum, vt per *Nauar. de ſpol. cleric. §. 10 ſub numero ſeptimo, ver. ſecundo.*

22 Idemque † à fortiori dicerem, quando Rector fecit aliquas impenſas non neceſſarias: Vnde cum poſt obitum Rectoris Eccleſiæ Vigilcſſi Parmẽſis Diœceſis, eius ſucceſſor moleſtaretur ad ſoluendum æs alienum à prædeceſſore contractum pro quibuſdam ſtatuis Angelorum ad vſum altaris, pronunciaui, ſucceſſorem nullatenus moleſtandum, ſed hæredes conueniendos.

23 Vndecimo, † quod dictum fuit Parochum diuitem, vbi quarta ad fabricam deputata non ſufficit, ſupplere debere de proprio, conſuetudine contraria ceſſante; notabiliter declarãdum eſt, vt ille potiùs mutuare dictæ fabricæ quam de proprio erogare teneatur, ita vt paulatim quotanni, ſibi ſatisfacere poſſit de fabricæ redditibus, vt per *Nauarr. d. §. 10. de ſpol. cleric. in ſi. Rebuff. reſp. 135. per tot. Cenod. in collec. Decretal. collect. 153. ſub num. 3. circa fin.*

24 Denique, † ſi cõſuetudo, quæ onus fabricæ trãſtulit in populum, orta fuit, dum redditus beneficij erant tenues, & populus exiguus, auctis deinde redditibus, vel excreſcente populo, decimis multiplicatis, itavt, & ad Rectoris ſubſtentationẽ & ad Eccleſiæ reſtaurationem, cæteraq; neceſſaria ſufficiant, Populus ab onere fabricæ liberaretur, illudq; in Rectorem tranſiret ſecundum *Nauarr. d. §. 10. ſub num. 7. ver 3.* dicentem ſe ita contra ſe ipſum conſuluiſſe, quamuis id ſciat paucis Eccleſiarum Rectoribus gratum fore.

Et quod ſi Eccleſia abundat, & ipſi Parochiani ſint egeni, talis conſuetudo nõ ſit ſeruanda, tradit in propoſito etiã *Lel. Zanebius, Nauarro* non citato *in tract. de priuil. Eccleſ. priuil 15. num 3* per *cap. aurum 12. q 2 cum ſimilibus.*

Hæc tamen, quamuis ſatis rationabilia, vix in praxi poſſent obtineri; Vnde in ſimilibus caſibus quãdoque me interpoſui, vt Parochus, conſuetudine non attenta, contribueret pro parte, & pro alia parte ſuppleret Populus.

ARGVMENTVM.

Ius eligendi concionatorem in Parochiali Eccleſia, cui nam incumbat, & quomodo probetur.

Immemorabilis quomodo ſit probanda exactè agitur.

SVMMARIVM.

1 *Immemorabilis dat poſſidēti ius pleniſſimū ex fortiori cauſa, quæ excogitari poſſit.*

2 *Etiam quo ad iura Epiſcopalia, præſuppoſita capacitate in præſcribente.*

Nouitates plerumq; diſcordiam pariunt.

3 *Actus præſumitur potius factus iure proprio quam alieno.*

4 *Epiſtolæ legitimè recognitæ plenam faciunt fidem.*

5 *Immemorabilis excluditur ex actibus contrarijs.* & num. 54

6 *Vnicus actus contrarius excludit immemorabilem, etiam ſi mille geſti eſſent ad illam inducendam.*

7 *Teſtis dicens nunquam ſe vidiſſe nec audiuiſſe contrarium, ex vnico actu contrario arguitur de falſo.*

8 *Niſi actus contrarij excedant metam centum annorum.*

9 *Vel effluxerint poſt completã præſcriptionē.*

10 *Præſcriptio completa requiritur, ad aliam pariter completam tollendam.*

11 *Contrarij vnius ingreſſus, operatur contrarij anterioris egreſſum.*

12 *Intellige de iure valido, & apto ad tollendum ius contrarium.*

13 *Priuilegium ab aliquo impetratum, præiudicat præſcriptioni completæ.*

14 *Quatenus tamen priuilegium ſit prorſus contrarium, & habile ad tollendam præſcriptionem.*

15 *Fides non facit fidem.*

16 *Scriptura priuata non probat.*

17 *Voci mortuæ non eſt magis quam viuæ credendum.*

18 *Recognitio ſcripturæ quomodo facienda.*

19 *Inſtrumentum, vt probet, quæ requiſita habere debeat.*

20 *Teſtes ſingulares nihil probant.*

21 *Epiſcopus habet intentionem fundatam ſuper deputatione Concionatoris in qualibet Parochia ſuæ Diœceſis.*

22 *Immemorabilis excludit ius Epiſcopi in concionatoris electione ſecluſa cathedrali.*

23 *Immemorabilis probanda eſt ab allegante.*

24 *Concludenter, & præciſè.*

25 *Immemorabilis debet eſſe perfecta ante litis conteſtatationem.*

16 *Immemorabilis cum quatuor requiſitis probanda eſt*

77 *Immemorabilis probanda per teſtes conteſtes in omnibus ſuis requiſitis.*

28 *Immemorabilem excludit rumor, & reſiſtentia.*

29 *Teſtis de immemorabili atteſtans, deponere debet de propria ſcientia.*

30 *Teſti de auditu non creditur cuius Auctores repelluntur.*

31 *Copiæ non creditur magis quam originali.*

32 *Immemorabilis non dicitur probata ſi fama à perſonis ſuſpectis oritur.*

33 *Teſtis etiam vnicus plenè probat contra inducentem* etiam in eo, quod deponit de auditu. nu. 48. ac etiam de credulitate num. 49.

34 *In teſte nõ attenditur dictũ, ſed ratio dicti.*

35 *Ratio dat eſſe teſtimonio,*

36 *Ratio trahit ad ſe dictum, quia tota vis probationis ſtat in ratione.*

37 *Teſtis non dicens ſe audiuiſſe à maioribus non probat immemorabilem.*

38 *Teſtis dicens ſe publicè audiuiſſe, dicitur benè deponere de fama.*

39 *Teſtis de fama debet dicere ſe audiuiſſe ante motam litem.*

40 *Teſtis vnicus deponens de publica fama, de qua cæteri non deponunt, eſt de falſo ſuſpectus.*

41 *Teſtium dicta ex capitulis ſupplentur, roburq; aſſumunt.*

42 *Teſtes quo modo ſuper articulis de fama deponere debent.*

43 *Teſtis dicens articulum eſſe verum, an probet.*

44 *Teſtis non probat immemorabilem, niſi dicat communem opinionem eſſe, vt memoria non extet in contrarium.*

45 *Ad immemorabilem probandam teſtes deponere debent de viſu per quadraginta annos ante litem motam*, & num. ſeq.

46 *Dictio* citra, *abſque copula*, & *verificari poteſt in vna vice.*

47 *Fallit ſi apponatur dictio temporis continuationem ſignificans.*

48 *Teſtis contra inducentem, etiam de auditu probat.*

49 *Teſtis de credulitate contra inducentem probat.*

50 *Teſtis ad immemorabilem probandam cuius ætatis eſſe debeat.*

51 *Teſtis, vt probet immemorabilem, an de propria ætate deponere debeat.*

52 *Teſtis deponens de facto proprio in re, in qua nullum habet intereſſe, facit plus quam ſemiplenam probationem.*

53 *In concurſu teſtium, illi præferuntur, qui habent aſſiſtentiã, & præſumptionẽ iuris.*

54 *Teſtes deponentes de diuerſis actibus ad idem tendentibus, non ſunt ſingulares.*

55 *Singularitas ſubalterna probat poſſeſſionem & iuriſdictionem ex diuerſis actibus poſſeſſorijs.*

56 *Teſtes ſingulares, iunctis veriſimilibus coniecturis plenè probant.*

DECISIO LXIX.

ORTA coram me lite inter D. Comitẽ Siſſiæ, & Promotorem menſæ Epiſcopalis ſuper iure eligendi in eodẽ oppido Cõcionatorem, inductiſq; per Comitẽ quibuſdam teſtibus, qui deponere conabantur maiores illius per tẽpus immemorabile de cõcionatore prouidere cõſueuiſſe; prætendebat ex huiuſmodi aſſerta immemorabili, ſe in ſua poſſeſſione turbandum non eſſe, iuxta plures *Sacræ Congregationis* reſolutiones

1 cum † præſertim, præter allata ſupra in *deciſ. 37. à num. quinto, cum multis ſequentibus*, immemorabilis tribuat poſſidenti ius pleniſſimum ex fortiori cauſa, quæ excogitari poſſit *Dec. in lege traditionibus n. 11. de pactis Barbat. conſ. 35. per totum lib. Guttier. pract. quæſt. lib. 3. q 14. n. 74.*

2 Etiam † quo ad iura Epiſcopalia, quæ omnia ſunt præſcriptibilia *Abbas in capitulo cum contingat num. 11. de foro competenti Rota deciſ. 2. de præſcrip. in nou. & deciſ. 324. nu. 12. & in Burgenſi emolumenti*

ſigilli

ſigilli 28. Ianuarij 1591. coram Penia, vbi latè Præſuppoſita capacitate in præſcribente, vt per Ant Gabr. cum per um congeſtis concl. 1. num. 16. de preſcript.

Qui teſtes probare dicebantur, tametſi ignorare dicant, an Comites iure proprio, vel ex Epiſcopi indulgentia deputationes fecerint.

3 Actus † enim præſumitur potiùs iure proprio, quam alieno geſtus l. titiam, & l. magis ff. de ſolut glo. in l. 2. in ver. & domini., vbi Bar. & Salyc. C. de acqui poſſ l. 3. §. ex contrario, & ibi not ff eod tit. Bar. in l. 1. §. nunciatio. n 12. ff. de Noui. per nunc. cum alijs cumulatis per Gabr. de teſtib. conclu. 3. n. 23. Rota dec. 299 ſub n. 2 par. 2. in recent.

Quod coadiuuabatur ex quibuſdam
4 epiſtolis. † quæ cum legitimè fueruut recognitæ, vti publicæ plenam faciunt fidē Iodoc in prax. ciuil cap 177. num. 4.

Nec obſtare videbantur quædā recentes deputationes à D. Epiſcopo moderno emanatæ, quia quamuis veriſſima ſit con-
5 cluſio † immemorabilem ex actibus contrarijs excludi cap. illud, & ibi glo. in verbo inconcuſſæ, & in verbo interrogatio c. auditis, & ibi Innoc. ſub num. 27. ff. de Vſucap. Balb. de præſcript. 3. par. 6 par. princ. q. 4. prin num. 42. ver. idem dicit Alex. conſ 16. num. 16. lib 5. Io. And. in cap. 1. in ſi de præſcrip. in ſexto, Gambar. de offic legat. lib. 3. num. 317. Socci. conſ. 7. nu. 11. lib. 1. Puteus deciſ. 436. lib 2. Rota deciſ. 254 ſub num 3. & deciſ. 324. in ſi. par. 1 in recentior. & dec. 58. num. 2 & 3. & deciſ. 148. num 7. par. 2. etiam in recentior. Greg XV. deciſ 51. n. 3. & deciſ. 162. num. 9. & deciſ 434. num. 10.
6 Etiam † ſi mille actus ad inducendam conſuetudinem geſti eſſent; nam vnicus actus contrarius, vel difformis illam interrumpit Scrader. cum rela. de feudis p. 10. ſect. 20 num. 157. in ſi ver. vſque ad eo Beltrami in addi. ad Gregor deciſ. 162. nu. 15.
7 Adeo † vt eo ipſo quod conſtat de aliquo actu cōtrario teſtes deponētes ſe nunquā vidiſſe nec audiuiſſe contrariū conuincātur de falſo Rota deci. 254 n. 3. p. 1. in recen.
8 Ea † tamē binas notabiles recipit limitationes, quarum prior eſt, quando actus contrarij ſunt ſupra centum annos, tunc enim non elidunt immemorabilem: ſtant enim ſimul non extare memoriam in cōtrarium, & actus geſtos vltra centum annos: cum hominum memoria non præſumatur vltra dictum tempus ſe extendere, vt benè declarat Molin. de Primogenit. lib. 2. cap 6. num. 60. & ſeq. quem ſequuta fuit Rota in Cauallicen. Feudi 36. Aprilis 1614 coram Dño Pirouano Beltramin. ad deciſ. Greg. XV. 51. num. 7. & 298. num. 13. & hoc in ſumma colligitur ex Ant. de Butri. in cap. quid per nouale num. 15. de Verbor. ſign. & Couar in regula poſſeſſor par. 2. §. 5. ſub num. 7. ver quamuis ſecundum.
9 Poſterior † eſt ſi actus contrarij ſubſequuti ſint poſt completā præſcriptionē, tunc enim potiùs dicuntur actus turbatiui qui præſcriptionē infringere nequeunt DD. in cap auditis, vbi Abb num. 3 de præſcript. Mantic. deciſ. 296 num. 4. Rota in d. Cauallicen feud. 16. Aprilis 1614. coram Dño Pirouano, Beltramin. ad d. deciſ. 51. Greg XV. num 8. vbi ad hoc citat etiam Garz. de Benef par. 3 cap 2. num. 107. qui tamen ib. hoc in [illegible] meo non dicit Addo ſpeculat in [illegible] Præſcript num. 20.
10 Ad † tollendā enim præſcriptionē completam requiritur alia præſcriptio pariter cōpleta, & ſic tēpus ad præſcriptionē præſtitutū, vt per Abb in cōſ. 94. in ſi. lib. 1
11 & Mantic. d. deciſ 296. n 5 † Quia tametſi vnius contrarij ngreſſus alterius cōtrarij egreſſum operetur ex Ariſt 2. Phyſic. c. 15 & eſt text. in c. cum renunciatur 32. q. 1.
12 Id † tamen intelligitur de iure apto, &
13 valido ad tollendum ius contrarium, † vt videmus in ſimili, quod regula, quæ habet priuilegium ab aliquo impetratum præiudicare præſcriptioni ad eiuſdē fauorē cōpletæ iuxta textū in c. veniens circa ſi. extr. de præſcript. l in cauſæ 2 ff de Mino cum
14 ſimilibus, † procedit, vbi agitur de priuilegio prorſus contrario, habile ad præſcriptionem tollendam, vt per Oldradum conſ 172. in fine.

Præterea nec videbantur concludenter probari prædicti actus contrarij. Nam reſpectu fidei ſubſcriptæ parte non citata à RR. Fratribus Paulo, & Innocentio de Vicedominis, & Angelo Gabriellio de Flambertis, regula eſt trita, & ſatis in iu-
15 re vulgata, † quod fides fidem non facit cap. 2. extra de teſtib. l ſi quando C eodem lege Iudices C. de fide inſtrument lege generaliter §. eiuſdem C de rebus cred gloſ. magna in l. 2. C. de eden. Cephal. conſ. 384 nu. 21. volum. tertio, Greg. XV. deciſione 160. num. quinto, & deciſ. 359. numero quarto.
16 Eſt † enim fides ſcriptura priuata, quæ nō
17 probat l inſtrumenta C de prob † Cum nō ſit magis credendum voci mortuæ quam viuæ §. ſed ſi quis in Authen de inſtrumen. caut. & fid. Cephal. vbi ſupra num. 22.

Et quamuis recognitæ fuerint medio
18 iuramento corā Notario † cum tñ recognitio facta minimè fuerit ad præſentiam alicuius Iudicis, nec de eius mandato recepta, nihil probat ad Innoc in c. quoniam contra in prin. de probat facit text. in l. ne in arbitris C, de arbitr. & ibi Bald.

19 Subſcriptiones † Notariorum, cum atteſtatione quod fides fuit manu d.d. fratrũ ſubſcripta corruunt, quia carent loco loci, teſtibus, & alijs requiſitis, & ſic vires inſtrumenti h bere non poſſunt *Io. Iac. de Canin tract. de offic Tabell tit. de requiſit. inſtr. ſumm. Rolandin in tract. de Notul tit. de public I nſtr & ibi adden*

Reſpectu verò R. D. Eugenij de Caravagio, & Fratris Antonij Fra berti, pro parte D. Epiſcopi, examinatorum non pariter videntur probati actus cõtrarij, quia alter deponit de ipſius deputatione vno anno, alter autem de alia ſui deputatione, & ſic propter ſeparationem actuum

20 remanent † ſingulares & nihil probare videntur *cap nil ulomin. vbi glo. 3. q. 9 cap. habens de teſtibus, vbi gloſa Ancharanus conſ. 176 Alex. conſ 3. vol. 1 Crottus in tract. de teſtib num. 317. verſ. 13. requiritur, & num.* 119.

Cæterum citra hæſitationem ad fauorem D. Epiſcopi, & contra D. Comitem, mihi alioqui arcto amicitiæ vinculo addictum pronunciaui.

21 Epiſcopus † enim habet intentionem fundatam deputandi concionatores in qualibet Parochia ſuæ Diœceſis, tum de iure diuino, vt probat *Epiſt. ad Roman. cap 10. quomodo prædicabunt. niſi mittantur, & Luc. 10. Rogate Dominum meſſis, vt mittat operarios in meſſem ſuam* & ſic apparet operarios mittendos eſſe ab ordinarijs, qui ſunt Domini meſſis iuxta textum *in cap cum ex iniuncto le haret.*

Tùm etiam de iure Canonico text. expreſſus *in cap. inter cætera de offic. ord. in.*

Tùm dem que ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 5. cap. 2. de reformat.* & clarius *ſeſſ. 24. cap. 4. etiam de reform.*

Et ita etiam pluries determinauit *Sac. Congregatio*, vt referunt *Zerula in praxi Epiſc. par. 1. verb. Prædicatio num. 2. § 7. Leo. in Theſ. for Eccl. par 1. cap. 8. num 4. & ſeq. Campanil. in diuerſorio Iuris can.*

22 *rubr. 12. cap. 13 ſub num. 16.* † Et quamuis ordinarius ex mente *Eiuſdem S. Congregationis præfatorumq; ſcribentium*, ab huiuſmodi iure per contrariam immemorabilem cõſuetudinem ſeu præſcriptionem, quo ad omnes Eccleſias Cathedrali excepta excludatur prout etiam tradunt *Armendar. in addit ad recopil. legum. Nauarræ lib. 4. tit. 30. l. 3 de prædicationib. Sac. Scripturæ num. 2. Barboſ. de offic. Epiſc par. 3. alleg. 75. num 6 & Ripa reſpon. 1. num. 16.*

23 *de Conſuet* † id tamen intelligitur cũ præſuppoſito qđ fundans ſe in d. immemorabili, illam ſeruatis ſeruandis probauerit *gloſ. in l. 1. in verbis probatis, & ibi Bar. n. 3. C. quæ ſit long. conſuet idem Bart. in l. omnes populi num. 67 ff de Iuſt. & iur. Corn. conſ. 174. num. 5. lib 1 Pariſ. conſ. 25 n. 18. lib. 1. Rim. ſen conſ 307 nu. 16. Dec. conſ. 13 nu. 4.* & poſt alios quos congerit, firmat,

* & communiter teſtatur *Curt. iun conſ. 90 & ſi Villalob. in com. opin in verbo tempus num. 15.* idemq. tenent *Rota deciſ. 36. num. 5 par. 1. diuerſ. Greg. XV. deciſ. 162. num 1* & in terminis noſtris *Leo. in theſ. for. Eccl. 1 par. cap. 8. num. 5.*

24 Et † quidem concludenter, & præciſè prout tam de præſcriptione, ſeu conſuetudine ordinaria, quam de immemorabile tradunt *Dec in rubric. C. qui admitti num. 16.* latè *Curt. iun d. conſ. 90. ſub nu. 1. Hier. Gabr. conſ. 145. n. 4. & 5. lib. 1 Rolan. conſ. 89 n 31. & ſeq. lib. 2.* eum per eum relatis *Honded conſ 79. n 44. & ſeq. lib. 1. Curt Iun conſ. 90. n. 1. Rota deciſ. 330. n. 2. par. 2. in recent.*

25 Adeo, † vt niſi probetur fuiſſe perfecta ante litis conteſtationem, ea nihil releuet; quia effectus præſcriptionis etiam immemorabilis perficitur in fine, & non ante, vt poſt *Bar.* & alios, quos citat, tenet *Iaſ. in l 1, qui put it num. 12. & 63. ff. de ac-*

* *qui hæred Oſaſch. de comm. deciſ. 101. ſub num. 1.*

26 Ad hoc autem, vt ea concludenter probetur teſtes formiter deponere de-

* bent de quatuor requiſitis gloſſ communiter recept. *cap. 1. in verb. memoria de præſcript. in ſexto*, Nempe primo de viſu per quadraginta annos, ſecundo de auditu à ſuis maioribus, qui ab alijs audierũt; Tertiò, quod nunquã viderunt, aut audierunt ſeruari contrarium. Quartò, de publica voce, & fama per verbum fuit. & eſt memoriam non extare, nec extitiſſe in contrarium, vt poſt d *glo.* tradunt, *Specul. in tit. de proba § 1. ver. vltimo quæritur, & ver. valet etiam* cum alijs latiſſimè congeſtis per *Gabr. lib. 5. tit. de præſcript. concl. 1. num. 81. Corn conſ. 47. in fi vol. 3. Balb. de præſcrip. in 2 par. q. 6. num. 24. Couarr. in reg poſſ ſſor par. 3. § 3. num. 3. de regul. iur.*

* *in ſexto. Capic. deciſ. 163. Minſig. de comm: centur. prima obſer 30. Vrſill ad Affli. deciſ. 254. num. 6.* & pluribus relatis idem tenuerunt *Oſaſch. deciſ. 101. num 6. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloſ 18. num. 47. Gratian. diſcept. forenſ. lib. 4. cap. 681. nu. 38. Onded. conſ. 79. nu. 36. lib. 1 Marc ott. Var. reſol. lib. 1 cap. 100 num. 10* qui ferè omnes de

** comm. opinione atteſtantur. Quam vti communem, & receptiſſimam ſemper ſequitur *Rota Romana* vt apud *Pute. deciſione 1. parte tertia* apud *Mohed. deciſ. 253. penes Cardin. Seraphin. deciſ. 469. num. 1.*

num 1. deciſ. 102. num. 2. cum ſeqq. & dec. 140. num. 2. & apud *Greg. XV. deciſ. 16. nu 1.* vbi *Beltramin. in addi.* & apud *Card. Mantic. deciſ. 48. num 7. & deciſ. 89. n. 3. Rota deciſ. 55 ſub num 2. par. 4 diuerſ. & deciſ. 445. par. 1. in recent & deciſ. 8. nu. 2. & 271. num. 4 & 48 num. 2 & 330. n 2. par. 2 in recent & in Romana ſeruitutis 15. Martij 1619. coram* [illegible]*, & in Conchen. decimarum de Guaneuna 1. Maij 1617. coram Manzanedo*, & alias paſſim, & in terminis noſtris poſt *Bar. Corn. & Natt.* quos citat tenet *Leon. in Theſa. fori Eccl. par. 1 cap 8. num. 5.*

27 Adeo, † vt ſinguli teſtes de omnibus prædictis requiſitis deponere, & inter ſe conteſtes eſſe debeant, nec coniunguntur ſi alter de vno requiſito, alter de alio deponit. *Mareſcot. Variar reſol. lib 2 c 100. num. 3. Rota deciſ. 557 ſub nu. 2. ver. quantum ad immemorabilem par. 4. diuerſ. & in Hierac. n Iuriſpatr. 7. Febr. 1617. coram D. Card. Veroſpio*, vbi aliæ deciſiones recenſentur, & in ſpecie reprobatur *Molin.* ſecus ſentiens *de primogen Hiſpan. l. 2 cap. 6. num. 34*

28 E conuerſo † autem ſi reus probat à centum annis citra aliquem actum contrarium factum fuiſſe, ſatis concludenter dicitur probaſſe memoriam in contrarium extare, tamen immemorabilis exclu[illegible] vt per *Alex. conſ. 16 num. 6. lib 5 Bar* [illegible] *ſemper in* [illegible]*clutionibus in* [illegible] *Cagn. num. 12. ff.* [illegible] *reg iur. Berous* [illegible] *n. 23. lib 1. Surdus conſ. 273. nu. 3 lib. 4. Scrader. de feud par. 10. ſect. 20 num. 15.* cum per eos relatis, & ita ſemper tenere videtur Rota, vt in *deciſ. 324. in fi. & 254. ſub nu. 3. par 1. in recent & deciſ. 58. num. 2. & 3. & deciſ. 248 nu. 7. par ſecunda. etiam in recent. Greg. XV. deciſ. 162. nu. 9. & de*[illegible] *1. n. 3. & deciſ. 434. num. 10.* & alias p[illegible]m, & cum hac opinione aliàs tranſiuit etiam Concilium Neapolitanum, & quamuis poſtea fuerit in dubium reuocata apud *Franch. deciſ. 56. ſub num. 21.* nihilominus mihi placet dicta *Rotæ* opinio intelligendo tamen ante præſcriptionem completam per ea, quæ dicta ſunt ſup *n. 28. & ſeq.*

29 Imò † ſolus rumor, & reſiſtentia in cõtrarium, reddit improbabilem immemorabilem cum teſtes (vt dixi) deponere debeant ſe nunquam in contrarium vidiſſe aliquid, nec audiuiſſe *l. in rebus ff. de iure dotium Coccin. deciſ. 400 num. 6.*

Porrò ſtantibus hiſce concluſionibus, quæ in dubium refricari minimè poſſunt facilè dignoſcetur percurrendo dicta teſtium, an ex parte Comitis prætenſa immemorabilis probata exiſtat.

Primus enim nullum prorſus probat requiſitum; & ſignanter non deponit de certa ſcientia, prout requiritur, ſed de auditu, & ignorat, an cõtrarium ſit verum,
30 quo † caſu non probare immemorabilem habetur ex concluſione firmata ſupra *num. 57.* & in indiuiduo firmant *Oſasch. deciſ 101. nu. 26. Card Seraph. deciſ. 1589. ſub num. 2. Card. Mantic. deciſ. 48. num. 7. & ſeqq Rot. deciſ. 330. nu. 2. par. 2. in recent.* qui etiam alios cumulant.

Quod ſi verum eſt vbi teſtes deponunt de auditu à tertijs perſonis, profectò plus, quam verum erit in caſu noſtro, in quo iſte teſtis audiuit ab eiſdem Dominis Comitibus, de quorum intereſſe tractatur, & quibus in cauſa propria nulla præſta-
31 tur fides, ac proinde † non plus credendum erit copiæ, & ſic iſtis teſtibus quam originali *cap. fraternitatis de hæret. Aym. conſ.* [illegible]*2. num 13. Verall. deciſ. 264. num. 7. par. 3. Rota deciſ. 762. nu 6 par 2 in recent.* & teſtibus non creditur, quorum repellũtur Auctores *Crauett. cũ relat. d. conſ. 112.*
32 *nu. 13.* † & in puncto quod ſi fama ortum habuit, vel habere potuit à perſonis ſuſpectis, non iudicatur probata immemorabilis, tradunt poſt alios *Oſasch. d. deciſ 101. num. 17 & Pariſ. conſ. 112. num. 5. & ſeq. volumine ſecundo.*

Vltra quod ex quo deponit de actibus
33 contrariis, † plenè probat contra inducentem qui illum approbauit iuxta *l. ſi quis teſtibus, & ibi Bart Bald Salyc. & alij de teſtibus cap. fin. § item ſi quis teſtibus 4. q. 3. Socc iun conſ. 178. num. 33 volum. 2. Crauett conſ. 188 num. 5.* cum alijs relatis per *Gabr.* qui teſtatur hãc opinionẽ eſſe ve-
* rum, & communem *in lib. 1. tit. de teſtibus conc. 1. n. 1. Roman. conſ. 104. in fi. Cæphal. conſ 435. n 69 lib. 3 Surd. deciſ 289 nu. 19. Rota deciſ. 748. num. 6 par 1 in recen. & in Toletana portionis 2. Maij 1594. coram Card. Mantica, & in Toletana Canonicatus 10. Decembris 1608 coram Card. Marcomontio.* Etiam ſi eſſet vnicus *Socc. iun. conſ. 79. num. 11. lib. 1. Cæphal. conſ. 65. num. 55 lib. 1.*

Secundus teſtis tantummodo deponit quod vltra quadraginta annos quondam D. D. Comites Pamphilus, & Antonius Maria alternatim eligebant concionatorem, ignorat autem verũ id fecerint prætorio nomine, vel iure proprio, nec reddit cauſam ſcientiæ, & ſic nihil probat.
34 Quia † non attenditur dictum, ſed ratio dicti *Socc. conſ 42. nu. 27. lib. 1. Pariſ. conſ. 88. num 58. & 60. l. 3.* Et in terminis noſtris *Seraph. deciſ. 419. num. 3. Mantic. deciſ. 48. num. 8.*

Et

35 Et † ratio dat eſſe teſtimonio *Bal. in l. conuenticulam nu. 4. de Epiſc. & Cler. Abb. conſ. 105. num. 1. in fi. & num 2. lib. 1. Socc. iun. conſ. 69. num. 13. lib. 1. Mantic. d. deciſ. 48 num. 8.*

36 Et † ſemper trahit ad ſe dictū & in ſuam materiam illud conuertit, quia tota vis probationis ſtat in ratione, inquit *Bald. in l. conuenticulam, ſub nu. 5. in fi. C. de Epiſc. & Cleric.*

Præterea idem teſtis ignorat, an ab annis quadraginta, infra dicta electio facta fuerit ab Epiſcopo, vel potius à Comite, nec aliquid à ſuis maioribus audiuit.

37 Tertius † teſtis, qui deponit de ſuo tēpore, & de auditu à maioribus; vltra quod neſcit reddere cauſam ſcientiæ non deponit de publica voce, & fama per verbum fuit, & eſt: & ſic nihil probat *ex ſupradictis*, & in indiuiduo ex huiuſmodi requiſiti deficientia corruere probationem, tradunt *Signorol conſ. 17. num. 19. Ruin. conſ. 66 num. 22. lib. 3. Oſaſc. deciſ. 101. ſub num. 16. Gratian.* cum per eum relatis *diſcept. Forens. to. 4. cap. 678. nu 15. Mantic. deciſ. 48. ſub num. 8. Seraph deciſ. 503. n. 1.* & rurſus *deciſ. 1179. num. 2.* vbi in fortioribus terminis reprobatus fuit quidam teſtis, qui in cæteris requiſitis benè concludebat, ſed non deponebat præcisè de publica voce, & fama, quamuis diceret, *ſi ſapeua publicamente per Capua*, & ſubderet quod maiores ſui aiebant nihil in contrarium vidiſſe, non tamen idem de ſeipſo deponebat.

38 Nec obſtat, † quod dicat ſe publicè audiuiſſe, ex quibus verbis dicitur deponere de fama iuxta doctrinam *Bald. in c. literis num. 2. de præſump.* quam paſſim ſequitur Rota, vt dicitur in *deciſ. 358. num. 8. par 2. in recentior.*

39 Tùm † quia non explicat, an id audierit ante motam litem, quæ ferè per annū protracta fuit, & tamen præcisè de tempore antecedenti deponere debebat, vt per *Caputaquen. deciſ. 9. & 413. par. 2. & Rota deciſ 557. ſub n. 2. p 4. diuerſ.* vbi propterea dictum fuit non eſſe opus perquirere, an ille teſtis haberet alia requiſita, cum in iſto deficeret.

40 Tùm † etiam quia cum ſolus iſte teſtis deponat de publica voce, & fama, tantū abeſt, quod probet, vt imò reddatur de falſo ſuſpectus, cum non ſit veriſimile de eo, quod eſt publicum, & commune non reperiri plures qui illud ſciant, vt per *Bart. in l. admonendi, & l pen ff de iureiurando Natt. conſ. 672. num 40. vol. 4 Rota eadem deciſ. 358. nu. 8. par. 2. recent.*

Et quamuis reliqui teſtes in articulo
generali in calce depoſitionis de comm.
opinione, & publica voce, & fama depo-
41 nant, quod ſufficere dicebatur, quia † di-
cta teſtiū ex Capitulis ſupplentur roburq;
aſſumunt, vt per *Cagn in l. 2. num. 242. de
reſcind vend. Dec. conſ. 100. num. 7. verſic.
imò etiam.*

42 Non † tamen ad effectum de quo agitur id ſufficit, ſed opus eſt modo quo ſupra deponere de fama ſuper articulo principali, vt poſt *Signorol de Homod conſ. 70. col. 6, verſ. nec obſtat ſi dicatur* & per alios, quos refert, declarat *Ant. Gabr. lib 5. tit. de præſcript. concl. 1. nu. 81. alias 88. ver. 2. declara quia neceſſe. Honded. conſ. 79 ſub num. 36. vol. 1.*

43 Imò † etiam ſi ſimpliciter dicerent dictum articulum principalem continentē publicā vocem, & famam eſſe verum, non probarent, quia debent à teſtibus expreſſe reconſeri requiſita, niſi tamen ſui dicti rationem redderent ſcilicet cur ſciant d. articulum eſſe verum *Verall deciſ 71. n. 3. & deciſ. 291. par 3 Mareſcott. Var. reſolu. lib. 2 cap. 100. num. 11. vbi etiam citat Rot. in Iacen. Parochialis 27. Iun. 1605. coram Cardin. Pamphilio.*

Præterea, & tertio tam iſte, quam reli-
qui teſtes ignorant, an aliquando electio
facta fuerit à D. Epiſcopo, & an Comites
elegerint iure proprio, vel an ad nomina-
tionem D. Epiſcopi, vel ex facultate ha-
bita ab eodem, & propterea etiā ex hoc
capite nihil prorſus probant, quia neceſ-
ſe erat illos deponere non ſolū ipſos opi-
44 nari, † ſed etiā cōmuniter opinari, & me-
moriam nō extare, quod vnquam electio
ab Epiſcopo facta fuerit *l. ſi arbiter ff. de
probat. Bar. in l. 2. § item labeo in fin ff. de
aqua plu. arc. Inno. in cap veniens de verb.
ſign Alex conſ. 176 num. 7. lib 6. Gratian.
tom. 4. diſcept forens cap. 678 num. 15.*

Quartus teſtis nec de auditu a maiori-
bus, nec de ſcientia, ſeu de credulitate de-
ponit; & deficit in fama, aliiſq; requiſitis,
fatetur etiā ab annis octo, infra ignorare,
quid actum fuerit, quia ſemper abfuit à
terra Siſſiæ. Vnde ob hoc ipſum ſolū nihil
45 prorſus probat, † quia ad probādam im-
memorabilem deponere debebat de viſu
per quadraginta annos continuos vſque
ad diem motæ litis *Seraph. deciſ. 469. nu. 2.
& ſeq. & deciſ. 470. num. 2. & deciſ. 1179.
num. 1. & 1450. nu. 2.* cum per eum relat.
*Rota Deci. 254 num. 142. par. 1. in recent.
& deciſ. 248. num. 3. par. 2. etiam in recent.
& in Romana ſeruitutis 15. Maij 1619. co-
ram Vbaldo.*

Adeo vt etiam ſi deponeret de viſu à quadraginta annis citra, abſq; copula, &

non

non probaret: cum fieri poſſit, vt medio
46 tempore ipſe ignorauerit,† ex quo dictio
illa, *citra*, abſque copula, *&* verificari po-
teſt in vna vice, vt per *Bar in l. celſus*
nu. 24. de vſucap. quem Rota ſequitur in-
quit *Seraph. deciſ. 169. nu. . & deciſ. 1102.*
nu. 3. Mareſcott lib. 2. Var. reſol. cap. 100.
num. 12. & 13. vbi citat alias deciſiones
Bal de præſcript. in vlt. par. nu. 14. Cene-
da. practic. & canon. quæſt. ſing. 43 nu. 3.
niſi tamen adderet aliquã dictionem tem-
poris continuationem ſignificantem, vt
47 *ſemper, continuò,* † vel ſimilem *Mareſcott.*
vbi ſup. nu. 14. poſt Rotam, quam citat.

Multo igitur magis hoc dicendum eſt
in caſu noſtro, cum iſte teſtis fateatur ſe-
per octennium abſuiſſe, & ſic inhabilis
redditur ad immemorabilem proban-
dam ex ſupra dictis.

Quintus & ſextus teſtes eiſdem morbis
laborant; ſeptimus potius officit D. Co-
48 miti, † ac contra ipſum inducentem ple-
nè probat, etiam in eo quod deponit de
auditu. *Roman conſ. 104. in fine Iaſ in*
Rubr. de Iureiur. col. pen. ver. ſexto nota-
biliter Cephal. conſ 65. nu. 55. lib. 1. Bur-
ſatt. conſ. 57. nu. 11. lib. 1. Tob. Non con-
ſil. 99. nu. 10.
49 Ac † etiam in eo, quod in fine deponit
de credulitate, nempe ſe exiſtimare non
à Comite ſed ab Epiſcopo fuiſſe ſibi de
præfato ſuggeſtu prouiſum, vt per *Ro-*
man. d conſ 104. in fine vbi Mandoſius
in addi. Marant. de ord. iud. par 6. actu
6. nu. 16. Cruett. conſ 201. num. 7. l. 2.
Socc. iun. d. conſ. 69. num 11. l. 1. Ant.
Gabr. l 1. tit. de teſtibus concl 1. num. 13.
Cephal conſ 435. nu. 70 lib. 3. Handed.
conſ. 79. nu. 61. l. 1. Surd. dec. 184. nu-
mero 19. Rota deciſ. 594. nu. 2. par. 3. di-
uerſ.

Octauus teſtis eſt ſingularis de auditu
ab vno tantum; caret omnibus requiſitis
ad immemorabilem. & denique potius
probat contra D. Comitem quatenus
de oppoſitione D. Epiſcopi deponit,
quæ oppoſitio interrupiſſet præſcriptio-
nem & ſi ea cæpta fuiſſet, cum ad hunc
effectum ſufficiat etiam rumor, vel con-
tradictio aut tumultus vt dixi ſupra
nu. 60.

Nouiſſimus teſtis, tum aliis requiſitis,
tum ætate caret ad immemorabilem pro
bandam neceſſaria, eſt enim annorum
quinquaginta, & deponit dumtaxat ab
annis vigintiquinque, quibus commora-
50 tus fuit Siſſiæ, † cum tamen ſaltem de-
buiſſet attingere annum quinquageſi-
mum quartum, ſubducto tempore li-
tis, vt deponere poſſet præciſè de viſu per
ſpatium annorum 40. vt poſt alios tra-
dunt *Seraph. dec. 54. nu. 5. & deciſ. 469.*
nu. 2. & ſeq. & 470. nu. 2. & 1179. nu. 1.
& 1450. nu. 2. Rota deciſ. 254. nu. 1. & 2,
par. 1. in recen. & dec. 248. nu. 3. par. 2.
etiam in recent.
51 De † qua ætate præciſè, & concluden-
ter apparere, & ipſe deponere debebat
l. moraliter C. de proba. l actum vbi gl.
Bar. & alij ff. de Nego geſt. Iaſ. in rubr.
C. qui admitti nu. 9. Aym. conſ. 6. nu. 106.
circa med Greg. XV. deciſ. 298. nu. 2.

Et ſic ex his teſtibus nullatenus proba-
ta fuit allegata præſcriptio. Et multo
minus ex Epiſtolis productis. Prima
enim quæ eſt bo. me. D. Cardinalis Far-
neſij, in qua requirit ipſum Comitem de
dicto ſuggeſtu pro quodam Religioſo,
nihil penitus præiudicare potuit iuribus
Epiſcopalibus

Secunda Epiſtola, quæ eſt dicti Epiſco-
pi Farneſij, potius probat contra D Co-
mitem producentem, quatenus Epiſco-
pus eidem ſcribit de quodam Religioſo.
Volentieri vedrei, che gli deſſimo la Predi-
ca di Siſſia, che però non hò voluto promet-
tergli, deſiderandone prima la ſodisfattio-
ne di V. S. ex quibus verbis clarè videtur
innuere ad ſe ſpectare prouiſionem, opta
re tamen prouidere de concionatore, ei-
dem Comiti non inuiſo, quod eſt opus
prudétiæ ac humanitatis, nõ neceſſitatis.

Minus officit vltima Epiſtola eiuſdem
D Epiſcopi, in qua reſcribit eidem Comi-
ti, *è ſtato bene, che ſia prouiſta Siſſa di Præ-*
dicatore. Non enim dicit, à quo proui-
ſio facta fuerit, & ſcribit ſub dat. Bono-
niæ, & ſic cum impersonaliter loquatur,
cur non interpretemur ſermonem potius
in perſona Vicarij Parmæ reſidentis, quã
Comitis, cum in dubio id præſumatur,
quod eſt iuri conforme? Præterquam-
quod probatio Comitis debebat con-
cludere perneceſſe, non per poſſibile,
ſed & huiuſmodi Epiſtolæ non pro-
bant immemorabilem, ad quam Comes
in articulis ſe reſtrinxit. Denique teſtes
ex parte D. Epiſcopi examinati, de quibus
ſupra, optimè eius intentionem probant
52 præſertim cum deponant de facto cum
ipſis ſecuto, & in quo nullum habent
intereſſe: ac proinde vnuſquiſque eorum
facit pluſquam ſemiplenam probationem
vt per *Menoch.* cum per eum relatis *de*
arb. iud. lib 2. centur prima caſ. 99. nu. 11.
plurimos congerit *Farinacc. de oppoſ con-*
tra perſ. teſt. q. 63. nu. 224 Burz deciſ. 50.
nu. 19 Ceſ. de Graſſ. deciſ. 2. nu 11. de
empt. & vend. Rota deciſ. 521. nu. 6. par. 1.
diuerſ. & deciſ. 694 nu. 5. par. 2. in recent.
vbi

vbi etiam aliæ deciſiones referuntur.

53 Sed, † & ex alio capite præferuntur teſtibus Comitis, nempe quia habent aſſiſtentiam, & preſumptionem iuris communis, vt per *Paul de Caſtr. conſ 192. ad fin. l. 2. Ruin. conſ. 35. ſub nu. 16. ver. teſtes autem l. 4. Aym. conſ. 33. poſt nu. 41. Rota deciſ 299. nu. 2. par. 2. in recent.*

Nec obſtat illos eſſe ſingulares & de actibus diuerſis & ſeparatis deponentes †hæc
54 enim eſt ſingularitas cumulatiua, cum omnes iſti actus ſint pariformes, & tendant ad vnum idem integrandum, & ideo non poſſunt tanquam ſingulares repelli, vt per *Dec. in cap. licet num. 6. de proba. & Lanfranc. in cap quoniam contra num. 30. ver. teſtium eod tit. Cephal. conſ. 141. nu. 12. lib. 1.* latiſſimè *Crauett. de antiq. temp. 4. par. nu. 3. Ludouic. deciſ. perus 9. nu. 9. & 14. Crot. conſ. 57. num. 2. Rolan. conſ. 33. num 9. lib. 2. bene Cælſus Vgo conſ 105. nu. 6.* dixi in *deciſ.*

55 Et† hanc eſſe ſingularitatem ſubalternam, quæ benè probat poſſeſſionem, & iuriſditionem ex diuerſis actibus poſſeſſorijs, vel iuriſdictionalibus tradunt *Cepol. conſ. ciuil 3 nu. 9. Gabr. l. 1. tit. de teſtibus concl. 2. nu. 9. & nu. 23. & nu. 33. & 65. & ſeq.* vbi plurimos congerit. *Pedem. deciſ. 99 nu 25. Cæſ. de Graſſ. dec. 9.*
56 *nu. 10. de Teſtibus.* † Quin eſto eſſent ſingulares, cum tamen habeant iuris aſſiſtentiam, & præſumptionem pro ſe, accedentibus veriſimilibus coniecturis, plenè probarent *glo. in cap. vltimo in ver. vnus teſtis & ibi Hoſt. & Io. Andr. de ſucceſſ. ab inteſt. Bar in l. 1. §. idem Cornelio nu. 3. ff. de quæſtion. & in l. admonendi nu. 48. ver. aduerte ff. de Iureiur. Socc. iun. conſ. 61. num. 8. lib. 1. Crauett. conſ. 35. nu. 6. & conſ. 613. nu. 14. Cæſ. de Graſſ. deciſ. 3 nu. 6. de probat Mantuc. dec 265. num. 2. Rota in Mediolan. impotentiæ 16. Martij 1568 coram Gipſio.*

Cæterum hęc omnia de Teſtibus Epiſcopi dicta ſint ex abundanti: nam ex quo Comes non probauit immemorabilem præſcriptionem ſufficit Prælato habere fundatam intentionem, nec tenetur aliud probare.

Ex his itaque ſententiam contra D. Comitem Siſſiæ, protuli: Nempe ius eligendi Concionatorem pro ſuggeſtu dictæ terræ, ac etiam parochialis Sancti Nazarij ſpectare, & pertinere ad D. Epiſcopum Parmenſem, & ſententia tranſitum fecit in iudicatum.

ARGVMENTVM.

Concionatoris alimenta & eleemoſynam an & quando Parochus, & an & quãdo Populus prębere teneatur Conſuetudo vel pactio aliquid Concionatori præter alimenta præſtandi an teneat.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo vt populus alimenta præſtet Concionatori, ſeruanda eſt, & ſufficit decennalis.*
2 *Ordinarius in tali conſuetudine turbatus, cenſuris ſe defendit.*
3 *Prædicandi officium eſt pars curæ, & illi annexum.*
4 *Parochi per ſeipſos, vel per alios prædicare tenetur.*
5 *Parochi quibus remedijs ab Epiſcopo cogantur ad verbum Dei ſubminiſtrandum.*
6 *Immemorabilis an requiratur ad cogẽdum populum pro Concionatoris alimentis, & num ſeq.*
7 *Conſuetudo præter ius ſpatio decem annorum præſcribitur.*
8 *Eccleſiæ, vel piæ cauſæ fauore cogitur quis ad ſeruandã decennalem conſuetudinem.*
9 *Populus ad concionatorem alendum vigore conſuetudinis adſtrictus an, & quando eligere illum debeat.*
10 *Populus per tempus immemorabile eligere Prædicatorem conſuetus, an poſsit talis iure priuari, & ad alimenta cogi.*
11 *Conſuetudo aliquid concionatori vltra alimenta dandi an ſit ſymoniaca, & n. 13.*
12 *Conſuetudo ſymoniaca eſt ipſo iure nulla.*
13 *Conuentio aliquid concionatori dandi vltra alimenta, an & quando ſit licita.*
14 *Prædicatores an licitè quærant ſuggeſtum maioris emolumenti.*
15 *Parochus an, & quando Concionatorem alere teneatur.*
16 *Concionator alendus eſt ex redditu ad id deſtinato.*

DECISIO LXX.

LATA per me ſententia aduerſus D. Comitem Siſſię, de qua in ſuperiori *Deciſione* prætendebat eiuſdem oppidi Populus ſe nullatenus in poſterum cogi poſſe ad præſtandum

dum alimenta, conſuetamque eleemoſy-
nam concionatori eligendo, aſſerens ſe
præteritis annis idcirco illa præſtitiſſe,
quia putabat electionem non ab Epiſco-
po, ſed à Comite fieri. Contra quam ta-
1 men vniuerſitatẽ ſententiam dixi. † Quod
enim attinet ad alimenta, clarum eſt po-
pulum qui illa concionatori præſtare
conſueuit, cogendum eſſe ad huiuſmodi
laudabilem conſuetudinem ſeruandam
*Ripa in conſ. 1. num. 44. de conſuet. Surd.
conſ. 62. nu. 17. vol. 1.* & fuit clariſſimè
cautum per *Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 4. de
reform.* ibi *impenſis eorum qui ea præſtare,
vel tenentur, vel ſolent*; & aduertunt
*Leo in Theſaur. for. eccle. par. 1 cap. 8. n. 6.
Bellett. diſqui. Cleric. tit. de Cleric. debito-
re §. 13. nu. 7. Campanil. in diuerſor. iur.
can. rubr. 12. cap 13. nu. 17. Barboſ. de
Offic. Epiſc. par. 3. alleg. 25. num. 12.* &
ita pluries *Sac. Cong.* reſoluit. Ad cuius
laudabilis conſuetudinis obſeruantiam,
Epiſcopus populum cogere poteſt; per
tex. in *cap. ad Apoſtolicam extr de Symo-
ni,* & ex ſententia *Sac. Congregationis* ita
tenet *Leo. d. cap 8. ſub nu. 6.*

2 Imò † eo ipſo quod Epiſcopus in quaſi
poſſeſsione exigendi eleemoſynas pro
concionatoribus, turbatur, poteſt etiam
excommunicationis remedio ſe tueri
per tex. *in cap dilecto extr. de ſent. excom.*
ad tradita per *Guttier.* poſt alios *lib. 2. Ca-
nonic. qq. cap. 21. ſub nu. 152. in fine, &
dixi in deciſ.*

3 Nec obſtat quod dicebatur † verbi Dei
prędicationem eſſe partem curæ, munuſq;
concionandi de iure animarum curæ an-
nexum eſſe *glo. in clem. 1. de regul. in verb.
officia & in clem dudum in primis verbis
de ſepult.* & hoc eſt qđ dicere voluit *Ripa
reſponſ. 1. nu. 42. de conſuet.* dum errore
fortaſſe typographorum, totum oppoſi-
tum dicit, nempe officium prædicandi
habere annexam curam animarum.
4 Vnde † Parochi & Curati, per ſe ipſos,
vel ſi fuerint impediti, per alios in ſuis
Eccleſijs prædicare tenentur ex diſpoſi-
tione *Sac. Conc. Trid ſeſſ. 5. cap. 2 §. Ar-
chipræsbyteri de refor. & ſeſſ 24. c. 4. etiam de
5 refor.* Adeout † ſi ab Epiſcopo moniti, huic
prædicandi ſeu exortandi muneri diebus
ſaltem feſtis minimè ſatisfecerint, ſed per
tres menſes fuerint contumaces, per cen
ſuras Eccleſiaſticas, ſeu alias arbitrio
Epiſcopi, etiam per ſubtractionem ratæ
partis fructuum beneficij, alteri eidem
muneri eius loco ſatisfacienti applican-
dæ, cogendi ſint. *Conc. Trid. d. §. Archi-
presbyteri & d. c. 4. ſer. 24. Leo. d. cap. 8.
num. 3.*

Quia reſpondebam ex *eod. cap. 4.* hu-
iuſmodi obiectũ proſterni, vbi d. concluſio
temperatur quoties adeſt conſuetudo in
contrarium, & aduertunt etiam *ſcriben-
tes* per me relati ſupra *nu. 1.* prout etiam
vbi parochus eſt inops, quo caſu populus
ſupplere tenetur, vt dicam infra *nu.*

6 Et † quamuis replicaretur probandam
fuiſſe per Epiſcopum immemorabilem
conſuetudinem, vt dicebatur contineri
in plurimis *Sac. Congregationis* reſolutio-
nibus & ſignanter in vna ſub *Greg. XIII.
impreſſ. poſt d. cap. 4. ſeſſ. 24. de refor.* Ad-
uertendum tamen eſt d. reſolutionem
eſſe mendoſam, & emendatiorem haberi
penes *Zerulam in Prax. Epiſcop in verb.
Prædicatio § 7. par. 1.* in hæc verba. *Con-
gregatio cenſuit quod vbi viget conſuetudo
quod populus ſoluat Concionatorem, illa
debet obſeruari.*

7 Simplex † igitur conſuetudo requiri-
tur; quæ cum non ſit contra, ſed præter
Ius, ſpatio decem annorum præſcribitur;
præſertim cum ſit pietatis intuitu *Abb.
in cap. ſuam de Symoni Caſſador. deciſ. 1.
de conſuet. Couar. lib. 1. variar. reſol. c. 17.
ſub nu. 3. ver. imò Guttier. cum rela. lib. 1.
canonicar. qq. cap. 21. num. 143. cum ſeqq.*
vbi tribus ab ſe relatis conditionibus in-
quit d. conſuetudinem munitam eſſe de-
8 bere. Et † eſt regulare vt diuturna decem
annorum præſtatio ad fauorem Eccleſiæ
vel piæ cauſæ inducat laudabilem con-
ſuetudinem, quæ in futurum obligat *cap.
ad Apoſtolicam & ibi Fely. num. 3. de Sy-
mon. Abb. in d. cap ſuam nu. 8. Marſil. in
ſingular. 192. Gabr. de præſcript concl. 10.
numero 12 Couar. vbi ſupra Rota deciſio-
nẽ 365. numero quarto par. 2. recentior.
Frixinell. de obligationib miſſæ ſect. 4.
concl. 4. §. 17.*

9 Minus † obſiſtit quod addebatur, po-
pulum vigore conſuetudinis ad Concio-
natoris victum adſtrictum, ita demum in
poſterum eſſe cogendum, ſi detur ſibi
eiuſdem Concionatoris electio, ad quod
afferebatur *Declaratio Sac. Congregatio-
nis* regiſtrata à *Campanil. in diuerſor iur.
Canon. rubr. 12. cap. 13. ſub nu 16.* quæ
tametſi loquatur de Epiſcopo in Cathe-
drali eligere volente; idem tamen dice-
batur procedere in Parocho, qui in ſua
Parochia eſt paruus Epiſcopus.

Quia præterquamquod argumentum
de Cathedrali ad Parochialem non te-
net; præfata reſolutio eſt apocripha, &
contra mentem *Sac. Concilij in d. cap. 4.
ibi, Ab Epiſcopo impenſis eorum qui ea præ-
ſtare vel tenentur vel ſolent deputandos,* &
10 ita re vera tenet *Sac. Congregatio* † niſi
tamen

tamen populus immemorabilem nominandi præſcriptionem probaret, tunc enim vel non eſſet priuandus iure eligendi, vel ſi Epiſcopus, aut Parochus eligere vellet; valeret quidem, ſed proprijs expenſis, & populus recuſare poſſet conſueta alimenta præſtare: & ita intelligendus eſt *Armend. in addit. ad Recopil. legum Nauarræ lib. 4 tit. 30. l. 30 de Prædicator. Sacræ Scriptur. nu. 2.* relatus à *Barboſ. de Offic. Epiſc. par. 3. alleg. 75. nu. 12.*

Quo verò ad ſtipendium præter alimenta Concionatori præſtandum, indubiè ad populum non pertinere dicebatur,
11 eo † quod conſuetudo vt quid vltra alimenta Prædicatori detur, irrita ſit, & ſymoniaca reputetur, vt per *Innocen* &
* alios comuniter *in cap. cum voluntate de ſent. excom. Ripa conſ. 1. nu. 44. de conſuet.*
12 *Surd. conſ. 62. nu 17. vol. 1.* † Conſuetudo autem Symoniam continens, tanquam peccati nutritiua, eſt ipſo iure nulla *cap. abolendæ extr. de ſepult. Ripa loco citato.*

13 Sed & hoc facilè tollitur: † procedit enim vbi pactio, vel conſuetudo aliquid dãdi eſt pro ipſis actionibus ſpiritualibus quã ſpirituales ſunt, & ſic pro cõcione, tũc enim verè eſſet ſymonia, quia licet prædicatio compoſita ſit ex ſpirituali, & temporali ſimul, nempe ex verbo Dei, & labore; formaliter tamen, ac principaliter eſt ſpiritualis, vt per *Caiet in ſumm. lib. 1. cap. 89. ſub ver. dico tertio, & alios paſſim.*

Idemque de labore, & ſtudio quod Concionator in paranda Concione, vel in mandando illam memoriæ adhibet, vel de laſſitudine in ea habenda: ſunt enim opera & labores per ſe neceſſarij ad tale miniſterium ſacrum, pro vt ab hominibus moraliter exerceri poteſt, ac propriè ab illo ſeparari nequeunt, vt per *Suar. tract. 1. de Relig. lib. 4. cap. 21. nu. 15. Filiucc. tractation. 45. cap. 4. quæſt. 11. nu 48. Bonaccin. de ſymon. quæſt. 6. punct. 3. ſub nu. 6.*

Secus tamen eſt quando agitur de laboribus extrinſecus ſeu per accidens adiunctis ſiue præuij ſint actioni ſacræ, ſiue comitentur; vt eſt ſe conferre de loco ad locum, & locare libertatem ſuam, obligando ſe ad celebrandum, vel prædicandum in loco particulari, & pro toto anno, vel pro toto tempore quadrageſimali, vel pro tota hebdomada, aut ſingulis diebus feſtis; hæc enim ſunt quid temporale, ac pretio æſtimabile, & per accidens comitantur ipſam actionem ſacram; ac proinde pactio, & conſuetudo de certa mercede valet, & abſque ſymoniæ labe fieri poteſt, vt probat *tex. iuncta glo. in fin in cap. ſignificatum extra de præben. & tradunt Caiet in ſummula in ver. ſymonia in quinta, & ſexta regula. Tolet. in Sum. lib. 5. cap. 88. ſub nu. 2. ver. dico 3. Vgolin. in tractatu de ſymon. tabul. 1. cap. 9. §. 1. nu. 6. & §. 2. nu. 8. & c. 44. §. 2. nu 19. in fin. Campanil. in diuerſor. iur. can. rubr. 12. cap. 13. nu. 15. Nauar. in Manual. cap. 23. nu. 101. ver. decimo ad fin Guttier.* Canonic. qq. *lib. 1. cap. 29.*
* *nu. 25. Leſſius* atteſtans de com opin. *de Iuſt. & Iur. lib. 2. cap. 35. dub. 8. nu. 45.* nouiſſimè *Bonacc. de Symonia quæſt. 7. punct. 3. nu. 8. & 9. & punct. 4. numero primo.*

14 Hinc † eſt, quod prædicator abſque ſymoniæ incurſu quærere poteſt ſuggeſtum, in quo pinguiores fiunt Eleemoſinæ vt per *Campanil. loco citato, & per Tolet. in Sum. l. 5. cap. 9. ſub nu. 3.* qui tamen quamuis eum à ſymonia hac de cauſa excuſet, non tamen ab auaritia ſpirituali innoxium eſſe arbitratur; cum potius quærere debeat loca ad fructificandum aptiora.

Cum igitur conſtet à decem annis, & vltra homines Siſſiæ conſueuiſſe Prædicatori alimenta & eleemoſynam ſubminiſtrare Prædicatori pronunciaui eos, etiam in futurum teneri.

15 Ceſſante autem eiuſmodi conſuetudine, populus dubio procul non teneretur, ſed Parochus ſi redditus beneficij ſint ſufficientes, alias in ſubſidium cogendus eſſet populus, cum ſit conueniens, vt iſto caſu Concionatores ab ijs, quibus ſeminant ſpiritualia, temporalia metant iuxta *Apoſtolum 1. Corin. 7. & tex. in cap. ex officij circa fin. de præſcrip. Campanil. in diuerſorio iur. can rubr. 12. cap. 13. nu. 17. Barboſ. de Offic. Epiſcopi alleg. 76. nu. 16. par. 6.* dixi ſupra in *deciſ.*

16 Niſi † tamen adeſſet aliquod legatum, vel redditus ſufficiens, huic muneri applicatum, vt eſt in terra Conigij. Regien. Diœceſis, tunc enim nullus alius eſt inquietandus, vt ex ſententia *Sac. Congregationis* firmat *Leo. vbi ſupra ſub d. nu. 6.*

ARGVMENTVM.

Emphiteuta, qui ob non ſolutum Canonem incidit in commiſſum, an poſt declarationem à Domino directo factam, poſſit moram purgare, ſtante pacto, vt res ad dominum reuertantur *ipſo iure*, vel *ipſo facto*: & quid in ſimilibus pactis. Mora quando incipiat; quouſque purgari poſsit, & an illius purgationi renuncietur. Caducitas an, & quando ab hęrede, & contra hæredem declarari valeat.

SVMMARIVM.

1 *Moræ purgatio de iure canonico celeri ſatisfactione fieri poteſt.*
2 *Mora infra quod tempus purgari poſſit.*
3 *Mora non purgatur quando Dominus poſt longum tempus caducitatem declarauit.*
Contrarium eſt verius, num. 30.
4 *Mora poſt Domini declarationem non purgatur.*
Contrarium nu. 14. concorda nu. 21.
5 *Moræ geminatio impedit illius purgationem.* Declara vt nu. 33.
6 *Moræ purgatio impeditur per pactum quod ceſſante emphiteuta in ſolutione, cadat ipſo iure.*
Contrarium eſt verius nu. 17.
7 *Moræ purgatio impeditur per pactum vt res liberè ad dominum reuertatur.*
8 c. potuit de locat. *an habeat locum quando dies appoſita fuit ab homine* & nu. 34.
9 *Mora purgari non poteſt vbi dies, & pœna in ſtipulatione fuit appoſita.* Declara nu. 35.
c. potuit de legat. *an habeat locum vbi dies & pœna in ſtipulatione fuit appoſita.*
10 *Fruſtratoria non debent eſſe pacta*, & n. 37.
11 *Moræ purgatio impeditur per pactum reſolutiuum.* Declara nu. 42.
12 *Declaratio caducitatis an requirat partis citationem.*
13 *Declaratio tacita quando ſufficiat ad caducitatem inducendam.*
14 *Mora emphiteutæ, & Domini declaratio ad caducitatem requiritur.*
15 *Moræ purgatio admittitur poſt Domini declarationem, iuramento non obſtante.*
16 *Mora purgatur non obſtante camerali obligatione.*
17 *Moræ purgatio non impeditur per pactum, vt quis ipſo iure vel facto cadat à iure ſuo.* & nu. 29.
18 *Ipſo iure inducta intelligitur caducitas, ſi is cuius intereſt declaret.*
19 *Pactum vt emphiteuta non ſoluente cadat ipſo iure intelligitur ſecundũ ius cõmune.*
20 *Statutũ, vt non ſoluens certa die ſit ipſo iure priuatus intelligitur ſecundũ ius cõmune.*
21 *Mora poſt Domini declarationẽ non purgatur de iure ciuili, ſecus de iure canonico.*
22 *Interpellatio eſt initium moræ.*
23 *Mora poſt declarationem Domini purgatur de iure canonico, non obſtante iuramento.*
24 *Iuramentum non impedit moræ purgationem, ſi ius partis non eſt factum deterius.*
25 *Fideiuſſor de repræſentando, an & quatenus moram purgare valeat.*
26 *Mora purgatur poſt declarationẽ nõ obſtãte pacto de ingrediendo propria auctoritate.*
27 *Dominus directus vigore pacti de ingrediendo propria auctoritate, non poteſt ſine Iudicis miniſterio ingredi.*
28 *Moræ purgatio non impeditur per clauſulam, vt res liberè ad Dominũ reuertatur.*
29 *Mora purgatur per depoſitum factum poſt declaratam caducitatem non obſtante pacto, quod emphiteuta cadat ipſo iure.*
30 *Mora incipit a die declarationis Domini.*
Declaratio Domini non retrotrahitur ad tempus moræ.
Decius in Conſ. 146. num. 4. *reprehẽditur*
31 Conditio, *ſub qua pœna caducitatis inponitur eſt poteſtatiua, & non retrotrahitur.*
32 *Retrotractio non fit vbi non ſubeſt æquitas.*
33 *Mora geminata purgatur de iure Canonico, ſecus de iure ciuili.*
34 *Mora vbi executio facta eſt ab omine purgatur ſi reperitur expreſſe a lege permiſſa.*
Legis prouiſio per factum hominis tolli non poteſt.
35 *Mora de iure Canonico purgatur etiam vbi dies, & pœna appoſita eſt, ſecus inter laicos*
36 *Pœna conuentionalis non debetur, niſi quatenus intereſt.*
37 *Argumentum a ſuperfluitate vitanda an ſit validum.*
38 *Caducitas non declarata contra defunctum non poteſt declarari contra hæredem* Fallit num. 40.
39 *Caducitas ab anteceſſore non declarata, non poteſt a ſucceſſore declarari* Fallit nu. 41.
40 *Caducitas incurſa vigore pacti poteſt ab hærede, & contra hæredem declarari.*
41 *Caducitas incurſa ipſo iure vel ipſo facto declaratur & ab hærede, & contra hæredẽ.*
42 *Pactum reſolutiuum quando moræ purgationem inpediat.*
43 *Mora purgari poteſt vſque ad litis conteſtationem.*
44 *Mora purgatur vſque ad ſententiam, ſi ius partis non eſt factum deterius.*
45 *Caducitas eſt legibus odioſa.*
46 *Moræ purgationi per pactũ renũciari poteſt*

ſolut. canon. limit. 41. *nu.* 15. *&* 16. qui
mouetur authoritate *Alex. in l. ſi inſulam*
84. *nu.* 20. *ff de verb oblig.* & etiam ra-
8 tionibus; † tum ſcilicet quia diſpoſitio *d.*
cap. potuit de locat. non habet locum,
quando dies appoſita fuit ab homine, vt
not. *Barbatia in d. cap potuit. num.* 4. *&*
ibi imol. num. 53. quaſi tunc executio fiat
ab homine.
9 Tum † rurſus quia regulare eſt vt mo-
ra purgari non poſſit vb. dies, & pœna
in ſtipulatione fuit appoſita *Bar in d l. ſi*
* *inſulam*, & ibi communiter *DD. ff de*
verb. oblig. tu adde quod ita limitando
d. cap potuit tenet *Alex in conſ.* 105 *nu.*
11. *ver item ille lib* 3. *&* in *d l. inſulam*
* *nu* 15. *& ibi Ripa* qui communem pro-
fitetur *nu* 39. *in fine Iaſ. in l.* 2. *num.* 77.
ver. vel & ſecundo C. de iure Emp bit. Be-
rous in conſ 120. *num.* 21. *& conſ.* 126.
num. 17. *lib.* 1.
10 Tum † denique quia d. pactum non
debet eſſe fruſtratorium, ſed aliquid ope-
rari iuxta *l. ſi quando de legat.* 2. *cap ſi papa*
de Priuil. in 6. vt igitur non ſit ocioſum,
moræ purgationem impedire debet,
quod ad rem noſtram cōſiderauit etiam
Berous in conſ 118. *ſub nu.* 10. *lib* 1. quem
ſequitur *Gratian. in deciſ. Marchiæ* 49.
num 17.

Hæc autem præſertim procedere vi-
debantur, quia iſta conuentio, vt Em-
phiteuta, infra certum tempus non ſol-
uente, res reuertatur ad Dominum, con-
11 tinere videtur † pactum reſolutiuum,
cuius natura eſt moræ purgationem mi-
nimè admittere *Gratus reſponſ.* 43 *nu.* 2.
lib 1. *Puteus deciſ.* 66. *lib.* 3 *Veral. deciſ.*
230. *&* 235. *nu.* 1. *lib.* 2. *Rota deciſ.* 410.
ſub nu. 7. *& deciſ.* 869. *in fine par.* 4. *di-*
uerſor. Beltram. ad deciſ. Greg. 559. *ver.*
limitantur 3. quibus addi poteſt *Card.*
Seraphin. in deciſ 1150. *nu.* 1. vbi id in-
telligit quatenus is ad cuius fauorem d.
pactum appoſitum fuit, illo vti velit alio-
quin ſecus.

Demum addebatur quod etiamſi cele-
ri ſatisfactione in terminis noſtris mora
purgari potuiſſet, adhuc tamen purgata
non fuerat, quia à die qua D. Abbas in
actis declarauit caducitatem vſque ad
diem intimationis factæ effluxerant tres
menſes, & ſic tempus valde notabile, nec
eſſe verum vt mora inciperet à die inti-
mationis vt prætendebant illi de Neſpu-
lis, quia quamuis non defuerint, qui af-
12 firmarunt, † Declarationem caducitatis
per dominum directum factam, quæ par-
ti non innotuit, non dici legitimam, vt ex
** magis com. opin. firmat *Roncbegal. in l.* 2.
nu. 34. *ff. de duobus reis Magon deciſ. floren.*
76. *nu.* 34. *Carroce. dec.* 9. *quæſit* 2 *nu.* 4 &
ante eos *Bald. in c.* 1 *§.* 1 *nu* 2. *&* 3. *quib.*
mod feud amitt Adeout ad validitatem
declarationis neceſſaria ſit partis citatio
vna cum ſententia declaratoria ſecun-
dum *Bald. vbi ſupra Roman. conſ* 212.
nu. 7. *Alex. conſ.* 128. *nu.* 1 *lib* 1. *Capol.*
conſ. 223 *nu.* 19. *lib.* 2. etiam ſtante ſtatu-
to vt non ſoluens canonem, ſit ipſo iure
priuatus vt per *Ferrett vbi ſupra nu.* 1.
ex Dec. conſ. 138. *nu.* 6. cum alijs relatis
per *Card. Mantic. de tacit & Ambig. con-*
uent. tit. 27. *lib.* 22. *nu.* 30.
** Nihilominus contraria ſententia ve-
rior & crebrior eſt, vt ſcilicet in decla-
ratione non requiratur citatio, ſed fieri
poſſit parte abſente, & non citata; quo-
niam Emphiteuta non ſoluens canonem,
ipſo iure cadit à iure ſuo, & dominium
vtile conſolidatur cum directo, ipſo do-
mino volente. *Corn. d. conſ.* 115 *nu.* 7. *&*
8. *lib.* 1. *Capol. cautel.* 135. *tu ſcis Corbul.*
de cauſ. priuil. ob non ſolut. Can. ampl. 45.
nu. 8. *Roman. conſ.* 112. *ſub num.* 1. *& ibi*
Mandos in addit Alex. conſ 6 *nu.* 21. *vol* 3.
Ruin. conſ. 181 *nu* 10. *vol.* 1. *Ant Gabr. in*
com. cōcl. tit de citation. cōcl. 1 *lim.* 86. *n.* 474
Rim ſen conſ. 421 *num* 2. *lib.* 3. *Soc.*
conſ. 4. *nu.* 25 *lib.* 3 *Card. Mantic.* atte-
** ſtans de magis communi, & veriori opi-
nione *d. tit.* 27. *à nu.* 31. *vſque ad* 33 *Gra-*
tian. cum per eum relatis *diſcep. forenſ.*
to. 1. *cap.* 36. *nu.* 10 *&* 11. *& to* 3. *cap.* 378.
nu. 3. *&* 4.
13 Cum † imò ſufficiat etiam declaratio
tacita, ſi ea ex antecedenti neceſſariò ſe-
quatur, vt ſi poſt deuolutionem Domi-
nus vendiderit rem Emphiteuticariam, vel
alij inueſtierit tanquam deuolutam, vel
alio modo voluntatem ſuam declarauer-
rit, vt pluribus relatis, proſequitur, &
declarat *Corbul d. ampl.t.* 45. *nu* 8. *cum*
ſeqq. & Gratian. d. c. 378. *nu* 5 *&* 6 vbi
etiam enucleat, & alios adducit, quibus
addo *Borgnin. in deciſ.* 43. *nu* 62 *par.* 1. *&*
deciſ 30. *nu.* 17. *par.* 2. cum per eum con-
geſtis; vnde cauendum eſt à *Burſatt in*
conſ. 127. *nu.* 94. qui tenet non ſufficere
tacitam declarationem Domini directi,
ſed expreſſam requiri, ad quod nonnul-
los citat, qui tamen id non dicunt.

Cum autem illi de Neſpulis eſſent fe-
rè indefenſi, ego tamen ad eorum fa-
uorē, & contra d. D. Abbatem (arcto cui
ſum amicitiæ vinculo coniunctus) pronū-
ciaui; nimirū locum fuiſſe purgationi mo-
14 ræ. † Verior namque magiſq; cōmunis, &
** in forenſi praxi recepta ſentētia eſt, vt ob
canonē non ſolutum nunquam ante do-

mini directi declarationem caducitas in-
telligatur incurſa, ita vt ad hunc effe-
ctum duo copulatiuè requirantur mora
Emphiteutæ, & Domini declaratio;
ſiuè inſpiciamus æquitatem canonicam,
ſiuè etiam rigorem iuris ciuilis *ad l. 2.*
verſ. ſi Dominus voluerit & ibi Bar. nu-
mero 2. *Bald. num.* 2. *Ang. num.* 4. *Iaſ. in*
repet. nu. 6. *C. de Iur. Emphit gloſ in l.* 2.
ff. ſi ager. vectig. Innocen in cap. potuit
nu. 2. *vbi Abb nu* 6. *& DD. extr de locat.*
Bal. in l. fin. nu 5. *C. de reuoc don. & in*
authen. qui rem nu 8. *C. de Sacroſan. Ec-*
cleſ. vbi inquit priuationem Emphiteuſis
non eſſe in facto eſſe, ſed in potentia, ſci-
licet declarante Domino, quem ſequitur
Dec. in conſ. 138. *num* 6. eandem ſenten-
tiam firmauerit *Abb in conſ* 67. *ſub nu.* 2.
par. Alex. conſ. 173. *nu* 7. *lib.* 2. *& conſ.*
113. *nu* 3 *lib.* 2. *Soce. iun. conſ.* 111. *nu.* 2.
& ſeqq. lib. 2. *Corbulus*, qui plurimos cu-
mulat *de cauſ priu ob non ſol can. am-*
pli.it. 45. *nu.* 5. *Grat reſpon.* 55 *num.* 25.
lib. 1 *& reſpon.* 121. *nu.* 26. *lib.* 2. *Rol. in.*
qui atteſtatur de com. opi. *in conſ.* 81.
nu. 6. *lib.* 3. innumeros congerit, & pul-
chrè exornat *Tiraquell. in l ſi vnquam in*
ver reuertatur num 10. *& ſeqq. C de re-*
uoc donat. Caſſador deciſ. 2. *nu.* 2 *tit de*
locat luculentè, & egregiè comprobat *Benin-*
tend. deciſ. 37. *num.* 15. *& ſeqq. Theſaur.*
deciſ. 4 *ſub num* 8. *ver. & contra Magon.*
deciſ florent 61 *nu.* 24. plurimos cumu-
lat *Caroc in deciſ* 9 *nu* 13. vbi de ma-
gis communi *Cauall. Pract. opin. commun.*
contra comm. q. 14. *lib* 1. *Verall deciſ* 113.
par. 1. luculenter *Rota deciſ.* 28. *num.* 1. *&*
ſeqq par. 2. *diuerſ. vbi poſt Caſſador. loco*
citato teſtatur hanc eſſe veriorem, æquio-
rem, magiſque crebram opinionem, &
ibi *nu.* 3. affirmat, quod illa dictio *omni-*
modo appoſita in *l* 2. *C de iur. emphit.* in-
telligitur ſecuta Domini declaratione
Rot. deciſ. 577. *nu* 2. *par.* 2. *in recentior &*
in Papienſi deuolutionis coram Card. Pam-
phil impreſſa penes *Marcheſan. de Com-*
miſſ tom. 1. *fol* 905. vbi dicitur ita ſæpe
fuiſſe deciſum *Card. Mantic. in deciſ.* 270.
nu. 4. *&* 6. vbi quod hæc æquitas canoni-
ca procedit etiam ex æquitate iuris ciui-
lis *Mynſynger centur.* 3. *obſer.* 97. *Valaſ.*
conſult. ſiue deciſ. 71. *numero* 13. *Gama.*
deciſ. 41 *ſub num.* 2. *& deciſ.* 175. *nume-*
ro 2. *Barz deciſ* 50. *numero* 39. *&* 43.
& deciſ. 62. *numero* 58. *Surd. deciſ.* 57.
numero 16. *& deciſ* 194. *numero* 7. *Mi-*
lanenſ. deciſione 17 *numero* 55. *libro ſecun-*
do Cartar. deciſ. Genuen 61. *numero* 11.
& 12.

Cuius concluſionis ratio duplex à ſcri-
bentibus afferri ſolet, prior deſumitur ex
Caſſad. dicta deciſ. 2. *ſub num.* 4. quia
ſcilicet ſi caducitas abſque Domini de-
claratione induceretur, vtique poſſet in
eiuſdem damnum redundare, cui forte
non expediret rem apud ſe habere, nec
emptorem facile reperiret, qui eundem
canonem ſolueret; poſterior ratio eſt
eiuſdem *Caſſad. in deciſ.* 3 *num.* 3. *in fine*
quia ſcilicet ſi ſecus diceremus, ſeque-
retur inconueniens, vt data ſtatim lapſo
termino caducitate abſque Domini de-
claratione, ſi ille poſtea acceptaret pen-
ſionem, ſeu canonem ſimpliciter, opor-
teret rem de nouo concedere, quod
nunquam fit, Domino caducitatem
nolente, & vtramque rationem appro-
bat *Rota in d. deciſ.* 28. *ſub num.* 6. *par.* 2.
diuerſ.

15 Præfata † vero concluſio adeo vera
eſt, vt procedat etiam vbi adeſſet in in-
ſtrumento iuramentum, quod quidem
ad fauorem Domini id volentis, & de-
clarantis cenſetur appoſitum, vt per *Dec.*
in conſ. 138. *ſub num.* 8. *Grat. reſponſ.* 55.
nu. 26. *lib* 2. & quod quando ius partis
non eſt effectum deterius, de iure canoni-
co tollitur moræ purgatio non obſtante iu-
ramento firmat poſt alios. *Mareſcoti.*
Variar reſol lib. 2 *reſol.* 124 *num.* 26.
plurimos congerit & de veriori ac magis
communi opinione teſtatur *Seraphin.*
de priuil. iuram. priuil. 8. *à numero* 18.
Gratian. qui alios adducit *diſcept forenſ.*
tom. 2. *cap* 378. *nu.* 25. *Guttier. de Iuram.*
par. 3. *cap.* 17. *num.* 5. *&* 10. *Veral.*
deciſ 230. *nu* 3 *par* 2 *Rota deciſ.* 728 *nu.* 3.
in fin par. 3 *diuerſ & in deciſ.* 373. *nu.* 80.
par. 4. *in recentior* & meliùs in *deciſ.* 640.
num. 4. *& ſeq. ead. par.* 2. (quod exten-
ditur iuxta quæ dicam *infra nu.* 23. *&* 24.)

16 Ac † etiam non obſtante camerali obli-
gatione *Rota d. deciſ.* 728. *ſub nu.* 4. *par.* 3.
diuerſ. in qua reſpondetur ad *deciſ. Put.*
456. *lib.* 2. quæ aduerſari videbatur,
idemque tenet *Zacchi. ad oblig. cam. q* 28.
in fine

17 Et † demum etiam in terminis noſtris,
nempe ſtante pacto, quod in caſu quo
per biennium fuerit in ſolutione ceſſa-
tum, dominium vtile *ipſo iure* ad Domi-
num directum reuertatur; hæc enim
clauſula, ſiue hoc pactum intelligitur Do
mino volente; & declarante *Bal in l fin.*
in fine C. de reuoc. don Alex. conſ. 173.
ſub nu. 7. *lib.* 2. *Corn. conſ.* 115. *ante nu.* 1.
lib. 1. *Dec. conſ* 138 *n* 6. *Rolan conſ.* 81. *n.* 6.
vol. 3. *Cæphal conſ* 5. *n* 27. *& cõſ* 25. *n.* 25.
vol 1. *Matth. Brun. conſ.* 111 *nu.* 9. *Roncbe-*
gal. de duobus reis lib. 2. *num.* 34 *prope fin.*

vbi

* *vbi de comm.opin. teſtatur*, de qua etiam *Clarus in §. Emphiteuſis quæſ 9. Corbul. de cauſ priu ob non ſol. can. ampl.* 45. *nu.* 7. *Corn conſ.* 115. *nu.* 1. *vol.* 1. *Rimin. ſen conſ.* 426 *num.* 11. *vol.* 3, *Caroec. deciſ.* 9. *num.* 8.
* qui pariter dicit communem *Magon. dec. florent.* 61. *num* 25. *& num.* 35. *Ant. a Sola in comment. conſtit. Sabaud tit. de iur. Emphiteut. Rubr. decreti licet iure tertiæ partis gloſ.* 1. *nu.* 16. *Seraph. de priuil. iuram. priu.* 84. *num.* 14 *Gaſp. Caballin. Milleloq.* 29. *&* 134. qui loquitur de clauſula *ipſo facto Rota deciſ.* 28. *num.* 6. *par.* 2. *diuerſ.* quæ loquitur tam de clauſula *ipſo iure*, quam de clauſula *ipſo facto*, & inquit, id procedere, tàm in Emphiteuſi priuata, quā in Ecclesiaſtica, & expreſsè firmant *Dec d. conſ.* 138. *num.* 6. *ver.* & in Emphiteuſi Eccleſiæ *Socc. Iun. conſ.* 111. *num.* 1. *in fin. & num.* 6. *lib.* 2. quibus addi poſſunt *Benintend. d. deciſ.* 37. *& Balb.* cum per eum relatis *deciſ.* 50. *num.* 43.

18 Eſt † enim regula generalis, vt quæ ipſo iure inducuntur ita intelligantur, ſi is, ad cuius fauorem inducuntur, petierit, & ſic voluntatem ſuam declarauerit, vt habetur latiſſimè per *Tiraquell. in l ſi vnquam in uer reuertatur a num.* 10. *vſque ad n.* 17. *C. de reuoc don.* qui *nu.* 11. poſt *Dec.* alioſq; quos congerit, idem tradit etiam in feudo *Rota d. deciſ.* 28. *num.* 5. vbi teſtatur ita ſæpius fuiſſe deciſum.

19 Aliam † etiam rationem adducit *Dec. in conſ.* 138. *ſub num.* 5. quia nempe conuentio prædicta de ſoluendo Canone certa die interpretari debet ſecundum ius commune, cum quo contrahentes voluerunt ſe conformare, vt per *Bar. in l. quod dicitur ff. de verb. oblig. & Zanch. in l hæredes mei §. cum ita in* 9. *par. num.* 73. *ff ad trebell.* & ſic domino declarante per ſupradicta, de quo *Decij* dicto quamuis dubitet, & cogitandum relinquat. *Corbulus de cauſis priuation. ob Canon non ſolut. limit.* 41. *nu.* 11. *&* 16. reperio tamen, quod illud nuncupatim approbat ſolidamque rationem vocat *Menoch. in conſ.* 543. *ſub num.* 6. *lib.* 6.

20 Et † quod ſtatutum idem diſponens, nempe vt Emphiteuta nō ſoluens Canonem ſit *ipſo iure* priuatus, intelligatur ſecundum ius cōmune poſt *Dec. d. conſ.* 138. *num.* 6. tradunt *Corn. conſ.* 115. *num.* 7. *lib.* 1. *Card. Mantic.* alios etiam adducens in *tract. de Tacit. & ambig. conuenct. tit.* 27. *lib.* 22. *num.* 30.

21 Secuta † verò Domini delaratione quāuis de rigore iuris ciuilis non amplius admittatur moræ purgatio text. in *l.* 2. *ibi omnimodo eo, ſi Dominus voluerit, repello C. de iur. Emphi.* vbi *Iaſ. num.* 79. & alij idemq; tradunt *Iac. de Beluiſ. Bald. Angel. & Imol. in l. ſi inſulam ff. de Verb. oblig* vbi
* etiam *Ripa nu.* 38. & communem profitetur *Clar. n §. Emphiteuſis q.* 8. *in fin.* & tradit *Surd. in conſ.* 97. *num.* 32. *lib.* 1. nouiſſimè *Brittus* dicens hanc eſſe veriſſi-
* mam, & communem ſententiam in *c. potuit §.* 4. *num.* 17. *de locat.* Secus tamen eſt de æquitate Canonica, ſecundum quam etiam poſt declarationem mora celeri ſatisfactione purgatur, eſt text in *d. cap. potuit*, & idem tradūt *Doctores*, & poſt alios *Britt. d. num.* 17. vbi rationem diſcriminis inter vtrumque ius ex aliorum mente affert; quia nempe cum de iure ciuili ſtatuatur Emphiteutæ priuati triennium ad ſoluendum Canonem, & ſic longius tempus, de iure verò Canonico biennium, nō eſt mirum, ſi in hoc ex benignitate recōpenſetur, & quod Emphiteuta Eccleſiæ poſſit etiam poſt declaratam caducitatem, morā purgare, firmat pariter *Rota in deciſ.* 517 *par.* 2. *in recentioribus*, & pulchrius in *deciſ.* 640. *num.* 2. 4 *&* 5. & in *deciſ.* 622. *par.* 4. *in recentior.*

22 Itaque † interpellatio Domini directi non eſt ipſa mora, ſed initium moræ, vt in alia materia tradit *I. C. in l. mora ff. de vſur. & in l. ſi pro te C. eodem tit.* egregiè *glo in l. Emilius in verb. reſtitui ff. de minor.* quam ſequitur, & ſingularem appellat *Baldus in cap.* 1. *num.* 5 *ver. hoc intellige de Nou. form. fidelit. Roman. conſ.* 27 *in fine Purpur. in l. vinum col* 2. *ff ſi cert. petat Gabr tit de Solut. concl.* 1. *limit.* 13. *num.* 3. *Rota in deciſ.* 640. *n* 2. *par.* 4. *in recentiorib.*

23 Adeo † vt præfata æquitas Canonica locum ſibi vendicet etiam ſi inſtrumentū inueſtituræ firmatum eſſet iuramento; Adhuc enim non modo requiritur declaratio, vt ſupra dicebam *nu* 15. ſed etiam poſt declarationem, moræ purgatio celeri ſatisfactione admittitur iuxta magis
** communem opinionem, de qua teſtatur *Burſatt. conſ.* 233. *num.* 14. *& conſ.* 235. *a num.* 50. *Seraph. de iuram. priuil.* 84. *n.* 15. *Caroc. deciſ* 9 *ſub num* 13. *ver. & prædicta Magon deciſ floren* 61. *num.* 27. qui ampliat *num.* 28. etiam ſi mora per factum affirmatiuum commiſſa fuiſſet; Et moram de æquitate Canonica purgari poſſe vbi ius partis non eſt factum deterius etiam ſi adeſſet iuramentum, expreſsè colligitur ex text. in *c. apud miſericordiam* 32. *q.* 1. *& in cap. beatus* 22. *q. & in cap. ex literis de conſtit.* quæ iura ad hoc adducit *Bald. in l. qui crimen nu.* 20. *q.* 11. *C. de ijs qui accuſ. non poſſ Alex. in l ſi quis maior. num.* 7. *ante fin ver fallit. C. de tranſac. Imola in cap.*

*dilecti num.*13.*& ibi Butr.nu.*20.*de Arbit. Hoſt.in ſum eod tit.§.quid conſtituat nu.*8. *Dec.in ſapè citato conſ.*138 *nu* 7 *poſt med. Iaſ.in § ſi quis poſtulante num.*16.*Inſtitu. de Action. Marſil ſingul.*463. *Gramat. deciſ.*95 *ad ſin.Gozad conſ.*66 *num* 13. *ver. quarto lib.*1.*Bolognett.in l ſi quis maior poſt num.*92.*ad ſin C.de tranſact.* vbi quod ita ſeruatur per totam Italiam.*Seraphin. de priuileg. Iuram.priuil.* 48. *num.*8. *& ſeqq. Ferett in tract de mora num.* 57. *poſt med. ver diſſimilis Cumia. ſuper ritibus magnæ Curiæ Sicil. cap* 65. *num.*13. quos refert, & ſequitur *Rota deciſ.* 640 *num* 4. vbi id intelligit modo purgetur mora, intra breue tempus. quod quale ſit. Iudicantis religioni relinquitur, vt ibi ē poſt alios ha-
25 betur,† & eſt pulchra,& magiſtralis *deciſio* agens de fideiuſſore de repræſentando qui poteſt moram poſt interpellationem purgare , etiam tranſacto termino ab eo ſuſcepto,& poſt mandati relaxationem, iuramento, & Camerali obligatione non obſtantib. ſi ius partis nō eſt factum deterius, qui caſus mihi tunc admodum iuniori contigit Romæ, in quo vnà mecum ſcribebat etiam *D. Sebaſt. Guazzinus* tūc amicus meus, & vti pater venerandus. Verum, vt ad noſtrum reuertamur inſti-
26 tutum,† ſic pariter ſtante pacto, vt Emphiteuta in ſolutione deficiente Dominus propria auctoritate in bonorum poſſeſſionem ingredi valeat, mora de æquitate Canonica,etiam poſt declarationem purgari poteſt, vt fuit per *Rotam* firmatum in *Deciſ.*854.*par.*4 *diuerſ.* eaque non citata idē in effectu tenet *Gratian.diſcept.*
27 *forens d.cap.*378. *nu* 25. *tom.*1.† vbi quod nec poteſt Dominus vigore dicti pacti ingredi poſſeſſionem, niſi præcedente Iudi-
28 cis ſententia: † quæ quidem procedunt etiam ſtante clauſula *libere*, vel *pleno iure reuertatur:* quippe quæ non reſpicit moræ purgationē,ſed liberā, & plenariā reuerſionem cū omnibus melioramentis in caſu caducitatis,vt deducit *Carocc.dicta deciſ* 9 *num.*10.*&* 11. & in terminis noſtris
29 præciſis,†nempè in depoſito ab emphiteuta facto poſt declaratā à Domino caducitatē non obſtante pacto,ꝙ in caſu non ſolutionis cadat ipſo iure,morā purgari potuiſſe firmauit *Rota in deciſ.*577.*par.* 2. *in recentior* idemq; ſentire videtur *Menoch. in conſ.*543.*per totum*.& per depoſitum reale factum poſt declaratam caducitatem moram dici purgatam tenet *Iaſ in l.*2. *num.* 79. *C de Iure Emphit.* ſequitur *Magon.d deciſ Floren* 61.*n.*33.vbi loquitur in caſu in quo aderat prædictū pactū, & ibi *n.*22. idem quod in depoſito procedere inquit in oblatione ex *Capol.Cautel.* 135.*poſt Innoc.in d c.potuit n.*2. *Specul de emphit.§.nūc aliqua n.*107.*Couar.*atteſtās de æquiori c.17.*n.*4 *lib.*3.nec mirum cum præfatum pactum intelligatur ſecundum iuris diſpoſitionem , vt ſupradicebam .

Cum itaque habeamus deciſiones in terminis,nō ſunt attendendæ regulæ ex aduerſo ponderatæ , quibus tamen reſpondere non pigebit , vt etiam hinc ſententia noſtra verior appareat .

Non obſtat igitur quod primo loco dicebatur Morā purgari non potuiſſe poſt
30 ſex annorum curriculum. † quia cum illa non incipiat niſi à die declarationis factę, profectò non eſt habendum in conſideratione tempus ante illam defluxum quicquid ſecus ſenſerit *Dec. in conſ.*186 *nu* 4. quem peſſimè in hoc cōſuluiſſe aduerterunt ibi *addentes ad eū* & quod declaratio Dñi etiam poſt longū tempus ſecuta non retrotrahatur ad diē moræ Emphiteutæ firmat *Rot.dec.*28.*ſub n.*7.*ver quoad ſecun*
31 *dam,& n ſeqq.p.*2.*diuerſ.*† Tum quia conditio , ſub qua pœna caducitatis imponitur,nō eſt caſualis,nec mixta,ſed poteſtatiua pendens à ſola volūtate Dñi, & propterea ſi purificetur non trahitur retro *l.* 1.*& ibi glo.Bar Ang & Salyc l qui balneū*
* *in prin l.potior.§.*1.*& l.penult.vbi Bar & omnes ff.qui pot or in pign.Habe.Bar Alex. Iaſ & alij in l.ſi filiusfam ff.de verb oblig. Socc.cōſ.*41.*in princ.lib.*4.*Neguſ de pignor. par* 5.*memb* 2.*ſub num.*10 *in* 16 *Ampliat.*
32 Tum † etiā;quia nulla ſubeſt æquitas , ob quam fieri debeat iſta retrotractio,quę nō fit niſi mediante æquitate *l. denique ff. ex quibus cauſ.maior Bar in l.ſi is.qui pro emptore in d.oppoſ ff. de vſucap. & per Rot. d. deciſ.*28 *n.*9. vbi probat nullam hic adeſſe æquitatem,quia aut Dñs ſciuit morā emphiteutæ, & tūc ex quo ei licuit ſtatim facere declarationem, ſi diu diſtulit, ſibi eſt imputandum:aut ignorauit iniuſtè, & idē aut iuſtè, vt quia alteri ſucceſſit, & tunc pariter cum agatur de incurſu pœnæ,non poteſt æquitas conſiderari iuxta *l. ferendum ff. ex quibus cauſ. maior.*

Non obſtat ſecundū vt nempe ſecuta Dñi declaratione non admittatur moræ purgatio,nam id procedit ſecundū rigorem iuris Ciuilis , ſecus autē de æquitate Canonica iuxta diſtinctionem , quā attuli
33 *ſup. n.*22. † Sicq; reſpondetur ad rationē deductā ex *l traiectitiæ* quæ habet emphiteutā in duplici mora exiſtentē eam purgare nō poſſe, id.n.pariter intelligitur ſecundū rigorē iuris Ciuilis, ſecus eſt autē iuxta æquitatē Canonicā, vt in ſpecie aduertit *Brit.*poſt alios *in d.c potuit.§.*4 *n.*17

Minus

Minùs refragatur pactũ,vt ceſſante emphiteuta in ſolutione per bienniũ. cadat à iure ſuo, & res reuertatur ad Dominũ; iam enim ſupra oſtenſum fuit iuxta verã, & communem ſententiam illud nõ impedire purgationem moræ; *Alexander* autẽ à *Corbulo* in contrarium allatus loquitur in diuerſis terminis & ſic ſecundũ regulas iuris Ciuilis,Rationes verò ab eodẽ *Cor-*
34 *bulo* t &x,ſunt ſatis læues;† quod enim vbi facta eſt ab homine executio, non ſit locus purgationi moræ,intelligitur in materia, in qua purgatio non reperitur expreſſè a lege permiſſa, hæc.n. legis prouiſio per factum hominis tolli non poteſt vt notat idem *Alex. in d. l ſi inſulam* 84. *n.*33.*& ibi Rip.nu* 87.*ff de verb.oblig. per glo in c mora de reg.iur.in ſexto*,ſequitur in terminis noſtris *Grattan. diſcept. forenſ. to.*2. *cap* 379. *num.* 14

35 Quòd † autem vbi appoſita eſt dies, & pœna conuentionalis impediatur moræ purgatio procedit inter laicos, ſecus in emphiteuta Eccleſię,vt in ſpecie *d c.poſuit* declarat *Alex.in d l.ſi inſulam n.*15 *& ibi Rip.n.*37 *in fi.*qui ait ita tenere *Imol ibidem,& Iaſonem in l.*2 *q.*29 *C de Iur. emphit.*idemq; tenet *Ruin in conſ.*133.*nu.*8. *& in conſ* 198 *n* 4. *lib.* 1. egregiè *Couarr. lib.*3 *Variar reſo.c.*17.*n* 4.*ver multominus Clar.in §.emphiteuſis q.*8 *in fi.*quos refert, & ſequitur *Menoch in cõſ.*543 *n.*5.quibus addo *Ant. Monach in deciſ. Florent.* 54. *num.*21.

Et quod dicta regula procedat inſpecto rigore iuris Ciuilis, vel in his, quæ declarationẽ aliquam non expectant, ſecus de æquitate Canonica, tenuit etiam *Magon. in deciſ.Floren.*65. *n.*33.*poſt Dec conſ.*138. *n* 7.*& Pariſ.conſ.*19. *num.*193.*lib.*2.

36 Poſſet † etiã reſponderi, dictam pœnã non deberi niſi quatenus intereſt, vt poſt alios tradit *Card Seraph in deciſ* 899 *n.*4. *Rota in Romana lignorum* 4. *Iunij* 1603. *coram Card.Lancellott. Iuniore, & in Romana præſtationis cedula* 1 *Decemb.* 1628. *coram Coccino Decano*; Vnde cum in caſu noſtro Ius partis ſit factum deterius, merito moræ purgatio non impeditur. Parum etiam vrget id quod addebatur aliàs
37 d. pactum remanere ſuperfluum, † quãuis enim argumentum a ſuperfluitate vitanda, & ne aliàs verba ſtent ſinè virtute operandi in iure validiſſimum eſſe ſoleat *cap.ſi Papa de priuil.in* 6.*c legebatur. & ibi Gloſ.in verb.aduertens de maior.& obed.l ſi quando offic.delegat.* 1. *l. cum antiquitas in princ.C de teſtam. Fely.in cap* 1. *n.*7.*de reſcrip Roman.conſ.*180.*n* 5.*Ang.Aret.conſ.* 11.*n.*9.*& ſeq.Curt.Iun.conſ.*16.*n.*11.*in fi.* *Pariſ.conſ.*66.*nu* 9 *&* 10 *lib.*2.*Rolan.conſ.* 61.*n.*14 *cum plur ſeqq.lib.*3.*Rota deci.*358 *num.*4.*par* 3. *in recentior.* fallit tamen in multis caſibus quorũ nonnullos r cenſet *Fely.in c.ſolitæ nu.* 10 *de maior.& obed & Natt in conſ* 673 *n.*8.*& Card. Mantic. de coniec.vlt.volun. l* 3 *tit.*6. *Pariſ.conſ.*110. *n.*44.*et ſeqq.vol.*1. Quibus addi põt ſuperfluitatẽ tollerari qñ aliàs ſequeretur incongruus,& abſonus ſenſus ſecundũ *Bal. in l.terminato cir fi ff.de fruct & lit expen.* quẽ refert,& ſequitur *Natt.conſ* 398 *nu.* 50. prout ſequeretur in terminis noſtris, quia cẽſeretur adẽpta emphiteutæ æquitas Canonica, de qua in ſæpè *cit. c potuit de locato*,abſq; illius renũciatione, quod quidem abſurdũ eſſet. Pręter. quamquod pręfatum pactũ reuera nõ remanet otioſum,
38 imò valde proficuũ,quia quamuis regulariter caducitas per emphiteutã incurſa ſi in vita illius Dñs ſcienter tacuit,nõ poſſit contra illius hæredem declarari *Caſſad. deci.*2 *cũ duabus ſeqq. de locat. Benintend. in deciſ.*37.*Corbulus*,qui multipliciter cõprobat,& plurimos congerit *de cauſ.priu. ob non ſolut.can amphat* 45.*nu* 17 *cũ plur. ſequentib Honded cõſ.*55.*n.*20. *lib.*1.*Card. Mantic.* qui teſtatur Rotã hanc ſententiã tenere *de tacit. & ambig.conuenct lib* 22. *tit.*27.*n* 34.*Rota in Lucana emphiteuſis* 25 *Octob.*1567 *coram Oradino, & in Senogalien.bonorũ* 2. *Iun* 1597.*corã Orano Pariſ. de reſign. lib.*3.*q.*3.*nu.*26.*Antonin.variar. reſol lib.*2.*reſol.*28.*n.*13.*Gama deciſ.*17.*et deciſ* 41. *num.*2. *Magon.deciſ.Florent.*69. *num.*11.

39 Et † è contra caducitas per anteceſſorem non declarata nequeat regulariter per ſucceſſorem declarari, vt per *Gabr. comm Concluſ.tit.de iur.emphit.concluſ.* 4. cum per eum relatis *Honded conſ.*51.*n* 26 *cum ſeqq.& d conſ.*55.*l.*1.*Caſſad.d deciſ* 2. *&* 3. *Rota in d. Senogalien. coram Orano.*
40 Hæc † tñ inter cæteras reſtrictiones, limitantur in caducitate,quæ vigore pacti incurritur *Ant Gabr.eum relat.lib.*7.*cõcl.*35 *n* 14. *Bero. conſ.*121.*n.*10.*lib.*1. *Corbul.de cauſ priuat.ob alienat. ampl.*10. *Greg.XV. deciſ.* 509. *num.*

41 Et † ſignanter,quod ſtante pacto, vt in caſu non ſolutionis emphiteuta cadat *ipſo iure*,vel *ipſo facto*,caducitas,& ab hęrede, & contra hæredem poſsit declarari, tradunt *Clar in §.feudum.q.*65 *num.*1.*Gabr. lib.*7 *de maleſic.concl.*35.*n.*16 *Surdus* cum per eum relatis *deciſ.*29 *num.*12. *Honded. conſ.*80.*n.*69.*lib.*2 *Antonin.d reſol.*98.*n.*9 *&* 12.*Caualcan.deciſ.*43.*n* 111.14 *&* 50 *par.*1.*Beltram.ad d.deciſ.Greg.*329.*in fine.*

42 Nec ad rẽ pertinet quod † dicebatur de

2 *Clauſula ad habendum in inueſtitura appoſita quid operetur*, & num. 8.

3 *Pater pro ſe, & filio acquirens, dicitur ei donare cauſa mortis, & poteſt donatum adimere.*

5 *Pater filio inueſtituram per ſe, vel per Notarium acceptanti præiudicare nequit.*

6 *Primus acquirens dicitur etiam filius vna cum patre inueſtituram acceptans*, & num. ſeq.

7 *Pater non poteſt filio in peculio aduentitio præiudicare.*

8 Clauſula ad habendum *intelligitur ſaluis pactis, & natura contractus.*

9 *Pater & filius dicuntur in ſolidum vocati ſi onus Canonis vtrique iniungitur.*

10 *Diſpoſitio poſt alterius mortem collata dicitur conditionalis.*

11 *Donatio vel legatum aut ſubſtitutio in tempus incertum collata caducatur.*

12 *Primogenituræ ius ſi in primogenito non fuit radicatum, eius filius non excludit patruum.*

13 Conditionale *ius, an, & quando ſtatim acquiratur.*

14 *Conditio in contractibus actiuè, & paſſiuè retrotrahitur.*

15 *Ex contractu prouenientia firmiora, & validiora ſunt.*

16 *Stipulator præſumitur ſibi, ſuiſque proſpicere.*

17 *Stipulatio conditionalis actiuè, & paſſiuè tranſmittitur; ſecus in vltimis voluntatibus.*

18 *Tranſmiſſio facilius admittitur in contractibus, quàm in vltimis voluntatibus.*

19 *Contractus conditionalis, an, & quando tranſmittatur.*

20 *Impedimentum conditionale, & ſuſpenſiuum non debet fieri præciſum, & perpetuum.*

21 *Feudum acquiſitum vni, & poſt eius mortem alteri, tranſmittitur etiam ſi alter prædecedat.*

22 *Argumentum de feudo ad emphiteuſim, quando procedat.*

23 *Tranſmiſſio, an intret in ijs, quæ quis poſt alterius obitum ex dominica diſpoſitione conſequitur.*

24 *Tranſmiſſione non indiget vocatus in inueſtitura.*

25 *Feudum, vel emphiteuſis mixta in quo cum hæreditaria conuenit & in quo cum emphiteuſi ex prouidentia.*

26 *Suus hæres ipſo iure abſque aditione hæres exiſtit.*

27 *Filij dominium poſt patris obitum dicitur potius continuari, quàm acquiri.*

28 *Medium non eſt dare inter patris obitum, & filij ſucceſſionem.*

29 *Filium vti patris hæredem conuenient, probare debet agnitionem.*

30 *Filius etiam non negans ſe patris hæredem, non poteſt vti talis condemnari.*

31 *Etiam ſi actum fecit, qui citra ius, & nomen hæredis explicari nequeat.*

32 *Hæreditas paterna ante immixtionem dicitur iacere, & non iacere.*

DECISIO LXXII.

CONCESSERAT Præpoſitus Sanctorum Nazarij, & Celſi Genuæ in emphiteuſim, Nicolao Ritio terram hortiuam cum domo, & poſt eius vitam Siretto ipſius filio præſentibus, ſtipulantibus, & recipientibus pro ſe, eorumq; filijs, & deſcendentibus natis, & naſcituris de legitimo matrimonio tàm maſculis, quàm fœminis. Cum autem Sirettus præmortuus eſſet patri, relicta poſt ſe Pomina filia, & deinde permiſſu Nicolai fuiſſet ad eandem inueſtituram vocatus Baptiſta; longo poſt tempore fuit coram me lis introducta inter d. Pominam, & Baptiſtæ filios eorundem bonorũ poſſeſſores, prætendente d. muliere ad ſe, vti Siretti filiam, & hæredem illa ſpectare, ad cuius fauorem ſententiam dixi, dicta ſubſequenti inueſtitura minimè attenta.

1 Quicquid enim ſit de illa quæſtione, † an primus acquirens qui pro ſe, & filio nominatim inueſtituram acquiſiuit; poſsit in illa eidem filio præiudicare; in qua quidem affirmatiuam ſententiam paſsim ſectati ſunt ſimpliciter *ſcribentes*, & ſignanter *Bald. in cap.* 1. *num.* 19. *An Agnat vel filij in V ſib feud Oldrad conſ.* 178. *num.* 2. *Dec. conſ.* 250 *in fin Rum. conſ* 7. *num.* 17. *lib* 1. *Natt conſ.* 815 *nu.* 2 *Afflic. deciſ* 112. *num.* 5. *& deciſ.* 248 *num* 8. *Dece conſ.* 56. *num.* 21, *Surd. deciſ* 209. *num.* 16. & latius *conſ.* 351. *à num.* 24 *& conſ.* 395. *num.* 9. *lib* 3. *Honded conſ* 14. *n.* 37 *lib.* 2. quam ſententiam veriorem, & ſæpius à Rota approbatam dicit *Gratian. diſcept. Forenſ. tom.* 3. *cap* 405. cum alijs per me congeſtis in *ſequenti deciſ nu.* 1. modò tamen emancipati non fuerint, iuxta notabilem diſtinctionem *Baldi in l.* 1. *in fi.* C. *per quas perſ. nob. acquir* quam vti optimam, & iuridicã ſequitur *Aretin. in l. apud Iulianum*, aliàs *Alphanus* 40. § *ſi quis alicui num.* 7. *in fi de legat.* 1. *Corn conſ.* 182. *num.* 10. *lib* 3. latius *Natt. conſ.* 475. *num.* 4. 5. 7. *&* 14. *& per totum*, & vberius proſequitur *Gratian. dicto cap.* 405. *à num.* 2. *& per totum.*

2 † Præſertim

ſertim, vbi adeſt clauſula. *Ad habendum*
quæ diſpoſitionem, & inueſtituram decla-
rat, ita vt primus acquirens de ea in præ-
iudicium vocatorum diſponere valeat
Curt.ſen.conſ.49.num.52.Curt iun conſ 3.
num.4.Socc conſ. 9. num. 37. lib. 1. Pariſ.
conſ.64.in princ.lib.1.Becc.conſ.87.nu 50.
Menoch.conſ.87.num.41.Card. Mantic.de
Tacit.& ambig conuent. lib 2.tit.19. n.24
Card.Caual.deciſ.219 num.11.
3 Quaſi † pater, qui ſibi, & filijs ſtipulatus
fuit cēſeatur donaſſe cauſa mortis, eamq;
donationem ſola voluntate recuſare va-
leat, vel tanquam peculium profectitium
ipſi filio etiam ſuperſtiti adimere, iuxta
celebre *conſ Socci.Sen.25. a num 11.lib.1.*
4 Negatiuam † autem ſententiam quo-
ties inueſtitura acquiſita eſt etiam pro fi-
lio quantumuis abſente, nomine eius ex-
preſſo firmat poſt alios plurimisq; aucto-
ritatibus foueri teſtatur *Clar.in §. emphi-*
teuſis q.16.ſub nu.1.in fin ſequitur *Pinell.*
in l.1 par.3.ſub num. 98. ver. inde ſequitur
C.de bon.matern Valaſcb de iur. emphit.q.
49. *num.* 11. & in feudo probant *Loffred.*
conſ.8.num 23.Balzaran.in cap.1.tit.39.de
Alien. feud.patern. num.13. ver. intellige
Inotrigliol.de feudis centur.1.q.47.cum ſeq.
verſ vndecimo Bertazzol.conſ. ciuil. 118.
num.12. cum ſeq. vol 1.
Certè in terminis noſtris omnis ceſſi-
bat hæſitatio, qua nō modo Nicolaus ſti-
pulatus fuerat pro Siretto filio, ſed & ipſe
filius vna cum patre pro ſe ſuiſq; filijs in-
5 ueſtituram acceptauerat † quo caſu pa-
trem non poſſe filio præiudicare, firmat
Bald.in ſuo conſil. deciſiuo 465. num. 3. &
per totum lib.5. Caldas (qui idem tenet ſi
Notarius pro filio abſente ſtipulatus fue-
rit) *in tract.de renouat. emphit lib.4. c.20.*
num.21.Peregrin.de fideicomm.art. ſub
num.58. iuncto num.50.
6 Tunc † enim dicitur primus acquirēs,
vt poſt *Iſern.Iacobin. Capic.& alios,*tradit
Rota apud Card.Caualcr. deciſ. 219. nu.8.
Et reſpectu filij liberalitas non prouenit
duntaxat à Nicolao patre, ſed ab Eccle-
ſia, & conſequenter eſt peculium aduen-
7 titium, † in quo nō poteſt pater filio præ-
iudicare vt egregie per *Bald d conſ. 465.*
num.4.& 5. & tradunt *Ruin. in conſil.* 48.
num.5.lib.1 Surd. cum per eum relatis in
conſ.351.num.28.lib.3.Gratian diſcept. fo-
*renſ cap 405.ſub nu.*18.Et Ius Siretti erat
proprium ipſius, & ex propria perſona
non vti Nicolai genitus ipſe veniebat; vt
per *Valaſcb.de Iure emphit.q.49.ſub nu.6.*
ver.accedit qui tametſi eſſet filiusfamilias,
illud tamen ius non fuit patri reacquiſi
tum; filio enim ita quæritur, ne reacqui-
ratur ſtatim patri; quia acquiſitio effe-
ctu ita poſt patris mortem confertur, vt
per eundem *Valaſcb ſub d num.6. ver.ca-*
uendum quoque. Vbi quod præſertim in
emphiteuſi Eccleſiaſtica, hæc opinio ſine
8 dubio procedit. † Et ſic nihil operari po-
teſt clauſula *ad habendum*; ea ſiquidem
intelligitur ſaluis pactis, & natura cōtra-
ctus, vt per *Bal d. conſ.465. nu.5. Menoch.*
conſ.545.num.13.ver. quintus eſt & n. 16.
ver.tertio vol 6. & in ſpecie relatis opinio-
nibus, comprobat *Caldas de emphit. lib.4.*
cap.20.num.33. vbi quod alias inſtrumen-
tum repugnantiam contineret.
9 Quæ † omnia ex eo confirmātur, quia
in hac facti ſpecie onus Canonis fuit in
inueſtitura vtique inſolidum iniunctum,
qui propterea in ſolidum vocati cenſen-
tur, vt per *Rotam apud Cardin. Caualer.*
deciſ.219.num.6.
10 Non † obſtat, quod diſpoſitio poſt al-
terius mortem collata dicatur conditio-
nalis *Iaſ conſ.72 col.2. ver. moueor in pri-*
mis lib.3.Ruin conſ 54.nu 7.lib.2. Durant.
de arte teſtandi tit. 6.cautel. 60. Cephal.
11 *conſ.312. nu.89 lib.3.* † & propterea vo-
catio de perſona Siretti poſt obitum pa-
tris, cui prædeceſſit, tanquam collata in
tempus inhabile, quo Sirettus nō erat am
plius in rerū natura caducata videatur,
prout de donatione trad. cum alijs relatis,
Menoch.conſ.431 num 32.vol 5. & de do-
natione, legato, fideicommiſſo, & ſubſti-
tutione docet poſt alios *Cephal. d. conſil.*
312. num.86 cum ſeqq.
Ac proinde cum in perſona Siretti pa-
tris ius locationis haud fuerit radicatum,
illud non potuerit Pomonæ filiæ quæri
12 Prout † nonnulli *ſcribentium* aſſerebant
de primogenituris, vt in illis nepos ex fi-
lio primogenito præmortuo non exclu-
dat patruum, quando ius primogenituræ
non fuit in ipſius patris perſona radicatū,
* iuxta comm. opin. de qua teſtatur *Craſſ.*
alios referens *de Succeſſ. §. ſucceſſio ab in-*
teſtato q.2 num.11.Durant de arte teſtan.
tit.3 cautel.8.Menoch conſ 886.num 7. &
conſ.981 num 34.Surd conſ 403 num 34.
Bardellon conſ.60. num 13. Peregrin.conſ.
39.num.22 lib.1.& conſ 102.nu.20 lib.4.
13 Hæc † enim procedunt quidem in vl-
timis voluntatibus, in quibus ius condi-
tionale nec dicitur in perſona deficientis
formatum, nec per conſequens, tranſmit-
titur, & in his terminis loquuntur præſ ti
ſcribentes: at ſecus eſt in contractibus, in
quibus ius conditionale ſtatim quæritur,
habetq; uires ex tēpore præſenti tex in *l ſi*
vſusfructus 26.ff.de ſtipul.ſeruor. & in ma-
teria emphiteuſis tradit *Valaſcb. de Iur.*
emphit.

14 *emphit.q. 49 ſub nu 6.ante fin.* † Et in con-
tractibus conditio, quoad commoda, &
incommoda retrotrahitur *Bar in l ſi is qui
num.48.ff.de Vſucap.pro emptore Giurba*
dum hæc cuderentur impreſſus *de ſucceſſ.*
15 *feud §.2 gloſ.10.nu.61.* † Tum quod pro-
uenientia ex contractu firmiora, & vali-
diora ſint, tanquam duorum voluntati
innixa, vt conſiderat *Aretin.in §.ex condi-
16 tionali num.3.Inſtit.de Verb. obl.* † Tum
etiam quod in iis ſtipulantis factum inter-
ueniat, qui ſibi ſuiſq; hæredibus præſumi-
tur proſpexiſſe *l ſi pactum ff. de proba. Go-
meſ.lib.2.Variar.reſol.cap.9.nu. 38. Craſſ.
in §.tranſmiſſio q.31 num.3.Giurb.loco cit.*
17 Quo † fit vt ſtipulatio conditionalis
actiuè, & paſſiuè tranſmittatur *l. quæ le-
gata ff de reg iur.§ ex conditionali Inſtit de
verb.oblig.Socci.ſen.conſ 147. num. 4.ver.
ſecundo vol.1.Crauett. conſ 127. num. 12.
ver.amplius Hondel. conſ.14 num 59. &
76. cum ſeq. vol. 2.* & ita inter contractus
& vltimam voluntatem diſtinguunt plurimi
ſcribentes apud *Zanch. in l. hæredes mei §.
cum ita par.4.nu 13. & ſeq. ff. ad Trebell.*
varia ratione reddit, ſequitur *Surd.in conſ.
403.num 2 & 47.lib 3* & aliis non citatis,
18 *Giurba.d glo.10.num.61.* † Et quod faci-
lius admittatur tranſmiſſio in contracti-
bus, quam in vltimis voluntati ut firmat
*Rota in deciſ.142.nu.4.ver. ſi habent par.4
in recentior.*
19 Et † generaliter contractum, ſeu ſtipu-
lationem conditionalem tranſmitti ad
hæredes quando conditio non eſt volun-
tari, ſed caſualis (vt in caſu noſtro) tra-
dit poſt alios nouiſſimè *Noal. in trac. de
Tranſmiſſ caſ.5.num.1.& ſeqq. & num.8.*
Quamuis itaque ius Siretto ex propria
ſtipulatione quæſitum patris vita duran-
te ſuſpenſum fuerit, interea tamen etſi nõ
actu, habitu ſaltem competijt, ita vt mo-
riens potuerit illud ad Pominam filiam,
20 & hæredem tranſmittere, † ne impedimẽ-
tum tẽporale, & ſuſpenſiuũ, fiat præciſum,
& perpetuũ vt ad aliud propoſitum conſi-
derat *Bald.in conſ.69.n.2.vol.1.*& probat
text.*in l ſi quis filium* C.*de inoff teſtam. Io.
And in rubr. de feudis verbo ſcias col.5.verſ.
non obſtat idem Bald.in l.2. n 9. C.de liber.
præter. Noal de tranſmiſſ. caſ. 8. num. 127.
& caſ.18.num.10.Fabian. de Giacob. in
Auth.nouiſſima nu 277.C. de inoff teſtam.*
21 Et † in materia feudali habemus te-
xtum clarum in *cap.1.in prin.vbi* id notat
22 *Bal.l.qui ſucceſſ.tene.in vſib. feud.* † cumq;
huiuſmodi diſpoſitio ſit iuri cõmuni con-
formis; valet argumentum de feudo ad
emphiteuſim, quicquid ſecus ſit vbi per
leges feudorum aliquid contra ius com-
mune eſt diſpoſitum, iuxta diſtinctionem,
de qua *Alex. in l. quod dicitur num 24.ff.
de verb. oblig & in l.diuortio § ſi fundum
col.2 ff.ſolut.matr.Iaſ in l.1. num.60. C.de
Iur.emphit. Euerar. in ſua topica legali loco
à feudo ad emphit.num.1.cum ſeq Couarr.
lib.1.Variar reſol.cap.18.col.2.Soccin.iun.
conſ.70. num.11. lib 1.* cum alijs quos re-
fert, & ſequitur *Valaſcb.de Iur. emphiteut.
q. 37.num. 19.*
23 Sed quicquid ſit de prædictis, † cum
propriè loquendo in ijs, quæ poſt alterius
obitum, ad alium ex dominica diſpoſitio-
ne pertinent, de tranſmiſſione agendum
non videatur *l in omnibus ff. de regul. iur.*
& notatur *in l.hæres in omni ff.de acqu.hæ-
re.* Et in materia feudali plurimis relatis
aduertit *Molina de primogen. libro primo,
cap. primo, num. 17. & libro tertio, cap.6.
num.29. Gama deciſ 174 num.26. Giurba*
poſt hæc ſcripta impreſſus *de ſucceſſ. feu-
dal §.2 glo 10 nu 60. & ſeq.* & de emphi-
24 teuſi *Gama loco citato.* Certè † Pomina nõ
indiget aliqua tranſmiſſione cum veniat
ex propria vocatione ad ſui Patris, non
ad Nicolai aui ſtipulationem, & tanquam
in inueſtitura comprehenſa, & vocata,
quo caſu abſque vlla tranſmiſſione ſucce-
ditur iuxta pulchram diſtinctionem de
* qua poſt *DD communiter in l hæredes mei
§ cum ita ff ad Trebell Menoch in tract. de
Præſumpt lib.3 præſumpt.201. nu 1. & 2.*
Quod quidem tam in emphiteuſi ex pacto
& prouidentia, quam etiam in mixta de
qua agimus; & quam alio nomine hære-
ditariam ſecundum quid noſtrates nun-
25 cupare procedit; † in ea nanque dicun-
tur filij ſuccedere non vti hæredes, & ſic
tanquam filij, & deſcendẽtes, ex propria
perſona, non iure hæreditario, ſed iure
ſanguinis: quando etſi emphiteuſis in hæ-
reditate reperiatur, non tamen reputa-
tur quid hæreditarium, ſed excepto, eo quod
non admittitur filius, qui non eſt hæres,
in cæteris omnibus conſiderari debet, vt
emphiteuſis ex pacto, & prouidentia, &
retinet in omnibus naturam, & proprie-
tatem emphiteuſis ex pacto, prout (lo-
quẽtes in materia feudali) animaduertũt
*Dec.conſ. 85.num.6.verſ. & iſta concluſio
Pariſ.conſ.23.nu.186.vol 1.Surd conſ 63.
nu. 12. & ſeq.vol.1.Rum.iun conſ.18. n 61.
et ſeq.vol.1.*& poſt alios probat *Bardellon.
conſ.100.num.8.& ſeq.vol.1.*& conſtat ex
deductis nouiſſimè per *Giurbam d.glo.10.
num. 60.*
Quòd autem Pomina fuerit Siretti Pa-
tris ab inteſtato hæres patet ex publico
documento aditionis hæreditatis cum
ſolemnitatibus requiſitis *à Statuto Ge-
nua*

nuæ tit. de mandatis & licentijs lib.3.cap.8.
Quæ tamen aditio in facientibus ad Po-
minæ commodum fortè non fuit neceſſa-
26 ria, † cum filia vti hæres ſua, ipſo iure
patris hæres extiterit *l. in ſuis ff. de ſuis, &*
legit. l. penult. ff. de bonis libert. l. quemadmo-
dum §. 1. ff. de Inoff. teſtam. Veluti enim
naturalis lex quædam tacita, liberis
parentum hæreditatem addicit *DD. in l.*
27 *cum ratio ff. de bonis damnator.* † Et con-
tinuatio dominij eo rem perducit, vt nul-
la videatur hæreditas fuiſſe, quaſi olim fi-
lij eſſent Domini, qui viuo patre quodã-
modo Domini exiſtimabantur *§. ſui autẽ*
Inſtit. de hæred. qualit & d. l. in ſuis ff. de
28 *ſuis, & legit.* † & propterea inter mortem
patris & ſucceſſionẽ filij in poteſtate, non
eſt dare mediũ *l. ſi poſt mortem vbi Iaſ. &*
alij ff. de legat. 1. l. cum hæreditas, & ibi
* *DD comm. C. depoſit. Gomeſius* plures cõ-
cordantes cumulans *variar. reſol. lib. pri-*
mo, cap 9. num. 17. Craſſ. de ſucceſſ. lib. 1. §.
1. q. 2. num. 6. Paſcal de virib. patria poteſt.
par. 3. cap 1. num. 17.

29 Et † quamuis de iure prætorio intro-
ductum ſit beneficium abſtinendi, ſublata
neceſſitate per quã filius tenebatur præ-
ciſè ſuccedere patri, itavt non poſſit filius
vti hæres moleſtari, niſi probetur immi-
xio, vel voluntatis declaratio, vt per *Bar.*
& DD. in l. ſi filius qui Patri ff. de vulg. &
pup. Alex. in l neceſſarijs num. 5. de acqui.
hæred. plenè *Viui. in com opin. 278. num. 7.*
& opin. 330 in prima par. Ioſ. Ludou. in
concl 14. verſ. & quod agens Paſcalis de vi-
rib. patr pot par. 4. cap 1. num. 18. ac proin-
de agens contra filium vti patris hære-
dem teneatur pro fundamento ſuę inten-
tionis probare, paternæ hæreditati illum
ſe immiſcuiſſe, aliàs ſuccumbat, vt per
gloſ. in d. l neceſſarijs Marant. in conſ. 9. n 4.
& ſeq. plenè *Rolan in conſ. 20. num. 18 &*
per totum vol. 1. late *Gomeſ. lib 1. Variar.*
reſol cap. 9. num. 25. Menoch. in tract. de
adipiſcen. rem 4. num. 8. Gaill obſ rit. 128.
n. 22. pulchrè *Ferd. Gar. Gargiar in patro-*
cin. 16. num. 17. Cartar decis Genuen. 33.
quos refert, & ſequitur *Paſcal. vbi ſupra*
30 *num 18.* † Etiam ſi filius tanquam hæres
conuenctus nihil opponat, neque negce
ſe eſſe hæredem, vt per *Rolan d. conſ. 20.*
num. 20 in fin. & Gomeſ. d. cap. 9. ſub n. 25.
& Paſcal. vbi ſup. num. 20. contra *Bald in*
l. 1. C. com de legat. & etiam ſi probetur cũ
poſsidere bona paterna, vt pulchrè per
Roman. in conſ. 154 in prin. Caſſan. in con-
ſuet. Burgun. in tit deſ. ſucceſſiones rubr. 7.
§. 10 in fin Foller. in pragm. de cenſibus in
verb. tanquam res iudicata num. 25 Paſcal.
loco citato num. 21. vbi rationem reduit,
31 ac † etiam ſi aliquem actum faciat, qui ci-
tra ius, ac nomen hæredis explicari non
poſsit, vt notabiliter tradit *Alex. in conſ.*
93. ſub nu. 8. ver. plus dico lib. 2. quod per-
petuò memoriæ commendandum dicit
Paſcal. d. cap. 1. num. 29. vbi latè de ma-
teria.

Nihilominus in his, quæ ad hæredis
ſui vtilitatem pertinent, ius abſtinendi iu-
32 ribus ſuitatis minimè præiudicat † ita vt
ante immixtionem hæreditas & dicatur
iacere, & non iacere, prout magis expe-
dit filio *Io de Plate & Minſing. in d. §. ſui*
autem Bar. in l. 1. num. 2. & ibi Bald. etiam
n 2. & ſeq. Ang. et Corn. C ſi min. ab hæred.
abſtin. & latè proſequitur *Ang. de Berig.*
in recept d. l. in ſuis num. 114. ver. 2. effectus,
& nu. 116. ver. & ideo ff. de lib. & poſthum.
Natt. conſ. 488. num. 10. & ſeqq.

ARGVMENTVM.

Filius naturalis, vel legitimatus, an, & quando ſit capax feudi, & emphiteuſis Eccleſiaſticæ, ad interpretationem *Conſtitutionis 116. Pij V.*
Actus ab Aegroto factus quando cenſeatur in fraudem geſtus. Filius in emphiteuſi ſuccedere volens, an, & quando habere debeat qualitatem hæreditariam, & an ſit ſatis illum eſſe legatarium.

SVMMARIVM.

1 *Primus acquirens, an, & quando filijs in inueſtitura præiudicare poſſit.*
2 *Primus acquirens refutare poteſt feudum vel emphiteuſim, & diuerſam ſuſcipere inueſtituram.*
3 *Iuſpatronatus remittere poteſt primus acquirens in filiorum præiudicium.*
4 *Primus acquirens poteſt in inueſtitura titulo oneroſo acquiſita filijs præiudicare.*
5 *Emphiteuſis acquiritur lineæ eius, cui primus acquirens de conſenſu Domini alienauit.*
6 *Inueſtitura noua conceſſa, totum ius emphiteoticum in perſona nouiter inueſtiti formatur.*
7 *Emphiteuſis cum facultate alienandi conceſſa iudicatur vti res libera, & allodialis.*
8 *Emphiteuſis Eccleſiaſticæ incapaces ſunt illegitimi* Declara. vt num. ſeqq.
9 *Illegitimus licet non iure ſucceſſionis, tamen iure acquiſitionis capax eſt Emphiteuſis Eccleſiaſticæ.*

Eccle-

10 Eccleſia recipit bonos viros, licet illegitimos.

11 Conſtitutio Pij Quinti, contra illegitimos quoad bona emphiteotica interpretatur.
& num. ſeqq.

12 Illegitimus ſuccedit Patri in emphiteuſi Eccleſiaſtica, licet non tanquam hæres.

13 Feudum acquirere poteſt regularis, licet in illo non ſuccedat.

14 Iuſpatronatus non eſt ad illegitimos tranſitorium, ſed ab illis acquiri poteſt.

15 Eccleſia non præſumitur in dubio de illegitimis cogitaſſe.

16 Illegitimus eſt capax Emphiteuſis Eccleſiaſticæ ex tacita, vel expreſſa Eccleſiæ voluntate.

17 Eccleſia contrahendo cum illegitimo præſumitur notitiam ſuarum qualitatum habuiſſe.

18 Filij clericorum nec quidem ab initio capaces ſunt emphiteuſis Eccleſiæ.

19 Aegritudo grauis corporis mentis inducit exilium: nec Notario ſecus atteſtanti creditur.

20 Aegrotantis diſpoſitio fauore incapacis, an dicatur fraudulenta.
& num. ſeqq.

21 Infirmi diſpoſitio, vt bona ad vnum deriuanda, ad alium tranſeant, eſt nulla.

22 Beneficij permutatio ab ægroto facta, dicitur in fraudem Patroni.

23 Aegroti diſpoſitio in fauorem illegitimi eſt nulla, quoad tertij præiudicium.

24 Aegrotans grauiter, vel in mortis articulo conſtitutus, an, & quando præſumatur non immemor ſalutis æternæ.

25 Legitimatio omnem abolet maculam.

26 Legitimatus nihil differt à legitimis.

27 Legitimatus eſt verè legitimus, non fictè.

28 Verbum legitimus nil denotat amplius, quam verbum legitimatus.

29 Legitimatus venit appellatione legitimorum, & naturalium,
Et quid in bonis emphiteoticis num. 40.

30 Legitimatus habet omnia iura legitimorum ac ſuitatis.

31 Legitimatus habet verum legitimorum ſtatum.

32 Legitimatus gaudet nobilitate paterna.

33 Legitimatus dicitur de linea, & conſeruat agnationem.

34 Legitimato debetur legitima titulo inſtitutionis; dicit teſtamentum inofficioſum: conſequitur omnia priuilegia legitimorum, & naturalium.

35 Legitimatus excludit ſubſtitutum ſub conditione ſi deceſſerit ſine filijs legitimis, & naturalibus.

36 Legitimatus ſuccedit in emphiteuſi priuata, non in Eccleſiaſtica.

37 Legitimatus per ſubſequens matrimonium ſuccedit in emphiteuſi Eccleſiaſtica.

38 Legitimatus in ſpecie ad bona emphiteotica, ſuccedit etiam ſi ad illa vocati ſint dumtaxat legitimi.
Declara, vt num. 36.

39 Riccius in prax. rer. quotid. deciſ. 128. declaratur.

40 Legitimatus an, & quando in emphiteuſi veniat appellatione legitimorum.

41 Legitimatus an, ſuccedat in iurepatronatus.

42 Legitimatio quando auferat maculam menti Eccleſiæ repugnantem.

43 Legitimatus à Comite Palatino non ſuccedit in emphiteuſi Eccleſiaſtica.

44 Legitimatus ab Imperatore non venit ad emphiteuſim Eccleſiæ.

45 Imperator in ſua ditione, an diſpenſet in emphiteuſi Eccleſiaſtica, vbi agitur inter laicos.

46 Legitimatio non plus operatur, quam ſit in facultate legitimantis.

47 Diſpenſatio obtenta ab habente priuilegium Apoſtolicum, an ſuffragetur quo ad bona Eccleſiæ.

48 Legitimare ad bona emphiteotica Eccleſiæ ſolus Papa poteſt.

49 Legitimatus non admittitur ad bona inueſtita pro filijs de legitimo matrimonio natis.

50 Inueſtitura pro natis de legitimo matrimonio tantum excludit omnes alios.

51 Dictio tantum de ſui natura eſt limitatiua, & reſtrictiua.

52 Eccleſia, an ex poſt facto conſentiendo præiudicet ijs, quibus eſt ius quæſitum.

53 Sententia ſuper ſtatu, & incapacitate præiudicat quo ad omnes.

54 Legitimatus in inueſtitura comprehenſus an iudicetur vocatus in defectum legitimorum.

55 Hæres verbum in inueſtitura Eccleſiaſtica, & in contractu, exigit quem eſſe hæredem bonorum.

56 Inueſtituræ ſequentes an, & quando regulentur à prima.

57 Inueſtitura prima mutari non poteſt, et mutatio præſumitur erronea.

58 Inueſtitura pro filijs, & hæredibus, & ſucceſſoribus de legitimo matrimonio tantum, an ſit ex pacto, & prouidentia.

59 Legatum filiæ in cauſam dotis factum, intelligitur factum titulo inſtitutionis.

60 Legatum pro omni eo quod filius in bonis & hæreditate prætendere poteſt, dicitur factum titulo inſtitutionis.

61 Clauſula omni meliori modo operatur vt legata dicantur relicta titulo inſtitutionis.

62 *Emphiteuſi in mixta ſat eſt filium eſſe hæredem in re certa.*
63 *Emphiteuſi in mixta ſat eſt fuiſſe filiæ dotem legatam.*
64 *Filia hæres in dote impugnat patris factum & emphiteuſim ſibi vendicat.*
65 *In emphiteuſi hæreditaria filius in re certa inſtitutus, dato cohærede vniuerſali, non ſuccedit.*
66 *Legatum dicitur quis acceptare cum onere ſuo.*
67 *Legatum acceptans tenetur implere onus illi annexum, etiam vltra uires.*
68 *Emphiteuſis non eſt de bonis, vel hæreditate teſtatoris.*

DECISIO LXXIII.

MAIOR viſa fuit difficultas reſpectu alterius inueſtituræ conſimilis terræ hortiuæ ſudum à Præpoſito SS. Nazarij, & Celſi eidem Nicolao Ricio factæ pro ſe, filijs hæredibus, & ſucceſſoribus de legitimo matrimonio natis, quæ terra per nouam inueſtituram quæ prætendebatur eodem Nicolao inſtante facta, fuerat in Baptiſtam eiuſdem filium naturalem, & poſt inde in natos illius translata & coram me à filiabus, & Nepte legitimis, & naturalibus Nicolai repetebatur; ad quarũ fauorem,
1 re maturè diſcuſſa, ſententiam dixi † Non quidem, quod primus acquirens filijs in emphiteuſi non hæreditaria præiudicare nequeat, vt ſcribentes pro dd. mulieribus opinabantur auctoritate plurimorum, & quidem nõ obſcuri nominis *DD.* quorum longam ſeriem recenſet, & ſequitur *Bertazzol. conſ. ciuil.* 114. *num.* 2. *& ſeqq. Valaſch. de Iur. emphit. q.* 49. *nu.* 6. *ver. ſecundus caſus, & Hier. Gabr.* atteſtans de magis com. *in conſ.* 85. *num.* 5. *vol primo*; quia re vera contraria ſententia frequentiori eſt calculo recepta *Alex. conſ.* 18. *num.* 8. *lib.* 5. *Aymo. conſ.* 135. *nu.* 8. *Pariſ. conſ.* 2. *num.* 9. *lib.* 1. *Cephal conſ.* 3. *num.* 11. *&* 12. *lib.* 1. *Gozad* atteſtans de magis com. *conſ.* 25. *n.* 18. *Natt. conſ* 505. *nu.* 14. qui hanc veriorem, crebrioremq. dicit, quam in iudicando amplectendam affirmat *Ceuall. in ſpecul com. contra com. q.* 326. *Craſſ in §. legatum q.* 13. *nu.* 20. *Ambroſinus deciſ. Peruſ.* 14. *Beccius conſ.* 5. *num.* 2. *Surd. conſ.* 351. *num.* 24. *& conſ* 355. *num.* 9. *lib.* 3. *& deciſ.* 209. *num* 16. *Honded conſ.* 14. *nu.* 47. *lib.* 2. qui pariter de magis com. & hanc eſſe veriorem crebrioremq; ſæpiuſque à Rota approbatam teſtatur *Gratian. diſcept. Forens. tom.* 3. *cap.* 405. *num.* 1 iuxta quam ſemper iudicatum fuiſſe, præſertim in eadem Rota teſtatur etiam *Card Caualer. deciſ.* 219. *num.* 13. & nouiſſimè tenuit *eadem Rota in deciſ.* 450. *par.* 3. *in recentior.* vbi aliæ afferuntur deciſiones, & dicitur huiuſmodi ſentẽtiam ſemper fuiſſe in *Rota* receptam, & tenuit etiam *Rebell. de oblig. Iuſt. par.* 2. *lib* 13. *q.* 15. *num.* 6. modò tamen filij ſint in poteſtate, ſecundum ea, quæ dicebam in *præcedenti deciſ. nu.* 5. præſertim accedente Domini conſenſu *Valaſch. de Iur. emphit. q.* 49. *nu.* 6. *Surd. deciſ.* 11. *in fine Peregr. de fideicomm. art.* 6. *num.* 24. *Gratian. deciſ. Marchiæ* 65. *num.* 8. *cum ſeq.*

2 Quemadmodum † dicimus poſſe primum acquirentem refutare feudum, vel emphiteuſim in manibus Domini, ab eoq; alterius naturæ ſuſcipere inueſtituram, vt poſt *Bald.* quem citat, firmat *Ripa in*
3 *l. in quartam num.* 179. *ff. ad l. falcid.* † Et Iuſpatronatus pro ſe filijs, & deſcendentibus acquiſitum, in filiorum præiudicium remittere, vt per *Lambertin. de Iurepatron. in ſexto, artic.* 2. *q princ. ſecundæ partis primi libri Peregr. de fideicom. art.* 51. *ſub num.* 48.

Quæ quidem in hac facti ſpecie eo libentius fuiſſent admittenda, quia huiuſmodi bona pro maiori parte inueſtita fuerant Nicolao titulo non lucratiuo,
4 ſed oneroſo; † Et ſic citra vllam hæſitationem filiabus, & nepti præiudicare poterat *Bald. in auth. ſi quas ruinas num.* 5. *ver. ſecunda ratio, & num.* 6. *C. de ſacroſan. Eccleſ. & in l.* 1 *in fin. C per quas perſonas nobis acqui. Clar. in §. feudum q.* 11. *nu.* 2. *&* 9. *& q.* 46. *nu.* 2. *Ant. Gabriel com. concl. in tit. de Iur emphit. q.* 49. *nu.* 7. *Corn. conſ.* 282. *nu.* 10. *lib.* 3. *Tiraquell. de retract. lign. §.* 11. *gloſ.* 6. *num.* 25. *Berouſ. conſ.* 155. *n.* 7. *in fin. lib.* 3. *Natt. conſ.* 475. *num* 5. *&* 11. *Mareſcott. Variar. reſol. lib. primo, cap.* 74. *num.* 2. *&* 3. *Surd. deciſ.* 305. *num.* 35. *& ſeq. Capic. deciſ.* 2. *Bertazzol.* cum per eum congeſtis *deciſ.* 66. *num.* 35. *Card. Caualer. deciſ.* 583. *num. fi. Rota deciſ.* 450. *ſub nu.* 2. *verſ. maximè quando par.* 3. *in recentior.* Et ita inter emphiteuſim titulo lucratiuo, & titulo oneroſo receptam diſtinguit *Rota in deciſ.* 94. *num.* 15. *&* 16. *ex impreſſis à Merlin. poſt tract. de … it.*

5 Itaut † alienante primo acquirente cum domini conſenſu acquiratur linea nouiter inueſtita, text. eſt in *c. ſi clientulus de alien feud. in Vſib. feud. Anch aran. conſ.* 63. *num.* 1. *&* 2. *Io. de Anan. conſ.* 90. *nu.* 1. *C… renſ. conſ.* 329. *num.* 2. *circa med par.* 2.

Socein.

Socci.ſen.conſ.226.num.2. lib.1.,Peregrin.
conſ.31.num.10.lib.1.Valaſcb. de Iur. em-
pbit.q.13.num.12.& q.18.n.19.Afflı.decıſ.
112.nu.27.Magon.deciſ.Lucenſ.14.nu.44.
Gratian.diſcept.Forenſ.cap.709. n.2.& 3.
tom.4.nouiſsimè Ouid.de Amic. in tract. de
Iur.empbit.q.83,num.7.& Rota in Roma-
na domus 21. Februarij boc eodem anno
1633. coram R.P.D. Panzirolo.

6 Et ratio eſt in promptu † quia eo ip-
ſo quod Dominus directus conſentit,
vel nouam concedit inueſtituram, to-
tum ius emphiteoticum dicitur formari
in perſona nouiter inueſtiti totaliterq; à
priori inueſtitura receſſum Anchar. dicto
conſ.63. nu. 3. Caldas de Renouat. empbit.
q.2.nu.11.in fine Gratian.d.cap.719. nu.3.
Rot. in d. Romana domus.

7 Denique prima inueſtitura fuit Nico-
lao cōceſſa cum facultate alienandi, quo
caſu vti res libera, & allodialis iudicatur
Borell.in conſ.5.nu 9. Maur. Burg.in tract.
de Laudim.par.1.inſpect.3. in addit.nu.74.
Anchar. conſ.125. Rolan.conſ.42. nu 29.
lib.1. Menocb. conſ.216. num.17. lib.3.

8 Sed motus fui quia † quemadmodum
Baptiſta filius naturalis Nicolai erat iure
ſucceſsionis incapax emphiteuſis Eccle-
ſiaſticæ, quippe quæ nunquam pro natu-
ralibus, vel ſpurijs, etiam legitimatis con-
ceſſa intelligitur Bald. in cap. quæ in Ec-
cleſiarum nu.85. cum ſeq. ver. ſed nunquid
& num.89.ver ſi vero,& num.ſeq.extra
de conſtit.& in l. generaliter §. cum autem
num.2. vbi etiam Iaſ poſt alios n.9.& 11.
aſſerēs hoc eſſe indubitatum C. de Inſtit.
& ſubſtit.Alex.in l. & ſi perceperit num.7.
ff.de liber.& poſth.Dec. in cap.in præſentia
num.140. eum ſecunda concluſione de pro-
bat. Ruin.conſ.158.nu 5.vol.1. & poſt an-
tiquiores Clar.in §.empbiteuſis q.30. n.1.
Corbul.de empbit.tit.de cauſ.priuat. ob lıne.
finit.num.53.Valaſcb. cum per eum con-
geſtis conſult.deciſiu.134.nu 7.& ſeq.lib.2.
Antonin.Variar.reſol.lib.1.reſol 98. Card.
Mantic.de tacit.& ambig.cōuention.lib.22.
tit.10.n.1.& ſeq.Intrigliol. de feud. centur.
prima,q.9.num.269. Genuenſ. practicabil.
Eccleſ.q.74 per totam Rota deciſ.474. n.1.
par.1.et deciſ.214.par.2.diuerſ.& deciſ.319
num.4.par.5.recentior.Cardin.Caualer.de-
ciſ.219.num.9. Quæ ſententia tranſiuit in
iudicatum per Conſtitutionem fœl. rec. Pij
Quinti. de qua Quarant. in Summ. Bul-
lar.in ver. Illegitimi, vbi id expreſsè ſta-
tuitur.

Sic nec potuit, nec voluit Nicolaus in
illum ex noua inueſtitura, ſeu aſſociatio-
tione filiabus excluſis, eandem emphiteu-
9 ſim transferre. Non potuit quidem; † quia
tametſi nullo iure prohibeatur illegiti-
mus de nouo emphiteuſim Eccleſiaſticā
acquirere ex inueſtitura in propria per-
ſona facta Soccin.conſ.19. lib.1.Affli.deciſ.
99.per totam vbi loquitur de patre qui
pro ſe, & filio ſpurio ſtipulatus fuit Rota
deciſ.474 parte prima diuerſ.Card. Seraph.
deciſ.478.num.3.& deciſ 1358. vbi pro-
bat illegitimos acquirere poſſe huiuſmo-
di bona, non quidem titulo pro hærede,
vel pro ſucceſſore, ſed iure proprio be-
neficio dantis, vtpotè qui ſint quidem
illorum incapaces iure ſucceſſionis, ca-
paces autem iure acquiſitionis, & in pun-
cto, quod noua acquiſitio non ſit illis per
Conſtitutionem Pij Quinti, prohibita pro-
bat idem Cardin Seraphin. d deciſ.478.
numero quarto, & Rota dicta deciſ.474.
& Genuen. practicabil. Eccleſ. quæſt. 32.
& 34. Præſertim ſi ſint probi Rota in Ari-
minen. bonorum 26.Iunij 1579. corā Card.
Blanchetto in Interramnen. legitimıtatis
15. Maij 1600. coram Cardin. Seraphino
& in Ceſenaten. bonorum 1606. coram
10 Ortimbergo. † Eccleſia namque recipit
bonos viros licet illegitimos, vt aduertit
Dec.in cap. in præſentia numero 47.de pro-
bation. quem in terminis ſequitur Rota
dicta deciſ. 474. num. 6.

11 Præfata † verò Pij Conſtitutio ea dun-
taxat tollit, quæ ſpeciali priuilegio, &
ex teſtamentaria, vel inteſtata ſucceſſio-
ne proueniunt, non ea, quæ ex iuris com-
munis beneficio competunt, vt declarat
Nauarr. in conſ.5. tit.de teſtam.Quarant.
in ſumm.Bullar.ver.illegit.Rota deciſ.487
nu.1.ver.& ideo par.1.diuerſ.& deciſ.100.
num.4.& deciſ.310.num.16.par.5.recent.
Cardin.Seraphin. deciſ.478 & deciſ.1358.
præſertim num.3. Vbi poſt Soccin. in conſ.
19.lib.1 inquit illegitimum in inueſtitu-
ra vocatum venire ex propria perſona,
ſubdens, quod quamuis hæc dicatur ſucceſ-
ſio, non tamen eſt verè ſucceſſio, cū vnus non
capiat ab alio neque ex teſtamēto, neque
ab inteſtato, ſed eſt quoddā ius ſucceſſo-
rium feudale, ſeu emphiteoticū, quod à Dño
directo prouenit, & n.4. ſubiungit eandē
Pij Conſtitutionem tanquam exorbitantē
non eſſe ad alios caſus trahendam, præter
eos, in quibus loquitur, nempe in ſucceſ-
12 ſione ex teſtamento, vel ab inteſtato. † Et
filium illegitimum poſſe patri ſuccedere,
licet non tanquam hæredē tradit, & Bal.
in l.2.n.7.et ibi Iaſ.n.102.C.de iur.empbit.
Rota in deci.39.ſub n.11.par.4. in recentior.
vbi ſubdit, quod patre ſtipulāte emphiteuſim
pro ſe, & filio illegitimo oritur tacita do-
natio, isq; propterea ſuccedit patri, licet
nō tamquā hęres, vt declarat Bal.in auth.

ſi quis eminas num 8. ver ſecunda ratio C.
de ſacroſan. Eccleſ. Aldobrand. conſ. 6. nu. 6.
13 Idemque † dicimus de feudis, quæ poſ-
ſunt & ſolent à Principe conceſſi illegiti-
mis, qui tamen in eis iure ſucceſsionis nõ
admittuntur *cap pro eo §. naturales Si de*
feud. fuer. controu. inter dom, & Agnat. Bal.
in cap. quæ in Eccleſiarum n. 44. de Conſtit.
14 Sic † rurſus quamuis iuspatronatus nõ
ſit ad illegitimos tranſitorium, ipſi tamen
ab initio acquirere, & fundare non pro-
hibentur. *Rocc. de Curt. in tract. de Iurepat.*
in verb. competens ſub num. 9.
15 Non † ſunt itaque illegitimi prorſus in-
capaces emphiteuſis Eccleſiaſticæ, ſed
ideo ab illius arcentur ſucceſsione; quia
Eccleſia non cenſetur de illis cogitaſſe.
Card. Mantic. de tacit. & Ambig. conuent.
lib. 22. tit. 10. nu. 10. Rota d. deciſ. 474. nu. 3.
par. 1. diuerſ. vbi ſimiliter, quod non alia
ratione ſunt incapaces, niſi ex veriſimili
mente Prælati, vel Eccleſiæ ex *Bald. in l.*
eam quam num. 36. C. de fideicom.
16 Quamobrem † non modo expræſſam,
ſed & tacitam Eccleſiæ voluntatem ſuffi-
cere ad hoc, vt naturalis ad emphiteuſim
Eccleſiaſticam admittatur tradit Afflict.
deciſ. 99. per totam vbi Vrſill. in addi. nu. 14.
idem Vrſill. ad deciſ. 392. nu. 15. & illis non
relatis. *Genuenſ. practicabil Eccleſiaſt. d. q.*
74. num. 6. & 8. in fine.
17 Et † ad hunc effectum ſatis eſſe Eccle-
ſiam cõtraxiſſe cum illegitimo, cum præ-
ſumatur notitiam ſuarum qualitatum ha-
buiſſe *ad l qui cum alio ff. de reg. iur.* firmat
Decius in cap. in præſentia num. 47. extr. de
Probat. poſt *Bal in l. eam quam num. 36. C.*
de fideicom. & in c. quæ in Eccleſiarũ n. 44.
aliàs 89. de Conſtit. Paleott. de Nothis, &
ſpur. c 31 Card. Mantic. de Tacit. et ambig.
conuent. lib 22. tit. 10. num. 10 Honded. in
conſ. 59. n. 5. lib. 2. Card. Seraph. deciſ. 478.
& 1358. num. 2. in fine Rota deciſ. 100. n. 3.
par. 5. in recentior. vbi & aliæ referuntur
18 deciſiones. † Quicquid ſecus ſit de filijs
Clericorum, qui nec quidem ab initio
emphiteuſim Eccleſiaſticam acquirere
valent. *Genuen. d. q. 74. in fine.*
Hæc tamen applicari non poterãt ca-
ſui noſtro, in quo prætextu eiuſdem ſche-
dulæ miſſæ à Nicolao, mortali morbo
correpto, Baptiſta fuerat ad emphiteu-
19 ſim admiſſus. Omiſſo enim quod † eo tẽ-
pore corporis languor, mentis inducit
exilium *l hac conſultiſſima §. at cum hu-*
mana C. de Teſtam. l. in aduerſa ff. eodem, &
in Authen. de Triente & ſemiſſ. §. illud Ro-
man. conſ 520. ſub nu. 12. Vbi ad hoc non
obſtare inquit, quod Notarius atteſtetur
infirmum eſſe ſanæ mentis, cum de illa iu-
dicare ad eum non ſpectet; ſequitur *Alex.*
conſ penult. lib. 1. latè *Marſil.* alios referẽs
in *l. 1. §. ſi quis dicatur num. 7. ff. de Quæſt.*
(quod menti teneant pœnitentiam ad il-
lud tempus prorogantes. Certè non po-
20 terat euitari † altera concluſio, quæ ha-
bet diſpoſitionem ad incapacis commo-
dum in mortis articulo dic in fraudem
factam; ita vt propterea nullius fuerit mo
menti aſſociatio Baptiſtæ in præiudicium
filiarum legitimarum, quibus ius quæſitũ
erat, vt doctè, morè ſuo probat *Anchar. in*
conſ. 430 fuiſſet expediens. ver. in contrariũ;
21 dum † affirmat non poſſe ægrotantem fa-
cere diſpoſitionem, per quam bonorum
acquiſitio, quæ ex euentu proximo ſpe-
ratur deriuare ad vnum, deriuet ad aliũ,
licet autem *Anchar. in.* ſcribat in caſu pe-
ſtis, iura tamen, & rationes ab eo allatæ
concludunt etiam quoties quis quocum-
que graui morbo detinetur, & ita in his
terminis illũ adducit, & ſequitur *Crauett.*
22 *conſ. 82. n 3.* † loquẽs de beneficij permu-
tatione, quæ in infirmitate facta præſumi-
tur in fraudem Patroni, & *Maſcard. de*
Probat. conc. 815. n. 19. coniect. 7. in fine lo-
23 quens pariter de permutatione. † Et in
ſpecie quod quælibet ægroti diſpoſitio ad
vtilitatem filij illegitimi, vel alterius per-
ſonæ incapacis & in eorum prẹiudicium,
ad quos ſucceſſio ex iuris diſpoſitione per
obitum diſponentis deferebatur, in frau-
dem legis prẹſumatur facta, & ſucceſsionè
quoad tertij præiudiciũ remaneat innali-
da, eſt textus in *l. qui teſtamẽtum ff. de pro-*
bat. & in l. cum quis decedens §. titia ff. de le-
gat. tertio, & vtrobiq; *Doctores* notãt *Ma-*
ſcar. vbi ſup. n 63. Menoch. de Præſump. lib.
5. præſumpt 5. n. 20. declar. 2. quorũ vterq;
loquitur de cõfeſsione ab ægroto ad ſpu-
rij fauorem facta, quam ſimulatã præſumi
concludunt, niſi ille aliunde probet verã,
24 Quãuis † enim dici ſoleat grauiter ægro-
tantem, vel in mortis periculo conſtitutũ
non præſumi immemorem ſalutis æternæ
l. vltima ad fin. C. ad. l. iul. repetund. cano-
nizata *in c ſancimus, 1. q. 7.* & probat etiã
text. *in c. litteras extra de præſumpt. & in c.*
ſignificauit de homicid. Alciat. in tract. de
præſumpt. reg. 3. præſumpt. 4. in fine, & eſt
* com. opin. de qua *Menoch. dicta præſump.*
5. num. 1. & 2. Huiuſmodi tamen prẹſum-
ptio ceſſat quoties ægrotus actum facit,
ex quo tertio præiudicium infertur, cui
ſit ius quæſitum, vt iuxta *Bart. & aliorum*
opinion. probat *Alciat. d. præſumpt. 4. nu. 7.*
ver. aduerte tamen, & Menoch. dicta præ-
ſumpt. 5 num. 17. declar. prima, & de Arb.
iud. lib. 2. caſ. 89. num. 30. & in conſ. 39.
num. 68.

Nec

Nec rurſus procedit quoties ægrotus
actus faceret ad fauorẽ illegitimi, vel al-
terius perſonæ incapacis ad effectum, vt
ſuccedat, vel quid contra iuris diſpoſitio-
nem capiat, vt per *Menoch. d. præſumpt. 5.
declar. 2. num.* 20. In his namque caſibus
fraudis prꝫſumptio prꝫponderat præſum-
ptioni contrariæ.

Quæ quidem libentius in hac facti ſpe-
cie erant admittenda; tum quia Nicolaus
in præfata aſſociatione dictam emphiteu-
ſim ſibi in vita ſua remanere voluit, & nõ
niſi in caſu ſui obitus, & ſic ordine ſuc-
ceſſiuo proficiſci ad Baptiſtam, cui ſucceſ-
ſio per *d. Conſtitutionem* erat interdicta,
& conſequenter manifeſtè in fraudem il-
lius; tum etiam quia eadem die, & coram
eodem Notario illum hæredem vniuer-
ſalem inſtituit; quo datur intelligi aſſocia-
tionem ad inueſtituram, ac teſtamentum
eſſe actus correſpectiuos ad effectum, vt
Baptiſta emphiteuſim, quam ex teſtamen-
to, obſtante Bulla, capere non valebat,
per indirectum & ex palliata aſſociatio-
ne conſequeretur, ad tradita per me latiſ-
ſimè *in deciſ. 28. num.*

Neque ad rem pertinebat legitimatio
Baptiſtæ à Comite Palatino obtẽcta, quia
quemadmodum, ea non fuiſſet neceſſaria
vbi re vera ageretur de noua inueſtitura
in illius perſona facta, ſic in caſu noſtro,
in quo ſub ſimulato titulo aſſociationis,
agitur in ſubſtãtia de ſucceſſione, nõ erat
25 ſufficiens † Licet enim legitimatio omnẽ
aboleat maculam *l. 3. de nat. al. reſtit. l. Im-
periali. §. 1. vbi Bald C. de Nupt. Paleott. de
noth. & ſpur. cap. 55. nu. 6. Ceual. in ſpecul.
com contra com. q. 2. num.* 14. Tollatq; om-
ne obſtaculum omnemq; maculam iuris,
& facti, vt per *Rotam in deciſ.* 504. *num. 6.
par. 1. diuerſ.*

26 Itavt † legitimatus nihil differat à le-
gitimis *§. ſit igitur licentia* ibi *nihil à legiti-
mis differentes in Auth. quib. mod. nat. effi.
legit. & in §. & quoniam* ibi *nihil diſſimiles
legitimis §. reliquum. et §. ſi quis ergo Auth.
quib. mod. natu. eff. ſui Alex. conſ.* 187. *nu.* 8.
lib. 5. Iaſ. conſil. 202. num. 13 lib. 2. latè *Ti-
raq in l. ſi vnquam in verb. ſuſceperit libe-
ros num.* 77. *& ſeqq. C. de reuoc. donat.
Menchiac de ſucceſſ progreſſ. §. 1. a nu.* 42.
& à num. 78. *Caldas. de emphit. lib. 2. q. 21.
num. 25. Rolan. conſ. 97 num. 50. & ſeqq.
lib. 3. Gratian. diſcept. forens cap. 247. n. 72.
Rota* poſt hæc ſcripta, *deciſ. 100. nu. 5. &
deciſ. 319. num. 18. par. 5. recentior. Ceual.
in ſpecul com. contra com. q. 2 num. 2. Card.
Seraph. deciſ. 325. num* 19. *&* 29. vbi ſub-
dit ſufficere quod Princeps legis obſta-
27 culum remoueat. † Sitque verè legitimus
*Bart in l. ſi is qui pro emptore num. 19. ff. de
* V ſucap.* & eſt comm. opin. ſecundum *Ti-
raquel.* plurimos referentem *vbi ſup. n* 63.
alias 67. & *de Nobil. q.* 34. de qua teſtan-
* tur etiam *Curt. iun. conſ 67. alias 27. nu. 6.
& conſ. 64 n. 12. Couar. in Epit. de ſponſal.
2. par. §. 8. Cardin Seraphin. deciſ.* 1329.
*num. ſeptimo, & Card. Mantic. de coniect.
vlt. vol. lib. 11 num. 10. Ceual. d. quæſt. 2.
num.* 1. & quidem non per fictionem,
ſed per veritatem; itavt legitimatus verè
dicatur legitimus non fictè *Bar. vbi ſupra
num. 29. Paul. de Caſtr in l ſin num. 5. C.
de his qui ven. æta impetr. Iaſ. in l. hac con-
ſultiſſima §. ex imperfecto in princ. C. de
Teſtam. & in Rub ff. de liber & poſth. n. 11.
& ibi Alciat nu 5. Tiraq. in d. l ſi vnquam
* in verb. ſuſceperit liberos num. 63. & 77 &
in tract. Lemort. Saiſit. 2. par num. 8. Dec.
conſ. 52. num.* 1. vbi de com *Valaſcb dec.
21. num. 26. & ante n.* 43 *Gratian. diſcept.
28 forenſ cap. 247. num.* 72 † Nihilque deno-
tet magis verbum *legitimus*, quam verbũ
* *legitimatus* iuxta comm. opinion. de qua
Curt. iun. conſ. 75. nu. 4. Ceual d q. 2. n. 10.
29 Contineaturq; † appellatione legitimo-
30 rum, & naturalium. Habeatque † legiti-
matus omnia iura legitimorum, ac ſ. ira-
tis *d. §. reliqua, & §. ſi quis ergo quib. mod.
natu effic. ſui Bald. in l. eam quam C. de fi-
deicom Tiraquel. vbi ſup num 78. Garzi de
Nobilit. glo 2. num. 9. Ceual. d q 2. num.* 16.
31 Ac † verum legitimorum ſtatum, tametſi
verum principium legitimitatis deficiat
*Bal. in l. cum acutiſſimi C. de fideicom. Ca-
ſtren. conſ. 27. vol. 2. Alex. conſ. 2. num. 33.
vol. 1. Iaſ. cum relat. in repet. l. ſi is qui pro
emptore nu. 285. ff. de V ſucap. Dec. conſ 316.
& 365. & 366. Gozadi. conſ 6. n 39 Ruin.
conſ. 87. num. 12. & conſ. 94. num. 7. & 10.
vol. 3. Curt iun. conſ. 153 num. 9. Pariſ.
32 conſ. 55. n. 27. Ceual d. q. 2. num.* 18. † Gau-
deatque nobilitate paterna *Gutier. in §.
ſui num. 187 Inſtit. de hæred. qualit & dif-
ferent. Matien in rubr. de Matrimon. glo. 1.
num.* 128. latè *Ceual d. q. 2. nu. 49. & ſeqq.*
33 Et † dicatur de linea, & familia, & per
eum conſeruetur agnatio *Dec. conſ. 463.
* num. 19. & conſ. 306. num. 14. vbi de com.
Molin de Primogen cap. 4. num. 44. lib. 1.
Couarr. de ſponſal. 2. par. cap. 8. §. 10. num 2.
& 3. Gozadin. conſ. 85. num. 19. Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 496 num. 9. tom. 3.*
34 Eiq; † debeatur legitima, faciat par-
tem in ea cum legitimis, & naturalibus,
illamq; honorabili titulo inſtitutionis cõ-
ſequi debeat, habeat querelã inofficioſi,
& conſequatur omnia priuilegia legiti-
mis, & naturalibus competentia, vt poſt
alios luculenter comprobat *Surdus in*

conſ.75.n.1.cũ plur.ſeqq.Gratian.diſcept.ſorens.cap.247.n.72.to.2.& cap.296.nu.10. & ſeq.to.3.Rota deciſ.77.nu.5.& 6.ex impreſſis a Merlin.in trac.de legit.& deci.641. nu.17 par.1.diuerſ. & deciſ.626.n.1.par.2. recen.& deciſ.401.n.1 par.3. recent. Card. Seraph. deciſ.321.num.17.deciſ.880.nu.5. Rota deciſ.667.nu.1.par.2. recent. & facit Rota deciſ.319.n.19.ead.par.5.

36 Et † ſuccedit in emphiteuſi priuata. Non tñ ſuccedit in feudo nec emphiteuſi Eccleſiaſtica *Bald.in c.quæ in Eccleſiarum col.pen.extra de conſtit. Tiraq. de Nobilit.*
* *cap.24.num.17.Clar.* atteſtans de comm. *in §. emphiteuſis q.31.* plurimos congerit *Caldas de emphit.ſub num.29.& ſeq. Rota deciſ.214.num.3.par.2.diuerſ* & colligitur ex contextu præfatæ *Bullæ Pij V.* vt per
37 *Gabr.conſ.83.& 84.per totum lib.2.* † Niſi quis fuerit per ſubſequens matrimonium
** legitimatus iuxta mag.com.opin. de qua *Burſatt.in conſ.17.num.3.lib.1.* in quibus terminis *dicta Conſtitutio* nihil expreſsè diſponit, ſed ſub iuris diſpoſitione relinquit, vt per *Nauarr. de ſpolijs Clericor.*
38 *§.19.num.19.* † Vel niſi quis in ſpecie ad bona emphiteuſia Eccleſiaſtica, & quidẽ à Principe poteſtatem habente legitimetur *Card.Paleott. de Notb. & Spur. c.21. ſub num.3.Boer.deciſ.123.num.6.& 8.* &
* eſt com.opin. de qua poſt alios quos congerit teſtatur *Magon. in deciſ. lucenſ.10. ſub n.6.Gama deciſ.72 nu.6. Cornazzan. deciſ.Lucen.67.num.2.& 3.Rota deciſ.152. nu.1.par.1.diuerſ. Car. Seraphin deciſ.34.*
39 *nm.1.& deciſ.67.num.1.* † in quibus terminis intellgẽdus eſt *Riccius* n mis generaliter loquens *in prax. rer. quotidian. deciſ.128 per totam* vbi poſt *Verall.deci.146. par.2.* ampliat etiam ſi in inueſtitura legi-
40 timi ſoli vocati ſint; † tunc enim venit appellatione legitimorum, & naturalium etiam in bonis emphiteuſis Eccleſiæ *Cardin.Seraphin.d.deciſ.34.num.1.& deciſ.45. num.1 Rota deciſ.151.num.1.par 1.diuerſ.*
41 Et † ſuccedit etiã in iurepatronatus *Lãbertin.de Iurep.atr.lib.1.par.2.q.2.art.26. num.6.& 10.Hieron.Gabr.conſ.195.nu.5. lib.1.Rota deciſ.251.nu.6.par.2.recentior.*
42 Et † legitimatio tollit etiam maculam, quæ menti Eccleſiæ repugnat *Bero.in cap. in præſentia nu.337.de probation. Gratian. diſcept. Forenſ. cap. 477. num.4 tom.3 Cardin Seraphin.deciſ.45. Rota deciſ.151. num.2.par.1.diuerſ.*

Eiuſmodi autẽ non erat legitimatio Ba-
43 ptiſtæ, † quia facta à Comite Palatino, & ſic à non habente facultatem ſuper bonis Eccleſiaſticis, ita in terminis doctè, & eleganter, more ſuo probat *Hieron. Gabr. d.*
conſ.83.num.3 cum ſeq.& conſ.84.nu.15.
* *& ſeq vol 2.*& ex c[illegible]mm.ſententia [illegible]cidit *Rota deciſ 474.num.2.par.1 & deciſ.214. num.3 ver & hinc eſt par.2 diuerſ.& in Papienſ bonorum 16.Ianuar 1598.impreſ. à Mar.Antonin.Varia[illegible] reſol. lib.1 poſt reſol.98* in qua plures aliæ *deciſiones* adducuntur, & nouiſſimè tradit *Ouid. de Amicis in repet.cap.potuit q.93.num 2.cum ſeq.*
44 *de locat.* † Cum nec quidem ab ipſo Imperatore legitimatus admittatur ad emphiteuſim Eccleſiaſticã, vt latè probat *Bald. in cap quæ in Eccleſiarum num.85.de Conſtit Iaſ in l generaliter §.cum autem nu.9. ver.vltimo C.de Inſtit.& ſubſtit. & in l.2. num.105.q.20. C. de Iur empbit. Dec.in c. in præſentia num.101.ver.& iſta de probat. & in Conſ.172.in cauſa num.1.Ruin.conſ. 158.nu.5.cum ſeq.vol.1. Clar.in §. emphiteuſis q.31.nu.1.Valaſcb.conſult.134.numero octauo. Antoni. d. reſolut. 98. numero ſecundo, Corbul. de cauſ.priu. ob lin.finit. num.76.*Ex defectu iuriſdictionis *Doctores*
* communiter in *cap. per venerabilem extr.*
* *qui fil.ſent.legit. Ruin* atteſtans de com. *conſ.164..num.4.vol.1.*
45 Quod † tametſi *Pariſ.conſ.primo, numero 145.cum ſequentib. lib.2.* temperet in terris Imperij, quando non agitur de Eccleſiæ intereſſe, ſ[illegible]ter laicos Imperatori ſubditos, arbitror tamen id hodie ceſſare attenta di[illegible] *Bulla Pij Quinti* per ea quæ notat *Hieron. Gabr. dicto conſ 83. numero vndecimo, cum ſeq. & conſil. 84. num.58.& ſeq. lib.2. & Cardin. Seraphin.*
46 *in deciſ.45.numero tertio, & ſeq.* legitimatio [illegible] non poteſt plus operari, quam ſit in facultate legitimantis, vt habetur *in deciſ 198.numero primo, parte ſecunda, recentior.*
47 † Adeo, vt hodie nec quidem habens auctoritatem à Papa, valeat ad præfata bona diſpenſare, cum per eandem *Bullam* facultates, ac priuilegia ſimilia fuerint reuocata, vt obſeruat *Corbul. in addit.magna ad Cauſ.priuat. ob lin. finit.num.54.* in qua *additione* in calce [illegible] *tractatus* poſita, agit latiſſimè de huiuſmodi materia legitimationis ad effectum ſuccedendi in feudo, ac emphiteuſi Eccleſiaſticis.
48 Ac † proinde ſolum Pontificem poſſe,
* quo ad illa legitimare tradunt communi calculo *ſcribentes* vbique *Bero.in cap.in præſentia numero 336. de probat. Cardin. Paleott. de notb.& Spur.cap.31.num.3.* & firmat *Rota apud Cardin. Seraphin. dicta deciſ.45.numero tertio, & ſeq* & nouiſſimè tradit poſt alios *Ouid.de Amic.de locat. q.43.num.141.*
49 Verum † in hac facti ſpecie, etiam ſi

Bapti-

Baptiſta fuiſſet à Papa legitimatus, ad hu-
iuſmodi inueſtituram, factam pro filijs de
legitimo matrimonio natis, non admitte-
retur: hoc enim caſu partes conueniſſe
intelliguntur, vt legitimatus non ſucce-
dat, vt poſt alios declarat, *Roſental. de*
feudis capitulo ſeptimo concluſ. 19. *num.* 38.
ver. & hoc ego Qua conuentione atten-
ta non valet Princeps etiam de plenitu-
dine poteſtatis ius ex inueſtitura filijs le-
gitimis quæſitum illis tollere, vt probat
idem *Roſental. dicto numero 30. in fin. ver.*
50 *ex quibus concluditur.* † Præſertim ſtan-
te dictione *tantum* in præfatis inueſtitu-
ris appoſita, nempe Pro natis de legiti-
51 mo matrimonio *tantum* † quæ dictio de-
ſui natura eſt limitatiua, & reſtringit cõ-
ceſsionem ad filios legitimos, omneſque
alias perſonas, alioſue caſus excludit ad
textum *in lege* 2. *C. de Patr. qui fil. os ſuos*
diſt. h. l. ſecunda C. de iuriſd. omn. iudicum,
& l. ob æs alienum C. de præd. min Soccin.
iun. conſ. 53. *numero tertio, & ſequent. vol.*
2. *Dec. conſ.* 328. *numero quinto, Pariſ.*
conſ. 85. *num.* 47. *& ſeq. vol.* 2. *Menoch.*
conſ. 362. *nu.* 36. *vol.* 4. *& conſ.* 871. *nume-*
ro nono, vol. 9 *& conſ.* 970. *numero ſecundo*
vol. 10 *& conſ.* 11 0. *numero tertio, vol.* 12.
Et in materia feudali tradit *Natt. conſ.*
679 *numero octauo, vol.* 4. & in puncto de
emphiteuſi tradit *Rim. iun. in conſil.* 257.
num. 33. *vol.* 3. Eſtque excluſiua aliorum
filiorum cuiuſcumque generis *Oldrad.*
con. 254. *numero ſecundo, verſ. primum*
in vrgit Bero. conſ. 187. *num.* 40. *volum.* 1.
Decian. conſ. 34. *num.* 61. *vol.* 3. *Menoch.*
conſ. 970. *num.* 3
52 Nec † Rectoris conſenſus opitulatur
Baptiſtæ; quia non interceſſit in limine
fundationis, ſed in licentia ex poſt facto
tempore alienationis data, per quam non
derogatur iuri per prius filijs ſimpliciter
quæſito, vt benè explicat *Ruin. conſ.* 213.
numero quinto, cum ſeq. libro primo, Gozad.
conſ. 25. *ſub numero nono, Ancharan. conſ.*
125. *numero ſeptimo, ver. præterea,* refert,
& ſequitur *Gratian. in deciſione Marchiæ*
65. *numero ſecundo.*

Quibus accedit, quod cum alias Ma-
rietta, altera ex dd. Nicolai filiabus, vti
in inueſtituris comprehenſa iudicium
contra Baptiſtam ſuper tertiã partem, di-
ctorum bonorum in Rota ciuili Ianuenſi
53 mouerit, ſentẽtia † pro illa lata, quæ iam
tranſitum fecit in iudicatum, etiam
quoad reliquas ſorores Baptiſtæ præiudi-
cium intulit, vti lata ſuper ſtatu, illiuſque
incapacitate, vt notant *ſcribentes in lege*
ingenuum ff. de ſtat. homin. & in l. ſæpe
ff. de re iudicata, & poſt alios tradit *Surd.*
in deciſione 289. *numero decimoſexto, verſ.*
reſpondetur.

Cæterùm vbi etiam Nicolaus potuiſ-
ſet, non tamen voluit in fauorem Bapti-
ſtæ, ſuis filiabus excluſis, nouam fieri in-
ueſtituram. Dixit enim duntaxat Tabel-
lioni. *M. Franceſco vi hò mandato à chia-*
mare perche ſcriuiate, queſto ch'io priego il
Preuoſto di Santi Nazario, & Celſo, che
voglia chiamare Battiſta mio figlio, ancora
che ſia naturale, nell'iſtrumento dell'inue-
ſtitura dell horto mio, che paga à detto Pre-
uoſto terratico; perche coſi è la mia volontà.
Et ſic Nicolaus præſtitit duntaxat con-
ſenſum vocationi, ſeu incluſioni, vel aſſo-
ciationi Baptiſtæ in antiqua inueſtitura
vt clariſsimè ſonant illa verba *chiamare*
nell'iſtrumento dell' inueſtitura dell' horto
mio, non autem aſſenſum præſtitit nouæ
inueſtituræ, neque excluſioni lineæ in il-
la comprehenſæ. Quod & rei euenctus
probauit: quando enim Eccleſia ob non
ſolutum Canonem ad caducitatem egit,
contra has mulieres iudicium inſtituit, &
Baptiſta vti illarum Tutor, & Curator,
non autem ex propria perſona, ſeu vti
inueſtitus comparuit. Vnde vel inſtru-
mentum dictæ aſſociationis continẽs no-
uam, & plenariam inueſtituram fuit nul-
lius roboris, tanquam contra iuris ac Ni-
colai mentem factum: vel in omnem ca-
ſum regi debet iuxta poſtulata ab ipſo,
& ſic ad ſimplicem incluſionem in ve-
54 teri inueſtitura, † quo caſu Baptiſta dici-
tur vocatus ordine ſucceſsiuo poſt filias
legitimas, ac in illarum defectum, non
autem ad earundem excluſionem. *Guil-*
lelm. de Benedict. in cap. Raynutius ver. duas
habens num. 149. *de teſtamen Pariſ. conſ.*
72. *num* 6. *lib.* 4. *Minſing. pract. obſeruat.*
centur. 3. *quæſt.* 26. & poſt alios declarat
Corbul. in tit. de cauſ. priui. ob linc. fini
numero 70 verſ. ſed falſum, & numero 71.
cum ſequen. Ancharan. conſ. 427. *Turzan.*
* *in ſuis comm opin. concluſ.* 79. *ad finem*
Rubeus in lege Gallus §. quidam rectè nu-
mero decimoſexto, ff. de liber. & poſthum.
comprobat *Caldas in tit. de Nomin. em-*
phiteut. quæſt. 21. *numero trigeſimo*, etiam ſi
ab habente facultatem legitimatus fuiſ-
ſet vt per eundem *Cald. numero* 70. poſt
Alex. in conſ. 60. *numero decimo, libro ſecun-*
do, & Pariſien. in conſuetud. §. 8. *gloſ. pri-*
ma, num. 43.

Cum itaque Baptiſta, nec potuerit,
nec voluerit filiabus præiudicium infer-
re, ceſſant ea; quæ dicebantur de facul-
tate, quam regulariter habet primus ac-
quirens præiudicandi ſucceſſoribus.

Non etiam refragatur, quod aſſereba-
tur

tur hic agi de emphiteuſi mixta, ſcilicet
neque ex pacto, & prouidentia, neque hę-
reditaria, cum conceſſa fuerit ab initio in
prima inueſtitura pro ſe, filijs & hæredi-
55 bus, † quod verbum *hæredibus* in contra-
ctu inter viuos, & in emphiteuſi mixta
Eccleſiaſtica requirit eos eſſe hæredes bo
norum, & conſequenter exigitur in ſuc-
cedente vtraque qualitas, filiationis nem
pè, & hæreditatis ad text *in cap 1. De eo
qui ſibi, & hæred. ſuis in Vſib. feud vbi Affl.
col. 3. & 4 Alex. conſ. 13. nu. 9. lib 5. Adden.
ad Dec. conſ 395. in verb. liberis Rubeus Ale
xandrin conſ. 18. Alciat. conſ. 35 numero 7.*
cum alijs pleno calamo congeſtis per *Pe-
regrin.* rectè inter contractus, & vltimas
voluntates dictinguentem *in tract. de fi-
deicommiſſ. art 32 num. 9. & 14 Clar. in §.
emphiteuſis q. 37. num. 1. in fine Iacobatius
de Franch. in Vſib. feud. in Prælud. à n. 108
vſque ad 117. incluſiuè Burſat. conſ. 89. nu.*
** *83. ver. quinimo lib. 1. vbi de mag com teſta-
tur*, & ex *Hiero. Gabr.* aſſerit ſic *Rotam* iu-
dicaſſe *Io. Dilec de arte teſtandi tit. 11. cau-
tel. 10. nu. 2. Craſſ. de ſucceſſ in §. hæreditas
q. 11. num 13. Oſaſch deciſ. Pedem. 161. n. 2.
Molin. de contract. diſp. 472. num. 9.* Nec
diſſentit *Gratian. diſcept. forenſ. cap. 813.
num. 27 tom. 5. Caldas de Nominat. emphit.
q. 24. num. 3. Peregri. conſ 12 num 12. ver
quinto reſpondeo lib. 1. & conſ. 31. num. 22.
lib 2.* qui vtrobique relatis quampluribus
& grauiſſimis Auctoribus teſtatur hanc
** eſſe communem, & receptiſſimam ſen-
tentiam. Neque verba vltimæ inueſtitu-
ræ eidem Nicolao renouatæ non ita cla-
ra, immò ambigua, ſed potius attenden-
da, & ſpectanda eſſe verba primæ inue-
56 ſtituræ, † ex qua omnis lex contractus
emphiteutici ſumitur *capitulo primo, tit.
de duobus fratribus à capitan. inueſtit. vbi
Bald num. 3. Aluar numero ſecundo, &
Afflic. num. 5. Dec. conſ 319. num. 3.* latè
poſt alios *Card. Mantic. de tacit. & ambig.
conuenct. lib. 23 tit 19. lib 1 & tit. 21 nu. 1.
& ſeq* Vbi propterea ſubdit, quod ſi in ſe-
quentibus inueſtituris forma primæ alte-
retur, ad illius formam ſunt redigendæ.
Et primam inueſtituram, tanquam origi-
nalem, eſſe attendendam ad poſteriores
regulandas tradit *Paul. de Caſtr. in conſ.
142. videtur dicendum in fin. lib. 1. Dec. cõſ.
263. vol 3. Albert. Brun conſ. 11 col. 2. circa
med. Rota deciſ. 16. ſub num. 3. in fine par. 3.
in recentior.*

57 Adeo vt † prima inueſtitura, nec quidẽ
ex certa ſcientia in præiudicium vocato-
* rum mutari poſsit *c. 1. vbi omnes de alien.
feud. pat Rolan. conſ 60 nu. 32. lib. 1. Gaill.
obſer. 49. num. 23. Minſing. obſer. 83. cenſur.
4. Roſental. de feud. capitulo ſexto, conſ. 69.
litt. m. m.*

Niſi exprimatur formam de vtriuſque
partis conſenſu fuiſſe mutatam, vt latè
*apud Corbul de Iur. emphit. tit. de cauſ. pri-
uat. ob lin. fini. num. 8.* vbi etiam *num. 121.*
per multa iura probat ſecundam inueſti-
turam præſumi per errorem ſactam.

58 Quia † præterquamquod attẽtari poſ-
ſet huiuſmodi inueſtituram cõceſſam pro
filijs, & hæredibus, & ſucceſſoribus de le-
gitimo matrimonio eiusdem natis, non eſ-
ſe mixtam, ſed ex pacto, & prouidẽtia pro
deſcendentibus. quaſi ad illos verbum il-
lud *hæredibus* reſtringatur, eo quod hæ-
res non naſcatur, ſed fiat: vt per *Crauett.
conſ. 38. num. 1. & ſeq Natt. conſ. 130. n. 2.
verſ. vlterius, & num, 3. cum 19. vol. primo
Socc. iun conſ. 72. num. 27. ver hoc etiam
vol. primo* quos ſequitur, & latè compro-
bat *Roland conſ. 67 num. 31. & ſeq. vol. 1.
& conſ. 55 num. 7 vol. 5. Valaſch. de Iur.
emphit. q. 44. num 13. ver hinc ergo Afflic.*
in materia feudali aſſerens ſe firmiſsimè
credere hanc eſſe meram veritatem *in
cap. 1. num. 11. An Agnatus vel fil. Pinel.* de
** receptiori *in l. 1. par. 3 num. 88. C. de bon.
matern* iuribus rationibus, & auctoritati-
bus latè comprobat *Rimin iun. conſ. 18. à
nu. 55. vſque ad 60. lib. 1.* loquen de feu-
do recepto pro ſe, & hæredibus legiti-
mis, & maſculis. *Schrader. de feud. par. 2.
cap. 3. num. 23. Minſing. obſer 8. centur. 4.*
vbi quod hãc ſequitur Camera Imperia-
lis in iudicãdo *Roſental. cum relat de feud.
cap. 2. concl 44. c. 48. lib. 6.* Præſertim quia
data pro maſculis, & feminis, vt per *Ber-
tazzol. conſ. ciuil. 114. num 6. cum ſeq. vol. 1*
Admiſſo etiam per ſuppoſitionem inue-
ſtituram eſſe mixtam, adhuc tamen in his
mulieribus vtraque qualitas, deſcenden-
tiæ, & ſuccesſionis concurrebat. Nico-
laus enim ſingulis earum legauit libras
59 bis mille, in cauſam dotium ſoluendas; † quę
quidem legatum titulo, & iure inſtitutio-
nis intelligitur factum, ac ſubinde dicun-
** tur hæredes, vt ex veriori, & crebriori
ſententia probant *Ruin. in conſ 14. nu. 6.
cum ſeq. vol. 1.* & pluribus congeſtis, *Man-
tic. de coniect. vlt. vol lib. 4 tit. 3. num. 15. &
Craſ. de ſucceſſ in §. Inſtitutio quæſt. 14. n. 9
ver. idem dic. & in §. teſtamentum q. 35
60 num. 18.* † Præſertim quia teſtator iuſsit
d. legatum inſeruire debere pro omni eo,
quod in eius bonis, & hæreditate quauis
de cauſa pretendere poſſent: quo caſu
ſimplex relictum, etiam ſine dotis expreſ-
ſione factum, cenſetur titulo ac iure in-
ſtitutionis *Bald in l. quoties numero tertio,*
** *ver. quaero C. de hæred. indi.* & ex crebriori
ſenten-

ſententia probat *Vaſq. in auth. vnde ſi parens num. 4. C. de Inof. teſtam. Craſſ. in d. §. teſtamentum q 35 num. 16.*

61 Accedente † maximè clauſula omni meliori modo in eodem legato appoſita, quæ eius eſt virtutis, vt omne legatum cuiuſcumque quantitatis, & quouis modo relictum, intelligatur iure & titulo inſtitutionis factum *Bal. in d. l quoties n. 3. & in l. humanitatis nu. 20. oppo. 4. C. de Impub. & alijs ſubſt.* & ita frequentiori calculo ſentire ſcribentes teſtantur *Craſſ. in d q. 35. nu. 8. ver. quaero quid & Vaſq.*

62 *de ſucc. ff. creat. §. 20. nu. 243.* † In empiteusi autem mixta ſat eſt filiam in re vel quantitate certa hæredem eſſe *Bar. in l. vt iuſiurandi §. ſi liberi nu. 6. ff. de oper. li-*

* *ber.* & ex com. ſententia probat *Surd. conſ. 108. nu. 8. vol. 1.* loquens tam de

63 emphiteusi quam de feudo, † & in indiuiduo ſufficere legatum dotis tradit *Alex. conſ. 9. nu. 3. lib. 2. Dec* pluribus congeſtis *conſ. 208 col. vltima ver. nec iſto caſus Gozad. conſ. 29. nu. 6. Ruin. conſ. 9. nu 9. & conſ. 118. nu 2. lib. 1. Natt. conſ. 128. nu. 4. lib. 1. Curt. iun. de feudis 2. partic. 2. par. prin quæſt. 5 nu 8 Phanucc. in tract. de Inuentar. par. 6. nu. 27.* cum alijs, quos refert & ſequitur *Menoch. conſ. 987. num. 10. ver reſpondetur 1.* vbi

64 loquitur de feudo, *& nu. 38.* † vbi ſubdit in puncto filiam hæredem in dote, poſſe factum patris impugnare, & emphiteuſim ſibi vendicare, cum non ſit inueſtita in quota hæreditatis, ſed in quota bono-

65 rum. † Quicquid dicendum ſit de emphiteuſi hæreditaria, in qua filius in re certa inſtitutus, dato coherede vniuerſali, non ſuccedit, quia adhunc effectum dicitur legatarius vt per *Valaſch.* cum per eum relatis *de Iur emphit. quaeſt. 43. in fine Menoch. conſ. 194. nu. 2. & 3. lib. 2.* vbi benè comprobat, reijciens *Alexandrum* ſecus ſentientem *in conſ. 128. nu. 8. lib. 1. & alibi.*

66 Quibus † non aduerſatur quod eiuſdem legati acceptatio à dd. filiabus facta cenſeri debeat cum onere ſuo, & ſic pro toto eo, quod prætendere poſſent de bonis & hæreditate Nicolai *l. 1. §. pro ſecundo C. de caduc. tollen. Dec. conſ. 299. num. 13.*

67 Itaut † acceptans adimplere teneatur, etiam ſi onus excedat legati emolumentum *l. imperator §. ſi centum de legat. 2. Caſtrenſ. in l. ſi cum dotem §. ſi pater nu. 3 & ibi Alex. nu. 2. ff. ſolut. matrim. Corn. conſ. 192. col. 1. lib. 2. Ruin. conſ. 79. nu. 2. lib. 2. Socc. iun. conſ. 123. nu. 3. Grauett. conſ. 174. nu. 9. Magon. dec. florent. 117.*

68 *nu. 12.* † quia id onus tanquam limitatū, & ad hæreditatem ac bona teſtatoris reſtrictum, non ſe extendit ad bona emphiteotica, quæ quidem de hæreditate & bonis teſtatoris eſſe non dicuntur; vt in puncto tradit *Bar. in l. iusiurandum §. liberi ff. de oper. libert. & in l. item videndum §. nunc videamus de pæn. hæred Alex. conſ. 22. n. 6. lib 5. Adden. ad Guido Pap. dec. 93. Magon. d. deciſ. Floren. 117. num. 16. & ſeq.* vbi egregiè comprobat in fortioribus terminis loquens. Et ex his, alijſque ad dictarum mulierum fauorem ſententiam dixi, quæ quidem ab arbitris poſt appellationem hinc inde electis confirmata fuit, & in rem iudicatam tranſiuit.

ARGVMENTVM.

Emphiteuta ſpecialiter hypothecans, vel pignorans rem emphiteuticam pro tanta quantitate, vt non ſit ſpes luitionis an, & quando illam alienaſſe dicatur, & à iure ſuo cadat.

Sententia lata ex falſa cauſa an ſuſtineatur ex vera in libello non deducta, & an ex iure ſupereuenienti.

Rector male alienans rem Eccleſiæ an illam recuperare poſsit, & an eius ſucceſſor; & an teneatur de euictione, & ad pretij reſtitutionem.

Et quid in Eccleſia recuperante rem à ſuo Prælato alienatam.

Rector quando dicatur egiſſe nomine Eccleſiæ, & quando nomine proprio.

SVMMARIVM.

1 *Hypothecari res Eccleſiæ ſpecialiter non poteſt.* Intellige vt nu. 3.

2 *Hypotheca ſpecialis tribuit ius in re, generalis ius ad rem.*

3 *Hypothecare ſpecialiter rem Eccleſiæ poteſt Emphiteuta, non autem Prælatus.*

4 *Emphitheuta ſpecialiter hypothecans bona Emphiteutica non cadit à iure ſuo, nec laudemium ſoluere tenetur.*

5 *Emphitheuta hypothecans ſpecialiter, vel pignorans fundum Emphitheoticum non amittit dominium.*

6 *Creditor ad cadacitatem euitandam ſoluere poteſt canones rei emphiteoticæ ſibi hypothecatæ Emphiteuta non ſoluente.*

7 *Hypothecans ſpecialiter rem Emphitheoticam*

eam pro tanta ſumma, vt non ſit ſpes luitionis an dicatur alienare, & quid in pignoratione.

8 *Conſtituti clauſula an operetur alienationem, ita vt Emphitheuta cadat à iure ſuo.*

9 *Hypothecata rè Emphiteutica pro tanta ſumma, vt non ſit ſpes luitionis, ſi tradatur poſſeſſio incurritur caducitas.*

10 *Hypotheca trauſit in pignus quando creditor accipit poſſeſſionem.*

11 *Pignus, & hypotheca ſpecialis quomodo differant.*

12 *Pignorans rem pro ſumma excedente illius valorem non habet animum luendi, & alienare dicitur.*

13 *Forenſis prohibitus per ſtatutum acquirere domum, non poteſt illam accipere in pignus pro tanta quantitate, vt non ſit ſpes luitionis.*

14 *Pignoratio pro ſumma excedente rei valorem an veniat nomine alienationis.*

15 *Actus geſtus ex poteſtate inſufficienti, ſuſtinetur ex ſufficienti quam gerens habet.*

16 *Ius ſuperueniens ex cauſa de præterito, conualidat iudicium nullum.*

17 *Sententia lata ex falſa cauſa confirmatur ex vera.*

18 *Emphitheuta de euictione tenetur Dominus directus.* Intellige vt num. 37.

19 *Succeſſor in beneficio per viam reſignationis tenetur ſtare conductori.* Intellige vt num. 31.

20 *Prælatus eſt ſimilis vſufructuario.*

21 *Rector pro rebus Eccleſiæ agit Eccleſiæ nomine.*

22 *Rectores, & Prælati ſunt procuratores Eccleſiæ.*

23 *Inueſtitura facta tamquam de bonis deuolutis eſt nulla, ſi illa deuoluta non erant.*

24 *Sententia ex falſa cauſa lata, an ſuſtineatur ex vera.* & num. 26.

25 *Ordinarius ſi procedit ex delegata iuriſdictione, qua carebat, actus non ſuſtinetur ex ordinaria.*

26 *Actus ſuſtineri non poteſt ex poteſtate, qua quis non eſt vſus.*

27 *Libellus reſtrictus ad certam cauſam, vel actionem an virtute clauſularum generalium ſuſtineatur ex alia non expreſſa.*

28 *Ignorantia de iure præſumitur.*

29 *Voluntas non trahitur ad ignorata.*

30 *Emphitheuta licet cadat ipſo iure, requiritur tamen declaratio Domini.*

31 *Inueſtitura noua non poteſt fieri prætextu caducitatis, niſi præcedat declaratio Domini.*

32 *Succeſſor an, & quando teneatur ſeruare contractum prædeceſſoris.*

Contractus inualidus, reuocabilis eſt tam per contrahentem, quam per ſucceſſorem.

33 *Succeſſor reuocat alienationem nulliter factam per Anteceſſorem.*

34 *Eccleſia reuocare poteſt contractum ſine ſollemnitatibus factum, quatenus velit.*

35 *Rector, qui nulliter alienauit bona Eccleſiæ, repetere poteſt.*

36 *Eccleſia agit ſpolio, etiamſi ceciderit à poſſeſſione facto iniuſto Prælati.*

37 *Rector, qui nulliter alienauit manutentionem intentare poteſt.*

38 *Rector dans in Emphitheuſim bona Eccleſiæ tenetur nomine proprio de euictione,* non autem tenetur Eccleſia num. ſeq.

39 *Eccleſia recuperans rem, à Prælato male alienatam an, & quando pretium reſtituere tenetur.*

40 *Rector agens ad id quod ſpectat ad Eccleſiam, nomine Eccleſiæ agere intelligitur.*

41 *Rector proprio nomine agere dicitur quando agit ſuper titulo Beneficij.*

DECISIO LXXIV.

CAPITANEVS Octauius Ferrettus, qui domum valoris ſcutorum trium millium in circa in Emphitheuſim à Rectore Parrochialis Eccleſiæ Sancti Saluatoris Genuæ acceperat, illam ſpecialiter, & expreſsè hypothecauit Ill. D. Leonardo Spinolæ pro ſumma ſcutorum circiter quindecim millium cum clauſula *conſtituti*, ac facultate appræhendendi propria auctoritate poſſeſſionem, appræhenſamque vſque ad integram ſatisfactionem retinendi: qua tandem licentia ipſe D. Leonardus creditor vſus fuit, & obtenta à Iudice aſſociatione, fecit ſe à Colonis in Dominum recognoſci, ac de affictibus reſponderi.

Interea Rector, d. alienationis ignarus, ad rem gratam faciendam eidem Ferretto, Iudicium caducitatis ob canones non ſolutos contra ipſum inſtituit, qui colludendo, paſſus fuit per ſententiam D. Vicarij anteceſſoris mei declarari ex d. capite domum cecidiſſe in commiſſum, illamque ſtatim, etiam proprijs ſumptibus, reinueſtiri curauit D. Barbaræ vxori ſuæ; Inter quam propterea, & D. Leonardum cum coram Rota Genuenſi lis orta fuiſſet, ea pendente, ad notitiam Rectoris Sacti Saluatoris peruenit hypothecatio, ſeu alienatio perfecta dudum in D. Leonardum facta, ob quam rurſus

cadu-

caducitatem declarauit, Iudiciumque
coram me inſtituit. Quarè de du bus
contigit dubitari: Prius erat an hypothe-
catio præfata in terminis noſtris dici poſ-
ſet alienatio, itaut locus eſſet caducitati:
Poſterius nunquid Rector, qui iàm ex
alio capite ficto & ſimulato caducitatem
declarauerat, nouamque fecerat inueſti
turam, iurè potuerit rurſus iudicium cō-
tra D. Leonardum ſuper iſto diuerſo &
vero capite caducitatis inſtituere.

1 Et quod attinet ad primū dubiū, † quā-
uis dici ſoleat rei Eccleſiaſticæ ſpecialem
hypothecationem eſſe prohibitam, vt
per *Beroum in cap. nulli* per illum textum
num. 2. & 3. extr. de reb. Eccleſ. non alien.
latè *Redoban. in tract. de reb. Eccleſ. non*
alien. quæſt. 2. cap. 6. à num. 12. vſque ad
fin. qui etiam *num. 16.* reddit rationem
diſcriminis inter generalem, & ſpecialem
2 hypothecam, † quia ſcilicet per illam
acquiritur ius ad rem, per hanc verò ius
in re *gloſ. in l. ſi is, qui in rem ſub initio ff.*
3 *de furt. l. fin. C. quæ res pign. obli. poſſ.* † Id
tamen procedit reſpectu Prælati obli-
gantis, ſeu hypothecantis res Eccleſiæ
alienari inſuetas; at ſecus dicendum eſt
reſpectu domini Vtilis, ſeu Emphitheutæ,
cui dubio procul bona Emphiteotica Ec-
cleſiæ etiam ſpecialiter hypothecare, atq;
pignorare licet *glo. in l. fin. ſl. in verb. alijs*
vendere C. de iure Emphith. quæ in hoc
* communiter approbatur, vt ibi per *Iaſ.*
nu. 78. & ſeq. & poſt alios teſtatur *Clar.*
in §. Emphiteuſis quæſt. 18. quam diſtin-
ctionem obiter notent tyrones pro ter-
minorum intelligentia, quia ſemel vidi-
quemdam Doctorem magni nominis in
hoc verecundè deceptum.

4 Et † quod Emphiteuta, ſimpliciter hy-
pothecans, vel pignorans rem Emphiteo-
ticam inconſulto Domino, non cadat
à iure ſuo, nec laudemium ſoluere te-
neatur, tradunt etiam *Afflic. in deciſ. 91.*
nu 3. Boer deciſ. 181. nu. 2. Redoban. de
reb Eccleſ. non alien. tit. de caduc. ob rei
alien. ver Emphitheuta, quoque num. 31.
cum alij per *Corbulum* congeſtis in *tit.*
de cauſ priu ob alien. limit. 33. nu. 1. qui,
* & de communi teſtatur, *& nu. 3.* inquit
id procedere tam in Eccleſiaſtica, quam
in priuata Emphiteuſi; quibus accedunt
Neguſan. de pignorib. 2. par. 2. membr.
num. 43. & ſeq. Burg. de laudem. par. 2.
inſpect. 17. num. 3. qui plurimos refert
Ouid de amic. quæſtionem ad partes diſpu-
tans *in tract. de Iure Emphit quæſt 14. per*
totam Mainard. deciſ. 40. lib. 4. Faber.
5 *deciſ. 67. C. de iur. Emphith.* † per hypo-
thecam enim, vel pignorationem debi-
tor non amittit rei dominium *l. reſcripto*
12. ff. de diſtract. pign. l. ſi pecunia 33. ff.
de pignorat. act. 2. & ſic Emphitheuta
non mutat cauſam dominij *l. ſicut §. ſi de-*
bitor ff. quibus mod. pignor. Mozz. in tract.
de contract. ſub tit. de act. ad pignor. nu. 213.
ſed pignus in bonis ipſius remanet neque
per illud ius emphiteoticum in alium
transfertur *l. pignus C. de pignorat. act.*
latè *Iaſ. in l. fin. nu. 78. & 79. C. de iur.*
Emphith. Bero. in cap. potuit nu. 94. & 95.
extr. locati Corbuld. limit 33. nu. 2. Ne-
guſ. de Pignor. 2. par. membr. 2. num. 29.
Rota cum relatis *deciſ. 326. nu. 7. par. 1.*
diuerſ. & deciſ. 294. nu. 8. par. 1. in recen-
tioribus, & dominus directus adhuc habet
Emphiteutam obligatum ad Canonem
6 ſoluendum, † quo non ſoluente, poteſt
creditor ſoluere ad caducitatem vitan-
dam, aliàs cadit, vt per *Ripam in l. 1.*
nu. 19. ff. de pignor. & hypothec. Tiraq. de
retract. lignag. §. 36. glo. 2. num. 19.

Et hæc quidem de plano procedunt in
hypotheca, vel pignoratione intra vires
7 ipſius rei conſiſtente; † Sed non ita con-
ueniunt *ſcribentes* in terminis noſtris,
nempè quando res fuit ſpecialiter hypo-
thecata pro tanta ſumma, vt non ſit ſpes
luitionis; tunc enim dicitur alienatio *l. ne-*
gata §. inutiliter, & ibi *Bar. ff. de ſupellect.*
legat. & l. qui habebat in prin. de legat. 3.
& ita in terminis tradit *Alciat. in cōſ. 256.*
ſub num. 1. Redoan. de reb. Eccleſ. non alien.
tit. de cauſ priu. ob rei alien. ver. Emphiteuta
quoque nu. 31. ſiuè prohibitio ſit realis,
ſiuè perſonalis, tex in *l. qui habebat vbi*
glo. & Bar. ff. de legat. 3. idem Bar. in l.
rem legatam ff. de adim. lega. Alex. in l. 1.
§. per ſeruum ff. de acqui. poſſeſſ. Socci.
conſ. 75. vol. 1. nouiſſimè *Alphon. de Guz-*
man. in tract. de euiction. quæſt. 1. num 20.
Hanc tamen traditionem amplectuntur
nonnulli duntaxat in pignoratione; reſ-
puunt verò in hypotheca ſpeciali, ita
vt in eorum ſententia ſi Emphitheuta det
in pignus rem Emphitheoticam pro tan-
ta quantitate, vt non ſit ſpes luitionis,
dicatur alienaſſe, & cadat à iure ſuo; ſe-
cus autem ſi pro ſimili quantitate hypo-
thecauerit, ita expreſsè diſtingunt *Ripa*
in l. 1. nu. 12. ver. Intellige ſecundo ff. de
pignor. citans ad hoc *Baldum in cap. 1. §.*
aut ſi libellario col. fin. quib. mod. feud.
amitt. in vſib. feud. Coſta in tract. de Re-
trotractione cap. 8. caſ. 10. num. 17. & ſeq.
Borell. in ſumm. deciſionum tom. 1. tit. 33.
num. 335. At contrà quod imò tam pi-
gnorans, quam ſpecialiter hypothecans
bona Emphitheotica pro tanta quantita-
te, vt non ſit ſpes luitionis cadat à iure

ſuo

ſuo, defendunt expreſsè *Alex. in l. ſi res obligata 60. ſub num. 3. ff. de legat. 1. &*
Neguſan. de pignor. par. 3. membr. 1. ſub num. 30. ver. item adde, & ita indiſtinctè
poſt alios tenet *Ouid. de Amic. in tract.*
de iur. Emphit quæſt. 14. num. 9. vbi, &
alios refert *Rodriq.* cum relatis in *tract.*
de annuis redditibus lib. 2. quæſt. 22.
num. 53.

Ego, vt ingenuè fatear, arbitror ve-
riorem æquioremque eſſe priorem ſen-
tentiam, non modo quoties hypotheca
ſtat in puris terminis nudæ conuentionis
(prout eſt de eius natura *l. ſi rem alienam*
94. §. propriè ff. de pignorat. act. §. item
Seruiana §. inter pignus Inſtit. de
action.)

Verum etiam vbi vna cum ea concur-
rit poſſeſſionis translatio virtute clauſu-
8 læ *conſtituti*: † quam quidem tametſi fre-
** quentiori calculo *ſcribentes* aſſerant ſatis
eſſe ad caducitatem incurrendam, quos
refert, & ſequitur *Corbul. de emphitb. tit.*
de cauſ. priu. ob alien. amplia 30. nu. 1. ver.
dato quod etiam; contraria, tamen opinio,
ſi ad alium actum proceſſum non fuerit,
æquior eſt, plurimoſque habet aſſeclas,
quos congerit *ibidem Corbul. num. 3 &*
Gregor. XV. deciſ. 520. num. 6. vbi hanc
appellat magis receptam ſententiam; &
ita etiam reſoluit *Rota in Vrbeuetana hæ-*
reditatis 24. Nouembris 1614. coram Man-
zanedo vbi dicitur hanc ſententiam eſſe
æquiorem. & à grauiſſimis *Doctoribus* ap-
probatam, & ibi *Rota* receſſit ab alia de-
ciſione in eadem cauſa facta, vbi contra-
rium fuerat reſolutum, & hanc amplecti
ſolet ſententiã vt refert *Beltram. ad Greg.*
deciſ 388. quam etiam egregiè defendit
Ouid. de Amic. in tract. de Iur. emphitb.
quæſt. 2. à nu. 3. vſque ad fin. vbi etiam
contrarijs ſatisfacit. Quoniam verò in
hac facti ſpecie Dominus Leonardus Spi-
nola virtute eiuſdem clauſulæ iamdiù
adeptus fuerat realem, & corporalem
dictæ domus poſſeſſionem, profectò ceſ-
9 ſat omnis hæſitatio; † tunc enim ſi non
ſit ſpes luitionis, dicitur res alienata, ad
effectum vt laudemium debeatur, & ca-
ducitas incurratur, vt poſt alios, quos
adducit, tradit *Corbul. de cauſ. priuatio. ob*
alien. limit 33. in fin. Gomeſ. in commentar.
ad leges Tauri l. 70. num. 23. vbi quod ita
** communiter *DD.* tenent *Burgius* cum
per eum relatis in *tract. de laudem. inſpect.*
17. nu. 4. & 7. & deduci videtur ex *l. le-*
gata §. ſupellectili, vbi *Bar. nu. 1. ff. de*
ſupellect. legat. l. qui habeat de lega. 3. cum
ſua glo. in verb. redacta, ex quibus iuri-
bus probatur creditorem bona ſibi hy-
pothecata, ſeù pignorata retinere quaſi
conſenſu debitoris præſumpto, tum ex
penuria debitoris, tum ex cumulo vſu-
rarum, quæ omnem ſpem debitori ab-
ſtulerunt, vt benè dicta iura inducit *Petr.*
Molignat. in tract. de appell. vtriuſque
iur. extenſ. ſub num. 39. ver. alienationis
appellatione.

10 Et † ratio quidem eſt in promptu, quia
quando creditor corporalem accipit rei
hypothecatæ poſſeſſionem, tũc hypothe-
ca tranſit in pignus vt notabiliter tradit
Salycetus in l. 3. nu. 1. ver. iſte intellectus C.
de pignor poſt *Bar in l. ſi rem 9. ff. de pi-*
gnorat. act. & probat text. *ibidem in §. pro-*
priè, & rurſus in *§. ſeruiana ver. inter pi-*
gnus Inſt. de act. & egregiè defendit *Be-*
rous in cap. nulli ſub num. 84. ver. quarta
11 *extr. de reb. Eccleſ. non alienan.* † nulla
enim inter pignus, & hypothecam aſſi-
gnari ſolet differentia præter hanc, vt ſci-
licet in pignore tradatur poſſeſſio, in hy-
potheca vero nequaquam, vt benè dedu-
cit *Bero. loco cit. & rurſus ibidem num. 85.*
12 *ver. ſed capiendo.* † vnde intrat regula,
quod qui plus acquirit ſuper pignore,
quam illud valeat, idem animum luendi
habere non cenſeatur. *Bal. in cap 1. §.*
aut. Quibus mod. feud. amitt. Burgius cum
per eum relatis *de laudem. quæſtion. 33.*
nu. 4. & 7. vbi quod ilͤeo Domini con-
ſenſus expoſcitur *Amadeus in queſtion.*
laudemial. quæſt 33. nu. 4 vbi quod Em-
phiteutæ ita palliare ſolent alienationes
ad fraudandos Dominos directos iuri-
bus, & laudemijs *Bertacch. in tract. de*
Gabell. in 3. par. 8. quæſt. princ. num. 12.
verſ. item & in pignoratione, vbi propte-
rea infert hoc in caſu intrare ſtatutum vt
ex alienationis contractu ſolnenda ſit
Gabella.

13 Et † hinc eſt quod ſi forenſis lege mu-
nicipali prohibeatur acquirere domum,
non poteſt accipere domum in pignus
pro pretio æquiualenti, eo quod non ſit
ſpes luitionis, vt notabiliter tradit *Alex.*
in addit. ad Bar. in l. qui habebat de legat.
3. ex deciſ. Nicola. de Neap. & Bal in l.
fin. num. 3. C. de reb. Eccle. non alien. Petr.
Molignat. in tract. de Appell. vtriuſq; iur.
extenſ. nu. 39.

14 Hinc † rurſus aiebat *Bald. in l. fin.*
num. 1. C. de reb. Eccleſ. non alien in
ſtatutis odioſis, & pœnalibus ſtrictè in-
terpretandis ſub nomine alienationis
non contineri pignus, niſi ad eam aſcen-
dat quantitatem, vt non ſit ſpes luitio-
nis, ſequitur latè *Molignat. loco citato ſub*
num. 39.

Neque faceſſit negotium quod D. Leo-
nardus

nardus Spinola non ſimpliciter nactus
fuerit eiuſdem domus poſſeſſionem,
ſed cum clauſula, *donec de fructibus
fuerit ſatisfactus*, ideò enim decretum,
iudicis ſic cantat, quia ita etiam con-
ceptum fuit inſtrumentum obligationis,
& hypothecationis Ferretti. Verum
compertum eſt in facto creditum Spino-
læ, quemadmodum in ſorte principali
notabiliter valorem dictæ domus ex-
cedit, ſic etiam cauſare intereſſe, quod
longè ſuperat penſiones, quæ ex ipſa
domo rediguntur, itaut non poſſit dari
caſus, vt vllo vnquam tempore ſit de
fructibus ſatisfactus, & conſequenter
iam ceſſat prorſus omnis ſpes luitionis,
& Eccleſia remaneret ſuis iuribus, &
laudemijs defraudata contra ea quæ di-
cebam ſupra *numero* 12. Vnde declara-
tioni caducitatis dubio procul in termi-
nis noſtris locus erat.

Tranſeundo modò ad poſteriorem
articulum, & admiſſo, quod hypotheca-
tio cum poſſeſſionis appræhenſione in
caſu iſto alienationem importauerit, non
tamen videbatur modernum Rectorem
potuiſſe ex hoc capite caducitatem in-
tentare; primo quia, cum hæc alienatio
prætendatur facta à Ferretto antequam
Rector anteceſſor iudicium caducitatis,
contra ipſum ex capite canonis non
ſoluti, mouerit, profectò magis in è iu-
ſtificata remanet ſententia D. Vicarij
Anteceſſoris, & inueſtitura exinde ad
fauorem D. Barbaræ, facta; quæ qui-
dem cum diceretur per colluſionem ſe-
quuta ex falſa cauſa caducitatis; ſuſtine-
ri deberet ex iſto alienationis capite,
ex quo ipſemet Rector prætendit reſul-
15 tare veram caducitatem: † quoniam
gerens actum ex vna poteſtate non ſuffi-
cienti, ſi aliam habet ſufficientem, ſu-
ſtinetur actus *Bar. in l. ambitioſa in fin.
ff. de decretis ab ordinario faciendis, & in
quæſtione quinta incip. Adunantia numero
primo*.

16 Et ius ſuperueniens ex cauſa de præ-
terito conualidat iudicium alias nullum
*lege ſi rem mihi dederit §. fin. ff. de pi-
gnorantia actione lege ſi mandauero ff.
mand. Alexand. col. fin. in prin. verſiculo
quia ſuperueniſſe libro ſecundo* latè *Bel-
lon. conſilio* 25. *numero tertio cum ſequenti
Rota Genuen.* plurimos referens *in de-
ciſione* 198. *numero quarto, & quinto
Gratian. diſceptat. forenſ. tomo 3. cap.* 531.
numero 13. etiam ſi ſuperueniat poſt fi-
nitum iudicium, appellatione pendente
*Bald. in lege per hanc numero ſexto ad
medium C. de temporum appellationum.
Aretin. in lege hæres quandoque col. ſecun-
da in princ. de acqui. hæred. Rota Genuen.*
17 *& Gratian. locis proximè citatis*; † & quod
ſententia lata ex falſa cauſa, poſſit con-
firmari ex vera, probat textus, *in lege
Titianus ff. de eo quod met. cauſ.* & firmat
Bald. in conſ. 304. *prima ratio ſub num.* 1.
lib. 3.

Secundo hoc idem confirmari vide-
tur ex eo, quod nec Rector ipſe qui
inueſtituram dictæ Barbaræ fecit po-
tuit eiuſdem inueſtituræ allegare ſimu-
lationem, propriamque turpitudinem,
& multo minus, ea non attenta, inten-
tare caducitatem ex alia cauſa, auferen-
do domum à dicta Barbara, cui illam
18 inueſtiuit; † cum imò potius teneatur
ei de euictione, eamque ab omni extra-
nea vexatione defendere, vt notant
*ſcribentes in capitulo primo de inueſtitur.
de re alienat. fact. in vſib. feudor. Albericus
in lege habebat §. fin de inſtitutoria Oldrad.
conſilio* 312. *libro tertio parte ſecunda
Caballin. in tractatu de euictione §. quar-
to numero* 55. *Imola. Aretinus Alexander,
& Ripa in lege ſi aliquam rem ff. de acqui-
renda poſſeſſione Valaſcb. de iure emphi-
teutico capitulo* 39 *numero* 32. *Surdus con-
ſilio* 359 *numero* 25. *libro tertio* & latius
in deciſione 290. *à numero* 10. *vſque ad
fin.* vbi ampliat etiam ſi ab initio Em-
phiteuſis data fuerit titulo lucratiuo,
notiſſimè *Alphonſus de Guzman. in
tractatu de euictionibus* 19. *quæſt.* 36 *nume-
ro primo, & deinceps*, & quem de euictio-
ne tenet actio, eundem agentem repel-
lit exceptio *lege vendicantem ff. de eui-
ction*.

Nec Rector modernus iudicium pro-
ſequi potuiſſe videbatur, cum ſucceſ-
19 ſerit illi per viam reſignationis, † qui
propterea tenetur ſtare conductori, vt
diſtinguendo firmat *Polydorus Ripa
obſeruatione* 132. illam ſui dicti rationem
adducens, quod Prælatus eodem iu-
re cenſetur, quo vſufructuarius iuxta
tradita per *Couarr. in capitulo cum
in officijs numero primo de teſtamentis*, &
propterea non ſecus ac ſucceſſor vſu-
fructuarij, qui facto ſuo deſijt eſſe talis
obſeruare tenetur conditiones per an-
teceſſorem ſuum appoſitas, vt ibi *per eun-
dem Polydor. Ripam*.

Sed, & perperam, ac nulliter egiſ-
ſe videtur Rector præfatus, quia ſuo,
non Eccleſiæ nomine iudicium cadu-
21 citatis propoſuit; † cum tamen quan-
do Rector agit pro bonis, ſiue iuribus

ad Eccleſiam ſpectantibus, agendum
ſit non proprio, ſed Eccleſiæ nomine,
vt diſtinguendo tradit *Natta in conſi-
lio 562. numero nono libro tertio, vbi nu-
mero ſequenti*, eam reddit rationem,
22 quia † Rectores, ſeu Prælati procura-
tores ſunt, non domini, eiſque admi-
niſtratio eſt duntaxat conceſſa *capitulo
ſecundo de donationibus*, & probatur *in
capitulo litteræ* vbi latiſſimè *Abb de dila-
tionibus* cum alijs *ibidem* allatis à *Natta*,
& tradit etiam *Rota in deciſione* 14. *nu-
mero tertio parte ſecunda diuerſ.* qua
nullitate ſtante, videbatur Ferrettus
ſaltem ab obſeruatione iudicij abſol-
uendus.

Hæc tamen, & ſimilia ſatis leuia
viſa ſunt & ideo ad fauorem Rectoris
Sancti Saluatoris pronunciaui, nimirum
Capitaneum Ferrettum cecidiſſe in
commiſſum ex capite dictæ alienationis
in D. Leonardum Spinolam factæ, per
ſupradicta in primo puncto. Nec atten-
denda fuit inueſtitura D. Barbaræ con-
ceſſa, quæ quidem inanis fuit, & nul-
la, quia præter quam quod facta fuit vi-
gore ſententiæ per manifeſtam colluſio-
nem latæ, vt inter partes non contro-
23 uertebatur, † vtiq; extitit etiam inualida,
tanquam facta de bonis deuolutis, quæ
re vera deuoluta non erant *Paul. de
Caſtr. in conſilio 72. numero primo libro
ſecundo Decius conſilio 606. numero 15.
Decianus conſilio 73. numero 36. libro ſe-
cundo Rota deciſione 124. ſub numero
ſecundo in fine parte prima in recentio-
ribus.*

Neque vllo pacto ſuſtineri potuit
ex vera cauſa deuolutionis, nempe
alienationis inconſulta Eccleſia factæ,
24 quia cum libellus ad falſam cauſam de-
uolutionis reſtrictus fuiſſet, non ſuſti-
netur ſententia, ex alia cauſa in ipſo
libello neque ſpecialiter, neque gene-
raliter comprehenſa, iuxta textum in
*capitulo Abbate ſanè §. ſed ad hæc, &
§. quare de ſententia, & re iud. cum ſua
materia.*

25 Quemadmodum † videmus in ſimi-
li, quod ſi ordinarius procedit vti de-
legatus, & ad delegatam iuriſdictionem
ſe reſtringit, qua tamen carebat, actus
non ſubſtinetur prætextu ordinariæ iu-
riſditionis, cuius reſpectu poterat exer-
ceri. *Hoſtien. Imol. Abb.* & cæteri *in
capitulo cum ex officio* vbi etiam *Felyn.
numero 25. verſiculo octaua concluſio de
Reſcript. Rota deciſione ſexta numero
octauo parte quarta in recentior.* vbi red-
ditur ratio generalis, quia qui ex va-
lida poteſtate procedere poterat, &
ex inualida procedit [illegible] agit *Roman.
conſilio 343. numero quinto, Puteus de-
ciſione 383. numero tertio libro ſecundo*,
26 & † eſt Regulare vt actus ſuſtineri non
poſſit ex poteſtate, qua quis non fuit
vſus *Romanus conſilio 446. numero ſexto*,
& in materia caducitatis tradit *Honde-
deus conſilio 55. numero 81. libro primo*
poſt *Acchil. de Graſſis*, quem citat *in
deciſione 15. de procurationibus in manu-
ſcriptis Gratianus deciſione 49. numero 38.
& ſeq.*

Sic itaque licet Rector Sancti Salua-
toris tunc temporis agere potuerit ex
vera cauſa caducitatis, cum tamen ſe ad
falſam reſtrinxerit iudicium fuit nullum
27 per ſupradicta: † præſertim, quia nec
quidem in proceſſu probata; nec alle-
gata fuit vera cauſa alienationis vnde
nec prætendi poteſt, quod virtute clau-
ſolarum generalium in calce libelli ap-
poni ſolitarum actor obtinuerit ex cau-
ſa probata, licet non expreſſa, iuxta
traditionem *Cumani, & Alexandri in
lege ſtipulatus §. Griſogonus ff. de
verb obligation. & Soccini in lege na-
turaliter §. nihil commune ff. de acqui-
renda poſſeſſione, & Canoniſtarum in capi-
tulo ſignificantibus de libelli oblatione.*
Quamquam nec quidem id locum ſibi
vendicet quando, vt in caſu noſtro,
actor ad certam cauſam ſe reſtrinxit,
tunc enim clauſolæ generales nihil ope-
rantur vt poſt *Soccinum in dicto capi-
tulo ſignificantibus in 13. articulo quæſtio-
ne ſecunda* tradunt *Pariſienſis conſilio 232.
numero 13. libro primo Antoninus varia-
rum reſolutione libro ſecundo reſolutio-
ne 52. numero 9.* & Iudex dicitur ad
narrata ſe reſtrinxiſſe *Puteus deciſione
184. numero ſexto parte ſecunda*, quæ
quidem admittenda ſunt facilius in
caſu noſtro, ex quo Rector nullam
dictæ alienationis notitiam habebat, vt
28 inter partes ſupponitur, † ac etiam
de iure præſumitur *lege verius C. de pro-
bation. Felynus in capitulo quoſdam de
præſumptionibus Soccinus iun. in conſ. 36.
numero 17. libro primo Marianus in lege
is poteſt numero 224. ff. de probation.
Natt. conſilio 15. numero ſeptimo Surdus*
cum per eum congeſtis in *conſilio 150.
num. 41. vol. 1.*

Vnde non eſt poſſibile, Rectorem
ex illo capite caducitatem acceptare,
nouamque facere voluiſſe inneſtituram,
29 quia † voluntas non trahitur ad igno-
rata

rata *lege ſi per errorem ff. de Iuriſdictione omn. Iud Menoch. conſilio 57. numero vigeſimo octauo Surdus*, qui exornat *in dicto conſ. 150. numero 42: cum plur. ſeqq. Gratian. diſcept. forenſ. tomo tertio cap. 440. num. 24.*

Prçterea (id, quod rem clariſſimam
30 reddit) † tametſi caducitas ob alienatio-
nem incurratur ipſo iure, id tamen intel-
ligitur Domino volente, & declarante,
itaut declaratio neceſſaria ſit ad hoc. vt
res cum effectu dicatur cecidiſſe in com
miſſum, vt probatur in *l. 2.* ibi, *ſed omni
modo ſi dominus voluerit repellendo C.*
* *de iur. emphit.* & tradunt communiter
ſcribentes, & ſignanter *Alex. conſ. 106.
nu. 4. & conſ. 113. nu. 15. lib. 4. Iaſ. in l. fin.
nu. 104. in fin. C. de Iur. Emphit. Curtius
iunior in conſilio centeſimonono, numero vn-
decimo & conſilio centeſimo decimo numero
vigeſimo tertio libro ſecundo* qui hanc ap-
* pellat communem omnium concluſio-
nem, ſequitur *Clarus in §. emphiteuſis quæ-
ſtione nona numero primo. Corbul. de cauſ.
priu. ob non ſolut. can. lim. 21. nu. 7. Burg. de
laudem. par. 3. in ſpect. 20. nu. 29.* vbi quod
caducitas requirit ſcientiam, & declara-
tionem domini cum alijs per me latè con
31 geſtis in *dec.* † qua declaratione ceſ-
ſante, non potuit fieri noua inueſtitura in
præiudicium antiquæ *Abb. conſ. 67. nu. 3.
& 4. lib. 2. Dec. conſ. 148. nu. 3. in fine Corn.
conſ. 74. col. 2. lib. 2. Ruin. conſ. 154. num. 4.
lib. 1. Magon deciſ. florent. 117. n. 40.* Cum
itaque antequam Rector Sancti Saluato-
ris inueſtiret d Domum D. Barbaræ, non
declaraſſet caducitatem ex capite alie-
nationis, quam prorſus ignorabat, ridi-
culum eſt dicere iudicium caducitatis
contra Capit. Ferrettum tunc ob ca-
nonem non ſolutum motum, & inueſti-
turam exinde ſecutam, ſuſtineri ex iſto
capite caducitatis, nec declaratæ, nec
cognitæ; & in terminis quod ſi dominus
directus alium inueſtiẽdo expreſſit aliam
cauſam, non autem illam, ex qua re verà
emphiteuta ceciderat à iure ſuo, non di-
catur ad hunc effectum facta declaratio
caducitatis à iure requiſita firmant *Rui-
nus in conſilio centeſimo ſexageſimo octauo
ſub numero decimo octauo cum ſequenti li-
bro primo Corneus conſilio centeſimo decimo
quinto, licet in hac, columna ſecunda libro
primo*, quos refert & ſequitur *Tobias No-
nius in conſilio ſecundo numero quinquage-
ſimo tertio.*

32 Eademque † facilitate tollitur ſecun-
dum obiectum, id enim quod dicitur
ſucceſſorem per viam reſignationis,
teneri ſtare locationi anteceſſoris, in-
telligitur de actu valido, ſecus verò
dicendum eſt de actu nullo vt egregiè
per *Geminian. in conſilio 17. numero pri-
mo*, vbi docet duo requiri ad hoc vt con-
tractus per Prælatum geſtus tranſeat
irreuocabiliter in ſucceſſorem, prius eſt
vt ille in ſe ſit validus, inualidus namque
reuocabilis eſſet, tam per ipſum con-
trahentem *capitulo noſtri* cum ibi plenè
nouatis *de Electione capitulo ſi quis Præ-
sbyterorum de rebus Eccleſiæ non alienan-
dis* quam per ſucceſſorem, etiamſi ſuper
illus obſeruantia fuiſſet addiecta pœna
vt in *capitulo ſecundo de precario capitulo
quod quis trigeſimaquinta quæſtione nona*,
poſterius quod requiritur eſt vt contra-
ctus ex eius forma, & ſolemnitate ſit rea-
lis, non perſonalis vt latius per *eundem
33 Gemin.* † Et quod ſucceſſor poſſit malè
per anteceſſorem ſuum alienata reuo-
care, firmat etiam *Zerula in Prax. Ar-
chiepiſcopali parte prima verbo ſucceſſor
§. primo* latè *Surdus conſilio centeſimo
octuageſimo tertio per totum libro ſecundo*,
& ſignanter *numero trigeſimo octauo, &
34 ſequent.* † vbi propterea aduertit eo tra-
ctum nomine Eccleſiæ celebratum clau-
dicare, itaut ſi celebratus ſit abſque
neceſſarijs ſolemnitatibus poſſit qui-
dem Prælatus illi ſtare, ſed nota tenea-
tur inuitus, & ſic ex vna parte eſt obli-
gatorius, & ex alia non, vt probatur in
§. ſi verò in Auth. de non alien. & habe-
tur per *Bald. in lege contra ciuis in fine
ff. de pact.* latè *Lambertengh de contract.
eorum & cetera in fine numero 166. &
deinceps* qui quidem *numero 282. & ſeq.*
concordat Doctorum ſententias inter
ſe pugnantes: ſequitur *Surdus dicto con-
ſilio 183. numero 39.*

35 Quin † etiam, ipſummet Rectorem
alienantem, rem ipſam nulliter aliena-
tam repetere poſſe, ac factum proprium
impugnare, non obſtante iuramento
in contractu appoſito, tradit *Abbas in
capitulo ſecundo in fine de iure iurando.
Nellus in tractatu de dote in ſeptima
parte princ. limitatione decima ſecunda
numero decimo quinto Pinellus in lege
prima C. de bon. matern. parte tertia
numero ſeptimo tertio verſiculo*, idem
probatur latè *Berous. in quæſtione fami-
liari vigeſima octaua per totam, & in
conſilio octuageſimo octauo numero vndeci-
mo volumine primo Soccinus iun. in conſi-
lio ſexageſimo numero ſexto volumine ter-
tio. Phanucc. in tractatu de Inuentar.
parte tertia numero centeſimo ſeptimo*

cum per eum relatis *Surd. d. conſ.* 183.
num. 43. *lib.* 2. *& in tract. de Alimen. tit.* 7.
quaeſt. 38. *num.* 8. Caualcan. *in tract. de*
tutor, & Curat. nu. 162. *Guttier. de Iu-*
ram. confirm. par. 1. *cap.* 1. *num* 96. *Petr.*
Barboſ. in l. 1. *ff. ſolut matr. par.* 5. *nu.* 17.
& 19. *Cald. Pereira de Nomin Emphyt.*
q. 19. *num.* 72. *cum ſeqq. & in tract. de*
Empt. & Vend. cap. 26. *nu.* 17. *Vgolin. in*
tract. de poteſt. Epiſc. cap. 14. *§.* 5. *nu.* 2.
Nauarrus in conſ. 53. *nu.* 5. *&* 6. *ſub tit.*
de ſenten. excom. lib. 5. vbi quod non
ſolum poteſt, ſed etiam tenetur *Honded.*
in conſ. 22. *num.* 43. *&* 46. *vol.* 2. *Verall.*
deciſ. 170. *num.* 6. *par.* 3.

36 Adeo † vt & Eccleſia agere poſſit ſpo-
lio, eſtò quod ceciderit à poſſeſſione fa-
cto iniuſto Prælati *cap. accidens il primo vt*
lit. non conteſt. ſecundum vnum intelle-
ctum, vt ibi per *Abb. nu.* 19. *& Rip. in*
cap. ſæpe nu. 14. *de reſt. ſpol. Alex. conſ.* 92.
col. 2. *lib.* 1. *Veral. vbi ſup. nu.* 3. *Cardin.*
Seraphin. deciſ. 117. *nu.* 3.

37 Et † ipſemet alienans manutentio-
nem intentare valeat, quippè qui ex
huiuſmodi contractu nullo, nullam tran-
ſtulit poſſeſſionem *Bar in l. ſi vir vxori*
num. 3. *ff. de acquir. poſſeſſ. Verall. de-*
ciſione 182. *num.* 8. *par.* 3. *Beltramin. ad*
deciſ. Gregor. 116.

Quod autem addebatur Rectorem
Sancti Saluatoris, ſiue eius ſucceſſorem
repelli, ex quo de euictione tenetur, fa-
cilè ſubuertitur; quia quicquid ſit de
Rectore anteceſſore, à quo facta fuit in-
38 ueſtitura D. Barbaræ, † contra quem
illa agere poterat de euictione, ad quam
nomine etiam proprio tenebatur, vt per
Innoc. in cap. ſi quis præsbyterorum in
prin. extr. de rebus Eccleſiæ non alien. vbi
etiam Imol. numero 19. *& ſeq. & Bald. nu-*
mero 16. *Rota in Placentina euictionis* 5.
Maij 1589. *&* 2. *Aprilis* 1590. *coram*
Card. Plato, & in firmana bonorum
16. *Ianuarij* 1585. *coram Litta*; Eccle-
ſia tamen non tenetur de euictione,
imò verò nec quidem ad pretium reſti-
tuendum, ſed nullo dato pretio rem
malè alienatam repetit, itaut emptor
contra illam, non poſſit pro pretio vti
retentione *Rebuff. in compend. alienat.*
numero 110. *&* 115. *& in comment. ad*
l. bonæ fidei ver. vigeſimus quartus ff. de
verb. ſign. Vant in tractatu de Nullitate
tit. quoties, & intra quod tempus nume
ro 54. *Hieron. Porteles de Conſortibus ca-*
pitulo 15. *numero* 11. qui poſt alios de-
clarat id procedere niſi pretium in Ec-
cleſiæ vtilitatem verſum fuiſſet, vt ibi
per eum *numero* 20. & ſic in quantum
ipſa facta eſt locupletior, vt etiam ad-
uertit *Vgolin. de Offic. Epiſc capitulo* 14.
§. 5. *in fine per tex in extrau. ambitioſæ*
in fin de rebus Eccleſiæ non alien. qua de
re videndus eſt *Surd. in conſ.* 184. *nu-*
mero 44. *& ſeqq.* vbi poſt alios, quos
refert, obſeruat, Prælatum malè alie-
nantem teneri ad pretium reſtituendum,
Eccleſiam verò nequaquam, niſi duo-
bus concurrentibus, videlicet quod Præ-
latus non ſit ſoluendo, & quod Eccleſia
facta ſit locupletior; idque ſpeciale eſſe
in venditione in odium emptoris, in cæ-
teris vero caſibus Eccleſiam ad pretij re-
ſtitutionem teneri, quandocumque rem
ſuam recuperat, vt per *Bald. l. fin. §. em-*
ptor in prin C. commun. de legat.

Denique non refragatur prætenſa
nullitas proceſſus, quæ reſultare diceba-
tur ex eo quod Rector egerit ad caduci-
39 tatem nomine proprio; † quia pro nunc
ſufficiat reſpondere, quod quando Præ-
latus, vel Rector aliquid gerit, quod
pertinet ad Eccleſiam, cuius habet ad-
miniſtrationem, ſemper nomine Eccle-
ſiæ gerere intelligitur, quia cenſetur age-
re ſiuè contrahere adminiſtratorio no-
mine, ſiuè nomen proprium exprimat,
ſiue appellatiuum vt poſt *Specul. Bar.*
Card. Abb. & alios, tradit, & latiſsimè
examinat *Socc. ſen. conſ.* 34. *per totum*
volum. 3. & ſignanter *numero* 4. ſequitur
Surd. conſ. 183. *numero* 41. *vol.* 2.

Et quod ad hoc vt quis dicatur agere
nomine Eccleſiæ, ſufficiat vt agat vti
Rector, vel Prælatus illius Eccleſiæ, quia
tunc non poteſt dici quod agat nomine
proprio, qui enim agit nomine Eccleſia-
ſtico prout eſt nomen Rectoris, non in-
telligitur agere ſuo iure, ſed nomine
Eccleſiæ probat text. *in cap.* 1. *§. fin. de*
Reſt. ſpol. & tradit explicitè *Gloſ. ibi in*
verb. opponatur, & quod ſemper dicatur
agere nomine Eccleſiæ, qui deducit in
libello ius ipſius Eccleſiæ tradit *Natta*
allegatus *in dicto conſ.* 562. *numero* 14.
lib. 3.

40 Tunc † autem nomine proprio egiſſe
cenſetur beneficiarius, quando ſuper
titulo beneficij non quidem ſuper re
Eccleſiæ litem mouit, vt habetur per
Innoc. in cap. quia ad med. in verſ. qui-
dam tamen, & ibi Hoſtien numero 3. *ad*
fin. & numero 4. *Butr. ſub numero* 11. *ver.*
ex his Bellamer. num. 4. *in fin. ver. quæres*
etiam Abb. num. 9. 10. *&* 11. *ver. tertius*
caſus. extr. de Iudic. Ad quæ vide quæ dixi
in deciſ. 98. *num.* 21. *&* 29.

AR

ARGVMENTVM.

Metus in cauſa matrimoniali quando, & à quibus teſtibus probetur. Metus iuſtus qualis dicatur. Metus reuerentialis, an, & quando ſufficiat ad matrimonium irritandum. Parentes, an, & quomodo filios ad matrimonium vrgere, vel ab illo abducere valeant.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes omni exceptione maiores, an, et quando in cauſa matrimoniali requirantur.*
Et an tam in rato, quam in conſummato matrimonio num. 24.

2 *Metus non probatur per teſtes, niſi ſint omni exceptione maiores.*
Declara, vt num. 36.

3 *Teſtes eſſe omni exceptione maiores, an, & quando ſit articulandum, & probandũ.*

4 *Amicus pro amico, an, & quando ſit integer teſtis,* & num. 37. & 41.

5 *Domeſticus non eſt integer teſtis.*
Fallit in cauſa matrimoniali num. 26.

6 *Familiaris patris mei, meus dicitur familiaris, ideo repellitur à teſtificando.*

7 *Conſanguineus non eſt integer teſtis aduerſus matrimonium.*
Contrarium eſt verius num 26. & ſeq.

8 *Famulus non admittitur in teſtem.*

9 *Famulus contra matrimonium non probat.*
Declara vt num. 48. & ſeqq

10 *Teſtes varij, an, & quando inuicem conquaſſentur,* & num. ſeq.

11 *Singularitas diuerſificatiua in ſubſtantialibus, æquiparatur ſingularitati obſtatiuæ.*

12 *Teſtes varij in neceſſarijs non ſunt omni exceptione maiores.* Intellige, vt nu. 51.

13 *Proteſtatio, ante contractũ emiſſa, non ſuffragatur niſi tempore cõtractus repetatur.*
limit. vt num 52 & 53.

14 *Proteſtatio in abſentia partis facta, nihil operatur ad contractum inualidandum.*
limit. vt num. 56.

15 *Metus ad matrimonium irritandum qualis eſſe debeat,* & num. 68. & 69.

16 *Metus incuſſus non eſt ſufficiens ad matrimonium irritandum.*
limit. vt num. 71.

17 *Amor paternus, et maternus incomparabilis.*

18 *Metus cadens in virũ conſtantem dicitur qñ eligitur minus malũ ad maius vitandũ.*
Contrarium eſt verius num. 72.

19 *Metus nõ probabilis, nõ irritat matrimoniũ.*

20 *Metus non eſt iuſtus quando quis poteſt magiſtratum adire.*

21 *Metus non præiudicat tertio ignoranti, & de eo non participanti.*
Contrarium eſt verius num. 74.

22 *Parentes poſſunt increpatione paterna cogere filiam ad matrimonium celebrandum.*
Declara, vt num. 75.

23 *Metum paſſus ſi ad locum tutum peruenit, tenetur proteſtare, aliàs non auditur.*

24 *Teſtes omni exceptione maiores requiruntur ad annullandum matrimonium tam ratum, quam conſummatum.*

25 *Teſtis omni exceptione maior quis dicatur.*

26 *Conſanguinei, & domeſtici in cauſa matrimoniali, etiam contra matrimonium ſunt omni exceptione maiores,* & 43. & ſeq.

27 *Parentes, an, & quando admittantur in teſtes in matrimoniali cauſa.*

28 *Teſtium numerus ſupplet eorum defectum, etiam vbi requiruntur omni exceptione maiores* Declara, vt num. 34.

29 *Teſtium numerus, an ſuppleat eorum defectum in cauſa matrimoniali,* & num, 33.

30 *Metus præſumitur ex vultus pallore, & voce demiſſa.*

31 *Metus præſumitur ex nimia feſtinantia.*

32 *Metus præſumitur ex animi aueſſione, & repugnantia.*

33 *Teſtium numerus ſupplet defectum in cauſa matrimoniali cõiecturis concurrẽtibus.*

34 *Teſtium numerus, an ſuppleat eorũ defectũ vbi ſinguli aliquã patiuntur exceptionẽ.*

35 *Metus illatus intra domeſticos parietes, an probetur ex teſtibus non integris.*

36 Ferrettus conſ. 140. num. 4. *declaratur.*

37 *Amicus, an ſit teſtis omni exceptione maior,* & num. 41.

38 *Teſtis inſtrumentarius, an, & quando dicatur approbatus à partibus.*

39 *Teſtes in teſtamentis præſumuntur à partibus rogati ſecus, in inſtrumentis.*

40 *Familiaris familiaris, vel conſanguinei mei à teſtimonio non repellitur.*

41 *Amicus ex aliorum teſtium integritate integratur.*

42 *Exceptionibus in iudicio cõpetentibus quando ex non oppoſitione dicatur renunciatũ.*

43 *Metus coram extraneis perſonis illatus non præſumitur.*

44 *Lucem odit qui male agit.*

45 *Metus a patre, vel matre filiæ illatus non bene probatur per teſtes extraneos.*

46 *Sacerdos teſtis magis probat quam laicus.*

47 *Teſtis habilitas, vel inhabilitas ſpectatur de tempore examinis.*

48 *Famulus ſi famulari deſijt, eſt integer teſtis.*
limita. vt num. ſeq.

49 *Famulus etiam poſt quam famulari deſijt non eſt integer teſtis ſi adhuc durat reuerentia, & amor.*

50 *Famulus præteritus reſpectu retroacti ſeruitij non eſt teſtis omni exceptione maior.*

51 *Teſtes non dicuntur varij neque contrarij, ſi vnus plus quam alter deponit.*
Hect. Felic. alleg. 25. num. 21. *declaratur.*
52 *Proteſtatio in dependentibus a voluntate proteſtantis remouet conſenſum ab actu futuro.*
53 *Proteſtatio præcedens etiam ſi non repetatur tempore actus operatur ſtantibus præſumptionibus metus.*
54 *Proteſtatio coadiuuat probationes metus.*
55 *Metus præcedens per actus ſubſequentes arguitur.*
56 *Proteſtatio facta in abſentia partis, quando in præſentia fieri non potuit, ſufficit.*
57 *Proteſtatio metum patientis non requiritur de neceſſitate.*
58 *Iuramentum ſuppletiuum in cauſa matrimoniali non defertur.*
59 *Fallit ſi fuit pluſquam ſemiplenè probatũ.*
60 *Iuramentum ſuppletorium non defertur mulieribus.*
61 *Limita vbi fuit pluſquam ſemiplenè probatum.*
62 *Metus reuerentialis, an, & quando ſufficiat ad matrimonium annullandum.*
63 *Minæ tacitæ vna cum metu reuerentiali ſatis ſunt ad matrimonium irritandum.*
64 *Preces importunæ eius, cui debetur reuerentia, iuſtum metum inducunt.*
65 *Metus amiſſionis dotis, vel bonorum eſt iuſtus ad effectum irritandi matrimonij.*
66 *Minæ tribus concurrentibus inducunt iuſtum metum.*
67 *Minæ abſque verberibus ſufficiunt ad matrimonium irritandum.*
68 L. metum la ſeconda, ff. de eo quod metus cauſ. *exponitur.*
69 *Metus cadens in virum conſtantem intelligitur reſpectiuè ad patientis qualitatem.*
70 cap. conſultationi de ſponſal. *exponitur.*
71 *Metus reuerentialis Matris auſteræ, & ſolitæ exequi minas, cadit in mulierem conſtantem.*
72 *Metus mali abſolutè, an in ſua grauitate penſetur, vel cõparatiuè ad maius malũ.*
l. metum la prima, ff. quod metus cauſa. *exponitur.*
73 *Metus probatur per locum à veriſimili.*
74 *Metus à tertio illatus ignorante alio contrahente, irritat matrimonium.*
75 *Parentes medijs ſuauibus, non autem metu poſſunt filios ad matrimonium inducere, vel ab illo abducere.*
76 *Parentes per metum inducentes filios ad matrimonium quando peccent, & quando incidant in excommunicationem.*
77 *Metus durare præſumitur durante cauſa metus.*
78 *Metus non dicitur purgatus niſi quis in plena ſit libertate conſtitutus.*
79 *Conſenſui nihil ſub Cælo magis contrarium, quam metus.*

DECISIO LXXV.

RECVSANTE Barbara de Zandemarijs Parmẽſis debitum reddere Marco Antonio Barillio, cũ quo matrimonium per verba de præſenti contraxerat, ac iudicium nullitatis matrimonij tamquã per vim, & metum ſibi à Lucretia eius matre incuſſum; contracti proponente. Quamuis Marcus Antonius vix cœpto iudicio quieuerit, cũ tamen de cauſa grauiſſima ageretur, ego illius defectum ſupplẽs, illam accuratiſſimè videre volui. Ac propterea motiuando dicebam Barbaram verſari in caſu ſuccumbentiæ, cum quod de allegato metu non videretur legitimè conſtare; tum etiã quòd quatenus probaretur non tamen talis eſſet, qui ad matrimonium irritandum ſufficeret.

Quod autem de metu non conſtaret
1 deduci poterat ex eo quod † in cauſa mamatrimoniali requiruntur Teſtes omni exceptione maiores; præſertim ſi contra matrimonium deponant, text eſt in *cap. 1 & ibi glo. in verb maiores de conſanguin. & affin* vbi *Ant de But in 8. notab. Abb. ſub num.* 5. & alij plures congeſti per *Gabr. in tit de teſtib. concl. 8. num.* 1. *Couarr. in epit. de ſponſal. 2. part. cap. 8 num. 7. Maſcar. de probat. concl.* 1022. *num.* 4. *&* 10. *lib.* 2. qui
** de magis com. *& concl.* 1019 *num.* 10. vbi ait ab hac ſententia in conſulendo, & iudicando non eſſe recedendum, quod idẽ inquit *Burſatt in conſ. 359. per totum lib.* 4 & pulchrè *Grammat in conſ. crimin. 26. num. 48. & ſeqq Farinacc. de oppoſit. contra teſtes q. 62. lim. 6. num.* 15 *& num.* 106. *&* 107. vbi alios congerit *Gratian.* cum per eum adductis *diſcep. forenſ c. 754. nu. 44. to. 4. Hondel. conſ. 77. nu.* 42. plurimos etiã cumulat *Rota in deciſ. 209. ſub num. 7. ver. nec obſtat par 1. diuerſ.* vbi etiã procedere declarat quoties agitur de infringendo, ſeu dirimendo matrimonio, ſecus ſi de illo quantumuis clandeſtino probando, vt
2 ibi *per totam deciſionem*, † & in terminis teſtium de metu deponentium, ex ſupra allatis iuribus tradit *Ferrett. in conſ.* 140. *num.* 40

3 Et † omiſſo pro nunc, quod quoties iſta qualitas requiritur a iure, vel ſtatuto, eſt articulanda, & probanda, cum non præſumatur niſi probetur, vt per *Maſcard.*
cum

cum per eum relatis *in concl.361. num.7. & concl 222.& ſeq. lib.1 & concluſ.* 878. *& concl.1036.lib 2.& concl 1249 nu* 13. *& ſeq. Onded conſ. 77. num. 5. & 22 & ſeqq. volum.1.* & in terminis noſtris tenet *Cucus lib.5.Inſtit.Maior. tit 12. nu.164.*
✱ & *Genuenſ* qui communem dicit *in prax. Archiepiſc. cap. 27. num.* 5. vbi quod probatio, ſi omiſſa fuit, recipi poſt publicatis atteſtationibus, ac de ea poteſt Iudex etiam ex officio ſe informare ex *Alcia. de Præſumpt reg 3. præſu. 2. num.11.* Cuius tamen contrarium in puncto, quod imò quilibet teſtis etiã in cauſa matrimoniali præſumatur idoneus etiam vbi agitur de diſſoluendo matrimonio, niſi contrarium probetur firmauit *Rota apud Verall. in eius deciſ.276. num.7. par.3. & apud Greg. XV. in eius deciſ* 35. *num.*10.

Videbatur ſatis ex proceſſu dignoſci, quod teſtes Barbaræ huiuſmodi quàl tatè carer ut. Primus enim erat amicus intrinſecus genitorum eiuſdem, hanc cau-
4 ſam pro ea ſollicitantium. Vnde † quamuis controuerſa ſit in iure quæſtio, an amicus admittatur in teſtem pro amico
✱ & hinc inde habeamus communem opinionem, admiſſa affirmatiua pro vera,
✱✱ magiſq; recepta, de qua teſtatur *Farinac. q.55.num.*233. Negari tamen non poteſt, quin ſi amicitia non eſt leuis, ſed valde arcta, ſaltem amicus pro amico, non ſit omni exceptione maior *gloſ.in cap. cogitãdum in verb.teſtes ante fin in Authen. de Monach.* cum alijs per *Gabriel.tit.de teſtib. concl* 12 *num.2.* & per *Farinac. vbi ſupra num.* 239. plurimosq; ad nauſeam vſque congerit *Carol.de Graſſ. de effect. Amicitiæ effect. 1. n 40.& ſeqq* & in cauſa matrim. idem tenuit *Alex.inter conſ matrim. diuerſ.conſ 70.nu 16..ib.1.& conſ.35.nu.12. & conſ.48.num.12. &* 18.
5 Secundus, † & quintus in ordine ſunt valde familiares, & domeſtici in domo Barbaræ, ac proinde non omni exceptione maiores *l etiam C. de teſtib cap. in litteris extra eodem Maſcard de probat. concl.*
✱ 1358. *nu.46.* & eſt opinio paſſim recepta, cum in ciuilibus, tum in criminalibus, vt per *Farinac. q.* 55. *num. 1. & ſeqq.*

Nec referre videtur, an prælati ſint amici, & familiares Barbaræ, vel eius pa-
6 tris,† quia familiaris patris mei, meus dicitur familiaris, & ideo repellitur ſicut pater, vt per *Io.Fabr. in §. in teſtibus in fin Inſtitut.de teſtamen.Aufrer ad Capell Tholoſ.deciſ.4.in fine Maſcard. de probat concl.533 num.10.Ricc.deciſ.125. num 4 parte tertia.*
7 Tertius † autem teſtis in ordine eſt fra ter Lucretiæ, & Auunculus Barbaræ, & conſequenter, cum agatur de infringendo matrimonio ad inſtantiam ipſius neptis, non eſt recipiendus in teſtem *cap. 2. & cap.accuſatores 3. q.3.* & plur.bus relatis tradunt *Ruin.conſ.150. num.16. vol.5. & Ferrett.conſ 281. num.12.*
8 Quartus, † verò teſtis eſt viliſſimus famulus, qui ſubinde neque idoneus eſt, neque admittendus *Abbas* per illum text. *in d cap. in litteris num.3.ver. & credo Campeg. de teſtib.regula 13.in princ.Ant. Gabr. cum relat.tit.de teſtib concl.* 10.*n.4. Gomeſ. Vamar reſol. tom.3.cap.12. rubr. de proba. delict num.18.ver.repellitur famulus Maſcard de probat.lib.2. concl.758. nu primo*, vbi rationem reddit; quia nimirum huiuſmodi famulis imperari poteſt, ergo inhabiles ad *gloſ.in cap idonei §. teſtis 3.4.5.*
9 Et † in puncto, quod famuli non ſunt teſtes idonei, ſi contra matrimonium deponant; tradit poſt alios *Gratian. diſcept. forenſ. cap 754. num.44. tom 4.*

Accedebat, quod tres ex eis de eodem facto diuerſimodè deponebant, & quidē in ſubſtantialibus. Dum enim dicunt Lucretiam coram ipſis coegiſſe Barbaram filiam, vt ad Parochialem Eccleſiam matrimonium contractura accederet, ſecūdus in ordine inquit, Lucretiam obiurgaſſe illam, ac in femore percuſſiſſe, tertius addit, quod vlterius contra illã euaginauit cultrū, quartus deponit duntaxat
10 quod illam obiurgauit.† Cum itaque ſint varij in ſubſtantialibus vtique inuicem conquaſſantur, quicquid ſecus eſſet, vbi varietas circa acceſſoria verſaretur, iuxta
✱ communem diſtinctionem de qua *Alex. in conſ 47.num 5.lib.2. Dec. conſ.105. poſt nu.2. ver. venio ad ſecundum, & conſ.602. num.9 Soccin.Iun.conſ 102. num.6. lib 3. Clar. in §. fin q.53.*
11 Et † quòd iſta variatio diuerſificatiua laceret, & conquaſſet probationes, & efficiat, vt vnius dictum alterius debilitet depoſitionem tradit *Bald in cap.licet cauſam ſub num.11.* & ibi *Decius num.63. extra de probat. Felin.in cap. licet ex quadam col.5 ver ſ.eſt enim duplex de teſtib.Caccialup in repet.l.admonendi ſub num. 206. & ibi Franc.Curt.ſub num.26.ff. de Iureiur. Crauett.de antiq.temp. par .4. ver. ſed enim ſub num.7.& in conſ 267.num.4.Socc.iun. conſ.90 num 2.lib.2.Cephal conſ.448.n.8. Surd conſ.307.num.21.lib.3. Gregor.XV. deciſ.* 390. *num.* 4. vbi pulchrè exornat, oſtenditque ſingularitatem diuerſificatiuam quo ad hunc effectum conuenire cum obſtatiua.

Et in terminis noſtris afferebam *deciſ. Card.*

Card Seraph deciſ.763 nu.3.iuncto nu.11.
in qua cũ aliqui ex teſtibus dicerent Ma-
trem minitam fuiſſe filiæ non daturam
ſe illi dotem, niſi matrimonium illud con-
traxiſſet, alij autem adderent, quod vlte-
rius mater illam verberauerat, fuit reſo-
lutum, ex vnius dicto magis detegi alte-
rius inueriſimilitudinem, quæ *deciſio* vi-
12 debatur loqui ferè in caſu noſtro. † Quia
imò etiamſi præfati teſtes non in ſubſtan-
tialibus, ſed in acceſſorijs eſſent varij,
adhuc reſultaret eos non eſſe omni exce-
ptione maiores, ac proinde metum illa-
tum minimè probare, vt per *Hect. felic.
alleg. 25. num. 21.*

Neque videbatur probari metus ex
Barbaræ proteſtationibus, quibus decla-
rauit ſe non intelligere contrahere cum
Marco Antonio ſeque ad Eccleſiam ac-
cedere inuitam. Non quidem ex prote-
ſtatione ante matrimonij celebrationem
13 emiſſa. Quia † cum tempore matrimonij
repetita non fuerit, matrimoniũ quidem
validum iudicatur *Archid in cap quod in-
terrogaſti diſt.27.* quem refert, & ſequitur
*Alex. Trentacinq. Variar. reſol lib.1. tit. de
his, quæ vi. reſol prima, ſub num* 38. & ita
tradit *gloſa in cap. tua nos in verbo mulie-
rem extr de ſponſal Alex. conſ 136. in cau-
ſa vertente col. pen. verſ nec prædictis obſtat
lib. 3. & Dec. in conſ 502 viſo puncto in
ſexto dubio.* Nec etiam proteſtatio fa-
cta poſt contractum matrimonium; quia
illa non probat metum, tametſi regula-
riter alias probationes coadiunet *l. metũ,
C. quod metus cauſ. Io. Andr. & Dec. in c. fi.
de Appell idem Dec in l. in omnibus cauſis
la ſeconda, & ibi Cagn num.6 de Reg. Iur.
Ripa in cap. cum M. Ferrarienſis ſub n 93.
ver proteſtatio de Conſtitution Natta conſ.
50. num.* 18 *Couarr. in epitom. de ſponſal.
par.2 cap.3. §.5. num.12. Maſcard de prob.
concl. 1051. num.9. & 10. lib.2.* vbi pluri-
mos congerit *Honded. conſ. 29 num. 55.
lib. 1. Greg. XV.* loquens in terminis no-
ſtris *deciſ. 326. num.* 30.
14 Quæ † quidem multo magis procedũt,
quia hic agitur de proteſtationibus clan-
deſtinis in abſentia partis factis, quæ cer-
tè nihil conferunt ad contractum inuali-
dandum, vt poſt *Abb. Alex. Dec.* & alios
aduertit *Trentacinquius d. cap 1. num 6.*
Præſertim in præiudicium tertij metum
ignorantis quando obligatio, quæ meti-
culosè facta aſſeritur non eſt contra bo-
nos mores *Bar in l. qui aliena §. Celſus in
fin ff. de acqui. hered. Bal. in l. clari in fin. C.
de fideicommiſſ. Alex. conſ 16. vol. 3. Dec &
Cagn. in l. in omnibus cauſis la ſeconda ff. de
reg. iur idem Dec. in cap. cauſam matrimo-
nij extr. de offic. deleg. & in conſ. 229. Curt.
iun in conſ. 126. Socci conſ. 263. artic. 3. vol.
2. Crauett. conſ. 120.*

Sed & quatenus Barbaræ à Lucretia
eius Matre metus incuſſus probaretur,
non tamen videretur ſufficiens ad matri-
15 monium irritandum † Primò, quia ad
hunc effectum requiritur metus talis, qui
cadat in virum conſtantem *cap. ad audien-
tiam, & cap. cum dilectus de his quæ vi me-
tusuè cauſ cum ſimilibus* imò in Virum cõ-
ſtantiſſimum *l. metum autem ff. de eo, quod
metus cauſ.* Talis autem non videtur me-
tus filiæ de matris ira, qui non eſt de com-
prehenſis in corpore iuris, vt *ff. & C. de
ijs, quæ vi metusuè cauſ. & extra eodem tit.*
16 & † in puncto quod metus à matre incuſ-
ſus non ſit ſatis ad matrimonium irritan-
dum tradit *Burgos de Paz in conſ. 3. n. 55.
poſt Marſil in conſ. 124 num.* 131. qui eam
reddunt rationem, quod fœminæ minus
timeãtur, cum ſint minus audaces, atque
imbecilliores *l. quiſquis §. ad filias* ibi,
*quas pro infirmitate ſexus minus auſuras
eſſe confidimus. C. ad leg. iul. maieſt.*

Sed & alia ratio reddi poteſt; quia ni-
mirum amoris, ac pietatis maternæ præ-
ſumptio non permittit quicquam durius
in filiam, & quidem filiam vnicam ſuſpi-
17 cari; † cũ ardor paterni, materniq; amo-
ris inextimabilis ſit ſecundum *Bald. in l.
precibus col.6. C de impub* Et quod dici ſo-
let nullus amor vincit paternum *l. final.
in princ. C. de curat. furioſ* & quod pater
ſemper optimum conſilium capiat pro fi-
lio *l nec in ea ad fin. ff. ad leg. iul. de adult.*
multo magis in Matre procedit, vt egre-
giè probat, & exornat *Soccin. iun. in conſ.
59 num. 3. cum ſeqq. vol. 3.* cum per eum
relatis, quibus addo *Crauett. in conſ. 1.
num. 2.*
18 Secundò, † quia ad hoc, vt metus ca-
dere dicatur in virum conſtantem, opus
eſt, vt metum paſſus eligat minus malum
ad maius euitandum; ſi enim maius elige-
ret ad minus graue euitandum, eſſet pro-
priè metus viri inconſtantis, vt per *Bo-
naccin. in tom. de matrim. q. 3 art. 8. num. 2.*
& ante eum idem dixerat *Syluester. in
summ. in verb. metus q. 1 & Sotus in 4 diſt.
29. q. 1. art. 2.* & eſt textus *in l metum, l. 2.
prima, ff de eo, quod met. cauſ.* vbi loquens
I. C. de metu ad contractum reſcinden-
dum requiſito, in hæc verba reſpondet
*Metum accipiendum labeo dicit, non quem-
libet timorem ſed maioris mali.*

Porrò nulli dubium eſt longè maius
malũ iudicari nubere viro inuiſo, ac per-
petuum ſubire cruciatum, quam leniter
à matre percuti, vel eius obiurgationes
ſuſtinere,

ſuſtinere, hic igitur dici haud poteſt me-
19 tus probabilis, † & conſequenter matri-
monium exinde ſecutũ, irritatur, vt poſt
alios trahit *Sanchez de matrim. lib. 4. di-
ſput. 17. num. 2. Bonaccin. dicta quaeſt. ter-
tia, punct. 8. num. 8. Comitol. lib. 1. reſp. mo-
ral. quaeſt. 118.*

20 Tertiò, † quia metus nõ dicitur iuſtus,
quando is, cui incutitur, magiſtratum po-
teſt adire *l. fin. in princ. ff. quod met. cauſ.
Bellon conſ. 18. num. 14.* & admittit *Rota
apud Gregor. XV. deciſ. 326. num. 34.* Sed
nihil prohibebat Barbaram quin adiret
D. Vicarium anteceſſorem meum, vel illi
nuncium mitteret, metumq; vel violen-
tiam, quæ ſibi inferebatur nunciaret; qui
ipſam è Matris domo ad locum tutum
abduci curauiſſet, prout ego non ſemel
practicaui, quod cum Barbara facere
omiſerit, non videbatur ſibi locus de ma-
trimonij nullitate dicendi relinqui.

Quartò, dato etiam quòd metus fuiſſet
iuſtus, cum tamen inſcio Marco Antonio,
21 prætendatur illatus; † ſuccedit regula, vt
tertio ignoranti, deque eo non partici-
panti, metus præiudicare non poſſit *l. non
intereſt C. quod met. cauſ. Craucet. conſ. 120.
num. primo, Faber. deciſione 7. de eo, quod
met. cauſ.*

22 Quintò, † quia potuit Lucretia mater
increpatione materna cogere filiam ad
matrimonium celebrandum *Sotus 4. diſt.
29. q. 1. art. 4. ver. quod ſi quis Bellarmin.
controuerſ. lib. 1. de Matrim. cap. 19 propoſ.
3. Goffred. in ſumm. tit. de deſponſ. impub.
num. 12.* latè *Menoch. in conſ. 69. num. 41.
lib. 1.* Si ergo id fecit, quod iure permit-
tente facere potuit, vtique metum non
dicitur incuſſiſſe.

23 Sextò, † denique quia Barbara cum
ad locum omninò tutum peruenit, ſcili-
cet ad Eccleſiam proteſtata non fuit ſe
metu contrahere, & propterea non me-
retur audiri dum metum allegat, vt poſt
Iaſ. quem citat tradit *Alex. Trentacinq.
Variar. reſol. lib. 1. tit. de his quæ vi metuuè
cauſ. reſol. prima ſub num. 42. ver. quartus,
& vltimus.*

Viſum tamen fuit, & metum ſufficien-
ter probari, & quidem talem, qui ad ma-
trimonium irritãdum ſufficeret. Et quod
attinet ad priorem propoſitionis partem;
24 omiſſa pro nunc diſtinctione, † quam af-
ferebant ſcribẽtes pro Barbara inter ma-
trimonium conſummatum, & inter ra-
tum duntaxat, vt priori caſu ad eius diſ-
ſolutionem requirantur teſtes omni ex-
ceptione maiores *cap. 1. de conſangu. &
affin. cap in litteris extra de teſtibus* poſte-
riori verò nequaquam ex *Purpurato* cum
relatis *in conſ. 579. n. 11. lib. 2.* quod etiam
in effectu ſenſit *Maſcard. de probat. concl.
1022. num. 11. & ſeq.* Quæ diſtinctio reuera
non placet; tum quia aduerſari vide-
* tur communi ſcribentium ſententiæ, de
qua ſupra *num. 1.* tum etiam quia text. in
d. cap. 1. & in cap. in litteris, non tam fun-
datur in copula, ſeu conſummatione
matrimonij, quam in illius indiſſolubili
vinculo, ac in Sacramenti ſanctitate, nec
non & in periculo animarum quod in
eiuſdem diſſolutione verſatur, vt deduci
poteſt ex ratione allata à Summ. Pontif. in
cap licet il ſecondo, in fin. de Teſtib. ibi *tolle-
rabilius eſt enim aliquos contra ſtatuta ho-
minum dimittere copulatos, quam coniun-
ctos legitimè contra ſtatuta Domini ſeparari,*
& ita aduertit etiam *gloſ. in dict. cap. in
litteris.*

Reiecta itaque dicta diſtinctione, & ad-
miſſa, tam in rato, quam in conſummato
matrimonio communi ſententia, vt ad il-
lius diſſolutionem requirãtur teſtes omni
exceptione maiores, illa tamen Barbaræ
25 obſiſtere non videtur. † Primò, quia is di-
citur teſtis omni exceptione maior qui
nulla poteſt legitima exceptione repelli
Abb. in cap. 1. num. 32. de Iudic. & ibi *Dec.
num. 212. Socci. ſen. conſ. 54. num. 7. lib. 3.
Pariſ. conſ. 24. num. 14. ver. idoneus lib. 3.
Honded* alios referens in *conſ. 77 num. 21.
col. 1* & in terminis noſtris *gloſ. in cap. 1.
in verb. maiores extra de conſangu & affin.*
In hac autem materia domeſticitas, imò
conſanguinitas non eſt legitima exce-
ptio, ac propterea conſanguinei, & dome-
ſtici, ni alium patiantur defectum, dicũtur
in matrimonialibus cauſis teſtes omni
exceptione maiores etiam vbi agitur de
infringendo matrimonio, eo quod plus
cæteris præſumantur informati, ita non
obſcurè probat textus in *c. videtur extra
qui matrim. accuſ. poſſ.* per quem, ſiuè aga-
tur de diſſoluendo matrimonio ex cõſan-
guinitatis impedimento, ſiuè ex quocun-
que alio capite hanc ſententiam firmat
*Alberic. de roſat. in trac. de teſtibus tit. quan-
do teſtes repellantur ratione domeſticitatis
num. 11.* & adducit *gloſam* expreſſam *in
cap. 1. 14. q. 2.* refert, & ſequitur *Gigas in
conſ. 29. nu. 24. Maſcard. de probat. d. concl.
1022. num. 8. lib. 2. Farinacc. de oppoſit con-
tra teſt. q. 55. num.* 108. egregiè *Gutier.
de Matrim. cap. 44. num. 84. cum pluribus
ſeqq. Rota deciſ. 289. num. 3. par. 1. diuerſ.*
cuius dicti rationem reddit in *fi. num 43.
& 44.*

27 Adeo, † vt etiam parentes admittan-
tur, dummodo inter ſponſos paritas con-
ditionis adſit *cap. ſuper, il ſecondo, de
teſtib.*

teſtib.& ibi gloſ.prima, & Hoſtien. in princ.
& Ant.de Butr.col.1.in fi.ver.ſolutio.Alex.
conſ 151.col. vlt.ver. quæritur etiam lib.5.
Pariſ.conſ.55.nu.29.& ſeq.lib.4. cum alijs
cōgeſtis per Gabr.concl.9.de teſtib.lib.1.&
illis nō relatis Genuen. in prax. Archiep.c.
27.n.6.Card.Mantic.in decif. 112. nu. 12.
28 Secundò, † quia etiam vbi exiguntur
teſtes omni exceptione maiores ſi adſint
plures de eadem re atteſtantes, inter alia
* communis regula, vt numerus ſuppleat
teſtium defectum de qua gloſa in l. 3. §. 1.
in ver. numerus, & ibi Butrig.ff.de teſtibus
Bart.in l excuſantur col.2. ff. de excuſ.tut.
Alex.conſ.5.col.2. vol.1. & conſ. 47. col.1.
vol. 2. cum alijs plena manu congeſtis per
Gabr. concl.6. num.1. de teſtib. quibus ad-
dendi ſunt Hip.Rimin. in conſ.205. nu 42.
lib.2.& conſ 723. num.8 lib.6. Bertazzol.
in conſ.135.nu 22.lib.1.Bece.conſ.85. n.17.
lib.1. Maſcard.cum relatis de probat lib 3.
concl.1356.num. 14. Farinacc. quæſt. 54.
num. 60. Rota in Tiburtina tenimenti 27.
Maij 1596.coram Gypſio, & rurſus deciſ.
289.num.3.par.1.diuerſ.& deciſ.713. n.2.
par 2. recent. quæ auctoritates loquuntur
in terminis exceptionis conſanguinitatis,
& affinitatis, quas citat, & ſequitur Rota
in Bergomen. Capellaniæ 18. Maij 1629.
coram R.P.D. Merlino.
29 Quamuis † autem hanc regulam non
admitti in cauſa matrimoniali, præſertim
vbi agitur de matrimonio infringendo,
opinati fuerint Dec. conſ. 133. col. penult.
Gramat. conſ.26.col.fi. Zaſius conſ.3.col.7.
vol.2.quos refert, & ſequitur Gabr. d.cōcl.
6.n.6.& plenius tenuit. Ruin. in conſ 149.
num 37 lib.5.Nihilominus Rota Romana
ſemper amplexa fuit contrariam ſenten-
tiam. vt ſcilicet in quacunque cauſa ma-
trimoniali, etiam vbi agitur de infringen-
do matrimonio, ſi teſtes ſint vltra tres,
numerus, illorum ſuppleat defectum, vt
latè Cæſar.de Graſſ.deciſ.175.aliàs deciſ.5.
de ſponſ.num.9.Rota deciſ. 289.n.3.par.1.
diuerſ. Greg.XV. deciſ 351.num.5.qui lo-
quitur in terminis noſtris prout etiam
Card. Mantic in deciſ.112.num.14. quam
ſententiam in effectu tenere videtur, qua-
tenus eam vltimo loco recenſet Farinac.
q.62. num. 316. & Alex. de Neuo in conſ.
37.num.3.inter conſ. matrim. diuerſ. lib. 1.
Quæ quidem ſententia abſque ſcrupu-
lo in caſu noſtro admittenda eſt, cum
præter quinque teſtes adſint etiam admi-
30 nicula, & coniecturæ; Et † ſignanter Pal-
lor vultus, & vox ſubmiſſa, qua Barbara,
ſemel atq; iterū à Parocho interrogata,
tandem conſenſum ore expreſſit, quo ca-
ſu metum præſumi tradit Petr.de Barbob.
inter conſ. matrimon. diuerſ. conſ. ſecundo,
num.12.lib 1. Pariſ conſ.53.num.33.lib 4.
Maſcard de Probat. concl 1054. num. 47.
Gregor. XV. deciſ 326. nu 42. Trentacinq.
lib.1.Variar.reſol.tit.de his,quæ vi metuſuè
cauſ reſol.1.num.28. dixi in deciſ.5.nu.55.
31 Nimia † feſtinantia, quæ ſuſpicione
non caret, vt poſt Caſtren.quem refert,
tradit Crauett.conſ.6. num.34. Rota apud
Gregor d deciſ 326.num.37.& alias vt ibi,
dixi in d. deciſ. 5. num.41.
32 Animi † auerſio, & repugnantia Bar-
baræ nubendi cum Marco Antonio, vt in
terminis arguit Rimin. iun. in conſ.72. ſub
num. 24 inter conſ. matrim. diuerſ. lib. 1.
poſt Alex.quem citat. Gregor pariter in
puncto d. deciſ. 326. num. 7. de qua repu-
gnantia, ex multis tàm ante, quàm poſt
matrimonium contractum cōſtabat. De-
nique proteſtationes, de quibus infra la-
33 tè dicemus. † Quoties autem teſtes adiu-
uantur coniecturis, numerum ſupplere
illorum defectum etiam in cauſis matri-
monialibus fatentur etiā Dec in conſ.163.
num.14.& Gabr.vbi ſupra num. 7. & tra-
dit Gregor in deciſ 351. num.9. & Rota in
Toletana, ſeu Mediolanen. matrimonij 17.
Martij 1572. coram Oradino.
Nec fuit opus ingredi aliam difficulta-
34 tem, an ſcilicet † ita demum numerus
ſuppleat teſtium defectum ſi non omnes
illud patiantur, ſed aliquis ſit inter eos
omni exceptione maior, vt ſensère pluri-
mi ſcribentes relati à Farinac in quæſt. 62.
num. 322. quibus addendus eſt Surdus
latè, & egregiè in conſ.61. nu.56. & ſeqq.
vol. 1. cuius contrarium tenuit Rota co-
ram Cæſ.de Graſſ. & Gregor. locis proximè
citatis, idemq; firmauit Farinacc.vbi ſup.
n.323 vbi conſiderat, quod hoc nil aliud
eſſet quam deſtruere ſupradictam com-
munem ſcribentium regulam; cum præ-
ſuppoſito tamen quod quilibet teſtis vni-
cum tantum defectum, & non plures pa-
tiatur. Quia infra oſtendam nos verſari in
caſu, in quo aliqui teſtes nullam patiun-
tur exceptionem.
35 Tertiò, † quia vbi agitur de infringen-
do matrimonio ex metu ſponſo, vel ſpō-
ſæ intra domeſticos parietes illato, non
requiruntur teſtes omni exceptione ma-
iores, ſed admittuntur qui aliàs non ad-
mitterentur Alex.conſ.156.num.15.lib.5.
Purpurat.conſ.579 ſub n. 11. in fi. Honded.
conſ. 29. num.24. lib.1. Gregor. deciſ. 351.
num.7 In his enim quæ domi fiunt, non
ſolum recipiuntur domeſtici teſtes l. con-
ſenſu C.de repud.c.veniens il ſecondo, de te-
ſtib.Bar in l lex, quæ tutores num. 3. C. de
admin. tut.Bald. in conſ.427. num.5.lib.5.
Alex.

Alex.conſ.151.num.3.in fin. lib.5. Sed etiã
illis tãquam veriſimiliter melius informa-
tis, magis creditur, quam extraneis Aret.
conſ.13.nu.17. Felyn in cap. in litteris poſt
num.6. de teſtib. cum alijs per Gabr. concl.
10.num.38. de teſtib. quos in terminis no-
ſtris ſequitur Gregor.d. deciſ. 351. num. 8.
& probatur in l. conſenſu §. præterea C. de
repud. in illis verbis quoniam non facile
quæ domi geruntur per alienos poterant, cõ-
fiteri & ibi notat Bald. in verſ. nota hunc
textum idemq; probatur in cap. veniens il
ſecondo, in fin. de teſtib. ibi quæ in capitulo
aguntur, non facilè poſſunt, niſi per Canoni-
cos ipſos probari, & notat Alex.conſ.24. nu.
13.lib.2. Soc.ſen.conſ.17.num.5. lib 1. quos
& alios in puncto adducit Card. Mantic.
deciſ. 112. num. 4.
36 Vnde † Ferretus conſ.140.num.4. ſim-
pliciter affirmans metum non niſi ex te-
ſtibus omni exceptione maioribus pro-
bari; vel ex iàm dictis reijciendus eſt, vel
ſaluandus. vbi iuris præſumptiones in cõ-
trarium apparent, tunc enim fatendum
eſt non niſi liquidiſſimis probationibus
metum probari, adeo vt nec ſufficiãt duo
teſtes, ſed tres ad minus, & quidem omni
exceptione maiores requirantur, ſiue
agatur ciuiliter vt per Specul.in tit.de pro-
bat.§.vlt.in fin. Paul. de Caſtr. & cæteri in
l.tranſactionem C.de tranſac. Rim.iun.conſ.
31.num.52.& ſeq.lib.1.& conſ.358.n.44.
& ſeq. & nu.49. lib. 5. ſiue & multo ma-
gis, criminaliter Bart in l.fin.nu.1 ff. quòd
met.cauſ. Boſſ.in pract.tit.de plurib. Violen.
num.86.& ſeq Rim. iun.conſ.6. nu 39. &
d.conſ.31.nu.52.lib.1. Hect. Felic. in alleg.
25.num.43.& ſeq. Hic autem nullæ ade-
rant in contrarium præſumptiones, imò
omnia metum redolebant.
Quæ cum ita ſint, cõcludendum eſt ex-
ceptiones in motiuis cõſideratas, teſtibus
Barbaræ nequaquam obſtare. Quod enim
37 attinet, ad primũ in ordine. † Admiſſa cõ-
cluſione. Quod Amicus pro amico non ſit
teſtis omni exceptione maior, quæ tamen
non tranſit ſine controuerſia, vt patet ex
innumeris allatis per Carol. de Graſſ. de
effect.amic.num.38.verſ. ſed in iſto.
38 Et † omiſſa reſponſione allata ab Ad-
uocato Barbaræ, nempe quod cum Vir
ille fuerit adhibitus in inſtrumento ma-
trimonij, eius perſona cenſetur de partiũ
conſenſu approbata, ac propterea repelli
non poteſt, ſed fidem facit tanquam teſtis
inſtrumentarius, gloſ in Auth. de Teſtibus
§. & licet ver & in ſupplicijs Bald.in l. pa-
rentes ſub num.1.ver. vel ſic C. de teſtibus,
* & alijs relatis de communi teſtatur Ant
Gabr.concl.10.num.50. & concl.13.n.13.
de teſtib. Fer. Gargiar.inter cõſ.crim.diuerſ.
vol.1. conſ.123. num.14. Menoch. de Arb.
Iud.caſ.105.num.6. & plenius cæteris Fa-
rinacc. plurimos cõgerens de Teſtib. q.54.
num.40.& q. 62. num. 110. cum ſeqq vbi
multiformiter ampliat, & limitat Nauar.
de Iudic.lib.2. cap.11. nu.190. & in termi-
nis noſtris Sanchez. de Matrim.lib.3. diſp.
41. ſub num. 5. Guttier. etiam de Matrim.
c.44.n.74.& ſeqq. Greg. XV. dec.357.n 11.
& Carol. de Graſſ. innumeros congerens
in tract.de except.excep.19.num.96.& ſeq.
In qua quidem reſponſione modicum
faciebam fundamentum propter vnam
ex limitationibus à Farinacc.num.131. al-
latis, quæ caſui noſtro applicari videtur,
nempe quia tunc perſona teſtis inſtru-
mentarij cenſetur à partibus approbata,
quando ab illis rogatus fuit, quod neque
in hac facti ſpecie apparebat, neque de
39 iure præſumitur, cum † in inſtrumentis te-
ſtes nunquam cenſeantur à partibus ro-
gati, licet ſecus ſit in teſtamentis, ex tra-
ditis, per eundem ibidem num.132. &
deinceps omiſſa itaque dicta reſponſione,
alijs tribus medijs defenditur dictus teſtis,
primo, quia non eſt immediatè amicus
Barbaræ, ſed eius genitorum; vnde benè
40 probat, vt in ſimili dicit ſolet † familiarem
familiaris mei à teſtimonio non repelli
Innoc.in cap inſinuante num.1.de offic. de-
leg.& ibidem Anchar. in fine Bald. in l. qui
teſtamento §. quæcunque col.2. ver. & hoc
confirmatur ff.de teſtam. Rota deciſ.12.aliàs
154.de teſtib.in nou. Aegid.deciſ.605. Cor-
ſett.in ſing in verb teſtis incip.licet domeſti-
cus Ant.Gabr.lib.1. com. concl. tit.de teſtib.
concl. 10. num. 53. & in terminis teſtis fa-
miliaris Matris puellæ metum allegantis
ex prædictis firmat Card. Mantic. in deciſ.
112. num. 2.
41 Secundò ſaluatur ex eo quia † quando
vnà cum teſtibus amicis, deponũt etiam
alij non amici, tunc numerus ſupplet de-
fectum, & ex aliorũ integritate integran-
tur & ipſi amici Alex. conſ.43. num. 33.
lib.4 & conſ.4.num.9.lib.6. Corn.conſ.31.
nu.9.lib.4. Gram.conſ.ciuil.17.in fin Gabr.
de teſtib.concl.11.nu.7. Socc.iun. conſ.146.
nu.15.lib.1. Alex. Raudenſ.conſ.10. n.242.
lib.1. Carol.de Graſſ.de effect.amicit.nu.48.
& ſeq. vbi plurimos congerit.
Tertiò, denique tàm iſte, quàm cæteri
teſtes benè probant, quia pars non oppo-
42 ſuit de eorum defectu. † Reſpectu enim
exceptionum, quæ partium conſenſu tolli
poſſunt, & ſic quæ ad partium fauorem
ſunt introductæ, vt ſunt amicitia, familia-
ritas, conſanguinitas, inimicitia, & cætera
huiuſmodi, partis non oppoſitio, operatur
tacitum

tacitum conſenſum, quicquid ſecus ſit
quoad introductas non tacentis fauore,
ſed odio ipſius teſtis, vt ſunt excommuni-
catio, bannum, & his ſimilia *Bald. in l. ſi
quis teſtib. nu. 7. C. de teſtib.* cum alijs quos
refert, & ſequitur *Menoch. de Arbitr. iud.
caſ. 239. num. 5. Maſcard. de probat. lib. 1.
concl. 408. num. 20. & 22.* & hanc eſſe ma-
** gis communem ſcribentium ſententiam
teſtatur *Farinacc. de oppoſ. contra perſo. teſt.
q. 62. num. 186.* & in puncto de teſte ami-
co *Carol. de Graſſ. vbi ſupra num. 50.*

Secundum verò in ordine teſtem, &
quintum iam ex ſupra deductis apparet,
familiaritate non obſtante, eſſe teſtes om-
ni exceptione maiores; adeo vt in his ter-
minis domeſticitas potius augeat fidem
quam minuat; cum ex ea melius præſu-
mantur informati, vt deduxi *ſupra nu. 26.*

43 Quòd † ex eo comprobari poteſt, quia
metus coram extraneis perſonis nunquã
præſumitur illatus *l. transactionem, & ibi
Doctores C. de tranſact. Ang. in l. quæro §.
ſeruum ff. de ædilit. edict. Boſſius in pract.
crim. tit. de plurib. Violent. nu. 97. Menoch.
de Præſumpt. lib. 3. præſumpt. 126. num. 4.*
44 Is enim qui malũ agit, odit lucem *cap. con-
ſuluit de offic. deleg.* Vnde non eſt veriſimi-
le quem palàm feciſſe id malum, quod in
occulto facere poterat, vt poſt alios tra-
dit *Honded. conſ. 107. num. 17. & ſeq. lib. 1.*

45 Et † ſucceſſiuè ſi adducantur teſtes ex-
tranei, in quorum præſentia dicatur me-
tus illatus filiæ à Patre, vel Matre, iàm ob
dictam regulam, inuerisimilia deponere
videntur, & conſequenter non benè pro-
bant textus, & ibi *Doctores in l. non eſt ve-
riſimile ff. quod met. cauſ. Hect. Felic.* cum
per eum relatis in *alleg. 25. num. 12. & 13.*
& ſic à primo ad vltimum, in his terminis
teſtes domeſtici ſunt omni exceptione
maiores, & plus cęteris probant, ni alium
patiantur defectum.

46 Præterquamquod † ſecundus in ordi-
ne eſt ſacerdos, ac propterea maiori fide
dignus, quam laicus. *Alex. conſ. 143. nu. 5.
lib. 7. Socc. iun. conſ. 31. num. 30. lib. 2. Aym.
conſ. 267. nu. 1.* & in terminis noſtris *Greg.
XV. in deciſ. 351. num. 10. Pedroc. conſ. 17.
num. 71. & 75. & ſeqq. Maſcard. de probat.
concl. 1357. num. 56. Cæphal. conſ. 721. nu.
20. & 21. lib. 5. Menoch. de arb. iud. caſ. 526.
num. 26. Honded. conſ. 177. num. 38. lib. 1.
Burſati. conſ. 343. num. 68. lib. 4.*

Quod verò attinet ad quartum in or-
dine, quamuis ille tempore metus incuſ-
ſi eſſet famulus D. Marij puellæ patris;
47 hodie tamen non eſt amplius talis. † Vn-
de cum ad effectum habilitandi, & inha-
bilitandi teſtem, attendendum ſit tempus
examinis *l. 3. in princ. ff. de teſtib. Bart. in l.
ad teſtium § conditionem n. 4. ff. de teſtam.
Alex. conſ. 149. nu. 7. lib. 5. Rot. in Romana
computorum 23. Maij 1618. coram Reue-
rendiſs. Coccino Decano, & deciſ. 144. n. 13.
parte quarta, diuerſ.* de quo latiſſimè per
Farinacc. de teſtibus quæſt. 62. num. 298.
** vbi atteſtatur de magis commun. opin.
48 non eſt repellendus à teſtificãdo pro præ-
terito Domino, & multo minus pro illius
filia, quia iàm famulari deſijt *Specul. in tit.
de teſte § 1. num. 13. ver. quid ſi olim arg.
tex. in l. 3. §. affinitates ff. de poſtul. Abb. in
cap. in litteris num. 6. & ibi Felyn. num. 8.
extra de teſtib.* cum alijs quos refert, & ſe-
quitur *Gabr. in tit. de teſtib. concl. 10. nu. 9.
& ſeq. & Gomeſ. Variar. reſol. tom. 3. c. 12.
rubr. de Probat. delict. num. 15. ver. quod ta-
* men limita,* vbi teſtatur de commu. opin.
plurimos etiam congerunt *Tiraquell. in
tract. ceſſante cauſa par. 1. nu. 101. Maſcar.
de probat. lib. 2. concl. 758. n. 3. & Farinacc.
q. 55. num. 146.* vbi adducit etiam *Rotam
in Mediolanen. ſimulationis contractus 3.
Aprilis 1598. coram Corduba,* & in termi-
nis noſtris idem voluit *Rota apud Gregor.
49 XV. in deciſ. 351. num. 35.* Præſertim † cũ
iſte non ſit talis in quo duret reuerentia,
vel amor erga herum, quo caſu etiã poſt
famulatum non eſſet admittendus, vt ex
*Bart. in l. 1. §. item mummio, & ibi Marſil. ff.
de quæſtion. tradunt* Farinacc. *loco citato
num. 149. & Surd. in deciſ. 219. poſt nu. 4.*

50 Quod † ſi dicatur, illum reſpectu re-
troacti famulatus, eſſe dumtaxat idoneũ
teſtem, non autem omni exceptione ma-
iorem, vt per *Tiraquell. vbi ſupra nu. 103.
& Gabr. d. concl. 10. num. 18. &* Farinacc.
d. q. 55. num. 149. Negari tamen non po-
terit, quin eius defectus ex aliorum te-
ſtium habilitate ſuppleatur, vt dixi *ſupra
num. 28. & 29.*

Neque adeſt inter pręfatos teſtes con-
trarietas in motiuis conſiderata, ſi depo-
ſitiones eorum rectè perpendantur: Nam
quod Lucretia obiurgauerit filiam, impe-
rioſisq; & contumelioſis verbis eam de-
terruerit, eo quod recuſaret accedere ad
Eccleſiam ad matrimonium celebrandũ,
omnes illi tres teſtes aſſerunt, ac ſubinde
in hoc ſunt conteſtes, quod verò eandem
in fœmore percuſſerit ſecundus, & ter-
tius in ordine deponunt, & ſic etiam in
hoc concordant, quartus autem inquit,
ſe id non vidiſſe. Quod autem aduerſus
eandem euaginauerit cultrum, deponit
tertius teſtis, cæteri quamuis id non aſſe-
51 rant, tamen neque negant. † Vnde ſucce-
dit regula, vt teſtes nõ dicantur varij, ne-
que contrarij, tametſi vnus plus quam

alter

alter deponat *Ant. de Butr. in cap. 1. in ſecunda oppoſitione de offic. legat. Alex conſ. 64. num. 11. lib. 2. Dec. conſ. 163. num. 15. ver. & pro fundamento Corne. conſ. 220. col. 2. ver. tamen lib. 1.* & in terminis metus incuſſi *Gregor. d. deciſ. 351. num. 22.* licet itaque quartus teſtis non viderit dictas percuſſiones, & tam ipſe, quam ſecundus, nihil de gladij deponant euaginatione, non tamen de contrario atteſtãtur, nec inde ſequitur hæc non fuiſſe perpetrata, poteſt enim eſſe, quod non aduerterint, vt in fortioribus terminis dicũt *Alex. in conſ. 10. num. 5. lib. 1. & Corne. conſ. 202. num. 2. lib. 4.* & in noſtris terminis *Gregor d. deciſ. 351. ſub num. 31. in fin. & num. 32* Ex quibus ſequitur cautè legendum eſſe *Hect. Felic. in alleg. 25. n. 21.* quatenus in ſimilibus leuiſſimis narrationibus magnam vim faciebat. Vltra quod tam dicti tres teſtes, quam reliqui bènè probant alios actus violentiæ, & metus, ab eadem Lucretia Barbaræ filiæ incuſſos.

Nec Barbaræ proteſtationes ante matrimonium emiſſæ ſunt paruifaciendæ;
52 quia proteſtatio in his, quæ à noſtra voluntate dependent, quoties reſpicit, ad futurum, & durat cauſa metus remouet conſenſum ab actu futuro: vt probant
* comm. Doctores in *capitulo cum M. Ferrarien. extra de conſtitutio.* facit *text. in leg. qui in alienam §. vltimo, ff. de acqui. hæred. Abb. in cap. 1. extra quod met. cauſ.* & poſt alios tradit *Maſcard. de probation. concluſ. 1054. num. 11. lib. 2.* & in terminis noſtris tradit *Cardin. Seraphin. in deciſ. 863. num. 5.*

Et quamuis ſi tempore contractus non repetantur, ſoleant inefficaces iudicari,
53 vt ex deductis *ſup. num. 13.* † id tamen temperatur quando vnà cum proteſtatione concurrunt aliæ præſumptiones *gloſ.* per illum text *in cap. 1. de eo, quod met. cauſ. & ibi Innocent. Card. & Docto-*
* *res* communiter, ſequitur *Purpurat.* in terminis noſtris in *conſ. 579. ſub num 4. lib. 2.* vbi ita reſpondet ad auctoritatem *Alex. & Decij.*
54 Quo † verò ad emiſſas poſt matrimonium, quamuis ex ſe metum non probent, illius tamen probationẽ non modicè coadiuuant *Ioann. Andr. & Dec. in cap. fin. de Appell. Dec. in cap. in omnibus cauſis la ſeconda, & ibi Cagn. num. 6. ff. de regul iur.* fatetur *idem Trentacinque* ex aduerſo citatus *d. lib. 1. variar. reſolut tit. de his, quæ vi metuſuè cauſ. reſol. 1. num. 37.* & tradunt *Crauett. conſil. 114 num. ſexto, Maſcard cum relat. de probat. concl. 1054.* *num. 10.* plurimos congerit, & ſequitur *Gregor. dicta deciſ. 351. num. 43. & Rota in deciſ. 643. num. 17. parte prima, in recentior.*
55 Quæ † quidem præſertim in caſu noſtro affirmanda ſunt, quia Barbara exinde nunquam alloqui voluit Marcum Antonium, ſed ſemper matrimonium impugnauit *Pariſ. conſ. 53 num. 56. lib 4. Rimin iun. conſil. 362. num. 80 lib. 4 Turret. conſ. 28. num. 12. lib. 1. Rota d. deciſ. 643. ſub num. 17.*

Neque pariter refragatur, quod proteſtationes regulariter in præiudicium
56 tertij non operentur, † quia id non procedit, quando metum patienti imputari non poteſt ut coram eodem tertio proteſtatus non fuerit, prout in caſu noſtro contingit, attenta continuata præſentia Lucretiæ metum incutientis vt declarat *Alex. Trentacinquius, dicta reſolutione prima in fin.* per text in *l. metum §. licet autem ff. de eo, quod met cauſ.*
57 Et † hæc quidem ex abundanti ſint dicta, quia cum aliunde probetur metus, vtique proteſtationes non erant neceſſariæ *Alex. in lege qui in alie na §. celſus column. 2. ff. de acquiren. hæred. Alex. conſ. 163. colum. 3. Dec. conſ. 219. in quarto dubio Purpurat. in puncto conſ. 579. ſub num. 5. lib. 2. dixi latius in dicta deciſ. 5. num. 86.*

Conſtabat itaque plenè ex proceſſu de metu; ex abundantiori tamen cautela detuli Barbaræ iuramentum in ſupplementum plenæ probationis, facta prius eidem per me ſeria, ac graui admonitio-
58 ne de huius rei importantia, † licet enim regula ſit in contrarium, vt in cauſa matrimoniali vti grauiſſima, non deferatur iuramentum ſuppletorium; præſertim ſi agatur contra fœdus matrimonij, vt per *Iaſ. in l. admonendi num. 277. C. de Iureiuran. Soccin in regul. 203. num. 78. Ferrett. in conſ. 363. num. 1. & 2. Maſcard. de probat. concluſ. 1022. numero nono, lib. 2. Grauat. inter conſ. matrim. diuer. conſ. 81. nu. 3. cum plur. ſeqq. & per totum lib. 1. Mancin. in tract. de Iuram par. 2 art. 6. nu. 10. Boer. deciſ. 85. nu. 3. Franc. Marc.* cum
59 *relat. deciſ. 753. par. 2.* † Id tamen ſibi locũ non vendicat quoties penſatis circuſtantijs, fuit pluſquam ſemiplenè probatum, tunc enim etiam in cauſa matrimoniali deferri poteſt iuramentum ſuppletorium arbitrio Iudicis, vt per *Hoſtien. & Abb.* pulchrè diſtinguẽtem *in c. mulieri col. pen. de iureiur. Creſcen. deciſ. 23. de prob.* refert, & ſequitur *Ricc. in prax. rer. quotidia. deciſ. 262.* & ante eum idem voluerũt *Genuen.*

 in prax.

in prax. Archiepiſc. Neap.cap.27. num. 9. & Piaſece. in prax Epiſc. par 2.cap.4.ſub num. 36.verſ. ad extremum fol. 240. & tenuit *Boer d. deciſ. 85. num.* 4. & tradidere plurimi quos refert, & ſequitur *Gra-*
* *mat. deciſ 81. num.* 15. vbi de communi teſtatur; cum moderamine tamen vt iurans ſit perſona integra, nullamq; patiatur exceptionem, vt *ibidem per eum*, & latius *num.* 53.

Et ita pariter reſpondetur ad aliam concluſionem, quæ in contrarium con-
60 ſiderari poterat vt nempe huiuſmodi iuramentum non deferatur mulieribus ob ſexus fragilitatem, vt per *Iaſ. in d. lege admonendi num.* 299. (vbi tamen *Ripa num.* 179. dubitat de huius dicti veritate) *Tiraquell. de legibus Connub. in 9 lege num.* 60. *Dec. in l fœminæ num.* 35. *de reg. iur. Rolan. conſ.* 7. *num.* 13. *lib.* 1. *Capoll. conſ. crim.* 32. *num.* 2.

61 Id † enim non procedit quando fuit plus quam ſemiplenè probatum, vt in noſtro caſu. *Puteus deciſ. 1. de Iureiuran. ſecundum antiquam impreſſionem Mancin. in tract. de Iuramen. parte ſecunda, art. 6. num.* 50.

Quod autem metus prædictus, qui probatur Barbaræ à Lucretia matre incuſſus, talis ſit qui matrimonium annullet, non videtur rationabiliter in dubium reuocandum; cum mater cui reuerentia debetur precibus importunis, minis, verberibus denique contenderit, vt Barba-
62 ra, vel inuita, præberet aſſenſum. † Licet enim non placeat ſententia nonnullorum *Doctorum* relat. à *Menoch. in conſ. primo, num.* 292. *& ſeq* aſſerentium metum reuerentialem, quo inferior ſuperiorum reuerentia, & ſignanter parentum ducitur ad matrimonium celebrandum ſufficere ne per ſe, & abſq; alia qualitate ad illud annullandum negari tamen non poteſt, quin ſi vnà cum eodem metu reuerentiali concurrant etiam minæ eius, cui reuerentia debetur dicatur inde oriri iuſtus metus, cadens in virum conſtantem, ac ſufficiens ad matrimonium annullandum, cæteroſq; reſcindendos contractus, vt in ſpecie noſtra probatur in *cap. ex litteris de Sponſ. impub.* ibi nolens, & inuita minis parentum impulſa *glo. in cap.* 1. *in verb. conſenſit, & ibi Ancharan nu.* 4. *Abb num.* 4. *Alex. de Neuo. num.* 7. *&* 8. *eodem titulo Innoc. in cap. cauſam matrimonij num.* 1. *in fin de offic. delegat & ibi Ioan. Andr. num.* 3. *Anton de Butr. nu.* 15. *Bald. num.* 3. *Abb. num.* 5. *Felyn. num.* 3. *& ſeqq. Dec. num.* 17. *&* 24. *& ſeq. & cæter: Boer. deciſ.* 100. *num.* 11. *Gama. deciſ.* 150. *num.* 4. *& deciſ.* 262. *num* 1. *par.* 1. *Guttier.* plurimos congerens in *tract. de Iuramen. par* 1. *cap* 1. *cap.* 1. *num* 15. *& in Authen. Sacramenta puberum num.* 94 *C ſi aduerſ. Vend.* & rurſus in *tract de Matrimon. cap.* 34. *ſub num.* 32. *& in conſ.* 16. *num.* 16. cum alijs cum iuriſtis, tum Theologis pleniſſimè cumulatis per *Sanch. de Matrim. lib.* 4. *diſput.* 6. *num* 7. *Leſſ de Iuſti. & iur. lib.* 2. *cap.* 17 *ſub num* 35. *Bonacein. tom. de matrim quæſt.* 3 *punct.* 8. *ſub num* 6. *ver. addo Menoch. de arb iud caſ* 136. *Maſcar. de proba. concl.* 1054 *num.* 17. *& ſequent.* vbi etiam per plures adducit *Aym. conſ.* 49. *num* 2. *Trentacinque Variar. reſolut. lib* 1. *tit. de his quæ vi metuſuè cauſ. reſolut.* 1. *num.* 7. *Afflı deciſ.* 69. *num.* 4. *ver. vnde Rot in Nepeſina profeſſionis* 15 *Iunij* 1598. *coram Gypſio, & in Concben nullitatis ordinum* 22. *Ianuarij* 1606 *coram Penia*.

63 Quinimò † ſufficere etiam minas tacitas vna cum metu reuerentiali tradit *Leſſius de Iuſti. & Iur. lib.* 2. *cap.* 17. *ante num* 46. Et timorem diuturnæ indignationis *Sanchez* cum per eum relatis *de matrimon lib.* 4 *diſp* 6. *num.* 14. *Guttier.*
* *de eom tract. de matrim. cap.* 44. *num.* 41. *Leſſius d. cap* 17. *num* 35. *& num.* 45. *in fi.*

64 Sed † & preces importunis, quæ in perſona eius, cui debetur reuerentia iuſtum metum inducunt, & vim coactionis habent *Innocen. in cap petitio de Iureiur. Soccin conſ.* 263 *num* 8 *lib* 2. *Curt. iun. conſ.* 11. *num.* 18. *Aym. conſ.* 10 *num.* 17. *Couarr in epit.* 4. *lib d. cret par.* 2 *cap* 3 §. 6. *num.* 8. *in fin.* & latè probat *Sanchez de matrim. lib.* 4. *diſp.* 7 *num.* 5. *& ibi num* 7. dicit hanc eſſe probabiliorem *Afflı. deciſ.* 69 *Gregor XV. eum relat. deciſ.* 326 *nu.* 13. cum non deſidit qui idem aſſerunt etiam ſecluſa reuerentia, vt dixi in *deciſione* 5. *nu* 44. in caſu verò noſtro non modo adſunt preces importunæ, & millies repetitæ, quibus Lucretia vrgebat Barbaram filiam, ſed etiam minę tum cruciatus cor-
65 poris, tum etiam amiſſionis dotis; † Lucretia enim inter cætera minabatur ſe dotem ei non daturam, niſi cum Marco Antonio matrimonium contraheret, vt aiunt teſtes, & ſic magnum damnum, & quidem ad hunc effectum ſufficiẽs imminebat illi, vt pluribus congeſtis deducit *Sanchez de matrimon. lib.* 4. *diſp* 5. *num.* 20. *Menoch.* alios referens *de Arbitr. iud. caſ.* 135. *num.* 9. *Guttier de matrimon. cap.* 77. *num.* 13. *Gregor. Decimusquintus*, loquens de minis amiſſionis maioris partis bonorum, & alios referens in *deciſione* 326. *num.* 19.

66 Nec dicatur † non ſolere minas iuſtum

inferre

inſerre metum, niſi illis tribus concurren-
tibus, vt minus inferẽs ſolitus ſit illas exe-
qui, vt magnũ comminatus damnum ſit
in perſona, vel bonis, & vt talis ſit qui poſ-
ſit illud damnũ inferre, vt de primo requi-
ſito tradit Abb. in cap. 1. num. 5. & ibi Dec.
num. 12. Bero. num. 11. & 18. ff. de offic. de-
legat. cum alijs adamuſſim congeſtis per
Sanchez de Matrim. lib. 4. diſp. 6. num. 21.
Et de omnibus ſimul iunctis Crauett. poſt
antiquos conſ. 49. num. 3. Gomes. Variar.
reſolut. tom. 2. cap. 14. ſub num. 24. ver. ſed
* his non obſt. qui de communi teſtatur.
Menoch. de Præſumpt. lib. 3. præſump. 126.
num. 25. & de Arbitr. iud. caſ. 136. in fine
Rim. iun. conſ. 538. num. 47. lib. 5. Decian.
conſ. 18. num. 127. lib. 1. Honded. conſil. 87.
num 111. lib. 2. Burſatt. conſ. 72. ſub n. 33.
& nu. 42. lib. 1. Hect. Felic. alleg. 25. nu. 47.
nec diſſentit Coninch. de Sacramentis diſp.
28. dub. 2. num. 33. Hic autem deficere
primum, & vltimum requiſitum cum fæ-
mina præſertim coniugata, viroq; ſubie-
cta nec ſoleat, nec valeat huiuſmodi mi-
nas exequi.

Quia imò de his omnibus requiſitis ple-
nè ex proceſſu conſtabat, de primo quidẽ,
dum teſtes deponebant Lucretiam fæmi-
nam eſſe terribilem, ſolitam exequi mi-
nas, adeo vt pluries etiam in ſuum virum
manus iniecerit, imò ſemel contra eundẽ
ſclopum rotatum exploſerit, de ſecundo
patet ex minis verberum, ac amiſſionis
dotis, tertium quoque deducebatur ex
quo teſtes aſſerebant Lucretiam, vti bo-
norum, ac domus, imò etiam Viri admi-
niſtratricem, potuiſſe comminatum dam-
num inſerre.

Sed quod magis eſt in caſu noſtro con-
currunt etiam verbera, vt Superius dedu-
67 ctum fuit, † quæ quidem non erãt ad pro-
bandum metum neceſſaria cum abſque
illis ſufficiant minæ vna cum metu reue-
rentiali, non modò in fæmina meticuloſa
* vel in puero, vt omnes fatentur, ſed & in
maſculo adulto, vt contra Cuccum lib. 3.
Inſtit. Maior. tit. 12. nu. 133. firmant. tum
alij plurimi, tum præcipuè Sanch. d. lib. 4.
diſp. 6. num. 8. & Guttier. de matr. cap. 44.
num. 40.

Non obſtant modò ſuperius in cõtra-
rium adducta, nam ad primum in quo di-
cebatur requiri metum in conſtantẽ, imò
68 in conſtantiſſimum virum cadentem † re-
ſpondetur illud ſuperlatiuum conſtantiſſi-
mum de quo in l. metum la ſeconda, ff. de eo
quod metus cauſ. reſolui in poſitiuũ, nem-
pe in virum conſtantem, ad quem redu-
citur adiectiuum illud conſtantiſſimum
ſecundum Dec. in cap. fin. num. 2. de Appell.
in cap. cauſam matrimonij num. 4. de offic.
deleg. & in l. in omnibus cauſis, la ſeconda,
ver. & generaliter ff. de reg. iur. Menoch. de
arb. iud. caſ. 135. nu. 2. Pariſ. de reſign. benef.
lib. 13. q. 1. n. 54. cũ ſeqq. Sanch. de Matrim.
lib. 4. diſp. 1. n. 9. Guttier. etiam de Matrim.
69 cap. 77. nu. 1. † Sed & metus in virũ con-
ſtantẽ cadens intelligitur reſpectiuè, ideſt
habito reſpectu ad perſonam metum paſ-
ſi, non enim penſandus, & metiendus eſt
ex cauſa, ex qua oritur, vel ex natura rei,
ſed potius ex perſona, cui incutitur; cum
non omnes homines æqualiter mouean-
tur, etiam ſeruata Virtute conſtantiæ; id
quod diligenter aduertere debet prudẽs
Iudex, cuius arbitrio remiſſum eſt quis nã
dicatur iuſtus metus gloſ. in cap. locum de
ſponſal. quam ſingularẽ appellat Roman.
in ſing. 226. tu ſcis, cum alijs plenè cõgeſtis
per Tiraquell. de legibus connub. l. 9. n. 120.
& ſeq. innumeros cumulat Sanch. de Ma-
trim. lib. 4. diſp. 3. ſub num. 2. Menoch. de
arb. Iud. caſu 135. num. 4. Bonaccin. tom.
de Matrimon. quæſt. 3. punct. 8. ſub num. 6.
Seraphin. de priuileg. iuram. priuileg. 110.
num 13. & 14. Purpurat. conſ. 579. num.
7. lib. 2. Hyppol. Rimin. inter conſ. matrim.
diuerſ. conſ. 77. num. 16. libro primo, Gut-
tier. conſ. 16. ver. 2. & latius in tract. de
Matrim. cap. 77. numero ſecundo, & ſeq.
Coninch tractat. de Sacram. diſp. 28. nu. 24.
70 Vnde † quamuis S. P. in cap. conſulta-
tioni de ſponſal. (vbi agitur de irritando
matrimonio a fæmina per metum inito)
loquatur de metu cadente in virum con-
ſtantem, huiuſmodi tamen verba prouer-
bij loco recipienda ſunt, pro metu non
leui, & vano, ſed graui habito reſpectu
ad fæminam illum patientem, vt benè de-
clarat Sanchez loco citato, quem ſequitur
Guttier. dict. cap. 77. num. 3. quod enim
viro conſtanti non eſt formidabile, eſt, vti-
que imbecilli mulieri, vt plenè per San-
chez. dict. lib. 4. diſput. 3. num. 2. vbi ra-
tionem reddit, rectè etiam per Leſſ. de
Iuſtit. & iur. lib. 2. cap. 17. ſub num. 35. in
fin. & Coninch de Sacrament. diſput. 28.
num. 29. & ſequent. Purpurat. dict. conſ.
579. num. 7. lib. 2. Greg. XV. cum relat. de-
ciſione 326. num. 25. Talis autem dubio
procul eſt is de quo agimus, nam licet
non ita facilè iuſtus metus, & in virum
conſtantem cadens, præſumi ſoleat re-
ſpectu matris, vt reſpectu patris, id ta-
71 men † fallit quando mater eſt auſtera
ſolitaq; minas exequi, prout Lucretiam
eſſe, deductum fuit, tunc enim etiam
metus reuerentialis illi debitus, æque ac
in patre præſumitur; cum vtrique paren-
ti ob reuerentiam filia diſplicere timeat

Aretin.conſ. 14. *num.*6. *Sanchez d.l.*4. *diſput.*6. *num.*3. *Guttier. de matrim. cap.* 44. *num.* 49. *& in conſ.*16. *&* 19.

72 Ad ſecundum † reſpondeo negando aſſumptum, vt nempe requiratur metus maioris mali comparatiuè, cum imò malum abſolutè in ſua grauitate ſpectandum ſit. Iura enim conſiderant duntaxat metum cadentem in virum conſtantem abſolutè, non autem comparatiuè; & hanc partem, vti veriorem defendet egregiè *Sotus* 4. *diſt.*29. *q.*1. *art.* 2. *Sanchez de matrimon.lib.*4 *diſput.*1. *num.*11. *& ſeq & diſput.*2. *num.*3. *& Coinch.de Sacramen.diſp.* 28 *num.*23. Ad textum autem in *l.metum la prima, ff.quod met.cauſ.* reſpõdetur verbum illud *maioris mali*, exponi ideſt, magni, vt explicat ibi *gloſ. in princ* & ſequitur *Sanchez vbi ſupra num.* 9. *& Guttier. de Matrim. d. cap.* 77. *ſub num.*1. comparando hoc non cum malo, quod illius vitandi cauſa ſuſcipitur, ſed cum malis, quæ vulgo ferè omnibus accidunt, quæque inconſtantes timent, conſtantes contemnunt; vt conſimili fraſi dicere ſolemus caſus pauciores Epiſcopo eſſe reſeruatos, ita ad dictum textum reſpondet *Coinch. loco citato num.* 22.

Tertium obiectum facilè remouetur, negando minorem propoſitionem, cum enim Barbara ſub matris cuſtodia eſſet, nec domo vnquam niſi illa comite egrederetur, vtique non fuit ſibi facultas ad Epiſcopale palatium liberè ſe conferendi nec occurrebat quiſquam, cuius fidei negocium hoc committere deberet, & Vicario nunciandum curaret, metuebatq; magis inde matris iram exaſperare. Quod autem potuit, hoc vtique fecit, quia nunquam ſponſum alloqui, imò nec aſpicere

73 voluit, † ex quo etiam deducitur præſumptio præcedentis metus, qui per locum à veriſimili probatur *Crauett.conſ.*49. *nu.*5. *Gregor.d.deciſ.*326. *num* 6. *Rota deciſ.* 643. *num.* 19 *in fin. par.* 1. *in recentior. & dixi in deciſ.quinta, nu.*47. Necnon, & ab euentu *Crauett.d.conſ.*49. *num.*9.

74 Minus refragatur quartum, † quia directè tendit contra *cap. veniens de ſponſal.* in quo contextu metus a tertio fuerat illatus: id quod probatur etiam in *cap.* 1. *tertio, & quarto, extra de his, quæ vi metuuè cauſ.* & eſt melior textus de mundo in *l. item ſi cum exceptione §. in hac actione ff. quod met.cauſ.* vbi I. C. inquit. *In hac actione non quæritur vtrum is qui conuenitur, an alius metum fecit: ſufficit enim hoc docere metum ſibi illatum, vel vim*, & hanc ſententiam vti veriorẽ ſequuti ſunt *Sanch.de Matrim. lib.* 4. *diſp.*12. *num.* 19. *Leſſius de iuſti.& iur.lib.*2. *cap.*17. *num.* 39. *Coinch de Sacramen diſp.*28. *dub.primo.ſub num.*6 *verſic. vera Bonaccin. tom. de Matrimon, q.* 3. *punct.* 8. *num.* 15. & compluresex noſtratibus, quos refert, & ſequitur *Gregor. deciſ.* 326. *ſub num.* 3. *ver. nec refert.*

75 Ad quintum reſpondeo † poſſe quidem parentes, vbi timetur ſcandalum, vel ex alia iuſta cauſa impedire, vel ſuadere matrimonium increpatione paterna, vel medijs ſuauibus; nullo autem pacto id facere poſſe concutiendo mentem; ſeu inferendo vim vel metum, vt poſt alios, quos refert, declarat *Sanchez de matrim. lib.* 4. *diſp.* 22. *num.* 5.

76 Vnde † quamuis Lucretia cogendo ſic Barbaram, non inciderit in excommunicationem latam per *Sac. Concil.Tridentinum ſeſſ.*24. *cap.* 1. *de Matrimon.* quod loquitur duntaxat de habentibus iuriſdictionem in foro externo; lætaliter tamen peccauit: in matrimonio etenim eſt quaſi quædam ſeruitus perpetua, vnde cum homo liberæ ſit conditionis, nequit a parente ad ſeruitutem hanc compelli: igitur ex tali coactione parens peccat, quia facit contra iuſtitiam: ita in effectu tradunt poſt alios *Sanchez de matrim. lib.* 4. *diſp.* 22. *num.*4. *& ſeqq. Card. Bellarmin. Controuerſ. lib.* 1. *de Sacr. Matrimon. c.*19. *Menoch conſ.*69. *nu.*41. *Guttier. Canonic. qq. lib.* 1. *cap.* 20. & rurſus *de Matrimon. cap.* 70 *num.*1. *& ſeqq. Bonaccin. de Matrim. q.* 3. *punct.* 8. *num.*34.

Vltimum quoque facilè euitatur negando minorem propoſitionem, ſcilicet Barbaram perueniſſe ad locum omninò tutum, cum imò etiam ad Eccleſiam fuerit a Matre aſſociata, & ſic non extite-

77 rit in plena libertate: † metus autem durare præſumitur quamdiu extat cauſa metus *Bart.* & cæteri in *l. penultima. ff. de condit. ob turp. cauſ. Calder. conſil.*1. *tit. quod met. cauſ. Marſil. in ſing.* 325. *Abb in cap. conſultationi de ſponſal. Alex. conſ.* 98. *num.* 7. *lib.* 3. *Dec.* pulchrè *in conſ.* 19 *poſt num.* 4. latiſſimè *Parſ. conſ.* 139. *num.* 25. *volum.* 4. *Maſcard.* cum per eum *relat. de probat. concluſ.* 1054. *num.* 36. *& ſeqq. Menoch. de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 126. *num.*27. *Gaill.* cum relatis. *lib.* 2. *pract. obſeruat. cap.* 93. *in fin. Trentacinq. Variar. reſolut. lib. primo, tit. de his quæ vi metuſuè cauſ. reſolut. prima num.* 15. *Cardin. Seraphin. deciſ.* 771. *num.*8 *& deciſ* 863. *num.*1. *&* 2. *Rota in Conchen. nullitatis ordinum* 10. *Martij.* 1606. *coram Penia, et in Romana repetitionis indebiti* 25. *Iunij* 1610. *coram Pirouano* latè

latè, & pulchrè *Gregor. deciſ. 302. num. 1. & 2. & per totam.*

78 Ad † quam præſumptionem excludendam non ſufficit ſimplex conſenſus metum paſſi, ſed requiritur plena ſecuritas, itavt ille in omnimoda ſit libertate conſtitutus *Rota deciſ. 643. num. 29 par. 1. in recentior et in Nicien Matrimonij 3. Martij 1586. coram Gypſio, & in Neapolitana profeſſionis 26. Iunij 1598 coram eodem.*

Cùm itaque ex prædictis appareat Barbaram contraxiſſe per iuſtum metum, 79 nihilq; † voluntati ſibi cælo ita ſit cõtrarium, ac metus *l. nihil conſenſui ff. de regul. iur. cap ſuper hoc, & ibi Abb. de renunciat. Pariſ. conſ. 58. ſub numero 66. lib 4.* ideo declaraui matrimonium nullum, & irritum, & ſententia in iudicatum tranſiuit.

A R G V M E N T V M.

Canonicus qui digniorem locum in cornu ſiniſtro optauit, an poſſit eueniente caſu optare digniorem lateris dexteri. Et traduntur nonnulla de Præcedentiarum materia.

S V M M A R I V M.

1 *Canonico antiquiori dignior locus debetur.*
2 *Præcedentiarum materia magni eſt præiudicij.*
3 *Præcedentiarum in materia attendenda eſt conſuetudo.*
4 *Conſuetudo etiam contra ius attendenda.*
5 *Canonicus nactus primum locum poſt dignitatem, non poteſt amplius optare.*
6 *Qualitas in qua quis ſe fundat, eſt præcisè probanda.*
7 *Conſuetudo tantum habet de potentia, quantum de actu, & vſu.*
8 *De notorio facti permanentis poteſt Iudex ſe extraiudicialiter informare.*
9 *Conſuetudine particulari in collegiata Eccleſia ceſſante recurritur ad conſuetudinem cathedralis.*
10 *Sedes dextera nobilior eſt ſiniſtra.*
11 *Canonici qui nam Epiſcopo diuinis intereſſenti aſſiſtere debeant.*
12 *Conſuetudo, vt iunior Canonicus in ſedendo præcedat antiquiori, an valeat.*
13 *Gradus excelſior inuidiam generat, & ſcandalum inter fratres ſeminat.*
14 *Ciuitatum finitimarum ordo attenditur in ſedendo, quando dubius eſt in loco iudicij.*
15 *Præcedentiæ in materia communis hominum reputatio plurimum operatur.*
16 *Præcedentiarum in materia, vbi non adeſt propria conſuetudo ſeruatur ritus Romæ ſeruari ſolitus.*
17 *Præcedere in ſedendo eum, cui quis in cæteris poſtponitur non eſt inconueniens.*
18 *Canonicus diaconus in collegiatis præcedere poteſt Canonicum Sacerdotem*
19 *Canonicatus in Collegiatis non habet annexum ordinem ſacrum.*
20 *Poſſeſſio anteceſſoris in beneficialibus quando ſuffragetur ſucceſſori.*
21 *Optio non fit ex nouo titulo, ſed ex antiquo.*
22 *Abſentia, & infirmitatis caſus, æquiparatur caſui mortis in materia ſtalli.*
23 *Præcedentiarum controuerſiæ terminandæ ſunt ſummariè, & ſine figura iudicij.*
24 *An quis vti dignitas, vel vt Canonicus ſedeat quomodo cognoſcatur.*

DECISIO LXXVI.

INSIONIS Collegiata S. Proſperi Regij Lepidi vnicam habet Dignitatẽ, Præpoſituram vocatam, ac ſeptem Canonicos, quorum tres in Choro Sedẽt in Stallis ſitis à dexteris poſt Præpoſitum quatuor verò à ſiniſtris; ſenior autem Canonicus dicitur Prior, non quod dignitatem habeat, ſed quod primus, & antiquior Canonicus exiſtat. Diſcedente ab humanis D. Petro Antonio Caſſolio olim Priore, qui ſedebat in prima Sede à parte ſiniſtra, & ſic pœnes Sedem Epiſcopalem, in medio Chori exiſtentem & è conſpectu D. Præpoſiti, orta eſt contentio inter fratres, cui nam deberetur Stallum illius, quia D. Canonicus Canoſſeus, qui iam ſedebat immediatè poſt dictum Caſſolium, illud optare prætẽdebat, vt fieri ſolet in cæteris Stallis vacantibus, qui ab his, qui reperiuntur in ſede immediatè ſequenti, optantur: contrà verò D. Canonicus Baiſius, qui, vti ſenior Canonicus, in nomine Prioratus ſucceſſit, contendebat ſe etiam in dicto Stallo ſucceſſiſſe; & ſic è ſecunda ſede lateris dexteri ad primam ſiniſtri ſe transferre inſtabat 1 cum de iure, † Canonico antiquiori dignior locus debeatur, vt multis probabant ſcribentes pro eo, quibus ego addebam *tex in l. 2. ibi, vt is gradu cæteros antecedat, quem ſtipendia meliora, vel labor prolixior fecerit anteire. C. de off. magiſt. off. & in cap. miramur circa fin. ibi nec poteſt de eius promotione dubitari, cui pro laboribus multis, pro moribus caſtis, pro actionibus*

ſtrenuis celſioris loci præmium debetur. 61.
diſt & in l.1.C.de conſul.& non ſpargen.ab
eo pecun & in l.1.C.de præpoſ. Sac. Cubit.
lib. 12.
2 Cùm autem præcedentiarum materia
magni ſit præiudicij vt per Put.deciſ.449.
in fin lib.2.& deciſ.6.lib.3 & Seraph.deciſ.
22.num.1.par.1.& dixit Rot.in Cuſentina
præcedentiæ 6. Iunij 1618. coram Duno-
zetto ſeniore. Et cauſa iſta videretur exē-
plaris; nō ſine magna maturitate ad eius
expeditionem procedere volui: Tandem
poſt multiplices, & quidem prolixas par-
tium allegationes, poſt repetita contra-
dictoria, ad fauorē D. Canoſſei Iudicaui.
3 Motus fui ex pluribus,† præſertim quia
in materia præcedentiarum conſuetudo
in primis eſt attendenda Bald.in cap. cum
olim.de Conſuetud.Rot.deciſ.4. in fin. de
elect. in nou. Natt. conſ. 62. num.7. Ruin.
conſ.165.num 4.lib.4. Menoch conſ. 126.
num.3.lib.2.Nauarr.conſ 2. de maiorit.&
obed.Seraph.deciſ.104 num.8.Gregor XV.
deciſ.124.nu.2.Rot in Aſten. Sedis 9. Iunij
1593.& 21.Maij 1597.coram Gypſio, &
in Horiolen.præcedentia in Choro 10. De-
cembris 1592.coram Blanchetto,& latè in
Lucana præcedentiæ 24. Ian. 1628. coram
R.P.D.Ghislerio,& alias paſſim,& eſt tex.
in cap.legimus 93.diſt.Conſuetudo enim
aſſignat loca ſedendi, & ſtandi, & non
debet præpoſterari Bald.per illum tex. in
cap. olim, de conſuet.
Igitur cum ſimus in cōſeſſo in hac Ec-
cleſia extare antiquiſsimā conſuetudinē
optandi Sedem vacantem ab eo, quem
immediatè poſt eam ſedere contingit, nō
4 eſt † cur modo ab iſta Conſuetudine re-
cedatur, etiam ſi eſſet contra ius alterius
Aret.conſ.23.num.11.ad med Felin. in cap.
auditis nu.22.de præſcript Rolan. in conſ.5.
num.7.& lib. 1.& dixit Rota in dicta Lu-
cana præcedentiæ,vbi aliæ continetur. Vn-
de multo magis iſta debet attendi, quæ
5 fundatur in Iure communi,† ſecundum
quod fit aſcēſio gradatim ita vt antiquior
Canonicus ſtatim atque nactus eſt pri-
mum locum poſt dignitatem, non poſsit
amplius optare Stallum,in alio cornu, vt
per Monet.de opt. Canonic. cap.7. q. 2. ſub
num. 31 circa fin.
Neque D. Baiſio ſuffragatur alia par-
ticularis conſuetudo. quæ contra iſtam
allegabatur, nempe ſedendi tres Priores
anteceſſores ſucceſsiuis temporibus in
Stallo, de quo agitur; quia vtramque
qualitatem probare tenebatur, quod ſci-
licet alij Priores ſederint in dicta Sede, &
quod receſſerint à cornu dextero, ac ad
6 ſiniſtrum ſe contulerint,† quando enim
qualitas eſt cauſa,vt quis obtineat,præci-
sè probanda eſt,Curt.Iun. conſ.124. nu.1.
Pariſ. conſ. 152. num. 5. lib 4. Soccin.iun.
conſ.12. num. 11. lib.1. Cephal. conſ. 256.
Tiraq de retract lignag.§ 8 gloſ 7 in prin.
cum alijs congeſtis per Rot. deciſ.402 ſub
nu.4.in fi par.2.in recentior.& in terminis
conſuetudinis tradunt Bal.in c.1. circa fi.
qui feud.dari poſſ.Natt conſ 46 n.2. Curt.
iun.conſ.26.num.8.Crauett.conſ.96. nu.4.
& Seraph. deciſ. 326. num. 2.
Teſtes autem D.Baiſij non modò non
probant huiuſmodi qualitatem, ſed imò
de contrario teſtātur, dicentes antiquio-
res Priores antequam ad dictam Sedem
conuolaſſent, ſediſſe in Sede immediatè
poſt illam,in qua nūc ſedet D.Canoſſeus,
(& ſic apparet non in vim Prioratus, ſed
in vim optionis in eodem latere dictam
Sedem fuiſſe nactos, iuxta prædictā con-
ſuetudinem)ſubdentes ſe ſe nunquam
vidiſſe aliquem tranſiſſe de vno latere ad
aliud. Cum itaque non euenerit caſus,vt
Prior ex vno cornu ad aliud ſe tranſtule-
rit,vtique conſuetudo inducta dici non
poteſt,vt per Gemin.poſt Io.And in c. cum
7 in tua ſub num.3.de conſuetud.in 6.† Con-
ſuetudo enim tantum habet de poten-
tia, quantum habet de actu, & vſu Bald.
conſ.27.vol 2. Seraph. deciſ. 1040. num.2.
Surd.conſ.371.num.4.Rot.deciſ.789. nu.3.
par. 1. in recentior.
Quin potius in iſta Collegiata adeſt
conſuetudo non recedendi, ſed optandi
ſemper Sedem vacantem ab alio Canoni-
co eiuſdē lateris, quod an ſit in proceſſu
8 benè probatū,non diſputo;† ex quo enim
eſt notorium facti permanentis non eget
probatione, ſed Iudex poteſt ſe informa-
re de illo etiam extraiudicialiter pro au-
xilio veritatis Aret. conſ.27. num.1. in fin.
poſt Bart.in l. 3. §. hoc autem ff. de damn.
infect.Bald.in l.ea quidem num. 44. C. de
accuſat.gloſ.in cap.quem Manifeſta.2. q.1.
Grat.diſcept.foren. cap.442. num.8. tom.2.
& dixi in deciſ. 85. num. 33.
9 Sed † & inſuper adeſt etiam conſuetu-
do Cathedralis huius Ciuitatis,quę in de-
fectu contrariæ particularis conſuetudi-
nis Eccleſiæ Collegiatæ attendi debet.
Peden.de ſen. conſ.152. num. 2. ver.item
ſi de aliqua.
Nām præterquamquod hoc etiam eſt
notorium, & ex inſpectione cernitur, Te-
ſtes D.Canoſſei probant nec D. Coradi-
num modernum Priorē Cathedralis nec
eius anteceſſorem receſsiſſe à Cornu ſini-
ſtro,in quo prius erant, & ſic Canonicum
ſub Priorem ſedere, ac ſediſſe in dextera
10 Sede, † & conſequenter in nobiliori, vt

per

* per *Doct. communiter in rub. de maiorit. & abcd. & Tiraq. eum relat. de primog. in præfat. num. 13. & ſeqq.* & dixit *Rot. in Cæſar auguſt. probeminentiarum 29. Nouembris 1627. coram R. P. D. Coccino Decano* Vnde cum in Cathedrali eueniente caſu, contrarium ſernatum fuerit, vt ſcilicet Prior non receſſerit de Cornu, in quo reperiebatur, certè inducta dicitur conſuetudo, *ad latè deducta per Gemin. in cap. cum in tua numero tertio, de conſuetud. in ſexto.*

Neqne releuat ratio differentiæ, quæ pro parte D. Baiſij allegabatur inter cæteros Canonicos non Priores in dicta Collegiata, Prioremq; cathedralis, & ipſum. de ſumpta ex eo, quod ipſe recedendo à latere dextero, & ad ſiniſtrum côuolando poterit vna cum D. Præpoſito aſſiſtere Epiſcopo, vel Vicario diuinis intereſſenti, quod contingere haud poteſt in cæteris Canonicis, neque in Priore Cathedralis, in qua adſunt duæ dignitates, quæ illum præcedunt, & Epiſcopo
11 aſſiſtunt. † Quia reſpondebam huiuſmodi aſſiſtentiam non eſſe munus præcedentiæ, ſed Miniſterij, ita vt Præpoſitus aſſiſtere non teneatur, cum id ad Canonicos ſpectet, & præcipuè ad Diaconos, vt expreſsè habetur in *Cærimoniali Epiſcoporum lib. 1. cap. 8. in princ.* Quinimò Epiſcopus eligere ſibi poteſt quos maluerit, vt per *Parid. Craſſ. de Cærimon. Cardin. & Epiſcop. lib. 1. cap. 19.* & ſic ceſſat illud abſurdum, quod dicebatur reſultare ex eo quod Prælato non aſſiſterent digniores.

Quibus tamen obſtare videbatur vnũ, quod licet à ſcribentibus pro D. Baiſio non fuerit tactum, mihi tamen prima fa-
12 cie ſcrupulum faciebat: † nimirum conſuetudinem, vt iunior Canonicus in ſedendo præcedat antiquiorem, tanquam irrationabilem, & corruptelam non eſſe attendendam, nec præſcriptibilem, vt per *Ruin. conſ. 155. num. 9. lib. 4. Tob. Non. conſ. 72. num. 24. Menoch. conſ. 126. num. 21. in fin. & ſeq. & dixit Rot. in Seguntina Portiguerÿ 4. Maÿ 1607. coram Gregor. Decimoquinto.*

Cæterùm Concluſio iſta procedit qñ côſuetudo abſolutè in omnibus caſibus, & locis ſine vlla cauſa præfertet minus dignum, ſecus eſt quando in aliquo caſu, vel loco particulari ex rationabili cauſa minus dignus præfertur, tunc enim conſuetudo non eſt irrationabilis, nec impræſcrptibilis, imò ex ſolo ſpatio decem annorum inducitur, ita fuit dictum *in Seguntina præcedentia 23. Iunij 1609. coram Eminentiſs. Cardin. Pamphilio, &* habetur per *Menoch. conſ. 52. num. 49. & ſeq.* & in his terminis procedit ſupradicta *deci. Seraph. 969. num. 2. & deciſ. 716. necnon deciſ. quarta, de conſuetud. in nou. & in Aſten. Sedis. 27. Februarij 1588. coram Gypſio*, vbi quod indecentia circa præcedentias poteſt per vſum tolli, & ita fœdere diſtinctionis hæ duæ contrariæ opiniones conciliantur.

Satis autem rationabilis cauſa aſſignãdi D. Canoſſeo Sedem de qua agitur, eſſe poteſt, ne turbetur totus ordo Chori, cõtra *l. quiſquis in fin. & ibi gloſ. fin. C. de poſtulan.* Cum ſaltante de latere ad latus D. Baiſio plurimi, tàm in eadẽ Collegiata, quàm in Cathedrali, ac in cæteris Collegiatis huius Diœceſis idem prætenderẽt, & ſic iſta eſſet Petra Scandali in quam
13 impingerent multi, † quia gradus excelſior inuidiam generat, & ſcandalum ſeminat inter fratres *Bald. in cap. cum olim num. 8. de coſuetud.* Quod quidem ſcandalum ceſſat, vbi adeſt contraria conſuetudo, vt in Eccleſia Metropolitana Genuenſi, vbi Canonici optant iuxta ordinem præbendarum vacantem Stallum, Idcumq; in Capitulo ſiue à dextero, ſiue à ſiniſtro cornu.

14 Quinimò † induceretur nouus modus optandi, & inuerteretur notorius ordo non ſolum huius diœceſis, ſed communis etiam finitimarum Diœceſuum, qui attẽdendus eſt in ſedendo *d. cap. cum olim, & ibi Bald. de conſuet. Oldrad. conſ. 267. nu. 9. circa fin. Feder. de ſen. conſ. 201. ſub nu. 6. ver. ad nonum Caſtren conſ. 164 in præſenti*
15 *cauſa in prin. lib. 2.* † Iſta namque communis hominum reputatio in materia præcedentiæ plurimum operatur *idem Bald. conſ. 387 col. 2. in princ. verſ. item illa lib. 1.* per text. *in l. Athletas, de his qui not. infam.* ſequitur *Boer. deciſ. 286. num. 8. verſ. item illa eſt maior. Gratian. diſcept. forenſ. c. 111. num. 74. tom. 1.*

Præſertim, quia iſta conſuetudo non ſaltandi de latere ad latus, ſed optandi per ordinem in cornu, in quo quis repetitur, viget etiam Romæ, vnde præſuppoſito, quod hic non adſit côſuetudo re-
16 cedendi, prout re vera non adeſt, † ſuccedit reſolutio facta in Cõgregatione Eminentiſs. & Reuerendiſs. DD. Cardinaliũ negocijs, & conſultationibus Epiſcoporum, & Regulariũ præpoſiturũ ſub die 26. Auguſti 1593. vt nempe ad tollẽdas omnes lites, & controuerſias in materia præcedentiarum orientes ſeruetur id, quod in Alma Vrbe omnium Magiſtra ſeruatur, & die 30. Auguſti eiuſdem Anni D. Cardinalis Alexandrinus retulit eandem

Con-

Congregationis ſententiam placuiſſe Sā-
ctiſſimo, & iuxta eam in caſibus occurrē-
tibus reſcribi mandaſſe, quarum declara-
tionum meminerunt *Campanil. in diuerſ.
Iur. Canon. cap.* 13 *ſub num.* 121. *Quaran.
in ſum. Bull. verb præcedentia, & moderni
de offic. & poteſt. Epiſcopi allegat.* 78. *num.*
24. *par.* 3.

Minus refragatur aliud inconueniens,
quod dicebatur reſultare ſi Prior, qui in
Proceſſionibus, in Capitulo, & in alijs
præheminentijs præfertur D. Canoſſeo, in
17 Choro ſedeat in humiliori loco. † Quia
pro reſponſione ſufficit *deciſ. Rota* 4. *de
elect. in nou.* vbi cum ſimilis ratio deduce-
retur, reſponſum fuit non eſſe abſurdum,
vt Decanus illius Eccleſiæ qui prædictas
præheminentias habebat, & multo plu-
res, ſederet à ſiniſtris Præpoſiti, qui infe-
riorem habebat dignitatem, cuius deci-
ſionis virtute *Rotam* in alia cauſa de vo-
to *Congregationis Rituum* idem reſoluiſſe
teſtatur *Gonzal. in* 8. *reg.* Canc. *gloſ.* 51. *nu.*
56. *& ſeqq.*

Præterquamquod obiectum procede-
re aliquando poſſet ſi Prior haberet di-
gnitatem Collegialem, vt in Cathedrali
Aſsiſien. & Spoletana quam cum non ha-
beat, certè non implicat, vt in ſedendo
in Choro poſtponatur alteri, cui in reli-
quis præfertur, vt reſolutum fuit *coram
Seraphin. deciſ.* 716. contra R. P. D. Corre-
ctorem litterarum Apoſtolicarum, qui,
ex quo in Parco præcedebat RR. PP. DD
Abbreuiatoribus, prætendebat etiam
præcedere in cæteris actibus, & locis, &
ego ipſe longè poſt hæc ſcripta in eodem
Parco præcedo vni qui poſt me factus eſt
Abbreuiator; & ipſi mihi in Signatura, &
in cæteris actibus præcedit; quia Prælati-
tium habitum, & Signaturæ poſſeſsionem
accepit prius quam ego.

Non etiam obſtat aliud obiectum à
ſcribentibus pro D. Baiſio pluries repeti-
tum, nempè quod, cum ille ſit Sacerdos,
D. *Canoſſeus* autem Diaconus ille ſedere
bet in celſiori loco, hic in humiliori.
18 Quia, omiſsis reſponſionibus † Aduoca-
torum dicebam, id non procedere in
Eccleſijs Collegiatis, in quibus, quo ad
hoc, nihil fuit per *Sacrum Concilium*
innouatum, iuxta declarationem Greg.
XIII. & *Congregationis* eiuſdem Concilij
de qua per *Leon. in Theſaur. for. Eccleſ.
parte ſecunda, cap.* 3. *num.* 21. *Gonzal.
ad reg.* 8. *Cancell glo.* 5. *num* 91. *& ſeqq. &
Garz. de beneſ. par.* 7. *cap.* 4. *nu.* 34. *& ſeqq.*
Qui propterea poſt alios, quos referunt,
concludunt hodie quoque Canonicatum
Eccleſiæ collegiatæ etiam inſignis non
habere annexū ordinem ſacrum, ſed ſuf-
ficere primam tonſuram, & ſequitur *Gra-
tian. diſcept foren. cap.* 482. *num.* 1. *& n.* 11.
& ſeqq. tom. 3.

Quemadmodum facili negocio cor-
ruit aliud motiuum, in quo ſcribētes pro
D. Baiſio maximum faciebant fundamen-
tum, nempè eidem concedendum eſſe
mandatum de manutenendo, ex quo ipſe
ſucceſſerat in Prioratu, & in omnibus il-
lius iuribus, ac conſequenter in Stallo,
cuius poſſeſsio dicebatur in ipſum abſque
vlla appræhenſione tranſlata.

20 Quia reſpondebā † auctoritates allaga-
tas loqui in caſu, in quo quis agit nomi-
ne Eccleſiæ ſecus autem ſi nomine pro-
prio, tunc enim anteceſſoris poſſeſsio ſuc-
ceſſorem non iuuat, *Boer. conſ.* 49. *num.* 9.
& 10. *Gomeſ. de trienn quæſt.* 13. *Rebuff.
de pacif. poſſeſſ. n.* 187. *latè Gonzal ad reg.* 8.
Cancell gloſ. 83 *num.* 103. *& ſeqq* *Gratian.
diſcept foren. cap.* 402. *num.* 9. *&* 10. *tom.* 3.
& dixi latius in *deciſ.* 98. *num.* 18. *& ſeqq.*
Nec in beneficialibus anteceſſoris poſſeſ-
ſio continuatur in ſucceſſorem, ſicut in
profanis, vt per *Menoch. de retinen. poſſeſſ.
remed* 3. *q* 87. *num.* 726. cum alijs per me
adductis in *deciſ.* 98. *num.* 17.

21 Dicebam † etiam hæc non applicari
caſui noſtro, in quo agitur de Stallo op-
tabili; quia non ex nouo titulo, vel nomi-
ne Prioratus optatur, ſed ex antiquo ti-
tulo, vt probatur in *cap. cum in tua, de con-
ſuetud. in ſexto,* & tradit *Rot. deciſ.* 15. *de
conſuetud. in antiq. & deciſ.* 10. *de preben.
in antiq.* Ex quibus etiam incidenter col-
ligo in hac optione non plus iuris ad præ-
ſens competere D. Baiſio Priori, quam
antea in alijs optionibus competeret, vn-
de cum ſemper gradatim aſcenderit in
eodem cornu, non poteſt modo ad aliud
ſe transferre.

Quinimò, ſi cui ex hoc capite dandum
fuiſſet mandatum de manutenendo, po-
tius concedendum erat D. Canoſſeo, quē
ex proceſſu conſtat ſemper in caſu abſen-
tiæ, & infirmitatis D. Caſſoli ſediſſe in Stal-
22 lo de quo agitur. † caſus autem abſen-
tiæ, & infirmitatis ad hunc effectum æqui-
paratur caſui mortis, vt videmus in coa-
diutore cum futura ſucceſsione, qui eun-
dem habet Stallum tàm coadiuto abſen-
te, quàm defuncto, vel latè per *Gonzal.
gloſ.* 5. *§.* 9. *num.* 101. *cum multis ſeqq.* &
ita ſeruat Rota, vt in *Salamantina coa-
diutoria* 15. *Iunij* 1593. *coram Penia*, ſed
ſtantibus iam dictis, non fuit opus ingre-
di hanc difficultatem.

Quæ autem dicebantur circa cumula-
tionem petitorij cū poſſeſſorio non erant

atten-

23 attendenda, † quia iuxta diſpoſitionem *Sacri Concilij Tridentini Seſſ.25.cap.13. de regul.* & declarationes *Cõgregationis eiuſdem Concilij*, huiuſmodi controuerſiæ de præcedentia, quæ inter perſonas Eccleſiaſticas cum ſcandalo oriuntur, terminandæ ſunt ab Ordinario breui manu, ſummariè,ac de plano,ſine ſtrepitu, & figura iudicij,*vt etiam aduertit Leon. in Theſau. for. Eccleſ. par.1. q. 8. num.18. & alij* * *communiter*.

Nouiſſimè pro conſolatione, & quiete D.Baiſij dici fortaſſe poſſet,Sedem,in qua nunc ipſe ſedet, principalem, & digniorẽ 24 eſſe inter Sedes Canonicales, quia † D. Præpoſitus non ſedet vti Canonicus, ſed vti dignitas, cum non ſedeat ſecundum antiquitatem, nec eius Stallum optetur, iuxta ſigna allata per *Seraphin. deciſ. 437. num.1. & ſeqq.* Et ſic eius Stallum non debet inter Canonicales cõnumerari;ſublata igitur perſona D.Præpoſiti,Prior remanet primus in dextero latere, & conſequenter cæteros Canonicos præcedit, vnde eidem aliud Stallum expoſcenti reſponderi poſſet,quod Seruator noſter pri mum locum à dexteris, & a ſiniſtris ipſius petentibus, reſpondit *neſcitis quid petatis*, fruſtra enim quis petit, quod intus habet, *iuribus vulgatis*.

Cætera, quæ pro eo allegabantur, vel ex iam dictis remanent ſublata, vel non indigent reſponſione, & ita ſententiaui, & Prior demum acquieuit.

ARGVMENTVM.

An, & quando is qui Cancellarij, vel Nuncij ſeu Baiuli officio in criminalibus perfunctus fuit dicatur ad ordines Eccleſiaſticos irregularis.

Irregularitas ex defectu lænitatis quãdo incurratur, & quando ex defectu bonæ famæ, ſeu ex infamia.

Irregularis,an& quando in dubio quis cenſendus ſit.

Et reprobatur. *Maiol. in tract. de Irregularitate lib.2.cap.6.ſub nu.3.*

SVMMARIVM.

1 *Irregularis ex lænitatis defectu, an ſit acceptans officium Nuncij, vel Notarij criminalis.*

2 *Nuntij publici, vel Baculi officium exercens, incurrit irregularitatẽ ex infamia.* Contrarium num.25. & ſeqq.

3 *Nuntij officium eſt infame.* Contrarium eſt verius num.25.

4 *Nuntij æquiparantur Birruarijs.* Declara, vt num.43.

5 *Birruariorum officium eſt infame.*

6 *Per ignominioſam profeſſionem, quæ reddit hominem vilem, & indignum, contrahitur irregularitas.*

7 *Infamia, qua contrahitur per exercitium officij vilis, vel infamis, dicitur infamia iuris.*

8 *Epiſcopus diſpenſat directè in irregularitate facti, indirectè verò in illa quæ contrahitur ex delicto, cui diſpenſare poteſt.*

9 *Infamia durat etiam dimiſſo officio infami.*

10 *Infamis in vno loco eſt infamis, & irregularis etiam in alio.*

11 *Irregularitas lænitatis,an & quando duret dimiſſo officio.* Maiol. de irregul. lib.2. cap.6. num 3. *reprobatur.*

12 *Lænitatis irregularitas quare inducta fuerit.*

13 *Lænitatis irregularitatem non incurrit, qui non fuit cauſa propinqua deformationis hominis, & quomodo id intelligatur?*

14 *Argumentum de maiori ad minus negatiuè, & ad deſtructionem, validiſſimum.*

15 *Teſtis contra reum deponens, non efficitur irregularis, niſi ſecuto effectu deformationis hominis.*

16 *Teſtes plus cæteris cooperantur in iudicio ſanguinis.*

17 *Irregularis nõ efficitur teſtis etiã ſecuto effectu ſi Iudex alijs motus fuit probationibus.*

18 *Iudex nullam contrahit irregularitatem, niſi ſecuto effectu.*

19 *Diſpenſare nunquam poteſt Epiſcopus in irregularitate ex defectu lænitatis.*

20 *Irregularis non efficitur debilitans membrum: contra* Caier. & Sorum.

21 *Irregularis, an, & quando efficiatur Iudex per ſolam ſanguinis effuſionem.*

22 *Irregulares non efficiuntur accedentes ad bellum iuſtum, non ſecuto effectu deformationis hominis.*

23 Cap.1.51. diſt. *germanus ſenſus.*

24 Cap. ſæpe Principes 23. quæſt. 8. *verus intellectus.*

25 *Nuncij officium non eſt infame; imò ad illud eligendi ſunt viri probi, licet poſſint eligi etiam infames.*

26 *Infamiæ irregularitatem non incurrit exercens officium, quod non conſtat in iure eſſe infame.*

27 *Infamiam facti inducit officium, quod includit in ſe culpam grauem.*

28 *Irregularitas non incurritur, niſi in iure ſit expreſſum.*

29 *Priuationis pœna non incurritur, niſi in iure exprimatur.*

30 *Quæ nã officia infamiã inducãt.* remiſſiuè.

31 *Irre-*

31 *Irregularis, an quis in dubio cenſendus ſit? quinque referuntur opiniones.*

32 *Irregularis quis, an ſit cenſendus in dubio facti, excepto homicidio.*

33 *Religioſus ad titulum paupertatis ordinatus, ſi de validitate profeſſionis eſt dubius, debet ab ordinum exercitio abſtinere.*

34 *Irregularitatis in materia homicidium, & mutilatio æquiparantur.*

35 *Irregularis cenſendus quis non eſt in dubio mutilationis.*

36 *Epiſcopus in mutilatione occulta diſpenſare poteſt.*

37 *Contrarium verius.*
Eman. Sà in Aphoriſm. confeſſ. verb. irregularitas *reprobatur.*

38 *Irregularitas conſurgens ex homicidio, vel mutilatione, eſt non ſolum ex delicto, verum etiam ex ſignificatione.*

39 *Irregularis eſt præbens cauſam abortui etiã ſi dubitatur, an fœtus eſſet animatus.*

40 *Irregularis eſt cenſendus qui conſuluit homicidium, & dubitat, an ſuo conſilio, vel aliunde illud ſecutum fuerit.*

41 *Homicidium præſumitur commiſſum ex præcedente conſilio ad occidendum dato.*

42 *Quæ præſumptio contrarijs tollitur coniecturis.*

43 *Argumentum ab æquiparatis, an, & quando validum.*

DECISIO LXXVII.

ADOLESCENS qui olim Tabellionatus munere in cauſis criminalibus perſunctus, in deteriorẽ inde prolapſus fortunam, officium Baiuli, ſeu Nuncij publici exercuerat; deniqué ad frugiorem vitam rediẽs, & ad patrios lares reuerſus inſtabat ad Sacros promoueri ordines à bo. me. D. Aſcanio Sperillo Epiſcopo Sancti Seuerini, de me optimè merito, quippe qui paterno me educauit affectu. Vnde contigit dubitari nũquid ratione dictorum officiorum aliquã cõtraxerit irregularitatem, & an ab Epiſcopo indiſpenſabilem tametſi nunquam ſententiam ſanguinis ſcripſerit, nec ad eam citauerit, ita vt defectus deformationis hominis ſecutus fuerit.

Et quidem in affirmatiuam partem inclinandum videbatur nempè hunc iuuenem duplicem incurriſſe irregularitatẽ, priorem lænitatis, ſed Epiſcopo reſeruatam; poſteriorem Infamiæ Summo Pontifici reſeruatam.

1 Quod † autem lænitatis irregularitatem tam per exercitium Cancellarij criminalis, quam ex officio Nuncij contraxerit, probari videtur *in cap. 1. 51. diſtin.* ibi *aliquantos ex Curialibus, qui dum parent poteſtatibus imperata fecerunt*, & ibi *qui in Forenſi exercitatione verſati ſunt.* Quem textum verificari etiam in eo, qui Tabellionatus acceptauit officium etiam poſt illius dimiſſionem tradit *Maiol. de Irregul. lib. 2 cap. 6 ſub num. 3.* vbi rationẽ reddit, quia pari paſſu hæc procedunt quoad irregularitatem incurrendã iudicium ferre, vel parari ad iudicium ferendum, *Concil. Toletan 4 can. 30.* regiſtratum *in cap. ſæpè Principes 23. quæſt* 8. & de Nuncijs tradit idem *Maiol. d. lib. 2. cap. 10. num. 6.*

Quod autem in irregularitatem ex defectu bonæ famæ, ſeu ex infamia inciderit, ex eo ſuadetur, quia exercuit vltimo
2 loco officium Baiuli, ſeu Nuncij, † quod quidem vile, & infame reputatur *Vgolin. de irregul cap. 60. num. 4. Suarez tom. 5. de cenſur. diſp. 48. Scot. 3. num. 3 Herinq. in ſumm. lib. 14 cap. 5 Maiol. de Irregul lib. 3. cap. 1. num. 5. Auila par. 7. diſp 4. d 5.* & notat, *Filiucc. in opere morali tractatio. 19. num. 230.*

3 Et † quod Nuncij his noſtris temporibus ſint viles, & infames, dicit poſt alios quos refert *Aſin. in prax. § 19. cap. 2. n. 5.*

4 Et † patet ex eo quod Nuncij, & Birruarij in hoc æquiparantur, & pari paſſu ambulant, vt poſt alios habetur per *Maſcard. de probat. lib. 1. concl. 189. q num. 3. &* 8. & per *Farinacc. in tract. de teſtib. q. 56. num. 375.*

5 Quod † autem birruarij officium ſit
infame firmãt omnes *Doctores* ſup. cit. n. 2

6 Et † quod per ignominioſam profeſſionem alicuius artis, quæ reddit hominem vilem, & indignum contrahatur irregularitas tradit ex aliorum ſententia *Bonac. tract. de cenſur diſp. 7. q. 3. punct. 1. num 12.*

7 Infamia † verò, quę incurritur per exercitiũ officij vilis, vel infamis, dicitur infamia iuris, vt per *Suar. d. tom. 5. diſp. 48. ſect. 3 num. 3 Henriq d lib. 14. cap. 5. Maiol d. l. 3. cap. 1. num. 5. Auil. d par 7. diſp. 4 diſt. 5. §. & notat Filiucc. d. tractat. 19. nu. 230.*

8 Ac proinde Epiſcopus diſpenſare † nequit quia ipſe ad ordines ſuſcipiendos directè diſpenſat duntaxat in irregularitate facti, vt per *Nauarr in Manual. cap. 27. ſub nu. 204. Barboſ. de offic. Epiſc. par. 2. alleg. 43. ver. 31.* vbi etiã citat *Mirand in Manual. Prælat. tom. 2. q. 8. art. 5. concl. 1.* idem tenere videtur *Maiol. de irreg. lib. 2. cap. 1. ſub num. 15. circa fi. ver. omnes igitur* idem firmant *Henriq. in ſumm. l. 14. cap. 5. num. 3. ad fin.*

ad fin. Auil. d. & not. iſſe num. 6. In dubio autem in illa duntaxat infamia iuris, quæ incurritur ex tali delicto, cui Epiſcopus diſpenſare poſſit, puta ex adulterio, & ex criminibus aliis minoribus: nam directè diſpenſando in delicto, indirectè etiã & acceſſoriè abolet infamiam inde conſurgentem *Nauarr. in Manual cap. 27. nu. 204. Auila par. 7 diſp 4. dub. 6. Henric. lib. 4. cap 5. num. 3 ad fin. Vgolin. de irreg. cap 66 §. 5. num. 3 Bonaccin. de Cenſur. diſp 7. q 3 punct 1. ſub num. 6 ver 3 infra Diaz. in prax. cano crim. cap. 88. num 4.*

9 Nec † referre videtur, quod iſtè iam dimiſerit prædictum officium, quia non ex hoc recuperat bonam famã, ſed adhuc remanet infamis, vt per *Henriq. d. lib 14. cap. 5. in fi.* vbi ait, quod indecens us eſſet ordinare eum, qui fuit publico ſtipendio conductus ad officium infame, quia contraxit infamiam, quamuis ſit ab officio liberatus, idemque ante ipſum generaliter firmauit *Maiol. de Irregul. lib 3. cap. 1. ſub num. 5.*

10 Minus † refragari videtur, quod non in Ciuitate S. Seuerini, vbi ad ordines promoueri petebat, ſed alio in loco ſatis longinquo dictum officium exercuerat, quia irregularitas iſta nõ circumſcribitur loco, cum infamis in vno loco, talis ſit etiã in alio, vt per *Vgolin de Irreg. d. cap. 60. Bonaccin. de Cenſur d. ſp. 7 q. 3 ſiunt primo num. 10.* vberationem reddit, quia alioquin infamis in vno loco, migraret ad alium, ibiq; ordines ſuſciperet ſicq; fruſtraretur finis legum.

In diuerſa tamen iui ſententiam Adoleſcentem, de quo agitur nullam contraxiſſe irregularitatem, ac ſubinde etiam abſq; vlla diſpẽſatione ordinari potuiſſe.

Quod enim attinet ad irregularitatem
11 ex defectu lenitatis, † vera, & commu-
* nis opinio eſt, vt quamuis Curiales puta Iudices, Notarij, Aduocati, Fiſcales, Nuncij. & ſimiles ſint irregulares, donec exercent officium Criminale, quia ſicut Clerici in his officijs immiſceri nequeunt, ſic qui actu ſunt illis officijs deſtinati, inepti ſunt vt ad Clericatũ aſſumãtur. Nihilominus, ſi vel nõ exercuerũt officium in cauſa ſanguinis, vel quatenus exercuerint, non ſequutus fuerit effectus deformationis hominis, vt in caſu noſtro ſupponitur, dimiſſo officio, exinde non remanent ir-
* regulares *Io in cap cccc diſt. 51. gloſ* com. recepta *in cap ſi aliquis de homicid. Soc. ſen. in r. pet. cap. ad audientiam antè nu. 30 & ibi cæteri DD. extr eod tit. Nauarr. in Manual. cap. 27. num 211. Suarez* atteſtans de
* comm. opin. *tom 5. de Cenſur. diſp 47. ſect.* 4. *Sayrus de Cenſur lib 6 cap. 14 num. nono,* idem colligitur etiã *ex Sot de Iuſt. & iur. lib. 5. q. 1. art. 4 ver. ſed eſt notanda Filiucc.* reprobans Maiolum *tractatio 9 cap. 10. num. 239. Bonaccin de Cenſur diſt. 7 q. 4. punc. 1 num 13 Emman in d. in Aphoriſm. Confeſſ in ver. irregularitas ex deformatio-*
* *ne,* itàvt cum hæc ſit comm. opin. non ſit curandum de *Maiolo* contrarium ſentiente, tanto magis, quia non deſunt rationes hanc opinionem comprobantes.

12 Primò, namq; probatur ex eo, quia † idcirco huiuſmodi lenitatis irregularitas inducta fuit, quia viſum eſt Eccleſiæ non ſatis poſſe referre lænitatem, & manſuetudinem D. N. Ieſu Chriſti (qui propter nos ſanguinem ſuum fudit, & morti ſe tradidit) eum qui occidit, vel mutilat, etiam licitè, vt per *D. Thom. 2. 2. q. 40. art 2.* cum igitur iſte nullo pacto concurrerit ad occiſionem, vel mutilationem alicuius, ſequitur eum non eſſe huiuſmodi irregularitate irretitum.

13 Secundò, † ad hoc, vt quis ex cooperatione incidat in hanc irregularitatem, debet eſſe cauſa propinqua, quæ nil aliud eſt, quam factum, vel dictum directum ſufficiens in deformationem hominis indè ſecutam, vt tradit & benè declarat *Nauarr in Manual cap. 7 num. 211.* iſte autem, vt dictum eſt nullatenus fuit cauſa propinqua, imò nec quidem remota homicidii, vel mutilationis.

14 Tertiò † facit argumentum a maiori ad minus, quod in iure negatiuè, & ad deſtructionem frequentiſſimum eſt *l. nec ex cura C. de aqui. poſſ l. quicumque C de fid. Inſt. & iure haſtæ. Fiſ lib 10 c. licet vniuerſis, & ibi glo in verbo multo minus de teſt. Saluator noſter in Euan. Lucæ. c. 16. in fi. Apoſt 1 Timoth. 3. cap.* cum alijs congeſtis per *Euerar in ſuis Centur loc. 2. ma-*
15 *iori.* Nam † idem videmus in teſte deponente cõtra reum, is enim ſecuto effectu, & non ante irregularitatem incurrit *gloſ. in cap. 1 51. diſt. Abb. in cap. de cætero col. 1.*
* *& ibi. Felyn & Doctores* cõmuniter *de teſtibus idem Felyn in cap. poſtulaſti extr de homic. Io Crot. in tract. de Teſtib num. 69. Couarr. in repet. cap. ſi Furioſus de Homic. par. 2. §. 5 ſub num. 6. in fi. Nauarr. in Manual. cap. 27 num 212. Maiolus ipſe de irregul. lib. 2. cap 8 Suar. de Cenſur. diſput 47.*
* *ſect. 3. nu. 2.* vbi de com. *Bonaccin. de Cenſur. diſp. 7. q 4 punct. 3 num 1.*

16 Et † nihilominus nemo eſt, qui adeo in iudicio ſanguinis cooperetur, ac ipſe teſtis, à quo totius criminis veritas elicitur, & ſuper cuius atteſtatione firmatur ſententia, vt ex *Speculat. & alijs* tradit *ipſe*

Maiol.

ſeu probatæ textus eſt in *ſ. bis, qui cauſas alias bis autem in authen. de Iudicibus*, quod etiam aduertunt *Bartol. in Extrauagan. ad reprimendum in verb. pronunc. & Felyn. in cap. prudentiam numero 13. de offic. indic. deleg.*

Imò ex textu *in dicto ſ. bis qui cauſas* fuit inter *Doctores* reuocatum in dubium an infames ad id officium eligi poſſint, & concluſum fuit affirmatiuè, quia ſi infames à dicto munere excuſarentur iàm ipſa infamia potius in priuilegium, quam in notam tranſiret text. in *lege nec infames C. de decur. libro decimo, Bartol. & Felyn. vbi ſupra Salycet. in lege tres denunciationes C. quomodo, & quando Iudex Franch. & Doctores capitulo cum parati de appellat.*

26 Cùm † itaque officium iſtud per ſe non ſit infame, tametſi vt plurimum à vilibus, & infamibus exerceatur, fruſtra quæritur, an qui aliàs infamis non erat per illius exercitium infamis euaſerit, quando enim in Iure non conſtat officium aliquod infamiam inducere, is qui exercet illud non efficitur irregularis, ex infamia, vt benè per *Suarez de Cenſur. diſput. 48. ſectione tertia, ſub numero primo verſ. Vndè ſicut & Filiucc. in tractatio. 19. numero 230.*

27 Præſertim † quia non includit in ſe culpam grauem, quo caſu induceret ſaltem infamiam facti, vt per *Suarez vbi ſupra numero tertio*, ſed ſine culpa exerce-

28 ri poteſt. Et † eſt regulare, quod nunquam incurratur irregularitas niſi in iure ſit expreſſum textus in *cap. is qui de ſent. excomm. in ſexto*.

29 Adeo † vt nec quidem ex delicto incurratur vnquam pœna priuationis, niſi in iure ſit expreſſum *Innocent. in capitulo bona il ſecondo. ante finem extra de elect. Imol. Abbas, & Felyn. in capitulo quare Iam extra de Iureiuran. Barbat. Felyn. & Dec. in capitulo ſecundo, extra de reſcrip. Roman. conſil. 325. col. prima verſiculo ſecundo, quia pænam Cagnol. in repet. legis ſi quis maior numero 121. C. de tranſaction. Traquell. cum relatis in lege ſi vnquam in verſ. Reuertatur numero 248. de reuoc. dona. Garzi. de benefic. parte ſeptima, capitulo ſecundo, numero 21.* multo igitur minus ſine delicto.

30 Secundò, † idem ſuadetur, quia *Doctores* diligenter recenſentes officia infamiam inducentia, nullatenus de officio Nuncij mentionem faciunt, vt ex actis cæteris *Maiol. de irreg. libro tertio, capitulo primo, Henriquez libro decimotertio, capitulo quinto, numero quinto, Toletus in Summ. libro primo, cap. 57. Suarez de cenſuris, diſputat. 48. ſectione tertia, numero tertio, Bonaccin. de cenſur. diſput. ſeptima, quæſtione tertia, puncto primo, num. 12. Reginal. lib. 30. tractat. ſecundo, numero 194. & 197. Barboſa de offic. Epiſcop. parte ſecunda, allegation. 43. numero vigeſimo octauo, Campanil. in diuerſor. iur. can. rubr. 11. capitulo 18. ſub numero duodecimo*. Ergo neque nos connumerare debemus; præſertim, quia incluſio vnius, eſt alterius excluſio *iuribus vulg.* ac proin- * dè prædicti *Doctores* communiter innuere videntur officium non eſſe infame, ex quo à cæteris officijs infamibus illud ſegregarunt: vel ſaltem cum illis non recenſerunt.

31 Tertiò, † quia quamuis variæ fuerint *Scribentium* opiniones in illa quæſtione an in dubio quis iudicandus ſit irregularis, cum aliqui affirmatiuam tenuerint eo quod in dubio tutior via ſit eligenda, quâ regula in terminis irregularitatis vtitur S. P. in *capitulo ad audientiam, & in capitulo ſignificaſti extra de homicid.* & hanc opinionē tenuit inter cæteros *Burgaſius de Irregularitate parte prima, quæſtione tertia, numero decimo*, latè. *Vaſquez capitulo ſecundo, quæſtione decimanona, articulo ſexto, diſputat. 65. toto capitulo nono, & diſput. 66. capitulo primo.* Nonnulli è contra negatiuam ſectati ſint ex regula quæ habet in dubio reum eſſe abſoluendum *lege fauorabiliores 167. ff. de Regul. Iuris, & capitulo cum ſunt partium, eod. titul. in ſexto*, & ita ſenſere *Innocent. in dicto capitulo, ad audientiam Cardin. in clem. prima de homicid. Villadieg. de Irregularitate capitulo decimoquinto, in fine Couarr. in eadem Clement. parte prima, in princip. Nauarr. in capitulo ſi quis autem de pen. diſtinct. ſeptima, numero 35. & ſeq.* Plerique autem mediam incedentes viam arbitrati ſunt affirmatiuam ſententiam tenendam eſſe in foro conſcientiæ in quibus terminis re vera loqui videtur *capitulum ad audientiam, & capitulum ſignificaſti*, negatiuam in foro fori prout loquuntur prædictæ regulæ Iuris ità firmant *Abbas Hoſtienſis Ioann Andr. & alij in dicto capitulo ad audientiam de homicid. Armilla in verb. irregularitas numero octauo, & nono, Nauarr. in Manual. capitulo vigeſimo ſeptimo, numero 193. Maiol. de Irregul. libro primo, capitulo ſecundo, n. 3.* concludentes propterea vnumquemque debere ſe ipſum reputare irregularem, Iudicem verò, vel ordinantem ne-

minem in dubio pronuntiare irregularem. & conſequenter nec punire, nec ab ordinum ſuſceptione arcere.

Nonnulli quarto dictam tertiam ſententiam partim admiſere ex parte verò reprobauère, aſſerentes, quod licet in foro contentioſo in dubio quis cenſendus non ſit irregularis, attamen tam in foro pænitētiali, quam in quaſi pænitentiali, vbi non ad pœnam agitur, ſed vt ab ordinum ſuſceptione abſtin at, tutior pars ſequenda ſit. *Abb. in cap. ad audientiam numero ſecundo, de homicid, & ibi Maria. Socc. Sen. in repetit. ſub numero quarto, verſic. temporalem. & Felyn. numero primo, idem Abb. in cap. ſignificaſti, il ſecondo, numero quarto, eodem titulo, & ibi idem Socc. numero quarto, & Anan. num. 23. cum alijs relatis à Sanchez in Precept. decalog. lib. 1. capitulo decimo, num.* 40. quibus addo *Garz. de benefic parte 7. cap. 2. num* 18.

** Nihilominus verior magis recepta, & meo quidem iudicio indubitata eſt quinta ſententia, quæ habet in dubio facti prout eſt quando incertum eſt, an qui comiſerit homicidium, ſed dubitatur; in vtroque foro cenſendum eſſe irregularem, & ità clariſſimè loquuntur dicta iura in *cap. ad audientiam & cap. ſignificaſti, il ſecondo, & capitulo penultimo, de homicid.* In dubio verò iuris, nempè cum non conſtat irregularitatem in eo caſu ſtatutam eſſe à iure in vtroque foro quē eſſe iudicandum non irregularem textus eſt clariſſimus in *capitulo 15. quæſt. 18. de ſententia excommunicationis in ſexto.* vbi dicitur celebrantem in Eccleſia polluta, vel præſente, eo qui maiori innodatus eſt excommunicatione, licèt temerariè agat, irregularitatem tamen non incurrere, cum id non ſit expreſſum in iure; ſi enim vbi ius eſt apparens, non debet quis iudicari irregularis, à fortiori, vbi totum ius eſt dubium, inquit *Sanchez* loco mox citando, & hanc opinionem firmant *Innocen. in d. capitulo ad audientiam in fin. Nauarr. & alij* relati per *Garzi. de benefic. parte ſeptima, capitulo ſecundo numero* 21. quibus addo *Couarr. in Clem. ſi Furioſus 1. par. in princ. numero tertio, de homicid Plaza. de delict. capitulo 12. numero vndecimo Sayr. de cenſur. tomo primo, lib 6 capitulo ſecundo, numero 16. & in Claui regia lib. 1. cap. 13. num. 23 Azor. tomo primo. Inſtitut. Moral. lib. ſecundo, cap 19. quæſt. 10. in fine, & quæſt. 11. Rebell. de Iuſtit. & Iur. parte ſecunda, libro primo quæſt. tertia art. 2. num.* 13. pulchrè *Suarez de cenſ. diſput. 40. numero ſecundo, artic. ſexto,* egregiè *Sanchez in Precept. decalog libro primo, cap 10. num 42. Coinch. de cenſur. diſput. 19 dub. 2 num.* 21. benè *Bonaccin. de Cenſur diſput. 79. 1. punct. 4. numero primo, & ſeqq. Toletus libro primo, cap. 57. num. 4. Molin. tom. 3. diſputat. 67. ſi verò irregularitas numero quarto, Filiucc. cap. 2. quæſt. 4. & ſeqq.* & alij plerique.

Intelligendo tamen diſtinctionem procedere poſt diligentem inquiſitionem, quam quilibet facere tenetur ad veritatem indagandam, quantum pro loco, & tempore fieri poteſt, tam in dubio Iuris per text. in *cap. illud Dominus de Cleric excommunicato Suarez vbi ſupra Garzi. de benefic. parte ſeptima, cap ſecundo num.* 21.
* *Coinch.* atteſtans de commun. opin. *vbi ſupra num* 20. & eſt de mente omnium ferè ſupracitatorum *Doctorum*.

32 Quam † etiam in dubio facti (excepto homicidio) nam ſi poſt diligentem inquiſitionem quis adhuc anceps emanet non eſt iudicandus irregularis: quia iura numero præcedenti adducta loquuntur dūtaxat in homicidio, in quo videtur ſpeciale, tum in odium ipſius homicidij, à quo perſonæ Eccleſiaſticæ remotiſſimæ eſſe debent, tum etiam quia illud facilius præſumi poteſt, cum valde probabiliter illud contingere potuerit ex percuſſionibus antea illatis, vel ex dimicatione facta in bello; in reliquis igitur ſeruandæ ſunt regulæ iuris dicentes in dubio ſtandum eſſe pro poſſeſſione, & reum abſoluendum, ac odia reſtringenda, tanto magis, quia etiam hinc reſultat aliud dubium iuris, cum controuerſum ſit, an in cæteris dubiis facti præter homicidium, ius irregularitatem ſtatuerit, & hanc opinionem tenent *Auila parte ſeptima, diſtinctione ſecunda, dubio quinto, concluſione ſecunda, Suarez de cenſur. diſputat. 40. ſectione ſexta, numero 13. Coinch. de cenſur. diſput. 18. dub. ſecundo, numero* 23. pulchrè *Sanchez*, qui ad partes diſputat *in Decalog. libro primo, capitulo decimo, numero 47. & 48. Henriquez lib. 14. cap. tertio, numero quarto; Filiucc. tract. 19. capitulo ſecundo, quæſit. 7. numero* 49. & alij quos congerit *Bonaccin. de cenſur. diſput. ſeptima, parte prima, ſub numero 3. verſ. alij verò.*

Eſt verum, quod *Rota Romana* ſequi videtur communem ſententiam, nempè etiam extra caſum homicidij quem in dubio facti iudicandum eſſe irregularem, vt fuit dictum in *Vercellenſi Canonicatus*

3. *Mar-*

8. *Martý* 1595. *coram Blanchetto*, quam ad aliud propoſitum regiſtrauit *Garzi. in tractat de beneſic. parte ſecunda, capitulo quinto, numero duodecimo*. In qua deciſione firmatum fuit Religioſum qui dubius erat, an valida fuerit eius profeſſio, & ad titulum paupertatis ordinatus fuerat, debere, tutiorem viam eligendo, ab ordinum ſuſceptione abſtinere, donec de validitate profeſſiones fuerit iudicatum, & pro hac opinione ſtat etiam *Garz. de beneſic. parte ſeptima, cap. ſecundo, num.* 18.

Cæterum quia *Rota* ſe fundat in *dicto capitulo, ad audientiam de homicid.* ego puto dictã quintam opinionem in puncto iuris veriorem; *Rota* verò ſententiam vti tutiorem amplectendam eſſe à timoratis conſcientijs, cum verſemur in re
34 morali, & ſatis graui. † Quin etiam eandem quintam opinionem adeo veritati conſentaneam eſſe, vt licet in materia irregularitatis homicidium, & mutilatio æquiparentur *text. iuncta gloſ. in clement. ſi Furioſus verb mutilet. de homicid. & ibi Couarru. ſecunda parte, quæſt. vnic. num.* 2. *Roſcll. in verb. homicidium quarto num.* 1. *Sylueſt. verbo homicidium 3. quæſt. quarta Nauarr. in Manual. cap.* 27. *num.* 206. *in fin.* & alij plerique, & probatur etiam in *capitulo ſi quis occiderit diſt.* 55.

35 Nihilominus in dubio mutilationis non eſſe quem cenſendum irregularem, nec in huiuſmodi odioſa materia faciendam eſſe extenſionem, vt per *Sanchez in Decalog. dicto lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 49. *Bonaccin. de Cenſur. diſput.* 7. *quæſt.* 1. *punct.* 5. *num.* 4. vbi quoſdam alios citat, qui tamen id in locis citatis minimè dicunt, & in ſpecie *Suarez, & Nauarr.* idemque tenere videtur *Coinch. de Cenſur. diſput.* 8. *dub.* 2. *num.* 29.

36 Et † hinc fortè. *Emanuel Sà, in Aphoriſm. Confeſſ. ver. irregularitas ex deform. illicit.* dixit Epiſcopum in mutilatione voluntaria occulta diſpenſare poſſe, ac proindè dictam mutilationem non comprehendi ſub homicidio voluntario occulto, cuius irregularitatis abſolutio denegatur Epiſcopis à *Concil. Tridentin. ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de reformat.* quam etiam ſententia ntenuerunt *Genuenſis in prax. Archiepiſc. cap.* 67. *num.* 9. vbi ait ita reſoluiſſe Sacram Congregationem *Rodriq. qq. regul. tom.* 1. *quæſt.* 24. *artic.* 10. *& in Addit. Bullæ ad §.* 13. *num.* 6. *Tolet. in Summ. libro primo, cap.* 88. *verſic. ſexto, & cap.* 89. *num.* 3. *Suarez tom.* 5. *de cenſuris diſput.* 44. *ſect.* 2. *num.* 4. *Molin. de Iuſtit. tract.* 3. *diſput.* 79. *ſub num. Garz. de beneſic. parte ſeptima, cap.* 11. *num.* 30. *& ſeq.* vbi pariter refert declarationem Sacræ Congregationis *Coinch. de cenſur. tom.* 2. *diſput.* 18 *ſub num.* 8.

37 Quamuis † alia ratione dicta opinio *Emanuelis Sà*, reprobetur à *Sanchez in Decalog. lib.* 1. *cap.* 10. *ſub num.* 49. nempè quia in illo decreto conceditur Epiſcopis, duntaxat diſpenſatio irregularitatis ex delicto conſurgentis.

38 Sed irregularitas proueniens tam ex homicidio voluntario, quam ex voluntaria mutilatione non eſt ex ſolo delicto ſed etiam ex ſignificatione: ergo vtraque cenſetur excepta, vt benè per eum, ad quem hanc ſententiam ab obiectis defendentem Lectorem remitto; & huius opinionis contra *Emanuel Sà*, fuit etiam *Henriquez in Summ. lib.* 14. *de irregular. cap. ſexto, num.* 3. qui tamen alia mouetur ratione, quæ mihi tuta minimè videtur.

Sed ſi caſus contingeret, tutè poſſet ſequi prior ſẽtẽtia ob auctoritatem *Doctorum* illam tenentium; licet fortè iſta poſterior ſit tutior Ergo (vt reuertamur vnde non inuti iter digreſſi ſumus) cum iam ſit oſtenſum in dubio iuris neminem cenſendum eſſe irregularem, & in iure, vel certum ſit Baiulum, ſeu Nuncium publicum irregularitatem infamiæ non incurrere, vel ſaltem hoc ſit in iure dubium, meritò iudicandus eſt non irregularis.

39 Et † ſic non obſtat, quod dicitur præbentem abortui cauſam eſſe irregularem, ſi dubitatur, an fœtus eſſet, vel non eſſet animatus, ac ſubindè, an ille ſit homicida, vt per *Ioan Andr. in cap. ſicut il ſecondo, num.* 3 *de homicid. & ibi Abb. num.* 7. *Cardin. & Anchar an. in fin. Io de Anan. num.* 7. *Soccin. ſen. in cap. ad audientiam num.* 217. *eodem tit. Sylueſtr. in ſumm. ver. abortus in fin. Nauarr. in Manual. cap.* 27. *num.* 223. *Sanchez in decal. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 45. *Rodriquez* 1. *par. cap.* 257. *num* 4.

Nam iſtud eſt dubium facti, vnde non mirum, ſi iudicandus ſit irregularis, vt aduertunt *præfati Doctores*.

40 Prout † etiam id dicendum eſt de eo, qui homicidium conſuluit, & dubitat, an is cui conſiliũ dedit cõmiſerit illud, nec ne vel ſi comiſit, an ſuo conſilio vel aliundè motus: is enim iudicandus eſt irregularis, quia hoc caſu agitur de dubio non iuris, ſed facti *Couarr. in Clement. ſi Furioſus parte ſecunda, §.* 2. *ſub nu.* 1. *ver.*

inco vero dubio Auila de Cenſur par.2. c.5. dub.3.nu 3. Sayrus etiam de cenſ lib.7. c.3. Sanchez in Decal. lib.1. c.10 ſub n 44. Bonaccin. de cenſur. diſp 7. q uæſt.1. punct.5. num. 7.

Et eo magis, quo iſte contra ſe iuris
41 præſumptionẽ habet † nam etiam in foro
externo in dubio nõ præſumitur quis homicidiũ comiſiſse citra conſiliũ à conſulẽte ſibi datum ad *l.meritò ff.pro Socio.* & notãt *Ang in l.1: in princ. ff de eo per quẽ fact. erit Bal.in l.1.C.de ſeru.fugit.Dec.in cap.1. in nou. edit.num.60. verſ & notandum ff. de offic.deleg & ibi Hip.Rimin. nu. 12. ver.*
* *vlterius,& nu.113.* vbi de com. *idem Dec. in conſ.1.nu.9.Hypol.de Marſil. Sing. 218.* cum alijs relatis per *Couarr.vbi ſup.Bero. conſ.175. num 25. in fi & num ſeq. col.3. Decian.conſ.6.num.2.in fi.vol.5 Maſcard. de proba.tom.1.concl.419.num.9.Boſſ. in pract.crimin.tit.de mandato ad homicidium nu.59.in fi.Corradan pract.in 3 tract. de homic §.circa vlt.num 12. Plaza. in epit. delict.lib.1.cap.17 num 14.*

42 Quæ † tamen iuris præſumptio contrarijs tollitur coniecturis, vt benè per *Farinacc. conſ. 104. num.8.& ſeq.*

Et ex iam dictis remanent prorſus eliſa cuncta, quæ contra hunc Iuuenem in motiuis adduxi. Quamuis autem à ſcribentibus quandoque Nuncij comparentur Birruarijs, non tamen æquiparatio eſt facta in omnibus, nec per modum re-
43 gulæ † vnde argumentum non concludit, vt per *Euerar. in ſua topica legali loco à ſimili num.10. & tradunt Doctores in l.1. de leg.1. vbi in ſpecie Ripa num.quarto.* Facit poſt alios *Honded conſ.81.num.47. lib. 1.* vltra quid *Doctores* loquuntur de illis Nuncijs qui etiam in capturis adiuuant Satellites, prout in pleriſque regionibus fieri conſu uit, qui proinde tanquam infames ab omnibus a[illegible] ſunt. Talis autem non eſt hic de quo agitur vnde nihil obſtare dixi quo minus à Patruo & Domino [illegible] ord[illegible]ibu[illegible] inſi[illegible]nuri poſſet: præterti[illegible] quia in loco[illegible] [illegible]uo ille Baiulu n ſiu[illegible] Nunci[illegible] g[illegible]t, huiuſmodi officium non reputatur vile; ſed ſemper comitatur Magiſtratum Ciuitatis, & præcedit reliquos ipſius Magiſtratus famulos.

ARGVMENTVM.

Euictio quando dicatur imminere in limine contractus, & an, & quoties ob id præſtanda ſit per venditorem fideiuſsio; & quid ſi is, qui litem mouit, illi renunciauerit, & an ſit fideiubendum tam pro ſoluto, quam pro non ſoluto pretio, & pro qua rei portione, & an pro damnis, & expenſis ad explicationem, & ornatum *l.ſi poſt perfectam C. de euiction.*

SVMMARIVM.

1 *Euictionis actio non competit, niſi re euicta.*
2 *Euictionis ſtipulatio non committitur niſi præcedente Iudicis ſententia.*
3 *Venditor non tenetur cauere de euictione, niſi conuentum fuerit*
4 *Euictione in limine contractus imminente venditor qualiter teneatur fideiuſſores præſtare.*
5 *Euictione imminente in limine contractus, an donec fideiuſſio præſtetur emptor faciat fructus ſuos.*
6 *Euictione imminente in limine contractus, etiam lite nondum conteſtata præſtanda eſt fideiuſſio.*
7 *Euictione imminente in limine contractus retardatur executio inſtrumenti in forma Cameræ, donec fideiuſſio præſtetur.*
8 *Exceptio veniens ex inſtrumento, oritur ſimul cum actione.*
9 *Euictione in limine contractus imminente ex lite mota ratione iuris congrue præſtanda eſt fideiuſſio*
10 *Euictione rei ſubhaſtatæ imminente in limine contractus, fideiuſſio præſtanda eſt.*
11 *Euictio imminere in limine contractus dicitur vbi lis mouetur pretio non integre ſoluto.*
12 *Euictio imminet in limine contractus etiam ſi pretium ſit depoſitatum.*
13 *Euictio imminet in limine contractus, etiam ſi pretium ſit ſequeſtratum.*
14 *Euictio imminere dicitur in limine contractus quocumque genere iudicij lis moueatur.*
15 *Euictio imminere dicitur in limine contractus etiam ſi lis moueatur ſuper ſimplici hypotheca.*
16 *Emptor non tenetur ſoluere pretium etiam fideiuſſione oblata, ſi conſtat de bono iure creditoris.*
17 *Euictio an immineat, & an danda ſit fideiuſſio, vbi de præſenti conſtat actionem non competere mouenti litem,* & num. 23. & 26.

18 *Eui-*

18 *Euictio, an immineat ſi appàret rem venditam hypothecatam fuiſſe pro dotis reſtitutione.* & num. 26.

19 *Cauſa ceſſante, ceſſat effectus* Fallit ſi ceſſet cauſa impulſiua num. 27.

20 *Euictio non dicitur imminere ſi conſtat litem per calumniam motam fuiſſe.*

21 *Calumnioſè litem fuiſſe motam, an, & quatenus ex coniecturis apparere ſufficiat.*

22 *Fideiuſſores dare obligatus liberatur inueſtiendo pecunias, vel dando pignus.*

23 *Euictione in limine contractus imminente, an ſufficiat inueſtire pretium loco fideiuſſionis.* & num. 29. & 30.

24 *Euictio imminere dicitur, & fideiuſſio præſtanda eſt etiam ſi lis mota ſit extincta.*

25 *Euictione imminente in limine contractus, fideiuſſio præſtatur pro litibus etiam mouendis.*

26 *Euictio an immineat in limine contractus ſi res eſt ſubiecta fideicommiſſo conditionali vel reſtitutioni dotis.*

Vxor etiam viro non vergente ad inopiam agit, vt dos collocetur in tuto.

27 *Cauſa impulſiua ceſſante, non ceſſat effectus.*

28 *Euictio, an imminere dicatur in limine contractus ſi litem quis mouit rogatu emptoris.*

29 *Inueſtimentum pretij permittitur loco fideiuſſionis, quàndo per illud pinguius conſulitur emptori.*

Borgninus deciſ. 4. num. 6. parte prima *reijcitur.*

30 *Fideiuſſio danda vbi euictio imminet in limine contractus datur etiam pro damnis, & expenſis.*

31 *Euictione imminente in limine contractus, an fideiuſſio præſtetur pro toto pretio, an verò pro illius parte nondum ſoluta,* & num. 33.

32 *Interpretatio ſumenda eſt, vt ius commune minus lædatur.*

33 *Euictione in limine contractus imminente ſuper parte rei, vel pretij, fideiuſſio præſtatur reſpectu totius.*

34 Surdus in deciſ. 295. num. 19. *reijcitur.*

35 *Fideiuſſio euictione in limine contractus imminente, an præſtetur ſecundum, vel contra iuris regulas, & an tacitè ſic actum dicatur.*

36 *Euictio debetur ex natura contractus, & ex tacita conuentione.*

37 *Diues, quando de euictione cauere debeat.*

DECISIO LXXVIII.

1 QVAMVIS † pro euictione agi non poſſit antequam ſit res euicta *l. habere licere ff. de euict. l. qui rem C. eodem l.*
2 *vtique ff. de rei vend.* † Adeo vt neceſſaria ſit Iudicis ſententia ad hoc, vt ſtipulatio euictionis committatur, vt per *Bar. in l natura § eum me abſente in princ. ff. de nego. geſt. & in l emptorem in princ ff. de act. empt.* vbi inquit, hanc eſſe veritatem *Paul. de Caſtr. conſ. 369. col. pen. par. 2. Soec. iun conſ. 81 in fi. lib 1. Caballin.* cum per eum relatis *in tract. de euict. § 3. num. 160. Alex Trentacinqu. Variar reſol. lib. 3. tit. de empt. & vend reſol. 4. Surd conſ. 32. num. 1. lib. 1. & deciſ. 165. nu. 7. Oſaſch. deciſ 181. nu. 3. Theſaur. deciſ. 85. & deciſ. 102. num. 3. Vinc. de* Franch. *deciſ. 135. n. 1. & 2. Magon. deciſ. Floren. 93. nu. 3.* & ſuit dictum *in Aſculana fideicommiſſi 11. Martij 1611. coram R. P. D. Pirouano, & in deciſ 207. num. 18. & deciſ. 337 n. 4 par. 5. recentior Duranus* dum hæc cuderentur impreſſus *deciſ. 30. num 6. & deciſ. 112. nu. 9.*

3 Nec † regulariter tenetur venditor præſtare emptori fideiuſſores de euictione, niſi id per pactum expreſsè conuentũ ſit *l. illud quæritur in princ. & l. emptori in princ. ff. de Euiction. Bar & Paul. de Caſtr. in l. 1. §. ſtipulationum ff. de prætor. ſtipul. idem Caſtren. & Salic. in l. non idcirco C. de contrahen. emptio Roman. conſ. 8. num. 3. Alex. Trentacinqu. lib. 3. Variar. reſol. tit. de empt. & vend reſol. 16. nu. 2. Bertazzol. in tract. de Clauſol. in clauſ. 82. gloſ. 7. nu. 1.*

4 Nihilominus † quotieſcumq; in limine contractus imminet euictio, tunc vẽditori agenti ad pretium põt emptor per viam exceptionis petere fideiuſſionẽ de euictione, ac de legitima defenſione; quam is præſtare tenetur, eoq; abnuente, vel diſſimulante nõ põt interim cogi emptor ad pretium rei emptæ ſoluendũ, etiam ſi nondũ cum effectu ſequuta ſit euictio, textus eſt rotundus, & ſamoſus in *l. ſi poſt perfectam 24. C. de euict.* vbi eſt ſedes materiæ, & ibi-
* dem tradunt omnes, *Bal. in l ex ijs prædijs in prin. et n. 2. eo. tit.* vbi rõnem reddit, quia ſcilicet res habet relationẽ ad pretiũ, qđ ſolui debet nemini obligatũ, ſed liberũ, & cum plena dominij tranſlatione ita, & res *Io. Andr. in addit. ad ſpeculat. tit. de empt. & vend. §. 1. littera H.* vbi poſt *Guid. de Suza.* inquit emptorem iſto caſu agere poſſe ad fideiuſſores dãdos, quaſi id videatur actũ, & ad id venditorẽ ſe obligaſſe ad *l. excepta*

ff de action.empt. quæ verba cautè ſunt legēda, quia nō agere, ſed excipere pōt, nam vt benè aduertit Salycet. in d. l. ſi poſt perfectā ſub n. 1. emptor hoc in caſu excipiēdo conſequitur quod non poſſet agendo, quia actio non datur (licet ſecus videatur ſentire Vinc. de Franch. deciſ. 557. initio) Roman. in conſ. 8. nu. 3 vbi Mandoſ. in addit. plurimos congerit, & de communi teſtatur Afflict. deciſ. 171. & ibi Vrſill. in addit. Caballin. in tract. de euict. §. 5. nu. 49. Surd. conſ. 36. nu. 14. & deciſ. 295. num. 6. & ſeqq. Bertazzol. in tract. de Clauſol. in clauſ. 42. gloſ. 11. nu. 1 Alex. Trentacinq. lib. 3. variar. reſol. tit. de empt. & vend. reſol. 16. num. 3 vbi de
* com. opin. Carocc. in tract. de ſequeſtr. par. 3. quæſt. 10. nu. 8. & deciſ. 96. Vinc. de Franc. d. deciſ. 555. nu. 1. & d. dec. 557. per totam Rota Genuen. deciſ. 190. nu. 3. & 12. & Rot. Rom. in dicta Aſculana fid. coram Pirouano, & optimè in Tudertina tenutæ mōtis nigri 20. Februarij 1619. corā R. P. D. Coccino Decano pulcrè Maſtrill.
5 deciſ. 160 nu. 1. & deinceps † (vbi plenè diſcutit an emptor quouſque præſtetur fideiuſſio faciat fructus ſuos contra æquitatem l. curabit C. de action. empt. & affirmatiuè ante eum tenuit Bald. in l. 1. C. de bon. matern. quem refert, & ſequitur Minſing. ſingul. obſer. centur. 4. obſer. 56. nu. 3. cuius tamen contrarium, eo quod ex defectu huius ſatiſdationis non minua-
* tur emptori vſus rei firmant cōmuniter ſcribentes teſte Cagnol. ad eandem l. curabit nu. 31. & 32. & Couar. variar. reſol. lib. 3. cap. 4. nu. 6. ver. duodecimo hinc deducitur Pariſ. conſ. 71. num. 17. lib. 1. Surd. conſ. 101. nu. 23 Duranus dum hæc cuderentur impreſſus in deciſ. 9. num. 6)
6 Etiam † ſi lis nondum ſit conteſtata, cum ſufficiat controuerſiam eſſe motam, vt probat tex. in d. l. ſi poſt perfectam in fine ſecundum Io. Andr. in addit. ad ſpecul. tit. de empt. & vend. §. 1. litera G. etiam
7 ſi † agatur de exequutione inſtrumenti in forma cameræ; hæc enim exceptio retardat illius executionem, quia oritur ex ventre inſtrumenti vt per Bar. in l. ex his prædijs num. 1. & ibi adden. C. de euict. Decian. conſ. 119. num. 1. poſt med. ver. idem tamen dicendum, ideo retardat executionem cameralis obligationis Galleſ. ad form. cam. oblig. d. par. 4. nu. 8 cum relat. ibi per eum ex per Zacchi. in addit. Rota deciſ. 77 ſub num. 2. & impreſſ. per
8 eundem Zacchi. † Quoties enim ex eodem inſtrumento confeſſionato ſiue ex eodem contractu venit actio, & exceptio ita eſt nata actio, ſicut exceptio vt per Bald. in l. ex ijs prædijs nu. 1. C. de euict.
9 Ac † etiam ſi euictio ſit ſuper iure congrui videlicet quando vel conſanguineus, vel vicinus prætendit retrahere, quia adhuc non tenetur emptor ſoluere pretium, niſi præſtita dicta fideiuſſione vt per Man-
10 dell. in conſ. 107. nu. 5. & deinceps. † Rurſus etiam ſi emptio facta fuerit per ſubhaſtationem, nam ſi ante pretij ſolutionem ſuperuenit quæſtio aut lis ſuper re ſubhaſtata, & liberata, poteſt emptor vti remedio d. l. ſi poſt perfectam, quia factum iudicis reputatur factum partis vt poſt alios quos refert, tenet Rota d. deciſ. 281. nu. 35. par. 2. diuerſ.
11 Dicitur † autem ad hunc effectum imminere in limine contractus periculum euictionis ſi lis ſuperuenerit antequam pretium ſit totaliter & cum effectu ſolutum, & contractus verè perfectus vt eſt tex. in d. l. ſi poſt perfectam C. de euict. & in l. habitationum §. fin. ff. de periculo, & commodo rei vend. & vtrobique ſcribentes Paul. de Caſtr. conſ. 46 in prin. lib. 1 Soccin. conſ. 208 num. 5 lib. 2. Burſatt. conſ. 294. nu. 13. Rota deciſ. 281. num. 6
12 & deinceps par. 2 diuerſ. † quæ id extendit etiam vbi pretium depoſitatum fuerit, & ſic fictè ſolutum. Et ſiue lis moueatur ſuper tota re vendita, ſiue ſuper aliqua illius parte d. l. ſi poſt perfectam,
* vbi communiter ſcribentes C. de euict. & d. l. habitationum § final. Fabian. de monte in tract. de empt. & vend. quæſt. 6. princ. nu. 51. ver. circa duodecimum, cum alijs
13 allatis per Rotā d. dec. 281. nu. 1. † idemq; ſi pecuniæ fuerint penes emptorē ſine calumnia ſequeſtratæ Borgni. dec. 4. per totā Carocc. deciſ. 96 nu. 2. & 13. ver. illud.
14 Et † ſiue lis moueatur ſuper petitorio ſiue ſuper poſſeſſorio, cum non referat, quo genere iudicij agatur l. ſtipulatio iſta §. ſi quis fortè & ibi notant Alex. & alij ff. de verb. obl. Rota cum per eam relatis d. deciſ. 281. num. 2. par. 2. diuerſ. quæ ampliat etiam ſi actum ſit ad ſeruitutem.
15 Sic † etiam ſi lis moueatur ſuper ſimplici hipoteca, vt poſt Guid. de Suza. & Alberic. tradit Soccin. in conſ. 208. vol. 2. Alciat. reſpon. 36. nu. 2. lib. 2. Anton. Rubeus in l. de pupillo §. mortem num. 465. in fin. ff. de oper. nou. nunc. Gratus conſ. 135. nu. 7. lib 2. Burſatt. conſ. 194. nu. 13. vbi
* more ſuo dicit communem Coſta in tract. de Rata quæſt. 14. in prin. Surd. dec. 295. nu. 7. Pyrr. Burg. in tract. de fideiuſſ. c. 18. nu. 26. & in tract. de ſolution. cap. 45. nu. 4.
16 Imò † ſi appareret de bono iure ipſius creditoris litem mouentis, non teneretur emptor cōmittere ſe fragilitati cau-

tionis

tionis ad *l plus cautionis cum ſimilibus ff.*
de reg. iur. ſed cogeretur venditor ad li-
berandum rem venditam, alias repelle-
retur, cum pro parte ſua nõ adimpleuerit
caſus eſt *in l. ex his prædijs vbi Alberic.* C.
de euict. quem text. ad hoc inducit *Anton.*
Rubeus in lege de pupillo §. morte nu. 462.
ff. de oper. nou. nunc. Menoch. de Arb. iud. d.
caſ. 224 *nu.* 3. *Surd. d. conſ.* 36. *nu.* 14. *ver.*
fortius dicitur.

Quæ cum ita ſint, pulcra, & practica-
bilis coram me orta fuit altercatio; Cum
enim quidam Clericus ſoluta pretij parte
domum emiſſet, & tranſacto anno pro re-
ſiduo conueniretur; excipiendo allega-
uit, à quodam tertio litem ſuper eadem
domo fuiſſe motam, ac proinde ſe non
teneri ad ſolutionem, niſi præſtita fide-
iuſſione ad formam *d. l. ſi poſt perfectam*
C. de tranſact. Venditor autem ad fide-
iuſſionis incommodum euitandum me-
diantibus amicis ab illo tertio obtinuit,
vt ab inſtantia, & lite deſiſteret; vnde
dubitatum fuit nunquid ſtante eiuſmodi
deſiſtentia, adhuc præſtanda eſſet fideiuſ-
ſio, & an dumtaxat pro d. reſiduo pretij
an potius etiam pro parte iam ſoluta; Et
quidem quoad priorem partem dubij ad
17 fauorem venditoris conſiderabam † pri-
mo quod vbicumque conſtat actionem
nullo modo de præſenti litem mouenti,
aut mouere volenti competere, tunc non
poteſt dici euictio imminere, nec danda
eſt fideiuſſio: vt ex *Bar. in l.* 1. *C. de bon.*
matern. tradit *Alex. in conſ.* 65. *nu.* 2. *lib.* 5.
18 & † hinc eſt quod ſi appareret rem ven-
ditam hypothecatam eſſe pro reſtitutio-
ne dotis vxoris ipſius venditoris, cum
poſſit contingere, vt illa præmoriatur ui-
ro, & ſic de præſenti non competat actio,
& de futuro, ſit incerta, non poſſet peti
huiuſmodi fideiuſſio, vt poſt *Paul. in d. l.*
ſi poſt perfectam concludit *Ancharan.*
Regien. quæſt. 34. *à nu.* 8. *ver. cæterum*
vſq. ad fin. lib 3. ergo multo minus petẽda
videbatur in caſu noſtro, in quo ſtante d.
renunciatione certũ eſt, neq; de præſen-
ti, neque de futuro competere ei actio-
19 nem aduerſus dicta bona. † ſecundò quia
ceſſante cauſa ceſſat effectus *l. adigere §.*
quamuis ff. de Iurepatr. cap. cum ceſſante
extr. de Appell. & vtrobique *DD. Tira-*
quell. in ſpeciali *tract. de ceſſante cauſa*
par. 1. *à nu.* 11. *vſq. ad finem*; cauſa aut hu-
ius fideiuſſionis dandæ erat lis mota, vt
per ſe notum eſt; ſicut itaque ſi lis haud
mota fuiſſet, non eſſent fideiuſſores ne-
ceſſariò præſtandi *l. illud in prin. & lege*
emptori in prin. ff. de fideiuſſ. ita nunc
poſtquam ei renunciatum eſt arg *lege*
poſtquam liti C. de pactis.
20 Tertio † quia, ſi conſtaret litem fuiſſe
motam per calumniam & ad morem ge-
rendum emptori, non poſſet is petere dd.
fideiuſſores vt per *Neuiz. conſ.* 37. egre-
giè, & luculenter deducit *Surd. in conſ.* 32
21 *nu.* 3. *& per totum.* † Imò ſat eſſet id ex
coniecturis apparere ad effectum, vt em-
ptor cogeretur pretium ſoluere non da-
ta per venditorem fideiuſſione *Ang. &*
Imol. in l. 1. *§. ſtipulationum ff. de præto.*
ſtipul. Curt. ſen. in l. vnic. in fin. C. de
prohibit. ſequeſtr. pecu. Caballin. in tract. de
euict. §. 2. *nu.* 11. *Cæpoll. cautel.* 52. *&* 181.
Menoch. de arb. Iud. caſ. 224. *nu.* 5. *Surd.*
d. conſ. 32. *nu.* 17. *& conſ.* 36. *ſub nu.* 14.
& pro coniectura ſufficeret creditorem
mouentem litem potuiſſe per prius agere
via ordinaria ad ſuum creditum conſe-
quẽdum & non feciſſe, ſed poſt litem ver-
tentem ſuper pretio inter emptorem, &
venditorem ſequeſtraſſe pecunias, vt præ-
ſumatur totum per calumniam geſtum,
& ſequeſtro non attento fideiuſſoribusq;
non datis emptor ad pretij ſolutionem
ſit cogendus ſecundum *Soccin. in conſ.* 208
col. penul. ver. 2. *defenſio lib.* 2. quem ſe-
quitur *Caroc. in deciſ.* 96. *num.* 3. vnde
multo magis id videtur dicendum in ca-
ſu noſtro, in quo ex deſiſtentia actoris,
iam non per coniecturas, ſed per rei eui-
dentiam conſtat nullam ſibi competere
22 actionem † Et in omnem euentum vendi-
tor offerebat inueſtire d. reſiduum pretij
in locis montium vel alijs ſtabilibus pro
cautione emptoris, quod ſufficere vide-
tur, vt *per Borgn. Caualc. deciſ.* 4. *num.* 6.
par. 1. & comprobari poteſt ex generali
theorica *Bar. in l* 1. *nu.* 2. *ff. qui ſatiſd. co-*
gan. qui poſt *gloſ.* ibi in *verbo dotis* aſſerit
obligatum dare fideiuſſores, liberari dan-
do pignora *ad l. plus cautionis vbi ſcriben-*
tes ff. de Reg. Iur.

Sed hæc quidem leuia viſa ſunt, & pro-
pterea iudicaui ad venditoris fauorem
non eſſe relaxandum mandatum execu-
tiuum pro reſiduo pretij, niſi prius præ-
ſtita per eum petita fideiuſſione pro qua-
cumque lite mouenda ſuper domo ven-
23 dita; † ſiue enim lis de præſenti mota ex-
tinguatur per ſententiam, ſiuè per tran-
ſactionem, ſiuè per ceſſionem ipſi liti, &
cauſę, vt in terminis noſtris; adhuc tamen
fideiuſsio præſtanda eſt; non quidem
propter litem finitam, ſed propter alias,
quæ moueri poſſent, & de quibus occa-
ſione illius ſuborta eſt ſuſpicio, vt eſt ca-
ſus in *l. final. §. emptor in fin. ff de reſcind.*
vend. vbi ex duabus mulieribus, quæ li-
tem ſuper re vendita mouerant, alteram

venditor ipſe per ſententiam ſuperauerat, & cum altera tranſeg rat, & tamen ipſe contra emptorem non auditur, niſi præſtitis fideiuſsionibus, per quem textum ita in terminis præcisis determinat noſtram quæſtionem *Paul. de Caſtr. in conſ. 46. ſub nu 2. ver. quantum ad ſecundum par. 1.* & quod etiam ſopita q omodocumque lite mota præſtan li ſint fideiuſſores tenuit, etiam *Gramat in conſ. 106. nu 2. in ciuilibus, & Bertazzol. de Clauſol. in clauſ. 42. gloſ. 11. num 1.* qui ſubdit contrarium tenere *Alex. in conſ. 65.* cuius tamen auctoritati mox ſatisfaciam.

25 Ratio † autem huius concluſionis eſt euidentiſsima, quia iuxta magis veram, & practicatam interpretationem *d. l. ſi poſt perfectá C. de euiction.* quando euictio imminet in limine contractus, præſtanda eſt fi eiuſsio non ſolum pro lite mot, ſed etiam pro alijs à quocumque fortè mouendis, vt per *glo. Bar. Bald. Salyc. & DD. in d l. ſi poſt perfectam C. de euict.* * & tradunt communiter ſcribentes teſte *Salyc. num. 2 & Fulgos. ibidem Crotus conſ. 135. in fin. lib 2. Antonius Rubeus in l. non ſolum § morte num. 463. ff. de* * *nou. oper nunc.* vbi teſtatur omnes ferè DD. tam antiquos, quam modernos tenere quod fideiuſsio præſtāda ſit pro omni lite, etiam dubia, quamuis ipſe in via diſputatiua contrarium ſentiat *Anton. de Burg. in cap fin. nu. 15. in fin. ver. quod autem extr. de contrah empt* cum alijs per *Surd. in conſ. 36. ſub nu. 14 & in dec. 295.* ** *num. 26.* vbi teſtatur de commun ori, & veriori opinione, plurimos addit, & de * communi teſtatur *Rota deciſ. 281. nu. 26. par. 2. diuerſ. Vinc. de Franch. deciſ. 55. per totam* vbi quod ita in *Neap. conſil.* iudicatum fuit *Bertazzol. cum relat. in clauſola 42. gloſ. 11. nu. 1. Pirr. Maurus in tract. de fideiuſſoribus cap. 18. nu. 27.*

Quamobrem ſi lis mota efficit, vt euictio dicatur imminere in limine contractus non ſolum reſpectu eiuſdem litis, ſed & reſpectu aliarum quarumcumque, quæ inpoſterum moueri poſſent, & de quibus rationabiliter illius occaſione poteſt haberi ſuſpicio, conſequens eſt, vt eiuſdem litis extinctio operari quidem poſsit, vt pro illa minimè fideiubeatur, non tamen aufert futurarum ſuſpicionem, nec reddit cautum emptorem, qui propterea datis fideiuſſoribus eſt aſſecurandus.

26 Non † obſtant modo contraria nam ad primum reſpondeo *Alex. in d. conſ 65. lib. 5.* loqui de fideicommiſſo conditionali, cuius dubius euentus non eſt conſiderabilis ſecundum *Craueit. in conſ. 142. nu. 8. & Oldrad conſ. 224. nu. 27.* qui diſferentiam conſtituit an aliquid alicui debeat r in ſp.. & ex vltima voluntate, an ex contractu, & ſic ex mente horum Doctorum ſi poſt factam venditionem innoteſcet rem v n litam eſſe fideicommiſſo conditionali ſuppoſitam, non diceretur imminere euictio in limine contractus. Et ſic *Alexandri* ſententia etiam ſi admittatur, non appl catur quæſtioni noſtræ; Et nihilominus in terminis præ iſis, in quibus iple ſcripſit contrarium eſſe verius, & ſic quod exiſtet fideicommiſſo con itionali præſtanda ſit fideiuſsio ipſi mptori, qui bona fi e rem emit, latè defendit *Oſaſch dec. Pedem. 24. à nu. 2. ver in contrarium vſque ad finem, & ſignanter num 13. & 14.* qui etiam retorqu t tex. *in l 1. C. de bon. matern.* & duplicit r euitat doct inam *Bar in d. l. 1.* ſuper qua ſe fundabat *Alex.* prout itidem in termi is *Ancharan.* & ſi in caſ. quo bona pro dotis reſtitutione deteguntur obligata contrarium inquit ſe iu icaſſe *Borgni. in deciſ 4 ſub nu 6 par. 1.* & pro hac parte valde vrget *Cocci. dec 257. n 3.* vbi quod vxor conſtante matrimonio etiam viro ad inopia n n vergente poteſt agere vt dos collocetur in tot & ſeſer iat pro oneribus matrimonii *l ſ. ii qui § 1. ff. de iure dot. l. ſi maritus ff famil erciſc. Bal in Auth. et qui ſub num 3c. C. de bon. auth. iud. poſſ.* cum alijs adeuctis *ibidem* & latius in *Romana dotis* 1 *Cincij 9. Iun. 1600 coram D. Archiepiſcopo Rhodienſi* ſuper quo tamen non inſulto, cum non ſit præſentis ſpeculationis.

Sec ndum non obſtat, qu a lis mota non eſt cauſa finalis cur fideiuſsio præſte- 27 tur, ſed impulſiua; † cauſa autem impulſiua ceſſante, non ceſſat effectus, ita in puncto reſpondet *Gramat. d. conſ. ciuil. 106. nu. 2.* poſt *gloſ. in l. fin. § emptor in gloſ. fin. ff. de reſcind. vend.* & quod regula de qua ſupra *num. 19.* procedat ceſſante cauſa finali, non autem ſi ceſſet cauſa impulſiua iuribus & auctoritatibus latè demonſtrat *Tiraquell. in eodem tract. de ceſſante cauſa par. 2. lim. 1. num. 1 & ſeqq.* & præterea probatur *in §. quod autem Inſtit de capit diminut* & tradit *Rolan. in conſ. 51. nu. 54. vol. 2 Sanch* poſt alios *in præcept. decal. tom. 1. lib. 4. cap. 2. nu. 42.*

Tertium pariter ceſſat, quia vbi lis fuit calumnioſè affectata ab emptore, qui ſuppoſuit tertium nullum ius habentem, ideo fideiuſſio non eſt neceſſariò præſtanda, quia tunc re vera non poteſt dici quod euictio immineat in limine

con-

contractus vt dicunt *DD.* ſupra relati *nu.* 20. nec debet quis ex aduerſarij calumnia grauari, vt colligitur in puncto ex *Gramat. d. conſ.* 106. *nu.* 3. vnde id nihil commune habet cum caſu noſtro, in quo lis non fuit calumnioſè affectata, tametſi per illius remiſſionem remanſerit extincta: attenditur enim dumtaxat vt litem mouens non animo calumniandi id agat:
28 Adeo † vt etiam ſi ad iudicium veniret rogatu emptoris, & ad rem gratam eidem faciendam, adhuc tamen dicatur imminere euictio, & emptor ipſe iurare poſſit de calumnia abſq; periurij periculo, quia tunc non dicitur facere animo calumniandi, ſed vt ſibi aduerſus periculum euictionis futuræ ſuccurratur vt poſt *Bald. in d. l. ſi poſt perfectam ſub num.* 2. tradit *Ancharan. Regien. in quæſt. familiar.* 34. *nu* 8. *lib.* 3.
29 Cum † itaque teneretur emptor præſtare fideiuſsionem, non ſatisfacit offerendo inueſtimentum pecuniarum pro euicti ne, quicquid ſecus ſenſerit *Borgni.* qui loquitur contra tex. *in d. l. ſi poſt perfectam* concedentē emptori retentionem pretij donec fideiuſsio præſtetur; nec refragatur auctoritas Senatus Pedem. ab eo adducta, quia *Oſaſch.* loquitur in caſu quo duntaxat detectum fuerat rem venditam ſubiectam eſſe fideicommiſſo conditionali, & venditor carebat facultate ſatiſdandi, quibus duobus copulatiuè concurrentibus æquum viſum fuit, vt emptor non frueretur tam diu re, & pretio. In caſu noſtro neutrum horum interuenit, nec applicatur doctrina *Bart.* quam in gratiam *Borgnin.* adduximus *ſupra num.* 23. quia illa procedit, quando melius & pinguius ſuccurritur creditori per pignora, quam per fideiuſſores prout ipſe met *Bar.* ſe explicat, ibidemque *Iaſ.* declarat *nu.* 12. *& Rota in Lauretana Pecuniaria* 5. *Aprilis* 1593. *coram Gypſio.* In caſu verò noſtro emptor per inueſtimentum non ita r[illegible]tur cautus ſicut per fideiuſſores, qui non modo tenentur aſſecurare pretium, ſed & litem in ſe ſuſcipere, & iudicatum, damna omneſq; litis expenſas ſoluere indemnemque conſeruare emptorem *l. ſi plus* §. *mota ff. de euict. Bar. in l. pater nu.* 1. *&* 3 *ff. de dot. prælegat. Ruin conſ.* 187. *nu.* [illegible] *&* 3. *vol.* 1. *Pariſ. conſ.* 16. *num.* 124. *vol.* 2. *Cuman. conſ.* 29. *nu.* [illegible] quæ quidem per inueſtimentum pr[illegible] non poſſunt, ita in terminis reſpondet *Rota in dicta Lauretana prædij coram Gypſio,* quæ eſt *deciſ.* 39 *nu.* 5 *&* 6. ex impreſ[illegible] *Zacchia in calce tract. de oblig. camer.* & rurſus in *Aſculana ſeu pœna pecuniaris* 15. *Martij* 1606. *coram D. Coccino* 14. *ex impreſſ. ab eodem Zachia & in d. Tudertina tenutæ Montis nigri* 20. *Febr.* 1619. *coram eodem Coccino,* & prius voluit eadem *Rota coram Card. Seraphino, vt in eius deciſ.* 724. *nu.* 12.

Quo verò ad poſteriorem dubij partem an ſcilicet ſatiſdatio præfata danda eſſet duntaxat pro reſiduo pretij, quod remanebat ſoluendum, & de quo agebatur, an potius pro integro domus vendi-
31 tæ pretio. † Ad fauorem venditoris, & & ſic illam eſſe præſtandam duntaxat pro omnibus litibus motis, & mouendis reſpectu partis pretij nondum ſoluti reſoluit *Surd. in deciſ.* 295. *nu.* 19. vbi inquit ita iudicaſſe ſenatum, duplici ratione; prior deſumitur ex *Io. Andreæ ad ſpecul. in tit. de empt. & vend.* §. 1 vbi ait illata moleſtia in parte rei, retineri poſſe tantummodo partem pretij: quæ ratio ſecundum *Surd.* infert idem eſſe in fideiuſsione; quod confirmat ex eo quod cum moleſtia ſit cauſa fideiuſsionis præſtandæ, eatenus ea debet preſtari, quatenus infertur moleſtia, & non ita præſumi debet obligata vna pars, ſicut alia, ſubdens huiuſmodi fideiuſſionem, vtpotè quæ contra iuris regulas præſtatur, reſtringendam eſſe quantum fieri poteſt, & cum non inueniatur contrarium deciſum ſtādum eſſe regulæ, quæ habet Neminem ad fideiuſsionem præſtandam eſſe vrgendum, niſi id inter contrahentes cautum fuerit ab initio: & (licet ipſe non dicat) hanc rationem conſideraüit ante eum in propoſito *Rubeus Alexandrin. in l. de pupillo* §. *morte num.* 465. *ff. de oper. nou. nunc.* & melius *Fulgoſ. in l. habitationum*
32 §. *final. ff. de peric. & com. rei vend.* † quia cum aliquid introductum eſt contra regulas iuris, intelligendum eſt vt ius commune minus quam fieri poſsit lædatur *l.* 2. *C. de noxal.* & ſic iſta prima ratio *Surd.* in effectu continet auctoritatem Ioannis Andreæ duabus rationibus confirmatam poſterior illius ratio eſt peculiaris pro caſu ſuo, in quo emptor petierat dumtaxat fideiuſsionem ſuper parte pretij nondum ſoluti, vt ibi per eum.
33 Cæterum † *Vinc. de Franch in dec.* 555. *nu.* 2. propoſuit hanc quæſtionem, eamq; promiſcue tractauit cum alia, an ſcilicet præſtanda ſit fideiuſsio pro omni & quacumque lite mota, & mouenda, & recenſitis diligentiſsimè antiquorum *DD.* dictis, tandem in fine teſtatur per *Conſilium* iudicatum fuiſſe, licet non ſine magna difficultate, fideiuſsionem eſſe præſtandā pro omni euictione & cōſequenter

ſuper

ſuper tota re; idemque tenet *Borgnin deciſ. 4. ſub nu. 3. par. 1. & Maſtrill. in deciſ. 160. in fin.* quorum vterque confundit has duas quæſtiones an præſtanda ſit fideiuſsio pro omni, & quacumque lite, & an ſit præſtanda etiam ſuper parte rei, ſuper qua non fuit controuerſia mota, vnde plurimos citant, qui in priori duntaxat caſu loquuntur.

Hanc eandem ſententiam tenuit ante eos, licet à nullo allegetur, *Rota Genuenſ. deciſ. 190. num. 11.* quæ inquit ita tenuiſſe *Rub. Alexandrin. in l pupillo § morte nu. 467. ff. de oper. nou nunc.* qui tamen in meo codice id non dicit, imò ex traditis per eum *ibidem nu. 465.* potius colligitur ipſum in contrariam inclinaſſe ſententiam. Mihi tamen placuit hæc poſterior opinio, vt ſcilicet fideiuſsio præſtanda eſſet pro omni, & quacumque lite, & ſuper quacumque parte domus vel pretij mouenda, pro qua facit generalitas *d. l. ſi poſt perfectam C. de euict.* quapropter generaliter intelligendi ſunt innumeri *ſcribentes* qui indiſtinctè tenent fideiuſsionem, euictione in limine contractus imminente, præſtandam eſſe pro omni, & quacumque lite mota & mouenda ſuper re vendita, ea ratione quia ob iam motam controuerſiam orta ſit ſuſpicio, vt aliæ pariter moueri poſsint, quæ ratio re vera militat etiam in terminis noſtris, vt ſcilicet ſicut venditor celauit emptori vinculum æris alieni, vel hypothecæ, quo vinculata erat pars pretij vel rei venditæ, & ſic illum in hoc decepit, ita etiam credendum ſit illum reliquam partem alteri obligaſſe; vnde cum legis intentum fuerit emptoris indemnitati conſulere, non ſanè adhibuiſſet ſufficiens remedium ſi dumtaxat pro parte pretij vel rei venditæ
34 fideiubendum diſpoſuiſſet. † Non obſtant modo adducta per *Surdum* quia *Io. Andrea*, cuius auctoritate mouetur, non determinat articulum, ſed tantum dubitatiuè inquit, quod ſi res ſit pro parte tantum obligata, videretur ſolum in parte pretium retinendum, ad quod citat *l qui ſolidum § 1. de legat. 2.* vbi eum ex Imperatoris indulto reſcindenda eſſet venditio vniuerſitatis prædiorum olim à Republica cuidam facta, reſtituto eius hæredibus pretio, determinat *I. C.* vt legatario vnius ex *dd. prædijs* pro modo æſtimationis, debeatur pretium ex coniecturata teſtatoris voluntate; qui textus poſſet fortaſſe in argumentum adduci vbi certò conſtaret rem venditam pro parte duntaxat eſſe obligatam; at nos ſumus in caſu in quo nulla poteſt haberi certitudo an præter detectam obligationem adſint alij creditores: imò ex mente ſcribentium potius præſumendum eſt contrarium, & ex vnius litis motione, aliarum quoque ſuſpicio oritur, & conſequenter *Io. Andreæ* auctoritas facilè euitatur. Non obſtat primum motiuum *Surdi* vt ſcilicet cum lis ſit cauſa fideiuſſionis præſtandæ, eatenus ea præſtari debeat, quatenus infertur moleſtia: quia iam ſupra demonſtratum eſt litem motam non eſſe cauſam finalem, ſed impulſiuam, & ideo fideiuſſionem non eſſe cum illa commenſurandam. Minus refragatur aliud motiuum, hanc videlicet fideiuſſionem præſtari contra iuris regulas, & ideo reſtringendam eſſe, quia imò ſicut eſt regula iuris vt id iuſſio non conuenta non præſtetur, ſic eſt alia eiuſdem iuris regula, vt quoties euictio imminet in limine contractus fideiuſsio præſtetur;
35 quoniam † licet expreſsè id non fuerit conuentum, tacitè tamen ſic actum intelligitur, & tacita conuentione præſtari dictam fideiuſſionem dixit expreſsè *Io. Andr. poſt Guid. de Suz. in addit ad Specul tit. de empt & vend § 1 litera H.* quem retulimus ſupra *nu* 4. & ſic non inſulsè aſſeri poſſe reor (licet neminem hoc dicentem inuenerim) huiuſmodi fideiuſsionem præſtari ſecundum iuris regulas, vt non obſcurè innuit Imperator in *d. l. ſi poſt perfectam C. de euict.* in finalibus verbis ibi *Iudex tibi quæ ex emptione veniunt præſtari prouidebit*, vbi *gloſa* ſuplet *ſcilicet per fideiuſſionem emptionis ſatisfactionem.* Ecce igitur quod huiuſmodi ſatiſdatio, venit ex natura contractus;
36 Quemadmodum † itidem dicimus eſſe de natura contractus, vt euictio præſtetur vnde & hoc tacitè actum intelligitur *l. exempto in prin ff. de actio empt* & habetur per *Card Mantic. in tract. de Tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 24. nu. 2.* & ſic *deciſio Surdi* ſaluatur per vltimam rationem ab eo allatam, nimirum quia in caſu ſuo emptor petierat fideiuſsionem duntaxat pro parte pretij nondum ſoluta vnde iudex fatuus fuiſſet concedere eidem vltra petita, quæ ratio cum ceſſaret in caſu noſtro, in quo emptor pro vniuerſo pretio, tam ſoluto quam ſoluendo fideiuſsionem petierat, meritò illam dandam eſſe decreui.

Nec admittendam duxi exceptionem venditoris allegantis ſe eſſe notoriè diui-
37 tem: quamuis † enim nonnulli affirmauerint in his terminis cautionem non eſſe neceſſariam, cum ſatis ſuperque eo ſultum dicatur ſecuritat emptoris, cui bo-

norum

norum hypotheca à diuite facta, loco cautionis inſeruit; vt per *Afflict. dec.* 171. & ibi latè *Vrſill* & *Card. Seraph. dec.* 1243 *nu.* 3. & *deciſ.* 1275. *nu.* 2. *Monoch. de arb. c. ſ.* 224. *nu.* 4 *Honded. conſ.* 30. *nu.* 33. *lib.* 1 *Giurb. deciſ ſicil.* 113. *nu.* 19. *Surd dec.* 183. *nu* 9. & *fuit dictum in Bononien. bonorum* 27. *Nouembris* 1598. *coram Card. Lancellotto*. Nihilominus contrarium conſtanti ſſimè firmauit *Alber. in d. l ſi poſt perfectam nu.* 2 *verſ ſed ſed contra Rub. Alex. in d. l. non ſolum § morte nu.* 463. *verſ.* & *quomodo de nou. op. nunc. Grat. conſ.* 153. *nu.* 13. *lib.* 2. & poſt eos *Surd. d. dec.* 295. *nu* 13. *in fine*: tum quia *d. l. ſi poſt. perfectam* indiſtinctè loquitur, tum etiam quia regula eſt vt vbi fideiuſsio eſt præſtanda, etiam locupletiſsimus teneatur fideiubere, vt expreſsè diſponit tex. in *l. minor* in finalibus verbis *ff. de procur.* & ibi *Bal. in §. is qui ſuſcepit nu.* 1. *verſ. modo pone.* notat quod ſi ex ſtatuto eſt per accuſatum pręſtanda fideiuſsio, debet ab eo præſtari etiam ſi ſit ditiſsimus, & generaliter tenet *Aret. in l. diuortio §. interdum num.* 20. *verſ ſed contra ff. ſol. matr.* cum aliis quos refert & ſequitur *Henriq. de fideiuſſ cap.* 5. *num.* 9. *poſt med. verſ. Hanc igitur* & *ſeqq.* & in caſu quo lis eſt mota reſoluit *Rota in alleg. Tudert. tenutæ montis nigri coram D. Coccino Decano* declarans opinionem *Afflict.* & ſequacium procedere prius quam lis moueatur.

ARGVMENTVM.

Profeſsio, ſiue votum quando per metũ fieri dicatur. Metus qualis requiratur ad irritãdũ actũ, & quomodo probetur. Metus reuerentialis an, & quomodo profeſsionem annullet.

SVMMARIVM.

1 *Iudices vbi coniunctim ſunt delegati, alter ſine altero procedere nequit.*
2 *Metus per vnicum teſtem an* & *quando probetur,* & nu. 15. & nu. 47.
3 *Verbera iuſtum metum inducunt.*
4 *Metus iuſtus ex victus denegatione incurritur.*
5 *Querimoniæ,* & *conqueſtiones remouent conſenſum ab actu.*
6 *Metus penſatur ex inferentis,* & *eius cui infertur, qualitate.*
7 *Metus præſumitur in contractu, in quo conſanguinei non interuenerunt.*
8 *Meticuloſa præſumitur profeſsio noctis tempore emiſſa.*
9 *Metus ex nimia feſtinantia præſumitur.*
10 *Colluſio ex nimia celeritate præſumitur.*
11 *Metus ex publica voce,* & *fama probatur.*
12 *Proteſtatio ante actum facta remouet conſenſũ ab actu,* & *facit illũ ipſo iure nullũ*
13 *Proteſtatio coadiuuat probationes metus.*
14 *Proteſtatio contraria facto an,* & *quando aliquid operetur,* & nu 55.
15 *Metus per vnicum teſtem probatur.*
16 *Metus ex minis* & *verberibus probatur.*
17 *Minæ iunctæ cum reuerentia minanti debita, metum iuſtum inducunt,* & *matrimonium annullant.*
18 *Metus reuerentialis cum minis annullat profeſſionem.*
19 *Argumentum de matrimonio carnali ad ſpirituale valet,* & *è conuerſo.*
20 *Metus reuerentialis cadit etiã in fratre minore natu, reſpectu maioris* declara vt num. 63.
21 *Metus reuerentialis cadit etiam in minore reſpectu eius tutoris* & *curatoris.*
22 *Minæ iunctæ cum reuerentia, an* & *quando annullent matrimonium ſi per tempus notabile illud præceſſerint.*
23 *Metus reuerentialis probatur per teſtes ſingulares.*
24 *Minæ probantur per teſtes ſingulares,* & *inhabiles.* & nu. ſeq.
25 *Minæ ſunt difficilis probationis.*
26 *Metus reuerentialis abſq; minis inducitur, ſi is, cui reuerentia debetur, ſit aſper,* & *ſeuus.*
27 *Vxor contrahens ad inſtantiam viri iracundi, an dicatur metu reuerentiali inducta.*
28 *Metus reuerentialis abſq; minis profeſſionem annullat.*
Contrarium eſt verius nu. 62.
29 *Metus reuerentialis minor iuſto timore profeſſionem annullat.*
30 *Singula quæ non proſunt, vnita iuuant in probatione metus.*
31 *Conſenſui nihil tam contrarium, ac metus.*
42 *Conſenſus,* & *libera voluntas ſunt de ſubſtãtia profeſſionis,* & *excluduntur à metu*
33 *Profeſſio per metũ facta eſt ipſo iure nulla.*
34 *Votum, ſiue profeſſio metu extorta eſt nulla ipſo iure.*
35 *Voluntaria obſequia vult Deus.*
36 *Religionem ingredientes inuiti magis peccata faciunt, quam plangant.*
37 *Metus non præſumitur, ſed ab allegante probandus.*
38 *Metus probandus eſt plenè,* & *concludenter.*
39 *Profeſſio habet pro ſe præſumptionem, ſi excuſatio ſit æquiuoca.*
40 *Metus conceptus non ſufficit ad reſciſſionem actus.*
41 *Metus ità demum annullat actum, ſi eſt illatus ad extorquendum conſenſum.*
42 *Metus non cadens in virum conſtantem non annullat actum.*
43 *Metus ad hoc vt ſit cadens in virum conſtantem, quæ requirantur.*
44 *Coniecturæ quales eſſe debeant ad metum probandum.*

45 *Pta-*

45 *Præſumptiones metus arbitrio iudicis remittuntur.*
46 *Coniectura & præſumptiones metus plenè, & exactè ſunt probandæ.*
Teſtibus non creditur, quorum repelluntur auctores.
47 *Teſtis vnicus non probat metum.*
48 *Sollicitator cauſæ non probat*
49 *Teſtis inimicus repellitur.*
50 *Teſtis patiēs plures defectus eſt, prorſus inhabilis etiā cū veritas aliter haberi nō poteſt*
51 *Qualitas probanda eſt quando lex aliquid cum qualitate requirit.*
52 *Metus an ſit iuſtus quādo minus malū eligitur ad maius cuitādū in foro cōſcientiæ.*
53 *Sacramenta characterem imprimentia tenent, etiamſi iuſto metu ſint accepta, & quid in cæteris Sacramentis.*
54 *Proteſtationes non emiſſæ coram Iudice, nec coram inferente metum, non ſuffragātur.*
55 *Proteſtationes non probant metum, ſed alias probationes coadiuuant.*
56 *Proteſtatio facta longè ante profeſſionem, per actum ſequentem dicitur reuocata.*
57 *Proteſtatio non eſt neceſſaria in patiente metum.*
58 *Proteſtatio vbi allegatur debet vel in ipſo actu, vel paulò ante interuenire.*
59 *Lacrimæ quando metum probent.*
60 *Confeſſio extraiudicialis quomodo probetur.*
61 *Metus non cauſatur ab imperio, ſeu obiurgatione parentum.*
62 *Profeſſio ob ſolam metum reuerentialem abſque minis non irritatur.*
63 *Metus reuerentialis in fratre admittitur, ſi frater ab eo regitur, alias ſecus.*
64 *Voluntatis mutatio non præſumitur.*
65 *Libera voluntas quando ita facilè probetur, ſicut metus.*
66 *Teſtes de metu deponentes, an, & quando præferātur deponētibus de libera volūtate*
67 *Pro non metu in dubio eſt pronunciandum.*

DECISIO LXXIX.

FRATER Ioannes Hieronymus à Clauaro Genuenſis Diœceſis Ord. S. Franciſci de obſeruātia prætendens ſe per metum profeſsionē emiſiſſe, impetrata à Sanctiſſimo reſtitutione in integrū aduerſus lapsū quinquēnij, cauſā nullitatis introduxit corā Vic. Genuēſi, & Guardiano cōuentus ſui ordinis in terra Clauari exiſtētis, qui Guardianus non expectato Vicario coniudice, ſolus ſententiā protulit, per quam profeſsionis nullitatē declarauit; qua ſentētia exi-
1 ſtente notoriè nulla, † cū nequeat alter ex coniudicibus ſine altero proferre ſententiā, iuxta tex. *in c. cauſā matrimonij, & ibi Bal. n. 3. de offic. deleg.* Fuit propterea habitus recurſus ad *S. Cong Eminentiſs. Card. negotijs Epiſcop. & Regul præfector*; at defuncto interim d. Vic. Archiep. iterū mihi, qui ei in officio ſucceſſeram vt coniunctim cum Guardiano conuentus Genuæ procederem, ab eadē *S. Cong.* cauſa cōmiſſa fuit; ſtructoq; corā nobis proceſſu, non fuimus in ſententiādo concordes, Guardianus pro inualiditate profeſsionis, me autem pro validitate illius ſentiente.

Se autē per metū ſuſcepiſſe habitū regularem ex eo deducebat F. Io. Hieronymus, quod in ſeculo aſperè tractaretur, & verberibus ſæpè afficeretur à Iacobo eius Germano maiori natu, illiusq; tutore, & curatore, de quibus malis tractationibus deponebant duo teſtes, nēpe Io. Baptiſta eorū communis germanus de viſu, & Fr. Hieronymus à Clauaro de auditu ab eodē Io. Hyeronimo, quē aſſerebat ſæpe de d. Iacobo cōqueſtū fuiſſe ac ab illo tūc ſeculari fragmentū panis petijſſe, ſub prætextu quod ob Iacobi ſæuitiā eſuriret; Aderāt etiā nonnulli teſtes de auditu deponentes
2 ſuper dd. malis tractationibus; † Metū autē probari per vnicū teſtē de viſu, iūctus alijs de auditu, etiāſi nō dicant à quibus audiuerint, vel etiā iuncta fama, quæ hic non deerat. vt infra dicetur tradit *Maſcar. de proba. cōcl. 153. n. 7 & Boer. dec. 101. n. 9.* vel iuncta aliqua præsūptione, vt per *Alciat. de præſumpt reg 3 præſump 7. nu. 5. in fine Farinac. in fragm ver. metus nu. 170.* & ſic metus videbatur directè probatus.

Quod autē dictus metus fuerit ſufficiens
3 ex eo deducebatur, qd † verbera, quæ corpus cruciāt iuſtū inducūt metū, vt plurib. probat *Barbat in cōſ. 60. n. 2 ver. capio hīc & n ſeq. Rimin. iun. in repet. c. 1. n. 27. de offic. deleg. Hercul. in tract. de caution. de nō offend. cap. 1. num. 11. Afflict. dec. 256.* & ita firmat *Rota dec. 105. nu. 1. par. 3. in recent.*
* vbi dicitur hāc eſſe com. op ſæpe à *Rota* in materia ſuſceptionis ordinum, vel profeſsionis firmatam.

4 Sicut † & ex denegatione victus reſultat metus mortis; cū alimēta negare ſit necare *l. necare ff de liber. agnoſcen c. paſſa 86. diſt.* & in terminis cōſiderauit *Rota in Toletana nullitatis profeſſionis* 19. *Nouemb.* 1614. *corā Vbaldo ſeniore*, & rurſus in *dec. 779. ſub nu. 2. par. 3. in recentiorib.*

Prætata vero probatio nō erat præſumptionibus deſtituta; quarū prima reſultabat ex cōgeminatis cōqueſtionibus eiuſdē Fr. Io. Hieronymi aſſerentis tā in ſeculo, quā in nouitiatu, ſibi neceſſe fuiſſe ad ſe eximendum è manibus Iacobi, Religionē
5 ingredi, † quæ quidem querimoniæ toties repetitæ, & animi repugnantiā declarant

l. ſi

l. ſi quis §. pleriq; ff. de Relig. & ſumpt. funer. l. mihi, & tibi §. interdū ff. de legat. 1. & remouent conſensū ab actu *l. ſi quis in principio teſtamenti ff. de legat. 3. Natt. conſ. 451. nu. 20. Rota in Tolet. matrimonij 2. Martij 1589. coram Card. Seraphin. Greg. XV. deciſ. 326. num. 9.* & ponderat *Rota in d. deciſ. 105.*

6 Secunda † coniectura deſumebatur ex qualitate perſonarum, videlicet tam eiuſdem Fr. Io. Hieronymi, tunc pueri, quam Iacobi, qui erat vir ſeuerus, & rigidus; Metus autem cadere dicitur in virum conſtantem conſiderata perſona inferentis metum, & eius cui infertur *Calder. conſ. 1. tit. quod metus cauſ.* cum alijs quos refert, & ſeq. *Deciā cōſ. 30. n. 24. lib. 4. Surd. dec. 194. n. 3. Greg. XV. in dec. 326. nu. 10. & dec. 326. n. 6.* Et quod minor metus requiratur in puero, quā in viro, & in imbecilliore, quā in robuſtiore *Soc. ſen. cōſ. 225. n. 5. lib. 2. Decian. conſ. 127. lib. 1. Farinac.* cū relatis in *Frag. verb. menſ. n. 74. & d. dec. 105. n. 3. p. 2. in recētior.* & ex Theol. *Sotus lib. 7. de Iuſt. q. 1. art. 1. ad 2. Salon. de iuſt. & iur. q. 62. art. 2. cōtrou. 5. in 3. cōcl.* cū alijs relatis nouiſſimè à *Baſil. Pōtio in tract. de matrim. lib. 4. c. 2. ſub n. 10. & rurſus in cōmentar. de imped. matrim. cauſ. 31. q. 2. verb. hoc autem.*

7 Tertio † in actu profeſſionis à Io. Hieron. emiſſæ, nulli interuenerūt cōſanguinei; qui in ſpōtaneis profeſſionibus interuenire cōſueuère, ex quo inſurgere coniecturā metus dixit in matrimon. carnali, poſt alios, quos refert, *Menoch. de præſump. lib. 3. preſump. 4. num. 14. Rota deciſ. 143. num. 20. par. 2. in recent.* cum alijs per me congeſtis in *deciſ. 5.* & in cæteris contractibus *Theſ. iun. in q. forenſ. lib. 1. q. ſi ſub nu. 26.*

8 Quarta † quia d. profeſſio emiſſa fuit de cte cū tamē aptius potuiſſet emitti de die, vt fieri ſolet, vnde aliud inſurgit metus argumentū *Poſido. Rip. de tēpor. nocturn. c. 89. per totum Menoch. præſumpt. 4. nu. 14. Rota dec. 643. nu. 20. par. 1. in recentioribus* cum alijs allatis per me in *deciſ. 5.*

9 Quinta † oriebatur ex nimia feſtinātia Iacobi, qui ſuaſus à Fr. Io. Euāg. ne tā properè curaret habitū regularē d. puero dari, cum nondū Grāmaticæ ſtuduiſſet, moras abrūpendas curauit, ne fortè d. ſuum germanū peniteret. Nimia verò feſtinātia, & celeritas nō caret ſuſpicione *Paul. de Caſtr. in conſ. 174. nu. 3. circa med. lib. 1. Gregor. in deciſ. 326. nu. 36.*

10 Facit quod dici ſolet, † tentatū ex nimia celeritate præſumi prærdinatū, & colluſū *§. fi. in aut. de reſtit. & ea quæ parit Bald. in rub. de Iudic. n. 12. Paul. de Caſtr. vbi ſupra.*

11 Sexta † deſumebatur ex publica voce, & fama, de qua nōnulli teſtes deponebāt, quæ quidē metus præſumptionē inducit, vt per *Menoch.* cum relat. *præſump. 4. num. 21. & præſump. 126. nu. 22. lib. 3.* cum alijs, quos adduxi in *deciſ. 5.*

His addebatur, quod d. Frater Ioannes Hieronymus adhuc nouitius quadam die genuflexus in refectorio coram Guardiano, iuſſerit ſibi reddi veſtes laicales, dicens ſe ibi non permanere libenti animo, imò per vim à ſuis germanis fuiſſe inductum ad regularem vitam inſtituendam, & propterea ad ſeculum redire velle, vt deponebant Frater Angelus à Clauaro, & Frater Seraphinus à Genua, qui præſentes fuère.

12 Hæc † autem proteſtatio coram Superiore, & teſtibus ante profeſſionem facta, tametſi de per ſe non probet metum, valde tamen prodeſt, quia remouet aſſenſum ab actu ſequenti, etiamſi abſente parte fiat *Natt. conſ. 451. num. 21. & ſeq. Oſaſch. deciſ. 100. nu. 10. ver. ideo Couar. in Epitom. 4. decretal. par. 2. cap. 3. §. 5. nu. 12. in princ. Maſcard.* cum per eum relatis *de probat. lib. 2. concl. 1051. nu. 10. & ſeq.*

Et in his, quæ à proteſtantis voluntate dependent, reddit actum ipſo iure nullum *DD. in cap. cum M. Ferrarien. de appell. Crauett. conſ. 120. Rota in Neapolitana profeſſionis 15. Iunij 1598. coram Gypſio.*

13 Et † eſt generale, quod proteſtationes multum coadiuuant probationes metus *Honded.* cum per eum congeſtis in *conſilio 29. num. 55. lib. 1. Surdus deciſ. 144. num. 26. Seraphin. deciſione 859. numero 4. & ſeq. Beltramin. ad deciſionem Gregor. 326. Rota in Hiſpalen. coadiutoriæ 25. Ianuarij 1610. coram Card. Lancellotto.*

14 Neque † dicatur proteſtationem contrariam facto nihil operari *dicto capitulo cum M. de appell.* vbi ſcribentes *capitulo cum acceſſiſſent de cōſtitutionib. Rota deciſione 15. in fine de offic. deleg. in nou.* id enim verum eſt, quoties illa ordinatur ad tollendum factum, cum facta pro infectis haberi non poſſint: at vbi ordinatur ad remouendum conſenſum, vel tollendum mentem à facto, vt in caſu noſtro, tunc vtique operatur proteſtatio *lege labeo ff. de ſupellectil. legat. & lege obligationum ſubſtantia ff. de act. & obligat.* & ita diſtinguit *Bar. in lege 1. numero 17.* & ibi cæteri ſcribentes C. *de lit. conteſt. Abbas in capitulo primo extra eodem Alex. conſilio 130. numero 17. libro quarto Ripa in capitulo cum. M. Ferrarienſis numero 70. extr. de conſtitution.* vbi affert exemplum in terminis noſtris de eo, qui ſuſcepit habitum regularem, & proteſtatus fuit ſe animum profitendi non habere; & latè agit de

materia proteſtationis contrariæ facto,
eandem doctrinam comprobat *Rota in*
Neapolitana Profeſſionis 15. *Iunij* 1599.
coram Gypſio.

Sed & eodem profeſsionis anno durante, metum reuerentialem vna cum minis ſuperueniſſe prætendebat Frater Ioannes Hieronymus aſſerens, quod cum quadam die Iacobo eius Fratri, qui ad monaſterium acceſſerat, dixiſſet ſe velle ad ſeculum redire, fuit ab illo grauiter obiurgatus, miniſque territus, vt teſtatur Io. Baptiſta communis Frater, qui inquit ſe fuiſſe præſentem, & coram vidiſſe, & audiuiſſe.

15 Metus † autem etiam per vnicum teſtem probatur, ſi credimus *Cæpollæ in cautel*. 164. quod eo magis in caſu noſtro videbatur admittendum, quia dictum Ioannis Baptiſtę coadiuuatur ex depoſitione Fratris Euangeliſtæ, qui eadem die vidit Fratrem Ioannem Hieronymum lacrymantem, dicentemque ſe fuiſſe ab eodem Iacobo acerbè tractatum, eo quod ei dixerat ſe velle ad ſeculum redire, & addit ſe ſtatim conueniſſe dictum Iacobum, eiuſque ſæuitiam increpaſſe; illum autem reſpondiſſe, ſe iam dicti nouitij animum pacatum reddidiſſe.

16 Probatis † autem minis, vel verberibus præcedentibus, metus probatus cenſetur, vt notant ſcribentes *in lege ſi donationis C. quod met cauſ. Bar. in l. ſi ob turpem vol.* 1. *in fin. ver exemplum ff. de con-*
* *dit. ob turpem cauſ.* & eſt com. opin. de qua poſt alios teſtantur *Boer. deciſ.* 100. *nu.* 11. *& Monter. deciſ. Aragon.* 32. *nu.* 30.

Cumq; ab eo prouenirēt, qui eas exequi poterat, vtique timendæ fuerunt *l. quæſitum ff. ad Turpill. l. niſi §ſi legatarius ff. ſi cui plus quam per leg Falc. Alber. in l. metum nu.* 2. *verſ. ſi autem* 10. *de his quæ vi Gramatt. deciſ.* 5. *num* 4. *Rota deciſ.* 779. *numero quarto par. tertia in recentioribus*. Præſertim quia eidem reuerentia debebatur, vti fratri maiori, ſimulque tutori, & curatori eiuſdem nouitij.

17 Minæ † autem, iunctæ cum reuerentia minitanti debita, metum iuſtum dicuntur inducere, vt in matrimonio carnali probat tex. *in c. ex litteris de ſponſal. impub.* ibi *nolens, & inuita minis parentum impulſa*, & tradunt plurimi, quos longa ſerie recenſet *Sanch. de matrim. lib.* 4. *diſp.* 6. *numero* 7. *cum multis ſeqq. & Gregor. XV. in deciſ.* 326. *nu.* 18. vbi ad hoc citat *Bar. in l.* 1. *in fin. ff. quarum rerum act. non det. Dec. conſ.* 232. *poſt num.* 4. *Purpurat.* de
* communi atteſtans *in conſ.* 570. *nu.* 6. *Paris*
* *conſ.* 26. *nu.* 67. *lib.* 3. *Alban. de communi in conſ.* 77. *nu.* 5. *Roland. conſ.* 95. *num.* 30. *lib.* 1. *Idem Gregor. deciſ* 374. *nu.* 14.

18 Et † de matrimonio ſpirituali, & ſic in puncto de profeſsione probat textus à contrario ſenſu in *can. puellæ* 20. *quæſt.* 1. & tradit latè *Sanch d. diſp.* 6. *nu.* 18. & ſequitur *Azor. inſtit. moral. lib.* 12. *cap.* 5. *quæſt.* 4. *ver ſi reges par.* 1. *P. Villalob.* plurimos referens in *Summ par.* 1. *tract.* 3. *diff.* 8. *num* 6. *Rota* cum per eam congeſtis *in deciſ.* 779. *ſub nu.* 4. *in fin par.* 3. *in*
19 *recentorib.* † & eſt regulare, vt admittatur argumentum de matrimonio carnali ad ſpirituale, & è conuerſo *c. inter corporalia de Translat. Epiſc.* & probat latè *Præpoſ. in c. tuæ de ſponſal. vbi num.* 12. vtriuſque ſpecialitates enumerat; ſequitur *Valer. in diff. inter vtrumque forum ver metus differ.* 4. *verſic. quod videtur mirabile*.

20 Quod † autem metus reuerentialis detur in Fratre minore reſpectu Fratris maioris tradunt *Franc. Aretin. in conſ.* 24. *nu.* 6. *Curt. Iun. conſ.* 141. *nu.* 11 *vol.* 2. *Ripa in reſponſ.* 4. *nu.* 8. *tit de donat. Tiraq. de Primogen. in præfat. nu* 143. & rurſus poſt *leg. Connub. gloſ.* 5. *nu.* 36. *Ruin. conſ.* 98 *nu.* 24. *vol.* 1. *Guttier conſ.* 16. *nu.* 17. cum alijs, quos refert, & ſequitur *Sanch. de matrim. d. lib.* 4. *diſp.* 6. *nu.* 32. præſertim cum Iacobus eſſet etiam illius Tutor & curator, vt ſupra dicebatur; ita vt in eius perſona
21 duplex concurreret reuerentia † Metum autem etiam reſpectu curatoris conſiderari ad irritandum matrimonium, vel profeſsionem tradit *Nauar. in conſ.* 36. *num.* 5. *lib* 4. *in prima editione, & in ſecunda editione conſ.* 10. *nu.* 5. *tit. de his, quæ vi*, & de tutore tradit *Henriq. lib.* 11. *de matrim. c.* 9. *nu.* 5. & de vtroque *Sanch. d. diſp.* 6. *n* 28.

22 Nec † refert præfatas minas per plures menſes profeſsionem præceſsiſſe; adhuc enim ex illis non minus probatur metus, quam ſi in ipſo actu illatæ fuiſſent *Bar in l. ſi ob turpem col fin ff. de condit. ob turp. cauſ. Iaſ. in §. quadruplici nu.* 66. *Inſt. de act. Mandel. conſ.* 77. *nu.* 13. *Cæpol. cautel.* 244. *In fin. Honded conſ.* 26. *num.* 40. *lib.* 1.

Si tamen adhuc durat cauſa metus actus eſt nullus, eſto actus ſponte fieri videatur *Grat. conſ* 20. *nu.* 10. *lib.* 2. *Boer. deciſ.* 100. *nu.* 3. *Honded. d. nu.* 40.

Quamuis autē Ioannes, & Fr. Euangeliſta non ſint cōteſtes, ſed ſingulares, adhuc ta-
23 men. † Metus reuerentialis ab eis probatur, vt poſt *Ang. & Crot.* quos citat, tradit *Surd. in conſ.* 395. *nu.* 26. *lib* 3. & in puncto
24 minas † per ſingulares probari teſtes, poſt *Ang. Crot.* & alios tradunt *Ant. Cabr. tit. de teſtibus concl.* 2. *nu.* 56. *Petra in tract. de fideic. q.* 12. *nu.* 542. *Gramat. dec.* 5. *n.* 14 *ver.*

quæro

quaro Gregor. XV. dec. 374. *nu.* 21. *Ro-
ta dec.*779.*ſub nu.*4.*par.*3.*in recentioribus*
25 Cumque † ſint difficilis probationis *Ber-
trand.conſ* 64.*nu.*5.*par.*1. *in antiq. Alban.
conſ.*77.*nu.*8.*Boer.dec.*101.*nu.*1. Ideo ad-
mittuntur teſtes, qui alias non admitte-
rentur *Alex.conſ.*156.*n.*15.*lib.*5. *Honded.
conſ.*29. *num.*24. *lib.*1. *Gregor.d. dec.*374.
num. 20.
26 Quin † etiam ſi de minis non conſtaret
cum tamen Iacobus, qui illi perſeueran-
tiam in Religione proponebat, & cui à
d. nouitio reuerentia debebatur, eſſet
vir aſper, ſolituſq. ſeuerè tractare vbi ſuæ
non obtemperabatur voluntati, vt idem
nouitius in ſæculo expertus fuerat, vtiq;
ſufficiebat metus reuerentialis abſq; mi-
nis, quæ tametſi actu non interueniſſent,
adfuiſſent tamen virtute, extitiſſetq; ti-
mor proximæ coactionis, quod ſufficit
*Abb.in c.cum virum nu.*8. *de reg.& in cap.
nonne nu.*1. *de præſump.vbi etiam Felyn.in
fine Iaſ conſ.*3.*nu* 6. *vol.* 1. *Bero. in cap.*1.
nu 18. *de offic.deleg. Ant.Gomeſ.lib.*2. *va-
riar.c.*14 *n.*17.*Oſaſch dec.*179. *n* 3. *Moli-
na de Primogen lib.*2.*c* 3. *nu.* 9. cum alijs
quos refert, & ſequitur *Sanch. de matrim.*
27 *lib.*4.*diſp.*6.*n.*12.† Vt in ſimili de muliere,
quæ virum habet rigoroſum, & iracun-
dum, ſolitumq; iniuriam inferre ijs, qui il-
lius non parent mandatis, ſolum metum
reuerentialem ad reſciſſionem contra-
ctus ſufficere tradunt *Abb. & Doctores in
c.cauſam matrimonii extr.de offic deleg. idẽ
Abb in c.cum inter col.*2. *de elect. Aretin.in
l.interpoſitas nu.*4.*C.de tranſact. Bellamer.
conſ.*9.*vol.*5.*Alex. de Neuo conſ.*4. *Rolan.
conſ.*100.*n* 231.*lib.*4 *Gomeſ. variar.reſol.
tom.*2.*c.*14.*ver adde Menoch.de præſumpt.
lib.*3.*præſump.*126.*nu.*24.*&* 25.*Boer.dec*.
100 *nu.*12. *&* 19. *Roder. Suar. alleg* 14.
in fin.
28 Quæ † quidem ſententia multò facilius
admittenda videtur in matrimonio ſpiri-
tuali cum non deſint plurimi *Doctores* aſ-
ſerentes in illo ſufficere metum reueren-
tialem abſq; minis, quos refert, ſed non
ſequitur *Sanch.d.diſp.*6 *n.*17.eandemque
ſententiam contra *Sanch.* defendit no-
uiſſimè *Baſil. Pont. in tract. de matrim.
lib.*4.*c.*11 *n.*15.*&* 16. Vbi teſtatur ita fuiſ-
ſe per *Rotam coram Oradino* deciſum: pro
qua etiam ſententia affertur declaratio
Sac. Congregationis ſub nomine *Farinacii*
impreſſa, in qua de anno 1585. profeſſio
cuiuſdam monialis ob metum reueren-
tialem emiſſa fuit declarata nulla; de
qua poſt alios nouiſſimè *Diana* idem ſen-
tiens *Reſol. moral. par.*3.*tract.*2. *reſol.*92.
idemque tenuit *Roderiq.quæſt.regul. to.*3.
q. 17. *art.* 18. vbi aſſerit profeſſionem
emiſſam à puella in monaſterio educa-
tam ob metum reuerentialem Abbatiſſæ,
nullam eſſe, ad tex. *cum gloſ. in can. præ-
ſens* 20. *q.* 3. & ſaltem vtramque ſenten-
tiam probabilem eſſe teſtantur *Hier. Ro-
deriq. in compend. eiuſdem Eman. Roderiq.
reſol.* 101. *num.* 18. *& Portell. de dubijs
Regular.ver. profeſſio nulla ſub num.* 12.
& notabiliter tradit *Nauar. in Manual.
confeſſ. cap.*22. *nu.* 50. quod quamuis re-
gulariter oporteat metum exteriorem
eſſe iuſtum, talemque qui in virum con-
ſtantem cadat iuxta *l. metum* 1. *&* 2. *ff.*
29 *quod metus cauſ.* † Nihilominus ad effe-
ctum annullandi profeſſionem, etiam
quoad forum exterius ſufficit metus re-
uerentialis minor iuſto timore, *iuxta
glo ſing in d.cap. præſens* idemque tradit
in eodem *Manual. Nauar. c.* 17. *nu.* 20.
& 30. vtrobique tamen addit d. timo-
rem talem eſſe debere, ſine quo non fie-
ret profeſſio; quæ omnia repetit *in conſ.*5
nu. 2. *de his, quæ vi. lib.* 1. hancque do-
ctrinam veram eſſe, & tenendam dicit
Mirand. in manual. Prælat. quæſt. 30.
art. 2.

Quæ omnia tametſi diuiſim conſide-
rata aliquam paterentur difficultatem
tamen ſimul iuncta metum iuſtificare vi-
30 dentur, † cum in hac materia admittatur
regula, ſingula quæ non proſunt, ſimul
vnita iuuant, de qua regula vide latiſ-
ſimè *Ant. Gabr. tit. de probat. concl.* 1.
per totam, & ita in propoſito dixit *Corn.
conſ.*124. *num.* 4. *ver. dato lib.* 3. com-
probat *Rimin iun. in conſilio* 362. *nume-
ro* 77. *lib.* 4. *Honded. conſilio* 29. *nume-
ro* 23. *&* 49. *lib.* 1. & dixi in *deciſione
quinta*.
31 Cum itaque † nihil ſit tam contrarium
conſenſui, quam metus *l. nihil conſen-
ſui ff. de regul. iur.* & quæ metu geſta
ſunt, rata haberi non debeant *lege* 1.
ff. quod met. cauſ. quem textum notat
*Baldus in Rubrica de contra inueſt. in
fine*, vbi inquit, quod vox Dei poſuit
in ore Prætoris edictum, de quo *in dicta
lege prima*, ſequitur *Boer. deciſione* 100.
numero primo Pariſius conſilio 139. *nume-
ro primo libro quarto Roland. conſilio* 100.
numero 139. *libro quarto Honded. conſi-
lio* 29. *numero* 15. *libro primo.* † Cumq; vbi
adeſt metus deficiat conſenſus, & libe-
ra voluntas, quæ ſunt de ſubſtantia
profeſſionis, vt in puncto tradit *Pari-
ſius conſ. ſexageſimo quinto num.* 13. *vo-
lumine quarto Rota deciſ.* 779. *num.* 10.
par. 2. *in recentiorib.* & in matrimonio
carnali, eſt tex. *cum gloſ. in cap. tua nos*

in fin. & *ibi Ant. de Butr. num.* 10. & *ſeq.* & *Abb. num. fin. extr. de ſponſal.*
33 *Greg. XV. deciſ.* 395. *num* 2. † Conſequens eſt vt profeſsio d. Fr. Io. Hieronymi vti per metum emiſſa, ſit ipſo iure nulla *cap.* 1. *de his, quæ in cap. interrogaſti* 27. *diſt. cap. puella* 22. *quæſt.* 1 & ſupponitur per *Concil. Trident. ſeſſ.* 25. *de regul. cap* 19. dum ibi tempus præſcribitur ad metum deducendum, vt poſt alios obſeruat *Rodriq. in qq. regul. tom.* 3. *quæſt.* 17. *art.* 15. & hoc vel ipſo iure naturæ, vt nonnulli ſcribentes docent; ſcilicet ob magnam libertatem neceſſariò ad actum tam heroicum, ac obſeruatù difficillimum requiſitam, vtque à Deo, & ab Eccleſia acceptetur. Vel ſaltem ſolo iure canonico, vt longè plures docent, & poſt alios notat *Suar. de Relig. tom.* 3. *de ſtatu Relig. l.* 6. *cap.* 4. *numero* 9. & *Sanch. in decalog. lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 8. & *ſeq.*

34 Et † votum, ſeu profeſsionem metu extortam eſſe ipſo iure nullam tenet
* *Gloſ.* comm. recepta *in c. Abbas de his quæ vi met. cauſ.* *Selua* atteſtans de com. opi. *in tract. de benef. par.* 3. *q.* 32 *ſub num.* 3. pulchrè *Beroius in c in præſentia nu.* 121. vbi rationem reddit, *de probat. Caſ. de Graſſ. deciſ.* 1. *nu.* 29. & *deciſ.* 2. *num.* 9. *cum plur. ſeqq. de his quæ vi* vbi pariter rationem reddit; eandem ſententiam tuetur *Garzi. in tract. de vltimo fin. numero* 418. & 466. *Brunell. de ſponſ.* & *matrim. concl.* 18. *nu.* 8. & de voto ſimplici *Nauar. in Manual. cap.* 22. *num.* 5. cum per eum relatis, & *in conſ.* 5. *nu.* 21. *tit. de his quæ vi lib.* 1. plurimos côngerit. *Sanch. decalog. lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 12. *Mirand. in manual. Prelat. quæſt.* 30 *art.* 2.

Ex quibus pronunciandum videbatur profeſsionem Fr. Io. Hieronymi nullam eſſe, nullumque ſibi vinculum inijcere
35 potuiſſe, † Deus enim non vult coacta, ſed voluntaria obſequia *can. præſens* 20. *quæſt.* 3. & militem voluntarium elegit ſibi Deus

36 Et † Religioſi, Monaſterium ingredientes inuiti, magis peccata committunt, quam plangant *capitulo ſicut* 20. *quæſt.* 1.

Præmiſſa tamen, quæ primo aſpectu nonnihil vrgere videntur, ſi ad rationis teſſeram reducantur, friuola prorſus apparebunt; & vt res euidentius eniteat, præſupponenda ſunt quædam, ex quibus huius cauſæ deciſio dependet.

37 Primo † igitur præmitto metum non præſumi, ſed ab eo probandum eſſe, qui ſe iun[illegible] in illo *l. eum te l. metum*, & vtrobique ſcribentes *C. de his quæ vi vel met. cauſ. fiunt Innoc. in cap causam matrimonij nu.* 1. *extr. de offic. deleg Bal. in l. interpoſitus n* 2. & ibi ſcribentes *de tranſact. Plot in l ſi quando §.* 3. *num.* 13. *C. vnde vi* cum alijs congeſtis per *Maſcard. de prob. concl.* 1051. & 1052. *lib.* 2. *Menoch. in conſ* 1. *n.* 288. *Honded. conſ.* 29 *nu.* 9 *lib.* 1. *Marcel. Coſta de modo articulan.* & *proban. gloſ* 2. *nu.* 1057. & *ſeq. dixi in dec. Rot. in Rom. donat. de Anguill.* 12. *Ianuarij* 1596. *coram bo. me. Penia.*

38 Et † quidem plenè, & concludenter *l. non eſt ff. quod met. cauſ. Boer deciſ.* 101. *in fin. Alciat. conſ* 5. *num.* 27. & *conſ.* 504. *num* 7. *Burſatt. conſ.* 72. *num.* 15. *lib.* 1. *adden ad Rot. dec* 40 *ex impreſſis poſt primum vol. Farinac litera A per totum.*

39 Cum † enim conſtet de voto, & profeſſione ſi exceptio dubia ſit, ſtat poſſeſsio pro validitate vt per *Sanch in decalog. lib.* 4. *c.* 2 *n. fin* & *c.* 3. *nu.* 27. vbi addendi ſunt *ſcribentes* per me relati *infra nu.* 67.

40 Secundo † præmitto non ſufficere metum ab intrinſeco, vel à cauſis naturalibus prout eſt ille, qui non incurritur per actum liberum, ſed per modum naturæ vt declarat *Sotus in* 4. *d.* 29. *q.* 1. *art.* 3. *ver. hinc punio* ſed ab extrinſeco, & à cauſa libera procedere debet; ille namque nunquam tollit obligationem hic autem ità demum, ſi mox ſubijcienda requiſita côcurrant, vt magiſtraliter diſtinguendo firmat *Sotus* ſequutus Theologos, & Iuriſtas *de Iuſt.* & *Iur. lib.* 4 *q.* 2. *art.* 1. *vol.* 4. *in fin ver. diſtinguitur Sanch. in Decalog lib.* 4. *c.* 3. *n.* 3 & 4. *Graſſ. conſ.* 1. *n.* 8. & *conſ* 9. *n.* 7. *tit. de voto lib.* 3. *tom.* 1. & latè deduxi in *deciſ.* 5. & quod ab homine inferri debeat metus ad hoc vt excuſet, & ſic debeat eſſe illatus, non conceptus probat textus *in l. metum* 9. *ff. quod met. cauſ.* & notat ibi *Bar.* & ponderat in propoſito *Sanch. de matrim. lib.* 4. *diſp.* 1. *ſub nu.* 16. *ver. hinc infertur intellectus.*

41 Immo † nec ſat eſſet metum ab homine fuiſſe illatum, niſi inferatur ad illum actum, de quo agitur, nempe ad finem extorquendi conſenſum, vel profeſsionem vt ex noſtratibus firmant *Afflict. deciſ.* 246. *nu* 3. & 4. & *ibi Vrſill. in addition. Viuius deciſ.* 507. *num.* 19. *lib.* 3. *Maſtrill.* cum per eum relatis *in deciſ.* 140. *num.* 15. & *ſeq. Seſſa deciſione Aragon.* 60 *num.* 2. *lib.* 1. & ex Theologis tradunt *Suar. de Relig. par* 3. *lib.* 6. *cap.* 4. *ver. reſponderi poteſt Leſſius de Iuſtit.* & *Iur. lib.* 2. *cap.* 27. *dubit.* 6. *nu.* 40. aſſerens, metum abſq; huiuſmodi

cir-

circumſtantia, non eſſe cauſam directè, ſed tantum occaſionem profitendi, ſeu vouendi (licet ſecundum quandam impreſſionem corruptè legatur) idem *Leſſ. eodem lib. 3. cap. 40. dub. 3. num. 16.* eandem ſententiam firmat, *Sanch. de matrimonio lib. 4. diſp. 12. num. 3.* dicens hanc eſſe concluſionem certiſſi-
* mam apud omnes, ſubdens, quod quoties metus non eſt incuſſus ad extorquendum conſenſum, ſiue à naturali, ſiue à libera cauſa proueniat, quantumuis grauiſſima ſit, non reddit irritum matrimonium, vt ibi latius per eum; qui idem repetit de matrimonio ſpirituali, nempe de profeſſione in *Decal. lib. 4. cap. 3. num. 4. & ſeqq. Graff. conſ. 1. num. 8. de voto, & conſ. 9. num. 6. eodem tit. lib. 3. tom. 1.* vbi quod illatus eſſe debet directè ad votum, vel quid aliud faciendum dixi ſupra in *deciſ. 5. num. 9.* & hæc proculdubio eſt vera, & com-
* munis ſententia; quidquid de ea dubitauerit in terminis mulieris ad inſtantiam viri contrahentis *Theſau. iun. in quæſtion. Foren. lib. 1. quæſt. 51. num. 7.* vbi contra *Aſſlictum, & Viuium* dixit ſufficere mulieri probare minas & verbera in genere.

An autem metus iuſtè incuſſus dirimat profeſſionem, vel matrimonium, dixi in *deciſ. 77.*

42 Tertio præmitto † non omnem metum ad hunc effectum ſufficere ſed exigi metum cadentem in virum conſtantem ſaltem reſpectiuè, habito ſcilicet reſpectu ad metuentis qualitatem *cap. 2.* vbi
* communiter *canoniſtæ de his quæ vi metuſue cauſ. capitulo cum locum de ſponſal. l. metum l. nec timorem 7. ff. de*
* *eo quod metus cauſ.* communiter *DD. ſcholaſtici in 4. ſententiam diſt. 29.* innumeri Theologi, & Iuriſtæ, quos refert, & ſequitur *Sanch. de matrim. lib. 4. diſp. 12. num. 18.* plures etiam refert *Gaill. pract. obſeru. lib. 2. obſer. 99. num. 7. Rota in Vlixbonen. matrimonij 16. Decembris 1616. coram D. Pirouano,* & in terminis matrimonij ſpiritualis, nempè in voto ſollemni tradunt *Sotus de Iuſt. & Iur. lib. 7. quæſt. 2. art. 1. ad 2. in fin. Lud. Lopez. 1. par. inſtruct. cap. 45. vol. 3. ver. non impedit Valentia ſecunda ſecundæ diſputatione 69. 6. punct. 4. vol. vltim. Philiarcus de offic. Sacerd. tom. 1. parte ſecunda libro tertio capitulo 10. ver. 10. Azor. libro 11. inſt. moral. capitulo 15. quæſtione 7. Em. Sà in Aphoriſm. confeſſ. verb. metus numero tertio Sanchez in decalog. lib. 4. cap. 3. nu. 24.*

43 Vt † autem metus etiam reſpectiuè cadat in conſtantem virum, quinque requiruntur, primum vt malum, quod timetur ſit graue, ſecundum vt non vanè leuiterue, ſed probabiliter, & notabiliter malum illud timeatur, tertio vt metum incutiens potens ſit minas exequi, quartum vt etiam ſolitus ſit illas executioni demandare, quintum denique, vt non poſſit is, qui timet, alia ratione facilè occurrere malo illi, quod timetur, vt poſt alios, quos refert, docet plenè *Sanch. de matrim. lib. 4. diſp. 1. à num. 10.* ſequitur *Rota in Venetiarum matrimonij 29. Nouembris 1604 coram Penia.* & admittit *Coinch. de Sacramen. & Cenſur. tit. de matrimonio metu contracto diſp. 28. dub. 2. num. 23.* vbi aduertit tres vltimas conditiones explicare dumtaxat ſecundam; nemo enim poteſt prudenter terreri aliquo malo, quando ſcit minantem aut non poſſe illud inferre, aut non eſſe probabile eum hoc illaturum, aut quando ipſe hoc poteſt ſine incommodo vitare.

44 Premitto demum, quod licet metus coniecturis probetur, illæ tamen eſſe debent propinquę & immediatæ ipſi actui, qui geritur, & graues, & veriſimiles, non enim probarent ſi leues, remotæ, aut inueriſimiles eſſent, vt ex allegatis per *Crauett. conſilio 44. num. 6. Rolan. conſ. 100. num. 112. & ſeqq. lib. 4. Maſcard. de probat. concl. 1051 numero 9. Burſatt.* latè *conſilio 72. numero 18. vol. 1. Greg. XV. deciſ. 374. numero 2. & ſeq. in fine.*

Quidquid enim ſit de illa opinione, quæ habet ad reſcindendum contractum coniecturas hominis non ſufficere ſed legis requiri præſumptiones, ſecundum *Bald. in lege interpoſitas numero ſexto & ibi Salycet. numero tertio & Roman. numero quincto C. de tranſact.* de qua ego in *deciſione 27.* certè in materia profeſſionis, & Matrimonij ob omnimodam libertatem in illis requiſitam ſufficiunt præſumptiones hominis, propinquæ tamen, & vrgentes & ita poſt alios tenet *Monterus. in deciſione Aragon. 45. numero 25.* & hanc opinionem in effectu tenent *Doctores* firmantes præſumptiones in his terminis arbitrio Iudicis remitti, Iudicis enim arbitrium verſatur non circa legis, ſed circa hominis præſumptiones,

45 Quod † autem præſumptiones ad metũ probandũ iudicantis Religioni remittantur, tradunt poſt antiquiores *Socc. iun*

in conſ.77 nu.45 lib.1.Decian. cũ per eum
a Iuſtis *in cõſ.18.n.40.lib.1.Sebaſt. Med.*
de caſib.for'uit.par.1.q.7.nu.7.ver.vigeſimo
* *ſexto.Viuiusin ſuis com.op.in verb.cõtractus*
ver.& probatio vbi de com. *Couar.in Epi-*
tom 4 decretal.p.2.c.3.§.5.n.10.ad fin. Ma-
*ſcard de prob.cõcl.1042.n.10.& 12.*vbi de
com.*lib.2.Menoch.de arb.iud caſ.136.n.2.*
Sanch.de matrim.lib.4.diſp.5.n.1. & ſeqq.
Rota dec.785. par. 1. in recentioribus dixi
in deciſ. quinta. u

46 Sed † & coniectæ nõ leuiter.& minus
ſufficienter, ſed legitimè exactè & plenè
probandæ ſunt *l.non eſt ff. quod met. cauſ*
Maſcar. cũ per eum cõgeſtis *in cõcl.1051.*
n.9.lib.2.Burſatt.d.cõſ.72. n.15. lib.1. Al-
ciat.cõnſ.5.n.27.& conſ.504.n.7.Boer.dec.
101.in fin. adden ad deciſ. Rot. 41. poſt
primam vol. conſ. farin. littera A. per to-
tam.

Ex his itaq; ſic præmiſſis manifeſtiſſimè
apparet Fr. Io. Hyeronimum nullatenus
probaſſe metũ ad profeſſionem annullan-
dam ſufficientèm ſi enim ſpectemus aſſer-
tas ſæuitias malaſq; Iacobi tractationes
ante habitus ſuſceptionem allegatas, vti-
que illæ nec probantur, nec releuarent
probatæ, non probãtur quidem, quia ex-
cepto Io. Baptiſta communi fratre,
cæteri teſtes loquuntur ex ore ipſius
Fr. Io. Hieronymi, & conſequenter ni-
hil probant, cũ nõ magis credatur copiæ
quam originali, nec referenti, quam rela-
to, cumq; teſtibus nõ præſtetur fides, quo-
rum repelluntur auctores, vt per *Grauett.*
cum relat.conſ.112. num.13. Rota in Pi-
ſtorien beneficij 11. Martij 1618. coram
Buratto,

Remanet igitur ſolus d. Io. Baptiſta.
47 qui † cum ſit vnicus, non probat integrè
metũ, vt in terminis docet *Couar. de ma-*
trim.2.p.c.3 §.5.n.9. quicquid ſecus dixe-
rit *Capoll.* ex aduerſo adductus *in cautel.*
164. cuius dictũ eſſe irrationabile & con-
tra legẽ diuinã, & humanã inquit *Alciat.*
in cõſ.5.in fin.lib.1 (tu adde quod idẽ *Ce-*
poll. contrariũ in puncto conſuluit *in cõſ.2*
ſub nu.19 ver.48.præſumptio in ciuilibus.)
48 Præterea † idẽ Io. Baptiſta hanc cauſam
pro Fr. Hyeronimo ſollicitat. Vnde nec
eſt idoneus teſtis *Alex.ad Bar.in l. deferre*
§.idẽ decreuerunt litera E.A. ff.de iure fiſci
Ant.de Butr.in c.à nobis ſub n.13.in fin. &
ibi Felin.n.15.de teſtib. cũ alijs, quos refert
longa ſerie *Farinac.de teſtib.q.60.nu.244.*
* *cũ ſeqq.* vbi de com. op. & fuit in terminis
reſolutũ in *Rom.hæredit.de Agazzarijs 14.*
Ianuarij 1622.corã Remboldo. & eſt inimi-
cus Iacobi, & quidẽ capitalis, cũ ille pro-
curauerit vt Sereniſs. Senatus eidẽ Io. Ba-
ptiſtæ vti furioſo curatorem daret, quod
adeo ad animũ reuocauit, vt nec ſalutet
d. Fratrem natu maiorẽ, nec ei loquatur,
49 vt partes ſunt in confeſſo † vnde in eius
præiudiciũ nihil probat etiã in cauſis ciui
libus, vt poſt alios tradit *Farinac. q. 53.*
50 *num.53* † & cum plures patiatur defe-
ctus, remanet prorſus inhabilis, etiam in
caſu, in quo veritas aliter haberi non po-
teſt *Marſil.* cum per eum relat. *conſ.102.*
num.12. Gabr. tit de teſtib.concluſ.7. num.
10. lib.1. Natt. conſ.298. num. 6. Becc.
* *conſ.75. poſt num. 19. Bertaz.* de comm.
conſ.30.in Rim. iun.conſ.113. num.32. &
conſ. 114. num. 16. Burſatt. conſ. 239.
nu.12.lib.3.Farinac.cum relat.q.62 n.?os
Rota in d.deciſ Rom. hæredit. Agazzarijs
coram Remboldo.

Et hinc ceſſabat quod dicebatur, metũ
probari per vnicum teſtem iunctis præ-
ſumptionibus, vel fama; quia cum teſtis iſte
habeat plures inhabilitates dicta regula
non applicatur; præſertim quia præſum-
ptiones pro Fr. Io Hyeron. deductæ ina-
nes ſunt, vt infra dicetur.

Sed & quatenus d. malæ tractationes pro-
barẽtur, nullatenus releuarent, tũ quia nõ
excedũt conſuetas adhiberi caſtigationes
adoleſcẽtulis, vel inertibus, vel inobediẽ-
tibus, vel pertinacibus, vel guloſis, aliterue
diſcolis, itaut potius diceretur probatus
metus vanus, quã iuſtus. Tum quia quate-
nus etiã in metũ influerent, nõ tamẽ pro-
batũ fuit, ſed nec articulatũ quidem illas
fuiſſe iniuſtè inflictas, imò præſũptio ſtat
pro non delicto, & ſic quod Iacobus ad il-
las deuenerit ità vrgente peruicacia d.
pueri, & vt ipſum in officio contineret, &
benè, ac diſciplinatè educaret, iuxta illud.
qui parcit virgæ odit filiũ prou.13. 24. licet
pueri nõ cognoſcẽtes quid ſibi magis ex-
pediat, de his ſemper cõquerantur, quod
etiã ſuaderi videtur ex natura ipſius Fr. Io.
Hyeronimi, qui nec in domo ſua ſub Fra-
trũ diſciplina & educatione, nec in Reli-
gione viuere acquieuit, & vtramq; domũ
ſemper perturbauit. Tũ deniq; quia nulla-
tenus probatur huiuſmodi malas tractationes
fuiſſe inflictas ad vrgendũ d. adoleſcentu-
lum ad Religionem capeſſendam, ſed ad
ſummum videtur ex illis ipſum ſumpſiſſe
occaſionem ingrediendi monaſterium;
dicunt enim teſtes ab eo producti, ipſum
audiuiſſe dicentem, ſe velle effugere ma-
nus ſuorum Fratrum; & propterea ſibi
Religionem ingrediendam eſſe. Et tamen
probare debebat ſibi ad hunc effectum
metum fuiſſe illatum ex deductis ſupra in
ſecundo præmiſſo *num. 41.*
51 Quot. eſt † enim à lege, vel ſtatuto requi-
ritur,

titur, vel profertur aliquid cũ qualitate ſemper qualitas illa eſt nec [illegible] ò pro aſſ[illegible]da *tex* pon[illegible]ratus *à Bar in l. 1 in prin ff.*
* *ne quid in flum. publ* & eſt communis Doctorum opinio, de qua teſtatur *Curtius Iun. in conſ. 124. num. 1. Benintend. deciſ. 62. num. 18. in fin. Oſaſc. deciſ. pedem. 165. nu. 6.*

His ex abundanti addo, quod daro conſtaret d. puerum elegiſſe Religionem vt minus malum ad euadendum id, quod ſibi maius malum videbatur, nimirum Iacobi aſperitates, non propterea id ſi-
52 bi ſuffragaretur, † cum in foro externo nõ reputetur iuſtus metus, quo malum minus, maioris euitandi gratia eligitur, vbi illud a [illegible] effectum non eſt oblatum *l. metum ff de his, quæ vi metuuè* per quem
* text. ita tenet *gloſ.* communiter recepta in *cap. Abbas eod. tit.*

Quamuis enim huiuſmodi metus interdum non minus minuat libertatem, quam metus cadens in conſtantem virum, tamen non ex natura rei, ſed peraccidens, ac ex mentis vitio contingit, nec eſt vanis timoribus ſiuendum, ne aperiatur via ſcrupulis, & innumeris litibus, vt benè per *Rebell de oblig. iuſtit 2 par. lib. 2. quæſt. 11. num. 9. & ſeq.* & *Valerius* cum per eum relatis *in differentijs inter vtrumque forum in verbo metus differ.* 50. & benè deducitur ex traditis per *Sotum in 4. diſt. 29. q. 1. ar. 3. ver Regula ergo generalis* tametſi ſecus ſit in foro Conſcientiæ, in quo ſi minus malum eligitur maioris euitandi cauſa, reputatur iuſtus metus *D. Thom. in 4.*
* *diſt. 29.* communiter receptus & in hunc ſenſum intelligendus; vt per *Nauarr. in Summ. cap. 22. nu. 51. §. 1. & 4.* & ita contra *Rebell.* firmat *Valer. in tract de differ. inter vtrumque forum ver. metus differ. 2.* modò metus fuerit cauſa, ſine qua actus non fuiſſet geſtus, vt declarat *Nauar. cap. 17. num. 15. Couarr. in regula peccatum 2. par. §. 4. num. 7. Syluest. in verb. metus ad fin. & ver. reſtitutio 2 §. 7.* cum alijs quos refert,
53 & ſequitur *Valer. loco cit.* † Exceptis tamen Sacramentis characterem imprimẽtibus, vt ſunt Baptiſmus. Confirmatio, & Ordo, quæ tenent in vtroque Foro, etiãſi iuſto metu ſint accepta *cap. Iudæis 45. diſt. cap vbi 54 diſt. docet Nauar. d. cap. 22. nu. 50. Rebell. de oblig iuſtitia 2. par. lib 2. q. 11. num. 8.* vbi rationem reddit, quia ſcilicet cauſa efficiens prædictorũ Sacramentorũ non eſt liber conſenſus, ſed intentio miniſtri et[illegible] [illegible]acta, vna cum forma materiæ a[illegible]plic[illegible]ta, quam rationem ad cætera Sacr[illegible] præter matrimonium extẽdit *Sotus in 4. diſtin. 29. quæſt. 1. art. 3. ac proinde ſequitur Valer. d. differ. 3.*

Cum igitur metus reſultans ex dd. malis tractationibus non ſit talis, vt probatus releuaret, fruſtra tractatur de præſumptionibus, quæ ad dictam probationem coadiuuandam proponebantur, nihilominus fac[illegible] negotio proſterni poſſunt; tum quia leues, & remotæ, tum etiã quia in maiori parte non benè probantur. Nam quod attinet ad primã deſumptam ex conqueſtionibus Fr. Io. Hyeronimi cũ in ſeculo, tùm in nouitiatu, ac poſt emiſſam profeſſionẽ, etiamſi admittamus
54 illas habere poſſe vim † proteſtationum cum tamen non emanauerint coram ſuperiore, vel Iudice, ad quem, liber patebat acceſſus, ſed nec coram inferente metũ, non ſuffragãtur, vt per *Decium in l in omnibus cauſis nu. 13. ff de reg. iur. & Crauett. in conſ. 120 num. 3. & 5. & Pariſ. conſ. 10. num. 42. & ſeqq. lib. 1. Menoch. de præſump. lib. 3. præſump. 127. num. 9. & 10. Decian.*
55 *in conſ. 41. num. 122. & ſeq. lib. 2.* Et † in omnem caſum nullum facerent gradum probationis diſtinctũ, ſed alias probationes coadiuuarent, vt per *Io. And. & Dec. in cap fin. de appell. idem Dec. in d. l. in omnibus cauſis nu. 12. & ibi Cagn. n 6. Maſcar.* cum per eum congeſt. *de probat lib. 2. concluſ* 1052. *num 9. & ſeqq Trentacinq. lib. 1 var. tr. reſolut tit. de his quæ vi met. cauſ. reſol. prima num. 35. Rot. in dicta Romana donationis de Anguillaria 12. Ianuar. 1596 coram Penia, verſ. Aliquando verò* vltra ea, quæ dicam *infra num. 56. & ſeq.*

Secunda coniectura reſultans ex perſonarum qualitate, eſt nimis generica, & remota, & tollitur per contrariam probationem, nempè, quod Iacobus eſt bonæ conditionis, & famæ, & timet Deum, qui non præſumitur voluiſſe tale facinus committere, & in cenſuras à ſacris Canonibus & *Sacr. Concil. Tridentin.* inflictas contra cogentes aliquem ad Religionem incidere.

Tertia, & quarta coniectura nempe, quod Fr. Io. Hyeronimus profeſſionem emiſerit abſque conſanguineorum interuentu, & noctis tempore, non probantur ſufficienter cum de illis deponat duntaxat Fr. Auguſtinus à Clauaro, & tamen ſi hæc vera forent, poterant ab omnibus illius Cænobij Religioſis probari. Sed & probatæ parum, vel nihil releuarent, cum ſint ſatis leues, & remotæ, cum nec hora profeſſionis emittendæ ſit à Regula conſtituta, nec probetur eius germanum tũc temporis fuiſſe Clauari, imò potius de cõtrario apparet, vt infra dicetur, & ſic impoſſibile fuiſſe, vt interueniret, & impoſſibilius

bilius, vt terrorem eidem incuteret.

Quinta coniectura ex eo, quòd Iacobus maturandũ curauerit ingreſſum dicti pueri in Religionem, ſuſpicans ne ille ſententiam mutaret, præterquamquod probatur dumtaxat per vnicum teſtem, & non omnino integrum, cum in carceribus pro grauiſſimo crimine proceſſatus obierit, etiamſi probaretur, eſſet pariter ſatis leuis, & remota coniectura, tum quia nõ erat d. adoleſcentulus, qui moras nècteret, imò ille feſtinabat, vt infra dicetur; tum quia potuit Iacobus etiam bono zelo moueri, ſcilicet ne eius germanus vocationẽ amitteret: quin etiamſi id peroptaſſet, vt in paterna illi hæreditate ſuccederet, non metum incuſſum puero id prçcisè concluderet, ſed auaritiam directè.

Cæterùm ſi ob hanc rationem poſſent annullari profeſſiones profectò plurimarum Monialium corruerent profeſſiones, quarum ingreſſum conſanguinei ſemper accelerandum curant, moraſq; rumpere, & impedimenta remouere ſatagunt, vt quotidiana docet experientia.

Sed, quod & hanc coniecturam, & cæteras omnes funditus euertere videtur, aduertendum eſt d. puerum de tempore quo habitum Religionis ſuſcepit nõ fuiſſe ſub Iacobi, ſed ſub Dominici alterius Fratris regimine, vt teſtatur Bartholomæus communis frater, nullum hac iure habens intereſſe, nec Fr. Io; Hyeronymus negat, prout etiam tempore emiſſæ profeſſionis d. Iacobus aberat à loco Clauari, & reperiebatur Genuæ, vt ſignanter teſtatur Soror Paula eorum germana; & ſic vbi etiam Iacobus affectaſſet, vt ille Religioni ſe mancipatet, erat adoleſcens in loco tuto, & libero, & ab omni violentia, & terrore immunis, cui propterea diſſentiendi libera facultas fuit. Aſſerta fama non eſt formiter probata, & ideo non releuat iuxta notas iuris concluſiones. Præterquamquod cum ſit alijs probationibus deſtituta, remanet ſatis leuis, & remota coniectura, quamuis formiter probata, & iuncta cum proximis, & vehementibus coniecturis attendi ſoleat, vt dixi in *deciſ.* 77.

Proteſtatio, ſeu requiſitio veſtium ſecularium facta à Io. Hyeronimo adhuc nouitio coram Guardiano, cæteriſq; religioſis, nihil pariter releuat, tum quia vt inquiunt teſtes, Guardianus illum ſolatus fuit, & ipſe acquieuit; tum etiam quia inter dictam proteſtationem, & profeſſionem, interceſſère ferè quatuor mè-
56 ſes; † vbi autem inter proteſtationem, & profeſſionem intercedit aliquod temporis interuallum, tunc proteſtatus videtur mutaſſe intentionem, cum actum ſecerit proteſtationi contrarium, vt docet *Gemin. in cap. quod interrogaſti diſt.* 27. & in noſtris terminis præciſis, imò fortioribus tradit *Graff. in conſ.* 7. *num.* 17. *& ſeq. tit. de Regul. lib.* 3. *tom.* 1. vbi agebatur de nouitio conſimilis ætatis annorum 16. qui ſæpè, ac ſæpius animum ſuum à profeſſione alienum Præfecto Nouitiorum manifeſtauerat, & nec per ſuaſionibus, nec terroribus, quibus Præfectus ſignanter ei annunciabat ſe paretitum indignationem, & infamiam incurſurum, ab eiuſmodi intentione illum reuocare potuerat, licet poſtea ad cuiuſdam Monachi ſuaſionem, & ſub credulitate, quod ad bona iam renunciata redire ſibi non liceret profeſſionem emiſerit, & tamen reſpondit ibi *Graff.* validam fuiſſe profeſſionem, & ſic decidere videtur caſum noſtrum, præſertim quia etiam Ioannes Hieronimus ad cuiuſdam Monachi ſuaſionem profeſſionem emiſit, vt inquit vnus ex teſtibus ab eo productis, qui contra eum plenè probat *Verall. deciſ.* 168. *par.* 3. *Ruin. conſ.* 46. *num.* 10. *lib.* 4. *Seraph. deciſ.* 585. *num.* 5. *Rot. in Parmenſ. ſtatus* 26. *Martij* 1618. *coram Card. Sacrato verſ.* 2. *principaliter, & in Rom. de cangijs* 19 *Aprilis* 1622. *corã*
57 *Buratto*, † licet enim proteſtatio non ſit neceſſaria, vt poſt *Bart. Alex. Caſtrenſ. & alios firmat Dec. in l. in omnibus cauſis num.* 12. *ff. de reg. iur & ibi Cagn. num* 13. *&* 15.
* vbi de comm. opin. ſequitur. *Villalob. in ſuis com. opin. littera P. num.* 364. *& ſeq. Mandell. conſ.* 77. *num.* 15. *lib.* 1. *Couarr. in epit.* 5. *decretal. par.* 2. *cap.* 3. *§.* 5. *num.* 12. *ver ſatis enim*, vbi alijs relatis, teſtatur ità alias in Summo Romanæ Vrbis Prætorio fuiſſe iudicatum ex *Gomeſ.* quem citat in *regul. de Annal. poſſeſſ. q.* 76. *Maſcard. concl.* 1055. *num.* 9. *q. Theſau. iun. quæſt. Forenſ. lib.* 1. *q.* 51. *num.* 14. & nos reprobato *Laderchio* diximus in *deciſ. quinta.*

58 At † vbi illa pro adiuuãda metus probatione adducitur, eſſe debet, vel in ipſo actu, vel paulo ante, vt per *Graff. d. conſ.* 7. *num.* 15. ex text. in *cap.* 1. *extr. quod metus cauſ. & Calderin. in conſ.* 1. *eod. tit.*

59 Nec † lachrymæ in eadem querimonia à nouitio fuſæ augent dictæ coniecturæ robur, vt videbatur deduci ex *Menoc. cum relat. in præſump.* 126. *num.* 17. *lib.* 3. *& Greg. XV. deciſ.* 326. *num.* 41.

Quia *Doctores* præfati loquũtur, quando quis in ipſo actu celebrationis cõtractus lachrymatur, prout etiam tradit idẽ *Menoch. in præſump.* 4. *eod. lib.* 3. vbi nihilominus

minus

minus *nu* 11. etiam hoc limitat ex mente *Alciati*, quoties a ia de cauſa lachrymari poterat, vt in caſu noſtro non incongruè dici poſſ[illegible], quis enim nouit an dictus nouitius lachrymaretur eo, quod vel à Præceptore vel ab aliquo Connouitio contumelia affectus, vel ab alia cauſa externa vexatus fuerit? Et hoc dictum ſit ex abundanti.

Denique non conſtat metum reuerentialem vnà cum minis Iacobi durante nouitiatu ſuperueniſſe. De minis enim deponit dũtaxat Ioannes Baptiſta cõmunis frater, qui & vnicus eſt, & multiplici inhabilitate laborat, vt oſtendi *ſupra nu.* 47. *& ſeq.* ac proinde nullam meretur fidem, nec eius dictum in hoc coadiuuatur à Fratre Euangeliſta, is enim loquitur ex ipſius Fr. Io Hyeronimi relatione, & dicit Iacobũ ſibi dixiſſe *Che l'haueua quietato*. Ex quibus verbis tm̃ abeſt, vt extraiudicialis Iacobi confeſſio deducatur, vt imò potiùs ſermonis ſuauitatem, & blanditias illa præſeferant, his enim demulcetur animus adoleſcẽtulorũ. eorumq; impatiẽtes motus quietantur, & componuntur, non autem aſperitatibus, & minis. Et in omnem caſum confeſſio extraiudicialis, non niſi per duos teſtes conteſtes probatur.

60 Imò † dato etiam, quod Iacobus audiens illum ad habitum dimittendum paratum, eius obiurgaſſet inconſtantiam, & mala ſeculi egreſſo probabiliter imminẽtia nunciaſſet, non inde deduci poſſent aliquæ minæ, vel vllus metus ad elicicendum conſenſum illatus, cum hæc ſoleant etiam optimi conſanguinei admonere nouitios, ne leuiter à cœpto deſiſtant, falsò putantes in ſeculo, ſe victuros ſuauius, minoresq; difficultates inuenturos, idque cum animæ periculo, aliorum ſcandalo, familiæq; dedecore, & ſic potius arbitrãtur ſe cooperari nouitijs ad tentationem ſuperandam, & vt liberius in famulatu Dei perſeueret. Ad quod facit à fortiori textus in *cap.* 8 *puellæ* 20. *q.* 1. *puellæ, quæ non coactæ parentum imperio habitum ſuſceperunt, ſi poſtea nuptias elegerint, præuaricantur, & in cap. cum dilectus* 6. *extr. de his, quæ vi* vbi dicitur imperium parentũ non ſufficere, vt votum ſit irritum, *& ibi Gloſ.* idem inquit in imperio Regio, quia quamuis hæc aliquem metum cauſent, nõ tamen grauem, quod benè declarat *Leſſius de iuſt & iur lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 3. *ſub num.* 18. *ver. quod ſolus.*

Nec refragatur, quod dicebatur, metum reuerentialem etiam ſine minis ſecundum quoſdam ſufficere ad matrimonium ſpirituale reſcindendum, quia præterquam quod non conſtat Iacob[um] im[pe]raſſe dicto nouitio, vt in vocatione permaneret, vel quicquam aſperum dixiſſe, ex quo metus reuerẽtialis oriri potuerit, reſpondetur dictam opinionem, neque
62 veram eſſe neque tenendam † Cum imò contraria ſententia verior ſit, atque tutior per rationem allatam à *Sanchez de matrim. lib.* 4 *diſp.* 6. *à num.* 1. *vſque ad* 35. *& in Decalog. lib.* 4. *cap* 3 *nu* 26. qui vtrobique. firmat metum reuerentialem nunquam irritare matrimonium ſpirituale, vel carnale, niſi talis ſit, qui cadat in virũ conſtantem, qualis non eſt, vbi cum eo nõ concurrunt minæ, loquendo in foro fori, & ſic nullam in hoc eſſe differentiam inter carnale, & ſpirituale matrimonium tenuit *Abb. in cap cum virum de regul. Felyn. & Dec. in cap. cauſam matrimonij de offic. deleg* cum alijs, quos refert, & ſequitur *Couarr. in epitom. de matrim.* 2. *par. c.* 3. *§.* 6. *ſub nu.* 6. & quod iuxta communem opinionem requiratur minarum concurſus, teſtatur *Valer in tractat. different inter vtrumq; Forum ver. metus differ.* 3. *verſic. hinc infertur Layman. lib.* 3. *ſect.* 5 *tract.* 4. *cap.* 6. *num.* 3. *ver. tertio & lib.* 5. *tract.* 10. *par.* 2. *cap.* 5. *num.* 3 & probant expreſsè dicta iura *numero proximo* à me citata (quicquid ſit in foro conſcientiæ, de quo pro nunc non diſſero.)

Quod ſi metus ſolus reuerentialis parentum non reputatur ſufficiens multo minus ſat erit metus fratrum, cum etiam *Nauarr.* in contrarium adductus *in conſ.* 26. *nu.* 4. *tit. de ſponſal. lib.* 4. ſuam opinionẽ reſtringat ad parentum timorem; & excludat metum cæterorum cõſanguineorum. Ad quod *Portell. in dubijs regularium ver. profeſſio nulla ſub num* 12. refert quæſtionem in facto agitatam pro parte cuiuſdam monialis allegantis nullitatem ſuæ profeſſionis, eo quod voniſſet ex metu reuerentiali Amitæ in eodem Monaſterio profeſſæ, & inquit in foro Diœceſano fuiſſe pro validitate profeſſionis ſententiatum, & vt ipſe benè aduertit *ibidem num.* 2. ſi porta aperiatur hodie circa nullitatem profeſſionis ex metu reuerentiali, innumeræ ſuborientur lites. Vnde non eſt tuta doctrina *Rodriquez de quæ num.* 28.

63 Denique † tunc demũ admittitur metus reuerentialis in fratre, quando frater minor cum maiori cohabitat, ab eoque gubernatur, vt per *Tiraquell. de Primogen. in præfat. num.* 143. *Ruin. conſ.* 98. *nu* 24. *vol.* 1. *Sanchez* cum per eum relatis *de matrim. lib.* 4. *diſput.* 6. *n.* 321, in caſu vero noſtro nouitius ille non modò non regebatur

batur tunc temporis à Iacobo, ſed nec de tempore ſui in Religionem ingreſſus: Cũ itaque vel nullus metus probatus fuerit vel adeò lenis, vt nullatenus profeſſionem irritare valeat: profectò Frater Io. Hyeronimus erat in caſu manifeſtæ ſuccumbentiæ.

Cæterùm, quod magis eſt, probatur in proceſſu ſpontanea, & ab omni metu libera voluntas. Idem enim Fr. Io. Hyeronimus adhuc in ſeculo precibus efflagitauit à Paulo Baptiſta Zenobio, vt impetraret ei Religionis habitũ, rurſus vna cum eiuſdem Zenobij filio, ac alio quopiam adoleſcentulo, eandem vocationẽ habentibus, per plures dies ad hunc effectum commoratus fuit, deinde ſimul acceſſerunt ad P. Commiſſarium Generalẽ ordinis in oppido Spediæ tunc commorãtem, & quia idem Generalis renuebat ad habitum eundem Ioan. Hyeronimum, vti litterarum ignarum, acceptare, ipſe importunè inſtetit, vt reciperetur, proque ipſo interceſſit Frater Damianus præfati Pauli Baptiſtæ germanus, vt vterque eorum deponit. Sic pariter Soror Paula Monialis germana eiuſdem Fr. Io. Hyeronimi teſtatur ipſum ſibi communicaſſe ſuam vocationem, monuiſſeq; ne illam communibus fratribus panderet. M. Antonius Zenobius vnus ex contutoribus dicti Ioannis Hyeronimi teſtatur illum pluries ſibi dixiſſe, quod habitum Sancti Franciſci in dicta Religione aſſumere volebat; ſubdens, quod ipſe nunquam permiſiſſet, vt illi vis, metuſuè à Iacobo, vel alio quopiam inferretur.

Ex his igitur liquidò apparet non ſolũ de libera, ſed etiam de enixa voluntate dicti Fratris Ioannis Hyeronimi capeſſendi Religionẽ, & ex dictis actibus præambulis, arguitur ſpontanea voluntas, etiam
64 in ipſo actu ſuſceptionis habitus † cum voluntatis mutatio minimè præſumatur, vt inquit *I. C. in l. 3. & in l. eum qui ff. de probat. l. Sancimus C. de teſtam.* traduntq; plurimi, quos refert, & ſequitur *Menoch. in conſ. 422. n. 76. lib. 5. Brun. conſ. 105. n. 6.*

Quamuis autem aliqui ex præfatis teſtibus videantur ſingulares, cum tamen verſemur in ſingularitate adminiculatiua, benè probant. Eademq; libera, & enixa voluntas apparet ex eo, quod idem Paulus Baptiſta deponit, Fratrem Ioannem Hyeronimum adhuc nouitium ſibi dixiſſe, ſe valde optare, vt quam primum probationis annus elaberetur, quo ipſe prorſus vnnciũ remitteret ſeculo, qđ ſibi carcer videri aiebat, & coadiuuantur hæc ex confeſſione extraiudiciali eiuſdẽ Fratris Ioannis Hyeronimi facta per plures annos poſt emiſſam profeſſionem, de qua teſtantur duæ moniales ipſius ſorores, necnõ, & Bartholomæus communis frater, & Antonius eius filius.

65 Præſertim, † quia libera volũtas, ſi ſubſint ſigna extrinſeca libertatis, tam facilè probatur, ac metus, vt docet *Dec. in l. in omnibus cauſis num. 8. ff. de reg. iur. & in c. fi. col. fi. de appell.* & ante eum *Ant. de Butr. in c. ſuper hoc de renunc.* ſequitur *Maſcar. conſ. 1053. ad fin.* vbi concordantes adducit, quibus addo *Monter. in deciſ. Arag. 45. num. 1.*

Nec elaborandum, eſt circa id, quod
66 replicabatur † credi magis duobus teſtibus pro metu, quam mille de libera volũtate deponentibus; quia regula procedit, quoties teſtes deponunt de metu formaliter incuſſo, ſeu de actibus illum neceſſario inducentibus. At vbi hinc inde factæ fuerunt probationes per ſigna externa, prout in caſu noſtro, tunc vel Iudicis arbitrio remittitur, quibus magis credatur, vel credendum eſt potius deponentibus de libera voluntatẽ, & ſic de non delicto, vt poſt alios latè tradit *Pacian. in tract. de probat. lib. 1. cap. 50 à num. 25. vſque ad 34.* nec diſſentit *Sanch. de matrim. lib. 4. diſp. 27. num. 2. & 3.*

67 Et † vbi res non eſſet adeo manifeſta, prout eſt, ſed ambigua remaneret, vtique in dubio pro non metu pronunciandum eſſet *l. 2. vbi gloſ. Bal. & cæteri C. de his quæ vi metuſue cauſ. Inn. in c. cauſam Matrim. de offic. deleg. Alciat. reg. 3. præſump. 7. nu. 1. Menoch. de præſump. lib. 3. præſump. 126. in princip. Maſcar. de probat. lib. 2. concl. 1055 in princ. & nu. 2. Theſaur. iun. in quæſtion. Forenſ. q. 51. num. 2.* tetigi *ſupra num. 39.* præſertim cum iſte Religioſus per integrum decennium à die emiſſæ profeſſionis diſtulerit reclamare, quod minimè credendum eſt illum feciſſe, ſi ſe nulliter profeſſum credidiſſet.

Et ſi aliquid amplius deſideratur, adeſt etiam ratificatio dicti fratris Ioãni Hyeronimi anno decimo à profeſſione in ſcriptis confecta, de qua ad prolixitatem vitandam in ſequenti deciſione verba faciemus. Vnde pro validitate profeſſionis pronunciaui, & ſic Guardianus Coniudex, & ego non fuimus concordes. Et vtraque pars appellauit, & cauſa ad curiam deuoluta fuit.

ARGVMENTVM.

Profeſſus nulliter, an, & quando per ordinum ſuſceptionẽ, alioſuè actus profeſ-

profeſſis proprios tacitè dicatur ratificaſſe.

Ratificatio expreſſa, an, & quando conualidet profeſsionem, vel matrimonium. Cauſa metus quando durare dicatur.

SVMMARIVM.

1 *Per metum geſta ſubſequenti ratificatione conualeſcunt.*

2 *Ordinatus ad titulum paupertatis, dicitur tacitè profeſſus.*

Declara, vt num. ſeq.

3 *Profeſſione expreſſa exiſtente nulla, an, & quando faciendo propria profeſſis inducatur tacita profeſſio.*

4 *Metus cauſa durante non dicitur ratificata profeſſio per ordinum ſuſceptionem.*

5 *Ratificatio matrimonij, ſeu profeſſionis nullæ, an requirat alterius partis conſenſum.*

6 *Profeſſus nulliter ſuſcipiendo ordines ſacros non animo ratificandi profeſſionem, dicitur malè promotus, & miniſtrando fit irregularis.*

7 *Metus cauſa durante, ſpontanea ratificatio nihil operatur.*

8 *Metus cauſa durante, actus etiam ex longo interuallo celebrati, dicuntur ex præcedenti metu oriri.*

9 *Metu probato annullatur profeſſio, etiam ſi metum paſſus iuraſſet in iudicio ſe ſpontè vouiſſe.*

10 *Metus ſemper durare dicitur eo viuente, qui illum intulit.*

Declara, vt num. ſeq.

11 *Metus cauſa, tunc demum durare dicitur ſuperſtite eo, qui incuſſit ſi adhuc durat ſubiectio.*

12 *Metus cauſa durare non dicitur in filio, vel filia ſeorſum à patre habitante.*

13 *Metu geſta, per actum voluntarium conualidantur, non durante cauſa metus.*

14 *Metus exceptioni, an, & quando renunciari poſſit.*

15 *Renunciatio bonorum à nulliter profeſſo facta, conualeſcit per profeſſionis ratificationem.*

DECISIO LXXX.

IN eadem cauſa, quamuis ex latè deductis in præcedenti deciſione clariſſimè conſtet fratrem Io. Hyeronimũ nullum timoris genus paſſum fuiſſe; nihilominus ex abundanti videre volui, an quatenus eius profeſſio fuiſſet meticuloſa, per eius ratificationem tacitam, vel expreſſam dici poſſet conua-
1 lidata; † geſta enim per metum, & ſic ipſo iure inualida, per ſubſequentem ratificationem conualeſcunt *cap. ad id, extra de ſponſal. cap. de illis, il ſecondo, de ſponſ. impub. & l. 1. C. quod met. cauſ.* Quod procedit non ſolum in expreſſa, ſed & in tacita ratificatione, vt eſt caſus in *d. cap. ad id,* &
* ibi notat *gloſ.* cõmuniter recepta *Nauarr. conſ 3. n. 2 de his quæ vi lib. 1.* Et per actus poſitiuos poſtea geſtos text. in *cap. 1. in fi. de his quæ vi,* in illis verbis. *aut quod fecit poſtmodum ratum habuiſſe,* & ibi *gloſ. &*
* *DD.* communiter, cum alijs, quos refert, & ſequitur *Farinacc in fragmen. verb metus num. 137. & ſeqq.*

Quod autem [illegible] Io. Hyeronimus tacitè ratificauerit, [illegible]pprobaueritq; profeſ-
2 ſionẽ ex eo deducebatur, † quod ad titulum paupertatis & ſic ad titulum religionis ſacris ordinibus initiatus fuerat. Vnde tacita oritur profeſſio *cap. non ſolum de reg. iur. in ſexto, Calder. conſ. 15. tit. de Regul. Menoch de præſump. lib 6 præſump. 83. num. 4. Graff. tom. 2. conſilior. lib. 1. tit. de temp ord. cap. 17. littera V. Reginal. in prax. fori pœnitential. lib 18. cap 26. num. 386. Tapia in Auth. ingreſſi, verb. ingreſſi cap. 2. num 36.*

Quæ quidem ſententia probari videtur etiam in *cap neminem 70 diſt.* deſumpto, ex *Can. 6. Concil. Calcedon.* vbi iubetur neminem ordinandum eſſe ſine titulo, aut Eccleſiæ, aut poſſeſſionis, aut monaſterij: ideſt beneficij, patrimonij, vel profeſsionis, vt ibi declarant interpretes. Vnde ordinatus ad titulum paupertatis videtur in neceſſarium antecedens profeſſus, & ad profeſsionis, ac monaſterij titulum ordinatus, & ſic tacite profeſſus, vt etiam declarauit *S. Congregatio Eminentiſſimorum Cardinalium negocijs Epiſcoporum, & Regularium præpoſitorum in cauſa Andreæ Ponſecli die 20. Decemb. 1619.*

Cæterùm putabam in hoc nullum fieri
3 poſſe fundamentum; † Quia præfata concluſio intelligenda eſt, iuxta terminos *dictæ declarationis,* nempe quando nulla fuit emiſſa expreſſa profeſsio, tunc enim, tranſacto anno nouitiatus, faciendo propria profeſsis, & ordines ſuſcipiendo tacitè quis dicitur profiteri. At ſi quis profeſſionem iàm nulliter emiſerat, non cenſetur per prædicta illam ratificare, niſi ſciẽs profeſsionis nullitatem, ſeque per illam ad Religionem non obligari, exerceat actus prædictos animo tribuendi profeſſioni nouum valorem per ſuum conſenſum, vt per *Caiet ſuper 2. 2. D. Tho q. 189. art. 5.*

art.5. Nauarr.in conſ.3.num.8. de his, quæ vi lib. 1. & *conſ. 3. num. 9. eod. tit.* & per *Sanchez.de matr.lib.7.diſp 37.ſub num.10 tom.2.* qui rationem diſcriminis afferunt; quia ſcilicet priori caſu non poteſt ſumi alia præſumptio in eo, qui facit actus proprios profeſſis, niſi voluntas profitendi, anno nouitiatus expleto, quæ quidem præſumptio ceſſat in eo, qui iam emiſit profeſſionem, nulliter tamen, is enim potius præſumitur habitum geſtare tanquam profeſſus taliter qualiter, quam tãquam profeſſurus, eandem ſententiam ſequitur *Miranda in Manual. Prælator. q. 30.art. 3. Barboſ.de offic. Epiſc. alleg. 104. num.19.Graff. conſ.1. num.8. & 9.de Regul. tom. 1.*

4 Cui † ſententiæ, quamuis refragari videatur *Nauarr.in conſ.6. ſub num.2. verſ. tertio*, quem ſequitur *Rota in deciſ. 705. num.1. par.2.in recentior.* quatenus inquit profeſſionem per metum factam non ratificari per ordinum ſuſceptionem, ſi durat eadem cauſa metus, quaſi à contrario ſenſu velit illam ratificari, vbi iam metus cauſa ceſſauerit; non tamen puto recedendum à ſententia *Sanchez,* & *aliorum*, ob rationem ab eodem allatam.

5 Imò † fortaſſe attentari poſſet, vt etiã ſi conſtaret de animo tribuẽdi profeſſioni nouum valorem, adhuc tamen nec per ordinũ ſuſceptionem inducta fuerit profeſſionis nullæ ratificatio, niſi acceſſerit nouus Religionis cõſenſus, quamuis enim *Sanch de Matrimonio lib.2.diſp.32.* ſignãter *n.8.* & rurſus *lib.7.diſp.37.num.60.* & *ſeq.* & iterum in *Decal.lib.5.c.4. nu.81.* in terminis noſtris, & ſic in matrimonio ſpirituali, quod à pari cũ carnali in hoc procedere dicit, latiſsimè inſiſtat hanc eſſe ſententiam probabilem, contrariam vero, ſcilicet, vt nouus Religionis conſenſus non requiratur, probabiliorem; Priorem tamen ſententiam (loquens de matrimonio carnali) probabiliorem eſſe defendit *Comitol.reſpon moral.lib.1.q.120.* & *Baſil. Pontius de matrim.cap.24.* & *25.n.12.* quorum vterq; refert ita fel. record. *Clemen. VIII. Sum.Pont.* Rectori Pænitentiariæ Societ.Ieſu dixiſſe, ad monendum ſcilicet alium coniugem de nullitate, vt denuo conſenſum præſtet, ſtilus autem Pænitentiariæ habet, vt quoties ob aliquod occultum impedimentum matrimoniũ fuit nullum, committatur diſcreto viro, vt excepta confeſsione coniugis ſupplicantis, & facta ſeparatione, ſi periculum ſit ne contineri valeant, iterum eos in matrimonium conſentire faciat.

6 Benè verum eſt, vt ad rem noſtram reuertamur, quod ſi Fr.Io. Hyeronimus tẽpore ſuſceptionis ordinũ iam prætendiſſet profeſsionem ſuam eſſe nullã, vt colligi videtur ex proceſſu, nec intendiſſet illã ratificare, patiens ſe ordinari ad titulum paupertatis, & Religionis, diceretur male promotus, quia ſcienter abſque beneficio, & patrimonio, ac etiam abſque iuſto titulo Religionis ordines ſacros ſuſcepiſſet contra text.in *cap. Epiſcopus,* & *c. ſuis,* & *cap cum ſecundum de præben.* & *cap. neminem 72. diſt.* ac contra diſpoſitionem *Sac.Conc.Trident.* Ac perinde mortaliter peccaſſet vt per *Nauarr.conſ.6.ſub nu.2. ver.quinto, de his quæ vi lib. 1.* Imò ipſo facto ſuſpenſus remanſiſſet, & conſequenter miniſtrando in ſuſceptis euaſiſſet irregularis, vt per *Portell. de Dub. Regularium verb. Ordines ſacri num. 8.Sayrus de cenſur.lib.4.c.13.num.14.Rodriq.in addit. ad Summ. tom.4. cap.65. num.10. Hyeron. Rodriq.in compen.Eman.Rodriq reſol.106. num.25.fol. mihi 778.* quod videtur apertiſsimè colligi ex *cap.neminem 70.diſt.* vbi dicitur eos, qui abſolutè ordinantur, ſine titulo ex decreto Sanctæ Synodus vacuã habere manus impoſitionem, ſcilicet non poſſe ordines ſuſceptos exercere. Perinde enim eſt ordinari ſine titulo, ac ordinari cum titulo ficto, vel falſo, & eo loci Concilium Calcedonenſe expreſsè mentionem facit de ordinatione ad titulum monaſterij, nempe religioſæ paupertatis. Sed neque expreſſa ratificatio facta per apocam poſt decem annorum curriculũ eidem Fr.Ioan.Hyeron.obſiſtere videba-

7 tur † quia cũ adhuc viueret Iacobus, qui metum intuliſſe prætendebatur, & ſic adhuc duraret cauſa metus, nec quidem ſpontanea ratificatio per actus poſitiuos purgat præcedentem metum *Bartol.in l. obturpem cauſam col fin. ff de cond. ob turp.cauſ.Abb. in c.accedens in tertio, no. de procur.Dec.in l.in omnibus cauſis num.14.* & *15.de reg.iur. Soc.iun. cum relatis conſ. 77 num.52.* & *ſeqq* & *num.62. lib.primo Natt. conſ. 450. num.17. Rolan. conſ 95. num. 3.* & *ſeq. lib.1. vbi num. 93.* alijs re-

* latis teſtatur de communi opinione *Boer. deciſ.100. num.3.Oſaſc.deciſ.177 num.11.* & *ſeq.* cum alijs quos refert, & ſequitur *Maſcard.de probat.lib.2.concluſ. 105.* & *Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 4. num.22.* & *ſeq.*

8 Et † quod durante cauſa metus actus quantumlibet ex longo internallo celebratus, cenſeatur ex præcedẽti metu geſtus, poſt *Bar. Iaſ.Dec.* & *alios* tradit *Gomeſ.Variar reſol.tom.2.cap. de reſtitut minor.num 27.Honded. conſ.23. nu.40.lib.1.*

Theſau-

Theſaurus iun. quaſt. foren. lib. 1. q. 51. n. 19. vbi ait in hoc non reperiri contradictorē *Guttier. conſ. 16. num. 25. ad finem,* egregiè *Vital. de Cambanis in tract. clauſular. ſuper clauſula Non vi, non metu, capitulo de metu vxoris num. 2. Emilianus conſ. 75. n. 6 Monterus in deciſ. Aragon. 32. nu. fin. Rota* cum per eam congeſtis in *deciſ. 705. nu. 1. par. 2. in recentior:* & in terminis ordinis vel profeſſionis *in Conchen. nullitatis ordinum 10. Martij 1606. coram Penia.*

Quæ quidem adeo veritati ſunt conſo-
9 na, † vt licet is, qui meticuloſè votum ſolemne emiſit, iureiurādo in iudicio cōfiteatur ſe dum vouerat conſenſum adhibuiſſe, nihilominus ſi iuſtum metum probauerit, abſoluetur à voto, & ſic à profeſſione, vt per *Sotum in 4. diſt. 29. q. 1. art. 3. §. de voto,* dicentem ita ſe habere Eccleſiæ vſum, & hoc propter ſummam libertatem in voto religionis requiſitam iuxta *c. p. ſignificaſti 33. q. 5. & cap. 1 de his quæ vi Valer. in different inter vtrumque forū, ver. metus, different. 3. verſic. vnum,* vbi hoc dicit mirabile, & citat ad hoc *Rebell. de oblig. Iuſtit. par. 2. lib. 2. q. 11. ſub num. nono,* qui tamen in meo Codice eo loci id non dicit.

10 Quod † autem viuente eo, qui metum incuſſit, ſemper durare dicatur cauſa metus eſt text. in *cap. 1. vbi Doctores de his quæ vi Bart. Bald. & cæteri in l. 2. C. eod. tit. Crauet. conſ. 869. num. 11. lib. 3. Hond. ed. conſ. 23. num. 41. lib. 1.* & indubitatum dicit *Rota d. deciſ. 705. num. 1. parte ſecunda recent.*

Hec tamen, quæ in ſe vera ſunt, caſui noſtro minimè applicabantur, tum quia procedunt in terminis, in quibus ex proceſſu conſtat concludenter metum fuiſſe illatum, & ita loquuntur omnes ſupra citati, & alij complures qui cumulari poſſent, quod hoc in caſu in facto non ſubſiſtit, cum iām in *præcedenti deciſione* oſtenſum fuerit nullum metum fuiſſe per Fr. Hyeronimum probatum.

11 Tum † etiam, quia ita demum cauſa metus ſubſiſtere dicitur viuēte adhuc eo, qui metum intulit, ſi vna cum illius perſona, durat etiam ſubiectio illius, cui metus illatus fuit; Nam ſi iām extincta eſt ſubiectio, & ſic cauſa, propter quam metus incuti poterat, parum releuat, quod adhuc in humanis degat ille, qui metum intuliſſe dicitur; vt ſi Iudex metum intulit, certè finito officio, ceſſat cauſa metus, ex quo is euaſit vir priuatus, expirauitq; iuriſdictio à qua metus oriebatur, Sic ſi vir vxori metum incuſſit, annullato per ſententiam Eccleſiæ matrimonio, certè non durat cauſa metus, etiam ſi per multos annos vir ſuperuixerit *gloſ. in cap. 1. verſ. poſtmodum, de his quæ vi; & ibi Innocen. num. 1. Abb. num. 12. d mol. 14. Dec. cum relatis in l in omnibus 39. num. 15 ff. de regul. iur,* cum alijs, quos congerit, & ſequitur *Sanchez de matrim. lib 4. diſput. 18. ſub num. 7. verſic. durat autem.*

12 Et † in fortioribus terminis, nempe in filio, vel filia habitante ſeorſum à patre, vt eſſe dicatur in plena libertate, ita vt amplius non præſumatur metus, firmat *Ancharan. conſ. 433. ſub num. 3. circa finem, verſ. item habitabat Crauett. conſil. 124. num. 4. & 7. Menoch. conſ. 496 num. 90. lib. 5.*

Cum itaque tempore confectæ dictæ declarationis, ſeu ratificationis iām expiraſſet ſubiectio fratris Ioann. Hyeron. erga tutorem & fratrem maiorem; quæ prætendebatur fuiſſe cauſa metus, etiam ſi ab initio nulla fuiſſet profeſſio, ex dicta expreſſa ratificatione conualuiſſet; præſertim cum apocha cōfecta fuerit, tranſacto decēnio à profeſſione poſtquam idem religioſus impetrauerat à Summo Pontifice breue reſtitutionis in integrum aduerſus lapſum quinquennij, paulo antequam aſſertæ nullitatis iudicium inſtituiſſet, vnde apparet quam eſſet in ſua libertate; & quam procul ab omni metu, & ſic profeſſio etiam ab initio per metum
13 emiſſa, diceretur ratificata † per regulam, quæ habet, quod ſi poſt contractum meticuloſè celebratum, contrahens ipſe ex interuallo faciat aliquem actum voluntarium, qui tendat ad corroborationem confirmationem, vel approbationē contractus ita celebrati, illum approbaſſe, & validaſſe cenſeatur, non durante cauſa metus, per text. in *capitulo primo,* vbi omnes Canoniſtæ *de his quæ vi metus uè cauſ. fiunt l. 2. C. quod met. cauſ. & per leg. penult. vbi Iaſ. num. 1. ff. de condit. ob turp cauſ. Hond. conſ. 23 num. 5. lib. 1. Intrigliol. conſ. 6. num. 16. & ſeq Carol. de Graſſ. in tract. de except. except. 11. nu 84.* & in his terminis dixit, & latè firmauit *Rota in citata Conchen. nullitatis Ordinum 3. Iulij 1606. & in eadem 16. Martij 1607. coram Penia.*

Præſertim cum in dicta apoca Fr. Io. Hyeron. renunciauerit exceptioni etiam
14 metus, ſi quæ ei competijſſet † Quamuis enim dictæ exceptioni renunciari minimè poſſit in eodem inſtrumento, in quo adeſt obligatio meticuloſè, ſiue per metum confecta, prout egregiè examinat, & defendit poſt alios *Vinc. de Anna alleg. 114. nu. 6. lib. 2.* ſecus tamen eſt ſi fiat

in alio inſtrumento ſeparato, ceſſante idem, cauſa metus; vt benè diſtinguit *Matt. Colera in tractat. de proceſſ. executiu. parte prima, cap. 10. num. 222. & Carol de Graſſ. excep. 11. num. 80.*

15 Ratificata † verò dicta profeſſione etiam ſi nulliter emiſſa fuiſſet cęſeri quoque renunciationem ad fauorem ſuorum germanorum ratificatam, & validam dicit *Riec. deciſ. 146. parte 4.* & ante eum tradit *Sanchez in decalog. tomo ſecundo, lib. 7. cap. 5. num. 56.* vbi quod ſi profeſſio eſſet nulla non ratione ætatis, ſed quia facta eſſet anno non integrè tranſacto, vel ex metu, aut alijs de cauſis, cum in his terminis renũciatio ab initio valuerit, eiusq; firmitas pẽdeat à profeſſione validè emiſſa, quãuis profeſſio fuerit ab initio nulla, & ſic non cõfirmauerit renunciationem, cum tamẽ & adhuc in ſuo priſtino valore perſeueret, confirmabitur quoties illa profeſſio ratificata fuerit refert *Peregr. in Comment. ad Conſtitut. Clericor. Regul. parte ſecunda, capitulo primo, littera G. ♁. 17. nouiſſimè Barboſ. in Collecta. ad Concil. Tridentin. ſeſſ. 25. de Regul. capitulo 16 num. 18.*

Et hæc quidem de plano procedunt, recenta opinione. *Sancij* de qua *ſup. num. 5.* vt nempè vltra ratificationem profeſſi non ſit neceſſarius nouus Religionis conſenſus.

ARGVMENTVM.

Donatio pio loco facta nemine pro eo acceptante, an valeat irreuocabiliter, & quid de donatione perſonæ priuatæ abſenti facta.

Clericus, an ſit integer pro ſua Eccleſia teſtis. *Berous in cap. in præſentia num. 79. de probat. 2.* reprobatur.

SVMMARIVM.

1 *Teſtamentum, ſeu diſpoſitio ad pias cauſas requirit duorum teſtium, et Parochi præſentiam.*

2 *Parochus non poteſt teſtis, & Parochi perſona fungi.*

3 *Parochi præſentia non niſi per duos teſtes ſuppletur.*

4 *Teſtes idonei qui nam dicantur.*

5 *Cappellanus non eſt integer pro Eccleſia teſtis.*

Declara vt num. 46. & ſeq.

6 *Mulier non eſt integer teſtis.*

Declara vt num. 42.

7 *Teſtibus inter ſe varijs non creditur.*

Declara vt num. 53.

8 *Vltima voluntas ad interrogationem facta quando non valeat.*

9 *Mulier de conſuetudine in contractibus non admittitur in teſtem.*

10 *Donatio alteri facta, nemine pro eo acceptante non valet.*

Contrarium eſt verius num. 15.

12 *Conſenſus mutuus partium in contractu, nec per mille teſtes ſuppletur.*

13 *Obligatio contrahentis oritur ex alterius acceptatione.*

14 *Donationem pro Eccleſia quilibet acceptare poteſt.*

15 *Donatio Eccleſiæ facta valet, etiam nemine pro ea acceptante.*

16 *Bona Eccleſiaſtica immediatè ſunt ſub dominio Dei.*

17 *Donans Eccleſiæ vel pauperibus, an mediatè, vel immediatè Deo donare dicatur.*

18 *Donatio ad fauorem præſentis, & tacentis, valet.*

19 *Donationis acceptatio inducitur ex ſola donatarij ſcientia.*

20 *Præſens, et tacens in fauorabilibus habetur pro conſentiente.*

21 *Deus eſt vbique per præſentiam, per potentiam, & per eſſentiam.*

Berous in cap. in præſentia, num. 79. de Probat. *reprobatur.*

22 *Deus qua ratione ſpecialiter ſit in cælo.*

23 *Chriſtus humanatus realiter eſt in Cælo, & in Eucharistia.*

24 *Ius ciuile ſeruatur in foro Eccleſiaſtico vbi contrarium à iure Canonico non reperitur diſpoſitum.*

25 *Donatio mulieri abſenti in cauſam dotis valet.*

26 *Dotis cauſa non eſt pia, ſed pietatis naturam induit.*

27 *Donatio* Ciuitati *facta, an valeat nemine pro illa acceptante.*

28 *Promiſſiones ad fauorem piæ cauſæ, & ciuitatis à pari procedunt.*

29 *Opinionem quæ fauet Eccleſiæ debet Iudex amplecti.*

30 *Reo fauendum potius quam actori ſi partium iura ſunt obſcura* fallit, vt numero ſequent.

31 *Eccleſiæ etiam actrici faciendum potius, quam reo.*

32 *Opinionem æquiorem Iudex ſequi debet.*

33 *Donatio abſenti facta valet reuocabiliter.*

34 *Legis caſus vbi eſt, nulla ſubeſſe poteſt dubitatio.*

35 *Donatio abſenti facta, an poſt mortem donatoris poſſit acceptari.*

36 *Donatio ab hærede donatoris reuocari non poteſt ante acceptationem.*

37 *Gra-*

37 *Gratia non expirat morte concedentis.*
38 *Mandatum expirat morte mandantis.*
39 *Mandatum de donando Eccleſiæ non expirat morte mandantis.*
40 *Mandatum de manumittendo ſeruo non expirat morte mandantis.*
41 *Donatio Eccleſiæ per modum voti quando facta dicatur ita vt irreuocabiliter valeat.*
42 *Mulier ad fauorem piæ cauſæ, eſt integer teſtis.*
43 *Mulier de iure naturali non arcetur à teſtificando.*
44 *Mulier, an poſſit eſſe teſtis in inſtrumento.*
45 *Mulier in cauſa ciuili admittitur in teſtem.*
46 *Clericus, an, & quando pro ſua Eccleſia ſit integer teſtis.*
47 *Clerici, an poſſint eſſe teſtes pro ſua Eccleſia, etiam in cauſa ſua Vniuerſitatis.*
48 *Clerici cogendi ſunt ad teſtificandum tam pro ſua Eccleſia, quam contra eam.*
49 *Teſtis ſacerdos magis probat, quam laicus.*
50 *Teſtis de facto proprio præfertur cæteris.*
51 *Teſtis de facto proprio an faciat plenam, vel ſemiplenam probationem.*
52 *Teſtes in facto principali conteſtes, licet in acceſſorijs varij, benè probant.*
53 *Teſtes in modo narrandi factum diſcordes, ſi in ſubſtantia facti concordant plenè probant.*
54 *Teſtes vt ad concordiam redigantur, omnis capienda eſt interpratatio.*
55 *Teſtibus etiam inhabilibus, ſi veriſimilia deponant, creditur.*

DECISIO LXXXI.

LEGAVERAT Aſdrubal Bombacius Ciuis Regienſis Comiti Hyeronimo Caſſolio Aquinarium, & Gutturniũ argenteos quibus vtebatur in menſa; ſed poſtinde pluries iactauerat ſe in nono, quod præmanibus habebat teſtamento adimere velle Comiti Hyeronimo dictam legatum, & donationis titulo in Collegiatam Eccleſiam Sancti Proſperi transferre. Graui ſub inde correptus ægritudine, fuit ab eiuſdem Eccleſiæ Cappellano interrogatus, an vt prædixerat, eidem Eccleſiæ donaret Aquinarium, & Gutturnium argenteos, quo affirmatiuè reſpondente, eius ancilla ibi præſens quæſiuit nunquid ſibi iuberet, vt præfata vaſa Argentea ſuo nomine eidem Eccleſiæ ſtatim traderet, cui pariter annuit, & poſt biduum animam efflauit.

Inſtantibus autem DD. Præpoſito, & Canonicis eiuſdem Collegiatæ pro aquinarij, & gutturnij traditione, ſe oppoſuit D. Comes, petens ea ſibi aſſignari tanq; iure legati debita; confecto deſuper proceſſu, tandem pronunciaui prout in cedula; quæ ad Comitis fauorem aperien. videbatur non obſtan. depoſitionibus Cappellani S. Proſperi, ac Ancillæ Bombacij.

Aut enim prætendebãt Canonici prædictam vltimam defunct diſpoſitionem valere in vim legati, ſeu donationis cauſa mortis: aut in vim donationis inter viuos; & neutro caſu ipſis ſuffragari poſſe videbatur.

Non quidem ex titulo legati, vel do-
1 nationis cauſa mortis, quia † ad hoc, vt
valida eſſet diſpoſitio, requirebatur ſaltem præſentia duorum teſtium ſimul, &
Parochi *cap. cum eſſet de teſtam. et ibi Imol. Butr. & cæteri Corn. conſ. 261. num. 9 vol.*
4. concludens, quod vbi non interuenerit
præſentia Parochi, prout in caſu noſtro,
non ſufficiunt duo, nec tres teſtes. & ibi
rationem aſſignat, ita etiã *Alex. conſ. 172.*
* *num. 4. lib. 2.* vbi de communi *Couarr. in*
Epitom. de teſtam. in d. cap. cum eſſet. vbi
* etiam de communi *nu. 12. Ruin. conſ. 14.*
** *num. 4 vol. 2. Soce. ſen.* de mag. communi
conſ. 130 num 5. Pariſ. conſ. 50. nu 1. & 2.
* *vol. 3.* qui alios adducit de communi atteſtantes *Boer. deciſ. 93 num. 2. & ſeq. Rol.*
conſ. 33. nu. 42. vol. 3 Craſſ. in § teſtamentum q. 5. nu. 2 Rim iun conſ. 128. num. 10.
vol. 2. Clar. in §. teſtamentum q. 57. in fin.
** *verſ. 1.* qui teſtatur de magis communi.
Honded. cum per eum relat. *conſ. 77. num. 15. vol. 1.*

Cum itaque dictæ diſpoſitioni interuenerit duntaxat Cappellanus, & Ancilla,
2 Si † Cappellanus debet teſtis perſona fungi, vtique defuit præſentia Parochi, & ſic
diſpoſitio corruit, etiam ſi ſit ad pias cauſas, vt benè per *Imol. in d. c. cum eſſet poſt.*
num. 13. quæ res, cum ſit nimis clara, ſtultus eſſet, qui ab hac ſententia in practica
recederet dicit *Clar. in § teſtam. q. 57 in fi.*
Si autẽ ipſe Parochi perſona fungatur, &
tunc vnica muliercula teſtis remanet, &
pariter diſpoſitio nullius eſt momenti, nã
3 vt diximus, † vbi adeſt Parochus, vltra eũ
requiruntur duo teſtes, vbi verò nõ adeſt
eius defectus nõ niſi per alios duos teſtes
ſuppletur, ita vt in totum fiat quatuor, vt
per *Specul. tit. de inſtr. editio. § compendioſe*
poſt nu. 12. & hanc opinionem dicit magis
** communiter approbatam *Bertran. conſ.*
41. n. 6. lib 3. in 1. par. & Alex. cõſ. 105 n. 15
lib. 3. & Dec. conſ. 284. n. 8. & Couar. i d. c.
cum eſſet Clar. in § teſtamentũ d q 57 ver.
ſed pone vbi inquit ita in praxi ſeruar, &

quod ipſe in conſulendo, & iudicando ab
hac opinione recedere minimè auderet.
Quòd eo magis cōfirmatur, quia ex di-
ſpoſitione *d.c.cū eſſet*, neceſſe eſt, vt teſtes
4 ſint idonei; † illi autem idonei dicuntur,
qui ſunt omni exceptione maiores, & cō-
* tra quos nihil obijci pōt *gloſ.* communiter
recepta *in §. item verborum in verſ. idoneos*
* *Inſt. de inutil. ſtip.* latè *Alex.* qui de cōi te-
ſtatur *conſ. 70. n. 12. vol. 2. Pariſ. conſ. 23. n.*
13. vol. 3. Soc. ſen. conſ. 54. n. 7. vol. 3. vbi de
* cōi. *Soc. iun. conſ. 12. n. 8. vol. 2. Maſcard de*
* *prob. concl.* 1023. qui pariter de cōi *nu.* 5.
Caph. conſ. 267. n n. 60. Burſat. conſ. 321. n.
30. Clar. d. q. 57. in fin. verſ. quæ quidem.
Eiuſmodi autē non ſunt teſtes, de qui-
5 bus in proceſſu: † Alter enim eſt Cappel-
lanus eiuſdē Eccleſiæ ac proinde nō inte-
ger pro ea teſtis *Corn. conſ. 261. n. 12. vol. 1*
Pariſ. conſ. 24. n 36. Dec. conſ. 159. in fi. n. 7.
Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 6. tit 3. n. 647
6 Altera † verò eſt mulier, cui non tam cre-
ditur quam viro ob ſexus fragilitatem, &
quia minus fidei eſt in ea, quam in viro, ac
proinde ſuſpecta eſt de falſo *gloſ. in §. te-*
ſtes in verſ neque mulier. Inſtit. de teſtam.
Card Alex. in c. 1. §. & quia col. 11. ver &
pro hoc facit tit. de his qui feud. dar poſſeſſ.
7 Accedebat, † quod teſtes iſti inter ſe
varij videntur, Cappellanus enim depo-
nit Ancillam in cubiculo ægroti ſemper
fuiſſe præſentem. Ancilla vero inquit ſe in
alio cubiculo contiguo ad menſam accu-
bantem auditis præfatis verbis ſurrexiſſe,
& ad cubile accedendo interrogaſſe ver-
bis ſupra relatis Herum, ac proinde præ-
dictis teſtibus fides adhibenda non vide-
batur, quia inuicem colliduntur *Bal. in l.*
& ſi poſſeſſioni § ſed & ſi verum ff. de Iure
iur. Ant. de But. in cap. noſtra num. 5. & ibi
Abb n. 3 extr. de teſtib. cum alijs cumula-
tis per *Petram de fideicom. q. 12. n. 1082. &*
1089. & ſeqq & n. 1193. & per Maſcar. de
prob. concl. 1467. num. 2. & per Menoch. de
præſump. lib 5. præſump. 23. num. 1. & ſeqq.
Farinac. q. 65. num. 2. vbi inquit hanc opi-
* nionem non ſolum eſſe communem, ſed
contradictorem non habere.
8 Denique † cum vltima voluntas ad in-
terrogationem facta non valeat quoties
reſponſio prolata fuit à valde morbi gra-
uitate oppreſſo, & quaſi moribundo, vt
in caſu noſtro, nec qñ præceſsit aliud te-
ſtamentū ſolemne factū à mentis cōpote,
9 vt † multis iuribus, & auctoritatibus cō-
probat *Surd conſ. 414. nu. 9. & ſeqq. Becc.*
conſ 76. n. 21. & ſeqq. Mart. voto 89. n. 9. &
ſeqq. Gaſp. Theſau. q. 99. n. 6. cum plur. ſeqq.
vtiq; iſta prorſus nulla cēſenda videbatur.
Sed nec quidem in vim tituli donatio-
nis inter viuos eadem diſpoſitio ſuſtētari
poſſe prætendebatur, quoniam præterquā
quod adhuc dd. teſtiū inhabilitas obſtat;
9 præſertim † quia mulier ſaltem de cōſue-
tudine in cōtractibus nō admittitur *Aret.*
in §. teſtes autem nu. 1. verſ. nec in contract.
Inſt de teſtib. & Farin. q. 59. nu. 47. & ſeq.
vbi ait ſe non recordari vidiſſe inſtrumen
tum ſeu contractum, in quo adhibitæ fue-
rint mulieres in teſtes.
Iudicāda etiā videbatur diſpoſitio inef-
10 ficax, quia regula quę habet † Donationē
abſenti factā, nemine pro ea acceptāte nō
valere *l. abſenti ff. de donat. l nec ambigi C.*
cod. (quę ſecundū aliquos in regno Caſtel-
læ correctæ ſunt *per l. 3 tit. 8. lib. 3.* in illis
verbis *Pareciendo que vno ſe quiſo obligar*
à otro, quede obligado. Sed, ea lege nō obſtā-
te, etiam in regno locum habere ius com-
mune pluribus defendit *Molin de Hiſpan.*
primog. lib. 4. cap. 2. num. 6. cum ſeqq)
11 Hæc † inquam concluſio procedit etiā
ſi pio loco donatio fiat vel Eccleſię *gl in l.*
illud in ver. alia cauſa in fi. C. de Sacr. S. ict.
Eccl. loquens de donatione facta pauperi
* bus, quā cōiter approbatā eſſe affirmat ibi
Bar. n. 5. Bal. n 3. & Caſtrenſ. nu. 6. qui ra-
tionē adducūt, quia cū donatio inter vi-
uos ſit cōtractus; propterea vtriuſque ex
contrahētibus conſenſum requirit *l. 1. ff.*
12 *pact.* † qui conſenſus, nec minus per mille
teſtes ſuppletur, vt per *Caſtrenſ.* qui eandē
opinionem conſulēdo amplexus eſt *conſ.*
70. n. 5. verſ propterea Iaſ in l. qui Romæ §.
Flauius nu. 23. ff. de verb oblig. Io Andr. in
a ld. ad Specul. lib. 2. partic. 2. de inſtr. editione
n. 76. littera B. ver. vlt. Bertrand. conſ. 218.
* *vol. v.* vbi de cōi teſtatur prout etiā *Bero.*
latè, *in repet. c in præſentia nu. 77. & ſeq. de*
* *prob.* vbi affirmat dictā opinionē *gloſ.* ſem-
per legendo, & cōſulendo ſe fuiſſe ſecutū
* *Brun.* etiā de cōi *conſ. 13. n. 10. lib. 4 Clar.*
* *in §. donatio q. 12. ver. vlt.* vbi, & ipſe com.
dicit, hancq; tenere vī *Tiraq. de priuil. piæ*
cauſæ priu. 115. ver. contrarium quatenus
eam vltimo loco recenſet. Quibus aucto-
ritatibus ego addebam *Natt. conſ. 253.*
num. 1. vol. 2. & Seraph. deciſ. 724. nu. 8. &
Sanch. de matrim. lib. 1. diſp. 6 ſub n 16. ver.
cæterum vbi contra morem ſuum nōnul-
los citat, qui non loquūtur in pūcto *Moli.*
d. c. 2. n. 58. Gama deciſ. 381. n. 3. Guttier. in
c. quamuis pactū in prin nu 55. de pact in 6.
& in conſ. 20. nu. 1. & in tract. de Matrim. c.
* *6. n. 6.* vbi de com. opin. licet etiā ipſe citet
aliquos ad propoſitū non loquētes. Rur-
13 ſus † addebā id, φ benè aduertit *Leſſius de*
iuſt. & iur. 2. c. 18. dub. 6. n. 41. obligationē
oriri, ex acceptatione non tanquam ex
cauſa directa, ſed tanquam ex conditione
ſiue

ſine qua non: ſicut enim ignis eſt ſufficiens
cauſa calefactionis aquæ, tamen non po-
teſt ex eo naſci calefactio, niſi aqua
debito modo applicetur, ita promiſſio eſt
ſufficiens cauſa obligationis, & iuris in al-
tero, ſi alter eam acceptet, cuius accepta-
tio eſt veluti conditio neceſſaria, vt pro-
miſſioni vim tribuat; ac proinde cum in ca-
ſu noſtro facta fuerit donatio nemine pro
Eccleſia acceptante, vtique remanere vi-
debatur inanis, & inefficax.

Si verò quis diceret Cappellanũ hunc,
quatenus interrogauit D. Aſdrubalẽ, an
donare vellet, acceptaſſe pro Eccleſia,
14 pro † qua quælibet perſona priuata do-
nationem acceptare poteſt, vt per *gloſ.*
* communiter receptam *in l. quoties cordis.*
1 q.7. Bald. in d. l. illud n 2. Iaſ. in d. §. Fla-
uius n.24 Alex in l ſtip iſta § ſi quis ita n.3
in fi. de verb oblig. Imol in ead. l ſtip iſta §.
fi. Aret. in §. cum autem Inſt de act. Seraph.
d. deciſ. 724. num. 8. Couarr. lib 1. Variar.
cap 14 num. 14.

Statim reſponderi poſſe videbatur illũ
tunc non poſſe etiam teſtis perſonam in-
duere cum potius eſſet pars, ac proinde
ex defectu duorum teſtium actum corrue-
re, quia in ore duorum vel trium ſtat om-
ne verbum *iuribus vulg.*

His tñ. & ſimilibus minimè refraganti-
bus ad fauorem Collegiatæ Sancti Pro-
ſperi pronunciani; ſibi aſſignandum eſſe
aquimarium, & gutturnium argenteum;
non quidem in vim vltimæ voluntatis, ſed
15 ex donatione inter viuos. † Quiuis enim
præcitati DD teneant donationem Eccle
ſiæ factam nemine pro ea acceptante non
valere, non tñ deſunt alij, & pondere, &
numero non inferiores ſecus ſentientes
ſcilicet *Accurſius* ſibi cõtrarius *inter conſ.*
Bald. conſ 86 circa prædicta verum dicen-
dum lib. 5 Bald. pariter ſibi contrarius *in*
l. cũ hi in vlt. lect. col. 2. de tranſac. Paul. Ca-
ſtrenſ. etiam ſibi contrarius *in l. decernimus*
in fi. ver. quod multi ſic tenent *C. de Sacr.*
Sanct. Eccl Panorm. in prohem. decret. verſ.
Greg. & ibi Felyn. nu 25 dicit valde ſingu-
lare *idem Panorm conſ 63. quædã Domina*
col. vlt l.b.2 Card Alex. in c. conſtitutus col.
4.96. *diſtin pulchrè Corneus conſ 215 pri-*
ma facie colum. 4. l. 2. Tiraquell. d priuil.
115. quatenus hac ſecus opinione firmat
hanc regulã, & hoc priuilegium Eccleſiæ
competere quãuis more ſuo poſtea recẽ-
ſeat contrariũ tenentes, & ſic à *DD.* pro
hac opinione merito citatur *Ludou. deciſ.*
peruſ. 29. n. 18. Gonzal. in reg. 8. Canc. gloſ.
5. §. 7. n. 111. & nouiſſimè hanc eſſe verio-
rem opinionem affirmat *Gratian. diſcept.*
forens. c. 358. num. 34. tom. 2. eamq; ſectatur
Gomez variar lib. 2. c. 9. n. 1. Decian. conſ. 1.
num. 6. lib 3 latè Card. Mantic. de tacit. &
ambig. tom 2. lib 13. tit 7. n. 16 & ſeq. Fely.
in c. 1 n. 7. de pact. Molin. Theolog in 2. tom.
de iuſt. diſput. 263. ver. Felyn. tamen.

Ratio autem huius ſentẽtiæ ea eſt, quia
quod donatur, vel promittitur pio loco
vel Eccleſię, promittitur, & donatur Deo,
qui vbique eſt præſens, & acceptans, ac
proinde dici non poteſt donatio facta
abſenti, *vt per præfatos DD.*

16 Et confirmari vr̃ † ex illa comm. cõclu-
* ſione quæ habet bona Eccleſiaſtica, proxi-
mè, & immediatè eſſe ſub dominio Dei, &
Chriſti Dñi, non per metaforam, ſed per
omnimodam proprietatẽ, ita vt nullus ho
mo, vel nulla Congregatio habeat pro-
prium dominium, ſed tantũ diſpenſationẽ
cum maiori, vel minori plenitudine pote-
* ſtatis ita *Nauar.* qui dicit eſſe cõem con-
ſenſum omnium catholicorum *DD.* & *la-*
tè comprobat in *Apologia de redditib. Ec-*
cleſiaſticis q. 1 monito 18 & 24 & in recẽ-
tiori *edit de redditibus q. 1. monit.* 16. 21. &
40. & *q 3. monit. 31. n 7* quam opinionem
dicit ſatis piam & probabilẽ *Suar in tract.*
de Immu. Eccl. c. 18. n. 7 quamuis non de-
ſint contrarium ſentientes.

Cæterùm quicquid ſit de huiuſmodi cõ-
cluſione, aduerſus ſupra relatam ratio-
nem, vt ſcilicet Deus vbique præſens pro
Eccleſia dicatur acceptare; aliqui ex con-
trarium tenentibus diuerſis medijs inſur-
gunt; ideo opere pretium eſt illorum obie-
ctiones confutare, vt huius ſententiæ ve-
ritas eluceſcat.

17 Primò, † itaque reſpondet *Bald in d. l.*
illud nu. 3. donantem Eccleſiæ videri do-
nare Deo mediatè, non immediatè, &
ideo cum in tali medio ſit defectus, non
quæri actionem.

Sed iſta ratio aliquid habet probabili-
tatis in donatione facta pauperibus, & in
his terminis loquitur *Bald* & ratio ratio-
nis eſſe poteſt, quia cum ſit facta homini-
bus, more humano debet fieri; & ita
intelligendus eſt *Sanch. de matrim lib. 1.*
diſp. 6. ſub num. 16 licet re vera etiam hoc
caſu non obſtet, quia vt dicebat *Cyn. in*
d. l. illud nu. 4. in fin. quem ſequitur *Card.*
Mantic. de tacitis tom. 2. lib. 13 tit. 7. nu. 19.
Deus ipſe pro pauperibus ſemper conſen-
tit, cum præcipiat in ſacris litteris, dari
pauperibus; At in caſu noſtro minor eſt
difficultas, quia donans Eccleſiæ dicitur
immediatè donare Deo *cap. nulli liceat*
iuncta gloſ cum ibi notat. 12. *q.* 2. nam à
communiter accidentibus mens donan-
tis non fertur in rem creatam cui donat
ſed in Deum, vt infra latius dicetur.

Secundò, prædictam rationē impugnauit *Pet. de Bellapert.* quem refert, & ſequitur *Io Andr. in add. ad Specul. vbi ſupra* dicens, quod licet ponatur præſentia Dei, non tamen ponitur acceptatio, quæ eſt neceſſaria in donatione.

Sed nec huiuſmodi motiuum vrget;
18 quia † regulare eſt, ac certum donationem factam etiam ad fauorem priuati præſentis, & tacentis valere abſque acceptatione, cum præſens, & tacens in fauorabilibus habeatur pro conſentiente, & acceptante *l. qui tacet. ff. de reg. iur.* & ita in terminis noſtris firmauit *Bart. in l. quæ dotis col. pen. ver. quæro quid de præſente, ff. ſol. matr.* Cagnol. *cum per eum relat. in l. ſemper qui non prohibet num.* 3. vbi de
* communi *ff. de reg. iur. Surd.* poſt *Aret. Dec. Cephal.* & alios quos refert in *deciſione* 206. *nu.* 11. *Couar. in Rub. de teſtam. in 3 par. poſt nu.* 13. *ver. ſi donatarius* vbi quod cōtraria opinio eſt falſa *Angel. Cur. iun. Andr. ab Iſern. & alij*, quos refert & ſequitur *Molin. de Primog. cap.* 2. *nu.* 76. *Menchiaca l.* 2. *Controu. Illuſtr. cap.* 62. *nu.* 12. *Menoch. de præſump. l.* 3. *præſump.* 42. *nu.* 2. *& conſ.* 92. *nu.* 66. *Guttier. in cap. quamuis pactum in prin. nu* 58. *Pedemon. deciſ.* 70. *nu.* 12. *Sanchez.* qui contraria diluit *de matrim. l.* 1 *diſp* 6. *ſub nu.* 11. *Molin. tom.* 2. *de iuſt. & iur. diſp.* 264. *§. dubiū deinde, & diſp.* 270. *§. in foro autē conſciētia Eman. Sà in ſum. ver. donatio n.* 16. *Azor.* cū relat. *Inſtit. moral. par.* 3. *l.* 11. *c.* 15. *quæſit.* 2. *Rebell. de iuſt. & iur. l.* 18. *q.* 2. *nu.* 2. & alij innumeri, & poſt hæc ſcripta latè firmauit *Rota in deciſ.* 142. *num.* 5. *par.* 4 *in recentior. & in fauentina Dotis* 3. *Aprilis* 1634. *coram R.P.D Motmanno.*

19 Quimmo † etiam ex ſola donatarij ſcientia inducitur acceptatio, & ratificatio *Aret. in l. qui abſenti nu.* 4 *ff de acquir. poſſeſ. Ceph. conſ.* 33. *n.* 19. *Soc. iun. conſ* 67. *probabenda n.* 11. *l.* 3. *Ludo. deciſ Peruſ.* 29. *nu.* 8. *Theſau & Rot. vbi ſup.*

20 Et † quod in actu fauorabili & lucratiuo ex ſola præſentia, non obſtante taciturnitate inducatur cōſ[illegible]us & acceptatio tradunt *ſcribentes in l. quæ dotis ff. ſol. matr. & in l. qui tacet ff. de reg. iur. & in c. is qui tacet eod. tit. in* 6. latè *Fely.* qui alios concordantes adducit *in cap. nonne nu.* 19 *extr. de præſumpt. Rota vbi ſup.*

21 Tertiò, † denique aduerſus dictam rationem inſurrexit *Berous in d. cap. in præſentia nu.* 79. *de probat.* dicens Deum eſſe vbique præſentem potentialiter, non eſſentialiter; quia realiter eſt in Cælis, & in Euchariſtia: vt habetur in oratione dominicali, & declarat *Card. poſt gl. in clem.* 1. *de reliq. & vener. Sanct.* & quod propterea non valet donatio facta Eccleſiæ abſenti, niſi ſecuta ratificatione, quia Deus non fuit præſens præſentia reali, & eſſentiali, prout requiritur in *d. l. abſenti.*

Sed huiuſmodi obiectum non modo eſt falſum, ſed hæreticum, magnaque animaduerſione dignum, & miror quomodo è tanti viri calamo exciderit, & quod alij non aduerterint; nam iſta fuit opinio *Baſilidis Hæretici* dicentis Deum in excelſo ſoli contineri, vt refert *Porrecta ad p. p. D. Tho. quæſt* 8. *art.* 1. & nonnullorum aliorum Philoſophorum, ac Hæreticorum, qui ponentes non omnia eſſe à Deo immediatè creata, conſequenter poſuerunt Deum non eſſe in omnibus rebus, vt refert *D. Tho* 1. *par. quæſt.* 8. *nu.* 3. *Directorium Inquiſit. par.* 2. *quæſt.* 4. Vnde ne fortè huiuſmodi aſſertio in catholico ſcriptore, ac inſigni Canoniſta inuenta, aliquem decipiat, aduertendum eſt, contrarium, nempe, quod Deus eſt vbique eſſentialiter, & realiter, doceri ab omnibus Scholaſticis, SS. Patribus & Concilijs, qui hac de re verb[illegible] fecerunt, & colligi ex clariſſi[illegible]is Diuinæ ſcripturæ teſtimonijs, vt aſſerit *Porrecta vbi ſupra, & ibidem Dominicus Bannes.*

Potiſſimum autem id clarè habetur *Hieremiæ c.* 23 *Nunquid non Cælum, & terram ego impleo? dicit Dominus* In quo eſt obſeruanda proprietas verbi *impleo.* Si enim de exiſtentia per præſentiam non loqueretur, non dixiſſet *impleo* ſed *intueor.* Probatur etiam in *pſal.* 138. in illis verbis *ſi aſcendero in Cælum, tu illic es, ſi deſcendero in infernum ades; ſi ſumpſero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris, etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua*; Vbi etiam notanda eſt proprietas verborum, non enim dicit *illic vides,* ſed *tu illic es*; neque dicit *oculus, intuitus tuus,* ſed *manus tua deducet, manus tua tenebit.*

Rurſus probatur *Sapien.* 1. *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum, & hoc quod continet omnia ſcientiam habet vocis.*

Iterum habetur 3. *Reg.* 8. Vbi Salomon cum Deo loquens ait. *Si enim cælum, & cæli cælorum te capere non poſſunt, quanto magis domus hæc quam ædificaui?*

Denique habetur *Actorum* 17. Vbi Paulus de Deo loquens ait: *non longe eſt ab vnoquoque noſtrum, in ipſo enim viuimus, mouemur, & ſumus.*

Hæc, & alia ſacræ paginæ loca adducunt Patres, & Scholaſtici ad oſtendendam huiuſmodi veritatem. Vnde meritò *Magiſter ſententiarum in primo diſt.* 37.

poſt

poſt allatas auctoritates *SS Gregorij Papæ, Auguſtini, Hilarij, & Ambroſij* in fine illius primi textus ait. *Ex his aliiſque pluribus auctoritatibus aperte monſtratur quod Deus vbique & in omni creatura eſſentialiter, præſentialiterq; eſt.*

D. etiam *Tho. 2. par. q 8 art. 3.* apertiſſimè docet Deum eſſe in omnibus locis per potentiam, per præſentiam, & per
* eſſentiam, & *vniuerſi Doctores* qui vel *Magiſtrum* vel *D Thomam* ſunt interpretati, ſine vlla prorſus hæſitatione idem affirmant. Neque deſunt rationes naturales demonſtratiuæ, aptæ ad conuincendum quemlibet etiam pertinacem intellectum, quorum plurimas affert. *D. Tho. lib. 3. contra Gentiles cap 68.*

22 Neque † obſtat inductio *Beroi* ex oratione Dominicali *Pater noſter, qui es in Cælis*, quæ confirmari poſſet hoc modo. In S. Scriptura pluribus in locis attribuitur Deo ſpecialiter cælum, igitur modo ſingulari eſt in cælo, quo modo non eſt in alijs rebus; at hic modus ſpecialis non videtur eſſe alius, quam eſſe in cælo per eſſentiam, igitur in alijs rebus non eſt eſſentialiter.

Huic argumento reſpondet *D. Thom. contra Gentiles d. cap. 68.* Vbi poſtquam rationibus, & auctoritatibus probauit Deum eſſe in omnibus rebus per eſſentiam, ſic loquitur *per hoc autem excluditur error quorundam dicentium Deum in aliqua parte mundi determinata eſſe; puta in primo cælo, & in parte orientis; vnde eſt principium motus cæli: quorum tamen dictum ſuſtineri poſſet, ſi ſanè accipiatur: vt ſcilicet non intelligamus Deum aliqua determinata mundi parte eſſe conclusum: ſed quia omnium corporearum motionum principium ſecundum naturæ ordinem ab aliqua determinata incipit parte, Deo mouente.* Hęc ibi, eſt igitur Deus ſpeciali modo in cælo, quia inde incipit motus primus naturalis, cuius primus auctor eſt Deus.

Alio etiam modo reſpondet *Albertus Magn. in compend. theologiæ lib. 1. cap. 17.* vbi agens de incircumſcriptibilitate Dei ait. *Nota quod Deus eſt multipliciter in rebus, ſcilicet per naturam, & ſic eſt vbique eſſentialiter, potentialiter, præſentialiter*, & paulò infra. *Item dicitur in re aliqua eſſe, per veſtigiorum eius excellentem repreſentationem, ſic dicitur eſſe in Cælo, quia ibi maximè relucet ſua potentia, ſapientia, bonitas.* Modus igitur ſpecialis exiſtendi in Cælo eſt excellens ſuæ bonitatis repræſentatio.

D. quoque *Bernard.* hanc obiectionem optimè pluribus in locis diluit, præſertim autem *in pſal 90. ſerm. 1. licet*, inquit *Deus vbique eſſe non dubitetur, ſic tamen in cælo eſt, vt ad eius comparationem neque eſſe videatur in terris, propter quod & orantes dicimus* Pater noſter, *qui es in Cælis; ſicut enim anima cum in toto quoque corpore, excellentius tamen, & ſingularius eſt in capite, in quo ſunt omnes ſenſus: ita ſi præſentiam illius cogitemus, qua beati Angeli perfruuntur, videri poſſumus vix aliquam Dei protectionem & notitiam habere.*

Idem *Serm. 4. de modis orandi.* alio modo reſpondet dicens. *Quamuis vbique ſit Deus, in cælo tamen orandus eſt, ibique orationis tempore cogitandum, vt mens noſtra nō oratorij tecto, non aeris ſpatio, non ipſa retardetur nubium denſitate, iuxta eam formam, quæ nobis, à Chriſto tradita eſt, vbi ait, ſic orabitis. Pater noſter, qui es in Cælis, Cælum enim quadam prærogatiua etiam ſedes ſiue Thronus Dei vocatur.*

Denique miſsis alijs, *D. Chriſoſt. hom. 20. in Matth.* inquit. *Cum Deum dicit eſſe in Cælis, non ibi eum hoc dicendo concludit, ſed à terris abducit orantem, eumque ſupernis habitaculis, ac regionibus afficit excelſis.* Eſt igitur Deus in Cælo ſicut in principio omnium motuum naturalium ex D. Thoma: ſicut in excellente repreſentatiuo ſuæ bonitatis ex Alberto Magno. Sicut in loco beatitudinis Angelorum ex D. Bernardo, ſicut in ſigno excitante, & excellente noſtros affectus ad ſuperna, ex *Chriſoſtom.* & ſicut in throno Diuinæ Maieſtatis ex ipſo *Chriſoſt. Matth. 5.*

Cum itaque hoc axioma habeatur in S. Scriptura ad literam, & aſſeratur ab vniuerſis *SS. Patribus, & Scholaſticis*, planè ſequitur illud eſſe de fide; oppoſitam vero opinionem eſſe non ſolum temerariam ſed etiam Hæreticam.

23 Minus † obſtat quod ſubiungebat *Bero. vbi ſup.* Deum realiter duntaxat eſſe in Cælo, & in S. Euchariſtiæ Sacramento, quia hoc aſsumptum procedit in Chriſto humanato, & ita loquitur *illa Clem. prima cum ſua gl.* quam Berous allegat, vnde ipſe equiuocauit in terminis vt ex ſupradictis latè patet.

Quibus ſic poſitis non etiam refragatur alia ratio *Bero.* in qua maximum fa-
24 cit fundamentum; † vt nempe in non concernētibus animam, nec peccatum, ſi non verſemur in materia ſpirituali, ſed in temporali, quicquid ſtatutum eſt à iure ciuili etiam inter Eccleſias, & in foro Eccleſiaſtico ſeruandum eſt, ſi contrarium expreſſè non reperitur à iure Canonico

diſpo-

diſpoſitum *cap. ſi in adiutorium 10. diſt.* * *gl.* quam totus mundus ſequitur *in cap. 1. de no.oper.nun. Canoniſt. in cap. 1. & in cap. quæ in Eccleſiarum de conſtit.* Sed de iure ciuili donatio abſenti non acquiritur niſi ſecuta ratificatione *d. l. abſenti*; ergo &c. Hoc inquam argumentum ſubuertitur quia iam ſupponimus donationem factā fuiſſe Deo præſente; & ſic nec quidem de iure ciuili inefficax redditur.

25 Sed † & pro huius ſententiæ corroboratione, ex abundanti, & circumſcripta Dei præſentia, facit ex mente *Tiraq. & Mantic. vbi ſup.* quod ſi donatio facta mulieri abſenti ex cauſa dotis valet *l. vni § accedit cum glo. de rei vxor. ac. & in l. vlt. in princ. C. de iur. dot. & Dec. conſ. 35. nu. 1.* pari ratione debet ſuſtineri ſi fiat pauperibus vel Eccleſiæ, vel alio pio loco; quod argumentum concludit à fortiori;

26 quia † cauſa dotis nititur natura pietatis *l. cum is § ſi in ea opinione ff. de cond. indeb.* ſed non dicitur verè pia *Rom. in l. dedi §. idem erit nu. 4. ff. de con l ob cauſam* & vt latius *per Mantic.* Non abſimilis eſt etiam alia ratio ab aliis *DD.* allata, vt nempe,

27 ſicut† pollicitatio vel promiſsio facta Ciuitati ad inſtaurandas ruinas, vel opus aliquod faciendum, obligat promittentē, etiam nemine pro Ciuitate acceptante *l. 1. 3. 7. & per tot. tit. ff. de pollicit.* ita etiam dicendum eſt de iſta donatione facta Eccleſiæ, licet nemine pro ea acceptante;

28 quia † donationes, & promiſsiones ad pias cauſas à pari procedunt cum donationibus, & promiſsionibus factis Ciuitatibus; ſi priuilegia ſpectemus *l. illud & l. vt inter C. de Sacr. Sanct. Eccleſ.*

Igitur cum iſta opinio, quæ habet fauore Eccleſiæ valere donationem, nemine pro ea acceptante, recepta ſit à tot Clariſſimis *DD.* ſatiſque ſolidis rationibus ſit munita, quibus nulla aduerſariorum reſponſio obſiſtit; cumque alterius opinionis rationes tam facili elidantur negotio, ſequitur, vel quod iſta ſit verior, vel ſaltem quod vtraque opinio ſit pro-

29 babilis, & teneri poſſit: † quo ſtante ego in iudicando illam opinionem amplecti debebam, quæ magis fauet Eccleſiæ *l. ſunt perſonæ ff. de relig. & ſumpt. fune. c. fin. de Re. Iud. Iaſ. in l. filius fam. §. diui. nu. 82. ff. de legat. p. Pacian. reſpon. 7. n. 123. Hond. conſ. 3. nu 24. lib. 1. Gratian cum relat. diſcep. forenſ. cap. 88. nu. 6. & c. 131. nu. 2.* & firmat *Rot in Rauennaten. bonor. 20. Nouemb. 1597. coram Card. Mantica.*

30 Sicut † in fortioribus terminis dicimus, quod quamuis quando partium iura ſunt obſcura, Reo fauendum ſit potius quam actori *cap. cum ſunt de reg. iur. in 6. cum concord. ibi adductis per gloſ. &*

31 *DD.* † id tamen fallit in Eccleſia, vel pia cauſa, pro qua in dubio ſemper iudicandum eſt, etiam ſi partes actoris ſuſtineat, vt latè deducit *Tiraq. in priu. 146. piæ cauſæ.*

32 Rurſus † hæc eadem opinio ſequenda erat, quia æquior, vt per *Hondcd. poſt alios conſ. 65. nu. 27. lib. 1.*

Cæterum etiam ſi daremus contrariam ſententiam veriorem eſſe; adhuc tamen Collegiatæ §. Proſperi minime ob-

33 ſtaret. † Nam animaduertendum eſt donationem abſenti factam, non eſſe vſquequaque inualidam; ſed imò validam, reuocabiliter tamen & conſequenter tenere, licet reuocari poſſit; ita expreſsè diſponunt iura exaduerſo allegata *in d. l. abſenti ff. de donat. & in l. nec ambig. C. eod.* & in hoc nulla verſatur inter DD.

34 diſcrepantia; † quia vbi caſus eſt legis, nulla eſſe poteſt dubitatio *gloſ. in l. ancillæ C. de furt. Dec. in conſ. 452. in fin. Crauet. conſ. 273. num. 7. Surd. conſil. 53. nu. 6.* Sed altercatio, quæ eſt inter præfatos ſcribentes, verſatur in hoc, an ſcilicet iſta donatio, quæ ad fauorem priuati abſentis valet tantum reuocabiliter, ſi fiat Eccleſiæ, teneat irreuocabiliter, & obligationem pariat, adeo vt amplius reuocari nequeat ex priuilegio Eccleſiæ.

Sed hic non eſt propriè caſus noſter; quia donatio ab Annibale reuocata non fuit, & à Canonicis eſt acceptata; & ſic ex omni ſui parte perfecta eſt, & conſequenter bona donata, ipſis erant conſignanda, per tex. *in d. l. abſenti, & d. l. nec ambig.* & fatentur *omnes DD.* exaduerſo citati, qui propterea contra D. Comitem retorquentur.

35 Nec † dicatur huiuſmodi acceptationem non fuiſſe in vita donatoris factam, ſed poſt eius mortem, ac proinde tempore inhabili, quo iam defuncti conſenſus per mortem euanuerat, & ſic donationem remanſiſſe inefficacem ex defectu mutui conſenſus, etiam ſi agatur de donatione facta Eccleſiæ vel pio loco vt poſt alios tradit *Cæphal. conſ. 440. nu. 32. tom. 3.*

Quia reſponderi poteſt, imò ſecundum ** veriorem ac magis crebram opinionem, donationem nedum in Eccleſiæ, ſed etiā in cuiuslibet priuati fauorē poſt mortem donatoris acceptari poſſe; quia cum ex ipſius parte iam fuerit perfecta, quamuis reuocabiliter, perſeuerat etiam poſt mortem vſque ad acceptationem: quinimo videtur quodammodo confirmata morte

te donantis inquit *Clarus in §. donatio*
* *q. 13. in fin* & eſt communis opinio ſe-
cundum *Soccin in l. qui Romæ §. Flauius*
nu. 19. ff. de verb. oblig. Exea in Rub. de
pact. nu. 174. Couar. l 1. variar. cap. 14.
nu. 17. Suar de legib lib. 8. cap 31. num 21.
Molin. de primog lib. 4 cap. 2. nu. 77 San-
chez de matrim lib. 1. diſp 6 ſub num 5. ver.
verius tamen Leſs. de iuſt. & iur lib 2. cap.
18. diſp. 6. nu. 45. Bonac. de contract. q. 11.
punct. 4. num. 2. in fin. quidquid dicant
nonnulli, quos refert, & ſequitur *Card.*
Mantic. tit. 7. n. 11. de tacit. & ambig conu.
36 Quod † confirmatur ex illa commu-
* ni theorica, quæ habet hanc donationem
ab herede donatoris reuocari non poſſe
ante acceptationem, quia facultas reuo-
candi non tranſit ad hæredes, vt per *Co-*
uar. 3. variar. cap. 14. num 17. Clar. vbi
ſup. Molin. cum per eum congeſtis *dicto*
nu. 77 Pedem. deciſ. 70 nu. 9. Sanchez Leſs.
& Bonac. vbi ſup. quod tamen inutile
eſſet, ſi ea donatio non poſſet poſt dona-
toris mortem acceptari, & perfici; ipſa
enim morte eſſet reuocata, vt prædicti
Theologi aduertunt.
37 Confirmatur † etiam quia donatio eſt
gratia quædam, gratia autem non expi-
rat morte concedentis *cap. ſi ſuper gra-*
tiam de off. deleg. in 6.
38 Et † quamuis non deſint, qui teneant
mandatum de donando non acceptatum
donatoris obitu expirare, ex regula ge-
nerali, quod mandatum morte mandan-
tis reuocatur *l. 2. §. ſed quis*, & ibi latè
Bar. ff. de donat. & l. mandatum vbi latè
Bal. C. mandati: id tamen non applica-
tur donationi ab ipſomet donatore factæ,
quæ quidem non eſt mandatum de do-
nando, ſed donatio vera; & ita conci-
liantur *ſcribentes* inter ſe pugnãtes. Quin
39 etiam † ſi fiat mandatum de donando
Eccleſiæ, non expirat, ſed adhuc poſt
mortem perſeuerat per tex. *in l. exit. §.*
in eo vero caſu ff. de verb. ſignif. quem ad
hoc dicit ſingularem *Bal. in auth. ſi qua*
mulier col. vlt. C. de Sacr. Sanct. Eccl Rom.
conſ. 119. in 1. concl. Tiraq. de priu. piæ
** *cauſæ priu. 82.* & eſt recentior opinio de
qua *Couar. d. l. 1. var. cap. 14. nu. 16.* vbi
plurimos congerit, & poſt *Molin & alios*
ſequitur *Leſſ. d. dubit 6. nu. 46.* vbi ratio-
nem affert: quia ſcilicet quiſque præſu-
mitur ita tacitè voluiſſe in morte, cũ ope-
ra pietatis tunc maximè ſint neceſſaria;
40 quod † confirmatur ex *l. ſi pater ff. de ma-*
num. Vind. vbi mandatum de manumit-
tendo ſeruo non expirat morte mandan-
tis fauore libertatis, ergò multo magis
idem dicendum eſt fauore piæ cauſæ, &
ſalutis animæ *auth. multo magis* C. *de*
Sacr. Sanct. Eccl.
Ex alio etiam capite fortaſſe attentari
poterat huiuſmodi donationis validitas,
nempe quia etiam *DD.* exaduerſo alle-
41 gati fatentur, † donationem vel promiſ-
ſionem Eccleſiæ per modum voti factam;
tametſi nullus acceptet, valere ſtatim
irreuocabiliter, & in hoc nullus diſcre-
pat. Ad hoc autem vt quis dicatur Ec-
cleſiæ vel pio loco per modum voti do-
naſſe, ſufficere docent vt direxerit mentẽ
ſuam ad Deum, nec referre quibus verbis
vſus fuerit; imò quando dubium eſt an
voluerit homini donare vel vouere Deo,
valere vti votum, non vt ſimplicem do-
nationem, vt benè per *Bar. in d. l. illud*
nu. 6. C. de Sacr. Sanct. Eccl. Sanchez de
matrim. lib. 1. diſp. 6. nu. 17. Reginald. lib.
25. num. 81. Bonacin de contract diſp. 3.
q. 11. punct. 2. ſub num. 6. ver. promiſſio.
Ratio eſt quia in cauſis pijs dum in ab-
ſentia promiſsio fit, communiter inten-
tio fertur in Deum; in dubio itaque po-
tentiſsima coniectura deſumitur à com-
muniter accidentibus vt per præfatos
DD. & ſic ab initio promiſsio fuit obli-
gatoria, & perfecta.
42 Non † etiam obſtat mulierem non eſſe
teſtem integrum, ſiue loquamur de iure
ciuili, ſiue de iure Canonico. Id enim
non procedit, ſi deponat in fauorem
piæ cauſæ. tunc enim benè probat, etiam
ſi alias eſſet inhabilis vt per *Bald in l. 1.*
nu. 9. C. de Sacr. Sanct. Eccl. Felyn. de
* communi *in cap. quoniam nu. 3 extr. de*
teſtib. vbi ait id eſſe indubitatum de iure
Canonico *Crot. de teſtib par. 1. nu. 8.* vbi
quod hæc opinio tenenda eſt in practica,
* quia communis, licet aduerſentur non-
nullæ ab eo relatæ rationes *Tiraq.* qui
plurimos congerit *de legib.* Connub. *l. 9.*
nu. 58. & de priuileg. piæ cauſæ priu 5. Ma-
ſcar. de probac. vol. 2. concl. 754 num. 10.
cum alijs fuſiſsimè congeſtis per *Farin. de*
teſtib. q. 59. nu. 70.
Qui *DD.* tametſi loquantur de teſta-
mento, idem tamen dicendum eſt de cõ-
43 tractu ex rationis identitate; † quia ſcili-
cet in diſpoſitione ad fauorem piæ cauſæ
facta non attenditur vlla ſolemnitas iuris
poſitiui, ſed duntaxat ius naturale, de
quo iure mulieres non prohibentur teſti-
ficari vt per præfatos *DD.* vt benè per
Bald. in Auth. quod ſine C. *de teſtib. &*
Dec. in l. fœminæ nu. 29. de Reg. Iur. qui
dicunt hanc eſſe ſolemnitatem inductam
de iure ciuili, idemque firmant *Couar.*
in d. cap. relatum il primo de teſtam. Eman.
Sa. in vero teſtamentum num. 49. Bonac
qui

* qui de cõmuni teſtatur *de contr. diſp. 3 q. 1. punct. 3. num.* 15. Quinimò argumentum cõcludit à fortiori, quia ſi fauore piç cauſæ mulier poteſt eſſe teſtis in teſtamẽto, in quo de iure expreſſe prohibetur ad liberi *l. qui teſtamento § mulier ff. de teſtam §. teſtes autem inſtit. de teſt. ordin.* profectò multo magis debet fauore Eccleſiæ admitti ad probandũ contractũ, in quo nulla in iure reperitur expreſſa prohibitio.

44 Vnde † quamuis *Farin.* dixerit ſe nunquam vidiſſe fœminas deſcriptas pro teſtibus in vllo inſtrumento, non exinde ſequitur quin ad fauorem piæ cauſæ deſcribi poſsint; imò quod etiam in inſtrumentis mulier teſtis eſſe valeat, firmauit *Bal. in l. ſcripturas num 4 in fin. ver. iſto ergo caſu C. qui potior in pign. hab. Adden. ad Abb. in cap. forus nu. 4 littera D. in prin. extra de verb. ſignif* nec re vera *Farin.* tenet oppoſitum, quia ſe remittit ad dicta per eum *in quæſt 62. nu* 110. *& ſeqq.* vbi poſt plurimos, quos congerit, firmat in contractibus recipi in teſtes etiam illos, qui alias eſſent inhabiles, & ſic non requiritur in contractibus tãta habilitas in teſtibus quanta in teſtamentis; Vnde ſequitur quod ſi fauore piæ cauſæ mulieres poſſunt eſſe teſtes in teſtamentis, multo magis in contractibus admittantur.

Vltra quod poſſet non improbabiliter dici nos non diſputare de validitate alicuius inſtrumenti, † ſed an iſta mulier ſit idonea teſtis in cauſa ciuili, & in probando factum in d. iudicio ciuiliter intentato, in quo articulo regula conſtituitur affirmatiua etiam ad fauorem priuatæ perſonæ *tex. et in cap. quando, & ibi glo. & Abb. in ver. mulieres, & in cap. tam litteris de teſtib & in l. ex eo ff eod cum ſimilibus*, idque tam de iure ciuili, quam de iure Canonico procedere affirmat *gl. in cap. forus in fin in ver. fœmina extr. de* * *verb ſignif* & eſt communis opinio vt per *Em. Suar in Theſau recept. opin. littera M. nu.* 258. *Mich. Craſs. in com. opin. lib. 2. cap. 17. quæſt. 8. in prin* vbi quod omnes dicunt hoc eſſe indubitatum *Maſcar. de prob. l. 2. concl. 764. nu. 7. Farin. de teſtibus q. 59. nu. 32.*

45 (margin, beside "cuius inſtrumenti")

46 Minus † refragatur Cappellanum pro ſua Eccleſia non eſſe integrum teſtem; quia auctoritates ex aduerſo citatæ loquuntur in religioſis collegialiter viuentibus, pro Collegio deponentibus vel in Cappellano Hoſpitalis, qui habet intereſſe in cauſa, ſecus autem in clericis, qui non ſunt de Collegio, ij namque non modo non repelluntur, ſed omninò admitti debent *tex.* eſt apertus *in cap cum nuncius extr. de teſtibus, & in cap. 1. 14 quæſt. 11.* vbi Paſchalis S. Pontifex dicit ſe mirari de Archiepiſcopo Vienneſi, qui clericos pro cauſa ſuæ Eccleſiæ admittere recuſauerat, Præſertim cum nullum habeat in cauſa intereſſe, quæ tãgit duntaxat Canonicos; † vnde ſi Doctores communi calculo firmant Clericum in cauſa ſuæ Eccleſiæ eſſe teſtem integrũ quoties commodum non tangit ſingulos ſed Vniuerſitatem *cap. ſuper prudentia, & ibi Archid. nu 2. 14. q. 2. cap ea ſi Chriſtus in fin. de Iure iur. cap cum nuncius, & ibi Io. And. in princ. de teſtib. cap. ſuper vbi Abb. Bal. & alij eod. tit Butr. in cap cum inter num. 4 & ibi Imol de ſent. & re iud. Specul. in tit. de teſt* 1. *num. 23. ver. ſed nunquid Rector, & nu. 24. Bal. conſ* 445. *nu. 9. Roman. conſ* 420. *nu 7. Ferret conſil* 150. *nu. 8. Couar. pp. qq. cap. 18. nu. 4. Menoch. de Arb lib. 2. caſ* 106 *Guid. Pap. q. 193. Afflit. deciſ* 400. *nu. 2. Maſcar. de prob. lib. 1. concl. 3 nu. 1. & 11. vbi de com. & concl. 614. nu. 6. Farinac. de Teſtib. q. 60. nu. 544* Multo magis integer eſt iſte, qui licet ſit Cappellanus S. Proſperi, non tamen eſt vnus de illa vniuerſitate, quam credi poteſt habere intereſſe, ſcilicet de Capitulo,

47 (margin, beside "git duntaxat Canonicos")

48 Quinimò † Clerici non modo non ſunt repellendi à depoſitione teſtimonij, ſed etiam cogendi tam pro ſua Eccleſia, quam contra eam vt per *Innoc. in d. cap. cum nuncius Curt. in tract. de teſtib. concl. 49. num. 97. Maſcar. de prob. vol. 1. concl 306 num. 5.*

49 Cumque † teſtis iſte ſit Sacerdos, magis probat quam laicus *gloſ. in cap. monacus in ver. compendia 77 diſt.* vbi habetur tantum prodeſſe teſtimonium quatuor Clericorum quantum ſex laicorum, idemque tenuit *Soc. conſ. 28 col. 3 circa prin. Alex. conſ 43. num. 5. ver 7. cum alijs relatis per Crauet. conſ. 169. num. 3. & per Maſcard d concl. 306. nu. 3 & Gregor. deciſ.* 351. *nu.* 10.

50 Et † eo magis, quo deponit de facto proprio, & de negocio à ſe cum Donatore geſto, qui propterea magis probat, quam alius teſtis etiam ad fauorem Eccleſiæ ſuæ *tex. eſt* ad litteram *in d. cap. 1. 14. q 2 ver. ibi potiſſimum aſſumendi ſunt, qui eadem negotia tractauerunt.* Eſtque regulare vt teſtes de facto proprio deponentes cæteris præferantur *c. toties extr. de teſt Bal. in l. teſtium nu. 2. C. eod. Tiraq. cum per eum congeſtis de retr. l. gn. §. 1. gloſ. 14. nu 48. & ſeqq. Caſ. de Graſſ. deciſ. 5. nu. 6. de teſtibus.*

51 Adeo † vt non defuerint plurimi, & quidem

quidem maximæ auctoritatis, qui te-
nuerint teſtem vnicum de facto proprio
deponentem plenè probare vt per Ca-
ſtren in lege quicunque ff. de ſer. fugit.
cum alijs copioſiſſimè congeſtis *per Me-
noch. de arb. lib. 2. caſu* 99. *num.* 13. *&
ſeq. & per Farin. de teſtib. quæſt.* 63. *nu-
* *mero* 207. & communem dicit *etiam Bur
ſat. conſil.* 434. *num.* 15. *lib.* 4. Et licet
hæc opinio non ſit tuta. & ego nun-
quam ſecundum illam iudicarem; om-
nes tamen concedunt teſtem vnicum
de facto proprio deponentem, facere
pluſquam ſemiplenam probationem,
vt tenet, prolixa *DD* turba relata, *à
Farin. vbi ſupra numero* 224. quibus ad-
do *Achil. de Graſſ. deciſ.* 3. *de teſtibus Ro-
ta diuerſ. deciſ.* 521. *num.* 6. *par.* 1. *& in
Romana deuolutionis vineæ prima Iulij*
1573. *coram Card. Blanchetto in Viter-
bien. fideiuſſ.* 29. *Ianuarij* 1601. *coram
R. P. D. Coccino & in Rom. cenſus de An-
guillaria prima Iunij* 1601. *coram Man-
zanedo*, & eſt conſilium *Aym.* 178. *nu-
mero* 7. pluries à Rota canonizatum, vt
fuit dictum *in Viterbienſi fideicom.* 27.
Maij 1609. *coram Coccino in Zamoren.
fructuum* 7. *Aprilis* 1606 *coram D. Lug-
donenſi. Gregor. dicta deciſ.* 351. *num* 15.
cum alijs ibi *per addentes* vbi quod hæc
eſt Rotæ opinio.

Denique non obſiſtit id, quod dice-
batur de varietate inter ipſos teſtes,
52 quia † cum ipſi ſint conteſtes in facto
principali, licet in acceſſorijs ſint varij,
vel contrarij, non tamen eis diminuitur
* de fide, ſecundum comm. maiorum
noſtrorum ſententiam, de qua *Soccin.
iun. conſil.* 102. *numero* 6. *libro* 3. *relat.
* *per Clar. §. fin. quæſt.* 53. & de commu-
ni teſtatur *etiam Alex. conſ.* 53. *num.* 4.
lib. 1. *& conſ.* 47. *num.* 5. *lib.* 2. *& con-
ſil.* 186. *num.* 3. *lib.* 3. *Dec. conſ.* 105. *poſt
numero* 2. *ver. venio ad ſecundum*, *&
conſil.* 602. *numero* 9 *Caputaq. deciſ.* 270.
par. 3. cum alijs cumulatiſſimè allatis per
Farin. de teſtib. quæſt. 65. *num.* 16. *& fir-
mauit Rota apud Gregor. d. deciſ.* 351. *nu-
53 mero* 29. *& ſeqq.* † & in terminis noſtris,
quod ſi teſtes ſunt diſcordes in modo
narrandi factum, ſuper quo deponunt,
dummodo in ipſius facti ſubſtantia ſint
conteſtes, benè probent, eſt tex. *in
capitulo nihil de verb. ſign.* & per *Butr.
ibi numero tertio* cum alijs congeſtis per
Petram. de fideicom. quæſt. 12. *numero*
1107. & 1109 *& per Farin. vbi ſupra
num.* 29.

Et eo magis quia rè vera non ſunt diſ-
cordes, vel facillimè ad concordiam
redigi poſſunt: quod enim aſſerit D. Iu-
lius, ipſo cum Aſdrubale de donatione
colloquente, Gratiam in eodem cubicu-
lo fuiſſe præſentem, non repugnat de-
poſitioni eiuſdem Gratiæ dicentis ſe
auditis ex thalamo contiguo dictis ver-
bis, ſtatim ſurrexiſſe & acceſſiſſe ad ægro-
ti cubile, & D. Iulium dixiſſe *Madonna
Gratia ſentite qui che dice. che egli dona
il ſuo Bacile & Bucale à S. Proſpero &c.*
vnde ſecundum hæc verba intelligenda
54 ſunt ea, quæ dicit Cappellanus, † om-
nis enim interpretatio facienda eſt in
depoſitionibus teſtium, vt inter illos con-
trarietas euitetur *tex. eſt in capitulo cum
tu, & ibi gloſ & DD. omnes extr. de te-
ſtibus cum ſimilibus*; etiam ad effectum
probationis, præſertim in foro Eccle-
ſiaſtico, & quando contrarietas non
eſt manifeſta, ſed dicta teſtium ſunt am-
bigua, vt magiſtraliter docet concilians
DD. inter ſe pugnantes *Petra de fideicom.
quæſtione* 12. *numero* 1080. *vſque ad* 1088
* *& numero* 1062. *&* 1094. vbi de com-
muni, & 1085. *in fin. & ſeqq. & per Fa-
rin. de teſtibus quæſtione* 65. *numero* 79.
& ſeq.

Quæ omnia hucuſque dicta ſine vlla
hæſitatione procedunt in caſu noſtro,
in quo dictorum teſtium depoſitio ma-
ximè redditur veriſimilis, eo quia idem
D. Aſdrubal antequam ægrotaſſet, quan-
dam confecit ſcripturam, in qua nite-
batur probare ſe iure potuiſſe dictum
legatum D. Com. Hieronymo adime-
re, ac Eccleſiæ Sancti Proſperi dare,
55 vnde ſuccedit indubitatum axioma, † te-
ſtibus veriſimilia deponentibus credi,
etiam ſi aliàs eſſent inhabiles, & minus
idonei, vt poſt *Angel. Aym. Nouell. &
alios* tenet pulchrè *Surdus conſilio* 490.
numero 46. vbi ampliat etiam quod in-
habilitas proueniat ratione proprij com
modi, id quod dixit etiam in *deciſione* 55.
ſub numero 3. vbi concordantes refert,
& deciſione 107. *numero ſeptimo Farinac.
de teſtibus quæſt.* 65. *num.* 141. *Rota di-
uerſ. deciſ.* 73. *nu.* 3. *par.* 1.

Et ex his pronunciaui ad fauorem
Eccleſiæ Sancti proſperi, & mea ſenten-
tia in gradu appellationis confirmata
fuit à bo. mem. Cardinali Vbaldino tunc
Bononiæ Legato.

A R G V M E N T V M.

Affictus inexacti ratione fructuum na-
turalium, vel ciuilium debiti, an
cedant

cedant commodo hæredum, vel ſucceſſoris in beneficio, vel Cameræ Apoſtolicæ.

Beneficiarius an ſit Dominus, vel vſufructuarius, vel dumtaxat vſuarius fructuum beneficij.

SVMMARIVM.

1 *Fructus beneficiorum inexacti ad quem ſpectent, variæ* ſcribentium *ſententiæ.*
2 *Fructus exacti ad hæredes tranſeunt.*
3 *Fructus pendentes ad ſucceſſorem in beneficio ſpectant.*
4 *Fructus pendentes ad ſucceſſorem ſpectant.*
5 *Beneficiarius an faciat ſuos fructus, quos in proprios vſus non conuertit,* & num. ſeq.
6 *Beneficiarius an diſponere valeat de fructibus beneficij ſicut de patrimonialibus,* & num. ſeqq.
7 *Beneficiarius habens adminiſtrationem an tranſmittat fructus inexactos.*
8 *Beneficium quando habere dicatur adminiſtrationem.*
9 *Beneficiarius in vita æquiparatur vſufructuario, in morte vſuario.*
10 *Vſuarius quos nam fructus ad hæredes tranſmittat.*
Beneficiarius an fructus inexactos ad hæredes tranſmittat.
11 *Fructus inexacti ex* Conſtitutione Iulij *tertij ad ſucceſſorem ſpectant.*
12 *Fructus inexacti, vbi collectores deputantur ad* Cameram *ſpectant.* & num. ſeq.
13 Surd. conſ. 333. nu. 14. & ſeq. *reijcitur.*
14 *Camera capit fructus inexactos, & excludit ſucceſſorem, ac hæredem.*
15 *Spolia Eccleſiaſtica quid ſint.*
16 *Affictus ſpectant ad quem fructus percepti ſpectarent, etiam ſi dies ſolutionis non aduenerit,* & num. 18.
17 *Solutionis dies in affictibus apponitur ad conductoris commodum.*
18 *Affictus ſubrogantur loco fructuum, idemque de illis iudicatur, ac de iſtis.*
19 *Fructus beneficij vacantis an ſint obnoxij pro alimentis ſucceſſoris.*
Borgn. dec. 37. nu. 8 par. 2. & dec. 8. n. 76. & ſeqq. & dec. 27. nu. 17. & 18. par. 3. *reijcitur.*
20 *Ceſſionarius vtitur iure cedentis.*
21 *Ceſſionarius ſuccedit in iuribus cedentis.*
22 *Ceſſionarius cenſetur eadem cum cedente perſona.*
23 *Ceſſionarius conſequitur omnia cedentis iura.*
24 *Fructus ciuiles inexacti quomodo & pro qua rata inter hæredes, & Cameram diuidantur.*
25 *Reſponſiones debitæ pro re non producente naturaliter fructum dicuntur fructus ciuiles.*
26 *Fructus ciuiles quotidie currunt, & debentur, & ſunt pro rata temporis diuidendi,* & num. 28.
27 *Reſignans ius & poſſeſſionem à ſe abdicat.*
28 *Fructus ciuiles in quo differant à naturalibus reſpectu hæredum beneficiarij.*
29 Doctores *plurium in materia fructuum inexactorum ad concordiam rediguntur.*
30 *Facultates teſtandi non comprehendunt fructus inexactos.*

DECISIO LXXXII.

LOCAVERAT D. Petrus Antonius Caſſolius collegiatæ Eccleſiæ S. Proſperi Regiē Canonicus prædia ad ſuam ſpectantia præbendam ſub certo annuo affictu in duabus vicibus ſoluendo, videlicet in die feſto Diui Petri, ac in Seruatoris noſtri Natalitijs. Eo poſtmodū de mēſe Septēbris huius anni 1623. è viuis ſublato, orta eſt lis inter D. Paulum eius hæredē ac D. Cæſarem in canonicatu ſucceſſorē, tam ſuper priori paga ante obitum maturata, ſed nōndū exacta, quā ſuper altera in fine anni maturāda; necnō ſuper quibuſdā pecuniis quæ ratione affictus, & vt vulgo dicunt *per honoranza del cortile,* colonus in die feſto S. Martini, & ſic poſt Caſſolii obitū ſoluere tenebatur quarē me alioqui iudicē cauſæ cōpetentem, in arbitrium elegerunt.
1 † Ego autem omiſſis variis Doctorū ſententiis, quæ in materia fructuū inexactorū fuerunt octo, & ad tres principales rediguntur, vt latè per *Mar. Ant. Marſil. in tract. de Reddit. Eccleſ. par. 3. c. 21. & 26.* & latiſſimè *Sarmient.* etiam *de Reddit. Eccle. par. 2. per totam.* Conſiderabā tria Iura, nēpe Ius cōmune, Conſtitutionē ſeptimā fæl. rec. Iulii tertii & demum eiuſdem Pontificis ſecūdam declarationē. De iure quidē cōmuni quemadmodum indubitatū eſt fructus recollectos, ac in horreis reconditos ad hęredes trāſire *glo. & DD. in c. ſi appell.* vbi
* *Gemin nu. 9.* teſtatur de com. *de reſcript. in 6. DD. in c. fin de pecul. cleric.* Couarr. *lib. 1. variar. reſol c. 15 ſub nu. 2.* Nauarr. latiſſimè *de Reddit. Eccleſiaſt. q. 2. monit. 13. n 3. Card. conſ. 110. nu 1. Gemin conſ 17. col. fi. Barbat. conſ. 20. n. 3. vol. 3. Tiraq.* cū per eum cōgeſtis *de retract. Cōuent. §. 5. gl 4.*

Is

*in prin. Bero.conſ.*138.*nu.*9. *lib.* 1. *Guttier. lib.* 1. *Canonic. quæſtion. cap.* 33 *num* 1. *& 4. Rota in deciſ.*761.*nu.*4. *& ſeq.par.* 1. *diuerſ. Rota in Med olanen. fructuum* 9. *Maij* 1592. *coram Orano impreſſa apud Marcheſan. de commiſſ par* 1.*fol.*458. & in terminis canonicatus *Ferrett.* atteſtans
* de comm. *in conſ.*256 *num.* 7.

3 Sic † pariter clarum eſt non modò ſpectare ad ſucceſſorem in beneficio fructus pendentes ac nondum à ſolo ſeparatos, vt per *gloſ. in cap præſenti* cum ibi notatis *de offic. ordin.in* 6.*Card. & alios in cap fin. de pecul cler. Calder conſ.* 1.*eod tit.Rota in*
4 *d. Mediolanen.* † Verum etiam, & fructus, ſeu affictus inexactos, per textum *in cap. relatum il* 2. *di teſt. cap. quia ſæpe de elect in* 6 *cap.præſenti de offic.ordin in* 6. in quibus iuribus habetur bona beneficiariorum decedētium inuenta, ſiue vacationis tempore obuenientia, Eccleſiæ vel ſucceſſoribus eſſe reſeruanda, & hanc ſententiam firmauit *gloſ. in cap. ſi propter tua debita in verb ex ſpeciali gratia de reſcript. in* 6. *Calderin.* in ſuo celebri *conſ* 2. *de pecul.cleric & Redoan. de ſpolijs Eccleſiaſtic.q.*3. *§.verum quia nu* 7. *Clar.*cum per eum congeſtis in *§.teſtamentum q.*27 *nu.*8. *ante finem Gambar. de Auctor. iud. deleg. lib.*6. *q.*24. *nu.*577.

Sed & rationibus etiam fulcitur, & ſignanter quia quamuis priſcis temporibus ſatis fuerit controuerſum nunquid beneficiarius ſit dominus, vel potius vſufructuarius, vel duntaxat viuaius fru-
5 ctuum bonorum Eccleſiaſticorum; † & complures opinati fuerint illum habere duntaxat vſum, itaut non faciat fructus ſuos, niſi pro ea parte, pro qua in proprios vſus conuertit, adeo vt contrarium aſſerere putauerit hæreticum in terminis noſtris *Archid. in cap. ſtatutum §. aſſeſſorem de reſcrip.in* 6. ſequitur *Laſ.in conſ* 75
** *nu.*7 *vol.*3. vbi hanc opinionem crebriorem affirmat; & eſt tex. in *cap Epiſc.* 12. *q.* 1. vbi dicitur canonicum non habere bona canonicatus vti ſua, ſed ad diſpenſandum dumtaxat, quem ad hoc affert *Couar.in cap.cum in officio nu.*5.*de teſtam.*
* vbi de com. teſtatur; *Nauarr. de Reddit. Eccleſ. q.* 3. *monit.* 4 *nu.* 2. *& de ſpolijs Cleric. §.* 6. *nu.*5. *Garzi.* cum relatis *de benef. par.*2.*cap.*1.*nu.*8. *Lel. Zanch de pri. uil. Eccle. priuil.* 116. *nu.* 13. qui quidem plurimis id comprobant; quibus addo *Barbatiam in conſ.* 33 *num.* 1. *vol.* 1. vbi exclamat ita tenendum eſſe quicquid licentiori libertate dixerint quidam circa facultatem tranſmittendi patrimonium Chriſti ad hæredes plerumque laicos, quamquidem inquit eſſe pro animabus valde periculoſam ſententiam, & vti falſam clericorum laicorumque conſcientias illaqueare.

6 Nonnulli † vice verſa reprobato *Archid* affirmauerint ex crebriori vſuque
** recepta ſententia beneficiarium non modo vſufructuario, ſed & vero domino tam in vita, quam in morte æquiparari, ita vt de fructibus beneficij non ſecus an de patrimonialibus diſponere valeat, vt latè explicat, iuribusque rationibus argumentis ac anctoritate *S.Conc Trident.* defendit *Marc. Ant. Marſil. in tract. de reddit. Eccleſ par.* 1. *cap* 15 qui etiam *eadem par* 1. *cap.* 35. recenſet quinquaginta quinque *Canoniſtas*, ac ſex decim *Theologos* hanc ſententiam ſectantes, & *Archidiaconum* confutantes, quod etiam pluribus congeſtis c improbat *Sarmient. de Reddit. Eccleſ. par.*2.*cap.*1. *&* 2. vbi in ſpecie refert *D Thom.* 2. 2. *quæſ.* 185. *art* 7. *& in Quodlibeto* 6. *art* 12. *quæſt.*8. dicentem ex natura rei poſſe beneficiarium de fructibus ſui beneficij vel portionis ſibi aſſignatæ eodem modo, quo de patrimonialibus diſponere, & vt latius per eum, cum quo ſenſit etiam *Benzon.de fuga in bell. peſt. & fam. lib* 2. *q.* 3. *art.* 3.
* & hanc eſſe communem, tenendam, ac à conſuetudine approbatam opinionem dicit poſt alios, quos refert *Clar. in §.teſtamentum q.*27. *ver quarto videndum* ſubdēs ſe ita ſeruari vidiſſe ſequitur *Molin de Primogen. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 33.
* vbi inquit hanc eſſe communem, & quoad forum exterius rem eſſe certam, Clericum tamen ſolum Deum habere vindicem, ſi beneficij fructus malè diſpenſet iuxta doctrinam *D. Thomæ.*

7 Et † plurimi rurſus diſtinxerint inter beneficium habens admiuiſtrationem, & illud, quod eam non habet, vt eſt Canonicatus vt per *Rodoan. de ſpol. Eccleſ. q.*1.*nu.*15. *& ſeq.* cum alijs pleno calamo congeſtis per *Surd.conſ.*333. *nu.* 1 *vol* 3.
* quam diſtinctionem conſuetudine receptam inter cæteros *Ludou deciſ. Peruſ* 33 *nu.*15. affirmare non dubitauit, quam etiam non improbare viſa eſt *Rota in Romana ſeu nullius pecuniaria* 4 *&* 19. *Nouembris* 1593. *coram Card. Blanchetto impreſſa per Marcheſ de commiſſ par.*1.*fol.*
8 *mihi* 424. † vbi adminiſtrationem habere dicit beneficium, cuicerta dos aſſignata fuit *Gemin in cap.præſenti nu.* 14 *de offic. ordin. & ibi Franch. nu.* 5.

9 Nihilominus † receptior ac à *Rota*
** ſæpius canonizata opinio eſt vt beneficiarius ſiue habeat, ſiue non habeat ad-

Ccc mini-

miniſtrationem, in vita æquiparetur vſufructuario, in morte vſuario *gl. in cap. fin. de offic. ordin. in 6.* & ibi tradunt *Card. & Barbat. Couar.* cum per eum congeſtis *in cap. cum in officio nu. 6. de Teſtam.* latè *Vaſch. de ſucceſſ. creat. lib. 3. §. 22. nu. 39. Surd* plurimos congerens *conſ. 333. nu. 9. & ſeq. lib. 3. Borgn. deciſ. 44. num. 3. par. 1. Puteus dec. 317. lib. 2 ſecundum antiq. impreſſ. Rota deciſ. 41. de proba. in antiq.* & penes *Card. Seraph. deciſ. 594. nu 7.* vbi quod in hoc conſentiunt omnes & in *deciſ. 761. & 809. par. 1. diuerſ. & in dicta Romana ſeu nullius pecuniaria 4. Iun & 19. Nouembris 1593. coram Card. Blanchetto & deciſ. 240. nu 6 par. 1. recentior. & penes Card. Caualer. deciſ. 104. nu. 7.* & alias paſſim. Et in terminis Canonicatus *Calderin. in ſæpe citato conſ. 2. de pecul. cler. Sum. Angel. in verb. Clericus 13. nu. 1. Nauarr. de reddit. Eccleſ. q. 3 monit. 2. nu. 2. & de Spolijs Clericor. §. 6 num 4. in 3. notabili*, vbi hanc ſententiam cum de iure communi, tum de conſuetudine procedere affirmat. Beneficiarius itaq; poteſt quidem eius vita durante de fructibus beneficij etiam actualiter non perceptis ad inſtar vſufructuarij ad libitum

10 diſponere. † at eo decedente, ſeruandæ ſunt leges de vſuario loquentes, quæ prohibent ipſum locationum mercedes aliosue fructus inexactos ad hæredes transmittere *l. plenum §. 1. & §. operas de V ſu & habit.* ſed illos dumtaxat quos cum effectu percepit; & inter cætera ſua bona immiſcuit, ſiue in horreo recondidit, ita in puncto tenuit originaliter *gloſ. in cap. præſenti in verb. reſeruari* vbi *Gemin. nu. 21. de offic. ordin. Card. in cap. fin. de pecul. cleric. Redoan. de ſpolijs Eccleſiaſt. §. 9. nu. 52. Mareſcott. variar. reſol. cap. 2. nu. 9. & ſeq. par. 2. Surd. conſ 333. nu. 7 Borgni. deciſ. 44. nu. 1. & ſeq. par. 1. Card. Seraph. deciſ. 594. num. 8. Rot. in d. Rom. ſeu nullius pecuniaria coram Blanchetto impreſſa a Marcheſ. par. 1. fol. 424.* & ita ſequendo magiſtrale *conſ. Calder. 2. de pecul. Cleric.* firmauit etiam in *deciſ. Coccin. 476. per totum & in Parmenſi fructuum 13. Maij 1602. coram Penia*, & poſt hæc ſcripta *in Nouarien. fructuum 27. Nouembris 1626. coram D. Pirouano.*

11 Secundum † ius erat *Conſtitutio ſeptima Iulij tertij in Bullario nou. tomo primo fol. 697.* qua priſcis decretalibus inhærendo ad dirimendas lites, quæ inter hæredes ac in beneficijs ſucceſſores oriri ſolebant, expreſsè cautum fuit fructus & affictus inexactos ſpectare ad ſucceſſorem in beneficio, etiam ſi defunctus omnem adhibuerit diligentiam illos conſequendi: quam conſtitutionem determinare controuerſiam, & in toto Chriſtiano orbe ius facere, adeout non ſit vlterius inſiſtendum dicunt *Ludouic. deciſ. Peruſ. 33. num 4. Nauarr. de ſpol. Cleric. §. 6. nu. 7. Borgni. deciſ. 44. nu. 3. par. 1. Surd. conſ. 333. num. 12. lib. 3. Leon. in Theſa. fori Eccleſ. par. 3. cap. 3. num. 43. & 44. Theſaur. deciſ. 143. Card. Seraph. deciſ. 594. num. 58. & deciſ. 683. num. 3. par. 1. Rota in dicta Romana ſeu nullius pecuniaria coram Blanchetto*, & propterea in his terminis *Signaturam* ad inſtantiam hæredum noluiſſe in quadam cauſa reſcribere, niſi cum clauſula *parito iudicato*, teſtatur *Marcheſan de commiſſ. par. 1. tit. de comm. appell. ab execu. breu. num. 132. fol. mihi 419.*

12 Tertium † ius erat eiuſdem Pontificis ſecunda declaratio, de qua in *Bullar. eod. tom. 1. fol. 698.* qua dicta *Conſtitutio* reſtringitur ad loca dumtaxat in quibus non ſunt, nec deputari ſolent Collectores ſpoliorum Eccleſiaſticorum, & in quibus ius commune ſeruandum fuerat; ita vt non ſe extendat ad loca in quibus collectores deputari, vel eſſe conſueuere; qua declaratio attenta, huiuſmodi fructus inexacti in dd. locis neque ad hæredes, neque ad ſucceſſores; ſed ad Cameram Apoſtolicam ſpectare determinat *Redoan. de ſpolijs Eccleſiaſticis quæſtione quinta per totam*, vbi pleniſſimè ad omnia contraria reſpondet & firmauit etiam *Rota in Romana ſeu nullius fructuum 20. Iunij 1594. coram Penia & in Barchinonen. fructuum 8. Febr. 1608. coram D. Coccino decano.*

13 Neque † obſtat auctoritas *Surdi in dicto conſ. 333. ſub num. 14. ver. non obſt. compoſitio. & infra*, vbi contendit Cameram Apoſtolicam in dd. fructibus inexactis nullum ius habere; quia ille ſcripſit iuxta terminos *dictæ Conſtitutionis ſeptimæ Iulij tertij*, vt ibi videre eſt, nulla facta mentione præſatæ ſecundæ declarationis; per quam & per *Conſtitutionem Pij Quarti* aliaſque ſummorum Pontificum Conſtitutiones hodie Camera Apoſtolica quo ad huiuſmodi fructus inexactos ſubrogata, & ſuffecta eſt in locum Eccleſiæ ac ſucceſſorum, vt latè per *Redoanum dicta quæſtione quinta numero quinto & ſeq. & Nauarr. de Spol. Clericorum §. ſexto numero ſexto, & ſeptimo, & §. ſeptimo in fine Hondedeus conſilio octuageſimo quinto numero trigeſimo octauo volum. ſecundo.*

Adeout

14 Adeout † Camera & ſucceſſor ha-
beant ſe vti contraria, & incompatibi-
lia, vt benè deducit Redoan. d. q. 5. nu 6.
& q. 6. nu. 16. & ſeq. & Ius Cameræ ſtet
excluſiuum ad Eccleſiam, & ad hæredes
vt per Card. Seraph. deciſ 594. ſub nu. 20.
& in Mediolanen. fructuum 9. Martij
1592. coram Orano impreſſa apud Mar-
cheſ. de commiſſ. par. 1. fol. 458. & ſuppo-
nitur pro certo in deciſ. 761. nu. 5. par. 1.
diuerſ. Et quod ex notoria conſuetudine
Camera huiuſmodi fructus inexactos
tanquam ſpolia capiat teſtatur Card. Se-
raph. d. deciſ. 594. nu 14. & 16. & ita
ſe vidiſſe ſeruari dicit Zerul. in ſua Prax.
par. 1. verb. Beneficium quæſt. 6. Quarant.
in Summ. Bullar. in verb. Spolia initio Bel-
lect. diſqui. Cleric. tit. de bon. Cleric. §. 15.
nu. 12. Marta voto 180. num. 3. & 214.
nu. 15. qui tamen allucinatur, dum ſen-
tit d. declaratoriam non Cameræ ſed hæ-
redum fauore fuiſſe factam.
15 Quod † quidem comprobatur etiam
ex ſpoliorum Eccleſiaſticorum diffinitio-
ne. ſunt enim bona quæcunque à qui-
buſuis perſonis Eccleſiaſticis, etiam Re-
gularibus intuitu Eccleſiæ acquiſita, iu-
raq; & actiones. ac fructus inexacti tem-
pore obitus eorundem relicta, à Romanis
Pontificibus Cameræ Apoſtolicæ reſer-
uata, vt tradit & latiſſimè comprobat
Redoan. de Spol. Eccleſ. q. 1. num. 7. cum
ſeqq. Vel ſunt bona ab Eccleſiaſtica per-
ſona immediatè quæſita, vel mediatè ex
bonis Eccleſiaſticis, vel redditus eo-
rum debiti, quæ non fuerunt ante
mortem eius iuſtè impenſa, nec facta iu-
ra patrimonialia, nec quæſita alijs irre-
uocabiliter, vel quæ ſunt ex illicita eius
negociatione comparata, vt latè per Na-
uarr. de ſpol. Cleric. §. 1. nu. 2
Et hæc quidem non modò procedunt
quoad priorem eiuſdem anni pagam an-
te obitum Canonici Caſſolij maturatam,
verum & quoad poſteriorem in fine anni
16 maturandam; † eum enim ille deceſſerit
de menſe ſeptembris, quo tempore iam
ſegetes erant ex perſona conductoris per
ceptæ, non eſt attendendum an ſolutio-
nis dies aduenerit nec ne l. mercedes ff de
petit. hæred. l diuiſio §. item ſi meſſes ff ſolut.
matr. Bar. in lege fin. ff de Iure fiſci & con-
ſilio 15. numero tertio libro ſecundo Fer-
rett. conſilio 118. col. fin. & conſilio 151.
in fine numero quinto Gigas de penſion.
* quæſtione 57. Couar. qui communem
dicit libro primo variarum reſol. capitu-
lo 12. Mandoſius in additionibus ad Rom.
conſilio 10. verſiculo veritas, qui etiam
* de communi Gama deciſione 128. nume-
17 ro ſecundo. † Et ratio eſt quia dies ſolu-
tionis apponitur & conſideratur dumta-
xat ad conductoris commodum vt per
Ferrett loco citato, & per Hieron. Mai-
nat. in conſultatione de ſpolijs, ſeu de fru-
ctibus beneficij inexactis nu. 44. inter tract.
diuerſ. de ſpolijs.
18 Cum † igitur maior pars dictæ pagæ
debeatur pro fructibus à conductore
recollectis, idem iudicatur de ea rata, ac
de fructibus reconditis, quorum in lo-
cum fuit ſubrogata, ac proinde non at-
tenditur an ſolutionis dies aduenerit
lege defuncta in prin. ff. de Vſufr. Ray.
Cyn Bald. & Salyc. in lege fructus nume-
ro tertio ver. & probat rationem C. de
act. empt Anchar conſilio 193. numero
primo Alexan. conſilio 28 numero primo li-
bro primo Natt. conſilio 141. numero pri-
mo Tiraquell de Retract conuent. §.
quinto gloſ 4 numero 8. Soccin. ſen. con-
ſilio 42. numero ſexto libro tertio Fabian.
de Mont de empt. & vend quæſtione 6.
numero 23. Ferrett conſilio 151 numero
quinto libro quinto Berous conſilio 139.
numero quinto & ſexto libro primo Couar.
lib. 1. Variar. reſol cap 15. num. 3 Molin.
de primogenit. lib 4. cap 11. num. 17. Card.
Mantic. de Coniectur. Vlt. volunt. lib. 7.
cap. 10. nu 26. Honded. conſ. 83. nu. 13. &
23. lib. 2. Rota deciſ. 240. num. 5. par. 1.
in recentior. Card. Caualer. deciſ. 104. nu. 6.
19 Nec † obſtat quod fructus beneficij va-
cantis obnoxij ſunt pro alimentis ſucceſ-
ſoris vſque ad nouam fructuum recolle-
ctionem, vt per Borgnin in dec. 37. nu. 89.
par 2. & dec. 8. nu. 76. & ſeqq & deciſ. 27.
nu. 16. & 18. par. 3. quia ſcribentes ab eo
citati loquuntur ſecundum ius commu-
ne, & nonnulli etiam de fructibus pen-
dentibus, & ſic non applicantur.
Et ex his putabam neque D. Cæſari in
canonicatu ſucceſſori, neque D. Paulo
hæredi, ſed Cameræ Apoſtolicæ præfatos
affictus inexactos deberi. Verum quia
ſubcollector ſpoliorum aſſiſtebat D. Pau-
lo hæredi, vigore compoſitionis cum Ca-
mera Apoſtolica facta, quam compræhē-
dere etiam omne ius quod ſuper dd. affi-
ctibus camera habuiſſet fatebatur; ideo
ad D. Paulum dd. affictus ſpectare pronun
20 ciaui. † Ceſſionarius enim vtitur iure ce-
dentis Specul. in tit. de teſtib. §. 1. ver. ſed
poſſe Imola conſ 172. nu. 34.
21 Et † in ipſius iuribus ſuccedit lege em-
ptor vbi Bald. C. de hæred. vel act. vend.
22 Et † cenſetur vna eademq; cum illo per-
ſona l. ſi donatæ 37. §. 1. & ibi glo. in verb.
de emctione ff. de donation. inter Vir. &
Vxor. Crot. conſ. 73 nu. 10. Bertaz. conſ.

23 *eiuſd. 42. nu. 9. Surd. conſ. 532. nu. 6.* † Et conſequitur omnia iura, quæ cedens habebat *l. ſi ager in fin. vbi Riner. & Bar. ff. de rei vend. Becc. conſ. 115. nu. 17.*

24 Quo † verò ad pecunias ſoluendas, vt aiunt, *per bonoranza del cortile* cenſui pro rata temporis inter hæredem ex perſona Cameræ, ac ſucceſſorem eſſe diuidendas incipiendo annum à die Sancti Martini præteriti, quo reſponſio deberi cæpit, & quo prædiorum locationes in agro Regienſi incipiunt, *ad gloſ. in cap. quam ſit in verb. menſem de elect. in 6. Bal. in l. 3. ff. ſolut. matrim. Herculan. in l. ſi ante nuptias num. 2. eod. tit. Aiora de Partition. par. 1. cap. 9. nu 6. Mugnoz. de Ratiociniis comput. 21. nu. 6. & 7.* Adeout pro ſpatio decem menſium iàm ante obitum Petri Antonij tranſactorum, debeantur eius hæredi, pro reliquis duobus, in canonicatu ſucceſſori. Sicut enim affictus pro re fructifera, & ſic pro naturalibus vel induſtrialibus fructibus debiti, regulantur iuxta naturam eorundem fructuum qui certa anni parte percipiuntur, & ideo, vt ſupra dicebam, tempus perceptionis attenditur; ſic vice verſa

25 huiuſmodi † reſponſiones pro re non producente naturaliter fructus debitæ, quæ dicuntur fructus ciuiles vt per *Bar. in l. ex diuerſo num. 1. ff. de rei vend.* per tex. *in l. ſi nauis ff. eod. tit. & per Rotam deciſ. 278. nu. 2. par. 2. in recentior. Natt. conſ. 141. num. 2. vol. 1. Menoch. de recup.*

26 *remed. 15. nu. 577.* † quotidie currunt, & quotidie incipiunt deberi, ac propterea pro rata temporis ſunt diuidendæ, etiam ſi dies ſolutionis non aduenerit *Salyc. in l iulianus §. ſi fructus nu. 8. & 10. ff. de empt. & vend. & in d. l. fructus num. 3. ver. ſecundo caſu Bar. in l fin. §. fin. de Iure fiſci Fab. de Monte in tract. de empt. & vend. quaſt. 6. nu. 23. Natt. conſ. 141. per totum lib. 1. Vinc. de Franch. deciſ. 79. Surd conſ. 333. num. 3. lib. 3. Hieron. Gabr. conſ. 191. nu. 2. vol. 2. Honded. conſ. 84. nu. 17. & ſeqq. vol. 2.* quam diſtinctionem latiſſimè, pluribuſque adductis rationibus exornat *Petrus Barboſa in l. diuortio par. 2. nu. 22. cum plur. ſeq. ff. ſolut. matrim.*

27 Et † quamuis ſecus ſit in reſignante, qui per actum poſitiuum omne ius, & poſſeſſionem & conſequenter ius petendi annuas præſtationes à ſe abdicare cenſetur *Innocentius in capitulo ſuper hoc de renunciationib. Rota deciſione prima eodem titulo in nouis Caſſad. deciſione quarta nu. tertio de reſt. ſpol. Acebil. deciſ. 10 eod. tit. Card. Caualer.* in facti contingentia vi-dendus *deciſione 104. numero ſecundo cum ſeqq.* non tamen id caſui noſtro applica-

28 tur; † extinguitur enim quo ad defunctum actio; ac cum pro ipſius parte non interuenerit actus poſitiuus, facienda eſt pro rata temporis diuiſio, & cum hac diſtinctione tranſeunt *Puteus deciſione 14 lib. 3. Hiero Gabr. conſ. 191. num. 3. vol. 2. Honded. d. conſ. 85. num. 5. lib. 2. Bellett. diſq. Cleric. tit de bonis Clericorum § 16. num. 5.* egregiè *Rota in deciſ. 250. per totam parte prima, & deciſione 278. parte ſecunda in recentior. & in Seguntina beneficiorum prima Iunij 1592. coram Orano.*

29 † Et in his terminis ſaluari poſſunt Doctores indiſtinctè dicentes fructus eſſe pro rata temporis inter hæredem & ſucceſſorem diuidendos, quorum longam ſeriem refert *Pariſ. de Confiden. quæſtione 35 numero 49. Genuen. in Prax. Archiep. cap. 162. num. 2. & Mugnoz de Ratiocin. comput. 20. num. 29.*

30 Quinquennio † poſt hęc ſcripta, & ſic anno 1628. ſuperuenit *Conſtitutio Sanctiſſimi D. N. Vrbani Octaui* quæ eſt octuageſima in ordine *in 4. tom. Bullar. fol. 394.* qua cauetur facultates teſtandi etiam titulo oneroſo conceſſas, & concedendas non extendi ad fructus, & emolumenta quæcunque inexacta, etiam ſi debeantur ratione fructuum recollectorum, & in horreo reconditorum, ac etiam conſumptorum; ſed ea ad Cameram Apoſtolicam omninò ſpectare, & pertinere.

ARGVMENTVM.

Minor qui dat de nullitate ſuæ obligationis ex defectu inſinuationis an & quando probare debeat contractum non fuiſſe inſinuatum, & an & de quo tempore iuramenti relaxationem petere debeat. Nullitatis exceptio an & quando retardet executionem Cameralis obligationis.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutiones Aegidianæ in toto Statu Eccleſiaſtico ſeruantur.*

2 *Inſinuatio à* Conſtitutione Marchiæ *requiſita interuenire debet in quolibet contractu, in quo minor lædi poteſt, & an comprehendat cauſam dotis*, nu. 6.

3 *Statuta particularibus loci, & Prouinciæ concurrentibus, quod nam ſit ſeruandum*

4 *Sta-*

4 Statutum requirens certas ſolemnitates, ſi compatiatur cum iure communi, ſeruandum eſt vtrumq; alias ſecus, & n. ſeq.
5 Brun. Ariminenſ. conſ. 161. n. 21. reijcitur.
6 Nullitatis exceptio an & quando retardet executionem obligationis in cauſam dotis factæ.
Minor an & quando in cauſam dotis ſororis ſuæ obligari poſſit.
7 Doli præſumptio à ſtatuto inducta in contractibus à minoribus ſine certa ſolemnitate factis, dicitur iuris & de iure, non admittens probationem nec confeſſionem in contrarium.
8 Abſolutio an ſit neceſſaria à iuramento interpoſito in contractu per dolum inito, & nu. 28. & 31.
9 Abſolutio à iuramento an ſit neceſſaria ſtante enormiſſima læſione, & nu. 29.
10 Abſolutio à iuramento an ſit neceſſaria ſtante ſimulatione contractus, & nu. 30.
11 Exceptionẽ quã pars opponere nequit an & quando iudex ex officio opponat, & n. 32.
12 Ex contractu nullo, nulla oritur ciuilis vel naturalis obligatio.
Obligatio eſt mater actionis.
13 Mulier an & quando agat ad dotem ſuo viro promiſſam, & nu. 33.
14 Inſinuatione à ſtatuto requiſita carens contractus, non eſt perfectus, nec exequibilis.
15 Inſtrumentum publicum facit probationem probatam.
16 Inſtrumentũ habet executionem paratam virtute iuramẽti, & obligationis Camer.
17 Executionẽ paratã habere quid importet.
18 Nullitatis exceptio quando retardet executionem Cameralis obligationis.
19 Nullitas ſiue exceptio ex ventre inſtrumẽti oriens reddit obligationem nullam.
20 Exceptio ex ventre inſtrumenti oriens eſt æquè priuilegiata ac actio.
21 Exceptio ex eodem fonte ſcaturiens nunquam ſublata cenſetur.
22 Exceptio euidens & notoria vel conſtans ex actis nunquam ſublata cenſetur.
23 Nullitas ex eodem inſtrumento non apparens, vel quæ incontinenti oſtendi non poteſt, dicitur requirere altiorem indaginẽ.
24 Inſinuatio ſeorſum ab inſtrumento, & manu alterius notarij fieri ſolet.
25 Excipiens de inſinuationis defectu an & quãdo probare debeat illius nõ exiſtẽtiã.
26 Nullitatis exceptio vel reſtitutio in integrũ non impedit executionem, quando illa prius petita fuit.
27 Periurus actor. à limine iudicij repellitur.
28 Abſolutio à iuramento petenda eſt vbi agitur de dolo præſumpto.
29 Læſione enormiſſima non detecta, ſed præſumpta, neceſſaria eſt abſolutio iuramenti
30 Periurus efficitur opponens de ſimulatione, de qua non conſtat, non petita abſolutione à iuramento.
31 Abſolutio à iuramento an & quando ſtante dolo vero requiratur.
32 Iudex ex officio an & quando opponat exceptionem, quam pars opponere nequit.
33 Obligatio Cameralis paratam habet executionem ad fauorem omniũ, quorũ intereſt
34 Abſolutio à iuramento aperit os, ſed non retardat executionẽ Cameralis obligationis
35 Iuramento per abſolutionem ſublato an & quando ex contractu ab ipſo iuramento firmato agi poſſit, remiſſiuè.
36 Abſolutiones an & quando tot requirantur quot in inſtrumento ſunt iuramenta.
37 Abſolutio per relationem ad inſtrumentum an & quando ſufficiat
38 Periurus an efficiatur non ſoluens tempore conuento.
39 Periurium per ſolam libelli oblationem incurritur.
40 Abſolutio à iuramento præcedere debet libelli oblationem
41 Abſolutio obtenta non facta mentione incurſi periurij eſt nulla.
42 Abſolutio petenda eſſet ante lapſum termini ſolutioni addicti.
43 Abſolutio non poteſt ab Epiſcopo concedi ei qui incidit in periurium.
44 Campanil. in diuerſor. iur. can. rubr. 11. cap. 19. nu. 20. reijcitur.
45 Abſolutio à periurio à Papa impetranda, & quidem in ſignatura Gratiæ nu. ſeq.
46 Genuenſ. in prax. c. 4. nu. 3. reijcitur.

DECISIO LXXXIIII.

DA Caſſandra Vantia de Guidonijs vidua tam proprio quam filiorum nomine cõuenit coram me tunc Vicario Ariminenſi D. Pompeium fratrem pro reſiduo dotis, illiuſq; interuſurijs ad rationem c. 10 pro centenario iuxta formam duorum inſtrumentorũ Camerali obligatione vallatorũ; & mãdatum pro ſorte ſimplicirer pro interuſurijs autem cum quadam moderatione in ſequenti deciſ. exprimenda obtinuit

Cum autem pro mandati executione inſtaret; idem Põpeius nullitatis iudiciũ aduerſus præfata inſtrumenta propoſuit ſub prætextu quod ab eo in minori ætate abſq; inſinuatione ab Aegidiana Conſtitutione requiſita confecta fuerint. Quamobrem dubitari contigit an propterea executio eſſet retardanda.

Et quidem pars affirmatiua ſuadebatur
ex eo quod ex fide Baptiſmatis conſtabat
Pompeium tempore ſuę obligationis fuiſ-
ſe minorem, nec tamen inſtrumentum ap
parebat inſinuatum ad præſcriptum *Con-
ſtitutionis Marchiæ lib. 5. cap. 25.* ac proin.
1 de nullius roboris eſſe videbatur † cum
eadem *Conſtitutio* in vniuerſa ditione
Eccleſiaſtica ſit ſeruanda, iuxta extenſio-
nem factam per *Conſtitutiones Sixti IV.
& Pauli Tertij, Summorum Pontificum, vt
in Bullario* per *Cherubin.* compilato *parte
prima fol* 100. *&* 301. & obſeruat *Cardin.
Seraph. decis. 343. per totam Rota in deci. 57
num. 5.* impreſſa *à Pico ad Statutum Vrbis*
& plenius in *Recanatenſi ſucceſſionis do-
tis in fi. 21 Iun. 1632. coram D. Pirouano.*
2 dixi in *decis. 47. num. 6.* † Et in quolibet
contractu, in quo minor etiam indirectè
lædi poteſt *Puteus decis. 162. in ſecūdo du-
bio lib. 1. Creſcen. decis. 3. de Conſtitution.
Gregor. decis. 260. num. 3.* alias etiam refe-
rens deciſiones *Rot. decis* 8. ex impreſſis
per *Picum ad ſtatutum Vrbis, & deci. 385.
nu. 6. par. 2. in recentior. & in Sancti Seue-
rini bonorum* 18. *Maij, & prima Iulij* 1611
*coram Card Pamphilio, & in Ciuitatis Ca-
ſtelli Pecuniaria* 5. *Maij* 1621. *coram Rem-
boldo.* Non obſtante, quod in Ciuitate
Arimini adſit particulare ſtatutum circa
contractuum ſolemnitates, ac non atten-
3 ta concluſione quæ habet. † Concurren-
tibus duobus ſtatutis particulari, ſcilicet
loci, & generali Prouinciæ, magis eſſe at-
tendendum ſtatutum loci ſpeciale prout
ex textu *l. fin. C. de teſtam.* tradit *Bald. in
conſ. 201. in prouincia num. 2. verſ. & con-
trarium lib. 1. & in l. ius ciuile* per illum
textum *num. 8. ff. de Iuſti. & iur. Roman.
conſ. 61. in fine Soccin. conſ. 79. nu. 24. lib. 4.
& conſ. 7. num. 7. lib* 1. *Neuiz. conſ. 58. n. 6.
Crotus in l. omnes populi num. 22 ff. de Iuſt.
et iur. Rolan. in tract. de lucro dotis q. 86. n. 4
Menoch. conſ. 227. num. 75. lib. 3. Cephal.
conſ. 69. nu. 7. lib. 1. Hyeron. Gabr. conſ. 29.
num. 46. lib. 2. Card. Seraph. decis. 343. nu. 2.*

Quia Ariminenſe ſtatutum, loquitur de
ſolemnitatibus in ipſa cōtractus celebra-
tione adhibendis, vnde non comprehen-
dit inſinuationem, quæ confecto iam cō-
4 tractu adhiberi ſolet, † vbi enim conſtitu-
tiones ſunt inuicem compatibiles, altera
non eſt alterius abrogatoria, vt admittit
Card Seraphin. d. decis. 343. num. 3. Nec
ſtatutum requirens certas ſolemnitates
abrogare cenſetur alias de iure commu-
ni requiſitas, ſed vtraque lex eſt ſeruan-
da, quia tendunt ad idem, nempe ad ob-
uiandum fraudibus *Paul. de Caſtr. in conſ.
106. incipiendo num. 2. lib. 2. Parij. conſ.* 12.
*num 43 lib 2. Menoch. de Præſumpt. lib. 6.
præſumpt 38. in fine, & in conſ.* 1077. *num.
2 vol.* 11.

Et in puncto qd ſtatutum Ciuitatis di-
ſponens ſuper valore inſtrumenti cum
certis ſolemnitatibus conficiendi, non de-
roget inſinuationi à *Conſtitutione Marchiæ*
requiſitæ tradunt *Caballin. ad d. conſtitut.
eodem cap. 25 gloſ. 10. num. 40. & ſeqq. Gra-
tian diſcept forens cap. 513. num. 16. tom 3.
Farinac. conſ. 41. num 22. lib. 1.* & ſæpe fir-
mauit *Rota,* ſignanter apud *Gregor. decis.*
260. *num. 4.* vbi loquitur de ſtatuto Cal-
darolæ, *& decis. 8. ex impreſſis à Pico ad ſta
tutum Vrbis,* vbi de ſtatuto Peruſino, de
quo rurſus *decis. 385. num. 5. & 6. parte 2.
recentior.* & in *Aſſiſien. dotis 22. Iunij 1629
& in eadem 29. Aprilis 1630. corā R. P. D.
Verospio.* vbi de ſtatuto Aſſiſij, licet prædi-
ctæ deciſiones fuerint reuocatæ, ac dicta
concluſio melius declarata in *eadem Aſ-
ſiſien. repetitionis dotis 21. Iunij 1632. coram
R. P. D. Pirouano,* vt mox dicemus, & in in-
diuiduo de hoc ſtatuto Ariminenſi *eadem
Rota in Ariminen. Legatorum 16. Iunij*
1625 *coram Patriarca Mãzanedo,* quò ſit
5 vt † non ſit recipiendus *Brunus Ariminē-
ſis* contrarium in terminis firmās *in conſ.*
161. *num.* 21. Saluari autem poſſet ſenten-
tia *Bruni,* in caſu quo ſtatutum daret cer-
tam formam minoribus in contrahendo,
abſque inſinuatione, qua ſeruata decer-
neret contractus validos, & executioni
demandandos, prout adeſt ſtatutum *Aſ-
ſiſij lib. 2. Rubr* 30. hoc enim caſu nō pro-
uincialis conſtitutio, ſed ſtatutum illud
particulare, ſeruandum eſt, vt per *Seraph.
decis. 343. per totum, & decis. 57. num. 5. ex
impreſſis à Pico ad ſtatutum Vrbis,* & ple-
nius in *Recanatenſi ſucceſſionis 6. Iunij.
1618. coram Buratto, & in dicta Aſſiſien.
repetitionis dotis 21. Iunij.*

6 Quod ſi dicatur † Pompeij obligationē
eſſe in cauſam dotis ſororis ſuæ, quo caſu
nullitatis exceptio non retardat execu-
tionem Cameralis obligationis, vt in pū-
cto habetur per *Zacch. ad form. Cam. oblig.
cap. 3. num. 10. & per rotam in decis. 48. ex
impreſſis penes eundem* & *Cardin. Caualer.
decis. 343. nu. 4. Barz. decis. 776. n. 3. par. 2.
recent.* Statim reſponderi poteſt id ſibi lo-
cum vendicare poſſe in fratribus patre
orbatis, qui ſororis dotem promittentes,
dicuntur ſuſcipere obligationem neceſ-
ſariam, cum ad illos dotatio ſororis om-
ninò ſpectet; vnde ratione huiuſmodi ne-
ceſſitatis, obligatio ſuſtinetur, vt clarè di-
citur in *d. decis. 48.* & prius dixerāt *Verall.
decis. 199. par. 3. & Puteus decis. 105. lib. 1.*
At quando communis pater eſt in humа-
nis,

nis,(prout Ioannes pater Pompei,& Caſ-
ſandræ erat; vnaque cum filio ſe obliga-
uerat tempore cõfectionis dictorũ inſtru-
mentorum) iam non ad fratres,ſed ad ip-
ſum ſpectat dotatio ; ac proinde quoad
fratres , obligatio non eſt neceſſaria , &
ſic non potitur huiuſmodi priuilegio;quia
extra caſum neceſſariç dotationis,minor
abſque ſolemnitatibus nec quidẽ in cau-
ſam dotis obligari poteſt *gloſ. in l. promit-
tendo in ver. conditionis ff. de Iure dotium
Simoncell. de decret. lib. 3. tit. 8. num. 98. Ro-
ta in deciſ. 385 num. 7 par. 2. recentior.* vbi
quod cum hoc in caſu dos de iure non
ſit priuilegiata, eius obligatio ſub dicta
conſtitutione compræhenditur *Lamber-
tengh. de contract. mulier. gloſ. 22. num. nono,
Rota in Anconitana dotis 27. Nouembris
1598 coram* Card. *Lancellotto, & in Bono-
nienſi* Cenſus 20. *Februarij 1600. coram*
Card. *Lugdunenſi.*

7 Cumque † *Conſtitutio* procedat vlte-
rius præſumendo doloſum contractum
aliter factum , vtique eiuſmodi doli præ-
ſumptio oritur ſtatim atque forma à Cõ-
ſtitutione requiſita, non apparet ſeruata,
eſtq; præſumptio iuris, & de iure, non ad-
mittens probationem in contrarium
*Curt. iun. conſ. 50. nu. 5. & conſ. 501. Pariſ.
conſ. 49. num. 3. lib. 1. Socci iun. conſ 69. nu.
46. lib. 1. Menoch. de recuperand poſſeſſ re-
med. 15. num. 179. Boccacc. ſuper eadem
Conſtit. Marchiæ gloſ. 6. ſub num. 117. ver.
& quia* nec quidem per propriam con-
feſſionem, vt latè, & pulchrè *Belluga in
Specul. Princ. Rubr. 12. §. quædam num.* 88.
& 89. vbi monet id menti tenendum.

Stante autem dolo neque iuramentum
in contractibus appoſitum tenet *cap. cum
contingat de iureiur. cap. quamuis pactum
de pact. in ſexto, Ant. de Butr. in conſ. 45. nu.
primo, verſ. quamquam Socci. iun. conſil. 3.
num. 34. lib 2. Crauett. conſ. 142. num. 27.
Oſaſch. deciſ. Pedem. 41. num. 3.* ſiue dolus
interuenerit re ipſa, ſiue ex propoſito *Dec.
conſ. 180. num. 6. & 7.* Cagno. *in l. 2. nu. 93.
& ſeq. C. de reſcind. vend.* cum alijs pleno
calamo congeſtis per *Mancin. de Iuram.
parte quarta, effec. primo quæſt. 1. num. 2.*
dixi alibi. Et ſic non videtur Pompeius
vti periurus à limine iudicij repellendus
8 quia† cum dolus reddiderit iuramentum
nullius efficaciæ; vtique non erat neceſſa-
ria abſolutio, ſeu relaxatio eiuſdem iura-
menti, ſed illa omiſſa, dari poterat de nul-
litate, vt per *ſcribentes in dicto cap. cum
contingat, & in dicto cap. quamuis pactum
& in d. auth. ſacramenta puberum* cum
alijs quos congerit, & ſequitur *Hyeronim.
Gabr in conſ. 13. num. 5. & 12. lib. 1.* & eſt

** magis comm. opin. de qua teſtatur *Socci.
iun. d. conſ. 3. ſub num. 45. lib 2.*

9 Prout † in ſimili dicimus ſtante enor-
miſſima læſione , ex qua conſimilis oritur
doli prçſumptio, non eſſe neceſſariam ab-
ſolutionem à iuramento, tametſi pruden-
ter agat qui illam ad cautelam impetrat.
* iuxta comm opin. de qua teſtatur *Soccin.
iun.* loco mox citato *& Ioſ. Lud. deciſ. lu-
cenſ. 27. num. 19. Roland. in conſ. 59. nu. 27.
lib. 1. & in conſ. 60. nu. 68 lib. 4. Simoncell.
de decret. lib. 3 tit. 8. num. 23. Mancin. de
10 Iurament. par. 6. q. 4.* † Sic rurſus ſtante
contractus ſimulatione, abſolutionem
non eſſe neceſſariam firmat *Iaſ. in §. fue-
rat num. 80. Inſt. de Actio & poſt Alciatum*
* quem refert dicit communem *Guttier. in
repet. l. nemo poteſt num. 384. ff. de legat. 1.*

Præterea eſtò Pompeius vti periurius à
limine iudicij repellendus eſſet, ad huc
tamen Caſſandra videtur verſari in caſu
11 ſuccumbentiæ ; Tum quia † vbicumque
reus non poteſt exceptionem opponere
ob vinculum iuramenti , vel ob aliud im-
pedimentum , Iudex ex officio illam op-
ponere , & reum abſoluere debet, vt per
*Bart. in l. fin. §. ſed & ſi ſtipulator verſic. ſi
enim ff de eo per quem fact. fuerit. Aretin. in
conſ. 101. in fin. & in conſ. 28. ſub num. 10.
verſ. 2. eſt aduertendum* , vbi idem ait ad
actoris fauorem , vt nempe Iudex tenea-
tur ſupplere, & quod actor opponere ne-
queat; & faciunt *Anchar. conſ. 370. col. 6.
Bologn. conſ. 28. col. 1. verſ. plus dico Seraph.
de priuil. iuram. priuil. vltim. num. 14.* aſſe-
rentes in caſu è conuerſo, quod vbi pars
ob aliquod impedimentum nõ poteſt in-
ſtare vt actor ab agendo vti periurus re-
pellatur , poterit Iudex ex officio illum
repellere. Tum etiam quia Caſſandra
12 actione carere videtur , † eo quod ex cõ-
tractu nullo , nulla oritur ciuilis , vel na-
turalis obligatio, cũ lex illi reſiſtat, vt per
*Bar. in l. cum lex num. 4 ff. de fideiuſſ. Rota
Auenionenſis* in *deciſ. 78. num. 12. Borgnin.
deciſ. 31. num. 24. par. 1. Amat. deciſ. Mar-
chiæ 7. num. 17.* vbi quod ſi oritur, fingitur
non oriri , quod notatu dignum cenſuit
*Bald. in l. non dubium num. 20. ver. & ex
hoc C. de legib.* & nullam ſiue ciuilem , ſiuè
naturalem oriri obligationem , tradidere
etiam *Roman. in conſ. 12. num. 4.* Iaſ. *in leg.
Gallus num. 17. ver. tertio adde ff. de legibus
Crot. in l. 1. §. ſi quis ita n. 3. ff. de Verb. obli.
Surd. deciſ. 268. num. 7. & conſ. 115. nu. 36.
& ſeq. lib. 1.* Card. *Mantic. de tacit. & am-
big. conuenct. lib 21. tit. 1. num. 4.* Gratian.
*tom. 4. diſcept. forens cap. 631. n. 24. Guttier.
in tract. de iuram. confirm par. 1. cap. 1. nu.
40. Rota deciſ. 153. nu. 2. & 3.* & *deciſ. 177.
num.*

num.12.par.1. in recentior. Si itaque nulla
fuit orta obligatio attenta nullitate ex
inſinuationis defectu reſultante, profectò
inſtrumenta à Caſſandra producta, nullã
merentur executionem, cum obligatio
ſit mater actionis *l.licet §.ea obligatio ff. de
procur.Bal.in l.1.in prin.ff.de priuil. Surd.
in conſ.150.num.99.lib.1. Gratian. d.cap.
691.num.24.* & ſic abſurdum eſt naſci fi-
liam ante genitricis ortum.

Quod rurſus quoad inſtrumentum cõ-
fectum anno 1620. alia ratione ſuaderi
videtur, quia ſcilicet in eo interceſſit dũ-
taxat ſtipulatio Hyeronimi, ſibi non autẽ
Caſſandræ vxori ſtipulantis. Vnde cum
illa neque contraxerit, neque ſit contra-
hentis hæres, vtique ſine actione agere
13 videbatur, & proinde reijcienda. † Et in
pũcto quod mulier agere nequeat ad do-
tem ſuo viro promiſſam, niſi actione ſibi à
viro, vel eius hæredibus ceſſa, eſt textus
in *l.Socer.§.Lucius ff. Solut. matrim. & in
l.ſi pro te C. de dot. promiſſ.*

Et vbi omnia ſupradicta ceſſarent: pro-
fecto adhuc agere non valeret ex inſtru-
14 mentis non inſinuatis, † cum contractus
carens inſinuatione à ſtatuto, vel lege
requiſita non poſſit executioni deman-
dari, ex quo non eſt perfectus *Bald.in lege
Sancimus nu.2.C. de donat. Hyeron. Gabr.
conſ.158.num.4.& 6.lib.1.Rimin iun.conſ.
119. nu 91.Barzius deciſ.Bonon.94. nu 8.
Rota in Aſſiſien. repetitionis dotis 21.Iunij
162. coram R.P.D. Pirouano.*

Denique omnem ſcrupulum tollere vi-
debatur inſtrumentum abſolutionis, quã
à me Pompeius impetrauerat, & ſic iura-
mẽti obſtaculo ſublato, Conſtitutio Mar-
chiæ omninò videbatur attendenda.

Præmiſſa tametſi primo aſpectu aliqua-
liter vrgere viderentur, me tamen à con-
traria ſententia remouere non potue-
runt; quarè ad Caſſandræ fauorem con-
tra Pompeium fratrem mandatum iàm
relaxatum exequi; quia illa ſundatam
habebat intentionem in duobus publi-
15 cis inſtrumentis, † quæ faciunt proba-
tionem probatam *Bart. in l. admonendi
num. ff.de Iureiur. Alex in conſ. 37. nu.
16.lib 2.Grat conſ.132.num.7. lib.2. Ma-
ſcard.de probat.concl.1118. num. 2.Rot.
16 deciſ.162. num. 1. par. 4. diuerſ.* † Et ha-
bent executionem paratam, tùm virtute
iuramenti in eis appoſiti, vt per *Bar. Bal.
Alex.& Iaſ.in l.2.ff. de Iureiur. Canar.in
tract. de Inſtrum. execut. q.270. Marſil. in
Sing.356.Io.de Amic.in conſ.* 31. cum alijs
quos refert, & ſequitur *Seraph. de priuil.
Iuram.priu.77. num.* 2. tum etiam virtute
Cameralis obligationis *Paul. de Caſtr in
l.poſt rem iudicatam in fin. ff. de Iudic. &
in conſ 360.nu.4.par.1.Caphal.conſ. 439.
num.16 Theſaur deciſ.Pedem.26.num.11.
Card.Seraph. deciſ.736.num.1. Rota deciſ.
620.num.1.par.1.in recentioribus.*

17 Habere † autem executionem paratã
nil aliud eſt, quam nec libello, nec litis cõ-
teſtatione opus eſſe, ſed dumtaxat aliqua-
li ſummario ordine, vt latius per *Seraphi.
vbi ſupra num.* 3.

18 Porrò † nullitatis exceptio ita demum
Cameralis obligationis executionem re-
tardat, ſi ea liquida ſit, & ex ventre inſtru-
menti reſultans, ſecus ſi ſit illiquida, vt be-
nè diſtinguit *Galles.ad form. Cam. oblig.q.
3.num.5.Caſſad.deciſ 10 num, 2.& 3. de
reſcript.* & tradunt *Bar.in l.1.§.pauci nu.3
ff. quod vi aut clam Alex. conſ.20. num 2.
& 3.lib.6 Sarnen.in compend.Signatur nu.
84.Felyn.in rubr de except Iaſ conſ. 170.
ver.& ſi diceretur lib 2.Socci.conſ.27 nu.3.
verſ ſecundo, compulſus lib.4. Honded. conſ.
17.num.5.lib.2. Mareſcot lib.2. variar re-
ſol.cap 121.n.33.Pacif. de Saluian. interd.
inſpect.2. cap. 2.num.163.Scacc. de Appell.
lib.3.cap.2.q.19 remed.1. concl.5. num.31.
Acchil.deciſ.3.Rota coram Cotta ex impreſ
à Pacif. deciſ.73. & rurſus à Zacchi. poſt
tract.Cam.oblig.deciſ 36. vbi num.2.* idem
dicitur de enormiſsima læſione, de qua
incontinenti doceri non poteſt; quod iti-
dem habetur penes *Gregor.XV.deciſ.120
num. 17. & Rot deciſ. 102. num.9. par. 1.
diuerſ.& Surd.in conſ 424.ſub n.4 lib.3.*

Præcipua verò diſcriminis ratio inter
priorem, & poſteriorem caſum ea reddi
19 ſolet, † quia in priori, nempe vbi nullitas
ex ventre inſtrumenti apparet, reddit
obligationem nullam, qua ſublata, non
poteſt dici conſtare de obligatione, quæ
veniret exequenda. *Rom.in conſ.42 Afflí.
deciſ.285.num.1. Galleſ. & Mareſcott. locis
citatis, & Rota in præfata deciſ.coram Cot-
ta.* Sed & præter eos alia poteſt adduci ra-
20 tio, † quia quando exceptio oritur ex vẽ-
tre inſtrumenti, eſt eodem modo priuile-
giata, quo actio ex eo proueniens *Bart.
in l ex prædijs in princ. ff. de euict. & in l.
placito col fin.ver.vltimo. C. de rer.permut.
Barz.in tract de execut.inſtrum.q.26.n.56
ver.vigeſimoſexto Galleſ.ad form.Cam. obl.
par.2.q.1.ad 4.par. num.8 Marcheſan. de
commiſſ par.3 §.2.de Cõmiſſ.nullit. ſanat.
num 3. par.3. fol.* 33. Tertia rurſus reddi
21 poteſt † quia nunquam ſublata cenſetur
exceptio ex eodem fonte ſcaturiens *Fe-
lyn.in cap.ex parte num. 12. de offic. deleg.
Iaſ.in l. iuris gentium §. quod fere num. 14.
ff.de pact Dec.conſ.27 nu.1 Pariſ.conſ. 81.
num.31.lib.3. Natt.conſ.474. nu.35. lib 2.*

Seraph.

Seraph.de priuil iuram. priuil.59. num.15.
Mancin. de Iuram.par 4.effect.216 nu.12.
22 Nec † ea quæ euidens eſt, & notoria, vel
conſtat ex actis *Felyn.in d.cap.ex par.n.7.*
ver.quinto fallit Oſaſc.deciſ 142. num.33.
& ſeq.Seraph loco citato Mancin. d. effect.
216.num.13. In poſteriori vero caſu, cum
23 nullitas † ex inſtrumēti inſpectione mini-
mè appareat, nec oſtendi poſsit inconti-
nenti, dicitur requirere altiorem indagi-
nem, ac propterea Cameralis obligatio-
nis executionē minimè retardat, vt poſt
plurimos, quos congerit tradit *Galleſ d.*
quæſt. 3. num. 4. Rota deciſ.114. in fin.ex
impreſſis à Zacch. in calce tract. de oblig.
Camer. Et iſti ſunt termini noſtræ quæ-
ſtionis: nullitas enim ex inſinuationis
24 defectu reſultans eſt illiquida, † quia in-
ſinuatio poteſt quidem contingere cum
ipſo inſtrumento *l. fin §. ſimilique mo-*
do C. de donat ante nupt. ſed & poſt actum
fieri poteſt *d l fin §.penul. Bart in l Mo-*
deſtinus num.5 ff de Donationibus Abb. in
conſ.4 num.49. Beccius conſ 6. nu. 17. Rota
in deciſ.385 num 5 par 2 in recentiorib. &
deciſ 671. nom 3. par 1. etiam in recentior.
Imò de vniuerſal. ſtylo ſeparatim fieri ſo-
let, vt experientia docet, & aduertit *Boc-*
cacc.ad Conſt Marchiæ lib.5.cap.25. verſ.
& inſinuatione facienda in actis num. 25.
Rota d.deciſ.671. eod num 3. ſ.d & manu
alterius Notarij fieri poteſt. *Anton. Ca-*
nar. in tract. de Inſinuat. par 1 num 49.
Rota d. deciſ 385. num. 5. Quamobrem
ex eo quod inſinuatio non legatur penes
inſtrumentum, vel non habeatur in pro-
ceſſu, non dicitur continuò conſtare de
25 nullitate ex illius defectu reſultante; † ſed
Pōpeius, qui principaliter huiuſmodi nul-
litatem propoſuit, probare tenebatur ne-
gatiuam, tanquam ſuæ intentionis funda-
mentum; ſcilicet poſtinde dd. inſtrumen-
ta non fuiſſe inſinuata, vt in puncto re-
ſpondet *Rota in d deciſ.671 num.3. par. 1.*
recentior quicquid ſecus dicendum eſſet
ſi ille in priori iudicio, in quo reus erat,
excepiſſet de inſinuationis defectu ad ex-
cludendam actoris actionem, vt alibi
dixi.

His accedebat Pompeium iām à Caſ-
ſandra in petitione executionis fuiſſe prę-
26 uentum, † quia præuentione ſtante non
admittitur nullitatis exceptio ad retar-
dandam executionem, vt in pūcto firmat
Rota apud *Gregor.deciſ.120. num. 18.* vbi
ad hoc citat *Paul. de Caſtr. in auth. quæ*
ſupplicatio ſub num.3. ver. vel dic melius C.
de precib. Imper. offeren. loquentem de re-
ſtitutione in integrum, in qua idē eſt di-
cendum, vt tradunt etiam *Ripa in l. 4. §.*
condemnatum ante num. 3. ver. aliquando
petitur ff. de re iudic. Alex. conſ.223. col. fin.
ver. quia ita lib.6 Socci conſ.78. ſub num.4.
circa fin. vol.3. Pute. dec.285 dub.2. Caſ. de
Graſſ. cum per eum relatis *deciſ.1. nu.14.*
de reſtit. in integr

Denique cum Pompeius, agere cæpe-
rit contra dd. inſtrumenta non petita ab-
ſolutione à iuramentis, & ſic in periuriū
27 inciderit, † vtique à limine iudicij repel-
lendus erat *l ſi quis maior vbi gloſ & Do-*
* *ctores omnes. C de tranſact. ſpecul. de actore*
§.1. num.16. Alex. conſ.37. n.8 lib.2. Pariſ.
* de comm. *conſ.26. num.95. lib.3. Anchar.*
** *Regien.* de magis comm. *q.49. nu. 1. lib.3.*
Pic. ad ſtatut. Vrbis gloſ.13. nu 17. vbi plu-
rimas affert *Rota deciſiones*.
28 Non obſtant contraria. † Nam ad pri-
mum reſpondeo tunc abſolutionem à iu-
ramento non eſſe neceſſariam, quando
conſtat de dolo vero, & ita loquuntur
Doctores in motiuis citati; at quoties ver
ſamur in dolo à ſtatuto, vel Conſtitutio-
ne præſumpto, tunc vtique neceſſaria eſt
abſolutio, alias etiam ſi iuramentum non
firmet contractum, facit tamen incidere
iurantem in periurium, ne quis ſit Iudex
proprij iuramenti iuxta veram; & com-
* munem theoricam, de qua *Abb. in c. cum*
contingat num.21. & 23. de Iureiur. Pariſ.
* *conſ.45. num. 52. vol.1.* vbi de comm. teſta-
tur *Couarr.* cum per eum relatis *in cap.*
quamuis pactum par. 2. §. 1. num 9. ver ce-
terum, & latius *par. 3. §. 4. num. 3. & ſeq.*
Ar Pinel. in l. 2. C. de Reſcind. vend. par. 2.
cap 1 num. 8. Rolan. conſ 59. num. 27. lib. 1.
Afſl deciſ. 322 n. 9. & ſeqq. Borgni. deciſ 9.
num. 11. & ſeq. par. 1. plurimos refert, &
ſequitur *Guttier. in repet. Auth. Sacramen-*
ta puberum ſub num. 96. C. de reſcin vend.
* vbi hanc ſententiam dicit veriorem, com-
munem, tutiorem, ab eaque non eſſe diſce-
dendum. Et pluribus congeſtis tradit in-
terminis *Boccacc ad d. Conſt. Marcb. gloſ.*
2. num. 19. gloſ 6 num. 117 fol. 125. vbi te-
* ſtatur de communi curiarum obſeruan-
tia, & rurſus *gloſ. 6. ſub num. 117 verſ. ve-*
rum vbi pariter nonnullos adducit con-
cordantes, *& Rota in vna Firmana bono-*
rum relata à *Gregor. deciſ. 64. num 6* & in
fortioribus terminis nēpe in ſtatuto Vr-
bis, annullante etiam iuramentum tan-
quam per fraudem, & dolum extortum
requiri abſolutionem firmat *Rota in Ro-*
mana legitime de Vrſinis 20. Maij 1588.
coram Bubalo, & penes *Gregor. deciſ. 64.*
num 6. vbi addentes citant concordantes
& in *Romana nullitatis obligationis quinta*
Iulij 1604. coram Ortimbergo quæ eſt *deci.*
54. num. 3. & 4. ex impreſſis à *Pico ad ſta-*
tutum

tutum Vrbis, & tradit idem *Picus ibi gloſ, 23. num. 18. & ſeqq.* vbi concordantes refert, & rationem affert.

29 Iuxta † eam diſtinctionem intelligendi itidem ſunt *ſcribentes* ſupra relati *nu.* 9. de enormiſſima læſione loquentes; præſupponunt etenim illam illam fuiſſe detectam, ac proinde arbitrantur iuramenti relaxationem non eſſe neceſſariam, tametſi pro conſcientiæ exoneratione petendam eſſe fateantur omnes; at vbi illa detecta neqnaquam fuit, omninò eſt abſolutio neceſſaria, & ita præfatas doctrinas interpratatur *Rota in deciſ. 59. n. 2* ex impreſſis *poſt primum volum. conſ. Farinacc.* vbi poſt *Gratum conſ. 36. lib* 1. rationem reddit. quia aliàs de facili ſub prętextu enormiſſimæ lęſionis eluderetur iuramētum, & quia nemo debet eſſe Iudex proprij iuramenti, & atteſtatur ita de ſtylo *Rota* ſemper fuiſſe ſeruatum, (imò ſubdit ſolere pariter ad cautelā peti vbi euidentiſsime de læſione conſtat) & hanc eſ**ſe magis com. opin. teſtatur *Pariſ. conſ. 45. num. 52. lib. 1. Boccacc. in Conſtit. Marcb. d. glo. 2 num. 28.* vbi relatis contrarijs te**ſtatur pariter de magis communi, & practicata opinione, prout etiam *Carpan. ad ſtatut. Mediol. cap. 453. num. 137. Mancin.* latè *de Iuram. par. 4. effec. 1. q. 4 num. 33. cum ſeqq. Borgnin.* multos congerens *dec. 9. num. 42. par. 1. Rota deciſ. 102. num. 9. par. 1. diuerſ.*

30 Sic pariter reſpondetur ad aliud ſimile adductum de exceptione ſimulationis contractus, vt niſi illa vel ex inſtrumenti lectura, vel aliunde inceperit detegi, abſolutio ſit neceſſaria, vt per *Bolognin. in conſ. 44. col. pen.* & latius per *Seraphin. de priuil. iuram. priuileg. 59. ſub nu. 7. & ſeqq.* & ita diſtinguit *Roman. in conſ. 246. nu. 1. & 2. & Rota in deciſ. 114 num. 6. & ſeqq.* ex impreſsis à *Zacchi. in trac. Camer oblig.* & quod opponens de ſimulatione de qua non conſtat, non prius petita abſolutione, incidat in periurium, firmat *Rota apud eundem Zacchi. deciſ. 58. num* 11.

31 Quin † etiam non defuerunt magni nominis *Doctores* affirmantes etiam vbi conſtaret de vi, metu, vel dolo vero, abſolutionem de iure Canonico requiri, quicquid ſecus ſit in *Legiſtarum* ſententia, ita intrepide ſuſtinet *Affli deciſ. 263. & deciſ. 322. et 363* cum quo tranſit *Pariſ. in conſ. 26 num 95. lib. 3. Fortun. Garz* plurimos referens. *De vltimo fine legis illat. 22. in* * *princ.* qui hanc teſtatur communem Ca* *noniſtarum Theologorumq;* ſententiam, idemq; alios adducens fatetur *Guttier. in repet. Auth. ſacramenta puberum ſub n. 96.*

& poſt alios, quos citat tradit *Ceuall. in ſpecul com. contra com. q. 604. num. 2. & 3.* ** qui pariter de magi com. opin. & quod de iure Canonico requiratur habilitatio à iuramento etiam metu extorto, licet ſecus ſit de iure ciuili tradit *Rota in deciſ. 63. num. 15.* ex impreſsis à *Pico ad ſtatut. Vrbis. Suar. tom. 2. de Relig. tract de Iuram. lib. 1. cap 11. à num 14. vſque in finem*; plurimos cumulat, & probabiliorem appellat *Sanch in præcept decalog. tom 1. lib. 3. cap. 11. num 2.* & profectò iuxta hanc ſententiam indiſtinctè abſolutionem peti, ſemper de ſtylo curiarum ſeruari vidi.

Intelligendo tamen prædicta de dolo concomitante contractum ſeu re ipſa cōtingente; ſecus autem ſi intercedat dolus dans cauſam contractui, ſeu ex propoſito, tunc enim quia deficit omnino conſenſus iuramentum eſt prorſus irritum, nullaq; indiget relaxatione; ità diſtinguīt *Abb. in cap cum contingat num. 3. & 23. & Alciat. ibidem num 13 & 14. extr de Iureiur. Selua de Iuramen. 3. par. q. 101. nu. vlt. Couar lib. 1. Variar. cap 4. num. 6. in fin & de Pactis par. 3. §. 4 num. 2. in fin. Guttier. de Iuramen par. 1. cap. 47. num. 12. Nauar. in Summa cap. 12. num* 13. cum alijs congeſtis per *Sanch. in decalog. tom. 1. lib 3. cap 11. num. 41.* qui tamen poſtea aliam tradit diſtinctionem, ſcilicet inter dolum verſantem circa ſubſtantiam contractus, & dolum, qui non eſt circa ſubſtantiam, vt ibi per eū; At in caſu noſtro ſuperfluæ ſunt huiuſmodi diſtinctiones, cum non verſemur in dolo vero, ſed in præſumpto à conſtitutione, quo caſu proculdubio neceſſaria eſt relaxatio, vt ſupra deduxi.

32 Quod † autem dicebatur Iudicem teneri ex officio opponere exceptionem, quam pars allegare non valet, ita demum procedit, quando notoriè conſtat de non iure actoris, ſecus ſi non conſtat, vt declarat *Aretin conſ. 128.* Et quod requiratur notorium patens ex actis, firmat poſt plurimos quos congerit *Scaccia in tract. de Appell. lib. 3. cap. 2. q. 19. remed. 1. concl 5. num. 4.* & quod ad hunc effectum notorietas conſtare debeat Iudici vt Iudici ex ipſis actis, tradit etiam pluribus relatis *Alex. in conſ. 196. num. 16. volum. 2.* & rurſus in *conſ. 117. num. 20. vol. 4.* vbi hanc * dicit communem, ab eaque in iudicando & conſulendo non recedendum, ſequitur *Iaſ. in l. ſi verò §. 1. num. 12. ff. qui ſatiſd. cogantur. Guttier. de Iuram par. 1. c. 70. n* 5 Vnde non applicatur caſui noſtro, cum ex actis nō conſtet concludenter de inſinuationis defectu, vt iam deduxi. Et hinc ceſſat etiam quod dicebatur ex dicto cōtractu

tractu

tractu nullo, nullam fuiſſe ortam naturalem obligationem; quod enim ſit nullum, & ſic quod inſinuatio ſaltem ex interuallo non intereeſſe rit, adhuc non conſtat.

Leue eſt etiam quod dicebatur Caſſandram ſaltē reſpectu poſterioris inſtrumēti agere ſine actione eo quod ea abſente
33 Hyeronimus ſibi ipſi ſtipulatus † fuerit; quia certum eſt Cameralem obligationē paratam habere executionem ad fauorē omnium, quorum intereſt. *Grat. conſ.* 12. *num.* 7. *vol.* 1. *Card Seraph. deciſ.* 1477. *in princ Rota deciſ* 97 *num.* 1. ex impreſsis à *Zacch. ad tract oblig. Cameral* Etiam ad fauorem non nominati in ipſo inſtrumento *Statil. Pacif.* de *Saluia interd. in ſpect.* 3. *cap.* 2. *ſub num.* 136. *ver. ad quorum Rota deciſ.* 663 *par.* 1 *diuerſ. & deciſ.* 137. *nu.* 1. *& deciſ* 86. *num.* 1. ex impreſsis à *Zacchi. vbi ſupra*, & in terminis quod mulier agere valeat ex inſtrumento dotali ad dotē. & interuſuria, quamuis in illo non interfuerit, firmat *Rota apud Greg. in deciſ.* 97 *num.* 2. *& deinceps* præſertim accedente promittentis iuramento, vt habetur *ibi num* 4. *&* 5. vbi *Rota* ita reſpondet ad iura per me ſupra in motiuis adducta *num* 13.

Non denique ſuffragatur Pompeio abſolutio à iuramento quam à me ſub die 30. Auguſti obtinuerat, ex tribus, & pri-
34 mo † quia illa aperit quidem os, vt abſolutus agere poſsit, quod iuramento prohibente non poterat, ſed nō retardat executionem cameralis obligationis, & ſic operatur, vt ſolutum repetere poſsit, vt benè per *Gallei. ad form. Camer. oblig. q.* 25. *num* 7. *&* 8. *& ibi Zacch. in addi. nu* 5. *Scacc. de Iudic. lib* 2 *cap.* 2. *q* 4. *caſ.* 1. *n* 125. *ver. reſponde Mancin de Iuramen par* 6 *q.* 15. *num.* 4. latè *Boccacc ad conſtit. Marchiæ glo.* 2 *num* 46 *Picus ad ſtatu Vrb. gloſ.* 23. *num.* 50. *Gratian. in deciſ. Marchiæ* 165. *num* 4. *Marchcſan. de Commiſſ. & form. relax. iuram. ad effec. agen. par.* 3. *§.* 2. *nu* 48. *& ſeq fol.* 215. *Mohed. deciſ.* 2. *&* 6. *de except. Rota deciſ.* 787 *&* 800. *per totam par.* 3. *diuerſ.* cum itaque oppoſita exceptio defectus inſinuationis neq; ex inſtrumento conſtet, vt iam deductum eſt, neque poſſit incontinenti probari, ſed requirat altiorem indaginem, certè eſto valida fuiſſet abſolutio, vtique nō erat executio re-
35 tardanda; † de qua materia, & qn̄ ſublato per abſolutionem iuramento ex contractu ab ipſo iuramento firmato agi poſsit vide *Bece. conſ.* 63. *per totum*.

Secundò, quia Pompeius qui nō modo iurauerat promiſſa implere, ſed inſuper contra promiſsionem, & iuramentū non venire, ita vt inſtrumentum bina contineret iuramenta; vnicam duntaxat petijt,
36 & obtinuit relaxationem, † & tamen certum eſt tot requiri abſolutiones, quot ſunt iuramenta, etiam in vno eodemq; inſtrumento emiſſa *Fely. in c.* 1. *n* 6. *& in c. debitores poſt n.* 9. *de Iureiur. Roman. conſ.* 326. *n.* 3. *Socc. cōſ* 59. *poſt n.* 8. *vol* 3. *Pariſ cōſ.* 93 *n.* 18. *lib.* 1. *Affli. deciſ.* 220. *poſt n.* 12. *Couar. lib.* 1. *Variar. reſol. cap.* 4. *num.* 6. vbi de
* com. opin. teſtatur *Menoch. conſ.* 24 *nu.* 15. *vol.* 1. *& conſ.* 343. *n.* 55. *vol.* 4. *Campanil. in diuerſor. iur. can. rubr.* 11. *cap.* 19. *num.* 33. *Valaſch. conſultat.* 130. *num.* 15. *& ſeq. Rota deciſ* 5. *num.* 2. *par.* 2. *in recent. & deciſ.* 54. *num.* 8. ex impreſsis à *Pico in calce ſui gloſſematis ad ſtat. Vrbis*. Ex fine enim vnius relaxationis, alterius petitionis origo proficiſcitur, vt poſt *Bald.* quem citat, inquit *Roland. conſ.* 34. *num* 6. *vol.* 1.

Vnde ſi quis iurauit adimplere promiſſa, non petere abſolutionem, eaque, ſi petierit, non vti, & illi renūciare, quatuor erunt iuramenta, totidemq; requirentur relaxationes, vt aduertit *Soccin d. conſ.* 59. *num.* 8. *vol.* 3. *& Roland. d. num.* 6. plurimos refert, & ſequitur *Campanil loco cit.* qui etiam ponit formulā ſupplicis libelli pro dd. habilitationibus impetrandis, concluditq; eas omnes iuxta veriorem ſententiam in vno eodemque libello peti poſſe, modò ſeriatim, & diſtinctè petantur. Et quod in ſupplicatione pro impetrāda iuramenti abſolutione mentio fieri debeat clauſularum omniū, quæ obſtare poſſent, illamq; impedire, monent *Afflic deciſ.* 220 *num.* 11. *Oſaſch. deciſ.* 142. *num* 14. *Rolan. d. conſ.* 34. *num.* 5. 8. *& ſeq. vol.* 1. *Menoch. d. conſ.* 343. *num.* 52. Et tot requiri explicitas, diſtinctaſque relaxationes, quot ſunt iuramēta præſtita, aliàs abſolutus ab vno vinculo, non dicatur ab alio abſolutus, tradit etiam *Rota in Calaguritana beneficij de Granon.* 14. *Febr.* 1594. *coram Card. Mantic. impreſſ. à Marchcſan. in tract. de commiſſ. par.* 3. *fol.* 204. *& in Placentina Caſtri* 4. *Iulij* 1601. *coram Card. Millino* impreſſa *ab eodem d. par.* 3. *fol.* 205. *& in Romana laudemij* 6. *Martij* 1583. *coram Cantuccio*, vbi poſt *Pariſ in conſ.* 43 *ſub n.* 18. *& conſ.* 96 *ſub n.* 92. *lib.* 1. firmat requiri relaxationem à ſingulis iuramentis explicitè, & expreſsè, nec ſufficere relatiuè
37 & implicitè; † ſubdens nec ſatis eſſe abſolutionem per relationem ad inſtrumētum quem abſoluens vidiſſet (prout videre tenetur) vt per *Soccin. dict. conſ.* 59. *numero octauo, prope finem lib. tertio Rota in Romana hæreditatis de Cencijs* 20. *Nouembris* 1585. *coram* Card. *Seraph.* idemq; firmant

firmāt *Burſatt.conſ.355.n.44.& 47. lib.4.*
Surd.conſ.38.n 4.lib.1. & conſ 424. n 54.
vol.4. Picus ad ſtatut.Vrbis glo.23. nu.25.
& ſeq. Boccac. ad conſtit March.gl.2 ſub
nu.32. Niſi tamen ageretur de vno iura-
mento explicito , & altero in camerali
obligatione implicito; tunc enim obten-
ta abſolutione à iuramento camerali
obligatione vallato , includitur etiam
præfatum implicitum iuramentum, puta
de non petenda abſolutione,quia remo-
ta diſpoſitione intelligitur remotum
iuramentum , vt in his terminis habetur
per *Gemin.in conſ.83. nu. 10. & ſeq. Rota*
deciſ.28.nu.6. ex impreſſ. à Zacch.de oblig.
cam & latius *in deciſ. 29. num. 4. & ſeq.*
vbi ait hoc in caſu ſat eſſe abſolutionem
facta relatione ad inſtrumentum ; circa
quæ tamen videnda eſt magiſtralis *Deci-*
ſio in Romana dotis de Sancta Cruce 4. Fe-
bruarij 1609. *coram Pena* , vbi firmatur
ſatis eſſe petere abſolutionem à iura-
mentis in numero plurali , cum relatio-
ne ad inſtrumentum , quod præſumitur
Iudicem extraiudicialiter vidiſſe. Cæte-
rum in praxi quamuis plura expreſſa iu-
ramenta in inſtrumento contineantur
conceduntur relaxationes vnico reſcri-
pto, cum clauſula *ordine ſucceſſiuo* In hac
verò facti ſpecie,hæc omnia deſiderabā-
tur , cum vnica , & quidem in numero
ſingulari petita & conceſſa fuerit abſo-
lutio .

Tertiò , & præcipuè inefficax viſa fuit
d. abſolutio quia iam Pompeius in periu-
rium inciderat : omiſſo enim eo capite
periurij, in quo ſcribentes pro Caſſandra
38 ſe fundabant , † reſultante ex eo quod
tempore promiſſo non curauerat ſol-
uere *lege ſi quis maior vbi gloſ. & DD.*
omnes C. de tranſact. Bar. in l. 2 in
fin. C.de reb.cred. cum aliis congeſtis per
Farinac. de falſ. & ſimul. queſt. 160. *nu.*
43. & per Picum ad ſtatut vrbis glo.23.
nu. 24. quod quidem in praxi non ſolet
attendi, cum non poſſit conſtare debito-
ri nullam competere legitimam excuſa-
tionem . Certè aliud periurij caput eui-
tari non poterat; quia Pompeius nullita-
tis iudicium aduerſus Caſſandram ſub
die 25. Maij inſtituerat, cum tamen dictā
abſolutionem non niſi ſub die 30. Augu-
ſti ſequentis impetrauerit , & ſic poſt pe-
39 riurium, † quod per ſolam libelli porre-
ctionem incurritur , cum per huiuſmodi
actum inducatur contrauentio ad text.
in capitulo debitores, vbi ſcribentes extr. de
Iureiur Alex. conſilio 83. ſub numero 6.
volum. 5. Iaſ. in lege ſi quis maior nume-
ro 17. C. de tranſaction. Ruin. conſilio 66.
numero ſexto volum. quarto Menoch.con-
ſilio 343. ſub numero 46.volumine quarto
Campanil. in diuerſor. iur. can. rubr. 11.
capitulo 19. ſub numero 15. Rota deciſione
quinta numero ſecundo par.2. in recentior.
40 Et † quod abſolutio præcedere debeat
libellum tradunt plurimi , quos refert
& ſequitur *Pariſ. conſilio 26. numero 95.*
* *libro 3.* qui de communi teſtatur *Hieron.*
Gabr. alios referens *conſilio 9. per totum*
libro ſecundo Anchar. regien. quaſt. fa-
mil. 49. numero 1. libro 3. qui de magis
** communi teſtatur *Picus* plurimos con-
gerens *ad ſtatut. vrbis gloſ.23. numero 17.*
Rota deciſione 102. numero 9. par. prima
diuer.

41 Abſolutio itaque obtenta non facta
mentione incurſi periurij ſubreptitia
fuit & nulla *Feder. de Senis conſilio 30. in*
fine Alex. conſilio 83. numero 7. libro 5.&
conſilio 118. in fine libro 7. Anchar.conſilio
198. numero 3. ver.item aduertendum Fe-
lyn in c.1 numero 28. de Iureiur. Gozad.
conſilio 69. numero 21. Pariſ.conſ.10 nu-
mero 94. libro 2. Rolan.conſ.34. numero 2.
libro 1. Ruin. conſ. 66. numero 6. vol. 2.
Boccac. ad Conſtit. March. gloſ. 2. nume-
ro 32. Menoch. conſilio 29 numero 17.
Afflict. deciſione 220 numero 10. & ſeq.
Rota deciſione 786. par 3. diuerſ. & deci-
ſione 701. numero 2. par 1. in recentior. vbi
& aliæ *deciſiones* citantur & rurſus *deciſio-*
ne quinta ſub numero ſecundo par.2 etiam
42 *in recentior.* † Imò de iure relaxatio à iu-
ramento petenda eſſet ante terminum
ſolutioni addictum, itaut ſi eo elapſo in
ſupplicatione non fiat mentio periurij
inde incurſi, relaxatio ſubreptitia ſit &
nullius efficaciæ, tradit poſt *Io. Andr.*
Feder. de Senis conſ. mihi 300. in fine aliàs
301. per text. *in cap. 1. de Iuriur.* & per
illam vulgatam regulam , fruſtra legis
auxilium implorat qui in legem com-
mittit , eumque ſequitur *Roman. conſilio*
326. col.2. Alex. conſ. 222. vol. 2. & conſ.
* *17. vol. 3.* vbi teſtatur de communi opin.
Anchar. conſ.198.col fin. Rolan. conſ. 34.
num.2. vol.1. Surd conſ 414 nu.47.vol. 3.
* vbi plurimos congerit, & de com. teſta-
tur *Menoch. conſ.54.nu.17. Pedroc.* cum
per eum relatis *conſ 1. num. 210. & conſ.*
35. nu 97. vol. 1. Capell.Tholoſ. deciſ. 402.
Viui.dec.120.nu.31.Borgni.deciſ 9.nu 22.
par.1.Borell.in Summ.deciſ. tom.1. tit. 62.
nu 9. vbi ſimpliciter limitat *Rota dec.786*
par.3.diuerſ. licet , vt dicebam , in praxi
non ſeruetur .

43 Imò † incurſo periurio,Epiſcopus rela-
xationem concedere minimè poteſt quā
ſi de facto concedat,etiam ſi in ſupplica-
tione

tione exprimatur lapſus termini ad ſol-
uendum adiecti, nullius eſſe momenti, vel
efficaciæ tradit *Ancharan d. conſ.* 198. *in*
* *fin.* ſequitur *Felyn in c.* 1. *nu.* 28 *extr. de iu-*
reiur. *Gozad. conſ* 69 *nu.* 21. *Ruin conſ* 66.
col. 2. *vol.* 4. *Pariſ conſ.* 10. *n* 34 *& cõſ.* 143.
nu. 16. *lib.* 1. *Rolan. conſ.* 34. *ſub num.* 3. *ver.*
plus voluit lib. 1. *Honded. conſ.* 18 *n.* 6 *lib.* 1.
* *Surd. conſ.* 327. *nu.* 19. *lib.* 3. qui omnes ſi-
** gillatim de comm. opin teſtantur. Sequi-
tur, & magis communem dicit *Picus ad*
ſtat. Vrbis glo. 23. *num.* 44. *Barz. deciſ.* 67.
num. 23. *Borgn. deciſ.* 9. *num.* 22. *& ſeq.*
par. 1.

Hinc *Afflict. deciſ.* 31. *num.* 2. affirmat
Curiam Archiepiſcopalem Neapolitanã
ſuo tempore non conſueuiſſe concedere
debitori abſolutionem à iuramento niſi
viginti ſaltem dies termini ſolutionis ſu-
per eſſent; de quo ſtylo teſtis eſt etiam
Alberi. de Oliua in Ritu Archiep. Neap. in
fin. hodie autem etiam ſi vnicus ſuperſit
dies, concedi præfatam abſolutionem te-
ſtatur *Genuenſ. in pract. Archiep. Neapol.*
cap. 4. *ſub num.* 6 quæ praxis eſt magis iuri
conſona, cum ſatis ſit terminum non eſſe
elapſum, & ſic periurium non incurſum,
& ita loquuntur præcitati *ſcribentes*, &
nominatim aduertunt *Barz. & Borgn.* lo-
cis ſupra adductis, & *Rota in deciſ.* 786.
par. 3. *diuerſ.* Quæ quidem de rigore iuris
ſunt diligenter notanda, ad elidendas, in-
numeras relaxationes, quæ paſſim poſt tẽ-
poris lapſum impetrantur: nec admitten-
44 da eſſet reſtrictio admittũtur. † *Campanil.*
in Diuerſor. iur. can. rubr. 11. *cap.* 19. *num.*
20. ad caſum, quo creditor tacitè vel ex-
preſsè debitorem interpellauit, cum ra-
tiones ab eo põderatæ potius internum,
quam externum forum reſpiciant. Cæte-
rum in praxi dicta com. opin. non reci-
pitur, vt ſupra dicebam; nec in caſu no-
ſtro erat neceſſaria, cum ex alijs iàm Pom
peius euaſerit periurus.

Non potuit itaque opitulari eidem
45 relaxatio petita, † quia prius à Summo
Pontifice petenda fuerat abſolutio ab in-
curſis periurijs, quam ordinarius conce-
dere haudquaquam poteſt. *Felyn. in cap.* 1
q. 7. *de Iureiur.* *Gemin. conſ.* 105. *Staphil. in*
tract. Breuium nu. 50. *Paul. de Caſtr. conſ.*
290. *num.* 2. *vol.* 2. *Crauett. conſ.* 6 *num.* 93.
& conſ. 1 *pro genero num* 70. *Bero. conſ.* 50.
nu. 74. *lib.* 1. *Ruin conſ.* 66. *col.* 2. *lib.* 4 *Rim.*
iun. conſ. 203 *num.* 77. *Rolan. conſ.* 34 *nu.* 4.
lib. 1. *Boccacc. ad conſtit.* *March. gloſ.* 2. *ſub*
num. 40. *in fin.* *Campanil.* plures cumulans
d. cap. 19 *num.* 18. *Anchar. regiens. q. famil.*
49 *lib.* 3 *Sbrozz. de offic. Vicar. q.* 177. *n* 11.
lib. 2. *Picus* atteſtans ita de conſuetudine
ſeruari *ad ſtat. Vrb. gloſ.* 23. *num.* 49. & hæc
ſententia omnino tenenda eſt, quicquid
ſecus ſenſerit *Natta in conſ.* 668. *num.* 14.
vol. 4. loquens in caſu, quo de læſione ap-
paret, & *Sanchez* in terminis noſtris *de*
Matrim. lib. 1. *diſp.* 32. *ſub num.* 16. *ver. ve-*
rum quicquid.

44 Nec admittenda videtur doctrina *Ge-*
nuenſ. in prax. Archiep. Neap. cap. 4. *num.* 3.
aſſerentis de ſtylo eiuſdem curiæ conſue-
uiſſe periuro abſolutionem concedi tri-
bus in caſibus ab eo relatis; quia & iure
non probantur, & *Campanil.* in eadem
curia verſatiſſimus, teſtatur *d. rubr.* 11.
cap. 19. *ſub num.* 18. *ver. & quamuis*, ſe nũ-
quam eiuſmodi conſuetudinem vidiſſe,
imò potius contrà ſupplicantes ad ſan-
ctiſſimum remiſſos, vt ibi per eum etiam
ad dicta per *Genuen.* reſpondentem imò
Sanctiſſimus illas nonniſi in Signatura
gratiæ concedit, vt ego qui longè poſt
hæc ſcripta Referendarius effectus plu-
ries, & propoſui, & alijs proponẽtibus
interfui.

Et ex his mandaui exequi mandatum
aliàs D. Caſſandræ contra D. Pompeium
conceſſum, pro ſorte principali. Quid au-
tem quoad interuſuria eadem ſententia
determinauerim, in ſequenti deciſione
dicetur.

ARGVMENTVM.

Interuſuria dotalia, an, & quando, & ad quam ſummam debeantur, & an ab initio ex pacto, vel Statuto taxari poſſint.

An, & quando cenſeantur remiſſa, An currant ſoluto matrimonio. Et quid in eleemoſynis dotalibus Monialiũ. *cap. ſalubriter de vſuris, & l. vir vſuras ff. de dona. inter vir. & Vxo.* enucleantur.

SVMMARIVM.

1 *Pater vel frater donec dotem ſoluat tenetur ſtatim ad intereſſe ob moram irregularem.*
2 *Extraneus dotis promiſſor quo tempore moram incurrat irregularem, & ad interuſuria teneatur.*
3 *Vir non imputat in ſortem pignoris fructus pro dote promiſſa receptos.*
4 Antichreſis, *contractus eſt, in quo pignoris fructus pro intereſſe licitè retinentur.*
5 *Vir ab initio paciſci poteſt, vt quid certum pro intereſſe dotis non ſoluta præſtetur.*

Etiam ſi dos in auro, vel argento, vel mobilibus conſiſtat num. 12.
Etiam ſi ad vir libitum ſit promiſſa. n. 13.
Etiam ſi in ar itriú tertij ſit collata n. 14.
Pro ſumma tamen fructibus correſpondente num. 49

6 Cap. ſalubriter de vſuris *qua rõne nitatur.*
7 *Ratio* c. ſalubriter *militat etiam vbi ab initio certum intereſſe taxatur.*
8 *Extenſio in exorbitantibus fit ex rationis identitate.*
cap. ſalubriter de vſuris *diſpoſitio fauorabilis eſt.*
9 *Extenſio fit in exorbitantibus etiam ſi promptior ſit ratio in caſu expreſſo, quã in alio.*
10 *Tacitè cautum à lege dicitur id, in quo eadem reperitur ratio.*
11 *Executio etiam in correctorijs fit ex identitate rationis in lege expreſſa.*
12 *Intereſſe certum pro dote ſoluenda paciſci poteſt, etiam ſi illa in mobilibus conſiſtat.*
13 *Dote ad libitum viri promiſſa, interim certum intereſſe paciſci poteſt.*
14 *Dote in arbitrium tertij collata, donec ille declaret, poteſt intereſſe paciſci.*
15 *Interuſuria dotalia cedi poſſunt.*
16 *Vſuraria eſt conuentio vniformis præſtationis per temporis dinumerationẽ.* & n. ſeqq.
Declara. vt num. 20.
17 *Vſura ſub nomine pœnæ conuenta peti non poteſt.*
18 *Nec ſub alimentorum vel pio aut blando nomine.*
19 *Lucra non ſunt vniformia, ſed ex temporis, vel loci qualitate variantur.*
20 *Præſtationis vniformis conuentio ratione onerũ matrimonialium licita eſt.*
21 *Interuſuria dotalia licitè vtroque iure petuntur, & quare.*
22 *Vſuræ recompenſatiuæ omni iure permittuntur, & quare.*
23 *Intereſſe in ſe certum licet quantitas ſit ambigua, an poſſit ab initio taxari.*
Vſuræ damni reſtauratiuæ licitæ ſunt.
24 *Interuſuria dotalia reſultant ex contractu innominato*, facio vt des.
25 *Statutum mandans quid certum pro intereſſe ſolui eſt nullum, & ſtatuentes, & vtentes ſunt excommunicati.*
Declara vt num. 27.
26 *Intereſſe verum, an peti, & probari poſſit, vbi taxatio certa fuit ab initio facta.*
27 Clementina prima de vſuris *declaratur.*
28 *Intereſſe certum poteſt à ſtatuto taxari donec diſſoluatur.*
29 Pauli Caſtrenſis *requiſita non exiguntur vbi agitur de intereſſe damni emergentis propter onera matrimonij.*
30 Campeg. de Dote par. 2. q. 6. ſub num. 1. *reijcitur.* & num. ſeq.
31 *Verba ex qualitate cõtractus improprijãtur.*
32 *Verba iuxta ſubiectam materiam, etiam improprianda, intelliguntur.*
33 *Contractus ab effectu, non à nomine à contrahentibus impoſito iudicatur.*
34 *Iuramentum habet vim clauſulæ* ſi non valet, vt ago, valeat, vt valere poteſt.
35 *Interuſuria dotalia debentur etiam data dilatione ad dotem ſoluendam.*
Couarruuias *ab impugnatione* Ioſ. Ludouici *vindicatur.*
36 *Interuſuria dotalia à viro viuente non petita, poſt mortem cenſentur remiſſa.*
Declara vt num. ſeqq.
37 L. vir Vſuras ff. de dona. inter vir. & vxor. *in quibus terminis procedat*, & nu. ſeqq.
Donatio interuſuriorum non petitorum cenſetur facta ad fauorem vxoris, non autem ſoceri.
38 *Iuramentum perpetuat actionem.*
39 L. vir vſuras, *an procedat dumtaxat in vſuris odioſis.*
40 *Mariti decemnalis taciturnitas, vna cum eius morte fructuum dotalium remiſſionem operatur.*
41 Bald. conſ. 474. lib. 3. *communiter reprobatur.*
42 *Interuſuria dotalia ſoluto matrimonio non currunt.*
Declara vt num. ſeq.
43 *Vidua à dotante, vel eius hæredibus debentur fructus dotis non ſolutæ loco alimentorum.*
44 *Vidua petens interuſuria dotis ſibi non reſtitutæ quid probare debeat, & quid de fructibus dotis non ſolutæ.*
45 *Iuramentum habet vim interpellationis.*
46 *Alimentis iure actionis debitis, veniunt etiã præterita; & petuntur ab eo, qui aliunde habet.*
47 *Alimenta viduæ debita ob retardatam dotis ſolutionem, peti poſſunt etiam recepta iam ſorte.*
48 L. ſi marito § ſi fundum ff ſolut. matrim. *extenditur etiam ad fructus ciuiles.*
49 *Pactum ſuper dotalibus interuſurijs, ſuſtinetur pro ſumma fructibus correſpondente* & num. ſeq.
50 *Donatio non inſinuata vitiatur tantum in ſumma exceſſiua.*
51 *Vtile per inutile in cõtractibus nõ vitiatur.*
52 *Vſurarum in materia, illicitè actum vitiatur, licitè actum ſuſtinetur.*
53 *Emptio redditūum vitiatur in ſumma iuſtam excedente penſionem.*
54 *Dotis intereſſe ad quam ſummam ſit reducendum*, & num. ſeq.
55 *Intereſſe verum quale dicatur.*
56 Borgnin. decis. 35. num. 21. & ſeqq. parte prima *reijcitur.*

57 *In-*

57 *Inſtrumentum exequendum eſt pro intereſſe licito non autem, pro exceſſiua ſumma pro qua agendum eſt via ordinaria.*
58 *Vidua ex pacto vel ſtatuto exigere poteſt ab hæredibus fructus recompenſatiuos, donec dos reſtituatur.*
59 *Monaſterium licitè recipit intereſſe donec eleemoſyna dotalis ſoluatur.*
60 *Statutum loquens de matrimonio carnali, non trahitur ad ſpirituale.*
61 *Monialium dotes probationis anno pœnes quem exiſtere debeant.*
62 *Monialium dotes, an, & quando expendi poſſint.*

DECISIO LXXXIV.

ALIVD dubium in eadē cauſa excitatum erat, nunquid inſtrumenta, de quibus in *præced. deciſ.* à D. Caſſandra aduerſus D. Pompeiū eius germanum producta, eſſent etiam pro interuſurijs dotis ad rationem octo pro centenario conuenctis, ob retardatam illius ſolutionem exequenda, quod pro faciliori cauſæ expeditione in tres inſpectiones diuidebam. Nempe an conſtante matrimonio interuſuria deberentur, an eo per obitum Hyeronimi ſoluto, & ad quam ſummam eſſent taxanda.

Quod attinet ad terminos conſtante
1 matrimonio decurſos, † explorati iuris eſt fructus recompenſatiuos, ſiue dotalia interuſuria, etiam non conuencta deberi & quidem ſtatim atque D. Hyeronimus traduxit Caſſandram, & onera matrimonij ſuſtentare cæpit, cū agatur de dote à Patre, vel fratre præſtanda, qui propterea ſtatim in mora irregulari dr̄ conſtitutus *Bar. in l. in inſulam §. vſuras nu. 3. ff. ſolut. matr. Alex. conſ. 147. n. 3. lib. 5.* atteſtans de
* recepta ſententia *ſcribentes* cōiter *in l. de diuiſione 5.* vbi poſt alios *Petr. Barboſ. n. 9.*
* *& 10 ff ſolu matr. Bero. conſ. 198. col fi. lib. 2. Natt. conſ. 495. n. 2. Cæph cōſ. 485. n 112. vol. 4. Plotus de in lit. iuran §. 11. n. 18. & in*
* *l ſi quando n 455. C. unde vi* affirmans id à Legiſtis, ac Canoniſtis eſſe receptū *Surd. de Alimen tit 1. q. 42. n. 133. & in conſ. 190. n. 31. ad fi. Gratian. diſcept forens. c. 141. nu. 59. & c. 245. n. 30. cum plur. ſeqq. & c. 726. n. 3 & 4 Roderiq. de Annuis reddit. lib. 3. q. 7 n. 49. Magon. deci. Floren. 83 n. 1. Maſtr. deciſ 298. n. 16 Giurb.* cū congeſtis *deci. 72 n. 1. Rota deciſ 471. n. 1. par. 1. & deciſ. 574. n. 1 par. 2. recentior & penes Burattū nondum impreſſ deciſ 159. n 2. & rurſus in Peruſina executionis 27. Maij 1596. coram Penia*, vbi pariter dicitur id à Canoniſtis ac Legiſtis receptum eſſe.

2 Quicquid † dicendum ſit de extraneo dotis promiſſore, qui abſq. interpellatione in mora irregulari incurrit, ac ad interuſuria tenetur nō quidē ſtatim cōtracto matrimonio, ſed biennio demum elapſo, vt per *Socci. & Claud. de Seyſell in d. l. de diuiſione Iaſ. in § fuerat nu. 20 Inſtit. de action. Bald. Nouell in tract de dote 4 par. princ. n. 10. Bauer. in trac de Mora 2. par. n. 14. Gramat deciſ. 70. Magon. d. deciſ. Flor. 83. n. 2. Cæph. vbi ſup. Rota in Romana fructuū dotis de Caſis 16 Octobris 1598. coram Orano.* Niſi breuius tēpus in conuenctione deductū fuerit, quo adueniēte, ſine alia interpellatione in mora conſtitui, & ad intereſſe teneri firmat *Rota ibidē, & in deciſ. 471 n. 1 par 1. recent.* de quo vide etiam *Gratian. diſcept. forens. c. 244. à nu. 16. lib. 2.* & latiſsimè *Surd. de Alimen. tit. 1. q. 42.*

Vnde multo magis potuerūt huiuſmo-
3 di interuſuria in ſtipulationem † deduci: quemadmodū. n. pōt vir citra labem vſuræ pignus fructiferū recipere illiusq; fructus lucrari donec dos cum effectu ſoluatur, vt eſt celebris text. in *c. ſalubriter 16.*
4 *extr de Vſur* & ibi latè *ſcribentes* (qui † cōtractus, ſcil. cet dationis pignoris ea lege, vt creditor illius fructus pro interuſurijs, vel intereſſe retineat vocatur Græco vocabulo *Antiebriſis*, & licitus eſt, vt latè per *Gail. pract. obſer. lib. 2. obſer. 3. per to-*
5 *tam*) † ſic etiā vbi dos in pecunia promittitur, pōt gener quid certū pro annuo intereſſe paciſci, quouſq; de dote promiſſa fuerit ſatisfactus, vt per *Calderin. Eleazar. Anchar. & Abb. in d. c. ſalubriter Paul. de Caſtr Imol. & Alex. in l. in inſulam §. vſu-*
* *ras ff ſolut. matr. idem Alex.* de com. opin. atteſtans *in conſ. 31. col. 2. lib. 6.* egregiè, & latè *Roman. in conſ. 517. n. 15. & ſeqq. Iaſ.*
* *conſ. 92. n. 12. lib. 1.* atteſtas hanc eſſe cōem Legiſtarū, Canoniſtarūq; ſententiā *Corn. conſ. vlt. col. 3. circa med verſ. nec obſtat vol. 2. Ambr. de Vignat. de vſur. n. 13. ver. 2. caſu Dec. in c. cū venerabilis n 63. & ſeqq. de except. Bal. Nouell. de dote par. 7. priu. 3. ſub*
* *n 2. in fi. et n 3.* vbi pariter inquit ita cōiter teneri *Campeg. de Dote par. 2. q. 6. num. 1. Couarru.* affirmans hoc verius eſſe *lib. 3. Variar reſol. c. 1. ſub n. 3. ver. 5. membr. 5 n. 16. Ioſ. Ludou. deciſ. Lucenſ 21. n. 37. Anch. Regiens. quæſt. 33. n. 4 & 5. Surd. de Alim.*
** *tit. 1. q. 42. n. 23. cum ſeq.* vbi de mag. com. *Molin de Primog. lib 4. c. 5. n. 6. Nauarr. in comment. ſuper cap ſi fœneraberis 14. q. 3. num. 74 & in Manual. cap. 17. ſub num. 13. verſ. ex qua Caballin. de Commerc. & Vſur. quæſt. 74. num. 523. Felician. à Sole*

*de cenſib.lib.2.c.1.n.*19 *Roderiq. de Annuis red libus lib.*3.*q.*8.*nu.*14. *Lupus de Vſur. comment.*1.*in l.curabit num* 75. vbi ait ab
** hac ſentẽtia tanquã vera magisq; recepta nõ eſſe diſcedẽdum, quã etiã latè defen lit & contrarijs ſatisfacit. *Villagut. de Vſur. q.*22.*n.*10.*in* 9 *concl Capic deciſ.*65. *Viui: opin.*1048
* *Cenall.in ſpecul.com.contra com. q.*294. & ita in praxi ſeruari, cõmuniterq; huiuſmodi pactionem admitti fatetur vel inuitus *Valaſc.*contrariæ ſententiæ ſectator *conſult.* 8.*lib.*1.*n.*5.*in fine.* Hanc eandẽ opinionem ſæpe amplexa fuit *Rota* & ſignãter in *deciſ.*129.*n.*4.*& ſeqq. ex impreſſ. poſt* 1.*vol.conſ Farinac.* vbi cõtraria diluit & in *deciſ.*331 *in ſi par* 1 *recent & in Romana fructuum dotis* 19.*Ianuarij* 1600.*coram Iuſto, & in Romana fructuum dotis de Vellis* 10. *Nouembris eiuſdem anni, coram Litt. & in Tiburtina fructuum* 19. *Iunij* 1623.*corã Nauarro, & in Rom fructuum dotis* 12. *Maij* 1625.*coram D.Coccino Decano*, quæ omnes (his noſtris ſub prælo exiſtẽtibus) impreſſæ ſunt à *Fenzon. poſt Cõmentar.ad ſtatuta Vrbis* & ex Theologis ita ſensère *Sylueſtr.in ſum.ver Vſur* 3 *q.*3. *Angel.in verb.Vſura* §.25.*Conrad. de contract* 3.*q.*35.*concl* 5.*fol.*159. *& concl.*7. *fol.*159. *Ludou Beia reſponſ caſ conſcien par.*1 *caſ.*56.*Em Roder quæſt.regul.tom.*2. *q.*48. *art.*7.*ver.pro his tus Azor.Inſt moral.par.*3 *lib.*7.*c.*9.*ver.cæterum Bonacc.to.de contrac. diſp.*3.*q* 3.*punc* 9 *n.*3.*ver.*2.*Rebell.de oblig. Iuſt par.*2.*lib.*8.*q.*12.*n.*7. vbi quod ita reſpondiſſet *S.P.*in *d. c ſalubriter*, ſi de hoc
** interrogatus fuiſſet; ex quibus patet totũ penè dixerim orbem hanc ſequi ſententiam. Quicquid ſecus minus probabiliter ſenſerint *Io.And.& Calder.in d c.ſalubriter Ancbar.*ſibi contrarius *conſ.*150.*col.*2. *Caſtren.* etiam ſecum pugnans *conſil.*11. *vol.*1 *Alex.* itidem ſibi contrarius *conſil.*221.*col fin verſ. & poteſt reſponderi lib.*2.*et conſ.*88.*col pen.lib.*4. dicens hanc eſſe tu-
** tiorem ac crebriorem *Cranett conſ.*189. *ver.octauus caſus* vbi pariter hanc tutiorẽ appellat *Pariſ.conſ.*54 *n.*73.*vol.*1 latè *Rolan conſ* 55.*per totum, præſertim num.* 20. *Plot de in lit iuram.* §.11. *num* 15.

Fundamentum autem prioris ſenten-
6 tiæ, cui & nos ſubſcribimus eſt quia † tametſi valdè laborauerint interprætes in inueſtiganda ratione deciſionis *cap.ſalubriter de vſuris*, alijs opinantibus concedi Marito fructus pignoris ob lucrum ceſſans; alijs id ex fauore & priuilegio dotis deducentibus, alijs ex tacita partium cõuentione, alijs ex quadam præſumpta donatione, vt latiſſimè dixerunt *Falician.de cenſib.lib* 2.*cap.*5.*nu.*18.*cum ſeqq. Seſſa in deciſ Aragon.*58.*per totã & Rebell.de oblig.*
** *Inſtit.par.*2.*lib* 8.*q* 11. *n.*1. crebrius tamẽ plerique ex *ſupra relatis ante ſcribentibus* ſentiunt id cõtingere propter onera matrimonij, pro quibus ſuſtinẽdis ſolutæ dotis vſu & vſusfructus marito dari ſolet; vnde vbicumque vir onera huiuſmodi ex dote ſuſtinenda proprijs ſuſtentat ſumptibus, vtique iuſtum intereſſe compenſare poteſt, vt deducitur ex *eodem c. ſa-*
7 *lubriter.* † Hæc autem ratio nõ minus militat quoties taxatũ eſt ab initio intereſſe, quam vbi datũ eſt pignus, vt poſt alios, quos cõgerit obſeruat *Rota in d.Romana fructuũ dotis* 12. *Maij* 1625.*corã D.Coccino, Card.Mantic.de tacit. & Ambig lib.*12. *tit.*29.*n.*415.*Giurb.*cũ relatis *deci.*72.*n.*14.
8 Quo † fit vt quamquam diſpoſitio *d. c. ſalubriter* ſit exorbitãs, vtique ex rationis identitate ad caſum noſtrum facienda ſit extenſio, præſertim quia materia fauorabilis eſt, vt innuit ibi *S.P. in verbo* ſalubriter *Tiraquell.* cum per eum relatis *in l.ſi vnquã in verbo libertis n.*44.*de reuoc.donat. Oſaſch.deciſ.*120 *n.*4.*&* 12. *Menoch.*plurimos referens *de Recuper.rem.*1.*n.*19. *et de adipiſc. remed.*4.*n.*34.*Villagut.*ita opiniones conciliians in *tract de extenſion. legis Rubr de extenſ leg.exorbit.n.*13.*in prin.* Et in terminis *d. c. ſalubriter* ita tradit *Alex.*
9 *conſ* 31.*nu.*6. *vol.*6. † id amplians etiam ſi promptior eſſet ratio in caſu expreſſo, quã in alio, ad quod citat *glo.iuncto text.in l* 2 *C. de his qui ante apert.tab.teſt glo Bar.et DD.*
10 *in l ſi conſtante in prin ff ſolut. matrim.* † Id enim tacitè cautũ à lege dr, in quo eadẽ reperitur ratio tex.in *l his qui C. de reuoc.*
11 *dona.Alex,loco cit.* † Præſertim vbi ratio, vt hic, in lege reperitur expreſſa; tũc enim ob illius idẽtitatẽ nõ modò in exorbitãtibus, ſed & in correctorijs fit de caſu ad caſũ extẽſio *gl in clem.*1.*in verb. obligatio de elect. & in cap.*1. *de rer. permut. in ſexto*, cũ alijs per *Alex. vbi ſupra*; plurimos etiã
* congerunt *Rolan in conſ* 17. vbi de com. *& conſ.*26.*nu.*7.*& ſeqq.lib.*1.*Simoncell.in tract de Decret.lib* 2 *tit.*6.*n.*18.*Menoch.de recuper.remed.*14.*num.*18.*& ſeqq.Honded.*
* *conſ.*95.*n* 22,*lib.*1.qui pariter de com. teſtatur. & de iure ciuili habemus textum expreſſum in *l ſi quis pro vxore ff. de dona. inter vir & vxor.*ibi, *ſi vxor viro dotẽ promiſerit, & dotis vſuras, dicendum eſt ſine dubio peti vſuras poſſe; quia non eſt illa donatio, cum pro oneribus petatur matrimonij.*
12 Adeo † autẽ eiuſmodi conuẽtio licita eſt, vt eam etiam vbi dos in mobilibus, vel auro, aut argento conſiſtit latè ſuſtineat, & ampliet *Giurba in deci.*72. *à n.*13. *vſque*
13 *ad fi.* † Procedatq; etiã vbi dos ad libitũ

mariti

mariti promiſſa fuit, tũc enim cõſumma-
to matrimonio, intereſſe debetur *Abb. in d c. ſalubriter*, & poſt *Roman. Bal. Nouell. Molin.* & *Couar.* tenet *Ludouis. deciſ. Lu-*
14 *cenſ. 21. n. 28.* † Etiam ſi conferatur in ar-
bitriũ tertij, qui nondũ declarauit. *Cagn. in l. curabit n. 42. C. de act. empt. Ludou. vbi*
15 *ſup n. 49.* † Itavt eiuſmodi intereſſe cedi
poſsit, vt poſt *Pariſ.* quẽ citat, tradit *Cagn. vbi ſup. n. 18.* ſequitur *Ludou. loc. cit. n. 38. Feliſi an* plurimos referẽs *in trac. de Cẽſib. lib. 2. c. 5. n. 23. Seſſa deciſ. 68. nu. 24.* vbi id innuit in praxi frequẽter recipi.

16 Non obſtat, quod † vbicũque promit-
titur vniformis præſtatio, vel certa quã-
titas per temporis dinumerationẽ, cõtra-
ctus dicat fæneratitius, & nõ exequẽdus. *Roman. in conſ. 520. n. 8. Socci. conſ. 130. nu. 34. lib. 4. Dec. cõſ. 322. ſub n 3. in 2. dub. lib. 1* latè *Gratus conſ. 21. n 30. lib. 2. Crotus in c. conquaeſtus n. 20 & ſeq. de vſur. & in c. nauigati n. 25. eod. tit.* cũ alijs copioſè conge-
ſtis per *Plot. de in lit. iurand. §. 9. n. 15. Rot.*
17 *deciſ 315. n. 7. par 2. diuerſ.* † Etiam ſi ſolui
mandetur ſub nomine pœnæ *Bar. in l. qui ſine ff de negoc. geſt. & in l. cum ſtipulanti ff. de verb. obl Bal. in l. cum allegas in fi. C. de vſur. Areti. conſ 151. n. 1. Barbat. conſ. 66. col. 2. vol. 2. Cagnol. in l. curabit col. 2. ff. de act. empt. Crauett. conſ. 89. in prin. Rolan.*
18 *conſ 55. n. 24. vol. 1.* † Ac etiã ſi ſub nomi-
ne alimentorũ, aut intereſſe, vel quocum-
que pio aut blando nomine nuncupetur; cum magis attẽdatur effectus, qui ſemper idem eſt, quam vocabula *c. plerique 14. q. 3 Bar. in d. l. cum ſtipulãti in fi ff. de Verb obl. Rolan. d. conſ 55. n 29. Plot. cũ relat. d §. 41.*
19 *n. 15.* † Ea ratione; quia lucra nõ ſunt vni-
formia, ſed ex temporis vel loci qualitate variãtur *l ideo ff. de eo quod certo loco l pretia rerum ff ad l. Falc. & tradunt Roman.*
20 *Dec. Socci. & Crot. locis ſupra citatis.* † quia
vt inquit, *Rota in deci. 331. in fi. par. 1. recen.* huiuſmôdi concluſio limitatur in quibuſ-
dam particularibus caſibus à iure deciſis, & ſignanter fauore matrimonij ex *d c ſalubriter de vſur.* quod intellige fauore ſeu in recompenſationem onerum matrimo-
nialium. Vnde magis in forma reſponderi poteſt regulam procedere in præſtatione quæ fit pro interuſurio pecuniæ, ſecus ſi ratione onerum, & intereſſe ex iàm dictis ita in puncto reſpondet *eadẽ Rota in deciſ. 339. nu. 16. ex impreſſis poſt prim vol. conſ.*
21 *Farinacc.* † Non enim petiitur huiuſmodi
vſuræ vt lucrum, ſed vt intereſſe mariti onera ſubſtinẽtis, at proinde vere que iure licitè peti poſſunt, vt notat *glo in c. cõqueſtus de vſur. & in l. cunctos populos C de ſum. Trin. et fid. Cath. et in l. 2. C. de vſur. et in l. Iulianus §. ex vendito, & §. poſſeſſionem ff. de act. empt.* & in propoſito aduertunt *Roman. in conſ 318. num. 8.* & innumeri propemodum *ſcribentes*, quos pleno cala-
mo congeſſit *Surd. de Aliment. tit. 1. q 42. num. 3.*

22 Verſamur † itaque in vſuris recompen-
ſatiuis omni iure permiſſis, quippe quæ dantur in compenſationem eius, quod iuſtè competebat, ac recipienti debebatur, isque licitè habiturus erat, tradunt *ſcribentes*, quos recẽſet *Cagn. in l. curabit col. 2. de act. empt. & Couar. lib. 3. Variar. reſol.*
23 *cap. 4 num. 2.* † Cumque eiuſmodi intereſ-
ſe ſit in ſe certum, tametſi quãtitas ſit ambigua, vtique in pactum deduci potuit, nec dicitur vſuratium, ſed factum iuxta diſpoſitionem *c. dilecti de conſuet.* ad *Felin. in c. cauſam quæ de reſcript.* ita in ſpecie aduertunt *Surd. de Alimen. tit. 1. q. 42. num. 16. & Rota in ſuprallegatis deciſionibus*, & prius dixerat *Campegg. de dot. par. 7. priu. 3. uer. quarto hinc.* vbi aduertit in hoc verſari æquitatem *l. curabit* C. *de act empt.* præſertim, quia alias maritus non fuiſſet dilationem daturus *Couar. d. lib. 3. variar. cap. 1. ſub nu. 3. ver. 4. hinc.* vbi inquit nullam congruam rationem adduci poſſe, cur ab initio contractus intereſſe veriſimile in pactum deduci non valeat, quod latius proſequitur *eod. lib. 3. cap. 4. num. 5. & ſeq. Lupus de Vſur comment. 1. §. 4. nu. 80.* inquiens has dici vſuras damni reſtauratiuas, quæ abſque vlla fænoris labe licitè acquiri, & peti poſſunt.

24 Vnde † eleganter aiebat *Bald. in l cunctos populos C. de ſum. Trinit. & fid. Cathol.* hoc in caſu habita relatione huius præſtationis, quæ dicitur vſura ad aliud antecedens, videlicet ad onus matrimonij ſupportatum, reſultare contractum innominatum, facio vt des; quo caſu non dicitur propriè vſura, ſed quædam recõpenſatio hinc inde quæ licita eſt, & permiſſa *d. cap. ſalubriter*, cum alijs per eum relatis, refert, & ſequitur *Alex. in conſ. 31. num. 5. lib. 6.*

Præſertim vbi, vt in hac facti ſpecie, acceſſit iuramentum, quod vim habet interpellationis *cap. grauè* vbi ſcribentes *extra de Iureiur. Rip. in l 4 §. cato nu. 59. ff. de verb. oblig. Gozadin. conſ. 27. num. 10. Oſaſch. deciſ. 48 num. 7.* & conſequenter ex tunc orta fuit Pompei obligatio ad d. interuſurium ſoluendum ad text. in *l. cedere diem ff. de verb. oblig. Rota in terminis in Romana fructuum dotis de Vellis. 10. Nouembris 1600 coram Litta quæ eſt deciſ. 84 penes Fenzon. ad ſtat. Vrbis.* quæ quidem obligatio cũ mora, tranſiuit, & continua-

uit etiam ad fauorē Caſſandræ filiorumq;
ac hæredum Hyeronimi, ad quorum com
modum dos, ac inter uſuria fuerant in ſti-
pulationem deducta *§.poſt mortem Inſtit.
de Inutil.ſtipul.l.vnica* C.*vt actio.ab hæred.
Ang.in l ſi ita ſtipulatus n.2.ff.de Verb.obl.
Rota in dicta Romana de Vellis*, quæ in-
quit d.moram tranſire etiam paſſiuè con-
ta iurantis hæredes;ex regula, quæ habet
moram ſemel contractam ſemper durare
*gloſ.1.in l.pater familias ff. de Vſur Vinc.
de Franch.deciſ.16.num.16.*

Eiuſdem farinæ eſt,quoſt exaduerſo di-
25 cebatur † nec quidem per ſtatutū induci
poſſe, vt quid certum ſingulis annis pro
quantitate debita ſoluatur, imò ſtatuen-
tes, Iudices, Aduocatos, ac partes in hu-
iuſmodi ſtatutis ſe fundantes, excommu-
nicationis ſententiam incurrere, iuxta
textum apertum in *elem 1. de vſur. & ibi
Arcbid.Io de Imol.Io.de Lign.& cæteri.* Et
huiuſmodi ſtatuta nō valere, nec illorum
vigore agi poſſe, deducit *Iaſ. in § fuerat
nu.19.ver an autem Inſt de act.* vbi quod
contrariū affirmantes ſunt hæretici *Abb.
in d cap.ſalubriter in fin.de vſur.Bald.in l.
cunctos populos ſub num.8.& ibi DD.* C *de
Summ.Trin & Fid.*Cathol.*Tabien.in ſum-
ma verbo Dos num.*16. cum alijs quos re-
fert, & ſequitur Plot. *de in lit. iuran.* §.11.
* *nu.*32.*Corn.*de com.atteſtans *conſ.46.nu.
2.lib.3. Rota in d. Romana fructuum dotis*
12 *Maij* 1625. *coram Coccino.*

26 Adeo † vt *Siluan.in conſ.10.nu.46.ver.
& adeo* poſt *Io.Lup.*quem citat, non dubi-
tauerit aſſerere q ſtāte d.taxatione in ſti-
pulationem deducta nec quidem verum
intereſſe peti, nec teſtibus probari poſsit
* (quod tn̄ eſt cōtra cōm traditionē *Alex.
conſ.200.vol 6.Dec.conſ.39.ver.2. reſpōde-
tur,& conſ.119.verſ.5.pro eo,quod intereſt
Aret conſ.151.in fi* Modo verum intereſſe
legitimè probetur, vt aduertit *Plot. in d.
§.11.ſub num. 16. in fin.*)

Omiſſo enim quod d concluſio ſatis eſt
controuerſa, vt patet ex hinc inde addu-
ctis à *Beltramin.in addi. ad deciſ. Greg.*93.
27 adhuc † ea admiſſa, ſibi locum vēdicat in
veris vſuris, ſeu quatenus verum excedūt
intereſſe, vel vbi nulla præcedente regu-
lari, vel irregulari mora inducūtur, extra
quos caſus ſecus dicendū eſt, prout inter
ſe pugnātes ſententias conciliat *Io.Bapt.
Lupus de Vſur. in comment. 1. ad l.curabit
n.*81. Qui plurimos cōgerit concordātes.
28 Et † in indiuiduo poſſe per ſtatutum
certum intereſſe taxari donec dos ſolua-
tur tradit *Bald.in l fin.§. præterea num.* 5.
C. *de Iure dot. & in conſil.* 166. *libro pri-
mo*, qui ait, quibuſdam in locis adeſſe
ſtatuta vt decem pro centenario, præſten-
tur *Abb. in dicto cap. ſalubriter de Vſur.
Card. & Imol. in elem* 1. *eodem tit. Alex.
conſ.63.col.2.vol 3 & in conſ.31. num.7.
vol.4 Capol. conſ ciuil* 15. *Affli deciſ.*284.
*Roch. de Curt.in cap.vlt quæſt.1.nu.19.de
Conſuetud. Lupus de Vſur. ad l curabit
num.* 91. *Surd.* cum per eum relatis *in
tract.de Alim. lib.1. quæſt 42. num.27.&
ſeqq.* vbi pro ratione inquit valere argu-
mentum de pacto ad ſtatutum & con-
ſuetudinem *Borgni.deciſ.35.nu.27.& ſeq.*
vbi meminit ſtatuti Parmenſis, aſſignan-
tis ſex pro centenario *Nauarr. in Ma-
nual. cap.27.ſub num.*213. *in fin.*& latius
in c ſi ſæneraberis 12.*q.*31.*n.*21.*notab.*67.
** & hanc eſſe magis com. veramq;ſenten-
tiam innuit *Rota in deciſ.*129.*nu.* 27.*ex
impreſſ.poſt primum vol conſ.Farinac.*vbi
agit de ſtatuto Vrbis cap. 137.lib. 1. ta-
xante intereſſe ad rationem ſeptem pro
centenario, cæteraque ſimilia ſtatuta li-
cita eſſe ac valida firmat latius *Rota in
Tiburtina Dotis* 19 *Iun.*1623.*coram Na-
uarro*, quæ eſt *deciſ.*90. ex impreſsis no-
uiſſime à *Fenzon.ad ſtat. vrbis.* & de ob-
ſeruantia Regni Aragonum teſtatur *Seſ-
ſa in deciſ.*68. *nu.* 28. idemque de Regno
Valentiæ teſtatur *Hieron. Leo. in deciſ.
Valent.* 62. & eiuſmodi ſtatuta eſſe iuſta,
* ac frequenti calculo recepta teſtatur
*Affli. deciſ.*284 cum alijs *in eadem Ti-
burtina* allatis, quam etiam ſententiam
defendit *Nauarr. in cap.ſi ſæneraberis* 14.
*q.*3. *in* 21. *not.nu.*67. vbi inquit ſimilia
ſtatuta iubere ſolui intereſſe, non vt vſu-
ram veri vel palliati mutui, ſed vt quod-
dam debitum certum ſubrogatum loco
incerti debiti, quod pro dotis conſequu-
tione tacitè dotans promiſit, refert &
ſequitur *Rota d.dec.*90.

29 Et † hinc pariter ceſſat quod diceba-
tur pactum dej fructibus loco intereſſe
percipiendis non tollerari, nec exequi
poſſe, niſi pro quantitate intereſſe, de
quo conſtiterit, & ſic probatis requiſi-
tis *Pauli Caſtrenſis in l.* 3. *ff. de eo quod
certo loco*, iuxta doctrinam *Oſaſch. deciſ.*
143.*nu.*2. quem ſequitur *Theſaur.dec.*78.
*num.*3. & in terminis dotis non ſolutæ
Alex. in l. diuortio in prin. nu. 23. *& in l.
in inſulam §.vſuras nu.4.ff ſolut.matrim.
Petr. Barboſa in l. de diuiſione num* 3. *ff.
ſolut. matr.Valer.in different.inter vtrum-
que forum litteraV. differ.* 14. *ver. quare
in hoc Card. Mantic. in deciſ.*171.*nu* 3.

Id enim procedit vbi vſuræ tanquam
lucrum ceſſans petuntur, ſecus ſi, vt in
terminis noſtris, ratione damni paſſi pro-
pter onera matrimonij ſupportata, tunc

enim

enim indiſtinctè peti poſſunt nulla habita conſideratione an quis ſolitus fuerit negociari nec ne, vt probatur in *d. l. 3. §. fin. & ibi not. ff. de eo quod certo loco & in l. 1.* vbi ſcribentes *de ſent. quæ pro eo quod intereſt.* & in terminis noſtris obſeruat *Alex. conſ. 31. nu. 10. lib 6* & eſt ex mente eorum quos *ſupra num. 5.* adamuſſim congeſſi.

30 Non † etiam obſtat diſtinctio *Campegij in tract. de dote par. 2. q 6. ſub nu. 1. poſt med.* aſſerentis tunc demũ huiuſmodi pactionem inter ſocerum & generum ſuſtineri ſi conuenctum fuit fructus ſoluendos eſſe pro alimentis, vel loco alimentorum vxoris; ſecus autem, ſi vt in hac facti ſpecie, dictum fuit pro vſuris vel interuſurijs quia imò tametſi conuenctionis verba ad vſurarum ſolutionem referantur, illa non ſunt attendenda, ſed ex contrahentium intentione iuxta huiuſmodi contractus naturam impropriianda ſunt, ac
31 ad intereſſe referenda. † Ex qualitate quippe contractus verba etiam contra propriam ſignificationem accipiuntur *l. ſi vno in prin. ff. locati l. ſi tibi pecuniam ff. ſi cert. petat. l. inſulam ff. de præſumpt. verb. cum ſimilibus.* Et ita in terminis noſtris tradunt. *Roman. in conſ. 517. ſub nu. 8. & Alex conſ. 31. nu. 13. lib 6.* & neutro citato ſic etiam reſpondet *Surd. in tract. de Alimen. lib. 1. q 42. nu 23. & ſeq.* vbi inquit dictam *Campegij* differentiam ſibi videri verbalem, nam etiam ſi vſurarũ fiat mentio, intelligenda eſt pactio de alimentis dotalibus, ſeu de intereſſe dotis, cum de dote agatur.

32 Et † verba intelligenda eſſe ſecundum ſubiectam materiam, etiam impropriando, probatur in *d. l. ſi vno vbi glo. Bar. & cæteri ff. locat* & poſt alios, quos congerit, tradit *Tiraq. in l. ſi vnquam in verb. reuertatur nu. 37. ff. de reuoc. donat. Ruin. conſ. 168 nu. 16. vol. 2. Pariſ. conſ. 126. nu.*
33 *119. vol. 2. Neuiz. conſ. 90 nu. 5.* † Et contractum eſſe ab effectu, non autem à nomine à contrahentibus impoſito iudicãdum *Bald in Rubr. C. de Iur. Emphit. in fine Roman. conſ. 509. in 1. dub. Alex. conſil. 107. nu 7. vol. 3. Dec conſ. 160. nu. 2.* & ſignanter non tam verba contrahentium eſſe ſpectanda, quam veritatem, quæ eſt vt intereſſe pretij non ſoluti cedat in fructuum recompenſationem tradit etiam *Caſ. de Graſſ. deciſ. 1. nu 10. de Vſur.*

Hæc autem multo magis procedunt ſtante iuramento in huiuſmodi contra-
34 ctu appoſito, † quod vim habet clauſulæ *ſi non valet, vt ago, valet vt valere poteſt l. cum pater §. filij matrem ff. de leg. 2. Bar. in l. ſi quis pro eo 57. ſub nu. 13. ff. de fideiuſſ. Roman. cõſ. 517 n. 24.* (vbi limitat deficiẽte partium conſenſu) *& conſ. 520. in fin. Marſil. ſing. 71. & 504. Marc. Mantua conſ. 132. nu. 4.*

33 Minus † obſtat quod pendente dilatione data ad ſoluendum, & ſic ante illius euentum non debeantur vſuræ vt per *Caſtrenſ conſ. 11. nu. 4. ver. ſed ſi in caſu lib. 1. Dec. conſ. 119. nu. 6. & ſeq. Crauett. conſ. 189. ſub num. 7. Surd. de Alimen. tit. 2. q. 42. nu. 50.* & in terminis noſtris tradit in ſpecie *Ant. de Butr. in d. cap ſalubriter* quem ſequitur *Ioſ. Ludou. d. deciſ. Lucenſ. 21. nu. 44. & ſeq.* ſubdens quod licet *Couar.* videatur hoc dictum inuoluere, tamen cum maritus ſit dominus fructuum dotis, potuit illos dotanti donare. Sed pace ſua nec *Couar.* benè intellectus merebatur repræhendi, nec ratio ab ipſo *Ludou.* adducta concludit; potuit enim dubio procul maritus dotis fructus donare, ſed & in mari proijcere; at certè noluit, cum imò expreſsè conuenerit ſibi in certa quantitate perſolui; nec dilatio hac lege conceſſa, per quam dotans non videtur in mora conſtitutus, reddit huiuſmodi pactionem illicitam; tum quia ea intelligitur conceſſa iuxta iuris diſpoſitionem; tum etiam quia ratio *cap. ſalubriter* non fundatur in dotis priuilegio, & ſic dilatio appoſita ſolutioni dotis non excludit d. intereſſe reſultans ex ſupportatione onerum matrimonialium. Tum rurſus quia cum maritus priuſquam dotem recipiat, non teneatur alere vxorem, imò poſſit illam è domo expellere, ſed obligatio huiuſmodi patri incumbat tex. in *cap. per veſtras de donat. inter vir. & vxor & ibi Abb. & Palat. in 3. notab. prin. nu. 2. l. vltima C. ad Velle.* cum alijs per *Felician. de cenſib. lib. 2. cap. 5. ſub num. 20. ver. reſpondeo tamen;* nihil obſtat cur non poſſit vir cum dotãte paciſci, vt ipſe onus patri incumbens ſubeat, & in recompenſationem à dotante quid certum illi correſpondens percipiat; quamobrem d. ſententiam, nempe intereſſe conuenctum paciſci & exigi poſſe etiam data dilatione ad dotẽ ſoluendam tenuère *Panorm. in d. cap ſalubriter Imola & Roman. in cap. in inſulã §. vſuras ff. ſolut. matr. Bal. Nouell. de dote par. 7. priu. 3. Cagnol. in l. curabit nu. 42. C. de act. empt. idem Couar. lib. 3. Variar. cap. 4. illat 6. Lupus de vſur. in d l. curabit §. 4 nu. 75.* & latè defendunt *Felician. de cenſibus lib. 2. cap. 5 in 5. q & ſignanter ſub nu. 20. ver. pro vera & Seſſa in deciſ. Arag. 68. per totam & ſiganter num. 17.* idemque

tenent

tenent *Surd. de Alimen. tit. 1. q. 42 nu 23. Molin. de primogen. lib. 4. cap. 5. nu 6. Roderig. de Annuis reddit. lib. 3. q. 7. nu 44. & ſeq. Mexia de Taxa Panis concl. 2. nu. 76. Coſt. a de Rata port. q 91. Giurba deciſ. 22. ſub nu. 3. Nauar. in comment. cap ſi ſæpe* ri*beris 14 q. 3. nu. 74. Sotus de Iuſtit. & Iur. lib. 6. art 2. col. 8.* & ita latè firmat *Rota in Romana fructuum dotis 17. Febr. 1606. coram Penia* quæ eſt *deciſ. 88. ex impreſſis à Fenzon. ad ſtatut. vrbis & in Tiburtina dotis 19. Iunij 1623. coram Nauarro* quæ eſt *deciſ. 90. ex impreſs. ab eodem Fenzon. loco citato* ex quibus patet hanc,
** ſententiam veriorem eſſe magiſque receptam.

36 Denique non refragatur quod † fructus huiuſmodi non ſuerint à Hyeronimo in vita petiti, ac propterea ipſo ab humanis ſublato remiſſi & donati cenſeantur, hæcque donatio dicatur morte confirmata iuxta textum in *l. vir vſuras ff. de donat. inter vir. & vxo. Balb. de Præſump. par. 1. 3. par. princ. nu. 17. Menoch. de Præſumpt. lib. 3. præſ. 25. Maſcard. de probat. concl. 1371. nu. 105. Bardus in tract. de temp. vtil cap. 18. n. 11 Oſaſch dec. pedem. 132 nu. 19. & 20. Viui. deciſ. 423. nu. 11. & ſeqq. lib. 3.*

37 Nam † *l. vir. vſuras* quatuor ad rem noſtram recipit reſtrictiones, quarum prima eſt, vt ita demum procedat, ſi dos ab ipſa vxore promiſſa fuit, nam ad eius dumtaxat non ad ſoceri fauorem donatio facta præſumitur iuxta terminos *d. leg. vir. vſuras* vt declarant *Alex. conſ. 63. num. 14 vol. 4 & conſ. 208. nu. 10. ver. quarto videtur vol. 7. Bero. conſ. 52. nu. 25. in fin. vol. 2. Rolan. conſ. 65. nu. 22. ver ſecundo reſpondetur vol. 4.* refert & ſequitur *Surd. conſ. 290. num. 51. & ſeq. vol. 2.* quibus addo *Natt. conſ. 495. ſub nu 8. ver. non omiſſo lib. 3.* quicquid ſecus ſenſerit idem *Surd.* in hoc ſibi parum conſtans *de Alim. tit. 1. quæſt. 42. ſub nu. 121. ver. quartus vero,* viſuſque ſit tenere *in conſ 500. nu 3. lib. 4.*

38 Secunda †. eſt vt concluſio non procedat in promiſſione iurata, qualis eſt ea, de qua agitur; eo quod iuramentum actionem perpetuet *Alex. in l nemo poteſt de legat. 1. Iaſ. in §. item ſi quis poſtulante nu 5. Inſt. de Action. Tboloſ. deciſ. 220. vbi Aufrer. in addit.* cum alijs congeſtis per *Seraph. de priuil iuram. priu. 51. nu. 1. & per totum.*

39 Tertia † eſt, in nonnullorum ſententia, vt *d. l. vir vſuras* ſibi locum vendicet in vſuris odioſis, de quibus loquitur, non autem in ijs, quæ tanquam interuſurijs petuntur, vt pluribus relatis defendit *Natta. d. conſ. 495. n. 8. lib. 3. Buratt. cum relat. in mox edenda deciſ. 232. num. 5.* vbi benè de materia.

40 Quarta † demum & præcipua reſtrictio eſt vt ea non procedat, niſi vna cum morte viri, eius decennalis taciturnitas, quæ hic deſideratur, concurrat, vt latè per *Oſaſch.* poſt alios, quos congerit *deciſ. 132. & per totam*, & plurimis relatis tradit plenè *Surd. d. q. 42. à nu. 90. ver. contraria tamen & deinceps, iuncto nu. 111 cum ſeqq.*

41 Quamuis † enim *Bald. in conſ. 474. lib. 3.* firmauerit decennale viri ſilentium per ſe ſolum, etiam illo adhuc superſtite, operari fructuum remiſſionem; contraria tamen ſententia præualuit, quam tenuere *Aretin. in §. fuerat nu. 7. ver 2. aduerſus Inſt. de action. & ibi Iaſ. num. 22. Alex. in l. quæ dotis nu. 14. ver. per hac ff. ſolut. matrim & ibi Iaſ. ſub n 21, Bologn.*
* de com. *nu. 29. & Petr Barboſ ſub nu 46. Palaz. in repet cap. per veſtras § 1, nu 1. ad fin. de donat. inter uir. & vxo.* aſſerens *Bal-*
* *di conſilium* communiter reprobari; & contra illud iudicatum fuiſſe teſtatur
* *Gramat. deciſ. 70. ad fin Roland.* de com. *conſ 64. nu. 9. cum ſeq. & ante nu. 18.* latè *Surd. d. q. 42. à nu. 91.* ſubdens *nu. 100.* ſe iuxta hanc ſententiam conſuluiſſe, & à Senat. Montisferrat. fuiſſe iudicatum, *Fontanell.* plurimos referẽs *de Pact. Nuptial clauſ 6 glo 2. § 6. nu. 21. Buratt. in non dum edita deciſ 159 nu. 5.*

Maior verſabatur difficultas circa vſuras poſt Hyeronimi obitum, & ſic ſo-
42 luto matrimonio decurſas; † tunc enim ceſſare onera matrimonij propter quæ inducta fuit æquitas *d cap. ſalubriter*, extinctum etiam eſſe titulum dotis; & ſic in hac parte conuentionẽ de ſoluendis interuſurijs fuiſſe vſque ab initio fænératitiam; itaut debitum dotis ſoluendo vſuras, vortatur in mutuum palliatum, pleniſſimè firmauit *Rota in Romana fructuũ dotis 12. Maij 1625. coram D. Coccino Decano*, poſt hæc ſcripta impreſſa penes *Fenzon. ad ſtatut Vrbis deciſ. 91. per totam;* vbi propterea cõcluditur huiuſmodi exceptionem vſurariæ prauitatis incontinenti probatam executionem cameralis obligationis impedire.

Nihilominus etiam hac in parte duxi
43 D. Caſſandram bonum ius fouere, † quia ſi non debentur huiuſmodi fructus pro interuſurijs propter onera matrimonij; certè debentur viduæ à patre, vel eius hæredibus, quatenus ſuccedunt in locum alimentorum ad quorum præſtationem tene-

tenetur pater, & poſt eius obitum filii,&
hæredes quouſq; dos loco l:gitimæ filiæ
in bonis paternis debitæ ſubrogata, eidē
perſolnatur *DD. in l alimenta ff de nego.
geſt. Bald. in l. qui filium ff. vbi pupill. educ.
debeat & in l de alimentis in fin. C. de
tranſact. Socein ſen. conſ. 57. nu. 36. ver.
aliud eſt quærere cum ſeq. vol. 4 Menoch.
conſ. 81. nu. 61. & 66. Surd. de Aliment.
lib. 1. q. 105 nu. 2. Palaz. in repet. cap. per
veſtras §. 20. nu. 4. de vſur. egregiè Garz.
de vltimo fine vtriuſque iur. 2. illat. 6.* &
Inculcater firmauit *Rota in Romana fru-
ctuum dotis de Cinciis 27. Ian. 1597. coram
Orano impreſſa apud Fenzon ad ſtat. Vr-
bis deciſ. 81, & in Romana fructum dotis de
vellis 10 Nouembris 1600. coram Litta
quæ eſt deciſ 84. ex impreſſ. ab eodem Fen-
zon. & in alia Romana fructuum dotis 15.
Nouembris 1596. & in eadem 19. Ianua-
rij 1598. coram Orano*, quæ ſunt *deciſ. 85.
& 86. penes eundem Fenzon.* & ſic non
applicatur *deciſio coram D. Coccino* ſupra
in contrarium allata, cum loquatur in
diuerſis terminis, nimirum in vſuris à vi-
ro prætenſis poſt vxoris mortem; in quo
etiam articulo res non caret difficultate
vt patet ex *Tiburtina dotis 19. Iun. 1623.
coram Nauarro quæ eſt dec. 90. penes eun-
dem Fenzon.*

44 Neque † obſtat quod Viduæ non de-
beantur fructus dotales, niſi duobus co-
pulatiuè concurrentibus ab ea proban-
dis: nempe illius ægeſtate, itaut aliunde
non habeat, vnde viuere poſſit, & dili-
gentia pro exigenda dote, *Affli. dec. 384.
nu. 5. Pontan. de Alimen. cap. 15. num. 13.
Honded conſ. 36. nu 3. & 32. lib. 2. The-
ſaur. deciſ. 43. Rota in Bononienſi dotis 9.
Decembris 1619. coram Remboldo & in
Rom. redditionis rationis 25. Maij 1626.
coram D. Coccino Decano.* Id enim pro-
cedit in vidua prætendente fructus dotis
ſibi ab hæredibus præmortui viri non re-
ſtitutæ; qui caſus longè differt à noſtro,
cum in præfatis hæredibus nec mora
conſiderari poſſit, nec onus alendi vi-
duam: ita in puncto reſpondet & diſtin-
guit *Rota in deciſ. 84. ver. & ad aliud ex
impreſſ per Fenzon. ad ſtatut vrbis,*

Præterquamquod cum iuris diſpoſi-
tioni acceſſerit promiſſio iurata, ac obli-
gatione camerali vallata, vtique non
modo diligentiæ neceſſariæ non fuerunt,
ſed nec quidem ſimplex interpellatio,
45 cum † iuramentum vim habeat interpel-
lationis *cap. grauè* vbi *DD.* hoc notant *de
Iureiur. Rip. in l. 4. §. cato num. 59. ff. de
verb. obl. Gozad. conſ. 27. nu. 19. Oſaſch. de-
ciſ. 48. nu. 7.* & in terminis noſtris aduer-
tit *Rot. in deciſ. 81. 84. & 86. penes Fen-
zon.* nec neceſſaria eſt Viduæ inopia,
46 cum hoc in caſu alimenta non Iudicis of
ficio, ſed iure actionis debeantur, itaut
etiam præterita alimenta ſoluenda ſint,
vt notat *Bar. in l. libertus ff. de alim. &
cib legat & in l. de Alimentis vbi Iaſ nu. 6.
& Dec. nu. 5. C. de tranſact.* & in puncto
conſiderat *Rota d. dec. 81. ver. minus etiam
& deciſ. 82. ver. cæterum penes Fenzon.*
47 vbi propterea concluditur. Ita peti poſ-
ſe etiam ſoluta iam ſorte principali ad
*Bar. Bald. Roman. & alios in l. ſi marito.
§. ſi fundum ff. ſolut. matr. Campeg. tract.
de dot. par. 2. in prin. num. 11. Caphal. conſ.*
48 *485. nu. 113. cum multis ſeqq. vol. 4.* † per
tex. *in d. §. ſi fundum*, quod tametſi lo-
quatur de fructibus naturalibus, extendi-
tur ſaltem ex æquitate ad fructus etiam
ciuiles. vt per *Bal in l. cum quidam §. præ-
terea nu. 3. C. de Iure dot. & per Rotam
loco citato.*

Quod verò ad vltimam attinet inſpe-
ctionem, cum ita interuſuria dotis non
ſolutæ debeantur, vt non ſint exceſſiua,
ſed fructibus veriſimiliter correſpondent,
in quibus terminis loquuntur *Doctores re-
lati ſup. num* 5. & prædia in Agro Ari-
minenſi communiter non vltra quinque
pro centenario ſoleant reſpondere; iu-
dicaui præfata inſtrumenta pro hac dū-
49 taxat ſumma eſſe exequenda. † Pactum
ſiquidem præfatum pro veriſimili & iuſta
ſumma ſuſtinetur, pro exceſſiua vitiatur
l. ſancimus C. de donat. cum allegatis per
Ant. Gabr tit. de donat. concl. 1 nu 56. &
in his terminis firmat *Rota in deciſ. 129. in
fin ex impreſſis poſt primum vol conſ. Fa-
rinac.* vbi ideo interuſuria reduxit ad ra-
tionem ſeptem pro centenario, quia in
vrbe adeſt conſimile ſtatutum, cum quo
Iudex ſe conformare debet; & rurſus *in
Romana Dotis 2. Iul. 1599. coram Orano.*
50 vbi † adducitur ſimile de donatione non
inſinuata, quæ non niſi in excedētes ſum-
ma annullatur *d. l ſancimus & Gabr lo-
co citato*, & ita in effectu ſentit *Bald. No-
uel. in tract. de dote par. 7. prin. 3. ſub nu. 3.*
dum inquit quod ſi quantitas promiſſa
excederet iuſtum intereſſe, illud vltra
eſſet vſura, vnde & *Rota in Neapolitana
intereſſe 24. Febr. 1612. coram Penia* fru-
ctus compenſatiuos ad rationem ſeptem
taxatos, reduxit ad quinque pro cente-
nario.

51 Et † regulare eſt in contractibus vt
vtile per inutile non vitietur *cap. vtile de
reg. iur. in 6. l. 1. §. ſed ſi mihi ff. de verb.
obl.*

52 Et † in materia vſurarum quod dum-
taxat

taxat illicitè addictum pro non addie-
cto habeatur, ſunt textus expreſsi *in l pe-
cunia*, *& in l. vſuras & in l. placuit ff. de
vſur. & in l. cum allegas*, *& in l eos §. ſi
quis autem C. eodem tit.* cum alijs allatis
per *Gaill. pract. obſer. lib. 2. obſer. 4. nu. 7.*
52 Sic † in ſimili ſi redditiuum emptio ex-
cedit ſummam quinque pro centenario,
contractus non vitiatur tanquam fœne-
ratitius in totum, ſed id quod iuſtam ex-
cedit penſionem reijcitur, ac ad quinque
reducitur, vt per eundem *Gaill. obſer. 5.
nu. 10. lib. 2.* vbi teſtatur perſæpe huiuſ-
modi reductiones in Camera Imperiali
fuiſſe factas.
53 Et † quamuis nonnulli ſenſerint dotis
intereſſe ad rationem octo pro centena-
rio poſſe taxari, quos refert, & ſequitur
*Magon. in deciſ. florent. 83. nu. 3. & Ro-
ta deciſ. 471. nu. 2. par. 1. in recent.* & ſal-
tem ad rationem ſeptem, vt per eandem
*Rotam in deciſ. 129. ad fin. ex impreſſis poſt
primum vol. conſ. Farinace.* ipſi tamen
loquuntur vbi ius municipale, vel con-
ſuetudo regionis huiuſmodi taxationi
correſpondet, & ſic cum, vt dicebam, in
Agro ariminenſi conſuetudo ſit ad ra-
tionem quinque, merito ad eandem ſum-
mam d. intereſſe reduxi. Et eo libentius
55 quo † verum intereſſe dicitur quod an-
norum viginti curriculo rei æſtimationẽ
continet *Auth. de non alien. §: ſi verò ali-
cuius glo. in auth. perpetua in verb infra C.
de Sacroſ. Eccleſ.* Rota in *Foroliuien de
Monſignorijs 19. Nouembris 1603. coram
Penia in fine*; & conſequenter ad quinque
pro centenario aſcendit; cum vigeſies
quinque centenarium numerum perfi-
ciant, vt per *Doctores in d. Auth. perpetua*
& latè per *Couar. lib. 3. Variar. reſol. c. 9.*
* *nu. 4.* vbi de comm. opin. teſtatur; de qua
etiam *Gaill. pract. obſeru. lib. 2. obſeru. 5.
nu. 11.* Et in terminis noſtris recompen-
ſationem quinque pro centenario ratio-
ne intereſſe dotis non ſolutæ licitam eſſe,
tradit poſt alios, quos refert *Neuiz. in
conſ 74 nu 5. Caſ. de Graſſ. deciſ. 1. nu. 5.
tit. de Vſur. & Rota in Interramnen. fru-
ctuum dotis 26. Febr. 1597. coram Gypſio*,
quibus addo *Lupum*, cum per eum rela-
tis *de vſur. comment. 1. ad l. curabit §. 4.
nu. 91.* vbi ait vt plurimum ita induci ſo-
lere dd. vſuras reſtauratiuas; & ſic etiam
56 per ſtatutum Florentiæ taxari † *& Bor-
gnin. deciſ. 35 nu. 21. & ſeqq. & num. 33.
par. 1.* quamuis faciat quandam diſtin-
ctionem, quæ ex allatis ab eo doctrinis
non probatur, & ex ſupra per nos dedu-
ctis confunditur, & quod *Rota* pluries
huiuſmodi taxationem approbauerit, te-
ſtatur *Caſtracan. de Societ. offic. cap. 49.
nu. 4. & ſeqq* & facit *Rota deciſ. 340. par.
prima diuerſ.*

Relaxaui itaque cõtra Pompeium exe-
cutionẽ tam pro ſorte principali, quã pro
interuſurijs à die moræ ad rationẽ quin-
que pro centenario & anno; videlicet
pro decurſis in vita Hieronymi viri ad
fauorem filiorum & hæredum; pro de-
curſis verò poſt eius obitum, ad Caſſan-
dræ viduæ fauorem, reſeruato iure agen-
di via ordinaria pro reliquis tribus in
57 conuentione contentis; † poterat enim
probari verum intereſſe ad tantundem
aſcendere; interim verò inſtrumentum
in illa parte non erat exequendum; ſed
ordinario iudicio procedendum, vt per
Viui. deciſ. 304. & eo non citato, *Bor-
gnin. d. deciſ. 35. num. 33. par. 1.* Et hæc
quidem reductio fuit in cauſa, vt vtraq;
pars iurgijs ac ſumptibus amputatis,
meæ acquieſceret ſententiæ.
58 Pro coronide addi poteſt † etiam vi-
duam poſſe cum viri prædefuncti hære-
dibus donec ſibi dos reſtituatur de certa
intereſſe quantitate conuenire, modò
illud damno emergenti commenſuretur
vt poſt alios habetur per *Trentacinq. va-
riarum reſol lib. 3. tit. de Iure dot. reſol. 6.
nu. 6. Gaill obſer. 6. nu 6. lib. 2. Giurba in
conſuet. Meſſan cap. 15 glo. 15. ſub nu. 39.
par. 1.* quod pariter in vim iuris muni-
cipalis exigere valet, vt ſignanter
contingit *Romæ* ad rationem ſeptem,
ſtatuto ita taxante *lib. 1. cap. 137. vt ad-
uertit Gregor. XV. deciſ 269. per totam*
vbi etiam *addentes & Rot. dec. 106. par. 1.
in recentior.*

Idemque dicendum eſt in materia ma-
trimonij ſpiritualis, quod à nouitia per
profeſſionem in religione contrahitur:
59 poteſt, † enim monaſterium certam pe-
cuniæ quantitatem recipere, donec illi
dos, ſeu magis propriè loquendo, elee-
moſyna dotalis pro nouitia profitente
promiſſa ſoluatur, vt per *Eman. Rode-
riq. quaeſt. regul. tom. 2. quaeſt. 48. art. 7.*
modo non recipiatur in vim ſtatuti de
matrimonio carnali loquentis: quamuis
enim matrimonium ſpirituale gaude-
re debeat priuilegijs carnali coniugio
60 conceſſis; † ſtatuta tamen cum ſint ad li-
teram intelligenda, ſi de carnali loquun-
tur, ad ſpirituale minimè trahuntur vt in
puncto tradit *Card. Seraphin. deciſ. 517.
per totam.*

Cæterum tametſi hæc de iure proce-
61 dant; † non tamen permiſſum eſt ordi-
narijs huiuſmodi dilationes pro Monia-
lium dotalibus eleemoſinis concedere:
imò

imò ante illarum in monaſterium ingreſſum deb nt penes ædem ſacram, vel perſonam idoneam illas deponi facere; itaut in actu profeſſionis monaſterio ſoluantur iuxta generalia decreta *Sac. Congregationis Eminentiſsimorum Cardinalium negocijs Epiſcoporum & Regularium Præpoſitorum* quorum decretorum meminit eadem *Congregatio* in quadam declaratione impreſſa à *Quarant in Sum. Bullar. ver. Monaſteria monialium in fin. dat. die 6. Septembris* 1604 & rurſus eadem *Sac. Congregatio ſub die 6. Iun.* 1615. in hunc qui ſequitur tenorem Coll. ctori luſitanico reſcripſit *Dotales eleemoſynæ apud Monialium conſanguineos, vel affines nullatenus relinquantur: ſed antequam puellæ habitum ſuſcipiant, deponantur actualiter apud mercatorem, vel penes aliam perſonam fide, & facultatibus idoneam, vt ſtatim profeſſione emiſſa, in emptionem bonorum ſtabilium, aut annuorum redditũum implicentur.*

62 Hoc † autem quod dicitur de erogatione dd. eleæmoſynarum dotalium in bonis ſtabilibus, vel annuis redditibus, intelligendum eſt quoad dotes Monialium ſupra numerum præſcriptum profitentiũ, ſecus quoad dotes intra numerum receptarum, iuxta aliam eiuſdem *Sac. Cong.* reſolutionem ſequentis tenoris. *Moniales velatæ tam intra, quam ſupra numerum abſque dotali eleæmoſyna nequaquam admittantur, huiuſmodi autem eleæmoſynæ dotales, ſi ſint Monialium, vel conuerſarum intra numerum exiſtentium, emiſſa ab eis profeſſione expendi poſſint in vſus cõmunes neceſſarios Monaſterij, ſupranumerariarum autem dotes poſt eandem profeſſionem omninò in emptionem bonorum ſtabilium Monaſterij commodo conuertantur.*

A R G V M E N T V M.

Appellatio in poſſeſſorijs an, & quando, & qualiter concepta admittatur. Non rediens in termino iuris pro Apoſtolis an & quando cauſam deſerere dicatur, & an & quando ob impedimentum excuſetur. De Attentatis an & quando poſt deſertionem dari poſsit.

S V M M A R I V M.

1 *Delegatio facta Vicario Epiſcopi an tranſeat in ſucceſſorem.*

2 *Appellatio de Iure Canonico datur in poſſeſſorijs.*

3 *Synodalis Conſtitutio an & quando appellationem tollere poſſit.*

4 *Appellatio in poſſeſſorijs poteſt per ſtatutum & conſuetudinem tolli.*

5 *Delegatus an & quando ſtylum curiæ delegantis ſeruare debeat.*

6 *Appellationis prohibitio ad effectum ſuſpenſiuum reſpicit ordinatoria.*

7 *Poſſeſſoriũ adipiſcẽdæ cauſã petitorij annexam habens remanet merum poſſeſſoriũ.*

8 *Poſſeſſorium terminari poteſt prætermiſſo petitorio abſque illius ſuſpenſione.*

9 *Appellatio ratione mixturæ datur etiam in poſſeſſorio.*

10 *Immiſſio datur ſine retardatione appellatione quoad fructus effectum ſortiente.*

11 *Appellatio in poſſeſſorijs non expreſſa cauſa non admittitur.*

Quæ cauſa debet eſſe manifeſta, & apparens num. 13.

12 *Exprimenda neceſſariò non veniunt in generali nominatione.*

13 *Cauſa in appellatione exprimenda, debet eſſe manifeſta, & apparens.*

14 *Executio facta pendente appellatione in poſſeſſorio ſine cauſæ expreſſione interpoſita, non eſt attentata.*

15 *Executio intra decendium facta, ſi poſtea appellatio fiat deſerta non dicitur amplius attentata.*

16 *Appellationem deſerere, & non appellare paria ſunt.*

17 *Deſertionis defectus retrotrahitur.*

18 *Appellationem deſerens dicitur ſententiam approbare.*

39 *Appellante non redeunte in tempore pro Apoſtolis, cauſa deſerta remanet.*

20 *Appellanti non currit tempus ſi culpa iudicis non redijt pro Apoſtolis.*

21 *Proteſtatio tamen impedimenti requiritur, & quidem geminata*, & num. 25.

22 *Et quid ſi aliunde impedimentum exoritur*

23 *Impedimentum non excuſat abſque proteſtatione ſi actus in tempore continuo non erat gerendus.*

24 *Appellans, ſi ob iudicis abſentiam non redijt pro Apoſtolis, non excuſatur niſi proteſtetur.*

25 *Doctrinæ pauca in puncto plus valent, quam mille à remotis.*

26 *Impedimentum vt excuſet, quæ ſint probanda*, & nu. 39. in fin.

27 *Epiſcopus an & quando in cauſa commiſſaria, in qua Vicarius præuenit, adiri poſſit*

28 *Cauſa duobus in ſolidum commiſſa, altero præueniẽte, an & quãdo alter adiri poſſit.*

29 *Alternatiua cuilibet in ſolidum diſpoſitionem tribuit.*

30 *Epiſcopus*

30 *Epiſcopus abſente Vicario an adiri poſſit in cauſa eidem Vicario commiſſa.*
31 *Delegatus ante præſentatam commiſſionem non recipit exercitium iuriſdictionis.*
32 *Impedimenti tempus non computatur in termino.*
33 *Proteſtatio in notorio impedimento non eſt neceſſaria.* Declara vt nu. ſeqq.
Notorium ſat eſt allegari in informationibus iuris. Declara vt nu. ſeqq.
De Notorio poteſt iudex ſe extraiudicialiter informare. Declara vt nu. ſeqq.
34 *Notorium facti tranſeuntis probandũ eſt.*
35 *Notorium probandum ad effectum decidendi cauſam, debet ex actis verificari.*
36 *Notorium alterius ciuitatis plenè probandum eſt.*
37 *Clauſula* ſtatum & merita *an, & quando operetur ſpecificatam narrandorum enunciationem.*
38 *Clauſula* prout iuris *totam commiſſionem reſpicit & limitat.*
39 *De Apoſtolis non debet eſſe ſollicitus appellans à diffinitiua, à qua datur appellatio.*
40 *Apoſtolos ſæpe unico contextu petere, an & quando ſufficiat.*
41 *Attentata etiam poſt deſertionem poſſunt per viam nullitatis reuocari,* & nu. ſeq. Declara vt nu. 43. & ſeqq.
42 *Appellare nulliter, & non appellare paria ſunt.*
43 *Executio directa etiam attentata, poſt cauſa deſertionem non reuocatur.*
44 *Executio qua dicatur directa, & quæ obliqua.*
45 *Attentata nec per viam nullitatis reuocantur; ſi tempore commiſſionis cauſa erat deſerta.*
46 *Deſertione reſultante ex actis, nullus eſt ad attentata regreſſus.*
47 *Attentatorum cognitio quando facienda ſit ordine iuris ſeruato, & libello porrecto.*

DECISIO LXXXV.

D Io. Chriſtophorus Sanſeuerinus præfectus militũ fuit à D. Vicario Parmẽſi delegato Apoſtolico in poſſeſſionem quorundam bonorum emphiteoticorum aduerſus D. Cap. Robertum etiam Sanſeuerinum intra decemdium datum ad appellandum actualiter immiſſus. Cum autem parti appellanti idem Iudex terminum iuris ad redeundum pro Apoſtolis dederit, ille rediuit non niſi termino elapſo.

Cauſa in ſecunda inſtantia mihi tunc Vicario Regienſi commiſſa cum facultate reuocandi attẽtata prout de iure, & altercãtibus partibus tam ſuper dictorũ attentatorum reuocatione quam ſuper deſertione cauſæ appellationis. Ad fauorem dicti D. Io. Chriſtophani pronuntiaui ex tribus. Primo quia cauſa non erat appellabilis ſaltem quoad effectum ſuſpẽſiuum. Secundo quia quatenus appellabilis, non fuit ritè appellatum. Tertio eſtò fuiſſet benè appellatum, appellationis cauſa deſerta remanſerat.

Quoad primum caput præſuppoſita Iuriſdictione dicti D. Iudicis à quo, non obſtante, quod non ſibi, ſed alio Vicario anteceſſori dicta cauſa commiſſa fuerit:
1 nam † licet ſecundum com. opin. delega-
* tio facta à Papa Vicario Epiſcopi, per obitum vel remotionem ipſius ab officio nõ tranſeat in Vicarium ſucceſſorem, eſtò ſub nomine offitij facta fuerit, cum Vicarius propriè non dicatur ſucceſſorẽ habere vt per *Butr. Abb. Felyn. Dec. Mant. et Bero. in c. quoniam Abbas de officio deleg.* Id tamen de cõſuetudine minimè ſeruatur, præſertim quoties delegans habuit reſpectum ad Tribunal Epiſcopi, vt in caſu noſtro *Card. in Clem. 2. n. 6. in fin. de reſcript. Gambr. de offitio & poteſt. legat à later. lib. 8 nu. 97. Prax Archiep. Neapol. t. c. 85. nu. 1. ſecundum primam impreſſionem Sbrozz. de offit. Vicarij lib 3. q. 49. Pariſ. de reſignat. lib. 1. q. 11. Sãchez de matrim. lib. 8. diſp. 27. n. 41. & ſeq Put dec. 487. lib. 2. per tot.* vbi ita fuiſſet iudicatũ in Romana Curia affirmat *Cucc. Inſt. Iuris. Canonic. Rub. de Vicario n. 12. & ſeq. lib. 1. Capr concl. 37. n. 32.* & latiſſimè omnium *Gabr. conſ. 32. nu. 7. & 8. cum ſeq. vſq; ad fin. lib. 2.* vbi hanc opinionem eſſe veriorẽ, & æquiorẽ affirmat *Rot dec. 12. n. 3. & per tot. par. 2. diuerſ.* vbi quod contraria opinio eſt rigoroſa, & vſu non recipitur. Et ſic data ſententiæ validitate, duxi cauſam hanc eſſe inappella-
2 bilem; † quamuis enim de iure canonico in cauſis poſſeſſorijs admittatur appellatio *Bart in l. 2 col 3. C. de appellat. Menoch. de recuperãd remed. 15 n 641. Lancellot. de attent. appellat. pendent limit 25. in princip. & n. 18. Gratian. diſcept. c. 483. Bald deciſ. 245. Greg XV. dec. 335. n 18. & deciſ. 456. cum alijs per Rot. in Aeſina bonorũ 10. Iunij 1633. D. Veroſpio.* In curia tamen Eccleſiaſtica Parmen. adeſt peculiaris cõſtitutio Synodalis *ſub tit. 47.* prohibens appellationẽ in cauſis Sũmarijs, & poſſeſſorijs ad effectum ſuſpenſiuũ, illamq; ad effe-
3 ctũ dũtaxat deuolutiuũ admittens, † quæ quidem conſtitutio valet & ſeruanda eſt *Rot. dec. 641. par. 4 diuerſ.* quæ citat aliam *dec. 535. par. 3. & Lancellot de attent. par. 2.*

lib.

lib. 13. *limit.* 48. qui loquuntur de conſue-
tudine, & ſtatuto. & in terminis de con-
ſtitutione Synodali prohibente appella-
tionem fuit dictum in *Pampilonenſi Par-
rochialis* 16. *Iunij* 1597. *coram Litta*.

Cui rationi nõ obſtat primo, quod imò
dicta cõſtitutio Synodalis effectũ appella-
tionis tollere minimè poſſit, vt per *Greg.*
* *decif.* 339. *in fi.* & qđ huiuſmodi Cõſtitu-
tiones contra Canones nõ valeãt niſi fue-
rint auctoritate Sũmi Põtificis cõfirmatæ
ex doctrina *Fely. in c. qđ ſuper his n.* 4. *n.* 11.
verſ. dixit etiã mirabiliter de maior. & obed.
quia reſpondebã in dicta deciſione Grego
rium ſe remittere ad latè deducta in *Flo-
rentina Iurispatronatus de Ricaſolis* 28. *April.*
1606. quæ eſt *deciſ. ipſius* 251. in qua non
dicitur ſimpliciter dictam Cõſtitutionem
eſſe nullam, licet eius validitas reuoce-
tur in dubium; ſed tantum dicitur eam
in materia præſentationum, (de qua ma-
teria in vtraque deciſione agitur) intelli-
gendam eſſe quatenus extraiudicialiter
agatur; non autem ſi iudicialiter, & non
obſtante dicta doctr. *Felyn.* pro validitate
ſimilis Conſtitutionis fuit tentum in dicta
*Pampilonen. Parochialis coram Litta, &
in Calaguritana de Ollauaritan.* 22. *Martij*
1604. *coram Penia in fine*, & ſic cum ha-
beamus ſupradictas deciſiones claras pro
validitate dictæ Conſtitutionis non eſt iu-
dicanda nulla † præſertim quia commu-
4 ni calculo tenent DD. appellationem in
cauſis poſſeſſorijs tam per ſtatutum, quã
per conſuetudinem tolli poſſe *Alber. de
Roſat. tract. de ſtatut. par.* 5. *quæſt.* 53. *verſ.
ſed quid ſi verbis num.* 3. *verſ. fin. & nu.* 4.
10. 2. *Breder. & ab eo citati in tract. de appell.
par.* 1. *tit.* 10. *col.* 21. *litt. B. & ſub litt. D.
Scacc. de appellat quæſt.* 17. *lim.* 48. *num.* 9.
Lancellott. d. limit. 48. *A. Aug. deciſ.* 9. *inci-
pit vacante Rot. in Tolet* Cappellan. 9. *Iulij*
1567. *corã Oradino, & in vna Aſtoricen. S.
Auguſtini, corã Sarmiẽto* 10. *Decemb.* 1563
& in Mutinen. Iurispatron. 27. *Nouembris*
1619. *coram bo. me. Ramboldo* vbi tamen in
fine quoad conſuetudinẽ contrarium re-
ſoluitur Conſtitutio autẽ Synodalis nulli
dubium, quin ſit ſtatutum Eccleſiaſticum.

5 Non † obſtat, ſecundo delegatũ Prin-
cipis prout erat Vicarius Parmen. teneri
ad ſeruandum ſtylum Curiæ delegantis,
& ſic ius, & ſtylum, quem ſeruat Romana
Curia non autem Conſtitutionem Syno-
dali Parmen. *Ferrett. conſ.* 190. *num.* 4. *Put.
deciſ.* 127. *n.* 1. in terminis *Greg. deciſ.* 251.
num. 7. 11. *Rot. deciſ.* 74 *par.* 4. *diuerſ. & in
Toletana decimarum de Pateden.* 5. *Maij*
1589. *coram Penia. & in Piſtorien. beneſi-
cij* 22. *Aprilis* 1616. *coram Buratto*.

Id enim procedit in deciſorijs, in qui-
bus re vera delegatus conſuetudinem
delegantis ſeruare tenetur; at cõtra in or-
dinatorijs, loci cõſuetudinẽ ſeruare debet
l. teſtium de teſtib. in fi. Bal. in l. 1. *n.* 4. *ne filius
pro patre, & in l.* 1. *num.* 2. *C. de exequut. rei
iud. Roland. conſ.* 48. *num.* 3. *& ſeq. vol.* 3.
Conrad in l. vnica limit. 4. *vbi latè C. ſi de
moment. poſſ. Surd. conſ.* 204. *ſub nu.* 9. *verſ.
ſecundo moueor Beltramin. ad d. deciſ. Greg.*
251 *nu.* 16. *& fuit actum in Papien. Bonor.*
14 *Februarij* 1578. *coram Card. Lãcellott.
& in d. Toletana decimarum coram Penia*
* *Scacc.* de com *de Iudic. lib* 2. *cap.* 2. *n.* 652.
Greg. deciſ. 352. *n.* 7. vbi *Beltram.* alios ad-
ducit *Prax Archiep. Neap. c.* 25. *n.* 13. ſtatu-
tũ autẽ auferẽs appellationẽ à ſentẽtia ex
quia nõ ſequitur finis litis, eſt ordinarium,
non deciſorium *Put. dec. mihi* 480. *in
vltima impreſſione* 469. *num.* 4. 6. *&* 7.
par. 2. vbi ſecus ſi aufert appellationem à
ſententia ſuper petitorio, cuius præiudi-
cium in alio Iudice reparari nequit; tunc
enim ibi deciſorium ſequitur *Fenzon. ad
ſtat. Vrbis cap.* 180. *nu.* 31. *& ſeq.* & de ma-
teria vide *Crauett. de Antiq. temp. par.* 4.
num. 33.

6 Et qđ Prohibitio † appellationis quoad
effectũ ſuſpenſiuũ de qua hic agitur, ordi-
natoria Iudicij reſpiciat *Cæſar. Barz. in Bo
non. deci* 41. *n.* 16. *Scacc.* latè *plura cumulãs
de appell. lib.* 3. *c.* 2. *q.* 17. *limit* 9. *n.* 9 *& q.* 18
n. 3. *cũ ſeqq. vſque ad n.* 8. & in pũcto quod
ſtatutum tollens appellationem in cauſis
poſſeſſorijs ſit ordinatoriũ. *Puteus loco cit.*

Non etiam refragatur, quod imò cu-
mulatum fuerit petitorium cum poſſeſ-
ſorio ex plurimis verbis libelli à ſcriben-
tibus pro D. Capitaneo Roberto ponde-
7 ratis. † Nam præterquã quod poſſeſſoriũ
adipiſcendæ de quo agitur, habere poteſt
annexã cauſam petitorij *Sarn. ſuper reg.
q.* 66. *in fi Greg. XV. deciſ.* 213. *n.* 3. *et deciſ.*
335. *n.* 6. & fuit reſolutũ in *Leodien. Cano-
nicatus* 7. *Iunij* 1596. *corã tunc Decano, &*
23. *Iunij*, 1507. *corã Gypſio, & in Conchen.
Parochialis* 11. *Decembr.* 1602. *corã Penia.*
Ex qua connexione non deſinit eſſe me-
rum & ſimplex poſſeſſorium *Bero. quæſt.*
93. *nu.* 7. *&* 8. *cum alijs* latè per *Contard.
in l. vnic. in* 2. *limit. cap.* 1 *num.* 9. *&* 18. *C.
de momen. poſſeſſ. Gregor. XV. dicta deciſ.*
335. *num.* 6. Reſpondetur quod dato eſ-
ſet etiam intentatum petitorium, cum
tamen quoad prædia controuerſa D. Vi-
carius Parmenſis ſententiauerit dumta-
xat ſuper poſſeſſorio, appellatio non ad-
mittitur; cum vulgata ſit Iuris concluſio,
8 Iudicem † poſſe poſſeſſorium ſolum diffi-
nire prætermiſſo petitorio etiam abſque

firmãt *Burſatt.conſ.*355.*n.*44.*&* 47. *lib.*4. *Surd.conſ.*38.*n* 4.*lib.*1. *& conſ* 424. *n* 54. *vol.*4. *Picus ad ſtatut.Vrbis glo.*23. *nu.*25. *& ſeq. Boccac. ad conſtit Marcb.gl.*2 *ſub nu.*32. Niſi tamen ageretur de vno iuramento explicito, & altero in camerali obligatione implicito; tunc enim obtenta abſolutione à iuramento camerali obligatione vallato, includitur etiam præfatum implicitum iuramentum, puta de non petenda abſolutione, quia remota diſpoſitione intelligitur remotum iuramentum, vt in his terminis habetur per *Gemin.in conſ.*83. *nu.* 10. *& ſeq. Rota deciſ.*28.*nu.*6. *ex impreſſ. à Zacch.de oblig. cam* & latius in *deciſ.* 29. *num.* 4. *& ſeq.* vbi ait hoc in caſu ſat eſſe abſolutionem facta relatione ad inſtrumentum; circa quæ tamen videnda eſt magiſtralis *Deciſio in Romana dotis de Sancta Cruce* 4. *Februarij* 1609. *coram Pena*, vbi firmatur ſatis eſſe petere abſolutionem à iuramentis in numero plurali, cum relatione ad inſtrumentum, quod præſumitur Iudicem extraiudicialiter vidiſſe. Cæterum in praxi quamuis plura expreſſa iuramenta in inſtrumento contineantur conceduntur relaxationes vnico reſcripto, cum clauſula *ordine ſucceſſiuo* In hac verò facti ſpecie, hæc omnia deſiderabãtur, cum vnica, & quidem in numero ſingulari petita & conceſſa fuerit abſolutio.

Tertiò, & præcipuè inefficax viſa fuit d. abſolutio quia iam Pompeius in periurium inciderat: omiſſo enim eo capite periurij, in quo ſcribentes pro Caſſandra
38 ſe fundabant, † reſultante ex eo quod tempore promiſſo non curauerat ſoluere *lege ſi quis maior vbi gloſ. & DD. omnes C. de tranſact. Bar. in l.* 2 *in fin. C.de reb.cred.* cum aliis congeſtis per *Farinac. de falſ. & ſimul. quæſt.* 160. *nu.* 43. *& per Picum ad ſtatut vrbis glo.* 23. *nu.* 24. quod quidem in praxi non ſolet attendi, cum non poſſit conſtare debitori nullam competere legitimam excuſationem. Certè aliud periurij caput euitari non poterat; quia Pompeius nullitatis iudicium aduerſus Caſſandram ſub die 25. Maij inſtituerat, cum tamen dictã abſolutionem non niſi ſub die 30. Augusti ſequentis impetrauerit, & ſic poſt pe-
39 riurium, † quod per ſolam libelli porrectionem incurritur, cum per huiuſmodi actum inducatur contrauentio ad text. *in capitulo debitores. vbi ſcribentes extr. de Iureiur Alex. conſilio* 83. *ſub numero* 6. *volum.* 5. *Iaſ. in lege ſi quis maior numero* 17. *C. de tranſaction. Ruin. conſilio* 66. *numero ſexto volum. quarto Menoch.conſilio* 343. *ſub numero* 46. *volumine quarto Campanil. in diuerſor. iur. can. rubr.* 11. *capitulo* 19. *ſub numero* 15. *Rota deciſione quinta numero ſecundo par.* 2. *in recentior.*
40 Et † quod abſolutio præcedere debeat libellum tradunt plurimi, quos refert & ſequitur *Pariſ. conſilio* 26. *numero* 95.
* *libro* 3. qui de communi teſtatur *Hieron. Gabr.* alios referens *conſilio* 9. *per totum libro ſecundo Anchar. regien. quæſt. famil.* 49. *numero* 1. *libro* 3. qui de magis
** communi teſtatur *Picus* plurimos congerens *ad ſtatut. vrbis gloſ.*23. *numero* 17. *Rota deciſione* 102. *numero* 9. *par. prima diuer.*

41 Abſolutio itaque obtenta non facta mentione incurſi periurij ſubreptitia fuit & nulla *Feder. de Senis conſilio* 30. *in fine Alex. conſilio* 83. *numero* 7. *libro* 5. *& conſilio* 118. *in fine libro* 7. *Anchar. conſilio* 198. *numero* 3. *ver. item aduertendum Felyn in c.*1. *numero* 28. *de Iureiur. Gozad. conſilio* 69. *numero* 21. *Pariſ.conſ.*10 *numero* 94. *libro* 2. *Rolan.conſ.*34. *numero* 2. *libro* 1. *Ruin. conſ.* 66. *numero* 6. *vol.* 2. *Boccac. ad Conſtit. Marcb. gloſ.* 2. *numero* 32. *Menoch. conſilio* 29 *numero* 17. *Afflict. deciſione* 120 *numero* 10. *& ſeq. Rota deciſione* 786. *par* 3. *diuerſ. & deciſione* 701. *numero* 2. *par* 1. *in recentior.* vbi & aliæ *deciſiones* citantur & rurſus *deciſione quinta ſub numero ſecundo par.*2 *etiam*
42 *in recentior.* † Imò de iure relaxatio à iuramento petenda eſſet ante terminum ſolutioni addiectum, itaut ſi eo elapſo in ſupplicatione non fiat mentio periurij inde incurſi, relaxatio ſubreptitia ſit & nullius efficaciæ, tradit poſt *Io. Andr. Feder. de Senis conſ. mihi* 300. *in fine aliàs* 301. per text. *in cap.* 1. *de Iuriur.* & per illam vulgatam regulam, fruſtra legis auxilium implorat qui in legem committit, eumque ſequitur *Roman. conſilio* 326. *col.*2. *Alex. conſ.*222. *vol.* 2. *& conſ.*
* 17. *vol* 3. vbi teſtatur de communi opin. *Anchar. conſ.*198. *col fin. Rolan. conſ.* 34. *num.*2. *vol.*1. *Surd conſ* 424 *nu* 47. *vol* 3.
* vbi plurimos congerit, & de com. teſtatur *Menoch. conſ.*54. *nu.*17. *Pedroc.* cum per eum relatis *conſ* 1. *num.* 210. *& conſ.* 35. *nu* 97. *vol.* 1. *Capell.Tholoſ. deciſ.* 402. *Viui.dec.*120. *nu.*31. *Borgni.deciſ* 9. *nu* 22. *par.*1. *Borell.in Summ.deciſ. tom.*1. *tit.* 62. *nu* 9. vbi ſimpliciter limitat *Rota dec.*786 *par.*3. *diuerſ.* licet, vt dicebam, in praxi non ſeruetur.

43 Imò † incurſo periurio, Epiſcopus relaxationem concedere minimè poteſt quã ſi de facto concedat, etiam ſi in ſupplica-

tione

tione exprimatur lapſus termini ad ſoluendum adiecti, nullius eſſe momenti, vel efficaciæ tradit *Ancharan d.conſ.198.in* * *fin.* ſequitur *Felyn in c.1.nu.28 extr. de iureiur.Gozad.conſ 69 nu.21. Ruin conſ 66. col.2.vol.4. Pariſ conſ.10.n 34 & cōſ.143. nu.16.lib.1. Rolan.conſ.34. ſub num.3. ver. plus voluit lib.1. Honded conſ.18 n.6 lib.1.* * *Surd.conſ.327.nu.19.lib.3.* qui omnes ** ſigillatim de comm.opin teſtantur. Sequitur, & magis communem dicit *Picus ad ſtat.Vrbis glo.23. num.44. Barz.deciſ.67. num. 23. Borgn. deciſ. 9. num. 22. & ſeq. par. 1.*

Hinc *Afflict. deciſ. 31. num. 2.* affirmat Curiam Archiepiſcopalem Neapolitanā ſuo tempore non conſueuiſſe concedere debitori abſolutionem à iuramento niſi viginti ſaltem dies termini ſolutionis ſuper eſſent; de quo ſtylo teſtis eſt etiam *Alberi. de Oliua in Ritu Archiep. Neap. in fin.* hodie autem etiam ſi vnicus ſuperſit dies, concedi præfatam abſolutionem teſtatur *Genuenſ. in pract. Archiep. Neapol. cap. 4. ſub num. 6* quæ praxis eſt magis iuri conſona, cum ſatis ſit terminum non eſſe elapſum, & ſic periurium non incurſum, & ita loquuntur præcitati *ſcribentes*, & nominatim aduertunt *Barz. & Borgn.* locis ſupra adductis, & *Rota in deciſ. 786. par. 3. diuerſ.* Quæ quidem de rigore iuris ſunt diligenter notanda, ad elidendas, innumeras relaxationes, quæ paſſim poſt tēporis lapſum impetrantur: nec admitten-
44 da eſſet reſtrictio admittūtur. † *Campanil. in Diuerſor.iur.can.rubr.11.cap.19. num. 20.* ad caſum, quo creditor tacitè vel expreſsè debitorem interpellauit, cum rationes ab eo pōderatæ potius internum, quam externum forum reſpiciant. Cæterum in praxi dicta com. opin. non recipitur, vt ſupra dicebam; nec in caſu noſtro erat neceſſaria, cum ex alijs iām Pompeius euaſerit periurus.

Non potuit itaque opitulari eidem
45 relaxatio petita, † quia prius à Summo Pontifice petenda fuerat abſolutio ab incurſis periurijs, quam ordinarius concedere haudquaquam poteſt. *Felyn. in cap.1 q.7. de Iureiur. Gemin.conſ.105. Staphil. in tract. Bretiium nu.50. Paul. de Caſtr. conſ. 290. num.2.vol.2. Crauett.conſ.6 num.93. & conſ.1. pro genero num 70. Bero.conſ.50. nu.74. lib.1. Ruin conſ.66.col.2.lib.4 Ruin. iun.conſ.203 num.77. Rolan.conſ.34 nu.4. lib.1. Boccacc.ad conſtit. Marchi.gloſ. 2. ſub num.40. in fin. Campanil.* plures cumulans *d cap.19 num.18. Anchar regiens.q. famil. 49 lib.3 Sbrozz.de offic.Vicar q.177.n 11. lib.2. Picus* atteſtans ita de conſuetudine ſeruari *ad ſtat.Vrb.gloſ.23.num.49.* & hæc ſententia omnino tenenda eſt, quicquid ſecus ſenſerit *Natta in conſ.668.num.14 vol.4.* loquens in caſu, quo de læſione apparet, & *Sanchez* in terminis noſtris *de Matrim. lib.1.diſp.32.ſub num.16.ver. verum quicquid.*

44 Nec admittenda videtur doctrina *Genuenſ. in prax. Archiep. Neap. cap.4. num.3.* aſſerentis de ſtylo eiuſdem curiæ conſueuiſſe periuro abſolutionem concedi tribus in caſibus ab eo relatis; quia & iure non probantur, & *Campanil.* in eadem curia verſatiſſimus, teſtatur *d. rubr. 11. cap.19 ſub num.18. ver. & quamuis,* ſe nūquam eiuſmodi conſuetudinem vidiſſe, imò potius contrà ſupplicantes ad ſanctiſſimum remiſſos, vt ibi per eum etiam ad dicta per *Genuen.* reſpondentem imò Sanctiſſimus illas nonniſi in Signatura gratiæ concedit, vt ego qui longè poſt hæc ſcripta Referendarius effectus pluries, & propoſui, & alijs proponētibus interfui.

Et ex his mandaui exequi mandatum alias D. Caſſandræ contra D. Pompeium conceſſum, pro ſorte principali. Quid autem quoad interuſuria eadem ſententia determinauerim, in ſequenti deciſione dicetur.

ARGVMENTVM.

Interuſuria dotalia, an, & quando, & ad quam ſummam debeantur, & an ab initio ex pacto, vel Statuto taxari poſſint.

An, & quando cenſeantur remiſſa, An currant ſoluto matrimonio. Et quid in eleemoſynis dotalibus Monial iſi. *cap. ſalubriter de vſuris, & l. vir vſuras ff. de dona. inter vir. & Vxo.* enucleantur.

SVMMARIVM.

1 *Pater vel frater donec dotem ſoluat tenetur ſtatim ad intereſſe ob moram irregularem.*

2 *Extraneus dotis promiſſor quo tempore moram incurrat irregularem, & ad interuſuria teneatur.*

3 *Vir non imputat in ſortem pignoris fructus pro dote promiſſa receptos.*

4 Antichreſis, *contractus eſt, in quo pignoris fructus pro intereſſe licitè retinentur.*

5 *Vir ab initio paciſci poteſt, vt quid certum pro intereſſe dotis non ſoluta præſtetur.*

Etiam ſi dos in auro, vel argento, vel mobilibus conſiſtat num. 12.

Etiam ſi ad vir. libitum ſit promiſſa, n. 13.

Etiam ſi in arbitriũ tertij ſit collata n. 14.

Pro ſumma tamen fructibus correſpondente num. 49

6 Cap. ſalubriter de vſuris *qua rõne nitatur.*

7 *Ratio* c. ſalubriter *militat etiam vbi ab initio certum intereſſe taxatur.*

8 *Extenſio in exorbitantibus ſit ex rationis identitate.*

cap. ſalubriter de vſuris *diſpoſitio fauorabilis eſt.*

9 *Extenſio ſit in exorbitantibus etiam ſi promptior ſit ratio in caſu expreſſo, quã in alio.*

10 *Tacitè cautum à lege dicitur id, in quo eadem reperitur ratio.*

11 *Executio etiam in correctorijs ſit ex identitate rationis in lege expreſſa.*

12 *Intereſſe certum pro dote ſoluenda paciſci poteſt, etiam ſi illa in mobilibus conſiſtat.*

13 *Dote ad libitum viri promiſſa, interim certum intereſſe paciſci poteſt.*

14 *Dote in arbitrium tertij collata, donec ille declaret, poteſt intereſſe paciſci.*

15 *Interuſuria dotalia cedi poſſunt.*

16 *Vſuraria eſt conuentio vniformis præſtationis per temporis dinumerationẽ.* & n. ſeqq.

Declara. vt num. 20.

17 *Vſura ſub nomine pœnæ conuenta peti non poteſt.*

18 *Nec ſub alimentorum vel pio aut blando nomine.*

19 *Lucra non ſunt vniformia, ſed ex temporis, vel loci qualitate variantur.*

20 *Præſtationis vniformis conuentio ratione onerũ matrimonialium licita eſt.*

21 *Interuſuria dotalia licitè vtroque iure petuntur, & quare.*

22 *Vſuræ recompenſatiuæ omni iure permittuntur, & quare.*

23 *Intereſſe in ſe certum licet quantitas ſit ambigua, an poſſit ab initio taxari.*

Vſuræ damni reſtauratiuæ licitæ ſunt.

24 *Interuſuria dotalia reſultant ex contractu innominato,* facio vt des.

25 *Statutum mandans quid certum pro intereſſe ſolui eſt nullum, & ſtatuentes, & vtentes ſunt excommunicati.*

Declara vt num. 27.

26 *Intereſſe verum, an peti, & probari poſſit, vbi taxatio certa fuit ab initio facta.*

27 Clementina prima de vſuris *declaratur.*

28 *Intereſſe certum poteſt à ſtatuto taxari donec diſſoluatur.*

29 Pauli Caſtrenſis *requiſita non exiguntur vbi agitur de intereſſe damni emergentis propter onera matrimonij.*

30 Campeg. de Dote par. 2. q. 6. ſub num. 1. *reijcitur.* & num. ſeq.

31 *Verba ex qualitate cõtractus impropriãtur.*

32 *Verba iuxta ſubiectam materiam, etiam impropriando, intelliguntur.*

33 *Contractus ab effectu, non à nomine à contrahentibus impoſito iudicatur.*

34 *Iuramentum habet vim clauſulæ* ſi non valet, vt ago, valeat. vt valere poteſt.

35 *Interuſuria dotalia debentur etiam data dilatione ad dotem ſoluendam.*

Couarruuias *ab impugnatione* Ioſ. Ludouici *vindicatur.*

36 *Interuſuria dotalia à viro viuente non petita, poſt mortem cenſentur remiſſa.*

Declara vt num. ſeqq.

37 L. vir Vſuras ff. de dona. inter vir. & vxor. *in quibus terminis procedat,* & nu. ſeqq.

Donatio interuſuriorum non petitorum cenſetur facta ad fauorem vxoris, non autem soceri.

38 *Iuramentum perpetuat actionem.*

39 L. vir vſuras, *an procedat dumtaxat in vſuris odioſis.*

40 *Mariti decennalis taciturnitas, vna cum eius morte fructuum dotalium remiſſionem operatur.*

41 Bald. conſ. 474. lib. 3. *communiter reprobatus.*

42 *Interuſuria dotalia ſoluto matrimonio non currunt.*

Declara vt num. ſeq.

43 *Viduæ à dotante, vel eius hæredibus debentur fructus dotis non ſolutæ loco alimentorum.*

44 *Vidua petens interuſuria dotis ſibi non reſtitutæ quid probare debeat, & quid de fructibus dotis non ſolutæ.*

45 *Iuramentum habet vim interpellationis.*

46 *Alimentis iure actionis debitis, veniunt etiã præterita; & petuntur ab eo, qui aliunde habet.*

47 *Alimenta viduæ debita ob retardatam dotis ſolutionem, peti poſſunt etiam recepta iam ſorte.*

48 L. ſi marito § ſi fundum ff ſolut. matrim. *extenditur etiam ad fructus ciuiles.*

49 *Pactum ſuper dotalibus interuſurijs, ſuſtinetur pro ſumma fructibus correſpondente* & num. ſeq.

50 *Donatio non inſinuata vitiatur tantum in ſumma exceſſiua.*

51 *Vtile per inutile in cõtractibus nõ vitiatur.*

52 *Vſurarum in materia, illicitè actum vitiatur, licitè actum ſuſtinetur.*

53 *Emptio reddituum vitiatur in ſumma iuſtam excedente penſionem.*

54 *Dotis intereſſe ad quam ſummam ſit reducendum,* & num. ſeq.

55 *Intereſſe verum quale dicatur.*

56 Borgnin. dec. ſ. 35. num. 21. & ſeqq. parte prima *reijcitur.*

57 *Inſtrumentum exequendum eſt pro intereſſe licito non autem, pro exceſſiua ſumma pro qua agendum eſt via ordinaria.*

58 *Vidua ex pacto vel ſtatuto exigere poteſt ab hæredibus fructus recompenſatiuos, donec dos reſtituatur.*

59 *Monaſterium licitè recipit intereſſe donec eleemoſyna dotalis ſoluatur.*

60 *Statutum loquens de matrimonio carnali, non trahitur ad ſpirituale.*

61 *Monialium dotes probationis anno pœnes quem exiſtere debeant.*

62 *Monialium dotes, an, & quando expendi poſſint.*

DECISIO LXXXIV.

ALIVD dubium in eadē cauſa excitatum erat, nunquid inſtrumenta, de quibus in *preced. deciſ.* à D. Caſſandra aduerſus D. Pompeiū eius germanum producta, eſſent etiam pro interuſurijs dotis ad rationem octo pro centenario conuenctis, ob retardatam illius ſolutionem exequenda, quod pro faciliori cauſę expeditione in tres inſpectiones diuidebam. Nempe an conſtante matrimonio interuſuria deberentur, an eo per obitum Hyeronimi ſoluto, & ad quam ſummam eſſent taxanda.

Quod attinet ad terminos conſtante
1 matrimonio decurſos, † explorati iuris eſt fructus recompenſatiuos, ſiue dotalia interuſuria, etiam non conuencta deberi & quidem ſtatim atque D. Hyeronimus traduxit Caſſandram, & onera matrimonij ſuſtentare cæpit, cū agatur de dote à Patre, vel fratre præſtanda, qui propterea ſtatim in mora irregulari dī conſtitutus *Bar. in l. in inſulam §. vſuras nu. 3. ff. ſolut. matr. Alex. conſ.* 147. *n.* 3. *lib.* 5. atteſtans de
* recepta ſententia *ſcribentes* cōter *in l. de diuiſione* 5. vbi poſt alios *Petr. Barboſ. n.* 9.
* *&* 10 *ff ſolu matr. Bero. conſ.* 198. *col. fi. lib.* 2. *Natt. conſ.* 495. *n.* 2. *Ceph* cōſ. 485. *n* 11. *vol.* 4. *Plotus de in litiuran §.* 1 1. *n.* 18. *& in*
* *l ſi quando n* 455. *C. vnde vi* affirmans id à Legiſtis, ac Canoniſtis eſſe receptū *Surd. de Alimen tit* 1. *q.* 42. *n.* 133. *& in conſ.* 190. *n.* 31. *ad fi. Gratian. diſcept forens. c.* 141. *nu.* 59. *& c.* 245. *n.* 30. *cum plur ſeqq. & c.* 726. *n.* 3 *&* 4 *Roderiq. de Annuis reddit. lib.* 3. *q.* 7 *n.* 49. *Magon. deci. Floren.* 83 *n.* 1. *Maſtr. deciſ.* 298. *n.* 16 *Giurb.* cū congeſtis *deci.* 72 *n.* 1. *Rota deciſ* 471. *n.* 1 *par.* 1. *& deciſ.* 574. *n.* 1 *par.* 2. *recentior & penes Burattū nondum impreſſ deciſ* 159. *n* 2. *& rurſus in Peruſina executionis* 27. *Maij* 1596. *coram Penia*, vb' pariter dicitur id à Canoniſtis ac Legiſtis receptum eſſe.

2 Quicquid † dicendum ſit de extraneo dotis promiſſore, qui abſq. interpellatione in mora irregulari incurrit, ac ad interuſuria tenetur nō quidē ſtatim cōtracto matrimonio, ſed biennio demum elapſo, vt per *Socci. & Claud. de Seyſſell in d. l. de diuiſione Iaſ. in § fuerat nu.* 20. *Inſtit. de action. Bald. Nouell in tract de dote* 4 *par. princ. n.* 10. *Bauer in trac de Mora* 2. *par. n.* 14. *Gramat deciſ.* 70. *Magon. d. deciſ. Flor.* 83. *n.* 2. *Caph. vbi ſup. Rota in Romana fructuū dotis de Caſis* 16 *Octobris* 1598. *coram Orano*. Niſi breuius tēpus in conuenctione deductū fuerit, quo adueniēte, ſine alia interpellatione in mora conſtitui, & ad intereſſe teneri firmat *Rota ibidē*, & *in deciſ.* 471 *n.* 1 *par* 1. *recent.* de quo vide etiam *Gratian. diſcept. forens. c.* 244. *à nu.* 16. *lib.* 2. & latiſſimè *Surd. de Alimen. tit.* 1. *q.* 42.

Vnde multo magis potuerūt huiuſmo-
3 di interuſuria in ſtipulationem † deduci: quemadmodū. n. pōt vir citra labem vſuræ pignus fructiferū recipere illiusq; fructus lucrari donec dos cum effectu ſoluatur, vt eſt celebris text. in *c. ſalubriter* 16.
4 *extr de Vſur* & ibi latè *ſcribentes* (qui † cōtractus, ſi il cet dationis pignoris ea lege, vt creditor illius fructus pro interuſurijs, vel intereſſe retineat vocatur Græco vocabulo *Antichriſis*, & licitus eſt, vt latè per *Gail. pract. obſer. lib.* 2. *obſer.* 3. *per to-*
5 *tam*) † ſic etiā vbi dos in pecunia promittitur, pōt gener quid certū pro annuo intereſſe paciſci, quouſq; de dote promiſſa fuerit ſatisfactus, vt per *Calderin. Elcazar. Anchar. & Abb. in d. c. ſalubriter Paul. de*
* *Caſtr Imol. & Alex. in l. in inſulam §. vſuras ff ſolut. matr. idem Alex.* de com. opin. atteſtans *in conſ.* 31. *col.* 2. *lib.* 6. egregiè, & latè *Roman. in conſ.* 517. *n.* 15. *& ſeqq. Iaſ.*
* *conſ.* 92. *n.* 12 *lib.* 1. atteſtas hanc eſſe cōem Legiſtarū, Canoniſtarūq, ſententiā *Corn. conſ. vlt. col.* 3. *circa med verſ. nec obſtat vol.* 2. *Ambr. de Vignat de vſur. n.* 13. *ver.* 2. *eaſu Dec. in c. cū venerabilis n* 63. *& ſeqq. de except. Bal. Nouell. de dote par.* 7 *priu.* 3. *ſub*
* *n* 2. *in fi. et n* 3. vbi pariter inquit ita cōiter teneri *Campeg. de Dote par.* 2. *q.* 6. *num.* 1. *Couarru.* affirmans hoc verius eſſe *lib.* 3. *Variar reſol. c.* 1 *ſub n.* 3. *ver.* 5. *membr.* 5 *n.* 16. *Ioſ. Ludou. deciſ. Lucenſ* 21. *n.* 37. *Anch. Regiens. quæſt.* 33. *n.* 4 *&* 5. *Surd. de Alim.*
** *tit.* 1. *q.* 42. *n.* 23. *cum ſeq.* vbi de mag. com. *Molin de Primog. lib* 4. *c.* 5. *n.* 6. *Nauarr. in comment. ſuper cap ſi fœneraberis* 14. *q.* 3. *num.* 74 *& in Manual. cap.* 17. *ſub num.* 13. *verſ. ex qua Caballin. de Commerc. & Vſur. quæſt.* 74. *num.* 523. *Felician. à Sole*

de cenſib lib.2.c.1.n.19 Roderiq. de Annuis redditibus lib.3.q.8.nu.14. Lupus de Vſur. comment.1.in l.curabit num 75. vbi ait ab
** hac ſentẽtia tanquã vera magisq; recepta nõ eſſe diſcedẽdum, quã etiã latè defendit & contrarijs ſatisfacit *Villagut. de Vſur. q.22.n.10.in 9 concl Capic decis.65. Viui: opin.1048*
* *Cenall.in ſpecul.com.contra com. q.294.*& ita in praxi ſeruari, cõmuniterq; huiuſmodi pactione in admitti fatetur vel inuitus *Valaſc.* contrariæ ſententiæ ſectator *conſult.8.lib.1.n.5.in fine.* Hanc eandẽ opinionem ſæpe amplexa fuit *Rota* & ſignãter in *decis.129.n.4.& ſeqq. ex impreſſ. poſt 1.vol.conſ Farinac.* vbi cõtraria diluit & in *decis.331 in,ſi par 1 recent & in Romana fructuum dotis 19.Ianuarij 1600.coram Iuſto, & in Romana fructuum dotis de Vellis 10. Nouembris eiuſdem anni, coram Litt. & in Tiburtina fructuum 19. Iunij 1623.corã Nauarro, & in Rom fructuum dotis 12. Maij 1625.coram D.Cocino Decano,* quæ omnes (nis noſtris ſub prælo exiſtẽtibus) impreſſæ ſunt à *Fenzon. poſt* Cõ*mentar.ad ſtatuta Vrbis* & ex Theologis ita ſenſère *Syluestr.in ſum.ver Vſur 3 q.3. Angel.in verb.Vſura §.25. Conrad. de contract 3.q.35.concl 5.fol.159.& concl.9.fol. 159.Ludou Beia reſponſ caſ conſcien par.1 caſ.56.Em Roder quæſt.regul.tom.2. q.48. art.7.ver.pro hutus Azor.Inſt moral.par.3 lib.7.c.9.ver.cæterum Bonacc.to.de contrac. diſp.3.q 3.punc 9 n.3.ver.2.Rebell.de oblig. Iuſt par 2.lib.8.q.12.n.7.* vbi quod ita reſpondiſſet *S.P.*in *d.c ſalubriter*, ſi de hoc
** interrogatus fuiſſet; ex quibus patet totũ penè dixerim orbem hanc ſequi ſententiam. Quicquid ſecus minus probabiliter ſenſerint *Io.And.& Calder.in d.c.ſalubriter Anchar.*ſibi contrarius *conſ.150. col.2. Caſtren.* etiam ſecum pugnans *conſil. 11. vol.1. Alex.* itidem ſibi contrarius *conſil. 221.col fin verſ. & poteſt reſponderi lib.2.et conſ.88..col pen.lib.4.* dicens hanc eſſe tu-
** tiorem ac crebriorem *Crauett conſ.189. ver.octauus caſus* vbi pariter hanc tutiorẽ appellat *Pariſ.conſ.54 n.73.vol.1* latè *Rolan conſ 55.per totum, præſertim num.20. Plot de in lit iuran. §.11. num* 15.

Fundamentum autem prioris ſenten-
6 tiæ, cui & nos ſubſcribimus eſt quia † tametſi valdè laborauerint interpretes in inueſtiganda ratione deciſionis *cap.ſalubriter de vſuris*, alijs opinantibus concedi Marito fructus pignoris ob lucrum ceſſans; alijs id ex fauore & priuilegio dotis deducentibus, alijs ex tacita partium cõuentione, alijs ex quadam præſumpta donatione, vt latiſſimè dixerunt *Falician.de cenſib.lib 2.cap.5.nu.18.cum ſeqq. Seſſa in deciſ Aragon.68.per totũ & Rebell.de oblig.*
** *Inſtit.par.2.lib 8.q 11. n.1.* crebrius tamẽ plerique ex *ſupra relatis ante ſcribentibus* ſentiunt id cõtingere propter onera matrimonij, pro quibus ſuſtinẽdis ſolutæ dotis vſus & vſusfructus marito dari ſolet; vnde vbicumque vir onera huiuſmodi ex dote ſuſtinenda proprijs ſuſtentat ſumptibus, vtique iuſtum intereſſe compenſare poteſt, vt deducitur ex *eodem c. ſa-*
7 *lubriter.* † Hæc autem ratio nõ minus militat quoties taxatũ eſt ab initio intereſſe, quam vbi datũ eſt pignus, vt poſt alios, quos cõgerit obſeruat *Rota in d.Romana fructuũ dotis 12. Maij 1625.corã D.Coccino, Card.Mantic.de tacit.& Ambig lib.12. tit.29.n.415.Giurb.*cũ relatis *deci.72.n.14.*
8 Quo † fit vt quamquam diſpoſitio *d.c. ſalubriter* ſit exorbitãs, vtique ex rationis identitate ad caſum noſtrum facienda ſit extenſio, præſertim quia materia fauorabilis eſt, vt innuit ibi *S.P. in verbo* ſalubriter *Tiraquell.* cum per eum relatis *in l.ſi vnquã in verbo libertis n.44.de reuoc.donat. Oſaſch.deciſ.120 n.4.& 12. Menoch.*plurimos referens *de Recuper.rem.1.n.19. et de adipiſc. remed.4.n.34.Villagut* ita opiniones concilians *in tract de extenſion. legis Rubr de extenſ leg.exorbit.n.13.in prin.* Et in terminis *d.c.ſalubriter* ita tradit *Alex.*
9 *conſ 31.nu.6.vol.6.* † id amplians etiam ſi promptior eſſet ratio in caſu expreſſo, quã in alio, ad quod citat *glo.iuncto text.in l.2 C. de his qui ante apert tab.teſt glo.Bar.et DD.*
10 *in l ſi coſtante in prin ff ſolut. matrim.* † Id enim tacitè cautũ à lege dr, in quo eadẽ reperitur ratio rex.in *l his qui C.de reuoc.*
11 *dona.Alex.loco cit* † Præſertim vbi ratio, vt hic, in lege reperitur expreſſa; tũc enim ob illius idẽtitatẽ nõ modò in exorbitãtibus, ſed & in correctorijs fit de caſu ad caſũ extẽſio *gl in clem.1.in verb. obligatio de elect.& in cap.1. de rer. permut. in ſexto.* cũ alijs per *Alex.vbi ſupra;* plurimos etiã
* congerunt *Rolan.in conſ 17.* vbi de com. *& conſ.26.nu.7.& ſeqq.lib.1.Simoncell.in tract de Decret.lib 2 tit.6.n.18.Menoch.de recuper.remed.14.num.18.& ſeqq.Honded.*
* *conſ.95.n 22,lib.1.*qui pariter de com. teſtatur. & de iure ciuili habemus textum expreſſum in *l ſi quis pro vxore ff. de dona. inter vir & vxor.* ibi, *ſi vxor viro dotẽ promiſerit, & dotis vſuras, dicendum eſt ſine dubio peti vſuras poſſe; quia non eſt iſta donatio, cum pro oneribus petatur matrimonij.*
12 Adeo † autẽ eiuſmodi conuẽtio licita eſt, vt eam etiam vbi dos in mobilibus, vel auro, aut argento conſiſtit latè ſuſtineat, & ampliet *Giurba in deci.72. à n.13. vſque*
13 *ad fi.* † Procedatq; etiã vbi dos ad libitũ

mariti

mariti promiſſa fuit, tūc enim cōſummato matrimonio, intereſſe debetur *Abb. in d. c. ſalubriter*, & poſt *Roman. Bal. Nouell. Molin. & Couar.* tenet *Ludouiſ. deciſ. Lu-*
14 *cenſ. 21. n. 28.* † Etiam ſi conferatur in arbitriū tertij, qui nondū declarauit. *Cagn. in l. curabit n. 40. C. de act. empt. Ludou. vbi*
15 *ſup. n. 49.* † Itaut eiuſmodi intereſſe cedi poſſit, vt poſt *Pariſ.* quē citat, tradit *Cagn. vbi ſup. n. 18.* ſequitur *Ludon. loc. cit. n. 38. Fchsi an* plurimos referēs *in trac. de Cēſib. lib. 2. c. 5. n. 23. Seſſa deciſ. 68. nu. 24.* vbi id in vſu in praxi frequenter recipi.
16 Non obſtat, quod † vbicūque promittitur vniformis præſtatio, vel certa quātitas per temporis dinumerationē, cōtractus dicat fœneratitius, & nō exequēdus. *Roman. in conſ. 520. n. 8. Socci. conſ. 130. nu. 14. lib. 4. Dec. cōſ. 322. ſubn. 3. in 2. dub. lib. 1* latè *Gratus conſ. 11. n. 30. lib. 2. Crotus in c. conqueſtus n. 20. cū ſeq. de vſur. & in c. nauigati n. 25. eod. tit.* cū aliis copioſè congeſtis per *Plot. de in lit iurand. §. 9. n. 15. Rot.*
17 *deciſ. 315. n. 7. par 2. diuerſ.* † Etiam ſi ſolui manderur ſub nomine pœnæ *Bar. in l. qui ſine ff de negoc. geſt. & in l. cum ſtipulanti ff. de verb. obl. Bal. in l. cum allegas in ſi. C. de vſur. Areti. conſ. 151. n. 1. Barbat. conſ. 66. col. 2. vol. 2. Cagnol. in l. curabit col. 2. ff. de act. empt. Crauett. conſ. 89. in prin. Rolan.*
18 *conſ. 55. n. 24. vol. 1.* † Ac etiā ſi ſub nomine alimentorū, aut intereſſe, vel quocunque pio aut blando nomine nuncupetur; cum magis attēdatur effectus, qui ſemper idem eſt, quam vocabula *c. plerique 14. q. 3 Bar. in d. l. cum ſtipulāti in ſi ff. de Verb obl. Rolan. d. conſ. 55. n. 29. Plot. cū relat. d. §. 41.*
19 *n. 15.* † Ea ratione, quia lucra nō ſunt vniformia, ſed ex temporis vel loci qualitate variātur *l ideo ff. de eo quod certo loco l. pretia rerum ff ad l. Falc. & tradunt Roman.*
20 *Dec. Socci. & Crot. locis ſupra citatis.* † quia vt inquit, *Rota in deci. 331. in ſi. par. 1. recen.* huiuſmōdi concluſio limitatur in quibuſdam particularibus caſibus à iure deciſis, & ſignanter fauore matrimonij ex *d. c ſalubriter de vſur.* quod intellige fauore ſeu in recompenſationem onerum matrimonialium. Vnde magis in forma reſponderi poteſt regulam procedere in præſtatione quæ fit pro interuſurio pecuniæ, ſecus ſi ratione onerum, & intereſſe ex iam dictis ita in puncto reſpondet *eadē Rota in deciſ. 3. 9. nu. 6. ex impreſſis poſt prim vol. conſ.*
21 *Farinac.* † Non enim petitur huiuſmodi vſuræ vt lucrum, ſed vt intereſſe mariti onera ſubſtinētis, at proinde vtrū que iure licitè peti poſſunt, vt notat *glo in c. cōqueſtus de vſur. & in l. cunctos populos C. de ſum. Trin. et ſid. Cath. et in l. 2. C. de vſur. et in l. Iulianus §. ex vendito, & §. poſſeſſionem ff. de act. empt.* & in propoſito aduertunt *Roman. in conſ. 318. num. 8.* & innumeri propemodum *ſcribentes*, quos pleno calamo congeſſit *Surd. de Aliment. tit. 1. q. 42. num. 3.*
22 Verſamur † itaque in vſuris recompenſatiuis omni iure permiſſis, quippe quæ dantur in compenſationem eius, quod iuſtè competebat, ac recipienti debebatur, iſque licitè habiturus erat, tradunt *ſcribentes*, quos recēſet *Cagn. in l. curabit col. 2. de act. empt. & Couar. lib. 3. Variar. reſol.*
23 *cap. 4 num. 2.* † Cumque eiuſmodi intereſſe ſit in ſe certum, tametſi quātitas ſit ambigua, vtique in pactum deduci potuit, nec dicitur vſuratium, ſed factum iuxta diſpoſitionem *c. dilecti de conſuet.* ad *Fa. lin. in c. cauſam quæ de reſcript.* ita in ſpecie aduertunt *Surd. de Alimen. tit. 1. q. 42. num. 16. & Rota in ſuprallegatis deciſionibus*, & prius dixerat *Campegg. de dot. par. 7. priu. 3. uer. quarto hinc.* vbi aduertit in hoc verſari æquitatem *l. curabit C. de act. empt.* præſertim, quia alias maritus non fuiſſet dilationem daturus *Couar. d. lib. 3. variar. cap. 1. ſub nu. 3. ver. 4. hinc* vbi inquit nullam congruam rationem adduci poſſe, cur ab initio contractus intereſſe veriſimile in pactum deduci non valeat, quod latius proſequitur *cod. lib. 3. cap. 4. num. 5. & ſeq. Lupus de Vſur comment. 1. §. 4. nu. 80.* inquiens has dici vſuras damni recompenſatiuas, quæ abſque vlla fœnoris labe licitè acquiri, & peti poſſunt.
24 Vnde † eleganter aiebat *Bald. in l cunctos populos C. de ſum. Trinit. & fid. Cathol.* hoc in caſu habita relatione huius præſtationis, quæ dicitur vſura ad aliud antecedens, videlicet ad onus matrimonij ſupportatum, reſultare contractum innominatum, facio vt des; quo caſu non dicitur propriè vſura, ſed quædam recōpenſatio hinc inde quæ licita eſt, & permiſſa *d. cap. ſalubriter*, cum alijs per eum relatis, refert, & ſequitur *Alex. in conſ. 31. num. 5. lib. 6.*

Præſertim vbi, vt in hac facti ſpecie, acceſſit iuramentum, quod vim habet interpellationis *cap. grauè* vbi ſcribentes *extra de Iureiur. Ripa in l 4 §. cato nu. 59. ff. de verb. oblig. Gozadin conſ. 27. num. 10. Oſaſch. deciſ. 48 num. 7.* & conſequenter ex tunc orta fuit Pompei obligatio ad d. interuſurium ſoluendum ad text. in *l. cedere diem ff. de verb. oblig. Rota in terminis in Romana fructuum dotis de Vellis. 10. Nouembris 1600 coram Litta quæ eſt deciſ. 84 penes Fenzon. ad ſtat. Vrbis.* quæ quidem obligatio cū mora, tranſiuit, & continua-

uit etiam ad fauorē Caſſandræ filiorumq;
ac hæredum Hyeronimi, ad quorum com
modum dos, ac interuſuria fuerant in ſti-
pulationem deducta *§.poſt mortem Inſtit.
de Inutil.ſtipul.l.vnica* C.*vt actio.ab hared.
Ang.in l ſi ita ſtipulatus n.2.ff.de Verb.obl.
Rota in dicta Romana de Vellis*, quæ in-
quit d.moram tranſire etiam paſſiuè con-
ta iurantis hæredes; ex regula, quæ habet
moram ſemel contractam ſemper durare
*gloſ.1.in l pater familias ff. de Vſur Vinc.
de Franch.deciſ.* 16. *num.* 16.

Eiuſdem farinæ eſt, quoſt exaduerſo di-
25 cebatur † nec quidem per ſtatutū induci
poſſe, vt quid certum ſingulis annis pro
quantitate debita ſoluatur, imò ſtatuen-
tes, Iudices, Aduocatos, ac partes in hu-
iuſmodi ſtatutis ſe fundantes, excommu-
nicationis ſententiam incurrere, iuxta
textum apertum in *clem.* 1. *de vſur. & ibi
Archid.Io de Imol.Io de Lign & cateri.* Et
huiuſmodi ſtatuta nō valere, nec illorum
vigore agi poſſe, deducit *Iaſ. in § fuerat
nu.*19.*ver.an autem Inſt de act.* vbi quod
contrariū affirmantes ſunt hæretici *Abb.
in d cap.ſalubriter in fin.de vſur.Bald.in l.
cunctos populos ſub num.*8.*& ibi DD.* C *de
Summ.Trin & Fid.*Cathol.*Tabien.in ſum-
ma verbo Dos num.*16. cum alijs quos re-
fert, & ſequitur *Plot. de in lit. iuran. §.*11.
* *nu.*32.*Corn.*de com.atteſtans *conſ.*46.*nu.
2.lib.3. Rota in d. Romana fructuum dotis*
12. *Maij* 1625. *coram Coccino*.
26 Adeo † vt *Siluan.in conſ.*10.*nu.*46.*ver.
& adeo* poſt *Io.Lup.*quem citat, non dubi-
tauerit aſſerere q̄ ſtāte d.taxatione in ſti-
pulationem deducta nec quidem verum
intereſſe peti, nec teſtibus probari poſsit
* (quod tñ eſt cōtra cōm traditionē *Alex.
conſ.*200.*vol* 6.*Dec.conſ.*39.*ver.*2.*reſpōde-
tur, & conſ.*119.*verſ.*5.*pro eo, quod intereſt
Aret.conſ.*151.*in fi* Modo verum intereſſe
legitimè probetur, vt aduertit *Plot. in d.
§.*11.*ſub num.* 16. *in fin.*)

Omiſſo enim quod d conclusio ſatis eſt
controuerſa, vt patet ex hinc inde addu-
ctis à *Beltramin.in addi. ad deciſ. Greg.*93.
27 adhuc † ea admiſſa, ſibi locum vēdicat in
veris vſuris, ſeu quatenus verum excedūt
intereſſe, vel vbi nulla præcedente regu-
lari, vel irregulari mora inducūtur, extra
quos caſus ſecus dicendū eſt, prout inter
ſe pugnātes ſententias conciliat *Io.Bapt.
Lupus de Vſur. in comment.* 1. *ad l.curabit
n.*81. Qui plurimos cōgerit concordātes.
28 Et † in indiuiduo poſſe per ſtatutum
certum intereſſe taxari donec dos ſolua-
tur tradit *Bald.in l fin.§.præterea num.* 5.
C.*de Iure dot. & in conſil.* 166. *libro pri-
mo*, qui ait, quibuſdam in locis adeſſe
ſtatuta vt decem pro centenario, præſten-
tur *Abb. in dicto cap. ſalubriter de Vſur.
Card. & Imol. in clem* 1. *eodem tit. Alex.
conſ.*63.*col.*2.*vol* 3 *& in conſ.*31. *num.*7.
*vol.*4 *Capol. conſ ciuil* 15. *Affli deciſ.*284.
*Roch. de Curt.in cap.vlt quæſt.*1.*nu.*19.*de
Conſuetud. Lupus de Vſur. ad l curabit
num.* 91. *Surd.* cum per eum relatis *in
tract.de Alim. lib.*1. *quæſt* 42. *num.*27.*&
ſeqq.* vbi pro ratione inquit valere argu-
mentum de pacto ad ſtatutum & con-
ſuetudinem *Borgni.deciſ.*35.*nu.*27.*& ſeq.*
vbi meminit ſtatuti Parmenſis, aſſignan-
tis ſex pro centenario *Nauarr. in Ma-
nual. cap.*27.*ſub num.*213.*in fin.*& latius
in c ſi fæneraberis 12.*q.*31.*n.*21.*notab.*67.
** & hanc eſſe magis com. veramq; ſenten-
tiam innuit *Rota in deciſ.*129.*nu.* 27.*ex
impreſſ.poſt primum vol conſ.Farinac.*vbi
agit de ſtatuto Vrbis cap. 137. lib. 1. ta-
xante intereſſe ad rationem ſeptem pro
centenario, cæteraque ſimilia ſtatuta li-
cita eſſe ac valida firmat latius *Rota in
Tiburtina Dotis* 19 *Iun.*1623.*coram Na-
uarro*, quæ eſt *deciſ.*90. ex impreſsis no-
uiſſime à *Fenzon.ad ſtat. vrbis.* & de ob-
ſeruantia Regni Aragonum teſtatur *Seſ-
ſa in deciſ.*68. *nu.* 28. idemque de Regno
Valentiæ teſtatur *Hieron. Leo. in deciſ.
Valent.* 62. & eiuſmodi ſtatuta eſſe iuſta,
* ac frequenti calculo recepta teſtatur
*Affli. deciſ.*284. cum alijs *in eadem Ti-
burtina* allatis, quam etiam ſententiam
deſendit *Nauarr. in cap. ſi fæneraberis* 14.
*q.*3. *in* 21. *not. nu.* 67. vbi inquit ſimilia
ſtatuta iubere ſolui intereſſe, non vt vſu-
ram veri vel palliati mutui, ſed vt quod-
dam debitum certum ſubrogatum loco
incerti debiti, quod pro dotis conſequu-
tione tacitè dotans promiſit, refert &
ſequitur *Rota d.dec.*90.
29 Et † hinc pariter ceſſat quod diceba-
tur pactum de fructibus loco intereſſe
percipiendis non tollerari, nec exequi
poſſe, niſi pro quantitate intereſſe, de
quo conſtiterit, & ſic probatis requiſi-
tis *Pauli Caſtrenſis in l.* 3. *ff. de eo quod
certo loco*, iuxta doctrinam *Oſaſch. deciſ.*
143.*nu.*2. quem ſequitur *Theſaur.dec.*78.
num. 3. & in terminis dotis non ſolutæ
Alex. in l. diuortio in prin. nu. 23. *& in l.
in inſulam §.vſuras nu.*4.*ff ſolut.matrim.
Petr. Barboſa in l. de diuiſione num* 3. *ff.
ſolut. matr.Valer.in different.inter vtrum-
que forum litteraV. differ.* 14. *ver. quare
in hoc Card. Mantic. in deciſ.*171.*nu* 3.

Id enim procedit vbi vſuræ tanquam
lucrum ceſſans petuntur, ſecus ſi, vt in
terminis noſtris, ratione damni paſſi pro-
pter onera matrimonij ſupportata, tunc
enim

enim indiſtinctè peti poſſunt nulla habita-
conſideratione an quis ſolitus fuerit ne-
gociari nec ne, vt probatur in *d. l. 3. §. fin.*
& ibi not. ff. de eo quod certo loco & in l. 1.
vbi ſcribentes *de ſent. quæ pro eo quod in-*
tereſt. & in terminis noſtris obſeruat
Alex. conſ. 31. nu. 10. lib 6 & eſt ex mente
eorum quos *ſupra num. 5.* adamuſſim
congeſſi.
30 Non † etiam obſtat diſtinctio *Campe-*
gij in tract. de dote par. 2. q 6. ſub nu. 1. poſt
med. aſſerentis tunc demũ huiuſmodi pactio-
nem inter ſocerum & generum ſuſtineri
ſi conuenctum fuit fructus ſoluendos eſſe
pro alimentis, vel loco alimentorum
vxoris; ſecus autem, ſi vt in hac facti ſpe-
cie, dictum fuit pro vſuris vel interuſurijs
quia imò tametſi connenctionis verba
ad vſurarum ſolutionem referantur, illa
non ſunt attendenda, ſed ex contrahen-
tium intentione iuxta huiuſmodi con-
tractus naturam impropriãda ſunt, ac
31 ad intereſſe referenda. † Ex qualitate
quippe contractus verba etiam contra
propriam ſignificationem accipiuntur
l. ſi vno in prin. ff. locati l. ſi tibi pecuniam
ff. ſi cert. petat. l. inſulam ff. de præſumpt.
verb. cum ſimilibus. Et ita in terminis
noſtris tradunt. *Roman. in conſ. 517. ſub*
nu. 8. & Alex. conſ. 31. nu. 13. lib 6. & neu-
tro citato ſic etiam reſpondet *Surd. in*
tract. de Alimen. lib. 1. q 42. nu 23. & ſeq.
vbi inquit dictam *Campegij* differentiam
ſibi videri verbalem, nam etiam ſi vſurarũ
fiat mentio, intelligenda eſt pactio de
alimentis dotalibus, ſeu de intereſſe do-
tis, cum de dote agatur.
32 Et † verba intelligenda eſſe ſecundum
ſubiectam materiam, etiam impropriando,
do, probatur in *d. l. ſi vno vbi glo. Bar. &*
cæteri ff. locat & poſt alios, quos conge-
rit, tradit *Tiraq. in l. ſi vnquam in verb.*
reuertatur nu. 37. ff. de reuoc. donat. Ruin.
conſ. 168 nu. 16. vol. 2. Pariſ. conſ. 126. nu-
33 *119. vol. 2. Neuiz. conſ. 90 nu. 5.* † Et con-
tractum eſſe ab effectu, non autem à no-
mine à contrahentibus impoſito iudicã-
dum *Bald in Rubr. C. de Iur. Emphit. in*
fine Roman. conſ. 509. in 1. dub. Alex. con-
ſil. 107. nu 7. vol. 3. Dec conſ. 160. nu. 2. &
ſignanter non tam verba contrahentium
eſſe ſpectanda, quam veritatem, quæ eſt
vt intereſſe pretij non ſoluti cedat in fru-
ctuum recompenſationem tradit etiam
Caſ. de Graſſ. deciſ. 1. nu 10. de Vſur.
Hæc autem multo magis procedunt
ſtante iuramento in huiuſmodi contra-
34 ctu appoſito, † quod vim habet clauſulæ
ſi non valet, vt ago, valet vt valere poteſt
l. cum pater §. filij matrem ff. de leg. 2. Bar.
in l. ſi quis pro eo 57. ſub nu. 13. ff. de fideiuſſ.
Roman. cõſ. 517 n. 24. (vbi limitat deficiẽ-
te partium conſenſu) *& conſ. 520. in fin.*
Marſil. ſing. 71. & 504. Marc. Mantua
conſ. 132. nu. 4.
33 Minus † obſtat quod pendente dilatio-
ne data ad ſoluendum, & ſic ante illius
euentum non debeantur vſuræ vt per
Caſtrenſ conſ. 11. nu. 4. ver. ſed ſi in caſu
lib. 1. Dec. conſ. 119. nu. 6. & ſeq. Crauett.
conſ. 189. ſub num. 7. Surd. de Alimen. tit.
2. q. 42. nu. 50. & in terminis noſtris tra-
dit in ſpecie *Ant. de Butr. in d. cap ſalu-*
briter quem ſequitur *Ioſ. Ludou. d. deciſ.*
Lucenſ. 21. nu. 44. & ſeq. ſubdens quod li-
cet *Couar.* videatur hoc dictum inuol-
uere, tamen cum maritus ſit dominus
fructuum dotis, potuit illos dotanti do-
nare. Sed pace ſua nec *Couar.* benè in-
tellectus merebatur repræhendi, nec ra-
tio ab ipſo *Ludou.* adducta concludit; po-
tuit enim dubio procul maritus dotis
fructus donare, ſed & in mari proijcere;
at certè noluit, cum imò expreſsè con-
uenerit ſibi in certa quantitate perſolui;
nec dilatio hac lege conceſſa, per quam
dotans non videtur in mora conſtitutus,
reddit huiuſmodi pactionem illicitam;
tum quia ea intelligitur conceſſa iuxta
iuris diſpoſitionem; tum etiam quia ra-
tio *cap. ſalubriter* non fundatur in dotis
priuilegio, & ſic dilatio appoſita ſolutio-
ni dotis non excludit d. intereſſe re-
ſultans ex ſupportatione onerum matri-
monialium. Tum rurſus quia cum ma-
ritus priuſquam dotem recipiat, non te-
neatur alere vxorem, imò poſſit illam è
domo expellere, ſed obligatio huiuſmo-
di patri incumbat tex. in *cap. per veſtras*
de donat. inter vir. & vxor & ibi Abb. &
Palat. in 3. notab. prin. nu. 2. l. vltima C.
ad Velle. cum alijs per *Felician. de cenſib.*
lib. 2. cap. 5. ſub num. 20. ver. reſpondeo ta-
men; nihil obſtat cur non poſſit vir cum
dotãte paciſci, vt ipſe onus patri incum-
bens ſubeat, & in recompenſationem à
dotante quid certum illi correſpondens
percipiat; quamobrem d. ſententiam,
nempe intereſſe conuenctum paciſci &
exigi poſſe etiam data dilatione ad dotẽ
ſoluendam tenuère *Panorm. in d. cap. ſa-*
lubriter Imola & Roman. in cap. in inſulã
§. vſuras ff. ſolut. matr. Bal. Nouell. de
dote par. 7. priu. 3. Cagnol. in l. curabit nu.
42. C. de act. empt. idem Couar. lib. 3. Variar.
cap. 4. illat 6. Lupus de vſur. in d. l. curabit
§. 4 nu. 75. & latè defendunt *Felician. de*
cenſibus lib. 2. cap. 5. in 5. q & ſignanter ſub
nu. 20. ver. pro vera & Seſſa in deciſ. Arag.
68. per totam & ſiganter num. 17. idemque
tenent

tenent Surd. de Alimen. tit. 1. q. 42 nu 23. Molin. de primogen. lib. 4. cap. 5. nu 6. Roderiq. de Annuis reddit. lib. 3. q. 7. nu 44. & ſeq. Mexia de Taxa Panis concl. 2. nu. 76. Coſta de Rata port. q. 91. Giurba deciſ. 22. ſub nu. 3. Nauar. in comment. cap. ſi fæneraberis 14 q. 3. nu. 74. Sotus de Iuſtit. & Iur. lib. 6. art 2. col. 8. & ita latè firmat Rota in Romana fructuum dotis 17. Febr. 1606. coram Penia quæ eſt deciſ. 88. ex impreſſis à Fenzon. ad ſtatut urbis & in Tiburtina dotis 19. Iunij 1623. coram Nauarro quæ eſt deciſ. 90. ex impreſſ. ab eodem Fenzon. loco citato ex quibus patet hanc
** ſententiam veriorem eſſe magiſque receptam.

36 Denique non refragatur quod † fructus huiuſmodi non fuerint à Hyeronimo in vita petiti, ac propterea ipſo ab humanis ſublato remiſſi & donati cenſeantur, hæcque donatio dicatur morte confirmata iuxta textum in l. vir vſuras ff. de donat. inter vir. & vxo. Balb. de Præſump. par. 1. 3. par. princ. nu. 17. Menoch. de Præſumpt. lib. 3. præſ. 25. Maſcard. de probat. concl. 1371. nu. 105. Bardus in tract. de temp. vtil cap. 18. n. 11 Oſaſch. dec. pedem. 132 nu. 19. & 20. Viui. deciſ. 423. nu. 11. & ſeqq. lib. 3.

37 Nam † l. vir. vſuras quatuor ad rem noſtram recipit reſtrictiones, quarum prima eſt vt ita demum procedat, ſi dos ab ipſa vxore promiſſa fuit, nam ad eius dumtaxat non ad ſoceri fauorem donatio facta præſumitur iuxta terminos d. leg. vir. vſuras vt declarant Alex. conſ 63. num. 24 vol. 4 & conſ. 208. nu. 10. ver. quarto videtur vol. 7. Bero. conſ. 52. nu. 25. in fin. vol. 2. Rolan. conſ 65. nu. 22. ver ſecundo reſpondetur vol. 4. refert & ſequitur Surd. conſ. 290. num. 51. & ſeq. vol. 2. quibus addo Natt. conſ. 495. ſub nu 8. ver. non omitto lib. 3. quicquid ſecus ſenſerit idem Surd. in hoc ſibi parum conſtans de Alim. tit. 1. quæſt. 42. ſub nu. 121. ver. quartus vero, viſuſque ſit tenere in conſ 500. nu 3. lib. 4.

38 Secunda † eſt vt concluſio non procedat in promiſſione iurata, qualis eſt ea, de qua agitur; eo quod iuramentum actionem perpetuet Alex. in l. nemo poteſt de legat. 1. Iaſ. in §. item ſi quis poſtulante nu 5. Inſt. de Action. Tholoſ. deciſ. 220. vbi Aufrer. in addit. cum alijs congeſtis per Seraph. de priuil iuram. priu. 51. nu. 1. & per totum.

39 Tertia † eſt, in nonnullorum ſententia, vt d. l. vir vſuras ſibi locum vendicet in vſuris odioſis, de quibus loquitur, non autem in ijs, quæ tanquam intereſſe petuntur, vt pluribus relatis defendit Natta. d. conſ. 495 n. 8. lib. 3. Buratt. cum relat. in mox edenda deciſ. 232. num. 5. vbi benè de materia.

40 Quarta † demum & præcipua reſtrictio eſt vt ea non procedat, niſi vna cum morte viri, eius decennalis taciturnitas, quę hic deſideratur, concurrat, vt latè per Oſaſch. poſt alios, quos congerit deciſ. 132. & per totam, & plurimis relatis tradit plenè Surd. d. q. 42. à nu. 90. ver. contraria tamen & deinceps, iuncto nu. 111 cum ſeqq.

41 Quamuis † enim Bald. in conſ. 474. lib. 3. firmauerit decennale viri ſilentium per ſe ſolum, etiam illo adhuc ſuperſtite, operari fructuum remiſſionem; contraria tamen ſententia præualuit, quam tenuere Aretin. in §. fuerat nu. 7. ver 2. aduerias Inſt. de action. & ibi Iaſ. num. 22. Alex. in l. quæ dotis nu. 14. ver. per hac ff. ſolut. matrim & ibi Iaſ. ſub n 21, Bologn.
* de com. nu. 29. & Petr Barboſ ſub nu 46. Palaz. in repet cap. per veſtras § 1 nu 1. ad fin. de donat. inter vir. & vxo. aſſerens Bal-
* di conſilium communiter reprobari; & contra illud iudicatum fuiſſe teſtatur
* Gramat. deciſ. 70. ad fin Roland. de com. conſ 64. nu. 9. cum ſeq. & ante nu. 18. latè Surd. d. q. 42. à nu. 91. ſubdens nu. 100. ſe iuxta hanc ſententiam conſuluiſſe. & à Senat. Montisferrat. fuiſſe iudicatum, Fontanell. plurimos referēs de Pact. Nuptial clauſ 6 glo 2. § 6. nu. 21. Buratt. in nondum edita deciſ 159 nu. 5.

Maior verſabatur difficultas circa vſuras poſt Hyeronimi obitum, & ſic ſo-
42 luto matrimonio decurſas; † tunc enim ceſſare onera matrimonij propter quæ inducta fuit æquitas d. cap. ſalubriter, extinctum etiam eſſe titulum dotis; & ſic in hac parte conuentionē de ſoluendis interuſurijs fuiſſe vſque ab initio fæneratitiam; itaut debitum dotis ſoluendo vſuras, vertatur in mutuum palliatum, pleniſſimè firmauit Rota in Romana fructuū dotis 12. Maij 1625. coram D. Coccino Decano, poſt hæc ſcripta impreſſa penes Fenzon. ad ſtatut Vrbis deciſ. 91. per totam; vbi propterea cōcluditur huiuſmodi exceptionem vſuratiæ prauitatis incontinenti probatam executionem cameralis obligationis impedire.

Nihilominus etiam hac in parte duxi
43 D. Caſſandram bonum ius fouere, † quia ſi non debentur huiuſmodi fructus pro interuſurijs propter onera matrimonij; certè debentur viduæ à patre, vel eius hæredibus, quatenus ſuccedunt in locum alimentorum ad quorum præſtationem tene-

teneтur pater, & poſt eius obitum filij,&
hæredes quouſq; dos loco legitimæ filiæ
in bonis paternis debitæ ſubrogata, eidẽ
perſoluatur *DD. in l alimenta ff de nego.*
geſt. Bald. in l. qui filium ff. vbi pupill. educ.
debeat & in l. de alimentis in fin. C. de
tranſact. Socein ſen conſ. 57. nu. 36. ver.
aliud eſt quærere cum ſeq. vol. 4 Menoch.
conſ. 81. nu. 61. & 66. Surd. de Aliment.
lib. 1. q. 105 nu. 2. Palaz. in repet. cap. per
veſtras §. 10. nu. 4. de vſur. egregiè *Garz.*
de vltimo fine vtriuſque iur. 2. illat. 6. &
luculenter firmauit *Rota in Romana fru-*
ctuum dotis de Cincijs 27. Ian. 1597. coram
Orano impreſſa apud Fenzon ad ſtat. Vr-
bis deciſ. 81, & in Romana fructum dotis de
vellis 10 Nouembris 1600. coram Litta
quæ eſt deciſ 84. ex impreſſ ab eadem Fen-
zon. & in alia Romana fructuum dotis 15.
Nouembris 1596. & in eadem 19. Ianua-
rij 1598. coram Orano, quæ ſunt *deciſ. 85.*
& 86. penes eundem Fenzon. & ſic non
applicatur *deciſio coram D. Coccino* ſupra
in contrarium allata, cum loquatur in
diuerſis terminis, nimirum in vſuris à vi-
ro prætenſis poſt vxoris mortem; in quo
etiam articulo res non caret difficultate
vt patet ex *Tiburtina dotis 19. Iun. 1623.*
coram Nauarro quæ eſt dec. 40. penes eun-
dem Fenzon.

44 Neque † obſtat quod Viduæ non de-
beantur fructus dotales, niſi duobus co-
pulatiuè concurrentibus ab ea proban-
dis: nempe illius ægeſtate, itaut aliunde
non habeat, vnde viuere poſſit, & dili-
gentia pro exigenda dote, *Affli. dec. 384.*
nu. 5. Pontan. de Alimen. cap. 15. num. 13.
Honded conſ. 36. nu 3. & 32. lib. 2. The-
ſaur. deciſ. 43. Rota in Bononienſi dotis 9.
Decembris 1619. coram Remboldo & in
Rom. redditionis rationis 25. Maij 1626.
coram D. Coccino Decano. Id enim pro-
cedit in vidua prætendente fructus dotis
ſibi ab hæredibus præmortui viri non re-
ſtitutæ; qui caſus longè differt à noſtro,
cum in præfatis hæredibus nec mora
conſiderari poſſit, nec onus alendi vi-
duam: ita in puncto reſpondet & diſtin-
guit *Rota in deciſ. 84. ver. & ad aliud ex*
impreſſ per Fenzon. ad ſtatut vrbis,

Præterquamquod cum iuris diſpoſi-
tioni acceſſerit promiſſio iurata, ac obli-
gatione camerali vallata, vtique non
modo diligentiæ neceſſariæ non fuerunt,
ſed nec quidem ſimplex interpellatio,
45 cum † iuramentum vim habeat interpel-
lationis *cap. grauè* vbi *DD.* hoc notant *de*
Iureiur. Rip. in l. 4. §. cato num. 59. ff. de
verb. obl. Gozad. conſ. 27. nu. 19. Oſaſch. de-
ciſ. 48. nu. 7. & in terminis noſtris aduer-
tit *Rot. in deciſ. 81. 84. & 86. penes Fen-*
zon. nec neceſſaria eſt Viduæ inopia,
46 cum hoc in caſu alimenta non Iudicis of
ficio, ſed iure actionis debeantur, itaut,
etiam præterita alimenta ſoluenda ſint,
vt notat *Bar. in l. libertus ff. de alim. &*
cib legat & in l. de Alimentis vbi Iaſ nu 6.
& Dec. nu. 5. C. de tranſact. & in puncto
conſiderat *Rota d. dec. 81. ver. m nus etiam*
& deciſ. 82. ver. cæterum penes Fenzon.
47 vbi propterea concluditur illa peti poſ-
ſe etiam ſoluta iam ſorte principali ad
Bar. Bald. Roman. & alios in l. ſi marito
§. ſi fundum ff. ſolut. matr. Campeg. tract.
de dot. par. 2. in prin. num. 11. Cephal. conſ.
48 *485. nu. 113. cum multis ſeqq. vol. 4.* † per
tex. in d. §. ſi fundum, quod tametſi lo-
quatur de fructibus naturalibus, extendi-
tur ſaltem ex æquitate ad fructus etiam
ciuiles. vt per *Bal in l. cum quidam §. præ-*
terea nu. 3. C. de Iure dot. & per Rotam
loco citato.

Quod verò ad vltimam attinet inſpe-
ctionem, cum ita interuſuria dotis non
ſolutæ debeantur, vt non ſint exceſſiua,
ſed fructibus veriſimiliter correſpondeant,
in quibus terminis loquuntur *Doctores re-*
lati ſup. num 5. & prædia in Agro Ari-
minenſi communiter non vltra quinque
pro centenario ſoleant reſpondere; iu-
dicaui præfata inſtrumenta pro hac dũ-
49 taxat ſumma eſſe exequenda. † Pactum
ſiquidem præfatum pro veriſimili & iuſta
ſumma ſuſtinetur, pro exceſſiua vitiatur
l. ſancimus C. de donat. cum allegatis per
Ant. Gabr tit. de donat. concl. 1 nu. 56. &
in his terminis firmat *Rota in deciſ. 129. in*
fin ex impreſſis poſt primum vol conſ. Fa-
rinac. vbi ideo interuſuria reduxit ad ra-
tionem ſeptem pro centenario, quia in
vrbe adeſt conſimile ſtatutum, cum quo
Index ſe conformare debet; & rurſus *in*
Romana Dotis 2. Iul. 1599. coram Orano.
50 vbi † adducitur ſimile de donatione non
inſinuata, quæ non niſi in excedẽtes ſum-
ma annullatur *d. l. ſancimus & Gabr lo-*
co citato, & ita in effectu ſentit *Bald No-*
uel. in tract. de dote par. 7. prin. 3. ſub nu. 3.
dum inquit quod ſi quantitas promiſſa
excederet iuſtum intereſſe, illud vltra
eſſet vſura, vnde & *Rota in Neapolitana*
intereſſe 24. Febr. 1612. coram Penia fru-
ctus compenſatiuos ad rationem ſeptem
taxatos, reduxit ad quinque pro cente-
nario.

51 Et † regulare eſt in contractibus vt
vtile per inutile non vitietur *cap. vtile de*
reg. iur. in 6. l. 1. §. ſed ſi mihi ff. de verb.
obl.

52 Et † in materia vſurarum quod dum-

taxat

taxat illicitè addictum pro non addie-
cto habeatur, ſunt textus expreſsi *in l pe-
cuniæ*, *& in l. vſuras & in l. placuit ff. de
vſur. & in l. eum allegas*, *& in l eos §. ſi
quis autem* C. *eodem tit.* cum alijs allatis
per *Gail. pract. obſer. lib.2. obſer. 4. nu. 7.*

52 Sic † in ſimili ſi redditnum emptio ex-
cedit ſummam quinque pro centenario,
contractus non vitiatur tanquam fœne-
ratitius in totum, ſed id quod iuſtam ex-
cedit penſionem reijcitur, ac ad quinque
reducitur. vt per eundem *Gaill. obſer. 5.
nu. 10. lib. 2.* vbi teſtatur perſæpe huiuſ-
modi reductiones in Camera Imperiali
fuiſſe factas.

53 Et † quamuis nonnulli ſenſerint dotis
intereſſe ad rationem octo pro centena-
rio poſſe taxari, quos refert, & ſequitur
*Magon. in decis. florent. 83. nu. 3. & Ro-
ta decis. 471. nu. 2. par. 1. in recent.* & ſal-
tem ad rationem ſeptem, vt per eandem
*Rotam in decis. 129. ad fin. ex impreſſis poſt
primum vol. conſ. Farinacc.* ipſi tamen
loquuntur vbi ius municipale, vel con-
ſuetudo regionis huiuſmodi taxationi
correſpondet, & ſic cum, vt dicebam, in
Agro ariminenſi conſuetudo ſit ad ra-
tionem quinque, merito ad eandem ſum-
mam d. intereſſe reduxi. Et eo libentius
55 quo † verum intereſſe dicitur quod an-
norum viginti curriculo rei æſtimationē
continet *Auth. de non alien. §. ſi verò ali-
cuius glo. in auth. perpetua in verb infra C.
de Sacroſ. Eccleſ. Rota in Forolivien de
Monſignorijs 19. Nouembris 1603. coram
Penia in fine*; & conſequenter ad quinque
pro centenario aſcendit; cum vigeſies
quinque centenarium numerum perfi-
ciant, vt per *Doctores in d. Auth. perpetua*
& latè per *Couar. lib. 3. Variar. reſol. c. 9.
* nu. 4.* vbi de comm. opin. teſtatur; de qua
etiam *Gaill. pract. obſeru. lib. 2. obſeru. 5.
nu. 11.* Et in terminis noſtris recompen-
ſationem quinque pro centenario ratio-
ne intereſſe dotis non ſolutæ licitam eſſe,
tradit poſt alios, quos refert *Neuiz. in
conſ. 74 nu 5. Caſ. de Graſſ. decis. 1. nu. 5.
tit. de Vſur. & Rota in Interramnen. fru-
ctuum dotis 26. Febr. 1597. coram Gypſio*,
quibus addo *Lupum*, cum per eum rela-
tis *de vſur. comment. 1. ad l. curabit §. 4.
nu. 91.* vbi ait vt plurimum ita induci ſo-
lere dd. vſuras reſtauratiuas; & ſic etiam
56 per ſtatutum Florentiæ taxari † *& Bor-
gnin. decis. 35 nu. 21. & ſeqq. & num. 33.
par. 1.* quamuis faciat quandam diſtin-
ctionem, quæ ex allatis ab eo doctrinis
non probatur, & ex ſupra per nos dedu-
ctis confunditur, & quod *Rota* pluries
huiuſmodi taxationem approbauerit, te-
ſtatur *Caſtracan. de Societ. offic. cap. 49.
nu. 4. & ſeqq* & facit *Rota decis. 340. par.
prima diuerſ.*

Relaxaui itaque cōtra Pompeium exe-
cutionē tam pro ſorte principali, quā pro
interuſurijs à die moræ ad rationē quin-
que pro centenario & anno; videlicet
pro decurſis in vita Hieronymi viri ad
fauorem filiorum & hæredum; pro de-
curſis verò poſt eius obitum, ad Caſſan-
dræ viduæ fauorem, reſeruato iure agen-
di via ordinaria pro reliquis tribus in
57 conuentione contentis; † poterat enim
probari verum intereſſe ad tantundem
aſcendere, interim verò inſtrumentum
in illa parte non erat exequendum; ſed
ordinario iudicio procedendum, vt per
Viui. decis. 304. & eo non citato, *Bor-
gnin. d. decis. 35. num. 33. par. 1.* Et hæc
quidem reductio fuit in cauſa, vt vtraq;
pars iurgijs ac ſumptibus amputatis,
meæ acquieſceret ſententiæ.

58 Pro coronide addi poteſt † etiam vi-
duam poſſe cum viri prædefuncti hære-
dibus donec ſibi dos reſtituatur de certa
intereſſe quantitate conuenire, modò
illud damno emergenti commenſuretur
vt poſt alios habetur per *Trentacinq. va-
riarum reſol lib. 3. tit. de Iure dot. reſol. 6.
nu. 6. Gail obſer. 6. nu 6. lib. 2. Giurba in
conſuet. Meſſan cap. 15 glo. 15. ſub nu. 39.
par. 1.* quod pariter in vim iuris muni-
cipalis exigere valet, vt ſignanter
contingit *Romæ* ad rationem ſeptem,
ſtatuto ita taxante *lib. 1. cap. 137. vt ad-
uertit Gregor. XV. decis 269. per totam*
vbi etiam *addentes & Rot. dec. 106. par. 1.
in recentior.*

Idemque dicendum eſt in materia ma-
trimonij ſpiritualis, quod à nouitia per
profeſſionem in religione contrahitur:
59 poteſt, † enim monaſterium certam pe-
cuniæ quantitatem recipere, donec illi
dos, ſeu magis propriè loquendo, elee-
moſyna dotalis pro nouitia profitente
promiſſa ſoluatur, vt per *Eman. Rode-
riq. quæſt. regul. tom. 2. quæſt. 48. art. 7.*
modo non recipiatur in vim ſtatuti de
matrimonio carnali loquentis: quamuis
enim matrimonium ſpirituale gaude-
re debeat priuilegijs carnali coniugio
60 conceſſis; † ſtatuta tamen cum ſint ad li-
teram intelligenda, ſi de carnali loquun-
tur, ad ſpirituale minimè trahuntur vt in
puncto tradit *Card. Seraphin. decis. 517.
per totam.*

Cæterum tametſi hæc de iure proce-
61 dant; † non tamen permiſſum eſt ordi-
narijs huiuſmodi dilationes pro Monia-
lium dotalibus eleemoſinis concedere:
imò

imò ante illarum in monaſterium ingreſſum deb nt penes ædem ſacram, vel perſonam idoneam illas deponi facere; itaut in actu profeſſionis monaſterio ſoluantur juxta generalia decreta *Sac. Congregationis Eminentiſſimorum Cardinalium negocijs Epiſcuporum & Regularium Præpoſitorum* quorum decretorum meminit eadem *Congregatio* in quadam declaratione impreſſa à *Quarant. in Sum. Bullar. ver. Monaſteria monialium in fin. dat. die 6. Septembris* 1604 & rurſus eadem *Sac. Congregatio ſub die 6. Iun.* 1615. in hunc quiſequitur tenorem Collectori luſitanico reſcripſit *Dotales eleemoſynæ apud Monialium conſanguineos, vel affines nullatenus relinquantur: ſed antequam puella habitum ſuſcipiant, deponantur actualiter apud mercatorem, vel penes aliam perſonam fide, & facultatibus idoneam, vt ſtatim profeſſione emiſſa, in emptionem bonorum ſtabilium, aut annuorum redditutum implicentur.*

62 Hoc † autem quod dicitur de erogatione dd. eleæmoſynarum dotalium in bonis ſtabilibus, vel annuis redditibus, intelligendum eſt quoad dotes Monialium ſupra numerum præſcriptum profitentiũ, ſecus quoad dotes intra numerum receptarum, iuxta aliam eiuſdem *Sac. Cong.* reſolutionem ſequentis tenoris. *Moniales velatæ tam intra, quam ſupra numerum abſque dotali eleæmoſyna nequaquam admittantur, huiuſmodi autem eleæmoſynæ dotales, ſi ſint Monialium, vel conuerſarum intra numerum exiſtentium, emiſſa ab eis profeſſione expendi poſſint in vſus cõmunes neceſſarios Monaſterij, ſupranumerariarum autem dotes poſt eandem profeſſionem omninò in emptionem bonorum ſtabilium Monaſterij commodo conuertantur.*

A R G V M E N T V M.

Appellatio in poſſeſſorijs an, & quando, & qualiter concepta admittatur. Non rediens in termino iuris pro Apoſtolis an & quando cauſam deſerere dicatur, & an & quando ob impedimentum excuſetur. De Attentatis an & quando poſt deſertionem dari poſsit.

S V M M A R I V M.

1 *Delegatio facta Vicario Epiſcopi an tranſeat in ſucceſſorem.*

2 *Appellatio de Iure Canonico datur in poſſeſſorijs.*

3 *Synodalis Conſtitutio an & quando appellationem tollere poſſit.*

4 *Appellatio in poſſeſſorijs poteſt per ſtatutum & conſuetudinem tolli.*

5 *Delegatus an & quando ſtylum curiæ delegantis ſeruare debeat.*

6 *Appellationis prohibitio ad effectum ſuſpenſiuum reſpicit ordinatoria.*

7 *Poſſeſſoriũ adipiſcẽda cauſã petitorij annexam habens remanet merum poſſeſſoriũ.*

8 *Poſſeſſorium terminari poteſt prætermiſſo petitorio abſque illius ſuſpenſione.*

9 *Appellatio ratione mixturæ datur etiam in poſſeſſorio.*

10 *Immiſſio datur ſine retardatione appellatione quoad fructus effectum ſortiente.*

11 *Appellatio in poſſeſſorijs non expreſſa cauſa non admittitur.*

Quæ cauſa debet eſſe manifeſta, & apparens num. 13.

12 *Exprimenda neceſſariò non veniunt in generali nominatione.*

13 *Cauſa in appellatione exprimenda, debet eſſe manifeſta, & apparens.*

14 *Executio facta pendente appellatione in poſſeſſorio ſine cauſa expreſſione interpoſita, non eſt attentata.*

15 *Executio intra decendium facta, ſi poſtea appellatio fiat deſerta non dicitur amplius attentata.*

16 *Appellationem deſerere, & non appellare paria ſunt.*

17 *Deſertionis defectus retrotrahitur.*

18 *Appellationem deſerens dicitur ſententiam approbare.*

39 *Appellante non redeunte in tempore pro Apoſtolis, cauſa deſerta remanet.*

20 *Appellanti non currit tempus ſi culpa iudicis non redijt pro Apoſtolis.*

21 *Proteſtatio tamen impedimenti requiritur, & quidem geminata*, & num. 25.

22 *Et quid ſi aliunde impedimentum exoritur*

23 *Impedimentum non excuſat abſque proteſtatione ſi actus in tempore continuo non erat gerendus.*

24 *Appellans, ſi ob iudicis abſentiam non redijt pro Apoſtolis, non excuſatur niſi proteſtetur.*

25 *Doctrinæ pauca in puncto plus valent, quam mille à remotis.*

26 *Impedimentum vt excuſet, quæ ſint probanda*, & nu. 39. in fin.

27 *Epiſcopus an & quando in cauſa commiſſaria, in qua Vicarius præuenit, adiri poſſit*

28 *Cauſa duobus in ſolidum commiſſa, altero præueniẽte, an & quãdo alter adiri poſſit.*

29 *Alternatiua cuilibet in ſolidum diſpoſitionem tribuit.*

lib. 13. limit. 48. qui loquuntur de conſue-
tudine, & ſtatuto, & in terminis de con-
ſtitutione Synodali prohibente appella-
tionem fuit dictum in *Pampilonenſi Par-
rochialis 16. Iunij 1597. coram Litta.*

Cui rationi nõ obſtat primo, quod imò
dicta cõſtitutio Synodalis effectũ appella-
tionis tollere minimè poſſit, vt per *Greg.
deciſ. 339. in fi.* & qđ huiuſmodi Cõſtitu-
* tiones contra Canones nõ valeãt niſi fue-
rint auctoritate Sũmi Põtificis cõfirmatæ
ex doctrina *Fely. in c. qđ ſuper his n. 4. n. 11.
verſ. dixit etiã mirabiliter de maior. & obed.*
quia reſpondebã in dicta deciſione Grego
rium ſe remittere ad latè deducta in *Flo-
rẽtina Iuriſpatronatus de Ricaſolis 28. April.*
1606. quæ eſt *deciſ. ipſius 251.* in qua non
dicitur ſimpliciter dictam Cõſtitutionem
eſſe nullam, licet eius validitas reuoce-
tur in dubium; ſed tantum dicitur eam
in materia præſentationum, (de qua ma-
teria in vtraque deciſione agitur) intelli-
gendam eſſe quatenus extraiudicialiter
agatur; non autem ſi iudicialiter, & non
obſtante dicta doctr. *Felyn.* pro validitate
ſimilis Conſtitutionis fuit tentum in dicta
*Pampilonen. Parochialis coram Litta, &
in Calaguritana de Olauaritan. 22. Martij
1604. coram Penia in fine,* & ſic cum ha-
beamus ſupradictas deciſiones claras pro
validitate dictæ Conſtitutionis non eſt iu-
4 dicanda nulla † præſertim quia commu-
ni calculo tenent DD. appellationem in
cauſis poſſeſſorijs tam per ſtatutum, quã
per conſuetudinem tolli poſſe *Alber. de
Roſat. tract. de ſtatut. par. 5. quæſt. 53. verſ.
ſed quid ſi verbis num. 3. verſ. fin. & nu. 4.
to. 2. Breder. & ab eo citati in tract. de appell.
par. 1. tit. 10. col. 21. litt. B. & ſub litt. D.
Scacc. de appellat. quæſt. 17. lim. 48. num. 9.
Lancellott. d. limit. 48. A. Aug. deciſ. 9. inci-
pit vacante Rot. in Tolet.* Cappellan. 9. *Iulij
1567. corã Oradino, & in vna Aſtoricen. S.
Auguſtini, corã Sarmiẽto 10. Decemb. 1563
& in Mutinen. Iuriſpatron. 27. Nouembris
1619. coram bo. me. Ramboldo* vbi tamen in
fine quoad conſuetudinẽ contrarium re-
ſoluitur Conſtitutio autẽ Synodalis nulli
dubium, quin ſit ſtatutum Eccleſiaſticum.

5 Non † obſtat, ſecundo delegatũ Prin-
cipis prout erat Vicarius Parmen. teneri
ad ſeruandum ſtylum Curiæ delegantis,
& ſic ius, & ſtylum, quem ſeruat Romana
Curia non autem Conſtitutionem Syno-
di Parmen. *Ferrett. conſ. 190. num. 4. Put.
deciſ. 127. n. 1.* in terminis *Greg. deciſ. 251.
num. 11. Rot. deciſ. 74 par. 4. diuerſ. & in
Toletana decimarum de Fateden. 5. Maij
1589. coram Penia. & in Piſtorien. benefi-
cij 22. Aprilis 1616. coram Buratto.*

Id enim procedit in deciſorijs, in qui-
bus re vera delegatus conſuetudinem
delegantis ſeruare tenetur; at cõtra in or-
dinatorijs, loci cõſuetudinẽ ſeruare debet
*l. teſtium de teſtib. in fi. Bal. in l. 1. n. 4. ne filius
pro patre, & in l. 1. num. 2. C. de exequut. rei
iud. Roland. conſ. 48. num. 3. & ſeq. vol. 3.
Conrad in l. vnica limit. 4. vbi latè C. ſi de
moment poſſ. Surd. conſ. 204. ſub nu. 9. verſ.
ſecundo moueor Beltramin. ad d. deciſ. Greg.
251 nu. 16. & fuit actum in Papien. Bonor.
14 Februarij 1578. coram Card. Lãcellott.
& in d. Toletana decimarum coram Penia
* Scacc.* de com *de Iudic. lib 2. cap. 2. n. 652.
Greg. deciſ. 352. n. 7.* vbi *Beltram.* alios ad-
ducit *Prax Archiep. Neap. c. 25. n. 13.* ſtatu-
tũ autẽ auferẽs appellationẽ à ſentẽtia ex
qua nõ ſequitur finis litis, eſt ordinarium,
non deciſorium *Put. dec. mihi 480. in
vltima impreſſione 469. num. 4. 6. & 7.
par. 2.* vbi ſecus ſi aufert appellationem à
ſententia ſuper petitorio, cuius præiudi-
cium in alio Iudice reparari nequit; tunc
enim ibi deciſorium ſequitur *Fenzon. ad
ſtat. Vrbis cap. 180. nu. 31. & ſeq.* & de ma-
teria vide *Crauett. de Antiq. temp. par. 4.
num. 33.*

6 Et qđ Prohibitio † appellationis quoad
effectũ ſuſpenſiuũ de qua hic agitur, ordi-
natoria Iudicij reſpiciat *Cæſar. Barz. in Bo
non. deci 41. n. 16. Scacc.* latè *plura cumulãs
de appell. lib. 3. c. 2. q. 17. limit 9. n. 9 & q. 18
n. 3. cũ ſeqq. vſque ad n. 8.* & in pũcto quod
ſtatutum tollens appellationem in cauſis
poſſeſſorijs ſit ordinatoriũ. *Puteus loco cit.*

Non etiam refragatur, quod imò cu-
mulatum fuerit petitorium cum poſſeſ-
ſorio ex plurimis verbis libelli à ſcriben-
tibus pro D. Capitaneo Roberto ponde-
7 ratis. † Nam præterquã quod poſſeſſoriũ
adipiſcendæ de quo agitur, habere poteſt
annexã cauſam petitorij *Sarn. ſuper reg.
q. 66. in fi Greg. XV. deciſ. 213. n. 3. et deciſ.
335. n. 6.* & fuit reſolutũ in *Leodien. Cano-
nicatus 7. Iunij 1596. corã tunc Decano, &
23. Iunij, 1507. corã Gypſio, & in Conchen.
Parochialis 11. Decembr. 1602. corã Penia.*
Ex qua connexione non definit eſſe me-
rum & ſimplex poſſeſſorium *Bero. quæſt.
93. nu. 7. & 8 cum alijs* latè per *Contard.
in l. vnic. in 2. limit. cap. 1 num. 9. & 18. C.
de momen. poſſeſſ. Gregor. XV. dicta deciſ.
335. num. 6.* Reſpondetur quod dato eſ-
ſet etiam intentatum petitorium, cum
tamen quoad prædia controuerſa D. Vi-
carius Parmenſis ſententiauerit dumta-
xat ſuper poſſeſſorio, appellatio non ad-
mittitur; cum vulgata ſit Iuris concluſio,
8 Iudicem † poſſe poſſeſſorium ſolum diffi-
nire prætermiſſo petitorio etiam abſque

illius ſuſpenſione *Bart in l. natural ter §.*
nihil commune in 4 quæſt. num. 36. de
acquir. poſſ. Innoc. in cap. ſuborta, & ibi
Butr. num.4. & 11. Imo. num.2. Abb. n 7.
& Felyn. in princ. de re iudic. Alex. conſil.
117. num.3. lib.2. Aegid. deciſ.506. Capic.
deciſ.86. num.6. Curt. Iun. aſſerens à do-
ctrina *Bart.* neminem diſcrepare *conſil.*
* *123. n 27. lib 3. &* communiter ab omni-
bus recipi teſtatur *Rota Bartolum* ſequẽs
deciſ.34 num 5. & ſeqq. vſque ad 11. par.2.
vbi latè contraria diluit. *Scacc. de appell.*
quæſt. 17. limitat. 6. membr. 7. num. 129.
Vltra quod ad cognoſcendũ an adſit mi-
xtura neerè, non tenor libelli ſed ſen-
tentiæ inſpici debet iuxta *conſil. Corn. 10.*
num.3. lib. 4. ſæpius à *Rota* canonizatum
præſertim *in Aſſiſien. bonor. 2. Iunij 1627.*
verſ. 8. non conſtat coram bon. mem. Car-
din. Virili, vbi plures aliæ deciſiones re-
feruntur.

Minus refragabatur quod cum Iudex
à quo in eadem ſententia condemnaue-
rit Robertum etiam in magna quantita-
te fructuum perceptorum, quoad illos di-
9 catur continere petitorium; † ac proin-
de ratione mixturæ ab vtroque capite, &
ſic à tota ſententia detur appellatio, in
terminis *Bart. in lege fin. num.4. de appel-*
lat. Bald in l. vnica colum. 2. numero nono,
verſ. ſed pone Salycet. in fin. Nicell. de con-
cord gloſ. concord. 6. fall. 6. mod. 2. ſub num.
25. fol. 191. Gregor. d. deciſ 251. num. 10.
qui tamen loquitur ſimpliciter de ſenten-
tia petitorij, & poſſeſſorij *Scacc. de appell.*
quæſt. 17 limit 6. memb. 9. num 22. verſic.
10 *explica.* Quia † in terminis noſtris rece-
* pta eſt contraria opinio ſcilicet [illegible] o-
nem ſine retardatione dandam eſſe; quo
vero ad fructus appellationem ſortiri ef-
fectum *Marant par. 6 act [illegible] princ p in ver-*
bo, & quandoque appel[illegible]tur num. 309.
Couar. Pract. q. q. cap. 23. num. 8. in fin. verſ.
idem erit Menoch. de adip[illegible]nd. remed. 4.
quæſt. 100. declar. 7. num. 869. & 8[illegible]. Con-
tard. in d. vnica limit. 1. num. [illegible] V[illegible]l. in
annotat. ad Afflit. deci 2[illegible] num. 1.
Veſtr. in Prax. lib 7. c[illegible] ſub num. 8.
verſ. addo alios caſus [illegible] de commiſſ.
parte ſecunda, in [illegible] cap. 2.
ſub num. 60. Ruginel de [illegible]lat. §. 2. cap. 3
num. 723. Afflict. deci[illegible] 77. ſub numero 8.
& de ſtylo Romanæ Curiæ t[illegible]antur *Con-*
tard. in dicta l ge vnica limit. at prima num.
29. Marc[illegible] parte prima, de commiſſ. in
poſſeſſ. Salu. interd. cap. 21. num 32. & 33.
Scacc. de app[illegible]. quæſt. 17. limit. 6. Membr.
9. num 33. [illegible]e ſententia contineat com
mixtioně ſeparatim, ſiue vnico capitulo
cum connexio non conſideretur in ver-
bis, & ſtructura orationis *Scaccia, & re-*
lati, dicto membro nono. numero 36.

Quoad ſecundum caput, quod nempe
non fuerit rite appellatum probatur quia
11 in † ipſa appellatione non fuit expreſſa
cauſa, quæ de iure Canonico in poſſeſſo-
rijs ſpecifice exprimi debet ad hoc, vt ap-
pellatio admittatur *Bald. in dicta l. vnica,*
num. 6. & ibi Salicet. num. 4. Contard. li-
mit. 3 num. 27. C. ſi. de moment. poſſeſſion.
Menoch. de adipiſcend. remedio 4. num. 840.
ante medium, & num. 844. Couar. pract.
quæſt. cap 23. num. 8. Auffrer. ad Capell.
Tholoſan. deciſione vlt. numero 5. Acchill.
Perſonalis de adipiſcen. numero 345. Zuc-
card. in lege final. num. 441. verſic. hanc
fallentiam C. de Edict. diu. Adr. tollen. Ro-
man. conſ. 324. num. 4. & 6. Rubr. Alex.
conſil. 51. ad fin. verſ. item ſatis eſt, quod
ius Canonicum Bald. conſ. 141. col. 2. poſt
med. verſ. & ad eundem tamen numero pri-
mo, lib. 1. conſ. 217. in fin. verſ. aduertendum
num 9. lib 2. conſil. 203. ad fin. verſ. præ-
terea expreſſè lib. 4. Gratian. diſceptat. forens
c. 183 num. 10 Scacc. de appellat. quæſt. 17.
limitatione 6. membr. 7. num. 14. & 105.
Farinacc. & per eum relati de delict. &
pœn. dicta quæſt. 21. numero 120. qui hanc
doctrinam vniuerſaliter tradunt in quo-
cumque caſu, quo appellatio ſpecialiter
permittitur.
12 Nec ſufficiens fuit † generalis cauſæ
expreſsio per illa verba *ſentiẽs ſe grauatũ.*
Ea enim quæ neceſſario ſunt exprimẽda,
in generali nominatione non veniunt *le-*
13 *ge Pomponius de procurat.* † quæ adeo ve-
ra ſunt, vt cauſa expreſſa debeat eſſe ma-
nifeſta, & appa[illegible]ns, vt notat *Bald. dicto*
conſil. 141, Menoch. de adipiſcen. rem. 4.
quæſt. 100 ſub numero 840. Contar. in lege
vnica limitatione tertia, ſub numero 33. C.
ſi de momentan. poſſeſſ vbi dicit Ius Ca-
nonicum non attendere, an grauamen
in ſententia poſſeſſorij illatum poſsit
reparari, vel non in alio iudicio; ſed an
aliquo modo de grauamine conſtet in
14 actis, † ita vt exequutio facta penden-
te eiuſmodi appellatione non retracte-
tur vti attentata *Geminian. in capitulo non*
ſolum de officio delegati, in ſexto, Addent.
ad deciſ. Tholoſ. quæſt. vltima, numero 4.
& Iudex à quo deferre eo caſu appella-
t[illegible]i non debet, imò ſtatim exequi *idem*
ibi numero 5. eum per eum relatis vſque
ad finem.

Tertium caput, in quo verſatur Cardo
præſentis cauſæ, eſt quod data, non tamen
conceſſa, attentatorũ exiſtẽtia appellatio-
[illegible], validitate, ea tñ in nulla habetur cõſi-
[illegible]c vbicumque deſerta remanſerit
cauſa

15 cauſa appellationis † ita vt exequutio in-
dicati facta intra decendium per cauſæ
deſertionem non poſſit amplius dici at-
tentata *Surd.conſil.*160.*numero* 58.*Vant.*
in tit. quoties, & intra quod temp. num.
48.*Lancellot. de attentat. appellat. penden.*
*in præfatione n.*287.*& c.*12.*ampliat* 1.*n* 8.
*& limit.*14 *per tot. Mareſcot.variar.reſolu.*
*lib.*2.*c.*120.*num.*63 *Aegid.deciſ.*420 *Guid.*
*Pap.deciſ.*213.*nu.*6. *& multi alij per Lan-*
*cellott.d. ampliat.*1.*n.*8. *Rot. deciſ.prima de*
*appellat.& apud Seraph deciſ.*777.*nu.*1. *&*
in Regien prioratus 16. *Decemb.* 1602. *corã*
R.P.D.Decano. Per deſertionem enim res
deuenit ad eum ſtatum, à quo potuit ha-
bere efficax principium *Surd d.conſ.*160.
16 *Rota in d.deciſ.*1. † pariaq; ſunt non appel-
lare, vel appellationem interpoſitam de-
ſerere *argum.l. furt.* §.1. *de eis qui not. in-*
fam l fin §.*illud.* C.*de tempor. appellat. ibi*
tanquàm ſi ab initio non fuiſſet prouocatum
Iaſ.d.l præſes, in fin.ff.de re iud. & ideo tali
caſu ſententia mandatur exequutioni, nõ
ſecus atque ſi appellatũ non fuiſſet.*d.l fin.*
§.*illud.l ſi contra maiorem, vbi Bar* C.*de ap-*
pellat Ang.Imola, Caſtr. Alex.& Iaſ. in d.
*l.præſens, ad idem eſt gloſ in l.*2.*in verſ.exe-*
cutionem, C.*de temp.appell. Card.in clem.ſi*
appellatione, in 1.*quæſt de appellat.* & dicit
*Bal.in l.eos n.*7.*verſ eſt, & alia,* C *de appell.*
& fingitur retrò nunquam fuiſſe appella-
tum *Decian.reſponſ.*24 *num.*100. *lib.*1.*&*
*conſ.*181.*n.*29 *& conſ.*223.*nu.*14. *Honded.*
conſ 4.*nu* 9.*vol.*1.*Raginel.de appellat.* § 9.
*gloſ.*1.*c.*1.*n* 3.*& ſeq.&* §. 11.*gloſ.*1. *cap.*2.
*nu.*21.*Barz.deciſ. Bonon.*51. *per tot. Surd.*
17 *conſ.*129.*num.*10. vbi probat effectum de-
ſertionis retrotrahi quoad omnia, & dixit
in *conſ.*223.*num.*14. *Afflict.in Conſtit ap-*
*pellationum tempor.n.*52.*Raudenſ. conſ.*15.
18 *num.*5.*vol.*1.*Franch deciſ.* 501. *nu.*1. † &
denique appellationem deſerens dicitur
facto ſuo ſententiã, à qua appellauit con-
firmare *leg.bi qui, & ibi Caſtr.num.*8.C.*de*
appellat.l fin.in fin. C.*de ſententijs quæ ſine*
*certa quatitat.Rota deciſ.*119. *n.*30. *par.*2.
*nouiſſimè Maſtril.deciſ.*166.*n.*11.*Surd d.*
*conſ.*223. Maximeq; hæc procedunt in ca-
ſu notoriæ ex actis deſertionis, *vt præcita-*
ti Doctores affirmant; eiuſmodi autem eſt
ea, de qua agitur ex eo, quod procura-
tor dicti D. Roberti appellauerit à ſen-
tentia delegati die 21. Februarij, cui ea-
dem die fuit à dicto Iudice aſſignatus ter-
minus iuris ad redeundum pro apoſtolis
& ſic terminus 30. dierum, quo termino
durante nullatenus comparuit, ſed per
19 alios plures dies diſtulit, † propter quod
cauſam eſſe deſertam, imò deſertiſſimam
manifeſti iuris eſt *l. iudicibus* C. *de appell.*
cap.ab eo eodem tit. in ſexto, clement. quam
uis rigor de appellation. Doctores in cap. per
ſonas eod.tit.Bald. in l.eos §. *apoſtolos.* C. *de*
*appellat. Boer. conſil.*43.*numero tertio, &*
*ſeqq. & num.*17. *Surd. conſ.*223.*num.*11.
& ſeqq. Lancellott. dicta parte 2.*cap.*12.
in præfat. num. 53. *& limit.* 50. *num.*198.
Mynſing.centur 3. *obſeruat.* 22. *numero* 5.
*Scace.de appellat. lib.*2. *quæſt.*13. *num.*24.
Marant de ordine Iudic 6 *par.in verbo, &*
*quando appellatur n.*208. *Creſcent. deciſ.* 2.
de appellat. & fuit reſolutũ in Brachinonen.
Canon.12. *Februarij* 1574. *coram Lancel-*
lotto in Peruſina de Vbaldis 13.*Iun.*1588.
coram Card.Pamphilio in forolivienſ.de To-
rellis coram Card.M. Montio 7. *Nouembr.*
1607.*in Romana pecuniaria* 27.*Iun.*1611
coram R.P.D. Vbaldo in Conchenſ. decim.
17.*Decembr.*1612.*coram R. P. D. Manza-*
nedo in Peruſina ſeu Ciuitatis Caſtelli dotis
30.*Ianuarij* 1612.*coram Gregorio Deci-*
moquinto, ita vt impedimentum ſuperue-
niens appellantem non excuſet *Rota de-*
ciſion. 144.*nu.*2. *parte ſecunda, diuerſorum*
& fuit d in ſalut. penſionis 14. *Nouembris*
1616.*coram Eminentiſſ.Card. Veroſpio, &*
in dicta Peruſina, ſeu Ciuitatis Caſtelli do-
tis, & in Aſſiſienſis Canonicatus 5. *Iunij*
1595. *coram Iuſto,* quæ eſt *deciſione* 108.
numero primo ex impreſſis poſt *primum*
volum. conſil. Farinacc. vbi *Addentes* bi-
fariè limitant, & docent quando d. ter-
minus incipiat.

Contra hanc rationẽ obijciebatur Pri
mo Vicarium intra dictum terminũ Iuris
ex improuiſo Parma Romam conceſſiſſe
ac proinde per eũ ſtetiſſe quominus Pro-
curator redierit pro apoſtolis, ità vt ſuc-
20 cederet vulgata Iuris concluſio † tem-
pus non currere appellanti, quando ſtat
per Iudicem, & non per appellantem
gloſ. & Doctores, in cap. ex ratione de ap-
pellationib.& in l.C.de tempor.appellat.Ca-
ſtrenſ.conſ. 334. *viſa appellat. num.*8. *verſ.*
*circa vlt. lib.*1. *Butr.in d.cap. ex ratione de*
appell.ſub num. 6.

Sed hæc obiectio facili eliditur nego-
cio, tum quia nullo modo conſtat in actis,
de abſentia Vicarij in dicto termino, imò
nec quidem in proceſſu allegata repe-
21 ritur; tum etiam quia quatenus abſen-
tia iuridicè probata fuiſſet, adhuc non
releuaſſet, cum Procurator nec diligen-
tias adhibuerit, nec proteſtatus fuerit,
quæ proteſtatio neceſſaria erat ad hoc vt
impedimentum ſuffragaretur alleganti,
* vt firmant communi calculo Doctores,
& eſt text. expreſſus in *cap. fin. de appell.*
& in cap. iuſtus vbi notant *Doctores de*
appellat.et in l.cum quidam eodem tit.Corn.

conſ.292.col.2.verſ.1.videtur vol.3.Soccin. conſ.45.num.1.vol.1 et conſ.39.n.32.lib.4. Ruin conſ.113.n.9.vol.4.conſ.85.n.4 vol. 5. vbi dicit eſſe neceſſariam proteſtationem,& requiri proſorma *Cæph.conſ.185. nu.6.& conſ.708.n.43.& ſeqq. Alex. conſ. 164.n.6.verſ.vnde dicit Ioan.de Imola.lib. 2.Surd.conſ.228.num.*8.& ſe in ſacto obtinuiſſe affirmant *Imol.Domin. & Ant.de Butr in cap.cupientes.§.qui ſi per viginti,& ibi per gloſ in verbo propoſitam de electionib. in* 6.& hanc partem in practica tutiorem videri atteſtatur *Iaſ.in l. de pupillo §. ſi quis ipſi Prætori col.4.verſ.verum quia mul ta iura de noui operis nunciat. & refert Cæphal. d conſil.708.Maranta in prax.par.6 verſ. & quando appellatur nu.219.& ſeq.* vbi reddit optimam huius propoſitionis rationem, quia leges non tam conſiderāt Iudicis defectum, quam diligētiam appellātis,& ſequitur *Gail pract.obſeruat.lib.1.*
* *obſeruat 143.Boer.dec.40.vbi de communi Theſar.deciſ.10.nu.12.*& ab omnibus ferè
* eſſe receptam teſtatur *Aſin. in prax.§.2. cap 6 ante finem.* & vt receptam eſſe affirmat *Mynſing.centuria 2.obſeruat.2.*quę opinio adeo vera eſt,vt vnica proteſtatio nō ſufficiat ad excuſandū,ſed repetita debeat eſſe *Franch in c. ex ratione ſub n 46. ibi ſed tu teneas in caſu noſtro de appellat. Maran.in prax.d. verbo. & quando appellatur nu.*230. & facta inſtanter, & inſtantiſſimè *Gram vot 31 ſub nu.12.Theſau.d.*
* *deciſ.10.n* 12.& ſecundum hanc opinionē tamquam communem fuiſſe indicatum in Senatu pedemontano teſtatur *Oſaſcb. deciſ.12.ſub num.5.& num.11. in fi. & ſequitur Ioſ.Cumia ſuper ritibus Sicil.c.* 88. *num.68.verſ. 2. intelligendum.*

22 Non † obſtant DD.in contrarium adducti,tum quia loquūtur in caſu, quo impedimentum exoritur ex alia cauſa, quā ex perſona Iudicis, ſecus autem quando ex Iudicis perſona procedit, vt diſtinguit *Cæph.* contrarias opiniones conciliians *d. conſ.708. n.51.* affirmans id *Iaſonem* tradidiſſe in *d.§.ſi quis ipſi prætori* & eſſe de
23 mente *aliorum quos refert.*† Tum etiam quia *ſcribentes* ex aduerſo adducti loquūtur de actu, qui faciendus non erat in tēpore continuo, vt ſunt dies dati ad accipiendum apoſtolos, quia tunc neceſſaria eſt proteſtatio ad hoc, vt impedimentum excuſet; terribilis eſt diſtinctio *Mynſing. obſeruat.centuria 3.obſeruat 39.* quam antecùm tr ſidere *gloſ.in c ſi de appell. Abb. conſ 200 lib.7.Zabar.conſ.128.num.4.Dec. conſ 356 col fin.& Card.conſ.128.dubio2.* elidens iura, & auctoritates in contrariū allatas, quæ vel indiſtinctè loquuntur, *vt Carpan.& Soccin.* & ſic hanc diſtinctionē adducunt iuxt. *Bart.in l 3.§. prætor ait de damn. infect & Cæph. in præcit. conſ.708.* vel loquūtur in terminis temporis vtilis.

24 Et in noſtris præciſis terminis nempe in tempore ad accipiendum apoſtolos aſſignato, proteſtatione opus eſſe ad hoc, vt impedimentum propter abſentiam Iudicis excuſet textus eſt notabilis in *l. vnica iunct.gloſ.in verbo conteſtetur de lib. dimiſſ.*& affirmat in puncto *pract. Maran. d par 6.verſ & quando appellatur nu. 420. Aegid.concluſ.343.Grauat. ad veſtr.cap.3. nu.71.& ſeq lib.7.Marius Anton.lib.2. reſolut.cap.11.n.16. cum ſeq.Surd.conſ.223.*
25 *nu.11.*†quarè plus valent iſtæ doctrinę in puncto,quam mille à remotis,quę in contrarium poſſent afferri *Caualcan deciſ.n. 13.par.4.Gramat.voto 198.nu.* 4.& cum in terminis ſuis indiuiduis nullum habeāt contradictorem,habent vim legis,& tanquam leges ſunt obſeruandæ, vt poſt *Caſtren. Iaſ. & alios notat. Caualc. deciſ. 44. num. 39.par. 1.*

Reſpondetur inſuper abſentiam dicti Iudicis delegati, etiam vbi legitimè probata foret,non ſolum nō excuſare à proteſtatione; ſed per ſe ſolam nec legitimè
26 impedimentum probare; † quia ad illud probandum duo copulatiuè requirūtur, prius quod impedimentum ſit tale,vt remoueri minimè potuerit *l ſed,& ſi prætor ex quibus cauſis maio. vbi Bart. & in l. quibus diebus vbi Socin.3. notabili de condi. & demonſtrat.Dec l.1.in fin.C.de bonorum poſſeſſ.cōtra.tabul & conſ 677. n.4.Gozad. conſ 38.n.11 Socc Iun conſ.76.n.79: lib.1. Crauett.conſ 270 n.3.*ità vt qui facilè impedimentum remouere poterat non dicatur impediens *l.qui poteſt de regul. iur. c. fin.de elect.Felyn.in cap.ex tranſmiſſa in princip de præſcrip.Vaſq. controuerſ.c. 60. lib.5.n 10.Seraphin.deciſ.1206.num.*1.poſterius eſt vt impedimentum, fuerit cauſa immediata, propter quam minimè præſtitum fuerit,quod præſtari debebat *l. qui commeatus de re milit.DD.in l.2.§.quod diximus ſi quis cautionibus vbi Alex.num.6. & Iaſ.n.5.Crauet.conſ.151.nu.22.& conſ. 179. num.6. Decius conſ. 454. num. 6.& conſ.552.num.7.Boer.quæſt.40.n.4. Vant. de nullit.ſent.ex defect.Iuriſd ordin.n.166. verſ.& erit*, & de vtroque ſimul *Menoch. de Arbitr caſu 118 n.7.cent.2. Bart. in d.l. qui cōmeatus Afflict.deciſ.29. & fuit dictū in Tullen. Coadiutoriæ* 17. *Febr* 1614. *coram bo.mem.Card. Sacrato. & in Romana de Mareſcot.20.Mart.1615.coram eod.*

Quod verò impedimentum fuerit cauſa immediata propter quām minimè præſtitum

ſitum fuerit, quod præſtari debuerat, tunc probatum cenſetur, quando ille qui facere tenebatur, accinxit ſe, deueniendo ad actus proximos *Bart.* quē alij ſequūtur *in l. 2. §. quod diximus nu 2. ſi quis caut.* vbi ponit exemplum de illo, qui allegat ſe impeditum venire non potuiſſe propter tēpeſtatem maris, qui debet inſuper probare ſe acceſſiſſe ad litus maris, quem refert, & ſequitur *Rota in d. Tullens. Coadiutoriæ*, & ſic debet vltra impedimentū reale probare ſuā diligentiam *Rub. in l. nō ſolum §. morte nu 450. de operis noui nunciat Beec. conſ. 104. n. 13. Alex. conſ. 49. n. 5. lib. 2 Natta conſ. 258. n 6. Surd conſ. 369 nu 42. Card. Alb. in Lucubr. ad Bart. ad l. quibus*
* *nu. 2 de condit. & demonſtr.* vbi cōmuniter ab omnibus hoc eſſe receptum teſtatur *Maſcar. et in* numeris latis per eū *de prob. concluſ. 885. n. 9. Caputaquen deciſ. 72. n. 1. & 96 par 2. Sur l. deciſ. 4 n. 3. & 203 n. 17.* & probatio iſta debet eſſe clara, & liquida *Rota in Placentina Parochial.* corā *Bubalo*, & *in alia coram Lancellotto* quas refert, & ſequitur *coram Gregorio XV. deciſ. 501. num. 1. & ſeqq.*

In caſu verò noſtro vtrumque deficit. Nam hoc poſterius requiſitum nō adeſt, quia procurator nō ſe accinxit, nec comparuit, nec ad actus proximos progreſſus fuit, vt ex proceſſu liquet, & deficit etiam prius, quia poterat hoc impedimentum remoueri: cum enim cauſa commiſſa fue-
27 rit Ep̄o Parmæ ſeu eius Vicario, † Epiſcopus in caſu infirmitatis, & cuiuslibet iuſti impedimenti Vicarij poterat adiri vt affirmant *Zabarel. conſ. 54. num. 2. verſ. ad quartum Tuſch litt. C. concluſ. 321. num. 1. Marcheſan. de Commiſſ. extra Roman. Curiam par. 1 cap. 6. nu 24 & 25. fol. 7.* prout
28 etiam † quando cōmittitur duobus inſolidū *Gemin. in c. cum plures n. 10. Franc. n. 3. Butr. n. 9.* qui eum textum in ſupradictis caſibus limitant, & fuit reſolutum in *Maceraten. dotis. 10. Martij 1581.* corā *Seraph. & eſt eius deciſ. 506. num. 4.* vti videtur in
29 caſu noſtro: † cum alternatiua tribuat de ſui natura cuilibet in ſolidum diſpoſitionem, & vocationem *Gratian. & relati diſcept. c. 741. n 7.* & in terminis *Alex. conſ. 93. vol. 7. Abb. conſ. 33. n. 5. ver ſed hoc non obſtante par. 2. Gemin. conſil. 24. num 11.* & eo magis, quo ad deſertionem euitandam ſufficit quælibet interā terminum diligentia, vt alijs relatis tradit *Buratt.* longè poſt hæc ſcripta ſub prælo adhuc exiſtens
30 in *deciſ. 171. nu 6.* † & q̄n etiam cauſa cōmiſſa fuiſſet Vicario ſimpliciter, adhuc in caſu abſentiæ eius poterat Epiſcopus à dicto Procuratore adiri *Bald. in l. 2. nu. 6. C. quando Fiſc. vel priuat* per text quem dicit ſingul rem *in § & hoc peruenit verſ. primatibus Ciuitatis Authent. vt nul. Iud. DD. in c. cæterū de iud & in l teſtament C. de teſtamen. & in l ſi vacant. vbi Angel. in repet n. 59. C de bonis vacant. lib. 10. Felyn. in c paſtoralis n 5. col 3 verſ. tempera iſtas. Bmit de offic. ord Surd.* latè *conſ. 56. à n. 23 ad 28. lib. 1.* præſertim quando (prout in caſu noſtro) commiſſio eſt cauſa ſub nomine dignitatis *Franc. in c. dilecti. 66. in q. 5. n. 40. de appell. Bertach. de Epiſc lib. 4 par. 5 q. 32. nu 59. & par. 7. q. 4. nu. 4 inter tract. diuerſ tom. 13 par. 2. fol 350 & 357. Scacc. de appellat. q. 8 num. 56.*

Neque obſtat impoſſibilitas accipiendi reſponſum ab Epiſcopo tempore præfixo, cum ipſe non haberet in cauſa tunc temporis aliquod iuriſdictionis exercitiū eo
31 quod † nondum accepiſſet cauſæ cōmiſſionem citata, & intimata parte, prout requirebatur ad hoc vt Epiſcopus poſſet vti delegatus ſe in cauſa intromittere *Gratian c. 170. nu. 18. & ſeqq. cum cæteris*
32 *adductis.* † Quia ſi ſaltem in vltima die termini procurator partem coram eo citaſſet, vtique illa dies ſtante legitimo impedimento, nō fuiſſet in termino computata, ſed deduci debuiſſet, & ſic benè poterat impedimentum euitare *Bald. in l. 1. n. 4. C. de iur. calum. Tiraquel. de retract. lign. §. 1 2. gloſ. 2. n. 3. Greg XV. deciſ. 327. n. 7. & ſeqq.* ſed hæc dicta ſint ex abundanti.
33 Minus † obſtat, quod dicebatur proteſtationem non eſſe neceſſariam quando impedimentum eſt notorium, *Afflic. deciſ. 50. n. 5. Bero. deciſ. 40. nu. 7. Cacher. deciſ. 9. n. 4. et deciſ. 177. n. 12. Odd. de reſtit. in integ. par. 1. q. 28. art. 4. nu 26. Carpan ad ſtatu. Mediolan. vol. 1 c. 131. n. 447. & ſeqq. Theſaur. deciſ. 10. n. 1. cum alijs per eos adduct.* nec probationem in actis, ſed ſufficere illud allegare in informationibus Iuris, & poſſe Iudicem ſuper illo extraiudiciales informationes ſumere *Rot. deciſ. 278 par. 4. diuer. Gratian. diſcept. c. 442 n. 8. Surd. conſ. 371. nu. 45. & 46. Beltram ad Gregor. deciſ. 224. n 6. cum alijs per eos citatis.* Quāuis enim concluſio iſta ſit in ſe vera plurimas tamen patitur limitationes, quarū
34 prima † eſt, vt non procedat in Notorio facti tranſeuntis, prout fuit diſceſſus D. Vicarij à loco iudicij *Maſcard. & relat. concluſ. 1108.* de illo enim debet conſtare Iudici, vt Iudici ex actis *Clar. §. fi. q. 9. num. 5. in fin Gail. lib. 2. obſeruat. 3. num. 13. Farinacc.* cū latè cumulat. *q. 21. n. 95.*
35 Secunda eſt, quando agitur de notorio, quod eſt probandum ad effectum decidendi cauſam, vt in terminis noſtris,

quia tunc debent ſemper plenè probari ita diſtinguunt, & declarant *Maſcard. d concl.* 1108. *num.* 13. *Farinac. d. quaſt.* 21. *ſub num.* 98. quos refert, & ſic intelligit & declarat *Seacc videndus lib.* 9. *cap de iud. cauſ. ciuil. num* 89 *cum ſeqq.* & licet actus qui faciendus erat à dicto Procuratore nempe reditus pro Apoſtolis, reſpiceret ordinatoria proceſſus, vt ego admittebã; non tamen iſtud aſſertum notorium erat probandum ad effectum ordinandi proceſſum, qui iam completus erat, & deuentum ad ſententiam, vt de ſe patet, nec vllo pacto, negari poteſt.

36 Tertia eſt quando non agitur de Notorio eiuſdem Ciuitatis, ſed de alterius vt in caſu noſtro, in quo diſceptabatur Regii coram me de allegato notorio Ciuitatis Parmen. *Salicet. in l. ea quidem nu.* 79. *C. de accuſat.* vbi dicit, quod licet Iudex de Notorio alterius loci benè informatus eſſet non tamen debet iudicare niſi de illo fiat plena probatio *Bald in Auth. qui ſemel. num.* 10. *C. quomodo, & quando Iudex Aretin. & alij per Maſcard. eos ſequentem d. concl.* 1108. *num* 27. *Speculat in tit de Notor. crimin in Rubr. num.* 10. vbi propterea dicit dari octo dies parti ad probandum Notorium extra locum iudicii *Ant. de Butr. in cap. fin. ſub num.* 67. *ver. venio ad ſecundum extra de conſuetud. Pacian. conſ* 26. *num.* 53. cum alijs multis per *Farinac. q quaſt.* 21. *num.* 91.

Quarum limitationum cum vnica tantum ſat fuiſſet, hic tamen ſingulæ cõcurrebant ac proinde de prætenſo notorio nullo pacto de iure extraiudicialiter me informare poterã. Nihilominus vt Actoribus D. Capitanei morem gererem, ac æquitatem vt ſoleo, ſequerer, pœnè coegi D. Colonellum Chriſtophorum, quatenus cõſentiret, vt dictas aſſumerem informationes, ac proinde miſi litteras D. Vicario Parmen. eiusq; Cancellario, qui in Epiſtolis ſuis reſponſiuis aſſeuerant non modo dictum diſceſſum non fuiſſe notorium, ſed imò per plurium dierum ſpatium occultiſſimum.

37 Non etiam † refragabatur clauſula *ſtatum, & merita cauſæ* in commiſſione appellationis appoſita, quam operari dicebatur, ac ſi ſpecificè S. Pontifici narratus fuiſſet non reditus pro Apoſtolis, & cætera quæ in indiuiduo erant ad ſubreptionem vitandam exprimenda iuxta *conſ. Butr.* 2. canonizatum à *Rota*, teſte *Mareſco t variar reſol cap* 47. *num* 6. & eſt *decif. Rot.* 20. *de reſcript. in nou.* quibus addi poſſunt *ſcribentes, & deciſiones* cumulatæ per *Martam de Clauſul. par.* 1. *clauſ.* 15. quia reſponderi poterat d. Clauſulam eiuſmodi ſortiri effectum, quando apponitur in gratia motu proprio facta, ſecus in ea, quæ ad præces partis conceditur *Angel. in l. ſed etiam ſi quis §. quaſitū in fin. verſ. itidem dicas ſi quis caut. & ibi fulgoſ. col. fin. verſ dubitat. Angel. Iaſ. col.* 1. *verſ. limitat tamē Dec. conſ.* 541. *col ſi. verſ. non obſtat clauſula* idē *Deci.* qui hanc di-
* cit communem *conſ.* 373. *in ſi Rip cap.* 1. *n. num* 80. *verſ.* 2. *caſus de reſcript. Crauet. conſ.* 296. & de veriori opinione *Gabriel. de clauſul. concluſ.* 5. *num.* 4. Prout nec procedere in præiudicium tertij, *Crauett. dicto conſil.* 296. *colum.* 5. *verſ* 2. *reſpondeo Ferret. conſ.* 32. *num.* 45. *& ſeqq.* Summus enim Pontifex per hanc clauſulam, & ſimiles non cenſetur velle tertio inſerre præiudicium *Gozad conſ.* 14. *col.* 3. *ver.* 12 *conſidera iuncta colum fin. verſ. non obſtat clauſula Gabriel d concluſ.* 5. *n.* 22. *Honded. conſ.* 39. *nu.* 45. *& ſeq. vol* 2. pro vt expreſsè declarauit in dicto breui obtento pro parte D. Capitanei vbi cõmittit cauſam appellationis prorogationemq; fatalium concedit quatenus lapſa non ſint, & ſic
38 conditionaliter, † accedente clauſula
prout Iuris, quæ totam commiſſionem reſpicit, & limitat *Seraph. decif* 896. *num.* 4. *Rot in recent. par* 2 *decif.* 108. *nu.* 3. *& fuit dictum in Romana S. Thomæ* 4. *Februarij* 1608. *coram Seotto*, & inducit diſpoſitionem conditionalem ita vt ſi de Iure concedendum ſit, quod petitur habeatur pro conceſſo, ſin minus habeatur pro denegato *Matth Brun. conſ.* 17. *ſub num.* 5. *Surd. conſ.* 379. *num* 34. *Seraph. decif.* 530. *nu.* 5. *Beltram ad Greg. XV. decif.* 378. *num.* 4. Parum etiam vrgebat, quod cum d. Procurator in ipſa appellationis interpoſitione inſtanter, & inſtãtiſſime petijſſet Apoſtolos, nõ videbatur neceſſarium pro eis
39 habendis redire, † eo quod cum agatur
de appellatione à diffinitiua, à qua de neceſſitate Apoſtoli ſunt dandi, non multum de eis curandum ſit poſtquam lex ipſo Iure defert appellationi ſine aliquo Iudicis facto *Rota decif.* 41. *alias* 357. *verſ. n.* ĩ *ex quo de appell. in nou. Caſſad. decif.* 4. *in princip. eod. tit Veſtr. in prax. lib.* 7. *cap.* 3. *in vltimis verbis, & latè in cap. vlt. nu* 1. *&* 2. *Franc. in cap.* 44. *ſæpè ſub num.* 30. *verſ. in eadem gloſ. ibi ſtatum, & Card. Alex. conſ.* 35 *de appell.* & propterea cum Iudex ex debito teneatur deferre non habetur in conſideratione, an deferat, *Put. decif.* 103. *ſub num.* 1. *&* 2. *lib.* 3. quando præſertim
40 fuerunt ſæpè petiti vno contextu, † quaſi
per talem petitionem videatur iuri ſatisfactum, itavt appellans non teneatur am-

amplius redire ad Iudicem *glo. in Clemen.*
quamuis vbi etiam Zabarel. nu 3. de appell.
Caſſad. deciſ. 8. appellauerat n 10 verſ. addc
clemen. quamuis cod. tit. licet petitio ſacta
fuiſſet ſimul cum appellatione (prout in
hoc caſu) *Zabar vbi ſup. in fi verſ. 6. quaro.*
Quia hoc facilè tollitur ex ſupra latè de-
ductis, cum non ſufficiat Apoſtolorum
petitio, ſed neceſſaria ſit eorum accepta-
tio in termino præfixo, alias ſi qui compa-
rere tenebatur in dicto termino non cõ-
paruit tunc quia cenſetur appellationi
renunciaſſe cauſa dicitur deſerta, vt ſup.
ſatis ſuperq; dictum eſt, & allegata in cõ-
trarium non negant hanc diligentiam
adhibendam eſſe, vt eſt videre vnicuique
legenti.

41 Denique † non afficit quod diceba-
tur data cauſæ deſertione, adhuc locum
eſſe attentatorum reuocationi, ſi non re-
medio eorum proprio ac priuilegiato, ſal-
tem remedio nullitatis, & iniuſtitiæ; eorũ
præſertim quæ in termino decẽdij ad ap-
pellandum commiſſa ſunt lite etiam de-
ſerta, quoad hoc enim durat officium Iu-
dicis ad quem *c. cum veniſſent, & ibi Ant.*
But. de eo qui mit in poſſ. ſſ. Mil. in verb. at-
tentata DD. in c. ſæpè, & præſertim Franc.
num. 30. propè finem, & Præpoſit. nu. 37. de
appell Lancellot. de attentat. dicta ampliat.
1. nu. 2. vbi pluribus cumulatis, hoc tan-
quam regulam ampliat, & limitat, & de
ſtylo Rotæ eſſe affirmat *Mareſcot. Variar.*
lib. 2. cap. 121. n. 46. & ſeqq. & fuit reſolutũ
à Rota, vt apud Graſſ. deciſ. 2. de appellat. et
in d. Calaguritana portionis 27. Iun 1575.
coram Cantucio in alia Beneficij de Bur-
go 7. Maij 1574 coram Seraphino, vt in
eius deciſ. 224 ſub num. 1. & 2. & in diuerſ.
par. 1. deciſ. 406. quæ procedunt etiam
42 ſi non fuiſſet appellatum intra † decem-
dium, cum paria ſint non appellare, vel
nulliter appellare ita fuit deciſum à *Rota*
in Mediolan. Iuriſpatron. 17. Ianuar. 1612
coram R. P. D. Vbaldo, in Boian. Benefi-
cij 6. Iunij 1614. coram R. P. D. Buratto, in
Hieracenſ. præteuſ Iuriſpatronat. 14. Maij.
1614. coram Card. Verolpio in Gremonen.
iuriſpatron. 26. Februarij. 1607. coram Gre
gorio XV. & quod dicitur nõ reuocari at-
tentata lite deſerta, eſt verum per viam
attentatorum, ſecus per viam nullitatis
ita declarat, & huic tacitæ obiectioni re-
ſpondet *Seraph. d. deciſ. 224. num. 3.*

43 Reſpondebam † enim id procedere qñ
executio, quæ prætenditur attentata, eſt
obliqua, ſecus vero ſi directa, nam hoc
caſu poſt cauſæ deſertionem amplius de
attentatis per viam nullitatis non agitur
Mil. in verbo executio facta pẽdente fol. 130
poſt Ioan. And. in cap. licet in gloſ. penult.
44 *num. 30. de excommunicat. in ſexto,* † vbi
declarat, quæ dicatur directa executio, &
quæ indirecta; vt directa ſit illa per quam
traditur poſſeſſio, vel ſoluitur id quod eſt
iudicatum, & indirecta, qua mediãte po-
teſt perueniri ad traditionem, vel ſolu-
tionem iudicati, quem refert, & ſequitur
Lancellott. de attentat. appell. pendent. par. 2.
cap. 12. ampliat. 1. num. 14. & ſeqq & fuit
reſolutum à Rota in Palentina Capellaniæ
14. Nouemb 1614. coram R. P. D. Buratto,
vbi agitur de poſſeſsione Capellaniæ ca-
pta pendente termino ad appellandum,
redditurq; ratio cur hæc executio non
reuocetur per hoc remedium, quia ſubla-
ta appellatione tollitur ſuſpenſio iudicati
idem inducta, & executio firma manet, &
licet male facta, non reuocatur, cum de
nouo fieri deberet, & firmato principali,
videlicet ſententia, firmatur, & acceſſo-
rium, quod eſt ipſa executio *Io. Monac.*
qui refert Ioan. Andr. & vtrumque Franc.
in c. licet n. 4 ver. quod autem de ſent excõi-
cat in 6. cum alijs ibi per Rotam allegatis.

45 Præterquamquod † obiectum proce-
deret ſi cauſa ſuper reuocatione attẽta-
tatorum commiſſa fuiſſet ante deſertio-
nem, nam illa poſtea ſuperueniẽte, adhuc
ex capite nullitatis in vim commiſsionis
præcedentis attentata reuocari poſſunt.
Secus autem ſi tempore commiſsionis,
iam cauſa erat deſerta prout in caſu no-
ſtro tunc enim non poteſt amplius dari
de attentatis, quia videtur illis renuncia-
tum, vt per *Lancellot. d. ampl prima n. 17.*
& 18 Creſcent. deciſ. 7. de ſent & re iudic.
& fuit tentum in vna Neapolitan Capel-
laniæ de Syllegijs menſe Decembris 1562.
coram Oradino.

46 Quod † præſertim procedit, quando,
deſertio conſtat ex actis, tunc enim poſt
eã nullus eſt ad attẽtata regreſſus *Guid.*
Papa deciſ. 213. num. 6. & conſ. 66. num. 3.
Lancellot. & relati d. amplia. 1. num. 8. ra-
tio eſt, quia petenti hoc caſu attentato-
rum reuocationem obſtat doli exceptio
Rota deciſ. 1. num. 3. de appellat in nou.

47 Et † quando etiam locus fuiſſet, eorum
tamen cognitio fieri debebat ordine Iu-
ris ſeruato, & porrecto libello. *Viu. com-*
mun. opin. lib. 2. opin. 30. incipit attentata
in 3. ampliat. Lancellot. latè dicta ampliat.
1. num. 20. Petr. de Beninten deciſ. 40. in
fin. & fuiſſe tentum in vna Brachinonen.
Monaſterij coram Iuſto 14. Martij 1558.
teſtatur idem Lancellot. dicto loco.

AR-

ARGVMENTVM.

Percutiens, vel interficiens miniſtrum Curiæ Eccleſiaſticæ a quo puniatur Epiſcopus cauſas in quibus pœna ſanguinis irrogatur, an, & quando, & quomodo laico poſsit committere, & reijcitur. *Carol. de Graſſ. effectu primo Clericat. num. 565.*

SVMMARIVM.

1 *Percutiens miniſtrum laicum Papæ vel fori Eccleſiaſtici neque ſacrilegium neque cenſuram incurrit.*
2 *Argumentum à ſufficienti partium enumeratione frequens, & neceſſarium.*
3 *Iuriſdictioni Iudicis habentis rem, vel perſonam ſubiectam ſubijcitur delinquens in illam.*
4 *Iuriſdictionem Iudicis, an, & quando prorogет illius familiam offendens.* & nu. ſeq.
5 L. addictos C. de Epiſcopali audien. *in quo ſit correcta.*
6 *Offenſa facta birruarijs Epiſcopalibus, an ſit mixti fori, vel ad Eccleſiaſticum Iudicem priuatiuè ſpectet.* & num. ſeq.
7 *Iniuria facta magiſtratui à quo ſit punienda.*
8 Scacc. de Iudic. lib. 1. cap. 12. ſub num. 13. *reijcitur.*
9 Carol. de Graſſ. effect. 1. Cleric. num. 565. *confutatur.*
10 *Iudex Eccleſiaſticus non poteſt proceſſum à ſe compilatum, & ſanguinis ſententiam laico remittere.* & num. ſeqq.
11 *Papa imponere poteſt pœnam ſanguinis ſtatuendo, non exequendo.*
12 *Prælatus Principis Laici delegatus, ſanguinis pœnam deleganti reſeruat.*
13 Decian. tract. crim. lib. 4. cap 9. num. 77. in fin. *declaratur.*
14 *Prælatus habens temporalem iuriſdictionem an poſſit generaliter tantum cauſas ſanguinis committere, vel etiam particulariter.*
15 *Clericus committens cauſam ſanguinis ratione temporalis iuriſdictionis, an, & quando incidat in irregularitatem.*
16 *Epiſcopus vel Clericus dicens per ſe ſententiam ſanguinis, fit irregularis, & deponitur.*
17 *Epiſcopus in cauſis ad ſpiritualem iuriſdictionem ſpectantibus dicens per alium ſanguinis ſententiam irregularitatem incurrit.*
18 *Epiſcopus tradens reum Iudici ſeculari fit irregularis.*
19 *Cooperans quomodocumque ad mortem alterius efficitur irregularis.*
20 *Tabelliones, & nuncij in cauſa ſanguinis, ſecuto effectu fiunt irregulares.*
21 *Prælatus habens temporalem iuriſdictionẽ, ſi vindictæ ſanguinis ſit præſens, vel aliter cooperetur, efficitur irregularis.*
22 *Cooperans non ſecuto effectu mortis, vel mutilationis, non fit irregularis.*
23 *Epiſcopus quomodo tradat Iudici laico degradatos.*
24 *Epiſcopus in cauſis capitalibus quomodo ſe gerere debeat.*

DECISIO LXXXVI.

LAICVM qui vni ex Epiſcopalis Curiæ ſatillitibus vulnus impegerat non potuiſſe à me tunc Vicariũ agente puniri prętendebatur; eo quod nulla in hoc flagirio cõſiderari poſſet qualitas iuriſdictionem mihi tribuens. Crimen etenim erat merè ſeculare, perſonarum vulnerãtis, quam vulnerati merè laica, † percuſsio demum facta miniſtro
1 laico foro Epiſcopalis, neque ſacrilegium in ſe continebat, neque cenſuram habebat annexam ad tradita per *Io. Andr. in in cap Fœlicis num. 7. ad med. de pœnis in ſexto, & ibi Gemin in §. præmiſſis ver. quæro an iſte Farinacc. de crim. læſ maieſt. q. 112. num. 106.* qui in fortioribus terminis loquuntur, nempe in percutiente familiam Papę, vel Cardinaliũ, modò id non in odiũ domini agat; vnde inferebatur nulla ratione cauſam ad forum Eccleſiaſticũ pertinere per locum à ſufficienti partium
2 enumeratione; † quod argumenti genus frequens, & neceſſarium eſt in iure noſtro tex in *l. patre furioſo vbi Bar. Bald. Ang.* & *DD.* id notãt *ff. de his qui ſunt ſui, vel alien. iur.* cum alijs congeſtis per *Euerar. in ſua topica legali loco à ſuff par. enum. num. 1.* & de neeps, & ſucceſsiuè illam eſſe Iudici laico remittendam eidemq; priuatiuè nõ cumulatiuè illius cognitionem pertinere.

Ego autem dicebam argumentum fallax eſſe, & inane, cum partes non fuerint
3 ſufficiẽter enumeratæ. † Tum quia ob delictum in rem, vel in perſonam ſubijcitur quis iuriſdictioni Iudicis habentis rem vel perſonam ſubiectam, vt per *Anton. de Butr. in cap. cum ſit* per illum textum, &
4 alia iura *num. 5. tit. de foro compet.* † Tum etiam quia offendens Iudicis familiã prorogat iuriſdictionem eiuſdem, cuius maieſtas in ſuo miniſtro eſt offenſa text. in *l.*
5 *addictos C. de Epiſc. audien.* † qui text. tametſi

metſi correctus ſit quatenus loquitur de clerico offendente familiam iudicis laici ob omnimodam eiuſdem laici in eccleſiaſticos incapacitatem, quæ prorogationem prorſus impedit; in caſu tamen è conuerſo, & ſic vbi à laico offenditur familia Epiſcopi, in quo eiuſmodi incapacitas non reperitur; in ſuo vigore rema-
6 net; † & ſic tantum abeſt vt huius cauſæ cognitor ſit priuatiuè laicus; vt imò, præſertim cum non ex odio priuato ſed ratione officij ſatelles vulneratus fuerit, ſolus iudex eccleſiaſticus priuatiuè ad laicum delinquentem punire poſſit vt per *Paul. de Caſtr. in d. l. addictos, & per Boer. deciſ. 9. nu. 14. Genuenſ. in Prax. Archiep. cap. 11. & Farinacc. conſ. 134. per totum vol. 2.*

Quin etiam ſi percuſſio facta fuiſſet ex odio & inimicitia priuata cognitionem ſpectare ad ſuperiorem officialis offenſi ex communi aduertit *Roland. in conſ. 48. num. 34 volum. 2.* Non enim videtur ad hunc effectum conſiderari poſſe cauſæ diuerſitatē inter vnum caſum & alterū;
7 quicquid dicendum ſit quando agitur de iniuria ipſimet iudici illata; nam ſi intuitu officij; ipſe eſt cognitor quaſi non eius perſona, ſed dignitas offenſa fuerit, ſi verò ex priuata inimicitia, cum ipſe in cauſa propria iudicare, nequeat, non ad iudicem alterius ordinis, & ſic non ad laicum, ſed ad ſuperiorem iudicis offenſi deuoluitur iuriſdictio, vt latè tradunt poſt alios, quos referunt *Rolan. d. conſ. 48. per totum, & Caball. lib. 1. reſol. crimin. caſ. 128. per totum.*

Crederem tamen in omnibus his caſibus in odium delinquentis accumulari forum foro, & ſic reum poſſe etiam per laicum iudicem puniri, vt in terminis noſtris tradit *Seaec. de Iudic lib. 1. cap. 12.*
8 *ſub nu.* 13. † qui tamen cautè legendus eſt dum magis probat ſententiam tenentium contra percutientem clericum vel birruarium fori epiſcopalis Iudicem laicum poſſe procedere ad pœnas temporales, eccleſiaſticum autem ad ſpirituales; quam ſententiam latè confutauimus in *deciſ. 4. nu. 3. per tot.*
9 Prout † & cautè in hac materia legendus eſt *Carol. de Graſſ. de effect. cleric. effect. 1. nu.* 565. vbi inquit quod ſi pro huiuſmodi vel alio delicto ad forum eccleſiaſticum ſpectante imponenda eſſet pœna ſanguinis, tenetur Iudex eccleſiaſticus compilato proceſſu, ſententiam ferendam alicui laico delegare, ad quod citat tex. *in cap. ſententiam ſanguinis & in cap. fin. Ne cleric. vel Monac.* adducit etiam *Baldum in cap. 2. col. fin. de maiorit. & obed. Ripam in cap. 2. nu. 44. de Iudic. & Decianum in tract. crim. par. 1. lib. 4. cap. 9.*
10 *nu. 76. in fine.* † Quia imò adeo Iudex eccleſiaſticus ad hoc non tenetur, vt nec quidem id agere valeat; nec iura per *Graſſ.* adducta id probant; ſed dumtaxat non poſſe clericum ſententiam ſanguinis dicere; nec *ſcribentes* ab eo allati, eius
11 deſeruiunt ſententiæ † *Bald. enim loco cit. nu.* 4. inquit Papam imponere poſſe pœnam ſanguinis ſtatuendo, non exequen-
12 do † *Ripa* loquitur iuxta terminos textus *in cap. Archiepiſcopatu extra de raptoribus,* & ſic in Prælato principis laici delegato, qui ſanguinis pœnam Regi deleganti re-
13 ſeruare debet. † *Decianus* autem non dicit prælatum in cauſa particulari compilatum à ſe proceſſum committere debere laico; ſed ſimpliciter inquit Papam vel Epiſcopum non modo poſſe, verum & teneri delegare ſententiam ſanguinis ferendam, ad quod adducit *d. cap. ſententiam ne cleric. vel Monach. & cap. fin. eod. tit.* ſed arbitror eum citare voluiſſe *cap. penult. cum ſua glo. eod. tit.* quæ ſe remittit ad dicta per eam in *cap. clericis num. 5.*
14 *eod. tit.* † quo loci *in verbo, aut iudicent,* loquitur de Prælatis temporalem iuriſdictionem habentibus, quam quo ad ſanguinis cauſas debent generaliter committere; iuxta illud *Homicidas & maledicos non patiaris viuere cap. Rex debet 23. q. 5.* & ſic ſentit ibi *gloſa* quod Prælatus habens iuriſdictionem temporalem poſſit quidem huiuſmodi cauſas vniuerſaliter committere, non autem particulariter, quoniam (inquit) multa licent in genere, quæ non licent in ſpecie. Verum vt ibi rectè aduertit *Abb. nu. 12:* Prælatus habens iuriſdictionem temporalem, poteſt etiam caſum particularem delegare laico, vt inquirat, & iuſtitiam faciat, ſiq; ille ad pœnam ſanguinis proceſſerit, Prælatus non efficietur ex facto ſui officialis irregularis, vt hodie determinatum eſt in *cap. fin. ne cleric. vel Monach. in 6.* qui textus loquitur ſpecificè in epiſcopo iuriſdictionem temporalem habente; qua eidem permiſſa, in neceſſarium antecedens, & pro illius ac iuſtitiæ bono regimine, & ne delicta contra publicam vtilitatem remaneant impunita, neceſſe eſt vt talem cauſam de facto occurrentem, in quo ipſe iudex eſſe nequit, alteri ca-
15 paci committere valeat. Et † ſic quod Clericus habens iuriſdictionem temporalem non incidat in irregularitatem, quamuis alteri committat cauſam, in qua poſtea pœna ſanguinis inge-

iugeratur tradunt Lapus Abb. Archid.
Gemin. Io. Andr. Ancbar. Domin. Monach.
Franch. in d. cap. fin. idem Abb. in cap ſen-
tentiam nu. 10. extr. ne Monach. vel Cle-
ric. Couar. in Clem. ſi furioſus par. 2. §. 3.
nu. 8. & lib. 3. Variar. reſol. cap. 20. nu. 3.
ver. tertio Capol. cum per eum relatis in
conſ. 1. nu 64. vol. 1. Salſed. ad Diaz in
Prax. crim. canon. cap. 99. littera A in no-
uiſſim. edit. Bellet. diſquiſ. Cleric. par. 1. tit.
de diſcipl. cleric. §. 3. nu. 135. Maiol. de Ir-
regularit. lib. 2. cap. 6. nu. 11. Sayrus in
claui regia lib. 7 cap. 11. nu. 3. & de Cenſur.
lib. 6. cap. 18. nu. 17. Auila de Cenſur. par. 7.
diſp. 5. ſect. 2. dub. 4. Molin. de Iuſtit. tom. 4.
tract. 3. diſp. 74. nu. 9. Reginal. in Prax. fori
penit. lib. 3. nu. 125. Siue temporalis iuriſ-
dictio eidem competat ratione epiſcopa-
tus, cui illa ſit annexa, ſiue ratione pro-
priæ perſonæ, cuius ſit patrimonium vt
notant. Doctores in d. cap. fin. ne cler. vel
Monach. in 6. Abb. in cap. clericis nu. 12.
& in cap. ſententiam nu. 10. extr. eod. tit.
Capol. Bellett. Salſed. & Regin. locis proxi-
mè citatis Bonaccin. de Cenſur. diſp. 7. q. 4.
punct. 1 nu 25. & ſeq. dummodo non ex-
primatur ſpecialiter in commiſſione in
quo cauſa conſiſtat, ſed generaliter com-
mittatur cauſa talium tex. in cap. fin. Ne
cleric. vel Monach in 6. Pauin. de viſitat.
1. par. quæſt. 7. num. 71. Couar. in clem. ſi
furioſus 2. par. §. 5. nu. 8. de homic. cum
alijs, quos refert & ſequitur Fuſcus de
Viſitat. lib 1 cap. 32. nu. 5. vbi ait id men-
ti tenendum.

16 At † verò in cauſis ad ſpiritualem iu-
riſdictionem & forum eccleſiaſticum
pertinentibus Epiſcopus vel Clericus
quemadmodum per ſe non poteſt ſen-
tentiam ſanguinis dicere, & ſi dicat, effi-
citur irregularis, & deponitur d. cap. cle-
ricis, & d. cap. ſententiam extr. ne cler. vel
monach. & vtrobique Doctores Maiol.
d. cap. 6. Arnald. de agnoſcend. aſſertt. ca-
tholic. & haeret. cap. 25. nu. 41. Sayr. de
cenſur. lib. 6. cap. 16. nu. 4. vbi plurimos
congerit Reginald. in Prax. for. pænit. lib.
21. nu. 13. Bellett. diſquiſ. cleric. tit. de di-
ſciplin. cleric. §. 26. nu. 3. Borell. in ſumm.
17 deciſ. tit. 11. nu. 39, ſic neque † per alium
ab ipſo delegatum, vt in ſpecie tradit
Henric. Boich. in d. cap. clericis ſub nu. 3.
ver. aut committendo, quem ſequitur Fa-
rinac. in fragment. crimin. verb. Clericus
18 nu. 370. † Multoque magis efficitur irre-
gularis, tradendo reum Iudici ſeculari vt
per Arnald. Alber. d. q 25. num. 35. & per
Farinac. vbi ſupra num. 382.

Cooperaretur enim ad homicidium,
præſertim tradendo etiam proceſſum
compilatum vt perperam aiebat Carolus
19 de Graſſis; † ex cooperatione autem ad
mortem alterius effici quem irregularem
probat text. in cap. ſicut dignum §. illi ex-
tra de homicid. & in cap. ſignificaſti il 2. eo-
dem titulo, ibi, ſtudio, conſilio, vel manda-
to, in quibus verbis omne genus coope-
rationis ſignificatum eſt iuxta ea quæ
poſt iuriſtas latè obſeruat Suarez de Cen-
ſur. diſp. 44. ſect 3. nu. 31.

20 Cumque † irregulares vti cooperato-
res euadant Clerici vel tabelliones, qui
aliqua ſimpliciter ſcripſerint, puta teſtes
recipiendo, etiam in forma non authen-
tica ſi in eo Iudicio poſtea fiat ſanguinis
vindicta vt poſt Io. Andr. & Ancbar. in d.
cap. ſententiam, tradit ibi Soccin. in 4. mē-
bro princ. ver. quinto quæritur Maiol de
irreg. lib. 2. d. c. 6. num. 7. & latius dixi in
deciſ. 77. nec non & nuncij, mandatarij,
Curſores in cauſa ſanguinis deputati, vt-
pote idemtidem cooperatores eiuſdem
iudicii Specul. in tit. de diſpenſ. §. iuxta
ver. item religioſus Maiol. d. lib. 2. cap. 10.
nu. 6. Henriquez in Summ. lib. 14. cap. 12.
§. 10. Sayrus de cenſur. lib. 6 cap 16. nu. 12
& dixi in eadem deciſ. 77. quanto ma-
gis idem dicendum erit de Iudice Eccle-
ſiaſtico, qui proceſſum compilauit, & il-
lum vna cum ipſa cauſa ſanguinis laico
21 committit? Præſertim quia etiam Præ-
latus habens iuriſdictionem temporalem
ſi aliquo pacto opem & auctoritatem præ
ſtare videatur, puta ſi ſanguinis vindictæ
ſit præſens, efficitur & ipſe irregularis vt
per Siluestr. in Summ. verb. Epiſcopus nu.
10. verſ. quintum & in verb. Homicidium.
3. q. 5. verſ. tertium Bellett. diſq. Cleric. tit.
de diſcipl. cleric. §. 5. nu. 136.

22 Intelligendo tamen omnia ſupradicta
ſequuto effectu mortis, vel mutilationis
membrorum, ſecus autem effectu non
ſequuto vt poſt Hoſtien. in c. ad audientiā
extr. de homicid. tradit ibidem Soccinus
memb. 4. ver. ſecundo quæritur Henriquez
d. cap. 12. §. 2. Sayr. de cenſur. lib. 6. cap. 16.
ſub nu. 4 in fin. vbi quod in hoc nulla eſt
dubitatio. Diaz. in prax. crim. canon. cap.
mihi 99 ſub num. 1. (quicquid ibi ſecus
ſentiat Salſed. in addit. verb. primendum,
poſt alios quos refert) Flores de mena
Variar. lib. 1. quæſt. 9. per totam commu-
* nem dicit Suarez de cenſur. diſp. 47. ſect.
1. nu. 3. vbi contrarios reijcit, nouiſſimè
Barboſ. in d. cap. Clericis nu. 4. ne Cleric.
vel Monach. & latius dixi in d. deciſ. 77.

23 Nec † non & exceptis caſibus à iure
expreſſis, in quibus Iudex Eccleſiaſticus
abſque irregularitatis nota poſt latam
ſententiam declaratoriam delicti, aliaſq;
cir-

circumſtantias, clericos degradatos, & laicos hæreticos, non tam tradit vel cõmittit, quam puniendos relaxat Iudici ſæculari; intercedendo etiam apud eum, vt citra mortis periculum circa eum ſententiam moderetur, vt in *cap. nouimus de verb. ſignif. & ibi ſcribentes*, de quo egregiè *Suarez de cenſur. diſp. 47. ſect. 1. à n. 10. vſque ad finem.*

Caueat igitur Iudex Eccleſiaſticus, ne iuxta ſententiam *Caroli de Graſſis* in cauſis mixti fori, in quibus pæna ſanguinis imponenda venit, compilatum proceſſum vel reum, aut cauſam ipſam Iudici
24 laico committat; † ſed vel pænam quam ipſe pro modo ſuæ iuriſdictionis imponere valet, infligat (circa quam poſtea Iudex laicus ſi maluerit, ſupplere pôterit iuxta tradita per me in *deciſ. 97. num. 4.* vel Summum Pontificem, aut Sacram Congregationem conſulat; prout alias ego feci in cauſa cuiuſdam mulieris quæ infantem ex eius filia ortum abſque baptiſmo necauerit; & reperio idem feciſſe D. Archiepiſcopum Neapolitanum in alio grauiſſimo flagitio vt colligitur ex *Ricc. in deciſ. 329. par. 3* qui teſtatur virtute litterarum nomine Sanctiſſimi Ordinario directarum conceſsam fuiſse facultatem vt abſque irregularitatis metu, tradere poſset curiæ ſeculari laicos vti Clericos in Archiepiſcopali curia de falſa moneta proceſſatos, & ad hoc ibi *Ricc.* quod cum propterea dubitaretur an etiam proceſsus contra eoſdem in Archiepiſcopali curia compilatus, eſset tradendus, fuit affirmatiuè reſolutum, quamuis in dd. litteris nulla de hoc fieret mentio; quia de iure ſemper eſt reus vna cum ſuo elogio ſeu proceſſu remittendus *l. diuus l. non dubium de cuſtod. reor.* & poſt alios tradit *Decian. in tract. crim. tom. 1. lib. 4. cap. 19. nu. 21. & ſeq.* cum alijs per *Riccium vbi ſupra relatis*, & dixi latius in *deciſ. decima octaua.*

ARGVMENTVM.

In Parochia dignoſcenda, an conſideretur Domicilium vel præſens habitatio.

Sepeliendi vbi nam ſint habitantes domos conductas, officiales, ſcholares, famuli, Aduenæ, Viatores, Tertiarij, & ſodalitatum confratres.

SVMMARIVM.

1 *Parochia non mutatur, niſi quis accedat ad aliam cum rerum ſubſtantia animo ibi perpetuò manendi.*

2 *Etiam ſi proprius Parochus negligat adminiſtrare illi Sacramenta.*

Modò Parochianus vel non diſcedat de propria Parochia, vel animo cito redeundi recedat nu. 9.

3 *Habitans ruri non animo permanendi, ſi ibi decedat ſepeliendus eſt in Parochia vrbana.*

Declara vt num. 10.

4 *Ad cognoſcendam Parochiam attenditur Domicilium, non autem præſens habitatio.*

5 *Contrarium eſt verius.*

Officiales, Scholares, & famuli ſepeliendi ſunt in ea Parochia in qua degunt.

Idem dicendum de habitantibus domos conductas, etiam anno non expleto.

6 *Sepulturam quis eligere videtur in Parochia, in qua Sacramenta percipit.*

7 *Electio ſepulturæ etiam tacitè fieri poteſt.*

8 *Ius ſepulturæ plurimum pendet à Sacramentorum perceptione.*

9 *Diſcedens à Parochia animo redeundi, illam non dicitur mutare.*

10 *Habitans partim in Vrbe, & partim ruri an & quãdo vtriuſq; Parochiæ euadat.*

Parochianus ita vt ſepeliendus ſit in qua decedit.

cap. 15. qui de ſepul. in 6. *intellectus.*

11 *Infans tranſlatus à Matre, vel à Tutore ad aliam Parochiam, vbi ſepeliendus ſit.*

12 *Exteri, & forenſes in ea Parochia ſepeliendi ſunt, in qua habitant.*

13 *Viatores, & pertranſeuntes vbi nam ſint ſepeliendi,* & nu. ſeq.

14 *Conſuetudo attenditur quoad ius ſepulturæ.*

15 *Clericus viator in Cathedrali ſepeliendus.*

16 *Habitans in confinio duarum Parochiarum, in qua ſit tumulandus.*

17 *Sepeliendi vbi ſint confratres ſodalitatum.*

DECISIO LXXXVII.

CVM quidam Tabellio, locata domo ſua, alteram anguſtiorem in alia Parochia pro vſu ſuo conduxiſſet, paulo poſtea diem clauſit extremum. Vnde coram me orta fuit controuerſia inter Parôchos vtriuſque Parochiæ, vtroque prætendente Cadauer eiuſdem Notarij ad ſe ſpectare.

Et

Et quidem ad ſauorem Parochi in cu-
ius Parochia ſita erat domus propria Ta
bellionis duo vrgere videbantur. Alterũ
1 quia† tametſi Parochiani Sacramenta in
aliena Parochia percipiant & diuina au-
diant, & ſic proprius Parochus nullum
ſuſtineat laborem, non propterea efficiſi-
tur de Parochia, in qua ſacramenta per-
cipiũt, niſi animo perpetuæ habitationis
cum rerum ſubſtantia ibi fiant incolæ &
Parochiani *Clem. dudum §. huiuſmodi de
Sepultura DD. in c. is qui, vbi Franch. n. 1.
& alij eodem tit. in 6. Mareſcott. variar.
reſol. lib. 2. cap. 95. nu. 5.*

2 Etiam † ſi Parochus neglexerit admi-
niſtrare Sacramenta, & ex eius incuria
Parochiani coacti fuerint ad alia loca ad
ea percipiẽda accedere; huiuſmodi enim
Parochi negligent a Eccleſiæ ſtatum mu-
tare non poteſt *Rebuff. ſuper concord. de
collat. §. ſtatuimus il 2. in verbo Parochia-
lis verſ. qui dicatur Parochianus Petr. de
Vbal. in tract. de Canonica Epiſc. & Pa-
roch. q. 11. n. 15. & q. 12. nu. 16. Lup. de Ca-
ſtil. in tract. de Canonica petitione c. 2. n. 40.
Mareſcot. d. cap. 95. nu. 6.*

3 Alterum † erat quia in ſimili, habitans
Ruri animo non permanendi, ſi ibi de-
cedat non eſt in rurali Eccleſia ſepelien-
dus, ſed in ſui domicilij vrbani Parochia
textus expreſſus *in c. is qui de ſepul. in 6.
Abb. in c. in noſtra nu 10. extr. eod. tit. DD.
* communiter in dicto cap. is qui Menoch.
de præſumpt. lib 6. præſumpt. 88. num. 3.
& conſ. 398. nu. 37. lib. 4. Maſcar. de pro-
bat concl. 1150. nu. 1. & 2. Rota dec. 643.
num. 2. & deciſ. 656. in prin. par. 1. diuerſ.*
4 Vnde † datur intelligi ad cognoſcendam
Parochiam non attendi locum habita-
tionis, ſed domicilij, prout in indiuiduo
tenuit *gl. in c. is qui de ſepul. in 6.* & ibi *Ge-
min nu. 2. & 5. & Franch. nu. 1.* & alij re-
lati à *Sanchez de Matrim. lib. 3. diſp. 23.
ſub nu. 11. ver. 3. probatur.*

His tamen poſthabatis cadauer dicti
Tabellionis ſepelliri mandaui in Paro-
chia, in qua tempore obitus morabatur.
5 Motus fui, quia verior, eſt opinio, quod
imò in cognoſcenda Parochia, conſide-
randum non ſit domicilium, ſed præſens
ſtatus, ita vt vbi quis ad præſens habitat,
& animum habet ad aliquod notabile
tempus permanendi, licet non conſti-
tuendi domicilium, ibi dicatur habere
Parochiam, vt contigit in officialibus,
in ſcholaribus, in famulis, nutricibus,
& ſimilibus; & etiam in terminis no-
ſtris, nempe in conducentibus domum
ad annum; tametſi morte præuenti illum
non compleuerint. Ita tenuit *Feder. de
ſenis in conſ. 154. quæſtio ſequens.* quem
ſequitur in his terminis *Anchar. in cap. is
qui ſub nu. 1. ver. pro clariori tamen de
ſepul. in 6. & commendat Abb in repet cap.
extirpandæ §. qui vero nu. 11. de præbend.*
& poſt alios, quos congerit ita etiam te-
nuit *Ceuall. in ſpecul. commun. contra com-
mun quæſt 458. nu. 36 & ita à Sac. Con-
gregatione* reſolutum fuiſſe teſtatur *Sal-
ſedo in addit. ad Diaz in pract. crim. cap. 73.
ver. 14. in fin. Gratian. lib. 2. diſcept. forenſ.
cap. 75. nu. 18.* idemque tenuit *Molina de
Iuſti. diſput. 214. col. 4. ver. illi qui Sylue-
ſter in Sum. verbo ſepultura ſub nu. 8. ver.
ſi vero tit. laicus* latè apud *Menoch. in con-
ſil. 398. lib. 4.* cum ſubſcriptionibus plu-
rimorum Theologorum ac Iuriſperito-
rum *ſub nu. 7. 17. 22. 42. & 44.* latius &
exactius *Sanchez de matrim. lib. 3. diſp. 23.
ſub nu. 12. ver. & confirmatur*, vbi pluri-
mos cumulat, multipliciter comprobat
& dicit hanc opinionem eſſe veriorem,
Guttier. cum per eum congeſtis *in tract.
de matrim. cap. 63. nu. 19.* vbi hanc opi-
nionem appellat benigniorem, & verio-
rem, quæ quidem probatur *in cap. in no-
ſtra de ſepult. ibi (ſoluta quarta Parochia-
li Eccleſiæ de cuius Parochia mortuorum
corpora aſſumuntur)* & ſic habitatio
conſideratur non domicilium: proba-
tur etiam *in cap. fin. de Parochijs & in c.
omnis vtriuſque ſexus de pœnit. & remiſſ.*
& ita intelliguntur *Doctores* ibi dicentes
poſt *Innoc.* illum dici proprium Pa-
rochum ſcholaſticorum, & mercenna-
riorum, in cuius Parochia per annum
habitant, vt ibi per *Io Andr nu. 13. Ant.
de Butr. nu. 38. Card. nu 6. Anchar. nu. 9.*
Et hæc ſententia confirmatur ex eo,
6 quod † eo ipſo ac quis percipit Sacra-
menta in aliqua Parochia, in dubio vi-
detur ibi elegiſſe ſepulturam vt per *Butr.
in cap. 1. num. 9. & Abb. num. 4. de ſepult.
Franch. & Gemin. in cap. 1. de ſepult. in 6.
Lupus in cap. fin. eod. tit. Sylueſt. in Summ.
* ver. ſepultura nu. 8.* & eſt communis opi-
nio, vt teſtatur *Rota coram Card. Seraph.
in deciſ. 1135. nu. 3. Gratian. diſcept forenſ.
tom. 1. c. 95. nu. 74. Mareſcott. variar. lib. 2.
7 cap. 95. nu. 11.* † Sepulturæ quippe electio
etiam tacitè fieri poteſt *Petr. de Vbal. de
quarta Epiſc. & Paroch. c. 6. nu. 18. & ſeq.
Gratian. d. nu. 74.*
8 Et † ius ſepulturæ plurimum pendet à
Sacramentorum adminiſtratione, vt tra-
* dunt *Doctores* communiter *in dicto capi-
tulo is qui de ſepult. & Seraph. Gratian. &
Mareſcot. locis citatis.*

Non obſtant modo motiua in contra-
9 rium excitata. † Nam ad primum
reſpon-

reſpondeo *Clem.* dudum non probare id, ad, quod à *Mareſcotto* allegatur *Doctores* vero ab eo citati intelliguntur in terminis, in quibus quis vel non diſcedit à propria Parochia, vel animo citò redenndi diſcedit.

10 Ad † ſecundum reſpondeo, textum in *d. cap. is qui de ſepul. in 6. & Doctores* ex aduerſo citatos loqui pariter in eo, qui habitat ruri non animo permanendi, ſed recreationis cauſa, vel vt ruralia exerceat, ad vrbem poſtea reuerſurus. Secus tamen dicendum eſt de eo, qui ſtaret ibi animo habitandi pro maiore parte anni, vel habet domum hyemalem in ciuitate, & æſtiuam in Rure, & ſic æquali tempore modo in vna, modo in altera moratur, vt qui in duobus locis æque principaliter habet domicilium, tunc enim efficitur vtriuſque Parochiæ Parochianus, & in ea ſepeliendus eſt, in qua decedit *Paluda. 4. diſt. 17. quæſt. 3. art 2. concl. vlt. in fin & art. 3. concl. 2. Syluester in Summ. verbo confeſſor nu. 10 Sanchez de matrim. lib 3. diſp. 23. ſub num. 12. ver. & confirmatur Capbal apud Menoch in d. conſ. 398 nu. 21. & quidam Theologi in ſubſcriptionibus num. 33. & ibidem Aloyſius Terzagus ſub num. 46. ver. nec obſtat Rebuff. in repet. cap. extirpanda §. qui verò ver. contra opem de Præbend.* quod notandum eſt Genuæ vbi plurimi in hoc genere contingunt caſus. Et multo magis ſi ibi pro maiori parte anni habitaret, quia ibi propriè diceretur habere Parochiam, vt per *Petr. de Vbal. de Canonic. Episc. & Paroch. cap. 7. nu. 12.* cum alijs congeſtis per *Tiraq. de retr. lign. §. 9. glo. 2. nu. 26* & latius per *Sanchez. de matrim. lib. 3. diſp. 23. nu. 12. per tot. & diſp. 24. per totam* & iſta erit prima ampliatio ad regulam ſupra poſitam.

Præſens itaque ſtatus in dignoſcenda Parochia, ac in iure ſepulturæ conſide-
11 randus eſt, † quod quidem etiam in infante à matre, vel tutore ad aliam Parochiam, translato dicendum eſt, licet enim ipſe nec animum habeat mutandi proprium domicilium, nec habere poſsit, nihilominus, quia in dignoſcenda Parochia non attenditur domicilium, ſed locus præſentis habitationis ad tempus conſiderabile, ideo Parochus huius infantis erit is, in cuius Parochia moratur, vt per *Anchar. in dicto cap. is qui ſub nu. 1. ver. pro clariori de ſepul. in 6.* vbi ait ita tenuiſſe *Federicum de Senis* ſed nō dicit in quo loco, tu dic quod voluit citare eundem *Federicum in conſ. 253. & 254.* quod ſanè intelligas, ſi nec ſepulcrū paternum adſit, nec electio a matre ſecundum regionis conſuetudinem fieri potuerit ad late per me tradita in *dec. 89.*

12 Amplia † tertio in exteris, & forenſibus habentibus hoſpitium in ciuitate; Nam Parochiæ, in qua degunt, competit ius ſepeliendi etiam illos ſic in ea habitantes, cum in illa ſumant ſacramenta *Archid. poſt antiquiores in cap. 1. nu. 3. de ſepul. in 6. Butr. in cap. 1. num. 9. & Abb. nu. 4. extra eodem Summ. Syluest. in verſ. ſepultura nu. 8. Vitalin. in clem. 1. nu. 19. de Priuil. Armil. in verbo ſepultura nu. 12. in fin. Feder. de Senis conſ. 253. Gigas conſil. 97. nu 3. Boer. deciſ. 175. in prin. Seraphin dec. 1135. nu. 1. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 95. nu. 73. Mareſcot. variar. reſol. lib. 2. cap. 95. nu. 9.*

13 Quin † etiam & in viatoribus, & pertranſeuntibus, nec abentibus hoſpitium in ciuitate concluſio præfata procedit: licet enim in hoc articulo non conueniant inter ſe *ſcribentes*; opinantibus nonnullis, ius ſepeliendi prædictos ſpectare ad cathedralem, *gloſ. in cap. in noſtra de ſepult. Innoc. Hoſti, & Io. And. in cap. 1. eod tit.* Alijs autem arbitrantibus inter Cathedralem, & Parochiam, in qua decedunt præuentioni locum eſſe *Goſfred. in Summ. tit. de ſepult.* in quam inclinare videtur *Petr. de Vbal. de Canonica Epi & Paroch. cap. 9. nu. 4.* verior tamen & crebrior eſt tertia ſententia, vt imò vagi, & peregrini, quorum paternum ſepulcrum vel ignoratur, vel commodè haberi non poteſt, ſepeliendi ſint in Parochia, in qua deceſſerunt *Arcbid. in capitulo 1. de ſepul. in 6. Butrius in cap. 1. numero 9. extr. eod & ibi Abb. nu 4. Summ. Syluest. in ver. ſepultura ſub nu. 8. Card. Seraph. dec. 1135.* vbi quod iſta opinio eſt verior *Mareſcott. d cap. 95. nu. 10. lz.* qui pariter de veriori teſtatur, pro vt etiam *Gratian. d. diſcept. 95. nu. 73.* etiam ſi Parochus non adminiſtraſſet eiſdem Sacramenta; vel quod ex improuiſo decedant, vel quod Parochus repertus non fuerit; Nam quidquid ſecus tennerint *Butr. & Syluest.* locis ſupra citatis, ita firmant *Cæteri* ſupra relati, & eſt com-
* munis opinio.

14 Niſi † tamen adſit conſuetudo in contrarium, nempe quod forenſes, aut viatores ſepeliantur in Cathedrali; tunc enim illa ſeruanda erit, vt affirmant omnes præfati *Doctores*, conſtito tamen plenè de cōſuetudine; nam ea non probata, non eſt à dicta communi concluſione recedendū vt fuit deciſum penes *Seraphinum in dicta dec. 1135.* circa finem, Cæterum quie-

quid ſit de iure; *Iul. Laurius* poſt hæc ſcripta impreſſus loco infra citando refert *Sac. Congregationem Epiſcoporum* etiam circumſcripta conſuetudine 5. *Iulij* 1592. Epiſcopo Fulginaten. reſcripſiſſe aduenas, & pertranſeuntes in Cathedralibus,& reliquos in Parochia intra cuius fines obierint, ſi per aliquod tempus habitauerunt, eſſe ſepeliendos.

15 Clericus † autem viator etiam de iure in cathedrali eius vrbis, in qua decedit, eſt ſepeliendus, vt per *Ant. de Butr. in c. 1. de ſepult. in 6. Syluest. vbi ſupra ver. ſecundum Pereg. Boer. deciſ.* 175. *num.* 5. & 7. Prout dicitur de Religioſo decedente in itinere. vel hoſpitali, qui humandus eſt in Eccleſia ſui ordinis, ſi ad eam commodè poteſt deferri, vt per *Butr. & Sylu.* locis ſupracitatis & per *Boer. d. dec.* 175 per totam, vbi quod ſic deciſum fuit.

16 In † hac eadem materia, vt obiter dicam, peregrinum caſum habui in facto Parmæ, de quodam, qui habebat domum in confinio duarum Parochiarum: tunc enim, cæteris paribus, ſicuti diuidendæ ſunt decimæ, ac quarta funeralis, ſic etiã diuidi poteſt ſepultura familiæ alternis vicibus, niſi ex coniecturis appareat defunctum magis inclinaſſe in vnam Parochiam, quam in alteram, puta ibi Sacramenta percipiendo, vel frequentando magis hoſtium, quod in illa reſpondet, vt per *Franch. cap eum ab eo ſub nu.* 4. *de ſepul. in* 6.

17 Contigit † etiam non ſemel dubitari vbi nam Tertiarij ſint tumulandi, circa quos, tam *Sac. Concilij, quam Epiſcoporũ Congregatio* reſoluit, quod ſi viri collegialiter viuant, ſeu cum clauſtralibus habitent, & mulieres virginitatem, ſeu celibem caſtamque vidualem vitam traduxerint, expreſſo voto, & ſub dicto habitu, cadauera deferantur in Eccleſijs regularium, cuius habitum induxerint, ſi in ipſis eorum communis ſepultura reperiatur, ſine præiudicio tamen iurium parochialium, & requiſito prius Parocho, quo venire abnuente etiam ipſo inuito ad regularium Eccleſias tranſportari poſſint, iuxta diuerſas *Sac. Cong.* declarationes, quas de verbo ad verbum reſcripſit *Laurius varar. lucubrat. tit.* 2. *c.* 11. *nu.* 103. & *ſeq.*

18 Deniq; cum officiales cuiuſdam ſodalitatis vigore ſtatutorũ auctoritate ordinarij confirmatorũ prætenderent cadauer confratris, qui ſepulturam non elegerat eſſe in eorum oratorio tumulandũ; pronunciaui quod imò eſſet in propria Parochia ſepeliendus, vt in puncto tradunt *Petrus de V bald. de Canonic. Portion c. 1. inſt. ver. variant Sebaſt. de Medic. de Sepult. q.* 8. *n.* 41. *Laurius d. c.* 11. *n.* 106. & *ſeq.* vbi addit quod confratre eligente ſepulturam in Oratorio ſodalitatis, officiũ ſuper cadauere fiet à Parocho intra cuius fines Oratoriũ eſt ſitũ; non autem à ſodalitatis Capellano ex *S. Cong.* ſentẽtia quã ibi refert.

ARGVMENTVM.

Paruuli an & quando ſepeliendi ſint in Sepulcro maiorum, & quodnam dicatur maiorum ſepulcrum.

Vidua, vel coniugata vbi nam ſit tumulanda.

SVMMARIVM.

1 *Sepeliendus eſt in Sepulcro maiorum qui obijt non electa ſepultura.*

2 *Quarta funeralis ſoluenda eſt Parochiæ, quando defunctus in maiorum ſepulcro ſepelitur.*

3 *Sepeliri quando quis debeat in propria Parochia.*

4 *Parochus intentionem fundatam habet ſepeliẽdi eos, qui alibi ſepulturã non eligũt.*

5 *Probare quis debet fundamentum ſuæ intentionis.*

6 *Patronatus vel ſepulcri iure proje, & deſcendentibus erecto quid probandum ſit ab illud prætendente.*

Terminus in diſpoſitione qualificatus, non ſatis probatur in abſtracto.

7 *Sepulcrum maiorum illud dicitur, in quo iacent Pater & Auus.*

8 *Sepulcrum maiorum eius, qui viuo patre decedit, quodnam dicatur.*

9 *Sepulcrum paternum præfertur illi, in quo cæteri maiores iacent.*

10 *Sepulcrum maiorum, quodnam dicatur, ſi pater in vno, auus in alio, proauus in alio diuerſo tumulatus fuit.*

11 *Sepulcro maiorum exiſtente in Eccleſia Regularium, an ibi quis ſit ſepeliendus.*

12 *Sepulcrum vnius ex maioribus ex coniecturis dici poteſt prædilectum.*

13 *Vidua in ſepulcro vltimi viri eſt tumulanda. Etiam ſi ad domum paternam redierit num.* 16.

14 *Vidua retinet domicilium, honorem, & dignitatem mariti.*

15 *Vidua, quæ redijt ad domum paternam, retinet ſepulcrum mariti.*

16 *Vxor viro ſuperſtite mortua, in quo ſepulcro ſit tumulanda & num. ſeq.*

17 *Sponſa non cognita, nec traducta, & vxor adultera vbi ſint ſepeliendæ.*

18 *Vxor poteſt eligere ſepulcrum ſine viri licentia.*

19 *Fœtus vna cum Matre in vtero mortuus vbi nam ſepeliri debeat.*

20 Sy-

20 *Synodalis conſtitutio non obligat exem-
ptos.*
21 *Sepeliendi quando ſint paruuli in loculo
ſeparato, & quando in maiorum ſepul.
cro.*

DECISIO LXXXVIII.

IMMATVRA morte ſubla-
to Arimini quodam par-
uulo ex Battaglinorum,
familia, Patres Sanctæ
Mariæ Seruorum præten-
debant illius cadauer, eo quod in eorum
Eccleſia adeſſet Sepulcrum eiuſdem fa-
miliæ, & quidem ſatis conſpicuum.
Vnde dicebant intrare notiſſimam
concluſionem, quæ habet deceden-
1 tem, † non electa ſepultura, tumulan-
dum eſſe in ſepulcro ſuorum maiorum,
vt Sanctorum Patriarcarum exemplo
inſiſtens benè probat *Gratian. in capitulo
vnaquaque §. item Ioſeph.* 13. *quæſt.* 2.
& habetur *in cap.* 1. *extr. de ſepul. & in
capitulo is qui eodem tit. in 6. & vtrobique
DD. Grauet. conſ.* 10. *numero ſexto Gual-
den. de arte teſtan tit.* 9. *caut. quarta ſub
num.* 2. *Purpurat. conſil.* 413. *numero* 1.
Rota deciſione 492. *numero primo & deci-
ſione* 787. *numero ſecundo prima par. in
diuerſor.* optabile enim eſt vnicuique in
maiorum ſuorum ſepulcro ſepeliri, vt
per *Lel. Zeceb. de Repub. Eccleſ. capitu-
lo* 28. *de Parocho num.* 17. *ver. fallit ſi
quis fuerat de viſitation. lib primo cap* 25.
2 *numero* 12. *in princ.* † Soluta tamen
Eccleſiæ Parochiali quarta funerali.
*Clem. dudum de ſepult. Conc. Trident.
ſeſſ.* 25. *cap.* 13. *de reform* de quo latè
habetur per *DD. in cap.* 1. *in cap. relatum
in cap. de his in cap. cum ſuper. in cap. cer-
tificari in cap. in noſtra extr. de ſepult Pe-
tr. de Vbal. toto tract. de Canonica Epiſc.
& Paroch. inter tract. diuerſ. tom.* 15 *Ber-
tacchi in tract. de Epiſcop. par.* 4. *lib.* 4.
num 40. *Gualden de arte teſt. tit.* 9. *caut.*
6. *ſub num.* 2. *Leon. in Theſa. for. Eccleſ.
par.* 2. *cap.* 14 *per tot. Molin de Iuſtitia
tract.* 2. *diſput.* 215. *Roder. qq. Regul tom.*
1. *quæſt.* 39. *art.* 2. latè *Fr. Io. della Crux
de ſtatu religioſo lib.* 2. *& per ſummiſtas
in ver. Canonica portio*, ad quos in tacti
contingentia in materia dictæ quartæ
recurrere poteris, & dictis per ipſos obi-
ter addo, quod in Bulla confirmationis
Ordinis Mendicantium Pius V. *de an-
no* 1560. conceſſit vt monaſteria, quæ
fundata exiſtunt à quadraginta annis ci-
tra; non teneantur ſoluere quartam fu-
neralium, quod notat etiam *Spin. de
teſtam. glo.* 2. *prin. de elect. ſepul. nu.* 39.
& Gratian. diſcep. foren. tom. 1. *cap.* 94.
num. 75. quam tamen conſtitutionem
hucuſque nullibi vſu receptam vidi, &
hæc quidem quarta Parrochiali debe-
tur ab Eccleſia ſepeliente etiam exempta
vt per *Lel. Zeceb. de Republic. Eccleſ.
capitulo* 28. *de Paroch. numero* 18. *in
princ.*

3 Parochialem † verò Eccleſiam aie-
bant non poſſe prætendere ius ſepellen-
di, niſi duobus deficientibus, nempe
quod quis non elegerit ſibi ſepulturam,
& quod maiorum ſepulcrum non ha-
beat, vel in eo commodè ſepeliri nequeat
cap. is qui, cap. licet, & vtrobique *Docto-
res* omnes *de ſepul. in ſexto* ſcribentes
* communiter *in cap.* 1. *extr. eod. tit. Petr.
de Vbald. d. tract. de Canonica cap* 9. *nu-
mero* 1. *&* 2. *Guttier. de Iuram. confirma-
torio cap.* 14. *num.* 1. *Fuſcus in tract. de
viſit. lib* 2. *cap.* 2. *num.* 9.

Cum igitur Patres Sanctæ Mariæ Ser-
uorum oſtenderent ſepulcrum dictæ fa-
miliæ in eorum Eccleſia conſtructum, &
haberent electionem ſepulturæ factam
à Domina Theodora Matre, & ſic adeſſet
vtrumq; vtique Parochus præter quar-
tam funeralem nil vlterius prætendere
poſſe videbatur.

4 Pro † Parocho tamen dici poterat ip-
ſum habere intentionem in iure funda-
tam, vnumquemque in propria Paro-
chia, niſi aliam eligat ſepulturam, eſſe
tumulandum *cap. ex parte cap. cum libe-
rum cap. in noſtra extr. de ſepult. Roman.
conſ.* 356. *nu* 9. *Medic. da ſepult. par* 2. *q.* 6.
nu. 1. *& ſeq. Antonin. variar. reſol. lib.* 1. *re-
ſol.* 112. *caſ.* 59. *ver. quarto quando Lauor.
Variar. elucubr. tit.* 2. *cap.* 11. *numero* 72.
Burſatt. conſil. 226. *num.* 119 *vol* 3. *Bel-
lett. diſquiſ. cleric. tit. de Clerico debitore*
& alijs relatis dicam *in ſeq. deciſ. in fine*
A qua regula tametſi recedi ſoleat quo-
ties quis habet ſepulcrum maiorum,
quod quidem Parochiæ præfertur; cum
tamen familia de Battaglinis in plures
ramos diuidatur; & ex fide D. Alexan-
dri de Battaglinis intimi Cubicularij
Sanctiſſimi D. Noſtri appareat dictum
ſepulcrum non eſſe maiorum Infantis, de
quo agitur, ſed alterius lineæ, vtique di-
ci non poteſt conſtare de exiſtentia ſe-
5 pulcri maiorum, † quod cum ſit funda-
mentum intentionis dd. fratrum, vtique
erat per eos plenè, & concludenter pro-
bandum *lege actor, & lege fruſtra C. de
probation. lege qui accuſare C. de edendo*

cap. ſciant cuncti 2. quaſtione octaua Oſaſcb. deciſione 108. *numero octauo*, vbi
* teſtatur de communi opin. *Greg. XV. deciſ.* 288. *nu.* 2. adeo vt dubia probatio non modo probantem non releuet, ſed immo contra ipſum interpretetur *Iaſ. in l. veteribus ff. de pact. Dec. in l. in contrahenda nu.* 1. *de Regul. iuris Cagn. in l. ſemper in obſcuris nu.* 16. *eod tit.* Cum itaque ex dicto ſepulcro non poſſit inferri maiores dicti infantuli ibidem fuiſſe ſepultos, vtique Parochiæ debetur eius cadauer ex ſupradictis, & tradit *Lauorius dulciſſimus amicus meus*, poſt hæc ſcripta impreſſus *Variarum Elucubr.*
6 *tit.* 2. *cap.* 11. *ſub nu.* 114 *in fine*, † maximè verò quia cum agatur de iure patronatus vel iure ſepulcrorum erecto pro ſe, & deſcendentibus, vel pro liberis, quod idem eſt; *l. liberorum* 220. *de verb. ſigni.* non ſufficit probare, quem eſſe de agnatione, ſed probandum eſt, eum eſſe de agnatione effectiua, quia vbicumque terminus qualificatur in diſpoſitione, non ſufficit eum probare in abſtracto, ſed probari debet concurſus termini qualificantis *vulg. l.* 4. *§. hac autem actio ff. de vi bonor rapt.* ita nuperrimè obſeruat *Melch. Lotter. de re beneficiaria lib.* 2. *quaſt* 11. *nu.* 56. *& ſeq.* vbi ſubdit quod aliàs diſpoſitio fundatoris de facili alterari poſſet, vt conſiderauit *Rota in Mediolanen. iuris patronatus* 28. *Nouembris* 1616. *coram D. Pirouano.*

Quin etiam quatenus præfatum ſepulcrum ab antiquis eiuſdem lineæ conſtructum fuiſſet, adhuc tñ dicti fratres fortè ſuccumberent, quia pro parte Rectoris Eccleſiæ Parochialis probatum fuit patrem huius infantis ſepultum fuiſſe in Oratorio S. Hieronymi, ipſiuſque Auum in Eccleſia S. Mariæ de Columnella; quo fit, vt ſepulcrum in Eccleſia Seruorum exiſtens nequaquam dici poſſit ſepulcrũ
7 maiorum; † quamuis enim in iſto articulo, quando nempe Maiores in diuerſis ſepulcris tumulati fuerunt varij varia dixerint; nihilominus, per veras concluſiones procedendo, regula eſt, vt ſi Pater, & Auus ſepulti fuerunt in vno ſepulcro, cæteri maiores in alio, ſepultura maiorum ea dicatur, in qua iacent Pater, & Auus, cum quibus maior conſideratur coniunctio, quam cum alijs aſcendentibus: plus enim influit proximum immediatum, quam mediatum; & inter proximos conſideratur proximior, ex quibus, & alijs hanc ſententiam firmat *Oldrad in conſ.* 25. cuius conſilium de verbo ad verbum tranſcripſit *Lauor.* poſt hæc ſcripta impreſſus *Variar. Elucubr. tit.* 2. *capitulo* 11. *numero* 114. *& Gemin. in capitulo is qui in fine de ſepul. in ſexto & ibi Ancharan. ſub numero quarto Syluest. in Summ. ver. ſepultum numero* 8. & cum hac opinione in effectu reſident *Petr. de Vbal. in tract. de Canonica Epiſc. & Paroch capitulo* 9 *numero* 12. latè diſputat articulum etiam *Abb. in cap.* 1. *numero* 5. *extr. de Sepul.* licet inaduertenter allegetur pro contraria opinione à *Rodriquez qq. Regul. tom.* 3. *quaſt.* 58. *art.* 8 vbi tenet contra *Oldradum cum gloſ. in dicto capitulo is qui*, quia forte ipſe *Roder.* neque *Abbatem* à ſe relatum, neque ſupradictos ſcribentes vidit.

8 Etiam † ſi quis moriatur, ſuperſtite Patre, is enim ſepeliendus erit in Sepulcro Aui, & ſic viciniorís aſcendentis, vt per *Petr. de Vbald. in tract. de Canonic. Epiſc. & Paroch. capitulo* 9. *numero* 8.

9 Etiam † ſi cæteri maiores omnes in vna ſepultura tumulati fuerint, Pater verò in alia, dummodo non caſu, vel ex accidenti: quamuis enim tunc deſcendentem ſepeliendum eſſe in ſepulcro maiorum, relicta Patris ſepultura, tenuerit *gloſ. in capitulo is qui de ſepul. in* 6. & ibi *Io. Andr. in nouell. & Syluest. in ver. ſepultura numero* 8. & probari videatur *in capitulo cum quis*, ibi *cuius maiores ſint ſoliti ab antiquo & in capitulo is qui* ibi *vel in ea potius, in qua maiores ipſius ab antiquo ſepultura extitit de ſepul. in ſexto* quam etiam opinionem ſequitur
** *Lauorius capitulo* 11. *nu.* 13. receptior tamen videtur contraria ſententia, modo vt dixi, Pater non ex accidenti, nec caſu, ſed ex electione, ſepulturam diuerſam ab antiquis habuerit, quam tenuere *Gemin. & Io. And. in capitulo is qui ſub numero* 8. *in fin. de ſepul. in ſexto* & clarius *Panorm. in capitulo* 1. *num.* 1. *extra eodem tit.* qui ad ſupracitata iura reſpondens, ait illa loqui quo ad excludendam Parochiam reſpectu ſepulcri paterni ab antiquorum ſepultura, eumque ſimpliciter ſequitur *Molin. de Iuſtit. tractatu ſecundo diſputatione* 214. *col.* 4. *ver. ſi quis e vita & Medic. de ſepul. quæſtione ſeptima numero viggeſimo ſecundo*, & dubio procul etiam hoc in caſu militat ratio relata ſupra *numero ſexto* cui alteram poſt *Ioan. Andr.* addit *Petr. de Anchar in capitulo is qui ſub numero quarto verſiculo ſecundo quaro de ſepultura in ſexto*, quia nempè ſi antiquorum ſuorum ſepulcrum paterno præ-

præferretur ; oporteret quærere agrum damaſcenum, vbi ortus eſt Adam. Sed melius dixiſſet, quærendum fore montem Caluarium vbi Adam ſepultus fuit, hic enim de ſepultura, nõ de ortu tractatur. Hanc eandem ſententiam egregiè defendit, & contrarijs ſatisfacit *Oldrad. in conſ.25 à num. 2. verſ. contrarium, vſque ad finem*.

10 Ac † etiam in terminis noſtris, nempe ſi aliam ſepulturã Proauus, aliam Auus, & aliã diuerſam Pater elegerit; quicquid enim nonnulli arbitrati fuerint hoc in caſu non conſtare de ſepultura maiorum, quæ in vnico maiori verificari non videtur, ac proinde præferendam eſſe Parochiam, quam ſententiam de iure magis ſuſtentabilem dixit *Anchar. in cap. is qui ſub num.4 poſt med. ver. ex deciſione de ſepul. in ſexto, & Sylueſt. in ſumma vero ſepultura ſub num. 8. ver. ſi autem in nullo.* Amplecti tamen ſolet diuerſa ſententia, nempe Patris ſepulchrum eſſe attendendum *Abb. in cap. 1. num. 5. extr. de ſepul.* idque de conſuetudine ſeruari teſtatur *Gemin. poſt Ioan. Andr. in dict. cap is qui num. 9. de ſepul. in ſexto, & Lauor. vbi ſupra num.* 113. Sed vt iam teneamus ſententiam, ſemper Patres Sanctæ Mariæ Seruorum excluſi remanebunt.

11 Rurſus † etiam ſi paternum ſepulchrũ ſit in Eccleſia, quæ non habet ius ſepeliẽdi de iure, ſed tantum ex priuilegio, vt per *Petr de Anchar. in c is qui ſub nu. 2. verſ. 3. nota de ſepulturis in ſexto,* qui ſecus eſſe dicit ſi Eccleſia ius habet ſepeliendi ex præſcriptione, vtpote, quæ ſtricti iuris eſt. Qđ tamen *Franchus in d. cap. is qui in fine lecturæ* ſimpliciter non admittit, ſed inquit priuilegia eſſe inſpicienda, quæ quidem non minùs ſtricte, quam præſcriptio interpretanda ſunt.

12 Quamuis † à prædictis recedatur quoties ex coniecturis ſuadetur contrarium, puta ex qualitate Patris, vel Aui, vel Proaui, vel ipſius ſepulchri, ex quibus Iudex arbitrari poterit præſumptam defuncti intentionem per ea, quæ dicit *Io. Andr. in addi. ad ſpeculat. tit. de ſepul. in prin. ver. ſed hic addo*, quem refert *Petr. de Vbald. tract. de Canonic. Epiſc. & Paroch. cap 9. ſub num.* 11. & ita etiam tenent *Gemin. in d. cap. is qui in fine, & Franch. ſub num 4. ver. prædicta de ſepul. in ſexto, Oldrad. conſ. 25. ſub num. 3.*

Vel quoties agitur de muliere vidua,
13 vel nupta, † Vidua enim in ſui viri prædefuncti ſepulchro eſt tumulanda, quod ſi plures habuerit viros, erit cum nouiſſimo viro ſepelienda *text. in cap. is qui §. mulier de ſepul. in ſexto, & ibi gloſ. & DD.* & ita etiam firmat *Abb in cap. de vxore 7. nu. 6. extr. eod. Bellett diſquiſ. Cleric. tit de Cleric. debitore §. 3. num.* 16. Cuius deciſionis duplex affertur ratio, prior quia vir & vxor effecti ſunt vna caro *cap ebron. 17. q. 2.* & quod Deus coniunxit homo non ſeparat, & quos coniunxit vnum coniugium, coniungat idem ſepulchrum. Poſterior eſt quia Vidua domiciliũ, dignitatemq; reti-
14 net mariti, vt dicitur in *d. §. mulier* † Vnde Regina per viri obitum non amittit nomen, dignitatemq; Reginæ, vt in puncto dicit *Syluester in vero ſepultura ſub num. 18. ver. quinto.*

15 Etiamſi † Vidua rediſſet ad domum Patris ſui; quia hoc priuilegium datum eſt perſonæ, non loco *l fi. ff. de temp. reſt.* & mulier vidua cenſetur durare in coniugio viri *Auth. de Nupt. §. ſolut. Abb. in cap de vxore nu.6 extr. de ſepul. Gemin. in d. §. mulier ſub num. 3. & 4. Anchar in cap. is qui ſub num 4. de ſepul Franch. in d. §. mulier n. 2. Petr. de Vbal. de portio. c Canonic. 9. nu. 20. in fin. & n. ſeq. Summ. Syluest. in verb. ſepultura ſub num. 8. ver. quæritur,* & eſt
* communis opinio, vt per *Molin de Iuſtit. tract. 2. diſp. 214. col 4. ver. ſicut vir.* Vbi ampliat etiam ſi vir fuerit ignobilior, & ipſa longo poſt tempore decedat.

16 Vxor † itidem viro ſuperſtite decedẽs, tumulanda eſt, vel in ſepulchro maiorum viri, vel vbi ille elegit, aut ſaltem declarat ſe cũ abierit velle ſepeliri, vt per *Anchar. Franch. Vbal. & Syluest. locis ſupracitatis Abb in d. cap. de Vxore num 6. & Gemin. d. nu. 4. Gualden. de arte teſtan tit. 9. caut. 3. num. 2. Rota in Veneta Manſionariæ, 5. Iun. 1600. coram Corduba.*

17 Niſi † tamen vel non fuerit cognita, nec traducta à viro, vel diuortium ob ipſius vxoris adulterium factum fuerit priori enim caſu, non acquiſiuit domicilium, nec viri cognomen; poſteriori illud amiſit, vt per *Petr. de Vbal loco citato* vbi alijs modi declarat hanc materiam.

18 Vel † niſi vxor elegerit ſibi ſepulturam diuerſam, quod & ſine viri licẽtia, facere põt vt per *ſpin. in ſpeculo teſtam. glo. 2. prin. n. 41. lec. Zecch. de Repub. Eccl. c. 28. de Parocho n. 17. ver fallit. prope finem Bellett. diſqui. Cleric. tit. de Clerico debitor. §. 3. nu. 15.* & probat *text. in c. de vxore extr. de ſepul.*

19 Quod † ſi mulier (vt hoc obiter addã) moriatur prægnans, fœtus in vtero eius exiſtens, vna cum matre in ventre mortuus, & non extractus tanquam pars ventris, & viſcerum eſſet in Eccleſia, vel cœmeterio ſepeliẽdus, ſi verò extractus fuiſſet fœtus ipſe non baptizatus extra cœ-

meterium; Mater in cœmeterio ſepelliri debet *cap.ſiqua de conſecr.diſt.4.gloſ. in cap.Eccleſ.de conſecr.diſt.1. ver.celebrare Lauor.Elucubr.Variar.tit.2.cap.12.n.45.*

Stante igitur præſata concluſione ſic, vt ſupra enucleata, monumentum familiæ de Battaglinis in dicta Eccleſia ſeruorum, exiſtens dici minimè poteſt ſepulchrum maiorum infantis, de quo agitur, tum quia eſt alterius lineæ, tum etiã quia Pater, & Auus ſepulti reperiuntur in alijs Eccleſijs, quæ quidem ceſſerunt iura ſua Eccleſiæ Parochiali, vt conſtat in proceſſu, ac proinde dd. Fratres non habent ius petendi cadauer de quo agitur.

Et ex hoc vnico fundamento credebã fratres ſeruorum malum ius fouere, repudiato altero fundamento, in quo informantes pro parocho magnam vim faciebant, nempe tam per *Synodales Conſtitutiones tit.de Paruulorum ſepulchr.* quam per *Rituale Romanum tit.de exeq. Paruul.* caueri vt infantes in ſepulchro à cæteris
20 ſeparato tumulentur; † quia Conſtitutio ſynodalis nullã vim habet obligandi exẽptos *Palud.4.di3.15.q 4.art.3. D. Anton. 2.par.tit.6.cap.2.§.Ledeſma.1.par.4.q.17. ar.3.* cum alijs per eum relatis, quibus addo in terminis noſtris *Nauar.conſ.2.circa fin.de ſepul. tom.* 1. vbi ait ordinarij Conſtitutionem quoad ſepulturam non præiudicare exemptis, cum non ſit eorum ſuperior, nec lex extra territorium ſtatuentis liget *cap.2.de conſtit in ſexto, l fin. ff.de Iuriſd.omn. iud.* eoq; non citato idem per eadem ferè verba tenuit *Roderi.qq.Regul. tom.3.q.88. art.9. in fine.*

21 Rituale verò Parochis directũ loquitur de communibus, & promiſcuis ſepulchris, & ſic vbi agitur de tumulando infantulo parentum ſepulchro carẽte, nam ſi illud exiſtit, in illo ſanè ſepelliendum eſſe puerum tradunt *Medices de ſepulc. q.8. Bellett.diſqui.Cleric.tit.de Cleric.debitor.§. 3.n.17.Gratian.diſcept forens.cap.94.n.79. Barboſa* poſt hæc ſcripta typis mandatus *de offic.Parochi cap.* 26 *num.*28. vbi refert *Sac.*Congregationem *Cardinalium negocijs Epiſcoporum & Regularium præpoſitorum in vna Aſculana* 21. *Octobris* 1616. reſoluiſſe cadauer cuiuſdam puellulæ reſtituẽdum eſſe Fratribus Cõuentualibus S. Frãciſci, in quorum Eccleſia maiorum ſepulchrum exiſtebat, excluſo Parocho, qui ſub noui Ritualis prætextu in eius Eccleſia illam ſepelliri prætẽdebat. Et in hac ipſa cauſa poſt inde 26. Nouembris 1629. *Sac. Rituum* Congreg. reſoluit puerum de quo agitur in maiorum ſepulchro eſſe ſepeliendum. & mandauit Epiſcopum declarare, an ſepulchrum de Battaglinis exiſtens in Eccleſia dd. Fratrum Seruorum ſit ſepulchrum maiorũ dicti infantis.

An autem electio ſepulturæ facta in d. Eccleſia Seruorum à D. Theodora pro d. Infante eius filio ſit attendenda, ad prolixitatem vitãdam videbimus in *ſeq. deciſ.*

ARGVMENTVM.

Parentes, an, & quando filijs præmorientibus eligere valeant ſepulturam, & an, & quando Conſanguineus conſanguineo, Amicus Amico, Conſuetudo quoto tempore dicatur legitimè inducta tam iuxta terminos iuris Canonici, quam ſecundum ius Cæſareum.

SVMMARIVM.

1 *Sepulturæ electionem, an habeat Regularis.*
2 *Sepulturam ſibi eligere, an, & quando impubes valeat.*
3 *Sepulturam Pater filio impuberi hodie eligit, vbi eſt conſuetudo.*
Declara vt num. 5.
4 Molin.tract.2.de Iuſtit.& iur. diſput.214. *reprahenditur.*
5 *Sepulturæ electio facta impuberi à Patre expirat adueniente pubertate.*
6 *Mater, an, & quando eligat ſepulturam filio impuberi,* & num.17.
7 *Conſuetudo eligendi alteri ſepulturam, an ſit contra ius,* & num. ſeq.
8 *Conſuetudo contra ius ſi ab ipſo iure in aliquo caſu permittitur, dicitur rationabilis, & valdè inducitur.*
Conſuetudo eligendi ſepulturam filio impuberi permittitur à iure, & num. 33.
9 *Conſuetudo exorbitans vel limitatiua extenditur ex rationis identitate.*
10 *Sepulturæ electio, quam Pater facit filio impuberi, an pendeat à patria poteſtate,* & num. ſeqq.
11 *Sepulturæ electio eſt, quid ſpirituale,* & num. ſeq.
12 *Patria poteſtas non conſideratur in ſpiritualibus.*
13 *Conſuetudo laicorum, an, & quando indirectè præiudicet Eccleſiæ.*
14 Riccius in prax.rer.quotidian.deciſ.666. *reprehenditur.*
15 *Conſuetudo non inducitur per actus, & vſum mulierum.*
16 *Sepulturam, an eligat conſanguineus, affinis, amicus pro conſanguineo, affine, amico ſtante conſuetudine.*

17 Con-

17 *Conſuetudo ius eligendi alteri ſepulturam non tribuit, niſi legitimè præſcripta.*

18 *Conſuetudo vbi permittitur à lege, vel ſtatuto, intelligitur de legitimè præſcripta.*

19 *Conſuetudo qualiter requiratur à iure Ciuili, & qualiter à iure Canonico.*

20 *Conſuetudo decennalis, an, & quando ſuffragetur patri eligenti filio impuberi ſepulturam*, & num. 26. & 29.

Franch. in cap. licet num. 2. de ſepult. in ſexto. *reprobatur.*

22 *Conſuetudo contra ius præſcribitur ſpatio quadraginta annorum.*

23 *Conſuetudo præter ius inducitur ſpatio decem annorum.*

24 *Conſuetudo antiqua ſi requiritur à lege, debet eſſe quadragenaria, etiam ſi ſit præter ius.*

25 *Conſuetudo præter ius commune, ſi eſt contra ius priuatum tertij ſpatio quadraginta annorum inducitur.*

26 *Conſuetudo præiudicialis particulari Eccleſiæ debet eſſe quadraginta annorum.*

27 *Conſuetudo eligendi ſepulturam filijs impuberibus, quando incipiat.*

28 *Conſuetudo eligendi alteri ſepulturam, an ſit contra ius, & an illi ius reſiſtat.*

29 *Inter ſepulchrum maiorum, & Parochialem quoto tempore præſcribatur.*

30 *Conſuetudo eligendi ſepulturam filio impuberi debet eſſe generalis in loco, vel Ciuitate.*

31 *Conſuetudo eligendi ſepulturam probanda eſt ab allegante.*

32 *Tutela non conſideratur in electione ſepulturæ.*

33 *Parochus habet intentionem fundatam ſepeliendi omnes in Parochia decedentes.*

34 *Laicorum vita eſt Clericis paſſio, ſed mors conſolatio.*

DECISIO LXXXIX.

1 QVEMADMODVM † Regularis non poteſt ſibi ſepulturam eligere, quippe qui non habet velle neque nolle *cap. vlt. de ſepult. cap. religioſi, vbi gloſ. fin. eodem tit. in ſexto. Abb. in cap. de vxore extr. eodem* quicquid in contrarium dixerit *Hoſtien. in ſumm.* quẽ reprobauit *Io. And.* & poſt eum *Butr. in c. de vxore num. 3. & in d. cap. fin. de ſepultur.* De quo articulo latè *Roder. qq. Regul. to. 3 q. 60. per totam, & Petr. de Vbal. in tract. de quarta cap. 9. num. 33. & ſeqq. & cap. 11. num. 10. & ſeq. & Lauer. Variar. elucubr.*

2 *tit. 2. cap. 11. à num. 91.* † Sic nec impubes ob conſilij imbecillitatem text. *in c. licet de ſepult. in 6.* Niſi malitia ſuppleat ætatem *Bar. in l. qui in poteſtate ver. in vno caſu, & in l. ſi filiusfam. poſt num. 2 ff. de Teſtamen. Lapus Alleg. 59. n. 2. Ancharan. & Gemin. in d. cap. licet Lauer. Variar. Elucubr. tit. 2. cap. 11. num. 109.*

3 Vnde † priſcis temporibus dubitabatur nunquid Pater eidem filio impuberi illã eligere valeat, & à *Lucio Tertio*, Summo Pontifice determinatum fuit id relinquendum eſſe conſuetudini locorum, vt habetur in *cap de vxore §. vtrum extr. de ſepul.* quare *glo. fin. ibidem* dixit, Patrem poſſe, niſi conſuetudo repugnet, quam opinionem tenuerunt etiam *Vincen. Lauren. & Goffred.* nec non *Hoſtien. in Summa tit. de ſepult. ſub numero quinto.* Ea ducti ratione, quia Pater filio impuberi teſtari poteſt *Inſtit. de pupill. ſubſt. §. liberis*, eiq; ſubſtitutionem facere etiam in bonis maternis *lege prima ff. de vulg. & pupill.* & funeris expenſæ ad Patrem ſpectant *l. filius ff. de in rem verſ.* quaſi verò argumentũ à temporalibus ad ſpiritualia validum eſſet Ad corrigẽdam igitur hanc antiquorum à ſententiã emanauit ſub *Bonifacio Octauo*, decretalis in *cap. licet de Sepul. in ſexto*, vt ibi aduertunt *Archid. ante n. 1. & Gemi. num. 2.* in qua totum oppoſitum determinatur, nempe de iure Patrem non poſſe filio impuberi ſepulturam eligere, niſi vbi adeſt loci cõſuetudo, vt ibi legitur ad litteram, & penes *Canoniſtas*, hodie eſt indubita, & poſt alios tradit *Nauar. conſ. 2.*

4 *de ſepul.* † Vnde non poſſum non vehemẽter mirari de *Molina* viro alioqui eruditiſſimo, qui citans eundem textum in *tract. 2. de Iuſtitia diſp. 214. col. 3. ver. pater eligere* tenuit dictam antiquam opinionẽ iàm correctam, & abrogatam per decretalem in corpore iuris clauſam, & ab eodem *Molina* citatam, quod idem viſus eſt tenere *Dilect. de arte teſtandi tit. 9. caut. 4.*

5 *num. 1.* † quin etiam ita demum dicta cõſuetudo tribuit Patri ius eligendi ſepulturam ſi filius ante pubertatem decedat: nam ſi pubes factus moriatur, non eſt in ſepultura à Patre iàm illi electa ſepeliendus, niſi eiuſmodi electionem ratam habuerit *Petr. de Vbal. tract. de Canon. portio. cap. 11. Nauar. conſ. 1. de ſepul. lib. 3. Lauor. Variar. elucubr. tit. 2. cap. 11. ſub nu. 18.* vbi etiam inquit, *S. Congregationem Epiſcoporum* die 27. Octobris 1587. reſcripſiſſe Epiſcopo Fulginaten. ita demum Patrem poſſe eligere ſepulturam filio impuberi, ſi electio fiat in vita, ſecus ſi poſt mortem.

Cum itaque D. Theodora de Battaglinis

nis filio infantulo, de quo in præcedenti *deciſione* ſepulturā in Eccleſia Sanctæ Mariæ Seruorum elegiſſet prætendebatur ex hoc capite Parochum remanere excluſum. Cum ex crebriori *ſcribentium* ſen-
6 tentia † diſpoſitio *d. cap. licet* etiam ad Matrē extendatur, vt *ibidem* tradunt *glo. Innoc. & Gemin. num. 4. & Franch. num. 3. Summ. Armill. ver. ſepultura num. 8. Sum. Angel num 9. Molin. de Iuſti. tract. 2. diſp. 214. col. 3. ver. pater eligere Eman. Sà in Aphoriſm. confeſſ. ver ſepultura num. 11. Layman. in ſuo opere moral. tit de Sepult. & poſt eam. num.* 15. & nemine citato, firmat nouiſſimè. *Lauorius* poſt hæc ſcripta impreſſus *Variar. elucubr. tit. 2. cap 11. n. 119.* qui omnes concludunt nō poſſe inter Patrem, & Matrem rationis diuerſitatem aſſignari, quicquid ſecus ſenſerint *Zenze. à Gemin* relatus in *d. cap. licet & Petrus de Vbal. tract. de Canon. Epiſc. & Paroch. cap. 11 num. 4.* quem viſus eſt ſequi *Genuen. in prax. Archiep. cap. 16. num. 4.* quatenus ex eius mente extendit *d. cap licet* dumtaxat ad Dominum, qui poteſtatem habet in ſeruum, ſicut Pater in filium, & nouiſſimè firmauit *Riccius in praxi rer. quotid. deciſ. 666.* vbi perperam concludit ſolum Patrem hoc priuilegium hab. re.
7 Non † obſtat ratio cōſiderata à *Zenze. & Petr. de V bal. vbi ſupra*; nempe quod, cum conſuetudo iſta ſit contra ius, diſponens, quemlibet tumulari in ſepulchro Patrum ſuorum, ſi fieri poſſit, alias in Parochia *cap. 1. extra de ſepul. d. cap. licet eod. tit. in 6.* & dixi in *præcedenti deciſ.* cumque agatur de præiudicio tertii, non debet fieri extenſio de Patre, ad Matrem *vulg. l. ſi vero §. de viro ff. ſolut. Matrimon.*

Ad hoc enim *Gemin. loco citato* ſimpliciter reſpondet, illud non obſtare ſi con-
8 ſuetudo tribuit ius etiam Matri. † Ego clariùs reſponderem, quod, vt apparet ex *d. cap. de vxore § fin. extr. de ſepul. & in d. cap. licet eodem tit in ſexto*, in hac materia ab ipſo iure permittitur conſuetudo contraria in aliquo caſu, quo ſtante, conſuetudo in eadem materia dicitur rationabilis, & ideo validè inducitur etiam quo ad alios *cap. cum tanto extr. de conſue.* vbi *Abb. num. 5. in fi.* tradit hanc regulam & dicit menti tenendam. Ac ſubinde eadem conſuetudo vires acquirit nō ſolum ex tacito conſenſu virorum Eccleſiaſticorum, ſed etiam auctoritate Papæ permittentis illam contra Canones induci vt ad aliud propoſitum aiebat *Abbas in d. cap. cum tanto nu. 8 extr. de conſuet.* & conſequenter licet ſit contra ius induci etiam poteſt ad Matris fauorem.

Præterea, ſalua reuerentia antiquorū Patrum, putarem negari poſſe, nos verſari in materia correctoria; quia tametſi à iure diſpoſitum ſit morientem abſque ſepulturæ electione ſepeliri debere, vel in maiorum ſepulchro, vel in Parochia, non tamen reperitur in toto corpore iuris prohibitum, quin non valentibus ſibi ſe-
9 pulturam eligere alter eligat. † Quo ſit vt huiuſmodi conſuetudo, potius quam correctoria, dicenda ſit limitatoria, ſeu exorbitans, in quibus terminis ob rationis idētitatē ſit extenſio de caſu ad caſum, iuxta veriorē opinionē, de qua teſtatur *Oſasch. deciſ. 120. num. 4. & 12. & deciſ. 22. nu. 9. in fin & num ſeq. Tiraquell. de reuoc. dona. in ver. libertis, nu. 44. Rolan. conſ. 82. n. 49. lib. 1. Menoch. de adipiſc. remed. 4. num. 34.* latiſſimè *Villagut. in tract. de exten. leg. rubric. de extenſ. leg. exorbitant. & Farinac. in fragmen in vero extenſio num. 123.* cum itaque non poſſit diuerſa ratio conſiderari in Matre, quam in Patre, vt mox patebit, meritò ſicut à Canonibus tolleratur in Patre, ita & in Matre tolleranda eſt.
10 Minus † obſtat, quod cum Mater non habeat filium in poteſtate non poſſit, ei conſuetudo tribuere ius eligendi ſepulturam filio ſicut Patri, & Domino, quæ ratio colligitur, ex *Petr. de V bal. d. tract. de Canonic. cap. 11. num. 8.* ſequitur *Genuen. in prax. Archiep cap. 76 num. 4.* eamque in effectu adducebant *antiqui DD.* tenentes etiam circumſcripta conſuetudine, Patrē eligere poſſe ſepulturam Filio impuberi; vt dixi ſupra *n. 5.* eandemq; rationē affert etiam *Roder. regular. qq tom. 3. q. 60. art. 1.*
11 Reſpondetur † enim, electionem ſepulturæ eſſe quid ſpirituale *cap. quæſta. cum trib ſeqq. 13. q. 2. cap ſuam de Symon. cum*
12 *concord* † Et ſic ad illam non extendi patriam poteſtatem, quæ non conſideratur in ſpiritualibus, cum ſit de iure ciuili introducta *cap. fin. de Iudic. in ſexto, Abb. in cap. cum voluntate num. 8. de ſent. excomm. Iaſ. in l. Patre furioſo. num. 8. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iur Dec. conſ. 432. num. 9 & in l bonorum poſſeſſio num. 3. C. qui admitti Clement in tract. de patria poteſtate cap. 3. num. 2. in fin. Menoch. de recup. poſſeſſ. rem. 15. nu. 320. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 77. num. 10. ita poſt Io. de Imol.* firmat *Gemin. in d cap. licet nu. 2. de ſepul. in ſexto.* & ibi *Anch ſub num. 3. Franch ſub num. 1. Nauarr conſ. 1. num. 4. de ſepul to. 1.* & colligitur etiam ex *Hoſtien. in ſumm. tit. de ſepul num 5.* & nemine citato tradit *Lauor. Variar. elucubr. tit. 2. cap. 11. num. 100.* Et quod hoc ius competat Patri ratione conſuetudinis legitimè præſcriptæ, non autem

autem ratione Patriæ poteſtatis, firmat
etiam *Sanchez in decalog.tom.2.lib.6.c.14.*
num.6. vbi meritò reprænhendit *Rodriq.* ſe-
cus ſentientem.

Præterquamquod ſi electio penderet à
patria poteſtate, vtiquè facultas eligendi
eatenus duraret, quatenus ipſa patria
poteſtas, & ſic non modo vltra infantiā,
ſed etiam in quauis ætate vſque ad eman-
cipationem, quod abſurdiſſimum eſt, &
contra expreſſos Canones.

13 Non † etiam applicatur, quod diceba-
tur conſuetudinem laicorum, neque di-
rectè, neque indirectè Eccleſiæ præiudi-
care poſſe *cap fin de Immun. Eccleſia* pro-
pter quam rationē dicit *Riccius im prax.*
rer.quotid d.deciſ. 666. ſe mutaſſe ſenten-
tiam, quam prius tenuerat, quod Amicus,
ſtante conſuetudine, poſſit ſepulturā pro
Amico eligere, ex quo Amicus eſt alter
ego *gloſ.in cap.ego N de iureiur.* & ex quo
etiam amicitia præponderat coniunctio-
ni ſanguinis *l. fin.C. de caſtr pecul. lib. 12.*
14 Quia † ſi *Riccius* idcirco ſententiam mu-
taſſet, quia ratio, à ſe adducta leuis erat
tolerabile foret; at neſcio qua de cauſa
ad mutandum conſilium inductus fuerit
ex eo, quod conſuetudo non poſſit Ec-
cleſiæ præiudicare, quia vt iam conſidera-
uerat *Gratian tom.1.diſcept.forens cap.94.*
num.82 iſte eſt caſus in quo fallit d. regu-
la, ſic diſponente iure in *d cap. de vxore §.*
fin extr. de ſepul. & in cap licet eod. tit. in
ſexto. Præterquamquod, vt ſupra dicebā,
iuris diſpoſitione attenta iſta conſuetudo
non ſumit uires à laicorum auctoritate,
ſed à fomento iuris, & auctoritate ipſius
Papæ, vt per *Abb.in d.cap.cum tanto.nu.8.*
extra de conſuet.

15 Eodemq; modo tollitur, quod addebatur,
vſum, & actum mulierum non poſſe indu-
cere conſuetudinē, eo quod ius condendi
leges non habeant *Bart. in l.1. ff.de legib.*
Abb.in d.cap. cum tanto num.8. de conſuet.
& conſ.53.num.1.par.2. cum alijs per me
citatis *in deciſ.* cum enim conſuetudo aſſu-
mat vires à permiſſione Papæ, nulla re-
quiritur auctoritas in Matre, vt per *Abb.*
d. num. 8.

16 Quo † fit vt ex mente quorundam
Doctorum diſpoſitio *d cap licet* extēdatur
etiam ad conſanguineos, affines, & ami-
cos, quia etiam in iſtis adeſt eadem ratio
conſuetudinis conſiderata in Patre, vel
Matre, vt per *glo.in d c.licet* & ibi *Franch.*
num.3.& Stephan Gratian. tom 1. diſcept.
forenſ.d. cap 94. nu.80. cuius tamen con-
trarium in Amico, fratre Auo, conſangui-
neo & affine tenuerunt *Io.Aſin.in l fami-*
liaris ſepulchra ff. de relig. & ſumpt.fun.
Burſatt.conſ 226. num.118. vol.3. Bellett.
diſqui.cleric.tit. de clericor.debitor.§.3. nu.
18. Barboſ.in Collectan. *ad cap. 1. num. 6.*
de ſepult.

17 Cæterùm † huiuſmodi conſuetudo nō
modo Matri, cæteriſq; remotioribus; ſed
nec quidem Patri ius vllum tribuit, niſi ſit
legitimè præſcripta, vt in puncto obſer-
uat *Feder. de ſen. conſ 91.* & licet ille no-
luerit id abſolutè determinare, idem ta-
men expreſsè firmat *Franch. in d. cap. li-*
cet num 2.

18 Et † eſt regulare, vt vbicumque in con-
ſtitutione ſit mentio conſuetudinis, intel-
ligatur de conſuetudine legitimè præſcri-
pta text. *in cap. Cumana in princ. & fine*
& ibi *gloſ. & DD.* communiter *extr. de*
elect Iaſ.in l de quibus num.44. ff. de legib.
cum alijs relatis per *Maſcard. de probat.*
tom.1.concluſ 423 num.17. & ſeq. Et ſta-
tutum loquens de conſuetudine intelligi-
tur de valida. *Sarnenſ.in regul.Cancell.re-*
gul de non toll iur quæſit. q 21.circa princ.
19 *Seraph.deciſ.410. num.3.* † præſertim de
* iure Canonico, vt omnes admittūt; quic-
quid nonnulli ſecus ſenſerint circa cōſue-
tudinem à lege ciuili requiſitam ob ratio-
nem allatam à *Panorm.in d. cap. cum tan-*
to ſub num.7.verſ. debes enim ſcire extra de
conſuetud. qua tamen de re videndus eſt
Crauett.cum relat.de Antiq.temp.par.4. in
princip.

Tota itaque huius articuli difficultas
reducitur ad tempus quo cōſuetudo eli-
gendi ſepulturam Filijs impuberibus pre-
20 ſcribatur, † & quidem *Franch.in d.cap.li-*
cet nu.2.& 3.de ſepult.in ſexto, diſtinguen-
do tradit in Patre, cui ius aſſiſtit, ſuffice-
re conſuetudinē ſpatio decem annorum,
præſcriptam ad quod citat *Oldrad. d.conſ.*
25. quem ſic dicentem in meo Codice nō
inueni; In Matre autem Marito, amicis,
& ſimilibus, quibus ius commune nō aſſi-
ſtit, ſicut Patri, ſed reſiſtit, requiri conſue-
tudinem quadraginta annorum.

21 Sed † profectò hæc *Franchi* diſtinctio
in vtroque membro vacillat; quod enim
attinet ad prius, veriorem puto ſenten-
tiam *Feder.de ſen. qui in d. conſ.91.ante*
nu. 4. tenere videtur, etiam in Patre re-
quiri quadragenariam conſuetudinem;
ſiue dicamus hic agi de conſuetudine
contra ius, à iure tamen permiſſa, ſiuè
de exorbitanti, ſiue etiam de conſuetudi-
* ne præter ius. Quāuis enim communiter
diſtingui ſoleat inter vnam & alteram
22 conſuetudinem, † vt ſcilicet conſuetudo
contra ius canonicum debeat eſſe præ-
ſcripta ſpatio quadraginta annorum,
vt per *Abb.in cap.cum in tanto nu. 11.* &

ibi

ibi *DD. extra de conſuet. Alex. conſ. 68. n 7. & 13. lib. 2. Pariſ conſ. 27. num. 29. lib. 1. Purpur. conſ. 315. num. 19. lib. 1. Crauett. de antiq. temp. par. 4. in princ. ſub num. 12. Rota deciſ. 456 num. 15. parte prima, in recent. & deciſ. 611. num. 3 parte ſecunda etiam in recentior.* Cum quibus concordat idem *Franch in cap. cum in tua num 5. de conſuet. in ſexto*, vbi ex mente *Io. Andr. & Gemin.* tradit, quod vbi in iure fit mentio de conſuetudine in materia, quæ ſit contra ius, vel ſit ambitioſa, vel ſtricta, intelligitur de conſuetudine præſcripta ſpatio quadraginta annorum.

23 Ea † verò quæ non eſt contra, ſed præter ius, ſpatio dumtaxat decem annorum dicitur induci *gloſ. in cap. fin. in ver. conſuetudo de conſuet. in ſexto, Abb. in cap cum ſint num. 6. in fin extr. de decim. Felyn. in cap. ſtatuimus ſub num. 5. ver. attende de Maior. & obed. Crauett. cum per eum congeſtis de antiq. temp. parte quarta, in princ. num 7. Acchil. de Graſſ. deciſ. 2. de decim. Rota deciſ 163. num 4. parte ſecunda diuerſor. & deciſ. 375 num. 8 parte ſecunda, in recentior.* cũ alijs per me adductis *in deciſ. 67. nu. 40. & ſeq* & habetur per eundem *Franch. in d. cap cum in tuam num. 5. de conſuet. in ſexto*, dicentem, quod vbi in iure ſit mentio de conſuetudine in materia, quæ non ſit contra, ſed præter ius, & nec ſtricta, nec ambitioſa, ſufficiũt decem
24 anni. Hoc † tamen poſterius diſtinctionis membrum non eſt perpetuum, & ſignanter limitatur, vbi in canone reperitur verbum denotans diuturnitatem, putà ſi dicatur antiqua conſuetudo; tunc enim ſecundum eumdem *Franchum d. numero* 5. etiam ſi dumtaxat ſit præter ius, requirũtur quadraginta anni iuxta *gloſ in cap generali in ver. de nouo, & in ver. antiq. de elect. in ſexto*.

25 Vel † quoties agitur de materia, quæ ſit ſaltem contra ius priuatum alicuius. Nam & tunc ait *Franchus loco citato*, intelligitur de conſuetudine ſpatio quadraginta annorum præſcripta, iuxta *not. in cap. cum Eccleſia de cauſ poſſ. & prop. & in cap. cumana* ſecundum verum intellectum *de elect.*

26 Et † ſignanter, quod vbi agitur de præiuditio alicuius particularis Eccleſiæ, etiã ſi conſuetudo non ſit contra, ſed præter ius requiratur ſpatium quadraginta annorum, tradunt etiam *Abb. in cap. fin. ſub num. 11. verſ. videtur tamen, & Crauett. de antiq. temp. 4. par. in prin. ſub num. 7. in fi.*

Ergo, vt dicebam ſiue demus conſuetudinem iſtam eligendi à Patre filio impuberi ſepulturam, eſſe contra ius commune, vt fatetur ipſemet *Franchus*, & tradunt *alij in d. c. licet de ſepul in 6.* ſiue dicamus eſſe exorbitantem, ſiue etiam præter ius, cum tamen ſit præiudicialis Eccleſiæ particulari, nempe vel illi, in qua ſitum eſt Maiorum ſepulchrum vel Parochiali; ſemper verum erit etiam in Patre requiri conſuetudinem ſpatio quadragin-
27 ta annorum præſcriptam. † Quod quidem tempus incipit à primo actu, qui ſit taliter, quod veriſimilter tranſeat in notitiam populi, vt poſt *Io. And. Ant. & Imol.* quos citat tradit idem *Franch. in d. c. cum in tua ſub nu. 5. poſt med. ver. aut loquimur de iure de conſuet. in ſexto.*

In poſteriori etiã membro, in quo *Frãchus* loquitur de Matre, cautè legendus eſt, licet enim veriſſimum ſit in Matre requiri quadragenariam, cum & in Patre requiratur eius tamen ratio eſt falſa, nempe quod ius reſiſtat, hoc enim conceſſo, ſequeretur nullo pacto hanc conſuetudinem induci poſſe, & remanerent in ſuo robore argumenta ſupra contra Matrem allata.

28 Verius † eſt igitur, hanc conſuetudinem eſſe quidem contra ius, ſed habere legis aſſiſtentiam, ſeu ſaltem ei ius non reſiſtere, quo caſu induci poteſt, vt per *Abb. in cap. cum tanto ſub num. 5. ver. extra gloſam de conſuet* & dixi ſupra *num.* 10.

29 In † caſu tamen ex mente *Franch. in d. cap. licet ſub num. 3. in fine* non requiritur quadragenaria, nempe ſi agatur de eligenda ſepultura in vna ex duabus Eccleſijs à iure conſideratis, nempe vel in ea in qua eſt maiorum ſepulchrum, vel in Parochiali; Cum enim paſſim, & vbique conſuetũ, ſit vt parẽtes, vel amici alterutrum arbitrariè eligant, ſecundum *gloſ. in d c licet de ſepul. in ſexto*, ideo ſufficit præſcriptio decem annorum, quaſi tunc ius aſſiſtat, quæ quidem *Franchi* traditio videtur ſatis æqua, ſed ratio ab eo allata non eſt apta ad perſuadendum; quia iam deduximus, huic conſuetudini ius ſemper aſſiſtere.

30 Denique † obſeruandum eſt huiuſmodi conſuetudinem eſſe debere generalem in loco, vel ciuitate, aliàs cõſuetudo particularis alicuius Eccleſiæ non poſſet cæteris eiuſdem vrbis Eccleſijs præiudicare, vt colligitur ex text. *in d. cap. licet* ibi *conſuetudo terræ*, & expreſsè *ibidem* notat *Archidiac. ante num. 1. Franch. ante num. 2. & Anchar. an. ante num. 3.* vbi ad hoc citat etiam *Lapum, & Ioann Andr.* idemque tenuit *Federic. de ſen. in d. conſ. 91.*

Cumq; itaque Patres Sanctæ Mariæ Seruorum nullo pacto probauerint Ariminí

eligere

erigere conſuetudinem eligendi à Matribus ſepulturam infantibus filijs mortuo vel abſente Patre, & multo minus fuiſſe legitimè præſcriptam; vtique ex huiuſmodi capite in hoc iudicio obtinere nequa-
31 quam poterant, † quia conſuetudo vti quid facti, non præſumitur, ſed ab allegante plenè probanda eſt, vt per *Canoniſtas in cap* 1. *de conſuetud. & per Bart. in l. de quibus num.* 6. *ff de legibus* cum relatis per *Maſcard. de probat. lib.* 1. *concluſ.* 423. *numero* 20. *&* 26. *& per me in deciſ.*

Et in terminis noſtris, nempe in caſu, quo Pater elegerat ſepulturam filio impuberi in Eccleſia RR. Fratrum S. Franciſci ſupponitur pro indubitabili apud *Gregorium XV. in deciſ.* 276.

Et hoc non obſtante, quod Domina
32 Theodora Mater, erat etiam † tutrix; Nam ad hunc effectum tutela non habetur in conſideratione, quia ſepultura confertur ad tempus, quo tutela expirauit, nempe mortuo ipſo minore, vt per *Petr. de Vbald. in tract. de Canonic. Epiſc. cap.* 11. *num.* 5.

Adeout etiam ſi impubes ſibi ſepulturam eligeret cum auctoritate ipſius tutoris, adhuc electio eſſet nulla ob eandem rationem ſcilicet, quia electionis effectus oritur poſt ſolutam tutelam, vt per eundem *Petr. de Vbal. in dicto cap.* 11. *ſub num.* 1.

Et certè ſi attendenda non eſſet electio Patris, niſi docto de conſuetudine, neſcio quo pacto ſine conſuetudine ſit attendenda electio tutricis, vt prætendebant dd. Regulares in præiudicium
33 Parochi † habentis intentionem fundatam in iure, vt in eius Eccleſia ſepeliantur omnes Chriſti fideles intra limites ſuę Parochiæ decedentes *Bald. conſ.* 62. *num.* 7. *& ſeq. Rubeus conſ.* 17. *Riec. deciſ.* 215. *num.* 4. *parte prima*, *Lauor. Variarum elucubr. tit.* 2. *cap.* 12. *ſub num.* 54. cum alijs per me allatis in *præceden. deciſ. num.* 4. & probatur in *cap.* 1. *extra de ſepult.* ibi, & *iuxta Apoſtolum ſint conſolationum*
34 *ſocij, vt fuerant paſſionum.* † Ex quibus verbis lepidè notauit ibidem *Abb. antiquus*, quod vita laicorum eſt clericis paſſio, ſed mors conſolatio; quod latiùs ibi reaſſumpſit *Panorm. num.* 2.

ARGVMENTVM.

Agitur de vſuris pupillaribus, & ad quid teneatur Tutor pecunias pupilli non inueſtiens.

Intereſſe alterius intereſſe, an, & quando ſit licitum.

Vſura in quibus contractibus, vel diſpoſitionibus indirectè committatur.

SVMMARIVM.

1 *Vſura directè in mutuo, indirectè in cæteris diſpoſitionibus committitur.*
2 *Vſura indirectè committitur in quocumque contractu innominato.*
3 *Et in contractu emptionis, & venditionis, ac in ſimilibus.*
4 *Et in teſtamentis, ac vltimis voluntatibus.*
5 *Sententia impugnari poteſt de vſura, & per Eccleſiam reuocari.*
6 *Sententia vſuram continens nunquam tranſit in rem iudicatam.*
7 *Iudex Eccleſiaſticus ratione peccati impedit executionem ſententiæ Iudicis laici.*
8 *Tutor quo pacto pecunias pupillares inueſtire teneatur.*
9 Statutum Genuæ tit. de offic. tutorum, vel curatorum §. & ſimiliter. *declaratur.*
10 *Tutor non inueſtiens pecunias pupillares ad quid teneatur.*
11 *Tutor nec tenetur, nec poteſt cambio dare pecunias pupillares.*
12 *Intereſſe quid ſit.*
13 *Tutor vt ad vſuras pupillares teneatur, quæ ſint probanda.*
14 *Tutor tenetur vendere fructus, & pretium inueſtire.*
15 *Non tamen ad intereſſe tenetur, niſi conſtito, quod inueniebatur emptor.*
16 *Mutuum palliatum quid ſit.*
17 *Vſura ratione temporis, & mutuum virtuale idem ſunt.*
18 *Mercatura vbi exercetur non eſt probanda cambiorum prompta occaſio.*
19 *Genuæ mercatura floret.*
20 *Intereſſe alterius intereſſe, an ſit licitum.*
21 *Taxatio vniformis cambiorum eſt vſuraria.*
22 *Tutor palàm pecunijs pupillaribus impunè vtitur.*
23 *Tutor dolosè pecunias pupillares in proprios vſus conuertens, punitur.*
24 *Tutor ſi pupillares pecunias negotiatus fuit, cui lucretur, & quid pupillo reſtituere teneatur.*
25 *Tutor exigens intereſſe à debitoribus pupilli tenetur ad intereſſe illius intereſſe.*
26 *Vſuræ pupillares currunt etiam finita tutela.*

27 *Vſu-*

27 *Vſuræ pupillares debentur etiam à tutoris herede.*

28 *Bona tutoris ſunt tacitè hypothecata tam pro ſorte, quam pro vſuris pupillaribus.*

29 *Etiam pro intereſſe poſt ſententiam decurſo.*

30 *Vſuræ pupillares an & quatenus duplum excedere poſſint.*

Intereſſe an & quando duplum excedere valeat.

31 *Mora irregularis fauore minoris contrahitur abſque interpellatione.*

32 *Ceſſat tamen adueniente maiori ætate.*

33 *Sententia in parte nulla vel vſuraria an & quando in totum ſit reuocanda.*

DECISIO XC.

D. Pantaleo Coſta Genuenſis, qui dũ Mariettę Vallæ tutelam gereret vſus fuerat lib. argenteis non gentis viginti tribus ad pupillam ſpectantibus, de quibus, ac de illarum fructibus ad rationem quinque pro centenario ſe in libro rationum debitorem creauerat; fuit poſtmodum inſtante Marietta iam adulta condemnatus ad reſtitutionem dd. pecuniarum vna cum intereſſe cambiorum, & recambiorum decurſo ac vſque ad realem ſolutionem decurrendo ad rationem ſex pro centenario; itaut quolibet anno intereſſe conuerteretur in capitale, perinde ac ſi pecuniæ cambio datæ fuiſſent: ac ſubinde per aliam ſententiam anno 1630. latam declaratum fuit debitum huiuſmodi vſq; tunc aſcendere ad libras decies quinquies mille & vltra. Pro quarum ſententiarum executione cum Marietta coram Rota ciuili contra filios Iuliani Coſtæ inſtaret, D. Franciſca Iuſtiniana eorum mater & tutrix coram me petitionem vſurariæ prauitatis aduerſus dd. ſententias propoſuit, vnde & ſtatim Rotæ inhibui, & ſucceſſiuè illas vſurarias ac fæneratitias, ac non exequendas declaraui.

1 Vſura † enim quæ directè non niſi in mutuo incurritur, indirectè tamen ſiuè per accidens in cæteris quoque diſpoſitionibus eam implicitam habentibus cõmittitur egregiè declarat *Federic. de Senis in conſ. vlt. nu. 2. Barbat. conſ. 66 col. 2. ver. ita dicamus lib. 2. Alex. de Neuo conſil. 96. nu. 19.* qui appellat hoc mutuum indirectum *Bero. conſ. 168. nu. 12. & 16. lib. 1. Oſaſch. deciſ. 95 n. 36.* cum aliis quos congerit & ſequitur *Menoch. conſ. 109. num. 28. ſeq. lib. 2. & conſ. 441. num. 3 lib. 5.*

2 Et † committi in quocumque contractu innominato, ſub quacũq; verborũ forma ſtipulato tradunt *ſcribentes in c. ad noſtram extr. de empt. & vend. Bero. ibi cum relat. d. conſ. 168 n. 12 Natt. conſ. 670. n. 9. Peregr. conſ. 18 nu. 7. lib. 3. Rimin. iun. conſil. 218. nu. 59. & 60. & conſ. 399. nu. 62. Cioſ. conſ. 97. n. 9. lib. 1. Menoch. d. conſ. 109 nu. 28. Borgni. dec. 32. n. 54. lib. 2. Maſtril.* cum per eum relatis *deciſ. 106. nu. 2. cum ſeqq. Rota in Barchinonen. cambiorum 26. Iun. 1606. coram Penia.*

3 Et † in contractu emptionis & venditionis, ac in ſimilibus *Abb. in cap. fin. nu. 6. de vſur. & ibi* Calderin. *in 5. notab. D. Antonin. in Summa par. 2. tit. de vſur. ex mutuo §. 1. ver. quamuis & eod. tit. de vendit. per. & temin §. 15. nu. 16. Caiet. in Summ. verb. vſura exterior verſ. de vſura autem Silueſt. in Summ. verb. vſura il 2. nu. 3. & 4* cum aliis relatis per *Bero. d. conſ. 168. nu. 12. & 16 & per Oſaſch. dec. 95. nu. 36. & per Menoch. d. conſ. 109. nu. 28.*

4 Ac † etiam in teſtamentis, cæteriſque vltimis voluntatibus *Couar.* loquens de legato *lib. 3. variar. reſol. cap. 1. num. 9.* egregiè *Surd. conſ. 25. lib. 2.* latiſſimè *Menoch. conſ. 440 & 441. lib. 5.* quos ſequitur *Maſtrill. d. deciſ. 106. num. 7.* & plurimos cumulat *Carol. de Graſſ. de exceptionibus excep. 28. nu. 26.*

5 Et † in terminis noſtris ſententiam poſſe de vſuraria prauitate impugnari, ac per Eccl. ſiaſt. cum iudicem reſcindi liquet ex traditis per *Alex. conſ. 72. num. 5. lib. 2. Cotta in Memorabil. in verbo ſententia quæ lata eſt.* & latius per *Tiraquell. de retract. conuent. §. 3. glo. 2. nu. 36.* vbi de more innumeros congerit *Rota in deciſ. 315. par. 2. diuerſ.* vbi confirmata fuit ſententia Vicarij Mediolanenſis, qui iudicis laici ſententiam etiam quo ad ſortem reuocauerat, eo quod reum conuentum condemnaſſet ad ſoluendum intereſſe indebitum; denique hanc concluſionem mihi probat tex. in *cap. quid dicam 14. q. 4.* ex D. Auguſtino deſumptus in illis verbis *quid dicam de vſuris, quas etiam ipſæ leges, & Iudices reddi iubent?*

6 & ita in praxi ſeruatur. † Adeout ſimiles ſententiæ numquam in rem tranſeant iudicatam; quia vſuræ ſemper veritate comperta repeti poſſunt *cap. lator & ibi gloſ. prima, cap. conſanguinei extr. de re iud. cap. fraternitatis de frigid. & malef.* ſupra alleg.

alleg. 103. cum alijs congeſtis per Tiraq.
7 de retr. Conuenct. §. 1. gloſ. 2. num. 37. † Et
Iudicem Eccleſiaſticum impedire poſſe
executionem ſententiæ Iudicis laici ra-
tione peccati tradit etiam Celſus Vgo in
conſ. 87. num. 4. qui citat Innoc in cap. 1. de
offic. Vicar. & Abb. in cap. nouit. de Iudic.
In ſententijs autem contra Pantaleo-
nem latis vndique ſcatet vſura: & pri-
mò quidem, quia condemnant illum ad
intereſſe cambiorum, & recambiorum,
eo quod dictas pecunias pupillares non
dederat ad cambium. Et tamen ad hoc
ſiue iure communi, ſiue iure municipali
Inſpecto nullatenus tenebatur. Non qui-
8 dem iure communi. † quia quamuis olim
diuerſimodè circa hoc ſtatutum fue-
rit, adeout Roman. in conſil. 139. num.
6. & ſequentib. ſex diuerſas Conſtitutio-
nes de iure Digeſtorum enumeret, vnam
de iure Codicis, & binas de iure authen-
ticorum; ea tamen omnia iam per ius
Pontificium ſunt correcta, vt late aduer-
tit Gaſp. Roderiq. in tract. de Annuis red-
dit. lib. 3. quaeſt. 10. num. 17. & 18. quo fit
vt hodie tutor teneatur duntaxat, vel pe-
cuniam pupilli ad honeſtum lucrum tra-
dere, vel in prædiorum emptionem arbi-
trio ſuo conuertere Bart in lege tutor §.
ſi poſt. ff. de admin. tutel. & in lege Diuus
Seuerus vbi cæteri ſcribentes ff. ad l. falcid.
Ancharan in cap. conqueſtus de vſur. Are-
tin. conſil. 31. egregiè Hyeron. Gabr. in
conſil. 26 numero primo, cum plur. ſequen-
tibus volum. primo, Mugnoz. de Ratiocin.
cap. 14. num. 5. & 6. & 8. Rodriq. d. q. 10.
num. 11.
9 De † iure autem municipali, quod pro-
culdubio attendendum eſt tenebatur tu-
tor exactas pecunias infra octo dies de-
ponere in cartularijs Sancti Georgij, ſub
pœna dupli eius quod non depoſuit,
vt cauetur ſtatuto ciuili Genuæ ſub rubric.
de offic. tutor, vel curator cap. 13. §. ſimili-
ter. Quæ quidem depoſitio certè ideo fit,
vt ex dictis pecunijs opportuno tempore
vel annui redditus vel prædia cœmantur
ad l. ſi tutor conſtitutus, & l. tutor qui reper-
torium §. deponi ff. de adminiſtr. tutel. & in
Authent. vt 11. qui obligat. ſe perhib. §. pe-
nultim. Mugnoz. de Ratiocin. cap. 14. num.
17. quod notandum eſt pro dicti ſtatuti
Genuenſis declaratione.
10 Cum † itaque Pantaleo pecunias præ-
fatas non depoſuerit, profectò, vel in di-
ctam dumtaxat pœnam erat condem-
nandus, vel in omnem caſum ſecundum
ius commune ad id ſolum intereſſe tene-
batur, quod Marietta ex prædijs, vel an-
nuis redditibus emendis conſequutura
fuerat ad leg. curator. C. arbi. tutel. lege 2.
C. quemadmodum ex fact. tutor. Bart. in
dicta lege tutor qui repertorium § ſi publ.
depoſitionem numero ſecundo, ff de admin.
& peric. tut. per illum text. vbi quod id
hodie fortè non eſt correctum; quia pu-
pillus non petit directè vſuras pecuniæ,
ſed magis quantum ex fructibus perce-
piſſet prædio empto, & poſt Bald. Iaſon,
& alios quos refert, tradit Hyeron. Gabr.
dicto conſil. 26 num. 10. Honded conſil. 39.
num. 4. & 6. lib. 2. Coſta de Iur. & fact.
ignor diſtinct. 24. cent. prima num 12. Ma-
gon. deciſ. florent prima, numero 42. & 55.
Gratian. diſcept. forens. tomo ſecundo, cap.
240. num. 16. Mugnoz. de ratiocin. cap. 14.
num. 26. iuncto num. 2. & cap. 28 ſub num.
48. in fin Gaſp. Roderiq. de Annuis reddit.
lib. 3. quaeſt. decima, num. 12. vbi plurimos
refert.
Nec potuit abſque manifeſta iniuſtitia
vſurā patrocinante, condemnari ſub no-
mine intereſſe ad vſuras cambiorum, &
11 recambiorum: † præſertim cum non mo-
do non teneretur cambio dare dd. pecu-
nias pupillares, ſed nec potuiſſet quidem
& ſi de facto dediſſet, ſuo periculo id fe-
ciſſet, vt per gloſ. in Authen. vt hi qui oblig.
§. quoniam verò, & eſt text. in Authent.
nouiſſimè C. de admin. tutel. qua cauetur
pecuniam pupillarem à curatore non eſ-
ſe fœnori dandam, quod ſi fecerit, mutui
* ſubiacet periculo, & ibi tradunt omnes,
& Hyeron. Gabr. d. conſ. 26. num. 8. vol. 1.
Palat. Rube. in repetit. cap. per veſtras §. 7.
num. 2. extr. de donat.
Qua igitur ratione cōdemnari potuit ſi
facere omiſit, ad quod nō tenebatur? imò
verò id, quod nō niſi cum propriæ iactu-
ræ periculo feciſſet, & hoc ſub blando no-
12 mine intereſſe? † cum tamen nil aliud ſit
intereſſe quam damnum emergens, vel
lucrum ceſſans propter factum, vel omiſ-
ſum, quod fieri, vel omitti non debuit, vt
notatur in l. 1. C. de ſenten. quæ pro eo, quod
intereſt Alex. conſ 168. vol. 2.
Ex hoc primo capite vſuræ reſultat ſe-
13 cundum, nempe † quia condemnatus fuit
non cōſtito, quod reperta fuerint prædia
venalia, vel annui redditus, cum tamen id
per pupillum tanquam fundamentum in-
tentionis ipſius probandum fuiſſet, ad hoc
vt tutor ad intereſſe condemnari potuiſ-
ſet Bart. in d. l. tutor qui repertorium §. ſi
poſt depoſitionem num. 3. ff. de admin. & pe-
ric. tut. Dec. conſ. 562. nu. 12. Crauett. conſ.
22. num. 3. Riccard. conſ. 92. num. 3. lib 3.
Pariſ. conſ. 84 num. 20. lib 1. Alciat conſ. 8.
num. 6. Ioſ. Lud. deciſ. peruſ 67. num 2. &
3. Menoch. de Arb. Iud. caſ. 49. num. 6. &

conſequenter quamuis non ſit neceſſe
probare omnia *Pauli Caſtrenſis* requiſi-
ta, & ſignanter quod pupillus vel eius Pa
ter ſolitus fuiſſet negociari, vt ex *Romani*,
nonnullorumque auctoritate probat no-
uiſſimè *Marta in conſ.* 154. requirebatur
tamen probatio doli, culpæ, vel neglıgē-
tiæ, quibus ceſſantibus non currit intereſ-
ſe, ſiue non veniunt vſuræ pupillares ad
text. in *d. § ſi poſt depoſitionem in fin. & ibi
Bart num. 3. Dec. conſ. 177. in cauſa quæ in
fine Hyer Gabr. d. conſ. 26. num. 9. volum. 1.
Honded. conſ. 39. num 6. lib. 2. Caputaquen.
deciſ. 46. lib. 3. in manuſcrip. Rota in Roma-
na bonorum de Ceulis 24. Maÿ 1599. coram
Penia* vbi citatur alia *Auximana bonorum
coram Gypſio*, & rurſus in *deciſ. 202. par. 4.
diuerſ. & deciſ. 142. ex impreſſ. poſt 2. vol.
conſ. Farinacc. Gratian. diſcept. forens. tom. 2
cap. 240. n. 9. & 24. Mugnoz. de Ratioci. c. 14
ſub n. 6.* cum alijs quos referr, & ſequitur
Rodriq. de annuis reddit lib. 3. q. 10. nu. 13.
14 Prout † pariter dicimus de fructibus
bonorum pupilli, ad illius ſuſtentationem
nō neceſſarijs, quos tametſi teneatur tu-
tor diſtrahere, & redactam ex eis pecu-
niam in prædiorum emptionem erogare,
vel ad honeſtum lucrum tradere ex *l fin.
C. de admin tut. Roman. conſ. 188. in hac
cauſa num. 4. Baeza de decima tuto. cap 2.
num 92. Ayora de portione bonorum par. 1.
cap. 4. nu. 28.* refert, & ſequitur *Roderiq.
d. q. 10. num. 19.*
15 Non † tamen ad intereſſe condemna-
ri poteſt, niſi probetur, quod tunc inue-
niebatur emptor, vt benè per *Surd. in
deciſ. 318. num. 7. & 8. Mugnoz d. num. 6.*
quo quidem non probato, remanet mu-
16 tuum palliatum, † quod ibi reperitur, vbi
aliquid exigitur ſupra ſortem propter ſo-
lam ſolutionis dilationem *gloſ. in l. frau-
dem §. qui pro alio in verb. ad comparan-
dam ff. de Iure Fiſci Bald. in lege ſi pro mu-
tuo ff. ſi cert peta. Abb in cap. conſuluit nu.
7. de Vſur. Rota deciſ. 72. num. 1. parte
17 ſecunda, in recentior.* † Huiuſmodi. n. tem-
poris curſus eſt mutuum virtuale, & di-
citur vſura ratione temporis *Bannes ſe-
cunda, ſecunda quæſt. 78. artic. quarto, dub.
5. Caiet. in ſumm. ver. Vſura capitulo ter-
tio, Tolet. in ſumm. libro quinto, cap. 31.
numero quarto*, latius *Sotus de Iuſt & Iur.
libro ſexto, quæſt. 10. art. 2.* vbi in ſpecie
contendit huiuſmodi cambia ratione
temporis, ac dilatæ ſolutionis habere ma-
nifeſtam mutui rationem, & apertam
vſuræ iniquitatem. Et ſic non applicatur
quod pro dictarū ſententiarum defenſio-
18 ne aiebant, † vt in locis, in quibus mer-
catura exercetur, & quotidie recipien-
tes ad cambium reperiuntur, non ſit opus
alia probatione, ſed id vti notorium fa-
cti permanentis ſufficiat allegari, vt poſt
19 alios inquit *Ludou dicta deci. 67.* † Et præ-
ſertim Genuæ, vbi omnes ferè ciues ſiue
nobiles, ſiue ignobiles, ſiue priuatam vi-
tam agentes, ſiue in dignitate conſtitu-
ti, vt Doctores, ſiue alius quiſque itaut
ad mulieres vſque res peruenerit, nego-
cijs cambiorum, & mercium incumbunt
itaut valeat conſequentia Genuenſis, er-
go mercator (ſunt verba præciſa *Rotæ
Genuenſis in deciſ. 139. num. 9.*) prout la-
tiſſimè defendit *Scaccia de commer. &
camb. §. primo, quæſt. 3. par. 2. ampl. 8. nu.
226. cum plur. ſequentib. & Medices deciſ.
Senenſ. 14 num. 22. & ſequentib.* Id enim
concludit in ijs, qui tenentur pecunias
alienas cambio dare, ſecus in eo qui te-
netur emere ſtabilia, vel loca montium,
quæ Genuæ non ſemper ſunt venalia.
Tertium vſuræ caput ex eo inſurgit,
quia Pantaleo condemnatus fuit ad vſu-
ras vſurarum, ſeu ad intereſſe alterius
20 intereſſe † quod quamuis licitum eſſe la-
tè defendant *Cagn. in lege vnica, num. 46.
C. de ſentent. quæ pro eo, & Menoch. de
Arbitr. Iud. caſ. 119. num. 18. & ſequentib.*
Ea potiſſimum de cauſa, quia primum
intereſſe debitum efficitur capitale, & ſic
deinceps, itaut ex eo, ſicut ex primeuo
capitali nouum debeatur intereſſe ob ra-
tionis identitatem; cum creditor lucro
careat, quod feciſſet, ſi illud nouum cre-
ditum ſolutum fuiſſet, quod idem renuit
Rota Genuenſis deciſ. 134. in fine, & voluit
Senatus Mantuanus teſte *Burſatt. conſil.
68. numero 42. lib. primo*, & ſe conſuluiſſe
ait *Vincen. de Franch. in deciſ. 254. nu-
mero 14.* Illud tamen iuxta veriorem ma-
** giſque receptam ſententiam, abſque labe
vſuræ non datur, vt firmat *Rebuff. in d. l.
vnic. in gloſ. in verb. dupli. num. 2. ver. præ-
terea C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt, &
ibi Bolognett. num. 128.* vbi etiam de mag.
** comm. *Ruin. conſ. 55. per tot. lib. 2. Affl. dec.
291. num. 3. Morott. conſ. 65. num. 3. Fab.
de Anna. in conſ. 30 nu. 6. & conſ. 48. nu. 12.
Hondede. conſ. 50. num. 28. & 39. lib. 1.* qui
* teſtatur *Cagnoli* opinionem communi-
ter eſſe damnatam *Stracch. de Mercatura
in tit. de contrac. mercat n 4. Lup de vſur. in
commentar primo §. 6. num. 12.* Roderiq ad
partes diſputans, & de veriori atteſtans
*in tract. de annuis reddit lib 3. q. 7. num. 27.
& deinceps Caſtill. quotidian. qq. lib. 2. c. 1. n.
55. & ſeq. Raudenſ in conſ. 33. num. 64. &
ſeq. libro 1.* & decidendo ita Conſilium
Neapolitanum iudicaſſe fatetur, nel in-
uitus *Vinc. de Franch. deci. 254. n. 14.* & ſic
fuiſſe

fuiſſe Siciliæ iudicatum refert *Caſtil. deciſ. 24. in fin. lib. 1. Borgni. deciſ. 26. num. 25. par. 3.* qui ait hanc eſſe negociationem Hebræorum *Maſtrill deciſ. 224. num. 30. Milanenſ. deciſ. 8. num. 251. & ſeq. lib. 1. Giurb. deciſ. 24. num. 14. Rota deciſ. 315. num. 8. par. 2. diuerſ.* vbi quod illa ſuperfœtatio, & annatociſmus, & fœnoris renouatio omni iure improbatur, & nec quidem per pactum induci poteſt, idemq; latiſſimè firmat *eadem Rota in Romana Vſurarum 13. Iun. 1619. coram R. P. D. Merlino* ex quibus patet hanc ſententiam
** non modò veriorem tutioremque eſſe, ſed & magis receptam, adeo vt hodie periculoſum, & fortè temerarium foret contrarium iudicare. Quartò vſuram redolent præfatæ ſententiæ, quia condemnant Pantaleonem ad intereſſe cambiorum certum, & vniforme, & quidem tàm pro præterito, quam pro futu-
21 ro tempore, † cum tamen cambia non ſint conformia, ſed modò plus, modo minus emolumenti, & quandoque iacturam afferant, ac proinde intereſſe præfatum illicitum ſit ac fœneratitium; vt per *Rotam d. deciſ. 315. num. 6. par. 2. diuerſ. & fuit latè dictum in Barchinonen. cambiorum 26. Iunij 1606. coram Penia*, cum alijs per me adductis infra *deciſ. 92.*

Et ſic neque ſuſtinerentur dd. ſententiæ etiam ſi verum eſſet Pantaleonem dd. pupillares pecunias ſuper cambijs negociatũ fuiſſe, quod tamen falſum eſt in facto cum ex proceſſu potius reſultet ipſum pro domeſticis indigentijs illis vſum fuiſ-
22 ſe. † Cumque id palàm, & bona fide fecerit, partitamq; in ſuo libro rationum deſcripſerit, vtique nullam meretur pœnã, id enim impune facere potuit *l. pupillus § ſanè ff. de auctorit. tut. l. tutor rerum ff. de admin. tut. Corn conſ. 199. num. 10. lib. 2. Mugnoz. de ratiocin. cap. 13. num. 26.* vbi citat *Baez de decim. cap. 18. nu. 22. & Caballin. de vſur. q. 67.*

23 Quicquid † alias dicẽdum eſſet, ſi clam, & mala fide illas in proprios vſus conuertiſſet, tunc enim tanquam bonorum vſurpator, & prædo puniendus eſſet, vt per *Bart. in Auth. vt hi qui oblig. §. quoniam autem num. 6. Dec. conſ. 192. in fi. Crauett. conſ. 286. col. 2. Rolan conſ. 49. n. 26. vol. 1. Iaſ. conſ. 219. col. 2. lib. 2. Soccin. conſ. 159. nu. 10 Caualcant. de Tut. & Curat n. 116. & Bobadill. in ſua politica lib. 5. c. 4. nu. 81.*

Prætcrquamquod etiam ſi per aliquod tempus pecunias ſuper cambijs Pantaleo negociatus fuiſſet, nec extra illud tempus condemnandus fuerat, nec intra illud te-
24 neretur ad rationem cambij, † quia cum ſupponatur nomine proprio ipſum fuiſſe negociatum, lucrum vtique non cederet ad commodum pupillæ pecuniarum dominæ, ſed ad ipſius Pantaleonis vtilitatẽ, qui id tantum pupillæ reſtituere teneretur, quod ea ex annuo reddítu, vel ex prædijs, quæ tutor emere omiſit, perceptura fuiſſet *Bart. in l. titium §. altero ff. de admin. tut. Bald. Salycet. Paul. de Caſtr. & Iaſ. in l. ſi patruus commun. vtriuſque iud. Gabr. conſ. 26 num. 10 lib. 2. Gratia. tom. 2. diſcept. forens. cap. 24. num. 13. Mugnoz. de ratiocin. c. 14. nu. 26. iuncto nu. 21. & c. 28. ſub n. 48. in fin* quicquid ſecus ſit vbi tutor nomine pupilli negociatur; tunc enim vniuerſum lucrum ad pupillum ſpectaret, vt per præfatos *ſcribentes*.

25 Quemadmodum † etiam (vt obiter addam) intereſſe, vel interuſuria pupillaria, quæ tutor à debitoribus exegit, habentur loco ſortis, veniuntq; à tutore vna cum vſuris reſtituenda: illud enim intereſſe exactum non petitur acceſſoriè tanquam intereſſe vel vſura, ſed principaliter tanquam ſors, textus eſt in *l. tutor qui repertorium §. item ſi à debitoribus, & §. vſuras exactas ff. de admin. tut & in l. qui negociatur §. ex duobus, & §. quæſitum eod. tit.* quæ iura in hunc ſenſum explicat *Fab. de Anna conſ. 48 num. 22. cum plur. ſeqq.* & ſignanter *num 28. lib. 1.* & ita etiam ſentit *Bar. in d. l. tutor qui repertorium §. ſe deponi de admin tutel. Caſtrenſ. conſ. 301. num. 6. lib. 1. Ruin. conſ. 55. num. 18. ver. & idem lib. 2. Montan. de tutel cap. 32. reg 9 n. 177. Vueſembergh. conſ. 38. num. 20. & ſeq. & conſ. 32. num. 18. Raudenſ. conſ. 33 num. 64. Roderiq de annuis reddit. lib. 3 q. 8. num. 28.* & ita etiam per tex. *in l. qui negociationem §. ex duobus ff. de admin. tut.* concludit *Ayora. de Partit bonorum par. prima cap. 4. num. 22. & Guttier. de Tutel. par. 2. cap. 9. num. 32. & ſeq.*

26 Quintò, † quamuis vſuræ pupillares nõ modò currant durante tutela, vel cura, ſed & illa finita vſque ad realẽ ſatisfactionem *l. tutor qui repertorium § pecuniæ, & ibi glo. in verb. legitimam §. fi. & in l. Lucius §. quæſitum vbi Bar. ff. de admin tut. Montan. in trac. de Tutel. c. 32 reg. 9. n. 178*
27 Debeanturq. † cum ab ipſo tutore, tum ab eius hærede *l. 3. § hæc actio ff. de negoc. geſt l. fi. C. de vſur. pupill. l. ſi pater vbi Bald. C. commu. de ſucceſſ. l. cum oſtendimus §. culturas quoque ff. de fideiuſſ. tut. Roman. conſ 413. n. 2. et 3. Dec. cõſ. 110. n. 7. Decian. conſ. 85. n. 32. Alciat. reſponſ. 237. n 5. ver.*
28 *circa vltimum.* † Itaut quemadmodum tutoris bona ſunt tacitè pro redditione rationis capitalis hypothecata *lege pro*

officio C. de admin. tut. & tradunt *ſcribentes* relati ab *Alphan. collect.* 488. ſic & pro dd. vſuris ſiue iure actionis, ſiue Iudicis officio debeantur, cum quo ad hypothecam eodem modo reguletur intereſſe, quo ſors ipſa principalis *l. ſolutum § ſi ſortem ff de pignorat. actio, & ibi gloſ. & Bart. Neguſan. de pignor. in prima parte. 5. par. princ. ſub num.* 12. *Oſaſch. deciſ.* 129 *n.* 11. latè *Surd. deciſ.* 271. *num.* 2. *& per tot. Rota in Maceraten.* 11. *Febr.* 1608. *coram Manzanedo*.

29 Et † quidē indiſtinctè tam pro intereſ-
ſe ante ſententiam debitum, quam pro
decurſo poſt ſentētiam, vt post alios tra-
dunt *Burſatt. conſ.* 103. *ſub num.* 10. *&*
ſeq. Peregr. conſ. 114. *num.* 2. *& ſequentibus*
In hoc tamen differunt vſuræ durante
tutela decurſæ, & illæ quæ poſtea decur-
30 rerunt, † quod durante tutela duplum
excedere poſſunt, eo quia in tutore
qui vſus fuit pecunia pupillari concurrunt copulatiuè illa tria, nempe quod eſt debitor, quod à ſemetipſo exigere tenetur, & quod exactum in prædiorum, vel redituum emptionem conuertere vel ad honeſtum lucrum dare tenetur, vt bene per *Roderiq. de ann. reddit. lib.* 3 *q* 10. *num* 49. Tutela tamen finita, vſuræ non poſſunt amplius excedere duplum, cum ceſſent duo poſteriora requiſita, vt egregiè ratiocinatur *Roderiq. vbi ſupra num.* 56. Vnde deducitur manifeſta vſuræ ratio in ſententijs de quibus agitur, cum in decurſis poſt finitam tutelam, cōdemnent, quæ eo deuenerunt, vt nō modò duplum exceſſerint, ſed modica librarum plus minus nongentarum ſumma excreuerit vſque ad ſummam librarum quindecim millium monetæ antiquæ, excedentium libras viginti mille monetæ hodiernæ quod vix ſine horrore piæ aures audire poſſunt.

Sextum vſuræ caput ex eo reſultat,
31 quod † tametſi fauore minoris cōtraha-
tur mora irregularis, ita vt debitor abſq; interpellatione pecunias cum vſuris reſtituere teneatur *l. in minorum C. quibus cauſ. in integr. reſtit. Paul. de Caſtr. in l. ſi poſtquam ff rem rat. haber. Soccin. conſ.* 57. *num.* 43. *lib.* 4. *Ruin. conſ.* 26. *ſub num.* 33. *ad medium iur. & maximè lib.* 3. † Huiuſmodi tamen priuilegium adueniente maiori ætate expirat, ità vt interim donec interpellatio fiat, intereſſe nec currat, nec debeatur *l. titia ſeia* 89. *§. vſuras de legat.* 2. *Abb. in cap. nauiganti de vſur. Salycet. in d. l. in minorum in fin. num.* 6. *ver. hinc eſt C. quibus cauſ. in integ. reſtit. Hyeron. Gabr. conſ.* 121. *nu.* 6 *lib.* 1. *Vinc. de Franch. deciſ.* 16. *nu.* 4. *Mugnoz. de ratiocin. cap.* 25. *n.* 30 *cum duob. ſeqq.* vbi ita interpræta tur textū in *d. leg. in minorum Gratian. diſcept. forens. tom.* 2 *cap.* 241. *num.* 4. quamobrem à die quo Marietta fuit effecta maior vſque ad interpellationem Pantaleoni factam, intereſſe præfatum nequaquam imputari debuiſſet, nec abſque vſurarum labe exigi poterat.

Sententiæ itaque contra D. Pantaleo-
nem latè, vt fœneratitiæ erant à Iudice
Eccleſiaſtico reuocandæ, prout eas reuo-
33 caui, † ne dum in ea parte, in qua verum
licitumq; excedebant intereſſe, ſed in totum ob illarum indiuiduitatem, vt in terminis tradunt *Rota deciſ.* 315. *nu.* 5. *par.* 2. *diuerſ.* quæ citat *Pute. deciſ.* 317. *lib.* 1. errore fortaſſe Typographi, voluit enim citare *deciſ.* 323. *per tot. par.* 1. vbi *num.* 3. id limitat quoties tam libellus, quam ſententia haberet clauſulas ſeparatas, vt declarat *gloſ. in l. etiam §. primo in verb. audiendus ff. de minor. Iaſ. in l. ſeruus plurium §.* 1. *delegat.* 1.

ARGVMENTVM.

Contractus ad negociandum ſuper cābijs qualiter ſit licitus, & à cambio diſtinctus.

Contractus, an à partium denominatione, vel potiùs ab effectu iudicetur. Mulieri ex indebita cauſa ſolutum, an extenuet ſortem.

SVMMARIVM.

1 *Creditor quibus concurrentibus intentare valeat vtiles actiones contra debitorem debitoris.*

2 *Societas diſſoluitur per mortem ciuilem, vel naturalem vnius ex ſocijs.*

3 *Etiam quoad ſocios ſuperſtites.*
Non tamen quoad negotia iam cœpta num. 57. & 58.

4 *Societas à priori diſtincta contrahitur inter ſocios ſuperſtites, negocia continuantes poſt obitum alterius ſocij.* & num. ſeq.

5 *Liber ſocietatis renouatæ diuerſus eſt à libro prioris, nomenq; diuerſum.*

6 *Debitor ſocietatis non compenſat cum credito, quod habet ſub nomine alterius ſocietatis, licet idem ſit numero vtriuſque ſocietatis ſocius.*

7 *Contractus iudicatur ſecundum mentem contrahentium, quicquid verba ſonent.*

8 *Mens contrahentium non ſonitus verborum attenditur.*

9 *Etiamſi mens non ſit expreſſa, ſed coniecturata, & veriſimilis.*

Incl-

Intellige ſi natura contractus eſt certa, & verbis repugnat, aliàs ſ. cus num. 71.

30 Vſus communis loquendi declarat mentem, & propria verborum ſignificationi præfertur.

31 Etiam in ſtipulationibus, quæ ſunt ſtricti iuris.

32 Et in omni materia attenditur.

Fallit quando verba ſunt clara, & ex pactis non a paret contrarium nu. 66.

33 Vulgaris appellatio pro lege habetur.

34 Datio pecuniæ ad negotiandum ſuper cambijs licita eſt omni iure permiſſa.

35 Contractus in foro externo non præſumitur vſurarius, ſecus in foro interno.

36 Vſuræ præſumptio ceſſat vbi alia coniectura capi poteſt.

37 Vſura in fœmina nobili difficilius præſumitur, quam in cæteris.

18 Prohibitum vna via, non debet alia permitti.

19 Vſuræ licitè petuntur ſub nomine intereſſe maximè à ſolito negotiari.

20 Intereſſe lucri ceſſantis quibus concurrentibus debeatur.

Genuenſis ergo mercator, valet conſequentia etiam in fœminis.

Genuæ ſemper eſt parata negotiandi occaſio.

21 Scriptura, an ſit de ſubſtantia contractus ſtante pacto de illa conficienda, & numero 41.

22 Scriptura etiam vbi eſt de ſubſtantia non requiritur quando partes proceſſerunt ad executionem contractus.

23 Cambium celebratum non ſeruata forma conſtitutionis Pij V. remanet purum mutuum.

24 Vſura eſt quidquid ſorti accedit.

25 Pecunia non germinat etiam inter mercatores.

26 Contractus iudicandus eſt talis, qualem verborum figura demonſtrat.

27 Et qualis à partibus nominatur; & nu. 36.

28 Et ſecundum ſuam formam.

29 Actum cenſetur, quod ſcriptum reperitur.

30 Verba contractus habentur pro textu, cui magis creditur, quam gloſa.

31 Vox & eius ſignificatum habent ſe, vti materia, & forma.

32 Contractus ad negotiandum ſuper cambijs diuerſus eſt ab ipſo cambio.

33 Contractus effectus magis attenditur, quam denominatio.

34 Effectus contractus ſi denominationi reſiſtit, denominatio facienda eſt ab effectu.

35 Pacta expreſſa tranſire faciunt contractum in aliam ſpeciem.

36 Propoſitum in mente retentum nihil operatur.

37 Vbi quis vnum dicit & aliud intelligit, neutrum valet.

38 Aſſertioni partium in materia vſuraria ſtandum non eſt.

39 Cambiorum materia facile labitur in vſuras.

40 Cupiditas hominum nouas artes ſemper excogitat ad palliandas vſuras.

41 Contractus remanet informis pactis non ſpecificatis.

42 Forma ſubſtantialis dicitur quidquid adiungitur rei ſubſtantiandæ.

43 Contractus perficitur ex vltimo quando plura requiruntur.

44 Eiuſque perfectio conſiſtit in ipſa concluſione.

45 Contractus dicitur perfectus, quando totum negotium in mente conceptum eſt abſolutum.

46 Actus non dicitur perfectus, quando aliquid ſupereſt peragendum.

47 Contractus ad negotiandum ſuper cambijs quot contractus virtualiter in ſe contineat.

48 Contractus certus ex pactorum incertitudine reſultare non poteſt.

49 Iuſtitia contractus ex vniuerſo deducitur.

50 Vſura omni iure prohibetur.

51 Habilitationis forma ad vnguem eſt ſeruanda.

52 Solemnitates requiſitæ in contractu expreſſo, requiruntur & in tacito.

53 In contractu ad negotiandum ſuper cambijs, periculum pecuniæ ad quem ſpectet.

54 In ſocietate habenda eſt ratio lucri, & damni.

55 Præſumptio cedit veritati.

56 Contraria allegans non auditur.

57 Societas quo ad cœpta negocia per mortem ſocij non finitur.

58 Negocium cœptum etiam per diem ante obitum ſocij terminandum eſt.

59 Actio competens vni ex ſocijs, ſi ſunt etiam correi, competit alteri, & vterque compenſare poteſt.

60 Ratificare quis poteſt in ſubſidium, quod non ſuo nomine geſtum eſt.

61 Idem quando negotium in veritate ſpectat ad ratificantem.

62 Correus quilibet agere poteſt, & inter eos locus eſt præuentioni.

63 Communis vſus loquendi eſt difficilis probationis.

64 Et qualiter ſit probandus.

65 Fama, & communis vſus probatio excluditur a teſtibus dicentibus ſe non audiuiſſe.

66 A verbis non eſt recedendum, niſi conſtet de contraria mente.

67 Verba ſunt notæ paſſionum animi.

68 *Cum in verbis nulla eſt ambiguitas, non admittitur quæſtio voluntatis.*
69 *Verba dicuntur clara quando intellectus non laborat in intelligendo.*
70 *Verborum certitudinem omittere, & quærere coniecturas eſt imbecillitas intellectus.*
71 *Mens obſcura ex verbis claris, non verba clara ex obſcura mente interpretari debemus.*
72 *Contractus duplicem habens figuram intelligitur iuxta denominationem à contrahentibus factam.*
73 *Iudices non debent eſſe propitij vſuris.*
74 *De cambij natura eſt non dare lucrum vniforme.*
75 *Obſeruantia ſubſequuta decidit omnia ambigua.*
76 *Per poſterius factum declaratur prius actum.*
77 *Conſuetudo debet eſſe obtenta in contradictorio iudicio cum alijs requiſitis remiſſiuè.*
78 *Conſuetudo vel vſus ex actibus difformibus non inducitur.*
79 *Vſus populi ſi eſt varius, attenditur ius commune.*
80 *Vſus mulierum non inducit conſuetudinem.*
81 *Conſuetudo non attenditur in materia vſuraria, ſed dicitur corruptela.*
82 *Conſuetudo licet excuſet à pœna, non validat contractum vſurarium.*
83 *Ignorantia iuris excuſat mulierem à damno vitando, non quoad lucrum captandū.*
84 *Vſuraria in materia ſimplicitas ſexus non excuſat à reſtitutione.*
85 *Fructus mulieri ſponte ſoluti, & ab ea bona fide recepti, ſi ſunt indebiti imputantur in ſortem.*
86 *Fructus indebitè ſoluti ipſo iure extenuant ſortem.*
87 *Vſura, etiam per iuris errorem ſoluta, repetitur.*
88 *Exactum ex indebita cauſa etiam ſponte ſolutum imputatur in cauſam ſortis non obſtante iuramento.*
89 *Vſuraria in materia non attenditur ius ciuile, ſed canonicum.*
90 *Retentio rei cum vitio ad aliquem peruenta non datur.*
91 *Iudex ſuper non petitis iudicare nequit.*
92 *Vſura poteſt eſſe in foro externo, licet non adſit in foro interno.*

DECISIO XCI.

D Fauſtina de Viualdis anno 1618. girauit in cartulario auri celeberrimi
A Officij S.Georgij Genuæ libras decies mille ducētas auri ad fauorem DD. Stephani Pallauicini, Stephani Loyſij, & Io. Baptiſtæ de Spinolis ſub iſta formalitate verborum. *Fauſtina Viualda per Stephano Pallauicino, Stephano, Luigi, e Gio. Battiſta Spinoli in ſolidum lire diecemilia ducente à cambio per Milano all'anno, o ſia per quattro fiere proſſime, conforme la poliza da farſi, e ciò ſà col conſenſo di Cataneo Pinello &c.* Nulla confecta apodixia, & defuncto infra annum D. Stephano Pallauicino, & ſic diſſoluta ſocietate inter eum, & dictos Spinulos inita, eadem D. Fauſtina quotannis, difformiter tamen dictarum pecuniarum fructus exegit. Effectis interea non ſoluendo eiſdem DD. Spinulis, eadem D. Fauſtina conuenit hæredes quod D. Stephani Pallauicini in ſolidum obligati coram Magiſtratu Cābiorum pro recuperatione ſortis principalis, & ſententiam reportauit fauorabilem. Quare ijdem hæredes prætendētes præfatum contractum fuiſſe fœneratitium, & vſurarium, ac contra formam *conſtitutionis fel. rec. Pij V. ſuper cambijs,* introduxerunt coram me cauſam, in qua ſtructo proceſſu, & ſeruatis ſeruandis pronuntiani pro vt in cedula, quæ ad fauorem eiuſdem D. Fauſtinæ aperienda videbatur ex pluribus.

Primo quidem quia DD. Pallauicini agentes ad repetitionem, ſeu compenſationem vſurarum per DD. de Spinulis ſolutarum, dicebantur actione carere. Non enim vti creditores hypothecarij Spinulorum vtilibus actionibus, directè ijſdem Spinulis contra D. Fauſtinam pro vſuris malè, vt prætendunt, ſolutis competentibus experiri poterant.
1 Quia † ad hoc vt creditor contra debitorem debitoris agere valeat tria copulatiuè requiruntur, nempe condemnatio principalis debitoris, eiuſdem excuſſio, & debitoris ſui debitoris confeſſio *Bal. in l. 2. num. 2. C. quand. fiſc. vel priu. & ante eum Bar. in l. ſi debitum eod. tit. Roman. conſ. 224. nu. 7. & conſ. 292. num. 1. adden. ad Guid. pap. deciſ. 568. litera B.* quibus accedit & quartum nempe

pe hypotheca; nemini enim licet intentare actiones vtiles, directè ſuo debitori competentes, niſi habeat eiuſdem debitoris bona hypothecata *Bar. in l. nomen quoque nu. 4. C. quæ res pig. obl. poſſ & ibi Bald. nu. 1. & Salyc. n. 3. Paul. de Caſtr. in l. ſi conuenerit la 2. nu. 2. ff. de pignorat. act.* pulcrè *Alexander. conſ. 17. lib. 6. Neguſan. de Pignor. in 3 memb. 2. par nu 4.* Intelligendo tamen ſecundum requiſitū, quod eſt excuſſio, quoties agitur contra poſſeſſores pignorum, ſecus autem ſi contra nomen debitoris, vt per *Iacob. de Aren. Iacob. Beluis Rayner. Cyn. & alios in l. nomen C. quæ res pign. oblig. poſſ. vbi Rayner.* inquit, quod ita totus mundus obſeruat *Bar. in l. ſi conuenerit la 2. ff. de pignor. actio.* cum alijs relatis per *Neguſ. de pignor. part. 8. memb. 1. num. 19. in fin. & l oſ. Ludou. deciſ. peruſ. 45. num. 13.* pulcrè *Surd. conſ. 4 nu 32. & 35 Theſaur. deciſ. 5 1. in fin. Caroccius* diſputans quæſtionem ad partes *in tract. de excuſſ. bonorum par. 2 q. 7. vbi num. 20.* teſtatur de communi opinione.

Vltra quod cum dicta ſocietas iam decoxerit, bona, iura, & actiones eiuſdē effectæ ſunt creditorum, ſic diſponente *Statuto* Genuæ *in tit. de decoctis in §. ſequuta declaratione.* Vnde actio dicendi de vſuræ reſpectu ſolutionum ab eadem ſocietate factarum, ad nullum pertinere poteſt, niſi addeputatos creditorum, iuxta diſpoſitionem eiuſdem *Statuti in §. de quibus bonis.*

Nec minus agere poſſe videbantur directa actione, vti correi debendi, ſiquidem tempore ſolutionis dd. vſurarum, eorum patre iam defuncto euanue-

2 rat ſocietas; † quæ quidem per mortem naturalem vel ciuilem vnius ex ſocijs diſſoluitur *l. actione § morte, & §. publicatione, & l. verum § fin. & l. ſocium ff. pro ſocio §. ſoluitur Inſt. de ſociet. Roman. conſ. 106. nu. 3. Dec. conſ. 441. nu. 1. Rota Genuenſ. deciſ 71. nu 1. Sebaſt. Medic.* qui plures cōgerit *in tract. mors omnia ſoluit concl. 103. Honded conſ. 85. nu. 16. lib. 1. Card. Mantic. in tract. de tacit. & ambig. conuent. lib. 6. tit. 24. nu. 1. Rota dec. 781. nu 7. & 8.*

3 *par. 4. diuerſor.* † Etiam quoad reliquos ſocios ſuperſtites, niſi aliter ab initio conuentum fuiſſet *gl. in d. § ſoluitur Bal. in conſ. 448. lib. 4. Alex. conſ. 60. nu. 1. lib. 7. & conſ. 136. n. 1. in fin. lib. 5. Dec. conſ. 212 col. 2. in prin. Surd. conſ. 20. num. 15. poſt med lib. 1. Mantic. de tacitis lib. 6. tit. 24. num. 18. Giurb. ſuper conſuet. Meſſanenſ. cap. 5. glo. 3. par. 1. nu. 10. Gratian. tom. 5. diſcept. forenſ. cap. 852. num. 2. Mugnoz in tract. de ratiocin. cap. 6. num. 57.*

4 Vnde † ſi ſocij ſuperſtites negotia inter eos continuent, non dicitur perſeuerare prior ſocietas, ſed altera tacitè inter eos intelligitur renouata, & virtute huius tacitæ renouationis agendum eſt *lege planè l. nemo l. ſi titium ff. pro ſocio Bar. in l. ſi id quod §. ſi filius ff eod. Abb. conſ 87. lib. 2. Decian. conſ. 22 nu. 11. 17. & 18. lib. 3 Honded. conſ. 85. nu. 26. lib 1. Seraph. de priuil. iuram priu. 57. nu 12. ver. nunc videamus Gratian. tom. 5. diſcept. forenſ c. 852 num. 16.*

Et ſic cum à ſocietate tacitè renouata inter dictos Spinulos vſuræ fuerint ſolutæ, vtique DD. Pallauicini non videntur

5 correi debendi; † & liber poſterioris ſocietatis diuerſus eſt à libro prioris; cum ſit diuerſum nomen vt per *DD. in l. eius C. de compenſ. Rota Genuenſ. deciſ. 12. nu.*

6 *15. in fine.* † Nec debitum vnius ſocietatis compenſari poteſt cum credito, quod quis habet ſub nomine alterius ſocietatis, quamuis idem ſit numero. ſocius vtriuſque ſocietatis, vt decidit *Bald. in d. l. eius nu. 5. C. de compenſ. Sebaſt. Medic. in tract. de compenſ. q. 43. num. 1 par. 1. Rota Genuen. deciſ. 19. num. 3. & deciſ. 26. nu. 30 Polydor. Rip. ſingul. obſeru. 199. nu. 8. Surd conſ. 327. nu. 39. Magonius deciſ. florent. 44 nu. 9. & plenius deciſ. Lucen. 1. nu. 20. & ſeqq.*

Secundo pro iſta parte facit, quia quamuis partita, vt ſupra, a D. Fauſtina girata ſonet in cambium; reuera tamen dicitur intentionem contrahentium fuiſſe, vt pecuniæ illæ conferentur datæ ad

7 negotiandum ſuper cambijs licitis; † contractus autem iudicandus eſt ſecundum mentem contrahentium quidquid verba ſonent *l. in conuentionibus ff. de verb ſign. l. cum qui ita in prin. eod. tit Bald. conſ. 417 nu 2. lib. 5. Pariſ conſ. 64. num. 37. & conſ. 92. num. 28. lib. 1. Tiraq. ad l. ſi vnquam in ver. reuertatur ſub num 63. ver. vndecimo fallit C. de reuoc. donat. Mantic. de tacitis & ambiguis lib. 1. tit. 1. nu. 12. & ſeqq. & nu. 25. & ſeq. Hier. Gabr. conſ. 6. num. 4. & 5. vol. 2. Rota deciſ. 1. nu. 12. & 13. & deciſ. 700. num. 7. parte ſecunda in recentior.*

8 Et † magis attendere debemus mentem contrahentium, quam corticem verborum *Bal. conſ. 107. nu. 2. ver valde lib. 2. Boer. dec. 172. num. 17. Mantic.* qui benè exornat *de tacitis & ambig. lib. 2.*

9 *tit. 7. ſub num. 3.* Et quidem non † modo mentem expreſſam verum & coniecturalem, & veriſimilem *ad lege cum quid ff. ſi cert petat. Paul. de Caſtr conſ. 148 nu. 1.*

nu.1. in fin.& nu.2.lib.1.Socc.ſen.conſ.88. nu.1. & 2. lib.1.Mantic.eodem tract.lib.2. tit.4. nu.3.& tit.7. nu. 4.

10 Mens † autem contrahentium rectè elicitur ex communi loqnendi vſu, qui propriæ verborum ſignificationi anteponitur *l. librorum §. quod tamen caſſius cum glo. de legat. 3. l. labeo de ſuppell. legat.& vtrobique Bar. Tiraq. cum relat. de retract. lign. §. 1.glo.2. nu.3.& §. 2.gl.1. nu. 5. cum ſeqq. Card. Mantic. de coniect. vlt.volunt. lib.3.tit.8. nu.1.Surd.conſ.313 nu.82. & conſ 454. num. 18.*

11 Etiam † in ſtipulationibus, quæ ſunt ſtricti iuris *l.1.§. ſi quis ita & ibi Crot. in prinс. & Butticell. num. 3. ff. de verb. obl. glo.& Bar.in l ſtipulatio iſta §. hoc quoque eod. tit. latè Mantic. d. lib. 2. tit. 8. per totum & praecipuè nu. 1.5. & 6.*

12 In † omni enim materia communis vſus loquendi attendi debet *Abb. in cap. 2.num. 1. ver.nam in omni extra de arbitr. Rota deciſ.293.ſub nu.1.par.2.in recentior.*

13 Et † vulgaris appellatio pro lege habetur *Gonzal. ad regul.* 8.*Cancell. gloſ.* 11. *nu* 68.& 59. & *glo* 13.*nu.*62.

Porrò in caſu noſtro prætenditur per plurimorum teſtium depoſitionem conſtare, quod quando partitæ girantur in cartularijs pro Mediolano ad quatuor nundinas, ſeu ad annum iuxta apocham conficiendam, ex communi vſu loquendi, ſeu potius intelligendi ciuitatis Genuæ, non dicantur datæ ad cambium formale; ſed ad negotiandum ſuper cābijs, meritò negocium iſtud non erat iudicādum cambium, vt in ſuperficie appa-
ret, ſed contractus ad negotiandum ſu-
14 per cambijs licitis, & honeſtis, † qui nul-
lo iure prohibitus reperitur, nec ſapit vſuram, vt deducitur *ex tex. in capit. per veſtras* vbi *Abb. nu. 6. de dona.inter vir. & vxor. Syluest. in Summa verb. ſocietas* i *l2.q.3.Nauar.in manual.cap.17.nu.257. ver.quia huiuſmodi, & firmat Rota in deciſ.168.& 209.impreſſ.poſt ſecundum vol. conſ.farin.& in deciſ.304.nu.2.par.2.in recentior.* Et alias, vt ibi quo loci ſubdit huiuſmodi contractum pro licito & valido admiſſum fuiſſe à fel. record. *Pio V.* per breue conceſſum mercatoribus Bononienſibus de anno 1569. & latiſſimè tradit etiam *Scaccia in tract. de commerc. & camb. §.1.q.5.n.15.& §. 3. glo.3.n.36. cum plu. ſeqq* Igitur à primo ad vltimum hic ceſſare videtur omnis vſuræ petitio.

15 Quæ omnia corroborantur ex eo, † quia contractus in foro externo ſemper iudicandus eſt potius iuſtus, quam fœneratitius, donec contrarium probetur *lege cum precibus vbi Bal. C. de probat. idem Bald in l rogaſti § ſi tibi in fin. ff. ſi cert. petat. Alex.conſ.221. nu.5. lib. 2. Menoch. conſ.201. num.20. vol. 3. Rota deciſ.340. nu. 1. par. 1. diuerſor. Seraph. deciſ. 626. nu.* 3. plurimos cumulat & à contrarijs defendit Card. *Mantic. tract. de tacitis & ambig. lib. 8. tit. 17. per totum*, vbi poſt alios diſtinguit inter vtrunique forum, & fatetur ſecus eſſe in foro conſcientiæ, in quo pro ſalute animæ contractus in dubio præſumitur fœneratitius; eamdem diſtinctionem pluribus relatis facit *Maſcard. in tract. de probat lib.1.concl.438 à n.1.vſque ad* 7. & ego dixi in *dec.28.n.72.*

16 Et † vbicunque alia præſumptio capi poteſt, ceſſa præſumptio vſuræ *Bal. in locis ſupra relatis Crauett. conſ.145.nu.2. ver. & 1. Socc. iun.conſ.27. nu.12. lib. 4. Roland.conſ.97.num.11. lib.2. & conſ.95. nu.10. lib.4. Bertaz.conſ.crim.2. num.10.*
* *lib. 1. Burſat.* qui de communi teſtatur *conſ.135.n.12.lib.2.Honded.conſ.33.n.23. lib. 2 Menoch. conſ. 343. num. 1. & ſeq. lib 4.*

17 Et † id maximè in matrona nobili, & valde pia, vt eſt D. Fauſtina, in qua difficilius præſumitur vſura *Tiraq.de retract. conuenct. in præfat. nu. 34. Couar. lib. 3. variar. reſol.cap.8.nu.3.Rota in Bononien. cenſus 24. Apr.lis 1600.coram Card. Pamphilio impreſſa penes Marcheſan. de commiſſ. par.1.§. 2. deciſ. 30. nu. 5.*

Tertio intentioni DD. Pallauicinorum obſiſtere videbatur diſpoſitio ſtatuti Genuæ *ſub rubr. de contract. minor. & mulier.* annullātis omnem alienationem, obligationem, vel quietationem à muliere vel minore abſque certis ſolemnitatibus factam, cui ſtatuto fieret fraus, mulierumque facilitati, ac ſimplicitati illuderetur, ſi illæ per indirectum poſſent, ſub nomine fructuum ſeu vſurarum, præſertim à ſponte dantibus exigere, & ex-
18 tinguere ſortem. † Quod enim vna via
prohibetur non eſt alia via permittendum facit *l. ſcire oportet §. fin ff. de tutor. & curat. dat. ab his cap. cum quid de Reg. iuris in 6. & ibi ſcribentes* facit tex. *in l. ſed Aurelius ff. ad l. falcid.*

Quarto dato etiam quod D. Fauſtina dictos fructus ſub nomine cambij malè exegiſſet, non tamen videtur ambigendū quin ſaltem eos, tamquam intereſſe lucri
19 ceſſantis, retinere valeat; † quando enim
vſuræ petuntur ſub nomine intereſſe, licitæ ſunt, etiam de iure canonico *gl. in l. curabit, in ver. ratio C. de act.empt. Decius cōſ.39 col.2. in fine* præſertim in ſolito negotiari *Ant. Gabr.* cū p eū relatis *in tit de ſolu-*

ſolution. concl. 10. *Oſaſch. in ſua notabili*
deciſ. 143. *nu.* 3. *Rota deciſ.* 792. *num.* 2.
par. 5. *diuerſ.*

Hic enim concurrunt requiſita *Pauli*
Caſtrenſis in l. 3. *§ penult. ff. de eo quod cer-*
toloco quem ſequitur ibi *Iaſo ſub n.* 8. *Lu-*
pus in l. curabit §. 6. *ſub nu* 17. *C de act.*
empt. Affl. deciſ. 20. *nu.* 2. *Mobed. deciſ.* 3.
alij 208. *de vſur. Put. deciſ.* 317. *nu.* 1 *Ro-*
ta deciſ. 315 *nu.* 5. *par.* 2. *diuerſ.* vbi aliæ
deciſiones alleganrur, & dicitur quod paſ-
ſim *Rota* ſeruat hanc opinionem. Et pri-
mo concurrit mora, ratione temporis
20 vnius anni in dicta partita appoſiti † cu-
ius temporis appoſitio vim habet inter-
pellationis *l. magnam C. de contrah. empt.*
l. traiectitia §. de illo ff. de act. & obligat.
Ant. Gabr. qui alios congerit, ac multi-
pliciter ampliat, & limitat *in ſuis com.*
concl. tit. de ſolut. concl 9. *nu.* 9. *& ſeqq. Ba-*
ueri. in tract. de mora par. 2. *nu.* 1. *& ſeqq.*
Seacc. de commerc. & camb. §. 1. *q.* 7. *par* 2.
ampl. 8. *nu.* 106. Secundo probatum fuit
in proceſſu D. Fauſtinam ſolitam fuiſſe
negotiari huiuſmodi pecunias, quod etiã
præſumitur in hac ciuitate, in qua omnes
ſunt mercatores, ita vt valeat conſequẽ-
tia, Genuenſis, ergo mercator, etiam
quo ad fœminas vt per *Rotam Genuen.*
deciſ. 139 *nu.* 10. *Seacc. de camb. §* 1. *q.* 7.
par 1 *nu.* 65. & dixi in *deciſ. praced nu* 9.

Tertio deniq; apparet eandem D. Fau-
ſtinam habuiſſe paratas diuerſas negotia-
tiones, in quibus lucrari potuiſſet dictam
quantitatem; quod pariter etiam ſi non
probaſſet, erat præſumendum, cum Ge-
nuæ ſemper parata ſit occaſio dandi pe-
cunias cambio, & ſemper ſint in foro
mercatores, qui dant, & recipiunt pecu-
nias ad cambium *Rota Genuen. loco cita-*
to Seacc. dicta amplia. 8 *nu.* 242.

Denique non videbatur dubitandum,
quin contractus, de quo agitur perfectus
extiterit, tametſi celebratus iuxta ſingra-
pham faciendam, quæ tamen confecta
21 non fuit. † Quamuis etenim leuis non ſit
inter ſcribentes altercatio, an pacto ini-
to in aliquo contractu de conficienda
ſcriptura, ſi exinde illa omittatur, con-
tractus dicatur perfectus; quia in contro-
uerſia quinque inter ſe pugnantes ſen-
** tentias refert *Theſaur. deciſione pedem.* 97
Ea tamen crebrior videtur, & verior,
quæ habet, in contractibus, in quibus, de
iure, ſcriptura non eſt de ſubſtantia,
conuenctionem de ſcriptura conficien-
da cenſeri appoſitam ad faciliorem pro-
bationem, non autem ad formam, vel
ſubſtantiam ipſius contractus, qui prop-
terea, etiam dicta ſcriptura non confe-
cta, remanet perfectus, vt poſt lon-
gam, & pulcram diſputationem con-
cludit *Barbat. in Rubr extra de empt. &*
* *vend. numero* 6. *&* 7. & de communi te-
ſtatur *Gratus conſilio* 107. *numero* 4. *&* 6.
Ant Gabr. in ſuis comm. concluſ. tit. de
pact. concluſ 3. *numero* 1. *ver contrarium.*
Puteus deciſione 13. *lib.* 3. vbi ait *Caſtren-*
* *ſis* contrariam opinionem communiter
reprobari. *Marſil. in ſing.* 666. *Ancha-*
ran. Regien. lib 1 *qq. familiar. in quæſt.* 21.
per totam Theſaur. dicta deciſ. 197. *num.* 7.
latè *Burſatt. conſ.* 100. *Morotius conſi-*
lio 97. *numero* 10. *Decian reſponſ.* 64.
numero 2. *lib.* 3. plenè *Bertazzol. de clau.*
inſtrum. in clauſ. 30. *glo.* 3. *à numero* 15.
vſque ad 21. Et ita ſeruari in praxi, niſi
addita fuerit clauſula, quod aliàs con-
tractus non valeat, teſtatur *Curt. iun. in*
conſ. 348 *num.* 12. *&* 22. *lib.* 3. *& Gra-*
tian diſcept. forenſ cap. 563. *numero* 29.
tom. 3. prout teſtatur etiam *Rota in deci-*
ſione 377. *num.* 6. *&* 517. *num.* 2. *par.* 1.
& deciſ. 171. *num.* 2. *par* 2. *diuerſ. &*
Put. deciſ. 43 *lib.* 3. *Rota in Romana aſ-*
fictus Caſalis 29. *Nouembris* 1627. *coram*
Eminentiſſimo Cardinali Vbaldo; cum
itaque in his terminis non reperiatur le-
ge, vel ſtatuto cautum, vt in contractu
de quo agimus, ſcriptura ſit de ſubſtan-
tia: vtique dicenda eſt potius conuen-
ctio ad faciliorem probationem, quam
ad formam, & eſſentiam ipſius.

22 Quinimo † eſtò, ſcriptura eſſet de
ſubſtantia actus, cum tamen partes pro-
ceſſerint ad executionem, & obſeruan-
tiam illius, ceſſare videtur omnis ſcrupu-
lus & certus eſt contrahentiũ animus, vt
contractus habeatur pro valido, & per-
fecto, vt poſt alios aduertit *Theſaur. dicta*
deciſ. 197. *num.* 8. facit *Gratian* cum per
eum relatis *tom* 3. *diſcept. forenſ. cap.* 564.
ſub nu. 29. *in fin. & nu. ſeq.*

His tamen, & ſimilibus minime re-
fragantibus pronuntiaui ad fauorẽ DD.
Pallauicinorum; nempe prædictas vſu-
ras, vti indebitas, & fœneratitias, impu-
tandas eſſe in ſortem, reſeruato iure
D. Fauſtinæ in alio iudicio petendi inte-
reſſe lucri ceſſantis, vel damni emergen-
tis, ſi & quatenùs debeatur; præcipuè
autem motus fui.

Primo quia D. Fauſtina dedit dictas
pecunias cambio, non ſeruata forma
conſtitutionis ſel. record. *Pij V. ſuper*
cambijs, in qua declarantur ſicca, &
fœneratitia ea cambia, quæ fiunt vltra
primas nundinas, ac ea, in quibus litte-
ræ non traſmittuntur, necnon illa, quæ
ita fiunt, vt pecunia cum intereſſe ibi
repoſca-

repoſcatur, vbi contractus fuerit cele-
bratus. Hæc autem omnia, & ſingula
reperiuntur in cambio, de quo agimus,
23 ac proinde ſuſtineri nullatenus poteſt,
ſed remanet quoddam mutuum ad Bar.
in lege cum quid. numero 11. & ſeq. & ibi
Alex. num. 11. Dec. num. 13. ff. ſi cert. pe-
tat. Roman. conſ. 238. Salyc. in Auth. ad
hac num. 11, in prin. de Vſur. Gratian.
lib. 1. diſcep. forenſ. cap. 134. Mantic. de
tacit. & ambig. lib. 25. tit. 1. num. 18.
Rota deciſ. 315. num. 2. par. 2. diuerſ. &
in magiſtrali deciſ. Barchinonen. cambio-
rum 26. Iunij 1606. coram Penia.
24 Ita † vt quidquid ſorti acceſſit, vſura
dicatur, quocunque blando vocabulo
nuncupetur, vulg. cap plerique 14. quæſt 3.
l. rogaſti §. ſi tibi ff. ſi certum petat. Anchar.
conſ. 150. nu. 6. Roma conſ. 338. num. 4.
Rimin. ſen. conſ. 61. num. 39. latè & pul-
crè Roland. conſ. 55. per totum lib. 2 cum
alijs adductis per Beccium conſ. 213 nu-
mero 10. lib. 2. Rota d. deciſ. 315. num. 2.
par. 2. diuerſorum, & deciſ. 72. nu. 1. par. 2.
recent. & in dicta Barchinonen. coram
Penia.
25 Pecunia † enim non germinat, ſed eſt
de ſui natura infructifera, vt poſt Ariſto-
telem tradunt DD. relati à Rolan. d. con-
ſil. 55. nu. 32. & ſeq. lib. 2. Rodriq. de
annuis reddit. lib. 3. q. 4. num. 112. & ad-
uertit Rota in Ianuen. vſurarum 6. Iun.
1611. coram Card. Lancellotto, quæ eſt in
ordine deciſ. 331. nu. 2. par. 1. recent. quod
quidem procedit etiam inter mercatores
Crauett. conſ. 87. num. 5. & conſ. 189.
num. 8. Decius conſ. 116. nu. 2. Mandell.
conſ 211. nu. 7. Rota Genuenſ. deciſ 193.
nu. 5. & 6. Rota Romana dicta deciſ. 331.
nu. 1. par. 1. recent. & in d. Barchinonen.
cambiorum. Quod autem in hac facti ſpe-
cie nullus contractus, præter cambium,
fuerit celebratus, apparet euidenter ex
26 ipſa partita girata à cambio. † Talis enim
iudicandus eſt contractus, qualem ver-
borum figura demonſtrat, vt habetur in
l. fideiuſſores magiſtratuum ff. de fideiuſſ.
Bal. in c. 1. in prin de feud. dat. in vim. leg.
com. in vſibus feud. Alex conſ. 3. viſo inſtru-
mento nu. 1. lib. 1. Menoch. de præſumpt.
lib. 3. præſ. 105. nu. 2. Rota dec 456, nu. 4.
27 par. 2. recent. † Et qualis à partibus no-
minatur ad tex. in capitulo in ciuitate 6.
extra de vſuris Natt. conſ. 104. nu. 1. &
conſ. 194. etiam nu. 1. Becc. conſ. 213. nu. 1.
lib. 2. & illis non citatis Card. Mantic. de
tacitis, & ambig. lib. 2. tit. 8. nu. 7. Hon-
ded. conſ. 35. num. 4. lib. 2. Menoch. de
præſumpt. lib. 3. præſumpt. 105. num. 2.
Ant Monach. deciſ. florent. 51. num. 5.
Gratian diſcept. forenſ. cap. 96. num. 30.
Surd. deciſ. 322. num. 13 Rota deciſ. 227.
num. 6. par 4. diuerſ & dec 672. num. 2.
28 par. 2. recentior. † & ſecundum ſuam
formam ad tex in d. cap. in ciuitate de
vſur. cap. porrò de priuil & c. cum dilecti
de donat. Abb. conſ. 15. in fin. & conſ. 48.
ver ſed his lib. 1. Beccius loquens in ter-
29 minis cambij d. conſ. 213. nu. 1. lib. 2. † Et
illud actum cenſetur, quod ſcriptum re-
peritur, niſi aliud probetur. Abb. in cap.
pen. de conuerſ. coniu. Card. Mant de
tacit. & ambig. conuenct. lib. 2. tit. 5. nu. 3.
& ſeqq. vbi egregiè exornat. Rota deciſ.
30 304. ſub nu. 10. par. 2. recentior. † Verba
enim contractus habentur pro textu, cui
magis credendum eſt, quam gloſæ Ol-
drad. in conſ. 258. n. 6. Bald. conſ. 343. ſub
31 num. 4. lib. 1. † Rurſus vox, & eius ſigni-
ficatum habent ſe tanquam forma mate-
ria, & forma, cumque oporteat in vna-
quaque re materiam, & formam conue-
nire, ita & in vocibus, debet ſignificatum
conuenire voci, tamquam forma mate-
riæ, vt eleganter docet Bald. in l. ius ci-
uile col. 2. ff. de Iuſtit & Iur. ſequitur
Buen. in tract. de forma tit. de conuenct.
mat. Mugnoz. in tract de ratiocin. cap. 10.
num. 73. quæ comprobantur ex infra di-
cendis num. 66. cum plur. ſeqq.

Quamobrem cum partes hunc con-
tractum expreſſe vocauerint cambium,
nec de contraria mente appareat, nimis
extranea eſt gloſa, quæ ſuper eo fit, vt
intelligantur pecuniæ datæ ad negotian-
32 dum ſuper cambijs, † qui contractus eſt
longè diuerſus à cambio, vt tradit Rota
deciſ. 304. par 2. in recentior. & Molin.
in tractatu de contractibus tract. 2. diſpu-
tatione 411. num. 1. ver. dictum indefi-
nitè.

Et quamuis prædicta paterentur diffi-
cultatem, vbi confecta fuiſſet apodixia
ſimilis illis, quæ in proceſſu huius cauſæ
productæ fuere, tunc enim non obſtante
partium denominatione, intelligi debe-
rent pecuniæ datæ ad negotiandum, quia
pacta, & conuenctiones in eiſdem apo-
chis contentæ conueniunt huic contra-
33 ctui, non autem cambio: † quo caſu be-
nè intrat regula, vt non attendatur de-
nominatio falſa, ſed effectus contractus,
à quo aſſumit robur, & ſubſtantiam
Bald. in l. imperator col. 3. de ſtat. homin.
Roman. conſ. 509. à num. 1. vſque ad 7.
Gratian. tom. 4. diſcept. forenſ. capitulo
657. numero 13. Magon. deciſ. floren. 33.
numero 11. & deciſ. lucen. 24. numero 16.
Barz. deciſ. 63. num. 17. & dec. 110. nu.
12. Surd. conſ. 450. num. 34. innumeros

con-

34 congerit *Giurb deciſ.111.nu.4.* † Et quan-
do effectus contractus denominationi re-
ſiſtit, non à verbis, ſed ab effectu fieri de-
bet denominatio *leg.inſulam de præſcript.*
verb. & eſt text. *in l. alienam in fin. & in l.*
vbi ita donatur de donat cauſ. mort. tradit
Bart.in l. cotem ferro §. qui maximos de pu-
blic. Bece. qui rationem reddit *conſ. 213.*
num 77. lib.2. Menoch. cum per eum rela-
tis *de præſumpt lib 3 præſumpt.105.nu.10.*
35 *& ſequenti.* † quo caſu pacta expreſſa fa-
ciunt illum tranſire in aliam ſpeciem cō-
tractus, vt poſt *Bar in d. l. vbi ita donatur,*
& in auth ingreſſi de Sacroſan. Eccleſ. tra-
dit Dec.conſ 233. col.fin. Cagnol. in l. con-
tractus num.70. de reg iur. Rota deciſ. 500.
num. 3. par. 1. diuerſor.

Nihilominus, cum in caſu noſtro nulla
confecta fuerit ſcriptura, ex cuius tenore
de contraria contrahentium mente poſ-
ſit apparere, vtique non eſt vllo pacto à
36 verbis recedendum, per ſupradicta, † &
talis voluntas non expreſſa, ſed in mente
retenta, nihil operatur *l. quidam cum fi-*
lium ff. de hæred. Inſt. vbi *Bald. & Imol.* be-
nè *Saye in l. in ambiguo in 5 notab. de re-*
bus dubijs Caſtrenſ.conſ.351.præſens lib.2.
Pariſ.conſ.60. num.6. lib. 2. & optimè de-
ſeruit *Rota deciſ. 304. ſub num. 10. par. 2. in*
recentior.

37 Quocirca † ſi D. Fauſtina vnum ſcri-
pſit in dicta partita girata, & aliud intel-
lexit, neutrum valere debet, vt eſt textus
notabilis, in *d. l. in ambiguo ff. de reb dub.*
cuius verba formalia hæc ſunt, *qui aliud*
dicit, quam vult, neque id dicit, quod vox
ſignificat, quia non vult; neque id quod vult,
quia non loquitur.

Et quoniam verſamur in genere pro-
38 hibitorum, & in materia vſurarum † non
modo non eſt credendum eidem D. Fau-
ſtinæ, verum nec quidem vtriuſque par-
tis aſſertioni, ſed de huiuſmodi aſſerta cō-
uenctione debebat verè conſtare, ne via
fraudibus, ac vſurariæ prauitati aperia-
tur *Bart.in l. ſi fortè ff. de caſtrenſ. pecul.*
Bald.in l.cum alleges col.3. C.de vſur. Dec.
conſ.267. num.1. Natt. conſ.290. num. 4.
Roderiq.de annuis redd.lib.3.q.8 ſub n. 12.
Rota deciſ.559. in fin par.2. in recentior. &
in Ianuen. pecuniaria 7. Iun. 1610. & 6.
Iunij 1611. coram Card. Lancellotto. Præ-
ſertim in caſu noſtro, in quo prorſus elu-
deretur *Conſtitutio Pij Quinti*; quilibet
enim dare poſſet pecunias ad cambium
reale ad quatuor ferias, ſeu nundinas, ac
abſque litterarum tranſmiſſione, ac dein-
de tacitè cōtinuare pro pluribus alijs fe-
rijs, vt in caſu noſtro, & ita exercere cā-
bia ſicca, illa poſtea palliando ſub nomi-
ne alterius contractus diuerſæ ſpeciei, aſ-
ſerendo, quod intellexit dare pecunias ad
negociandum ſuper cambijs, quod omni-
nò intollerabile eſt, & prorſus à commer-
cijs eliminandum, tāquam animabus val-
39 de pernicioſum: † cum nimis quidem hæc
materia cambiorum lubrica ſit, & pericu-
loſa, ac in ea facile committatur vſura
Lupus in c. nauiganti §.2. ſub num.11. de
vſur. Salon. ad D.Thom. 2.2. poſt. q.78. in
diſp de camb. q.5 art. 2. ſub num. 2. Scacc.
40 *de commerc. & camb. §. 1. q 2. nu 26.* † ho-
minumq; cupiditas quotidie nouas exco-
gitat artes, quæ diuinis præceptis potius
in ſuperficie, quā in veritate conueniunt,
quod etiam innuere videtur idem *Scacc.*
d.q.2 ſub num.23 nec teſtes à D. Fauſtina
inducti probant partitas ſic in cartulario
giratas cōmuniter intelligi datas ad ne-
gociandum ſuper cambijs, nec vbi id pro-
baſſent releuarent, vt dicam infra *nu. 66.*

Secundò principaliter mouebar, quia
cum dictæ pecuniæ datæ fuerint cambio
iuxta ſingrapham faciendam; admiſſo, nō
tamen conceſſo, quod intelligerentur da-
tæ ad negociandum ſuper cambijs, vtique
ſcriptura non confecta, nequaquam de-
beri poſſunt vſuræ, quia contractus remā-
ſit informis: quicquid enim ſit de illo ar-
ticulo, an ſcilicet ſtante pacto de confi-
cienda ſcriptura, illa non confecta con-
tractus remaneat imperfectus: in quo hinc
* inde eſt com. opinio, & in iudicando non
puto recedendum à diſtinctione, de qua
ſupra num. 21. quatenus in conuenctione
nō adſit clauſula annullatiua. Aduerten-
dum eſt nos non verſari in terminis, in
quibus *ſcribentes* diſputant dictam quæ-
ſtionem, nempe vbi cōtractus in ſuis ſub-
ſtantialibus ſiſit abſolutus, & pacta certa,
& determinata fuerunt appoſita, & nil
aliud faciendum remanſit præter ſcriptu-
ram. Sed in caſu, quo datæ fuerunt pecu-
niæ ſimpliciter, & abſolutè iuxta apodixiā
faciēdam, & ſic iuxta pacta & conuēctio-
nes in ipſa apoca ſpecificandas, & decla-
41 randas, † quo caſu proculdubio ſcriptu-
ra neceſſaria fuerat ad formalizandum
actum, & ſic abſque illa, vtpotè aſque pa-
ctis, & conuenctionibus actus ipſe reman-
ſit informis *ad l. Iulianus §. ſi quis rem ff.*
ad exhibendum cū ſimilib facit *l. fundi par-*
tem de contrahen. empt. Tiraquell. in l. ſi vn-
quam in ver. donatione largitus num. 117.
Gabr. de præſumpt concl.13. nu.16. Seraph.
42 *deciſ.347. num.1.* † quicquid enim adiun-
gitur rei ſubſtantiandæ dr ſubſtantia, ſiue
forma ſubſtantialis, inquit *Bal in l. in ven-*
dentis num. 3. in fi. C. de contrahend. emptio.
43 Et † vbi requiruntur plura, contractus per-
ficitur

ficitur ex vltimo *l. quoties C. de rei vendit.*
44 *Surd. deciſ. 82. num. 5* † Et perfectio con-
tractus conſiſtit in ipſa concluſione *l. con-
tractus C. de fide inſtrum. l. in ciuile* vbi *Bal.
C. de legib. l. ſi voluntate C. de reſcind. vend.*
benè *Surd. conſ. 217. num.* 11. & melius
45 *conſ. 702. num. 6* † Et contractus tunc di-
citur perfectus, quando totum negotium
in mente conceptum eſt abſolutum *Bolo-
gnett. in l. lecta in 8. notab. ff. ſi cert. petat.
Vinc. de Franch. in deciſ. 369. num. 8*
46 Nec dicitur actus perfectus, donec ali-
quid ſupereſt peragendum, vt deducit
Menoch. conſ. 33. num. 12. lib. 2. Cum itaque
in caſu noſtro pacta ſubſtantialia non fue-
rint appoſita in partita girata, ſed ad apo-
cam conficiendam reſeruata: certè, illa
non confecta, contractus remanſit infor-
mis: quod eo magis eſt tenendum, quo
(vt apparet ex teſtibus examinatis, ac ex
formulis hinc inde exhibitis, & quæ in fo-
ro mercatorio Genuæ paſſim præ mani-
bus habentur) huiuſmodi apodixiæ mul-
47 tifariam, multisque modis fiunt: † quan-
doque enim aſſecuratur per campſorem
capitale, & apponitur pactum, quod lucrũ
ipſius dantis pecunias non poſſit excede-
re quinque, vel ſex pro centenario, & vt
reliquum lucrum cedat in commodum
campſoris pro ipſius labore, & induſtria,
ac pro periculo, quod ſubit in aſſecura-
tione capitalis, & lucri iuxta formulam
regiſtratam à *Scaccia in tract. de commerc.
& camb. §. 1. q. 5. num. 15.* quo caſu virtua-
liter continet in ſe tres contractus, pri-
mum nominatum, nempe ſocietatis, reli-
quos innominatos ſcilicet aſſecurationis
capitalis, & aſſecurationis certi lucri, vt
firmat *Scacc. in tract. de commerc. & camb.
§. 1. q. 7. par. 2. ampliat. 9. num. 7. & § 3. glo.
3. num. 36. & ſeqq.* & admittunt etiam
Theologi, vt poſt *Nauar. & alios* tradunt
*Vgolin. de vſur. cap. 55. §. 1. & Bonaccin to.
de reſtitution. diſp. 3. q. 3. punct. 11. num. 2.*
intelligendo de ſocietate impropria, & la-
tè ſumpto vocabulo, vt benè firmat *Rota
in deciſ. 304. à num. 10. vſque ad fin. par. 2.
recentioribus.*

Quandoque è contra non aſſecuratur
capitale, & deſcripta certa prouiſione pro
campſore conuenta, reliquum lucrum
redditur domino pecuniæ, quo caſu con-
tinet contractum locationis operarum
ſecundum *Molinam de contractibus tract.
2. diſp 411. ſub num. 1. ver. dictum eſt*; ſiue
potius promiſſionem facti, vt per *Rotam
in deciſ. 168. ſub num 1. in fin. & deciſ. 209.
num. 2. impreſſ poſt tom. 2. conſil. Farinacc.*
ſeu quamdam inſtitutoriam, vt per *Bald.
in l. 1. num. 12. C. de fruct. & lit. expenſ.*

Quandoque rurſus ſub alia forma ex-
tenditur apoca cum diuerſorum pactorũ
48 clauſularumq; appoſitione. † Donec igi-
tur conficiatur ſcriptura, impoſſibile eſt
contractum hũc dici perfectum, & ex hu-
iuſmodi incertitudine illius certitudinẽ,
ac effectum reſultare *l. duo ſunt Titij ff. de
teſtam. tutel. l. non hoc. C. unde legit. cap. in
præſentia extra de prob. et cum vulg.*

Denique cum in dicta partita nulla
ſpecificata fuerint pacta, ſed ſimpliciter
habita fuerit relatio ad ſingraphã facien-
dam, vtique apparet D. Fauſtinam di-
ctoſq; ſocios voluiſſe contrahere modo
inter mercatores cõſueto, mediãte ſcrip-
tura, quamobrẽ, ea non confecta, contra-
ctus non poteſt dici perfectus; præſertim
ſtante obſeruantia aliorum, qui vt pluri-
mum conficere ſolent apodixiam *ad Se-
raph. in deciſ. 854. per totam, & ſignanter
numero ſeptimo.*

Quod ſi dicatur partes ipſas vlterius
proceſſiſſe, & contractum hunc habuiſſe
49 pro perfecto; † continuò reſponderi po-
terit in hoc conſiſtere fœnus, & vſuram,
quia nempe ex contractu incerto, & im-
perfecto voluerunt dare, & recipere vſu-
ras, cumque verſemur in genere prohibi-
torum, non ſtatur eiuſmodi tacitæ con-
uentioni, ne hoc modo aperiatur via
50 fraudibus, & vſurariæ prauitati; † quæ om
ni iure prohibetur *auth. ad hæc C. de vſur.
cap. 1. eod. tit. Gratian. lib. 5. diſcept. forens.
cap. 851. num 13. Rota deciſ. 52. num. 5. par.
prima, in recentior.*

Potiſſimum autem, quia D. Fauſtina cũ
conſenſu D. Catanei Pinelli proximioris
limitatè habilitata fuit ad contrahendum
51 iuxta apodixiam faciendam; † vnde con-
ſenſus iſte extendi non potuit ad caſum
non confectionis apochæ ad *l. in agris ff.
de acqui. rerum dom. cum vulg.* & forma
decreti habilitationis erat ad vnguem
ſeruanda *Dec. in cap. prudentiam num. 4.
alias nu. 26. de offic. deleg. Rolan. cum relat.
conſ. 72. num. 62 lib. 3.* ſub pœna nullitatis,
etiam ſi fuiſſet vtilis ipſi mulieri, ſtante
ſtatuto Genuenſi *ſub rubr. de extrinſeco
intellectu*, & tradit *Barbatia conſ. 41. col.
penult. circa med. lib. 4.*

Nec potuit mulier per tacitam ratifi-
cationem ex actibus ſubſequentibus re-
ſultantem, declarare pacta, & cõuentio-
52 nes ſine noua habilitatione; † Quandoqui-
dem ſtatutariæ ſolemnitates in expreſſo
mulierum, vel minorum conſenſu requi-
ſitæ, requiruntur & in tacito *Bald. in l. ſi
cum dotem §. fin. ff. ſolut. matr. & in l. ſi vi-
ua matre num. 5 C. de bon. matern. Paul. de
Caſtr. in conſ. 199. n. ver. nam eo caſu vol.
1ſ.*

Iaſ. conſ. 53. nu. 4. & 5. lib. 1. egregiè *Aretin. in §. certè illud nu. 4. Inſt. de rer. diuiſ. Campegg. de Dote par. 1. quæſt 9. Menoch. conſ. 138. ſub nu. 34. ver. prohibet Rota dec. 638. ſub nu. 8. in fine par. 1. in recentior.*

Præcipuè verò in hac facti ſpecie, in qua maxima intercedebat differentia inter caſum cõfectionis apodixiæ, & caſum
53 non confectionis; † ſiquidem in priori ex quo ſolet fieri aſſecuratio capitalis, vt aiunt teſtes ipſius D. Fauſtinæ, periculum pecuniæ ſpectaſſet ad dd. ſocios, in poſteriori vero caſu, non facta expreſſa aſſecuratione, periculum ſpectabat ad eandem D. Fauſtinam *D. Thom. 2. 2. q. 78. art. 2. ver. ad quintum Paul. de Caſtr. in l. ſi is qui §. 1 ff. cõmod. Crot. in c. conqueſtus nu. 20. & in c. fi. nu. 25. de vſur. Nauar in Manual. c. 17. nu. 251. & ſeqq. Vgolin.* cum per eum congeſtis *de vſur. c. 55. in princ.* & tradit *Rota in deciſ. 304. num 7. par. 2. recentior.* Non igitur potuit mulier huiuſmodi periculũ ſubire ſine propinquiorũ conſenſu ſic diſponente ſtatuto Genuen.

Tertio ex abundanti, ſi pecuniæ iſtæ intelligerentur datæ ad negotiandum, vtique non confecta apodixia, nec facta aſſecuratione, nullatenus poſſet D. Fauſtina maius lucrum prætendere, quam negotia, in quibus implicata fuerunt reſpondiſſent, cum hoc ſit de natura huius contractus vt per *Caſtren. Rot. & Vgolin. locis ſupra citatis.*

54 Et † lucri, & damni habenda eſſet ratio prout dicimus de ſocietate *Bald. conſ. 61. vol. 2. & conſ 114. vol. 4. Petr. de Vbal. de duob. fratrib. par. 8. ſub n. 42. Ceph. cõſ. 768 num 14. & conſ. 769 ſub nu. 1. vol. 5. Hier. Gabr conſ. 61. nu. 16. vol. 2.* cum alijs, quos refert, & ſequitur *Giurba in deciſ. 15. ſub nu. 4.* Quo circa cum negotiatio facta per dd. DD. Spinulos cum Maieſtate Regis Catolici, ſiue cum alijs in partibus Hyſpaniarũ, non modo nõ fuerit lucroſa, ſed maximam attulerit iacturam, adeo vt viri nobiliſsimi pariter & ditiſſimi coacti fuerint pro ingenti pecuniarũ ſumma foro cedere, meritò non poteſt D. Fauſtina prætendere præfatas vſuras, tanquam ſibi debitas ex quæſtu cum dictis pecunijs reportato, & vbi iactura eſt adeo manifeſta, fruſtra afferuntur probationes coniecturarum per teſtes, aſſerentes ab anno 1618. vſque in præſens mercatores, qui exercuerunt cambia, maxima reportaſſe
55 lucra; † præſumptio enim cedit veritati *l. fin. in prin ff. quod metus cauſ. l. ſcriptura in ſi ff. de Iure dotium Aretin. conſ. 38. col. 2. ver. 2. reſpondetur Greg. XV. dec. 416. nu. 6.*

Quibus ſic ſtantibus, non refragantur ea, quæ ſupra in contrarium adduxi, imò ex eorum ſolutione luculentius veritas eluceſcet.

Primum enim, quod in ſuis terminis veriſſimum eſt, non applicatur caſui noſtro, in quo D. Fauſtina vſuras exegit à dd. Spinulis ex negotiatione inita cum priori & antiqua ſocietate, quam ijdem communem habebant cum D. Stephano Pallauicino, non autem ex nouatione facta cum poſteriore ſocietate DD. Spinulorum, quam nouationem nec potuiſſe, nec voluiſſe facere, ſed ſemper continuaſſe negotium cum priori ſocietate cæptũ, eadem D. Fauſtina expreſsè allegauit;
56 ita vt non poſſit ex eodem ore amarum, & dulce euomere, nec contraria in iudicio allegare tex. *in l. 1. C. de furt. c. ſollicitudinem de appell. Dec. cum relat. conſ. 248. col. 1. & in l. vbi repugnantia nu. 1. de regul. Iur. Aſin. in Prax. de ordin. Iudic. §. 31. c. 28. Menoch. de præſumpt. lib. 2. præſ. 41. n. 2.*

Solutio itaque vſurarum facta fuit à priori ſocietate, & iudicanda venit, tanquam negotium ad illam ſpectans, D. Stephani Pallauicini obitu non obſtante.

77 Quamuis enim per mortem vnius ex ſocijs ſocietas diſſoluatur, ita vt noua negotia inchoari nequeant, ea tamen, quæ prius erant cæpta, vtiq; ſunt explicanda, vt diſponit textus expreſſus *in l. nam & ſeruius 22 § ſi viuo ff. de negot. geſt. l. hæres ſocij vbi Bald l. actione §. mortuo ff. pro ſocio Ruin. conſ. 216. nu. 1. lib. 1. Decian. conſ. 15 nu 11. lib. 2. Card. Mantic. de tacit. & ambiguis lib. 6. tit. 24. nu. 31. Gratian. lib. 2. diſcept. forenſ. cap. 276. num. 41. & in cap. 71. nu. 14. lib. 1.* vbi citat *Rotam in Anconitana pecuniaria 23. Maij 1587. coram Card. Pamphilio.*

58 Etiam † ſi negotium fuiſſet cæptum per diem ante mortem vnius ex ſocijs *Bald. conſ. 86. nu. 3. lib. 2. Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 424. in fine.*

Et conſequenter cum, vt ſupra deduxi, omne id, quod ſolutum fuit, extenuet
59 ſortem; † vtique poſſunt hæredes D. Stephani correi debendi directa actione pro ſocio petere, ac etiam per viam compenſationis excipere, vtpote qui per d. ſolutionem remanent liberati *l. 2. & l. 3. §. 1. ff. de duobus reis Bar. in l. ex duobus 16. num. 3. eod. tit.* & eſt bonus textus *in l. ſi duo rei promittendi ſuncti glo. & ibi Odofred. eod. tit.* vbi quod actio competens vni ex ſocijs, ſi ſunt correi, competit & alteri, & vterque compenſare poteſt ad idem tex. *in l. lex falcidia 62. vbi Bart. ff. ad l. falc. & in l. ſi duo ff. de recept. arb.*

quibus addo egregium textum inducen-
do illum à fortiori *in l. ſi quis decedens §.
nunc. de effectu ff. de libera. lega.* vbi I. C.
rationem reddens inquit, *alioquin dum*
à correo meo petitur, ego inquietor.

Et † hinc ceſſat, quod addebatur, non
poſſe iſtos hæredes ratificare quod eo-
rum nomine geſtum non eſt, quia reuera
nomine prioris ſocietatis, totum hoc ne-
60 gotium fuit explicatum. † Præterquam
quod prædicta regula nõ ſibi locum ven-
dicat, quando, vt in caſu noſtro, ipſi ra-
tificanti non poteſt alia via eſſe conſultũ,
tunc enim in ſubſidium poteſt quis ra-
tum habere, quod non ſuo nomine geſtũ
fuit ſi in actu illo habet intereſſe *gloſ.*
* communiter recepta *in l. ſi mater C. de*
rei vend. & in l. cum ſeruum ff. ſi cert. pe-
ta. Dynus in regula Ratum nu. 12. de reg.
* *iuriſ. in 6. Ruin.* atteſtans de communi
61 opinione *in conſ. 57. nu. 5. vol. 5.* † Prout
nec procedit, quando in veritate nego-
tium ſpectat ad ratificantem, attenditur
enim veritas *Hier. Gabr. conſ. 5. num. 39.*
lib. 1. Quæ tamen dicta ſint ex abundan-
ti. Minus terret, quod dicebatur om-
nes actiones tranſiſſe in creditorum de-
putatos. Nam præterquam quod illi
non ſunt in cauſa, in omnem euentum,
repræſentant perſonas DD. Spinulorum
habentium pro indiuiſo cum dd hæredi-
bus ius repetendi, ſeu compenſandi male
62 ſolutum ex priori ſocietate; † ac propte-
rea cum verſemur in duobus correis,
vterq; eorum in ſolidũ agere poteſt, & lo-
cus eſt præuentioni tex. eſt *in l. ſi rem, §. ſi*
duo ff. de nouat. latè *Ronchegall. in l. ex*
duobus reis ſtipulandi num. 10. & infra
de duob. reis.

Non pariter obſtat, quod dicebatur,
dictam partitam giratam à D. Fau[illegible] na
recipere interpretationem à communi
vſu loquendi, ac proinde intelligendam
eſſe, non de cambio formali, ſed de
contractu ad negotiandum ſuper cam-
bijs; Vt enim ſupra [illegible] huiuſmodi
communis vſus loquendi ſeu intelligen-
di non fuit ſufficienter probatus, nec
63 mirum, † quia eſt difficilis probationis
Io. de Anan. in cap. 1. col. 7 de ſagit. Rocc.
de curt. in tract. de conſuet. num. 625. ver.
ſeptimo, Picus in repet. l. titia §. titia cum
64 *nuberet nu 21. ad fin. de legat. 2.* † Et in-
ter cætera teſt[illegible] e tribus deponere de-
bebant, primo quod à decem annis ci-
tra, & per ipſum tempus talis commu-
nis vſus loquendi fuerit in eadem ciuita-
te *Bar. in l. labeo nu. 6. ff. de ſupell. legat.*
Rocch. de curt. in tract. de co[illegible]uet. in 7. q.
princ. num. 62[illegible]. Alex. [illegible]onſ. 131. num. 4.
vol. 7. Card. Mantic. de coniect. v[illegible]
lunt lib 3. tit. 8. ſub nu 8. Maſcard. de
probat. vol. 1. concl. 329. num. 4. Alderan.
Maſcar. cum per eum relatis *de interp.*
ſtatu. concl. 3. nu. 59. Secundo ſe ita au-
diuiſſe ab omnibus loquentibus, vel tra-
ctantibus de ipſa re, circa quam allega-
tur communis vſus loquendi, vel intel-
ligendi *ita Mantic. vbi ſupra* colligit ex
Bar. loco citato, & ex alijs authoritatibus
ab eo allatis; maximè cum agamus de
facto quotidiano; quamuis, ſi raro con-
tingeret, ſufficeret dicere, quod ita audi-
uerunt dicere ab aliquibus, quod notatu
dignum cenſuerunt. *Aretin. in conſ. 73 in*
fin. Dec. conſ. 11. nu. 12. Menoch. de arb. iud.
centur. 5. caſ. 488. n. 4. Maſcar. d. concl. 329.
nu. 12. Tertio talem communem vſum ad
fuiſſe tempore factæ diſpoſitionis, & ſic
per prius fuiſſe introductum, vt benè
probat *Fulgoſ. in conſ. 165. col. pen. Dec.*
in cap. in præſentia nu 90. de probat. Mat-
theſila. ſing. 202. & latè tradit *Socc. ſen.*
in l. gallus §. ſi eius nu. 6. ff. de lib. & poſth.
vbi tranſcripſit *conſilium* Cumani ita con-
ſulentis *Mantic. d. tit. 8. ſub num. 8. ver.*
porrò neceſſe Maſcar. d. concl. 329. nu. 8.
Honded. conſ. 5. nu. 58. lib. 2. Becc. conſ. 1.
nu. 30. & 31. Giouagnon. cum per eum
relatis *in conſ. 21. nu. 51. lib. 1.*

Hæc autem omnia in caſu noſtro defi-
ciunt, vt percurrendo dicta teſtium, li-
quet; nam ex primo loco examinatis, pri-
mus & tertius teſtis loquuntur per ver-
bum præſens, *non s'intendono dati à cam-*
bio &c. & in ratione dicti, *ſono molti an-*
ni, che mi vi ſono eſſercitato, &c. ſub len-
te ſimpliciter ſe vidiſſe aliquos contra-
ctus [illegible] celebratos. Secundus vero teſtis
loquitur per verba præteriti imperfecti,
ſi dauano &c. Ex teſtibus autem vltimo
loco examinatis primus, & ſeptimus lo-
quuntur per verba temporis præſentis, &
nil aliud addunt. Sextus nihil dicit. Cæ-
teri deponunt pariter per verba tempo-
ris præſe[illegible]is. licet addant, *così s'è oſſerua-*
to, & s'oſſerua. Itaque ſuper articulo con-
cernente communem vſum loquendi,
neque deponunt, ita communiter dici
audiuiſſe, neque à decem annis citra, ne-
que percutiunt tempus celebrati con-
tractus, videlicet annum 1618. & ſic de-
ficiunt in ſalutaribus.

65 Quin etiam cũ teſtes DD. Pallau[illegible]ino-
rum ſuper interrogatorij D. Fauſtinæ in-
terrogati de huiuſmodi prętenſo cõmu-
ni vſu loquendi, reſpondeant, nullam de
eo habere notitiam, certè excl[illegible]
illius probatio; non enim pr[illegible]men-
[illegible] quo illi, qui omnes [illegible]
d[illegible]

dem ſunt profeſſionis, talem communem vſum ignorarent, prout ex eadem ratione dicimus de fama. *Aymoin conſ. 57. n. 9. in fin. Horat. luc. inter conſ. crim. diuerſ. conſ. 161. nu. 3. lib. 1. Burſat. conſ. 219. nu. 79. lib. 2. Surd.* qui bene exornat *conſ. 151. num. 79. vol. 2. Rota in Tuller. matrimonij coram Penia impreſſa poſt conſ. Farinac. 80. nu. 56. vol. 1.*

Præterea teſtes D. Fauſtinæ loquuntur de iilis contractibus, ſuper quibus formatur apodixia, in qua dicunt apponi conſueuiſſe quædam pacta, & ſignanter, vt pecuniarum periculum ſpectet ad eã pſorem, quód fructus certam ſummam excedere nequeant, quæ etiam minuatur, ſi minus reſpondeant, quod negotientur ſuper cambijs licitis ad præſcriptum *conſtitutio* Pij V. & quod vocantur *Polize all'anno*, prout latius per teſtes & ſic deponunt extra caſum noſtrum; licet autem quidam ex eis ſubdant, quod quandoque non conficitur apodixia, non tamen dicunt, illa non confecta, communem vſum loquendi eſſe vt intelligantur pecuniæ datæ ad negotiandum.

Denique ex abundanti reſpondeo, quod talis vſus, etiam ſi probatus fuiſſet
66 forte non ſuffragaretur; † tunc enim ex communi vſu loquendi, vel ex alia coniectura, interpretanda eſt contrahentium, vel diſponentium voluntas, quando ſeries contractus, & pacta in eo appoſita conueniunt potius vulgari intelligentiæ, quam partium denominationi, & ita, ſi benè aduertantur, loquuntur *Doctores* ſupra relati *nu. 10. & ſeqq.* At quando verba contrahentium per ſe ſunt clara, nec ex factis argui pot. ſt diuerſam fuiſſe ipſius contractus ſubſtantiam, vtique à verborum proprietate nullatenus eſt recedendum *l. 2. § vlt ff. ad ſenat. conſul. Tertull.* & firmat *Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 105. nu. 1. & ſeq.* ad quod præter eum adduco tex. *in c. de muliere cum glo. extra de ſponſal. Rota deciſ. 361. num. 6. par. 4 diuerſor.* & latè dixi ſupra
67 *nu. 26. & ſeqq.* † Sunt enim verba, earum quæ ſunt in animo paſſionum notæ, vt poſt *Philoſophum* tradit I. C. *in l. labeo de*
* *ſupell. leg.* ex communi ſcribentium ſuffragio firmat *Curt. iun. in conſ. 169. nu. 1. & ſeq.* latè *Cephal. conſ. 45. num. 16. & conſ. 46. nu. 17. & infra*, & ſunt expreſſiua intrinſecæ voluntatis *d. l. labeo §. idem tubero. cap. humanæ 15. quæſt. 2. cap. ſecundo requiris de appell. Soc. conſ. 11 col. 3. lib. primo Neuiz. conſilio 47. numero 33.*

68 Et † quando verba ſunt expreſſa, non eſt locus coniecturis ad eliciendam mentem contractus, iuxta illud vulgatum axioma, cum in verbis nulla eſt ambiguitas, non admittitur quæſtio voluntatis *l. ille, aut ille §. cum in verbis de leg. 3. l. continuus §. cum ita de verb obl.* niſi certiſſimis argumentis conſtet de contraria mente contrahentium *Seraph. deciſ. 689. num. 2.*

69 Tunc † autem verba dicuntur clara, quando intellectus non laborat in intelligendo *Bal. in auth. hoc inter liberos in princ. de teſtam. Soc. iun. conſ. 122. nu. 13. vol. 1. Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt lib. 3. tit. 4. nu. 6. & 7.* Cum itaque in hac facti ſpecie verba ſint clara *à cam-*
70 *bio all'anno, o ſia per quattro fiere* † profectò omittere hanc certitudinem verborum ſignificantem formale cambium, & quærere coniecturas eſſet imbecilli tas intellectus, *vt per Mantic. loco citato poſt Bald. in l. continuus §. cum ita ff. de verb oblig* & eum propriè ſonent in cambium, nec conſtet aliunde de contraria voluntate, non aſt ab illis recedendum vt tradit *Dec. in conſ. 423 nu. 1. & ſeq. Rolan. conſ. 34 num. 12. & ſeq. lib. 4. Rota de-*
71 *ciſ 304 ſub nu. 10. par 2. recent or.* Cumque eadem denominatio ſit clariſſima, & ſenſus ex aduerſo prætenſus, non ſit clarus, intentio non clara potius ex apertis partitæ verbis, quam verba clara ex obſcura mente, & præſumpto intellectu interpretationem recipit *Rota deciſ. 315. ſub numero 20. ver. quia eum par. ſecunda diuerſ.*

72 Quin † etiam vbi contractus duplicem haberet figuram, adhuc tamen intelligendus eſſet ſecundum nomen à contrahentibus impoſitum niſi repugnet ſubſtãtia *Bar. in l. eotem §. qui maximos nu. 11. de Public. Aret. conſ. 55. inſi. Card. Mantic. de tacit. & ambiguis conuenct. lib. 22. tit. 8. nu. 3. in fin. Mareſcot. lib. 2. variar. reſol. cap. 76. nu. 19. Hier. Gabr. conſ. 84. num. 2. vol. 2.* Vnde aut verba partitæ giratæ per dictam Fauſtinam habent dumtaxat figuram cambij, quam exprimunt, *à cambio* & tunc non eſt à verbis claris recedendum, aut verò poſſent habere duplicem figuram, & ſignificare etiam alium contractum, nempe ſocietatis vel negotiationis, & neque hoc caſu recedendum eſt à figura, & nomine cambij, quod in eius facie geſtat per ſupradicta, maximè ne aperiatur via fraudibus, &
73 palliationibus, † quibus Iudices non debent eſſe propitij *Affli. deciſ. 22. ſub numero 4.*

Præterquamquod in caſu noſtro effe-
ctus etiam ſubſequutus ſtat pro iſta parte;
fruſtra n. prætendit D. Fauſtina ſe contra-
xiſſe iuxta tenorē apodixiarum ab ea in
actis productarum, in quibus limitatur
intereſſe certum, & determinatū, ad ra-
tionē quinq; vel ſex pro ſingulis cētenario
& anno, & cum conſtet ipſam exegiſſe
difformiter, modo ad rationem quinque,
modo ad rationem quinq; cum dimidio,
& modo ad rationem octo pro centena-
74 rio; † eſt autem de natura cambij propriè
ſumpti, vt non det lucrum vniforme, ſed
modo plus modo minus *Seraph. dec. 946.
nu. 4. Rota dec. 315. ſub nu. 6. par. 2. diuerſ.
& dec 331. num. 2. par 1. in recent. & in d.
Barchinonen. cambiorum. 26. Iunij 1606.
coram Penia*.

75 Per † quam obſeruantiam ſubſequutam
omnia ambigua, ſi adeſſent, deciduntur
*Ant. de Butr. in c. cum veniſſent n. 2. de In-
ſtitut. Natt. conſ. 406. nu. 28. Becc. conſ. 181
n. 49. Magon. dec. lucenſ. 49. in fi. Steph. Gra-
tian. to. 5 diſcept. forenſ. c 825 nu. 16. Man
tic. de tacit. & ambig. conuenct. lib. 2. tit. 1.
nu. 5. Seraph. dec 600. n. 3. Gregor. XV. dec.*
76 *501 nu 10.* † et per poſterius factum de-
claratur prius actum idem *Greg. XV.
dec. 511. ſub nu. 8.*

Neq; ſatis eſſet negotiū, quod prætēditur
conſueuiſſe mulieres girare partitas hoc
eodem modo, & quandoq; omittere apo-
chæ confectionē, & nihiſominus cenſeri
giratas ad negotiādum ſuper cābijs; quia
77 præterquamquod non probatur † hanc
conſuetudinē obtentā fuiſſe in contradi-
ctorio iudicio cum debitis requiſitis, vt in
ſimili materia aduertit *Rota dec. 336. ſub
nu. 6. in fi. par. 4. diuerſ.* & præter id etiam
quod teſtes D. Fauſtinæ fatentur regula-
riter fieri conſueuiſſe apodixias, & rarò
omitti & ſic potius cōſuetudo eſt in con-
trarium, de qua teſtatur etiā *Scacc. de cō-
merc. & camb. §. 1. q. 7. par. 2. amplia. 9. ſub
nu. 3.* Rurſus vltra quod non conſtat hos
actus fuiſſe factos ad conſuetudinem in-
78 ducendam; † Reſpondeo, ex huiuſmodi
actibus difformibus non potuiſſe induci
conſuetudinē *Aymo. cōſ. 46. n. 5. Rota dec.
336. n. 7. par. 4. diuerſor.* neq. vſum *Bar. in
l. 1. ff. ſol. matrim. Giouagnon. cōſ. 63. n. 113.
lib. 10 Rota dec. 4. nu. 1. par. 4. diuerſor.* &
79 ibi *n ſeq.* ſubdit quod † vbi vſus populi va
rius eſt, tunc attendendū eſt ius cōmune
*l. nemo alieno §. temporalia ff. de reg. iur.
Alex. conſ. 1. & conſ. 127. l. 1. Dec. conſ. 8.
nu. 4. ver. 2. Mynſing. ſing. obſeru. cenſur. 6.
obſer. 42.*

80 Præterea † vſus mulierū non inducit cō-
ſuetudinē, cum poteſtatē nō habeant le-
gis cōdendæ *Abb conſ. 53. n. 1. par. 2. & in
c. cum tanto n. 8. vbi apoſtill. alios refert. ex-
tra de conſuet.*

81 Nec † etiam virorū laicorum in hac vſu-
rarū materia ob eandem rationem, quia
ſcilicet ſuper illis ſtatuere nequeūt *Bald.
in auth. ad hæc ſub nu. 2. C. de vſur.* & poſt
alios, quos refert. tradit *Becc. conſ. 213.
nu. 81. & ſeq. lib. 2 Rota in vrbeuetana cen-
ſus 6 Iunij 1594. coram Gypſio.*

Et quod in materia vſuræ nulla ſuffrage
tur cōſuetudo, eſt tex. *in c. quia in omnib.
extra de vſur* & tradunt *Bal. in auth. ad
hæc n. 2 C. eod Boer. conſ 167. in prin. lib. 1.
Card. Mātic. de tacit. & ambiguis lib. 3. tit.
9. n. 8. Rota dec. 336. n. 8. & d. 338. num 2.
par. 4. diuerſor. & in Vrbeuetana cenſus 6.
Iunij 1504. coram Gypſio*, vbi dicitur, eſſe
potius corruptelā, & *[illegible]ius in Rom. ſocie-
tatis 2. Iun. 1570. corā Card. Lancellotto.*

82 Et † quamuis ea excuſet à pœna, nō ta-
men validat contractum *Iaſ in conſ. 153.
col. 4. ver. 7. facit lib. 4. Crauett. conſ. 145.
nu. 12. Vrſill. ad Affli. decis 22. n. 5. Becc.
conſ. 213. nu. 8 lib. 2.* vbi exornat.

Præſertim in caſu noſtro, in quo con-
tractus iſte nullatenus ab vſura ſaluari
poteſt, niſi in apodixia deſuper confecta
adſint verba realitatem cambiorum de-
norantia, vt deducitur ex *Rota in dec. 304
nu. 2. & 3 par. 2 in recentior.*

Aliud obiectum deſumptum ex eo,
quod mulier ſibi in ſorte principali præ-
iudicare nequiuerit, facili negotio ſubuer
23 titur; Nam † præterquam quod regulare
eſt, quod ignorantia iuris excuſet mulierē
dumtaxat à damno vitando, vt per *Rotā
Genuen. cum relat. dec. 31 ſub n. 11. ver. re-
ſpondetur*, non autem vbi agitur de lucro
captando *l ſi emancipata C. de Iur. & fact.
igno. & ibi DD.*

84 Reſpondeo † magis in indiuiduo, in ma-
teria vſuræ, quæ peccatum concernit,
ſimplicitatem ſexus non excuſare mulie-
rem à fructuum malè receptorum reſti-
tutione, tametſi excuſet à pœna, vt ad-
uertit *Lupus in tract. de vſur. comment. 2.
§. 2. nu. 3.*, vbi refert ſic vidiſſe iudicari ab
excellenti N. idem tradit *Vgolin. in
tract. de vſur. cap. 25. §. 1.*

85 Et † quod licet fructus fuerint mulieri
ſpōte ſoluti, & ab ea bona fide recepti ex
cōtractu fœneratitio veniāt in ſortē cō-
putandi pulcrè decidit *Card. Seraph* ar-
guens ad partes *in deciſ. 106. per totam*,
quæ ſufficit pro huius motiui reſolutio-
ne, & ibi inter cætera adducitur ratio,
quia nempe mulier in materia vſuraria
non excuſatur in loco, in quo aderat fa-
cultas conſulendi peritiores, vt per *Abb.*

in

in c. ſalubriter nu.4. & ibi cæteri DD. de
86 *vſur.* † Nec bona fides quicquam operatur, cum ipſo iure fructus extenuent ſortem, vt habetur *in c. eum contra de pignor. & in l. 1. & 2. C. de pignor. Viui.* cum per eum congeſtis, *deciſ.373. num 1. & 2. Surd. conſ. 194. nu. 1. cum ſeqq. & conſ. 327. num. 29. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 14. nu. 10. cum ſeqq.*
87 Vſura † enim vtpote naturaliter, & ciuiliter indebita etiam per iuris errorem ſoluta vel accepta repeti poteſt ad plenè *not. in l. 1. de cond. indeb. & in l. cum quis C. de iur. & fact. ignor.* tradit in
88 puncto *Becc conſ. 213. nu. 22. lib. 2.* † Et exactum ex indebita cauſa, debet in cauſam ſortis imputari *l. creditor §. vlt. de ſolut. l. eleganter §. ſi poſt de cond indeb. Roman. conſ.238. nu.1. Calder. conſ.4. ad fin. de vſur.* Etiam ſi quis iuraſſet non repetere *c. ad noſtram 20. vbi glo. & DD. de Iureiur. Roman. conſ. 466. in fin.* vbi quod taliter iuranti duplici remedio ſuccurritur. *Tiraquell.* cum relatis *de Retract. tit. 2. ad finem num. 151.*

Et etiam ſi vſuræ ſolutæ fuerint ſponte ab eo, qui ſciebat illas indebitas eſſe *Bar. in l. ſi non ſortem §. ſi quis falsò ff. de cond indeb. Iaſ. in l. 1. ſub nu.12 Jim. 5. eod. tit. Dec. in l. cum per errorem nu 4. de reg. iur. & ante eos Roman. cum relat. conſ. 466. nu. 1. Rot. deciſ. 309. nu 5. par. 4. diuerſ. & in Vrbeuetana nullitatis cenſus 29. Maij 1595. coram Gypſio; & deciſ. 291 nu. 6. & 307. nu. 5. & 772. nu. 4. iuncta nu. 2. par. 4. diuerſ.*

Vnde extranea eſt indagatio an obſtāte ſtatuto Genuæ D. Fauſtina ſortem po-
89 tuerit extenuare, † ſiquidem in materia vſurarum, quæ de iure ciuili permittuntur non attēditur ſtatutum ciuile ſed ius canonicum, vt habetur *in cap debiteres de Iureiur & in c. conſtitutus vbi glo. de fideiuſſ. Roderiq de annuis reddit. lib. 3. q. 4. ſub nu. 30. Rota in Romana Pretij palatij 15. Ianuarij 1597. corā Iuſto.* Alias remaneret mulieribus aperta fœnerādi via, & ſic magis eſt tollerandū, vt fiat ſtatuto fraus, quā cōſtitutioni *Pij V.* animarumq; ſaluti.

Vltimum quoque facilè corruit, quia cum exactio ſemper à D. Fauſtina facta fuerit ſub nomine cambij, & recambij, & ſic illicitè, ex ſupradictis, vtiq; non poteſt dictis vſuras modò ſub nomine intereſſe
90 retinere: † quia rei ad aliquem cum vitio peruentæ nulla datur retentio *Bal. in l. cū vitioſè ff. de pignor. & in l. prætextu C. commodat. Surd. cōſ. 4. n 40. lib. 1. Gratian. to. 2. diſcept. forenſ. c. 269. n. 16.* etiā ſi in actis cō ſtaret de intentione contrahentiū, quod ſcilicet ſi ſciuiſſent hunc contractū illicitum, non illum ſed alium celebraſſent, ſecundum veriorem opinionē, quā defendunt *Molina de iuſt. & iur. tract. 5. diſp. 71. n. 11. Leſſ de iuſt. & iur. lib. 2. c. 20 n. 12. Bonacc. to. de reſtit diſp. 3. q. 3 punct. 15. n. 9. & alij recentiores,* ex quibus apparet cōtrariam opinionē verificari, quando contrahentes expreſſerunt velle contractum omni meliori modo valere. Vltra quod non fuit huiuſmodi intereſſe in hac cauſa
91 petitum, neq; iuſtificatū † nec poteſt Iudex ſuper alio, quā ſuper petitis iudicare *l. vt fundus ff. com. diuid. l. ſi. in ſi. C. de fideis. libera l quod tamen in ſi. & l. non. diſtinguemus §. tunc ff. de arb. &* in terminis obſeruat. *Rota Genuenſ. deciſ. 37. ſub nu.* 11.

Debet igitur D. Fauſtina conſcientiā exonerare, & vſuras quas fortaſſe bona fide, & ſimplici intentione, vt credendum eſt recepit (ex quo hodie detectæ ſunt) reſtituere, ac poſtinde illas ſub nomine intereſſe repetere, nō enim nouum eſt in iure contractum etiam bona fide & animo nō cōmittendi vſurā confectum, tamquā vſu-
92 rarium redargui poſſe, † quia vbi deficit intentio, ſed adeſt pactum, nō eſt quidem vſura mentalis quo ad Deū, ſed formalis quo ad iudicium Eccleſiæ vt per *Siluest. in Sum. verb. vſura il 1. n. 1. Menoch. in cōſ. 441. nu. 5. l. 5.* & ita ex prædictis omnibus ſimul iunctis, & ex alijs, quæ ad prolixitatem vitandam, omitto, pronunciaui; & ſententia tranſiuit in iudicatum.

ARGVMENTVM.

Punitus vel abſolutus à Iudice Eccleſiaſtico an & quādo poſſit à laico Iudice moleſtari in delictis mixti fori.
Punitus vel abſolutus à Iudice laico an poſſit ab Eccleſiaſtico pœnis ſpiritualibus plecti.

SVMMARIVM.

1 *Iudex per viam inquiſitionis procedens an condēnet de iure Can. in pœnā ordinariā*
2 *Fiſcalis promotor ſucceſſit loco accuſatoris.*
3 *Punitus ab Eccleſ. pœna medicinali poteſt iterū à laico puniri in delictis mixti fori.*
4 *Punitus ab Eccleſ. in cauſis ſanguinis, iterū à laico puniri poteſt in delictis mixti fori.*
5 *Iudex laicus prædictus nō poteſt iterū puniri re, quæ tēporaliter Eccleſ. Iudex puniuit.*
6 *Punitus ab Eccleſiaſtico pœna à canonibus impoſita non punitur iterum à ſeculari pœna legum grauiori.*
7 *Pœnis diuerſis per diuerſas leges impoſitis, vna exacta non poteſt alia exigi.*
8 *Statutum imponens pro homicidio pœnam pecuniariam, non tenet.*

9 *Pœnæ duæ ſi tendunt ambæ ad vindictam exacta minori, tollitur altera.*
10 *Abſolutus ab Eccleſiaſtico in cauſa mixti fori an & quando poſſit à Iudice laico moleſtari.*
11 *Præuentionem contumax non allegat, ſed contra eum vterque forus procedit.*
12 *Iudex laicus an moleſtare valeat eum, cui Epiſcopus fecit gratiam. vel remiſſionē.*
13 *Epiſcopus non procedit contra ſacrilegum ſi fuit à Iudice laico præuentus.*
14 *Epiſcopus præuētus in cauſis mixti fori, procedere pōt ad pænas ſpirituales,* & n. ſeq.
15 *Excommunicatio an ſit maior pæna, quæ irrogari poſſit,* & num. ſeq.
16 *Excommunicatus tranſit de familia Dei in familiam Diaboli.*
17 *Percutiens alium in Eccleſia an incidat in excommunicationem.*
18 *Forus foro accumulatur contra ſacrilegos.*
29 *Pæna canonica ſi eſt omnino ſeparata à pæna ciuili, punitus per vnum Iudicem, poteſt & per alterum puniri.*
20 *Abſolutus à Iudice laico, poteſt excommunicari ab Eccleſiaſtico.*
21 *Sententia lata in curia Eccleſiaſtica an & quando pariat exceptionem rei iudicatæ in curia ſeculari, & quid è contra.*
22 *Sentētia vtriuſq; fori ſi ſunt diuerſæ, vel cōtrariæ, nullum inde oritur inconueniens.*

DECISIO XCII.

EX duobus laicis, qui Clericum in rixa vulnerauerāt, alter in fortijs curiæ ſecularis venit, alter à meis ſatellitibus cōpræhēſus fuit, quem ego pænis temporalibus multauui, & vna cum ſocio in excommunicationem incidiſſe declaraui, quarè Iudex laicus eumdem iam à me detentum, & per ſententiam expeditum, carceribus mancipari fecit, affirmans illum iterum poſſe punire; tum ob iuris cōmunis diſpoſitionem, tum etiam meo ductus exēplo qui reum ab ſe punitum, cenſuris mulctaueram. Quamobrem de duobus dubitari contigit. Alterum an Iudex ſecularis in delicti mixti fori poſſit iterū punire quē Eccleſiaſticus tēporaliter puniuit, vel abſoluit. Alterum autem an Iudex Eccleſiaſticus plectere poſſit ſaltem ſpiritualibus pœnis eum, quem Iudex ſecularis temporali pœna mulctauit.

Quoad primum articulū *Doctores* antiqui diſtinguebant inter caſum, quo Eccle
ſiaſticus per viā inquiſitionis, & caſū, quo
1 ad partis querelam proceſſerat, † & in
priori quidem caſu reſpondebant Iudicē
ſecularē poſſe iterum procedere; quia de iure canonico Iudex per viam inquiſitionis procedens nō poteſt in pœnam ordinariam, ſed dūtaxat in extraordinariam condemnare, iuxta theoricam à *ſcribentibus* traditā in *c. qualiter, & quando extra de accuſat* ac propterea reus tāquam non competenti pæna condemnatus, poterat iterū de eodem crimine accuſari, ſecus
autē ſi ad querelam partis, vt per *Butrič*
* *Abb. Felyn* & alios com. *in c. de his extr. de*
accuſat. Cæterū hiſce tēporibus inutilis remanet hūodi diſtinctio, cū in praxi Iudex
Eccleſiaſticus ad pænas ordinarias, etiā p
2 viā inquiſitionis procedere ſoleat, † præſertim quod iam frequentiſſimū ſit, quæcumq; crimina tractari inſtante promotore fiſcali, qui loco accuſatoris ſucceſſit vt benè ad rem cōſiderat *Foller. in Prax. Crim. Canon. c. 35. n. 21.* quē refert, & ſeq. *Farinacc. de inquiſit. q. 4. ſub n. 3.* & ita reuera ſe habet vniuerſalis praxis. Omiſſa itaq; præfata diſtinctione, longioriq; huius cauſę diſputatione; miſſis quoq; quibuſdā *ſcribentibus* extrema petentibus, ſcilicet quorū aliqui affirmatiuā, aliqui verò negatiuā ſententiā indiſtinctè ſectantur. Ve-
* ra & com. eſt reſolutio, vt in duobus dūtaxat caſibus punitus à Iudice Eccleſiaſti
3 co poſſit iterū à Iudice laico puniri, † quo
rum prior eſt quoties impoſita fuiſſet aliqua pæna medicinalis, & potius ad animę ſalutē, quam ad corporis afflictionem
tex. eſt *in l. placet ver. ſi quis contrauenerit,*
* & ibi com. *DD. C. de Sacroſan. Eccl.* cum alijs quos refert, & ſeq. *Clarus in §. fi. q. 17 ver ſed quæro in fin. Gomeſ. varia. reſol. to. 3 c. 1. ſub n. 40. in 2. concl Farinacc. d. q. 4. n. 8 & Scacc. in tract. de Iudic. lib. 1. c. 12. n. 91. in princ.* quibus addo *Franc. Aretin in conſ. 58 nu. 8.*
4 Poſterior eſt quando fuiſſet imponenda
pœna, quæ ſub Iudicis Eccleſiaſtici iuriſdictionē nō cadit, qualis eſt pœna ſanguinis; tūc enim reus dici nō poteſt ſufficiēter punitus. vnde iure optimo iterum puniri poteſt, ne delictum graue mitiori pœna punitū, ferè impunitū remaneat, & hāc ſententiā tenet, articulū magiſtraliter diſputādo *Gomez d. c. 1. ſub n. 40.* per tex. *in c. fœlicis § hoc quoq; de pænis in 6.*; quē plurimi ſequūtur allati à *Decian. in to. 1. tract. crim. lib. 9 c. 45.* & benè per *Brunor. à Sole in ſuis quæſt. legal. q. 17. n. 53. in princ Farinac.* alios luculēter cōgerēs in *d. q. 4 n. 11 & Scacc. d. c. 12. n. 91.* expedit enim reipublicæ, ne delicta remaneant impunita *l. ita vulneratus in fin. ff. ad l. Aquil.* quam regulā in terminis noſtris, & ſic quādo Iudex Eccleſiaſt. nō poteſt pænā cōdecentē
impo-

imponere, ſed mitiorem adducit *Franc. Aretin in conſ.58. num.*10. & ita in praxi obſeruatur iuſſu *Sacra Conſulta* in terris Eccleſiæ.

5 Extra hos caſus, & ſic in criminibus, in
quibus pœna ſanguinis irroganda non
venit, & Iudex Eccleſiaſticus temporali-
ter reum condemnauit, non poteſt laicus
præuenctus amplius ſe intromittere, ſed
ſententia prædicta parit exceptionem rei
iudicatæ in alio foro, ne contingat quem
bis de eodem delicto iudicari, vt per *Io.
Andr. & Domin. in cap fœlicis §. per hoc de
pœnis in ſexto, Aretin. in cap. de his crimini-
bus extra de accuſ.* quos refert, & ſequitur
Couarr. lib.2. Variar. reſol. cap. 10. *ſub n.6.
ver.* 11. vbi inquit id in praxi eſſe admodũ
vtile, quamuis *Alciatus* nõ ſat iuſtè de hoc
dubitauerit; idemq; poſt alios tenet *Fari-
nacc d.q.3. ſub num.* 11. *& Scacc de Iudic.
d. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 21. Et ſecundum hu-
iuſmodi diſtinctionẽ intelligendi ſunt nõ-
nulli *ſcribentes*, qui hac in re viſi ſunt ge-
neraliter, & indiſtinctè loqui & certè ſi Iu-
dex laicus iterum cognoſcere, vel puni-
re poſſet, materia præuentionis inutilis
remaneret, ac à ſubſellijs exularet, ad qđ
enim differere, an Iudex Eccleſiaſticus
præuenerit? ad quid inueſtigare qualiter
inducatur præuentio, ſi eo præueniente
in cauſa, in qua pœna ſanguinis irrogan-
da non venit Iudex laicus iterum proce-
dere poſſet? ob quam quidem rationem
ni fallor, omnis ceſſat amaritudo.

6 Idq; † adeo veritati conſentaneum
eſt, vt eſtò pœna ab Eccleſiaſtico ſecundũ
iuris Canonici diſpoſitionem, impoſita, ſit
minor illa, quæ potuiſſet imponi a ſecu-
lari ſecundum leges ciuiles, adhuc tamen
reus dicatur ſufficienter punitus, nec poſ-
ſit vlterius à laico Iudice moleſtari: vt
poſt *Io. Andr. & Gemin in d. cap. Fœlicis §.
per hoc de pœnis in ſexto, & Abb. in cap. tua
de procur. & alios* tradit *Farinacc. d. q.3.*
7 *ſub num.* 11. *in fi.* vbi rationem † adducit;
quia quando per diuerſas leges diuerſæ
pœnæ imponuntur, vna exacta, & impoſi-
ta, non poteſt imponi alia ad text. in *l præ-
tor dixit § ſi dicatur ff. de Iniur. et in l. quod
Senatus conſultum § planè ff. eod.* cum ple-
nè cumulatis per *Gomeſ. tom.3. d.c.1. n.*39.
vbi poſt *Salyc. in l. qui* ſepulchro *n.*8. *C. de*
* *ſepulchr. viol. teſtatur* de *comm. opin.* hanc
eamdem ſententiam tenuit *Boſſius in trac.
crim. tit. de foro compet. num.* 88. *& Scacc.
de Iudic. lib.1. d. cap.12. ſub n.*91. vbi aliam
reddit rationem, quia hoc in caſu non
excuſat defectus iuriſdictionis, ſubdens qđ
niſi cum hac declaratione intelligerẽtur
ea, quæ tradit *Maran. in ſuo ſpecul. par.6.
de inquiſ. num.* 97. non poſſet ſine corre-
ctione tranſire. Ego pro eadem ſententia
adduco etiam *Calderin. in conſ.* 11. *ſub n.2.
de Iudic. & foro compet.* vbi inquit Iudicem
ſecularem non poſſe ſe intromittere non
modo ſi Epiſcopus, qui proceſſit ſufficien-
ter puniuit, ſed nec etiam ſi eſt paratus pu
nire, & rurſus etiam ſe per ſtatutum lai-
cale maior pœna imponeretur; quia cum
reus puniendus ſit à Iudice idoneo, non
intrat ſtatutũ ſtante præuẽtione. Et hæc
quidem ſibi proculdubio locum vendi-
cant, etiam ſi pœna arbitraria plectendus
eſt reus; quamuis enim Iudici ſeculari vi-
deretur mitius quam par ſit punitus, non
tamen iterum punire poterit, cum idm ab
idoneo Iudice fuerit condemnatus, & ge-
neraliter in his terminis in quibus prȩſup-
ponimus pœnam ſanguinis non eſſe im-
ponendam, & ſic Eccleſiaſticum eſſe Iudi-
cem idoneum, quocũque modo reus fue-
rit ab eo punitus, non poteſt nec debet
laicus ſub prætextu, quod non fuerit adhi
bita pœna ſufficiens, illum moleſtare aliàs
ipſe per indirectum fieret cognitor, & re-
uiſor ſententiarum fori Eccleſiaſtici, quod
quidem prorſus, intollerabile eſſet, vn-
de rectè dicebat *Boſſ. d. tit de foro compet.
num.*89. *Aretinum*, qui ſecus viſus eſt ſen-
tire in *conſ* 58. *volum.*5. loqui in caſu, quo
pœna impoſita, eſſet abſurda, & à lege re-
probata, vt quando pro homicidio eſſet
impoſita pœna pecuniaria, ſecus ſi illa
conueniens eſſet, dato quod minor eſſet:
quinimò idem *Aretin. ibid. nu.*12. ſtat pro
ſententia noſtra, & dicit ſe de hoc habere
deciſiones claras, & apertas.

Quam minus refragatur theorica quæ
habet, quod qñ pœnæ vtriuſque iuris ſunt
diuerſæ, & diſtinctæ, punitus ab Ep̃o põt
iterũ à ſeculari puniri, & è conuerſo, quia
regula iſta aliò tendit, vt dicam infra *n.*19
At in terminis noſtris intrat alia diuerſa
9 Theorica † vt nempe quando duæ pœnæ
tendunt ad vindictam, ſemper vna impo-
ſita, quamuis minori, tollitur altera, nec
debet reus puniri in eo, quòd eſt plus, dũ-
modo vtraque ſit pœna ordinaria delicti
text. in l. prætor edixit §. ſi dicatur *ff. de
iniur. & in l. Senatus ff. de accuſ.* quas inter-
minis noſtris citat *Aretin. d. conſ* 58. *ſub
nu.*12. vbi, & alias concluſiones adducit.

Et ex his reſultat deciſio caſus noſtri, vt
propterea nullo pacto potuerit Iudex lai-
cus in præuentionis, ac Eccleſiaſticæ iu-
riſdictionis præiudicium iterum carcera-
re laicum à me pro percuſſionibus cleri-
co inflictis iam punitum, ac ſubinde iuſ-
fuerit inhibitio à me ſibi tranſmiſſa.

10 Et † cum præfata diſtinctione tranſeũt

Docto-

Doctores etiam vbi reus fuit à Iudice Eccleſiaſtico abſolutus, vt nempe ſi abſoluatur in cauſa ſanguinis, in qua ille Eccleſiaſticus non poterat cōdignam imponere pœnam, iterum Iudex ſecularis inquirere valeat: ſecus autem vbi Iudex Eccleſiaſticus poteſtatem habebat, condignam, & competentem infligere pœnam, ſi reus fuiſſet culpabilis, tunc enim abſolutoria ab eo lata, parit exceptionem rei iudicatæ in foro laico vt per *Farinacc d.q.3 ſub num 11.* vbi refert *Io. Andr. & Domin in d.cap. fœlicis § per hoc de pœn in ſexto, Abb. in cap tua de procur. & Aret. in cap. de his criminibus de accuſ.* & ſecundum hanc diſtinctionem intelligendi ſunt *Ancharan in regula, & qua de reg. iur. in ſexto, col. 17.q.9 & Gomeſ lib 3. Variar. 1. cap. 1. ſub nu. 30. circa finem.* Egregiè, & latè *Franc. Aretin. in conſ. 58. nu. 12.* vbi inquit hanc eſſe parificationem *gloſa in d. cap. fœlicis, & Bald in dicto conſilio,* & *Ancharan vbi ſupra,* inter abſolutum à Iudice Eccleſiaſtico, & condemnatum ab eadem, vt pari paſſu ambulent, quam æquiparationem veriſſimam eſſe dicit, & neceſſariam, & ibi pluribus concluſionem ſupra firmatã comprobat, vt ſcilicet abſolutus à Iudice Eccleſiaſtico, non poſſit amplius à Iudice ſeculari inquiri: cum præſuppoſito quod Eccleſiaſticus condigna pœna delictum punire potuerit, & ſecundum hanc diſtinctionem, ego non ſemel practicaui inhibendo Iudici ſeculari moleſtare volenti reos à me de delictis mixti fori, non tñ capitalibus, abſolutos, ſicut verſa vice, cum Genuæ anno 1633. præueniſſem in captura cuiuſdam laici de homicidio in ſacerdotem commiſſo inquiſiti, & ſtructo proceſſu, illum ob probationum defectum ex hactenus deductis abſoluiſſem, eo deinde ex mandato Rotæ criminalis capto. Aduocatus ipſius inſtetit per me inhiberi Rotæ; ne in dicta cauſa in præiudicium meæ præuentionis ſe ingereret; Ego vero petitam inhibitionē non facilè concedebam, cum ageretur de delicto, in quo ſi ille fuiſſet repertus culpabilis, non potuiſſet per me condigna pœna mulctari: cum tamen idem Aduocatus coram Rota de præfata præuentione obieciſſet, Rota acquieuit, carceratumq; dimiſit.

Denique prædicta omnia intelligenda ſunt quando alter ex Iudicibus præuenit,
11 in captura; † nam ſi reus fugam arripuit vel aliter eſt contumax, vtique præuētionem allegare nequit, atque proinde vterque Iudex contra eum procedit, ſecularis quidem ad corporales pœnas, Eccleſiaſticus verò ad ſpirituales, necnon & ad alias, quas imponere poteſt, vt poſt alios aduertit *Farinacc in appendic. de Immun. Eccleſ. cap 56. num. 236.*

12 Quod † ſi ſecuta ſit gratia, vel remiſſio Epiſcopi vel concordia cũ delinquente, adhuc tamen Iudicem laicum poſſe illum punire firmat *Viuius in deciſ. 497. num. 6.* ex auctoritate *Bertacch. in tract. de Epiſc. par. 2. n. 7.* quem commendat *Card. Alban. in addi ad Bar. in l ſi cui §. cum ſacrilegium ff. de accuſat.* Cæterum aduertendum eſt *Bertacch.* moueri ex doctrina *Bald. in l. ſi quis in hoc genus num. 7. C de Epiſc. & Cler.* qui loquitur non in Epiſcopo, ſed in parte remittente, Rurſus non dicit *Bertacch.* reum poſſe puniri à laico pro illomet delicto, pro quo fuit ab Epiſcopo gratiatus, ſed quod cum ex percuſſione facta in Eccleſia oriantur duo delicta, vnum ſeculare nempe vulnerum aliud mixti fori, nempe ſacrilegium, vt dixi in *deciſ. 3. ſub nu. 5. & ſeqq.* remiſſio Epiſcopi non impedit Iudicem laicũ, quo minus ſuper delicto merè laico procedere valeat, & cum iſto grano ſalis intelligenda eſt *dicta deciſio Viuij* ne quem incautum decipiat: Imò ſi pro delicto vulnerum non veniret imponenda pœna ſanguinis, nō deberet Iudex laicus illum inquietare iuxtà ea, quæ dixi in *d. deciſ. 3. ſub num. 8.*

Quò verò ad ſecundum articulum dicebatur me non potuiſſe declarare excommunicatum Clerici percuſſorem, à Iudice laico condemnatum, quia Iudice laico præueniente, tam quoad principale delictum, quam quo ad ſacrilegium, Eccleſiaſticus Iudex non poteſt ſuper ſacrilegio procedere *Gomeſ. Variar. reſolut. lib. 3. cap. 1 ſub n. 30. in fin. Roland. à valle.* loquens in terminis de laico percutiente aliquem in Eccleſia in *conſ. 23. num 13. & 14. vol. 2. ſequitur Berett. conſ 68. n 9. Carol. de Graſſ. de effect. Cleric. effec. 1. ſub nu. 29. verſ. quod abſque ratione Caball lib. 1. reſol. crimin. caſ. 193. ſub num. 8. in fine.* Idemq; nemine prædictorum citato, tenet *Scacc. de Iudic. cap. 12. num. 73.* vbi generaliter firmat concluſionem, vt punitus à Iudice laico, regulariter non poſſit amplius puniri ab Eccleſiaſtico, & rationem reddit, quia ſemper præſumitur ſufficienter punitus, & grauius, quam ab Eccleſiaſtico puniri potuiſſet propter ſeueriorem iuriſdictionem, quam exercet. *Gomeſ d.c. 1. num. 30. in fi.* vbi aſſerit ita colligi ex mēte omnium Doctorum, ſequitur *Clarus in §. fi. q. 57. ver. ſed quæro Farin. d q. 4 n. 12.*

13 Cæterùm † admittimus concluſionem præfatã, quoties Iudex Eccleſiaſticus contra ſacrilegum à laico punitum ad ſolas

tem-

temporales pœnas procedere vellet, non tamen inde ſequitur, vt etiam pœnis ſpiritualibus illum condemnare nequeat, ita tenet *Afflict. in deciſ.419.num.4.& ſeqq.* vbi poſtquam concluſiſſet teſtem laicum falſum coram Iudice Eccleſiaſtico deponentem potuiſſe tanquam de crimine mixti fori ab vtroque Iudice puniri Iudicemq; laicum præuenire valuiſſe; ſubdit fuiſſe dictum in conſilio, quod adhuc curia D. Archiepiſcopi poterat procedere ad pœnas ſpirituales, quia per pœnam falſi à laico infligenda, non tollitur alia imponenda ab Eccleſia, vt per eum, & ibi relatos. Eandem ſentẽtiam fatetur veram *Oſaſch in deciſ.pedem 103.in fin.* vbi inquit Eccleſiaſticum poſſe his in caſibus procedere contra ſacrilegos ad excommunicationem, aliaſque ſpirituales pœnas, vt veniãt, condignã pęnitentiam recepturi, ſubdens ita tenere Doctores in *cap.cum ſit de foro compet. Alciat. in capitulo pernicioſa numero 17. de offic. ordin.* & *Oſaſcum* ſequitur *Baiar.ad Clar.in §.fin.q.36.n 50.* & *Bellett.diſquiſit.Cleric.tit.de fauore Clericorum reali tit. ... num 106* Idemque tenet *Antonin Vartar.reſol lib 3. reſol.38. num.7.* & *Salſcedo ad Diaz. in pract. crim. can. cap. 77.* Ratio autem huius conclusionis, multiplex eſt, & prima quidem aſſertur *ab Antonin.* mox citato, vt nempe quoties Iudex ſecundus procedit contra reum cum grauiori qualitate; primus, qui præuenit, ſilere debet *l.2.§.fin ff de adult.*
15 *Farinacc.q 7. num.65.* † Et ideo cum Iudex Eccleſiaſticus inquirat ſuper excõicatione incurſa, & excommunicatio ſit maior pœna, quæ poſſit irrogari, cum ſeparet animam à gratia Dei, quæ eſt vita ipſius animæ *cap.nemo 11.q.3.& ibi glo.Farinacc. quaeſt. 19. num. 12. & 38. Roman.*
16 *conſ.369. num. 14.* † qui inquit excommunicatum tranſire de familia Dei in familiam Diaboli merito, &c. Hæc tamen ratio nec erat neceſſaria, nec concludẽs, & iã dudum ante tempora *Antonin.* repudiata fuerat à *Clar in § fin.q.57 ſub n.13. circa fin.* eo quod quamuis pœna excommunicationis ſecundum quid ſit grauior omni pœna temporali; cum tamen tendat directè ad ſalutem animæ, & ſic potiùs ſit medicinalis, quam afflictiua, non eſt in hoc propoſito connumeranda inter graues pœnas.

Secunda ratio affertur à *Salſc.dicto cap. 77.ver.diffinitionem in fine*, vbi inquit cõgruentiſsimum eſſe, vt non obſtante temporali pœna contra ſacrilegum impoſita puniaturis etiam pœna ſpirituali, nempè excommunicationis, vel alia à Iudice Eccleſiaſtico ad condignam criminis punitionem, vt reſipiſcat nec deinceps audeat rem ſacram offendere, vel in ſacro loco delinquere.

Tertia accedit ratio ſatis euidens, quæ fuit *Aretin.in d.conſ.58.num.8.* quod nempe in his terminis Iudex Eccleſiaſticus ad alium finẽ agere videtur, nec dicitur propriè eadem res deduci in vtroque iudicio Adducebam quartam, & quidem ni ſallor irrefragabilem; certum eſt enim ſacrilegum præter corporales pœnas, vt plurimum incurrere in excommunicationem
17 à iure Canonico inflictam, † vt de percutiente laicum in Eccleſia habetur in *cap. ſi quis pro cauſa de ſent.excom.* & dixi in *deciſ. 5.n.14.* ſed ad hanc pœnam à nemine poteſt condemnari, niſi per ſententiam declaratoriam Iudicis Eccleſiaſtici, qui quo ad hoc nunquam à laico poteſt præueniri, ſicut nec laicus ab ipſo in pœna ſanguinis, fruſtra igitur in his terminis allegatur Iudicis laici pręuẽtio vel rei iudicatę ex-
18 ceptio. † Et hoc eſt quod Doctores com-
* muniter dicere conſueuerunt accumulari contra ſacrilegos ſorum foro, vt per *Abb.in cap.cum ſit.num.15.de foro compet.* Et hoc in effectu tenet *Scacc.de Iudic. lib. 1. cap 12.nu.13.* quem ſequitur *Guazzin. defenſ.1.cap.11.ſub num.20.in fine*, quatènus dicunt Iudicem Eccleſiaſticum habere in huiuſmodi delictis mixti fori iuriſdictionem priuatiuã, quo ad Iudices laicos, ſed non è contra laicos, quod ad Eccleſiaſticos, qui etiam ad pœnas temporales procedere poſsunt, ſic vice verſa in hunc ſenſum ſaluantur *Doctores* tenentes in huiuſmodi delictis, Iudicem laicum procedere quo ad pœnas temporales, Eccleſiaſticum verò quo ad ſpirituales, vt tetigi in *deciſ.3. num.5.* id enim benè procedit ſtante Iudicis laici præuentione.

19 Denique † vbi diuerſa eſt pro eodem delicto pœna canonica à ciuili, & omninò ſeparata, tunc punitus per vnum Iudicem, poteſt etiam per alium puniri *cap. fœlicis.§.per hoc vbi Franch.& Io.Andr.de pœnit in ſexto, Abb.in cap. tuæ num. 5. de procur.& in cap.cum ſit. n.1.& ibi Felyn. num.21.de foro compet.& in cap 1.num.15.* vbi etiam *Alciat.n.80. & ſeqq.de offic.ord. Bart.in l.placet n.6. & 7.& ibi Bald.n.15. C.de Sacroſanct. Eccleſ. Roman. conſ.385. Couar. in cap. Rainutius in princ. num. 19. de teſtam. Marant. in ſpecul. par.6. tit. 12. Roland. conſil. 12. numero 17. cum ſeqq. vol.2.Oſaſch.deciſ.103.nu.8.Farinacc. q.4. num.7.cum ſeqq.* quos in terminis noſtris, refert, & ſequitur *Bellett.diſqui.Cleric.tit. de fauore clericorum reali §. fin. num. 106.*

vbi

vbi propterea ad rem concludit, quod cū pœna cenſurarum ſit prorſus diuerſa, & ſeparata à pœnis iuris ciuilis, quas Iudex laicus imponere poteſt meritò ſententia per illum lata non parit exceptionem rei iudicatæ, quominus Eccleſiaſticus huiuſmodi ſpirituales pœnas valeat irrogare. & hoc in effectu intendit etiam *Leo in Theſaur for. Eccleſ. par. 1. cap 13. num. 23.* Et ex his oſtendi me iure optimè declaraſſe præfatum Clerici percuſſorem incidiſſe in excommunicationem inflictam in *can ſi quis ſuadente 17. quæſt. 4.* non obſtante præuentione Iudicis laici, qui tandem acquieuit, & ita ſæpius practicaui, ſic exigente temporum noſtrorum calamitate, qua veneratio erga Eccleſias, aliaſq; res ſacras magna ex parte collapſa eſt.

20 Nec† omittam eadem per omnia procedere, & quidem à fortiori vbi reus fuerit in foro laico abſolutus; nihil enim obſtat quominus iſto caſu poſſit Iudex Eccleſiaſticus illum vel contumacē, vel conuinctum declarare excommunicatum, vel alijs Eccleſiaſticis pœnis mulctare, ob eaſdem prorſus rationes, & quia cū hic agatur, an reus inciderit, nec ne in pœnam excommunicationis, vtique Iudex laicus eſt prorſus huius quæſtionis incapax, ſicut verſa vice ſi agitur de pœna ſanguinis, abſolutus ab Eccleſiaſtico poteſt coram laico moleſtari, vt ſupra dicebam. Et in hiſce duobus caſibus ſaluatur theorica *Doctorum* dicentium iuriſdictionem Eccleſiaſticam, & ſecularem eſſe prorſus ſeparatas, & diſtinctas, ac proinde abſolutionem in vna latam, non parere in altera exceptionem rei iudicatæ, vt poſt alios tradit *Arnul. Albert in tract. de agnoſcend. aſſert. cathol. & heret q. 15. concl. 6.* per totam, & ſignanter *num. 56. & ſeqq.*

* communemq. profitetur *Villalob. in ſuis commun. opin. verb condemnatus num. 123.* cum alijs pluribus quos refert, & ſequitur *Farinacc. q. 4. ſub nu. 7.* prope finem.

22 Neque obſtat ratio† quam ſæpè mihi Iudices laici adduxēre, futurum valdè abſurdum, ſi à Iudice laico abſolutus, excōmunicetur, vel condemnetur ab Eccleſiaſtico, & è contra, & ſic inueniātur duæ ſententiæ prorſus contrariæ, prout contingeret ſi Iudex eccleſiaſticus præuēctus procederet ad cenſuras; quia ſemper reſpondi, & modo replico, id minimè fore inconueniens. cum facillimè detur caſus, vt Iudex condemnans meliores habeat probationes pluresq; teſtes, quam alter qui abſoluit, ac proinde vtraque ſententia valida ſit, & iuſta, quamuis materialiter ſint inter ſe pugnantes, vt in terminis noſtris obſeruat *Afflic. in deciſ. 219 in fi* ubi ad hoc adducit *Bald. in cap. fin. de re iudic. iunctis* notatis per *Io. Andr. in. cap. fœlicis* in nouella de pœnis *in ſexto,* cum concordantibus.

ARGVMENTVM.

Epiſcopus, eiuſue Vicarius, an ſit Iudex competens in cauſa menſæ Epiſcopalis, quid in cauſa Eccleſiæ, quid in cauſa propria ipſius Epiſcopi. An, & quando poſſit, vterq; vt ſuſpecti recuſari. An, & quomodo, & ad quem effectum eligendi ſint arbitri ſiue Iudex ordinarius, ſiue delegatus allegetur ſuſpectus, & ſiue de iure Cæſareo, ſiue de Pontificio, & refelluntur *Antonin. Variar. reſol. 48. ſub n. 8. lib. 1. & Bellet. diſqui. Cleric. tit. de exempt. Cleric. à ſtatut. ſecul. §. 1. num. 36.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus in cauſa ſua Eccleſiæ non poteſt allegari ſuſpectus.*
Contrarium eſt verius num. 4.
2 *Suſpicionis cauſam ſi Iudex nouit manifeſtè friuolam, vel falſam, reijcere poteſt.*
3 *Epiſcopus in cauſa ſua Eccleſiæ poteſt eſſe Iudex.*
4 *Epiſcopus recuſari poteſt in cauſa ſuæ Eccleſiæ.*
5 *Vicarius recuſari poteſt. ſi Epiſcopus eſt ſuſpectus.*
6 *Canonicus in cauſa ſui Concanonici recuſari poteſt.*
7 *Suſpectus, an, & quando allegari poſſit Iudex, qui magis diligit vnam quam alteram partem.*
8 Antonin. reſol. 48 ſub n. 8. lib. 1. & Bellett. diſqui. Cleric. tit. de exempt. Clerici à ſtatut. ſecul. §. 1. num. 36. *notantur.*
9 *Recuſato coram Iudice durum, & periculoſum eſt litigare.*
10 *Iudice ordinario recuſato, an, & ad quem effectum eligantur arbitri de Iure ciuili.*
11 *Iudice delegato recuſato quid agendum de iure ciuili.*
12 *Delegato Summi Pontificis recuſato, quid agendum, & quomodo eligendi arbitri.*
13 *Epiſcopo vel Vicario vel alio ordinario recuſato, quid agendum & an, & quomodo ad arbitrorum electi mem procedendū.*
14 *Arbitri iuris qui dicantur.*
15 *Arbitris iuris intra terminum præfixum* tion

non arbitrantibus, an Iudex recuſatus procedat.
16 *Arbitris diſcordantibus quid agendum, & quomodo ad electionem tertij procedendum.*
17 *Iudex recuſatus, an, & quomodo remitetere vel committere poſſit cauſam, ſi nolit ſuper cauſis ſuſpicionis diſcuti.*
18 *Epiſcopi cauſa propria non cognoſcitur in ſuo tribunali, ſed eliguntur arbitri.*
19 *Epiſcopus, an in cauſa ſuæ menſæ Iudicem agere valeat.*
20 *Epiſcopi, cauſa propria, an dicatur menſæ Epiſcopalis cauſa*, & num. 22.
21 *Vicarius Epiſcopi non poteſt eſſe Iudex in cauſa menſæ Epiſcopalis.*
Contrarium eſt verius num. 25. & 26.
22 Surd. conſ. 50. libro primo, *cenſuratur*, & num. 26.
23 *Natura intendit generare, non corrumpere.*
24 *De menſa non dicuntur bona infeudari, vel in emphiteuſim concedi ſolita.*
25 *Vicarius in cauſa Epiſcopi nõ habet intereſſe, ideo iudicare poteſt, niſi recuſetur.*
26 *Vicarij iuriſdictio non ceſſat, ſi Epiſcopus ratione proprij intereſſe non habet iuriſdictionem.*
27 *Cauſæ ad menſam Epiſcopalem ſpectantes in eodem tribunali Epiſcopali de conſuetudine agitantur.*
28 *Conſuetudo vt Epiſcopus committat alteri cauſam propriam valet.*

DECISIO XCIII.

ŒCONOMVS ſiue Prior mẽſæ Archiepiſcopalis Genuæ iudicium cadncitatis quorundam bonorum emphiteoticorum ad eandem menſam, ſeu Eccleſiam iure directi dominij ſpectantium contra Ill. D. Victoriam Paſquam nobilem Genuẽſem, coram me, tunc Vicario Archiepiſcopali propoſuit, ſed cum attento intereſſe Illuſtriſs. D. Archiepiſcopi, fuiſſem vt ſuſpectus recuſatus, dubitari contigit, an dicta ſuſpicionis cauſa eſſet admittenda, vel potius vti friuola reijcienda eſſet.

1 Et † quidẽ Procurator dictæ mẽſæ aiebat caſum idem ad D. Archiepiſcopi fauorem deciſum fuiſſe à *Mario Antonin. Variar. reſolut. lib. 1. reſol. 48. ſub num. 8.* Vbi cum ageretur ſuper relaxatione, & reſtitutione M lendini, & furni menſæ Epiſcopalis inquit reſponſum fuiſſe non modo Vicarium; ſed & ipſum Epiſcopum eſſe Iudicẽ competentem in cauſa ſuæ Eccleſiæ, neque poſſe allegari ſuſpectum, ad quod citat tex. *cum gloſ. in cap. ſi quis 4. q. 7. cap. qui præſidet 12. q. 2. cap. dilecto de ſent. excomm. in ſexto. Felyn. in cap cum veniſſent num. 7. de Iudic. Capic. deciſ. 12. num. 11. & deciſ. 137.* vbi latè *Rodoan. de reb. Eccleſ. non alien. q. 77. cap. 3. num. 26. & q. 78. cap. 8. nu. 4. Put. deciſ. 210. num. 3. par. 2. Nauarr. conſil. 21. num. 17. de ſent. excom. lib. 5. Marant. de ord. Iud. par. 4. ver. ſeculare, vel Eccleſiaſticum num. 26.* per text. *in d. cap. dilecto.* & hoc idem inquit, ſentire *Sbrozz. de offic. Vicarij lib. 3. q. 60 Ceſ. de Graff. deciſ. 4. n. 1. cum ſeq. de except. Rot. deciſ. 361. num. 1 par. 1. diuerſorum Caſſad. deciſ. 6. n. 1. de Priuil.* Et reperio quod non citato *Antonin.* eaſdem ferè omnes doctrinas allegans, idem. tenet *Bellett. diſqui. Cleric. in tit. de exempt. Cleric. à Statut. ſecul. §. 1. nu. 36.* ob quam *Antonini* reſolutionem atteſtabãtur Notarij dictæ curiæ Archiepiſcopalis ſemel atque iterum in ſimilibus cauſis retroactis tẽporibus à Vicarijs huiuſmodi ſuſpiciones vti friuolas fuiſſe reiectas; quamobrẽ videbatur me quoque ſequendo veſtigia anteceſſorum meorum poſſe, & debere

2 ad vlteriora procedere, † quia quoties Iudex cauſam ſuſpicionis propoſitam inuenit manifeſtè friuolam vel falſam poteſt illam reijcere, eaque minimè attẽta in cauſa procedere *Innoc in cap. cum ſpeciali ſub num. 1. & 6. de Appell. & ibi Io. Andr. col. 1. Ant. de Butr. nu. 8. Anchar an. num. 1. Bellamer. nu. 3. Abb. nu. 6. Franch. & Card. num. 11 idem Card.* melius cæteris *in cap. quoties Epiſcopi 2. q. 6.* quos refert, & ſequitur *Quarant. in ſumm. Bullar. in Verbo Archiepiſcopi auctoritas ſub n. 19 Donat à final tom. 1. comm. opin. lib. 3. tit. 1. num. 203. Farinacc. in q. 21. num. 129. & in conſ. 17. num. 16. Rota in Fauentina prætenſæ ſuſpicionis 28. Nouembris 1607. et in Peruſina liquidationis fructuum 27. Febr. 1612. coram bo. me. Penia.*

E conuerſo cauſa prædicta recuſationis minimè reijcienda, ſed admittenda

3 videbatur, † licet enim prior pars concluſionis *Antonini* ſit in ſe vera, vt Epiſcopus in cauſa ſuæ Eccleſiæ poſſit eſſe Iudex, vt tradũt *Specul. de Arbitr §. ſequitur ver. ſed nunquid Bart. & Bald. in l 1. C. ne quis in ſua cauſa idem Bart. in l. eſt receptum de Iuriſd. omn iud. Abb. & Bul in cap. cũ olim de præſcript. Hoſtien. in ſumma de ſent. & re iud. §. quis debet ver. ſed nunquid* quos refert, & ſequitur *Rodoan. de reb. Eccleſ. non alien. q. 77 cap. 3. nu. 26* & tradit *Ant. de Butr in cap cum veniſſent 12. ſub nu. 9.*

* *& Felyn. n. 7. de Iudic.* & eſt com. opin. de qua

qua teſtatur *Rimin. ſen. in conſ.539. nu. 1. lib 3.* & firmant *Doctores* mox citandi; falſa tamen videbatur poſterior pars concluſionis, cum imò Epiſcopus iudicare dumtaxat poſſit altera parte conſ·ntiente, non autem illa inuita, à qua vti ſuſpectus ratione affectionis ad cauſam recuſari poteſt, ad quod inducitur tex. per locum à maioritate rationis *in cap inſinuãte de offic. deleg.* ſecundum *Philipp. Franch. in cap. poſtremo ver. quinto quæritur extra de Appell* vbi ait hanc eſſe veriorem opi-
* nionem, & poſt alios quos refert ſequitur, & communem profitetur *Capic. in decis. 137. nu 6. Rodoan. d. q. 77. cap. 3 n 26. Caſ. de Graſſ. deciſ. 4. num. 2. tit. de except.*
* qui pariter de communi teſtatur *Natta*
* *conſ. 174 num. 6. lib. 1.* qui etiam commu-
5 nem dicit Epiſcopo † autem exiſtente ſuſpecto, etiam Vicarium ex illius per ona recuſari poſſe, explorati iuris eſt (quicquid nonnulli ſecus dixerint) ita probatur in *cap. inſinuante de offic. deleg.* & benè facit *tex. in cap. iuſtis 16. q. 2.* ibi *humani moris eſt illum vereri, cuius iudicio, & voluntate nunc erigitur, nunc deprimitur,* & tradunt *Crauett. in conſ. 6. num 33. Marant. de ord. Iudic. par. 6. ver. & quandoque appellatur num. 28.* & alijs relatis probat, & multipliciter declarat *Sbrozz. de offic. Vicar lib. 3. q. 14 per totam,* & pluribus egregiè comprobat *Surd. in conſ 50. num. 16. lib. 1.* alios etiam refert *Laurent. in tract. de Iudice ſuſpecto cap 4 num. 7.* plurimos congerit *Scacc de Appellat. quæſt. 8. n. 68. & ſeq* & meo quidem iudicio probatur à fortiori *in cap cum R Canonicus Ianuen.*
6 *de offic. delegat.* † vbi Canonicus recuſari poteſt in cauſa ſui Concanonici, & ibi notant *Doctores*; at nemo non fateatur maiorem præſumi affectionem in Vicario erga ſuum Epiſcopum, illiusq; Eccleſiam, quam Canonici erga Concanonicum, &
7 eſt generale, † vt poſſit Iudex recuſari quoties magis diligit vnam partem, quã alteram, & magis ſe fauorabilem oſtendit vni, quam alteri *Præpoſit. in cap. poſtremo num. 11. ver. prima reſpectu, & ver. 20. de except. & ibi Franch num. 20. ver. vigeſimoprimo Alex de neuo in cap. cum inter per illum text. eod. tit. Marant. de ord Iudic. par. 6. num. 43. Aufrer. de recuſ. nu 18. ver. vigeſimoprimo Farinacc. in fragment. verb. Iudex num. 785 & ſeq.* vbi tenet in ſpecie exprimi debere cauſam cur Iudex magis fauet vni parti, quam alteri, *& num. 787.* inquit Iudicis arbitrio remitti quãdo Iudex dicatur vni parti magis fauere quam alteri poſt *Aufrer in tract. de recuſat. n. 19. & Menoch. de arb. Iud. caſ. 152. num. 13.*

8 Et † conſequẽter dicta ſuſpicionis cauſa non videbatur friuola neque reijcienda: quam partem ſi quis ſubſtinère voluerit, non obſtabit reſolutio *Antonin. & Belletti locis citatis*; quia cũ doctrinas ab eis adductas recognoſcere diligenter curauerim, non inueni ex illis eorum intentionem probari. Nam tex. *in cap ſi quis 4. q. 7.* non reperitur in corpore iuris; voluerunt fortaſſe citare textum in *cap. ſi quis erga 16. in ordine 2. q. 7.* vbi Epiſcopus excommunicare poteſt iniuriantem ſe, & dicit ibi *gloſ. in verbo priuetur*, quod Epiſcopus poteſt eſſe Iudex in cauſa ſuæ Eccleſiæ, quod & nos aſſerimus, non tamen ibi habetur, quod non poſſit allegari ſuſpectus, textum autem in *cap. qui prædia 12. q. 2.* ego nunquam reperire potui; *cap. dilecto de ſenten. excom in ſexto*, loquitur de ordinario defendente mucrone excommunicationis bona Eccleſiæ aduerſus potentiam Domini temporalis, quod habet aliã inſpectionem, vt dicam *infra num.* præterquamquod ibi Epiſcopus non allegabatur ſuſpectus, *Capic. in deciſ. 12.* non loquitur ad rem, in *deciſ. vero 137.* dicit totum contrarium, ſic pariter *Felyn in cap. cum veniſſent num. 7. de Iudi.* inquit Epiſcopum agere poſſe Iudicem in cauſa ſuæ Eccleſiæ ſalua recuſatione, & defendit poſſe illum allegari ſuſpectum & hanc in-
* quit eſſe com. opin. *Rodoan de reb Eccleſ. non alien q. 77. cap. 3 num. 26.* teſtatur cõ-
* munem eſſe ſententiam, vt Epiſcopus qui poteſt eſſe Iudex in cauſa ſuæ Eccleſiæ, poſsit quoque vt ſuſpectus recuſari *Idem in q. 78 cap. 8. nu. 4.* dicit quidem Epiſcopum poſſe iudicare in cauſa ſuæ Eccleſiæ, non tamen negat quin allegari poſsit ſuſpectus *Puteus deciſ. 210. n. 3.* agit de tranſumpto, quod quia coram Vicario Parmæ non in forma iudicij factum iam fuerat, dicebatur de nullitate, quæ deſeruire debebat in cauſa, in qua Epiſcopus Parmẽſis habebat intereſſe; deciditur ibi quod Epiſcopi Vicarius, & ipſe Epiſcopus eſt Iudex competens in cauſa ſuæ Eccleſiæ, & non ſuſpectus, quod intelligendum eſt, retento themate, nempe quod acta facta coram Epiſcopo non recuſato, etiam ſi concernant intereſſe ſuæ Eccleſiæ, non dicuntur facta coram Iudice ſuſpecto; nõ tamen negat *Puteus* quin valeat recuſari *Nauarr. in conſ. 21. de ſent. excom. lib. 5.* nihil ad rem, ſed fortè *Antoninus* voluit allegare illũ in *conſ. 25. n. 17. eod. tit.* vbi ſimpliciter inquit, Epiſcopum poſſe Iudicem agere in cauſa ſuæ Eccleſiæ; de recuſatione autem nihil *Marant. de ord. iud. par. 4. ver. ſeculare, vel Eccleſiaſticum nu. 26.* lo-

quitur

quitur in terminis c. dilecto de ſent. excom.
in ſexto, & ſic extra materiam noſtrã. imò
in ſexta, par. ver. & quandoque appellatur
num. 376 tenet contra Antoninum, nem-
pe quod ſi Epiſcopus litigat cum ſubdito
eliguntur arbitri, Sbroz de offic. Vicar lib.
3. q. 60. nihil ad rem; ſed alibi tenet contra
Antonin. nempe eod. lib. tertio; quaſt. 14.
Caſſador. deciſ. 6. num. 1. & 2. de priuil. dicit
quod ſubditus cum Epiſcopo litigans, du-
rante lite eſt exemptus quo ad illam cau-
ſam, & ſic loquitur contra Antonin. prout
etiam Caſ. de Graſſ. deciſ. 4. num. 1. & 2. qui
inquit, quod licet Epiſcopus Iudex eſſe
poſſit in cauſa ſuæ Eccleſiæ; tamen iuxta
* com. opin poteſt vt ſuſpectus recuſari, quod
idem ibi nu. 3. dicit procedere in eius Vi-
cario, Rota deciſ. 361. nu. 1. par. 1. diuerſor.
inquit in cauſa Epiſcopi Iudicem compe-
tentem eſſe Nuncium Apoſtolicum; quã-
uis ille, qui dictæ deciſionis ſummarium
compilauit, per errorem ſummariauerit
ipſum Epiſcopum ſuæ cauſæ iudicem eſſe.
Et ſic reſolutio Antonini, & Belletti, qui cũ
non viſis doctrinis ſecutus fuit, non modo
auctoritatibus destituta, ſed & ab addu-
ctis per ipſos remanet proſtrata, ea potiſ-
9 ſimum ratione quia † durum eſt, & peri-
culoſum coram ſuſpecto Iudice litigare,
vt poſt alios tradunt Crauett. conſ. 132.
n. 25. Decian. conſ. 26. n. 12. vol. 1. et reſponſ.
110. nu. 6 vol. 3 Seraphin. de Priuil. Iuram.
priuil. 7. n. 1. Pacian de probat. lib. 2. c. 45. n.
1. cum ſeqq. Mugnoz. de ratiocin c. 8. nu. 17.
& 18. Magon. deciſ. Florent. 63. num. 18.
Nihilominus ſentẽtia Antonini, & Belletti
attenta hominũm malitia æquior vr̃, &
eſt à S Congreg. ſuper controuerſijs Iuriſdi-
ctionalibus recepta, alias enim Ep̃is reddi-
tur admodum difficilis, & periculoſa exa-
ctio Canonum, & reſponſionũ Menſę Epi-
ſcopalis. In hoc autẽ caſu particulari iu-
ſtis de cauſis perſuaſi D. Archiep̃o meo, vt
permitteret dictã recuſationem à me ad-
mitti. Et ſucceſſiuè in meo erat arbitrio,
vel compellere partes ad eligendos arbi-
tros, qui de d. cauſa ſuſpicionis cognoſce-
rent, vel admiſſa illa, & habita pro proba-
ta, committere cauſam principalem alte-
ri partibus non ſuſpecto. Nam, vt in gra-
tiam tyronum aliquid pro terminorum
intelligentia, dicam licet hac in re ius
Cæſareũ, & ius Põtificium in aliquo con-
ueniant cum de vtroque iure recuſatio
in ſcriptis coram Iudice recuſato ſit pro-
ponenda iuxta text. in l. apertiſſimi C. de
iudic & tenet gloſ. in c. quoniam contra fal-
ſam verb. recuſationes de probat. & in cap. 2.
requiris §. 1. verb. coram de Appel. Præpoſit.
in c. cum ſpeciali 61. num. 18. eod. tit. Rebuff.
in tract. de Recuſationib. art. 5. n. 5. Suarez
de Paz. cum per eum adductis in pract.
prim. par. 2. tom. c. 6. n. 26 in cæteris tamen
magnũ eſt diſcrimen inter vtrumque ius.
Quoniam de iure ciuili cauſa ſuſpicionis
non eſt exprimenda, vt notant ſcribentes
in dicta lege apertiſſimi: at in foro Eccle-
ſiaſtico legitima recuſationis cauſa alle-
ganda, & exprimenda eſt in libello re-
cuſationis, ſiue Iudex recuſatus ſit ordi-
narius, vt probatur in d. cap. cum ſpeciali,
& ibi gloſ. in verb. coram de Appell. ſiue Iu-
dex ſit delegatus, vt probatur in c. ſecũdo,
requiris §. 1. & ibi gloſ. eod. tit. & in c. ſi con-
tra vnum, & ibi gloſ. in verb. probari de offi.
deleg. in ſexto, & in c. 2. de Appell. in 6. & de
vtroque tradit Soar. de Paz. d. cap. ſexto,
num. 4.

Ad hæc de iure ciuili ſi Iudex delega-
10 tus recuſatur, vt ſuſpectus, ſuſpicione
aliter non probata, eliguntur arbitri,
qui omiſſo prorſus ſuſpicionis articulo,
ad principalis cauſæ cognitionem ſtatim
procedere, ac in ſuſpecti Iudicis locum
ſuccedere debent lege apertiſſimi cum
ibi notatis, & lege final. C. de Iudic. vbi
* Bald. Salycet. & alij communiter Lau-
rent. in tract. de Iudice ſuſpecto cap. quinto,
num. 35. & in his terminis intelligendus
* eſt Berous in conſil. 15. num. 5. vbi de com-
11 muni teſtatur. † Si verò Iudex ordinarius
recuſatur; de iure ciuili non eliguntur ar-
bitri ad cauſam ſuſpicionis probandam,
imò nec illam exprimere eſt neceſſe; ſed
ſat eſt iurare, quod non per calumniam
recuſatur; in alio tamen releuatur de il-
lo iure Iudex ordinarius, quia non in to-
tum remouetur, ſed datur ei adiunctus
Auth. ſi verò contigerit. C. de Iudic. & tra-
dunt ſcribentes in dicta lege, apertiſſimi, &
* eſt commun. opinio. de qua teſtatur Abb.
in cap. ſi quis contra ſub num. 12. extra
de foro competen. de quo tamen articulo
vide latè Scacciam de Iudic. lib. 1. cap. 101.
num. 28. & Oſaſch deciſ. Pedem. 15. per tot.

12 De iure autem Canonico. † Si delega-
tus Summi Pontificis vt ſuſpectus recu-
ſetur, prout recuſari poſſe probat textus
in cap. Iudex 5. de offic. delegat. in ſexto,
vbi Franch. & Ancharan num. 1. & tra-
dit plenè atque contrarijs ſatisfacit Rof-
fred in tract ordinis Iudiciarij parte prima,
tit. Vtrum recuſetur Iudex delegatus, niſi
tamen Summus Pontifex in ipſa delega-
tione recuſationem prohibuerit iuxta tra
dita per D. Barboſam in tractat. de Clauſul.
Vſufreq clauſ. 131. nu. 2. impreſſ. Lugdun.
ipſe delegatus ſic recuſatus poterit litigã-
tes compellere ad eligendos arbitros, co-
ram quibus cauſa recuſationis probetur

& decidatur, aſsignabitq; eiſdem arbitris terminum competentem, intra quẽ cauſam recuſationis determinent, compelletq; ipſos arbitros, vt aduocent ſibi tertium, ſi ipſi diſcordes fuerint, vt probatur in *cap. ſuſpicionis de offic. deleg. & in d. cap. ſecundo requiris §. 1. de Appell. & in cap. legitima de Appell. in ſexto.*

13 Si † verò Vicarius Epiſcopi ex propria perſona allegetur ſuſpectus, cauſa ſuſpicionis proponenda quidem eſt coram ipſo, ſed probanda coram Epiſcopo quãdo ille eſt in Diœceſi vel propè text. *in cap. ſi contra vbi Anchar. in 4. & 5. notab. Archi. col. 2. in fin. ver. cum autem Gemin. n. 7. & 8. Franch. in 4. notab. de offic. deleg. in 6. Abb. in c. ſi quis contra n. 35. de foro compet. Bero. in c. 1. n. 128. extr. de iudic.* cum aliis quos refert, & ſequitur *Sbrozz. de offic. Vicar. lib. 3. q. 16. nu. 1.* vbi ampliat, & limitat Si autẽ Vicarius allegatur ſuſpectus ex cauſa cõi cũ Epiſcopo, vel Eps̃ eſt abſens, vel etiam ipſe Præſul aut alius ordinarius allegatur ſuſpectus, etiam ille coget partes ad eligendum arbitros, qui de cauſis ſuſpicionis cognoſcere, & iudicare debent text *in d. c. cum ſpeciali. 61. de Appell. & in c. ſuſpicionis de offic. deleg. & vtrobiq; Doctores gloſ. & ſcribentes in c. ſi contra vnum de offic. deleg. in 6. Abb. in cap. ſi quis contra n. 12. de foro comp. Berous conſ. 16 n. 5. lib. 3. Laurent. in tract. de Iudice ſuſpecto c. 5 nu. 35. & in c. 14. nu 22. Scacc. de Iudic. lib. 1.*
* *cap. 101. num* 20. & eſt communis, & in-
14 dubitata ſententia. † Qui quidem dicuntur arbitri iuris: ſic enim appellantur qui ex neceſsitate iuxta formam iuris in caſibus ab eodem iure expreſſis, à partibus, vel ab aliis eliguntur, vt per *Alciat. in Rubr. de offic. ordin. n. 33. Blanch. de Compromiſſ. q. 6. num. 1. Molina de Iuſtit. tract. 5. diſp. 23 num. 3. & diſp. 31. num. 2. Borell. in tract. de compromiſſ. §. 3. gloſ. 3. num. 33. Azeued. l. 4 num. 24. tit. 21 num. 4. nouæ recopil.* refert, & ſequitur *Barboſ. in d. c. cum ſpeciali num. 2. de Appell.*

15 Hi † ergo arbitri intra competentem terminum à Iudice recuſato ſtatuendum, negotium recuſationis terminare debẽt, aliàs illo tranſacto, Iudex recuſatus, recuſatione minimè obſtante ad vlteriora procedere poterit, vt probat text. *in cap. legitima ver. alioquin de Appell. & ibi Ancharan. Domin. & Franch.* & tradunt *Doctores in d. cap. cum ſpeciali. & Scacc. d. cap. 101. num. 28. Suar. de Paz. in prac. 1. parte tom. 2. cap. 6. ſub num. 12.*

16 Quod † ſi arbitri non fuerint concordes, Iudex recuſatus coget partes ad eligendum tertium, (ſicque venit non vt elector, ſed vt compulſor,) vt quid duo ex eis decreuerunt, firmitatem habeat, vt docent *ſcribentes in dicto cap. cum ſpeciali 61. de Appell. vbi Bald. num. 1. 4 & 10. Ancharan num 4. in quarto, not. Abb. num. primo in figuratione caſus, & num. 10. ver. in gloſa, & cæteri* quos ibidem ſequitur *Alex. de Neuo à num. 7. & Scacc. de Iudic. lib. 1. d. cap. 101. num. 27.*

Vbi autem partes in dictũ tertium data bis, terue liſta confidentium minimè conuenirent, tunc ad infinitatem vitandam, electio deuoluitur ad Iudicem recuſatum *Dec. in cap. propoſuiſti col. 6. verſ. ſecundo, principaliter de probat. Ang. in lege prima, C. de vſu, & vſufr. lega.* cum aliis per *Neuizan. conſil. 55. in fin.* ſequitur *Scacc. d. cap 101. ſub num. 27.*

Et hæc quidem de plano procedunt vbi Iudex recuſatus intendit, vt de cauſis ſuſpicionis cognoſcatur, & declaretur, an illæ iuſtæ, legitimæ, ac rationabiles ſint; prout ad hunc effectũ exigi tradunt *Doctores* quos refert, & ſequitur *Pacian. de Probat. lib 1. cap. 45. num* 42. At vbi ille, vel quod cauſa ſuſpicionis notoria ſit, vel quod litem execretur, deuenire nolit ad arbitrorum electionem ſuper cognitione cauſæ ſuſpicionis, ſi is eſt delegatus Papæ, antequam coram eo cauſa recuſationis proponatur, ac etiam poſtquam propoſita fuerit, ſed nondum ad arbitrorum electionem deuenctum, poterit cauſam, vel ad ſuperiorem remittere, vel ſi maluerit, alteri ſubdelegare, non requiſito recuſantis conſenſu, vbi verò recuſationis cauſa coram arbitris probatà fuerit, antequã ſuper illa proferatur ſentẽtia poteſt quidem cauſam principalem ſubdelegare, modo recuſantis accedat aſſenſus *glo vlt. in cap cum ſpeciali de Appell.* & ibi *Franch. n. 13. & Imol n. 12. gloſ penul. in c. ſecundò requiris §. penul. eod. tit.* text. in *c. Iudex vbi Franch notab. 2. Anchar. n. 4 Gemin n. 3. de offic. deleg. in ſexto, Abb. in c. ſi quis contra n 14. de foro competen. Marant. de ord. Iud. par. 4 diſt. 5. n. 43. Molina de Iuſt. tract. 5. diſp. 23. n. 14.* quicquid ſecus dixerit *Suar. de Paz. in pract. to. 2. 1. par. c. 6. n. 14. & 24.* licet ſecus ſit vbi iã ſuper cauſa ſuſpicionis pronunciatum fuerit, delaratumq; illã eſſe legitimam, tunc delegatus nec quidẽ de partium conſenſu cauſam ſubdelegare poteſt, quia ſtatim amittit iuriſdictionem, & deſinit eſſe Iudex, textus eſt in *d. c. Iudex,* & ibi tradunt *gloſ. & ſcribentes* cõ-
* muniter *de offic. deleg. in ſexto, & in c. cum ſpeciali in prin.* vbi poſt alios *Franch. n. 14 & 18. de Appellat. Marant. & Molin. locis proximè citatis.*

Si ve-

17 Si verò Iudex recuſatus eſt ordinarius,
verius videtur, vt poſtquam cauſa recu-
ſationis coram arbitris probata fuerit, nõ
niſi de recuſatoris aſſenſu cauſam princi-
palem alteri committere valeat; & ſic in
his terminis pari paſſu ambulat cum de-
legato, vt expreſsè probat textus loquẽs
de ordinario in *d. cap cum ſpeciali 61. in*
fine principij de Appell. ibi, *& ipſa probata*
legitimè de recuſatoris aſſenſu, perſonæ ido-
neæ committat negotium recuſatus per quẽ
* textum ita firmant ibi *Doctores communi-*
ter, & ſignanter *Franch. num. 16. Imol. nu.*
32. Card. num. 17. Dec. num. 18. in fi. & tra-
dunt *Innoc. Hoſtienſ. & antiquiores in d. c.*
ſi quis contra vbi etiam Felyn. n. 3. Barbat.
num. 43. de foro competen. Suar. de Paz. in
prax. tom. 2. prima par. cap. 6 num. 15. Vil-
lalob. in ſuis com. opin verb. Epiſcopus num.
** 142. *Barboſ.* qui de magis com. teſtatur in
d. cap. Iudex. num. 6. de offic. deleg. in ſexto,
* communem etiam fatetur *Abb. in d. cap ſi*
quis contra num. 14 licet ab ea recedat, &
ſuſtineat non exigi in his terminis recuſa-
toris conſenſum, quem ſequitur ibi *Socci.*
num. 11. & Molina mordicus *de Iuſtit.*
tract. 5. diſp. 23. num. 17.

In terminis verò noſtris, nempe ante
electionem arbitrorum ſi Iudex ordina-
rius velit negotium principale alteri par-
tibus non ſuſpecto committere, id facere
poterit, etiam abſque recuſatoris conſen-
ſu, vt colligunt ſcribentes ex textu in *d. c.*
ſi quis contra de foro compet. ibi *exequutor*
ab eo deputetur, quatenus facultatem com
mittendi ſimpliciter indulget. non requi-
ſito recuſatoris aſſenſu, vt docet ibi *Abb.*
in lectura num. 14. & latius *in repetit n. 12.*
& 13. Felyn. num 3. Imol. num. 3. Aretin.
num. 6. Socci. num. 8. Franch. in d. cap. cum
ſpeciali in princ. num. 15. & ibi Imol. n. 12.
de Appell. Suar. de Paz. d cap. 6 num. 24.
Capic. deciſ. 137. num. 10. fatetur tamen
* *Abb. d. num. 13.* communem eſſe ſenten-
tiam, vt antequam cauſa ſuſpicionis pro-
betur, ſit in optione Iudicis recuſati, an
remittat cauſam ſuperiori, vel commit-
tat de partium conſenſu, quem cõſenſum
exigi inquit non in perſonam, cui fienda
eſt commiſſio, ſed in commiſſione facien-
da; conſultius tamen inquit, illum factu-
rum ſi partium conſenſum etiam quo ad
perſonam Iudicis deputandi requirat, vt
recuſandi facultatem excludat, & ita in-
telligendus eſt *Vezzinus* relatus in *Sin-*
tagm. com. opin. incerti auctoris lib. 1. tit. de
Epiſcopis cap 1. ante num. 5. quatenus ex
eodem *Panorm.* teſtatur communem eſ-
* ſe opinionem, vt Epiſcopus recuſatus,
cauſam committere, vel delegare debeat
de partium conſenſu, non autem eligere
delegatum, & conſultius facturũ ordina-
rium ſi partiũ conſenſum in commiſsione
requirat dicit etiam *Capicius loco mox cit.*

Et hæc quidem procedunt in cauſis in
quibus, vt dixi Epiſcopus poteſt Iudicem
agere, ſed aliqua ratione allegatur ſu-
ſpectus, & ſic vel in cauſis inter priuatos
vertentibus, vel in cauſis Eccleſiæ ſuæ
18 Diuerſum eſt autem in cauſa ipſius Epi-
ſcopi, ſuo ſubdito litem pro bonis tem-
poralibus mouentis: tunc enim non eſt
agendum de recuſatione, cum etiam ci-
tra illam Iudex eſſe nequeat, nec in ſuo
Tribunali cauſa ſit agitanda, ſed de ne-
ceſsitate iuris eligendi ſint arbitri, qui in
Iudicis locum ſuffecti negotium princi-
pale dirimant text. eſt in *cap ſi clericus 46.*
in ordine 11. q 1. gloſ. in cap. ab arbitris in
verb. ad appellandum de Appell. in ſexto,
Abb. in cap. dilecti il terzo, quod eſt 66. in
ordine num. 14. extra eod. tit. & ibi Franch.
col 5. ver. tertia limit. Marant. de ord. Iud
par. 6. ver. & quandoque appellatur n 376.
Zerula in prax. Epiſc. in verb. Appell. verſ
ad decimumſextum Capic. deciſ. 137 nu 4

A quibus quidem arbitris ad Sum. Põ
tificem appellatur, & ſic ſemper ordina-
rij tribunal remanet excluſum *gloſ in d.*
cap. ab arbitris, & Abb. d num. 14. vbi dicit
hoc eſſe notandum.

His ita ſe habentibus poterat fortaſſe
videri non vana prætenſio D. Victoriæ
dicentis nos non verſari in terminis, in
quibus Iudex recuſatus poteſt de conſen
ſu, vel ſine conſenſu recuſatoris cauſam
alteri delegare, ſed potius in hac facti ſpe-
cie eſſe locum electioni arbitrorum ſuper
19 negotio principali, † cum enim agatur de
bonis menſę Archiepiſcopalis videtur agi
de commodo, & incommodo D. Archie-
piſcopi, & ſic de ipſius propria cauſa, vt
poſt *Collectan.* tradit *Ant. de Butr. in cap.*
cum veniſſent 32. ſub num. 9. de Iudic. vbi
diſtinguit tres caſus primus eſt, quando
agitur de bonis patrimonialibus Epi, vel
de cauſa proprię perſonę. & tũc inquit nõ
poſſe illũ eſſe Iudicem *l. 1. C. ne quis in ſua*
cauſ. iudicet; ſecũdus eſt caſus qñ agitur de
re ad ſuã menſam ſpectãte, & tunc inquit
ſe idẽ credere, ſicut dr̃ de actu auctorizã-
di *clem. 2. de reb. Eccl. non alien*; tertius eſt
caſus qñ agitur de re Eccleſię, & tunc in-
quit Epm̃ poſſe eſſe Iudicem; eandem do-
ctinam, vt vbi agitur de bonis menſæ, non
poſsit Epiſcopus Iudicem agere ſequitur
ibi *Panorm. num. 9. & Dec. 55. & ſeqq.* vbi
inquit, Epiſcopum iudicare non poſſe
quando agitur de proprio quæſtu *Alex.*
in puncto *in conſil. 79. num. 2. vol. prima.*

vbi ait, quod tametſi Epiſcopus poſſit eſſe Iudex in cauſa ſuæ Eccleſiæ, non tamen poteſt vbi agitur de bonis ſuæ menſæ, & ideo ſubdit, tunc eligendos eſſe hinc inde arbitros, coram quibus eſt cauſa tractanda, & terminanda iuxta text. in *cap. ſi clericus 11. q. 1. Natta conſ. 174 n. 7. lib. 1.* qui
20 loquens † de deuolutione bonorum feudaliũ menſæ Epiſcopalis, inquit quod tractabatur de cõmodo ipſius Prælati, & propterea dicebatur cauſa propria, & ſic iudicare nõ poterat, & plenius cæteris *Surdus in conſ. 50 n. 11. lib. 1.* vbi alios cumulat, & per *totum conſilium* vbi tractat de Epiſcopo Caſalenſi agẽte ex perſona Procuratoris ſuæ menſæ coram ſuo Vicario
21 pro quodã annuo cenſu, † qui propterea dicet Vicarium nõ modo vti ſuſpectum recuſari poſſe, ſed omni carere iuriſdictione & Iudicem non poſſe agere, quia nullam de ſe habet iuriſdictionem, niſi quã ab Epiſcopo recognoſcit, ideoque cum Epiſcopus in dicta cauſa, tanquã propria, careat ipſo iure iuriſdictione, non poteſt Vicarius de illa cognoſcere, quoniam Epiſcopus non valet illi iuriſdictionẽ tribuere, quam ipſe non habet; concludens propterea *ibi num. 26. ver. ſecundo reſpondeo, & num. 28. ver. Vicarius enim & n. 38.* eundem iuriſdictionis defectum qui eſt in Epiſcopo, etiam in Vicario militare.

Ego tamen in præfata cauſa contrariũ determinaui, ſcilicet nõ eſſe arbitros eligendos, ſed illam alteri per me committendam, data à partibus liſta confidentiũ
22 & diffidentium. Motus fui. † Primo, quia præfata ſententia, quæ habet Epiſcopum in cauſa ſuæ menſæ non poſſe Iudicem eſſe, nondum tranſiuit in iudicatum, omiſſo enim quod non omnes à *Surdo vbi ſupra citati*, id in meis Codicibus affirmant; nam *Bald. in c. litteras ſub num. 1. ver. ſed nonne extr. de Præſumpt.* agit de Epiſcopo prætendente quendam eſſe hæreticum, & idcirco illius bona ad ſe iure confiſcationis ſpectare, & ſic non de intereſſe menſæ *Fely. in c. cum veniſſent n. 7. de iud.* id pariter mihi non dicit, & *Calderin.* militat in caſtris noſtris, vt mox ſubijciã, & auctoritatem *Alciati* nunquam inuenire potui, omiſſo inquam hoc, contrarium expreſsè docet *Bald. in l. 1. numero 3. C. ne quis in ſua cauſa iudic.* vbi format quæſtionẽ in præciſis terminis noſtris de Epiſcopo Peruſino, mouente alteri litem de quibuſdam rebus, quas prætẽdebat eſſe emphiteoticas Epiſcopatus Peruſini, ad eumq; reuerſas; & quærit an declinante aduerſario iuriſdictionem, poſſit Epiſcopus de cauſa cognoſcere, & reſpondet quæſtionem in hoc verſari vtrum iſta dicatur cauſa ſua, & quòd *Inno. in c. ex parte de verb. ſign.* videtur tenere, quod non poſſit cognoſcere, & tandem reſpondet
* *Canoniſtas* cõiter cõtrariũ tenere; quia iſta non eſt cauſa perſonæ, ſed Eccleſiæ, & vtilitas principaliter reſpicit Eccleſiam, & ideo concludit Epiſcopum poſſe eſſe Iudicem cognitorem, ſeu determinatorẽ dictæ cauſæ; quam doctrinam ſequitur *Rodoan. de reb. Eccleſ. non alien q. 78. c. 8. nu. 5.* eandemq; ſententiam tenet etiam *Calderin in conſ. 6. in fin de Iudic.* (licet à *Surdo* pro ſua ſententia allegetur) inquit enim poſt *Hoſtien.* quem citat, Epiſcopũ in cauſa ſuæ menſæ Iudicem eſſe poſſe de conſenſu aduerſarij, niſi ab eo recuſetur, quod idem firmant ſcribentes ſupra memorati *num. 4. vltra Antonin. & Bellett. citatos ſupra num. 1.*

Pro qua ſententia facit regula quæ habet attendendum eſſe quod principaliter agitur, non quod venit in conſequentiam *l. ſi quis nec cauſam* vbi ſcribentes *ff. ſi cert.*
23 *pet. it.* † Vnde videmus naturale eſſe, vt generatio vnius, ſit corruptio alterius, & tamen de prima intentione naturæ eſt generare, non corrumpere, vt in ſimili ait *Bald. in conſ. 496 punctus quæſtionis in fin. vol. 4* & in terminis noſtris eandem concluſionem agnoſcit *Abb. in d. c. cum conueniſſent ſub nu. 9. de Iudic* quatenus inquit, quod vbi cauſa tãgit principaliter Eccleſiam, & in conſequentiam Epiſcopum poteſt Epiſcopus eſſe Iudex, niſi recuſetur.

Secundò iſto Epiſcopus de rigore iuris non poſſet eſſe Iudex in cauſa ſuæ menſæ, id tamen non videtur applicari caſui noſtro, in quo agimus de bonis ſolitis cõcedi
24 in emphiteuſim. † Nam de menſa Epĩ non dicuntur bona, quæ iure tantũ directi dominij ſpectant ad Eccleſiam, & quæ ſi ad eam reuertantur, iterum poſſunt abſque ſolemnitate concedi, vt in bonis infeudatis, & ſolitis in emphiteuſim cõcedi tradit *gloſ. in element. 1. in verb. ad menſam de exceſſ. Prælat. Innoc. in cap. vt ſemper de reb. Eccleſ. non alien. Bald. in cap. 1. de Cleric. qui inueſt. fec. circa fi. in vſib. feud. Alex. in conſ. 79. ſub num. 2. ver. quo ad ſecundum dubium lib. 1.* cũ alijs quos refert & ſequitur *Rimin. ſen. in conſ. 539. n. 2. lib. 3.* vbi agit de bonis emphiteticis Archiepiſcopatus Rauennatenſis, & ſic in noſtris præciſis terminis, quibus addo eundem *Alex. in conſ. 72. num. 10. lib. 1.*

Tertiò, quia ſi hac in cauſa D. Archiepiſcopus iudicare nequiret, hoc ideo eſſet, quia videtur agi de eius priuato commodo, & ne contingat quem in propria

cauſa

cauſa iudicare, vt inquiunt *Doctores ex*
25 *aduerſo citati* † Hæc autem ratio nullatenus in Vicario militat, qui in huiuſmodi cauſa nullum habet intereſſe: & ſic eſto poſſet propter præſumptum obſequium, & affectionem ergo ſuum Prelatum recuſari; niſi recuſetur, non eſt incapax iudicandi, cum dici non poſſit eum in propria cauſa iudicare; & quamuis ſit idem tribunal, non tamen eſt eadem affectio, nec idem commodum, quod per *Doctores ex aduerſo citatos* conſideratur in Epiſcopo, vt plenè, & luculenter deducit *Rimin. ſen d. conſ. 539. à num. 4. & plur. ſeqq.* qui propterea *ibidem num. 7. & ſeq.* obſeruat quod Doctores, docentes Prælatum non poſſe ſibi ius dicere, habent ſemper reſpectum ad propriam, & indiuiduam perſonam ipſius Prælati, quippe qui eſt vſufructuarius in vita, & vſuarius in morte; ſed Vicarius nullum ius penitus habet, nullamq; in talibus bonis participationem, eſt enim alia perſona, & quidam arbiter medius inter Eccleſiam, & alios, & hæc eſt vrgens ratio ſecundum *eundem Rimin.*

26 Neque † huic rationi aduerſatur fundamentum *Surdi*, de quo *ſupra num. 21.* ſcilicet, quod Epiſcopo carente Iuriſdictione, Vicarius procedere non valet, cũ nullam habeat iuriſdictionem, præter eã, quæ ſibi ab Epiſcopo tribuitur; quia aduertendum eſt in terminis noſtris incapacitatẽ non tangere tribunal Epiſcopi, neque illius iuriſdictionem, ſed ad ſummum (in ſententia aduerſariorum) inhabilitare perſonam Epiſcopi ob priuatum ipſius intereſſe, vt ex iam dictis patet. Imò cauſa iſta de ſui natura ſpectat ad forum Eccleſiaſticum, vt per *Alex. in conſ. 79. ſub num. 1. in fi.* Nec ad vllum alium Iudicem pertinere poteſt, quam ad Vicarium Generalem, Iudicem ordinarium Ciuitatis, & Diœceſis, in qua dd. bona reperiuntur, vt benè probat *Rimin. vbi ſup. num. 3.* Et hodie habemus diſpoſitionẽ *Sacri Concil. Trident ſeſſ. 24. cap. 20. de reform.* decernẽtis cauſas omnes ad forum Eccleſiaſticũ quomodolibet pertinẽtes in prima inſtãtia coram ordinarijs locorum dumtaxar cognoſci debere; & conſequenter, vel ipſe Vicarius non intereſſatus de partium tacito aut expreſſo conſenſu iudicare debet, vel ſi vt ſuſpectus recuſari poſſet, cauſam committere habet.

Confirmatur rurſus eadẽ ratio ex traditis per eundem *Surd. in conſ. 50. ſub nu. 36. ver. ſecundo reſpondeo,* vbi inquit idcirco Epiſcopum non prohiberi iudicare in cauſa Eccleſiæ, quia dicta cauſa non eſt propria, & proprium intereſſe ſolum eſt potens inhabilitare penitus perſonam Iudicis; & ideo cum in Epiſcopo tunc non militet ratio proprij intereſſe, meritò non prohibetur eſſe Iudex, ſed licet ceſſat proprium intereſſe non tamen ceſſat ſuſpicio propter affectionem, ſubdens quod proprium intereſſe, & affectio ad cauſam, ſicuti ſunt inter ſe diuerſa, ita diuerſos pariunt effectus, & ex vno non infertur ad alterum *l. papinianus exuli ff. de minor.* Sic ergo in propoſito noſtro, cum in Vicario poſſit quidem conſiderari affectio ad cauſam, quæ non inhabilitat eius perſonam, ſed ad ſummum reddit eum ſuſpectum, commodum verò, aut intereſſe proprium nullatenus in eo conſiderari poſſit, meritò nec de vno infertur ad aliud, nec ille dici poteſt incapax, vel iuriſdictione priuatus.

27 Quartò † demum quia de generali Curiarum Eccleſiaſticarum conſuetudine huiuſmodi cauſæ ad menſam Epiſcopalem ſpectantes, coram ipſis ordinarijs agitari ſolent, vt originaliter teſtatur *Bald. in lege prima C. ne quis in ſua cauſa.* in finalibus verbis; vbi poſtquam egit per binas quæſtiones de bonis menſæ, ac de iuribus Eccleſiæ ſubdit *& ita ſeruat conſuetudo, quod Epiſcopi omnia iura Eccleſia coram ſe ipſis proſequuntur;* cuius dicta in terminis noſtris reaſſumit *Rimin. ſen. d. conſ. 359. numero 16.* vbi inquit ſtandum eſſe huiuſmodi cõſuetudini, quæ eſt à iure approbata *cap. ſi clericus laicum in fin. de foro competen.* de qua conſuetudine teſtatur etiam *Felyn. in cap. cum veniſſent in fine de Iudic.* Et ego qui licet minimus inter Doctores, in pluribus nobiliſſimis Vrbibus diuerſarum Prouinciarum Vicariatus munere functus fui, poſſum itidem atteſtari huiuſmodi cauſas vbique indiſtinctè coram me fuiſſe agitatas, & præſertim Genuæ: imò nunquam aliàs, niſi hac in cauſa, de qua modo agitur, fui vt ſuſpectus re-
28 cuſatus. † Vnde intrat à fortiori doctrina ipſiuſmet *Surdi in eodem conſil 50. nu. 34.* Vbi poſt *Hoſtien.* quem citat in *ſumma de ſentent. §. qual. col. 7. ver. ſed nunquid Epiſcopus*, docet valere conſuetudinem, vt Epiſcopus committat alteri cauſam propriam; ſubdens, quod hoc in caſu licet Epiſcopus nullam habeat iuriſdictionem, & ideò illam conferre non poſſit, tamen delegatus illam habebit non ab ipſo Epiſcopo ex cauſa prædicta, ſed à conſuetudine, quæ poteſt iuriſdictionem conferre, qđ quidẽ ſi *Surd.* fatetur in delegato illius particularis cauſæ, multo

magis fateatur neceſſe eſt in Vicario generali, qui eſt Iudex ordinarius *Anchar. in auth. multo magis C. de Sacroſanct. Eccl.* & in cauſa nō propria Epiſcopi, ſed illius menſæ. Ex quibus ſequitur me fuiſſe dictæ cauſæ Iudicem competentem, quod & pars, vel inuita faſſa fuit, quatenus non declinauit iuriſdictionem, ſed me vt ſuſpectum recuſauit; & ſucceſsiuè non fuiſſe locum electioni arbitrorum, ſed per me cogendas eſſe partes ad concordandum de Iudice: & ita pronunciaui: Et quoniam D. Victoria citata ad dandam liſtam confidentium, & diffidentium, recuſauit illam tradere: ego in eius contumacia Iudicem deputaui, quia quoties partes inter ſe non concordant, electio deuoluitur ad Iudicem recuſatum, vt ex *Ang. Dec. Neuiz. & Scaccia* dixi *ſupra ſub num.* 16.

ARGVMENTVM.

Clerici, an, & quando pro fructuum, rerumq; tranſportatione, vel venditione ad gabellæ ſolutionem teneātur, & quando negotiati dicantur. *Carol. de Graſſ. effec. 3. Clericat. num.* 178. reijcitur.

SVMMARIVM.

1 *Clerici probibentur lucri gratia negotiari, & quare*, & num. ſeq.
2 *Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſecularibus.*
3 *Negotiatio reddit clericum vilem, ſacerdotalemq; reuerentiam annibilat.*
4 *Clericus negotiator tanquā peſtis fugiendus.*
5 *Clericus negotiator, an ſit in ſtatu peccati mortalis.*
6 *Clerici negotiatoris facultates Eccleſia à laicis non defendit.*
7 *Clericus, an ſoluat gabellam.*
8 *Clericus fructus ſui agri exportans, vt carius vendat; eſt negotiator, & gabellam ſoluit.*
Contrarium eſt verius num. 12.
9 *Negotiatio nō dicitur, nec eſt vetitū clericis vendere res proprias, illarumq; fructus.*
10 *Clericus vinum ad minutum vendere abſq; gabella ſolutione poteſt.*
11 *Extrabere res venales, illasq; ad Vrbes caritate laborantes tranſmittere expedit Reipublicæ.*
12 *Clericus deferens rem propriam, vt carius vendat, non dicitur negotiator.*
13 Carol. de Graſſ. effec. cleric. 3. num. 178. *reprobatur.*
14 *Negotiatio quid ſit, & quæ ad illam requirantur.*
15 *Clericus rem pro vſu ſuo emptam reuendens, non ſoluit gabellā nec negotiator dicitur.*
16 *Clericus prædia conducens, & fructus vendens, an dicatur negotiator, & an gabellam ſoluat.*
17 *Conducens prædia, vt fructus vendat eſt negotiator.*

DECISIO XCIV.

CVm frumentum, quod Canonicus quidā ex patrimonialibus prædijs in horreū condiderat, ad finitimam Vrbem, vbi carius vendebatur, trāſportaretur; prætendebant Publicani nō modo ex illo gabellam eſſe ſoluendam, ſed & illud incidiſſe in commiſſum, vigore banni Principis laici, extractionē annonæ ſub amiſſionis pœna prohibentis; quamuis enim tranſportatio pro vſu proprio ſit clericis abſque vectigalis ſolutione permiſſa, ſecus tamen putabāt dicendum eſſe quoties negotiandi cauſa illam fieri contingat ex deductis per me
1 in deciſ. 35. in fine. † Eis etenim lucri gratia negotiari vetitum fuit *cap. ſecundum inſtituta, & toto tit. Ne cleric. vel Monach. capitulo fin. de vit. & honeſt. cleric.* & in diuerſis *Concilijs* cumulatis à *Diaz. in prax. crim. canon.*
Tum quia negotiationis finis eſt lucrū temporale, quod Clerici contemnere debent; tum etiam quia rariſſimè negotiationes abſque peccati labe exercētur, tum rurſus, quia negotia homines retrahunt à ſpiritualibus, quibus incumbere pecu-
2 liare clericorum munus eſt, † vnde habetur *ad Corinth. 2. cap. 1. Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſecularibus* quas rōnes poſt alios adducit *Salſedo ad prax. crim. Canon Diaz. cap. 55. littera A.* quibus ad-
3 denda eſt quarta, † quia negotiationes reddunt clericum vilem, & ſacerdotalem decorem annihilant *capitulo perlatum* 88. *diſt. 34. Bellett. diſqui. Cleric. tit. de diſciplin.*
4 *Cleric. §. 21. nu. tertio.* Quamobrem † clericum negotiatorem tanquam peſtem eſſe fugiendum, ex *D. Hieronym.* dicitur in *capitulo negotiatorem* 88. *diſtinctione.*
5 Et meritò quidem; quia † ſi credimus *Salſed. loco citato* ex cenſuris cæteriſq; pœnis, quæ Clericis negotiatoribus imponuntur, facilè dignoſci poteſt, illos eſſe in ſtatu peccati mortalis *cap. nemo, & c. nullus. 11. quæſt. 3.*

Quo

Quo fit vt Clericus ex delicto, & pro-
pria turpitudine emolumentum,& priui-
uilegium conſequi non debeat; ac proin-
6 de † eius facultates à laicorum ſtatutis,le-
gibus vel cõſuetudinibus Eccleſia nõ de-
fendat inqu t tex. in *cap ſi de vit. & honeſt.
cleric.*& obſeruat *Guttier. de Gabell. q.93.*
7 *num.4.* † & gabellam ſoluere teneatur,&
quodcumque priuilegium, ſaltem quo ad
ipſas res, in quibus negotiatur, amittat
*Specul in tit. de Immun. Eccleſ. n.3. Felyn.
in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ num.*105. *et
ibi Dec. num.* 78. *de conſtit. Bertacchi. de
Gabell par.3.num.2.& par.7.nu.*10 *Ruin.*
reportans ad hoc *cap. quamquam de cen-
ſibus in ſexto in conſ.*112.*nu.6.lib.5.Duen
regula* 100.*fallen.*11.*Marant. in pract par
4 diſt.*11.*num.8.Tiraq. de Retract. tit.*1. §
32.*gloſ.1.num.80.Natt. conſ.*139. *num.3.
& ſeq. lib* 1.*Surd conſ.*513. *num.* 80. *lib.3
Menoch. de arb. Iud. caſ.*562.*nu.*42. *Zerula
in prax. Epiſc. in verb. Clericus §.9. ver.*1. *in
clerico negotiatore Theſaur. deciſ.*116.*n.*10
*Nauarr. in Manual. cap.*17.*n.*20. *Bobadill.
in polit. lib.2.cap.*18.*ſub num.*123.*Girond.*
cum per eũ relatis *de gabell. par.7. in princ.
num.*10.*& ſeqq. Guttierez* etiam *de gabell.
q.*93. *nu.*1. *& ſeqq.* plurimos congerit &
ſequitur *Carolus de Graſſ. effect. clerical.* 3.
num. 176. & probatur in *cap. quamquam
de cenſib in ſexto*, ibi *quas non negociandi
cauſa deferunt*, & in *Clementina præſenti
eodem tit.* vbi eadem præciſa verba repe-
tuntur qua de re latè *Stracc. de Marcatur.
par.3.tit. de his qui mercat. exerc. poſſ.*
8 Quod † autem Clericus fructus ex pa-
trimonialibus, vel Eccleſiaſticis prædijs
recollectos, aliò exportari faciens cauſa
lucri faciendi, & vt carius ibi illos ven-
dat, dicatur negotiator,& vti talis ad ve-
ctigalis ſolutionem teneatur, tradit *Ca-
rol. de Graſſ. d. effec. cleric. 3. num.*178. addu-
cens ad hoc *Bertacch. de gabell. par.7.n.*11.
*Vulpell. de libert. Eccle par.3.n.*19.*Parpal.
in l placet num.*13.*& ibi Alciat. in verb. ca-
nonicam C. de Sacroſan. Eccleſ. Natt. conſ.*
139.*num.4.lib.*1.*Rolan conſ.*61.*lib* 4.*Boer.
deciſ.*213.*in fin. Scapp. in trac. de iure non
ſcripto lib.*1.*cap.*19.*num.*15.*&* 16.
Cæterùm dicebam hic exquiuocari in
9 terminis, † quia vendere res proprias, &
fructus ex illis recollectos non eſt vllo pa-
cto negotiatio, ſed eſt cõtractus omni iu-
re clericis permiſſus, qui ex rebus ſuis ne-
gotiari non dicuntur, ac proinde ab om-
ni vectigalis ſolutione ſunt exempti, eo
quod res ipſæ perſonarum conditionem
ſequantur, ita in effectu reſpondet *Abb.
in conſ.6. lib ſecundo, Ancharan & Imol.
in cap. fin. in ſi de vita, & honeſt. Cleric. Dec.
in cap. Eccleſia S. Mariæ nu.*78. *de Conſtit.
Crauett. conſ.6.num.*116.*& conſ.*163. *n.*3.
*Natt. conſ.*139.*nu.2.lib.*1 *Rolan. conſ.*71.
*num.*12.*vol.*4. cum alijs congeſtis per eũ-
dem, *Carol. de Graſſ. effec. cleric.7. num.*33.
*Tiraquel. de Nobilit. cap.*28.*num* 10. *Auen-
dagn. de exequen. manda reg. cap.*19. *nu.*34.
*Salſedo ad Diaz. in pract. crim. can. littera
A. ver. ex quibus.*
10 Adeo † vt quacumque prohibitione
non obſtante poſſint vinum etiam ad mi-
nutum abſque gabellæ ſolutione vende-
re, nec propterea tabernã dicantur exer-
cere, vt colligitur *ex gloſ in cap. negotiato-
rem* 88.*diſt.*& tradunt *Abb. in cap.2.nu.*1.
*ne cleric. vel monach. Gemin. in cap. vnico
num.*9. vbi etiam *Io. Andr. & Franch. de
vit. & honeſt. Cleric. in ſexto*, *Bertacchi. de
gabell.7 par princ. q.7. col.4. ver. an autem*,
vbi ait ita fuiſſe iudicatum *Lambert. de
Iurepatr. lib.2.par.1.q.6.art.62.n* 4. *Rolan.
d. conſ.*71.*num.*9. *Bellett. diſqui. Cleric. tit.
de diſcipl. cleric.* §. 21. *num.*15. *Salſedo loco
cit. Nauarr. in Manual. cap.*25. *num.*100.
*Graffius deciſ. aur par.2 lib.3.cap.8. nu.*11.
*&.*12.*Guttier. de Gabell q.*93 *num.*33.
Cum itaque in fructibus ex proprijs vel
Eccleſiaſticis prædijs recollectis non ca-
dat, mercatura, vel negotiatio, nec lucri
captandi auiditas, ſequitur pernecesse, vt
illos liberè poſſit clericus vbique locorũ
vendere,& perperam ac inſulſe conẽtur
Gabellarij huiuſmodi diſtrahendi facul-
tatem ad vnam vrbem reſtringere, quaſi
nequeat Clericus eoſdem fructus ad exte
ras Ciuitates præſertim caritate labo-
11 rantes venales tranſmittere. † Imò verò
id eſt Reipublicæ valde vtile, vt in termi-
nis conſiderat *Rodoan. in tract. de Spolijs
q.2.ſub num.*55 *ex D.Thom.2.2. q.*77. *art.
4. ad ſecundum.*
12 Et † in puncto quod Clericus deferens
rem ſuam de loco ad locum, cauſa ven-
dendi, & habendi maius pretium non di-
catur negociator; quia ad hunc effectum
requiritur, vt rem illam emerit, vt vende-
ret firmat *Vitalin. in clementina præſenti
de Cenſibus* ſequitur *Maccabrun d. conſ.*
18. *num.* 291. *& ſeq.*
13 Non † obſtant auctoritates à *Carol. de
Graſſ.* allatæ quia *Bertacch. Natt. et Scapp.*
loquuntur ſimpliciter de clerico negotia-
tore; aduertentes illũ dici talem, qui emit
ad effectum carius non mutata forma vẽ-
dendi (de quo & nos infra dicemus) *Par-
palia* ad rem non loquitur *Alciat.* tractat
de clericis qui negotiationis gratia eme-
rint,& ſecum aduexerint,& in hoc inquit
eorum iuramento ſtari *Boer. & Roland.*
loquuntur de laico fructus ab Eccleſia
emptos

emptos tranſportante, *Vulpellus* verba facit de clerico ad effectum negotiandi tranſportante, non de vendente fructus proprios; & ſic opinio *Caroli de Graſſ.* iure ratione, ac auctoritate destituta remanet.

Et ex his ceſſant quoque rationes ſupra in contrarium ponderatæ, quæ terminis noſtris nullatenus applicantur, ſed procederent vbi d. Canonicus frumentum præfatum emiſſet animo carius re-
14 uendendi; † iſta enim eſt negotiatio quæ maximè eſt clericis prohibita, & quæ à *D. Chriſoſt.* diffinitur in *cap. eijciens* 88. *diſtinct.* vt ſit ſolertia quædam vilius emendi, & carius diſtrahendi non mutata forma. Hæc inquam negociatio è templo Domini eijcitur, ac ſubinde priuilegijs exuitur clericalibus *d. cap. eijciens & cap. canonum* 14. *q.* 4. & habetur per *D. Thom. 2. 2. q. 77. art. 4. ad primum Card. in Clem. fin. col. 2. de cenſibus Natt. conſ. 513. nu. 12. & ſeq. Rolan. conſ. 38. nu. 27. vol. 2. Maccabrun. d. conſ. 18 num. 263 & ſeqq. Bellett. diſquiſ. cleric. tit. de diſciplin. cleric. §. 21. nu. 7. & ſeq. Ro Ioan. de ſpolijs q. 2. nu. 35. 37. & 39. Azor. de ſpolijs cap. 2.*
* *quæſt.* 5. *Guttier.* de com. atteſtans in *tract. de Gabell. q. 93. nu. 16.*

Et ſic duo copulatiuè requiruntur, prius eſt vt rem vendat, non ex propria re ortam, ſed ab alio comparatam, alterum vt eo fine emerit, quò carius reuenderet; quorum alterutro deficiente, deficit quoque negotiatio; itaut nec rem propriam vendens vel ad vendendum
15 alibi mittens dicatur negotiator; † nec ille qui rem emit pro ſuæ domus vſu, & poſtea mutata ſententia, vel quia in aliqua parte ſibi ſuperſit, carius vendat; quia in hoc attenditur prima deſtinatio
* *Alberic.* atteſtans de comm. opin. *in 2. parte ſtatutor. q. 206. Bertacch. de Gabell. par. 7. nu. 11. Stracch. de Mercatura par. 3. tit. de his qui mercat. exerc. non poſſ. Rolan. conſ. 71. nu. 19. lib. 4.* citans ad hoc tex. *in l. cætera §. ſed ſi parauerit de lega. 1. Clar. in §. fin. q. 82. ver. ſtatutum ſeptimum circa blada nu.* 5. vbi quod ita quotidie ſeruatur. *Nauarr. in Manual. cap. 25. nu. 110. Marta de Iuriſd. par. 4. cap. 3. nu. 12. & ſeqq. Salſedo ad Diaz. in prax. canon. cap. 55. litera A. ver. & vt huius capitis*, & eſt doctrina *D. Thomæ 2. 2. q. 77. art 4. ad ſecundum.* Quod intelligebat *Bair. ad Clar. d. q. 82. nu.* 88. modò conſtet de primo propoſito, alias inquit preſumi ab initio emiſſe animo reuendẽdi ſecundum *Ripam de Remed. ad conſeru. vbert. nu. 109. cum ſeq* & de primeua intentione exemplum poni poteſt vt per *Alex. conſ. 1. nu. 22. lib. 3.* Ego tamen arbitror totum contrarium ſentiendum potiſſimum in Clerico, niſi perſonæ qualitas aliter ſuaderet, cum delictum non ſit præſumendum. Et in omnem caſum ſtaretur eius iuramento; tum quia ſumus in his quæ ab animo dependent; tum etiam per ea quæ in his terminis dixi in *dec. 12. nu. 64.*

Et hinc etiam decidi videtur alius articulus in hac materia frequentiſſimus,
16 ſcilicet † an ſi frumentum à d. Canonico tranſportatum, non ex proprio, ſed ex prædio à ſe quæſtus gratia conducto percepiſſet, dici poſſet negotiator, & ad Gabellæ ſolutionem teneretur? quamuis enim affirmatiuè reſponderint relati per *Bellett. diſquiſ. Cleric. tit. de diſciplin. Cleric. §. 21 num. 31. & Guttier. de Gabell. q. 93. nu.* 68. negatiuam tamen opinionem luculenter defendit, *Maccabrun. in conſ. 18. nu. 296. cum plur. ſeqq.* vbi *Bartoli Lapi. et Alex.* auctoritate nititur, eumque ſequitur idem *Carol. de Graſſ. effect. cleric. 6. nu. 30. & 31.* præcipuè quia in prædiorum conductione non verificatur negotiationis diffinitio; cum fructus qui venduntur, non emantur immediatè, ſed mediante opera & artificio percipiantur quæ tamen ſententia vix à Cameralibus de ſpolijs tractantibus reciperetur, quoties clericus pro vitæ & familiæ ſubſtentatione prædium conducit, ſecus ſi lucri gratia, per ea quæ poſt alios latè deducit *Carol. de Graſſ. d. effect. 6. Cleric.* &
17 quia abſolute loquendo † aliena prædia conducens, vt fructus inde percipiendo vendat, negotiator dicitur *Tiraq. de Nobilit. cap. 37. nu. 82. Guttier. loco citato nu.* 70 niſi id agat vt ex huiuſmodi induſtria ſibi ſuiſque victum paret per ſupradicta.

ARGVMENTVM.

Impedimentum iuſtitiæ publicæ honeſtatis ex quibus ſponſalibus oriatur, & an illis diſſolutis euaneſcat.
Iudex an ex confeſſione extra proceſſum facta moueri poſsit.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia an & quatenus impedimentum publicæ honeſtatis pariant.*
2 *Non entis nulla ſunt cauſa.*

3 Ordi-

3 *Ordinarius ante omnia debet de impedimento matrimonij oppoſito cognoſcere.*
4 *Enunciatiua prolata circa ea, quæ enunciant præſumitur ſciuiſſe an & quatenus probet.*
5 *Sponſalium promiſſio abſenti per nuncium facta an ſit irreuocabilis.*
6 *Turpitudinem propriam allegans non auditur.*
7 *Matrimonium ſimulatè ſe contraxiſſe aſſerens an audiatur.*
8 *Matrimonium vel ſponſalia fictè contrahens mortaliter peccat.*
9 Sponſalium requiſita quot & quæ ſint.
10 *Sponſalia non oriuntur ex promiſſione facta non animo ſe obligandi.*
11 *Impedimentum publicæ honeſtatis non oritur ex ſponſalibus inualidis.*
12 *Confeſſio extraiudicialis ante partis acceptationem reuocari poteſt.*
13 *Confeſſio iudicialis an & quando ante partis acceptationem reuocari poſſit.*
14 *Iudex iudicare debet ſecundum allegata & probata*, & vide nu. ſeq. & 19.
15 *Etiam contra veritatem, quam nouit ex priuata notitia rei geſtæ.*
16 *Nec poteſt extraiudicialiter ſe informare.*
17 *Sententia quæ non iuſtificatur ex actu eſt notoriè iniuſta.*
18 *Et notoriè nulla, & non tranſit in iudicatum.*
19 *Iudex an & quando ad iudicandum moueri poſſit ex confeſſione ſibi viua voce facta.*
20 *Sponſalia mutuo conſenſu diſſoluuntur.*
21 *Impedimentum publicæ honeſtatis an ex diſſolutis ſponſalibus oriatur* Conc. Trid. ſeſſ. 24. de refor. matr. cap. 3. *ex ſententia Sac. Cong. declaratur.* Eman. Sà in ver. Matrimonium num. 12. *reijcitur.*
22 *Impedimentum publicæ honeſtatis eſt perpetuum.*
23 *Impedimenta matrimonij non pendent à contrahentium voluntate.*
24 *Opinio ſingularis an præferatur communi pro ſuſtinendo Matrimonio*, & nu. ſeq. Congreg. Sac. Concil. Trid. *quam habeat auctoritatem.*
25 *Matrimonium inualidum an inducat impedimentum publicæ honeſtatis dirimens priora ſponſalia.*
26 *Diſpenſare quis poſſit in impedimento publicæ honeſtatis.*
Inferior non diſpenſat in lege ſuperioris.

DECISIO XCV.

ANDREAS Benciuegnius Ciuis Parmenſis, qui dudum Barbaram Landrianam per verba de futuro deſpõderat, & matrimonium poſtinde cum Octauia eiuſdem Barbaræ ſorore per verba de præſenti contraxerat, Parocho de expreſſo D. Vicarij illius temporis mandato, ſub prætextu conſenſus à Barbara præſtiti, aſſiſtente; iudicium tandem nullitatis poſterioris coniugii coram me propoſuit, & ſententiam reportauit fauorabilem.

1 Eſt † enim ſatis nota & aperta iuris diſpoſitio ex præcedentibus ſponſalibus oriri impedimentum iuſtitiæ publicæ honeſtatis, quo conſanguineis alterutrius ſponſi interdicitur matrimonium cum altero, & contractum dirimitur, textus eſt in *cap. litteras de deſponſ. impub. cap. iuuenis cap. veniens cap. ad audientiam cap. ſponſam de ſponſal.* & melius *in cap. vnico de ſponſal. in 6* quod quidem ad ſponſalia valida & ad primum gradum reſtrictum fuit per *Sac. Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 3. de Refor. matrim.* intelligendo tamen de ſponſalibus per verba de futuro; nam ex contractis per verba de præſenti, etiam nulliter oritur impedimentum, vt declarando conciliarem diſpoſitionem ſanciuit piæ mem. *Pius V. in eius conſtit. 62. ad Romanum tom. 2. Bullar. fol. 258.*

De ſponſalibus autem prioribus conſtabat tum ex partium confeſſione, tum etiam ex depoſitione teſtium; quæ quidem probationes per ſe ſatis concludentes, coadiuuabantur ex abundanti, tum ex renunciatione de ſponſalibus à Barbara facta, quæ in neceſſarium antecedens præſupponit ſponſalia; cum re-
2 nunciari non poſſit quod non eſt, † & nõ entis nullæ ſint cauſæ *l. eius qui in prouinciaſſ. ſi cert. petat. Alex. conſ. 196. nu. 15. lib. 2. Greg. XV. deciſ. 209 nu. 5.* tum etiam ex mandato Vicarii in ſcriptis Parocho dato, vt matrimonio aſſiſteret non obſtantibus prætatis ſponſalibus, quæ aſſerebat ſibi nota fuiſſe; prout
3 etiam de iure præſumitur; † ille enim vti ordinarius ante omnia cognoſcere debebat an allegata ſponſalia verè interceſſerint *cap. fin. in fi. de clandeſt. deſponſ. cap. 1. de conſang. & affin. Sanch. de Matrim. lib. 3. diſp. 15. num. 3. Guttier. de* Matrim.

Matrim. cap. 60. nu. 2. Segur. in director.
Iudic Eccleſ. par. 2. cap. 16. nu. 4. Ceuall.
in ſpecul. com. contra com. quaſt. 604 nu-
4 mero 49. † Vnde iſta enunciatiua prola-
ta circa ea, quæ enuncians præſumitur
ſciuiſſe, vtique probat Ruin. conſ. 141.
nu. 10. lib. 5. Caphal. conſ. 192. num. 38.
Coccin. dec. 199 nu. 10. ſaltem admini-
culis fulcita Vitalin de Clauſul. tit. quand.
verb. enunc. nu. 5. Afflict. deciſ. 83. num. 1.
Rota in Spoletana bonorum 13. Iun. 1608.
coram Marcomontio.

5 Tum † deniq; quia Parochus antequã
matrimonium inter Andream & Barba-
ram publicaſſet, ad præſcriptum conſtit.
Synodal. Parmẽſis. vtriuſque exegit con-
ſenſum, & vti Andreæ nuncius illius in
matrimonium aſſenſum attulit Barba-
ræ, à qua viciſſim promiſſionem repor-
tauit, & hinc irreuocabilia reſultare ſpon-
ſalia firmat Sanch. de matrim. lib. 1. diſp. 7.
num. 34. & ſic non applicatur deciſ. 471.
par. 2. recen exaduerſo allegata; quia ibi
prætenſa ſponſalia deducebantur dũta-
xat ex enunciatiua inſtrumenti promiſ-
ſionis dotis, & ex alio inſtrumento in
quo pariter enunciabãtur ſponſalia, & ſic
de illis non conſtabat; in caſu verò no-
ſtro multipliciter & plenè de illis appa-
rebat.

Non obſtat quod Andreas inter infor-
mandum oretenus coram me dixerit ſe
neque priora ſponſalia cum Barbara, ne-
que matrimonium cum Octauia animo ſe
6 obligandi contraxiſſe; & propterea † li-
cet quo ad d. matrimonium & ſic ad ſui
fauorem non ſit audiendus propriam al-
legans turpitudinem l. ſi creditoribus C. de
7 ſer. pign. dat cum vulg. † & in ſpecie in
foro fori ad quem matrimonium perti-
net non eſſe audiendum eum qui dicit ſe
ſimulatè contraxiſſe tradunt Hoſtienſ. Io.
And. & Anchar. in cap. veniens extr. qui
8 Cleric. vel Monach. † cum fictè contra-
here ſponſalia vel matrimonium ſit pec-
catum mortale Caietan. in Sum. ver. ſpon-
ſalia Armilla etiam in ver. Sponſalia nu. 14.
Nauarr. in Manual. cap. 32. nu. 76. Verſ.
* crux atteſtans de com. opin. par. 3. ſpeculi
artic. 19. concl. 1. Ledeſma de Matrim. dub.
14. Sanch. de Matrim. lib. 1. diſp. 8. nu. 3.
Contra ſe verò & ſic quod præcedentia
ſponſalia non animo ſe obligandi con-
traxerit, eidem credendum eſſe, & ſic de-
ficere primum ex tribus requiſitis ad
9 ſponſalium validitatem, † quæ ſunt vt in-
terueniat mutua futuri matrimonij pro-
miſſio, vt ea ſit acceptata, vtque aliquo
externo ſigno manifeſtata Perel de ſpon-
ſal. §. 1. & 14. Reginal. lib. 31. cap. 34 à
nu. 244. Henriquez in ſumm. lib. 11. c. 13.
Guttier de Matrim. cap. 4. cum duob. ſe-
* quen. & alij communiter. † Et promiſſio-
10 nem ſine animo ſe obligandi non cauſare
ſponſalia, neque matrimonium, eo quod
verus requiratur conſenſus, ac intentio
ſe obligandi colligitur ex Nauarr. com-
ment. de datis promiſſis pro iuſtitia nu. 22.
& ſeq. Leſſius de Iuſt. & Iur. cap. 18. dub. 1
nu. 6. & latius cap. 40. dub 1. num 6. &
ſeq. & in terminis tradit Sanch. de matrim.
lib. 1. diſp. 9. nu. 1. & ſeq. Conch. de Sa-
crament. & cenſur. tom. 2 diſp. 21. nu. 7.
11 & latius num. 18. † Et ſucceſſiuè ortum
non fuiſſe impedimentum iuſtitiæ publicæ
honeſtatis tex expreſſus in cap. vnic. in
princ. de ſponſal. in 6. & in Conc. Trid.
ſeſſ. 24. cap. 3. de reform. matrim. & tra-
dunt Leſſius de Iuſt. & iur. q. 55. art. 4. ver.
nihilominus Nauar. in Sum. cap. 22. nu.
57. Bonac. tom. de Matrim. q. 3. punct. 11
nu. 3. quicquid ſecus ſenſerint Sanch. de
Matrim lib. 7. q. 68. Henriq. lib. 12. cap. 10.
nu. 2. Roder. & alij; quorum opinio re-
uera non videtur ſuſtentabilis.

Quia præterquam quod Andreas hu-
iuſmodi extraiudicialem confeſſionem
ante quam à parte acceptaretur, reuo-
12 cauit, † quod indiſtinctè fieri poteſt vt
poſt alios firmat Maſcard. de Probat. con-
13 cl. 347. nu. 28. † Præſertim cum ex ab-
rupto facta fuerit quo caſu etiam ſi in in-
dicio emanaſſet, & non docto de errore
potuiſſet reuocari, ſi credimus Gemin. in
cap. ſciendum 29. diſt. Io. de Arnon. in
ſingular. primo & Barz. deciſ. Bonon. 107.
num. 21. Sanè de huiuſmodi confeſſione
14 nihil in proceſſu conſtat: † Iudex autem
iudicare tenetur iuxta allegata & pro-
bata glo. in cap paſtoralis §. quia verò in
ver. tenetur de offic. deleg. & in cap. 1. vbi
Io. Andr. Butr. Imol. & alij de offic ordin.
Capra concl. 32. nu. 8. Caſſa. deciſ. 2. nu. 8.
* & ſeq. ſuper reg. cancell. vbi de com. cum
alijs plena manu congeſtis per Maſcard.
15 de probat concl. 949. † etiam contra ve-
ritatem, quam nouit ex priuata ſcientia
& notitia rei geſtæ D. Thom. 2. 2. q. 67.
art. 2. vbi Caiet. cum alijs quos refert &
ſequitur Benzon. de Cenſur. diſp. 5. lib. 7.
cap. 4. vbi ait hanc eſſe probabiliorem,
quam etiam multis confirmat; idemque
egregiè defendit Nauarr. conſ. 1. nu. 2. de
off. iud. par. 1. & conſ. 5. de priuil. nu. 1 &
16 12. par. 2. † nec poteſt iudex ſe mouere
ad iudicandum extra acta nec extraiudi-
cialiter ſe informare, iuxta opinionem,
quam ſequitur Rota de qua Marcheſan.
de commiſſ tom. 1. fol. 22. Rot. dec. 445. nu.
8. par. 1. diuerſ. & deciſ. 404. ſub num. 1.
par. 1.

par. 1. in recent. adden. ad Greg. XV. dec. 1.
17 *nu.* 5. † Itane ſententia dicatur notoriè
iniuſta niſi iuſtificetur ex actis *Pariſ. conſ.*
54. nu. 2. lib 4 Hier. Gabr. conſ 28. nu. 6.
lib. 1. Cæſ. de Graſſ. deciſ 2. de ſolut. & de-
ciſ. 13. in fin. de ſent & re iud. Rota deciſ.
689. nu. 2. par. 1. in recent. & deciſ 659. nu.
16. par. 2. in recent. vbi teſtatur de ſtylo
Rotæ *Greg. XV. d. deciſ. 1. num. 4. & ibi*
18 *adden.* † ac etiam notoriè nulla *Card.*
Seraph, atteſtans de inueterata *Rota* ob-
ſeruantia *in deciſ. 1261. nu. 5. Beltramin.*
ad d. deciſ. primam Greg. vbi propterea
quod nec vnquam tranſit in iudicatum,
nec eſt neceſſe ab ea appellare, & con-
cordantes refert.

19 Et † quamuis ab his recedi ſoleat quo-
ties ex confeſſione coram Iudice viua
voce facta, ille ad ſic iudicandum incli-
natur *Bal. in l. 1. propè fin. C. de Vindic.*
libert. quod dictum mirabile, & nunquam
obliuioni tradendum putat *Pelyn. in cap.*
cum venerabilis nu. 42. de except Alex. in
l. ſi is ad quem in fine ff. de acquiſ. hæred.
Pariſ. & Alban in addit. ad Bar. in l. illi-
citas §. veritas de offi. Præſid. Id tamen in-
telligendum eſt de confeſſione facta iudi-
ci, vt iudici, & vel abſentia vel ex omiſ-
ſione notarij vel alia de cauſa in actis nõ
redacta; ſecus ſi Iudici vt priuatæ per-
ſonæ, vt in caſu noſtro, vt diſtinguendo
egregiè & latè probat *Couarr. lib. 1. Va-*
riar. reſol. cap. 1. nu. 9. ſequitur *Maſcard.*
d. concl. 949. nu. 5.

20 Minus refragatur quod † priora
ſponſalia mutuo conſenſu diſſoluta fue-
rint vt latè per *Conincb. de Sacramen. &*
cenſur. diſp. 22. dub. 1. cum alijs conge-
ſtis à *Bonacc. de Matrim. q. 1. punct. 10.*
& ex noſtratibus tradit *Surd. conſ. 364.*
nu. 24. & 52. vol. 3. Greg. XV. cum per
eum relatis *deciſ. 376. nu. 4. & ſeq.* & eſt
tex. *in cap. 2. de ſponſal.* de cuius inter-
prætatione latiſſimè agit *Guttier. de Ma-*
21 *trim. cap. 24. per totum.* † Ac proinde ex
iam diſſolutis ſponſalibus oriri non po-
tuerit impedimentum iuſtitiæ publicæ
honeſtatis vt per *Eman. ſà in manual cõ-*
feſſ. ver. Matrimonium nu. 12. & quod ex
ſententia *Sac. Congregationis Conc. Trid.*
ea reputentur inualida, & ſic compræ-
hendantur in eiuſdem *Conc. Trid.* diſpo-
ſitione *ſeſſ. 24. de refor. matr. c. 3.* vt tradit
Guttier. de Matrim. cap 109 nu 11. Rebel.
de oblig. iuſtit. par. 2. lib. 3. q. 14. nu. 2. Nald.
in Sum. ver. ſponſalia nu. 5. Molfeſ. in
Summ. par. 1. tit. 4. cap. 5. nu. 42.

Hæc enim ſententia directè repugnat
textui aperto in *cap. acceſſit ad præſentiã*
ver ſanè iuncta gloſ. in verb. ipſo iure de
ſponſ. impub. vbi quod ſponſus abſolutus
à conſenſu præſtito ſuper ſponſalibus cũ
puella contractis, illius matrem ducere
non poteſt; quia inhoneſtum videtur vt
matrem eius habeat, cuius filia fuit ſibi
deſponſata, (qui textus non poteſt dici
correctus per *Sac. Conc. Trid. loco cit.* il-
lud enim loquitur de ſponſalibus, quæ ab
initio quacunque ratione valida non
erunt, non autem de ijs, quæ ex poſt fa-
cto reſoluuntur; qua propter meritò
Sanch. de matrim. lib. 7. diſp. 68. num. 21.
repræhendit *Em. Sà* nulla ratione ſufful-
* tum contra communem tenentem.
Allata verò à præfatis Theologis *Sacræ*
Congregationis reſolutio apocripha eſt,
cum modò totum contrarium cenſuerit
eadem Sac. Congreg. teſte *Leon in Theſaur.*
fori Eccleſ. cap. 24 num. 92. & eſt penes
me alia ſimilis reſolutio in vna *Cremonen.*
in hæc verba. *Dubitauit Epiſcopus Cre-*
monenſis &c. An ex ſponſalibus cum Iſa-
bella contractis, & mutuo conſenſu diſſolu-
tis ortus ſit iuſtitiæ publicæ honeſtatis impe-
dimentum? Congreg. cenſuit ſponſalia hæc
cum à principio valida fuerint induxiſſe
impedimentum publicæ honeſtatis licet mu-
tuo conſenſu diſſoluta; quia Concilium hoc
ſolum conſiderat quod à principio valida
ſint, & quia ſi à principio valida, deinde
dirempta per mortem, impedimentum in-
ducunt; ita & diſſoluta conſenſu vnde
Guttier. Rebell. Molfeſ. & Nald. qui ab
apocripha declaratione decepti contra-
riam firmarunt ſententiam, hodie ſi ve-
rum *Congregationis* ſenſum intelligerent,
profectò Palinodiam canerẽt; prout hac
eadem de cauſa illam cecinit *Bonacc. d.*
q. 3. punct. 11. nu. 7. in fin. in nouiſſima
impreſſione. Nec deſunt rationes, qui-
bus hæc ſententia fulcitur; quarum pri-
22 ma eſt † quia impedimentum iuſtitiæ pu-
blicæ honeſtatis eſt perpetuum *cap. ſpon-*
ſum & cap. ſi quis deſponſauerit 27. q. 2.
& colligitur ex *cap. fraternitatis 35. q. 10.*
gloſ. in cap. vnic. verſ. public. de ſponſal in
6. & ibi Io. Andr. nu 5. Franch. nu. 6. &
Domin. in fine principij Alban. in repet.
cap. ſponſam nu. 2 de ſponſal. & ibi Alex.
de Neuo nu. 7. & Prepoſit. in fin Tolet. in
Summ. lib. 7. cap. 20. num. 2. Caetan. in
repet. cap. ad crimina 30. q. 1. §. 4. q. 203
nu. 485. Sanch. de Matrim. lib. 7. q. 68.
nu. 20. Bonacc de Matrim. q. 3. punct. 11.
nu. 7. ac proinde per conſenſus præſtiti
reuocationem non ceſſat.

23 Secunda † eſt quia huiuſmodi impe-
dimentum non ceſſat per alterius ſponſi
obitum vt ex *cap. ſponſam de ſponſal. &*
cap. ſi quis vxorem 17. quæſt. 2. firmant

com-

communiter *ſcribentes*, vt teſtatur *Sanch.* 23 *& Bonaçe. locis citatis.* † tertia eſt quia impedimenta matrimonii, non pendent à contrahentium voluntate, ſed ab Eccleſia, quæ conſtituit vt impedimentum publicæ honeſtatis inſurgat ex ſponſalibus validis; ſponſalia verò ſemel valida ex quibus iam fuit impedimentum contractum, non poterant partes ex poſt facto infringere, & canonum diſpoſitionem eiudere ex *Bonace. loco citat.* Denique quia ratio ob quam inductum eſt ab Eccleſia publicæ honeſtatis impedimentum, ſponſalibus mutuo conſenſu diſſolutis, adhuc durat, vt benè conſiderat *Bonacc.* citatus, ſubdens eiuſdem eſſe ſententiæ nonnullos recentiores è ſocietate Ieſu magiſtros à ſe hac in re conſultos. Non itidem obſtat quod eum *Em. Sà* firmauerit mutuo diſſenſu huiuſmodi
24 impedimentum diſſolui, † & cũ agatur de matrimonio, ſuſtinendo, etiam ſingularis Doctoris ſententia præferenda ſit communi opinioni, textui aperto non innitenti *Hoſtien. in cap. ſi vir de cognat. ſpirit ſuper verb. aliter & ibi Io. Andr. nu. 3. Ant. de Butr. in fin. Anchar. nu. 3. Alb. num. 3.* cum aliis latè congeſtis per *Sanch. de matrim. lib. 1. diſp. 18. num. 7. Menoch. de præſũp. lib. 2 præſump. 71. n. 30*

Quia præterquamquod in terminis habemus textum expreſſum in *dicto cap. acceſſit ad præſentiam de ſponſ. impub.* ſupra relatum ac reſolutionem Eminentiſsimorum Sac. Congregationis Cardi-
25 lium † auctoritatem habentibus interpretandi *Sac. Conc.* in rebus moralibus ac ad fidem non ſpectantibus *ex conſtit. ſel. rec. Sixti V. 74. in 8. Congr. tom. 2 Bullar.*

Reſponderi poteſt negando aſſumptũ quia imò reiecta ſingularis D[illegible] ris auctoritate, matrimonio, vel cuicumque piæ cauſæ fauentis, communis [illegible] attendenda ſententia, vt per *Bar[illegible] conſ 3. col. pen. ver. nec obſtat lib 1. [illegible]* & latè comprobat *Dec. in cap. 1. nu. 31. de conſlit. Alciat. lib. 3. Paradox. cap. 7. num 3. & 4. & de Præſumpt. reg. 3. præſumpt. 40. nu. 2. Cotta in memorabil. par. 2. ver. nuptiarum cauſa Io Oroſcb. in l. 1. nu. 17. ff. de offic. quæſt.* latè *Neuizan.* cum per eum relatis *in Sylu. nupt lib. 5. nu. 73. Menoch. de Præſump lib. 2 præſump. 71. n. 31. Guttier. in repet. l. vnic. nu. 21. C. quan. à non peten. part. & in tract. de Matrim. cap. 3. ſub num. 19.* Vbi id quibuſdam iuribus confirmat.

Non etiam obſtat dilẽma, quod exaduerſo fiebat aut matrimonium cum Octauia celebratum validum eſt, & illam dubio procul tenetur Andreas traducere; aut obſiſtentibus prioribus ſponſalibus cum Barbara celebratis, corruit, & tunc ſaltem ipſam Barbaram Octauiæ ſororẽ ducere tenetur, cum ex matrimonio rato inualido non inducatur impedimentũ publicæ honeſtatis diſſoluens priora ſpõſalia valida textus eſt *in cap. vnico de ſponſal. in 6. Nauar. in Summ. cap. 22 nu. 57.* cum aliis, quos refert & ſequitur *Sanch. de Matrim. lib. 7. diſp. 68. nu. 4. Coinch. de Sacram. & Cenſur. diſp. 32. num. 62. Bonace.* atteſtans de com. opin. *tom. de Matrim. q. 3. punct. 11. num. 20. & ſeq. Guttier.* cum per eum congeſtis *de Matrim. cap. 27. nu. 2. Nald. in Summ. verb. Matrimonium num. 8.* & dixit *Rota in Tullen. Matrimonij 13. Maij 1596. coram Pema* Quia præterquamquod Barbara non eſt in ea cauſa neque in hoc iudicio de eius agitur intereſſe; Adeſt eius expreſſa renunciatio, & per mutuum conſenſum ſponſalium diſſolutio.

Denique non refragatur diſpenſatio à Vicario illius temporis conceſſa, vt prioribus ſponſalibus non attentis matrimonium cum Octauia celebraretur: quia Vicarius ille inaduertenter auctoritatem Summo Pontifici reſeruatã ſibi aſ-
26 ſumpſit, † nec poterat in lege ſuperioris diſpenſare *cap. inferior diſt. 21. Clem. ne Romani de Elect.* & tradunt communiter ſeribentes longa ſerie cõgeſti per *Sanch. de Matrim. lib. 8. diſp. 6. nu. 14. & ſeqq. Bonace. d. q. 3. punct. 11. num. 22.* & eſt clariſsimum & indubitatum.

ARGVMENTVM.

Appellatio à mandato de manutenendo an & quando concedatur. Diſtributionum percipiendarum ius an & quãdo ad ſucceſſorẽ tranſeat. Rector an & quando Eccleſiæ, vel proprio nomine agere debeat.

SVMMARIVM.

1 *A mandato de manutenendo in Summariſſimo de iure ciuili non datur appellatio.* Declara vt nu. 15.

2 *A mandato de Manutenẽdo de Iure Canonico an & quãdo appelletur* & n. 6 & 15.

3 *Mandatum de manutenendo per cedulam conceſſum an & quando per appellationem ſuſpendatur* & nu. 6.

4 *Mandatum de manutenendo eſt decretum merè interlocutorium.*

5 *Man-*

5 *Mandatum de manutenendo an & quando in rem tranſeat iudicatum.*
6 *Per cedulam quando dicatur lata ſententia*
7 *Mandatum de manutenendo in ſummariȷſsimo, praſeruat iura in petitorio, & poſſeſſorio plenario.*
8 *A mandato de manutenendo in plenario poſſeſſorio de iure canonico appellatur.*
9 *Mandatum de manutenendo datur pendente poſſeſſorio ordinario.*
10 *Mandatum de manutenendo peti poteſt in qualibet parte iudicij.*
11 *In prima, ac in qualibet vlteriori inſtantia.*
12 *Mandatum de manutenendo conceditur in ſecunda inſtantia, etiam ſi in prima fuerit denegatum vel nulliter conceſſum.*
13 *Diſtributiones quotidianæ ſunt ad inſtar mercedis operariorum.*
14 *Mandatum de manutenendo conceditur poſſidenti tempore motæ litis, vel antea.*
15 *A mandato de manutenendo manifeſtè iniuſto, de vtroque iure datur appellatio.* Declara vt nu. 31.
16 *Manutentio an & quando detur ſucceſſori ratione inſtantiæ ab anteceſſore captæ.*
17 *Poſſeſſio defuncti abſque noua apprehenſione non continuatur in ſucceſſorem.*
18 *Succeſſori adepta beneficij poſſeſſione, competit manutentio iurium illius.*
19 *Eccleſia, etiam mortuo prælato, retinet eiuſdem poſſeſſionem, cuius vigore manutenenda eſt in naturali, quam non habet.*
20 *Eccleſia manutenenda eſt etiam ſi Prælatus habuerit ſe pro ſpoliato.*
21 *Rector quando Eccleſiæ. & quando proprio nomine agere debeat*, & nu. 29.
22 *Diſtributionum legatum an cappellarum, vel cappellanorum fauorem relictum cenſeatur, & an ſit ius perſonale vel reale*, & nu. 30.
23 *Diſtributiones, an, & quando veniant appellatione fructuum* & ſub num. 29. verſ. ceſſat.
24 *Diſtributiones an ſint bona beneficij, vel ius ratione beneficij competens*, & num. 27. & 28. & ſub nu. 29.
25 *Diſtributiones dantur pro labore & ſeruitio.*
26 *Manutentio in perceptione diſtributionum & intereſſentia in choro debetur ſucceſſori ratione poſſeſſionis anteceſſoris.*
27 *Maſſa poſſidetur ab Eccleſia, cuiuſque bona dicuntur Eccleſiæ bona.*
28 *Cappellania eſt in anima viuentis & poſſidet iura ſua, prout cætera beneficia.*
29 Natta conſ. 562. nu. 9. & 10. *declaratur.*
30 Seraph. deciſ. 44. & 60. *declaratur.*
31 *Iniuſtitia qualis requiratur, vt à mandato de manutenendo detur appellatio.*

DECISIO XCVI.

D. ROBERTVS Curlus Cappellæ S. Io. Baptiſtæ in Collegiata Eccleſia oppidi Tabbiæ Albinganẽſis diœceſis Rector, proſequendo iudicium à Ioanne Regheſia eius anteceſſore ſuper quarumdam diſtributionũ participatione aduerſus Canonicos, cæteroſque Cappellanos tam ſuæ Cappellæ, quam proprio nomine motum, mandatum de manutenendo ab ordinario obtinuit. Cauſa coram me tunc Vicario Metropolitano in gradu appellationis introducta, inſtabat Curlus pro meæ inhibitionis moderatione, ſaltem quoad effectum ſuſpenſiuum, quã ei duxi concedendam, ex trita regula
1 quæ habet à mandato de manutenendo in ſummariȷſsimo poſſeſſorio denegari appellationem tam de iure ciuili *l. vnica C. ſi de moment. poſſeſſ.* vbi Doctores com-
* muniter, & ſignanter *Contard. lim. 3. nu. 48. & 49.* cum alijs per *Gratian. diſcept. forenſ. cap. 74. nu. 16. Card. Caualer. de-*
2 *ciſ. 88. nu. 2.* † quam etiam de iure canonico *can. ſi. §. de poſſeſſione 2. quæſt. 6. gloſ. penul. in cap. cum ad ſedem 15. circa fin. de reſt. ſpol. Specul. in tit. de appell. §. in quibus nu. 8. ver. ſexto lib. 2. Bart. in l. 2. ſub nu. 19. vbi adden. ad eum ff. de appell. recip. Abb. in conſ. 55. circa princ. lib. 2. & in*
* *d. cap cum ad Sedem ſub nu 3.* vbi de com.
* *Alex.* etiam de com. *conſ. 99. nu. 22. ver. & præſuppoſito lib. 5. & per Afflict. dec. 169. ſub num. 2.* cum aliis congeſtis per *Scacc. de Appell. cap. 2. quæſt. 17. lim. 6. membr. 7. nu. 1. & ſeqq. & per Gratian. diſcept. forenſ. cap. 74. nu. 16. 18. & 20. &*
* *cap. 310. num. 65. & ſeqq.* vbi de com. *Benint. deciſ. 69. num. 6. & ſeq. Ioſ. Lud. deciſ. Peruſ. 20. nu. 11. Rota deciſ. 641. ſub nu 8. par. 1. diuerſ. & in deciſ. 242. numero 13. ex impreſſis penes Cenc. de cenſib. & deciſ. 287. ſub nu. 7. par. 2. in recent. Card. Caual. dicta deciſione 88. nu. 2.* cum aliis relatis per Poſtium poſt hæc ſcripta impreſſum *in tract. de mandat. de manuten. obſeru. 106. nu. 8. & deinceps*, vbi materiam hanc pleniſsimè enucleat, quibus addo *Lancellott. de Attent. parte ſecunda capitulo decimo ſecundo limitatione vigeſimaquinta numero vigeſimo octauo Gutier. Canonic. quæſtionum libro primo capitulo trigeſimo quarto numero 96. & 109.*

Capic. deciſ. 55. *ad fin. & Card. Seraph. deciſ.* 1295. *nu.* 3. vbi quod ita perpetuò fuit in *Rota* obſeruatum *Martin. Andr.* dum hæc cuderentur impreſsus *deciſ.* 60. *nu.* 1. *&* 2.

Non obſtat quod Vicarius Albinganenſis conceſserit dictum mandatum
3 de manutenendo per cedulam,† quo caſu de iure canonico appellationem ad vtrumque effectum concedi tradunt *Boccac. de Interdic. vti poſſid. cap.* 17. *nu.* 5. *& ſeqq. Gratia. diſcept. forenſ. cap.* 310. *nu.* 68. *Rot. deciſ.* 183. *nu.* 4. *& dec.* 287. *nu.* 7. *&* 8. *par.* 2. *recentior.* vbi multis
* congeſtis teſtatur de com. opin. *Martin. Andre. d. deciſ.* 60. *nu.* 3. *& ſeqq.* (quicquid ſecus ſit inter laicos in ſtatu Eccleſiaſtico, vt per *Rotam in Aſſiſienſi bonorum coram Card. Virili & in dec.* 24. *num.* 15. *& deciſ.* 25. *numero* 15. *& ſeqq.* ex impreſſis *à Poſtio* in calce *dicti tract. de Mand. de manuten*) eo quod tunc non militent rationes, quæ conſiderantur in ſimplici manutentionis de-
4 creto,† nempe quod ſit merè interlocutorium *Paul. de Caſtr. conſ.* 3. *nu.* 1. *in fin. lib.* 2. *Natt. conſ.* 121. *nu.* 9. *Benint. deciſ.* 79 *nu.* 2. 6. *&* 7. *Barz. deciſ.* 71. *nu.* 1. *&* 36. *Rot. deciſ.* 641. *ſub nu.* 8. *par.* 1. *diuerſ.* cum aliis plenè congeſtis per *Scacc. de Appell. cap.* 2. *q.* 17. *lim.* 6. *memb.* 2. *nu-*
* *mero* 2. vbi de com. *Gratian. diſcept. forenſ. cap.* 74. *nu.* 19. & vberius per *Moder.*
5 *Peruſin. d. obſer.* 106. *nu.* 63.† Et quod nunquam quo ad iudicem in iudicatum tranſeat *l. quod iuſſit eum ibi no. ff. de re iud. Rot. d. deciſ.* 641. *nu.* 1. *par.* 1. *diuerſ. & deciſ.* 183. *nu.* 4. *& deciſ.* 287. *ſub nu.* 2. *par.* 2. *recent & Card. Seraph. deciſ.* 1295. *nu.* 5. cum aliis per *Poſtium vbi ſupra num.* 68.
6 Quia † motiuum procederet vbi Iudex vſus fuiſſet verbis priuatæ perſonæ *condemnamus, vel abſoluimus*, & [illegible] unc ſenſum intelliguntur etiam *ſcribentes* ſimpliciter affirmantes [illegible] ico etiam in momentanea poſſeſſione [illegible] pellari poſſe, & quidem ad vtrumque effectum, quos longa ſerie congerit *Scacc. de Appell. q.* 17 *lim* 6. *membr.* 7. *nu.* 1. *& vndecimo*, vt diſt[illegible]guendo aduertit poſt alios *Martin Andr. d. dec.* 60. vbi fuerat dictum bene app[illegible] & malè iudicatum, & iudex illam [illegible]rens nuncupauerat eam ſententiam diffinitiuam; ſecus autē in caſu noſtro, in quo per verba tertiæ perſonæ dixit, *pronunciauit, ordinauit, & decreuit*; tunc enim non dicitur ſententia diffinitiua ſed decretum, quamuis per cedulam probatum, vt poſt *Boccac.* *loco cit.* & alios aduertit nouiſſimè *Poſtius d. obſer.* 106. *nu.* 68. quod in hac facti ſpecie citra vllam controuerſiam eſt admittendum, quia coram me probatus fuit ſtylus illius tribunalis ferendi per cedulam ſimilia decreta interlocutoria, & inſuper actorem inſtitiſſe pro mandato de manutenendo ſine præiudicio iurium partium tam in petitorio, quam in plena-
7 rio poſſeſſorio, † quæ quidem præſeruatio eſt propria ſimplicis & interlocutorii decreti de manutenendo *l.* 2. *§. meritò ff. pro ſocio* & poſt *Caſtren. & Felyn* quos citat tradit *Neuizan. in conſ.* 81. *nu.* 17. *Dec. conſ.* 541. *nu.* 17. *Gomeſ ſuper Regul. de iure quæſit. non tollen. q.* 2. *nu.* 5. *Rot. d. dec.* 641. *num.* 8. *par.* 1 *diuerſ. & deciſ.* 404. *num.* 5. *par.* 2. *recent. Gregor. XV. deciſ.* 275. *num.* 14.

Minus obſtat quod Reghesia inſtituerit coram Vicario iudicium in plenario poſſeſſorio, & deſuper probationes
8 fecerit, ac proinde appellatio de iure canon. denegari non poſſit, ad *Barz. cum relat. dec.* 46. *n.* 9 *& ſeqq* quia Curia ut pendente iudicio [illegible] retinendæ ordinariè ab ſe introducto, intentauit ſummariſsimum poſſeſsorium extraor-
9 dinarium,† quod vtique cum illo concurrere poteſt *Menoch. de retinen remed vlt. num.* 7. *&* 29. *Lotter. de re b[illegible] lib* 1. *quæſt.* 38. *num.* 220. *&* 221. *Giouagnon. conſ.* 11. *nu.* 34. *Capic deciſ.* 96. *in prin. & nu.* 10 *& ſeqq. & nu.* 15 *& dec* 189. *per totam & dec* 209 *nu.* 1. *& ſeqq. Barz. dec.* 47. *ſub nu.* 5. *Card. Seraph. deciſ.* 299 *nu.* 1 9. *&* 10. cum aliis nouiſsimè relatis per *Moder Peruſin. de mand. de manu-*
10 *tenen. obſer* 8. *nu.* 31.† Et eidem in quolibet iudicio parte *Rota deciſ.* 239. *nu.* 3 *ex impreſſis apud Statil. Pacif. de ſaluaterd. & in deciſ.* 168. *num.* 10. *apud d. Moder. d. tract. de mand. de manut.* etiam vſque ad conclusionem in cauſa *Giouagnon. con-*
11 *ſil.* 11. *nu.* 47. & tam in prima, quam in qualibet vlteriori inſtantia, & ſic poſt latam in plenario ſententiam, modò illa ſi pro reo ferri contingat, fuerit per appellationem ſuſpenſa vt latè per *Roland. in conſ.* 8. *num.* 24. *eum plur. ſeqq. vol.* 4. *Giouagnon. d. conſ.* 11. *num.* 47. *Gratian. diſcept. forenſ cap.* 948. *num.* 13. *tom.* 5. *Lotter. d. q* 38. *num* 225 *Seraph. d. deciſ.* 299. *num.* 1. *& ſeqq. Caualer. deciſ.* 228. *numero quinto & deciſione* 535. *in prin. & numero ſecundo & ſexto Rota in deciſione* 133. *numero quarto ex impreſſis apud Modern. Peruſin vbi ſupra* cum aliis per eoſdem modernos relatis *dicta obſeruatione octaua numero* 37. vbi ratio redditur

redditur quibus addo *Bero. in conſ.* 45.
*nu.*2. *lib.* 3. *Gregor. XV. deciſ.*275.*nu.*13.
& deciſ 365. *num.*3. *& Rot. in deciſ.* 404.
nu. 3. *&* 4. *par.* 2. *in recentior.* † vbi am-
pliat etiam ſi d. ſummariſſimum man-
datum aliàs denegatum fuiſſet, quod &
aduertit *Lotter. loco citato nu.*126. & qua-
tenus etiam nulliter fuiſſet manutentio
à Vicario Albinganenſi conceſſa, potuit
quidem à me ex integro concedi *Verall.*
dec. 175. *par.* 3. *Put. deciſ.*177. *par.*1. *Du-*
ranus, dum hæc cuderentur impræſſus *de-*
ciſ. 48. *nu.* 1.

Quæ quidem multo fortius procedunt
in hac facti ſpecie, in qua agitur de di-
ſtributionibus debitis ratione intereſſen-
13 tiæ in diuinis, † quæ propterea ad inſtar
operariorum mercedes cenſendæ ſunt vt
per *Pariſ. in conſ.* 33. *num.* 3. *lib.* 4. *Gigas*
in conſ. 144. *nu.* 6. *&* 13. *Monet de diſtri-*
*bution. par.*1. *q.* 1. *nu.*3. *Duranus dec.*216.
num. 8. *&* 9. *par.* 1. vbi dicitur dari
pro diſtributionibus viam executiuam,
quemadmodum & pro operariorum
mercedibus.

Non pariter refragatur Curſum nun-
quam extitiſſe in poſſeſſione diſtributio-
num præfatarum, & propterea ſibi non
fuiſſe concedendum mandatum de ma-
14 nutenendo, † quod illi duntaxat datur,
qui vel de tempore motæ litis, vel ante,
poſſediſſe oſtendit *Couar. pract. qq. cap.*17.
nu. 5. *in fin. Cenc. de cenſib. par.* 2. *cap.* 2.
quæſt. 5. *art.* 4. *num.* 1. *Rota deciſ.* 174.
num. 1. *par.* 4. *diuerſ.* Card. *Mantic. de-*
ciſ. 72. *num.* 3. *& deciſ.* 172. *ſub nu.* 3.
cum alijs plena manu congeſtis per *Mo-*
dcr. Peruſ. tract. de mand. de Manutenen.
obſeru. 17. *nu.* 1. 5. *&* 8. *& deinceps*. Ac
proinde mandatum præfatum continere
15 manifeſtam iniuſtitiam, † qua ſtante non
modo in canonico, ſed & in ciuili foro
appellationem in poſſeſſorio quantum-
uis ſummariſſimo concedi tradunt *Bald.*
in l. vnica num. 5. *ver. denuo quæro C. ſi*
de moment. poſſ. Abb. conſ. 55. *poſt initium*
lib. 2. *Marant. de ord. iud. par.* 6. *art.* 2.
prin. & quandoque appellatur nu. 6. *Lan-*
cellot. de attent. par. 2. *cap.* 12. *de Atten.*
appell. pend. lim. 25. *princ. ſub num* 15.
ver. ſecundo Acebil. de Adipiſc. poſſ. ſub
numero 347. *ver. præterea tomo tertio*
* *par.* 2. & *Baldum* in hoc communiter
eſſe receptum teſtatur latè *Contard. in le-*
ge vnica lim. 9. *numero ſecundo* C. *ſi de*
moment. poſſeſſ. Scaccia alios cumulans
de appell. quæſt. 17. *lim.* 6. *membr.* 7. *nu-*
mero 79.

Hæc enim concluſio nullatenus appli-
16 catur. † Tum quia manutentio datur
etiam ſucceſſori, qui nunquam poſſedit
ratione inſtantiæ per prædeceſſorem
in ſua poſſeſsione turbatum cæptæ ad
ipſumque tranſmiſſæ, vt in terminis no-
ſtris ſaltem de equitate canonica conclu-
dit *Felyn. in cap. quia quintum in fine*
extr. de Iudic. Menoch. cum per eum re-
laris *de retin. poſſ. remed.* 3. *num.* 62. *Boc-*
cacc. de Interdict. vti poſſid. cap. 2. *nume-*
ro 24. *Rota in Bononien. de Carnalibus*
impreſſa penes Paciſ. de Salu. interd. deci-
ſione 141. *num.*4. *& rurſus penes Marche-*
ſan. de commiſſ. par. 2. *fol.* 545. *& in Pa-*
cen. Præeminentiarum 16. *Nouembris*
1618. *coram Remboldo & in Aſſiſien. te-*
nutæ 25. *Maij* 1629. *coram D. Pirouano.*
cum præſertim anteceſſor tam proprio,
quam Eccleſiæ nomine egerit, & quæſtio
ſit realis tangens cappellam ipſam quic-
quid ſecus dicendum eſſet ſi vel non Ec-
cleſiæ nomine egiſſet ad tex. *in cap. quia*
G. & ibi Innoc. in ver. ſed nobis Abb. nu.
11. *ver. tertius caſus & Dec. num.*27. *extr.*
de Iudic. Noal. in tract. de tranſmiſſion.
caſ. 55. *num.* 9. *Rota deciſ.* 13. *nu.* 2. *de*
procur. in nou. vel ſi quæſtio eſſet perſona-
lis iuxta notabilem diſtinctionem de qua
Ant. de Butr. in d. cap. quia G. num. 11
ver. tertia regula.

17 Tum etiam quia † tametſi poſſeſſio
Cappellæ quæ erat apud Reghetiam non
tranſierit in Curſum ſucceſſorem abſque
noua appræhenſione *Menoch. de retin. re-*
med. 3. *ſub num.* 57. *Hier. Gabr. conſ.* 85.
nu. 17. *lib.* 2. *Rota deciſ.* 633. *nu.* 1. *par.* 1.
recent.

18 Adepta † tamen per eum cappellæ
poſſeſsione, ſibi nomine illius agenti con
cedenda erat manutentio iurium bono-
rumq; Cappellæ, ex ſola anteceſſoris poſ-
ſeſſione *Abb. in cap. cum ſuper nu.* 181. *&*
ibi alij de cauſ. poſſ. & propriet. Guidop. de-
ciſ. 629. cum alijs per *Garz. de benefic.*
par. 5. *cap.* 5. *nu.* 123. *&* 125. *& ſeq. &*
*per Lotter. de Re Benefic. lib.*1. *q.*36. *n.*123
& per Gratian. diſcept forenſ. cap. 871.
*n*8. 2. & tenuit perpetuò *Rota* & ſignan-
ter *in deciſ.* 1. *de Reſt. ſpol. in nou. apud*
Card. *Seraph. in deciſ.* 1417. *ante num* 3.
penes Greg. XV. in deciſ. 246. *nu.* 1. *& ibi*
adden. & deciſ. 538. *num.* 3. *penes* Card.
Mantic. deciſ. 150. *nu.* 3. *penes Coccin. in*
deciſ. 26. *nu.* 3. *deciſ.* 86. *num.* 1. *& deciſ.*
380. *num.* 1. cum alijs congeſtis poſt hæc
ſcripta per *Modern Peruſin. de Mand. de*
manutenen. obſer. 55. *nu.* 90.

19 Quamuis † enim naturalis, ſeu corpo-
ralis poſseſſio eſſet penes Regheſiam an-
teceſsorem, per cuius obitum expirauit;
ciuilis tamen poſseſsio penes ipſam Cap-

pellam reſidebat, tanquam perſonam fictam & repræſentatam, quæ nunquam moritur, nec mutatur, ac proinde manutenenda erat *cap. liberti.* 12. *q.* 2. *Innoc. in cap. cum ſuper col.* 2. *& ibi Abb. nu.* 20. *de cauſ. poſſ. & propr. idem Innoc. in cap. cum in officijs de teſtam Bar. in l.* 1. *§. fin. & in l. cum heredes in princ. ff. de acquiſ. poſſ. & in l. ſicut ff. quod cuiuſque vniuerſ. nom. Bald. in l. non minus §.* 1. *ff. de hared. inſtit. Paul. de Caſtr. in l. ſi ſorori circa med ff. de Iure delib. Alex.* de
* com. *conſ.* 81. *col.* 6. *lib.* 3. *Natt conſ.* 543. *nu.* 11. *&* 12. *lib* 3. *Tiraq. in tract. le mort. ſaiſit par* 1 *declar.* 5 *& in tract. de conſtitut. poſſeſſ. par.* 3. *limit.* 16. *num.* 2. *&* 3. egregiè *Pariſ. conſ* 24. *num.* 7. *vol.* 5. *& Guidop. deciſ.* 355. *per totum Beccius* alios cumulans *conſ.* 77. *nu.* 3. *Surd. conſ.* 183. *nu.* 37. *& ſeq. col.* 2. *Gregor. XV. dec.* 116. *&* 246. *Rota deciſ.* 1. *de reſt. ſpol. in nou.* vbi quod beneficij poſſeſſor illius nomine agere poteſt condictione ex decretali *cap, quærebam de elect.* pro annua penſione diu præ 'eceſſoribus ſoluta, & inde ſubtracta, tametſi ipſe nunquam fuerit in poſſeſſione illam percipiendi, eo quod Eccleſia ſit in anima viuentis, quæ nunquam moritur & rurſus *in dec.* 19. *nu.* 8. *par.* 2. *diuerſ.* vbi plurimos refert, & egregiè articulum explicat; ſubdens *nu.* 12. ratione ciuilis poſſeſſionis, quæ penes Eccleſiam remanſit dari interdictum vti poſsidetis reſpectu naturalis quam non habet *Eadem Rota in Salamantina Stipendiorum* 16. *Iunij* 1606 *coram Card. Lancell.* vbi licet Cappellani eſſent ad nutum amouibiles. & titulo carerent, fuit tamen deciſum poſſeſsionem vel quaſi recipiendi ſeruitium à Cappellanis cum ſtypendio eſſe penes Eccleſiam & altare, ad quod citat *Rot. d. deciſ.* 1. *Caputaq. dec.* 170. *par.* 3. *& Couarr. lib.* 3. *Variar. reſol. cap.* 16. *nu.* 3. ac propterea concluſum fuit eidem altari dandam eſſe manutentionem ſuper ſtipendio in cuius exactionis poſſeſsione defunctus Cappellanus extiterat. Ad quæ adde *moder. Peruſin.* poſt hæc ſcripta impreſſ. *d. obſeru.* 55. *num.* 19. *cum ſeqq.* cum congeſtis ab eo.

20 Et † hinc patet reſponſio ad id quod dicebatur Regheſiam ante obitum habuiſſe ſe pro ſpoliato, & ſic manutentionem ceſſare *Bar. in l.* 2. *nu.* 10. *C. de ſeru. & aqua cum concordantibus*, quia præterquam quod in facto non benè deducitur, in omnem caſum id procederet reſpectu cappellani nomine dumtaxat proprio agentis; ſecus eſt in caſu noſtro, in quo tam Regheſia quam Curlus egit eius nomine cappellæ, reſpectu cuius non fuit amiſſa poſſeſsio, vt in puncto reſpondet *Rota penes Card. Seraph. in deciſ* 1417. *nu* 3. & habetur per *Greg. XV. in deciſ.* 116. *&* 246 *vbi adden.* Eccleſia enim & pupillus eiuſmodi ſunt, vt ciuilem poſſeſsionem amittere nequaquam poſsint *Bart in l.* 1. *§ ſi vir vxori nu.* 3. *ff. de Acquiſ poſſ Pariſ. conſ* 34. *nu.* 7. *vol.* 1. & poſt hæc ſcripta tenuit *Rota in Colimbricen. Præſtimoniorum* 28. *Aprilis* 1634. *coram D. Coccino Decano*. Ad quam materiam videnda eſt omnino *Rota in eadem Colimbricen.* 10. *Decembris* 1630. *&* 18. *Iunij* 1632. *coram Dunozetto* quæ ſunt *dec.* 327 *à n.* 4. *cum plur. ſeqq. & nu.* 15. *& dec.* 330. *nu.* 26. *& ſeqq.* ex nouiſſimè impreſs. per *Poſtium poſt tract. de Mand. de Manuten.*

Non denique obſiſtit aliud obiectum, in quo cardo difficultatis conſiſtebat;
21 nempe † Rectorem vel Cappellanum ita demum agere poſſe nomine Eccleſiæ vel Cappellę, ſi agat pro bonis aut iuribus Eccleſiæ vel ad illam pertinentibus, vt ex
* com. tradit *Abb. in c. ſuper cauſam nu.* 11. *de cauſ. poſſ. & propr Faber. in §. retinendæ nu.* 7. *de intedict.* dixi in *deciſ.* 74 *nu.* 21. At ſi pro iuribus ſibi ratione cappellæ ſpectantibus agat, non poſſe Eccleſiæ nomine agere, ſed proprio nomine judicium inſtituere debere *cap. conqueſtus & cap. cum venerabilis de Relig. dom* prout etiam ſi pro ipſa Eccleſia vel Cappella adipiſcendæ agat, tunc enim nihil habet, ſuper quo nomine Eccleſiæ fundare ſe poſsit ita magiſtraliter diſtinguit *Natt. conſ.* 562. *nu.* 9. *&* 10. *lib.* 3. & ante eum *Lapus alleg.* 50. *nu.* 6. *& ſeqq.* ita ut Curlus prætendens diſtributiones non ad ſuam cappellam, ſed ratione Cappellæ ad ſe ſpectantes, nec agere nec manuteneri poterat Eccleſiæ no-
22 mine. † Et in puncto legatum Cappellanis pro intereſſentia in choro & pro diſtributionibus factum, dici non cappellarum ſed cappellanorum fauore relictum ideòq; percipiendarum diſtributionum eſſe ius perſonale non penes Eccleſiam, ſed penes cappellanum exiſtens firmat *Rota apud Card. Seraphin in deciſ.* 44 *& in deciſ.* 60. quæ *deciſiones* caſum noſtrum ad determinare videbantur.

23 Ad † quorum corroborationem addi
* poterat, ex communi *ſcribentium* ſententia diſtributiones non venire, nec fructuum beneficij appellatione contineri vt per *Caſ. de Graſſ. dec.* 5. *n.* 1. *de Prabend. Caſſad. dec. vnic. de cler. non reſid. Rota deciſ* 330. *num.* 2. *par.* 1. *& deciſ.* 1170.
24 *num.* 2. *par.* 3. *diuerſ.* † ſed ex benefi-

cio

cio competere clerico ius quotidianas
diſtributiones percipiendi *cap cum dile-*
25 *ctus il primo de Prabend* † Imò neque id
eſſe immediatè & per ſe ratione benefi-
cij;ſed ratione laboris& ſeruitij in Eccle-
ſia impenſi & tanquam illius merces vt
per *Pariſ. conſ 32. nu. 3. vol 4. Gigas* cum
per eum relatis *conſ. 145. num. 6. & 13.*
ſcribentes in cap. vnic. de cler non reſid. in
6. Gonzal. ad reg. 8. *Cancell.§.7 prohem.*
nu 161. *&* 165.

Duplici enim medio reſpondebam,
altero quidem quia perſonę non aliter
fruitur huiuſmodi diſtributionibus. quā
ratione cappellæ, neque dari poteſt ſe-
26 paratio in ſubiecto, † & propterea ius
illud,cuius quaſi poſſeſſio erat penes præ
deceſſorem, dubio procul in ſucceſſorem
tranſierit vt patet ex *d. Salamantina Sti-*
pendiorum 16. *Ian.* 1606. *coram Card.*
Lancellotto, & in terminis ſimplicis iuris
intereſſendi in capitulo, deberi portio-
narijs ex anteceſſorum perſonis manu-
tentionem,firmauit *Rota apud D.Cocein.*
deciſ 490. *nu.* 1. *&* 2. Altero autem quia
diſtributiones de quibus agitur relictæ
fuerunt à quodam Andrea de Bonifaciis
pro maſſa. pro Præpoſito,canonicis,& Capi
pellanis continuò ſeruientibus intitulatis,
27 *& intitulandis.*† Maſſa autem communis
poſſidetur ab Eccleſia, & licet de ea par-
ticipent perſonæ, illa tamen eſt realis
quia bona maſſæ dicuntur bona Eccleſiæ
Vitalin. in clem. vt hi de ætat. & qualit.
Pariſ. conſ. 90. nu 12. *lib.4. Rota dec.* 183.
ſub nu.2. par. 1.recent quæ habetur etiam
apud *Card. Caualer. deciſ. 57. num.* 8. Et
pertinet rata vel portio ad ſingulas præ-
28 bendas, ac Cappellanias.† quarum vna-
queque eſt in anima viuentis, ſuaque bo-
na & iura poſſidet ad inſtar cæterorum
beneficiorum quo ad ſuas dotes, ad
Rotam in d. Colimbrieen. Præſtimoniorum
coram Dunozetto quæ habetur apud *Po-*
ſtium de mand. de manut. deciſ. 330. *& in*
eadem 28. *Aprilis* 1634. *coram D. Cocelno*
decano.

29 Et † ſic non applicatur doctrina *Nat-*
tæ loquentis de iuribus ratione Eccleſiæ
ſeparatis, aut penitus incertis, vt patet
ex *cap. conſtitutus & cap. cum venerabilis*
de Relig. dom. ab eo citatis; non autem
de connexis & in maſſa incorporatis
& certis, qualia reputantur ſunt huiuſ-
modi emolumenta, quæ nomine cappel-
læ poſſidentur, ac de manu Maſſarij per-
cipiuntur, tametſi pro ſeruitio & inte-
reſſentia præſtentur.

Ceſſat quoque quod dicebatur diſtri-
butiones non venire appellatione fructuū
beneficij, id enim verum eſt in ordine
ad valorem, ſimileſue effectus; quò ve-
rò ad reliquos effectus, vtique fructuum
nomine veniunt vt latè per quinque li-
mitationes tradit *Gonzal. in citato §. 7. à*
nu. 156. *vſque ad num.* 162. & ſignanter
ad effectum de quo agitur, cum dentur
beneficiatis ex maſſa communi ab ipſa
Eccleſia poſſeſſa.

30 Ceſſat † denique auctoritas Card. Se-
raph. in *deciſ.* 44. *&* 60. ex illis verbis ibi
expreſſis. *Et differt hoc beneficium ab alijs;*
quia in alijs quicquid per beneficiarium fit,
cenſetur factum nomine Eccleſiæ,ibi igitur
agebatur de quodam beneficio, quod in
ſua fundatione habebat aliquam ſpecia-
litatem, itaut non modo ab eo ad reli-
qua non liceat arguere, ſed potius inde
argumentum à contrario ſenſu deſumi
poſſit.

Quæ quidem vbi etiam aliquam pate-
rentur difficultatem, ſatis ſuperque ſuf-
ficerent in caſu noſtro ad hoc vt prætex-
tu iniuſtitiæ notoriæ, executio mandati
de manutenendo à iudice à quo conceſ-
31 ſi, non ſit retardanda; † ad hunc enim
effectum iniuſtitia debet eſſe euidens,
quæ offuſcationem, vel dubitationem,
aut diſputationem vllam non recipiat,
nec aliquo modo defendi, aut velari poſ-
ſit *Franch. in cap. dilectis 63. num.*153. *ad*
fin. de Appell. Felyn. in cap. inter cæteras
num. 3. ver. ſecunda declaratio de re iud.
Cephal. conſ. 201. *num* 9. & ita paſſim
ſeruari in *Rota* teſtatur *Honded. conſ.* 28.
*nu.49. lib.1.Gratian.diſcept. forenſ.c.*515.
nu.49. tom. 3. Vantius de Nullit. tit. de
*nullit. ſent ex defect. proceſſ. nu.*118. *ver.*
etiam præmiſſa Contard. in l. vnic. lim. 9.
nu.30.& 50.C.ſi de moment.poſſeſſ. & tra-
dit etiam *Barz. deciſ.* 71. *num.* 39. Itaut
ſufficiat iniuſtitiam eſſe turbidam, vel
aliquo modo velatam *Franch. vbi ſup.*
*nu.*142. *circa med. & nu.*155. *ad fin. ver.*
ex quibus facit *Aegid. dec.*404. *Corn.conſ.*
10. *nu. 3. lib.* 4. refert & ſequitur *Rota*
in Seguntina admiſſionis ad Capitulum
5. *Iun.* 1587. *coram Gypſio*.

A R G V M E N T V M.

Epiſcopus an & quando viſitare va-
leat Monaſteria ſanctimonialium
Regularibus ſubiectarum,& quid in
eius Vicario generali. Ad ornatum
Conc Trid.ſeſſ.25.cap.5.de Regul. ac
Conſtitutionis 8.*Pij V*.& confutatur
*Rodriq. to.2. qq.regul.q.47.art.*10.

Vicarius, an, & quando comprahendatur in Conſtitutione de Epiſcopo loquente.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius, an, & quando veniat appellatione Epiſcopi.*
2 Concilium Tridentinum *in iuriſdictionalibus nominans Epiſcopum, an, & quando comprahendat Vicarium.*
3 *Vicarius habet ordinariam iuriſdictionem.*
4 *Iuriſdictio ex Principis Priuilegio dignitati perpetua tributa, non eſt delegata, ſed ordinaria.*
5 *Monitoria ad finem reuelandi conceduntur etiam à Vicario.*
6 *Vicarius diſpenſat in denunciationibus matrimonij.*
7 *Vicarius non cognoſcit cauſam Epiſcopo delegatam.*
8 *Epiſcopus cauſam delegatam cognoſcit non vt Epiſcopus, ſed vt delegatus.*
9 *Vicario commiſſa cenſentur quæ ſunt ordinariæ iuriſdictionis, non quæ delegatæ.*
10 *Epiſcopus non cognoſcit cauſam ſuo Vicario commiſſam.*
11 *Cauſa Epiſcopo, & Vicario commiſſa, ſi littera præſentetur vni, alter nō cognoſcit.*
12 *Epiſcopi, & Vicarij non eſt idem tribunal in delegata iuriſdictione.*
13 *Vicarius, an & quando viſitet monaſteria exempta* & num ſeq.
14 *Vicarius ex generali ſubdelegatione abſoluit à caſibus Papalibus.*
15 *Epiſcopus non viſitat ſepta monialium regularibus ſubiectarum.*
Contrarium eſt verius, num. 19.
16 *Conſtitutio roborans intelligitur iuxta terminos roboratæ.*
Intellige vt num. 22.
17 *Lex interpratātiua vel innouans recipit extenſiones, & limitationes legis interpratæ, & roboratæ.*
Intellige, vt num. 22
18 *Conſtitutio* Pi[illegible] V *an excludat Epiſcopos à viſitatione Monaſteriorum exemptorum*, & num 23.
19 *Epiſcopus viſitare poteſt, & debet Clauſuram monialium Regularibus ſubiectarū.*
20 *Dictio* alijs *eſt indefinita.*
21 *Et refert qualitat[illegible] præcedētis diſpoſitionis.*
22 Nauarr. [illegible] Regul. comment. 4. ſub nu. 60. *reijcitur.*
23 Cōſtitutionis 8. Pij V. *intellectus affertur.*
24 *Monialibus Monaſterij ſepta exeundi licentiam quibus in caſibus Epiſcopus concedat rem[illegible]ttitur*
25 Rodericus in quæſt. reg[illegible]l tom. 2. quæſt. 47. artic. 10. *reijcitur.*
Cap. 5. ſeſſ. 25. de regul. *ab interpretatione* Rodriq *vindicatur.*
26 Concil. Trident ſeſſ. 21. cap. 8. de reform. *in quo diſcrepet à* cap. 5. ſeſſ. 25. de reg.
27 Sac. Congr[illegible]g[illegible]ti[illegible] *reſolutio circa viſitationem clauſuræ Monialium exemptarū.*
28 *Epiſcopus punit Regulares circa clauſuram Monialium eiſdem ſubiectarum delinquentes*
29 *Regulares loquentes cum Monialibus ſibi ſubiectis abſque licentia plectuntur ab Epiſcopo.*
30 *Epiſcopus ſtatuere poteſt contra accedentes etiam Regulares ad Monaſteria ipſi ſubiecta.*
Intellige, vt num. 32.
31 *Edictum Epiſcopi de non accedendo ad Monaſteria, an, & quando comprahendat exempta.*
Intellige, vt num. ſeq.
32 *Moniales exemptas alloquendi licentia, an, & quando ſit ab Epiſcopo impetranda.*

DECISIO XCVII.

INCVMBENTI mihi anno 1623. viſitationi Monaſteriorum Sanctimonialium in Regieſi Ciuitate & Diœceſi, quā pro claræ mem. D. Cardinali Eſtenſi tunc regebam, Prior Sancti Dominici ſe oppoſuit, prætendens me haud potuiſſe in[illegible] once[illegible]ne[illegible]tibus clauſuram Monaſteria Regularibus ſubiecta viſitare. t[illegible] q[illegible]od *Concil Trident. ſeſſ. 25. cap 5. de Regul.* hui[illegible]ſmodi facultatem Epiſcopis [illegible]elegat, non item eorum Vicarijs: tum eti[illegible]m quod *Roderici* auctoritate fretus arbitrabatur *Concilium* loqui dumtaxat de Monaſterijs ordinario, ac Sedi Apoſtolicæ inmediatè [illegible]ubiectis non autem de ijs, quæ Reg[illegible]lari[illegible]us ſubſunt.

Quo[illegible]d primum c[illegible]put, quia quidam ex a[illegible]erſo comparens, & neminem pro ſe adducens, terminos confundebat; dicebam obiectum procedere poſſe in Vicario ad id ſpeciale mandatum non habente, & ſic non applicari caſui noſtro, cum explicitum eiuſdem Cardinalis mandatum ego haberem.

Quædam enim à *S. Concilio* tribuuntur ſimpliciter Epiſcopis, quaſi per generalē commiſſionem; quædam verò eiſdem, vti Sedis Apoſtolicæ delegatis committun-
1 tur † Vbicumq; autem iu iuriſdictionalibus priori modo facta reperitur deputatio, vtique app[illegible]latione Epiſcopi includitur

tur eius Vicarius generalis,etiam ſpeciali carens mandato, niſi reperiatur expreſsè excluſus, & dummodò materia Vicario ex eius officio conueniat *gloſ.in cap.vnico in verb per Epiſcopos de Capel. Monachor. in ſexto*, vbi etiam *Dominicus in ver. nota benè iſtam gloſam, & ibi Franch. num. 4. Felyn.in cap.ſi quis contra num. 3. ver. ſed cauė extra de foro compet. Sbrozz. de offic. Vicar.lib.2.q.43.num 28.& 19 & quæſt. 201.num.2.eod.lib 2.Sanch. de Matrimon. lib.3.diſp.29.ſub num.16 Gratian. diſcept. forens cap.83 num.12.tom.1.Genuenſ. in prax. Archiep.Neap. cap.26. nu.1. Guttier. de matrim.cap.59.nu.11.* & ita intelligenda eſt doctrina *Campanil. in diuerſor. iur. can.rubr.11.cap.23. num.148.& ſeqq.* vel niſi appoſita ſit dictio taxatiua *tantum*,vt concludit *Probus in cap. 2. de conſtitut. in ſexto. Neuiz.in Sylu.Nuptial.in verb. Monitoria Sbrozz. d. lib.2. q.171.*refert,& ſequitur *Gratian.in deciſ.Marchiæ 97. n.16.* vbi teſtatur ita S. Congregationem declaraſſe.*Genuenſ.in prax.Archiepiſc.cap.1. num. primo.*

2 Vbi † namque *Concilium* voluit Vicarium excludere,illum explicitis verbis excluſit,vt in *cap.6 in fine ſeſſ. 24. de reform.* quo fit,vt in reliquis caſibus illum expreſsè non excipiendo includere intendat, quo argumenti genere vtuntur *Genuen. in prax Archiep d cap.1.num.1.& cap. 26. nu. 1 Sbrozz.in locis ſupracitatis Gratian. d.cap.83.num.11 Guttier.d.num.11* & antequos idem firmat *Camill Campegg.Papienſis*, qui fuit vnus ex Theologis Summi Pontificis in celebratione *Concil.Trident.* creatus poſtea Epiſcopus Sutrinus,in *tractat.de Poteſtat Papæ in reſponſ.art.1 n 48* atteſtans *Concilium* in iuriſdictionalibus nominans Epiſcopum, noluiſſe excludere Vicarium generalem,qui facit eum eo vnum idemque tribunal,ſed dumtaxat inferiores Prælatos,ſequitur *Lazar.de Monitor.ſect. 1. q. 5. num. 2.*

3 Quòd multo magis ſibi locum vẽdicat vbi *Concilium* deputat ordinarium † cum Vicarius ordinariam habeat iuriſdictionem, vt latè per *Sbrozz.* aliosq; ſupra relatos, quibus addendi ſunt plurimi congeſti per *Pariſ.de Reſign.benef. lib. 3.q. 11. num. 22. & ſeqq.*

4 Et hæc quidem comprobari poſſunt ex notabili concluſione quæ habet † iuriſdictionem ex Principis priuilegio non perſonæ, ſed perpetuę dignitati,vel officio cõpetentem non eſſe delegatam, ſed ordinariam, habereq; ac ſequi iura ordinariæ iuriſdictionis, vt per *Bart.in l.ambitioſa nu.34.ff.de decret.ab ordin.facien.Io.Andr. in addit. ad ſpecul. tit. de delegato §. vlt. ad fin Bald.in cap.fin.num.vlt de offic. ord. & ibi Imol.ad finem Couar.lib 3 Variar.c.20. num.6.in prin.& num.9.in fin.& ſeq.*cum alijs congeſtis per *Sanch.de Matrim.lib.2 diſp 40. num.14.* qui ad hoc reportat etiã doctrinam *Bald.in l.1.ff de offic. conſul. & Felyn.in cap licet num 4. de offic. ordin.* dicentium commiſſionem perpetuam facere ordinarium, ideſt iuriſdictionem reddere ordinariam.

5 Hinc † eſt, quod quamuis *idem Concil. Trident.ſeſſ.25.cap.3.de reform.* diſponat à nemine prorſus concedenda eſſe Monitoria ad effectum reuelandi, præterquam ab Epiſcopo, cum tamen Vicarius generalis habeat generale mandatũ,eandemq; Epiſcopi poteſtatem, ſibi in iuriſdictionalibus ab eodem tributam,vtique eiuſmodi monitoriã concedere poteſt *Neuiz. in Sylu.nupt.lib 3 verſ. Monitoria num 28. Diaz regul.243.Sbrozz. cum relat. de Vicar.Epiſc.lib.2.q.171.num.2.Graff deciſ.6. num.7.de ſent.excomm.Coſta de Iur.& facti ſcient & ignoran.caſu 2.diſt.55. num.1. tom.1.* & ſic cenſuit *S. Congreg.* vt teſtantur *Sayr.de Cenſur.lib.1.cap.9. nu.33. ver. primum eſt Guttier.lib.1.Canon.qq.cap.11 num 8.Genuenſ d.cap.1. num 1. Lazar. de Monitor ſect.1.q.6 num.1.Sanch. de Matrim. lib. 3. diſp. 29. num. 16.*

6 Hinc † rurſus quatenus *Concilium ſeſſ. 24.cap.1.de reform. matrim.* concedit eidẽ ordinario facultatem diſpẽſandi ex cauſa ſuper denunciationibus matrimonio præmittendis; includitur etiam Vicarius generalis,vt probant *Nauarr.conſ.5. de ſponſal.Tolet in ſumm.lib.7.cap.19. Graff. conſ.6. num.12. de ſent excomm. Lazar.d cap.6.num.4.Sbrozz.de Vicar.lib.2.quæſt. 43.num.28.& ſeq.& quæſt 201.num.1.& ſeq.Sanch.cum relat.de Matrim.lib.3. diſp. 7.num.9.Reginal.in prax.for.pœnit.lib.31. nu.233.Coninch.de Sacram.diſp.27. nu.55. Guttier. Canon. qq. lib.1.cap.19. num.13. Gratian.diſcept.forens.cap 83. nu. 10. cum ſeqq Ceual.com.contra com. q. 604. nu.92.* & hoc iure vtimur; quicquid ſecus ſenſerint *Cephal.conſ 421.num.72.& ſeqq.vol. 3.Menoch. de Arb. Iud.caſ.453.num.5.& in conſil.69.n.55. cum ſeq. & quidam alij*

Si verò Concilium poſteriori loquitur modo, auctoritatem ſcilicet committens Epiſcopis vti Sedis Apoſtolicæ delegatis; tunc ea dubio procul Vicario ex genera. li commiſſione minimè competit,cũ enim Concilium expreſsè mandet Epiſcopum delegata procedere iuriſdictione,illa iure ordinario exerceri non poteſt. Vnde in-

7 trat concluſio, quæ habet † non valere Vica-

Vicarium cauſam Epiſcopo delegatam
cognoſcere *Doctores in clem. 2. de reſcript.*
Felyn. in cap. at ſi clerici § fin. num. 21. de
Iudic. Dec. in cap. quoniam num. 15. extr. de
offic. deleg. Feder. de Senis conſ. 130. ad fin.
Bertacchin. in tract. de Epiſcop. lib 4 par. 7.
q 4. & par. 5. tit de poteſt. & auct. Epiſcop.
circa iud. nu. 39. Panuin. de offic. & poteſt.
capit ſed. vac. 2. par. princ. q. 10. nu. 34. cum
alijs relatis per *Sbrozz. de offic. Vicar. q.*
135. *num. 1. lib.*

8 Et † ratio eſt, quia cauſam delegatam
Epiſcopus cognoſcit non vt Epiſcopus,
ſed tanquam delegatus *Guilelm. de Cune.*
in l. ſi prætor ff. de offic. eius relat. per *Dec.*
in d. cap quoniam Abbas n. 15. poſt *Alex.*
in l. & quia ad ſi ff. de Iuriſd. omn. iud. Vnde Vicarius in huiuſmodi prærogatiua
9 non ſuccedit; † quia Epiſcopus conſtituendo Vicariũ generalem, ea dumtaxat committere videtur, quæ ratione ordinariæ
iuriſdictionis, non quæ ratione delegatæ
competunt, ſecundum *Feder. de Senis in*
conſ. 130. Dec. in d. c. quoniam nu. 15. Rolan.
conſ. 39. nu. 18. vol. 1. Cuctus Inſtit. Canon.
tit. de Vicar. Epiſc. num. 16. Sbrozz. d. cap.
135. *num. 2. & 3.*

10 Sicut † vice verſa regulariter non poteſt Epiſcopus in cauſa eius generali Vicario à Principe etiam ſub nomine officij
vel dignitatis delegata, ſe ingerere *Dec. in*
d. cap. quoniam Abbas nu. 15. de offic. deleg.
Rip. in cap. eam ſe nu 46. de Reſcrip. Sbrozz.
cum relatis *de offic. Vicar. lib 2. q. 136. n. 8.*
vbi limitat. *Lazar. de Monitor ſect. 1. q. 6.*
num. 8. vbi etiam limitat *Acchil. de Graſſ.*
deciſ 1. num 8 de reſcript. Genuen. in prax.
Archiep. cap. 85 ſub num 11. quicquid ſecus ſenſerit *Bertacchi. de Epiſc. lib. 4. par 5.*
11 *num. 59* † Adeo vt ſi litteræ vtrique ſint
directæ, eo ipſo, quod alteri eorum præſentantur alter ſe ingerere nequeat *c. cum*
plures, vbi omnes ff de offic. deleg. in ſexto.
Genuenſ. loco citato.

12 In † delegata enim iuriſdictione dici nõ
poteſt idem Conciſtorium, vt in his terminis tradit *Anchâran. in clem. ſi principalis*
num. 5 de reſcript. refert, & ſequitur *Marcheſan. de commiſſ. par. 2. tit. de commiſſ.*
auoc. §. 4. num. 127. fol. 361

13 Et † in præciſis terminis noſtris, quod
cum *Concilium Trident ſeſſ. 25. cap. 5. de*
Regul. Monaſteriorum viſitationem committat Epiſcopo auctoritate delegata Vicarius nullam habeat iuriſdictionem tradit *Sanch. in decalog. tom. 2. lib. 6. cap. 5.*
ſub num. 30.

At non inde ſequitur quin Vicarius,
ſufficiens, & ſpeciale ad hoc habens mandatũ monaſteria viſitare queat: quemadmodũ in ſimilibus, imò in fortioribus ter-
14 minis dicimus † *idem Concilium* quatenus
ſeſſ. 24. cap. 6. tribuit Epiſcopo facultatem
à caſibus Summo Pontifici reſeruatis abſoluendi per ſe ipſum, vel per Vicarium
ad id ſpecialiter deputandum, excludere
quidem Vicarium generalem, vt nequeat
ex ſua generali commiſſione & ordinaria
iuriſdictione abſoluere, at non per hoc
adimere Epiſcopo ius delegandi generaliter eandem auctoritatem ſuo Vicario
generali, vt poſt *Nauarr. 2. tom. conſil.*
lib. 5. tit. mihi de ſent excom conſ. 15. nu. 3.
& ſecũdum aliam editionem *tit. de priuil.*
conſ. 11. num. 4. tradit *Sanch. de Matrim.*
* *lib. 3 diſp. 40 in fin.* & eſt com. opin. vt per
Homobo. qui concordãtes refert *de exam.*
Eccleſ. par tertia, cap. 11. reſol. 3. & Barboſ. de offic. Epiſc. par 2. alleg. 39. num. 10.
vbi tamen quoſdam citat id non dicẽtes,
& ita quotidie practicatur. Vnde aduertunt *Nauarr. & Sanchez locis mox citatis*
Concilium loquendo taxatiuè demõſtrare Vicarium non habere ex generali Vicariatus commiſſione dictã facultatem,
non tamen denegare Epiſcopo poteſtatẽ
generaliter delegandi, & in puncto idem
olim reſoluit *S. Congreg. in vna Mediolanen.* ad fauorem inſignis Præſulis Sancti
Caroli Borromęi.

15 Quo verò ad ſecundum caput. † *Nauarr. de Regul. comment. 4. ſub nu. 6.* inquit,
Conc. Trid. ſeſſ. 25. d. c. 5. de regul. editum in
renouationem Conſtitutionis *Bonifatij*
Octaui, quæ habetur in *cap. periculoſo de*
ſtat. reg. in ſexto. ſecundum illam intelligẽdum eſſe, dictam verò *decretalem* mandare Epiſcopis, vt clauſuram fieri, & cõſeruari curent, quoad moniales ipſis ſubiectas iure ordinario; quo vero ad exiſtẽtes
ſub immediata Eccleſiæ Romanæ protectione, iure delegato: quo autem ad Monaſteria Regularibus ſubiecta, non Epiſcopis, ſed Abbatibus, alijſque Prælatis
regularibus eãdem tribuere facultatem.
Hanc *Nauarri* doctrinã ſequitur *Rodriq.*
quæſt. regul. tom. 2. q. 47. art. 10. qui pergit
vlterius affirmando germanum *Concilij*
ſenſum eſſe, vt quoad Monaſteria Regularibus ſubiecta nil aliud agere valeant
Epiſcopi niſi, exiſtente dictarũ monialium
clauſura publicè violata, monere Prælatos regulares, vt illam reſtaurent, & Moniales in officio contineant, quod ſi admoniti intra ſex menſes id emendare neglexerint, tunc inquit ipſe, iidem Epiſcopi
eorum defectum auctoritate Apoſtolica,
& vti delegati ſupplere poſſunt iuxta *idẽ*
Conc. ſeſſ. 2[illegible]. cap. 8. de reform. & propterea
valde carpit Epiſcopos clauſuram earum-

dem

dem ſanctimonialium, viſitationis gratia ingredientes. Et præter eum reperio, quod ſupra relatam *Nauarri* traditio nem ſequuntur *Lumas in Methodo curationis in appendice*, quam ponit *in fine §.5. Sanchez in decalog. tom.2. lib.6. cap.15. num 21. Miranda in Manual. Prælat. tract. de Sanctimonial. q.2. art 14. concl 3. & Bonacci.* poſt hæc ſcripta impreſſus *in tract. de clauſura q.1 punct.6 num* 1. Qui quidem ex allata

16 à *Nauarro* ratione mouentur: † nimirum quia Conſtitutio ad aliam roborandam ædita, iuxta terminos legis roboratæ eſt intelligenda *gloſ. in clem. ſtatutum verb. conſuet. de Elect.* quam dicit ſingularem *Card. ibi in 3. oppoſ idem Rodriq. qq. regul. tom. 1. q. 67. art.* 10.

17 Et † lex interpratãs recipit omnes extenſiones, ac limitationes, quas lex interpratata, ſeu roborata recipiebat, vt com-
* muni calculo adſtrunt *ſcribentes* vtriuſque cenſuræ teſte *Roderiq. d. art.* 10. & eſt text. in *Auth. hæc conſtitutio §. hæc igitur collat.6. & in dicta clem. ſtatutum cum ſua gloſ. & in cap. is qui in verſ. vel electi de conſuet in ſexto*, pulcher textus *in auth de fil. ante dotal. inſtru. nat. collat. 5. ad fin* ibi, *cũ omnibus manifeſtum ſit oportere ea, quæ addicta ſunt per interpratationem, in illis valere, in quibus interpratatis legibus ſit locus* tradunt etiam *Felyn. in cap. 1. num. 5. de Iureiur.* & ex *Bar. alijsq;* quos refert firmat *Aretin. conſ 59. in fi. Bero. in cap nulli num. 87. de reb. Eccl. non alien. & in cap. in præſentia num. 190 & nu. 384 de Probat. Sanch. de Matrim tom.2. lib.7. diſp.46. ſub num.21.* vbi alijs relatis id inquit procedere etiam ſi lex declarans loquatur ſtrictius.

18 Mouentur rurſus ex eo, quia † idipſum ferè expreſſis verbis dixit piæ mem. *Pius V. in ſua Conſtit. 8. incip. Cura paſtoralis in bullar. nou. to 2. fol.* 184. ibi *Mandantes Patriarchis, &c. quatenus in Monaſterijs monialium ſibi ordinario iure ſubiectis ſua; in his vero, quæ ad Romanam mediatè, vel immediatè ſpectant Eccleſiam, Sedis Apoſtolicæ auctoritate, vna cum ſuperioribus, eorumdem Monaſteriorum clauſuram ſeruari procurent.*

Cæterùm his, vti leuibus, minimè attẽ-
19 tis, † dicebam Epiſcopum ſiuè eius Vicarium generalem ad id ſufficiens mandatum habentem, toties quoties in domino viſum fuerit, in pertinentibus ad Clauſuram, non mo dò poſſe, ſed & debere Monaſteria Regularibus ſubiecta. viſitare: eo quod Concilium in *d. cap.* 5. quæcumque Monaſteria in ordine ad Clauſuram Epiſcopis commendat, & ita tenuerunt *Zerula in prax. Epiſc. par.1. ver. Moniales §. 4. & §. 8. ver. quarto. Piaſecc. in prax. Epiſc. par.2. cap.3 de Viſitat. ſanctimonial. nu. 53. fol. 165.* Campanil. *in diuerſor. iur. can. rubr. 12. cap 13. nu 83. Cochier. de Iuriſd. ordin. in exempt. par.2. q.45. n.15. & 81. Barboſ. de offi. Epiſc. par. 3. alleg. 102. num.3. Suarez tom.4. de relig. tract.9. de variet. relig. lib.1. cap.12, in fin. Genuenſ. in prax. Archiep. cap.33. ſub num.1.*

Et quod nullo pacto impediri valeant quominus ingrediãtur ſepta Monaſteriorum ipſis regularibus ſubiectorum ad effectum videndi ſi clauſura violata ſit, deciſum fuiſſe teſtatur *Gallett. in margarit. caſ. conſc. in verb. Clauſura, & Armendar. in addi. ad recopil leg Nauarr. lib.1. tit.18. l.7. de Epiſc. n.44.* prout eos refert *Barboſa alleg. 102. num.7. & 8.*

Et certè *Concilium* claris verbis loquitur, dũ iubet, vt Epiſcopi in omnibus Monaſterijs ſibi ſubiectis ordinaria, in alijs verò Sedis Apoſtolicæ auctoritate clauſuram conſeruari, vbi adeſt, & reſtaura-
20 ri vbi violata eſt procurent. Etenim † dictio *alijs* eſt indefinita, vt poſt alios habetur per *Mugnoz. in tract. de ratiocinijs cap. 18. num. 20. Barboſ. de Diction. dict. 17. in fine.*

21 Eademq; † refert præcedentis diſpoſi-
* tionis qualitates *cap. ſedes* vbi omnes *de iudic. gloſ. in l ſi fugitiui C. de ſeru fugit. Iaſ. in l ſi vnus in princ. nu. 10. ff. de pact. Ruin. conſ.181. ſub num.2. lib. 2. Sanch.* cum per eum congeſtis *de Matrim. lib.3. diſput. 20. num.2. Surd. conſ.21. n.14. lib.1.* vbi exornat. & *conſ.42. num. 26. lib 1. Galganett. de condit. & demonſtr. par.2. cap.1. q.18. nu.* 12. vnde cum in præcedenti eiuſdem *capituli* diſpoſitione dictũ fuerit *in omnibus Monaſterijs ſibi ſubiectis*; dictio illa *in alijs* intelligitur ſub eadem generalitate; ita vt ſignificet, *in cæteris omnibus*, nullo excluſo.

Non obſtat prima ratio *Nauarr. & ſe-*
22 *quacium* † quia lex roborans, ſeu interpratans intelligitur quidem ſecundum terminos roboratæ, vel interpratatę Cõſtitutionis in dubio, ſecus autem vbi apparet legiſlatorem voluiſſe diſpoſitionẽ ampliare; prout re vera apparet in *d. c. 5. ſeſſ.25. de regul.* in quo plura circa clauſuram adducuntur, quæ in *d. cap. periculoſo de ſtat. regul. in ſexto*, non continentur; & ſic *Concilium* noluit illi in omnibus inhærere, ac proinde non tam eſt eiuſdem *decretalis* interpratatiuum, vel roboratiuum, quam ampliatiuum, vt ex eius lectura apparet.

Non item refragatur ſecundum obiectum, deſumptum ex *Conſtitutione 8. fel.*

recor.

23 *recor. Pij V.* † quin potius eadē *Conſtitutio* retorquetur: cum ibi *in §. 2.* mandetur ordinarijs, vt vna cum ſuperioribus Regularibus ſatagant cunctas Moniales, etiam exemptas, etiam Ordinis Sancti Ioannis Hyeroſolimitani in clauſuram redigere: quatenus vero *in §. 8.* præcipitur Epiſcopis, vt eiuſdem *Bullæ* obſeruantiam in Monaſterijs ſibi ſubiectis auctoritate ordinaria procurent, ſedis autem Apoſtolicæ auctoritate in ſpectantibus immediatè ad eandem ſedem, ponitur ampliatiuè vt nempè etiam in ijs, quæ ſunt ſub immediata ſedis protectione, ac proinde magis priuilegiata, quam regularibus ſubiecta, eandem iuriſdictionem, & auctoritatem habeant: quod clarius redditur ex illis verbis *vna cum ſuperioribus eorumdem Monaſteriorum;* quæ præſertim Monaſterijs Regularibus ſubiectis conueniũt.

Confirmantur prædicta ex ſubſequenti *Conſtitutione* quæ incipit *Decori* in qua idem *Sum. Pontifex* inhærendo præfato decreto *S. Concil. Trident.* diſponit Moniales etiam Regularibus ſubiectas ex cauſa infirmitatis, lepræ, vel epidimię, ſepta monaſterii exire non poſſe, niſi eadem infirmitas præter alios ordinum Superiores, quibus monaſteriorum cura incumbit, etiam per Epiſcopum, ſeu alium loci ordinarium cognita, & expreſsè in ſcriptis approbata ſit. (Vnde apparet eumdem Pontificem voluiſſe Epiſcopis in concernentibus legem clauſuræ exemptarum auctoritatem tribuere.)

24 De † qua materia, & de cæteris caſibus quibus Epiſcopus licentiam exeundi ſepta monaſterij impertire poſſit, videndus eſt *Guttier. qq. Canon. lib. 1. cap. 4.*

25 Et † multo minus refragatur interpretatio, quam *Roderic.* afferebat ad *d. cap. 5. ſeſſ. 25. de regul.* vt nempe Epiſcopi, tunc demum iuriſdictio viſitandi clauſuræ monialium exemptarum concedatur, ſi idm ea euidenter appareat violata, & ſuperiores regulares ab ijſdem Epiſcopis moniti, per ſex menſes negligant, qui dum aſſerit hunc eſſe germanum Concilij intellectum, euidentiſſimè decipitur; tùm quia verba illa Concilij *vbi violata fuerit, diligenter reſtitui, & vbi inuiolata eſt conſeruari maximè procurent.* pariformiter determinant vtrunque caſum, ſcilicet conſeruationis ac reſtaurationis, vnde nec nos debemus diuerſimodè eos determinare, nec licuit *Roderico* alterum

26 amplecti caſum, & alterũ reijcere. † Tum etiam quia termini *c. uſdem Conc. c. 8. ſeſſ. 21. de refor.* ex quo candem interpretationem ipſe deſumpſit, ſunt valdè diuerſi, ac ſeparati à terminis *d. cap. 5.* in illo namque agitur de Monaſterijs virorum religioſorum, in iſto de clauſura monialium: vnde nec debent confundi, nec de vno ad alterum inferri, ob rationis diuerſitatē, propter quam nec *Concilium* illos coniunxit; ſed in diuerſis *capitulis,* ac ſeparatis *ſeſſionibus* de illis diſpoſuit. Poſſunt itaque Antiſtites, eorumq; Vicarij ſufficiens ad id habentes mandatum ſepta monialiũ Regularibus ſubiectarum in cōcernentibus clauſuram vti Sedis Apoſtolicæ delegati viſitare, & ita de facto paſſim vbique practicatur. Verum quia idem Prior, cui *Roderici* doctrina valde applaudebat, meis rationibus non acquieſcebat: ego ob meā eximiam in dictā Religionem reuerentiā, nihil per vim attentare volui, ſed *S. Congregationem* cōſului, ac fauorabilem reportaui reſolutionem, quam vna cum meo ſupplici libello hic imprimendam curaui, tenoris ſequentis. † Eminentiſſimi, & Re- 27
uerendiſſimi Domini. Statutũ eſt per Decretum *S. Conc. Tridentini cap. 5. ſeſſ. 25. de regul.* vt Epiſcopi tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati clauſuram Sanctimonialium in Monaſterijs ſibi ſubiectis conſeruari maximè procurent, in vim cuius decreti *Alexāder Sperellus Vicarius Generalis Eminentiſſ. D. Cardinalis Eſſenſis,* vt ſuo muneri ſatisfaceret, intendebat ſingulis annis Monaſteria Regularibus ſubiecta, viſitationis gratia, in concernentibus clauſuram ingredi, ad quod cum cæteri Regulares annuerent, Fratres S. Dominici reſiſtunt: prætendentes duo. Prius vigore eiuſdem decreti Epiſcopum ſolum, non autem eius Vicarium etiam mandatum ſpeciale habentem ingredi poſſe. Poſterius, nec quidem Epiſcopum valere, niſi aliquam rationabilem violatæ clauſuræ ſuſpicionem habeat ex *Roderi. qq. regul. tom. 1. q. 47. art. 10.* Vnde cum Orator hac in re nil præter Dei honorem quærat, ac neque deſidia, neque nimio zelo laborare intendat, ſupplicat humiliter pro opportuna horum caſuum declaratione.

Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Trident. Interpratum ad vtrumque dubium reſpondit non ſolum Epiſcopo, ſed etiam generali eius Vicario ad hoc ſpeciale mandatū habenti, licere pro clauſuræ viſitatione ingredi ſepta Monaſteriorum Monialiū Regularibus ſubiectarum; tametſi nulla rationabilis violatæ clauſuræ ſuſpicio irrepſerit: & acriter reprehendit Rodericum, quod hac de re tam audacter locutus fuerit.

ſubſcriptio. *Antonius Card. Caetanus.*

Locus † Sigilli.

Adeo

Adeo autem certum eſt Epiſcopis iuriſ-
dictionem circa clauſuram Monialium
28 Regularibus ſubiectarum fuiſſe † tribu-
tam, vt ſi Regulares ipſi quantumuis exẽ-
pti in concernentibus eandem clauſuram
delinquant, ab Epiſcopis vti Sedis Apo-
ſtolicæ delegatis puniendi ſint ex *Conſtit.
fœl.rec.Gregorij XV. de exemptorum priui-
legijs §. ad hæc*

29 Etiam † ſi delictum conſiſtat in collo-
cutione cum Monialibus ſibi ſubiectis abſq;
legitima licentia, vt *Congregatio* conſulta
reſpondit, annuente S.D.N. anno 1624. *vt
infra Poſita Conſtitutione fœl rec. Gregorij
XV.* de exemptorum priuilegijs. An Re-
gularis abſque legitima licentia accedẽs
ad Monaſterium Monialiũ Regularibus
ſubiectarum, ibique in loco colloquijs de-
ſtinato cum Moniali colloquens à Diœ-
ceſano Epiſcopo tanquam Sedis Apoſto-
licæ delegato coerceri & puniri poſſit? *à
S. Congregatio Cardinalium Conc Trident.
interpretum cenſuit poſſe, quam Congrega-
tionis ſententiam Sanctiſſimus D.N. Vrba-
nus Octauus ad ſe relatam approbauit. Coſ-
mus Cardinalis de Torres*

30 Quin † etiam poſſunt Epiſcopi acceſ-
ſum ad Monaſteria Regularibus ſubiecta,
ſub excommunicationis pœna prohibe-
re, vt per *Gemin & Franch. in cap. 1. de
ſtat. Regul. in ſexto, Iaſ in conſ. 83. vol. pri-
mo Angel. in Summ verb. ſtatutum 3 Syl-
ueſt. in verbo excommunicatio 2. num tertio
Henriq. de Betto in tract de Synodo Epiſco-
pi par. 3. art. 1. concl. 13. num 4* latè *Rolan.
conſ. 33. num. 16. vol. 3. Genuen. in prax. Ar-
chiep. cap. 33 ſub num. 1.* qui ait ſic cenſuiſ-
ſe *Sac. Congregationem*, & ita Neapoli ſer-
* uari, ac *Doctores* communi calculo ſenti-
re. *Gratian. diſcept. forens. cap. 393. nu. 23.
& ſeqq. tom. 2.* quibus addendi ſunt idem
*Genuen. in Manuali paſtor cap. 82. Vgolin.
de offic. Epiſc. cap. 21 §. 4 num. 4. Lazar. de
Blaſph q 10. num. 28. Campanil.* cum rela-
tis in *diuerſor iur. canon rubr. 12. cap. 16 n.*
45. & facit text. in *cap Monaſteria de Vit.
& honeſt. Cleric.* generaliter, & indiſtinctè
loquens, & ita ſemper & vbiq; practicaui.
Etiam contra exemptos abſque licentia
accedentes, vt benè per *Campanil. et Gra-
tian locis mox citatis.*

31 Facienda † tamen eſt in Edicto expreſ-
ſa, & ſpecifica mentio Monaſteriorum
exemptorum, aliàs ſi ſimpliciter loqui-
tur, illa non comprahendit, vt per *Rolan.
Genuen. Gratian. & Campanil. locis citatis.*

Et hæc quidem intelligenda ſunt mo-
do adſit Conſuetudo loci legitimè præ-
ſcripta vt licentia accedendi ad Mona-
ſteria, vel à ſolo Epiſcopo, vel ab eodem, ac ſuperioribus Regularibus coniunctim obtineatur, & ita Congregationem declaraſſe teſtatur *Quarant. in Summ. Bullar. ver Monaſteria Monialium fol. mihi 153.* vbi ait ſic Neapoli ſeruari, de quo teſtis eſt etiam *Genuenſ. in prax. Archiep cap. 33. ſub num. 1. in fin* idemq; tradunt *Piaſecc. in prax Epiſc par. 2. cap 3 de Viſitatio. Sanctim. nu 54 ſol. 199. Campanil. in diuerſor. iur. can. rubr. 12. cap. 16. num. 45. Barboſ. de offic Epiſc. par. 2 alleg. 102. nu. 30* quam conſuetudinem ego ferè vbiq; reperij.

A R G V M E N T V M.

Clericus agens pro Canone rei emphiteoticæ, vel pro rei Eccleſiæ recuperatione, pro laudemio, pro fructibus, decimis, & obuentionibus; pro redditione rationis ſuper adminiſtratione rei Eccleſiaſticæ, pro turbatiua, vel ſpolio, habet fori electionem. *Theſaur. quæſt. forens. lib. 2. q. 5.* examinatur, & ex parte reijcitur.

S V M M A R I V M.

1 *Laicus Conuentus à clerico pro canone rei emphiteoticæ declinat forum* ſecundum Theſaur.

Contrarium eſt verius num. 9.

2 *Clericus pro re Eccleſiæ trahit laicum ad forum ſuum quacumque actione agat.*

3 *Eccleſiæ rem detinens præſumitur iniuſtus detentor.*

4 *Laicus rei Eccleſiæ adminiſtrator cogitur in foro Eccleſiaſtico rationem reddere.*

5 *Laicus pro fructibus rei Eccleſiæ, coram Epiſcopo conuenitur.*

Oſaſch. deciſ. 32. num. 5. *reijcitur.*

6 *De fructibus idem iudicium, ac de re ipſa.*

7 *Fructus rerum Eccleſiaſticarum pro Eccleſiæ agenorumque neceſſitatibus ſunt obnoxij.*

8 *Colonus, vel conductor fundi Eccleſiæ, vel clerici, conuenitur in foro Eccleſiæ.*

9 *Laicus pro re Eccleſiaſtica, vel illius connexis, & acceſſorijs quacumque actione poteſt coram Epiſcopo conueniri.*

10 *Emphiteuta non ſoluendo canonem, ſpoliat dominum directum.*

11 *Conductor rei Eccleſiaſticæ, an coram Epiſcopo conueniri poſſit.*

12 *Locatæ rei penſio ſoluitur pro vſu rei.*

13 *Canon, an, & quando pro vſu rei, vel in recognitionem directi dominij ſoluatur.*

14 *Pro*

14 *Pro laudemio poteſt laicus coram Epiſcopo conueniri.*

15 *Actio pro canone rei emphiteuticæ eſt perſonalis in rem ſcripta*, & num. ſeq.

16 *Emphiteuticam rem poſſidens tenetur etiam ad canones antea decurſos.*

17 *Obligatio perſonalis quomodo cognoſcatur.*

18 *Actio perſonalis cui competat.*

19 *Dominus directus in re emphiteutica habet ciuilem poſſeſſionem.*

20 *Laicus trahitur ad forum Eccleſiæ per actionem perſonalem continentem rem Eccleſiæ. Et quare.*

21 *Hypotheca omnium bonorum apponitur in instrumento emphiteuſis ex conſuetudine Et quid operetur.*

22 *Decimarum conductor laicus coram quo Iudice ſit conueniendus.*

23 *Pro fructibus & obuentionibus tēporalibus Eccleſiæ, an Iudex laicus ſit competens.*

24 *Exactor decimarum pro ratione reddenda coram Iudice ſuo conueniendus eſt.*

25 *Decimarum cauſa quando ſit merè Eccleſiaſtica, & quando mixti fori*, & nu. 30.

26 *Pro decimis etiam in quæſtione facti poteſt quis cenſuris cogi.*

27 *Cenſuræ non infliguntur niſi pro cauſis ad forum Eccleſiaſticum ſpectantibus*, & num. ſeq.

28 *Laicus trahitur ad forum Eccleſiaſticum pro quacumque cauſa, pro qua excommunicari poteſt.*

29 *Laicus in quibus caſibus poſſit coram Eccleſiaſtico conueniri.* remiſſiuè.

30 *Iudex laicus quando ſit competens in cauſa decimarum* remiſſiuè.

31 *Laicus qui ſe ſubmiſit cuicumque foro, poteſt coram Eccleſiaſtico conueniri.*

32 *Emphiteutæ Eccleſiæ ſolent de conſuetudine cuicumque foro ſe ſubmittere.*

33 *Laicus Eccleſiaſtici Iudicis prorogare poteſt iuriſdictionem.*

34 *Conſuetudo conueniendi laicum pro canone coram Epiſcopo, eſt à iure approbata.*

35 *Conſuetudo etiam immemorabilis conueniendi clericos coram laico eſt nulla.*

36 *Conſuetudo conueniendi laicos coram Eccleſiaſtico, etiam in cauſis prophanis tenet* & num. 40.

37 *Iuriſdictio Eccleſiaſtica cum ſit religioni fauorabilis, de facili prorogatur.*

38 *Cauſæ omnes olim ad Eccleſiæ iudicium deferebantur.*

39 *Iuriſdictio in temporalibus penes Eccleſiam habitu reſidet.*

40 *Conſuetudo, ut Epiſcopus laicorum cauſas cognoſcat, tenaciſſimè ſeruanda eſt.*

41 *Conſuetudo conueniendi laicos coram ordinario, priuatiuè ad Iudicem laicum ſeruanda eſt.*

42 *Iudex laicus non ſupplet Iudicis Eccleſiaſtici negligentiam.*

43 *Iudex Eccleſiaſticus ſupplet Iudicis laici negligentiam.*

44 Theſaur. q. forens. 15. lib. 2. *declaratur.*

45 *Reo negante rem eſſe emphiteoticam, an, & quando Epiſcopus remittere debeat, vel cognoſcere cauſam.*

46 *Laicus ratione doli, rapinæ, ſacrilegij, vel violentiæ coram Epiſcopo conueniri poteſt, etiam ſi factum neget.*

DECISIO XCVIII.

QVIDAM Antonius ex oppido Brixellij cōuentus coram me tunc Vicario Parmenſi à D. Benedicto Bacchino Canonico occaſione canonum ſibi eiuſq; præbendæ pro agro emphiteotico debitorum, declinando forum prætendebat cauſam ad Gubernatorem Brixellij Iudicem ſuum eſſe remittē-
1 dam, † & allegabatur in terminis præciſis determinatio *Theſauri iunioris quæſt. forens. lib 2 q. 15.* qua tamen non obſtante in contrariam iui ſententiam; & quidem tum inſpecto iure communi, tum etiam ex forma inſtrumēti, & obligationis, tum demque attenta Diœceſis conſuetudine.
2 De iure quidem, † quia quemadmodum poteſt Clericus pro re Eccleſiæ laicum coram Eccleſiaſtico Iudice conuenire ſiue agatur actione reali, ſiue perſonali, ſiue mixta text. expreſſus in *cap. ſi clericus laicum de foro competen.* vbi *ſcribentes* omnes,
** & eſt crebrior opinio de qua *Oſaſcb. deciſ. 32. nu. 6.* & in effectu fatetur *idem Theſau. d. q. 15 nu. 11. & 16. in fi. & 19.* & tradunt plurimi relati à *Bellett. diſquiſ. Cleric. tit. de fauore Clerici reali § 5. num. 2. & 6. & Guttier. Canon. qq. lib. 1. cap. 34. num. 13. Rota in Rauennaten. Emphiteuſis 28. Maij 1631. coram D. Merlino*, quod quidē priuilegium fundatur tum in Eccleſiæ, clericorumq; prærogatiua; tum etiam in negligentia Iudicum ſecularium, qui parū,
3 aut nihil ſolent illis fauere, † tum denique quia detinentes rem Eccleſiæ, non præſumuntur iuſtè detinere *d. cap. ſi clericus laicum* iuncto *cap cum ſit de foro competen.* & vtrobiq; ponderant *ſcribentes*.
4 Etiam † ſi is qui Eccleſiæ bona adminiſtrauit pro reddenda ratione pulſetur. *c. iudicatum, & ibi gloſ. 9. diſt. Soccin. in c. de Iudic. & in rubr. de foro comp ſub n. 3. et in c. licet ſub n. 14. [illegible] r. 24. eod. tit. Concil. Trid. ſeſſ 25. cap. 8. de reform.*

Sic

Sic † pari modo poteſt quis pro fructi-
bus ex eiſdem bonis prouenientibus in
curia Eccleſiaſtica conueniri, vt deduci-
tur ex *d. cap. ſi clericus laicum*, ponderan-
do verba *pro re ſua vel Eccleſiæ*, Rei nam-
que appellatione veniunt, & fructus *l. rei
ff. de verb. ſign. l rem. ff. de acqui. rer. dom &
vtrobique Doctores Hieron. Gabr. conſ. 37.
num. 10 vol. 2. Antonin. Variar reſol. lib. 1.
reſol. 8. num. 9. Bellett. d. §. 5 num.* 8. alias
adducens rationes, idemque de iſtis ac-
ceſſorijs eſt iudicandum, ac de principali
*cap. acceſſorium de Regul iur. in ſexto, Ar-
chid. in cap ſi annum numero primo, de Iu-
dic. in ſexto, Surdus cum relat deciſ. 88. nu-
mero decimo* quicquid ſecus ſenſerit *Oſaſc.
deciſ. 32. num.* 5. ſub prætextu, quod fru-
ctus non ſint, quid ſpiritnale, ſed tempo-
rale; quod quidem ad hunc effectum non
6 concludit; † cum de illis idem ac de ipſa
re ſit iudicandum *cap. ſi annum, & ibi glo.
in verb. deponentibus, & Archid. in princ.
& numero primo, & Ancharan. & Franch.
de Iudic. in ſexto.*

7 Idque † potiſſimum procedit quo ad
fructus bonorum Eccleſiaſticorum, qui
pro Eccleſiæ, pauperumq; neceſſitatibus,
non ſecus ac ipſa bona ſunt obligati, vt
per *Aufrer. de poteſt. ſecul. in Eccleſ. num.*
31. & ita reſpondet *Bellett. dicto §. 5. ſub
numero octauo*, præterquamquod nec bo-
na temporalia clericorum ſunt quid ſpi-
rituale, & tamen quo ad illa clericus ha-
bet electionem fori text. in *dicto capitulo ſi
clericus laicum*, ibi *pro re ſua, vel Eccleſia*,
& ibi notant *ſcribentes*.

8 Vnde, † & coloni partiarij, ſeu con-
ductores fundi Eccleſiæ, vel clericorum,
pro recollectis fructibus, ac pro illorum
expulſione poſſunt in ſoro Eccleſiæ con-
ueniri ad text. in *dicto capitulo ſi clericus
laicum Hieron Gabr. dicto conſil. 37. nu-
mero decimo, Bellett. dicto §. quinto, nume-
ro octauo*, & eſt de mente *ſpeculat. in tit.
competen. iud. § primo, numero vigeſimo ſe-
ptimo*; quatenus diſtinguendo, inquit dd.
colonos pro delicto, vel alio contractu
conueniendos eſſe coram Iudice ſuo;
at ſuper rebus, quas ab Eccleſia tenent,
poſſe coram Eccleſiaſtico conueniri, ſe-
quitur *Marian. Soccin. in capitulo ſi quis
clericus, ſub numero octauo, ver. ſed tu De
foro competenti*, quicquid ſecus ſenſerit
Marta ceſſante obligatione Camerali in
*tractatu de Iuriſdictione parte quarta, ca-
ſu 112. ſub numero primo*, quem reprobaui
ſupra in *deciſione quadrageſima prima, nu-
mero trigeſimo primo*.

9 Et hinc patet noſtri caſus deciſio, † ſci-
licet Emphiteutam pro canone ex re Ec-
cleſiæ debito poſſe coram Eccleſiaſtico
Iudice conueniri; quomodocunque enim
& quacumque actione agatur occaſione
rei Eccleſiaſticæ, ac de omnibus inde ac-
cidentibus, & connexis, Eccleſiaſticus cõ-
tra laicum iudicare poteſt, vt poſt *Inno-
centium* docet, *Abbas in dicto capitulo ſi
clericus laicum ſub numero duodecimo, in
fine, & numero decimo tertio, de foro com-
petenti.* quem in terminis noſtris ſequitur
*Valaſch. de Iure emphiteut quæſtione tri-
geſimanona, ſub numero decimo quarto. ver.
quod ſi emphiteuſis, & Borgnin deciſione
quadrageſima quinta, numero 68. parte
10 prima*, † & eo fortius quo emphiteuta
recuſando ſoluere canonem dicitur do-
minum ſpoliare, ſiue iudicialiter, ſiue
extra iudicium id agat, vt per eundem
*Borgnin. deciſione quadrageſima quarta
numero 107. & deciſione 45. numero 72.
parte prima*, vbi propterea innuit ratio-
ne ſpolij poſſe coram Iudice Eccleſiaſtico
agi (licet de more plurimos citet ad rem
non facientes) dixi etiam in deciſione
& quod emphiteuta non ſoluens cano-
nem deſtituat dominum ſua quaſi poſſeſ-
ſione tradunt *Valaſch. de Iur. emphiteut.
quæſtione decima octaua numero decimo, &
Amad. à Ponte de Laudem. quæſtione 46.*
& benè facit *Capell. Tholoſ in deciſ. 95.*
vbi etiam *adden.* & notatur in *cap. quare-
la de electHon.*

11 Non † obſtat prima ratio *Theſaur. in
d q. 15.* nempe quod ſicut rei Eccleſiaſti-
cæ conductor pro mercede coram laico
eſt conueniendus, vt per *Oſaſch. deciſ.* 32.
ſic pari ratione pro canone rei emphi-
teoticæ, quia præterquamquod aſſumptũ
non eſt tutum, cum imò & pro mercede
rei Eccleſiaſticę habere clericum fori ele-
ctionem tradiderit *Innoc. in d c. ſi clericus
laicum, & ibi Abb. nu. 13. initio*, & habetur
per *Bellett. diſquẽ cleric. tit. de fauore cleric.
real. §. 5. nu. 9.* Argumentum de mercede
rei ad modicum tempus locatæ ad cano-
nes rei emphiteoticæ ob rationis diſpari-
12 tatem non procedit, † penſio enim in lo-
catione ſoluitur pro vſu rei *l. in re legata
13 §. colonus C. locati*, in emphiteuſi verò ca-
non fructibus non correſpondens, vt in
caſu noſtro ſoluitur in ſignũ recognitio-
nis directi dominij *gloſ. in c potuit extr. lo-
cati*; (quicquid ſecus ſit vbi fructibus
correſpondet, de quo alijs relatis tradit
Alex. conſ. 112. num. 3. lib. 1.) quo fit vt
tanquam recognitio, & fructus proprie-
tatis, non ſit omninò res temporalis, ſed
de eo idem quod de directo dominio, cu-
ius eſt pars, iudicandum ſit. † Quemadmo
dum, & pro laudemio, ꝙ pariter in pecu-

nia in ſignum recognitionis directi domi-
nii ſoluitur, poteſt laicus coram Eccleſia-
ſtico Iudice conueniri, vt per *Burgium*
in tract. de Laudem. par. tertia inſpect. prima
numero ſexto, & ſeqq & per *Bellett. d. §.*
5. *num.* 10.

Alia ratio qua mouetur *Theſaur.* nem-
pe cauſam eſſe remittendam ad laicum
Iudicem, eo quod hic actione perſonali
agitur (ſalua eius reuerentia) neque
in facto, neque in iure videtur applicari.
15 Non quidem in facto † quia actio com-
petens pro canone, non eſt merè perſo-
nalis, ſed in rem ſcripta, deſcendens qui-
dem ex contractu, ſed cum ipſa re huiuſ-
modi onere affecta ad quemcumque trã-
16 ſiens poſſeſſorem † qui propterea ad om-
nes canones decurſos tenetur, vt latè, &
egregiè per *Afflict. deciſ.* 95. *per totam* vbi
Vrſill in addict nonnullas reportat *de-*
ciſiones, quas non recenſeo, ne videar
aliena dicta de carta in papirum reſcri-
bere, & hanc ſententiam originaliter te-
nuit *Bald. in Authen. ſi quas ruinas num.* 5.
in fin. C. de Sacroſanct. Eccleſ. ſequitur
Iaſ. in l. 2. *num.* 70. *C. de iure emphiteutic.*
Soccin. conſ. 70. *numero decimoquarto, vol.*
primo latè *Alex. de Neuo conſ.* 95 *numero*
ſeptimo & octauo, *Caſſador deciſione ter-*
tia, numero ſecundo, de locat. Amad. de Pon-
te plenè hinc inde deducens in *tract. de*
Laudem. quæſt. 45. *numero* 12. *& ſeqq.*
Cephal. conſil. 200 *numero ſecundo, libro ſe-*
cundo, Monterenz. ſuper ſtatut. Bononien.
libro ſecundo, in Rubr. quomod. & qualit.
forenſ. agent. ius redd. §. volumus ver. rea-
lis littera B. numero tertio, *Abbas conſ* 20.
numero primo, *volum ſecundo, Alex. in lege*
ſi domus §. fin. ante num. ſeptim. de legat.
primo Ripa in lege prima, § ſi hæres, ſub nu-
mero vndecimo ff ad Trebell. Aym. conſ. 117
ſub numero quinto, *Pedroch. conſ.* 2. *num.*
81. *Menoch. conſ.* 444. *numero ſecundo &*
ſeqq. libro quinto. Borell. in ſumm. deciſion.
tomo primo, num. 33. *&* 228. *Amat. deci.* 31.
nu. 24. *& ſeqq.* vbi probat hanc eſſe com-
* munem, & tenendam opinionem, repor-
tans ad rem auctoritatem *Capoll. de Seru.*
17 *Vrb præd. cap.* 2. *num.* 6. † docentis ad co-
gnoſcendum, an obligatio ſit perſonalis,
obſeruandum eſſe, an forma obligationis
contineat cauſam; perſonalis enim obli-
gatio ex eo apparet, quod cauſa non ex-
primitur. In terminis autem noſtris ex-
primitur canonis obligatio pro re ipſa
emphiteotica, & ſic non eſt merè perſo-
18 nalis, ſed in rem ſcripta. † Denique per-
ſonalis actio illi competit, qui nullum in
re ius habet, ſeu cui res nullo reali iure
eſt affecta, ſed perſonam habet obligatam
ex contractu, vel quaſi, vel quaſi delicto
Iaſon in §. 1. *nu.* 1. *cum tribus ſequent. In-*
ſtitut. de Action & ibi *Gomeſ numero pri-*
mo, & quinto, *Adrian Dionyſ. de Diuiſ.*
actio. d. inſ 3. & obſeruat *Rota deciſione*
879. *alias ſecunda ſub numero tertio, in an-*
tiq. Vndè neceſſe eſt dicere domino di-
recto non competere ſimplicem actio-
nem perſonalem, cum ille habeat dubio
procul ius in re, nempe dominium dire-
19 ctum, † ſed & ciuilem poſſeſſionem, vt
tradunt *Bart. Alex. & Doctores in lege*
naturaliter in princip. ff de acquir. poſſeſſ.
vbi *Iaſon numero* 15 inquit id eſſe expe-
ditum in iure, cum reliquis copiosè con-
geſtis per *Valaſcb. de Iur. emphiteot. q.* 18.
numero primo.

Sed neque in iure applicatur *Theſauri*
ratio, quia dato etiam quod pro Canone
rei emphiteoticæ perſonalis competeret
20 actio, † cum tamen ea concernat rem
Eccleſiaſticam, non poteſt dici merè per-
ſonalis, ſed concurrit cum reali, atque
ideo propter illius concurſum trahitur
ad eius naturam, & ſucceſsiuè poteſt lai-
cus ad forum Eccleſiæ trahi *ad leg. quod*
fundum § ſi tu ex parte vbi *Bart. numero*
ſecundo, ff ad leg. Falcid. ita *Gratian. di-*
ſcept. forenſ. capitulo 238. *numero decimoſe-*
ptimo, & decimo octauo, tomo ſecundo, &
benè facit *Federic. de Senis* ab ipſo citatus
in conſ. 245. *in fine.*
21 Quæ † quidem ſententia citra vllam
hæſitationem procedit attenta generali
conſuetudine apponendi hypothecam
omnium bonorum in inſtrumento Em-
phiteuſis, de qua teſtatur *Amadeus in*
tractat. de Laudem. quæſt. 46. *numero* 24.
tunc enim tranſire obligationem etiam
ad tertium poſſeſſorem, & conſequen-
ter actionem perſonalem eſſe in rem ſcri-
ptam, vltra præfatos, & alios, quos ci-
tat fatetur *Surd. dicta deciſione* 32. *nume-*
ro quarto, & ſequent. & *Corbulus* cum ab
eo relatis *de cauſ. priuil. ob non ſolut. can.*
quæſt. 6. *num.* 5. *& ſequentib.*

Minus refragatur argumentum à ſimi-
22 li à *Theſauro* adductum † de conductore
laico decimarum, quem inquit conue-
niẽdum eſſe coram laico, Iudiciumq; Ec-
cleſiaſticum poſſe declinare ex *Aufrer. de*
Poteſt. laic. ſuper Eccleſ. reg. 4. *Fallen.* 19.
& 27 *& Couarr. pract. quæſt. cap* 35. *ſub*
num. 2. *ver. quinto.* Nam *Aufrer. d. Fallen.*
19. quæ eſt ſub *numero* 23. non dicit Iudi-
cem Eccleſiaſticum declinari poſſe; ſed
laicum pro reſtitutione fructuum deci-
marum poſſe coram vtroque Iudice con-
ueniri, & ſic cauſam eſſe mixti fori, ad
quod plurimos adducit *ſcribentes*, & ſignãter
Feder.

Feder. de Senis conſ. 245. dicentem Iudicem laicum poſſe cognoſcere de cauſa decimarum ſuper quæſtione facti dumtaxat, non iuris, & ita intelligit textum in *cap. poſtulaſti de homicid.* ſubdens non eſſe peccatum tenere, quod fauore Eccleſiarum habeat Eccleſia duos Iudices, & ſic iſta doctrina, quam comprobat etiam *Gratian. tomo ſecundo, diſcept. forenſ. cap.* 238. *ſub num.* 82. retorquetur contra *Theſaurum*. *Auf.* in 27. *fallantia* non loquitur ad rem, ſed benè
23 *num.* 27. *in fallentia* 23. † inquit pro fructibus, & obuentionibus temporalibus ex re ſpirituali prouenientibus, etiam Iudicem laicum eſſe competentem, præſertim ſi detinens ea arguitur de mala fide, ac illicita, & iniuſta detentione; tunc enim cum huiuſmodi fructuum ſubtractio, dici poſſit ſacrilegium, certum eſt etiam Iudicem laicum eſſe competentem textus in *cap. cum ſit generale de foro competente*, quæ verba *Aufrerius* deſumpſit ex *Ancharano in regula, ea quæ de Regulis iuris in ſexto, in quæſtione quinta*, & ſic etiam iſta doctrina retorquetur, *Co-*
24 *uarruuias* † autem loquitur de exactore decimarum pro iam exactis decimis conuencto, contra quem cum non agatur propriè pro decimis, ſed de ratione reddenda, inquit iudicium coram Iudice laico eſſe agitandum; in noſtra verò facti ſpecie non contra eum qui canones exegit, ſed contra ipſum emphiteutam agitur qui illos in recognitionem directi dominij ſoluere tenetur, & ſic obiectum non concludit, quia decimæ iam exactæ, non ſunt amplius decimæ, ſed pecunia-
25 rium creditum. † Nam ſi de decimis ipſis ageretur, vtique retorqueretur argumentum, in eis enim ſi oriatur quæſtio iuris, Iudex Eccleſiaſticus vſque adeo non poteſt à laico declinari; vt imò ipſe ſolus, & priuatiuè ſit competens *clement. diſpendioſam de Iudic.* & ibi latè *Cardin num.* 22. *& ſequent. cap. litteras de Iuramento calumn.* & habetur *toto titulo*, *de Decimis* vbi *ſcribentes* notant *Calderin. conſil.* 15. *circa fin. de foro competenti Socein. in cap. licet ex ſuſcepto num.* 15. Et ſiue agatur petitorio, ſiue poſſeſſorio; latiſſimè *Moneta* cum per eum congeſtis *de Decim. capitulo octauo, quæſtione prima*. Etiam contra tertios poſſeſſores. *Couarruuias pract. quæſtion. capitulo* 35. *numero ſecundo, Germon. de Sacrorum immunit. capitulo decimoquinto. & numero* 95. *&* 96. *libro tertio*. Si verò agatur de quæſtione facti, an ſcilicet decimæ ſolutæ fuerint, vel annuus, aut alter ſoluere teneatur, Eccleſia electionem fori habebit, & ſic vterque Iudex ab ea poterit adiri, vt per eundem *Couarru. practic. quæſt. capitulo* 35. *numero ſecundo*, & per alios latè congeſtos *à Moneta dicta quæſtione prima, numero*
26 *quinto, & ſequentib.* † poteſt enim laicus etiam ſi quæſtio tantum facti ſit examinãda ad ſolutionem decimarum cenſuris compelli. *capitulo peruenit capitulo nuncios, capitulo cum homines capitulo de terris extr. de decim. element.* 2. *de Iudic. Co-*
27 *uarr loco citato*. † Et tamen excommunicatio non infligitur niſi ex cauſa, quæ ſit de foro Eccleſiaſtico *capitulo quicumque* 30 *diſtinct. Ioann. Andr. in regula eadem de Regulis iuris in ſexto, Socein. in capitulo cum ſit generale ſub numero* 15.
28 *de foro competenti*, † vbi ex hoc infert laicum trahi poſſe ad forum Eccleſiaſticum pro quacumque cauſa, pro qua excommunicari poteſt, quod apertius firmat in *capitulo licet ſub numero* 14. *ver. trigeſi-*
29 *munonus eodem titulo* † vbi refert quadraginta tres caſus, in quibus laicus poteſt coram Eccleſiaſtico Iudice conueniri.

30 An † verò, & quando Iudex laicus ſit competens ſuper decimis, ſiue principaliter, ſiue incidenter, ſiue in petitorio, ſiue in poſſeſſorio, ſiue vt Iudex, ſiue vt arbiter, ſiue vt arbitrator, agit latiſſimè *Gratian. diſcepti forenſ. capitulo* 238. *à num.* 82.

De iure itaque quicquid ſenſerit *Theſaurus* dictus Antonius poterat dubio procul coram me pro Canone conueniri. Sed & multo manifeſtius inſpecto tenore inſtrumenti emphiteotici, in quo emphiteuta cuicumque foro ſe ſubmiſe-
31 rat. † quo caſu laicus abſque vlla hæſitatione poteſt coram Eccleſiaſtico trahi ad notata per *Doctores in capitulo ſi diligenti. & in capitulo dilecti de foro competenti Decianus reſponſ.* 39. *numero* 57. *volum. ſecundo*, & in terminis *Borgninus deciſione* 45. *ſub numero ſeptuageſimo Gutier. Canonic. quæſtion. libro primo, capi-*
32 *tulo trigeſimo quarto, numero* 49. † quæ clauſula de generali conſuetudine ſolet apponi, vt fatetur *Theſaur. dicto capitulo decimo quinto, ſub numero decimo ſexto*.

33 Nihil † enim obſtat quominus Iudicis Eccleſiaſtici iuriſdictionem prorogare valeat *Soceinus in capitulo ſignificaſti numero quinto, de foro competenti*, & ex mox dicendis patebit.

Quod rurſus indubitatum reddebatur attẽta notoria Parmẽſis Diœceſis cõſuetudine conueniendi quotidie laicos corã Vicario Epiſcopali pro dd. canonibus, ſeu

34 liuellis, † quæ quidem conſuetudo eſt à
iure approbata text. in *cap. ſi clericus lai-
cum, & ibi Abb. num. 5. de foro competenti*
Rota deciſ. 783. *num. 3. parte prima diuerſ.*
Antonin. Variarum reſolut lib. *reſolut.*
48 *ſub num.* 14. & procederet etiam ſi de
35 re profana ageretur † quamuis enim cō-
ſuetudine induci nequeat, vt Clericus co-
ram Iudice laico conueniatur, cum ea
repugnet iuri diuino, canonico, & ciuili
cap. clerici vbi gloſa de Iudic cap. placuit
cap. inclita 21. *quæſt. prima* Innocen. *in*
cap. poſtulaſti de foro competenti Abbas, &
Doctores in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ de
Conſtitut. Alex. conſ. 8. *num.* 1. *volu.* 1.
Rota deciſ. 10. *num.* 4. *de* Conſuet. *in antiq.*
Natt. conſ. 495. *num.* 14 *lib.* 3. *Surd.* cum
per eum relatis *conſil.* 301. *num.* 54. *libro*
tertio, cum alijs plenitſimè congeſtis per
Carol. de Graſſ. effec. 1. *cleric. numero* 372.
etiam ſi ea eſſet immemorabilis *Abb. in*
repetit. dict. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ,
& in capitulo ſolita in ſexto, notab. de
Maiorit. & obedien. *Clar in* §. *fin. quæſt.*
36. *numer tertio, Couarr pract. quæſtionum*
* *capitulo tertio, numero* 5. vbi de commun.
* *Villalob. in ſuis commun opin. in verbo Cle-*
ricus num. 80. *Decian. tomo primo, tract.*
crim. lib. 4. *cap* 9. *num.* 14. *Germon. de Sa-*
cror. immun. lib. 3. *cap.* 15. *num.* 65. cum
alijs relatis per *Carol. de Graſſ. vbi ſupra*
num 375. *& ſeqq.* vbi latè de materia, *Au-*
frer. in addit a l Capell Tholoſan deciſ. 126.
Rota d. deciſ. 10. egregiè, & doctè *Suarez*
in defenſ. fid. contra Regem Angliæ lib. 4.
36 *cap.* 32. † Inuices tamen poteſt, vt clericus
actor laicum coram Iudice Eccleſiaſtico
conueniat, etiam ſi non agatur de re Ec-
cleſiaſtica, nec de patrimoniali ipſius
Clerici, vt docet *Abbas* per illum textum
in cap. ſi clericus num. 5. *de foro competen.*
adducens ad hoc tum alia iura, tum *textū*
iuncta glo. in cap ſi quis presbyter 2. *quæſt.* 5.
& poſt alios obſeruat etiam *Bellet. diſqui.*
Cleric. tit. de priuileg. Cleric. real. §. 5. *num.* 4.
Cuius rei duplex potiſſimum aſſignari po-
37 teſt ratio; † altera eſt, quia Iuriſdictio Ec-
cleſiaſtica cum ſit fauorabilis religioni,
de facili prorogatur, & ampliatur, vt per
Suarez in defenſ fidei cathol. lib. 4 *tit. de Im-*
38 *mun. Eccleſ. cap.* 14. *num.* 16. † Altera eſt
quia olim omnes, cum laicorum, tum cle-
ricorum cauſæ ad iudicium Eccleſiæ de-
ferebantur *cap per venerabilem extr. qui*
fil ſint legitim. cap. relatum 11. *quæſt. prima,*
cap. ſi quis presbyter ſecunda quæſtione
39 *quinta* † Ita vt ad huc penes Eccleſiam
reſideat habitu etiam in temporalibus iu-
riſdictio, tametſi actu regulariter illam
nequeat exercere, vt tradunt *ſcribentes*
per illum text. *in cap. nouit de Iudic.* & fa-
cit text. *in cap. licet*, vbi id notat *Soccin. n.* 1.
de foro competent. Vnde ſi laicus redeat ad
ſuum primæuum forum, non videtur eius
conditio facta deterior.

40 Hinc † eſt, quod vbi adeſt conſuetu-
do Epiſcopus, vel ordinarius etiam in-
ter merè laicos eſt Iudex competens *Ro-*
ta deciſ 797. *numero primo. parte prima*
diuerſ. & eſt text in *cap. licet ex ſuſcepto,*
vbi *Doctores de foro competente*. Et quod
vbi inualuit conſuetudo cognoſcēdi cau-
ſas laicorum in tribunali Eccleſiaſtico, te-
nacissimè ſeruanda ſit etiam in Terris, &
Regnis ab Eccleſiaſtica ditione remotis,
habetur per *Capic. in deciſione* 161. *num.*
tertio, & per *Suarez de Paz. in prax. tomo*
ſecundo. prælud. 2. *numero decimo nono, Se-*
gur. de Aual. in Director. Iudic. Eccleſiaſt.
parte ſecunda, cap. 13. *num.* 25. *Ricc. deciſ.*
217. *numero quinto, & per totam parte*
41 *ſecunda*. † Vnde prætendente D. Bertol-
do Vrſino Marchione Montis Sancti Sa-
bini Aretinæ diœceſis interrumpere lau-
dabilem conſuetudinem trahendi laicos
ad forum Eccleſiaſticum in cauſis ciuili-
bus prophanis, in quibus clerici ſunt acto-
res, etiam priuatiuè ad ipſum Marchio-
nem, cauſa diligentiſsimè in *Sacra Con-*
gregatione Epiſcoporum diſcuſſa, *Eminen-*
tiſſimi Patres proponente bon. memor.
Card'n Lancellotto die 31. *Ianuarij* 1617.
cenſuère laicos à clericis ad forum Ec-
cleſiaſticum in præfatis cauſis trahi poſ-
ſe. & debere; eoſdemq; Clericos abſque
Epiſcopi licentia laicos huiuſmodi co-
ram Iudice laico pro ſimilibus cauſis con-
uenire minimè poſſe.

42 Hinc † rurſus quamuis Iudex laicus
Eccleſiaſtici Iudicis negligentiam ſupple-
re nequeat *capitulo generaliter, capitulo*
qualiter, & quando de Iudic. Bellug. in
Specul. princip rubric. 11. §. *dubitatur num.*
14. *& ſequen. &* §. *videndum numero* 15.
& rubric. 18. *numero octauo, Carol. de*
Graſſ. cum per eum relatis *de effect. cleric.*
effec primo, num. 390. *Marta de Iuriſdict.*
parte quarta, caſ. 146. *&* 147. *Farinacc.*
de Inquiſitione quæſt. octaua, ſub num. 46.
in fine, quod in realibus temperant *Co-*
uarr. pract qq. capitulo 35. *ſub numero ſe-*
cundo, ver. non negamus, & num. ſeqq. &
Menoch. de retin remed. 3. *nu.* 355. *& Fa-*
rinacc. d. q. 8. *n.* 23. *in fin.* à quo non diſſen-
tit *Marta d cap* 147. *num.* 14. cui genera-
43 lis conſuetudo ſuffragatur: Iudex tamen
Eccleſiaſticus indiſtinctè ſupplere poteſt
laici Iudicis negligentiam *ſcribentes de*
foro competen. Abbas in capitulo cum con-
tingat numero 25. *eodem titulo Marta*,

d. par.

d.par.4. cap.146.num.7. Fuſcus de Viſitat. lib 2. cap.10.num.16. Menoch de Arb. iud. caſ. 69. num. 39. vbi concordantes affert *Bellug. d. rubr. 11. §. videndum, num.* 15. *Segura.in direct.iud. Eccle par.2.cap.7. nu.* 10. cum alijs quos refert, & ſequitur *Carolus de Graff. d. effect.cleric. 1. num:* 391. quem ad materiam conſule. Et ex his ad vlteriora procedendum eſſe cenſui, & ſucceſſiuè mandatum Canonico Bacchino conceſsi, quod & executioni demandatum fuit.

44 Cæterum quia *Theſaur. in eadem quaſt. forens.1.5.lib.2.* inquit, quod vbi laicus pro canone, vel libello coram Eccleſiaſtico pulſatus, ſimpliciter negat rem eſſe emphiteoticam, cauſa eſt ad Iudicem laicum remittenda; non omittendum eſſe duxi hanc concluſionem eſſe cum grano ſalis intelligendam, nimirū vbi clericus actor inſtat non obſtante dicta exceptione, ad vlteriora in meritis procedi (prout complures faciunt ad effugiendum laborem probādi dilatorie ſcilicet, & quo ad merita) ſecus ſi ille offert ſummarie docere de iure Eccleſiæ. Iudex enim Eccleſiaſticus de clerici actoris cōſenſu cognoſcere ſummariè poteſt de huiuſmodi qualitate iuriſdictionem tribuente, & ita procedit text. in *d cap. ſi clericus laicum de foro compet.* alias ius diſpoſitio nullius eſſet momenti, vt late, & doctè per *Abbat. ibidem num.15 poſt Ant de Butr & Felyn. num. 2. ver: limita. Aegid. Goffred.* & omnium latiſsimè *Soccin.num.15.* vbi ad rem ponderat quod etiamſi qualitas iſta iuriſdictionem tribuens non videatur à re ſeparabilis principaliter, eſt tamen ordine intellectus ſeparabilis; quemadmodum contingit in eo qui conuentus ratione delicti in alieno territorio commiſſi, negat ſimpliciter delictum, *& ſub num. 11. ver. primæ opinio & num.13.* vbi alios citat *Butrius in cap. cæterum num: 9. de Iudic. Autonin:* cum per eum congeſtis *Variar. reſolut lib: 1. reſolut. 48. num.4. & ſeqq.* vbi multipliciter cōprobat quibus addo *Dec. in d. cap. cæterum num: 18. de Iud. & in c. ſp. ad audientiam num.4. de Appell. Menoch. de recuper: poſſ: remed. 15. num.* 208. & latius in *remed.* 30: *num.*373. vbi alios refert, & *Abb. in cap. cum ſit generale num. 14. de foro competen.* vbi etiam quod Iudex Eccleſiaſticus cognitò ſummariè iuriſdictionē non eſſe ſuam, clericum actorem in expenſis condemnabit, cauſamq; ad ſuum Iudicem remittet; idemque firmat *Soccin. ibidem num.*

45 Prout † nec etiam cauſa ad laicum eſt remittenda ſi notorium ſit rem eſſe Eccleſiæ, tunc enim negatione emphiteutæ non obſtante, Iudex Eccleſiaſticus in cauſa procedere debet *cap. ſuper eo de teſtibus cogen. Abbas in d. cap. ſi clericus num 15. in fin & ibi Felyn num primo, & Soccin. nu.* 11. & 14. Nec vbi negatio habet contra ſe iuris præſumptionem, vt per *Felynum ibidem num.2. ver. fallit tertio*, vbi alios citat, & in ſpecie *Rotam deciſ. 327. in nou.* Nec vbi eſſet inueriſimilis *Felyn. loco citato ſub num.1. ver. quinto fallit.*

46 † Nec tandem vbi à clerico allegatur delictum, rapina, vel dolus, vel ſacrilegium, vel violentia; his enim caſibus non obſtante negatione, cognitio ſpectat ad Eccleſiaſticum *cap. cum ſit generale* vbi DD. communiter *de foro compet. Guttier cum relatis lib.1. canonicar.qq. cap.34. num.* 14. quod ſi negetur ſpolium, adhuc ſuper iſta qualitate iuriſdictionem tribuente cognoſcit Epiſcopus, *Guttier. vbi ſupra num. 14 & Menoch. de recuper. remed. 15. num. 205. & ſequentibus.*

ARGVMENTVM.

Creditores appræhendentes bona decocti, inter quæ eſt prædium emphiteoticum, an, & quando laudemium ſoluere teneantur, & an illo non ſoluto emphiteuſim amittant; ad interpretationem *ſtatuti Genuen. lib.4. cap.7. de decoctis §. ſecuta*. Et de pluribus alienationis ſpeciebus, caducitatem cauſantibus.

SVMMARIVM.

1 *Ceſſio bonorum eſt ſpecies alienationis.*
2 *Cedens bonis quando amittat illorum dominium*, & num: 41.
3 *Periculum interitus rei, an ſpectet ad Dominum.*
4 *Decocti, eorumq; fideiuſſores, an, & quando capta à creditoribus bonorum poſſeſſione liberentur*, & num. 43.
5 *Solutione eius, quod debetur, omnis tollitur obligatio.*
6 *Argumentum de Gabella ad laudemium an ſit validum*, & num.45. & ſeqq.
7 *Incertitudo rei ratione loci vel quota, an & quando dominij translationem impediat*, & num.
8 *Alienatio legum vnica, etiam non expreſſa, argui poteſt.*
9 *Dominij tranſlatio à ſtatuto facta in creditores ad vnum effectum, an poſſit alium effectum operari, & tertio opponi*, & n. 51.

10 Verbum intelligatur quando fictionem, vel veritatem importet, & num. 52.
11 Cedens bonis, re integra aliunde ſoluens, bona ſua recuperat, & num. 41. & 53. ver. ad ſextum.
12 Caducitas, an, & quando incurratur ex alienatione reuocabiliter facta, vt in pacto legis commiſſoria, vel adiectionis in diem. & num. 54.
13 Emphiteuta alienans, quia ſciebat ſe vigore indulti Apoſtolici poſſe compelli, non incurrit caducitatem.
14 Emphiteuta non priuatur iure ſuo per dationem in ſolutum factam auctoritate legis, vel Iudicis.
15 Emphiteuta vendens vigore Bullæ iuris cōgrui, vel retractus, non cadit à iure ſuo.
16 Emphiteuta an, & quando emphiteuſim amittat per adiudicationem rei emphiteuticæ creditori factam.
17 Emphiteuta per alienationem neceſſariam, an, & quando in caducitatem incurrat, & num. 19.
18 Gabella non ſoluitur ex alienatione neceſſaria.
19 Laudemium quando debeatur ex alienatione neceſſaria.
20 Emphiteuta, an, & quando ob non ſolutum laudemium in caducitatem incurrat, & num. 30. & 55.
21 Alienatio originata à conflatione æris alieni dicitur in ſua cauſa voluntaria.
22 Voluntario principio dato quicquid inde ſequitur dicitur voluntarium.
23 Alienatio neceſſaria etiam in ſua cauſa quā dicatur.
24 Canonem non ſoluere, & irrequiſito Domino alienare paria ſunt.
25 Emphiteuta omittens ſoluere canonem per errorem excuſatur.
26 Emphiteutico in contractu licet apponere pacta domino directo bene viſa.
27 Emphiteuticus contractus non habet propriam regulam, vel naturam.
28 Emphiteutico in contractu quando de aliquo dubitatur, recurritur ad inueſtituræ tenorem.
29 Emphiteutica res pactis non ſeruatis cadit in commiſſum, & 55.
30 Laudemio, infra tempus conuentum non ſoluto, caducitas incurritur.
31 Dominium, & poſſeſſio transfertur per ſtatutum ſine traditione, & apprehenſione.
32 Franc: Merlin in deciſ. lucens. 33. nu. 40. reprehenditur.
33 Dominium rei, an etiam non Dominus in alium transferat.
34 Statutum diſponens, quod bona decocti intelligantur effecta creditorum, dominium eorumdem bonorum in illos transfert.

Creditores decocti dicuntur illius ſingulares ſucceſſores.
35 Dominium, & poſſeſſio nec in ſuſpenſo, nec apud duos eſſe poſſunt.
36 Dominio probato pœnes vnum; dicitur probatum non eſſe pœnes alium.
37 Emphiteotica rei hypothecatione ſubſequuta poſſeſſione vbi non eſt ſpes luitionis, dicitur translatum dominium, & incurritur caducitas.
38 Emphiteotica re ſpecialiter hypothecata, & creditori tradita, vt fructus inde percipiat, debetur laudemium.
39 Emphiteuta mole æris alieni grauatus, cuius bona vi ſtatuti à creditoribus poſſidentur alienaſſe dicitur.
40 Argumentum à minori ad maius affirmatiuè valet.
41 Illatio non fit ex diuerſis.
42 Ceſſio bonorum, & decoctio ſimul ſtare non poſſunt.
43 Statutum exorbitans à iure communi non interpretatur ſecundum illud.
44 Laudemium non ſoluitur ex legato rei emphiteoticæ.
45 Gabella non debetur ex donatione.
46 Laudemium debetur ex donatione rei emphiteoticæ.
47 Gabella non debetur ex locatione ad longum tempus.
48 Laudemium debetur ex locatione ad longum tempus.
49 Argumentum ab æquiparatis quando valeat.
50 Certitudo quartæ quæ dicatur ad effectum transferendi poſſeſſionem.
51 Socinus Sen. conſ. 78. num. 2. in fi. vol. 4. interpretatur.
52 Verbum intelligitur quandoque veritatem importat.
53 Fictio in legibus & ſtatutis idem operatur, quod veritas.
54 Statut: Genuenſis cap. 7. lib. 4. interpretatio.
55 Laudemium etiam ex permiſſa alienatione ſoluitur.
56 Laudemium non ſoluens emphiteuta lite pendente, cadit à iure ſuo.
57 Error non præſumitur niſi probetur.
58 Dolus præſumitur in eo, qui quod debet, non facit.
59 Mora intra breue tempus eſt purganda.
60 Ius ſuperueniens lite pendente ex cauſa de præterito, quando proſit ad victoriam.
61 Decocti bona dicuntur vacantia.
62 Ius ſuperueniens lite pendente ex cauſa de futuro, an & quando ſuffragetur actori.
63 Libellus à Domino directo ad caducitatem agente quomodo formandus remiſſiuè.

64 *Statutum laicale an comprehendat vtile dominium emphiteuſis Eccleſiæ.*

DECISIO XCIX.

CAVETVR ſtatuto ciuili Genuenſi ſub Rubrica de Decoctis *lib. 4. cap. 7. §. ſecuta. quod facta declaratione ruptura, omnia bona rupti;* ſeu Decocti *intelligantur effecta creditorum, de quibus bonis curam habeant deputandi ſiue à creditoribus, ſiue à Magiſtratu ruptorum, qui debeant bona reſtringere, & pretium illorum ponere in pagis Sancti Georgij pro ipſis ſoluendis cui, vel quibus de iure erunt ſoluenda, vel repartiendis inter ipſoſmet Creditores.* Cum itaq; N. nobili. Genuenſis de anno 1629. mole creditorum grauatus, declaratus fuerit ruptus, ſeu decoctus pro ſumma ſcutorum fermè ſexcētis mille, Deputati creditorum vigore præfati ſtatuti omniũ eiuſdem bonorum poſſeſſionem apprehenderunt, & ſignanter eiuſdem domus quã ille in emphiteuſim à Monacis Oliuetanis recognoſcebat · qui quidem Deputati, Iudicis mandato, in dominos à conductoribus d. domus recogniri diu penſiones exegerunt non petita Inueſtitura, neque ſoluto canone, vel laudemio ijſdem Monacis; qui ſubinde coram me iudiciũ deuolutionis introduxere ex pluribus capitibus in libello expreſſis, ac ex quocumque alio verificando.

Cauſa diu multumq; agitata, pro parte creditorum deducebatur primo ex præfato ſtatuto non transferri rè vera dominium in creditores, ita & taliter, vt illud omninò à decocto abdicetur, ſed illa verba *omnia bona Rupti intelligantur effecta creditorum*, in eo ſenſu eſſe accipienda, vt Rupto ipſi interdicatur adminiſtratio, ita vt actum creditoribus præiudicalem facere nequear, in ipſoſque creditores, ſeu eorum Deputatos translata ad effectum reſtringendi bona, & inter creditores diſtribuendi: Vnde quouſque diſtributio fiat, dominium minimè videri trãſlatum, & per conſequens laudemium nõ deberi, quemadmodum videmus in ſimi-
1 li, † quod quàmuis cedere bonis ſit ſpecies alienationis *l. 1. & tot. tit. de Ceſſio. bon Simonell. in tract. de decret. lib 2 tit. 6. inſpect. 15. nu. 128. & ſeq. Fuſcus ſingul. 3.*
2 *ver. feudatarius:* † non tamen cedens deſinit ſuorum bonorum eſſe Dominus niſi facta illorum inter creditores diſtributione *Capel. Tboloſ. deciſ.* 134. vbi citat *Bart. in l 15. C. qui bon. ced. poſſ. & Rot deciſ. 468. in antiq. ſequitur Marcheſan. in tract. de commiſſ. par. 3. tit de commiſſ. admiſſion. ad bon ceſſ §. 1. num. 18. fol. 290.* Idemq tradunt *Maur. Burgius in tractat de laudem. par. 2. inſpect. 49. n. 3. & 5. Carol de Graſſ. in tract de except. excep. 37. num. 1. 6. & ſeq* cum alijs per me allegandis *infr. num. 41.*

Pro cuius argumenti confirmatione aſſerebant bona Decocti in terminis noſtris ante illorum diſtributionem perire ipſi Rupto non creditoribus, ex quo inferebant dominium penes ipſum Deco-
3 ctum remanere; † cum regulariter periculum interitus rei ſpectet ad Dominũ *l. Lucius, ff. de euict. l. 1. & l. cum inter, C. de peric. & com. rei vend. cum vulg.*
4 Secundò dicebant † Decoctos illorũue fideiuſſores non liberari à nexu obligationis ex poſſeſſione capta per creditores illorumue deputatos, donec inter eos fiat bonorum venditio, vel diſtributio *Paul. de Caſtr. in l. hæres à debitore, §. quod ſi ſtipulatur in fin. ff. de fideiuſſ.* qui ait id eſſe notãdum. *Stracca in tract. de Decoct. §. 3 num 45. Vinc. de Franch. deciſ. 55. num. 2. par. 2. Petr. Caball. conſ. deciſiu. 167. num. 30. lib. 1.* Vnde nec ante d. diſtributionem dici poſſe translatum in creditores dominium bonorum; alijs enim dubio procul Decoctus, eiuſque fideiuſſores à nexu obligationis liberaren-
5 tur; † cum ſolutione eius, quod debetur omnis tollatur obligatio *Inſt. quib. mod. toll. oblig. in princ. gloſ. fin in l. cum plures in fin. ff. de euict.* latè exornat *Surd in deciſ. 113 num. 2. Rota deciſ 536 num. 2. & deciſ. 169. num. 2. part. 1. in recentior.*

Tertiò addebatur quod quemadmodum Genuæ non ſoluitur gabella à creditoribus ſeu deputatis ab eis, donec diſtributio bonorum inter eos facta fuerit,
6 ſic nec laudemium ſoluendum eſt, † prout de Gabellis ad laudemium arguebat *Rodoan. in tract. de reb. Eccleſ. non alienan. queſt. 66. num. 19.* & quod laudemium pari paſſu cum gabella ambulet dicit *Guttier. in tract. de Gabell. quaſt. 58. num. 8.*

Quartò pro eadem parte conſiderari poterat, quod antequam fiat præfata diſtributio, ob creditorum multitudinem prorſus ignoratur quidnam vni, quid al-
7 teri eorum ſit aſſignandum; † quo fit vt ex rei incertitudine ratione loci, & quotæ in eos dominium, vel poſſeſſio tranſferri nequeat *l. 3. §. in certam ff. de acquir. poſſ. l. ſi fur. §. fin. ff. de vſucap.* latè *Fariſ. conſ. 55. num. 2. lib. 1. Gabr. conſ. 64. nu. 3. & 4.*

& 4 lib.1. Menoch.conſ.222.nu.50.& 51.
*Rot.deci.130.n.3.par 5.*quicquid ſecus ſit
vbi incertitudo eſt dũtaxat reſpectu quo-
tæ vel reſpectu loci *Bart. in d §. incertã*
nu.1. & ibi *Alex n.5.in fin. Dec.conſ.178.*
poſt n.3.verſ.vlt nõ obſtat,et conſ 226.n 3.
& 4.& in l. contractus 24. n 14. de Regul.
iur Iaſ.conſ.147 poſt n.5.l 1. Marſil.ſing.
499.Tiraq.de Iur.conſt.lim.19 Bero.conſ.
159 n.1 lib.1. Rota vbi ſup. num.9.& 10.
Quintò quatenus etiam dici poſſet in
caſu noſtro dominij tranſlationem inter-
cedere, vtique ea facta diceretur non
verè,ſed per modum fictum,ad hoc dum-
taxat, vt creditores mediantibus depu-
tatis propriæ indemnitati conſulere bo-
na reſtringere, & alienare valeãt, & hæc
videtur vnica,& indubitata huius ſtatuti
8 ratio; † à qua tametſi non expreſſa,licet
arguere *l.milites agrum, ff.de re milit gloſ.*
in l. quamuis C. de fideicom. Roman. ſcri-
bens ſuper conſtitutione Peruſina con-
tra ceſſantes, & fugitiuos debitores, *in*
conſ.404. ſub nu 4. vbi *Mandoſ.in addit.*
9 alios adducit † Vnde cùm translatio ad
hunc finem facta fuerit, diuerſum effectũ
operari non debet, vt in non diſſimili ſta-
tuto Florentino ſentit. *Soccin. Sen. in*
conſ 78 num.2. in fine volum 4. Nec de
huiuſmodi dominij translatione ad præ-
fatum finem à ſtatuto inducta,tertius op-
ponere poteſt, vt per eundem *Soccin. d.*
num.4 & 5. & per totum.
Confirmatur, quia ſtatutum non di-
cit bona eſſe effecta creditorum, ſed in-
10 telligi effecta, † Verbum autem *Intelli-*
gantur de ſui natura fictionem importat
ſecundùm *Alberic. in ſuo dictionario in*
verbo intelligitur vbi ad hoc adducit tex-
tum in *l. qui à ſecuro iuncta, gloſ. ff. de*
actio, & oblig. & in §. ſed ſi in bello Inſt.
de excuſ tut. quæ iura re vera parum pro-
bare videntur; idem tamen firmant *Ti-*
raq.in tract le mort ſui ſit par.2.declar. 10.
à num. 7. Menoch. de Præſump. lib. 4.
quæſt.36.num 9. Bertaz.in repet. l. ſi quis
maior.num.650.C.de tranſ. Vnde ad rem
noſtram ſubdit *Alberic. loco citato* in ſta-
tutis, in quibus ſæpe apponitur huiuſmo-
di clauſula, *intelligatur ipſo iure facta*, non
ideo intelligi, quòd ſit, ſed quia fingitur,
licet nõ ſit *l.vnic.in prin.ff.de rei vxor act.*
Sextò ſi dominii translatio à ſtatuto
inducta, nomen alienationis meretur, ſal-
tem dicenda eſſet alienatio reuocabiliter
facta ex quo ſoluente aliũde ipſo Rupto,
ſeu Decocto, bona iam à creditoribus
occupata, & nondum diſtributa, ad ipſum
reuertuntur iuxta praxim, de qua com-
plures Aduocati atteſtantur, quod nulla-
tenus contingeret, ſi fuiſſent irreuocabi-
liter in creditores translata, vt indubitati
11 iuris eſt † Prout etiam de iure communi
cedens bonis, ſi re integra, ideſt antequã
fiat diſtributio bonorum offerat ſatisfa-
cere creditoribus, bona ipſa recuperat
per text. in l 3. ff de ceſſion. bonor. & in
l.2. C. qui bon ced. poſſ. Brun. de ceſſ. Bo-
norum q 14 num. 6. Soccin. Iun conſ.58.
12 *nu.14.lib 4.* cum per eum relatis † Porrò
ex alienatione reuocabiliter facta non
incurritur caducitas. vt videmus in ven-
ditione cum pacto legis commiſſoriæ, vel
addictionis in diem à principio interpo-
ſito, quouſq; contractus ille omninò per-
ficiatur; Nam ſi reſoluatur per condi-
ctionis euentum ipſo iure retro transfer-
tur dominium, & dicitur non contractũ,
vt benè per *Bald. in l.ab emptione ſub n.4.*
ff. de pact. cum aliis adductis per *Corbu-*
lum de cauſ priu. ob alien. irrequiſit. Do-
mino limit.34. & per Molin. de contract.
diſput.459. num.12.
Septimò, eſto per ſtatutum vera indu-
13 ceretur dominii translatio; † non tamen
eſt dubitandum, quin iſta ſit alienatio ne-
ceſſaria à lege inducta, quæ propterea ca-
ducitatem cauſare nõ debet, vt poſt alios
tradit *Hieron. Gabr in conſ.92.nu.5.& 6.*
lib.1. loquens de quodam, qui ideò alie-
nauerat, quia ſciebat ſe vigore indulti
Apoſtolici poſſe compelli, ſequitur *Corb.*
de cauſ.priu.ob alien.irrequiſ Dom.lim.30.
14 † Prout etiam eandem ob cauſam idem
videmus in datione in ſolutum, vt poſt
alios, quos citat tradit *Tiraq de retr. ſign.*
§.1. gloſ.14. num.10. cum aliis per *Corb.*
15 *de cauſ. priuat ob alienat. lim 19.* † Et in
vẽditione vigore bullæ iuris congrui tra-
16 dit *Rota in deciſ.223. par.4. diuerſ.* † Et in
adiudicatione rei Emphiteoticæ facta
creditori nominatim per Iudicem, in
defectu tamen cæterorum bonorum in
quibus ſatisfieri potuiſſet, quicquid ſit ſi
aderant alia bona, tunc enim debetur
quidem laudemium, ſed non ad effectum,
vt eo nõ ſoluto, res cadat in commiſſum
cum in huiuſmodi adiudicatione Domini
conſenſus non requiratur, ſed ea incon-
ſulto ipſo fieri poſſit; vt diſtinguendo trã-
dit *Maur. Burg in tract de laudem par.2.*
inſpect.45. num.8. & 9. verſ. nos autem
& nu.10. vbi citat *Amad.à pont.in quæſt.*
laudemial. quæſt 27. & 28. verſ. idcirco.
Prout etiam tradit *Corbul.de cauſ.priuat.*
ob alien. lim.13.num.2. & in additionibus
ad eundem locum ſub nu.24. ab impugna-
17 tione Coſtæ ſe defendit † Et generaliter
in alia quacumque neceſſaria alienatio-
ne quæ ſit lege, vel Iudice compellente
inuito

* innito emphiteuta *Doctores* communiter
in l. ideo, ff. de cond. furt l.3. & ibi *Iaſ.*
num 48. C. de Iur. emphit. Aufrer. in add.
ad Capel. Tholoſ deciſ.75. circa fin ſumma
Silueſtr §. emphiteuſis num.28. verſ.4.
part 1. Bertand conſ 310. num.2. part.2.
Ruin. conſ.159. num 9 lib.1. Tob. Nonius
conſ. 28. num. 9. Vinc. Ann. in ſing. 579.
Crauet. conſ.215. nu.3. & in conſ. pro Ge-
*nero num.*290. cum aliis, quos refert, &
ſequitur *Maur. Burg. de laudem. part.2.*
* *in ſpect.1. nu* 105. qui de cõmuni teſtatur.
18 † Prout videmus in ſolutione gabellæ
ex contractu debitæ, quæ ex neceſſaria
alienatione nõ eſt ſoluẽda *Surd dec.305.*
num.29. Gratian. diſcept forenſ. cap.148
num.14. Maur. loco mox citato in addit
num.37.
19 † Et quamuis huiuſmodi iuris conclu-
ſiones limitari ſoleant in ea neceſſaria,
alienatione quæ cauſam originalẽ habet
à mera volũtate, & ſic in ſua cauſa eſt vo-
* * luntaria, ex qua iuxta magis communem
opinionem laudemium debetur *Surd.*
deciſ. 254. num.29. Burg. in addit. ad di-
ctam inſpection.1 num.36. latiſſimè defen-
dit *Fabr. de laudem decad.3. error 1 nu.3.*
cum ſeqq. & latè examinat *Vinc. de Frac.*
deciſ.277. per totam, & poſt aliis ex recẽ-
tioribus tradunt *Theſaur. deciſ.139. Gra-*
* * *tian.* atteſtans de veriori, ac crebiori opi-
nione *diſcep. forenſ cap.244. nu.19. & 20.*
in 3. & nouiſſimè *Brittus in c. potuit. §.5.*
num. 13. verſ. alia eſt alienatio extr. de
locato. Et de quacunque alienatione, quæ
inconſulto Domino fieri poteſt, tradit
poſt alios *Soccin Sen. in conſ.70. num.11.*
* *& ſeqq. vol.3.* vbi teſtatur de comm. opin.
dicens, ſe non inueniſſe contradictorem
20 † Dicebatur tamen, hoc caſu deberi qui-
dem laudemium, at non ſub pena cadu-
citatis, ita vt ex illius omiſſione res cadat
in commiſſum, vt admittit *Ant. Fabr. ci-*
tato error.1. ſub nu.6. Prout de iure com-
muni generaliter ob nõ ſolutionem lau-
demij non incurri caducitatem, ceſſante
mora per lapſum diei, vel per interpella-
tionem hominis latè defendit *Surd. deciſ.*
200. per totam, & Blancard. in addit. ad
Amad. de Pont. quæſt.19. inquiens con-
trariam ſententiã *Hieronimi de Laurent.*
in deciſ. Auenionen. 143. & Vuij in deciſ.
496. n.13. rigidiorem eſſe quã vt amplecti
debeat, & ſic in ſuo robore remanere
putabant d. ſeptimum fundamentum;
quamuis admitterent huiuſmodi aliena-
20 tionẽ fuiſſe in ſua cauſa voluntariã † quip-
pè quę immediatè originem trahit à cau-
ſa voluntaria ſcilicet à mole æris alieni,
quod debitor volens liberè contraxit,
& ſpontè in hac neceſſitate ſe poſuit, à
qua poterat abſtinere *Signorol. conſ. 73.*
factum ſic præſupponitur paulo ante fin.
quem refert, & ſequitur *Tiraq. de retr.*
lign. §. 1. gloſ.14. num. 13. Caball. conſil.
22 *deciſiu. 115. lib.2.* † Et dato principio vo-
luntario, quidquid inde ſequitur volun-
tarium quoq; exiſtimatur *Bald. conſ.306.*
in fin. verſ porrò Tiraq. & Caball. locis
23 proximè citatis. Cum vice verſa † Illa
dicatur cauſa neceſſaria, quæ initium ha-
bet neceſſarium à ſtatuto ſine aliquo ip-
ſius viri facto, vt per *Bald in l. ſi vxor.*
num. 2. ff. de bon. auctor. iud. poſſid. & in
conſ.58. in reſtit. num.4 verſ 3. ratio nu 2.
Petr. Caball. in conſil. deciſ.115. num. 1.
lib.2.

Octauò denique cauſabantur deputati
ſe per errorem omiſiſſe ſoluere laudemiũ
nouamq; petere inueſtituram, quo ſtan-
24 te excuſandos eſſe; † Cum enim paria ſint
canonem non ſoluere, & irrequiſito Do-
mino alienare *Anchar. in c potuit, num.8.*
de locat. Alex. conſ 106 ſub num.4. vol.4.
Ruin. conſ 116. num.13 volum 1. Soccin.
conſ 20?. num 2. vol. 2. Corbul. de cauſ.
priuat. ob alien. ampl.1. num.2. cumque †
omiſſio ſolutionis canonis ab errore
cauſata, & non à malitia, excuſet à ca-
ducitate *Verall deciſ.180. num.4. par.1.*
& tradit fusè *Rota in Piſana caducitatis*
25. Iunij 1601. coram Coccino Decano,
& in deciſ.896. nu.1. & ſeqq. par 4. diuer.
Vtique pari ratione excuſandos ſe dice-
bant ab omiſſione petitionis inueſtituræ,
vel ſolutionis laudemij ex errore cauſata.

E conuerſo cõſiderabam nos verſari
in inueſtitura pactum expreſſum conti-
nente, quod nempe *ſi contigerit domum*
præfatam vendi, alienari, aut in alium
quouis titulo tranferri, intra menſem à die
alienationis. vel poſſeſſionis habitæ & toties
quoties de vno in aliũ deambulauerit, præ-
terquam in compræhenſos, intra menſem pe-
ti debeat inueſtitura. & ſolui laudemium
ſub caducitatis pœna ipſo iure incurrenda.

26 Quod † pactum nemo dubitat quin
validum fuerit, cum vnicuique rem ſuã
in emphiteuſim concedẽti licitum ſit ap-
ponere legem conditioneſq; & pacta ſibi
bene viſa *§ adeo Inſt. de locat. l. fin. C. de*
pact. inter empt. & vend. Valaſq. de Iur.
27 *emphit. quæſt.4. num.3.* † Cumque con-
tractus emphiteoticus non habeat pro-
priam aliquam regulam, & naturam, ſed
eam dumtaxat quam contrahentes paci-
ſcendo ſibi imponunt, vt probat textus
in l.1. & 2. C. de iur. emphit. & in d. §.
adeo Inſt. locat. & dixit *Rota in Lucana*
Molendini 14. Nouemb. 1605. corã Penia

Certè

28 †Certè quando circa bona emphiteotica de aliqua re dubitatur, regula eſt, vt ad inueſtituræ tenorem recurratur, & ſecundum illam res decidatur *d. l. fin. C. de iur. emphit. Roman conſil. 33. num. 1. Alex. conſ. 24. num 2. vol 5. Corbul.* alios adducens *de cauſ. priuat. ob non ſolut. can. ampl. 12. nu. 12. Menoch. conſ. 148. nu. 2. lib. 2.* etiamſi contra emphiteuſis naturã ſit vt per *Camil. Borell in ſumma deciſ.*
29 *tit. 33 num. 183.* † & ſic pactis non ſeruatis res emphiteotica cadit in commiſſum & ad dominum directum pleno iure reuertitur, vt tradunt *Doctores in l. 1. C. de iur emphit.* vbi *Iaſ. num 21* dicit, & eſſe vtile, & notandum *Bald. in l. fin. in vlt. notab. in 2. lect. C. eodem. Ruin. conſ. 110. num. 1. & conſ. 113. num 18 vol. 1. Corbul. de cauſ. priuat. ob non ſeru pact. nu. 1. Ioſ. Ludouic. deciſ. Peruſ. 22 num. 10 Surd. deciſ. 187. nu 1. Milanenſ deciſ. 17 nu. 68.* nouiſſimè *Ciriac. controuerſ. iur. tom. 2. controu. 266. num 5.*

30 † Et in puncto quod quãdo in inueſtitura appoſitum fuit pactum, vt ex quacumque alienatione, vel dominij trãslatione ſoluatur intra certum aliquod tẽpus laudemium, alioquin res in commiſſum cadat; tunc laudemio intra dictum tempus non ſoluto, caducitati ſit locus, etiã ſi illa alioquin de iure non incurreretur tradit *Fulgoſ.* ſcribens pro noſtro inſigni Capitulo Metropolitanę Genuenſis, cuius hodie ſum Arch preſbiter, *in conſil. 219. col 2. verſ. ſecundum autem*, quem ſic intelligit, & admittit *Amad à Pont. in tract. de laudem. quaeſt. 19. num 3. Sola ad conſtit. Sabaud. ſub tit. de iur. emphit. gloſ. 1. decreti in caſibus prima partis num. 37. fol. mihi 68* ſequitur *Blancard. in annot. ad quaeſt laudem. Amad. à Pont ad quaeſt. 26. verſ excipiunt 2.* qui omnes eam adducunt rationem, quia ſcilicet pactis in inueſtitura appoſitis præiudiciũ afferri non licet, nec etiam per ſtatutum, vel per iudicem. vt per *Bald in conſ. 306. per totum lib. 1. l. 1. & 2. C. de iur. emphit. Molin. de primog. lib 1. c 2. num 24. Pereira de Nominat. emphit. quaeſt. 7 num. 7. & ſeq. Gratian. diſcept forenſ. cap. 88. num. 1. lib. 1.*

Porrò in caſu noſtrò dubitandum non videbatur, quin domus, de qua agitur à dicto N. decocto in creditores illius deambulàuerit (vt inueſtituræ verbis vtar) ſtatuto ſic deponente; Quod quidem per illa verba *bona Rupti intelligantur effecta creditorum*, potuit, & voluit dominium transferre: potuit quidem (præſuppoſita ſtatuentium auctoritate qua de re infra
31 aliquid dicetur) † quia per legem vel ſtatutum transfertur dominium ſine traditione, vel alio inſtrumentali adminiculo, & poſſeſſio ſine apprehẽſione *Bald. conſ. 345. num. 4. lib 1. Abb. conſ 94. in fine lib. 2* & nonnullis relatis tradit *Gratian. diſcept. forenſ. cap. 310. num. 10. tom. 2.* Voluit etiam, quia, vt dicebam, diſſertis verbis declarauit bona Rupti intelligi effecta creditorum, quibus authoritatem apprehendendi reſtringendi, alienandi
32 omnimodam dedit; † quamuis enim non placeat id quod in propoſito aduertit *Franc. Merlin. in deciſ. Lucenſ. 33. nu. 40.* ex huiuſmodi alienandi facultate creditoribus conceſſa, probari dominij translationem per regulam, quæ habet, rei Dominum dici eum, qui liberè de ea diſponere poteſt, adducens *Menoch. in conſ. 429. num. 12. & Stracc in tract de Mercat. tit. de decret part. 7. num 6.* tum quia præfati *Doctores* in dictis locis id non dicunt, tum quia imò etiam is, qui rei Dominus non eſt, quandoque ratione ſui crediti ex pacto, vel ſtatuti diſpoſitione liberè diſponere, & dominium in alium transferre poteſt, vt expreſsè inquit *text. in l. non eſt nouum C. de acquir. rer. dom & Inſt qui alien poſſ. in princip.* de quo vide latè *Neguſan de pignor. p. 6. membr pertotum* Nihilominus dicta dominij in creditores translatio bene deducitur ex eadem ſtatutari dispoſitione, quatenus, cauetur bona Rupti intelligi effecta creditorum.

34 † Quando autem lex, vel ſtatutum diſponit bona effecta eſſe, vel dici alicuius intelligi debere quoad dominii translationem probat *tex. in l. 1. & in l ſi id quod ff. pro derelicto*, vnde, & ille dicitur eius ſingularis ſucceſſor *Rota in Roman. Pecunaria 3. Decembris* 1593. *coram Cardin. Pamphilio ſeniore* quæ eſt *deciſ. 53. num. 2. ex impreſſ. à Pacif. de ſalu interd. Gratian. diſcept. forenſ. tom. 2. cap. 391. num 44. & tom. 3. cap. 537 num. 12.* & in terminis ſtatuti, nempe quod ita interpretrari conſueuerit, deponunt nonnulli teſtes periti in proceſſu examinati & adeſt fides ab inſignioribus practicantibus ſubſcripta. & non obſcurè tradit *Rota Genuen. in deciſ. 83. à num. 6. vſque ad fin.* & ſignanter *num* 10. vbi inquit quod donec durat qualitas Rupti durare videtur dominium creditorum in eius bonis tàm quæſitis, quàm quærendis, & rurſus *eodem num* 10. ſubdit voluiſſe ſtatutum ob publicam vtilitatem pleniſſimè creditoribus eſſe prouiſum, & *nu. 14.* quod propterea debitor ipſius Rupti, vel Decocti,

ſoluen-

ſoluendo eidem, non liberatur, quia ſcien-
ter non vero Domino ſoluit, imò dicitur
rem contrectare aliena ninuitis credito-
ribus dominis, & ſic furtum committere
per *l. inter omnes §. rectè de furt.* idem in
terminis conſimilis ſtatuti firmauit *Rota
Lucenſis apud Franc. Merlin d. deciſ. 33.
num.* 40. vbi citat etiam *Petrum Caball. in
conſ. 162. num.* 1 qui tamen re vera hoc
mihi non dicit.

Quibus ſtantibus, ſequitur dubio pro-
cul, huiuſmodi domum deambulaſſe à di-
35 cto D. N. in ipſos creditores; † quandò
rerum dominia, & poſſeſſiones nec in
ſuſpenſo ſtare poſſunt *l. fin. ff. comm. prædi.
l. ſicut duob. §. 1 ff. de in diem adiect.* Neque
eodem tempore penes duos *l. ſi ex certo §.
ſi duobus ff. com mod. Bald. conſ. 6. Columbi-
nus lib. 1 Alex. conſ. 3. num. 5. lib. 5. verſic.*
36 *quarto accedit.* † Ita vt, probato dominio
penes vnum, dicatur probatum non eſſe
penes alium *Signorol in conſ. 75. in quæſt.
vertente num.* 9 & conſequenter ob non
ſolutum intra ſtatuta tempora laudemiũ
videbatur incurſa caducitas, & eo magis,
quo ſi aliter diceremus, maximum ſeque-
retur abſurdum, vt nempe Eccleſia per
plurium annorum curriculum nullum
haberet conductorem; non primum, quia
Decoctum, & ſpoliatum; non creditores,
ſeu illorum deputatos quia gerentes in
cæteris ſe pro Dominis, in recognitione
dominij directi dicunt ſe iam per tres an-
nos continuos non eſſe Dominos, ſed lo-
co cuſtodiæ retinere & ſic expreſsè fie-
ret præiudicium Eccleſiæ, ac pactis in in-
ueſtitura appoſitis, quibus neque Iudices
neque ſtatutum, neque partes præiudica-
re poſſunt, vt dixi ſupra *num.* 30.

37 Confirmantur prædicta, † ex abundan-
ti, quia ſi ex ſola hypothecatione rei em-
phiteoticæ, ſubſequuta poſſeſſione, debe-
tur laudemium, quando nulla eſt ſpes lui-
tionis, eo quod tunc dicatur alienata, &
cenſeatur effecta creditoris *l. qui habebat
vbi gloſ. & Bart. ff. de legat tertio Fab. de
Monte in tract de empt & vend. q. 4. nu. 6.
Tiraquel. de vtroque retract. in præfa. num.
36. Reduan. de reb. Eccleſ. non alien. ſub
tit de ſignific at. verbi alienatio. verſic. item
ſub vocabulo num. 3 & ſeq 1 ſol. mihi 12. &
tit. de caducit. ob rei alienat. verſ emphiteuta
quoque num. 31. Amad. de Pont in tract. de
laudem. q. 33. Neguſant. de pignor. membr.
primo par. 3. num. 30. Solſon. de Laudem.
cellula 10. nu. 66. Mozzius in tract. de con-
tractibus tit de pignor. & hypot. ſub verſ.
de reb. quæ pign. dar. poſſ num. 38. Villalob.
in ſuis com opin ſub littera P. num. 83. Si-
moncell. in tract. de decret. lib. 2. tit. 5. nu. 1.
Burgius cum relatis tract. de Laudem. in
ſpect. 17. num 4. Carroc. de excuſſ par. 1.
q. 5. num. 13. & par. 2. q. 38 num 34. & ſeq.
Coſta de retrotract. caſu 10. cap. 8. num. 18.
Roderic de Annuis redditib lib 2 q. 22 nu.
53. Rendell. de iure protbom. §. ſcriptum ver.
in venditione num 7 Surd. deciſ. 173. nu. 1.
Gama. deciſ 108 num.* 3. dixi *in deciſ 74.
& ſeqq.* ita vt eo non ſoluto incurritur ca
ducitas, vt per eundem *Burg. vbi ſup n. 5.
poſt Corbul. cũ relatis de cauſ priu ob alien.*
38 *lim. 33. num.* 6. Prout † etiam ſi res fuerit
ſpecialiter hypothecata, & tradita credi-
tori ea lege, vt fructus percipiat, quia ip-
ſius rei dominium dicitur translatum, vt
* tradunt communiter ſcribentes in *l. tra-
ditionibus C. de pact. & Mozz & Amad.
locis proximè citatis, & Burg. dicta inſpect.
17. nu* 7. prohibita enim alienatione inhi-
betur omne id, per quod peruenitur ad
illam *l. oratio ff. de ſponſal. Redoan de rebus
Eccl. non alien q. 2 cap. 6. num.* 11.

39 Quanto † magis idem in caſu noſtro
dicendum erit cum N. omnibus bonis vl-
tra uires tum generaliter, tùm ſpecialiter
hypothecatis, illis iam ia:n ſtatuti, & Iu-
dicis miniſterio tanquam decoctus priua-
tus fuerit, ita vt ea cenſeantur effecta cre-
ditorum, à quibus ita poſſidentur, vt nul-
40 la ſit ſpes luitionis? † conficiendo argu-
mentum à minori ad maius affirmatiuè,
quod in iure noſtro validiſsimum eſt, vt
per *Euerard.* cum innumeris ab eo con-
geſtis in *centur loco à minori num.* 1. & 2.

His itaque ſic firmatis tenendo hanc
ſententiam ſingula ex aduerſo deducta
facili negotio proſterni videntur. Nam
argumentum à ſimili, quod primo loco
deſumebatur à curatore eius, qui bonis
ceſsit ad hos deputatos ex forma ſtatuti
Genuenſis, habet in ſe clariſsimam ſolu-
41 tionem; † per bonorum ſiquidem ceſsio-
nem, quæ à Decocto iure communi fit, nõ
auſertur à lege ab ipſo cedente dominiũ,
nec in creditores transfertur text. expreſ-
ſus in *l. 3. ff de ceſſ bonor. quæſt. princ.* 18.
num. 6. quouſque bona ipſa per curato-
rem fuerint creditoribus diſtributa, vt
deducitur *ex l legis Iuliæ C. de ceſſ. bonor.
& ex l fin. ff. de curat. bon. dand.* & tradit
*Brun. de ceſſ. bonor. q. 18. in princ. nu. 9. cum
ſeqq. Coſta de remed. ſubſid. remed. 27. n. 16.
verſ. illis concurrentibus* cum alijs per me
ſupra adductis *num.* 2. ac ſubinde curator
perſonam ipſius cedentis repræſentat, bo-
naq; ipſa adminiſtrat, vti patrimonium
debitoris, qui ante venditionem illa re-
cuperare poteſt, & ne veneant impedire,
vt decidit text. in *l. 3. ff de ceſſ. bonor.* cum
per me allatis ſupra *num.* 11. Vnde non

mirum

mirum ſi antequam illa diſtribuātur laudemium non debetur, cum interea nullo pacto alienata dicantur. At è conuerſo ſtatut m de quo agitur,exorbitat à iure communi, & vult quod bona decocti intelligantur effecta creditorū, deputatoſq; non debitoris perſonam, ſed creditorum repræſentent, eorumq; nomine adminiſtrent,alienentq;. † Ex diuerſis itaque nō
42 fit illatio *vulg. l. Papinianus exuli ff. de min.cum ſim. Abb.conſ.10.lib.1*.& ita in effectu reſpōdet *Rota Lucens penes Merlin. d.deciſ 33 ſub num.41.verſ. nec obſtat*, vbi *num. 42.* ſubdit bonorum ceſsionem, & decoctionem ita inter ſe differre,vt decoctoribus ceſſionis beneficiū minimè poſſit competere *Ruin conſ 90.num.13 lib.1. Boer deciſ.215.num.6 Tiraq in l ſi vnquā in ver bona nu.5.C de reuoc. donat. Stracc. de decoct.par 3.num.9.& 10.* quibus addo *Caball.reſolut. crimin.105 num.11.& 15.* & conſequenter de vno caſu ad alterum malè arguitur.

Eiuſdem farinæ eſt ſecundum, in quo dicebatur Decoctos illorumq; fideiuſſores non liberari donec fiat bonorum vēditio: Nam huius argumenti ſolutio colligitur ex eodem met *Paul.de Caſtr.* in loco ex aduerſo citato nempe in *l.hæres à debitore §.quod ſi ſtipulator in fin.ff. de fideiuſſ.* vbi inquit, propterea præfatos non liberari, quia per poſſeſſionem bonorum captam creditores non efficiuntur Domini, niſi bona dentur in ſolutum: in caſu verò noſtro ex iuris municipalis diſpoſitione bona ſtatim cenſentur effecta creditorum, & ſic *Caſtrenſis* doctrina potius
43 retorquetur,† & euidenter apparet nihil momenti habere diſpoſitionem iuris cōmunis ad interpretationem dicti ſtatuti, quod in hac parte ab ipſo iure communi diſcedere voluit *Bald. in l. maximum vitium col. penult. C. de liber. præter Alex in conſ.20.num 9.lib.1.* latè *Roland. conſ.62. num.45.cum ſeqq.volum 3.Surd deciſ.272. num.33.Cartar.deciſ.Genuen.66.num.15.* cum alijs per me alibi citatis.

Eadē facultate corruit illatio, quæ fiebat ex eo, quod in caſu noſtro non ſoluitur Gabella, quaſi nec propterea ſi luendum ſit laudemium: Non enim à Gabellis ad laudemia duci poteſt argumentum, quæ licet in aliquibus pari paſſu ambulēt, in multis tamen ſaltem in praxi valde differunt,præcipuè ex legibus S. Georgij, quæ paſſim à iure communi exorbitant, vnde quamuis Gabellæ ſoluātur de quocumq; è contractu inter compræhenſos inito, laudemium tamen ex lege inueſtituræ eo in caſu non debetur. E conuerſo Gabella non ſoluitur Genuæ, niſi ex con-
44 tractibus inter viuos, † laudemium autē debetur etiam ex rei emphiteoticæ legato, vel donatione cauſa mortis in extraneum facta, tām de conſuetudine, quam etiam de iure communi, vt probat textus in ſui generalitate in *l ſin.C.de Iur.emphit.* & ibi poſt *Bart. Salyc. Butrig. Alberi. Iaſ. & Ioan. Andr. & Paul. de Eleaz. in cap.potuit de locat Alex.conſ.102.lib. & Bertrand. Argentreus cum relatis in tract. de laudem.§.45.*

45 Sic † ex gratuita donatione Gabella non debetur, vt tradunt *Bald. & Salyc in l.contractus num.1.C.de fide Inſtr. Bertac. in tract.de Gabell.in octaua parte memb. 3.*
* *num. 21. & ſeq.* & ex comm opin. firmat *Molin.de Hiſpan primog.lib 4.cap.2. n 61. Guttier.in tract.de Gabell. q 64. num. 1. 2.*
46 *& per totam* † Laudemium autem ex donatione facta in extraneum debetur Domino directo ſecundum magis veram, &
** crebriorem ſententiam *Bald in l. fin. n.6. & ibi Salyc.num 4. & Iaſ. num. 68. C. de fund. Emphit. Socc.iun conſ.70.num.12. & 28.lib 3.Aret conſ 41. in fin. Hieron.Gabr. conſ.84.num.3.lib.primo Ruin. conſil.161. num.22.vol 4.Guid. Pap. deciſ.46. num 1. & deciſ 48.Vinc.de Franch. deciſ.201. nu. 11 Viui.deciſ.436.num.9 Hier.de Lauren. deciſ Auenion 143 ver ſed aduerte*, & de
* comm.teſtantur poſt *Clar.*& alios *Corbu. de cauſ.priu.ob non pet inueſtit. nu. 4. & 6. & de cauſ. priu. ob alien. lim.13 num 3.*
* *Viui.lib.1. com.opin.ver.emphiteuta opi.92*
* *Villalob.in ſuis communibus opin ſub littera E. num.73.Burgius*,qui innumeros cumulat,& latè defendit,& ampliat.in *trac. de laudem. par.2. inſpect. 30. à n. 4. vſque ad fin.Gratian.diſcept.forenſ. c 373.nu.31.*

47 Rurſus † ex locatione ad longum tempus,an debeatur Gabella de iure cōmuni controuerſum eſt, & quamuis opinio
* affirmatiua videatur communis, contrariam nihilominus poſt alios defendit *Guttier. in tract.de Gabell.q.40.per totam* quæ
48 de conſuetudine ſeruatur Genuæ; † cum tamen ibi ex dicta locatione ſoluatur laudemium, prout etiam de iure communi illud deberi tradunt *Specul in tit. de locat. §. nunc aliqua ver. 123. Bertra.conſ. 155. num. 4 vol.7. Tiraquel de retr. lign §. 1. gloſ.14 num.82.ver.ex ea Alex.conſil 165. vol.2 Dec.conſ.204 Caſſan.in conſuet.Burgund tit. de cenſes §.7.num.3.Redoan. de reb. Eccleſ non alien. q.11.verſ iſta autem nu.14.cum ſeqq Rim iun.conſ.251 nu.61.* vbi aſſerit ab hac opinione non eſſe recedendum *Crauett conſ.337. num.10.vol.3. Amad.à Pont. in quæſt. Laudemial. q. 34.* per

per totam Maur. Burg. plurimos congerens in tract. de laudem. par 2. in ſpect. 58. nu 5. & 6. Et hæc eſt magis communis, & pra-
** cticata opinio, ita vt non ſit curandum de *Guttier. de Gabel. d q. 40 num. 8.* vbi fretus auctoritate *modernor. Pariſienſ.* in cō-
49 trariam partem inclinare videtur; † Cum igitur æquiparatio inter Gabellā, & laudemium nō ſit facta vniuerſaliter, & quo ad omnia per modum regulæ, meritò non licet ab eis arguere, extra caſus, in quibus reperitur facta æquiparatio à lege *gloſ. in l. omnes dies in verb. Apoſtolica C. de ferijs*
* *Doctores* communiter in *l. 1.* vbi in ſpecie *Ripa num 4 de leg. 1. Roman. conſ. 179 ver. tertio* latè *Pariſ. conſ. 49. num. 45. & ſeq. lib. 3. Menoch. conſ. 202. num. 131. lib. 3. Honded. conſ. 81. nu. 47. lib. 1. Guttier pract. qq. lib. 3. cap. 4. num. 14.* & optimus modus tollendi huiuſmodi argumentum eſt, per aſſignationem inſtantiæ *text. in cap. cum Marta in principio,* & ibi *Abb.* notat *extr. de celebr. miſſ. §. pauonum verſ. nec ad rem pertinet Inſtitut. de rer. diuiſ. cum alijs per Euerar. in ſua centuria loco à ſimili nu 12.* vbi quod huiuſmodi argumentum corruit data parua diſſimilitudine, vt per *Butr. in repet. cap. fin. de conſuet. & DD. in cap. translato extr. de conſtit.*

Ad id quod quarto loco dicebatur incertitudinem ratione rei, & quotæ impedire dominij, & poſſeſsionis translationē
50 duplex aſsignari poteſt reſponſio † prior vt quoties in diſpoſitione veniunt omnia bona ſine loci expreſsione, portio dicatur certa ad effectum transferendi poſſeſsionem, vt de locatione bonorum cum clauſula conſtituti defendit *Angel. in l. 1. in princ. num. 2. ver. extra quaro ff. de pignor. Roman. in l. ſtipulatio hoc modo cōcepta 61. num. 47. de verb. oblig. Alex. in l. 3. §. incertam ſub num. 7. de acqui. poſſ. Iaſ.* de ma-
** gis comm. opin. *in conſ. 147. poſt num. 41. verſ. nec obſtat.*

Vnde cum in caſu noſtro ſtatutum transferat omnium bonorum dominium in creditores illorumuè deputatos, qui propterea illorum nacti ſunt poſſeſsionē, nulla poteſt conſiderari incertitudo. Poſteriori modo reſpondetur, quod vbi dominium transfertur ex legis, vel ſtatuti diſpoſitione, incertitudo nō vitiat, neque illius impedit translationem *l. qua de tota §. incerta ff. de rei vend.* & ita limitantur iura ſupra in contrarium adducta, vt poſt *Soccin* benè explicat *Iaſ. in l poſſideri §. incertam nu. 15 verſ. 5. limitat. ff. de acqui. poſſ.* loquens tàm de dominio, quam de poſſeſsione.

Minus refragatur ſecundum argumentum, in quo dicebatur per dictum ſtatutum transferri dominium non verè, ſed per modum fictum ex auctoritate *Soccin. ſen. in conſ. 78. num 2. in fin. vol. 4.*

51 Nam † imò ſi *Soccinus* attentè legatur, ſtat pro hac parte: loquitur enim in ſtatuto Florentino, quod eatenus translatum cenſeri volebat dominium bonorum decocti in creditores, quatenus illi bona ipſa exigere voluiſſent, & propterea diſtinguendo, inquit, vt nolentibus creditoribus exigere, non cenſeatur dominium trāſlatum, nec tertius valeat huiuſmodi exceptionem opponere, at ſi creditores exigere voluerint, conſentit dominium in eos eſſe verè translatum, & ſubinde tertium opponere poſſe. Statutū autem Genuenſe ſimpliciter, & ipſo iure transferr dominium bonorum decocti in creditores, & propterea non eſt cur expectetur eorundem voluntatis declaratio, nec cur ad vnum magis effectum, quā ad alium reſtringatur, præſertim attento alio ſtatuto de extrinſeco intellectu, quo cauetur, ſtatuta dictæ Ciuitatis intelligenda eſſe prout littera iacet, nec poſſe declarari, reſtringi, vel ampliari, vt in terminis noſtris aduertit *Rota Genuen. deciſ. 83. ſub num. 15.*

Sed & quatenus expectanda eſſet voluntatis declaratio iuxta terminos ſtatuti Florentini, in omnem caſum ea ſatis ſuperque adfuit cum creditores mediantibus deputatis acceperint bonorum poſſeſsionem, & Auctore Prætore obtinuerint in Dominos recognoſci, penſioneſq; à conductoribus exegerint.

52 Ad confirmationē reſpondetur, † quod licet quandoque verbum *intelligitur* fictionem importet, id tamen non eſt perpetuum, nonnunquam enim veritatem deſignat, vt per *Cald. Pereria in tract. de Empt. & vendit. cap. 11. num. 12.* nouiſsimè *Barboſ de diction. dict. 144.* Et ſignanter in ijs, quæ ſunt iuris veritatē importat *Iaſ. in rubr. ff. ſolut. matrim* & ibi *Soccin. l un. num. 55. Dec. in l. 1. ſub num. 19. C. vnde vir & vxor*, quod maximè ſatendum eſt in caſu noſtro, in quo ſtatutū procedit vlterius, auctoritatē præbendo creditoribus bona reſtringendi & cætera huiuſmodi faciēdi. Sic pariter in iſta materia emphiteutica in inueſtitura dicitur, quod ob canonis, vel laudemij non ſolutionem bona intelligantur cecidiſſe in commiſſum, vtique illud verbum *intelligantur* non impedit quominus verè efficiantur caduca, vt notiſsimi iuris eſt, & quotidie practica-
53 mus. Itaque † in legibus, & ſtatutis fictio ab ipſis inducta, idem operatur quo ad

omnes iuris effectus, quod veritas ipſa operaretur, vt firmat *Bart. in l. ſi is qui pro emptore ff. de Vſucap.*

Ad ſextum reſpondet *Merlin d. deciſ. 33. ſub num. 41. ver. non obſtat, & num ſeq.* illud procedere in cedente bonis, non autem in declarato Decocto, vt ibi per eum Sed amiſſa pro nũc dicta reſpõſione, ani-
54 maduertendum eſt † obiectum ceſſare ex lectura *Statuti Genuen. in d. cap. 7. lib. 4. §. ipſe ſicut* diſponentis, quod ſi debitor perſonaliter in fortijs curiæ ſe præſentauerit, debeat per ſpatium octo menſium expectari ad effectum tractandi cum creditoribus compoſitionẽ, quæ dilatio ad alios menſes octo per Magiſtratum prorogari valeat, quibus ſexdecim menſibus tranſactis pecuniæ, in S. Georgio à deputatis poſitæ, abſque vlla remanente obligatione, & ſic dũtaxat per dicti temporis curriculum dominium dici poteſt reuocabiliter translatum, vbi tamen, & debitor in carceribus ſe conſtituat, & Creditores concordiam acceptantes conſentiant. Cum itaque nec D unquam ſe præſentauerit, nec iam morte ſublatus, præſentari queat, conſequenter dominium ſuorum bonorum irreuocabiliter translatũ fuit in creditores, omniſq; ſpes ceſſat, vt ipſe aliunde ſoluendo, illa recuperare poſſit, & eo redacta res eſt, vt omnino alienatio ſit irreuocabilis, & plenum ſortita fuerit effectum & ſucceſsiuè caducitatem cauſat: exemplo venditionis factæ cum pacto legis commiſſoriæ, vel adiectionis in diem *ad Iaſ. in l. fin. num 138. q. 21. C. de Iur. empbit. Cotta in memorabil. in verb. Empbiteuta alienans in princ.* & tradit etiam *Corbul. de cauſ. priu. ob alien. lim. 34. per totam.*

Quod ſeptimo loco dicebatur ex hac alienatione neceſſaria, voluntaria tamen in ſua cauſa, deberi quidem laudemium, ſed non incurri caducitatem, omiſſo pro
55 nũc, † quod imò vbi alienatio fieri poteſt, irrequiſito Domino, vt in caſu noſtro prætenditur, adhuc tamen, ſi non ſoluatur laudemium, caducitas incurritur ſecundum opinionẽ, quam defendit *Guid. Pap. in conſ. 46. num 3. vſque in fin. & conſ. 146. in princ. & ſub num. 6.* quem ad hoc reportat *Socein. iun in conſ. 70. num. 10. lib. 3.* Certè ſumus extra hanc difficultatem, cum expreſſa inueſtituræ lege in caſu alienationis domus, vel de vno in aliũ ambulationis, infra menſem peti debeat inueſtitura, & ſolui laudemium ſub caducitatis pœna: quod quidem pactum omninò ſeruandum eſt, vt expreſsè cauetur *in l. 2. in fin. C. de iur. emphit.* & in terminis noſtris tradit *Fulgoſ. in conſ. 19 col. 2. verſ. ſecundum autem*, cum alijs per me relatis *ſup. num. 27 & ſeqq.* & admittunt quoque *ſcribentes* in motiuis adducti ſupra *nu. 26.*
56 quin etiam (& hoc ex abundanti) † cùm iam creditorum deputati per integrum biennium hanc cauſam tractauerint, nec vnquam laudemium obtulerint, ex hoc etiam eorum mora inexcuſabilis redditur ad *Hier. de Laurent. in deciſ. Auenion. 143. in final. verb.* vbi refert fuiſſe cõdemnatum emphiteutam ad rei reſtitutionem erga dominum directum, qui alioquin legitimas proponebat excuſationes, eo quod per plures annos ſuper caducitate ſibi motã litem ſuſtinuerat, nec laudemiũ vnquam ſoluerat. Et hinc etiam tollitur, quod vltimo loco dicebatur, hos deputatos tãquã per errorẽ omiſiſſe d. laudemij
57 ſolutionem, & ideo excuſandos fore † error enim non præſumitur, ſed ab eo probãdus eſt, qui ſe fundat in illo *Ang. in l. de errore. C. de teſtam. Bald. in l. Imperator prima in princ. de teſtam. Iaſ. in l. ſi poſt diuiſionem num. 3. C. de Iur. & fact. ignor. Dec. in l. ſi librarius num. 3. & ibi Cagn. num. 6. de*
58 *Reg. Iur.* † & qui non facit, quod debet, in dolo dicitur eſſe *Bart. & cæteri in l. vbi autem in princ. ff. de eden. Natt. in conſ. 17. num. 3. Surd.* in propoſito noſtro *in deciſ. 221. num. 20* Præterquam quod introducto iudicio, ac inueſtitura in actis producta, in tam diuturna pertinacia perſeuerantes inexcuſabiles remanſerunt:
59 † qui enim ſe excuſat, & admoræ purgationem admitti petit; intra breuẽ terminum id agere debet, vt in terminis noſtris conſiderat *Surd. in d. deciſ. 221. num. 23. & 24.* poterantq; facili negotio, vel Inueſtituram pro perſona nominanda petere, vel domum ipſam vni ex anterioribus creditoribus aſsignare. Et ſic etiam in caſu, in quò notitia poſt litem motam ſuperueniſſet adhuc tamen cadu-
60 citas incurſa eſſet † quia ius ſuperueniẽs, lite pendente, ex cauſa de præterito prodeſt ad victoriam *l. ſi rem § fi. vbi glo. Bar. & Paul de Caſtr. num 2 ff. de pignor. act. l. ſi mandauero tibi ff. mand. l. ſi titius ff. de verb. oblig. & ibi Bart cum alijs relatis per Cæphal. in conſil. 112 num. 17. & ſeq. & per Ant. Gabr. in tit. de Iudic. concluſ. 2. nu. 1.* vbi multipliciter ampliat, & limitat, dixi *in deciſ. 74. nu. 16.* & in materia caducitatis nempe in emphiteuta qui lite pendente, ſuper caducitate Canones non ſoluit *Capic in deciſ. 16. num. 6.* & hanc ſententiam ſemper amplecti ſolet *Rota Romana*, vt apparet ex *Aecbil. de Graſſ. deciſ. 1. tit. de locat. Put. deciſ. 426. lib. 2. Verall. deciſ.*

deciſ.299.par.1.Seraphin.deciſ.958.num.2.
Rota deciſ.187.num.4.par.2. & deciſ.813.
num.2.ver.non obſtat,& deciſ.806.num.2.
par 4 diuerſ & firmant complures *Docto-*
res relati à *Surd. in deciſ. 6. num 1. & 2.*
Card. Mantic.de tacitis & ambig. conuentl.
lib.2 2. & 27. num.12. in fine latiſſimè *Gi-*
zarell.in deciſ. Neap 68. per totam nouiſsi-
mè *Quid.de Amic.in repet.cap potuit q.*100.
num. 2. & tradidere plures ſcribentes,
quos refert *Surd.in deciſ.6.num.1.& 2.&*
infra,quo loci dictam concluſionem limi-
tat, quando Dominus directus nollet il-
lum in emphiteutam recognoſcere. quia
tunc,pendente lite ſuper huiuſmodi arti-
culo, non teneretur canones ſoluere, vt
latè ibi per eum, & ſignanter circa finem.

Cæterùm hæc dicta ſint ad ornatum d.
Statuti Genuenſis, nam in hac facti ſpe-
cie non indigebamus tàm diligenti di-
ſcuſsione; quia lite pendente ſuperuenit
alia caducitatis cauſa, nempe obitus d.
N.debitoris decocti, cuius hæreditatem
nemo appræhēdere voluit (omiſſo quod
61 nec bona, † quæ ex huiuſmodi perſonis
ſuperſunt, deferūtur iure hæreditario.ſed
dicuntur vacātia ſi credimus *Bartolomæo*
de Boſio Genuenſ. in conſ.172. nu 2.ex l.1.
§. vti bona, & §.ſeq ff de Iure Fiſci.)

Quo fit vt dicatur aperta noua cadu-
citatis via, ſcilicet ob lineam finitam, cū
agatur de emphiteuſi mixta requirente
vtramque qualitatem deſcendentiæ, &
ſucceſsionis, vt ex inueſtituræ tenore li-
quidò apparet, quæ cauſa tametſi poſt li-
tem motam ſuperuenerit, cum tamen ſit
de præterito, prodeſt ad victoriā. vt mox
62 dicebamus. † Idem enim iudicium eſt de
iure ſuperueniente, ac de præcedenti ſi
ſit validum, vt per *Peregrin.in conſil.*115.
num.23.& ſeq. vol.3 Cancerius lib.2. reſol.
*cap.10.de Teſta. oppo. nu.*28 Imò cum hu-
iuſmodi lis tractetur ſecundum ius Cano-
nicum, ſat eſſet ius ſuperueniens ex cauſa
de futuro *text.in cap.abbate ſanè de re Iu-*
dic.in ſexto,Bart.in l.an eandem § actiones,
ſub num.19.ff.de excep.rei Iudic. Marian.
Soccin.in cap.2.col.30. verſ. ſed ſi ex nulla
de libell.oblat cum alijs per Gabr.tit.de Iud.
concl.3.num. 20 & tradit *Genuen. in pra-*
63 *cticabil Eccleſiaſt. q.747.* † ſtantibus præ-
ſertim clauſulis libelli à dictis Monacis
porrecti de quibus benè *Mari. Socci. in d.*
c.2.col. 27.in 10 *quæſt.princ.de libell.oblat.*

Quamobrem nō fuit opus ingredi aliā
64 difficultatem, an ſcilicet domus præfata,
in emphiteuſim ab Eccleſia data, quo ad
vtile dominium, ſub dicto laicali ſtatuto
comprahendatur; in qua quidem, quate-
nus Eccleſiæ non interſit, affirmatiuam
ſententiam ſecuti ſunt *Anchar.conſ.*125.
num.7 & conſ.433.num.2.& 3.Alex.conſ.
25.num 5.vol.6 Abb.conſ.28 num.6 vol.1.
Soccin.conſ.99.in princ vol.1.Clar.in §.em.
phiteuſis q 48.ver. benè verum eſt in fin &
plurimis relatis *Tiraquell de retract.ligna.*
glo.23 num.8.Surd.conſ.338.ſub num. 14.
cum plur.ſeqq. & deciſ.160 ſub num. 13.
Valaſcb de Iur emphit q.17 nu.12. Marta
de Iuriſd par.4. caſ.13. num.18. Rota in
Peruſina hæreditatis 27 Iunij 1571.coram
Brauo,& poſt hæc ſcripta *Fenzon.ad Sta-*
tut.Vrbis cap.122. num.28.& ſeq.

Negatiuam verò in materia Ægidianæ
plenè diſcuſſo articulo defendit *Rota in*
Romana Domus de Scappuccis 19.Ianuarij
1611. *coram R.P D. Coccino Decano*, quę
eſt *deciſ.238.*ex impreſsis *à Statil. de Sal-*
uian.interd et in deciſ 472. par.2 recentior.
& in Romana de Schianchis .28. Aprilis
1617. *coram Eminentiſs.D.Card Pamphi-*
lio impreſſ.poſt Cyriac. controuerſ.forens.
cap 12.num.67. & nouiſsimè *in Rauenna-*
ten. emphiteuſis 28. Maij 1631. coram
R.P.D. Merlino,vbi poſt *Gratian. diſcept.*
forens cap.447. num.21. dicitur, quod ab
hac opinione difficile eſſet recedere: niſi
tamen agatur de ſola poſſeſsione, & vſu
rei, vt per *Marchesan de commiſſ. parte 1.*
§.2.fol.998 num.18.D. Coccin. deciſ. 150.
*num.5.*cum qua moderatione nuperrimè
Signatura me proponēte tranſiuit *in vna*
Bononien Bonorum de Maluaſijs 17. Se-
ptembris 1637. Quia creditores ipſi viam
elegerant ſtatuti, dictam Domum vti ef-
fectam de bonis ipſorum, ac ad ſe ſe ſpe-
ctantem iam diu occupantes, ac in domi-
nos ab inquilinis ſe recognoſci facientes;
& in hoc iudicio ſemper affirmarunt illā
ſub dicto Statuto comprahendi, nec alia
ratione illam poſsidere poterant. vel prę-
tendebant. Et denique nihil opponebant
aduerſus præfatam cauſam caducitatis
ex morte debitoris orientem vnde: &
ſuccumbuère.

A R G V M E N T V M.

Conductor an, & quādo exceptionem
dominij refricari poſſit locatori:
Clerico donatario an, & quando ob-
ſtet exceptio ſolemnitatis ſtatuta-
rię in donatione omiſſæ, ſiuè in fo-
ro agatur Canonico, ſiuè in Laicali.

S V M M A R I V M.

1 *Agens condictione* l. ſi quis conductione
C. locati *debet plenè, & concludenter*
docere de locatione.

2 *Conductor ad longum tempus naturaliter poſſidet.*
3 *Conductor ad modicum tempus habet nudam detentionem.*
4 *Conductor ad modicum tempus, quando valeat refricare quæſtionem dominij, vel poſſeſſionis.*
6 *Commodatarius, depoſitarius, & ſimiles an & quando quæſtionem dominij refricari valeant.*
Vtilis cõdictio ex l. ſi quis cõductoris C. locati *datur cõtra alieno nomine poſſidẽtes.*
6 *Exceptio reſpiciens petitorium non admittitur contra agentem condictione* l. ſi quis conductionis.
7 *Conductor negans rem conductam reſtituere, dicitur locatorem ſpoliare.*
8 *Penſionem penſionario, vel affictum domino ſoluere negans, dicitur illum ſpoliare.*
9 *Spoliatus an & quando in primis ſit reſtituendus,* & num. 13.
10 *Spoliatus reſtituendus eſt etiam quo ad fructus, & expenſas, damna, & intereſſe.*
11 *Malæ fidei poſſeſſor reſtituit etiam fructus, qui percipi potuerunt.*
12 *Poſſeſſorio remedio agens proteſtare debet, ne cumuletur petitorium.*
13 *Spoliatus qui patitur cumulari petitorium cum poſſeſſorio non eſt in primis & ante omnia reſtituendus.*
14 *Exceptio non impeditur, niſi replicatione elidatur.*
15 *Actor ſequitur forum rei, illiuſque leges, & ſtatuta.*
16 *Clericus agens in foro ſeculari ex iuris permiſſione ſubijcitur ſtatutis illius fori.*
17 *Intellige, quo ad ordinatoria, non quo ad deciſoria, & vbi agitur de iure priuilegij perſonam tangentis* num. 2.
18 *Quæſtio an inſinuatio ſit neceſſaria reſpicit deciſoria iudicij.*
19 *Statutum dans formam probationibus reſpicit deciſionem cauſæ.*
20 *Probatio reſpicit deciſoria, non ordinatoria.*
21 *Perſonæ qualitas attenditur vbi agitur de iure priuilegij illam tangentis.*
22 *Clerico conueniente laicum in foro ſeculari quo ad deciſoria, an attendantur ſtatuta eiuſdem fori,* & num. 32.
Carol. de Graſs. de eff. Cleric. effec. 2. num. 145. refellitur.
23 *Statutum laicorum attẽditur in eorum foro, etiam quoad deciſoria contra Clericum ſe fundantem in illo.*
24 *Statutum laicorum an attendatur quo ad deciſoria contra Clericum in quærendis* & num. ſeq. & 32.
25 *Statutum probibens alienationem in forenſes an comprehendat Clericos.* & nu. ſeq.
26 *Alienari poſſunt ſtabilia in Clericos, ſtatuti probibitione non obſtante.*
27 *Excommunicãtur Domini temporales prohibentes aliquid vendi Clericis vel ab eis emi, vel aliquod obſequium vel ſeruitiũ illis præſtari,* & num ſeqq.
28 *Directè, vel indirectè facere contra immunitatem paria ſunt.*
29 *In generali diſpoſitione non venit, quod ſtatuentes ſpecialiter diſponere nequeunt.*
30 *Generalis diſpoſitio non comprehẽdit ...ius, nec perſonas ſpecialiter priuilegiatas.*
31 *Eccleſia ſpecialiter priuilegiata eſt quo ad donationes non inſinuandas.*
32 *Statutum requirens ſolemnitatem in contractibus in curia ſeculari attenditur cõtra Clericum actorem.*
33 *Statuta requirentes ſolemnitates non attenduntur in foro Eccleſiaſtico ſiuè quo ad ordinatoria ſiuè quo ad deciſoria.*
34 *Statuta laicalia non attenduntur inter laicos in foro Eccleſiæ litigantes.*
35 *Clerico reconueniente laicum in foro Eccleſiaſtico quæ iura ſint ſeruanda; Iura fori naturalis, non autem accidentalis attenduntur in deciſorijs,* & num. 37.
Rationem vide num. 19.
36 *Naturalis cauſa abſorbet accidentalem.*
37 *Clerico reconuento in curia ſeculari, in deciſorijs attenduntur iura canonica.*
38 *Cauſa Clericorũ an, & quando in foro ſeculari tractandæ ſint ſecundũ ius canonicũ.*
39 *In deciſorijs, an, & qualiter attendatur qualitas fori rei, & perſonæ.*
40 *Laicus occupans bona etiam patrimonialia Clerici conueniri poteſt coram Iudice Eccleſiaſticus.*
41 *Iudex Eccleſiaſticus in defectum iuris canonici, iudicat ſecundum ius ciuile etiam inter laicos.*

DECISIO C.

RD. Doninus Ferrinus egit coram me condictione *legis ſi quis conductionis C. locati* aduerſus Antoniũ eius patruelem pro reſtitutione prædij, quod eidem ad triennium
1 tunc elapſum locauerat; † de qua locatione plenè, & concludenter docuit pro vt in hoc remedio requiri tradunt *Menoch. de recup. poſſ. rem 1. num. 38. & Rota deciſ. 170. in ſi par. 2. in recentior.* Antonius, è contra excipiendo, oppoſuit, præfatum prædium eidem Donino donatum fuiſſe à Iulio ipſius Antonij genitore abſque ſolemnitatibus ſtatutarijs, ac propterea donationem extitiſſe nullam, & ſubinde prædij dominium ad ſe vti filium & hæredem

redem Iulij ſpectare, & pertinere: ſuper
qua exceptione Doninus paſſus fuit pro-
bationes fieri, & alia de quibus in actis.
Structo proceſſu, de duobus dubitari cō-
tigit. Videlicet, an Antonius cōductor po-
tuerit reſricare locatori quæſtionē Do-
minij. Et an dicta donatio ob dictarum ſo-
lemnitatem defectum nulla extiterit.

Quo ad priorem articulum, concluſiuè
procedendo, dicebã, quod re vera in hoc
iudicio non fuiſſet diſcutiēda quæſtio do-
2 minij. † Non enim verſamur in locatione
ad longum tempus, ex qua transfertur in
conductorē naturalis poſſeſſio *l. ſi quis an-
te vbi Alex. num. 9. & Iaſ. num. 6. ff. de ac-
qui. poſſ. Bal. in cap querelam in fi. de Iure-*
* *iur.* & eſt communis opinio, *vt per Ruin.
conſ. 156. num. 6. vol. 1. Crot. conſ. 22. nu. 6.
vol. 1. Carocc.* cum relatis *de loca & con-
duc. fol. mihi 59. num. 9. Mozzius de con-
tract tit. de loca. & conduc. §. de Natural.
locat. num. 11.*

Sed ſumus in locatione ad modicum
3 tempus, † in qua conductor nec ciuiliter,
nec naturaliter poſſidet, ſed habet ſimpli-
cem detentionem *l. nō ſolum §. 1. ff. de vſu
l. ſi quis ante ff. de acqu. poſſ. & ibi Iaſ. n. 6.
Grat. conſ. 81. num. 25. lib. 1. Carocc. vbi ſu-
pra nu* 8 vbi ait, hunc caſum eſſe clarum
nec vllam in ſe habere dubitatiōnē *Moz-
zius vbi ſupra*; ac proinde huiuſmodi ex-
4 ceptio reijcienda fuiſſet; † quia in hac lo-
* cationis ſpecie vera eſt, & comunis *Bart.*
diſtinctio, locatori agenti actione ex loca-
to poſſe quidem conductorem reſricare
quæſtionem proprij Dominij (licet non
alieni) quoniam ex hoc detegitur nulli-
tas contractus locationis, quæ in re pro-
pria conſiſtere nequit: Agenti autē con-
dictione *d. l. ſi quis conductionis C. loca.* non
poſſe reſricari Dominij quæſtionem, quia
hoc eſſet deludere locatores, vt per eun-
dem *Bart. in l. non ab re in prin. & num. 4.
C. vnde Vi. & in d. l. ſi quis conductionis n. 3
Butr. Abb. & DD. in cap inter dilectos extra
de fide inſtru. vbi Felyn. num.* 20. alios ci-
tat, & poſt plurimos, quos refert commu-
* nem teſtatur & à *Cyno* defendit *Menoch.
de recuper. remed. vnde vi mo num* 35 & 45.
*& Iac. Macchel patrocin. 15. nu. 1. & ſeqq.
Rota in Bononien. Domus* 10. *Nouembris
1628. coram R. P. D. Merlino* vbi quod cō-
ductor nec quidem quæſtionem poſſeſſio-
nis reſricare poteſt; idque ampliatur ibi-
dem tam quo ad illius heredem, quam
contra locatoris ſucceſſorem.
5 Quæ † concluſio admittitur etiam in
alijs contractibus, in quibus, nomine alie-
no, quis poſſidet, vt in commodato. depo-
ſito, & his ſimilibus, in quibus datur vtilis
condictio *ex d. l. ſi quis conductionis*, ſicut
directa datur in locatione, vt per *Paul. de
Caſtr. in l. commodare num. 3. ff commod. &
in l. qui rem num. 2. & 3 ff. depoſit. Felyn. d.
num. 20. Marant de ord. Iud par. 4. diſt. 7.
num. 49. Rimin. conſ. 94. num. 6. lib. 1. Dec.
conſ. 28. num. 3. in fin. Pariſ. conſ. 59. nu. 31.
lib. 1. Neuiz. conſ. 37. n. 22. Cæphal. conſ. 47.
num. 40. lib. 1. Bello. lib. 1. ſupput. iur. cap. 6.
numero ſecundo, Menocch. d. rem. 11. num.
6. & ſeqq.*

Et conſequenter cum Doninus egerit
6 condictione *d. l. ſi quis conductionis*, † quod
eſt remedium recuperandæ poſſeſſionis,
non fuiſſet audiendus Antonius ſuper di-
cta eius exceptione petitoriū concernen-
* te, vt dicitur expreſsè in eodem cōtextu,
7 & tradunt ibi *omnes*. † Adeo, vt conductor
negans rem conductam finita locatione
reſtituere, dicatur, locatorem ſpoliare
*d. l. ſi quis conductionis, & l. conductores in
fin. il. verb. C. locat. l. colonus ff. de vi, & vi
arm. Alex. conſ. 33. num. 1. & 3. lib. 6. Cæph.
conſ. 47. num. 46. lib. 1. Menoch. de recup. d.
remed. 11. num. 2. Crauett. conſ. 107. lib. 1.
Caualcan. deciſ. 44. num. 107. parte prima*,
qui ait, hoc procedere, ſiue recuſet iudi-
cialiter, ſiue extraiudicialiter.
8 Prout † etiam ſpoliare dicitur condu-
ctor, vel quilibet nomine alterius poſſi-
dens, vel titularis, negans affictum, vel pē-
ſionem ſoluere *Ruin. conſ. 165. nu. 4. vol. 5.
Gigas de penſ. q. 47. num. 1.* cum per eos re-
lat. *Put. deciſ. 151. lib. 3. Guid. Pap. deciſ.
628. Rota deciſ. 186. in fin. parte 2. recent.*
9 Ac † proinde Doninus vti ſpoliatus, &
agens dicto remedio recuperandæ poſſeſ-
ſionis, in primis, & ante omnia fuiſſet re-
ſtituendus *l. ſi quis ad ſe fundum C. ad lege
* iul. de vi pub. & ibi omnes cap. conquerente
de reſtit. ſpol. cum vulgar. Borgn. cum relat.
d deciſ. 44. num. 108. par. 1.* latiſſimè *Gabr.
de reſtitut. ſpol concluſ.* 1. vbi multipliciter
ampliat, & limitat. *Ricc. in collect.* 624. vbi
pariter plurimas tradit ampliationes, &
limitationes *Rota deciſ. 652. nu. 2 parte 2.
recent. vbi*, inquit id non modo de æquita-
te, ſed etiā de rigore ſibi locū vendicare.
10 Etiam quo ad fructus, & expēſas, dam-
na, & intereſſe *Ceſ. de Graſſ. deciſ. 5. nu 8.
de reſtit. ſpol. Doctores in cap. conquerente
de reſtit. ſpol & in l. naturaliter §. nihil cō-
mune vbi Rip. nu. 50. ff. de Acquir poſſ. Aymo
conſ. 140. num. 3 Pariſ. conſ. 1. num 145. &
ſeqq. lib. 1. Surd. conſ. 28. nu 30. & ſeq. lib. 1.
Menoch de recup. rem. 1. nu. 412. Caput aq.
deciſ. 171. num. 1. & 3 par. 3. Rota in Man-
tuana bonorum* 10. *Decembris 1612. coram*
11 *Vbaldo Seniore.* † Et non modo quo ad
perceptos fructus, verum & quo ad eos,

qui percipi potuerunt. vbi tamen conuenitur malę fidei poſſeſſor iuxta diſtinctionem allatam poſt alios à *Gabr. tit. de reſt. ſpol concluſ. 5. num. 97.*

12 Nihilominus † quia procurator Donini paſſus fuit allegari, & interloqui ſuper dicta exceptione, nec proteſtatus fuit de non cumulando petitorium cum poſſeſſorio, vt inſtantur facere debebat *Borgnin. cum congeſt. decıſ. 44. num* 110. *par.* 1. *Menoch. cum relat. de recup. rem* 1 *nu.* 166.

13 quo † caſu ſpoliatus non eſt ante omnia reſtituendus per text. *in c. l. de reſtit. ſpol. vbi Doctores.* & Ibi latè *Bero. num.* 20. *Bar. in l. ſi quis ad ſe fundum num.* 2. C. *ad l. iul. de vi publ.* cum alijs pleno calamo congeſtis *per Menoch. d. rem primo num.* 163. *& ſeqq.* vbi ab impugnatione *Baldi* hanc ſen-

14 tentiam defendit; ea ratione, † quia ſicut ſe habet exceptio ad actionem, ita ſe habet replicatio ad exceptionem *l.* 2. *ff. de except.* Vndè quemadmodum, ſi exceptio non obijcitur actio nō impeditur, eadem ratione ſi obijciatur exceptio & replicatione non refellatur, exceptio illa locum habet *toto tit. ff de replic.* vt originaliter notauit *Iac. Britug.* relatus à *Bald. in l. ordinarij col fin. ver. quid de hac quæſtione C. de rei vend. Bart in l ſi quis ad ſe fundum num.* 2. *C. ad l. iul. de vi publ. Menoch. de recup rem.* 1. *ſub num.* 163.

Ideo neceſſe fuit ingredi difficultatem illam, an re vera dònatio prædicta in Clericum collata, ob omiſſam ſtatutariam ſolemnitatem, ſit nulla in caſu, & ad eff-ctum, de quo agitur.

Et quidem pro parte dicti Antonij dicebatur, dubio procul, donationem fuiſſe nullam, ex regula à me tradita ſupra in *deciſione* 10. *num.* 3. *& ſeqq.* nempe ſtatuta, concernentia actus ſolemnitatem tempore contractus adhibendam, regulariter comprehendere etiam donationem à laico in Clericum collatam, præſertim, quia in caſu noſtro non applicatur vlla ex reſtrictionibus *ibidem* à me poſitis.

Ex alia vero parte Donini aiebat dictam concluſionem quamuis in theorica veram, in praxi nūquam verificari poſſe. Nam aut cauſa agitatur in tribunali Eccleſiaſtico, & tunc dimiſſo ſtatuto iudicandum eſſe ſecundum iura Canonica, vt eſt textus clarus, *in cap. quod clerici extra de foro compet.* aut verò lis vertitur in foro laicali, & tunc, quia huiuſmodi ſtatuta, reſpiciūt deciſoria iudicij, pariter quo ad clericos non eſſe attendenda, vt per *Abb. in d. cap. quod Clericis num.* 21 *in fine.*

Pronunciaui ad fauorem eiuſdem R. Donini, non eſſe attendendum dictum ſtatutum laicale, ac ſubinde donationem validam fuiſſe. Non quidem ex præmiſſa ratione, qua ille ſe muniebat, ſed ex alijs; quoniam autē materia videtur broccardica & ſatis inuoluit idem pro illius dilucidatione, diſtinguebam quatuor caſus ex quibus *Doctores* inter ſe pugnantes fœdere diſtinctionis ad concordiam reduci poſſunt.

Primus caſus eſt, quādo Clericus agit contra laicum coram ſeculari Iudice pro rei donatæ conſequutione, & tunc dicebam ſtatutum prædictum loquens de inſinuatione, ſeu ſolemnitate in cōtractu adhibenda, intrare etiam contra ipſum cle-

✻ ricum actorem, prout communiter tradunt *Doctores* quos pleniſsimè cumulaui in *d. deciſ.* 10. *num.* 5. & patebit ex dicendis *infra num.* 22. cuius concluſionis duæ

15 adduci ſolent rationes; prior, † quia quemadmodum actor ſequitur forum rei *cap. cum ſit generale, vbi Doctores omnes de foro competenti;* ita etiam ſequi debet eiuſdem rei conuenti leges, & ſtatuta *c. experientiæ* 11. *q.* 1. *& cap. acceſſorium de reg. iur. in ſexto,* & ita in ſpecie arguunt *Maria. Socci. in d. cap. quod clericis num.* 4. *ver.* 70. *quid, & Menoch. conſ.* 991. *nu.* 6. paria enim ſunt forū ſortiri, & ſtatutis ligari *gl. in cap. quod clericus de foro compet. Surd. conſ.* 2. *num.* 14. *in fine, & conſ.* 338. *nu.* 26. *ad fin.* cum alijs per me adductis in *deciſ.* 10. *num.* 41.

16 Secūdus poſterior eſt, quia iura Canonica conſentientia, vt clerici agant in foro ſeculari, conſentire cenſentur, vt agāt ſecundum ſtatuta illius fori, vt per *gloſ & Canon. ſt in d. cap. quod clericis de foro competen gloſ in clem.* 2. *verſ. & ſecus de iudic. Doctores in cap. Eccleſia S. Mariæ de conſti.* *dixi in d. deciſ.* 10. *num.* 25.

17 Cæterūm † huiuſmodi rationes quamuis in ſuis terminis veræ, caſui tamen noſtro non applicantur, quippe quæ procedunt dumtaxat, quando ſtatutum reſpicit ordinatoria iudicij, ſecus ſi deciſoria, vt in ſpecie declarat *Abb. in d. c. quod clericis num.* 21. *in fin. de foro compet.* & dixi in dicta deciſione decima, *numero* 12.

18 Nos autē verſamur in deciſorijs: † ſiquidem, an ſit valida donatio abſque inſinuatione, non reſpicit ordinem iudicij, ſed cauſæ deciſionem, vt per *Canar. in tract. de inſinuat. par.* 2. *ſub num.* 36.

Quod eo magis ſuadetur, quia ſtatutū iſtud adimit fidem, & probationem con-

19 tractibus non inſinuatis; † ſtatutum autē dans formam, & modum probationibus non reſpicit ordinem proceſſus, ſed cauſæ deciſionem *Bart. in l. iſtus fuſtium in vltima*

*tima quæſtione C. ex quibus cauſ. infra ir-
rog. Bald. in l. 1. in fin C. quæ ſit longa con-
ſuetudo aut. in cap. dilecti col. fin de iudic.
& conſil. 45. Felyn. in cap. quod clericis in
fin. de foro competenti. Alex. conſ. 162. vol.*
2. quos refert, & ſequitur *Decian. in trac.
crimin. parte prima, lib. 2. cap 35. num. 9.*
quibus addo *Felyn. in cap. Ecc leſiæ San-
ctæ Mariæ, num. 101. verſ. ſed pro decla-
ratione de conſtitut. Bero. in quæſtione* 50.
* qui teſtatur neminem ab hac opinione
diſſentire *Menoch. conſ. 971. ſub num. 3.*
20 *& 6. lib.* 10. Et ratio rationis eſt, † quia
probatio reſpicit deciſoria, cum liti vi-
ctoria ex probationibus procedat, vt per
*Scacc. cum relatis de Iudic. parte ſecunda
cap 9. num.* 878.

Quo ſtante non videtur obſtare, quod
dicebatur attendenda eſſe iura fori Rei,
in quibus Ius Canonicum conſentire vi-
21 detur: † id enim procedere non ſolet,
quando agitur, an ſtatutum comprehen-
dat, vel non perſonam priuilegiatam,
quia cum agitur de iure priuilegij perſo-
nam tangẽtis attendi debet qualitas per
ſonæ, & ſecundum iura illam ſignanter
iudicari debet, coram quocumque Iudi-
ce agatur, *Calderin. in ſua diſputatione
incip. Statuto Ciuitatis cauetur, quod ſi ab
actore Alex. conſ* 211. *ſub nu* 4. *lib. ſecũdo.*

22 Ad euitandam hanc † difficultatem,
Carol. de Graſſ. de eff ect. Cleric effect. 2.
* *num.* 145. plurimis relatis, de commu-
ni fatetur, quod quando clericus conue-
nit laicum in foro ſeculari, etiam quo ad
deciſoria attenduntur ſtatuta illius fori;
Verum pace ſua apertiſſimè decipitur,
* nec eius opinio communis eſt, nec vera,
& ex *Doctoribus* ab eo citatis nõnulli lo-
quuntur in ordinatorijs, & ſignãter *Paul.
de Caſtr. in lege ex ea cauſa num. 4. & 5.
ff de poſtul Rolan. conſil. 52. numero 20.
lib. 2. Surd. conſ. 204. num. 14. lib. 2. &
deciſ. 13. num. 8. Menoch. conſ. 991. nu. 11.
& ſeqq. lib.* 10. nonnulli verò tenent con-
trarium eius, ad quod allegantur, nempe
in foro ſeculari, etiam ſi Clericus ſit actor
in deciſorijs attendi iura Canonica, non
autem ſtatuta laicalia, & in ſpecie *Abb. in
cap. quod clericis num. 6. 8. 10. 11. & 21. in
fin de foro competenti. Felyn. in cap. ſignifi-
caſti num. 6. eodem titulo Gail. obſeru. 32.
num. 10 lib. 2. & Decian. in tract. crimin.
parte prima. lib. 2. cap. 35. numero decimo,*
& clarius *ſub numero ſexto, verſ. ampliat.
etiam ſi cauſa*, vbi alios refert, & vltra
prædictos, quos inaduertenter *Carol. de
Graſſ* pro contraria opinione adduxerat,
hanc eandem noſtram ſententiam tenue-
runt *Bald. in lege omni nouatione* per il-
lum textũ, & *in auth. caſſa C. de Sacroſan.
Eccleſ. Alex. conſil. 209. ſub num. 14. in
fine, & num. ſequen. lib.* 2. & clarius *conſ.
ſequenti num. 4. & per totum*, vbi tàm ipſe,
quam addentes plurimas adducunt do-
ctrinas, & latius *Pariſ. conſ. 106. col. prima
volum. 3. Felyn. in cap. Eccleſia Sanctæ
Mariæ, ſub num. 81. ver. tertius caſus de
foro competenti*, vbi citat *Calderin. in d. ſua
diſputatione*, & *Doctores in dicto cap quod
clericis*, & ibi etiam *Abb. num. 24. & ſeq.
& num.* 42. quem refert, & ſequitur *Gail.*
loco ſupracitato, qui hanc opinionem
non fuit auſus negare, quamuis in mul-
tis ibi contra Eccleſiaſticam libertatem
* ſenſerit & hæc eſt vera communis, & in
23 praxi recepta ſententia. † Niſi tamen
clericus agens fundet ſe in ipſo ſtatuto
tunc enim ſecundum illud, illiuſque qua-
litates iudicandum eſſet, vt per *Bald. &
Alex.* vbi ſupra, *& per Soccin. conſ. 36. lib.
primo*, latè *Tiraquell.* alios congerens *de
retract. Lignag. §. primo, gloſ. 13. num. 7.*
cum alijs per me adductis in *deciſione 11.
num. 17. & ſeqq.*

24 Quare † ſecundo modo ad excitatam
difficultatem reſpondebatur *ex Deciano*,
& ab eo relatis in *tractatu crimin. parte
prima, lib. 2. cap. 35. num. 4. & à Gaill. ob-
ſeru. 32. num. 7. lib. 2.* diſtinguentibus in-
ter bona de nouo per clericum quærен-
da, & inter iam quæſita recuperanda,
vt primo caſu in deciſorijs ſernanda ſiat
in foro ſeculari ſtatuta laicalia, poſterio-
ri vero, iura Canonica. Sed & hæc re-
ſponſio falſa eſt, quia præſupponit ſtatu-
tum, ne bona ſtabilia poſſint in forenſes,
non ſubditos alienari, comprehendere
alienationes faciendas in clericos foren-
ſes, eo quod agatur de quærendis, prout
viſus eſt tenere *Vulpell in tract. de libert.
Eccleſ. parte ſecunda, num. 2.* & poſt *Bald.
Federic. de Sen. Signor. & alios* ſentit ex-
preſsè *Tiraquell. de retract. lignag. §. 1.
gloſ. 13. num. 5. & rurſus de Primogenit.
quæſt. 39. & de legibus connub.* qui multos
etiam pro vtraque opinione adducit, *&
Couarru. in regula poſſeſſor. in ſecunda par.
§. 4. num. 8.*

* Quæ tamen opinio communiter dam-
26 natur. † Nam imò d. ſtatutum non com-
prehendere alienationes factas in cleri-
** cos, vera eſt, & magis communis ſenten-
tia, quam tenuerunt *Ioann. Andr. in cap.
fin. de Immunit. Eccleſ. in ſexto, Abbas in
cap. à nobis num. 5. de ſentent. excommun.
Bart. in lege filius familias §. diui. num. 12.*
vbi etiam *Ang. Imol. Alex. numero 11. &
Iaſ. in prima lectura num. 72. & ſequenti-
bus, & in ſecunda lectura num. 107. & ſe-
quen-*

quentibus, qui inquit hanc opinionem
* communiter approbari, reprobata opi-
nione *Bald. Feder. de ſen. Signor. & ſequac.*
contrariam ſententiam ſectantium, &
quod durum eſt ab hac opinione, tàm in
cõſulendo, quam in iudicando recedere,
& ibi Iem *Crotus in repetit. num.* 88. *Ferd.*
Leaz. num. 82. *&* 107. *Soccin. iun. num.*
166. *& ſequentibus, Ripa num.* 81. *& ſe-*
quentibus Crott. in conſil. 370. *numero de-*
cimotertio, & ſequenti, Corn. conſ. 145.
numero quarto, libro quarto, Alex. conſil.
211. *numero tertio, libro ſecundo, Mandel.*
conſil. octauo, numero nono, Marant. in
ſpecul. diſputatione octaua, num. duodecimo,
* vbi de communi, latiſſimè *Rimin. conſil.*
decimo quinto numero 85. *& ſequentibus,*
& 89. *& ſequentibus libro primo*, vbi plu-
* rimos congerit, & hanc opinionem com-
munem oſtendit, omnibusque contra-
rijs ſatisfacit, ſequitur, *Honded.* cum per
eum relatis *conſil. tertio, numero vigeſimo-*
* *ſecundo, libro primo*, communem fatetur
etiam *Soccin. iun. in conſil.* 76. *numero tri-*
geſimo, volum. tertio, & ab ea dicit non
eſſe recedendum eamque firmat, & alios
concordantes citat *Gaill. obſeruat. trige-*
ſima ſecunda, numero tertio, libro ſecundo,
Marta cum per eum relatis *de Iuriſdi-*
ctione parte quarta, caſ. 6. *numero ſexto,*
Duard. in Bulla Cœnæ libro ſecundo, can.
decimoquinto, quæſtione decimanona, nu-
mero 84. *& ſequentibus* plurimos etiam
coaceruat *Carol. de Graſſ. de effect. cleric.*
effect. ſecundo, numero 340. & hanc eſſe
** magis communem opinionem teſtatur,
etiam poſt alios, quos congerit *Surd.*
in conſil. ſecundo, numero trigeſimo quarto,
* *libro primo*, communem etiam dicit *Na-*
uarr. conſ. quarto, in fin. titulo de conſtitu-
tion. libro primo. Quæ quidem probatur
27 lege, & ratione, † lege quidem per textũ
clarum *in capitulo fin. de Immunit. Ec-*
cleſ. in ſexto, vbi infligitur excommuni-
catio latæ ſententiæ, contra Dominos
temporales prohibentes, vel ſtatuentes,
ne laici aliquid vendant Eccleſiaſticis,
vel emant ab eis, vel operas ſeruiles pro
illis exerceant, cum talia in derogatio-
nem libertatis Eccleſiaſticæ præſuman-
tur; Ideoque dicit *Geminian.* quẽ omnes
* ſequuntur, hanc prohibitionem eſſe nul-
lam, ſiue fiat directè, ſiue indirectè, eſt
enim contra Eccleſiaſticam libertatem,
quæ reſtringitur, quando laici non va-
lent cum clericis liberè negotiari.
28 Quæ † quidem *decretalis* tametſi loqua-
tur in terminis in quibus ſtatutum ex-
preſſam de clericis mentionem facit, ad
effectum tamen de quo agitur, eius diſpo-
ſitio operatur, vt in ſtatuto generaliter
loquente clerici non dicantur compræ-
henſi: Paria enim ſunt directè; vel indi-
rectè facere contra Immunitatem *capi-*
tulo quanto de priuileg. Bald. in authen.
Caſſa. numero ſeptimo, de Sacroſanct. Ec-
29 *cleſijs, Geminian. vbi ſupra*, † & ſub ge-
nerali diſpoſitione non compræhenditur,
quod ſtatuentes non valent in ſpecie di-
ſponere *lege Lucius §. penult. ff. ad Munic.*
Bart in lege ſi quis ſub conditione ff. de con-
ditio inſtrumen. Dec. conſil. 504. *& in ca-*
pitulo Eccleſia Sanctæ Mariæ numero ter-
tio, de Conſtitution. Crauett. conſil. 106.
cum alijs per *Martã de Iuriſdictione parte*
quarta, caſ. quarto, numero decimo quarto,
& caſ. 40. *numero vigeſimoſecundo, & ſe-*
quenti, & per me *in deciſione decima, nu-*
mero trigeſimo primo, vbi etiam oſtendi in
hoc eſſe differentiam, quod ſtatuta men-
tionem facientia de clericis ſunt nulla;
ea verò quæ de illis mentionem non fa-
ciunt ſunt quidem valida, ſed clericos
non compræhendunt, & ſic *d. capitulum*
final de Eccleſ. Immunit. in ſexto, optimè
decidit quæſtionem iſtam; illudque inno-
uatum fuiſſe per Bullam Cœnæ Domini,
& in illa includi, dixi in *deciſione duodeci-*
ma, numero 55.
30 Ratione quoque probatur, † quia nul-
la diſpoſitio generalis compræhendit ca-
ſus, vel perſonas in ſpecie priuilegiatas,
vt latè probat *Dec. in lege certis annis C.*
de pact. & in capitulo ſedes numero deci-
motertio, de reſcript. Ruin. conſil. 195. *nu-*
mero quinto, libro primo, Tiraquell. cum
relat. de Retract. lign. §. primo, numero 96.
31 Vnde † cum Imperator conceſſerit ſpe-
ciale priuilegium Eccleſiæ vniuerſali ſu-
per donationibus in eam largiendis *lege*
illud C. de Sacroſanct. Eccleſ. & in l. vendi-
tionib. l. vt inter diuin C. eod. tit. vtique ſta-
tutum generale nõ poteſt huiuſmodi ſpe-
ciale priuilegium auferre, ita in puncto
arguit *Duard in Bullam Cœnæ lib.* 2. *can.*
15. *q.* 19. *num.* 86.
Vera igitur reſponſio ad difficultatem
contra hunc primum caſum excitatam
32 eſt, Vt † ſpeciale ſit in ſtatuto requirente
certam formam, & ſolemnitatem in con-
tractibus ſeruandam, tametſi cauſæ deci-
ſoria, ac iura priuilegij perſonam tangen-
tis reſpiciat, illud attendi etiam contra
clericum in curia laicali agentem, ex quo
impedit obligationis ortum, ac proinde
in foro ſeculari actionem parere minimè
poteſt, vt deduxi *in deciſ.* 10. *num.* 3 *&* 4.
Secundus eſt caſus, quando clericus
iam poſſeſſionem bonorũ ſibi à laico do-
natorum nactus conuenitur ab eodem,
vel

vel eius hærede pro dictorum bonorum
reſtitutione ob inſinuationis, vel alterius
ſolemnitatis defectum, vel viciſſim ipſe ex
natura cauſe coram ſuo ordinario ſuper
33 eiſdē bonis laicum pulſat. † Et tunc du-
bio procul ſtatutum non eſt attendendū
per textum expreſſum in *d. cap. quod cle-
ricis de foro competen.* Et ſtatuta laicorum
non eſſe ſeruāda in foro Eccleſiaſtico te-
nuerunt ibi *Butr. & Abbas in fin. Ioann.
Andr. Compoſtil. & Butr. in rubr. de conſue.
Seraph. deciſ. 1493. num. 3* ſiu: clericus ſit
reus, ſiue actor, vt eſt textus rotundus in
d cap. quod clericis, & ibi hoc notat *Butr.
ſub num. 10. col. 5. in princ. ver. concludo.* Et
in foro Eccleſiaſtico naturali ſeruanda
eſſent iura illius tàm quo ad ordinatoria,
quam quo ad deciſoria vt in terminis fate
tur *Canar. in tract de inſinuat part ſecūda,
num. 38 & tradunt Soccin. in d. cap. quod
clericis ſub num. 5. ver. & quia indubitatum
de foro competen Ancharan. conſ. 18. in fin.
Menoch. conſ 991. num. 14. lib. 10. Carol.
de Graſſis de effect. cleric. effect. 2 num. 146.*
& in puncto adduco *Alex. conſ. 209. n. 12.*
* *lib. 2. & conſ. ſeq. num. 11.* & de communi
34 teſtatur *Viuius deciſ. 326. num. 3.* † etiam
ſi cauſa inter laicos verteretur, vt tra-
dit latiſſimè poſt alios *Marta de Iuriſd.
parte quarta caſ. 156. per totum*, quod ta-
men poſtremum extra dictionem tempo-
ralem Eccleſiæ, cum fiat ex mera proro-
gatione iuriſdictionis, intelligo dumta-
xat quo ad ordinatoria, non quo ad de-
ciſoria, iuxta tradita per eundem *Mart.
d. parte quarta, caſu 175. num. 5.* & à for-
tiori per ea quæ mox ſubdam.

35 Tertius eſt caſus, † ſi Clericus, alia de
cauſa à laico coram Iudice Eccleſiaſtico
pulſatus, reconueniret illum ſuper rebus
ſibi abſque inſinuatione donatis, vel ſu-
per alio inſtrumento, in quo ſolemnitas à
ſtatuto requiſita non interuenit, ſiue ex
conſenſu partium Epiſcopalem prorogā-
tium iuriſdictionem in eodem foro illum
pro bonis donatis conueniret, & tunc
quamuis cauſa coram Eccleſiaſtico Iudi-
ce vertatur, & in ordinatorijs ſeruanda
ſint iura Canonica, conſtitutionesq; ſy-
nodales, vt ex relatis per *Mart.* locis ſu-
pracitatis, & pulchrè ex *Butrio mox ci-
tando*. In deciſorijs tamen, & ſic circa
validitatem dicti inſtrumenti attenden-
dum eſſet ſtatutum laicale, ac per conſe-
quens ceſſante inſinuatione, clericus ſuc-
cumberet: quia cum his caſibus cauſa
tractatur coram Iudice Eccleſiaſtico, non
ex natura regularis fori, ſed per accidens,
terminanda eſt quo ad deciſoria, ſecun-
dum naturam fori naturalis rei conuen-
36 ti, vel reconuenti, † quia naturalis cau-
ſa abſorbet accidentalem *l. qui habent ff.
de Tutelis l. cū adoptionis C. de adopt. l. filio
ff. de lib. & poſt.* ita tenuit *Specul. in tit. de
conſtit. § 1. ver. & nota Butr. in cap. quod
clericis ſub num. 10. col. 5. in princ. de foro
competent. col 7. circa fin. ver Hac vera,
& Canar. in tract. de Immunit. parte ſe-
cunda, num. 38.*

Nec obſtat, quod hic agatur de iure
priuilegij perſonam ipſius Clerici tangen-
tis, per ea, quæ dixi ſupra *num 21.* Quia id
non attenditur, quando tractatur de ſta-
tuto requirente certas ſolemnitates, vt
dixi ſupra *num. 32.*

37 Quartus † eſt caſus, ſi è contra Clericus
vel detinens bona, ſibi à laico donata, vel
vendita, reconueniretur coram Iudice
ſeculari, ſuper dictis bonis, vel eorum
poſſeſſione nullitatis prætextu, ob omiſſas
ſolemnitates: & tunc dictum ſtatutum
attendendum non eſſet, ſed Laicus ſuc-
cumberet, ob ſæpe allatam rationem, vt
nempe licèt in ordinatorijs attendenda
ſint iura laicalis fori in quo iudiciū agita-
tur (præterquam in ijs, quæ tangunt ius
Clerici, vt *per Mart.* plura apportantem
exampla *de Iuriſ. part. 4. cap. 31. num. 15.
& ſeq. vſque in fin.*) in deciſorijs tamen
attenduntur iura fori naturalis Rei con-
uenti, & ita in puncto tradit *Ant Butr.*
38 *locis citatis,* † & in hoc caſu ſaluari poſſunt
*Ruin. in conſ. 113. num. 3. & 15. lib. 4. Ar-
non problem. 69. Caroc. in tract. de depoſi-
to in tit. de remed. ſi quis depoſiti num. 36.
Pariſ. conſ. 3. num. 116. vol. 4. Decian. in
tract. crim. lib. 2. cap. 35. ſub num. 6. & alij*
dicentes etiam in foro ſeculari ſtatuta
circa deciſoria non comprehendere Cle-
ricos. In hunc etiam ſenſum intelligitur
concluſio, quæ habet cauſas Clericorum
etiam in foro ſeculari decidendas eſſe ſe-
cundum ius canonicum, quam regulam
tradit *Abb. in c. Eccleſia Sanctæ Mariæ*
per illum textum, *in 1. lectura ſua nu. 2.*

Ratio autem omnium prædictorum ea
39 eſt, quia † ſicut dicimus in deciſorijs at-
tendendum eſſe ſtylum Fori contractus,
vel delicti, vel etiam rei ſitæ, quaſi con-
trahentes tacitè conſentiant ſubijci legi-
bus illius fori: ſic attendenda eſt qualitas
perſonæ, cum qua negotium geritur, vel
quæ ex actu obligari contingit, & conue-
nienda eſt, à quo foro imprimitur forma
cauſæ agitandæ, vt iudicetur ſecundum
qualitates, & leges fori regularis, quem
qualitas conueniendæ perſonæ deſignat,
quia ſic egiſſe cenſentur contrahentes, vt
magiſtraliter dicit *Ant. de Butr. in d. c.
quod Clericis ſub num. 10. col. ſeptima poſt*

medium

medium prædict.s omnia de foro compet. Quæ
omnia diligenter notanda ſunt, quia per
ea plurimi determinantur caſus, *Doctores*
ad concordiam rediguntur, & nonnulla
iuris axiomata, quæ inter ſe pugnare vi-
dentur, conciliantur. Et ſignanter ex his
remanet deciſus caſus noſter: Cum enim
Antonius Laicus negans d. prædium re-
ſtituere locatori dicatur illum ſpoliare,
vt deduxi *ſupra num.* 7 & ſic propria ve-
ritate illud occupet, ſub prætextu, quod
in donatione à Iulio eius genitore D. Do-
nino eius patrueli facta, omiſſa fuerit ſo-
40 lemnitas à ſtatuto requiſita; & † certum
ſit laicũ occupantẽ bona etiam patrimo-
nialia clerici, tanquam ſacrilegum con-
ueniri poſſe coram Iudice Eccleſiaſtico
*ad tex. in canon. 26. q. 1. gloſ. & DD. in
c. cum ſit generale de foro compet. Abb. in
c. ſi Clericus in v. not. eod. tit. Inno in c. cæ-
terum de Iudic. Felin. in c. Eccleſia San-
ctæ Mariæ ſub num. 7. verſ. adde etiam ex-
tra de conſtit. Oldrad. conſ. 37. Marant. de
ordin. iudic. part. 4. diſtin. num. 6. Lapus
alleg. 65. num. 4. & alleg. 72. nu. 2. & ſeq.
Alex. con. 103. in fine vol. 5. Guttier. cum-
per* cum congeſtis *canon. qq. lib. 1. cap. 34.
nu 14. & ſeq.* dixi *in deciſ. num.* & eſt
communis opinio, & ego pluries in di-
uerſis magiſtratibus practicaui. Seque-
batur neceſſariò cauſam ad forum Eccle-
ſiaſticum ex eius natura, non ex proro-
gatione delatam fuiſſe; & ſic nos verſari
in terminis ſecundi membri diſtinctionis,
de quo *ſupra num.* 33. illamque propte-
rea à me ſecundum canones, non autem
iuxta prædictum ſtatutum fuiſſe diffinien-
dam; ac ſubinde ex quo de iure canonico
non requiritur inſinuatio, *vt in deci.* 10. *de-
duxi*, non poſſe dari de nulitate huius do-
nationis.

41 Quicquid ſit in caſibus in quibus nulla
adeſſet Canonum diſpoſitio, in quorum
defectum ab Eccleſiaſtico Iudice ſecun-
dum ius ciuile, etiam inter eccleſias, &
Eccleſiaſticas perſonas iudicandum eſſe,
habetur in *c. ſi in adiutorium 10. diſt. c. vt
lex continentiæ 27 q. 1. & ibi Abb & Pro-
poſ Abb. & DD. Communiter in cap. 1. ex-
tra de noui oper. nunc. late Fel. in c. Eccleſia
Sancta Mariæ nu. 67. de conſt.* vbi ad plu-
ra infert *Io: Iacobus a ferro ſuper leg. Mu-
nic. viuat. c. 14. nu. 28. & ſeq. Graſſ. de eff.
cler. eff. 2. nu. 264.*

F I N I S.

INDEX
RERVM AC MATERIARVM LOCVPLETISSIMVS.

A

ABBAS PANORMITAN. In cap. Inter alia ſub num. 29. de Immunit. Eccleſ. & in cap. cum ſit generale num. 27. verſ. addo, de for. comper. tenens, quod cognitio ſacrilegij pertineat ad vtrumque forum, & ſit locus præuentioni, defenditur ab impugnatione Card. Tuſchi. deciſ. 3. num. 10.

Conſ. 9. in fin. par. 1. defenditur à reſtrictione Theſauri, deciſ. 44. num. 23.

ABDVCENS mulierem, vel puerum libidinis gratia, Raptum committit, deciſ. 30. num. 3.

ABOMINATIONES Domini, quæ crimina vocentur, deciſ. 13. num. 25.

ABORTVM procurans inſe, non ſibi, ſed fœtui iniuriam irrogat, deciſ. 20. num. 23. Monialis, ſi fuerit, non incidit in excommunicationem can. ſi quis ſuadente 17. quæſt. 4. deciſ. 20. num. 6. & quare ibid. num. 33. An autem incidat in cenſuram inflictam à Conſtitutione Sixti V. de Procurantibus abortum ibid. num. 34. vbi etiam explicatur dicta Conſtitutio.

ABROGARE Legem quando dicatur non vſus, deciſ. 15. num. 21. & 22.

ABSENT. Notarius, cuius expenſis fit tranſmittendus pro habenda reſponſione ad Poſitiones, vel accipiendo iuramento de calumnia, deciſ. 38. num. 3.

TRANSMITTENDA Inquiſitio, & Interrogatio Rei præſentis, à pari procedunt, deciſ. 38. num. 1.

ABSENTIAE & infirmitatis cauſæ æquiparantur, deciſ. 67. num. 22.

ABSENTIVM citatio, ſeu vocatio, non præſumitur, deciſ. 55. num. 26.

ABSOLVENS à peccatis, peccat, ſi ſit Parochus putatiuus; abſolutio tamen eſt valida, deciſ. 30. num. 21.

ABSOLVTIO à iuramento, non eſt neceſſaria, ſi illud fuerit interpoſitum in actibus reſpicientibus vltimam voluntatem, deciſ. 25. num. 22.

Vel ſi iuramentum ſit contra bonos mores, deciſ. 25. num. 24.

Obtenta ſi non fuerit, non poteſt allegari ſimulatio, deciſ. 28. num. 35.

Petita ſi non fuerit, an & quando veniens contra proprium iuramentum repellatur vt periurus, deciſ. 25. num. 25. & ſeq.

An ſit neceſſaria à iuramento interpoſito in contractu per dolum inito, deciſ. 83. num. 8. 28. & 31.

An ſtante ſimulatione contractus, deciſ. 20. nu. 30.

An & quando ſtante dolo vero, num. 31.

Petenda eſt, vbi agitur de dolo Præſumpto num. 28.

Neceſſaria eſt, læſione enormiſſima non detecta, ſed præſumpta num. 19.

Præcedere debet libelli oblationem, num. 40.

Per relationem ad inſtrumentum an, & quando ſufficiat num. 37.

Obtenta, non facta mentione incurſi periurij, eſt nulla num. 41.

Petenda eſſet ante lapſum termini ſolutioni adiecti num. 42.

Non poteſt ab Epiſcopo concedi ei, qui incidit in periurium num. 43.

A PERIVRIO à Papa impetranda eſt; & quidem in ſignatura Gratiæ, deciſ. 25. num. 13. & deciſ. 83. num. 41. & ſeq. & dari debet non à iuramento, ſed à Periurio, deciſ. 25. num. 12.

AB EXCOMMVNICATIONE, data ab Epiſcopo occulte excommunicato eſt valida, deciſ. 30. ſub num. 29.

AB OBSERVATIONE iudicij datur Reo conuento, & porrigitur nouus libellus, ſi nominatus fuerit in Auctorem is, qui eſt neceſſarius defenſor, deciſ. 24. num. 3.

PECCATORVM data à Sacerdote, cui licentia audiendi Confeſſiones fuerit reuocata; ſi id communiter ignoratur, tenet deciſ. 30. ſub num. 26.

Data à Sacerdote, cui facultas ad tempus data expirauit, tenet deciſ. 30. num. 28.

Ab eo qui non eſt Sacerdos, non tenet, etiam ſi pro ſacerdote communiter reputabatur num. 24.

A Sacerdote non habente auctoritatem, tenet, ſtante titulo colorato, & communi errore num. 25.

A Parocho putatiuo tenet; ſed talis, abſoluens peccat num. 21.

A VOTIS poteſt à Papa Religioſo concedi ex iuſta cauſa, deciſ. 2. num. 83. & ſeq.

ABSOLVTIONE à iuramento non petita, periurius efficitur opponens de ſimulatione, de qua non conſtat, deciſ. 83. num. 30.

ABSOLVTIONES an, & quando tot requirantur, quot in inſtrumento ſunt iuramenta num. 36.

ABSOLVTVS ab Eccleſiaſtico in cauſa mixti fori, an, & quando poſſit à Iudice laico moleſtari, deciſ. 92. nu. 20.

A Iudice laico, poteſt excommunicari ab Eccleſiaſtico num. 20.

ABSTINERE Clerici an, & quando teneantur in conſcientia ab actibus lege laica prohibitis, deciſ. 13. num. 1.

ABSTRACTVM ab omni ſpiritualitate ſi ſit factum, cauſa non dicitur ſpiritualis, deciſ. 8. num. 55.

ABSVRDVM ex opinione ſi ſequatur, illa eſt reijcienda, deciſ. 34. num. 29.

Vt euitetur interpretatio fieri debet, deciſ. 20. num. 29. & latiſſima num. 30.

Diſpoſitio generalis reſtringitur num. 31.

Verba legis, vel ſtatuti impropriantur num. 32.

ABVSVS inducitur per actum factum contra prohibitionem ab exemptione diuina procedentem, deciſ. 37. num. 39.

Priuilegij, eſt non ſeruare Regulas à concedente præſcriptas; deciſ. 2. num. 33. operatur, vt abutens carere debeat priuilegiis, & illis renunciaſſe videatur, deciſ. 2. num. 32. Requiritur tamen declaratoria num. 109.

PRO Academiæ publicæ impenſis, Clerici contribuere an teneantur, deciſ. 13. num. 10. & 56.

ACCEPTANS litteras cenſetur approbare omnia in eis con-

conteſta, deciſ.26. num.42.

ACCEPTARE confeſſionem reſultantem ex productione alicuius inſtrumenti, vel Scripturæ, ſi voluerit pars tunc producens inſtrumentum, vel Scripturam cenſetur approbare omnia in ea contenta, deciſ. 29. num. 20. & 13.

proteſtationem dicitur, qui illi non contredicit nu.37.

ACCEPTATIO eſt vnum ex requiſitis ad eſſentiam Legis, deciſ.15. num.4.

Contrarium num.23. & ſeq. & num.29. & ſeq. Præſertim ſi continet Ius antiquum num.47.

Conſtitutionis ſi facta fuerit in vna parte, conſtitutio non obligat in alia parte, deciſ.15. num. 10. Nec in diuerſa prouincia num. 11.

Facta non dicitur quando pars maior populi facit, quod facere conſueuerat num.14.

Epiſcopalis etiam ſi facta non fuerit, dicta conſtitutio nihilominus obligat num.24.

Facta dicitur, ſi in illius publicatione non fuit improbata num 18.

Probari debet ab eam allegante num. 1. contrarium verius num.16. præſumitur facta num.27.

Legis facta dicitur eo ipſo, quod lex fuit publicata num. 30.

ACCESSORIA comprehenduntur, per Clauſulam, *In omnibus, & per omnia*, deciſ.29.num.4.

Eccleſiæ appellatione veniunt, in fauorabilibus, in in odioſis, deciſ.60. num.27.

ACCESSORIIS pollutis, non polluitur Eccleſia, deciſ. 60. num.18.

ACCESSVS fratris ſponſæ ad thalamum, in quo illa cum Amaſio latebat, præſumitur præordinatus inter fratrem & ſponſam, deciſ.5. num.40.

PER ACCIDENS ſi profeſſio differatur, an corruat renunciatio facta decimo probationis menſe, deciſ. 16. num. 57.

ACCIPIENTES à Clericis ſponte dantibus onera illis non impoſita, an incurrant in cenſuram Papæ reſeruatam, deciſ.37. num.81.

ACCLAMATIO ſocij reddit aggreſſorem audaciorem: & pœna delicti principalis punitur, deciſ.64. num.4.

Non eſt neceſſaria ad incurrendas pœnas, ſed ſufficit præmeditata aſſiſtentia num 5.

ACCOMODANS arma ad occidendum virum priuatum, ſi homicidium perficitur tempore: quo ille eſt in dignitate, qua pœna teneatur, vide *laſ. maieſt.*

ACCVSARI coloni Eccleſiarum damnum dantes cum animalibus quando poſſint coram Iudice ſeculari, deciſ.24. num.24.

ACCVSATIO comminata ſi fuerit reperto cum puella, & is ad dictam accuſationem euitandam contrahat Matrimonium. an illud ſit validum, nec ne, deciſ.6. num.2.11. 13. & 15.

ACCVSATOR expenſas quando facere teneatur pro remiſſione rei, deciſ.18. num.4.

ACCVSATORIS loco fiſcalis ſucceſſit, deciſ.92.num.2.

ACQVIRENS primus, vide primus & pater.

ACQVIRVNT quicquid equites Hyeroſolimitani, acquirunt Religioni; & quid in cæteris Religionibus militaribus, deciſ.21. num.38.

ACQVIRVNTVR Religioni Hyeroſolimitanæ ex æquitum perſona bona, deciſ.21. num.39.

ACQVISITIO dominij fit per momentaneam ſolutionem, deciſ.28. num.75.

Bonorum, ſi fiat à Clericis, ſeu Eccleſiaſticis, an talia bona ipſo iure cenſeantur ab æſtimo delecta; & quid agendum, vt de facto deleantur, deciſ.35.num.20.

Quid, ſi ante iſtam bonorum acquiſitionem fuerint impoſitæ collectæ. deciſ.35.num.21.& 22.

Et *Ricc.deciſ.66. p.4.* diſtinguens inter Acquiſitionem ex titulo lucratiuo, & oneroſo reijcitur, deciſ. 36. num. 32

QVOAD ACQVISITIONEM poſſeſſorium nihil habet commune cum petitorio. deciſ.8. num.3.& 4.

ACTA geſta coram Iudice, cuius reuocatio ignorabatur. valent, deciſ.30.num.27.

Notarij occulte Hæretici valida ſunt num.37.

Vicarij laici, vel irregularis communiter reputati idonei, an ſint valida ſub num.32.

Remittuntur ad Iudicem Eccleſiaſticum, vna cum toto proceſſu, & ipſa perſona Clerici carcerati, deciſ.18. num. 7.

ACTORVM in Curia laica contra Clericum. expenſas an ſoluat ipſe Clericus num.8. & ſub num.16.

Benedicti, & Gregorij ſummorum Pontificum confirmatio facta per Concilium Conſtantienſe, excepturauit Religionem æquitum Melitenſium, deciſ. 71. num. 73.

ACTIO iniurioſa quocumque modo in Clerici perſonam illata, accipitur pro violenta manuum iniectione, de qua in *can. ſi quis ſuadente* 17. q. 4. deciſ. 20. num. 25.

Et in quacumque actione in Clericum. iuſtitiæ repugnante verificatur d. *can.* in illis Verbis *Violentas manus* num.26.

Violentia, quæ contingat perſonam Clerici, vel res illi adhærentes requiritur *à can. ſi quis ſuadente* num.37.

Pro canone rei emphiteoticæ vide emphiteoticæ.

Metus cauſa competit illi, qui in furto, vel Adulterio depræhenſus aliquid dedit, vel ſe obligauit, deciſ. 5. num. 37.

Competens vni ex ſocijs, ſi ſunt etiam correi: competit alteri; & vterque compenſare poteſt, deciſ. 91. num. 59.

Pro collectis dari poteſt contra bona libera, deciſ. 35. num. 16.

Pro collectis futurorum annorum, Statuto non obſtante. non oritur, deciſ.35. num.37.

Perſonalis cui competat, deciſ. 98. num. 18.

ACTIONE perſonali quando dicatur actum, & quando reali, deciſ.7. num.13.

Perſonali vbi actum fuit, an, & quando fieri poſſit executio ſententiæ contra emptorem rei litigioſæ n.14.

IN ACTIONIBVS perſonalibus non eſt locus nominationi Authoris declinatiuæ, ſed tantum inſtructiuæ, deciſ.24 ſub num.21.

ACTIVE idem in fauorabilibus. Nouitius dicitur Religioſus, deciſ.16.num.41.

ACTOR ſequitur forum rei, illiuſque leges, & Statuta, deciſ.100.num.15.

Hypothecatam ſpecialiter ſi habet aliquam rem, ſententia ſuper eadem relata, exequi poteſt per Iudicem laicum contra Clericum emptorem, deciſ.7. num.16.

Contrarium eſt verius num.20.

Iudicium contra alienantem cæptum an. & quando proſequi poſſit, emptore non citato, non obſtante alienatione rei litigioſæ num.8.

ACTOREM vel reum releuare ſi velit clericus, à quo fuit propoſitus articulus præiudicialis, per Iudicem Eccleſiaſticum inhibetur Iudici laico. deciſ. 24. num.20.

ACTORIS in præiudicium non poteſt mutari ſtatus rei effectæ litigioſæ. deciſ.7.num.

Poſſeſſio turbida, non præiudicat operarijs ab alio conductis, deciſ.24. num.34.

ACTVS factus à Iudice putatiuo, validatur à communi errore; non tamen tali errore redditur habilis officialis, deciſ.30.num. 10.

Remoueri debet per teſtem à ſenſu, non ſenſus ab actu deciſ.27. num. 29.

Geſtus ex poteſtate inſufficienti, ſuſtinetur ex ſufficienti, quam gerens habet, deciſ.74.num.15.

Correſpectiuitatem quando arguit, *vide correſpectiuitas.*

Momento durans, non dicitur factus, nec habetur in conſideratione, deciſ. 28. num. 20. declara vt num.76.

Præſumitur validus ex diuturna ſolutione fructuum, deciſ.28. num.64.

pie-

Præſumitur potius validus, quam inualidus num 61.
Suſtineri non poteſt ex poteſtate, qua quis non eſt vſus decıſ.74.num.25.
Vt ſubſtantietur, ordinatæ præſumptiones præſeruntur alijs, quæ tendunt ad illum infirmandum, decil.28. num.60.
Momentaneus quando iam produxit effectum, tunc attenditur Dominium momentaneum num.--.
Mandanti tribuitur non exequenti, deciſ. 14. num 8. deciſ.29 num.18.
Ordinanti tribuitur, non exequenti num. 8. deciſ. 29. num.18. deciſ.14. num 8.
Spiritualis ſi per laicos exerceatur, etiam per tempus immemorabile, ipſi laici non præſcribunt, d,37.n.37.
Factus contra prohibitionem ab exemptione diuina procedentem, inducit abuſum, & peccatum nu. 39
Fruſtratorius à nemine fieri debet, decil.48.num.59.
Annullatur per decretum irritans ipſo iure, dec.2.n.129.
Per metum a tertio incuſſum, etiam ſine contrahentis ſcientia, deciſ.5.num.7.
Metus tamen, vt actum annullet, debet ordinari ad extorquendum conſenſum num.9.
Per metum iniuſte illatum, licet non ad eliciendum votum, ſi actus fiat ad redemptionem mali intentati, deciſ.6. num.9,
Per omiſſionem formæ, deciſ.20.num.6.
Corruit ſublata forma, deciſ.2. num. .8.
Conſummatus indicatur per verba temporis præteriti perfecti, deciſ.21.num 2
Confirmatus ſumit robur a confirmante, deciſ,14.n.2.
Geri a principio ſi non poterat, non fit retroactio, deciſ 16.num.23. Declara vt num.25.cum ſeqq.
Geri dicitur a mandante, miniſterio mandatarij, deciſ.14. num.12.
Inchoatus ſi fuerit, animi deſtinatio inde reſultans, habetur pro opere perfecto, deciſ.16.num.10.
Iuramento quando firmetur, nec ne, vide iuramentum.
Laici minoris, vide laicus.
Explicatur expenſis petentis, deciſ.18.num.2.
Fit expenſis petentis ibidem.
Minoris. vide minor.
Geſtus per metum, dicitur ex parte volitus, d.25.n.5.
Non annullatur per inhibitionem a Iudice Eccleſiaſtico, minus canonice factam, deciſ.9. nu.32. contrarium in praxi ſeruatur num 37.
Nullus non ſufficit ad acquirendam poſſeſſionem, deciſ. 2.num.18.
Ex formæ defectu, ſuſtineri non poteſt propter vtilitatem publicam, deciſ.52.num.27.
Proximus contractui requiritur ad probandam qualitatem metus illati. deciſ 5.num.4.
Spiritualis minoris laici, requirit decretum Iudicis Eccleſiaſtici, deciſ.1,num.9.
Perfectiuus conſtitutionis, dicitur publicatio, deciſ.15. num.29.& 31.
Perfectus indicatur per verba temporis præteriti perfecti, deciſ.21 num.1.
Prohibitus à lege laica, an, & quando in conſcientia fieri non poſſit per clericum, deciſ.13. num.1.
Ob bonum publicum, vel priuatum, an, & quando firmetur iuramento. deciſ.25 num.71.
Retrotrahi an, & quando poſſit ad tempus, quo fuiſſet nullus, deciſ.16. num.25. 28.29. & 30. & vide etiam Retroractio.
Non dicitur perfectus, quando aliquid ſupereſt agendum, deciſ 90.num.46.
Homicidio proximus, an pœna ordinaria plectatur, deciſ.12.num.3.
Voluntatem liberam requirens, non firmatur iuramento, deciſ.25.num.22.
Præſumitur potius factus iure proprio, quam alieno, deciſ 59. num.3
Si annullatur per ſtatutum an, & quando illud dicatur pœnale, deciſ.10.num.14.
Perfectus, qui clericum lædat, & non ſola attentatio, facit incurrere in excommunicationem can.ſi quis ſuadente, deciſ.20.num.10.& 16. Declara vt num.36,
Incœptus, ſed non perfectus, an puniatur pœna a lege ipſo facto inflicta, deciſ.70.num,9.
Contrarius vnicus excludit immemorabilem, decil. 69, num.6.
Contrarii ſciente, & patiente legiſlatore. derogant legi deciſ.15.num.39.& ſeq. & duo ſufficiunt ibidem.
Geſti per decennium tollunt legem, num.53. Declara, vt num. eod,& 46.
Actiuorum non ſunt, niſi in pariete bene depicto, deciſ.47. num.7.
Vnus vel binus ab officiali geſtus an intrare faciat diſpoſitionem l.Barbarius, deci.30. num.12.
AD habendum clauſula in inueſtitura appoſita quid operetur, deciſ.72.num.2.& 8.
Intelligitur ſaluis pactis, & natura contractus num.8.
ADIMPLEMENTVM formæ inſinuationis à quo faciendum in contractibus, & teſtamentis. decil.10,num.9
Solemnitatis à ſtatuto laicorum requiſitæ, ſi difficile fieri poteſt, illud non ligat laicos, cum clericis contrahentes num.23.
NON Adimplens ex parte ſua, non facit alium moroſum, deci.40 num.36.
Conditionem, vel contractum ex parte ſua, nullum lucrum, vel ius ex conditione, vel contractu acquirit n.40.
Ex parte ſua, vel non offerens adimplere conditionem mixtam. non acquirit obligationem, nec conſtituit debitorem in mora num.43.
ADIPISCENDAE poſſeſſorium, vide poſſeſſorium,
ADMINICVLVM nullum requiritur pro inſtrumento publico. deciſ.27.num,16.
ADMINISTRATIO ſacramentorum, vide Sacramentorum adminiſtratio.
ADMISSIO ad officia iuriſdictionalia non conceditur equitibus hieroſolymitanis, deciſ.2 t.num 63.
Ad officia laicalia conceſſa ſi fuerit equiti hieroſolymitano, ſi is in eis delinquat, punitur dumtaxat à ſuperioribus Religionis num,64.
Ad fideicommiſſum an concedatur equitibus hieroſolymitanis num.65.
ADOLESCENS matrimonium contraxiſſe an valide dicatur, ſi pater illum cum filia reperiret, eique necem ad vindictam minatus fuerit, deciſ,6. num.1.5. 7.& 10.
Repertus ſi fuerit cum puella, geſta per illum dicuntur facta, durante cauſa metus, deciſ.5.num.84.
ADSCRIPTIO clerici ad ſeruitium alicuius Eccleſiæ, ſufficit ſi oretenus fiat, deciſ,26. num 16. Non tamen eſt neceſſaria ad hoc, vt ipſe clericus Eccleſiæ inſeruiens gaudeat priuilegio fori num.31. & quid ſi inſeruiat alteri Eccleſiæ num.15.& 31.
ADVLTERII pœna tenetur cognoſcens mulierem, quam ignorabat eſſe coniugatam, deciſ.64.num.35.
ADVLTERIVM committens, ſi in illo deprehenſus aliquid dedit, vel ſe obligauit, habet actionem metus cauſa, deciſ.5.num.37.
Eſt mixti fori; ſi agitur criminaliter; & eſt ſolius fori Eccleſiaſtici, ſi agitur ad ſeparationem thori, deciſ.9. num.19.
AB verba per hoc diphtongum incipientia, vide ſuis locis in litera E. vt verbum etas, egidiana, edificia, es alienum, egrotans, ethimenlogia, eterna, eſtimum es, eſtimatio, es & libra. & ſimilia.
PRO AERIS ſalubritate clerici ligantur edictis, & gabellis laicorum emanatis, deciſ.12 num.6.
Contrarium eſt verius num. 50.
Et an ligentur ſtatutis laicorum eadem de cauſa emanatis de non ſeminanda Oriza, deciſ. 12. num. 8. & 51.
AFFECTVS effectu non ſequuto, non punitur pœna ordinaria, etiam in atrociſſimis, deciſ.20.num,38.
Limita in violatione immunitatis Eccleſiæ ſi deuentum fuit ad actum proximum, deciſ.48.num.63.

AFFICERE quando dicatur proteſtatio, nec ne, vide proteſtatio.
IN AFFICTIBVS ſolutionis dies apponitur ad conductoris commodum, deciſ.83.num.17.
AFFICTVM dominn ſoluere negans, illum ſpoliare dicitur. deciſ 100.num 8.
AFFICTVS ſpectant ad quem fructus percepti ſpectarent, etiam ſi dies ſolutionis non aduenerit, deciſ.82 num.16.& 18.
Subrogantur loco fructuum; idemque de illis indicatur ac de iſtis num.18.
AFFIXA rebus, niſi ſint onera, non transeunt ad clericos cum bonis, deciſ.86.num.31
AGGERES vt reparet dominus fundi inferioris, ne aqua deſcendat, quando vicinus patienciam præſtare debeat deciſ. 6.num.30.
AGGERIS ad reparationem non tenentur coloni clericorum. deciſ 42.num.13.
AGGREDIENS aliquem animo percutiendi, ſi eum occidat qua pœna teneatur; & quid in auxiliatoribus, deciſ.64.num.50.
AGNATI an, & quando ſuccedant in bonis nouitiis morientibus ante profeſſionem, deciſ.17.num.11.
AGRI clericorum an comprehendantur ſub ſtatuto laicorum, de non ſeminanda oriza ob aeris ſalubritatem, deciſ.12 num.8.& 51.
Eccleſiæ locator, an, & quando frumentum in ciuitate introducere teneatur num.67.
ALBERICVS par.2. ſtatutorum num.208. reiicitur, deciſ. 60. num.38.
ALIENAM pecuniam à debitore recipiens, contemplatione creditoris, ſecuta ratificatione, tenetur actione negotiorum geſtorum, deciſ.40.num.12.
ALIENANS ficte ad collectas fraudandas, ad quid teneatur, deciſ.35.num.4.
Litigioſam rem habetur pro poſſeſſore, deciſ.7.num.7.
ALIENANTEM contra iudicium cœptum, an, & quando alienatione rei litigioſæ non obſtante, actor proſequi poſſit, emptore minime citato num 8
Alie. vide in Verbo alienatio, ſub verſ. litigioſa rei.
ALIENANTIS ab æſtimo, ne bona amoueantur, cautela damnatur, deciſ.35.num.29.
ALIENARE bona ſua non poſſunt equites hieroſolymitani, ſed in iis habent duntaxat vſum, & commoditatem, deciſ 21 num.41.
ALIENARI poſſunt ſtabilia à clericis, ſtatuti prohibitione non obſtante, deciſ. 100. num.26.
ALIENATA in clericos per fraudem, debent collectari, deciſ.35.num.43.
ALIENATIS bonis nulliter ab Eccleſia, tributum impoſitum euaneſcit, reintegrata Eccleſia num.5.
ALIENATIO originata à conflatione æris alieni dicitur in ſua cauſa voluntaria, deciſ.99.num.2.
Neceſſaria etiam in ſua cauſa, quæ dicatur num.43.
Bonorum in non ſubditos ſi a ſtatuto laicorum prohibeatur, clerici, etiam, & Eccleſia non comprehendantur, deciſ. 17.num.9. 52.& 53. & deciſ.10.num.11.
Lite pendente an, & quando fieri poſſit, deciſ. 7. num. 18. remiſſiue.
Litigioſæ rei præſumitur facta per dolum, & iudicii mutandi cauſa, deciſ.7.num.10.& 2.
Fieri an, & quando poſſit, deciſ.7, num.5.& 18. remiſſiue
Fieri non poteſt num.5.
Nulla eſt ipſo iure num.6.
Si facta fuerit, an, & quando iudicium contra alienantem cœptum, actor proſequi poſſit, emptore minime citato num.8.
Inhiberi poteſt, ſtatim lite cœpta num.31.
Si facta fuerit, alienator habetur pro poſſeſſore, num.7.
Si facta fuerit, ſententia lata, contra alienantem, exequitur contra emptorem, abſque nouo iudicio nu. 15. & an præuia citatione d.num.15.& 17.
Si facta fuerit in clericum executio ſententiæ latæ ſuper re alienata, ac ipſi actori ſpecialiter hypothecata, fieri poteſt per iudicem laicum contra clericum emptorem num.16.
Contrarium eſt verius; & reiicitur Ceuall. tenens primam opinionem num. 20.& 21.
Si facta fuerit, emptore ignorante, rem eſſe litigioſam, an ſit neceſſaria reuocatoria ad contractus reſciſſionem num.12.
ALIENATIONI conſentiens ficte ad collectas fraudandas, ad quid teneatur, deciſ.35.num.44.
ALIENATOR, vide alienans
ALIIS dictio eſt indefinita, deciſ. 97. num. 20. & refert qualitates præcedentis diſpoſitionis num.21.
ALIMENTA equiti hieroſolymitano patrono beneficii ad inopiam redacto, non ſunt præſtanda ab Eccleſia. deciſ.21.num.72.
PATRONO ad inopiam redacto, an, & quando præſtari debeant ab Eccleſia num.71.
Petita ſi fuerint à pluribus hæredibus, quorum aliquis ſit clericus, adeundus eſt Iudex Eccleſiaſticus, deciſ. 19.num.22.
Præſtare vtrique ſi non poſſit is, qui habet patrem, & filium in eadem neceſſitate, patri potius, quam filio ſubuenire debet, deciſ.42.num.4.
Parochi præferuntur Eccleſiæ reparationi, deciſ. 51. num.5.
Viduæ debita ob retardatam dotis ſolutionem, peti poſſunt, etiam, recepta iam ſorte, deciſ.84.num.47.
ALIMENTIS iure actionis debitis, veniunt etiam præterita, & petuntur ab eo, qui aliunde habet num.46.
ALIVD eſt probare contra inſtrumentum, & aliud infra, vel præter inſtrumentum, deciſ 27.num.47.
Vſufructus, & aliud ſunt fructus. deciſ.32.num.23.
ALLEGANS contraria non auditur, deciſ.91.num.56.
Conſtitutionem, fuiſſe vſu receptam an teneatur probare, deciſ.15.num.1.16.& 17.
Dolum tenetur probare, deciſ.39.ſub num.33.
Metum, illum tenetur probare, deciſ.5.num.8.
Scientiam, quomodo illam probare debeat in pœnalibus, deciſ.24.num.32.
Simulationem cenſus, poteſt petere, vt ſibi deferatur iuramentum ſuppletorium, deciſ.28.num.39. Declara vt num.69.& 70.
ALLEGARE clericatum in foro laico, ſi clericus differat vſque ad ſententiam, an condemnetur in expenſis, deciſ.18.num.14. Et an à Iudice laico, vel ab Eccleſiaſtico num.15.
ALLEGARI lex habens plures intellectus. an, & quando poſſit ad deciſionem cauſarum, deciſ.23.num.17.
Simulatio non poteſt, niſi obtenta abſolutione à iuramento, deciſ.28.num.35.
ALTARE vnum non eſt diſcooperiendum, vt cooperiatur alterum, deciſ.54.num.20.
ALTERATIO iudicii, an, & quando fiat ex priuilegio, lite pendente ſuperueniente, deciſ.7.num.11.
Sponſi inducit præſumptionem metus in Matrimonio, deciſ.5.num.54.
ALTERIVS beneficio quando quis gaudeat ratione connexitatis, remiſſiuè, deciſ.19.num.37.
ALTERNATIVA appoſita quando dicatur ad fauorem creditoris, deciſ.48.num.83.
Eligi poteſt ab eo, qui promiſit ſoluere pecuniam infra certos dies; & non facta ſolutione ſubmittere domum in cenſum, deciſ.50.num.29.
Exigendi dicitur appoſita fauore creditoris num.28.
Soluendi dicitur appoſita fauore debitoris num.28.
Cuilibet inſolidum diſpoſitionem tribuit, deciſ. 85. num.29.
IN ALTERNATIVIS electio eſt debitoris, deciſ. 40. num. 7. Niſi in fauorem creditoris apponantur num.8.
ALTIVS tollere vſque ad Cœlum quilibet poteſt, deciſ. 35.num.1. Etiam officiendo luminibus vicini num.4.
Non poteſt vicinus, ſi vicino ſeruitutem debet, numero 19.

Nemo

Nemo poteſt contra formam ſtatuti, vel conſuetudinis num.42

Nec ſi inde impeditur ventus areæ, in qua ſegetes triturantur num.45.

Nec in præiudicium prædij ruſtici auferendo illi ſolem num.55.

ALTVS ne tollat vicinus, qui feneſtram in communi pariete fuit, non poteſt vicinum prohibere deciſ. 56. num.10. & 42.

AMASIA ducta in vxorem per metum, quando præſumatur, *vide in Verbo Matrimonium ſub verſ. meticuloſum*

AMANDVLA in addit.ad deciſ.vinc.de franch.423. repræhenditur deciſ.58.num.8.

AMBROSINVS de immun.eccleſ.cap.5.ante num.5. reprobatur. deciſ.60.num 48.

AMICI præſentes ſi fuerint in contractu, præſumitur metus abfuiſſe, deciſ.5 num 26.

AMICITIA præcedens ſi non aderat, non priuatur immunitate Eccleſiæ, qui aliquem veneno occidit, deciſ. 23.num.14.

Simulata ſi fuerit ab offendente, is dicitur proditor, deciſ 22.num 6.8. & 23.

NON AMICVM de veneno ſenente loquitur l. 1. C. de maleſ.& mathem deciſ.23.num 29.

Veneno perimens, non priuatur immunitate Eccleſiæ, niſi conſulto ſummo Pontifice num 30.

AMICVS pro amico, an, & quando ſit integer teſtis, deciſ. 5.num.4.37.& 41.

An ſit teſtis omni exceptione maior num.37.& 40.

Ex aliorum teſtium integritate integratur num 41.

AMISSIO priuilegij fori, vide omiſſio priuilegium

Iuriſdictionis non fit a Vicario per Epiſcopum abſentem recuſato, donec ab ipſo certioretur, deciſ. 32. num. 1.

Fit a Vicario ſtatim mortuo Epiſcopo, etiam quo ad cauſas cœptas, deciſ. 32. num. 2. Niſi mors Epiſcopi communiter ignoretur num.3.

Lucri dotalis fit per virum ad ſecunda vota tranſeuntem, deciſ.321 num.28

QVO AD AMISSIONEM poſſeſſionis, nihil habet commune cum petitorio, deciſ.8. num.3. & 4.

AMOR paternus,& maternus incompatabilis,d.75.n.17.

Præcedens, ſequuta copula, non inducit præſumptionē habiti conſenſus in contractu matrimonij d.5.n.8.

AMOTO clauſula, facit executorem de mero mixtum, deciſ.66. num.23.

Ex ſtante clauſula hac, poſſeſſor beneficij, etiam intruſus eſt citandus num.21.

AMOVIBILIS commenda, vide commenda,

Præceptoria, vide præceptoria.

AMPLIANDA Eccleſia pro populi commoditate, quorum ſumptibus ſit, deciſ.48. num.1.

PRO AMPLIATIONE monaſterij, vicinus vendere cogitur num. 3.

ANCHARANVS in c.non minus num.8 de immun.Eccl. repræhenditur, deciſ.12. num 48.

CVM ANIMALIBVS Eccleſiæ ſi damnum detur à colonis Eccleſiarum, quando accuſari poſſint coram Iudice ſeculari, deciſ.24. num.24.

ANIMALIVM in ſocietatem habitorum ſocius omnes diſtrahens ſocius, non committit furtum, deciſ. 74 num. 56.

ANIMARVM cura, vide cura animarum.

Periculum, vbi adeſt, fit extenſio, etiam in pœnalibus, & odios. deciſ.21. num.58.

Sententia non tranſit in rem iudicatam vbi vertitur periculum animarum deciſ.40.num. 92. Fallit ſi tractatur de peccato per partes remiſſibili num.93.

ANIMI deſtinatio, reſultans ex actu inchoato, habetur pro opere perfecto, deciſ.76. num. 20.

ANIMO furandi, rem communem accipere non præſumitur ſocius, deciſ.24.num.54.

Et fine tali animo, non committitur furtum numero 57.

ANIMVS concedendi licentiam, ſi non adſit in ordinario, adhuc tenet matrimonium, deciſ.30. num.22.

Contrahentis matrimonium debet plurima ſecuritate gaudere, deciſ.5.num.46.

Et eſſe liber non modo a compulſione, ſed à compulſionis timore, num.34.

Occidendi ſi adfuerit in percutiente aliquem proditoriè, an ille priuetur immunitate Eccleſiæ, deciſ. 22. num.4.

Si adfuerit in præbente venenum, ille non priuatur immunitate Eccleſiæ num. 5.

Probatur iuramento, deciſ.39. num.34.

Renunciandi Clericatui, & priuilegio fori, inducitur ex dimiſſione habitus clericalis cum perſeuerantia, deciſ.26. num.8. Intellige temporaliter, & reuocabiliter, donec reaſſumatur num.18. & 21.

Et vt contrarius animus detumatur ex non delatione habitus, vel tonſuræ, requiritur perſeuerantia, deciſ 26. num.24.

ANNONA empta per Clericum pro vſu ſuæ domus, an, & quando per illum extrahi, & vendi poſſit tuta conſcientia, deciſ 13. num 19.

Extrahi ſi prohibeatur per Statutum laicorum, Clerici non comprehenduntur, deciſ.12. num.21.

Pretium determinatum ſi fuerit a Statuto laicorum, clerici etiam ligantur illo num. 11. Intellige vi directiua, non arctatiua num.5.

Tranſportata ſi fuerit a clerico contra edictum Principis laici, ille puniatur a Iudice Eccleſiaſtico; & an et curia laica Bladas auferat num. 14. & ſub num 19.

ANNONAE aſportationem prohibens ſtatutum continet omnes ratione, deciſ.41. num.37.

ANNVLLATIO actus fit per decretum irritans, ipſo iure, deciſ.2. num.129

Per formæ omiſſionem, deciſ.10.num.6.

Per metum iniuſte illatum, licet non ad eliciendum votum, ſi actus fiat ad redemptionem mali intentati, deciſ.6. num.9.

Per metum a tertio incuſſum, etiam ſine contrahentis ſcientia, deciſ.5. num 7.

Metus tamen, vt fiat annullatio actus, debet eſſe dioari ad extorquendum conſenſum, deciſ.5.num.9.

Non inducitur per inhibitionem a Iudice Eccleſiaſtico minus canonice factam; licet contrarium in praxi ſeruetur, deciſ.9.num.3.. & 37.

Conſuetudinis contra immunitatem Eccleſiæ vel irrationabilis ſit etiam ſub cenſurarum incurſu, deciſ.37. num 46. & an id procedat in conſuetudine particulari num.47.

Matrimonij non fit per metum etiam iniuſtè illatum, non ad finem extorquendi conſenſum, deciſ.6.num. 4.

Facti per metum fieri debet, licet illud mero iure valeat in foro externo, deciſ.15. num.9. contrarium eſt probabilius, vt imo ſit inualidum vtroque foro n. 8.

Contractus minoris etiam ſi ſit a iure municipali, ex defectu ſolemnitatū eſt nullus, dummodo ipſo minore volente, deciſ.16.num.26. & 27.

Per vim, & metum celebrati, fieri debet, licet contractus ſit validus, deciſ.15.num. .

ANNI quot ſunt, tot ſunt obligationes collectarum, & pro futuris annis ſunt conditionales, deciſ.35.n.25.

Et pro collectis futurorum annorum ſtatuto non obſtante, nec actio oritur, nec hypotheca, dec.35 n.37.

ANNIS ſingulis formam habens collectæ, licet habeant cauſam de præterito, deciſ.36.num.25.

ANNVS nouitiatus, ſeu probationis, vide nouitiatus, & nouitius.

ANNVVM ſi quid pro collectis ratione bonorum ſoluatur ex diſpoſitione ſtatuti clericus emptor an oneri ſe ſubijcere dicatur, deciſ.36.num.9.& 30.

ANTECEDENS conſequentis naturam ſequitur, & iuxta illam regulatur, deciſ.8.num.20, vide etiam præcedens, & præcedentia.

Nnn 2 ANTI-

ANTICHRESIS contractus eſt, in quo pignoris fructus pro intereſſe licite retinentur, deciſ.84.num.4.
ANTICIPATA ſolutio, vide ſolutio.
ANTIQVA conſuetudo, vide conſuetudo.
Traditio, vide traditio.
ANTIQVVM ius ſi contineat lex, non eſt ad eius eſſeng, tam nece ſaria exceptatio, deciſ.65.num.47.
EX ANTIQVITATE temporis præſumitur publicatio legis, ſeu ſtatuti num.32.
ANTONIN lib. 3 var.reſol.cap.48. num.4. reprobatur, deciſ.26.num.5.
Lib.1.reſol.33.num.6. ſaluatur, deciſ.18. ſub num.54.
Eod.lib. reſol.43.ſub num.8.notatur, deciſ.93.num.8.
APERTISSIMA probatio, vide probatio.
APOSTATA efficitur eques S.Iacobi tranſiens ad ſeculum, vel ad alium ord. nem ſine magni magiſtri licentia, deciſ.1.num.5 o.
Non eſt qui veram Religionem non deſerit num.61.
Regularis an, & quando poſſit carcerari, & puniri ab ordinario, deciſ.38 num.31.
DE APOSTOLIS non debet eſſe ſollicitus appellans a diffinitiua, a qua datur appellatio, deciſ.85. num.39.
PRO APOSTOLIS ſi culpa Iudicis non reddit, appellans ei non currit tempus num.20.
Appellante non recedente in tempore, cauſa deſerta remanet num.29.
APOSTOLOS ſæpe vnico contextu petere, an, & quando ſufficiat num.43.
APOSTOLICA ſedes, vide ſedes Apoſtolica.
APOSTOLICVM priuilegium vide priuilegium.
APOSTOLICVS aſſenſus, vide aſſenſus.
Conſenſus, vide conſenſus.
APOTHECA an veniat domus appellatione, d. 82.nu.5.
APPELLANS ſi ob Iudicis abſentiam non reddit pro Apoſtolis, non excuſatur, niſi proteſtetur, deciſ. 85. numero 24.
Inſulte, cenſetur proteſtari, ſe nolle amplius comparere, deciſ.48.num.47.
Minus recte ab interloquutoria, dicitur verus contumax num.48.
Friuole, non eſt vlterius citandus num.50.
APPELLANTE non recedente in tempore pro Apoſtolis, cauſa deſerta remanet num.39.
APPELLANTI non currit tempus, ſi culpa Iudicis non reddit pro Apoſtolis num.20.
Proteſtatio tamen impedimenti requiritur; & quidem geminata num.21. & 15. Et quid ſi aliunde impedimentum exoritur num.22.
APPELLARE nulliter, & non appellare pari ſunt nu.42.
NON appellat contumax verus, deciſ.48.num.46.
Nec monitus ante ſententiam, vt deſiſtat a facto publico, vel notorio ibid.
APPELLATIO datur a reiectione exceptionis ſimulationis concludenter probatæ contra inſtrumentum in forma Cameræ, deciſ.27.num.45.
A declaratione notorij, licet non detur ab ipſo notorio deciſ. 48.num 43.
A ſententia lata a pluribus, quorum aliquis ſit clericus coram Eccleſiaſtico, deciſ.19.num.26.
In Poſſeſſorijs, de iure canonico, deciſ.85.num.2.
In poſſeſſorio ratione mixturæ num.9.
Fisco a ſententia remiſſionis rei ad locum immune, vnde fuerat extractus ao detur, deciſ. 65. num. 3. & 7.
In poſſeſſorijs poteſt per ſtatutum & conſuetudinem tolli num.4.
Prohibita reo, cenſetur etiam denegata fiſco, & actori deciſ.65.num.2.
In poſſeſſorijs non expreſſa cauſa non admittitur, deciſ.85.num.11.quæ cauſa debet eſſe manifeſta, & apparens num. 13.
A mandato de manutenendo ao detur, vide mandatum de manutenendo.
Prohibita per Aegidianam, vide Aegidiana.
Si poſtea fiat deſerta, executio facta intra decendium, non dicitur attentata num.15.
Suſpenſiua ab excommunicatione non datur, vide excommunicatio.
A ſententia declaratoria datur ad vtrumque effectum, deciſ.48 num.9.
APPELLATIONE pendente in poſſeſſorio, ſine cauſæ expreſſione interpoſita, facta executio, non eſt attentata, deciſ.85 num.14.
APPELLATIONE beneficij, venit etiam priuilegium late ſumpto vocabulo & e contra, deciſ. 21. num.21.
Clericorum venuint equites hyeroſolimitani, late ſumpto vocabulo num.69.
Priuilegij, venit etiam beneficium, late ſumpto vocabulo, & e contra num.21.
IN Appellatione cauſa exprimenda, debet eſſe manifeſta, & apparens, deciſ.85.num.13.
APPELLATIONEM poſt latam excommunicationem, vide excommunicatio.
Denegans ſen ſtatutum in cauſa capitali, Procedit etiam in fiſco, deciſ 65.num.3.
Deſerere, & non appellare paria ſunt, deciſ.85.nu.16.
Diffinitiua dictum ſententiam approbare num.18.
APPELLATIONIS prohibitio, ad effectum ſuſpenſiuum, reſpicit ordinatoria num.6.
AD IVDICEM, ſi Iudex ſit motoſua in remittendo clericum, debet poſtea remittere proprijs expenſis, deciſ. 18.num.11.
APPENSATVM homicidium, vide homicidium.
APPODIARE vicinus pontem, vel ſchalas, vel quid aliud non poteſt, deciſ.57.num.13.
APPROBARE contenta in inſtrumento, an, & quando videatur, illud producens, vide inſtrumentum, & producens.
Contenta in literis, cenſetur illas acceptans, d.39. n.41.
AQVAE venas incidere in proprio fundo, quis poteſt etiam ſi ex hoc deſinat fluere in fundum alterius, deciſ.55.num.11.
AQVAM in fundum alienum proiicere an quis poſſit, deciſ.57.num.4.
Iniiciens in veſtes clerici, quando incidat in excommunicationem, deciſ. 20.num.27.
ARBITER poſſeſſorij ſpiritualis, vel quaſi ſpiritualis, non poteſt eſſe laicus, deciſ.8.num. 48.
poteſt tamen eſſe ſimul cum clerico num.49.
ARBITRARIVM eſt per quot, & quales coniecturas probetur metus, deciſ.5.num.71.
Et qui dicatur metus non cadens in virum conſtantem num.73.
ARBITRATOR poſſeſſorij ſpiritualis, vel quaſi, vi. arbiter
ARBITRIO Iudicis ſimulatio probatur coniecturis, deciſ.27.num.3.
Qualiter remittatur ſimulationis materia num. 76. & ſub num.ſeq.
ARBITRIVM boni viri importat beneplacitum, deciſ.. num.37.
Iudicis qualiter interponi debet in occultis, d.27. n.78.
Regulatum a iure, importatur per Clauſulam, quod mihi videbitur, & non amplius, deciſ.29.num.36.
ARBITRI iuris, qui dicantur. deciſ.93.num.14.
ARBITRIS intra terminum præfixum non arbitrantibus, an Iudex recuſatus procedat num. 15.
Diſcordantibus, quid agendum, & quando ad electionem tertij procedendum num.16.
ARBOR immiſſis radicibus, cedit ſolo, nec ex ipſis reficiuntur, deciſ.57.num.22.& 24.remiſſiue.
ARBORIS ramos in meo ſolo ſe extendentes, quando poſſim præcidere num.19.
ARCHIBVSIVM, vide ſclopum.
AD ARCIVM reſtaurationem an concurrere teneantur coloni clericorum, deciſ.41. num 42.45.& ſeq.& 84.
ARCTATVVM ſtatutum, vide ſtatutum.
AD ARGINVM reſtaurationem concurrere an teneantur coloni clericorum, dec. 41. num. 42. 45. & ſeq. & 84
AR-

ARGINVM refectio eſt onus mixtum num.48.& ſeq.
ARGVMENTVM de Matrimonio carnali ad ſpirituale valet, & e conuerſo, deciſ.79.num.19
A ſufficienti partium enumeratione ſtequens, & neceſſarium, deciſ.84.num.2.
Da gabella ad laudemium an ſit validum, deciſ. 86.nu: 6,45. & ſeq.
A ratione legis vnica, etiam non expreſſa, valet, num.8
A minori ad maius affirmatiuè valet num.40.
A ſimili, an & quando procedat, deciſ.8.num.12.
De emphyteuta ad colonum, non valet, deciſ. 41. num.26.
A ſuperfluitate vitanda, an ſit validum, deciſ. 71. num.37.
De feudo ad emphyteuſim quando procedat. deciſ. 72.num.22.
De maiori ad minus negatiuè, & ad deſtructionem validiſſimum, deciſ.77.num 14.
Ab æquiparatis an, & quando procedat, num.43, & deciſ.99.num.49.
ARISTOCRATIA quid ſit remiſſiuè, deciſ.15.num.33.
ARMA auferri non poſſunt clerico per curiam laicam, etiam ſi fuiſſent prohibita ab edicto Principis ſecularis, deciſ.12. num.15, & 60.
Clerici ſi portet, an, & quando ordinarius poſſit illorum capturam laicis delegare, deciſ. 14. num. 19.
Non requiruntur neceſſario ad inducendam metus ſuſpicionem, deciſ.5, num.87.
Etiam ſi de armis non conſtet; præſumitur metu contraxiſſe repertus à conſanguineis cum amaſia num 16.
ARMATI operarij accedentes ad prædia, an, & quando excuſentur à dolo, deciſ 24.num.42.
ARTEM aliquam, ne emptor, vel conductor exerceat in domo, pactum, ſeruandum eſt, deciſ.55.num. 20.
Propriam quilibet poteſt in domo ſua exercere; etiam ſi vicino noceat num.55.
In domo propria exercere nequit, qui in alienam immittit num.57.
Nec vbi per pactum contraria ſeruitus conſtituta fuerit num.58
Nec ſi ex tali arte malus odor, ſeu fætor fiat vicino, num.59.
ARTICVLARI qualitas teſtium exceptione maiorum, omnino debet vbi illa requiritur, deciſ.17.num.26.
ARTICVLVS an clericus gaudeat priuilegio fori dum pendet, proceſſus laici conquieſcit, deciſ 17.num.15. & an interim clericus retineatur in vinculis num 53.
Dubius ad quem forum ſpectet agnoſcitur à Iudice Eccleſiaſtico, deciſ.14.num.58.
Dubius quando extat, conſuetudo excuſat à peccato, deciſ.37.num.28.
Emergens coram Iudice, alias incompetenti, per illum cognoſcitur, ratione incidentiæ, deciſ.8. num.28. Declara vt num.29.30, & 31.
Facti cauſæ ſpiritualis, an, & quando cognoſcatur per Iudicem laicum, deciſ.17, num.14.
Iuramenti vires concernens, ſi contingat in cauſa merè prophana, deſcutiendus eſt coram Iudice Eccleſiaſtico, deciſ. 1.num.10.
Mortis vide Mors
Poſſeſſorij ſpiritualis meri facti, an cognoſcatur per Iudicem ſecularem, deciſ.8.num.54.& 55.
Spiritualis non cognoſcitur, nec etiam incidenter per iudicem ſecularem, deciſ.7.num.3. Nec per curiam Principis laici, etiam mixtam ex clericis, & laicis, num.47
An, cognoſcatur per Iudicem ſecularem, ſi procedat non per viam contentioſam, ſed ſummariè, ſe informando de notorio num.32. & an ob negligentiam Eccleſiaſtici num. 51. & an quando verſatur ſuper facto cauſæ ſpiritualis. deciſ.17.num.14.
Cognoſcitur per laicũ ex indulto Apoſtolico deciſ.8.n.50. Otius ſi fuerit, proceſſus iudicis laici redditur nullus ex ſola partis proteſtatione, abſq. inhibitione Iudicis Eccleſiaſtici, deciſ.9.num.33.
Symoniam concernens, ſi contingat in cauſa mere prophana, diſcutiendus eſt coram Iudice Ecl.dec.1.n.11.
Remiſſus ſi fuerit à Iudice laico ad Eccleſiaſticum, non poteſt per eundem laicum ſtatui terminus parti, infra quem debeat illum terminare, deciſ.17.num. 16.
Temporalis incidens coram Iudice Eccleſiaſtico per illum cognoſcitur, & quare, deciſ.8.num.29.
Vſuram concernens ſi contingat in cauſa merè prophana, diſcutiendus eſt coram Iudice Eccl. deciſ.1.nu.11
Præiudicialis, ſi coram Iudice Eccleſiaſtico moueatur, ille inhibet Iudici laico, deciſ. 24. num. 17. amplia, & limita vt in Verbo inhibere, & in Verbo Iudex ſub verſ.Eccleſiaſticus.
ASCENDENS præteritus ſi fuerit, teſtamentum eſt ipſo iure nullum, deciſ.34.num.22.
ASPORTANS partem dominicalem ſi ſit colonus partiarius, non committit furtum, deciſ.23.num.55.
ASPORTARE annonam, an & quando poſſit clericus, non obſtante edicto, vel ſtatuto prohibitiuò laicorum vide annona.
Bladas clericorum, an & quando poſſint ipſi clerici laici, & minores, non obſtante edicto. vel ſtatuto prohibitiuo laicorum, vide bladæ.
ASPORTATIO frumenti, ſi per ſtatutum prohibeatur, illo ligantur coloni clericorum, deciſ.41.nu.32. ratio redditur num.37.
Annonæ ſi per ſtatutum prohibeatur, tale ſtatutum continet onus reale, deciſ.41.num.37.
ASPORTATIS de rebus pro vſu proprio, vel familiæ, non debet ſolui gabella; & exigentes incidunt in excommunicationem, deciſ.13.num.13.
DE ASSASSINIO equites hyeroſolimitani imputati, à quo, ſeu quibus rei declarari debeant, deciſ.11.nu.75
ASSENSVS Apoſtolicus præſumitur ex curſu temporis immemorabilis, deciſ.37.num.10.
Declara, vt num.57, 58.& 59.
Non præſumitur in conſuetudine reprobata; etiam ſtante tempore immemorabili num.57.
Nec propter immemorabilem, data perſonarum incapacitate num.59.
Requiritur vt Prælati poſſint ſuper immunitate cum laicis paciſci num.63.
ASSERIT per clauſulam narrata, indigent iuſtificatione; ſecus per clauſulam *Vt Aſſeritur*, dec.52.num.21.
Verbum refertur ad partes, ſecus in Verbo *Aſſeritur* n.22
ASSERTIONI partium ſtandum eſt in materia vſuraria, deciſ.91 num.38.
ASSIGNARE frumenta quæ extrahuntur, an teneantur clerici, & alij exempti deciſ.13.num.22.
ASSISTENS armatus delicto, dicitur auxilium, & cauſam proximam illi dare. deciſ.74.num.1.
ASSISTENTIA caſualis non punitur delicti pęna, ſecus in appenſata num.3.
Parochi in celebratione Matrimonij, vide Matrimoniũ.
ASSOCIATIO poſt delictum, an, & quando præſumptionem inducat, deciſ.164.num.13.
ATRIVM vide Eccleſiæ.
IN ATROCISSIMIS etiam, affectus non punitur pœna ordinaria, ſi non ſit ſequutus effectus, deciſ.20.nu.38.
ATTENDI perſona vti nobilior, magis debet quam res, deciſ.36.num.18.
ATTENTATA etiam poſt deſertionem poſſunt per viã nullitatis renocari, deciſ.85. num.41. & ſeq. declara vt num.43 & ſeq.
Nec per viam nullitatis reuocantur, ſi tempore commiſſionis cauſa erat deſerta num.45.
AD ATTENTATA nullus eſt regreſſus, deſertione reſultante exactis num.46.
ATTENTATORVM cognitio quando fac ẽdaſit ordine iuris ſeruato, & libello porrecto, deciſ.85.num.47.
ATTENTATIO ſola non ſufficit, vt quis incurrat in excommunicationem can.ſi quis ſuadente; ſed requiritur actus perfectus qui clericum lædat, dec.20.nu.16

ATTESTATIO Bitrutii, quem abſque veſte, vel tonſura clericali captum, non attenditur, deciſ. 27. num. 20.
Iudicisquem abſque veſte vel tonſura clericali capium non attenditur num 42.
Notarij, ſatis eunde iter probat numerationem pecuniæ deciſ. 27. num. 29. etiam in cenſu num. 20.
Ordinarii quatenus attendi debeat per Iudicem ſecularem, quo ad clericatum carcerati, deciſ. 37. num. 41.
AVDIENTIA denegata ſi ſit per ſtatutum laicorum non ſubdito fideiuſſionem non præſtanti; non comprahenduntur clerici, deciſ. 20. num. 29.
DE AVDITV teſtis vide teſtes.
AVIAE legitima debetur, deciſ. 32. num. 2. Et aucta fuit ad inſtar legitimæ filiorum, deciſ. 34. num. 3. & 13.
AVOCATIO cauſæ à Iudice laico, an, & quando concedatur, nominatione clerici facta, ab eoque acceptata, deciſ. 29. num. 19.
AVTHENTIC. qua in prouincia C. vbi de crimin. ager. oport. Ac etiam gloſ. & Bart. ibidem declarantur, deciſ. 24. num. 15. & ſeq.
Ex teſtamento C. de ſecund. nupt. exponitur, deciſ. 33. num. 9
Inſertæ in Codice ſunt deſumptæ ex volumine authenticorum num. 7.
AVTHENTICORVM de iure aucta fuit legitima filiorum & ad quam ſummam, deciſ. 34. num. 1.
AVCTOR nominatus, & laudatus in quo differant, deciſ. 24. num.
Nominatus ſi fuerit clericus, an, & quando trahat cauſam ad ſuum Iudicem, deciſ. 24. num. 2. & 5.
Si cauſa eſt indiuidua, ſimpte iudicium remittitur ad Eccleſiaſticum num. 13.
Si fuerit ia qui eſt neceſſarius defenſor, reus conuentus abſoluitur ab obſeruatione Iudicij; & porrigitur nouus libellus num. 3
Si fuerit is, cuius nomine quis poſſidet, dicitur propoſita exceptio declinatoria num. 4.
Nominari in perſonalibus actionibus non poteſt declinatiue, ſed tantum inſtructiue num 21.
Fallit quando nominans nullam ex damno dato, vel turbatiua reportauit vtilitatem num. 22.
Item fallit quando id quid fecit non ſonat in delictum num. 23. & ſeq.
Poteſt tamen ad effectum declinatiuum, etiam in cauſa damni dati num 26.
Et interdicto vnde vi; & in actionibus pœnalibus, & in rem ſcriptis num. 27.
Et in Iudiciis poſſeſſorijs num. 28.
AVTHORITAS Epiſcopi in clericos non poteſt ab eo laicis delegari, deciſ. 9. num. 10. 17. & ſeq.
Imperandi clericis non manet laicis, ſeu neceſſitas obſequendi num. 14.
Ligandi ſtatutis non tribuitur à cauſa rationabili, deciſ. 12. num. 25.
Iuris condendi fuit per Papam recepta à Dec, deciſ. 15. num. 36.
Et per Epiſcopos à Papa num. 37.
Pontificis ſummi præſumitur curſu temporis immemorabili, deciſ. 37. num. 10. Declara vt num. 57. 58. & 59
AVTHORITATE priuata iuſte allatus non eius ad extorquendum conſenſum, non vitiat contractum, vel votum, deciſ. 6. num. 31.
Propria ſi ad inuicem coniuges diuertunt, ſunt excommunicandi; deciſ. 9. num. 11.
Clericus poteſt reaſſumere habitum dimiſſum, deciſ 26 num. 19.
Publica, actus ſi fiat, an ſubiaceat diſpoſitioni Canonis ſi quis ſuadente, deciſ. 17. num 49.
AVTHORITATEM noſtram quibus impetimur, eam noſtram facimus, deciſ. 14. num. 3.
Sacerdos, etiam ſi non habeat, adhuc tamen tenet abſolutio ab eo data, ſtante titulo colorato, ac communi errore. deciſ. 20. num. 25.
Habilitandi officialem ſi cogens non habeat, an procedat L. Barbarius, deciſ. 30. num. 36.
AVXILIATOR in crimine læſæ maieſtatis, ignorantiam probare tenetur, deciſ. 64 num. 11.
Suſtinens in tormentis, ſe non habuiſſe animum occidendi, ſed minus, delinquendi, non eſt pœna ordinaria plectendus num 20.
Ex qualitate aggrauante per eum ignorata, non punitur num. 38. Et an puniatur pœna pacis fractæ num. 39.
Si ignorabat ſuum ſocium velle occidere parentes, non punitur pœna parricidii num. 42
AVXILIATORES an gaudeát immunitate in criminibus exceptis num. 45.
An teneantur ſecundum tempus auxilij præſtiti, vel conſummati delicti num. 55
AVXILIVM ferens portanti rem furtam, dicenti eſſe propriam, excuſatur num 17.
Præſtans frangenti pacem, punitur eadem pœna, ſi de qualitatem non ignorabat num. 40.

B

BAIARDVS vindicatur ab impugnatione Hottenſ. Caualcan. deciſ. 23. num. 12.
BALDVS Conſ. 474. lib. 3. communiter reprobatur, deciſ. 84. num. 41.
BAPTISMI character imprimitur paruulis Iudæorum, ſi de facto baptizantur, inuitis parentibus, deciſ. 1. num 36.
BAPTISMVS filiorum non poteſt impediri à patria poteſtate num. 36
Infantibus non eſt differendum num. 23.
IN BAPTIZANDIS infantibus orphanis, an requirendus ſit Tutoris aſſenſus num. 24.
BAPTIZARI Hebreum impedientes, tanquam ſuſpecti de fide inquirendi num. 19.
Hebræorum paruulos ante tépus rationis, inuitis parentibus, eſt contra iuſtitiam, & eſt peccatum mortale num. 1. & 27.
Contrarium ſi quis publica auctoritate Baptizare eos vellet tenent relati num. 29.
Hebræorum paruuli, quorum parentes longiſsimè abſunt, poſſunt num. 22.
Non poſſunt, inuitis parentibus ante annum diſcretionis num. 25.
Et niſi ſint pubertati proximi num. 26. Contrarium eſt verius, & ſic, quod ſufficit eos habere viam rationis num. 30. & ſub num. ſeq.
Et reprobatur Natt. conſ. 434. num. 15. & ſeq. vol. 2. qui contrarium conſuluit.
Alia de hoc, vide in verb. Hebræi.
Paruuli poſſunt in fide offerentium ſeu Patrinorum etiã ſine conſenſu, vel mandato parentum num 35.
BARBATIA conſ. 28. col. pen. lib. 1. a Menochij impugnatione vindicatur, deciſ. 12. num. 19.
BARTOLI cautela de ſtatuto diſponente, vt omnia ciuium bona ſint tributaria damnatur, deciſ 35. num. 33.
Differentia de ſtatuto loquente in rem, & de loquente in perſonam explodiuur, deciſ. 47. num. 3.
BARTOLVS in auth. qua in prouincia C. vbi de crim. agere oport. declaratur, deciſ. 24. num. 25. & ſeq.
In l. Nemo C. de Sac. Sanct. Eccleſ. reijcitur, deciſ. 51. num. 15.
BEATITVDINIS æternæ ad finem tendit ſcientia Iuris Canonici, deciſ. 28. ſub num. 18.
BELLETTVS diſq. cleric. tit. de exempt. cleric. à ſtatuto ſecul. c. 1. num. 36. notatur, deciſ. 93. num. 8.
BELLA exterorum contra ſe procurant clericos indirectè grauantes. deciſ. 41. ſub num. 46.
BELLI Dux, ſeu Imperator, iuriſdictionem non habet in æquites hyeroſolimitanos ſub eo militantes ex h-

centia

centia magni magiſtri, deciſ.a 1. ſub num.27.
IN BENEFICIALIBVS non poteſt poſſeſſorium adipiſcendæ agitari coram Iudice laico, deciſ.8.num.31.
BENEFICIARIVS an faciat ſuos fructos, quos in proprios vſus non conuertit, deciſ.8.num.5.& ſeq.
An diſponere valeat de fructibus beneficij, ſicuti de patrimonialibus num 6. & ſeq.
Habens adminiſtrationem an traſmittat fructus inexactos num. 7.
In vita æquiparatur vſufructuario; in morte vſurario num.9.
An fructus inexactos ad hæredes tranſmittat num. 10.
BENEFICIATVS habitum publicè non geſtans, amittit beneficium ipſo iure, abſque temporis lapſu, deciſ. 66.num.6.
Incedens ſine habitu hodie, ipſo facto amittit beneficium num.17.
Et in foro conſcientiæ, tenetur illud dimittere num.19.
Fallit in caſibus de quibus num.18.
BENEFICII Eccleſiaſtici collatio facta ab Epiſcopo excommunicato, non tamen denunciato, tenet, deciſ. 30. num.18.
Facta a Vicario poſt obitum Epiſcopi communiter ignoratum tenet num.17.
Facta ab epiſcopo occulte excommunicato, eſt valida ſub num.29.
Incapax eſt laicus, deciſ.8. num.41.
Quando fit nec uc æques hyeroſolimitanus, deciſ. 21. num.67.& 70.
Permutatio ab ægroto facta, dicitur in fraudem patroni deciſ 73.num.22.
Fructus vide fructus.
Poſſeſſio ſi appræhendi prohibeatur à ſtatuto, abſque Principis licentia; tale ſtatutum eſt contra Bullam Cœnæ Domini, deciſ.8.num.35.
Validitatis quæſtio ad ordinarium vna cum capto remittetur deciſ.17. num.45.
Spolium clerico per laicum factum, an cognoſcatur coram Iudice laico, deciſ.9. num.40. & ſeq.
Regularis quando incapax ſit eques hyeroſolimitanus num.67.
Reſignatio recepta per Vicarium poſt obitum Epiſcopi communiter ignoratum tenet, deciſ.30 num.16.
Poſſeſſor etiam intruſus eſt citandus: etiam ſtante Clauſula *Amoto illicito detentore ſimpliciter, & de plano*, deciſ.65.num. 21
BENEFICIO alterius, quando quis gaudet ratione connexitatis remiſſiue, deciſ. 5.num.37.
Reſtitutionis in integram cum minore gaudet maior ratione connexitatis num.35.
BENEFICIVM Eccleſiaſticum quid ſit, deciſ. 2.num.120.
Quando habere dicatur adminiſtrationem, deciſ. 82. num.8.
Curatum ſi quis impetret ante legitimam ætatem, illud poſſidere non poteſt etiam adueniente ætate, deciſ. 16.ſub num.22.
Nouitius, durante anno probationis, alteri conferri non poteſt ſub num.22.
Reſignari quo tempore poſſit ab ipſo Nouitio num. 47.
Impetrans vti vacans ob non delationem habitus, quid probare debeat, deciſ.66.num 30.
Commendæ Equitum S. Iacobi &c. an ſint, deciſ.2. num.101.
Simplex obtinentes an, & quatenus ad Eccleſiæ reparationem teneantur, deciſ.67.num.2.
Si ferè indotatum remanſit, an populus cogatur ad reintegrandam dotem num.8.
Reſignans an teneatur ad onera de præterito num.51.
BENEFICIVM an ſit immunitas. deciſ. 41. numero 10. & 15.
Propriè ſumptum, differt à priuilegio, deciſ. 21. num.20.
Venit appellatione Priuilegij, latè ſumpto vocabulo, & è contra num.21.
BENEPLACITVM Apoſtolicum numquam expirat, niſi reuocetur, deciſ.2. num.109.
Importat arbitrium boni viri num.17.
AD BENEPLACITVM alicuius priuilegium conceſſum, eius morte extinguitur concessum verò ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ eſt perpetuum num.109.
BEROVS in cap.in præſentia num.79. de probat. reprobatur, deciſ.81.num.21.
BESTIIS cum ſuis inſeruire proprijs expenſis eſt onus mixtum, deciſ.41.num.52.
BINVBA mater vide mater.
BIRRVARII atteſtationi quem abſque veſte vel tonſura clericali captum, non creditur, deciſ. 17. num. 42. vide plura in V. ſatellites.
BIRRVARIIS æquiparantur nuntij, deciſ.77. num. 4. Declara vt num.44.
BIRRVARIORVM officium eſt infame num. 5.
BLADAE aſportatæ an, & quando iuramento probentur eſſe clerici, deciſ.12. num.64.
Et quando controuertitur an ad clericum ſpectent, adeundus ideſt Iudex Eccleſiaſticus num.65.
An auferantur per curiam laicam clerico tranſportanti annonam, contra edictum Principis laici, deciſ. 14. & ſub num 50. verſ. & ex his & infra.
Introduci poſſunt per clericos in Ciuitate, etiam in conſcientia, non obſtante edicto Principis laici, deciſ. 3. num.16.
Tranſportatæ ſi eſſent à minori contra formam edicti, ille excuſatur, deciſ 12.num.41
Alia vide in Verbo annona, & frumentum.
BLADIS de non tranſportandis ſtatutum laicorum an liget clericos, deciſ.12.num.17.& 21.
PRO BLADIS ad molendinum ferendis ſtatutum deſoluendo quid certum, non compræhendit laicos euntes ad molendinum Eccleſiæ, deciſ.21 num.69.
BOBAD L. lib.2. cap. 19.num.19. declaratur, deciſ. 2. num.14.
BONA alienari in non ſubditos ſi à ſtatuto prohibeantur clerici non compræhenduntur, deciſ. 21. numero 51.
Clericorum etiam patrimonialia veniunt acceſſoria ad perſonam quo ad iuriſdictionem, & forum, deciſ.12 num 35.& 36. vbi reijcitur Theſaur. contrarium tenent qq.forenſ.lib.2.q.8.ſub num.9.
Et an: & quando gaudeant priuilegio Eccleſiarum. num.37.
Patrimonalia quo ad forum, gaudent priuilegijs bonorum Eccleſiaſticorum, deciſ.41.num. 10.
Et quo ad munerum immunitatem æquiparantur bonis Eccleſiæ num.18.
Patrimonialia exempta ſunt ab oneribus, ſecluſa negociatione, deciſ.37.num.75.
Et etiam ſi de talibus bonis agatur, laici exigentes gabellas à clericis incidunt in Bullam Cœnæ Domini, deciſ 37.num.74.
Eccleſiaſtica, immediatè ſunt ſub dominio Dei, deciſ. 81.num.17.
Eſſe talia ſi prætendantur an ſtatutum excluſiuum fœminarum procedat in hæreditate clerici, deciſ. 81. num.29.
Eccleſiæ ſi turbentur à laico, cauſa eſt mixti fori, deciſ 8.num 42.
Equitum hyeroſolimitanorum acquiruntur Religioni immediatè ex æquitum perſona, deciſ. 5 num.39.
Eccleſiaſtica occupans, vel vſurpans excommunicatur, & ab vtroque Iudice punitur num 41.
Non poſſunt à clericis alienari; vti habentibus in illis dumtaxat vſum, & commoditatem, deciſ.21. num.42.
Nouitij morientis ante profeſſionem; an, & quando ad agnatos reuertantur, deciſ 56.num.11.
Renunciare quomodo poſſint, vide Nouitius, & renunciatio.

Re-

Regularium vſurpantes, ſubiacent etiam iuriſdictioni Conſeruatorum ex Concilio Tridentino ſeſſ. 22. c. 11. de reform. deciſ. 8. num. 44.
Communia inter Eccleſiam, & laicum, præſcribuntur ſolum, vti præſcribuntur Eccleſiaſtica, deciſ. 13. num. 31.
Sua manifeſtare tenentur equites hyeroſolimitani ęgrotantes, deciſ. 21. num. 36. Amplia, vt num. 66.
Poſſideri per conductores operarum, an per quirere tenenantur operarij, deciſ. 24. num. 8.
Filij, vide Filij.
In Eccleſiam à decocto, vel fure inuecta, an poſſint inde abſtrahi, & reddi Domino, & an authoritate Ordinarij, deciſ. 49. num. 11. 15. & 26.
In Domo exiſtentia, præſumuntur Domini Domus, num. 14.
Propria, vel aliena authoritate Ordinarij an poſſint à confugiente auferri num. 26.
Delenda ſunt è cataſtro; ſi ad Eccleſiaſticos peruenerunt, deciſ. 35. num. 19.
Deleta ab æſtimo, ſeu cataſtro, an cenſeantur ſi fuerint ab Eccleſiaſticis acquiſita; & qui agendum, vt de facto deleantur, deciſ. 35. num. 20.
Cautela ne bona non amoueantur ab æſtimo damnatur, deciſ. 35. num. 29.
Ciuium tributaria vt fiant Bartoli cautela damnatur, num. 33.
Legari poſſunt Eccleſijs, cum onere collectarum, num. 41.
Collectari debent, ſi fuerint per fraudem in clericos alienata num. 43.
Alienata per fraudem in clericos debent collectari, num. 43.
Tutoris, vide Tutoris.
Tranſire ad clericos, ſeu ad Eccleſiam, vel ad Eccleſiaſticas perſonas cum quibus oneribus dicantur, deciſ. 35. num. 2.
Tranſeunt ad clericos & Eccleſiam cum tributis; & quo iure talia tributa ſoluantur à prędictis num. 4.
Tranſeunt ad prædictos immunia ab oneribus, etiam ordinarijs, & realibus, ſi aſſignata fuerint ad cultum diuinum, vel pro titulo patrimonij num. 1.
Non tranſeunt ad clericos cum collectis impoſitis, etiam ante acquiſitionem eorumdem bonorum num. 21. & 22.
Alia de collectis bonis impoſitis, vide in Verbo collectæ.
Tranſeuntia immunia ad laicos, collectis ſupponuntur num. 31.
Non tranſeunt cum oneribus, niſi onera ſint ipſis bonis, ſeu rebus affixa, deciſ. 86. num. 32.
Ad clericos, ſeu ad Eccleſiam, vel ad Eccleſiaſticas perſonas quomodo tranſeant, vide ſub verſ. Tranſeunt, & ſub verſic. tranſire infra.
Cum quibus oneribus tranſeant ad clericos num. 2.
Eccleſiaſticorum appellatione venit etiam iuriſdictio, deciſ. 37. num. 64.
Aſſignata ad cultum Diuinum, vel pro titulo patrimonij, tranſeunt ad Eccleſias, ſeu ad Eccleſiaſticas perſonas immunia ab oneribus ordinarijs, deciſ. 35. num. 1.
Alienata nulliter ab Eccleſia ſi fuerint, tributum illis impoſitum euaneſcit, Eccleſia reintegrata num. 5.
Conſiderari non debent in diſtributione laterum quæ fieri debet per capita num. 13.
IN BONIS filij legitima matris quanta ſit; & quando ab illa peti poſſit, vide mater.
Filij Religioſi debetur legitima matri à die profeſſionis, etiam ſi ſit binuba, deciſ. 32. num. 11. & 12.
Filij prædefuncti, vt mater Binuba, conſequi poſſit legitimam etiam proprietatis an, & quando operetur conſenſus tacitus filij in nuptijs matris, deciſ. 33. num. 16. & ſeq.
Filij an mater minor tranſiens ad ſecunda vota, priuetur proprietate num. 19.
Etiam à primo viro profectis, matri Binubæ, debetur ſupplementum legitimæ num. 2. & 5. & quid ſi filius iuſſit eam eſſe contentam relegata num 11.
DE BONIS mandatis ſatisfacere poſſunt mandatarij, qui fuerunt condemnati, tamquam turbatores, & damnum dantes, deciſ 24. num. 10.
BONA FIDES præſumitur ex contractu palam facto, deciſ. 18. num. 60.
BONAE FIDEI contractus non ſoluitur, niſi mutuo contrahentium conſenſu, deciſ. 29. num. 40. & 42.
Eſt depoſitum, deciſ. 29. num. 39.
BONI VIRI arbitrium, importat beneplacitum, deciſ. 2. num. 37.
BONOS MORES contra, iuramentum non obligat, nec eget abſolutione, deciſ 25 num. 14.
NON BONO fine, ſi monialis ſe ipſam pereruiat, incidit in can. ſi quis ſuadente, deciſ. 20. num. 37.
BONVM commune eſt finis, & ſubſtantia legum, deciſ. 12. num. 28.
Et in illud cedunt leges conditæ ob bonum priuatum num. 30.
Quatenus principaliter, vel ſecundario leges reſpiciant num. 31.
AD BONVM commune, ſi ordinatæ fuerint leges laicorum, ob aliquam particularem rationem, clerici non tenentur vi directiua ad illas obſeruandas, deciſ. 13. num. 4.
OB BONVM publicum, vel priuatum actus prohibitus, an, & quando firmetur iuramento, deciſ 25. num. 21.
Geſta à Prælato putatiuo, ſuſtinentur à iuriſdictione ſibi à lege tributa, deciſ. 30. num. 32.
BORGNINVS deciſ. 4. num. 6. p. 1. reprobatur, deciſ. 78. num. 29.
Deciſ. 37. num. 8. p. 2. & deciſ. 8. num. 79. & ſeq. & deciſ. 27. num. 17, & 18. p. 3. reijcitur, deciſ. 82. num. 19.
BOVES ſunt pars, & inſtrumenta fundi. deciſ. 41. num. 61.
BRACHIVM Iudicis laici, ſi ab Eccleſia imploretur; ille eſt merus executor. deciſ. 8. num. 51.
BREVE Iulij PP. III. ad fauorem Hebræorum in Ditione Romani Pontificis degentium, recitatur, & explanatur, deciſ. 1. num 34.
BRVNVS Ariminenſis Conſ. 161 num. 21. reijcitur, deciſ. 23. num. 5.
BVLLA Cœnæ Domini improbat conſuetudines, & tolerantias illi contrarias, deciſ. 30. num. 37.
Comprehendit trahentes ad tribunalia laica, vel trahi facientes equites S. Iacobi, & ſimiles, deciſ. 2. num. 21. & equites Hieroſolymitanos, deciſ. 21. num 28.
Iudicem laicum cognoſcentem poſſeſſoria ſpiritualia, non obſtante conſuetudine, vel ſamo priuilegij, aut prætextu violentię prohibendæ, deciſ. 8. num. 34.
Statutum, quod nemo apprehendat poſſeſſionem beneficij, abſque Principis licentia num. 35.
Renouat c. non minus, & c. aduerſus de immun. Eccleſ. deciſ. 12. num. 38. & c. fin. eod. tit. in 6. num. 55. & c. clericis de immun. Eccleſ. in 6. non reuocatum, deciſ. 37. num. 79.
Quotannis interrumpit conſuetudinem contrariam, num. 48.
Includit c. quamquam de cenſib. in 6. num. 87.
Legis vim obtinet num. 76.
Incidunt in eam laici gabellas à clericis exigentes, deciſ. 37. num. 72.
Etiam ſi onera ſint de ſui natura licita num. 73. etiam ſi agatur de bonis patrimonialibus num. 74.
Et exigentes, vel exigi facientes gabellas ſuper rebus ad victum, vel veſtitum neceſſarijs, ſeu pro tranſitu ſi exinde etiam Eccleſiaſtici grauantur num 84.
An excuſentur exactores, prætextu ignorantiæ dictæ Bullæ num. 87.
Imponentes gabellam, vel onus colonis clericorum pro cultura, & laborerio, deciſ. 41. num. 22.

Prin.

Principes auertentes à cultura colonos clericorum, num. 83.
Grauantes plus cæteris colonos clericorum num. 83.
Ab eius incurſu, an & quando excuſet opinionum diuerſitas, vel ignorantia, deciſ. 42 num. 7.
BVLLA de munerum largitione, excipit equites ordinum militiarum, vti veros Religioſos, deciſ. 2. num. 56.
Sixti V de procurantibus abortum explicatur, deciſ. 20. ſub num. 14.
An in cenſuras in iſta Bulla inflictas, incurrat monialis abortum in ſe procurans num. 34.
Punit pœnis temporalibus, non autem ſpiritualibus, præbentem pocula ſterilitatis num. 35.
BVRSACTVS conſ. 77. num. 25. lib. 1. reprobatur, deciſ. 25. num. 20.

C

CABALLVS conſ. ciuil. 104. notatus, deciſ. 16. num. 18
Reſolut. criminal. cap. 12. num. 4. notatus, deciſ. 41. num. 40.
CADAVER exhumandi, & recognitionem faciendi Iudici laico, ordinarius facultatem concedere poteſt, deciſ. 51. num. 4. dummodo recognitio fiat extra Eccleſiam num 16. & 18.
CADAVERIS exumandi, & recognitionem faciendi, licentiam ordinario concedere renuente, appellari an poſſit num. 5. 17. & 18.
CADERE inter fugiendum ſi contingat clericum, quem aliquis inſequitur an inſequens incidat in excommunicationem can. ſi quis ſuadente, deciſ. 20. num. 19. & 20.
CADVCATVR donatio, legatum, vel ſubſtitutio, in tempus inhabile collata, deciſ. 7. num. 11.
CADVCITAS an, & quando incurratur ex alienatione reuocabiliter facta, vt in pacto legis commiſſoriæ, vel adiectionis in diem, deciſ. 99. num. 12. & 54.
Ipſo iure inducta intelligitur, ſi is, cuius intereſt declaret num. 18.
Non declarata contra defunctum, non poteſt declarari contra hæredem num. 28. fallit num. 40.
Ab anteceſſore non declarata, non poteſt à ſucceſſore declarari num. 39 fallit num. 41.
Eſt legibus odioſa num 45.
A Caducitate excuſat cauſa dubitabilis oriens ab instrumento æquiuoco, deciſ. 40. num. 73.
AD Caducitatem inducendam, declaratio tacita quando ſufficiat, deciſ. 91. num. 13.
Moræ emphyteutæ, ac declaratio Domini requiritur num. 14.
CADVCITATIS declaratio an requirat partis citationem num. 11.
Pœna ſub quo imponitur conditio eſt poteſtatiua, & non retrotrahitur num. 31.
CAEMETERII reſtauratio ſpectat ad populum, deciſ. 68. num. 8.
CAEMETERIVM etiam ab Eccleſia remotiſſimum gaudet immunitate, deciſ. 50. num. 34.
CAESAR Imperium diuiſum habet cum Iure, deciſ. 12. num. 33.
CAEVALL. quæſt. 36. num. 14. & ſeqq. reiicitur, deciſ. 7. num 20.
CAIVS conſulatu Galliæ priuatus fuit, quia conuentus in Eccleſia faciebat, deciſ. 15. num. 28.
CALCVLI error probari poteſt ex aliis ſcripturis etiam ſi teſtator mandauit ſtari computis ſuis, deciſ. 29. num. 6.
CALVMNIAE iuramentum, datur hodie in cunctis poſſeſſorijs ſpiritualibus, deciſ. 8. num. 11.
Abſentis cuius expenſis mittatur, deciſ. 7. num. 3.
CALVMNIOSE litem fuiſſe motam, an & quatenus ex coniecturis apparere ſufficiat, deciſ. 79. num. 21.
CAMBII litterarum formula remiſſiuè, deciſ. 40. numero 79.
Litteras ſubſcribens, vice alterius, dicitur illius fideiuſſor; & pro periculo, quod ſubit, licitè aliquid recipit num 20.
Per viam, ſatisfactio, ſeu traditio cedulæ bancharię vim habet ſolutionis num. 25.
Per viam ſoluere, quid deſtet à ſolutione præſenti pecunia num. 26.
De natura eſt non dare lucrum vniforme, deciſ. 91 num 53.
SVPER Cambiis ad negotiandum, datio pecuniæ, eſt omni iure permiſſa num. 4.
Ad negotiandum contractus, diuerſus eſt ab ipſo cambio num. 12.
Quid ſit, & quando diſtet à cambio, deciſ. 40. nu. 53. & quot contractus virtualiter in ſe contineat. deciſ. 91. num. 47.
Ad negotiandum in contractu, periculum pecuniæ ad quem ſpectet num. 53.
CAMBIORVM prompta occaſio non eſt probanda, vbi mercatura exercetur, deciſ. 90. num. 21.
Taxatio vniformis eſt vſuraria eod. num 21.
Materia facile labitur in vſuras, deciſ. 81. num. 39.
CAMBIVM nundinarum fit de pecunia præſenti, pro pecunia abſente, deciſ. 40. num. 24.
Celebratum, non ſeruata forma Conſtitutionis Pii V. remanet purum mutuum, deciſ 91. num. 23.
Reale, vt conficiatur, quæ requirantur, deciſ. 40. num. 30.
Quid ſit, & vnde dicatur num. 31.
Ad Cambium accipiendi promiſſio, differt à cambio num. 92.
CAMI filii Noe ſententia damnatur, publicans turpitudinem clericorum, deciſ. 19. num. 9.
CAMERA capit fructus inexactos, & excludit ſucceſſorem, ac hæredem, deciſ 82. num 14.
CAMINVM, ſeu furnellum an poſſit quis facere, vnde procedat ſumus vicino nociuus deciſ. 55, num. 54. & ſeq.
In pariete communi, vicinus conſtruere non poteſt, deciſ. 56. num. 53.
CAMPANILIVS in diuerſ. iuris canon rubr. 28. cap. 19. num. 20. reiicitur, deciſ. 73. num. 43.
CAMPEGGIVS de dote 1. 2. q. 6. ſub num. 5. reiicitur, deciſ. 74. num. 30. & ſeq.
CANALEM an in muro communi vicinus immittere poſſit ad aquam pluuialem colligendam, deciſ. 56. num. 39.
CANON *ſi quis ſuadente* 17. q. 4. Non incurritur a vibrantes eum contra clericum, deciſ. 19. num. 1. & 63.
Nec a proiiciente lapidem contra clericum, ſi eum non attingat num. 17.
Nec ab inſequente clericum; & quid ſi ille inter fugiendum cadat num. 19.
Nec per metum armorum, deciſ. 45. num. 16.
Nec à moniali procurante in ſe ipſa abortum, dec. 20. num. 6. & quare num. 33.
Nec à propinante venenum clerico, niſi illius morte ſequuta num. 2 & ſeq. contrarium eſt verius num. 21, & ſeqq & ſub num. 32. verſ. ſalſa etiam; etiam antequam venenum incæperit operari num. 21
Nec ex attentatione, ſed ex actu perfecto lædente clericum num. 16.
Nec ab eleuante manum contra clericum num. 17.
Nec a percutiente clericum pro recuperatione rerum ſibi ablatorum, deciſ. 55. num. 17.
Nec pro defenſione rerum proximi ſui num. 31; modo defacto fiat ſtatim, non ex interuallo num. 82. & 85.
Nec per tactum ſine vi, vel læſione num. 9.
Nec ex percuſſione non excedente peccatum veniale num. 9: etiam ſi ex mortali intentione procederet, & cum verbis contumelioſis coniungatur nu. 11. & quid ſi læſio eſt contra corporis immunitatem. & quid ſi

appo-

apponatur circumſtantia exterior aggrauans peccatum num.64.
An incurratur ab offendente clerici conſanguineum in eius odium, deciſ.45.num.28.
Ab offendente clericum pro defenſione proximi ſui, num.31.
Per actionem contra corporis immunitatem, ſi ſit leuis num.36.
Ab offendente eum, qui ad clericatum eſt deſtinatus, & Eccleſiæ inſeruit num.58.
Quo tempore à mandante interfici clericum, deciſ. 20. num.12.& ſub num.56.
Ab explodente ſclopum in clericum, quem tamen non percuſſit num. 12. & ſub num. 2. in fin. & ſub num. 36.verſ.& hinc.
Et quando à proijciente aquam, oleum, puluerem, ſaliuam in veſtes clerici num.27.
A mandante vulnerari clericum, ſi mandatarius illi venenum præbeat num.40.
In iis, quæ fiunt authoritate publica in deciſ. 17. num.49.
Incurritur à ratificante etiam tacitè percuſſionem ſui contemplatione factam, deciſ.45. num. 54. etiam per ratificationem in corde reconditam num.51.
Ab offendente clerici cadauer num.56.
Ab offendente moniales num.60.
Ab offendente conuerſum num.61.
A clericum conſentientem ad vindictam percutiente num.67.
Ex actione iniurioſa ordini clericali num 69.
A clerico percutiente ſe ipſum animo irato num.71.
A compellente clericum ad aliquid faciendum, ſi eum tangat num.79.
A percutiente ex interuallo clericum adſui defenſionem num.85.
A moniali ſe ipſam non bono fine percutiente, deciſ. 20.num.7.
Ex facto ſolum perfecto num. 10. Declara, vt num. 36.
Statim à præbente clerico venenum, operaturum certo tempore num.21.
Ab offendente clericum mediante aliquo inſtrumento illum tangente num.23.
Tribus concurrentibus, deciſ.45.num.12.
Ab eo, qui clericum per veſtem tenet, vel eas lacerat, vel frænum equi, cui ille inſidet, retinet, & ſimilia facit deciſ.45.num.33.
Per actionem quamlibet iniurioſam in perſonam Eccleſiaſticam, in facto conſiſtentem num.34.
A capiente clericum per capillos, eo dicente, niſi eſſes clericus, facerem hæc, & hæc num.37. Idem ſi manum ad collum iniiciat, & alteram manum ſuper arma teneat num. 38. vel ſi eum per veſtes detineat, & dicat niſi eſſes clericus te verberarem num.39.
Eſt merum priuilegium clericorum, & ideo extendendum deciſ.45.num.4.48.& ſeq.
An illud Papa poſſit auferre num.45. Et ſi poſſet, an eſſet expediens num 98.
Eſt de iure poſitiuo num.46.
Derogatio huius canonis, decoloraret ſtatum Eccleſiæ num.48.
Intelligitur de quacumque actione iniurioſa in perſonam clerici illata; dum loquitur de violenta manuum iniectione, deciſ. 20 num.25. & verificatur in quacumque actione in clericum iuſtitiæ repugnante num.26.
Manuum iniectio. vide ſuo loco.
Comprehendit Religioſos cuiuſcumque generis, etiam Conuerſos, deciſ.41.num.16.& 17.
An requirat percuſſionem; vel ſat ſit puluerem, aquam ſputum &c. in clericum iniurioſe iniicere, deciſ 45. num.5. 34,& ſeq.& 42: vel ratificare iniuriam ſuo nomine factam num.54. etiam tacite num.55.
Conſiderat effectum iniuriæ, non modum, deciſ. 20 num.22.
Declaratur à *cap.cum illorum, de ſent excomm.* deciſ. 21 ſub num. 16.
Effectum conſummatum qualem requirat, deciſ. 20. num.36.
Priuilegio huius can. gaudent equites nouitij, deciſ. 2. num.130.
Equites S. Iacobi num. 98. & 103. etiam nouitij numero 130.
Nouitij omnium Religionum, deciſ.16. num.10. & 13. deciſ.21.num.19.
Equites hyeroſolimitani, deciſ.21.num.7.
Gaudentes tali priuilegio, gaudent etiam priuilegio fori, deciſ.2.num.102.
Quod priuilegium eſt fauorabile, etiam percutienti; & late interpretandum, deciſ 21. num.23.
Actionem violentam requirit, quæ contingat perſonam clerici, vel res illi adhærentes, deciſ.20.num.37.
Violentiam qualem requirat num.2.
CANON an, & quando pro vſu rei, vel in recognitionem directi dominij ſoluatur, deciſ.98.num.13.
PRO CANONE rei emphiteoticæ actio eſt perſonalis in rem ſcripta num.15.& ſeq.
CANONEM non ſoluere, & irrequiſito domino alienare, paria ſunt, deciſ.99.num.14.
AD CANONES antea decurſos etiam tenetur emphiteuta rem poſſidens, deciſ.98.num.16.
CANONES rei emphiteoticæ ſibi hypothecatæ ad caducitatem vitandam, ſoluere poteſt creditor, deciſ. 74 num.6.
CANONI contraria conſuetudo valet, & dat iuriſdictionem. deciſ.37.num.3.
CANONICAE reſtauratio vt fiat à renuentibus quid agendum, deciſ.68. num 5.
CANONICI qui non, Epiſcopo intereſſenti aſſiſtere debeant, deciſ.79.num.11.
CANONICO antiquiori, dignior locus debetur nu.2.
CANONICVM forum, vide forum.
CANONICVS nactus primum locum poſt dignitatem, non poteſt amplius optare num.5.
Diaconus in collegiatis poteſt præcedere Canonicum Sacerdotem num.18
In cauſa ſui concanonici recuſari poteſt, deciſ. 93. num.6.
CANONICATVS reſignatus etiam ſi fuerit, adhuc durant commiſſiones directæ alicui canonico ſub nomine proprio, deciſ.21.num.14.
In collegiatis habet annexum ordinem ſacrum, deciſ. 77.num.19.
CAPACITAS iuris ſuccedendi inſpicitur tempore delatæ ſucceſſionis, deciſ.61.num.23.
CAPACIBVS ius dat immemorabilis, non incapacibus deciſ.37.num.34.
CAPAX iuriſdictionis in clericos, vt ſit laicus, contingere nequit per rerum naturam num.30.
CAPELLANIA eſt in anima viuentis, & poſſidet iura ſua, prout cætera beneficia, deciſ.96.num.28.
CAPELLANIAM fundans, competenter dotare tenetur, ſicut pater filiam, deciſ 68.num 13.
CAPELLANVS non eſt integer teſtis pro Eccleſia, deciſ. 81.num.5. declara vt num.46.& ſeq.
PER Capita diſtribui debet taxa ſalariorum, nulla habita ratione bonorum, deciſ.35.num.10.
SINE Capitulo non poteſt ſtare intereſſe, deciſ. 37. num.47.
CAP. *diuerſa Sac.Scripturæ.*
Deuteronom. cap. 19. perperam à Pagnera, exemplar. l. 21 interpretatum, deciſ.23.num.23
Exod.cap.21.verſ. 2. an loquatur de homicidio voluntario num.19. & verſ 14. iuxta omnes verſiones loquitur de homicidio proditorio num.21.
Cap diuerſa Decretal. & Decreti.
Aduerſus. de immun.Eccleſ. renouatur in Bulla Cœnæ, deciſ.12.num.30.deciſ.37.num.67.
Cauſam il 2. extra, qui fil. ſint legitim. vetus intelle-
lectus,

lectus, deciſ. 8. num. 5.
Clericis de immun. Eccleſ. in 6. olim reuocatum, nunc à Bulla Cœnæ eſt renouatum, deciſ. 37. num. 9.
Cum ad monaſterium extr. de ſtat. Monach, declaratur, deciſ. 2. num. 86.
Cum illorum de ſent. excomm. emanauit ad declarationum can. ſi quis ſuadente, 17. q. 4. deciſ. 21. ſub num. 6.
Conſultationi, de ſponſal. exponitur, deciſ. 75. num. 70.
Cum Matthæus de hæret. in Extrauag. punit Iudicem Eccleſiaſticum, ſiue Inquiſitorem hæreticæ prauitatis inquirentem officialem ſummi Pontificis; & quid ſi ignoranter id egit, deciſ. 19. num. 14.
Fin. de immun. Eccleſ. in 6. renouatum eſt in Bulla Cœnæ, deciſ. 12. num. 55.
An procedat etiam in delinquente prope Eccleſiam, deciſ. 60. num. 41.
Limitatio ad illud allata à DD. reiicitur, deciſ. 61. num. 10.
In iſtis §. leges diſt. 4. explicatur deciſ. 15. num. 38.
Medicinalis de ſent. excomm. in 6. quando locum habeat nec ne; & quando quis excuſetur, nec ne ab eius pœna, deciſ. 39. num. 14. 16. 19. 20. 23. 35.
Non minus, de immun. Eccleſ. renouatur in Bulla Cœnæ, deciſ. 11. num. 38. deciſ. 17. num. 67.
Primi de immun. Eccleſ. in 6. intellectus, deciſ. 35. num. 14.
Primi extra de homic. germanus intellectus, deciſ. 23. num. 38. loquitur illud de homicidio proditorio, & fuit deſumptum ex cap. 21 exod. verſ. 14. ibid. num. 21.
Primi de verb. ſigni in 6. germanus intellectus traditur, deciſ. 2. num. 97.
Primi 51. diſt. germanus ſenſus, deciſ. 77. num. 23.
Primi in de ſent. in 6. quem Iudicem comprehendat, deciſ. 39. num. 10.
Non afficit excommunicantem abſque ſcriptis ex ignorantia num. 42. Nec Epiſcopos num. 50. Nec facientes ſimplicem prohibitionem num. 52.
Exigit dolum, & ingentem temeritatem num. 44.
Non procedit vbi copia Notarii, vel calami haberi non poteſt num. 45. Nec in ſententia lata per viam ſtatuti num. 47. Nec in ordinaria, ne generali num. 48. Nec quando cenſura fertur pro ſui iuris defenſione nu. 49.
Nec in denunciante quem excommunicatum num. 51.
Nec in monitione aliquid faciendi ſub pœna excommunicationis num. 53.
Prima Clementina de vſur. declaratur, deciſ. 84. numero 27.
Potuit de locato, an habeat locum quando dies appoſita fuit ab homine, deciſ. 71. num. 8. & 34. Et an vbi dies, & pœna in ſtipulatione fuit appoſita, num. 9.
Pro cauſa de ſent. excom. exponitur, deciſ. 62. num. 23.
Quintidecimi de ſepult. in 6. intellectus, deciſ. 87. numero 10.
Quoniam de immun. Eccleſ. in 6. intellectus, deciſ. 27. ſub num. 48.
Quamquam de cenſibus in 6. incluſum eſt in Bulla Cœnæ, deciſ. 37. num. 85.
Religioſo §. quamuis de ſent. excom. in 6. declaratur, deciſ. 16. num. 10.
Si in audiorium diſt. 10. explicatur, deciſ. 13. numero 8.
Si quis ſuadente 17. q. 4. vide Can. ſi quis ſuadente.
Sæpe Principes 23. q. 8. verus intellectus, deciſ. 77. num. 24.
Salubriter de vſur: qua ratione nitatur, deciſ. 84. numero 6.
Ratio huius cap. militat etiam vbi ab initio certum intereſſe taxatur num. 7.
Eius diſpoſitio eſt fauorabilis num. 8.
Veniens el 2. extra de ſponſal. interpretatur, deciſ. 5. num. 37.
An procedat vbi pater adoleſcenti cum filia reperto mi[illegible] natur necem ad vindictam, deciſ. 6. num 5. & 7.
CAPITVLARIS vicarius, vide vicarius.
CAPITVLI a maiore parte factum, an, & quando teneat, deciſ. 52. num. 4.
Electio facta non vocatis abſentibus, eſt nulla num. 15. quæ vocatio non præſumitur num. 16.
CAPITVLVM ſuccedit Epiſcopo in iuriſdictione ordinaria, non in delegata, deciſ. 53. num. 3.
An, & quando habeat ius eligendi, ſeu conferendi, deciſ. 5 . num. 3.
Collegiatæ an, de iure conferat præbendas, num. 13. & 3.
CAPRA Regul. 97. num. 105. reiicitur, deciſ. 66. nu. 29.
CAPTVRA clericorum incedentium de nocte, vel cum armis, an, & quando poſſit per ordinarium laicis delegari, deciſ. 14. num. 19.
Laicorum fieri poteſt etiam per Iudicem Eccleſiaſticum, deciſ. 4. num. 40.
CAPTVRAE per viam non proceditur in materia immunitatis, ſed per viam cenſurarum, deciſ. 42. num. 6.
CAPTVS clericus ſi fuit à curia ſeculari, quando remitti debeat, nec ne ad curiam Eccleſiaſticam, vide clericus, clericorum. & remiſſio.
Si fuerit ſine habitu, ac tonſura, probans ſe deferre conſueuiſſe, gaudet priuilegio fori, deciſ. 26. num. 25.
Reus in loco tertio remittitur ad Iudicem domicilij, deciſ. 17. num. 38.
Alia, vide in Verbo carceratus.
CARCERATIO clerici ſi facta fuerit à curia ſeculari, quando fieri debeat, nec ne illius remiſſio ad curiam Eccleſiaſticam. vide clericus & remiſſio.
CARCERARI Regularis extra clauſtra notoriè delinquens a quo debeat, deciſ. 38 num. 12.
Vagans abſque literis obedientialibus an debeat ab ordinariis num. 2 .
Regulares Apoſtatæ, & fugitiui. an, & quando poſſint ab ordinariis num. 31.
CARCERATVS clericus an retineatur, pendente articulo priuilegii fori, deciſ. 17. num. 53.
A laico ſi fuerit, & Epiſcopus neglexerit illum recipere, tenetur ipſe Epiſcopus ſoluere expenſas carcerationis, & remiſſionis, deciſ. 17. num. 13.
Occidens ex inſidiis cuſtodem carceris, non dicitur proditor, deciſ. 23. num 73.
Alia, vide in Verbo captus.
IN CARCERIBVS Epiſcopalibus ſi delinquat regularis an puniatur ab Epiſcopo, deciſ. 38. num. 20.
CARCERIS cuſtos, vide cuſtos.
Expenſas ſoluit Epiſcopus, qui neglexerit recipere clericum a laico carceratum, deciſ. 18 num. 13.
CARDINALIVM coloni gaudent exemptione à muneribus, deciſ. 42. num 22.
Palatia an gaudeant immunitate, deciſ. 49. num. 8.
CARITATIS tempore ſi ſtatuto laicorum mandetur introduci frumentum in Ciuitate, clerici non ligantur illo, deciſ. 12. num. 66.
Extrahi non poſſunt victualia à clericis ſine peccato, deciſ. 13. num. 13. fallit ſi laicis ſolet concedi licentia extrahendi num. 20.
Epiſcopi coadiuuare debent ſuis edictis Principum ſecularium edicta num. 14.
Alia, vide in Verbo penuria.
S. CAROLVS clericos cogere renuit ad ſeruanda edicta laicorum ob publicam vtilitatem condita, deciſ. 12. num. 20.
CAROLVS de Graſſis eff. clerical. 3. num. 72. lapſus, deciſ. 42. num. 3. effect. 1. num. 565. confutatur deciſ. 86. nu. 9. eff. 3. num. 178. reprobatur deciſ. 94. num. 13. eff 3. n. 145 refellitur. deciſ. 109. num. 22.
CARROCCIVS dec. 50. refellitur, deciſ. 54. num. 44.
CASTITAS coniugalis, eſt vera caſtitas, deciſ. 2. numero 94.

Com-

Compatitur cum Religione num.65.
Habet gradus virginitatis, cælibatus, & continentiæ coniugalis, deciſ.2.num.63.
Quid ſit, d.num.62.
Vide etiam in Verbo continentia.
CASTITATIS voti commutatio in coniugalem continentiam, non mutat Regulæ ſubſtantiam num.66.
Votum in quibus S.Iacobi, & ſimilibus, modificatum eſt, non ſublatum num. 70.
Diſpenſatio an, & quando Religionis concedi poſſit per Papam num.86 vbi declaratur c.cum ad monaſterium de ſtat. monach. & num. 88. vbi repræhenditur N utt.conſ.13.num.7. de Regular.
Non conceditur Religioſo, niſi ex magna cauſa, deciſ. 21.num.46.
Nec equiti heiroſolymitano, niſi ex magna cauſa numero 47.
CASTRENS. conſ.471. per tot.lib.2.examinatur, deciſ. 24.num 21.& ſeq.& confutatur num.25.
In l.lei annonariæ C.ſine cenſ.vel reliq.num.6.excuſatur deciſ 36.num.24.
CASVS inſtrumenti vbi eſt, omnis ceſſat dubitatio, dec. 27.num.18.
Particularis, ſi contineat veritatem incontrarium, tunc lex fundata in præſumptione, non obligat in conſcientia deciſ.28.num.32.
CASVS reſeruati ab Epiſcopo, eiusobitu expirant, deciſ. 14. num.12.
Homicidii ſtatim incurrit, qui venenum propinat, deciſ.20. num.42.
IN CASV particulari Summus Pontifex ex magna cauſa diſpenſat aduerſus Ius diuinum, deciſ. 37. num. 22. & 23.
E CATASTO delenda ſunt bona ad Eccleſiaſticos peruenta, deciſ.35. num.19.
An autem cenſeantur deleta ipſo iure quando ſunt ab Eccleſiaſticis acquiſita; & quid agendum, vt de facto deleantur num. 20.
CATHEDRALIS reſtauratio, cuius expenſis fieri debeat deciſ.68. num.20.
CAVALCANVS in tract. de' brachio Regio p.1. n.75. dicens, quod ſuper furto rei non ſacræ de loco ſacto, Iudex laicus procedit. facto concordiret Verbo cum Epiſcopo, vel eius Vicario examinatur, deciſ.3.num 25. & ſeq.
CAVSA trahi ad laicum Iudicem, an, & quando poſſit per clericum, qui fuit in Authorem nominatus, deciſ.24.num 1.& 5.
Indiuiduaſi fuerit, laicus conuenitur coram Iudice Eccleſiaſtico ratione ſocii clerici ſub num. 11. ſocius vtitur priuilegio ſocii num. 11. Iudicium ſemper remittitur ad Eccleſiaſticum nominato clerico in Authorem num.13.
Iuriſdictionis inter Eccleſiaſticum, & laicum, agitanda eſt coram Iudice Eccleſiaſtico num.41.& 69.
Damni dati, vide damni dati.
Vſuraria, vide vſuraria.
Mandatum ſpeciale ſi requirat, procurator in ea agens vi mandati generalia, dicitur falſus procurator, deciſ. 25.num.2.
In ea tamen ſufficit mandatum generale, cum libera num 25. fallit vt num.ſeq.
Non comprahenditur per clauſulam, *cum libera* reſtrictum ad pra miſſa num.17.
Duobus inſolidum commiſſa ſi fuerit; altero præueniente, an, & quando alter adiri poſſit, deciſ. 85. numero 28.
Confirmans ſi ſuperueniat, retrotractio conceditur ad tempus, quo actus fuiſſet nullus, deciſ.16. numero 30.
Impediens ſi ceſſet, retrotractio conceditur ad tempus quo actus fuiſſet nullus num.30.
Magna niſi adſit, concedi non poteſt diſpenſatio voti caſtitatis equiti hieroſolymitano, deciſ. 21. num, 47.
Nec alteri Religioſo num.46.
Metuendi probata ſi fuerit, dicitur probatus metus deciſ.5. num.23.
Pia, vide pia cauſa.
Præambula ſi adſit, quando quis ex ea poſſidere non præſumatur, deciſ.28.num.58,
Præexiſtens tollit ſuſpicionem ſimulationis, deciſ. 18. num. 43.
Finalis dicitur illa ſine qua quis non eſſet contracturus, vel non eo modo, deciſ.40.num.59.
Lucratiua, quæ dicatur num.79.
Priuilegii cum ceſſat, ceſſat, & priuilegium, deciſ. 2. num.34.
Quælibet etiam iniuſta excuſat à dolo, deciſ. 40. numero 70.
Onerosa, quæ dicatur num.79.
Rationabilis non tribuit ſtatutis authoritatem ligandi deciſ.12 num.25.
Euacuans à mora quæ ſit, vide mora.
Timendi aliud damnum, quam alicui delicto debitum, non reſultat ex dicto delicto, deciſ. 6. numero 8.
Simulandi, vide ſimulandi, & ſimulatio.
Separata ſi adſit in actibus, non inducitur correſpectiuitas ex illorum vicinitate, deciſ.28.num.46.
Bonorum clericorum, etiam patrimonialium ſpectat ad forum Eccleſiaſticum, deciſ.12.num.23.& 36. vbi reiicitur Thes. contrarium ſentiens qq. foren. 8. lib. 2, ſub num.9.
Expeditur facilius in foro Eccleſiaſtico quam in ſeculari, deciſ.8.num.13.
Clericorum ciuilis quatenus laicis committi poſſit ab ordinario, deciſ.14 num.11.
Dotis inter laicos agitati an poſſit coram Iudice Eccleſiaſtico, deciſ.1.num.15.
Immortalis an fiat in foro Eccleſiaſtico, deciſ. 8. num. 9. & 11.
Matrimonialis comparatur cauſæ ſtatus, deciſ. 5.num.1 & in ea probant conſanguinei, ſi adſit diſparitas in ſponſis num. 38. & qui nam teſtes in ea requirantur n. 9.remiſſiue.
A ſolo Epiſcopo cognoſcitur, deciſ.9.num.9.
Eſt mixta, dec ſ 25.num.15.
Comprahenditur in mandato ad cauſas ciuiles, criminales, & mixtas, deciſ.25.num.15.
Miſerabilium perſonarum eſt mixti fori, deciſ. 1. numero 17.
Fori dubii, cognoſcitur à Iudice Eccleſiaſtico, & ab illo determinatur ad quem ſpectet, deciſ.8.num.23.
Fori mixti eſt quoties perſona rei eſt laica, & pœna dumtaxat iure canonico impoſita, deciſ.9. num. 26. & quæ ſit num.28.
Pacis fractæ eſt mixti fori, deciſ.1.num. 16.
Iuriſdictionis inter Iudicem Eccleſiaſticum, & laicum an cognoſcatur per Eccleſiaſticum, deciſ.57 numero 56
Prophana mere, etiam ſi ſit, tamen ſi in ea contingat articulus de viribus iuramenti diſcutiendus eſt coram Eccleſiaſtico, deciſ.1. num. 20. Idem in articulo vſuræ, vel ſymoniæ num. 11.
Mixti fori; vide ſupra verſ. fori mixti.
Quælibet cognoſci poteſt per iudicem Eccleſiaſticum, ratione peccati, & pacis num. 86.
Laico delegari ab ordinario quæ poſſit, deciſ. 14. numero 17.
Spiritualis, vel quaſi ſpectat priuatiuè ad Iudicem Eccleſiaſticum, deciſ.1,num.8 [illegible] ſ.8. num. 16.
Non dicitur, quando factum eſt ab omni ſpiritualitate abſtractum, deciſ 8.num 5
Proprietatis admixta eſt cum poſſeſſorio matrimoniali deciſ.9.num,6, ideo Iudex Eccleſiaſticus adeundus qui ſeculari inhibet num,6
Poſſeſſorii ſpiritualis cognoſci poteſt à Iudice ſeculari deciſ. 8. num. 1 Contrarium regulariter eſt verius num.17.

num. 17. 20. 22. 34. & 53.
Alia vide in verbo Iudex, ſub verſ. Laic. & in verbo Poſſeſſorium.
Naturalis abſorbet accidentalem, deciſ. 100. num. 36.
Mixta, quæ dicatur, & quæ mixti fori; & quæ ſit vtriuſque naturæ. deciſ. 9. num. 18.
Magnæ ſi fuerit, an deferatur iuramentum ſuppletorium, deciſ. 28. num. 70.
Laici nomine clerici poſsidentis ſpectat ad forum canonicum, deciſ. 18. num. 63.
Committi laico ab Ordinario quæ poſsit, deciſ. 14. num. 17.
Remittitur ad Iudicem Eccleſiaſticum, ſi per coniugem allegetur ſæuitia, ad effectum ſeparationis thori, deciſ. 9. num. 28.
Confugientium ad Eccleſiam, an cognoſci poſsit à Vicario Capitulari, deciſ. 31. num. 8.
Extractorum ab Eccleſia an cognoſci poſsit à Vicario Capitulari, deciſ. 31. num. 8.
Separationis thori eſt Eccleſiaſtica, quia pœna eſt canonica deciſ. 9 num. 30. & iudex laicus ſtatim extraiudicialiter ab Epiſcopo monitus ſuperſedere debet in cauſa coram ſe vertente, deciſ. 9. num. 39.
Auocari an, & quando debeat à Iudice laico, finita nominatione clerici, & ab eo acceptata, remiſsiuè, deciſ. 19. num. 19.
Tota iudicatur in foro Eccleſiaſtico, ſi inter cohæredes de diuiſione altercantes adſit clericus num. 23.
CAVSA Epiſcopo, & Vicario commiſſa: ſi litteræ præſentenetur vni, alter non cognoſcit, deciſ. 97. num. 11.
Ceſſante, ceſſat effectus, deciſ. 78. n. 19. Fallit n. 27.
Ex vna, proteſtatio facta, non porrigitur ad aliam, deciſ. 14. num. 54.
Ex magna Summus Pontifex diſpenſat aduerſus ius diuinum in caſu particulari, deciſ. 37. num. 22. & ſeqq.
In pari, melior eſt conditio rei conuenti, deciſ. 42. num. 35.
EX CAVSA an limitetur ius diuinum per conſuetudinem, diſtinguendo, & declarando, deciſ. 37. num. 21. & 28.
CAVSA: ſpiritualis articulus facti. an, & quando cognoſcatur per Iudicem laicum, deciſ. 17. num. 14.
Continentia, ne diuidatur, multa ſpecialia permittuntur, deciſ. 24. num. 12. remiſsiuè.
Cognitio non requiritur, vt inhiberi poſsit Iudici laico per Iudicem Eccleſiaſticum, coram quo mouetur articulus præiudicialis, deciſ. 14. num. 17. & 18.
Limita vt in verbo Inhibere, & in verbo Iudex ſub verſ. Eccleſiaſticus.
CAVSAE ad menſam Epiſcopalem ſpectantes, in eodem tribunali Epiſcopali, de conſuetudine aguntur, deciſ. 93. num. 27.
Clericorum. an, & quando in foro ſeculari tractandæ ſint, ſecundum ius canonicum, deciſ. 100.
Ciuiles in Eccleſia agitatæ à Iudice laico nullitati ſubiacent, deciſ. 57. num. 7. Etiam accedente Ordinarij licentia, num. 10. & 18.
CAVSAM de præterito licet habeant collectæ, à ſtatuto inductæ; tamen habent formam de tempore quo ſoluuntur, deciſ. 35. num. 16. Et ſingulis annis, deciſ. 36. num. 15.
CAVSARVM ad deciſionem quando allegari poſsit lex habens plures intellectus, deciſ. 23. num. 15.
QVO AD CAVSAS etiam cæptas expirat iuriſdictio Vicarij, ſtatim mortuo Epiſcopo. deciſ. 30. num. 2. Limita vt num. 3.
DE CAVSIS compromittendis Statutum, vide Statutum.
CAVTELA Bartoli de Statuto diſponente, vt omnia Ciuium Bona ſint tributaria, damnatur, deciſ. 35. num. 33.
Marantæ de ord. Iudic. p. 4. d. 7. in fin. num. 54 reprobatur, deciſ. 8. num. 37.
Ne bona amoueantur ab Aeſtimo alienantis damnatur, deciſ. 35. num. 29.
Nimia inducit præſumptionem doli, & fraudis. deciſ. 5. num. 52.
Pro Epiſcopis nolentibus Clericos ſeruare ſtatuta laicalia, deciſ. 10. num. 42.
CAVTIO de demoliendo quando admittatur, deciſ. 13. num. 20.
CEDENS BONIS quando amittat illorum dominium, deciſ. 99. num. 2.
Aliunde ſoluens, bona ſua recuperat num. 11. 45. & 53.
CEDVLAE BANCHARIAE etiam per traditionem poteſt creari cenſus, deciſ. 40. num. 25.
CELARE matrimonium procurans, an præſumatur illud per metum contraxiſſe, deciſ. 5. num. 19. & 94.
CELEBRARE ſine ordinibus quandoque ſolent Regulares vagantes, ſine licentia Superiorum, deciſ. 38. n. 24.
CELERITATE ex nimia, colluſio præſumitur. deciſ. 79. num. 10.
CENEDVS qq. canon. lib. 1. q. 4. nu. 30. reicitur. deciſ. 66. num. 9.
CENSVRAE can. ſi quis ſuadente, vide can. Si quis ſuadente.
Conſtitutionis Sixti V. de procurantibus abortum, vide Bulla Non infligantur, niſi pro cauſis ad forum Eccleſiaſticum ſpectantibus, deciſ. 98. num. 27. & ſeq.
Eccleſiaſticæ, ſi prohibeant delictum, illud dicitur delictum Eccleſiaſticum, deciſ. 9. num. 14.
Pro defenſione violatæ iuriſdictionis ferri poſſunt, non ſeruatis ſeruandis, deciſ. 48. num. 52. & ſine canonica monitione; dummodo præcedat citatio, vel præceptum num. 53.
Infligi non poſſunt à laico deciſ. 9 num. 13.
A canone latæ in d. claratenria, non requiritur trina monitio, deciſ. 48. num. 54.
Feruntur pro contemptu dumtaxat Clauium, deciſ. 39. num. 30.
Si Ferantur pro ſui iuris defenſione, non habet locum cap. 1. de ſent. excom. in 6. deciſ. 39. num 49.
CENSVRARVM cauſa, & fundamentum eſt peccatum, & contumacia, deciſ. 39. num. 31.
Sententia quomodo proferenda. Vide Sententia, ſub verſ. Excommunicationis.
Ab incurſu quando excuſet ignorantia, nec ne, vide Ignorantia.
Etiam ſub pœnis annullatur, vt irrationabilis conſuetudo contra immunitatem Eccleſiæ, deciſ. 37. num. 46.
Et an id procedat in conſuetudine particulari num. 47.
Per viam proceditur in materia immunitatis, non per viam capturæ, deciſ. 42. num. 6.
IN CENSVRIS an incurrant clerici ſoluentes onera ipſis impoſita, deciſ. 37. num. 83.
Et an accipientes talia onera a clericis ſponte dantibus num. 8.
A CENSVRIS excuſat inaduertentia, & ſimplicitas, deciſ. 39. num. 27.
Alia vide in verbo Excommunicatio.
IN CENSV pecuniæ numeratio, & reportatio, quomodo, & quando dicatur probata, nec ne; & alia de iſta numeratione, vide in verbo Numeratio, Pecunia, & reportatio.
CENSVS creari poteſt etiam per traditionem cedulæ bancharię, deciſ. 40. num. 26.
Nullus eſt, ſi pecunia reportetur, etiam in extinctionem præcedentis debiti, deciſ. 28. num. 24. Diſtingue num. 73.
Nullus ſi fuerit, fructus extenuant ſortem, deciſ. 28. num. 37.
Confectus cum reportatione pecuniæ, non ſanatur, niſi a Signatura Gratiæ num. 29.
Validus quando reddatur, ſi in eo fuerit numerata pecunia ante, vel poſt illius creationem num. 30.
Quando ſit, ſi pecuniæ reportentur in extinctionem præcedentis debiti, vel alia de cauſa num. 74.
CENSVS inſtrumentum, dicitur falſum, ſi notarius ſcribat, pecuniam fore ſtatim reportandam num. 25.

In inſtrumento clauſula appoſita vt omnia pacta intelligantur iuxta formam conſtitutionis Pij V. quid operetur; & circa quæ pacta num.36.
Simulationem allegantí, defertur iuramentum ſuppletorium num.39.
Declara vt num.63,& 70.
Naturæ repugnat, vt fructus antecipatè ſoluantur, num.10.
CERTA res fit per inſtrumentum, deciſ.27.num.13.
Scientia debet eſſe, vt præiudicet, deciſ.24. num.35.
Forma non eſt collectarum, deciſ.35.num.18.
Collectæ, vide collecta.
CERTIORATIO reuocationis donec habita fuerit, non amittitur iuriſdictio per Vicarium reuocatum ab Epiſcopo abſente, deciſ.30.num.1.
CERTVS de ſuo iure debet eſſe filius, vt illi tacitè renunciaſſe dicatur, deciſ.33.num.18.
CESSANTE ratione vna finali, altera remanente, non ceſſat diſpoſitio num.39.
CESSIBILE quod non eſt, non eſt perſcriptibile, dec.37 num 32.
CESSIO bonorum eſt ſpecies alienationis, dec,98.num.1
Et decoctio, ſimul ſtare non poſſunt num.42.
CESSIONARIVS vtitur iure cedentis, deciſ.82,num.20.
Succedit in iuribus cedentis num.21.
Cenſetur eadem cum cedente perſona num.22.
Conſequitur omnia cedentis iura num.23.
CHARACTER an imprimatur ex ordinibus collatis ab Epiſcopo occultè excommunicato, deciſ 30. num.30.
Non imprimitur per ordines collatos à non ſacerdote, vel à non Epiſcopo; licet talis cõmuniter reputetur n.32,
CHARITATIVVM ſubſidium ſoluere non tenentur Equites Hieroſolymitani. deciſ.22.num.32.
CHRISTIANA nutrix hæbræorum eſſe non poteſt, etiam cum licentia Epiſcopi; & quæ ſit ratio, deciſ.1.n.5 & 18
CHRISTIANI diuiduntur in duas claſſes, in Eccleſiaſticos, & laicos, deciſ.28.num.1.
CHRISTIANVS pupillus non poteſt habere tutorem hebreum, deciſ.1.num.5, Et quæ ſit ratio num.18
CHRISTVS Humanatus realiter eſt in Cælo, & in EVCHARISTIA deciſ.81.num 23.
CINGVLVM militiæ an & quomodo amittat Eques S.Iacobi &c. occidens clericum, deciſ.2.num.131.
CIRCVITVS inanes abhorret lex deciſ.48.num.31. Limita vt num.66.
EX CIRCVMSTANTIA propinqua facti præſumptiones reſultantes, dicuntur violentæ, deciſ.27.num.74.
CIRCVMSTANTIAE inſolitæ arguunt metum, deciſ.5. num.57.
CITATIO clerici, in quem lite pendente facta eſt alicuius rei alienatio, requiritur in executione ſuper ea re facienda per Iudicem Eccleſiaſticum. deciſ 7.num.21.
In Eccleſia a Nuncio exequi non poteſt, deciſ. 51.numero 26.
Emptoris rei litigioſæ an, & quando requiratur in proſecutione iudicij contra alienantes incœpti, deciſ. 7, num. 8, Et an quando in executione ſententiæ latæ contra alienantes num.17.
Fiſci fieri debet per Iudicem Eccleſiaſticum in cognoſcendo an quis ſit clericus, & an gaudeat priuilegio fori, deciſ.17.num.10.11.& 12.
Seu vocatio abſentium non præſumitur, deciſ. 52. numero 16.
In executione an, & quando requiratur, deciſ.7.nu.19. remiſſiuè.
Intereſſe habentium fieri debet per Iudicem Eccleſiaſticum in cognoſcendo an quis ſit clericus, & an gaudeat priuilegio fori, deciſ.17.num.10.11.& 12.
Non requiritur vbi citatus contradicere non poteſt. deciſ 9.num.34.
Nec in Inhibitione concedenda ab Eccleſiaſtico ad Iudicem laicum num.35.
Legitima neceſſaria eſt, etiam quando conſtitutio excommunicat ipſo facto, deciſ.48.num.5.
Prima per comparitionem extinguitur, ita vt reus ſit ad ſingulos actus citandus num.6.
Iudicialis in declaratoria, abſque alia monitione ſufficit num.55.
CITATIONIS formula contra excommunicandum, vide excommunicatus.
Copiam acceptare recuſans, habetur pro citato, deciſ. 48.num.36.
Notitiam habuiſſe, præſumitur mittens procuratorem ad reſpondendum num.18.
CITRA dictio abſque copula, & verificari poteſt in vna vice, deciſ.69.num.46.
Fallit vt num 47.
CIVILI modo verba ſunt intelligenda, deciſ.26. nu.27.
IN CIVILIBVS falſitatis ſuſpicio habetur pro falſitate, deciſ 27.num.35 Intellige vt num.ſeq.
CIVILIS cauſa, vide cauſa.
Conſuetudo, vide conſuetudo.
Lex, vide lex.
CIVES clerici dicuntur, deciſ.11. num.9.
CIVIVM bona omnia tributaria fieri ex diſpoſitione ſtatuti iuxta Bartoli cautelam non poſſunt, deciſ.35.n.13.
CIVITATIS ad portam, quam ob cauſam coloni clericorum, teneantur ſoluere gabellam, deciſ.41.num.38.
IN CIVITATE ſi contrahatur matrimonium, illud non præſumitur meticuloſum, niſi aperte probetur, dec.5. num.25. Declara, vt num 91.
Frumentum introduci, ſi mandet ſtatutum laicorum tempore caritatis, clerici non ligantur, deciſ.22.n.65.
Frumentum introducere an, & quando teneatur locator Eccleſiæ prædii num.67.
Frumentum introducere poſſunt clerici in conſcientia, non obſtante edicto Principis laici, deciſ.13 num.16.
CIVITATVM rectorum edicta, expirant finito officio, deciſ.14.num.20.
Munitiones ſunt toto otio tractandæ, deciſ.41.num.44.
CLANDESTINITAS excuſatur à titulo, deciſ.24. nu.40.
CLANDESTINVS metus, vide metus.
IN CLARIS non eſt opus coniectura. deciſ 28. num.71.
CLAVDICARE contractus non poteſt, deciſ.10. num.5.
Lex non debet, ſed eſſe omnibus communis, deciſ. 11, num.2.
CLAVSTRA extra regularis delinquens, ſtatim remittendus eſt ad ſuos ſuperiores, deciſ. 38. num. 4 Et ſi notoriè delinquat à quo ſit carcerandus, & puniendus num.12.
Delinquere an dicatur regularis delinquens in propria Eccleſia num.25.
Degens regularis ſi delinquat, an ab Epiſcopo puniatur num. 17. Et quid ſi degat extra clauſtra ſtudiorum gratia num.19.
Eques Hieroſolymitanus delinquens an ab ordinario puniatur num.18.
CLAVSTRA intra ſi delinquat regularis, quid agere poſſit Epiſcopus num.11.
CLAVSTRVM vnde dicatur, deciſ.63.num 4.
Seu domus canonicalis, an gaudeat immunitate num. 1.
CLAVSVLA codicillaris quatenus ſaluet teſtamentum filii, in quo mater eſt præterita, deciſ.32.num.14.
Operatur vt venientes ab inteſtato, etiam in caſu præteritionis cenſeantur grauati hæredi ſcripto detracta quarta trebellianica, quæ inſtituto pio loco non deducitur, deciſ.34.num.23.
Cum libera, reſtricta ad præmiſſa non comprehendit caſus requirentes ſpeciale mandatum, deciſ.25. nu.17.
Iuſtificatiua, quid operetur, & vnde originem trahat, deciſ.53.num.6.
Et de hac clauſula, vide plura in verbo præceptor.
Ad habendum in inſtrumento appoſita quid operetur, deciſ.72.num.2.& 8.
Intelligitur ſaluis pactis, & natura contractus num. 8.
Decreti irritantis, vide decretum.
In omnibus, & per omnia comprehendit etiam dependentia, & acceſſoria, deciſ.29.num.4.

Quid

Quid mihi videbitur, non amplius importat liberam voluntatem, deciſ. 29. num. 33. vel arbitrium à iure regulatum, num. 36.
Sublata omnem extraneam interpretationem impedit, deciſ. 72. num. 2. Tollit, deciſ. 48. num. 33. deciſ. 60. num. 12. Et extenſionem, deciſ. 59. num. 23. Claudit os Iudici ita, vt aliter nequeat iudicare, vel interpretari, num. 24.
Sublata quacumque conſuetudine, nõ comprehendit immemorabiles, ſed opus eſt particulari derogatione, deciſ. 37. num. 28. Declara, vt num. 51.
Vt omnia pacta intelligantur iuxta formam Conſtitutionis Pij V. appoſita in Inſtrumento cenſus quid operetur, & circa quæ pacta, deciſ. 28. num. 36.
Vt affetti, vide Aſſerit.
Fieri non valeat, actum ipſo iure annullat, dec. 47. nu. 25.
Aliquatenus celebrari non valeat, potentiam aufert celebrandi, num. 26.
Nullam obtineant firmitatem, eſt latæ ſententiæ, actumque ipſo iure annullat, num. 27.
Dummodo à die datæ præſentium, non ſit altero ius quæſitum, non ſuſpendit gratiam, deciſ. 72. num. 5.
Et quando reddat gratiam nullam, num. 6.
Intelligitur de iure valido, cannonizabili, & excluſiuo impetrantis, num. 17.
Huius clauſulæ ſubiectum eſt ius radicatum, num. 18.
Quando ſuffragetur in poſſeſſorio, num. 19.
Conſtituti an operetur alienationem, ita vt emphiteuta cadat à iure ſuo, deciſ. 74. num. 8.
Amoto, facit executorem de mero mixtum, deciſ. 66. num. 21. Etiam ſtante hac clauſula, poſſeſſor beneficij etiam intruſus, eſt citandus, num. 22.
Omni meliori modo, operatur, vt legata dicantur relicta titulo inſtitutionis, deciſ. 73. num. 61.
Statuti, & meritis, an & quando operetur ſpecificatam narratorum enunciationem, deciſ. 85. num. 27.
Prout iuris, totam commiſſionem reſpicit, & limitat, deciſ. 85. num. 38.
In fine poſita, an & quando referatur ad omnia præcedentia, remiſſiue. deciſ. 4. num. 11.
Inſolita, arguit ſimulationem, quando ad illam occultandam ordinatur, deciſ. 28. num. 50.
CLAVSVLA Generalis mandati per illa verba, Iuxta præmiſſa, nihil vltra expreſſa operantur, deciſ. 25. n. 18.
CLAVSVLARVM generalium virtute, an libellus reſtrictus ad certam cauſam, vel actionem, ſuſtineatur ex alia non expreſſa, deciſ. 74. num. 27.
CLEMENTIS VIII Reſolutio, an excludat ab immunitate necidentem prope Eccleſiam, deciſ. 60. num. 48.
CLERICALI in habitu incedere an dicatur Clericus geſtans pallium oblongum, ſine veſte, dec. 26. num. 17.
Incedentes Clericos, Epiſcopus cogere poteſt ad illum geſtandum, deciſ. 56. num. 6.
Vt clericus non incedens fori priuilegium amitteret, monitio trina, vel vnica, olim in Synodo requirebatur; hodie vero non amplius requiritur, deciſ. 26. num. 2. & ſequent.
CLERICALIS habitus cognitio an ſpectet ad laicum, qui carcerauit clericum, deciſ. 17. num. 8. & 40. & ſeqq.
Et quam cognitionem ſuper tali habitu habeat Iudex ſecularis. Et quatenus credere teneatur atteſtationi Ordinarii, num. 41. Et quando euidenter conſtat habitum carcerati, clericalem non eſſe tunc denagetur remiſſio ad Iudicem Eccleſiaſticum, deciſ. 17 nu. 2. Declara vt num. 21. & ſeqq.
Alia de capto, ſiue carcerato in habitu clericali, vide in verbo, Clericus, ſub verſ. Captus; & Iſtius, in verbo, Clericum, ſub verſ. Remiſſio; & in verbo, Remiſſio, ſub verſ. Clerici.
Habitus qui nam dicatur, deciſ. 17. num. 44.
Sine tonſura non ſufficit, & è contra, vt clericus gaudeat priuilegio fori, deciſ. 26. num. 5. Sufficit tamen deferri tonſuram pro maiori parte temporis num. 23.
Dimiſſus ſi fuerit cum perſeuerãtia, inducitur animus renunciandi clericatum, & priuilegio fori, deciſ. 26. num. 8. Intellige temporaliter, ac reuocabiliter, donec reaſſumatur num. 18. & 21. Et vt contrarius animus deſumatur ex non delatione habitus, requiritur perſeuerantia, deciſ. 26. num. 24.
Dimiſſus, reaſſumi poteſt per clericum propria authoritate, d. deciſ. 26. num. 19.
Habitus ob non delationem priuilegium fori ſuſpenditur, non amittitur, deciſ. 25. num. 20.
Habitus honeſtus is dicitur qui a conſuetudine, & communi vſu Prouinciæ reperitur admiſſus, deciſ. 66. num 8.
Habitus in quo conſiſtat, num. 10. Et omiſſus à clerico ſi fuerit per medium temporis, non amittitur priuilegium fori, deciſ. 26. num. 21. & 24.
Tonſura quæ dicatur, deciſ. 66. num. 41.
CLERICATV ſuper, cognitionem quam habeat Iudex ſecularis, & quatenus Ordinarii atteſtationi credere teneatur, deciſ. 17. num. 41.
CLERICATVI renunciandi animum inducit, dimiſſio habitus clericalis cum perſeuerantia, deciſ. 26. num. 8. Intellige vt num. 18. & 21.
CLERICATVM ante ſi ſtatutum laicorum, vinculum iniecerit, an, & quando illud clericos comprehendat, deciſ. 11. num. 21.
Voutus ſi poſtea delinquat, à laico non punitur, dec. 16. num. 31.
CLERICATVS allegationem in foro laico ſi clericus differat, vſque ad ſententiam, an condemnetur in expenſis, deciſ. 18. num. 14.
Et ab Iudice laico, vel Eccleſiaſtico, num. 15.
Literæ donec oſtendantur, denegatur Remiſſio Clerici ad Iudicem Eccleſiaſticum, ſi apparet illum carere tonſura, vel euidenter conſtat, habitum cum quo fuit captus, non eſſe clericalem, deciſ. 12. num. 1. & 2. & 21. & ſeq.
Et an ſufficiat illas oſtendere ad effectum Remiſſionis, deciſ. 27. num. 7. 21 & ſeqq.
Si oſtendantur, clericus repertus in habitu clericali remittitur, etiam pendente articulo, an gaudeat priuilegio fori, num. 11. & ſeqq.
Probatur per communem reputationem, & famam, deciſ. 17. num. 26.
Per teſtes qui ordinationi interfuerunt, num 25.
An probetur per literas Apoſtolicas, in quibus quis enunciatur clericus, num. 24.
An per fidem deſcriptionis in libro Ordinationum ad effectum remiſſionis ad Curiam Eccleſiaſticam, nu. 23.
CLERICI depoſitio, ſine Ordinarij licentia in cauſa ciuili valet. deciſ. 50. num. 14. limita vt num. 18.
Teſtimonium an, & quando ſit integrum, ſi abſque Ordinarij licentia reddatur, num. 15.
Negotiatoris facultates Eccleſiæ a laicis non defenduntur, deciſ. 94. num. 5.
Depoſitio in criminalibus ſine Ordinarij licentia, an, & quatenus probet, num. 19. & 21.
Cadauer offendens incidit in can. ſi quis ſuadente. deciſ. 45. num. 56.
CLERICI, & aliæ perſonæ priuilegiatæ teſtificari tenentur, etiam ſponte in ſubſidium. deciſ. 50. num. 11.
Priuilegio Ordinis concesso renunciare nequeunt, dec. 37. num. 68.
Abſtinere ab artibus lege laica prohibitis. an. & quando teneantur in contumentia, deciſ. 13. num. 1.
Aſsignare non tenentur frumenta. num. 22.
Forenſes extrahere poſſunt res, quibus indigent, num. 21.
Frumentum in Ciuitate introducere, an, & quando teneantur, & poſsint ſi adſit edictum, vel ſtatutum laicorum de illud introducendo, deciſ. 12. num. 66. deciſ. 13. num. 16.
Extractum ab ipſis, an teneantur aſsignare, deciſ. 13. num. 22.

Ordinationes laicas ob aliquam particularem rationem ad bonum commune ordinatas ſeruare non tenentur vi directiua num. 4. Nec ordinationes magiſtratus laici reſpicientes publicam vtilitatem num.6.
Politicas conformes iuri diuino, vel canonico, an & quando ſeruare teneantur vi directiua num.9.
Conſuetudine communi clericis, & laicis an ligentur, deciſ.14.num.7.
Proclama Principis contemnentes, an, & contra quam legem peccent. deciſ.48.num.22.
Cogi an poſſint per Epiſcopum ad obſeruandum ſtatutum Principis laici, ne quis ſine lumine de nocte incedat, deciſ.13. num. 5. Vbi reprahenditur Vulpell. tenens affirmatiuam in tractat. de liber. Eccleſ. p. 2, num.30.
Capti ſiue carcerati à curia ſeculari, an & quando poſſint, & debeant ad curiam Eccleſiaſticam remitti, vide remiſſio.
Taxationem pretii & monetæ à Principe ſeculari factam an, & quatenus ſeruare teneantur; & ſub qua pœna, deciſ.12.num.57.deciſ.13.num.10.
Tam quo ad perſonas, quam quo ad bona ſunt à laicorum iuriſdictione exempti, deciſ.49.num.1.
Iuriſdictione laicorum ſubiici non poſſunt, etiam de conſenſu Epiſcopi, deciſ.14.num.13.
Et laici in concernentibus politicam temporalem, eundem habent rectorem Principem temporalem, deciſ. 49.num.20, intellige vt num 30.& ſeq.
Et Religioſi tanquam priuilegiati non coguntur regulariter ad teſtimonium perhibendum, deciſ.50. num.15. In ſubſidium coguntur num.26. intellige vt num. ſeq. ſed ab ordinario in caſibus permiſſis num.36.
Mulieri ſi turpiter adhereant, talis mulier in Eccleſiam peccat, deciſ. 14. num. 7. Et punitur ab Epiſcopo numero 4.
An à ſuis Prælatis ab Eccleſia extrahantur, deciſ. 59, num.35.
Prohibentur lucri gratia negociari, deciſ. 94. numero 1.
Onera ipſis impoſita ſoluentes, an incidant in cenſuras, deciſ.37.num.83.
Immunes an ſint ab oneribus pro negotiacione impoſitis, deciſ.41.num.20.& ſeq.
Contribuere an,& quando teneantur oneribus publicam reſpicientibus vtilitatem deciſ.41.num.41.
An, & quando valeant permiſſu ordinarii ad mœniarum inſtructionem num.46.
Compræhenſi non ſunt ſub ſtatuto laicali prohibente bona alienari in non ſubditos, deciſ.10.num.11.
Nec ſub ſtatuto laicali de cauſis compromittendis, numero 27.
Nec ſub ſtatuto laicali denegante audientiam non ſubdito fideiuſſionem non præſtanti num.29.
Nec etiam ſi talia ſtatuta ſint approbata per Epiſcopum num.39.
Nec ſub ſtatuto diſponente mixtim de forma,& de perſona num. 19.
Nec ſub ſtatuto arctatiuo clericis commodum afferente num 71.
Et quid ſi ſtatuta iniecerint vinculum ante clericatum num.21.
Compræhenſi an ſint ſub ſtatutis laicalibus ex honeſta cauſa conditis num.1.
An, & quando ſine fauorabili incluſione, ſi ſtatuta ſint concepta verbis aptis, eos compræhendit num.35.
Statutis vti an poſſint, quibus non ligantur, deciſ. 11. num.4.7.25.& 29.
Statuto excluſiuo fœminarum fauore maſculorum iuuantur, deciſ.9. num.4. Et an tale ſtatutum procedat in eorum teſtamento num.14. Et an in eorum hæreditate, vbi bona prætenduntur Eccleſiaſtica num.23.
Statuto tribuente inſtrumento executionem paratam iuuantur; illud tamen illis non obeſt, deciſ.21. numero 13.
Contractu vti poſſunt pro ſe, & non recipere contra ſe num.10.
Et lege vti pro ſe, & non recipere contra ſe num.10.
Secundo geniti excluduntur à ſtatuto laicali inducente primogenituram num 14.
An poſſint eſſe teſtes pro ſua Eccleſia, etiam in cauſis ſine vniuerſitatis, deciſ.81.num.47.
Cogendi ſunt ad teſtificandum, tam pro ſua Eccleſia quam contra eam num.48.
Directiua vis, qua clerici diriguntur ad ſeruanda quædam laicalia ſtatuta, vnde, & à quo iure proueniat, deciſ.83. num.2.
Coniugati an in ciuilibus conueniri poſſint coram Iudice laico, deciſ.2.num.125.
Ciues dicuntur, deciſ.81.num.9.
Conſentiri in Iudicem laicum non poſſunt, etiam de licentia Epiſcopi, deciſ.10.num.42.
Aegidiana non ligantur, nec iuuantur, deciſ. 11. numero 3.
Exempti à iuriſdictione laicorum quare ſint, de iure diuino, deciſ.2.num.126.
Diſtrictuales dicuntur, deciſ.11.num.9.
Inuitari poſſunt ad ſtatuti commodum ſub certa lege num.19.
Litigantes in foro ſeculari ex permiſſione iuris canonici, videntur etiam ex eadem permiſſione teneri ad ſeruandum ordinem eiuſdem fori, deciſ.10.num.25.
Onera ſpiritualia ſubeunt, deciſ.12.num.5.
Non iudicantur à laico, quacumque conſuetudine non obſtante, deciſ.2.num 26.
Nominati ſi fuerint à ſtatuto laicorum, an, & quando illud ſit validum, vel nullum, vide ſtatutum.
Statuta laicorum vt ſeruent, ſi Epiſcopus velit, quæ cautela dari poſſit, deciſ.10.num.42.
Et an, & quando talia ſtatuta poſſint ab Epiſcopo approbari, ſeu confirmari, ita vt clericos afficiant nu.39. deciſ.14.num.1.& 18. verſ.obiecta.
Statutis laicorum an ligentur quo ad quærenda, dec.10. num.12.
Alia vide ſupra hic eod. verbo ſub verſ. compræhenſi an ſint;& cum hoc eodem ſub verſ.contractus,& in verb. ſtatutum.
Ligantur ſi ſtatuta diſponant circa ordinatoria iudicii, deciſ. 10. num. 22. & ſeqq. & quid ſi ſint arctatiua, num.16.
Vtuntur, non tanquam lege, ſed vt priuilegio, deciſ.11 num.28.
Vtentes debent vti cum omnibus eorum qualitatibus, etiam ſi aliquæ ſint contra ipſos clericos num. 17. Intellige tamen, modo cum effectu vtantur num. 18.
Præceptiuis, vel arctatiuis, an, & quando vti poſſint num.29.
Deſaciendo compromiſſo non ligantur, ipſi tamen eis vti poſſint num.27.
Vti an, & quando poſſint, ſi talia ſtatuta de aliis faciant expreſſam mentionem num.30.
Edicto Principis ſecularis pro publica, communique vtilitate hominum an ligentur, dec.1 .n.2. 18.& 53.
Pro aeris ſerenitate, & peſte emanato an ligentur, numero 50.
Promiſcuam vtilitatem etiam concernenti non ligantur num.18. & 19.
Vbi ab impugnatione Menochij vindicatur Barbat. qui hoc ſentit conſ.28.col.pen.lib.1.
An ligetur ſtatutis laicorum pro vbertatis conſeruatione editis, deciſ.12.num.1.& 21.
Formam dantibus ædificiis, viis, vel cloacis num. 4. & 49.
De non ſeminanda oriza ob aeris ſerenitatem num. 8. & 51.
De non alienandis ſtabilibus in non ſubditos num. 9. 52. & 53.
Prætium annonæ determinantibus num.21. & 57.
De non tranſportandis bladis num.17.& 21.

De

De non extrahenda annona.
De introducendo frumentum in Ciuitate tempore caritatis num.66. deciſ.13,num.16.
Prohibentibus ludum, deciſ.13.num.12.
An contribuant cum laicis in reſpicientibus communem, & publicam vtilitatem, deciſ. 12. num. 3. & 48.
Contribuere, an teneantur pro Academiæ publicæ impenſis num.10.& 56.
An teneantur pro excubijs num.56.
Conſuetudine laicorum immemorabili ligantur num.12. Declara vt num 59.
Contribuentes in Eccleſiæ reparationem debent ab ordinario taxari deciſ 67.num.56.
Exempti ſunt omni iure a laicorum iuriſdictione, deciſ. 12.num.22.
Expendere an poſſint monetas vltra prætium ab Edicto laicali taxatum num.57. & deciſ,13.num.10.
Gabellas a Principe ſeculari impoſitas pro aeris ſalubritate, & peſte an ſoluere teneantur, deciſ. 12. num.6. & 50.
Alienant ſtabilia in forenſes contra prohibitionem ſtatuti laicalis num.51.
Annonam tranſportantes contra Principis ſecularis edictum an puniantur à Iudice Eccleſiaſtico, & eis curia laica bladas auferat num. 14. & ſub 59. veri, & ex his, & infra.
Extrahere non poſſunt ſine peccato, tempore caritatis, deciſ 13.num.11: fallit vt num.50,
An poſſint tuta conſcientia, ſi illam emant pro vſu ſuę domus num.19.
Vendere an poſſint tuta conſcientia, ſi illam emerint pro vſu ſuæ domus num.19.
Extractum ab ipſis an teneantur aſſignare num.21.
Armis à Principis ſecularis edicto prohibitis an ſpolientur a curia laica, deciſ.12. num.15.& 60.
Vendere an poſſint res vltra prætium ab edicto laicali taxatum num.57.
Monetas expendere an poſſint vltra prætium ab edicto laicali taxatum num.57.
CLERICIS collectæ imponi non poſſunt, vel ab eis exigi, abſque licentia Summi Pontificis. deciſ.37. nu.66. & illas exigentes, & recipientes etiam à ſponte dantibus ſunt excommunicati num.78.
Donatio ſi fiat, an ſit inſinuanda, deciſ. 10. numero 15.
Infeſti vt plurimum ſunt laici, & quare, deciſ. 14. numero 15.
Domini temporalis prohibentes aliquid vendi, vel ab eis emi, vel aliquid ſeruitium, vel obſequium illis præſtari excommunicantur, deciſ. 110. num. 27. & ſeq.
Merces vendi, ſubditis prohiberi non poteſt, etiam indirectè à Principe ſeculari, deciſ.12.num.54.
Non eſt vetitum vendere res proprias, illarumque fructus; nec eſt negotiatio, deciſ.94.num.9.
Obedire magis debet Princeps ſecularis, quam in eis iuriſdictionem ſibi vendicare, deciſ. 10. numero 28.
Obſequi præſtare per ſubditos prohiberi non poteſt, etiam indirecte à Principe ſeculari, deciſ. 12. numero 54.
Obſequi debent laici, non autem imperare, deciſ. 14. num.14,
Statutum ſi auferat competentia de iure naturali, vel canonico, vel ciuili, dicitur contra libertatem Eccleſiaſticam, deciſ.12.num.19.
Simplicibus, delegare poteſt à Papa confirmationis Sacramentum, deciſ.37.num.36.
A CLERICIS bona acquiſita. an ipſo iure cenſeantur ab æſtimo delata; e quid agendum, vt de facto deleantur deciſ.35.num.26.
Gabellas ſi exigunt laici, puniuntur à Iudice Eccleſiaſtico, deciſ.37.num.69. Et peccatum ac ſacrilegium committunt num. 70. Et tenentur ad reſtitutionem nu. 71. & incidunt in bullam Cœnæ num.72 Etiamſi onera ſint de ſui natura licita num, 73. Et etiam ſi agatur de bonis patrimonialibus num,74.
In quam autem cenſuram incidant cuſtodes pontium,& portarum gabellas exigentes, deciſ.37.num.82.
Etiam ſponte dantibus, ſi laici collectas, & onera recipiant, ſunt excommunicati num.78. An autem incurrant cenſuram Papæ reſeruatam, ſi accipiant a clericis ſponte dantibus onera, illis non impoſita numero 81,
Clericorum bladas aſportatas eſſe, an, & quando iuramento probetur, deciſ.12.num 64.Et vbi de hoc controuertitur, adeundus eſt Iudex Eccleſiaſticus, numero 65.
Concubina eſt mixti fori deciſ.19. num.2. Intellige in concubina publica num.5. Secus in occulta, vel muliere à clerico cognita num.4 7.8. & ſeqq.
Et an contra eam valeat ſtatutum laicale num,13.
Contractus cum laico celebratus ſubeſt ſtatuto laicali formam præſcribenti, deciſ.10.num.3. & ſub num. 4. Declara vt num.18.& num.19.& num.20.
Intereſſe ſi connexum ſit cum intereſſe laicorum, laici eximuntur à ſeculari iuriſdictione, deciſ.19 num.18.Et non ligantur ſtatutis laicorum num,25. Et gaudent immunitate nu,19 Secus ſi ius ſeu intereſſe non ſit connexum, ſed diuiduum num.27.
Frumentum aſportatum eſſe an, & quando iuramento probetur, deciſ 12.num,64.
Et vbi de hoc controuertitur adeundus eſt Iudex Eccleſiaſticus num.65,
Nominatio facta ſi fuerit, & ab eis acceptata, an, & quando cauſa auocetur a Iudice laico, remiſſiue, deciſ.19.num.19.
Donatio an comprehendatur ſub ſtatuto laicali, de inſinuandis donationibus, deciſ.10.num. 10.
Obbrobrium ſi contineat ſtatutum, vel conſuetudo, non tenet, deciſ.19.num 14.
Nomine ſi laicus poſſideat, eius cauſa, ſpectat ad forum canonicum, deciſ.12.num.63.
Status in nihilo turbari poteſt per Principes ſeculares, etiam indirectè, deciſ.19 num.8.
Teſtamentum an comprehendatur ſub ſtatuto laicali, de inſinuandis teſtamentis, deciſ.10. num. 10, Non comprehenditur quando in eo clerici ſunt inſtitut.hæredes deciſ.10.num.7.
Turpitudinem publicans, ſententia Cami, damnatur, deciſ.19.num.9.
Res an talis ſit, ea qua ſoluendum ſit vectigal, ab ordinario diffinitur, deciſ 47 num.15, Idem,ſi controuertitur an res quæ per clericum extrahitur, vel introducitur ſit propria, vel aliena num.16.
Aedes non gaudent immunitate, niſi ſint intra Eccleſiæ fines num.7.
Bona occupans laicus,etiam patrimonialia, conueniri poteſt coram Iudice Eccleſiaſtico, deciſ.100. num.40
Priuilegium, non debet facere vacillare vtilitatem publicam, deciſ.19 ſub num.27.
Sub clipeo, non poſſunt laici, eorumue bona à Principes iuriſdictione eximi deciſ.49 num,2.
Immunitate gaudet laicus, in materia indiuidua. deciſ. 19.num.29 Secus in indiuidua num.27.
Immunitas ab oneribus an ſit perſonalis, vel realis, vel mixta, deciſ.4 ı num.69. Et an, & quando fratribus, & ſociis communicetur num.77.& ſeq.
Coloni, vide coloni.
Remiſſio ad Iudicem Eccleſiaſticum illam petentem; euitari an poſſit à Iudice laico, relaxando captum, deciſ.17.num.39. An prætextu falſitatis ordinum num.42 denegata ſi fuerit à Iudice ſeculari, ille eſt excommunicandus num. 47. Imo eſt ipſo facto excommunicatus num. 48, Et eſt carcerandus ab Eccleſiaſtico num.50.Fit ad ordinarium vna cum quæſtione ſuperualiditate ordinis, vel Beneficii num.46.

ANTICHRESIS contractus eſt, in quo pignoris fructus pro intereſſe licite retinentur, deciſ.84.num.4.
ANTICIPATA ſolutio, vide ſolutio.
ANTIQVA conſuetudo, vide conſuetudo.
Traditio, vide traditio.
ANTIQVVM ius ſi contineat lex, non eſt ad eius exſecutionem neceſſaria acceptatio, deciſ.15.num.47.
EX ANTIQVITATE temporis præſumitur publicatio legis, ſeu ſtatuti num.32.
ANTONIN lib. 3 var.reſol.cap.48. num.4. reprobatur, deciſ.26.num.5.
Lib.1.reſol.33.num.6. ſaluatur, deciſ.28. ſub num.54.
Eod.lib. reſol.48.ſub num.8.notatur, deciſ.93.num.8.
APERTISSIMA probatio, vide probatio.
APOSTATA efficitus eques S.Iacobi tranſiens ad ſeculum, vel ad alium ordinem ſine magni magiſtri licentia, deciſ.2.num.50.
Non eſt qui veram Religionem non deſerit num.61.
Regularis an, & quando poſſit carcerari, & puniri ab ordinarijs, deciſ.38 num.31.
DE APOSTOLIS non debet eſſe ſollicitus appellans à diffinitiua, à qua datur appellatio, deciſ.85. num.39.
PRO APOSTOLIS ſi culpa Iudicis non ſedit, appellanti non currit tempus num.20.
Appellante non redeunte in tempore, cauſa deſerta remanet num.27.
APOSTOLOS ſæpe vnico contextu petere, an, & quando ſufficiat num.40.
APOSTOLICA ſedes, vide ſedes Apoſtolica.
APOSTOLICVM priuilegium vide priuilegium.
APOSTOLICVS aſſenſus, vide aſſenſus.
Conſenſus, vide conſenſus.
APOTHECA an veniat domus appellatione, d.82.nu.5.
APPELLANS ſi ob iudicis abſentiam non redijt pro Apoſtolis, non excuſatur, niſi proteſtetur, deciſ.85. numero 24.
Iniuſte, cenſetur proteſtari, ſe nolle amplius comparere, deciſ.48.num.47.
Minus recte ab interlocutoria, dicitur verus contumax num.48.
Iniuſte, non eſt vlterius citandus num.50.
APPELLANTE non redeunte in tempore pro Apoſtolis, cauſa deſerta remanet num.39.
APPELLANTI non currit tempus, ſi culpa Iudicis non redijt pro Apoſtolis num.20.
Proteſtatio tamen impedimenti requiritur; & quidem geminata num.21. & 25. Et quid ſi aliunde impedimentum exoritur num.22.
APPELLARE nuliter, & non appellare paria ſunt nu.42.
NON appellat contumax verus, deciſ.48.num.46.
Nec monitus ante ſententiam, vt deſiſtat a facto publico, vel notorio ibid.
APPELLATIO datur a reiectione exceptionis ſimulationis concludenter probare contra inſtrumentum in forma Cameræ, deciſ.27.num.43.
A declaratione notorij, licet non detur ab ipſo notorio deciſ.48.num 44.
A ſententia lata a pluribus, quorum aliquis ſit clericus coram Eccleſiaſtico, deciſ.19.num.26.
In Poſſeſſorijs, de iure canonico, deciſ.85.num.2.
In poſſeſſorio ratione mixturæ num.9.
Fisco a ſententia remiſſionis rei ad locum immonem, vnde fuerat extractus an detur, deciſ.65. num.3, & 7.
In poſſeſſorijs poteſt per ſtatutum & conſuetudinem tolli num.4.
Prohibita reo, cenſetur etiam denegata fiſco, & actori deciſ.65.num.2.
In poſſeſſorijs non expreſſa cauſa non admittitur, deciſ.85.num.11.quæ cauſa debet eſſe manifeſta, & apparens num.13.
A mandato de manutenendo an detur, vide mandatum de manutenendo.
Prohibita per Aegidianam, vide Aegidiana.
Si poſtea fiat deſerta, executio facta intra decendium, non dicitur amplius attentata num.15.
Suſpenſiua ab excommunicatione non datur, vide excommunicatio.
A ſententia declaratoria datur ad vtrumque effectum, deciſ.48 num.9.
APPELLATIONE pendente in poſſeſſorio, ſine cauſæ expreſſione interpoſita, facta executio, non eſt attentata, deciſ.85 num.14.
APPELLATIONE beneficij, venit etiam priuilegium late ſumpto vocabulo & e contra, deciſ. 21. num.21.
Clericorum veniunt equites hyeroſolimitani, late ſumpto vocabulo num.69.
Priuilegij, venit etiam beneficium, late ſumpto vocabulo, & e contra num.21.
IN Appellatione cauſa exprimenda, debet eſſe manifeſta, & apparens, deciſ.85.num.13.
APPELLATIONEM poſt lata excommunicatio, vide excommunicatio.
Denegans reo ſtatutum in cauſa capitali, Procedit etiam in fiſco, deciſ 65.num.3.
Deſerere, & non appellare paria ſunt, deciſ.85.nu.16.
Deſerens dicitur ſententiam approbare num.18.
APPELLATIONIS prohibitio, ad effectum ſuſpenſiuum, reſpicit ordinatoria num.6.
AD IVDICEM, ſi Iudex ſit moroſus in remittendo clericum, debet poſtea remittere proprijs expenſis, deciſ.18.num.11.
APPENSATVM homicidium, vide homicidium.
APPODIARE vicinus pontem, vel ſchalas, vel quid aliud non poteſt, deciſ.57.num.53.
APPROBARE contenta in inſtrumento, an, & quando videatur, illud producens, vide inſtrumentum, & producens,
Contenta in literis, cenſetur illas acceptans, d.39. n.41.
AQVAE venas incidere in proprio fundo, quis poteſt etiam ſi ex hoc deſinat fluere in fundum alterius, deciſ.55.num.12
AQVAM in fundum alienum proijcere an quis poſſit, deciſ.57.num.4.
Iniiciens in veſtes clerici, quando incidat in excommunicationem, deciſ. 20.num 27.
ARBITER poſſeſſorij ſpiritualis, vel quaſi ſpiritualis, non poteſt eſſe laicus, deciſ 8.num. 48.
poteſt tamen eſſe ſimul cum clerico num.49.
ARBITRARIVM eſt per quos, & qualia coniecturas probetur metus, deciſ.5.num.72.
Et qui dicatur metus non cadens in virum conſtantem num.73.
ARBITRATOR poſſeſſorij ſpiritualis, vel quaſi, vi. arbiter
ARBITRIO Iudicis ſimulatio probatur coniecturis. deciſ.27.num.3.
Qualiter remittatur ſimulationis materia num.76. & ſub num.ſeq.
ARBITRIVM boni viri importat beneplacitum, deciſ. . num.37.
Iudicis qualiter interponi debet in occultis, d.27. n.78.
Regulatum a iure, importatur per Clauſulam, quod mihi videbitur, & non amplius, deciſ.29.num.36.
ARBITRI iuris, qui dicantur, deciſ.93, num.14.
ARBITRIS iuris intra terminum præfixum non arbitrantibus, an Iudex recuſatus procedat num.15.
Diſcordantibus, quid agendum, & quando ad electionem tertij procedendum num.16.
ARBOR immiſſis radicibus, cedit ſolo, nec expenſæ reficiuntur, deciſ.57.num.22.& 24.remiſſiue.
ARBORIS ramos in meo ſolo ſeſe extendentes, quando poſſim præcidere num.19.
ARCHIBVSIVM, vide ſclopum.
AD ARCIVM reſtaurationem an concurrere teneantur coloni clericorum, deciſ.41, num 42.45, & ſeq.& 84.
ARCTATIVVM ſtatutum, vide ſtatutum.
AD ARGINVM reſtaurationem concurrere an teneantur coloni clericorum, dec.41.num.42.45.& ſeq.& 84

AR-

ARGINVM refectio eſt onus mixtum num.48.& ſeq.
ARGVMENTVM de Matrimonio carnali ad ſpirituale valet, & e conuerſo, deciſ.79.num.19
A ſufficienti partium enumeratione frequens, & neceſſarium, deciſ.84.num.2.
Da gabella ad laudemium an ſit validum, deciſ. 86.nu: 6,45. & ſeq.
A ratione legis vnica, etiam non expreſſa, valet, num.8
A minori ad maius affirmatiuè valet num.40.
A ſimili, an & quando procedat, deciſ.8.num.12.
De emphyteuta ad colonum, non valet, deciſ. 41. num.26.
A ſuperfluitate vitanda, an ſit validum, deciſ. 71. num.37.
De feudo ad emphyteuſim quando procedat, deciſ. 72.num.22.
De maiori ad minus negatiuè, & ad deſtructionem validiſſimum, deciſ.77.num 14.
Ab æquiparatis an, & quando procedat, num.43,& deciſ.99.num.49.
ARISTOCRATIA quid ſit remiſſiuè, deciſ.15.num.33.
ARMA auferri non poſſunt clerici per curiam laicam, etiam ſi fuiſſent prohibita ab edicto Principis ſecularis, deciſ.12. num.15,& 60.
Clericiſi porrêt, an, & quando ordinarius poſſit illorum capturam laicis delegare, deciſ.14. num.19.
Non requiruntur neceſſario ad inducendam metus ſuſpicionem, deciſ.5 .num.87.
Etiam ſi de armis non conſtet; præſumitur metu contraxiſſe repertus à conſanguineis cum amaſia num :6.
ARMATI operarij accedentes ad prædia, an, & quando excuſen ur à dolo, deciſ 24.num.42.
ARTEM aliquam, ne emptor, vel conductor exerceat in domo, pactum, ſeruandum eſt, deciſ.55.num. 20.
Propriam quilibet poteſt in domo ſua exercere; etiam ſi vicino noceat num.55.
In domo propria exercere nequit, qui in alienam immittit num:57.
Nec vbi per pactum contraria ſeruitus conſtituta fuerit num.58
Nec ſi ex tali arte malus odor, ſeu fætor fiat vicino, num.59.
ARTICVLARI qualitas teſtium exceptione maiorum, omnino debet vbi illa requiritur, deciſ.27.num.26.
ARTICVLVS an clericus gaudeat priuilegio fori dum pendet, proceſſus laici conquieſcit, deciſ 17.num.15. & an interim clericus retineatur in vinculis num 53.
Dubius ad quem forum ſpectet agnoſcitur à Iudice Eccleſiaſtico, deciſ.24.num:58.
Dubius quando exiſtat, conſuetudo excuſat a peccato, deciſ.37.num.28.
Emergens coram Iudice, alias incompetenti, per illum cognoſcitur, ratione incidentiæ, deciſ.8. num.28.Declara vt num.29.30,& 31.
Facti cauſæ ſpiritualis, an, & quando cognoſcatur per Iudicem laicum, deciſ.17, num.14.
Iuramenti vires concernens, ſi contingat in cauſa merè prophana, diſcutiendus eſt coram Iudice Eccleſiaſtico, deciſ.1:num.10.
Mortis vide Mors
Poſſeſſorij ſpiritualis meri facti, an cognoſcatur per Iudicem ſecularem, deciſ.8.num.54.& 55.
Spiritualis non cognoſcitur, nec etiam incidenter per iudicem ſecularem, deciſ.8.num.3.Nec per curiam Principis laici, etiam mixtam ex clericis.& laicis, num.47
An, cognoſcatur per Iudicem ſecularem, ſi proceda non per viam contentioſam, ſed ſummariè, & de informando de notorio num.32. & an ob negligentiam Eccleſiaſtici num. 51. & an quando verſatur ſuper facto cauſæ ſpiritualis. deciſ.17.num.14.
Cognoſcitur per laicũ ex indulto Apoſtolico deciſ.8.n. 50.Ortus ſi fuerit, proceſſus Iudicis laici redditur nullus ex ſola partis proteſtatione, abſq. inhibitione Iudicis Eccleſiaſtici, deciſ.9.num.33.
Symoniam concernens, ſi contingat in cauſa mere prophana, diſcutiendus eſt coram Iudici Ecl.dec.1.n.11.
Remiſſus ſi fuerit à Iudice laico ad Eccleſiaſticum, non poteſt per eundem laicum ſtatui terminus parti, infra quem debeat illum terminare, deciſ.27.num. 16.
Temporalis incidens coram Iudice Eccleſiaſtico per illum cognoſcitur, & quare, deciſ.8.num.29.
Vſuram concernens ſi contingat in cauſa merè prophana, diſcutiendus eſt coram Iudice Eccl. deciſ.1.nu.11
Præiudicialis, ſi coram Iudice Eccleſiaſtico moueatur, ille inhibet Iudici laico, deciſ. 24. num. 17. amplia, & limita vt in Verbo inhibere, & in Verbo Iudex ſub verſ.Eccleſiaſticus.
ASCENDENS præteritus ſi fuerit, teſtamentum eſt ipſo iure nullum, deciſ.34.num.22.
ASPORTANS partem dominicalem ſi ſit colonus partiarius, non committit furtum, deciſ.23.num.55.
ASPORTARE annonam, an & quando poſſit clericus, non obſtante edicto, vel ſtatuto prohibitiuò laicorum vide annona:
Bladas clericorum, an & quando poſſint ipſi clerici laici, & minores, non obſtante edicto. vel ſtatuto prohibitiuo laicorum, vide bladæ.
ASPORTATIO frumenti, ſi per ſtatutum prohibeatur, illo ligantur coloni clericorum, deciſ.41.nu.32. ratio redditur num.37.
Annonæ ſi per ſtatutum prohibeatur, tale ſtatutum continet onus reale, deciſ.41.num.37.
ASPORTATIS de rebus pro vſo proprio, vel familiæ, non debet ſolui gabella; & exigentes incidunt in excommunicationem, deciſ.13.num.18.
DE ASSASSINIO equites hyerſolimitani imputati, à quo, ſeu quibus rei declarari debeant, deciſ.11.nu.75
ASSENSVS Apoſtolicus præſumitur ex curſu temporis immemorabilis, deciſ.37.num.10.
Declara. vt num.57. 58.& 59.
Non præſumitur in conſuetudine reprobata; etiam ſtante tempore immemorabili num.57.
Nec propter immemorabilem, data perſonarum incapacitate num.59.
Requiritur vt Prælati poſſint ſuper immunitate cum laicis paciſci num.63.
ASSERIT per clauſulam narrata, indigent iuſtificatione; ſecus per clauſulam *Vt Aſſeritur*, dec.ſ.52.num.21.
Verbum refertur ad partem ſecus in Verbo *Aſſeritur* n.22
ASSERTIONI partium ſtandum eſt in materia vſuraria. deciſ.91 num.38.
ASSIGNARE frumenta quæ extrahuntur, an teneantur clerici, & alij exempti deciſ.13.num.22.
ASSISTENS armatus delicto, dicitur auxilium, & cauſam proximam illi dare. deciſ.74.num.1.
ASSISTENTIA caſualis non punitur delicti pœna, ſecus in appenſata num.3.
Parochi in celebratione Matrimonij, vide Matrimoniũ.
ASSOCIATIO poſt delictum, an, & quando præſumptionem inducat, deciſ.74.num.13.
ATRIVM vide Eccleſiæ.
IN ATROCISSIMIS etiam, affectus non punitur pœna ordinaria. ſi non ſit ſequutus effectus, deciſ.20.nu.38.
ATTENDI perſona vti nobilior, magis debet quam res, deciſ.36.num.18.
ATTENTATA etiam poſt deſertionem poſſunt per viá nullitatis reuocari, deciſ.85. num.41. & ſeq.declara vt num.43 & ſeq.
Nec per viam nullitatis reuocantur, ſi tempore commiſſionis cauſa erat deſerta num.45.
AD ATTENTATA nullus eſt regreſſus, deſertione reſultante exactis num.46.
ATTENTATORVM cognitio quando facienda ſit ordine iuris ſeruato, & libello porrecto, deciſ.85.num.47.
ATTENTATIO ſola non ſufficit, vt quis incurrat in excommunicationem can.ſi quis ſuadente; ſed requiritur actus perfectus qui clericum lædat, dec.20.nu.16

ATTESTATIO Birrotrij, quem abſque veſte, vel tonſura clericali captum, non attenditur, deciſ. 17. num. 20.

Iudicis, quem abſque veſte vel tonſura clericali captum non attenditur num. 42.

Notarij, ſatis euidenter probat numerationem pecuniæ deciſ. 27. num. 19. etiam in cenſu num. 20.

Ordinarij quatenus attendi debeat per Iudicem ſecularem, quo ad clericarum carcerati, deciſ. 37. num. 41.

AVDIENTIA denegata ſi ſit per ſtatutum laicorum non ſubdito fideiuſſionem non præſtanti; non comprahenduntur clerici, deciſ. 10. num. 29.

DE AVDITV teſtis vide teſtes.

AVIAE legitima debetur, deciſ. 32. num. 2. Et aucta fuit ad inſtar legitimæ filiorum, deciſ. 34. num. 3. & 13.

AVOCATIO cauſæ à Iudice laico, an, & quando concedatur, nominatione clerici facta, ab eoque acceptata, deciſ. 19. num. 19.

AVTHENTIC. qua in prouincia C. vbi de crimin. ager. oport. Ac etiam gloſ. & Bart. ibidem declarantur, deciſ. 24. num. 5. & ſeq.

Ex teſtamento C. de ſecund. nupt. exponitur, deciſ. 33. num. 9.

Inſertæ in Codice ſunt deſumptæ ex volumine authenticorum num. 7.

AVTHENTICORVM de iure aucta fuit legitima filiorum & ad quam ſummam, deciſ. 34. num. 1.

AVCTOR nominatus, & laudatus in quo differant, deciſ. 24. num.

Nominatus ſi fuerit clericus, an, & quando trahat cauſam ad ſuum Iudicem, deciſ. 24. num. 12. & 5.

Si cauſa eſt inter uiduam, ſemper iudicium remittunt ad Eccleſiaſticum num. 13.

Si fuerit is qui eſt neceſſarius defenſor, reus conuentus abſoluitur ab obſeruatione Iudicij; & porrigitur nouus libellus num. 3.

Si fuerit is, cuius nomine quis poſſidet, dicitur propoſita exceptio declinatoria num. 4.

Nominati in perſonalibus actionibus non poteſt declinatione, ſed tantum inſtructione num. 21.

Fallit quando nominans nullam ex damno dato, vel tributiua reportauit vtilitatem num. 22.

Item fallit quando id quid fecit non inoat in del. ſtum num. 23. & ſeq.

Poteſt tamen ad effectum declinatiuum, etiam in cauſa damni dati num. 26.

Et interdicto vnde vi & in actionibus pœnalibus, & in rem ſcriptis num. 27.

Et in iudicijs poſſeſſorijs num. 28.

AVTHORITAS Epiſcopi in clericos non poteſt abſque laicis delegari, deciſ. 4. num. 10. 17. & ſeq.

Imperandi clericis non manet laicis, ſed neceſſitas obſequendi num. 14.

Ligandi ſtatutis non tribuitur à cauſa rationabili, deciſ. 12. num. 25.

Iuris condendi fuit per Papam recepta à Deo, deciſ. 15. num. 36.

Et per Epiſcopos à Papa num. 37.

Pontificis ſummi præſumitur curſu temporis immemorabili, deciſ. 37. num. 10. Declaratur num. 57. 58. & 59.

AVTHORITATE priuata iuſte illatus metus ad extorquendum conſenſum, non vitiat contractum, vel votum, deciſ. 6. num. 11.

Propria ſi ad inuicem coniuges diuertunt, ſunt excommunicandi; deciſ. 9. num. 11.

Clericus poteſt reaſſumere habitum dimiſſum, deciſ. 26. num. 19.

Publica, actus ſi fiat, an ſubiaceat diſpoſitioni Canonis ſi quis ſuadente, deciſ. 17. num. 49.

AVTHORITATEM noſtram ſi quibus impertimur, ea noſtra facimus, deciſ. 14. num. 3.

Sacerdos, etiam ſi non habeat, adhuc tamen tenet abſolutio ab eo data, ſtante titulo colorato, ac communi errore, deciſ. 30. num. 25.

Habilitandi officialem ſi e ingens non habeat, an procedat L. Barbarius, deciſ. 30. num. 36.

AVXILIATOR in crimine læſæ maieſtatis, ignorantiam probare tenetur, deciſ. 64. num. 11.

Suſtinens in tormentis, ſe non habuiſſe animum occidendi, ſed minus delinquendi, non eſt pœna ordinaria plectendus num. 20.

Ea qualitate aggrauante per eum ignorata, non ponitur num. 38. Et an puniatur pœna pacis fractæ num. 39.

Si ignorabat ſuum ſocium velle occidere parentem, non punitur pœna parricidij num. 42.

AVXILIATORES an gaudeant immunitate in criminibus exceptis num. 45.

An teneantur ſecundum tempus auxilij præſtiti, vel conſummati delicti num. 55.

AVXILIVM ferens portanti rem furtam, dicenti eſſe propriam, excuſatur num. 37.

Præſtans frangenti pacem, punitur eadem pœna, ſi de qualitatem non ignorabat num. 40.

B

BAIARDVS vindicatur ab impugnatione Hortenſ. Caualcan. deciſ. 23. num. 12.

BALDVS Conſ. 474. lib. 3. communiter reprobatur, deciſ. 84. num. 41.

BAPTISMI character imprimitur paruulis Iudæorum, ſi defacto baptizantur, inuitis parentibus, deciſ. 1. num 36.

BAPTISMVS filiorum non poteſt impediri à patria poteſtate num. 36

Infantibus non eſt differendum num. 23.

IN BAPTIZANDIS infantibus orphanis, an requirendus ſit Tutoris aſſenſus num. 24.

BAPTIZARI Hebreum impedientes, tanquam ſuſpecti de fide inquirendi num. 19.

Hebræorum paruulos ante tẽpus rationis, inuitis parentibus, eſt contra iuſtitiam, & eſt peccatum mortale num. 1. & 27.

Contrarium ſi quia publica auctoritate Baptizare eos vellet tenent ſcilari num. 29.

Hebræorum paruuli, quorum parentes longiſsimè abſunt, poſſunt num. 22.

Non poſſunt, inuitis parentibus ante annum diſcretionis num. 25.

Et niſi ſint pubertati proximi num. 26. Contrarium eſt verius, & ſic, quod ſufficit eos habere vſum rationis num. 30. & ſub num. ſeq.

Et reprobatur Natt. conſ. 434. num. 15. & ſeq. vol. 2. qui contrarium conſuluit.

Alia de hoc, vide in verb. Hebræi.

Paruuli poſſunt in fide offerentium ſeu Patrinorum etiã ſine conſenſu, vel mandato parentum num 35.

BARBATIA conſ. 28. col. pen. lib. 1. a Menochij impugnatione vindicatur, deciſ. 12. num. 19.

BARTOLI cautela de ſtatuto diſponente, vt omnia ciuium bona ſint tributaria damnatur, deciſ. 35. num. 33.

Differentia de ſtatuto loquente in rem, & de loquente in perſonam explodittur, deciſ. 47. num. 3.

BARTOLVS in auth. qua in prouincia C. vbi de crim. ager. oport. declaratur, deciſ. 24. num. 25. & ſeq.

In l. Nemo C. de Sac. Sanct. Eccleſ. reijcitur, deciſ. 51. num. 35.

BEATITVDINIS æternæ ad finem tendit ſcientia Iuris Canonici, deciſ. 28. ſub num. 38.

BELLETTVS diſq. cleric. tit. de exempt. cleric. à ſtatuto ſecul. c. 1. num. 36. notatur, deciſ. 93. num. 8.

BELLA exterorum contra ſe procurant clericos indirectè grauantes. deciſ. 41. ſub num 46.

BELLI Dux, ſeu Imperator, iuriſdictionem non habet in æquites hyeroſolimitanos ſub eo militantes ex licentia

centia magni magiſtri, deciſ.21. ſub num.27.
IN BENEFICIALIBVS non poteſt poſſeſſorium adipiſcendæ agitari coram Iudice laico, deciſ.8.num.33.
BENEFICIARIVS an faciat ſuos fructos, quos in proprios vſus non conuertit, deciſ.8.num.5.& ſeq.
An diſponere valeat de fructibus beneficij, ſicut de patrimonialibus num 6. & ſeq.
Habens adminiſtrationem an traſmittat fructus inexactos num. 7.
In vita æquiparatur vſufructuario; in morte vſurario num.9.
An fructus inexactos ad hæredes tranſmittat num. 10.
BENEFICIATVS habitum publicè non geſtans, amittit beneficium ipſo iure, abſque temporis lapſu, deciſ. 66.num.6.
Incedens ſine habitu hodie, ipſo facto amittit beneficium num.17.
Et in foro conſcientiæ, tenetur illud dimittere num.19.
Fallit in caſibus de quibus num.18.
BENEFICII Eccleſiaſtici collatio facta ab Epiſcopo excommunicato, non tamen denunciato, tenet, deciſ. 30. num.18.
Facta a Vicario poſt obitum Epiſcopi communiter ignoratum tenet num.17.
Facta ab epiſcopo occulte excommunicato, eſt valida ſub num.19.
Incapax eſt laicus, deciſ.8. num.41.
Quando ſit nec ne æques hyeroſolimitanos, deciſ. 25. num.67.& 70.
Permutatio ab ægroto facta, dicitur in fraudem patroni deciſ 73.num.22.
Fructus vide fructus.
Poſſeſſio ſi apprehendi prohibeatur à ſtatuto, abſque Principis licentia; tale ſtatutum eſt contra Bullam Cœnæ Domini, deciſ.8.num.35.
Validitatis quæſtio ad ordinarium vna cum capto remittetur deciſ.57. num.45.
Spolium clerico per laicum factum, an cognoſcatur coram iudice laico, deciſ.9. num.40. & ſeq.
Regularis quando incapax ſit eques hyeroſolimitanus num.67.
Reſignatio recepta per Vicarium poſt obitum Epiſcopi communiter ignoratum tenet, deciſ.30 num.16.
Poſſeſſor etiam intruſus eſt citandus: etiam ſtante Clauſula *Amoto illicito detentore ſimpliciter, & de plano*, deciſ.65.num. 51
BENEFICIO alterius, quando quis gaudet ratione connexitatis remiſſiue, deciſ. 5.num.37.
Reſtitutionis in integram cum minore gaudet maior ratione connexitatis num.35.
BENEFICIVM Eccleſiaſticum quid ſit, deciſ. 2.num.120.
Quando habere dicatur adminiſtrationem, deciſ. 82. num.8.
Curatum ſi quis impetret ante legitimam ætatem, illud poſſidere non poteſt etiam adueniente ætate, deciſ. 26.ſub num.22.
Nouitius, durante anno probationis, alteri conferri non poteſt ſub num.51.
Reſignari quo tempore poſſit ab ipſo Nouitio num. 47.
Impetrans vti vacans ob non delationem habitus, quid probare debeat, deciſ.66.num. 30.
Commendæ Equitum S. Iacobi &c. an ſint, deciſ.2. num.101.
Simplex obtinentes an, & quatenus ad Eccleſiæ reparationem teneantur, deciſ.67.num.2.
Si ferè indotatum remanſit, an populus cogatur ad reintegrandam dotem num.8.
Reſignans an teneatur ad onera de præterito num.51.
BENEFICIVM an ſit immunitas. deciſ. 41. numero 10. & 15.
Proprie ſumptum, differt à priuilegio, deciſ. 21. num.50.
Venit appellatione Priuilegij, latè ſumpto vocabulo, & è contra num.21.
BENEPLACITVM Apoſtolicum numquam expirat, niſi reuocetur, deciſ.2. num.109.
Importat arbitrium boni viri num.27.
AD BENEPLACITVM alicuius priuilegium conceſſum, eius morte extinguitur conceſſum verò ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ eſt perpetuum num.109.
BEROVS in cap. in præſentia num.79. de probat. reprobatur, deciſ.83. num.21.
BESTIIS cum ſuis inſeruire proprijs expenſis eſt onus mixtum, deciſ.41.num.58.
BINVBA mater vide mater.
BIRRVARII atteſtationi quem abſque veſte vel tonſura clericali captum, non creditur, deciſ. 17. num. 42. vide plura in V. ſatellites.
BIRRVARIIS æquiparantur nuntij, deciſ. 77. num. 4. Declaratur num.44.
BIRRVARIORVM officium eſt infame num. 5.
BLADAE aſportatæ an, & quando iuramento probentur eſſe clerici, deciſ.15. num.64.
Et quando controuertitur an ad clericum ſpectent, adeundus ideſt Iudex Eccleſiaſticus num.65.
An auferantur per curiam laicam clerico tranſportanti annonam, contra edictum Principis laici, deciſ. 14. & ſub num 50. verſ.& ex his & infra.
Introduci poſſunt per clericos in Ciuitate, etiam in conſcientia, non obſtante edicto Principis laici, deciſ. 3. num.16.
Tranſportatæ ſi eſſent à minori contra formam edicti, ille excuſatur, deciſ 12. num.41.
Alia vide in Verbo annona, & frumentum.
BLADIS de non tranſportandis ſtatutum laicorum an liget clericos, deciſ.12.num.17.& 21.
PRO BLADIS ad molendinum ferendis ſtatutum deſoluendo quid certum, non comprehendit laicos euntes ad molendinum Eccleſiæ, deciſ. 21 num.69.
BOBADIL. lib.2. cap. 19.num.19 declaratur, deciſ. 2. num.14.
BONA alienari in non ſubditos ſi à ſtatuto prohibeantur clerici non comprehenduntur, deciſ. 51. numero 55.
Clericorum etiam patrimonialia veniunt acceſſorie ad perſonam quo ad iuriſdictionem, & forum, deciſ. 13 num.35.& 36. vbi reijcitur Theſaur. contrarium ſentient qq. forenſ. lib.2.q.8. ſub num.9.
Et an: & quando gaudeant priuilegio Eccleſiarum, num.37.
Patrimonalia quo ad forum, gaudent priuilegijs bonorum Eccleſiaſticorum, deciſ.41.num. 10.
Et quo ad munerum immunitatem æquiparantur bonis Eccleſiæ num.58.
Patrimonialia exempta ſunt ab oneribus, ſecluſa negociatione, deciſ.37.num.75.
Et etiam ſi de talibus bonis agatur, laici exigentes gabellas à clericis incidunt in Bullam Cœnæ Domini, deciſ.37.num.74.
Eccleſiaſtica, immediatè ſunt ſub dominio Dei, deciſ. 81.num.17.
Eſſe talia ſi prætendantur an ſtatutum excluſiuum fœminarum procedat in hæreditate clerici, deciſ. 51. num.29.
Eccleſiæ ſi turbentur à laico, cauſa eſt mixti fori, deciſ 8.num 42.
Equitum hyeroſolimitanorum acquiruntur Religioni immediatè ex æquitum perſona, deciſ. 5 num.39.
Eccleſiaſtica occupans, vel vſurpans excommunicatur, & ab vtroque Iudice punitur num 41.
Non poſſunt à clericis alienari; vti habentibus in illis dumtaxat vſum, & commoditatem, deciſ. 21. num.42.
Nouitij morientis ante profeſſionem; an, & quando ad agnatos reuertantur, deciſ 16.num.11.
Renunciare quomodo poſſint, vide Nouitius, & renunciatio.

Re-

Regularium vſurpantes, ſubiacent etiam iuriſdictioni Conſeruatorum ex Concilio Tridentino ſeſſ. 22. c. 11. de reform. deciſ. 8. num. 44.
Communia inter Eccleſiam, & laicum, præſcribuntur ſolum, vti præſcribuntur Eccleſiaſtica, deciſ. 19. num. 31.
Sua maniſeſtate tenentur equites hyeroſolimitani ægrotantes, deciſ. 11. num. 36. Amplia, vt num. 66.
Poſſideri per conductores operarum, ac perquirere tenentur operarij, deciſ. 24. num. 8.
Filij, vide Filij.
In Eccleſiam à decocto, vel ſure inuecta. an poſſint inde abſtrahi, & reddi Domino, & ab authoritate Ordinarij, deciſ. 49. num. 11. 15. & 26.
In Domo exiſtentia, præſumuntur Domini Domus, num. 14.
Propria, vel aliena authoritate Ordinarij an poſſint à confugiente auferri num. 26.
Delenda ſunt è cataſtro, ſi ad Eccleſiaſticos peruenerunt, deciſ. 35. num. 19.
Deleta ab æſtimo, ſeu cataſtro, an cenſeantur ſi fuerint ab Eccleſiaſticis acquiſita; & qui agendum, vt de facto deleantur, deciſ. 35. num. 20.
Cautela ne bona non amoueantur ab æſtimo damnatur, deciſ. 35. num. 29.
Ciuium tributaria vt fiant Bartoli cautela damnatur, num. 33.
Legari poſſunt Eccleſijs, cum onere collectarum, num. 41.
Collectari debent, ſi fuerint per fraudem in clericos alienata num. 43.
Alienata per fraudem in clericos debent collectari, num. 43.
Tutoris, vide Tutoris.
Tranſire ad clericos, ſeu ad Eccleſiam, vel ad Eccleſiaſticas perſonas cum quibus oneribus dicantur, deciſ. 35. num. 2.
Tranſeunt ad clericos & Eccleſiam cum tributis; & quo iure talia tributa ſoluantur a prædictis num. 4.
Tranſeunt ad prædictos immunia ab oneribus, etiam ordinarijs, & realibus, ſi aſſignata fuerint ad cultum diuinum, vel pro titulo patrimonij num. 1.
Non tranſeunt ad clericos cum collectis impoſitis, etiam ante acquiſitionem eorumdem bonorum num. 12. & 22.
Alia de collectis bonis impoſitis, vide in Verbo collectæ.
Tranſeuntia immunia ad laicos, collectis ſupponuntur num. 31.
Non tranſeunt cum oneribus, niſi onera ſint ipſis bonis, ſeu rebus affixa, deciſ. 86. num. 32.
Ad clericos, ſeu ad Eccleſiam, vel ad Eccleſiaſticas perſonas quomodo tranſeant, vide ſub verſ. Tranſeunt, & ſub verſic. tranſire infra.
Cum quibus oneribus tranſeant ad clericos num. 2.
Eccleſiaſticorum appellatione veniunt etiam iuriſdictio, deciſ. 37. num. 64.
Aſſignata ad cultum Diuinum, vel pro titulo patrimonij, tranſeunt ad Eccleſias, ſeu ad Eccleſiaſticas perſonas immunia ab oneribus ordinarijs, deciſ. 35. num. 1.
Alienata nulliter ab Eccleſia ſi fuerint, tributum illis impoſitum euaneſcit, Eccleſia reintegrata num. 5.
Conſiderari non debent in diſtributione laicorum quæ fieri debet per capita num. 12.
IN BONIS filij legitima matris quanta ſit; & quando ab illa peti poſſit, vide mater.
Filij Religioſi debetur legitima matri à die profeſſionis, etiam ſi ſit binuba, deciſ. 32. num. 11. & 12.
Filij prædefuncti, vt mater Binuba, conſequi poſſit legitimam etiam proprietatis an, & quando operetur conſenſus tacitus filij in nuptijs matris, deciſ. 33. num. 16. & ſeq.
Filij an mater minor tranſiens ad ſecunda vota, priuetur proprietate num. 19.
Etiam à primo viro profectis, matri Binubæ, debetur ſupplementum legitimæ num. 2. & 5. & quid ſi filius iuſſit eam eſſe contentam relegata num. 11.
DE BONIS mandatis ſatisfacere poſſunt mandatarii, qui fuerunt condemnati, tamquam turbatores, & damnum dantes, deciſ. 24. num. 10.
BONA FIDES præſumitur ex contractu palam facto, deciſ. 28. num. 60.
BONÆ FIDEI contractus non ſoluitur, niſi mutuo contrahentium conſenſu, deciſ. 29. num. 40. & 42.
Eſt depoſitum, deciſ. 29. num. 39.
BONI VIRI arbitrium, importat beneplacitum, deciſ. 2. num. 37.
BONOS MORES contra, iuramentum non obligat, nec eget abſolutione, deciſ. 25. num. 24.
NON BONO fine, ſi monialis ſe ipſam percutiat, incidit in can. ſi quis ſuadente, deciſ. 20. num. 37.
BONVM commune eſt finis, & ſubſtantia legum, deciſ. 12. num. 28.
Et in illud cedunt leges conditæ ob bonum priuatum num. 30.
Quatenus principaliter, vel ſecundario leges reſpiciant num. 31.
AD BONVM commune, ſi ordinatæ fuerint leges laicorum, ob aliquam particularem rationem, clerici non tenentur vi directiua ad illas obſeruandas, deciſ. 13. num. 4.
OB BONVM publicum, vel priuatum actus prohibitus, an, & quando firmetur iuramento, deciſ. 25. num. 21.
Geſta a Prælato putatiuo, ſubſiſtentantur a iuriſdictione ſibi a lege tributa, deciſ. 30. num. 38.
BORGNINVS deciſ. 4. num. 6. p. 1. reprobatur, deciſ. 78. num. 29.
Deciſ. 37. num. 8. p. 2. & deciſ. 8. num. 79. & ſeq. & deciſ. 27. num. 17. & 18. p. 3. reiicitur, deciſ. 82. num. 19.
BOVES ſunt pars, & inſtrumenta fundi. deciſ. 41. num. 61.
BRACHIVM Iudicis laici, ſi ab Eccleſia imploretur; ille eſt merus executor. deciſ. 8. num. 51.
BREVE Iulij PP. III. ad fauorem Hebræorum in Ditione Romani Pontificis degentium, recitatur, & explanatur. deciſ. 1. num. 34.
BRVNVS Ariminenſis Conſ. 161. num. 21. reiicitur, deciſ. 23. num. 5.
BVLLA Cœnæ Domini improbat conſuetudines, & tolerantias illi contrarias, deciſ. 50. num. 37.
Comprehendit trahentes ad tribunalia laica, vel trahi facientes equites S. Iacobi, & ſimiles, deciſ. 2. num. 21. Et equites Hieroſolymitanos, deciſ. 21. num. 28.
Iudicem laicum cognoſcentem poſſeſſoria ſpiritualia, non obſtante conſuetudine, vel ſama priuilegij, aut prætextu violentiæ prohibendæ, deciſ. 8. num. 34.
Statutum, quod nemo apprehendat poſſeſſionem beneficij, abſque Principis licentia num. 35.
Renouat c. non minus, & c. aduerſus de immun. Eccleſ. deciſ. 12. num. 38. & c. fin. eod. tit. in 6. num. 55. & c. clericis de immun. Eccleſ. in 6. olim reuocatum, deciſ. 37. num. 79.
Quotannis interrumpit conſuetudinem contrariam, num. 48.
Includit c. quamquam de cenſib. in 6. num. 87.
Legis vim obtinet num. 76.
Incidunt in eam laici gabellas à clericis exigentes, d. deciſ. 37. num. 72.
Etiam ſi opera ſint de ſui natura licita num. 73. etiam ſi agatur de bonis patrimonialibus num. 74.
Et exigentes, vel exigi facientes gabellas ſuper rebus ad victum, vel veſtitum neceſſarijs, proprio tranſitu ſi exinde etiam Eccleſiaſtici grauantur num. 84.
An excuſentur exactores, prætextu ignorantiæ dictæ Bullæ num. 87.
Imponentes gabellam, vel onus colonis clericorum pro cultura, & laborerio, deciſ. 41. num. 22.

Prin.

Principes auertentes à cultura colonos clericorum, num.83.
Grauantes plus cæteris colonos clericorum num.83.
Ab eius incurſu, an & quando excuſet opinionum diuerſitas, vel ignorantia, decil.42 num.7.
BVLLA de munerum largitione, excipit equites ordinum militiarum, vti veros Religioſos, deciſ.2.num.56.
Sixti V de procurantibus abortum explicatur, deciſ. 20.ſub num.24.
An in cenſuras in iſta Bulla inflictas, incurrat monialis abortum in ſe procurans num.34.
Punit pœnis temporalibus, non autem ſpiritualibus, præbentem pocula ſterilitatis num.35.
BVRSACTVS conſ.77.num.25.lib.1. reprobatur, deciſ. 25.num.20.

C

CABALLVS conſ. ciuil. 104. notatur, deciſ. 16. num.28
Reſolut. criminal. cap. 12. num.4. notatur, deciſ. 41. num.40.
CADAVER exhumandi, & recognitionem faciendi Iudici laico, ordinarius facultatem concedere poteſt, deciſ. 51.num.4. dummodo recognitio fiat extra Eccleſiam num 15.& 18.
CADAVERIS exumandi.& recognitionem faciendi, licentiam ordinario concedere renuente, appellari an poſſit num.5.17.& 18.
CADERE inter fugiendum ſi contingat clericum, quem aliquis inſequitur an inſequens incidat in excommunicationem can.ſi quis ſuadente, deciſ. 20. num. 19. & 20.
CADVCATVR donatio, legatum, vel ſubſtitutio, in tempus inhabile collata, deciſ.7 .num.11.
CADVCITAS an, & quando incurratur ex alienatione ſeuocabiliter facta, vt in pacto legis commiſſoriæ, vel adiectionis in diem, deciſ.99.num.12.& 54.
Ipſo iure inducta intelligitur, ſi is, cuius intereſt declaret num.18.
Non declarata contra defunctum, non poteſt declarari contra hæredem num.28.fallit num.40.
Ab anteceſſore non declarata, non poteſt à ſucceſore declarari num.39 fallit num.41.
Eſt legibus odioſa num 45.
A Caducitate excuſat cauſa dubitabilis oriens ab inſtrumento æquiuoco, deciſ.40.num.73.
AD Caducitatem inducendam, declaratio tacita quando ſufficiat, deciſ.91.num.13.
Moræ emphyteutæ, ac declaratio Domini requiritur num.14.
CADVCITATIS declaratio an requirat partis citationem num.11.
Pœna ſub quo imponitur conditio eſt poteſtatiua, & non retrotrahitur num.31.
CAEMETERII reſtauratio ſpectat ad populum, deciſ. 68.num.8.
CAEMETERIVM etiam ab Eccleſia remotiſſimum gaudet immunitate, deciſ.50.num.34.
CAESAR Imperium diuiſum habet cum Iure, deciſ.12. num 33.
CAEVALL. quæſt.36.num.14. & ſeqq. reiicitur, deciſ 7.num 20.
CAIVS conſulatu Galliæ priuatus fuit, quia conuentus in Eccleſia faciebat, deciſ.15.num.28.
CALCVLI error probari poteſt ex aliis ſcripturis etiam ſi teſtator mandauit ſtari computis dandis, deciſ. 29. num.6.
CALVMNIAE iuramentum, datur hodie in cunctis poſſeſſorijs ſpiritualibus. deciſ.8.num.11.
Abſenti cuius expenſia mittatur, deciſ.7.num.3.
CALVMNIOSE litem fuiſſe motam, an & quatenus ex coniecturis apparere ſufficiat, deciſ.79, num.21.
CAMBII litterarum formula remiſſiuè, deciſ. 40. numero 77.
Litteras ſubſcribens, vice alterius, dicitur illius fideiuſſor; & pro periculo, quod ſubit, licitè aliquid recipit num 20.
Per viam, ſatisfactio, ſeu traditio cædulæ banchariæ vim habet ſolutionis num.25.
Per viam ſoluere, quid deſtet à ſolutione præſenti pecunia num.26.
De natura eſt non dare lucrum vniforme, deciſ. 91 num 53.
SVPER Cambiis ad negotiandum, datio pecuniæ, eſt omni iure permiſſa num. 4.
Ad negotiandum contractus, diuerſus eſt ab ipſo cambio num.12.
Quid ſit, & quando diſtet à cambio, deciſ. 40.nu. 53. & quot contractus virtualiter in ſe contineat. deciſ. 91.num.47.
Ad negotiandum in contractu, periculum pecuniæ ad quem ſpectet num.53.
CAMBIORVM prompta occaſio non eſt probanda, vbi mercatura exercetur, deciſ.90.num.21.
Taxatio vniformis eſt vſuraria eod.num.21.
Materia facile labitur in vſuras, deciſ.81.num.39.
CAMBIVM nundinarum fit de pecunia præſenti, pro pecunia abſente, deciſ.40.num.24.
Celebratum, non ſeruata forma Conſtitutionis Pii V. remanet purum mutuum, deciſ 91. num.13.
Reale, vt conficiatur, quæ requirantur, deciſ. 40. num.30.
Quid ſit, & vnde dicatur num 31.
Ad Cambium accipiendi promiſſio, differt à cambio num.92.
CAMI filii Noe ſententia damnatur, publicans turpitudinem clericorum, deciſ.19.num.9.
CAMERA capit fructus inexactos, & excludit ſucceſſorem, ac hæredem, deciſ 82.num 14.
CAMINVM, ſeu furnellum an poſſit quis facere, vnde procedat fumus vicino nociuus deciſ. 55, num. 54. & ſeq.
In pariete communi, vicinus conſtruere non poteſt, deciſ.56.num.53.
CAMPANILIVS in diuerſ.Iuris canon rubr.21.cap. 19. num.20.reiicitur, deciſ.73.num.43.
CAMPEGGIVS de dote 1. 2. q.6 .ſub num.1. reiicitur, deciſ.74.num. 30. & ſeq.
CANALEM an in muro communi vicinus immittere poſſit ad aquam pluuialem colligendam, deciſ. 56. num.39.
CANON *ſi quis ſuadente* 17. q.4.Non incurritur a vibrante eum contra clericum, deciſ.45.num.1.&63.
Nec a proiiciente lapidem contra clericum, ſi eum non attingat num.17.
Nec ab inſequente clericum;& quid ſi ille inter fugiendum cadat num.19.
Nec per metum armorum, deciſ.45.num.16.
Nec à moniali procurante in ſe ipſa abortum, dec.20. num.6. & quare num.33.
Nec à propinante venenum clerico, niſi illius morte ſequuta num.2 & ſeq. contrarium eſt verius num.21, & ſeqq & ſub num.32. verſ. falſa etiam; etiam antequam venenum inceperit operari num.21
Nec ex attentatione, ſed ex actu perfecto lædente clericum num: 16.
Nec ab eleuante manum contra clericum num.17.
Nec a percutiente clericum pro recuperatione rerum ſibi ablatorum, deciſ.55.num.17.
Nec pro defenſione rerum proximi ſui num. 31; modo de facto fiat ſtatim, non ex interuallo num.82.& 85.
Nec per tactum ſine vi, vel læſione num.9.
Nec ex percuſſione non excedente peccatum veniale num.9: etiam ſi ex mortali intentione procederet, & cum verbis contumelioſis coniungatur nu.11: & quid ſi læſio eſt contra corporis immunitatem, & quid ſi
appo-

apponatur circumſtantia exterior aggrauans peccatum num.64.
An incurratur ab offendente clerici conſanguineum in in eius odium, deciſ.45.num.28.
Ab offendente clericum pro defenſione proximi ſui, num.31.
Per actionem contra corporis immunitatem, ſi ſit leuis num.36.
Ab offendente eum, qui ad clericatum eſt deſtinatus, & Eccleſiæ inſeruit num.58.
Quo tempore à mandante interfici clericum, deciſ. 20. num.22.& ſub num.56.
Ab explodente ſclopum in clericum, quem tamen non percuſſit num. 22. & ſub num. 2. in fin. & ſub num. 36.verſ.& hinc.
Et quando à proijciente aquam, oleum, puluerem, ſaliuam in veſtes clerici num.27.
A mandante vulnerari clericum, ſi mandatarius illi venenum præbeat num.42.
Iouis, quæ fiunt authoritate publica in deciſ. 17. num.49.
Incurritur à ratificante etiam tacite percuſſionem ſui contemplatione factam, deciſ.45. num. 54. etiam per ratificationem in corde reconditam num.55.
Ab offendente clerici cadauer num.56.
Ab offendente moniales num.62.
Ab offendente conuerſum num.61.
A clericum conſentientem ad vindictam percutiente num.67.
Ex actione iniurioſa ordini clericali num 69.
A clerico percutiente ſe ipſum animo iratu num.71.
A compellente clericum ad aliquid faciendum, ſi eum tangat num.79.
A percutiente ex interuallo clericum ad ſui defenſionem num.85.
A moniali ſe ipſam non bono fine percutiente, deciſ. 20.num 7.
Ex facto ſolum perfecto num. 10. Declara, vt num. 36.
Statim à præbente clerico venenum, operaturum certo tempore num.21.
Ab offendente clericum mediante aliquo inſtrumento illum tangente num.23.
Tribus concurrentibus, deciſ.45.num.32.
Ab eo, qui clericum per veſtem tenet, vel eas lacerat, vel frænum equi, cui ille inſidet, retinet, & ſimilia facit deciſ.45.num.33.
Per actionem quamlibet iniurioſam in perſonam Eccleſiaſticam, in facto conſiſtentem num.34.
A capiente clericum per capillos, eo dicente, niſi eſſes clericus, facerem hæc, & hæc num.37. Idem ſi manum ad collum iniiciat, & alteram manum ſuper arma teneat num. 38. vel ſi eum per veſtes detineat, & dicat niſi eſſes clericus te verberarem num.39.
Eſt merum priuilegium clericorum, & ideo extendendum deciſ.45.num.4.48.& ſeq.
An illud Papa poſſit auferre num.45. Et ſi poſſet an eſſet expediens num.98.
Eſt de iure poſitiuo num.46.
Derogatio huius canonis, decoloraret ſtatum Eccleſiæ num.48.
Intelligitur de quacumque actione iniurioſa in perſonam clerici illata; dum loquitur de violenta manuum iniectione, deciſ. 20 num. 25. & verificatur in quacumque actione in clericum iuſtitiæ repugnante num.26.
Manuum iniectio, vide ſuo loco.
Comprehendit Religioſos cuiuſcumque generis, etiam Conuerſos, deciſ.41.num.26.& 27.
An requirat percuſſionem; vel ſat ſit puluerem, aquam ſputum &c. in clericum iniurioſe inijcere, deciſ 45. num.5. 34,& ſeq.& 42: vel ratificare iniuriam ſuo nomine factam num.54. etiam tacite num.55.
Conſiderat effectum iniuriæ, non modum, deciſ. 20 num.22.
Declaratur à *cap.cum illorum, de ſent. excomm.* deciſ. 21 ſub num. 16.
Effectum conſummatum qualem requirat, deciſ. 10. num.36.
Priuilegio huius can.gaudent equites nouitij, deciſ. 2. num.130.
Equites S. Iacobi num. 98. & 103. etiam nouitij numero 130,
Nouitij omnium Religionum, deciſ.16. num.10. & 13. deciſ.21.num.19.
Equites hyeroſolimitani, deciſ.21.num.7.
Gaudentes tali priuilegio, gaudent etiam priuilegio fori, deciſ.2.num.102,
Quod priuilegium eſt fauorabile, etiam percutienti; & & late interpretandum, deciſ 21. num.23.
Actionem violentam requirit, quæ contingat perſonam clerici, vel res illi adhærentes, deciſ.20.num.37.
Violentiam qualem requirat num.2.
CANON an, & quando pro vſu rei, vel in recognitionem directi dominij ſoluatur, deciſ.98.num.12.
PRO CANONE rei emphiteoticæ actio eſt perſonalis in rem ſcripta num.15.& ſeq.
CANONEM non ſoluere, & irrequiſito domino alienare, paria ſunt, deciſ.99.num.14.
AD CANONES antea decurſos etiam tenetur emphiteuta rem poſſidens, deciſ.98.num.16.
CANONES rei emphiteoticæ ſibi hypothecatæ ad caducitatem vitandam, ſoluere poteſt creditor, deciſ. 74 num.6.
CANONI contraria conſuetudo valet, & dat iuriſdictionem, deciſ.37.num.3.
CANONICAE reſtauratio vt fiat à renuentibus quid agendum, deciſ.68. num. 5.
CANONICI qui num. Epiſcopo interreſſenti aſſiſtere debeant, deciſ.79.num.11.
CANONICO antiquiori, dignior locus debetur nu.2.
CANONICVM forum, vide forum.
CANONICVS nactus primum locum poſt dignitatem, non poteſt amplius optare num.5.
Diaconus in collegiatis poteſt præcedere Canonicum Sacerdotem num.18
In cauſa ſui concanonici recuſari poteſt, deciſ. 93. num.6.
CANONICATVS reſignatus etiam ſi fuerit, adhuc durant commiſſiones directæ alicui canonico ſub nomine proprio, deciſ.21.num.14.
In collegiatis habet annexum ordinem ſacrum, deciſ. 77.num.19.
CAPACITAS iuris ſuccedendi inſpicitur tempore delatæ ſucceſſionis, deciſ.21.num.23.
CAPACIBVS ius dat immemorabilis, non incapacibus deciſ.37.num.34.
CAPAX iuriſdictionis in clericos, vt ſit laicus, contingere nequit per rerum naturam num.30.
CAPELLANIA eſt in anima viuentis, & poſſidet iura ſua, prout cætera beneficia, deciſ.96.num.28.
CAPELLANIAM fundans, competenter dotare tenetur, ſicut pater filiam, deciſ 63.num 15.
CAPELLANVS non eſt integer teſtis pro Eccleſia, deciſ. 81.num.5. declara vt num.46.& ſeq:
PER Capita diſtribui debet taxa ſalariorum, nulla habita ratione honorum, deciſ.55.num.10,
SINE Capitulo non poteſt ſtare intereſſe, deciſ. 27. num.47.
CAP. *diuerſa Sac.Scriptura*,
Deutereonom. cap. 19. perperam à Pagnera, ei relat. male interpretatum, deciſ.23.num.23
Exod.cap.21.verſ. 2. an loquatur de homicidio voluntario num.19. & verſ 14. quare omnes verſiculi loquitur de homicidio proditorio num.21.
Cap diuerſa Decretal. & Decreti.
Aduerſus. de immun Eccleſ. renouatur in Bulla Cœnæ, deciſ.12.num,30.deciſ.37.num.57.
Cauſam il 2. extra, qui fil. ſint legitim. vetus intellectus,

lectus, deciſ. 8. num. 5.
Clericis de immun. Eccleſ. in 6. olim reuocatum, nunc à Bulla Cœnæ eſt renouatum, deciſ. 37. num. 9.
Cum ad monaſterium extr. de ſtat. Monach. declaratur, deciſ. 2. num. 86.
Cum illorum de ſent. excomm. emanauit ad declaratiuum can. ſi quis ſuadente, 17. q. 4. deciſ. 21. ſub num. 6.
Conſultationi, de ſponſal. exponitur, deciſ. 75. num. 70.
Cum Matthæus de hæret. in Extrauang. punit Iudicem Eccleſiaſticum, ſiue Inquiſitorem hæreticæ prauitatis inquirentem officialem ſummi Pontificis; & quid ſi ignoranter id egit, deciſ. 39. num. 14.
Fin. de immun. Eccleſ. in 6. renouatum eſt in Bulla Cœnæ, deciſ. 22. num. 54.
An procedat etiam in delinquente prope Eccleſiam, deciſ. 60. num. 41.
Limitatio ad illud allata à DD. reiicitur, deciſ. 61. num. 10.
In iſta §. leges diſt. 4. explicatur deciſ. 15. num. 38.
Medicinalis de ſent. excomm. in 6. quando locum habeat nec ne; & quando quis excuſetur, nec ne ab eius pœna, deciſ. 37. num. 14. 16. 19. 20. 27. 35.
Non minus, de immun. Eccleſ. renouatur in Bulla Cœnæ, deciſ. 11. num. 38. deciſ. 37. num. 67.
Primi de immun. Eccleſ. in 6. intellectus, deciſ. 35. num. 14.
Primi extra de homic. germanus intellectus, deciſ. 23. num. 38. Inquirur illud de homicidio proditorio, & fuit deſumptum ex cap. 21. exod. verſ. 14. ibid. num. 21.
Primi de verb. ſignif. in 6. germanus intellectus traditur, deciſ. 2. num. 97.
Primi §. 1. diſt. germanus ſenſus, deciſ. 77. num. 23.
Primum de ſent. in 6. quem Iudicem comprehendat, deciſ. 29. num. 10.
Non afficit excommunicantem abſque ſcriptis ex ignorantia num. 42. Nec Epiſcopos num. 50. Nec facientes ſimplicem prohibitionem num. 52.
Exigit dolum, & ingentem temeritatem num. 44.
Non procedit vbi copia Notarii, vel calami haberi non poteſt num. 45. Nec in ſententia lata per viam ſtatuti num. 47. Nec in ordinatione generali num. 48. Nec quando cenſura fertur pro ſui iuris defenſione nu. 49. Nec in denunciante quem excommunicatum num. 51. Nec in monitione aliquid faciendi ſub pœna excommunicationis num. 53.
Prima Clementina de vſur. declaratur, deciſ. 84. numero 27.
Potuit de locato, an habeat locum quando dies appoſita fuit ab homine, deciſ. 71. num. 8. & 34. Et an vbi dies, & pœna in ſtipulatione fuit appoſita num. 9.
Pro cauſa de ſent. excom. exponitur, deciſ. 62. num. 23.
Quintidecimi de ſepult. in 6. intellectus, deciſ. 87. numero 10.
Quoniam de immun. Eccleſ. in 6. intellectus, deciſ. 17. ſub num. 48.
Quamquam de cenſibus in 6. incluſum eſt in Bulla Cœnæ, deciſ. 37. num. 85.
Religioſo §. quamuis de ſent. excom. in 6. declaratur, deciſ. 16. num. 10.
Si in auditorium diſt. 10. explicatur, deciſ. 13. numero 8.
Si quis ſuadente 17. q. 4. vide Can. ſi quis ſuadente.
Sæpe Principes 23. q. 8. verus intellectus, deciſ. 77. num. 24.
Salubriter de vſur. qua ratione nitatur, deciſ. 84. numero 6.
Ratio huius cap. militat etiam vbi ab initio certum intereſſe taxatur num. 7.
Eius diſpoſitio eſt fauorabilis num. 8.
Veniens el 2. extra de ſponſal. interpretatur, deciſ. 5. num. 37.
An procedat vbi pater adoleſcenti cum filia reperto minatur necem ad vindictam, deciſ. 6. num. 5. & 7.
CAPITVLARIS vicarius, vide vicarius.
CAPITVLI a maiore parte factum, an, & quando teneat, deciſ. 52. num. 4.
Electio facta non vocatis abſentibus, eſt nulla num. 15. quæ vocatio non præſumitur num. 16.
CAPITVLVM ſuccedit Epiſcopo in iuriſdictione ordinaria, non in delegata, deciſ. 53. num. 3.
An, & quando habeat ius eligendi, ſeu conferendi, deciſ. 5. num. 3.
Collegiatæ an de iure conferat præbendas, num. 13. & 3.
CAPRA Regul. 97. num. 105. reiicitur, deciſ. 66. nu. 29.
CAPTVRA clericorum incedentium de nocte, vel cum armis, an, & quando poſſit per ordinarium laicis delegari, deciſ. 14. num. 19.
Laicorum fieri poteſt etiam per Iudicem Eccleſiaſticum, deciſ. 4. num. 10.
CAPTVRAE per viam non proceditur in materia immunitatis, ſed per viam cenſurarum, deciſ. 42. num. 6.
CAPTVS clericus ſi fuit à curia ſeculari, quando remitti debeat, nec ne ad curiam Eccleſiaſticam, vide clericus, clericorum. & remiſſio.
Si fuerit ſine habitu, ac tonſura, probans ſe deferre conſueuiſſe, gaudet priuilegio fori, deciſ. 26. num. 25.
Reus in loco tertio remittitur ad Iudicem domicilij, deciſ. 17. num. 38.
Alia, vide in Verbo carceratus.
CARCERATIO clerici ſi facta fuerit à curia ſeculari, quando fieri debeat, nec ne illius remiſſio ad curiam Eccleſiaſticam. vide clericus & remiſſio.
CARCERARI Regularis extra clauſtra notoriè delinquens a quo debeat, deciſ. 38. num. 12.
Vagans abſque literis obedientialibus an debeat ab ordinariis num. 2.
Regulares Apoſtatæ, & fugitiui. an, & quando poſſint ab ordinariis num. 31.
CARCERATVS clericus an retineatur, pendente articulo priuilegii fori, deciſ. 17. num. 53.
A laico ſi fuerit, & Epiſcopus neglexerit illum recipere, tenetur ipſe Epiſcopus ſoluere expenſas carcerationis, & remiſſionis, deciſ. 17. num. 13.
Occidens ex inſidiis cuſtodem carceris, non dicitur proditor, deciſ. 23. num. 73.
Alia, vide in Verbo captus.
IN CARCERIBVS Epiſcopalibus ſi delinquat regularis an puniatur ab Epiſcopo, deciſ. 38. num. 20.
CARCERIS cuſtos, vide cuſtos.
Expenſas ſoluit Epiſcopus, qui neglexcit recipere clericum a laico carceratum, deciſ. 18. num. 13.
CARDINALIVM coloni gaudent exemptione à muneribus, deciſ. 42. num. 22.
Palatia an gaudeant immunitate, deciſ. 49. num. 8.
CARITATIS tempore ſi ſtatuto laicorum mandetur introduci frumentum in Ciuitate, clerici non ligantur illo, deciſ. 12. num. 66.
Extrahi non poſſunt victualia à clericis ſine peccato, deciſ. 13. num. 13. fallit ſi laicis ſolet concedi licentia extrahendi num. 20.
Epiſcopi coadiuuare debent ſuis edictis Principum ſecularium edicta num. 14.
Alia, vide in Verbo penuria.
S. CAROLVS clericos cogere renuit ad ſeruanda edicta laicorum ob publicam vtilitatem condita, deciſ. 12. num. 20.
CAROLVS de Graſſis eff. clerical. 3. num. 72. lapſus, dec. 42. num. 3. effect. 1. num. 565. confutatur deciſ. 86. nu. 9. eff. 3. num. 178. reprobatur deciſ. 94. num. 13. eff. 3. n. 145 refellitur, deciſ. 109. num. 22.
CARROCCIVS dec. 50. refellitur, deciſ. 54. num. 44.
CASTITAS coniugalis, eſt vera caſtitas, deciſ. 2. numero 94.

Con-

Compatitur cum Religione num.65.
Habet gradus virginitatis, cælibatus, & continentiæ coniugalis, deciſ.2.num.63.
Quid ſit, d.num.62.
Vide etiam in Verbo continentia.
CASTITATIS voti commutatio in coniugalem continentiam, non mutat Regulæ ſubſtantiam num.66.
Votum in equitibus S.Iacobi, & ſimilibus, modificatum eſt, non ſublatum num. 70.
Diſpenſatio an, & quando Religionis concedi poſſit per Papam num.86 vbi declaratur c.cum ad monaſterium de ſtat. monach. & num. 88. vbi reprehenditur N uar.conſ.13.num.7. de Regular.
Non conceditur Religioſo, niſi ex magna cauſa, deciſ. 21.num.46.
Nec equiti heiroſolymitano, niſi ex magna cauſa numero 47.
CASTRENS. conſ.475. per tot.lib.1.examinatur, deciſ. 24.num 2 . & ſeq.& confutatur num.25.
In l.rei annonariæ C.ſine cenſ.vel reliq.num.6.excuſatur deciſ 36.num.24.
CASVS inſtrumenti vbi eſt, omnis ceſſat dubitatio, dec. 27.num.18.
Particularis, ſi contineat veritatem in contrarium, tunc lex fundata in præſumptione, non obligat in conſcientia deciſ.28.num.32.
CASVS reſeruati ab Epiſcopo, eius obitu expirant, deciſ.14 num.22.
Homicidii ſtatim incurrit, qui venenum propinat, deciſ.20. num.42.
IN CASV particulari Summus Pontifex ex magna cauſa diſpenſat aduerſus ius diuinum, deciſ. 37. num. 22. & 23.
E CATASTO delenda ſunt bona ad Eccleſiaſticos peruenta, deciſ.35. num. 19.
An autem cenſeantur deleta ipſo iure quando ſunt ab Eccleſiaſticis acquiſita; & quid agendum, vt de facto deleantur num. 20.
CATHEDRALIS reſtauratio, cuius expenſis fieri debeat deciſ.68. num.20.
CAVALCANVS in tract. de' brachio Regio p.1. n.75. dicens, quod ſuper furto rei non ſacræ de loco ſacro, Iudex laicus procedit, facto concorditer Verbo cum Epiſcopo, vel eius Vicario examinatur, deciſ.3.num 25. & ſeq.
CAVSA trahi ad laicum Iudicem, an, & quando poſſit per clericum, qui fuit in Authorem nominatus, deciſ.24.num 1.& 5.
In indiuidua ſi fuerit, laicus conuenitur coram Iudice Eccleſiaſtico ratione ſocii clerici ſub num. 11. ſocius vitur priuilegio ſocii num. 11. Iudicium ſemper remittitur ad Eccleſiaſticum nominato clerico in Authorem num.13.
Iuriſdictionis inter Eccleſiaſticum, & laicum, agitanda eſt coram Iudice Eccleſiaſtico num.41.& 69.
Damni dati, vide damni dati.
Vſuraria, vide vſuraria.
Mandatum ſpeciale ſi requirat, procurator in ea agens vi mandati generalis, dicitur falſus procurator, deciſ. 25.num.2.
In ea tamen ſufficit mandatum generale, cum libera num.25. fallit vt num.ſeq.
Non comprahenditur per clauſulam, *cum libera* reſtrictum ad præmiſſa num.17.
Duobus in ſolidum commiſſa ſi fuerit; altero præueniente, an, & quando alter adiri poſſit, deciſ. 85. numero 28.
Confirmans ſi ſuperueniat, retrotractio conceditur ad tempus, quo actus fuiſſet nullus, deciſ. 16. numero 3 .
Impediens ſi ceſſet, retrotractio conceditur ad tempus quo actus fuiſſet nullus num.30.
Magna niſi adſit, concedi non poteſt diſpenſatio voti caſtitatis equiti hieroſolymitano, deciſ. 21. num, 47.
Nec alteri Religioſo num.46.
Metuendi probata ſi fuerit, dicitur probatus metus deciſ.5. num. 13.
Pia, vide pia cauſa.
Præambula ſi adſit, quando quis ex ea poſſidere non præſumatur, deciſ.28.num.58.
Præexiſtens tollit ſuſpicionem ſimulationis, deciſ. 18. num. 43.
Finalis dicitur illa ſine qua quis non eſſet contracturus, vel non eo modo, deciſ.40.num.59.
Lucratiua, quæ dicatur num.79.
Priuilegii cum ceſſat, ceſſat, & priuilegium, deciſ. 2. num.34.
Quælibet etiam iniuſta excuſat à dolo, deciſ. 40. numero 70.
Oneroſa, quæ dicatur num.79.
Rationabilis non tribuit ſtatutis authoritatem ligandi deciſ.12 num.25.
Excuſans à mora quæ ſit, vide mora.
Timendi aliud damnum, quam alicui delicto debitum, non releuat ea dicto delicto, deciſ. 6. numero 8.
Simulandi, vide ſimulandi, & ſimulatio.
Separata ſi adſit in actibus, non inducitur correſpectiuitas ex illorum vicinitate, deciſ.28.num.46.
Bonorum clericorum, etiam patrimonialium ſpectat ad forum Eccleſiaſticum, deciſ.12.num.23.& 26. vbi reiicitur Thes. contrarium ſentiens qq. foren. 8. lib. 2, ſub num.9.
Expeditur facilius in foro Eccleſiaſtico quam in ſeculari, deciſ.8.num.13.
Clericorum ciuilis quatenus laicis committi poſſit ab ordinario, deciſ.14 num.11.
Dotis inter laicos agitari an poſſit coram Iudice Eccleſiaſtico, deciſ.1.num.15.
Immunitatis an fiat in foro Eccleſiaſtico, deciſ. 8. num. 9. & 11.
Matrimonialis comparatur ciuili ſtatus, deciſ.5.num.1. & in ea probant conſanguinei, ſi adſit diſparitas in ſponſis num. 8. & qui nam teſtes in ea requirantur n. 9. remiſſiue.
A ſolo Epiſcopo cognoſcitur, deciſ.9.num.9.
Beneficiata, deciſ.25.num.15.
Comprehenditur in mandato ad cauſas ciuiles, criminales, & mixtas, deciſ.25.num.15.
Miſerabilium perſonarum eſt mixti fori, deciſ. 1. numero 17.
Fori dubii cognoſcitur à Iudice Eccleſiaſtico, & ab illo determinatur ad quem ſpectet, deciſ.8.num.23.
Fori mixti eſt quoties perſona rei eſt laica, & pœna dumtaxat iure canonico impoſita, deciſ.9. num.26. & quæ ſit num.28.
Pacis fractæ eſt mixti fori, deciſ.3.num. 16.
Iuriſdictionis inter Iudicem Eccleſiaſticum, & laicum an cognoſcatur per Eccleſiaſticum, deciſ.17 numero 56
Prophana merè, etiam ſi ſit, tamen ſi in ea contingat articulus de viribus iuramenti diſcutiendus eſt coram Eccleſiaſtico, deciſ.1. num. 20. Idem in articulo vſuræ, vel ſymoniæ num.11.
Mixti fori; vide ſupra verſ. fori mixti.
Quælibet cognoſci poteſt per Iudicem Eccleſiaſticum, ratione peccati, & pacis num.86.
Laico delegari ab ordinario quæ poſſit, deciſ. 14. numero 17.
Spiritualis, vel quaſi ſpectat priuatiuè ad Iudicem Eccleſiaſticum, deciſ.2.num.8.d. c. ſ,8. num.18.
Non dicitur, quando factum eſt ab omni ſpiritualitate abſtractum, deciſ. 8.num 55.
Proprietatis admixta eſt cum poſſeſſorio matrimoniali deciſ.9.num.6. ideo Iudex Eccleſiaſticus adeundus qui ſeculari inhibet num.6
Poſſeſſorii ſpiritualis cognoſci poteſt à Iudice ſeculari deciſ. 8. num. 2 Contrarium regulariter eſt verius num.17.

num. 17. 20. 21. 34. & 53.
Alia vide in verbo Iudex, ſub verſ. Laic. & in verbo Poſſeſſorium.
Naturalis abſorbet accidentalem, deciſ. 100. num. 36.
Mixta, quæ dicatur, & quæ mixti fori; & quæ ſit vtriuſque naturæ, deciſ. 9. num. 18.
Magna ſi fuerit, an deferatur iuramentum ſuppletorium, deciſ. 28. num. 70.
Laici nomine clerici poſsidentis ſpectat ad forum canonicum, deciſ. 12. num. 63.
Committi laico ab Ordinario quæ poſsit, deciſ. 14. num. 17.
Remittitur ad Iudicem Eccleſiaſticum, ſi per coniugem allegetur ſæuitia, ad effectum ſeparationis thori, deciſ. 9. num. 28.
Confugientium ad Eccleſiam, an cognoſci poſsit à Vicario Capitulari, deciſ. 31. num. 8.
Extractorum ab Eccleſia an cognoſci poſsit à Vicario Capitulari, deciſ. 31. num. 8.
Separationis thori eſt Eccleſiaſtica, quia pœna eſt canonica deciſ. 9. num. 30. & Iudex laicus ſtatim extraiudicialiter ab Epiſcopo monitus ſuperſedere debet in cauſa coram ſe vertente, deciſ. 9. num. 39.
Auocari an, & quando debeat à Iudice laico, finita nominatione clerici, & ab eo acceptata, remiſsiuè, deciſ. 19. num. 19.
Tota iudicatur in foro Eccleſiaſtico, ſi inter cohæredes de diuiſione altercantes adſit clericus num. 23.
CAVSA Epiſcopo, & Vicario commiſſa: ſi litteræ præſententur vni, alter non cognoſcit, deciſ. 97. num. 21.
Ceſſante, ceſſat effectus, deciſ. 78. n. 29. Fallit n. 27.
Ex vna, proteſtatio facta, non porrigitur ad aliam, deciſ. 14. num 54.
Ex magna Summus Pontifex diſpenſat aduerſus ius diuinum in caſu particulari, deciſ. 37. num. 21. & ſeqq.
In pari, melior eſt conditio rei conuenti, deciſ. 40. num. 31.
EX CAVSA an limitetur ius diuinum per conſuetudinem, diſtinguendo, & declarando, deciſ. 37. num. 11. & 28.
CAVSA ſpiritualis articulus facti, an, & quando cognoſcatur per Iudicem laicum, deciſ. 17. num. 14.
Continentia, ne diuidatur, multa ſpecialia permittuntur, deciſ. 24. num. 12. remiſsiuè.
Cognitio non requiritur, vt inhiberi poſsit Iudici laico per Iudicem Eccleſiaſticum, coram quo mouetur articulus præiudicialis, deciſ. 14. num. 17. & 18.
Limita vt in verbo Inhibetur, & in verbo Iudex ſub verſ. Eccleſiaſticus.
CAVSAE ad menſam Epiſcopalem ſpectantes, in eodem tribunali Epiſcopali, de conſuetudine aguntur, deciſ. 93. num. 27.
Clericorum, an, & quando in foro ſeculari tractandæ ſint, ſecundum ius canonicum, deciſ. 100.
Ciuiles in Eccleſia agitatæ à Iudice laico nullitati ſubiacent, deciſ. 57. num. 7. Etiam accedente Ordinarij licentia, num. 10. & 18.
CAVSAM de præterito licet habeant collectæ, à ſtatuto inductæ; tamen habent formam de tempore quo ſoluuntur, deciſ. 35. num. 36. Et ſingulis annis, deciſ. 36. num 25.
CAVSARVM ad deciſionem quando allegari poſsit lex habens plures intellectus, deciſ. 23. num. 15.
QVO AD CAVSAS etiam cœptas expirat iuriſdictio Vicarij, ſtatim mortuo Epiſcopo, deciſ. 30. num. 2. Limita vt num. 3.
DE CAVSIS compromittendis Statutum, vide Statutum.
CAVTELA Bartoli de Statuto diſponente, vt omnia Ciuium Bona ſint tributaria, damnatur, deciſ. 35. num 33.
Marantæ de ord. Iudic. p. 4. d. 7. in fin. num. 54. reprobatur, deciſ. 8. num. 37.
Ne bona amoueantur ab Aeſtimo alienantis damnatur, deciſ. 35. num. 29.
Nimia inducit præſumptionem doli, & fraudis. deciſ. 5. num. 52.
Pro Epiſcopis nolentibus Clericos ſeruare ſtatuta laicalia, deciſ. 10. num. 42.
CAVTIO de demoliendo quando admittatur, deciſ. 53. num. 20.
CEDENS BONIS quando amittat illorum dominium, deciſ. 99. num. 2.
Aliunde ſoluens, bona ſua recuperat num. 21. 45. & 53.
CEDVLAE BANCHARIAE etiam per traditionem poteſt creari cenſus, deciſ. 40. num. 25.
CELARE matrimonium procurans; an præſumatur illud per metum contraxiſſe, deciſ. 5. num. 29. & 94.
CELEBRARE ſine ordinibus quandoque ſolent Regulares vagantes, ſine licentia Superiorum, deciſ. 38. n. 24.
CELERITATE ex nimia, colluſio præſumitur. deciſ. 79. num. 10.
CENEDVS qq. canon. lib. 1. q. 4. nu. 30. reiicitur, deciſ. 66. num. 9.
CENSVRAE can. ſi quis ſuadente, vide can. Si quis ſuadente.
Conſtitutionis Sixti V. de procurantibus abortum, vide Bulla Non infliguntur, niſi pro cauſis ad forum Eccleſiaſticum ſpectantibus, deciſ. 58. num. 27. & ſeq.
Eccleſiaſticæ, ſi prohibeant delictum, illud dicitur delictum Eccleſiaſticum, deciſ. 9. num. 24.
Pro defenſione violatæ Iuriſdictionis ferri poſſunt, non ſeruatis ſeruandis, deciſ. 48. num. 52. & ſine canonica monitione; dummodo præcedat citatio, vel præceptum num. 53.
Infligi non poſſunt à laico deciſ. 9 num. 23.
A canone latæ in declaratoria, non requiritur trina monitio, deciſ. 48. num. 54.
Feruntur pro contemptu dumtaxat Clauium, deciſ. 39. num. 30.
Si Ferantur pro ſui iuris defenſione, non habet locum cap. 1. de ſent. excom. in 6. deciſ. 39. num 49.
CENSVRARVM cauſa, & fundamentum eſt peccatum, & contumacia, deciſ. 39. num. 31.
Sententia quomodo proferenda. Vide Sententia, ſub verſ. Excommunicationis.
Ab incurſu quando excuſet ignorantia, nec ne, vide Ignorantia.
Etiam ſub pœnis annullatur, vti irrationabilis conſuetudo contra immunitatem Eccleſiæ, deciſ. 37. num. 46. Et an id procedat in conſuetudine particulari num. 47.
Per viam proceditur in materia immunitatis, non per viam capturæ, deciſ. 42. num. 6.
IN CENSVRIS an incurrant clerici ſoluentes onera ipſis impoſita, deciſ. 37. num. 83.
Et an accipientes talia onera a clericis ſponte dantibus num. 8.
A CENSVRIS excuſat inaduertentia, & ſimplicitas, deciſ. 39. num. 27.
Alia vide in verbo Excommunicatio.
IN CENSV pecuniæ numeratio, & reportatio, quomodo, & quando dicatur probata, nec ne; & alia de iſta numeratione, vide in verbo Numeratio, Pecunia, & reportatio.
CENSVS creari poteſt etiam per traditionem cedulæ bancariæ, deciſ. 40. num. 26.
Nullus eſt, ſi pecunia reportetur, etiam in extinctionem præcedentis debiti, deciſ. 28. num. 24. Diſtingue num. 73.
Nullus ſi fuerit, fructus extenuant ſortem, deciſ. 28. num. 37.
Confectus cum reportatione pecuniæ, non ſanatur, niſi a Signatura Gratiæ num. 29.
Validus quando reddatur, ſi in eo fuerit numerata pecunia ante, vel poſt illius creationem num. 30.
Quando ſit, ſi pecuniæ reportentur in extinctionem præcedentis debiti, vel alia de cauſa num. 74.
CENSVS inſtrumentum, dicitur falſum, ſi notarius ſcribat, pecuniam fore ſtatim reportandam num. 25.

In instrumento clauſula appoſita vt omnia pacta intelligantur iuxta formam conſtitutionis Pij V. quid operetur; & circa quæ pacta num.36.
Simulationem alleganti, defertur iuramentum ſuppletorium num.39.
Declara vt num.63.& 70.
Naturæ repugnat, vt fructus anticipatè ſoluantur, num.10.
CERTA res fit per inſtrumentum, deciſ.27.num.13.
Scientia debet eſſe, vt præiudicet, deciſ.24. num.35.
Forma non eſt collectarum, deciſ.35.num.18.
Collectæ, vide collecta.
CERTIORATIO reuocationis donec habita fuerit, non amittitur iuriſdictio per Vicarium reuocatum ab Epiſcopo abſente, deciſ.30.num.1.
CERTVS de ſuo iure debet eſſe filius, vt illi tacitè renunciaſſe dicatur, deciſ.33.num.18.
CESSANTE ratione vna finali, altera remanente, non ceſſat diſpoſitio num.39.
CESSIBILE quod non eſt, non eſt perſcriptibile, dec.37 num 32.
CESSIO bonorum eſt ſpecies alienationis, dec,98.num.1
Et decoctio, ſimul ſtare non poſſunt num.42.
CESSIONARIVS vtitur iure cedentis, deciſ.82.num.20.
Succedit in iuribus cedentis num.21.
Cenſetur eadem cum cedente perſona num.22.
Conſequitur omnia cedentis iura num. 23.
CHARACTER an imprimatur ex ordinibus collatis ab Epiſcopo occultè excommunicato, deciſ 30. num.30.
Non imprimitur per ordines collatos à non ſacerdote, vel à non Epiſcopo; licet talis cõmuniter reputetur n.32,
CHARITATIVVM ſubſidium ſoluere non tenentur Equites Hieroſolymitani, deciſ.21.num,22.
CHRISTIANA nutrix hæbræorum eſſe non poteſt, etiam cum licentia Epiſcopi; & quæ ſit ratio, deciſ.1.n.6 & 18
CHRISTIANI diuiduntur in duas claſſes, in Eccleſiaſticos, & laicos, deciſ.21 .num.1.
CHRISTIANVS pupillus non poteſt habere tutorem hebreum, deciſ.1 num.5, Et quæ ſit ratio num.18
CHRISTVS Humanatus realiter eſt in Cælo, & in EVCHARISTIA deciſ.81.num 23.
CINGVLVM militiæ an & quomodo amittat Eques S.Iacobi &c. occidens clericum, deciſ.2.num.131.
CIRCVITVS inanes abhorret lex deciſ.48.num.31. Limita vt num.66.
EX CIRCVMSTANTIA propinqua facti præſumptiones reſultantes, dicuntur violentæ, deciſ.27.num.74.
CIRCVMSTANTIAE inſolitæ arguunt metum, deciſ.5. num.57.
CITATIO clerici, in quem lite pendente facta eſt alicuius rei alienatio, requiritur in executione ſuper ea re faciendi per Iudicem Eccleſiaſticum, deciſ 7.num.21.
In Eccleſia a Nuncio exequi non poteſt, deciſ. 51. numero 26.
Emptoris rei litigioſæ an, & quando requiratur in proſecutione iudicij contra alienantes incœpti, deciſ. 7. num. 8, Et an quando in executione ſententiæ latæ contra alienantes num.17.
Fiſci fieri debet per Iudicem Eccleſiaſticum in cognoſcendo an quis ſit clericus, & an gaudeat priuilegio fori, deciſ.17.num.10.11.& 12.
Seu vocatio abſentium non præſumitur, deciſ. 52. numero 16.
In executione an, & quando requiratur, deciſ.7.nu.19. remiſſiuè.
Intereſſe habentium fieri debet per Iudicem Eccleſiaſticum in cognoſcendo an quis ſit clericus, & an gaudeat priuilegio fori, deciſ.17.num.10.12.& 12.
Non requiritur vbi citatus contradicere non poteſt. deciſ 9.num.34.
Nec in inhibitione concedenda ab Eccleſiaſtico ad Iudicem laicum num.35.
Legitima neceſſaria eſt, etiam quando conſtitutio excommunicat ipſo facto, deciſ.48.num.5.
Prima per comparitionem extinguitur, ita vt reus ſit ad ſingulos actus citandus num.6.
Iudicialis in declaratoria, abſque alia monitione ſufficit num.55.
CITATIONIS formula contra excommunicandum, vide excommunicatus.
Copiam acceptare recuſans, habetur pro citato, deciſ. 48.num.36.
Notitiam habuiſſe, præſumitur mittens procuratorem ad reſpondendum num.38.
CITRA dictio abſque copula, & verificari poteſt in vna vice, deciſ.69.num.46.
Fallit vt num 47.
CIVILI modo verba ſunt intelligenda, deciſ.26. nu.27.
IN CIVILIBVS falſitatis ſuſpicio habetur pro falſitate, deciſ 27.num.35 Intellige vt num.ſeq.
CIVILIS cauſa, vide cauſa.
Conſuetudo, vide conſuetudo.
Lex, vide lex.
CIVES clerici dicuntur, deciſ. 11. num.9.
CIVIVM bona omnia tributaria fieri ex diſpoſitione ſtatuti iuxta Bartoli cautelam non poſſunt, deciſ.35.n.13.
CIVITATIS ad portam, quam ob cauſam coloni clericorum, teneantur ſoluere gabellam, deciſ.41 .num.38.
IN CIVITATE ſi contrahatur matrimonium, illud non præſumitur meticuloſum, niſi aperte probetur, dec.5. num.25. Declara, vt num 91.
Frumentum introduci, ſi mandet ſtatutum laicorum tempore caritatis, clerici non ligantur, deciſ.12.n.65.
Frumentum introducere an, & quando teneatur locator Eccleſiæ prædii num.67.
Frumentum introducere poſſunt clerici in conſcientia, non obſtante edicto Principis laici, deciſ.13.num.16.
CIVITATVM rectorum edicta, expirant finito officio, deciſ.14 num.20.
Munitiones ſunt in otio tractandæ, deciſ.41.num.44.
CLANDESTINITAS excuſatur à titulo, deciſ.24. nu.40.
CLANDESTINVS metus, vide metus.
IN CLARIS non eſt opus coniecturis, deciſ.28. num. 71.
CLAVDICARE contractus non poteſt, deciſ.10. num.5.
Lex non debet, ſed eſſe omnibus communis, deciſ. 11. num.2.
CLAVSTRA extra regularis delinquens, ſtatim remittendus eſt ad ſuos ſuperiores, deciſ. 38. num. 4 Et ſi notoriè delinquat à quo ſit carcerandus, & puniendus num.12.
Delinquere an dicatur regularis delinquens in propria Eccleſia num.15.
Degens regularis ſi delinquat, an ab Epiſcopo puniatur num. 17. Et quid ſi degat extra clauſtra ſtudiorum gratia num.19.
Eques Hieroſolymitanus delinquens an ab ordinario puniatur num.18.
CLAVSTRA intra ſi delinquat regularis, quid agere poſſit Epiſcopus num.11.
CLAVSTRVM vnde dicatur, deciſ.63.num.4.
Seu domus canonicalis, an gaudeat immunitate num. 1.
CLAVSVLA codicillaris quatenus ſaluet teſtamentum filii, in quo mater eſt præterita, deciſ.32.num.14.
Operatur vt venientes ab inteſtato, etiam in caſu præteritionis cenſeantur grauati hæredi ſcripto detracta quarta trebellianica, quæ inſtituto pio loco non deducitur, deciſ.34.num.23.
Cum libera, reſtricta ad præmiſſa non comprehendit caſus requirentes ſpeciale mandatum, deciſ.25. nu.17.
Iuſtificatiua, quid operetur. & vnde originem trahat, deciſ.53.num.6.
Et de hac clauſula, vide plura in verbo præceptor.
Ad habendum in inueſtitura appoſita quid operetur, deciſ.72.num.2.& 8.
Intelligitur ſaluis pactis, & natura contractus num. 8.
Decreti irritantis, vide decretum.
In omnibus, & per omnia comprehendit etiam dependentia, & acceſſoria, deciſ.19.num.4.

Quid mihi videbitur, & non amplius importat liberam voluntatem, deciſ. 29. num. 33. vel arbitrium à iure regulatum, num. 36.

Sublata omnem extraneam interpretationem impedit, deciſ. 12. num. 2. Tollit, deciſ. 48. num. 33. deciſ. 60. num. 12. Et extenſionem, deciſ. 59. num. 23 Claudit os Iudici ita, vt aliter nequeat iudicare, vel interpretari, num. 24.

Sublata quacumque conſuetudine, nõ comprehendit immemorabiles, ſed opus eſt particulari derogatione, deciſ. 37. num. 28. Declara, vt num. 51.

Vt omnia pacta intelligantur iuxta formam Conſtitutionis Pij V. appoſita in Inſtrumento cenſus quid operetur, & circa quæ pacta, deciſ. 28. num. 36.

Vt aſſerit, vide Aſſerit.

Fieri non valeat, actum ipſo iure annullat, dec. 47. nu. 25.

Aliquatenus celebrari non valeat, potentiam aufert celebrandi, num. 26.

Nullam obtineant firmitatem, eſt latæ ſententiæ, actumque ipſo iure annullat, num. 57.

Dummodo à die datæ præſentium, non ſit altero ius quæſitum, non ſuſpendit gratiam, deciſ. 12. num. 5.

Et quando reddat gratiam nullam, num 6.

Intelligitur de iure valido, canonizabili, & excluſiuo impetrantis, num. 17.

Huius clauſulæ ſubiectum eſt ius radicatum, num. 18.

Quando ſuffragetur in poſſeſſorio, num. 19.

Conſtituti an operetur alienationem, ita vt emphiteuta cadat à iure ſuo, deciſ. 74. num. 8.

Amoto, facit executorem de mero mixtum, deciſ. 66. num. 21. Etiam abſque hac clauſula, poſſeſſor beneficij etiam intruſus, eſt citandus, num. 22.

Omni meliori modo, operatur, vt legata dicantur relicta titulo inſtitutionis, deciſ. 73. num. 61.

Statum, & merita, an & quando operetur ſpecificatam narratorum enunciationem, deciſ. 85. num. 27.

Prout iuris, totam commiſſionem reſpicit, & limitat, deciſ. 85. num. 38.

In fine poſita, an & quando referatur ad omnia præcedentia, remiſſiuè, deciſ 4. num 11.

Inſolita, arguit ſimulationem, quando ad illam occultandam ordinatur, deciſ. 28. num. 50.

CLAVSVLA Generalis mandati per illa verba, Iuxta præmiſſa, nihil vltra expreſſa operantur, deciſ. 15. n. 18.

CLAVSVLARVM generalium virtute, an libellus reſtrictus ad certam cauſam, vel actionem, ſuſtineatur ex alia non expreſſa, deciſ. 74. num. 17.

CLEMENTIS VIII Reſolutio, an excludat ab immunitate accidentem prope Eccleſiam, deciſ. 60. num. 48.

CLERICALI in habitu incedere an dicatur Clericus geſtans pallium oblongum, ſine veſte, dec. 26. num. 57.

Incedentes Clericos, Epiſcopus cogere poteſt ad illum geſtandum, deciſ. 56. num. 6.

Vt clericus non incedens fori priuilegium amitteret, monitio trina, vel vnica, olim in Synodo requirebatur; hodie vero non amplius requiritur, deciſ. 26. num. 2. & ſequent.

CLERICALIS habitus cognitio an ſpectet ad laicum, qui carcerauit clericum, deciſ. 57. num. 8. & 40. & ſeqq.

Et quam cognitionem ſuper tali habitu habeat Iudex ſecularis. Et quatenus credere teneatur atteſtationi Ordinarij, num. 41. Et quando euidenter conſtat habitum carcerati, clericalem non eſſe tunc denegatur remiſſio ad Iudicem Eccleſiaſticum, deciſ. 17 nu. 2. Declara vt num. 21. & ſeqq.

Alia de capto, ſiue carcerato in habitu clericali, vide in verbo, Clericus, ſub verſ. Captus; & latius, in verbo, Clericum, ſub verſ. Remiſſio; & in verbo, Remiſſio, ſub verſ. Clerici.

Habitus qui non dicatur, deciſ. 17. num. 44.

Sine tonſura non ſufficit, & è contra, vt clericus gaudeat priuilegio fori, deciſ. 56. num. 5. Sufficit tamen deferri tonſuram pro maiori parte temporis num. 23.

Dimiſſus ſi fuerit cum perſeuerãtia, inducitur animus renunciandi clericatum, & priuilegio fori, deciſ. 26. num. 8. intellige temporaliter, ac reuocabiliter, donec reaſſumatur num. 18. & 21. Et vt contrarius animus deſumatur ex non delatione habitus, requiritur perſeuerantia, deciſ. 26. num. 24.

Dimiſſus, reaſſumi poteſt per clericum propria authoritate, d. deciſ. 26. num. 19.

Habitus ob non delationem priuilegium fori ſuſpenditur, non amittitur, deciſ. 25. num. 20.

Habitus honeſtus is dicitur qui a conſuetudine, & communi vſu Prouinciæ reperitur admiſſus, deciſ. 66. num 8

Habitus in quo conſiſtat, num. 10. Et omiſſus à clerico ſi fuerit per medium temporis, non amittitur priuilegium fori, deciſ. 26. num. 21. & 24.

Tonſura quæ dicatur, deciſ. 66. num. 41.

CLERICATV ſuper, cognitionem quam habeat Iudex ſecularis, & quatenus Ordinarij atteſtationi credere teneatur, deciſ. 17. num. 41.

CLERICATVI renunciandi animum inducit, dimiſſio habitus clericalis cum perſeuerantia, deciſ. 26. num. 8. Intellige vt num. 18. & 21.

CLERICATVM ante ſi ſtatutum laicorum, vinculum iniecerit, an, & quando illud clericos comprehendat, deciſ. 11. num. 21.

Vouens ſi poſtea delinquat, à laico non punitur, dec. 16. num. 32.

CLERICATVS allegationem in foro laico ſi clericus differat, vſque ad ſententiam, an condemnetur in expenſis, deciſ. 18. num. 14.

Et an a Iudice laico, vel Eccleſiaſtico, num. 15.

Literæ donec oſtendantur, denegatur Remiſſio Clerici ad Iudicem Eccleſiaſticum, ſi apparet illum carere tonſura, vel euidenter conſtat, habitum cum quo fuit captus, non eſſe clericalem, deciſ. 12. num. 2. & 2. & 12. & ſeq.

Et an ſufficiat illas oſtendere ad effectum Remiſſionis, deciſ. 17. num. 7. 21 & ſeqq.

Si oſtendantur, clericus repertus in habitu clericali remittitur, etiam pendente articulo, an gaudeat priuilegio fori, num. 21. & ſeqq.

Probatur per communem reputationem, & famam, deciſ. 17. num. 26.

Per teſtes qui ordinationi interfuerunt, num 25.

An probetur per literas Apoſtolicas, in quibus quis enunciatur clericus, num. 54.

An per fidem deſcriptionis in libro Ordinationum ad effectum remiſſionis ad Curiam Eccleſiaſticam, nu. 23.

CLERICI depoſitio, ſine Ordinarij licentia in cauſa ciuili valet, deciſ. 50. num. 14 limita vt num. 18.

Teſtimonium an, & quando ſit integrum, ſi abſque Ordinarij licentia reddatur, num. 15.

Negotiatoris facultates Eccleſia a laicis non defendit, deciſ. 94 num. 5.

Depoſitio in criminalibus ſine Ordinarij licentia, an, & quatenus probet, num. 19. & 21.

Cadauer offendens incidit in can. ſi quis ſuadente, deciſ. 45. num. 56.

CLERICI, & aliæ perſonæ priuilegiatæ teſtificari tenentur, etiam ſponte in ſubſidium, deciſ. 50. num. 11.

Priuilegio Ordini conceſſo renunciare nequeunt, dec. 37. num. 68.

Abſtinere ab artibus lege laica prohibitis, an, & quando teneantur in conſcientia, deciſ. 13. num. 1.

Aſſignare non tenentur frumenta, num. 22.

Forenſes extrahere poſſunt res, quibus indigent, num. 21.

Frumentum in Ciuitate introducere, an, & quando teneantur, & poſſint ſi adſit edictum, vel ſtatutum laicorum de illud introducendo, deciſ. 15. num. 66. deciſ. 13. num. 16.

Extractum ab ipſis, an teneantur aſſignare, deciſ. 13. num. 22.

Ordinationes laicas ob aliquam particularem rationem ad bonum commune ordinatas ſeruare non tenentur vi directiua num. 4. Nec ordinationes magiſtratus laici reſpicientes publicam vtilitatem num.6.

Politicas conformes iuri diuino, vel canonico, an & quando ſeruare teneantur vi directiua num.9.

Conſuetudine communi clericis, & laicis an ligentur, deciſ. 14.num.7.

Proclama Principis contemnentes, an, & contra quam legem peccent. deciſ.42.num.22.

Cogi an poſſint per Epiſcopum ad obſeruandum ſtatutum Principis laici, ne quis ſine lumine de nocte incedat, deciſ.13. num. 5. Vbi reprehenditur Vulpell. tenens affirmatiuam in tractat. de liber. Eccleſ. p. 2. num.30.

Capti ſiue carcerati à curia ſeculari, an & quando poſſint, & debeant ad curiam Eccleſiaſticam remitti, vide remiſſio.

Taxationem pretii.& monetæ à Principe ſeculari factam an. & quatenus ſeruare teneantur; & ſub qua pœna, deciſ.12.num.57.deciſ.13.num.10.

Tam quo ad perſonas, quam quo ad bona ſunt à laicorum iuriſdictione exempti, deciſ.49.num.1.

Iuriſdictione laicorum ſubiici non poſſunt, etiam de conſenſu Epiſcopi, deciſ.14.num.13.

Et laici in concernentibus politicam temporalem, eundem habent rectorem Principem temporalem, deciſ. 49.num 20, intellige vt num 20.& ſeq.

Et Religioſi tanquam priuilegiati non coguntur regulariter ad teſtimonium perhibendum, deciſ.50. num.25. In ſubſidium coguntur num.26. intellige vt num. ſeq. ſed ab ordinario in caſibus permiſſis num.36.

Mulieri ſi turpiter adhereant, talis mulier in Eccleſiam peccat, deciſ. 14. num. 7. Et punitur ab Epiſcopo numero 4.

An à ſuis Prælatis ab Eccleſia extrahantur, deciſ. 59. num.35.

Prohibentur lucri gratia negociari, deciſ. 94. numero 1.

Onera ipſis impoſita ſoluentes, an incidant in cenſuras, deciſ.37.num.83.

Immunes an ſint ab oneribus pro negotiacione impoſitis, deciſ.41.num.20.& ſeq.

Contribuere an,& quando teneantur oneribus publicam reſpicientibus vtilitatem.deciſ.41.num.41.

An, & quando valeant permiſſu ordinarii ad mæniarum inſtructionem num.46.

Compræhenſi non ſunt ſub ſtatuto laicali prohibente bona alienari in non ſubditos, deciſ.10.num.11.

Nec ſub ſtatuto laicali de cauſis compromittendis, numero 27.

Nec ſub ſtatuto laicali denegante audientiam non ſubdito fideiuſſionem non præſtanti num.29.

Nec etiam ſi talia ſtatuta ſint approbata per Epiſcopum num.39.

Nec ſub ſtatuto diſponente mixtim de forma,& de perſona num.19.

Nec ſub ſtatuto arctatiuo clericis commodum afferente num 71.

Et quid ſi ſtatuta iniecerint vinculum ante clericatum num.21.

Compræhenſi an ſint ſub ſtatutis laicalibus ex honeſta cauſa conditis num.1.

An, & quando ſint fauorabili incluſione, ſi ſtatuta ſint concepta verbis aptis, eos comprehendit num.35.

Statutis vti an poſſint, quibus non ligantur, deciſ. 21. num.4.7.25.& 29.

Statuto excluſiuo fœminarum fauore maſculorum iuuantur, deciſ.9. num.5. Et an tale ſtatutum procedat in eorum teſtamento num.14. Et an in eorum hæreditate, vbi bona prætenduntur Eccleſiaſtica num.29.

Statuto tribuente inſtrumento executionem paratam iuuantur; illud tamen illis non obeſt, deciſ.21. numero 13.

Contractu vti poſſunt pro ſe, & non recipere contra ſe num.10.

Et lege vti pro ſe, & non recipere contra ſe num.20.

Secundo geniti excluduntur à ſtatuto laicali inducente primogenituram num 24.

An poſſint eſſe teſtes pro ſua Eccleſia, etiam in cauſis ſuæ vniuerſitatis, deciſ.81.num.47.

Cogendi ſunt ad teſtificandum, tam pro ſua Eccleſia quam contra eam num.48.

Directiua vis, qua cleric. diriguntur ad ſeruanda quædam laicalia ſtatuta, vnde, & à quo iure proueniat, deciſ.13. num.2.

Coniugati an in ciuilibus conueniri poſſint coram Iudice laico, deciſ.2.num.125.

Ciues dicuntur, deciſ.11.num.9.

Conſentiri in Iudicem laicum non poſſunt, etiam de licentia Epiſcopi, deciſ.10.num.40.

Aegidiana non ligantur, nec iuuantur, deciſ. 11. numero 3.

Exempti à iuriſdictione laicorum quare ſint, de iure diuino, deciſ.2.num.126.

Diſtrictuales dicuntur, deciſ.11.num.9.

Inuitari poſſunt ad ſtatuti commodum ſub certa lege num.19.

Litigantes in foro ſeculari ex permiſſione iuris canonici, videntur etiam ex eadem permiſſione teneri ad ſeruandum ordinem eiuſdem fori, deciſ.10.num.25.

Onera ſpiritualia ſubeunt, deciſ.12.num.5.

Non iudicantur à laico, quacumque conſuetudine non obſtante, deciſ.2.num 26.

Nominati ſi fuerint à ſtatuto laicorum, an, & quando illud ſit validum, vel nullum, vide ſtatutum.

Statuta laicorum vt ſeruent, ſi Epiſcopus velit, quæ cautela dari poſſit, deciſ.10.num.42.

Et an, & quando talia ſtatuta poſſint ab Epiſcopo approbari, ſeu confirmari, ita vt clericos afficiant nu.39. deciſ.14.num.2.& 18. verſ.obiecta.

Statutis laicorum an ligentur quo ad quærenda, dec.10. num.12.

Alia vide ſupra hic eod. verbo ſub verſ. compræhenſi an ſint;& cum hoc eodem ſub verſ.contractus,& in verb. ſtatutum.

Ligantur ſi ſtatuta diſponant circa ordinatoria iudicii, deciſ. 10. num. 22. & ſeqq. & quid ſi ſint arctatiua, num.26.

Vtuntur, non tanquam lege, ſed vt priuilegio, deciſ.21 num.28.

Vtenſea debent vti cum omnibus eorum qualitatibus, etiam ſi aliqua ſint contra ipſos clericos num.17. Intellige tamen, modo cum effectu vtantur num.18.

Præceptiuis, vel arctatiuis, an, & quando vti poſſint num.29.

Deſaciendo compromiſſo non ligantur, ipſi tamen eis vti poſſint num.27.

Vti an, & quando poſſint, ſi talia ſtatuta de aliis faciant expreſſam mentionem num.30.

Edicto Principis ſecularis pro publica communique vtilitate hominum an ligentur, dec.1 .n.2. 18.& 33.

Pro aeris ſerenitate, & peſte emanato an ligentur, numero 50.

Promiſcuam vtilitatem etiam concernenti non ligantur num.18.& 29.

Vbi ab impugnatione Menochij vindicatur Barbat, qui hoc ſenſit conſ.28.col.pen.lib.4.

An ligentur ſtatutis laicorum pro vbertatis conſeruatione editis, deciſ.12.num.1.& 21.

Formam dantibus ædificiis, viis, vel cloacis num. 4. & 49.

De non ſeminanda oriza ob aeris ſerenitatem num. 8. & 51.

De non alienandis ſtabilibus in non ſubditos num. 9. 52. & 53.

Prætium annonæ determinantibus num.21. & 57.

De non tranſportandis bladis num.17.& 23.

De

De non extrahenda annona.
De introducendo frumentum in Ciuitate tempore caritatis num.66. deciſ.13.num.16.
Prohibentibus ludum, deciſ.13.num.12.
An contribuant cum laicis in reſpicientibus communem, & publicam vtilitatem, deciſ. 12. num. 3. & 48.
Contribuere, an teneantur pro Academiæ publicæ impenſis num.15.& 56.
An teneantur pro excubijs num.56.
Conſuetudine laicorum immemorabili ligantur num.12. Declara vt num 59.
Contribuentes in Eccleſiæ reparationem debent ab ordinario taxari deciſ.67.num.56.
Exempti ſunt omni iure à laicorum iuriſdictione, deciſ. 1x.num.22.
Expendere an poſſint monetas vltra prætium ab Edicto laicali taxatum num.57. & deciſ.13.num.10.
Gabellas a Principe ſeculari impoſitas pro aeris ſalubritate, & peſte an ſoluere teneantur, deciſ. 12. num.6. & 50.
Alienant ſtabilia in forenſes contra prohibitionem ſtatuti laicalis num.51.
Annonam tranſportantes contra Principis ſecularis edictum an puniantur à Iudice Eccleſiaſtico, & eis curia laica bladas auferat num. 14. & ſub 59. verſ, & ex his, & infra.
Extrahere non poſſunt ſine peccato, tempore caritatis, deciſ. 13.num.13: fallit vt num.20,
An poſſint tuta conſcientia, ſi illam emant pro vſu ſuę domus num.19.
Vendere an poſſint tuta conſcientia, ſi illam emerint pro vſu ſuæ domus num.19.
Extractum ab ipſis an teneantur aſſignare num.21.
Armis à Principis ſecularis edicto prohibitis an ſpolientur a curia laica, deciſ.12. num.15.& 60.
Vendere an poſſint res vltra prætium ab edicto laicali taxatum num.57.
Monetas expendere an poſſint vltra prætium ab edicto laicali taxatum num.57.
CLERICIS collectæ imponi non poſſunt, vel ab eis exigi, abſque licentia ſummi Pontificis, deciſ.37. nu.65. & illas exigentes, & recipientes etiam à ſponte dantibus ſunt excommunicati num.78.
Donatio ſi fiat, an ſit inſinuanda, deciſ. 10. numero 15.
Infeſti vt plurimum ſunt laici, & quare, deciſ. 14. numero 85.
Domini temporalis prohibentes aliquid vendi, vel ab eis emi, vel aliquid ſeruitium, vel obſequium illis præſtari excommunicantur, deciſ. 110. num. 27. & ſeq.
Merces vendi, ſubditis prohiberi non poteſt, etiam indirectè a Principe ſeculari, deciſ.12.num.54.
Non eſt vetitum vendere res proprias, illarumque fructus; nec eſt negotiatio, deciſ.94.num.9.
Obedire magis debet Princeps ſecularis, quam in eis iuriſdictionem ſibi vendicare, deciſ. 10. numero 28.
Obſequi præſtare per ſubditos prohiberi non poteſt, etiam indirecte a Principe ſeculari, deciſ. 12. numero 54.
Obſequi debent laici, non autem imperare, deciſ. 14. num.14,
Statutum ſi auferat competentia de iure naturali, vel canonico, vel ciuili, dicitur contra libertatem Eccleſiaſticam, deciſ.12.num.19.
Simplicibus, delegari poteſt à Papa confirmationis Sacramentum, deciſ.37.num.36.
A CLERICIS bona acquiſita an ipſo iure cenſeantur ab æſtimo delata; & quid agendum, vt de facto deleantur deciſ.35.num.26.
Gabellas ſi exigunt laici, puniuntur à Iudice Eccleſiaſtico, deciſ.37.num.69. Et peccatum ac ſacrilegium committunt num.70. Et tenentur ad reſtitutionem num. 71. & incidunt in bullam Cœnæ num.72 Etiamſi onera ſint de ſui natura licita num, 73. Et etiam ſi agatur de bonis patrimonialibus num,74.
In quam autem cenſuram incidant cuſtodes pontium,& portarum gabellas exigentes, deciſ.37.num.82.
Etiam ſponte dantibus, ſi laici collectas, & onera recipiant, ſunt excommunicati num.78. An autem incurrant cenſuram Papæ reſeruatam, ſi accipiant a clericis ſponte dantibus onera, illis non impoſita numero 81,
Clericorum bladas aſportatas eſſe, an, & quando iuramento probetur, deciſ. 1x.num 64. Et vbi de hoc controuertitur, adeundus eſt Iudex Eccleſiaſticus, numero 65.
Concubina eſt mixti fori deciſ.19. num.2. Intellige in concubina publica num.5. Secus in occulta, vel muliere à clerico cognita num.4.7.8. & ſeqq.
Et an contra eam valeat ſtatutum laicale num,13.
Contractus cum laico celebratus ſubeſt ſtatuto laicali formam præſcribenti, deciſ.10.num.3. & ſubnum. 4. Declara vt num.18.& num.19.& num.20.
Intereſſe ſi connexum ſit cum intereſſe laicorum, laici eximuntur à ſeculari iuriſdictione, deciſ.19.num.18 Et non ligantur ſtatutis laicorum num.25. Et gaudent immunitate nu,29 Secus ſi ius ſeu intereſſe non ſit connexum, ſed diuiſum num.27.
Frumentum aſportatum eſſe an, & quando iuramento probetur, deciſ 12.num,64.
Et vbi de hoc controuertitur adeundus eſt Iudex Eccleſiaſticus num.65,
Nominatio facta ſi fuerit, & ab eis acceptata, an, & quando cauſa auocetur a Iudice laico, remiſſiue, deciſ.19.num.19.
Donatio an comprehendatur ſub ſtatuto laicali, de inſinuandis donationibus, deciſ.10.num.10.
Obbrobrium ſi contineat ſtatutum, vel conſuetudo, non tenet, deciſ.19.num.14.
Nomine ſi laicus poſſideat, eius cauſa, ſpectat ad forum canonicum, deciſ.12.num.63.
Status in nihilo turbari poteſt per Principes ſeculares, etiam indirecte, deciſ.19 num.8.
Teſtamentum an comprehendatur ſub ſtatuto laicali, de inſinuandis teſtamentis, deciſ.10. num. 10. Non comprehenditur quando in eo clerici ſunt inſtituti hæredes deciſ.10.num.7.
Turpitudinem publicans, ſententia Cani, damnatur, deciſ.19.num.9.
Res an talis ſit, ex qua ſoluendum ſit vectigal, ab ordinario diffinitur, deciſ 47 num.15, Idem,ſi controuertitur an res quæ per clericum extrahitur, vel introducitur ſit propria, vel aliena num.16.
Aedes non gaudent immunitate, niſi ſint intra Eccleſiæ fines num.7.
Bona occupans laicus, etiam patrimonialia, conueniri poteſt coram Iudice Eccleſiaſtico, deciſ.100. num. 40
Priuilegium, non debet facere vacillare vtilitatem publicam, deciſ.19 ſub num.27.
Sub clipeo, non poſſunt laici, eorumue bona à Principes iuriſdictione eximi deciſ.49 num.2.
Immunitate gaudet laicus, in materia indiuidua. deciſ. 19.num.29. Secus in indiuiduæ num.17.
Immunitas ab oneribus an ſit perſonalis, vel realis, vel mixta, deciſ.41.num.69. Et an, & quando fratribus, & ſocijs communicetur num.77.& ſeq.
Coloni, vide coloni.
Remiſſio ad Iudicem Eccleſiaſticum illam petentem, euitari an poſſit à Iudice laico, relaxando captum, deciſ.17.num.39. An prætextu falſitatis ordinum num.42 denegata ſi fuerit à Iudice ſeculari, ille eſt excommunicandus num. 47. Imo eſt ipſo facto excommunicatus num. 48, Et eſt carcerandus ab Eccleſiaſtico num.50. Fit ad ordinarium vna cum quæſtione ſuperualiditate ordinis, vel Beneficij num.46.

Etiam contra perſonas facultatem in certis caſibus procedendi concedere poteſt Summus Pontifex Principi ſeculari, deciſ.37.num.23.
Appellatione, late ſumpto vocabulo, veniunt equites hieroſolymitani, deciſ.21.num.69.
Bona etiam patrimonialia, veniunt acceſſorie ad perſonam, quo ad forum, & iuriſdictionem num.35.& 36. Vbi reiicitur Theſaur.contrarium ſentiens quęſt.forens lib.2.q.8. ſub num.9.
An & quando gaudeant priuilegio Eccleſiarum, dec.12. num.37.
Bladas, ſi laici tranſportant, non poſſunt puniri à Principe ſeculari num 62.
Exemptio, vide Exemptio.
Cauſæ ciuiles, quatenus poſſint per ordinarium laico committi, deciſ.34.num.11.
Captura, ſi clerici incedant, de nocte, vel cum armis, an, & quando poſſit per ordinarium laico delegari, deciſ.14. num.29.
Immunitas, vide immunitas.
Mandans, vel mandatarius, punitur in foro Eccleſiaſtico, deciſ.19. num.20.
Bona patrimonialia exempta ſunt ab oneribus, ſecluſa negotiatione, deciſ.37.num.75.
Quo ad forum gaudent priuilegio bonorum Eccleſiaſticorum, deciſ.42.num.9.
Poſſeſſio à laico facta, eſt mixti fori, deciſ. 3. numero 19.
Bona quo ad munerum immunitatem æquiparantur bonis Eccleſiæ, deciſ.42.num.10.
Remiſſio ad curiam Eccleſiaſticam denegatur, ſi apparet illos carere tonſura, deciſ.17. num. 2. Declara vt num.33. vel quando euidenter conſtat, habitum non eſſe clericalem num.2. Declara vt num.21.& ſeq. Iudex tamen ſecularis non cognoſcit de qualitate habitus clericalis num, 43. & an clericus dictum habitum licite dimiſerit, cognoſcit Eccleſiaſticus num. 45. Fieri qualiter debeat à Iudice laico & cum quali proteſtatione, deciſ. 17. num. 32. Et cum qua forma fieri debeat, concordandum eſt inter Eccleſiaſticum, & laicum num. 30. Poteſt ſine citatione inſtigatoria nu.32. Non fit, niſi capta per laicum ſummaria informatione de veritate tituli num. 6. Si tamen captus quis fuit vt laicus, nec oſtenditur titulus, nec ab Eccleſiaſtico repetitur num.33. Vt fiat non ſufficiat oſtendere Iudici litteras clericatus num. 7.& 21. & ſeqq. An fiat pendente articulo an clericus gaudeat priuilegio fori, quando ille fuit repertus in habitu laicali num, 9. 21. & ſeqq. Cognitio autem habitus clericalis an ſpectet ad laicum qui carcerauit num.9. 40. & plur. ſeqq. cognitio an quis ſit clericus, & an gaudeat priuilegio fori ſpectat ad Eccleſiaſticum num, 20. & 42. idem in clerico coniugato num. 11. citatis tamen fiſco, & intereſſe habentibus num 12. Retardari poteſt à Iudice laico ad effectum conſulendi Principem num.18. Fieri ſtatim debet, etiam nemine inſtante, quando clericus fuit captus in habitu clericali num.20. Fieri debet à Iudice laico viſo inſtrumento ordinationis, vel viſis litteris commendatitijs Epiſcopi, mentionem facientibus de clericatu num. 28. Fieri an debeat, exhibita fide deſcriptionis in libro ordinandorum num.23. Fieri debet à Iudice laico, quieſcit captum eſſe clericum, et an ſi ille forum non declinaret num. 27. Si fiat cum dedecore, Iudex ſecularis punitur num.28. Et incurrit excommunicationem num. 29. fit ad ordinarium loci delicti num.34. & 35. declara vt num. 37. & 38. An autem fieri debeat ad ordinarium loci originis præuenientem num.37.
CLERICOS coram laico conueniendi, conſuetudo, etiã immemorabilis, eſt nulla, deciſ 98.num.35.
Collectare vt laici poſſint, non ſufficit conſenſus tacitus Summi Pontificis, deciſ.39 ,num.61.
Cogere ad ſeruanda edicta laicorum ob publicam vtilitatem condita, renuit S.Carolus, deciſ.22.num.30.
Laici grauantes, ſunt in mala fide vera, deciſ.37. num 53. & ſacrilegium committunt, remiſſiue numero 52.
Facultas, quam Epiſcopus habet ſuper eos an per ipſum poſſit laico delegari, deciſ. 14. num. 10. 27. & ſeq.
Inſequens, quando incidat in excommunicationem à can.ſi quis ſuadente vide Canon.
Occidi mandans quando incidat, nec ne in excommunicationem can ſi quis ſuadente. vide canon.
Offendens quando incidat nec ne in can. ſi quis ſuadente, vide canon.
Offendere in perſona, & delictum in Eccleſia committere, à pari procedunt, deciſ.3.num 4.
Peccantes ſua clamide cooperire optabat Conſtantinus Imperator, deciſ.19.num.10.
Contra ſi ſit lata ſententia à Iudice laico, an illa ſit ab ipſo Iudice, vel ab ordinario exequenda, deciſ. 14. num.18.
Venenans quando incidat in can. ſi quis ſuadente, vide canon.
Vulnerari mandans, quando incidat, nec ne in can. ſi quis ſuadente, vide Canon.
AD CLERICOS tranſit iuxta communem opinionem collecta ordinaria certa, & perpetua, deciſ.36.nu.10. in contrarium eſt magis communis, & verior ſententia num.32.
Quando tranſeant bona, vide bona.
An tranſeant decimæ, vide decimæ.
An tributa, vide tributa.
An taxa ſalis, vide taxa.
Quæ onera tranſeant, vel non, & quomodo, vide onera.
IN CLERICOS bona ſi fuerint per fraudem alienata, illa debent collectari num.35 num.43.
Iuriſdictionem laico tribuere poteſt conſuetudo à Sede Apoſtolica tollerata, deciſ.37.num.24. limita, vt num. 39. & declara vt num.61.& ſeq.
Nec per rerum naturam contingere poteſt, vt laicus ſit capax iuriſdictionis num.30.
CLERICO conueniente laicum in foro ſeculari, quo ad deciſoria, an attendantur ſtatuta eiuſdem fori dec.100 num.22. & 23.
Reconueniente laicum in foro Eccleſiaſtico, quæ iura ſint ſeruanda numero 35. & 37. & quare numero 39.
Reconueniente in curia ſeculari an, & quando in foro ſeculari tractandum ſit, ſecundum ius canonicum num.38.
CLERICVM trahere ad laicum tribunal quis dicatur, deciſ.50.num.10.
Occidens, Eccleſiæ immunitate an gaudeat, deciſ.22. num.7,& 8.& 9.& 10.
Percutiens Eccleſiæ immunitate an gaudeat num.7.8.9. & 10.
Percutiens pro recuperatione rerum ſuarum, vide canon ſi quis ſuadente; Conſequenter, vide canon. Ex interuallo, ad ſui defenſionem incidit in can ſi quis ſuad deciſ.35.num.85.
Vulnerans Eccleſiæ immunitate an gaudeat. deciſ. 22. num.7.8.9.& 10.
Offendens, ſaluatorem iterum crucifigit, deciſ.45.n.4 Sacrilegium committit num.51. Pro defenſione rerum proximi ſui, vide can.ſi quis ſuad.
Per veſtem tenens, vel eas lacerans, frenum equi detinens, & ſimilia faciens, vide ibid.
Capiens per capillos, & dicens niſi eſſes clericus &c. vide ibid.
CLERICVS an, & quando pro ſua Eccleſia ſit integer teſtis, deciſ.81.num.46.
Pro re Eccleſiæ, trahit laicum ad forum ſuum, quacumque actione agat, deciſ 98.num.2.
Crimen læſe maieſtatis non committit, offendens Principem laicum, deciſ.21.num.35.

In-

Intereſſe ſi habet ſimul cũ laico, laicus eximitur à ſeculari iuriſdictione, deciſ. 19. num. 18. Et gaudet immunitate clerici in materia indiuidua num. 29. Secus indiuidua num. 27. In qua etiam materia indiuidua, non ligatur ſtatutis laicorum num. 25.

Curatus ſi fuerit ſimul cum alijs laicis, omnes conueniuntur coram Iudice Eccleſiaſtico, deciſ. 19. num. 12.

Nominatus ſi fuerit, & nominationem acceptauerit, an, & quando cauſa auocetur à Iudice laico, remiſſiuè num. 10.

Feudi recti ſucceſſionem non habet, deciſ. 21. numero 69.

Habitans cum laico eſt cauſa, vt ille potiatur immunitate habitandi, deciſ. 19. num. 30.

Cohæres operatur, vt omnes alij cohæredes etiam laici conueniantur coram Eccleſiaſtico num. 21.

Conuenitur ſimul cum laico in materia indiuidua coram Iudice Eccleſiaſtico, deciſ. 19. num. 33. & contra illos duplicibus iudicijs agitur ſolum in curia Eccleſiaſtica num. 32.

Alimenta ſi petat, cum alijs cohæredibus laicis, adeundus, eſt Iudex Eccleſiaſticus num. 22.

Litis conſors ſi fuerit cum laico, an, & quando laicus propterea habeat fori electionem num. 32.

Executor teſtamenti, ſi fuerit ſimul cum laicis, omnes conueniuntur coram Epiſcopo num. 24.

Læſæ maieſtatis crimen non committit offendendo Principem laicum, deciſ 21. num. 35.

Laudum ſi tulerit ſimul cum laicis, petitur reductio coram Iudice Eccleſiaſtico, deciſ. 19, num. 26.

Viator in Catredali ſepeliendus eſt, deciſ. 87. numero 15.

Proclamatum contemptor, ab ordinario dumtaxat coerceri poteſt, deciſ. 49. num. 24.

In foro laico examinari non debet, deciſ. 50. num. 1. Nec à laico, abſque licentia ſui ſuperioris num. 2. An debeat iurare in manibus laici examinantis, vel in manibus Eccleſiaſticæ perſonæ num. 4. In cauſa criminali non eſt examinandus num. 5. & ſeq.

Offendens Principem laicum, non incurrit in crimen læſæ maieſtatis, deciſ 22. num. 35.

Si depoſuit in cauſa ſanguinis, 20. & quando efficiatur irregularis, & infamis deciſ. 50 num. 22.

Sententiam ſi tulerit ſimul cum laicis, appellatio petitur coram Eccleſiaſtico, deciſ. 19. num. 26.

Diuiſionem facere ſi velit cum fratribus laicis, illi ad eam cogi poſſunt per Iudicem Eccleſiaſticum, numero 28.

Tempore Interdicti in Eccleſia ſepeliri poteſt, dec. 45. num. 57.

Deponens per vim, & metum excuſatur à peccato, non ab irregularitate, deciſ. 50. num. 23.

Curator ſi fuerit ſimul cum alijs laicis, omnes conueniuntur coram Iudice Eccleſiaſtico, deciſ. 19. numero 32.

Laudatus ab habente ius in re, an forum declinare poſſit, deciſ. 24. num. 5.

Nominatus in Authorem, an, & quando trahat cauſam ad ſuum Iudicem. deciſ. 24. num. 1. & 5. ſemper trahit ad ſuum Iudicem ſi cauſa eſt indiuidua, numero 13.

Deponens coram laico, ſine ordinarij licentia, an, & quando puniatur, deciſ. 50. num. 24.

Vbi veritas aliter haberi non poteſt, ſi non actu, ſaltim habitu, non cogitur deponere num. 27.

Socius ſi fuerit laici, laicus in cauſa indiuidua conuenitur, coram Iudice Eccleſiaſtico, deciſ. 24. ſub numero 11.

In cauſa ſanguinis, etiam in ſubſidium non cogitur deponere, deciſ. 50. num. 28.

Nec in cauſa criminali criminaliter intentata num. 29.

Incedere in habitu clericali an dicatur, ſi geſtat pallium oblongum ſine veſte, deciſ. 26. num. 17.

Habitum clericalem dimiſſum reaſſumere poteſt propria authoritate, deciſ. 26. num. 19. Alia plura de dimiſſione, & non dimiſſione habitus clericalis, vide in Verbo clericalis.

Primæ tonſuræ, abſque alio requiſito de iure antiquo gaudebat priuilegio fori, deciſ. 25. num. 1.

Collectæ ſubiicere ſe non poteſt, nec tacite, nec expreſsè, deciſ. 35. num. 30.

Emptor, oneri ſe ſubiicere an dicatur ſtante ſtatuto, vt bona quid annuum pro collectis ſoluant, deciſ. 36. num. 9. & 30.

Fori priuilegio non gaudet de iure nouo, niſi habeat tria requiſita Concilij, deciſ. 26. num. 3. Et quidem copulatiue num. 4. 6.

Fori priuilegium, vt olim amitteret non incedendo in habitu clericali, requirebatur monitio trina, vel vnica in ſynodo; hodie non amplius requiritur, deciſ. 26. num. 2. & ſeq.

Fori priuilegio an gaudeat ſi inſeruit Eccleſiæ ad cuius ſeruitium non eſt adſcriptus num. 15. & 31. Vt gaudeat ſufficit adſcriptio ad ſeruitium alicuius Eccleſiæ oretenus facta, deciſ. 16. num. 16. Non tamen eſt neceſſaria num. 31. an & quando gaudeat, nec ne, ſi habitum clericalem & tonſuram non deferat, vide in Verbo clericalis, & in Verbo Tonſura. Gaudet ſi degat in ſchola, vel vniuerſitate, etiam abſque licentia ſui ordinarij, deciſ. 26. num. 32. & ſeq.

Captus ſine habitu, & tonſura, probans ſe ſolitum deferre gaudet priuilegio fori num. 25.

Non beneficiatus, nec in ſacris ordinibus conſtitutus deſerens tonſuram, ſiue habitu clericali, peccat mortaliter, deciſ. 60. num. 13.

Impeditus excuſatur à ſeruitio Eccleſiæ, deciſ. 26. num. 29.

In minoribus ex non delatione habitus puniri non poteſt deciſ. 66. num. 26. & num. 5. Nec cogitur ad illum deferendum, vel reaſſumendum, ſed tantum priuatur fori priuilegio, & ei interdicitur ſacrorum exercitium num. 27.

Eccleſiæ ſeruire de preſenti dicitur; ſi per menſem ante delictum inſeruiuit, deciſ. 26. num: 30. inſeruiens ſine mandato Epiſcopi, ſatisfacit menti Concilij num. 31. A ſeruitio excuſatur propter impedimentum, numero 29.

Simplex, poſt trinam monitionem habitum non reaſſumens, an poſſit in perpetuum fori priuilegio priuari, deciſ. 66. num. 29.

Pro iniuria ſibi illata, poteſt agere contra laicos, cum proteſtatione (etiam non profutura) citra pœnam ſanguinis, deciſ. 45. num: 26. Idem pro iniuria facta conſanguineo num. 27.

Permittens ſe percuti, eſt excommunicandus, numero 70.

Seipſum percutiens animo irato, incidit in can. ſi quis ſuadente num. 71.

Vt laicus incedens carceratur ab ordinario, & cogitur ad habitum reaſſumendum, deciſ. 66. num. 2. Intellige ſi eſt beneficiatus, vel in ſacris conſtitutus num. 14. Qui etiam alijs pœnis punitur numero 15. 16. & 17. præterquam in certis caſibus, de quibus numero 18.

Vnus ſi adſit inter cohæredes, omnes conueniuntur coram Eccleſiaſtico. deciſ. 19. num. 21; & ſi ab eis petantur alimenta, adeundus eſt Eccleſiaſticus num. 22. & ab eo tota cauſa debet iudicari, ſi ijdem cohæredes de diuiſione altercarent num. 13.

Si adſit inter plures executores teſtamenti, omnes conueniuntur coram Epiſcopo num. 24.

Iuriſdictionem laicam prorogare non poteſt, nec tacite, nec expreſsè, deciſ. 18. num. 16.

Habitum an licitè dimiſerit, cognoſcit Eccleſiaſticus, deciſ. 17. num. 45.

Detentus ſi fuerit à Iudice ſeculari, an & quando Iudex incidat in can. ſi quis ſuadente, deciſ. 17. numero 49.

Committens cauſam ſanguinis, ratione corporalis iuriſdictionis, an, & quando incidat in irregularitatem, deciſ.86.num.15.
Succedens laico titulo vniuerſali, an ligetur inſtantia, cum illo incæpta, deciſ.7.num.3.
Mulctam non ſoluit, in quam ratione contumaciæ, vti laicus fuit condemnatus, deciſ.28.num. 16.
An gaudeat priuilegio fori, cognoſcit Eccleſiaſticus, deciſ.17.num.10. 11. & 42. citatis tamen fiſco, & intereſſe habentibus num. 12. Et pendente tali articulo, proceſſus laici conquieſcit num.13.
Repetitur ab Epiſcopo, etiam ſi non habeat requiſita num,33.
Punitur ab Epiſcopo num.eod.
Torqueri an poſſit ab Eccleſiaſtico ex confeſſione coram laico facta, deciſ.18.num.21.
Differens allegare in foro laico clericatum, vſque ad ſententiam, an condemnetur in expenſis, deciſ. 18. num. 14. Et an à Iudice laico, vel eccleſiaſtico numero 15.
Nutriens barbam in Hiſpania, an gaudeat priuilegio fori, deciſ.66.num.9.
Arbiter eſſe poteſt etiam ſimul cum laico in poſſeſſorio ſpirituali, deciſ.8.num.79.
Citari debet in executione facienda ſuper re in ipſum pendente lite alienata, & talis executio facienda eſt per eccleſiaſticum, deciſ. 7. num. 16. 20. & 21.
An quis ſit, cognoſcit Eccleſiaſticus, deciſ.17. num. 10. & 41. Citatis tamen fiſco, & intereſſe habentibus, num.12.
Coniugatus, conueniri an poſſit in ciuilibus coram laico, deciſ.2. num.123.
Conueniri debet coram Iudice ſuo pro rebus à laico acquiſitis, deciſ. 7.num.1.
Etiam ſi laicus illius Author in forma Cameræ ſe obligauerit num. 2.
Delictum ſi ſimul cum laico committat, an, & quando contra eundem laicum procedere poſſit Eccleſiaſticus deciſ.4.num.11. Et in quo foro laicus puniatur. deciſ. 19.num.1.
Hæres ſi fuerit, non comprehenditur ſub ſtatuto laicali, de inſinuandis teſtamentis, deciſ. 10. numero 7.
Litigans in foro ſeculari, dicitur miſerabilis perſona, deciſ.8. num.16.
Fori electionem habet, ſi offendatur à laico, deciſ. 3. num.31.
Occiſus ſi fuerit ab equite S.Iacobi, vel alterius ordinis, an, & quomodo eques amittat cingulum militiæ, & priuilegium fori, deciſ.2.num.131.
Aſſiſtens homicidio, etiam diſſuadendo, efficitur irregularis. deciſ.64.num.2.
Beneficiatus, vel in ſacris conſtitutus, non incedens in habitu, & tonſura, peccat mortaliter, deciſ. 66. num.12.
Pupillus à ſolo Iudice Eccleſiaſtico poteſt habere tutorem, deciſ.1.num.4.
Reus vbi eſt, non poſſunt à laico cognoſci poſſeſſoria retinendæ, & recuperandæ. deciſ.8,num.36.
Remiſſionem ſi faciat laico, qui illum offendit, non dicitur remiſſa iniuria Eccleſiæ, deciſ. 3. num.32.
Sub ſtatuto de retractu, ſiue de iure prothomiſeos, an, & quando includatur, deciſ.8.num.39.
Habitum dimittens, appellatur Apoſtata, & priuilegiis clericalibus priuatur, deciſ.65.num.1. intellige, ſi vel in ſacris conſtitutus eſt, vel beneficiatus, numero 5.
Negociator, an, & quatenus ad collectas teneatur, deciſ.35. num.45. deciſ. 37. num.75. tanquam peſtis fugiendus. deciſ. 94. num.4. an ſit in ſtatu peccati mortalis num.5.
An ſoluat gabellam num. 7.
Fructus ſui agri asportans, vt carius vendat, eſt negociator, & gabellam ſoluit num. 8. Contrarium eſt verius, num. 12.
Vinum ad minutum vendere abſq; gabellæ ſolutione poteſt num.10.
Detinens rem propriam vt carius vendat, non dicitur negociator num.12.
Rem pro ſuo vſu emptam vendens, non ſoluit gabellam, nec negociator dicitur num.15.
Prædia conducens, & fructus vendens, an dicatur negotiator, & gabellam ſoluat num.16.
Agens in foro ſeculari ex illoris permiſſione, ſubiicitur ſtatutis illius fori, deciſ. 100. num. 16. Intellige vt numero 21.
CLERI in obbrobrium ſtatutum, vel conſuetudo, non tenet, deciſ.19.num.14.
DE CLERO eſt notitius, deciſ.16.num.40.
PER CLERVM indictas collectas, non ſoluunt equites hieroſolymitani, deciſ.21.num.32.
CLOACIS dans formam ſtatutum laicorum, an liget clericos, deciſ. 12.num.4.& 49.
COACTAE nuptiæ, vide nuptiæ.
COADIVVARE edicta Principum ſecularium, debent Epiſcopi, tempore caritatis, deciſ. 13.num.14.
Taxam pretii a laicis impoſitam, deciſ. 12. numero 58.
CODICILLARIS clauſula, vide clauſula.
CAELIBATVS eſt vnus ex tribus gradibus caſtitatis, deciſ.2.num.63.
Monachali regulæ, an ſemper fuerit annexus, numero 90.
COEPTVS vide inceptus.
CAETERA extrema ſupponuntur habilia, vbi de vno diſputatur, deciſ.33.num.4.
COGERE clericos ad ſeruanda edicta laicorum, ob publicam vtilitatem condita, renuit S.Carolus, deciſ.12. num.20.
Coniuges ad ſimul cohabitandum an poſſit vterque Iudex, deciſ.9. num.39. cum pluribus ſeq. & num. 24.
Fratres laicos ad d...ndeodum cum clerico, poteſt Iudex Eccleſiaſticus ex officio, deciſ.15.num.28.
COGITATIONIS pœnam in ſoro fori, nemo meretur, deciſ.60 num.20.
COGITASSE præſumitur quem, ſaltem in genere de eo, quod ex ſuo delicto ſequi poterat, deciſ. 60. numero 30.
COGNITIO iuriſdictionalis controuerſiæ ortæ inter Iudicem Eccleſiaſticum, & laicum ſpectat ad Eccleſiaſticum, deciſ.17.num.15.
Confugientium ad Eccleſiam, vel ab illa extractorum, an fieri poſſit à Vicario capitulari, deciſ. 31.num.8.
Cauſarum matrimonialium ſpectat ad ſolum Epiſcopum, deciſ.9.num.9,
Clericatus quomodo ſpectare poſſit ad ſecularem, deciſ. 37. num.41.
Collecta, an ſit, vel non ſit realis, ſpectat ad Eccleſiaſticum, deciſ.36.num. 34.
Articuli ſpiritualis an, & quando ſpectare poſſit ad Iudicem ſecularem, vide articulus, & Iudex. Emergens videri poteſt, ratione incidentiæ per Iudicem, alias incompetentem, deciſ. 8. num. 28. Declara vt num. 29. 30.& 31.
Iudicialis vbi fieri debet, poſſeſſorium nihil commune habet cum petitorio, deciſ. 8.num, 3.& 5.
Poſſeſſorii matrimonialis, ſpectat ad Iudicem Eccleſiaſticum, deciſ.9.num.6. an,& quando ſpectare poſſit ad ſecularem, vide Iudex.
Spolii beneficialis clerico per laicum facti, an ſpectet ad laicum, deciſ.8.num.40.& ſeqq.
Habitus clericalis an ſpectet ad laicum, qui carcerauit clericum.deciſ. 17.n.8. 40.& ſeqq.quæ ſpectat ad laicum num. 41. Ad illum non ſpectat ſi agatur de qualitate habitus num,43.Et an clericus habitum licite dimiſerit ſpectat ad Eccleſiaſticum num.45.
Cauſæ non requiritur vt inhibere poſſit laico per Eccleſiaſticum coram quo vertitur articulus præiudicialis. deciſ.24.

deciſ.25.num.15.& 18.limites vt num.19.& 20.
Articuli, de quo dubitatur ad quem forum ſpectet, pertinet ad Eccleſiaſticum, deciſ.14.num.58.
Quæſtionis ſuper iuriſdictione inter Eccleſiaſticum, & laicum ſpectat ad Eccleſiaſticum num.41.& 59.
COGNITVS frater ſi in aliquo fuerit a teſtatore, legitima matris in bonis filii an ſit tertia totius, vel tertia tertiæ deciſ.34 num.34.& ſeqq.
COGNOSCENS carnaliter monialem, quot,& quæ crimina committat, deciſ.19.num.15.
Filius perditionis vocatur num.16.pœnam mortis incurrit num.17.
Mulierem quam ignorabat eſſe coniugatam, vide adulterir.
COHABITATIO coniugum an cognoſci poſſit ab vtroque Iudice, deciſ.9.num.3. & 9. cum ſeqq.& num.24. & ſeqq.
Oritur ex contractu matrimoniali num.2.
COHÆREDES plures ſi fuerint, & ex eis vnus ſit clericus omnes conueniuntur coram Eccleſiaſtico, dec. 19. num.21.& ſi de diuiſione contenderent, tota cauſa iudicatur in foro Eccleſiaſtico num.23.Et ſi ab eis præſtentur alimenta adeundus eſt Eccleſiaſticus num.22.
Dato coherede vniuerſali, frater in aliquo inſtitutus habetur loco legatarij, deciſ.34.num.35.
COLLATIO beneficij, vide beneficium Eccleſiaſticum.
COLLECTÆ imponuntur principaliter perſonis, habito reſpectu ad bona, deciſ.35.num.15.
Per æs, & libram, ſed obligatio reſpicit perſonam, num.28.
Impoſita iuxta vires patrimonii, an dicantur onus reale, deciſ.36.num.5. & 14.
A communitate ex Principis permiſſione, non ſunt ordinariæ num.13.
Indictæ à clero,ſolui non debent ab Equitibus Hieroſolymitanis, deciſ.21. num.32. Qui gaudeat priuilegio collectarum num.31.
Inductæ à ſtatuto, licet habeant cauſam de præterito, formam tamen habent de tempore, quo ſoluuntur, deciſ.35.num.36.
Ad Eccleſiaſticos non tranſeunt, etiam ſi ante bonorum acquiſitionem impoſitæ ſint num.12. & ſeqq.& 22.
Formam certam non habent num.18. Habent ſingulis annis licet habeant cauſam de præterito, deciſ. 36. num.25.
Munus ordinarium non ſunt, deciſ.35.num.18. ſed mixtum num.26.
Accreſcunt cæteris, ſi ab eis bona clericorum eximantur num.21.
Solui, an,& quatenus debeant à clerico negociatore, num.45.
Reales an ſint, vel non, cognoſcit Eccleſiaſticus,dec.36 num.34.
Certæ tranſeunt cum rebus ad clericos num. 1.& 10. Contrarium eſt verius à num. 11. vſque ad fin. eſt magis communis, & verior ſententia num.32.
Tributi naturam an aſſumant num.6.& 23.
Ordinariæ an tranſeant ad clericos num.10.& 31.
Non ſunt,quæ fuerunt impoſitæ a communitate ex Principis permiſſu num. 13.
Perpetuæ an tranſeant cum rebus ad clericos num. 10. & 11. Vſque ad fin. idem ſunt, quod indictum num.3. Tributi naturam an aſſumant num.6.& 23.
Clericis imponi non poſſunt, vel ab eis exigi abſque licentia Summi Pontificis, deciſ.37.num.66.
Vniformes, idem ſunt quod indictum, deciſ.36. num.3. Tributi naturam an aſſumant num.6. & 23.
Onera realia ſunt materialiter, perſonarum vero onera. & ſi mixta ſunt, formaliter num. 19.
Onus extra ordinarium dicuntur, licet certitudinaliter ſoluantur; ſi tamen ſoluantur pro neceſſitatibus, quæ variantur num.11.
Vt ſint tributa ſtatuere, eſſet ſtatuere quod onus mixtum ſit reale, quod implicat contradictionem num.23.
Recipi non poſſunt à clericis; etiam ſponte dantibus; & illas recipientes ſunt excommunicati, deciſ. 37. num. 78.
Solui non debent à colonis clericorum, deciſ.42. numero 14.
Sunt onus mixtum perſonis pro rebus impoſitum, deciſ.44. num.1. Et onus extraordinarium num.8.
Solui non debent à colonis,ratione partis colonicæ nu. 4.18.23. & 24.
Imponi ſub qua forma debeant num 5.& ſeq.
Dicuntur ſequelæ æſtimi num.6.
Solui debent a Domino prædii num. 12. Et à poſſidente pro ſuo. non à detentore num.13. Et à locatore,non à conductore num.15.
Portio perſonæ immunis, accreſcit cæteris ibid.
Imponuntur percipienti fructus rei, deciſ. 41. numero 2.
In libro ſi deſcribatur exemptus, an, & quando appellare debeat, deciſ.44. num.11.
Pro Eccleſiæ reparatione, vide reparatio.
COLLECTARVM impoſitio, dicitur peræquatio, deciſ.44.num.7.
Obligationes tot ſunt,quot ſunt anni; & pro futuris ſunt conditionales, deciſ.35. num.25.
Cum onere legari poſſunt bona Eccleſijs num.41.
Quantitas reſpicit rei æſtimationem, ſed ſoluendi neceſſitas reſpicit perſonam, deciſ. 36. num.17.
Materia eſt odioſa, & ſtrictè interpretanda, deciſ. 41. num.16.
COLLECTARI debent bona per fraudem in clericos alienata, deciſ.35.num.43.
Et ad quid teneatur alienans fictè, & alienationi conſentiens, ad collectas fraudandas num.44.
Forenſes an poſſint de iure, vel de conſuetudine, deciſ. 35.num.17.
Clerici, vt poſſint à laicis, non ſufficit conſenſus tacitus Summi Pontificis, deciſ.37. num.61.
Colonica portio prædiorum Eccleſiæ a ſolo ſeparata, an poſſit, deciſ.41. num.4. Si in tali portione colonus collectetur, dominus prædij damnum reſundit, deciſ.4 .num.50.
Coloni clericorum, an poſſint, ratione lucri operarum ſuarum, deciſ.43. num.21. non poſſunt a Principe, ratione partis colonicæ, deciſ.44 num.24.
Colonorum induſtriæ non poſſunt, deciſ. 43. numero 23.
Equites S.Iacobi, & ſimiles non poſſunt, deciſ. 8. numero 114.
Prædia Eccleſiaſtica non poſſunt, deciſ.44. num.9.
COLLECTAS contra, in dubio iudicandum eſt, dec.36. num.35.
COLLECTIS ſupponuntur bona immunia,ad laicos tranſeuntia, deciſ.35.num.38.
Subijcere ſe an dicatur clericus emptor, ſtante ſtatuto, vt bona quid annuum pro collectis ſoluant, deciſ. 36. num.9. & 30. Non poteſt clericus, tacitè, nec expreſſe num.30.
Non ſupponuntur fructus ſed prædia ratione fructuum, deciſ 45.num.3.
PRO COLLECTIS agi poteſt etiam contra bona libera, deciſ.35. num.16. Conuenitur deſcriptus, non autem poſſeſſor num.27. Futurorum annorum, ſtatuto non obſtante, non oritur actio, nec hypotheca num.37.
Hypotheca oritur ab initio pro toto tempore, deciſ.36. num. 7. Intellige vt num. 25. cum ſeq. Non oritur ſi impoſitæ fuerint a communitate,quæ non habet fiſcum num. 16. Tranſit ad ſucceſſorem, ſi collectæ ſolui debeant ex re, ſecus ſi pro re num.27.
COLLIGENTES FRVCTVS immaturos operarij mandato alterius, non excuſantur a dolo, deciſ. 24. numero 37.
De nocte operarii, præſumuntur in dolo, deciſ. 24. num. 38. Niſi id palam, alijſque videntibus agant numero 39.

COLLVSIO, ex nimia celeritate præſumitur, deciſ. 79. num. 10.

COLONI clericorum an, & quatenus ſint de foro Principis laici, deciſ. 41. num. 29. Ligantur ſtatuto prohibente frumenti aſportationem nu. 35. Ratio redditur n. 37. Gabellam ſoluunt pro delatione partis colonicæ n. 33. Ratio redditur num. 38. Seminantes orizam contra Principis prohibitionem, an puniantur num. 34. & 39. Contrauenientes edictis tempore peſtis editis puniuntur num. 35. & 46. An, & quatenus legentur edictis Principis ſecularis num. 3. Gabellam ad Portam Ciuitatis, quam ob cauſam ſoluere teneantur nu. 38. Contribuere an, & quando teneantur oneribus publicam reſpicientibus vtilitatem num. 41. Concurrere an teneantur ad arcium, mœnium, argiuum, & pontium reſtaurationem, nu. 42. & 45. & ſeqq. & 54. Priuilegio clericorum ſortiuntur, quando eorum onus præiudicat dominis num. 64. A cultura ſi per Principem auertantur, Princeps incidit in Bullam Cœnæ num. 66. Vt vilioribus conditionibus conducant prædia Eccleſiaſtica ſi quis efficiat indirectè lædit immunitatem n. 68. Conſiderantur ſub duplici ratione in ordine ad onera, & gabellas num. 7. Immunitate clericorum gaudent vbi clerici commodè ſuo priuilegio vti non poſſunt num. 79. Plus cæteris ſi grauentur, læditur, & violatur Eccleſiæ immunitas, & incurritur in Bullam Cœnæ num. 83. deciſ. 42. num. 23. Quando autem dicantur nimis, vel plus cæteris grauati, deciſ. 42. num. 24. Immunes ſunt ab oneribus mixtis, quacunque conſuetudine non obſtante, deciſ. 42. num. 1. & ſeq. Et praxis eis defendendi à talibus oneribus, datur num. 5. Grauari ſi fuerint circa ea, quæ ſubiacent communi intereſſe clericorum, & ipſorum, læditur immunitas, deciſ. 43. num. 5. An, & quatenus a taſſa talis ſint immunes, deciſ. 45. num. 8. Non partiarij, ſed a clericis certa mercede conducti, grauari non poſſunt, deciſ. 82. num. 11. Non tenentur ad refectionem viæ, vel reparationem aggeris num. 13. Nec ad ſolutionem collectarum num. 14. Immunes ſunt ab onere hoſpitandi milites, vel ſatellites num. 15. Immunes an, & quando ſint clerici eorum domui, non habent requiſita Concilii nu. 16. Tenentur ad onera, ratione propriorum bonorum num. 17. An, & quando teneantur ad onera impoſita ſuper fructibus à ſolo ſeparatis num. 19. Partiarij ſi grauentur ratione fructuum pendentium, incurritur in Bulla Cœnæ, deciſ. 43. num. 20. Collectari an poſſint ratione laici operarum ſuarum num. 21. Non poſſunt ratione partis colonicæ, deciſ. 44. num. 24.

Eccleſiæ immunes an ſint ab oneribus perſonalibus, deciſ. 41. num. 80. Damnum dantes cum animalibus Eccleſiæ quando accuſari poſſint coram ſeculari, dec. 24. nu. 24. Tranſportantes partem colonicam de loco ad locum ſoluunt gabellam, deciſ. 41. num. 9.

Equitum Hieroſolimitanum an ab Ordinarijs loci puniri poſſint, deciſ. 21. num. 79.

Nudam habent detentionem, deciſ. 44. num. 14.

Ad collectam ſi actentur per Statutum illud dicitur iniquum num. 16.

Collectati de facto, retinent de portione dominicali, vel è domino repetunt num. 17. & ſeq.

Fructus percipiant, ratione laboris in cultura impenſi num. 20.

Partiarij quod ius, vel quam actionem habeant ſuper fructibus pendentibus, deciſ. 43. num. 15. Aſportantes partem dominicalem non committunt furtum, dec. 44. num. 55.

Decimas an ſoluant, ea parte colonicæ, deciſ. 41. nu. 3. deciſ. 44. num. 22. & ſub num. 24.

Domini ſunt partis colonicæ, deciſ. 41. ſub num. 25.

Non tenentur, nec etiam pro colonica portione ad onera mixta, ſed illa ſpectant ad dominum prædij, deciſ. 41. num. 56. Nec ad onera reſpicientia prædij conſeruationem, deciſ. 43. num. 1.

Poſſident non pro ſuo, ſed pro domino, deciſ. 41. nu. 27.

Colonicam partem ex quibus cauſis habere debeant num. 57.

Collectati, vel grauati ſi fuerint in portione colonica, dominus fundi damnum refundit num. 58.

Ad quæ teneantur erga dominum, & erga prædium num. 59.

Conueniri, an, & quando poſſint per clericos in foro Eccleſiaſtico num. 31.

An teneantur de damno in fructibus contingente, deciſ. 43. num. 2.

Habent actionem pro ſocio contra dominum, & è contra num. 13.

Socii an verè ſint, deciſ. 41. num. 78.

Regularium Mendicantium ſunt prorſus immunes ab oneribus, deciſ. 42. num. 20.

Menſæ Epiſcopalis gaudent exemptione ab oneribus, & priuilegio fori num. 21.

Cardinalium gaudent exemptione à muneribus num. 22.

Repetunt à Domino expenſas eidem finita locatione commodum allaturas, deciſ. 43. num. 3.

Grauari non poſſunt ratione pretii fructuum pendentium num. 11. & ſeqq.

COLONICA PORTIO prædiorum Eccleſiæ à ſolo ſeparata collectari an poſſit, deciſ. 41. num. 4.

Tranſportata ſi fuerit de loco ad locum à Colonis partiarijs Eccleſiæ, debet ab eis ſolui gabella nu. 9. & 33. Ratio redditur num. 38.

Colonis ex quibus cauſis debeatur num. 57.

Collectari, vel grauari ſi contingat, dominus prædii damnum refundit num. 58.

COLONO ſtare non tenetur ſingularis ſucceſſor, deciſ. 43. num. 16. & quare num. 16.

COLONORVM Eccleſiæ immunitas, reſpicit ipſius Eccleſiæ vtilitatem, deciſ. 41. num. 17.

Induſtriæ collectari non poſſunt num. 23.

AD COLONVM de emphyteuta argumentum non valet, num. 26.

COLONIS clericorum gabellam, vel onus imponentes pro cultura, & laborerio incidunt in Bullam Cœnæ num. 22.

Impedimenta præſtita ſi fuerint, qua actione dominus aduerſus illa tueatur ius ſuum num. 65.

Nam partiarius merces ſi ſoluatur, illa dicitur pretium laboris, deciſ. 42. num. 12.

COLONVS, vel conductor fundi Eccleſiæ, vide Conductor.

COLORATVS contractus, vide Contractus.

Titulus, vide Titulus.

COMMENDAE Equitum S. Iacobi &c. an ſint beneficia Eccleſiaſtica, deciſ. 5. num. 101.

Equitum Hieroſolimitanorum ſunt ad nutum Magni Magiſtri amouibiles, & quam poteſtatem Commendatarii in illis habeant, deciſ. 21. num. 37.

COMMENDATARII Religionis Hieroſolimitanæ, quam poteſtatem habent in ſuis Præceptoriis, & Commendis num. 37.

COMMENDATITIAE literæ proprii Epiſcopi probant clericatum, & iis viſis, Iudex laicus debet reum carceratum ſtatim remittere ad Eccleſiaſticum, deciſ. 17. num. 21. & 34.

COMMISSIONIS peccatum grauius punitur, quam omiſſionis, deciſ. 33. num. 21.

COMMISSIONES Ordinario, ſeu Vicario Epiſcopi directæ an exequantur à Vicario Capitulari, deciſ. 31. num. 1. & 2.

Diſpenſationum de ſtylo non diriguntur Vicario Capitulari num. 4.

Vicario Epiſcopi directæ an exequantur ab eius ſucceſſore num. 12. & 13.

Canonico directæ ſub nomine proprio, etiam facta reſignatione Canonicatus durant num. 14.

Dignitatem habenti directę ſub nomine proprio, durāt, etiam facta reſignatione dignitatis num. 14.

COMMITTERE laicis cauſas ciuiles clericorum quatenus

tenus

tenus poſsit Ordinarius, deciſ.14. num.18.
Alia vide in verbo Delegare.
COMMENDATARIVS, Depoſitarius, & ſimiles an, & quando quæſtionem dominii refricare valeant, dec.100. num. 6.
COMMODITAS bonorum ſuorum, non dominium ſpectat ad Equites Hieroſolymitanos, deciſ. 21. num 42.
COMMODVM clericis ſi afficiat ſtatutum laicale arctatiuum, illos non comprehendit, deciſ. 10. num.21.
Delinquenti niſi afferat delictum, illud non præſumitur, deciſ.5. num.93.
COMMVNICATIO immunitatis, vni fratri, vel ſocio conceſſa. an, & quando alteri fiat, deciſ. 41. num.76. 77. & ſeqq.
COMMVNE BONVM, vide Bonum.
COMMVNEM eſſe murum indicant trabes penetrantes vltra dimidium muri, deciſ.54. num.8.
COMMVNI etiam in re committitur furtum, deciſ. 24. num.53.
Re poteſt quis ad vſum deſtinatum vti iure communionis, etiam inuito ſocio, deciſ. 54. num. 11. Et etiam ſine mercede ſi vſus ſit indiuiduus num. 12. Et an etiam ſi ſociis luminibus efficiat, vide num. 13 18. 24. & 28.
COMMVNIS conſuetudo, vide Conſuetudo.
Vſus loquendi, vide Vſus.
Vtilitas, vide Vtilitas.
Res inter Eccleſiam, & laicum non præſcribitur, niſi vti præſcribuntur bona Eccleſiaſtica, deciſ.19. num.31.
Res quando dicatur mea, & non mea, deciſ. 56 num. 5.
Res non præſumitur accepta per ſocium animo furandi, deciſ 24. num. 54.
Paries an, & quando dicatur pro diuiſo, vel indiuiſo, remiſsiuè, deciſ. 54. num. 9. Vbi antiquitus fuit eleuatus, poteſt vicinus extollere domum depreſſam vſque ad eiuſdem parietis culmen num. 28. In vna parte, in alia quoque paries dicitur communis num.2. Contra Gramaticum in conſ. 161. num. 9 An ſit, peritorum relationi deſertur num. 3. Inferiori ſi eſt, idem iudicandum de ſuperiori num.6. In dubio præſumitur nu.7. Sed pro diuiſo num.8.
Error communis Officialis putatiuo ſupplet iuriſdictionem rigore l. Barbarius, ff. de offic. Prætor. deciſ. 30. num.4. Operatur quod teneat diſpoſitio facta ab eo, qui communiter reputabatur habere facultatem diſponendi num. 6. Attendi a viro probo potius debet, quam veritas num. 7. Validat actum à Iudice putatiuo factum, non tamen reddit habilem illum officialem num. 10.
Alia plura, vide in verbo Leges diuerſæ, ſub verſ. l. Barbarius, & deciſ. 30. per totam.
Reputatio probat clericatum deciſ. 17. num. 26.
Quid operetur, vide in verbo Leges diuerſæ, ſub verſ. l. Barbarius, & deciſ. 30. per totam.
COMMVNITAS collectam ſi imponat ex Principis permiſsione, illa non eſt collecta ordinaria, deciſ. 36. n. 23.
Fiſcum non habens, ſi collectas imponat, pro illis non oritur hypotheca, deciſ. 36. num. 26.
COMMVTATIO Voti caſtitatis in continentiam coniugalem, non mutat Regulæ ſubſtantiam, deciſ. 2. nu. 66.
COMPENSATIONIS exceptio an, & quando in depoſito, ſicut in mutuo opponi poſsit, deciſ. 29. num. 28.
COMPETENS Iudex, vide Iudex.
COMPLETVM negotium, vide Negotium.
COMPLICITATIS præſumptionem, an, & quando inducat aſſociatio poſt delictum, deciſ. 64. num. 23.
DE COMPROMITTENDIS CAVSIS ſtatutum, reſpicit ordinatoria iudicij, deciſ. 20. num. 25 Et ſi ſit laicum non comprehendit Clericum num. 27. & dec. 18. num. 27. Ipſi tamen eo vti poſſunt, deciſ. 21. num. 27.
COMPVLSIO abeſſe non ſolum debet in matrimonio, ſed etiam compulſionis timor, deciſ. 5. num. 34.
COMPVTIS dandis, etiam ſi teſtator ſtari mandauit, adhuc poteſt error calculi ex aliis ſcripturis probari, deciſ. 29. num. 6.
Dandis vt ſtetur ſi mandauit teſtator, intelligitur de ratione nondum reddita, & de computis nondum datis num. 7.
COMPVTORVM liberationis legatum regulariter non liberat a ſolutione reliquatus num. 8.
CONCEDENTIS morte non expirat regulariter, re integra iuriſdictio Ordinaria, deciſ. 30. num. 9.
CONCESSIO licentiæ extrahendi aliquem ab Eccleſia; an fieri poſsit per Vicarium Capitularem, deciſ. 31. n. 8.
CONCESSO fine, conceſſa etiam cenſentur ea, quæ ſunt ad finem, deciſ. 40. num. 26.
CONCILIVM CONSTANTIENSE in Confirmatione Actorum Benedicti, & Gregorij Summorum Pontificum, excepit vauit præiudicium Religionis Hieroſolymitanorum, deciſ. 21. num. 73.
CONCILIVM TRIDENTINVM ſeſs. 25. cap. 5. de Regular. ab interpretatione Rodriquez vindicatur, deciſ. 97. num. 25.
Seſs. 25. de Reformat. cap. 6. quæ requirat, vt Clericus gaudeat priuilegio fori, deciſ. 26. num. 3. & 4.
Seſs. 29. cap. 6. de Reformat. non tribuit Vicario Capitulari facultatem diſpenſandi in impedimento occulto, deciſ. 31. num. 7.
Seſs. 24. de Reform. matr. cap. 3. ex ſententia Sacr. Congregationis declaratur, deciſ. 95. num. 21.
Seſs. 22. cap. 11. de Reform. dat iuriſdictionem, etiam Conſeruatoribus contra vſurpantes Bona Regularium, deciſ. 8. num. 44.
Seſs. 25. cap. 11. de Regulari comprehendit Equites Hieroſolymitanos, quoad curam animarum, dec. 21. n. 53.
Ead ſeſſ. cap 19. de profeſsione certo modo emittenda, an, & qua ratione comprehendat Equites Hieroſolymitanos num. 49.
Seſs. 6. cap. 3. de Reform. t. An comprehendat Equites Hieroſolymitanos num. 51. Et quomodo intelligatur, ibidem.
Seſs. 25. cap. 19. de Regul. comprehendit Equites Hieroſolymitanos num. 54.
Seſs. 21. cap. 8. de Reformat. In quo diſcrepat à cap. 5. ſeſſ. 25. de Regular. deciſ. 97. num. 25.
Clericus quando inſeruiendo alicui Eccleſiæ, dicatur ſatisfeciſſe menti Concilii, deciſ. 26. num. 26. & 31.
Seruari debet, quæ ad formam traditam in renunciationibus Nouitiorum, deciſ. 16. num. 12 & 48. Vbi etiam num. 47. ponitur reſolutio Congregationis eiuſdem Concilii.
In iuriſdictionalibus nominans Epiſcopum, an, & quando comprehendat Vicarium, deciſ. 97. num. 2.
Ad eius formam redacta ſunt priuilegia Equitum Hieroſolymitanorum, deciſ. 21. num. 50. & 53.
Eius congregatio quam habeat auctoritatem, deciſ. 95. num. 24.
CONCIONATOR cuius expenſis ſit alendus, deciſ. 68. num. 17.
Alendus eſt ex reddituu ad id deſtinato, deciſ. 70. nu. 16.
Alia vide in verbo Prædicatorem, & Prædicare.
CONCIONATOREM ad alendum vigore conſuetudinis adſtrictus populus, an, & quando exigere illum debeat, deciſ. 70. num. 9.
Alere an, & quando Parochus teneatur num. 15.
CONCIONATORI vt populus alimenta præſtet, ſeruanda eſt conſuetudo, & ſufficit decennalis, deciſ. 70. num. 1. Et Ordinarius in tali conſuetudine turbatus cenſuris ſe defendit num. 2.
Aliquid vltra alimenta dandi conſuetudo, an ſit ſimoniaca num. 11. & 13. An, & quando talis conuentio ſit licita num. 13.
CONCIONATORIS ſuper deputatione in qualibet Parochia ſuæ Diœceſis, Epiſcopus habet intentionem fundatam, deciſ. 69. num. 21.
In electione ius Epiſcopi immemorabilis excludit ſecluſa Cathedrali num. 22.
Pro alimentis ad agendum populum, immemorabilis, an requiratur, deciſ. 70. num. 6. & ſeqq.
CONCLAVISTA Eques Hieroſolymitanus ſi fuerit, an & quando

quando habeat teſtamenti factionem, deciſ. 28. ſub num. 42.
CONCLVDENS Teſtium Depoſitio, vide Teſtes.
Probatio, vide Probatio.
CONCVBINA clerici eſt mixti fori deciſ. 19. num. 2.
Intellige in publica num. 5.
Secus in occulta, vel in muliere à clerico cognita nu. 4. 7. 8 & ſeq.
CONCVBINAS clericorum contra, Statutum laicorum an valeat num. 12.
CONCVBINATVS quo iure fuerit prohibitus num. 12.
Publicus quando dicatur, remiſsiuè num. 6.
Remanet in contrahentibus, ſi matrimonium nullum exiſtat, deciſ. 5. num. 27.
IN CONCVRSV teſtium, illi præferuntur, qui habent aſsiſtentiam, & præſumptionem iuris, deciſ. 69. n. 53.
CONCVRSVS ſpecialium duorum non admittitur, deciſ. 28. num 56.
Præſumptionum duarum denegatur num. 57.
CONDEMNARI debet tanquam turbator mandans turbati poſſeſsionem, vel damnum dati, deciſ. 24. nu. 9.
In expenſis an debeat clericus differens in foro laico allegare clericatum vſque ad ſententiam. deciſ. 18. n. 14.
CONDEMNATI mandatarii ſi fuerint, vti turbatores, & damnum dantes, poſſunt de bonis mandantis ſatiſfacere, deciſ. 24. num. 12.
CONDENDI iuris authoritas, & facultas tributa eſt Papæ à Deo, deciſ. 15. num. 36. & Epiſcopis à Papa num. 37.
CONDERE teſtamentum, vide Teſtamentum.
Teſtamentum non poſſunt Equites Hieroſolymitani, ſine licentia Magni Magiſtri, deciſ. 25. num. 41. Amplia vt num. 66. Et quid ſi fuerint Conclauiſtæ num. 40.
CONDITIO rei conuenti, melior eſt in pari cauſa, deciſ. 40. num 35.
Importatur per Dictionem *Dum tamen*, Italicè, *Doue però*, num. 37.
In contractibus, actiuè, & paſsiuè retrotrahitur, deciſ. 72. num. 24.
Pro parte ſua, ſi non adimpleatur, quis nullum ex ea lucrum, vel ius acquirit. deciſ. 40. num. 40.
Expreſſa, vel tacita impedit ortum obligationis num. 41.
Nihil ponit in eſſe num. 42.
Mixta, ſi ex parte ſua non adimpletur, vel adimpleri non offeratur, quis non acquirit obligationem, nec conſtituit debitorem in mora num. 43.
Perſonæ ſi mutatur, an, & quando mutatur rei ſtatus, deciſ. 41. num. 34. & 27.
Prohibentis quando ſit potior, deciſ. 54. num. 18. 22. 23. & 35
Sub quâ, pœna caducitatis imponitur eſt poteſtatiua, & non retrotrahitur, deciſ. 70. num. 31.
CONDITIONALIS obligatio, vide Obligatio.
Eſt diſpoſitio poſt alterius mortem collata, deciſ. 72. num. 10.
Stipulatio, actiuè, & paſsiuè tranſmittitur, ſecus in vltimis voluntatibus num. 17.
Contractus, an, & quando tranſmittatur num. 19.
CONDITIONALE ius, an, & quando ſtatim acquiratur num. 13
Impedimentum, & ſuſpenſiuum, non debet fieri præciſum, & perpetuum num. 20.
CONDITIONE pendente, nullum oritur vinculum, deciſ. 16. num. 33.
SVB CONDITIONE quamuis reſoluendam, diſpoſitio pura, obtinet effectum puræ diſpoſitionis num. 34.
Reſoluendos, ingreſſus Religionis eſt purè factus, ſi ſibi placuerit infra annum num. 35.
CONDVCENS prædia, vt fructus vendat, eſt negotiator, deciſ. 94. num. 27.
CONDVCTOR operarum an poſsideat rem, ſeu prædium, perquirere non debent operarij, deciſ. 24. n. 8. Et quid ſi ſint vicini num. 29.
Menſæ Epiſcopalis ad longum tempus, an gaudeat exemptione, & priuilegio fori, deciſ. 92. num. 51.
Vel colonus fundi Eccleſiæ, vel clerici, conuenitur in foro Eccleſiæ, deciſ. 98. num 8.
Rei Eccleſiaſticæ, an coram Epiſcopo conueniri poſsit num. 11.
Decimarum, coram quo Iudice ſit conueniendus n. 25.
Ad longum tempus, naturaliter poſsidet, deciſ. 100. num. 2.
Ad modicum tempus, habet nudam detentionem nu. 3.
Quando valeat reſuſcitare quæſtionem dominii, vel poſſeſsionis num. 4.
Negans rem conductam reſtituere, dicitur locatorem ſpoliare num. 7.
CONDVCTORI ſi obediant operarii in re de ſui natura non prohibita in nihilo tenentur. deciſ. 12. num. 62.
In re, quæ de ſui natura non ſapit delictum excuſantur, deciſ. 24. num. 7.
CONDVCTVS colonus ſi fuerit à clericis certa mercede, non poteſt grauari, deciſ. 42. num. 12.
Operarius, an alteri proteſtanti credere debeat, dec. 26. num 49.
CONFESSIO extraiudicialis quomodo probetur, deciſ. 79. num. 60.
Ante partis acceptationem reuocari poteſt, deciſ. 95. num. 12.
Iudicialis an, & quando ante partis acceptationem reuocari poſsit num. 13.
Clerici facta coram Iudice laico, an ſufficiat, vt ille torqueri poſſit ab Eccleſiaſtico, deciſ. 28. num. 11.
Qualificata ſcinditur, & qualitas reiicitur, deciſ. 64. num. 15. Sufficit ad pœnam extraordinariam, non ad ordinariam num. 56.
Tacita per ſtatutum inducta, non parit effectum veræ confeſsionis, in crimine læſæ Maieſtatis num. 25.
Facta ſi fuerit à ſocio criminis, alter ſocius non torquetur, deciſ. 38. num. 10.
Facta ſi fuerit coram Iudice incompetente eſt nulla, ſi iuriſdictio non erat prorogabilis, deciſ. 48. num. 64.
Ficta non ſufficit in probanda qualitate, quæ priuat ab Eccleſiæ immunitate num. 25.
Partis ſuperat omne genus probationis. deciſ. 29. num. 2.
Reſultans ex productione inſtrumenti, vel ſcripturæ, ſi acceptetur a parte, producens cenſetur approbare contenta in illam, deciſ. 29. num. 10 & 13.
CONFESSIO PECCATORVM Sacerdote non approbato an fieri poſsit per Equites S. Iacobi, & ſimiles, deciſ. 2. num. 123.
Facta ſi fuerit Sacerdoti, cui reuocata fuit licentia audiendi confeſsiones, valida eſt abſolutio ab eo data, ſi reuocatio communiter ignoretur, dec. 30. ſub n. 26.
CONFIRMANS cauſa ſi ſuperueniat retrotractio conceditur ad tempus, quo actus fuiſſet nullus. dec. 16. n. 30.
A CONFIRMANTE ſumit robur actus confirmatus, deciſ. 14. num. 2.
Statutum cenſetur confectum num. 5.
CONFIRMATIO Actorum Benedicti, & Gregorii Summorum Pontificum facta per Concilium Conſtantienſe exceptuauit præiudicium Religionis Hieroſolymitanæ, deciſ. 21. num. 73.
Dicti ſui fieri debet in tortura per ſocium criminis, deciſ. 38. num. 9. Declara vt num. ſeq.
Inſtituti Religionis ad Summum Pontificem ſpectat deciſ. 2. num. 91.
Statutorum laicorum an, & quando ab Ordinario fieri poſsit, ita vt Clericos afficiat. deciſ. 10. num. 39. & 42. deciſ. 14. num. 1. & ſub num. 18. verſ. Obiecta.
CONFIRMATIONIS SACRAMENTVM delegari poteſt à PAPA ſimplici clerico. deciſ. 37. num. 36.
Miniſtrari à ſimplici Sacerdote, induci non poteſt per conſuetudinem, deciſ. 37. num. 35.
CONFIRMATVS actus, ſumit robur à confirmante. deciſ. 14 num. 2.
CONFORMARE ſe cum ſtylo præſumitur Princeps, deciſ. 31. num. 6.

CON-

CONFRATERNITATES laicorum, an poſsint in Eccleſia conuentus facere, deciſ. 58. num. 10. & ſeq.
CONFRATRES tenentur ad onera, in quibus ſodalitas indirectè non læditur, deciſ. 42. num. 18.
Sodalitatum, vbi nam ſint ſepeliendi, deciſ. 87. num 17.
CONGREGATIO Concilij Tridentini, vide Concilium.
CONGREGATIONIS ſuper controuerſiis iuriſdictionalibus, reſolutio circa examen in loco immuni, ac occiſorum exhumatione, deciſ. 57. num. 28.
CONIECTVRAE dolum arguentes, cuiuſmodi eſſe debeant, vt non niſi in malam partem recipi poſsint, deciſ. 28. num. 92.
Quales eſſe debeant ad metum probandum. deciſ. 79. num. 44.
Et præſumptiones metus, plenè, & exactè ſunt probandæ num. 46.
Metum, vel illius ſuſpicionem, an, & quando probent. & quomodo, vide Metus.
Pecuniam in cenſu ſimulatè oſtenſam fuiſſe, probant, deciſ. 27. num.
Simulationem veriſimilem probant, etiam ſi ſint leues num. eodem, Quot probent, deciſ. 28 num. 6.
Veneni propinationem quales probent, deciſ. 20. numero 1.
Arbitrio Iudicis probant ſimulationem, deciſ. 27. num 3.
Non probant ſimulationem, ſi de cauſa ſimulandi non apparet, deciſ. 28. num. 2. Declara vt num. 5.
Similes iis, quæ à iure ſunt expreſſæ, eodem modo iudicantur, deciſ. 27. num 7.
Violentæ, dicuntur præſumptiones iuris num. 69.
CONIECTVRALIS materia manifeſte, & liquidè dicitur probari, etiam per indicia, deciſ. 5. num. 71.
CONIECTVRIS non eſt opus in claris, deciſ. 28. numero 71.
Contrarijs præferuntur præſumptiones conformes publicis ſcripturis num 67.
CONIVGATVS clericus an quis ſit, & an gaudeat priuilegio fori, cognoſcit Iudex Eccleſiaſticus, deciſ. 17. num. 11.
Citatis cameo fiſco, & intereſſe habentibus num. 12.
CONIVGES cohabitare ſimul perpetuò tenentur ex contractu matrimoniali, deciſ. 9. num. 2. Et ad id cogi an poſſint per vtrumque Iudicem num. 3. 9. cum plur. ſeqq. & 14 cum ſeqq.
Reuertentes ad inuicem propria authoritate ſunt excommunicandi num. 11.
Separationem Thori ſi allegauerint, Iudex ſecularis procedere nequit num. 16. Et ſi eam allegauerint coram Eccleſiaſtico, & hoc fuerit extraiudicialiter notificatum Iudici laico, debet ille ſtatim ſuperſedere in cauſa num 39.
Sæuitiam ſi allegauerint ad effectum ſeparationis thori, cauſa remittitur ad Iudicem Eccleſiaſticum num. 8.
EX CONIVGIBVS ab vno per profeſſionem emiſſam in Religione, diſſoluitur matrimonium ratum, non conſumatum, deciſ. 21. num. 44.
CONIVGIVM, vide Matrimonium.
CONIVNCTVS priuilegio coniuncti an, & quando gaudeat, deciſ. 41. num. 73.
IN CONIVNCTIS immunitas vni conceſſa, competit, & alteri num. 72.
CONIVNGERE non coniungendos, & ſeparare non ſeparandos in matrimonio, peccatum æquale eſt, deciſ. 5. num. 99.
CONNEXITAS cauſarum, vide Cauſa.
Intereſſe, ſeu iuris inter laicum, & clericum an, & quando operatur vt laicus eximatur à iuriſdictione ſeculari, & ſubſit Eccleſiaſticæ, vide Clericorum, & Clericus.
Operatur, vt maior gaudeat cum minore beneficio reſtitutionis in integrum, deciſ. 29. num. 3.
An, & quando operetur, vt quis gaudeat beneficio alterius num. 37.
CONNEXA quæ ſint, quæ ſeparata, remiſsiuè, deciſ. 61. num. 16.
CONNEXORVM idem eſt iudicium, deciſ 60. num. 24. deciſ. 61. num. 2.
Intellige, vt num. 27. & 28
Vbi eſt eadem ratio, deciſ. 62. num. 14. Declara vt num. 24. & 15.
In odioſis non eſt idem iudicium num. 17.
CONNEXVM intereſſe, ſeu ius inter clericum, & laicum, an, & quando operetur, vt laicus eximatur à iuriſdictione ſeculari, & ſubſit Eccleſiaſticæ, vide Clericorum. Clericus.
CONQVAESTIONES extraiudiciales coadiuuant metus probationem, deciſ. 5. num. 62.
Et quærimoniæ remouent conſenſum ab actu, deciſ. 79. num. 5.
CONSANGVINEI, vel familiares mei familiaris à teſtimonio non repelluntur, deciſ. 75. num. 40.
Et domeſtici in cauſa matrimoniali, etiam contra matrimonium ſunt omni exceptione maiores numero num. 26.
Non probant in cauſa matrimoniali, ſi adeſt diſparitas in ſponſis, deciſ 5. num 88.
Si deprehendunt aliquem cum Amaſia, ille præſumitur metu contraxiſſe matrimonium cum ea, etiam ſi non conſtet de armis, neque minis num. 36.
Vocati ſi non fuerint ad matrimonium, illud præſumitur metticuloſum num 49.
CONSANGVINEVS an ſit integer teſtis aduerſus matrimonium, deciſ. 75. num. 726. & ſeq.
CONSCIENTIA tuta, an, & quando clerici poſsint extrahere, & vendere annonam. vide Annona, & Clerici.
IN CONSCIENTIA clerici an, & quando teneantur abſtinere ab actibus lege laica prohibitis, deciſ. 23. num. 1.
Lex ciuilis, quando obliget, deciſ. 19. num. 42. remiſſiuè.
Non obligat lex in præſumptione fundata, quando in particulari caſu Veritas eſt in contrarium, deciſ. 28. num. 32.
CONSENSVI contrarius, an, & quatenus ſit metus deciſ. 25. num. 23.
Nihil ſub cælo magis contrarium quam metus, deciſ. 75. num. 36 deciſ. 79. num. 31.
CONSENSVS Apoſtolicus, vide Apoſtolicus.
Mutuus partium in contractu, nec per mille teſtes ſuppletur, deciſ. 81. num. 12
Epiſcopi non ſufficit, vt laicus in clericos iuriſdictionem exerceat, deciſ. 14. num. 13.
Extorqueri vt poſsit, deb. coordinari Metus, vt Actum annullet, deciſ 5. num. 9. deciſ. 6. num 4. 9. 11.
Filij tacitus in nuptijs matris, an, & quando operetur, vt ea legitimam, etiam proprietatis, in prædefuncti filij bonis conſequatur, deciſ. 33. num 10. & ſeq.
Legitimus requiritur, ad concedendam reſtitutionem in matrimonium, deciſ 9 num. 5.
Liber non præſumitur ex amore præcedente, ſequuta copula, deciſ. 5. num. 89.
Si probetur per duos teſtes, matrimonium probatur fuiſſe contractum ſine metu num. 21.
Et talis probatio, etiam ſi fiat per mille teſtes, an, & quando præferatur teſtibus de metu deponentibus num. 22. & 24.
Mutuus contrahentium requiritur ad diſſoluendum contractum bonæ fidei, deciſ. 19. num. 40 & 42.
Prælati non ſufficit, vt Nouitius emittere poſsit profeſſionem ante expletum annum probationis. deciſ. 25. num. 23.
Præſtitus per metum, an, & quando dicatur à deprehenſo in facinore ſi matrimonium ſtatim celebret, deciſ. 5 num. 24. 35. & ſeq.
Simplex non ſufficit in matrimonio, ſed requiritur plena

Ppp liber-

libertas,& ſecuritas , deciſ.25.num.7.
Et libera voluntas , ſunt de ſubſtantia profeſsionis , & excluduntur a metu deciſ.79.num.42.
CONSENTIENS alienationi ad collectas fraudandas , ad quid teneatur deciſ.39.num.44.
CONSEQVENTIS naturam ſequitur, & iuxta illius naturam regulatur antecedens,deciſ.8. num.20.
CONSEQVI contra teſtamentum quis non debere plus quam præter,vel ſecundum teſtamentum,deciſ.34.n.11. Limita vt num.12.
PRO CONSERVATIONE vbertatis edictum laicorum. an liget etiam clericos, deciſ.12.num.1. & 21.
CONSERVATORES iuriſdictionem habent contra vſurpantes bona Regularium , ex Concil. Trid. ſeſs.22. cap.11.de reform.deciſ.8.num 44.
SVPER CONSERVATORIBVS Decreta Gregor.XIII. & Conſtitutio 15. an comprahendat Equites Hieroſolymitanos , deciſ.21. num.59.
IN CONSIDERATIONE non habetur actus , qui momento durat . deciſ. 28. num. 28.
Declara vt num.76.
Nec dominium, quod momento durat , ibid. Declara num. 76.
CONSIGNATIO rei, vel pecuniæ eſt depoſitum, deciſ. 29.num. 43.
CONSILII in vim ſi reſoluatur ſtatutum , laicorum faciens mentionem de clericis , tenet deciſ. 10.num.34.
CONSORS LITIS clericus, ſi ſit , an , & quando laicus, propterea habeat fori electionem. deciſ.19. num. 74.
CONSTANS vir , & de metu in eum cadente , vide Metus.
CONSTANTINVS IMPERATOR Clamide ſua cooperire optabat clericos peccantes , deciſ.19.num.10.
CONSTITVTI clauſula, an operetur alienationem, ita vt emphyteuta cadat à iure ſuo , deciſ.74 num.8.
CONSTITVTIO acceptata præſumitur, deciſ.15. num.17.
In vna parte , non obligat in alia num. 10.
Nec in diuerſa Prouincia num.11.
Non dicitur quando pars maior populi facit, quod facere conſueuerat num.14.
Dicitur ſi in illius publicatione non fuit improbata num. 28.
De Regularibus loquens an . & quando comprehendat Equites Hieroſolymitanos ,deciſ.21.num.54.
Epiſcopalis obligat , etiam ante acceptationem , deciſ. 15.num.24.
Non ligat , niſi probetur vſu recepta , deciſ.1. num.43.
Non publicata, non tenet,deciſ.1.num.38.Fallit ſi habet clauſulam decreti irritantis num. 129.
Noua quando ligare incipiat , deciſ 15.num.26.
Excommunicans aliquem vti temerarium violatorem exigit dolum, vel ignorantiam iuris craſſam,& ſupinam deciſ. 39.num.28 & 44.
Politica quot, & quas habeat ſpecies, deciſ. 13. numero 3.
Roborans, intelligitur iuxta terminos roboratæ , deciſ. 97. num. 16.
Intellige vt num.22.
Publicata dicitur perfecta , deciſ.15 .num.19. & 31.
Vſu recepta niſi probetur , non ligat, deciſ.2. num.43.
An probari debeat ab allegante num.1. & 16.
Pœnalis quando dicatur , deciſ.47.num.2.
A Papa confirmata , poteſt iuramentum infringere num.5.
Declarans, legis declaratæ interpretationem recipit, deciſ 60.num.40.
Intellige vt nom.46. & ſeq.
Per modum vniuerſalis ſtatuti procedens, tollit ius commune . deciſ.60.num.46.
Synodalis an , & quando appellationem tollere poſsit , deciſ. 95.num 3.
Non obligat exemptos , deciſ.88. num.20.
Parmenſis circa Eccleſiarum reparationem , deciſ. 68. num.15.
Regni contra vendentes, vel retinentes venenum declaratur , deciſ.22.num.6.
Aegidiana, vide Aegidiana.
De largitione munerum , non comprehendit Equites Hieroſolymitanos . deciſ.21.num. 56.
Gregorij XV. ſuper Conſeruatoribus infra certum tempus eligendis, an comprehendat Equites Hieroſolymitanos num.59.
Marchiæ lib.4.cap.68. contra vendentes, vel retinentes venenum,deciſ.22.num.6.
Ad omnes prouincias extenſa fuit,deciſ.47. num.6.
Annullat ipſo iure actus ſine inſinuatione geſtos on.15.
Gregorii XIV. ſuper immunitate Eccleſiarum , intelligitur iuxta terminos iuris communis , deciſ. 23. num. 2.
Cur condita , deciſ.60.num.42.
Pij IV. ne Epiſcopi pœnas temporales irrogent laicis eſt abrogata deciſ.4.num.16.
Pij V.contra illegitimos quo ad bona emphyteotica interpretatur , deciſ.75 num.11. & ſeq.
Eiuſdem an excludat Epiſcopos à viſitatione Monaſteriorum exemptorum,deciſ.97.num.18.& 23.
Intellectus affertur num.23.
Sixti V. de procurantibus abortum explicatur deciſ. 30. ſub num.44.
An in cenſuram in ea inflictam incidat monialis procurans in ſe abortum eodem num.
Punit pœnis temporalibus ,non autem ſpiritualibus præbentes pocula ſterilitatis num. 35.
CONSTITVTO ex ſimplici. an , & quatenus obligetur promittens ſponte ſoluere alienum debitum , deciſ. 40. num. 96.
Equiualet immemorabilis , deciſ.37.num.8.
EX CONSTITVTO obligatus, dicitur interuenire vti fideiuſſor num.98.
CONSTRVCTIO mænium. cuius ſumptibus fieri debeat , deciſ.41. num.47.
Eſt onus mixtum num.48 & ſeqq.
CONSVETVDO vbi permittitur à lege, vel ſtatuto, intelligitur de legitima . & præſcripta , deciſ.89.nu.18.
Nutritiua peccati, nullo tempore præſcribitur,deciſ.37. num.50.
Debet obtenta eſſe in contradictorio , cum aliis requiſitis, deciſ.91.num.77. remiſsiuè .
Qualiter requiratur à iure canonico, & qualiter à iure ciuili , deciſ. 89. num.29.
Improbata ſi fuit vti irrationabilis comprehendit etiam immemorabilem , deciſ.39.num.51.
Et in ea curſus temporis non facit præſumere aſſenſum apoſtolicum num. 57.
Contra ius præſcribitur ſpacio quadraginta annorum , deciſ.89 num.22.
Praua excuſat à pœnã temporali , non à ſpirituali. deciſ. 37.num 43.
Præter Ius inducitur ſpatio decem annorum, deciſ.89. num.23. dec.70.num.7.
Antiqua ſi requiratur a lege , debet eſſe quadragenaria, etiam ſi ſit præter Ius num.24.
Rationabilis non præſumitur ſublata per Papam , deciſ. 37.num.27.
Præter Ius commune ſi eſt contra ius priuatum , ſpatio quadraginta annorum inducitur , deciſ. 89. numero 25.
Interrumpitur quotannis à Bulla Cœnæ,ſi ſit illi contraria , deciſ.37. num.48.
Præiudicialis Eccleſiæ. debet eſſe quadraginta annorum, deciſ. 89. num.26.
Conueniendi laicum pro canone coram Epiſcopo , eſt à iure approbata , deciſ. 91.num.34.
Inducere poteſt,vt ſententia excommunicationis profeꝛatur ſine ſcriptis . deciſ.39.num.23.
Vel vſus , ex actibus difformibus non inducitur,deciſ.91. num.78. deciſ.67.num.83. Declara vt num.34.

Spectan-

Spectanda an, & quando ſit quo ad munera mixta, deciſ.148.num.8.
Non attenditur in materia vſuraria, ſed dicitur corruptela, deciſ.91.num.81.
Non tollit immunitatem colonorum clericorum ab oneribus mixtis, deciſ.42.num.11 & ſeq.
Licet exenſet a pœna, non validat cōtractum vſurarium. deciſ.91. num. 82.
Vt Epiſcopus committat alteri cauſam propriam valet. deciſ. 95. num.28.
Non præſumitur, ſed eſt ab allegante probanda, deciſ. 67. num. 19.
Qualiter, & quomodo probata dicatur nu. 20. Probanda eſt in ſpecie in caſu, de quo agitur num.21. Declarea vt num.32.
Etiam antiquiſsima, ſi eſt mutata, non extenditur, n. 25.
Non probatur ex actibus geſtis prætextu conſuetudinis, non animo illam inducendi num. 27.
Vera, & recepta quæ dicatur num.40. An, & quando decennio introducta dicatur, eodem num.
Vt abſentes in electione Prælati non citentur, per quod tempus inducatur num.40.
An ſit inducta, eſt Iudici arbitrarium num.41.
Per quot Actus inducatur num 42.
In viginti quinque caſibus, de caſu extenditur ad caſum, remiſsiuè num.43.
In vno ex caſibus à iure æquiparatis, operatur, & in altero num.45.
Reſtrictiua liberæ voluntatis, an, & quando in facultatiuis inducatur num.45. & 47.
Decennalis in facultatiuis, fauore Eccleſiæ. & piæ cauſæ obligat num.47.
Vt populus alimenta præſtet Concionatori, ſeruanda eſt, & ſufficit decennalis, dec.70.num. 1.
Et Ordinarius in tali conſuetudine turbatus, cenſuris, ſe defendit num.2.
Aliquid Concionatori, vltra alimenta dandi, an ſit ſimoniaca num.11. & 15.
Simoniaca, eſt ipſo iure nulla num.12.
Iuriſdictionem tribuit deciſ.37.num.37. In clericos, laico poteſt tribuere, ſi ſit tollerata à Sede Apoſtolica num. 24. Niſi prohibitio ab exemptione diuina procedat num.39. Declara vt num. 51. & ſeqq.
Legis vim habet. ſi ſit tollerata à Principe. habente poteſtatem legis condendæ num.25. Declara vt nu. 39. 61. & ſeqq.
Notoria per decennium, contraria legi, tollit illam, deciſ. 15. num.43. Quid autem ſi lex ab initio fuerit recepta num.8. Imò ſufficere tempus minus decennio, probabile eſt num.44. Modo tamen actus ſint effectuaei, & ad populi notitiam deuenerint num. 45. Vel abſenti in contradictorio iudicio num.48.
Conueniendi laicos coram Eccleſiaſtico in cauſis prophanis, tenet. deciſ. 98.num.36. & 40.
Vt Epiſcopus laicorum cauſas cognoſcat. tenaciſsimè eſt ſeruanda num.40.
Præualet iuri poſitiuo, deciſ.37.num.2.
Improbata à iure non tenet, præſertim ſi eſt Eccleſiæ onerosa num.43.
Introduci de nouo non poteſt num.45.
Valet contra Canones num.3. à deciſ.66.num.4.
Etiam immemorabilis conueniendi clericos, coram laico, eſt nulla, deciſ.98.num.35.
Vniuerſalis ſpectanda eſt in dubijs quo ad iuriſdictionalia, deciſ.16.num.45.
Contra ius diuinum eſt irrationabilis, & nulla etiam ſi ſit immemorabilis, deciſ.37.num.28.& 29.
Conueniendi laicos, coram Ordinario. priuatiuè quo ad Iudicem laicum, ſeruanda eſt, deciſ.98. nu. 41.
Vt ſimplex Sacerdos Confirmationis Sacramentum miniſtret, non valet, deciſ.37.num.35.
Contra immunitatem Eccleſiaſticam tam à canonico, quam à ciuili iure reprobatur num. 41. Etiam in minimo eſt graue præiudicium num. 42. Nullum ius tribuit nu.44. annullatur vt irrationabilis, etiam ſub cenſurarum incurſu num. 46. & an id procedat in conſuetudine particulari num.47.
Attendi debet circa iuris diuini interpretationem nu.27.
Ius diuinum ex cauſa an limitet, diſtinguendo, & declarando num 21.& 28.
Ciuilis non derogat iuri canonico num. 62.
Antiqua non præſumitur ſublata per Papam num.27.
Etiam contra ius attenditur. deciſ.76.num.4.
Communis clericorum, & laicorum. an clericos liget deciſ.14.num.7.
Tantum habet de potentia. quantum de actu, & vſu. deciſ.76.num.7.
Excuſat à peccato articulo dubio. deciſ. 37. num.18.
Vt iunior Canonicus in ſedendo præcedat antiquiori, an valeat, deciſ.76. num.12.
Contra exemptionem, & immunitatem clericorum, non ſufficit ad hoc vt Iudex ſecularis præſcribere poſsit iuriſdictionem in clericos, etiam ſi ſit immemorabilis, & à Papa tollerata, deciſ.2.num.126.
Sufficit tamen ad præſcribendam talem iuriſdictionem contra Equites S. Iacobi, & ſimiles num.127.
Interpres optima eſt legum. ac dubiorum deciſ. 37. num.19.
Eligendi ſepulturam, vide Sepulturam.
Cognoſcendi poſſeſſorium ſpirituale, Iudici laico non ſuffragatur quo minus incidat in Bullam Cœnæ, deciſ. 8. num.34.
Immemorabilis, vide Immemorabilis.
Contra ius, ſi ab ipſo iure in aliquo caſu permittatur. dicitur rationabilis, & valide inducitur, deciſ. 89. num. 8.
In obrobrium clericorum, non tenet. deciſ. 59. num.14.
Exorbitans, vel limitatiua. extenditur ex rationis identitate, deciſ. 89. num.9.
Contraria etiam ſi tollatur per legem, vel ſtatutum, nihilominus lex, vel ſtatutum firmatur moribus vtentium. deciſ.25. num.5. & 6. Quod tamen procedit de facto, non de iure num. 34.
Laicorum an, & quando indirectè præiudicet Eccleſiæ, deciſ 89.num.13.
Non inducitur per actus, & vſus mulierum num.15.
DE CONSVETVDINE vbi ſermo fit, intelligitur de legitima, & præſcripta, deciſ.67. num.19.
EX CONSVETVDINE ſoluendi primitias, non arguitur ad decimas num.12.
CONSVETVDINEM vnicus actus difformis interrumpit num 14. Declara, vt num. 34.
Qui teſtea, & quomodo probent num.26.
Decennalem, cogitur quis ſeruare Eccleſiæ, vel piæ cauſæ fauore num.8.
CONSVETVDINIS vigore adſtrictus populus ad alendum concionatorem, an & quando illum eligere debeat num.9.
CONSVLTVM ſi fiat à maiori parte populi, Conſtitutio non dicitur recepta. deciſ.15.num.14.
Fieri quid non eſt factum non præſumitur, deciſ. 28. num.66.
CONSVEVISSE deferre habitum clericalem, & tonſuram ſi probet clericus, ſine illa captus, gaudet priuilegio fori, deciſ.26.num.25.
CONSVLERE Principem. vt poſsit, an Iudex laicus retardare valeat remiſsionem clerici carcerati ad Eccleſiaſticum, deciſ. 17. num.28.
Superiorem non debet Iudex in quæſtione facti numero 19.
Qui poterant metum paſſo, ſi ſuperueniant; metus an videatur purgatus, deciſ. 5. num.18. & 81.
CONSVMMATVS Actus, vide Actus.
Effectus, vide Effectus.
CONTENTAM relegata matrem eſſe, ſi filius iuſſit, an ei ſi ſit Binuba debeatur ſupplementum legitimæ in

Boniſ primi viri, deciſ.33. num.11.

CONTENTIOSA via ſi non procedatur à Iudice ſeculari, ſed ſummariè ſe informando de notorio. An ipſe Iudex ſecularis cognoſcat de Articulo ſpirituali, deciſ.8. num. 32.

CONTENTIOSVS actus non eſt examinatio, & iuramentum teſtis, deciſ 51.num.3.

CONTESTATIO litis, vide Litis.

CONTINENTIA coniugalis, comparatur cum Religione, deciſ.2 num.65.

Eſt verè caſtitas num.64.

Si in ea commutetur votum Caſtitatis, non mutatur Regulæ ſubſtantia num. 56.

Vide etiam in verbo Caſtitas.

CONTINENTIAE perpetuæ Votum requiritur ad ſtatum Religionis num.5.

Imò ſufficit continentia coniugalis num. 61, cum ſeqq. & quomodo ſit intelligendus D.Thom. 2.2.q. 86. art.8. dicens ad perfectionem Religionis requiri Votum perpetuæ continentiæ, declaratur num. 67.

CONTINENTIA CAVSAE ne diuidatur, multa ſpecialia permittuntur, remiſsiuè, deciſ.24.num 12.

CONTINVVM ſeruitium Eccleſiæ non requiritur in clerico, vt gaudeat priuilegio fori, ſed ſufficit interpolatum cum frequentia, & perſeuerantia, maximè ſi conſtet de legitimo impedimento, deciſ.26. num. 26, & num.29.

CONTRACTVS clerici cum laico celebratus, ſubeſt Statuto formam præſcribenti, deciſ. 10. num.3. & ſub num.4.

Cum clerico geſtus per laicum, non comprehenditur ſub ſtatuto laicali dante formam, ſi loquitur in perſonam num. 18. nec ſub ſtatuto arctatiuo num. 20. nec requirit ſolemnitatem ſtatuti, quæ difficile impletur num. 3.

Bonæ fidei, eſt depoſitum, deciſ.29.num.39.

Non ſoluitur niſi mutuo contrahentium conſenſu num. 40. & 42.

Claudicare non poteſt, deciſ.10. num.5.

Inſinuatio à quo ſit facienda num.9.

Inſinuandus an ſit cum pio loco geſtus num. 17.

Irritari an debeat, nec ne per metum priuata authoritate, iuſtè illatum ad extorquendum conſenſum, deciſ. 6.num.11.

Et per metum in quem quia incidit propria culpa num. 12.

Illicitus ſi fuerit, adhuc iuramentum in eo appoſitum, indiget relaxatione, & in periurium incidere facit, deciſ.25.num.25.

Occultatur, & palliatur ab Vſurarijs, deciſ. 27. numero 82.

Iuratus exequi poteſt coram Eccleſiaſtico, deciſ.1,n.13.

Litigioſæ rei, eſt ipſo iure nullus, deciſ.7 num.6.

Matrimonialis, vide Matrimonialis.

Meticuloſus quomodo probetur, deciſ. 5. num. 4. 74. & 75.

Minoris factus abſque ſolemnitatibus, eſt nullus, dumtaxat ipſo volente, deciſ.16.num. 26. Etiam ſi annulletur à iure municipali, deciſ.16 num.27.

Per vim, vel metum celebratus, validus eſt, ſed venit reſcindendus, deciſ.25. num.4.

Reſcindi vt poſsit an ſit neceſsaria reuocatoria, vbi quis ignoranter emit rem litigioſam, deciſ.7.num. 12.

Simoniæ vitium an contineat, diſcuti debeat coram Eccleſiaſtico, deciſ.1.num.11.

Inualidus reuocabilis eſt, tam per contrahentes, quàm per ſucceſſores, deciſ.74.num.32.

Subditi cum non ſubdito fieri non poteſt ſpretâ lege ſui ſuperioris, deciſ.10.num.4

Pernicioſus ſi fuerit, adhuc iuramentum in eo appoſitum indiget relaxatione, & in periurium incidere facit, deciſ.25.num. 26.

Vitiari an debeat, nec ne per metum priuata authoritate iuſtè illatum, ad extorquendum conſenſum, deciſ.6. num. 11. & 12.

Vſuræ vitium an contineat, diſcuti debet coram Eccleſiaſtico, deciſ. 1.num. 11. & deciſ.40.num. 89.

Inualidus redditur, ſi probetur reportatio pecuniæ ex præcedenti conuentione; deciſ.28.num.33.

Præſumitur talis, qualis à partibus nominatur, deciſ.29. num.9.

Inſinuatione à ſtatuto requiſitam carens, non eſt perfectus, nec exequibilis, deciſ.83. num.14.

Simulatus, an, & quando firmetur iuramento, & an, quando iuramento non obſtante exceptio ſimulationis opponi poſsit, remiſsiuè, deciſ.27.num.45.

Impugnatur, non autem inſtrumentum, ſi pecunia ſtatim creato cenſu dicatur reſtituta; ſecus ſi dicitur ſoluta num.48.

Differt ab inſtrumento num.49.

Præſumptionem iuris pro ſe habet in dubio num.57.

Et iſta præſumptio iuris ex contractu reſultans, præfertur præſumptioni hominis num.58.

Simulatus, inualidus eſt, & nihil operatur, deciſ.28.num 20.

Dicitur coloratus, & depictus num.21.

Deficit in ſubſtantialibus num.22.

Figuram habet, non eſſentiam contractus num.23.

Conditionalis an, & quando tranſmittatur, deciſ. 71. num. 19.

Iudicatur ſecundum mentem contrahentium, quid quid verba ſonent, deciſ.91.num. 7.

Vſurarius declarari debet in dubio, deciſ. 28. num. 38. Diſtingue vt num.71.& 72.

An ſit, cognoſcit Eccleſiaſticus, etiam ſi ab alio Iudice pronunciatus fuerit validus, deciſ.40.num.89.

An citra peccatum fiat in Eccleſia, deciſ.91.num.22.

In foro externo non præſumitur vſurarius, ſecus in foro interno, deciſ. 91.num.15.

Simulatus non præſumitur ex tractatu præcedenti, ſi ex interuallo fuit celebratus, deciſ.29. num.48.

De ſubſtantia an ſit ſcriptura, ſtante pacto de ea conficienda, deciſ.91 .num.21.

Palam factus præſumitur bona fide, abſque labe vſurarum celebratus, deciſ.28.num.60.

Ab effectu, non a nomine à contrahentibus imperito iudicatur, deciſ.84 num.33.

Legalis an præſumatur, vel ſimulatus, & fæneratitius in foro externo, & quid in foro interno, deciſ. 28, num.72.

Mercatoris ſoliti fænerari præſumitur vſurarius in vtroque foro num.73.

Coram Iudice celebratus an, & quando egeat inſinuatione, deciſ.74.num 19.

Adimpletus ex parte ſua ſi non fuerit, quis nullum ex eo lucrum, vel ius acquirit, deciſ. 40.num.40.

Negotiationis ſuper cambijs quid ſit, & quomodo differt à cambijs num.53

Quot contractus virtualiter in ſe contineat num.47.

Exequibilis non eſt, ſi cauſa à contrahentibus ſperata, non fuit in eſſe deducta num.58.

A lege in priuatorum fauorem prohibitus, firmatur iuramento, deciſ. 46.num.9.

Iudicandus eſt talis, qualem verborum figura demonſtrat, deciſ.91.num.26.

Et qualis à partibus nominatur num.27. & 36.

Et ſecundum ſuam formam num.28.

Verba habentur pro textu, cui magis creditur, quam gloſæ num.30.

Ad negotiandum ſuper cambijs, diuerſus eſt ab ipſo cambio num.32.

Effectus magis attenditur, quam denominatio num. 35.

Effectus, ſi denominationi reſiſtit, denominatio facienda eſt ab effectu num. 34.

Remanet informis pactis non ſpecificatis num. 41.

Perficitur ex vltimo, quando plura requiruntur numero 43.

Eiuſque

Buſque perfectio conſiſtit in ipſa concluſione nu.44.
Dicitur perfectus, quando totum negocium in mente conceptum. eſt abſolutum num 45.
Certus, ea pactorum incertitudine reſultare non poteſt num. 48.
Iuſtitia, ex vniuerſo deducitur num. 49.
Duplicem habens figuram, intelligitur iuxta denominationem à contrahentibus factam num.72.
QVASI CONTRACTVS oritur ex indicijs, deciſ. 40. num.91.
Alia vide in verbo Quaſi contractus.
CONTRACTVI æquiualet immemorabilis, deciſ. 37. num.8.
CONTRACTVM contra legis prohibitionem, firmat iuramentum, deciſ.45.num.1.
Lege vetitum, etiam cum clauſula irritanti firmat iuramentum num.1. Item, quem lex declarat nullum ipſo iure num. 3.
Declara concurrentibus tribus, de quibus num.4.
Iuratum quando annullet turpitudo recipientis num. 18.
In aliam ſpeciem tranſire faciunt pacta expreſſa, deciſ. 91. num.35.
CONTRACTV vti pro ſe poſſunt Eccleſia, & clerici, & illum non recipere contra ſe, deciſ.28. num.10.
IN CONTRACTV expreſſo requiſitæ ſolemnitates, requiruntur, & in tacito, deciſ.91 num.52.
Ad negociandum ſuper cambijs, periculum pecuniæ ad quem ſpectet num.53.
EX CONTRACTV peruenientia firmiora, & validiora ſunt, deciſ.72.num. 15.
Nullo, nulla oritur obligatio, deciſ 83. num. 12.
CONTRACTIBVS formam ſi præſcribat ſtatutum, an ſit validum, & an liget foreſes, vide Statutum.
IN CONTRACTIBVS conditio actiuè, & paſſiuè retrotrahitur, deciſ.72.num.14.
NON CONTRADICENS proteſtationi, dicitur illam acceptare, deciſ.29.num.37.
CONTRADICERE citatus ſi non poſſit, non requiritur citatio deciſ.9. num. 4
IN CONTRADICTORIO iudicio actus debent eſſe obtenti, adhoc vt lex tollatur per conſuetudinem illi contrariam deciſ.15.num.43.& 46.
CONTRAHENTES matrimonium, animum habere debent pluima ſecuritate gaudentem, deciſ.5.num 46.
Per metum an contraxerint, dignoſcitur ex eo an fuerint in ſua libertate conſtituti num.45.
Remanent in concubinatu, ſi matrimonium nullum exiſtat num. 27.
Per metum, non eſt neceſſe quod proteſtentur num. 26.
Præſumuntur qui contraxerunt ad fauorem cius, in cuius domo, vel camera fuerunt reperti num.35.
CONTRAHENTIS mens, vide Mens.
Scientia, etiam ſi non adſit, actus redditur nullus ex metu à tertio incuſſo num.7.
CONTRAHENTIVM mutuus conſenſus requiritur ad diſſoluendum contractum Bonæ fidei, deciſ. 25. num. 40. & 42.
CONTRAHERE ſubditus non poteſt cum non ſubdito, ſpreta lege ſui ſuperioris, deciſ.20.num.4.
CONTRARIA allegans non auditur, deciſ. 91. numero.56.
Conſuetudo, vide Conſuetudo.
CONTRARIETAS vt euitetur, facienda eſt interpretatio. deciſ.40.num.52.
CONTRARII vnius ingreſſus, alterius contrarij operantur egreſſum, deciſ. 69.num.11. Intellige vt num. 12.
Actus, ſciente, & patiente legiſlatore, derogant legi, & duo ſufficiunt, deciſ.15.num.39.
Debent tamen eſſe effectuati, & ad populi noticiam inobſeruantia deueniſſe, vt tollant legem num. 43. 45. & 46
CONTRARIIS coniecturis. præferuntur præſumptiones conformes publicis ſcripturis. deciſ. 28. num. 67.
CONTRARIO facto, clericus recuperat priuilegium fori ob non delationem habitus clericalis, vel tonſuræ, requiritur perſeuerantia, deciſ. 26.num.24.
Conſenſui an, & quatenus ſit metus, deciſ 25 .num.23.
Vſus legis quomodo ſit probandus, deciſ.15.num.29.
Non vſus habens implicitum contrarium vſum, legem abrogat num.22.
IN CONTRARIVM quando adeſt veritas, in particulari caſu, lex in præſumptione fundata non obligat in conſcientia, deciſ.28.num 32.
CONTRARIVS retrotractio non fit, deciſ. 16, num.22. Declara, vt num.25. cum multis ſeqq.
CONTRA SE contractum non recipere poſſunt Eccleſia, & clerici, quamuis eo vti poſſint pro ſe, deciſ.21. num.10.
Legem non recipere poſſunt Eccleſia, & clerici, quamuis ea vti poſſint pro ſe num.10.
Priuilegio Motu proprio conceſſo poteſt quis non pati, licet illo vtatur num.16.
CONTRA TABVLARE teſtamentum filii, in quo eſt præterita poteſt mater vidua, deciſ.32. num.13.
Secus ſi eſſet Binuta num. 15. Habet tamen præteritam optionem, vel contratabulandi, vel agendi ad ſupplementum legitimæ, deciſ.34. num.31.
Teſtamentum fratris, non poteſt frater, niſi ſit Inſtituta turpis perſona num.5.
Teſtamentum patris non poteſt filia dotata à ſtatuto excluſa propter maſculos, etiam ipſis maſculis exhæredatis num.17.
CONTRAXISSE matrimonium per metum quando quis præſumatur, & quando non, vide Matrimonium.
CONTRIBVTIO cum laicis an fieri debeat à clericis in reſpicientibus communem. & promiſcuam vtilitatem deciſ.22.num.5. & 48.
Pro excubijs ob publicam vtilitatem indictis an fieri debeat etiam ab Eccleſia num.5. & 50.
Non debet à clericis num.50.
A clericis fieri debet pro Academiæ publicæ impenſis num.10.
Pro oneribus reſpicientibus publicam vtilitatem an, & quando fieri debeat per clericos, eorumque colonos, deciſ. 41.num.41.
Alia, vide in verbo Clerici, & Coloni.
Pro mœnium, arcium, aggerum & pontium refectione fieri an debeat à colonis clericorum, deciſ.41. num. 42.& 45.& ſeqq. & 84.
Pro Seminario clericorum fieri non debet ab Equitibus Hieroſolymitanis, deciſ. 21. num.32. & 55.
CONTVMACIA quid ſit, deciſ.39.num 33.
Eſt cauſa, & fundamentum cenſuræ num. 38.
CONTVMACIAE ratione clericus non ſoluit vti laicus condemnatus Mulctam, deciſ. 18.num 16.
CONTVMAX verus non appellat deciſ. 48.num.46.
Verus dicitur appellans minus rectè ab interlocutoria num 48.
SI CONVALVERIT Nouitius qui in articulo mortis profeſſionem ante expletum annum Probationis emiſerat tenetur annum explere, & iterum profiteri, deciſ. 16.num.13. & 24.
CONVENIRE pluribus æque ſi poſſint, prædicata, tunc ſubiecta talia non ſunt, qualia prædicata demonſtrant. deciſ. 9. num. 19. & 20.
CONVENIRI clerici coniugati an, & quando poſſint coram Iudice laico, deciſ. 1. num. 125. & vide in verbo Clerici.
Clericus coram quo Iudice debeat pro rebus à laico acquiſitis, vide in verbo Clerici.
Coram Iudice Eccleſiaſtico debent omnes cohæredes, ſi vnus ex eis ſit clericus, deciſ 29.num. 21. idem de executoribus Teſtamenti num. 24. In indiuiduis debent laicus, & Clericus num.33.deciſ.24. ſub num.11.
Equites S.Iacobi, & ſimiles an, & quando poſſint coram iudice laico, vide Equites S.Iacobi.
Religio Hieroſolymitana debet vti hæres teſtatoria, non vti hæres Equitis pro debitis hæreditatis ab ipſo Equite

ante obitum vſiem, deciſ. 21. num. 40.
Coram Iudice laico conueniat emphyteutam Eccleſiæ, an, & quando declinet forum. deciſ. 24. num. 14.
CONVENTIO partium fingitur à lege in tacitis hypothecis, deciſ. 36. num. 8.
Præcedens præſumitur ex pecuniæ reportatione in contractu cenſuali, niſi probetur negatiua, deciſ. 58. n. 34. Diſtingue vt num. 76. Et ſi probetur reportata pecunia ex præcedenti conuentione, contractus redduntur inualidi num. 35. An, & quando præſumatur ex pecuniæ reportatione in creatione cenſus num. 76.
Aliquid Concionatori præter alimenta dandi, an, & quando ſit licitum, deciſ. 70. num. 53.
A CONVENTV recedens Regularis ſine obedientia, prætextu recurrendi ad Superiores, quomodo puniatur, deciſ. 18. num. 25.
PRO SVO CONVENTV quæſtuans Regularis, non impeditur num. 27. Declara vt num. 29.
EXTRA CONVENTVM ſi degat Eques Hieroſolymitanus, non ſoluitur à nexu obedientiæ, vel paupertatis, deciſ. 21. num. 66.
Alia vide in verbo Clauſtra, Clauſtrum, & Monaſterium.
CONVERSI non ſunt proprie Religioſi: gaudent tamen priuilegio canonis, deciſ. 21. ſub num. 17.
COOPERANS quomodocunque ad mortem alterius efficitur irregularis, deciſ. 86. num. 28. Si ſecuta ſit mors, vel mutilatio num. 21.
COPIAE non creditur magis, quam originali, deciſ. 69. num. 31.
COPVLA CARNALIS Equitum S. Iacobi, mutat ſpeciem, deciſ. 2. num. 5.
Meticuloſa præſumitur, ſi matrimonium fuerit metu contractum, deciſ. 15. num. 19.
Sequuta ſi fuerit, matrimonium præſumitur metu contractum, ſi Amaſia ducatur in vxorem, deciſ. 5. nu. 89. Præſumptio liberi conſenſus non inducitur in contractu matrimonii ex amore præcedenti num. 83.
COPVLA ET, vide Dictio.
COPVLATI vtriuſque concurſum requirit copula, SEV Dictio ET, deciſ. 26. num. 7.
CORPORA quomodo, & quo ordine lædantur à Veneno, deciſ. 20. num. 24. 28. & 39.
CORRECTIO ve euitetur, ſumenda eſt interpretatio, deciſ. 49. num. 52.
CORRELATIVI in definitione, poni debet, & alterum, deciſ. 41. ſub num. 7.
CORRELATIVORVM natura communis eſt vtrique extremo. ibidem.
CORRESPECTIVITAS præſumitur ex actuum vicinitate deciſ. 28. num. 8. Limita vt num. 44. & ſeq. Etiam in fraudem vſurarum, num. 9. limita, vt num. 44. & ſeqq.
Præſumitur ex vicinitate actuum, quando actus fiunt in eadem re num. 45.
Non præſumitur in caſibus, de quibus num. 44. & 48. nec in inſtrumentis palam celebratis num. 46. nec in materia pœnali num. 47.
CORREVS quilibet agere poteſt; & inter eos locus, eſt præuentioni, deciſ. 91. num. 62.
CORRVIT ſuperædificatum, ſublato fundamento, deciſ. 28. num. 51.
COVARRVVIAS ab impugnatione Ioſ. Lud. vindicatur, deciſ. 84. num. 36.
CREDERE proteſtanti an debeant operarii conducti, deciſ. 24. num. 49.
CREDITOR non conſtituit debitorem in mora, non poteſt petere intereſſe, ſi non fuit tempore debito in loco deſtinato ſolutionis, deciſ. 40. num. 60.
Quibus concurrentibus intentare valeat vtiles actiones contra debitorem debitoris, deciſ. 91. num. 1.
Ad caducitatem vitandam ſoluere poteſt canonem rei emphyteuticæ ſibi hypothecatæ, emphyteuta non ſoluente, deciſ. 74. num. 6.
CREDITORIS contemplatione, aliquam pecuniam à debitore recipiens, ſecuta ratificatione, tenetur actione negociorum geſtorum, deciſ. 40. num. 22.
Fauore appoſita quando dicatur alternatiua; & quid operetur, vide Alternatiua.
Ex parte, ſemper commenſuratur intereſſe num. 23.
CRIMEN abominationis Domini quale vocetur, deciſ. 23. num. 25.
Leſæ Maieſtatis, vide Leſæ Maieſt.
Eccleſiaſticum à laico commiſſum, cognoſcitur priuatiue per Eccleſiaſticum, deciſ. 3. num. 27.
Quotuplex committatur à carnaliter cognoſcente monialem, deciſ. 19. num. 15.
Alia vide in verb. Delictum.
CRIMINIS ſocius, confirmare debet ſuum dictum in tortura, deciſ. 38. num. 9. Declara, vt num. ſeq.
Non torquetur, vbi etiam alter ſocius fatetur num. 10.
CRIMINALI in iudicio, quomodo probetur ſimulatio, remiſſiuè, deciſ. 27. num. 46.
CRVCIS dimidiæ Equites Hieroſolymitani, non ſunt Religioſi, nec Religioſorum priuilegiis. fruuntur, deciſ. 21. num. 77.
CVLPA augetur per frequentiam peccati, deciſ. 37. num. 49.
Propria, ſi quis incidat in metum, an irritetur eius matrimonium, vel profeſsio, & quid in cæteris contractibus, deciſ. 6. num. 18.
A CVLTVRA colonos clericorum Principes ſi auertant, incidunt in Bullam Cœnæ, deciſ. 41. num. 66.
PRO CVLTVRA gabellam, vel onus imponentes colonis clericorum, incidunt in Bullam Cœnæ num. 82.
AD CVLTVM DIVINVM cum bonis aſsignatis, non tranſeunt onera, etiam ordinaria, & realia, deciſ. 35. num. 1.
CVM LIBERA clauſula, reſtricta ad præmiſſa, non comprehendit cauſas ſpeciale mandatum requirentes, deciſ. 25. num. 15.
CVRAM ANIMARVM in reſpicientibus promittitur obedientia Ordinario, etiam per Regularem effectum Parochum, deciſ. 2. num. 8.
Equites Hieroſolymitani comprehenduntur ſub Decreto Concilii Tridentini ſeſſ. 25. de Regul. cap. 11. deciſ. 21. num. 3.
CVRATVM BENEFICIVM vide Beneficium Eccleſiaſticum.
CVRIA laica an auferat bladas clerico tranſportanti Annonam contra edictum Principis ſecularis, dec. 12. num. 19. & 59.
An auferat à clerico arma prohibita edicto Principis ſecularis num. 25. & 60.
Clericum remittere ad curiam Eccleſiaſticam, an & quando debeat, nec ne, & quomodo, vide in verbo Clericum.
Principis laica etiam ex clericis, & laicis mixta, non cognoſcit de articulo ſpirituali, deciſ. 8. num. 47.
Secularis capit reum, quem Epiſcopus in caſibus exceptis tenetur tradere, deciſ. 48. num. 2.
Dummodo ſuper hoc præceſſerit cognitio Epiſcopi num. 65.
Eccleſiaſtica ſolum cognoſcit, vbi agitur duplicibus iudiciis contra clericum, & laicum, deciſ. 19. num. 32.
IN CVRIA LAICA actorum factorum contra clericum expenſas an ſoluat ipſe clericus, deciſ. 18. num. 8. & ſub num. 16.
CVRIAE Romanæ opinio ſequenda, præſertim in materiis iuriſdictionali, dec. 8. num. 24.
Stylus ſeruandus eſt, deciſ. 39. num. 20.
CVRRVM tribuere pro aliquo opere, eſt onus perſonale, deciſ. 41. num. 51.
CVRSVS temporis, vide Tempus.
CVRTIVS IVNIOR conſ. 68. num. 4. vol. 1. corrigitur, deciſ. 35. num. 24.
IN CVSTODIAM reo habitis proteſtatio an ſufficiat, deciſ. 24. num. 46.
CVSTOS carceris ſi ex inſidiis à carcerato occidatur homici-

homicidiũ non dicitur proditorium, deciſ. 23.nu.23.
Pontium, & Portarum exigens gabellam à clericis, in quam incidant cenſuram, deciſ. 37. num.82.

D

DAMNATVR ſententia Cam.qui publicauit turpitudinem clericorum, deciſ.19.num.9.
DE DAMNO INFECTO cauere tenetur fodiens in ſuo eam aliè, vt pariea vicini damnum pati poſsit, deciſ. 55.num.62.
An, & quando cauere teneatur vicinus ædificans in re communi deciſ. 56.num. 18.
DAMNVM dari mandans, tenetur, & condemnari debet, vt autbator. deciſ. 24.num.9.
Intrinſecum, & extrinſecum quando debeatur, deciſ. 53. num 28.
Aliud timeri non debet propter delictum, quam eidem delicto ſit debitum, deciſ.6. num 8.
Pati dicitur, qui aliquid facere cogitur: è contra lucrari dicitur ſuam adimplens voluntatem, deciſ. 54. num.31.
Dare, vel dolo facere non dicitur, qui ſuo vtitur, deciſ. 55. num. 6.
Domines, mandatarii ſi fuerint condemnati, poſſunt ſatisfacere de bonis mandantis, deciſ.24. num.10.Coloni Eccleſiarum cum animalibus Eccleſiæ, quando accuſari poſsint coram Iudice ſeculari num. 24. Etiam in cauſa damnidati poteſt fieri nominatio Authoris ad effectum declinatiuum num.26.
DANS operam rei illicitæ tenetur de omni eo, quod ſequitur, deciſ. 64. num.27. & ſeq. Eſt tamen concluſio brocardica num.46.
DATIO pecuniæ ad negotiandum ſuper cambijs, eſt omni iure permiſſa, deciſ. 98. num.24.
DEBILITANS in Eccleſia membrum, an immunitate priuetur, deciſ. 59. num.7.& 11.
In Eccleſia membrum, furtum faciens, arma prohibita ferens, ſacrilegium, vel aliud delictum extra dua excepta in ea committens, immunitate gaudet num.11.
DEBILITANTES membrum, cæteraque minora delicta in Eccleſia committentes, non extrahuntur, nec puniuntur ab Ordinario num. 34.
DEBILITARE, & mutilare membrum, an æquipolleant num.3. & 29.
DEBILITARI mandans reum, vel mutilari Iudex Eccleſiaſticus an ſit irregularis num.28.
INDEBILITATO etiam procedit ſtatutum excludens à feudo mancum num.4.
DEBITOR electionem habet in alternatiuis, deciſ. 40. num.7. limita, vt num.8.
Societatis, vide Societaria.
Conſtituitur in mora per litis conteſtationem num. 12.
Non conſtituitur in mora ab eo, qui ex parte ſua non adimplet, vel non offert adimplere conditionem mixtam num.43
DELEGATVS ſi ad vnguem non obſeruat mandatum, Delegans non liberatur num.50.
A DEBITORE recipiens pecuniam aliquam contemplatione creditoris, ſecuta ratificatione tenetur actione negociorum geſtorum num 22.
DEBITVM neceſſarium, vide Aes alienum, ac legitima. deciſ.32. num.9.
Præcedens transfundi an poſsit in alium contractum, quando ſolutio pecuniæ requiritur pro forma, deciſ. 28. num.32. Declara vt num. 74. & ſi pecunia reponetur etiam in extinctionem præcedentis debiti, cenſus eſt nullus num.24. Diſtingue vt num. 74.
Vide plura in verbo, Aes alienum.
DECENNIVM an requiratur, nec ne, vt lex tollatur per conſuetudinem contrariam; & quomodo hoc procedat, deciſ. 15.num.43.44.45.& 46.
DECIAN. tract. criminali lib.3. cap.35.ſub num.7.refellitur deciſ 11. num. 8.
Eodem tract. tom.2.lib.6.cap.28. ſub num.5.notatur, deciſ. 59. num.26.
Eodem tract. lib. 4.cap.9.num.77.in fin. declaratur deciſ. 86. num.13.
Conſ.14. num.19. & ſeq. lib. 1. confutatur, deciſ. 12. num.56.
DECIMAE prædiales tranſeunt cum prædijs ad clericos, & Regulares, deciſ. 35. num.3.
Solui non debent ab Equitibus Hieroſolymitanis, deciſ. 21.num.32.
Solui debent a Colonia ea parte colonica, deciſ.48.n.3.
DECIMARVM conductor laicus, coram quo Iudice ſit conueniendus deciſ.98.num.22.
Exactor pro ratione reddenda coram quo Iudice ſit conueniendus num. 24.
Cauſa quando ſit mere Eccleſiaſtica, & quando mixti fori num.25. & 30.
AD DECIMAS ex conſuetudine ſoluendi primitias, non arguitur deciſ.67. num.22.
PRO DECIMIS etiam in quæſtione facti, poteſt quis cenſuris cogi deciſ.98 num.26.
DECISIO Rotæ, vide Rota.
AD DECISIONEM cauſarum an, & quando allegari poſsit tex. habens plures intellectus, deciſ.23.num.27.
DECISORIA Iudicis quæ dicantur, deciſ.10.num.23.
Reſpicit ſtatutum dans formam probationibus, deciſ. 100.nu. 19. Quæſtio an inſinuatio ſit neceſſaria nu.18. Probatio reſpicit, non ordinatoria num.20.
IN DECISORIIS an, & quando attendatur qualitas fori, rei, & perſonæ num.39.
DECIVS in auth. cauſa num.17.& 20. C.de Epiſcopis. & Cleric. reijcitur deciſ.2.num.45.
In cap. Eccleſia S. Mariæ nu.28. & 57. de Conſtitutionib. reijcitur. deciſ.10.num.37.
In conſ.146.num.6. reprehenditur, deciſ. 72. num.30.
DECLARATIO contractus, vide Contractus.
Iuris diuini ſit per Summum Pontificem, deciſ.37.num. 20. & 33.
Dominium retrotrahitur ad tempus moræ, deciſ.71. num. 30.
Caducitatis, vide Caducitas.
DECLINARE forum, vide Forum.
DECLINATIVE nominatio authoris an, & quando, & quomodo fieri poſsit, vide Author, & in verbo Nominatio.
DECLINATORIA exceptio dicitur Nominatio Authoria, cuius nomine quis poſsidet, deciſ.24. num. 4.
DECOCTI creditores, dicuntur illius ſingulares ſucceſſores, deciſ. 99.num.34.
Bona dicuntur vacantia num. 61.
Bona quod intelligantur facta creditorum Statutum diſponens dominium eorundem in illis transfert num 34.
DECRETALES loquentes de Religioſis, etiam odioſe & pœnales, comprehendunt Equites Hieroſolymitanos, deciſ. 21. num 14.
DECRETALIS non incluſæ in corpore iuris ignorantia excuſat a cenſurarum incurſu, deciſ. 39.num.14.
DECRETA Gregor. XIII. de Conſeruatoribus an comprehendat Equites Hieroſolymitanos, dec.22. nu.59.
DECRETVM Concilii Tridentini in diuerſis locis, quando, & in quibus habeat locum, nec ne, vide Concilium Tridentinum.
In actu ſpirituali minoris laici debet interponi à Iudice Eccleſiaſtico, deciſ.1.num.9.
Irritans operatur vt Conſtitutio, vel Lex leget non publicata, deciſ.2. num. 123. Si adſit in priuilegio, an, & quando poſſit eidem priuilegio renunciari de partium conſenſu num.118. Annullat actum ipſo iure, & alia operatur n.129.& deciſ. 59.n.21.Appoſitum etiam ſi ſit in lege, vel ſtatuto, nihilominus tale ſtatutum, ſeu lex firmatur moribus vtentium, deciſ. 15. num. 5. & 7. & ſeq.
Ordinarii requiritur in Renunciationibus Nouitiorum, deciſ.26.num. 55.

DEDV-

DEDECVS ſi adſit in remiſsione clerici ad curiam Eccleſiaſticam, Iudex ſecularis punitur, deciſ. 27. num. 28.
Et incurrit excommunicationem num. 29.
DEFECTVS formæ ſi adſit, actus ſubſtineri non poteſt, etiam propter publicam vtilitatem, deciſ. 12. num. 27.
DEFENSIO fieri debet in continenti, deciſ. 45. num. 82.
DEFENSOR neceſſarius qui eſt, ſi in Authorem nominetur, reus conuentus abſoluitur ab obſeruatione iudicii, & porrigitur nouus libellus, deciſ. 24. num. 3.
DEGRADATOS quomodo tradat Epiſcopus Iudici laico, deciſ. 86. num 23.
DELATIO habitus clericalis, vide clericalis.
Tonſuræ, vide Tonſura.
DELEGANS, tribunal ſi reſpexit commiſsiones directæ Vicario Epiſcopi, exequi poſſunt ab eius ſucceſſore, deciſ. 31. num. 13.
Mortuus ſi fuerit, an, & quando expiret iuriſdictio delegati, remiſsiue num. 15.
Non liberatur, ſi debitor delegatus non obſeruat ad vnguem mandatum, deciſ. 40. num. 50.
DELEGARE Epiſcopus an poſsit laico facultatem, quam habet in clericum deciſ. 14. num. 10. 17. & ſequent.
Et capturam clericorum, de nocte, vel cum armis incedentium, deciſ. 14. num. 19. Quas cauſas poſsit n. 17.
DELEGATA iuriſdictio. vide Iuriſdictio.
DELEGATIO Ordinario Iudici facta, dicitur potius excitatio, quam tributio iuriſdictionis, deciſ. 31. num 9.
Facta Vicario Epiſcopi, an tranſeat in ſucceſſorem, deciſ. 85. num. 1.
DELEGATO Summi Pontificis recuſato, vide Recuſato.
DELEGATVS iuriſdictionem an, & quando amittat per mortem Delegantis remiſsiuè, deciſ. 31. num. 15.
An, & quando ſtylum curiæ ſeruare debeat, deciſ. 85. num. 5.
Ante præſentatam commiſsionem non recipit exercitium iuriſdictionis num. 31.
DELERI è Cataſto, ſeu Aeſtimo debent bona ad Eccleſiam peruenta, deciſ. 35. num. 19.
DELETA de Cataſto an Bona cenſeantur ipſo iure, acquiſita per Eccleſiam; & quid agendum, vt de facto deleantur num. 20.
DELICTA puniri expedit Reipublicæ, deciſ. 5. num. 6.
DELICTI tempus attenditur ad iuriſdictionem tribuendam, deciſ. 16. num. 10.
Tempus attenditur in ſeruitio Eccleſiæ, vt clericus gaudeat priuilegio fori deciſ. 26. num. 12. dicitur tamen de præſenti, ſi per mentem antea inſeruiuit num. 30.
Ad Ordinarium loci fit remiſsio, deciſ. 17. num. 34. & 35. Declara vt num 37. & 38.
Forus eſt principalior num. 35.
Ratione, laicus ſortitur forum canonicum, deciſ. 4. num 7.
IN DELICTIS an potius euentus, vel intentio attendatur, deciſ. 20. num 20.
DELICTVM in ianua, citra limen, dicitur extra Eccleſiam commiſſum, deciſ. 60. num. 35.
A laico in loco Eccleſiaſtico commiſſum an, & quando ſpectet ad forum Eccleſiaſticum, deciſ. 62. num. 10. & deciſ. 3. num. 1. & 27. & an, & quando ſit mixti fori, deciſ. 3. num. 3. 7. & 19.
Commiſſum a ſeculari ſimul cum clerico, an, & quando cognoſcatur per Eccleſiaſticum, deciſ. 4. num. 11.
Commiſſum in Eccleſia, procedit à pari cum offenſione Clerici, deciſ 3. num. 4.
Eccleſiaſticum dicitur quod per cenſuras prohibetur, deciſ. 9. num. 14. Et in eo ſe intromittere nequit Iudex laicus num. 15
Equites S. Iacobi in officio laicali à quo puniatur, deciſ. 2. num. 132.
Equites Hieroſolymitani in officio laicali punitur dumtaxat à ſuperioribus Religionis, deciſ. 23. num. 64.
Eſſe non poteſt ſine dolo, deciſ. 37. num. 55.
Inobſeruantiæ non præſumitur, deciſ. 15. num. 25.
Laici prohibitum à ſolo iure canonico, punitur in vtroque foro, deciſ. 3. num. 17.
Mandans an. & quando teneatur de eo in quo mandatarius exceſsit mandatum, deciſ. 20. num. 41.
Mixti fori eſt, quod ab vtroque iure prohibetur, dec. 3. num. 15.
Non præbet cauſam timendi aliud damnum, quam eidem delicto debitum, deciſ. 6. num. 8.
Non præſumitur, niſi commodum afferat delinquenti, deciſ. 5 num. 93.
Non conſumatum ex paruitate materiæ, nulla pœna punitur, deciſ. 43 num. 13.
Quæ de ſui natura non lapit in re, operarii obedientes conductorum, excuſantur, deciſ. 24. num. 7.
Quod non ſonat in delictum ſi aliquid fecerit nominans aliquem in Authorem, nominatio habet locum in perſonalibus actionibus, etiam declinatiuè, deciſ. 24. n. 23. & ſeqq.
DELINQVENS prope Eccleſiam, ſtatimque ſe recipiens in ea præſumitur ſpe immunitatis deliquiſſe, deciſ. 60. num. 15.
Immunitatis ſpe illius beneficio an fruſtretur, deciſ. 60. num. 23. & 18. & peccat in Eccleſiam illiuſque abutitur priuilegio num. 33.
Eques Hieroſolymitanus, vide Equites Hieroſolymitani.
In plus quam patrauerat circa perſonam offenſam, tenetur iuxta euentum, deciſ. 64. num. 34. Declara vt num. 51. 52. & 54.
In Eccleſia an puniri poſsit per Iudicem Eccleſiaſticum pœnis ſpiritualibus, deciſ. 3. num. 5.
Laicus ſimul cum clerico an, & quando punitur per Eccleſiaſticum, deciſ. 4. num. 11. deciſ. 19. num. 5.
Poſt votum Religionis a laico non punitur, deciſ. 56. num. 32.
Regularis, vide Clauſtra, & Regularis.
DEMOLIRI an poſsit authoritate propria vicinus ædificium in re communi à vicino factum, deciſ 56. nu. 19.
An, & quando cogatur vicinus, qui ædificauit in re communi cum alterius damno num. 18.
Poteſt vicinus propria authoritate quidquid in ſuo ſolo fuit à vicino ædificatum, deciſ. 54. num. 21. remiſsiuè.
An id poſsit poſtquam adiit iudicem num. 36. An ex interuallo num. 17. An quid ſit in fundo alieno, ſed ſibi præiudicat num. 18.
Non poſſum Eccleſiam in meo ſolo ædificatam num. 20.
Non poteſt poſtea illud authoritate propria, nuncians nouum opus num. 26.
DENVNCIANS quem excommunicatum, non comprehenditur in cap. 1. de ſenten. excomm. in 6. deciſ. 39. num. 51.
DENVNCIATIO non eſt noua cenſura, deciſ. 48. num 57.
DENVNCIATIONES omiſſæ ſi fuerint in matrimonio, facilius præſumitur metum in illo interueniſſe, deciſ. 5. num 42.
DENVNCIATVS ſi non fuerit Epiſcopus excommunicatus, tenet collatio beneficii, deciſ. 30. num. 18.
DEPENDENTIA comprehenduntur per clauſulam, *In omnibus & per omnia*. deciſ. 29. num. 4.
DEPICTVS contractus dicitur, quando eſt ſimulatus, deciſ. 20. num. 21.
DEPONENS intereſſe percipere, an, & quando poſsit à depoſitario, deciſ. 29 num. 20. cum ſeqq. & 46.
CONTRA DEPONENTEM an, & quando opponi poſsit exceptio non numeratæ pecuniæ, deciſ. 29. num. 29.
DEPONERE teſtes quomodo debeant in pluribus caſibus, vide Teſtes.
DEPONI pecunia non poteſt, ſpe lucri percipiendi, deciſ. 29. num. 38.
DEPONITVR Epiſcopus non repetens clericum à laico captum, deciſ. 27. num. 51.

DE-

DEPOSITARIVS lucrum quod ex pecunia depoſitata ſuſcepit, ſponte dare poteſt deponenti, deciſ.29. nu. 2. Declara vt num.34.
Lucri quod ea pecunia depoſitata redegit dominus eſt num. 34.
Intereſſe ſoluere deponenti, an, & quando poſsit nu.20. cum ſeqq. & 46. Soluere tenetur poſt moram num. 46.
Dominus an ſit pecuniarum ad numerum depoſitatarum num.21.& 27.
Pecunia depoſitata vti poteſt ex tacito pacto num. 23.
Et ea vtendo, an, & quando furtum committat nu. 31.
DEPOSITATAE pecuniæ præſumuntur, quæ poſitæ fuerunt penes mercatorem. deciſ. 29. num. 14. & ſeqq. & 17. & periculum earum ad quem ſpectet num. 30.
DEPOSITIO clerici quando valeat, nec ne, clericus quando,& à quo depoeere cogatur,vide Clericus,&c. Examen, Epiſcopus, & Iudex laicus.
IN DEPOSITO an,& quando opponi poſsit, ſicut in mutuo, exceptio compenſationis num.28.
EX DEPOSITO lucrum proueniens, eſt vſura num.32. Fallit vt num.33.
DEPOSITVM non præſumitur, ſed potius quod indigenti datum fuerit in pecunia numerata mutuum n. 16.
Gratuitum eſſe debet num. 19.& 37.
In pecunia numerata factum aſſumit naturam mutui num.15. præſertim vt num. 16. Et dicitur irregulare,
Eſt contractus bonæ fidei num.39.
Eſt conſignatio rei, vel pecuniæ num.43.
DEPRAEHENSIO facta a conſanguineis cum Amaſia, inducit præſumptionem metus in contractibus matrimonij, etiam ſi non conſtet de armis neque minis, deciſ.5.num.36.
Cum puella, inducit ſuſpicionem metus, non tamen ſufficientem ad matrimonium reſcindendum num. 13.
In facinore an, & quando inducat præſumptionem metus, ſi matrimonium ſtatim celebretur num.14.
Solet efficere matrimonia meticuloſa num 66.
DEPRAEHENSVS cum puella, ſi contrahat cum ea ad euitandam accuſationem, vel mortem ſibi ad viodictam comminatam, an matrimonium teneat, vide Matrimonium.
In furto, vel adulterio, ſi aliquid dedit, vel ſe obligauit, habet actionem metus cauſa, deciſ. 5. num. 37.
Quali in ſtatu quis fuerit, talis eſt habendus, deciſ. 27. num.5.
Clericus in habitu laicali, an remittatur ad Iudicem Eccleſiaſticum, pendente articulo an gaudeat priuilegio fori num.9.11.& ſeqq.
DEPVTATIO officialis facta ſi fuerit à non habente iuriſdictionem, ad locum habeat L. Barbarius, deciſ. 30, num.16.
DEROGARE legi quando dicantur Actus contrarij, vide Actus, & Legi.
DEROGARET licet conſuetudini contrariæ Statutum firmatum moribus vtentium, deciſ. 15.num. 5.& 6.
DEROGATIO particularis requiritur ad tollendam immemorabilem, deciſ.37. num.26. Declara vt num. 51.
Et ad tollendum priuilegium in corpore iuris clauſum nu n. 65.
Iuris canonici non fit per conſuetudines ciuiles nu. 62.
DESCRIPTIO In Aeſtimo, onerum naturam non mutat, deciſ.35. num 26.
Eſt actus iuriſdictionis, deciſ. 44. num. 10.
DESCRIPTVS in Aeſtimo conuenitur pro collectâ, non poſſeſſor, deciſ.35. num.27.
DESERETIONE reſultante ex actis,nullus eſt ad attentata regreſſus, deciſ. 85.num.46.
DESERETIONIS defectus retrotrahitur num.47.
DESERENS appellationem, vide Appellationem.
DESERERE appellationem, vide Appellationem.
DESERTA remanet cauſa, appellante non redeunte in tempore pro Apoſtolis, deciſ.85.num.39.
DESTINATIO animi reſultans ex opere inchoato, habetur pro opere perfecto,deciſ.16. num.10.
DESTRVERE, vide Demoliri.
DETINENS rem Eccleſiæ laicus, præſumitur iniuſtus detentor,deciſ.98 num.3.
DETINERI Regularis delinquens quandiù poſsit ab Ordinario, deciſ.38.num.13 & ſeq.
DETRACTIO legitimæ, vide legitima.
A DEO Papa recipit facultatem iuris condendi,dec.19. num.36.
IN DEVM dirigitur principaliter Homo per ſcientiam iuris canonici, deciſ. 28.ſub num.38.
DEVS eſt vbique per præſentiam, per potentiam, & per eſſentiam,deciſ.81.num.21.
Qua ratione ſpecialiter ſit in cælo num.22.
DEVTERONOM. cap.29. perperam à Peguer. & Mar. Ital interpretatum, deciſ.23 num.21.
DICTIO Alij, eſt indefinita, deciſ. 97.num. 20. Et refert qualitates præcedentis diſpoſitionis num.21.
Citra, abſque copula E T verificari poteſt in vna vice, deciſ.69. num.46. Fallit vt num. 47.
Doue però, importat conditionem,deciſ.40.num.37.
Dum tamen, Italicè Doue però.
Dummodo importat modum, deciſ. 40. num. 38. Intelige vt num.39.
Et, copulat, & vtriuſque copulati concurſum requirit, deciſ.16. num.77.
Eorum, ad relata reſtringitur, excluſis cæteris non attentam rationis identitate, deciſ.7.num. 18.
In, 20, & quando ponatur pro Intra, deciſ.60.num.9.
Ipſis, perſonaliſsima eſt, cæteroſque excludit num. 21.
Niſi, excludit omnia non expreſſa. deciſ.66 num.32.
Prædicto diſpoſitionem ad præcedentia coarctat.dec.59 num 19.
Proptereà, in expreſsis dumtaxat verificari poteſt, deciſ. 59. num.20.
Realiter, in expreſsis dumtaxat verificari poteſt nu.20.
Si, conditionem importat, & omnem impedit extenſionem, deciſ.59.num.17.
Statim, relatio ad actum exequutiuum quid importet, deciſ.38.num.14.
Tantùm, extenſionem ad non expreſſa impedit, dec.59. num.14.deciſ.60.nu.43. de ſui natura eſt limitatiua, & reſtrictiua. deciſ.73.num.51.
Tunc, diſpoſitionem ad expreſſa, cæteris ſimilibus excluſis coarctat deciſ.59 num 22.
DICTVM teſtis ſi inſtrumento aduerſetur; teſtis etiam non interrogatus debet reddere illius rationem, deciſ. 27.num.30.
Non attenditur in teſte, ſed ratio dicti, deciſ.69. nu.34.
Et raro trahit ad ſe dictum, quia tota vis probationis ſtat in ratione num.36.
In vno, cenſetur repetitum & in cæteris, ſi in eandem oratione plura fuerint probata, quæ ab eodem verbo regantur, deciſ.40.num.96.
Sodomitati an,& quando faciat inditium ad torturam, deciſ.38.num.7. & 13.
Suum confirmare debet in tortura ſocius criminis nu. 9. Declara vt num.ſeq.
DIFFAMATIO ſi non præcedat, Reus interrogari an poſsit num.3. & 6.
Si non præcedat inquiſitio ſpecialis an ſit nulla n.2. & 5.
Neceſſaria hodie non eſt ad inquiſitionem tranſmittendam num. 5.
DIFFAMATIONIS loco ſucceſſerunt inditia num. 6.
DIFFERENTIA onerum ordinariorum, & extraordinariorum, quo ad tranſitum ad clericum, eſt ſublata,deciſ. 36. num.20.
DIFFERENTIAE ad locum antequam accedat, diligentia eſt à Iudice adhibenda, deciſ. 54. num.10.
DIFFERRI profeſsio ſi per accidens contingat, an corruat renunciatio facta decimo probationis menſe, deciſ.16.num.57.
DIFFICILIS probationis eſt metus deciſ. 5.num. 69.
DIFFINITIO ſignificationem propriam vocabuli oſtendit, deciſ. 23. num. 5.

DIGNITAS Vicarij Capitularis habilem illum reddit ad exequendas gratias Pontificia. deciſ.31. num.5.
Deſignata etiam ſi fuerit, durant commiſsiones directæ illi qui in ea erat conſtitutus, ſi directe fuerunt ſub nomine proprio num. 14.
VT DIGNITAS, vel vt canonicus an quis ſedeat, quomodo cognoſcatur, deciſ. 76.num.24.
DILIGENTIAE quæ fieri debent per Ordinarios, circa Regulares vagos, deciſ. 38.num. 23.
A Iudice adhibendæ, antequam ad locum differentiæ accedat, decis. 14.num.10.
DIMINVERE legitimam quæ poſsint. vide Legitima.
DIMISSIO habitus clericalis, vide Clericalis.
DIMISSORIAE falſificantur quandoque à Regularibus ſine licentia Superiorum vagantibus, deciſ. 38.num. 24.
CVM DIMISSORIIS Vicarij poſt obitum Epiſcopi communiter ignoratum ordinatus, dicitur ritè ordinatus, deciſ. 30. num.19.
DIOECESANI a iuriſdictione, exempti qui ſint, vide Exempti.
Alia vide in verbo Epiſcopus, & Ordinarius.
IN DIOECESI an ſit Eccleſia exempta, dec.3. num.12.
DIOECESIM per totam, Epiſcopus habet forum, & territorium. deciſ.4 num.8.
DIRECTE facere contra prohibitionem, & indirectè, paria ſunt, decis. 12.num 47.
Probari ſi quid poſsit præſumptio iuris non dicitur vera illius probatio, deciſ.27.num. 22.
Secus ſi directe num.55.
Probari non poteſt ſimulatio, deciſ. 27.num.54.
DIRECTIVA VIS, qua clerici diriguntur ad ſeruanda quædam laicalia ſtatuta, vnde, & a quo iure proueniat, deciſ.13.num.2.
Non cogit clericos ad ſeruandas ordinationes laicas, ob aliquam particularem rationem ad bonum commune ordinatas num. 4. Nec ad ſeruandas ordinationes laicorum requirentes publicam vtilitatem num. 6.
An, & quando cogat clericos ad ſeruandas ordinationes publicas. conformes iuri diuino, vel canonico nu. 9.
DIRECTIVE ſi ſtatutum laicorum determinet pretium Annonæ, etiam clerici ligantur, ſecus ſi arctatiuè, deciſ. 12.num.11. & 57.
DIRIMITVR matrimonium ratum non conſummatum per profeſsionem emiſſam in Religione ab vno ex coniugibus, deciſ. 21.num.44.
DISCEPTIO fori non requiritur ab inſtrumento, deciſ. 27.num.25.
DISCESSVS ſponſi ſubitaneus inducit præſumptionem meticuloſi matrimonij, deciſ.5.num.59.
DISCORDANTIBVS peritis, vide Peritis.
DISPARITAS ratione ætatis, & diuitiarum inter ſponſos, arguit metum in contractu matrimonii, deciſ. 5. num.58.
Tollit fidem conſanguineis in cauſa matrimoniali nu. 88.
DISPENSARE quis poſsit in impedimento publicæ honeſtatis, deciſ.95.num.26.
NON DISPENSAT inferior in lege ſui ſuperioris nu.26.
DISPENSATIO contra ius diuinum in caſu particulari, conceditur à Summo Pontifice, ex magna cauſa, deciſ. 37.num.22. & 33.
Caſtitatis an Religioſis poſſit per Papam concedi. & quomodo, deciſ.2. num. 8. Vbi declaratur c. ad monaſterium, de ſtat.monach. & num. 84. repræhenditur Nauar.conſ.13.num. 7. de Regular.
Equiti Hieroſolymitano. cenſetur conceſſa, dum ei Papa nominatim penſionem reſeruat, deciſ.21.nu.68.
Incapacitatis dominii Religioſorum. an per Papam concedatur, deciſ.2. num.75.
Matrimonialis Vicario directa, an poſsit per illum exequi mortuo Epiſcopo in longinquis partibus, ſi id communiter ignoretur, deciſ. 30. num.5.
Motu proprio conceſſa, latè interpretatur, deciſ. 22. ſub num. 25.
Matrimonialis executa à Vicario Capitulari, an ſuſtineatur in vim leg. Barbarius, ff. de off. Prætor. deciſ. 31. num. 10.
Proprietatis conceditur per Papam Religioſo ex cauſa deciſ.2.nu.74. & de intellectu c.cum ad monaſterium, de ſtat. monach. num 86.
In impedimentis occultis, concedi non poteſt à Vicario Capitulari, vigore Concilii Trident. ſeſſ. 29. cap.6. de reform. deciſ.31.num.7.
Obtenta ab habente priuilegium Apoſtolicum, an ſuffragetur quo ad bona Eccleſiæ, deciſ.73.num.47.
Voti ſolemnis caſtitatis non conceditur Equiti Hieroſolymitano, niſi ex magna cauſa deciſ.21. num.47.
DISPENSATIONES Vicario Capitulari. de ſtylo non committuntur, deciſ.31.num 4.
DISPONERE poteſt monialis non profeſſa, contra formam ſtatuti laicalis, deciſ.16. num.12. Et ita determinauit Sacra Congregatio num.47.
DISPOSITIO fauorabilis dumtaxat, non item odioſa an priuilegio comprehendat Equites Hieroſolymitanos. deciſ.21. num.15.
Facta ab eo, qui per errorem communiter reputabatur habere facultates diſponendi, tenet, deciſ.30.num.6.
Generalis non comprehendit quod in ſpecie diſponi non poteſt, deciſ.12.num.46. reſtringitur, vt euitetur abſurdum, deciſ.20.num.31.
Non ceſſat, ceſſante ratione vna finali, & altera remanente, deciſ.50. num.39.
Quid comprehendat cognoſcitur ex qualitate adiecta, deciſ. 9 num.28
Attenditur minus, quam ratio finalis ipſius legis, deciſ. 26. num.33.
Nouitij reuocabilis non requirit formam à Conc. Trid. præſcripta in Renunciationibus, deciſ.16.num.50.
Poſt alterius mortem collata dicitur conditionalis, deciſ. 72. num.10.
Pura, quamuis ſub conditione reſoluenda. obtinet effectum puræ diſpoſitionis, deciſ.16.num.34.
DISPVTATIO de vno ſi habetur, cætera extrema ſupponuntur habilia, deciſ.33.num.4.
DISPVTATIONES in Eccleſia fieri poſſunt deciſ.51. num.30.
DISTRAHENS ſocius omnes fœtus animalium non committit furtum, deciſ.24.num.56.
DISTRIBVTIO Taxæ ſalariorum fieri debet per capita, nullam habitam bonorum ratione, deciſ.35. num.10.
DISTRIBVTIONES QVOTIDIANAE ſunt ad inſtar mercedis operariorum, deciſ.96.num.13.
An, & quando veniant appellatione fructuum num 23. & ſub num. 29. verſ. ceſſat au ſine bona Beneficij, vel ius ratione Beneficij competens num. 24. & ſub num. 28. & 29.
Dantur pro labore, & ſeruitio num. 15.
DISTRIBVTIONVM legatum an Cappellarum, vel Cappellanorum fauore relictum cenſeatur; & an ſit ius perſonale, vel reale, deciſ. 96. num.21. & 30.
DISTRICTVALES clerici dicuntur, deciſ.18. num.9.
DE DISTRICTV Iudicis ſecularis an ſit Eccleſia, deciſ. 3.num.11.
DIVERSITAS opinionum, an, & quando excuſet ab incurſu Bullæ Cœnæ. deciſ.42. num. 7.
DIVERSA ſpecies, efficitur ens per qualitatem adiunctam, deciſ. 2.num.6.
IN Diuerſa non obligat, conſtitutio in vna prouincia acceptata, deciſ.25.num.18.
CVM DIVERSIS perſonis actuum celebratorum ex vicinitate, non inducitur præſumptio correſpectiuitatis, & ſimulationis, deciſ 28.num.48.
DIVES mutuo accipere non præſumitur. deciſ.29.nu.15.
Quando de euictione cauere debeat, deciſ.78 num.37.
DIVIDI continentia cauſæ non debet, & ne diuidatur, plura permittuntur ſpecialia, deciſ.24. num.12.
DIVIDVVM Ius vbi verſatur inter clericos, & laicos gau-

gaudent immunitate clericorum, deciſ. 19. num. 25. Secus vt num. 25. & 29.

DIVINVS Cultus, vide cultus.

DIVISIO ſi controuertatur inter plures cohæredes, quorum vnus ſit clericus, tota cauſa iudicatur in foro Eccleſiaſtico num 23.

Onerum, vide Onera.

AD DIVISIONEM fratres laici cogi poſſunt à Iudice Eccleſiaſtico cum clerico faciendam num. 28.

DIVISVM Imperium cum Ione Cæſar habet. deciſ. 12. num. 33.

DIVITIARVM inæqualitas inter ſponſos, arguit in contractu matrimonii metum. deciſ. 5. num. 58

DIVORTIVM permittebatur de iure ciuili, deciſ. 9. num. 12.

Propriâ authoritate ſi faciant coniuges, ſunt excommunicandi num 11.

DIVTVRNA ſolutio, vide ſolutio.

DOCTORATVS gradus. & diſputationes in Eccleſia fieri poſſunt. deciſ 51. num. 30.

DOCTORES Abb. Panorm. in c. inter alia ſub num. 9. de imm. eccleſ. & in c. cum ſit generale num. 27. verſ. addo de for. comp. defenditur ab impugnatione Toſch. deciſ. 3. num. 10. & conſ. 9. in fin. par. 2. defenduntur à reſtrictione Theſauri, deciſ. 44. num. 23.

Ancharan. in c. non minus num. 8. de immun. eccleſ. reprehenditur, deciſ. 22. num 48.

Antonin. lib 3. variar. reſol. c 48 num. 4. reprobatur, deciſ. 25. num. 5. & lib 2. reſol. 3. num. 6. ſaluatur, deciſ. 28. ſub num. 62. & reſol. 48. ſub num. 8. lib. 2. notatur deciſ. 93. num. 7.

Amendula in addit. ad dec. Vioc. de Franch. reprehenditur, deciſ. 58. num. 8.

Albericus 2. p. Statutorum num. 208. reijcitur dec. 60. num. 38.

Ambroſin. de imm. eccleſ. c. 5. ante num. 5. reprobatur deciſ. 60. num. 48.

Bobadill Politic. lib. 3. cap. 19. num. 19. declaratur, deciſ. 2. num. 114.

Barbatia conſ. 28. col. pen. lib. 1. à Menochij impugnatione vindicatur, deciſ 12. num. 19.

Baiardus ab impugnatione Hort. Cauale. vindicatur, deciſ. 23. num. 42.

Bart. in auth. qui in prouincia C. vbi de crim. ager. oport. declaratur deciſ. 24. n. 25. & ſeq. Eiuſdem cautela de Statuto diſponente vt omnium ciuium bona ſint tributaria, damnatur deciſ. 35. num. 33. Et in l. nemo nu. 5. C. de ſacr. ſanct. eccleſ. reijcitur deciſ. 51. num. 15.

Burſatt. conſ. 77. num. 25. lib. 2. reprobatur dec. 25. n. 20.

Betons reijcitur deciſ. 55. num. 44. & iterum in c. in præſentia num. 79. reprobatur deciſ. 81. num. 21.

Borgnin. deciſ. 4. num. 6. par. 1. reijcitur deciſ. 78. num. 29. & deciſ. 27. num 1. & deciſ. 8. num. 76. & ſeqq. & deciſ. 27. num. 18. par. 3. reijcitur deciſ. 82. num. 19. Item deciſ. 35. num. 21. & ſeq. reijcitur deciſ. 84. num. 56.

Bald. conſ. 474. lib. 5. communiter reprobatur, deciſ. 84. num 41.

Bellett. diſq. cleric. tit. de exempt. cler. à ſtatuto ſecul. §. 1. num. 36. notatur deciſ. 93. num. 8.

Caball. conſ. ciuil. 104. notatur deciſ. 86. ſub num. 18.

Caualcan. in tract de Brachio Regio par. 1. num. 57. examinatur deciſ. 3. num. 25. & ſeq.

Ceuall. q 36. num. 24. & ſeq. reijcitur deciſ. 7. num. 20.

Caſtrenſis conſ. 471. per tot. lib. 1. examinatur deciſ. 24. num. 21. & ſeq. & confutatur num. 25. & in l. rei annonariæ num. 6. C. ſine cenſ. vel reliq. excuſatur deciſ. 36. num. 24. Eius requiſita non exiguntur vbi agitur de intereſſe damni emergentis propter onera matrimonij, deciſ. 84. num. 29.

Curtius iun. conſ. 62. num. 4. vol. 1. corrigitur, deciſ. 35. num. 34.

Carol. de Graſs. effec. cleric. 3. num. 72. lapſus dec. 42. num. 3. eff. 1. num. 565. confutatur deciſ. 86. num. 5. eff. 3. num. 178. reprobatur deciſ. 94. num. 13. eff. 2. num. 145. refellitur deciſ. 100. num. 22.

Cattoccius deciſ. 50. refellitur, deciſ. 54. num. 44.

Cened. qq. canon. lib. 1. q. 4. num. 30. reiicitur deciſ. 60 num. 9.

Capra reg. 97. num. 105. reiicitur deciſ. 66. num. 29.

Campanilius in diuerſ. iur. canon. rubr. 11. cap. 19. n. 10. reiicitur deciſ. 83. num. 44.

Campeggius de dote par. 2. q. 6. ſub num. 1. reiicitur deciſ. 84. num. 30. & ſeq.

Couarruuias ab impugnatione Ioſ. Lud. vindicatur, deciſ. 84. num. 35.

Decian. tract. crim. lib. 2. cap. 35. ſub num. 7. refellitur deciſ. 11. num. 8. Item lib. 6. tom. 2. cap. 28. ſub num. 5. notatur deciſ. 59. num. 26. Item lib. 4. cap. 9. num. 77. in fine declaratur deciſ. 86. num. 13. & conſ. 14. num. 19. & ſeq lib. 1. conſutatur deciſ. 12. num. 56.

Dec. in c. Eccleſia S. Mariæ num. 28. & 52. de conſtit. reiicitur deciſ. 10. num. 37.

Duard. in Bulla Cœnæ lib. 2. cap. 15. q. 17. num. 23. declaratur deciſ. 10. num. 36. & d. q. 17. num. 22. corrigitur. ibid. num. 38

Emanuel Sa aphoriſm. Confect. verb. irregularitas. reprobatur deciſ. 77. num. 37. ita in verbo Matrimonium num. 12. reijcitur deciſ. 95. num. 21.

Ferrett. conſ 8. vol. 1. reprobatur deciſ. 30. nu. 40. & conſ. 140. num. 4. declaratur deciſ. 75. num. 36.

Facchinæus lib. 3. controuerſ. cap. 63. in fin. reprobatur deciſ. 32. ſub num. 21.

Farinac. q. 28. num. 56. reijcitur deciſ. 60. num. 39. & q. 38. ſub num. 56. reprobatur num. 48.

Federic. de Senis conſ. 111. cum ſeqq. declaratur deciſ. 41. num. 45.

Franch in c. licet num. 2. de ſepult. in 6. reprobatur deciſ. 89. num. 20.

Franciſcus Merlinus deciſ. Lucenſ. 23. nu. 40. reprehenditur deciſ. 99. num. 32.

Giurba conſ. 70. num. 16. emendatur deciſ. 4. num. 15.

Gaſpar Theſ. lib. 2. q 1 reijcitur deciſ. 11. nu. 20. ſibi contrarius recipitur num. 22. Quæſt. forenſ. lib. 2 q. 8. ſub num. 9. reijcitur deciſ 12. num. 36.

Geminian. in cap. 1. §. Ordinarij. in fin. de immun. eccl. In 6. reijcitur deciſ. 31. num. 6.

Gramat. conſ. 164. num. 9. reiicitur deciſ. 54. num. 2.

Guid. Pap. deciſ. 65. in princ. & Natt. conſ. 394. conciliantur deciſ. 50. num. 31.

Genuenſ. in practicabil. eccleſ. q 479. reiicitur deciſ. 60. num. 33. & in prax. c. 4. num. 3. reiicitur deciſ. 83. nu. 46.

Gambacurt. de immun. eccleſ. lib. 5. cap. 9. reiicitur dec. 60. num. 45.

Guttierez pract. qq. lib. 3. q. 1. num. 10. & ſeq. reiicitur deciſ. 62. num. 7.

Hector Felicius allegat. 15. num. 21. declaratur deciſ. 75. num. 52.

Igneus in l. neceſſarius §. non alias. 2. par. ff. ad Syllan. retunditur deciſ. 8. num. 87

Innoc. in c. ſuper hoc num. 2. de renunciat. declaratur deciſ. 5. num. 2.

Laderch. conſ. 17. nu. 4. reiicitur deciſ. 5. nu. 81. 86. & 87.

Maſtrill. deciſ. 260. num. 71. reiicitur deciſ. 8. num. 94.

Maranta de Ordin. Iud. par. 4. diſt. 7. in fin. num. 54. reprobatur deciſ. 8. num. 37.

Marant. Ital. de immun. Eccleſ. lib. 1. c. 5. §. 4. ſub nu. 20. refellitur, deciſ. 23. num. 24.

Mirand. Manual. Prælator. q. 10. art. 4. e concluſ. 33. reiicitur. deciſ. 1. num. 94.

Menoch. de retinend. remed. 3. à num. 553. refellitur deciſ. 8. num. 53. conſ. 912. num. 14. & ſeq. lib. 10. reprehenditur. deciſ. 17. num. 22. & 42.

Marta de iuriſd. par 4. cap. 52. num. 12. declaratur deciſ. 10. num. 36. & deciſ. pilan. 23. num. 5. lapſus deciſ. 35. num. 13.

Motta lib. 2. cap. 257. reprobatur deciſ. 1. num. 86.

Moneta de Conſeruator. cap. 10. num. 393. refellitur deciſ. 22. ſub num. 51.

Marcheſan.de commiſsion. tit. de Signatur.Gratiæ p.1. cap.2.num.268. reprehenditur deciſ.21.ſub num.36.
Magno. deciſ. Lucenſ. 59. num. 21. reiicitur dec[illegible]. 14. num 47.
Mainart. deciſ.53 num.3.corrigitur deciſ 31. num.18.
Mangil.de Imputat.q.7. num.2. declaratur deci.32 ſub num.11. & d.q.7.num.2.reiicitur dec[illegible]35.ſub num.11.
Merlin de legitim.lib.4.tit.2.q.2. confutatur deciſ.32.& 33. per tot.
Menchiac.de ſucceſsion.progreſſ. lib.3.§.27. num. 26. emendatur deciſ.32. num.20.
Maccabrun.conſ.40.num.25.lapſus deciſ.45.num.11.& dicto conſ.num 167. & ſeq. reiicitur deciſ.36.num.14. & ſeq.
Molina de inſtit.& iur.diſp 709 .num.6. declaratur deciſ. 48.num.11.& diſp.224. reprehenditur deciſ.89 nu.4.
Manl.de Irregular lib.2. cap.6. num 3.reprobatur deciſ. 77.num.11.
Natta conſ.458. reprobatur deciſ 1. num. 26. & ſeqq. & conſ.568.num.9. & 10. declaratur deciſ.56.num.29.
Nauarr.conſ.12.num.7.d Regular.reprehenditur deciſ. 2.num.82. & Comment.4. ſub num.50. reiicitur deciſ. 97.num. 32.
Nenizzan. conſ.47. declaratur deciſ.5.num.83.
Nouarius quæſt. forenſ.78. refellitur deciſ. 10.num.54.
Olaeh. deciſ. 32. num.5. reiicitur, deciſ.98. num 5.
Plurimi circa interpretationem Immunitatis conciliantur deciſ.41.num.15.
Plurimi in materia fructuum inexactorum concordantur deciſ.82.num.29.
Plurimi loquentes de modo probandi numerationem pecuniæ in cenſu fuiſſe ſimulatam conciliantur, deciſ. 27,num.70.
Rodriq.qq.Regular.tom 1. q. 1. art.6. reiicitur deciſ. 2. num.94.tom.2 q.47.art.10.reiicitur deciſ.97. num.25.
Riccius deciſ.66.p.4. diſtinguens inter acquiſitionem ex titulo oneroſo, & lucratiuo reiicitur deciſ.36,num.33. In prax.var.reſ.reſ.4.reiicitur deciſ.60.nu.26. Ibidem, ſibi contrarius redarguitur deciſ.60 n.51. In prax. var. reſ.deciſ.56.num.5.reiicitur deciſ.56 num.29. In prax. reſ. quot.deciſ.128. declaratur dec.73.num. 39. Idem deciſ.666. reprehenditur deciſ.89.num.
Rip. reſponſ. 1.de conſuet. exponitur deciſ.67.num.48.
Sotus in 4. ſent.diſt.29.q.1. art. 2. verſ. alterum, declaratur deciſ.2.num.67.
Surd.deciſ.295.num.19.reiicitur deciſ.18.num.34. conſ. 333.num.14. & ſeq. reiicitur, deciſ 82.num.13. conſ. 50.lib.1. cenſuratur deciſ.93.num.22. & 26.
Scaccia de iudic.lib.1.cap.12. ſub num.13.reiicitur deciſ. 86. num. 8.
Seraphin.deciſ.44 & 60. declaratur deciſ.96. num.30.
Soccin. conſ.78.num.2.in fin.vol.4. interpretatur, deciſ. 99. num.51.
Thei.deciſ.117. refellitur deciſ.9. num. 7. & deciſ. 234. num.8. refellitur deciſ.35.nu.22. & qq. for.lib.2 q. 15. declaratur deciſ. 98. num.44. & deciſ. 204 refunditur deciſ.53.num.14.15.& [illegible]7.
D.Thom.2.2.q 86. art.8. declaratur deciſ.2.num.67.
Turrett.conſ 28. num.16.lib.1.carpitur deciſ.5.num. 68.
Tuſch.Card.in verbo Immunitas concl. 59. num. 15.& ſeqq. reprobatur deciſ.3 num.1.
Tomatus tract. de muner. §.quiſpiam num. 4. & 5. reiicitur deciſ.21.ſub nu.31. De collectis §.exactio n.28. & ſeq. lapſus deciſ.15.num. 23.
Villagut. deciſ 34 num. 5. reprehenditur deciſ 21.n.11.
Zerula in pract.Epiſc.p.2. verbo Parochia §. 6. reiicitur deciſ.67. nu. 11. & ſeq.
DOCTORVM ex probabili opinione, vbi etiam error inſurgit,procedit l.Barbarius. deciſ.30. num. 33.
Opinio, quæ nam ſit præferenda deciſ.41.num.85.
Opiniones circa ædificia conciliantur deciſ.55.num 56.
DOCTRINAE pauce in punctu plus valent, quam mille à remotis,deciſ.85.num.25.
DOLI præſumptio à ſtatuto inducta in contractibus à minoribus ſine certa ſolemnitate factis, dicitur iuris & de iure, non admittens probationem, nec confeſſionem in contrarium,deciſ.83.num.7.
DOLO facit. & fruſtra, qui petit, quod ſtatim reſtituturus eſt deciſ.48.num.26.
Facere non dicitur, nec damnum dare, qui ſuo iure vtitur.deciſ 55 num.6.
A DOLO non excuſantur operarii colligentes fructus immaturos mandato alterius,deciſ.24. num.37.
An autem quando ad prædium accedunt armati nu. 42.
Excuſat quælibet cauſa, etiam iniuſta, deciſ.42.nu.70.
SINE DOLO delictum eſſe non poteſt,deciſ. 37. nu. 55.
Furtum non committitur,deciſ.24.num.57.
Mora non contrahitur, deciſ.42.num 69.
DOLVS præſumitur in eo, qui quid debet,non facit,deciſ.94 num.58. Item ex fictione, & nimia cautela, deciſ. 5.num.52.
Et alienatione rei litigioſæ,deciſ.7.num.10. & 11.
In operariis colligentibus fructus de nocte, niſi id palam agant, deciſ.24.num.38.& 39.
Aliquando.[illegible] ſi ſit ex coniectu[illegible] ille non debent poſſe accipi niſi in malam partem, deciſ.28.num.52.
Patrocinari nemini debet,deciſ.35.num.42.
DOMESTICVS non eſt integer teſtis, deciſ. 75. num.5. Fallit,vt num.26.
DOMICILII ad Iudicem remittitur reus in loco tertii captus, deciſ.17.num.38.
DOMINICALIS portio per colonum partiarium, ſi aſportetur, non dicitur commiſſum furtum. deciſ. 24. num 55.
DOMINII tranſlationem an, & quando impediat incertitudo rei ratione loci, & quotæ, deciſ. 99. num. 7.& ſequen.
Tranſlatio facta à ſtatuto in creditores ad vnum effectum an poſſit alium operari, & tertio opponi num.9.& 51.
Quæſtio, vide Quæſtio.
Incapaces an cenſeantur Religioſi de iure diuino, an ſolo de humano, & an Papa diſpenſet, deciſ.2. nu.73.
DOMINIO probato penes reum, dicitur probatum non eſſe penes alios deciſ.99.num.36.
INTER DOMINVM, & colonum, dicitur celebrari contractus ſocietatis, deciſ.41.num.76.& 78.
DOMINVS lucri, ex pecunia depoſitata redacti, eſt depoſitarius, deciſ.29.num.24.
Tenetur de damno illato ab ancilla proiiciente immunditias in viam publicam, deciſ.57.num.5.
Tenetur de damno, vel delicto famuli in miniſterio, cui illum prepoſuit.
Iuriſdictionis, non rerum eſt Princeps,deciſ.35 nu.40.
Directus, vigore pacti de ingrediendo propria authoritate, non poteſt ſine Iudicis miniſterio ingredi, deciſ. 7 .num. 57.
Partis colonicæ eſt colonus,deciſ.41.ſub num.25.
Directus, in re emphyteutica habet ciuilem poſſeſſionem,deciſ.98.num.19.
Prædii tenetur ad onera mixta, deciſ.41.num.56.
Refundit damnum, ſi colonus grauatur, vel collectatur in portione colonica num.58.
Ius ſuum qua actione tueatur aduerſus impedimenta à colono præſtita num.65.
DOMINIVM durans momento temporis, non habetur in conſiſcatione, deciſ.28.num.28. Declara, vt num. 76.& 77.
Et poſſeſſio, nec in ſuſpenſo, nec penes duos eſſe poſſunt,deciſ.99.num.35.
Reiectum non Dominus, an in alium transferat, deciſ. 99.num 33.
Pecuniarum ad numerum depoſitatarum, an tranſeat in Depoſitarium, deciſ 29.num. 22.& 27.
Vtile rei emphyteoticæ, eſt laicum, temporale & prophanum, deciſ.41. ſub num.25.
Vtile Eccleſiæ an comprehendat ſtatutum laicale, deciſ. 99 num.64.
IN DOMO aggreſſorem puniens ſtatutum, comprehendit

hendit etiam aggredientem ante oſtium, vel in portico, deciſ.60.num.36.
Offenſus dicitur quis, ſi intra clauſuram offendatur, deciſ.63.num 5.
Vulneratus non dicitur, qui ſuper tecto, vulnera accepit num.6.
DOMVS deſtinata ſi fuerit ad euictionem monaſterij. Si Regularis in ea degens, delinquat, an ab Epiſcopo puniatur, deciſ.38.num.21.
Seu clauſtrum canonicale, an, & quatenus gaudeat immunitate, deciſ.63.num.1.
Dei, Reos defendens, an, & quando dicatur fieri ſpelunca latronum, deciſ.60.num.39.
Suæ pro vſu ſi clericus emerat annonam, an poſsit illam extrahere, & vendere tuta conſcientia, deciſ.13.n.19.
Appellatione an veniant oſtia, & aſſiaa domi, deciſ.60. num.35.& 37. Item ſchalæ & oſtia in fauorabilibus non in odioſis num.37.
An veniat apotheca, deciſ.61. num.5.
Ex quibus partibus conſtet, deciſ.63. num.8.
DONANS eccleſiæ, vel pauperibus; an mediatè, vel immediatè Deo donare dicatur, deciſ.81. num.17.
DONATIO, vel legatum, vel ſubſtitutio, in tempus inhabile collata, caducatur, deciſ.72.num.11.
Alteri facta, nemine acceptante, an valeat, deciſ.81. num.10. & 15.
Eccleſiæ facta valet, etiam nemine pro ea acceptante num.15.
Ad fauorem præſentis, & tacentis valet num.18.
Mulieri abſenti in cauſam dotis, valet num.25.
Ciuitati facta, an valeat, nemine pro illa acceptante num.27.
Abſenti facta, valet reuocabiliter num.33.
Clerici, an comprehendatur ſub ſtatuto, de inſinuandis donationibus, deciſ.10.num.10.
Clerico facta, an ſit inſinuanda num.15.
Eccleſiæ facta, an ſit inſinuanda num.15.
Abſenti facta, an poſt mortem donatarii poſsit acceptari, deciſ.81.num.35.
Ab hæ ede donatoris reuocari non poteſt ante acceptationem num.36.
Inſinuari poteſt ex interuallo, & manu alterius Notarii, deciſ.10. ſub num.10.
Eccleſiæ per modum voti quando facta dicatur, ita vt irreuocabiliter valeat, deciſ.81.num.41.
Inter vſuriorum non petitorum, cenſetur facta ad fauorem vxoris, non autem ſoceri, deciſ 84.num 37.
Remuneratoria fieri poteſt intra annum nouitiatus; & an in ea ſeruari debeat forma à Concilio præſcripta, deciſ.16.num.53.
Non inſinuata, vitiatur tantum in ſumma exceſsiua, deciſ.84. num 50.
DONATIONES pro Eccleſia quilibet acceptare poteſt, dec.81.num.14.
DONATIONIS acceptatio inducitur ex ſola donatarii ſcientia num.19.
DOS legitimæ loco ſuccedit, deciſ.34.num 18.
Vt collocetur in tuto, etiam viro non vergente ad inopiam agi poteſt, deciſ.78 num.26.
DOTE ad libitum viri promiſſa interim certum intereſſe paciſci poteſt num.13.
In arbitrium tertii collata, donec ille declaret, poteſt intereſſe paciſci num.14.
DE DOTE Campegg.p.2.q.6. ſub num.1.reiicitur n.30. & ſeq.
PRO DOTE promiſſa fructus receptos vir non imputat in ſortem pignoris, deciſ.84.num.3.
DOTEM donec ſoluat pater, vel frater, tenetur ſtatim ad intereſſe ob moram irregularem. deciſ.84. num.1.
AD DOTEM ſuo viro promiſsam, an, & quando agat mulier, deciſ.83.num.13.& 33.
DOTES monialium, probationis anno penes quem exiſtere debeant: deciſ.84.nu.61. An, & quando expendi poſsint num.62.
DOTIS cauſa inter laicos agitari an poſsit coram Eccleſiaſtico, deciſ.2.num.15.
Cauſa non eſt pia, ſed pietatis naturam induit, deciſ.82. num. 26.
Promiſſæ extraneus, quo tempore moram incurrat irregularem, & ad interuſuria teneatur, deciſ.84. num.2.
Non ſolutæ pro intereſſe, vt quid certum præſtetur, vir ab initio paciſcere poteſt nu.5 Etiam ſi dos in auro, vel argento, vel mobilibus conſiſtat num. 12. Etiam ſi ad viri libitum ſit promiſſa num.13. Etiam ſi in arbitrium tertij ſit collata num.14. pro ſumma tamen fructuum correſpondente num.49.
Intereſſe ad quam ſummam ſit reducendum num. 54. & ſeq.
DOTALE lucrum, vide Lucrum.
DOTARE ſtupratam, & illam ducere in vxorem, an copulatiue teneatur ſtuprator, deciſ.6.num.14.
DOTATA filia, vide Filia.
DOVE PERO' importat conditionem, deciſ.40. nu.37.
DVARD. in Bullam Cœnæ l.2 c.15. num. 23. declaratur deciſ.10. num.36. & num.22 corrigitur num.38. Et q. 16.num.21. reiicitur, deciſ 48.num.32.
DVBII fori cauſa cognoſcitur ab Eccleſiaſtico, & ab eo determinatur ad quem illa ſpectat, deciſ. 8, num.23.
IN DVBIIS ſpectanda eſt conſuetudo vniuerſalis quo ad iuriſdictionalia, deciſ.16.num.46.
Optima eſt ratio, quæ pro Religione facit, deciſ 58.n.17.
IN DVBIO contractus declarari debet vſurarius, deciſ. 28. num.28.diſtingue vt num.71. & 72.
Simulatio non præſumitur num.55.
Iudicandum eſt contra collectas, deciſ.36. num.35.
DVBITATIO omnis ceſsat, vbi eſt caſus inſtrumenti, deciſ.27.num.18.
Populi etiam ſi adſit, procedit l.Barbarius num.34.
DVBIORVM interpres optima eſt conſuetudo, deciſ.37. num.19.
DVBIVM ſi ſit ad quem forum ſpectet articulus, cognitio ſpectat ad Eccleſiaſticum, deciſ.24.num.68.
DVBIVS articulus, vide Articulus.
DVMMODO importat modum. deciſ.40, num.38. Si tamen apponitur ei, quod venit implendum, antequam actus perficiatur, ſignificat conditionem num.39.
Dummodo à die data præſentium non ſit alteri ius quaſitum. hæc clauſula non ſuſpendit gratiam, deciſ. 52. num.5. Quando reddat gratiam nullam num. 6. Intelligitur de iure valido, canonizabili, & excluſiuo impetrantis num.17. Subiectum huius clauſulæ eſt ius radicatum num.18. Quando ſuffragetur in poſſeſſorio num. 19.
D V M T A M E N importat conditionem, deciſ. 40. num.37.
DVARVM præſumptionum concurſus, derogatur, deciſ. 28, num 57.
DVO actus contrarii facti, ſciente, & patiente Legiſlatore, ſufficiunt ad derogandum legi, deciſ.15 nu.39. & ſeq.
Actus geſti ſi fuerint ab officiali putatiuo, an procedat l. Barbarius, deciſ.30. num.12.
Teſtes quando probent, vide Teſtes.
Vbi propter vnum, ibi vnum tantum, deciſ.40.num.45.
DVORVM ſpecialium concurſus non admittitur, deciſ. 28.num.56.
DVPLICIBVS iudiciis contra clericum, & laicum, agitur tantum in curia Eccleſiaſtica, deciſ.19.num.2.
DVRARE commiſsiones directæ alicui in dignitate conſtituto ſub nomine proprio, dicuntur etiam ſacta reſignatione dignitatis. deciſ.31.num.14.
Metus, an, & quando dicatur, & quæ dicantur geſta metu durante, vide Metus.
Quantum poſsint caſus reſeruari ab Epiſcopo, deciſ.14. num.22
Edicta Epiſcopi, deciſ.14.nu.21. Et eius Vicarii nu.20. Et Rectorum Ciuitatum num.20.
Momento actus, & dominium ſi debeant, non habentur in conſideratione, vide Actus, & Dominium.

DVX Belli, ſeu exercitus ſub quo militant Equites Hieroſolymitani, de licentia Magni Magiſtri, non habet iuriſdictionem in dictos Equites, deciſ.23.ſub num.27.

E

EADEM neceſsitas, ſi adſit in patre, & in filio, & quis vtrumque alere nequeat, patri potius, quam filio ſubuenire debet, deciſ.32.num.4.
Iu te, quando actus finut; tunc ex eorum vicinitate arguitur correſpectiuitas, deciſ 58.num.45.
ECCLESIA alere patronum ad inopiam redactum, an, & quando teneatur, deciſ.21.num. 1. Et quid ſi patronus ſit Eques Hieroſolymitanus num.72.
Brachium Iudicis laici ſi implorauit, talis Iudex eſt merus executor, dec.8.num.52.
Quid ſit, deciſ.60.num.5.
Contractu vti poteſt pro ſe, & non recipere contra ſe, deciſ.11.num.10.
Contribuere an teneatur excubijs, ob publicam vtilitatem indictis, deciſ.12.num.5. & 50.
De diſtrictu, & de territorio Iudicis an ſit, deciſ.3. num.12.
Eſt de territorio, & de iuriſdictione Iudicis Eccleſiaſtici num. 16.
Aequiparatur fiſco, deciſ.14.num.6.
Non polluitur per ſanguinis, vel ſeminis effuſionem factam in porta, citra limen, deciſ.60.num.56. Nec per furtum in Sacriſtia, deciſ.61.num.2.
Exempta an ſit in Diœceſi, deciſ 3.num.12.
In qualibet cauſa connexa ſe intromittit, ratione peccati, & Pacis.deciſ.1.num.16.
Eſt de territorio Principis laici, deciſ.51.num.17.
Iudicare debet an ſit iuſta, & tolleranda ſeparatio vxoris, ſeu abſentia propriam authoritate facta, deciſ. 9. num.31.
Lege vti poteſt pro ſe, & non recipere contra, deciſ.11. num.10.
Præſcriptione decem, vel viginti annorum vtitur aduerſus alios, licet illa contra ipſam non currat num.12.
Sub ſtatutis laicalibus ex honeſta cauſa conditis, an comprehendatur, deciſ.10. num 1. De non alienandis in non ſubditos, an comprehendatur, deciſ.12.num.9. 52. & 53
Violatur non minus pe cutiendo, quam aliquem ab illa extrahendo, deciſ.3.num.6.
Reparanda, vide Reparatio, Reparari, & Reſtaurare.
Inſtituenda non eſt, ſuis exhæredatis, deciſ.32. num.8.
Inſtituta etiam ſi eſſet, adhuc mater petere poteſt ſupplementum legitimæ deciſ.32.num.6. & 7.
Dedicata, etiam non conſecrata, gaudet immunitate, deciſ 61.num.20.
Eſt cultrix iuſtitiæ, & nemini præiudicium afferre, vel cum alterius iactura locupletari debet num. 27.
Quando, & quibus conditionibus cogat vicinum ad vendendum domum, vide Vendere, & Vendendam.
Collapſa, vide Reparare.
Reuocare poteſt contractum ſine ſolemnitatibus factum quatenus valeat, deciſ.74. num.34.
Agit ſpolio, etiam ſi ceciderit à poſſeſsione, facto iniuſti Prælati num.36.
Recuperans rem a Prælato male alienatam, an, & quando pretium reſtituere teneatur num.39.
Alienationem bonorum, ſi nulliter fecerit, vt ſuper dictis bonis poſtea fuerit tributum impoſitum, illud euaneſcit, Eccleſia reintegrata, deciſ.35.num.5.
Quorum ſumptibus pro populi cômoditate ſit amplianda, deciſ.68.num.1.
Non eſt ſine competenti dote dedicanda num.14.
Recipit bonos viros, licet illegitimus, deciſ.73.num.10.
Non præſumitur in dubio de illegitimis cogitaſſe num. 15.
Contrahendo cum illegitimo, præſumitur notitiam ſuarum qualitatum habuiſſe num.17.
An ex poſt facto conſentiendo, præiudicet ijs, quibus eſt ius quæſitum num. 52.
Etiam mortuo Prælato retinet eiuſdem poſſeſsionem, cuius vigore manutenenda eſt in naturali, quam non habet deciſ.56. num.19.
Manutenenda eſt, etiam ſi Prælatus habuerit ſe pro ſpoliata num.20.
Specialiter priuilegiata eſt quo ad donationem non inſinuandam, deciſ.100. num 31.
IN ECCLESIA delictum commiſſum, vide Delictum.
Debilitans membrum, vide Debilitans.
Percuſsio facta, vide Percuſsio.
Percutere, vide Percutere.
Vulnus inflictum, vide Vulnus.
Propriâ ſi Regularis delinquat, an dicatur extra clauſtra delinquere, deciſ.38. num.15.
Freti prohibitum, cenſetur etiam in porticu, ſchalis, & atrio vicinis, deciſ.60.num.22. Intellige vt num. 27.
AB ECCLESIA emens, an, & quando ſoluat gabellam, deciſ.41 num.8. & 70.
ECCLESIAE iniuria facta, non dicitur remiſſa, per remiſsionem à clerico factam laico, qui illum offendit, deciſ.3.num.25.
Aedificium, vel ex pecunijs Eccleſiæ conſtructum, an cedat ſolo, deciſ.57.num.23.
Particulari iniuriam inferens, omnium Eccleſiarum immunitate priuatur, deciſ.59.num.8.
Adſcriptio, vide Adſcriptio.
Appellatione non venit Sacriſtia, vide Sacriſtia.
Vel piæ cauſæ fauore, capitur quis ad ſeruandam decennalem conſuetudinem, deciſ.70.num.8.
Bonis æquiparantur bona clericorum, quo ad onerum immunitatem, deciſ.42.num. 10.
Rem hipothecare poteſt emphyteuta, non autem Prælatus, deciſ.74 num.3.
Bona ſi turbentur à laico, cauſa eſt mixti fori, deciſ. 8. num.43.
Res, hypothecari ſpecialiter non poteſt, dec.74 n.1.& 3.
Bona occupans, vel vſurpans, excommunicatur, & ab vtroque Iudice punitur, deciſ.8.num.43.
Pro rebus, Rector agit Eccleſiæ nomine, deciſ.74. n.21.
Coloni, vide Coloni, & Colonorum.
Rector, & Prælatus, ſunt Procuratores num.21.
Emphyteuta, vide Emphyteuta.
Reparatio, vide Reparatio, & Reſtauratio.
Donatio ſi fiat, an ſit neceſſaria inſinuatio, deciſ. 10. num.15.
Fauore, ſit latiſsima interpretatio, deciſ.41. ſub num.14.
Bona dans in emphyteuſim Rector, tenetur nomine proprio de euictione, deciſ.74. num.38 non autem Eccleſia num.39.
Immunitas, vide Immunitas.
Nomine agit Rector, agens ad id, quod ſpèctat ad Eccleſiam, deciſ.74. num.40.
Legari poſſunt bona, cum onere collectarum, deciſ.35. num.41.
Oneroſa conſuetudo, vide Conſuetudo.
Prædij locator, an, & quando teneatur introducere frumentum in Ciuitate, deciſ. 5.num.67.
Bona, quæ nulliter alienauit Rector, repetere poteſt, deciſ.74.num.35.
Prærogatiua, ſi indirectè auferantur per ſtatutum laicale, illud dicitur contra libertaté Eccleſiaſticâ, dec.10.n 26.
Priuilegio an, & quando gaudent bona patrimonalia clericorum, deciſ.12 num.37.
Gaudet patrimonium, ad cuius titulum quis fuit ordinatus num.77.
Subuenire, in defectum patroni, tenetur Epiſcopus, deciſ.68.num.13.
Rem detinens, vide Detinens.
Seruitium, vide Seruitium.
Donatio facta, vide Donatio.
Prædiorum colonica portio, vide Colonica portio.
Etiam actrici faciendum potius, quam reo, dec.81 nu.31.

Colo-

Coloni partiarij, vide Coloni.
Quæ fauet opinionem, Iudex ſequi debet, deciſ. 81. num. 23.
Præiudicium ſi in conſequentiam afferat ſtatutum, in non ſubditum, non ſuſtinetur, deciſ. 4. num. 63.
Appellatione in materia pœnali, non comprehenditur paries, deciſ. 60. num. 6. An, & quando veniant ſchalæ veteriores num. 8.
Immunitati, in dubio fauendum eſt num. 13.
In ſchalis in porticu, occidens aliquem, immunitate gaudet num. 14.
Contra reuerentiam peccat, occidens ante illius fores num. 30. non tamen contra legem immunitatis nu. 33.
Quibus priuilegijs gaudeat Porticus, Atrium, Exhedræ num. 49.
Reconciliatio, cuius ſumptibus facienda, deciſ. 67. n. 59.
Rei adminiſtrator laicus, vide Laicus.
Rei pro fructibus, laicus coram Epiſcopo conuenitur, vide Laicus.
Fundi colonus, vel conductor, vide Colonus.
Ad forum, vide Forus, & Laicus.
Emphyteuta, vide Emphyteuta.
ECCLESIAM reparare, vide Reparare. & Reſtaurare.
In meo ſolo ædificatam, deſtruere non poſſum, dec. 57. num. 20.
Ad reparandam, vel ornandam, quo medio cogatur Parochus, deciſ. 68. num. 7.
Reparandi conſuetudo, Parochianorum, liberat Parochum à ſumptibus ornamentorum num. 10.
Prouidere de neceſſarijs, patronus an & quando teneatur num. 11.
Reſtaurare quando Parochus tenetur, quæ rata fructuum pro ſua ſuſtentatione ſit relinquenda. Congrua ſuſtentatio quæ ſit, & an attendatur Rectoris, vel Beneficij qualitas. deciſ. 68. num. 18.
Reparare an populus teneatur iuxta conſuetudinem num. 24.
AD ECCLESIAM confugientium cauſas, vel ab illa extractorum, an cognoſcere poſsit Vicarius Capitularis, deciſ. 35. num. 8.
Quomodo tranſeat bona, vide Bona.
Tranſit indictum, deciſ. 36. num. 4.
An, & quomodo tranſeant decimæ, vide Decimæ.
Quæ onera tranſeant, nec ne, vide Onera.
IN ECCLESIAM peccat mulier, turpiter clerico adhærens, deciſ. 59 num. 7.
Ob legitatem, & reuerentiam, Principem flauere, deciſ. 35. num 30.
ECCLESIASTICA bona, vide Bona.
Emphyteuſis, vide Emphyteuſis.
Curia, vide Curia. Forus, & Iudex.
Immunitas, vide Immunitas.
Perſona, eſt Nouitius, deciſ. 26. num. 40. Declara vt num. 42. vbi num. 43. Idem dicitur de Tertiarijs. Eſt Eremitas, & Pœnitentes num. 45.
ECCLESIASTICAE PERSONAE addictæ ſunt perpetuo alicui Ordini, deciſ. 2. num. 104.
An ſint Equites diuerſarum Militiarum, vide Equites.
An hoſpitalarij, vide Hoſpitalarij, & Equites; Et an milites gaudentes, vide Milites. An Templarij, vide Templarij.
Grauatæ ſi remaneant, exigentes, vel exigi facientes gabellas ſuper rebus ad victum, vel veſtitum neceſſarijs, ſeu pro tranſitu, incidunt in Bullam Cœnæ, & tenentur ad reſtitutionem, deciſ. 37. num. 84.
ECCLESIASTICAE LIBERTATI an derogetur per ſtatutum laicorum conditum ob publicam vtilitatem. deciſ. 12. num. 13. & 18. & deinceps.
Conſuetudo præiudicialis, introduci non poteſt nu. 59.
CONTRA ECCLESIASTICAM libertatem dicitur ſtatutum laicorum, auferens indirectè prærogatiuas Eccleſiæ, deciſ. 10. num. 16. Auferens clericis competentia illis, de iure naturali, canonico, vel ciuili num. 12. 39. & 45.
Libertatem ſtatuto vtentes, ſunt ipſo iure excommunicati num 44.
ECCLESIASTICI in foro laicorum ſunt miſerabiles perſonæ. deciſ. 42. num. 18.
ECCLESIASTICVM bonum, vide Bona.
Beneficium, vide Beneficium Eccleſiaſticum.
Delictum, vide Delictum.
AD ECCLESIASTICVM non tranſeunt collectæ, etiam ſi ante bonorum acquiſitionem impoſitæ fuerint, deciſ. 35. num. 12, & ſeq. & 22.
Bona peruenta, ſunt e Cataſto delenda num. 19. An autem ipſo iure cenſeantur deleta, ſi ab Eccleſiaſticis fuerint acquiſita: & quid agendum, vt de facto deleantur num. 20.
CONTRA ECCLESIASTICVM non habet locum ius congrui. Ipſe tamen illo vti poteſt, deciſ 12. num. 11.
EDICTIS tempore peſtis editis, coloni clericorum contrauenientes, puniuntur, deciſ. 41. num. 35. & 46.
Principis ſecularis, an. & quatenus legentur coloni clericorum num. 36.
EDICTVM Epiſcoporum, quatenus duret, deciſ. 14 n. 21.
Eſt ad inſtar Prætoris num. 24. De non accedendo ad monaſterium, vide Epiſcopi.
Impediens liberum rerum ſuarum vſum, eſt odioſum, deciſ. 12. num. 43.
Principis ſecularis, an, & quando liget clericus, vide Clerici.
Coadiuuare tenetur Epiſcopus ſuis Edictis, illa ſecularium, tempore Caritatis. deciſ. 13. num. 14.
Rectorum Ciuitatum, expirat, finito officio, deciſ. 54. num 20.
Vicarij Epiſcopalis expirat finito officio, eod. num.
EDIFICANDI facultatis præſcriptio, non incipit currere, niſi a die prohibitionis deciſ 55. num. 16.
EDIFICANTE vicino, vicinus non dicitur damnum pati, ſed lucrum perdere num. 5.
EDIFICANTI opus, quod parum prodeſt, & vicino valde obeſt prohibendum num. 37.
EDIFICANS mixta conſideratione, vt ſibimet proſit, & vicinis obſit, impediri non poteſt num 26.
Vt in domo vicini, vel in monaſterio, proſpiciat, dicitur facere ad æmulationem: & cogitur claudere feneſtras deciſ. 58. num. 1
Pro ſua vtilitate, non dicitur facere ad æmulationem, neque tenetur auertere proſpectum num. 2. Fallit vt num. 6.
SI QVIS EDIFICAT vt puellas in domo vicini, vel Religioſas, vel Religioſas in clauſtro videat, æmulatio præſumitur, deciſ. 55. num. 39. limita vt num. 40. & num 41.
NE EDIFICET vicinus in ſuo pupillus, vel mœnia, impediri non poteſt num. 17.
Prohiberi poteſt, lucrum auferens vicino, cum modica ſui vtilitate num. 38.
EDIFICARE an, & quando in alieno quis valeat; ſi ſibi multum prodeſt, & prohibenti parum obeſt, deciſ. 54. num. 14.
In ſolo proprio, & altius tollere vſque ad cælum, quilibet poteſt, deciſ. 55. num. 1. Etiam officiendo luminibus vicini num. 4. Etiam ſi ipſe vicinus ſteterit per mille annos in quaſi poſſeſsione liberi eius num. 15.
Vel altius tollere, non poteſt vicinus, ſi vicino ſeruitutem debet num. 19.
Non poteſt quis in ſuo ſolo ad æmulationem num. 22. & quando dicatur facere ad æmulationem, vide Æmulatio.
Et altius tollere non poteſt ſi adſit in contrarium ſtatutum, vel conſuetudo num. 4. Nec iuxta ſchalas vicini, auferendo illi lumen num. 47. Nec in publico nec nocendo luminibus vicini habentis lumen ex publico n. 4. Nec officiendo luminibus domus contiguæ, cuius vſumfructum, teſtator alteri reliquit num. 49. Nec locator, cum detrimento alterius domus locatæ nu. 50. Nec quis in ſuo, ita vt immittat in alieno num. 51.

In communi pariete, an, & quando vicino liceat, deciſ. 56. num. 15.

ÆDIFICIIS Siſtutum dans formam, an liget Clericos, deciſ. 12. num. 4. & 59.

PRO ÆDIFICIIS ne deſtruantur, in dubio Iudices, iudicare tenentur, deciſ. 55. num. 29.

ÆDIFICIORVM conſtructio eſt de iure gentium nu. 2.

ÆDIFICIVM factum ab eo, qui ſecuritatem debet, demoliendum eſt, deciſ. 55. num. 21.

Cedit ſolo, ſicut & arbor: nec expenſæ reſtituuntur, deciſ. 57. num. 23, & 54. remiſsiue.

Eccleſiæ, vel ex pecunijs Eccleſiæ conſtructum an cedat ſolo, vel è contra num. 53.

An cedat ſolo, etiam quo ad poſſeſsionem num. 23.

In alieno ſolo factum deſtrui nequit, ſi adeſt ſtatutum, vel conſuetudo in contrarium num. 58.

In meo ſolo factum, ſi mihi parum nocet, & alteri plurimum prodeſt, an, & quando pati cogar num. 29.

EDITIO eſt vnus ex requiſitis ad eſſentiam Legis, deciſ. 15. num. 4.

EDVCATIO pupilli, vide Pupillus, & Tutor,

EFFECTVATIO actuum requiritur, cum populi notitia, ad hoc, vt conſuetudo contraria Legi, illam tollat num. 43. & 45.

AB EFFECTV facienda eſt denominatio, ſi denominationi reſiſtit Contractus, deciſ. 91. num. 34.

CVM EFFECTV verba ſunt intelligenda, deciſ. 50. num. 15.

EFFECTVS conſummatus qualis requiratur à can. ſi quis ſuadente, deciſ. 50. num. 36.

Iniuriæ, non modus conſideratur à can. ſi quis ſuadente, num. 35.

Actua momentanei, productus, ſi iam fuerit, tunc attenditur dominium momentaneum, deciſ. 28. num. 77.

Prouentionis qui nam ſit, deciſ. 4. num. 5.

Sequutus ſi non fuerit, non punitur affectus pœna ordinaria, nec etiam in atrociſsimis, deciſ. 20. num. 38.

Sequutus ſi fuerit, arguitur Vſura, & ſimulatio ea tractatu præcedenti, dec. 28. num. 7.

EFFODERE non poteſt vicinus per vnum pedem, iuxta murum vicini, deciſ. 57. num. 14.

Corpora in meo fundo humare, non poſſum num. 51.

ÆGIDIANA prohibens appellationem in poſſeſſorio, ſicut non ligat clericos ſic nec illis ſuffragatur, dec. 11. n. 3.

ÆGIDIANAE Conſtitutiones, in toto ſtatu Eccleſiaſtico ſeruantur, deciſ. 83. num. 1.

ÆGRITVDO grauis corporis, mentem inducit exitium, nec Notarijs ſecus atteſtantibus creditur, deciſ. 13. nu. 19.

ÆGROTANS Eques Hieroſolymitanus grauiter tenetur bona ſua manifeſtare, deciſ. 51, num. 36. Amplia vt num 66.

Grauiter, vel in mortis articulo conſtitutus, an, & quando præſumitur non immemor ſalutis æternæ, dec. 73. n. 24.

ÆGROTANTIS diſpoſitio fauore incapacis an dicatur facta doloſè num. 20. & ſeqq.

ÆGROTI diſpoſitio ad fauorem illegitimi, eſt nulla quo ad tertij præiudicium num. 23.

AB ÆGROTO facta, beneficij permutatio, dicitur in fraudem patrui deciſ. 8. num. 54.

ÆGROTVS matrimonium ſi contrahat cum filia Medici nolentis aliter medicare, an, & quando matrimonium ſit validum, deciſ. 6. num. 16.

ELECTIO eſt debitoris in alternatiuis, deciſ. 40. num. 7. Limita vt num. 8.

Sepulturæ etiam tacitè fieri poteſt, deciſ. 87. num. 7. Plura, vide in verbo Sepultura,

Fori, vide Fori.

Periti ſponte facta, dicitur quoddam compromiſſum in arbitratorem factum, & quædã tranſactio, dec. 54. n. 34.

ELECTIONEM perſonarum habent executores ad diſtribuendum inter pauperes, deciſ. 61. num. 37.

ELEEMOSYNA redimit præterita peccata, non fiduciam tribuit nouis committendi, deciſ. 60. num. 17.

ELEVANS manum contra clericum, non incidit in can. ſi quis ſuadente, deciſ. 20. num. 37.

ELIGENS officialem, ſi non habet auctoritatem illum habilitandi, an procedat l. Barbarius, deciſ. 30. num 36.

EMANVEL SA Aphoriſm. confeſs. verb. irregularitas reprobatur. deciſ. 77. num 37.

In verbo Matrimonium num. 16. reijcitur deciſ. 95. n. 21.

EMERGENS articulus, vide Articulus.

IN EMPHYTEVSI priuata ſuccedunt illegitimi, non in eccleſiaſtica, deciſ. 73. num. 36.

Eccleſiaſtica ſuccedit legitimatus per ſubſequens matrimonium num. 37. Non ſuccedit legitimatus a Comite Palatino num. 43. Nec ab Imperatore num. 44.

Eccleſiaſtica an Imperator in ſua ditione diſpenſet, vbi agitur inter laicos num. 45. Filius ſuccedit patri, licet non tanquam hæres, deciſ. 73. num. 51.

Mixta, ſat eſt filium eſſe hæredem in re certa num. 62.

Hæreditaria, filius in re certa inſtitutus dato cohærede vniuerſali non ſuccedit num. 65.

EMPHYTEVSIM ſibi vendicat, & impugnat factum patris, filij hæres in dote num. 64.

EMPHYTEVSIS non eſt de bonis, vel hæreditate teſtatoris num. 68.

Mixta, vel feudum in quo cum hæreditaria conuenire, & in quo cum ea prouidentia, deciſ. 75. num. 25.

Acquiritur lineæ eius, cui primus acquireus, de conſenſu Domini alienauit, deciſ. 73. num. 5.

Cum facultate alienandi conceſſa, indicatur vti res libera, & allodialis num. 7.

Eccleſiaſticæ incapaces ſunt illegitimi num. 8. Declara vt num. ſeq. Illegitimus licet non iure ſucceſsionis, tamen iure acquiſitionis capax eſt num 9. Illegitimus eſt capax tacita, vel expreſſa Eccleſiæ voluntate num. & filij clericorum, nec quidem ab initio capaces ſunt num. 18.

EMPYTEVTA ſpecialiter hipotecans bona emphyteuticà non cadit à iure ſuo, nec laudemium ſoluere tenetur, deciſ. 74. num. 4.

Hipothecare ſpecialiter rem Eccleſiæ poteſt, non autem Prælatus num. 3.

Hipothecans ſpecialiter, vel pignorans fundum emphyteoticum, non amittit dominium, num. 15.

Eccleſiæ ſi conueniatur coram laico, an, & quando declinet forum deciſ. 24 num. 14. An teneatur ad onera laicalia, deciſ. 41. num. 5.

Non ſoluente, creditor ad caducitatem vitandam ſoluere poteſt canones rei emphyteuticæ ſibi hipothecatæ, deciſ. 74. num. 6.

Ita vt cadat à iure ſuo, clauſula Conſtituti, non operetur alienationem num. 8.

Mole æris alieni grauatus, cuius bona vi ſtatuti à creditoribus poſsideantur, alienaſſe dicitur, deciſ. 99. nu. 39.

Licet cadat ipſo iure, requiritur tamen declaratio Domini, deciſ. 74. num. 30.

Non ſoluendo canones, ſpoliat dominum directum, deciſ. 98. num. 10.

Alienans, quia ſciebat, ſe vigore Indulti Apoſtolici poſſe compelli, non incurrit caducitatem, deciſ. 99. num. 13.

Vendens vigore Bullæ Iuris congrui, vel retractus, non cadit a iure ſuo num. 15.

An, & quando emphyteuſim amittat per adiudicationem emphyteuſis à creditori factam num. 16.

Per alienationem neceſſariam, an, & quando in caducitatem incurrat num. 10. 30. & 55.

EMPHYTEVTAE de euictione tenetur Dominus directus, deciſ. 74. num. 18. Intellige, vt num. 31.

Eccleſiæ ſolent de conſuetudine, cuicumque foro ſe ſubmittere, deciſ. 98. num. 35.

EMPHYTEVTICA res pactis non ſeruatis cadit in commiſſum, deciſ. 99. num. 20. & 55.

Re ſpecialiter hipothecata, & creditori tradita vt fructus inde percipiat debetur laudemium num. 18.

EMPHYTEVTICAM rem poſsidens, tenetur etiam ad canones antea decurſos, deciſ. 98. num. 16.

Rem eſſe, reo negante, an, & quando Epiſcopus remittere

mittere debeat, vel cognoſcere cauſam, deciſ. 98. num 40.
EMPHYTHEVTICAE rei hypotecatione ſubſequuta, poſseſsione, vbi non eſt ſpes luitionis dicitur tranſlatum dominium, & incurritur caducitas num. 37.
Rei Eccleſiæ vtile dominium an comprahendat ſtatutum laicale. deciſ. 99. num. 64.
EMPHYTEVTICO in contractu licet apponere pacta domino directo bene viſa, deciſ. 99. num. 26. Quando de aliquo, recurritur ad inueſtituræ tenorem nu 18.
EMPHYTEVTICVS contractus non habet propriam regulam, vel naturam num. 27.
EMPTIO Annonæ pro vſu proprio, vel domus, ſeu familiæ, ſi facta fuerit per clericum, an ipſe clericus poſsit illam extrahere, & vendere tuta conſcientia, deciſ. 13. num. 19.
Rerum pro vſu proprio, vel familiæ ſi fiat, non debet ſolui gabella, & illam exigentes incidunt in excommunicationem num. 18.
Redditum vitiatur in ſumma, iuxtam excedente penſionem, dec. ſ. 84. num 93.
AB EMPTIONE diffiri promiſsio emēdi, deciſ. 40. nu. 83.
EMENS ab Eccleſia an, & quando ſoluat gabellam, deciſ. 41. num. 70.
EMPTOR clericus oneri ſe ſubiicere an dicatur, ſtante ſtatuto, vt bona quid annuum pro collectis ſoluant, deciſ 36. num. 9. & 37.
Litigioſæ rei citatus ſi non fuerit, an, & quando actu proſequi poſsit iudicium contra alienantem inceptum decis. 7. num. 8 Citari debet in executione ſententiæ num. 17. Ignoranter an opus habeat reuocatoria ad reſciſsionem contractus num. 12. Alia, vide in verbo Alienatio.
IN EMPTOREM an tranſeat exemptio Vectigalis, deciſ. 41. num. 6. & ſeq.
EMPTORI an proſit immunitas venditori conceſſa num. 7
EMVLATIO probatur ex coniecturis, vel circumſtantiis. deciſ. 55. num. 30.
Præſumitur ſi quod facienti non prodeſt, & alteri obeſt n. 32. idem ſi parum prodeſt, & alteri multum obeſt n. 37. Etiam lucrum auferendo n. 58. Item ſi expenſæ ædificii excedunt commodum inde percipiendum nu. 33. Et quando alia via facienti conſultum eſſet abſque alterius læſione num. 32. Et ſi quis minatus fuerat ſe velle obſcurare vicini lumina num. 31. Et ſi quis ædificet, vt puellas in domo vicini, ſeu Religioſas in clauſtro videat nu. 39. Limita quo ad puellos, & Religioſos ad maſculos, ſi ædificans principaliter propriam vtilitatem attendat nu. 40. Secus tamen quo ad Religioſas num. 41.
An adſit remittitur arbitrio iudicis, & quomodo illud ſit regulandum. deciſ. 55. num 36.
EMVLATIONEM allegant, incumbit onus probandi num. 28.
AD EMVLATIONEM ædificare non poteſt quis in ſuo ſolo num. 22.
Non poteſt fratri communis Caſtri partem Princeps donare num. 23.
EMVLATIONIS animus in dubio non præſumitur, deciſ. 55. num. 27.
Coniecturæ quæ ſint, vltra præmiſſa. remiſsiue nu. 35.
ENS qualificatur, & in diuerſa ſpecie reponitur per qualitatem illi adiunctam, deciſ. 2. num. 6.
ENSIS vibrata ſi fuerit contra clericum, non incurritur excommunicatio can. ſi quis ſuadente, deciſ. 20. num. 17.
NON ENTIS nullæ ſunt cauſæ, deciſ. 95. num 2.
ENVNCIATIVA prolata circa ea, quæ enuncians, præſumitur ſciuiſſe, an, & quatenus probet num. 4.
EORVM dictio, ad relata reſtringitur. ſecluſis cæteris, non attenta rationis identitate, deciſ. 59. num. 18.
EPISCOPALIS conſtitutio, obligat etiam ante acceptationem, deciſ. 15. num. 24.
Carcer, vide Carcer.
Menſa, vide Menſa.
EPISCOPI à iuriſdictione, exempti qui ſunt, vide Exempti.
Caſus reſeruati, eius obitu expirant, deciſ. 14. num. 27.
Cauſa propria, non cognoſcitur in ſuo Tribunali. ſed eliguntur arbitri, deciſ. 93. num. 18.
An dicatur Menſæ Epiſcopalis num 20. & 21.
Edictum quatenus duret, deciſ. 14. num. 21.
Conſtitutio obligat etiam ante acceptationem, deciſ. 15. num. 14.
Appellatione, an, & quando veniat Vicarius, vide Vicarius.
Et Vicarij non eſt idem Tribunal deciſ. 97. num. 12. in delegata iuriſdictione.
Mandatum, etiam ſi non habeat clericus alicui Eccleſiæ inſeruiens adhuc ſatisfacit menti Concilij, deciſ. 26. num 31.
Edictum de non accedendo ad monaſteria. an, & quando comprahendat exemptos, deciſ. 97. num. 31. Intellige vt num. ſeq.
Statutum, an, & quando liget ſucceſſores, deciſ. 14. num 4.
Vicarius, vide Vicarius.
EPISCOPO alias vide in verbo Ordinarius.
Concedenti licentiam laico deponendi in cauſa ſanguinis, non eſt obtemperandum, deciſ. 50. num. 9.
Vel Vicario, vel alio Ordinario accuſato, quid agendum, deciſ. 93. num. 13.
Et Vicario commiſsa cauſa, vide Vicario.
Obedientia promittitur per Regularem affectum Parochum, in concernentibus curam animarum, & Sacramentorum adminiſtrationem, deciſ. 2. num. 83.
Oſtendi debet a Regularibus quæſtuantibus. licentia ſuorum Superiorum, deciſ. 38. num. 29.
Succedit Capitulum in iuriſdictione Ordinaria, non in delegata, deciſ. 31 num. 3.
AB EPISCOPO exilium iniunctum, an, & quando eius morte expiret, deciſ 14. num. 23.
Plectuntur Regulares loquentes cum monialibus ſibi ſubiectis, abſque licentia, deciſ. 97 num. 29.
An & quando ſit impetranda licentia alloquendi moniales exemptas num. 32.
EPISCOPORVM Palatia an gaudeant immunitate ſi ab Eccleſia diſtent, ac careant Oratorio, deciſ. 99. num. 9.
EPISCOPVS approbare non poteſt ſtatutum laicale ita vt clericos comprehendat. deciſ. 10. num. 39.
Declara vt num. 42. & deciſ. 14. num. 1. ac ſub num. 18. verſ. obiecti.
Cauſas ciuiles clericorum quatenus poſsit laicis committere, deciſ. 14. num. 11.
Cauſas matrimoniales, ſolus cognoſcit, deciſ. 9. num. 9.
Cauſas plurium executorum teſtamenti. inter quos ſit etiam vnus clericus. cognoſcit deciſ. 19. num. 24.
Clericus concedere non poteſt licentiam conſentiendi in iudicem laicum, deciſ. 10. num. 42.
Non afficitur a cap. de ſentent. excomm. in 6. deciſ. 39. num. 50.
Clericus ſeruare ſtatuta laicalia ſi valet, qua cautela vti poſsit, deciſ. 10. num. 42.
Conſentire non poteſt, vt laici in clericos iuriſdictionem exerceant, deciſ. 14. num. 13.
Familiam armatam tenere an poſsit, deciſ. 4. ſub num. 1. 8. & 10.
Delegare laicis, an poſsit facultatem, quam habet in clericos, deciſ. 14. num. 10. 17. & ſeq.
Iniciare debet Nouitium, qui in ſuo loco manet in probatione, deciſ. 16. num. 36.
Forum habet per totam Diœceſem, deciſ. 4. num. 8.
Iuuare debet ſuis Edictis taxam pretii a laicis impoſiti, deciſ. 12. num. 58.
Iuris condendi auctoritatem habet à Papa, deciſ. 15. num. 37.
Negligens recipere clericum à laico carceratum, ſoluit expenſas carcerationis, & remiſsionis, deciſ. 18. n. 13.

Pœnas etiam temporales poteſt laicis irrogare, & Pragmatica Regni, & Conſtitutio Pij I V. contrarium diſponentes ſunt abrogatæ, deciſ. 4. num. 10.

Reperit, & punit clericum a laico captum etiam requiſita non habentem, deciſ. 27. num. 33. Et ſi illum non repetit deponitur, & multipliciter punitur num. 58.

Taxare poteſt pretia rebus, etiam laicis de iure ciuili, deciſ. 13. num. 11.

Punit mulierem de fornicatione habita cum clerico, deciſ. 19. num. 4.

Reſignans, vide Reſignans.

Vel Inquiſitor non procedit contra officiales Sedis Apoſtolicæ, deciſ. 50. num 38.

Excommunicatus, ſed non denunciatus, ſi Beneficium, conferat, collatio tenet, deciſ. 30. num. 18.

Excommunicatus occultè, valide confert Beneficium, excommunicat. & abſoluit, deciſ. 10. num. 29.

Et an ea valide conferat, quæ characterem imprimunt deciſ. 30. num. 20.

Non debet concedere licentiam clerico deponendi coram laico in cauſa ſanguinis, deciſ. 5. num. 6.

Non debet ſuis familiaribus laicis licentiam impertire ſe examinandi in cauſa ſanguinis, num. 7.

Statutum laicale approbare non poteſt, ita vt clericos comprehendat, deciſ. 10. num. 39.

Non debet licentiam concedere ſe examinandi in cauſa ſanguinis, etiam ſi agatur de probando delictum in genere, deciſ. 50 num. 8.

Qui non eſt, licet communiter talis reputetur, non imprimit characterem ordinando, deciſ. 30. num. 32.

Agere quid poſsit, ſi Regularis intra clauſtra delinquat, deciſ 38. num 11.

Remittere Regularem ad ſuum Superiorem ſub qua forma debeat num. 56.

Territorium an habeat, deciſ. 4. num. 2. deciſ. 3. num. 9. 10. & 19. deciſ 4 num. 8 9. & 10.

Edicta Principum ſecularium coadiuuare debet ſuis Edictis tempore caritatis, deciſ. 23. num. 14

Punire an poſsit Regularem extra clauſtra degentem, ſi delinquat, deciſ. 38. num. 17. Et quid ſi delinquat in carceribus Epiſcopalibus nu. 20. Et quid ſi dum degit in domo ad erectionem monaſterij deſtinata num. 25.

Plura de Epiſcopo vide in verbo Ordinarius, & in verbo Iudex.

Non diſpenſat contra iura, quibus eſt datus executor, deciſ. 58. num. 9.

An, & quando diſpenſet in lege canonica num. 11. An in Conciliari num. 12. An in caſu neceſsitatis num. 13.

Punit non ſubditum in loco exempto delinquentem num. 28.

Poteſt in Eccleſia exercere actus contentioſæ iuriſdictionis num. 29.

Contra canones ſtatuere nequit, conſuetudo autem contra canones introducitur, deciſ. 66. num. 4.

Cogere poteſt clericos in habitu clericali incedentes ad illum geſtandum decentem, & modeſtum nu. 6. Et in Synodo Diœceſana illum taxare num. 7.

Et an prohibere poſsit ne quis aſſumat, ſeu reaſſumat habitum ſine eius licentia num 24.

Non cogit clericos ad ſuſcipiendos Ordines ſacros ſub pœna priuationis priuilegiorum num. 28.

In defectum Patroni, tenetur ſubuenire Eccleſiæ, deciſ 68. num. 13.

Habet intentionem fundatam ſuper deputatione Concionatoris in qualibet Parochiali Eccleſiæ ſuæ Diœceſis, deciſ 69. num. 22.

Diſpenſat directè in irregularitate facti, indirectè in illa, quæ contrahitur, ex delicto, cui diſpenſare poteſt, deciſ. 77. num. 8.

In mutilatione occulta an poſsit diſpenſare num. 3. & 37.

Diſpenſare nunquam poteſt in irregularitate ex defectu lenitatis num. 19.

An & quando, in cauſa commiſſa in qua Vicarius præuenit adiri poſsit. deciſ. 85. num. 27.

Abſente Vicario an adiri poſsit in cauſa eidem Vicario commiſſa num. 30.

Dicens per ſe ſententiam ſanguinis fit irregularis, & deponitur, deciſ. 86. num. 11.

In cauſis ad ſpiritualem iuriſdictionem ſpectantibus dicens per alium ſententiam ſanguinis, irregularitatem incurrit num. 17.

Tradens eum Iudici ſeculari fit irregularis num. 18.

Quomodo tradat Iudici laico degradatum num. 23.

In cauſis capitalibus quomodo ſe gerere debeat nu. 24.

Non procedit contra ſacrilegum, ſi fuit à laico præuentus, deciſ. 92. num. 13.

Præuentus in cauſis mixti fori, procedere poteſt ad pœnas ſpirituales num. 14 & ſeq.

In cauſa ſuæ Eccleſiæ, non poteſt allegari ſuſpectus, deciſ. 93. num. 1. Contrarium eſt verius num. 4. Poteſt eſſe Iudex num. 5.

Recuſari poteſt in cauſa ſuæ Eccleſiæ num. 4.

Si eſt eſt ſuſpectus, Vicarius recuſari poteſt num. 5.

An in cauſa ſuæ menſæ Iudicem agere valeat num. 19.

Vt committat alteri cauſam propriam, conſuetudo valet num. 28.

Cauſam delegatam cognoſcit, non vt Epiſcopus, ſed vt delegatus, deciſ. 97. num. 8.

An viſitet ſepta monialium Regularibus ſubiectarum num. 15. & 19.

In quibus caſibus monialibus monaſterii ſepta exeundi licentiam concedat, remiſsiue num. 24.

Punit Regulares circa clauſuram monialium, ſibi ſubiectarum delinquentes num. 28.

Statuere poteſt contra accedentes etiam Regulares ad monaſteria ipſi, ſubiecta num. 30, Intellige vt nu. 12.

EPISTOLA Philippi III. ad Neapolitanum Archiepiſcopum, deciſ. 2. num. 135.

EPISTOLAE legitimè recognitæ plenam fidem faciunt deciſ. 69. num. 4.

EQVITES accedere an poſsint ad monaſteria monialium, dec. 2. num. 134.

Nouiti an gaudeant priuilegio fori, & canonis, & gabellarum num. 130. Religioſi an ſint n. 26. 27. 56. & 92. vbi declaratur *D. Tho. 2. 2. art. 4. q. 86. ad 5.* & num. 98.

EQVITES ALCANTARAE Ordinis Ciſtercienſis exiſtunt, deciſ. 2. num. 48.

Religioſi verè, & propriè an ſint num. 26. & 58.

Plura alia & illis, dic vt infra in verbo Equites S. Iacobi.

EQVITES CALETRAVAE Ordinis Ciſtercienſis exiſtunt num. 48.

Religioſi verè, & propriè an ſint num. 56. & 58.

Plura in verbo Equites S. Iacobi.

EQVITES HIEROSOLYMITANI ſuccedunt in feudis num. 85. Contrarium, deciſ. 21. num. 62.

Incapaces ſunt Beneficij ſecularis, deciſ. 21. num. 67.

Penſionis num. 67. Papa tamen cenſetur cum eis diſpenſaſſe, ſi nominatim illis reſeruet penſionem n. 68. Quando ſint præceptoriarum ſui Ordinis, & Regularium Beneficiorum, remiſsiue num 70.

Non admittuntur ad officia iuriſdictionalia, & laicalia num. 63. nec ad Magiſtratus Ciuitatum num. 63.

Admiſsi ad officia laicalia, ſi in eis delinquunt, puniuntur dumtaxat a ſuperioribus Religioſis num. 64. Extra clauſtra, ab Ordinariis puniuntur, deciſ. 38. num. 30.

Admitti an poſsint ad fideicommiſſum, deciſ. 22. nu. 65.

Degentes extra Conuentum, non ſoluuntur a nexu obedientiæ, vel paupertatis num. 66.

Clericorum appellatione veniunt, late ſumpto vocabulo num. 69.

Patrioi ſi ſint alicuius Beneficii, & ad inopiam fuerint redacti, non ſunt alendi ab Eccleſia num. 72.

Imputati de Aſsaſsinio, à quo, ſeu à quibus rei declarari debeant num. 75.

Dimidiæ Crucis non ſunt Religioſi, nec Religionis Priuilegiis fruuntur num. 77.

Soluere tenentur procurationes, & ſubſidia legatorum Sedis Apoſtolicæ num. 76.

Mani-

Manifeſtare tenentur Bona ſua, dum grauiter ægrotant num. 36. amplia vt num. 66.
Poteſtatem quam habeant in eorum Commendis, ſeu Præceptoriis num. 37.
Acquirunt Religioni quidquid acquirunt num. 38. Et iſta acquiſitio fit Religioni immediate ex eorundem Equitum perſona num. 39.
Spolium faciunt num. 38.
Conclauiſtæ an, & quando habeant teſtamenti factionem ſub num. 40.
Teſtamentum condere nequeunt ſine licentia Magni Magiſtri num. 2. amplia vt num. 66.
Alienare nequeunt bona ſua, quorum dumtaxat vſum, ac commoditatem habent num. 42.
Non habent Velle, neque Nolle num. 43. amplia, vt num. 66.
Diſpenſari non ſolent à Voto Caſtitatis, niſi ex magna cauſa num. 47.
Profeſsionem ſi per vim, & metum emittunt, dicuntur nulliter profeſsi num. 48.
Comprehenſi an ſint, & qua ratione in Decreto Conc. Trident. ſeſſ. 25. cap. 15. de Regul. de profeſsione certo modo emittenda. Et in cap. 3. ſeſs. 6. de Reform. nu. 57. & ſub cap. 11. ſeſſ. 25. de Regular. quo ad curam animarum num. 53. Et cap. 19. dicta ſeſſ. de Regular. n. 54.
Non ſunt in Conſtitutione de largitione munerum num. 56. An & quando ſint ſub Conſtitutione loquente de Regularibus ſub n. 54. An in Decretis Greg. XIII. & Conſtitutione Greg. XV. ſuper Conſeruatoribus infra certum tempus eligendis num. 59.
Priuilegia habent reducta ad formam Concilii num. 50. & 53.
Accedere an poſsint ad monaſteria monialium deciſ. 2. num. 134. deciſ. 21. num. 57.
Percutientes ſe inuicem, quando abſolui poſsint ab eorum Priore, deciſ. 21. num. 6.
Canonis priuilegio gaudent num. 7. Et fori nu. 27. & collectarum num. 31.
Emittunt tria vota ſubſtantialia num. 10.
Comprehenduntur in ſtatutis loquentibus de Religioſis, & profeſſis num. 13. In Decretalibus etiam odioſis, & pœnalibus loquentibus de Regularibus num. 14.
An comprehendantur ex priuilegio duntaxat in fauorabili diſpoſitione, non item in odioſa num. 15.
Prorogare nō poſsunt iuriſdictionem Iudicis laici n. 19.
Exempti quatenus ſint in iuriſdictione Ordinarii nu. 30. & 32.
Non tenentur ad collectas à clero indictas nu. 32. Nec ad decimas num. 32. Nec ad cathedraticum num. 32. Nec ad ſubſidium charitatiuum num. 32. Nec ad contributionem pro Seminario clericorum num. 32.
Crimen læſæ maieſtatis an committant in Principem laicum num. 33. & ſeq.
Gaudent omnibus priuilegiis clericorum ſub num. 32.
Proprium habere non poſsunt num. 36.
Tracti ſi fuerint ad tribunal ſeculare, trahentes incidunt in Bullam Cœnæ num. 28.
EQVITES HOSPITALARII Eccleſiaſticæ perſonæ non ſunt, niſi largo modo, deciſ. 2. num. 24. & quare num. 85.
EQVITES S. IACOBI DE SPATA accedere an poſsint ad monaſteria monialium num. 134.
An magis accedant laicis, quam Eccleſiaſticis num. 2. & 59.
Apoſtatæ efficiuntur ſi tranſeant ad ſeculum, vel alium ordinem ſine licentia Magni Magiſtri num. 52.
Bona poſſident de licentia ſuperioris, & quotannis ſe expropriant num. 75.
Canonis priuilegio gaudent, num. 95. & 103. etiam quando ſunt Nouitij ſub num. 132.
Caſtitatis votum in eis modificatum eſt, non ſublatum, deciſ. 2. num. 70.
Cingulum militiæ an amittant occidendo clericum num. 131. Et an amittant fori priuilegium num. 131.
Collectari non poſſunt num. 124.
Commendas habentes, an dicantur habere beneficia Eccleſiaſtica num. 101.
Confirmati fuerunt à Sede Apoſtolica num. 45. & ab Alexandro Tertio. An autem hodie eorum Regula ſit immutata, & collapſa num. 31. & 106.
Confiteri an poſsint cum Sacerdote approbato nu. 123.
Conueniri an poſsint in ciuilibus coram Laico nu. 125.
Et quid ſi adeſt conſuetudo, vel præſcriptio num. 127.
Delinquentes in officio laicali, à quo puniantur nu. 132.
Eccleſiaſticæ perſonæ an ſint num. 28. & 99.
Excommunicari non poſſunt, niſi per Summum Pontificem, vel eius de Latere Legatum ſub num. 97.
Exempti non ſunt à Iuriſdictione Diœceſani num. 97.
Exemptionis priuilegio an vti valeant num. 106.
Expropriant ſe quolibet anno num. 75.
Exemptionem à Iudice ſeculari habent de iure poſitiuo & ideo contra illam præſcribitur, & valet conſuetudo num. 127.
Feudorum ſucceſsionis capaces ſunt num. 16. & 85.
Fori priuilegio gaudent num. 97. & 98. etiam Nouitii num. 130.
Foro Eccleſiaſtico ſubiecti ſunt ſub num. 97. vbi traditur germanus intellectus, *c. 2. de verb. ſign. in 6.*
Fornicantes committunt Sacrilegium, & eorum copula mutat ſpeciem num. 55.
Gabellarum priuilegio an gaudeant, quando ſunt Nouitii num. 130.
Iuriſdictionem ſui Iudicis prorogare nō poſſunt nu. 119.
Magnum Magiſtrum canonicè eligunt num. 54. Habent Regem Catholicum num. 84. eique obediunt ex conſenſu vxoris num. 82.
Monaſteria monialium adire an poſsint num. 134.
Nubere poſſunt ſecundum Regulam num. 82. Et quare num. 84.
Officium laicale, an poſsint obtinere num. 122.
Paupertatem limitatam vouent, ac retinent proprium num. 2. Sed de licentia Superioris, & quotannis ſe expropriant num. 75.
Profeſsionem emittunt ſub Regula Canonicorum Regularium S. Auguſtini nu. n. 46. Non emittunt ante annum decimum ſextum, nec niſi expleto anno Nouitiatus num. 51. Sub qua forma num. 46.
Promouendi ad ſecularia officia an ſint num. 122.
Superiorem an habeant laicum num. 15. & 84.
Teſtantur ex Apoſtolico Indulto num. 76.
Trahi non poſſunt ad Tribunalia laica; & trahentes, vel trahi facientes, incidunt in Bullam Cœnæ num. 121.
Viſitantur à ſuis Superioribus num. 53.
Vouent obedientiam valde rigidam num. 80.
Vxorem ducere poſſunt ſecundum Regulam, num. 82. Et quare num. 71.
EQVITES IESV CHRISTI Eccleſiaſticæ perſonæ ſunt, & gaudent priuilegio fori num. 120.
EQVITES MILITIARVM SECVLARIVM apparentiam potius habent in habitu, quam exiſtentiam in effectu num. 29.
Eccleſiaſticæ perſonæ non ſunt num. 25.
EQVITES MILITIAE CHRISTIANAE Eccleſiaſticæ perſonæ ſunt, & gaudent priuilegio fori num. 120.
EQVITES ORDINVM MILITARIVM excipiuntur in Bulla de munerum largitione, vti verè Religioſi n. 56.
EQVITES RELIGIONVM EXTERARVM immunitate non gaudent in Hiſpania num. 42.
De ratione, vide num. 124.
EQVITES S. LAZARI Eccleſiaſticæ perſonæ ſunt, & gaudent priuilegio fori num. 120.
EQVITES S. STEPHANI Eccleſiaſticæ perſonæ ſunt, & gaudent priuilegio fori num. 120.
EQVITES TEMPLARII Eccleſiaſticæ perſonæ non ſunt, niſi largo modo num. 24. Et quare num. 95.
EQVITVM HIEROSOLYMITANORVM Præceptoriæ, & Commendæ ſunt ad nutum Magni Magiſtri amo-

uibiloſ;

nibiles; & quam poteſtatem Commendatarii in illia habeant num. 37.
Priuilegia redacta ſunt ad formam Concilii nu. 50. & 53.
Priuilegiis non gaudet, qui probationes ſecit, ſed habitum non dum aſsumpſit num. 76.
Religio conuenienda eſt vt hæres teſtatoris, non vt hæres Equitis pro debitis hæreditatis ab Equite ante obitum adiece num. 40.
In Religione per profeſsionem emiſſam, dirimitur matrimonium ratum non conſumatum num. 45.
In Religione profeſsio emiſſa per vim, & metum eſt nulla num. 48.
Religio exempta fuit in Confirmatione Actorum Benedicti, & Gregorii Summorum Pontificum per Concilium Conſtantienſe num. 73.
Stabilimenta plenè probant, quamuis ſint Liber priuatus num. 74.
Coloni puniri poſſunt à laicorum Ordinariis nu. 79.
Item familiares, Item Miniſtri, & Vicarii eodem num.
EQVVM tribuere pro aliquo opere, eſt onus perſonale, deciſ. 4 ', num. 51.
EREMITAE ſunt de foro Eccleſiaſtico, deciſ. 16. nu. 45.
ERROR calculi probari poteſt ex aliis ſcripturis etiam ſi Teſtator mandauit ſtari computis dandis, deciſ. 29. num 6.
Non præſumitur, niſi probetur, deciſ. 99 num. 57.
Communis, cum titulo officialis putatiuo, ſupplet iuriſdictionem vigore l. Barbarius, deciſ. 30. num. 4.
Validat actum à Iudice putatiuo factum; non tamen reddit illum habilem officialem, deciſ. 30, num. 10.
Etiam ſi inſurgat ex probabili D. D. opinione, procedit l. Barbarius num. 33. Alia de hoc communi errore, vide in verbo Lege adiuerſis ſub verſ. l. Barbarius, & deciſ. 30. per tot.
Facti ſi fuerit, procedit l. Barbarius; ſecus ſi error iuris, deciſ. 31. num. 11. Excuſat à Mora deciſ. 40. num. 74
Iuris excuſat à damno vitando num. 73.
AERIS ALIENI ſolutionis in cauſam, poteſt à Nouitio fieri Renunciatio quandocumque, deciſ. 16. num. 5.
AES ALIENVM dicitur legitima, deciſ. 32. num. 9.
PER AES, ET LIBRAM imponitur Collecta, deciſ. 35. num. 28.
ESSENTIAM contractus non habet contractus ſimulatus, ſed figuram, deciſ. 28. num. 23.
ESTIMATIO rei reſpicitur à quantitate collectæ; Perſona autem à neceſsitate ſoluendi, deciſ. 35. num. 87.
AB ESTIMO deleri debent bona ad Eccleſiaſticos pertinenta, deciſ 35. num. 19. An autem ipſo iure cenſeantur deleta quando fuerunt ab Eccleſiaſticis acquiſita; & quid agendum, vt de facto deleantur num. 20.
Alienantis ne bona amoueantur, Cautela datur n. 29.
IN ESTIMO facta deſcriptio, onerum naturam non mutat num. 26.
Deſcriptio eſt actus Iuriſdictionis, deciſ. 44. num. 10.
ET Dictio, vide Dictio.
ETATEM ante legitimam, ſi quis impetrat Beneficium Curatum, non poteſt illud poſsidere, etiam adueniente ætate, deciſ 16. num. 22.
ETATIS diſparitas inter ſponſos arguit metum, deciſ. 5. num. 58.
ETERNA Beatitudo, vide Beatitudo.
ETHIMOLOGIA oſtendit propriam ſignificationem Vocabuli, deciſ. 23. num. 5.
EVENTVS an attendatur in delictis, potius quam intentio, deciſ. 20. num. 20.
Poſterior, formatur à primordio tituli deciſ. 16. ſub n. 21
EVICTIO imminere in limine contractus dicitur, vbi lis mouetur, pretio non integrè ſoluto deciſ. 78. num. 18.
Imminet in limine contractus, etiam ſi pretium ſit depoſitatum nu. 12. Ac etiam ſi ſit ſequeſtratum num. 13.
Imminere dicitur, quocumque genere Iudicij lis moueatur num. 14. Etiam ſuper ſimplici hypotheca num. 15. Et etiam ſi lis mota, ſit extincta num. 24.
An immineat, & danda ſit fideiuſsio, vbi de præſenti conſtat, actionem non competere mouenti litem num. 17. 23. & 26. An ſi appareat rem eſſe hypothecatam pro dotis reſtitutione num. 18. & 26. An ſi res eſt ſubiecta fideicommiſſo conditionali, vel reſtitutioni dotis num. 26. An ſi quis litem moueat, rogatu emptoris num. 28.
Non imminet, ſi conſtat litem per calumniam fuiſſe motam num. 20.
Vbi imminet in limine contractus, fideiuſsio præſtanda eſt, præſtatur etiam pro damnis, & intereſſe eum. 30.
Debetur ex natura contractus, & ex tacita conuentione num. 36.
EVICTIONE in limine contractus imminente, venditor qualiter teneatur fideiubere num. 4. An donec fideiuſſio præſtetur, emptor faciat fructus ſuos num. 6. Retardatur executio inſtrumen in forma Cam. donec fideiuſſio præſtetur num. 7. Ex lite morara tione iuris congrui, præſtanda eſt fideiuſsio num. 9. Rei ſubſtantiæ, pretium eſt fideiuſsio num. 10. An ſufficiat inueſtire pretium, loco fideiuſsionis num. 23. 29. & 30. Fideiuſsio præſtatur pro litibus etiam mouendis num. 25. an pro toto pretio, vel illius parte non dum ſoluta n. 31. & 33. Super parte rei, vel pretii, fideiuſsio præſtatur reſpectu totius num. 33. Et an præſtetur ſecundum iuris regulas, vel contra, & an tacitè, ſic actum dicatur num. 35.
DE EVICTIONE venditor cauere non tenetur, niſi conuentum fuerit num. 1.
Quando cauere teneatur Diues num. 37.
EVICTIONIS actio non competit, niſi rè euicta num. 1.
Stipulatio non committitur, niſi præcedente Iudicis ſententia num. 2.
EVIDENS probatio, vide Probatio.
PER EVIDENTIAM rei probatio, inducit Notorium, deciſ. 17. num. 3.
EXACTOR decimarum, vide Decimarum.
EXACTORES an excuſentur, prætextu ignorantiæ Bullæ Cœnæ, deciſ. 37. num. 87. Alia vide in verbo exigentes.
EXACTVM ex indebita cauſa etiam ſponte ſolutum, imputatur in ſortem, non obſtante iuramento, deciſ. 91. num 88.
EXAMEN plura, vide in verbo Clericus, Clerici, &c. & in verbo Iudex.
EXAMINANDI Clericum licentia, debet apud acta relinqui, deciſ 50. num. 3.
In loco ſacro, an in cauſa neceſsitatis, licentiam tribuat Ordinarius Iudici laico num. 10 & 18.
EXCEPTIO reſpiciens petitorium, non admittitur contra agentem conditione, l. ſi quis conductionis, dec. 100 num 6.
Non impeditur, niſi replicatione elidatur num. 14.
Compenſationis, an, & quando in Depoſito, ſicut in mutuo opponi poſsit, deciſ. 29. num. 28.
Veniens ex inſtrumento, oritur ſimul cum actione, deciſ. 78. num. 8.
Firmat Regulam in caſibus non exceptis deciſ 59. nu. 23.
Debet eſſe de Regula, deciſ. 2. num. 57.
Declinatoria dicitur nominatio Authoris, cuius nomine quis poſsidet, deciſ. 24. num. 4.
Non numeratæ pecuniæ, an, & quando contra deponentem opponi poſsit, deciſ. 9. num. 29.
Periurii, vide Periurium.
Rei iudicatæ, ſe paratur à iudicio, illud dicitur iudicium præiudiciale, deciſ. 24. num. 16.
Simulationis, vide Simulatio.
Nullitatis, vide Nullitas.
Ex ventre inſtrumenti oriens, reddit obligationem nullam, dec. 83. num. 19.
Eſtq. æquè priuilegiata, ac actio num. 20.
Ex eodem fonte ſcaturiens, numquam ſublata cenſetur num. 21.
Euidens, & notoria, vel conſtans ex actis, numquam ſublata cenſetur num. 22.
EXCEPTIONE omni maiores teſtes, vide Teſtes.

EXCEPTIONEM quam pars opponere nequit, an, & quando Iudex ex officio opponere poſsit. deciſ. 83. num. 11 & 32.
EXCEPTIONIBVS in Iudicio competentibus quando ex non appoſitione dicatur renunciatum, deciſ. 75. num. 42.
EXCIPIENS de inſinuationis defectu, an, & quando probare habeat, illius non exiſtentiam, deciſ. 83. nu. 85.
EXCESSVS mandati, vide Mandatum.
EXCITATIO Iuriſdictionis potius, quam Tributio, dicitur Delegatio facta Iudici Ordinario, deciſ. 38. nu. 9.
EXCLVSIO immunitatis Eccleſiaſticæ eſt odioſa deciſ. 23. num. 16.
Simulationis non minus fit ex præſumptionibus, quam probatio, deciſ. 28. num. 53.
Fratrum, & ſororum, ſi facta fuerit à ſtatuto quanta ſit legitima matris in bonis illij, deciſ. 34. num. 4.
Filiæ dotatæ ſi facta fuerit à ſtatuto propter maſculos filiis non cōtra tabulas teſtamentum pactis; etiam ipſis maſculis exhæredatis num. 17.
Venientium ab inteſtato quando facta eſt ab hæreditate: an legitima teſtati commenſuretur cum legitima inteſtati num. 21.
EXCOMMVNICANDVS eſt perſonaliter citandus, deciſ. 48. num. 2. Fallit, vt num. 34 & 37. nec ſufficit præſumpta ſcientia citationis num. 4.
Citari legitimè debet, etiam quando Conſtitutio excommunicat ipſo facto num. 5.
EXCOMMVNICANS in diem, vel ſub conditione, an compræhendatur ſub cap. de ſent. excomm. in 6. deciſ. 39. num 35.
Sine ſcriptis ex ignorantia, non afficitur à cap. 1. de ſent. excomm. in 6. deciſ. 39 num. 42.
EXCOMMVNICANTVR coniuges propria auctoritate ad inuicem diuertentes, deciſ. 9 num. 18.
Exigentes gabellam de rebus emptis, vel aportatis pro vſu proprio, vel familiæ, deciſ. 13 num. 18.
Occupantes, vel vſurpantes bona Eccleſiaſtica, deciſ. 8. num. 43.
Collectas, & onera à clericis ſponte dantibus recipientes, deciſ. 37. num. 78.
Ipſo facto Iudices ſeculares denegantes remiſsionem clerici ad curiam Eccleſiaſticam, deciſ. 17. num. 48.
Ipſo iure, vtentes ſtatuto contra libertatem Eccleſiaſticam, deciſ. 12. num. 44.
Iudices ſeculares remittentes cum dedecore clericum ad Eccleſiaſticum deciſ. 17 num 29.
Domini temporales prohibentes aliquid vendi clericis, vel ab eis emi, vel aliquod obſequium, vel ſeruitium, illis præſtare num. 27. & ſeqq.
EXCOMMVNICARI POTEST malitioſè latitans, quamuis perſonaliter non citatus, deciſ. 48. num. 34.
Citatus ad domum, ſi citatio ad eius notitiam peruenit num. 37.
Ab Eccleſiaſtico, abſolutus à laico, deciſ. 92. num. 20.
EXCOMMVNICATIO Can. ſi quis ſuadente quando, & ex quibus incurratur, nec ne, videtur in verbo Canon ſi quis ſuad.
An ſit maior pœna, quæ irrogari poſsit, deciſ. 95. n. 85. & ſeq.
Conſtitutionis Sixti V. de procurantibus abortum, an incurratur per monialem abortum per ſe procurantem deciſ. 20. num. 34.
Eſt cum magna circumſpectione ferenda, & ob peccatum mortale, deciſ. 48. num. 18.
Non poteſt ferri ex iudicijs indubitatis, multo minus ex præſumptione num. 23.
Purè lata, non poteſt eſſe in pendenti, deciſ. 20. num. 5.
Præcipitanter ferenda non eſt; ſed cum debito dierum interuallo, deciſ. 48. num. 15. niſi, vt num. 58. & 60.
Terminus prædictus ſit iudici arbitrarius num. 59.
Valida eſt etiam, ſi lata fuerit ab Epiſcopo occultè excommunicet, deciſ. 30. ſub num. 29.
Lata ex falſa cauſa eſt iniuſta, imò etiam eſt nulla ſecundum Theologum, ſecus iuxta canoniſtas, deciſ. 48. num. 26.
Non incurritur, niſi ob mortale peccatum, deciſ. 45. num. 10.
Eſt animæ medicina num. 49.
Nulla quomodo differat ab iniuſta, remiſsiuè, deciſ. 48. num. 3.
Lata poſt appellationem, eſt ipſo iure nulla num. 7. Limita vt num. 39. 40. 41. 42. & 43.
Nulla, nullum operatur effectum, ſiue quo ad Deum, ſiue quo ad Eccleſiam num. 12.
Quando dicatur lata contra iuſtitiam legalem, & quando contra commutatiuam num. 13.
AB EXCOMMVNICATIONE non datur appellatio ſuſpenſiua, deciſ. 48. num. 8.
IN EXCOMMVNICATIONE ab homine ferenda, requiritur contumacia inexcuſabilis, num. 17.
EXCOMMVNICATIONEM monitio trina, vel vna pro tribus præcedere debet, vel ſaltem bina: alias eſt valida, ſed iniuſta: & Iudex punitur, deciſ. 48. nu. 14. Niſi, vt num. 51 52. & ſeq. & 54. & 57.
IN EXCOMMVNICATIONEM an incidat percutiens aliquem in Eccleſia, deciſ. 92. num. 17.
INTER EXCOMMVNICATIONEM ab homine ferendam, & declaratoriam, differentia num. 56.
EXCOMMVNICATIONIS ſententia, vide Sententia.
EXCOMMVNICATVS Epiſcopus, vide Epiſcopus.
Occultus quicquid facit, validè facit. deciſ. 30. nu. 29.
Tranſit de familia Dei, in familiam Diaboli, deciſ. 92. num. 16.
Parochus, vide Parochus.
Sub conditione, ante illius euentum, non dicitur excommunicatus, deciſ. 39. num. 36.
Qui eſt declarandus contram eum, Citationis formula, deciſ 48. num. 2.
EXCVBIAE indictæ ob publicam vtilitatem ſi fuerint Eccleſiæ, & clerici, an teneantur contribuere. deciſ. 15 num. 4. & 50.
EXCVSARI clericus poteſt à ſeruitio Eccleſiæ propter impedimentum, deciſ. 26. num. 29.
Minor debet, ſi tranſportet bladas contra formam Edicti, deciſ. 14. num. 41.
A peccato in articulo dubio quis debet propter conſuetudinem deciſ. 37. num. 18.
Excitetur an debeant, prætextu ignorantiæ Bullæ Cœnæ num. 87.
A dolo an, & quando debeant operarii ad prædium accedentes armare, deciſ. 24. num. 42.
Debent operarii obedientes conductori, in re, quæ de ſui natura non ſapit delictum num. 7.
Non debent operarii, mandato alterius, fructus immaturos colligentes num. 37.
A pœna temporali quis poteſt ex obſeruantia etiam mala num. 43.
Clandeſtinitas dicitur, ſtante titulo num. 40.
EXECVTIO inter decennium facta, ſi poſtea appellatio fiat deſerta, non dicitur amplius attentata, dec. 85. num. 15.
Facta, pendente appellatione in poſſeſſorio, ſine cauſæ expreſsione interpoſita, non eſt attentata num. 14.
Directa, etiam attentata poſt cauſæ deſertionem, non reuocatur num. 43.
Quæ dicatur directa, & quæ obliqua num. 44.
Citationem, an, & quando requirat, deciſ. 7. num. 19. remiſsiuè.
Commiſsionum directarum Ordinario, ſeu Vicario Epiſcopi, poteſt fieri à Vicario Capitulari, deciſ. 31. n. 1. Contrarium eſt verius num 9.
Directarum Vicario fieri an poſsit à ſucceſſore, deciſ. 31 num. 12. & 13.
Contractus iurati, poteſt fieri coram Iudice Eccleſiaſtico, deciſ. 1. num. 13.
Diſpenſationis matrimonialis facta à Vicario Capitulari, an ſuſtineatur vigore l. Barbarius, deciſ. 31. num. 10.

Gratiæ

Gratiæ Pontificiæ fieri poteſt à Vicario Capitulari, deciſ.31.num.5.
Parata ſi inſtrumento tribuitur per ſtatutum laicorum: tale ſtatutum prodeſt clericis, illis tamen non obeſt, dec.11.num.13.
Parata datur inſtrumento deciſ.27.num.37.
Sententiæ vbi actum fuit actione perſonali, an, & quando fieri poſsit contra emptorem rei litigioſæ, deciſ.7.num.14. Latæ contra vendentem rem litigioſam, fieri poteſt contra emptorem, abſque nouo iudicio num.15. & an præuia citatione num. 15. & 17. Latæ contra clericum, an ab eo, vel ab Ordinario ſit exequenda, deciſ.14.num.18.
Super re. lite pendente, in clericum alienata, facienda eſt per Iudicem Eccleſiaſticum, clerico citato nu. 51.
EXECVTIONEM Litterarum Apoſtolicarum, vt impediat poſſeſſor, quem titulum oſtendere debeat, deciſ. 52 num.11.
Paratam habent Litteræ Apoſtolicæ num.55.
EXECVTIVVS Actus, vide Actus.
EXECVTOR merus eſt Iudex laicus, cuius Brachium Eccleſia implorauit, dec.8.num.52.
Procedere nequit, niſi iuſtificata narratiua, deciſ. 52. num.8.
EXECVTORES teſtamenti, inter quos adſit etiam clericus conueniuntur coram Epiſcopo, deciſ.19. nu. 24.
Ad diſtribuendum inter pauperes, habent electionem perſonarum, deciſ.67.num.37.
EXHEDRAE, vide Eccleſiæ.
EXEMPTA monaſteria monialium circa viſitandi ius, S.Congregationis reſolutio, deciſ.99. num 2. Vide plura in verbo Monaſterium, & Epiſcopus.
Eccleſia. vide Eccleſia.
Ab oneribus ſunt bona patrimonialia Clericorum, ſecluſa negociatione, deciſ.37. num.75.
Res non ſupponitur à Principe ratione perſonalis ſubiectionis, deciſ.41.num.30.
EXEMPTI aſsignare an teneantur frumenta, quæ extrahunt, deciſ.13.num.22.
A gabellis ſunt nnoitii, deciſ.16.num.19.
A iuriſdictione Diœceſani non ſunt Equites S. Iacobi, deciſ.2 ſub num.97.
A iuriſdictione Ducis belli, ſeu Imperatoris exercitus, ſub quo militant, ex licentia Magni Magiſtri, ſunt Equites Hieroſolymitani, deciſ.21. ſub num.27.
A iuriſdictione Ordinariorum, quatenus ſint per priuilegium Equites Hieroſolymitani num.52.
A iuriſdictione laicorum, ſunt clerici, de iure diuino: & quare, deciſ. 2. num. 126. & omni iure, deciſ.12. num.55.
Clerici, & laici contribuere tenentur pro Eccleſiæ reparatione. deciſ.57.num.55.
EXEMPTIO bonorum clericorum à collectis ſi concedatur: Collectæ cæteris accreſcunt. deciſ.35.num.21.
A iuriſdictione Principis laici, quibus modis acquiratur, deciſ.5. num. 105.
Concedi an poſsit per Papam, deciſ.5.num. 41. 151. & ſeqq. Et quomodo acquiratur num. 113. Competit eis propter intereſſe connexum, vel clericis, deciſ. 59. num. 18.
Clericorum à Iuriſdictione ſecularium eſt de iure diuino: ideo contra eam non poteſt præſcribi, deciſ. 2. num.176. Et de omni iure etiam eſt, deciſ.12.num.22.
Equitum S.Iacobi, & ſimilium à iuriſdictione ſecularis, eſt de iure poſitiuo: & ideo contra illam præſcribitur, & valet conſuetudo, deciſ.2 num.127.
Diuina, ſi prohibitionem inducat, tunc conſuetudo, etiam à Sede Apoſtolica tolerata, non poteſt laico iuriſdictionem tribuere. deciſ. 37. num.59. Declara vt num.61.& ſeqq. Et actus factus contra talem prohibitionem, inducit abuſum, & peccatum num. 39.
Vectigalis an tranſeat in emptorem, deciſ.41.num.6. & ſequent.
EXEMPTIONE à muneribus gaudent coloni Cardinalium, deciſ.42. num.22.
Item coloni menſæ Epiſcopalis: & quid in conductore ad longum tempus, & negociorum geſtore num. 21.
EXEMPTIONIS priuilegio, an vti valeant Equites S. Iacobi, deciſ.5.num.106.
EXEMPTVS ſi deſcribatur in libro Collectæ, an, & quando appellare debeat, deciſ. 44.num.15.
EXEQVENTI actus non tribuitur, ſed ordinanti, ſeu mandanti, deciſ.14.num.8. deciſ.29. num.18.
EXERCITVS Dux, ſeu Imperator non habet iuriſdictionem ſuper Equites Hieroſolymitanos, ſub eo militantes, cum licentia Magni Magiſtri, deciſ. 21. ſub num.57.
EXHAEREDARI ſui non debent, vt Eccleſia inſtituatur deciſ.35.num.8.
EXHAEREDATI maſculi etiam ſi fuerint, filia dotata propter illos à ſtatuto excluſa, non contratabulat teſtamentum patris, deciſ.34.num.17.
EXHAEREDATVS frater ſi fuerit: legitima matris eſt tertia totius deciſ.34.num.6. & 16.
Habetur pro mortuo, nec facit partem ad diminutionem legitimæ matri debitæ num 7.
EXIGENTES gabellam de rebus pro vſu proprio emptis vel aſportatis, incidunt in excommunicationem, deciſ.13.num.18.
A clericis laici ſi fuerint, puniuntur ab Eccleſiaſtico, vide verbo Laici, vbi late.
EXIGERE ab inuito pro intereſſe publico prohibitus, non poteſt à ſponte ſoluente recipere, deciſ.36.nu.31.
Collectas à clericis, laici non poſſunt, abſque expreſſa Papæ licentia, deciſ.37. nu.66. & ſi illas exigunt, quod delictum committant, quam pœnam incurrant, à quo puniantur, vide Laici.
EXIGI prohibitum cenſetur, etiam vetitum à ſponte ſoluente recipi num.80.
EXILIVM ab Epiſcopo iniunctum, an, & quando eius morte expiret, deciſ.14.num. 23.
EXPENDERE monetas vltra pretium ab edicto laicali taxatum, an poſsint clerici, deciſ.12.num.57.
EXPENSAE Academiæ publicæ fieri an debeant etiam per clericos num.10. & 56.
Actos fieri debent à petente illum actum explicari, deciſ.18.num.2.
Actorum in ciuilibus factorum per clericum, non ſoluuntur per ipſum num.8. & ſub num.16.
Clerici pauperis an fieri debeant per fiſcũ Epiſcopalem num.6. Fieri debent ab Epiſcopo qui neglexit illum recipere à laico, qui eum carcerauerat, deciſ.16.num.13. Et a Iudice, qui fuit moroſus in eum remittendo ad Prælatum, vel ad Iudicem appellationis, deciſ.18.n.12.
Remiſsionis rei fieri debent ab ipſo reo, deciſ.18.num.1. Limita vt num.4.5.& 6.
Litis, vide Litis.
Miſsionis poſitionum vel, iuramenti de calumnia ad abſentem à quo fieri debeant num. 3.
IN EXPENSIS condemnari an debeat clericus differens in foro laico, allegare clericatum, vſque ad ſententiam nu.14 Et an à Iudice laico, vel Eccleſiaſtico num. 55.
EXPIRANT officio finito edicta Epiſcopi, deciſ. 14. num.21. & eius Vicarii num.20. Et Rectorum Ciuitatem num.20. Caſus ab Epiſcopo reſeruati num. 22.
EXPIRET 20. & quando iuriſdictio Delegati, morte delegantis, deciſ.35.num. 15.
An morte Epiſcopi, exilium ab ipſo iniunctum, dec. 14. num.23.
EXPLODENS ſchopum in clericum, quem tamen non percuſsit, an, & quando incidat in can. ſi quis ſuad. deciſ.20.num.15.& ſub num.20. in fine, & ſub num.36. verſ. & hinc.
EXPRIMENDA neceſſario, non veniunt in generali nominatione, deciſ.85.num.12.
In appellatione cauſa debet eſſe manifeſta, & apparens num.13.
EXPRESSA voluntas, vide Voluntas.

Renun-

Renunciatio, vide Renunciatio.
VLTRA EXPRESSA nihil operatur clauſula generalis mandati, per illa verba, *Iuxta præmiſſa*, deciſ.29.n.18.
EXPRESSE ſi non dicatur, nouatio non inducitur, deciſ. 29.num.42.
EXPROPRIATIO fit de licentia ſuperioris, & quotannis ab Equitibus S. Iacobi, & ſimilibus, qui vouent limitatam paupertatem, & retinent propriam, deciſ. 2. num.9. & 75.
EXPVLSVS à ſua poſſeſsione, poteſt in continenti expellere, deciſ. 57. num.27.
EXTENSIO clauſulæ, *Cum libera*, reſtrictæ ad præmiſſa, non fit ad cauſas requirentes ſpeciale mandatum, deciſ. 25 num.17.
In pœnalibus & odioſis etiam fit, vbi agitur de periculo animarum, deciſ. 28. num. 58. Item ad caſum ſub verborum generalitate comprehenſum, deciſ.45.n.43.
Et ad publicum fauorem, deciſ.60.num.31.& 33.
Fit etiam in exorbitantibus ex rationis identitate, deciſ. 84.num.8. Etiam ſi promptior ſit ratio in caſu expreſſo, quam in alio num.9.
In correctorija etiam fit ex identitate rationis in lege expreſſa, deciſ.84.num.13.
Piæ cauſæ fauore fit de caſu ad caſum, deciſ. 58. nu.26. Etiã in exorbitantibus, ac etiã in pœnalibus n.27.& 28.
Non fit priuilegiorum de perſona ad perſonam, etiam ex rationis identitate, deciſ.21.num 4.
Nec proteſtationis ex vna cauſa factæ, ad aliam cauſam deciſ.24.num.52.
Nec in odioſis, & pœnalibus ſimul, deciſ.59.num.30.
EXTENVATIO ſortis fit per exactionem fructuum, cenſu exiſtente nullo, deciſ.28.num.37.
EXTERI ſepeliendi ſunt in Parochia, in qua habitant, deciſ 87.num.12.
EXTERNVS forus, vide Forus.
EXTINCTIO debiti, vide Debitum.
Priuilegii, vide Priuilegium.
Hypothecæ, vide Hypothecæ.
Sortis fit pro rata exacta per exactionem fructuum, cenſu exiſtente nullo, deciſ 28.num.37.
EXTRACTIO Annonæ, vide Annona.
Ab Eccleſia de aliquo facta, violat Eccleſiam, non minus quam percuſsio, deciſ. 3. num.6. Et an de tali cauſa cognoſcat Vicarius Capitularis, deciſ.31.num.8.
Frumenti ſi ſit prohibita à ſtatuto, an comprehendat farinam, deciſ.13.num.55. Si fiat per Clericos, vel alios exemptos, an teneantur ipſi tale frumentum aſsignare, num.22.
Victualium non poteſt à clericis fieri ſine peccato, tempore Caritatis num.13. Fallit, vt num.20.
Pro vſu propro à quolibet fieri poteſt, edicto non obſtante num.17.
Prohibita ſi ſit à ſtatuto, an comprehendantur forenſes num.71.
Rerum, quibus indigent, fieri poteſt à clericis forenſibus, non obſtante prohibitione ſtatuti num.21.
EXTRACTVM non reſtituens, vide Iudea.
EXTRACTVS AB ECCLESIA, an, & quando reſtituendus ſit, etiam ſi conſtet commiſiſſe crimen exceptum, deciſ 48.num.65.
Si nouum delictum committat, prius eſt Eccleſiæ reſtituendus, poſtea puniendus contra Grammaticum, deciſ 52.num.68.
EXTRAHENS reum ab Eccleſia an ſit excommunicatus, vel excommunicandus, deciſ.48.num.32.
EXTRAHERE res venales, illaſque ad Vrbes Caritate laborantes tranſmittere, expedit Reipublicæ, dec.94. num.15.
EXTRAIVDICIALES conqueſtiones, probationem metus coadiuuant, deciſ.5. num.62.
EXTRAIVDICIALIS notificatio, ſi ſit facta per Vicarium Iudici laico, illi eſt obtemperandum, & ſuperſedendum in eadem cauſa coram laico vertente, deciſ. 9.num.38. & 39.
EXTRANEA an reputetur mater binuba, in ſucceſſione filii, deciſ.33.num.7.
Interpretatio, vide Interpretatio.
EXTRANEIS legata facta, non minuunt legitimam matris, quæ in prima eſt detrahenda, deciſ.34. num.36.
EXTRANEVS dotis promiſſor, quo tempore moram incurrat irregularem; & ad interuſuria teneatur, deciſ. 84.num 2.
EXTRAORDINARIA onera, vide Onera.
EXTRAVAGANTIS in corpore iuris non incluſæ, ignorantiam excuſat à cenſurarum incurſu, deciſ.39. ſub nu.14. Fallit ſi eſt communiter nota, vt Gregoriana ſuper Eccleſiarum immunitate num.15.
EXTREMA cætera ſupponuntur habilia, vbi de vno diſputatur, deciſ.33.num.4.
Meticuloſa, an, & quando coniungantur, dato medio libero, deciſ.5.num.83.
EXTREMO vtrique communis eſt correlatiuorum natura, deciſ.41.ſub num.7.
EXVMATIO, vide Cadauer.

F

FACHINAEVS lib.3. controuerſ. cap. 63. in fin re. probatur, deciſ.31. ſub num.20.
FACINVS committens, ſi deprehendatur in facinore, & contrahat matrimonium; an, & quando dicatur per metum contraxiſſe, vide Matrimonium, ſub verſ. meticuloſum &, deciſ.5.num.14.35. & ſeqq. & num.66.
FACTA non præſumuntur, niſi probentur, deciſ. 28. num.54.
Vicinorum ſcire præſumuntur vicini, deciſ.24.num.30. Declara vt num.31. & 36.
FACTI circumſtantia, vide Circumſtantia.
Error, ſi fuerit, procedit l. Barbarius; ſecus ſi iuris, deciſ. 38. num. 51. & excuſat etiam à mora, deciſ.40. num.74.
Meri quæſtio in poſſeſſorio matrimoniali an ſpectet ad Iudicem laicum, deciſ.9.num.8.24. & ſeqq.
Quæſtio ſi controuertatur, Iudex non debet conſulere ſuperiorem, deciſ.17.num.19. In cauſa vſuraria, ſeparari non poteſt à quæſtione iuris, deciſ.40.num.80.
Series arguit metum, deciſ.5.num.38.
Plurimum facit ad ſimulationem detegendam, deciſ.28. num.14.
Spiritualis quæſtio an ſit mixti fori, deciſ 6.n.8.24.& 25.
An, & quando cognoſcatur per Iudicem laicum, deciſ. 17.num.54.
FACTVM abſtractum quando eſt ab omni ſpiritualitate, cauſa non dicitur ſpiritualis, deciſ.8. num.55.
Contrarium clerici, recuperat priuilegium fori ab illo amiſſum, ob non dilationem habitus clericalis, deciſ.26. num.28.
Merum ſi continet Articulus Poſſeſſoriũ Spiritualis, an cognoſcatur per Iudicem ſecularem, deciſ.8. num.54. & ſeqq.
Metu durante dicitur, quod geſtum eſt ab Adoleſcente cum puella reperto, deciſ.5.num 84.
Non præſumitur, deciſ.15.num.3.
Perfectum requiritur, vt quis incidat in excommunicationem can. ſi quis ſuadente, deciſ.20.num.10. Declara vt num.36.
Pro tertio contra tertium an probetur ex libro mercatoris, deciſ.40.num.21. & 99.
FACTVS non dicitur Actus, qui momento durat, dec. 28.num.28 Declara vt num.76.
FACVLTATEM diſponendi ſi quis habere per errorem communiter reputatur: diſpoſitio ab eo facta, valida eſt, deciſ.30. num.6.
Procedendi in certis caſibus etiam contra clericorum perſonas, Papa poteſt Principi ſeculari concedere, deciſ. 37.num.23.
FACVLTATES teſtandi non comprehendunt fructus inexactos, deciſ.82. num.30.

FA·

FACVLTAS abſoluendi. Sacardoti ad tempus data, ſi expirauit, abſolutio ab eo data tenet, decij 30.nu.28.

Epiſcopi in clericos, an poſsit ab ipſo laicis delegari, deciſ. 14.num.10.17.& ſeqq.

Iuris condendi fuit par Papam à Deo recepta, deciſ. 15. num. 36. & per Epiſcopum à Papa num.37.

FACVLTATIVA materia non præſumitur, ſtante actuum multiplicitate, deciſ 67. num.49. Nec fauore piæ cauſæ, & diuini cultus num.50.

IN FACVLTATIVIS, fauore Eccleſiæ. & piæ cauſæ, conſuetudo decennalis obligat, deciſ.67.num.47.

An, & quando inducatur conſuetudo reſtrictiua liberæ voluntatis num.45. & 47.

FALSA expreſſio quælibet, in gratioſis, vitiat gratiam, deciſ.52.num.10.

FALSIFICARE dimiſſorias quandoque ſolent Regulares, ſine licentia Superiorum vagantes, deciſ.38.num.24.

FALSITAS inſtrumenti, ad effectum illud irritandi quomodo probetur, deciſ.27.num.10.24. & ſeqq.

FALSITATIS Ordinis prætextu, an poſsit denegari remiſsio clerici ad Eccleſiaſticum, deciſ.57.num 42.

Imaginem habet, quod veriſimile non eſt, decis.28 n.65.

Suſpicio in ciuilibus, pro falſitate habetur, deciſ.27.n.35. Intellige vt num ſeq.

FALSVM inſtrumentum, vide Inſtrumentum.

FALSVS procurator, vide Procurator.

FAMA Priuilegii non obſtat, quo minus Iudex laicus incidat in Bullam Cœnæ ſi cognoſcat Poſſeſſorium ſpirituale, deciſ.8.num.34.

Probat clericatum, deciſ 17.num.26.

Publica, probat metum, deciſ.5.num.64.

Niſi concurrat cum antiquiſsima traditione, non præſumitur priuilegium odioſum ob immemorabilem, deciſ. 37.num.58.

FAMAE communis vſus probatio, excluditur a teſtibus, dicentibus ſe non audiuiſſe, deciſ.91.num.65.

FAMILIA armata teneri an poſsit ab Epiſcopo, deciſ.4. ſub num.1. & 8. & 10.

FAMILIAE ſuæ pro vſu de rebus emptis, vel aſportatis ſolui non debet gabella, & illam exigentes incidunt in excommunicationem, deciſ.13.num.19.

Suæ pro vſu, ſi clericus emat Annonam. an illam tuta conſcientia poſsit extrahere; & vendere num.20.

FAMILIARES Equitum Hieroſolymitanorum an ab Ordinarijs locorum puniri poſsint, deciſ.21.num.79.

FAMILIARIS patris mei, meus dicitur familiaris, ideo repellitur à teſtificando, deciſ.75. num.6.

Familiaris, conſanguinei mei, à teſtimonio non repellitur num.40.

FAMVLI de damno, vel delicto in miniſterio, cui illum propoſuit, tenetur dominus, deciſ.57.num.6.

Sepeliendi ſunt in Parochia in qua degunt. dec.87.nu 5.

FAMVLVS non admittitur in teſtem, deciſ. 75. num.8.

Contra matrimonium probat num. 9. Declara vt nu. 48. & ſeqq.

Si famulari deſiit, aſt integer teſtis num. 48. Limita vt num ſeq.

Præteritus, reſpectu retro acti ſeruitij, non eſt teſtis omni exceptione maior num.50.

FARINA an comprehendatur ſub ſtatuto prohibente extrahi frumentum. deciſ.13.num.15.

FARINACCIVS q.28. num.56. reiicitur deciſ. 60. num. 39.& 48.

FAVERE parti læſæ. Naturæ, & Charitatis lege quando quis teneatur, deciſ.50.num.10.

FAVOR ſuccedentium ab inteſtato. ſi ceſsat, quis conſequi contra, aut præter, aut ſecundum teſtamentum quid poſsit, deciſ.34.num.11.& 12.

FAVORABILE etiam ſi ſit ſtatutum laicorum, faciens mentionem de clericis, eſt nullum deciſ. 10. num.31. Et an, & quando clericus fauorabili incluſione includatur, ſi conceptum ſit verbis aptis illos comprehendere num.35. Clericos non comprehendit, ſi ludum prohibeat, deciſ.13.num.12.

Eſt priuilegium Canonis ſi quis ſuadente, dec.51.n.23.

IN FAVORABILIBVS Nuntius habetur pro Religioſo, deciſ. 6.num.41.

FAVORABILIA pacta, ſunt pars pretii. deciſ.41. num. 18. & 67.

FAVORABILIS diſpoſitio dumtaxat, non item odioſa, an ex priuilegio comprehendat Equites Hieroſolymitanos, deciſ.21.num.15.

Diſpoſitio eſt immunitas Eccleſiaſtica. deciſ. 23. nu,16. deciſ.41.num.14. Et illius excluſio eſt odioſa num.16.

Materia, an ſit, quomodo cognoſcatur. deciſ.41.nu.13.

Cauſa, vide Cauſa.

FEDERICVS DE SENIS conſ.11.& eum ſequentes declarantur deciſ.41.num.45.

FENESTRAM nouam facere poteſt vicinus in proprio muro, etiam ſi vicinus proſpiciat. deciſ.55.num.18.

In communi pariete. vicinus facere an, & quando poſsit, deciſ.56.num.7.

Faciens vicinus in communi pariete, etiam altero vicino ſciente, adhuc cogitur ad eam obſtruendam num.8.

Qui fecit vicinus in communi pariete, non poteſt prohibere vicinum ne altius tollat num.10. & 42.

PER FENESTRAM occidens inimicum an ſit proditor, & Eccleſiæ immunitate priuetur, deciſ.23.num.1.10. & ſeqq. & 15.

FENESTRAS vide plura in verb. Proſpectus, & Proſpicere.

In muro nouiter conſtructo, non poteſt quis facere. deciſ.55 num.43. Contrarium contra Betoum tenet Auctor num. 44.

Plures facere nequit vicinus cui permittitur à vicino facere vnam. deciſ.56.num.9.

In eadem pariete factas, licet inde claudat: Vicinus poteſt parietem communem eleuare num 42.

Claudere cogitur edificans, vt in domo vicino, vel in monaſterio proſpiciat. deciſ.58.num.1.

Claudere tenentur moniales, a quibus à vicinis proſpiciuntur num.4. Contrarium eſt verius num.8.

Eleuare etiam pro vtilitate propria nemo poteſt, ſi incidenter proſpiciat moniales num.8.

FERRVM CANCELLOS an poſsit vicinus feneſtris affigere. in ſolum vicini prominentes, deciſ.57.nu.12.

FERRETVS conſ.8.vol.1.reprobatur, deciſ.30. nu 40. Conſ.140.num.4. declaratur deciſ.75. num.36.

FESTINANTIA nimia facit præſumere metum, deciſ. 75.num 36.

IN FEVDIS non ſuccedunt Equites Hieroſolymitani, deciſ.21.num.61. Nec clerici num. 60. Nec Religioſi deciſ.2.num.16. deciſ.21. num.60.

FEVDO in Recto non ſuccedit Clericus, vel Religioſus num.60.

DE FEVDO ad emphyteuſim, argumentum quando procedat, deciſ.72. num 22.

FEVDVM acquiſitum vni, ex poſt eius mortem alteri, tranſmittitur, etiam ſi alter prædecedat, deciſ. 72. num.21.

Vel emphyteuſis, mixta, in quo cum hæreditaria conueniat; & in quo cum emphyteuſi ex prouidentia num.25.

Acquirere poteſt Regularis; licet in illo non ſuccedat, deciſ.73.num. 13.

FICTIO alienationis, ſi fiat ad collectas fraudandas, ad quid teneantur alienans, & alienationi conſentiens deciſ.35.num.44.

In legibus, & ſtatutis, idem operatur, quod veritas, deciſ.99. num.53.

Conuenctionis partium ſit à lege in tacitatis hypothecis, deciſ.36.num.8.

Præſumi non poteſt ſuper impoſsibili, deciſ.40.num.32.

Præſumptionem doli, & fraudis, inducit, deciſ.5.n.52.

Fictionis, an, & quando detur, deciſ.5.num.5.

AD FIDEICOMMISSVM Equites Hieroſolymitani an admittantur, deciſ.21.num.65.

FIDEIVSSIO de euictione, vide Euictio.

FI-

FIDEIVSSIONEM non præſtanti, nõ ſubdito, ſtatutũ laicorum denegans audientiam, non compræhendit clericos, decif. 10. num. 29.

FIDEIVSSIONIS loco permittitur inueſtimentum, quando per illud pinguius cõſulitur emptori, decif. 78 n. 29.

FIDEIVSSOR accedens pro ſorte non tenetur ad intereſſe, decif. 40. num. 95.

Accedere poteſt duntaxat obligationi principalis debitoris num 94.

De euictione, vide Euictio.

De repræſentando an, & quatenus moram purgare valeat, decif. 71. num. 35.

VTI FIDEIVSSOR interuenire dicitur, qui eſt obligatus ex conſtituto num. 98.

FIDEIVSSORES dare obligatus liberatur inueſtiendo pecuniss, vel dando pignus, decif. 78. num. 22.

FIDES deneganda an ſit inſtrumento ob vrgentes hominis præſumptiones, decif. 27. num. 41.

Inſtrumenti vacillat, ſi vnus teſtis inſtrumentarius contra illud deponat, decif. 57. num. 34. Intellige vt nu. 36.

Maior an, & quando ſit adhibenda teſtibus duobus de metu deponentibus, quam mille de libera voluntate attestantibus. decif. 5. num. 22. & 28.

Bona, vide Bona fides.

Mala, vide Mala fides.

Non facit fidem, decif 69. num. 15.

DE FIDE CATHOLICA tamquam ſuſpecti ſunt inquirendi, permittentes Iudæum baptizari, decif. 1 nu. 19.

IN FIDE CATHOLICA inſtructio, eſt res ſpiritualis, num. 7.

FIERI ſine fraude, quando quid potuit, ceſſat ſuſpicio fraudis, & ſimulationis, decif 28. num. 53.

Quod non conſueuit, factum non præſumitur num. 66.

Dicitur ſemper quod pro maiori temporis parte fit, decif 26. num. 28.

FIGVRAM contractus, non eſſentiam, habet contractus ſimulatus, decif. 28. num. 23.

FILIA dotata, à ſtatuto excluſa propter maſculos, non contratabulat teſtamentum patris, etiam ipſis maſculis exhæredatis, decif. 34. num. 17.

Heres in dote, impugnat patris factum, & emphyteuſim ſibi vindicat, decif. 73. num. 64.

Matrimonium contraxiſſe valide an dicatur cum adoleſcente, quem pater cum illa reperijt, eiuſque necem ad vindictam minatus fuerat, decif. 6. num. 1. 5. 7. & 10.

Medici ſi contrahat cum ægroto, cui pater noluerit, aliter mederi, an & quando matrimonium ſit validum, decif. 6 num. 16.

FILII baptiſmum non impeditur à patria poteſtate, decif. 1. num. 38.

Dominium poſt patris mortem dicitur potius continuari, quam acquiri, decif. 72. num. 33.

Inter ſucceſſionem, & patris obitum, non eſt dare medium num. 28.

Clericorum nec quidem ab initio capaces ſunt emphyteuſis Eccleſiaſticæ decif. 73. num. 18.

Hebræorum, vide Hebræi.

Contra expreſſam voluntatem, an matri binubæ debeatur legitima, decif 33. num. 1.

In ſucceſſione, an mater binubæ habeatur pro extranea, num. 7.

Succeſſio, vide Succeſſio.

Teſtamentum, vide Teſtamentum.

Voluntas, vide Voluntas.

Conſenſus tacitus in nuptijs matris an, & quando operetur, vt ea legitimam etiam proprietatis in prædefuncti filij bonis conſequatur, decif. 33. num. 16. & ſeq.

In bonis, an mater minor priuetur proprietate per tranſitum ad ſecunda vota num. 19.

FILIIS tutorem ſi non petierit mater minor, quæ iterum nupſit, an pœnam incurrat, num. 20. & 21.

FILIO ſuperſtite, præ decedente mater binuba lucratur proprietatem, quam illi relinquere debebat num. 25.

Succedit mater ab inteſtato vna cum alijs filiis pro virili, decif. 34. num. 10. Poteſt tamen ſuam virilem portionem reijcere, & petere legitimam num. 14.

FILIORVM Legitima, vide Legitima.

Fauore impoſitæ pœnæ ſecundo nubentibus, adhuc vigent, decif. 33. num. 19.

Et an tranſeant ad hæredes, decif. 33. num. 15. & impoſitæ matri, compræhendunt, & patrem num. 23.

FILIVM vti patris hæredem conueniens, probare tenetur agnitionem, decif. 72. num. 29.

FILIVS certus eſſe debet de ſuo iure, vt illi tacitè renunciaſſe dicatur, decif. 33. num. 18.

Conſtitutus in eadem neceſſitate, in qua eſt pater ſi ſit; & quis vtrumque alere non poſſit, patri potius quam filio ſubuenire debet. decif. 32. num. 4.

Renunciare iuri ſuo, vt dicatur, certus eſſe debet de illo, decif. 33. num 18.

Matrem priuare non poteſt legitima in ſuo teſtamento, decif. 32. num. 5. Alia de legitima debita matri in bonis filij, vide in verbo Legitima.

Matri binubæ quicquam relinquere non tenetur titulo inſtitutionis num. 25.

Perditionis vocatur, qui monialem carnaliter cognoſcit, decif. 19. num. 16.

Matrem binubam contentam eſſe re legata ſi iuſſerit, an eidem debeatur ſupplementum legitimæ in bonis primi viri, decif. 33. num. 11.

Traſmittat ne ad heredes ius dandi de iniuria matris ſecundo nubentis, num. 13. & ſeq.

Relinquere tenetur matri tertiam partem, decif. 34. n. 9.

Matre exiſtente, non poteſt diſponere intra tertiam partem, quam eidem relinquere tenetur num. 9.

Etiam non negans ſe patris hæredem, non poteſt vti talis condemnari, decif. 72. num. 30.

Etiam ſi actum fecit, qui citra ius, & nomen hæredis explicari nequeat num. 31.

In re certa inſtitutus, dato coherede vniuerſali, in emphyteuſi hæreditaria non ſuccedit, decif. 73. num. 65.

FIMVM in turri communi, ſocius inuito ſocio imponere non poteſt. decif. 56. num. 6.

FINALIS Ratio, vide Ratio.

FINIS conceſſus ſi fuerit, conceſſa etiam cenſentur ea, quæ ſunt ad finem, decif. 40. num. 86.

Legum eſt commune bonum, decif. 12. num. 32.

Officij vbi aduenerit, expirant edicta Epiſcopi, decif. 14. num. 21. & eius Vicarij num. 20. Rectorum Ciuitatum id. num. 20. Et exilium ab Epiſcopo iniunctum num. 23.

NON BONO FINE monialis ſeipſam percutiens, incidit can. ſi quis ſuadente, decif. 20. num. 7.

AD FINEM tendentia ſunt eiuſdem naturæ, cuius eſt finis dec. 40. n. 87. & de eis iudicatur, prout de fine num. 88.

FIRMARI actus an, & quando poſſit per iuramentum, vide Actus, & Iuramentum.

Contractus ſimulatus an, & quando poſſit per iuramentum, decif. 27. num. 45. remiſſiuè.

FISCALIS ſucceſſit loco accuſatoris, decif. 92. num. 2.

FISCVS æquiparatur Eccleſiæ, decif. 24. num. 6.

Citari debet in cognitione articuli facienda per Eccleſiaſticum, an quis ſit clericus, & an gaudeat priuilegio fori, decif 17. num. 10. 11. & 12.

Expenſas remiſſionis rei pauperis facere tenetur, dec. 18 num. 4. An hoc procedat in Fiſco Epiſcopali, & in remiſſione clerici pauperis num. 6.

Non appellat à ſententia lata ſuper remiſſione rei ad locum immunem, decif. 65. num. 4.

Non appellat de generali conſuetudine num. 6.

FISCVM ſi non habeat Communitas, quæ collectas impoſuit pro illis, non oritur hypotheca, decif. 36. num. 26.

FISTVLAS in communi pariete vicinus habere non poteſt, decif. 56. num. 52.

IN FLVMINE factum non dicitur, quod fit in ripa, decif. 60. num. 7.

FODERE non poteſt vicinum per vnum pedem iuxta murum vicini, decif. 57. num. 14.

FODIENS in ſuo tam altè, vt paries vicini damnum pati poſſit, cauere tenetur de damno infecto, & dimittere ſpatium ſaltem vnius pedis, decif. 55. num 66.

FOEMINA, vide alia in Verbo Mulier.
Proxima pubertati quando dicatur, deciſ. 1 nu. 27.
FOEMINARVM excluſiuum ſtatutum, vide Statutum.
FOENERARI ſolitus quando quis dicatur, deciſ. 27. n. 81.
Et quomodo quia probetur, deciſ. 27. num. 85. remiſſiue.
Solitus mercator ſi ſit 3 eius contractu, præſumitur vſurarius in vtroque foro, deciſ. 28. num. 73.
Solitum contra, oritur præſumptio iuris num. 84. & ſeq.
FOENERATIO, & ſimulatio facilius præſumitur contra ſolitum, deciſ. 27. num. 80. & ſeq.
FOENERATITIA ſimulatio, vide ſimulatio.
FOENERATITIVM inſtrumentum, vide Inſtrumentum.
FOENERATITIVS Contractus, vide Contractus.
FOETIDAS res proiicientem in viam publicam vicinum, vicini prohibere poſſunt, deciſ. 57 num. 7.
FOETVI iniuriam irrogat, & non ſibi, qui abortum in ſe procurat, deciſ. 20. num. 33.
FOETVS animalium in ſocietatem habitorum ſi diſtrahat ſocius, non committit furtum, deciſ. 24 num. 56.
Vna cum Matre in vtero mortuus, vbi nam ſepeliri debeat, deciſ. 88. num. 19.
FONTEM vicini, an poſſit quis auertere, fodiendo in proprio ſolo, deciſ 55. num. 11.
FORENSES in ea Parochia ſepeliendi ſunt, in qua habitant, deciſ. 87. num. 12.
Clerici extrahere poſſunt res, quibus indigẽt, dec. 13. n. 21
Collectari an poſſint de iure, vel cõſuetudine, dec. 35. n. 17
Ligantur ſtatuto, formam contractibus præſcribente, deciſ. 10. num. 2.
Ligantur ſtatuto de non extrahendo, deciſ. 13. num. 21.
Non comprehenduntur ſub ſtatuto de inſinuandis teſtamentis, deciſ. 10. num. 8.
IN FORENSES ſi prohibeatur fieri alienationem à ſtatuto Laicorum, an clerici ligentur, vide Clerici.
FORENSIS prohibitus per ſtatutum acquirere domum, non poteſt illam acquirere in pignus pro tanta quantitate, vt non ſit ſpes luitionis, deciſ. 74. num. 13.
FORMA collectarum non eſt certa, deciſ. 35. num. 18.
Sumitur de tempore, quo collectæ ſoluuntur num. 36. & ſingulis annis, deciſ. 36. num 25.
Concilij Tridentini ſeruanda, quando ſit, nec ne in diſpoſitionibus, donationibus, obligationibus, & renunciationibus Nouitiorum, deciſ 16, num. 12. 46. 50. 52. 53. & 54. & vide Nouitius.
Contractus ſi a ſtatuto præſcribatur, forenſes ligantur dicto ſtatuto, deciſ. 10. num. 2. Et ſub tali ſtatuto ſubeſt etiam contractus clerici cum laico num. 3. & ſub nu. 4.
Etiam ſi à ſtatuto reijciatur: nullum eſt ſtatutum faciens mentionem de clericis num. 30.
Inducta dicitur, vbi proceditur per prius, & poſterius, deciſ. 40. num. 44.
Inſinuationis à quo adimplenda in contractibus, & teſtamentis, deciſ. 10. num. 9.
Legis ſubſtantialis, non eſt illius obſeruantia, dec. 15. n. 33.
A lege præſcripta, ad vnguem eſt ſeruanda, dec. 59. n. 12.
Omiſſa, actum annullat, deciſ. 20. num. 6.
Subſtantialis dicitur quidquid adiungitur rei ſubſtantiandæ, deciſ. 91. num. 42.
Præſcripta ſi ſit a ſtatuto loquente in perſonam, non cõprehenduntur cõtractus cũ clerico geſti, dec. 10. n. 18.
Habilitationis, vide Habilitationis.
Sublata corruit actus, deciſ. 2. num. 18.
Aedificiis, viiſq; & cloacis, ſi detur à ſtatuto, an ligentur clerici, deciſ. 12. num. 4. & 49.
Remiſſionis rei ad Iudicem Eccleſiaſticum concordanda eſt inter Eccleſiaſticum, & laicum deciſ. 17. num. 30.
Statuti laicalis ſeruanda an ſit in diſpoſitione monialis, non profeſſæ, deciſ. 16 num. 1. & 12. Et quod non ſit ſeruanda determinauit Sac. Cong. Concilii num. 47.
Cum materia conſtituit vnum indiuiduum, quod totum corruit, ſi pars vitiatur, deciſ. 41. num. 54.
Importat ſubſtantiam actus, deciſ 47. num. 24.
DE FORMA, & de perſona, ſi mixtim diſponat ſtatutum, non includit clericos, deciſ. 10. num. 19.
In forma Cameræ inſtrumentum, vide Inſtrumentum.
PRO FORMA ſi requiratur ſolutio pecuniæ, an debitum præcedẽs trãsfundi poſſit in aliũ contractũ, dec. 28. n. 31
FORMAE ex defectu actus nullus, ſuſtineri non poteſt propter publicam vtilitatem, deciſ. 12. num. 27.
FORNICATIO Equitũ S. Iacobi, eſt ſacrilega, dec. 2. n. 55.
Mulieris cum clerico punitur ab Epiſcopo, deciſ. 19. n. 4.
Dicitur peccatum in Eccleſia num. 7.
FORI Dubii cauſam cognoſcit Eccleſiaſticus, & determinat ad quem ſpectet, deciſ. 8. num. 23.
Diſceptatione non indiget inſtrumentum, dec. 27. nu. 15.
Electionẽ an habeat clericus à laico offenſus, dec. 3. n. 21
Electionem an præbeat clericatus ſuperueniens poſt litem cœptam, deciſ. 5. num. 4.
Electionem an & quando laicus habeat propter clericũ litis conſortem, deciſ. 19. num. 34.
Mixti an, & quando ſit delictum in Eccleſia commiſſum à laico, deciſ. 3. num. 3. 7. & 19.
Furtũ rei ſacræ, vel prophanæ de loco ſacro, dec. 3. n. 24. & 26. Vbi n. 25. & ſeq. examinatur dictum Caualcan. de Brach. Reg. p. 1. nu. 75. quod ſuper tali furto viderit iudicem laicum procedere, facto concorditer verbo cum Epiſcopo, vel eius Vicario.
Sponſalium cauſa, vide Sponſalia.
Spiritualis facti quæſtio, deciſ. 9. num. 8. 24. & 25.
Cauſa vſuraria, vide vſuraria.
Mixti eſt cauſa quoties perſona rei eſt laica, & pena duntaxat à iure canonico impoſita, deciſ. 9. num 16.
Cauſa quæ dicatur num. 18.
Mixti eſt delictum laici à ſolo iure canonico prohibitũ, deciſ. 3. n. 17. Delictum ab vtroque iure prohibitũ n. 25
Miſerabilium perſonarum cauſa, deciſ. 1. num. 17.
Adulterium ſi agitur criminaliter, deciſ. 9. num. 29.
Pacis fractæ cauſa, deciſ. 1. num. 16.
Percuſſio clerici à laico, deciſ. 3. num. 20.
Percuſſio in Oratorio num. 18.
Sacrilegium à laico commiſſum num. 23.
Stuprum monialis num. 23.
Turbatiua laici in bonis Eccleſiæ, deciſ. 8. num. 42.
Concubina clerici, deciſ. 19. num. 12. Intellige vt nu. 3. 4. 7. 8. & ſeqq.
Mixti quando ſit & quando merè Eccleſiaſtica decimarum cauſa, deciſ. 98. num. 25. & 30.
Priuilegio an gaudeat clericus repertus in habitu laicali, dum pendet articulus, non fit remiſſio ad forum Eccleſiaſticum, deciſ. 17. num. 9. Contrarium eſt verius num. 21. & ſeqq. intelligendo, vt ibidem.
Priuilegio an gaudeat clericus, cognoſcit Eccleſiaſticus n. 10. & 42. Idem in clerico coniugato n. 11 Et interim, dum pendet talis articulus, proceſſus laici conquieſcit nu. 13. & an tunc clericus retineatur in vinculis nu. 53.
Priuilegio an, & quando, & in quibus caſibus gaudeat nec ne, & quando illud amittat, & amiſſum recuperet Clericus, vide Clericus.
Priuilegio gaudent Equites Hieroſolymitani, deciſ. 2. num. 130. deciſ. 21. num. 27.
Priuilegio gaudent, gaudentes priuilegio Canon. ſi quis ſuadente, deciſ. 2. num. 102.
Priuilegio gaudent Coloni menſæ Epiſcopalis, & quid in conductore ad longum tempus, & negotiorum geſtore, deciſ. 42. num. 21.
Priuilegio gaudet Nouitius, deciſ. 16. num. 14. Declara vt num. 15 & 16.
Priuilegio an gaudeant Equites S. Iacobi etiam Nouitij, deciſ. 2. num. 30. 97. 98. & 130. Priuilegium an, & quomodo amittat Eques S. Iacobi occidẽs clericum n. 131.
FORO ECCLESIASTICO ſubiecti ſunt Equites S. Iacobi num 97. vbi traditur germanus intellectus c. 1. de verbor. ſig. in 6. Eremitæ. & Pœnitentes, deciſ 16. nu. 45.
FORO ſubdi, & ſtatutis ligari parta ſunt, deciſ. 10. nu. 41. deciſ. 16. num. 17. Cuicumque ſubmittere ſe ſolent de conſuetudine emphyteutæ Eccleſiæ deciſ. 98. num. 35.
DE FORO Principis laici an, & quatenus ſint coloni clericorum, deciſ 41. num. 29.
IN FORO ECCLESIASTICO an, & quando clericus conuenire poſſit colonum partiarium num. 31.

Cauſæ

Cauſæ an fiant immortales, deciſ. 8. nu. 9. & 53. vbi quod cauſæ facilius expediuntur; & proceditur ſummariè; & ſinè ſtrepitu, & figura iudicii in cauſa meri poſſeſſorij num. 14.
IN FORO SECVLARI Clerici litigantes dicuntur miſerabiles perſonæ num. 56.
Litigantes ſeruare debent ordinem dicti fori, deciſ. 10. num. 25.
Clericus differens allegare clericatum vſque ad ſententiam an condemnetur in expenſis, deciſ. 18. num. 14. Et an à laico, vel ab Eccleſiaſtico num. 55.
IN QVO FORO DECLARARI DEBEAT Reus eques Hieroſolymitanus de aſſaſſinio imputatus, dec. 21. n. 75.
Inualidum an ſit matrimonium meru factum, & Contractum. vide Matrimonium.
Et præſumatur legalis, vel fæneratitius, & ſimulatus, contractus, & Vſurarius, vide Contractus.
IN QVO FORO rationē reddere cogatur laicus rei Eccleſiæ adminiſtrator, deciſ. 98. num. 4.
Conueniendus ſit colonus, vel conductor fundi Eccleſiæ, vel Clerici num. 8.
Conueniri poſſit laicus, qui cuicumque Iudici ſe ſubmiſerit num. 31.
FORVM an declinet laicus conuentus à clerico pro canone rei emphyteuticæ, deciſ. 78. num. 1. & 9.
AD FORVM Eccleſiæ an, & quando ſpectet delictum à laico in loco Eccleſiaſtico commiſſum, deciſ. 62. nu. 10.
Laicum, Clericus trahit laicum, quacumque actione agat, deciſ. 98. nu. 2.
Eccleſiæ trahitur laicus per actionem perſonalem continentem rem Eccleſiæ, & quare num. 50.
Eccleſiaſticum trahitur laicus, pro quacumque cauſa, pro qua excommunicari poteſt num. 28.
Eccleſiaſticum ſpectant priuatiuè cauſæ Eccleſiaſticæ, & ſpirituales, vel quaſi, deciſ. 8 num. 18.
Eccleſiaſticum ſpectat iuſpatronatus num. 26.
AD QVEM FORVM ſpectet articulus aliquis, ſi dubitetur cognoſcere debet Eccleſiaſticus, deciſ. 24 num. 58.
QVO AD FORVM Bona patrimonialia clericorum gaudent priuilegijs bonorum Eccleſiaſticorum, deciſ. 42. num 9.
FORVS additur fori per iuramentum, deciſ. 1. num. 14.
Foro accumulatur contra ſacrilegos. deciſ. 92. num. 58.
Declinari an poſſit per clericum laudatum ab habente ius in re, deciſ. 21. num. 5.
Declinari an, & quando poſſit per emphyteutam Eccleſiæ, ſi conueniatur coram laico num. 54.
Delicti eſt principalior. deciſ. 17. num. 35.
Epiſcopi eſt per totam Diœceſim, deciſ. 4. num. 8.
Mutari an dicatur per priuilegium lite pendente ſuperueniens, deciſ. 7. num. 55.
Non mutatur per iuramentum, deciſ. 1. num. 14.
Non ſortitur, ab eo, qui non ſubijcitur, deciſ. 12. nu. 24.
Loci originis ſi præuenerit, an ad illum fieri debeat Remiſſio. deciſ. 57. num. 37. Et quid ſi delictum fuerit in eo inchoatum num. 36. Et quid ſi reus captus fuerit in loco tertio num. 38.
Vterque punire poteſt laicum, qui monialem carnaliter cognouit, deciſ. 59. num. 3.
Canonicus cognoſcit de cauſa laici, ratione delicti, vel loci, vel pœnæ. deciſ. 4. num. 7.
Canonicus cognoſcit de cauſa laici, nomine clerici poſſidentis intentata, deciſ. 12. num. 63.
Et de cauſa ſuper bonis clericorum, etiam patrimonialibus num. 35. & 36. vbi reijcitur Theſaur. contrarium ſentiens qq. for. lib. 2. q. 8. ſub num. 9.
Eccleſiaſticus, cauſas facilius expedit, quam ſeculare. deciſ. 8. num. 23.
Eccleſiaſticus cognoſcit priuatiuè cauſas Eccleſiaſticas, & ſpirituales, vel quaſi num. 18.
Eccleſiaſticus cognoſcit cauſas iuſpatronatus num. 26.
Eccleſiaſticus cognoſcit an collecta ſit realis, nec ne, deciſ. 36. num. 34.
Et quæſtionem ſuper habitu clericali, eius qui fuit carceratus à laico, deciſ. 17. num 40. & ſeqq.
Et totam cauſam plurium cohæredum de diuiſione altercantium, ſi vnus eſt clericus, deciſ. 59. num. 23.
Alia vide in verbo Iudex.
Et punit mandantem, vel mandatarium Clerici num. 20.
FORTIOR cunctis eſt veritas, deciſ. 28. num. 17.
FRANCH. in cap. licet num. 2. de ſepult. in 6. reprobatur, deciſ. 8. num. 20.
S. FRANCISCVS renunciationem fecit Patri coram Epiſcopo Aſſiſij etiam ante habitus regularis ſuſceptionem deciſ. 16. num. 44.
FRANC. MERLINVS Deciſ. Lucen. 33. num. 40. reprehenditur, deciſ. 99. num. 33.
FRATER non poteſt communis Caſtri partem Principi ad fratris emulationem donare, deciſ. 35. num. 23.
FRATRES cogniti in aliquo ſi fuerint, quanta ſit legitima matris in bonis filij deciſ. 34. nu. 34. & ſeqq.
Exhæredati ſi fuerint, legitima matris eſt tertia totius num. 6 & 6. Habentur pro mortuis, nec faciunt partē ad diminutionem legitimæ matri debitæ num. 7.
Laici coguntur per Eccleſiaſticum ad diuidendum, cum clerico, deciſ. 19. num. 28.
Contra tabulare teſtamentum fratris non poſſunt, niſi ſit inſtituta turpis perſona num. 5.
Teſtes integri ſunt fauore matrimonij, deciſ. 5. num. 80. Limita vt num. 88.
Tractantes cum ſorore de reperiendo illius amaſium, & ſponſum in domo, ſeu thalamo ſororis, inducunt præſumptionem metus in ſponſo, deciſ. 5. num. 39. & 40.
Præteriti ſi fuerint habētur pro mortuis, nec faciūt partē ad diminutionē legitimæ matri debitæ, dec. 34 nu. 7.
Inſtituti in aliquo, dato cohærede vniuerſali, habentur loco legatariorum num 35.
Legitimam matris non minuunt, ſi ipſi non conſequerentur quod matri aufertur num. 32.
FRATRIBVS an, & quando communicetur immunitas clericorum, deciſ 41. num. 77. & ſeq.
PER FRAVDEM bona in clericos alienata, debent collectari, deciſ. 35. num. 43. Et ad quid teneatur alienans ſciente, & alienationi contentiens ad collectas fraudandas num. 44
FRAVDES multas committunt Regulares Vagi quæſtuantes, deciſ. 38. num. 30.
FRAVDIS ſuſpicio ceſſat, quando quod fieri ſine fraude potuit num. 53.
FRAVS committi an, & quando dicatur per vtentem ſua iuriſdictione. deciſ. 35. num. 35.
Patrocinari nemini debet num. 42.
Præſumitur ex fictione, & nimia cautela, deciſ. 5. nu. 51.
Vſurarium, vide Vſura.
FREQVENTIA clerici in ſeruitio Eccleſiæ quando requiratur, vt gaudere poſſit priuilegio fori, vide Clericus.
Peccati culpam exaggerat, deciſ. 37. num. 49.
FRVCTVS cenſus exacti extenuant ſortem, cenſu exiſtente nullo, deciſ. 28. num. 37.
Rerum Eccleſiaſticarum, pro Eccleſiæ, egenorumque neceſſitatibus ſunt obnoxii, deciſ. 58 num. 7.
Immaturos, ſi colligant operarii mandato alterius, non excuſantur a dolo, deciſ. 24. num. 37.
Mulieri ſponte ſoluti, & ab ea bona fide recepti, ſi ſunt indebiti imputantur in ſortem, deciſ. 95. num. 85.
De nocte ſi colligant operarii, præſumuntur in dolo, deciſ. 24. num. 38. Limita vt num 39.
Differunt ab vſufructu, deciſ. 32. num. 23.
Indebite ſoluti, ipſo iure extenuant ſortem, deciſ. 91. num. 86.
Rei percipienti imponitur collecta, deciſ. 41. num. 2.
Rei Eccleſiaſticæ emens, an ſoluat Gabellam. nu. 5. & 7.
Ciuiles quotidie currunt, & debentur: & ſunt pro rata temporis diuidendi, deciſ. 82. num. 26. & 28.
Ciuiles in quo differant a naturalibus, reſpectu hæredum beneficiarii num. 28.
In viſceribus terræ incluſi ſunt pars fundi, deciſ. 43 num. 7.

Pendentes, non poteſt prætendere, qui nullum habet in fundo ius num.8.
Pendentes ad ſucceſſorem ſpectant, deciſ.82.num.4.
Non debentur corruente obligatione ſortis principalis, deciſ.43.num.9.
A ſorte regulantur num 10.
Coloni grauari non poſſunt, ratione pretij fructuum pendentium num.11.& ſeqq.
Pendentes ſunt pars fundi num. 17.
Pendentes an, & quando veniant in venditione fundi, etiam quo ad partem colonicam num. 19.
Ciuiles dicuntur reſponſiones debitæ pro re non producente naturaliter fructus, deciſ.81.num.25.
Beneficiorum, ad quem ſpectent, variæ ſcribentium opiniones num.1.
Exacti ad hæredes tranſeunt num. 2.
Pendentes ad ſucceſſorem in beneficio ſpectant num.4.
Suos an faciat beneficiarius, quos non conuertit in proprios vſus num.5.& ſeq.
Inexactos, an tranſmittat beneficiarius habens adminiſtrationem num.7.
Quoſnam ad hæredes tranſmittat vſuarius num.10.
Inexactos ad hæredes non tranſmittit Beneficiarius n.10
Inexacti ex Conſtitutione Iulij III. ad ſucceſſorem ſpectant num.11.
Inexacti vbi Collectores deputantur, ad Cameram ſpectant num.12.& ſeq.
Inexactos capit Camera,& excludit ſucceſſorem, ac hæredem num.14.
Beneficij vacantis an ſint obnoxij pro alimentis ſucceſſoris num.19.
Ciuiles inexacti quomodo, & pro qua rata inter hæredē, & Cameram diuidantur num.24.
Inexactos non comprehendunt facultates teſtandi n.30.
DE FRVCTIBVS idem iudicium, ac de re ipſa, deciſ.98. num.6.
IN FRVCTIBVS an conſiſtere poſſit legitima, deciſ.32. num 22.& ſeq.
PRO FRVCTIBVS rei Eccleſiaſticæ laicus coram Eccleſiaſtico conuenitur, deciſ.98. num.5.
Ac obuentionibus temporalibus Eccleſiæ, an Iudex laicus ſit competens num.33.
SVPER FRVCTIBVS à ſolo ſeparatis ſi ſint impoſita onera, an & quando coloni clericorum ad illa teneantur, deciſ.42.num. 19.
Pendentibus quod ius, vel quam actionem habeat colonus partiarius, deciſ.43.num.15.
FRVCTVVM quantitas probatur ex præteritis annis, deciſ.67.num.18. Declara vt num.25.
Quantitas vbi perceptio negatur, quomodo probanda, deciſ.67.num.33.
Inexactorum in materia DD. plurimi ad concordiam rediguntur, deciſ.82.num.29.
Solutio diuturna arguit pecuniæ numerationem in cenſua Conſtitutione,& Actus validitatem,& Antonin. var. reſol. lib.1. reſol.33.num.6. ſaluatur deciſ.28.num.64.
FRVMENTVM aſportatum eſſe clerici an, & quando iuramento probetur, deciſ.12.num.64. & vbi de hoc controuertitur, adeundus eſt Iudex Eccleſiaſticus nu.65.
Aſportari ſi prohibeatur à Statuto, ligantur coloni clericorum, deciſ.41. num.32. Ratio redditur num.37.
Extrahi ſi prohibeatur a Statuto an comprehendatur farina, deciſ.13.num.15.
Extractum à clericis, vel ab alijs exemptis, an debeat aſſignari num.12.
Introducere in Ciuitate, an, & quando teneatur locator prædij Eccleſiæ, deciſ.12.num.67.
Introduci in Ciuitate tempore caritatis, ſi à Statuto mandetur, illo non ligantur clerici num. 66.
Introduci poteſt à Clerico tuta conſcientia ſtatuto non obſtante, deciſ.13.num.10.
Emptum à clerico pro vſu ſuæ domus an poſſit ab illo extrahi,& vendi tuta conſcientia num.19.
Extrahi non poteſt à clericis tempore penuriæ tuta conſcientia,& ſine peccato num.13. fallit, vt num.20.
FRVSTRATORIA nō debēt eſſe pacta, dec.71.n.10.& 17
FVGITIVI Regulares an,& quando poſſint ab Ordinarijs carcerari,& puniri, deciſ.38.num.31.
FVLLONVM & alia exercitia ſtrepitoſa, poteſt quis in domo propria exercere, inuito vicino, deciſ.55. nu.13. Limita vt num.14.
FVMVS, vide Caminum.
FVNDAMENTO ſublato, corruit ſuperædificatum, deciſ.28. num.5.
FVNDAMENTVM intentionis ſuæ probare quiſque debet, deciſ.67.nu.32. deciſ.88.n.5. Et quidem plene n.36.
FVNDANS ſe in facto, probare debet omnes qualitates illius, deciſ.40.num. 48.
Se in ſcientia, quomodo illam probare debeat in pœnalibus, deciſ.24.num.33.
FVNDI pars, & inſtrumenta, ſunt claues, deciſ.41.nu.61.
Alia vide in verbo Prædium.
FVNERALIS quarta ſoluenda eſt parochiæ, quando defunctus in maiorum ſepulchro ſepelitur, deciſ.88. nu.2.
FVRNELLVM vide Caminum.
FVRTVM committi an, & quando dicatur per Depoſitarium vtendo pecunia depoſitata, deciſ.29.num.32.
Committens, ſi in illo deprehenſum aliquid dedit, vel ſe obligauit, habet actionem metus cauſa. deciſ.5.num.37.
Committitur etiam in re communi, deciſ.24.num.53.
Non committitur à ſocio diſtrahente omnes fœtus animalium, quæ habet in ſocietatem num.56.
Nec per colonum partiarium aſportantem partem dominicalem num. 55.
Rei prophanæ in loco, vel de loco ſacro, an ſit mixti fori, deciſ.3.num.24 & 26. & ibid.num.26.& ſeq. examinatur dictum Caualcan. de Brachio Regio par.1. nu.75.
Rei ſacræ an ſit mixti Iuri num.24.
Nō committitur ſine dolo,& animo furandi, dec.24.n.57.
Non præſumitur in ſocio accipiente rem communē n.54
PRO FVTVRIS annis obligationes collectarum, ſunt conditionales, deciſ.35.num.25.
FVTVRO pro toto tempore, hypotheca pro collectis oritur ab initio, dec.36.n.7. Intellige vt n.25. cum ſeqq.

G

GABELLA imponi poteſt à Principe pro negociatione, & mercimonio, deciſ.41 num.19.
Pro aeris ſerenitate, & peſte impoſita à Principe laico, an ſolui debeat à clericis, deciſ.12.num.6. & 50.
Non ſoluitur ex alienatione neceſſaria, deciſ.99.num.18.
Non debetur ex donatione num.45.
Non debetur ex locatione ad longum tempus num.47.
Non debetur de rebus pro vſu proprio, vel familiæ emptis, vel aſportatis, & exigentes incidunt in excommunicationem, deciſ.13.num.18.
Exigi non poteſt per laicos à clericis, vide latè in verbo Laici.
Exigi an debeat per ementem fructus rei Eccleſiaſticæ. deciſ.42.num.5 & 7.
Soluitur per ementem ab Eccleſia, pro tranſitu de loco ad locum num.8.
GABELLAM imponens colonis clericorum pro cultura, & laborerio, incidit in Bullam Cœnæ num.22.
Non ſoluit clericus;& an,& quando ſoluat, vide clericus.
Soluit laicus de re, quam communiter cum clerico poſſidet num. 28.
Soluunt coloni clericorum pro delatione partis colonicæ num.33. Ratio redditur num.38.
Soluere ad portam Ciuitatis, ob quam cauſam teneantur coloni Clericorum num. 38.
Soluere an, & quando teneatur emens ab Eccleſia n.70.
A GABELLIS exempti ſunt Nouitij, deciſ.16. num.19.
GABRIEL conſ.37. num. 10. vol. 2. authoritate Surdi reprobatur num.39.
GAMBACVRTA de immun. eccleſ. lib.5. cap.9. reijcitur, deciſ.60.num.45. lib.6.c.17. confutatur, deciſ.65.nu.5.
GASPAR THESAVRVS lib 2. quæſt.1. reijcitur deciſ.11. num.20.& ſibi contrarius carpitur num.22.

GEMINIANVS in cap.1.§.ordinarijs in fine, de immunit. eccleſ. in 6. reijcitur, deciſ.51 num.15.

GENERALE mandatum, vide Mandatum.

GENERALI in nominatione, non veniunt exprimenda neceſſario, dec.ſ.85. num.12.

In diſpoſitione non venit quod ſtatuentes ſpecialiter diſponere nequeunt, deciſ.100.num.29.

GENERALIS Diſpoſitio non comprehendit id, de quo in ſpecie diſponi non poteſt, deciſ.12.num.46.

Nec caſus, nec perſonas ſpecialiter priuilegiatas, diſpoſitio comprehendit, deciſ.100. num.30.

Diſpoſitio reſtringitur, vt euitetur abſurdum, deciſ. 20. num.31.

Clauſula, vide Clauſula.

Ordinatio, vide Ordinatio.

GENERALITER lex loquens, etiam minorea comprehendit. deciſ.33.num.24.

GENVAE Statutum lib.4.cap.21.§.procedant, Diſponens quod ſi perſona Eccleſiaſtica emerit prædium, & participes, Agnati, vel vicini velint auocare, id valeant coram Magiſtratibus laicis Reipublicæ, & in probationibus ſufficiat edictum generale per Proclama proponere, quod quicumque ſua intereſſe putauerit compareat, non ſubſiſtit, deciſ.8. num.38 tit. de offic. cur. vel cur. §.& ſimiliter, declaratur, deciſ.90.num.9. cap.7. lib.4. interpretatur, deciſ.99. num.54.

Semper eſt parata negociandi occaſio, deciſ.91.num.20.

Mercaturæ florent, deciſ.90.num.19.

GENVENSIS ergo mercator, valet conſequentia etiam in fœminis, deciſ.91.num.20.

GENVENSIS practicab.eccleſ.q.4.19.reijcitur, deciſ.60. num.33.prax.cap.4.num.3.reijcitur, deciſ.83. num.46.

GENVS vniuocum prædicatur proprie de qualibet ſpecie deciſ.45. num.73.

Comprehendit propriè omnes ſpecies ſub ſe contentas num.77. Amplia vt num.78.

GERI Actus dicitur à mandante miniſterio mandatarij, deciſ.14. num 12.

Actus ſi non poterat à principio, non fit retrotractio, deciſ.16.num.22. Declaratur num.25. cum multis ſeqq.

GESTA ACTA coram iudice, cuius reuocatio ignorabatur, valent, deciſ.30.num.23.

Per excommunicatum occultum, valida ſunt num.29.

A Prælato putatiuo, ſuſtentantur à iuriſdictione ſibi à lege tributa ob bonum publicum num.38.

GESTVM per metum, dicitur ex parte volitum.dec.25.n.5

GIVRBA conſ.70.num.16. loquens de pœna, ad quam propter ſacrilegium procedi poteſt per Eccleſiaſticum, emendatur, deciſ.4. num.14.

GVID. PAPA, deciſ.65.in princ. & Natt.conſ.394.conciliantur, deciſ.50.num.21.

GLADIO occidere minus eſt, quam veneno necare, deciſ.23.num.26.

GLOSA in auth qua in prouincia C. vbi de crim. ag. op. declaratur, deciſ.24.num.25.

In §. Hinc nos, verſ. per ſcripturam in Auth. de Nuptijs. declaratur, deciſ.33.num.10.

GRADVS excelſior, inuidiam generat, & ſcandalum inter fratres ſeminat, deciſ.76.num.23.

GRAMMATICVS, conſ.164.nu.9.reijcitur, deciſ.54.n.2.

GRATIA conceſſa quando dicatur motu proprio, dec.21. num.26.

Non expirat morte concedentis, deciſ.81.num.37.

Pontificia exequi poteſt à Vicario Capitulari, deciſ.31. num.5.

Principis quãtum poteſt, tantum poteſt immemorabilis, deciſ.37.num.11.

GRATIAM vitiat expreſſio quælibet falſa in gratioſis, deciſ 52.num.20.

GRATVITVM eſſe debet depoſitum, dec.29.n.19. & 37.

GRAVIS Materia, vide Materia.

GVTTIEREZ pract.qq.q.1.lib.3.num.10.& ſeq.reijcitur, deciſ.61.num.7.

H

HABILIA extrema cætera ſupponuntur, vbi de vno diſputatur, deciſ.33.num.4.

HABILIS officialis nõ redditur per communem errorem, licet talis error validet actum à iudice putatiuo factũ, deciſ.30.num.10.

HABILITARE officialem ſi non poſſit, qui illum elegit, an procedat l. Barbarius num.36.

HABILITATIONIS forma ad vnguem eſt ſeruanda. deciſ.91.num.52.

HABITANS Ruri, animo non ibi permanendi, ſepeliendus eſt in Parochia Vrbana, vide Parochia.

Partim in Vrbe, & partim in Rure, an. & quando vtriuſque Parochiæ euadat, vide Parochia.

In confinio duarum Parochiarum, in qua ſit tumulandus vide Parochia.

HABITATIO Clerici cum laico, operatur, vt ipſe laicus potiatur immunitate hoſpitandi, deciſ.19. num.30.

HABITVS Aſſumptus, ſi non dum fuerit, non gaudet priuilegijs æquitum Hieroſolymitanorum is, qui fecit probationes, deciſ.21.num.76.

Clericalis, vide verbo Clericalis, in verbo Epiſcopus, in verbo Clericus.

Laicalis, vide Laicalis.

Ordinis militaris, ſi aſſumatur, an ſatisfactum dicatur à vouente Religionem, deciſ.22. num.62.

Monachum non facit, deciſ.16.num.3.

Regularis dimiſſus ſi fuerit à Nouitio, is non gaudet priuilegio fori num.16.

Sulceptus adhuc non fuerat à D. Franciſco, quando ipſe fecit Renunciationes ſuo Patri coram Epiſcopo Aſſienſi num.44.

HEBRAEI baptizari ſi impediantur, impedientes tanquam ſuſpecti de fide inquirendi ſunt, deciſ.1.num.19.

Baptizari paruuli poſſunt, ſi ipſorum parentes longiſſimè abſunt num.22.& in articulo mortis, num.41. Et inuitis parentibus, expleto ſeptennio, etiam in ſententia Diui Thomæ num. 30. Item matre petente, & patre inuito. num.39.

Baptizari non poſſunt inuitis parentibus ante vſum rationis; & illos tunc baptizare inuitis parentibus eſt contra iuſtitiam. & peccatum mortale num.21. & 27. Contrarium vide num.19.

Baptizari an poſſint ſi non ſint pubertati proximi nu. 26. 30. & ſub num. ſeq. Vbi reprobatur Natta conſ.434. num.25.& ſeq. vol.2. qui contrarium conſuluit.

Baptizari non poſſunt, eos ab inuitis parentibus auferendo violenter in Ditione Romani Pontificis ex Breue Iulij III. quod recitatur, & explanatur num.34.

Baptizati de facto ſi fuerint inuitis parentibus, eis imprimitur character, num.38. Et an tunc ſint parentibus reſtituendi num 42. Vbi reprobatur Burſatt.conſ.232. qui tenuit pro affirmatiua.

Filios habent in patria poteſtate num.37,

Iudicem competentem, quem habeant num.ſ.

Legem Moſaicam, & in ſubſidium legem Romanorum ſeruare debent num.2.

Nutrices Chriſtianas habere non poſſunt, etiam cum licentia Epiſcopi num.6. Et quæ ſit ratio num.18.

Tutores Pupilli Chriſtiani eſſe non poſſunt nu.5. Et quæ ſit ratio num.18.

HECTOR FELICIVS alleg.25.n.21. declaratur. deciſ.75. num.51.

HAEREDITAS clerici an ſublaceat ſtatuto excluſiuo fœminarũ, vbi bona prætẽduntur Eccleſiaſtica, dec.1.n.29

Paterna ante immixtionem dicitur iacere, deciſ.72.n.32

AB HAEREDITATE excluſio, vide Excluſio.

HAEREDITATIS pro debitis, ab equite Hieroſolymitano ante obitum aditæ Religio conuenienda eſt vti hæres teſtatoris, non vti hæres equitis, deciſ.21.num.40,

HAEREDES plures, quorum vnus ſit clericus, ſi de diuiſione altercentur, tota cauſa iudicatur à iudice, & foro Eccleſiaſtico, deciſ.19.num.23,

Idem ſi alimenta petant num.21.
Item omnes conueniuntur coram Eccleſiaſtico num.21. Vide etiam Cohæredes.
AD HAEREDES an tranſeant pœnę ſecundo nubentium, ad fauorem aliorum impoſitæ. deciſ.53. num.15.
An tranſmittatur per filium ius dandi de iniuria matris ſecundo nubentis num.13. & ſeq.
HAERES Eccleſia inſtitui non debet, ſuis exhæredatis, deciſ.31. num 8.
Frater inſtitutus ſi fuerit in aliquo, dato cohærede vniuerſali, habetur loco legatarii, deciſ.34.num.35.
Locus Pius inſtitutus ſi fuerit, non deducitur quarta Trebellianica num.23.
Turpis perſona inſtituta ſi fuerit, frater poteſt contratabulare teſtamentum fratris, alias ſecus num.5.
Suus, ipſo iure, abſque aditione hæres exiſtit, deciſ.72. num.26
Clericus ſi fuerit inſtitutus, non habet locum ſtatutum laicorum de inſinuandis teſtamentis, deciſ.10.num.7.
Pro debitis hæreditatis ab Equite Hieroſolymitano ante obitum aditæ Religio conuenienda eſt vti hæres teſtatoris, non Equitis, deciſ.21.num.40.
Inſtitutus ſi fuerit frater in aliquo, dato cohærede vniuerſali, habetur loco legatarij, deciſ.34.num.35.
Verbum in Inueſtitura Eccleſiaſtica, & in contractu, exigit quem eſſe hæredem bonorum. deciſ.73.num.55.
HAERETICVS Notatius ſi fuerit occultè, eius inſtrumenta, & acta valida ſunt, deciſ.30.num.37.
HIEROSOLYMITANI EQVITES, vide Equites.
HOMICIDII appenſati inquiſitio quomodo in praxi formari debeat, deciſ.23.num.11.
Caſus reſeruatus ſtatim incurritur à propinante venenum, deciſ.20.num.42.
Proditorij inquiſitio, quomodo in praxi formanda, deciſ.23.num.31.
PRO HOMICIDIO ſumitur in ſacra Pagina verbum *Percutere*, deciſ.23. num.20.
Pœnam pecuniariam imponens ſtatutum, non tenet, deciſ.92.num. 8.
HOMICIDIVM clerici ſi quis fieri mandet, quo tempore incidat in can. ſi quis ſuadente, deciſ.20. num.11. & ſub num.36.verſ. & hinc.
Committens an gaudeat immunitate Eccleſiæ, deciſ.22. num.7.8.9.& 10.
Præſumitur commiſſum ex præcedenti conſilio ad occidendum dato, deciſ.77.num.41. quæ præſumptio tollitur contrarijs coniecturis num.42.
Voluntarium an ſit comprehenſum in c 21.Exod verſ.12 deciſ.23.num.19.
HOMINIS præſumptio, vide Præſumptio.
HOMINVM pro communi vtilitate factum Edictum à Principe ſeculari, an liget clericos, deciſ. 12.num. 2. 18 & 33.
HOMO dirigitur principaliter in Deum per ſcientiam Iuris Canonici, deciſ.28. ſub num.38.
HONESTA ex cauſa condita ſi fuerint ſtatuta laicalia, an clericos, & Eccleſias comprehendant, dec.10. nu.1.
HONOR rerum humanarum pretioſiſsimus, deciſ.45. num.18.
Eſt propriæ vitæ anteponendus num.20.
Conſanguinei, eſt honor proprius num.23.
HONORIS, & vitæ cauſæ æquiparantur num.19.
Pro defenſione licet quidquid pro rerum, & vitæ defenſione permittitur, etiam hominem occidendo n.21.
HORA importuna celebratum matrimonium, præſumitur meticuloſum, deciſ.5.num.48.
HOSPITALE Epiſcopi auctoritate fundatum, potitur Eccleſiæ priuilegiis, deciſ.51.num.19.
HOSPITALARII Eccleſiaſticæ perſonæ non ſunt, niſi largo modo, deciſ.2.num.54. Et quare num.95.
HOSPITANDI immunitate potitur laicus propter clericum cum eo habitantem, deciſ.59.num.30.
Militea, vel ſatellites ab onere, immunes ſunt coloni clericorum, deciſ.42.num.15.
HYPOTHECA omnium bonorum apponitur in Inſtrumento emphyteuſis ex conſuetudine, & quid operetur. deciſ.98.num.21.
Pro collectis futurorum annorum, ſtatuto non obſtante non oritur, deciſ.35.num.37.
Pro collectis oritur ab initio pro toto futuro tempore, deciſ.36.num.7. intellige vt num.15.cum ſeqq.
Pro collectis impoſitis per Communitatem, quæ fiſcum non habet, non oritur num.25.
Pro collectis, quæ ſoluuntur ex rè tranſit ad ſucceſſores, ſecus ſi pro re num.27.
Tacita ſi ſit, lex fingit partium conuentionem num.8.
Legalis, quæ debetur pro re, extinguitur ſi res tranſit ad priuilegiatum num.29.
Specialis tribuit ius in re, generalis ius ad rem, deciſ. 74.num. 8.
Tranſit in pignus, quando creditor accipit poſſeſsionem num. 10.
Specialis, & pignus quomodo differant num.11.
HYPOTHECANS emphyteuta ſpecialiter, vel pignorans fundum emphyteuticum, non amittit dominium n.5.
Specialiter rem emphyteuticam pro tanta ſumma, vt non ſit ſpes luitionis, an dicatur alienare, & quid in pignoratione num.7.
HYPOTHECARE ſpecialiter rem Eccleſiæ, poteſt emphyteuta, non autem Prælatus num.3.
HYPOTHECARI res Eccleſiæ ſpecialiter non poteſt n.1.
HYPOTHECATA re emphyteutica pro tanta ſumma, vt non ſit ſpes luitionis, ſi tradatur poſſeſsio incurritur caducitas num.9.

I

IDENTITAS rationis non ſufficit ad extendenda priuilegia de perſona ad perſonam, deciſ.21.num.4.
IDONEA cauſa, vide Cauſa.
IESVITAE ſtudentes habent proprium, ſed ſunt veri Religioſi, deciſ.2.num.77.
IGNEVS in l. neceſſarios §. non alias 2. par. ff. ad Syllan. retunditur, deciſ.8.num.7.
PRO IGNORANTE ſoluere quis poteſt, & repetit actione negociorum geſtorum, deciſ.40.num.47.
IGNORANTES an, & quando ſtatim ligentur priuilegio, deciſ.2.num.115.
IGNORANTIA Bullæ Cœnæ, an excuſet exactores, deciſ.37.num.87.
Communis mortis Epiſcopi niſi adſit, Vicarius ſtatim mortuo Epiſcopo amittit iuriſdictionem etiam quoad cauſas cæptas, deciſ.30, num. 2. & 3. Si adſit quando Epiſcopus mortuus eſt in longinquis partibus, an poſſit Vicarius exequi Diſpenſationes matrimoniales ſibi directas num. 5. Si adſit, valet Reſignatio Beneficij, poſt dictam mortem a Vicario recepta num.16.& collatio per eundem facta num. 15. Si adſit, rite dicitur ordinatus, qui poſt dictam mortem fuit ordinatus cum Dimiſſorijs Vicarij num.19.
Excuſat à contumacia, & excommunicatione, deciſ.48. num.16.
De iure præſumitur num.32. deciſ.74.num.28.
Iuris excuſat mulieres a damno vitando, non quo ad lucrum captandum, deciſ.91.num.83.
Communis reuocationis licentiæ audiendi confeſsiones, ſi adſit, valet abſolutio data à Sacerdote, cui illa fuit reuocata, deciſ.30. ſub num.26.
Communis reuocationis Iudicis, ſi adſit, valent Acta geſta coram illo num.27.
Non excuſat à pœna c.1.de ſent.excom.in 6. Iudicem proferentem ſententiam excommunicationis ſine ſcriptis, deciſ. 39. num. 11. & 13. Contrarium eſt verius num.42.
Rei ad proprium officium ſpectantis, non eſt inculpabilis num.18.
Iuris neminem ab excommunicatione excuſat num. 12. Intellige vt num.43. & ſeqq.

Er na

Et an, & quando à cenſuris excuſet num.43.
Diſpoſitionis cap. Medicinalis de ſent, excomm. in 6. an excuſet à pœna num.13.
Decretalis, ſeu Extrauagantis in corpore iuris non incluſæ excuſat à cenſurarum incurſu ſub num. 14. Fallit ſi Extrauagans eſt communiter nota vt Gregoriana ſuper Immunitate num.15.
An, & quando excuſet ab incurſu Bullæ Cœnæ, deciſ. 42.num.7.
AD IGNORATA voluntas non trahitur, deciſ.74.n.29.
ILLATIO non fit ex diuerſis, deciſ.99.num.74.
ILLEGITIMI ad fauorem ægroti diſpoſitio eſt nulla, quo ad tertii præiudicium, deciſ.73.num.13.
CVM ILLEGITIMO contrahendo, Eccleſia, præſumitur notitiam habuiſſe ſuarum qualitatum num.17.
ILLEGITIMOS licet, Eccleſia recipit bonos viros n.10.
AD ILLEGITIMOS tranſitorium non eſt iuſpatronatus, ſed ab illis acquiri poteſt num.14.
CONTRA ILLEGITIMOS Bulla Pij V. quo ad Bona, interpretatur num.11. & ſeq.
ILLEGITIMVS licet non iure ſucceſsionis, tamen iure acquiſitionis capax eſt emphyteuſis Eccleſiaſticæ nu.9.
Succedit patri in emphyteuſi Eccleſiaſtica, licet non tanquam hæres num.12.
Eſt capax emphyteuſis Eccleſiaſticæ, ex tacita, vel expreſſa Eccleſiæ voluntate num.16.
ILLICITVS contractus, vide Contractus.
IMAGINEM falſitatis habet, quod veriſimile non eſt, deciſ.28.num.65.
IMMATVRI fructus, vide Fructus.
IMMEMORABILE Tempus, vide Tempus.
IMMEMORABILEM Habens pro ſe, poteſt titulum ſibi bene viſum allegare deciſ. 37. num. 13. etiam ſi ea ſit oneroſa Eccleſiæ num, 14. Limita vt num. 36. & 42. & 43.
Excludit vnicus Actus contrarius, etiam ſi mille geſti eſſent ad illam inducendam, deciſ.69.num.9.
Excludit tumor, & reſiſtentia num 28.
Non probat teſtis dicens ſe audiuiſſe a maioribus nu.37.
Non probat teſtis, niſi dicat, communem opinionem eſſe, vt memoria non extet in contrarium num.44.
Ad probandam, teſtes deponere debent de viſu per quadraginta annos ante litem motam num. 45.& ſeq.
Ad probandum teſtis cuius ætatis eſſe debeat num. 50.
Vt probet teſtis, an de propria ætate deponere debeat num.51.
DE IMMEMORABILI teſtis atteſtans, deponere debet de propria ſcientia, deciſ.69.num.29.
EX IMMEMORABILI præſumptio reſultans, eſt iuris, & de iure, deciſ.37.num.15.
IMMEMORABILIS præſumptionem priuilegii odioſi non inducit, niſi concurrente fama, & antiquiſsima traditione num 58.
An requiratur ad cogendum populum pro concionatoris alimentis, deciſ.70.num.6. & ſeq.
Dat poſsidenti ius pleniſsimum ex fortiori cauſa, quæ excogitari poſsit, deciſ.69. num.1. Amplia vt num.2.
Excluditur ex actibus contrarijs num. 5. & 54.
Excludit ius Epiſcopi in Concionatoris electione, ſecluſa Cathedrali num.22.
Probanda eſt ab allegante num.23. Concludenter. & preciſè num.24.
Debet eſſe perfecta ante litis conteſtationem num. 25.
Cum quatuor requiſitis probanda eſt num.26.
Probanda eſt per allegantem cum omnibus ſuis requiſitis num.27.
Non dicitur probata, ſi fama à perſonis ſuſpectis oritur num.32.
Excludit omnem malæ fidei præſumptionem, deciſ. 37. num.7. Non tamen malam fidem veram num.52.
Priuilegii vim habet, & clericos ligat, deciſ. ea. nu. 12. Declara vt num. 59. etiam in reſeruatis Principi. deciſ. 37.num.5. Declara vt num.29. 30. 34. & ſeqq.
Cum priuilegio Apoſtolico pari paſſu ambulat num. 6.
Authoritatis Summi Pontificis præſumptionem inducit num. 10. Declara vt num.57.& 58. & 59.
Pacti vim obtinet num. 8.
Pacto fortior eſt num.8.
Habetur pro veritate, etiam abſque Principis ſcientia num.9.
Tituli vim habet, etiam in reſeruatis Principi num. 5. Declara vt num.29. & ſeqq.
Conſtituto æquiualet num.8.
Contractui æquiualet num.8.
Legis vim habet num. 12.
Poteſt tantum, quantum Principis gratia num. 11.
Derogans in totum immunitati, non attenditur, ſecus in parte num 16.
Non venit ſub clauſula ſublata quacumque conſuetudine; ſed indiget particulari derogatione num. 56. Declara vt num.51.
Irrationabilis eſt contra ius diuinum num.39.
Nulla eſt, contra ius diuinum num.29.
Ius dat capacibus, non incapacibus num.34.
Improbata à iure, inutilis eſt num.38.
IMMINENS periculum metus inferendi, quod nam dicatur deciſ.5.num.79.
IMMISSIO datur ſine retardatione; appellatione quo ad fructus effectum ſortiente, deciſ.85.num.10.
IMMITTERE aliquid è domo ſua in ſolum vicini, non poteſt vicinus. deciſ.57.num.2
Tigna, vide Tigna.
Fumum in alienum fundum, vicinus non poteſt num.3.
IMMODICA quæſtuatio, vide Quæſtuatio.
IMMVNES à iuriſdictione ordinaria, quatenus ſint Equites Hieroſolymitani, deciſ. 21.num.30. & 52.
A taxa ſalis an ſint coloni clericorum, deciſ.35.num.8.
Ab onere hoſpitandi milites, vel ſatellites ſunt coloni clericorum, deciſ.42.num.15.
Ab oneribus perſonalibus an ſint coloni Eccleſiæ, deciſ. 42.num.10.
Ab oneribus an, & quando ſint coloni clericorum, non habentium requiſita Concilii. deciſ.42.num.16.
Ab oneribus ſunt prorſus coloni Regularium Mendicantium num.20.
Ab oneribus ſunt coloni Menſæ Epiſcopalis num. 21. Et quid in conductore ad longum tempus, & negociorum geſtore. ibidem.
IMMVNITAS Eccleſię fauorabilis eſt, illiuſque excluſio odioſa. deciſ. 13.num.16.
Eccleſiæ an ſit de iure diuino. vel poſitiuo, deciſ. 37. num.1. & 17.
Eccleſiæ violatur, ſi coloni clericorum plus cæteris grauantur, deciſ.42.num.13.
Colonorum Eccleſiæ, reſpicit vtilitatem ipſius Eccleſiæ. deciſ. 41.num.17.
Conceſſa vni, an complexis, competit, & alteri nu.72.
Conceſſa ſocio, communicatur, & alteri num. 76.
Clericorum eſt de iure diuino, ideo aduerſus eam non poteſt præſcribi, deciſ.2.num.126.
Clericorum quando competit laicis, necne deciſ. 19. num 27 & 29.
Prædijs clericorum conceſſa. an ſit perſonalis, vel realis, deciſ. 41. num.23 46. & ſeq.
Eccleſiaſtica an ſit ſtrictè interpretanda, deciſ.63, num. 7. & 10.
Clericorum an, & quando fratribus, & ſociis communicetur, deciſ.41.num.77. & ſeq.
Hoſpitandi competit laico, propter clericum cum eo habitantem, deciſ.19.num 30.
Ab oneribus. qua clerici fruuntur, an ſit perſonalis, realis, vel mixta, deciſ.41.num. 60.
Venditori conceſſa. an proſit emptori num. 7.
An ſit priuilegium, vel beneficium num. 10. & 15.
IMMVNITATE quis priuatur ob locum ſacrum violatum. duobus concurrentibus. deciſ.60. num.1.
Non priuatur occides in Cameris Eccleſiæ, nec ſacrilegus, deciſ.61.num.4.

Priua-

Priuatur ducens quem malis artibus, vt occidat in ſacriſtia num.9.
An, & quatenus gaudeat clauſtrum, ſeu domus canonicalis, deciſ.63.num.1.
Domus cuius eſt pars integralis, gaudet tectum num. 9.
Eccleſiæ an gaudeant auxiliatores in criminibus exceptis.deciſ.64.num.45.
Gaudet occidens in ſchalis, vel porticu exteriori Eccleſiæ. deciſ.60.num.14.
Gaudet cœmeterium etiam ab Eccleſia remotiſſimum num.34.
Gaudet occidens in ianua Eccleſiæ, modo non intra limen num.52.
Clericorum gaudent ipſorum coloni, vbi clerici commodè priuilegio vti non poſſent, deciſ.41.num.79.
Eccleſiæ gaudent percutientes proditorie, morte non ſequuta, deciſ.22.num.2.
Gaudet percutiens Sacerdotem, vel Clericum num. 10.
Gaudet venenans aliquem proditorie, morte non ſequuta num.2.
Gaudet debilitans membrum in Eccleſia, furtum faciens, arma prohibita geſtans, ſacrilegium. vel aliud delictum in ea committens, deciſ.59. num.18.
An priuetur occidens inimicum a tergo, vel ex inſidijs, vel per feneſtram, deciſ.23.num. 10.& ſeq.& 15.
An occidens veneno num. 3.& 14
Priuatus quare fuerit Ioab. 3. Reg. cap. 2. 27. & ſeqq. deciſ.23. num.21.
Non priuatur aliquis, niſi pro delictis exceptis, deciſ.22. num.
Non priuatur, veneno perimens amicum, niſi conſulto Summo Pontifice, deciſ.23.num.30.
An gaudeat homicidium. vel mutilationem committens in pura rixa, deciſ.59.num.36.
Gaudet mutilans in Eccleſia manum, alias à ſe debilitatam num.37.
An priuetur debilitans in Eccleſia membrum nu.7.& 11.
Omnium Eccleſiarum priuatur, Eccleſiæ particulari iniuriam inferens num.8.
AB IMMVNITATE an excludat occidentem propè Eccleſiam Conſtitutio Gregoriana.deciſ.60.num.48.
DE IMMVNITATE ECCLES.cap.non minus,& cap.aduerſus,& cap.fin.in 6. renouantur in Bulla Cœnæ, deciſ.12.num.38. & 55.
SVPER IMMVNITATE ECCLES. Conſtitutio Gregorij XIV. intelligitur iuxta terminos iuris communis. deciſ.23.num.8.
Reducit nos ad libertatem, & ius commune, deciſ.41. num. 12.
Eccleſia cum laicis paciſci non poſſunt Prælati, abſque aſſenſu Apoſtolico, deciſ.37. num.63.
IMMVNITATEM Eccleſiaſticam lædentes, non permittit Summus Pontifex, immo pœnis ſpiritualibus punit num.60.
Lædit indirectè qui efficit, vt coloni vilioribus conditionibus conducant prædia Eccleſiaſtica, deciſ.41.num.68.
Lædit grauans plus cæteris colonos clericorum num.83.
Non lædit delinquens extra corpus Eccleſiæ, deciſ. 60. num.33.
CONTRA IMMVNITATEM directè, vel indirectè facere paria ſunt, deciſ.100.num.28.
QVOAD IMMVNITATEM munerum. bona clericorum æquiparantur bonis Eccleſiæ, deciſ.42.num.10.
IMMVNITATI Eccleſiaſticæ immemorabilis ſi in totum deroget, non attenditur, ſecus ſi in parte, deciſ. 37. num.16.
Ab Eccleſia ſpontè egreſſus renunciare valet, deciſ. 59. num.2.
Eccleſiæ, in dubio fauendum. deciſ.60.num.13.
IMMVNITATIS cauſa fauorabilis eſt, deciſ.41. num.14.
In materia procedetur per viam cenſurarum, non capturæ, deciſ.42.num.6.
Priuilegio confugiens ad Eccleſiam, renunciare non poteſt, & quare, deciſ.59. num.8.
In materia Conſtitutiones Apoſtolicæ exactè ſunt ſeruandæ num.26.
In materia ius ciuile, iuri canonico famulatur num 32.
Spe delinquens illius beneficio an fruſtetur, deciſ. 60. num.16.18. & 23.
Spe propè Eccleſiam delinquens, an immunitatem amittat. deciſ.61.num.6.
Spes non magis conſideratur in delinquente, prope quam procul ab Eccleſia num. 8.
Violatæ in cauſis, recurſus non conceditur, deciſ.65.n.7.
IMPEDIENS cauſa.vide Cauſa.
IMPEDIMENTA matrimonij non pendent à contrahentium voluntate, deciſ.95.num.23.
IMPEDIMENTI tempus non computatur in termino, deciſ.85. num.32.
IN IMPEDIMENTO notorio, proteſtatio non eſt neceſſaria num.3. Declara vt num.ſeqq.
Publicæ honeſtatis diſpenſare quis poſſit, deciſ.95.nu.26.
IMPEDIMENTVM conditionale, vide Conditionale.
Excuſat Clericum à ſeruitio Eccleſiæ, deciſ.26. num.29.
Non excuſat abſque proteſtatione, ſi actus in tempore continuo non erat gerendus.deciſ.85.num.23.
Iuris Diuini, vel naturalis, ſi nullus exiſtat in ſpiritualibus tunc procedit l.barbarius, deciſ. 30. num. 15. ſecus ſi adſit, num.23.
Vt excuſet, quæ ſint probanda, deciſ.85. num. 26. & 39. in fine.
Matrimonij, vide Matrimonij.
Occultum diſpenſari non poteſt à Vicario Capitulari vigore Concilij Tridentini, ſeſſ.29.cap.6.de Refor.dec.31 num. 7.
Publicæ honeſtatis, non oritur ex ſponſalibus inualidis, deciſ.95. num. 11. Eſt perpetuum num. 22. An inducat matrimonium inualidum, num. 25. vide plura in verbo Sponſalia.
IMPENSA, vide Expenſæ.
IMPERARE Clericis. non debent Laici. ſed obſequi, deciſ. 24. num.14.
IMPERATOR in ſua ditione an diſpenſet in emphyteuſi Eccleſiaſtica, vbi agitur inter laicos, deciſ.73.num.45.
Belli, ſeu exercitus, non habet iuriſdictionem ſuper æquites Hieroſolymitanos, ſubeo militantes ex licentia M. Magiſtri, deciſ.21 ſub num.27.
IMPERIVM diuiſum cum Ioue Cæſar habet, deciſ. 12. num.33.
IMPETRANS beneficium curatum ante legitimam ætatem, etiam illa adueniente, poſſidere non poteſt, deciſ. 16. ſub num.12.
Beneficium vti vacans ob non delationem habitus, quid probare habeat, deciſ.66.num.20.
IMPLEMENTVM.vide Adimplementum.
IMPORTVNITAS Horæ, qua fuit celebratum matrimonium, facit illud præſumi meticuloſum, deciſ.5.num.48.
Precum an,& quando metum inducat,ſecluſa reuerẽtia, num.44.
IMPOSITIO Collectæ, vide Collecta.
Onerum, vide Onera.
SVPER IMPOSSIBILI fictio induci non poteſt, deciſ.40. num.32.
IMPOTENTIA faciendi, excuſat à peccato, à contumacia, & à cenſura, deciſ.39.num.46.
IMPROBATA Conſtitutio ſi non fuerit, in publicatione, dicitur acceptata, deciſ.15.num.28.
Conſuetudo, vide Conſuetudo.
Immemorabilis, vide Immemorabilis.
IMPROPRIARI verba legis, vel ſtatuti debent, vt euitetur abſurdum, deciſ.20. num.32.
IMPVBES ſponſa, non eſt propriè vxor, quo ad quid tamen habetur pro vxore, deciſ.86.num.39.
IMPVGNARE Inſtrumentum, vide Inſtrumentum.
IMPVTARI in legitimam poteſt Legatum factum matri, deciſ.34. num.38.
IN dictio an,& quando ponatur pro intra, deciſ.60.nu.9.
INADVERTENTIA excuſat à cenſura, deciſ.39.num.27.

I N D E X

INCAPACES Beneficij Eccleſiaſtici ſunt laici, dec. 8. nu. 41.
Beneficij ſecularis ſunt equites Hieroſolymitani, deciſ. 21. num. 67. Regularis verò quando etiam ſint, remiſſiuè num. 70.
Dominij an reddantur Religioſi, an vero ſolo iure humano, & an Papa diſpenſet, deciſ. 2. num. 73.
Ius non conſequuntur ex immemorabili, ſed capaces, deciſ. 37. num. 54.
Feudorum ſucceſſionis ſunt equites Hieroſolymitani, deciſ. 21. num. 61.
Penſionis ſunt equites Hieroſolymitani nu. 67.
Præceptoriarum ſui Ordinis quando ſint equites Hieroſolymitani num. 70.
Quæſtionis iuris in poſſeſſorio matrimoniali ſunt Iudices laici, deciſ. 9. num. 27.
Perſonæ ſi fuerint, immemorabilis non inducit præſumptionem conſenſus Apoſtolici. deciſ. 37, num. 59.
Spiritualium ſunt laici, deciſ. 8. num. 21.
INCEDERE in habitu clericali an dicatur clericus geſtans pallium oblongum ſine veſte deciſ. 26. num. 17.
INCENDENS domum, tenetur etiam de vicinis ædificijs eodem incendio combuſtis. deciſ. 64. num. 33.
INCERTITVDO rei, ratione loci, vel quotæ, an & quando dominij tranſlationem impediat. deciſ. 99. num. 7. & ſeqq.
INCIDENS Articulus, vide Articulus.
INCIDENTIAE ratione, Iudex alias incompetens, cognoſcit de articulo coram ſe emergente, deciſ. 8. nu. 28. Declara vt num. 29. 30 & 31. Alia vide in verbo Articulus.
INCOEPTA cauſa, vide Cauſa.
INCOEPTVS actus, vide Actus.
INCOGITATA comprehenduntur in liberatione amplis verbis facta, deciſ. 29. num. 5.
INCOGNITA comprehenduntur in liberatione amplis verbis facta num. 5.
INCHOATVS actus, vide Actus.
INCOMPETENS Iudex, vide Iudex.
INCONSIDERATIO excuſat à pœna. deciſ. 39. nu. 25.
INCONTINENTI quæ fiunt, non videntur ineſſe in materia pœnali. deciſ. 28. num. 49.
INDEBITVM. vide fructus, & Exactum.
INDICTVM tranſit ad Eccleſiam, deciſ. 36. num. 4.
Idem eſt, quod collecta vniformis. & perpetua num. 3.
INDIGENTI datum in pecunia numerata. præſumitur potius mutuum, quam depoſitum, deciſ. 29. num. 16.
RES QVIBVS INDIGENT Clerici forenſes, poſſunt ab illis extrahi, deciſ. 13. num. 21.
INDIRECTE, & directè contra prohibitionem facere, paria ſunt, deciſ. 12. num. 47.
Prohiberi non poteſt ſubditis à Principe ſæculari, ne obſequia præſtent, vel merces Clericis vendant nu. 54.
INDITIA diffamationis loco ſucceſſerunt, deciſ. 38. nu. 6.
Probant metum, deciſ. 5. num. 70.
Probant pecuniam fuiſſe ſimulatè oſtenſam in cenſu. deciſ. 38. num. 6.
Sunt probationes manifeſtæ, & liquidæ in materia coniecturali, deciſ. 5. num. 71.
Ad torturam an, & quando reſultet ex dicto Sodomitæ, deciſ. 38. num. 7. & 13.
INDIVIDVIS IN CAVSIS laicus conuenitur coram Eccleſiaſtico, ratione ſocij Clerici, deciſ. 24. ſub nu. 11.
Socius vtitur priuilegio ſocij num. 11.
Iudicium ſemper remittitur ad Eccleſiaſticum, quando Clericus fuit nominatus in Authorem num. 13.
INDIVIDVVM intereſſe, ſeu ius vbi habent laici cum Clerico, laici non ligantur ſtatutis laicorum, deciſ. 59. num. 25.
Et eximuntur à ſeculari iuriſdictione num. 18.
Et gaudent immunitate ex perſona Clerici. num. 29.
Et omnes conueniuntur coram Eccleſiaſtico num. 33. deciſ. 24. ſub num. 11.
Vnum conſtituitur à materia, & forma, & totum corruit, ſi pars vitiatur, deciſ. 61. num. 54.
INDVCTA ad ampliationem, non debent operari reſtrictionem, deciſ. 51. num. 22.
INDVLTVM APOSTOLICVM requiritur, vt laicus cognoſcere poſſit de articulo ſpirituali, deciſ. 8. num. 50.
INAEQVALITAS, vide Diſparitas.
INESSE non videntur, quæ fiunt incontinenti in materia pœnali, deciſ. 28. num. 49.
INFAMIA, quæ contrahitur per exercitium officii vilis vel infamis, dicitur iuris, deciſ. 77. num. 7.
Durat etiam dimiſſo officio infami num. 9.
INFAMIAE irregularitatem non incurrit exercens officium, quod non conſtat in iure eſſe infame num. 26.
INFAMIAM facti inducit officium, quod includit in ſe culpam grauem num. 27.
Quænam officia inducant, remiſſiuè num. 30.
INFAMIS in vno loco, infamis eſt, & irregularis etiam in alio num. 10.
INFANS Hebreus inuitis parentibus baptizatus, an ſit illis reſtituendus, deciſ. 1. num. 42. vbi reprobatur Burſatt. conſ. 231.
Tranſlatus à matre, vel à Tutore ad aliam parochiam vbi ſepeliendus ſit, deciſ. 87. num. 11.
INFANTIBVS baptiſmum non eſt differendum. deciſ. 1. num. 23.
Orphanis in baptizandis an ſit requirendus Tutoris aſſenſus num. 24.
INFERIOR non diſpenſat in lege Superioris, deciſ. 95. num. 25.
INFERIORIS lege vti poteſt Princeps, vel Superior, quamuis non ligetur, deciſ. 11. num. 15.
EX INFERIORIBVS. & Superioribus, media cognoſcuntur. deciſ. 29. num. 44.
INFIDELES matrimonium an valide contraxiſſe dicantur per metum iniuſtè ad illum finem incuſſum, deciſ. 6. num. 34.
AD INFIRMANDVM actum præſumptionibus tendentibus, præferuntur ordinatæ ad illum ſubſtentandum, deciſ. 28. num. 68.
INFIRMITATIS, & abſentiæ caſus æquiparantur caſui mortis in materia ſtalli, deciſ. 67. num. 22.
INFIRMI diſpoſitio, vt bona ad vnum deriuanda, ad aliũ tranſeant eſt nulla, deciſ. 73 num. 21.
INFIRMVS eques Hieroſolymitanus grauiter ſi fuerit, tenetur bona ſua manifeſtare, deciſ. 21. num. 36. Amplia, vt num. 66.
INFORMATIO deſumi an poſſit per Iudicem Eccleſiaſticum, ſeu per Ordinarium de proceſſu fabricato à laico, deciſ. 18. num. 9. & 10.
Summaria de notorio ſi accipiatur per ſecularem, an per ipſum cognoſci poſſit de articulo ſpirituali, deciſ. 8. num. 32.
De veritate tituli ſummaria, niſi capta fuerit per laicum, Clericus non remittitur ad forum Eccleſiaſticum, deciſ. 17. num. 6.
INFRA inſtrumentum probare, vel contra, aut preter, diuerſa ſunt, deciſ. 27. num. 47.
INGRATA filijs an ſit mater iterum nubens, ita vt legitima priuari poſſit, deciſ. 32. num. 26.
INGRESSVS Religionis eſt purè ſacrus, reſoluendus ſub conditione ſi ſibi placuerit infra annum, deciſ. 16. num. 35.
Alia vide in verbo Religio.
INHIBERE Iudici laico, poteſt Eccleſiaſticus coram quo mouetur articulus præiudicialis. deciſ. 24. num. 17.
Etiam abſque cauſæ cognitione num. 18.
Limita, & ſublimita, vt num. 19. & 20.
INHIBITIO datur ab Eccleſiaſtico ad laicum, abſque partis citatione, deciſ. 9. nu. 35. Et ſufficit præceptum miſſum parti, ne coram laico procedat num. 36.
De non alienando rem litigioſam, fieri poteſt ſtatim lite incœpta, deciſ. 7. num. 12.
In poſſeſſorio matrimoniali fit Iudici ſeculari per Eccleſiaſticum, deciſ. 9. num. 6.
Et vbi fuit ab Eccleſiaſtico tranſmiſſa, laicus abſtinet

etiam

etiam à quæſtione meri facti num.25.
Iudicis Eccleſiaſtici minus canonicè facta, an ſit attendenda, & actus nullitatem inducant num. 58. & 37. etiamſi non interuenerit, vbi ortus fuerit articulus ſpiritualis, proceſſus laici redditur nullus ex ſola partis proteſtatione num.33.
INIECERIT verbum verificatur in appoſitione manuum ad dorſum, abſque percuſſione, deciſ.45.num.45.
Quid ſignificet in Can. ſi quis ſuadente num.63.
INIMICVM occidens à tergo ex inſidiis, vel per feneſtrã an ſit proditor, & Eccleſiæ immunitate priuetur, deciſ.23.num.1.10.& ſeqq. & 15.
Occidens ex inſidiis non dicitur proprie proditor n. 10. ſecus largo modo, & in materia fauorabili num 15.
Venenans non eſt proditor num.14.
INITIARI ordinibus debet Nouitius ab Epiſcopo loci, vbi eſt in probatione, deciſ.16.num.36.
AB INITIO recepta ſi non fuerit lex, non confirmatur moribus vtentium quando habet decretum irritans, deciſ.15.num.5.& 8.
Si fuerit conſuetudo contraria legi, an, & quando illam tollat num.8. & 43.
Actus geri ſi non poterat non fit Retrotractio, deciſ.16. nu.22. Declara, vt num.25 cum multis ſeqq.
Renunciatio facta, ſtat in ſuſpenſo vſque ad profeſſionem num.31.
Hypotheca pro collectis oritur pro toto futuro tempore, deciſ.36.num 7. Intellige vt nu.25. cum ſeqq.
Vide etiam in verbo Principium.
INIVRIA in Clericum conſideratur quo ad effectum, non quo ad modum per Can. ſi quis ſuadente, deciſ.20. num.22.
Eccleſiæ non dicitur remitti per remiſſionem à Clerico factam laico, qui illum offendit, deciſ.3.num.82.
Irrogatur non ſibi, ſed fœtui per abortum à ſe procuratum, deciſ.50.num.33.
In vltionem iniuriæ mortte comminata ſi ad illam euitandam repertus cum puella contrahat cum ea matrimonium dicitur validum, deciſ.6.num.1. & 5. In praxi tamen difficilè obtineretur num.10.
Leuia eſt peccatum veniale, deciſ.45.num.8.
Facta meo conſanguineo, mihi facta dicitur num. 24.
Facta vni de familia, toti familiæ facta cenſetur num. 25.
Facta magiſtratui à quo ſit punienda, deciſ.85.num.7.
Verbalis propulſari poteſt incontinenti, non ex interuallo, deciſ.45.num.83. Alias non dicitur defenſio, ſed vindicta omni iure prohibita num.84.
Volenti non fit, deciſ. 45. num. 68. deciſ. 49. num. 82. deciſ.59.num.28.
DE INIVRIA matris ſecundo nubentis ius dandi, an per filium tranſmittatur ad hæredes, deciſ. 33, num. 13. & ſeqq.
INIVRIOSA verba præſumuntur animo iniuriandi prolata, niſi contrarium probetur, deciſ.64.num.9.
Actio, vide Actio.
INIVSTITIA qualis requiratur, vt à mandato de manutenendo detur appellatio, deciſ.96. num.31.
INNOCENTIVS in cap. ſuper rebus num.2. de Renunc. declaratur, deciſ.5.num 22.
INNOVATIO priuilegiorum nouum ius non tribuit, ſed antiquum conſeruat quatenus adſit, deciſ.2. num.35.
INOBSERVANTIA legis vſu populi nõ receptæ. non dicitur tranſgreſſio, nec peccatum inducit, dec.15. n.12.
Maioris partis populi ſi adſit, illa non ligatur à minori obediente num.15.
Non præſumitur num.25.
Ad notitiam maioris partis populi deuenire debet, vt per conſuetudinem contrariam legi, lex tollatur ante lapſum decennij num.43. & 45.
AD INOPIAM patronus redactus. an. & quando ali debeat ab Eccleſia, deciſ.21.num.71.
Eques Hieroſolymitanus patronus beneficij redactus, nõ eſt alendus ab Eccleſia num.72.
Alia vide in verbo Paupertas.
IN PENDENTI eſſe non poteſt excommunicatio, dec.20. num.5.
INQVIRERE operarij non debent, an conductor rem poſſideat, deciſ.24. num.8.
Quid ſi ſint vicini num.29.
INQVISITIO formari an poſſit per Eccleſiaſticum, ex proceſſu à laico fabricato, deciſ.18.num.9 & 10.
Formari quomodo debeat in homicidio appenſato, & in proditorio datur praxis, deciſ 23.num.11.
De proditione non formatur contra occidentem inimicum, à tergo, ſeu retro, vel per inſidias num. 12.
Abſenti tranſmittenda, & interrogatio rei præſentis à pari procedunt, deciſ.38.num.1.
Specialis, diffamatione non præcedente eſt nulla num. 2. Contrarium practicatur num. 5. Vbi quod hodie diffamatio non eſt neceſſaria ad inquiſitionem tranſmittendam.
INQVISITOR hæreticæ prauitatis inquirens officialem Summi Pontificis punitur per extrauag. cũ Matthæus, de hæret. & quid ſi ex ignorantia, deciſ. 39. num.14.
INSEQVENS clericum non incidit in can. ſi quis ſuad. Et quid ſi inter fugiendum cadat, deciſ.20.num.19. & ſeq.
EX INSIDIIS occidens aliquem, quando dicatur proditor, nunc vide occidens, & proditor.
INSINVATIO a Conſtitutione Marchiæ requiſita, interuenire debet in quolibet contractu, in quo minor lædi poteſt, & an comprehendat cauſam dotis, deciſ. 83. num.5.
Seorſum ab inſtrumento. & manu alterius Notarij fieri ſolet num.34
Adhiberi poteſt ex interuallo, & manu alterius Notarij, deciſ.10.ſub num.10.
An ſit neceſſaria, quæſtio reſpicit deciſoria Iudicis, deciſ.100.num.18.
Adimpleri a quo debeat in contractibus, & teſtamentis, deciſ.30.num.9.
A iure communi an priuatorum, vel publico fauore inuenta, deciſ.47. num.11.
An, & quando ſit neceſſaria, ſtante illius renunciatione, & iuramento num.14
Et iuramentum copulatiuè requiſita, non poſſunt inuicem ſuppleri num. 16.
Requiſita an ſit in donatione facta ad fauorem Eccleſiæ, & quid ſi in clericum collata, deciſ.10. num.15.
Requiſita in contractu cum pio loco geſto. an ſit nu.17.
A Picena Conſtitutione requiſita eſt de forma, deciſ.47. num 21.
INSINVATIONE an egeat contractus coram Iudice celebratus, vide Contractus.
INSINVATIONIS exiſtentia, an, & quando probanda ſit, & quando illius defectus num. 17.
Ab Aegidiana requiſitæ defectus, reddit actum ipſo iure nullum num. 23.25.& ſeqq.
DE INSINVATIONIS defectu excipiens, an. & quando probare debeat illius non exiſtentiam, deciſ.83. nu.25.
DE INSINVANDIS donationibus, & teſtamentis, ſtatutum laicorum, an comprehendat clericos, vel forenſes, vide ſtatutum.
QVO AD NON INSINVANDAS Donationes, Eccleſia eſt ſpecialiter priuilegiata, vide Eccleſia,
INSOLITA circumſtantia arguit metum, deciſ.5.nu.57.
Interrogatio Parochi inducit præſumptionem metus in contrahentibus num. 54.
Pacta, vide Pacta.
INSTANTIA cœpta cum laico, an liget clericum illi ſuccedentem titulo vniuerſali, deciſ.7. num.3.
INSTIGATOR citari non debet in remiſſione ad Curiã Eccleſiaſticam facienda, de clerico capto a Curia ſeculari. deciſ.17. num.38.
Expenſas remiſſionis rei quando facere teneatur, deciſ. 18.num.4.
INSTITVENDA Eccleſia non eſt, ſuis exhæredatis, deciſ. 32. num.8.
INSTITVTA Religionum confirmare ſpectat ad Summum

mum Pontificem, deciſ. 2. num. 91.
INSTITVTIO Hæredis. vide Hæres.
AD INSTITVTIONEM nunquam trahitur verbum Relinquo adiectum certæ rei, deciſ. 34. num. 28
INSTITVTIONIS titulo matri binubæ filius quicquam relinquere non tenetur, deciſ. 32. num. 25.
Titulo relictum non cenſetur particulare relictum, deciſ. 34. num. 27.
Titulo legitima quando ſit relinquenda, deciſ. 34. nu. 30.
Iure relictum cenſetur, quod relictum eſt ei, cui legitima debetur num. 24. Contrarium regulariter eſt verum num. 25. cum ſeq.
Iure relictum dicitur, quod fuit relictum pro legitima num. 26.
Titulo vt legata dicantur relicta, apponitur clauſula omni meliori modo, deciſ. 73. num. 61.
INSTRVCTIO Ieſuiti an poſſit per Ordinarium, ſeu Iudicem Eccleſiaſticum ex proceſſu fabricato coram laico, deciſ. 18. num. 9. & 10.
In Fide Catholica eſt. es ſpiritualis, deciſ. 1. num. 7.
INSTRVCTIVE nominationi Authoris, 20, & quando ſit locus in actionibus perſonalibus. vide Author. & Nominatio.
INSTRVMENTI caſus vbi eſt, omnis ceſſat dubitatio, deciſ. 27. num. 18.
Falſitas, vide Falſitas.
INSTRVMENTO publico ſtandum eſt num. 12.
EX INSTRVMENTO, & ex contractu reſultantes præſumptiones præferuntur præſumptionibus hominis n. 58.
INSTRVMENTVM adminiculo vllo non indiget nu. 15.
Diſceptatione fori non indiget num. 15.
Eſt probatio probata, & veritas apparens num. 14.
Confectum præſumitur de partium voluntate num. 56.
Differt à contractu num. 47.
Executionem paratam ſi habeat à Statuto, illud prodeſt clericis, quibus tamen non obeſt, deciſ. 11. num. 13.
Executionem paratam habet, deciſ. 27. num. 37.
Facit rem certam, & manifeſtam num. 13.
Inducit euidentiſſimam probationem num. 17.
Non impugnatur, ſed contractus, ſi pecunia dicatur reſtituta, ſtatim creato cenſu; ſecus ſi dicatur non ſoluta num. 48.
Quando non impugnatur, admittitur probatio præſumptiua ad ſimulationem probandam num. 51.
Ordinationis probat clericatum, deciſ. 17. num. 21.
Præſumitur verum, & ſolemne, deciſ. 27. num. 59.
Reprobatur per duos teſtes inſtrumentarios num. 32.
Suſpectum de falſo, non poteſt declarari nullum, vel fœneratitium num. 36.
Suſpectum de falſo non redditur ex præſumptionibus, niſi ſint legis, vel illis ſimiles num. 38.
Cenſus, vide Cenſus.
Palam celebratum, non inducit præſumptionem correſpectiuitatis, ſeu ſimulationis, deciſ 28. num. 45.
Cõtra, vel infra, vel præter, probare differunt, dec 27. n. 47
Producens, cenſetur approbare contenta in eo. deciſ. 29. num. 10. Amplia, & declara, vt num. 11. 12. & 13.
Vt probet, quæ requiſita habere debeat, deciſ. 69. n. 19.
Publicum facit probationem probatam, deciſ 83. nu. 25.
Habet executionem paratam, virtute iuramenti, & obligationis Cameralis num. 18.
Exequendum eſt pro intereſſe licito, non pro exceſſiua ſumma, pro qua agendum eſt via ordinaria, deciſ. 84 num. 57.
INSTRVMENTVM clericum tangens, ſi quis adhibeat in offendendo clericum, incurritur can. ſi quis ſuadente, deciſ. 20. num. 23.
CONTRA INSTRVMENTVM in forma Cameræ, ſi fuerit concludenter probata ſimulationis exceptio, datur appellatio ab illius reiectione, deciſ. 27. num. 43.
Probare aliud eſt, & aliud infra, vel præter num. 47.
Exiguntur probationes plenæ, concludentes, & apertiſſimæ num. 21.
Quot, & quales teſtes requirantur num. 24.
Teſtes debent concludenter deponere num 27.
Dicens pecuniam fuiſſe numeratam in cenſu, quomodo contrarium probetur ſub num. 21. & num. 28.
Si aduerſetur dictum teſtis, ille tenetur de eo rationem reddere, etiam non interrogatus num. 30.
Probant teſtes inſtrumentarij, licet non omni exceptione maiores num. 33. Vnus teſtis inſtrumentarius debet eſſe omni exceptione maior num. 33. et eiuſdem fidem facit vacillare num. 34. Intellige vt num. 36.
Præſumptiones debent eſſe tales, quæ elidant alias pro inſtrumento militantes num. 39.
An autem ob vrgentes hominis præſumptiones ſit denegandа fides num. 41.
EXTRA INSTRVMENTVM, quæ fiunt, probantur per duos teſtes idoneos num. 23.
INTELLECTVS ſtatutorum accipi debet ſecundum communem loquendi vſum, deciſ. 23. num. 32. Declara, vt num. 34. & 35.
Verborum debet eſſe cum effectu, deciſ. 20. num. 15.
Textuum legum diuerſarum iuris ciuilis, vide Lex. & Leges.
Canonum, & capitulorum diuerſorum iuris canonici. vide Capitula.
Capitulorum diuerſorum Sacræ Scripturæ, vide Capitula.
Quod non cogitat, velle non poteſt voluntas, deciſ. 39. num. 26.
INTELLECTVS plures ſi habet lex an, & quando allegari poſſit ad deciſionem cauſarum, deciſ. 23. num. 17.
INTELLIGATVR verbum, quando fictionem, vel veritatem importet, deciſ. 99. num. 10. & 52.
INTENTIO attendi in delictis an debeat, vel potius euentus, deciſ. 20. num. 20.
Probatur iuramento, deciſ. 39. num. 34.
INTENTIONIS fundamentum, vide Fundamentum.
AB INTERDICTO vnde vi poteſt fieri Nominatio Authoris ad effectum declinatiuum, deciſ. 24. num. 27.
INTERESSE quid ſit. deciſ. 90. num. 12.
Commenſuratur ſemper ex parte creditoris, deciſ. 40. num. 13.
Alterius intereſſe an ſit licitum, deciſ. 90. num. 20.
An, & quando duplum excedere valeat num. 30.
Lucri ceſſantis, vide Lucrum.
Habentes citari debent in cognitione articuli facienda per Iudicem Eccleſiaſticum, an quis ſit clericus, & an gaudeat priuilegio fori, deciſ. 17. num. 10. 11. & 12.
Si clericus laudauerit, an ille forum declinare poſſit, deciſ. 24. num. 5.
Habere debet proteſtans, alias proteſtatio non afficit, deciſ. 14. num. 45.
Connexum, ac indiuiduum ſi habeant laici ſimul cum clerico, laici eximuntur à ſingulari iuriſdictione, deciſ. 19. num. 18. Et gaudent immunitate, ex perſona clerici num. 29. Et non ligantur ſtatutis laicorum num. 23. Et omnes conueniuntur coram Eccleſiaſtico num. 33.
Percipere an, & quando poſſit deponens à depoſitario deciſ. 29. num. 20. 21. 32. 33. 34. & 46.
Soluere tenetur Depoſitarius poſt moram num. 46.
Stare non poteſt ſine capitali num. 47.
Lucri ceſſantis debetur tribus concurrentibus, deciſ. 40. num. 1. Etiam in foro conſcientiæ num. 2.
Et ad illud cauſandum requiritur mora inexcuſabilis, num. 75.
Alia vide in verbo Lucrum.
Certum pro dote ſoluenda paciſci poteſt, etiam ſi in mobilibus illa conſiſtat, deciſ. 84 num. 12.
Idem de dote ad libitum viri promiſſa num. 13.
Et de dote in arbitrium tertij collata donec ille declaret num. 14.
In ſe certum, licet quantitas ſit ambigua, an poſſit ab initio taxari num. 23.
Verum an peti, & probari poſſit, vbi taxatio certa fuit ab initio facta num. 26.

Cer-

Certum poteſt ab initio taxari, donec dos ſoluatur num.38.
Pauli Caſtrenſis requiſita non exiguntur vbi agitur de interesse damni emergentis propter onera matrimonij num.29.
Dotis ad quam ſummam ſit reducendum nu. 54. & ſeq.
Verum quale dicatur num.55.
Recipit monaſterium, donec eleæmoſyna dotalis ſoluatur num 59.
AD INTERESSE tenetur ſtatim pater, vel frater, donec dotem ſoluat ob moram irregularem num.1.
PRO INTERESSE publico prohibitus exigere ab inuito, non poteſt a ſponte ſoluente, deciſ.36.num.31.
Quid certum ſolui mandans ſtatutum, eſt nullum. & ſtatuentes, & vientes ſunt excommunicati num.55. Declara vt num.27.
INTERFICI clericum, ſi quis mandet, quo tempore incidat in can. ſi quis ſuadente, deciſ. 20.num. 13. & ſub num. 35.
INTERNVS Forus, vide Forus.
INTERPELLATIO eſt initium moræ, deciſ.71.num.52.
INTERPELLATIONIS vim habet iuramentum, deciſ.84. num.45.
INTERPOLATVM ſeruitium Eccleſiæ, vide Seruitium.
INTERPRAETATIO extranea impeditur per clauſulam ſublata, deciſ.52.num.9.
Fieri debet, vt euitetur abſurdum, deciſ.20.num.59. Latiſſima num.30.
Iuris diuini fit a Summo Pontifice, deciſ.37.nu.20.& 33.
Lata, vel ſtricta an ſit facienda circa immunitatem, deciſ 41.num 10.& 15.
Latiſſima fit fauore Eccleſiæ, vel piæ cauſæ ſub num. 14.
Sumenda eſt per quam euitetur correctio, & contrarietas, deciſ.40.num.55.
Sumenda eſt vt ius commune minus lædatur, deciſ. 78. num. 32.
Priuilegiorum quando latè, & quando ſtrictè fieri debeat, deciſ.51.num.3.& 25.
Statuti in diuerſis caſibus quomodo facienda, vide Statutum.
CIRCA INTERPRAETATIONEM iuris diuini, ſtandum eſt conſuetudini, deciſ.37.num.17.
INTERPRES legum optima eſt conſuetudo num.19.
Dubiorum optima eſt conſuetudo, deciſ.37.num. 19.
INTERROGATIO parochi inſolita, inducit præſumptionem metus in contractu matrimonij, deciſ.5. num.54. prout etiam illam inducit reſponſio ad interrogationem per ſponſum, voce non intelligibili num.55.
Rei præſentis, & inquiſitio abſentis tranſmittenda à pari procedunt, deciſ.38.num.1.
Reo fieri an poſſit, diffamatione non præcedente, num.3. & 6.
INTERROGATVS teſtis etiam ſi non fuerit, quando reddere teneatur ſui dicti rationem, vide Teſtis.
INTERRVPTIO conſuetudinis contrariæ quotannis fit per Bullam Cœnæ, deciſ.37.num.48.
EX INTERVALLO poteſt adhiberi inſinuatio, deciſ.10. ſub num.10.
Contractus celebratus, non arguitur ſimulatus ex tractatu præcedenti, deciſ.28.num.41.
INTERVSVRIA DOTALIA cedi poſſunt, deciſ. 84. num.15.
Vtroque iure permittuntur, & quare num. 51.
Reſultant ex contractu innominato facio, vt des nu.54.
Debentur etiam data dilatione ad dotem ſoluendam num.35.
Viro viuente non petita, cenſentur remiſſa poſt mortem num.36. Declara vt num. ſeqq.
Soluto matrimonio non currunt num. 45. Declara, vt num. ſeq.
SVPER INTERVSVRIIS DOTALIBVS pactum ſuſtinetur pro ſumma fructibus correſpondente, deciſ. 84. num.49. & ſeq.
INTERVSVRIORVM non petitorum donatio cenſetur facta ad fauorem vxoris, non ſoceri num.37.
INTESTAT Succeſſio, vide Succeſſio.
AB INTESTATO mater binuba ſuccedit filio in vſufructu, non in proprietate, deciſ.32.num.21.
Venientes virtute clauſulæ codicillaris, etiam in caſu præteritionis cenſentur grauati reſtituere hæredi ſcripto, detracta quarta trebellianica, quæ inſtituto pro loco deducitur, deciſ.34.num.23.
INTRODVCI FRVMENTVM in Ciuitate, an, & quando debeat per locatorem prædij Eccleſiæ, deciſ.15.nu.67.
Si mandetur a ſtatuto Laicorum tempore caritatis, illo non ligantur clerici num. 66.
Poteſt a Clericis tuta conſcientia, non obſtante tali, ſtatuto, deciſ.13.num.16.
INVALIDVS Actus, vide Actus.
Contractus, vide Contractus.
Titulus, vide Titulus.
PER LOCVM AB INVERISIMILI probatur metus, deciſ.5.num.47.
INVESTIGARE an. & quando Operarij debeant, an conductor rem poſſideat. deciſ.24.num.8. & 29.
INVESTIMENTVM pretij permittitur loco fideiuſſionis, quando per illud pinguius conſulitur emptori, deciſ.78. num.29.
INVESTITVRA noua conceſſa totum ius emphyteuticū in perſona nouitij inueſtiti formatur, deciſ.73. num.6.
Pronaris de legitimo matrimonio tantum excludit omnes alios num.50.
Pro ſe, filijs, & hæredibus, & ſucceſſoribus de legitimo matrimonio tantum, an ſit ea pacto, & prouidentia num.58.
Facta tanquam de bonis deuolutis, eſt nulla ſi illa deuoluta non erant, deciſ.74. num. 23.
Noua non poteſt fieri ſub prætextu caducitatis, niſi præcedat declaratio Domini num. 31.
IN INVESTITVRA primus acquirens an, & quando filijs præiudicare poſſit, deciſ.72.num.1.
Clauſula ad habendum, quid operetur num.2.& 8.
Vocatus, tranſmiſſione non indiget num.54.
INVESTITVRAE ſequentes, an, & quando regulentur à prima, deciſ.73.num.56.
INVESTITVRAM pater filio per ſe, vel per Notarium acceptans, præiudicare nequit, deciſ.72.num.5.
Acceptans etiam filius vna cum patre, dicitur primus acquirens num.6.& ſeq.
AB INVITO exigere prohibitus pro intereſſe publico, non poteſt à ſponte ſoluente recipere, deciſ.36. nu.31.
PRO INVITO ſoluere quis poteſt, & repetit Actione negociorum geſtorum, deciſ.40.num.47.
IN INVITVM redduntur iudicia num.90.
IOAB lib.3. Reg.c.2.58. & ſeqq. quare fuerit templi immunitate priuatus, deciſ.53. num.52.
SANCTVS IOANNES CHRISOSTOMVS quid dixerit ſuper legum validitate, deciſ. 12. num. 35.
CVM IOVE. Ceſar diuiſum habet Imperium, deciſ. 12. num.33.
IPSIS dictio perſonaliſſima eſt, cæteroſque excludit, deciſ.60.num.11.
IPSO FACTO excommunicatus quis ſit, vide Excommunicatus.
Pœna a lege inflicta, an incurratur Actu incepto, non perfecto, deciſ.20.num. 9.
IPSO IVRE deleta ab Aeſtimo an cenſeatur bona à clericis acquiſita. deciſ.35. num.10.
Nullum eſt matrimonium metu contractum num 6.
Nullum eſt teſtamentum, aſcendente prætcrito, dec. 34. num.22.
Nullus eſt contractus rei litigioſæ, deciſ.7. num.6.
Inducta intelligitur caducitas, ſi is cuius intereſt declaret, deciſ.71. num.18.
Vt emphyteuta non ſoluens cadat, pactum intelligitur ſecundum ius commune num. 19.
IRRATIONABILIS Conſuetudo, vide Conſuetudo.
IRREGVLARE Depoſitum, vide Depoſitum.

I N D E X

IRREGVLARES non efficiuntur accedentes ad bellum iuſtum, non ſequuto effectu deformationis hominis, deciſ.77. num.22.
Efficiuntur ſubhaſtones, & nuncij in cauſa ſanguinis ſequuto effectu, deciſ.85. num.20.
IRREGVLARIS Acta, vide Acta.
Vicarius, vide Vicarius.
Fit clericus aſſiſtens etiam diſſuadendo homicidio, deciſ.64. num.2.
Efficitur mandans aliquem verberari, ſi mandatarius occidat, vel mutilet num. 19.
Ex lenitatis defectu, an ſit acceptans officium nuncij, vel notarij criminalis, deciſ.77.num.1.
Non efficitur teſtis etiam ſequuto effectu, ſi Iudex alijs motus fuit probationibus num. 17.
Non efficitur teſtis contra reum deponens, niſi ſequuto effectu deformationis hominis num. 19.
Non efficitur debilitans membrum, contra Caietanum, & Sotum num.20.
An, & quando efficiatur iudex per ſolam ſanguinis effuſionem num.12.
An quis in dubio cenſendus ſit, quinque referuntur opiniones num.21.
Quis an ſit cenſendus, in dubio facti, excepto homicidio num.32.
Cenſendus quis non eſt in dubio mutilationis, num.35.
Eſt præbens cauſam abortui; etiam ſi dubitetur, an fœtus eſſet animatus num. 39.
Cenſendus eſt qui conſuluit homicidium, & dubitat an ſuo conſilio, vel aliunde ſecutum fuerit num.40.
Et infamis in vno loco, eſt etiam in alio, deciſ.77. nu 10.
Fit profeſſus nulliter, ſuſcipiendo ordines ſacros, non animo ratificandi, & miniſtrando, vide Profeſſus.
Fit Epiſcopus, vel clericus dicens per ſe ſententiam ſanguinis, vide Epiſcopus.
Efficitur cooperans quomodocunque ad mortem alterius, deciſ.86.num.19. intellige, vt num.21.
Efficitur Prælatus, vide Prælatus.
IRREGVLARITAS non incurritur, niſi iure ſit expreſſum, deciſ.77.num.28.
Non incurritur per digiti abſciſſionem, ſed per mutilationem membri, diſtinctum officium habentis, deciſ.59. num 27.
An, & quando ex homicidio caſuali inducatur, deciſ.64. num.53.
Contrahitur per ignominioſam profeſſionem, quæ reddit hominem indignum, & vilem, deciſ.77.num.6.
Lenitatis an, & quando duret dimiſſo officio num. 11.
Lenitatis quare inducta num. 12.
Lenitatis non incurritur, quæ non fuit cauſa propinqua deformationis hominis; & quomodo id intelligatur num.13.
Conſurgens ex homicidio, & mutilatione, eſt non ſolum ex delicto, ſed etiam ex ſignificatione, deciſ.77. num.38
IRREGVLARITATEM infamiæ non incurrit exercens officium, quod non conſtat in iure eſſe infame nu. 26.
Iudex nullam contrahit, niſi ſequuto effectu num. 18.
Ex infamia, an incurrat acceptans officium nuncii, vel notarij criminalis num.2.25 & ſeq.
IN IRREGVLARITATE facti, Epiſcopus diſpenſat directè; indirectè vero in illa, quæ contrahitur ex delicto, cui diſpenſare poteſt num.8.
Ex defectu lenitatis, diſpenſare nunquam poteſt Epiſcopus num.19.
IRREGVLARITATIS in materia homicidium, & mutilatio æquiparantur num. 34.
IRRITANS DECRETVM, vide Decretum.
IRRITATIO Contractus, vide Contractus.
ITINERIS refectionis onus, an ſit reale, & ad Eccleſiam tranſitorium, deciſ.35.num.6.
IVDAEI, vide Hebræi.
IVDEX ECCLESIASTICVS cognoſcit cauſam dubii fori, & determinat ad quem ſpectet, deciſ.8.num.27.
Cauſam ſuper bonis etiam patrimonialibus clericorum cognoſcit, deciſ 11.num.35. Vbi teneitur Theſaur.qq. forenſ.8.lib.2.ſub num.9.
Cauſam iurispatronatus cognoſcit, deciſ.8.num.16.
Articulum temporalem coram eo incidentem cognoſcit; & quare num.19.
Cognoſcit poſſeſſorium ſacrarum Reliquiarum, nu.46. contra Bobadil. Pappon & Petr. Greg.
Negligens ſi fuerit, an laicus procedat in articulo ſpirituali num.51. & 53.
Inhibet ſeculari in poſſeſſorio matrimoniali, deciſ. 9. num.6. Alia vide in verbo Inhibitio.
Et ad illum remittitur cauſa, vbi fuit per coniugem allegata ſæuitia ad effectum ſeparationis thori num. 28.
Cognoſcere debet an ſit iuſta, & toleranda ſeparatio vxoris, ſeu abſentia propria auctoritate facta num. 31.
Punit clericum tranſportantem annonam contra Edictum Principis ſecularis, deciſ.22.num. 4.
Adeundus eſt, vbi controuertitur, an bladæ, quæ vehuntur, ad clericum ſpectent num.65.
Cognoſcit, an contractus ſit vſurarius; etiam ſi ab alio iudice pronunciatus fuerit validus, deciſ.40. num.29.
Mandans mutilari, vel debilitari aliquem reum, an ſit irregularis, deciſ.59.num.28.
Adeundus eſt ſi alimenta petuntur à pluribus hæredibus, cum aliquis ſit clericus, deciſ 19.num.21.
Adeundus eſt, ſi inter plures hæredes adſit vnus clericus num.21. & 23.
Adeundus eſt, ſi inter plures executores teſtamenti adſit vnus clericus num. 24.
Adeundus eſt, ſi petatur appellatio, ſeu reductio à ſententia, vel laudo lato à pluribus, quorum vnus ſit clericus num.26.
Adeundus eſt, ſi agatur duplicibus iudiciis contra clericum, & laicum num.32.
Adeundus eſt ſi laici, & clerici conueniantur ſuper materia indiuidua num.33.
Inhibet laico, ſi coram eo mouetur articulus præiudicialis, deciſ 24.num.17.
Etiam abſque cauſæ cognitione num. 18. Limita, & Sublimita, vt num.19. & 20.
Cognoſcere, & terminare debet quæſtionem iuriſdictionalem inter Eccleſiaſticum, & laicum num.41. & 59.
Cognoſcere debet, & terminare articulum, de cuius foro dubitatur num.58.
Cognoſcere debet an collecta ſit, vel non realis, dec.36. num.34.
Punit laicos gabellas à clericis exigentes, deciſ.37.n.69.
Ioquitens officialem Summi Pontificis, punitur per extrauag. Cum Matthæus de Hatct. Et quid ſi ex ignorantia id egit, deciſ.39.num.14.
Puniendus quomodo ſit, ob non ſeruatam formam cap. Cum medicinalis, de ſent.excomm. in 6.ſub num.20.
Et eſt puniendus à ſuo Superiore immediato, & ſic à Metropolitano num.21.
Supplet laici negligentiam, deciſ.98.num.43.
Cognoſcit an quis ſit clericus; & an gaudeat priuilegio fori, deciſ.17.num.10. & 42. Idem in clerico coniugato num.12.
Procedit ſemper, priuatiuè quo ad cæteros iudices, in materia vſuraria, deciſ.40.num.81.
Cognoſcit cauſam iuriſdictionis ortam inter ipſum, & laicum, deciſ.17. num.15.
Cognoſcit an clericus licitè dimiſerit habitum num.45.
Condemnare in expenſis non poſſit clericum differentem in foro laico allegare clericatum, vſque ad ſententiam, deciſ.18.num.14. & 15.
Proceſſui à laico fabricato ſtare non debet, deciſ. 18. num.9.
An autem ex illo poſſit formare inquiſitionem, & an illo deſeruiat ad inſtructionem ipſius num. 10.
Punit mulierem de fornicatione cum clerico, deciſ. 19. num.4.
Punit mandantem, vel mandatarium clerici num.20.

Iudicat totam cauſam, ſi ex pluribus cohæredibus de diuiſione altercantibus, adeſt clericus num. 23.

Cogit litantes, laicos ad diuidendum cum clerico nu. 28.

An priuatiuè quoad alios cognoſcat de delicto ſeculari in Eccleſia, dec.ſ.3 num.1. & 27.

Procedere an poſſit ad pœnas non ſpirituales contra delinquentes in Eccleſia, deciſ 3. num.5.

Eccleſiam habet in ſua iuriſdictione, & ſuo territorio num.16.

An procedat contra laicos ad pœnas temporales, deciſ.4.num. 1.4. & 10. Et Pragmatica Regni; & Conſtitutio Pij IV. diſponentes quod non poſſit, ſunt abrogatæ num.16.

An, & quando procedat contra laicum cum clerico delinquentem num. 11.

Eſt iudex priuatiuè quo ad clericos cauſæ ſpiritualis, vel quaſi deciſ.1.num.8.

Et cauſæ ſponſalium, quando agitur de illorum validitate num. 8.

Decretum interponit in actu ſpirituali minoris laici num.9.

In defectum iuris canonici, iudicat ſecundum ius ciuile, etiam inter laicos, deciſ.100. num.41.

Exequi poteſt contractum iuratum.deciſ.1.num.13.

In qualibet cauſa ſe intromittit, ratione peccati, & pacis num.16.

Procedit etiam ad capturam laicorum, deciſ. 4.num.10.

In delictis mixti fori poteſt, citra ſanguinem imponere pœnam ſtatutam à iure ciuili num.13.

Exequi debet ſententiã latã ſuper re ipſi actori ſpecialiter hypothecata cõtra illũ qui emit illam lite pendente abſque nouo iudicio. deciſ 7.num.15. Et an præuia citatione num.15.17.& 21.

Non poteſt proceſſum à ſe compilatum, & ſanguinis ſententiam laico remittere, deciſ.86.num 10.& ſeqq.

Ratione peccati impedit executionem ſententiæ laici, deciſ.90.num.7.

IVDEX LAICVS pœnam à ſolo iure canonico inflictam, imponere poteſt in delictis mixti fori; & è contra Eccleſiaſticus pœnam iuris ciuilis, deciſ.4.num.13.

Per viam inquiſitionis procedens, an condemnet de iure canonico in pœnam ordinariam, deciſ.92.num.2.

Præuentus, non poteſt iterum punire, quem temporaliter Eccleſiaſticus puniuit num. 5.

An moleſtare valeat illum, cui Epiſcopus fecit gratiam, vel remiſſionem num. 12.

An ſit competens pro fructibus, & obuentionibus temporalibus Eccleſiæ, deciſ.98. num.23.

Quando ſit cõpetens in cauſa decimarum, remiſſiuè n.30

Non ſupplet Eccleſiaſtici negligentiam, deciſ.98.nu.42.

Non poteſt fures, vel decoctos ſpoliare bonis, cum quibus ad Eccleſiam confugere.deciſ.49. num.25.

Examinans clericum volentem, non incidit in excommunicationem, licet quandoque peccet, deciſ.50.n.11. Limita vt num.ſeq.

Examinans clericum, vt principalem in ſe, & teſtem in alios, incidit in Bullam Cœnæ num. 12.

Examinans clericum ſponte ad ſe purgandum comparẽtem, non incidit in excommunicationem, licet nulliter agat num.13.

An cogat clericos ad deponendum, vbi de iure ſunt cogendi num.34.35.& ſeq.& 37.

In domibus Eccleſiæ poteſt ius dicere cum licentia Prælati, deciſ.51.num.1.& 14.vbi ratio redditur.

An poſſit in Eccleſia examinare teſtes num.2.& 15.

Non poteſt in Eccleſiis, vel Cæmeterijs cauſas criminales agitare, vel proceſſum conficere num.6.& agitans peccat mortaliter num 8.

Non poteſt facere in Eccleſia actus contentioſæ iuriſdictionis, etiam pios num. 23. Et quid in actibus voluntariæ iuriſdictionis num. 25.

Competens an ſit in cauſa poſſeſſorij ſpiritualis, deciſ.8. num.1. 17. 20. 22. 24. & 25. etiam ſi procederet incidenter num.27.

Et quid ſi articulus ille ſit meri facti num.54.& ſeq.

Cognoſcere non poteſt poſſeſſoria retinendi, & recuperandi, vbi clericus eſt reus, deciſ.8.num.36.

Cognoſcit de articulo ſpirituali ex indulto Apoſtolico num.50.

Non cognoſcit articulum ſpiritualem, nec etiam incidenter num. 30

Non cognoſcit poſſeſſorium adipiſcendæ in beneficialibus num. 33.

An cognoſcat articulum ſpiritualem, ſi procedat non contentioſe, ſed ſummariè ſe informando de notorio num.32.

Adiri non poteſt per clericum, etiam de licentia Epiſcopi, deciſ.10.num.40.

Cognoſcens poſſeſſoria ſpiritualia, incidit in Bullam Cœnæ, non obſtante conſuetudine, vel fama priuilegij, aut prætextu violentiæ prohibendæ num. 34.

An cognoſcat de ſpolio beneficij clerico per laicum facto num.40 & ſeqq.

An procedat in articulo ſpirituali, ob negligentiam Eccleſiaſtici num.52.& 53.

Cuius brachium Eccleſia implorauit, eſt merus executor num.52.

Cognoſcere an poſſit cauſam poſſeſſorij ſpiritualis, etiam matrimonialia, deciſ.9. num.1.7. & 22. præſertim ſi eſt quæſtio facti num.27.& meri facti num.8.& 25.

Inhibitionem Eccleſiaſtici debet attendere, etiam minus canonicè factam num.37. & ſeqq.

Intromittere ſe nequit in delicto mere Eccleſiaſtico n.15

Cenſuras infligere non poteſt num. 13.

Cogere an poſſit cõiuges ad ſimul habitãdũ n.24.& ſeq.

Nulliter procedit in articulo ſpirituali ex ſola partis protellatione, abſque inhibitione Eccleſiaſtici num.33.

Superſedere debet ſtatim in cauſa coram ſe vertente, vbi allegata eſt ſeparatio thori coram Eccleſiaſtico; ſi is extraiudicialiter hoc ſibi notificet num. 39.

Petens ex officio remiſſionem rei, an & quando teneatur ad expenſas, deciſ.18 num.5. & 6.

Niſi prius ſummariè ſe informauerit de veritate tituli; clericus non remittitur ad Eccleſiaſticum, deciſ.17.n.6. Intellige vt num.33.

Clericum carcerans, an cognoſcat quæſtionem ſuper habitu clericali num.8.40. & plur.ſeqq.

Concubinam publicam clerici an puniat, deciſ.19. n.5.

An, & quando cognoſcat articulum facti cauſæ ſpiritualis, deciſ.17.num.14.

Statuere non poteſt rei minorum partis intra quem terminet articulum ad Eccleſiaſticum remiſſum, deciſ.17.nu.16.

An autem poſſit, ſtante rei negligentia, ad vlteriora procedere num. 17.

Remiſſionem clerici an poſſit retardare, ad effectum conſulendi Principem num.18.

Remiſſionem clerici quando facere debeat, nec ne, vide Clericum.

Remittens clericum ad Eccleſiaſticum, cum dedecore punitur, deciſ.12.num.28.

Et incurrit excommunicationem num 59.

Atteſtans, quem abſque veſte, & tonſura clericali captũ, non probat, deciſ.17.num.40.

An poſſit retinere captum abſque eius mandato in loco immuni, deciſ 48.num.25.& 61.

Non reſtituens extractum abſque eius ordine incidit in pœnis Gregorianæ num. 61.

Quam cognitionem habeat ſuper veſtibus, & clericatus & quatenus Ordinarij atteſtationi credere teneatur, deciſ.17.num.41.

Non cognoſcit de qualitate habitus clericalis num. 43.

Remiſſionem clerici denegans, eſt excommunicatus num 47.Imo ipſo facto excommunicatus num.48.

Et eſt carcerandus ab Eccleſiaſtico num.50.

Detinens clericum non habentem requiſita, an, & quando incidat in can.ſi quis ſuadente num.49.

Superſedere debet in proceſſu, pendente articulo, an clericus gaudeat priuilegio fori num. 13.

Moto-

Moroſua ſi ſit in remittendo clericum ad Prælatum, vel ad Iudicem appellationis, debet poſtea remittere proprijs expenſis, deciſ. 18. num. 12.
Condemnare in expenſis an poſſit clericum differentem in foro laico allegare clericatum vſque ad ſententiam, num. 14. & 15.
IVDEX ex officio tollere debet actus inutiles, dec. 48. n. 30
Super non petitis iudicare nequit, deciſ. 91. num. 91.
Qualia punire poſſit laicum cum clerico delinquentem, deciſ. 19. num. 1.
Iudicare debet ſecundum allegata, & probata, deciſ. 95. num. 14. 15. & 19.
Etiam contra veritatem, quam nouit ex priuata notitia num. 15. Nec poteſt extraiudicialiter ſe informare num. 16.
An, & quando ad iudicandum moueri poſſit ex confeſſione ſibi viua voce facta num. 19.
Arbitrari qualiter debeat in occultis, deciſ. 27. num. 78.
Poteſt extraiudicialiter ſe informare de notorio facti permanentis, deciſ. 76. num. 8.
In ſimulatione detegenda ex præſumptionibus, qualiter ſe gerat, deciſ. 27. ſub num. 78.
Ex officio an, & quando opponat exceptionem quam para opponere nequit, deciſ. 83. num. 32.
Sententiam excommunicationis quomodo proferre debeat, vide Sententia.
Competens Hebræorum quis ſit, deciſ. 1. num. 1.
In notorijs poteſt eſſe, qui alias non eſſet. deciſ. 17. num. 4.
Tutorem dare quis poſſit, vide Tutor.
Nullam contrahit irregularitatem, niſi ſecuto effectu, deciſ. 77. num. 18.
Conſulere Superiorem non debet in quæſtione facti deciſ. 17. num. 19.
Cauſæ cognoſcit de pertinent bus ad illam per viam antecedentis, & conſequentis, deciſ. 40. num. 84.
Per viam inquiſitionis procedens, an condemnet de iure canonico in pœnam ordinariam, deciſ. 92. num. 1.
IVDEX INCOMPETENS efficitur competens, ratione offenſæ iuriſdictionis, deciſ. 49. nu. 32. Limita vt nu. 33.
Cognoſcit ratione incidentiæ, de articulo coram ſe emergente, deciſ. 8. num. 28 Declara vt n. 29. 30. & 31.
IVDEX PVTATIVVS actum ſi gerat, talis actus validatur à communi errore, non tamen ille redditur habilis, deciſ. 30. num. 10.
IVDEX RECVSATVS, vide Recuſatus.
IVDEX REVOCATVS ſi fuerit, valent acta coram eo geſta, ſi reuocatio ignorabatur. deciſ. 30. num. 27.
IVDEX VTERQVE procedit ſuper ſacrilegio, deciſ. 3. num. 7. & 13.
Punit occupantes, vel vſurpantes bona Eccleſiaſtica, deciſ. 8. num. 43.
Cogere an poſſit coniuges ad ſimul cohabitandum, deciſ. 9. num. 1. 2. cum plur. ſeqq. & 14. & ſeqq.
Punire poteſt laicum, qui carnaliter monialem cognouit, deciſ. 19. num. 3.
IVDICARI contra collectas debet in dubio, deciſ. 36. num. 35.
IVDICE ordinario recuſato, vide Recuſato.
Delegato recuſato, vide Recuſato.
A IVDICE laico auocatio cauſæ, an & quando concedatur propter perſonam, ſeu intereſſe clerici, vide Auocatio.
CORAM IVDICE Eccleſiaſtico diſcutiendus eſt articulus de viribus iuramenti contingens in cauſa merè prophana, deciſ. 10. num. 10. Idem in articulo vſuræ, vel Simoniæ num. 11.
Eccleſiaſtico conueniendus eſt clericus pro rebus à laico acquiſitis, deciſ. 7. num. 1.
Amplia vt num. 2.
Eccleſiaſtico conuenitur laicus in indiuiduis, ratione ſocij clerici, deciſ. 24. ſub num. 11.
Laicus emphyteuta Eccleſiæ conuentus, an, & quando declinet forum num. 14.
Laico accuſari quando poſſint coloni Eccleſiarum damnum dantes cum animalibus Eccleſiæ num. 24.
IN IVDICEM laicũ coſentire non poteſt clericus, etiam de licentia Epiſcopi, deciſ. 10. num. 40. Nec illius iuriſdictionem prorogare, nec tacitè, nec expreſsè, dec. 28. num. 16.
IVDICES vſurarijs propitij eſſe non debent, dec. 91. n. 73
Laici negligunt iuſtitiã clericis adminiſtrare, dec. 8. n. 15.
Vbi coniunctim ſunt delegati, alter ſine altero procedere nequit, deciſ. 79. num. 1.
Eccleſiaſtici, & laici ſæpe inuicem ſe perturbant, deciſ. 49. num. 6.
IVDICI ordinario facta delegatio, dicitur potius excitatio, quam tributio iuriſdictionis, deciſ. 31. num. 9.
IVDICIALIS cognitio, vide Cognitio.
IVDICIA non ſunt a præceptis inchoanda. deciſ. 52. nu. 3. Fallit, vt num. 5. & 6.
IVDICII ab obſeruatione abſoluitur reus conuentus, & porrigitur nouus libellus, ſi in Authorem nominatus fuerit is, qui eſt neceſſarius defenſor, deciſ. 24. num. 3.
Mutandi cauſa facta præſumitur alienatio rei litigioſæ, deciſ. 7. num. 10. & 12.
Ordinatoria quæ dicantur, deciſ. 10. num. 23.
Ordinatoria reſpicit ſtatutum de cauſis compromittendis num. 26.
Ordinatoria ſeruari debent per clericos, etiam ſi de illis diſponatur à ſtatuto laicorum num. 22. & ſeqq. Et quid ſi illud ſit arctatiuum num. 26.
Ordinatoria ſtatutum reſpiciens, perſonas litigantium non tangit num. 24.
Ordinatoria ſeruari debent ex permiſſione iuris canonici per clericos, qui litigare permittuntur in foro ſeculari num. 25.
IVDICIS arbitrio remittitur qui metus non cadat in virum conſtantem, deciſ. 5. num. 73.
Arbitrio ſimulatio probatur coniecturis, deciſ. 27. nu. 3.
Arbitrio ſimulationis materia, qualiter remittatur nu. 76. & ſub num. ſeq.
Laici iuriſdictionem prorogare non poſſunt Equites Hieroſolymitani, deciſ. 21. num. 29.
Præſentia, metus præſumptionem excludit, deciſ. 16. num. 56.
Præſumptiones, ſunt præſumptiones hominis, non hominis priuati, deciſ. 17. num. 72.
EX IVDICIIS oritur quaſi contractus, deciſ. 40. nu. 91.
IVDICIVM criminale, vide Criminale.
Redditur in inuitum, deciſ. 40. num. 9
Captum contra alienantem rem litigioſam, an, & quando actor proſequi poſſit, alienatione non obſtante, emptore minime citato, deciſ. 7. num. 8.
Duplex ſi mouetur contra clericum, & laicum, agitur tantum in Curia Eccleſiaſtica. deciſ. 19. num. 32.
Alteretur ne, & quando per priuilegium lite pendente ſuperuiuens, deciſ. 7. num. 11.
Remittitur ſemper ad iudicem Eccleſiaſticum, nominato in Authorem clerico, ſi cauſa eſt indiuidua, dec. 24. n. 13
Nouum non requiritur in exequendo contra emptorem ſententiam latam contra vendentem rem litigioſam, deciſ. 7. num. 15.
Parans exceptionem rei iudicatæ, dicitur præiudiciale, deciſ. 24. num. 16.
Vniuerſale eſt præiudiciale, particulari; illudque retardat num. 15. idem de coniecturis ſimilibus illis, quæ à iure ſunt expreſſæ, deciſ. 27. num. 77.
Poſſeſſorium, vide Poſſeſſorium.
IN IVDICIO contradictorio obtenti ſi fuerint actus, lex tollitur per conſuetudinem notoriam illi contrariam, deciſ. 15. num. 43. & 46.
IVNGERE, vide Coniungere.
IVRA CANONICA ſeruanda ſunt in renunciatione facta poſt ingreſſum in Religione, ante profeſſionem, deciſ. 16. num. 18.
IVRA loquẽtia de munere ordinario cõprehẽdunt munus extraordinariũ ex Principis ordinat. impoſitũ, d. 36. n. 2.

IVRAMENTI vim, an impediant leges ciuiles, ob bonum publicum conditæ, deciſ.46.num.7.
De viribus ſi contingat articulus in cauſa merè prophana, diſcutiendus eſt coram ecclesiaſtico, deciſ.1.nu.10.
IVRAMENTO firmatur contractus a lege in priuatorum fauorem prohibitus deciſ.46.num.9.
Per abſolutionem ſublato, an & quando ex contractu ab ipſo iuramento firmato agi poſſit, remiſſiuè, deciſ. 83. num.33.
A IVRAMENTO Abſolutio, vide Abſolutio.
IVRAMENTVM calumniæ, datur hodie in cunctis poſſeſſorijs ſpiritualibus, deciſ.8 num.11.
Abſenti, cuius expenſis mittatur, deciſ.18, num.3.
Actum requirentem liberam voluntatem, non firmat, deciſ.23.num.22.
Actum prohibitum ob bonum publicum, vel priuatum, an, & quando firmet num.21.
An, & quando detur, ad probandum, quod frumentum aſportatum ſit clerici, deciſ.12, num.64.
Exceptionem ſimulationis an excludat, deciſ.18, nu.63.
De ſeruandis ſtatutis, non extenditur ad non recepta, deciſ.13.num.13.
Contra bonos mores non obligat, nec eget abſolutione, deciſ.23.num.24.
Contractum ſimulatum, an, & quando firmet; & an, & quando, illo non obſtante talis exceptio opponi poſſit, remiſſiuè, deciſ.27. num.43.
Non impedit moræ purgationem, ſi ius partis eſt factum deterius, deciſ.71.num.24.
Appoſitum etiam ſuper contractu illicito, & pernicioſo, indiget relaxatione, & in periurium incidere facit, deciſ.23.num.26.
Suppletorium in cauſa matrimoniali non defertur, deciſ.75.num.58. Fallit vt num.59.
Forum non mutat, ſed addit foro, deciſ.1.num.14.
Non requiritur in relatione peritorum, deciſ.54. n.46.
Meticuloſum in matrimonio appoſitum, an indigeat relaxatione, deciſ.25.num.10. & 19.
Suppletorium non defertur mulieribus, deciſ.75.nu.60. Limita, vt num.61.
Metu extortum ante obtentam relaxationem obligat iurantem, deciſ.23.num.11.
Simulationis exceptionem an excludat, deciſ.28. nn.63.
Suppletorium defertur alleganti ſimulationem contractus num.33. Declara, vt num.69. & 70.
Suppletorium quando deferatur ad ſimulationem probandam num 69.
Suppletorium an deferatur in cauſis magnis, num.70.
Habet vim interpellationis, deciſ.84.num.43.
Perpetuat actionem num.38.
Habet vim clauſulæ, ſi non valet vt ago, valeat vt valere poteſt num.34.
Firmat contractum contra legis prohibitionem celebratum, deciſ.46.num.1. Amplia vt num.2. & 3.
Non validat contractum, ob publicam vtilitatem annullatum, deciſ.47.num.8.
Non firmat contractum celebratum abſque ſolemnitate requiſita ad fraudes vitandas num. 10. & 15.
Ad hoc, vt firmet contractum lege interdictum, tria copulatiuè concurrere debent, deciſ.46.num.4.
An, & quando firmet contractum minoris iurantis non contrauenire, & beneficio minoritatis renunciantis num.13.
An, & quando eadem cenſeatur facilitate emiſſum, quà contractus celebratus num. 13.
An, & quando ſuppleat defectum ſolemnitatum, deciſ.47.num.15.& ſeq.
IVRATVM contractum quando annullet turpitudo ex parte recipientis, deciſ.46.num.11.
IVRATVS contractus poteſt exequi coram Eccleſiaſtico, deciſ.1. num.13.
IVRANS obligatur iuramento, metu extorto, ante obtentam relaxationem, deciſ.25.num.11.
IVRARE de fideliter, & legaliter exercendo, debent periti pro forma, deciſ. 34. num. 45.
A IVRE ſi ſit improbata immemorabilis, inutilis eſt, deciſ.37. num.38.
Improbata Conſuetudo, vide Conſuetudo.
AN DE IVRE, vel conſuetudine forenſes collectentur, deciſ.35.num.17.
Diuino, vel poſitiuo ſit immunitas Eccleſiaſtica, deciſ. 37.num 1.& 17.
DE IVRE, & iuris præſumptio, vide Præſumptio.
IN IVRE ſi erretur non procedit l. barbarius, ſecus ſi erretur in facto, deciſ.31.num.11.
QVO IVRE deferatur legitima parentum & liberorum, deciſ.22.num.3.
Aucta fuerit legitima, & ad quam ſummam, deciſ. 34. num.1.
Quis non patitur contra ſe vti, nec ipſe vtatur, deciſ. 11. num.1. Limita vt num.13.
Punitur præbens venenum, non ſequuta morte, dec.20. num.13.& 38.
IVRI poſitiuo præualet conſuetudo, deciſ.37. num.2.
IVRISDICTIONALI in materia, potiſſimum ſequenda eſt Romanæ Curiæ opinio, deciſ.8. num.24. Et conſuetudo vniuerſalis. deciſ.16.num.46.
IVRISDICTIONALIA officia obtineri non poſſunt ab equitibus Hieroſolymitanis, deciſ. 21. num.63. & ſi illis admittantur, & in eis delinquant, puniuntur duntaxat à Superioribus Religionis num. 64.
IVRISDICTIONIS excitatio, potius quam tributio dicitur delegatio facta iudici ordinario, deciſ.31.num.9.
Dominus eſt Princeps, non rerum, deciſ.33. num 40.
In clericos vt laicus ſit capax per rerum naturam contingere nequit, deciſ.37.num 30.
Offenſæ ratione, Iudex incompetens, efficitur competens, deciſ.49.num.32. Limita vt num.33.
Cauſa inter Eccleſiaſticum, & laicum, cognoſcitur ab Eccleſiaſtico, deciſ. 17. num.13.
IVRISDICTIONE ſua vtens an, & quando in fraudem facere dicatur, deciſ.33.num.35.
A IVRISDICTIONE exemptio, vide Exemptio, & Exempti.
IVRISDICTIONEM Eccleſiaſticam turbans, punitur ab Eccleſiaſtico, deciſ.49.num.19. Incidit in Bullam Cœnæ num.34 Et efficitur de foro Eccleſiæ nu.31. Et quotannis excommunicatur in dicta Bulla num.33.
Tribuens qualitas. vide Qualitas.
Et poſſeſſionem ex diuerſis actibus poſſeſſoriis, ſingularitas ſubalterna probat, deciſ.69. num.33.
Iudicis an, & quando proroget illius familiam offendens, deciſ.86, num.4.& ſeq.
Si non habeat, qui officialem deputauit an procedat l. barbarius, deciſ. 30. num.26.
IVRISDICTIONI Iudicis habentis rem, vel perſonam ſubiectam, ſubijcitur delinquens in illam, deciſ. 86. n.3.
IVRISDICTIO connumeratur inter bona Eccleſiaſtica, deciſ.37.num.54.
Delegati an, & quando expiret per mortem delegantis, remiſſiuè, deciſ.31.num.15.
Vna aliam iuuare debet, deciſ.49. num.35.
Conſeruatoribus datur contra vſurpantes bona Regularium à Conc. Trid. ſeſſ.22. cap.11. de Reform. deciſ.8. num.44.
Controuerſia ſi fuerit inter Eccleſiaſticum & laicum, quæſtio eſt agitanda, & terminanda coram Eccleſiaſtico, deciſ.24.num.41.& 39.
Epiſcopi in clericos, non poteſt ab ipſo laicis delegari, deciſ. 14. num. 10. 17.& ſeq. Nec Epiſcopus conſentire poteſt, vt laicus in clericos iuriſdictionem exerceat num.13.
In clericos ſibi non vindicatur à Principe, ſed eis magis obedire debet, deciſ.10. num.28.
Iudicia Eccleſiaſtici & laici, ſeu ſecularis, vide Iudex.
Laica prorogari non poteſt a clerico, nec tacitè, nec expreſſe, deciſ.18. ſub num.16.
Legiſlatoris concernit legis ſubſtantiam, deciſ.22.n.26.

Laici Iudicis prorogari non poteſt ab Equitibus Hieroſolymitanis, deciſ. 21. num. 29.
Ordinaria non expirat morte concedentis, re integra, deciſ. 30. num. 9.
Præſcribi non poteſt in clericos à iudice ſeculari, etiam per immemorabilem, & à Papa toleratam, deciſ. 2. num. 26. Limita, vt nom. 127.
Tribui, vt poſſit attenditur tempus delicti, deciſ. 26. n. 10.
Tributa à lege ſubſtentat ob bonum publicum geſta à Prælato putatiuo, deciſ. 30. num. 38.
Vbi non eſt, nemo poteſt aliquem ſua lege ligare, dec. 12. num. 22.
Ordinaria Epiſcopi, eo mortuo tranſit in capitulum, ſi delegata vero non, deciſ. 31. num. 3.
Vicarii Epiſcopi non amittitur, ſi ille fuerit ab Epiſcopo abſente reuocatus, donec ab ipſo certioretur, dec. 30. num. 1.
Amittitur ſtatim mortuo Epiſcopo, etiam quoad cauſas cœptas num. 2. Limita vt num. 3.
Ex Principis priuilegio, dignitati perpetuæ tributa, non eſt delegata, ſed ordinaria, deciſ. 97. num. 4.
Tribuitur à conſuetudine, deciſ. 37. num. 3. Alia vide io verbo Conſuetudo.
Eccleſiaſtica, cum ſit Religioni fauorabilis, de facili prorogatur, deciſ. 78. num. 17.
Intemporalibus penes Eccleſiam habitu reſidet nu. 39.
Suppletur ab errore communi, cum titulo putatiuo, deciſ. 30. num. 1.
IVRIS Præſumptio, vide Præſumptio.
Stricti ſunt priuilegia, deciſ. 21. num. 3. Intellige vt n. 12.
In corpore inſertum priuilegiũ latè interpretatur n. 14. & indiget ſpeciali derogatione, deciſ. 37. num. 65.
Quæſtio in poſſeſſorio ſpirituali matrimonialis cognoſci debet per Eccleſiaſticum non per laicum, deciſ. 9. n. 27.
Regulæ non attenduntur, quando agitur de publica vtilitate deciſ. 18. num 7.
Succedendi capacitas inſpicitur tempore delatæ ſucceſſionis, deciſ. 81. num. 23.
IVRI CANONICO conformes politicæ ordinationes, an & quando ſeruari debeant per clericos, & ao vi directiua teneantur deciſ. 13. num. 9.
IVRIS CANONICI ſcientia dirigit hominem principaliter in Deum, & tendit ad finem æternæ Beatitudinis, deciſ. 28. num. 8.
IVRIS DIVINI interpretatio fit per Summum Pontificē, deciſ. 37. num. 20. & 33.
Impedimento nullo exiſtente, l. barbarius procedit in ſpiritualibus, deciſ. 30. nom. 15. Limita, vt nom. 13.
IVRIS PATRONATVS narratiua eſt iuſtificanda, deciſ. 51. num. 9.
IVRIS PERITORVM ſtatuta an & quando interpretentur ſecundum cōmunem v um loquendi, dec. 23. nu. 35.
IVRI POSITIVO præualet Conſuetudo nom. 2.
IVS dat immemorabilis perſonis capacibus, non incapacibus, deciſ. 37. num. 34.
Antiquum ſi lex contineat, non eſt neceſſaria acceptatio ad illius eſſentiam, deciſ. 15. num. 4. & 47.
Antiquum fori priuilegium tribuebat clerico primæ tonſuræ abſque alio requiſito, deciſ. 26. num. 1.
Dandi de iniuriis matris ſecundo nubentis, an filius tranſmittat ad hæredes, deciſ. 33. nom 13. & ſeq.
Superueniēs ex cauſa de præterito, conualidat iudicium nullum, deciſ. 74. num. 16.
Condi conceſſit per Papam ex facultate à Deo recepta, deciſ. 15. num. 36. Et per Epiſcopos ex eadem auctoritate recepta nom. 37.
Nouum fori priuilegium non tribuit clericis niſi habeāt tria requiſita Concilii, deciſ. 26. num. 3. Et quidem copulatiue num. 4. & 6.
Nullū tribuit conſuetudo contra immunitatem Eccleſiæ, deciſ. 37. num 44.
IVS IN RE, ſeo INTERESSE connexum, ſi habeant laici ſimul cum clerico illi eximuntur à ſeculari iuriſdictione, deciſ. 19. nu. 18.
Indiuiduum, ſi habeant laici ſimul cum clerico, illi gaudent immunitate ex perſona clerici, n. 29. Et nō ligantur ſtatutis n. 25. Et omnes conueniuntur cora Eccleſ. n. 33.
Habens, ſi clericum laudauerit, an talis clericus forū declinare poſſit, dec. 24. n. 5. Proteſtans an debeat num. 41.
Superueniēs lite pendente ex cauſa de præterito, quando profit ad victoriam, deciſ. 99. num 60.
Superueniens lite pendente ex cauſa de futuro, 20. & quando ſuffragetur actori num. 62.
DE SVO IVRE certus eſſe debet ſi ius, vt illi tacitè renonciaſſe dicatur, deciſ. 33. num. 18.
DE NON IVRE proteſtantis ſi poſtea conſtet, proteſtatio euaneſcit, deciſ. 14. num. 51.
IVS CANONICVM improbat conſuetudinem contra immunitatem Eccleſiæ, deciſ. 37. num. 41.
Pœnam ſi imponat & perſona rei ſit laic, cauſa dicitur mixti fori, deciſ. 9. num. 16.
Pœnas ſecundo nubentium in odium nuptiarum inflictas ſuſtulit, deciſ. 32. num. 17.
Permittit vt clerici in foro ſeculari litigantes, illius ordinem ſeruent, deciſ. 10 num 25.
IVS CIVILE improbat conſuetudinem contra immunitatem Eccleſiaſticam, deciſ 37. num. 41.
Seruatur in foro Eccleſiaſtico, vbi contrarium à iure canonico non reperitur diſpoſitum, deciſ 81. num. 4.
IVS COMMVNE correctum non fuit a Conſtitutione Gregorii XIV. ſuper immun Eccleſ. deciſ. 23. num. 2.
Contra ſe habere dicitur, qui habet contra ſe præſumptionem legis deciſ. 27. num. 66.
AD IVS COMMVNE reducit nos immunitas, dec. 41. n. 12.
IVS CONGRVVM non habet locum contra Eccl. ſiaſticos, qui tamen illo vti poſſunt, deciſ. 12. num. 11.
IVS DIVINVM interpretatur ſecundum conſuetudinem a Summo Pontifice, deciſ. 37. num. 17. 20. & 33.
Limitatur à conſuetudine ex cauſa diſtinguendo, & declarando, num. 21. Contrarium verius num. 18.
Contra Summus Pontifex in caſu particulari diſpenſat ex magna cauſa num. 22. & 33.
Contrà an & quando diſpenſare poſſit Summus Pontifex num. 33.
Contra conſuetudo eſt irrationabilis, & nulla num. 28. Etiam immemorabilis num. 29.
IVS MVNICIPALE contra actum minoris factum ſine ſolemnitatibus ſi annullet, ille eſt nullus ipſo minore duntaxat volente, deciſ. 16. num. 26 & 27.
IVS NATVRALE impedimentum aliquod ſi non afficeat, l. barbarius procedit in ſpiritualibus, deciſ. 30. num. 15. Secus vt num. 3.
IVS PATRONATVS annexum eſt ſpiritualitati, & ſpectat ad forum Eccleſiaſticum, deciſ. 8. num. 26.
Remittere poteſt primus acquirens, in præiudicium filiorum, deciſ. 73. num. 3.
Non eſt ad allegationes tranſitoriorum; ſed ab illis acquitā poteſt oom 14.
Vel ſepulchri pro ſe, & deſcendentibus, ſi quis exercitis quid probandū ſit ab illud prætendente, deciſ. 88. nu 6.
IVS POSITIVVM an induxerit immunitatem Eccleſiaſticam, deciſ 37. num. 1. & 17.
IVS PROTHOMISEOS inducens ſtatutum an, & quando includat clericos remiſſiuè, deciſ. 8. num. 39.
IVS SEPVLTVRAE, vide Sepultura.
IVSTITIA cōtractus, ex vniuerſo deducitur, dec. 91. n. 49.
IVSTITIAE repugnāte in quacunque actione verificatur, caſi quis laedente, in illis verbis, violentas manus, deciſ. 20. num. 26.
IVSTITIAM adminiſtrare clericis, negligunt iudices laici, deciſ. 8. num. 15.
IVSTA quomodo dicatur lex humana.
IVVARE, vide Coadiuuare.
IVVARI priuilegio qui vult, qualitatem à priuilegio requiſitam probare debet, deciſ. 22. num. 5.

L

PRO LABORERIO imponens gabellam, vel onus colonis clerico, ſi, incidit in Bullā Cœnæ, dec. 41. n. 22.

LABORIS pretium eſt merces, quæ colonis non partiarijs ſoluitur, deciſ.42. num.12.
LACRIMAE quando metum probent, deciſ.79. num.59.
LAENITATIS irregularitas, vide Irregularitas.
LAD... conſ.17. nu.4. Reijcitur deciſ.5. num.81. 86 & 87.
LAESAE MAIESTATIS crimen, an committat Eques Hieroſolymitanus in Principem laicum, deciſ. 21. num. 33. & ſeqq.
Crimen non committitur à non ſubdito num. 34. Neque a clerico offendente Principem laicum num.35.
Criminis quanta ſit atrocitas, deciſ.64.num 6. remiſſiuè,
Reus efficitur, non ſubditus, præſtans opem ſubdito n.8.
In crimine auxiliator, ignorantiā probare tenetur n.11.
Reum receptans ignoranter, an incidat in pœnam num.22.
In crimine, quælibet veriſimilis cauſa, etiam colorata excuſat num.24.
In crimine confeſſio tacita per ſtatutum, non parit effectum veræ confeſſionis num.25.
Pœna tenetur accomodans arma ad occidendum priuatum, ſi homicidium perficiatur tempore, quo ille eſt in dignitate num.36. Intellige, vt num.55.
In crimine non incidit offendens Principem ignoranter num.37.
Pœna non punitur opem ignoranter præſtans offendenti Principem num.44.
Crimen nō dicitur committere forenſis, & non ſubditus, deciſ. 64. num.7.
LAESIO clerici ex actu perfecto reſultans requiritur ad ſuccurrendum in eam, ſi quis ſuadente; & non ſufficit ſola attentatio, deciſ.20. num.16.
Corporum quomodo, & quo ordine ex veneno procedat num.14. & 39.
LAICALE Statutum, vide Statutum.
Officium, vide Officium.
LAICALIS Curia, vide Curia.
Habitus, vide Habitus.
Iuriſdictio, vide Iudex, & Iuriſdictio.
LAICA Curia, vide Curia.
Lex, vide Lex.
Ordinatio, vide Ordinatio.
LAICI cauſa, clerici nomine poſſidentis intentata ſpectat ad forum canonicum, deciſ.12.num.65.
De Sententia, vide Sententia.
Euntes ad molendinum Eccleſiæ, non comprehenduntur a ſtatu o mandante ſolui certum quid pro bladis ad molendinum ferendis deciſ 41.num.69.
Emunt bona ſub clipeo clericorum, non poſſunt à Principis iuriſdictione eximi, deciſ.49.num.2.
Sunt clericis infeſti, præſertim in materia iuriſdictionali num.17.
Pro Eccleſiæ reparatione coguntur à Iudice Eccleſiaſtico, deciſ.67.num.53.
LAICIS, & clericis conſuetudo commune, vide Conſuetudo.
Si ſoleat concedi licentia extrahendi annonam, ſeu bladas, frumentum, vel victualia, clerici poſſunt extrahere etiam tempore penuriæ tuta conſcientia, deciſ. 13. num.10.
LAICO clericus ſuccedens coram quo ſit conueniendus vide Clericus.
Committi cauſæ ciuiles clericorum, quatenus poſſint ab Ordinario, deciſ.14. num.11.
Etiam Epiſcopus poteſt taxare prætia rebus de iure ciuili, deciſ.13 num 11.
Delegari an poſſit per Epiſcopum facultas in clericos, deciſ.14.num.10.17.& ſeq.
Delegari an poſſit captura clericorum de nocte, vel cum armis incedentium num. 19.
Delegari ab Epiſcopo quæ cauſæ poſſint num.17.
LAICORVM a Iuriſdictione ſunt exempti clerici de iure diuino, & quare, deciſ.2. nu. 120. Et omni iure, dec. 12. num.18.
De Edicto, vide Edictum.
De Statuto, vide Statutum.
Statuto non ligatur laicus propter ius indiuiduum, quod habet cum clerico, deciſ.19.num.25.
Vita eſt clericis paſſio, ſed mors conſolatio, deciſ. 89. num.24.
AD LAICOS ſi tranſeant bona immunia ſupponuntur collectis, deciſ.35.num.31.
INTER LAICOS cauſa dotis an agitari poſſit coram Iudice Eccleſiaſtico, deciſ 1.num.15.
LAICVM conueniendi pro canone coram Epiſcopo, conſuetudo eſt a iure approbata, deciſ 98 num.34.
LAICVS beneficij Eccleſiaſtici eſt incapax, dec 1.8.nu.41.
Delictum à ſolo iure canonico prohibitum committens, punitur in vtroque foro, deciſ.3. num.17.
Delictum Eccleſiaſticum committens, punitur ab Eccleſiaſtico priuatiuè quo ad laicos, deciſ.3. num 27.
Delinquens in Eccleſia an, & quando ſubiaceat vtrique foro num.3.7.& 19. Et an puniatur per Eccleſiaſticum priuatiue quo ad laicum num. 1. & 27.
Delinquens ſimul cum clerico an, & quando puniri poſſit per Eccleſiaſticum, deciſ.4 num.11.
Cenſuras infligere non poteſt, deciſ.9. num.13.
Eximi non poteſt per Papam à iuriſdictione ſui Principis, deciſ.1.num.42. Declara vt num.111.& ſeqq.
Occupans bona, etiam patrimonialia clerici, conueniri poteſt coram Eccleſiaſtico, deciſ.100.num.40.
Eximit ſe à Principis iuriſdictione, mancipando ſe Regulis approbatis, deciſ.2.num.113.
Forum canonicum ſortitur, ratione delicti, vel loci, vel pœnæ, deciſ.4 num.7.
Incapax eſt ſpiritualium, deciſ.8.num.21.
Iuriſdictionem in clericos exercere non poteſt, etiam de conſenſu Epiſcopi, deciſ.14.num.13.
Iudex, vide Iudex.
Bladas clericorum contra Principis edictum aſportans, an puniatur, deciſ.12 num.26.61. & ſeqq.
Minor ſi faciat aliquem actum ſpiritualem, iudex Eccleſiaſticus decretum interponit, deciſ.1.num.9.
Princeps, vide Princeps.
Puniri non poteſt per Eccleſiaſticum pœna temporali, deciſ.4.num.1 Contrarium eſt verius num. 4 & 10.& Pragmatica Regni, ac Conſtitutio Pij IV. ſunt abrogatæ num.16.
Puniri an, & quando poſſit, ſi delinquat ſimul cum clerico, deciſ 4.num.1,
Sacrilegium committens, ſubijcet vtrique foro, deciſ. 3. num.13.
Clericis obſequi debet, non autem poteſt imperare, deciſ.14. num 14.
Infeſtus vt plurimum eſt clericis, & quare num.15.
Remanet Nouitius ante profeſſionem, deciſ.16.num. 5.
Iniurians clericum, punitur etiam ab Ordinario, dec.49. num.28.
Arbiter eſſe non poteſt in poſſeſſorijs, quaſi ſpiritualibus licet poſſit eſſe arbitrator, deciſ.8.num.48. Poteſt tamen eſſe vna cum clerico num.49.
Ad ſacerdotem confugiens poteſt à Curia ſeculari ex illo auelli, deciſ.49.num.3. Amplia vt num.4. Limita, vt num.5.& 6.
Contractum ſi faciat cum clerico; contractus ſubeſt ſtatuto laicali formam præſcribenti, deciſ.10.nu.3 & ſub num.4. Et non ligatur ſolemnitate ſtatuti, ſi officiale impletur num.13.
Gabellam ſoluit de re, quam communiter poſſidet cum clerico, deciſ 41.num.28.
Conuenitur ſimul cum clerico coram Eccleſiaſtico in materia indiuidua, & quando contra ipſos agitur duplicibus iudicijs, deciſ. 19. num.33.
Delinquens cum clerico, in quo foro puniatur num.1.
Diuiſionem facere cum clerico ſrater, cogi poteſt ab Eccleſiaſtico num.13.
Qui ſe ſubmiſit vnicuique foro, poteſt coram Eccleſiaſtico conueniri, deciſ.98. num.31.

Exim

Eximitur à iuriſdictione ſeculari, propter intereſſe connexum clerici num.18.
Hoſpitandi immunitate gaudet, propter clericum cum eo habitantem num.30.
Immunitate non gaudet ex perſona clerici, vbi ius eſt diuiduum num.27. Secus in indiuiduo num.29.
Conuentus à clerico pro canone rei emphyteoticæ an declinet forum, deciſ.98.num.1.& 9.
Monialem carnaliter cognoſcens, puniri poteſt ab vtroque foro, deciſ.19.num.3.
Rei Eccleſiæ adminiſtrator, cogitur in foro Eccleſiaſtico rationem reddere, deciſ.98. num.4.
Fori electionem, an, & quando habeat propter clericum litis conſortem, deciſ.19. num.34.
Pro fructibus rei Eccleſiæ, coram Epiſcopo conuenitur, deciſ.98.num.5.
Vicarius Epiſcopi ſi eſſet, an eius geſta ſint valida, ſi communiter reputabatur idoneus, deciſ.30. ſub num.32.
Pro re eccleſiaſtica, vel illius connexis, & acceſſorijs, quacumque actione poteſt coram Epiſcopo conueniri, deciſ. 98.num.9.
Statuto laicorum non ligatur propter ius indiuiduum, quod habet cum clerico, deciſ.19. num.25.
Pro laudemio poteſt coram Epiſcopo conueniri, dec.98. num.14.
Trahitur ad forum Eccleſiæ per actionem perſonalem continentem rem Eccleſiæ, & quare num.20.
Trahitur ad forum Eccleſiaſticum pro quacumque cauſa, pro qua poteſt excommunicari num.28.
In quibus caſibus poſſit coram Eccleſiaſtico conueniri, remiſſiue num.29.
Communem rem habens cum Eccleſia, ſuper illa non currit præſcriptio, niſi vti in bonis Eccleſiaſticis, dec.19. num.31.
Iuriſdictionem in clericos acquirere poteſt ex conſuetudine à Sede Apoſtolica tollerata, deciſ.37.num.24. Limita, & Declara, vt num.39.61. & ſeqq.
Iuriſdictionis in clericos, vt ſit capax per rerum naturam contingere nequit num.32.
Eccleſiaſtici iudicis prorogare poteſt iuriſdictionem, deciſ.98.num.33.
Ratione doli, rapinæ, ſacrilegij, vel violentiæ, coram Epiſcopo conueniri poteſt etiam ſi factum neget nu.46.
Actum ſpiritualem exercens, etiam per tempus immemorabile non præſcribit, dec.ſ.37.num.7.
Clericos grauans eſt in mala fide vera num.53. Et ſacrilegium committit num.54. remiſſiuè.
Clericos collectare, vt poſſit, non ſufficit conſenſus tacitus Summi Pontificis num.61. Sed requiritur licentia expreſſa num.66.
Paciſci non poteſt cum Præſulibus ſuper immunitate abſque aſſenſu Apoſtolico num.63.
Gabellas à clericis exigens punitur ab Eccleſiaſtico n.69. Peccatum, & ſacrilegium committit num.70. Tenetur ad reſtitutionem nu.71. Incidit in Bullam Cœnæ n.72. Amplia vt num.73. & 74.
Percutiens laicum in parlatorio monialium, an incidat in excommunicationem, & poſſit ab Ordinario puniri. deciſ.62.num.1.& 13.
LAPIDEM proijciens contra clericum non incidit in excommunicationem, ſi eum non attingit. deciſ.20. num.18.
LAPVS Alleg.33. defenditur, deciſ.39.num.39.
LARGITAS Principum in Eccleſiam, fecit illos floreſcere, deciſ.35 num.30.
DE LARGITIONE MVNERVM Bulla, excipit equites Hieroſolymitanos vti verè Religioſos, deciſ.2.num.56. deciſ.21.num.56.
LARGO MODO proditor quando quis dicatur, vide Proditor.
Vide etiam in verbo Latè.
LATA interpretatio quando, & in quibus ſit facienda, vide Interpretatio.
LATE SVMPTO VOCABVLO beneficij appellatione, venit etiam priuilegium, & è contra, deciſ.21.num.58.
Clericorum appellatione veniunt Equites Hieroſolymitani num.69.
LATINVS ſermo, vide Sermo.
LATO MODO, vide latè, & largo modo.
LAVDATIO Authoris, in quo differat a nominatione, deciſ.24.num.2.
LAVDATVS clericus ab habente ius in re, an forum declinare poſſit num.5.
PRO LAVDEMIO poteſt laicus coram Epiſcopo conueniri, deciſ.98.num.14.
LAVDVM latum ſi fuerit a pluribus, quorum aliquis ſit clericus, reductio petitur coram Eccleſiaſtico, dec.19. num.26.
LEGALIS contractus, vide Contractus.
Hypotheca, vide Hypotheca.
LEGATI SEDIS APOSTOLICAE ſubſidia, prætendere, & exigere non poſſunt ab equitibus Hieroſolymitanis, deciſ.21.num.78.
LEGATARIJ loco habetur frater in aliquo inſtitutus, dato cohærede vniuerſali, deciſ.34. num.35.
LEGATA ſibi in re mater binuba, conſequitur etiam proprietatem, deciſ.33.num.2. & ſub num.13.
Re matrem eſſe contentam, ſi filius iuſſit, an ei ſi ſit binuba debeatur ſupplementum legitimæ in bonis primi viri num.21.
Vt dicantur titulo inſtitutionis relicta, operatur clauſula, omni meliori modo, deciſ.73. num.61.
LEGATVM liberationis à redditione rationis quid operetur, deciſ.29. num.3. & 45. Intelligitur de ratione non dum reddita num.7. Non liberat regulariter à ſolutione Reliquatus num.8.
Bonorum fieri poteſt Eccleſiæ cum onere collectarum, deciſ.35. num. 41.
De ſtando computis dandis, intelligitur de computis non dum dans. deciſ.29. num 7.
Extraneis factum non minuit legitimam matris, quæ in primis eſt detrahenda, deciſ.34. num.36.
Fratri factum, an minuat pro ſua rata legitimam matris, deciſ.34.num.37.
Matri factum imputatur in legitimam num.38.
Vel donatio, vel ſubſtitutio in tempus inhabile collata, caducatur, deciſ.72.num.11.
Filiæ in cauſam dotis, intelligitur titulo inſtitutionis, deciſ.73. num.54.
Pro omni eo, quod filius in bonis & hæreditate prætendere poteſt, dicitur factum titulo inſtitutionis n.60.
Dicitur quis acceptare, cum onere ſuo num.66.
Acceptans tenetur implere onus illi annexum, etiam vltra vires num.67.
Diſtributiuum, vide Diſtributiuum.
LEGE tacite cautum eſſe dicitur, in quo eadem reperitur ratio, deciſ.84. num.10.
LEGE expreſſa ſi cautum non ſit, pœna temporalis non imponitur, deciſ 13. num.7.
Laica, ſi actuaſue: int prohibiti an, & quando clerici ab illis abſtinere teneantur in conſcientia num.1.
Sua nemo ligare poteſt, in quem iuriſdictionem non habet, deciſ.11.num.13.
Vti poſſunt pro ſe Eccleſia, & clerici & non recipere contra ſe. deciſ.11.num.10.
Inferioris vti poteſt Princeps, vel Superior, quamuis ea non ligetur num.15.
LEGES ciuiles a ſubditis ſunt ſeruandæ, deciſ.46. nu.5.
Ciuiles ob bonum publicum conditæ, an vim iuramenti impediant num.7.
Ciuiles ob priuatum commodum conditæ an obligent ad culpam num.8.
Naturales, diuinæ, poſitiuæ, & canonicæ obligant ad culpam, & quare, deciſ.46.num.6.
Quando bonum publicum, & quando priuatum reſpiciant, deciſ.46.num.10.
LEGES DIVERSAE.
L. ſi a marito §. ſi fundum ff. ſol. mat. extenditur etiam

ad fructus ciuiles, deciſ. 84 num. 48.
Codicis ſub titulo de Sacr. Sanct. Eccleſ. & de Epiſc. & cleric. ſunt nullæ, deciſ. 10. num. 33. & deciſ. 53. num. 33.
L. ad instructionem C. de Sacr. Sanct. Eccleſ. fuit ab initio inualida, & hodie eſt correcta, deciſ. 12. num. 49.
L. nec timorem §. proinde ff. quod met. cauſ. interpretatur, deciſ. 5. num. 37.
L. 1. C. de malefic. & mathem. loquitur de venenante amicum, deciſ. 23. num. 29.
L. metum la 3. quod met. cauſ. intellectus, deciſ. 5. num. 78.
L. Papinianus §. quoniam ff. de inoff. teſtam. Limitatur. deciſ. 24. num. 19.
L. qui ſic ff. de ſolution. declaratur, deciſ. 28. ſub num. 77.
L. munerum §. patrimonium ff. de muner. & honor. germanus intellectus contra Maccabæum. deciſ. 36. nu. 22.
L. quoties ff. de iudic. non procedit in iis, quæ ſunt alterius ſpeciei, vel ſeparatæ naturæ, deciſ. 8. num. 31.
L. 2. C. de Epiſc. & cleric. dilucidatur, deciſ. 48. num. 74.
L. barbarius ff. de offic. Prætor. ſupplet iuriſdictionem, ſtante errore communi cum titulo officialis putatiuo, deciſ. 30. num. 4.
An procedat in officiali, qui vnicum, vel binos actus exercuit num. 12.
In ſpiritualibus quatenus procedat ſecundum Canoniſtas num. 38.
Et quatenus ſecundum Theologos num. 24.
In ſpiritualibus procedit, nullo iuris diuini, vel naturalis exiſtente impedimento num. 15. Non procedit autem vbi adeſt illud num. 23.
An procedat in officiali deputato à non habente iuriſdictionem num. 25.
Procedit etiam vbi error inſurgit ex probabili Doctorum opinione num. 33.
Procedit etiam vbi populus non errarct, ſed dubitaret num. 34.
Ceſſat, ſi ante completum negotium, veritas detegatur num. 35.
An procedat vbi eligens officialem non habet auctoritatem illum habilitandi num. 36.
Ampliatur, remiſſiuè num. 41.
Limitatur, remiſſiuè num. 41.
Caſus plures particulares, in quibus procedit, vel non vide in verbo Error, Ignorantia, & deciſ. 30. per totam.
Procedit, ſi erratur in facto, ſecus ſi in iure, deciſ. 31. num. 11.
Diſpenſationem matrimonialem concentam à Vicario Capitulari, an ſuſtineat num. 10.
L. addictna C. de Epiſc. audien. in quo ſit correcta, deciſ. 86. num. 5.
L. ſi quis conductione C. locat. agens, debet plenè, & concludenter docere de locatione, deciſ. 100. num. 1.
L. ſi quis ſepulchrum ff. de relig. & ſumpt. funer. materia eſt arbitraria, deciſ. 58 num. 15.
Intellige de arbitrio iudicis Eccleſiaſtici, non ſecularis num. 18.
Non procedit in locatione ad modicum tempus, ſecundum Riccium num. 24. Contrarium eſt verius num. 25. & ſub num. 28.
Illius actio datur contra alieno nomine poſſidentes, num. 6.
Illius condictione contra agentem, exceptio reſpiciens petitorium non admittitur num. 6.
L. quoniam multa facinora C. ad leg. Iul. de vi publ. eſt ſpecialis in violentia deciſ. 64. num. 56.
Procedit in principali delinquente, non in auxiliatore num. 49.
Procedit quo ad pœnam extraordinariam num. 51.
L. metum la 1. ff. quod met. cauſ. exponitur, deciſ. 75. num. 72.
L. metum la 2. de don. inter vir. & vxor. in quibus terminis procedat, deciſ. 24. nu. 37. & ſeq. An procedat dumtaxat in vſuris odioſis num. 39.
LEGES CIVILES à ſubditis ſunt ſeruandæ, deciſ. 46. num. 5.
Ob bonum publicum conditæ, an vim iuramenti impediant num. 7.
Ob priuatorum commodum conditæ, an obligent ad culpam num. 8.
LEGES NATVRALES, DIVINAE, POSITIVAE, ET CANONICAE obligant ad culpam, & quare, dec. 46. num. 6.
LEGES quando bonum publicum, & quando priuatum reſpiciant num. 10.
Quin in ſuo teſtamento locum habeant, nemo facere poteſt, deciſ. 35. num. 6.
A LEGE tacite cautum eſſe dicitur, in quo eadem reperitur ratio, deciſ. 64 num. 8.
Tributa iuriſdictio ſuſtentat ob bonum publicum geſta per Prælatum putatiuum, deciſ. 30. num. 38.
LEGIS auxilium ſi ultra implorat, committens in legem, deciſ. 60. num. 29.
Caſus vbi eſt, nulla ſubeſſe poteſt dubitatio, deciſ. 81. num. 34.
Vim habet conſuetudo tolerata à Principe legis condendæ poteſtatem habente, deciſ. 37. num. 25. Declara, vt num. 39. 61. & ſeqq.
Vim obtinet Bulla in Cœna Domini num. 56.
Verba, vide Verba.
Prouiſio per factum hominis tolli non poteſt, deciſ. 71. num. 34
LEGIS verba improprianiur, vt euitetur abſurdum, deciſ. 20. num. 32.
Ratio finalis magis attenditur, quam diſpoſitio, dec. 26. num. 33.
Præſumptiones, vide Præſumptiones.
Vti tranſgreſſor, punitur tranſgreſſor conſuetudinis, deciſ. 37. num. 4.
Vim habet immemorabilis num. 12.
LEGVM ſuarum vindex vniſquiſque eſt, deciſ. 12. num. 34.
Subſtantiam concernit Legiſlatoris iuriſdictio num. 26.
Interpres eſt conſuetudo num. 17.
Finis, & ſubſtantia eſt commune bonum, num. 28.
LEX fundata in præſumptione, non obligat in conſcientia, quando in particulari caſu, veritas eſt in contrarium, deciſ. 28. num. 32.
Acceptata dicitur eo ipſo, quod eſt publicata, dec. 25. num. 30.
Acceptata in vna parte, non obligat in alia num. 10.
Acceptata in vna Prouincia non obligat in diuerſa num. 51.
Abrogatur à non vſu habente implicitum contrarium vſum num. 22.
Ciuilis quando obliget in conſcientia, remiſſiuè nu. 42.
Claudicare non debet, ſed eſt omnibus communis, deciſ. 1. num. 2.
Commune bonum quatenus principaliter, vel ſecundario reſpiciat, deciſ. 12. num. 31.
Allegari an, & quando poſſit ad deciſionem cauſarum, ſi habeat plures intellectus, deciſ. 23. num. 17.
Condita in bonum priuatum, cedit in bonum commune, deciſ. 2. num. 30.
Firmatur moribus vtentium, deciſ. 25. num. 5. Declara, vt num. 34. Amplia, vt num 6. 7. 8. & 9.
Humana quando dicatur iuſta, deciſ. 12. num. 29.
Humana quæ requirat ad eius validitatem num. 32.
Non abrogatur à ſimplici non vſu num. 28.
Publicata præſumitur ex temporis antiquitate num. 38.
Moſayca ſeruanda eſt inter Hebræos, & in ſubſidium lex Romanorum, deciſ. 2. num. 2.
Non ligat, niſi probetur vſu recepta, deciſ. 2. num. 43.
Non publicata non tenet num. 38.
Fallit, vt num. 129.

Requi-

Requirit tria ad eius eſſe, deciſ. 15. num. 4.
Semper loquitur, & dicitur in viridi obſeruantia num. 20.
Obſeruantiam non requirit pro illius forma ſubſtantiali num. 33.
Superioris ſui ſperni non poteſt à ſubdito contrahente cum non ſubdito, deciſ. 10. num. 4.
Tollitur a conſuetudine notoria iſti contraria per decennium, deciſ. 15. num. 43.
Quid autem ſi ab initio fuerit recepta num. 8.
Imo ſufficere tempus minus, probabile eſt num. 44.
Declara, vt num. 45. & 46.
Vſu recepta, ſi non probetur, non ligat, deciſ. a num. 43.
Vſu recepta ſi non fuerit, illam non ſeruans non peccat nec dicitur tranſgreſſor, deciſ. 15. num. 12.
Quomodo autem ſit probandus vſus legi contrarius num. 19.
Pœnam ipſo facto ſi intelligat, an illa incurratur actu incœpto, ſed non perfecto, deciſ. 20. num. 9.
Interpretans, vel innouans, recipit extenſiones, & limitationes legis interpretatæ, & reprobatæ, deciſ. 97. num. 17.
Intellige, vt num. 22.
Generaliter loquens, etiam minores comprehendit, deciſ. 33. num. 24.
Fingit partium conuentionem in tacitis hypothecis, deciſ. 36. num. 8.
Conſuetudini inducendæ reſiſtit, deciſ. 37. num. 45.
Pœnalis extenditur ad caſum à iure æquiparatum, deciſ. 60. num. 32.
LEGISLATORIS iuriſdictio concernit legis ſubſtantiam, deciſ. 12. num. 26.
Scientia, & patientia requiritur, vt actus contrarii deroget legi, deciſ. 15. num. 39. & ſeq.
LEGITIMA liberis debetur, deciſ. 32. num. 1.
Parentibus debetur, ſicut, & liberis num. 5.
Auiæ debetur num. 12.
Matri debetur num. 2. Ita vt ea priuari non poſſit ex teſtamento filij num. 5.
Et petere poteſt illius ſupplementum num. 6. Etiam inſtituta Eccleſia num. 7.
Et debetur in bonis filij Religioſi à die profeſſionis, etiam ſi ſit binuba num. 11. & 12.
Et ſi ſit binuba debetur in vſufructu num. 15. Et an ea priuari poſſit ſi iterum nubat num. 17.
Et an illa in hoc caſu ei debeatur contra expreſſam filij voluntatem, deciſ. 33. num. 1.
Eſt portio inteſtatæ ſucceſſionis, nec debetur non ſuccedenti ab inteſtato, deciſ. 32. num. 24.
Eſt debitum neceſſarium, veluti æs alienum num. 9.
Liberorum quo iure deferatur num. 3.
Filiorum de iure authenticorum aucta fuit, & ad quam ſummam, deciſ. 34. num. 1.
Parentum aucta fuit ad inſtar legitimæ filiorum num. 2. Maximè matris, & auiæ num. 3 & 13.
Parentum quo iure deferatur num 3.
Conſiſtere an poſſit in vſufructu, vel in fructibus nu. 22. & ſeq.
Debetur legitimato titulo inſtitutionis, deciſ. 73. nu. 34.
Continet in ſe piam cauſam, deciſ. 32. num. 10.
Potentior eſt pia cauſa num. 10.
Matris in bonis filij, fratribus, & ſororibus, vel præteritis, vel à ſtatuto excluſis an ſit tertia totius, vel tertia tertiæ, deciſ. 34. num. 4. & 32.
Et quid ſi fratres in aliquo ſint cogniti num. 34. & ſeqq.
Matri binubæ debetur ſupplementum legitimæ etiam in bonis à primo viro profectis, deciſ. 33. num. 2. & 5.
Et an hoc procedat, ſi filius iuſſit illam eſſe contentam re legata num. 11.
Matris, fratribus exhæredatis eſt tertia totius, dec. 34. num 6. & 16.
Non diminuitur à fratre præterito, vel exhæredato num. 7.
Peti poteſt à matre reiecta ſua virili portione in ſucceſſione filij ab inteſtato defuncti, alijs ſuperſtitibus, ſub num. 10. & num. 14.
Matris ſemper eſt Triens tam ab inteſtato, quàm ex teſtamento num. 13.
Matris non minuitur propter exiſtentiam fratris, ſi is non conſequeretur id quod matri auſertur num. 32.
Nec per legata extraneis facta num. 36.
An vero pro illa rata minuatur factum fratri num. 37.
Et an in ea imputetur legatum factum eidem num. 38.
Detrahi debet ante legata num. 36.
Eſt tertia pars eius, quod quis ab inteſtato conſequuturus eſſet num. 15.
Rebus tamen ſic ſe habentibus ab inteſtato, prout ex teſtamento, alias ſecus num. 16. & 19.
Quæ limitatio defenditur ab Aretino, & Franch. nu. 18.
Quid ſi ex ſuccedentibus ab inteſtato, aliqui legitimam prætendere nequeunt num. 20. Vel à lege, aut a Teſtatore iuſte excludantur a legitima num. 21.
Relinquenda quare ſit titulo inſtitutionis num. 30.
Debita ſi ſit ei, cui relictum factum eſt, illud cenſetur factum iure inſtitutionis num. 24
Contrarium regulariter eſt verius num. 25. & ſeqq.
PRO LEGITIMA factum relictum, dicitur iure inſtitutionis num. 26.
LEGITIMAE proprietate, mater binuba an priuetur, aliis liberis non extantibus, deciſ. 33. num. 12.
Loco dotis ſuccedit, deciſ. 34. num. 18.
Supplementum, vide Supplementum.
LEGITIMAM in plena proprietate conſequitur mater binuba ſtatim emiſſa per filium profeſſione in Religione, deciſ. 33. num. 14.
Etiam proprietatis in prædefuncti filij bonis, vt conſequatur mater binuba, an, & quando operetur conſenſus tacitus filii in nuptiis matris num. 16. & ſeq.
LEGITIMARE ad bona emphyteotica Eccleſiæ, ſolus Papa poteſt, deciſ. 73. num. 48.
LEGITIMATIO omnem abolet maculam num. 25.
Quando auferat maculam menti Eccleſiæ repugnantem num. 42.
Non plus operatur, quàm ſit in facultate legitimantis num. 46.
LEGITIMATO debetur legitima titulo inſtitutionis; competit ius dicendi teſtamentum inofficioſum; & conſequendi omnia priuilegia legitimorum, ac naturalium num 34.
LEGITIMATVS nihil differt à legitimis num. 20.
Eſt vere legitimus num. 27.
Venit appellatione legitimorum, & naturalium num. 29.
Et quid in bonis emphyteoticis num. 40.
Habet omnia iura legitimorum, ac ſuitatis num. 30.
Habet verum legitimorum ſtatum num. 31.
Gaudet nobilitate paterna num. 32.
Dicitur de linea, & conſeruat agnationem num. 33.
Excludit ſubſtitutum ſub conditione, ſi deceſſerit ſine filiis legitimis, & naturalibus num. 35.
Succedit in emphyteuſi priuata, non in Eccleſiaſtica num. 36.
Per ſubſequens matrimonium ſuccedit in emphyteuſi Eccleſiaſtica num. 37.
In ſpecie ob bona emphyteotica, ſuccedit etiam ſi ad illa vocati ſint duntaxat legitimi num. 38. Declara, vt num. 36.
An, & quando in emphyteuſi veniat appellatione legitimorum num. 40.
An ſuccedat in iurepatronatus num. 41.
A Comite Palatino non ſuccedit in emphyteuſi Eccleſiaſtica num. 43.
Ab Imperatore non venit ad emphyteuſim Eccleſiæ num 44.
Non admittitur ad bona inueſtita pro filiis de legitimo matrimonio natis num. 49.
In inueſtitura comprehenſus an indicetur vocatus in defectum legitimorum num. 54.

LE-

etiam à quæſtione meri facti num. 25.
Iudicia Eccleſiaſtici minus canonice facta, an ſit attendenda, & actus nullitatem inducant num. 32. & 37. etiamſi non interuenerit, vbi oraus fuerit articulus ſpiritualis, proceſſus laici redditur nullus ex ſola partis proteſtatione num. 33.
INIECERIT verbum verificatur in appoſitione manuum ad dorſum, abſque percuſſione, deciſ. 45. num 42.
Quid ſignificet in Can. ſi quis ſuadente num. 63.
INIMICVM occidens à tergo ex inſidiis, vel per feneſtrã an ſit proditor, & Eccleſiæ immunitate priuetur, deciſ. 23. num. 1. 10. & ſeqq. & 15.
Occidens ex inſidiis non dicitur proprie proditor n. 10. ſecus largo modo, & in materia fauorabili num 15.
Venenans non eſt proditor num. 14.
INITIARI ordinibus debet Nouitius ab Epiſcopo loci, vbi eſt in probatione, deciſ. 16. num. 26.
AB INITIO recepta ſi non fuerit lex, non confirmatur moribus vtentium quando habet decretum irritans, deciſ. 15. num. 5. & 8.
Si fuerit conſuetudo contraria legi, an, & quando illam tollat num. 8. & 43.
Actus geri ſi non poterat, non fit Retrotractio, deciſ. 16. nu. 22. Declara, vt num. 25 cum multis ſeqq.
Renunciatio facta, ſtat in ſuſpenſo vſque ad profeſſionem num. 31.
Hypotheca pro collectis oritur pro toto futuro tempore, deciſ. 36. num 7. Intellige vt nu. 25. cum ſeqq.
Vide etiam in verbo Principium.
INIVRIA in Clericum conſideratur quo ad effectum, non quo ad modum per Can. ſi quis ſuadente, deciſ. 20. num. 22.
Eccleſiæ non dicitur remitti per remiſſionem à Clerico factam laico, qui illum offendit, deciſ. 3. num. 22.
Irrogatur non ſibi, ſed fœtui per abortum à ſe procuratum, deciſ. 20. num. 33.
In vltionem iniuriæ morte comminata, ſi ad illam euitandam repertus cum puella contrahat cum ea matrimonium dicitur validum, deciſ. 6. num. 1. & 5. In praxi tamen difficilè obtineretur num. 12.
Leuis eſt peccatum veniale, deciſ. 45. num. 8.
Facta meo conſanguineo, mihi facta dicitur num. 24.
Facta vni de familia, toti familiæ facta cenſetur num. 25.
Facta magiſtratui à quo ſit punienda, deciſ. 85. num. 7.
Verbalis propulſari poteſt incontinenti, non ex interuallo, deciſ. 45. num. 83. Alias non dicitur defenſio, ſed vindicta omni iure prohibita num. 84.
Volenti non fit, deciſ. 45. num. 68. deciſ. 49. num. 12. deciſ. 59. num. 21.
DE INIVRIA matris ſecundo nubentis ius dandi, an per filium tranſmittatur ad hæredes, deciſ. 33. num. 13. & ſeqq.
INIVRIOSA verba præſumuntur animo iniuriandi prolata, niſi contrarium probetur, deciſ. 64. num. 9.
Actio, vide Actio.
INIVSTITIA qualis requiratur, vt à mandato de manutenendo detur appellatio, deciſ. 96. num. 31.
INNOCENTIVS in cap. ſuper rebus num. 2. de Renunc. declaratur, deciſ. 5. num 22.
INNOVATIO priuilegiorum nouum ius non tribuit, ſed antiquum conſeruat quatenus adſit, deciſ. 2. num. 35.
INOBSERVANTIA legis vſu populi nõ receptæ, non dicitur tranſgreſſio, nec peccatum inducit, dec. 15. n. 12.
Maioris partis populi ſi adſit, illa non ligatur à minori obediente num. 15.
Non præſumitur num. 25.
Ad notitiam maioris partis populi deuenire debet, vt per conſuetudinem contrariam legi, lex tollatur ante lapſum decennij num. 43. & 45.
AD INOPIAM patronus redactus, an, & quando ali debeat ab Eccleſia, deciſ. 21. num. 71.
Eques Hieroſolymitanus patronus beneficij redactus, nõ eſt alendus ab Eccleſia num. 72.
Alia vide in verbo Paupertas.
IN PENDENTI eſſe non poteſt excommunicatio, dec. 20. num. 5.
INQVIRERE operarij non debent, an conductor rem poſſideat, deciſ. 24. num. 8.
Quid ſi ſint vicini num. 29.
INQVISITIO formari an poſſit per Eccleſiaſticum, ex proceſſu à laico fabricato, deciſ. 18. num. 9 & 20.
Formari quomodo debeat in homicidio appenſato, & in proditorio datur praxis, deciſ 23. num. 11.
De proditione non formatur contra occidentem inimicum, à tergo, ſeu ferro, vel per inſidias num. 12.
Abſenti tranſmittenda, & interrogatio rei præſentis à pari procedunt, deciſ. 38. num. 2.
Specialis, diffamatione non præcedente eſt nulla num. 2. Contrarium practicatur num. 5. Vbi quod hodie diffamatio non eſt neceſſaria ad inquiſitionem tranſmittendam.
INQVISITOR hæreticæ prauitatis inquirens officialem Summi Pontificis punitur per extrauag. cũ Matthæus, de hæret. & quid ſi ex ignorantia, deciſ. 39. num. 14.
INSEQVENS clericum non incidit in can. ſi quis ſuad. Et quid ſi inter fugiendum cadat, deciſ. 20. num. 19. & ſeq.
EX INSIDIIS occidens aliquem, quando dicatur proditor, nunc vide occidens, & proditor.
INSINVATIO à Conſtitutione Marchiæ requiſita, interuenire debet in quolibet contractu, in quo minor lædi poteſt, & an comprehendat cauſam dotis, deciſ. 83. num. 2.
Seorſum ab inſtrumento, & manu alterius Notarij fieri ſolet num. 24
Adhiberi poteſt ex interuallo, & manu alterius Notarij, deciſ. 10. ſub num. 10.
An ſit neceſſaria, quæſtio reſpicit deciſoria Iudicis, deciſ. 100. num. 18.
Adimpleri à quo debeat in contractibus, & teſtamentis, deciſ. 10. num. 9.
A iure communi an priuatorum, vel publico fauore inuenta, deciſ. 47. num. 11.
An, & quando ſit neceſſaria, ſtante illius renunciatione, & iuramento num. 14.
Et iuramentum copulatiuè requiſita, non poſſunt inuicem ſuppleri num. 16.
Requiſita an ſit in donatione facta ad fauorem Eccleſiæ, & quid ſi in clericum collata, deciſ. 10. num. 15.
Requiſita in contractu cum pio loco geſto, an ſit nu. 17.
A Picena Conſtitutione requiſita eſt de forma, deciſ. 47. num. 21.
INSINVATIONE an egeat contractus coram Iudice celebratus, vide Contractus.
INSINVATIONIS exiſtentia, an, & quando probanda ſit, & quando illius defectus num. 17.
Ab Aegidiana requiſitæ defectus, reddit actum ipſo iure nullum num. 23. 25. & ſeqq.
DE INSINVATIONIS defectu excipiens, an, & quando probare debeat illius non exiſtentiam, deciſ. 83. nu. 25.
DE INSINVANDIS donationibus, & teſtamentis, ſtatutum laicorum, an comprehendat clericos, vel foreuſes, vide ſtatutum.
QVO AD NON INSINVANDAS Donationes, Eccleſia eſt ſpecialiter priuilegiata, vide Eccleſia.
INSOLITA circumſtantia arguit metum, deciſ. 5. nu. 57.
Interrogatio Parochi inducit præſumptionem metus in contrahentibus num. 54.
Pacta, vide Pacta.
INSTANTIA cœpta cum laico, an liget clericum illi ſuccedentem titulo vniuerſali, deciſ. 7. num. 3.
INSTIGATOR citari non debet in remiſſione ad Curiã Eccleſiaſticam facienda, de clerico capto à Curia ſeculari, deciſ. 17. num. 32.
Expenſas remiſſionis rei quando facere teneatur, deciſ. 18. num. 4.
INSTITVENDA Eccleſia non eſt, ſuis exhæredatis, deciſ. 32. num. 8.
INSTITVTA Religionum confirmare ſpectat ad Summum

mum Pontificem, deciſ. 2. num. 91.
INSTITVTIO Hæredis, vide Hæres.
AD INSTITVTIONEM nunquam trahitur verbum Relinquo adiectum certæ rei, deciſ. 34. num. 28
INSTITVTIONIS titulo matri binubæ filius quicquam relinquere non tenetur, deciſ. 32, num. 25.
Titulo relictum non cenſetur particulare relictum, deciſ. 34. num. 27.
Titulo legitima quando ſit relinquenda, deciſ. 34. nu. 30.
Iure relictum cenſetur, quod relictum eſt ei, cui legitima debetur num. 24. Contrarium regulariter eſt verum num. 25. cum ſeq.
Iure relictum dicitur, quod fuit relictum pro legitima num. 26.
Titulo vt legata dicantur relicta, apponitur clauſula omni meliori modo, deciſ. 73. num. 61.
INSTRVCTIO deſumi an poſſit per Ordinarium, ſeu Iudicem Eccleſiaſticum ex proceſſu fabricato coram laico, deciſ. 18. num. 9. & 10.
In Fide Catholica eſt res ſpiritualis, deciſ. 1. num. 7.
INSTRVCTIVE nominationi Authoris, an, & quando ſit locus in actionibus perſonalibus. vide Author, & Nominatio.
INSTRVMENTI caſus vbi eſt, omnis ceſſat dubitatio, deciſ. 27. num. 18.
Falſitas, vide Falſitas.
INSTRVMENTO publico ſtandum eſt num. 12.
EX INSTRVMENTO, & ex contractu reſultantes præſumptiones præferuntur præſumptionibus hominis n. 58.
INSTRVMENTVM adminiculo vllo non indiget nu. 15.
Diſceptatione fori non indiget num. 15.
Eſt probatio probata, & veritas apparens num. 14.
Confectum præſumitur de partium voluntate num. 56.
Differt à contractu num. 49.
Executionem paratam ſi habeat à Statuto, illud prodeſt clericis, quibus tamen non obeſt, deciſ. 11. num. 13.
Executionem paratam habet, deciſ. 27. num. 37.
Facit rem certam, & manifeſtam num. 53.
Inducit euidentiſſimam probationem num. 57.
Non impugnatur, ſed contractus, ſi pecunia dicatur reſtituta, ſtatim creato cenſu; ſecus ſi dicatur non ſoluta num. 48.
Quando non impugnatur, admittitur probatio præſumptiua ad ſimulationem probandam num. 51.
Ordinationis probat clericatum, deciſ. 17. num. 21.
Præſumitur verum, & ſolemne, deciſ. 27. num. 59.
Reprobatur per duos teſtes inſtrumentarios num. 32.
Suſpectum de falſo, non poteſt declarari nullum, vel fœneratitium num. 36.
Suſpectum de falſo non redditur ex præſumptionibus, niſi ſint legis, vel illis ſimiles num. 38.
Cenſus, vide Cenſus.
Palam celebratum, non inducit præſumptionem correſpectiuitatis, ſeu ſimulationis, deciſ. 28. num. 45.
Cõtra, vel infra, vel præter probare differunt, dec. 27. n. 47
Producens, cenſetur approbare contenta in eo, deciſ. 29. num. 10. Amplia, & declara, vt num. 11. 12. & 13.
Vt probet, quæ requiſita habere debeat, deciſ. 69. n. 19.
Publicum facit probationem probatam, deciſ. 83. nu. 15.
Habet executionem paratam, virtute iuramenti, & obligationis Cameralis num. 18.
Exequendum eſt pro intereſſe licito, non pro exceſſiua ſumma, pro qua agendum eſt via ordinaria, deciſ. 84 num. 57.
INSTRVMENTVM clericum tangens, ſi quis adhibeat in offendendo clericum, incurritur can. ſi quis ſuadente, deciſ. 20. num. 23.
CONTRA INSTRVMENTVM in forma Cameræ, ſi fuerit concludenter probata ſimulationis exceptio, datur appellatio ab illius reiectione, deciſ. 27. num. 43.
Probare aliud eſt, & aliud infra, vel præter num. 47.
Exiguntur probationes plenæ, concludentes, & apertiſſimæ num. 21.
Quot, & quales teſtes requirantur num. 24.
Teſtes debent concludenter deponere num. 27.
Dicens pecuniam fuiſſe numeratam in cenſu, quomodo contrarium probetur ſub num. 21. & num. 28.
Si aduerſetur dictum teſtis, ille tenetur de eo rationem reddere, etiam non interrogatus num. 30.
Probant teſtes inſtrumentarij, licet non omni exceptione maiores num. 33. Vnus teſtis inſtrumentarius debet eſſe omni exceptione maior num. 33. & eiuſdem fidem facit vacillare num. 34. Intellige vt num. 36.
Præſumptiones debent eſſe tales, quæ elidant alias pro inſtrumento militantes num. 39.
An autem ob vrgentes hominis præſumptiones ſit deneganda fides num. 41.
EXTRA INSTRVMENTVM, quæ fiunt, probantur per duos teſtes idoneos num. 23.
INTELLECTVS ſtatutorum accipi debet ſecundum communem loquendi vſum, deciſ. 23. num. 32. Declara, vt num. 34. & 35.
Verborum debet eſſe cum effectu, deciſ. 20. num. 15.
Textuum legum diuerſarum iuris ciuilis, vide Lex, & Leges.
Canonum, & capitulorum diuerſorum iuris canonici, vide Capitula.
Capitulorum diuerſorum Sacræ Scripturæ, vide Capitula.
Quod non cogitat, velle non poteſt voluntas, deciſ. 39. num. 26.
INTELLECTVS plures ſi habet lex an, & quando allegati poſſit ad deciſionem cauſarum, deciſ. 23. num. 17.
INTELLIGATVR verbum, quando fictionem, vel veritatem importet, deciſ. 99. num. 50. & 52.
INTENTIO attendi in delictis an debeat, vel potius euentus, deciſ. 20. num. 20.
Probatur iuramento, deciſ. 39. num. 34.
INTENTIONIS fundamentum, vide Fundamentum.
AB INTERDICTO vnde vi poteſt fieri Nominatio Authoris ad effectum declinatiuum, deciſ. 24. num. 27.
INTERESSE quid ſit, deciſ. 90. num. 12.
Commenſuratur ſemper ex parte creditoris, deciſ. 40. num. 23.
Alterius intereſſe an ſit licitum, deciſ. 90. num. 20.
An, & quando duplum excedere valeat num. 30.
Lucri ceſſantis, vide Lucrum.
Habentes citari debent in cognitione articuli facienda per Iudicem Eccleſiaſticum, an quis ſit clericus, & an gaudeat priuilegio fori, deciſ. 17. num. 10. 11. & 12.
Si clericus laudauerit, an ille forum declinare poſſit, deciſ. 24. num. 5.
Habere debet proteſtans, alias proteſtatio non afficit, deciſ. 14. num. 45.
Connexum, ac indiuiduum ſi habeant laici ſimul cum clerico, laici eximuntur à ſingulari iuriſdictione, deciſ. 19. num. 18. Et gaudent immunitate, ex perſona clerici num. 29. Et non ligantur ſtatutis laicorum num. 23. Et omnes conueniuntur coram Eccleſiaſtico num. 33.
Percipere an, & quando poſſit deponens à depoſitario, deciſ. 29. num. 20. 21. 32. 33. 34. & 46.
Soluere tenetur Depoſitarius poſt moram num. 46.
Stare non poteſt ſine capitali num. 47.
Lucri ceſſantis debetur tribus concurrentibus, deciſ. 40. num. 1. Etiam in foro conſcientiæ num. 2.
Et ad illud cauſandum requiritur mora inexcuſabilis, num. 75.
Alia vide in verbo Lucrum.
Certum pro dote ſoluenda paciſci poteſt, etiam ſi in mobilibus illa conſiſtat, deciſ. 84 num. 12.
Idem de dote ad libitum viri promiſſa num. 13.
Et de dote in arbitrium tertij collata donec ille declaret num. 14.
In ſe certum, licet quantitas ſit ambigua, an poſſit ab initio taxari num. 23.
Verum an peti, & probari poſſit, vbi taxatio certa fuit ab initio facta num. 26.

Cer-

Certum poteſt ab initio taxari, donec dos ſoluatur num. 28.
Pauli Caſtrenſis requiſita non exiguntur vbi agitur de interesse damni emergentis propter onera matrimonij num 29.
Dotis ad quam ſummam ſit reducendum nu. 54. & ſeq.
Verum quale dicatur num. 55.
Recipit monaſterium, donec eleæmoſyna dotalis ſoluatur num 59.
AD INTERESSE tenetur ſtatim pater, vel frater, donec dotem ſoluat ob moram irregularem num. 1.
PRO INTERESSE publico prohibitus exigere ab inuito, non poteſt a ſponte ſoluente, deciſ. 36. num. 31.
Quid certum ſolum mandans ſtatutum, eſt nullum. & ſtatuentes, & vtentes ſunt excommunicati num. 25. Declara vt num. 27.
INTERFICI clericum, ſi quis mandet, quo tempore incidat in can. ſi quis ſuadente, deciſ. 20. num. 13. & ſub num. 35.
INTERNVS Forus, vide Forus.
INTERPELLATIO eſt initium moræ. deciſ. 71. num. 25.
INTERPELLATIONIS vim habet iuramentum, deciſ. 84. num. 45.
INTERPOLATVM ſeruitium Eccleſiæ, vide Seruitium.
INTERPRAETATIO extranea impeditur per clauſulam ſublata. deciſ. 22. num. 9.
Fieri debet, vt euitetur abſurdum, deciſ. 20. num. 29. Latiſſima num. 30.
Iuris diuini ſit a Summo Pontifice, deciſ. 37. nu. 20. & 33.
Lata, vel ſtricta an ſit facienda circa immunitatem, deciſ. 41. num 10. & 15.
Latiſſima ſit fauore Eccleſiæ, vel piæ cauſæ ſub num. 14.
Sumenda eſt per quam euitetur correctio, & contrarietas, deciſ. 40. num. 52.
Sumenda eſt vt ius commune minus lædatur, deciſ. 78. num. 32.
Priuilegiorum quando latè, & quando ſtrictè fieri debeat, deciſ. 21. num. 3. & 22.
Statuti in diuerſis caſibus quomodo facienda, vide Statutum.
CIRCA INTERPRAETATIONEM iuris diuini, ſtandum eſt conſuetudini, deciſ. 37. num. 17.
INTERPRES legum optima eſt conſuetudo num. 19.
Dubiorum optima eſt conſuetudo, deciſ. 37. num. 19.
INTERROGATIO parochi inſolita, inducit præſumptionem metus in contractu matrimonij, deciſ. 5. num. 54. prout etiam illam inducit reſponſio ad interrogationem per ſponſum, voce non intelligibili num. 55.
Rei præſentis, & inquiſitio abſenti tranſmittenda à pari procedunt, deciſ. 38. num. 1.
Reo fieri an poſſit, diffamatione non præcedente, num. 3. & 6.
INTERROGATVS teſtis etiam ſi non fuerit, quando reddere teneatur ſui dicti rationem, vide Teſtis.
INTERRVPTIO conſuetudinis contrariæ quotannis fit per Bullam Cœnæ, deciſ. 37. num. 48.
EX INTERVALLO poteſt adhiberi inſinuatio, deciſ. 10. ſub num. 10.
Contractus celebratus, non arguitur ſimulatus ex tractatu præcedenti, deciſ. 28. num. 41.
INTERVSVRIA DOTALIA cedi poſſunt, deciſ. 84. num. 15.
Vtroque iure permittuntur, & quare num. 51.
Reſultant ex contractu innominato facio, vt des nu. 54.
Debentur etiam data dilatione ad dotem ſoluendam num. 35.
Viro viuente non petita, cenſentur remiſſa poſt mortem num. 36. Declara vt num. ſeqq.
Soluto matrimonio non currunt num. 42. Declara, vt num. ſeq.
SVPER INTERVSVRIIS DOTALIBVS pactum ſuſtinetur pro ſumma fructibus correſpondente, deciſ. 84. num. 49. & ſeq.
INTERVSVRIORVM non petitorum donatio cenſetur facta ad fauorem vxoris, non ſoceri num. 37.
INTESTAT Succeſſio, vide Succeſſio.
AB INTESTATO mater binuba ſuccedit filio in vſufructu, non in proprietate, deciſ. 32. num. 21.
Venientes virtute clauſulæ codicillaris, etiam in caſu præteritionis cenſentur grauati reſtituere hæredi ſcripto, detracta quarta trebellianica, quæ inſtituto pio loco deducitur. deciſ. 34. num. 23.
INTRODVCI FRVMENTVM in Ciuitate, an, & quando debeat per locatorem prædij Eccleſiæ, deciſ. 12. nu. 67.
Si mandetur a ſtatuto Laicorum tempore caritatis, illo non ligantur clerici num. 66.
Poteſt a Clericis tuta conſcientia, non obſtante tali, ſtatuto, deciſ. 13. num. 56.
INVALIDVS Actus, vide Actus.
Contractus, vide Contractus.
Titulus, vide Titulus.
PER LOCVM AB INVERISIMILI probatur metus, deciſ. 5. num. 47.
INVESTIGARE an. & quando Operarij debeant, an conductor rem poſſideat. deciſ. 24. num. 8. & 29.
INVESTIMENTVM pretij permittitur loco fideiuſſionis, quando per illud pinguius conſulitur emptori, deciſ. 78. num. 29.
INVESTITVRA noua conceſſa totum ius emphyteuticū in perſona nouitij inueſtiti formatur, deciſ. 73. num. 6.
Pro natis de legitimo matrimonio tantum excludit omnes alios num. 50.
Pro ſe, filijs, & hæredibus, & ſucceſſoribus de legitimo matrimonio tantum, an ſit ex pacto, & prouidentia num. 58.
Facta, tanquam de bonis deuolutis, eſt nulla ſi illa deuoluta non erant, deciſ. 74. num. 23.
Noua non poteſt fieri ſub prætextu caducitatis, niſi præcedat declaratio Domini num. 38.
IN INVESTITVRA primus acquirens an, & quando filijs præiudicare poſſit, deciſ. 72. num. 1.
Clauſula ad habendum, quid operetur num. 2. & 8.
Vocatus, tranſmiſſione non indiget num. 24.
INVESTITVRAE ſequentes, an, & quando regulentur à prima, deciſ. 73. num. 16.
INVESTITVRAM pater filio per ſe, vel per Notarium acceptans, præiudicare nequit, deciſ. 72. num. 5.
Acceptans etiam filius vna cum patre, dicitur primus acquirens num. 6. & ſeq.
AB INVITO exigere prohibitus pro intereſſe publico, non poteſt à ſponte ſoluente recipere, deciſ. 36. nu. 31.
PRO INVITO ſoluere quis poteſt, & repetit Actione negotiorum geſtorum, deciſ. 40. num. 47.
IN INVITVM redduntur iudicia num. 90.
IOAB lib. 3. Reg. c. 2. 28. & ſeqq. quare fuerit templi immunitate priuatus, deciſ. 23. num. 22.
SANCTVS IOANNES CHRISOSTOMVS quid dixerit ſuper legum validitate, deciſ. 12. num. 32.
CVM IOVE, Ceſar diuiſum habet Imperium, deciſ. 12. num. 33.
IPSIS dictio perſonaliſſima eſt, cæteroſque excludit, deciſ. 60. num. 15.
IPSO FACTO excommunicatus quis ſit, vide Excommunicatus.
Pena a lege inflicta, an incurratur Actu incœpto, non perfecto, deciſ. 20. num. 9.
IPSO IVRE deleta ab Aeſtimo an cenſeantur bona à clericis acquiſita, deciſ. 35. num. 20.
Nullum eſt matrimonium metu contractum num 6.
Nullum eſt teſtamentum, aſcendente præterito, dec. 34. num. 22.
Nullus eſt contractus rei litigioſæ, deciſ. 7. num. 6.
Inducta intelligitur caducitas, ſi is cuius intereſt declaret, deciſ. 71. num. 18.
Vt emphyteuta non ſoluens cadat, pactum intelligitur ſecundum ius commune num. 59.
IRRATIONABILIS Conſuetudo, vide Conſuetudo.
IRREGVLARE Depoſitum, vide Depoſitum.

IRREGVLARES non efficiuntur accedentes ad bellum iuſtum, non ſequuto effectu deformationis hominis, deciſ.77. num.25.

Efficiuntur tabelliones, & nuncij in cauſa ſanguinis ſequuto effectu, deciſ.85. num.20.

IRREGVLARIS Acta, vide Acta.

Vicarius, vide Vicarius.

Fit clericus aſſiſtens etiam diſſuadendo homicidio, deciſ.64. num.2.

Efficitur mandans aliquem verberari, ſi mandatarius occidat, vel mutilet num. 29.

Ex lenitatis defectu, an ſit acceptans officium nuncij, vel notarij criminalis, deciſ.77.num.2.

Non efficitur teſtis etiam ſequuto effectu, ſi Iudex alijs modis fuit probationibus num. 17.

Non efficitur teſtis contra reum deponens, niſi ſequuto effectu deformationis hominis num. 19.

Non efficitur debilitans membrum, contra Caietanum, & Sotum num.20.

An, & quando efficiatur index per ſolam ſanguinis effuſionem num.21.

An quis in dubio cenſendus ſit, quinque referuntur opiniones num.28.

Quis an ſit cenſendus, in dubio facti, excepto homicidio num.35.

Cenſendus quis non eſt in dubio mutilationis, num. 35.

Eſt præbens cauſam abortui etiam ſi dubitatur, an fœtus eſſet animatus num. 39.

Cenſendus eſt qui conſuluit homicidium. & dubitat an ſuo conſilio, vel aliunde ſecutum fuerit num. 40.

Et infamis in vno loco, eſt etiam in alio, deciſ.77. nu 10.

Fit profeſſus nulliter. ſuſcipiendo ordines ſacros, non animo ratificandi, & miniſtrando, vide Profeſſus.

Fit Epiſcopus. vel clericus dicens per ſe ſententiam ſanguinis, vide Epiſcopus.

Efficitur cooperans quomodocunque ad mortem alterius, deciſ.86.num.29.intellige,vt num.22.

Efficitur Prælatus, vide Prælatus.

IRREGVLARITAS non incurritur, niſi iure ſit expreſſum, deciſ.77.num.28.

Non incurritur per digiti abſciſſionem, ſed per mutilationem membri, diſtinctum officium habentis, deciſ.59. num 87.

An, & quando ex homicidio caſuali inducatur, deciſ.64. num.53.

Contrahitur per ignominioſam profeſſionem, quæ reddit hominem indignum, & vilem, deciſ.77.num.6.

Lenitatis an, & quando ducet dimiſſo officio num. 11.

Lenitatis quare inducta num 12.

Lenitatis non incurritur, quæ non fuit cauſa propinqua deformationis hominis; & quomodo id intelligatur num.13.

Conſurgens ex homicidio, & mutilatione, eſt non ſolum ex delicto, ſed etiam ex ſignificatione, deciſ.77. num.38

IRREGVLARITATEM infamiæ non incurrit exercens officium, quod non conſtat in iure eſſe infame nu. 26.

Iudex nullam contrahit, niſi ſequuto effectu num. 18.

Ex infamia, an incurrat acceptans officium nuncii, vel notarij criminalis num.2.25 & ſeq.

IN IRREGVLARITATE facti, Epiſcopus diſpenſat directè; indirectè vero in illa, quæ contrahitur ex delicto, cui diſpenſare poteſt num.8.

Ex defectu lenitatis, diſpenſare nunquam poteſt Epiſcopus num.19.

IRREGVLARITATIS in materia homicidium, & mutilatio æquiparantur num. 34.

IRRITANS DECRETVM, vide Decretum.

IRRITATIO Contractus, vide Contractus.

ITINERIS refectionis onus, an ſit reale, & ad Eccleſiam tranſitorium, deciſ.35.num.6.

IVDÆI, vide Hebræi.

IVDEX ECCLESIASTICVS cognoſcit cauſam dubii fori, & determinat ad quem ſpectet, deciſ.8.num.27.

Cauſam ſuper bonis etiam patrimonialibus clericorum cognoſcit, deciſ 12.num.35. Vbi reuicitur Theſaur.qq. forenſ.8.lib.2.ſub num.9.

Cauſam iurispatronatus cognoſcit, deciſ.8.num.26.

Articulum temporalem coram eo incidentem cognoſcit; & quare num.19.

Cognoſcit poſſeſſorium ſacrarum Reliquiarum, nu.46. contra Bobadill. Pappon & Petr. Greg.

Negligens ſi fuerit, an laicus procedat in articulo ſpirituali num.51. & 53.

Inhibet ſeculari in poſſeſſorio matrimoniali, deciſ. 9. num.6. Alia vide in verbo Inhibitio.

Et ad illum remittitur cauſa, vbi fuit per coniugem allegata ſæuitia ad effectum ſeparationis thori num. 28.

Cognoſcere debet an ſit iuſta, & tolleranda ſeparatio vxoris, ſeu abſentia propria auctoritate facta num. 31.

Punit clericum tranſportantem annonam contra Edictum Principis ſecularis, deciſ.12.num. 4.

Adeundus eſt, vbi controuertitur, an bladæ, quæ vehuntur, ad clericum ſpectent num.65.

Cognoſcit, an contractus ſit vſurarius; etiam ſi ab alio iudice pronunciatus fuerit validus, deciſ.40. num.59.

Mandans mutilari, vel debilitari aliquem reum, an ſit irregularis, deciſ.59.num.28.

Adeundus eſt ſi alimenta petuntur à pluribus hæredibus, cum aliquis ſit clericus, deciſ 19.num.22.

Adeundus eſt, ſi inter plures hæredes adſit vnus clericus num.21. & 23.

Adeundus eſt, ſi inter plures executores teſtamenti adſit vnus clericus num. 24.

Adeundus eſt, ſi petatur appellatio, ſeu reductio à ſententia, vel laudo lato à pluribus, quorum vnus ſit clericus num.26.

Adeundus eſt, ſi agatur duplicibus iudiciis contra clericum, & laicum num.32.

Adeundus eſt ſi laici, & clerici conueniantur ſuper materia indiuidua num.33.

Inhibet laico, ſi coram eo mouetur articulus præiudicialis, deciſ 24.num.17.

Etiam abſque cauſæ cognitione num. 8. Limita, & Sublimita, vt num.19. & 20.

Cognoſcere, & terminare debet quæſtionem iuriſdictionis inter Eccleſiaſticum, & laicum num.41.& 59.

Cognoſcere debet, & terminare articulum de cuius foro dubitatur num.58.

Cognoſcere debet an collecta ſit, vel non realis. dec.36. num.34.

Punit laicos gabellas à clericis exigentes, deciſ.37.n.69.

Inquirens officialem Summi Pontificis, punitur per extrauag. Cum Mathæus de Hæret. Et quid ſi ex ignorantia id egit, deciſ.39.num.14.

Puniendus quomodo ſit, ob non ſeruatam formam cap. Cum medicinalis, de ſent.excomm. in 6.ſub num.20.

Et eſt puniendus à ſuo Superiore immediato, & ſic à Metropolitano num.21.

Supplet laici negligentiam, deciſ.98.num.43.

Cognoſcit an quis ſit clericus; & an gaudeat priuilegio fori, deciſ.17.num.10.& 42. Idem in clerico coniugato num.51.

Procedit ſemper, priuatiuè quo ad cæteros iudices, in materia vſuraria, deciſ.40.num.81.

Cognoſcit cauſam iuriſdictionis ortam inter ipſum, & laicum, deciſ.17. num.15.

Cognoſcit an clericus licite dimiſerit habitum num.45.

Condemnare in expenſis an poſſit clericum differentem in foro laico allegare clericatum, vſque ad ſententiam, deciſ.18.num.14.& 15.

Proceſſui à laico fabricato ſtare non debet. deciſ. 18. num.9.

An autem ex illo poſſit formare inquiſitionem, & an ille deſeruiat ad inſtructionem ipſius num. 10.

Punit mulierem de fornicatione cum clerico, deciſ. 19. num.4.

Punit mandantem, vel mandatarium clerici num.20.

Indicat rectam cauſam, ſi ex pluribus cohæredibus de diuiſione altercantibus, adeſt clericus num. 53.
Cogit ſi attrea, laicos ad diuidendum eum clerico nu. 28.
An priuatiuè quoad alios cognoſcat de delicto ſeculari in Eccleſia, deciſ. 3. num. 1. & 27.
Procedere an poſſit ad pœnas non ſpirituales contra delinquentes in Eccleſia, deciſ 3. num. 5.
Eccleſiam habet in ſua iuriſdictione, & ſuo territorio num. 56.
An procedat contra laicos ad pœnas temporales, deciſ. 4. num. 1. 4. & 10. Et Pragmatica Regni; & Conſtitutio Pij IV. diſponentes quod non poſſit, ſunt abrogatæ num. 16.
An, & quando procedat contra laicum cum clerico delinquentem num. 11.
Eſt iudex priuatiuè quo ad clericos cauſæ ſpiritualis, vel quaſi deciſ. 1. num. 8.
Et cauſæ ſponſalium, quando agitur de illorum validitate num. 8.
Decretum interponit in actu ſpirituali minoris laici num. 9.
In defectum iuris canonici, iudicat ſecundum ius ciuile, etiam inter laicos, deciſ. 100. num. 41.
Exequi poteſt contractum iuratum, deciſ. 1. num. 13.
In qualibet cauſa ſe intromittit, ratione peccati, & pacis num. 56.
Procedit etiam ad capturam laicorum, deciſ. 4. num. 10.
In delictis mixti fori poteſt, citra ſanguinem imponere pœnam ſtatutam à iure ciuili num. 13.
Exequi debet ſententiã latã ſuper re ipſi actori ſpecialiter hypothecata cõtra illũ qui emit illam lite pendente abſque nouo iudicio. deciſ 7. num. 15. Et an præuia citatione num. 15. 17. & 21.
Non poteſt proceſſum à ſe compilatum, & ſanguinis ſententiam laico remittere, deciſ 86. num 10. & ſeqq.
Ratione peccati impedit executionem ſententiæ laici, deciſ 90. num. 7.
IVDEX LAICVS pœnam à ſolo iure canonico inflictam, imponere poteſt in delictis mixti fori; & è contra Eccleſiaſticus pœnam iuris ciuilis, deciſ. 4. num. 13.
Per viam inquiſitionis procedens, an condemnet de iure canonico in pœnam ordinariam, deciſ. 92. num. 2.
Præuentus, non poteſt iterum punire, quem temporaliter Eccleſiaſticus puniuit num. 5.
An moleſtare valeat illum, cui Epiſcopus fecit gratiam vel remiſſionem num. 12.
An ſit competens pro fructibus, & obuentionibus temporalibus Eccleſiæ, deciſ. 98. num. 23.
Quando ſit cõpetens in cauſa decimarum, remiſſiuè n. 30
Non ſupplet Eccleſiaſtici negligentiam, deciſ. 98. nu. 42.
Non poteſt fures, vel decoctos ſpoliare bonis, cum quibus ad Eccleſiam confugere. deciſ. 49. num. 25.
Examinans clericum volentem, non incidit in excommunicationem, licet quandoque peccet, deciſ. 50. n. 11. Limita vt num. ſeq.
Examinans clericum, vt principalem in ſe, & teſtem in alios, incidit in Bullam Cœnæ num. 12.
Examinans clericum ſponte ad ſe purgandum comparẽtem, non incidit in excommunicationem, licet nulliter agat num. 53.
An cogat clericos ad deponendum, vbi de iure ſunt cogendi num. 34. 35. & ſeq. & 37.
In domibus Eccleſiæ poteſt ius dicere cum licentia Prælati, deciſ. 51. num. 1. & 14. vbi ratio redditur.
An poſſit in Eccleſia examinare teſtes num. 2. & 15.
Non poteſt in Eccleſiis, vel Cæmeterijs cauſas criminales agitare, vel proceſſum conficere num. 6. & agitans peccat mortaliter num 8.
Non poteſt facere in Eccleſia actus contentioſæ iuriſdictionis, etiam pios num. 23. ſit quid in actibus voluntariæ iuriſdictionis num. 25.
Competens an ſit in cauſa poſſeſſorij ſpiritualis, deciſ. 8. num. 1. 17. 20. 22. 24. & 25. etiam ſi procederet incidenter num. 27.
Et quid ſi articulus ille ſit meri facti num. 54. & ſeq.
Cognoſcere non poteſt poſſeſſoria retinendi, & recuperandi, vbi clericus eſt reus, deciſ. 8. num. 36.
Cognoſcit de articulo ſpirituali ex indulto Apoſtolico num. 50.
Non cognoſcit articulum ſpiritualem, nec etiam incidenter num. 30
Non cognoſcat poſſeſſorium adipiſcendæ in beneficialibus num. 33.
An cognoſcat articulum ſpiritualem, ſi procedat non contentioſe, ſed ſummariè ſe informando de notorio num. 32.
Adiri non poteſt per clericum, etiam de licentia Epiſcopi, deciſ. 50, num. 20.
Cognoſcens poſſeſſoria ſpiritualia, incidit in Bullam Cœnæ, non obſtante conſuetudine, vel ſama priuilegij, aut prætextu violentiæ prohibendæ num. 34.
An cognoſcat de ſpolio beneficij clerico per laicum facto num. 40 & ſeqq.
An procedat in articulo ſpirituali, ob negligentiam Eccleſiaſtici num. 51. & 53.
Cuius brachium Eccleſia implorauit, eſt merus executor num. 52.
Cognoſcere an poſſit cauſam poſſeſſorij ſpiritualẽs, etiam matrimonialia, deciſ. 9. num. 1. 7. & 25. præſertim ſi eſt quæſtio facti num. 27. & meri facti num. 8. & 25.
Inhibitionem Eccleſiaſtici debet attendere, etiam minus canonicè factam num. 37. & ſeqq.
Intromittere ſe nequit in delicto mere Eccleſiaſtico n. 15
Cenſuras infligere non poteſt num. 13.
Cogere an poſſit cõiuges ad ſimul habitãdũ n. 54. & ſeq.
Nulliter procedit in articulo ſpirituali ex ſola partis proteſtatione, abſque inhibitione Eccleſiaſtici num. 33.
Superſedere debet ſtatim in cauſa coram ſe vertente, vbi allegata eſt ſeparatio thori coram Eccleſiaſtico; ſi is extraiudicialiter hoc ſibi notificet num. 39.
Petens ex officio remiſſionem rei, an & quando teneatur ad expenſas, deciſ. 18. num. 5. & 6.
Niſi prius ſummariè ſe informauerit de veritate tituli, clericus non remittitur ad Eccleſiaſticum, deciſ. 17. n. 6. Intellige vt num. 33.
Clericum carcerans, an cognoſcat quæſtionem ſuper habitu clericali num. 8. 40. & plur. ſeqq.
Concubinam publicam clerici non puniat, deciſ. 19. n. 5.
An, & quando cognoſcat articulum facti cauſæ ſpiritualis, deciſ. 17. num. 14.
Statuere non poteſt terminum partis, intra quem terminet articulum ad Eccleſiaſticum remiſſum, deciſ. 17. nu. 16.
An autem poſſit, ſtante rei negligentia, ad vlteriora procedere num. 27.
Remiſſionem clerici an poſſit retardare, ad effectum conſulendi Principem num. 18.
Remiſſionem clerici quando facere debeat, nec ne, vide Clericum.
Remittens clericum ad Eccleſiaſticum, cum dedecore punitur, deciſ. 12. num. 28.
Et incurrit excommunicationem num 29.
Atteſtans, quem abſque veſte, & tonſura clericali captũ, non probat, deciſ. 17. num. 40.
An poſſit retinere captum abſque eius mandato in loco immuni, deciſ 48. num. 25. & 61.
Non reſtituens extractum abſque eius ordine incidit in pœnis Gregorianæ num. 61.
Quam cognitionem habeat ſuper veſtibus, & clericatus & quatenus Ordinarij atteſtationi credere teneatur, deciſ. 17. num. 41.
Non cognoſcit de qualitate habitus clericalis num. 43.
Remiſſionem clerici denegans, eſt excommunicandus num 47. Imo ipſo facto excommunicatus num. 48.
Et eſt carcerandus ab Eccleſiaſtico num. 50.
Detinens clericum non habentem requiſita, an, & quando incidat in can. ſi quis ſuadente num. 49.
Superſedere debet in proceſſu, pendente articulo, an clericus gaudeat priuilegio fori num. 13.

Moro-

Moroſus ſi ſit in remittendo clericum ad Prælatum, vel ad Iudicem appellationis, debet poſtea remittere proprijs expenſis, decif. 18. num. 12.
Condemnare in expenſis an poſſit clericum differentem in foro laico allegare clericatum vſque ad ſententiam, num. 14. & 15.
IVDEX ex officio tollere debet actus inutiles, dec. 48. n. 30
Super non petitia iudicare nequit, deciſ. 91. num. 92.
Qualis punire poſſit laicum cum clerico delinquentem, deciſ. 29. num. 1.
Iudicare debet ſecundum allegata, & probata, deciſ. 95. num. 14. 15. & 19.
Etiam contra veritatem, quam nouit ex priuata notitia num. 15. Nec poteſt extraiudicialiter ſe informare, num. 16.
An, & quando ad iudicandum moueri poſſit ex confeſſione ſibi viua voce facta num. 19.
Arbitrari qualiter debeat in occultis, deciſ. 27. num. 78.
Poteſt extraiudicialiter ſe informare de notorio facti permanentia, deciſ. 76. num. 8.
In ſimulatione detegenda ex præſumptionibus, qualiter ſe gerat, deciſ. 27. ſub num. 78.
Ex officio an, & quando opponat exceptionem quam, pars opponere nequit, deciſ. 83. num. 32.
Sententiam excommunicationis quomodo proferre, debeat, vide Sententia.
Competens Hebræorum quia ſit, deciſ. 1. num. 1.
In notorijs poteſt eſſe, qui alias non eſſet, deciſ. 17. num. 4.
Tutorem dare quis poſſit, vide Tutor.
Nullam contrahit irregularitatem, niſi ſecuto effectu, deciſ. 77. num. 18.
Conſulere Superiorem non debet in quæſtione facti deciſ. 17. num. 19.
Cauſæ cognoſcit de pertinent bua ad illam per viam, antecedentia, & conſequentia, deciſ. 40. num. 84.
Per viam inquiſitionis procedens, an condemnet de iure canonico in pœnam ordinariam, deciſ. 92. num. 1.
IVDEX INCOMPETENS efficitur competens, ratione offenſæ iuriſdictionis, deciſ. 49. nu. 32. Limita vt nu. 33.
Cognoſcit ratione incidentiæ, de articulo coram ſe, emergente, deciſ. 8. num. 28 Declara vt n. 29. 30. & 31.
IVDEX PVTATIVVS actum ſi gerat, talis actus validatur à communi errore, non tamen ille redditur habilis, deciſ. 30. num. 10.
IVDEX RECVSATVS, vide Recuſatus.
IVDEX REVOCATVS ſi fuerit, valent acta coram eo geſta, ſi reuocatio ignorabatur, deciſ. 30. num. 27.
IVDEX VTERQVE procedit ſuper ſacrilegio, deciſ. 3. num. 7. & 13.
Punit occupantes, vel vſurpantes bona Eccleſiaſtica, deciſ. 8. num. 43.
Cogere an poſſit coniuges ad ſimul cohabitandum, deciſ. 9. num. 3. 9. cum plur. ſeqq. & 24. & ſeqq.
Punire poteſt laicum, qui carnaliter monialem cognouit, deciſ. 19. num. 3.
IVDICARI contra collectas debet in dubio, deciſ. 36. num. 35.
IVDICE ordinario recuſato, vide Recuſato.
Delegato recuſato, vide Recuſato.
A IVDICE laico auocatio cauſæ, an & quando concedatur propter perſonam, ſeu intereſſe clerici, vide, Auocatio.
CORAM IVDICE Eccleſiaſtico diſcutiendus eſt articulos de viribus iuramenti contingens in cauſa merè prophana, deciſ. 10. num. 10. Idem in articulo vſuræ, vel Simoniæ num. 11.
Eccleſiaſtico conueniendus eſt clericus pro rebus à laico acquiſitis, deciſ. 7. num. 1.
Amplia vt num. 2.
Eccleſiaſtico conuenitur laicus in indiuiduis, ratione, ſocij clerici, deciſ. 24. ſub num. 11.
Laicus emphyteuta Eccleſiæ conuentus, an, & quando declinet forum num. 14.
Laico accuſari quando poſſint coloni Eccleſiarum damnum dantes cum animalibus Eccleſiæ num. 24.
IN IVDICEM laicū conſentire non poteſt clericus, etiam de licentia Epiſcopi, deciſ. 10. num. 40. Nec illius iuriſdictionem prorogare, nec tacitè, nec expreſsè, dec. 18. num. 16.
IVDICES vſurarijs propitij eſſe non debent, dec. 91. n. 73
Laici negligunt iuſtitia clericis adminiſtrare, dec. 8. n. 15.
Vbi coniunctim ſunt delegati, alter ſine altero procedere nequit, deciſ. 79. num. 1.
Eccleſiaſtici, & laici ſæpe inuicem ſe perturbant, deciſ. 49. num. 6.
IVDICI ordinario facta delegatio, dicitur potius excitatio, quam tributio iuriſdictionis, deciſ. 38. num. 9.
IVDICIALIS cognitio, vide Cognitio.
IVDICIA non ſunt a preceptis inchoanda, deciſ. 52. nu. 3. Fallit, vt num. 5. & 6.
IVDICII ab obſeruatione abſoluitur reus conuentus, & porrigitur nouus libellus, ſi in Authorem nominatus fuerit is, qui eſt neceſſarius defenſor, deciſ. 24. num. 3.
Mutandi cauſa facta præſumitur alienatio rei litigioſæ, deciſ. 7. num. 10. & 12.
Ordinatoria quæ dicantur, deciſ. 10. num. 23.
Ordinatoria reſpicit ſtatutum de cauſis compromittendis num. 26.
Ordinatoria ſeruari debent per clericos, etiam ſi de illis diſponatur à ſtatuto laicorum num. 22. & ſeqq. Et quid ſi illud ſit arctatiuum num. 26.
Ordinatoria ſtatutum reſpiciens, perſonas litigantium, non tangit num. 24.
Ordinatoria ſeruari debent ea permiſſione iuris canonici per clericos, qui litigare permittuntur in foro ſeculari num. 25.
IVDICIS arbitrio remittitur qui metus non cadat in virum conſtantem, deciſ. 5. num. 73.
Arbitrio ſimulatio probatur coniecturis, deciſ. 27. nu. 3.
Arbitrio ſimulationis materia, qualiter remittatur nu. 76. & ſub num. ſeq.
Laici iuriſdictionem prorogare non poſſunt Equites Hieroſolymitani, deciſ. 11. num. 29.
Præſentia, metus præſumptionem excludit, deciſ. 16. num. 56.
Præſumptiones, ſunt præſumptiones hominis, non hominis priuati, deciſ. 27. num. 72.
EX IVDICIIS oritur quaſi contractus, deciſ. 40. nu. 91.
IVDICIVM criminale, vide Criminale.
Redditur in inuitum, deciſ. 40. num. 9
Captum contra alienantem rem litigioſam, an, & quando actor proſequi poſſit, alienatione non obſtante, emptore minime citato, deciſ. 7. num. 8.
Duplex ſi mouetur contra clericum, & laicum, agitur tantum in Curia Eccleſiaſtica, deciſ. 19. num. 32.
Alteretur ne, & quando per priuilegium lite pendente ſuperuiuens, deciſ. 7. num. 11.
Remittitur ſemper ad iudicem Eccleſiaſticum, nominato in Authorem clerico, ſi cauſa eſt indiuidua, dec. 24 n. 13
Nouum non requiritur in exequendo contra emptorem ſententiam latam contra vendentem rem litigioſam, deciſ. 7 num. 15.
Parans exceptionem rei iudicatæ, dicitur præiudiciale, deciſ. 24. num. 16.
Vniuerſale eſt præiudiciale, particulari; illudque retardat num. 15. idem de coniectura ſimilibus illis, quæ à iure ſunt expreſſæ, deciſ. 27. num. 77.
Poſſeſſorium, vide Poſſeſſorium.
IN IVDICIO contradictorio obtenti ſi fuerint actus, lex tollitur per conſuetudinem notoriam illi contrariam, deciſ. 15. num. 43. & 46.
IVNGERE, vide Coniungere.
IVRA CANONICA ſeruanda ſunt in renunciatione facta poſt ingreſſum in Religione, ante profeſſionem, deciſ. 16. num. 18.
IVRA loquētia de munere ordinario, cōprahēdunt munus extraordinariū ex Principis ordinat. impoſitū, d. 36. n. 2.

IVRAMENTI vim, an impediant leges ciuiles, ob bonum publicum conditæ, deciſ.46.num.7.
De viribus ſi contingat artenlus in cauſa merè prophana, diſcutiendus eſt coram Eccleſiaſtico, deciſ.1.nu.10.
IVRAMENTO firmatus contractus à lege in priuatorum fauorem prohibitus deciſ.46.num.9.
Per abſolutionem ſublato, an & quando ex contractu ab ipſo iuramento firmato agi poſſit, remiſſiuè, deciſ. 83. num.35.
A IVRAMENTO Abſolutio, vide Abſolutio.
IVRAMENTVM calumniæ, datur hodie in cunctis poſſeſſorijs ſpiritualibus, deciſ.8 num.11.
Abſenti, cuius expenſis mittatur, deciſ.18, num.3.
Actum requirentem liberam voluntatem, non firmat, deciſ.25.num.22.
Actum prohibitum ob bonum publicum, vel priuatum, an, & quando firmet num.21.
An, & quando detur, ad probandum, quod frumentum aſportatum ſit clerici, deciſ.12. num.64.
Exceptionem ſimulationis an excludat, deciſ.58. nu.63.
De ſeruandis ſtatutis, non extenditur ad non recepta, deciſ.15.num.13.
Contra bonos mores non obligat, nec eget abſolutione, deciſ.25.num.24.
Contractum ſimulatum, an, & quando firmet; & an, & quando, illo non obſtante talis exceptio opponi poſſit, remiſſiuè, deciſ.27. num.45.
Non impedit moræ purgationem, ſi ius partis eſt factum deterius, deciſ.71.num.24.
Appoſitum etiam ſuper contractu illicito, & pernicioſo, indiget relaxatione, & in periurium incidere facit, deciſ.25.num.26.
Suppletorium in cauſa matrimoniali non defertur, deciſ.75.num.58. Fallit vt num. 59.
Forum non mutat, ſed addit foro, deciſ.1.num.14.
Non requiritur in relatione peritorum, deciſ.54. n.46.
Metuloſum in matrimonio appoſitum, an indigeat relaxatione, deciſ.25.num.10. & 19.
Suppletorium non defertur mulieribus, deciſ.75.nu.60. Limita, vt num.61.
Metu extortum ante obtentam relaxationem obligat iurantem, deciſ.25.num.11.
Simulationis exceptionem an excludat, deciſ.28. nu.63.
Suppletorium defertur allegant ſimulationem tenius num.33. Declara, vt num.69. & 70.
Suppletorium quando deferatur ad ſimulationem probandam num 69.
Suppletorium an deferatur in cauſis magnis, num.70.
Habet vim interpellationis, deciſ.84.num.45.
Perpetuat actionem num.38.
Habet vim clauſulæ, ſi non valet vt ago, valeat vt valere poteſt num.34.
Firmat contractum contra legis prohibitionem celebratum, deciſ.46, num.1. Amplia vt num.2. & 3.
Non validat contractum, ob publicam vtilitatem annullatum, deciſ.47.num.8.
Non firmat contractum celebratum abſque ſolemnitate requiſita ad fraudes vitandas num. 10. & 15.
Ad hoc, vt firmet contractum lege interdictum, tria copulatiuè concurrere debent, deciſ.46.num.4.
An, & quando firmet contractum minoris iurantis non contrauenire, & beneficio minoritatis renunciantis num.13.
An, & quando eadem cenſeatur facilitate emiſſum, quà contractus celebratus num. 13.
An, & quando ſuppleat defectum ſolemnitatum, deciſ.47.num.15.& ſeq.
IVRATVM contractum quando annullet turpitudo ex parte recipientis, deciſ.46.num.11.
IVRATVS contractus poteſt exequi coram Eccleſiaſtico, deciſ.1. num.13.
IVRANS obligatur iuramento, metu extorto, ante obtentam relaxationem, deciſ.25.num.11.
IVRARE de fideliter, & legaliter exercendo, debent periti pro forma, deciſ. 54. num.45.
A IVRE ſi ſit improbata immemorabilis, inutilis eſt, deciſ.37. num.38.
Improbata Conſuetudo, vide Conſuetudo.
AN DE IVRE, vel conſuetudine forenſes collectentur, deciſ.35.num.17.
Diuino, vel poſitiuo ſit immunitas Eccleſiaſtica, deciſ. 37.num 1.& 17.
DE IVRE, & iuris præſumptio, vide Præſumptio.
IN IVRE ſi erretur non proceditl. barbarius, ſecus ſi erretur in facto, deciſ.31.num.11.
QVO IVRE deferatur legitima parentum. & liberorum, deciſ.22.num.3.
Aucta fuerit legitima, & ad quam ſummam, deciſ. 34. num.1.
Quis non patitur contra ſe vti, nec ipſe vtatur. deciſ.15. num.1. Limita vt num.13.
Punitur præbens venenum, non ſequuta morte, dec.20. num.13,& 38.
IVRI poſitiuo præualet conſuetudo, deciſ.37. num.2.
IVRISDICTIONALI in materia, potiſſimum ſequenda eſt Romanæ Curiæ opinio, deciſ.8. num.24. Et conſuetudo vniuerſalis. deciſ.16.num.46.
IVRISDICTIONALIA officia obtineri non poſſunt ab equitibus Hieroſolymitanis, deciſ. 21. num.63. & ſi illa admittantur, & in eis delinquant, puniuntur duntaxat à Superioribus Religionis num. 64.
IVRISDICTIONIS excitatio, potius quam attributio dicitur delegatio facta iudici ordinario, deciſ.31.num.9.
Dominus eſt Princeps, non rerum, deciſ.35. num 40.
In clericos vt laicus ſit capax per rerum naturam contingere nequit, deciſ.37.num 30.
Offenſæ ratione, Iudex incompetens, efficitur competens, deciſ.49.num.32. Limita vt num.33.
Cauſa inter Eccleſiaſticum, & laicum, cognoſcitur ab Eccleſiaſtico, deciſ.17. num.15.
IVRISDICTIONE ſua vtens an, & quando in fraudem facere dicatur, deciſ.35.num.35.
A IVRISDICTIONE exemptio, vide Exemptio, & Exempti.
IVRISDICTIONEM Eccleſiaſticam turbans, punitur ab Eccleſiaſtico, deciſ.49.num.19. Incidit in Bullam Cœnæ num.34 Et efficitur de foro Eccleſiæ nu.51. Et quotannis excommunicatur in dicta Bulla num.33.
Tribuens qualitas, vide Qualitas.
Et poſſeſſionem ex diuerſis actibus poſſeſſoriis, ſingularitas ſubalterna probat, deciſ.69. num.55.
Iudicis an, & quando proroget illius familiam offendens, deciſ.86, num.4.& ſeq.
Si non habeat, qui officialem deputauit an procedat l.barbarius, deciſ. 30.num.26.
IVRISDICTIONI Iudicis habentis rem, vel perſonam ſubiectam, ſubijcitur delinquens in illam, deciſ. 86. n.3.
IVRISDICTIO connumeratur inter bona Eccleſiaſtica, deciſ.37.num.54.
Delegati an, & quando expiret per mortem delegantis, remiſſiuè, deciſ.31.num.15.
Vna aliam iuuare debet, deciſ.49. num.35.
Conſeruatoribus datur contra vſurpantes bona Regularium à Conc. Trid.ſeſſ.22, cap.11, de Reform.deciſ. 8. num.44.
Controuerſia ſi fuerit inter Eccleſiaſticum, & laicum, quæſtio eſt agitanda, & terminanda coram Eccleſiaſtico, deciſ.24.num.41.& 59.
Epiſcopi in clericos, non poteſt ab ipſo laicis delegari, deciſ. 14.num.10.87.& ſeq. Nec Epiſcopus conſentire poteſt, vt laicus in clericos iuriſdictionem exerceat num.13.
In clericos ſibi non vindicatur à Principe, ſed eis magis obedire debet, deciſ.10. num.28.
Iudicia Eccleſiaſtici, & laici, ſeu ſecularis, vide Iudex.
Laica prorogari non poteſt à clerico, nec tacitè, nec expreſsè, deciſ.18. ſub num.16.
Legiſlatoris concernit legis ſubſtantiam, deciſ.22.n.26.

Laica

Laici Iudicis prorogari non poteſt ab Equitibus Hieroſolymitanis, deciſ.21.num.29.

Ordinaria non expirat morte concedentis, re integra, deciſ.30.num.9.

Præſcribi non poteſt in clericos à iudice ſeculari, etiam per immemorabilem, & à Papa tolleratam, deciſ. 2 num.126.Limita,vt num.127.

Tribui, vt on'ſi attenditur tempus delicti, deciſ.26 n.10

Tributa à lege ſubſtentat ob bonum publicum geſta à Prælato putatiuo, deciſ.30.num.38.

Vbi non eſt, nemo poteſt aliquem ſua lege ligare, dec.12. num 13.

Ordinaria Epiſcopi, eo mortuo tranſit in capitulum, ſi delegata vero non. deciſ.31.num.3.

Vicarii Epiſcopi non amittitur, ſi ille fuerit ab Epiſcopo abſente reuocatus, donec ab ipſo certioretur, dec.30. num.1.

Amittitur ſtatim mortuo Epiſcopo, etiam quoad cauſas cœptas num.2. Limita vt num.3.

Ex Principis priuilegio, dignitati perpetuæ tributa, non eſt delegata, ſed ordinaria, deciſ.97.num.4.

Tribuitur à conſuetudine, deciſ. 37. num 3. Alia vide in verbo Conſuetudo.

Eccleſiaſtica, cum ſit Religioni fauorabilis, de facili prorogatur, deciſ.78.num.17.

In temporalibus penes Eccleſiam habitu reſidet nu. 39.

Suppletur ab errore communi, cum titulo putatiuo, deciſ.20.num.1.

IVRIS Præſumptio, vide Præſumptio.

Stricti ſunt priuilegia, deciſ.21.num.3. Intellige vt n.22.

In corpore iuris clauſum priuilegiũ latè interpretatur n.24. & indiget ſpeciali derogatione, deciſ.37.num.65.

Quæſtio in poſſeſſorio ſpirituali matrimoniali, cognoſci debet per Eccleſiaſticum non per laicum, deciſ.9. n.27.

Regulæ non attenduntur, quando agitur de publica vtilitate deciſ 12.num 7.

Succedendi capacitas inſpicitur tempore delatæ ſucceſſionis, deciſ.21.num.23

IVRI CANONICO conformes politicæ ordinationes, an & quando ſeruari debeant per clericos, & an vi directiua teneantur deciſ 13. num.9.

IVRIS CANONICI ſcientia dirigit hominem principaliter in Deum, & tendit ad finem æternæ Beatitudinis, deciſ.28. num.18.

IVRIS DIVINI interpretatio fit per Summum Pontificẽ, deciſ.37.num.20. & 33.

Impedimento nullo exiſtente, l. barbarius procedit in ſpiritualibus, deciſ 30 num. 15. Limita, vt num.13.

IVRIS PATRONATVS narratiua eſt iuſtificanda. deciſ 52.num.9.

IVRIS PERITORVM ſtatuta an & quando interpretentur ſecundum cõmunem vſum loquendi, dec.23.nu.35.

IVRI POSITIVO præualet Conſuetudo num. 2.

IVS dat immemorabilis perſonis capacibus, non incapacibus, deciſ. 37.num.34.

Antiquum ſi lex contineat, non eſt neceſſaria acceptatio ad illius eſſentiam, deciſ.15.num.4 & 47.

Antiquum fori priuilegium tribuebat clerico primæ tonſuræ, abſque alio requiſito, deciſ.26.num 1.

Dandi de iniuria matris ſecundo nubentis, an filius tranſmittat ad hæredes, deciſ.33.num 13. & ſeq.

Superueniẽs ex cauſa de præterito, conualidat iudicium nullum, deciſ.74.num.16.

Condi poteſt per Papam ex facultate à Deo recepta, deciſ.15. num.36. Et per Epiſcopos ex eadem auctoritate recepta num.37.

Nouum fori priuilegium non tribuit clericis niſi habeãt tria requiſita Concilij, deciſ.26. num.3. Et quidem copulatiue num.4.& 6.

Nullũ tribuit conſuetudo contra immunitatem Eccleſię, deciſ.37.num 44.

IVS IN RE, ſeu INTERESSE connexum, ſi habeant laici ſimul cum clerico illi eximuntur à ſeculari iuriſdictione, deciſ.19.nu.18.

Indiuiduum ſi habeant laici ſimul cum clerico, illi gaudent immunitate ex perſona clerici n.29. Et nõ ligantur ſtatutis n 25. Et omnes conueniuntur coram Eccleſ. n.33.

Habens ſi clericum laudauerit, an talis clericus forũ declinare poſſit, dec.24.n.5. Proteſtari an debeat num.41.

Superueniẽs lite pendente ex cauſa de præterito, quando proſit ad victoriam, deciſ.99.num 60.

Superueniens lite pendente ex cauſa de futuro, an, & quando ſuffragetur actori num. 62.

DE SVO IVRE certum eſſe debet ſcius. vt illi tacitè renunciaſſe dicatur, deciſ.33. num.18.

DE NON IVRE proteſtantis ſi poſtea conſtet, proteſtatio euaneſcit, deciſ.14.num.51.

IVS CANONICVM improbat conſuetudinem contra immunitatem Eccleſiæ, deciſ.37. num.41.

Pœnam ſi imponat & perſona rei ſit laica, cauſa dicitur mixti fori, deciſ.9.num.16.

Pœnas ſecundo nubentium in odium nuptiarum inflictas ſubſtulit, deciſ.32.num.17.

Permittit vt clerici in foro ſeculari litigantes, illius ordinem ſeruent, deciſ.10 num 25.

IVS CIVILE improbat conſuetudinem contra immunitatem Eccleſiaſticam, deciſ 37.num.41.

Seruatur in foro Eccleſiaſtico, vbi contrarium à iure canonico non reperitur diſpoſitum, deciſ.81 num. 4.

IVS COMMVNE correctum non fuit a Conſtitutione Gregorii XIV. ſuper immun Eccleſ. deciſ 23.num.2.

Contra ſe habere dicitur, qui habet contra ſe præſumptionem legis deciſ.27.num.66.

AD IVS COMMVNE reducit nos immunitas, dec.41.n.12

IVS CONGRVVM non habet locum contra Eccleſiaſticos, qui tamen illo vti poſſunt, deciſ.11.num.11

IVS DIVINVM interpretatur ſecundum conſuetudinem a Summo Pontifice, deciſ.37.num. 17.20. & 33.

Limitatur à conſuetudine ex cauſa diſtinguendo, & declarando num.21. Contrarium verius num.18.

Contrà Summus Pontifex in caſu particulari diſpenſat ex magna cauſa num.22.& 33.

Contrà an & quando diſpenſare poſſit Summus Pontifex num.33.

Contra conſuetudo eſt irrationabilis, & nulla num.28. Etiam immemorabilis num. 29.

IVS MVNICIPALE contractum minoris factum ſine ſolemnitatibus ſi annullet, ille eſt nullus ipſo minore duntaxat volente, deciſ.16.num.26 & 27.

IVS NATVRALE impedimentum aliquod ſi non afferat, l.barbarius procedit in ſpiritualibus, deciſ.30.num.15. Secus vt num.23.

IVS PATRONATVS annexum eſt ſpiritualitati, & ſpectat ad forum Eccleſiaſticum, deciſ.8. num.26.

Remittere poteſt primus acquirens, in præiudicium filiorum, deciſ.73.num.3.

Non eſt ad illegitimos tranſitorium; ſed ab illis acquiri poteſt num 14.

Vel ſepulchri pro ſe, & deſcendentibus, ſi quis erexerit quid probandũ ſit ab illud prætendente, deciſ.88.nu 6.

IVS POSITIVVM an induxerit immunitatem Eccleſiaſticam, deciſ 37.num.1. & 17.

IVS PROTHOMISEOS inducens ſtatutum an, & quando includat clericos remiſſiuè, deciſ.8.num.39.

IVS SEPVLTVRAE, vide Sepultura.

IVSTITIA cõtractus, ex vniuerſo deducitur, dec.91.n.49.

IVSTITIAE repugnãte in quacunque actione verificatur can. ſi quis ſuadente, in illis verbis, violentas manus, deciſ.20.num.26.

IVSTITIAM adminiſtrare clericis, negligunt iudices laici, deciſ.8. num.15.

IVSTA quomodo dicatur lex humana.

IVVARE, vide Coadiuuare.

IVVARI priuilegio qui vult, qualitatem à priuilegio requiſitam probare debet, deiſc.21.num.5

L

PRO LABORERIO imponens gabellam, vel onus colonis clericorũ, incidit in Bulla Cœnæ, dec.41.n.22.

LABORIS pretium eſt merces, quæ colonis non partiarijs ſoluitur, deciſ.42. num.12.
LACRIMAE quando metum probent, deciſ.79. num.59.
LAICITATIS irregularitas, vide Irregularitas.
LAVDABILE conſ.17. nu.4. Reijcitur deciſ.5. num.81. 86 & 87.
LAESAE MAIESTATIS crimen, an committat Eques Hieroſolymitanus in Principem laicum, deciſ. 21. num. 33. & ſeqq.
Crimen non committitur à non ſubdito num. 34. Neque a clerico offendente Principem laicum num.35.
Criminis quanta ſit atrocitas, deciſ.64. num 6. remiſſiuè.
Reus efficitur, non ſubditus, præſtans opem ſubdito n.8.
In crimine auxiliator, ignorantiā probare tenetur n.11.
Reum receptans ignoranter, an incidat in pœnam num.22.
In crimine, qualibet veriſimilis cauſa, etiam colorata excuſat num.24.
In crimine confeſſio tacita per ſtatutum, non parit effectum veræ confeſſionis num.25.
Pœna tenetur accomodans arma ad occidendum priuatum, ſi homicidium perficiatur tempore, quo ille eſt in dignitate num.36. Intellige, vt num.55.
In crimine non incidit offendens Principem ignoranter num.37.
Pœna non punitur opem ignoranter præſtans offendenti Principem num.44.
Crimen nō dicitur committere forenſis, & non ſubditus, deciſ.64. num.7.
LAESIO clerici ex actu perfecto reſultans requiritur ad incurrendum in can. ſi quis ſuadente; & non ſufficit ſola attentatio, deciſ.50. num.16.
Corporum quomodo, & quo ordine ex veneno procedat num.14. & 39.
LAICALE Statutum, vide Statutum.
Officium, vide Officium.
LAICALIS Curia, vide Curia.
Habitus, vide Habitus.
Iuriſdictio, vide Iudex, & Iuriſdictio.
LAICA Curia, vide Curia.
Lex, vide Lex.
Ordinatio, vide Ordinatio.
LAICI cauſa clerici nomine poſſidentis intentata ſpectat ad forum canonicum, deciſ.12. num.65.
De Sententia, vide Sententia.
Euntes ad molendinum Eccleſiæ, non comprehenduntur a ſtatu o mandante ſolui certum quid pro bladis ad molendinum ferendis deciſ 41. num.69.
Eorumque bona ſub clipeo clericorum, non poſſunt à Principis iuriſdictione eximi, deciſ.49. num.2.
Sunt clericis infeſti, præſertim in materia iuriſdictionali num.17.
Pro Eccleſiæ reparatione coguntur à Iudice Eccleſiaſtico, deciſ.67. num.53.
LAICIS, & clericis conſuetudo commune, vide Conſuetudo.
Si ſoleat concedi licentia extrahendi annonam, ſeu bladas, frumentum, vel victualia, clerici poſſunt extrahere etiam tempore penuriæ tuta conſcientia, deciſ. 13. num.20.
LAICO clericus ſuccedens coram quo ſit conueniendus vide Clericus.
Committi cauſæ ciuiles clericorum, quatenus poſſint ab Ordinario, deciſ.14. num. 12.
Etiam Epiſcopus poteſt taxare prætia rebus de iure ciuili, deciſ. 13 num 11.
Delegari an poſſit per Epiſcopum facultas in clericos, deciſ.14. num.10.17. & ſeq.
Delegari an poſſit captura clericorum de nocte, vel cum armis incedentium num. 19.
Delegati ab Epiſcopo quæ cauſæ poſſint num.17.
LAICORVM a iuriſdictione ſunt exempti clerici de iure diuino, & quare, deciſ.2. nu. 126. Et omni iure, dec. 12. num.23.
De Edicto, vide Edictum.
De Statuto, vide Statutum.
Statuto non ligatur laicus propter ius indiuiduum, quod habet cum clerico, deciſ.19. num.25.
Vita eſt clericis paſſio, ſed mors conſolatio, deciſ. 89. num.24.
AD LAICOS ſi tranſeant bona immunia ſupponuntur collectis. deciſ.35. num.31.
INTER LAICOS cauſa dotis an agitari poſſit coram Iudice Eccleſiaſtico, deciſ 2. num.15.
LAICVM conueniendi pro canone coram Epiſcopo, conſuetudo eſt a iure approbata, deciſ 98 num.34.
LAICVS beneficij Eccleſiaſtici eſt incapax, deciſ.8. nu.41.
Delictum à ſolo iure canonico prohibitum committens, punitur in vtroque foro, deciſ.3. num.17.
Delictum Eccleſiaſticum committens, punitur ab Eccleſiaſtico priuatiuè quo ad laicos. deciſ.3. num.27.
Delinquens in Eccleſia an, & quando ſubiaceat vtrique foro num.3.7. & 19. Et an puniatur per Eccleſiaſticum priuatiue quo ad laicum num. 1. & 27.
Delinquens ſimul cum clerico an, & quando puniri poſſit per Eccleſiaſticum, deciſ.4 num.11.
Cenſuras infligere non poteſt, deciſ.9. num.13.
Eximi non poteſt per Papam à iuriſdictione ſui Principis, deciſ.2. num.41. Declara vt num.111. & ſeqq.
Occupans bona, etiam patrimonialia clerici, conueniri poteſt coram Eccleſiaſtico, deciſ.100. num.40.
Eximit ſe à Principis iuriſdictione, mancipando ſe Regulis approbatis, deciſ.2. num.113.
Forum canonicum ſortitur, ratione delicti, vel loci, vel pœnæ, deciſ.4 num.7.
Incapax eſt ſpiritualium, deciſ.8. num.21.
Iuriſdictionem in clericos exercere non poteſt, etiam de conſenſu Epiſcopi, deciſ.14. num.13.
Iudex, vide Iudex.
Bladas clericorum contra Principis edictum aſportans, an puniatur, deciſ.12 num.16.62. & ſeqq.
Minor ſi faciat aliquem actum ſpiritualem, iudex Eccleſiaſticus decretum interponit, deciſ.1. num.9.
Princeps, vide Princeps.
Puniri non poteſt per Eccleſiaſticum pœna temporali, deciſ.4. num.1. Contrarium eſt verius num. 4. & 10. & Pragmatica Regni, ac Conſtitutio Pij IV. ſunt abrogatæ num.16.
Puniri an, & quando poſſit, ſi delinquat ſimul cum clerico, deciſ 4. num.1.
Sacrilegium committens, ſubiacet vtrique foro, deciſ.3. num.13.
Clericis obſequi debet, non autem poteſt imperare, deciſ.14. num 14.
Infeſtus vt plurimum eſt clericis, & quare num.15.
Remanet Nouitius ante profeſſionem, deciſ.26. num.5.
Iniurians clericum, punitur etiam ab Ordinario, dec.49. num.28.
Arbiter eſſe non poteſt in poſſeſſorijs, quaſi ſpiritualibus licet poſſit eſſe arbitrator, deciſ.8. num.48. Poteſt tamen eſſe vna cum clerico num.49.
Ad ſacerdotem confugiens poteſt à Curia ſeculari ex illo auelli, deciſ.49. num.3. Amplia vt num.4. Limita, vt num.5 & 6.
Contractum ſi faciat cum clerico; contractus ſubeſt ſtatuto laicali formam præſcribenti, deciſ.10. num.3 & ſub num.4. Et non ligatur ſolemnitate ſtatuti, ſi difficile impletur num.13.
Gabellam ſoluit de re, quam communiter poſſidet cum clerico, deciſ 41. num.28.
Conuenitur ſimul cum clerico coram Eccleſiaſtico in materia indiuidua, & quando contra ipſos agitur duplicibus iudicijs, deciſ. 19. num.33.
Delinquens cum clerico, in quo foro puniatur num.1.
Diuiſionem facere cum clerico fratre, cogi poteſt ab Eccleſiaſtico num.23.
Qui ſe ſubmiſit vnicuique foro, poteſt coram Eccleſiaſtico conueniri, deciſ.98. num.31.

Exi-

Eximitur à iuriſdictione ſeculari, propter intereſſe connexum clerici num. 18.
Hoſpitandi immunitate gaudet, propter clericum cum eo habitantem num. 30.
Immunitate non gaudet ex perſona clerici, vbi ius eſt diuiduum num. 27. Secus in indiuiduo num. 29.
Conuentus à clerico pro canone rei emphyteoticæ an declinet forum. deciſ. 98. num. 1. & 9.
Monialem carnaliter cognoſcens, puniri poteſt ab vtroque foro, deciſ. 19. num. 3.
Rei Eccleſiæ adminiſtrator, cogitur in foro Eccleſiaſtico rationem reddere, deciſ. 98. num. 4.
Fori electionem, an, & quando habeat propter clericum litis conſortem, deciſ. 19. num. 34.
Pro fructibus rei Eccleſiæ, coram Epiſcopo conueniтur. deciſ. 98. num. 5.
Vicarius Epiſcopi ſi eſſet, an eius geſta ſint valida, ſi communiter reputabatur idoneus, deciſ. 30. ſub num. 32.
Pro re eccleſiaſtica, vel illius conneais, & acce loriis, quacumque actione poteſt coram Epiſcopo conueniri, deciſ. 98. num. 9.
Statuto laicorum non ligatur propter ius indiuiduum, quod habet cum clerico. deciſ. 19. num. 25.
Pro laudemio poteſt coram Epiſcopo conueniri, dec. 98. num. 14.
Trahitur ad forum Eccleſiæ per actionem perſonalem continentem rem Eccleſiæ, & quare num. 20.
Trahitur ad forum Eccleſiaſticum pro quacumque cauſa, pro qua poteſt excommunicari num. 28.
In quibus caſibus poſſit coram Eccleſiaſtico conueniri, remiſſiuè num. 29.
Communem rem habens cum Eccleſia, ſuper illa non cui rit præſcriptio, niſi vt in bonis Eccleſiaſticis, dec. 19. num. 31.
Iuriſdictionem in clericos acqui ere poteſt ex conſuetudine a Sede Apoſtolica tollerata, deciſ. 37. num. 24. Limita, & Declara, vt num. 39. 61. & ſeqq.
Iuriſdictionis in clericos, vt ſit capax per rerum naturam contingere nequit num. 32.
Eccleſiaſtici iudicis prorogare poteſt iuriſdictionem, deciſ. 98. num. 33.
Ratione doli, rapinæ, ſacrilegij, vel violentiæ, coram Epiſcopo conueniri poteſt etiam ſi factum neget nu. 46.
Actum ſpiritualem exercens, etiam per tempus immemorabile non præſcribit. dec. 37. num. 57.
Clericos grauans eſt in mala fide vera num. 53. Et ſacrilegium committit num. 54. remiſſiuè.
Clericos collectare, vt poſſit, non ſufficit conſenſus tacitus Summi Pontificis num. 61. Sed requiritur licentia expreſſa num. 66.
Paciſci non poteſt cum Præſulibus ſuper immunitate abſque aſſenſu Apoſtolico num. 63.
Gabellas à clericis exigens punitur ab Eccleſiaſtico n. 69. Peccatum, & ſacrilegium committit num. 70. Tenetur ad reſtitutionem nu. 71. Incidit in Bullam Cœnæ n. 72. Amplia vt num. 73. & 74.
Percutiens laicum in parlatorio monialium, an incidat in excommunicationem, & poſſit ab Ordinario puniri, deciſ. 62. num. 1. & 13.
LAPIDEM proijciens contra clericum non incidit in excommunicationem, ſi eum non attingit. deciſ. 20. num. 18.
LAPVS Alleg. 33. defenditur, deciſ. 39. num. 39.
LARGITAS Principum in Eccleſiam, fecit illos floreſcere, deciſ. 35. num. 30.
DE LARGITIONE MVNERVM Bulla, excipit equites Hieroſolymitanos vt verè Religioſos, deciſ. 2. num. 56. deciſ. 21. num. 56.
LARGO MODO proditor quando quis dicatur, vide Proditor.
Vide etiam in verbo Latè.
LATA interpretatio quando, & in quibus ſit facienda, vide Interpretatio.
LATE SVMPTO VOCABVLO beneficij appellatione, venit etiam priuilegium, & è contra, deciſ. 21. num. 16.
Clericorum appellatione veniunt Equites Hieroſolymitani num. 69.
LATINVS ſermo, vide Sermo.
LATO MODO, vide latè, & largo modo.
LAVDATIO Authoris, in quo differat a nominatione, deciſ. 24. num. 2.
LAVDATVS clericus ab habente ius in re, an forum declinare poſſit num. 5.
PRO LAVDEMIO poteſt laicus coram Epiſcopo conueniri, deciſ. 98. num. 14.
LAVDVM latum ſi fuerit a pluribus, quorum aliquis ſit clericus, reductio petitur coram Eccleſiaſtico, dec. 19. num. 26.
LEGALIS contractus, vide Contractus.
Hypotheca, vide Hypotheca.
LEGATI SEDIS APOSTOLICAE ſubſidia, prætendere, & exigere non poſſunt ab equitibus Hieroſolymitanis, deciſ. 21. num. 78.
LEGATARII loco habetur frater in aliquo inſtitutus, dato cohærede vniuerſali, deciſ. 34. num. 35.
LEGATA ſibi in re mater binuba, conſequitur etiam proprietatem, deciſ. 33. num. 2. & ſub num. 23.
Re matrem eſſe contentam, ſi ſiius iuſſit, an ei ſi ſit binuba debeatur ſupplementum legitimæ in bonis primi viri num. 11.
Vt dicantur titulo inſtitutionis relicta, operatur clauſula, omni meliori modo, deciſ. 73. num. 61.
LEGATVM liberationis à redditione rationis quid operetur, deciſ. 29. num. 3. & 45. Intelligitur de ratione non dum reddita num. 7. Non liberat regulariter à ſolutione Reliquatus num. 8.
Bonorum fieri poteſt Eccleſiis cum onere collectarum, deciſ. 35. num. 41.
De ſtando computis dandis, intelligitur de computis non dum datis. deciſ. 29. num 7.
Extraneis factum non minuit legitimam matris, quæ in primis eſt detrahenda, deciſ. 34. num. 36.
Fratri factum, an minuat pro illa rata legitimam matris, deciſ. 34. num. 37.
Matri factum imputatur in legitimam num. 38.
Vel donatio, vel ſubſtitutio in tempus inhabile collata, caducatur, deciſ. 72. num. 11.
Filiæ in cauſam dotis, intelligitur titulo inſtitutionis, deciſ. 73. num. 54.
Pro omni eo, quod filius in bonis & hæreditate prætendere poteſt, dicitur factum titulo inſtitutionis 50. 60.
Dicitur quis acceptare, cum onere ſuo num. 66.
Acceptans tenetur implere onus illi annexum, etiam vltra vires num. 67.
Diſtributiuum, vide Diſtributiuum.
LEGE tacite cautum eſſe dicitur, in quo eadem reperitur ratio, deciſ. 84. num. 10.
LEGE expreſſa ſi cautum non ſit, pœna temporalis non imponitur, deciſ. 13. num. 7.
Laica, ſi actus ſuerior prohibiti an, & quando clerici ab illis abſtinere teneantur in conſcientia num. 1.
Sua nemo ligare poteſt, in quem iuriſdictionem non habet, deciſ. 11. num. 33.
Vti poſſunt pro ſe Eccleſia, & clerici & non recipere contra ſe. deciſ. 11. num. 10.
Inferioris vti poteſt Princeps, vel Superior, quamuis ea non ligetur num. 15.
LEGES ciuiles à ſubditis ſunt ſeruandæ, deciſ. 46. nu. 5.
Ciuiles ob bonum publicum conditæ, an vim iuramenti impediant num. 7.
Ciuiles ob priuatum commodum conditæ an obligent ad culpam num. 8.
Naturales, diuinæ, poſitiuæ, & canonicæ obligant ad culpam, & quare, deciſ. 46. num. 6.
Quando bonum publicum, & quando priuatum reſpiciant, deciſ. 46. num. 10.
LEGES DIVERSAE.
L. ſi a marito §. ſi fundum ff. ſol. mat. extenditur etiam ad

ad fructus ciuiles, deciſ. 84 num. 48.
Codicis ſub titulo de Sacr. Sanct. Eccleſ. & de Epiſc. & cleric. ſunt nullæ, deciſ. 10. num. 33. & deciſ. 57. num. 33.
L. ad inſtructionem C. de Sacr. Sanct. Eccleſ. fuit ab initio inualida, & hodie eſt correcta, deciſ. 12. num. 49.
L. nec timorem §. proinde ff. quod met. cauſ. interpretatur, deciſ. 5. num. 57.
L. 1. C. de malefic. & mathem. loquitur de veneuante amicum, deciſ. 23. num. 29.
L. metum la 3. quod met. cauſ. intellectua, deciſ. 5. num. 78.
L. Papinianus §. quoniam ff. de inoff. teſtam. Limitatur, deciſ. 24. num. 19.
L. qui ſic ff. de ſolution. declaratur, deciſ. 88. ſub num. 77.
L. munerum §. patrimonium ff. de muner. & honor. germanus intellectus contra Maccabiun, deciſ. 36. nu. 21.
L. quoties ff. de iudic. non procedit in iis, quæ ſunt alterius ſpeciei, vel ſeparatæ naturæ, deciſ. 8. num. 31.
L. 2. C. de Epiſc. & cleric. dilucidatur, deciſ. 42. num. 74.
L. barbarius ff. de offic. Prætor. ſupplet iuriſdictionem, ſtante errore communi cum titulo officialis putatiuo, deciſ. 30. num. 4.
An procedat in Officiali, qui vnicum, vel binos actus exercuit num. 12.
In ſpiritualibus quatenus procedat ſecundum Canoniſtas num. 31.
Et quatenus ſecundum Theologos num. 14.
In ſpiritualibus procedit, nullo iuris diuini, vel naturalis exiſtente impedimento num. 15. Non procedit autem vbi adeſt illud num. 23.
An procedat in officiali deputato à non habente iuriſdictionem num. 26.
Procedit etiam vbi error inſurgit ex probabili Doctorum opinione num. 33.
Procedit etiam vbi populus non erraret, ſed dubitaret num. 34.
Ceſſat, ſi ante completum negotium, veritas detegatur num. 35.
An procedat vbi eligens officialem non habet auctoritatem illum habilitandi num. 36.
Ampliatur, remiſſiuè num. 41.
Limitatur, remiſſiuè num. 42.
Caſus plures particulares, in quibus procedit, vel non vide in verbo Error, Ignorantia, & deciſ. 30. per totam.
Procedit, ſi erratur in facto, ſecus ſi in iure, deciſ. 38. num. 12.
Diſpenſationem matrimonialem executam à Vicario Capitulari, an ſubſtineat num. 10.
L. addictos C. de Epiſc. audien. in quo ſit correcta deciſ. 86. num. 5.
L. ſi quis condictione C. locat. agens, debet plenè, & concludenter docere de locatione, deciſ. 100. num. 1.
L. ſi quis ſepulchrum ff. de relig. & ſumpt. funer. materia eſt arbitraria, deciſ. 58 num. 15.
Intellige de arbitrio iudicis Eccleſiaſtici, non ſecularis num. 18.
Non procedit in locatione ad modicum tempus, ſecundum Riccium num. 24. Contrarium eſt verius num. 25. & ſub num. 28.
Illius actio datur contra alieno nomine poſſidentes, num. 6.
Illius condictione contra agentem, exceptio reſpiciens petitorium non admittitur num 6.
L. quoniam multa facinora C. ad leg. Iul. de vi publ. eſt ſpecialis in violentia deciſ. 64. num. 56.
Procedit in principali delinquente, non in auxiliatore num. 49.
Procedit quo ad pœnam extraordinariam num. 51.
L. metum la 1. ff. quod met. cauſ. exponitur, deciſ. 75. num. 72.
L. metum la 2. de don. inter vir. & vxor. in quibus terminis procedat, deciſ. 84. nu. 37. & ſeq. An procedat dumtaxat in viuris odioſis num. 39.
LEGES CIVILES à ſubditis ſunt ſeruandæ, deciſ. 46. num. 5.
Ob bonum publicum conditæ, an vim iuramenti impediant num. 7.
Ob priuatorum commodum conditæ, an obligent ad culpam num. 8.
LEGES NATVRALES, DIVINAE, POSITIVAE, ET CANONICAE obligant ad culpam, & quare. dec. 46. num. 6.
LEGES quando bonum publicum, & quando priuatum reſpiciant num. 10.
Quin in ſuo teſtamento locum habeant, nemo facere poteſt, deciſ. 33. num. 6.
A LEGE tacite cautum eſſe dicitur, in quo eadem repetitur ratio, deciſ. 64 num. 8.
Tributa iuriſdictio ſubſtentat ob bonum publicum geſta per Prælatum putatiuum, deciſ. 30. num. 38.
LEGIS auxilium fruſtra implorat, committens in legem, deciſ. 60. num. 29.
Caſus vbi eſt, nulla ſubeſſe poteſt dubitatio, deciſ. 81. num. 34.
Vim habet conſuetudo tolerata à Principe legis condendæ poteſtatem habente, deciſ. 37. num. 25. Declaratur num. 39. 61. & ſeqq.
Vim obtinet Bulla in Cœna Domini num. 36.
Verba, vide Verba.
Prouiſio per factum hominis tolli non poteſt, deciſ. 71. num. 34
LEGIS verba impropriantur, vt euitetur abſurdum, deciſ. 20. num. 32.
Ratio finalis magis attenditur, quam diſpoſitio, dec. 26. num. 33.
Præſumptiones, vide Præſumptiones.
Vti tranſgreſſor, punitur tranſgreſſor conſuetudinis, deciſ. 37. num. 4.
Vim habet immemorabilia num. 12.
LEGVM ſuarum vindex vnuſquiſque eſt, deciſ. 12. num. 34.
Subſtantiam concernit Legiſlatoris iuriſdictio num. 26.
Interpres eſt conſuetudo num. 13.
Finis, & ſubſtantia eſt commune bonum num. 28.
LEX fundata in præſumptione, non obligat in conſcientia, quando in particulari caſu, veritas eſt in contrarium, deciſ. 28. num. 32.
Acceptata dicitur eo ipſo, quod eſt publicata, dec. 15. num. 30.
Acceptata in vna parte, non obligat in alia num. 10.
Acceptata in vna Prouincia non obligat in diuerſa num. 11.
Abrogatur à non vſu habente implicitum contrarium vſum num. 22.
Ciuilis quando obliget in conſcientia, remiſſiuè nu. 42.
Claudicare non debet, ſed eſt omnibus communis, deciſ. 1 num. 2.
Commune bonum quatenus principaliter, vel ſecundario reſpiciat, deciſ. 12. num. 31.
Allegari an, & quando poſſit ad deciſionem cauſarum, ſi habeat plures intellectus, deciſ. 83. num. 17.
Condita in bonum priuatum, cedit in bonum commune, deciſ. 2. num. 30.
Firmatur moribus vtentium, deciſ. 15. num. 5. Declaratur num. 34. Ampliatur num 6. 7. 8. & 9.
Humana quando dicatur iuſta, deciſ. 12. num. 29.
Humana quæ requirat ad eius validitatem num. 32.
Non abrogatur a ſimplici non vſu num. 21.
Publicata præſumitur ex temporis antiquitate num. 32.
Moſayca ſeruanda eſt inter Hebræos, & in ſubſidium lex Romanorum, deciſ. 2. num. 2.
Non ligat, niſi probetur vſu recepta, deciſ. 2. num. 43.
Non publicata non tenet num. 38.
Fallit, vt num. 129.

Requirit tria ad eius eſſe, deciſ. 15. num. 4.
Semper loquitur, & dicitur in viridi obſeruantia num. 20.
Obſeruantiam non requirit pro illius forma ſubſtantiali num. 33.
Superioris ſui ſperni non poteſt à ſubdito contrahente cum non ſubdito, deciſ. 10. num. 4.
Tollitur a conſuetudine notoris illi contraria per decennium, deciſ. 15. num. 43.
Quid autem ſi ab initio fuerit recepta num. 8.
Imo ſufficere tempus minus, probabile eſt num. 44.
Declara, vt num. 45. & 46.
Vſu recepta, ſi non probetur, non ligat, deciſ. a num. 43.
Vſu recepta ſi non fuerit, illam non ſeruans non peccat nec dicitur tranſgreſſor, deciſ. 15. num. 11.
Quomodo autem ſit probandus vſus legi contrarius num. 19.
Pœnam ipſo facto ſi intelligat, an illa incurratur actu incœpto, ſed non perfecto, deciſ. 20. num. 9.
Interpretans, vel innouans, recipit extenſiones, & limitationes legis interpretatæ, & reprobatæ, deciſ. 97. num. 17.
Intellige, vt num. 12.
Generaliter loquens, etiam minores comprehendit, deciſ. 33. num. 24.
Fingit partium conuentionem in tacitis hypothecis, deciſ. 36. num. 8.
Conſuetudini inducendæ reſiſtit, deciſ. 37. num. 45.
Pœnalis extenditur ad caſum à iure æquiparatum, deciſ. 60. num. 31.
LEGISLATORIS iuriſdictio concernit legis ſubſtantiam. deciſ. 12. num. 26.
Scientia, & patientia requiritur, vt actus contrarii derogent legi, deciſ. 15. num. 39. & ſeq.
LEGITIMA liberis debetur, deciſ. 32. num. 1.
Parentibus debetur, ſicut, & liberis num. 1.
Auiæ debetur num. 12.
Matri debetur num. 2. Ita vt ea priuari non poſſit ex teſtamento filij num. 5.
Et petere poteſt illius ſupplementum num. 6. Etiam inſtituta Eccleſia num. 7.
Et debetur in bonis filij Religioſi à die profeſſionis, etiam ſi ſit binuba num. 11. & 12.
Et ſi ſit binuba debetur in vſuſructu num. 15. Et an ea priuari poſſit ſi iterum nubat num. 17.
Et an illa in hoc caſu ei debeatur contra expreſſam filij voluntatem, deciſ. 33. num. 1.
Eſt portio inteſtatæ ſucceſſionis, nec debetur non ſuccedenti ab inteſtato, deciſ. 32. num. 14.
Eſt debitum neceſſarium, veluti æs alienum num. 9.
Liberorum quo iure deferatur num. 3.
Filiorum de iure authenticorum aucta fuit, & ad quam ſummam, deciſ. 34. num. 1.
Parentum aucta fuit ad inſtar legitimæ filiorum num. 2. Maximè matris, & auiæ num. 3 & 13.
Parentum quo iure deferatur num 3.
Conſiſtere an poſſit in vſuſructu, vel in fructibus nu. 12. & ſeq.
Debetur legitimato titulo inſtitutionis, deciſ. 73. nu. 34.
Continet in ſe piam cauſam, deciſ. 32. num. 10.
Potentior eſt pia cauſa num. 10.
Matris in bonis filij, fratribus, & ſororibus, vel præteritis, vel à ſtatuto excluſis an ſit tertia totius, vel tertia tertiæ, deciſ. 34. num. 4. & 32.
Et quid ſi fratres in aliquo ſint cogniti num. 34. & ſeqq.
Matri binubæ debetur ſupplementum legitimæ etiam in bonis à primo viro profectis, deciſ. 33. num. 2. & 5.
Et an hoc procedat, ſi filius iuſſit illam eſſe contentam re legata num. 11.
Matris, fratribus exhæredatis eſt tertia totius, dec. 34. num 6. & 16.
Non diminuitur à fratre præterito, vel exhæredato num. 7.
Peti poteſt à matre reiecta ſua virili portione in ſucceſſione filij ab inteſtato defuncti, alijs ſuperſtitibus, ſub num. 10. & num. 14.
Matris ſemper eſt Triens tam ab inteſtato, quàm ex teſtamento num. 13.
Matris non minuitur propter exiſtentiam fratris, ſi is non conſequeretur id quod matri auſertur num. 32.
Nec per legata extraneis facta num. 36.
An vero pro illa rata minuatur factum fratri num. 37.
Et an in ea imputetur legatum factum eidem num. 38.
Detrahi debet ante legata num. 36.
Eſt tertia pars eius, quod quis ab inteſtato conſequuturus eſſet num. 15.
Rebus tamen ſic ſe habentibus ab inteſtato, prout ex teſtamento, alias ſecus num. 16. & 19.
Quæ limitatio defenditur ab Aretino, & Franch. nu. 18.
Quid ſi ex ſuccedentibus ab inteſtato, aliqui legitimam prætendere nequeunt num. 20. Vel à lege, aut a Teſtatore iuſtè excludantur à legitima num. 21.
Relinquenda quare ſit titulo inſtitutionis num. 30.
Debita ſi ſit ei, cui relictum factum eſt, illud cenſetur factum iure inſtitutionis num. 24
Contrarium regulariter eſt verius num. 25. & ſeqq.
PRO LEGITIMA factum relictum, dicitur iure inſtitutionis num. 26.
LEGITIMAE proprietate, mater binuba an priuetur, alijs liberis non extantibus, deciſ. 33. num. 12.
Loco dotis ſuccedit, deciſ. 34. num. 18.
Supplementum, vide Supplementum.
LEGITIMAM in plena proprietate conſequitur mater binuba ſtatim emiſſa per filium profeſſione in Religione, deciſ. 33. num. 14.
Etiam proprietatis in prædefuncti filij bonis, vt conſequatur mater binuba, an, & quando operetur conſenſus tacitus filij in nuptijs matris num. 16. & ſeq.
LEGITIMARE ad bona emphyteotica Eccleſiæ, ſolus Papa poteſt, deciſ. 73. num. 48.
LEGITIMATIO omnem abolet maculam num. 25.
Quando auferat maculam menti Eccleſiæ repugnantem num. 42.
Non plus operatur, quàm ſit in facultate legitimantis num. 46.
LEGITIMATO debetur legitima titulo inſtitutionis; competit ius dicendi teſtamentum inoſſicioſum; & conſequendi omnia priuilegia legitimorum, ac naturalium num 34.
LEGITIMATVS nihil differt à legitimis num. 20.
Eſt vere legitimus num. 27.
Venit appellatione legitimorum, & naturalium num. 29.
Et quid in bonis emphyteoticis num. 40.
Habet omnia iura legitimorum, ac ſuitatis num. 30.
Habet verum legitimorum ſtatum num. 31.
Gaudet nobilitate paterna num. 32.
Dicitur de lineа, & conſeruat agnationem num. 33.
Excludit ſubſtitutum ſub conditione, ſi deceſſerit ſine filijs legitimis, & naturalibus num. 35.
Succedit in emphyteuſi priuata, non in Eccleſiaſtica num. 36.
Per ſubſequens matrimonium ſuccedit in emphyteuſi Eccleſiaſtica num. 37.
In ſpecie ob bona emphyteotica, ſuccedit etiam ſi ad illa vocati ſint duntaxat legitimi num. 38. Declara, vt num. 36.
An, & quando in emphyteuſi veniat appellatione legitimorum num. 40.
An ſuccedat in iurepatronatus num. 41.
A Comite Palatino non ſuccedit in emphyteuſi Eccleſiaſtica num. 43.
Ab Imperatore non venit ad emphyteuſim Eccleſiæ num 44.
Non admittitur ad bona inueſtita pro filiis de legitimo matrimonio natis num. 49.
In inueſtitura comprehenſus an iudicetur vocatus in defectum legitimorum num. 54.

LEGITIMVS verbum nil denotat amplius, quam verbum Legitimatus. deciſ. 73. num. 28.

LEVIS coniectura, vide Coniectura.

LIBELLVS nouus porrigitur, & reus conuentus abſoluitur ab obſeruatione iudicij, ſi fuerit nominatus Author is, qui eſt neceſſarius defenſor, deciſ. 24. num. 3.

Reſtrictus ad certam cauſam, vel actionem, an virtute clauſularum generalium ſubſtineatur ea alia non expreſſa. deciſ. 74. num. 17.

A domino directo ad ca ucitatem agente, quomodo formandus remiſſiuè, deciſ. 99 num. 63.

LIBER mercatoris probat factum tertij contra tertium, deciſ. 40. num. 21. Declara, vt num. 99.

Ordinandorum, & fidea deſcriptionis in eo factæ, an probet clericatum, ad effectum remittendi ad Eccleſiaſticum carceratum à ſeculari. deciſ. 17. num. 23.

Rationatæ ſocietatis, vide Societatis.

Stabilimentorum Religionis Hieroſolymitanæ pleuè probat, quamuis ſit liber priuatus, deciſ. 21. num. 74.

LIBERA bona, vide Bona.

Voluntas, vide Voluntas.

LIBERATIO amplis verbis facta, trahitur ad incognita, & incogitata, deciſ 29. num. 5.

A voto Religionis, non fit per ingreſſum, niſi emittatur profeſſio, deciſ. 16. num. 7. Contrarium eſt verius nu. 8. intellige vt ibi item.

A neau obedientiæ, vel paupertatis non acquiritur per Equitem Hieroſolymitanum, degentem extra Conuentum, deciſ. 21. num. 66.

LIBERATIONIS Legatum, vide Legatum.

LIBERI legitimam conſequi debent, deciſ. 32. num. 1. & quo iure num. 3.

LIBERIS non extantibus, an mater biuuba priuetur proprietate legitimæ. deciſ. 33. num. 11.

LIBERTAS animi non modo à compulſione, ſed etiam à compulſionis timore exigitur in matrimonio, deciſ. 5. num. 34. & an metus interceſſerit ex eo dignoſcitur, num contrahens eſſet in libertate conſtitutus num. 45.

Conſenſus ſi per duos teſtes probetur, matrimonium dicitur contractum ſine metu num 21.

Conſenſus non præſumitur in matrimonio, ſtante amore præcedenti cum copula ſubſequuta num. 89.

Eccleſiaſtica tolli non poteſt per conſuetudinem, dec. 12. num. 59.

Eccleſiaſtica, indirectè violari quando dicatur, deciſ. 41. num. 82.

Plena in matrimonio requiritur, & non ſufficit ſimplex conſenſus, deciſ. 25. num. 7.

Matrimonij non præſumitur, quando fuit celebratum in Ciuitate, ſi ſponſus non poterat è domo egredi, deciſ. 5. num. 91.

Nec quando quis procurat ceare matrimonium; num. 94.

Quid ſit, deciſ. 12. num. 42.

Voluntatis ſi per mille teſtes deponatur, an, & quando illis magis credatur. quàm duobus de metu deponentibus, deciſ. 5. num. 22. & 28.

Vſus rerum ſuarum ſi impediatur per Edictum, illud dicitur odioſum, deciſ. 12. num. 43.

LIBERTATEM ECCLESIASTICAM contradicitur ſtatutum laicorum, indirectè auferens prærogatiuas Eccleſiæ, deciſ. 10. num. 26.

Item auferens clericis competentia de iure naturali, vel canonico. vel ciuili, deciſ. 12. num. 39.

Contrà ſtatuto vtentes, ſunt ipſo iure excommunicati num 44.

AD LIBERTATEM non reducit immunitas, deciſ. 41. num. 12.

LIBERTATI ECCLESIASTICAE an derogetur per ſtatutum laicorum conditum ob publicam vtilitatem, deciſ. 12. num. 13. 18. & ſeqq.

LIBERA voluntas, vide Voluntas.

Clauſula, Cum libera. vide Clauſula.

LIBERVM medium ſi fuerit, an coniungantur extrema meticuloſa, deciſ. 5. num. 83.

LIBIDINIS gratia, mulierem, vel puerum abducens, raptum committit, deciſ. 38 num. 8.

PER AES & libram imponitur collecta, deciſ. 35. nu. 28.

LICENTIA confeſſiones audiendi reuocata ſi fuerit, & communiter ignoraretur; tenet abſolutio data à Sacerdote, cui fuit reuocata, deciſ. 30. ſub num. 26.

Examinandi clericum debet apud acta relinqui, dec. 50. num. 4.

Alloquendi Moniales, vide Moniales, & Epiſcopus.

Extrahendi annonam, bladas, frumentum, & victualia, ſi laicis concedi ſoleat, clerici poſſunt illa extrahere, tuta conſcientia, etiam tempore penuriæ. deciſ. 13. num. 20.

Extrahendi quempiam ab Eccleſia concedi an poſſit à Vicario Capitulari, deciſ. 31. num. 4.

Magni Magiſtri requiritur, vt Equites Hieroſolymitani poſſint condere teſtamentum, deciſ. 21. nu. 41. Amplia vt num. 66.

Matrimonio aſſiſtendi data ſi fuerit Sacerdoti à Parocho excommunicato, tolerato tamen, vel ab Ordinario non intendente in animo illam concedere, validum eſt matrimonium, cum aſſiſtentia illius celebratum, dec. 30. num. 22.

Militandi ſub aliquo duce belli, ſeu exercitus data ſi fuerit a Magno Magiſtro, Equites Hieroſolymitani ſunt exempti a iuriſdictione dicti Ducis, deciſ 21. num. 27.

Ordinarij non requiritur, ad hoc, vt cler cus degens in ſchola, vel Vniuerſitate gaudeat priuilegio fori. deciſ. 26. num. 32. & ſeq.

Pontificia expreſſa requiritur, vt laici collectas clericis imponere poſſint, vel eas ab illis exigere, deciſ. 37. n. 66.

Superiorum iunctum tenentur Epiſcopo oſtendere Regulares quæſtuantes, deciſ. 38. num. 29.

SINE LICENTIA Superiorũ Regulares vagantes quãdoque dimiſſorias falſificant, & ſine ordine celebrant n. 24.

LICITA onera, vide Onera.

LIGARI conſuetudine communi clericis, & laicis, an poſſint clerici, deciſ. 14. num. 7.

Conſtitutione noua quando quis incipiat. deciſ. 15. n. 26.

Lege nemo poteſt ab eo, qui non habet iuriſdictionem, deciſ. 12 num. 23.

Maior pars populi Conſtitutionem inobſeruans non poteſt à minori parte obedienti, deciſ. 15. num. 15.

Statutis non poteſt, qui non eſt ſubiectus, deciſ. 12 n. 24.

Statutis Epiſcopi, an, & quando poſſint Succeſſores, deciſ. 4 num 4.

Statutis, & forum ſortiri à pari procedunt, deciſ. 10. n. 41 deciſ. 16. num. 17.

Statutis an quis dicatur, attenditur præſens ſtatus, dec. 16 num. 38

Statutis laicorum non poſſunt laici, ſi habeant ius indiuiduum cum clericis, deciſ. 19. num. 25.

LIGANDI authoritate non tribuit ſtatutis cauſa irrationabilis, deciſ 12. num. 25.

LIMITATIO iuris Diuini fit ex cauſa per conſuetudinem diſtinguendo, & declarando, deciſ. 37. num. 21. Contrarium eſt verius num 28.

LIQVIDISSIMA probatio, vide Probatio.

LITE PENDENTE Alienatio an. & quando fieri poſſit, deciſ. 7. num. 18. remiſſiuè.

Alienatio ſi fiat in clericum, executio ſuper re alienata facienda eſt per iudicem Eccleſiaſticum, Clerico citato num. 21.

Clericatus ſuperueniens, an præbuat fori electionem num. 4.

Inhibitio fieri poteſt de non alienando rẽ litigioſã n. 22.

Priuilegium ſuperueniens an, & quando alteret iudicium & mutet forum num. 11.

LITEM calumnioſè ſuiſſe motam, vide Calumnioſè.

LITERAE Apoſtolicæ enunciantes aliquem clericum, an probent clericatum, deciſ. 17. nu. 24.

Apoſtolicæ habent executionem paratam, deciſ. 52. num. 13.

Cambij, vide Cambij.

Clericatus donec oſteodatur, interim denegatur remiſſio ad Eccleſiaſticum clerici carcerati, ſi illum appàret carere tonſura, vel habitum non eſſe clericalem, dec. 17. num. 1. 2. 21. & ſeq.

Clericatus ſi oſtendantur Iudici ſeculari, non ſufficit ad effectum dictæ remiſſionis nu. 7. Contrarium eſt verius num. 1 1. & ſeqq.

Commendatitiæ proprii Epiſcopi probant clericatum; & eis viſis laicus debet clericum ab eius Curia captum remittere ad Eccleſiaſticum num 21. & 34.

Obedieotiales haberi debent à Regularibus vagantibus; & ſi non habeant an ab Ordinarijs carcereutur, dec. 38. num. 22.

Quomodo autem puniantur ſi ſine illis à Conuentu receſſerint prætextu recurrendi ad Superiores, deciſ. 38. num. 25.

Ordinis clericalis, ſi prætendantur falſæ, an denegari poſſit remiſſio ad Eccleſiaſticum clerici capti à Curia ſeculari, deciſ. 17. num. 42.

LITTERARVM Apoſtolicarũ executionem, vt impediat, poſſeſſor, quem titulum oſtendere debeat, deciſ. 52. num. 11.

LITTERAS accepeans, cenſetur approbare omnia in eis contenta, deciſ. 27. num. 42.

LITIGANS maior cum minore, in integrum reſtituitur, ſicut eius Aduerſarius, deciſ. 19. num. 36.

LITIGIOSA RES alienari an. & quando poſſit, & plura alia ad materiam, vide Alienatio ſub verſ. litigioſæ. Et de eius contractu, vide Contractus; & de Emptore, vide Emptor.

Effecta vbi eſt, non poteſt eius ſtatus in Actoris præiudicium mutari, deciſ. 7. num. 9.

LITIS conſors laici, ſi fuerit clericus, an, & quando laicus propterea habeat fori electionem, deciſ. 19. nu. 34.

Conteſtatio, conſtituit debitorem in mora, deciſ. 40. num. 10.

Expenſæ præſtari debent per virum vxori petenti ſe reſtitui ad poſſeſſionem obſequiorum matrimonialium, & thori, deciſ. 9. num. 10.

Sumptus, vide Expenſæ.

LOCATAE rei penſio, ſoluitur pro vſu rei, deciſ. 98. num. 12.

LOCATIO operarum, præſumitur facta ante proteſtationem, deciſ. 24. num. 50.

DE LOCATIONE plenè, & concludenter docere debet agens condictione l. ſi. quis condictione C. locati, deciſ. 200. num. 1.

LOCATOR prædij Eccleſiæ, an, & quando frumentum in Ciuitate introducere teneatur, deciſ. 12. num. 67.

LOCI ratione, laicus ſortitur forum canonicum, deciſ. 4. num 7.

IN LOCO ſacro ſi fiat furtum, rei prophanæ, an illud ſit mixti fori, deciſ. 3. num 14. & 26.

In quo quis delinquit, plectendus eſt, deciſ. 60. num. 25.

LOCVS delicti, quando attendi debeat, nec ne in remiſſione facienda de vna Curia ad aliam, vide Remiſſio.

Originis, quando attendi debeat, nec ne in remiſſione facienda, vide Remiſſio.

PIVS, contractum ſi celebret, an requiratur inſinuatio, deciſ. 10. num. 17.

LONGINQVA in parte mortuus ſi fuerit Epiſcopus, an ſi id communiter ignoretur, poſſit Vicarius exequi diſpenſationes matrimoniales eidem directas, dec. 30. n. 5

LOQVENDI Communis vſus, vide Vſus Communis.

LOQVITVR ſemper lex, deciſ. 25. num. 10. deciſ. 37. ſub num. 45.

LVCEM odit, qui malè agit, deciſ. 75. num. 44.

LVCRARI dicitur ſuam explens voluntatem; è contra qui aliquid facere cogitur, dicitur damnum pati, deciſ. 54. num. 21.

LVCRATIVVS titulus, vide Titulus.

LVCRA non ſunt vniformia, ſed ex temporis, vel loci qualitate variantur, deciſ. 84. num. 19.

Sub ſpe percipiendi non poteſt deponi pecunia, dec. 29. num. 38.

LVCRVM ex pecunia depoſitata ſuſceptum, poteſt per depoſitarium ſponte dari deponenti, deciſ. 29. num. 2. Declara, vt num. 34.

Ex pecunia depoſitata, ſpectat ad Depoſitarium nu. 24.

Ex pecunia depoſitata eſt vſura num. 32. Fallit, vt nu. 33.

Dotale, amittit vir tranſiens ad ſecunda vota, deciſ. 32. num. 28.

Propterea, quam filius matri relinquere tenebatur, fit à matre etiam binuba filio ſuperſtite prædecedente, deciſ. 33. num. 25.

Ceſſans debetur tribus concurrentibus, deciſ. 40. num. 1. Etiam in foro conſcientiæ num. 2.

Ceſſans vicinius eſt damno, quàm lucro in iuſtis negotiationibus num. 3. Alia vide Intereſſe.

Auferens vicino cum modica ſui vtilitate prohiberi poteſt ne ædificet, deciſ. 55. num. 38.

LVDVS prohibitus ſi fuerit à ſtatuto laicorum, illud non comprehenditur, etiam ſi illis ſit fauorabile, deciſ. 13. num. 12.

LVMINARIA ante ſanctiſſimam Euchariſtiam, cuius ſumptibus ardere debeant, deciſ. 68. num. 16.

M

MACCABRVN. conſ. 40. num. 35. Lapſus, deciſ. 35. num. 11. & eod. conſ. num. 257. & ſeqq. reijcitur num. 14. & ſeq.

MAGISTRATVS laici ordinationes reſpicientes publicam vtilitatem ſeruari non debent per clericos, nec ipſi ad illas ſeruandas tenentur vi directiua, deciſ. 13. nu. 6. Alia dic prout de ſtatutis laicorum, in verbo Statutum.

Ciuitatum, obtineri non poſſunt ab Equitibus Hieroſolymitanis, deciſ. 21. num. 63.

MAGNA cauſa, vide Cauſa.

MAGNVS MAGISTER Equitum S. Iacobi aſſumitur per canonicam electionem, deciſ. 2. num. 54. Eſt Rex Catholicus num. 84. Licentiam dictis Equitibus concedere debet, ſi velint tranſire ad ſeculum, vel ad alium ordinem; alias ſi tranſirent efficerentur Apoſtatæ num. 50.

Equitum Hieroſolymitanorum ſi ſuis Equitibus licentiam concesſerit militandi ſub aliquo Duce belli ſunt exempti à iuriſdictione dicti Ducis, deciſ. 21, ſub n. 27.

Equitum Hieroſolymitanorum teſtandi licentiam concedere debet, alias ipſi nequeunt condere teſtamentum n. 41. Etiam ſi degant extra Conuentum, & præficiantur Præceptorijs num. 66. Quæ præceptoriæ amouibiles ſunt ad nutum Magni Magiſtri num. 37.

Militiæ S. Iacobi, vide ſupra in verſ. Equitum.

MAGONIVS deciſ. Lucenſ. 49. num. 22. Reijcitur, dec. 24. num. 47.

MAIESTATIS LAESAE crimen, vide Læſæ Maieſtatis.

MAINARD. deciſ. 93. num. 3. corrigitur deciſ. 32. nu. 18.

MAIOLVS de irregularitate lib. 2. cap. 6. num. 3. reprobatur, deciſ. 77. num. 11.

MAIOR pars populi inobſeruans Conſtitutionem, legem aut ſtatutum non ligatur à minori obediente, deciſ. 15. num. 15.

Pars populi ſi faciat, quod facere conſueuit, Conſtitutio non dicitur recepta num. 14.

Temporis, vide Tempus.

Præſumptio, minorem excludit, deciſ. 5. num. 96.

Annorum decem, & ſeptem, etiam Nouitius ſeruare debet in Renunciationibus formam duntaxat à Concilio Tridentino latam, deciſ. 16. num. 12. & 48. Limita, & declara, vt in verbo Nouitius.

Litigans cum minore, reſtituitur in integrum, ſicut eius Aduerſarius, deciſ. 19. num. 36.

Reſtitutionis in integrum beneficio gaudet cum minore, ratione connexitatis, deciſ. 19. num. 35. Etiam ſi litiget cum ipſo minore, deciſ. 17. num. 36.

Omni exceptione teſtis, vide Teſtis.

MALA obſeruantia, vide Obſeruantia.

MALA FIDES præſumi non debet, ſtante immemorabili, deciſ.37.num.7.
Fallit, vt num.52.
Dolum includit num.56 Et à dolo conſtituitur ibid.
Vera nullo temporis curſu excluditur, deciſ.37. num.52.
Adeſt in laicis clericos grauantibus num.53.
Conſtituitur à dolo num.56.
Includit dolum num.56.
IN MALA PART ſolum accipi debent coniecturæ, ex quibus arguendus eſt dolus, deciſ.28.num.52.
MALI Sacerdotes quoque ſunt uenerandi, deciſ.29.nu.11.
MANDANS clerico delictum, punitur in foro Eccleſiaſtico, deciſ.19.num.20.
Clericum interfici, quo tempore incidat in can. ſi quis ſuad. deciſ.20.num.13.& ſub num.36.verſ. & hinc.
Clericum vulnerari an incidat in d. can. ſi quis ſuad. ſi mandatarius illi venenum præbeat num.49.
Damnum dari tenetur, & condemnandus eſt vti damnū dans, deciſ.24.num.9.
Delictum, an, & quando tenetur de eo, in quo mandatarius exceſſit mandatum. deciſ.20.num.41.
Poſſeſſionem turbari, tenetur, & condemnandus eſt vti turbator, deciſ.24.num.9.
MANDANTI actus tribuitur, non exequenti, deciſ.14 n.8 deciſ.29.num.18.
MANDANTIS de bonis ſatisfacere poſſunt mandatarij, qui fuerunt condemnati tanquam turbatores, & damnum dantes, deciſ.24.num 10.
MANDATARII miniſterio, actus geri à mandāte dicitur, deciſ.14.num.11.
Ex facto, quando teneatur Mandans, vide Mandans.
MANDATARIVS clerici, punitur in foro Eccleſiaſtico, deciſ.19.num.20.
Condemnatus vti turbator, & damnum dans, poteſt de bonis mandantis ſatisfacere. deciſ.24. num.10. Alia vide in verbo Mandans.
MANDATVM Epiſcopi, etiam ſi non habuerit, clericus ſatisfacit menti Concilij, inſeruiendo alicui Eccleſiæ, deciſ.26.num.31.
Seruatum non dicitur, etiam ſi in minimo quis deficiat, deciſ.40. num.49.
Expirat morte mandantis. deciſ.81. num.38.
De donando Eccleſiæ, non expirat morte mandantis, num.39.
De manumittendo ſeruo, non expirat morte mandantis, deciſ.81.num.40.
MANDATVM DE MANVTENENDO per cedulam concessum, an, & quando per appellationem ſuſpendatur, deciſ.96.num.3 & 6.
Eſt decretum mere interlocutorium num.4.
An, & quando in rem tranſeat iudicatam num.5.
In ſummariſſimo præſeruat iura in petitorio, & poſſeſſorio ordinario num.9.
Peti poteſt in qualibet parte iudicij num.10.
Peti poteſt in prima, & in quacumque vlteriori inſtantia num.11.
Conceditur in ſecunda inſtantia etiam ſi in prima fuerit, denegatum, vel nulliter conceſſum num.12.
Conceditur poſſidenti tempore motæ litis, vel antea num.14.
A MANDATO DE MANVTENENDO in ſummariſſimo, de iure ciuili non datur appellatio, deciſ.96. nu.1. Declara, vt num.15.
De iure canonico, an, & quando appelletur num.16.
Manifeſtè iniuſto de vtroque iure datur appellatio n.15. Declara vt num.31.
Vt detur appellatio, iniuſtitia qualis requiratur num.31.
MANDATVM PROCVRAE ad cauſas ciuilia, criminales, & mixtas comprehendit cauſas matrimoniales, quæ ſunt mixti fori, deciſ.25.num 15.
Generale cum libera, ſufficit in cauſis ſpeciale mandatum requirentibus num.16.
Fallit vt num.ſeq.
Produci quando omnino debeat ante ſententiā, d.25.n.3.
Speciale exigitur in ſpiritualibus, & matrimonialibus, deciſ.25.num.1.
Contrarium eſt verius num.15.
Speciale ſi requiratur agens vi mandati generalis dicitur falſus procurator num.2.
Speciale non requiritur in ſpiritualibus num.14.
Speciale ſi requiratur, ſufficit mandatum generale cum libera num 16.
Fallit, vt num.ſeq.
Speciale cauſæ mandatum requirentes non comprehenduntur per clauſulā cum libera reſtrictam ad præmiſſa num.17.
MANDATI PROCVRAE generalis vi agens, in cauſis ſpiritualibus ſpeciale mandatum requirentibus, dicitur falſus procurator num.2.
Clauſulæ generales, per illa verba, Iuxta præmiſſa, nihil vltra expreſſa operantur num 18.
MANGIL. de imputat. q.7.n.2. declaratur, deciſ.32.n.21. & ead.q.7.num.20. Reijcitur, deciſ.33.ſub num.11.
MANIFESTA probatio, vide Probatio.
Magis fit ſimulatio, quo magis occultatur, deciſ.28.n.16.
MANIFESTAM REM facit inſtrumentum. deciſ.27.nu.13.
MANIFESTARE bona ſua, tenentur Equites Hieroſolymitani grauiter ægrotantes, deciſ.21 num.36. Ampliatur num. 66.
MANVM eleuans contra clericum, non incidit in excommunicationem, deciſ.20.num.27.
Ad collum clerici imponens, & alteram ſuper arma tenens incidit in can. ſi quis ſuad. deciſ.45. num.38.
PRO MANVVM violenta iniectione, quid intelligatur in can. ſi quis ſuad. deciſ.20.num.25. & 26.
MANVVM iniectio, de qua in can. ſi quis ſuad. debet eſſe violenta, vel læſiua, deciſ.45. num.7.
An, & qualiter eum effectu in d. can. requiratur num.63.
Verba manus violentas, quid ſignificent num.66. & ſeq.
Iniecerit verbum quomodo verificetur num. 42.
Et quid ſignificet manuum iniectio, & verbum iniecerit in d. can num.63.
MANVS eſt organus organorum, deciſ.45.num.35.
MANVTENENDA eſt Eccleſia, etiam mortuo Prælato in naturali poſſeſſione, quam habet vigore ciuilis, quam retinet, deciſ.96. num.10.
Eſt Eccleſia, etiam ſi Prælatus habuerit ſe pro ſpoliato, num.10.
MANVTENIBILIS eſt poſſeſſio inſtrumentalis, alio non exiſtente in poſſeſſione, deciſ.52.num.2.
MANVTENTIO conceditur poſſeſſori, abſque probatione coloratis num 1.
An, & quando detur ſucceſſori, ratione inſtantiæ ab anteceſſore cœptæ. deciſ.96. num.11.
Iurium illius, competit ſucceſſori, adepta poſſeſſione beneficij num.18.
In perceptione diſtributionum, ac intereſſentia in choro debetur ſucceſſori, ratione poſſeſſionis anteceſſoris, num.26.
MARANTA de ordine iudiciorum p.4.d.7. in fin.num.54. reprobatur, deciſ.8. num.37.
MARCHESAN. de commiſſion. tit. de ſign. grat. p.2. c.2. num.268. reprehenditur, deciſ.21. ſub num.36.
MARCHIAE Conſtitutio, vide Conſtitutio.
MAR. ITAL. de immun. lib.1. cap.5. §.4. ſub num.10. Refellitur, deciſ.23. num 24.
MARITI deceonalis taciturnitas, vna cum morte, fructuū dotalium remiſſionem operatur. deciſ.84.num.40.
MARITVS, vide Vir.
MARTHA deciſ. Pil.23.num.5. Lapſus, deciſ.35. num.13. de iuriſd. p.5. c.52.num.15. Declaratur, deciſ.10.nu.36.
MASCVLVS proximus pubertati, quando dicatur, dec.1. num.27.
PROPTER MASCVLOS ſi fœmina dotata fuerit à ſtatuto excluſa, ipſa non contratabular teſtamentum Patris, etiam maſculis exhæredatis, deciſ.34.num.17.
MASSA poſſidetur ab Eccleſia, eiuſque bona dicuntur Eccleſiæ bona, deciſ.96.num.27.

MA-

MASTRILL. deciſ. 90. num. 71. Reijcitur, deciſ. 2. num. 94.

MATER legitimam habere debet, deciſ. 32. num. 2. Etiam in bonis filij Religioſi à die illius profeſſionis, quamuis binuba num. 21. & 12. Et petere poteſt illius ſupplementum num. 6. Etiam inſtituta Eccleſia num. 7. Hæc autem legitima aucta fuit de iure authenticorum ad inſtar legitimæ filiorum, deciſ. 34. num. 3. & 13. An autem fratribus, & ſororibus, vel præteritis, vel à ſtatuto excluſis, ſit tertia totius, vel tertia tertiæ num. 4. & 32. Et quid ſi fratres in aliquo ſint cogniti num. 34. & ſeqq.

Binuba habere debet legitimam in bonis filij etiam Religioſi, deciſ. 32. num. 21. & 24.

Binuba legitimam habere debet, ſed in vſufructu, dec. 32. num. 16.

Binuba contratabulare nequit Teſtamentum filij num. 15.

Binuba ſuccedit filio ab inteſtato, in vſufructu, non in proprietate num. 21.

Binuba an ſit filijs ingrata, itaut legitima priuari poſſit num. 27.

Binuba legitimam an conſequatur contra expreſſam filij voluntatem, deciſ. 33. num. 8.

Et an priuetur proprietate legitimæ, alijs liberis non extantibus num. 12.

Binuba proprietatem etiam conſequitur in re ſibi legata num. 2. & ſub num. 23.

Binuba in ſucceſſione filij, an habeatur pro extranea num. 7.

Binuba legitimam conſequitur in plena proprietate, ſtatim emiſſa per filium profeſſione in Religione, num. 14.

Binuba, legitimam etiam proprietatis in bonis filij prædefuncti, an & quando conſequatur ob tacitum eiuſdem conſenſum in nuptiis num. 26. & ſeq.

Binuba minor an priuetur proprietate in bonis filij n. 19. & 22. Et an pœnam incurrat ſi iterum nupſerit, non petito filiis Tutore, num. 20. & 21.

Binuba, proprietatem, quam ſibi filius relinquere debebat, ſi ipſe filius ſuperſtes illi prædecedat lucratur n. 25.

Vidua contratabulare poteſt teſtamentum filij, in quo eſt præterita, deciſ. 32. num. 13.

Proprietate, quam filij non ſunt laturi, non priuatur intuitu eorumdem, deciſ. 33. num. 15.

Præterita an, & quatenus clauſula codicillaris ſaluet teſtamentum filij, deciſ. 32. num. 14.

Præterita optionem habet contratabulandi teſtamentum filij, vel agendi ad ſupplementum legitimæ, deciſ. 34. num. 31.

Teſtamentum filij, in quo eſt præterita contratabulare poteſt, ſi ſit vidua, deciſ. 32. num. 13.

Et quid ſi adſit clauſula codicillaris num. 14. Secus ſi ſit binuba num. 15.

An, & quando eligat ſepulturam filio impuberi, dec. 89. num. 6. & 17.

MATRIS legitima, fratribus exheredatis eſt tertia totius, deciſ. 34. num. 6. & 16.

Et illis præteritis, vel exhæredatis, frater ſuperſtes non facit partem ad diminuendam legitimam dec. 34. nu. 7.

Legitima peti poteſt ab ipſa, reiecta ſua virili portione, quæ ſibi debetur in ſucceſſione filij ab inteſtato, vna cum filiis, num. 10. & 14.

Legitima ſemper eſt triens, tam ab inteſtato, quàm ex teſtamento num. 23.

Quāta autem ſit, quando illa non debetur venientibus ab inteſtato num. 20.

Legitima, non minuitur propter exiſtentiam fratris, ſi is non conſequeretur id quod matri aufertur nu. 32. Nec minuitur per legata extraneis facta, cum ante illa veniat detrahenda nu. 36. An autem minuatur pro illa rata per legatum factum fratri num. 37.

In legitimam imputatur legatum factum matri num. 38.

MATRI BINVBAE filius non tenetur quicquam relinquere titulo inſtitutionis, deciſ. 32. num. 25.

Legitima an debeatur contra expreſſam filij voluntatem, deciſ. 33. num. 1.

Legitimæ ſupplementum debetur, etiam in bonis à primo viro profectis, deciſ. 33. num. 2. & 5. Quid autem, ſi filius iuſſit eam eſſe re legata contentam eſſe nu. 11.

Pœnæ impoſitæ ad filiorum fauorem, an tranſeant ad hæredes num. 14. Et an minor iſtis pœnis, tacitè, vel expreſsè renunciare poſſit, & an in integrum reſtituatur nu. 17. Et eidem matri impoſitæ ad fauorem eorundem comprehendunt etiam patrem num. 23.

MATERIA grauis ſi tractetur, non poteſt allegari titulus ſibi beneuiſus etiam per habentem pro ſe immemorabilem, quæ ſit Eccleſiæ onerosa, deciſ. 37. n. 14. & 42.

Fauorabilis an ſit, vel odioſa, quomodo dignoſcatur, deciſ. 41. num. 13.

Pœnalis ſi tractetur, ceſſat præſumptio correſpectiuitatis deciſ. 37. nu. 47. & ineſſe non videntur, quæ fiunt in continenti num. 49.

Conſtituit ſimul cum forma vnum indiuiduum, quod totum corruit, ſi pars vitiatur, deciſ. 41. num. 54.

MATRIMONIALIS cauſa, vide Cauſa.

Contractus inducit cohabitationem, & vinculum perpetuum, à quo vterque coniugum eſt alligatus, deciſ. 9. num. 2.

Diſpenſatio, Vicario Epiſcopi directa an poſſit per eum exequi mortuo Epiſcopo in longinquis partibus, ſi id communiter ignoretur, deciſ. 30. num. 5.

Diſpenſatio executa à Vicario Capitulari, an ſuſtineatur in vim l. barbarius ff de offic. Prætor. deciſ. 32. nu. 10.

MATRIMONII de impedimento oppoſito, Ordinarius ante omnia cognoſcere debet, deciſ. 95. num. 3.

Impedimenta non pendent a contrahentium voluntate num. 25.

PRO MATRIMONIO ſuſtinendo, opinio ſingularis an præferatur communi, deciſ. 95. num. 24. & ſeq.

IN MATRIMONIO, iuramentum meticuloſum oppoſitum, an indigeat relaxatione, deciſ. 25. num. 10. & 19.

Non datur reſtitutio, niſi conſtito de legitimo conſenſu deciſ. 9. num. 5.

MATRIMONIVM contractum à ſtupratore ad vitandam accuſationem ſibi comminatam, an ſit validum, ſi ad id de iure cogi poterat; & quid ſi a iudice non poterat præciſè compelli, deciſ. 6. num. 13.

Contractum ab ægroto cum filia medici, nolentis aliter mederi, an, & quando ſit validum num. 15.

Contrahere, & dotare ſtupratam, an copulatiuè teneatur ſtuprator num. 14.

Contrahere poteſt præciſè compelli, qui virginem violauit ſub promiſſione coniugii num. 15.

Metu contractum, eſt ipſo iure nullum, deciſ. 25 num. 5.

Metu contractum ſi fuerit, etiam copula ſubſequuta præſumitur meticuloſa num. 19.

Contractum, & conſummatum per metum, valet mero iure in foro externo, ſed venit annullandum num 9. Contrarium eſt probabilius num. 18.

Nullum ſi exiſtat contrahentes remanent in concubinatu deciſ. 5. num. 27.

Nullum non redditur per metum, etiam iniuſtè illatum, non ad finem extorquendi conſenſum, deciſ. 6. nu. 4. & 7 Et an per metum, in quem quis propria culpa incidit, deciſ. 6. num. 12.

Nullum an, & quando dicatur, ſi fuerit celebratum à reperto cum puella num. 10. remiſſiuè.

Opponitur ex diametro Religioni, deciſ. 2. num. 4.

Probatur per duos teſtes de libero conſenſu deponentes, deciſ. 5. num. 21. Amplia vt num. 20.

Profeſſione emiſſa in Religione ab vno ex coniugibus, dirimitur, ſi fuerit ratum, non conſummatū, dec. 2. n. 44.

Reſcindi non poteſt ex ſola ſuſpicione metus, reſultante ex deprehenſione cum puella. deciſ. 5. num 13.

Reſcindi poteſt minori metu, quam ad alios contractus reſcindendos requiratur num. 74.

Separabile an ſit à Sacramento, quatenus eſt contractus ciuilis, deciſ. 9. num. 23.

Sponte contractum non præſumitur, ſi celari procuretur, deciſ. 5. num. 94.

Validum probatur per duos teſtes de libero conſenſu deponentes num.22.
Ac etiam per parentes, & conſanguineos num.20.
Validum an ſit contractum à ſtupratore ad euitandam accuſationem ſibi comminatam, deciſ.6 num.13.
Simulatè ſe contraxiſſe aſſerens, an audiatur, deciſ.95. num.7.
Vel ſponſalia fictè contrahens, mortaliter peccat num.8.
Emanuel Sà, num.2. Reiicitur num. 22.
Inualidum, an inducat impedimentum publicæ honeſtatis, dirimens priora ſponſalia num. 25.
Celari ſi procuretur, non præſumitur ſponte contractum, deciſ 5.num.94.
Celebratum cum aſſiſtentia Parochi habentis titulum inualidum, tenet, dec.30. num.21.
Celebratum cum aſſiſtentia Sacerdotis deputati à Parocho excommunicato, tolleſato tamen, vel ab Ordinario non intendente in animo concedere licentiam, tenet, num.22.
Contractum ad euitandam mortem ſibi per vltionem comminatam, eſt inualidum, deciſ.5.num.2. & 5. In praxi tamen difficile obtineretur num. 10.
Contractum per metum iniuſte ad illum finem incuſſum eſt in vtroque foro nullum; & quid inter Infideles n.3.
Eſt ſpecies ſeruitutis, deciſ.5 num.2.
Exigit animum contrahentis gaudentem plurima ſecuritate nu.46. Et habentem libertatem non modo à compulſione, ſed à compulſionis timore num.5. Et plenam libertatem, & ſecuritatem, deciſ.25.num.7.
Impedit Religionem inſtitutam pro vita contemplatiua, non autem pro actiua, deciſ.2.num.72.
Irritari non poteſt ex ſola ſuſpicione metus reſultante ex deprehenſione cum puella, deciſ.5. num.13.
Irritari poteſt minori metu, quam ad alios contractus ſequiratur num.74. Et leuior probatio metus exigitur in matrimonio, quam in cæteris contractibus num.75.
Liberum non præſumitur, quando fuit celebratum in Ciuitate, ſi ſponſus non poterat egredi è domo nu. 91.
Meticuloſum an, & quando dicatur, ſi fuerit ſtatim celebratum per deprehenſum in facinore num.14. 35. & ſeqq. Et per repertum cum puella, dec.6.n.10. remiſſiue.
Meticuloſum eſſe ſolet, ſi contrahatur à deprehenſis in facinore, deciſ 5.num.66.
Meticuloſum non fuiſſe probatur per duos teſtes de libero conſenſu deponentes num. 22. Et etiam per conſanguineos num.30.
Meticuloſum præſumitur.
Ex ſkeratione ſponſi, deciſ. 5.num.54.
Celatione num.94.
Circumſtantijs inſolitis num. 57.
Conquæſtionibus extraiudicialibus num. 62.
Contractu celebrato conſanguineis non vocatis nu. 49.
Feſtinantia nimia num.41. Hora importuna num. 48. Ianuis clauſis num.50. In Camera, vel domo illius cum qua fuit celebratum num.35. In domo amaſiæ num.53.
Per deprehenſum à conſanguineis cum amaſia, etiam ſi non conſtet de armis, neque minis num.36. Sine denunciationibus num. 41. Vbi quod hoc caſu facilius præſumitur.
Diſparitate inter ſponſos ratione ætatis, & diuitiarum n.5
Inſolitis interrogationibus Parochi num. 54.
Meſtitia num.56.
Non reditu ad ſponſam poſt matrimonium num.63.
Pallore vultus num.56.
Qualitatibus non conſuetis in liberis matrimoniis n. 51.
Receſſu ſponſi, non deoſculata vxore num.60. Subitaneo num.59.
Reſponſione ad parochi interrogationem facta per ſponſum voce non intelligibili num.55.
Sequutis etiam poſt matrimonium num.65.
Tractatu de inferendo metum, etiamſi non probetur illatus num.6.
Sponſæ cum eius fratre de reperiendo ſponſo in domo num.39.
Meticuloſum non præſumitur ſi contractum fuerit amicis, aut Religioſis præſentibus num. 26. Declara, vt num.52. vel cum amaſia num.23. Limita, vt num.89.
Vel cum ea, cui iam fuerat promiſſum num. 24.
Vel in Ciuitate, niſi apertiſſime probetur metus nu. 25. Declara, vt num. 91.
MEDICVS mederi ſi nolit, niſi ægrotus contrahat matrimonium cum eius filia, an, & quando illud ſit validum, deciſ.6. num.16.
MEDIA cognoſcuntur ex Superioribus, & Inferioribus, deciſ.19. num 44.
MEDIVM liberum ſi fuerit, an coniungantur extrema meticuloſa, deciſ.5.num 83.
Non eſt dare inter patris obitum, & filii ſucceſſionem, deciſ.72 num.28.
MENCHIACA de ſucceſſion. progreſſ. lib.3. §.27. nu.26. Emendatur, deciſ.32, num.20
MENDICANTES Regulares. vide in verbo Regularium.
MENOCHIVS de retinen. remed.3. à num.553. Refellitur deciſ.8 num.53.
Conſ 626.num.14. Reiicitur. deciſ.33.num.22.
Conſ.912.num.14. & ſeq. lib.10. Reprehenditur, dec.17. num.22.& 42.
Conſ.800. per tot. vol.8. auctoritate Surdi reprobatur deciſ.42. num.39.
De arb. iud. caſ.162. num. 46. Refellitur, deciſ.41. ſub num.68.
MENSAE EPISCOPALIS coloni exemptione ab oneribus, ac fori priuilegio gaudent, deciſ.42. num.22.
DE MENSA an dicamur bona infeudari, vel in emphyteuſim concedi ſolita, deciſ.93.num.4.
AD MENSAM Epiſcopalem cauſæ ſpectantes, in eodem tribunali de conſuetudine aguntur, deciſ.93.num.27.
MENS contrahentium, non ſonitus verborum attenditur, deciſ 91.num.8.
Etiam ſi mens non ſit expreſſa, ſed coniecturalis, & veriſimilis num 9.
Intellige ſi natura contractus eſt certa, & verbis repugnat, aliàs ſecus num 71.
Obſcura ex verbis claris, non verba clara ex obſcura mente interpretari debemus num. 71.
MENTEM declarat vſus communis loquendi; vide vſus loquendi.
MENSIS, ſi per menſem ante delictum clericus inſeruierit Eccleſiæ, dicitur illi de præſenti inſeruire, deciſ.56.num.30.
MERCATORIS Contractus, vide Contractus.
Liber, vide in verbo Liber.
MERCATOR mutuò accipere non præſumitur, dec.29. num.15.
Penes mercatorem pecuniæ poſitæ, præſumuntur depoſitatæ, deciſ 29.num.51.& ſeqq.& num.17.
MERCES quæ ſoluitur colonis non partiarus, eſt pretium laboris, deciſ.42.num.12.
Ne clericis vendantur, non poteſt Princeps etiam indirectè prohibere, deciſ.12.num 54.
MERCIMONIVM, pro Mercimonio Princeps gabellam imponere poteſt, deciſ.41.num.19.
MERI FACTI quæſtio, vide in verbo Facti.
MERLINVS de legitima lib.4.tit.2, q.2. confutatur, deciſ.32.& 33. per totam.
Lib. 1.tit 4.q.7.nu.25. Refellitur, deciſ.34.num.33.
MERVS Executor, vide in verbo Executor.
METICVLOSA copula ſubſequuta præſumitur, ſi matrimonium fuit metu contractum, deciſ.25.num.19.
Profeſſio præſumitur, noctis tempore emiſſa, deciſ.79. num.8.
Voluntas habet in ſuperficie volitionem, & in medulla nolitionem, deciſ.25.num.8.
METICVLOSVM iuramentum, vide Iuramentum.
METVS conceptus non ſufficit ad actus reſciſſionem, deciſ.79.num.40.
Præſumitur ex vultus pallore, & voce demiſſa, deciſ.75. num.30.

Ex

Ex nimia feſtinantia num. 31.
Ex animi auerſione, & repugnantia num. 32.
Ex conquæſtionibus extraiudicialibus, deciſ. 5. num. 62. Ex nimia feſtinantia nu. 41. Et ex mœſtitia nu. 56. Ex pallore vultus ibidem. Ex tractatu de illo inferendo num. 6. deciſ. 79. num. 9. Ex facti ferte num. 38 Ex inæqualitate inter ſponſos ratione ætatis, & diuitiarum num. 58. Ex inſolitis circumſtantijs num. 57. Ex ſequutis etiam poſt matrimonium num. 65. Ex tractatu de reperiendo amaſium in domo num. 39.
In virum conſtantem cadens an dicatur, quando eligitur minus malum ad maius vitandum, deciſ. 75. num. 18. iuncto num. 72. & deciſ. 79. num. 52.
In virum conſtantem non cadens, non attenditur. deciſ. 5. num. 10. & deciſ. 79. num. 42. Vt cadat in virum conſtantem quæ requirantur num. 43.
Qui ſit, deciſ. 5. num. 73.
Non probatur per teſtes, niſi ſint omni exceptione maiores, deciſ. 75 num. 2. Declara vt num. 36.
Ad matrimonium irritandum qualis eſſe debeat num. 15. & 68. & 69.
Iniuſtus, quando ſufficiens ad matrimonium irritandum num. 16. & 71.
Matrimonium an & quando reſcindat, & quando, & quomodo in matrimonio arguatur, præſumatur, & probetur, & an & quando matrimonium metu contractum ſit nullum, vel annullandum, vide in verbo Matrimonium.
Nocturnus ex leuioribus inditiis probatur, deciſ. 5. nu. 77.
Nullitatem actus an & quando inducat, vide in verbo Matrimonium
Non probabilis non irritat matrimonium. deciſ. 75. nu. 13.
Non eſt iuſtus, quando quis poteſt magiſtratum adire num 20.
Non præiudicat tertio de eo non participanti. num. 22. Contrarium verius num. 74.
Præſumitur in contrahente ad fauorem eius, in cuius domo repertus fuit, deciſ. 5. num. 35.
Medio libero dato an præſumatur ſi extrema ſint meticuloſa num. 83.
Præſumptionem metus excludit præſentia Iudicis, deciſ. 16. num. 56.
Probandus eſt ab allegante, deciſ. 5. num. 8. & deciſ. 79. num 37. Et quidem plene, & concludenter, deciſ. 79. num. 38.
Proteſtationes an. & quatenus metum probent, dec. 79. num. 55.
Et an ſint neceſſariæ num. 57.
Et an ſi peruenerit metum paſſus ad locum tutum, dec. 75 num. 23.
Probatur coniecturis deciſ. 5. num. 70. Et quibus num. 3. 36. 70. & 72. Et quot & quales eſſe debeant num. 72. Contra Turretum conſ. 28. num. 16. Et deciſ. 74. nu. 44.
Inditiis, deciſ. 5. num. 79.
Lacrymis, deciſ. 79. num. 57.
Per actum proximum contractui, qualiter probetur, deciſ. 5. num. 4.
Per locum a veriſimili, vel inueriſimili, deciſ. 5. num. 47.
Per publicam vocem, & famam, deciſ. 5. num. 64. & deciſ. 79. num. 11.
Probationibus leuioribus in matrimonio, quàm in cæteris contractibus, deciſ. 5. num. 75.
Quomodo probetur vbi ſunt pro non metu coniecturæ, deciſ. 5. num. 30. & 95.
Quomodo ſi incuſſus fuit clandeſtine, deciſ. 5. num. 77. Vel in priuata domo num. 76.
Probationibus metus an, & quando præferantur probationes liberi conſenſus, deciſ. 5. num. 22, & 23. Et dec. 79. num. 66.
Probabilis inſtantis periculi habetur pro metu, deciſ. 5. num 31. & 32.
Quid ſit, deciſ. 5. num. 69.
Reuerentialis vna cum minis annullat profeſſionem, deciſ. 79. num. 28.
Reuerentialis quando profeſſionem irritet, deciſ. 79. num. 62.
Reuerentialis minor iuſto timore an profeſſionem annullet, deciſ. 79. nu. 29. Et quando abſque minis nu. 28. & 62.
Reuerentialis in fratre an, & quando cadat, deciſ. 79. num. 20. & 63.
Et an in minore reſpectu Tutoris, & Curatoris num. 21.
Reuerentiali an inducta dicatur vxor iracundo viro inſtante contrahens, deciſ. 78. num. 27.
Reuerentialis probatur per teſtes ſingulares num. 25.
Per metum geſta ſubſequente ratificatione conualeſcunt deciſ. 80. num. 1.
Non durante cauſa metus num. 13.
Metu probato annullatur profeſſio, etiam ſi metum paſſus iuret ſe ſponte vouiſſe num. 9.
Reſultans ex deprehenſione cum puella, non ſufficit ad matrimonium reſcindendum. deciſ. 5. num. 13.
Teſtis vnicus illum non probat, deciſ 79. num. 47.
Vt inducatur non requiruntur neceſſario arma, vel minæ, deciſ. 5. num. 87.
Vt actum annullet, debet eſſe illatus ad extorquendum conſenſum, deciſ. 79. num. 41.
Non cauſatur ab imperio, ſeu obiurgatione parentum num. 61.
Votum an vitiet, ſi fuerit auctoritate priuata iuſtè illatus, deciſ. 6. num. 11.
Voluntas, & conſenſus excluduntur à metu, deciſ. 79. num. 42.
Per metum facta profeſſio eſt ipſo iure nulla, deciſ. 79. num. 33. & 34.
Geſtum per metum, dicitur ex parte volitum, deciſ. 25. num. 5.
Contractus per metum celebratus, eſt validus; ſed venit reſcindendus, deciſ. 25. num. 4.
Iuramentum meticuloſum an & quando obliget & relaxatione indigeat, in verbo Iuramentum.
Proteſtationes non emiſſæ coram iudice, nec coram inferente metum, non ſuffragantur, deciſ. 79. num. 54.
Tacitæ minæ vna cum metu reuerentiali, ſatis ſunt ad matrimonium inualidandum, deciſ. 75. num. 63.
Præces importunæ quando metum iuſtum inducant, num. 64. & deciſ. 5. num. 44.
Minæ quando metum inducant deciſ. 75. num. 66.
Et quando minæ. & verbera, deciſ. 79. num. 16.
Parentes inducentes filios ad contrahendum, quando peccent, & incidant in excõmunicationẽ, dec. 75. n. 76.
Parentes poſſunt ſuauibus mediis filios ad matrimonium inducere num. 75.
Præſumptionibus ſtantibus proteſtatio præcedens operatur, etiam ſi tẽpore actus non repetatur. dec. 75. n. 53.
Probationes coadiuuat proteſtatio num. 54. & deciſ. 79 num. 31.
Metu nihil conſenſui magis contrarium deciſ. 79. nu. 31.
In probatione metus ſingula, quæ non proſunt, vnita iuuant. deciſ. 79. num. 30.
Metus præſumptiones iudicis arbitrio remittuntur n. 45.
Et exactè ſunt probandæ num. 46.
Abeſſe præſumitur à contrahente coram religioſis viris, vel amicis, deciſ. 5. num. 26. Declara num. 92.
Annullat actum etiam a tertio incuſſus inſcio contrahente num. 7.
Dummodo ad conſenſum extorquendum ordinetur n. 9.
Iniuſtè illatus etiam ad non eliciendum conſenſum, annullat actum ad redemptionem mali intentati geſtum deciſ. 5. num. 9.
Metus cauſa durante, non inducitur profeſſionis ratificatio per ordinum ſuſceptionem, deciſ. 80. num. 4.
Cauſa durante, ratificatio ſpontanea nihil operatur nu. 7.
Cauſa durante actus etiam ex longo interuallo celebrati dicuntur meticuloſi num. 8. Superſtite illum inferente quatenus durare dicatur nu. 11. Durare non dicitur, in natis ſeorſum habitantibus nu. 12. Durare quando dicatur in adoleſcẽte cũ puella reperto, dec. 5. n. 84. & 85.

In priuata domo illatus leuioribus coniecturis probatur. deciſ.5.num.76.
Clandeſtinus facilius probatur, deciſ.5.num.77.
Conſenſui contrarius an & quatenus ſit, deciſ.25. nu.23.
Conditiones quas habere debeat, vt ſuffragetur remiſſiuè, deciſ. 5. num.12.
Per vnicum teſtem an & quando probetur, dec.79.nu.2, 25.& 47.
Iuſtus ex victus denegatione incurritur num.4.
Penſatur ex inferentis, & eius cui infertur qualitate num.6.
Præſumitur ſi matrimonio, vel profeſſione conſanguinei non interueniant num 7.
Contractum an vitiet, ſi authoritate priuata ad extorquendum conſenſum iuſtè inferatur, deciſ.6.num.11.
Quid ſi quis in illum propria culpa incidat num. 12.
Aeſtimari quomodo debeat ex imminenti periculo, deciſ.5. num.76.
Illatus non ſufficit, niſi ex parte patientis conceptus fuerit, deciſ.5.num.11.
Si dicatur ab eo, qui non eſt potentior, vel à perſona religioſa, præferuntur probationes liberi conſenſus, deciſ.5. num.28.
Interceſſiſſe an dicatur ex eo dignoſcitur num contrahens eſſet in ſua libertate conſtitutus, deciſ.6. num.45.
Exceptioni an, & quando renunciari poſſit, deciſ. 80. num.14.
Actio metus cauſa illi competit, qui in facinore deprehenſus aliquid dedit vel promiſit, deciſ 5.num.37.
MILITARIS. ſeu ad militandum inſtituta, & approbata Religio, eſt propriè, & vera Religio, deciſ.21.num.9.
Militantes Equites Hieroſolymitani cum magni Magiſtri licentia ſub aliquo Duce, ſunt ab illius iuriſdictione exempti num.27.
Militaris Ordo, vide in verbo Ordo.
MILITES gaudentes non ſunt Religioſi, nec perſonæ Eccleſiaſticæ, deciſ.2.num 23.& quare num.95.
Non viuunt in Religione approbata num.95.
Ocioſi non gaudent priuilegijs militaribus, deciſ. 2. num.36.
Vota tria non emittentes ſunt Religioſi ſecundum quid num.93.
Declara, vt num.94.
Ab onere hoſpitandi milites ſunt clericorum coloni immunes, deciſ.42.num.15.
Alia vide in verbo Equites.
MILITIAE cingulum an & quando amittat Eques occidens clericum, deciſ.2. num.131
MINA de accuſando an, & quando irritent matrimonium vti meticuloſum.
Iunctæ cum reuerentia minanti debita metum iuſtum inducunt, & matrimonium irritant, deciſ.79, num.17.
Et quid ſi per notabile tempus matrimonium præceſſerint num.22.
Probantur per teſtes ſingulares, & inhabiles, num.24. & 25.
Etiam ſi non probentur, præſumitur matrimonium per metum contractum à deprehenſo cum puella, deciſ.5. num.36.
Mortis an metus præſumptionem inducant, & annullent matrimonium a repetto cum puella contractum, vide in verbo Matrimonium.
Non requiruntur neceſſariò ad inducendam metus ſuſpicionem, deciſ.5.num.87.
Tacitæ vna cum metu reuerentiali ſatis ſunt ad matrimonium irritandum, deciſ.75.num.63.
Tribus concurrentibus inducunt iuſtum metum num 66.
Abſque verberibus ſufficiunt ad matrimonium inualidandum num.76.
MINISTERIO mandatarij actus dicitur à mandante geri, deciſ.14.num.17.
MINISTRI Equitum Hieroſolymitanorum an puniri poſſint ab Ordinarijs locorum, deciſ.21.num.79.
Miniſtrum laicum Papæ, vel fori Eccleſiaſtici percutiens, nec ſacrilegium, nec cenſuram incurrit, deciſ.86.nu.1
MINOR comprehenditur ſub lege generaliter loquente, deciſ.33.num.24.
Bladas tranſportans contra formam Edicti, excuſatur, deciſ.12.num.41.
An & quando in cauſam dotis ſororis ſuæ obligari poſſit, deciſ.83.num.6.
Pœnæ in ſui fauorem matri binubæ illatæ an renunciare valeat, & an in integrum reſtituatur, deciſ.33. nu.17.
Laicus actum ſpiritualem abſque iudicis Eccleſiaſtici decreto facere non poteſt, deciſ 1.num.9.
Eius contractus abſque ſolemnitatibus factus eſt nullus duntaxat ipſo volente, deciſ.16.nu.26. Etiam ſi annulletur à ſtatuto num. 27.
Ratione connexitatis cum minore, quando maior reſtituatur. In verbo Maior.
MINOR pars populi obediens conſtitutioni, vel ſtatuto, non ligat maiorem partem, deciſ.15.num.15.
Præſumptio excluditur a maiori, deciſ.5.num.96.
MINVERE legitimam quæ poſſint, in verbo Legitima.
MIRANDA in manual. Prælator.q.10.art.4.concl.33. Reiicitur, deciſ.2.num.94.
MISERABILIS perſona dicitur clericus litigans in foro ſeculari, deciſ.8.num.16.& deciſ.49. num.18.
Miſerabilium perſonarum cauſæ ſunt mixti fori, deciſ.8. num.16.
MIXTA cauſa, in verbo Cauſa.
Onera, in verbo Onera.
MIXTVS caſus in odioſis, & pœnalibus nō comprehenditur ſub ſimplicibus, deciſ 60. num.53.
MODICVM tempus, vide Tempus.
MODVS importatur per dictionem dummodo, deciſ.40. num.38.
Iniuriæ non conſideratur à can. ſi quis ſuadente, ſed effectus, deciſ 20. num.22.
MODO ciuili ſunt verba intelligenda, deciſ.26. num.27.
MOENIVM conſtitutio, & reparatio ſunt onera mixta, deciſ 41 num.48 & ſeqq.
Cuius ſumptibus fiat num.47.
Ad reſtaurationem an concurrant coloni clericorum num.42.45 & ſeqq.& num.84.
An & quando clerici permiſſu Ordinarii contribuere debeant num.46.
Clerici ab Epiſcopo quando cogantur num.43 & 46.
MOESTITIA metus præſumptionem inducit, deciſ. 5. num.56.
MOLENDINVM conſtruere in inferiori fluminis parte an & quando quis poſſit in præiudicium habentis aliud in parte ſuperiori, deciſ.55. num 24.
Fullonum & alia exercitia ſtrepitoſa poteſt quis in domo propria exercere inuito vicino, deciſ.55.num.13.
Niſi vicinus ſit perſona priuilegiata num. 14.
Ad molendinum Eccleſiæ laici euntes non comprehenduntur ſub ſtatuto de ſoluendi certum quid pro bladis ad molendum ferendis, deciſ.41.num.69.
Molendini ſuperioris dominus retinere an poſſit aquam pluuialem in præiudicium inferioris molendini, dec.55. num.25.
Molendino communi non poteſt ſocius apponere molas inuito ſocio, ſi veteres molæ ſufficiunt, deciſ. 56 num.34.
MOLINA de iuſt.& iur. diſput.709. num.6. Declaratur, deciſ.58.num.22. Nact.2.de iuſt.diſp.214. Reprehenditur, deciſ.89.num 4.
MOMENTANEA facta, vide in verbo Facta.
Solutio, in verbo Solutio.
Momentaneus actus, vide Actus.
Momentaneum dominium, vide Dominium.
MONACVS non appellatur Nouitius ante profeſſionem, deciſ.16.num.2.
Non efficitur ab habitu, deciſ.16.num.3.
Monachorum appellatione in fauorabilibus veniunt Moniales, deciſ.45.num.5.
MONARCHIA quid ſit remiſſiue. deciſ.25. num.35.

MONASTERIVM licitè recipit intereſſe donec dotalis eleemoſyna ſoluatur, deciſ. 84.num.59.
Acquirit quicquid acquirit Religioſus, deciſ.2.num.8.
De Monaſterij corpore non efficitur Nouitius ante profeſſionem, deciſ. 16.num.2.
Monaſterij appellatione continentur parlatorium; cæteraque ædibus affixa. deciſ.62.num.3.
Septa exeundi licentiam in quibus caſibus Epiſcopus monialibus concedat, remiſſiuè, deciſ.97.num.24.
Monaſteria gaudent immunitate; ſed in eis non committitur ſacrilegium, deciſ.62 num.22.
Exempta an, & quando viſitet Vicarius Epiſcopi, deciſ. 97.num.13 & ſeq.
Monaſteriorum exemptorum clauſuram concernentia ſubſunt Epiſcopis, deciſ.97. num.27.& ſeq.
A Monaſteriorum viſitatione an conſtitutio Pij V. excludat Epiſcopos, deciſ.97.num.18.& 23.
Edictum Epiſcopi de non accedendo ad Monaſteria, an & quando comprehendat exempta, deciſ.97. num.31. & ſeq.
Epiſcopus an ſtatuere poſſit ne Regulares ad Monaſteria ipſi ſubiecta accedant num. 30. & 32.
Ad Monaſteria monialium accedere an poſſint Equites Hieroſolymitani, deciſ. 2. num. 134. Non poſſunt niſi vt cæteri Regulares, deciſ.21. num. 57.
In domo ad Monaſterij erectionem deſtinata ſi degat Regularis, & delinquat, an ab Epiſcopo puniatur. deciſ 38 num.21.
In Monaſterijs ſuorum ordinum recipiendi non ſunt Regulares ſine obedientia vagantes, deciſ.38.num 16.
MONETA de conſeruatorib.cap.10.num.393. refellitur, deciſ 21 ſub num. 1.
MONETA expendi an poſſit per clericos vltra pretium ab edicto laicali taxatum, deciſ. 12.num.5.
Et quatenus, & ſub qua pœna ſit ab ipſis ſeruanda dicta taxa, deciſ.13.num. 10.
MONIALIS ſe ipſam non bono fine percutiens, incidit in can.ſi quis ſuadente, deciſ.20.num.7.
Cognita ſi fuerit à laico poteſt ille ab vtroque foro puniri.deciſ.19.num.3.& deciſ. 3.num.23.
Et quæ, & quot ille crimina committat, deciſ.19.nu.15. & ſeqq.
Abortum in ſe ipſa procurans non incidit in excommunicationem can. ſi quis ſuadente, deciſ.20. num.6. & quare num. 33.
An incidat in cenſuram conſtitutionis Sixti de procurantibus abortum num. 34. Vbi etiam explicatur conſtitutio.
Non dicitur Nouitia, deciſ. 16.num.4 & 39.
Non profeſſa an poſſit contra formam ſtatuti laicalia diſponere, deciſ. 16.num.1.& 16. & affertur declaratio Congregationis num.47.
MONIALES percutiens incidit in can.ſi quis ſuadente, deciſ.45.num.60.
Veniunt Monachorum appellatione in fauorabilibus, deciſ.45.num.59.
Sub ſtatuto fœminarum excluſiuo an comprehendantur, deciſ.24.num.6.& 17.& ſeqq.
An teneantur claudere feneſtras è quibus proſpiciuntur, deciſ.58.num.4.& 8.
Non debent habere feneſtras in pariete clauſuræ non necesſitas num. 8.
An & quando cogantur ad emendam à vicino ſeruitutem non proſpiciendi num.10.& 12.
MONIALIBVS vendere tenetur vicinus ſeruitutem non proſpiciendi per veteres feneſtras, dec.58. nu. 12.
Etiam ſi eius palatium ſit inſigne num. 16.
Monaſterij ſepta exeundi licentiam quatenus Epiſcopus concedat remiſſiue, deciſ.97. num.24.
Cum non ſibi ſubiectis alloquentes Regulares ab Ordinario puniuntur num. 29.
MONIALIVM dotes anno probationis penes quem exiſtere debeant, deciſ.84.nu. 61. Et an & quando expendi poſſint num. 62.
Clauſura, & ſepta, vide ſupra Monaſteria.
MONITIO trina, vel in ſynodo vnica an requiratur vt clericus non incedens in habitu, fori priuilegium amittat, deciſ.26.num.1.& ſeqq. Faciendi aliquid ſub pœna excommunicationis non comprehenditur ſub cap. 1. de ſent excomm.in 6. deciſ.39. num.53.
Quæ præcedere debeat excommunicationem, vide excommunicationem.
Canonica vbi periculum eſt in mora, remittitur, non tamen præceptum conditionatum, deciſ.48.num.60.
MONITORIA ad finem reuelandi conceduntur etiam a Vicario Epiſcopi, deciſ.97.num.5.
Conceduntur etiam in cauſa criminali, deciſ.50.num.30.
In monitorijs apponitur clauſula, quod non niſi pro ciuili cauſa fidem faciant, num.31.
MORA quid ſit, deciſ.40. ſub num.67.
Non ſeiungitur à culpa eod.num.67.
Dolo non caret num.68.
Non contrahitur ab eo, qui de ſuo debitore non eſt certus num.61. Nec quoties articulus eſt dubius num. 65.
Nec ab eo qui aliqua exceptione eſt tutus num.66.
Vnius an & quando compenſetur cum mora alterius num.33.& 34. Infra quod tempus purgari poſſit. deciſ. 7. num. 2. An purgetur ſi dominus poſt longum tempus caducitatem declarauit num.3.& 30.
Poſt domini declarationem non purgatur num. 4.
Contrarium num. 14. Concordia num. 21.
Purgatur poſt declarationem non obſtante pacto de ingrediendo propria auctoritate num 26.
Purgari non poteſt vbi dies, & pœna fuit in ſtipulatione appoſita num.9. Declara num. 35.
Emphyteutæ, vna cum domini declaratione ad caducitatem requiritur num. 14.
Purgatur non obſtante camerali obligatione num. 16.
Et non obſtante iuramento num. 23.
Purgatur per depoſitum poſt declarationem. non obſtante pacto, quod emphyteuta cadat ipſo iure, vel facto num. 17. & 29.
Incipit a die declarationis Domini num. 30.
Geminata purgatur de iure canonico, ſecus de iure ciuili nu.33. Purgari poteſt vſque ad litis conteſtationē n.43.
Purgatur vſque ad ſententiam ſi ius partis non eſt factum deterius num. 44.
Vbi executio facta eſt ab homine purgatio admittitur, ſi reperitur a lege expreſsè permiſſa num. 34.
Infra breue tempus purganda eſt, deciſ.99.num.57.
Inexcuſabilis requiritur ad cauſandum intereſſe lucri ceſſantis, deciſ.40.num.75.
Irregularis fauore minoris contrahitur abſque interpellatione, deciſ 40 num.31.
Ceſſat tamen, adueniente minori ætate num. 32.
MORAE purgatio de iure canonico celeri ſatisfactione fieri poteſt, deciſ.71.num.1.
Purgatio impeditur per pactum, vt res liberæ ad dominum reuertantur num.7.
Ac per pactum reſolutiuum num. 11. Declara num. 42
Purgatio non impeditur per clauſulam vt res liberè ad dominum reuertatur num.28.
Purgationi per pactum renunciari poteſt num.46.
Initium eſt interpellatio num.12.
Moram fideiuſſor de repræſentando an quando purgare valeat, deciſ.71.num.25.
A mora excuſatur lapſus errore iuris, deciſ.40. num.71. Vel errore facti num.74.
Excuſat qualibet cauſa etiam leuis, & colorata num.62. Etiam ſi debitor ſit depoſitarius num. 64. Etiam ſi cauſa ſit iniuſta num.64.
In mora conſtituitur debitor poſt litis conteſtationem, deciſ.40. num. 10.
Debitorem non conſtituit, qui ex parte ſua non adimplet, vel offert adimplere conditionem mixtam num.43.
Nec creditor qui tempore debito non fuit in loco deſtinatæ ſolutionis num.60.
Poſt morā depoſitarius tenetur ad intereſſe, dec.29.n.45.

Sine mora non debetur intereſſe; decis. 40. num. 76.
Nec valet pactum in contrarium num. 77.
MORES. Contra bonos mores præſtitum iuramentum non obligat, nec eget relaxatione, deciſ.25.num.24.
Moribus venetium ſi matri ſtat, vel ſtatutum. deciſ.15. num.15.
Declara id procedere de facto, non de iure num. 34.
MOROSVS Iudex ſi fuerit in remittendo clericum ad Prælatum, vel ad iudicem appellationis, debet poſtea proprijs ſumptibus remittere, deciſ.18. num.12.
Quis non efficitur ab alio, qui ex parte ſua non adimplet. deciſ.40.num.36.
MORS clerici ſi non ſequatur, venenum illi procurans non incidit in canonem, deciſ.20.num.8. & ſeq. Contrarium verius num.22. & ſeqq. & ſub num 32.
Comminata ſi fuerit ad vindictam reperto cum puella, an irritetur matrimonium cum illa contractum, dec.6. num 3.5.& 10.
Nouitij ſi ante profeſſionem ſequatur an & quando eius bona ad agnatos reuertantur, deciſ.16.num.11.
Sequuta ſi non fuerit, qua pœna, & quo iure puniatur, qui venenum præbuit, deciſ 20.num.13.& 38.
Si non ſequatur, gaudet immunitate, qui proditoriè necat, vel venenat, deciſ.22.num.2.
MORTIS pœnam incurrit carnaliter cognoſcens monialem, deciſ;19. num.17.
In articulo poteſt à nouitio emitti profeſſio, etiam ante expletum annum probationis; & quid ſi conualuerit, deciſ.14.num.23.& ſeq.
MORTE Epiſcopi expirat reſeruatio caſuum ab eo facta, deciſ.14.num.22.
Et eius edicta præter ſynodalia num. 21.
Et quid de exilio ab eo iniuncto. deciſ.14.num.23.
Expirat ſtatim Vicarii iuriſdictio, etiam quoad cauſas cœptas. deciſ 30.num.2.
Et quid ſi mors ignoretur num. 3.& 5.
Epiſcopi communiter ignorata, tenet collatio beneficii per Vicarium facta, deciſ.30.num.17.
Et reſignatio per eum recepta num.16.
Et rite ordinatur quis cum eiuſdem Vicarii dimiſſoriis num.19.
Concedentis, non expirat regulariter re integra iuriſdictio ordinaria, deciſ.30.num.9.
Delegantis an, & quando expiret iuriſdictio delegati, remiſſiue, deciſ 31.num.15
MORTVVS reputatur frater prœteritus, vel exhæredatus, nec minuit matris legitimam, deciſ.34. num.7.
MOTTA lib.2.c.2.§.7. reprobatur, deciſ.2.num.86.
MOTV proprio gratia conceſſa quando dicatur, dec.21. num.26.
Priuilegium conceſſum, poteſt quis non pati contra ſe, licet illo vtatur, deciſ.11.num.16.
Latè interpretatur. deciſ.21. num.25.
MVLCTA non ſoluitur à clerico in ea vti laico contumace condemnato, deciſ.18.num.16.
MVLIER an, & quando agat ad dotem ſuo viro promiſſam. deciſ.83.num.13.& 33.
A clerico carnaliter cognita, punitur in foro eccleſiaſtico, deciſ.19 num.4.
Et in Eccleſiam peccat num. 7.
Pubertati proxima quando dicatur, deciſ.1.num 27.
Teſtis integer non eſt, deciſ.81.num.6. Declara, vt nu.42.
De conſuetudine in contractibus admittitur in teſtem num.9.
De iure naturali non arcetur à teſtimonio num.43.
An poſſit in inſtrumento adhiberi in teſtem num. 44.
In cauſa ciuili admittitur in teſtem num.45.
MVLIEREM abducens libidinis gratia, raptum committit deciſ.38.num.8.
MVLTA tractantur, quæ poſtea non fiunt, deciſ. 28. num. 40.
MVLTIPLICATIO duorum ſpecialium non permittitur. deciſ.5.num.5.
MVNERVM immunitas, vide in verbo Immunitas.
Bulla de munerum largitione excipit equites Ordinum Militarium, vti veros Religioſos, deciſ.2.num.56.
Non comprehendit Equites Hieroſolymitanos, dec.21. num 56
MVNICIPALE ius, in verbo Ius Municipale.
MVNITIONES Ciuitatum ſunt in otio tractandæ, deciſ. 41.num.44.
MVNVS perſonale eſt taxa Salis, & ad clericos non tranſit, deciſ.35.num.7.& ſeq.
Extraordinarium fit ordinarium ex principis ordinatione, & ordinarii appellatione venit, deciſ.36. num.2.
Ordinarium non eſt collecta, deciſ.35.num.16.
Mixtum eſt collecta, deciſ.35. num.15.
Reale dicitur collecta iuxta vires patrimonii impoſita, deciſ.36.num.5 Contrarium verius num. 14.
Alia vide in verbo Onera.
MVRVS an ſit communis indicant trabes vltra dimidium penetrantes, deciſ. 54.num. 1.
Vide in verbo Paries.
MVTATIO conditionis perſonæ ſi fiat, an, & quando mutetur rei ſtatus, deciſ.41.num.14. & 37.
Fori, vide in verbo Forum.
Iudicii, vide in verbo Iudicium.
Naturæ onerum non fit per deſcriptionem in æſtimo, deciſ. 35.num.26
Perſonæ extinguit priuilegium propter perſonam conceſſum, deciſ.35.num.32.
Status, vide in verbo Status.
MVTILARE, & debilitare membrum æquipollent, deciſ.59.num.3.
Contrarium verius num.29.
Vel debilitare mandans reum Iudex Eccleſiaſticus an ſit irregularis num. 28.
MVTILANS in Eccleſia alterius manum à ſe olim debilitatam, gaudet immunitate, deciſ 53.num.37.
MVTILATIONEM, vel homicidium committens in Eccleſia in paratias, an gaudeat immunitate, deciſ. 59. num 39.
MVTVVM accipere mercator, vel diues non præſumitur, deciſ 29.num.15.
Palliatum quid ſit. deciſ.90.num 36.
Præſumitur potius quam depoſitum quod datum fuit indigenti in pecunia numerata, deciſ.29.num.16.
MVTVI naturam aſſumit depoſitum in pecunia numerata, deciſ.29.num.25.
IN MVTVO opponi poteſt exceptio compenſationis, dec.ſ.29.num.28.

N

NATVRA onerum non mutatur per deſcriptionem in æſtimo. deciſ.35.num.26.
Intendit generare, non corrumpere, deciſ.93. num.23.
Violatur, non perſona ex propinatione veneni, deciſ.20. num.3.
Contrarium verius num.28.
NATVRAE cognata eſt veriſimilitudo, deciſ.27.num.79.
In iis quæ ſunt ſeparatæ naturæ non procedit lex quoties C.de iudic. deciſ 8.num.31.
PER rerum naturam contingere nequit, vt laicus ſit capax iuriſdictionis in clericos, deciſ. 37.num.30.
NARRATA per clauſulam vt aſſerit, indigent iuſtificatione: ſecus per clauſulam, vt aſſeritur, deciſ. 52, num.28.
NATTA conſ.394.num. 3.& 4. & Guidop. deciſ.65.in princ. conciliantur, deciſ.50.num.21. conſ.458. reprobatur, deciſ 1.num.28.& ſeqq.
Conſ.561. num.9.& 20. Declaratur, deciſ.96. num.29.
NAVARRA de regular. comment.4. ſub num.60. Reiicitur deciſ.97.num.22.
Conſ 13.num.7. de Regular. Repræhenditur, deciſ. 2. num.88.
NECARE veneno plus eſt quam gladio occidere, dec.23. num.26.

Cæte-

Cætera vide in verbo Occidens. Occidere,
NECESSARIA obligatio, vide in verbo Obligatio.
NECESSARIVM debitum, vide in verbo Debitum.
NECESSARIVS Defenſor, vide Defenſor.
NECESSITAS eadem ſi eſſet in Patre, ac Filio, & quis vtrumque alere non poſſet: Patri potius, quàm Filio ſubuenire debet, deciſ.32.num.4.
Obſequendi clericis, manet laicis; non imperandi auctoritas, deciſ.14.num.14.
Soluendi reſpicit perſonam, quantitas verò collectæ rei æſtimationem, deciſ.36. num.12.
PRO neceſſitatibus, quæ variantur, ſi ſoluatur collecta, quamuis conſuetudinaliter ſoluatur, dicitur onus extraordinarium, deciſ.36.num.12.
NEGATIVA præcepta, obligant ſemper & ad ſemper, deciſ.37.num.40.
Probata ſi non fuerit, præſumitur præcedens conuentio ex pecuniæ reportatione in contractu cenſuali, deciſ.28.num.34. Diſtingue vt num.75.
NEGATIVAM probandi onus transfert iuris præſumptio, deciſ.27.num.68.
NEGLIGENTIA Epiſcopi in recipiendo clericum carceratum, illum obligat ad expenſas, deciſ.18 num.13.
Iudicis Eccleſiaſtici ſi adſit, an laicos procedat in articulo ſpirituali, deciſ 8. num.51. & 53.
Rei ſi adſit an Iudex laicus poſſit ad vlteriora procedere ſuper articulo ad Eccleſiam remiſſo, deciſ.17.num.17.
NEGOTIORVM geſtor menſæ Epiſcopalis an gaudeat exemptione one rum, ac fori priuilegio. deciſ.42.nu.21.
NEMINI patrocinari debet ſtatus, & dolus, deciſ. 35. num 42.
NEGOTIATOR clericus, an & quatenus ad collectas teneatur, deciſ.35.num.45. & deciſ.37.num.75.
Cætera de clerico negociatore in verbo Clericus.
Eſt conducens prædia, vt fructus vendat, deciſ.94.nu.17.
NEGOTIATIO reddit clericum vilem, ſacerdotalemq. reuerentiam annihilat, deciſ.94.num.3.
Non dicitur vendere res proprias, & fructus num. 9. & ſeqq.
Quid ſit, & quæ ad illam requirantur num.24.
NEGOTIVM completum antequam fuerit, ſi veritas detegitur ceſſat diſpoſitio l.barbarius, deciſ. 30. num.35.
NEGOTIIS ſecularibus, nemo Deo militans ſe implicat, deciſ.94.num.1.
NEMO facere poteſt quin leges in ſuo teſtamento locum habeant, deciſ.33.num.6.
Immunitate Eccleſiæ priuatur, niſi pro delictis exceptis, deciſ.21.num.8.
Lege ſua ligare poteſt eum, in quem iuriſdictionem non habet, deciſ.12.num.23.
Militans Deo, implicat ſe negotiis ſecularibus, dec. 94. num.2.
NEVIZAN, conſ. 47.declaratur, deciſ.5.num.85.
NEX. vide in verbo Mors.
NEXVS obedientiæ, vel paupertatis non ſoluitur. ſi Eques Hieroſolymitanus degat extra clauſtra, deciſ.21.nu.66.
Cætera vide in verbo Vinculum.
NIMIA feſtinantia metus præſumptionem inducit, deciſ.5.num.41.
NOBILIOR ſt perſona, quam res, deciſ.36.num.18.
NOCTVRNVS Metus, in verbo Metus.
NOCTE incedentium clericorum capturam quando poſſit ordinarius laicis delegare, deciſ.14.num.19.
NISI dictio excludit omnia non expreſſa, deciſ.66.nu.32.
NOLITIO eſt in medulla voluntatis meticuloſæ. volitio in ſuperficie, deciſ.25.num.8.
NOLLE, & velle non habet Nouitius. deciſ.16. num.9.
Non habent Equites Hieroſolymitani. deciſ.21.num.43.
Amplia, vt num.66.
NOMINARI qualis à partibus ſolet, talis præſumitur contractus, deciſ.29.num.9.
NOMINATIO Auctoris. in quo differat ab eius laudatione, deciſ.24.num.2.
Clerici facta ſi fuerit, & ab eo acceptata, an & quando cauſa auocetur à laico iudice remiſſiuè, deciſ. 19. num.19.
Clericus in Auctorem nominatus, trahit cauſam ad ſui Iudicem, deciſ.24.num.1.& 5.
Si cauſa ſit indiuidua, ſemper ad iudicem Eccleſiaſticum remittitur num.13.
Declinatiuè quando, & in quibus actionibus fieri poſſit & quando inſtructiuè tantum num.21. & ſeq.
Facta ſi ſit de eo, qui eſt neceſſarius defenſor, reus conueneus abſoluitur ab obſeruatione iudicii, & porrigitur nouus libellus, deciſ.24.num.3.
Facta de eo, cuius nomine quis poſſidet, dicitur exceptio declinatoria, deciſ.24.num.4.
NOMINE alicuius, poſſidens, ſi illum nominet in auctorem, nominatio dicitur exceptio declinatoria, deciſ.24. num.4.
Sub proprio, ſi fuerint directæ commiſſiones alicui in dignitate conſtituto, durat etiam reſignata dignitate, deciſ.31.num.14.
NOMINETENVS idem eſt, ac ſecundum quid, deciſ. 2. num.21.
NON AMICVS, vide in verbo Amicus.
NON SVBDITVS, in verbo Subditus.
NON VSVS habens implicitum contrarium vſum, legem abrogat, deciſ.15.num.22.
Non tamen ſi ſit ſimplex num.21.
Priuilegij debet per allegantem probari, deciſ.2.nu.116.
NOSTRA ea facimus, quibus noſtram impartimur auctoritatem, deciſ.14. num.3.
NOTARIVS hæreticus ſi occulte fuerit, valida ſunt eius acta, & inſtrumenta. deciſ.30.num.37.
Numerationem pecuniæ an probet per eius atteſtationem, etiam in cenſu, deciſ.27.num.19.& 20.
Officium ſuum fideliter exercuiſſe præſumitur, deciſ.27. num.11.
Si ſcribat pecuniam fore ſtatim reportandam, inſtrumentum cenſus dicitur falſum, deciſ 28.num.25.
NOTARII alterius manu, fieri poteſt inſinuatio, deciſ. 20. ſub num.10.
Criminalis officium acceptans an ſit irregularis ex defectu lenitatis, deciſ.77.num.1.
NOTITIA inobſeruantiæ legis. ſi ad maiorem populi partem non deuenerit conſuetudo contraria legi non tollit eam, niſi fuerit decretalis, deciſ.15. nu.43. & 45.
Legis, ſeu ſtatuti, ſi ad homines non deuenerit, moribus vtentium non firmatur, deciſ. 15.num.5.& 9.
NOTORIA Conſuetudo, vide Conſuetudo.
A NOTORII declaratione datur appellatio, licet non detur ab ipſo notorio, deciſ.48.num.44.
NOTORIVM facti tranſeuntis probandum iuris ordine ſeruato, deciſ. 48.num.11.
Non tamen ſi eſt facti permanentis num. 45.
Inducitur ex probatione per rei euidentiam, deciſ. 17. num. 3.
Sat eſt allegari in informationibus iuris, deciſ 85.nu.33.
Probandum ad effectum decidendi cauſam, debet ex actis verificari, num. 35.
Alterius Ciuitatis plene probandum eſt num.36.
DE NOTORIO, an, & quando poſſit iudex ſe extraiudicialiter informare, deciſ.85 num.33. cum ſeqq.
Poteſt ſi eſt facti permanentis, deciſ.76.num.8.
IN NOTORIIS poteſt eſſe iudex, qui alias non eſſet, deciſ.17.num.4.
NOTVM factum vicini, an, & quando præſumatur ſciri à vicinis, deciſ.24.num.30.31. & 36.
NOVARIVS quæſt.forenſ. 78.reſoluitur, deciſ.16.num.54.
NOVATIO non inducitur, niſi expreſſe dicatur, dec.29. num.42.& deciſ.40. num.4.
Inducitur quando dicatur per pœnalem ſtipulationem ſubſequentem, deciſ.40 num.6.
Inducitur quoties cauſa debiti mutatur, deciſ.40.nu.54
Per ſequentem obligationem cum præcedenti incompatibilem num.56.
Si eligatur vnus debitor pro alio num.57.

Indu-

Inducta dicitur vbi quietatio prioris obligationis promittitur, deciſ. 40. num. 97.

An inducatur per ſequentem obligationem, oppoſitam in defectum ſolutionis, deciſ. 40. num. 5. & 8.

NOVITATES plerumque diſcordiam pariunt, deciſ. 69. num. 2.

NOVITIA non dicitur propriè monialis, deciſ. 16. num. 4. & 39. vbi quod dicitur talis quo ad quid.

NOVITIATVS anno expleto tantum profeſſio in quacũque Religione fieri poteſt etiam ſi ſit in legitima ætate conſtitutus, ac etiam de Prælati conſenſu, deciſ. 16. num. 3.

Etiam Eques S. Iacobi, vel alterius Religionis, deciſ. 2. num. 2.

Fallit in articulo mortis ſed ſi conualuerit iterum debet profiteri, deciſ. 16. num. 24.

Durante conferri alteri non poteſt beneficium Nouitij, deciſ. 16. ſub num. 22.

Vide etiam in verbo Probationis annus.

NOVITII ante profeſſionem non appellantur Monaci, nec efficiuntur de corpore Monaſterij, deciſ. 16. num. 2.

Remanent laici num. 5.

Nec deſinunt eſſe de populo num. 6.

Habent velle, ac nolle, ac teſtamenti factionem num. 9.

Si moriantur an & quando eorum bona ad hæredes reuertantur num. 11.

Equites, an gaudeant priuilegio fori, canonis, & gabellarum, deciſ. 2. num. 130.

Exempti ſunt à gabellis, deciſ. 16. num. 19.

Initiandi ſunt ab Epiſcopo loci probationis, deciſ. 16 num. 36.

Priuilegio canonis gaudent, deciſ. 26. num. 10. & 13. & deciſ. 21. num. 19.

Priuilegio fori gaudent, deciſ. 16. num. 24. Niſi habitum dimiſerint num. 16.

Sunt tamen Nouitij à ſuo Prælato Regulari puniendi num. 15.

Priuilegijs Religionis generaliter gaudent, deciſ. 16. num. 37.

Renunciantes eorum bonis, debent ſeruare formam à Conc. Trid. datam deciſ. 16. num. 12. Et cum præſentia & decreto Ordinarij num. 55.

Etiam ſi ſint maiores decem & ſeptem annorum num. 46.

Limita in diſpoſitione reuocabili num. 50.

Et in ſolutione, vel obligatione neceſſaria num. 52.

Et quid in donatione remuneratoria num. 53.

Et quid in facta ante bimeſtre proximũ profeſſioni, n. 54.

Renunciationem quandocunque facere poſſunt in cauſam ſolutionis æris alieni, deciſ. 16. num. 52.

Denunciationem ſi faciant decimo menſe tranſacto, an illa corruat, ſi per accidens profeſſio differatur, dec. 16. num. 57.

Renunciationis materia à quibus tractetur num. 58.

Reſignare beneficia Eccleſiaſtica, quo tempore valeant, deciſ. 16. num. 49.

Religioſi ſunt actiuè, ideſt in fauorabilibus, non paſſiuè, deciſ. 16. num. 41.

Religioſi vere non ſunt. deciſ. 21. num. 18.

Sunt perſonæ eccleſiaſticæ, & de clero, deciſ. 16. nu. 40. Declara, vt num. 42.

Teſtamentum quandocumque condere poſſunt, deciſ. 16. num. 50.

Conditum ante Religionis ingreſſum an reuocare poſſint, remiſſiuè, deciſ. 16. num. 51.

NOVA conſtitutio quando ligare incipiat, deciſ 15. n. 26.

NOVVM iudicium, vide in verbo Iudicium.

NOVVS libellus fit eo in auctorem nominato, qui eſt neceſſarius deſenſor, deciſ. 24. num. 3.

NOCTE ſi fructus colligantur, operarij an, & quando præſumantur in dolo, deciſ. 24. num. 38 & ſeq. Vide in verbo Nocturnus.

NVBENTES ſecundò, vide in verbo Nuptiæ.

NVLLITAS actus non inducitur per inhibitionem minus canonicè factam, deciſ. 9. num. 32.

Contrarium in praxi ſeruatur num. 37. Vide in verbo Actus.

Cenſus, in verbo Cenſus.

Contractus, in verbo Contractus.

Conſuetudinis, in verbo Conſuetudo.

Inſtrumenti, in verbo Inſtrumentum.

Matrimonij, in verbo Matrimonium.

Proceſſus, in verbo Proceſſus.

Profeſſionis, in verbo Profeſſio.

Statuti, in verbo Statutum.

Ex eodem inſtrumento non apparens, vel quæ incontinenti oſtendi non poteſt, dicitur requirere altiorem indaginem, deciſ. 83. num. 23.

Ex eodem inſtrumento oriens, reddit obligationem nullam, deciſ. 83. num. 19.

Si à ſtatuto inducatur, an & quando illud dicatur pœnale. deciſ. 10. num. 14.

NVLLITATIS exceptio, de qua per ſententiam non liquet, an & quando retardet inſtrumenti executionem, deciſ 47. num. 1.

Quando retardet executionem obligationis camer alis, deciſ. 83. num. 18.

Et quando executionem obligationis in cauſa dotis factæ num 6.

Vel reſtitutio in integrum non impedit executionem prius petitam num. 26.

NVMERATIO, arguitur in conſtitutione cenſus ex diuturna fructuum ſolutione, deciſ 21. num. 64.

Facta ſi fuerit ante, vel poſt creationem cenſus quomodo ille reddatur validus, deciſ. 28. num. 30.

Probatur ex atteſtatione Notarij, deciſ. 27. num. 19.

Etiam in cenſu num. 20.

Non numeratio quomodo probetur num. 21. & 28.

Simulata probatur per præſumptiones hominis, dec. 27. num. 5.

IN PECVNIA numerata factum depoſitum, aſſumit naturam mutui, deciſ. 29 num. 25.

Præſertim ſi ex numeretur indigenti num. 16.

Et dicitur depoſitum irregulare num. 25.

NON NVMERATAE PECVNIAE exceptio, an & quando contra deponentem opponi poſſit, deciſ. 29. nu. 29.

NVNCIANS nouum opus, non poteſt poſtea illud auctoritate propria demoliri, deciſ. 57. num. 26.

NVNTII æquiparantur birruarijs, deciſ. 77. num. 4. Declara, vt num. 43.

In cauſa ſanguinis ſequuto effectu fiunt irregulares, deciſ. 86. num. 20.

Vel Notarij criminalis officium acceptans an ſit irregularis, deciſ. 7. num. 1.

Publici, vel baiuli officium exercens irregularitatem ex infamia incurrit num. 2. Contrarium num. 25. & ſeq.

Officium eſt infame num. 3. Contrarium num. 25.

NVNCIO teſtificanti de pertinentibus ad eius officium, creditur, deciſ. 48. num. 35.

NVPTIAE coactæ malos exitus habere ſolent, deciſ. 5. num. 98.

Et illis fauendum non eſt num. 97.

Secundæ ſi contrahantur à viro, ipſe amittit lucrum dotale, deciſ. 32. num. 18.

Secundarum nuptiarum pœnæ, quæ ſunt per ius canonicum ſublatæ, deciſ. 32, num. 17. & 19. Vide in verbo Mater binuba.

Comprehendunt & Patrem, deciſ. 33. num. 35.

Ius dandi de huiuſmodi iniuria tranſmittitur ad hæredes, deciſ. 33 num. 13. & ſeq.

NVTRIX Chriſtiana non poteſt eſſe hebræorum, etiam de licentia Epiſcopi, deciſ. 1. num. 6.

Et quæ ſit ratio n. 18.

O

OBBROBRIVM Cleri ſi contineat ſtatutum, vel conſuetudo non tenet, deciſ. 19. num. 14.

OBEDIENTES operarij, conductori in re, quæ de ſui natura non ſapit delictum, excuſantur. deciſ. 24. num. 7.

OBEDIENTIA Ordinario promittitur per regularem

effectum Parochum in reſpicientibus curam, & Sacramentorum adminiſtrationem, deciſ.2. num.83.
Religioſorum Ordinum non eſt equalis, deciſ.2.num.81.
OBEDIENTIAE VOTVM quid in ſe contineat, deciſ.2. num. 79.
Requiritur ad Statum Religionis, deciſ.2. num.10.
Exigit omnimodam voluntaria ſubiectionem num.12. Intellige, vt num.79.
Rigidè emittitur ab Equitibus S. Iacobi, & ſimilibus, num.80.
A nexu non ſoluitur Equès Hieroſolymitanus, etiam ſi extra conuentum degat, deciſ.21.num.66.
SINE OBEDIENTIA Regulares vagantes, ab Ordinarijs carcerantur, deciſ.38.num.22.
Quandoque dimiſſorias falſificant. ac ſine ordinibus celebrant num 24.
Non ſunt in Monaſteriis ſuorum ordinum recipiendi, num.16.
A Conuentu prætextu recurrendi ad Superiores recedentes, quomodo puniantur num.25.
OBEDIENTIALES Literæ, vide Literæ.
OBEDIRE clericis debet Princeps ſecularis potius quam iuriſdictionem in eos ſibi vendicare, deciſ.10. num.28.
OBITVS, in verbo Mors.
OBLIGANS ſe ad aliquid dum fuit in furto, vel adulterio depræhenſus, habet actionem quod metus cauſa, dec.5. num 37.
Obligatoria quando lex, vel conſtitutio ſit, in verbo Conſtitutio, & verbo Lex, & verbo Statutum.
OBLIGATIO CAMERALIS paratam habet executionem, ad fauorem omnium, quorum intereſt, deciſ. 83. num. 33.
Etiam ſi fiat per laicum Auctorem clerici, adhuc ipſe clericus eſt coram ſuo iudice pro rebus ab eodem laico acquiſitis conueniendus. deciſ.7.num.1.& 2.
OBLIGATIO acquiri non dicitur per non adimplentem, vel non offerentem adimplere pro parte ſua conditionem mixtam, deciſ.40.num 43.
Contrahentis oritur ex alterius acceptatione. deciſ. 81. num.13.
Eſt mater actionis, deciſ.83.num. 12.
In conſcientia, quando oriatur ex lege, vide in verbo Lex.
Neceſſaria Nouitii, an requirat ſolemnitates Conc. Tridentini. deciſ. 16.num.52.
Non reſultat ex inſtrumento contra bonos mores, deciſ.15 num.24.
Non oritur nec tollitur ex tempore, deciſ. 37. num.31.
Oriens prore, ſucceſſorem priuilegiatum non afficit, deciſ 35.num.24.& 36.num.28.
Et quid ſi oriatur ex re, deciſ.35. num 24.
Oritur ex præceptis negatiuis. deciſ.37. num.40.
Reſultat ante obtentam abſolutionem, ex iuramento metu extorto, deciſ.25.num.81.
Sequens appoſita in defectum ſolutionis, cenſetur appoſita in pœnam, & præcedentem non nouat, dec.40.n.5.
Contrarium verius num.8.
Sequens cum præcedenti incompatibilis, nouationem inducit, deciſ.40.num.56.
Soluendi collectas reſpicit perſonas, deciſ.35. num.28.
OBLIGATIONES collectarum tot ſunt, quot ſunt anni, & pro futuris ſunt conditionales, deciſ.35 num 25.
OBLIGATIONIS ortum impedit conditio expreſſa. vel deciſ.40. num.41.
OBLIGATVS ex conſtituto dicitur interuenire vti fideiuſſor, deciſ.40. num.98.
OBLIVIO excuſat a pœna, deciſ.39. num.25.
OBSEQVIA clericis præſtare non poteſt Princeps etiam indirectè ſubditis prohibere, deciſ.12.num.54.
Debent laicis, non autem imperare, deciſ.14. num.14.
Matrimonialia ſi vxor ſperat in iudicio, præſtari debent a viro alimenta, & ſumptus litis, deciſ 9.num.10.
OBSERVANTIA legis, vel ſtatuti non requiritur pro illius forma ſubſtantiali, deciſ.15.num.3.
Legis præſumitur num.20.
Iuramento promiſſa. talis promiſſio non porrigitur ad legem non receptam, deciſ.15.num.13.
Mala excuſat à pœna temporali, deciſ.24.num.43.
Minoris partis populi, non ligat maiorem, deciſ. 15. num.15.
Subſequutura declarat omnia ambigua, deciſ.91.num.75.
OBSERVATIO iudicii, vide in verbo Iudicium.
OBTENTI in contradictorio iudicio debent eſſe actua, ad hoc vt lex per contrariam conſuetudinem tollatur etiam ante lapſum decennii, deciſ. 15.num.43. & 46.
OCCIDENDI animo percutiens aliquem proditoriè, an Eccleſiæ immunitate priuetur, deciſ.22.num.4.
Venenum præbens an priuetur immunitate Eccleſiæ, deciſ.22.num 5.
OCCIDENS ante fores Eccleſiæ, vide Eccleſia.
Amicum non priuatur Eccleſiæ immunitate, niſi conſulto Summo Pontifice, deciſ.23. num.30.
Clericum, vel ſacerdotem an gaudeat Eccleſiæ immunitate, deciſ.22.num 7.8.9. & 10.
Cuſtodem carceris ex inſidiis, carceratus non dicitur proditor, deciſ.23.num.13.
In ianua Eccleſiæ, vide Eccleſia. Prope vide infra.
In cameris Eccleſiæ, nec immunitate priuatur, nec eſt ſacrilegus, deciſ 61, num. 4.
Inimicum à tergo, vel ex inſidiis, vel per feneſtram, an proditor, & Eccleſiæ immunitate priuetur, deciſ.23. num.1.& 10.& ſeqq.
Veneno aliquem immunitate priuatur, deciſ.23. num.3.
Contrarium eſt verius, ſecluſa præcedenti amicitia. num.14.
Eſt proditor num.27. Declara ve num.29. & 30.
OCCIDENTEM propè Eccleſiam, an reſolutio Clem. 8. ab immunitate excludat, deciſ 60.num.48.
OCCIDERE gladio minus eſt quàm necare veneno, deciſ.23. num.26.
OCCIDI clericum ſi quis mandet, quo tempore incidat in excommunicationem canonis, deciſ.20. num.11. & ſub num.36.
OCCVLTA Concubina. in verbo Concubina.
OCCVLTVM impedimentum diſpenſari non poteſt à Vicario capitulari, deciſ.31. num.7.
OCCVLTVS excommunicatus, vide Excommunicatus.
Hæreticus. vide Hæreticus.
IN OCCVLTIS qualiter iudex arbitrari debeat. dec.27. num.78.
OCCVLTARE contractus illicitos ſolent vſurarii. deciſ.27.num.82.
Quo magis retinant ſimulationem, eo magis fit manifeſta. deciſ.28 num.16.
AD OCCVLTANDAM ſimulationem pactum inſolitum, illam potius arguit, deciſ.28. num.50.
OCCVPANS bona Eccleſiaſtica excommunicatur, ac ab vtroque iudice punitur, deciſ.8.num.43.
ODIOSA diſpenſatio, vide Diſpenſatio.
Dicitur excluſio Eccleſiaſticæ immunitatis, deciſ. 23, num. 16.
Materia an ſit, quomodo cognoſcatur, deciſ.41.num.23.
IN ODIOSIS decretalibus loquentibus de Regularibus, comprehenduntur Equites Hieroſolymitani, deciſ.21. num. 14.
Fit extenſio. vbi agitur de periculo animarum, deciſ.21. num.58.
Nouitius non habetur pro Religioſo, ſed in fauorabilibus, deciſ. 16. num.41.
OFFENDENS aliquem ſimulata amicitia, eſt proditor, deciſ.23.num.6 & 8. & 33.
Clericum mediante inſtrumento illum tangente, incidit in can. ſi quis ſuadente. deciſ.20.num.23.
Familiam iudicis an, & quando illius iuriſdictionem proroget, deciſ.86.num.4.& ſeq.
Principem ignoranter non eſt maieſtatis reus, deciſ.64. num. 37.
Principem laicum, ſi ſit clericus, non committit crimen

leſæ

læſæ maieſt. deciſ. 21. num. 35.

OFFENSA facta Birruariis Epiſcopi an ſit mixti fori, deciſ. 86. num. 6. & ſeq.

Perſonæ clerici, & delictum in Eccleſia commiſſum à pari procedunt, deciſ. 3. num. 4.

Timeri vbi poteſt an & quando inducat iuſtam metus ſuſpicionem, vide in verbo Metus, verſ. Suſpicio.

OFFENSVS in domo quia dicatur, in verbo Domus.

OFFICIA quænam infamiam irrogent, deciſ. 77. num. 30.

Secularia an concedi debeant Equitibus S. Iacobi, & ſimilibus, deciſ. 2. num. 122.

Non conceduntur Equitibus Hieroſolymitanis, deciſ. 21. num. 63.

Iis tamen conceſſa, ſi in illis delinquant, puniuntur à Superioribus Religionis num. 64.

OFFICIO expleto, expirant Edicta Ordinarii, deciſ. 14. num. 20. & ſeq.

Ac Rectorum Ciuitatis nu. 20.

Et an, & quando expiret exilium ab Epiſcopo iniunctum num. 23.

OFFICIVM ſuum fideliter exercuiſſe præſumitur Notarius, deciſ. 17. num. 11.

OFFICIALIS putatiui titulus cum errore communi, ſupplet iuriſdictionemq́, deciſ. 30. num. 4.

Habilis non redditur ex communi errore, licet actus validetur, deciſ. 30. num. 10.

IN OFFICIALI qui vnicum, vel binos actus exercuit, an procedat l. barbarius, deciſ. 30. num. 12.

Quid in deputato, à non habente iuriſdictionem nu. 26.

Quid in deputato à non habente auctoritatem illum habilitandi num. 36.

OFFICIALES ſepeliendi ſunt in qua degunt Parochia, deciſ. 86. num. 5.

Sedis Apoſtolicæ Inquirens Epiſcopus, ſeu Inquiſitor, incidit in pœnam extrauag. cum Mattheius, deciſ. 39. num. 14. Vbi quid ſi ignoranter id agat.

PRO OFFICIALIVM ſalario onera impoſita non tranſeunt ad clericos, deciſ. 35. num. 9.

OLEVM iniciens in clerici veſtes, an & quando incidat in excommunicationem, deciſ. 20. num. 27.

OMISSIO formæ actum annullat, dec. 10. num. 6.

OMISSIONIS peccatum mitius punitur, quàm commiſſionis, deciſ. 33. num. 21.

OMNI MELIORI MODO clauſula operatur vt legata dicantur titulo inſtitutionis relicta, deciſ. 73. num. 61.

ONERA apponere ſuæ rei quilibet poteſt non autem ſtatutum, deciſ. 35. num. 38.

Collectarum, vide in verbo Collectæ.

Extraordinaria quæ ſint, deciſ. 36. num. 11.

Dicuntur Collectæ num. 12.

Ex Principis ordinatione fiunt ordinaria, & illorum appellatione veniunt, deciſ. 36. num. 2.

Extraordinaria hodie non differunt ab Ordinarijs, quo ad tranſitum ad clericos, deciſ. 36 num. 20.

Hypothecæ legalis pro re debitæ, extinguuntur re ad perſonam priuilegiatam tranſeunte, deciſ. 30. num. 29.

Impoſita pro ſalario officialium, non tranſeunt ad clericos, deciſ. 35. num. 9.

Impoſita perſonis pro rebus quando dicantur, deciſ. 41. num. 53.

Et quando mutatione perſonarum ceſſent, deciſ. 36. n. 21.

Impoſita ſi fuerint colonis clericorum pro cultura, & laboretio, imponentes incidunt in Bullam Cœnæ, dec. 41. num. 22.

Imponi an poſſint colonicæ portioni à prædijs Eccleſiæ ſeparatæ, deciſ. 42. nu. 4.

Laicalia, ſolui an debeant ab emphyteuta Eccleſiæ, deciſ. 41. num. 25.

Licita de ſui natura, laici à clericis exigentes, incidunt in Bullam Cœnæ, deciſ. 37. num. 72. & ſeq.

Mixta quæ dicantur, deciſ. 36. num. 15.

Formaliter ſunt collectæ num. 16. & 19.

Mixta eſſe merè realia ſi ſtatuatur, implicat contradictionem num. 23.

Mixta ſunt mœnium inſtructio, aggerum, pontiumque reſectio, & ſimilia, deciſ. 41. num. 48. & ſeqq.

Sunt quæ habent animi, vel corporis ſollicitudinem, annexo ſumptu, deciſ. 41. num. 49.

Sunt quæ indicuntur perſonis pro rebus num. 50.

Sunt inſeruire proprijs expenſis cum ſuis beſtijs num. 51.

Fundantur principaliter in prædijs, ſecundariò in perſonis num. 55.

Spectant ad dominum prædij, non ad colonum, etiam pro portione colonica, num. 56.

Naturam mutare nequeunt ex Principis, vel ſtatuti diſpoſitione, deciſ. 41. num. 86.

Neque per deſcriptionem in æſtimo, deciſ. 35. num. 26.

Non tranſeunt ad clericos cum bonis, niſi ſint rebus affixa num. 32.

Ordinaria, quæ ſint, deciſ. 36. num. 11.

Non ſunt collectæ ex Principis permiſſione impoſitæ num. 13.

Non differunt hodie ab extraordinarijs quoad tranſitum ad clericos num. 20.

Ordinaria non tranſeunt cum bonis ad diuinum cultum, vel pro patrimonio aſſignatis, deciſ. 35. num. 1.

Perſonalia quæ dicantur, deciſ. 36. num. 15.

Perſonalia ſunt taxæ ſalis, & ad clericos non tranſeunt, deciſ. 35. num. 7. & ſeq.

Et tribuere equum, & currum pro aliquo opere, dec. 41. num. 51.

Et ab his immunea ſunt coloni clericorum num. 80.

Perſonarum formaliter ſunt collectæ, deciſ. 36. num. 19.

Purgationis putei an ſint realia, & ad Eccleſiam tranſitoria, deciſ. 35. num. 6.

Realia quæ dicantur, deciſ. 36. num. 15.

Dicuntur collectæ iuxta patrimonij vires impoſitæ, deciſ. 36. num. 5.

Contrarium eſt verius num. 14. ſunt tamen materialiter num. 19.

Refectionis itineris an ſint realia, & ad Eccleſiam tranſitoria, deciſ. 35. num. 6.

Reſpicientia prædij conſeruationem ſpectant ad dominum, non ad colonum, deciſ. 43 num. 1.

Recipi non poſſunt per laicos à clericis etiam ſpontè dantibus, deciſ. 37. num. 78.

Et an incurrant cenſuram reſeruatam ſi recipiant onera non impoſita num. 81.

Et an clerici ſoluentes incidant in cenſuram num. 83.

Soluere non tenentur clerici ex bonis patrimonialibus, ſecluſa negotiatione, deciſ. 37. num. 75.

Spiritualia ſubeunt clerici, deciſ. 11. num. 9.

Onerum natura ex origine, & cauſa eorum dignoſcitur, deciſ. 43. num. 4.

Species quot ſint, deciſ. 36. num. 15.

AB ONERIBVS exemptio, vide Exemptio, & in verbo Immunitas, Immunis.

AD ONERA ratione bonorum propriorum tenentur coloni clericorum, deciſ. 42. num. 17.

Impoſita ſuper fructibus à ſolo ſeparatis an coloni clericorum teneantur num. 19.

PRAXIS defendendi colonos ab oneribus mixtis, dec. 42. num. 5.

ONEROSVS Titulus, vide Titulus.

OPEM præſtans in crimine læſæ maieſt. ead. pœna, qua principalis punitur, deciſ. 64. num. 6.

OPERARII accedentes ad prædium armati an, & quando excuſentur à dolo, deciſ. 24. num. 42.

Quid ſi de nocte num. 38. & ſeq.

Quid ſi colligant fructus immaturos num. 37.

Conducti an credere debeant alteri proteſtanti, dec. 24. num. 49.

Obedientes conductori an & quando in aliquo teneantur num. 7. & 62.

Perquirere non debent an eorum conductor rem poſſideat num. 8.

Quid ſi ſint vicini num. 29.

OPERARIIS ab alio conductis non præiudicat poſſeſſio

turbida ſctoris, deciſ.24. num.34.
Proteſtatio ſi fiat. an & quando illos afficiat num.44. & ſeqq.
OPERARVM Conductor, in verbo Conductor.
Locatio, in verbo Locatio.
OPINIO Curiæ Romanæ ſequenda eſt, præſertim in iuriſdictionalibus, deciſ 8.num.24.
Doctorum probabilis, ſi errorem cauſet. intrat diſpoſitio l.barbarius. deciſ.30.num.33.
Eccleſiæ fauens ſimpliciter tenenda eſt,deciſ.81.num.29.
Aequior eſt ſequenda, deciſ.81.num.32.
Ex qua ſequitur abſurdum, reijcienda eſt.deciſ.34.n.29.
Singularis an præferatur communi pro ſuſtinendo matrimonio, deciſ.95.num.24.
OPINIONVM diuerſitas an & quando ab incurſu Bullæ Cœnæ excuſet.deciſ.42.num.7.
OPPOSITIO exceptionis ſimulationis, cui renunciatum fuit, an & quando fieri poſſit, remiſſiuè.deciſ.27.nu 44. & ſeq.
Exceptionis compenſationis, an & quando in depoſito, ſicut in mutuo fieri poſſit, deciſ 29 num.28.
OPTIO non fit ex nouo titulo, ſed ex antiquo, deciſ.76. num.21.
OPVS perfectum, reputatur animi deſtinatio, ex actu inchoato reſultans. deciſ 26.num.20.
Quod ædificanti parum prodeſt, & vicino valde obeſt, prohibendum, deciſ.55.num.37.
IN ORATIONE eadem ſi plura præferantur, quæ ab eodem reguntur verbo, dictum in vno, cenſetur & in cæteris repetitum. deciſ.40. num.46.
ORATORIO in priuato, percuſſio facta, eſt mixti fori & an dicatur ſacrilegium, vel quaſi, deciſ 3. num.18. & ſeq.
Et an ſtatutum de ſacrilegio loquens, illam comprehendat num. 19
ORDINANTI, actus tribuitur, non exequenti.deciſ.14 num 8.
Et ab eo geri dicitur miniſterio mandatarij num. 12.
ORDINARIVS ante omnia de impedimento matrimonij oppoſito cognoſcere debet, deciſ.95.num.3.
Atteſtationem ſi fecerit de alicuius clericatu, an ei credere teneatur iudex ſecularis, deciſ.17. num 41.
Carcerare an poſſit regulares abſque litteris obedientialibus vagantes, deciſ. 38. num.52. Et an Apoſtatas, & fugitiuos num. 31.
Capturam clericorum de nocte, vel cum armis incedentium, an & quando poſſit laicis delegare, deciſ. 14. num.19.
Cauſas ciuiles clericorum quatenus laicis committere valeat, deciſ.14. num.17.
Confirmare an & quando poſſit ſtatutum laicorum ita vt clericos afficiat, deciſ.12.num.39.& 42. & deciſ.14. num.1.& ſub num.18. verſ.Obiecta.
Decretum interponere debet in renunciationibus Nouitiorum, deciſ.16. num.55.
Equites Hieroſolymitanos extra clauſtra delinquentes an puniat, deciſ.38. num.18.
Quid de illorum colonis, miniſtris, & famulis. deciſ.21. num.73.
Exequi an debeat ſententiam à laico in clericum latam, deciſ.14. num.18.
In cauſa neceſſitatis an licentiam tribuat laico examinandi in loco ſacro, deciſ.52.num 10. & 18.
Licentiam aſſiſtendi matrimonio non concedere ſi habuit in animo, adhuc tenet matrimonium cum aſſiſtentia ab eo deputati celebratum, deciſ.30.num.22.
Opponere ſe debet grauantibus clericorum colonis, deciſ.42.num.4.
Procedens ex delegata iuriſdictione, qua carebat, actus non ſuſtinetur ex ordinaria deciſ.74.num.25.
Punire omittens delinquentes in Eccleſiis. iniuſtus eſt, & delinquit, deciſ.59.num.10. Intellige vt nu.11. & 34
Regularem extra clauſtra delinquentem, quandiu detinere valeat. deciſ.38. num.13. & ſeq.
Regularem ſtudiorum gratia extra clauſtra degentem, ac delinquentem an puniat num. 19.
Regulares vagantes abſque litteris obedientialibus, an carceret nu.12.
Et qualem erga eos adhibere debeat diligentiam nu. 23.
Repetit clericum à laico iudice detentum, deciſ 17. num.52.
Alia vide in verbo Epiſcopus.
ORDINARIO directæ commiſſiones an à Vicario Capitulari exequantur, deciſ.31. num. 1. & 2.
Delegatio facta, dicitur potius excitatio, quàm tributio iuriſdictionis num.9.
Obedientia promittitur à Regulari effecto parocho in reſpicientibus curam, & ſacramentorum adminiſtrationem, deciſ.2 num.83.
ORDINATIO generalis non comprehenditur ſub cap. 1. de ſent. excomm. in 6.deciſ.39.num.48.
Politica an & quando a clericis ſaltem vi directiua ſeruanda ſit, deciſ.53.num.9.
ORDINATORIA iudicij, quæ dicantur, deciſ.10. nu.23.
Alia in verbo iudicij ordinatoria.
Pœna, in verbo Pœna.
ORDINATVS ad titulum patrimonij ſi quis fuerit, eiuſmodi patrimonium gaudet priuilegijs Eccleſiæ, dec.37. num.77.
Ad titulum paupertatis an dicatur tacitè profeſſus, deciſ. 8.num.2.& ſeq.
Cum dimiſſorijs Vicarij poſt obitum Epiſcopi communiter ignorati, dicitur ritè ordinatus. deciſ.30.num.19.
ORDINES à non ſacerdote, vel non Epiſcopo, tametſi pro tali communiter reputato collati. non imprimunt characterem, deciſ.30.uum 32.
Conferendi ſunt Nouitijs, & Religioſis ab Epiſcopo loci. in cuius Diœceſi habitum ſuſceperunt, deciſ. 16. num.36.
Militaris habitus ſi aſſumatur, an dicatur ſatisfactum voto Religionis. deciſ.21.num.62.
Militares, vide in verbo Equites.
ORDO Ciuitatum finitimarum attenditur in ſedendo, quando dubius eſt in loco iudicij, deciſ.76.num.14.
ORDINIS priuilegium, vide Priuilegium.
Validitatis quæſtio remittitur Ordinario vna cum capeo, deciſ.17.num.46.
Priuilegium, vide Priuilegium.
SINE ORDINIBVS quandoque Regulares vagi celebrant, deciſ.38.num.24.
ORDINATIONIS inſtrumentum probat Clericatum eo viſo debet Iudex laicus reum ad Eccleſiaſticum remittere, deciſ.17.num.21.& 34.
Et an prætextu falſitatis illius denegetur remiſſio nu.42.
Et an ſufficiat deſcriptio in libro ordinatorum num. 23.
Et an probent teſtes. qui ordinationi interfuere nu. 25.
ORETENVS adſcriptio clerici facta ad Eccleſiæ ſeruitium, ſufficit deciſ.26.num.16.
ORIGINIS in loco ſi incoetur delictum, cui fiat remiſſio, deciſ.17. num.36. & ſeq.
ORIZA ſeminata ſi fuerit a colonis clericorum contra Principis prohibitionem, illi puniuntur, deciſ.41. n. 34.
Contrarium verius num. 39.
Et an ſtatutum de non ſeminanda oriza liget clericos, num.8. & 51.
ORPHANI an baptizari poſſint non requiſito Tutoris aſſenſu, deciſ.1 num 24.
OSASCHVS deciſ.32.nu.5. Reijcitur, deciſ 98. num.5.
OSCVLVM ſi ſponſus non dederit ſponſæ, & recedat, præſumitur metu contraxiſſe, deciſ.5.num.62.
OSTIVM eſt de Eccleſia, non in Eccleſia, in qua non exiſtit qui eſt in ianua, deciſ.60. num.54.
Vide in verbo Eccleſiæ, & in verbo Domus.

P

PACISCI cum laicis ſuper immunitate non poſſunt Prælati abſque aſſenſu Apoſtolico, deciſ.37.nu.63.

I N D E X

PACTA expreſſa tranſire faciunt contractum in aliam ſpeciem, deciſ.78. num.35.
Fauorabiliora ſunt parte pretij, deciſ.41. num.18. & 67.
Inſolita ſimulationem arguunt, deciſ.28.num 15. Declara vt num 50.
Non debent eſſe fruſtratoria, deciſ 71.num.10. & 37.
Statutis an æquiparentur, deciſ.35.num.39.
PACTI vim obtinet immemorabilis, deciſ.37.num.8.vbi quod eſt en ſortitur.
PACTVM ne emptor, vel conductor exerceat aliquam artem in domo, ſeruandum eſt,deciſ.55.num.20.
Reſolutiuum, quando moræ purgationem impediat, deciſ.71. num.42.
Super dotalibus interuſurijs, ſuſtinetur pro ſumma fructibus correſpondente,deciſ. 4.num.49. & ſeq.
Vt emphyteuta non ſoluens,cadat ipſo iure,intelligitur ſecundum ius commune,deciſ.71 num.19.
PALAM contractus factus, præſumitur bona fide, & abſque labe vſurarum celebratus, deciſ 28. num.60.
Fructus ſi colligant operarii,etiam de nocte, non præſumuntur in dolo,deciſ 24.num 39.
Inſtrumenta ſi celebrantur ex iis, non præſumitur correſpectiuitas,vel ſimulatio,deciſ.28.num.46.
PALLIARE contractus illicitos ſolent Vſurarii,deciſ.27. num.81.
PALLIVM oblongum ſine veſte ſi gerat clericus, an dicatur incedere in habitu, deciſ.26.num.17.
PALLOR vultus inducit metus præſumptionem, deciſ.5. num.56.
PAPA abſoluere poteſt Religioſos à votis ex iuſta cauſa, deciſ.2.num.87.
Abſoluit à periurio, non inferius, deciſ.25.num.19.
Ad libitum tollere poteſt ea, quæ ſunt iuris poſitiui. deciſ.45.num.47.
Confirmat inſtituta Religionum. deciſ 2. num. 91.
Concedere poteſt Principi ſeculari facultatem procedendi in certis caſibus, etiam contra clericos,deciſ. 37. num.23.
Conſuetudines antiquas, & rationabiles tollere non præſumitur, deciſ.37.num.27.
Confirmationis Sacramentum ſimplici clerico delegare poteſt, deciſ.37.num.36.
Conſulendus eſt ad hoc, vt perimens amicum veneno, priuetur immunitate, deciſ. 23.num.50.
Declarat ius diuinum,illudque interpretatur. deciſ. 37. num.20.& 33.
Diſpenſat aduerſus ius diuinum in caſu particulari ex magna cauſa, deciſ.37 num.22.& 33.
Diſpenſat Religioſis ſuper paupertate, & teſtamenti factione. deciſ 2.num.74 Et quid ſuper incapacitate dominij, num.23. Et an ſuper votis Caſtitatis, & paupertatis num.86. Vbi declaratur c.cum ad Monaſterium extr. de ſtat. Monach.
Diſpenſaſſe cenſetur cum Equite Hieroſolymitano, ſi penſionem ei nominatim reſeruet,deciſ.21.num.68.
Eximere non poteſt laicos a iuriſdictione ſui Principis, deciſ 2.num.41. Declara vt num. 111.& ſeqq.
Facere poteſt vt Religioſus, remanendo Religioſus non ſit votis ſubſtantialibus adſtrictus,deciſ.2.num.17.
Facere poteſt de Religioſo non Religioſum num.17.
Iura condendi facultatem à Deo recepit, deciſ.15.n.36.
Ab eoque eandem auctoritatem habent Epiſcopi nu. 37.
Immunitatem Eccleſiaſticam lædentes non permittit, imò punit, deciſ 37.num.60.
Pœnam ſanguinis imponere poteſt ſtatuendo, non exequendo, deciſ.86.num.11.
Priuilegium can. ſi quis ſuadente an poſſit auferre, vide in verbo can. ſi quis ſuadente.
Solemnitates voti in Religione requiſiti determinare, ac minuere poteſt,deciſ.1. num.89. & ſeqq.
PAPAE auctoritas præſumitur adhibita immemorabilis temporis curſu, deciſ.37.num.10. Declara vt num.57. & ſeqq.
Conſenſus tacitus non ſufficit, vt laici clericos collectent. deciſ. 37.num.61. Sed expreſſus requiritur n. 68.
PARAGRAPHVS hinc nos in Auth. de Nuptijs, interpretatur,deciſ.32.num.26. Et explicatur, deciſ.33.ſub num. 2. Et à Merlini impugnationibus explicatio defenditur.deciſ.33.num.3.& ſeq.
PARENTES metus ſuauibus, ac paterna increpatione, non metu inducere poſſunt liberos ad matrimonium, deciſ.75.num.22.& 75.
Per metum inducentes filios ad matrimonium quando peccent, & quando in excommunicationem incidant num 76.
In teſtes an & quando fauore matrimonii admittantur, deciſ.75. num 27. & quando in tali cauſa ſint integri teſtes,deciſ. 5.num.20.& 88.
PARENTIBVS legitima debetur,ſicut & liberis,deciſ.32. num.1. Et quo iure num.3. Et dicta fuit inſtar legitimæ filiorum,deciſ.34.num.2.3.& 13.
PARIA SVNT, aliquid fieri per metum, vel per probabilem metus ſuſpicionem. deciſ.5. num.31.
Directè, vel indirectè contra prohibitionem facere, deciſ.12.num.47.
Forum ſortiri, & ſtatutis ligari, deciſ.10. num.45. & deciſ.16.num.17.
Offenſio perſonæ clerici, & delictum in Eccleſia commiſſum. deciſ.3.num 4.
Quid non fieri, vel ita fieri vt non duret. deciſ.28. ſub num.27.
PARI PASSV ambulant immemorabilis, & priuilegium Apoſtolicum, deciſ.37.num.6.
Interrogatio rei præſentis, & inquiſitio abſentis tranſmittenda, deciſ 38 num.5.
IN PARI cauſa melior eſt conditio rei, deciſ.40 num.35.
PARIES communis in vna parte, in alia quoque dicitur communis, deciſ. 54.num.2.
Communis an ſit peritorum relationi ſtatur num. 3.
Communis antiquitus eleuatus ſi ſuit, poteſt vicinus extollere domum depreſſam num.58.
Communis in dubio præſumitur num. 7. Sed pro diuiſo num.8.
Communis quando dicatur pro diuiſo, & quando pro indiuiſo remiſſiuè. deciſ. 56 num.45.
Deſtinatus pro clauſura, non dicitur deſtinatus ad fabricandum num.30.
Inferior ſi eſt communis, idem iudicandum eſt de Superiori num.6.
In dubio præſumitur deſtinatus ad fabricandum nu. 3 ta
Intermedius facit, vt res diuiſæ ſint numero plures, deciſ 61.num.3
PARISIVS de reſign.l.2.q.15.num.15. Refellitur.dec.66. num.34.
PARLATORIVM, cæteraque ædibus affixa, monaſterii appellatione continentur, deciſ.61.num.3.
IN PARLATORIO laicum percutiens, in verbo Laicus.
PAROCHIA non mutatur niſi quis ad aliam accedat cum rerum ſubſtantia, animo ibi perpetuò manendi, dec.87. num.1.
Etiam ſi proprius Parochus negligat illi adminiſtrare Sacramenta num.2. Intellige vt num. 9.
A PAROCHIA diſcedens animo redeundi, illam non dicitur mutare, deciſ.87.num.9.
IN PAROCHIA, in qua degunt ſepeliendi ſunt officiales, ſcholares, famuli, ac domos conductas incolentes, etiam anno non expleto num. 5. Sic exteri, & forenſes nu.12.
In qua Sacramenta quis percipit, ſepulturam eligere videtur num. 6.
Vrbana ſepeliendus eſt habitans ruri, animo non ibi permanendi, deciſ.87.num.3. Declara, vt num.10.
Et quando habitans partim in Vrbe, & partim ruri, eua dat vtriuſque parochiæ num.14.
AD PAROCHIAM cognoſcendam, an attendatur domicilium, vel præſens habitatio, deciſ.87.num.4.& 5.
Ad aliam parochiam tranſlatus infans à matre, vel Tutore, vbi nam ſepeliendus ſit num. 21.
PAROCHIANI, & Parochus tenentur de iure ſimul con-

concurrere pro Eccleſiæ reſtauratione, deciſ. 67. nu. 39.
An & quando per Sacramentorum ſubtractionem compellantur ad reficiendam Rectoris domum, deciſ. 68. num 6.
PAROCHIANVS mutans domicilium tenetur ad onera de præterito, deciſ. 67. num 51.
PAROCHVS Concionatorem an & quando alere teneatur, deciſ. 70. num. 15.
Eccleſiam quando reparare, & ornare teneatur, dec. 68. num. 7.
Et quæ rata fructuum pro eius ſuſtentatione ſit relinquenda num. 18.
Et an ſimul cum eo teneantur Parochiani concurrere, num. 39.
Excommunicatus, tolleratus tamen, ſi alium deputet ſacerdotem ad aſſiſtendum matrimonio, illud ritè contrahitur, deciſ. 30. num. 22.
Intentionem fundatam habet ſepeliendi eos, qui alibi ſepulturam non eligunt, deciſ. 88. num. 4.
Et omnes in ſua Parochia decedentes, deciſ. 89. num. 33.
Interrogationem inſolitam ſi fecerit. Inducitur præſumptio metus in matrimonio, deciſ. 5. num. 54. Idem ſi ſponſus voce non intelligibili reſpondeat num. 55.
Non reſidens, an ſit ab Eccleſia alendus, deciſ 67. num. 6.
Putatiuus validè abſoluit à peccatis, ſed peccat. dec. 30. num. 11.
Regularis promittit obedientiam Ordinario in reſpicientibus curam, ac Sacramentorum adminiſtrationem, deciſ. 2. num. 83.
Reſignans, vide in verbo Reſignans.
Teſtis, ac Parochi perſona fungi non poteſt, deciſ. 82. num. 2
Titulum inualidum habens, validè matrimonio aſſiſtit, deciſ. 30. num. 21.
PAROCHI alimenta præferuntur Eccleſiæ reparationi, deciſ. 67. num. 5.
Domus eius ſumptibus ſit reſtauranda, deciſ. 68. num. 4.
Præſentia, non niſi per duos teſtes ſuppletur, deciſ. 81. num. 3.
Prædicare per ſe ipſos, vel per alios tenentur, deciſ. 70. num. 4.
Et quibus medijs ab Ordinario compellantur ad verbum Dei ſubminiſtrandum num. 5.
PARRICIDII pœna punitur opem præſtans occidenti patrem, deciſ. 64. num. 41.
Pœna an puniatur occidens patrem ignoranter nu. 43.
PARS acceptare ſi voluerit confeſſionem ex productione reſultantem, producens inſtrumentum cenſetur approbare contenta in eo, deciſ. 19. num. 10. & 13.
Remittere poteſt exceptionem periurij, non autem periurium, deciſ. 25. num 28.
DE PARTIVM voluntate præſumitur confectum inſtrumentum, deciſ 27. num. 56.
PARTES ſi non conuenerint de ſimulando, non inducitur ſimulationis præſumptio ex præcedenti tractatu, deciſ. 28. num. 42.
A PARTIBVS qualis nominatur, talis præſumitur contractus, deciſ. 29. num. 9.
PARS dominicalis, ſi per colonum partiarium aſportetur, non committitur furtum, deciſ. 24. num. 55.
Maior temporis, vide Tempus.
Maior populi ſi non facit quod facere conſueuit, Conſtitutio non dicitur recepta, deciſ. 15. num. 14.
Minor obediens, non ligat maiorem num. 15.
Vna conſtitutionis ſi fuerit acceptata, illa non obligat in alia, deciſ. 15. num. 10.
IN MALA PARTE ſolum accipiendæ ſunt coniecturæ, ex quibus arguendus eſt dolus, deciſ. 28. num. 52.
PARTE non opponente periurus non repellitur, & proceſſus tenet, deciſ. 25. num. 27.
PARTICVLARE iudicium retardatur ab vniuerſali, deciſ. 24. num. 15.
Relictum non cenſetur factum titulo inſtitutionis, deciſ. 34. num. 27.
PARTICVLARIS caſus, in verbo Caſus.
Conſuetudo, in verbo Conſuetudo.
Derogatio, in verbo Derogatio.
Ratio boni communis non obligat clericos vi directiua ad ſeruanda ſtatuta laicalia, deciſ. 13. num. 4.
PARTICVLARI in caſu ſi veritas eſt in contrarium, lex in præſumptione fundata non obligat in conſcientia, deciſ. 28. num. 32.
PARTVS in viſceribus matris incluſus, vnum & idem cum matre cenſetur, deciſ. 43. num. 18.
PARVVLI ad vitam æternam inuitantur à Saluatore, deciſ. 1. num. 33.
Baptizari inuitis, vel inſcijs parentibus Hebræis quando poſſint in verbo baptizari, & in verbo Hebræi.
Baptizantur in fide patrinorum etiam ſine parentum mandato deciſ. 1. num. 35.
Sepeliendi quando ſint in loculo ſeparato, & quando in ſepulcro maiorum, deciſ. 88. num. 21.
PASSIVE, ideſt in odioſis Nouitius non habetur pro Religioſo, deciſ. 16. num 41.
PATER conſtitutus ſi ſit in eadem neceſſitate, in qua nepos, & filius vtrumque alere nequit; patri potius, quàm filio ſubuenire debet, deciſ. 32. num. 4.
Comprehenditur ſub pœna impoſita matri ſecundò nubenti, deciſ. 33. num. 23.
Filio inueſtituram per ſe, vel per Notarium acceptandi præiudicare nequit. deciſ 72. num. 5.
Neque in peculio aduentitio num. 7.
Pro ſe, & filio acquirens, dicitur ei donare cauſa mortis, & poteſt donatum alienare, deciſ. 72 num. 3.
Vel frater donec dotem ſoluat, tenetur ſtatim ad intereſſe ob moram irregularem, deciſ. 84. num. 1.
PATRIS teſtamentum, vide Teſtamentum.
PATER ei ſatis dicitur quod iuris præſumptione conſtat, deciſ. 27 num. 62.
PATI ſi quis non vult ius aliquod, nec ipſe illo vtatur, deciſ. 11. num. 1.
Limita tripliciter num. 13. ver. Non obſt. Et quid in priuilegio num. 16.
PATIENTIA Legiſlatoris, vna cum illius ſcientia requiritur, ad hoc vt actus contrarij legi derogent, dec. 15. num. 39. & ſeq.
PATRIA POTESTAS baptiſmum filiorum impedire non poteſt, deciſ. 1. num. 38.
Etiam Hebræis competit, deciſ. 1. num. 37.
In ſpiritualibus nihil operatur, nec conſideratur, dec. 1. num. 40. & 89. num. 22.
PATRIMONIALIA bona clericorum veniunt acceſſoriè ad perſonam quoad forū, & iuriſdictionem, dec. 12. n. 35 vbi reijcitur Theſaur. lib. 2. quæſt. foren. q. 8. ſub num. 9.
Bona clericorum exempta ſunt ab oneribus, ſecluſa negociatione, deciſ 37. num. 75. Ita vt exigentes incidant in Bullam Cœnæ num. 74.
Et gaudent quoad forum priuilegiis bonorum eccleſiaſticorum, deciſ. 42. num. 9.
PATRIMONIVM, ad cuius titulum quis ordinatus fuit, gaudet priuilegiis Eccleſiæ, deciſ. 37. num. 77.
Cum eius bonis non tranſeunt onera, etiam ordinaria, & realia, deciſ. 35. num. 1.
IVXTA PATRIMONII vires collecta impoſita, dicitur onus reale, deciſ. 36. nu. 5. Contrarium eſt verius nu. 14.
PATRINI in fide baptizatur infans etiam ſine mandato parentum, deciſ. 11. num. 35.
PATROCINARI nemini debet dolus, & fraus, deciſ. 35. num. 42.
PATRONVS ad inopiam redactus, an & quando ſit ab Eccleſia alendus, deciſ. 21. num. 71. Et quid ſi eſſet Eques Hieroſolymitanus num. 72.
Cogitur ad congruam Parochi ſuſtentationem, dec. 68. num. 12.
Prouidere Eccleſiam de neceſſariis an, & quando teneatur num. 11.
Putatiuus ſi præſentat, non vitiatur præſentatio per ſuperuenientem ſcientiam, deciſ. 30. num. 20.

Tenetur iterum dotare capellam. quæ indotata remanſit, deciſ.67.num.12.
PATRONI in defectum tenetur Epiſcopus ſubuenire Eccleſiæ, deciſ. 8. num 13.
A PATRONIS ſeparari an debeat Eccleſia de iurepatronatus exiſtens. deciſ.67.num.10.
PAVLINA vſu recepta non cenſetur, niſi probetur, deciſ.15.num.2.
Contrarium eſt vetius num. 17.
PAVL. DE CASTR. vide Caſtrenſ.
PAVPERIS remiſſio cuius ſumptibus fiat. deciſ.28. nu.4. & ſeqq.
PAVPERTAS, an & quando per Papam in Religioſis relaxari poſſit, deciſ. 2. num.86. Vbi declaratur c. cum ad Monaſterium de ſtat. monach.
Voluntaria exigitur ad Statum Religionis, deciſ. 2. num.7.
Vouetur limitatè ab Equitibus, proprium retinentibus num 9.
Intellige vt num.75.
A PAVPERTATIS votu non ſoluitur Eques Hieroſolymitanus, etiam ſi extra conuentum degat, deciſ. 21. num.66.
AD PAVPERTATEM patronus redactus, an & quando ſit ab Eccleſia alendus, deciſ. 21. num.71. & ſeq.
Alia vide in verbo Inopia.
PACIS fractæ cauſa eſt mixti fori, deciſ.1. num.16.
Fractæ pœna punitur etiam Auxiliator deciſ.64.nu.39.
Fractæ ratione iudex Eccleſiaſticus in qualibet cauſa ſe intromittit. deciſ. . num.16.
PECCANS ſpe abſolutionis. abſolui poteſt, deciſ. 60. num.19.
PECCARE in Eccleſiam dicitur mulier turpiter clerico adhærens, deciſ. 19.num.7.
PECCATVM eſt exponere ſe periculo peccati, deciſ.47. num.8.
Aequale eſt iungere non coniungendos, & ſeparare non ſeparandos. deciſ. . num.99.
Cenſuræ cauſa, & fundamentum eſt, deciſ.39. num.31.
Clericorum clamide ſua cooperire optabat Conſtantinus Imperator, deciſ. 19. num. 10.
Commiſſionis grauius eſt, quam omiſſionis, deciſ. 33. num 21
Committitur à laicis exigentibus gabellam à clericis. deciſ. 37.num.70.
Inducitur ex actu facto contra prohibitionem ab exemptione diuina procedentem. deciſ. 37.num.39.
Non eſt. non ſeruare legem vſu non receptam, deciſ.25. num.12.
Non datur. niſi voluntarium, deciſ.39.num.32.
Remiſſibile per partes ſi ſit, ſententia tranſit in rem iudicatam, etiam vbi vertitur periculum animarum, deciſ.40.num 93.
Peccatorum abſolutio. vide Abſolutio.
Confeſſio, vide Confeſſio.
A PECCATO excuſat conſuetudo in articulo dubio, deciſ.37.num 28.
PECCATI frequentia culpam exaggerat, deciſ.37.nu.49.
Nutritiua conſuetudo nullo tempore præſcribitur. deciſ 37.num 50.
PER QVAE PECCAMVS, per hæc & torquemur, deciſ. 14. num. 16.
PECVLIVM habere in quo caſu poſſit Religioſus, dec. 2. num.69.
PECVNIA depoſitata, vide in verbo Depoſitata, Depoſitum, Depoſitarius, Deponi.
Non germinat. etiam inter mercatores. deciſ.91.num.25.
Numerata ſi fuerit ante. vel poſt cenſus creationem, an cenſus ſit validus, deciſ.28.num.30.
Numerata præſumitur in cenſus conſtitutione ex diuturna fructuum ſolutione, deciſ.28.num.64.
Non numeratæ pecuniæ exceptio, an & quando contra deponentem opponi poſſit, deciſ.2 .num.29
Oſtenſa ſimulate fuiſſe, quomodo probetur, d.27.n.1.& 4
Reportata ſi fuerit, etiam in præcedentia debiti extinctionem, cenſus eſt nullus, deciſ.28.num.24. Diſtingue, vt num. 3. & ſeq.
Et non niſi a ſignatura gratiæ ſanatur num.29.
Et caſu quo Notarius ſcribat pecuniam fore ſtatim reportandam, inſtrumentum cenſus dicitur falſum num. 25.
Reportata ſi probetur ex præcedenti conuentione, contractus redditur inualidus num. 33.
Quæ præcedens conuentio in cenſu præſumitur, niſi probetur negatiua num.34. Diſtingue. vt num. 5.
Solui quando debet pro forma, an debitum præcedens transfundi poſſit in alium contractum, deciſ.28.num.31. Declara vt num.73.
PECVNIAM alienam à debitore recipiens contemplatione creditoris, ſecuta ratificatione, tenetur actione negociorum geſtorum deciſ.40.num.27.
Numeratam ſimulatè fuiſſe, probant præſumptiones hominis. deciſ 27 num.5.
Et ſatis euidenter conſtat ex Notarij atteſtatione nu.29.
Etiam in cenſu num. 20.
Numeratam non fuiſſe, inſtrumento non obſtante, quomodo probetur, deciſ.27.num.21.
Præſertim in cenſus conſtitutione num. 28.
Reportatam fuiſſe in cenſus conſtitutione quomodo probetur, deciſ.27 num 7. & ſeqq.
Reſtitutam fuiſſe ſi dicatur ſtatim erecto cenſu; non impugnatur inſtrumentum; ſed contractus: ſecus ſi dicatur non fuiſſe ſolutam, deciſ.27.num.48.
Soluens vt mox ſibi reddatur, ſoluere non cenſetur, deciſ.28.num 26.
PENDENTE conditione, nullum oritur vinculum. deciſ.16. num.33.
Articulo an clericus in habitu laicali repertus gaudeat priuilegio fori, an fiat ad Eccleſiaſticum remiſſio, deciſ.17.num.9. 13 21. & ſeqq
PENSIO Eccleſiaſtica exprimenda eſt inter cætera obtenta in impetratione beneficij deciſ.66 num.36.
Non eſt beneficium Eccleſiaſticum, deciſ.66.num.33.
Obtineri non poteſt ab Equite Hieroſolymitano, dec.22 num.67.
Si tamen eidem nominatim à Papa reſeruetur, cenſetur cum illo diſpenſaſſe num. 68.
PENSIONEM poſsidens vti quid prophanum, eſt merus laicus, nec fori priuilegio gaudet, deciſ.66. num.38.
Penſionem, vel affictum domino ſoluere negans, dicitur illum ſpoliare, deciſ 100. num.8.
PENSIONARIVS gaudet fori priuilegio ad inſtar beneficiati, deciſ.66.num 34.
In fauorabilibus an veniat appellatione beneficiati, num.35.
Non deferens habitum, vel Eccleſiæ non ſeruiens, an gaudeat fori priuilegio, deciſ.66.num.31.& ſeqq. vſque ad finem.
Officium paruum quando recitare debeat, & in habitu incedere non teneatur num. 33.
PENVRIA, in verbo Caritas.
PERCVSSISSE non animo occidendi dicens, probare tenetur, deciſ.64.num.10.
PERCVSSIO clerici à laico facta eſt mixti fori, deciſ.3. num.20.
Facta in Eccleſia, qua pœna puniatur, deciſ. 4. nu.23.
In Eccleſia ab vtroque iure prohibetur, deciſ. 13. num. 14.
Et violat Eccleſiam non minus quam extractio ab illa, deciſ 3.num.6.& 12.
In loco ſacro dicitur ſacrilegium, deciſ.62. num.12.
In Oratorio priuato eſt mixti fori; & an dicatur ſacrilegium, vel quaſi, deciſ.3 num.18.& ſeq.
Vbi an compræhendatur ſub ſtatuto de ſacrilegio loquente.
Facta in ſe ipſam à moniali non bono fine, an faciat illam incidere in can. ſi quis ſuadente, deciſ. 20. num.7.

Quæ

Quæ grauis, quæ mediocris, quæ leuis, remiſſiuè, dec. 45. num. 65.
PERCUTERE verbum, in ſacra pagina pro homicidio ſumitur. deciſ. 23. num. 20.
PERCUTIENS aliquem in Eccleſia, an incidat in excommunicationem, deciſ. 92. num. 17.
Clericum, an Eccleſiæ immunitate gaudeat, deciſ. 22. num. 7. & ſeqq.
Miniſtrum laicum Papæ, vel fori Eccleſiaſtici, neque ſacrilegium, neque cenſuras incurrit, deciſ. 86. num. 2.
Proditoriè aliquem, morte non ſequuta, gaudet immunitate, deciſ. 22. num. 2. Quid ſi animo occidendi percuſſerit num. 4.
Grauiter aliquem in Eccleſia, itant illa polluatur. Vel aliud in ea committens delictum præterea homicidium, & mutilationem, extrahitur, & ab Ordinario punitur, dec. 59. num. 9. Contrarium eſt verius nu. 11. & 34.
Sacerdotem Eccleſiæ immunitate an gaudeat, deciſ. 22. num. 7. cum ſeqq.
PERDITIONIS filius vocatur qui monialem carnaliter cognoſcit, deciſ. 19. num. 16.
PERFECTUM factum, vide Factum.
Opus reputatur animi deſtinatio, reſultans ex actu inchoato, deciſ. 16. num. 10.
PERFECTUS actus, vide in verbo Actus.
PERICULI inſtantia probabilis ſuſpicio, pro metu habetur. deciſ. 5. num. 31.
PERICULO peccatiſe exponere, peccatum eſt, deciſ. 42. num. 8.
PERICULUM animarum vbi adeſt, fit extenſio etiam in pœnalibus, & odioſis, deciſ. 21. num. 58.
Depoſitæ rei ad quem ſpectet, deciſ. 29. num. 30.
Imminens, vel præſentaneum inferendi metum quod nam dicatur, deciſ. 5. num. 79.
Et an metus ſuſpicionem inducat num. 16. & 78. & ſeqq.
Interitus rei an ſpectet ad dominum, deciſ. 99. num. 3.
PERITI debent pro forma iurare de fideliter æſtimando, deciſ. 54. num. 45. Nec in relatione requiritur aliud iuramentum num. 46.
Electio ſponte facta, dicitur quoddam compromiſſum in arbitratorem factum, & quædam tranſactio, deciſ. 54. num. 34.
Relatio abſque partis citatione, eſt nulla num. 43.
Relatio ex falſa cauſa facta, dicitur erronea, & retractanda num. 49.
Quarti an ſit electio facienda, eſt iudici arbitrarium, deciſ. 54. num. 39.
Tertij relationi etiam ab ambobus diſcordantis, ſtandum eſt, deciſ. 54. num. 16.
Contrarium verius, vt imò nulli ſtetur num. 38.
PERITIS in arte ſtandum eſt, deciſ. 54. num. 4.
Etiam de credulitate deponentibus num. 5.
Diſcordantibus, deuenitur ad tertij electionem num. 15.
Intellige ſi iudex velit, cum ſit illi arbitrarium num. 39.
PERITO tertio ab ambobus diſcordante, quid agendum, deciſ. 54. num. 38.
PERITORUM a relationem lata ſententia, an tranſitum faciat in iudicatum, deciſ. 54 num. 42.
Relationes tranſeunt in iudicatum num. 17. Contrarium verius num. 40.
Etiam ſi à partibus fuerint communiter electi num. 41. Vbi quod vſque ad triginta annos retideri poteſt.
Relationi ſtatur, ſi à iudice fuerit confirmata, alias ſecus num. 32.
Et modò à partibus fuerint ſponte electi, ſecus ſi ex neceſſitate num. 33.
Relationi à partibus approbatæ ſtandum eſt num. 35.
Relationi, cui partes ſtare promiſerunt, ſtandum eſt num. 36.
Niſi altera pars à parte decepta fuerit, vel contra minores retulerint num. 37.
PERITUS referre debet de eo, quod eſt facti, non autem de eo, quod eſt iuris, deciſ. 54. num. 48.
Tertius à partibus eligendus eſt, iudice interueniente tanquam compulſore, non tanquam electore num. 43.
Tertius quando, & à quibus eligi debeat, duobus diſcordantibus num. 44.
PERIURIUM committitur etiam per iuramentum appoſitum ſuper illicito & pernicioſo contractu, deciſ. 25. num. 26.
Incurritur per ſolam libelli oblationem. deciſ. 83. nu. 39.
Remitti non poteſt a parte; ſed bene illius exceptio, deciſ. 25. num. 28.
A PERIURIO ſolus Papa abſoluit, deciſ. 25. num. 13.
Datur periuro abſolutio, non a iuramento num. 12.
PERIURUS quomodo, & à quo abſoluatur, deciſ. 25. num. 12. & 13.
Actor à limine iudicij repellitur, deciſ. 83. num. 27.
Efficitur opponens de ſimulatione de qua non conſtat; non petita abſolutione a iuramento, deciſ. 83. nu. 30.
An efficiatur non ſoluens in tempore conuento num. 38.
Excipiendo non repellitur, deciſ. 47. num. 20.
Non repellitur parte non opponente, deciſ. 25. num. 27.
Repelli an & quando quis poſſit vt periurus veniens contra proprium iuramentum, abſolutione non petita. deciſ. 25. num. 25. & ſeq.
REMISSIO Principis, in verbo Principis.
PERNICIOSUS contractus, vide Contractus.
PERQUIRERE, vide Inquirere. Inueſtigare.
PERQUISITIONEM faciens in domo clerici, tenetur actione iniuriarum, deciſ. 49. num. 27.
PERQUISITIONES in domibus alienis fieri nequeunt abſque. mandato iudicis competentis. deciſ. 49. num. 19.
PERSONA litigantium non tangitur à ſtatuto reſpiciente ordinatoria, deciſ. 10. num. 24.
Nobilior eſt quam res, ideò magis attenditur, deciſ. 36. num. 18.
Non offenditur, ſed natura ex veneni propinatione, deciſ. 2. num. 3.
Contrarium eſt verius num. 28.
Rei ſi ſit laica, & pœna à iure dumtaxat canonico impoſita eſt cauſa mixti fori, deciſ. 9. num. 15.
Turpiſſtituta, ſ atet contratabulare poteſt teſtamentum fratris, deciſ. 34. num. 5.
PERSONAM reſpicit obligatio ſoluendi collectas, quamuis per æs, & libram imponantur, deciſ. 35. num 28.
Reſpicit neceſſitas ſoluendi; quantitas verò collectæ rei æſtimationem, deciſ. 36. num. 17.
AD PERSONAM priuilegiatam re tranſeunte, extinguitur onus hypothecæ legalis pro re debitæ, deciſ. 36. num. 29.
DE PERSONA, ad perſonam, non extenditur priuilegium, etiam ex rationis identitate, deciſ. 21. num. 4.
IN PERSONAM loquens ſtatutum laicale dans formam non complectitur contractus cum clerico geſtos, deciſ. 10. num. 18.
Nec ſi mixtim de forma, & de perſona diſponat nu. 19.
PROPTER PERSONAM conceſſum priuilegium, extinguitur mutatione perſonæ, deciſ. 15. num. 32.
PERSONAE conditione mutata, an & quando rei ſtatus mutetur, deciſ. 41. num. 24. & 37.
PERSONIS principaliter collecta imponitur, habito reſpectu ad bona, deciſ. 35. num. 15.
Onus ſi fuerit pro rebus impoſitum, res mutatur mutatione perſonæ, deciſ. 36. num. 21.
PESTIS tempore clerici ligantur edictis, & gabellis Principis. deciſ. 12. num. 6.
Contrarium eſt verius num. 50.
Et quid de colonis clericorum, deciſ. 41. num. 34. & 39.
PETITORIUM nihil commune habet cum poſſeſſorio. deciſ. 8. num. 3.
Declara vt num. 4. & 5.
PIA CAUSA continetur in legitima, eſt tamen potentior ipſa legitima, deciſ. 32. num. 10.
PIAE CAUSAE fauore latiſſima fit interpretatio, dec. 41 ſub num. 14.

Et Ciuitatis ad fauorem factæ promiſſiones à pari procedunt, deciſ.81.num.28.
Vide Eccleſiæ. Pius locus.
PIGNORANS rem pro ſumma, rei valorem excedente, non habet animum luendi, & alienare dicitur, dec.74. num.12.
Et an talis pignoratio veniat appellatione alienationis num. 14.
PIGNVS & hypoteca ſpecialis quomodo differant, deciſ.74.num.11.
IN PIGNVS accipere pro tāta quantitate, vt non ſit ſpes luitionis non poteſt ſocenſis, prohibitus acquirere, num.13.
PIVS LOCVS hæres inſtitutus ſi fuerit, non deducitur Trebellianica, deciſ.34.num.23.
Inſinuare an teneatur contractum, deciſ.10.num.17.
PLVRES cohæredes quorum vnus eſt clericus, de diuiſione altercantes, iudex Eccleſiaſticus eſt competens, deciſ.29 num. 23.
Intellectus ſi habeat lex an, & quando ad cauſarum deciſionem poſſit allegari, deciſ.23 num.17.
PLVRIBVS prolatis in eadem oratione. quæ ab eodem verbo regitur; dictum in vno cenſetur & in cæteris repetitum, deciſ.40.num.46.
POCVLA ſterilitatis præbens, punitur pœnis temporalibus: non item ſpiritualibus Bullæ Sixti de procurantibus abortum, deciſ.2 .num. 5.
POENA adulterij tenetur cognoſcens ignoranter coniugatam, deciſ.64 num. 5.
Aggredientis aliquem animo non occidendi, quæ ſit ſi eum occidat. deciſ.64.num.50.
Cap. 1. de ſent. excomm. in 6. quando per iudicem incurratur, vide in verbo Iudex.
Cap. cum medicinalis de ſent. excomm. in 6. an procedat in ſententia conditionali ante conditionis euentum, deciſ. 39.num.25. 35.& ſeqq.
Clericis non ſeruantibus taxam pretii, & monetæ, quæ ſit imponenda, deciſ.13.num.10.
Canonica ſi eſt à ciuili omnino ſeparata; punitus per vnum iudicem, poteſt & per alium puniri, deciſ. 92. num.29.
Conuentionalis non debetur, niſi quatenus intereſt. deciſ.71.num.36.
Dicitur, quæ adiicitur ſolutioni, ita vt ſit vltra illam, deciſ.40.num.78.
An & quando incurratur ex actu nullo, deciſ.39. nu.40. & 41.
Impoſita ſi ſit dumtaxat à iure canonico, & reus laicus an & quando ſit mixti fori, deciſ.9.num.16.& 17.
Ipſo facto à lege inflicta an incurratur actu incepto, ed non completo. deciſ 20.num.9.
Mortis datur cognoſcenti carnaliter monialem, dec.19. num.17.
Non imponitur, niſi à lege expreſsè cautum ſit. deciſ.13. num.7.
Ordinaria an detur præbēti venenum, vel alias ad actum proximum homicidio venienti. deciſ.22.num.3.
Ordinaria non infertur ex præſumptionibus, deciſ. 64. num.28.
Ordinaria non irrogatur ex indiciis indubitatis, dec.48. num.24.
Ordinaria etiam in atrociſſimis non infligitur ex ſolo affectu, effectu non ſequuto, deciſ.20.num.38.
Percutientis aliquem in Eccleſia quæ ſit, deciſ.4.num. 13.
Pocula ſterilitatis præbentis eſt temporalis, non ſpiritualis. deciſ.20.num.35.
Sacrilegii non confunditur cum pœna vulneris in Eccleſia inflicti, deciſ.3.num 8.
Sacrilegii quæ ſit in foro Eccleſiæ contra Giurb. conſ.70 num. 16. deciſ.4.num.6.12. & 14.
Separationis thori eſt canonica, ſicut cauſa eſt Eccleſiaſtica, deciſ.9.num.30.
Spiritualis datur lædentibus immunitatem Eccleſiaſticam, deciſ.37.num.60.
Temporalis an imponatur ab Eccleſiaſtico iudice, delinquenti in Eccleſia, deciſ.3 num.5.
Temporalis laicis non irrogatur à iudice Eccleſiaſtico, deciſ.4 num.1. Contrarium eſt verius num.4. & 10.
Venenum præbentis, quæ ſit morte non ſequuta, dec.20. num.13.
A POENA excuſat obſeruantia, etiam mala, deciſ. 24. num.43.
Temporali excuſat conſuetudo praua, non à ſpirituali, deciſ.37.num.85.
POENAE emolliendæ potius, quam exaſperandæ, dec.45. num. 32.
Duæ ſi tendant ambæ ad vindictam, exacta minori, tollitur altera, deciſ.92 num.9.
POENAM cogitationis in ſoro fori nemo meretur, deciſ.60.num.10.
PONARVM diuerſitas, violentias non diuerſificat, deciſ. 45.num.81.
POENIS diuerſis per diuerſas leges impoſitis, vna exacta, an poſſit alia exigi. deciſ.92.num.7.
Alia vide in verbo Puniri. Punitus.
POENALE ſtatutum an, & quando dicatur, ſi nullitatem actus inducat. deciſ.10.num. 14.
IN POENALI materia ceſſat præſumptio correſpectiuitatis, deciſ.28.num.47.
In ſic non videntur quæ fiunt in continenti, deciſ. 28. num.49.
IN POENALIBVS extenſio ſit vbi agitur de periculo animarum, deciſ.31.num. 58.
Scientia quomodo ſit probanda à ſe fundante in illa, deciſ.24.num.33.
Decretalibus loquentibus de Religioſis, comprehenduntur Equites Hieroſolymitani, deciſ.21.num.14.
POENALIS quando dicatur conſtitutio, deciſ. 47. num. 1.
PONITENTES ſunt de foro Eccleſiaſtico, deciſ. 16. num.45.
POLITICAE conſtitutiones quot, & qualium ſpecierum ſint, deciſ.13.num.3.
Ordinationes conformes iuri diuino, vel canonico, an & qua vi ſeruandæ ſint per clericos. deciſ.13.num.9.
PONTIFEX, vide Papa.
PONTIVM ad reſtaurationem tenentur concurrere coloni clericorum ex com. opi. deciſ.41.num.42. Secus ex veriori & crebriori num.45. & ſeqq.& num. 84.
Cuſtodes, gabellas à clericis exigentes, in quam incidant cenſuram, deciſ.37.num.82.
Refectio eſt onus mixtum, deciſ.41.num.48. & ſeqq.
POPVLVS alimenta concionatori, ſtante conſuetudine, præſtare cogitur, deciſ.70.num.1. Vbi quod ſufficit decennalia.
An & quando eligat illum, quem alere tenetur num.9.
Per tempus immemorabile eligere concionatorem conſuetus, an poſſit electione priuari, & nihilominus ad alimenta cogi num.10.
Poteſtatem ſupremam tranſtulit in Principem, deciſ.15. num.35.
Etiam ſi non erret, ſed dubitet, an procedat l. barbarius deciſ.30.num.34
POPVLI maior pars inobſeruans conſtitutionem, vel ſtatutum, non ligatur à maiori parte obſeruante, deciſ.15. num.15.
Maior pars ſi faciat quod facere conſueuit, conſtitutio non dicitur recepta, deciſ.15.num. 14.
DE POPVLO eſſe non deſinit Nouitius ante profeſſionem, deciſ.16.num.6.
PORTARVM cuſtodes à clericis gabellas exigentes, in quam incidant cenſuram, deciſ.37.num.82.
AD PORTAM Ciuitatis quam ob cauſam coloni clericorum ſoluant gabellam, deciſ.41.num.38.
PORTICVS, vide Eccleſiæ.
PORTIO colonica, vide Colonica portio.
Dominicalis. ſi per colonum partiarium aſportetur, non committitur furtum, deciſ.24.num.55.

Suc-

Succeſſionis inteſtatæ eſt legitima, deciſ. 22. num. 24.
Virilis matri competit in ſucceſſione filij ab inteſtato, vna cum alia filia. deciſ. 34. num. 10.
Quam tamen reiicere poteſt, & petere legitimam, num. 14.
POSITIONES abſenti cuius expenſis mittantur, dec. 18. num. 3.
POSSESSOR non conuenitur pro collecta, ſed deſcriptus deciſ. 35. num. 27.
Beneficii, vide Beneficii.
Quem titulum oſtendere debeat, vt executionem litterarum Apoſtolicarum impediat, deciſ. 52. num. 11.
Deputatur, qui rem litigioſam alienauit, deciſ. 7. num. 7.
POSSESSORI abſque probatione coloris conceditur manutentio, deciſ. 52. num 1.
POSSESSIO Actoris turbida non præiudicat operariis ab alio conductis, deciſ. 24. num. 34.
Anteceſſoris in beneficialibus quando ſuffragetur ſucceſſori, deciſ. 76. num. 20.
Beneficii ſi per ſtatutum prohibeatur apprehendi abſque Principis licentia, ſtatutum eſt contra Bullam Cęnæ, deciſ. 8. num. 35.
Conductoria operarum an perquiri debeat ab operariis, deciſ. 24. num. 8.
Quid ſi operarii ſint vicini num. 29.
Et dominium transfertur per ſtatutum abſque traditione, & apprehenſione, deciſ. 99. num. 31.
Et dominium, nec in ſuſpenſo, nec apud diuerſos eſſe poteſt num. 35.
Defuncti abſque noua apprehenſione non continuatur in ſucceſſorem, deciſ. 96. num. 17.
Inſtrumentalis alio non exiſtente in poſſeſſione, eſt manutenibilis, deciſ. 52. num. 2.
Non acquiritur ex actibus nullis, deciſ. 2. num. 128.
Turbari ſi mandetur, mandans tenetur, & condemnandus eſt vti turbator, deciſ. 24. num. 9.
Turbata actoris non præiudicat operariis ab alio conductis, deciſ. 24. num. 34.
Vt transferetur, certitudo quotæ quæ dicatur, deciſ. 99. num. 10.
POSSESSIONEM & iuriſdictionem ex diuerſis actibus poſſeſſoriis, ſingularitas ſubalterna probat, deciſ. 69. num. 55.
POSSESSORIVM adipiſcendæ in beneficialibus non poteſt coram laico agitari, deciſ. 8. num 32.
Appellationem non recipit, vide in verbo Aegidiana.
Adipiſcendæ cauſam petitorii annexam habens, remanet merum poſſeſſorium, deciſ. 95. num. 7.
Matrimoniale habet annexam cauſam proprietatis, deciſ. 9. num. 4.
Ideo Eccleſiaſticus iudex adeundus, qui ſeculari inhibet num. 6.
Matrimoniale cognoſci non poteſt à laico num. 22.
Quid ſi quæſtio ſit facti num. 8. & 25.
Quid ſi ſit iuris num. 27.
Merum in foro canonico cognoſcitur ſummariè, ſine ſtrepitu, & figura iudicii, deciſ. 8. num. 14.
Nihil commune habet cum petitorio. deciſ. 8. num. 3. Declara vt num. 4. & 5.
Reliquiarum ſacrarum cognoſcitur ſolum à iudice Eccleſiaſtico (contra Pappon. Bobadill. & Petr. Greg.) deciſ. 8. num. 46.
Retinendi & recuperandi vbi clericus eſt reus, non poteſt a laico cognoſci, deciſ. 8. num 36.
Spiritualis rei cognoſci poteſt à iudice ſeculari, deciſ. 8. num. 1.
Contrarium eſt verius num. 17. 20. 22. 24. & ſeqq.
Nec etiam incidenter num. 27.
Imò laicus cognoſcens incidit in Bullam Cęnæ non obſtante conſuetudine, ſtatuto priuilegii, vel prætextu violentiæ num. 34.
Quid ſi articulus merum factum contineat, num. 54. & ſeqq.
Spiritualis rei eſt temporale, deciſ. 8. num. 2. Contrarium eſt verius quia eſt ſpirituale num. 19. Vel quaſi num. 25.
Spiritualis rei eſt eiuſdem naturæ, cuius poſſeſſorium temporale, deciſ. 8. num. 8.
Contrarium eſt verius num. 10.
Terminari poteſt prætermiſſo petitorio abſque illius ſuſpenſione, deciſ. 85. num. 8.
POSSESSORII ſpiritualis arbiter eſſe poteſt laicus vna cum clerico, deciſ. 8. num. 49.
IN POSSESSORIO quocumque cauſæ ſpiritualis probandus eſt titulus coloratus. deciſ. 8. num. 22.
Et iuratur de calumnia num. 11.
IN POSSESSORIO nominatio Auctoris fieri poteſt ad effectum declinatiuum, deciſ. 24. num. 28.
Ratione mixturæ datur appellatio, deciſ. 85. num. 9.
Appellatio abſque cauſæ expreſſione non admittitur, num. 11.
POSSIDENS nomine alterius, ſi illum nominet in auctorem, nominatio dicitur exceptio declinatoria, deciſ. 24. num. 4.
POSSIDERE beneficium curatum etiam adueniente legitima ætate non poteſt, qui ante illam illud impetrauit, deciſ. 16. ſub num. 22.
Ex cauſa præambula quando quis non præſumatur, deciſ. 28. num. 58.
POSSE non dicitur quod ſine periculo fieri nequit, deciſ. 64. num. 23.
PER POSTERIVS factum declaratur prius actum, deciſ. 91. num. 76.
TAM A POSTERIORI, quàm à priori, quàm ab vtroque ſimul probatur ſimulatio, deciſ. 28. num. 13.
POTENTIOR pia cauſa, eſt legitima, deciſ. 32. num. 10.
Si non ſit metum incutiens eo, cui metus dicitur incuſſus, præferuntur probationes liberi conſenſus, deciſ. 5. num. 28.
POTESTAS commendatariorum quæ ſit in commendis, & pręceptorija religionis Hieroſolymitanę. deciſ. 21. num 37.
Iura condendi fuit Papæ à Deo conceſſa, deciſ. 25. num. 36.
Et Epiſcopis à Papa num. 37.
Suprema translata fuit à populo in Principem. deciſ. 15. num. 35.
PRAEAMBVLA cauſa, vide Cauſa.
PRAECAVERI qui non poteſt, dicitur proditor, dec. 23. num. 9.
PRAECEDENS conuentio, vide Conuentio.
Debitum, vide Debitum.
Tractatus, vide Tractatus.
PRAECEDENTIA rei veritatem detegunt, prout & ſubſequentia, deciſ. 28. num. 15.
PRAECEDENTIAE in materia communis hominum reputatio plurimum operatur, deciſ. 76. num. 15.
PRAECEDENTIARVM controuerſiæ terminandæ ſunt ſummariè, & ſine figura iudicii. deciſ. 76. num. 23.
Materia magni eſt præiudicii num. 2.
In materia attendenda eſt conſuetudo num. 3. qua ceſſante ſeruatur ſtylus Curiæ Romanæ num. 16.
PRAECEDERE in ſedendo ei, cui quis in cæteris poſtponitur, non eſt inconueniens. deciſ. 76. num. 17.
Poteſt canonicum ſacerdotem canonicus Diaconus in collegiata num. 18.
PRAECEPTORIAE Equitum Melitenſium ſunt amouibiles ad nutum Magni Magiſtri. & quam poteſtatem in illis habeant commendatarii, deciſ. 21. num. 37.
Et quando Equites ſint illarum incapaces, remiſſiuè, deciſ. 21. num. 75.
PRAECEPTA iuxta communem praxim, cum clauſula iuſtificatiua conceduntur, deciſ. 53. num. 2.
Cum clauſula iuſtificatiua quomodo ſint exequenda, num. 2.
A PRAECEPTIS iudicia non ſunt incoanda, deciſ. 53. num. 3.

Niſi apponatur clauſula iuſtificatiua num.5. & 6.
PRAECEPTVM abſque cauſæ cognitione emanatum, quando ſperni poſſit, deciſ.53.num.4.
Cum clauſula iuſtificatiua, parte non comparente, remanet firmum, deciſ.53.num.7.
Si tamen eius accuſetur contumacia num.8.
Cum clauſula iuſtificatiua per ſimplicem comparitionem reſoluitur in vim citationis, deciſ.53.num.9.
Etiam in noui operis nunciatione num. 10.
Quid ſi nuncians paratus eſt de iure ſuo docere num. 13.
Et an reuocetur, oblata cautione de demoliendo nu.11. cum plur. ſeqq.
De aliquid faciendo ſub pœna cenſurarum ipſo facto incurrendarum, fieri debet in ſcriptis; & an requiratur monitio canonica, deciſ.39.num.17.
Iudicis Eccleſiaſtici miſſum parti, ne coram laico procedat, ſufficit ſine inhibitione, deciſ.9. num.35.
Negatiuum obligat ſemper, & ad ſemper, deciſ.37.n.40.
PRAECES importunæ eius, cui reuerentia debetur, iuſtum metum inducunt, deciſ.75.num.64.
Quid ſecluſa reuerentia, deciſ.5.num 44.
PRAEDICANDI officium eſt para curæ, ac illi annexum, deciſ.70.num.3.
PRAEDICARE per ſe ipſos, vel per alios Parochi tenentur, deciſ.70.num.4.
PRAEDICATORIS eligendi iure conſueto, an populus priuari poſſit, & ad alimenta cogi, deciſ.70. num.10.
PRAEDICATORES an licitè ſuggeſtum maioris emolumenti quærant num.14.
PRAEDICATA qualia demonſtrant, talia an & quando ſint ſubiecta, deciſ.9.num.19. & 20.
QVOD PRAEDICATVR de prædicato, prædicatur & de ſubiecto, deciſ.45.num.74.
PRAEDICTA, dictio, diſpoſitionem ad præcedentia coarctat, deciſ.59.num.19.
PRAEDIA clericorum non comprehenduntur ſub ſtatuto de non ſeminanda oriza, deciſ.12.num.51.
Eccleſiæ conducens, an, & quando frumentum in Ciuitate introducere teneatur, deciſ.12. num.67.
CVM PRAEDIO tranſeunt ad clericos, & Regulares decimæ prædiales, deciſ.35.num.3.
PRAEFIXIO termini, intra quem pars terminet articulum Eccleſiaſtico remiſſum, fieri non poteſt a iudice laico, deciſ. 17.num.16.
PRAEIVDICARI libertati Eccleſiaſticæ non poteſt per conſuetudinem, deciſ.12.num.59.
Vt poſſit per ſcientiam, illa debet eſſe plena, certa, & ſpecifica, deciſ.24.num.35.
Per vicinitatem vt poſſit, debet illa in actis probari, deciſ.24.num.32.
PRAEIVDICIALE iudicium quando dicatur alteri, in verbo Iudicium.
PRAEIVDICIALIS articulus, in verbo Articulus.
PRAEIVDICIVM graue eſt conſuetudo contra Eccleſiaſticam immunitatem, etiam in minimo, dec.37.n.42.
PRAELATVS eſt ſimilis vſufructuario, deciſ.74.num.20.
Habens temporalem iuriſdictionem an poſsit generaliter dumtaxat cauſas ſanguinis committere, vel etiam particulariter, deciſ.86.num.14.
Si vindictæ ſanguinis ſit præſens, vel cooperetur, ſit irregularis num.51.
Principis laici delegatus, pœnam ſanguinis delegati reſeruat, deciſ.86.num.12.
Paciſci non poteſt cum laicis ſuper immunitate abſque aſſenſu Apoſtolico, deciſ.37.num 63.
Putatiuus ſi aliqua gerat, ſuſtentantur à iuriſdictione ſibi à lege ob publicum bonum tributa, deciſ.30.nu.38.
Regularis proferens ſententiam excommunicationis, non ſeruata forma cap. cum Medicinalis, an pœnam d.canonis incurrat, deciſ.39.num.19.
Regularis punit nouitium ſuæ Religionis, deciſ.16.nu.15.
Regularis non poteſt conſentire, vt nouitius ante expletum probationis annum profeſsionem emittat, deciſ.16.num.23.
AD PRAEMISSA reſtricta clauſula cum libera, non comprehendit cauſas requirentes ſpeciale mandatum, deciſ.25.num.27.
VERBA IVXTA PRAEMISSA, ſi appoſita fuerit, clauſulæ generales nihil vltra expreſſa operantur, deciſ. 25. num.18.
PRAEORDINATVS inter puellam, eiuſque fratrem, præſumitur fratris acceſſus ad Thalamum, in quo illa cum amaſio latebat, deciſ.5.num.40.
PRAEROGATIVAE Eccleſiæ ſi indirectè auferantur à ſtatuto, illud dicitur contra libertatem Eccleſiaſticam, deciſ.10. num.16.
PRAESCRIBERE iuriſdictionem in clericos non poſſunt iudices ſeculares, etiam per immemorabilem, ac à Papa tolleratam conſuetudinem, deciſ.2.num.126.
Secus quo ad Equites S.Iacobi, & ſimiles num.127.
Non poſſunt laici exercentes actum ſpiritualem, etiam per tempus immemorabile, deciſ.37.num.37.
PRAESCRIBI conſuetudo nutritiua peccati nullo tempore poteſt, deciſ.17.num.50.
PRAESCRIPTIBILE non eſt quod non eſt renunciabile, nec ceſsibile, deciſ.37.num.32.
PRAESCRIPTIO annorum decem, vel viginti non currit contra Eccleſiam, ſed bene pro illa, deciſ.9.num.12.
Completa requiritur ad aliam pariter completam tollendam, deciſ.69.num.10.
In re communi inter Eccleſiam, & laicum, non currit; niſi vti in bonis Eccleſiaſticis, deciſ.19.num.31.
Facultatis ædificandi non incipit, niſi a die prohibitionis deciſ.55. num.16.
PRAESCRIPTIONI completæ, an & quando præiudicet priuilegium ab aliquo impetratum, deciſ.69. num.13. & 14.
PRAESENS & tacens in fauorabilibus habetur pro conſentiente, deciſ.81.num.20.
Status attenditur an quis ligetur ſtatutis, deciſ.16. n.38.
PRAESENTATIO facta à patrono putatiuo, per ſuperuenientem ſcientiam non vitiatur, deciſ.30.num.20.
PRAESENTIA amicorum excludit præſumptionem metus in contrahente, deciſ.5.num.26. Declara vt num.92.
Iudicis, metus præſumptionem excludit, deciſ.16.n.56.
Ordinarij, eiuſque decretum requiritur in renunciationibus Nouitiorum, deciſ.16. num.55.
Religioſorum excludit præſumptionem metus in contrahente, deciſ.5.num.26. Declara vt num. 92.
PRAESTATIONVM vniformium conuentio, ratione onerum matrimonialium licita eſt, deciſ.84.num.20.
PRAESVMI an contractus debeat legalis, vel fœneratitius in foro externo, & quid in interno. deciſ.28.nu.66.
Factum non debet, quod fieri non conſueuit, deciſ.28. num.66.
Validus debet actus, potius quam inualidus num.61.
Acceptatio conſtitutionis, deciſ.15.num.18.
Acceptatio ſtatuti in volumine ſtatutorum inſerti, dec.15. num.18.
PRAESVMITVR contractus palam geſtus, celebratus bona fide, & abſque vſura, deciſ.28.num.60.
Mutuum potius, quam depoſitum quod datum fuit indigenti in pecunia numerata, deciſ.29.num.16.
Quem cogitaſſe ſaltem in genere de eo, quod ex ſuo delicto ſequi poterat, deciſ.64.num.30.
Poſſidere quis ex cauſa præambula, & quando id verum ſit, deciſ.28.num.58.
Princeps ſe voluiſſe conformare cum ſtilo, deciſ.31. nu. 6.
Vſurarius in vtroque foro contractus mercatoris ſoliti fœnerari, deciſ.28.num.73.
NON PRAESVMITVR Papa tollere antiquas, & rationabiles conſuetudines, deciſ.37.num.27.
Paulina vſu recepta, deciſ.15.num.2.
Contrarium eſt verius num. 17.
Simulatio, deciſ.27.num.50.
Inobſeruantiæ delictum, niſi probetur, deciſ.15.num.25.
Mutuo accipere mercator, vel diues, deciſ.29. num. 25.
PRAESVMVNTVR depoſitatæ pecuniæ penes mercato-

eatorem poſitæ, deciſ. 59. num. 54. & ſeqq.
NON PRAESVMVNTVR facta niſi probentur, deciſ. 15. num. 3. & deciſ. 58. num. 54.
PRAESVMPTIO cedit veritati, deciſ. 91. num. 55.
Correſpectiuitatis, vide in verbo Correſpectiuitas.
Doli an militet in operarijs colligentibus fructus de nocte, deciſ. 54. num. 38. & ſeq.
Furti non cadit in ſocio rem communem accipiente, deciſ. 54. num. 54.
Iuris ſtat in dubio pro contractu, deciſ. 27. num. 57.
Iuris, & cognata naturæ eſt veriſimilitudo, deciſ. 27. num. 79.
Iuris oritur contra ſolitum fœnerari, deciſ. 57. num. 77.
Iuris præſumptione quod conſtat, ſatis dicitur patere, num. 62.
Maior, minorem excludit, deciſ. 5. num. 96.
Malæ fidei excluditur ab immemorabili, deciſ. 37. num. 7.
Non tamen ſi ſit mala fides vera num. 52.
Metus ex quibus inducatur in verbo Metus.
Metus excluditur ex iudicis præſentia, deciſ. 16. num. 56.
Papæ conſenſus, in verbo Papæ.
Præſumptionis an & quando detur, deciſ. 5. num. 5.
Publicationis legis, reſultat ex temporis antiquitate, deciſ. 15. num. 32.
Reſultans ex immemorabili eſt iuris, & de iure, deciſ. 37. num 15.
Stat pro fidelitate Notarij, deciſ. 27. num. 51.
Et pro inſtrumento, quod ſit ſolemne, & de partium voluntate, deciſ. 27. num 56.
PRAESVMPTIONES contra inſtrumentum debent eſſe tales, quæ elidant alias pro inſtrumento militantes, deciſ. 27. num. 39.
Conformes publicis ſcripturis, præferuntur contrariis coniecturis, deciſ. 28. num. 67.
Concludentiſſimæ vim habent probationis, deciſ. 27. num. 75.
Dilucidæ, & efficaces requiruntur ad probandam pecuniam fuiſſe ſimulatè oſtenſam in centu, deciſ. 57. num. 4.
Leges requiruntur ad ſimulationem probandam, dec. 27. num. 52.
An ſufficiant vbi à ſtatuto requiruntur probationes perſpicuæ, deciſ 27. num. 61.
Legis contra aliquem ſi adſint, idem eſt, ac ſi ille contra ſe haberet ius commune, deciſ. 27. num. 66.
Ordinatæ ad ſubſtentandum actum præferuntur tendentibus ad deſtruendum, deciſ. 28 num. 68.
Simulationis quæ nam ſint, remiſſiuè, deciſ. 27. num. 86.
Et qualiter probentur num. 87.
Facilius admittuntur contra ſolitum fœnerari, deciſ 27. num. 80. & ſeq.
Simulationem non minus excludunt, quam probent, deciſ. 28. num. 59.
Hominis probant ſimulatam pecuniæ numerationem, deciſ. 27. num. 5.
Aequiualentes, vel vrgentiores præſumptionibus iuris, ſufficiunt ad probandam ſimulationem, deciſ. 27. nu. 71. & ſeq. & quare num. 75.
Hominis ſunt, ſunt iudicis, non hominis priuati num. 72.
Iuris ad probandam ſimulationem exiguntur, deciſ. 27. num. 6.
Iuris non dicuntur veræ probationes eius, quod directè probari poteſt deciſ. 27. num. 21.
Iuris dicuntur veræ, plenæ, ac liquidiſſimæ probationes, deciſ. 27. num. 50.
Intellige vt ibidem num. 22.
Iuris æquiparantur ſcripturæ num. 64.
Iuris ſufficiunt vbi à ſtatuto requiritur manifeſta probatio, deciſ. 27. num. 65.
Iuris, probationes attenuant, deciſ. 27. num. 67.
Iuris probandi onus aggrauant, & ab eo liberant nu. 67. & illud transferunt num. 68.
Iuris dicuntur violentæ coniecturæ num. 69.
Metus, iudicis arbitrio remittuntur, deciſ. 79. num. 45.
PRAESVMPTIONVM duarum concurſus denegatur, deciſ. 28. num. 57.
EX PRAESVMPTIONIBVS, pœna ordinaria nemo plectitur, deciſ. 64. num. 21.
PRAESVMPTIVA probatio, vide Probatio.
PRAETER inſtrumentum probare, & infra, & contra, ſunt diuerſa, deciſ. 27. num. 47.
PRAETERITI venientes ab inteſtato, in vim clauſulæ codicillaris cenſentur grauati reſtituere hæredi ſcripto, detracta Trebellianica, quæ inſtituto pio loco non deducitur. deciſ. 34. num. 23.
PRAETERITI perfecti verba indicant actum perfectum, & conſummatum, deciſ. 22. num. 1.
EX PRAETERITO an & quando præſumatur in præſens deciſ. 67. num. 17. & ſeq.
PRETIVM annonæ ſi ſit à ſtatuto laicorum determinatum, clerici ligantur, deciſ. 12. num. 11. Intellige vt directiua non coactiua num. 57.
Laboris eſt merces quæ ſoluitur colonis non partiariis, deciſ. 42. num. 12.
Rerum taxari poteſt etiam laicis per Epiſcopos de iure ciuili, deciſ. 13. num. 11.
Succedit loco rei, & iuxta illius naturam regulatur, deciſ. 43. num. 14.
Taxatum a laicis, iuuari debet ab Epiſcopo per ſuum edictum, deciſ. 12. num. 78.
Et an & quatenus & ſub qua pœna ſeruari debeat à clericis, deciſ. 13. num. 50.
PRETII pars ſunt pacta fauorabiliora, deciſ. 41. num. 18. & 67.
PRAETORIS ad inſtar ſunt Epiſcoporum edicta, dec. 54. num. 24.
PRAEVENTIO inter iudicem Eccleſiaſticum, & laicum quando locum habeat in materia ſacrilegii, deciſ. 3. ſub num. 7. & 10.
Et an in delictis à laico in Eccleſia commiſsis num. 3.
Ordinarii loci originis an operetur. vt ei facienda ſit remiſſio, deciſ. 17. num. 37.
PRAEVENTIONIS effectus quinam ſit, deciſ. 4. num. 5.
PRAEVENTIONEM contumax non allegat, ſed contra eum vterque forus procedit, deciſ. 92. num. 51.
PRAGMATICA Regni Neap. quod Epiſcopi non irrogent laicis pœnas temporales, eſt abrogata, deciſ. 4. num. 16.
PRAXIS conſignandi reuelationes, vt iis non liceat vti in criminalibus, deciſ. 50. num. 32.
Defendendi colonos ab oneribus mixtis, deciſ. 42. nu. 5.
Formandi inquiſitionem in homicidio proditorio, & in appenſato, deciſ. 23. num. 11.
PRIMOGENITVRA acquiritur primogenito, & ad filios etiam viuente patre tranſmittitur, deciſ. 11. num. 25.
Inducta ſi ſit à ſtatuto, excluduntur etiam clerici ſecundogeniti, deciſ 11. num. 24.
PRIMOGENITVRAE ius ſi in primogenito radicatum non fuit, eius filius an excludat patruum, deciſ. 72. num. 52.
A PRIMORDIO tituli poſterior formatur euentus, deciſ. 16. nu. 21.
PRIMVS acquirens an & quando filiis in primogenitura præiudicare poſſit, deciſ. 72. num. 1. & deciſ. 73. num. 1. & 4.
Acquirens dicitur etiam filius vna cum patre inueſtituram acceptans, deciſ. 75. num. 6. & ſeq.
Acquirens refutare poteſt feudum, vel emphyteuſim, & diuerſam ſuſcipere inueſtituram, deciſ. 73. num. 2.
Acquirens iuſpatronatus remittere poteſt in filiorum præiudicium num. 3.
PRINCEPS auertens colonos clericorum à cultura, incidit in Bullam Cœnæ Domini, deciſ. 41. num. 66.
Gabellam pro negotiatione, & mercimonio imponere poteſt, deciſ 41. num. 19.
Non ſupponit rem exemptam ratione perſonalis ſubiectionis, deciſ. 41. num. 30.
Conſuli non debet per iudicem in quæſtione facti, deciſ. 17. num. 89.

Con-

Confirmate ſe voluiſſe eum ſtylo præſumitur, deciſ.31. num.6.
Dominus eſt non rerum, ſed iuriſdictionis, deciſ. 35. num. 40.
Iuriſdictionem in clericos ſibi non vendicat; ſed eis magis obedire debet, deciſ.10.num.28.
Legis condendæ poteſtatem habens, ſi conſuetudinem tollerat, ea vim habet legis, deciſ. 37.num.25.
Declara vt num. 39 61.& ſeqq.
Facultatem procedendi in certis caſibus contra clericos obtinere poteſt à Summo Pontifice, deciſ.37.num.23.
In concernentibus politicam temporalem, clericorum bona attingere non poteſt, deciſ.49.num.20. Et an eos regat quo ad vim directiuam num.21.
Non ligatur lege inferioris; ea tamen vti poteſt, dec.11. num.15.
Vt conſulatur an index retardare poſſit remiſſionem clerici, deciſ.17. num.18.
Prohibere nec indirectè poteſt ſubditis ne obſequia præſtent, vel merces clericis vendant, deciſ.12.num.54.
Poteſtatem ſupremam à populo habent deciſ.15.nu.35.
Secularis debet priuilegia, & immunitatem Eccleſiæ conſeruare, deciſ 62.num.24.
IN PRINCIPEM laicum an committatur crimen læſæ maieſtatis per Equitem Hieroſolymitanum, deciſ. 21. num.33.& ſeq.
Et an per clericum num.35.
PRINCIPES floruerunt ob largitatem, & reuerentiam in Eccleſiam, deciſ.35.num.30.
Nihil contra clericorum ſtatum attentare poſſunt, nec indirectè, deciſ.19.num.8.
A PRINCIPIS iuriſdictione Papa non eximit laicos, deciſ.2.num.41.
Declara vt num.151.& ſeqq.
IN PRINCIPI reſeruatis, immemorabilis habet vim tituli, & priuilegii, deciſ.37.num.5. Declara vt ibi num.29. 30.34.& ſeqq.
PRINCIPIS Edictum pro publica, communique hominum vtilitate, ligat clericos, deciſ 12.num.2.
Contrarium eſt verius num. 18 & 33
Et coadiuuari debet ab Epiſcopo ſuo edicto caritatis tempore, deciſ.13.num. 14.
Diſpoſitio non poteſt immutare naturam oneris, dec.41. num.81.
Edictis an & quando coloni clericorum ligentur, dec.41. num.36.
Laici Curia etiam ex clericis, & laicis mixta, non cognoſcit de articulo ſpirituali, deciſ.8. num 47.
Gratia quantum poteſt, tantum poteſt immemorabilis, deciſ.37.num.11.
De Principis laici foro an & quatenus ſint coloni clericorum, deciſ.41.num.29.
Scientia etiam ſi non adfuerit, immemorabilis pro veritate habetur, deciſ.37.num.9.
Taxatio monetæ, & pretii rerum an & quatenus, & ſub qua pœna ſeruanda ſit à clericis, deciſ.13.num.10.
EX PRINCIPIS ordinatione munus extraordinarium, fit ordinarium, deciſ.36.num.2. & vide deciſ.41. num 81
Pe miſſione collecta per communitatem impoſita non eſt ordinaria num.13.
A PRINCIPIO ſi actus geri non poterat, retroactio non fit, deciſ.16.num.22.
Declara, vt num.25. cum multis ſeqq.
A PRINCIPIIS fit omnis proceſſio, deciſ.14.num.9.
Vide in verbo Initium.
A PRIORI ac à poſteriori, & ab vtroque ſimul probatur ſimulatio, deciſ. 28.num.13.
PRIVARI immunitate quando quis debeat, vide Immunitas.
Legitima non poteſt mater ex teſtamento filii, deciſ.32. num 5.
Et quid ſi iterum nubat num. 26.
Proprietate in bonis filii an & quando debeat mater binuba in verbo Mater.
PRIVATIONIS pœna nunquam incurritur, niſi in iure exprimatur, deciſ.77.num.29.
PRIVATA auctoritate iuſte illatus metus ad extorquendum conſenſum, an irritet contractum, vel actum, dec.6. num.11.
PRIVATVM in bonum leges conditæ cedunt in bonum commune, deciſ.12.num 30.
PRIVILEGIA Equitum Hieroſolymitanorum redacta ſuunt ad formam Conc.Trid.deciſ 21. num.50.& 53.
Extendi non debent de perſona ad perſonam, etiam ex rationis identitate, deciſ.21.num.4.
Interpretanda ſunt ſtrictè, deciſ.21.num.3.
Intellige vt num 22.
Iuris ſtricti ſunt, deciſ.21.num.3. Intellige vt num.22.
PRIVILEGII abuſus eſt non ſeruare Regulas a concedente præſcriptas, deciſ.2.num.33.
Appellatione lato ſumpto vocabulo, venit etiam beneficium, & è contra, deciſ.11 num.21.
Fama non obſtante, iudex laicus incidit in Bullam Cœnæ, ſi poſſeſſoria ſpiritualia cognoſcat, deciſ 8.num.34.
Innouatio nouū ius non tribuit, ſed antiquum conſeruat quatenus adſit, deciſ.2 num 35.
Non vſum allegantti incumbit onus probandi, deciſ.2 num.116.
Vim, habet immemorabilis, deciſ.12.num.52. Declara vt num.59.
Etiam in reſeruatis Principi, deciſ.37. num.5. Declara vt num.29 30.34. & ſeqq.
PRIVILEGIIS abutens, illis carere debet, ac renunciaſſe videtur, deciſ.2.num.32. Requiritur tamen declaratoria num.108.
Bonorum Eccleſiæ an & quando quo ad forum gaudeant bona patrimonialia clericorum, deciſ. 12. num. 37. & deciſ 42. num.9 Ad cuius titulum ſunt ordinati, dec.37. num.77.
Clericorum gaudent Equites Hieroſolymitani, deciſ.21. ſub num.32.
Militaribus non gaudent milites otioſi, deciſ 2. num.36.
Religionis generaliter gaudent Nouitij, deciſ.16. nu.37.
Non gaudent Equites Hieroſolymitani dimidiæ crucis, deciſ.21.num.77.
PRIVILEGIO canonis quinam gaudeant in verbo can. ſi quis ſuadente.
Iuuari qui vult qualitatem à priuilegio requiſitam probare debet, deciſ.21. num.5.
Ordini conceſſo renunciare nequeunt clerici, deciſ.37. num.68.
Renunciari an, & quando poſſit de partium conſenſu, deciſ.2 num. 18.
Socii vtitur ſocius in cauſis indiuiduis, deciſ.24 num.11.
Sui vbi clerici commodè vti non poſſent, coloni clericorum gaudent eorum immunitate, deciſ 41. num.79.
VTI PRIVILEGIO, non vti lege viuntur clerici ſtatuto laicorum, deciſ 1.num.28.
PRIVILEGIORVM innouatio nouum ius non tribuit; ſed antiquum quatenus adſit conſeruat, deciſ.2. nu 35.
PRIVILEGIVM ab aliquo impetratum præiudicat præſcriptioni completæ, deciſ.69.num.13. Intellige vt n.14.
An ſit immunitas, deciſ.41.num.10.
Apoſtolicum pari paſſu ambulat cum immemorabili, deciſ.37.num.6.
Clericorum non debet facere vaccillare publicam vtilitatem, deciſ.19. ſub num.27.
Ceſſat ceſſante cauſa, deciſ.2. num 34.
Conceſſum propter perſonam, extinguitur mutatione perſonæ, deciſ. 35.num.32.
Conceſſum motu proprio late interpretatur, dec.25.n.25
Conceſſum motu proprio poteſt quis vti, & contra ſe non pati, deciſ.11.num.16.
Conceſſum ad beneplacitum alicuius, eius morte extinguitur. Conceſſum autem ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ, eſt perpetuum, deciſ.2.num.109.
Conceſſum cenſetur in concedentis, non in tertii præiudicium, deciſ.2.num.89.

Ceſſat ceſſante cauſa, deciſ.2.num.34.
Differt propriè ſumptum à beneficio. deciſ.23. num.10.
Ignorantes an & quando ſtatim liget. deciſ.2. num.115.
Inſertum in corpore iuris latè interpretatur, deciſ. 21. num. 23.
Inſertum in corpore iuris indiget ſpeciali derogatione, deciſ.37.num.65.
Interpretandum quando ſit latè, & quando ſtrictè, deciſ.21.num.23. & 35.& deciſ.41.num.11.
Interpretatur ita, ne lædat ius tertij, deciſ.2.num.40.
Interpretatur latè ſi motu proprio conceſſum fuit, deciſ.21. num.25.
Lite pendente ſuperueniens an & quando alteret iudicium, & mutet forum, deciſ.7.num.11.
Odioſum non præſumitur ex immemorabili, niſi concurrente fama, & antiquiſſima traditione, deciſ. 37. num. 58.
Publicatione an & quando ad ſui validitatem indigeat, deciſ.2.num 110.
PRIVILEGIATVS ſucceſſor non afficitur obligatione oriente pro re, deciſ.36.num.28. & 29.
PROBANDI onus aggrauatur, & attenuatur à iuris præſumptione, deciſ.27.num.67.
Onus incumbit alleganti non vſum priuilegij, deciſ.2. num.116.
Onus conſtitutionem fuiſſe vſu receptam allegant incumbit, deciſ.15.num.2. Contrarium eſt verius nu. 16. Imo acceptatio præſumitur num 27.
Onus qualitatem à priuilegio requiſitam incumbit vtenti priuilegio, deciſ 21.num.5.
Onus transfertur à iuris præſumptione, etiam in materia probationis negatiuæ, deciſ.27.num.68.
PROBARE contra inſtrumentum aliud eſt, & aliud infra, vel præter, deciſ.27.num.47.
PROBARI cauſa ſimulandi quando debeat, deciſ.28.n.5.
Simulatio quando debeat coniecturis num.6.
PROBATIO contra inſtrumentum fit per teſtes inſtrumentarios, licet non omni exceptione maiores, dec.27. num.31.
Fit per quot & quales non inſtrumentarios num.54.
Dubia non releuat probantem, deciſ.67. num.35. Vel ſi probabile eſt contrarium eſſe verum num.36.
Eorum quæ ſunt extra inſtrumentum fit per duos teſtes idoneos num. 23.
Facti, niſi fiat, illud non præſumitur, deciſ.15.num.3. & deciſ.18.num.54.
Fœnerari quod quis ſoleat, quomodo fiat, deciſ.27.n.85.
In cauſa matrimoniali an & quando fiat per conſanguineos, deciſ.5.num.86.
Licentiæ quomodo facienda ſit in pœnalibus à ſe fundante in ea, deciſ.24.num.23.
Manifeſta vbi à ſtatuto requiritur, ſufficiunt præſumptiones iuris, deciſ.27.num.65.
Per indicia in materia coniecturali eſt manifeſta, & liquida probatio, deciſ.5.num 71.
Per rei euidentiam inducit notorium, deciſ.17. num.3.
Propinationis veneni ex quibus coniectura fiat, deciſ.20. num.1.
Plena an & quando ex teſtibus de auditu contra inducentem reſultet, deciſ.5. num.65.
Præſumptiua non ſufficit ad docendum pecuniam in cenſu fuiſſe reportatam, deciſ.57.num.7.
Præſumptiua admittitur ad probandam ſimulationem quando non impugnatur inſtrumentum, deciſ 27.n 51.
Præſumptiua eſt vera probatio, vbi directæ probationes haberi nequeunt, deciſ.27.num.55.
Probata eſt inſtrumentum, deciſ.27.num.14.
Quod frumentum aſportatum ſit clerici an & quando fiat per inſtrumentum, deciſ.12.num.64.
Reſpicit deciſoria, non ordinatoria, deciſ.100.num.20.
Receptionis Paulinæ an ſit neceſſaria, deciſ. 55. num 2.
Vera eius quod directè probari poteſt, non dicitur iuris præſumptio, deciſ.27.num 22.
Vicinitatis facienda eſt in actis, vt illa præiudicet, deciſ.24 num.32.
Vſus communis loquendi de quo tempore fiat, vt ſtatutum ex eo interpretationem recipiat, deciſ.23.num.34.
Vſus legi contrarij quomodo facienda, deciſ.15.num.19.
PROBATIONEM plenam faciunt ſtabilimenta Equitum Hieroſolymitanorum, quamuis ſint liber priuatus, deciſ 21.num.74.
PROBATIONES contra inſtrumentum exiguntur plenæ, concludentes, apertiſſimæ. deciſ.27.num.21.
Directæ vbi haberi nequeunt, probatio præſumptiua eſt vera probatio num.55.
Omnes ſuperat confeſſio partis, deciſ.29.num.1.
Perſpicuæ vbi à ſtatuto requiruntur, an ſufficiant legis præſumptiones, deciſ.27. num.61.
Si fecit Eques Hieroſolymitanus, ſed habitum nondum ſuſcepit, non gaudet priuilegijs Religionis, dec.21.n.76
Sufficiunt quæ alias non probarent, iuncta veriſimilitudine, deciſ 27. num.83.
Veræ, & plenæ, & liquidiſſimæ dicuntur iuris præſumptiones, deciſ.27.num.60.
Intellige vt ibi num.22.
PROBATIONIS vim habent concludentiſſimæ præſumptiones, deciſ.17.num.75.
PROBATIONIBVS receptis, lite non conteſtata procedi poteſt quando agitur de periculo animarum, dec.48. num.51.
PROBVS vir, vide Vir probus.
PROCEDERE ad vlteriora an poſſit Iudex laicus, ſtante rei negligentia in articulo ad Eccleſiaſticum remiſſo, deciſ.22.num.17.
PROCEDENDI facultatem contra clericum an & quatenus Summus Pontifex Principi laico concedere poſſit, deciſ.37.num.23.
PROCESSIO omnis fit à principijs, deciſ.14. num.9.
PROCESSVS clerici remittitur per laicum ad Eccleſiaſticum vna cum perſona, deciſ. 18. num.7. Et cuius expenſis num.8. & 16.
Iudicis laici attendi an debeat ab Eccleſiaſtico, deciſ.18. num.9.
Et an ſeruiat ei ad inſtructionem, vel poſſit ex eo inquiſitionem tranſmittere ibi num.10.
Iudicis laici conquieſcit, pendente articulo an clericus gaudeat fori priuilegio, deciſ.17.num.53.
Iudicis laici redditur nullus in articulo ſpirituali ex ſola partis proteſtatione, abſque inhibitione Iudicis Eccleſiaſtici, deciſ.9. num.33.
Periuri redit, parte non opponente, deciſ.25.num.27.
PROCVRATIONES ſolui non debent ab Equitibus Hieroſolymitanis, deciſ.22.num.78.
PROCVRATOR agens vi mandati generalis in cauſis requirentibus ſpeciale mandatum, dicitur falſus procurator, deciſ.25.num.2.
PRODERE quid ſit, deciſ.23.num.4.
PRODITIONIS inquiſitio non formatur aduerſus occidentem inimicum retro, vel per inſidias, deciſ.23.n.12.
Species ſunt tres, deciſ.23.num.7.
PRODITOR an dicatur venenans, deciſ.23. num.14 27. 29.31 & 33.
Dici quia poſſit, deciſ.23.num.4.
Dicitur offendens aliquem ſub ſpecie amicitiæ, deciſ.23. num.6.8. & 33.
An dicatur occidens inimicum à tergo, vel ex inſidijs, vel ex feneſtra, deciſ.23.num.1.10. & ſeqq. & num.15.
Non dicitur carceratus occidens ex inſidijs cuſtodem carceris, deciſ.23.num.13.
Sumitur tripliciter, deciſ.23.num.8.
PRODITORIE percutiens aliquem morte non ſequuta gaudet immunitate Eccleſiæ, deciſ.22.num.2.
Quid ſi animo occidendi percuſſerit num.4.
Venenans aliquem, morte non ſequuta gaudet immunitate, deciſ.22.num.2.
PRODITORIVM homicidium. in verbo Homicidium.
PRODITVS dicitur qui præcauere nō poteſt, dec.23 n.9

PRO

PRODVCENS approbare cenſetur omnia in iuſtrumento producto cootenta, deciſ. 19. num. 10.
Amplia, & limita, vt num. 11. & ſeqq.
PRODVCTIO legitimi mandati quando ante ſententiam omnino requiratur, deciſ. 45. num. 3.
PROFESSVS nulliter ſuſcipiendo ordines ſacros non animo ratificandi profeſſionem, dicitur malè promotus, & miniſtrando fit irregularis, deciſ. 80. num. 6.
Tacitè dicitur ordinatus ad titulum paupertatis. deciſ. 8. num. 2.
Declara vt num. ſeq.
PROFESSI. & Religioſi appellatione, etiam in ſtatutis, comprehenditur Eques Hieroſolymitanus, deciſ. 21. num. 13.
A PROFESSO nulliter renunciatio bonorum facta, reconualeſcit per profeſſionis ratificationem, deciſ. 80. num. 15.
PROFESSIO annullatur metu probato, etiam ſi metum paſſus iuraſſet in iudicio ſe ſponte vouiſſe, deciſ. 80. num. 9.
Coniugis vnius in Religione emiſſa, dirimit matrimonium ratum, non conſummatum, deciſ. 21. num. 44.
Diſcuti ſi debeat ex accidenti, an corruat renunciatio bonorum facta tranſacto decimo probationis menſe. deciſ. 16. num. 57.
Emiſſa ſi non fuit, an vouens Religionem, liberetur per ingreſſum, deciſ. 16. num. 7. & 8.
Emitti non poteſt ante expletum probationis annum, etiam in legitima ætate, & de Prælati conſenſu, dec. 16. num. 23.
Fallit in articulo mortis, ſed ſi conualeat, iterum profiteri debet num. 27.
Equitum S. Iacobi & ſimilium fieri non poteſt ante annum decimum ſextum, nec niſi expleto probationis anno, deciſ. 2. num. 52.
Emiſſa per vim & metum, etiam in Religione Hieroſolymitana eſt nulla, deciſ. 21. num. 28.
Et quomodo ſit audiendus dans de vi, & metu, num. 54.
Habet pro ſe præſumptionem ſi excuſatio ſit æquiuoca, deciſ. 79. num. 39.
Meticuloſa præſumitur, ſi noctu emittatur, deciſ. 79. num. 8.
Per metum facta eſt ipſo iure nulla, deciſ. 79. num. 33. & 34.
Ob ſolum metum reuerentialem abſque minis non irritatur num. 61.
Irritari an poſſit, emiſſa per metum, in quem quis propria culpa incidit, deciſ. 6. num. 12.
Religioſa propriè, & ſtrictè, in quibus conſiſtat, dec. 21. num. 12.
PROFESSIONE expreſſa exiſtente nulla, an & quando inducatur tacita. deciſ. 80. num. 3.
PROFESSIONIS de ſubſtantia ſunt conſenſus, & libera voluntas, deciſ. 79. num. 42.
DE PROFESSIONE certo modo emittenda decretum Concilii an & qua ratione comprehendat Equites Hieroſolymitanos, deciſ. 21. num. 49.
PROHIBITA arma ab Edicto Principis, auferuntur clericis à Curia ſeculari. deciſ. 12. num. 15. Contrarium eſt verius num. 60.
PROHIBITVM certo loco, in alio cenſetur permiſſum, & è contra, deciſ. 60. num. 2.
Directè, per indirectum non permittitur, deciſ. 41. num. 62.
Exigi vetitum cẽſetur etiam à ſponte ſoluente recipi, deciſ. 37. num. 80.
Frumentorum extrahi ſi fuerit, an comprehendatur farina, deciſ. 13. num. 15.
Fieri in Eccleſia, cenſetur & in atrio, porticu, circumcirca Eccleſiam prohibitum, deciſ. 62. num. 6.
Declara vt num. 46.
Vna via non debet alia permitti. deciſ. 91. num. 18.
PROHIBITIS ab actibus lege laica, an & quando clerici teneantur in conſcientia abſtinere, deciſ. 13. num. 1.
PROHIBITVS actus, vide Actus.
PROHIBENTIS conditio quando ſit potior, deciſ. 54. num. 18. 22. 23. & 31.
PROHIBITIO alienationis bonorum in non ſubditos, non comprehendit clericos, deciſ. 10. num. 11.
Ab exemptione diuina ſi procedat. conſuetudo, etiam à Sede Apoſtolica tollerata, non poteſt laico iuriſdictionem in clericos tribuere, deciſ. 37. num. 24. & 39.
Declara, vt num. 61. & ſeqq.
Et actus contra talem prohibitionem factus inducit abuſum, & peccatum num. 39.
Concubinatus quo iure inducta fuerit, deciſ. 19. num. 12.
Delicti ſi fiat per cenſuras, illud dicitur delictum Eccleſiaſticum, deciſ. 9 num 14.
Simplex ſi ſub pœna excommunicationis ſine ſcriptis fiat, prohibens non incidit in c. 1. de ſent. excom. in 6. deciſ. 39. num. 47.
PROMISSIO capiendi cambio, differt à cambio, dec. 40. num. 82.
Coniugij facta à ſtuprante, an præciſè obliget ad matrimonium, deciſ. 6. num. 15.
De non offendendo an, & quando ex iniurijs verbalibus, vel ex factis perſonam non tangentibus dicatur fracta, deciſ. 6. num. 10.
PROMISSIONES ad fauorem piæ cauſæ, & Ciuitatis à pari procedunt deciſ. 81. num. 28.
PROMITTENS ſoluere pecunias infra certos dies, aliàs ſubmittere domum cenſui; poteſt eligere quod mauult, deciſ. 40. num. 29.
PROIICIENS aquam. oleum, puluerem, ſaliuam in veſtes clerici quando incidat in can. ſi quis ſuadente. deciſ. 20. num. 27.
Lapidem in clericum, non incidit in excommunicationem, ſi eum non attingat, deciſ. 20. num. 18.
PROIICERE aquam in fundum alienum an quis poſſit, deciſ. 57. num. 4.
Dominus domus tenetur de damno illato ab ancilla proiiciente immunditias in viam publicam, deciſ. 57. num. 5.
PROMISCVA veſtitas clericorum, & laicorum vbi adeſt, clerici contribuunt cum laicis. deciſ. 12. num. 3.
Contrarium eſt verius num. 18. & ſeq. & num. 48. & vindicatur Barbatia ab impugnatione Menochij.
PROMVLGATIO eſt vnum ex requiſitis ad legis eſſentiam, deciſ. 15. num. 4.
PROPINATIO veneni ex quibus coniecturis probetur, deciſ. 20. num. 2.
Si fiat clerico an & quando incurratur in can. ſi quis ſuadente, vide in verbo Canon, & in verb. Venenum.
PROPINANS venenum animo occidendi, non priuatur Eccleſiæ immunitate, deciſ. 22. num. 5.
Cætera vide in verbo Veneoans, Venenum.
PROPOSITVM in mente retentum nihil operatur, deciſ. 91. num. 36.
PROPRIA ſignificatio vocabuli oſtenditur per ethimologiam, & diffinitionem, deciſ. 23. num. 5.
PROPRIE, vide Verè.
PROPRIETAS non compatitur cum Religione, dec. 21. num. 1.
Prohibita tamen eſt Religioſo iure humano, cui Papa diſpenſat, deciſ. 2. num. 74.
Et de intellectu c. cum ad Monaſterium de ſtat. monac. ibi num. 86.
PROPRIETATIS cauſam admixtam habet poſſeſſorium matrimoniale, deciſ. 9. num. 4.
Ideo Eccleſiaſticus iudex adeundus num. 6.
PROPRII renunciatio in animi præparatione eſt medium ad perfectionem, deciſ. 2. num. 78.
PROPRIVM habent ſtudentes Societatis Ieſu, ſed ſunt veri Religioſi, deciſ. 2. num. 27.
Habere non poſſunt Equites Hieroſolymitani, dec. 21. n. 36.
Nomen, vide Nomen.
PROPRIAE rei tranſportatio de loco ad locum cuique licita eſt, deciſ. 52. num. 40.

Viſum

Vſum liberum impediens edictum, dicitur odioſum num 43.
Pro vſu proprio quilibet extrahere poteſt Edicto non obſtante, deciſ. 13 num. 17.
Nec ſoluitur gabella, & exigentes incidunt in excommunicationem num. 18.
PROROGARE iuriſdictionem laicam non poteſt clericus nec tacitè, nec expreſſe, deciſ. 18. ſub num 16.
Non poſſunt Equites Hieroſolymitani, deciſ. 21. num. 29.
PRO SE contractum recipere poſſunt Eccleſia, & Clerici, & non recipere contra ſe, deciſ. 11. num. 10.
Idem de minoribus d. n. 10 & deciſ. 16. num. 26.
PROSEQVI iudicium contra alienantem cœptum an & quando poſſit actor emptore non citato. deciſ. 7. num. 8.
PROSPECTVM auertere non tenetur ædificans pro ſua vtilitate, deciſ 58 num. 2.
Fallit ſi proſpicit moniales num. 6. Et quid ſi via ſit intermedia num 5. & 9.
NON PROSPICIENDI ſeruitutem moniales à vicino emere tenentur, deciſ 58. num. 1.
Declara vt num. 12. Vbi etiam quando vicinus vendere cogatur.
PROTECTVM, vide, Stillicidium.
PROTESTANTI operario an alij conducti credere debeant, deciſ. 24. num. 49.
DE PROTESTANTIS non iure ſi poſtea conſtet, euaneſcit proteſtatio, deciſ 24. num. 51.
PROTESTATIO acceptata dicitur à non contradicente. deciſ. 29. num. 37.
Ante contractum emiſſa non ſuffragatur, niſi tempore contractus repetatur, deciſ. 75 num 13.
Limita vt num. 52. & 53.
Ante metum facta, remouet conſenſum ab actu, facitq. illum ipſo iure nullum, deciſ. 79. num. 12.
Cuſtodis rei an afficiat, deciſ. 24. num. 46.
Coadiuuat metus probationes, deciſ. 75. nu. 54. & dec. 79 num. 13.
Contraria facto an & quando aliquid operetur, deciſ. 79 num. 14.
Euaneſcit conſtito de non iure proteſtantis, deciſ. 24. num. 51.
Facienda per iudicem laicum in remiſſione clerici, deciſ. 17. num. 31.
Facienda an ſit ab habente ius in re, deciſ. 24. num 45.
Facta ab habente rei cuſtodiam an ſufficiat, deciſ. 24. num. 46.
Emiſſa non coram iudice. nec inferente metum, non ſuffragatur, deciſ. 79. num. 54.
Facta præſumitur poſt operarum locationem, deciſ. 24. num. 50.
Facta ex vna cauſa, non porrigitur ad aliam, deciſ. 24. num. 52.
Facta abſente parte. ſufficit, quando in præſentia fieri non potuit, deciſ. 75. num. 56.
Facta longe ante profeſſionem, per actum ſequentem dicitur reuocata, deciſ. 79. num. 55.
In notorio impedimento non eſt neceſſaria, deciſ. 85. num. 33.
In abſentia partis nihil operatur ad contractum irritandum, deciſ. 75. num. 14.
In dependentibus a voluntate proteſtantis, remouet conſenſum ab actu futuro, deciſ. 75. num. 52.
Metum paſſi non requiritur de neceſſitate, deciſ. 5. nu. 86. & deciſ. 75. num. 57.
Metum non probat, ſed alias probationes coadiuuat, deciſ 79. num 55.
Operarijs facta an & quando illos afficiat, deciſ. 24. nu. 44. & ſeqq.
Partis reddit nullum proceſſum iudicis laici, etiam ſine Eccleſiaſtici inhibitione. vbi agitur de articulo ſpirituali, deciſ. 9. num. 33.
Præcedere an & quando debeat, deciſ. 24. num. 48.
Præcedens, etiam ſi tempore actus non repetatur, operatur, ſtantibus præſumptionibus metus; deciſ. 75. num. 53
Si deficiat, metus ſuſpicio non ſuffragatur, deciſ. 5. nu. 19.
Contrarium eſt verius num 86.
Vbi allegatur, debet vel in ipſo actu, vel paulò ante interuenire, deciſ. 79. num. 58.
PROTESTATIONI non contradicens, dicitur illam acceptare, deciſ. 29. num. 37.
IN PROVINCIA vna acceptata conſtitutio, non ligat in diuerſa, deciſ. 15. num 11.
PROVT IVRIS clauſula totam commiſſionem reſpicit, & limitat, deciſ 75. num. 38.
PVBERTATI proximus quando dicatur maſculus, & quando fœmina, deciſ. 1. num. 27.
PVBLICA VOX, ET FAMA probat metum, deciſ. 5. num. 64.
PVBLICA Auctoritas, vide Auctoritas.
Concubina, vide Concubina, & Concubinatus.
Vtilitas. vide Vtilitas.
PVBLICATIO conſtitutionis an & quando requiratur. in verbo Conſtitutio.
Legis, in verbo Lex.
Priuilegij, in verbo Priuilegium.
Præſumitur ex temporis antiquitate, deciſ. 25. num. 32.
PVBLICVM donum, in verbo Donum.
Inſtrumentum, in verbo Inſtrumentum.
Intereſſe, in verbo Intereſſe.
PVERI Hebræorum, in verbo Hebræi.
PVERVM abducens, libidinis gratia, raptum committit, deciſ. 28. num. 8
PVLVEREM in veſtes clerici inijciens an & quando in can. ſi quis ſuadente, incidat, deciſ. 20. num 27.
PLECTENDVS eſt quis in loco, in quo delinquit, dec. 60. num. 23.
PVNIRI ab Epiſcopo debet clericus, etiam non habena requiſita, deciſ. 17. num. 33.
Ab Epiſcopo debet mulier de fornicatione habita cum clerico, deciſ. 19 num. 4.
A iudice Eccleſiaſtico debet clericus annonam contra proclama tranſportans, deciſ. 12. nu. 14. Vbi quod Curia Laica ei bladas aufert.
Contrarium eſt verius ſub num. 59.
Ab Eccleſiaſtico debet mandans, & mandatarius clerici, deciſ. 19. num. 10.
Ab Epiſcopo debet iudex ſecularis remittens clericum cum dedecore, deciſ. 19. num. 18.
Debét ab Epiſc. exigẽtes gabellas a clericis, dec. 37. n. 69.
Ab Ordinarijs locorum poſſunt coloni, familiares. miniſtri, & Vicarij Equitum Hieroſolymitanorum, deciſ. 21. num. 79.
A Principe ſeculari poſſunt coloni aſportantes contra ſuum Edictum bladas clericorum. deciſ. 12. num. 16.
Contrarium eſt verius num. 61. & ſeqq.
A iudice ſeculari an debeat publica clerici concubina, deciſ. 19. num. 5.
A ſeculari non poteſt delinquens poſt votum Religionis, vel clericatus, deciſ. 16. num. 32.
Ab vtroque foro poteſt laicus carnaliter monialem cognoſcens, deciſ. 19. num. 3.
A Superioribus Religionis ſolum poteſt Eques Hieroſolymitanus ad officia laicalia admiſſus. ſi in illis delinquat deciſ. 21. num. 64.
Epiſcopus debet multipliciter, niſi clericum à laico repetat, deciſ. 17. num. 51.
Eques Hieroſolymitanus extra clauſtra delinquens an poſſit ab Ordinario, deciſ. 38. num. 28.
Grauius debet peccatum commiſſionis quam omiſſionis, deciſ. 33. num. 21.
In quo foro debeat laicus cum clerico delinquens, deciſ. 19. num. 1.
Pœna ordinaria an debeat venenans, vel aliàs ad actum proximum homicidio veniens, deciſ. 22. num. 3.
Pœnis ſpiritualibus ſolent à Summo Pontifice lædentes Eccleſiaſticam immunitatem, deciſ. 37. num. 60.

Quis debet in eo, in quo delinquit, deciſ.60. num.22. Intellige vt num.25.
Regularia delinquens, à quo & quomodo debeat, in verbo Regularia.
Vti legis tranſgreſſor debet conſuetudinis tranſgreſſor, deciſ.37.num.4.
PVNITVS ab Eccleſiaſtico pœna medicinali, poteſt iterum à judice laico puniri in delictis mixti fori, deciſ.92. num.3.
Ab Eccleſiaſtico in cauſis ſanguinis mixti fori, poteſt iterum à laico puniri num. 4.
Ab Eccleſiaſtico pœna à canonibus impoſita, non punitur iterum à ſeculari pœna legum grauiori num. 6.
Per vnum iudicem, poteſt ab alio puniri; ſi pœna canonum eſt omninò à ciuili ſeparata num. 29.
PVPILLVS Chriſtianus, non poteſt Hebræum habere tutorem, deciſ.1.num.5.
Et redditur ratio num.18.
Tutorem à quo iudice habere poſſit, in verbo Tutor.
Vel minor non poteſt vicinum prohibere, nè in ſuo ædificet, deciſ.55.num.17.
PVRE excommunicatio lata non poteſt eſſe in pendenti, deciſ.20.num. 5.
PVRGATIO metus, in verbo Metus.
Moræ, in verbo Mora.
Putei, in verbo Puteus.
PVTATIVVS Parochus, in verbo Parochus.
Patronus, vide Patronus.
Prælatus, in verbo Prælatus.
Titulus, in verbo Titulus.
PVTEI purgandi onus an ſit reale, & ad Eccleſiam tranſitorium, deciſ.35.num.6.

Q

QVILIBET, vide quiſque. & vnuſquiſque.
Extrahere poteſt pro vſu proprio, edicto non obſtante, deciſ. 13.num. 17.
Onera ſuæ rei apponere poteſt, deciſ.35.num.38.
QVALIS contractus à partibus nominatur, talis præſumitur, deciſ. 29.num.9.
QVALI in ſtatu quis repertus fuerit; talis eſt habendus, deciſ.17.num.5.
QVAESTVANTES Regulares pro ſuis conuentibus, non impediuntur, deciſ 38.num.27. Declara, vt num.29.
Compeſcuntur ab immodicis quæſtuationibus num 28.
Oſtendere tenentur Epiſcopo licentiam ſuorum Superiorum num.29.
Vagi plurimas committunt fraudes num.30.
QVIETATIO prioris obligationis vbi promittitur, dicitur inducta nouatio, deciſ.40.num.97.

R

RAPTVS committitur ab abducente libidinis cauſa mulierem, vel puerum, deciſ.38.num.8.
RATIFICANS etiam tacitè iniuriam Clerico ſuo nomine factam, incidit in canonem ſi quis ſuadente, deciſ. 45. num.54.& ſeq.
RATIFICARE quis poteſt in ſubſidium quod non ſuo nomine geſtum eſt, deciſ.91.num.60.
RATIFICATIO matrimonij, ſeu profeſſionis nullæ, an requirat nouum alterius partis conſenſum, deciſ.80. num.5.
RATIO dat eſſe teſtimonio, deciſ.69. num.35.
Et trahit ad ſe dictum, cum in ea ſtet tota vis probationis num.36.
Eadem vbi militat, idem ius ſtatuendum eſt, etiam in materia odioſa, & pœnali, deciſ.59.num 5.
Finalis legis attenditur magis quam diſpoſitio, deciſ.26. num. 33.
RATIONE offenſæ iuriſdictionis iudex incompetens, efficitur competens, deciſ.49.num.32.
Vna finali ceſſante, altera remanente, nõ ceſſat diſpoſitio, deciſ.30. num.39.
RATIONIS vſus communiter incipit expleto ſeptẽnio, deciſ.1. num 31.
REALIS an ſit, vel nõ ſit collecta, iudex Eccleſiaſticus cognoſcit, deciſ.36.num.34.
REALI actione quando actum dicatur, & quando perſonali, deciſ.7. num.13.
RE COMMVNI poteſt quis ad vſum deſtinatum vti iure communionis, etiam inuito ſocio, deciſ.54. num.11.
Etiam ſine mercede ſi vſus ſit indiuiduus num. 12.
Etiam ſi ſocij luminibus officiat num.13.
Contrarium eſt verius num. 28. Concorda vt num. 24. & 28.
RECOGNITIO ſcripturæ quomodo facienda, deciſ.69. num.18.
RECONCILIATIO Eccleſiæ cuius ſumptibus ſit facienda, deciſ.68.num.19.
RECONVENIENTE clerico laicum in foro Eccleſiæ, quæ iura ſint ſeruanda, deciſ.100.num.35.
Laico clericum in Curia ſeculari, in deciſoriis attenduntur iura canonica num 37.
RECTOR agere nomine Eccleſiæ quando debeat, & quando nomine proprio, deciſ.96.num.21. & 29.
Agere nomine proprio dicitur, quando agit ſuper titulo beneficij num.41.
Dans in emphyteuſim bona Eccleſiæ tenetur nomine proprio de euictione, non autem Eccleſia, deciſ 74. num.38.& ſeq.
Pro rebus Eccleſiæ agit Eccleſiæ nomine, deciſ.74.nu.21.
Prout etiam ſi agit ad id, quod ad Eccleſiam ſpectat num. 4.
Qui nulliter alienauit Eccleſiæ bona, repetere poteſt num. 35.
Ac manutentionem intentare valet num.37.
RECVRSVS in cauſa violatæ immunitatis Eccleſiæ non conceditur, deciſ.65.num.7.
RECVSARI vt ſuſpectus poteſt Epiſcopus in cauſa ſuæ Eccleſiæ, deciſ.93.num.4.
Poteſt Vicarius ſi Epiſcopus eſt ſuſpectus num.5.
Poteſt Canonicus in cauſa concanonici num.6.
RECVSATO coram iudice, durum, & periculoſum eſt litigare, deciſ.93.num.9.
Iudice Ordinario, an & ad quem effectum eligantur arbitri de iure ciuili num. 10.
Iudice delegato, quid agendum de iure ciuili num.11.
Epiſcopo, vel Vicario, vel alio Ordinario quid agendum & an & quando ſint arbitri eligendi num.13.
RECVSATVS iudex an & quando remittere, vel committere poſſit cauſam, ſi nolit ſuper cauſis ſuſpicionis diſcuti, deciſ.93.num.17.
Vide etiam in verbo iudex, & in verbo Suſpectus.
REGVLA prouidet generaliter, non ſpecialiter, dec.60. num. 47.
REGVLAS à concedente præſcriptas non ſeruare, eſt abuſus priuilegij, deciſ. 2.num.33.
REGVLAE monachali an ſemper fuerit celibatus annexus, deciſ.2.num.90.
DE REGVLA debet eſſe exceptio, deciſ.2.num.57.
REGVLARIS acquirere poteſt feudum, licet in illo non ſuccedat, deciſ.73 num.13.
Abſque litteris obedientialibus vagans, an ab Ordinariis carceretur, deciſ.38.num.20.
Degens in domo ad erectionem Monaſterii deſtinata, ſi delinquat, an ab Epiſcopo puniatur, deciſ.38.num.21.
Delinquens in carceribus Epiſcopalibus an ab Ordinario puniatur num.20.
Effectus Parochus, promittit obedientiam Ordinario in reſpicientibus curam, deciſ.2.num.85.
Extra clauſtra delinquens, à quo ſit carcerandus, & puniendus, deciſ.38.num.12.
Eſt tamen ſtatim ad ſuos Superiores remittendus nu. 4.
Et qua forma num. 16. Et quandiu poſſit ab Epiſcopo detineri num.13.& ſeq.
In propria Eccleſia delinquens, an dicatur extra clauſtra delinquere num.15.

Intra

Intra clauſtra ſi delinquat quid agere poſſit Epiſcopus num.11.

REGVLARES pro ſuis conuentibus quæſtuantes, non impediuntur, deciſ.38. num.27. Declara vt num.29.

Ab immodicis tamen quæſtuationibus compeſcuntur num.28.

Et quæſtuantes tenentur oſtendere Epiſcopo licentiam ſui Superioris num.29.

Fugitiui & Apoſtatæ an & quando poſſint ab Epiſcopis carcerari, & puniri, deciſ.38.num.31.

Sine obedientia vagantes, non ſunt in Monaſterijs ſuorum ordinum recipiendi. deciſ.38.num.56.

Punit Epiſcopus circa clauſuram Monialium, illis ſubiectarum. deciſ.97.num.18.

Loquentes cum præfatis Monialibus, ſine licentia, ab Epiſcopo puniuntur num.29.

Ne accedant ad Monaſteria ſibi ſubiecta ſtatuere poteſt Epiſcopus num.30. Intellige vt num.32.

Vagi quæſtuantes, multas committunt fraudes. deciſ.38. num. 30.

Et quam diligentiam circa illos adhibere debeat Epiſcopus num.23.

REGVLARIBVS ſubiecta Monaſteria viſitare poteſt. & debet Epiſcopus circa clauſuram. deciſ.97.num.19.

Subiecta Monaſteria an & quando comprehendat Edictum Epiſcopi de non accedendo ad Monaſteria. deciſ.97.num.31.& ſeq.

DE REGVLARIBVS loquens Conſtitutio, comprehendit Equites Hieroſolymitanos, deciſ.21.num.52.

RELATIO periti facta abſque partis citatione eſt nulla. deciſ.54.num.47.

Facta ea falſa cauſa dicitur erronea, & retractanda num.47.

RELATVM eſt in referente cum omnibus ſuis qualitatibus, deciſ.40.num.51.

Cætera vide in verbo Religio. Religioſus, Religioſi.

RELICTVM factum ei, cui legitima debetur, cenſetur iure inſtitutionis factum, deciſ.54.num.24.

Factum pro legitima, dicitur factum iure inſtitutionis, num.26.

Particulare non cenſetur factum iure inſtitutionis, num.27.

RELIGIO à Sede Apoſtolica, quando approbata dicatur, deciſ.2.num.96.

Ad militandum inſtituta, & approbata, eſt vera, & propria Religio, deciſ.2.num.44. & 47.

Collapſa adhuc eſt Religio, donec contrarium à Papa declaretur, deciſ.2.num.108.

Cum caſtitate coniugali compatitur, deciſ.2.num.65.

Cum proprietate non compatitur. deciſ.21. num.2. Declara vt num.74.

Hieroſolymitana conuenienda eſt vti hæres teſtatoris, non vti hæres Equitis pro debitis hæreditatis ab Equite ante obitum aditæ, deciſ.21.num.40.

Inſtitui poteſt ad opera vitæ actiuæ, & ad militandum pro Chriſto. deciſ.2.num.44.

Sancti Iacobi de Spata approbata, & confirmata eſt à Sede Apoſtolica, deciſ.2.num.45.

Vna in tribus votis eſt alia laxior, deciſ.5.num.65.

Vt ſit vera Religio non eſt neceſſe vota profiteri ſecundum totum ſuum rigorem num.61.

CVM RELIGIONE proprietas non compatitur, deciſ.21. num.1.

RELIGIONEM ingredientes inuiti, magis peccata faciunt, quam plangant, deciſ.79.num.36.

Vel clericatum vouens, ſi poſtea delinquit, non punitur à laico, deciſ.16.num.35.

Vouens an ſatisfaciat aſſumendo habitum militaris Religionis. deciſ.5. num.33.

Vouens an liberetur per ingreſſum, ſi profeſſionem non emittat, deciſ.16.num.75.

Veram non deſerens, non eſt Apoſtata, deciſ.2.num.51.

RELIGIONES ſecundum quid ſunt illi modi viuendi, ſecundum quos homines Religioſi matrimonio vtuntur, deciſ.2. num.19. Intellige vt num.98.

RELIGIONI acquirit, quicquid acquirit Monachus, dec.21. num.8.

Acquirit quicquid acquirit Eques Hieroſolymitanus, & facit ſpolium, deciſ.21.num.38. Vbi quid in cæteris ordinibus militaribus.

Ex diametro opponitur matrimonium, deciſ. 2. num.4. Intellige vt num.72.

An & quando coniugium præſtet impedimentum, dec.2. num.75.

RELIGIONIS ingreſſus dicitur purè factus; reſoluendus tamen ſub conditione ſi ſibi infra annum placuerit, deciſ.79. num.35.

Vel ordinis ratione Papa eximit laicum à Principis poteſtate, deciſ.2.num.112.

AD RELIGIONIS ſtatum, continentiæ perpetuæ votum requiritur, deciſ.2.num.5.

Non ſufficit continentia coniugalis num. 61. cum plur. ſeqq.

Obedientiæ votum requiritur, deciſ.2. num.10.

Paupertas voluntaria exigitur num.7.

Intellige vt num.74.

IN RELIGIONIBVS militaribus eſt potius apparentia in habitu, quàm exiſtentia in effectu, deciſ.2.num.29. Declara vt num.44. & 47.

RELIGIOSA vota ſunt media ad perfectionem ordinata, deciſ.2.num.60.

Vota adhærere poſſunt Religioni, etiam limitata. & modificata num.68.

RELIGIOSORVM ordinum obedientia non eſt æqualis, deciſ.2.num 81.

RELIGIOSVS actiuè, ideſt in fauorabilibus, non autem paſsiuè eſt Nouitius, deciſ.16.num.41.

Ad titulum paupertatis ordinatus, ſi de validitate profeſſionis ſit dubius, debet ab ordinum exercitio abſtinere. deciſ.77.num.33

An & quando teſtificans habeat pro ſe iuris præſumptionem, deciſ.5. num.92.

Quicquid acquirit, acquirit Monaſterio. deciſ.2.num 8.

Remanens Religioſus, non poteſt etiam ex Papæ indulto non eſſe tribus votis adſtrictus. deciſ.2 num. 17.

Non ſuccedit in feudo recto, ſicut nec clericus, deciſ.21. num.60.

Non niſi ex magna cauſa in voto Caſtitatis diſpenſatur, deciſ.21. num.46.

Vbicunque de Superioris licentia maneat, cenſetur in clauſtris reſidere, deciſ.2.num.107.

Verè eſt qui tria vota in approbata Religione emittit, deciſ. 5.num.47.

Vocari in Bullis Pontificum, vel in Canone, idem eſt, deciſ 5.num.49.

RELIGIOSI an reddantur incapaces dominij de iure humano, vel diuino. & an Papa in hoc diſpenſet, dec.2. num.73.

Non ſunt Tertiarij. deciſ.2.num.22. Et quare num.95.

Neque milites gaudentes num. 23.

Et quare num.95.

Neque conuerſi. deciſ.21.ſub num.27.

Neque Nouitij num.18.

Secundum quid gaudent priuilegio fori, & canonis, deciſ.2.num.98.

Verè, & propriè non ſunt Equites S. Iacobi, Alcantaræ, Calatrauæ, &c. deciſ.2.num.56.

Contrarium eſt verius num.58.

Verè, & propriè non ſunt Equites Hieroſolymitani, deciſ.21.num.5.

Contrarium eſt verius num.8.

Non ſunt Equites dimidiæ Crucis, nec gaudent priuilegiis Religionis, deciſ.21.num.77.

RELIGIOSIS prohibita eſt paupertas, ac teſtamenti factio iure humano, cui Papa ex cauſa diſpenſat, deciſ.2. num.74.

DE RELIGIOSIS ſtatuta loquentia comprehēdunt Equites Hieroſolimitanos, deciſ.21.num. 13.

Prout, & decretales, etiam odioſæ, & pœnales num. 14.
Cætera vide in verbo Regularis.
RELINQVO verbum certæ rei adiunctum, nunquam trahitur ad inſtitutionem, deciſ. 54. num. 18.
REMISSIO capti in loco tertio, fit ad iudicem domicilij, deciſ. 17. num. 38
Clerici ſi fiat cum dedecore iudex laicus punitur, & excommunicatur num. 28. & ſeq.
Clerici fit cum actis, & toto proceſſu, deciſ. 18. num. 7.
Cui fiat, ſi delictum inchoetur in loco originis. deciſ. 17. num. 36
Denegari an poſſit prætextu falſitatis literarum ordinum. deciſ. 17. num. 42.
Fit ad ordinarium loci delicti, deciſ. 17. num. 34. & ſeq.
Declara vt num. 37. & 38.
Rei fit ipſius expenſis, deciſ. 18. num. 2.
Quid ſi ſit pauper num. 4. & ſeqq.
Et quid ſi vel iudex in remittendo, vel Epiſcopus in repetendo fuit moroſus num. 12. & 13.
REMISSIONE à clerico facta iniurianti laico, non cenſetur remiſſa iniuria facta Eccleſiæ, deciſ. 3. num. 22.
REMISSIONEM denegans iudex laicus, excommunicandus eſt, deciſ. 17. num. 47.
Imo eſt ipſo facto excommunicatus num. 48.
Etiam ſi captus quis fuit abſque eius ordine, dec. 48. n. 61
Et eſt ab Eccleſiaſtico carcerandus num. 50.
Iudex laicus an retardare poſſit, vt Principem conſulat, deciſ. 17. num. 18.
IN REMISSIONE clerici qualiter iudex laicus proteſtari debeat, deciſ. 17. num. 31.
Inſtigator non citandus num. 32.
REMISSIONIS articulo pendente an clericus retineatur in vinculis. deciſ. 17. num. 53.
Forma concordanda eſt inter vtrumque forum, dec. 17. num. 30.
Ad effectum, an clericatus probetur per fidem deſcriptionis in libro ordinationum, deciſ. 17. num. 23.
REMITTENDVS eſt ſtatim clericus in habitu repertus, etiam nemine inſtante, deciſ. 17. num. 20.
Eſt ſtatim Regularis extra clauſtra delinquens, deciſ. 38. num. 4.
Intellige vt num. 13. & ſeq. & num. 31.
REMITTERE tenetur iudex quem ſcit eſſe clericum, etiam ſi forum non declinet, deciſ. 17. num. 27.
NON REMITTERE, ſed relaxare clericum, an iudex laicus [illegible], deciſ. 17. num. 29.
RENVNCIANS Nouitius ſeruare debet formam Concilij Trid. deciſ. 16. num. 12.
Amplia vt num. 46. 48. 52. & ſeqq.
RENVNCIATIO à nouitio facta, ſtat in ſuſpenſo vſque ad profeſſionem, deciſ. 16. num. 21.
Bonorum à nulliter profeſſo facta conualeſcit per profeſſionis ratificationem, deciſ. 80. num. 15.
Facta tranſacto decimo probationis menſe, an corruat ſi differatur profeſſio num. 57.
In cauſa ſolutionis æris alieni poteſt à Nouitio fieri, quandocunque deciſ. 16. num. 52.
Propriorum in præparatione animi eſt medium ad perfectionem, deciſ. 2. num. 78.
Tacita ſufficit ad retrotractionem, deciſ. 16. num. 29.
IN RENVNCIATIONE ante ingreſſum Religionis, ſeruatur ſtatutum laicale; poſt ingreſſum iura canonica, deciſ. 16. num. 18.
Et [illegible] præſentia, & decretũ iudicis, dec. 16. n. 55.
RENVNCIATIONIS nouitiorum materia, à quibus tractetur deciſ. 16. num. 58.
REO an & quando fauendum ſit potius, quàm actori, deciſ. 81. num. 30. & ſeq.
Negante rem eſſe emphyteoticam an & quando Epiſcopus remittere debeat, vel cognoſcere cauſam, deciſ. 98. num. 45.
Cætera vide verbo Reus.
REPARATIO Eccleſiæ fieri debet ex quarta fructuum ad id deſtinata, ſi adeſt, deciſ. 67. num. 1.
Etiam ex quarta fructuum conſumptarum ad id deſtinata num. 16
Et iuxta conſuetudinem num. 3.
A populo facta non animo donandi, illi non præiudicat num. 28.
An & quando, & quo ordine ſit à Rectore facienda num. 4.
Et an ſi ille de proprio expendit, poſſit de quarta fabricæ ſibi ſatisfacere, deciſ. 68. num. 24.
An & quando & quo ordine à populo fieri debeat, num. 9.
Et quid ſi beneficium euaſit pingue num. 24.
An & quando fieri debeat à poſſidentibus in ea beneficia ſimplicia num. 7.
Et an à patronis, de quorum iurepatronatus exiſtit, num. 10.
Si fieri non poteſt ob inopiam eorum, ad quos ſpectat, quid agendum num. 14.
REPARATIONIS Eccleſiæ in materia, ſeruari debet ſtatutum, vel conſuetudo, deciſ. 67. num. 2.
PRO REPARATIONE Eccleſiæ quomodo ſit agendum contra populum in caſibus, in quibus contribuere tenetur, deciſ. 67. num. 57.
Bona Eccleſiæ an & quando alienari poſſint num. 13.
Taxa non imponitur per capita: ſed per æs & libram num. 54.
REPERTVS cum puella contrahens ad euitandam mortem, ſibi ad iniuriæ vltionem comminatam rite contrahit, deciſ. 6. num. 1. & 5.
In praxi tamen id difficile obtineretur num. 10.
Si ad euitandam accuſationem contrahit, validum eſt matrimonium num. 2. & 12.
Declara vt num. 15 & 16.
RESIGNANS beneficium an teneatur ad onera de præterito, deciſ. 67. ſub num. 52.
Ius & poſſeſſionem à ſe abdicat, deciſ. 82. num. 27.
RESIGNATIO beneficij recepta per Vicarium poſt obitũ Epiſcopi cõmuniter ignoratum tenet, dec. 10. n. 16.
RES IVDICATA vbique facit ius inter partes, deciſ. 40. num. 14.
Et de non ente ens num. 15.
Et de albo nigrum num. 16.
Et de non debito debitum num. 17.
Et pro veritate habetur num. 18.
RESPONSIONES debitæ pro re non producente naturaliter fructus, dicuntur fructus ciuiles, deciſ. 82. n. 25.
RESPVBLICA Veneta habet à Sũmo Pontifice priuilegiũ procedendi contra clericos minores, dec. 66. ſub nu. 34.
RESTITVTIO non datur in matrimonio, niſi conſtito de legitimo conſenſu, deciſ. 9. num. 5.
RETENTIO rei, ad aliquem cum vitio peruentæ, non datur, deciſ. 91. num. 90.
RETROTRACTIO ad tempus quo actus fuiſſet nullus conceditur, ſiue ceſſet impediens cauſa, ſiue ſuperueniat cauſa confirmans, deciſ. 16. num. 30.
Non fit in his, quæ ſunt contra ius, vel quæ ab initio fieri non poterant, deciſ. 15. num. 61.
Declara vt num. 25. cum multis ſeqq.
Non fit vbi non ſubeſt æquitas, deciſ. 72. num. 2.
Vt detur, requiritur ratificatio, deciſ. 16. num. 28.
REVOCARE poteſt Eccleſia contractum ſine ſolemnitatibus factum, quatenus velit, deciſ. 74. num. 34.
REVOCATORIA ad reſciſionem contractus an ſit neceſſaria vbi quis ignoranter rem litigioſam emit, dec. 7. num. 12.
REVS per vim vel metum exiens vel fugiens ab Eccleſia, etiam ſi extra illam capiatur, reſtituendus eſt, deciſ. 48. num. 62.
RICCIVS in deciſ. 66. par. 4. diſtinguens inter [illegible] tem titulo oneroſo, & [illegible] tatiuo, reijcitur. deciſ. 3[illegible] num. 33
In deciſione 103. num. [illegible] reprehenditur, deciſ. [illegible]8. ſub num. 9.
In praxi va[illegible] reſol. tel. 4. confutatur deciſ. 6[illegible] 2[illegible].

Sibi contrarius redarguitur, deciſ.60.num.51.
In praxi rer. quotid. deciſ. 128. declaratur, deciſ. 73. num.39.
In praxi rer. quotid. deciſ. 666. repræhenditur, deciſ.89. num.14.
RIPA reſponſ. 1. de conſuetud. exponitur, deciſ. 67. num.48.
RODERICVS qq.repul. tom. 1. art.6. & alii reijciuntur, deciſ.2.num.94.tom.2.quæſt.47.art.10. refellitur, deciſ 97 num 2.
ROMANAE Curiæ opinio ſequenda eſt, præſertim in materia iuriſdictionali, deciſ.8. num.24.
ROTA ROMANA, deciſ 128. poſt vol 2. conſ. Farin. reſtituitur, & declaratur, deciſ.27.num.25.
In deciſ.931.num.1. par.1.diuerſ.conciliatur cum eadem Rota in deciſ.608. num.13. par.2. recentior, deciſ.30. num.31.
ROTAE deciſiones plurimæ conciliantur, deciſ.27.nu.73 78. & ſeq.

S

SACER locus ad effectum ſacrilegij quinam dicatur, deciſ.62.num.13.
Quando dicatur ad effectum immunitatis, & quando ad effectum ſacrilegij, deciſ.62. num.24.
SACERDOS & Religioſus an, & quando habeant pro ſe iuris præſumptionem, deciſ.5. num.92.
Teſtis magis probat quam laicus, deciſ.75.num.46.
SACERDOTEM percutiens, vel occidens gaudet Eccleſiæ immunitate, deciſ.22. num.1.
AD SACERDOTEM ſi confugiat laicus poteſt à Curia laica ex illo auelli, deciſ.49 num.3.
Etiamſi deferret extremam vnctionem, deciſ 49. num.4.
Secus tamen ſi deferret Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, deciſ.47.num 5.
Etiamſi confugiens non tangeret Sacerdotem, nec baldachinum, deciſ 46 num.6.
CVM SACERDOTE non approbato an equites S. Iacobi confiteri poſſint, deciſ 2. numero 3.
SACERDOTES etiam mali veneranda ſunt, deciſ. 19. num.11.
SACRAMENTA characterem imprimentia tenent etiamſi iuſto metu ſint accepta, & quid in cæteris ſacramentis, deciſ.78 num.53.
SACRILEGIVM an ſit, & an mixti fori furtum prophanæ rei in loco ſacro, deciſ.3.num 27.
A laico commiſſum eſt mixti fori, deciſ.3. num.13.
De iure ciuili pœna capitali punitur, deciſ.45. num.52.
Etiam de iure canonico pœna temporali punitur, dec.4. num.12.
An & quando committatur, & an incurratur excommunicatio ex percuſſione facta in clauſtro monaſterij, deciſ.62 num 5.
An, & quando committatur in Oratorio, vel hoſpitali priuato, & quando dicatur quaſi ſacrilegium, dec.62. num.8.
An & quando in Sacriſtia committatur, deciſ.62 nu.19.
Committitur non modo in Eccleſia, ſed & in acceſſoriis & connexis, deci.62.num.7.
Committitur in cœmeterio, ſicut in Eccleſia, deciſ. 62. num.4.
Committunt laici grauantes clericos, remiſſiuè. dec.37. num.54.
Non committitur in manſionibus Eccleſiæ, in Turri, in tecto, & cryptis, deciſ 62. num. 18.
Non committitur in Eccleſia non conſecrata, nec benedicta, deciſ.62.num.21.
Dicitur etiam percuſſio facta in loco ſacro, deciſ. 62. num.12.
Per quos actus, & quando in loco ſacro, vel re Eccleſiaſtica committatur, deciſ.62.num.26.
SACRILEGII pœnas non confunditur cum pœna vulneris in Eccleſia inflicti, deciſ.4.num 8
Iuris humani ſpecies quot, & quæ ſint, deciſ.62. num.11.
Pœna quæ ſit de iure canonico, & quæ de iure Cæſareo deciſ.4.num 6.
IN SACRILEGIIS pœna temporalis à iure dumtaxat Cæſareo prouenit, deciſ.4.num.3.
Contrarium verius num.12.
DE SACRILEGIO loquens ſtatutum an, & quando comprehendat percuſſionem in Oratorio priuato factam, deciſ.3.num.19.
SVPER SACRILEGIO procedit vterque forus, ſuper vulnere ſolus ſecularis, deciſ.3.num.7.& 13.
SACRISTIA non venit appellatione Eccleſiæ, nec homicidium in ea commiſſum ab immunitate excludit, deciſ.61 num.1.
IN SACRISTIA effuſo ſanguine Eccleſia non polluitur, deciſ 61.num.2.
IN SACRISTIAM ducens quem malis artibus, vt illum ibi occideret, an vti Eccleſiæ violator immunitate priuetur, deciſ.51.num.9. & ſeq.
SALIS taxa eſt munus perſonale, & ad clericos non tranſit, deciſ.35.num.7.& ſeq.
SALARIORVM taxa diſtribui debet per capita nulla habita bonorum ratione, deciſ.35.num.10.
SANCTI IACOBI Equites, vide Equites.
SANCTVS CAROLVS tenuit clericos cogere ad ſeruanda Edicta ob publicam vtilitatem condita, dec.12. num. 20.
SANCTI IOANNIS CHRISOSTOMI dictum ſuper legum validitate, deciſ.12.num.32.
SATISFACTIO per viam cambij, ſeu traditio cedulæ bancariæ vim habet ſolutionis, deciſ.40.num.25. & 26.
SCHALAE, & oſtia veniunt domus appellatione in fauorabilibus, non in odioſis, deciſ 62.num.37.
Exteriores an & quando veniant Eccleſiæ, vel domus appellatione, deciſ.60.num.8.
SCIENTIA quomodo probanda ſit in pœnalibus ab eo, qui ſe fundat in illa, deciſ.24.num.33.
Certa requiritur ad deuolutionem iuris præſentandi deciſ.66.num.23.
Indubitata requiritur vbi agitur de amiſſione iuris, deciſ.66. num.24
Explicita, & indiuidua omnium qualitatum requiritur, in præiudicialibus, deciſ.48.num.20.
Eſt probanda ab eo, qui ſe fundat in ea, deciſ.48.num.20.
Non probata, ignorantia præſumitur, deciſ.66.num.25
Vt præiudicet debet eſſe plena, certa, & liquida, deciſ.24. num.35.
SCIRE quis non dicitur, ſi ſcit actum, & illius qualitatem ignorat, deciſ.48.num 17.
SCLOPVM explodens in clericum, quem tamen non percuſſit an, & quando incidat in excommunicationem canonis, deciſ.20.nu 12.& ſub nu.36.verſ.& hinc
SCRIBENTES nonnulli declarantur, & ad concordiam rediguntur, deciſ.8 nu.45 deciſ.27. num.70. & dec.41. num. 5.
SCRIPTVRA an ſit de ſubſtantia contractus ſtante pacto de illa conficienda, deciſ.91.num.21. & 41.
Etiam vbi eſt de ſubſtantia non requiritur quando partes proceſſerunt ad executionem contractus, dec.91.n.22.
Priuata non probat, deciſ 69. num.16.
SECVLARIS iudex agitans cauſas criminales, vel ciuiles in Eccleſia, vel cœmeterio peccat mortaliter, & eſt ſacrilegus, deciſ.51.num.8.
Cognoſcens poſſeſſoria ſpiritualia incidit in bullam cœnæ, deciſ.8 num.34.
Cætera vide in verbo iudex laicus.
SEDES dextera nobilior eſt ſiniſtra, deciſ.76.num.10.
SENTENTIA lata in vendentem rem litigioſam, exequitur in emptorem abſque nouo iudicio, deciſ.7.num.15.
Lata ſuper re ipſi actori ſpecialiter hypothecata exequi poteſt per iudicem laicum in clericum emptorem, deciſ.7.num.16.
Contrarium eſt verius num. 20.
Lata à laico in clericum an ab eo, vel ab Ordinario ſit exequenda, deciſ.14.num.18.

Lata ad peritorum relationem an tranſitum faciat in rem iudicatam, deciſ.54.num.42.
Lata ex falſa cauſa confirmatur ex vera, deciſ. 74. num.17.
Lata ex falſa cauſa an ſuſtineatur ex vera, deciſ.74.nu.24. & 26.
Lata in Curia Eccleſiaſtica an & quando pariat exceptionem rei iudicatæ in Curia ſeculari, & quid è contra, deciſ.92.num.21.
In parte nulla, vel vſurariis an quando in totum ſit reuocanda, deciſ.90.num.6.
Impugnari poteſt de vſura, & per Eccleſiam reuocari, deciſ.90. num 5.
Nunquam tranſit in rem iudicatam continens vſuram, 90.num.6.
Quæ non iuſtificatur ex actis eſt notoriè iniuſta, dec.95. num.17.
Non tranſit in rem iudicatam vbi vertitur periculum animarum, deciſ.40.num.92.
Non poteſt prius proferri, & poſtea in ſcriptis redigi, deciſ.39.num.5.
Quoties eſt in ſcriptis ferenda, eſt de ſcriptis recitatione proferenda etiamſi prius deſcripta fuiſſet. deciſ.39. num.4.
Super ſtatu, & incapacitate præiudicat quoad omnes, deciſ.73.num.53.
SENTENTIA excommunicationis cæterarumq. cenſurarum eſt ferenda in ſcriptis, & quare, deciſ.39.num. 1. & 38.
An ſit de neceſſitate ab ipſo iudice proferenda, ſeu recitanda, deciſ.39.num.6.
An manu Iudicis ſcribenda, deciſ.39.num.7.
An ſcriptura debeat eſſe authentica, deciſ.39.num.8.
An manu iudicis debeat eſſe ſubſcripta ibidem num. 9.
Excommunicationis latæ ſub conditione non trahit ſecum executionem, prout eſt de eſſentia veræ cenſuræ deciſ.39.num.37.
SENTENTIAM excommunicationis proferens Prælatus regularis non ſeruata forma cap. cum medicinalis an incurrat pœnas ab eodem canone inflictas, deciſ.39. num.19.
SENTENTIAE executio vbi actum fuit actione perſonali an, & quando fieri poſſit contra emptorem rei litigioſæ, deciſ.7. num.14.
SENTENTIAE vtriuſque fori ſi ſunt diuerſæ, vel contrariæ, nullum inde oritur inconueniens, deciſ.91.num.22.
SEPARATIO ſeu abſentia vxoris propria auctoritate facta an ſit iuſta, & toleranda, ſpectat ad iudicium Eccleſiæ, deciſ.9 num.31.
SEPARATIONE thori à coniuge coram Eccleſiaſtico allegata, ſi ia extraiudicialiter notificet iudici laico, debet ille ſtatim ſuperſedere, deciſ.9.num.39.
SEPARATIONIS thori pœna eſt canonica; ideo cauſa eſt Eccleſiaſtica, deciſ.9.num.30.
SEPARATORVM ſeparata eſſe debet ratio, deciſ. 41. num.1.
SEPELIENDI ſunt officiales, ſcholares, & famuli in ea parochia in qua degunt, prout etiam habitantes domus conductas etiam anno non expleto, deciſ.87.num.5.
Exteri, & forenſes in ea parochia in qua habitant, deciſ.87.num.12.
Quando ſint paruuli in loculo ſeparato, & quando in maiorum ſepulchro, deciſ.88.num.21.
Vbi ſint viatores, & pertranſeuntes, deciſ.87. num. 13. & ſeq.
Confratres Sodalitatum, deciſ.87.num.17.
SEPELIENDI intentionem fundatam habet parochus eos, qui ſepulturam alibi non eligunt, deciſ.88.num.4.
Omnes in parochia decedentes, deciſ.89.num.33.
SEPELIENDAE vbi ſint ſponſa non cognita, nec traducta, & vxor adultera, deciſ.88.num.17.
SEPELIENDVS eſt in cathedrali clericus viator, dec.87. num. 15.
An ſit in parochia ſub qua decedit habitans partim in Vrbe, & partim ruri, deciſ. 87. num. 10.
Eſt in parochia vrbana habitans ruri non animo permanendi. deciſ.87.num.3. & declaratur ibid. num.10.
In ſepulchro maiorum qui obiit non electa ſepultura, deciſ.88 num.1.
Vbi ſit infans translatus à matre, vel à Tutore ad aliam parochiam, deciſ.87.num.11.
Habitans in confinio duarum parochiarum, deciſ. 87. num.15.
SEPELIRI in Eccleſia cadauera non debent, deciſ. 60. num.50.
Quando quis debeat in propria parochia, deciſ. 88. num.3.
Vbi debeat fœtus vna cum matre in vtero mortuus. deciſ.88. num.19.
SEPVLCHRO, vel patronatus iure pro ſe, & deſcendentibus erecto, quid probandum ſit ab illud pretendente, deciſ.88.num.6.
SEPVLCHRO maiorum exiſtente in Eccleſia Regularium an ibi quis ſit ſepeliendus, deciſ.88.num.15.
IN SEPVLCHRO communi poteſt ſocius inferre mortuum alijs ſocijs inuitis. deciſ 56.num.11.
Vltimi viri vidua eſt tumulanda etiamſi ad domum paternam redierit, deciſ.88.num.13. & 16.
IN QVO SEPVLCHRO tumulanda ſit vxor viro ſuperſtite, mortua, deciſ.88.num.26. & ſeq.
SEPVLCHRVM maiorum illud dicitur, in quo iacent Pater, & auus, deciſ.88.num.7.
Maiorum eius, qui viuo patre decedit quod nam dicatur. deciſ.88. num.8.
Maiorum quodnam dicatur, ſi pater in vno, auus in alio, proauus in alio diuerſo tumulatus ſit, deciſ. 88. num.10.
Paternum præfertur illi in quo cæteri maiores iacent, deciſ.88.num.9.
Poteſt eligere vxor ſine viri licentia, deciſ.88.num.18.
Vnius ex maioribus ex coniecturis dici poteſt prædilectum, deciſ.88.num.12.
INTER SEPVLCHRVM maiorum, & parochialem quo tempore præſcribatur, deciſ.89.num.29.
SEPVLTVRAM quis eligere videtur in parochia, in qua Sacramenta percipit, deciſ.87. num.6.
An & quando ſibi eligere valeat impubes, deciſ. 89. num.1.
An & quando filio impuberi eligat mater, deciſ. 89. num.6.
An eligat conſanguineus, affinis, amicus pro conſanguineo affine, amico ſtante conſuetudine, deciſ. 89. num.16.
Alteri eligendi conſuetudo an ſit contra ius, deciſ. 89. num.7.8.& 28.
Pater filio impuberi hodie eligit, vbi eſt conſuetudo, deciſ.89.num.3.
Declara vt num. 5.
Alteri eligendi conſuetudo ius non tribuit niſi legitimè præſcripta, deciſ.89.num.17.
SEPVLTVRAM eligendi conſuetudo filio impuberi permittitur à iure, deciſ.89.num.8.& 33.
Debet eſſe generalis in loco, vel Ciuitate, deciſ. 89. num.30.
Quando incipiat, deciſ.89.num.17.
Probanda eſt ab allegante, deciſ. 89. num. 31.
SEPVLTVRAE electio etiam tacitè fieri poteſt. deciſ.87. num.7.
Electio facta impuberi à patre expirat adueniente pubertate, deciſ.89.num.5.
An pendeat à patria poteſtate, deciſ. 89. num. 10. & ſeqq.
Electio eſt quid ſpirituale, deciſ.89. num. 11. & ſeq.
Electionem an habeat regularis, deciſ.89.num.1.
Ius plurimum pendet à Sacramentorum perceptione, deciſ.87.num.8.
IN SEPVLTVRAE electione non conſideratur tutela, deciſ.89.num.32.

QVOAD IVS SEPVLTVRAE attenditur conſuetudo. deciſ.87.num.14.
SERVVM corrumpere tentans tenetur etiam de rebus ab illo in fuga ſublatis. deciſ.64 num.32.
SERVITIVM Eccleſiæ cum frequentia, & perſeuerantia exigitur.deciſ.26.num.21.
Non tamen continuum,ſed ſufficit interpolatum,dec.25. num.26.
Maxime ſi conſtet de legitimo impedimento, ibidem num.29.
Conſiſtit in ſpiritualibus, non in temporalibus, deciſ.26. num.14
Requiritur de tempore delicti, deciſ.26.num.12.
Debetur de præſenti ſi per menſem antea inſeruiuit, ibid. num 30.
SERVITVS in prædio non præſumitur, deciſ.55.num.3.
SERVITVTEM luminum debens an,& quando altius tollere valeat, deciſ 55 num.8.
SAEVITIA per coniugem allegata ad effectum ſeparationis thori cauſa ad Eccleſiaſticum remittitur, deciſ. 9. num. 8.
SIGNIFICATIO trahitur per rei naturam ſubſtantialem, ſine qua intellectus remouetur ab intelligibili,deciſ.45. num.62.
SIMVLATIO directe probari non poteſt, deciſ. 27. num.54.
SIMVLANDI CAVSA debet eſſe ſufficiens idonea, & probabilis.deciſ.28.num.3.
Debet eſſe de tempore contractus,deciſ.28.num.1.
Non data,nulla præſumitur ſimulatio,deciſ 28.num 2.
Quando probanda ſit,& quando non,deciſ 28 num.5.
SIMVLATAM pecuniæ numerationem probant hominis præſumptiones, deciſ.27. num.6.
SIMVLATE matrimonium ſe contraxiſſe aſſerens an audiatur, deciſ 95 num.7.
SIMVLATIO probatur tam à priori, quàm à poſteriori, quam ab vtroque ſimul,deciſ.28.num. 53.
Allegari non poteſt,niſi obtenta abſolutione à iuramento.deciſ.28.num.35.
Coniecturis arbitrio iudicis probatur, deciſ.27.num.3.
Ex pactis inſolitis arguitur, deciſ.28.num.11. quod declara, vt num.50. ibid.
Facilius præſumitur contra ſolitum fœnerari, deciſ.27 num.80 & ſeq.
Non præſumitur.deciſ.27.num.50. & deciſ.28. nu.55.
Quot coniecturis probetur,deciſ.28.num.6.
Quomodo probetur in iudicio criminali remiſſiuè, deciſ.27. num.46.
Quando dicatur concludenter probata, deciſ.27. nu.42.
Quò magis occultatur eò magis fit manifeſta, deciſ.28. num.16.
Probatur per teſtes minus idoneos,deciſ.28,num.18.
Probatur per teſtes ſingulares, deciſ.28.num.19.
Præſumptionibus non minus excluditur, quam probetur,deciſ 28.num.58.
Veriſimilis per leues coniecturas probatur. deciſ.27. num.2.
AD SIMVLATIONEM detegendam plurimum facit facti teſtes,deciſ.28.num.14.
Numerationis pecuniæ probationes iuris exiguntur, deciſ.27.num.6.
SIMVLATIONES ſunt difficillimæ probationis, & quare, deciſ.27.num.53.
IN SIMVLATIONE ex præſumptionibus detegenda qualiter iudex ſe gerat.deciſ.27.num 78.
SIMVLATIONIS exceptio concludenter probata contra inſtrumentum in forma Cameræ ſi reijciatur, datur appellatio, deciſ.27.num.43.
Exceptio, cui tenentur, ſi non fuit an, & quando opponi poſſit remiſſiue, deciſ.27.num 44.
Materia qualiter iudicis remittatur arbitrio, deciſ.27. num.76.
Præſumptiones quænam ſint remiſſiuè, deciſ.27.nu.86
Præſumptiones qualiter probentur,deciſ.27.num.87.
Suſpicionem tollit præxiſtens cauſa, deciſ.28. num 43
SIMVLATVS Contractus. vide in verbo Contractus.
AN SIMVLATVS, & fœneratitius, an vero legalis præſumatur contractus in foro externo,& quid in foro interno, deciſ.28 num.72.
SINGVLA quæ non proſunt ſimul iuuant ad metum probandum. deciſ.5.num.67 & deciſ.78. num.30.
SINGVLARITAS diuerſificationa in ſubſtantialibus æquiparatur ſingularitati obſtatiuæ, deciſ.85.num.11.
Subalterna probat poſſeſſionem, & iuriſdictionem ex diuerſis actibus poſſeſſorijs,deciſ.69.num.55
SYNODALIS Conſtitutio, vide in verbo Conſtitutio.
SOCCINVS ſenior conſ.78.num.2. in fin.vol.4.interpretatur,deciſ.99.num.51.
SOCIETAS diſſoluitur per mortem ciuilem, vel naturalem vnius ex ſocijs,deciſ.91.num.2.
Etiam quoad ſocios ſuperſtites ibidem num. 3.
Non tamen quoad negocia iam cepta ibidem num.3. 57 & 58.
A priori diſtincta contrahitur quoad ſocios ſuperſtites, negocia continuantes poſt obitum alterius ſocij, deciſ.91.num.4. & ſeq.
Societas non negociatio exercetur inter Dominum. & colonum,deciſ.41.num.21.
SOCIETATIS contractus celebrati dicitur inter Dominum,& colonum,deciſ.4 .num.76. & 78.
Debitor non compenſat cum credito, quod habet ſub nomine alterius ſocietatis licèt idem ſit numero vtriuſque Societatis ſocius,deciſ.91.num.6.
Renouatæ liber diuerſus eſt a libro prioris, nomenque diuerſum, deciſ.91.num.5.
IN SOCIETATE habenda eſt ratio lucri, & damni. deciſ.91.num.54.
SOCIETATIS IESV ſtudentes habent proprium,ſed ſunt veri Religioſi. deciſ.2.num.77.
SOCII acclamatio reddit aggreſſorem audaciorem, & pœna delicti principalis punitur.deciſ.64.num.4.
SOCIIS pluribus ad iniuriam inferendam proficiſcentibus,ſi vnus faciat omnes tenentur,deciſ.54.num.31.
SOCIO criminiso credatur ad complicis fauorem, deciſ.64.num.14.
Vno diſſentiente, etiam aliis conſentientibus non poteſt ſocius re communi vti ad vſum deſtinatum, deciſ. 56. num.27.
SOCIVS an re communi vti poſſit ad vſum deſtinatum ſi ſocio officiat,deciſ.56.num.29.
An reparare poſſit rem communem inuito ſocio.dec.56. num.30.& 33.
An teneatur ad expenſas eo inuito à conſocio factas in rei communis reparatione.deciſ.56.num.31.
Criminis debet in tortura dictum ſuum confirmare, deciſ.38. num.9.
Criminis non torquetur vbi etiam alter ſocius fatetur, deciſ 38.num.10.
Diſtrahens omnes fœtus animalium non committit furtum, deciſ.24.num.56.
Fundum communem inuito ſocio colere poteſt, & an eſt aliquid ex cultura reſpondere teneatur, deciſ. 56. num.25.
Frangere, & amouere poteſt impedimenta, quibus impeditur vti re communi ad vſum deſtinatum, deciſ.56. num.28.
Habere dicitur tacitum mandatum à conſocio ad vtendum re communi ad vſum deſtinatum, deciſ. 56. num. 27.
In re communi poteſt facere quod omnibus expedit etiam inuitis conſocijs, deciſ.56. num. 35.
Licet vti poſſit re communi iure communionis, non tamen poteſt iure ſeruitutis, deciſ.56. num.50.
Non præſumitur rem communem accipere animo furandi,deciſ.24.num.54.
Non poteſt in turri communi fœnum imponere inuito ſocio, deciſ.56.num.6.

Poteſt vti re communi ſi ita ſe habet conſuetudo, deciſ. 55.num.36.
Prohibere non poteſt conſocium ne re communi vtatur ſi prohibentis non intereſt, deciſ.56.num.37.
Quin in communem domum inhabitare poſſit & quando illam alio inuito locare valeat, deciſ.56.num.23.
Quando poſſit ſiluam cæduam cædere alijs ſocijs inuitis, deciſ.56.num.22.
Rem communem reficere recuſans an illius commodo priuari poſſit, deciſ.56.num.32.
Re cõmuni vtitur ad vſum deſtinatum non attento quid euenire poſſit, deciſ.56.num.26.
Re communi vtens ad vſum deſtinatum prohiberi non poteſt, deciſ.56.num.20.
Re communi vti poteſt ad vſum deſtinatum etiam ſi inde res ipſa naturaliter deterior fiat, deciſ.56 num.55.
Re communi vti non poteſt etiam ad vſum deſtinatum ſi rei formam, & ſtatum mutaret, deciſ. 56. num.48.
Re cõmuni vti poteſt cum damno ſocii, ſi aliàs ſibi inutilis remaneret, deciſ.56. num.41.
Re communi vti nequit ſi pacto etiam tacito, vel præſcriptione eſt inducta ſeruitus negatiua, deciſ. 56, num.49.
Vel vicinus vti non poteſt re communi ſi illa lædatur vel paries debilitetur, deciſ.56.num.51.
Vel vicinus nil facere poteſt in re communi Inuito ſocio, deciſ.56.num.2.
Vel vicinus non poteſt inuito ſocio vti re ad vſum non deſtinatum, deciſ.54 num.29.& deciſ.56.num.2.
Vtitur priuilegio ſocii in cauſis indiuiduis, deciſ. 24. num.1[illegible],
SODOMITATI dictum an,& quando faciat indicium ad torturam, deciſ.38. num.7. & 13.
SOLEMNITAS a ſtatuto requiſita an & quando ſit de forma, deciſ.47.num.22.
A Conſtitutione requiſita an ex temporis diuturnitate præſumatur, deciſ.47.num.18.
Voti in Religione requiſiti eſt de iure poſitiuo, & à Papa determinari, & minui poteſt, deciſ.2.num.89.
SOLEMNITATES requiſitæ in contractu expreſſo, requiruntur, & in tacito, deciſ.91.num.52.
SOLLICITATOR cauſæ non probat, deciſ.78. num.48.
SOLVM debet eſſe liberum vſque ad Cœlum, deciſ.55. num.53.
IN SOLO meo arboris ramos ſe extendentes quando poſſim præcidere, deciſ.57.num.19.
SOLVERE non cenſetur qui pecuniam ita ſoluit, vt mox ſibi reddatur, deciſ.28.num.64.
Per viam cambii quid diſtet à ſolutione præſente pecunia, deciſ.40.num.26.
Quis poteſt pro ignorante, & inuito, & repetit actione negotiorum geſtorum, deciſ.40.num.470.
SOLVTIO fructuum diuturna arguit pecuniæ numerationem in cenſus Conſtitutione, & actus validitatem, deciſ 28.num.64.
Momentanea dominium acquirit, deciſ.28. num.75.
SOLVTIONIS dies in affictibus apponitur ad conductoris commodum, deciſ.82.num.57.
SOTVS in 4.ſent.diſt.29.quæſt.1.art.2.declaratur, dec.5. num.28.
SPATIVM legitimum quodnam ſit, deciſ.55.num.69.
SPECIALE indiuiduum aliud ſpeciale non generat, deciſ.63 num.3.
SPECIALIA non ſunt multiplicanda, deciſ.5.ſub num.5.
Duo concurrere non debent, deciſ.63.num.2. & dec.28. num 56.
SPECIFICATIO per modum formæ facta ad vnguem ſeruanda, deciſ.60.num.44.
SPIRITVALI articulo orto abſque Eccleſiaſtici inhibitione ex ſola partis proteſtatione proceſſus Iudicis laici redditur nullus, deciſ. 9 num.33.
SPIRITVALIS vel quaſi cauſa ſpectat priuatiuè ad Iudicem Eccleſiaſticum, deciſ.5.num.8.
Articuli eſt incapax Iudex ſecularis, nec illum incidenter cognoſcit, deciſ. 8. num. 30.
Articuli eſt incapax Curia Principis etiam ex laicis, & clericis mixta, deciſ.8.num.47.
Articuli cognitor eſt laicus ex Apoſtolico indulto, deciſ.8.num.50.
Cauſæ articulum an, & quando cognoſcat iudex laicus, deciſ.17. num.14.
Articuli cognitor an ſit laicus ob Eccleſiaſtici negligentiam, deciſ.8.num.51.& 53.
Facti quæſtio an ſit mixti fori, deciſ. 9. num. 8. & 24. & ſeq.
Poſſeſſorii cauſa eſt eiuſdem naturæ cuius poſſeſſorium temporale, deciſ.[illegible].num.8.
Poſſeſſorii meri facti an ſit cognitor iudex laicus nu. 54. & ſeqq.
Poſſeſſorii etiam matrimonialis cognitio coram laico tractari poteſt, deciſ.9.num.1.
Contrarium verius num.22. præſertim ſi ſit quæſtio iuris ibidem num,27.
SPIRITVALITATI annexum eſt iuſpatronatus, & ad forum Eccleſiaſticum ſpectat, deciſ 8.num.26.
SPIRITVALIVM incapax eſt laicus, deciſ.8, num.21.
IN SPIRITVALIBVS non conſideratur Patria Poteſtas, vide Patria Poteſtas.
SPOLIA Eccleſiaſtica quid ſint, deciſ.81.num.15.
SPOLIATVS in primis & ante omnia eſt reſtituendus, deciſ.48.num 67.& deciſ.100. num.9.
Etiam quoad fructus, expenſas, damna, & intereſſe, deciſ 100.num.10.
Qui patitur cumulari petitorium cum poſſeſſorio non eſt in primis, & ante omnia reſtituendus, dec.100.n.13.
SPONSA non cognita, nec traducta, & vxor adultera vbi ſepeliendæ? vide in verbo Sepeliendæ.
SPONSALIA an impedimentum publicæ honeſtatis pariant, deciſ.95.num.1.
Fictè contrahens mortaliter peccat, deciſ.95.num.8.
Mutuo conſenſu diſſoluuntur, deciſ 95.num.20.
Non oriuntur ex promiſſione facta non animo ſe obligandi, deciſ.95.num.10.
SPONSALIVM cauſa an & quando ſit mixti fori, deciſ.1. num.2.
Promiſſio abſenti per nuncium facta, an ſit reuocabilis, deciſ.95. num.5
Requiſita quot, & quæ ſint, deciſ.95.num.9.
EX SPONSALIBVS inualidis non oritur impedimentum publicæ honeſtatis, deciſ.95.num.11.
Diſſoluta an oriatur impedimentum publicæ honeſtatis, deciſ.95.nu.21. Vbi Conc.Trid. ſeſſ.24. de reſ.matr. ex ſententia Sacræ Congregationis declaratur, & Eman.Sa, in verb.matrimonium num.12.reiicitur.
IN SPONSO metus arguitur ex tractatu ſponſæ cum fratre de eo reperiendo in domo, deciſ.5.num.39.
SPVTVM, aquam & puluerem iniurioſè iniicere in clericum fat eſt ad incurſum in can.ſi quis ſuadente, &c. deciſ.45.num.53.
STABILIA alienari poſſunt in clericos ſtatuti prohibitione non obſtante, deciſ.100. num.26.
STATVERE non poteſt iudex laicus terminum parti intra quem terminet articulum ad Eccleſiaſticum remiſſum, deciſ.17.num.56.
Vt collectæ ſint tributa, & onus mixtum ſit reale implicat contradictionem, deciſ.36.num.23.
STATVTA à iuriſperitis, vel latino ſermone condita an & quando ſecundum communem vſum loquendi interpretentur, deciſ.23.num.35.
Intelliguntur ſecundum communem vſum loquendi, deciſ.23.num.32.
Laicalia non attenduntur inter laicos in foro Eccleſiaſtico litigantes, deciſ. 100.num.3[illegible].
Laicalia ex honeſta cauſa condita an clericos, & Eccleſias comprehendant, deciſ.60.num.1.
An ligent clericos quoad quærenda ibidem num. 12.
Laicorum Eccleſiaſticæ derogant libertati ſi ob publicam condantur libertatem, deciſ.12.num.13.

Lai-

Laicorum prohibentia luſum non comprehendunt clericos etiam ſi illis ſint fauorabilia, deciſ. 13. num. 12.
Requitentia ſolemnitates non attenduntur in foro Eccleſiaſtico, ſiue quoad ordinatoria, ſiue quoad deciſoria. deciſ. 06. num. 33.
STATVTI prohibitione non obſtáte ſtabilia alienari poſſunt in clericos, deciſ. 100. num. 26.
Genuæ c 7. lib. 4. interpretatio, deciſ. 99. num. 54.
AD STATVTI commodum inuitari poſſunt clerici ſub certa lege, deciſ. 11. num. 19.
STATVTIS de non ſeminan. orizæ ob aëris ſerenitatem clerici ligantur, deciſ. 12. num. 8.
Contrarium verius num. 51.
Statutis ligari, & forum ſortiri à pari procedunt, dec. 10. num. 41 & deciſ. 16. num. 17.
Laicorum non ligantur laici propter ius indiuiduum, quod habent cum clerico, deciſ. 19. num. 25.
Non ligatur, nec forum ſortitur, qui non ſubijcitur, deciſ. 12. num. 24.
Particularibus loci, & Prouinciæ concurrentibus, quodnam ſit ſeruandum? deciſ. 83. num. 5.
Quibus clerici non ligantur, vti non poſſunt, deciſ. 11. nu. 4. Contrarium verius nu. 8. Declara vt nu. 25. & 29.
STATVTO contra Eccleſiaſticam libertatem vtentes ſunt ipſo iure excommunicati, deciſ. 12. num. 44.
De clericis expreſſam mentionem faciente an, & quando ipſi vti poſſint, deciſ. 11. num. 30.
De non traſportan. bladis clerici ligantur, deciſ. 12. num. 17. Contrarium verius num. 21.
Formam præſcribenti ſubeſt contractus clerici cum laico celebratus, deciſ. 10. num. 3.
Laicorum vtens clericus debet vti cum omnibus qualitatibus etiam ſi aliquæ ſint contra ipſum, deciſ. 11. num. 17.
Laicorum clerici vtuntur non tanquam lege, ſed tanquam priuilegio, deciſ. 11. num. 28.
Præceptiuo, vel arctatiuo, an & quando clerici vti poſſint, deciſ. 11. num. 26.
Stante vt bona quid annuum pro collectis ſoluant, clericus emptor ſe ſubijcere dicitur, deciſ. 36. num. 9.
Contrarium tamen verius num. 30.
DE STATVTO diſponente vt omnia ciuium bona ſint tributaria Bartoli cautela damnatur, deciſ. 35. num. 33.
Loquente in rem, & de loquente in perſonam exploditur ſententia Bartoli, deciſ. 47. num. 3.
A STATVTO inductæ collectæ, licet habeant cauſam de præterito, formam tamen habent de tempore quo ſoluuntur, deciſ. 35. num. 36.
STATVTVM auferens clericis competentia illis de iure naturali, vel canonico, vel ciuili dicitur contra libertatem Eccleſiaſticam, deciſ. 12. num. 39. & 45.
Arctans colonum ad collectam eſt iniquum. deciſ. 44. num. 16.
An & quando iuratos poſſit irritare contractus, dec. 47. num. 7.
An & quando indirectè poſſit diſponere ſuper iuramento præmmendo contractus per dolum extortos, deciſ. 47. num. 4.
Ad fraudes vitandas conditum reſpicit publicam vtilitatem, deciſ. 47. num. 9.
Arctatiuum non comprehendit contractum cum clerico geſtum, deciſ. 10. num. 20.
Etiamſi clericis commodum afferat num. 21.
Conceptum verbis aptis comprehendere clericos an & quando eos fauorabili inclutione includat, deciſ. 10. num. 35.
Cenſetur à confirmante confectum, deciſ. 14. num. 5.
Dans formam probationibus reſpicit deciſionem cauſæ deciſ. 100. num. 19.
Dans formam ædificiis, viis, vel cloacis ligat clericos, deciſ. 12 num. 4.
Contrarium verius num. 49.
De faciendo compromiſſo non ligat clericos, ipſi tamen eo vti poſſunt, deciſ. 11. num. 27.
Diſponens quod bona decocti intelligantur effecta creditorum dominium eorundem bonorum in illos transferri, deciſ. 99. num. 34
De non alienan. ſtabilibus in non ſubditos comprehendit etiam clericos. & Eccleſias, deciſ. 12. num. 9.
Contrarium verius num. 52. & 53.
Determinans annonæ pretium ligat clericos vi directiua, deciſ. 12. num. 11. & 57.
De non extrahenda annona clericos non comprehendit, deciſ. 12. num. 21.
De non ſeminanda oriza non comprehendit agros clericorum, deciſ 15. num. 51.
De non extrahendo comprehendit etiam forenſes; clerici tamen forenſes non ligantur in ijs rebus, quibus indigent, deciſ. 13. num. 21.
De inſinuandis teſtamentis non comprehendit ea, in quibus clericus eſt inſtitutus, deciſ. 10. num. 7.
De inſinuandis teſtamentis, & donationibus, an clerici teſtamentum, & donationem comprehendat, deciſ. 10. num. 10.
De cauſis compromittendis reſpicit ordinatoria iudicii, deciſ. 10. num. 26. Non tamen comprehendit clericos ibid. num. 27.
Denegans audientiam non ſubdito fideiuſſionem non præſtanti non comprehendit clericos ibid. num. 29.
De retractu, ſiue de iure Prothomiſeos, an & quando includat clericum remiſſiuè, deciſ. 8. num. 39.
Dans formam ſi loquatur in perſonam, non comprehendit contractus cum clerico geſtos, deciſ. 10. num. 18.
Etiam ſi mixtim de forma, & de perſona diſponat ibid. num. 19.
Diſponens circa ordinatoria iudicii ligat etiam clericos, deciſ. 10. num. 22 & ſeqq. Et quid ſi ſit arctatiuū nu. 26.
Denegans reo appellationem in cauſa capitali procedit etiam in fiſco, deciſ. 65. num. 3.
Epiſcopi an, & quando liget ſucceſſores, deciſ. 14. num. 4.
Excluſiuum fœminarum fauore maſculorum iuuat etiam clericos, deciſ. 11. num. 5.
Comprehendit etiam fœminas effectas moniales, deciſ. 11. num. 6.
An procedat in teſtamento clerici ibid. num. 14.
Et quid ſi bona prætenduntur Eccleſiaſtica, deciſ. 11. num. 29.
Exorbitans à iure communi non interpretatur ſecundum illud, deciſ. 99. num. 43.
Faciens de clericis expreſſam mentionem eſt nullum, etiamſi contractus formam reſpiciat, deciſ. 10. num. 30.
Faciens de clericis expreſſam mentionem, ſi reſoluatur in vim conſilii, vel priuilegii tenet, deciſ 10. num. 34.
Faciens de clericis expreſſam mentionem quid diſtet à ſtatuto, in quo expreſsè non nominantur, deciſ. 10. num. 31.
Firmatur moribus vtentium, deciſ. 15. num. 5. Quod tamen procedit de facto, non de iure, ibid. num. 34.
Etiamſi deroget conſuetudini contrariæ, deciſ. 15. nu. 6.
Etiamſi habeat decretum irritans num. 7. & ſeq.
Niſi ab initio receptum fuerit num. 8.
Etiamſi homines non habuerint illius notitiam, d. dec. 15. num. 9.
Genuæ lib. 4. cap. 21. § præcedant non ſubſiſtit, deciſ. 8. num. 38.
Genuæ tit. de offic. tutor. vel curat. §. & ſimiliter, declaratur, deciſ. 90. num. 9.
Inducens actus nullitatem an & quando dicatur pœnale, deciſ. 10. num. 14.
Indirectè Eccleſiæ prærogatiuas auferens, eſt contra Eccleſiaſticam libertatem, deciſ. 10. num. 16.
Imponens pro homicidio pœnam pecuniariam non tenet, deciſ. 92. num. 8.
Inducens primogenituram excludit etiam clericos ſecundò genitos, deciſ. 11. num. 4.
Inſertum in volumine ſtatutorum præſumitur receptum, deciſ. 15. num. 18.

Laicale contra concubinas clericorum an valeat, deciſ. 19. num. 13.
Laicale non poteſt immunitati eccleſiaſticæ etiam indirectè præiudicare, deciſ. 64. num. 27.
Laicale non poteſt Epiſcopus approbare ſi ſuit clericos liget, deciſ. 10. num. 39.
Datur tamen illi cautela, vt clerici ſtatutum ſeruare teneantur ibid. num. 42.
Laicorum de non ſeminanda terra ob ſeris ſerenitatem ligat etiam clericos, deciſ. 13. num. 8. Contrarium eſt verius num. 51.
Laicorum an & quomodo ab Ordinario confirmari poſſit vt clericos afficiat, deciſ. 14. nu. 1. & 18. verſ. obiecta.
Laicorum pro vbertatis conſeruatione editum ligat etiam clericos, deciſ. 13. num. 1. Contrarium tamen verius num. 31.
Laicorum non attenditur quoad deciſoria contra clericum in quærendis. deciſ. 100. num. 14. ſeq. & num. 32.
Laicorum attenditur in eorum foro, etiam quoad deciſoria contra clericum ſe fundantem in illo, deciſ. 100. num. 33.
Loquens de matrimonio carnali non trahitur ad ſpirituale, deciſ. 84. num. 60.
Loquens de ſacrilegio an & quando comprehendat percuſſionem in Oratorio priuato factam, deciſ. 3 num. 19.
Loquens de ſacrilegio an, & quando verificetur in quaſi ſacrilegio, deciſ. 62. num. 9
Loquens in genere procedit in qualibet ſpecie, dec. 45. num. 75.
Mandans tempore caritatis frumentum introduci, non ligat clericos, deciſ. [illegible] num. 65.
Mandans quid certum pro intereſſe ſolui, eſt nullum, & ſtatuentes, & vtentes ſunt excommunicati, deciſ. 84. num 25.
Quod tamen declaratur ibid. num 24.
Mandans ſolui certum quid pro bladis ad molendinum ferendis non comprehendit laicos euntes ad molendinum Eccleſiæ, deciſ. 41. num. 69.
Ordinatoria reſpiciens, perſonas litigantium non tangit, deciſ. 10. num. 24.
Prohibens bona in non ſubditos alienari clericos non comprehendit, deciſ. 10. num. 11. & deciſ. 100. num. 25. & ſeq.
Puniens aggredientem quem in domo, quando verificetur in aggreſſione facta in portico, vel foribus, dec. 62. num. 85.
Puniens aggreſſorem in domo, comprehendit aggredientem ante oſtium, vel in porticu, deciſ. 60. num. 36. & deciſ. 62. num. 3.
Prohibens extrahi frumentum an comprehendat farinam, deciſ. 13. num. 15.
Prohibens annonæ aſportationem continet onus reale. deciſ. 13. num. 37.
Puniens conſanguineos clericorum intuitu ipſorum eſt contra libertatem Eccleſiaſticam, deciſ. 45. num. 30.
Requirens ſolemnitatem in contractibus in curia ſeculari attenditur contra clericum actorem, deciſ. 100. num. 38.
Quod iniicit vinculum ante clericatum an, & quando clericos, & Religioſos comprehendat, deciſ. 11. nu. 21.
Quòd nemo apprehendat poſſeſſionem beneficii abſque Principis licentia eſt contra Bullam Cœnæ, deciſ. 8. num. 35.
Requirens certas ſolemnitates, ſi compatitur cum iure communi ſeruandum eſt vtrumque, alias ſecus, dec. 83. num. 4. & ſeq.
Tribuens inſtrumento executionem paratam prodeſt clericis, quibus tamen non obſtat. &c. deciſ. 11. nu. 13.
Vel conſuetudo in opprobrium Cleri non tenet, dec. 19. num. 14.
Vt à communi vſu loquendi interpretationem accipiat, de quo tempore dictos vſus ſit probandus. deciſ. 23. num. 34.
Vt non ſoluens certa die ſit ipſo iure priuatus, intelligitur ſecundum ius commune, deciſ 71. num. 20.
STERILITATIS pocula præbens punitur pœnis temporalibus, non item ſpiritualibus per Bullam Sixti. dec. 20. num 35.
STILLICIDIVM an poſſit quis habere, ſi illud cadat in ſolum alienum, deciſ 57. num. 9.
STILVS Curiæ ſeruandus eſt, dec ſ 39 num. 12.
STIPVLATIO continualis activè, & paſſivè tranſmittitur, ſecus in vltimis voluntatibus, deciſ. 78. num. 17.
STIPVLATOR præſumitur ſibi, ſuiſq. proſpicere. deciſ. 72. num. 16
STVDENTES Societatis Ieſu, vide in verbo Societatis Ieſu.
STVPRATOR an teneatur copulatiuè ad ducendam, & dotandam ſtupratam, deciſ. 6. num. 4.
Si iure cogi poteſt ad ducendam ſtupratam, an validè contrahat ad euitandam pœnam comminatam. & quid ſi a Iudice ad id non poterat preciſè compelli, deciſ. 6. num. 16.
SVAREZ de Religione tom. 1. tract. 2. lib. 5. c. 13. num 7. reiicitur, deciſ. 48. num. 32.
SVBDITVS non poteſt ſpreta lege ſui ſuperioris contrahere cum non ſubdito, deciſ. 10. num. 4.
A NON SVBDITO non committitur crimen læſæ maieſt. deciſ. 21. num. 34.
SVBIECTA talia ſunt, qualia prædicata demonſtrant, deciſ. 9. num. 19.
SVBIECTVM clauſulæ dummodo à die datæ præſentium, eſt ius radicatum, deciſ. 52. num. 18.
SVBSCRIBENS literas cambii vice alterius dicitur illius fideiuſſor, & pro periculo, quod ſubit licitè aliquid recipit. deciſ. 40. num. 20.
SVBSCRIPTIO operatur vt ſcriptura dicatur à ſubſcribente confecta. deciſ. 14 num. 6.
SVBSTANTIA, & finis legum, eſt commune bonum, deciſ. 12. num. 28.
CLAVSVLA SVBLATA omnem impedit extraneam interpretationem. deciſ. 22 num. 9.
SVCCESSOR an teneatur ſoluere æs alienum pro Eccleſiæ reſtauratione conflatum, deciſ. 68 num. 21.
An & quando teneatur ſeruare contractum Prædeceſſoris deciſ. 74. num. 32.
In beneficio per viam reſignationis tenetur ſtare conductori, deciſ 74. num 89.
Quod tamen intellige vt num 31.
Non tenetur ſoluere expenſas non neceſſarias ab anteceſſore factas, deciſ. 68. num 22.
Reuocat alienationem nulliter factam per anteceſſorem, deciſ. 74. num. 33.
Singularis non tenetur ſtare colono, & quare, deciſ. 43. num. 16.
SVCCESSORI quando detur manutentio, vide in verbo Manutentio.
SVCCEDENDI iuris capacitas inſpicitur tempore delatæ ſucceſſionis, deciſ. 31. num. 13.
SVRDVS conſ. 50. lib. 1. reiicitur, deciſ. 93. num. 22. & 26.
Conſ. 333. num. 14 & ſeq. reiicitur, deciſ. 82. num. 13.
In deciſ. 195. num. 13. reiicitur, deciſ. 78 num. 34.
SVSPECTVS allegari non poteſt Epiſcopus in cauſa ſuæ Eccleſiæ, deciſ. 93. num. 1. Contrarium verius num. 4.
An & quando allegari poſſit Iudex, qui magis diligit vnam quam alteram partem, deciſ. 93. num. 7.
Si eſt Epiſcopus. Vicarius recuſari poteſt, deciſ. 93. nu 5.
SVSPICIO metus reſultans ex deprehenſione cum puella, non ſufficit ad matrimonium reſcindendum, deciſ. 5. num. 13.
Ita demum eſt iuſta ſi videt eos accinctos ad offendendum, qui ſolent exequi. deciſ. 5. num. 15.
Oriri debet ex periculo præſentaneo, & iam iam imminenti ibid. num. 16. Intellige vt num. 78. & ſeqq.
Non probatur niſi per concludentes, & neceſſarias coniecturas, deciſ. 5. num. 27.
Abſque probatione non ſuffragatur, deciſ. 5. num. 19.

Pro-

Probabilis metus, vel inſtantis periculi habetur pro metu. deciſ. 5. num. 31.
Iuſta eſt in eo, qui reperitur in loco, in quo poteſt ab aliis offendi, deciſ. 5. num. 43.
An & quando pro metu habeatur, deciſ. 6. num. 6.
SVSPICIONIS cauſam ſi iudex nouit manifeſtè friuolam, vel falſam reijcere poteſt. deciſ. 93. num. 2.
SVVS HAERES ipſo iure abſque aditione hæres exiſtit, deciſ. 72. num. 26.

T

TABELLIONES & Nuncij in cauſa ſanguinis ſecuto effectu ſunt irregulares, deciſ. 84. num. 10.
Cætera vide in verbo Notarius.
TACITE cautum à lege dicitur id, in quo eadem reperitur ratio. deciſ. 84. num. 10.
TACTVS ſine vi, & læſione non facit incurrere in can. ſi quis, &c. deciſ. 45. num. 6.
TALIS quis habendus, qualis in ſtatu repertus fuit, dec. 17. num. 5.
TAXA Salis, vide in verbo Salis taxa.
TAXA ſalariorum, vide in verbo Salariorum.
TAXARE Epiſcopi poſſunt pretia rerum, etiam laicis de iure ciuili, deciſ. 13. num. 11.
TAXATIO pretii, & monetæ à Principe facta, an & quatenus ſit a clericis ſeruanda, & ſub qua pœna. dec. 13. num. 13.
Vniformis cambiorum eſt vſuraria, deciſ. 70. num. 21.
TEMPLARII Eccleſiaſticæ perſonæ non ſunt, niſi largo modo. deciſ. 2. num. 84.
Et quare num. 95.
TEMPORE caritatis Epiſcopi debent coadiuuare ſuis edictis Principum ſecularium edicta, deciſ. 13. num. 14.
TEMPORALIS pœna, vide in verbo Pœna temporalis.
TEMPVS delicti attenditur ad iuriſdictionem tribuendam, deciſ. 26. num. 10.
Obligationem nec parit, nec tollit, deciſ. 37. num. 31.
TENDENTIA ad finem ſunt eiuſdem naturæ, cuius eſt finis. deciſ. 40. num. 87.
TERMINVS ſeruandus in ferenda excommunicatione eſt iudici arbitrarius. deciſ. 48. num. 15.
In diſpoſitione qualificatus non ſatis probatur in abſtracto, deciſ. 88. num. 6.
TERRITORIO ac familia armata caret Epiſcopus, deciſ. 4. num. 2. Contrarium eſt verius nu. 8. & 9.
TERTIARII non ſunt Religioſi, deciſ. 2. num. 22. & quare num. 95.
Milites gaudentes, & ſimiles non viuunt in Religione approbata, deciſ. 2. num. 95.
Quoad quædam ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, quoad quædam ſeculares, deciſ. 16. num. 43.
TERTIO perito cum ambobus diſcordantibus quid agendum. deciſ. 54. num. 38.
TERTIVS peritus eligi debet à partibus, iudice interueniente tanquam compulſore non tanquam electore, deciſ. 54. num. 43.
Quando & a quibus eligi debeat duobus arbitris diſcordantibus, & quid de arbitratoribus? & quid de peritis? & refe litur Carocc. in deciſ. 50. deciſ. 54. num. 44.
TESTAMENTI executores, in quibus ſit etiam clericus, conueniuntur coram Epiſcopo, deciſ. 19. num. 24.
Factionem, an & quando habeat Eques Hieroſolymitanus Conclauiſta. deciſ. 21. num. 40.
TESTAMENTVM aſcendente prærerito eſt ipſo iure nullum, deciſ. 34. num. 22.
An per Religionis ingreſſum rumpatur, & à Nouitio reuocari poſſit? remiſſiuè, deciſ. 16. num. 51.
Condere nequeunt Equites Hieroſolymitani ſine Magni Magiſtri licentia, deciſ. 21. num. 41.
Ampliatur num. 66.
Filii mater binuba contratambulare nequit, dec. 32. n. 15.
Filij contratambulandi, vel ad legitimæ ſupplementum agendi optionem habet mater prærerita, deciſ. 32. num. 31.
Fratris contratambulare nequit frater, niſi ſit inſtituta turpis perſona, deciſ. 34. num. 5.
Nouitius poteſt quandocunque condere, & reuocabiliter renunciare, deciſ. 16. num. 50.
Seu diſpoſitio ad pias cauſas requirit duorum teſtium, & Parochi præſentiam, deciſ. 81. num. 1.
CONTRA TESTAMENTVM non debet quis conſequi plus quàm præter, vel ſecundum teſtamentum, dec. 34. num. 11.
TESTES an poſſint eſſe clerici pro ſua Eccleſia, etiam in cauſa ſuæ vniuerſitatis, deciſ. 81. num. 47.
Contra iuris diſpoſitionem examinati, indicium non faciunt, deciſ. 50. num. 50.
De auditu an & quando contra inducentem plenè probent, deciſ. 5. num. 65.
Deponentes de diuerſis actibus ad idem tendentibus non ſunt ſingulares, deciſ. 69. num. 94.
De metu deponentes, an & quando præferantur deponentibus de libera voluntate, deciſ. 79. num. 66.
Deponere debent de viſu per 40. annos ante litem motam ad immemorabilem probandam, deciſ. 69. num. 45. & ſeq.
Idonei ſufficienter probant pecuniæ reportationem in cenſu, deciſ. 27. num. 8.
Inſtrumentarij probant contra inſtrumentum, licet non ſint omni exceptione maiores, deciſ. 27. num. 31.
In teſtamentis præſumuntur à partibus rogati, ſecus in inſtrumentis, deciſ. 75. num. 39.
Idonei quinam dicantur, deciſ. 81. num. 4.
In facto principali conteſtes licet in acceſſoriis varii, benè probant, deciſ. 81. num. 52.
In modo narrandi factum diſcordes, ſi in ſubſtantia facti concordant, plenè probant, deciſ. 81. num. 53.
Non dicuntur varii, neque contrarii ſi vnus pluſquam alter deponit, deciſ. 75. num. 51.
Omni exceptione maiores requiruntur ad annullandum matrimonium tam ratum, quàm conſumatum, deciſ. 75. num. 24.
Qui teſtes & quomodo conſuetudinem probent, dec. 67. num. 26.
Quomodo ſuper articulis de fama deponere debent, deciſ. 63. num. 41.
Plus cæteris cooperantur in iudicio ſanguinis, deciſ. 77. num. 16.
Singulares nihil probant, deciſ. 69. num. 20.
Singulares iunctis veriſimilibus coniecturis plenè probant, deciſ. 69. num. 56.
Vbi requiruntur omni exceptione maiores, iſta qualitas an ſit articulanda, & probanda, deciſ. 27. num. 26. & deciſ. 75. num. 3.
Varii an & quando inuicem conquaſſentur, deciſ. 75. num. 10.
Varii in neceſſariis non ſunt omni exceptione maiores, deciſ. 75. num. 12. Intellige, vt num. 51.
Vt ad concordiam redigantur omnis capienda eſt interpretatio, deciſ. 81. num. 54.
PER TESTES qui ordinationi interfuerunt, probatur clericatus, deciſ. 17. num. 25.
Duos inſtrumentarios inſtrumentum reprobatur, dec. 27. num. 32.
TESTIBVS duobus de metu deponentibus, an & quando magis credatur, quam mille de libera voluntate atteſtantibus, deciſ. 5. num. 22. & 28.
Etiam inhabilibus ſi veriſimilia deponant creditur, deciſ. 81. num. 55.
Inter ſe variis non creditur, deciſ. 81. num. 55.
Non creditur quorum repelluntur auctores, deciſ. 79. num. 46.
TESTIVM dicta ex capitulis ſupplentur, roburque aſſumunt, deciſ. 69. num. 41.
In concurſu illi præferuntur, qui habent aſſiſtentiam, & præſumptionem iuris, deciſ. 69. num. 53.
Numerus an ſuppleat eorum defectum in cauſa matrimoniali, deciſ. 75. num. 29. & 33.

Nu-

Numerus ſupplet eorum defectum etiam vbi requiruntur omni exceptione maiores, deciſ.75.num.28.
Declara vt num. 34.
AD TESTIFICANDVM cogendi ſunt clerici tam pro ſua Eccleſia quam contra eam, deciſ.81.num.48.
Tenetur quis ſponte ſe offerre vbi proximus graue detrimentum patitur. deciſ.50. num.26.
A TESTIFICANDO repellitur familiaris patris mei, deciſ.75. num.6.
Non repellitur familiaris familiaris, vel conſanguinei mei, deciſ.75.num 40.
Non arcetur mulier de iure naturali, deciſ.81. num.43.
IN TESTE non attenditur dictum, ſed ratio dicti, dec.69. num. 34.
IN TESTEM non admittitur famulus, deciſ.75.num.8.
Non admittitur mulier de conſuetudine in contractibus, deciſ.81. num.9.
Admittitur mulier in cauſa ciuili. deciſ.81.num.45.
TESTI de auditu non creditur cuius auctores repelluntur, deciſ 69.num.30.
TESTIS aſſerens ſe fuiſſe præſentem concludit per ſenſum corporeum, deciſ.64.num.12.
Ad immemorabilem probandam, cuius ætatis eſſe debeat, deciſ.69.num.50.
Contra inducentem etiam de auditu probat, deciſ.69. num.48.
Contra reum deponens non efficitur irregularis niſi ſecuto effectu deformationis hominis. deciſ.27. num.19.
De facto proprio præfertur cæteris, dec.81. n.50.& 51.
Et facit pluſquam ſemiplenam probationem, deciſ. 69. num.52.
Dicens nunquam ſe vidiſſe, nec audiuiſſe contrarium ex vnico actu contrario arguitur de falſo, deciſ.69. num.7.
Niſi actus contrarii excedant metam centum annorum, deciſ.69.num.8.
Vel effluxerint poſt completam præſcriptionem, dec.69. num.9.
De immemorabili atteſtans deponere debet de propria ſcientia, deciſ.69.num.29.
Dicens ſe publice audiuiſſe dicitur bene deponere de fama, deciſ 69.num.38
De fama debet dicere ſe audiuiſſe ante motam litem, deciſ.69.num.39.
Dicens articulum eſſe verum an probet, deciſ.69.nu. 43.
De credulitate contra inducentem probat, deciſ. 69. num.49.
Etiam non interrogatus debet reddere rationem ſui dicti, deciſ.27.num.30.
Examinatio, & iuramentum non eſt actus contentioſus. deciſ.91.num.3.
Contrarium verius num.15.
Etiam vnicus plene probat contra inducentem, etiam in eo, quod deponit de auditu, deciſ.69.num.47.
Integer an, & quando ſit amicus pro amico. deciſ.75. num.4.37. & 51.
Integer non eſt domeſticus, deciſ.75.nu.5.
Fallit in cauſa matrimoniali nu. 26.
Integer aduerſus matrimonium non eſt conſanguineus, deciſ.75.nu.7.
Contrarium eſt verius nu.26. & ſeq.
Inſtrumentarius an, & quando dicatur approbatus à partibus, deciſ.75.nu.38.
Integer eſt famulus ſi famulari deſijt, deciſ.75.nu.48.
Non tamen ſi adhuc durat reuerentia, & amor ibidem nu.49.
Inimicus repellitur, deciſ.79.nu.47.
Integer non eſt mulier, deciſ.81.nu.6. Quod declara, vt nu.42.
Non dicens ſe audiuiſſe à maioribus non probat immemorabilem, deciſ.69.nu.37.
Non probat immemorabilem niſi dicat communem opinionem eſſe vt memoria non extet in contrarium, deciſ.69. nu.44.
Omni exceptione maior quis dicatur, deciſ.75. nu.25.
An ſit amicus, ibid.nu.37.& 41.
Omni exceptione maior non eſt famulus præteritus reſpectu retroacti ſeruitij, deciſ.75.nu.50.
Patiens plures defectus eſt prorſus inhabilis, etiam cum veritas aliter haberi non poteſt, deciſ.79.nu.50.
Remouere debet actum à ſenſu, non ſenſum ab actu, deciſ.27.nu.29.
Sacerdos magis probat quàm laicus, deciſ.75.nu.46. & deciſ.81.nu.49.
Vnicus non probat metum, deciſ 79.nu.47.
Vnicus inſtrumentarius contra inſtrumentum deponens debet eſſe omni exceptione maior, deciſ.27.nu.33.
Vnus inſtrumentarius contra inſtrumentum deponens illius fidem vacillare facit, deciſ.27.nu.34.
Intellige vt nu.36.
Vnicus deponens de publica fama, de qua cæteri non deponunt eſt de falſo ſuſpectus, deciſ.69.nu.40.
Vt probet immemorabilem an de propria ætate deponere debeat, deciſ.69.nu.51.
TEXTVS in c. veniens il 2. de ſponſal. an procedat vbi metus fuit iniuſtè illatus, non tamen ad extorquen. conſenſum, deciſ.6 nu.7.
An procedat vbi pater adoleſcenti cum filia reperto minatur necem ad vindictam, deciſ.6.nu.5.
THESAVRVS in ſuis deciſ.117. deciſ 234 nu 8. dec.116. nu.14.& deciſ.204. contra Canoniſtas loquens. & in lib.2.quæſt.for. quæſt.1. & quæſt.8. ſub nu.9. reijcitur, deciſ.9.nu.7.deciſ 11.nu.20. & 22. deciſ.12. nu.36.deciſ.15.nu.3.deciſ.44.nu.2. & deciſ.53.nu.14.
Et in lib.2. quæſt. foren. quæſt.15. declaratur, deciſ. 89. num.44.
THORI ſeparatio. vide in verbo Separatio Thori.
THORI ſeparationem poſtquam allegauit coniux ſecularis procedere nequit, deciſ.9.nu.26.
TIMOR quid ſit, deciſ.45.nu.15.& 80.
TITVLVM ſibi bene viſum allegare poteſt habens pro ſe immemorabilem, deciſ 37.nu.13.
TITVLVS coloratus in quocunque poſſeſſorio cauſæ ſpiritualis probandus eſt. deciſ.8.nu.22.
Excuſat a Clandeſtinitate, deciſ 24.nu.40.
TOMATVS de collect.§ Exactio num.18.& in tract.de munei.§.ſi quiſpiam nu 4.& 5.reijcitur, deciſ.21.nu.31. & deciſ 44. nu.2.
TOMATI de collect.§.Exactio nu.28.& ſeqq. Lapſus deciſ.31.nu.23.
TONSVRA clericalis quæ dicatur, deciſ.66.nu.11.
TONSVRAM deferre pro maiori parte temporis ſufficit ad effectum priuilegii fori, deciſ.26.nu.23.
TRABES penetrantes vltra dimidium muri indicant illum eſſe communem, deciſ.54.nu.1.
TRACTATVS de inferendo metum facit illum præſumere, etiamſi non probetur ineuſſus, deciſ 5. nu.6.
Præcedens arguit vſuram, & ſimulationem præſertim ſecuto effectu. deciſ.28.nu.7.
Præcedens non arguit ſimulationem contractus ex interuallo celebrati. deciſ.28.nu.41.
Præcedens non inducit præſumptionem ſimulationis niſi partes conuenerint de ſimulando, deciſ.28. nu.42.
TRACTANTVR multa, quæ poſtea non fiunt, deciſ.28. nu.40
TRAHERE clericum ad laicum tribunal quis dicatur ad interpretationem can.25. Bullæ Cœnæ Domini, dec.50. nu.10.
TRANSGRESSOR conſuetudinis punitur vt legis tranſgreſſor. deciſ.37. nu.4.
TRANSLATIO dominii à ſtatuto facta in creditores ad vnum effectum, operari an poſſit alium effectum, & tertio opponi, deciſ 99.nu.9.
TRANSLATIONEM dominij an, & quàdo impediat rei incertitudo ratione loci, vel quantæ, deciſ.99.nu.7.
TRANSMISSIO facilius admittitur in contractibus, quã in vltimis voluntatibus, deciſ.72.nu.18.
An intret in iis, quæ quis poſt alterius obitum ex

I N D E X

Dominica diſpoſitione conſequitur. deciſ.72.num.53.

TRANSMISSIONE non indiget vocatus in inueſtitura, deciſ.72. num.24.

TRANSMITTITVR feudum acquiſitum vni, poſt eius mortem alteri, etiamſi alter prædecedat, deciſ.72.n.21.

TRANSPORTATIO rei propriæ de loco ad locum licita eſt cuique, deciſ.12.num.40.

TRANSVMPTVM tranſumpti an in antiquiſſimis probet, deciſ.55.num.14.

TRIBVTA tranſeunt cum bonis ad Eccleſiam, & quo iure ab ea ſoluantur, deciſ.35.num.4.

TRIBVTVM impoſitum bonis ab Eccleſia nulliter alienatis, ea reintegrata euaneſcit, deciſ.35.num.5.

TVRBANS iuriſdictionem Eccleſiaſticam punitur ab Eccleſiaſtico iudice, deciſ.49.num.59.

TVRBATIVA à laico facta in bonis Eccleſiaſticis eſt mixti fori, deciſ.8.num.42.

TVRPITVDO ex parte recipientis quando annullet contractum iuratum, deciſ.46.num.11.

TVRPITVDINEM propriam allegans non auditur, deciſ.93.num.6.

TVRRETTVS conſ. 58. num.16.lib.5. carpitur, deciſ.5. num.68.

TVTELA non conſideratur in electione ſepulturæ, deciſ.89.num.32.

TVTOR dandus eſt ab eo iudice, cui pupilli perſona ſubeſt, deciſ.1.num.3.

Datur moribus pupilli, & quid ſi illius bonam educationem negligat, deciſ.1.num.20.

Doloſè pecunias pupillares in proprios vſus conuertens punitur, deciſ.90.num.53

Exigens intereſſe à debitoribus pupilli tenetur ad intereſſe illius intereſſe, deciſ.90.num.25.

Non inueſtiens pecunias pupillares ad quid teneatur? deciſ.90.num.10.

Nec tenetur, nec poteſt cambio dare pecunias pupillares, deciſ.90. num.11.

Pupilli Chriſtiani nequit eſſe Iudæus. deciſ.1.num.5.

Palam pecunijs pupillaribus impunè vtitur, deciſ. 90. num.22.

Pupillo clerico à ſolo iudice Eccleſiaſtico dandus eſt, deciſ.1.num.4.

Quo pacto pecunias pupillares inueſtire teneantur, deciſ.90.num.8.

Si pupillares pecunias negotiatus fuit cui lucretur, & quid pupillo reſtituere teneatur, deciſ.90.num.24.

Tenetur vendere fructus, & pretium inueſtire, deciſ.90. num.14.

Vt ad vſuras pupillares teneatur, quæ ſint probanda, deciſ.90.num.13.

TVTORIS aſſenſus requirendus an ſit in baptizandis infantibus orphanis, deciſ.1. num.24.

V

VAliditatis Ordinis, vel beneficij quæſtio ad Ordinarium vna cum capto remittitur, deciſ.17. num.46.

VALIDVS præſumitur actus, potius quam inualidus, deciſ 58.num.61.

VECTIGALIS exemptio an tranſeat in emptorem, deciſ.41. num.6.

VELLE, ET NOLLE non habent Equites Hieroſolymitani, deciſ.51.num.43.

VENAS aquæ incidere quis poteſt in proprio fundo etiã ſi ex hoc deſinat fluere in fundum alterius, deciſ. 55. num.12.

VENDERE & extrahere an poſſit clericus annonam tuta conſcientia, quam pro vſu ſuæ domus emerat, deciſ.13.num.19.

VENDITOR non tenetur cauere de euictione, niſi conuentum fuerit, deciſ.74.num.3.

VENDITORI immunitas conceſſa an proſit emptori, deciſ.41.num.7.

VENENATIONEM probandi practica remiſſiuè, deciſ. 23.num.58.

VENENANS aliquem, vel alias ad actum proximum homicidio veniens an pœna ordinaria plectatur, deciſ.21. num.3.

An ſecundum communem vſum loquendi dicatur proditor, deciſ.23.num.31. & 33.

Inimicum, vel non amicum non eſt proditor, deciſ.23. num.14.

VENENI propinatio ex quibus coniecturis probetur, deciſ.20. num.1.

VENENO occidens eſt proditor, deciſ.23. num.57.

Declara, vt num. 29. & 30.

Perimens amicum non priuatur Eccleſiæ immunitate, niſi conſulto ſummo Pontifice, deciſ.23 num.30.

Quem necare plus eſt quàm gladio occidere, deciſ.23. num.26.

VENENVM præbens non infert vim perſonæ, ſed naturæ, deciſ.20.num. 3.

Præbens vim infert tam naturæ, quàm corpori, dec.20. num.28.

Prebens clerico non incidit in canonem, ſi quis ſuadente, &c. deciſ. 20. num. 4. Contrarium verius num. 21. & ſeq.

Propinans clerico non incidit in excommunicationem canonis, niſi illius morte ſequuta. deciſ.20.nu.8.& ſeq.

Contrarium verius num. 21. & ſeqq. & ſub num.32.

Præbens clerico non incidit in cenſuram Canonis, niſi poſtquam illud incipit operari, deciſ.20. num.4.

Contrarium verius num.51.

Præbens non ſequuta morte, qua pœna puniatur, dec.20. num.13.& quo iure num.28.

Propinans incidit ſtatim in caſum homicidij reſeruatum, deciſ.20. num.82.

Præbens animo occidendi non priuatur immunitate Eccleſiaſtica. deciſ.15.num.5.& deciſ.23.num.14.

Quomodo, & quo ordine lædat corpora, deciſ.20.nu.24. & num.39.

Statimque ſumptum fuit incipit operari, deciſ. 20. num.39.

VENIENTES ab inteſtato virtute clauſulæ codicillaris etiam in caſu præteritionis, cenſentur grauati reſtituere hæredi ſcripto, detracta quarta trebellianica, quæ inſtituto pro loco non deducitur, deciſ.34. num.23.

VERBA contractus habentur pro textu cui magis creditur, quàm gloſæ, deciſ.91. num.30.

Clara quæſtionem voluntatis non admittunt, deciſ.59. num.16.

Dicuntur clara quando intellectus non laborat in intelligendo. deciſ.91.num.69.

Declarant animum, & ſunt notæ paſſionum animi, deciſ.45.num.40.& deciſ.91. num 67.

Ex qualitate contractus improprîantur, deciſ.84.nu.31.

Iuxta ſubiectam materiam etiam impropriando intelliguntur, deciſ.84. num.32.

In odioſis, & pœnalibus ſunt propriè intelligenda, deciſ.60.num.30.

Præteriti perfecti actum perfectum, & conſumatum indicant, deciſ.25.num.1.

Sunt intelligenda cum effectu, deciſ.20. num.15.

Sunt intelligenda ciuili modo, deciſ.26. num.17.

VERBALIS iniuria propulſari poteſt incontinenti non ex interuallo. deciſ 45.num.83.

VERBERA iuſtum metum inducunt, deciſ.79.num.3.

A VERBIS non eſt recedendum niſi conſtet de contraria mente, deciſ.91. num.67.

EX VERBIS claris mens obſcura, non verba clara ex obſcura mente interpretari debent, deciſ.91.num.71.

IN VERBIS cum nulla eſt ambiguitas non admittitur quæſtio voluntatis. deciſ.91.num.68.

VERBORVM a clara diſpoſitione, an, & quando ſit recedendum, deciſ.59.num.15.

Certitudinem omittere, & quærere coniecturas eſt imbecillitas intellectus, deciſ.91. num.60.

VERBVM (aſſerit) refertur ad partem, ſecus in verbo aſſeritur, deciſ.52.num.21.

(In-

INDEX

(Intelligatur) quando fictionem vel veritatem importet, deciſ. 97. num. 10.

(Legitimus) nil denotat amplius quam verbum (legitimatus) deciſ. 73. num. 28.

(Reliquo) adiectum certæ rei nunquam trahitur ad inſtitutionem, deciſ. 34. num. 28.

VERISIMILE quod non eſt imaginem habet falſi, dec. 28. num. 61.

VERISIMILITVDO operatur, vt ſufficiant probationes, & teſtes qui alias non probarent, deciſ. 27. num. 83.

Eſt cognata naturæ & in is præſumptio, deciſ. 27. nu. 79.

VERITAS eſt cunctis fortior, deciſ. 28. num. 17.

Quanto magis contegitur, & oppugnatur, tantò magis expulſis tenebris in lucem progreditur, deciſ. 28. num. 15.

VERITATEM potius, quàm communem errorem ſequi debet vir probus, deciſ. 30. num. 7.

VIATORES vbi ſint ſepeliendi, vide in verbo Sepeliendi.

VIBRANS enſem, vel manum eleuans contra clericum non incidit in excommunicationem, deciſ. 45. num. 1. & 63.

VICARII dimiſſorijs ordinatus poſt obitum Epiſcopi communiter ignoratum dicitur ritè ordinatus, dec. 30. num. 19.

Epiſcopalis, & Rectorum Ciuitatum edicta exſpirant finito officio, deciſ. 14. num. 20.

Et Epiſcopi non eſt idem Tribunal in delegata iuriſdictione, deciſ. 97. num. 11.

Iuriſdictio non ceſſat ſi Epiſcopus ratione proprij intereſſe non habet iuriſdictionem, deciſ. 93. num. 26.

Laici vel irregularis, communiter reputati idonei, acta, an ſint valida; deciſ. 30. num. 32.

A VICARIO facta collatio beneficij poſt obitum Epiſcopi communiter ignoratum tenet. deciſ. 30. num. 17.

Capituli executa diſpenſatio matrimonialis an ſuſtineatur in vim l. barbarius de offic. Prætor deciſ. 31. nu. 10.

Conceduntur monitoria ad finem reuelandi, deciſ. 97. num. 5.

VICARIO, vel alio Ordinario recuſato, quid agendum; & an, & quomodo ad arbitrorum electionem procedendum, deciſ. 93. num. 13.

Commiſſa cenſentur quæ ſunt ordinariæ iuriſdictionis, non autem quæ delegatæ, deciſ. 97. num. 9.

Commiſſam cauſam non cognoſcit Epiſcopus. deciſ. 97. num. 10.

Commiſſa cauſa Vicario, & Epiſcopo; ſi literæ præſententur vni, alter non cognoſcit. deciſ. 97. num. 11.

VICARIVS ab Epiſcopo, biennio renunciatus, non amittit iuriſdictionem donec ab ipſo certioretur, deciſ. 30. num. 1.

An & quando veniat appellatione Epiſcopi, deciſ. 97. num. 1.

An & quando viſitet monaſteria exempta, deciſ. 97. num. 13. & ſeq.

Capitularis exequitur commiſſiones directas Ordinario, ſeu Vicario Epiſcopi, deciſ. 31. num. 1.

Capitularis ratione ſuæ dignitatis habilis eſt ad exequendas gratias pontificias, deciſ. 31. num. 5.

Capitularis non poteſt diſpenſare in impedimentis occultis vigore Concilij, ſeſſ. 24. cap. 6. de ref. deciſ. 32. num. 7.

Capitularis an concedat licentiam extrahendi quempiam ab Eccleſia, vel de tali cauſa cognoſcat, deciſ. 3. num 8.

Epiſcopi diſpenſat in denunciationibus matrimonij, deciſ. 97. num. 6.

Epiſcopi non poteſt eſſe iudex in cauſa menſæ Epiſcopalis, deciſ. 93. num. 21.

Contrarium verius num. 25. & 26.

Epiſcopi debet eſſe canonum doctor, vel licentiatus, deciſ. 39. num. 18.

Ex generali ſubdelegatione abſoluit à caſibus papalibus, deciſ. 97. num. 14.

Habet ordinariam iuriſdictionem, deciſ. 97. num. 3.

Mortuo Epiſcopo ſtatim amittit iuriſdictionem etiam quoad cauſas cæptas, deciſ. 30. num. 1.

Mortuo Epiſcopo in longinquis partibus, ſi id communiter ignoretur an poſſit exequi diſpenſationes matrimoniales eidem directas, deciſ. 30. num. 5.

Non cognoſcit cauſam Epiſcopo delegatam, deciſ. 97. num. 7.

Recuſari poteſt ſi Epiſcopus eſt ſuſpectus, deciſ. 93. num. 5.

Siue iudicialiter inhibeat, ſiue extraiudicialiter notificet iudici laico, illi obtemperandum eſt, deciſ. 9. num. 38. & ſeq.

VICARIVM an & quando comprehendat Conc. Trid. in iuriſdictionibus nominans Epiſcopum, deciſ. 97. num. 2.

PER VICARIVM recepta reſignatio beneficij poſt obitum Epiſcopi communiter ignoratum tenet, deciſ. 30. num. 16.

VICINI præſumuntur ſcire facta vicinorum, deciſ. 24. num. 30.

Aedificare iuxta ſcalas vicini auferendo illis lumen nemo poteſt, deciſ. 55. num. 47.

Prohibere poſſunt vicinum proijcientem res fetidas in viam publicam, deciſ. 57. num. 7.

Schalæ an & quando pareti communi inniti valeant, deciſ. 55. num. 54

Vel Reipublicæ ſolum debet eſſe liberum vſque ad cælum, deciſ. 5. num. 11.

VICINITAS vt præiudicet debet in actis probari. dec. 24. num. 32.

VICINO inuito poteſt quis in domo propria exercere molendinum fullonum, & alia exercitia ſtrepitoſa. deciſ. 55. num. 13. niſi vicinus ſit perſona priuilegiata num. 15.

An & quando in communi pariete ædificare liceat, deciſ. 56. num. 15.

Superædificante an eo inuito alter vicinus altius ſuperædificare, & an aliquid ſoluere teneatur, deciſ. 56. n. 47.

VICINVS an altius tollendo poſſit in totum obſcurare domum vicini, deciſ. 55. num. 7. & ſeq.

An fabricando excludere poſſit ab ædibus vicini ventos auſtrales, deciſ. 55. num. 63.

An poſſit pro. endere ædificium ſupra iter, vel Curiam communem, deciſ. 56. num. 12.

An propria authoritate demolire poſſit ædificium in re communi à vicino factum, deciſ. 56. num. 19.

An & quando noua tigna aliquo vicino reluctante immittere poſſit, deciſ. 56. num. 24. & 40.

An muro communi canalem immittere poſſit ad aquam pluuialem colligendam, deciſ. 56. num. 8.

An & quando murum communem excauare poſſit, deciſ. 56. num. 44.

An & quomodo vti poſſit pariete ad vſum deſtinatum; ſi ille non eſt aptus, vel nimis debilis, deciſ. 56. num. 46.

An poſſit pariete communi vti, quando dubium eſt ne ſit aptus oneri ſuſtinendo, & quam cautionem præſtare debeat, deciſ. 56. num. 57.

An poſſit feneſtris ferreos cancellos affigere in vicini ſolum prominentes, deciſ. 57. num. 12.

An poſtquam adiit iudicem poſſit propria authoritate ædificatum in ſuo ſolo deſtruere, deciſ. 57. num. 16.

An ex incruſtatio poſſit opus in ſuo ſolo ab alio factum demoliri, deciſ. 57. num. 17.

An poſſit propria authoritate demoliri quod ſit in fundo alieno ſed ſibi præiudicat, deciſ. 57 num. 18.

Conſtruere poteſt nouum murum iuxta alium parietem communem legitimo ſpatio dimiſſo, deciſ 55. num. 9.

Spatium legitimum quodnam ſit ibid. num. 69.

Cauere debet de damno infecto, & dimittere ſpatium ſaltem vnius pedis ſi fodiens tam altè in ſuo paries vicini damnum patiatur, deciſ. 55. num. 62. & deciſ. 57. num. 14.

Cui permittitur à vicino vnam feneſtram in communi pariete facere, plures facere nequit, deciſ. 56 num 9.

E domo ſua in ſolum vicini aliquid immittere, vel proijcere

ijcere non poteſt, deciſ.57.num.2 & 10.
Ea præſumitur ſcire, quæ cæteris veriſimiliter ſunt nota, deciſ.24 num.36
Feneſtram faciens in communi pariete etiam altero vicino ſciente, adhuc cogitur ad eam obſtruendam, deciſ.56.num.8.
Feneſtram facere in communi pariete an & quando poſſit, deciſ.56. num.7.
Infra quod ſpatium parieti communi adiungere poſſit id quod illum debilitat, deciſ.56. num.56.
In pariete communi caminum conſtruere non poteſt, deciſ.56 num.53.
In proprio muro poteſt facere nouam feneſtram, etiamſi vicinos proſpiciat, deciſ.55.num.18.
Loco publico officere nequit. Vbi an Seminarium gaudeat hoc priuilegio, deciſ.55. num.64.
Non dicitur damnum pati, ſed lucrum perdere vicino ædificante, deciſ.55.num.5.
Non poteſt ædificare, vel altius eleuare, ſi vicino ſeruitutem debet, deciſ 55.num.19.
Non poteſt in ſolo proprio quidquam facere, per quod paries communis corrumpatur, deciſ.55.num.60.
Si tamen inhæret parieti communi, aliàs ſecus ibidem num.61.
Non poteſt auferre à ſolo proprio id, quod onera ſuſtinet viciniꝫ, deciſ 55. num 63.
Non poteſt proijcere fimum in communi, deciſ. 56. num.4.
Nil poteſt in re communi facere ad emulationem, deciſ.56.num.21.
Non poteſt in re communi facere aliquid, quod protendat, vel inclinet in partem vicini, deciſ.56. num.13. & deciſ.57. num.10.
Non poteſt protectum facere ſupra ſolum commune, deciſ.56.num.14.
Nihil poteſt facere in pariete, vel in ſolo alieno inuito Domino, deciſ.57.num.1.
Non poteſt fumum in alienum fundum immittere, deciſ.57. num.3.
Non poteſt pontem ſeu ſchalas, vel quid aliud appodiare parieti, vel ſolo vicini, deciſ.57.num.13.
Non tenetur claudere proſpectum ſi via eſt intermedia inter ipſum, & moniales, deciſ.58.num.5.
Contrarium eſt verius num.9.
Propria authoritate deſtruere poteſt quicquid in ſuo ſolo fuit à vicino ædificatum, deciſ.57.num.15. & 21. remiſſiue.
Poteſt eleuare parietem communem, etiam ſi inde vicini feneſtræ in eodem pariete factæ claudantur, dec.56. num. 42.
Poſſidens murum cum vicino pro diuiſo an, & quando poſſit ſuam partem altiùs tollereꝫ, & onerare, deciſ.56. num.43.
Poteſt ædificare officiendo luminibus vicini, etiamſi ipſe vicinus ſtaret in poſſeſſione liberi aëris per mille annos deciſ.55. num.15.
Qui feneſtram in communi pariete fecit, non poteſt vicinum prohibere, nè altius tollat, deciſ.56. num. 10. & 42.
Qui ſemel ſuper communi muro ædificauit, an. & quando iterum ſuperædificare valeat, deciſ.56.num.46.
Qui ædificauit in re communi cum alterius vicini damno, an, & quando cogatur ad demoliendum, vel ad intereſſe, aut ad cauendum de damno infecto, deciſ. 56. num.18.
Quando patientiam præſtare debeat, vt Dominus fundi inferioris reparet aggeres, ne aqua deſcendat, deciſ.57.num.30.
Seruitutem habens proijciendi in fundum vicini, non poteſt in illum res fœtidas proijcere, deciſ.57. num.8.
Tenetur vendere monialibus ſeruitutem non proſpiciendi per veteres feneſtras, deciſ.58.num.12.
Etiamſi eius palatium ſit inſigne num.16.
Vti non poteſt re communi, ſi illa lædatur, vel paries debilitetur, deciſ. 56. num.51.
Vel ſocius re communi vti nequit ſi pacto etiam tacito vel præſcriptione eſt inducta ſeruitus negatiua, dec.56 num.49.
VICINVM cogit Eccleſia ad vendendam domum etiam pro Templi, vel Monaſterij reedificatione, reparatione, vel ampliatione, deciſ.58. num.19. & deciſ.58.num.2. & 3.
VICTVALIA extrahere non poſſunt clerici ſine peccato tempore caritatis, deciſ.13. num.13.
VIDVA etiamſi ad domum paternam redierit eſt tumulanda in ſepulchro vltimi viri, deciſ.88.num.13.
Petens intruſuria dotis ſibi non reſtitutæ, quid probare debeat, & quid de fructibus dotis non ſolutæ, dec.84. num 44.
Quæ rediit ad domum paternam retinet ſepulchrum mariti, deciſ.88.num.14.
Retinet domicilium, honorem, & dignitatem mariti, deciſ.88.num.14.
VIDVAE à dotante, vel eius hæredibus debentur fructus dotis non ſolutæ loco alimentorum, deciſ.84.num.49.
VILLAGVT. in deciſ.34.num.5. Reprehenditur, dec.28 num.11.
VINCENTIVS de Franchis, deciſ.63.à num.13. Refellitur. deciſ.34.nu.19. & ſeqq. deciſ.9. Declaratur, dec.49. num.23.
VIOLANS virginem ſub promiſſione coniugij poteſt præcisè ad illud compelli, deciſ.6. num.15.
VIOLENTAS manus iniicere in canon. ſi quis, &c. quid ſignificent, deciſ.45.num.66. & ſeqq.
VIOLENTIA triplex, ablatiua, expulſiua, & compulſiua, deciſ.45.num.14.
Imo quintuplex num. 12.
Compulſiua non eſt vera violentia, ſed metus, deciſ. 45. num.85.
Contrarium verius num.72.
Compulſiua continet vim, & metum, deciſ.45. num.80.
Non fit volenti. deciſ.45.num.68. & deciſ.49.num.12.
VIOLENTIAE appellatione venit propria non impropria, deciſ.45.num.13.
VIR ab initio paciſci poteſt, vt quid certum pro intereſſe dotis non ſolutæ præſtetur, deciſ.84.num.5.
Etiam per Superioris præceptum non poteſt ab vxore ſeparari, deciſ.2.num.14.
Non imputat in ſortem pignoris fructus pro dote promiſſa receptos, deciſ.84.num.3.
Sui corporis poteſtatem non habet, ſed vxor, deciſ. 2. num.12.
Sollicitus eſt, quæ ſunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuiſus eſt. deciſ.2.num.13.
L. VIR VSVRAS ff. de donat. inter vir. & vxor. in quibus terminis procedat, deciſ 84.num.37. & ſeqq.
DE VIRIBVS iuramenti ſi contingat articulus in cauſa merè prophana diſcutien. eſt coram iudice Eccleſiaſtico, deciſ.2.num.10.
VIS directiua qua clerici diriguntur ad ſeruanda quædam ſtatuta laicalia, vnde, & à quo iure proueniat, deciſ.13. num.2.
VI directiua clerici non tenentur ad ſeruandas ordinationes magiſtratus laici reſpicientes publicam vtilitatem, deciſ.13. num.6.
VISITARE poteſt, & debet Epiſcopus clauſuram Monialium Regularibus ſubiectarum, deciſ.97.nu.19.
A VISITATIONE Monaſteriorum exemptorum an Conſtitutio Pij V. excludat Epiſcopos, deciſ.97.num.18.
VNICVS actus contrarius excludit immemorabilem, etiamſi mille geſti eſſent ad illam inducendam, dec.69. num.6.
VNIVERSALIS, & generalis locutio omnia particularia directè comprehendit, deciſ.45.num.75.
VBI duo propter vnum, ibi vnum tantum, deciſ. 40 num.45.
Vbi quis vnum dicit, & aliud intelligit, neutrum valet deciſ.91.num.37.

VOCI

I N D E X

VOCI mortuæ non eſt magis quàm viuæ credendum, deciſ.63.num.71.

VOLVNTARIA obſequia vult Deus, deciſ.79.num.35.

VOLVNTARIO principio dato quicquid inde ſequitur dicitur voluntarium. deciſ.79.num.22.

VOLVNTAS non exitus in delictis ſpectatur, dec.64.n.47

Non trahitur ad ignorata, deciſ.74 num.19.

VOLVNTATEM liberam quinam actus requirant remiſſiuè, deciſ.25.num.22.

VOLVNTATIS mutatio non præſumitur, deciſ.79.nu.64.

VOTA Religioſi ſunt media ordinata ad perfectionem charitatis deciſ.2.num.60.

Religioſa profiteri ſecundum totum ſuum rigorem non eſt neceſſe, vt Religio ſit propriè Religio, dec.2.nu.61.

Religioſa adhæc poſſunt Religioni etiam limitata, & modificata, deciſ.2.num 63.

VOTI caſtitatis commutatio in continentiam coniugalem non mutat Regulæ ſubſtantiam, deciſ.2.num 66.

Solemnis caſtitatis diſpenſatio non conceditur Equiti Hieroſolymitano niſi ex magna cauſa, deciſ.21.num.47.

Solemnis caſtitatis non conceditur Religioſo, niſi ex magna cauſa, deciſ.21.num.46.

Solemnitas in Religione requiſita eſt de iure poſitiuo, ideò à P. pa determinari, & minui poteſt, deciſ.2.n.89. & ſeqq.

VOTVM obedientiæ quid in ſe contineat, deciſ.2.num.79.

Siue profeſſio metu extorta eſt nulla ipſo iure, deciſ.79. num 34.

VOVENS Religionem non liberatur per ingreſſum, niſi profeſſionem emittat, deciſ.70.num.7.

Contrarium verius niſi hoc in voto intendiſſet num. 8.

VOX & eius ſignificatum habent ſe, vt materia, & forma, deciſ.91.num.38.

VSVARIVS quoſnam fructus ad hæredes tranſmittat, deciſ.81.num.10.

VSVRA eſt lucrum ex depoſito proueniens, deciſ.29. num.32.

Fallit dupliciter vt num.33.

Directè in mutuo, indirectè in cæteris diſpoſitionibus committitur, deciſ.90.num.1.

Etiam per iuris errorem ſoluta repetitur. deciſ.91.nu.87.

Eſt quicquid ſorti accedit, deciſ.91.num. 24.

In fœmina nobili difficilius præſumitur, quam in cæteris, deciſ.61. num.17.

Indirectè committitur in quocunque contractu innominato, deciſ.90. num 2.

In contractu emptionis, & venditionis & ſimili, ibid.n. 3.

In teſtamentis, & vltimis voluntatibus num.4.

Omni iure prohibetur, deciſ.91.num.50.

Poteſt eſſe in foro externo, licet non adſit in foro. interno, deciſ.91.num 92.

Ratione temporis, & mutuum virtuale idem ſunt, deciſ.93.num.17.

Sub nomine pœnæ conuentæ peti non poteſt, deciſ.84. num.17.

VSVRARIA cauſa non eſt mixti fori., ſed ad Eccleſiaſticum pertinet, deciſ.40.num.12, & ſeq. & num.81.

Eſt conuentio vniformis præſtationis per temporis diſnumerationem, deciſ.84 num.16. & ſeqq.

Declara vt num.20.

In cauſa quæſtio facti ſeparari non poteſt à quæſtione iuris, deciſ.40.num.82.

In materia conſuetudo non attenditur, ſed dicitur corruptela, deciſ 91.num.85.

In materia ſimplicitas iuris non excuſat à reſtitutione, deciſ.91.num.84.

In materia non attenditur ius ciuile, ſed canonicum, deciſ.91.num.89.

VSVRARII occultant, & palliant illicitos contractus, deciſ 27.num.82.

VSVRARIVS Contractus, vide in verbo Contractus.

VSVRARVM præſumptio an excludatur ex perſonarum qualitate, deciſ 28.num.68.

In materia illicitè actum vitiatur, licitè actum ſuſtinetur, deciſ.84 num.51. & ſeq.

AD VSVRAS pupillares vt teneatur Tutor, quæ ſint probanda, deciſ.90.num.13.

VSVRAE damni reſtauratiuæ licitæ ſunt, dec.84 num.23.

Licitè petuntur ſub nomine intereſſe, maximè à ſolito negotiari, deciſ.91. num. 19.

Pupillares currunt etiam finita tutela, deciſ.90.num.26.

Pupillares debentur etiam à Tutoris hærede, dec.90.n.27

Pupillares an & quatenus duplum excedere poſſint, deciſ.90. num.30.

Præſumptio ceſſat vbi alia coniectura capi poteſt, deciſ 91.num.16.

Recompenſatiuæ omni iure permittuntur, & quare, deciſ 84.num.22.

VSVRIS proprijs iudices eſſe non debent, deciſ.91.nu.73.

PRO VSVRIS pupillaribus bona Tutoris ſunt tacitè hypothecata, deciſ.90.num.28.

VSVS communis loquendi declarat mentem, & propriæ verborum ſignificationi præfertur, deciſ.91.nu.10.

Etiam in ſtipulationibus, quæ ſunt ſtricti iuris num.11.

Et in omni materia attenditur num. 2.

Fallit quando verba ſunt clara, & ex pactis non apparet contrarium, deciſ.91.num.66.

Communis. & famæ præſumptio excluditur à teſtibus dicentibus ſe non audiuiſſe, deciſ.91. num 65.

Legi contrarius quomodo ſit probandus, deciſ.15.nu.19.

Populi ſi eſt varius attenditur ius commune, deciſ. 91. num.79.

Vel conſuetudo ex actibus difformibus non inducitur, deciſ.91.num.79.

PER VSVM mulierum non inducitur conſuetudo, dec.89. num.15. & deciſ.91. num. 10.

NON VSVS habens implicitum contrarium vſum legem abrogat, deciſ.15. num.21.

VTILE per inutile in contractibus non vitiatur, deciſ.84. num. 51.

VTILES actiones contra debitorem debitoris, quibus concurrentibus creditor intentare valeat, deciſ.19.nu.1.

VTILIS conditio ex l. ſi quis conductoris, C. locati datur contra alieno nomine poſſidentes, deciſ. 100. num.6.

VTILITAS publica ſuſtinere non poteſt actum ex formæ defectu nullum, deciſ.12.num.17.

Publica propter clericorum priuilegia vacillare non debet, deciſ.19.num.27.

Non ſufficit niſi & alia requiſita concorrant pro grauandis prædiis clericorum, deciſ.41. num.42.

VVLGARI in ſubſtitutione an, & quando fiat extenſio de caſu voluntatis, ad caſum impotentiæ, & è contra, deciſ.59.num.21.

VVLGARIS appellatio pro lege habetur, deciſ.91.nu.13.

VVLNERANTI mandans clericum, an incidat in excommunicationem, ſi mandatarius illi vehiculum præbeat, deciſ.10.num 40.

VVLPELLVS de libert. Eccleſ. par.2. num. 30. reprehenditur, deciſ.13 num.5.

VXOR ADVLTERA vbi ſepelienda, deciſ.88.num.17.

Contrahens ad inſtantiam viri iracundi, an dicatur metu reuerentiali inducta, deciſ. 79. num.27.

Etiam viro non vergente ad inopiam agit, vt dos in tuto collocetur, deciſ.78.num.26.

Poteſt eligere ſepulchrum ſine viri licentia, dec.88.n.18.

Viro ſuperſtite mortua, in quo ſepulchro ſit tumulanda, deciſ.88.num.18.

Z

ZERVLA in pract. Epiſc. par.2. verbo Parochia, §. reijcitur, deciſ 67.num.11. & ſeq.

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

ROMAE,

Sumptibus PHILIPPI de RVBEIS, Bibliopolæ Romani.

M. DC. XXXIX.

STAT

RVBEIS

VIVIDA

FLAMMIS.

ypis Hæredum Franciſci Corbelletti.

SVPERIORVM PERMISSV.